Digitized by Google

69
1 E
9

4.-3.E.14.

Sopra q. ediz. veggasi David Clement, Bibliothèque curieuse, III, 174. s.

Nouiſſime hyſtoriaꝝ omniũ repercuſſio-
nes. nouiter a Reuerendiſſimo patre Ja
cobophilippo Bergomẽſe/ordinis He
remitarum edite: que Supplementum
ſupplementi Cronicarũ nuncupantur.
Incipiendo ab exordio mundi/ vſqꝫ in
Annum ſalutis noſtre. M.ccccciij.

Cum gratia ⁊ Priuilegio.

157

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶ Ad Reuerēdiſſimū patrem & dominū meum Antoniotum ſanctæ Praxedis præſbyterum Cardinalem uirum doctrina pietate:ſanctimoniaq; iſignem in nouā ſupplementi cronicaꝝ repercuſſionem & additionem. ¶ Prologus.

CVm Supplementum cronicarum mearum iamdudum a me multis laboribus:multiſq; uigiliis elucubratū:in Chriſto Reuerendiſſime: ac ſapiētiſſime pater:& domine:ſæpe:ac ſæpius: quadam icredibili uoluptate: & animi ſuauitate perlegerem: didici in eo plurima fore mendoſa: pluraq; tam antiqua:q̄ noua: memoratu digniſſima:deeſſe. Quamobrem haud parum ſubtriſtis diu extiti. Verum tandem: cum meipſum collegiſſem:& rē mēte diligentius uolutaſſem:Demum aio incēſus: meæ uetuſtatis:ac meæ tremulæ manus parump oblitus:de ipſo nouā efficere repcuſſionē cōſtitui. Vnde & denuo uniuerſis coſmographis:tam nouis:q̄ ueteribus imprimis:diligēti examine elucubratis: q uidelicet uniuerſas orbis ſectiōes deſcripſerunt. Quæcunq; & climata: & prouincias:& mōtes:& maria:& inſulas omnes:ſub cōpendio:collegi:& ea oia ſuis in locis deſcripſi:ut qſq; facillime dignoſcere & inuenire oia poſſet. De aliis uero uſq; in hūc diē:me pauciſſima ꝑtermiſiſſe cōfiteor:eoꝝ.ſ.quæ cognitu digna uidentur: Ita ut nouū opus me edidiſſe q̄ aliud emēdaſſe cōfitear. Quod quidē nūc Supplementū ſupplementi merito appellare poſſumus. Ipſos autem breues meos annales:& hyſtorias innumeras: nihilominus magnis & illuſtribus ſententiis ſemper decorare ſtuduimus. Animaduertens deinde:cui excellenti uiro:hoc meum opus:ex more: dedicare deberē. Tu ampliſſime pater unus in primis occurriſti:ꝙ nec dignitate quidem:nec auctoritate:nec ſapientia:nec religione:ſeu pietate:& iuſticia:aut certæ generis nobilitate: nemini cedere uiſus es. Hac in re priſcos imitatus philoſophos:qui ſiquid laude dignum litterarum monumētis:mandarent:aut amicis:aut regis:uiris illud dedicabant: ut illos quadam immortalitate afficerent. Quod & diuum patrē. Auguſtinum: & Hieronymū feciſſe reperimus. Id iccirco eo libentius tuo ampliſſimo nomini dedicare uolui maxime:ꝙ ipſum dignitatis & honoris gradum:non quidem: aut artibus nouis: ut ſæpe fit adeptus es. Quinimmo iuxta ſtoycoꝝ ſententiam:qui ſapientem ſolū libeꝝ eſſe affirmant, non ſolum uerbo:ſed & opere in omnibus ſemper declaraſti. ꝙ fretus ſolum diuino auxilio nihil fragile caducumq; te concupiſcere præ te feras. immo ꝙ omnes tuos cogitatus:conſiliaue omnia:& actiones omnes:ad deum referas. Et propterea omnia iſta:tua cū maxima laude:mirifice aſſequi meruiſti. Et in hoc qdē ſatis animaduertere poſſumus:ꝙ dominus noſter Ieſus chriſtus:dignis etiā uitæ ꝑmiis: per munificentiſſimos prebitores:In primis diuum Innocentium octauum:te honorare uoluit: ut ex Epiſcopo uintimilienſi datarium apoſtolicum:poſtmodū tituli ſanctæ Anaſtaſiæ Cardinalē. Deinde ab Alexādro:eius ſucceſſore:tituli ſanctæ Praxedis creare dignati ſunt: ut eſſes nouum uas electionis in eccleſia dei. Adepta autem tali ac tanta dignitate: euestigio humilior factus:tuuq; diuum Innocentium:maxime in re diuina:ac religione imitare ſummopere uoluiſti. Deinde ita mores tuos ex omni parte compoſuiſti: ut omnes qui uitam tuam norunt:ſibi quaſi quoddam ſpeculum rectiſſimum:ac quandā uiuendi normam iam iam te proponunt. & quidem recte. Nam quicquid dicis faciſue: te ampliſſimum patrem eſſe utiq; demonſtras; Aiunt te ita bonis uirtutibus & artibus inſtitutum fore:ut ipſa tua modeſtia:non ſolum cardinalium fere omnium: ſed & pōtificis maximi animos quocunq; uelis impellas. Qui tuam benignitatem: & pietatem:ac largitatem in cunctis experti ſunt:atq; tuam prudentiam in ſedandis ſimultatibus agnouerunt, tui deſiderii capti:non modo te amant: ſed & admirantur. Præterea una omnium uoce prædicatur:te animo uigere ingenti & perbenigno:apud quem: nihil clemētiæ:nihil benificētiæ eſſe antiquius, Neq;:ut plærique; conſueuere: tu eccleſiarum patrimonia diſpēdis in indignis perſonis:aut conuiuiis; ſeu equoꝝ & canum multorum ſaginæ:cultuq; ueſtimentorum:& aliis rebus chriſtianæ religiōis indignis: Sed & eccleſiaꝝ multarum fabricis:& religioſis uiris: & pauperib⁹ chriſti: ac eruditis uiris: Atq; ita tuam munificentiam nunq̄: in his ſumptibus; declarare te affirmant: quæ ui-

delicet nullo fructu demiſſo euaneſcunt. Pluris illos te facere conclamant: qui aliquid
petituri: q̄ qui ad te ueniũt donaturi. Immo eos: pro tuo nobiliſſimo motu: ſummope-
re diligis: eoſq; complecteris: ac eos deniq; honoribus & præmiis foues: quos uirtute &
bonitate excellere: quoſq; doctrina & moribus: ac ſanctimonia cognoſcis præſtare. Et
iccirco te omnem diligẽtiam adhibere aiunt: ut optimi ex omnibus atq; ſanctiſſimi di-
gnitatibus præficiantur, ne ſubditi contra fas: iuraq; uexentur. Huius rei teſtes locuple
tiſſimi q̄plurimi adſunt uiri: & eruditione ac moribus inſignes: qui tuo rogatu & au-
ſpicio ad epiſcopatus apicem: a Romanis põtificibus: ſunt euecti. Quos inter Hierony-
mus & Philippus palauicini: ambo bonarum litterarum imprimis: ac põtificii iuris ap
prime eruditi: quorum alter Alerienſis eccleſiæ. Alter uero Adiacẽſis epiſcopatum tenet:
Cõplurimi etiam alii: utpote Melſcñ. Cauilicẽñ. Marianeñ. Bobienſis: demum & Alo-
uiſius taſſus conciuis noſter parentinus Antiſtes: cuius eminẽtiſſimum ingeniũ: & alia
plurima uirtutum opera: & litterarum ornamẽta: quæ in eo eluceſcunt: tibi uiro ſapiẽ-
tiſſimo uſui adſunt: optimum teſtimonium referre poſſunt. Et in his optime pater nõ
te ignarum eſſe equidem demonſtras: quod tuæ dignitatis munus expoſtulet. Talibus
inquam meos debeo dedicare labores: meaſq; uigilias conferre: quod nulli flagitio ſe
obnoxium faciat: q; iuſtitiæ defenſor: q; pacis amator: q; chriſtianæ religionis optimus
Zelotes habeatur. Demũq; inter cæteras uirtutes eius deuotio uelut quidam Lucifer
in eo refulgeat. Ac etiam q; odiat facinoroſos & improbos perſequatur. Quarum uirtu-
tum omnium tu a teneris annis ſemina iactaſti: quæ maiorem cũ ætate radicem te mi-
ſiſſe cõſpicimus. Sed neq; hoc i loco illuſtrem uetuſtiſſimamq; tuam pallauicinam fa-
miliã: ex qua tu originem duxiſti: ſilẽtio prætetire debemus: quæ & uiris illuſtribus: &
opibus innumerabilibus: iter cæteras non ſolum Cremoneñ. urbis: ſed & totius Ciſal-
pinæ galliæ familias: ſine iniuria: quaſi principatũ ſemper obtinuit. Ex qua ut cæteros
miſſos faciam. Vnus Orlandus uir illuſtris emerſit: cuius opes & ſapiẽtia: & auctoritas
eximia tanta extitit: ut Franciſcus Sfortia Mediolanenſe imperium aſſequi potuerit.
Quam quidem illuſtrem familiam pallauicinam: tuis iſtis permaximis uirtutibus: ac
dignitate illuſtriorem & celebriorem reddidiſti. Breuiorem certe mi ampliſſime pater
putabam hunc futurum meum ſermonem: ſed neſcio quomodo mihi ita dulce fa-
ctum ſit i eo progredi: ac ſi cum alio loquerer. Ipſæ tuæ uirtutes ut uno abſoluam uer-
bo: omnium laudes & ingenia profecto ſuperant. Verum in hoc humaniſſime domi-
ne aduertere poteris incredibilem meam: erga amplitudinem tuam: fidem: obſeruantiã:
reuerentiam: ac deuotiõem: q; partem tuæ gloriæ me ardere intellexeris. Potiſſima igi-
tur huius noſtri laboris ſuſcepti cauſa fuit: ut Italicorum noſtrorum principum alio-
rumq; regulorum ac tyrannorum multorum nouiſſimam eiectionem deſcriberemus:
necnon & nobilium ſuorum proſcriptiones: ac populorum fere omnium clades: & op-
preſſiones æternitati mãdaremus: ut quicunq; ipſas legerint hyſtorias: meminiſſe debe-
ant. ſeſe in primis deide ſuos liberos ita inſtituere: ut poſthabita uoluptate & immodi-
ca dominandi cupiditate atq; libidine: nihil in uita expectãdum putent: niſi q; ſit cum
uirtute & honeſtate cõiunctum: q; ſi ipſi principes noſtri facere uoluiſſent melius pro-
fecto ac ſanctius: ſuiſq; populis fuiſſet conſultum. Sed iam accipe librũ ipſum Reuerẽ-
diſſime domine: quem ſi non ea facundia excultum inueneris: quæ tua foret ſapientia
digna. Ipſum tamen pro ſingulari tua humanitate hyllari queſo fronte ſuſcipias. Vale.

BIBLIOTECA NAZ
ROMA

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶LIBER PRIMVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CRONICARVM: AB IPSO PRIMO AVCTORE FRATRE IACOBOPHILIPPO BERGOMENSE: ACCVRATIORE STVDIO REPERCVSSVM: FOELICITER INCIPIT.

IN PRINCIPIO CREAVIT DEVS COELVM ET TERRAM. Terra autem erat inanis & incompoſita: ſcribuntur Geneſeos primo Moyſes ſanctus uir: eximius theologus: diuinas decernens conſcribere leges: ac pietati conuenientem tradere diſciplinam: non communibus ac tritis exordiis uti uoluit: ſed nihil potius ducens: q̄ priſcorum generis ſui theologiam ad recte uiuendi normam pertinere: a Deo ſecundum ipſius hyſtoriam incepit. Nec ut cæteræ nationes multitudinem deorum falſo introducere uoluit: ſed a prima uiſibilium omnium: atq; inuiſibilium cauſa exorſus: illum docuit creatorẽ eſſe uniuerſi: regẽq;: atq; dominum: Et non ſolum quas ipſe ſcripturus eſſet legum materias. Verum etiam naturæ ipſius: cuius ſolo nutu: a nõ ente ſimpliciter cuncta fuiſſe producta oſtendit: cuius quidem uirtute: omnia quæ producta ſunt gubernari docet. Et iccirco ſic exordiens ait. In principio creauit deus cœlum: & terrã. Pro q̄bus uerbis: Aurelius pater Auguſtinus in .xi. de Ci. dei: ſic intulit dicens. Viſibilium omnium maximus eſt mundus. Inuiſibilium uero maximus eſt deus: ſed mundum eſſe conſpicimus: deum uero credimus. Quod autem deus fecerit mundum: nulli potius credimus q̄ ipſi deo. Vbi (forte inquies) ipſum audiuimus? Nunquam interim reſpondit: nos melius: q̄ in ſcripturis ſanctis: Vbi dixit propheta ſuus. In principio fecit deus cœlum & terram. Nunquid nam ibi tunc fuit iſte propheta: quãdo fecit deus cœlũ: & terram? Non: ſed ibi fuit: ubi fuit dei ſapiẽtia: p quam facta ſunt omnia: quæ etiam ſæpe in animas ſe transfert: amicos & prophetas dei conſtituens: quibus & ſua opera intus ſine ſtrepitu enarrat. Loquuntur quoq; eis angeli dei: qui ſemper ui-

dent faciem dei:uoluntatemq; eius:quibus quæ oportet ſemper anunciant. Et ꝓpterea ex iis unus erat iſte propheta:qui dixit & ſcripſit. In principio creauit deus cœlũ & terram. Terra autem erat inanis & incõpoſita. Informis quippe illa materia erat:quá de nihilo fecit deus appellata primum cœlum & terra: Et dictum eſt. In pricipio fecit deus cœlum & terram:non quia iam hoc eſſet:ſed quia hoc eſſe poterat. Nam & cœlum poſtea ſcribitur factum: Quẽadmodum:ſi arboris ſemẽ cõſiderantes: dicamus: ibi eſſe radices:& robur:& ramos:& fructus:ac folia:nõ quia iá ſint:ſed quia inde futura ſunt: Ac ſic dictũ eſt. In principio fecit deus cœlũ & terrá:quaſi ſemen & cœli & terræ: cum adhuc in cõfuſo cœli & terræ materia eſſet:ſed quia certiſſimum erat:inde futuꝝ eſſe cœlum & terrá: iam & illa materia cœlũ & terra appellata eſt. Hác itaq; ſpacioſam formam certa effigie carẽtem. Ouidius noſter in principio maioris ſui uoluminis: atq; nõ nulli philoſophi uocarunt chaos:q; ipſe in eodem libro meminit dicens:

Ante mare & terras & q; tegit omnia cœlum
Vnus erat toto naturæ uultus in orbe
Quem dixere chaos:rudis indigeſtaq; moles:
Nec quicq̃ niſi pondus iners:congeſtaq; eodem.
Non bene iunctaꝝ diſcordia ſemina rerum
Nullus adhuc mũdo præbebat lumina titan

¶ Plurimi autem philoſophoꝝ gentilium de huiuſmodi rerum omnium creatione errantes ſuis in ſcriptis quaſi delyrãtes diſputarũt: uidelicet quonãmodo quaq; neceſſitatis ſerie:hæc moles quam ſophiſtæ mundũ appellãt:atq; ſingula cœleſtiũ corpora fuerint facta. Qui cũ aſſidua cura:atq; ſtudio ipſa protractare uoluiſſent:uani certe ac ſtolidi hoĩes demum adiudicati ſunt. Hii nãq; qui eaꝝ rerum ſcientiam maxime præſtabant & profitebantur:quiq; cæteris potiſſimum ſapientiores uidebant:de hac ipſa mũdi creatione non eadem:ſed pugnãtia adinuicem dixere. Quorum quidem oĩum impietatem recuſantes pœne iam uniuerſi:ac tãq̃ omnino peſtiferá fugiẽtes ad ſanitatem tãtæ eorum inſaniæ quærendam Moſeos libros tanq̃ ſalutare ubiq; ferme uniuerſi proſequuntur. Phenices autem in primis:& Aegyptii poſtea:quos plæriq; imitati fuere: hunc errorem excitauererunt ſi qui uitam humaná aliqua re inuẽta excoluiſſent:eos cõfeſtim tanq̃ benefactores:cõmuneſq; patronos exiſtimãtes: quaſi deos adorare cœperunt:quibus & ſtatuas:& ſimulacra:ac templa ſtatuentes: naturalium deorum nomina impoſuere. Naturales aũt deos Solẽ ac Lunam:cæteraſq; erraticas ſtellas putantes. Ad propoſitum autem noſtrum unde digreſſi ſumus redeũtes. Quũ primum itaq; deus feciſſet cœlũ & terram:cum ipſis quoq; elementis:quæ in his elementis condita ſunt. ſ. aquas & ſpũs: abyſſoſq;:atq; tenebras facit:necdũ luminibus:neq; ſyderibus cõſtitutis deus ipſe dixit. Fiat lux. Et uidit deus lucẽ quia bona eſſet:confeſtim ſeparauit lucem a tenebris. Et tenebras uocauit noctem. Lucem uero diẽ: Ac ſic factũ eſt ueſpere & mane dies unus:qui primus dies ſæculi fuit:nõ primus dieꝝ omnium. Ideoq; nõ primus: ſed unus nominatus eſt. Ac ſic eo die fecit deus materiam informem. Angelos:cœlos: lucem:terram:aquam:& aerem. Hi nanq; uidelicet: Ignis:& aer: terra: & aqua: cum ſint cauſæ primæ reꝝ. conſtat eos eſſe mũdi ſpẽs atq; formas:ſcilicet cœlum:terram:mare: & aerem. Diem primũ uel potius unum hoc in loco:iuxta ꝓpheticum ſermonẽ breuiter abſoluimus. In quo conditũ cœlum:terrá creatam: circũfuſum aerem & aquarum exundantiam:diſcretionem factam lucis atq; tenebraꝝ Dei omnipotentis: & domini Ieſu:ſpiritus quoq; ſancti gratia & operatione omnino cognouimus.

Dies primus

¶ Secundo autem die fecit Deus firmamentũ ſolum:& uocauit illud cœlũ. Primo diuidens inter aquas & aquas. Iuſſit itaq; deus oĩpotens diſcerni ab interiecto & medio firmamẽto atq; prouidit quẽadmodũ diuiſa atq; diſcreta permanerẽt. Nam ſermo dei: dei uirtus naturæ ẽ:Et diuturnitatis ſubſtantia quoad uelit:ea manere que ſtatuit. Id autem firmamentum non ſolum ſitu:ſed & naturæ proprietate ſuperiora elemẽta ab inferioribus:quaſi aquas ab aquis:diſcriminat:& diſtinguit.

Dies ſecundus

¶ Tertio uero die. Cõgregauit dñs aquas quæ ſub cœlo ſunt in unam cõgregationẽ: & cõfeſtim apparuit arida:quam deus noĩauit terrá:atq; ipſas aquaꝝ congregationes ap-

Dies tertius

pellauit maria: Vidensſq; ꝗ bonum eſſet.ait. Germinet terra herbam uirentem:& ſemē
facientem:lignumq; pomiferum f acientem fructum iuxta genus ſuum:Continuo qui-
dem ut diuus refert Ambroſius terra parturiens:nouos ſe fudit in ptus:& induit ſe uiri
ditatis amictu:gratiam fæcunditatis aſſumpſit:diuerſiſq; compta germinibus proprios
ſuſcepit ornatus.Poſt aũt herbarum uiriditates:ſtatim etiā terra nemoribus ueſtita eſt
concurrerũt arbores:& ſiluæ cōſurexere uerticeſq; montium repente fronduerũt.Verũ
cum eaꝝ diuerſitates manifeſta teſtificatione diſtinguere:ac ſingularum reꝝ ꝓprieta-
tes exquirere:inexplicabile eſſet prudentiæ lectoris dimittere cenſui: Vniuerſa quippe
terra confeſtim ad uocem domini ſurexit in germine:ac oībus fructibus completa eſt.
¶Quarto poſtmodum die:fecit deus duo luminaria magna in firmamēto cœli: ſolem Dies
uidelicet & lunam:ac ſtellas:Vt ſol ad inchoationem diei luceret ſuper terram: & luna q̄rtus
ſimiliter noctis: &diuiderent inter diem:ac noctem: &eſſent inſigna:& tempora: & dies
& annos:atq; eſſent in ſplendorem firmamenti cœli:ac ſemper lucerent ſuper terram:
Quibus ita perfectis manifeſtum eſt:ipſis luminibus anteceſſiſſe lucem tribus diebus:
Ex hoc quippe ſcire poſſumus omnes:atq; animaduertere:ſolem non eſſe auctorem na
ſcentium.Dei igitur clæmentia terras relaxat:deiq; indulgentia facit prorumpere fru-
ctus:Ac per hoc credere debemus.Solem tantummodo uiuendi non miniſtrare oriũdis:
quando illa prius diuinæ operationis uiuificatione fuerint edita : q̄ ſol in ipſis uiuendi
uſus ueniret:iunior equidem herbis eſt ſol:iuniorq; fœno: quia anteq̄ ſolis fieret lumi-
nare herba erat nata: Ea itaq; cæleſtia corpora in cœlo primum fulgentia:tum perpe-
tuum motum:tum quoniam hæc cuncta inferiora perſpiciant: atq; moueant antiqui
gentiles errore decepti deos appellarunt. Deinde quoniam heroes uitæ hominum cō-
muniter profuerunt:in deorum numero ab ipſis a ccepti fuere.
¶Quinto præterea die poſtq̄ Dominus terram diuerſis ueſtiſſet germinibus: coelum Dies
quoq; Sole & luna luminibus uultus ſui Stellarumq; inſignitum fulgere feciſſet. Super quitus
erat tertium elementum ſcilicet mare:ut & ipſum gratia uiuificationis diuino excolle
ret munere.Dixit itaq; deus:producant aquæ reptilia animæ uiuentis ſecundum genus
ſuum:& uolatilia uolantia ſecundum genus ſuum.Ad iſtud mandatum:ſubito Aqua ue
nit in partus:unde & fluuii lacuſq;:ac mare ipſum cœpit diuerſa reptilium genera par-
turire:ac unum quodq; piſcium genus effundere. Breuis equidem fuit domini ſermo:
ſed admodum uehemens & late patens:q.ui maximis & minimis communem infudit
naturam:Non laborauit deus in maximis:nec in minimis faſtidiuit.Eodem quippe mo
mento produxit Balenam ſicut & ranam:Et uidit deus quod eſſet bonum:& benedixit
ea:& dixit.Creſcite & multiplicamini & replete aquas:Et uolatilia ſimiliter multiplicē
tur ſuper terram:Et factum eſt ueſpere & mane dies quintus.
¶Sexto deniq; die:dixit dominus:Educat terra animam uiuentem ſecundum genus ſu- Dies
um quadrupedia.ſ.& reptilia:ac uniuerſas beſtias terræ ſecundum genus ſuum : Et ui- ſextus
dit deus quia bona eſſent:& benedixit ea.In his igitur omnibus quum a ſcriptura dixiſ-
ſe deum dicitur nutum:& uoluntatem diuinam:non uocem ſyllabis prolatam oſtende-
re uoluit:deinde uniuerſum hunc repetens ſermonem:hic inquit Moyſes liber cœli &
terræ:qua die fecit deus celum & terram & omnia quæ in ipſis ſunt. Huiuſmodi itaq;
eſt Geneſeos theologia:quæ uerbo dei creante uniuerſa:eſſe producta uerillime ſola do
cuit.Ad hæc non eſſe relictum mundum a deo gubernatione illius priuatum: ſed pro-
uidentia eius rei etiam aſſerit.Non enim ſolum creauit cuncta:uerum etiam tanq̄ ue-
rus Rex & dux omnibus præſidens omnia diſponere dicitur:omniaq; uidere: atq; omni
bus eum adeſſe uidemus.Breuiter igitur hæc omnia ex libro geneſeos excerpta ſunt:ut
ex his quiſq; fidelis aīaduertere queat:nullam oīo eſſe gentiũ theologiā:imo potius im
pietatem inueniri poſſe cum iſta conferre:Quorum alii dicebant: nullum deum eſſe:
Alii cæleſtia corpora credebant.Et ſtellas ignē in cœlo fixas dicentes aut ignem:uia &
arte circulatum loco dei adorabant:Alii nulla dei ꝓuidētia mundũ:ſed irrationali qua-
dā natura gubernari:Alii mundũ ſine ortu fuiſſe affirmabāt:& nullo modo a deo eſſe
productum:ſed caſu & fortuna cōſtitutũ.Nonnulli deniq; ex atomis & aīatis corpuſcu
lis fuiſſe cōglutinatũ aſſeuerabāt.Facto itaq; cœlũ & terrā & oīa quæ i eis ſũt:cũ eſſet

ualde bona.Moyſes ſpũ ſctõ plen⁹ quaſi cũ filio ſuo uerba cõferẽtẽ: ſic deum patrem introduxit dicentẽ.Et dixit deus faciamus hominẽ ad imaginẽ & ſimilitudinẽ noſtrã: Quod pſalmiſta etiã oculris ſignificauit dicẽs:ipſe dixit & facta ſũt:ipſe mãdauit:& creata ſunt.Et fecit hominẽ ad imaginẽ & ſimilitudinẽ ſuã:De quo mox plæraq; dicemus.

C Septimo aũt die poſtq̃ cunctum mũdum:& oĩa quæ in eo ſũt mirifico ordine creaſſet dominus:Ipſe quidẽ dñs ut Moyſes ait.ab opibus manuũ ſuaꝝ requieuit:nõ eqdem quaſi operãdo laſſus:ſed nouã creaturã creando facere ceſſauit:cuius materia:uel ſimilitudo nõ præceſſerit: Et dominus eidem diei benedixit:atq; illum ſanctificauit:uocauitq; ipm ſabbatum:quod nomen hebrayca lingua requiẽ ſignificat. Eo q; in ipſo ceſſauerit ab oĩ ope quod patrarat.Vnde & iudæi eo die a laboribus propriis uacare digno ſcuntur.Quẽ & ante legem etiam gentes tanquam celeberrimum obſeruabant.

C Adam itaq; prothoplaſtum noſtrum ſũmus oĩum reꝝ fabricator:& rector deus ſexto die ſæculi quinta & uiceſſima martii beſtiis uniuerſæ terræ ac maris cũctiſq; reptilibus:ac uolucribus cœli creatis:uno eodemq; die de lymo terræ rubeo in agro Damaſceno tanq̃ creaturaꝝ oĩum finẽ ac poſſeſſorẽ finxit:quia ut philoſophus ait: Illa q̃ fuerunt in intẽtione prima: in executione extitere ultima:Et inſufflauit in eum ſpiraculũ

Lex prima optima

uitæ & aĩam: pro quibus factus eſt homo ad imaginẽ & ſimilitudinẽ dei.Eidem igiẽ ſic creato mox dñs hanc breuẽ pfectiſſimãq; conſcripſit legem:atq; mãdauit obſeruandã: uidelicet ut ad omnẽ actũ:& omnẽ uerbum:ac etiã omnẽ cogitationẽ talem in alterum haberet animũ:qualẽ in ſe ab altero ſeruari cuperet:quia tũc æquitatis uiã teneret:talemq; erga ſe alterũ eſſe qualẽ in ſe neminem uellet.Ipſe quidẽ hoc mãdato accepto nudus corã domino conſtitutus confeſtim manus ſuas eleuans eidem dño ſuo gr̃as agẽs: hæc uerba protulit.dicens:Manus tuæ domine deus meus fecerũt me & plaſmauerũt me totum in circuitu.Ideoq; obſecro memẽto mei: q; ſic lutum feciſti me : & ſicut lac mulſiſti me:& ſicut caſeũ me coagulaſti:pelle & carnib⁹ ueſtiſti me oſſib⁹ & neruis cõpegiſti me:etiã obſecro uitã & miſericordiã tribue mihi.Illo itaq; uiro pfecto inſigni ac ppulcro creato cũ dñs tãta pfudit grã:ut nullo alio tradẽte magrõ:ſed ſola originalis iuſticiæ uirtute pfuſus:extẽplo oĩum liberaliũ artiũ fit edoctus:ac pfectiſſime illuſtratus.Noticiã eteni Aſtronomiæ oĩmodã geometriæ:muſicæ:grammaticæ:atq; rethoricæ habere ꝓmeruit.Oĩum quoq; herbaꝝ arborũ metalloꝝ lapidũ p̃cioſoꝝ: Auiũq; & beſtiaꝝ piſciũ ſerpẽtũ:cũctaꝝ p̃terea creaturaꝝ ꝓmeruit hr̃e noticiã. Clarãq; p̃terea & explicitã beatiſſime trinitatis ac chriſti icarnationẽ & paſſionẽ ſolus aſſeq̃ comeruit. Vnde & dñs ipe eũ mũdi totius impatorẽ:ac ſũmũ oĩum põtificẽ cõſtituit. Decernens deniq; dñs deus uniuerſas cœli & terræ creaturas Adã ipm ut dominũ recognoſcerẽt ſuũ:atq; reꝝ oĩum ꝓprietates uirtuteſue cũctis inoteſcerẽt:uniuerſæ cœli militiæ mãdauit:ut creaturas oẽs ad Adã adducerẽt.Quib⁹ ſingulis ꝓpria iponeret noĩa:Ac ſic ſingulis ſtellis cœli auibuſq; & piſcib⁹:cũctiſq; aĩantib⁹ & reptilib⁹ terræ cõueniẽtia ipoſuit noĩa:quibus etiã nũc uocanẽ:In imaginaria deinde uiſiõe:uniuerſis imobilib⁹ creaturis: uidelicet mõtib⁹ inſulis mediterraneiſq; marib⁹:arborib⁹:atq; aliis quibuſcũq; ittidẽ fecit:Atq; ſcdm pl̃im naturis & reꝝ ꝓprietatib⁹ cõueniẽtia ipoſuit noĩa:Ac per hoc reꝝ oĩum Rege & ipatore cõſtituto illũ eodẽ die ex loco formatiõis ſuæ i oriẽtẽ tranſtulit: & in feliciſſimo paradiſi loco bonis pleno collocauit:ut ibidẽ nõ ad neceſſitatẽ quidẽ: ſed recreationẽ operareẽ.In eodẽq; loco cõſtitutus:mox a dño p̃ceptũ accepit:ut cætera oĩa poma comedẽs ab una arbore oĩno ieiunaret. Ad iſinuãdũ(ut arbitror)q; btĩtudo ueri paradiſi abſq; abſtinẽtia cibi:a poſteris nõ poſſe dedicari:unde q̃diu ibidẽ ieiunauit in paradiſo fuit.Igitur dñs p̃uidẽs nullũ ex cũctis aĩantib⁹ a ſe creatis eẽ ſimile ſibi:mulieris formationẽ ſupfluã nõ exiſtimans.Dixit.Nõ eſt bonũ eſſe hominem ſolum:faciamus ergo ei adiutorium ſimilẽ ſibi:ad liberos procreandos:qui ſimiles fiant illi. Confeſtimq; eo in loco paradiſi:dominus ſoporem immiſit in Adã:nõ qdẽ ſomnũ ſed quandam extaſim:& obdormiuit. Ex quo ſtatim de latere eius dormientis unam coſtam

Euæ formatio

auferens : repleuit locum caro eius . Et edificauit eandem coſtam in mulierem . Quam Adam ſibi adiunctam:cum cognouiſſet:de ſe plaſmatam: Videns eam ait . Hoc nunc os:de oſſibus meis : & caro de carne mea eſt . Hæc igitur uocabitur . Iſſa quod

latine mulier interpretatur:quia de uiro ſuo ſumpta eſt. Nomen uero mulieris Euam appellauit:quod ſignificat Mater omniũ uiuentium. Hæc tamen carnali conſuetudine hæc cogitanda ſunt:ut uidere ſolemus opifices ex materiis terrenis corporalia mẽbra fabricare. Nam manus domini:potentia dei eſt:quæ ẽt uiſibilia in inuiſibilibus opatur. Nec putandum eſt:hominem eſſe ad imaginẽ dei ĩ hac exterioris hoĩs formã factum. Nam deus ipſe ad cuius imaginem factus eſt homo:aliquam partẽ habet quæ nõ audiat:& quæ non undiq; ſint uideat:ac quæ non oĩa operetur. Conceſſit itaq; homini ut imaginẽ dei portaret in terris i daturus poſtmodum ſimilitudinẽ ſuam:ſi ymago dei ab ipſo ſeruaret illæſa. Quid enim hoc ſtatu preclarius:quid poſſumus noſſe in hoĩe ſublimius? Euam igiť in paradiſo factam: eamque legis preſcriptio i nec a mercede: nec a ſupplitio ſeparare uoluit. Erat tunc in paradiſo plantatio pulcherrima:boni:uidelicet & mali:ex oĩbus aliis dominus Adæ & Euæ eſum conceſſit:ab iſta tm̃ modo præcepit abſtinere prædicens:ex ea contingentibus mortẽ eſſe uenturam. Erat tunc Serpens cohabitans cum Adam atq; uxore ſua:qui inuidiam habuit: in his quibus arbitrabať fore fœlices. Dixit enim intra ſe:Iſte inferior me adipiſcitur:quod ſeruare nõ potui.unde & de terris migrabit ad cœlum:cũ ego de cœlo in terrã lapſus ſim: multas uias habeo:quibus eũ decipere poſſum. De limo factus eſt:deq; terra mater eſt corruptibilibus inuolutum:certe per omnia uideo:Etſi anima ſuperioris ẽ naturæ:tamen ipſa lapſui poteſt eſſe obnoxia in corporis carcere cõſtituta:quem ego lapſum uitare nolui. Eſt igiť uia ꝑma ut decipiať:dũ cõdictione ſua maiora deſiderauerit:Itaq; hoc ꝑmũ machinatus ẽ: ut nõ ꝑmũ Adã adorireť:ſed eũ p mulierẽ circũſcribere conaretur. Nõ utiq; adorſus ẽ eũ:q coram cæleſte accepar mãdatũ:ſed eã quæ ab ipo uiro didicerat. Neq; enim habeť: qa mulieri dixerit deus:ſed qa Ade dixit. Et ideo p Adã cognouiſſe mulier eſtimãdi eſt: plæriq; tñ putarũt:nõ mulieris hoc uitiũ fuiſſe ſed Adæ:ita Adã dixiſſe ipi ſuæ Mulieri dũ uelier eã faceť cautiorẽ:ut adderet mãdaſſe deũ:neq; tãgẽtis ex eo qcq̃. Habemꝰ & eni qa Adã:nõ eua mãdatũ accepit a deo:qa nec dũ formata erat mulier.uerũtñ ut ãbroxio placet. A mľieř oẽ uitiũ initiũ ſũpſit atq; mẽdatii crimẽ ichoauit.uiro.n.ait mľier:nõ mulieri uir erroris auctor extitit. Dixit itaq; Dyabolꝰ mulieri:(nã hoc illi noĩn ẽ:poſtq̃ hõi inuidit) cur ꝑcepit uobis deꝰ de ligno ſciẽtiæ bõi & mali ne cõcderetis, reſpõdit:ne forte moriãur:cui ille:ne q̃q̃ morte moriẽini:ſed eritis ſicut dii ſciẽtes bonũ & malũ.eo itaq; modo ſeduxit eã: ut dei mãdatũ cõtẽneret. Cũq; mulier guſtaſſet de ligno ſciẽtiæ bõi & mali:ſtatĩ ſe peccaſſe cognouit:& nichilominꝰ uirũ ſuũ ad peccati cõuniõem iuitauit:idãt diuꝰ Ambroxiꝰ:eã feciſſe refert:Quia ſciẽs q̧ poſt culpã i paradiſo eẽ nõ poſſet:metuiſſe:ne ſola de ipo fœlicitatis loco eiiceret. Sciẽs igiť:prudẽſq; peccauit.ſciẽs etiã uiꝝ i errorẽ traxit:licet plæriq; ſic excuſãdã eã putẽt:q̧ diligẽs uirum ab eo timuerit ſepari:Deniq; poſt culpam:ãbo ſe abſconderunt. Qui quũ uenenati ſerpentis ore percuſſi fuiſſent:non ſtatim perpetuæ mortis pœnæ a domino adiudicati ſunt:ſed de ipius paradiſi delitiis eiecti:tẽporaliter ſub typo mæroris tribulationiſq; damnati ſunt.ut malignitate penitentiæ ſanarenť:& uſq; eo:a ligno uitæ exuleſq; fierent: donec per chriſtum futurum ſaluatorem:aut per rompheã.i.ignitam martyrii poſſionem:aut per cherubin domini qui interpretatur plenitudo ſcientiæ remearent. Eiectuſq; Adam: ſtatim uxorẽ duxit:cũ ieiunꝰ i padiſo uirgo pſeueraret:ſať uero matrimonio copulatus eſt. Eiectus:nichilominus dominus non eidem: licentiam ueſcendi carnes dare uoluit.ſed tantum modo arborum poma: & ſegetum fruges: & herbarum olera eiſdem tradidit in cibum: ut exul quoq; paradiſi: non carnibus quæ in paradiſo non fuerant: ſed ſimilitudine fructuum paradiſi ueſcerentur. Deus autem Adam uictum conſilio mulieris: pœnæ ſtatim ſubiecit: præcipiens terrænæ quicquam eis ſponte proferret.ſed laborantibus & operatione contritis: alia quidem fructus dare: alia uero denegaret. Euam uero partu & conceptionum doloribus caſtigauit: Serpenti deniq; abſtulit uocem: iratus eius malignitati quam geſſerat in eoſdem: præcepitq; mulieri: ut eius capiti plagas inferret: Atque ipſum pedibus priuauit. habentur hæc geñ.ii.

Dyabolus quare uocatus eſt:

¶ Euã itaq; cũctoꝝ uiuẽtiũ matrẽ. Dominus eodem die: ſed non eodem maleo:aut incude:quemadmodum cæteros fabrefecit:ſed ut arbitrari poſſumus:eã corporeã for

moſitate utiq; mirabilem:atq; uiro maturã : & intuentium letabundam : atq; immorta
lem : & rerum omnium dominam : ex latere uiri dormientis in paradiſo : incognito
eduxit artificio. Quam etiam tam iure originis : q̃ incolatus paradiſi : incomparabi
li decorauit ſplendore : Quæ una cum uiro ſuo (ut dictum eſt) Paradiſi ipſius deli-
tiis auide perfruens:eam fœlicitatis ſuæ inuidus: hoſtis decepit : & contra unicum ſibi
præceptum a domino impoſitum ire ſuaſit. Cui leuitate fœminea nimium credens :
fructus arboris boni & mali ſibi uetitos : temerario auſu deguſtauit:deguſtatoq; mari-
to etiam porrexit : atq; eum in ſuam ſententiam traxit.Qua quidem inobedientia : ſe
et uniuerſum genus ſuum: in miſeram deduxit mortem : Et cum lux corruſca : qua
incedebant : amicti abiiſſet: perizomatum indumentis: a domino ſuſceptis:ex delitia-
rum orto:in Syriam & in agro Ebron : una cum uiro pulſa exulq; uenit : Vbi ſtatim
eam dominus partu & conceptionum doloribus plurimum caſtigauit : atq; permul-
tis calamitatibus eam implicauit.Eoq; loci dum Adam excollere cæpiſſet:prima(ut cre

Coli primũ inuẽtũ

ditur)colo nere ſeu filare incepit.tandem cum partus dolores ſæpius experta fuiſſet:ac
multos dolores & algores perpeſſa:cum his laboribus & erumnis maximis deuenit
in ſenium:& tandem in mortem ſibi a domino prædictaui.Ac ſic parentes noſtri uetita
deguſtantes : ab alto in ymum cecidere:ſcilicet de luce ad tenebras:de incolatu ad exi
lium:de domo ad deuium:de amore ad odium : de riſu ad luctum: de pace ad iurgium:
de gratia ad culpam . Ac deniq; de uita omnes traxit ad mortem: Sed deus ipſe noſter
contra omnem ſpem:ac pene contra omnem fidem:ex diuitiis ſuæ miſericordiæ in ma
lo bonum nactus:in iracundia generans pietatem : peccandi ſemen fructum uoluit
euadere miſerandi : & qui omnes nos perdere ꝓpter ipſam tranſgreſſionem potuiſſet:
pp ſuã miſericordiã reparãdũ eſſe promiſit.Et illo tẽpore quo ſupplicia merebamur ar-
gumẽtũ oĩbus oſtẽdit.Nam cũ ſerpentẽ pro merito ſuo malediceret:diceretq; inter cæ
tera ponã inimicitias inter te & mulierẽ:& inter ſemẽ tuũ & ſemẽ mulieris.Ipaq; calca-
bit caput tuũ: & tu ipius obſeruabis calcaneũ:Sacramẽtũ quod in nouiſſimo tempore
erat implendũ:publicauit:quia de terreno Adæ:e cælo Adã:ideſt chriſtum promiſit.

De Angelis dei:ac eorum diſtinctionibus:

Virtutes igit̃ miſtrãtes& ſpiritus q ad miniſteriũ mittũt̃:propter eos q eternæ cõſecu
turi ſũt uitæ hereditatẽ:ſanctos dico Angelos dei diuina luce frui:ac iccirco luminarib⁹
cõferri:docti a ſcriptura credidim⁹:a qb⁹qdã ſpũs puerſi cũ ſua neqtia cũ diuinã lucẽ ſu
ſcipe noluiſſẽt:tenebræ factæ ſũt.Eos itaq; cæleſtes ſpũs.i.Angelos i ſuis ordinib⁹ diſti
ctos dyoniſius ſãctiſſimus diui Apoſtoli diſcipulus hierarchias appellauit:quas in ſupi-
orẽ:mediã:& iferiorẽ diſtinxit.Superiorẽ aſſeruit cõtinere tres ordies:uidelicet Seraphĩ:
Cherubin ac Tronos:Quorum ꝑmi dei bonitatẽ cõſiderare aſſeuerat : Secũdi uirtutẽ:
Tertii eius æquitatẽ:Media cõtinet:dñationes:prĩcipatus:& potẽtes:Quoꝝ ꝑmi: Ange
loꝝ offitia dirigunt.Sequẽtes:capitib⁹ꝑſũt populoꝝ:ultimi poteſtatẽ coercẽt demonũ
Inferior deniq; Spirituũ hierarchia:tres ſimiliter cõtiet ordies:ſcilicet uirtutes:Archãge
los & Angelos.Ad quoꝝ priores ꝑtinet miracula facere.Ad ſecũdos magnoꝝ negocio-
rũ denũtiacõ:Et ad tertios humanæ cuſtodiæ ſolicitudo.In ꝑmis aũt deus opat̃:ut uir-
t⁹.In ſecũdis reuelat ut lux.In tertiis nutrit.ut iſpirãs:Hæc ſecũdũ diuum gregoriũ in
moralibus relata ſufficiant.

De dyabolo nota

Lucifer q & Sathanas ſeu dyabol⁹ :toti⁹ uenenoſæ prauitatis & ipietatis auctor:qui
q; & m'toꝝ ſpirituũ ruinæ auctor extitit:& ipe i paradiſo dlitiaꝝ iter duodeci ignitos
lapides imaculat⁹ enutritus:quũ cõtrariã : humilitati iduiſſet ſupbiã :eo qdẽ die quo &
nat⁹ ẽ:cõfeſtim a mõte dñi uulnerat⁹:cũ plurimis aliis(qb⁹ defectionis cauſa fuit) ruit:
& ad iferna deſcẽdit:Atq; ita ex ſua altiſſima ſublimitate:eo modo cũ ſeqcib⁹ ſuis cecĩ
dit.Nã cũ ſe uideret oĩ gloria:& lucis ſplẽdore ꝑditũ:ſupbiẽdo ait.ponã ſedẽ meã ab Aq
lone:& ero ſimilis altiſſimo uſurpar̃ uolẽs q nõ accepat:merito cõmeruit ꝑdere ꝙ acce
perat.Vnde & Saluator noſter poſt modum in Euangelio : uidebam inquit Sathanam
quaſi fulgur de cælo cadentem: pro quo ex Archangelico faſtigio cadens(poſt caſum)
non ſolum antiquus coluber eſt appellatus : ſed & Draco:ſerpenſq; lætiferi ueneni:
ꝑditor:atrox bęlua: leo :ac Dyabolus & baſiliſcus:ã ſcriptura cognominatus eſt. Ipſe

nãqꝫ de calice ipſo ſuperbiæ ſuæ:ẽt ipſis ꝓdictis parentibus nr̃is quos deceperat ꝓpinauit.Dicẽdo guſtate:qm̃ eritis ſicut dii.Qui cum rapere uoluiſſent diuinitatẽ : ꝑdiderũt fœlicitatẽ.Eius poſtmodũ ptãs in lũbis eius fuit:atqꝫ uirtus in umbilico uẽtris eius: in quo magnæ arbores:ac parui iunci:pſæpe obruere.Ipſe deniqꝫ ſuis deceptiõibus factus eſt Rex oium:q in terra:& aquis ſunt.Signũ aũt ipſe dyabolus atqꝫ eius ſequaces ꝙ deũ odio habere uideanť:atqꝫ ipſius uoluntati oĩo repugnare conanť: qm̃ ſeipſos deos putari & noiari cupiunt:& dei cultũ in ſe tranſferre conanť:diuinatiõibus atqꝫ oraculis:tanq̃ incentiuis:ſtolidas gentes alliciẽtes ad ꝓfundũ impietatis detruſerũt. Vnde humanũ genus ad tam furioſam imanemqꝫ crudelitatẽ:plærisqꝫ in locis impulit:ut pr̃ unicũ filium:& mater dilectiſſimã filiã:ipſi demoni tanq̃ ouẽ ſacrificaret.Quæ ita ſic ſe habuiſſe nõ mõ apud barbaros:uerũ etiã apud græcos:oĩs plena uideť hyſtoria. Vide inter cæteros Dyoniſii alicarnaſei hyſtoriã huiuſmodi ſcelerũ teſtẽ :ac Dyodoꝝ ſiculũ:Quos & poſtmodũ impiiſſimi iudæi imitari:nõ erubuere:ut ſacra eoꝝ ſcriptura teſtať: quæ reꝑhendẽs eos:ait.Immolauerũt filios atqꝫ filias ſuas demoniis:quãobrẽ:cõtaminata fuit terra in ſanguinibus eoꝝ.Et quãuis in hodiernũ uſqꝫ eoꝝ facinoroſa cõtagia ubiqꝫ pateãt:tamen adeo plæraſqꝫ nationes dementaſſe conſtat:ut etiam & adulteria & fornicationes quaſdam: tamq̃ diis primitias debitas in templis offerri docuerit. Eas quidem ob res diuina ſcriptura belzebub:prauitatis principem:eum appellare cõſueuit.Cuius tamen ſuperſtitionem euangelica doctrina:ut plurimum:deſtruxit:ac ceſſare fecit. Eum itaqꝫ:ac ipſius ſequaces:dominus pro lucida:diuinaqꝫ:ac beata:habitatiõe:ad conuenientia ſibi loca tartara detruſit.Quæ loca abyſſum diuina ſcriptura:& tenebras: nõ has:ſed quas diuina intelligunt ſolet appellare.

¶ Inferni autem occulta q̃q̃ nullomodo a nobis:naturali ſẽſu:ꝑpenetrari ualeãt. Vnum tamen ex ipſis occultis:a diuo patre Auguſtino auxiliatore:hoc in loco:nunc penetrare curabimus.Aliud uero ſub dubio:& impenetratum relinquemus: hoc unum de inferno pro certo aſſerere poſſumus:ꝙ nunquam locus in bonum accipitur. Vnde & diuus pater Auguſtinus:in duodecimo ſuper Gene.libro ait. Nondum inueni:nec adhuc mihi occurrit:Inferos alicubi in bonam partem poſuiſſe ſcripturam : duntaxat canonicam. Vbi autem ſit:aut in quo terræ loco: uel mundi parte ſit : ipſe diuus Aurelius in libro de ciuitate dei impenetratum reliquit.Locum tamen in medio terræ eſſe plæriqꝫ aſſeuerant:eſſeqꝫ ſub terra tricies centena ducenta & quadragintaquinqꝫ millia multi prodiderunt. Diuus tamen pater Auguſtinus ſuper Gene. aſſertiue uidetur loqui:ꝙ ſit infra terram propter tria.Primo propter nominis interpretationem : quia inferi eo ꝙ in terra ſint appellantur. Secundo propter congruam ſignificationem. Nam quia defunctoꝝ aĩæ amore inferioris carnis peccauere:digne carni mortuæ hoc exhibeť:ut ſub terra recõdanť.Tertio ꝓpter Chriſti dñi noſtri uiſitationẽ:Quia chriſtus ipſe uiſitaturus infernum:ad inferiores ptes terræ diciť deſcẽdiſſe:ſecũdum apoſtoli teſtificationẽ:In qbus quatuor loca erãt ante eius mortẽ.Vnus inferior:utputa: dãnatorum iſernus.Alius ſupior:ut lymbus pueroꝝ. Tertius adhuc illo ſupior:ut purgatorii locus.Quartus ẽt iſto ſupior:ut lymbus ſanctoꝝ patrũ:quẽ Chriſtus expoliauit.In primo aũt iſerno dãnanť:qui ſe corporibus terrænis: & carnis uoluptatibus: ꝑpetuo ſine ulla contritione dediderũt:ac uitioꝝ labibus ſquinauerũt.Et ꝓpterea ab oĩpotẽti deo æterno igne:uariiſqꝫ pœnaꝝ cruciatibus:cũ ipſis demonibus:cruciať.Vnde ẽt Virgilius i ſexto æneidos libro:mala quæ ſunt in inferno:his uerbis deſcribens ait.

Primiſqꝫ in faucibus orci.
Luctus:& ultrices poſuere cubilia curæ.
Pallenteſqꝫ habitant morbi:triſtiſqꝫ ſenectus.
Et metus:& male ſuada fames:ac turpis egeſtas.
Terribilis uiſu formæ:lætumqꝫ laboſqꝫ
Tum conſanguineus læti ſopor:& mala mentis
Gaudia:mortiferũqꝫ aduerſo i limine bellum
Ferreiqꝫ heumenidum talami:& diſcordia demẽs
Viperaũ crinem uittis innexa cruentis

Variis quippe nominibus inferni locus

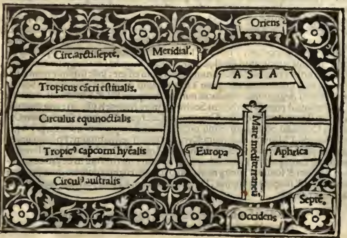
a diuerſis appellari conſueuit.Quidá illũ Tartarũ dicunt:quoniá conturbationẽ ſignifi
cat maximá:quia illic oia dicuntur perturbari.Alii ſtygem:quæ triſtitiá ſignificat. Alii
orcum & herebum dicunt.Eius náq; inperium Plutoni datum finxere poetæ: ꝙ aſpe
ctum habeat terribilẽ.Vnde Statius.
Forte ſedens media regni infœlicis in arcé
Dux herebi:populos poſcebat crimina uitæ.
Nil hominum miſerans:iratuſq; omnibus umbris.
¶ Paradiſum aũt uoluptatis:q latine pomariũ:ſiue hortus dr̃:dominus(ut Moyſes in ſe
cundo Geñ.caº ſcribit)a pricipio plantauerat:qui hebraice heden: quod delitiæ ſonat.
quaſi delitiarũ hortum:omni arborum genere conſitum: ubi & lignum uitæ poſitum
erat:atq; alia arbor prudentiæ:qua cognoſceretur:quid eſſet bonũ:quidue malum.Hic
ut diuo pr̃i Augu.in dyalogo ad oroſiũ placet:eſt in oriente conſtitutus:oceano interie
cto:a noſtro orbe longe remotus:in altiſſimo monte poſitus: uidelicet uſq; ad luna
rẽ circulũ:ad quẽ diluuii aquæ minime aſcẽdere potuere.Eſtq; ſub æqnoctiali circulo:
oiq; ligni genere conſitus: ubi non frigus:non æſtas: ſed perpetua aeris temperies. Ha
bet idẽ locus:ut Iſydorus in.14.Ethi.li.ſcribit:ſalubritatẽ: pariter: & amænitatem:atq;
iucunditatẽ maximá.Salubritatẽ(inquit)quia tẽperie gaudet: & ibi quicqd ſemel uiuit:
mori non põt.Sicut Helias & Enoch ibidẽ adhuc uiuere dicuntur. Amænitatẽ uero:
quia uniuerſæ pulchritudinis promptuarium eſt. Vbi arbores ſiue folia: aut flores: &
fructus nunq̃ marceſcunt.Iucunditatẽ deniq;:quia omne pulchrũ uiſu: & ad ueſcendũ
ſuaue ibidẽ reperitur:ſicut Moyſes ait.Rigaẽ uero hortus hic ab uno fonte placidiſſi
mo:qui totũ iſundit Nemus: quiq; & in quatuor naſcentia diuiditur flumina magna;
Gãgẽs Quoꝝ primum appellatur Phiſon:qui & Ganges:qui uniuerſam circuit Indiá:ſecũ are
nas aureas trahens:& interpretatur Catherua:eo ꝙ decem flumina in ſe recipiat. qui in
mare adeo grandis deſcendit:ut ubi minus occupet latitudinis:octo paſſuum milia pa
teat:ubi uero plurimũ centũ.Hunc Cyrus:perſaꝝ Rex: cum quendá eius inſignẽ abſor
biſſet equitẽ:in quadringentis & ſexaginta diſtinxit alueis: ut ſuo loco infra dicemus.
Gion ¶ Gion:qui & Nilus:fluuius ſecundus appellaẽ.Fluuius certe totiꝰ orbis permaximus.
quiſ totá circuit Aethiopiá atq; Aegyptũ:De quo Lucanus in.x.dixit.Archanum natura
caput non dedit ulli.Is quippe:ut plæriq; tradunt:immenſa aquaꝝ mole:ſingulis annis
Sole in Cancro exiſtente:totá Aegyptũ exundat.Huius fluminis aquas nõnulli tradunt
talis eſſe uirtutis: Vt mulieres fœcundiores faciant: ſterileſq; fœcundas efficiant.De
iſto flumine alia permulta mirabilia ab Ariſtotele & Seneca;atq; tãdem Ioanne bocha
cio referuntur:ut in eorũ tractatibus habeẽ.In eodem quippe flumine Inſulas ſeptin
gentas:Diodorus fuiſſe ſcribit:quas inter celeberrima eſt Meroe Sabbæ Reginæ ſapiẽ
tiſſimæ regnum.De qua aliquid ſcribere incongruum non eſt.
Inſulá Meroe ¶ Meroe huius fluminis inſignis Inſula:ab Meroe ciuitate inibi conſtituta: ſic appel
lata Nichaule reginæ ſabbæ ſedes atq; regnũ:patet eo in flumie:ut Diodoro ſiculo pla
cet:in longitudine ſtadus tribus millibus:in latitudine uero mille.Eſt nempe omnium
bonoꝝ fœliciſſima:in ea effodiuntur aurum:argentũ:æs:& ferrũ: lapideſq; multifor
mis pcioſos producit:atq; hebenũ lignum.Accolæ eius:ut Põponius refert:dimidio lõ
Mámæ grãdes gius uiuunt:q̃ nos.Quoꝝ fœminæ pergrandes habent mámas:& eas quidẽ infantulis
ſuis æquales.De quibus Iuuenalis in Satyra:Exemplo:quodcunq; malo.
Quis tumidũ guttur miratur in alpibus:& quis
In meroe:craſſo maiorẽ iſante mámillam: Ibi ſũt coloni nigri: de qbus Lucanus lib.
x.meminiẽ.dicens.Ambiẽ nigris meroe fæcũda colonis.
Tygris ¶ Tygris tertius eſt fluuius:qui ſecundũ Ioſephum Dilath diciẽ.ꝙ ſonat acutũ:eo ꝙ ue
lociſſimus ſit.Hic ẽt ex mõte Periardes armeniæ ꝓfluere diciẽ. & cõtra aſſyrios uadit:
quẽ nõnulli rubro mari dicunt infundi:ꝙ falſum eſt.
Euphrates ¶ Euphrates q̃rtus fluuius:qui frugifer ſonat:ꝙ iter cæteros fluuios memoratu pluri
mo ſit celebris.Hic cõtra caldæos uadit:& Babyloniam in duas ptes diuidit. in mareq;
rubrum poſtea deſcendit.De quo ſunt q dicant:eum Nili more uno & eodem tempore
Meſopotamiá irrigare:eamq; fæcundiſſimá efficere. Quidam dicunt:eius aquas etiam

fore uitales. ¶ Ipſa igitur quatuor flumina ab eodem paradiſi fonte:ut noſtri affirmant Theologi omnes eueniūnt: & ſeparantur; Et iterum quædam inter ſe comiſcentur atq; iterū ſeparanť: ſæpe etiam abſorbentur: & locis rurſus i plurimis emergūt. Inde eſt q̄ de eorū ortu uaria leguntur. Quia gangem dicit Plinius in locis caucaſi montis naſci. Nilum uero procul ab Atlante monte: & Euphratem in armenia.

Paradiſi ſex ¶ Paradiſos auté terreſtres ſex fuiſſe inuenimus ſcriptū: Vnum uidelicet in occidente uerſus Zephirum. Alterum in equinoctiali: inter Eurum & Euronothū. Tertium: de quo Beda meminit: inter cancri Tropicū & circulum Antarcticū. Quartū paradiſū ad orieté uerſus Eurum ultra Eqnoctialé: i quo ſolis arbores ſunt. Quintus terreſtris paradiſus ad polum arcticū eé dicıť: de quo Solinus meminit. Inueniť ét in occidéte alius uoluptatis & delitiarū paradiſus: de quo ſic habemus: q̄ ſenatus: populuſq; Romanus mandauit: ſummū ſacrorū pontificé: nō niſi de Italiæ horto delitiarū eligi debere. De paradiſo itaq; terreſti multa a theologis in ſecūdo ſniarū di. xix. tractanť. Ex ipſo quippe loco dn̄s poſtq̄ parētes nr̄os eieciſſet: comfeſtim eius aditū portis firmiſſimis occluſit: ac rūphea flamæam: atq; uertiginé præſidētiū cherubin obfirmauit: quæ uſq; ad chriſti domini noſtri paſſionem obſeratæ ſtetere: Verū eius ſanguis eaſdé penitus extinxit: & effregit

. ¶ Terræ uniuerſæ diſtinctio.

¶ Orbis terrarū uniuerſus i qnque diſtiguiť ptes: quas Zonas uocāt: Media ſoliſ torreť flammis. Vltiās aūt cōtinuū iſeſtat gelu. Duæ ſunt hitabiles: quæ iter exuſtam & rigentes ſunt. Altera a quibus incolatur nullis unq̄ licuit aut licebit agnoſcere. Interiecta autem torrida utriq; hoium generi cōmertiū ad ſe comeádi oīno denegat. Sola ergo ſuperior icoliť; uidelicet iter Septētrioné: & Eqnoctialé circulū: uel ut alii uoluerūt; iter Tropicū æſtiuū: & circulū arcticū: ab oī quale ſcire poſſum⁹ hoium genere ſemotum Hæc ergo ab ortu porrecta: ad occaſum longior eſt: q̄ ubi latiſſima. Quo palá fit: quātū hic uapor abſtulerit: illic rigor addiderit. Eá igiť i tres ptes maiores noſtri diuiſere Aſiam: uidelicet & Aphricam & Europam. Aſia a meridie, per orienté uſq; ad ſeptētrioné ptēdiť. Europa a ſeptētrione uſq; in occidentem: Et Aphrica ab occidente uſq; ad meridié mediterráco mari ab Europa diſiuncta: Aſyæ termini: a meridie Nilus: a ſeptētrione tanais. De quibus latius infra diſeremus.

¶Menſura uniuerſæ terræ.

¶Latitudo auté uniuerſæ terræ nobis cognitæ ſecúdú Straboné in.3.minor é ſtadioꝝ milliú trigita:ab auſtro uſq; i ſeptétrioné. Lógitudo uero millia ſeptuagita eé tradidit: Hoc auté ab occaſu i ortú uſq;:ideſt ab extremis hiſpaniæ ad extréa idiæ: hoc ipm cú itineribus:tú nauigatióibus menſuratú fuiſſe aſſeruit.Ptolæmeus aút in.7.lib. ſcribit. conſtare gradibus octoginta:ueluti gradu quolibet:ſtadia quinquaginta cóplente. Stadiis uero quadraginta millibus fere.Lógitudo ſuper Arcu æquinoctialis circuli: nonaginta millibus ſtadiis. Plinius præterea de menſura terræ lib. ultimo hæc tradit. Pars noſtra terrarú longiſſime ab ortu ad occaſum:patet octuagintaquinq; millia ſexaginta octo paſſuú. Vniuerſum aút hunc mundú Erathoſtenes in oium quidé litterarú ſubtilitate ſolers:qui a cunctis certe probatur:ducentorú quinquaginta duorú millium ſtadiorum eſſe prodidit.

¶Diuiditur autem noſtra habitabilis tota terra in ſeptem portiones: quæ climata dicútur.Eſt uero clima tantú ſpaciú terræ quátú dies: ſeu horologiú uariaẽ ſenſibiliter. Nec eſt idé pricipiú huius ſpatii:quod finis.Horæ enim diei terrarum diſtátiis uariantẽ.

¶Maris nomina hic deſcribuntur.

¶Oceanus aquarum oíum pater ac perpetuus hoſpes: qui uniuerſam circuit terram: a ſua uelocitate id nomé ſortitus eſt.Nam circunſtantem terrá: adeo impetuoſo inuadit æſtu:ut etiá feras ex littore repentino reditu rapiat: & nonnunq̃ in ſicco deſtituat. Cuius æſtus cauſas: plures reddidere maiores: quas aliis nunc ego omitto. Ex eo quippe quicquid fontes: quicquid lacus & flumina:quicquid ubiq; eſt liquoris humiditatis: uel cuiuſcunq; aquæ deriuatur & ſumitur . Eſtq; adeo grandis:ut ſoli deo creatori ſuo comprehenſibilis ſit.Omnem quippe ambit terram:quam etiam pluribus atq; uariis incurſionibus intrans:illam humectationibus facit fæcundiorem:ac comertiis reddit habiliorem.Ipſe quippe cum terras aperit & intrat noſtrum mare dicitur . Vbi hiſpaniam perfundit.Ibericus nominatur.Circa Baleares uero inſulas quas prio offendit.Balearic⁹ dicitur. Deinde qui Narbonenſem prouinciam contingit.Gallicus:Mox a liguria:liguſticus ſeu genuenſis.Deinde in ſiciliam uſq; mare thuſcum : quod græci tyrrenú uocát: ſeu ioſerum mare.Iuxta uero ſiciliam ſiculum:Sed uerſus Venetias cótortú : Adriaticú ſinum efficit.Ab initio uero adriatici uſq; in grætiá:Ionium uocatur:ubi Aegei nomé aſſumpſit:Deinde ubi Aſſyriá ab Europa ſtricto ſecernit mari.Helleſpontus nominaẽ. Cum dilatatur uero propontidis mare:& id iter Thracium Boſſorum & Helleſpontú eſt : uſq; conſtantinopolim . Vbi rurſus i Thracium Boſſorum ſtringitur : quouſq; dilatatur Euxinus nuncupatur: quod pontum uulgari ſermone : ſeu magnum mare dicitur.Sed id rurſus ſtringitur:& Boſſorum chimericum efficit . Inde ſequitur meotis Palus permaxima quidem atq; lata:quam Tanays fluuius decurrit. Verſus aſyam Páphilicum Phœnicú Aegyptium:a prouinciis nomina accepere. Eſt & Sarmaticus oceanus: & Germanicus. A populis hiperboreus.Scithicúq; mare:Mareq; Rubrum : atq; mortuú: Ab Inſulis Britanicum:Creticum:Carpathium:Colchium:Caſpium : Cymbricum:Cypriú:atq; Orchadus oceanus ab inſulis orcadib⁹ ſic dictus:quæ ſunt numero.30. A gétibus:Numidicú:Maurum:Auſonium:Illyricum:Indicú permaximum : Phœnicum:& Godianú qđ eſt i extremo occidétis. Ab oppidis:Argolicú:Corithiú: a caſibus hominú Icareum ab Icaro:quod eſt i Aſya minore:Myrtheum a myrtilo qui in eo proiectus fuit:iter Aegeum & Ionium. Suntq; maria famoſa nobis cognita numero quinquaginta tria:ut uidere & inuenire potuimus . De quibus infra in locis opportunis ſigilatim aliqua pertractauimus.

¶Inſulæ celebriores & notæ hic per Alphabetum deſcribuntur. & quo Mari ſint conſtitutæ.

Amatuſi ueneri ſacra:in Aegeo mari.
Anticera:uerſus chorintum in eo mari.
Apſorus:in Adriatico eſt mari.
Balthia:in ſeptentrionali oceano:
Banoma:in Scithyco oceano.
Cacerarìa:in Euxino mari
Cadana:in perſico mari.
Caſſiderides.x.in oceano magno.

Cæa Inſula:eſt in ægeo mari.
Colophonia:in Ionio mari.
Creta ingens inſula:in ſuo mari.
Cyclades omnes numero.53.in ægeo mari
Cyprus inter alias famoſa.
Chius:in ægeo mari.
Codanonia:in germanico oceano.
Colidos:in Indico oceano.
Columbaria:in thuſco mari:
Corcyra:in ionio mari epyro adiacens
Corſica:in liguſtico mari.
Chous:in ægeo mari.
Curicta:in adriatico mari.
Delos:in ægeo mari.
Dyomeda:in ionio mari.a Dyomede:
Eningya permaxima:in ſeptētrionali
Eydaurus iuxta dalmatiā:in illyrico
Erythrea pulcherrima:in gaditano mari
Ethalia populoniæ oppoſita: in lyguſtico mari
Euboea percelebris:in euboyco mari.
Fabaria:in germanico oceano.
Fortunatæ numero ſex:in meridiōali oceano.
Gades ī ſine beticæ regionis:quæ eſt granata:
Gangauia permaxima:in germanico oceano.
Gleſeria quæ criſtallum & ſuccinum præſtat:in germanico.
Gorgões cōtra athlātē mōtē:ī æthiopico oceāo.
Helene:in ægeo mari.
Hinodes numero ſeptē:ī germanico oceano:
Heſperides:in æthiopico oceano.
Ibernia uerſus occaſū:ī ſeptētriōali oceano.
Icaria ab icaro dedali filio:īter ſardū & ſiculum:
Ilba metalis generoſa.in mari thuſco plumbinū
Inarime apud cāpaniā:ī thuſco mari.
Iſſa dalmatiæ adiacēs:ī adriatico mari.
Itaca Vlyxis dominio illuſtris:ī epyro.
Lemnos:in ægeo mari.
Lipare:ubi alumen fit ī ſiculo freto
Leſbos q̄ mithylene uocat̄:ī ægeo mari
Lēcoſia lucāiæ adiacēs:ī thyrrēo mari

Meligina dalmatiæ adiacēs: ī adriatico
Melita nō lōge a ſicilia:ī ſiculo mari
Melos:ī ægeo mari Inſula rotūdiſſima
Mitterin:ī q̄ plūbū fit: ī britāico mari
Mona ſimiliter:in eodem mari
Naricia:in ionio mari
Naxos ubi optimū colligitur uinum: in ægeo mari.
Niſyrus optimi uini ferax:ī ægeo mari
Orcades numero.xxx.in ſeptentrionali oceano.
Ortygya:apud ſiciliam eſt
Pontia:in thyrreno mari.
Pandataria:in thyrreno mari
Pharia : in adriatico mari : Dalmatiæ propinqua:
Pathmos : in ægeo mari ſancti Io. hoſpitium.
Pythacuſa:in thuſco mari
Prochyta:in eodem mari
Proconeſſus:in propontide mari
Rhodos:cycladū pulcherrima
Salamina:in euboyco mari
Samos thraciæ adiacēs:in ægeo mari
Sardinia a ſardo:inter duo maria
Scandania longobardoꝝ patria : in ſeptentrionali oceano ſita
Sena:in britanico mari
Sicyonia:in ægeo mari
Sicilia:italiæ pulcherrima
Syllura:in gallico oceano
Scyrus:homeri ſepulchrū:ī ægeo mari
Solis:penitus inacceſſa:ī indico mari.
Strōgila:una ex eolis:in ægeo mari
Strophades duæ inſulæ:in ionio mari
Talge fine cultu fertilis:ī hyrcāo mari
Tanatos:in gallicano oceano
Tragurium:in mari adriatico
Tile:multis celebrata carmibꝰ:ī oceāo
Tyles: margaritis referta:ī īdico mari:

¶ Sūt & aliæ īſulæ extra orbem nupertime repertæ a portugallenſi rege : utpote canaria:& aliæ duæ ſimiliter a chriſtianiſſimo hiſpaniaꝝ rege Ferādo ſeu Ferdinādo : q̄bus. hæc īpoſita fuerūt noīa. Vni ſctī Saluatoris. Secūdæ ſctā Cōceptio. Tertiæ Fernādina. Quartæ Helyſabeth:& ultīe hiſpāiola. De q̄bꝰ īfra ultimo huiꝰ opis libro diſſeremus
¶ Aetas ſæculi prīa quā ī ſuſcepto ope libꝝ primū facimꝰ.hic īcipit:& ad diluuiū uſq; perdurat.quæq; ſecūdū hæbreos.M.cccccl vi.cōtinet annos.Iuxta uero ſeptuagīta interpretes & Iſydoꝝ in.v.ethi.li.alioſq; q̄plurimos.2242.habet annos.Diuus aūt Hiero.milia duo nō plene dicit.Aug.deniq; pr̄ nr̄ in q̄ntodecio de ci.dei c.20.2262. annos dicit. Ac ſic & nos deo auxiliatore tēpoꝝ dinumerationē facientes Iſydorum & Euſebium cæſarienſem imitantes taliter incipiemus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ADam & Eua primi omnium parentes:triginta ſupra nongē
tos uixere annos:& ultra Cayn Abel:& Seth cū ſororibus ſu
is quos ſacra geneſcos ſcriptura cōmemorat:trigīta alios ge
nuerūt filios. Verū Methodius ſanctiſſimus martyr illos cen
tū genuiſſe filios meminit:ꝙ mihi quidē plurimū conſona-
re uidetur. Cū nec impoſſibile(imo ueriſimile) hoc aſtruēdū
ſit. Quos oēs noſter legis lator Moyſes ꝑtermittendo: breui
ter tranſit:& ad Abrahæ tpa uenīt feſtinās:illos atq; alioꝝ ſan
ctorum patꝝ plures filios:& filias ſubticuit. Hic āt ſanctus
Adam nr̄ ꝓthoplaſtus una cū uxore:cū ꝓp inobedientiæ rea
tum:maximā cūctis diebus uitæ peregiſſent penitētiam:non
mō dei miſericordiā aſſequi meruere:ſed & prophetiæ donū cōmeruerūt. Vn̄ & d̄ xp̄i
199 Primo. eccleſiæq; cōiunctione:deq; diluuio futuro:ac de incēdio futuro per ignem:iudiciis ap
tiſſime plurima prædixere:ea quoq; liberis ſuis & nepotibus:atq; ꝓnepotibus uniuer-
ſa retulere:quibus ēt multa iuſtitiæ documēta tradidere:alia quoq; infinita propemo-
dū tāq̄ eruditiſſimi docuere:demū infirmitate correptus. Seth filio atq; aliis ſucceſſo-
ribus ſuis interdixit:ne eoꝝ filii:cū Cayn fratricidæ peſſimi filiis:ob eius exoſam uitā
cōmiſcerent̄. Illū quoq;(ut pluribus placet)pro miſericordiæ oleo ipetrando ad paradi-
ſum trāſmiſit. Tandem trigeſimo ſupra nōgenteſimū uitæ ſuæ anno:in ſenectute bo
na deficiens:in ebron ciuitate arbeæ ſepulchro marmoreo(ut Egiſipus ſcribit)ſepultus
ē. Alii āt in loco caluariæ eū ſepultum fuiſſe tradūt. Et ꝓpea is locus poſtea caluaria ap
pellatus fuit. ſ. ꝙ ibi fuerit huius antiquiſſimi hoīs caluaria cōdita:in quo demum xp̄s
dn̄s nr̄ crucifigi uoluit:ut ipſe ſecundus Adam:& ſanguis eius de cruce diſtillans:iſtius
Adæ prothoplaſti iacētis peccata dilueret. Et tūc ſermo apoſtoli ille cōpletus eſt:uide-
licet. Exurge qui dormis:& exurge a mortuis:& illuminabit te xp̄s. Ea ꝓp apud picto-
res talis inoleuit cōſuetudo:ſemper ad pedes crucifixi:adæ caluaria depingi:ac ſic adam
pr̄ nr̄ primus homo:inter ſanctos primus annumeratus ē:eo quoq; in loco & Eua poſt
modū:atq; Abraā:Sarra:Iſaach:& Iacob:cū eorum coniugibus ſepulti perhibentur.
¶ Cayn & caluaria ſoror: Adā quintodecimo uitæ ſuæ anno in agro damaſceno ex eua
uxore ſua gemellos ſuſcepit:pro quo idem pr̄ acquiſiuit:inquit hoīem per deum. Gen̄:
quarto. Nam cayn lingua hebrayca:poſſeſſionē ſignificat. Qui ſororē calmanam duxit
uxorē:quippe tūc tpis copula marium & fœminaꝝ neceſſaria erat:ut gignēdo : huma-
nū genus multiplicaret̄:qa nec tunc ulli hoīes erant:niſi hi duo:qui ex adā primū nati
fuerant:& iccirco fratres germanas in coniugium accipe neceſſariū fuit:qd̄ quidē (ut
diuus tradit Auguſtinus)quāto antiquius neceſſitate cōpellēte eſſet:tāto poſtmodū fa-
ctum ē damnabilius religiōe ꝓhibente:habita fuit. Certe tūc inquit rectiſſima rō cha-
ritatis:ut hoīes:quibus eēt utilis atq; honeſta cōcordia diuerſaꝝ neceſſitudinū:talibus
uinculis necterent̄:nec ullus multas ſimul haberet:ſed ſingulæ ſpargerētur in ſingulis.
Ac ſic ad ſocialē uitā diligentius colligendā:plurimæ plurimos obtinerēt. hūc āt cayn
primū agrorū cultor fuiſſe ꝓditum ē:cupidiſſimus impri[illegible]s:ac inuidia plenus:necnō
& alienæ fœlicitatis ſpatiētiſſimus:quāobrē fratrem ſuū unicū Abel huiuſmodi cau-
ſa peremit. Cōuenerunt quippe ſimul deo ſacrificare. Cayn enim de agricultura ſua ſa-
crificium offerebat. Abel uero Lach:& gregum ſuorū primogenita ardētiſſime. Deus
āt (ut Ioſephus in primo antiqtatum lib. ait). Agnū eo in ſacrificio plurimum delecta-
tus ē:eo maxime ꝙ ſpōtaneis & naturaliter ortis fructibus honoratus eſſet:q̄ in ſacri-
ficiis fratris ſui cayn. Quapp cayn ipſe nō minime indignatus:eo ꝙ frater ſuus ei fuiſ-
ſet præpoſitus:eum turpiter pemit:necatūq; ꝓrinus abſcōdit:ex hoc credēs latere rea-
tū:ſed deus ipſe:q etiam abſcondita cordis nr̄i apertiſſime nouit:ipſum fratricidā repē
te ad ſe uocatū acriter increpauit. dicēs eum eē fratris ſui nequiſſimū interēptorē: quē
e ueſtigio uſq; ad quartā eius generationē maledixit. At ipſe cayn ex ſn̄ia dei effectus ꝓ
fugus & uagus:in indiam a facie dn̄i cōmigrauit:eoq; loci genere humano poſtmodū
multiplicato:ꝓ mali ſui incremēto:ſuos ad latrocinia inuitauit & docuit. Nā opes mul
tas(ut Ioſephus in prīo ait)ex latrocinis & rapinis:quoad uixit ſemper aggregare ſtu-

duit:& ſucceſſorum doctor in his ſtudiis extitit.Ibiq̃ hoīum ſimplicitatem ex inuentio
ne ponderũ & menſurarum permutauit:eoſq̃ in caliditatem & corruptionem cõpellẽs:
Ibidẽ quoq̃ terrarũ termīos impoſuit primus.Ciuitatemq̃ cõdidit:& a filio ſuo:Enochi
am appellauit:eamq̃ bitumie & agere aliq̃tiſper cinxit.Illuc quoq̃ ſectatores ſuos malos
omnes uenire compulit: ut habet̃. Geñ.iiii.Homines etenim ãtea ueluti inermes & nu
di erant:nec contra alios ſeu beſtias tuti:nec ulla receptacula contra frigus ſeu æſtus ha
bebant:ſed naturali quadam ſolertia receptacula harũdinibus conſtruxer̃: quibus eorũ
uita tutior haberet̃.Cumq̃ caym ſenio confectus fuiſſet:& inter fructecta aliquãdo laſ
ſus ſederet:a pronepote ſuo lamech:qui & ipſe iam ſenectutis uitio cæcus effectus fue
rat interfectus fuit. Nam lamech ipſe dum uenationi inſiſteret: pueri ductoris ſuaſu:
credẽs cayn eẽ beſtiã:ſagita occidit:occiſus eſt.Lamech uero cum ſe cayn proauũ interfe
ciſſe eo modo deprehendiſſet:ira nimium ſuccenſus: ipſum puerum poſtea interfecit:
Hic igitur cayn genuit Enoch:ex cuius nomine(ut dictum eſt) Enochiam condidit ci
uitatem:quam quidem:etiam ſua prole repletam tandẽ uidit.Enoch aũt genuit Iareth
qui genuit Mananchel:qui genuit Mathuſael:qui genuit lamech .Lamech autẽ male
dictus & ſanguinarius duabus acceptis uxoribus Sela.ſ.& Ada ex eis ſeptem & ſeptua
ginta genuit filios & filias.Et hic primus fuit qui coſtam unam ĩ duas diuiſit.unde nõ
ſolum bigamiam ſed & digamiam introduxit.Cuius digamiæ plãtarium dominus pro
tinus poſtea diluuii pœna ſubuertit.Horum ãt filiorum Iubal & Tubal fuere:ex Ada:
ex ſela uero Tubalcayn:qui habuit germanam nomine Noemma.

¶ Iubal itaq̃ lamech ex Ada filius ſecundum Ioſephum portalia Tentoria pro gregibꝰ
nutriendis fabricauit. Gregeſq̃ ordinauit: & amauit:ſeparauit quoq̃ ſcdm gña ouium
greges:a gregibꝰ hædorum:& qualitatem unius coloris:a grege ſparſi coloris:comiſuraſ
q̃ eorum certis tẽporibus excogitauit: quas & alios docuit.

¶ Tubal autem eius germanus exiſtens uir eminentis ingenii cũ Muſicam excoleret:
conſonantias pſalterii:atq̃ cytaræ adinuenit & laudauit . non tamen inſtrumenta ipſa
fabricauit cum longe poſtea fuerint inuenta. Id autem inuentum ut Ioſephus refert:
fuit ad ictus maleorum Tubalcayn fratris ſui:qui ferrarius faber erat.Nam intymitus
maleorum non mediocriter delectatus : ex eorum ponderibus:ipſe proportiones:&
muſicæ conſonantias quæ ipſi malei exhibebãt:comprehendit. Exinde muſicæ principia exhi
ꝑncipia buit ex hoc ut labor paſtoralis quaſi ĩ delitias uerteretur.Sunt tamen qui dicant : quod
Archades populi per calamos breues & longos primi excogitauerunt cantũ:ut ſuo loco
infra dicemus.Laertius uero dicit id repertum fuiſſe pythagoræ phi.

¶ Tubalcayn etiam lamech ex Sela altera uxore filius.uir fortiſſimus fuit:quãobrem
res bellicas exercere cœpit:& ea quæ ad libidinem corporis pertinere recognouit ardẽ
tiſſime exercuit.unde & ferrariam artem primus adinuenit.Hii namq̃ duo fratres præ
uidentes futura dei iuditia:Aquæ uidelicet & Ignis omnino eſſe :ne eorum inuentum
ab hominibus omnino dilaberetur.aut ante q̃ ad ipſorum ueniret cognitionẽ deperiret
duas ſibi conſtruxerunt columnas: unam ex lateribus:aliam uero ex ſcilice:& in amba
bus q̃ inuẽta ab eis fuerãt:utraq̃ cõſcripſere: Vt ſi ex lateribꝰ cõſtructa:ab imbribꝰ exter
minaretur:lapidea permanens præberet hominibus ſcripta cognoſcere:& ſic uice uer
ſa:Ac per hoc peccatum Caym: ut ſcriptura refert.in ſeptuplum punitum.i.in ſepti
mam uſq̃ generationem. Septuagies uero ſepties peccatum lamech punitum eſt: quia
ſeptem & ſeptuaginta animas de ipſo lamech egreſſas diluuii aquis periſſe conſtat: uel
quia generationes tot erant uſq̃ ad chriſtum: qui pro omnibus pœnam ſoluit . Et ſic
tota progenies Caym:cum euaſiſſet per omnia nequiſſima:tandem diluuio penitus de
leta fuit.

ABel aūt:quē iuſtum certe & ſanctū ſacra Euangelii cōemo
rat hiſtoria cú Delbora ſorore qntodecio uitæ Cayn Adā
prothoplaſt⁹ ex Eua uxore gemelos ad ſuſcepit filios:Qui
cū ab ineunte ætate iuſticiā tollere & deū timere didiciſſet
etiā in oibus opibus ſuis ip̄m deū ſibi p̄ñtē adeſſe putabat:
uirtutibuſq; quámaxie eas obres incūbebat ; & iccirco illi-
bata deo obtulit munera:ꝑ quibus:mox ut munerū reſpe
ctu placuit ip̄i deo:uſq; ad mortis illationē. Nā ſtatī huma
nū:& qd̄ ſceleratius ē fraternū inuenit odiū:atq; ei⁹ poſtre
mo ſenſit inuidiā:ac ip̄ius fr̄is qui illi:& ꝑ germanitatis ne
ceſſitudine:& ꝑ ſolatii cā:quia adhuc(p̄ter parētes ſuos)ſo
li erāt in mūdo:debeb ātſe adinuicē amare. Verū Cayn iniuſtitia ſeduct⁹:maluit oī con
ſolatiōe deſtitui:q̄ tāti fr̄is iuſtiſſimi ſocietate cōfoueri.ſi tñ cōſolatio recta dicēda erat:
ubi tm̄ diſſidebat anim⁹:quātū uita diſcordabat. Nā de⁹ cū inuidū fr̄em a tāto facino-
re retrahere decreuiſſet eū durius increpās ait.Quare iratus es:& cur facies tua cōcidit?
Nō ne ſi bene egeris recipies?Si aūt male:ſcito q̄ reatū tuū ſtatim in forib⁹ aderit. Si ap
petitus tuus ſub te fuerit:tu illi certe dn̄aberis:Verū increpatio dn̄i iniquum ab ſcelere
haud retrahere potuit.Quinimo:in fraterni & inoxii ſanguinis effuſionē: crudeli ſatis
odio furioſoq; ꝓrupit:Calide eteni ad eūdē germanū die una:ait.Egrediamur foras pa-
riter in agrū:Eoq; cū ꝑueniſſet.Cayn in eū cōſurrexit:uimq; īferrens:tandē īterfecit:Ac
ſic eū primū dei martirē effecit.Vnde & prim⁹ celeſtē ciuitatē cōdidit:atq; ip̄ius:ſe pri-
mū ciuē cōſtituit:Centenario & eo amplius Abel defūcto: Adā triſtis & orbus tandem
centeſimo exacto anno:Seth filium alium genuit.

¶Siriæ deſcriptionē in qua Damaſcenus Agertin quo prothoplaſtus noſter Adā forma
tus & defūctus p̄hibet̄:hic nō incōgrue ponēdam opeꝑpretium duxi:dū ſit prima & orbis
terræ plaga a mortalibus habitata. Nā cū in medio orbis terræ aīaduerteret deus eſſe
conſtitutam:quæ nō nīmio algore rigeret:nec maxīo calore torreret̄:eſſetq; fertiliſſima
regio:& ſitu nobiliſſima:ac diuitiis ſoli:& aquis amēiſſima:atq; auri: & argēti ditiſſima:
ac demū mari ꝓxima.Ipſa poſtmodū plurib⁹ noibus fuit diſtincta.Nāq; paleſtina uo-
cata fuit:quæ cōtingebat:Iudæā:Arabiā:phenicē:& Damaſcenā:unde prima damaſcena.
Cuius lōgitudo extitit inter ciliciam & Arabiā.cccclxx. paſſuū milia. Latitudo uero a
Selutia uſq; ī Euphrate.d.xxv.paſſuū milia.In hac ꝓuintia:eſt Aſchalon:& Iope ciuita
tes ante diluuiū(ut ferunt)cōdita.Sūt & aliæ plurimæ ibidē ciuitates ꝑ tēpora cōditæ.
Mōtes clari carmelus:libanus:caſſius:fluuii illuſtres:Iordanis pars:& Euphrates.In hac
itaq; ꝓuintia:parētes nr̄os:Adā & Euam cū prole eorū:ut ex plæriſq; monimētis elicere
potuimus:ac augurari poſſum⁹:uniuerſā uitā in algoribus & erūnis exegiſſe cōptū eſt.

¶Indiam ad quā primū Cayn cū ſuis acceſſiſſe Ioſephus ſcribit:nō incongrue deſcribē-
dam hic putamus:Quæ quidem cū ſit maioris Aſiæ ꝓuintia permaxima:diu creditum
fuit eſſe tertiā terraꝝ partē:Nomē id:ab indo flumine eā aſſumpſiſſe ferūt.Eoq; cōceſ-
ſerat:q̄ a genitore Adā ſapientiſſimo uiro didicerat:habere ſolū admodū fertilem:& ali
cubi ut:q; tam priuigne:tamq; feras:ut mella frondibus defluerēt:atq; ei⁹ frondes lanā
ferre:quā Neomma eius filia traxit in filos:nec nō illud ſolum gignere Arūdines: quæ
ſingulæ inter nodia ueluti nauitaſ binos & ternos ueheant.Nouerat quoq; arbores quæ
ad tantā proceritatē excreſcebāt:ut ſagittis ſupari nō poſſent:ac alia omnia fragrantia
emittere:quæ oīa ubertas ſoli:& coeli tēperies:& aquaꝝ abūdantia efficere agnouerat.
Inibi inter cæteros illuſtres fluuios indus:& Ganges permaximas præterfluunt: ex qui
dem fluuio cum noſcet ipſa fratricida peſſimus multa pigmentorū genera de paradiſi
fonti deuehi:libentius tanq̄ auarus eo accedere feſtinauit.In eo quippe amne naſcit̄ car
bunculus:& Smaragdus:& candētia margarita:& uniones:quibus nobilium fœminarū
ardere conſueuit ambitio:atq; aurei mōtes:quos adire pp̄ griphes & dracones:& immē
ſorum corporum monſtra hominibus eſt impoſſibile:in ea itaq; prouintia Cayn:& ip-
ſius uniuerſum genus:aquis diluuii penitus extinctum eſt.De indiæ ſitu & rebus ſuis la
tius in fine operis:quom de præſbytero Ioanne tractabimus:diſeremus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Eth autem Adæ filius:& ipſe quinto ſupra ducenteſimũ uitæ ſuæ ãno genuit Seth
ſ Enos. Dehic ſepté & ſeptingentos ſupuiuens annos:etiam alios genuit filios &
230 4969 filias:& cum nongentos duodecim uixiſſet annos: defunctus eſt. Hic quippe
Seth interpretatur reſurrectio: ꝙ in ipſo ſemen iuſtum reſuſcitatum eſt : quod ſtirpis
filiorum dei fuit. Hic quippe cum uir peregregius eſſet:& uirtuti iugiter ſtuduiſſet : ẽt
imitatores ſui:filios dereliquit:Qui cum boni filii:atq; nepotes habiti eſſent:ſine ulliꝰ
protſus uexatione:fœliciſſime ſine querela uixere. Vnde nec quippiam crudele:uſq; in
terminum uitæ eorum experiri meruerunt. Ipſe quippe cum rerum celeſtium nõ igna
rus eſſet:etiam eorum ornatum primus adinuenit. Huic cum pater Adam(inter cæte-
ra)interdixiſſet:ne cum filiis Cayn eius proles unq̃ cõmiſſeri permitteret:ꝙ eius deme
rita:ipſum odioſum deo & ſibi effeciſſent:etiam ipſo parente Adam defuncto:eius iuſ-
ſa impretermiſſæ obſeruauit:& ſuam cognitioné a Cayn prole omnino ſeparauit:por-
ro eius filii cum in ſeptimam uſq; generationem:iuſſa patris peroptime obſeruaſſent:
deum iudicantes per omnia eſſe dominum omnium:& ob hoc ad uirtutem ſemp aſpi
cientes:procedente tempore:de ſolemnitatibus patrum:ad infinita prope mala deſcen-
derunt. Quod non modo legiptimos deo ſuo cultus non præbuere: ſed ne iuſtitiam q-
dem hominibus exhibere uoluerunt:ac zelum quem prius habuerant pro uirtute : in
duplicatam malitiam:per ea quæ geſſerunt mala demonſtrarunt. Ob quod:domini cõ
tra ſe plurimum irritauerunt. Vnde & in contemptum mandatorum dei : Caym fili-
as concupiſcentes:eaſdem ex omnibus quas ſibi elegerãt:accepere uxores:e quibus (ut
Moyſes refert)Gigantes progeniti ſunt:uerum hi quantum augebantur numero:tan-
to in uitia prolabebantur maiora. Quo circa:deum contra ſe irritantes:ipſe tandé om-
nes(præter Noe iuſto uiro cum ſuis)iuſta animaduerſione:diluuii aquis deleuit.
Nos Seth filius:ut diuus pater refert Auguſtinus:nonageſimo ſupra centeſimũ Enos
4764 435 e uitæ ſuæ anno:genuit Caynam:ac deinde quindecim & ſeptingentis ſuperuiués
annis:alios nonnullos genuit filios & filias. Quibus quidem exactis: eius om-
nes anni fuere:quinq; & nongenti:& mortuus eſt:ut habetur. Geñ.5. Hic ſcd̃m magi-
ſtrum:fortis:ſeu rationalis interpretatur. Huius nãq; pater Seth:cum nec templorum
mollibus : nec ſimulacrorum dedicationibus : adhuc operam dare didiciſſet . ꝙ ne-
q; pingere : neque fingere : aut celare didiciſſet:ſed nec ædificare adhuc noſſet. Sed
ab protholaſto ſuo omnium parente Adamo inſtitutus : unius ueri dei: & creato-
ris omnium fidem : cultum : ac pietatem ſuſcepiſſet . Sed neq; uſq; ad Abraæ tem-
pora nihil iſtius nugatoriæ ſuperſtitionis:quæ poſtmodum uniuerſum occupauit mũ
dum fuiſſe conſtat. Verum iſte ad excitãdam mortalium pigritiam:ut hæbrei referũt.
Primus quaſdam ad domini exorandum:imagines inuenit:ut nunc chriſtianoꝝ mos ẽ:
Et iccirco ſacræ litteræ:de eo ſic referunt. Enos Seth filius: ſperauit inuocare nomen
dei ſui:quam quidem ſcripturam:diuus pater Auguſtinus:ſic exponens ait. Nihil aliud
id ſignificare dixit:niſi exorturi populi prophetiã : Qui.ſ.ſecundum electionem gra-
tiæ inuocaret:nomen domini dei ueri.
625 4574 Aynam Enos filius:qui dei uiui natura iterpretatur:& ipſe ſeptuageſimo ſupra Caynã
c centeſimum:uitæ ſuæ anno:Malalehel filium genuit:quo genito etiam quadra
ginta:& ſeptingentis ſuperuiuens annis:alios genuit filios & filias:pro quo fa-
ctum eſt:ut oẽs dies eius:decẽ & nongẽti fierent anni:& mortuus eſt:ut habet̃. Geñ.5.
795 4404 Alalehel Cayne prædicti filius:qui dei plantatio interpretatur:centum & ſexa- Mala-
m ginta quinq; ætatis:habens annos:filium nomine Iareth genuit. Quo nato: po- lehel
ſtea etiam aliis ſeptingentis:& triginta annis ſuperuiuens:alios genuit filios &
filias:ꝑ quo facti ſunt oẽs dies iſtiꝰ:octigẽti & nonagita qnq; ãni : & mortuꝰ ẽ. Geñ.5.
Areth ãt qui deſcẽdẽs:ſiue roborans:aut certe ſoporans:interp̃tat̃ Malalehel ꝑ- Iareth
960 4239 i dicti filius:ſecundo & ſexageſimo ſupra centeſimum uitæ ſuæ anno:genuit fili
um nomine Enoch. Quo genito:iterum octingentis aliis ſuperuiués annis:plu-
rimos alios genuit filios & filias. Eius deniq; omnes dies:fuere anni nongenti & ſexa-
ginta duo:quibus expletis mortuus eſt. Geñ. quinto. Huius uero tempore filii Seth:ui-
ri quidem adhuc optimi:cum in præceptis paternis ſimpliciter pſeuerarẽt:a filiis Cayn

peſſimis iam in omnem luxum carnis prolapſis:multa mala pertulere.

Enoch Noch autem Iareth prædicti filius:cum eſſet ætatis centum:& ſexaginta quiq̃
e annoꝝ:genuit Matuſalem filium.Quo quidē nato:ducētos ſuperuiuens annos 1122 4077
alios plurios genuit filios & filias.Ipſi⁹ quoq̃ oēs trecēti qnq̃ & ſexagita fuere
anni.Hunc quippe cum domino ambulaſſe:& ultra non comparauiſſe:ſcriptura refert:
quia eum tulit dominus:eo ꝙ præ cæteris: dñi mandata ad unguem cuſtodierit. Nam
poſtq̃ id ꝑdictum tempus uixiſſet illum ad tempus in paradiſum uoluptatis dominus
tranſtulit:ut in fine ipſorum cum Helia ueniat:ad conuertenda filiorum corda.Fuit ita
q̃ in ſeptima iuſtorum generatione : ſicut & Iamech in generatione reproborum : qui
paricidium in cayn cōmiſit:unde & forte:ut quidam autumāt propter ſeptentrionē nu
merum diuino numini conſecratum.Enoch iſte deo acceptior fuit:quem ſeptima edi-
tum generatione ſuſcepit . Hunc itaq̃ nonnulla diuina ædidiſſe:ac aliqua prophetaſſe:
Apoſtolus iudas conteſtatus eſt:quæ ab antiquitate ſuſceptæ fidei refutata fuere:diuus
autem Hieronymus aſtruit:hunc ideo fuiſſe tranſlatum:quia ꝑmus inuocauit deum:p-
fecteq̃ credidit Saluatorem uētuꝝ:de quo pleniſſime Paulus ī epl'a ad hæbreos docet.

Matu- Atuſalem uero Enoch filius cētesimo & ſeptimo anno uitæ natus:lamech filiū 3912 1287
ſalem m genuit.Quo ſane nato duos & nonagita ſupra ſeptigētos ſuprauixit:& alios per
multos genuit filios:ac filias.Et ſic omnes eius dies:facti ſunt nongenti:& ſexa-
ginta nouem anni:& mortuus eſt:Gen.5.Hunc namq̃ Matuſalem ferūt diutius uixiſſe
omnibus aliis:quos ſcriptura conmemorat ,quoniam & iuxta annorum ſupputationē:
annis quatuordecim poſt diluuii aquas eum uixiſſe reperitur:propter quod & nonnulli
licet falſa optione : cum patre ſuo Enoch in paradiſum deliriarum cum tranſlatum fu
iſſe affirment:donec diluuii aquæ ceſſarent.Quam quidem diſcrepātiam : diuus pater
Auguſtinus:in.15.de ci.dei:perpulchre diſputans tandem concludit: ipſum eodem anno
defunctum fuiſſe:quo diluuii aquæ mūdauere:Eo quippe tempore:filii Seth.i.dei filii
filias hominum concupiſcentes:eas quas cōcupiere ſibi contra domini mandatum acce
pere uxores: quamobrem mala prope infinita multiplicata ſunt ſuper terram:Gen.5.

Amech eius nominis ſecundus Matuſalem filius : & ipſe octuageſimo octauo:
Iamech l ſupracenteſimum uitæ ſuæ ano:genuit filium:quem Noe ideſt reꝝ præceptorē 2454 1745
appellauit:cui poſtq̃ natus fuiſſet:quingentis quinq̃ & nonaginta uiuens annis:
alios genuit filios & filias:Qui cum ſeptingentos & ſeptuaginta ſeptem ſuperuixiſſet
annos:tradens ꝑncipatum filio ſuo Noe:uita functus eſt.Gen.5.Eo quippe tempore gi
gātes erāt ſuper terrā:uiri utiq̃ famoſi:& icredibilis potētiæ:ac fortitudis:gerētis bella.

Oe uero prædicti lamech filius: uir ſanæ uirginitatis amator:iuſtuſq̃ ac miſeri-
Noe n cors quiq̃ uſq̃ ad quingenteſimum ætatis ſuæ annum:& carnis illecebris:incen 2557 1642
tiuorumq̃ mutuum:atq̃ titilationum omnium neſcius fuit:cuiuſq̃ quāta fuiſ
ſet uirtus & pietas.hinc cognoſcitur : nephanda etenim malignitas uniuerſū genus ho-
minum :tūc occupauerat.Nam & Gigantes:illi qui per ora omnium uolitant impiis fa
ctis:quod adhucuſq̃ ubiq̃ prædicatur deo pugnam:ideſt pietati:& uirtuti:non erubuerāt
iferre.Et q eos ꝑduxerūt ſiue mortales qdā:ſiue imortales:malefica qdā artifitia:& ma
gicā prauitatē primi excogitauerāt.Quas obres cū deus uno diluuio omnes perdere ſta
tuiſſet:unus iſte Noe cum tribus filiis ſuis uidelicet Cham : Sem:& Iapheth & uxorib⁹
eorum:in illo hominum genere Iuſtus repert⁹ eſt . Quib⁹ ex rebus: ſolus cū omni fa-
milia ſua:uxore uidelicet & filiis:ac nuribus ſuis:tantæ cladi diluuii:ſuperſtes euaſit.Et
quidem quodammodo deus conceſſit:quaſi ſemen humani generis conſeruatur⁹ foret:
Quem ſanctum quidem hominem : utinam quaſi uiuam quandam ymaginem imitari
nobis ſuperſtitibus contingat :Is itaq̃ Noe cū diuini amoris:& honoris:ac originalis iu
ſtitiæ eruditus non mediocriter foret:atq̃ per omnia eloquio facundus: omnes legum
præuaricatores: & admōitionibus & ꝑdicationibus:quibus plurimum(ob eloquentiā)
ualebat:reducere ſatagebat. Verum cum oino nil proficeret:metuens :ne & ipſum cū
uxore:& filiis:ipſi peſtilentes interficerent:ab eadem diſceſſit terra: Quo quidem rece-
dente: dixit illi dominus.Noe!finis uniuerſæ carnis uenit coram me.pœnitet enim me
feciſſe hominem:Ea ꝓpter ſpiritus meus:in eo non permanebit ī æternum: quia ſecū-

dum carnem omnino ambulare decernit. Eruntq; dies illius tantūmodo centum . xx: annorum. Gen. 6. Quod autem dixerit deus: Erunt dies hominis cētum uigiti annoꝝ. Non tamen ſic accipiendum eſt: quod poſt diluuium homines centum uiginti annos non eſſent tranſgreſſuri: cum poſt diluuii tempus inueniantur multi exceſſiſſe quingē tos ānos. Sed hoc intelligendum eſt: etiam ſcd̄m p̄rem Augu. in: 15. de ci. dei. id deum dixiſſe: cū circa finē qngentoꝝ annoꝝ Noe foret pductꝰ. i. quadringētos octoginta ānos uitæ ætatis ageret: quos more ſuo ſcriptura qngētos uocat: noīe totiꝰ maximā plærūq; ꝑtē ſignificās: ſexcēteſimo qppe uitæ Noe āno: mēſe ſcd̄o: fcm̄ ē diluuiū: ac ſi dicat: centū uigiti p̄dictū ſunt futuri uitæ hoīum perituroꝝ: quibꝰ trāſactis (niſi cōuerſi fuerint) diluuio exterminabūt. Fac igit: īquit dn̄s: tibi archā de lignis leuigatis: bituminatā ītus & extra: quæ ſit cubitoꝝ trecētoꝝ geometricoꝝ (ſcd̄m Augu. & Hugo.) lōgitudinis: Cubitus quippe geometricus: ut idem uolūt: ſex uſuales cubitos faciūt: quā qdē menſurā: uulgo: perticā appellare cōſueuit. Sit itaq; trecētaꝝ pticaꝝ lōgitudinis: & qninquagita latitudinis: ac triginta altitudinis. i. a fundo uſq; ad tabulatū: ſub tignis: Demūq; in cubito cōſumabis illā: In qua: & māſiunculas: & trigeſtas: atq; cenacula: & feneſtrā: necnō & hoſtium: deniq; ī latere deorſum facies: Noe itaq; uir ſanctus: poſt centū & uigiti annoꝝ ſpaciū: quibus archā cōpoſuit: ſexcēteſimo uitæ ſuæ anno: cōportatis ſecū iis quæ ſibi ꝓ ſolatio uitæ ſuæ neceſſaria erant: cūctorūq; animaliū ad ſeruādū genus eoꝝ maſculos ſimul & fœmias: pariter itroduxit. Alioꝝ uero mūdoꝝ aīaliū numeꝝ ſeptuplū. Ipſe deniq; & filii eius: uxor eiꝰ: & uxores filioꝝ ſuoꝝ: prīo die ſecūdi menſis: qui Aprilis apud nos nūcupat: ꝑ ſeptē ante dies q̄ dn̄s plueret ſuper terrā ingreſſus ē in archā: Quo ingreſſo: factum eſt diluuiū pmaximū: per annū occupās terram. Pro quo: deleuit dominus uniuerſam carnē de terra: quæ ſub cœlo erat. Et Noe quidē: cū ſuis eo modo ſaluatus ē. Stetitq; archa ipſa (ut ſacræ tradūt litteræ) ſup altiſſimos armeniæ mōtes qndecim cubitis: ut patet. Geñ. 7. Exiccatis uero aqs. Noe primū aīalia ex archa dimiſit: qbus emiſſis: & ipſe ſua cū gn̄atiōe ſimul egreſſus: cōfeſti ꝓ gr̄aꝝ actōe deo ſacrificauit: atq; cū ſuis comedēdo carnes epulari cœpit. Eū āt locū (ut Ioſephꝰ refert) Armeni poſt modū egreſſoriū uocarūt: ubi & archæ ſaluatæ: reliquias per multa tp̄a ipſi prouinciales oſtenderūt. De huiuſmōi diluuio: & Noe de archa: Beroſus babylonius hyſtoricus: ī ſuo prīo lib. de tēporibus: cuius titulus: Beroſi defloratio eſt: ꝑpulchre tractat dicēs. Ante aquaꝝ cladem famoſam: qua uniuerſus periit orbis: multa prætererierunt ſæcula &c. Ait eni ī fine libri: q̄ archa qeuit ī uertice mōtis Cordiei: ubi aliqua ipſius pars ſuo tp̄e erat: & hoīes ſui tp̄is ex bitumie illo tollebāt: & ad expiationē peccatoꝝ ſuoꝝ utebāt: Noe itaq; egreſſo: metuēs ne ꝑ annos ſingulos dn̄s diluuiū induceret: & ſemen humanū aliqn̄ deleret: ſtatim altare erexit: ſacrificāſq;: rogabat dominū: ne ullā huiuſmōi uaſtationē ulterius iduceret: qua periret: oē aīalium genus: ſed punitis malis: parceret bonis: Cui apparēs dn̄s: dixit. De cætero: ab eiſdē ꝓ ſuis iniquitatibus pœnas exigere ceſſabo: eo maxime te rogāte. In cuius rei ſignū: archū meū ponā in nubibus cœli: ut habet Geñ. 9. Et ſic dn̄s: hæc quidē Noe: & ſuis filiis dicēs: atq; ꝓmittēs: ſiluit. Ac ſic illo diluuii āno pria ſæculi ætas termiata ē: ab Adamo uſq; ad diluuiū īcluſiue: ſub gn̄atōibꝰ. x.

¶ Liber ſecundus in ſupplementum ſupplementi Cronicaꝝ fatris Iacobiphilippi Bergomē. accuratiore diligentia congeſtus: hic fœliciter incipit.

ETas ſæculi ſecunda hic īcipit: quam ī ſuſcepto opere: librū facimꝰ ſecūdū: quæq; ad Abraæ ſanctiſſimi patriarchæ natiuitatē uſq; ꝑdurat. Quæ: & ſecūdū hæbreos: ducētos nonaginta duos cōtinet ānos: ſecūdum uero iuterpretes: & Iſidorū: nōgentos quadragita duos. Quæ ab hæbreoꝝ ſupputationem ſexcentis & quadraginta differt annis. Quæ autē ſit huius diuerſitatis ratio: in fine huius libri dicemus.

2242 | 2957 n Oe itaq; ſūmo pōtifice: pmaximoq; oīum īperator: Noe
una cū filiis & uxor ac filioꝝ uxoribꝰ ex archa egreſſo: cōfeſtim (ut p̄dictū eſt) altare ædificato: de cūctis pecoribus uolatilibuſq; mūdis holocauſta dn̄o deo obtulit

ſuauiſſima:cuius odore delectatus ipſe dominus: eiſdem extemplo benedixit:dicēs: Creſcite & multiplicamini:& terror ueſter:ſit ſup cūcta aiantia terræ. Poſtmodū: terra ad propriā natura reuerſa:ipſe Noe uir agricola eſſe cœpit: & exercere terrā:& cūcta aiantia ad paſcua emittere:Cumq̧(ut plæriq̧ aiunt) caprarum hyrcum in coricū ciliciæ prouintiæ montem:ad paſcua emiſiſſet:Ibidem lambruſcas comedens:eueſtigio inebriatus eſt.Quāobrē:cætera aiantia cornibus petere cœpit.Quo compto: Noe protinus lambruſcæ uirtutem agnoſcens:ipſam ſtatim ſanguine leonis:porci:agni:& ſimiæ inſeruit. Pro hoc(forte neſcius)declarans ꝑdictorum quatuor aialium:in uino madefactis: quādam futuram ſignificare uoluiſſe ſignificationem ſeu potius ſimilitudinē. Ad lambruſca ab ipſo Noe in uineam bonam inſerta:optimum uinū protulit:Cumq̧ eā uendimiaſſet:& eius uinum ad uſum deduxiſſet faciens conuiuium magnū : ex illo primus inebriatus eſt:pro quo:ēt ſtatim ut Agnus in ſoporem demerſus:etiā denudatus inhoneſte iacebat. Videnſq̧ Cham:uidelicet Canam pr:eius filius:ipſius pris uerēda denudata; eueſtigio:fratribus cæteris irridendū denūciauit:& oñdit. At Sem & Iapheth dedecus pris audiētes:in ipm filiali pietatæ pmoti:mox palium ĩ humeris ſuis ſibi imponētes:retrorſūq̧ incendentes:pris uirilia opperuere:Eorum quippe facies auerterant:ne.ſ.pris uirilia uiderent.Quod dum Noe innotuiſſet:aliis quidem filiis fœlicitatē optauit.Cham uero pp cognitionē ſui:nō quidem maledixit:ſed eius proli:& aliis effugientibus maledictum:deus chananei filios emigrauit:ut infra dicemus:At benedixit primū Sem primogenitū:& ait.Sit ſeruus eius Cham:indeq̧ adiecit. Dilatet dñs Iapheth: & habitet in tabernaculis Sem.Noe uero cum uixiſſet poſt diluuium trecentis & qnquaginta annis: quod quidem tpus fœliciſſime peregit:cum compleſſet nongentos qnquaginta ætatis annos:mortuus eſt:ut habet geñ.9.Verum etiā præter Sem:Cham & Iapheth:etiā poſt diluuium genuit filios & filias:uiditq̧ ex filiis filioꝝ: ex Nepotū filiis: ad multas uſq̧ generationes.unde & mulieribus:ac paruulis exceptis(ut ex philonis hiſtoria excerpſimus)fuerūt(eius ſucceſſores anteq̄ euiuis tolleret)uiri numero.14000. Hæ autē: ut ex Geneſi hiſtoria habemus:ſūt generationes Noe:Sem.ſ. Cham:& Iapheth:e quibus duæ & ſeptuaginta ꝓduere gentes:licet multoꝝ filii nō cōmemorent: qui naſcendo tribubus aliis acceſſerūt:nullam ex ſe gentem facientes.De Iapheth ergo(ut ab ultimo exordiar)qndecim deſcenderūt generationes: De Cham duæ & triginta:De Sem primogenito & oīum patriarcha:uigintiſeptē:Quoꝝ oium noīa cū ſuis nationibus:hæc ipa ſunt.

¶Iapheth terti⁹ Noe filius q & Ianus a quibuſdā bifrons appellat:quiq̧ & latitudo interpretat:cui & pater benedicēs dixerat.Dilatet dñs deus domū filioꝝ tuoꝝ in Europa:Septē genuit filios:& ex duob⁹ filiis:ſeptē nepotes:uidelicet Gomer Magog:Medar Iauan:Tubal:Maſoch:& Tyras:iſti habitauerūt:a Tauro & Aman montibus:regionem incipientem:& in Aſyam uſq̧ ad flumen Tanaym pertingentem.

¶Gomer primogenitus Iapheth:in Europā ex cilicia ueniens: Gomoritas inſtituit:gē-
Galatia tes:quæ poſtea a grecis Galathe ſūt nūcupati:a quib⁹ poſtea Galatia regio nom̄ accepit.Hæc quippe hyſpaniæ & luſitaniæ cōtermina:quam habet:a meridie. Ab occidente uero & ſeptentrione oceanū: & ab oriente Sequane flumen & Germaniæ prouintias: De qua etiā alio loco latius dicemus:cum de Anglis tractabimus.

Scythia ¶Magog uero Iapheth nepos fuit: a quo Magogas gētes emerſere:q a græcis Scythe ſūt appellati:& a quibus Scytia & Gothia nom̄ accepere:De quoꝝ gentibus & regionibus dicemus:quom de eorum regnis explicabimus.

Media ¶Medar item ſiue Medus tertius filioꝝ Iapheth:medoꝝ gentē conſtituit:ut Ioſephus tradidit:a quib⁹ poſtea Media regio nom̄ ſortita eſt:q eſt Aſſyriæ & pſiæ uicina.Alii tñ a Mede Medeæ filio:id cognomētū habuiſſe ferūt:ꝓut loco ſuo infra explicabimus.

Ionia ¶Iauan quoq̧ q̄rtus filioꝝ Iapheth:Iones græcos cōſtituit:& a qb⁹ Mare Ioniū nom̄ accepit.Ionia eteni græcoꝝ regio fuit:Quæ in extremitate minoris Aſyæ:īter Cariā & Eoliā eſt:q nūc Turcia ē nūcupata:tñ a Ionio quodā Atheniēſiū duce(Vitruuius)nom̄ eā aſſūpſiſſe dicit.Hic quoq̧ Iauā quatuor gēuit filios.In hac āt regiōe eſt Miletū urbs quondā ioniæ:totius belli paciſq̧ artibus caput: & princeps: ut Pomponius refert.Ibi Epheſus ꝑclara ciuitas:quæ pictores inter cæteros:celeberrimos genuit:Et clazomena

urbs:Anaxagore pħi patria:& priennis ciuitas:Biantis pħi etiam patria.
¶Tubal etiam quintus Iapheth filius:hyberos qui & hiſpanos cōdidit:a quibus hiſpa- Hyſpa-
nia Europæ regio permaxima. Tertia quidem fœlix:rerumq; omniū optimaꝝ ferax.De nia
q̄ cū de hiſpāioꝝ regno dicet:pluria enarrabimꝰ.Hæc.n.aliqn̄ celtibera appellata fuit.
¶Moſoch inſuper ſextus Iapheth filius:Capadoces inſtituit:& a quibus Capadocia re- capado
gio:quæ poſtea Cæſarea a romanis fuit nuncupata.Ipſa quippe regio maiori Armeniæ cia
eſt uicina:quam Euphrates fluuius diſiungit:in qua eſt clariſſima ciuitas nomine Mel-
cha Mahumetis(ut aiunt)ſepulcrum.
¶Thyras deniq; ſeptimꝰ Iapheth filius:ſuos thyrēſes appellauit:a quibus thracia: quæ Tracia
& græcia prouincia nomen accepit.Ea quippe regio ferociſſimos antiquis temporibꝰ
nutriebat populos:q; in eis aſper corporis cultus eſſet.Hæc ſiquidem ſeptem gentes p
Iapheth filios:inſtitutæ feruntur.
¶Aſcanes autem Gomer filius:Iaphethq; nepos.Sarmatas populos:quos tartaros nūc Sarma-
appellamus conſtituit:quoſq; græci regios uocant.Hi quippe ſcytharum genus ſunt:in tia
Meothidos paludes profundiſſimos habitantes.Quæ quidem regio:exilis:ac tenuis ē: ſeu tar-
in felicibus arboribus referta.Ineſtq; eis:ut Florus refert:multa barberies adeo:ut pa taria
cem non intelligant.Hanc regionem nunc plæriq; Ruſſiam:ſeu Tartariā eſſe autumāt.
gens hæc(ut Pomponius tradit)bellatrix eſt:& indomita:& uſq; eo i manus atq; atrox:
ut fœminæ etiam cum uiris bella ineant.
¶Sarmatiam aliam in Aſia:Ptolæmeus in quinto ineſſe refert:quæ a ſeptentrione ter Sarma-
ra incognita terminatur:ab occaſu ſarmatia:ſeu tartaria.Cuius ciuitates inſignes ſunt tia alia
Hermonoſa:Tyramba:Tanais:& Nauaris:Caucaſi montes in ſarmatia Aſiæ: ut libro fuit
quinto refert Ptolæmeus.Portæ uero caucaſiæ a multis Caſpiæ dictæ ſunt:licet nō mo
dico errore:Ingens certe naturæ opus:& montibus interruptis:repente ibidem (ut Pli.
tradit)fores abductæ ferratis trabibus.
¶Rapha uero ſecundus Gomer filius:& Iapheth nepos fuit.Ipſe ripheos: qui paphla- Paphla
gones dicuntur:& troyanos conſtituit:a quibus paphlagonia nomen accepit.Hæc autē gones
minoris aſiæ regio eſt.Qui quidem paphlagones:aliquando in italiam trāſuecti(Cor-
nelio teſtante).Eneti qui & Veneti:poſtmodum dicti fuerunt:& a quibus Venetia pro
uincia cognominata eſt.In ea quippe paphlagōia regione:Mileſii plurimas condiderūt
regiones.Eupatoriam mitridates:quæ poſtmodum a pompeo ſubacta: pōpeiopolis di-
cta fuit.Cytorus autem mons:in ea eſt:qui & Buxo admodum fertilis eſt: quæ uento
mota:æſtus imitatur undarum.De qua Virgilius in ſecūdo georgicorum:ait. Et iuuat
undantem buxo ſpectare cytoron.
¶Tergōma ſiue Tygran tertius Gomer filius fuit.Ex quo(ut Ioſephus tradit) Tygra-
mei:qui & phryges a græcis nuncupantur emerſere populi:a quibus phrygora minoris Phry-
aſiæ prouincia cognominata eſt:quæ poſtea Dardania a dardano:deinde Troya:a Troe gia
eius filio cognominata fuit.De qua infra in tertio libro latius dicemus.
¶Helyſan inſuper Iauan filius filii.ſ.Iapheth fuit.Ipſe qpp Iauā iapheth filiꝰ:tres hūit
filios:Quoꝝ primus iſte fuit.Quid qdē helyſan:helyſeos eos uocat:quoꝝ priceps ex-
titit:q & poſtea Eolii a græcis fuerūt nūcupati:a quibꝰ Eolia ꝓuīcia ſeu iſula fuit ap Eolia
pellata.Ea qppe iſula eolia media ē iter miſyā & iōiā:q̄ poſtmodū græcoꝝ colōia fuit.
¶Eoliæ ſiue uulcaniæ:āliæ inſulæ in ſiculo mari ſunt:quæ ut Solino placet. Ephiſtiæ Eoliæ
priꝰ dictæ:a quodā eolio Iouis filio fuerūt poſtmodū cognomiatæ:i eis ē:nā ſoli ignea inſulæ
aut.n.mutāt Etnæ icēdia:aut certe ſubmiſtrāt:q̄ ſeptē nūero ſūt:uidelicet lipare:a lipa
ro rege:q eā an̄ eolū rexit:altera Hiera:ꝑcipue uulcano ſacrata:q̄ ut plurimū i eminētiſ
ſimo colle i nocte ardet:Strōgile tertia:eoli ꝑdci regis domꝰ:ex cuiꝰ fumo icolæ ꝑnti-
ſcunt:qui nam flatus in triduo ſint futuri.Quare Eolus creditus eſt uentorum Rex.
¶Tarſis:ſcđs Iauā filiꝰ fuit:q i miori aſia ueniēs:tarſos cōdidit ppl'os:q poſtea cilices di Cilicia
cti fuer̄:Ex qbꝰ Cilicia ꝓuicia nomē hūt:Pauli.ſ.apl'i p̄ria.Hæc.n.mioris aſiæ:& ſyriæ
ꝓxia ē:iter pāphiliā & tauꝝ mōtē ſita:pluria iacet cāpo ſinu lato.Tarſus āt eius maxia
ciuitatū:apud eos metropolis fuit:Sūt tamen qui dicant eandem prouinciam: id no-
men accepiſſe:a Cilice agenoris filio:in ea regione(ut Pomponius ſcribit) eſt ſpecus

Coryci us ſpe cus — Corycius adeo mirificus ac pulcher:ut accedentium mẽtes primo aſpectu conſternat.
Cuius deſcenſus quingentoꝝ & mille paſſuũ p amenas umbras:Terret qppe ingredien
tes Cimbalorum ſonitus:diuinitus crepitantium:in ea Specu:Tiphonis Gigantis cubi
le poſitum accolæ crediderũt:Cilices mediterraneo mari proximi paratæ fuerũt: quos
(ut florius tradit) pompeus magnus funditus euertit.

¶ Cethim deniq; tertius Iauan filius & Iapheth ſi nepos fuit. Qui cethimam inſulam
Cyprus — primum inhabitauit:quæ poſtmodum Ciprus inſula dicta eſt:Hæc inter alias orbis in
ſulas famoſiſſima:diuitiis abundans luxuiq; plurimum delita: Ob quod ueneri ſacrata
fuit.Ea poſtmodum Plinio libro uero teſte nouem regnorum ſedes extitit.Ibi namq;
(ut idem Plinius libro.xii circa finem ſcribit)arbor quædam nata fuit:cuius folia odo
rata magnam dedere fragrãtiæ ſuauitatem:ipſiuſq; ſemina coriandro ſimilima aſſeruit.
Quam(ut quidam ait)dicunt arborem eſſe:quæ in Italia noſtra liguſtrum uocatur:ipſa
quippe inſula aerem parum ſalubrem habet:in reliquis tota delitiis affluit . De qua
infra latius dicetur.

rhodos inſula — ¶ Dodamin etiam quartus Iauan filius fuit:& Iapheth nepos:Qui in inſulam Rhodus
ueniens ibidẽq; ſubſiſtens.Rodios incolas a ſe appellauit.De qua inſra latius dicemus.

Termi nꝰ filio rum Ia pheth — ¶ Iapheth itaq; ſanctiſſimi patriarchæ filii:atq; nepotes ſupradictas has habuerunt gen
tes & climata.Quæ etiam(ut diuo patri Auguſtino libro de ciuitate dei libro placet)a
Thauro monte Siliciæ uerſus aquilonem:per ſeptentrionalem plagam: & per Euro
pam uſq; ad oceanum britanicum patrias tenuere ducentas: ſub linguis : & gentibus
quindecim.Nomina gentibus lociſq; relinquentes ſua: De quibus plurima ſunt muta
ta:aut a locorum regibus:aut ab ipſis locis:aut etiam ab incolarũ moribus.Cætera aũt
permanent:ut fuerunt.Ita ut hodie etiam rationabiliter appareat:unde deriuata fuere:
ſicut ab aſſur:aſſiri:& ab Heber:hæbrei: De quibuſdã uero ratio nõ appet: ſicut de illo
quod dicemus:ad Egyptios non pertinere Meſram filium Aram filii Sem: Ethiopes:
ad chus:ut Ioſephus in prio antiquitatũ libro refert ca.uidelicet.xi.

Generationes Cham filii Noe.

¶ Cham autẽ ſecũdus magni Noe filiꝰ qui & Zoroaſtes appellatus eſt:quemq; & non
nulli Nembroth fuiſſe affirmant: qui uidelicet ab eodem patre ſanctiſſimo Noe: ob
triſionem maledictionis plaga percuſſus fuit:& ipſe hos infra deſcriptos genuit filios:
Et hii quidem a prouincia Siria:& Aman:& monte libano cunctas obtinuere terras:ſci
licet quæcunq; ad mare poſitæ ſunt. Appræhendentes etiam eaſq; ad oceanum uſq;
ſunt:quibus etiam proprias dedere appellationes: Quorum primus Chus fuit: a quo
(ut Ioſephus in primo antiquitatum ſuarum libro refert)Ethyopes fuere: Et hii pri
Ethyo pia — mum a ſemetipſis & ab Aſyanis chuſei: uocabantur inde Ethyopes:a quibus Ethyopia
prouincia ſeu regio eſt nuncupata : ipſa quippe prouincia in Mauritaniæ finibus pero
rei eſt.In qua quidem uaſtæ admodum ſunt ſolitudines uerſus orientem:ipſam tamen
prouiciam Ethyops uulcani filius qui i ea diu præfuit:a ſe nominauit. Vbi incolæ om
nis Solis plurimum torrent[illegible] ardore:ubi & multi monſtruoſi reperiuntur populi:atq;
terrarum uaria genera:e quibus Gameleo:pedus: collo equino: pedibus bubalinis: ca
pite Camelino: nitore rutilo: candidis maculis:& Rinoceron: cui eſt color buxeus in
naribus unicum cornu.

¶ Meſram item ſecũdus Cham filius fuit.A quo ægyptii orti ſunt:qui quidem ab hæ
Egyp tus — breis Merſei uocabantur: Et Egyptum merſim a merſa iſto: quorum extitit princeps
& auctor:ipſam tamẽ prouinciam ab Aegypto Danai fratre nomen accepiſſe.Euſebi
us affirmat:ut infra ſuo loco mox dicemus.Hæc quippe prouincia(ut Plinius in.5.na
turalis hiſtoriæ refert)ab oriente rubro mari:& Aſyriæ coniungitur.Ab occaſu:Cyre
nen:& Aphricæ reſiduum habet.A meridie uero uſq; in Ethiopiam protenditur. A ſep
tentrione autem mare habet Aegyptum.

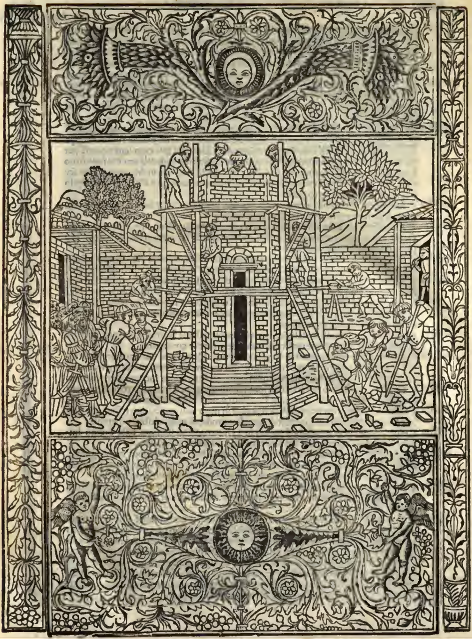
¶ Phuuth etiam tertius Cham filius fuit: a quo(ut Ioſephus ſcribit) libici populi: & a
Lyba — quibus lybia Africæ regio : quæ incipit ab Athlante Mauritaniæ monte: unde &
quidam eiuſdem Mauritaniæ prouinciæ fluuius ab iſto nomine uſq; modo Phu
uth. nuncupatur : & ab eo regio ipſa phuthenſis fuit appellata : Cui & poſtmodum

nomen immutatum fuit:ab uno filiorum Meſran:qui lybius nuncupatus fuit. Ea ta-
men regio(ut Iſidoro in ſuis ethymologiis placet)a Lybia:Epaphi Ionis filii uxore: ſic
dicta fuit.Sed qui ex iſto phuuth nati ſint filii:non habentur.
¶ Chanaam ſeu chananeus quartus Cham filius exiſtens:eam regionem:quæ nunc iu-
dæa nuncupatur inhabitans:Chananeam:a ſe appellauit:De qua infra libro octauo per Chana
pulchre tractabimus:cum de ultimo hyeroſolimorum excidio:a Tyto facto dicemus. nea
¶ Sabaa itaq; ex iſtis quatuor fratribus:uno uidelicet Chuſo:filius fuit:a quo Sabei di
cti ſunt.Et hi(ut Ioſephus ſcribit)arabes appellantur:qui.ſ.in libano & mantilibano cō Arabia
morantur:Et ab iſtis arabia regio eſt appellata:quæ i Aſia maiori eſt:quæq; & iudæam
ab ægypto diſterminat:quā Solinus ſacrā interpretatur.Sunt quidam:qui eam ab ara-
bo Apollinis ex babylone filio fuiſſe cognominatam:Quæ & diuiditur in arabiam fœ
licem:petream:& deſertam:ut Ptolæmeus libro quinto refert.In ea:eſt mons Synai:q
& Oreb:in quarto legem ſanctus Moyſes accepit.Ibi & phenix auis naſcit̄:aquilæ ma- Phenix
gnitudine:capite honorato:in conium plumis extantibus:criſtatis faucibus:circa col- auis
la fulgore aureo:poſtera parte purpureus.In cauda autem roſeis pennis:ceruleus inter
ſcribitur nitor:Quadraginta & quingentis eum durare annis perhibent.
¶ Eiula ſecundus filiorū chus:filii Cham fuit:a quo eiulei: qui nunc getuli appellan- getulia
tur populi:ſcilicet qui in remotioribus aphricæ partibus habitare conſueuerūt: Ea qp
pe regio(ut Plinius in quinto natu.hiſto.refert)in aphrica ē:& etholoꝝ partem hacte-
nus fuiſſe dicit.Hæc nāq; regio elephātes gignit:ut Iuuenalis refert.Cum getula ducē
portaret belua luſcum.Huius autem regionis littora murice & purpura admodū ſunt
ſecunda:Eſt quippe ab oriente multum montuoſa.
¶ Sabathaa:item tertius filiorum Chus:Cham.ſ.filii:fuit.a quo Sabatheni:qui a græ- Sabba-
cis nominantur aſtabari:qui ſunt libyæ populi intra maxim continentem ſiti:ut Dio- theni
nyſius refert.Vbi & poſtmodum templum illud uulgatiſſimum libyci dei medias in- populi
ter arenas conditum ſuit.
¶ Regina uero & ſabbataca:filii Chus:antiqua poſtmodū perdidere uocabula : ab hiis
tamē quædam Ethiopicæ gentes deſcendiſſe putantur:quæ i occidētali plaga hitabāt.
¶ Meſram autēm ſcd's fili⁹ Chā:& ipſe:ex ſe ſeptē ꝓtulit nationes :quoꝝ ſexta ꝓdiit p
Ceſloym natio.ſ.paleſtinoꝝ:qui modo paleſtini:dicunt̄ populi:& a quibus paleſtina ꝓ Paleſti
uincia dicta ē.Hæc enim(ut plinio placet)in Syria arabiæ eſt contermina : dicta prius na
a philiſtea urbe philiſtim:quæ i ea metropolis fuit:ut Pli.i.5.refert:i ea poſtmodū Ga- Gaza
za urbs iſignis & munita:admodū ædificata fuit.In qua Cambiſes pſarū rex:cum ægyp ciuitas
tū armis petere ſtatuiſſet:belli opes,& pecuniam contulit.Et iccirco gaza appellata fu
it:q̄ perſaꝝ lingua:erarium uocat̄.Eſt & Iope Ciuitas:a noſtris nunc zaphus appella- Iope ci
ta:ante diluuium(ut fertur)ædificata.Eſt deniq;:nō minor Aſchalon inſignis ciuitas. uitas
¶ Lydim ēt aliū Cham filiū fuiſſe tradūt:a quo lydi ppl'i:& a qb⁹ lydia ꝓuincia nomē Lydia
accepit.Quæ(teſte Pli.)ē in minori Aſia:antiqua regnoꝝ ꝓuīcia.Sūt tn̄ q eā a lydo Atys
filio id nomē accepiſſe ferāt:cū prius Meonia diceret̄. Eā eṫm ꝓuinciā Meādrus & pi
ctolus amnes celebrē plurimū faciūt:cū aureas ducūt arenas:In ea poſtmodū iſtaſcrip-
tæ urbes:uidelicet:Epheſus:Colophon:Clazomene:& phecea ædificatæ fuere:De hac
eadem infra libro quarto:dicemus:cum de ipſo lydo Atys filio tractabimus.
¶ Anamyn quoq; & laobyn:nepcuſſym:ac alios tres Chā gēuit filios:quoꝝ ſex natōes
ignotæ hn̄t̄:qa bello ethyopico ſubuerſæ:uſq;ad obliuionē ꝑteritoꝝ noīum ꝑuenerūt.
¶ Nembroth autem filius Chus:filii Cham:filii Noe gigas ꝑmaximus fuit:uaſtiſſimo Nem
quidem corpore:cum haberetur:audaciſſimus:& manu fortiſſimus inter omnes fili- broth
os Noe:tyrannidem primus apud Babylonios exercere cœpit:Quod ideo uenatorem
ſacræ litteræ eum appellant.Cui cum octo fuiſſent filii:omnem terram a Gaza uſq;
in ægyptum tenuerunt.Fuiſſe tamen quattuor Nembroth ab auctoribus compertum Nem-
habemus:primum hic:uidelicet ex ſemine Cham:alterū ex ſeie Sem fratris Cham: De broth
quo a Bōzio optimo hiſtorico ſic habet̄.Noe genuit Sem:Sem autem genuit Arphaxat:
qui genuit Sale: qui genuit heber :& fratrem eius Ierari:qui & ipſe genuit Nembroth:
qui genuit cretem:qui genuit celium & Iouem:atq; ſaturnum cognomento Nembroth.

cet carmania metropolis:Taſpis:& Alexandria.
℄Merſan etiam quartus Aram filius fuit:quo Meones populi:hę gentes poſt lingua-
rum confuſionem:diſſidentes:Iſydoro in cõmẽ.ethimologiarum lib.teſte. poſſederunt
meridianam terram ab ortu ſolis uſq; ad fenices:ſub linguis duabus:& uiginti occupã-
tes patrias quadringentas ſex.
Em itaq; primus filioꝝ:Hoc anno ſecũdo poſt diluuium:centeſimoq; uitæ ſuæ
ſ anno:genuit Arphaxath :atq; alios nonnullos filios & filias . Quem nonnulli
Melchiſedech ſũmum ſacerdotem fuiſſe affirmant ; qui primus poſt diluuium
2957 2242 Salem condidit ciuitatem:Ipſa eſt hieruſalem . Is poſtq̃ genuit Arphaxath : ſuperuixit
annos quingentos:& cum facti fuiſſent omnes dies Sem:anni duo & ſexcenti mortuꝰ ẽ
Gen.xi.poſt autem benedictionem Noe uſq; ad Abraã : nulla aliquoꝝ hominum iuſto
rũ in ſacra ſcriptura ſit mentio :& tamẽ eos nõ defuiſſe credẽdum eſt:ut infra dicemꝰ.
Sed ſi omnes commemorarentur:ut diuus pater Auguſtinus refert:in longũ nimis tra-
herentur.
℄Ionichum autem poſt diluuium Noe genuit filium:uirum ut oĩs teſtantur ingenio
eminentiſſimum:Aſtronomumq; peritiſſimum:qui primus omnium Sydcrum curſus:
ſtellarumq; habitudines contemplatus eſt.Qua quidem diſciplina: inter cætera ortum
pariter & occaſum quatuor regnorum principalium ꝑuidit atq; omnibus docuit : cui
cum pater Noe(ut Methodius martyr ſcribit)non partes:inter fratres ſuos: ſed munera
tantum dediſſet.in Aietam confeſtim ſeceſſit:ubi & regnans:gentem haud paruam ſi-
bi tandem conſtituit.hæc enim Eliopolorum.i.ſolis terra erat:ad quem nonnulli filio
rum Iapheth uiri:utiq; clariſſimi accedentes:ciuitatem etiam ex ipſius nomine Ionicã
extruxere.Hic inter cæteros Nembroth gigantem habuit diſcipulum:& quem & quo-
modo ſuper genus Cham regnare poſſet:docuit.Ea propter ſemper inter Nembroth ip
ſo:& aſſyrios maxima uiguit pax.Huic autem mortuo: Coſdron eius filius ſucceſſit:q
& ipſe genuit Subſyrſadebeth regem:qui quo aduixit ſexaginta ſeptem euertit ciuita-
tes:ab Eufrate fluuio:uſq; ad Edroezam:omnemq; indorum terram depopulatus eſt:
ingreſſuſq; deſertum Galba:Iſmaelis filios ab eremo etheruio depulit.
Rphaxath Sem ꝑdicti filiꝰ:& ipſe cẽteſimo & trigeſimo q̃nto uitæ ſuæ ãno :ge
2055 2244 a nuit Sala filiũ:poſt cuius natiuitatẽ:ẽt annis ducentis tribus ſuperuiuẽs:alios ge
nuit filios:& filias.Ac ſic omnes eius anni & dies facti ſunt trecenti & triginta
octo anni:& mortuus eſt.Geñ.xi.Hunc diuus pater Auguſtinus.16.de ciui.dei.ca.10.di
cit.Chaynam genuiſſe:ſeptuaginta interpretum opinionem ſequẽs.Ab iſto arphaxath
emerſere caldei:a quibus & caldea regio eſt appellata.Hæc eſt aſiæ maioris prouincia: Caldea
Arabiæ contermina longe plana:ſed fontium admodum indigna:in qua Babylon ma-
gna ædificata fuit.Eos enim inſtitutos:a ſe arphaxateos:hic ſanctus patriarcha nomi-
nauit:ut Ioſephus libro primo antiquitatis iudæorum.
Ala prædicti Arphaxath filius:& ipſe trigeſimo ſupra centeſimum : ſecundum
2379 2820 ſ Auguſtinum:& Iſydorum:uitæ ſuæ anno:genuit heber.Quo quidem nato: tre- Sala
centis tribus ſuperuixit annis:& alios plures genuit filios & filias.Ac ſic omnes
dies huius Salæ:facti ſunt quadringenti & triginta tres anni:& defunctus eſt. Gene.xi.
Ab iſto Sala:ſcd̃m Ioſephum ubi ſupra:Sarmate qui:& indi prodiere:a quibus Sarmatia
prouincia:quæ apud nos Tartaria nuncupatur:duplicem tamen ſarmatiam eſſe inueni-
mus:uidelicet Europæ:& Aſyæ maioris.
℄Sarmatia Europæ eſt illa quæ:ut Ptolæmeus libro tertio ſcribit:a ſeptentrione ocea Sarma-
no terminatur:ab occaſu germaniæ parte:& a meridie iazigibus metanaſtis.Eam nunc tia prĩa
plærią; Tartariam:ſeu Ruſiam eſſe credunt.Huius icolæ:ut Pomponius refert.habitu:
armiſq; parthice proxima: uerum ut cœli aſperioris:ita ingenii.Non enim ſe urbibus
continent:& ne quidem ſtatutis ſedibus.Semper tanq̃nam bellatores in caſtris habitãt:
liberi & indomiti:& uſq; eo immanes atq; atroces:ut eorum fœminæ:etiam cum uiris
bella iniire non uereantur: in hac eadem prouincia:per tempora poſtmodum condi-
tæ multæ fuere ciuitates . E quibus inſigniores ſunt Tamyraca:Naubatum:& Olbia. Sarma-
℄Sarmatia autem Aſyana : ut libro quinto : Ptolæmeus refert.)a ſeptentrione : terra tia ſcd̃a

ſatis incognita terminatur. Ab occaſu uero prædicta Europæ ſarmatia:& tanay fluuio
Caucaſi montes(ut Ptolæmeus in quinto refert)i hac prouincia ſunt:cuiꝰ portæ(a mul
Portæ caſpiæ tis)magno errore caſpiæ ſunt dictæ:ut Plinius eſt auctor:ingens ſanæ naturæ opus: ut
montibus interruptis:repente ibi fores abditæ ferratis trabibus. In hac prouincia inſi-
gnes ciuitates feruntur. Hermonaſa:Oenanthia:& Tyramba.
Heber Eber autem Salæ filius:& ipſe trigeſimo ſupra centeſimum uitæ ſuæ anno: 2509 2690
h ſcd̄m patrem Auguſtinum:& Iſydorum:genuit phalech. Quo edito: trecentis
& triginta annis ſuperuiuens:alios plures genuit filios:& filias. Ac per hoc: ſa
cti ſunt dies eius quadringenti & ſeptuaginta quattuor anni:& mortuus ē. Gen̄.xi. Ab
iſto Heber.hæbrei iudæi appellati ſunt. In cuius ſolū familia:ſcd̄m diuū p̄rem Aug.16.
de ci.dei ca.xi.dum linguæ diuiderenť.lingua hæbrea:quæ antea una erat:remanſiſſe di
citur. Ipſa quippe primo humana dicebatur. Habuit quoq; heber hic aliū filium iectā
noie:cuius ēt Moyſes meminit:Qui & ipſe plures genuit filios:uidelicet Helmodach:
& Saletha:& Aphormoth:Iare:& Azurā:& Vzal;& Deda:& Hebal:& Abiael:& Ophyr
& Euila:atq; Ioab. Et iſtoꝝ duodecim filiorum habitatio facta ē:a Miſſa pergentibus
uſq; Sephar montem orientalem:& hæ familiæ omnes ſunt ſancti Noe:iuxta populos:
& nationes ſuas:a quibus diuiſus ē mūdus:& gentes:poſt diluuiū n. Vnde omnibus ſu
perputatis:humanum genus omne:uidetur ſeptuaginta tribus gentibus cōtineri. Licet
non ſit credendum:ꝙ & alii quoꝝ non nominatur poſteritas:ſine prole deceſſerint:ſed
qui ex eis geniti fuerūt:non meruerint:proprium gentis ſuæ habere nomē:ſed aliis gē
tibus addebanť. Et tunc terra uniuerſa erat:labii unius:& ſermonum eorūdem. Miſſæ
āt:ubi habitarūt filii p̄dicti Iectan:filii heber:regio iudeæ erat ſcd̄m diuū Hieronymū.
¶Nembroth itaq; huius nominis primus:de quo ſupra memorauimus Chus.ſ.filiꝰ:fi
lii Cham:filiiq; Noe magni.his temporibus ſuo proauo Noe uita functo:a Ionico Aete
rege filioq; Noe edoctus:cū eſſet nihilominus audaciſſimus uir:manuq; fortis: libidi-
ne dominandi admodū ſuccenſus:primum imperium & tyrannidem in ſuos apud ba-
bylonios ſibi uſurpauit. Cuius regni principium fuit Babylon ipſa:quā ipſe fundauit:
cū aliis ciuitatibus:uidelicet:Arath:& Archad:atq; Calamne in terra ſenaar:Quamob-
rem dei uenatorem:ideſt deceptorem:ac humani ſanguinis effuſorem:humaniq; gene-
ris oppreſſorem cognominari meruit. Imperio itaq; hoc modo per tyrannidem adepto
proximos ſuos:uidelicet Iectam ex filiis Sem:& Suphne:ex filiis Iapheth:in ſuos ad fa-
ciendum:ſuo exemplo ortatus eſt. Horum autem trium principum ductu & auſpicio:
uniuerſa Noe ſanctiſſimi poſteritas regebatur. Conuenerāt itaq; hi tres cū innumerabi
li ſuorum multitudine i campo Senaar:quibus Nembroth ipſe uir audaciſſimus:& lin
gua deſertiſſimus:affatus eſt dicens.ne deo aſcriberēt hominum fœlicitatem:ſed unuſ-
quiſq; id potius propria uirtute obtineret. Vnde pernicioſiſſimus uir: uniuerſos morta
les ſuis deceptionibus a dei timore ſolus auertere præſumpſit:tāq̄ ultionem de deo(q̄-
tum fas erat)excipere uolens. Dixitq; ad uniuerſos aſtantes:uenite:faciamus lateres: &
coquamus eos:ut cum eis ædificemus ciuitatem:atq; turrim celſiſſimam: cuius cacu-
men ad cœlum uſq; pertingat. Quam quomprimum ædificare cepiſſent: deus confe-
ſtim(ut ſacræ litteræ teſtantur)ædificantium ſuperbiam:hac animaduerſione ſolū mul
ctauit:ut tot gentes quæ eo conuenerant:ex ōmni cœlo:quæ duæ & ſeptuaginta erāt:
Linguarum cōfuſio quibus & quouſq; unum fuerat labyum:eademq; lingua:etiam totidem linguarum cō
fuſione ſuperinducta:ſeparauit:neceſſitatem inducente:ut alter alterius:uocem non in
telligeret:& ſuper omnem terræ faciem diſpergerentur:Atq; ita cum imperantis domi
natio in lingua conſiſtat:merito Nembroth ſuperbia in lingua damnata fuit: ut & ipſe
non intelligeretur iubendo homini:qui intelligere noluit deo ſuo iubente ſibi. Is itaq;
hac linguarum confuſione:adeo turpiter confuſus:e ueſtigio in perfidem ſeceſſit: ubi
& perſas ignem colere docuit. Exinde error ille:cæcas illorum hominum mentes in-
Idolatria prima uaſit:ut ſolem deum utiq; eſſe putarint. Demum(ut quidam tradunt) a filiis caſtratus:
una cum Cameſſe filio in italiam traiecit:ibiq; ubi nunc Roma habetur:urbē paruulā
condidit:quam ex nomine filii ſui cameſſam appellauit.

¶De turri Babyloniæ.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

DE hac uero Turri:& linguaꝝ confuſione Ioſepho referente. Sibylla in hunc modũ meminit dicens. Cum oẽs mortales una uterent̃ lingua. Quidã ex his turrim edificauerũt excelſam:tãq̃ aſcenſuri per eã ad cœlũ. Dii uero turbines mittentes euerterunt turrim:& uocẽ ꝓpriam unicuiq; pertiti ſunt. Propterea & uocari cõtigit ciuitatẽ babyloniã ideſt cõfuſionẽ. Eadẽ uero ciuitas poſtea a ſemiramide Nini uxore:adeo ampliata fuit:ut caldeam & meſopotamiã prouincias a ſe babyloniam cognominari fecerit.

Mõſtra ℭ Monſtruoſoꝝ quoq; multa hoĩum genera poſt linguarũ uarietatẽ adeo factam:uariis in locis ꝓducta fuiſſe:diuus pater Auguſtinus in lib. de ciui. dei cõmemorat dicẽs. Deus eñ ipſe cum ſciret:quarũ partiũ ſimilitudine uel diuerſitate cõtexeret pulchritudinẽ uniuerſi:etiã multos monſtruoſos hoĩes in mundũ producere uoluit. E quibus quidã ſilueſtres in Abarimõ regiõe ſcythiæ ſunt:q auerſis poſt crura plãtis:eximiæ ſunt uelocitatis:q(ut Plinius libro ſeptĩo refert)paſſim cum feris uagantur.

Mõſtra ℭ Androgine ẽt in aphrica monſtruoſi ſunt:qui utriuſq; naturæ inter ſe uicibꝰ coeũt: qbus dextera mamma eſt uirilis. leua uero muliebris.

Mõſtra ℭ Arimaſpi: alii mõſtruoſi hoĩes:in Scytia reperiũt̃:qui(ut Plinius l. 7. refert)in media fronte unicũ hñt oculum:q cũ gryphis continua gerũt bella. Nã gemas & auꝝ qđ gryphi eruunt:ipſi arimaſpi:ui capiunt.

Mõſtra ℭ Aſtromi item in fines indiæ ſunt:q auctore Plinio:ſine ore oĩno ſunt:halitu tñmõ uiuũt:hi toto corpoꝛ hirta frõdiũ lanugie ueſtiũt̃:qbꝰ nullꝰ ꝓrſus ẽ cibꝰ nulluſq; potꝰ.

Mõſtra ℭ Atlantes mõſtruoſi:quaſi hoĩes:ultra libyæ deſerta ſunt:q ſolem dũ orit̃:& dũ occidit execrant̃ tanq̃ ipſis peſtiferum:hi(Solino teſte)ab humano ritu ꝓrſus exulant. Nulli propriũ uocabulũ:nulli ꝓprium nomẽ:ditis uultibus:ſolis ortus excipiũt:diriſq; occaſum proſequuntur:uſtiq; undiq; torrentis plagæ ſydere oderunt deum lucis. hi ullo modo non ueſcuntur animalibus.

Mõſtra ℭ Chelonophagi monſtruoſi hoĩes:in carmania(ut teſtatur Solinus)ſunt prouincia:qui nõ alia q̃ teſtitudinis carne uiuũt:piſcium autem cute ſe contegunt.

Mõſtra ℭ Mõſtruoſæ gentiũ facies:ẽt in Etyopia reperiũt̃. Quaꝝ aliæ ſine naribus equali totius corporis planitie informes hñt uultus:aliis concreta ſunt:ora modicoq; foramine calamis auenaꝝ paſtus hauriũt. Nõnulli linguis carẽt ſermonis loco:nutibus utentes.

Mõſtra ℭ Taneſii ẽt in oceano ſeptẽtrionali ſunt populi:quoꝝ nuda corpora(teſte Plinio)per grandes ipſoꝝ aures tota contegunt. Eos Pomponius Satmalos appellat.

Mõſtra ℭ Hymatopodes præterea monſtruoſi populi in libya ſunt:qui(Solino teſte)flexis uiſibus crurum repũt:potiuſq̃ incedãt:& ꝑgendi uſum:lapſu magis deſtinãt q̃ greſſu.

Mõſtra ℭ Hyppopodes item monſtruoſi populi in ſcythico oceano ſunt:qui teſte Solino humani uſq; ad ueſtigium formam tenẽt:ſed inequinos pedes definunt.

Mõſtra ℭ Neuri etiã monſtruoſi hoĩes in ſcythia ſunt:qui eſtatis tꝑibus ĩ lupos transfigurat̃: deinde exacto ſpacio in priſtinam reuertunt̃ formã. Mars illis(ut Pomponius refert)deus ẽ. hi pro ſimulachris enſes:& tentoria dedicant:hoĩeſq; pro uictimis habent.

Mõſtra ℭ Phaneſii item populi monſtruoſi in quibuſdam inſulis oceani maris ſunt: quorũ aures(teſte Solino)in effuſam adeo magnitudinem dilatantur: ut reliquam eis uiſcerum partem contegant.

Mõſtra ℭ Pygmei monſtri in arabia ſunt populi:minutiſſimũ genus(ut teſtat̃ Pomponius)qđ pro ſatis frugibus contra grues dimicãdo deficit. Hos tamen pigmeos:dicit Plinius incolere extremã indiæ montium partem ſalubri cœlo:ſemperq; uernante:montibus ab aquilone poſitis:Quos a gruibus infeſtari prodidit. Fama ẽ hos inſidentes arietum caprarũq; dorſis:armatos ſagittis ueris tempore uniuerſo agmine ad mare deſcendere: & oua pulloſq; eaꝝ aditum conſumere:aliter futuris gregibus nõ reſiſti. Hoꝝ longitudo teſte Gelio:nõ excedit pedes duos:& quadrum. Quorũ mulieres quinto anno pariunt: & octauo ſeneſcũt. De his Iuuenalis ſatyra. xiii. plura loquitur.

Satyri monſtruoſi qui preter figurã nihil moris humani habent:ſunt in Aphrica ethio- Mõſtra
piæ:hos Plinius dicit habitare in Solanis Indiæ montibus:eſſeq́ꝫ pernicioſum admodũ
animal:tanq̃ quadrupes:tam recte currens humana effigie:ut ꝓpter uelocitatem:niſi ſe
nes aut ægri non capiantur:Diuus hieronymus in uita Pauli de his mẽtionẽ facit.Qui
autem habitant in India extra Gangem Satyri caudas habere dicuntur. Mõſtra
¶Cyclopes alii monſtruoſi uiri gygantes:in ſicilia:iuxta Ethnam montem : fuerant:q caudu-
unicum tantum oculum in medio frontis habebant. De quibus uirgilius in .3.Enei. ta
Ignariq́ꝫ uiæ cyclopum allabimur oris. Mõſtra
Exul at etneos uidit cyclopas ulixes: unius
¶Scyritæ gentes utiq́ꝫ monſtruoſæ etiam fuere:inter Homades Indos:ut Plinius libro oculi
7.teſtatur:quæ narium loco foramina tantum habent. Mõſtra
¶Troglodıtæ monſtruoſi populi in Ethiopia ſunt:qui(ut Plinius libro.5.refert)ſpecus Mõſtra
excauant.Et hæ illis domus:uictuſq́ꝫ eorum ſerpentum carnes ſunt:Stridorq́ꝫ:non uox:
adeo ſermonis commertio carent.
¶Monoceros item monſtrum in India eſt: mugitu horrido:equino corpore:capite cer Mõſtra
uino:qui media in fronte cornu habet:ſplendore mirifico.
¶Manticora etiam monſtrum eſt: in India:triplicem dentium ordinem habens faciẽq́ꝫ Mõſtra
hominis:& corpus leoninum.
¶Monoculi quoq́ꝫ in India naſcuntur : ſingulis cruribus : & ſingulari pernicitate: qui Mono-
a calore ſe defendunt plantarum magnitudine. culi
¶Suntq́ꝫ in India alii uiri monſtruoſi:qui ceruicibus carent:& in humeris habent ocu- Mõſtra
los:Sunt deniq́ꝫ:ea in regione:ſilueſtres:hirti corpora:caninis dentibus cũ ſtridore terri
fico.Quiſquis tamen(ut diu⁹ Aurelius inquit)uſpiam naſcitur homo ideſt animal ratio
nale mortale quantumlibet noſtris inuſitatam gerat formam:ſeu aliud quodcunq́ꝫ : ex
uno prothoplaſto originem duxiſſe:nemo dubitare debet.Ita etiam: nouiſſimis tempo-
ribus: reperti ſunt aliqui hominum fætus ab inuſitato curſu naturæ exhorbitantes: qđ
nobis abſurdum uideri non debet : ut quemadmodum in ſingulis quibuſq́ꝫ gentibus:
quædam monſtra ſunt hominum ; ſic & in uniuerſo genere humano quædam monſtra
ſunt gentium:Et de his ſatis.

2556 2643 Phalech autem heber predicti filius:trigeſimo ſupra centeſimum uitæ ſuæ anno Pha-
ſecundum diuum patrem Auguſtinum:atq́ꝫ Iſydorum genuit Rugau:poſt quem lech
& alios genuit filios & filias:tandem cum uixiſſet annis ducentis & trigintano
uem:in ſenectute bona appoſit⁹ eſt ad patres ſuos.Gen.xi.Hic phalech interpretatur di
uiſio:qui cum terra eſſet labii unius:in eius ortu propter turris edificationem:confuſũ
eſt :Sed forte dicet quis:Si in diebus eius:diuiſa eſt terra per linguas:ideſt homines : qui
tunc erant in terra.Quare non ex phalech potius nomine q̃ heber appellari debuit lin
gua illa:quæ omnibus ante cõmunis erat?Ad quod :diuus pater Auguſtinus.16.de ciui-
tate dei.c.xi.reſpondet:quod heber tale nomen impoſuit filio:ut uocaretur Phalech:q
interpretatur diuiſio:quia ei tunc natus eſt : quando terra per linguas diuiſa fuit: ideſt
ipſo tempore:ut hoc eſſet dictũ:In diebus eius diuiſa eſt terra:Quippe niſi heber adhuc
uiueret:quando linguarum facta fuit multitudo;phalech ideſt diuiſionis nomen:ipſi fi-
lio nõ impoſuiſſet:Et ideo:ut diu⁹ Auguſtin⁹ ait:credenda eſt ipſa fuiſſe illa prima cõis
q́ꝫ lingua:quam damnauerat illa multiplicatio:mutatioq́ꝫ linguarum.
¶Scytharum regnũ:his tẽporib⁹:in Regiõe ſeptẽtrionali : diu⁹ pr̃ Auguſtin⁹ in.14.de
ciuitate dei.c.3 initiũ ſũpſiſſe ſcribit.Vbi ẽt ꝑmũ regnauit Tanao a quo etiã & Tanays
fluui⁹(ingenti cognit⁹ fama) nom̃ accepit:q & i Meotidem defluit paludẽ:quẽ niualẽ
Virgili⁹:in.4.geor.appellauit. Regnũ hoc:q̃q̃ uetuſtiſſimũ ſit:q̃a barbarũ ẽ:iter quatu
or ꝑncipalia regna ñ cõputat̃.Nulli tñ hoium Scythica gẽs unq̃ ceſſit.Imo & Dariũ ꝑ
ſarũ regẽ(ut ſuo loco dicemus)turpiter fugauit:cyrũ occidit. Siphirionã:Alexãdri ma-
gni ducẽ deleuit.Veſoym Aegyptiorũ regẽ:cũ oĩ exercitu:& belli aparatu reppulit:atq́ꝫ
fugauit.Aſyã ter bello ſubegit:& p ãnos multos ſibi uectigalẽ fecit.Ea q̃ppe Scytharũ
natio ex magog Noe nepote (ut ſupradictũ eſt)ortũ habuit.Eius q̃ppe gen⁹ barbara na
tio eſt:quæ ñ iuſtũ aliqđ tenet:ñ rectũ:Serpẽtes & ydola colit:multis iuoluta libidinib⁹.

¶Scythia igitur huius regni ꝓuincia duplex ẽ:uidelicet oriẽtalis:& ſeptẽtriõalis: Quæ
uero in oriẽte ẽ porrecta:ab uno latere:põto includitur:& ab altero Ripheis montibꝰ
a tergo Aſia:& tapſi flumine.Multum hæc in lõgitudinẽ patet:plurimaſq; continet re
giones:quæ ad ſũmam decẽ & ſeptẽ numerantur.Huiuſmõi gentibus iter ſe fines nul
li:neq; agros exercent.Hæc domus illis ulla.aut tectum:aut ſedes eſt aliqua armenta:
& pecora ſemper paſcẽtibus:& per ĩcultas ſolitudines errare ſolitis:uxores liberoſq; ſe
cum in paluſtris uehũt:Quibus coriis:hymbriũ hyemiſq; cã:tectis ꝓ domibus utũtur.
Nullum ſcelus:apud eos:furto grauius:auꝝ & argentũ ꝓinde aſpernãtur:ac reliq mor
tales competunt:lacte & melle ueſcuntur.
¶Scythia aũt ſeptẽtrionalis:quã prædictus Tanays fluuius diuidit:ita ut una pars i Eu
ropa ſit:de qua nũc loquimur:ad traciam terminaẽ:Ea regio fuit ditis admodũ Soli:ut
lib.ſcđo.Põpo.refert.Eſtq; plærũq; inhabitabilis:quia Gryphi:ſæuũ feraꝝ genus:auꝝ
terra ægeſtũ:mire amãt:diligenterq; cuſtodiũt:& cõtingentibꝰ illud:admodũ ſunt iſe
Bori- ſti:Ibidẽ plura reperiũtur mõſtra:de quibꝰ ſupra locuti ſumꝰ:Ea iꝓuicia ẽ Boriſthenes
ſthenes fluuius:qui gentem ſui nois alluit:inter ſcythiæ amnes amæniſſimus eſt : defluit qppe
fluuiꝰ liquidiſſimus:placidior q̃ cæteri fluuii:potariq; pulcherrimus:Alit magnos piſces:qui
Alania bus & optimus ſapor:& nulla ſunt oſſa.In Scythia etiam ſunt infraſcriptæ regiones.
Ama- ¶Alania in primis:in Europæ Scythia ẽ:quæ ad Meotidẽ paludem contingit.
zonia ¶Amazonia item regio in Scythia ẽ:ut Ptolæmeus li.5.ſcri.De qua mox dicemus.
Bori- ¶Boriſthenes ẽt populi:in ſcythia Europæ ſunt:in ſexto:uidelicet :climate cõſtituti: a
ſthenes nobiliſſimo Boriſthene fluuio dicti:q amnis in põto defluẽs:teſte Põpo.magnos piſces
populi alit:quibus & optimus eſt ſapor:& nulla prorſus oſſa.
Eſſido ¶Eſſidones ppl'i:itẽ ſunt:quibus(ut Põpo.li.2.refert)mos ẽ parẽtum funera cantu ꝓ
nes ſequi:congregatoq; familiariũ cetu:ipſa corpora laniata:pecoꝝ uiſceribus imixta:epu
lãdo conſumunt.Oſſa uero capitũ auro incincta:ꝓ poculis:gerunt:Et hæc apud eos ꝓ
ultima pietatis officia adſunt.
Hyper- ¶Hyperborei ppl'i ſic nũcupati ſunt:ſup aquilonẽ:ripheoſq; mõtes:ſub ipſo ſydeꝝ car
borei dine cõſtituti:quaſi ultra boreã poſiti:Hoꝝ terra aprica:per ſe fertilis ẽ:hi cultores ſũt
iuſtiſſimi:& diutius uiuere dicũẽ:q̃ ulli mortaliũ:& beatius quidẽ uiuũt:ſemp lærti:nõ
bella norũt:nõ iurgia:habitãt lucos:ſiluaſq;:Et ubi eos uiuẽdi ſacietas:maius tediũ ca
pit:Redimiti ſertis hilares ſemetipſos in pelagus(ex certa rupe)præcipites dãt.Id eis fu
nus:honorificentiſſimum eſt.
¶Larodii ppl'i:aliud hoĩum genus:ut Herodotus lib.4.ſcribit:i ſcythia Aſiæ fuerunt.
Laro ¶Maſſagetæ itẽ ppl'i alii:i ſcythia ſunt aſiana:ultra mare caſpiũ:ad quos(ut diuus ſcri:
dii Hierony:Apollonius:magnus phs:penetrauit:ut hiarchã in throno ſedẽtẽ aureo:de na
Maſſa- tura:de moribus &c.audiret docẽtẽ:hi cũ per deſerta diſcurrunt:equorum ſuorum ſan
gatæ guinem cum lacte potãt:De quibus Lucanus libro tertio.
Longaq; ſarmatici ſoluens ieiunia belli.
¶Maſſagetes quo fugit equo:uolucreſq; geloni.Maſſagetæ uirtutẽ ſuã maxĩe in bello
aduerſus Cyꝝ regẽ oñderũt.Solẽ deum putãt:ſingulas uxores ducũt:ſenio cõfecti:i fru
ſtra cedũẽ:& cũ ouinis carnibꝰ eduntẽ:Eos q morbo:moriũẽ:deuorãdos feris obiiciũt.
Neuri ¶Neuri ppl'i ſunt:i ſcythia europæ:q(ut ſupradictũ ẽ)æſtatis tpibꝰ i lupos trãſfiguraẽ.
Noma ¶Nomades quoq;:ſunt i ſcythia europæ:qui ppl'i:uagi pecoꝝ pabula ſecũẽ:atq;ut illa
des durãt:ita diu ſtatam ſedem agunt.
¶Satarchæ populi etiam in Scythia eſſe dicuntur q(ut Solinus ſcribit)uſu auri & argẽ
Satar- ti damnato:in æternum ſe a publica auaricia abdicarunt.
diæ ¶Sauromatæ ſeu ſarmatæ ſcythicæ gẽtes ſunt:Qui nihil ꝓter niues raraſq; ſiluas hñt
Sarma- quibuſq; tanta eſt barberies:ut pacem non intelligant.
tæ ¶Scythotauri ẽt i Scythia ſunt ppl'i:qui(ut Soli.ſcri)ꝓ hoſtiis:aduenas cedeẽ cõſueueẽ.
Scy ¶Thyſſagerhæ demũ ppl'i habẽtur in ſcythia:ultra Sauromatas:ex uenatõe uiuẽtes.In
thauri quoꝝ agro flumina quattuor magna fluũt:uidelicet:Tanais:Lycus:Sirgis:& Oarus.
Thyſſa Agau:ſeu Reu:phalech p̃dicti filius:& ipſe trigeſimo ſcđo ſupra cẽteſimũ uitæ 2773 2426
githæ x ſuæ anno:teſtibus Augu.& Iſidoro:genuit Saruch:quo nato:ẽt ſuperuixit annis
Ragau

ducẽtis & ſeptẽ:& alios gẽuit filios & filias.Cũq; facti fuiſſẽt oẽs dies Ragau ãnis.339. mortuus ẽ:Geñ.xi.Cuius tp̃e:templa permulta conſtructa referuntur: Ac quidã gentium principesrut dii adorari cœperunt.

℄Noe maximꝰ patriarcha:uniuerſiq; generis(poſt Adã ſcd̃s ꝓthoplaſtꝰ)Reu p̃dicto uiuẽte atq; regnãte i italia(ut qbuſdã placet)cõſiſtẽs ibidẽ edificata haud magna ciuitate: cũ fœliciſſime uidiſſet inumerabilẽ ex ſe ꝓgẽitã:multitudinẽ:uidelicet:filios & filias:& ex filiis filioꝝ:& ex nepotũ:ac ꝓnepotũ:filiis:uſq; ad plures generatiões:puulis: ac mulieribꝰ exceptis:ad ſũmã.14.milia hoium:poſt diluuiũ ãnis.350.ãno etatis ſuæ. 950.i ſenectute bõa:defecit.De iſto Noe.ẽt Beroſus hiſto.caldeꝰ:i ſcd̃o lib. ãtiqtatũ meminit: dicẽs:q; poſtq̃ ab Armenia diſceſſit ad regẽdã Riti:quã nũc italiã noiant:uenit:ubi ꝓpulchre docuit italos aſtroꝝ curſꝰ:eiſq; diſtrixit ad curſũ ſolis:& duodecĩ mẽſes ad motũ lunæ:q̃ ſciẽtia p̃dicabat ab initio qd̃ i ãno uẽturo cõtigere p̃beret:ob q̃ exiſtimabãt illũ diuinæ naturæ ſore pticipẽ:ac ꝓpterea illũ multis noibꝰ uidelicet Olybani. & Arſa ꝗ eiuſmõi appellarũt:atq; illi diuinos honores itali nſi poſt mortẽ:impenderunt.

℄Amazonũ fœiaꝝ regnũ:hꝰRagau tp̃ibꝰ:ĩter Scythas:& Albãos: initiũ ſũpſiſſe ꝓditũ ẽ.Hæ qppe fœminæ Scythicæ fuere:primũ iuxta fluuiũ Thanays cũ uiris inhabitãtes: Deĩde ad loca:iuxta Termodõta fluuiũ:deuenerũt:q fluuiꝰ ideo a qbuſdã Amazoniꝰuocatꝰ ẽ:Erãt tñ duo iuuenes regii uiri audaces q aruis cyriis occupatis:raptu uiuer̃:& ĩcolas ĩfeſtar̃ latrociniis cœpere:A qbꝰ.tractu tp̃is: p iſidias:fere oẽs eoꝝ armigeri trucidati fuere: Quod cũ ægreferret a uiduatis cõiugibꝰ:mox ĩ ardorẽ uidictæ deuenere: feruidæq;:cũ paucis:q ſupoixerũt.uiris:ĩ arma ꝓrupere:Et p̃lo impetu facto:hoſtes a ſuis amouer̃ ſedibꝰ:Inde ultro circũſtãtibꝰ ĩtulere bellũ.Demũ arbitrãtes ſeruiturẽ potiꝰ q̃ cõiugiũ:ſi exteris adhærerẽt hoibꝰ.& fœminas ſolas poſſe ſufficere bellis: & armis: Ne mitiores uiderẽt̃ habuiſſe deos cæteris qbꝰuiros a cede finitimoꝝ fortũa ſeruaſſet.cõi cõſilio i eos irruẽtes oẽs ĩteremere:Inde ĩ hoſtes furore cõuerſo:q̃ſi uiroꝝ neces ulturæ illos adeo cõtriuere:ut ab eis facile:pacẽ ĩpetrarẽt:Qua ſuſcepta:ad ſucceſſionẽ cõſequẽdã:uiciſſim finitimis adherebãt:& copula cõmiſcebãt̃:& cũ cõcepiſſet eueſtigio reuertebãt̃ ĩ ſedes.Tãdẽ q naſcebãt̃ mares:occidebãt̃ illico:fœmiæ uero cũ diligẽtia ad militiã ſeruabãt̃.Tenellis igne:ſeu alio medicamiæ:ſublato ĩcremẽto mamillæ dexteri ne ſagitãdi poſtmodũ exercitiũ ĩpediret̃ adultis:ſiniſtra liq̃bat̃ ĩtacta:ut ex illa nutrimẽta porrigerẽt naſcituris.Ex quo Amazonũ uocabulũ ſortitæ ſũt.ab a q̃ ẽ ſine & mazõ mama q̃ſi ſine mama:Nec iſtis:ĩ alẽdis puellis:fuit ea cura q̃ nr̃is.Nã mulieribꝰofficiis oino ab ſe abiectis uenatiõibꝰ.diſcurſiõibꝰ:domatiõibꝰ equoꝝ: laboribꝰ armoꝝ:aſſiduis ſagittatiõibꝰ& huiuſmõi exercitiis:maturiores puellas durabãt:ĩ aptitudinẽ:& uirile robur. Quibꝰ artibus:nõ ſolũ cyrios teñuere cãpos.qnimo Europæ igẽti p̃te belloꝝ iure q̃ſita:etiã plurimũ aſyæ occupauere:& formidabiles oibꝰ breui appuer̃. Sane ne uiribꝰtãtis deeſſet regimẽ:añ alias Marpeſiã & lãpedonẽ ſibi(poſt ceſos uiros) iſtituere reginas: ſub q̃ꝝ auſpitiis:ſuũ ut plurimũ auxere ĩpiũ:Hæ qppe:cũ militari diſciplia eẽnt iſignes p̃titis ĩtra ſe ꝓuĩciis rẽ pu.auxere:Verũ cũ lãpedo ad ultimũ ĩ hoſtes duxiſſet exercitũ: repẽtino barbaroꝝ ĩcurſu:Marpeſia:nimiũ ſui fidẽs:relictis aliqbꝰ filiabꝰ:cũ tp̃e copiarũ ceſa fuit:Harũ aũt fœminaꝝ ĩpiũ q̃ntũ durauit:aut qbꝰcõlũptũ fuit tp̃ibꝰ:nec dum ĩuenire potuimꝰ.Ad Alex.tñ magni tp̃a uſq; eas regnaſſe cõptũ ẽ:ipſas tñ Hercules plurimũ expugnauit:atq; Bellephrõ:Glauci filiꝰ:Corithi rex. De qbꝰ ĩfra dicemꝰ: De hiis uide Iuſtinũ in primo Epitho:ac Dyodorum ſiculum: & alios hiſtoricos:

Marpeſia prima regina

℄Aegyptiorũ etiã regnum:huiꝰ Ragau tẽporibus:initium ſumpſiſſe: Euſebius ceſarienſis ſcribit:In quo:ut idem teſtat̃: Sores primũ regnauit.ſed quantũ:non habemus: Id tamẽ:crebris:& diuerſis:altercationibus:ſeu tumultibꝰ:mutatũ fuiſſe legimus. De quo etiã perſeperin ſacris codicibus:habetur mentio:Durauit nihilominus uſq; ad octauianum Auguſtum:ut in fine libri ſeptimi huius explicabitur.

℄Aegyptꝰ ãt Aphricæ ẽ ꝓuĩcia uidelicet:ſupior & ĩferior:Idq; nom̃(ut Prolo. ref.) ab ægypto:danai fr̃e:ſortita ẽ.Marſea &enitãtea:ut Ioſe.ait:a marſe:chã filio:d̃noiata fuit. Hæc ꝓuĩcia:ab oriẽte:rubro mari ſyriæq; cõiungit̃.Ab occaſu uero Cyrenẽ: & Aphricæ reſiduũ hẽt:A meridie uero uſq; i Ethiopiã ꝓtẽdit̃:A ſeptẽtriõe mare hẽt:ægytiũ.In

Deſcriptio ægypti

cipit át a Syene:ĩ q̃ fines ethiopũ:& ide uſq; ad mare ſe ꝑtédit. In ea q̃dẽ ægypti ꝓuícia
Ciuitates inſignes — nũq̃ pluer̃ dicit̃. ſed Nili iũdatiõe ſecũdat̃:ægyp. plures íſignes hũerũt ciuitates. uidelicet
Syenẽ:q ſupra Alexãdriã ſita erat: Thebẽ nobiliſſimã:q: ut Põpo. ſcri. 100. hẽbat portas:
& totidẽ pricipũ aulas ſupbiſſimas:uñ regio thebayca. Abededos & ıpa nobilis ægypti
ciuitas fuit olí mẽnõis regia:nũc át oſiris fano excı̃tã: Alexãdria Alexã. macedõis opꝰ &
chaya olí charã nũc pricipũ huiuſce gẽtis pmaxia ſedes ı ægyptii mortuos ſuos fimo
oblitos plãgũt:nec cremat̃:ſeu foder̃:fas putãt. Ve arte medicatos:itra penetralia col
locat̃ dicũt:Eo fœíæ fo ac negocia:uiri uero pẽſa ac domꝰ curãt:In ægypto labyri
tus erat:mirifice extructꝰ:erãtq; pyramides turres:ex q̃dratis lapidibꝰ admirãdæ faſti
gatæ:hẽtq; ıpſa prouincia ſuũ mare ægyptiũ. Aegyptiũ át mare:icipit a ualle Catabath
mon:quæ prouinciam ab ægypto ſeparat : & protenditur uſq; peluſium:quod ẽ arabis
conterminum:& ibi ſuum finem facit:habetq; ex oppoſito Cyprum inſulam.

¶Boemo ẽt regnũ:hıdẽ tpibus(ut ex eo chronicis:atq; monimẽtis:colliger̃ potui
mus)ınitiũ ſũpſit. Ná priceps unus:noie Boemꝰ:q Babel turris extructiõi iterfuerat. in
Italiã ratibus ueniẽs:p Alemaniã uſq; ultra Danubiũ deuenit:ibiq; cõſedẽs : terrã illã:a
ſe boemiã denoiauit. Moriẽs uero tres tm̃mõ filias reliq̃t:Qua pria libuſſa noie poſt
obitũ pr̃is:ꝓuinciã gubernauit:& iter cætera ſua monimẽta arcẽ Viſſegradẽſem extru
xit:ac cõmuniuit. Scd̃a uero filia dicta fuit Brella:q medicíæ & herba euaſit pita. Ter
tia deníq; ſoror Therba dcã:& ıpſa effulſit malefica:& ſortılegiis opam dedit. Demũ in
dignũ ducẽtes Boemi:tm̃ impıũ unius fœiæ ſubeſſe arbitrio:qd̃ ubi Libuſſæ regiæ nũ
ciatũ fuiſſet:mox cõctioné ad ſe cõuocare fecit:Quibꝰ illa:Ego inq̃t cariſſimi mei mol
liter placıdeq; nũc uſq; iperaui:Eſtote libi : iperiũ át cui uolueritis reſignabo. Moneoq;
prius:ut equũ meũ ın cãpos adducere uelitis:ſequẽtes nihilõinꝰ eũ quocũq; ierit. Deni
q; uiro cui ſubſiſtet in mẽſa ferrea comedẽti:illũ ad me deducite:qa mihı cõiunx:uobiſ
q; priceps erit. Ipe át equus:ante primiſlaũ:cõſeſti cõſtitit aratorẽ:quẽ ꝓtinꝰ in ducem
expoſtularũt:At ipe ruſticꝰ primiſlaus uomer̃ inuerſo caſeoq; appoſito cibũ ſumebat.
Quẽ lætabũdi ſuſcipiẽtes:mox equo ipoſuerũt. iterrogatꝰ át cur nã calceos:q̃rno robo
re cõfectos:ſecũ afferret ſeruãdos. Rñdit:ut poſteri:q pricipatũ iter Boemos aſſũpturi
erãt:ſcirẽt ſe ex hũili loco:ad tm̃ regni faſtigiũ fuiſſe euectos:Ea q̃ppe ſubruſticana ue
ſtimẽta:diu i theſauris regni ſeruata referũt. Regnũ autẽ iſtud. p multa tpra a Ducibꝰ.
tãtũ gubernatũ ẽ:uſq; ad federici primi ipiũ:deide a Regibꝰ feliciſſime:atq; ipatoribꝰ.
florẽtiſſime uſq; ad huſſita hereſis exordiũ ꝓ qua certe multa mala:multaq; ꝓlia ge
ſta ſũt:multus ſanguis effuſus dletæ fũditꝰ ciuitates:ſpta & cõculata fuit religio: Ioãnes
& Hierõymꝰ quidã cõpatriotæ hꝰ malí fulmia extitere:qui ppl̃m ſimplicẽ dcepe:q ni
hilominꝰ in cõſtãtıẽſi Synodo circa annũ ſalutis nr̃e. M.cccc.xvi. combuſti fuer̃. ut ſuo
loco ifra tractabimꝰ. Boemia aũt huiꝰ regni ꝓuicia:i Europa ẽ:itra Germaniæ limites
icluſa:tota aq̃lonibꝰ expoſita:habet ab oriẽte morauos:& ſteſita parté:ab aq̃lõæ Sa
xones & Miſnẽſes:ad occidẽtẽ agrũ noricũ:ad meridiẽ uero Auſtriã & bauariã: Vndiq;
germaniæ ppl̃is cicta:lõgitu[illegible]:latitudoq;:eiꝰ pene par triũ fortaſſis dicta:Silua herci
na uniuerſã eigit. albis fluuiꝰ eã mediã irrigat:q & mediã pene pragã urbẽ ſcidit. regio h̃
ẽ admodũ frida:arm̃tis tñ & feris:ac piſcibꝰ abũdãs. agerq; ei optimꝰ frum̃ti & ordei fe
raciſſimus. Idẽ quoq; cupri & argẽti miner̃ ppulchre hñt. oppida át regni hꝰ memorabi
lia ſũt:praga regũ digniſſima ſedes:Cadanũ:Buxia. & q̃dã alia. hoc i regno:nouiſſimis di
Mathias Beatrix — ebꝰ:ꝑfuer̃ icliti reges Mathias Ioãnis huniadıs olí filiꝰ & beatrix aragõia ferdinãdı: par
thenopæ regis:filia:quo uirtutes nemo certe ſermõe explicar̃ poſſet. hi nãq; diuini ꝓpe
reges i ꝑmis regnũ oẽ huſſita error̃ iãdiu ifectũ:ñ ſolũ purgart:ſed & optis iſtitutũ le
gibꝰ illuſtriꝰ rediderãt:erãt ãbo cõiugales nã regia ꝑfecto cõformes. gl̃iæ ipris apetẽtiſſi
mi:pecũias iter amicos:utroſq; iſignes:ñ mõ ꝑtiẽtes:imo ꝓfũdẽtes:adeo ut iter opes pau
pes & i paupertate diuites nl̃liꝰ rei magiſq̃ fãæ & gl̃iæ uidrẽt auari. d qbꝰ plria. i. ſuo loco
Polõia — ¶Polõia ẽt ꝓuícia:cũ aliq̃ñ ab uno eodẽq; boemo (ꝓ modl̃o ibecillitatis nr̃æ dicemꝰ.
rũ rege:gub. fuerit:atq; unũ q̃ſi regnũ(duo iſta regna)hr̃t:ñ ab re erit:eiuſdẽ regni ꝓui.
legẽtibꝰ h̃ apir̃:Polo, igr̃ ꝓuicia ſarma. ꝓuiciæ ps ẽ:q pmaxia hr̃ regio q̃ ſeleſiæ ab occi.
ꝓxia ẽ:ũgariſq; & lituãs:ac prutẽis ꝓxi. plãa utiq;& nẽoroſa. ager cereris ferax ml̃ta gẽ
ti illiꝰ ſt arm̃ta:ac ml̃ta fera uẽatõ:potꝰ gẽti cereuiſia ẽ:ex tritico:atq; hũido cõfecta:&

cum uineaꝝ nulla eis ſit cultura: etiā uini rariſſimus eſt uſus: Terras boues uenāť: quos
priſci uros uocauere: piſcibus ac uolucribus abundant: Sed auro & argēto inopes admo
dū ſūt. Huiꝰ regni ciuitates (præter Craconiā p oia inſignē) parum nitidæ ſūt: q̄m ex ma
teria lignea domus eaꝝ confectæ referunť: plærāſq̄ (pro cemēto) luto liniunt. Vectiga
lia regi p̄ſoluūt paruiſſima. Regnū aūt hoꝝ p quatuor partes diuiſum: has p circulum
anni Rex ambit: & quælibet pars tribꝰ menſibꝰ regē & curiā paſcit: Cui & ſtatuta ſūt:
quæ a prouincialibus p̄ſtanť: & ſi in uno loco ultra p̄finitū tpūs rex ip̄e p̄manſerit: ſuo
uiuere ſumptu cogitur. Ibidē (ante caſſimirū optimū regem nouiſſime defunctū) ulatiſ-
laus gentilis: ex lituania: a prouīcialibꝰ in regē aſſumptus: cū ſacrū baptiſma: & regnū:
ac p̄defuncti regis filiā unicā in coniugē ſuſcepiſſet: mox ſe chriſtianū principē oſten-
dit: unde & multos: ex ſuis lituanis: mox ad Euāgeliū chriſti traxit: & pontificales Ec-
cleſias nōnullas erexit: atq̄ pōtifices oīs magno honore proſecutꝰ eſt. Cū tartaris: re-
gni limites infeſtantibus: fœliciter ſemp dimicauit: prutenoſq̄ maxio bello de quo etiā
infra: in eius uita: latius memorabimus hūit: hic diuinus prope Rex: duos filios ulatiſ-
laum: & caſſimirū hūit: cui mortuo ſucceſſit ulatiſlaus: natu maior: caſſimirus uero Vlatiſ-
lituaniæ p̄uinciæ Ducatū accepit. p̄or āt: nō ſolū Poloniæ: & Boemiæ: ſed & Vngariæ laus re-
Regnū adeptus eſt: qui & tandē pro. x. in bello turchoꝝ interfectus eſt: Cui in eiſdē re- ges caſ
gnis oībus caſſimirus germanus eiꝰ ſucceſſit. ſimirꝰ
¶ Lituania aūt regio: in fine quaſi ſeptētrionalis plagæ poſita eſt: & ip̄a lōge patēs: polo Lituāia
niæ ad oriētē cōnexa: paluſtris ferme tota: & nemoroſa eſt. Ad quā æſtiuo tpe dificilis ē p̄uicia
acceſſus. hyemis uero tpe lacunis gelu aſtrictis mercatores: ſup glaciem incedētes: iter
faciunt: plurium dieꝝ cibaria ī uehiculis portātes nulla certa (ut aiūt) uia meādi ē: ſed
ſicut in mari ſyderū curſus oſtēdit. Ibidē rara ſūt oppida: neq̄ uillæ pene ſūt ullæ. Earū
gentiū opes: p̄cipue ſūt aīalū pelles: uidelicet zobelinoꝝ: & Armelinoꝝ: uſus aūt pecu- Arme-
niæ eis omnino ignotꝰ eſt: ſed locū pecuniarū pelles apud eos optinēt: Matronæ haꝝ lini ubi
gētiū nobiliores publice cōcubinos tenēt: p̄mitiētibꝰ uiris: quos matrimonii adiutores orianť
uocant: uiris uero turpe eſt: ad legiptimā cōiugem pellicem adiicere: Multū apud eos ce
ræ & mellis eſt: qđ ſilueſtres apes cōficiunt: uini rariſſimꝰ eſt uſus: & panis nigerrimus.
Armēta eis: p maiori parte: alimēta p̄bēt hoꝝ ſermo Sclauonicus p maiori parte ē. Hi
pp̄li pauloante Idola colebāt: ſed poſtq̄ ulatiſlaus: eiꝰ gētis īdigena: Poloniæ regnū acce Cōuer-
pit p maiori pte. ad xp̄m cōuerſi ſūt: p̄dicationibꝰ cuiuſdā hierōymi: optimi uiri: camal ſio hu-
dulēſis ordinis: Is natiōe pragēſis fuit l̄ris: tū humanis: tūq̄ diuinis apprie eruditiſſimꝰ: q iꝰ gētis
& in Baſilienſi ſinodo īterfuit: ac maxio ī p̄rio: pp facūdiā: & uitæ mūditiā: habitus fuit.
2294 2905 Aruch aūt Ragau filiꝰ: & ip̄e trigeſimo ſupra cēteſimū uitæ ſuæ āno: ſecundū Saruch
S Augu. & Iſyd. genuit Nachor: poſteaq̄ etiā cētū ānis alii ſupuiuens: alios gēuit fi
lios: & filias: cūq̄ eiꝰ oīs dies facti fuiſſēt āni ducēti: & trigīta mortuꝰ ē. Gen̄. xi.
¶ Aſſyriorū regnū ī oriētis plaga: uigeſimoq̄nto uitæ ſaruch āno: ut Euſebiꝰ refert: ini
tiū ſūpſit. Quod q̄dē regnū ſecūdū diuū patrē Auguſt. 18 de. ci. đi. ca. p̄rio: cæteris oibus
inſigniꝰ fuit: cū p ānos mille trecētos a p̄mo rege: Belo Nēbrothide: uſq̄ ad Sardanapa
lū ultimū: ſub regibꝰ trigītaſeptē fuit porrectum: Cuiꝰ regni deſcriptio talis eſt.
¶ Aſſyria: ut diximꝰ: Aſiæ maioris regio fuit. Quæ ab oriēte fluuio Euphrate: Ab occi-
dēte nr̄o mari & Aegypto terminať. A ſeptētriōe uero hēt Armeniā: Capadociā: A me-
ridie demū Arabicū Synum: & hæc ſyria ē. In ea p̄mū uſus purpuræ odores: & ūguēta ī- Purpu-
uētꝰ fuit: q̄bꝰ Ro. & Græcoꝝ effluxit luxuria. In hac: ē Adiabn̄ regio pua: cuiꝰ ē Abelli ræ
tis regio: ut Solinꝰ refert. Quo ī loco magnꝰ Alexā. copias Darii fudit: ipſumq̄ ſubegit. uſus
¶ Belus āt Nēbrothides: quē Aſſyrii Saturnū deū noiauere: p̄mū eo in regno regnare
2920 cœpit: hoc uidelicet āno: qui eſt. 2920 mūdi: regnauitq̄ ānis. 75. Regnans aūt in babylo
nia: quæ paruo claudebať ābitu: eo dum uixit: cōtētus fuit imperio: q̄d aūt ī uita hic geſ
ſerit nullibi q̄cq̄ iuenire potuimꝰ. Ab ip̄o tn̄ nephādiſſimū idolatriæ genꝰ initiū habuiſ
ſe uidemus: Quia eo mortuo cū Ninus: eius filius: eum ſolemnibus exequiis honeſtaſ-
ſet: & nimio ip̄iꝰ obitu: torquereť merore: in ſolacium eiꝰ doloris: paternā imaginem
ſibi ſculpere: & effigurari fecit: Cui mox tātā reuerētiā exhibuit: ut q̄buſlibet reis: ad il-
lā cōſugiētibꝰ p̄ceret: Quāobrē illico regnicolæ oēs ſimulachro ip̄i: diuinos honores
impēdere cœperūt. Deinde multis tp̄ibus exactis: eū etiā uocauere Mercuriū. Quo pla-

ne turpi exēplo:plurimi nobiles & ip̄i:ſuis caris:imagines dedicare cœperunt.Ex quo p
orbē horrēda idoloꝝ multitudo ſenſim euagari incepit.Sicq; factū ē:ut ex eiꝰ noīe di-
Diuerſa noia bellis uerſimod ſcd̄m diuerſitatē idyomatū idoloꝝ noīa ſint d̄noīata:Quia aliq eum Bal : alii
Baal:alii Behel:Alii Bahalaym:alii Belphigor:alii deniq; Belzebub dixerit : Quod qui-
dē idolū tādem : Daniel ſctūs ꝓpheta:cū in Babylonia ip̄a captiuus adductus fuiſſet :cū
ip̄ius templo penitus euertit:ut habetur Danielis ultimo.
¶Zoroaſtes artiſmagicæ primꝰ inuētor:quē nōnulli Chā Noe filiū exiſtimāt:primꝰBa
ctrianoꝝ rex:hoc tp̄e fuit:cuis ppl'us ſēp in rapinis ē:uir ſuit maximi ingenii: q̄ primꝰ
Magicæ artis inuentio ſeptē liberales artes idagauerit:atq; eas in ſeptē colūnis lapideis:totidēq; latericiis(cōtra
utrūq; idiciū ad mutationē filioꝝ Chayn)eſculpſiſſe tradūt.Hūc tradūt hiſtorici i ortu
ſuo riſiſſe:cū alioꝝ naſcētiū uox p̄ma ſit uagitꝰ:& leticiæ ſēſus(ut diuꝰ pr̄ Augu.ſcribit)
in ſexageſimū uſq; diē differāt.Nec q̄dquā bōi riſus huiꝰ goroaſtis(inq̄t Augu.) ꝓtēde-
bat.Scripſit aūt hic goroaſtes:ut Euſebiꝰcæſariēſis refert.li.in quo res perſicas collegit:
quē ſacrū nōcupauit:in quo de deo uero ſic memorat.Deus caput accipitris hēt:Is icor
ruptibiliū primꝰ ē ſēpiternꝰ:ingenitꝰ:expers partiū : ſibiip̄i ſimilimꝰ: bonoꝝ oīum au-
riga:munera nō expectās:optimꝰ prudētiſſimꝰ:pater iuris ſiue doctrina iuſticiā p̄doctꝰ:
natura p̄fectus:ſapiēs ſacræ naturæ unicus inuētor:Hūc demū Ninus: Aſſirioꝝ rex: in
bello ſupauit:& interſecit:ac eiꝰ libros : quos iuenire potuit:exuſit. ¶Bactra aūt huius
zoroaſtis regis ꝓuincia:Aſiæ maioris regio fuit.q̄ ut Ptolæmeꝰ li.vi.habet ab occaſu:p
termino:margianā:ab ortu ſolis ſogdianos:A meridie Ariæ ptē:cuiꝰ ciuitates iſignes po
ſtea fuerūt:Caracharta:Gariſpa:& Bactra regia:Habet hæc ꝓuicia ppl'os plurimū belli-
coſos:ex rapto uiuere aſſuetos:q p̄ſaꝝ luxus abhominātes:ſēp i armis uerſāť:Hæc inter
cætera ſēp fortiſſimos emittere cōſueuit camelos:pedes nūq̄ atterētes:i ea deniq;:ut fer
tur Alexā.macedo:aliq̄s urbes cōdidit:e q̄bꝰ ut Strabo lib.xi.ſcribit:fuit cariatha.
Nachor N Achor aūt : Saruch filiꝰ:cū ſeptuagita & nouē ætatis eēt annoꝝ(ſcd̄m Augu.& 3035 2164
Iſydoꝝ)genuit filiū noīe Thara:quo nato & aliis nouē & ſexagita ſupuiuēs an-
nis:alios genuit filios:& filias:cōpletis deniq; cētū q̄dragitaocto annis:defūctus
ē.Geñ.xi.Sycionioꝝ regnū:i Achaia:hoc anno:qui ē.74.uitæ Nachor:initiū ſumpſiſſe
Euſebiꝰcæſarien.refert:ubi primū regnauit Egilaus:a quo & Egilae uocitata fuit.Quæ
poſtea Danaa:deinde Achaia.¶Achaia aūt huiuſmodi regni ꝓuincia:ē græcia:unde græ
ci ip̄i achæi atq; Achiui ſūt dcī: ea ſuos limites hēt ab occaſu Epyrū:a Septētriōe Mace
doniā:ab ortu ægei maris partē:& a meridie:creticū pelagus : ut uero Pōponiꝰ li.2. ſcri
bit:q̄ pte ſol oriť ægeis:q̄ occidit Ioniis fluctibꝰ obiacet.Quæ uero ab iſthomo pelopo
nēſi incipit Achaia q̄ undiq; ē circūſpecta mari:p̄terq̄ a ſeptētrione urbeſcūt:q̄s poſtmo
dū habuit:eæ maxie memorabiles fuere:Thebe boetie primū:poſtea duoꝝ numinum
liberi p̄ris:& Herculis p̄ria:ut Pli.lib.14.refert.Megara: q̄ & Megaridi regioni nomē de
dit.In Attide aūt Eleuſis & ip̄a cereri cōſecrata:regiones autē huiꝰ regni:Attica:Boetia:
Megaris:ætholia:& phocis:in q̄ ē pnaſus mons.¶Achaia nihilominus huiꝰ noīs regio
alia ē in peloponeſo:in q̄ fuit urbs p̄re ſita diui Andreæ ap̄li martyrio nobiliter inſigna-
ta ē:& Epidaurus cognomine lymera:ut Plinius li.4.auctor ē.¶Sicyonia itaq; hoꝝ re-
gnū primaria ſedes:eſt inſula i ægeo mari cōſtituta:ex oppoſito ad epidaurū prædictam
urbē:quā altā eſſe & eminētē:oſtēdit Plini.& Iuuenalis ſatyra.iii.Hic alta ſicyonie.ē aūt
hæc inſula oliuetis maxie abūdans:unde & Virgi.ii.Geor.Teritur ſicyonia bacca trape
tis.De hmōi uero regno diuus pr̄ Augu.li.18.de ci.dei ſic dicit.Sicyonioꝝ regnū admo-
dū paruū erat:de quo etiā Varro phyloſophus:uelut antiquo tēpore:exorſus multa lo-
cutus ē.Peruenit autē aliquādo hoc regnum ad Atheniēſes:deide ad latinos . Poſtmodū
ad Romanos:deniq; nr̄o æuo ad Turcos:ut ſuo loco infra.li.ultio: referemus : durauit
itaq; regnum hoc ad Hely ſacerdotis uſq; tēpora:ſub regibꝰ q̄nq; & uiginti octingentis
Regnu Hiſpanarum ſexagintaduobꝰ annis:poſt quos ſacerdotes carnii ſunt cōſtituti.¶Hiſpaniaꝝ regnum:
his tēporibꝰ:Iſydoro teſtāte a Tubal phalech filio:ortum & initiū habuit.Is nāq; ex Ar-
menia egreſſus primꝰ id regnū obtinuit:ubi & ſedē ſibi:ac poſteris cōſtituit.¶Hiſpania
itaq; hæc Europæ maxima eſt ꝓuincia:q̄ a mōtibꝰ pyreneis incipiens: & per columnas
Herculis(ut Apianꝰ hiſtoricus ſcribit) circuiens in Borealē uſq; oceanū ꝓtēdiť:cuiꝰ ma
gnitudo ē tāta:ut incredibile q̄d uideať:decem nāq; milibꝰ ſtadiis eius latitudo cōmen-

ſurat̃:lōgitudoqꝫ eadē eſſe dicit̃:Quā gētes quoqꝫ diuerſæ inhabitant : Quin & fluuios
plures nauigabiles cōtinet. Terra utiqꝫ ꝑ oīa fœlix:& olum pene regꝝ optimarūqꝫ ferti-
lis. Abūdat ꝑcipue uelociſſimoꝝ acerimorūqꝫ equoꝝ comertio:Eſt aūt a ſeptētriōe py-
reneis mōtibꝰ clauſa:reliqs uero ꝑtibꝰ undiqꝫ mari cōcluſa:eā īterfluūt q̄tuor magna flu
mīa:Bethys:uidelicet & Myneꝰ:Iberꝰ & Tagꝰ:q aurū trahit. Habet ſex ꝓuīcias Taraco
nēſem:Carthaginenſem:Luſitaniā:Gallitiā: Bethicam:& Celtiberiā: Hæc eadem : prius
hiberia:ab hibero amne:cognominata fuit:Poſtea ab Heſpero:Athlantis fratre:heſpia:
ultimo:ab hyſpali ciuitate quā maxīa:hiſpania eſt nūcupata:in ea populi celebriores:ua
ſcones cātabri:& celtiberi:ſūt:in eaqꝫ ē:Nauaræ regnū:uerſus ſeptentrionē:uerſus autē Naua-
orienrē:ē Tarraconiæ & Cathaloniæ regnū:in luſitania uero q̄ oceano occidētali allui- riæ re-
tur:ē regnū portugaliæ:ubi ē īſignis ciuitas Emerita:ī Bethyca:q̄ mediteraneo mari ad- gnum
iacet:ē Granatæ regnū:nupime a ferdināndo & helyſabetha regibꝰ fœliciſſimis: ex Mau Tarra-
methanoꝝ manibꝰ fœliciter ereptū:in quo ſūt Granata:regū īclita ſedes:hiſpal: q̄ Aui coniæ
cenā celeberimū medicū genuit:& corduba:Senecæ & Lucani poetæ patria: in eadē ꝓ- luſita-
uincia Carthaginē ſecūdā:apud hiberos:pœni cōdiderūt:Tarraconē uero ſcypiōes: quæ niæ
caput ē ꝓuiciæ Tarraconēſis. Luſitanū litus cerauno gēma pollet:qđ aduerſus uim ſul Grana-
gurū credit̃ opitulari:Ab iſto fœliciſſimo regno:nō ſolū accepimꝰ Quintilianum. Se- te re-
nechā:Lucanū : Luciū florū:Pōponiū mellā:Syluiū italicū:Marcialē coqū: Auicenam gnum
medicū:oroſiū:uerū etiā utiliſſimos reipu. rectores:uidelicet Neruā. Trayanū: Hadria-
nū:& Theodoſios oēs. Atqꝫ ſciſſimos martyres. Chriſti Laurentium:Vincentium & ali
os innumerabiles martyres qui incredibilia pro fide pertulere ſupplica : Taceo de aliis
maximis pontificibus Romanis: qui innumerabiles ſanctiſſimi pene fuere : In ea:tāq̄
in domicilio celebriori:diuus Iacobus maior: xp̄i apoſtolus :reliquarum ſuarum ſepul
chrū ſibi delegit: Ad quē iugiter xp̄ianoꝝ:deuotionis gr̄a:undiqꝫ frequētiſſimū ē acceſ
ſus:in ea Gergio rex tergiminꝰ fuit.qui:īter cetera:multoꝝ gregū & armētoꝝ fuit fœli
ciſſimꝰ. quē tādē Hercules uictū:nobilioribꝰ priuauit armētis:dicēte Seneca. Inter
remotos gētis heſperiæ greges: Paſtor triformis littoris charchefii. Perēptus : acta
ē ꝑda ab occaſu ultimo. Notū extheron pauit oceano pecus. Habet hæc ꝓuīcia diffu
ſiſſimū ſui noīs mare de quo etiā aliquid hoc in loco:cōmemorare ab re nō erit alienū.
¶ Hiſpanū itaqꝫ mare diffuſiſſimi ē circuitus: cū in mediterraneo incipiat : deſinatqꝫ in
Gallico oceano: incipit itaqꝫ a Ceruaria:ubi ē gallici maris finis:& īprimis ab orientali
plaga focēſiū Emporia alluit:ac Iouis mōtē:in quo Hanibalis ſcalæ:atqꝫ Tarraconem:
Scipionū opus:& opulētiſſimā ualētiā:atqꝫ Sagūtū:& idē Carthaginē:& Malacā: ac ali-
as nō nullas cōtingēs urbes:exit in oceanū:ubi primo Carthenſiū īplens ſynū : & ad Iu-
nonis perueniens ꝓmontorium:in littora flectitur:occidiuum ſpectātia: & ſic fretum
3114 2085 aggreſſus: Gades alluit.

Hares aūt :Nachor filiꝰ:& ipē cū eſſet ætatis ānoꝝ ſeptuagīta.genuit Abraam
Nachor:& Aram:quibus editis:etiā.cētū:quiqꝫ & trigīta aliis ſupuixit annis. Ac
ſic:in totū:oēs dies huiꝰ tharæ:cū fuiſſent anni ducēti & quiqꝫ:mortuus ē:Geñ:
xi. Porro Arā:ultimꝰ iſtoꝝ fratrū:cū genuiſſet. Loth:unicū filiū: Saráqꝫ:ac Melchā fi-
lias:īter Caldeos:in ciuitate Vr mortuꝰ ē:eius aūt filias frēs ſui duxere uxores. Abraā
.ſ.Saray.& Nachor Melchā: uerū Thares hic:dū Caldeoꝝ terrā odio habuiſſet: ꝑꝑ ido
la q̄ maxīe.q̄ apud eos in ꝑcio habebant̃:maxieqꝫ quia adorabāt ignē:ac etiā ꝑꝑ mortē
Aram filii ſui:cū ſuis in charam:meſopotamiæ ciuitatē: migrauit:ubi & demum ſenio
cōfectus:in ſenectute bona mortuus ē:iā enim hoīs uita decreſcere īcipiebat:& paula-
tim dies eiꝰ fiebāt breuiores:uſqꝫ ad generationē Moyſi. ¶ Arā itaqꝫ ꝑdicti filiꝰ: Abraæ
qꝫ germanꝰ:ueteris teſtamēti martyr fuit:Nā caldei ipſi ignē ꝓ uero đo:adorātes Abraā
& Arā ac cæteros:illū adorare cōpellebāt:q cū facere recuſarēt:ut pote ueri dei culto
res:ī furorē uerſi:eos in ignē mox ꝓiicerūt:ubi Arā hic expirāte:Abraā dei nutu:ab īcē
dio liberatꝰ ē. Et ꝑꝑea ſcriptū ē. Ego ſū inq̄t dn̄s: q te Abraā ſeruū meū:de ur Chaldeo
rū liberaui:q̄a Chaldei ipſi ignē Vr appellabant:unde & inter martyres dei aſcribitur.
¶ Nachor aūt: huiꝰ noīs ſecūdus: Thare predicti filius:cū ſuſcepiſſet Melcham:frīs ſui
filiā in uxorē:octo ex ea genuit filios:quoꝝ tertius Bathuel noīe fuit: qui & ipſe filiā:
noīe Rebechā:genuit:Aclabā filiū:uerū ꝓmogenitꝰ huiꝰ Nachor appellatꝰ ē Hus:cuiꝰ

filius fuit Iob:Bus uero ſecũdus Nachor filius.pr̃ Beor:& Balaã:pphetæ. Bathuel ter-
Laban tius Nachor filius: genuit labã:& Rebechã:ut premiſſũ eſt.Labã autẽ pr̃ fuit Lyæ.&
Bachelis uxoꝝ Iacob.Camel q̃rtus Nachor iſtius fuit filius.Caſſeth quntus Aran ſext⁹
pheldas ſeptimus:& Bela octauus.
¶Meſopotamia ãt.maioris Aſiæ regio:ad quã Thares iſte ſe cõtulerat:eſt ĩ medio Ty-
gris:& Euphrates:Inſula cõſtituta:unde id nomẽ aſſũpſit:Nã moſos græce latie mediũ
dr̃:& potamos fluuius:habet ãt Meſopotamia ab oriẽte Tygrũ:& Euphratẽ ab occidẽ-
teia meridie uero Babyloniã:& ab ſeptẽtrione caucaſũ:Meſopotamiã opinat Euphra-
tes:Solino teſte : aiæ iundationis exceſſibus:ad iſtar ãnis Egypti:terris ſupfuſus:iuecta
ſoli fœcũditate:Hæc tñ regio plærũq̃.dicta ẽ Seleucia:ut Plinius lib.vi.ca.ultio refert.
Seleu ¶Ninus Beli regis fili⁹:ſecũdus Aſſyrioꝝ rex:ſeptio & uigeſimo uitæ Tharæ anno ei⁹ 3141
cia pr̃e morte ſublato:Aſſyriis regnare cœpit:& annis.52. regnauit.Ipe ãt:ſecũdũ quoſdã:ñ
ſecũd⁹ ſed prim⁹ appellat⁹ eſt:eo ꝙ pr̃ eius Bel⁹ ſe Babyloniæ tm̃ regẽ noiari uoluerit.
Ibiq̃ & regni ſui ꝑncipiũ ſi⁹ & finẽ cõſtituerat . Porro Ninus hic(ut Iuſtin⁹ in primo
Epitho.refert)ueterẽ:& quaſi auitũ:morẽ gẽtib⁹:noua impii cupiditate: mutauit:bella
finitimis iferẽs:& rudes adhuc:ad reſiſtẽdũ populos ſupauit:unde ad lybiæ finẽ uſq̃ p-
uenit queſitæq̃ dñationis magnitudine:aſſidua poſſeſſione: cõfirmauit. Domitis itaq̃
pximis:dũ acceſſiõe uirtutũ: fortior fieret:atq̃ demũ euaſiſſet ad alios ẽt ptrãſiuit.Et
cũ proxia quæq̃ uictoria ſequẽtis: inſtrumẽtũ eſſet toti⁹: citra Indiã:oriẽtis ppl'os ſibi
ſubegit.Atq̃ ita ppĩm ſibi a pr̃e dimiſſũ(cuios trãquilitatẽ fouere debuerat)multoꝝ la-
boribus belloꝝ iplicauit:& p ſingulas qualq̃ oriẽtis ptes crudelitate tyrãnica ſecũ tra-
xit:Hic cũ Zoroaſte:Bactrianoꝝ rege:diu multũq̃ cõflixit:quẽ tãdẽ ſupatũ interfecit.
pria nũ Et Tharæ Iudex:uiri optimi:& induſtrii:auxilio:& cõſilio:primũ nũmos cudere icepit
moꝝ p Semiramidẽ ãt mulierẽ:uirginẽ:& ppulchrã:uxorẽ duxit:ex qua ſenex. tãdem unicum
cuſſio filium Niniam nomine ſoſcepit.
Niniue ¶Niniuẽ ſiue Niſibin ciuitatẽ pgrãdẽ itinere.ſ.triũ dieꝝ:hic Ninus:ĩ Aſſyria:cõdidit:re
gniq̃ ſui caput cõſtituit.In qua diademate ſuſcepto etiã totã uitã duxit ingetã . Tãdẽ
cũ qnquaginta duobus annis regnaſſet:ſagittæ ictu:laborẽ cũ uita finiuit:relicto Ninia
unico filio:ex Semiramide uxore ſuſcepto:Hãc fũditus tãdem cyrus perſaꝝ rex euertit.

Idolatriæ ortus.

¶Sãe cõptũ hẽm⁹ idolatriæ uir⁹ peſtifeꝝ:atq̃ execrãdũ:ꝙ fuit oium maloꝝ pricipiũ:&
ſi.hiſdẽ tpib⁹:ĩitiũ ſũpſiſſe:& id qdẽ a.3.q̃ maxie d cãis:ur ex li.ſapi.14.c.colliger potuſ
m⁹:hoies itaq̃ ad idoloꝝ culturã allectos fuiſſe aiaduer.affectõe.ſ.& timor:ac adlatõe:
Syro- necñ & artificũ diligia:circa morta.ſclptu.nã ꝑmũ cũ ſyro.qdã:ꝑpotẽtiſſim⁹ ægypti⁹ di
phanos lecti fi.ſui dfũcti ſolatiũ qreret:iſtd erro.ſeiatiũ ꝑmũ ſuſcitauit:atq̃ ſacerdotes iſtituit
qb⁹ & mãdauit:ꝙ oib⁹ mũdi negociis:curiſq̃ poſtpoſitis:ſp ĩ tẽplo:a ſe ædifi.eẽnt.q qdẽ
ſacerdotes(ut cheremõ ſtoyc⁹ narrat)poſtmõm regenatu.cãſq̃:ac rões ſydeꝝ cõtẽplare
Sacer cœpũt.Ideq̃:eadẽ religiõe(ſi religio tñ dñda ſit)mltiplicata:ipi ſacerdotes:cũ p uices eo
dotũ re ĩ tẽplo miſtrarẽt:nũq̃ cũ mlierib⁹ miſcebãt:nũq̃q̃ cognatos:& ppiquos:nec liberos q
ligio dẽ:uidet uolebãt:ex eo tpe.qño cepiſſẽt diuio cultui dieruir:carnib⁹:& uio:ſp abſtiebãt
cũq̃ error iueterat⁹ diffũdi cepiſſet:dmões rñſa(falſo)dar cœpe:ueꝝ tñ ad eos nt⁹ ñ oẽs
reſpexer.qppe phi:q unũ deũ coluerũt:cũ p mltiplici diſpõe:q̃ uariis mõis regit:mũdũ
uariis ẽt appellauer noib⁹:ut uitũiũ:ꝙ uitã pſtaret:ſẽtinõ:qa ſentiret Iouẽ:qa iuuaret.
Pla.ẽt ĩ li.q phs iſcri.refert poetas ludricã:& ſcias:ad uſũ uiuẽdi cõceſſas:ĩ idoloꝝ ſpẽm
effudiſſe & ppriis eas noib⁹ appellaſſe:ut ſciam colẽdi agros:cererẽ:colẽdaſq̃ uineæ ba
chũ nũcupãtes:& ſilia Turpes ẽt hoium act⁹.iter deos:ãnũerãtes.Et ppea Iſido.ĩ Ethi.
ſuis:dixit:Quos pagãi deos dixerũt:hoies fuerũt:& p uniuſcuiuſq̃ uita:meritiſq̃:ul ma
gnificẽtia:coli apud ſuos:poſt mortẽ:cœpe:ſed dæmõib⁹ pſuadẽtibus:quos illi p ſola
memoria honorauerũt:miores deos eſtimauerũt.Ad iſta ẽt magis extollẽda acceſſerũt
poetaꝝ figmẽta:Hæc ille.De hac materia:uide pulchre ĩ li.ſapiæ.ca.13.& aliis.
¶Scda ſæculi ætas:ĩ Thare iſto:ĩ ſeptuageſimo:oidelicet:ætatis ſuæ ãno:terminata eſt.
A diluuio:uidelicet:uſq̃ ab Abraæ ſciſſimi natiuitatẽ p decẽ gñatiões ppagata.Et prio
ſcdm Iſido.i.5.Eth.ut ꝑmiſſũ ẽ:nõgẽtos:&.lxii.hñs ãnos.Scdm.lxx.Et diuũ pr̃em Aug.
ĩ.16.d ci.dei.1072.hñs ãnos:Scdm uero hæbr.& Ioſep.atq̃ diuũ Hiero.292. Scdm aũt

Methodiū martirē:Cycladē.Cā āt hui⁹ diuerſitatis ē:ꝙ ſeptuagita.& Augu.prio gñtio
nes.xi.ponūt.Secūdo addūt id natiuitatē cuiuſlibet generātis centū ānos ab Arphaxat:
uſꝗ ad Nachor.Et ita ſicut Noe decim⁹ ab Adā fuit:ſic ēt Abraam decim⁹a Noe hēſ.

LIBER TERTIVS: IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM: A PRIMO AVCTORE NOVITER CONGESTVS. HIC INCIPIT.

AEtas mūdi tertia:ad tpa Dauid regis uſꝗ pdurās:quā ī ſuſce
pto ope libꝶ tertiū facim⁹:hic īcipit:q̄ ſcdm Iſydo . nōgen-
tos q̄dragita unū:cōtinet ānos.Scdm hæbreos.94. ubi etiā
patriarchaꝶ noſtroꝶ:q ueꝶ deū coluerūt:& colēdū eē pdi
cauerūt:hiſtoria īcipit:ut hēſ.Geñ.12 . Ac ubi Euſebii Ea
pricipalis:Gētiluꝗ oium:q antiqora cōmemorāt tpa: prin
cipiū ſumit.Ea qppe:ī ſacris lřis:nihil ē aliud:q̄ datū . Iuxta
qd publice nūc ſiūt lřæ:Quo noie Leo papa:ut pluriū:ſuis
in Epiſtolis uſus eſt.

2015 | 318 4 a Braā:fidei princeps:multitudīſꝗ gētiū optim⁹ parēs Abraā
Euſe.teſtā.lxiii.Nini Aſſyrioꝶ regis āno:uigeſimoꝗ
ſecūdo:Europis ſicyonioꝶ:ī Vr Caldeoꝶ:ex Thare pře fœliciter naſciſ:Vir p oia pru
dēs:rerūꝗ diuinaꝶ:ac humanaꝶ:apprie eruditiſſim⁹:Qui cū uirtute & ſapia: oibus p
ſtātior habereſ:ēt opinionē:quā tū cūcti hēbāt falſam:inouaſ:& imutare nō extimuit.
Primus itaꝗ deū cūctoꝶ eē creatorē pnūciare pſumpſit.Propter ꝙ Caldei:& Meſopo
tamii:aiaduertētes ī cū īſurexere:& ex Caldea(deo ſic uolēte)emigrare coegere.Vnde &
ī Chananeoꝶ terrā(hoc ē iudeā)p uolūtate dei:tādē puenit:Ibidē tabernaculo fixo:lō-
ge lateꝗ eandē poſſedit:ubi & altare ædificās:ſolēnes hoſtias deo primū obtulit. Ibidē
quoꝗ cū magn⁹ ualde habereſ:ī Damaſco(ut qdā uolūt)prim⁹ regnauit.Is quoꝗ cū fi
liū nō hēret ullū.Loth Arā:fratris ſui filiū:ac uxoris ſuæ Saray germanū:adoptauit he
redē:cūꝗ ſeptuagitaqnꝗ ætatis eſſet annoꝶ:ī Chananeā migraturus:oino diuiſit : cū
ſuo nepote Loth:Caldeā:ubi cum eandē regionē fames turpiter apphendiſſet:ad ægyp
tios cōſeſtim acceſſit:ut coꝶ abundātia eius fames ſubleuareſ:atꝗ ſacerdotū ſuoꝶ ēt
eēt adiutor:Ab eiſꝗ agnoſceret:quæ ipſi de diis exponetēt.Deducēs autē ſecū Saram:
uxorē ſuā:miꝶ īmodū metuere cœpit ægyptioꝶ uēſaniā:circa mulieres:ne.ſ.coꝶ rex
propter uxoris ſuæ ſpeciē:eum interficeret.Cūꝗ demū in ægyptū perueniſſet.eidē eue
nit:ꝙ ante puiderat:Quod uxoris pulchritudo pharoni inotuit:Quā cū comprimere
ſtatuiſſet:Deus ipſe deſideriū ipſius.multis ægritudinibus impediuit.Veꝶ cum a ſacer
dotibus ſuis didiciſſet:id ſibi ueniſſe:propter iniuriam peregrino illatā: ueritate cōper-
ta:mox excuſationē cum Abraā accepit.uxore deniꝗ eidē reddita:multa etiā illi mu-
nera cōdonauit:Cogita autē hois uirtute:eū iter ægyptioꝶ ſapiētes iſtituit.Quib⁹. &
Ariſmetricā :& Aſtrologiā primū docuit:Ipſas āt diſciplias ægyptii penit⁹ignorabant. Ariſme
Deniꝗ i Chananeā reuerſus:ipſam terrā:cū Loth partit⁹ e.Cui & electionē atꝗ cōceſ- tricorū
ſionē pbenigne tradidit.Sumēs itaꝗ & reliquā partē:ī ciuitate hebrō hitauit.Loth ue- & aſtro
ro in ciuitate ſodomoꝶ:nō lōge a Iordāe fluić.Cūꝗ qnꝗ aſſyrioꝶ reguli ſodomoꝶ re logiam
gulos expugnaſſent:multoſꝗ coꝶ captiuos abduxiſſent:& loth neporē Abraæ fiľ cap- primus
tiuū duxeſ.Cui⁹ calamitatē cū patru⁹ itellexiſſet miſericordia mot⁹:repēte cū trecētis docuit
uernaculis ſuis:ī noctis ſilētio:ſup Aſſyrios irruit.E qb⁹ multos occidit: pſequēſꝗ cū-
ctos expoliauit:ac Loth nepotē ſuū ptin⁹ redemit:cūctaꝗ ſodomoꝶ ſpolia recupauit.
Cūꝗ cū pace & gaudio fuerteſt.Melchiſadech:rex Salē:deiq:altiſſimi maxim⁹ſacerdos
eidē mox occurrit:atꝗ ipi:ꝙ inimicos ſubdidiſſet benedixit:Eas abres:& ppter credu
litatem:atꝗ iuſtitiā ſuā:apparuit illi dominus:cui & filiū:ex Sara uxore:fore generādū
cōpromiſit:quē deniꝗ:ſicut Stellas cœli multiplicare pollicitus eſt. Quo audito mox
ſacrificiū obtulit permaximum: Verū nō poſt multum tpus. cum ægreſcerēt:ꝙ Saray
uxor ſua ei nō pareret filios:Illa(deo ſic pcipiēte)unā ex ancillis ſuis:nōine Agar:ī eius Iſmael
ſinu collocauit:quæ ei ſē filiū:noie Iſmaelē:peperit.idē poſt tredeci annos:dū ipe Abra naſciſ
am nonagitanouē annos hēt ætatis:denuo apparuit de⁹:& pmiſit ei ex Sara filiū naſci Iſaach
turū:cui & Iſaach nom̄ iponere iuſſit.Qui cū edit⁹ fuiſſet:cū primū:diuio pſuaſus ora naſciſ

culo:circũcidit:& cæteriſq; ab eo naſcerẽt:tradidit obſeruãdũ.In ip̃o aũt filio dixit deꝰ
benedicẽdas fore oẽs gẽtes.hoc uidelicet ip̃ũ xp̃m quẽ diu iã tenuimꝰ & uidemꝰ apte
demõſtrãs:Deniq; ipſe Iſaach:amãtiſſimꝰ filius:cũ quiq;:& uigniti ſtatis eẽt annoꝝ:de
us ipſe Abraæ obediẽtiã:certis expimẽtis:experiri uolẽs.eidẽ quarto apparuit:& cũcta
quæ ei cõtuliſſem beneficia enumerauit unũ ꝙ eũ fortiorẽ hoſtiũ effeciſſem:qꝙ eidẽ
Iſaach:p̃ter naturã:filiũ preſtitiſſet.Vñ & ipſum filiũ imolari ſibi præcepit.Qui audi-
to uerbo:repẽte dei ſui iuſſa adipleŕ curauit:Cũq; ad cædẽ filii piter:& ad altaŕ acceſſiſ
ſet deꝰ:cognita hoĩs prõptiſſima obediẽtia:clamauit noĩati:Abraã:Abraam:ne extẽdas
manũ ĩ pueꝝ.Nũc certo expimẽto cognoui:ꝙ timeas dñm.Et cũ hæc dixiſſet:deꝰ cõ-
feſti Arietẽ:ex ĩprouiſo:ad ſacrificiũ ꝓtulit.Sacrificio igr̃ celebrato:reuerſi ſũt piter cõ
gaudẽtes ad ſarã:& cuncta q̃ eis euenerãt:illi narraueŕ.Sara ãt ñ mľto poſt d̃functa eſt.
Abraã nihilominꝰ aliã duxit uxorẽ:noĩe Cethurã:ex q̃ demũ ſex ſuſcepit filios : uiros
utiq; ſapiã:& iduſtria ornatos:quoꝝ ſunt:Surim: Iectã : Medã: Ieſboch :Sue:& affran.
Tãdẽ abraã ſciſſimꝰ patriarcha:cũ iſaach filio q̃dragẽario:Rebecã filiã fr̃is ſui:Nachor
dediſſet uxorẽ :poſt paululũ tp̃is:uir oĩum uirtutũ p̃cipuꝰ:ĩ ſenectute bõa.7.idꝰ octo-
bris:d̃fũctꝰ ẽ:cũ cẽtũ:&.75.uixiſſet ãnis:cuiꝰ ſcm̃ corpꝰ:iſaach:& iſmael:ac cæteri filii
atq; nepotes:uidelicet iacob:& Eſau:ĩ ebrõ.cũ ſara cõiuge ſua:ĩ ſpelũca:quã ipſe eme-
rat:ſepelieŕ.Geñ.21.Hic itaq; magnꝰ pr̃ Abraã:ille ẽ:cui ĩ gľia ñ ẽ inuẽtus ſiľis: q.ſ.dei
excelſi legẽ:ad unguẽ obſeruaret:dicẽte ieſu:Syrach filio:ut hẽŕ.eccle.44.ꝙ ĩ eiꝰ carnis
p̃putii circũciſiõe:ſtaŕ fecit teſtm̃:& ĩ tẽptatiõe ĩmolatiõis unigeniti inuẽtꝰ ẽ fidelis:&
idcirco iureiurãdo dedit illi dñs:p̃ cæteris:maximã gľiã:ĩ gẽte ſua:& ſemẽ eiꝰ ſicut ſtel-
las cœli excreſceŕ fecit.Atq; ip̃m hr̃ditaŕ fecit:a mari uſq; ad maŕ:& a fluĩe uſq; ad fi-
nes orbis terraꝝ.Hæc ille.¶Sarai itaq; magni Abraæ cõiũx:arãq; abraæ fr̃is filia: mu-
lier utiq; ſciſſima.De q̃ ĩ li.d̃ claris mulieribꝰ:a nobis nuprie edito:pluria diſſeruimus.
& ipſa:hiſdẽ tp̃ibꝰ:ſciſſimo patrueli Abraæ mr̃imõio cõiũcta fuit:quã &ſi comẽdabilẽ
fecerit:ea fides:& reuerẽtia:quã maritis uxores ſunt obnoxiæ:plꝰ ſatis(diuĩa ſcriptura
iudice)illã inaudito:& d̃ſpato naturæ:ptu deꝰ fecit memorabilẽ:atq; p oĩa ĩſignẽ.Nã ꝓ
ut ſacris codicibꝰ adhibẽda ẽ fides:nonagenaria:p̃ter nãm:Iſaach ſciſſimũ edidit filiũ
cui cũ pp ĩcredulitatẽ eiꝰ detracta poſtmodũ fuiſſet una lr̃a:Deus eã Sarã noĩauit.Erat
eni hæc Sarai:ĩter cætera:uſq; ĩ ipſam ſuã ultimã ſenectutẽ:forma ſpectabilis:atq; ele-
gãtiſſima:& inuicti amoris:erga deũ:& uiꝝ ſuũ:ut ex his ſuo noĩ fulgorẽ ꝑpetuũ ẽt me
ruerit:Abraæ qppe diuturnis:laboribus:& diſcribꝰ uariiſq;:pẽdulo:iugiter laborãti amo
ri eximii facibꝰ ĩcẽſa:uel regiões uarias:& ãpliſſimas pagrãti:ſp̃ fidiſſima:& inſepata co
mes eẽ uoluit.Ipſa qppe ea:q̃ Abraã dilectiſſimus maritus : ĩ tota uita ſua patiebaŕ &
pati & uideŕ ſuſtinuit.Quãta nãq; uir ſcũs ptulerit:nemo ĩ ſacris eruditus lr̃is ignorat:
dũ fidẽ ĩter chaldeos ĩcredulos ſolꝰ ſeruauit:dũ pr̃iam:& alios ꝓpiquos deſeruit:dũ pp
Eſcæ inopiã:mõ ĩ ægypto:mõ ĩ geraris terra:pegrĩatiõibus ſentiebat iniurias:dũ mori
pp uxoris pulchritudinẽ extimuit:dũ ſibi ereptã plãgebat:dũ cõfiteri eã ſuã uxorẽ exti
muit:qd̃ eqſſimi iudicis dei nihilõinus ñ ptulit iuſtitia:dũ corpori ſuo uulnꝰ circũciſio
nis ipſemet ĩtulit.Dũ filiũ cũ mr̃e Agar eiecit:Dũ ĩ Iſaach dilectiſſimo tãdẽ tẽptatꝰ fu
it.Hæc eqdem oĩa ſciſſima,cõſors:pp amorẽ uiri ſui:quẽ dñm ſuũ appellabat:in mortẽ
uſq; ĩfracto aĩo ſeruauit.Quid multa:cũ ſupuixiſſet:poſt natiuitatẽ Iſaach: filii ſui.37.
ãnis.& ipſa.cxxvii.ãnos hñs ætatis:defũcta:& a uiro ĩ hebrõ:ĩ ſpelũca duplici ſepulta ẽ:
quã Abraã ipſe:ĩ ꝑpetuã ſui:ſuorũq;:ſepulcri poſſeſſiõem emerat:ut patet.Geñ.24.
¶Melchiſadech rex Salem:q̃ hyeruſalẽ poſtea ẽ nũcupata:cui & apľus nõ modicã ſci-
ratis laudẽ:ĩ epľa ad hæbreos:cõfert:qꝙ ubiq; ſciſſimus noĩaŕ:hiſdẽ tp̃ibus:magno ĩ p̃
cio fuit:q tñ:ex qbus fuerit ortus parentibus:ſeu quos genuerit filios : aut quo in tp̃e
obiierit:incognitũ eſt.Et iõ hac tãtũ:quantum ad inſigne dignitatis & ſanctitatis nota
fuit cõſpicuꝰ ꝙ xp̃m dñm nr̃m p̃figurauerit.hũc ñnulli Sẽ Noe filiũ eẽ autumãt & uſq;
ad hæc tp̃a ſupuixiſſe:& oẽs priogenitos a Noe uſq; ad Aarõ ſacerdotes extitiſſe:q ĩ cõ
uiuiis:& oblatiõibꝰ:ppľo bñdicebãt:& priogenita recipiebãt.Quã dignitatẽ Eſau:pp ci
bũ:turpiter perdidit.Hic itaq;:cũ Rex:& ſacerdos dei altiſſimi habereŕ: primũ inuſita-
tũ deo ſacrificiũ obtulit:uidelicet:panis & uini.Et eas ob res:Abraã.uti ſacerdoti ueri
dei:decimas exoluere cœpit.In quibus omnibus expreſſius chriſtum ſignificauit.

Iuppiter magnꝰ ille Aetherei diciq;(ut aiūt)filiꝰ:cui ꝓpriū nomē Lyſania fuit:hac tē
pēſtate:apd̄ Archadiā ꝓuīciā:magno ī p̄cio habitꝰ ē:Qui ob egregias uirtutes:id p̄cla-
riſſimū Iouis nomē adeptꝰ ē.Is igit̄ Lyſania:ex Heber filiis:uidelicet Ierari origine du-
xit.Qui cū eēt nobiliſſimꝰ ortꝰ pentibꝰ:ex archadia Athenas iuiſſe dr̄.Ibidēq; cōſtitu-
tus:cū eēt īgenii eminētiſſimi uir:aīaduertēs Attichos illos rudes:beſtiali ferme ritu ui
uere:añ oīa eoſdē.hōis legibꝰ:publico īſtituto uiuere docuit:Et q̄ fœīas ātea fere habe-
bāt cōes:primꝰ matrimōia celebrar̄.Cūq;:hoc mō:eos ad humanos mores redegiſſet: Mſimo
monuit ēt eos deos colere:atq; ita Aras:& Tēpla:& ſacerdotes īſtituit:atq; alia pmulta nii pria
utilia eiſdē oñdit.Quē cū Attici ſiluestres mirarēt̄:cū exiſtimātes eē aliquē deū:Iouem institu-
eū cōſeſti uocauer̄:regēq; ſuū cōſtituere.Id āt Iouis nomē eidē īpoſuiſſe:iō dicūt.ſ. ad ſi tio
militudinē cōformiū opationū:huiꝰ hois:& ipſi Ioui planetæ:Quia ſicut Iouis aſtꝝ(ut Iouis
Aſtrologi uolūt)ē natura calidū:& hūidū:tēperatūq;:modeſtū:atq; hōeſtū:& maxie pa uirtu-
tiētiæ obſeruatorē:ac ī piculis poſt patiētiā audacē:liberalēq;:ac miſericordē : fidēq; ēt tes.
multiloquū:& alia pluria:q̄ de eo planeta ſcribūt̄:Facit ſic huiꝰ hois:pōderatis moribꝰ
atq; uirtutibꝰ:cū Ioue planeta eū cōuenire dicimꝰ:uñ nō terrenū:ſed celeſtē certe uirū
arbitrati ſunt.Quod qdē pegregiū nomē planetæ ab antiqs:Lyſaniæ iſti cōceſſum:etiā
poſtmodū multis aliis datū fuit:uidelicet Ioui ſcd̄o:Cœli filio:necnō & tertio Ioui cre
tēſi regi.Dixerūt āt ipſum Iouē:q̄ſi iuuātē p̄rem.Huic uero cœlū:& cœli regnū:ī ſortē
regni ceſſiſſe tradūt:Et iccirco pigere eū cōſueuer̄ ī throno eburneo:ī ſua maieſtatis ſe
de ſedētē:tenētē ī manu ſua ſceptꝝ regiū.Multos āt Iouis huiꝰ filios ueteres aſcribere
cōſueuer̄:ueꝝ nos:cuiꝰ Iouis:uel huiꝰ:uel ſcd̄i:aut tertii fuerit ābigimꝰ.Huiꝰ nihilomi
nus Iouis.xiiii.filios:& filias fuiſſe iuenimꝰ.Quoꝝ primā Mineruā:Scd̄m Apim: Terti
um Solē:Quartā Dianā:Quītū Mercuriū:Sextū Archada:a quo archadia r̄gio:& alios:
Archa dia āt regio:ab ipſo archade:Iouis p̄dci filio:ſic cognomiata:ī peloponeſo:græ
ciæ ē:ī q̄ poſtmodū Fiſtula:diſpibꝰ cycutis:iuēta fuit.Ibi palꝰ Iernea:hydra ab Hercu- Hydra
le occiſa fuit.Hētq; fluuiū maximū Erymāthū:& eiuſdē nois demiſſū mōtē. Abeſthō
lapidē gignit ferrei coloris:q ſel' accēſus:extigui nullatenꝰ p̄t:ut Soli.placet:In ea Me- Meru-
rulæ cādidiſſimæ ſunt:q̄ alibi fuluæ ex cōſuetudie inueniunt̄. læ al-
Cœliū ſeu cœlū Etheris filiū:p̄dciq; Iouis germanū(nō illd̄ utiq; pgrāde corpꝰ)ſydri bæ
bꝰ ornatū a deo ſūmo:ut nr̄ Moyſes:ī prīci.Geñ.ſcri.cōpoſitū:ſed ueꝝ hoiem:hac ea-
dē tēpeſtate:una cū f̄re p̄dcō Ioue:floruiſſe cōſtat:q & īgenitæ uirtutis:ac claritatis ex-
titit eximiæ.Cui & ꝓpriū nomē Vraniꝰ fuit:quē ēt Tuliꝰ:ubi d̄ na.deo.ait.diei & Ethe
ris filiū fuiſſe dicit:de quo Lac.ſic ī ſacra hiſt.hēt.Repi Vraniū potētē uiꝝ:ueſtā hūiſſe Vraniꝰ
cōiugē:& ex ea Saturnū:atq; opym:& alios plurios ſuſcepiſſe filios:q Saturnꝰ cū regno
potens effectus eſſet:patrem uraniū cœlum appellauit:atq; terram matrem:ut hac no
minū mutatione:fulgorē ſui nois ampliaret &c.Huic poſtmodū Iuppiter nepos : prio
aram inſtituit:atq; ſacrificiū adoleuit:& ab eo cœlum ueꝝ denoiauit:Tandemq; ī oce
ano,mortuū:in Aluaria ſepultum fuiſſe tradunt.Hic igitur.xi.genuit filios:Quoꝝ pri
ma fuit Ops:ſecūda Thetis:tertia Ceres prima.Quartus Vulcanus primus : Quintus
Mercurius tertius:Sexta magna Venus:Septia Venus ſecunda:Octauus Thoxius: No
nus Thytanus:Decimus Iuppiter eius nois ſecundus:& Saturnus ultimus:Atq; ita ab
his fratribus Ioue:uidelicet:& cœlio:omnis deorum numeroſa proſapia emanauit.
Semyramis magni Nini:aſſyriorum regis uxor:anno a natiuitate Abraæ.xii.cum ma Ninus
ritus ipſe morte ſublatus fuiſſet:regnū eius ſuſcipiēs:quadraginta duobus annis regna
uit.Hæc quippe:mortuo marito:cum iuuencula admodum haberet̄:eiuſq; unicus fili
us:noie Ninias:puer tenellus eſt:nō eſtimās tutū eſſe impium tam grande filio tenello
cōmittere.Ipa itaq; cū eſſet aīo ingenti:quodā muliebri aſtu:malitia excogitata (ut Iu
ſtinus in primo epitho.ait)hoc mō decipere exercitū cogitauit.Erat quippe Senitianꝰ
hæc:liniamētis oībus ſui corporis:filio perſimilis:quibus uiuantibus:ne in proceſſu tē
poris:qd̄ fraude detegere potuiſſet:ſibi obeſſet:capite detecto:& reliquis corporis mē-
bris:uiroꝝ more:incedere cœpit:mandauitq;:ut oīs aſſyriorū populus:tali habitu ute-
retur:Ac ſic eo mō:Nini olī cōiūx filiū:& fœīa pueꝝ ſimulās:maieſtatē regiā oīo adep
ta ē:Mētitaq; ſexū grādia multa:& egregia geſſit facinora:Dūq; auditis egregiis facino
ribꝰ:quorūcūq; ſe ſupaſſe inuidiā nō metueret:oībꝰapire nō extimuit:q̄ fœīa eſſet qd̄

q̃tũ aduertétib⁹ ĩgeſſit admiratiõis:tñ mulieris ãpliauit maieſtaté:hæc igr̃:iter cætera
Baby- ſuæ uirtutis opa:Babylõiã ĩ caldea ãpliauit:q̃q̃ hiſtorici ferme oẽs:atq; poetæ:ab ĩpa Se
loniæ miramide cõditã fuiſſe dicãt:Cui⁹ muri:ĩ circuitu(Philoſtrato referẽte)treceta & octo
ginta ſtadia detinebãt. Pli.uero dixit muroꝝ ei⁹amplitudiné:ſexagita q̃tuor paſſuũ mi
lia:craſſitudiné uero qnq̃gita cubitos:ac altitudiné q̃ter tñ cõtinere.Fuit itaq; Baby-
lonia hæc:mœnib⁹:& téplo:ac arte:ualde admirabilis:quã pſaꝝ rex Cyrus:poſtea euer-
tit:& cõplanauit.Igit̃ Semiramis hæc(ut Iuſtin⁹ idẽ refert)nõ cõtẽta acq̃ſitos a uiro re-
gni terminos tueri:ſed & æthiopiã ſuo cũ adiecisſet ĩperio:ẽt indis bellũ ĩtulit ĩplacabi
le:quo p̃ter illã:& magnũ Alexãdrũ nemo ĩtraſ̃ unq̃ p̃ſũpſit.Multaſq; p̃terea cõdidit ci
uitates alias:& ĩgẽtia ꝑfecto geſſit facinora:q̃ breuitatis cauſa omittim⁹:uerũ licet plu
riora pegerit facta:digna ppetua memoria:illa nihilominus:ſuis obſcœnis fædauit ille-
cebris:atq; ſtupris:Quia cũ iter cæteras:q̃ſi aſſidua libidinis prurigine ureref̃: & pluri-
mos:ob hoc:haberet cõcubitores:etiã equũ(Plinio referẽte)quẽdã tantũ amauit:(ut au-
ctore Iuba)cũ eo coierit.Sed nec etiã cũ filio ꝓprio miſceri erubuit:a quo:cũ cõcubitũ
expetiſſet:ab eodẽ iterfecta ẽ:dicẽte oroſio:Semyramis:libidine ardẽs: ſanguinẽ ſiciens:
Fœmo quom oẽs:quos cõcubitu oblectaſſet:occideret:tãdẽ & ĩpa:a ꝓprio filio: interfecta eſt.
ralium Hæc etiã fœmoraliũ uſum prima excogitauit:eiſq; oẽs fœminas ſuas aulicas uti mãda-
uſus uit:qđ adhuc:apud ægyptios:etiã ſeruaſ̃:legẽq; tulit:ĩter parẽtes : & filios conubia fieri
Lex illi licere:quo facilius:ſine ignominiæ nota:ſuæ libidinis in filiũ ardori ſatiſfaceret. Hæc:
cita ut Plutarch⁹ ſcribit:adhuc uiuẽs:Sepulchrũ ſibi extrui fecit:in quo ſcripſit litteris hæc:
Quicũq; rex pecuniis idiguerit:patefacto monumẽto:q̃ uolueris accipito:itaq; Darius:
ſublato lapide:pecuniaꝝ nihil inuenit:ſed alias reperit litteras:q̃ hæc dicerẽt ; ni malus
uir eſſes:ac nũmis inſaciabilis:cadauerum loculos non moueres.
❡Selchin terti⁹ ſicyõioꝝ rex:anno uigeſimo qnto natiuitatis Abraæ:Europæ ei⁹patre 3221
defuncto:ſicyoniis regnare cœpit:& regnauit annis.20.
❡Apis q̃rt⁹ſicyonioꝝ rex:ãno q̃dragesimo & qnto natiuitatis Abraæ:ſelchinæ pr̃e mor 3246
tuo ſicyoniis regnare cœpit:& regnauit annis.25.ab iſto Api:apia:quæ Aegialea diceba
tur:nomen accepit.
❡Ninias:q & fameus:magni Nini fili⁹ ex ſemiramide ſuſcept⁹:q̃rt⁹ Aſſyrioꝝ rex:hoc 3254
anno:q ẽ qnquageſimus ,terti⁹ natiuitatis Abraæ:& poſt parẽtẽ ſuã ſemiramidẽ: quã ip
ſe obtrũcauerat:Aſſyriis regnare cœpit:&.38.annis regnauit:q & ipſe tandem a ſuis in-
terfici iuſſus eſt.
❡Thaleſſon:qntus ſicyonioꝝ rex:ſeptuageſimo natiuitatis Abraæ ãno: ſicyoniis regna 3271
re cœpit: & poſt Apidem patrem.52.annis regnauit.

Cayrum.

❡Mẽphis:nũc Chayꝛ:maxia ciuitas
appellata:his tpibus(Dyodo.teſte)ab
Ogelos Ogelo rege ægypti:ĩ loco:ubi Nilus
Rex fluui⁹ formã deltæ efficit:fũdata fu
ægypti it:& ab filia ei⁹ Mẽphi:eã ſic denoia
uit:cui⁹ ãbit⁹:a pricipio fuit ſtadioꝝ
cẽtũ & q̃nq̃ginta: urbs ſane p̃clariſſi
ma:& opportũiori toti⁹oræ: ipſi⁹ lo
co cõſtituta:quo fit:ut tãq̃ ĩ nili clau
ſtro poſita:aditũ p̃beat:ꝓhibeatq;ad
Chay- ſupiora loca nauigãtib⁹ : Et ad cohi
rum bẽdã aquaꝝ inũdationem:uerſus no
thũ:aggeres igẽtes oppoſuit:& a pti
bus cæteris undiq; effoſſus ẽ lac⁹ in
gẽs:atq; ꝓfund⁹:q urbẽ efficit minutiſſimã. Vnde & poſteri reges fere oẽs : relictis the
bis:& regiã:hitatiões plurias ĩ ea ædificauerũt.Et eã ægypti:Babyloniã:atq; Chayꝛ:uo
carũt.Hæc ciuitas poſtmodũ deoꝝ donis : plurimiſq; decorata rebus:adeo nũc exorna
tur:ut pria apđ quoſdã:ſeu ſecũda habeaſ̃.In hac igit̃ urbe:ĩ arce pugnaciſſima atq; ſup
biſſima.Soldan⁹ potẽtiſſim⁹:ſedẽ cõſtituit:cũ ſit bõis oib⁹ refertiſſima.Ad hãc uiri do
ctiſſimi:Pythagoras:& Plato(ut diuus ſcribit Hierony.acceſſeſ̃:ut mẽpheticos audirẽt

uates:eo q̃ primi oĩum ægyptii:ĩ cœlũ oculos elleuarãt:& motũ:ordinẽ:& q̃titates cæleſtiũ corpoꝶ admirãtes:Solẽ & Lunã deos putaſſent.Et ideo ĩ hmõi diſciplinis:p̃cipui ſp̃ habiti ſunt. ❡Separatio Abraæ & Loth.

❡Abraã hoc ãno:q̃ ẽ ſeptuageſimus uitæ ſuæ ãnus:ex ægypto in Chanaã regreſſus: inuenit ſuos & Loth paſtores:pp̃ loca paſtutæ rixãtes:quãobrẽ nõ mediocriter doluit ; lã &.n.ipſe Abraã & Loth nimiũ locupletes facti erãt.at Abraã prudẽtiſſim⁹:paciſq; amator:mox Loth ad ſe cõuocãs ait.Nõ ſit obſecro fili mi:iurgiũ ĩter me & te:neq; ĩter paſtores nr̃os:fratres eteni ſumus.Ecce ĩnq̃t uniuerſa terra ante te ẽ:Diſcede a me p̃cor. Quia ſi tu ad ſiniſtrã ieris:ego in dexterã uadã.Atq; ita uiri dei:ſalua charitate:ab inuicẽ diſceſſere:ut patet.Geñ.14.Hinc:ut arbitrari licet:orta ẽ optima cõponẽdæ pacis cõſuetudo : ut quando diuidẽdũ quippiã ſit:maior diuidat:minorq; deinde eligat:Atq; ita Loth partitiõe a patruo Abraã facta:terrã:q̃ ẽ circa Iordanis fluẽta:delegit.q̃.ſ. nõ lõge a ſodomoꝶ ciuitate erat:q̃ tũc ĩſignis pl̃rimũ hẽbat:poſteaq; a dõ p̃rſus extermĩata eſt.

❡Iobile⁹ ſeu iobilei tp̃s:qđ remiſſio apđ nos ĩterp̃tat.hoc ãno:q̃ ẽ.80.ætatis Abraæ annus:ex uictoria ipſius ſc̃iſſimi Abraæ.de quiq; regib⁹ initiũ ſũpſit.Quippe tũc Loth:cũ q̃nquagenarius captiuatus fuiſſet:a patruo ſuo eodẽ e manib⁹ aſſyrioꝶ regũ liberatus ẽ.Exinde de.50.ĩ.50.Iobileus:& apđ ueteres hebræos:deinde apud xp̃ianos:iſtitut⁹ fuit. Sic eni Iobel:apđ hebræos(ſcđm Euſebium.)q̃nq̃genari⁹ appellat annus:

3272 ❡Iſmaelẽ itẽ filiũ:idẽ ſc̃us patriarcha abraã:ãno ætatis ſuæ octuageſimo octauo:ex Ancilla ſaræ uxoris ſuæ noĩe Agar genuit.A quo Iſmaelitaꝶ genus:q̃ poſtea Agarẽ:poſtremoq; ſaraceni ſunt nũcupati: Sara eteni ſc̃i Abraæ uxor(ut ſacræ tradũt lr̃æ)cũ nullos hẽret liberos:dixit ad maritũ ſuũ:ĩgredere ſaltẽ ad ancillã meã:ſi forte ex ea ſuſcipiã filios:Ad quã cũ ĩgreſſus fuiſſet:e ueſtigio cõcepit.Quæ cũ cõcepiſſet:ĩ elationẽ nõ modicam deuenit:& q̃ſi regẽ cõcepiſſet:p̃caciter cõtra dñam ſuã ĩſurrexit. Veꝶ quom editus fuit:eũ.12.uitæ ſuæ ãno.pr̃ circũcidi fecit.Quẽ ſara lætiſſime excipiẽs:tãq̃ filiũ: & unicũ pr̃is ſui herẽdẽ:cõplexa ẽ.ueꝶ Iſaac filio ſibi nato:cõfeſti ab ei⁹ amor declinauit. Et idcirco marito Abraæ ſuaſit ipm̃ ĩ aliã regionẽ trãſmitti:qđ & tãdẽ:deo ſic uolente: obtinuit.q̃ ad ætatẽ adl̃tã cũ p̃ueniſſet:eidẽ Agar mr̃ uxorẽ ægyptiã p̃curauit:Ex q̃.12. filios poſtea reges ſuſcepit.Qui qdẽ uniuerſam terrã:ab Eufrate uſq; ad mare: poſtmodũ poſſederũt.ſunt q̃ arabicã gẽtẽ ob Iſmaelis hui⁹ filiis nomẽ traxiſſe autumẽt:tũ pp̃ eoꝶ uirtutẽ:atq; Abraæ dignitatẽ.Noĩa ãt filioꝶ iſmaelis fuerũt.Nabaioth.Dar⁹.Abdeil⁹.Marſamus.Maſmar⁹.Ydumas.Maſmiſus.Quodam⁹.Themaſus.Iechur⁹.Naphleſus:& Cadomas:Nabatheã p̃uĩciã(ut Ioſephus refert)a primogenito denominantes. Noĩa filiorum ſuorũ

❡Nabathea ipſa prouincia:horũ Iſmaelis filiorum poſſeſſio:eſt aſiæ maioris inter Iudeam & arabiã:ſed etiam ẽ arabiæ pars:ut quibuſdam placet.Ea quippe regio olĩ emittebat Elephãtes magnos:De quibus Iuuenalis.

Dentibus ex illis:quos mittit porta ſyenes.
Et quos depoſuit nabatheo belua ſaltu.

916 3283 ❡Loth uir p̃iientiſſimus:iuſtitiæq; optimus cultor:Aram filius:Abraæq; nepos:ac adoptiuus filius:hoc anno:qui ẽ nonageſimus ætatis abraæ:a ſodomico incẽdio:una cum duab⁹ filiabus:p̃ angelum liberatus ẽ:Morabat ãt idem uir ſanctus:in eadẽ ſodomorũ urbe:inter illius gẽtis incolas:maxĩa cũ gratia.Erãt nihilominus ſodomitæ propter diuitias & pecuniarũ abũdantiam:nõ modo elati:ſed & admodũ impii:qui nec uerebantur quibuſcũq; hominibus cõtumelias inferre.Erãt præterea abhominabiles nimium circa dñm:nec beneficiorũ recordabãtur.Auerſi quoq; erãt a pietate peregrinorũ: imo eis impudice nimiũ abutebãtur:Indignatus igitur in his deus potiſſimũ:propter indicibile peccatũ:punire oĩno diſpoſuit eorũ impietatẽ:& ciuitatem ipſorum ſubuertere. regionẽq; cunctã ſimul exterminare:ita ut neq; plãtatio:neq; fructus ullus:ultra ex ea reſurgeret. Cunque hæc de ſodomitis Deus decreuiſſet : duo Angeli ea in ciuitate uenerũt : Quos Loth (cum eſſet circa peregrinos ualde humanus) in domum ſuam recepit:quos ſodomitæ cũ uidiſſent nimio uultus fulgore p̃cipuos:ſtatuerunt eorum pulchritudini iniuriam inferre.At Loth hortabatur:imo & rogabat:ut peregrinis : ſub umbra ſua introgreſſis:iniuriam non inferrent:q̃ ſi intemperantes eſſent: duas filias

ſuas uirgines:pro illorum uoluptate:illudendas potius obtulit præbiturum. Qui cum nec ſic quieſcere uellét:adeo illos ſic dñs excecauit: ut nec domus igeſſũ inuenirét deo itaq; Loth dicéte futurá Sodomitorũ pnicié:aufugat cũ uxore:& duab⁹ filiabus uirginibus·Statimq; deus miſit gladiũ in Ciuitate:quá omné quidé:cũ habitatorib⁹:prorſus cõcremauit:atq; uniuerſum agrũ ſimili exterminauit incédio. uxor aũt illius ſimul deſcendés:cũ ſepius præter uolũtatem domini retro reſpiceret:uerſa eſt in ſtatuam ſalis:quæ diu ſic pmanſit:Fugit auté Loth cũ filiab⁹(ab incendio liberatus) in Segor modica urbe:uirgines uero omne genus hũanũ exterminatũ fuiſſe arbitrátes: cuicũq; miſceri uoluiſſent licere putátes:ne oı̃no deficeret genus hũanũ:cũ patre inebriato coierunt & ſenior ipaꝝ genuit Moabitaꝝ genus:iunior aũt: Amonitaꝝ: Quo aũt mortis genere uel quando:aut ubi:ſanctus iſte Loth obiierit:non habetur.

Sodoma ciuitas apd Arabiá.

¶Sodoma igiť & Gomora:& aliæ finitimæ ciuitates: taliter exuſtæ.erát in regiõe pétapoli quæ inter paleſtiná & Arabiá cõſtituta erat.Quæ quidé a quiq; illis ciuitatib⁹ id cognomé aſſumpſerat:Erat túc fecũdiſſima & uberrima:quáobré:ſolũ illius Loth prædegit: Sed ſcelere incolaꝝ exuſta núc prorſus deſerta manet.Et:ut Solinus ſcribit:eam regioné de cælo tactá fuiſſe teſtať.humus nigra:& cinere ſoluta:Duo ibi iqt oppida Sodomũ nõinatum primũ:alterũ Gomorũ.Apud quæ pomum quod gigniť:habeat licet ſpecié maturitatis:mádi tamé ñ pt.Ná uel leui preſſa manu fumũ exhalant & fatiſcũt in uanũ pulueré:q̃ſi adhuc ardeat.Segor auté una ex pétapoli ciuitatib⁹ quæ quidé eiuſdé demeriti fuerat:atq; cũ ceteris urbibus uni ſentétiæ certe ſubiacebat:nihilominus:pcibus ſácti Loth:liberatá legimus:Sodomá uero ciuitaté hanc: ipam nõ nulli autumát fuiſſe:quá Cayn prius ædificauit:& ex filii ſui uocabulo nõinauit : q̃ ipe fratricida oı̃no peritura extruxit uitiis ſceleribuſq;:condidit:ac iniquitate compleuit:licet ſpiritualiter hic mundus debeat intelligi:qui pro Sodoma intelligatur.Quia de Sodoma ſcriptũ eſt:reſtitueť Sodoma in antiquá:ideſt:q̃ ſit reſtituédus múdus:ut ante fuit.

Sodomá dicit fuiſſe cayn urbem

DAMASCVS SYRIAE CIVITAS.

℃Damaſcus nobiliſſima Syriæ Ciuitas : metropoliſq; præſtantiſſima : omnium illius regionis ciuitatū:hac tēpeſtate:ab ſeruis Abraæ fundata fuit.In qua & idem Abraam pater:(utpræmiſſum eſt)regnauit:a qua:& Damaſcena prima. Hæc eſt campeſtris:cuius ager propter naturam ſoli:admodum ſterilis: atq; aridus eſt:niſi quatenus aquæ eum irrigent: ſupernæ fiſtulis:cuniculiſq;:ſubductæ:Quarum humor terram reddit omnium fertilem: & confectionibus præſtantem: paruuſq; annis:ea in regione:unicus eſt: proximis menibus dilabens:parua ab illis dirimitur terræ lingula:confitionibus omnium in orbe præcioſiſſimus conctata:Hæc ab hieroſolymorum ciuitate: ſex dierum itinere:diſtare dicitur.In qua diuus Apoſtolus Paulus ſacrum baptiſmum ſuſcepit. Quæ cum aliquando a xp̄ianis diu fœliciter poſſeſſa fuiſſet : tandem Saladinus ſoldanus magnus e manibus noſtris ademit.

3284 1915 Saach ſāctꝰ Abraæ filius:uir deo admodū carus: multaq; eiꝰ ꝓuidētia digniſſimus:ac poſt pr̄em ualde lōgeuus:& ip̄e:ſexageſſimo uitæ ſuæ áno: geminos ex Rebecha:uxore ſua:Bathueliſq; filia:uidelicet Iacob:& Eſau genuit filios.Hūc aūt:quū pr̄ Abraā:ꝑ ſingulari munere:a dn̄o:in decrepita ſenectute:obtīuiſſet: cū eſſet unigenitus:ab ip̄o pr̄e mirifice dilectus eſt.Ip̄e quoq; ad amorē ſuū:atq; fauorē:ſuos ꝓuocabat parētes:eo ꝙ oī bonitate ſtuderet:ac ipoꝝ maximā hēret ſolicitudinē:& circa dei cultū maximus ei eſſet affectus.Hūc itaq;:cū qnq; &.xx.eſſet annoꝝ: pr̄ deo ſacrificare uoluit:qui cū ad cedem pariter:& altare:acceſſiſſet:hortari cæpit pr̄em:ut dei ꝑceptū:forti aīo:in eū expleret:dicēs:pater mi:nequaq̄ iuſtū eſſet:ut i inicio quis naſceref: ſi dei & pr̄is iudicia eēt refutaturus: aut nō ſe mōſtraret ſuæ uolūtati fore obtempatū: Cūq; ad altare acceſſiſſet:mox opus cæptū:dei nutu:infirmatū eſt. Deīde cū ad quadrageſimū uitæ ſuæ pueniſſet annū:Rebechā duxit uxorē:quæ poſt mortē Abraæ:ſoceri ſui geminos edidit:uno ptu:filios.Quoꝝ primꝰ(ut ſacræ tradūt lr̄æ)a capite uſq; ad pedes oīno hyrſutus erat:quē tumor egredietē tenebat planta:Quē ſeniorē pr̄ nimio ꝓſequebaf affectu:atq; eū:ob piloꝝ ml̄titudinē uocauit Eſau:Iacob uero poſterior carior erat matri.Hos igif cū genuiſſet gēinos:ip̄e dū uixit:caſtitatis amore ab ip̄a uxore:poſtea dicif abſtinuiſſe.Deīde plurimis tēptationū generibus legimus eū fuiſſe cōquaſſatū:dū ſcilicet Eſcarū inopiā:magnā ptulit:dū & ip̄e pegrinationis expiri cōpulſus fuit labores:dū etiā pp uxoris ſpeciem:plurimū ſibiꝰ timuit:in qua quidē áxietate cōfectꝰ eſt: & de ea ip̄a qua plurimū oblectabaf aflictus fuit:cū illi forma cōiugis :quæ in ſecuritate placuerat:in formidine diſplicebat:deniq; dū regis emulationē pati cōpulſus fuit:atq; eā abſq; inuidia nō tenere licebat: Demū ſenio cōfectus :in cecitatem oculorum :uir iuſtus: & deo carus deuenit . Et contra ſuam uoluntatem:non Eſau:cui uolebat : ſed Iacob:cui nolebat(terrore deceptus)ſuam benedictionem contulit. Verum cum factus eſſet Iſaach uir omni uirtute præditus:centum & octuaginta quinq; annorum: plenus dierum: defunctus eſt: Quem Iacob & Eſau filii:atq; nepotes:cum uxore:in Ebron: magna pompa exequiarum : ſepeliere : ubi & Sepulchrum maiorum ſuorum habebatur.Geneſis.35:

Iſaach

Caſtitatem uiri hic magnā oſtēdit

3305 ℃Aralius quintus Aſſyriorum rex:poſt Niniam patrem ſuum:anno a natiuitate Iſaach uigeſimo primo:aſſyriis regnare cœpit:& quadraginta annis regnauit.

306 ℃Egydius ſextus Sicyoniorum rex : anno a natiuitate Iſaach uigeſimo ſecundo:patre eius Thale ſone defuncto:ſicyoniis regnare cœpit:& regnauit annis.34.

1886 3313 ℃Cres:ſiue orion: Demorgorgonis(ut quibuſdam placet) filius.primus Cretæ Inſulæ rex anno a natiuitate Iſaach.29(ut Euſebio placet:apud eandem Inſulam Imperium ſuſcipiens:eam:a ſe Creatam appellauit. Sunt tamen:qui dicant eam Aeream a cœli temperie fuiſſe primo dictam:deinde Macoroneſon:ideſt beatam Inſulam:domum:a Creta: Heſperidis filia: eandem denominationem accepiſſe. Hic Creſ rex(ut nonnulli tradunt)unus curetarum fuit:a quibus poſtmodum Iuppiter tertius abſcōditus atq; nutritus:fuit.Qui curetes:Gnoſum Ciuitatem:quæ Cybeles deorum matris templum in eadem Inſula condiderunt.

Creticum regnū

Cretæ Inſulæ deſcriptio.

Creta igitur nobiliſſima:de qua nobis eſt ſermo:Inſula nunc ueneto populo ſubdita:
uidetur ad principatum totius græciæ fuiſſe nata:atq3 ſituata:Hæc quippe cuncto im-
minet mari:cū & græci fere oēs circum idē mare ſint poſiti.Abeſt:inquit Ariſt. in ſecū-
do poli libro:a peloponeſo modicū quid:unde & in medio mundi dicitur eē poſita. Nā
illi a ſeptētrione eſt Aegeum mare:& ab oceano ionium:ſeu mirticum:A mane autem
illi icareum eſt mare:Et ab occidiuo:afro abluitur ponto.Habet in longitudine.cclxx.
paſſuum milia:In latitudine quinquagita milia.Circuitus uero eius.d.lxxxix.milia paſ-

Nauiū prima fabricatio

ſuum complectitur:prima(ut Solinus refert)nauibus:& ſagittis:claruit:primaq3 litteris
iura confinxit.Equeſtres ordines etiam prima ordinauit : ex qua rei bellicæ conualuit
diſciplina:ſtudium muſicum:inde cæptum perhibetur.Eſt itaq3 creta inſula: in primis
ſiluestrium caprarum admodum copioſa:ceruos non habet:lupos:uulpeſq3:ac alia qua-

Inuētaq3 alia plurima apd cretēſes

drupedum noxia animalia nulla habet:ſerpens ibi nullus : nec noctuæ omnino aues:
Larga eſt uitibus:& ideo optimi uini:quod maluaticum uulgo appellat:feraciſſima:eo
q3 mira in ea ſit ſolis indulgentia.Hæc inter cætera cariſtias aues gignit: quæ flammas
impune inuolant.In eadem aliquando labyrinthus fuit:memorabile dedali opus:a poe-
tis decantatum:maximeq3 ab Ouidio octauo libro.

Maluaticū uinum

Labyrīthus

Dedalus ingenio fabræ celeberrimus artis.
Ponit onus:turbatq3 notas : & limina fluxu.
Ducit in errorem uariarum ambage uiarum.Habet hæc inſula nunc inſignes urbes:in
primis Cretam:penes quam eſt pricipatus:quæ olim cortyna dicebatur:habet & cydo-
neam:atq3 gnoſum:Minois olim regiam:atq3 Strabonis optimi coſmographi:& philo-
ſophi patriam.Ex ea emerſere innumerabiles pene uiri : & dignitate:ac ſcientia: clariſ-
ſimi:quos commorare longiſſimum foret.
¶ Cethuram autem:quæ Agar prius appellabatur:Abraam poſt Saræ obitum:hoc an- 3324
no:duxit uxorem:Ex qua ſex ſuſcepit liberos:qui quidem ualidi admodum:& cauti:at-
q3 ſapientiſſimi:euaſere uiri:quos omnes:cum Abraam pater:ab Iſaach ſeparaſſet:dona
omnibus contulit plurima:Qui omnes poſtmodum in trogoditem : & fænicem : atq3
Arabiam: ſe transferētes:Omnia circa mare rubrum apprehenderunt:ubi & ſedes ſuas
conſtituerunt.De hac uero Cethura:uariæ apud doctores:ſunt opiniōes: uidelicet:utrū
ipſa uere fuerit Agar ancilla:an alia:hebreæ autem cethuram aſſeuerant nomen fuiſſe
appellatiuum:quod interpretatur copulata:illam.ſ.Agar fuiſſe affirmantes:quæ de cō-
cubina in uerum matrimonium tranſiuit.ne:ſi ſenex ſanctus:aliam:q̄q̄ prius cognoue-
rat:induxiſſet uxorem:nouis nuptiis laſciuire uideretur.De huiuſmodi ſancti uiri biga-
mia diuus pater Augu.16.de ci.dei.ſic ītulit dicēs.Abſit inquit:ut icōtinētiam ſuſpicer:
præſertim iam nulla ꝓuecta ætate:& in illius fidei ſanctitate.Huius igitur Cothuræ fi-
lii:a nomine liberæ ſaraceni:ſeſe appellauere:qui primo(ut præmiſſum eſt)Traconitidē
ſeu Trogoditem:& Fœnicem:atq3 Arabiam:poſſedere uſq3 ad terminos rubri maris.
¶ Apher autem:unus ex cethuræ filiis:ſic denoiatus:primus caſtra ī lybia regiōe figēs:
ibi manſit:unde eius poſteri:ipſam ꝓuinciam ex ipſius noie:aphricam appellarūt.
¶ Aphricana igiť regio:prius:a phuuth:tertio cham filio:inhabitata(ut ſupra lib.2. re-

Aphrica minor

latum ē)a predicto aphro ſic cognominata:duplex eſt:uidelicet maior & minor:Minor
ab occaſu Numidia:ab ortu Cyreniaca:a ſeptentrione mediterraneo mari terminatur.
Et in hac Carthago poſtea fuit:deinde Vtica ciuitas:Catonis fato īſignis:& aliæ urbes
permultæ:Ipſam āt minorē aphricā:græci lybiam uocauere:Ea quippe regio (ut Pli.li.
octauo refert)multiformes aialium partus:aquaꝝ inopia generat:ad paucos amnes oi-
bus congregantibus ſe feris:ac uariæ fœminis:cuiuſq3 generis mares:aut ui:aut uolun-
tate miſcentes.Vnde ēt uulgare prouerbium ē.Semper aliquid noui Aphricam afferr.

Auguſtin⁹ cyprianus

Hamilcar

Hanibal

Ex ea regiōe cōplures extitere maximæ ſanctitatis:& doctrinæ gloria uiri excellentes:
In primis quidem diuus Aurelius Auguſtinus:& Cyprianus epiſcopi ambo:omniū ſciē-
tiaꝝ pſtantiſſimi:atq3 ſupremi:& alii prope infiniti.Deinde in diſciplina rei militaris i-
ſignes:ac laude ꝑcipua:& uirtute:Hamilcar:& Hanibal duces:qui cunctis pſtare:in om-
ni uirtute militari:uiſi ſunt:De quibus omnibus:loco ſuo dicemus.
¶ Aphrica uero maior plurimas in ſe cōtinet prouincias:uidelicet Ethiopiæ partem:

Amãthes populos:Androgineſq;: & Angilæ populos.Deinde Cyrenæ prouinciã:ægy-
ptum:Marmaricam:Mauritaniam:Numidiam:atq; alios complures populos : ut pote
pharuſios pſyllos:Satyros: Synapodas:& Scyopodas monſtruoſos:ubi non modo mõ-
ſtruoſi habentur populi.ſed & Gameleon:& Baſiliſcus:Cameli:Pardi:& permaximi dra
cones inueniuntur.Ea in p̃uincia fons inuenit̃ mirabilis:cuius aq̃ potata reddit uoces.
℃Amanthes igitur:Troglodytis proximi ſunt:apud quos tanta eſt ſalis copia:ut ex ea Salis
materia:domos extruere dicantur:atq; etiam domorum tecta:ex ipſis ſalinis conficiãt: copia
apud eos carbunculi gemma(ut Solinus ſcribit)inuenitur.
℃Angilæ:item populi ea in regione:uerſus garamantas : ſunt: qui Manes tantum de-
os putant:quos:ut oracula:Fœminis eorum ſolemne eſt:nocte:qua nubunt:omniũ ſtu
pro patere:modo cum munere ueniant:& quanto pluribus concubuiſſe dicatur:tanto
maius decus:in reliquum uero tempus pudicitia inſignes ſunt.
℃Pharuſii item populi ibidem:uerſus occidentalem oceanum:ſunt:qui ut Pomponius
libro tertio ſcribit:quandoq; tendente ad heſperidas hercule:diuites fuerunt:nunc ad-
modum inculti:& non niſi pecore aluntur.
℃Pſilii quoq; ea in prouincia ſunt populi:a quodam rege pſilio dicti. Qui huiuſmodi
erãt naturæ:ut morſib⁹ ſerpẽtũ:quorũcũq; nõ iterirẽt.d qb⁹Luc.li.8.Gẽs unica terras.
Incolit a ſæuo ſerpentum innoxia morſu.
Marmaride pſilli:par lingua potentibus herbis. Hi liberos protinus genitos ſerpenti- Nota
bus offerre dicuntur:Et ſi partus adulterii ſunt mox paruuli pereunt.ſi pudici a mor- qd mi-
te:partem ſanguinis priuilegio:tuti ſunt:Eam aũt gentem:nunc ſublatam ferunt. rabile
℃Cyrene autem:Aphricæ prouincia:a Cyrene Metropoli nuncupata:habet ab orien-
te ægyptum:ab occaſu minorem aphricam:eſt a ſeptentrione mediterraneũ mare. Eſt
itaq; hæc prouincia:bonorum equorum parens.Ibidem eſt fons: quẽ acolæ Solis ap-
pellant.Qui:teſte Solino:humum ſtringit:fauillam in ceſpitem ſolidat.Mediaq; nocte
(ut Pomponius refert)feruet:& in luce fit frigidus.
℃Marmaricam autem:aphricæ prouinciam.incolere dicuntur:plurimæ gentes.ut po-
te.Nomi.Auiritæ.Apetonicæ.Naſamones:& alii complures.Terminatur uero ab oc-
caſu Cyrenaica.a ſeptẽtriõe ægyptiaco pelago:ab oriẽte ægypto:& a meridie p̃te lybiæ.
℃Numidia deniq;:huiuſce regiõis:prouincia eſt:inter Mauritaniam:& minorẽ aphri-
cam:poſita:poſtea inter cætera Maſſiniſſæ clara nomine.In qua et Iugurtha regnat hu
ius populi Nomades poſtmodum fuerunt:qui a permutandis pabulis dicti fuerũt: Ma
palia ſua:hoc eſt paluſtres domus:circũferentes.Vrbium:quas habuit:celeberrima fu-
it Cyrtha:quondam regum domus:ubi ſcyphax pluria:& ſup̃biſſima extruxit ædificia:
℃Habet & aphrica ſuum mare:quod aphricum appellatur:de quo aliquid hic recenſe-
re abre nõ erit alienum:cum utraq; aphrica p̃hibeatur:quarta mundi portio eſſe.
℃Aphricum mare eſt ſardo:ſiculoq;:ac ionio mari:conterminum:alluit quoq; uniuer
ſa aphricæ littora:Quod autem incipit a promontorio Metagono:quod numidiæ ma
ris eſt finis:in orientem tendens:non ante finem facit:q̃ ad phyleorum aras uſq; perue
niat:& in eo aliqui ſunt ſinus:& promontoria memoratu digna.
℃Ops:ſeu opis:cœlii(cui proprium nomen Vranius erat)filia:hiis temporibus:inter p̃
ſpera & aduerſa:plurima claritate:effulſit.Hæc cum Saturni regis coniunx pariter : &
uxor haberet̃ nullo:qd ad poſteros uenerit:facinore:ſe clarã fecit.Niſi q̃ muliebri aſtu
tia Iouem:Neptunnum:atq; Plutonem filios a morte liberauerit.Qui cum inſania ho Berecyn
minum æui illius:in claritatem p̃cipuæ deitatis euaſiſſent:& ipſa non ſolum Reginæ thia
decus adepta eſt:quinimo errore mortalium:dea inſignis:ut deorum mater eſt habita: Cybel-
Hæc quippe(Seruio teſte)pluribus nominibus eſt appellata:ut Berecynthia. Cybele. les
Rhea.Bona dea:atq; Echate.Primo nãq; Berecynthia:a quodam phrygiæ monte ẽ co Rhea
gnominata.teſte Ouidio.quarto faſtorum libro:ubi ait. Bona
Quod bene mutaris ſedem Berecynthia dixit.Sed & a Cybele alio ſimiliter phrygiæ dea
monte : etiam Cybeles dicta eſt:quia eo in monte:primitus illius ſacra inſtituta fue Echate
runt:atq; plurimum honorata.De qua:idem Ouidius:eodem libro meminit:dicẽs. In- Ouidi⁹
ter ait uiridem Cybelen altaſq; celenas.

Amnis inſana nomine gallus aqua. Rhea item:eo ꝙ idem græce ſonet:ꝙ Ops latine.
Ala Alamq; eam dixerunt:ab alendo:eo ꝙ ſuis fructibus terra omnes alat.Deniq; & palem
Pales eam paſtores uocauere:& pabulorum dixere deam:eo ꝙ gregibus & armentis ſuis: pa-
bula ꝑſtet.Hanc ipſam nonnulli ſacerdotem dicunt:eiuſmodi ſacrorum poſt Veſtam
matrem inuentricem fuiſſe.Et quoniam ab ipſa multi originē traxere:qui diuinos me
ruerunt honores:dignam:ꝓpter ſuæ poſteritatis merita:eam deorum conſortio puta
uerunt.Et ꝓpterea antiqui delirantes:ut Ioui filio ſuo:maximo regi:adularentur: miris fi
ctionibus:eam ornauere:adeo ut loco maximi numinis a multis coleretur:atq; ei tem-
pla:ſacraq;:ac ſacerdotes : uariis in locis conſtituerent:Ei quoq;:tanq̄ deorum matri : q̄-
drigam a leonibus tractam:conſtituere:& ſceptrum in manibus tradiderūt : cū corona
turrita in capite eius:Ornauere ꝑterea ipſam:ueſte herbarum conſpicua:atq; aliis mul
tis inſignibus.De quibus ſatis.

¶ Veſta autē ipſius ꝑdictæ opis mater:uirgo(ut aiunt)& ſacerdos cōtinētiſſima habita
fuit :quæ quidē:inter cætera:cōuentui ſacerdotū mulierū initiū dedit.Iſta naq;:& prop
ter eius modeſtā īprimis uitā:ac ſacerdotalis ordinis initiū:ut dea habita fuit.Quā plæ
riq; ignē:nōnulli uero Tellurē eſſe dixerūt:ꝙ herbis uariis ueſtiatur.Duos autem: non
ex hominibus filios:ſed e cœlo:totidēq; filias:eā genuiſſe fingūt.Tytanē.ſ.primogeni-
tū:& Saturnū:opēq; hanc dictam:& Cererem.

¶ Minerua:oīum poetarum cātatiſſima mulier qnquageſimo octauo ætatis Iſaach anno:
ſcd̄m diuū patrem Augu.li.18.de ci.dei.apud Tritonidem lacū apparuit:ex cuius quidē
Pallas noie:& ipſa Tritonia ē appellata.Hæc ēt Pallas dicta ē a pallante Traciæ inſula:ubi &
nutrita fuit:ſiue a pallante Gigāte:quem interfecit.Hæc qppe(ut præmiſſum ē)primi
Iouis primogenita fuit:quæ apud ꝑdictos aphros rudes:cū multa eis incognita reperiſ-
ſet:non ſolum aphri ipſi:ſed græci poſtmodū omnes:eam abſq; matre:ſi ex Iouis cere-
bro genitā omnino credidere:Quæ ideo tanto(ut diuus refert Auguſt.)procliuius dea
Lanifi- credita fuit:quāto eius origo minus innotuit.¶ Ipſa itaq;:primo lanificiū:oībus antea
cium incognitum:adinuenit:& docuit.Nam oſtenſo:quo ordine:purgata lana:& dētibus fer
Textri- reis pectinata:atq; colo filata cōponeretur ¶ Poſtea ēt Textrinum excogitauit officiū.
num In cuius opificii laudem:pugna illa inſignis eiuſdem:& aragnes:colophonæ:recitabat:
Olei u- Vnde & lanifices poſtea:& fullones:Tinctores::textriceſq; puellæ(Ouidio teſte)eius fe
ſus ſtum celebrare cœpere.¶ Vſum inſuper olei:eo uſq; mortalibus incognitum:etiā hæc
Qua- ipſa inuenit:atq; docuit.Quod quidē:quia multū utilitaris:Atticis populis : attulit: ei
drigarum aduerſus Neptūnum:in noiandis a ſe Atheus:attributa uictoria fuit.¶ Volunt ēt ipſi⁹
uſus fuiſſe opus:quom iā quadrigarū prima reperiſſet uſum:& ferrū in arma conuertere:ar
Armo- miſq; ipſis corpora cōtegere:Deinde bellātium acies ordinare:atq; leges oēs:quibus ea
rum tur in pugnā:edocuiſſe:hæc quippe Cicero:in tertio de natura deorum:teſtatus ē.Et ꝓpterea
inuētū a nōnullis Bellona ē uocata:uidelicet:ſoror:& Martis auriga.¶ Dicūt inſuper:eā nume
Nume- ros adinueniſſe:& in ordinē:quē in hodiernū uſq; diē ſeruamus:deduxiſſe. ¶ Cæterum
rorum eā Tybias:ſeu paſtorales fiſtulas:prio cōpoſuiſſe multi credūt:Cui ob tot cōperta ꝓdi
inuētū gia deitatū legatrix antiqtas:ſapiētiæ numē attribuit.Et ideo:ut Cice.ubi ſupra ait:Ipſa
tybiarum eadē ſapientiæ dea:& artiū oīum inuentrix dicit.Tandē cū eius uirtutis fama:& numi
inuētio nis reuerētia:longe lateq; diffuſa fuiſſet:tantum illi antiquorum error cōtulit:ut per uni
uerſam fere terrā:i eius honorē:multa cōſtruerent tēpla : & ſacra celebrarentur:eo uſ-
q; cōſcēderet: ut i capitolio:Romani poſtmodū penes Iouē:patrem ſuū:eidē cellā dedi
Miner- carēt.¶ Mineruas nihilominus qnq; fuiſſe inuenim⁹:primā hāc Iouis filiā :& Apolli-
uas qn nis matrē:Secundam.Nilo ortā:quā ægyptii Saletem dicunt.Tertiā ex Ioue ſecūdo na
q; tā.Quartā : Iouis tertii & Corſeæ oceani filiam:quā Archades Coriō noiant:quadriga
rū.ſ.inuentricē.Quintā pallantis filiā:quæ patrem interemiſſe dicit:uirginitatē ſuam
uiolare uidentē:Cui pennarum thalaria affigunt:Sunt autē nō nulli grauiſſimi uiri:q nō
huius Mineruæ primæ aſſerunt:ſed plurium:quæ dicta ſunt fuiſſe inuenta.

¶ Solem primū:ſuperioris Iouis filium:& Mineruæ ꝑdictæ germanū:hac eadē tēpeſta
te multis uirtutibus.Tullius affirmat.Virum utiq; inſignē:ac ſplendidum per omnia
hominem:atq; ingentis:regiiq;:animi ꝑclarum.Quem:ob ingentes eius uirtutes: & ad

mirabilem eius pulchritudinē:ut aliquo mō generoſo nobilitarent:tā præclaro eū no-
mine declararūt:putabāt nāq; rudes illius ſæculi homines:a Nēbrothide ſeducti:primā
rerꝫ cauſam:ignem fore:Et propterea illi nobilius nomen Sole dare non poterāt:ſeu q
eū cæleſtē putarent hoiem:ſeu deū:e cœlo ueniſſe:& id ratione pulchritudinis:& eminē
tiſſimi ingenii:ſeu deniq;:quia illi naturā igneā uiderāt:more ignis:ſemp ad alta tenden
tem.Sunt tn̄ qui uolunt hunc Apim:eius fratrē fuiſſe:eo q loco ſolis ab ægyptiis fue-
rit cultus:ſed certe alius fuit ab Api.
¶Diana eius nominis prima:prædicti Solis ſoror:Iouiſq; primi filia:& ipſa:tempeſtate
hac:ob maximas eius uirtutes:in p̄cio fuit non modico:de qua Cicero:ubi de natu.deo
rū:ſcribit:multa cōmemorans:dicit:eā non Iouis filiam:ſed aſcripticiam fuiſſe.Hāc ta
men eā non eē dicunt:quam poetæ inſignē uirginitate perpetua uoluere:cū legat̄ hanc
ex Mercurio:liberi & proſerpinæ filio:Pinatum concepiſſe cupidinem.
¶Thurimachus:Taleſionis regis filius:Sextus ſcycioniorꝫ rex:quinquageſimo ſexto na
tiuitatis Iſaach:Scycionis regnare cœpit:& regnauit annis.45.

¶Argiuorum Regni exordium.

1855 3344 ¶Inachus oceani:& terræ(ut aiūt)filius:teſte diuo Augu.& Euſebio:ſexageſimo a nati
uitate Iſaach anno:In Theſſalia:apud argos:primus regnare cœpit:& quinquaginta an-
nis regnauit.A quo Inachus:achaiæ pgrandis fluuius:nomen accepit:qui & argolicum
(ut Pomponius ait)perſecat tractū.Hic:inter cætera:duos poſt ſe reliqt filios. Yſidem:
uidelicet:poſtea ægypti reginā:& phoroneū ipſius in regno ſucceſſorē.Hoc autem re-
gnum durauit annis.544.
¶Argos autem:huius regni puincia:primū illius regia fuit ciuitas:Argos nuncupata:
a qua:& poſtmodū uniuerſa regio nomē accepit:Hæc ē Theſſalia:ſeu pelaſgia:quā qui Theſa-
dem Homerus argos pelaſgiā noiat.Eum qppe oppidū:ut Pli.li.octauo refert:a phoro lia pro
neo:ipſius Inachi filio:& ſucceſſore cōditum fuiſſe ferunt.De quo Luca. in ſexto ait. uincia
Vbi nobile quōdā:nunc ſuper argos arant.Dicta autem poſtmodum Theſſalia a Theſ
ſalo:ibidem regnante.In ea:teſte Solino:egregia condita poſtea fuerunt oppida:inter q
Theſalonica:ad quā Pauli apoſtoli extat epiſtola:Montes clari:ea in regiōe:ſunt:Olym
pus:& oſſa:Gigantū fabula memoratus.Olympus uero:ille eſt:qui tam excellenti uerti Olym-
ce attollitur:ut lfæ in cynore ſcriptæ:ad uſq; alterā anni cerimoniā pmanere dicantur. pus
De quo Luca.i.iii.Nubes exceſſit olympus:Argos aliud nihilominus:i attica:nō longe
ab athenis fuit.Et aliud ē:teſte Pli.i Achaya Hyppiū noiatū:ſupra lernæ locū: a mari
octo paſſuū milibꝰ diſtās:argos regnūcula.Vn̄ & græci ipſi Argiui fuerūt cognominati.
¶Balens:qui & Xerſes:ſextus aſſyriorum rex:anno primo & ſexageſimo uitæ Iſaach:aſ-
ſyriis regnare cœpit:& regnauit annis.30.
345 1854 Iacob āt patriarcha Iſaach filiꝰ:qui pp cumulatū uirtutis puerbiū:Iſrael fuit ap
pellatus:& ipſe poſt nonageſimū uitæ ſuæ annū:genuit:ex Rachel uxore ſua Io
ſeph:ut hēt Gen̄.30.Quo nato:ēt aliis ſex & qnquaginta ſuperuixit ānis:& tādē
i ægypto:cētū & quadraginta ſex hn̄s ætatis ānos:defunctꝰ ē:ſepultuſq; a Ioſeph:cæte-
riſq; filiis:i hebrō cum pr̄ibus ſuis:Abraā:& Iſaach.Hic duobꝰ noibꝰ:pp duplicē uirtu
tis uſum:noīatus eſt.Iacob.n.athletam & exercētem ſe:latine dicere pōt quam appella
tionem primū habuit:quom practicis operationibꝰ multos:p pietate:ferebat labores.
Quū āt iam uictor luctando euaſit:& ſpeculationis fruebat̄ bonis : tūc iſraelē ipſemet
deus appellauit:æterna p̄mia:beatitudinēq; ultimam:quæ in uiſione dei cōſiſtit:ei lar-
giens:hoiem enim:qui deū uideat:iſrael nomē ſignificat.Vnde & ſacræ lfæ de eodē ſic
loquūtur:q aliqn̄ laſſus Scalā uidit:p quā angeli conſcendebāt:& deſcēdebant:ſup quā
dn̄m initentē uidit:qui laſſis manū porrigere uiſus ē:& feſſos aſcendentiū gradus i ſui
contemplatiōe:ſuſtentabat.Hic itaq; ſanctus Iacob:poſtq̄ Eſau maioris germani ſubri-
puerat benedictionē:cōfeſtim mortiferā in ſe eiuſdē fratris contraxit inuidiam : unde
ut eius odiū & idignationē declinaret:relictis parētibus ſuis:i chanaā:in meſopotamiā:
ſolus ad laban auūculū prexit:ubi & pp uxorē hn̄dā.7.ānis.cū maximis laboribꝰ ſerui
uit.uerꝫ cū una p altera ei ab auunculo ſuppoſita fuiſſet:ruſus pro optato cōnubio:
ſeptēnii ſeruitiis ſe ſubiugare uoluit:ibidem autem cū.xx.annis:apud ipſum labā:auū-

culum ſuum:ſub mercenaria ſeruitute:ſtetiſſet:tandem cū xp̄i filiis:ex quatuor uxori-
bus ſuſceptis: in ſalutato auunculo:pariter & ſocero:occulta magis fuga:q̄ libera pro-
ficiſcēdi expeditione diſceſſit. Eo quippe in itinere quātos pertulerit labores:incom
modaq̧:ac neceſſitates : nec nō & erumnas:ſacræ litteræ ſerio referūt : dum maxime
Iaban perſecutionē extimuit:Dum fratris ſui Eſau formidauit occurſum:dū deluſam
Dinam:unicam filiam ſuam:perhorruit:atq̧ alia pene inumerabilia. Verum priuſq̄ in
terram ſuā Chanaam ingrederetur:in monte Galaad teſtimonii aceruū extruxit . Quo
Nota extructo:iurauit ſe nunq̄ amplius reuerſurum ad locū:ubi diu ſeruierat.Deinde ad tor
pul rentem laboth:cum Angelo luctari cœpit:p̄ quo eius emaruit neruus:& claudicare cœ
chre pit:ſtatimq̧ Iſrael ſortiri meruit nomen.Indeq̧ paulopoſt:Rachel illa ſua quondam di-
lectiſſima coniunx:pro qua quondā auunculo ſeruierat:iuxta Bethleem (in qua erat
uirginitatis p̄co naſciturus dn̄s noſter Ieſus xp̄s)a filio doloris mortua ē.Fuerūt itaq̧
huic ſanctiſſimo uiro Iacob uxores quatuor:Rachel:uidelicet:& Lya:ſorores: Zelpha:
& Bala:nō quidem ancillæ:ſed ſubditæ.E quibus.xii.genuit filios:atq̧ unicam filiā.Et
primo ex Lya ſex ſuſcepit.Quoꝝ noia ſunt hæc:Iudas:a quo Regia tribus deſcendit:&
deinceps dominus noſter Ieſus xp̄s.
Ruben qui primogenita perdidit. Ex Rachel āt Ioſeph & Beniamin.
Simeon & leui:a quo leuitarum genus. Ex Bala Dan & Manaſen.
Iſachar & zabulon:atq̧ Dyna. Ex Zelpha Aſſet & Gad . Et hi omnes
patriarchæ fuerunt.A quibus duodecim iudæoꝝ:tribus profectæ ſunt.De quoꝝ qui-
dem uita:inumerabilia:uidelicet:de fortitudine:prudentia:pietateq̧ dici poſſunt.Quo-
rum alia ſecūdum ſcripturæ uerba hiſtorice conſiderantur.De quibus quidem patriar
chis:multi cōſcripſerunt:p̄ſertimq̧ Euſebius cæſarieſis:in libro:quem de doctrina pri-
ſcorum uirorum inſcripſerat.
❡ Armanitres:ſeptimus Aſſyrioꝝ rex:hoc anno:qui ē primus.& trigeſimus ætatis Ia- 3375
cob poſt p̄ſem:ſeu Baleum patrē:aſſyriis regnare cœpit:&.38.annis regnauit. Quo re-
gnare incipiente:locutus eſt dominus ad Iſaach p̄rem Iacob:ipſiq̧ eadē:quæ patri: duo
illa:quæ p̄miſerat:pollicitus eſt.ſ.dare terram:Chanaan ſemini ſuo:ac deinde in eius ſe
mine benedictionem omnium gentium.Gen̄.26.
❡ Phoroneus:Inachi ſuperioris argiuoꝝ regis filius:hoc anno:qui eſt quinquageſimus 3394
ætatis Iacob:patre eius defuncto(ſcd̄m Euſebiū(argiuis regnare cœpit:& regnauit an-
nis.60.Homo ſane inſignis:optimuſq̧:& ſapiētia:eruditione:ac induſtria conſpicuus.
Qui primus græcoꝝ ſtudia deaurauit:atq̧ eiſdē legum theſauros:publicare non exti-
muit:Pro quibus:Argos ſeu græcia:clarior effulſit:& ipſe apud eos maximam ſibi glo-
riam cōparauit.Nā ob hoc iuris ciuilis periti affirmāt:eum locū:quem forum dicimus
Nota in quo.ſ.iura petentibus redduntur:ab ipſo denoiāri.Is autem ea die:qua uiā uniuerſi-
bile qd tatis igreſſus fuerat:Icōtio fratri ſuo ait.Mi frater aiaduerto:q̄ nihil mihi ad ſūmā fœ
licitatē deeſſet:ſi uxor mihi ſp̄ defuiſſet.Cui Icōtius:& quō uxor obſtitit.At ille:Mariti
oēs ſciunt:Vtinā tu ſemel tantum maritus fuiſſes:quia equidē ſcires:qd ip̄ediat fœlici
tatem:Huic deo filii tantū fuerunt:uidelicet:Egyaleus:& Niobes:ſcd̄m Euſebiū.
❡ Phegæus:phoronei p̄dicti frater:doctiſſimus uir fuit:qui & ipſe:ſua incredibili do-
ctrina:hac tempeſtate:floruit.Qui quidem:ſcd̄m diuū patrem Augu.inter cætera docu
it tempora:per mēſes:& annos:ac numeros obſeruare græcos.Et ad deos colēdos:& Sa
cella:& Aras primus inſtituit:atq̧ adinuenit. Vnde & poſt obitum eius:p̄dictorum cō-
ſideratiōe:tāq̄ deus ueneratꝰ ē:atq̧ ad eius tumulū:cōfeſtim tēplū ē cōſtructū:& ſacra.
❡ Yſis aūt:cui Io nomē antea fuerat:Inachi:argiuoꝝ regis:filia:phoroneiq̧ ſoror:& ip
ſa:hiſdē temporibus:non ſolū.ob regiam dignitatem:ſed ēt:ob multaꝝ uirtutum præ
ſtantiam:inſignis:clariſſimaq̧:plurimū habita fuit.Ea pp̄ & apud ægyptios:alioſq̧ fi-
nitimos quoſq̧ populos.Sanctiſſimū:ac uenerabile numen:exiſtimata fuit.Hæc & eni
cū ipſius Inachi unica fuiſſet filia:ab ioue ſecundo tandem fuit cōpreſſa:quæ ob patre
num metū:ipulſa:quibuſdā amicis ſuis i ſolatiū acceptis.Nauē conſcendit:cui uacca in
ſigne erat:ac ſic:proſpero uento:ex Achaia ſecedens:in ægyptum tranſfretauit. Ibidēq̧
ſuo ſatiſfaciens deſiderio:quieuit:ubi:cum comperiſſet rudes:& inertes populos : rerū

humanarum omnino ignaros:ac beſtiali ritu uiuentes : cupidine regnorum impulſa:
non abſq; labore:atq; induſtria:illos primum terras colere docuit:cultis ſemina com-
mittere ac tandem collectos fructus:in panem conficere. Inſuper & uagos homines:
ac ſemiſilueſtres : in unum reducens(legibus optimis datis)ciuili more uiuere docuit. Leges
Et ꝙ longe præſtantius extitit:etiam litteras ydiomati conuenientes: caracteribus ad- ægypti
inuenit & eas quoq; eiſdem docuit.Quæ cum mirabilia profecto inſuetis:& indoctis: orum
hominibus uiderentur.Eam non ex græcia utiq; ueniſſe dixere:ſed e cœlo lapſam po- Litteræ
tius crediderunt.Et propterea diuinos eidẽ honores confeſtim conſtituerunt. Sed ea primæ
item mortua:dyabolo perſuadẽte:in tantam euaſit reuerentiam : ut non ſolum apud ægypti
ægyptios ipſos ſingulis annis:ſacra illi inſtituerentur.uerum etiam apud Romanos: at orum
ꝗ alios multos:Templa prægrandia conſtructa fuerint : Huius itaq; præclaræ mulie-
ris maritus:Apis fuit:qui cum eadem multis annis(ut ſuo loco dicemus)imperauit:Sũt
tamen:qui dicant:huic yſidi Theglonum quendam fuiſſe uirum:& ex ea Epaphũ : qui
poſtea ægyptiis regnauit:ſuſcepiſſe.De hac qppe muliere ueteres poetæ multa ac mul
ta finxere incredibilia:quæ cum ad hiſtoriam non pertineãt:omittimus.

℃ Ceres.eius nominis prima:cœli filia:& ipſa:hac tempeſtate:apud Siculos ueniẽs:ma-
ximo:ob ingentes uirtutes:fuit in precio.Ibidemq;:cum ſicano : ſiculorum regi: coniu
gio fuiſſet copulata:eo in loco:tanto ingenio ualuit:ut & ipſa:cum agrorum excogitaſ
ſet cultum:prima apud eoſdem boues domuerit:iugoq; aſſueuerit:atq; aratro: adinuen Primꝰ
to uomere terram ſulcis proſcidit:& ſemina tradidit.Quæ cũ in ſegetem excreuiſſent: agroꝝ
collectis ſpicis:flabellis ſeparare:& molis terere:ac panẽ conficere docuit:quom antea cultor
homines illi glandibus:& pomis ſilueſtribus:tantũmodo ueſcerẽtur.Ex quo homines & cæte
cœpere iter ſe cãpos diuidere:& in unũ cõuenire:& humano ritu uiuere:dicẽte Virgil. ra quæ
Prima ceres unico terram dimouit aratro. ſecunẽ
Prima dedit fruges:alimentaq; mitia terris. adpanẽ
Prima dedit leges:cereris ſunt omnia munus:ob quod meritum.quum mortalis fœmi
na eſſet:deam frugum arbitrantes:eam diuinis honoribus extulere:Huic aũt:cũ eẽt fi-
lia:noĩe proſerpina a ioue ſcđo cõcepta tandem ab Orcho:Moloſſorum rege eidem ra
pta ꝑhibeaẽ:quã ipſa mater diu:per multa uiarum & maris naufragia:quæſiuiſſe tradi-
tur.Quæ quidẽ res maximã fabulatoribus occaſionẽ ꝑbuit.Ceres altera nihilominus:
apud Eleuſim:Atticæ regiõis ciuitatem:fuit eiuſdẽ meriti apud ſuos clara.Cui Tripto
lomus poſtea admodũ extitit obſeqoſus:ambæ qppe:& deitate & honoribus exaltatæ.

℃ Oeta ãt:& ipſe Solis filius:atq; cereus ꝑdictæ germanus:his tẽporibus:ĩ maiori Aſia:
cũ plurimis ſuæ gentis militibus:ueniẽs:tãq̃ ſtrenuus miles:primum ĩ Colchos: ſibi re-
gnũ conſtituit : uir utiq; ferus:ĩmaniſq;:ac crudeliſſimus:qui & finitimis multas ſtra-
ges:& incõmoda intulit:atq; hoſpites ad ſe uentẽtes:plærunq; necans:eos pro uictimis
ĩmolabat:hũc tradunt reſponſum habuiſſe:illũ tunc obiturum:quãdo externi nauigio
in cholchos delati:aureum uellus abſtuliſſent.Alius quoq; fuit Rex Oeta nomine: me
deæ pater:De quo Homerus in odyſſea multa loquitur.

℃ Colchos uero Oetæ huius regnũ.maioris aſiæ prouincia e:iuſta pontum poſita : Ad
quã ferũt iaſonem:cũ argonautis:ex Theſſalia:nauigaſſe:ut uidelicet:uulgatũ uellꝰ au
reũ raperet:ut Diodorus li.quinto teſtaẽ.Eſt ãt hæc prouincia oĩbus fructibus ferax:
atq; etiam omnibus:quæ ad fabricandas naues pertinent:opportuna:Sed precipue Ce-
ram & picem.Linum quoq; ac Canebem habundantiſſime gignit:unde ob hoc:eius la
nificium uulgatum eſt:ꝙ ad peregrina exportatur loca.

℃ Belochus:octauus aſſyriorum rex:ſexageſimo quarto anno ætatis Iacob : ſecundum
Euſebiũ.Aſſyriis regnare cœpit:& regnauit annis.35.

℃ Theſſalorum regni exordium.

1779 3410 ℃ Theſſalus:magni crethi regis filius:eodem anno:qui & ſupra:ſcđm Euſe . primus in
Theſſalia regnare cœpit:quæ prius(Plinio teſte.4.naturalis hiſtoriæ)dicebaẽ Emonia
& ab ipſo Theſſalia poſtea appellata.quæ quidem græciæ quædã regio eſt. quæ etiam
ſub attica cõprehenditur:quæq;:ut fama eſt:olim lacus fuit:a montibus undiq; conclu
ſus.Ipſa & enim(ut Herodotus ſcribit)ab oriente pelyum habet mõtẽ:& eius cõiũctos

colles. A ſeptentrione autem olympum. Ab occidente Pyndum:& ab meridie othrim:
in quorum media concauitate ipſa Theſſalia concluditur:per quam quinque principa
les fluuios decurriſſe dixit:qui poſtea:ī unum iuncti:ī mare:per unicum tranſitum:tātū
decurrebant. Et ſolius penei nom̄ retinet.
¶Iacob ſāctus patriarcha:hoc anno:a ſuo fratre Eſau primogenitis emptis: eiuſq; be
nedictione:ſurrepta:in Meſopotamiam Syriæ:iuxta ſanctū matris cōſiliū:ad Laban auū
culū ſuū: ex chananea deſcēdit.:ut patet.Gen̄. 28. A quo:quom lætiſſime exceptꝰ fuiſ
ſet:mox ſuo gregi eū pficiēs,p merced ſua:Rachelis filiæ ſpecioſiſſime nuptias expoſtu
lauit:cui Laban ipſe: cum gudio ipſas repromiſit. Quibus quidem exactis:& ipſam tādē
Rachelem optatam accepit uxorem:ex quibus duabus octo legiptimos ſuſcepit filios
& ex earū Ancillis quatuor:& hos om̄s in ſpatio uiginti annorum.
Ruben itaq; pmogenitus Iacob:hoc anno:qui eſt quartus ſupra octuageſimū annus:ui
Filiorꝫ tæ ipſiꝰ ſanctiſſimi patriarchæ Iacob: in Meſopotamia ſyriæ ex Lya uxor̄ naſcit̄: Anno
Iacob deinde ſequenti. Symeon poſtmodū annis ſingulis & leui:Iudas:& Iſachar:atq; zabulon
noia ex Lya ipſa:cū Dyna filia. Dein:ex zelpha ipſius Lyæ uxoris ancilla: Gad & Aſer. Ex
Rachele uero dilectiſſima coniuge Ioſeph:& beniamin:atq; poſtremo Dā & Neptalim
ex Bala:ipſius Rachelis ſerua:progeniti ſunt.
¶Eſau uero:Iacob pdicti germanus:homo hyſpidus:atq; piloſus: circa quē yſaach pr̄
magnum habebat affectum :pauloante:dū quadragēariꝰ eſſet:pter parētū uoluntatē
duas ex alienigenis duxit uxores:Agamidam uidelicet Edonis filiā:& Alibamin Euſe
Eſau fi bonis:uirorꝫ īter chananeos ualde potētiū:Ex quibus & ipſe quinq; ſuſcepit filios:quo
lii rū Hieꝰ qdē:& Hielō:& Core:ex pma uxore fuerūt geniti. Reliquos uero.ſ.heliphas &
Rabuel ex altera:qui omnes habitauerunt ī ydumea: quæ gobolitis erat dicta. Iſte au
tem Eſau dū adhuc iuuenis eſſet ætate:aliquando uenationis labore eſuriens ſuum
fratrem Iacob inuenit: ſibi lentem ad prandium præparaſſe:qui nimia incitatus uo
luptate: rogauit ipſum frēm:ut ſibi cibi illius partē præberet. Quem uendere ſibi pri
matū ,ppter ipſum cibū ipſe Iacob compulit. Ille aūt nimia impatiētia famis cōpulſus:
primatum cū iuramento conceſſit:Atq; ita ſua primogenita:pp cibum Lēticulæ turpi
ter perdidit:uerum eam ſuæ gulæ impatientiam:nihilominus lachrymis emendare non
potuit. Erat itaq; Eſau hic(teſte Ioſepho) fortitudine corporis:inter cætera: ad uenatio
nem aptus:atq; armis:& omnibus operibus:probatꝰ. Ipſe enim Eſau Edō:a puero a ſuis
coetaneis uocatꝰ fuit:& id quidē:propter lenticulæ ruborē:Hæbrei nāq; Edō:rubeū di
cūt:& ideo Seyr regionē:i q̄ habitabat:ſic appellauit: quā græci Idumeā denomiauerūt.
¶Idumea autem regio:quæ ex eo ꝙ Eſau Edō uocabat̄ nom̄ accepit:in Syria eſt:& ali
quādo(ut Ioſephus in ſecūdo ātiquitatū refert)magna fuit. Hæc quippe:a meridie Ara
biæ eſt cōtermina. A ſeptētrione uero pheniciæ:a qua eā libanus diuidere fert̄: ī ea edi
ficata poſtmodū fuit Samaria:regū Iſraelis regia:q̄ priꝰ Idumē fuerat appellata: palmis
abundans: De qua Lucanꝰ in.3.ait:Et arbuſto palmarum diues Idume: Et Virgilius in
Georgicis primus idumeas referam tibi mantua palmas.
¶Ogigyus rex(teſte Euſebio)his tpibus:in Attica prouincia Achayæ regnauit:ſub quo
Diluuiū pticulare pmaximū:ea ī regiōe fuit:Hic Eleuſim ciuitatē:haud magnā:ī Thera
inſula:iuxta Atticam:haud longe ab Athenis:condidit a qua poſtea ipſa Inſula Eleuſina
uocitata fuit. Nunc prorſus deſerta:De eadem enim urbe:ſeu inſula:Seruius ſup primo
Geor. ſic refert. Eleuſis Atticæ ciuitas eſt:in qua celous Triptolomi pater regnauit. Ad
quem ceres quærens filiam proſerpinam deueniens:ipſum Triptolomum omne genus
agriculturæ docuit. unde Ouidius in quarto faſtorū ait. Iſte quidem mortalis &c.
¶Triptolomꝰ aūt ipſe:eiuſdē īſulæ Eleuſis rex:Celoe & Menalinæ filiꝰ:ea ī īſula:haud
multo poſt natꝰ eſt. Ad quē cū ceres(quærēs ,pſerpinā filiā) deueniſſet eū in cunis dor
miētē inuēit. Quæ uiſo īſantulo:ob ipſius nimiā ſpecioſitatē ſe ultro altricem obtulit:
atq; eum gremio ſuſtulit illa ſuo. Arreptoq; eo ter manu mulxit: Ac tria carmina
(teſte Ouidio)dixit uolens deinde puerum in mortalem efficere:cum interdum lacte
diuino nutriebat:noctuq; clā igne obruebat: quamobrem præter naturam puer excre

ſcere cœpit. Quod cū parētes plurimū intrarent nocturno tp̄e clā obſeruare cœperūt: qd nā nutrix ipa in puerū ageret: q cum ꝑpendiſſent eam: infātulum igne obruere Eueſtigio exclamare cœperūt: dicētes: Quid agis: mēbraq; ab igne rapiūt.

Cui dea dum non uis inqt ſcelerata fuiſti.
Irrita materno ſunt mea dona metu.
Iſte quidem mortalis erit: ſed primus arabit.
Et ſeret & culta præmia tollet humo.

¶ Ipſi itaq; Triptolonio ceres tria cōtulit bñficia. Hūc igit filiū: cū quādoq; eiꝰ pr̄: tēpore maxie ſanus: abūde aluiſſet facto ppl̄i concurſu: pr̄em obtrūcauerūt: ꝑ quo & ipſe admodū exterritꝰ: cū longa manu ſeu triremi (cuiꝰ Serpēs erat inſigne) ad exteras gētes adnauigauit: ubi maxia frumēti copia cōquiſita: mox in pr̄iam lætꝰ rediit. Ex qua confeſtim cæleo: ſeu lynceo: regni occupatore expulſo: ipſe in regnum paternum reſtitꝰ eſt. Verum non ſolum frumenta ſubditis affatim adminiſtrauit: ſed etiam ad ſubleuandā futuram famem: facto aratro: illos per ſe terram colere docuit. Ex quo: cereris prædictæ Alumnus dictus eſt. Eam obrem: aſſeuerant ipſum in partibus Atticæ: ſeu Atticis: frugum uſum primum adinueniſſe.

¶ Thamar: Iudæ filii Iacob patriarchæ nurus ex Odola ciuitate oriunda: hac tēpeſtate: cū aliquādiu: ex duobus Iudæ ipſius filiis: ſteriſſet uidua: cū Soceri ſui extuaret incēdio: & horreret facinus ab ipo expetere: nil ſibi ornamētis aptius rata: ſe ueſtimētis fuſcis exuit: & meretricio cultu ſe cōpoſuit: quo turpiſſimū coytū aſſecuta eſt: quo qdē unico coytu: cōcipiens: duos uidelicet Phares: & Zaram peperit filios: Ex qbus chriſti dñi nr̄i genealogia deſcendit ut hētur Mathei primo. Hāc hyſtoriā pulchrā uide Geneſis. 38. ca.

¶ Rachel ſancta: Iacob ſanctiſſimi patriarchæ conſubrina: ac dilectiſſima conſors: hoc anno: qui eſt tertiuſdecimus ſupra centeſſimum uitæ ipius Iacob annis: apud Ephrata Chananeæ prouinciæ locum: cum ex Meſopotamia ueniret prægnans: ex partu: uitam cum morte mutauit: quam uir eius Iacob: nimio dolore affectus: deflendo: & eiulando: apud eūdē locū: ſub quercu ſepelliuit: atq; eundē filiū ſuum editū: ad inditium doloris immenſi: qui ob eūdem Matri prouenerat: Beniamin appellauit. Quæ ſola (ut Ioſephꝰ refert) in Ebron: inter cognatos: honorem ſepulturæ non promeruit: Fuit itaq; locus Ephrata: poſtmodum tribui Iudæ aſſignatus: ubi & ſanctus Dauid rex Ciuitatem: haud grandē: ſibi extruxit: quā & Bethleē appellauit: ī qua & dñs nr̄ Ieſus. xp̄us. naſci uoluit. Fuerat aūt Rachel: a puero: maxie pulchritudinis fœmina: eximiæq; formoſitatis: nimium inſignita: quas ob res ipſi ſuo cōſobrino Iacob in Meſopotamiā ꝑperanti: plurimū cōplacuit: & nō ob aliā cauſam: uidelicet cognatiōis affectū: aut fauorē aliquē: a ſe ſuſceptū: ſed ipius tantūmodo incredibili pulchritudie: qua præ cæteris mulieribꝰ florebat obſtupeſcebat: Nā Iacob ipe: dū primū in Meſopotamia eā offendiſſet: & eidem ſuæ familiæ nobilitatē expoſuiſſet. Rachel ipa mox: pp pr̄nū fauorē: ad lachrymas ſe cōuertēs: eū amplexata eſt: quē cū oſculata fuiſſet: maxio cū gaudio ad pr̄em Labā ꝑduxit. Ab auunculo āt cognitꝰ: & cōiter ſuſceptꝰ: ſine formidie fuit: Quē cū ad curā alēdaꝝ ouium ꝑfeciſſet: laborē ipm gratāter ſuſtinere ſpopōdit: mō ꝓ labore ipo: nuptiæ ipius puellæ a pr̄e ſibi pollicerent: erat nihilominꝰ & ipe: inter cætera pulcherimꝰ: ac oi. honore dignꝰ: Quā tādē: poſt. xiiii. ſeruitutis annos letāter: ab ipo ſuo pr̄e diuina diſpēſatiōe uxorē accepit: Quā cū accepiſſet ēt eidē maximꝰ amor puellæ eē cœpit. Verū āte hāc Rachelē: ipius ſororē: natu maiorē: lyā noie: acceperat uxorē: quā & pp ipius feditatē (ut Rachelē) nō æque amabat: Quod cū aiaduerteret Lya: eidē ꝑrinꝰ magna ſolicitudo circha amorē Sororis eē cœpit. Spabat tñ: ſi ſuſciperet filios: & ſe fore a uiro honorādā: qꝺ & factū eſt. At Rachel metuēs ne pp copiā ꝑtus ſororis: minorē apd uirū ſuū pr̄e haberet & ipa (ad Imitatiōem Sacræ) ſuā Ancillā Balā colocauit cū Iacob: ex qua nati ſunt duo filii: poſtrēo & ipa Rachel diuio mūere: edidit filiū: noie Ioſeph: qꝺ ſignificat augmētū. Quo edito cū. xx. annoꝝ tp̄us exactū eēt quo Iacob Soceri greges ad paſcua duxit: Iacob ipe latēter: cū uxoribꝰ: & filiis. xi. ab eodē diſceſſit. Verū illis diſcedere uolētibꝰ: Rachel hæc Simiachra deoꝝ pr̄is: quos coler̄ pr̄ia lege idē cōſueuerat: furata ē: quos ipa ī ephrata: ī terra: ſub arbor̄ qdā: ꝺfodit: ubi & ipa tādē ſepl̄ta ē. Huiꝰ. n. ſapiētiſſimæ

mulieris métio:mi'tis i locis ſacræ ſcriptuꝛ̃ recoliť:pp qđ merito cū Sacra:& Rebecha ſc̄tis mulierib⁹:i caralogo ſc̄tōrū mulierū:ānumerari pōt:q̄ tāti ſc̄tiſſimi uiri uxor fuit.

Iacob i Oſeph autem Iacob ex Rachele uxore p̄dicta ſuſcept⁹:patriarcha caſtiſſim⁹:ac deſiderioꝝ oium optim⁹ uir:Et ip̄e in toto centū & decē annis uiués: duos in Aegypto:ex A:enech filia putiſaris Sacerdotis:uxore ſua:ſuſcepit filios:Manaſen uidelicet & Ephraym.Hic āt:cū ab adoleſcētia ſua forma eſſet pulcherrim⁹:atq; cū uirtute:& ſapiētia:alios ſuos præcelleret fratres:a patre aliis plus diligebatur : Cui.ſiue ip̄a paterna dilectio : ſiue ſomnia maximum fratrum concitarunt odium.Nam cum duas aliquādo uidiſſet uiſiones:& patri fratribuſq; rettuliſſet:maximā nili cōflauit inuidiā.Quaobrē:cū quindecim ætatis eēt annoꝝ:a frībus i ægyptū uenundatus eſt:Ibidē q; uitæ ſuæ triginta annis exactis:ſtetit corā pharaone:& eius quidē iterp̄tās ſomnia p̄nūciauit ſeptē ānos ubertatis futuros adeſſe:quoꝝ abūdātiam:ſeptē alii ſequentes anni ſteriles cōſumpturi erāt.Ea pp rex ipſe eum e carceribus liberauit:i quibus eū cōiecerat ſola caſtitatis itegritas.Ipſe enim ſanctiſſimus:atq; caſtiſſimus:ab adultera ꝓuocatus.imo inuitatus:cū etiam eam tāgere nollet:ex manibus eius fugit:tāq̄ a morſu quaſi rabidæ canis:& ne paulilper eius uirus ſerperet:ēt palium:quod ip̄a tetigerat reiiecit ipſum:itaq; rex ægypto p̄ficiēs:per annos octoginta:purpura & corona redimitū i curru aureo incedere fecit.Et cū uirtute admirabilis eſſet oia ratione diſponebat: poteſtateq; ſibi conceſſa:oibus i rebus humiliter utebať:Quæ res huiuſmōi fœlicitatis apud ægyptios cauſa fuit.Hūc deniq; Ioſeph:pater ſuus Iacob:cū uniuerſos filios ſuos benedictionibus b̄ndiceret:maxīs:inter cæteros p̄tulit præconiis:In primis q̄ maloꝝmemoriam circa frēs ſuos nō habuiſſet:ſed in eis benigniſſim⁹ fuerat:ac bona ꝓ malis contulerat.Dixit itaq;:filius accreſcens Ioſeph:filius accreſcēs:aſpectuq; decorus.filiæ diſcurrerunt per murum:atq; exaſperauerunt:& iurgatæ ſunt eum:inuideruntq; illi habētes iacula ſedit in forti arcus eius: & diſſoluta ſunt uincula brachiorum eius : per manus potentis Iacob:unde paſtor:egreſſus eſt lapis iſrael:Deus patris tui erit adiutor tuus:fili mi:& omnipotens benedicet tibi: benedictionibus cœli deſuper: & benedictionibus 3434 1765
abyſſi iacentis deorſum:benedictionibus uberum & uuluæ:benedictiones patris tui cōfortatæ ſunt benedictionibus patrū eius:donec ueniret deſiderium collium æternorū.Fiant inquit in capite ioſeph:& in uertice Nazarei: inter fratres ſuos:hæc Geñ.ca.49.Hic itaq; ſanctiſſimus Ioſeph:toto quaſi tēpore uitæ ſuæ de multis tēptationū generibus conflictatus fuit:atq; conquaſſatus:cui ac ſi tribulationū ſemina:ſpecies uidcrētur iuſtitiæ.Nā quotiens aliqd ſancte uel pie geſſit:totiēs intollerabiliū tēptationū diſcrimina ſubire cōpulſus fuit iuſtitiæ:cōſentiēs:& ſpe cōfortāte p̄durans:ut & nobis ita laborandū ſit:quid in eo laudādo.prio debeamus aſſumere:iuſtitiæ ſanctitatiſq; p̄ſeuerātiā:an patientiæ & æq̄nimitatis uirtutē.Itaq; poſtq̄ i ægypto hic ſc̄us Ioſeph octoginta annis ita regnaſſet:cōpletis centum & decem uitæ ſuæ annis:ibidem mortuus eſt.Oſſa uero eius nouiſſime:quom hæbrei inde digreſſi fuiſſent:in chananeā reportarunt:ſicut eos adiurauerat ipſe Ioſeph:quando mori debuerat.

¶ Meſſapus:nonus Sicyonioꝝ rex:hoc anno:qui eſt primus ætatis Ioſeph:Sicyoniis regnare cœpit:& ſecundum Euſebium.47.annis regnauit.

¶ Balleus:nonus Aſſyriorū rex:& ipſe decimo uitæ ſuæ Ioſeph:Aſſyriis regnare cœpit:& ſecundum Euſebium:quinquaginta duobus annis regnauit.

¶ Iuppiter:eius nois ſecundus:Cœlii:uidelicet:nonus filius:his diebus:apud Archadiā:ubi natus fuerat:ob ingentia eius clara facinora:īſignis admodum fuit.Huius tamē geſta:non certa habētur:an ſua:an potius primi:uel tertii fuerūt Iouis.Eius tamē hoc geſtum:pro certo fuiſſe tradunt:q̄ Lychaonē Archadum regem:in prælio uicerit:regnoq; priuauerit:eo q̄ humana corpora:in conuiuiis hoſpitibus miniſtraret.Quam ipſe de iniquo:ac peſſimo:rege ultionem ſumpſerit condignam:Et ob hoc primum Iuppiter apud ſuos:uocari ceptus eſt.Sunt tñ q dicant id facinus a Lyſania:primo Ioue: factitatum fuiſſe:Indeq; ex Archadia Athenas digreſſus:maxio ibidē i honoris culminę habitus fuit:Eo q̄ etiam aduerſus Ceum:qui latonā ſtuprauerat:ingens geſſerit bellū: quo tandem ſuperato:maxima cū ſui gloria:Athenas denuo redierit:ubi & Ioui primo bo-

uem ímolauit:& multa ad laudabilē ciuitatē ſpectantia:apud eos inſtituit:Quibꝰex cau
ſis:Iuppiter:cōmuni oīum cōſenſu:appellatus ē.Huiꝰ tamē tēpus nullus hiſtoricus p̄fi
xum apponere p̄ſumpſit:licet nos huic loco ip̄m apposuerimꝰ. Quindecim &enim fi
lios eū genuiſſe tradūt:Quoꝝ prima Dyana:ſecūdus Appollo:tertiꝰ Titus: q̄rtus : Bac
chus:5.Amphiō.6.Cherus.7.Calatus:8.Paſithea:nonus Egyales:10.Euphroſina.11.lace
demon.12.Tantalus.13.Hercules:14.Minerua:15.& ultimus Archas.
¶ Vulcanū āt primū huiꝰ Iouis germanū:hac tēpeſtate:floruiſſe tradūt:licet Euſebi.nr̄
eū tp̄ribꝰ Iſaach floruiſſe dicat:De quo nil aliud habemꝰ :niſi ꝙ de Minerua nepte ſua
p̄dicti Iouis filia:Apolinē genuerit primū.fuit &enim :hic totꝰ igneꝰ:& inexauſti amo
3452 1747 ¶ Apis:quē Oſyrim ægyptii dixerūt:quartus Argiuoꝝ rex: decimoſepti- (ris feruidus.
mo anno uitæ Ioſeph:poſt phoroneū Argiuis regnare cœpit:& regnauit:annis.35 . Hic
Apis Iouis:ex Niobe Phoronei filia:filiꝰ fuit:q cū ipſi Phoroneo Auo in regnū ſucceſ
ſiſſet:& p p̄dictū tēpus ibidē impaſſet:& Agileū frēm:eo in regno p̄feciſſet: ipſe cupidi
tate maioris gloriæ:ad ægyptios tráſfretauit:regnoq; illo aſſecuto. Yſidē ibidē regnātē
uirginē:Inachiolim filiá:matrimonio copulauit:Qui & ip̄e:ſicut uxor Yſis: cum rudes
hoíes offendiſſet:multaq; eos docuiſſet:& potiſſimū uini uſū:mox loco dei optimi:ha
beri cœptus ē:dicēte Tibullo. Primꝰ aratra manu ſolerti fecit oſiris. Et tenerā fer
ro ſollicitauit humū. Primꝰ inexptæ cōmiſit ſemina terræ ; Pomaq; non notis:legit
ab arboribꝰ; Hic docuit tenerā:Palis adiungere uitē: Hic uiridē dura cedere falce co
mam:Et alia multa q idē tibullus de Api pulchre p̄ſeq̄t:Sed tādē:teſte Seneca:li.quē de
ſacris ægyptioꝝ cōpoſuit:a Thipheo frē occiſus:atq; mēbratim diſcerptꝰ eſt. Diuq; ab
Yſide uxore q̄ſitus:poſtremoq; inuētꝰ:maximos i luctus illā p̄rūpere cœpit : Atq; Aegy
ptiis:ob mariti mēbra cōpta:placata ē:& locū:ubi ea inuenerat:grece phyalas dixit ; q̄d
latine amicas dicimus:Confeſtimq; ad ſepelliendum eum ſe accinxit. Locū quoq; com
perit & elegit (pro illius ſepultura)tu tiſſimum:& difficilimi tranſitus:hoc eſt inſulam:
nomine Abathon : qui inacceſſibilis interpretatur:eo ꝙ fuerit in palude : iuxta Mem
phim:limoſa:In eodem itaq; loco Yſis eum ſepelliuit:Et paludem ſtigem:hoc eſt mero Inſula
em:uocari uoluit.Nec ad ipſum inſulam quamuis accedere poſſe conſtituit: niſi certis Aba-
diebus:& quibuſdam inuitatis.Si quis autem ea in palude forte deperiſſet: nec cadauer thon
reperiri poſſet.Multis uero annis ægyptii ipſi: quædam ſacra officia eidem exoluere;
conſueuerant:Sed cum deinde eiſdem ægyptiis Bos ad inſtar numinis apparere cœpiſ uide
ſet:putarunt illum oſiridem hunc eſſe:quem & mox ut deum adorare cœperunt:Com princi-
mutatoq; nomine Apim uocauerunt:ac ſi dicerent.Bouem ſic enim Bos: ægyptiaca lin pium
gua:Apis nuncupatur:Nam:teſte Plinio:in.8.naturalis hiſtor.Bos inſignis: ex improui- adoran
ſo : illis apparebat:quem certo detinebant tempore: ipſum adorantes : Et ut nonnulli di uitu
ferunt per annum detinebant:alii autem per decenium dixerunt. Deinde : quibuſdam lum
auctoribus referentibus:maximeq; ipſo Plinio:ſtatuto die ſacerdotes illū in ſacro fon
te ſubmergebant:quo extincto:mox alter:non ſine publico:luctu:quærebatur:Atq; do
nec alium inuenirent: ad inſtar yſis merebant:ſed non diu quærebatur:Eumq; comper
tum:centum Antiſtites Memphim:cum puerorum gregibus:populoq; ingenti; & om
ni genere muſicorum:proſequebantur:dicente Tibullo.
Te canit atq; ſuum pubes miratur oſſyrim.
Barbara memphitem:plāgere docta bouem. Et ouidius in octauo Methamorphoſeos
Nunq̄ q; ſatis queſitus oſyris.
Semper enim perdunt:ſemper & inueniunt:Quo quidem inuēto:populus intra applau
dens læticia:magna cum uoce ſalutabat.Hic autem Memphim urbem clariſſimam:in mira fa
ægypto: condidit:atq; alia multa:quæ enarrare longū eſſet.Qui:eas obres:tanta apud tuitas
ægyptios ueneratione habitus fuit:ut ſi quis:poſt mortem illum hominem fuiſſe dice- homi-
re præſumeret:ex inſtituto publico capite puniretur. Et ob id:in quibuſdam templis: num
erat eius ſimulachrum:digito labiis impreſſo:admouens ſilentium : Huius itaq; bouis
quem Seraphim ægyptii arbitrabantur: Iudæi poſtmodum delyrātes:& ipſi in heremo
conſtituti:loco ueri dei coluerunt. Venerabatur præterea Apis hic:& apud Alexandri-
am ægypti:mirabili cultu:illum enim ſolem arbitrabantur.

RHODOS CIVITAS

Rhodos ciuitas:a qua inſula Rhod⁹ 1740 || 3459
nomē accepit:his temporib⁹:ſecun-
dum Euſebium:a Thelchinis:& ca-
riacibus:a Phoroneo rege ſuperatis
& pulſis:in ipſa Rhodo: lyciæ inſu-
la:condita eſt. De qua Pomponius
ſic refert:ꝙ dum urbis ipſius funda
menta foderentur:roſæ capulū fuiſ
ſe inuentum:a quo ciuitas & inſula
ſimul fuit cognominata. Rhodos
enim grece:latine dicitur Roſa: pri-
us tamen inſula ipſa ophniſa diceba
tur:Deinde Stadia.Et poſtea:Telchi
nes ut dictū eſt:eo ꝙ Thelchines ip
ſi ibidē urbē cōdiderint:ac uniuerſā
inſulam incoluerint: quos non nul-
li maleficos:& ſaſſinatores:fuiſſe tradunt tanq̄ Stygiam aquam:ſtirpibus: & animalib⁹
pernicie gratia:inſpergerent. Alii tamen: e cōtradixere: Thelchines eximios fuiſſe arti
fices:primoſq; ferri:& æris:in aſya fabricā inueniſſe:Quos ex creta in Rhodū ꝓfectos:
uicini ꝑ iuidiā:ſaſſinatores dixerūt.Poſt Thelchines autē; Eliades iſulā tenuere: quorū
poſteri lyndum:ac laliſſum:condiderunt.Poetæ autem hui⁹ inſulæ dignitatē:& antiqta
tem:aſtruentes:fabulam huiuſmodi cōfixerunt:dicentes:Aurū in ea pluiſſe:quom Pal-
las in Iouis capite naſceretur.Hæc itaq; inſula nongentorum ſtadiorum ambitu conti
netur.In orientali promontorio cōſtituta:quæ & portubus: & uiis:& mœnibus:olim ſi
cut et nunc cæteras Aſyæ urbes ſuperauit:Romanis & Græcis ſemp amicą;quæ quum
libera eſſet multis:& donis:& ſimulacris excellentiſſimis: claruit.Præcipue uero Coloſ
ſii fama extitit inſignita.Statuam enim illam:alii Iouis:aliis ſolis fuiſſe tradunt: quam
cares lyndus(ut ſuo loco dicemus) decies ſeptenum cubitorum altam:ex ære: edifica-
uit.Multa nāq; hæc Rhodus ciuitas:per ciuilia Romanorum bella: perpeſſa fuit dam-
na:Hæc ſub Græcorum imperio calamitatibus caruit.Sed poſtq̄ Saraceni ægyptum &
Syriani:Turchiq; Aſyam obtinuere:longe maioribus cladibus ſubiecta fuit.Et aliquan
do Venetorum iugum:aliquandoq; aliorum chriſtianorum pertulit. Neq; ullo pacto
turchorum uiribus reſtitiſſet:niſi religioſi milites: qui beato Ioanni dicati ſunt: inſulæ
curam ſuſcepiſſent:De quibus infra lib.18.latius dicemus. Ex hac quippe inſula multi
illuſtres uiri prodierunt:uidelicet Imperatores:atq; pugiles: Equibus panetii philoſo-
phi progenitores fuere:atq; alii permulti.

¶ Apollo clariſſimus medicus: Vulcani & Mineruæ filius:his temporibus: Euſebio te-
ſte:apud phocenſes:& Delios:clarus:inſigniſq;:admodum fuit. Qui:cum medicinæ ar-
tis repertor fuiſſet:etiam herbarum uirium primus indagator fuit:dicēte ipſo ad uirgi-
nem Daphnem:apud Ouid.li.Metha.primo:Inuentum medicina meum eſt: opiferq;
per orbem:Dicor:& herbarum ſubiecta potētia nobis:Quamq̄ Plinius.7.libro natura
lis hiſtoriæ:Chironem infraſcriptum:eius artis inuentorē aſſeruerit: Hic itaq; Apollo
phitonis & ſapientiæ deus a poetis appellatus eſt:ꝙ Phitonem ſerpentem: qui matrem
latonam perſecutus fuerat:ſagittis confecerit. Accipitur autem hic quandoq; pro ſole
qa ſicut ipſe in claritate ſolus habet;ſic iſte in cognitione medicinæ tantā claritatem.

¶ Chiron medicus iuſtiſſimus: necnon & uir ſapientiſſimus:Saturni:& Pelopeæ filius:
hiſdem temporibus: (ut nonnullis placet(bonitate multa:& inſigni induſtria: clarus
fuit: Hic in primis cētaurorū ductor:nutritorq; Eſculapii:ac magni doctor Achillis:
extitit:Qui ut multi affirmant medicinā:& herbarū bonitates:primus inuenit: quam
ſcientiam:poſtea antiquiſſimus factus: Eſculapium atq; Achillem docuit: quem cum
uidiſſent mortales(ut dicit Iſydorus) hominum pariter & iumentorum: medici-
nam inueniſſe: illum hominis & Equi filium fuiſſe dixerunt. Et Chyron ideo deno-
minatus eſt: ut intelligeretur: quia chirugiam:non phyſicam: reperiſſet: quæ leui do-

ctaq; manu opari ſolet. Hic(teſte Orpheo)cū Argonautis nauigat & illoꝝ iudex:ac medic⁹: fuiſſe dicit: ubi & Achyllē cytherā pulſare docuit: Tādē cū Herculē hoſpitio ſuſcepiſſet:& eius arma contractaret: ſagitta e manibus eius cadens : ſuum læuum uulnerauit pedem: dicente Ouidio.
Dumq; ſenex tractat ſquallentia tela uenenis.
Excidit:& læue fixa ſagitta pede.
Sed dixit Ouidius: illum unq̄ tali uulnere liberatum:& poſt nonum diem: ne amplius dolore cruciaretur: deorum miſeratione ad cœlos tractum: unde ait.
Ipſe etiam lectas pegaſeis collibus herbas.
Tem perat: & uana uulnera mulcet ope: Et infra ſubdidit.
Nona dies aderat cum tu iuſtiſſime chyron.
Bis ſeptem ſtellis corpore cinctus eras.
Tandem cum ueniſſet in mortem(Ochyroæ unica tantum filia dimiſſa) ob meritum uirtutis ſuæ: ad perpetuam ſuæ uirtutis memoriam inter aſtra locatus: ab antiqs: fuit.
¶Ochyroæ autem huius chironis: ex quadam nympha filia ſuſcepta: magni ſpiritus & ipſa fuit fœmina: quæ non contenta paternas artes tantū edidiciſſe: niſi & fatorum caneret archana: unde & eſculapium orbi toto prædixit profuturum: Et ſuum patrem optaturum ſibi mortem &c.
¶ Venerem magnam cœli dieiq;(ut Cicero ſcribit)filiam: hiſdem temporibus: fuiſſe dicunt: licet alias tres fuiſſe idem Cicero: de natura deorum: oſtendat: ſed hanc primam: uulgatiſſimamq;: affirmat: De quibus omnibus: quum multa a poetis conficta fuiſſent figmenta: de iſta tamen præcipue: propter incomparabilem ſui oris ſplendorem: ac totius corporis decorem: multi inſanientes: etiam illam cœli ipſum Sydus : quod uenerem nuncupamus: dixerunt: Atq; alii non terreſtrem quidem: ſed cœleſtem ſœminam: ex louis gremio: in terram lapſam dixerunt. Vnde & multi: eam ob rem: deam immortalem ipſam affirmabant. Cuius filium geminum amorem fuiſſe poetæ dixere: quem & cupidinem nominare: Et cum ex deabus gentilium: uenerendiſſima eſſet habita: non ſolum apud Cypros ſuos thure placata fuit. Verum etiam: mortuam & inceſtuoſam fœminā; eo delectari odore exiſtimabant: q; uiuendo in proſtibulorum uoluptatibus utebatur: & non ſolum apud ſuos: ſed etiam apud Romanos: qui ei templum ſub titulo ueneris uirginis conſtruxerant: præcipuis honoribus uenerata fuit. Hæc quippe tribus uiris nupſit: quibus mortuus: quum iuuencula & formoſa admodum haberet fœmina: in tam grandem luxuriæ pruritum mox deuenit: ut omnem decoris ſui claritatem: crebris fornicationibus: macularit. Vnde & prima(ut aiunt)meretricia publica adinuenit: fornicesq; inſtituit:& matronas inire compulit. Quod quidem execrabile ſcelus: apud Cyprios in conſuetudinem quaſi deductum eſt. Nam idem Cyprii hanc conſuetudinem: imo potius corruptellam: ſeruare conſueuere: ut uirgines ſuas ad littora mitterent: ut nauigantium uterentur concubitu:& ſic futuræ caſtitatis ſuæ libamenta ueneri uiderentur perſoluiſſe:& pro ſuis nuptiis dotes quæſiuiſſe: Ipſa itaq; u[illegible]ta dicta ab eiſdem fuit : q; apud Cyprum uiridarium delicioſiſſimum: atq; amænum: ad ſuam explendam libidinem: conſtruxerit. Multa igitur de his tribus ueneribus: apud multos : refferūtur: quæ breuitatis cauſa a me omittuntur. Sed ſi uis uidere: lege Ioannem bochacium : in ſuis deorum Genealogiis: libris uidelicet. 3.&. 4.&. 5. nonoq;: atq; undecimo: ubi multa de eiſdem diffuſe pertractat.

3475 1724 ¶Dynaſtia decimaoctaua Dyapolitarum: hoc anno: qui eſt tertius & quadrageſimus uitæ Ioſeph: Aegyptiis cæpta eſt: quæ & ſub regibus. 15. trecentis quadragintaſex annis durauit : Quorum primus: Amaſis regnauit annis uigintiquinq; qui paſtorum ſecta depulſa omnem regni poſſeſſionem in prædā accæpit: atq; eorum nomen omnino de ſuper terram deleuit. Huic autem a menophis ſucceſſit: qui & ipſe. xii. annis regnauit. Tertius ſucceſſit nomine Ephres: qui & ipſe. xii. annis regnauit. Quartus Miſphar mutoſis annis. 26. Quintus Tuthemoſis annis nouem. Sextus Amenoptes annis. 31. Hic eſt quem quidam Menononem putant: cuius ſtatua: uſq; ad aduentum chriſti: Sole oriente: uocem dare dicebatur. Septimus Orus annis trigintaocto ; Octauus Accenedis an-

nis.12.Nonus Achòris annis nouem:Decimus Chenc res annis.16. Vndecimus Acheres annis octo:Duodecimus Cheres annis.15. Tertiu ſdecimus Armeus: qui & Danaus annis quinq;:Quartuſdecimus Ramẽſis:qui & ægyptus annis.68. Vltimus Menophis annis.40.Quibus finitis:decimanona dynaſtia ſubſecuta eſt : Centum & quadraginta quatuor annis porrecta.

¶ Heractus decimus Scicyoniorum rex:hoc anno:qui eſt quinquageſimus uitæ Ioſeph: ipſiuſq; imperii uigeſimo anno:poſt Meſappum regem:Scicyonis regnare cœpit:&.46. annis regnauit.

Sparta ciuitas in Lacædemonia.

¶ Sparta:quæ alio nomine lacædemõ prouincia appellatur: his temporibus: Euſebio teſte:a Spartho : phoronei filio:in peloponenſi regione:condita eſt. A qua quidem Ciuitate & ipſa Sparta: ſeu lacædemonia: dicta eſt. Quæ poſt modum:per tempora : extitit inſignis: & præſtãtiſſima græciæ ciuitas:quæq; & diu cum Athenienſibus grauia geſſit bella : pro quibus ambo tandem ruerunt.his autem Spartanis lycurgus leges dedit: atq; inſtituit . Verum tamen Iuſtinus:i.3.Epirholio.illam Spartam:alia de cauſa:fuiſſe appellatam refert:ut infra alio loco dicemus:Fuit autem Sparta:ſeu lacedemon:chilonis phi patria:ut Plinius libro.vii.refert.lampedo quoq; lacædemonia in ea fuit: fœmina certe:in omni æuo: fœlix:atq; fortunata:ut pote regis filia: uxorq;:ac mater.

¶ Altadas decimus aſſyriorum rex: poſt Baleum:ſeptimo & quinquageſimo anno ui- 3482 1710
tæ Ioſeph Aſſyriis regnare cœpit:&.32.annis regnauit.

¶ Etheologia ægyptiorum hic incipit.

¶ Aegyptiorum theologiam fabuloſam : huius ſanctiſſimi uiri Ioſeph temporibus: apud Memphim urbem initium ſumpſiſſe: Diodorus ſiculus innuit.Offerebant nãq; Aegyptii antea:tantummodo Deo herbam uiridem:quia productuarum terræ uirium primitias:manibus offerentes: dicentes Arbores:ante q̃ animalia : terram produxiſſe: herbas uero prius q̃ arbores:Ex herbis igitur integras quaſdam ſumentes cum foliis radicibus:ac fructu partes:concremabant:& ex ea tali exalatione:cæleſtib⁹ litabant:uerum a diuo Abraam de cæleſtib⁹ non mediocriter edocti:cum oculos in cœlum eleuare cœpiſſent: & motum:& ordinem:& quantitates cæleſtium corporum admirati fuiſſent:confeſtim Solem & Lunam Deos putauerunt. Hac autem tempeſtate : Oſyre : & Iſyde:eorum Heroidibus:& regibus:morte ſublatis : protinus Oſyrim:Solem : Lunam uero Iſym nuncupauerunt:a proprietate quadam inditis ſibi talibus nominibus:A quibus trinis temporib⁹:uere.ſ.& Aeſtate: ac hyeme:inuiſibili motu circunductis:mundus gubernatur:& omnia naſcuntur:aluntur:& augentur:Quæ quidem tempora:quamuis inter ſe aduerſentur:mirabili tamen concordia:annum conficiunt.Horum autem duorum deorum:alterum Ignis:& ſpiritus.Alteram humidi & ſicci:utrunq; uero aeris naturam producere uidemus:quibus omnia & oriuntur:& conſeruantur.Ita totum quidem corpus naturæ omnium:ex Sole & Luna originem trahere affirmabant: Hos itaq; heroas:cum uitam eorum:ex multis rebus:a ſe inuentis excoluiſſent tanq̃ benefactores:communeſq; patronos:exiſtimantes eos: quia Deos adorare cœperunt : quibus:& Statuas:& Simulachra:templa quoq; ſtatuentes:naturales Deos:uidelicet Solem:& Lunam:eos exiſtimarunt .Succedentibus deinde temporibus:quæcunq; Soli conſecrata animalia Aegyptii putaſſent:etiam magnis honoribus uenerabãtur.In tantam namq; inſaniam deuenere: ut etiam Scarabeum : abominabile apud nos animal : ſummopere uenerarentur ipſam quandam animantiam. Solis effigiem habere putantes.

Nam Scarabeus omnis: uirilem habet ſexum: qui ſpermate inſtercus: infuſo: pi- Nota
la. deinde ex eo confecta: pedibus inuoluit: ueluti Sol cœlum: cum menſem lu- de ſca-
narem expectat: Tanta itaq; huiuſmodi fabuloſa deorū ſuperſtitio: apud ægyptios: con rabeo
ualuerat: ut cuncta eorum ſacra: mira religione: excolerentur. Vnde & eorum ſacerdo-
tes(ſicut diuus noſter refert Hieronymus)ſemper in eorum templis die: noctuq;: ſtabāt:
& omnibus mundi curis poſtpoſitis ſolum rerum naturas: ac rationes ſyderū: contem-
plabantur: Vnde cauebatur: ne cum mulieribus(pro eo tempore quo diuino cultui de-
ſeruiebant)miſcerentur: neq; cognatos: aut liberos: unq̄ uiderent: & a carnibus ac uino
omnino abſtinerent. Panem uero raro etiam comederent: ſed oleribus tantūmodo cū
oleo uterentur. Cubile autem eorum ex foliis palmarum fuiſſe confectum ſcribit: Mi
ſertus deniq; dominus noſtrer: Ieſus Chriſtus: tanta uetuſta cæcitate: per euangelicā di-
ui Marci euangeliſtæ doctrinam: ægyptios iſtos liberauit: qui ſpiritu ſancto inflāmat⁹
3600 1599 docuit eos totius mundi: ac ſolis: & lunæ: creatorem: dicenti fide colere: nec elementa
corporum: nec uiſibilia alia quæq;: ſed eū: qui per ea inuiſibiliter cognoſceť; creatoré.
¶ Iacob ſanctiſſimus patriarcha: hoc ipſo anno: de Chriſto: deq; uocatione gentiū: aper
tiſſime prophetizans: in ægypto conſtitutus: annos natus centum quadragintaſeptem:
fœliciſſime diē obiit: Cuius quidem prophetia(ut Vincentius gallus refert) breuiter ta
lis fuit. De ſtirpe inquit Iuda filii mei: imprimis uirgo naſceť: ſtellam habens byſſinā: ue
ſtemq; candidiſſimam. de qua naſceť agnus immaculatus: qui eſt agnus dei gratia ſal-
uans omnes: cuius regnū erit in æternum: quod minime corrumpeť: dominus deus ma-
gnus itaq; apparebit in terra: ut homo: corpuſq; aſſumet: & comedet ut homo: Orietur
aſtrum eius in cœlo: ac ipſe in terra ut ſol reſplendebit: cœli apientur ſuper eum & ex
templo gloriæ ueniet ad ipſum ſanctificatio nō modica: cū uoce paterna: & ipſe effun-
det ſpiritū gratiæ ſuper nos: eritiſq; filii eius in ueritate: Hic erit ex leui ſacerdos: & ex
Iuda rex: deus & homo: mediator dei & hominū: qui omnes tenebras de ſub cœlo tol-
let: & erit pax in uniuerſa terra: uos deniq; impie agetis cōtra eū: neſcientes eius reſurre
ctionem: Ipſius autem innocentis ſanguinem recipietis ſuper capita ueſtra: & in paſſio-
ne ipſius petræ ſcindentur: & ſol extinguetur: & cætera quæq; turbabuntur: inuiſibiles
ſpiritus cōtremiſcent. & infernus ſpoliabitur. Ipſe uero portas paradiſi reſerabit: & ſta-
re faciet minantem gladium aduerſus Adam: & dabit ſanctis comedere de ligno uitæ.
Belial ligabiť ab ipſo. Tunc uidebitis Enoch Noe Sem & Abraā: Iſaacq;: ac meipſum:
patrem ueſtrum: reſurgētes a dextris in exultatione: ſuiſq; filiis: poteſtatem dabit con-
culcandi pernicioſos ſpiritus: & quotquot crediderint in eum in terra utiq; gaudebūt.
Tunc omnes reſurgent: & ii quidem in gloriam. Impii uero ad ignominiam: atq; in pri
mis iſraelem iudicabit: quia non crediderunt ei &c. Eo itaq; mortuo: diebus triginta:
conditus aromatibus fuit. Indeq; concedēte ſibimet rege: celebri pōpa: corpus in Ebrō
a Ioſeph: delatum in ſpeluncha duplici: multa cum largitate: ſepelitur: ut patet.
Geneſis. 49. Tunc quippe Ethnicorum mos erat: nouem diebus: incondita corpora ſer-
uare: ſinguliſq; diebus: ea calida confouere aqua: & per interualla conclamare: ut ſiquis
forte ſpiritus interclusus eſſet: ipſis clamoribus excitaretur. Condita uero quadraginta
diebus ſeruabantur. Hæbrei autem ſeptem tantummodo diebus incondita ſeruare co-
1599 3600 ſueuerat. Condita autem triginta: Hinc diei ſeptimi: & trigeſimi apud nos obſeruatio
inoleuit: quam nunc ſacra obſeruat eccleſia: ſicut habetur ī decretis. 13. q. 2. c. Quia alii:
¶ Prometheus Iapeti ex Aſya coniuge nympha filius: hiſdem temporibus: teſtibus di-
uo patre Auguſtino. 18. de. ci. dei. Euſebioq;: in Archadia claruit: uir utiq; ingenii acutiſ Prima
ſimi: & ſpectatiſſimæ peritiæ: qui homines incompoſitos: ac nimium rudes: ad policio- ſimula
res mores compoſuit: ſimulachta quoq; hominum primus de terra formauit: & ea arte chra
quadam: ueluti ſpiritum habentia: moueri fecit: Pro quibus fabulationes multæ con- ignis
fectæ ſunt: inde cum in altiſſimo montis reſideret: Aſtrologiam didicit: eamq; prius e ſilice
Aſſyriis docuit. Inſuper & ignem e ſilice prius eduxit: ut Plinius teſtatur; Vſum primus
inſuper Anuli (ſed ferræ) primus inuenit: quem & quarto digito: in honorem cor- Anuli
dialis uenæ portari inſtituit. Tempore deinde procedente: apud Romanos (ut primus
Iſydorus decimonono ethi. libro refert) ſtatutum emanauit: ut liberti ciueſq; aureo uſus

uterentur annulo : libertini argenteo.Serui uero tantummodo ferreo:Deniq; ꝓmetheus hic Fulminum:in ipſo caucaſo monte rationem etiam depræhendit: propter quod ignem cæleſtem illum furatum fuiſſe tradunt. Hunc ſapientiſſimum uirum:& diuus pater Auguſtinus in libro de ciuitate dei:& poſt eum Rabanus : & Layon carnotenſis: ac Ouidius:Oratiuſq;: necnon & Claudianus:ĩ ſuo panagerico:& alii permulti doctores:ſuis in operibus:miris extulerunt laudibus:ut in eoꝝ opibus apte monſtratur:

Nymphi

¶ Athlas & ipſe Archas:prædicti promethei frater:ſeu ut aliis placet filius:Maiæq; magnæ pater:hac etiam tempeſtate:uir excellentiſſimæ uenæ:ac contemplationis immenſæ effulſit clarus:Quippe quum Aſtrorum curſum:peruigili ſtudio:cõpræhẽdiſſet: primus de Aſtrologia inter græcos diſſerere præſumpſit:propter quod: finxerunt fabulæ eum cœlũ portare:quãuis idem mons ſuo nomine nuncupetur. Cuius altitudine cœli portationem in opinionẽ ulgi ueniſſe credibile eſt:Hic itaq; ſeptem genuit filias:Nymphas appellatas:Quarum hæc ſunt nomina.Prima Maya: poſtea cuiuſdam Mercurii mater:& Iouis tertii cõcubina . Secunda Electra Dardani matre.Tertia Sthenope:Martis concubina:& mater parchon:& celben:quæ habita eſt perpetua uirgo. Quinta Celene:Neptuni concubina.Sexta Thayeta uel Thayethen: Tãtali & Apollinis:& Theſſali ac lacedemonis mater.Septima dicta eſt pyrra:Hæ ſeptem Sorores ab Inſula heſpida:dictæ ſunt heſperides:Tres autem celebres Athlantes fuiſſe ab auctoribus dicunt. Quorum primus hic Archadicus credit.Alter Theſſalus:inde Maurus fuit:tertius ille.ſ.qui cum Heſpero fratre ad mauros tranſfretauit.

Plyades filiæ

¶ Athlas præterea quartus fuit italus:qui uulgo fertur:apud Teſulas ethuriæ ciuitatẽ: Imperauit:uerũ quo imperauerit tẽpore:non ſatis certum habemus.Licet ſint qui dicãt ipſum:hoc tempore:regnaſſe. Et ipſe quoq; ſeptem alias genuit filias : plyades dictas. Quarum prima ſimiliter dicta eſt Maya:altera Electra etiam alterius Dardani mater:& Theucri. De quibus papias refert: ꝙ ex latio Dardanus in phrygiam profectus fuit: ubi Ericthonum genuit filium:qui pater fuit Trois:a quo poſtmodum Troia nomen accæpit.Et hinc colligitur ꝙ Troiam ex Italia primum traxere principia.

¶ Heſperus autem prædicti promethei frater:hoc anno: Athlante germano: Italiæ rege defuncto:in regnũ ſucceſſit.Qui primo apud Hiſpaniam regnans : demum a fratre pulſus:in Italiam uenit:& ea quidem loca:ubi nunc Italia eſt: occupans:Heſperiam a ſe nominauit. Vnde Heſperus occidentalis ſtella etiam:ab ipſo heſpero:cognominata eſt. Hic tres filias genuit:Quas ab inſula Heſperide: quæ in oceano ethiopico eſt:ubi eas enutriri fecerat:Heſpides cognominauit:Quarum nomina ſunt Eglen:Arethuſa:& Heſpertuſa:Hæ a poetis amæniſſimum uiridarium cuſtodire:cum uigili dracõe:dicebanẽ: In quo aureæ arbores erant:aurea tenentes poma: Quæ teſte Ouidio:libro.4. Metha: quia Thenuis prædixerat:a quodam Iouis nato:eſſe diripiẽda:idq; pomarium montibꝰ circumſepſit.Sed tandem Hercules ad illa rapienda:ab Euriſtheo:miſſus: occiſo dracone:aurea mala tulit.Dicente Lucano:libro nono:ubi de hoc orto plura locutus eſt.

Abſtulit arboribus precium nemoriq; laborem.
Alcides:paſſuſq; inops ſiue pondere ramos.
Rettulit argo lico:fulgentia poma tyranno.

¶ Helperides aũt hæ Inſulæ in oceano ethiopico ſunt:a prædictis tribus heſperi filiabꝰ 3610 1589
ſic appellatæ:Quæ quidẽ maris fluctuoſo meatu:procul uiſentibꝰ: tortuoſum Anguẽ mẽtiebaẽ:Sed ꝑter arbores oleaſtris ſimiles:& harã ſacrã Herculi:nil aliđ ꝓferũt:qđ ꝓpaget uetuſtatis memoriã:ut a plæriſq; dicĩ.Ouiũ nihilominꝰ greges ibidẽ fuere:tãq̃ ĩ ſterili:& arido ſolo:q̃purpureã lanã ꝓducẽtes:ab Hercule raptæ dicũẽ.Dicẽte ouid.4.Meta.

Mille greges illi:totidemq; armenta per herbas.
Errabant:& humum uicinia nulla premebat.
Arboreæ frondes:auro radiante micantes.
Ex auro ramos:ex auro poma tegebant.

¶ Epimachus:alter promethei frater:& ipe hiſdẽ tꝑibus fuit.Hic gẽuit pyrrũ :ex cuiꝰ ſtirpe faſtida fuit.Qui ex regina terra.xii.Gygantes: progenuit:uiros utiq; fortiſſimos: Quorum nomina ſunt:Thypheus:& Briareus atq; alii.x.

3627 1572 Argus:quintus Argiuorum rex:poſt Apin ſeu:oſyrim:in ægyptũ profectum:hoc anno:
argiuis regnare cœpit & regnauit annis.70.Hunc centum oculos habuiſſe ferunt:ideſt
cuncta uidiſſe ſua incomparabili ſapia:Hic primam nauem:Iaſoni in cholcos eunti: fa- Nauis
bricauit:quæ ab ipſo auctore Argos denominata fuit:in qua idem Iaſon uolens accede prima
re ad uellus aureum quærendum:omnes fere greciæ iuuenes conuocauit: inter quos ab ar-
fuere Hercules Orpheus:caſter pollux:& alii plures ſplẽdidiſſimi iuuenes : qui ſemidei go fa
a Statio appellati fuerant:ſub iſto itaq; Argo rege Calicias primum A:giuis functus cta
eſt ſacerdotio.

1571 3628 ℭPlemeus:undecimus Sicyoniorũ rex:poſt Heratum regem:ſexageſimo octauo uitæ:
Ioſeph:ſuis ſicyoniis regnare cœpit:& regnauit annis.48.

ℭManutius:undecimus aſſyriorum rex:althada rege uita functo:aſſyriis regnare cœ-
pit:& regnauit annis.30.

Leuitarum genealogia hic initium ſumit.

ℭLeui:Iacob ſanctiſſimi patriarchæ:ex Lya uxore: filius a quo leuitarum iudæorum
familia:po ſt mortem patris:circha hoc tempus:in ægypto degens:ibidem : Ioſeph fra-
tre:imparante:centum trigintaſeptem annis natus:naturæ conceſſit:relicto filio nomi
ne Cath:annorum.40.a quo & alter Abraam:ſeu Amram natus fuit:in cuius quidem
ætatis quartodecimo(ut Euſebius refert)Ioſeph ſimiliter ſuum diẽ obiit : Abraam ſeu:
ut aliis placet:Amram:deinde & paſtor:uxorem Iocabeth:auunculi ſui filiam: & ipſum
duxiſſe uxorem refert : ex qua cum eſſet ætatis annorum ſeptuagintaſeptem : Aron &
Moyſen:filios ſuſcepit:inter quos:tres anni interceſſere:mortuuſq; eſt:& Amram cen-
tum & trigintaſex annos habens:Ipſe itaq; Leuicum eſſet ætatis.20.annorũ:& ſex men
ſium:una cum Symeone:germano ſuo:natu maiore:uir certe ingentis ſpiritus : cũ apud
Hemor regem.10.annis ſtetiſſent:una dierum uidens Dynam: ſororem ſuam: decennẽ
a Sichem:Hemor prædicto filio:fuiſſe ſtupratam:nimio zelo ſuccenſus: atq; cõmotus
ipſum Hemor:& Sichen:atq; alios ipſius filios: cæteroſq; omnes urbis mares:interficit
quæ res cum patri ſuo Iacob innotuiſſet:per moleſte nimium tulit: unde & in morte
ſua:cum filios omnis ſuis benedictionibus benediceret:ſic inqt.Symeon & leui uaſa ini
quitatis bellantia:in conſilio eorum non ueniat anima:quia interfecerunt uirum in li-
uore ſuo &c.Geñ.49.

1558 3641 Exodus liber hic initium ſumit.

Ebrei in ægypto:ſub ſeruitute Pharaõis:fuerunt:ſecundũ Iſydorũ : annis. 144. Seruitꝰ
uerum ſecundum diuum patrem Auguſtinum.145. Quom ergo mortuus eſſet
Ioſeph: Amenoptes quartus poſt Ephren Pharaonem:cum alus ægypti Pharao
nibus:populum iſrael nimium exoſum haberet:propter ingenii magnitudinem ; labo-
rumq; induſtriam:ac opum affluentiam:atq; ſobolis elegantiam:eum callide opprime-
re conſtituit:ne.ſ.multiplicatus in ipſum aliquando conſurgere poſſet:quáorbem mul
timodas ſtatuit eidem populo operum angarias imponere:utpote lateres coquere foſ-
ſas purgare:& lutum inde exportare:ac alias pene innumerabiles oppreſſiones impone
re:quibus quidem oppreſſionibus:ab uxorum amplexibus ceſſarẽt:ac per hoc:eius pro
les ceſſaret:& in nihilum redigerentur. At ipſi hebrei:dum in his calamitatibus obuer
ſentur:contigit ut quidam ſacrorum ſcriba:præſcius futurorum: Pharaoni prenuncia-
ret:unum ex hæbreis mox naſciturum:qui ægyptiorũ regnũ humiliaret: filioſq; iſrael
exaltaret:cuiꝰ uirtus tráſcenderet uniuerſos:Et ppea cõſuluit regi:ut hæbreoꝝ infan-
tes oẽs:oĩno interficeret:Verũ adhuc ip̃o pp̃lo magis:magiſq; creſcẽte:& multiplicãte
p̃cepit obſtetricibꝰ:ut hæbreas abſtricãdo mulieres : eaꝝ mares quoſcũq; iterficerẽt:
fœminas uero reſeruarẽt:tãq̃ iualidũ ſexũ:& ad ægyptioꝝ libidinẽ delicarũ:ſed etiam
adhuc eodẽ pp̃lo creſcẽte:denuo mãdauit:ut eoꝝ nati ĩ fluiẽ p̃iicerẽt:ut ita hæbrei de-
mũ ad nihilũ oĩno redigerẽt:ſed cõtra dei uolũtatẽ nihil p̃ualẽt põt : Quapp tẽpeſtate
iſtac hoc ẽ ãno.8.& uigeſimo regni Amẽophis:puer:quẽ p̃dixerat ſacerdos ille ſcriba.ſ.
Moyſes Amrã iudæo:uiro nobiliſſimo:natus ẽ:Quẽ pater ipſe ſuus:cũ tribꝰ mẽſibꝰoc
cultaſſet:uidens q̃ amplius eũ celare nequiret.Tiſcellam ſcirpeã ſumpſit eam pice & bi
tumine:liniens infantem:cum lachrymis:intro compoſuit:atq; ipſum in carecto ripæ

fluminis expoſuit:eius ſalutem deo optimo derelinquens.Fluuius autem puerulum ſuſcipiens:per alucum deportabat:quem Maria:eius Soror:matris iuſſu : ſubſequebatur alonge uolens intelligere rei finem:Tunc deus omnipotens oſtendit non humana prouidentia:ſed quocunq; uult ipſe fieri: optimum effectum protinus adipiſci : non eos præualere:qui cautela ſua alios condemnare nituntur.unde & hunc puerulum inopinabiliter ſaluauit.Thamur autem quæ Pharaonis filia erat:tunc circa illius fluminis litus:ſuis cum puellis:ludebat:quæ quum illud uas uidiſſet:a fluuio deportari: cōfeſtim præcepit ſuis:illud ſibi afferri; Apertoq; uaſe:in eo comperit infantulum: mira indole:& elegantia :inſignitum:pro quo non mediocriter gauiſa eſt: Mandauitq; protinus: mulierem:ſibi adduci:quæ mammas infantulo præberet. Verum cum permultæ illi adductæ fuiſſent:nullius mămillas ſugere uoluit.,Aſtabat & maria:eius Soror: cum aliis: ad uidendum:Quæ ait:fruſtra o Regina ad nutrimentum huius infantuli:has aduocaſti mulieres:quæ ad ipſius notitiam nullatenus pertinent.Sed ſi placet:unam ex mulieribus hæbreorum eueſtigio adducam:a qua indubitato eius ubera excipiet. Cui dixit. uade:illaq; confeſtim matrem ad reginam conſociauit. At puer uiſa matre : illico ad eius ubera acceſſit.Quo uiſo:regina ignorans ipſam eſſe matrem: eidem paruuli curā commiſit.Cui ſecundum rei euentum.Moyſi nomen impoſuit:quaſi e flumine ſaluati: Aquam enim Egyptii:Moy.uocant.Ses uero ſaluatus.Componentes itaq;(ut Ioſephus ait) hec:ex duobus prædictis dictionibus:Id Moyſi nomen eidem impoſuerūt. Hoc eſt: ex aqua ſaluati.Ipſe igitur ex leui ſtripe originem duxit.

¶ Criaſſus:quintus Argiuorum rex:Agri regis filius anno quitodecimo hæbraicæ ſer- 3655 1544
uitutis:Argiuis regnare cœpit.& regnauit annis.54.

¶ Aſya nympha:Oceanum Thethioſq; filia:Iapeti uxor:ac promethei prædicti mater: ſiue(ut Herodoto placet)uxor:per hoc tempus:ut Varro refert: eam regioné: quæ Aſia minor dicitur inhabitans:& Aſiam nominauit:in qua,quidem:quandiu uixit: fœliciſſime imperauit:Eſt autem Aſya maior:& minor:quæ quidem regiones tertiam partem mundi efficiunt.Eſt autem regio permaxima: Minor itaq; Aſya:quæ ab hac Nympha proprie nomen accepit:mediteraneo mari cingitur:& phrygia:ac lycia concluſis terminatur.Habet enim:a ſeptentrione Bythiniam:ab ocaſu propontidem:& ab oriente Lyciam.In ea quingentæ Ciuitates quandoq; fuere:Quæ partita:nunc infraſcriptas continet prouincias·& inſulas:uidelicet:Galatiam:Bythiniam: Lychaoniam: Paphlagoniā: Salonem:Myſiam:Olypinam:Perganium: Eoham:& leſbum:Ioniam:Cariam: Lydiam: Lyciam:Pāphyliam:Phrygiam: Cyliciam Rhodū:& Cyprum. Quæ quidem:ſicut olym Aſya appellabatur nunc pro maiori parte:ex augmento turchorum nominis:Turchia eſt nominata:In ea beatus Ioānes euangeliſta: primum chriſti Euangelium predicauit: uniuerſam q; chriſti iugo ſubiugauit:quamobrem ibidem pulcherrimas Eccleſias erexit:unde & poſtmodum plurimum martirio:in ea:pro chriſto:coronati fuerunt ſancti: quorum plane conſtantia ibi ceſſauit omnis ſpurcitia ueteris ydolorum cultus.Sed noſtro(ut ita dixerim)ſæculo & infortunio)factum eſt:ut Turchorum aduentu: cūcta ibidem immutata ſint.Mahūmetea quippe lex:, per eoſdem turchos : chriſti euangelium reppulit:chriſtianorum noſtrorum auaritia & inertia : Ea plane regio:ſiue prouincia: plurimos doctrinis excellentes protulit uiros:quos inter Apollodorus orator Auguſti p̄ceptor fuit:& Galienꝰ inſigniſſimꝰ Medicꝰ:& Anacreoni Minermꝰ:Antimachꝰ:Alceꝰ & Sapho: mulier omnes poetæ :Hiſtoriæ uero conditores: Herodotus : Exanthus: & Theopompus: Ac ſeptem Sapientes:uidelicet: Thales:Bias:& pithacus:Cleantes:Anaxagoras:Heraclitus:& Anaximander:& alii pene īnumerabiles: Aſya uero maior:ab Aſiochoti filio:denominata fuit:Quæ a meridie:per orientem uſq; ad ſeptentrionem protenditur:Terminos autem habet:a meridie Nilum:A ſeptentrione Tanim:tribus hanc partibus tangit oceanus:& qui ab oriente Eous:a meridie Indicus:a ſeptentrione Scythicus appellatur:in ea primos hominum:ab oriente accepimus Seies & Sinarum prouinciæ incolas:quibus:ut Ptholæmeo placet:his in anno:Sol fit ſupra uerticem eorū: poſt hos ſequuntur indi:& Aurea cheroneſus:in India ſunt Ganges : & indus: fluuii maximi indis permaxima eſt:Arachoſia prouincia:Deinde paropaniſade:Dragiana:Ge

drosia:Aria:Carmania:Persia:Susiana:in qua fuit Susa ciuitas nobilissima:Babilonia:Mesopotamia:Arabia inter rubrum:& persicum mare :Asyria.Bactria: Caldea:Capadocia: Colchos:Margiana:Marandinorum prouincia :Media:parthia:Sogdoma.Sunt quoq; in hac permaxima prouincia Asya maiore:Arimphei populi prope montes.Rimpheos:ubi niues assidue cadentes:adeo in uia effieiunt:ut ultra adire non possit. Quibus(ut Pomponiꝰ ait)iustissimi sunt mores:habent hi pro domibꝰ nemora:& alimēta Bacæ eiꝰ sūt. Arimphey
℄Mosoni etiam:in hac Asia: uersus septentrionem sunt:qui turres ligneas subeunt:notis corpus omne persignant: propatulo uescuntur:promiscueq; concubunt:& palam reges diligunt:uinculisq; arctissima custodia tenent . Atq; ubi culpam praue imperando metuere:media diei totius afficiunt:populi sunt asperi inculti:pronoxii appulsis.

3557 1642 ℄Manchaleus:mamithi regis filius:duodecimꝰ Assyriorū rex:decimoseptimo hebraycæ seruitutis anno:Assyriis regnare cœpit:& regnauit annis.30.

3574 1625 ℄Orthopolis.duodecimus Sicyoniorum rex:pellēmeo patre defuncto: trigesimo tertio hebraicæ seruitutis anno Sicyoniis regnare cœpit:& regnauit annis.63.

1612 3587 ℄Iphereus.tertius decimus assyriorum rex:Manchaleo patre defuncto: quadragesimo sexto hebraicæ seruitutis anno:assyriis regnare cœpit:& regnauit annis.20.

℄Mayam autem Athlantis:ex pelione coniuge:filiam.his temporibus :Mercurium eiꝰ nominis primum:ex Ioue adolescentulo suscepisse ferunt : A qua postmodum Maium: mensem denominatū nōnulli fuisse affirmant:quod in mense illo : Mercatores omnes Mayæ & Mercurio pariter sacrificabant.Sed Macrobius dicit.Mayam:cui mense Maio res diuina agebatur :eam terram fuisse:& hoc adeptam nomen a magnitudine:Et ipsam eandem Bonam deam esse ex ipso cultiore sacrorum ritu : Faunam autem:quod omni usu animantium faueat:Opem:quod eius auxilio:uita constet:Fatuam uero:a fando.qđ Infantes partu editi:non prius uocem edunt : q̄ attigerint terram:Hæc adeo pudica fuit fœmina:ut nunq̄ eius nomē in publicum auditum fuerit:nec uirum unq̄ uiderit:nec a uiro uisa sit.propter quod ferunt uiros:eius Tēplum omnino ingredi non posse:Hæc itaq; Maya melita fœmina:apud Romanos:maxima habebatur ī reuerentia:Cui ad inditium religionis prægnantem suem mactabant:& sacrificabant:quam hostiam terræ propitiam fore dicebant .

℄Cylleno:fœmina huius Mayæ soror:& eisdem parētibus edita:& ipsa a Ioue prædicto cretense uiciata:Mercurium alium a superiori peperit.Qui Cylleniꝰ cognominatꝰ fuit ab ipsa matre:seu a Monte nomine Cyllion Archadiæ:in quo forte natus est:ūde & idē mons celebris euasit: ipsius Mercurii natiuitate.

℄Mercurius itaq; Iouis:ex prædicta Maya:filius:hisdem temporibus:(ut quidā uolūt) nascitur q̄q̄ crediderim longe antea natum:sed quia plures legimus fuisse Mercurios: om̄s huic loco in unum ponendo:reseruauimus:primum autem deorum nuncium:seu interpretem:fuisse omnes poetæ describunt:quéq; & uariis ornamētis insignunt:ut per illa intelligant ipsiꝰ Mercurii uarietates offitiorum:Et propterea:ut Marcianus dixit: ut mox natus fuit.Capella suis uberibus:eū lactauit.Qui diuino lacte pfusus:& si mortali fœmina natꝰ imortalis tū hō hitus est:Dictꝰ āt fuit Deꝰ facūdiæ.Mercatoꝝ palestra:& Turrū nūcius. Interpresq; deoꝝ:Eundē quoq; dicūt(licet aliū)ex sorore uenere. Hermaphroditū:Hic āt Argū interemit:& ꝓmetheū in caucaso mōte religauit:atq; alia mille:quæ de isto:aliisq; Mercuriis:poetæ cōfixerūt.hic ipe lyrā septicordē cōperit. ipi deniq; datur uirga caducea:in cuius laudem postmodum Horatius ī prio carminū suorum:hunc hymnum cecinit dicens. Lyræ primæ inuētū

Mercuri facunde nepos athlantis:
Qui feros cultus catus & decore:More palestre:
Te canunt magni Iouis & deorum.
Nuncium:curueq; Lyræ parentem.
Collidum quicquid placuit iocoso cōdere furto.

Et alia multa:Hic igit̄ adeo in oī doctrinæ generi:& quā maxie phisicæ edoctꝰ fuit:ut dicat̄ eū sua uirga & herbis tm̄ mortuos suscitasse:Vnde & post mortē inter deos relatus:Stellificatus est.Ab eoq; Stella quædam:quæ in uirgine regnat quæq; & semper imperauit:& Solem cōmittatur:Mercurii

nomē accepit.Ea quippe ꝑeſſe facūdiæ:& eloquentiæ:ut plurimum conſueuiſſe dicit.
Et propterea:ut habet Actuū.14.paulum apoſtolum:quom eſſet dux uerbi : Gentiles
Mercurium appellauere. ☙Hunc autem in ordine planetarum:ſextum ponere conſue-
uere Aſtrologi:Et cum dictus eēt mercatorum dux:ſeu deus:atq; furtorū.Ideo ab uno
latet ei⁹ depigere cōſuere mercatores:cū mercib⁹:ſuis:& latronē:qui eiſdem marſupiū
furtiue abſcidebat:pingebatur quoq; cum utroq; ſexu.&c.

☙Mercuri⁹ alius ægyptius fuit:qui & Trimegiſtus cognominabatur:ideſt ter magnus
tempeſtate iſtac:& ipſe floruit:qui inter cætera ſuæ uirtutis monumenta:dicitur: fuiſ-
Stellarū primus inuentor ſe primus ſtellarum inuentor:qui:eam obrem:apud eoſdem:in introitu ſignorum So-
lis:mandauit ſemper aliquam fieri ſolemnitatem:Hic itaq; doctrinæ gratia allectus:ex
ægypto digreſſus:uniuerſam terram peregrinari uoluit.Et hinc inde centum ciuitates
cōdidiſſe:in quibus quidem:deū uerum dr̄ eos colere docuiſſe prohibetur.Et propte-
rea maior & antiquior Mercurius eſt appellatus:Verū cuius patris fuerit fili⁹ nō hēt.

☙Mercurium item alium:cognomento Hermem:natione Italicum fuiſſe inuenimus:
quorum ab Agmigda:paſtore agrigentino:in inſula ſiciliæ:uel a Fauno italiæ rege:Ly-
ram & Harmoniam eum didiciſſe credunt.Quam ob modulantiam multa inſtrumen-
ta eum confeciſſe ac Orpheo tradidiſſe ferunt:Quem & canino capite:cum uirga ſer-
pentibus innexam:in manibus depingunt.

☙Mercurius ꝑterea quartus ante diluuium fuit Lamech filius:quem Tubal appellaui
mus a quo:& Muſicæ ſumpſere principia.Fuere & alii Mercurii.ſ.qntus & ſext⁹: quib⁹
oībus eadē dāt ornamēta uirtutū:ſed nō eadē deitas:quia alius ē medicinæ deus : alius
mercatorum:alius furum:quæ omnia a multis confunduntur.

☙Proſerpina:magnæ Cereris filia:mulier ſane ſpecioſiſſima:quam Orchus:moloſſorū
Rex:propter ipſius inſignem pulchritudinis famam:diu antea rapuerat:& in coniugē
ſibi aſſumpſerat:de qua plurima a poetis ſunt conficta:his temporibus grandeua deſi
ciens:inter deos relata eſt.Ipſam enim ideo a Plutone amatam:& raptam:fuiſſe tradūt:
quoniam Veneris ignes deſpiciebat:quam cum diu Ceres quæſiuiſſet: tandem inditio
Arethuſæ:apud inferos eam inuenit:quam quum inde retrahere mater non poſſet: de-
mum Iuppiter lachrymis matris promotus:ſententiam tulit: ut ſex menſes cum uiro
apud inferos:& ſex cum matre:apud ſuperos:moraretur.Hanc autem Plato:in libro re
ſponſionum:dicit eſſe malignorum ſpirituum:una cum Serapide:principem:quia tribus
elemētis:uidelicet in Aqua:Terra:& Aere:tanquam pernicioſiſſimus Dæmon :multum
poteſt.Vnde:his uerſibus:hoc approbare uidetur:dicens.

Naturæ triplicis ego ſum Lucina puella.
Taurea.itemq; triceps miſſa e cœlo aurea phœbe.
Quam multæ uariant:formæq;:trinaq; ſigna.
Quæ terna & ſimulachra fero terræ aeris ignis.
Quippe meis atris terrarum eſt cura moloſſis.

Aberiades ☙Saturnus magnus rex:cui Aberides proprium nomē fuit:Cæli & Veſtæ fili⁹:qui deo
rum ſūmus a poetis fingitur:hiſdem temporibus(Petro cluniacenſe teſtante)patre Cœ
lio eunucato:Cretenſi regnū ſibi aſſumpſit.Qui:quom potētiſſim⁹ rex euaſiſſet:ad reti
nēdū patꝝ ſuoꝝ memoriā:noīa eoꝝ cœlo:terraq; indidit:Quare prēm ſibi cœlū dixit
matrē uero terrā appellauit:q̄ quidem ueſta interꝑtatur:eo ꝙ terra:rebus oībus ueſtia-
Saturnus tp̄s ſignificat tur.ſeu quia ī ſua ſtat.nā & ipſe ideo Saturnus appellari uoluit:ꝙ tēpus ſignificat: qd̄ e
cœlo ortū habuerit.Nil qppe aliud tempus ipſum dicere uolēs ſignificat q̄ cæleſtē mo
tū.Atq; cū oīa:quæ orta ſunt:tempore intereāt:ipſum Saturnum poetæ finxerūt:ꝙ na
tos ſuos ēt oēs uorauerit:cū oīa tpe conſumant.Quāobrem auctores omnes ipſum Sa
turnū appellarunt:quia annis inſatiabiliter explet.Huius nāq; pr̄ Cœlius crethis filius
fuit:ut ſupra longe ante iā dictum eſt.alios ēt fratres:atq; ſororē unam:Rheā noīe:ha-
buit:quā & in uxorē duxit.Habuit & fratrē:natu maiorē:noīe Tytana:qui:& ut ipſe re
gnaret:expoſtulabat:Quod ubi ei⁹ mr̄ & ſoror ꝑſenſerūt:huic Saturno : ne aliquo mō
fratri Tytani de regno uti cōcederet:qa in primis ipſe Tytan erat facie deterior.Quod
poſtq̄ Tytan perpēdit:æquo animo eidem regnum omnino conceſſit:ſed hac quidem

legẽ: ut ſiquis natus fuerit ei maſculus filius: necaretur: primus itaque: qui natus Sa-
turno fuit filius: necatus eſt: Eoq; occiſo: poſtea gemini nati: Iu; piter: & Iuno q̧
ubi mater perpendit: ſaturno Iunonem: mox in conſpectum dedit. Iouem uero clam
abſcondens: patre inſcio educandũ dedit. Deĩde Neptunũ clã ops pepit:& eũ quoq; clã
culũ abſcondit:Et cum etiam plutonem: & Glaucam:peperiſſet:filia p̃ri oſtenſa pluto
item ſeruatꝰ eſt:Glauca uero paruula deceſſit:Quod cũ Tytan poſtea ſ̃ſciuiſſet:ductis ſe
cũ mox Tytanis ſuis filiis:Saturnũ:& opem:uxorẽ:captiuauit:& muro excelſo illos cir-
cunegit:atq; eiſdẽ diligẽtẽ cuſtodiã appoſuit.Hoc quũ eoꝝ filius Iuppiter cognouiſſet:
cũ magna ſuoꝝ crethenſium copia:ueniens:ip̃m Tytanẽ:& filios:expugnauit:parẽteſq;
ipſos uinculis exemit: & eiſdẽ regnũ reſtituit.Ipſe deĩde in crethã remeauit. uerũ quũ Sa-
turnꝰ forte admonitus:ut a filio Ioue caueret:ne eũ regno expelleret:effugiendi p̃iculi
cauſa:ipſi Ioui paraſſet:a filio ipſo: tãdẽ regno pulſus eſt.Ipſeq; Iuppiter paternũ regni oc
cupãs:cõfeſtim armatos miſit: qui patrẽ Saturnũ.aut cõprehẽderẽt:aut certe interfice-
rẽt.Saturnus uero ita pulſus: quom diu multũq; erraſſet:uix tandẽ in Italia locum:quo
lateret:inuenit.Hic itaq; Saturnus:preter Iouem:& Neptunũ:atq; plutonẽ: & alios ſu-
ſcepit filios: chyonẽ uidelicet & Meſſappũ:Genyũ:Amicũ:Erigenẽ:Pycũ:& Typhonẽ:
Gigãtem p̃maximũ:Sed & ſemiramin uenerẽ iuniorẽ:cererẽ:ueſtã:atq; Iunonẽ magnam
filias:De quibus Ouidius libro faſtorũ dixit.
Ex ope iunonem memorat cereremq; creatas.
Tertia ſaturni ſemine neſta fuit.
Iuppiter aſtra fretum neptunus tartara pluto.
Regna paterna tenent:tres tria quiſq; ſuum. Multis aũt noĩbus Saturnꝰ hic cognomĩ
natꝰ eſt:Et primo Saturnꝰ:eo q̧ ſaturet̃ annis:uel a ſarciẽdo:q̃a agriculturã docuit: Itẽ noia
Theuch.i.deuorator:q̃a ꝓprios deuorauit filios:Itẽ chronꝰ uel chronos:q̃a ultra cõem oía Sa-
hoĩum cõſuetudinẽ uixit.Itẽ Nẽbroth:ꝑꝑ corporis ſui magnitudinẽ. Itẽ Stercutius ap- turni
pellatus eſt:q̃a rãq̃ optimꝰ Agricola uſũ ſtercorãdoꝝ agroꝝ primꝰ iuenit. Dictꝰ quoq;
eſt Deoꝝ origo: ac totius ꝓſperitatis Deus:q̃a eius filii & filiæ oẽs: inter deos:ul' Stel
las:ſũt relati:Quomodo ãt in Italia regnauerit:& q̃ ibidẽ geſſerit:uidebis infra:in Moy-
ſi tp̃ibus:₵ Pingit̃ aũt Saturnꝰ hic admodũ ſenex:& mœſtus:capite obuolutꝰ:tarduſq;:
& ſordidus:atq; falce ornatꝰ;quæ oia ipſi Saturno homini: ac etiã planetæ conueniũt.
Aſtrologi aũt dicũt Saturnũ planetã fore natura frigidũ: & ſiccũ:ac melãconicũ:cũ fæ
tido ore:Dicũtq; p̃terea ip̃m auarũ malicioſũ:Inuidũ:Seductorẽ:Sup̃bũ:Simulatorẽ:&
multæ cogitatiõis:atq; cõſilii ꝓfundi:& ad irã tardũ:ſed irreuocabilẽ ferme fore.Inſup
ferũt eũ ſignificatiõis opis ad agriculturam ſpectãtis: mẽſurationum terrarum: & alio
rum multorum conſimilium.
₵ Nonogirꝰ q̃dã ꝑuatꝰ uir hiſdẽ tp̃ibus:multæ iduſtriæ iclitus:claruſq; fuit:q̧ p̃mꝰ apd
Siculos Boues aratro iunxerit:quibus ex rebus: ab eiſdem diuinis honoribus:& ſacri-
ficiis:honoratus fuit.
₵ Apollo eiꝰ noĩs ſcd's:natiõe d'lphichꝰ:Iouis ſcdi:ex Latõa:filiꝰ:unoq; ptu:cũ Diana:edi
tꝰ tẽpeſtate hac:ĩ Inſula delos:q̃ ĩ Aegeo mari ẽ:clarꝰ iclitiſq;:fuit.uir certæ p̃itiæ q̃ nõ
cõtẽtus p̃teritoꝝ p̃ñtiũq; fuit niſi & futura intelligeret. Ad quã g̃ram q̃dẽ adipiſcẽdã
cuiuſdã magicæ artis:q̃ phitonica nũcupat̃:primus inuẽtor extitit.unde & fatidicus ap
pellatus eſt.cuiꝰ rei g̃ra poſt mortẽ:diuinatiõis & ſapiẽtiæ deꝰ:a poetis:appellatus ẽ.Me
dicinæ etiã artis:& herbaꝝ uirium:comptorẽ ip̃m fuiſſe:Ouidius cõteſtatus ẽ.Quia ci
thara a Mercurio donatus:eam optime pulſans:muſis canẽtibus:poſtea p̃fectus euaſit.
Quare cytharam ipſam tenens & pulſans mitis ab omnibus dicebat̃.ut Horatius inq̃t.
Condito mitis:placidoq; tello.
Supplices audi pueros appollo:Nãq; prius ſagittis armatus: nocuus putabat̃. Hic p̃mũ
Daphnem amauit:poſt illã hiacinctũ puerũ:quẽ cũ ſecũ diſco luderet:agẽte iuidia:Bo-
rea interfecit.Hic etiam:ob ſingulares eius:i oĩ genere:uirtutes:poſt mortẽ:tanq̃ Sol.i.
ſolus:inter Deos relatus eſt:Quia tãtã certe claritatẽ ſolus obtinuit:ut deus apud ſuos
haberet̃.Et ideo tẽplo p̃magnifico:apud ſuos ab Erictone:poſt mortẽ:honoratus fuit.
Quod quidẽ tẽplũ & locus:nũc deſertus uidet̃.illius tñ tẽpli:& Amphiteatri adhuc ali

qua(ut fertur)extant ueſti gia:ubi alba marmora:& qu ædā colūnæ ad ſignū eiuſdē di-
gnitatis:maxio uideť in n umero.Huiꝰ itaqꝫ Apollinis ceres magna uxor fuit 1 ex qua
Ariſthe Ariſtheū genuit filiū:quē E ſiodus paſt oralē Apollinem appellauit:poſtea a canibus di
us laniatum:Hūc aūt Apollinē iuuenē:& imber bē depingu nt:cui & laurus dedicať. Gri-
figura phes coruus:& phyton ſerpens maximꝰ pictus e longe eſt.quē:&.ſagitta p mediū tranſ
huius figere uideť.pingebať quoqꝫ iter parnaſi mōtis iuga:de quo & caſtalius fōs ſcaturiebat.
apol- ¶ Apollines itaqꝫ tres fuiſſe cōpertū habemꝰ:Quoꝝ primꝰ Apollo medicꝰ fuit:de quo
linis ſupra dictū eſt:ꝙ pp ipſius maximam medendi excellentiam:in deorum conſortiū puta
batur receptꝰ.Secundus aūt hic delius uaticinandi ſciētia celebratiſſimus:Tertius uero
paſtoralis Apollo huiꝰ filius fuit:qui & ipſe memorabilia quædam peregit opera:Ho-
rum itaqꝫ Apollinum geſta ſcriptores plærunqꝫ confundunt: quia uniuſcuiuſqꝫ pro-
prium ambiguum faciunt.
Lucina ¶Dyano ēt q̄ & lucina.Delphici p̄dicti Apollinis germana: & ip̄a hiſdē tp̄ibus inſignis
q̄ maxie uirginitate ppetua a pleriſqꝫ fuiſſe dicitur:Et q̄q̄ Cicero: de natura deoꝝ mul
tas Dianas fuiſſe referat iſtā tn̄ p̄cipuā:& nominatam fuiſſe dixit:cui oia attribuunť in
ſigna:Quæ ob uirginitatis amorē:ſpreto hoīum cōſortio:ſiluas petiit:& uēationibꝰ ut
plurimū opam dedit:Quare eā cū archu & pha retra:deſcripſere poetæ.ac nemorū mō
tiūqꝫ deā dixeť:curruqꝫ eā uti uolueť:a ceruis albis tracto.Et ppea uirgīes pluriæ ip̄am:
simili ppoſito ſeq̄bāť:ūde & Niphaꝝ ſocietate:atqꝫ obſequio:uſā dixerūt:uoluerūt ēt
ip̄am uiaꝝ p̄ſidē eē:& una cū lūa multis uocari noibꝰ:ip̄a itaqꝫ fœmina fuit: q̄ mor ſā
cti moialiū nr̄i ſæculi:libidinis pruritū a ſe oino abdicauit:Et ideo ſtulta gētiliū opinio
eā lunā dixit.Eo ꝙ lunæ planetæ conuenire uiſa ſit:Quæ ſuo frigore cōcupiſcētias ue-
nereas refrenare habēt:& nemora:mōteſqꝫ nocte:ſuo lumine illuſtrare:& ad lunā ſpectā
tia:tāq̄ ſi ip̄a luna eſſet.Hæc itaqꝫ orionē:neptū filiū(eā uiolare uolentē)occidit.unde &
eidem hoſtia ſacra:ex hūana carne:fiebāt.Habuit aūt:apud Epheſum: Diana hæc.tem-
plum certe admirandum:magna religione frequentatum:eoqꝫ in loco a parturientibus:
ut plurimum:inuocabatur.eo quia: ut p̄mum nata fuit . parturiēti matri Apollinē fra-
trem ſuū:obſtetricis officiū exercuiſſe.Seruius ſcribit.
¶Phorcū etiam:ſaturni fratrem:eiuſdē cœlii:ex Theoſa Nympha:filiū:p hæc tēpora fu
iſſe:& floruiſſe conſtat.quē q̄dē:ex cætha cōiuge: quatuor ferūt eximiæ pulchritudinis
Gorgo genuiſſe filias: Eurialē uidelicet & Stenionē:Meduſam:ac Syllā: quas Gorgones fuiſſe
nes putamꝰ :Quæ ita ſibi ſimillimæ uidebanť:ut uix una dignoſcereť ab altera: quibꝰ etiā
unū tn̄ erat regnum:unde finguntť fuiſſe monoculæ.i.eiuſdem uultus:& pulchritudi-
nis:cū oi pulchritudine.Hūc Varro dicit fuiſſe Sardiniæ & corſicæ inſulaꝝ regem:qui
cū Athlante:nauali prælio decertans uictus:& in mari ſubmerſus : græca loquacitate:
Marinus deus uocatus eſt.Quod Virgilius in q̄nto Aene.tetigit dicens.Tritoneſqꝫ ce-
thi:porciqꝫ exercitus omnis..
¶Phœbus:hyperionis filius:cuius pr̄ Tytan fuerat:hiſdem tp̄ibus:apud Delphos:ma-
ximo fuit in p̄cio:q ob īngētē ſuā ſapientiam:Solis noie:ſolꝰ extitit illuſtratꝰ:eo maxie
ꝙ ſuæ ſapiæ radiis:tāq̄ uerꝰ Sol:totius orbis primitiauerit ambitū: Et idcirco tradūt,
ꝙ nō ſolū patri:& frībus:aduerſum Iouem nō fauiſſet q̄nimo Iouis partes ſequutus eēt:
Quāobrē & poſt uictoriā:& Currū:& coronam:& Aulam:atqꝫ alia p̄multa Inſignia:ab
ipſo Ioue tandem aſſequtus fuit.Nam quum non ſuperbus:ſed uere humilis:atque ſa-
pientiſſimus haberet:adeo illi ppitia eē cœpit fama:ut in eū omne illud a poetis deſe
rereť:q uero Soli defferendū erat:& nō aliter de eo q̄ de uero Sole loquerenť: fingunt
aūt ip̄m:ante alia:Regem fuiſſe:q forte uere fuit:unde de ip̄o Ouidius.2.Metha.libro
plurima plixe diſſeruit.Hūc nihilominus tradūt multas ſtupraſſe uirgines:quas inter
Lychiō Lychion dedalionis filia una fuit:ad quā:tanq̄ Anus:nocte cū intraſſet:eam ui tādē op
preſſit.pregnanſqꝫ facta.phylomenem perperit filiū:Qui poſtmodū & carmine & Cy-
Leu thara euaſit illuſtris : Deinde leuchotis orcani filiæ ſpecioſiſſimæ ad ſui ignominiam
chotes ip̄iuſqꝫ interitū:a deo infatuatꝰ fuit:ut cleptica diu uiciſitudie uarius fuerit :in tn̄ ſui
luminis fieret expers.quo maxime uniuerſaliter totꝰ egebat mundus:Atqꝫ ita: pp uniꝰ
mulierculæ amorē:lumen:quod in ip̄o tanto hoie erat:tenebræ factum fuerit.Quā ob

rem mone.nur omnes leuchotē oīno ſugere : Clicia itaq; phœbī amaſia:quom didiciſ- Clicia
ſet phebum:cū ea concubuiſſe:zelo percita: cōſeſtim filiam Orcano patri accuſauit q
nimium ſeuerus factus:eā uiuā illico ſepeliri fecit. At phœbus: quom illi uitā reſtitue
re nequiſſet:in thuream uirgam illam ſtatim conuertit:uerum quo mortis genere:aut
ubi phœbus iſte obiierit minime inuenire potui.

3604 1595 ¶ Aaron:Moyſi frater.hoc anno:qui eſt ſexageſimꝰ tertius hebraycæ ſeruitutis:ex Anrā Iacob ꝓ nepote uiro inter hebræos nobiliſſimo:in Aegypto naſcit̄ uir plane ſāctꝰ:& inſigni eloquētia pornatꝰ:quibꝰ quidē ex meritis:ad ſūmū Sacerdotiū a deo uocatꝰ eſt. Eo ꝙ & dn̄s teſtamētum æternū ei decreuerit:Moyſes itaq;:germanus ſuis: ꝑmo mēſe anni ſecūdi egreſſionis filioꝝ iſrael ex Aegypto:die ꝑma mēſis:de mādato erexit & inūxit Tabernaculū teſtamēti deo:in quo cū ꝑparaſſet oīa tabernaculoꝝ utēſilia:uidelicet mēſam cādelabrū:& oēs Sacerdotales ueſtes:aſtitit ei dominꝰ dicēs:Sacerdotiū ſāctum fratri tuo Aarō dabis:quia & ꝑꝑ ipſius maximā ſāctitatem: atq; ingentes eius uirtutes: oībus eſſe ꝑponendū decerno:Tū Moyſes cōgregata oī multitudine:filioꝝ iſrael:dixit uiri Iſraelitæ audite:Tabernaculi fabrica:ut cernere poteſtis ꝑparata eſt. Quia igit̄ Tabernaculū ꝑmo dedicari opportet:ꝑus decet Sacerdotē cōſtitui:ſacrificiis miniſtraturū atq; ꝓ uobis oraturū.Deꝰ aūt mihi aſtitit:ꝑcepitq;:ut Aarō frēm meū iungā Sacerdotē tanq̄ oībus iuſtiorē:eiuſq; dignitatis digniorē:q Altaris ſcti curā gerat:hoſtiaſq;:ac oblationes pacificas:ꝓ uobis offerat.Anuēte uero populo Moyſes:eū oleo ſctō punxit:& eueſtigio circū pedes:& femoralia:atq; Numerale quoddā eidē impoſuit:multis qdem Tyntinabulis in gyro circūcinctū ut ad eiꝰ inceſſū ſonū quēdā daret.Indeq; Stola ſctā (quam piuiale nunc dicimꝰ)exornauit eum:Eius quoq; capiti Mitrā quādā:ſeu coronā: ad expmendum ipſius dignitatis & ſctitatis ſymbolū ipoſuit:Quo qdē ueſtimēto nunq̄ ulli filioꝝ iſrael ueſtiri licitū fuit:niſi tātū Aarō huic atq; eiꝰ filii:& nepotibꝰ:ꝙ eiꝰ ſanctitate oīa ſacrificia: diuino igni:ſemp cōſumpta ꝑhibent̄. Et ꝑpea hāc ille dn̄s addidit gloriā.ꝙ eidē filiiſq; eiꝰ hereditatē hāc dedit ſempiternā: in oēs frugum terræ filioꝝ iſrael primitias.Hebræis āt hæc a Moyſe geſta admodū placuere & tanq̄ a deo optimo facta eſſent ꝑbuere cōſenſū.Ipſe āt tātæ fuit fidei:& ſanctitatis:ut quādoq; qbuſdā furētibꝰ flāmis:obuiā intrepidus iret:& accenſo thuribulo dei iram cohiberet.unde & tanq̄ Sacerdos magnꝰ inter mortē:& uitā:ſtare uoluit:Eāq; obrē ignis ille nec ultra ꝓcedere auſus fuit.Dei enim potentiā eiꝰ ꝑces ipedire aliqn̄ potuere.Erat itaq; Aarō hic(ut Ioſephus refert)& ꝑꝑ genꝰ:ac ꝓphetiæ donū:atq; Germani uirtutē : illo honore uniuerſis dignior.Ipſe āt quatuor ex ſe ꝓtulit filios:uidelicet Ithamar:Eleazarū:Nadab:& Abiu: E quibꝰ duo ultimi:licet ætate ꝑmi:quom hoſtias portarēt:ſup aram:nō quas mādauerat Moyſes:ſed qbꝰ primitiis utebant̄:ſubito cōcremati ſūt.Tādem āno uitæ ſuæ.123. pontificatꝰ uero ſui ſexto & trigeſimo: bona ſenectute cōfectꝰ(Eleazaro filio ſuo Sacerdotii Stola prius tradita)in Arabia:in mōte Oreb: mortuo eſt: populo uniuerſo eū mori cōſpiciente.Idq; fuit challendis Iulii:ubi ſepulturæ eius adhuc locus oſtenditur: Et fleuerunt eum filii Iſrael.30.diebus.

¶ Maria prophetiſſa:ipſiꝰ Aarō & Moyſi:ex eiſdē parētibꝰ: germana:& ipſa:eodē anno: quo & Aaron frater ſuꝰ(adhuc pplo p deſertū agente)in cades:uitæ finē fecit:quo aūt die dormierit nō hēt̄.In mōte aūt Sin tumulata fuit:cuiꝰ quidē tumuli locꝰ diu ab incolis demōſtratꝰ eſt.Fuit igit̄ huic in ꝑmis ſacraꝝ ſcripturaꝝ teſtimonio:tanti caſtimonia:ut toto uitæ ſuæ ſpacio:nulla uiri cōtagione maculari paſſa ſit: Hāc a deo dilectam: & eiꝰ munere:& lōgæuos ānos:& ꝓphetiæ donū obtinuiſſe:quo multa & ipſa ꝑdixit:licet nō ſcripſerit:futuris:cuiꝰ rei gr̄a:intra numerū ſāctaꝝ ueteris legis a Ioſepho(nō immerito uēit ānumerāda:Nā:ut ſacra Exodi habet lectio:inuere uidet̄:ꝙ ſicut ſctūs Moyſes iter filios iſrael ſic & Maria hæc iter filias: ꝓ ſuo modulo ꝑncipatū obtiuit:ex quo ſolo uidet̄ ſāctificata.Ipſa eni pharaone ſūmerſo :chorū(ꝓ gr̄aꝝ actione)cū mulieribꝰ ducēs:ſūpto Tympano cecinit cāticū Moyſi : uidelicet cātemus dn̄o.

1592 3607 ¶ Moyſen etiā: Aarō germanū:Amrā ſupradictꝰ:ſeptuagenariꝰ exiſtēs:tertio poſt ipſius frīs natiuitatē āno:ex Iocabetha uxor̄ ſuſcepit.Quo plane nato mater cernēs ipm̄ elegātiſſimū:ac optima Indole iſignitū:tribꝰ mēſibꝰ abſcōditū ſeruauit.Exiſtimās:ſi ipm̄ edu

cere poſſet:futurū fore: ut maximꝰ apud hebræos euaderet.uerū impiū pharaonis non
mediocriter uerita:ip̄m puerū trimeſtrē ī capſellā:bitumine litā: repoſuit:& in fluminis
careto expoſuit:atq; eiꝰ ſalutis curā dn̄o deo cōmēdauit.Amenoptis aūt tum regis filia:
cū eo loci:ſpaciādi grā aduenſſet:uiſa capſelulla:eā mox ad ſe deferri p̄cepit:uiſoq; pue
rulo elegātiſſimo:ip̄m ſibi adoptauit ī filiū: Moyſenq; ip̄m:q̄ſi ex aqua ſaluatū nūcupa-
uit.Cū igr̄ eū Regia adoptaſſet ī filiū:utpote q bn̄ a nā:& grā:iſtitutꝰ erat: accedēte ēt
pedagogoꝝ ſūma diligētia:breui ī oī Egyptioꝝ doctria:oēs regiæ aulæ pueros lōge ſu-
pauit.Dehic fcūs uir nullis ī regni regiōibꝰuiris īferior euaſit.In p̄mis nāq; iſtr̄a bellica
ægyptiis īuenit:atq; l̄ras q̄ſdā:q̄s ſacerdotib9 cōtulit:urbēq; Mēphiticā:ī.16.ptibꝰdiuide
re cōſuluit:& ī ſingl'is p̄fectos īſtituer̄ cōſtituit:& hoc cōſuluiſſe aiūt:ne ppl'i:ut ſolebāt
cōſpirātes:mō hūc:mō illū:regno expellerēt:Quibꝰex rebꝰfactū ē:ut q̄ſi p Deo ab ægy
ptiis colereť.Et pp l̄raꝝ inuētionē:maximāq; eruditionē:Mercuriꝰ:ab eiſdē appellareť.
Quibꝰ ex rebꝰ Rex Amenoptis pr̄:inuidia cōmotꝰ:cām īterficiēdi eū q̄ſiuit. Et ſic ad-
uerſus ethiopas:ī Egyptū ſæpe irruētes:cū ipſo eū trāſmiſit:exercitūq; ſibi a iudæis ma
xime cōſcripſit:ut pp coꝝ impitiā:una cū eis piret.Quod bellū decēnio qdē geſtū fuit
uñ pp diuturnitatē ipiꝰ belli:ciuitatē eo ī loco cōdidit.ſ.ubi ſedētes ſui: Ethiopum im
petum ſuſtinebant:quam:Hermopolim: ideſt Mercurii ciuitatem:poſtea dixerunt ; ubi
& Ibis auis p̄mum conſecrata fuit:quoniam nocentes interficeret ſerpentes: Cūq; Moy
Hermo ſes Sabbeam:Ethyopum urbem:diutius obſideret:tandem corbis Ethyopum regis filiæ
polis. auxilio:urbem obtinuit:ob quod eam Moyſes duxit uxorē:pp qđ Aaron & Maria:eius
ciuitas ſoror:cōtra eum murmurare cœperunt. Ethyopes:aut admiratiōe uirtutis:ita Moyſen
coluiſſe tradunt:ut circuncīſionē etiā ab eo didicerit:Itaq; pacto a Moyſe fœliciter bel-
lo:quū uictor rediſſet:uerbo quidem a Rege bene ſuſceptū:re autē quotidie mortē illi
queſitam referunt: ac inſidias multis modis paratas maxie: quum ad Merida matrem:ul
tra Egyptū:ī Ethyopæ finibꝰſepultā:ex p̄cepto regis pficiſcereť.Quæ quū Moyſes poe
piſſet:ī Arabiā illico pfugit:& Raguelis:Arabiæ regis filiā : ī uxorē duxit : quæ duos ei-
dē peperit filios:Gerſā & Helyezer:dicēs:deꝰ pr̄is mei adiutor meꝰ eripuit me de manu
pharaonis:ut patet Exodi.2.Poſt multa uero tp̄ra:dū idē Moyſes paſceret gregē Soceri
ſui ī mōte Synay.apparuit ei pdigiū ualde mirabile:qa ignē ardētē:& nō cōburētē:uidit:
de qua uiſione uehemēter obſtupuit.Accedēſq; ppiꝰ ad locū:audiuit dn̄m ſibi dicētem:
ut cū fiducia ī Egyptū pgeret:qa futurꝰerat Dux & p̄nceps:multitudis hebræoꝝ: & ſu
os ab iniuria ægyptioꝝ liberaturꝰ:Dixitq;:ī hāc terrā fœliciſſimā tu itroduces hebræos
omnes:ubi Abraā pr̄ ur̄ habitauit. Hac qdē Re moyſes fretꝰ priuſq̄ exercitū cōparaſſet
ad regē acceſſit:dixitq; orbis totiꝰ dn̄i iuſſu liberādos eē iudæos:Quo audito:ſtati Rex
eū in carcerē truſit:uñ nocte cuſtodibꝰ mortuis:& repēte portis parētibꝰ:moyſes exiuit
rectaq; uia ad regē uſq;(ianuis apertis)itrauit:Interrogatuſq; a ſtupēte rege quodnā eſſet
dei nom̄:a quo miſſꝰeēt:quūq; a ceruicibꝰiclinatꝰ Moyſes ī aure.ſibi dixit nomē dei au
diēs rex ptinꝰmutꝰeffectꝰ ī terrā cecidit.ueꝝ quū a Moyſe ſuſcitatꝰfuiſſet:Scripſit nom̄
dei Moyſes ī tabula:quas litteras quū nōnulli Sacerdotes deriderēt:q legeř neſcirēt:ſpaſ
mo(ut Eupolemꝰ hiſtoricus refert)oēs expirarūt.Tūc ēt rex ſignū a Moyſe expoſtulās:
ſtati baculū ī Serpētē cōuertit :oībꝰ aūt: ob hoc:magno timore pculſis:a cauda Serpētē
cœpit:& rurſꝰī baculū uertit.Deide Nilū baculo pcuſſū:adeo eū abūdař fecit:ut uniuer
ſa Egyptꝰ pene ſūergereť:Poſteaq; quom aq̄ rurſ pcuſiſſet: & ī Alueū ſuū rediř feciſſet
aialibꝰcūctis ī fluuio morte corruptis:magno fœtoř:aq̄ ita oluiſſe ferūt:ut Egyptū ſiti:
& peſtilētia:ſimul laborarēt.Regē āt pterritū īcliatū iā fuiſſe:ad dimitēdū ppl'm:ſed mē
pheticis Sácerdotibꝰ uocatis:illis coiatū eſſe mortē:niſi & ip̄i aliqđ ſignū ederēt: q ma-
gicis artibꝰdraconē pducētes:ac fluuii colorē mutātes:effecerūt:ut rex elatior factus:iu
dæos atrociꝰptractare.Tūc a Moyſe terra uirga pcuſſā:Muſcas uenenoſas : deide rurſꝰ
pcuſſā.Ranas locuſtas:aliaq; huiuſmōi mōſtra pduxit.Tādē quū grādie pcutereť: & ter
ræmotu egyptus uniuerſa quatereť:quo domus & Tēpla multa ceciderūt:p fractū cala-
mitatibus regē iudæos liberaſſe: Qui ab Egyptiis argētea aureaq; uaſa:ueſtēq;:ac aliam
gazam mutuo accepere: ac tertio die poſtquam receſſerunt : ad mare rubrum peruene-
runt.Ibi autem :Moyſes : celeſti uoce admonitus : Mare uirga percuſſit ; eo diuiſo mox

uniuerſus ppl's:ſicco pede:tráſiuit:quũq3:Iudæos pſeq̃rẽť ægypti:tũ fulminibꝰ.tũ aqs re
fluẽtibꝰ:oẽs periẽrũt iudæiq3 liberati:quadragita annis in deſerto: cibo diuino uixerũt.
¶ Aeſculapius ſecũdi Apollinis:ex Cornida Nympha:filius:& ipſe hiſdẽ tẽporibꝰ adeo
Medicinæ artibꝰexcelluit:ut quũ multos ab icurabili morbo liberaſſet:etiá Hippolitũ
turpiter dilaniatũ:eiꝰ mẽbris undiq3 collectis:ꝓcibꝰ Dyanæ:nõ ſolũ in uitá reuocauit
ſed & priſtinæ ſanitati omnino reſtituit : Quam ob cauſam Iuppiter turbatus eũ ſagit:
tis ĩteremit:ut etiã Virg.cõteſtatꝰẽ.Hũc aũt:inter cætera ſui ingenii monimẽta:Specu Speculi
lũ primũ iuẽiſſe:pmũq3 uulnera uitis obligaſſe.Verũ quõ ob hoc nimiũ ẽt turpiſſimis primũ
qſtubus incũberet: tádẽ a Ioue fulmine pcuſſus fuit: iuxta pyndarũ ne ipſo ſic loquẽtẽ. inuẽtũ
Aurum illi nimium prætioſaq3 munera curæ
Horrendum inde pater diuorum concitus ira
Contorſit fulmen:animamq3 e corpore uulſit.
¶ Aeſculapios tñ tres Tuliꝰq̃ natura doꝝ:fuiſſe ĩſignes dicit:primũ affirmat Apollinis Inuẽta
fuiſſe filium:& hunc ab Archadibus dixit magnopere coli. Secundum autem ſecundi Eſcula
Mercurii fratrem fuiſſe affirmat:ex ualente quidem patre:atq3 coronide matre natum: pii
eumq3 fulmine percuſſum interiſſe:& Cynoruſis humatum. Tertium deniq3 Aſippi &
Carſinoæ filium fuiſſe:eumq3 primum.Alui purgationem:& dentis euulſionem com-
periſſe:eiuſq3 ſepulchrum.eſſe in Archadia.Vnus autem ex iſtis tanta ueneratiõe: apud
Epidauros:habitus fuit:ut etiam Romani peſtilentia agitati:pro ſingulari remedio : &
certo ſubſidio legatos:ad Epidauros mitterẽt:ut illis de opportuno remedio ſubueni-
rent:permitterentq3 Aeſculapium ſuum tanq̃ remedium Romam deferri:
¶ Pluto qui:& Orchus græce diciť.Saturni:ex Ope:filius Iouis & Neptuni frater.tem- nomi-
peſtate hac:quum pater filiis diuideret regnum:Siluas & loca inferiora obtinuit : unde na hu-
& deum infernorum poſtea eum poetæ appellarunt:De quo Statius dixit. ius plu
Forte ſedens media:regni infœlicis in arce tonis
Dux herebi populos poſcebat crimina uitæ
Nil hominũ miſerãs:iratuſq3 oibꝰ umbris: Et reliq̃ q̃ ſequunť.Alii tñ eũ dirẽ pr̃em:&
februũ uocãt:qm aiaꝝ extimabãt purgatorẽ:Ná februa a Romãis purgamina diceban
tur.Alii itẽ:Charonẽ dixerũt:ut p hoc ſignificareť infima pars mundi:in cuius plane ſa
crificio:nigras pecudes imolare cõſueuere:Quia uictimæ: ſimilitudinẽ Numinis:ut plu
rimũ:decernunť.Nil certe iferno deteriꝰ declarãtes:Lactãtius tñ lib.diui. iſtitutionum
de plutõe iſto ſic ait.Saturno.ſ.Iouẽ:Neptunũ & Plutonẽ fuiſſe filios:q eo mortuo : cũ
ſimul ptirenť iperium:contigit plutoni iuniori in occidiua regni parte regnare:apud ea
loca:in quibus poſtea mãſere Moloſi:uidelicet ſecus inferum mare: & is a circumadia-
cẽtibꝰ:regno ſuo:populis:orchus ẽ appellatꝰ:eo q ſæuus & ſceleſtoꝝ receptator eẽt:&
q ingẽti curſu ſuo:quẽ cerberũ appellabãt:cõſuetꝰeẽt uiuos hoies apponeť trucidãdos:
¶ Neptunũ ãt:ꝑdicti plutonis fr̃em:natu maiorẽ:ex eiſdẽ parẽtibꝰ ſuſceptũ: quẽ uarro
maris deũ apellat:hiſdẽ tpibꝰ:fuiſſe cõſtat:Hic adultꝰ factus:pr̃is eſuitiam formidãs:ab
eiuſdẽ cõſpectu ſe ſubtraxit:ſegũq3 habitauit:indeq3 ſupatꝰ bello:i Achademiá fugit:ob
qd.locꝰ ille poſtmodũ Achademia.i.triſtitiæ locꝰ ẽ appellꝰ:Et qa ex regio genere or-
tus fuit:ac p mare nauigas pr̃is irá euaſit:poſt obitũ deus maris ẽ habitꝰ. Verũ alii dixe
rũt:q Saturnꝰ pr̃:i diuiſiõe filioꝝ:Neptuno huic aq̃s aſſignauit:& ppea deũ aq̃ꝝ fuiſſe
dicũt:Alii qa a pr̃e marinis aqs obrutꝰ fuerit:Huic igiť:ut ifra diceť:de ipoſitione nois
Athenaꝝ: cũ Minerua litigium nõ modicũ fuit.Atq3 etiá: de Auris Troiæ ab eo : & ab
Apolline cõſtructis:Hũc loco ſceptri tridẽtẽ geſtaŕ dicũt : Et reꝝ oium illi ſacrata eſſe
3608 fundamẽta. Cui & .35.filios fuiſſe legimus:quos enumerare hic ſuperuacaneum puto.
¶ Mãmillius:quartuſdecimus Aſſyriorum rex:ſexto & ſexageſimo iudaicæ ſeruitutis
3610 anno:patre Iphereo defuncto:Aſſyriis regnare cœpit:&.30.annis regnauit.
¶ Phorbas ſextꝰ Argiuoꝝ rex:Criaſſi regis filiꝰ:& ipſe.8.& ſexageſimo iudaicæ ſeruitu
tis ãno:Argis regnare cœpit:& regnauit ãnis.25.Hic duodecimo regni ſui ãno:Rhodos
inſulã obtinuit:qui & poſt mortẽ:unaˀcũ uxore Melantholica:inter deos relatus eſt.
3636 ¶ Sparateus:quintuſdecimus Aſſyriorumu rex: Mammillo patre defuncto:& ipſe no
nageſimo ſexto iudaicæ ſeruitutis anno : Aſſyriis regnare cœpit:& 40.annis:regnauit.

Athenieńſiū regni pricipiū

¶ Cæcrops:optimꝰ Rex:natiõe Aegyptiꝰ:& ipe quarto & nonageſimo Iudaicæ ſeruitutis ãno ſecūdū Euſebiū: Argiuoꝝ regno relicto: ꝑmus Athenieńſibꝰ regnare cæpit:& regnauit annis 50:A quo qdē:uſq; ad Troiæ captiuitatē: qnq; & ſeptuagita ſupra trecētos fluxerūt anni. Hic itaq; cæcrops i primis Dyphes dictꝰ eſt: ideſt duaꝝ naturarū uir:ſiue ob lõgitudinē corporis ſiue iccirco q duas linguas: uidelicet Grecā & Aegyptiacā nouerat:Qui & Athenas urbē lõge ante cõditā inſtaurauit: quā ex ſubita olyuæ apparitiõe: mineruā.i.Athenas nūcupauit. Augūs etenim pſ nſ.18.de ciuitate dei de Cæcrope iſto ſic ait:ad uerbū:Cæcrope:athenaꝝ urbē inſtaurāte:ſubito aqua uno i loco erupit:& alio loco repēte Olea arbor apparuit:ſup qbus ꝓdigiis:ſiſcitatꝰ appollo delphicꝰ:qd itelligēdū:qdue faciendū foret. Rńdiſſe fert:Q d olea mineruā. Aq uero Neptunū ſignificaret:Ambo cõſobrini:ãboq; Dii:& cõtēporanei:eſſet quoq; i eoꝝ oīum ciuiū arbitrio: ut ex alteriꝰ duoꝝ Deoꝝ noie Ciuitas uocaret. Cõgregatis itaq; oibus utriuſq; ſexus: uiri adheſerūt Neptuno:mulieres uero mineruæ:q̄ & obtinuerūt:ut ex mineruæ noie ciuitas appellaret:Ac ſic Athenas græce urbē cognominauerūt;qd latine mineruā dicimꝰ;eo q mulierū uoces una uiroꝝ numeꝝ ſuparint. Quãobrē iratꝰ Neptunꝰ:marinis eſtuātibus undis:athenieńſiū terras mox populatꝰ eſt; Quē ciues placar uolētes:triplici ſupplicio mulieres affecere.ꝑmo:ut de cætero nullis publicis interrent cõſultationibꝰ. Scđo:ut nullus naſcētiū:cognomē maternū acciperet. Tertio neq; filias ſuas:unq̄ Athenas uocaret. Q d qdē ſuppliciū:nūc uſq; ubi ſeruatū ē:At poetæ Neptunū & mineruā Athenas cõdidiſſe dicūt. Sed quū de nois ipoſitiõe:inter eos fieret diſſenſio diis reliquis p̄ntibus:fuit inter eos cõuētio:ut qui ꝑcuſſa terra laudabiliorē ꝓducere effectū urbi nom̄ iponeret. Neptunus ãt Tridēte ſuo ꝑcuſſa terra Equū eduxit:belli omē: at minerua:haſta ꝑiecta: oliuā ꝓduxit: pacis arborē: Quæ q̄m utilior laudabiliorq; Iudicio oīum uiſa fuit:ex ſuo noie Athenas dixit: De qua Lucanꝰ li.6.

Primꝰ ab Equorea percuſſis cuſpide ſaxis.

Theſſalicus ſonipes bellis ſepalibꝰ omen Exulit &c: Iſte igit Cæcrops:apđ Græcos ſuos:ꝑmꝰ Iouē Deū appellaſſe fert:& arā iſtituiſſe ꝑmꝰ:& ſimulachrū palladis erexiſſe poſt quē Dii Græcoꝝ nati oēs fuiſſe referūt. Ab iſto ãt græci:tpa ſua ſupputar cæpūt. Huic ãt ppi'o poſtmodū Draco optimꝰ p̄hs.ꝑmꝰ leges cõtulit ſctiſſimas

Dirachium ciuitas

¶ Epidaurꝰ Epyri: hoc ē Albaniæ ciuitas: tpibꝰ iſtis(Euſebio teſte)ea in ꝓuincia:i maris. Hic ãt Cæcrops ꝑter tres filias:& q̄rtā noie phrygiā geil filiā;quæ ide traiicieꝰ phrygiā a ſe hitatā ꝓuinciā noiauit littoribꝰ cõdita fuit:a qbꝰ tñ nõ memorat. Quæ poſtmodū: quom Romãoꝝ facta fuiſſet colonia pp iauſpicatū nom̄:ab ipis Romãis: Dirachiū eſt appellata. Quæ plãe ciuitas ea ē:q̄ poſtea:pp aeris malignitatē:pene đ relicta hētur. Ipa qppe ciuitas nūc

uenetoꝝ dictioni ſubiacet:q̃ pp portus comoditatẽ:Senat⁹ ipẽ: ibidem poſito preſidio
a turchoꝝ excurſiõib⁹ cuſtodit.In ea adhuc aliq̃ multa urbis monumẽta uiſuntur: in-
ter q̃ Statua equeſtris ænea:ad quãdam portam extat: quã Alii Theodoſi imperatoris:
Alii cõſtãtini magni eẽ affirmãt. Epidaurus alia nihilominus in Achaia eſt:ut Plinius
4.naturalis hiſtoriæ ſcribit:Aeſculapii delubro ꝑcelebris. Vnde Romani: peſtilẽtia ue-
xati:Sibyllinis libris iſpectis:ſub forma ſerpẽtis:Aeſculapiũ:uelut fatale remediũ: ad ur
bẽ ex Epidauro iſto duxerũt.Eſt quoq; & Epidaur⁹ ad modũ iſulæ: Jyllirico mari:iux-
ta Dalmatiã:de q̃ Lucanus lib.ii.Illyris ionias uergens epidaurus in undas : Eam nunc
illam eſſe urbem credo:quam Raguſium appellant:auro:& argento: ditiſſimam. Raguſium

Calcis etiã:Euboeæ inſulæ ciuitas:quã Nicropontẽ nũc dicim⁹:
ꝑ hæc quoq; tpa: cõdita fuit:ſed
& ipa a qb⁹ ſit cõdita uariæ ſunt
opiniones. Quidã a Cecrope ꝑdi
cto rege dicũt. Alii aũt(ut Cice-
ro de natura deoꝝ lib.3.)ab Alla
bãdo cõditã dixit . Plato uero in
Thimeo Amaſim: regẽ ægyptiũ:
eiuſdẽ cõditorẽ affirmant . Hæc
qppe:qũ ipius inſulæ Metropo
lis:& celebris atq; pugnaciſſima
eẽt ciuitas:ſupiorib⁹annis:a Ma
humetho ottomano : turchorũ
principe:a uenetis ablata fuit. In
ea:ut ꝑmiſſũ ẽ:Cæcrops rex Apo
linem deum primus appellauit.
¶Euboea aũt inſula:ubi ꝑdicta ciuitas ẽ cõdita:in mari: quod ab illa Euboicũ dicit̃:eſt
cõſtituta:q̃ tã modico a cõtinẽti Boetiæ diuidit̃ ſpacio: ꝙ dubiũ fuerit: an debuerit in-
3652 ter iſulas cõputari.In ea:ꝑter Caldicẽ urbẽ:ẽt opulẽtiſſime ciuitates ſũt.Amitithus:Ere

tria & Cariſtos
Curethes:& Coribãtes ppl'i:hac tẽpeſtate(ut Eu-
ſebi⁹ ſcribit) Gnoſũ ciuitatẽ in
Cretha iſula cõdiderũt: In q̃ poſt
modũ Mynos:ut plurimũ: habi-
tare conſtituit.Hi nãq; ppl'i reli-
gioſi admodũ fuere: q pietatis in
tuitu Iouẽ ĩfãtẽ aluerũt. Verum:
quum tpis ſpacio ipam ſuã reli-
gionẽ ꝓphanaſſet:ab ipo Ioue de
leti ſũt. Hii:inter cætera: modu-
latã & inter ſe cõcinẽtẽ in armis
ſaltationẽ reperiere primi . Fue-
rũt nihilominus & alii:eiuſdẽ no
minis: i Dalmatia ferociſſimi po
puli: quos tellus Adriatici maris
alebat:apud quos Marcus Antoni⁹ a Põpeianis fuit clauſus : cũ maxĩo eius diſcrimie.
¶Deucalion: Promethei magni filius:hoc anno: qui eſt decimuſnonus ſupra centeſi-
3659 1540 mum iudaicæ ſeruitutis:i Theſalia:ſecundum Euſebium:regnare cœpit. Vir certe præ
ſtãtiſſim⁹:cui ob animi ſui ꝑſtãtiã:atq; ingenii mãſuetudinẽ:Epymetheus:patru⁹ ſuus.
Pyrrã filiã dedit uxorem:fœminã certe:per omnia ;ꝑũẽtiſſimã:De quibus Ouidius ait.
Non illo melior quiſq̃ nec amantior æqui
Vir fuit:aut illa reuerẽtior ulla deaꝝ &c.Sub qb⁹ ſæuum Diluuium:apud ſuos:fuit:qđ Diluuium
adeo magnũ:extitit:ut maximã Græciæ ptẽ abſũpſerit:paucis ꝑ refugia mõtiũ liberatis.
maxĩe ĩ ꝑnaſo mõte:in quo ipe Deucaliõ:& Pyrra ſua:liberati ſũt:atq; ſaluati:Eo quia

eius:in circuitu:ipſe regno potiret.Nã qcũq; ratib⁹ ad eũ cõfugiſſẽt:oẽs:p ſũma parna-
ſi iuga:alacri uultu:cõfouebat.A quo ppea humanũ genus repatũ fuiſſe tradũt. Hũ.ſ.
Deucaliõ & pyrra(ut poetæ fingũt)quũ aq̃ decreuiſſet: uidẽtes humanũ gen⁹ admodũ
defeciſſe ſe ipoſq; ſenes fore:& ex ſe reſtaurari diffiderẽt: ad oraculũ Themidos prexe-
rũt:poſtulaturi quonãmodo humanũ gen⁹ pditũ reſtaurari poſſet.Quib⁹ dea reſpõdit
id fieri optime poſſe;modo poſt terga iacerẽt materna oſſa:At Deucalion:audito oracu
lo:quum admodũ ſapiens eſſet:animaduertẽs:Terrã cũctarũ rerũ fore genetricẽ; oſſaq;
illius lapides eſſe : Itaq; quos Deucalion:poſt terga:iaciebat lapides faciem traxere uiro
rum:Et de fœmineo reparata eſt fœmina iactu:Quatuor autem hic Deucalion poſt
ſe reliquit filios:uidelicet Helleum:Pſytacum:Dyoniſium & Phentralem.

Græci Helles ¶ Helles autem:Deucalionis regis : ex Pyrra uxore:filius:uir utiq; magnanimus fuit:
qui:patre defuncto:adeo nomen ſuum; atq; paternum imperium ampliauit : ut omnis
fere græcia:quæ in ægeũ mare uerſa erat:a ſuo nomine:Helle fuerit nominata : Vnde
Helles græci ſunt cognominati:primo quidẽ Achiui:ab Acheo antiquo rege : qui etiã
prius(ut Herodoto placet)Danai. Vnde græci ipſi (ut ſupra lib. 2. diximus) aliquando
Achei aliquando uero Achiui:& Danai dicuntur. Ac etiam perſæpe Traces ſunt dicti:
De cuius quidem ſitu:etiam aliquid a nobis dicendum eſt.

Græcia quot nominibus ſit uocata ¶ Græcia igitur:ab antiquo rege: nomine Græco:qui primus in ipſa regnauit:ut Ptolæ
meus refert:uariis nominibus eſt appelata; In primis quidẽ poſt eum:ab eius filia: uo-
cata eſt:Attis:deinde a prædicto:Helle dicta fuit Hellas:poſtmodũ Achaya:Sed nos an-
tiquum nouum nomen ſeruantes eam Græciam dicimus. Eſtq;:ut plærīq; auctores tra
dunt:ampliſſima prouincia:longe lateq; patens:cui ab oriente euxinum pelagus:& pro-
pontis occurrit. A meridie uero:ægeum mare:& hiſmon fluuius:ac Macædonicus ager
Septentrionem autem hiſter claudit : Occidentis deniq; oram pannonia : & Saus exci-
pit amnis:Et in hãc quidem ſententiam:& Plinius ueronenſis:& Strabo:ueniũt: Aiunt
nãq;:& Dardanos:& Tribalos:atq; Myſios(qui Bulgari dicuntur)ipſam prouinciã ſem-
per incoluiſſe:In hac prouincia ſunt regiones plurimæ, utpote Atticha:Boetia: Mega-
ris:Etholia:& phocis:quæ alio nomine Aonia dicitur:in qua eſt parnaſus mons:urbiũ:
quas habuit Græcia:eæ memorandæ eximiæq; erant:Thebæ boetiæ:duorum numinũ
liberi:atq; Herculis patria:& in Attida erat Eleuſis: cæreri conſecrata: ſed clarior Athe
narum poſtea fuit:quæ nullius præconii fuit indigna:a qua Marathon ciuitas.x.milli-
bus paſſuum condita fuit. Cuius campi:cruentiſſimo prælio:memorati ſunt:ubi centũ
milia peditum:& decem milia equitum:Darii regis perſarum:ab Athenienſibus inter-
fecta referuntur. Huius autem inclitæ prouinciæ Metropolis eſt Conſtãtinopolis: an
tiquitus Agios:poſtea Bizantium:poſtremo Conſtatinopolis:appellata: quam lacede-
monii duce pauſania:condidere. Hæc quippe inſignis prouincia:uſq; ad conſtãtini ma-
gni tempora:barbara fuit:deinde chriſtiana:poſtremo etiam:noſtro tẽpore:deleto Græ
corum imperio:dñantibus turchis:in Barbariam rurſus reduit. De hac etiam late dice-
mus infra in lib.xiii.

¶ Phoeton:Solis ægyptii:ex ●imine uxore:filius:his temporibus:inſignis:inclytuſq; fu
it:ſub cuius imperio maximum incendium fuiſſe:Euſebius ſcribit: De quo quidẽ mul-
ta poetæ fabulari dicuntur:& q̃ maxime Ouidius : uidelicet q; Solis & clymenæ filius
extigerit: in cuius matris perſona dixit.

Per iubar hoc inquit radiis inſigne coruſcis
Nate tibi iuro q; nos auditq; uidetq;
Hoc te quem ſpectas:hoc te qui temperat orbem:Sole ſatum &c. Verum quom de ge-
nere ſuo dubitaret:& ad Solem patrem acceſſiſſet:uix tandem ab eodẽ obtinuit:ut eius
equos per diem regeret:Quos deinde deducens:ex uiſione Scorpionis tremefactus: ha-
benas reliquit:Quam ob cauſam:ab irato Ioue:fulminatus:& in padũ lumbardiæ ma-
ximum fluuium:deiectus fluuio illi Eridani nomen dedit: Quæ quidem res ab ordine
continuo ſumptæ ſunt:quarum expoſitionem philoſophis relinquimus. Ipſe autẽ Phi-
ton:qui & Eridanus(ut Paulus perufinus refert)cum multa ſuorum copia:ex Aagypto:
per Nilum nauigans:tandem deuenit in mare:inde uentis adiutus:in ſinum : quẽ ligu-

ſticum dicimus:peruenit. Vbi quum ſuis longa fatigatus nauigatione deſcendit : & inde etiam:ſuaſione ſuorum:in mediterranea penetrauit. Ibidemq;: quibuſdã ex ſuis derelictis:ipſe montibus ſuperatis:planitiem ampliſſimam:eandemq; fertilem : inuenit: ubi & homines rudes:atq; agreſtes: ſed natura feroces : reperiit: ſperanſq; eos ingenio ſuperare:ſecus padum amnem conſedit:ubi:ſecundum quendam:Euſtachium: Oppidũ condidit:qđ ex ſuo noīe Eridanum appellauit: qđ poſtmodum Thaurinum dictũ fuit: de quo lib.7.infra dicemus:Ibidem itaq;:quom aliquãdiu regnaſſet:ligure filio relicto: in pado flumine turpiter periit:a quo idem fluuius eridani nomen accepit. Quem ueteres ægiptii:in memoriam ſui compatriotæ:inter cœli ymagines locauere. Thaurinum ciuitas

℄ Padus itaq; totius Italiæ p̃maximus fluuius:a phœtonte iſto:qui alio noīe Eridianus dicebatᷣ:his diebus:Eridani nomē accepit:Qui plãe fluuius(ut oculis p̃priis uidimus) ad radices ueſuli montis oriri uideṫ. Et primo quidem admodũ tenuiſſimus:& quaſi:ſiuca aqua:incipit:ſed poſtmodũ triginta fluminibus(ut Plius in.3.refert)auctus: maximo impetu:in adriaticum noſtrum mare:quinq; hoſtiis:diffundiṫ.

Lygus item:ſeu lyguſtus:phœtontis prædicti regis filius:poſt patrem in regnum ſucceſſit:uerum quantum regnauerit non inuenio:ſed & ipſe quos habuit in ditione populos:ligures de ſuo nomine:nuncupauit.

℄ Lyguria itaq; iſta:ab iſto lyguſto phœtontis ſic cognomĩata:regio Italiæ ē:& p̃ maiori parte:mõtuoſa:in Apenino quidem cõſtituta:ut Lyuius demõſtrat. Cuius caput ē Genua:urbs clariſſima. Hæc nãq; a uaro flumine ad macræ amnis oſtia longitudinem habet:& ex una parte Apeninum:& in alia inſero mari claudiṫ. Quãobrem pars illius inſero mari adiacens:a uaro uſq;:ad macram lyguſticum dicitᷣ mare:In ea ſunt Genua ipſa:Sauona:Naulum: Albigena: & Vintimilium ciuitates. Hii aũt lyguſtici populi: dum in domibus ſilueſtribus:habitarent: tanq̃ ueloces: ex locoꝝ oportunitate: poſtmodum latrocinia magis q̃ bella ſemp̃ factitarunt. Sed nec etiam id hoīum genus:noſtris tẽporibus:aliquibus in locis:ueterem latrocinandi morem omiſerũt:Iordanus monachus hiſtoricus dicit:hos obſtinatius ſemp̃ Romãnoꝝ iugum recuſaſſe:& illis animoſe aduerſatos fuiſſe:Hos omẽs:& q̃ maxime montanos cato fallaces:& ſubdolos:dicit:Et quidẽ id merito dicere põt. lyguria itaq; prouincia:q̃ hodie orientalis:& occidentalis:Genuenſium riparia diciṫ:quinq; tm̃ ciuitates in occidentali continet:Indeq; ab ipſa Genua urbe ad lunæ portus ſine urbe ad lunæ portus protenditur:qui locus centum paſſuũ milibus p̃tenſus:oriẽtalis riparia appellaṫ:In quo & Delphini portus & Ripalis ſinus ē: ubi ſũt cytri feraciſſimi: & clauaꝝ oppidũ:& uicus lauauũ ac ſpedia oppidũ celebre hẽtur.

1534 3665 ℄ Marathus:marathi regis filius:quartuſdecimꝰ Sicyonioꝝ rex:uigeſimo ſeptimo poſt centeſimum iudaicæ ſeruitutis annum:regnare cœpit:& regnauit annis.20. Hic Marathon urbem:ex ſuo noīe:in Attica regione:ab Athenis circiter decẽ milia condidit. In cuius campis(ut iam ſemel dictum eſt)centum milia peditum: & decem equitum milia Darii perſarum regis:a decem milibus armatis athenienſium:conſilio.&.Induſtria:Melciadis eoꝝ præfecti:profligata referunṫ.

1531 3668 ℄ Chenores pharao:undecimus ægyptioꝝ rex:ex Dyapolitãorum Dianiſtia:Achoris.ſ. regis filius uigeſimonono ſupra cẽteſimũ iudaicæ ſeruitutis anno:ægyptiis regnare cœpit:&.16. annis regnauit. Hic ille eſt:pharao:qui dño & Moyſi cõtradixit:unde demum: in mari rubro:obrutus fuit. Et filii & iſrael:ex egypto ſine ulla leſione:p̃ mare tranſeuntes: omẽ periculum euaſere. Achores autem poſt eum regnauit:pharao autem non nomen proprium:ſed dignitatis cognomentum eſt.

1524 3675 ℄ Aſcades autem Spareti regis filius:ſextuſdecimus aſſyriorum rex:anno trigeſimo ſexto ſupra centeſimum:hebraicæ ſeruitutis:patre defuncto:aſſyriis regnare cœpit:& quadraginta annis regnauit.

℄ Inſubrium regni principium.

℄ Cygnus:Stelenei:regis filius:his t̃pibus:poſt phœtontis p̃dicti ĩteritũ:apud inſubres ĩperaſſe:primũ diciṫ:Quia & Seprium:in Inſubri regione:iuxta lacũ maiorẽ:quẽ uerbanum auctores appellãt:cõdidiſſe dicunt. Hic aũt cygnus:quũ amator phœtontis ardentiſſimus eſſet:a poetis fictum eſt:eum poſt phœtontis interitum:ex diutino ploratu in

Cygnū aué albiſſimā conuerſum.Inſubria át galliæ ciſalpinæ regio eſt:In qua ciuitates
ſunt.Mediolanum:Papia:Lauda:Nouaria.Vercellæ:& Comum:ſeu nouum Comum.In
cuius agro:larius lacus eſt;qui Ticinum amnem emittit.

CORINTHVS ACHAYE CIVITAS

¶Corithus poſtmodum:inſignis
Achayæ ſeu Græciæ ciuitas:hoc
anno : q̄ eſt octuageſimꝰ ætatis
Moyſi(ut Euſebiꝰ refert)a Siſi- 1518 3681
pho quodá:magno latrone:Eoli
ſ.filio ſup Iſthmō: in Ionū maris
medio:condita fuit: & Certhera
p̄mo cognominata:Indeq; aucta:
Ephyræ nomen accepit:Vnde &
apud Virgilium.Ephyreaq; æra.
Quippe q̄a Corinthi in ære fun
dédo poſtea p̄ncipatū obtiuerūt
eo q̄ ibidé pulcherrima: & artifi
cioſa eiuſdé metalli fecerit uaſa.
Hos namq;:ab ydoloꝝ cultura:
ad uerá dei religioné:diuus Paulus apoſtolꝰ:& doctrina: & rationibꝰ efficaciſſimꝰ:atq;
miraculis:ptraxit.Ná p̄mū cōuerſi:poſtmodū multipharie:a phalſis apoſtolis ſubuerſi:
ab Epheſo eiſdé epl'am dedit pulcherrimá:ubi eos ad ueram fidem:& euágelicá ueritaté
optime reuocauit:Quæ ſic incipit:Paulus uocatꝰ apoſtolꝰ:Deinde poſt acceptá pœni-
tentiá aliá cōſolatoriá:a Troade:p Titicū Diaconem:ſcripſit:Quæ incipit.Paulꝰ apoſto
lus chriſti ieſu.Hæc át ciuitas aliquádo euerſa:poſtmodū a coriutho : Oreſtis filio :in-
ſtaurata: Corinthi nomen dedit.Vltimo aūt a Romanis incenſa : nec dum conualere
potuit.Illius quippe Achayæ regionis aliquádo caput extitit.
¶Iob:uir ſanctiſſimus:clariſſimuſq; phus:atq; p̄pheta: necnon & patiētia inſigne ſpe
cimé:hac tépeſtate:teſtantibꝰ diuo patre Auguſtino. Gregorio:ac Nicholao de lyra:in
terra uiſitidi:quæ eſt Idumeæ & Arabiæ finitima:ex Zareth p̄re optimo matreq; Boſra
naſcit̄.Cuius q̄dem p̄r:ex Eſau nepotibꝰ ortū habuit: ita ut q̄ntus ab Abraā cenſeat̄.
Huic itaq;:Iobab primū nomé fuit:qui & poſt p̄rem ſuum in Regiōe edō.uidelicet Ci-
uitare Nachaba regnauit:prius tñ Balach:filius Beor:in ea regnauerat:& poſt eum Za
reth p̄dictus Iob p̄r;deinde hic:qui & Iobab regnauit. Poſt át Iob hunc Cuſran : thema
noꝝ regionis Dux:& poſt illum Adat:Beath filius: qui excidit Madiam regnauit.Qui
quidé Iob:cū eſſet iuſtꝰ:rectꝰ:modeſtꝰ:prudés:grauis:& pius:ac aio īgēti:& p̄maxio:tpi
bus utés:ueritatiſq; adeo amator:ut nec loco q̄dé mētiri unq̄ uoluerit:cōtinés quoq;:ac
mirū immodū patiés:ut ex ipiꝰ uulgatiſſima hiſtoria clariſſime patet uxoré Arabiſſā ac
cœpit:ex q̄ ſex filios:filiaſq; tres ſuſcepit. Cui dn̄s etiá tátas cōtulit diuitias:i auro : &
argéto:ut ei ſimilis:i oi orictāli plaga:nō inueniret̄. Vltra quoq; inumerabilé familiá
ſeruoꝝ utriuſq; ſexꝰ ei dn̄s d̄dit ſed & oues & Boues:& Cáellos:& Aſinas multas:ita ut
dinumerarent̄ ei ſepté milia oues:tria milia camelli:q̄ngétaq; iuga boū : & q̄ngétæ aſi-
næ:Et quom illū i táta fœlicitate cōſtituiſſet dn̄s nihilominꝰ diuinitꝰ:multis caláitati
bus:ſtati tétatꝰ fuit.Ná primꝰ eiꝰ arméta latrocinio:ſublata fuerūt:deinde ip̄a ſeptem
ouiū milia: una cū paſtoribꝰ periere: poſtremo eiꝰ filiis oés domo ſup eos lapſa:expira
uit:Atq; uno eodéq; die corpꝰ eiꝰ uniuerſū ulceribꝰ repletū fuit.Quunq; male ita af-
fectus fuiſſet:in terrá ſe proſternens:ſic ad dn̄m inq̄t.Dn̄s omnia dedit dn̄ſq; abſtulit ſit
eius nomen p oía benedictum.Vnde Elipham: Temanitaꝝ rex : & Valdat Saucheoꝝ
tyrannus: & Sophas Mineoꝝ:rex:Elius zobites ad conſolandum eum uenerunt:Qui-
bus ipſe ſanctus Iob reſpondit:ſe ſua ſponte fore paratū:ita omnia ſufferre:ut a pietate
in deum nunq̄ remoueretur.Atq; ita: propter ſuam animi magnitudinem:non ſolum a
morbo liberatus : uerum & ditior quam prius diuinitus factus fuit .Deinde liberatus
& mirum in modum ditatus: ſuperuixit centum & quadraginta annos :& uidēs filios:

filiorꝫ ſuorꝫ uſqꝫ ad quartā generationē:tādē in domino qeuit:cui⁹ diei celebritas ſex-
to idus Maii agit . Scripſit aūt Iob labores ſuos:atqꝫ patiētiam:heroyco carmine: libro
uno:qui quidē etiam:ſuo nomine: prænotatus eſt.cui⁹ ſingula uerba plena ſunt ma-
gnis ſenſibus:Quippe:qui inter cætera:reſurrectionē mortuorꝫ ī eo ſic declarat:ut nul-
lus:uel manifeſtius:uel cautius:de eadē unq̄ ſcripſerit.Incipit aūt liber: Vir erat in terra (Vs noīe Iob.
℄Iannes & Mambres ſeu Iābres:natione ægyptii:uiri doctiſſimi:atqꝫ
Aſtronomi p̄ſtātiſſimi:adeo tēpeſtate iſtac magicis artibus ſciētes:& p̄potētes euaſerūt
ut Moyſi:diuino homini:uiroqꝫ deo cōiunctiſſimo:ſoli reſiſtere poſſe a cūctis ægyptiis
fuerint iudicati.Multas enim calamitates:quas Moyſes ipſe ægypto intulerat ; ipſi ſoli
ſoluere uiſi ſunt.Erantqꝫ hi duo Memphiticorum ſacerdotum principes:quos Pharao:
quum ad ſe uocaſſet:cominatus eis eſt mortem:niſi aliquod ſignum & ipſi contra Moy
ſen feciſſent:qui illico magicis artibus:dracone producto:& Nili fluminis colore muta
to:effecerunt:ut eorum rex elatus:crudelius iudæos pertractaret.

℄Plage Moyſi:& Pharaonis ſubmerſio.

1514 3685 ℄Moyſes itaqꝫ Amram filius:hoc anno:qui ē cēteſimus q̄rt⁹:& q̄drageſim⁹:hebraycæ
ſeruitutis uitæ autem ſuæ octuageſimus:quum ex ægypto in Eremum uaſtam acceſſiſ
ſet:& ibidem rubi uiſionem magnam conſpexiſſet:ex præcepto domini Pharaonē allo-
quitur:ut populum iſrael ex ægypto:in montem Syna:ad ſacrificandum domino:exire
permittat:Quo quidem indurato:domin⁹:per ipſum Moyſen:decem eidem memorabi
les intulit plagas/Quarum prima:q̄ Nili fluminis aquas in ſanguinem uertit:ex quo bi
bi minime poſſet:quia ſiquis ex eis contingere præſumpſiſſet confeſtim dolores uehe-
mentiſſimos inferebant/Secunda Ranarū ſqualores per loca munda & imunda reptan-
tes.Tertia ignitæ Scyniphes/Quarta caninæ muſcæ q̄ Cynomia dicunt/Quinta:gene
ralis & repētina iumētorꝫ:& pecorꝫ:mors/Sexta:ueſſicæ efferuētes:& ulcera ſaniē erum
pentia/Septīma:grando cū igne mixta:quæ ægyptiorū arbores pene cōſumpſit/Octaua
locuſtarꝫ nubes:q̄ oīa ꝓtinus exhaurieret/Nona tenebræ imaginib⁹ diræ:craſſitudineqꝫ
palpabiles:ac diuturnitate:mortales.Vltima uniuerſalis primogenitorum ægypti mors Verſus.
extitit.De quibus etiam hi extant uerſus.

Prima rubens unda:ranarum plaga ſecunda:
Inde culex triſtis:poſt muſca nocentior iſtis:
Quinta pecus ſtrauit:ueſſicas ſexta creauit.
Poſt ſequitur grando:poſt brucus dente nephando.
Nona tegit ſolem:primam necat ultima prolem: Vel ſic:
Sanguis:unda:culex:muſcæ:pecus: ulcera grando:
Brucus:caligo:mors pignora prima necando:

℄Ad extremū:diuo pr̄e Auguſtino lib.16.de ci.dei: ac.18.ca.xi.ſic referēte: Moyſes hic:
cū eſſet ætatis octoginta annorꝫ:iſraeliticū pp̄lm:ex ægypto eduxit:nouiſſimo uideli-
cet tēpore cæcropis:Athenienſiū regis:cum etiam:apud Aſſyrios : regnaret ſupradictus
Aſcades.Apud Sicyonios Maratus:& apud Argiuos Triopus:cum quo omnis multitu-
do mulierū pariter & infantiū egreſſorꝫ: innumerabilis fuit: ſed qui ætatem adultam
habebant:(ut Ioſephus lib.2.ca.xi.ſcribit)ſexcenta fuerunt milia: qui Ioſeph oſſa: cum
farina conſperſa:ſecū portātes: ea triginta diebus uſi ſunt.columna autem nubis in die
eos præcedebat ; nocte uero ignis ſimiliter:Cumqꝫ ad mare rubrum perueniſſent:Moy
ſes prius oratione effuſa:uirga mare percutiens:confeſtim diuiſum eſt.Ipſe autem do-
minus mox fluctibus maris fugatis:profunda nudauit:ita ut populus ſuus omnis inter
ſtupentes undas:ſicco ueſtigio:uelut montium cōcaua tranſierit.At ægyptii perſequen
tes eum:dum uidiſſent illeſos pertranſiſſe iudæos:nimium confiſi:eos perſequi ſunt ag-
greſſi:Dumqꝫ omnis exercitus in mare introgreſſus fuiſſet:dominus aquas maris ſuper
eos reduxit:& un⁹ ex eis nō remāſit:ſicut patet. Exodi.14.Eo itaqꝫ ī loco chēchres Pha
rao:cū ſexcētis currib⁹:& q̄ngētis milibus equitib⁹ ;ac ducētis milib⁹ armatis : pariter
interiit:Quorꝫ arma:quum uentorꝫ uiolentia in terram allata fuiſſent: Moyſes ea col-
ligere p̄cepit.Quib⁹poſtea hebræis munitis:p deſertū ad mōtē Synai uſqꝫ imolaturus
illos pduxit. Verū q̄m hoc uolumen ſatis iā excreuit:ad quartū librum me transferam.

LIBER Q̣VARTVS: IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM: NOVISSIME ETIAM A PRIMO AVCTORE: ACCVRATIORE DILIGENTIA CONGESTVS: FOELICITER INCIPIT.

MOyſes itaq; uir ſanctiſſimus:uerus oium prophetarũ: Theo
logoꝝq;:ac hiſtoricoꝝ princeps:ac ſup oia máſuetiſſim⁹ hõ
hoc áno:poſtq̃ ppl'm iſrael de ægyptiaca ſeruitute liberaſſet
ipſum i Eremo q̃draginta ánis rexit:Cuius qdé miracula : p
eum facta:ipſum deo cõiunctiſſimũ fuiſſe atteſtari uidétur. 3686 | 1513
Vñ & a græcis & barbaris cõmédatus plurimũ fuit.Ipſe eni
Moyſes ille dilectus deo:& hoibus uir fuit:cuius memoria i benedi-
ctiõe ſp extitit:cui nec ſimilé in gloria ſcõꝝ aliqué aliũ effe
cit.Eo ꝙ magnificauerit eũ in timore inimicoꝝ:ac ſuis uer
bis maleficoꝝ mõſtra placuerit.Vnde & glorificauit eũ in
cõſpectu regum:atq; illũ coram ppl'o ſuo inunxit.Illicq; p̃te
rea gloriam ſuá in monte Syna mirifice oñdit.Vnde:& pp fidem:& leuitatem ipſi⁹:ſan
ctum effecit illũ:ac eum ſolũ ex oi carne eligere uiſus eſt.Decía itaq; die:méſis aprilis:
in deſertũ ingreſſus:cõfeſtim uniuerſo ppl'o iſraeli mandauit primũ:ut ad eſum agni pa
ſcalis ſe p̃pararet:Qué & q̃ttadecía luna eiuſdé méſis comederũt:feceruñtq; phaſe.i.tran
ſitũ.Et ꝓ gratiaꝝ actiõe ꝓpitiatiõis dñi:Hymnũ tota die illa:ac nocte: decátauerũt.pa-
ſca át eo mõ celebrato:ppl'i iudæ digreſſi:uenerũt i Marath.ubi quũ aquæ forét amariſ
ſimæ ab Moyſe dulcoratæ ſunt Hic ét caſtrametati ſunt:uenerũt i Helym:ubi.lxx.erát
palmæ.Poſt uero triginta dies deficiéte populo annona.dedit illi dominus coturnices
mána:& aquam de petra Oreb:ut patet Exo.17.poſt tres át menſes:quũ Moyſes ipſe ex
p̃cepto dñi uniuerſum ppl'm p̃monuiſſet:nõ eé colenda dæmõia:ímo ecõtra repelléda
cõtemnédaq;:táq̃ pniciofiſſimos ſpũs:téplaq; ipſoꝝ:ac cerimonias:quibus honorantur
adeo eé deléda:ut nulla extaret memoria:aſcédit in mõté Synai:ubi cũ q̃draginta dieb⁹
& noctibus ieiunaſſet:legé dñi meruit accipere:ut patet Exo.20.Indeq; cũ archá dñi &
tabernaculũ eius:ex lignis extruxiſſet fortiſſimis:Eidé ét populo:per tpa:pie & ſcé uiuẽ
di oém cõſtituit diſciplinam:ac opa legibus ſuis cõſona ipſe effecit.Quibus quidé:non
ſolũ ſui tpis iudæos:ſed & oés uéturos quoſcũq; in ueram creatoris pietaté reduxit:Cu
ius rex cá eſt:qm̃ & léges ipſas ultimas:ſuper oés tulit.Nec quidé uirtutis parté.pietaté
eé docuit:ſed oés uirtutes pietatis eé partes diffiniuit:ac declarauit.Ipſas quippe uirtu-
uide optima Moyſi documenta tes iuſtitiá(dixit)modeſtiá fortitudiné:ac ciuiũ cõcordiá:oib⁹alti⁹ ſũmope ipreſſit.Scdo
deinde ſuæ egreſſiõis áno.xii.exploratores ad terrá ꝓmiſſiõis p̃miſit:& illis reuerſus pp
murmur ppl'i:ꝓhibiti ſunt ulteri⁹ ꝓgredi.Qui ad ſolitudiné redeũtes.xl.annis ſunt af-
flicti.Iſte át moyſes ſciẽs:ad ſũmũ pħiæ cũ perueniſſet:ét dei rõſis ſecreta naturæ didicit
uñ & creationé mũdi:magna cũ theologia uenuſtate didicit & cõſcripſit: uñ & íprimis
Vide moyſi eruditionem de origine mũdi:de oi mutatiõe:alteratiõeq; reꝝ:de rationaliũ oíum natura:de uiſibili
atq; inuiſibili creatura:de aiæ ſõa.de reꝝ oium cá:de cæteriſq; oibus:q̃ ſola métis íſpe
ctiõe cõp̃hédent.ſcrutatus eſt.Veꝝ nec expers fuit naturalis doctriæ:nec de plátis om
niũ aiantium.Ipſe quoq;:quũ ſapientiſſimus eét:primus(ut Euſe. atq; Eupolem⁹ hiſto.
Alphabetum hebræorum tradũt)lras iudæis tradidit:a quib⁹phœnices poſtea accepe:deide græci a phœnicib⁹ut
ifra dicet.Eleméta át lraꝝ apud ſuos q̃ inuenit:ſunt iſta & uigitiduæ numerant lræ.ſ.

Aleph:Beb:Gimal:Daled:Hee:Val:Zai:Heth:Ted:Ioth:Caph:Lamed:Méi:Nini:Saania
Ayn:Pes:Sadich:Cof:Rees:Sin:Thaf. ¶His auté elemétis ét primus declarauit qd
eét deus:quidq; nomé dei eét:dicés.Nomé dei proprie ineffabile é:nec ét ipſa hõis mé-
Verſus pulchri te comp̃henſibile.Dixit quoq; id ineffabile & arcanũ dei nomé quatuor uocalib⁹ ſolũ
cõtineri:mõ in unũ ſint collatæ.Quod poſtmodũ quidã græcus ab hæbreis iſtructus.
His carminibus ſignificauit.dicens.

Inuictũ magnũq; deũ:nil molis habétem
Corporeæ:cũctoꝝ hominũ rerũq; parétẽ:
Dulciſſõa extollũt ſepté me caria uocũ:
Ex ſeptemq; meũ:conſtat uocabulis ipſum:
Cõpoſitũ miro ſignoꝝ fœdere nomen:

Aſt æterna chelys ego ſum:q̄ montib⁹ acta Cœloꝝ dulci reſono modulamine cãtus:
Et iccirco Moyſes iſte docuit:unum ſolú eſſe deũ. Vnde dixit audi iſrael: dñs deus tuus
unus é. Verũ poſtq̄ chriſtũ uenturũ:per figuras carnaliũ obſeruationũ: in tabernaculo
& ſacerdotio:& ſacrificiis:aliiſq; miſticis:& plurimis mãdatis:ꝓphetaſſet:& benedictio
né ſingulis tribubus in deorum cõtuliſſet:comitante eũ Eleazaro:ſũmo ſacerdote:ac le
ſu naue pricipe magno:atq; uniuerſo populo:ad monté:q uocaẽ Abarim: ex ꝑcepto do
mini:acceſſit. Ibiq; ſenioribus dimiſſis:ſalutans Eleazarũ ſacerdoté:ac ipm principé ie-
ſum:dũ adhuc eis loq̄reẽ:nubes quædã ſup eũ deſcédit:& ipm in quãdam paruulã uallé
aſportauit. Obiit itaq;:Moyſes iſte:anno ætatis ſuæ cẽteſimo & uigeſimo: unde & uni-
uerſus populus eũ triginta dieb⁹ luxit:plãctu magno:ut habeẽ. Deuteronomii ultimo:
Et cũ apud oés habitus ſit ſãctus:ei⁹ feſtiuitas ſecũdo nonas ſeptembres celebraẽ:Supa
uit auté Moyſes hic oés ſapiẽtia:qui unq̄ ullo tp̄e fuerunt:Eo ꝙ q̄cũq; intelligeret:op- Vide
time utereẽ. Erat q̄ppe ad ſingula geréda nimis idone⁹:ai maximi:& robuſti corpis:atq; moyſi
arcu ſagittandi:piriſſimus:Terunt eũ longũ fuiſſe hominé:flauũq;:canum:ꝓlixiore ca- excellẽ
pillo:ac barba:& deniq; ſtatura:& facie dignitatis pmagnæ:Nec ullus unq̄ illi ſimilis fu tias &
it:cui dominus facie ad facié loquereẽ:nã quæcũq; loqui cogitabat:deus putabaẽ in eo corpo-
audiri:Ipſe namq; primus oium diuinas leges litteris explanauit:ſeu explicauit. Et libro ris ha-
rũ ueteris teſtaméti auctor primus extitit. Quoniã diuinæ hiſtoriæ coſmographiã: in bitum
quinq; uoluminib⁹ edidit:quæ penthatheucus appellaẽ:Diciẽ aũt:a pẽtha græce:quod
latine q̄nq; diciẽ. & Theucos uolumé:eo ꝙ q̄nq; uolumina libroꝝ ediderit: Quoꝝ pm⁹
Geneſis uocatur:eo ꝙ in eo exordium mundi & generationes conſcribantur.
Exoduſq; ſecundus:quia in eo exitum populi:iſrael ex ægypto digerat.
Leuiticus tertius inſcribitur:ꝙ leuitarum miniſteria & uictimaꝝ diuerſitaté exquirat.
Numerorum quartus eſt. eo ꝙ egreſſæ tribus de ægypto in eo dinumerentur:& quadra
ginta menſiones deſcribunẽ. Deuteronomium liber:quintus diciẽ: ꝙ latine ſecunda lex
diciẽ:ſeu appellaẽ. Et ob hoc quidã aberrãtes duas eſſe leges:dicere uoluerũt; unã adeo
datam:quæ in q̄tuor ꝑcedentibus contineẽ. Aliã a Moyſe:hoc in libro collatã:Et forte
hoc eos mouit:ꝙ in libro Numeri diciẽ. locutus eſt dominus ad Moyſen: In hoc uero
loqutus é Moyſes ad omnem Iſrael:Sed notandum:ꝙ nõ ob aliud liber iſte:ſecunda lex
diciẽ:niſi q̄a ea quæ in ꝑcedentibus dicta ſunt:etiã in iſto iteranẽ. Vita itaq; Moyſi:& fi-
3686 1513 nis:e libris diuinis:ac Ioſephi:excerpta:a nobis:hoc modo declarata ſufficiat.
¶ Acheres pharao decimus ex dynaſtia Diapolitãorum:anno octuageſimoprimo uitæ
Moyſi:patriæ eius chenchre:cum ſexcentis curribus:ac ducentis milibus peditib⁹arma
3689 1510 tis in mare demerſo:ægyptus regnare cœpit:& octo annis regnauit.
¶ Echyreus:q̄ntuſdecim⁹ Sicyoniorum rex. Maratho patre ſublato: tertio egreſſionis
populi iſrael anno:Sicyonis regnare cœpit:& regnauit annis. 55.

MITHILENA CIVITAS IN ASYA MINORI.

¶ Mytilene: Aſyæ minoris ciuitas: memoratu quidem dignaꝫ Mytilena: Macharei filia cognominata:his téporib⁹: Euſebio teſte. a Xãto Tryopa: i leſbo iſula:cõdita fuit:a qua poſt modũ & ipa iſula Mytilena nomé accepit. Ioãnes aũt Bochatius:l. 4. Genealogiæ deoꝝ: dicit eã a quodã Milleto: Solis filio: primo conditã:& a ſuo noie Militené fuiſſe noiatã: ſed poſtea; mutatis lr̃is: ex Militene: Mytilenã dictã. Hæc nãq; in ægeo mari:ſita eſt:Quæ & rebus omnibus refertiſſima perhibetur:Hæc poſtmodum duos portus habuit;multaꝫ:: tum triremium:tũ aliaꝝ nauiũ capaces:In qua Xãthus ipſe primo habitauit:poſt coles; deinde

Perſarum imperium ſubiit:poſtea Macedonum:deinde Romanorum:Poſtremo quum
ſub Græcos illi uaria eſſet fortuna:& Caloianes:Cōſtātinopolitanus imperator:a Cao-
thacuſino armis pulſus eſſet:ope Franciſci Gatheluſi Genuenſis: imperiū recuperaſſet:
ea urbs:cum tota inſula:ob gratitudinem:auxiliatori tradita eſt: ac etiam eius poſteris:
ſub quibus perdurauit:uſq; ad annum domini ſexageſimumquartum ſupra mileſimū
ac quadringenteſimum: quo anno Mahumetus Othomanus:turchorum imperator:ip
ſam urbem:& inſulam:cum maxima humani ſanguinis effuſione:inuaſit: cœpit:& diri-
puit:ac de ea triumphauit: Cuius animas omnes in Aſyam tranſportauit: In ea quippe
inſula quinq; poſtea condita fuerunt oppida:ut Pomponius teſtatur: uidelicet: Antiſa:
Pyra:Creſos:Cirana:& ipſa Mytilenes:quam Seruius Methynam uocat: quarum ager
præcioſſimum uinum gignit.De quo Virgilius.2.Georgi.
Non eadem arboribus pendet uindemia noſtris.
Quam Methymneo carpit de palmite leſbos. Ex hac quippe urbe: multi ſingulares
prodiere uiri:E quibus Pythacus unus ex ſeptem ſapientibus fuit. Alceus poeta:& eius
frater Anthimenides:& Sapho poetrix:Dyophanes orator:ac Theophanes rerum ſcri-
ptor:& alii multi:Granaus ſecundus Athenienſium rex:anoo ſexto egreſſioois populi 1507 3692
iſrael ex ægypto:patre ſuo Cæcrope mortuo:Atheniēſibus regnare cœpit: & regnauit
annis.9.Hic Attis genuit filiam:ex cuius quidem nomine: Attica terra nominata eſt:ut
ſupradictum eſt:Hæc inter Macedoniam & Achayam eſt conſtituta: quæ uera dicitur
Græcia:Cuius duæ ſunt partes:Boetia.ſ. & peloponeſus:quam Turci ſuperioribus an-
nis:ſuo ſubiecere imperio.

¶Chrotopus:octauus Argiuorum rex:& ipſe eodem anno ſuis regnare cœpit. & regna
uit annis.21.

¶Italiæ regni principium.

¶Ianus:cognominatus deus:ac deorum pater.uir utiq; phuman⁹:& bonus: ac præcipu
us hoſpitalitatis cultor:hiſdem temporibus:ex orientalibus partibus ueniens: primus
omnium in Italia noſtra regnare cœpit:ſed nec quantum regnauerit conſtat.Is inter cæ
tera ſuæ maximæ uirtutis opera:Saturnum cretēſem rege.:a Ioue filio:regno pulſum:
atq; fugatum:non modo benigne ſuſcepit:uerum etiam cum eo regnū partiri uoluit.
Ipſe autem Saturnus:quum in maxima trepidatione:& miſeria eſſet conſtitutus: ac ui-
ribus omnino deſtitutus:ad ianum hunc ſqualidus cōceſſit:& ſuam illi in fœlicitatem:
cum lachrymis.expoſuit: atq; ab eo miſericordiam expoſtulauit:Quib⁹ lachrymis per-
motus ianus:in primis cognita:hominis dignitate:atq; uirtute: cum eo regnum omne
diuiſit:eumq; bono animo eſſe ſuaſit:Qui de cōmuni conſilio. Ambo:in ſignum regni
diuiſi:ſingula condidere opidula.Saturoiam.ſ.& ianiculum:Quas obres:quum concor-
des una regnareot:aurea dixerunt:eorum fuiſſe ſæcula:eo q; libera tunc eſſet omnibus
uita:nemo tunc alteri obnoxius:nullum furtum:nullaq; letigia. Quamobrē: reſpectu
futurorum ſæculorū.illa utiq; aurea dici poterant ſæcula: ipſe enim ianus: eū uidiſſet
Saturnum huiuſmodi homioum uitam in melius redigiſſe:ſtatimq; nuſquam eū com-
paruiſſe:excogitauit(ut Macrobius refert)hooorem Saturni:eius eſſe augmētū: ac per
hoc:terram omnem:quam ſibi contulerat:ad perpetuam ſui memoriam:Saturniam no
minare conſtituit.Deinde aram:& ſacra:tanq̄ deo:eidem condidit: quæ Saturnalia ap-
pellauit.iuſſitq; eum obſeruari:maieſtate religionis:quaſi uitæ melioris auctorē. Hunc
autem & opinio hominum:poſt mortem:inter deos rettulit:quem poſteritas etiam in-
terpretata:ipſum quaſi mundi:aut cœli:aut Anni:ſiue menſium: ianuā apellauit:cui eti-
am ianuarium menſium dedicarunt.eo q; menſis ipſe principium & finem anni reſpici
at. Vnde & bifrontem eum depingere conſueuerunt.

¶Ianos tamen ſeptem fuiſſe:auctores affirmant.Quorum primus Ianus bifrons:a ſapi
entiæ magnitudine dictus:Noe filius fuit:qui cum ipſo in italiam ingreſſus eſt: Secun-
dus bicorporeus ob corporis magnitudinem:qui fuit filius Iapheth:filii Noe:Húc qui-
dam dicunt Ianiculum condidiſſe:a quo Ianiculus mons nomen accepit: De iſto Ioſe-
phus ſcribit.q; Iapheth duos genuit filios:Ianum.ſ.& Medum: Tertius dictus Ianus in-
ſubres:filius Tubal:filii Iapeth:quem uolunt Mediolanū conſtruxiſſe in ſubria: a quo
(ut Papias ſcribit)ianuarius menſis:Quartus hic.qui ſecundum Macrobium:dictus eſt

Ianus:pater.i.deoꝝ deus:Quintus Ianus qrinus ab haſta querna:quaſi bellorum potentiam habens.Sextus Ianus græcus:qui fuit Iouis filius: qui cum Saturno in Italiam intrauit:Septimus Ianus troyanus:qui Genuam urbem maritimam:in lyguria ampliauit.

¶ Italia itaq; noſtra:huius Iani ſedes:& regnum eſt prouincia omniū totius orbis celeberrima:quæ ad nomen a Bobus prius habuiſſe exiſtimatur. Vnde etiā Plato i Thymeo id confirmare uidetur:cū Thauros uocaret Italos:a quorum multitudine: pulchritudineq;:atq; fœtu:italiam dixerit.Eſt autem hæc inclita prouincia: in forma cruris poſita: inter Adriaticum: & Tuſcum mare:ſiue ſuperum : & inferum : & a iugis Alpium : dorſoq; Apenini montis porrecta:ſe paulatim attollens:uſq; ad Reginum uerticem:& littora Bruciorum extenditur: in ultimoq; ſui:in duo ſcinditur cornua . Quorum alterum Ionium ſpectat mare : alterum uero Siculum : in extremitate Rhegium habens oppidum:Eius autem longitudo ab Auguſta prætoria : quæ in Alpium fine uerſus occidentem eſt conſtituta : & per Romam : Capuamq; porrigitur : uſq; ad oppidum Rhegium: (Solino teſte)decies centena: & uiginti paſſuum milia colligit : latitudo uero quadringenta & decem : ubi eſt maior latitudo : Vbi uero minor : Centum triginta ſex .Vniuerſæ autem ambitus tricies centena.lviii . milia complectitur : umbilicum eius in agro Reatino eſſe: Varro auctor eſt.Hæc quippe:pro temporum diuerſitate:uaria ſortita eſt nomina.Et in primis dicta eſt Heſperia:Athlantis fratre. Deinde Oenotria ab Oenotrio Sabinorum rege: unde & Virgilius in primo æneidos:

Italiæ omnis lōgitudo & latitudo

Eſt locus:heſperiam graii cognomine dicunt &c.

Poſtremo dicta eſt italia:ab Italo Siculorum rege : qui ſuo relicto regno :uenit ad hæc loca:in quibus habitans regnum conſtituit.Demum lombardia a longobardis:ut infra loco ſuo dicetur:Hæc quippe illa eſt celeberrima prouincia: Diis ſacra:ubi maxima eſt locorum ſalubritas:ac cœli temperies:ubertas Soli:aprica colium:opaca nemorum:ubi tanta eſt frugum uitium:oleaꝛumq; fertilitas:amicti uitibus montes:atq; ut ueteres dixere:ſummum liberi patris cum cerere certamen. Hinc bellatores equi:nobiliſſima pecori uellera:In hac ſunt auri & argenti:& omnium pene metallorum fodinæ fertiliſſimæ:infinitiq; calidiſſimi fontes:diuerſis ægritudinibus remedia ſalutaria præſtantes. Hæc quippe prouincia:in.xviii.ſubdiuiditur regionibus : ſiue inſulis : Quarum prima eſt liguria : Ethruria :latina : picenum : ſeu Marchia : Romandiola : ſeu Emilia : umbria ſeu ducatus Spoletanus:lombardia: Venetia : Marchia trauiſina : forumiulii : Hiſtria : Aprutium : nunc Apulia : Campania:nunc laboris terra : Calabria : Brutii.in his autem regionibus omnibus:aliquando ſeptingentas fuiſſe ciuitates.iginius q: de italiæ urbibus ſcripſit:refert: ſed Blondus flauius foroliuienſis : hiſtoricus : diligentiſſimus: facta per ſingulas regiones dinumeratione:dicit tantummodo ducentas ſexagintaquatuor:quæ Epos habere dicūt . Habet italia noſtra tria maria præcipua:uidelicet Adriaticum : & liguſticum : Suntq; in ea famoſi lacus quindecim : quorum nomina ſunt: Ampſantus apud lucanos : qui lætales euaporat odores. Secundus Arcinus: haud longe a Roma : Tertius Auernus:in Campania: poetarum carminibus celebris : Quartus Benacus:inter Brixianos:& Veronenſes:ex quo Mincius effluit fluuius: Quintus Clitumus in umbria : Sextus Eupilus in agro Mediolanenſi: ex quo lambrus progreditur: Septimus Fucinus : qui & Marſinus : apud Marſos . Octauus larius prope Comum urbem:ex quo Abdua amnis profluit . Nonus lucrinus in campania : Decimus Regilus in agro tuſculano:Vndecimus Sebinus inter Bergomenſes noſtros: & Brixienſes diuidens:Ex quo Olius affluit fluuius:Duodecimus:Tarecinus:apud Tarentum urbem:Terciuſdecimus Tranſimenus:inter Peruſiam:& Corthonam diuidens: Quartuſdecimus Verbanus:ſeu lacus maior:in agro Mediolanenſi:ex quo Tycinus limpidiſſimus fluuius profluit : Vltimus Vulſinus:in tuſcia:martyrio ſanctæ Chriſtinæ uirginis īſignis:ab oppido uulſino ſic nominatus. Vrbes itaq; celeberrimas atq; uiros i omni genere uirtutū præſtantes: & præclara eorum facinora: ſi nunc uoluero recenſere maius mihi uolumen exurget:q̄ ipſe decreuerim : Pleni ſunt libri omnes: italiæ noſtræ laudibus nec eſt:uel mediocriter doctus:quem eius laudes effugiant.quæ non ſolum humanarum rerum:ſed & etiam diuinarum mater habita eſt.

Ciuitatū Italiæ numerus

Maria Italica

lacus .15.

GENVA VRBS MARITIMA.

Genuã : maritimam ur-
urbem : quã
noſtro ſæcu
lo Januã:uſi-
tatiori uoca
bulo: appel-
lamus:his tẽ
poribꝰ(ut ñ
nl'is placet)
in Liguſtici
maris littorẽ
a quodã Ge-
nuo : Satur-
ni regis filio
conditam:&
hoc nomine
cognomina
tã : fuiſſe di-
cunt.Alii au
tẽ:ut Paulus
peruſinus hi
ſtoricus:a Genuino:uno ex phætontis ſociis cõditam dicunt.Refert etenim idem paulꝰ
quod dum phæton:ex ægypto:in liguſticum mare deueniſſet.Genuinum:unum ex eius
ſociis:nauſea maris debilitatum:cum parte nauium ad cuſtodiam littoris dimiſiſſe:Qui
acolis loci ſemiſiluestribus:ſibi iunctis: Oppidum condidit:& Genuam:ex ſuo nomine:
eum nuncupauit.Alii quoqꝫ a Iano prædicto:Italorum Rege conditam aſtruunt.Et de-
inde:poſt Troianum excidium:a quodam iano:troianorum principe : ampliatam:ubi &
ipſiꝰ Iani bifrontis Idolum primũ coli cæptum eſt. Cuius ſigilli inſcriptio ſic haberi di-
citur.Griffus ut has angit:ſic hos Ianua frangit.Hæc itaqꝫ celeberrima ciuitas:totius ly
guſtini ſinus Emporium:ac lombardiæ ſimiliter totius Ianua:eſt . Quãuis non deſint:q
eam:ea de cauſa:uel a Genu id nomen ſumpſiſſe credant :quum in Genu Italiæ fuerit ſi-
tuata.Quæ quidem ciuitas:a quadrigẽtis ãnis q̄maxie:maximũ habuit icremẽtũ:quõ an
tea haud magnũ eſſet oppidũ:unde & igẽtes nacta uires:& portu: & edibꝰ ſupbiſſimis:
ac reliqs i oi generẽ magnaꝶ urbiũ ornamentis:nũc uſqꝫ(præter Venetias)cæteras italiæ
maritimas ſuperet urbes : Quæ qdẽ adeo naualis belli pitia excelluit: ut annos multos
maris impio ſit potita:& pyrataꝶ abſtulerit latrocinia:Ipã nãqꝫ cũ i pmis Romanis græ
ciſqꝫ impatoribus amiciſſima haberet:& eſſet:ab Hãnibale pæno:pmo poenitus diſſipa
ta cũ fuiſſet:a cornelio Seruilio cõſule:(ut Liuius refert)p Lucẽtiũ impatorẽ ſuũ iſtau
rata:& illuſtrata fuit.Verũ quũ poſt aduẽtũ chriſti:a Barbaris multas direptiones:& ua
ſtationes:ſuſtinuiſſet : diu i augmẽtum ſui haud reſilire potuit.Ipſa autẽ poſt apoſtolos:
cũ ſtati ſacrũ chriſti Euãgeliũ ſuſcepiſſet: ſẽp in eodẽ icõcuſſa pſeuerauit : & nulla unq̃
iſidelitatis:ſeu hereſeos:labe maculari potuit . Eiꝰ deĩde res nũc pſperæ:nũc aduerſæ:p
multas manꝰ poſtea diu actæ referũt. ſed pmaxie nr̃o ſæculo:pp ipius(ut ita loquar)di
ſcordiam: aduerſã nõ mõ ptulit fortuna:ſed & pp ipius creberrimas mutatiões:& oriẽ-
tẽ & occidẽtẽ uniuerſũ i admirationẽ traxit:Nã poſt lõgobardoꝶ reges : & Carolũ ma-
gnũ:eiuſqꝫ filios:plurimã ciuiũ ſuoꝶ ſuſtiuit tyrãnidẽ:pp q & pegrios dños ſibi ſup idu
cere aliquãdo neceſſariũ fuit.Quæ ſic auxilio:cõſilioqꝫ:dſtituta.eiꝰ ipiũ lõge lateqꝫ diffu
ſum:pene totum iam amiſit:Peram etenim in primis urbem: conſtantinopoli oppoſitã:
deinde Mytilenem inſulã Famaguſtam totius Cypriæ Inſulæ columẽ:Capham in Thau
rico cheroneſo : olim Theodoſiã nũcupatã : aliaſqꝫ græcanas urbes plurimas : a Turcis
aliiſqꝫ gentibus ablatas:pdidit:& tributarias fecit. Atqꝫ alia pmulta incomoda:& dãna:
pp ipiꝰ potiſſimũ diſcordiã ptulit:q̃ quotidie: certiſſimo argumẽto:uideri poſſũt i hac

aliquando ſanguinẽ e terra ſcaturiſſe comptũ eſt. Ex hac quippe ꝑſtantiſſima urbe cõplurimi illuſtres: in oi genere: emerſere uiri: e quibꝰ Syrus: ipius urbis p̄mꝰ Epũs: ſctiſſimꝰ fuit. Deinde Innocẽtius quartꝰ: & octauꝰ põtificos maximi: Adrianꝰ qntꝰ: Nicolaꝰ qntus. Habuitqꝫ ea ciuitas etiã nũc extãtes ĩnumerabiles pene ſctẽ romanæ eccl'iæ cardinales. Alii quoqꝫ multi belloꝝ naualiũ Impatores: & pugiles audaciſſimi: q potẽtiſſimos reges: & potẽtatꝰ (ut infra diceť) ſtrauerunt ſibiqꝫ ſubdiderũt ex ea ꝓdierunt urbe. Multi etiã circa res ciuiles circaqꝫ p̄hiam: atqꝫ artes liberales clari emerſere: Ornatur hæc ciuitas duobus in ꝑcialibus theſauris: Cineribus ꝑcurſoris domini: & Catino Smaragdino: q ĩ cena azimoꝝ: cũ diſcipulis: dño appoſitꝰ fuit: quo nihil carius: nihilqꝫ ꝑcioſius haberi poteſt: Pro quibus duobus: nulla eſt ciuitas: quæ poſſit cũ hac inclita Genueñſi urbe: his in rebus: de fœlicitate gloriaqꝫ contendere:

1505 3694 ¶ Thelegonus: horis paſtoris filius: ab Inacho: athenienſiũ rege: ſeptimꝰ: ſexto ꝑncipatꝰ Moyſi anno: athenienſibꝰ regnare cœpit: & regnauit annis. 9.

1497 3702 ¶ Amphytrion: tertius Athenienſiũ rex: & ip̄e qntodecimo ꝑncipatꝰ Moyſi: Athenienſibꝰ regnare cæpit: &. 10. annis regnauit: An iſte Alcei thebãi filius fuerit ignorať: eo qꝫ dicať lemnã: electrionis filiã: ex Lyſidice formoſiſſimã: habuerit uxorem: a Ioue amatã. Ex qua Herculem genuit filium: qui non nunq̃ a marito matris amphytrionides: a poetis dicitur: ſicut Helena: a Tyndaro: Tyndaris: quæ Iouis ſimiliter filia fuit.

1490 3709 ¶ Chore hebræus: ex leuitarũ genere natus: Moyſi Sororius: uir quidem nobiliſſimus: ac ingẽti facultate locupletatꝰ: & ad dicẽdũ facũdiſſimꝰ: hoc ãno: q eſt uigeſimꝰ ſecũdꝰ ꝑncipatꝰ Moyſi: ob ſeditionẽ: & cõſpirationẽ in Moyſen: & Aarõ factã ex dignitate Sacerdotii: a dño turpiter: cũ trecẽtis iterficiť: ut patet Numeri. 16. ca. Quippe cũ aĩaduerteret ip̄m Moyſen: cognatũ ſuũ: in ſolio maximi honoris cõſtitutũ: Inuidia pmotꝰ: cõtra eũdẽ murmurať: & ſuo honori detraheť: nõ extimuit dicẽs illũ nimiũ fore crudelẽ: & ãbitioſũ: & eas obres: q̃dã calliditate aſſeruiſſe: ſe deũ uidiſſe: qꝙ cõtra ius: faſqꝫ: fratri ſuo Aarõ: Sacerdotii dignitatẽ cõtuliſſet: nõ oĩbus quidẽ ppl'i ſuffragiis: ſed auctoritate ꝓpria. Affirmabat p̄terea: qꝫ ſi ip̄a dignitas alicui ex tribu leui erat cõferẽda: qꝫ ſibi debebať: tanq̃ iuſtiori: ac forma: & diuitiis: ꝑſtãtiori. Si uero maiorẽ tribũ expoſtulaſſet deꝰ: certe Tribui Rubẽ cõferri debuiſſet: uidelicet Dathã: & Abirõ: accipe debuerãt: tãq̃ dignitate: & facultate: digniores: & ſublimiores. Hæc itaqꝫ chore blactrãs: nitebať ip̄am dignitatẽ: ppl'i fauore: ſibi uẽdicare. Quibꝰ quidẽ uerbis: cõcitatꝰ ppl'us: parũ abfuit: qn Aaron dignitate ꝓuaſſet: in hanc quippe ſententiam ducenti & quinquaginta ex primoribus iſrael uiri: conuenerant: ut oĩno Aaron ab ea Sacerdotii dignitate ſũmouerent. Eo item in tumultu populus Moyſen lapidare uoluit. At Moyſes: uir ſanctus: licet populũ turbulentum contra ſe uenire cerneret: minime extimuit. Sciens itaqꝫ fratrem Aaron: dei uoluntate: ad id dignitatis faſtigium fuiſſe euectum: uniuerſum populum ad contionem conuocauit. Quibus in unum congregatis: Moyſes: eleuata uoce: omnibus aſtãtibus: & audientibus: dixit chore & ſuis complicibus. Non enim Aaron frater meus o uiri Iſraelitæ hanc dignitatem: mea gratia: ſortitus eſt: ſed diuino mandato. Quare o chore: uiriqꝫ cæteri: moneo & hortor: ut a ſeditione & murmure quieſcatis: uerum uobis omnibus: qui hanc Sacerdotii dignitatem tantopere exquiritis: præcipio: ut mane unuſquiſqꝫ: cum thuribulo ſuo: igne repleto: ac Thymiamate: huc adeſſe uelitis: Sed tu chore: uir peſſime: qui huius ſeditionis: & coniurationis auctor extitiſti: expecta pro hac tua ambitione: dei iudicium: atqꝫ ſententiam: Altera itaqꝫ die: uniuerſis iudæis in unum: ad huiuſmodi electionem: & ſpectaculum: congregatis: Moyſes aduocauit uniuerſos: qui de dignitate ſacerdotali contendebant: ut probationem de ſacerdotio aliquã facerent: ut ppl'us intelligeret: cuius dñs ſacrificium ſciret: ac illũ ſacerdotio præponere poſſent. At Aaron & Chore: cũ trecentis uiris: ante tabernaculum conuenientibus: Moyſes omnes cum thuribulis benedixit: ac ſanctificauit. Quibus ſanctificatis: repente tantus effulſit ignis: quantus ullus unq̃ opifex excitare poſſet: quo quidem igne illico chore ſimul: cum trecentis uiris: a deo exuſtus eſt: adeo ut nec aliquorum corporum ueſtigia alicubi uiſa ſint: Aaron autem pontifex cunctis cernentibus: obuiam iuit furentibus flammis: & ſuo accenſo thuribulo: dei iram cohibuit. Ipſe quidem tanq̃: ue

rus ſummus Sacerdos:inter mortem & uitam ſtare uoluit.Eam obrem Ignis ille nec ul
tra procedere auſus eſt. Dei itaq́ potentiam:Serui præces:atq́ charitas:ipedire potuere.
¶Dathan autem:& Abyron:uiri hebræi:ex Tribu Ruben ꝓgeniti:hoies inter ſuos po-
tētiſſimi : & ipi:hac eadē tēpeſtate:pp eoꝝ blaſſemias:ab terra:dei Iudicio:abſorti ſūt.
Nā & ipi:cū ſupradicto chore:peſtifero uiro:contra Moyſen:& Aaron: eo pp Sacerdo-
tii dignitatē:turpiter cōſpirauerāt:Sed & ipi ante tabernaculū a Moyſe cōuocatis cun-
ctis aſtantibus:Moyſes genibus aduolutus: hanc orōnem ad dominum fundens.dixit:
Tu domine deus Iſrael:qui iuſtus es:& tuum ſemp Iudiciū uerum eſt: obſecro fac ſup
hos aptum Iudicium prouenire:qui ita erecta ceruice:contra tuā gloriā uenire præſum
pſerunt:ita ut non communi morte: ex hac uita pertranſeant. Ad cuius præces eueſti-
gio terra adeo commota eſt:ut aperta:eos deglutiuerit.Quibus ſic exterminatis:confe
ſtim:ea terræ apertio ſuper eos reducta eſt:& reintegrata:ac ſi nihil horū quæ dicta ſūt
unq̄ factum fuiſſet:atq́ ita illi blaſſemi:tali iudicio:periere:ut habetur Numeri.16.
¶ Vitulum autem conflatilem aureum: hiſdem temporibus: hebræi:ad inſtar erroris
Aegyptiorum:quibus Buſiridem adorabant:ſibi confecerunt: & adorauerunt. Quam-
obrem iratus dominus:ex ipſis confeſtim quatuordecim milia & ſeptingentos uiros in
deſerto percuſſit & exterminauit:ut habetur Numeri.17.
¶Iuppiter:eius nois tertius: Saturni regis ex ope uxore filius: hoc an no:qui eſt uigeſi- 1489 3710
mus ſecundus prīcipatus Moyſi:patre e regno expulſo:in cretha inſula: regnare cœpit:
ſed quantum regnauerit:non habemus: Hic:ut ſupradictum eſt: in Saturni patris uita:
cum Iunone ſorore:eodem partu:editus fuit:qui mox:a matre in Idam montem crethē
ſem alendus tranſmiſſus eſt:ibidemq́ curetibus religioſis comendatus:uariæ tamen de
ipſius enutritione feruntur ſententiæ:ſed omnes in hanc conuenire uidentur: ꝙ melle
tantum fuerit nutritus. Qui: quum adoleuiſſet(ob captos parentes)cum Tytanis bel-
lum durum habuit:& eos liberauit.Inde haud multo poſt:etiam patrem e regno expu-
lit:eo ꝙ comperiſſet ipſum:ſuæ uitæ inſidiari:Et hinc illi bellum:cū Gigantibꝰ:confe-
ctum fuiſſe:quos ſupatos:montibus ſuppoſuit.Deniq́ orbe ſibi ſubacto:impium cum
fratribus partiri uoluit.Dato plutoni fratri infernorū dominio:& Neptuno maris:ſibi
Olympo reſeruato. Et cū iam diu antea Iunonem:ſororem ſuam:in cōiugem ſumpſiſ-
ſet:ac filios plurimos ex ea ſuſcepiſſet:ac Rex potētiſſimus factus fuiſſet: Vt erat uir
admodum gloriæ cupidus:eam plurimum ambire cœpit:& nō minus aſtutia:q̄ uiribus
& laudes humanas:& diuinos honores ſibi acquirere ꝓcurauit.unde & tēpla plurimis
in locis ſibi ipſi conſtruxit:ac ſuo nomini dicauit. Et eam obrem:in quācunq́ regionē
acceſſiſſet:& Reges principeſq́ populorum hoſpitio:& amicitia:ſibi copulabat: & quū
ab eiſdem digrederetur:inter cætera imperabat:ſibi templū ædificari:Atq́ ita:hac aſtu-
tia:factum eſt:ut Iuppiter hic ſibi diuinum honorem: in Græcia acquiſierit: cum qua-
dam religione connexum: Plurimi etenim reges eidem obſequi uolentes: ob nominis
ſui gratiā:etiā annuos ritus:& feſta celebrabant.Et hoc modo Iuppiter hic:per orbem
terræ ſui cultus religionem diſſeminauit:& exemplū cæteris ad hoc imitandum dedit.
Vide Et quantūcumq́ Iuppiter hic:circa honores ambitioſus nimium eſſet:libidinibuſq́ in
bona q̄ temperanter deſeruiret:multa tū bona: & utilia humanæ uitæ adinuenit: ac mala pluri-
Iuppi- ma ſubſtulit:& inter cætera ab hoium moribus conſuetudinē comedendi carnes hūa-
ter hic nas amouit:quibus:illo tēpore:ueſcebanť.Eum quippe aiunt plurimum corpis robore
fecit & animi uirtutibus :ualuiſſe:ac ſūmope ſtuduiſſe:ut & impii puniren ť: & probi ſūmis
afficerenť beneficiis:Et q̄q̄ pp eius ſingularē corporis ſtrenuitatē:ac incōparabilē mē-
nota tis elegantiā:Rex celeſtis ab oibus dicereť. nihilominus adeo ab Europa pulcherrima
pulchř Iuuēcula demētatus fuit:ut poſt eā mugire:thauroꝝ more: coactus fuerit:atq́ ita hūc:
quē bonitas uirtutū:ſup aſtra extulerat: fœmia brutis cōparaſſe uiſa eſt; Demum itaq́
Iuppiter hic:poſtq̄ uniuerſā terrā qnquies circuiſſet:& oibus amicis:atq́ cognatis:ſuis
impia diuiſiſſet:leges moreſq́ hoium cōpoſuiſſet:ac alia multa bona feciſſet:quibꝰ qui
dē immortalē gl'iam:memoriāq́ ſempiternā:adeptus eſt:ætatēq́ peſſime & turpiſſime
actam:in Cretha uitā cū morte cōmutauit:& ad Deos(ut multi delirant)abiit cuius fu
nus Curetes:curarūt,Crethenſes itaq́ ſuū Iouē poſtmodū aſſeuerantes;Sepulchrū eidē

magnificum extruxerunt:quod apud ſe diu oſtenderunt: Ea propter Græci omnes ipſum poſtmodum mundi mentem fuiſſe dixerunt:quæ:uidelicet:in ſe ipſa mundum cōtinens:produxit. Vnde & Orpheus in ſua theologia:de eo ſic tradidit:dicens. Error græcorum

Iuppiter altitonans ante omnia ſæcula primus:
Iuppiter extremus longa eſt poſt ſæcula mundi:
Iuppiter eſt ſummus uertex: atq; infima planta:
Ipſe æternum ſemper ſimul eſt:ac totus ubiq;
Terra fundus.
Sidereæq; domus rex eſt:& Iuppiter ipſe
Principium atq; ortus rerum:uis una:deuſq;
Vnus omnipotens:regali in corpore cuius
Singula ponuntur:tellus:unda:ignis & aer:
Nox ſimul atq; dies:ſapientia primaq; origo.&c.quæ ſequuntur fabuloſa.

¶Garamas:Apollinis filius(ut Rabanus in lib. de origine teſtatur) his temporibus: in Aethiopia imperans:oppidum ex ſuo nomine:non ignobile:ea in regione cōdidit:quod Garama nuncupauit. Is eſtu & ſterilitate delectatus:ea in regione : ubi Sol omnia perimit:ſedem delegit:atq; ſuum imperium conſtituit:& populos a ſe:Garamantes appellauit:Hi năq; in lybia conſtituti:hominum conſortia penitus diffugiunt: tanq̄ imbelles: & inermes populi: Qui nec priuata contrahunt matrimonia:ſed omnibus licet uenere uti.Garamantes nihilominus:alii Nilo amni proximi ſunt:qui econtrario fortes: & audaces:referuntur:qui terram nudi arant.De quibus Lucanus. Garamantes populi
Non ſuper arantem meroem cancriq; ſub axe.
Qua nudi Garamantes arant. Ibidem eſt fons mirabilis:qui:ut Solinus ait : alternis uicibus in die frigeſcit:nocte uero feruet.

¶Saturnus autem rex optimus:his temporibus:ab Ioue filio:e regno deiectus: & fugatus:dum diu:multumq;:ob timorem filii erraſſet:uix tandem in italia locum inuenit: quo latere poſſet.Ab Iano igitur uiro: & rege humaniſſimo : comiter exceptus : etiam ipſius regni conſors efficitur.Ea propter: Virgilius in octauo æneidos dixit. Primus ab æthereo uenit Saturnus olympo.
Arma Iouis fugiēs & regis exul ademptis:Ipſe quippe Saturnus : poſtq̄ a iano ſuſceptus eſt:non procul ab urbe latuit:ubi & Saturniam oppidum condidit: & ibidem ſui futuri regi ſedem primum conſtituit:ubi etiam rudes populos componens:primum domos ædificare:agros colere:uineaſq; plantare docuit: Antea &enim homines illi glandibus tātū ſuſtētabāt:& ſub cōtextis frōdibus degebāt.Quod Virg.ubi ſupra teſtatus ē dicēs.
Is genus indocile:& diſperſum montibus altis
Compoſuit:legeſq; dedit:latiumq; uocari.
Maluit is quoniā is latuiſſet tutus in oris: Et Ouidi.i. Metha.de eodē ſic rettulit:
Poſtq̄ ſaturno tenebroſa in tartara miſſo
Sub ioue mundus erat:ſubiitq; argentea proles:
Aureaq; ut perhibent illo ſub rege fuere ſæcula:

¶Latiū autē:Saturni huius regis:poſſeſſio:& regnū: ab euētu ſic dictū ē clariſſima Italiæ nſæ regio:cui⁹ quidē fines ſunt:ab hoſtiis tyberinis ad ſitanū ſinū:Et ē inter Etruriā & cāpaniā media:ornata:quippe nobiliſſimis ciuitatibus & populis:quā quidē regio nem perſecat tyberis fluuius:& tādē:in mare:apud Oſtiam:placidiſſimo decurrit lapſu: In qua regione condita poſtmodum fuit romanorum pōtificū:& regum:domicilium: deide Ardea:a Dane perſei matre:Terracina:poſtmodū Caieta a Nutrice Aeneæ:Et uiletre:choraq;: atq; peneſtre ciuitates: Necnon & Anania & Tybur inſignis : in qua Sybilla decima:dicta Tiburtina originem duxit ac aliæ multæ nunc dirutæ ciuitates. Hac etiā in regione eſt circeus Mons : Et Auſones populi: a quibus mare Auſonum.

¶Vulcanus autem: prædicti iouis frater:& ipſe:hac tempeſtate (q̄q̄ deformis plurimū uir eſſet)multo tamen ingenio inclitus claruſq; fuit. Hunc omnes poetæ tradunt claudicantem progenitum fuiſſe.Quam ob cauſam:illico parētes in lemnum inſulam proiecerunt:ubi & a Symiis(ut Seruius refert)nutritus educatuſq; fuit : Qui quum adole-

Vide uiſſet:adeo eximius ferri faber euaſit: ut Deorum faber appellaretur.Nam in primis:
hic uul Ioui fratri Arma & fulmina:aliiſq; Diis armamenta:contra Gigantes:miro modo : fa-
cani bricauit : fecit præterea monile hermionis: & coronam Ariadnæ : Armaq; Achillis:&
opera Aeneæ:ac plurima alia:quæ humanum ingenium exceſſiſſe uiſa ſunt. Verum tamen:ea ob beneficia:ad Deorum menſam non fuit admiſſus. Qua propter:ſupplicauit ipſi Ioui fratri(ut ſaltem. liceret ei nuptiis Mineruæ iungi)cui:quom obtemperatum fuiſſet:etiam ab eadem ſpretus fuit:Quæ omnia. Virgilius in Bucholicis tetigit.quū dixit.

Cui non riſere parentes.

Nec deus hunc menſa:dea nec dignata cubili eſt.

Habuit nihilominus uenerem uxorem: quam quom cum Marte aliquando:ſeu cum Armigero adulterantem conſpexiſſet:eos ſubtiliſſimis deuinxit cathenis:& id Diis omnibus propalauit:Hic itaq; fabrorum Deus appellatus eſt:unum tantum filium nomine Ethyopum:poſt ſe:reliquit. Pingebatur autem Vulcanus hic:tanq̄ deus Ignium : in ſimilitudinem fabri:admodum deformis:claudus in primis cum malleo in manu.

¶Lemnos autem Inſula:ad quam prædictus Vulcanus : ex Ethna monte refocillationis cauſa accedere conſueuerat:eſt in ægeo mari conſtituta. De qua Statius in quinto. thebaidos libro:ſic dixit:

Lemnius ignifera:feſſus reſpirat ab ethna.

Veſtit athos:nemorumq; obſcurat imagine pontum.

Athos autem Mons:in Macedonia: eſt altiſſimus : qui a lemno diſtat.86. milia paſſuum:qui ad hanc uſq; Inſulam(ut hiſtorici referunt)ſuam umbram protendit.

¶Erictonius:quartus Athenienſium Rex : hoc anno : qui eſt uigeſimuſquintus duca- 3712 1487
tus Moyſi:poſt Amphitrionem patrem: Atheniēſibus regnare cœpit: & quinquaginta annis regnauit. Hic quippe:cum Vulcani & Mineruæ filius diceretur:ipſis parentibus: atq; Apollini:& aliæ Mineruæ templum primum extruxit:atq; eiſdem ludos inſtituit. Hunc aiunt pedes ſerpentinos habuiſſe: ad quos contegendos(quum ad ætatem adul-
Currus tam perueniſſet,Currum primus excogitauit:dicente Virgilio in.3. Georgicorū libro.
p̄mū in Primus erictonius:currus & quatuor auſus
uentū Iungere equos:rapidiſq; rothis inſiſtere uictor:
Argēti Ipſumq;:Plinius in ſeptimo naturalis hiſtoriæ: dixit.primum Argentum inueniſſe : Et
iuentū qm̄ uir induſtrius : & de genere Deorum creditus fuit: ad regiam maieſtatem promotus eſt. De hoc autem diuus pater Auguſtinus decimooctauo de ciuitate dei:ſic inquit: templum fuiſſe apud Athenienſes Vulcani:& Mineruæ cōmune dicatum. In quo quidem compertus fuit Infans dracōe circumuolutus:Qui quum iudicio omnium Athenienſium magnum aliquando futurum uirum protenderet cum ſeruare mandarunt: eo maxime:ꝙ parentes incogniti eſſent. Iis quibus dicatum erat templum:in quo compertus fuerat:dediderunt filium. Qui tandem cum in cœlum: inter alias imagines: aſſumptus fuiſſet:Serpentarius dictus eſt.

¶Stenellus:nonus Argiuorum Rex:hoc anno:qui eſt uigeſimuſoctauus Ducatus Moy 3715 1484
ſi:ſuis regnare cœpit: & regnauit annis undecimo. Hunc:ex Caſtore quodam Equorum domitore:Argiuorumq; principe; ortum habuiſſe tradunt:qui : & cum Danao: Micenarum rege:bellum geſſit acerrimum : a quo:quum tādem ſuperatus:expulſuſq; fuiſſet:Danaus ipſe Argos tenuit:Minores uero eius:eo in regno:perſeuerauerunt:uſq; ad Euriſtheum quendam : perſei nepotem: poſt quem : peliopidæ imperium ſuſceperunt.regnante Attreo.

¶Lycaon:Tytanis & terræ filius:Archadiæq; rex:his temporibus:propter ſuam tyrannidem: peſſimamq; perfidiam :a ſuis e regno pulſus ; exul & inops : cum paucis in ſiluas fugit:& itineribus inſidiando: ex raptu uiuere cœpit : ꝙ fabulæ locum dedit : ꝙ in lupum fuerit uerſus : Inde quandam Archadiæ partem inhabitans: eam Lycaoniam: a ſe nuncupauit : quæ quidem pars : in Peloponenſo ſita eſt ; Fuitq; Caliſthonis pater:quæ in Arcton cōmutata:in cœlo locata fuit. Vnde Ouidius de Triſtibus: Quæq; Lycaonio terra ſub axe iacet. Et etiam Virgilius:in primo Georgi. claramq; Lycaonis arcton. Sunt etiam alii Lycaones i minori Aſya populi: ſagitandi uſu periti ſſimi:de qui

bus Ptolæmeus in.5. loquitur:

❡Ethiops: Vulcani ſuperioris(ut quibuſdam placet) filius: & ipſe hac tempeſtate: in Affrica maximus euaſit rex:Ibidemq; regno firmato:prouinciam a ſe habitatam: prius Etheriam:deinde Atlantiam dictam:Ethiopiam nuncupari uoluit:q̧ non paruum fuit argumentum:cum fuiſſe potentiſſimum hominem.

❡Ethiopia igitur prouincia:de qua etiam ſupra lib. 2.mentionē fecimus:ab iſto Etyope ſic appellata:eſt Affricæ prouincia:ſupra ægyptum:uerſus meridiē conſtituta:In qua plurimi monſtruoſi ſunt populi:& Draconum terribilium maxima copia: ex quorum cerebro:gemmæ extrahuntur precioſiſſimæ. Ibi hyacinctus: & Criſopaſſus inuenitur: atq; cynamomum optimum in ibi colligitur: Ferarum quoq; diuerſa genera:e quibus Gamelleopardus:collo equino:Rinoceron: de quo ſæpius Iob meminit: cui eſt color buxeus:in naribus cornu unicum habēs:Mittitq; Lycaonem lupum ceruice iubatum: & plurimis modis uarium:adeo:ut nullum illi colorem abeſſe dicant: Atq; Tragogam auem aquilis maiorem producit.Ad hanc quidē prouinciam:diuus Matheus apoſtolus: & euangeliſta:cū in ſortem prædicationis ipſa aduenerat:a ſpiritu ſancto ductus: intrepidus poſtmodum acceſſit:& ægyptum regem(poſtq̄ filium eius a morte ſuſcitauerat) cum omni domo:ac regno:baptizauit:qui in ciuitate eorum per maxima:nomine Nabdaber:regnabat:ubi & poſtmodum ipſe apoſtolus martyrio coronatus eſt.

Rinoceros
Lycaon lupus
Tragoga auis

❡Iunonem:Saturni & opis filiam:magniq; iouis ſororem:pariter & coniugem:hac ætate:in precio fuiſſe conſtat:q̧ errore gentilium regnorum:ac deorum:Regina dicta fuerit:& propterea poſt mortem ipſam regnorum:& diuitiarum:fecerunt deā:ſicut & coniugii:uelut Virgilius ſcribit:dicens.Iunoni ante omnis cui uincla iugalia curæ. Et ideo parturientibus eam præeſſe uoluerunt.Inſuper & illi inſignem currum:& arma bellica: attribuunt.Ipſi quoq; tanq̄ reginæ excellentiſſimæ Nymphas pediſſequas quatuordecim aſcripſerunt:ut in eius perſonam: Virgilius dixit. Sunt mihi biſſeptem: præſtanti corpore nymphæ:In cuius etiam tutelam:pauonem auē dixere:cuius caudæ: dicit Ouidius:eam Argi:paſtoris ſui: a Mercurio occiſi:occulos apposuiſſe:Hanc quippe: præter Iunonem:& reginam:multis nominibus uocant:uidelicet Lucinam: Matronam: Curitim:Deam Martem:Fluoniam:februam:interducam: Donducam: Vnxiam populoniam:& Proſerpinam:Eamq; fingunt:comeſtis lactucis ſilueſtribus:Hebem filiam concepiſſe:ſic & flore percuſſo Martem:Ex ioue uero multos filios.Qua poſt mortem:inter deos relata: Sami:nobiliſſimum ei Templū cōſtruxerunt.In quo & eius ſimulachrum in habitu puellæ nubentis erexerunt: Vbi & eius anniuerſaria: Sami ciues ſui: eo in templo:nuptiarum ritu:ſingulis annis:celebrare conſueuere:quom apud Samos ipſa iuno nata:& educata:atq; ioui nupta fuiſſet: Vt cantatiſſimi dixere poetæ.

Nomina uaria Iouis

❡Samos autem quæ & Samotracia:huius iunonis patria:eſt inſula in ægeo mari: prope Thraciam poſita:oliuetis quidem admodum fœcunda:in colis frequens: & nobilibus:plurimum celebrata.Vbi primum quædā fictilia uaſa:quæ & Samia appellata ſūt: dicūtur facta: Hac quippe in iſula nati ſunt Pythagoras:& ſexta Sybilla:quæ de chriſto hæc præcinit dicens.Tu enim ſtulta iudæa deum tuum non cognouiſti:immo cum felle potaſti:ac ſpinis coronaſti.

❡Hercules Argiuus:non magnus ille thebanus:de quo loco ſuo dicemus: Athlantis.ſ: imitator:his temporibus:Aug.teſte:floruit. Hunc Euſebius Deſonaam cognominatū fuiſſe dixit.eo q̧ Aſtrologiam:ex Athlantis dogmatibus:acceperit: propter q̧ fictum fuit:ipſum cœlum ſutinuiſſe humeris:ab Athlante ipſo ſuſceptum:Qui:quum ea in diſciplina admodum ſtudioſus eſſet:audita Anthei Affri fama: q̧ in omni ſcientia clarus haberetur:confeſtim:ut eius eruditionem experiri poſſet:ad eum acceſſit: Ibiq; ambobus in unum congregatis: eueſtigio maxima inter ipſos orta eſt diſſenſio:& diſceptatio:immo magnum ſuæ ſcientiæ inter ſeſe habuere certamen: de quo hic infra latius mox dicemus.Duos autem hic poſt ſe reliquit filios:Sardinum uidelicet:& Syrenum: a quibus:poſtea ſardina & Corſica nomen accepere.

❡Antheū autem:inſignē uirū:natione lybicum:ex Mauritania: in certis qdē parētibus natū:quē Lucanus ſcribit fuiſſe ferum:atq; fortiſſimū: necnō omni genere uirtuis atq;

ſcientiæ:peritiſſimum:hiſdem temporibus:floruiſſe diuus Auguſtinus refert. Hic tantæ doctrinæ fuit uir:ut cum quibuſcunq; luctam ſuſciperet:ſemper uictor exiret. Quo audito Hercules prædictus:ad eum mox conceſſit:ut cum eo luctamen iniret. Quonq; in agonem deueniſſent:& eum ſæpius proſtratum: robuſtiorem ſemper reſurgere cerneret:aduertit tandem q̃ uires e terra recuperaret: ſtatimq; cum feſſum eum animaduertiſſet:in altū uluis ipſum extulit:& tā diu ſic tenuit:donec expiraret. Cuius fabulæ ſenſus talis fuit. Quod Antheus hic:cum Hercule diſputans: totius ſuæ diſputationis effectum terrenis rebus applicare nitebatur:tanq̄ in ea re eruditus : præualere confideret. Sed ab Hercule ipſo tandem:licet inferiorum haud magnam cognitionem haberet: ſuperatus eſt. Hercules enim cum inferiorum ſolidam non haberet cognitionem : ſuam in diſputatione:ſemper ingenium ad ſuperiora conuertere ſatagebat:ut uel ſic in diſputando:de ſuperioribus Antheus ſemper deficeret. Antheus uero luctādo uictoriæ præmium:tandem Herculi dedit. Vnde(ut dictum eſt)confictum fuit: q̃ Antheus cū Hercule pugnando uires a terra recipiebat:quibus ſe ab Hercule tueri confidebat. Demum cum Hercules illum e terra:hoc eſt Geometria:ad Aſtrologiam eleuaſſet : ſuperauit. Euſebius autem noſter affirmat:hunc paleſtricæ artis ne dum fuiſſe inuētorem:ſed doctiſſimum quidem:ac aliorum quorumcunq; certaminum:quæ in terris exerceri poſſunt. Vnde Lucanus de ipſo:in quarto multa conſcribens:hæc ad uerbum ait.

Nondum poſt tellus effœta gigantes
Terribilem lybicis partu concepit in antris
Nec tam iuſta fuit:terrarum gloria typhon:
Aut tytios:briareuſq; ferox:cœloq; pepercit.
Quod non phelegreis antheum ſubſtulit aruis:
Hoc quoq; tam uaſtas cumulauit munere uires:
Terra ſui fœtus:quæ quum tetigere parentes:
Iam defecta uigent:renouato robore membra:
Hæc illi ſpelunca domus latuiſſe ſub alta.
Rupe ferunt:epulas raptos habuiſſe leones:
Ad ſomnos non terga feræ præbere cubile.
Afferunt:non ſilua thorum:uireſq; reſumpſit.
In nuda tellure iacens periere coloni.
Aruorum lybiæ:pereunt:quos appulit æquor.
Auxilioq; diu uirtus non auſa cadendi
Terræ ſpernit opes:inuictus robore cunctis.
Quauis ſtaret:erat:

❡ Danaus:Beli priſci filius:decimus argiuorum rex:hoc anno:qui eſt trigeſimus ſeptimus Ducatus Moyſi:Stenello rege expulſo:argiuis regnare cœpit:&.50.annis regnauit. Qui ſicut refert Euſebius:ac alii permulti:quinquaginta ex pluribus coniugibus genuit filias:Quas Belides idem pater nominauit:de quibus Iuuenalis meminit. quū dixit: Occurrent multæ tibi Belides:ægiſtus uero:eius frater:totidem filios:ſimili modo:procreauit:Qui:procurante Danao:omnes ſe filiabus ſuis matrimonio copularunt. Veritus autem aliquando Danaus:ne tanta generorum multitudo: ſibi regnum adimerent: ſuis filiabus perſuaſit:ut unaquæq;:prima nocte:uirum ſuum occideret: quod & factū eſt. Vna dumtaxat excepta:quæ Hypermeſtra uocabatur:quæ pietate permota:lyno:uiro ſuo:pepercit. Qui & ipſe tandē ſocero ſuo obtruncato:poſt ipſum regnauit. Iſte itaq; Danaus primum apud ægyptios regnabat:ſed inde pulſus:Argos ueniens:Stenellū ibidem regnantem:regno expulit:& regnum ſibi aſſumpſit:Hic:ut Plinius refert: primus græcis fodere docuit puteos.

puteorum primus foſſor

Archas:iouis ex Caliſthone filius: tempeſtate hac:pelaſgis: ī deditionem:redactis:eorū regionem a ſe Archadiam nuncupauit:quæ prius:Seruio teſte:parraſia dicta fuit. Hæc enim(ut ſupra libro tertio etiam ſemel dictum eſt)Achaiæ pars fuit:inter mare ionium:& ægeum:diſpoſita:Hanc quippe totam montuoſam eſſe. Plinius affirmat. Iſte ſiquidem, Archas:quom didiciſſet Caliſthonem:ſacram uirginem: a ioue uiciatam:& ab

aliis ſacris uirginibus:e clauſtro fuiſſe excluſam:cum adoleuiſſet : matrem occidere uo-
luit:quæ timore percita:Siluas:in quibus diu latuerat ; linquēs:ad ſuum iouē cōfugit:q
eā in filii gratiā mox recōciliauit:permiſitq̧: ut in paternū regnum redire poſſet . Nam
ipſa lycaonis regis ſupradicti:quē Iuppiter e regno depulerat:filia fuerat. Aarchas itaq̧
hic quum ferox iuuenis admodum euaſiſſet: & pelaſgos in deditionē redegiſſet:illos:ex
ſuo nomine:Archades appellauit. Archas autē Caliſthonē: eius matrem : poſt mortem
ob eius diuturnam latebrā:urſam appellauit: & poſtmodū populi filium:a nomine ma-
tris: urſum uocauere:Quos ambos:poſtea ſtelliſicauerunt: & circa polum arcticumlo-
cauerunt:& matrem minorem urſam:filium uero maiorem appellauere.
¶ Eleazarus:ſecundus ſummus hebræorū pontifex:ſancti Aaron pontificis filius: hoc
anno:qui ē quadrageſimus ducatus Moyſi:patre ipo Aaron:uita functo:a domino:per
3727 1472 manum Moyſi:in locum patris:pōtifex ſubrogatus:ſedit annis.27. uir ſane prudentiſſi
mus:deoq̧ admodū dilectus:Qui pontificatum:ac ſacerdotio:inito:cum Ioſue duce: fi
lio Hum:uniuerſam chananeorum terram conquiſiuit:& iudæam: non chananeam ap
pellauit:adeptam autem.xi.tribubus filiorum Iſrael:diligenti examine:diuiſit.Vt patet
Ioſue ultimo:Ipſe quidem iugiter cum filiis ; ardentiſſima cura ; in Tabernaculo domi
ni deſeruiuit.Sacrificia:ac placationes:pro populo deo optimo obtulit . Deniq̧ de deo:
deniq̧ hominibus:bene promeritus:eodem anno:quo & Ioſue mortuus eſt: in ſenectu-
te bona:quum Fineæ filio primum ſacerdotii dignitatem dereliquiſſet . Cuius corpus
in Gabathaa:ciuitate ſua:ſepultum traditur:Ab iſto namq̧ Eleazaro:uſq̧ ad chriſtum:
paucis exceptis:pontifices omnes deſcendere.
¶ Serpentes autem ignitos:hoc anno Dominus : in filios iſrael:propter eorum mur-
murationem : Miſit . Quorum quidem uenenatis morſibus plurimi periere. Vt patet.
Numeri.21.
¶ Balaam propheta:filius Beor: qui ſuper flumen terræ filiorum Amon:habitabat:uir
itaq̧ inſignis:atq̧ præclarus:his temporibus:clarus effulſit. Qui adeo gratiſſimus deo
propter eloquii ueritatē fuit: ut ad maximā ꝓphetiæ gr̄am euectus ſit: eoq̧ floruerit:
priuilegio:ut cui Benediceret:eſſet benedictus:atq̧ e contrario: cui maledicta ingeſſiſ-
ſet:maledictionibus repleretur.Ad hunc itaq̧ tantum phophetam:Balach:medianitaꝝ
rex:quum audiſſet Moyſen. Og regem Baſan: cū omni ſuo populo:expugnaſſe:ſolem-
nes legatos miſit:obſecrans eū: maximis pollicitationibus ; dignaretur ad ſe uenire:ac
iſraelitis maledicere:Qui cum cōſuluiſſet dominum:quid rei opus eſſet: confeſtim: ab
ipſo omnino prohibitus eſt.Denuoq̧:quum idem rex alios legatos ſtrenuiſſimos:rur-
ſus ad eum miſiſſet:p̄cibus eorum permotus:eidem obtēperare decreuit . Dum autem
ꝑgeret:e ueſtigio Angelus dn̄i eidē occurrit:atq̧ contra eundē: cū euaginato gladio:in
uia obſtitit.At Aſina:cui inſidebat propheta cernens angelum in anguſtiſſimo uiæ lo- Aſina
co:ſtantē:adeo ꝙ nec ad dexteram:nec ad ſiniſtram:deuiare poterat: protinus ſub ſeden Ballam
tis pedibus concidit: & cum uehementius latera eius cederentur . Dominus Aſinæ
os cōfeſtim apparuit:quæ prophetæ dixit:Heu me:quid nam tibi feci? cur me iam ter-
tio percutis.Reſpondit propheta:quia commeruiſti:& ill[illegible]ſiſti mihi:utinam(inquit)gla
dium haberem: ut percuterem te. Dixit Aſina: Non ne animal tuum ſum ; cui ſem-
per inſidere conſueuiſti:uſq̧ in præſentem diem ; Dic:quid ſimile unq̄ fecerim tibi?
At ille ait : Nunq̄ ; Et confeſtim Balaam uidit Angelum domini : gladio euaginato ;
contra ſe:qui eum corripuit: At ille ſtatim dixit:peccaui:neſciēs ꝙ tu ſtares contra me:
Et nunc ſi diſplicet tibi:ut uadam & maledicam domini populo ; reuertar ; Qui iuſſu
angeli pergens:non maledixit:ſed prophetauit:dicens: Orie? Stella ex Iacob: & conſur
get uirga de iſrael: & percutiet duces Moab:uaſtabitq̧ omnes filios Soth ; & erit Idu-
mea poſſeſſio eius:hereditas uero Seir cedet inimicis ſuis : iſrael autem fortiter aget.
Et de Iacob erit qui dominabitur: & perdet reliquias ciuitatis: prophetauit ita Balaam
hic:& contra Amalech: & contra Aſſur:& demum contra filios Iacob. Dixitq̧ eis. Ve
nient in Trieribus de Italia ; & ſuperabunt aſſyrios ; uaſtabunt hebræos: & ad extre-
mum etiā ipſi Itali:peribunt.Demū cum hæc dixiſſet:& a Balaach ſine ullo honore re-
muneratus remitteretur.ſuaſit:ut filias eorum ſpecioſiſſimas uirgines ; circa Iſraelita-

rum exercitum deſtinatent:ut uel ſic filii iſrael patrias leges prophanantes.experiret̃ deum aduerſum:Quibus dictis abſceſſit:& in locum ſuum reuerſus eſt.Numeri.25.

℄Sardus:herculis paulo ante dicti filius:ut Rabanus:& Anſelmus: inſigniſſimi :uiri teſtantur:hiſdem temporibus:ex libya:cū inumerabili multitudine:diſcedēs:in Thyrreno mare tandem peruenit.Ibidemq; quandam Inſulā occupans:ipſam de ſuo nomine Sardiniam nuncupauit:quum antea Icus greco nomine:apellaretur : Solinus uero ubi de mirabilibus mundi dicit:eam a Thymeo Sandalio:cheyn:fuiſſe dictam:& a cryſippo Muniulam:& quod Sardus:hercule procreatus:nomine mutato:uocauit eam Sardiniam:

℄Sardinia itaq; iſula:ſic a Sardo pdicto cognominata:i Thyrreno mari eſt:q̃(ut Strabo ni placet)habet latitudinis nonagintaocto miliaria:longitudinis uero.cc.&.xx.ſecundū uero alios eius ambitus circiter quatuor milia ſtadia eſt.Habet autē Sardinia hæc:multam partem ſui aſperam: minimeq; tranquillam:reliquam uero rebus omnibus fœlicē: præcipue tritico:& pecoribus:atq; paſcuis:Ibi nullus lupus gignitur:neq; ſerpens reperitur ulius:Eſt:inter cætera:hæc Inſula:tempore eſtiuo:non modicum morboſa:maxie in locis fœcundis:Continetq; ciuitates multas:inter quas:calaris precipua eſt:ubi coralorũ magna reperitur piſcatio:quæ & longo tempore beatiſſimi doctoris Auguſtini reliquiis illuſtrata fuit.Ea quippe in inſula antiquitus Arietes naſcebātur :qui pro lana pilum caprium producebant:quos Muſimones uocabant:quorũ pellibus Sardi ipſi:Thoracis modo:ſe ſe muniebāt:Sardi antea iolenſes dicebantur:Indeq; Iolem:herculis amaſiam.ferūt ſardum ipſum::& pleroſq;:herculis filios:eo adduxiſſe:ibiq; cum Accolis ipſis habitaſſe a quibus poſtea ſunt ſardinenſes:illius poſtmodum imperii dignitatem pœni:ex Aphrica delati:ſortiti ſunt:Qui cum aduerſus Romanos bellum gererent : ab eiſdem tandem penitus fuerunt deleti: Cuius inſulæ dominio Romani: per multa tempora potiti ſunt. Multas poſtmodum:& clades:& direptiōes a Barbaris:piſaniſq;:ac Genuenſibus:ppeſſa tandem in Aragonenſium Regum manus eſt deducta.

℄Cyrinus:eiuſdem Sardi germanus :herculis uidelicet filius:& ipſe ; tempeſtate hac:uiguit:qui:ut Rabano placet:& ex libya ueniens:inſulam:quam corſicam dicim⁹:occupās: Ipſam:ex ſuo nomine:Cyrum primo nuncupari mandauit.Eoq; quum quædam mulier corſica nomine:uirgo pulcherrima: ſuper taurum tranſfretaſſet:iſulam:mutato nomie de ſuo nomine corſicam appellauit. Erat autem mulier illa lygura quæ quum armenta: depaſceret:Taurus unus: ferociſſimus in inſula ex lyguria tranſnatauit.Quæ pro tauro nimium ſollicita:inſciis parentibus ;nauigio tandem in inſulam delata fuit : Copertoq; ibidem i paſcuis uberrimis tauro:delectata loci pulchritudine ; illic habitare cōſtituit & a ſe eam corſicam inſulā nominauit.

℄Corſicæ igitur inſulæ ipſius quæ eſt in lyguſtico: mari conſtituta : a ſeptentrione in meridiem porrecta longitudo.clx. miliaria eſt:latitudo uero.lxx . Ambitus autem tria milia & ducenta ſtadia:Abeſt a Sardinia nouem milium paſſibus:Ea quippe inſula:auctore Straōbe:li.v.maligne colebatur:eo quod aſpera ſit:& plurimis in partibus inacceſſibilis:adeo ut qui eius montes poſtmodum inhabitarunt:uitam latrociniis degentes: beluas immanitate ſuperarent.idem quoq; Strabo ubi ſupra de ipſis ſic inqt:Quod quū Romani in eos irruerent:eorumq; caſtella irrumperent : magnum Seruorum gregē captum aduehebant : quos romā delatos uidere mirari erat:q̃ agreſtis eorum effigies uideretur:quāq; beſtiarum appareret diritas:facieſq;turculentæ:in manibus poſtmodum romanorũ deducta:quom feraciſſimā eam:multis in locis:reperiſſent:multas in ea erexere ciuitates.Quod Plinius in.3.comprobans:ait.Corſicā:ſuo tempore:tres & triginta habuiſſe ciuitates:quæ qdē inſulæ feracitatem:atq; dignitatem:p ſe ferre uidētur.In ea nūc ſex exſtātes:nō ignobiles ſūt ciuitates:ſub Archiepatib⁹ Genuēſium:& Piſanorum ab Honorio quarto pontifice ſuppoſitæ:Diu namq;:poſtq; per uarios caſus:acti corſi:& a Mauris q̃ maxie oppreſſi:fuere:Adamarus qdā:Genuēſis Dux:eā liberauit:& eorũ qndeci Naues demerſit:quē:quū poſtea ipi Mauri detrūcaſſēt:nihilomin⁹ Inſula in Genuenſiū manus :poſt aliquot tpus:deuenit: Hoc nāq; caroli magni & filiorũ tpib⁹ accidit: Sed & poſtmodū:florēte piſanorũ repu.p aliquot tempus eiſdem paruit:interdum etiā Eccleſiæ Ro.ſubiecta fuit.uerū tandem Piſanis ſuperatis:iterũ in manus dñorũ ſuorum

Genuenſium deuenit:& nūc uſq; fœliciter q̃ cum maximo augmento ſui:ꝑdurat:Hæc ipſa Inſula:præter optimum uinū:etiā alios fructus gignit ſuauiſſimos:habundatq; Bobus:Capris:& ouibus:atq; aliis aīalibus:licet nō æque:ſicut Sardinia: & inter cætera canes ferociſſimos producit:Produxitq; præterea etiam:noſtris tēporibus: uiros clariſſimos:tū litteris:tumq; pacis:& belli:artibus præcipuos:quoꝝ præſtantia: uniuerſa Inſula:plurimi decoratur.De quibus locis & temporibus ſuis dicetur.

¶Gelon:alter herculis fuit filius:a quo Geloni Scythiæ populi: Agathyrſis ꝓpinqui: qui ꝑ deſerta illius patriæ diſcurrentes: quum ſitiunt; equoꝝ ſuoꝝ uenas pungunt:& ſanguinem eliciunt.De quibus:Virgilius.3.Georgi.

Profuit intenſos æſtus auertere:& inter
Ima ferire pedis:ſalientem ſanguine uenam.
Biſaltæ quo more ſolent:acerq; gelonus.
Cum fugit in rhodopen:aut in deſerta getarum:
Et lac concretum cum ſanguine potat equino.

¶Siculus etiam:Neptuni filius:his temporibus floruit:& Siciliam inſulam inhabitās: ut Solinus refert:a ſe Siciliam dixit.Alii dicunt hunc filium fuiſſe corinthi:& Electræ: qui ex tuſcia in Siciliam adnauigans:multa rudibus illis hominibus docuit.

¶Sicilia inſula itaq;:eſt Italiæ pulcherrima:& ab eodem Siculo:id nomē accepit:quam auctore Iuſtino:libro quarto:ferunt anguſtiis quondam faucibus Italiæ adhæſiſſe:direptamq;:uoluit:a corpore:maiore impetu ſuperioris maris:de qua Virgilius ait.

Hæc loca ui quondam:& uaſta conuulſa ruina.
Tantum æui longinqua ualet mutare uetuſtas.
Diſſiluiſſe ferunt:quum protinus utraq; tellus.
una foret.

Ambitus huius inſulæ ſecundum Diodorum in ſexto.clauditur ſtadiorum quatuor milium trecentorum & ſexaginta:,ſecundum uero Solinum : tribus milibus tantum:Hæc:a poetis Trinacria dicta fuit:eo ꝙ triangularia ſit:& ī ſingulis angulis tria promontoria habere dicatur.Ex quibus:unum ad meridiem uergit: qui:& pachinus dicitur.Alterum ad ſeptentrionem ſpectat:qui & pelorus uocatur:nec iſte plus ab Italia diſtat:q̃ mille quingentis paſſibus.Tertium autem in lybiam & occaſum tendit:atq; in ipſam Carthaginem maxime ſpectare uidetur:& ab Aphricæ littoribus.cxx. milibus paſſuum diſtare dicitur.Hæc a principio(ut Iuſtinus ipſe refert)Cyclopum patria fuit:quibus extinctis Acolus:Inſulæ regnum occupauit.Eſt autem Sicilia hæc inſula:frugum q̃ maxime frumenti fertiliſſima: & iccirco Romani eam ſuum horreum uocauere:ꝙ omnibus in rebus cæteris Italiæ prouinciis ſuperior haberetur: Nam ideo ceres ī ea ſationis magſa fuit ꝙ: in ipſa primum ſemina cōmiſerit: habundat præterea etiam auro:crōco:Melle:zucharo:aliiſq; permultis:& non modo fructibus: ſed & pecoribus:pellibus:lana:& caſeo:in ea ſunt ciuitates illuſtres:uidelicet:Meſana:Cathina:Siracuſæ:Panormus:Erix:& leontinum.In ea primum inuenta fuit comœdia:hinc & cauillatio inimica:in Scæna ſtetit:Hinc Archimedes philoſophus:qui Siderum diſciplinam machinatus eſt:hic uaſti ſpecus leſtrigonum populorum immaniſſimorum:de quibus dicemus:quum de Dyomede tractabitur.Ibidem multa ſunt mirabilia : quæ referre lōgiſſimum foret.Hæc quippe inſignis. Inſula:nunc diuinum prope Ternandum Aragonum habet regem:qui uniuerſam iam iam poſſidet Hiſpaniam:quiq; tanto eam habet in præcio:ut eius ſæcula referantur aurea.

3727 1472 Oſue filius Naue:ꝓpheta deo:& Dux ppl'i Iſrael: ac Moyſi ſucceſſor : hoc āno Ioſue
i Ducatū:a ſācto Moyſe ſuſcipiens:ppl'm dñi:ſecūdū:Auguſtinū & alios.27.ānis rexit.uir plane robuſt⁹:& ingenio:atq; eloquētia:ꝓclarus: maximuſq; : ſecūdū nomē ſuū:apud omnes habit⁹:ſed & in ſaluatione electoꝝ dei:multo maior: Qui:ut filii iſrael hæreditatem patrū ſuorum conſequerent̄: omnes hoſtes(præter quinq; ſatrapas filiſtinorum)expugnauit:ac debellauit:ad cui⁹ ēt præces:Sol hæſiſſe fert̄:ita ut una dies eidē facta fuīt quaſi duo:donec uictoriā de inimicis reportaret:ut cūcti cognoſcerent̄:quāta ſit potētia dei hebræoꝝ:quia pugnare cōtra eū non eſt facile:Primo itaq; ſui Ducat⁹ āno: Iordane patefacto(deuictis ſecūdū Ioſephū triginta duob⁹ regib⁹)populū

domini:ad promiſſam perduxit terram:ubi tertium imolauit: & intermiſſam circũciſionem innouauit. Cuius quidẽ religioſa mens:& ſanctitas : ac ꝑclara facinora:ex libro ſui nominis prænotato elicere certe poſſumus. In quo quidem ĩ primis de inimicorum mirabili ſubuerſione:populiq; in terram promiſſionis introductiõe:& de poſſeſſionum diſtribu.ione:pleniſſime agitur: Vbi per ſingulas urbes:uiculos : montes:flumina : torrentes:atq; cõfinia:eccleſiæ celæſtis ieruſalem:etiam ſpiritualia regna deſcribere uidet̃. Fuit autem hic dux:trinomius uidelicet. Ieſus: Ioſue:& Oſee : qui non ſolum in geſtis: uerum etiam in nomine domini ieſu typum geſſit : Ipſe autem ſolus una cum Caleph: ex ſexcentis milibus uiris:qui ex ægypto fuerant egreſſi:promiſſionis terrã conſecutus eſt:Mortuus deniq; centeſimo & decimo uitæ ſuæ anno : a filiis iſrael: cum ingenti luctu:in monte Effraym ſepelitur: Filii itaq; iſrael:cunctis diebus:huius principis:atq; ſeniorum:qui longo:poſt Ioſuæ mortẽ tẽpore populũ iudicauerunt: & qui nouerant opera domini maxima quæ fecerat in iſrael:domino ſeruierũt : Et cũ ſanctus ueteris legis fuerit habitus:eius anniuerſaria feſtiuitas:prima die ſeptembris celebratur.

¶ Iudæa autem:Syriæ prouincia:ſub hoc ioſue ſtrenuiſſimo duce:ex Chananea regione:a Chanane filio Cam filii Noe:ſic cognominata:id iudeæ nomen ſortiri promeruit. Hæc eſt ipſa terra:quam deus promiſerat Abraæ:quum eſſet in Meſopotamia: prius q̃ moraretur in Charam:qui dixit illi. Exi de terra tua:& de cognitione tua: & ueni in terram:quam mõſtrauero tibi &c. hæc eſt illa:de qua ſcriptũ eſt:ꝙ flueret lac & Mel:Hæc itaq; prouincia:a ioſue tãdem filiis:Abraæ acquiſita:habet ab oriente:& a Meridie Arabiam:a ſeptentrione uero Syriam: quam Ptolæmeus paleſtinam ſyriæ appellat. In qua duo & triginta reges Amorreorum:& aliarum nationum regnabant : & eorũ mutatis nominibus uocata eſt iudæa:in qua eſt Galilea:idumea:phœnicæ: iordanis fluuius:Ceſarea ſtratonis: Appolonia.Ioppa. Azotus. Aſcalon:lacus aſphaltides:lacus tyberiadis: Gaza:Emaus:Endaga:Samaria:Mons libanus:& traconitidis :Liſania abiline: atq; aliæ pene innumerabiles ſunt prouinciæ:quæ ad hanc ipſam iudæorum prouinciam pertinent:quas Euſebius:in ſua coſmographia:ennumerat. Nam ipſe eo in opere congregauit omnium pene urbium:montium:fluminum: uiculorum : & diuerſorum locorum uocabula:quæ ad hanc pertinent Iudæam. In ea prius fuit hieroſolima : Melchiſadech dei altiſſimi:ſacerdotis:& regis ſedes:quæ:ut Plinius tradit:fuit omnium orientis urbium clariſſima:ſupra quam erat Syon mons:qui ſpecula interprætatur:in cuius quidem ſummitate poſtmodum conſtructa fuit Arx:ad defenſionem ciuitatis:quæ de lõge uenientes facile cernebat. Iudæorum igitur:his in regionibus:poſtmodum tantæ fuere uires:ut poſt Demetrium(ſicut Iuſtinus refert)nullum Macedonum regum tulerint. imo Syriam magnis bellis infeſtarunt. Eſt autem iudæa(ut Iſidorus ait)opum diues:frugibꝰ cuiuſcũq; generis fertilis:ac opima balſamis. Vnde ob ſingularẽ aeris temperiem:& elementorum gratiam:extimarunt patres eiſdem promiſſam eſſe terrã lacte & melle manante:Eſt itaq; iudæa umbilicus totius orbis:ideſt in medio terræ: in qua primus Adã habitauit:& mortuus eſt:in eaq; omnes ſanctiſſimæ patriarchæ:& ipſe dominus: & ſaluator noſter:ieſus chriſtus:cũ beata Maria matre:ac cæteris apoſtolis:naſci:& mori:ꝓ ſalute omniũ dignatꝰ ẽ. Quoꝵ meritis terra ſãcta (nõ cananea nõ iudæa)appellata eſt.

¶ Lybia. Epaphi regis:& caſiopiæ coniugis:filia:Buſyridiſq; peſſimi tyranni mater. ad hæc uſq; tempora uiuens:peruenit. Quæ(ut Lactantius refert)cum in Neptũni aliquãdo ueniſſet concubitum.i.alieni hominis ab egypto:ex eo concœpit:& peperit Buſiridem:in immanem tyrannum:& beluam. Deinde cuiuſdam partis Aphrycæ facta regina:illam partem(ut Iſydorus in Ethi. ſcribit)ex ſuo nomine lybiam nuncupauit.

Ciuitates multæ ¶ Lybia autẽ:ſeu libye prouincia:in Aphrica cõſtituta:a ꝑdicta fœmina:id nomen aſſecuta:habet ab oriẽte Marmaricã:ab occaſu Syrtes:a ſeptẽtrione libycum mare:a meridie uero:Ethiopiam hanc tamen Ioſephus:in primo antiquitatis: prout ſupra libro ſecundo mentionem fecimus:phuth filium cham primum inhabitaſſe ſcripſit. Huius autem prouinciæ ciuitates inſignes:ut lib. quarto refert Ptolæmeus:ſunt Arzata : Nigira metropolis . carami : & ipſa metropolis : Salathos : Bagaza : Babila Tagana:Magura: & Garmantes : Vt autem ſcribit Plinius, libro quinto eam incolunt Marma-

rides:Adirmachidæ:Mareotæ:& alii:In hac regione: poſtmodū natam ferunt Sibyllam ſecundam:quæ in hunc modū de chriſto uaticinata eſt: in manus iniquas ueniet: & dabunt deo alapas manibus inceſtuoſis &c.

¶ Buſyris itaq̃ hui⁹ libyæ ex Neptuno fili⁹:hoc ãno:q eſt ꝓm⁹ Ducat⁹ Ioſuæ ãnus: ut diuus pr̃ ſcribit Augu.apđ Aegyptios tyrãnidé exercés:regnare orſus ẽ. Qué iter cætera ſuæ ſæuiſſimæ tyrãnidis nephãda:ferũt pſepe ipſoꝝ hoſpitum carnes:Diis ſuis imolaſſe:Quã ob cãm:quum Hercules ægypti⁹: tãdé ad eũ aliqñ diuertiſſet: & ſimili perfidia:qua cæteros:eum perdere temptaſſet:Hercules fortiſſimus uirorũ:ipſum truculétũ regem:Aris impoſitum interfecit:ſuis propriis diis imolauit: Cuius quidem pfidi ritus cauſam poſuit.Ouidius in primo de arte amandi:dicens: Hercules

Dicitur ægyptus caruiſſe iuuantibus arua.
Imbribus:atq̃ annos ſacra fuiſſe nouem.
Cum thraſius buſyrim adite monſtratq̃ piari:
Hoſpitis effuſo ſanguine poſſe iouem.
Illi buſyris fies Iouis hoſtia primus.
Inquit:& ægypto tu dabis hoſpes aquas:

Hic ãt Buſyris tyrãnus:ut Diodor⁹ lib.2. refert:atq̃ Amian⁹ Marcell⁹ hiſtoric⁹ : urbẽ i ægypto cõdidit:i Thebayco tractu:a grecis Heliopoli.i.Solis ciuitaté uocatã:cui⁹ ambitus cétũ quadragita ſtadia cõplectebaſ: Fuerũt aũt plures ciuitates Thebæ:una ſiqdé in Aegypto ab iſto Buſyride cõdita.Alia i Boetia græciæ:a cadmo agenoris filio:ſimiliter cõdita:Alia fuit i cilicia:Andromachæ uxoris:Hectoris patria:Et quarta in lucania Italiæ patria fuiſſe:a non nullis traditur.

THEBAE AEGYPTIACA CIVITAS.

¶ Thebæ igitur ꝓma ægyptiaca ciuitas : Heliopolis appellata:a Buſiride p hoc tp̄us cõdita: ut p̄dictũ eſt: cõplectebaſ cétum quadragita ſtadiorũ ambitũ : quã idé conditor magis ædificiis : ac ſpecioſis Deoꝝ téplis aliiſq̃ ornamentis pulcherrimis : exornauit . Domuſq̃ priuatas : uſq̃ ad quartam : & quintam cõtignationẽ extruxit : urbẽq̃ toti⁹ orbis pulcherrimã : atq̃ fœliciſſimam fuiſſe : iidẽ auctores aſſerũt:Eam Pl inius li.36. totam penſilem fuiſſe affirmat : Subter quam : Reges educere conſueuerunt maximos exercitus: nullo prorſus ex oppidanis ſententiæ:Et quod mirabile erat: mediam urbem:Annis quidam placidis undis interfluebat. Et ideo ab ea:regio thebayca Ethiopiæ contermina denominata fuit.Cétum portas illam habuiſſe Pomponius refert.unde Iuuenalis in ultima Satyra ait.Atq̃ uetus thebæ centum iacet obruta portis: Alii centum Aulas: totidemq̃ principum domos:eam habuiſſe prodiderunt: cuius ciues(teſte Herodoro libro ſecũdo)apud Aegyptios omnium habebantur ſapientiſſimi:Ex hac nãq̃ ciuitate:tp̄e Auguſti cæſaris:Gallus poeta foroliuienſis ibidem:nomine Romanorum: prætor:tres admirandos abſtulit obeliſcos:Quorum unus:qui Acus dicitur:in uaticano iuxta templum diuo Petro dicatum:Alter in circo maximo : & alter in campo martio eſt locatus:Cõchas quoq̃ marmoreas:& alia ornamenta: quibus etiam Bononienſis ciuitas nunc ornata eſt:ab ea idem rettulit. Ornaturq̃ hæc ciuitas:ſeu prouincia:in hodiernum uſq̃ diem nobilibus uiris: Mauritio primiceno ſanctiſſimorum Thebeorum. ſex milium
1456 3743 ſex centorum uirorum:qui ex ea in Italiam prodiere.

¶ Chorax: quintuſdecimus Sicyoniorum rex: anno decimoſeptimo ducatus Ioſuæ ſicyoniis regnare cœpit:& regnauit annis.30.

¶ Dardan⁹ Iouis:ul' poti⁹ corithi:ex Electra cõiuge fili⁹:his tp̄ib⁹:ſcđm Euſe.dardaniã

regionē occupās:eam ex ſuo nomine nominauit.Hic aūt natione Italus fuit:& Iaſium
quendā habuit fratrē:Qui mortuo patre:cū ipſo fratre de ſucceſſione regni in diſcor-
diā uenit:ex qua tādē ipſum fratrē interemit:Quāobrē: quom turbatos ciues animad-
uerteret :cauēdo ſibi:cū parte pplī:nauē cōſcēdens:mari ſe cōmiſit: & lōga actus nauiga
tione:primo in Samothraciā:quæ tunc Samos erat: ſedē habuit : Et deinde in eā Aſyæ
partē quæ heleſpōto eſt contigua:abiit: & eā quā occupauit oram: de ſuo nomine:Dar
daniā nuncupauit.Ibidēq; oppido haud magno cōſtructo: regnauit annis.l. Erictonio
autem filio ſuperſtite relicto:diē ſuum clauſit extremū. Hunc itaq;: ad eius poſteritatē
nobilitandā:fingunt Iouis tertii fuiſſe filiū:& inter cæteros filios:patrē ipſum magno-
pere dilexiſſe : & eiꝰ mores ſūmopere imitatū fuiſſe:eo q; natura mitis & religioſus eēt.
¶ Phœnix:& Cadmus:fratres:Agenoris filii:hoc anno:q; eſt decimuſoctauus ducatꝰ Io- 1455 | 3544
ſue : Euſebio teſte:e thebis ægyptiorū:in Syriā cōceſſerūt:& ibidē:apud Tyrum:& Sydo
nem:regnare cœperunt.Iuppiter &enim(ut diuus Aurelius Auguſti.18. de ci.dei refert)
eorū ſororem Europā rapiens:in Cretham regni ſui inſulam aſportauerat: ex qua ibidē
tres filios ſuſceperat.Quod cū intellexiſſet Agenor pater:Europam.ſ. filiā ſuam fuiſſe
ſublatam:confeſtim Cilice:& Phœnice:ac Cadmo:ad ſe euocatis pcepit:ſub intermina-
tione non redeundi:ut quæſitā ſororē protinus ad ſe reducerent . Quā cū non inueniſ-
ſent:irā patris formidātes:ad eum amplius regredi noluerūt: Sed Cilix primogenitꝰ:cū
in inſulā quandā perueniſſet: & in eadem aliquā reſidentiam feciſſet locum: ex ſuo no-
mine :Cilitiam appellauit:ubi & duos tandem filios dereliquit:uidelicet Iampſacium:&
pigmaleonē:fuit itaq; Cilix hic acris ingenii:ac robuſtiſſimi corporis uir.
¶ Cilicia autem ꝓuincia ſic:a Cilice prædicto:cognominata : eſt in minori Aſya : inter
Pamphiliā:& taurū montē:conſtituta:& plurimo iacet cāpo:ſitu lato: primo nihilomi-
nus Cilices nomen ſortiti fuerant:a Tharſo:nepote Iapheth:ut ſurpa lib. ſecundo dixi-
mus:quoniā ipſe eos conſtituit:hac in prouincia fuit poſtea edificata Tharſon mater
urbiū:qua Cadmus amnis interſecat:mira ſuauitate inſignitus: hæc prouincia:inter cæ
tera Crocū optimum habundātiſſime producit.Cilices autem : qui mediterraneo mari
erant proximi:magnus Pompeius:propter eorum Pyraticam uitam:omnino deleuit.
¶ Phœnix uero:ſecundus germanus:una cū Cadmo(ibidē fratre derelicto)cū multo co
mitatu inde profectos:p mare rubrū:in Syriā perueniēs:ibidē urbē cōdidit: quā a mul-
titudine piſciū:Sidonā appellauit:eo q; tali nomine piſcem ipſi uocarēt : In qua phœnix
poſtmodum regnās:ipſam regionem:a ſe phœniciam nuncupauit.Ibidēq; phœnix ipſe:
quū artificioſus eſſet uir:quaſdam litteras(ut Iſydorus teſtatur) ſeu litterarum caracte-
res adinuenit:quas ſuos phœnices docuit.Deinde etiam ad eas ſcribendas uermiculum
adinuenit:unde & color ille phœnicius: uſq; in hodiernum diem:dictus eſt: & deinceps
inoleuit conſuetudo:capita librorū ex phœniceo:ſeu puniceo.i.rubro colore conſcribi.
¶ Phœnicia autem regio :a prædicto phœnice:ſit dicta:in Syria ē: & Iudeæ cōtermina:
terra certe fertilis:& frugibus admodum fœcunda. Vbi quum ſolertes emerſiſſent ho-
mines:in primis ad belli paciſq; munera euaſerūt eximii : & ut Euſebius ſcribit:lib.pri.
euangelicæ præparationis:litteras & alias pene omnes artes inuenere:utpote ignem ex
Vide conſtrictione lignorum excutere:naues fabricare: piſcationum:& aucupationum artes
inuen- inuenire.ibidem etiam ferrum:& ferri uſum primum fuit inuentum . Hi etiam domi-
ta phœ bus:porticus:& cameras addidere.Hi quoq;:cum quandam theologiam exquiſiuiſſent:
nicum Rerum omnium principium tenebroſum:ac ſpiritalem aerē:eſſe affirmare uoluerunt:
aut certe aeris tenebroſi ſpiritū:ac præterea chaos turbidum omni luce priuatū:& hæc
dicebant eſſe infinita:atq; interminata:& alia multa fabuloſa: quæ hic commemorare
ſuperuacaneū puto: Hi nanq; phœnices:græcis adhuc rudibꝰ litteras tradiderūt:In hac
phœnicia regione:poſtea Sydon opulenta ciuitas:ac maritimarum urbium maxima cō
liba- dita fuit.Eſt & ibidē libanus mons altiſſimus:a quo thura legunt : & Carmelus mons:
nus ¶ Cadmus:itē Agenoris filiꝰ:phœniciſq; frater: uir certe ſapiētiſſimꝰ:ac igenio celebri 1454 | 3745
mons pſtās:& ipſe : ac tēpeſtate(eiꝰ fratre phœnice in phœnicia derelicto)mox in Græciam
cōmigrauit:Ibiq; ſecus Hypocrenē fontē ſedens:ac meditans.xxiiii. litterarum caracte
res exqſiuit:illaſq; primus Græcis cōtulit:eiſq; rudibꝰ adhuc uti docuit:unde Lucanus.

phœnices primi famæ ſi creditur ulli: Manſuram rudibus uocem ſignare figuris: propter q̄ conſictum fuit: ipſum ſerpentinos ſeminaſſe dentes. Ii itaq̄ litterarum græcarum caracteres fuerunt. xxiiii. uidelicet. Qui huic loco annotantur.

αα ββ ςσ λλλ εε ζζζ
Alpha αλφα Vita βητα Gāma γαμμα Delta δελτα Epſilon εψιλον Zita ζητα
ηη θθ ιι κκ λλλ μμ
Ita ητα Thita θητα Iota ιωτα Cappa καππα Lambda λαμβδα Mi μυ
ννν ξξ οοο ππ σσς τττ
Gni νυ Xi ξι Omicron ομικρον Pi πι Sigma σιγμα Taf ταυ
ρρρ υυυ φφ χχ ψψ ωωω
Rho ρω Ypſilon υψιλον Phi φυ Chi χι Pſi ψι Omega.i. o magnū

Alphabetum græcorum

his itaq̄ Græcis traditis: etiā Simulacrorum cōſecranōes docuit: ac hymnos compoſuit: ac alias multas cerimonias: & leges: eiſdem conſtituit. Quibus ex ſentētia geſtis: inde haud longe: a parnaſo mōte cū ueniſſet: oraculū conſuluit: a quo reſponſum accœpit. ut Bouem ſequeretur indomitā: atq̄ ibidē: ubi ipſa cōſiſteret: ſibi ſedem diligeret. Quæ in deſtinatum locum cum deueniſſet: ibidem conquieuit. At Cadmus: Boue illic capta: Diis confeſtim ymolauit: locumq̄ ab ipſa Boue Boetiam nominauit: Eo quoq̄ in loco thebanam aliam urbem: ad antiquarum thebarū ſimilitudinem quo ex ægypto uenerat edificauit: in qua & ſui regni ſedē conſtituit. Ibiq̄ cum Armoniam ueneris filiam in uxorem duxiſſet. Semelem & ſorores eius ex ea ſuſcepit. Amore autem Aemelis Ioue capto: ac exorata: tanq̄ ad Iunonem: diuino ad eam modo accedere cum uoluiſſet: nec illa tuliſſet: ipſe Iouis fulgura & tonitrua in ipſam uertit: Hunc tamen: talē & tantū uirū: Amphion tādē e regno ꝓiecit: quo autē mortis genere obiierit: nullibi inuenit.

Vide huius hominis documenta multa

THEBAE CIVITAS IN BOETIA:

℃ Thebæ igitur alia ciuitas: ab ipſo Cadmo: in Boetia ædificata ē: quam Amphiō mercurii filius (poſtq̄ cum e regno eiiecit) muris cinxit: aliiſq̄ ædificiis exornauit: Qui cum cementarios cōduxiſſet: adeo ipſe (ut Seruius ſcribit) dulciter lyra cecinit: ut etiam ſaxa in muros proſilirent. dicente Oratio: Dictus & Amphion thebanæ conditor urbis: ſaxa mouere ſono: teſtudinis & prece blanda ducere quo uellet &c. Hanc autem urbem: magnus Alexander macedo. uniuerſis ciuibus: ſub corona prius uenditis: funditus poſtea euertit. Hæc ciuitas poſtmodū aliquantiſp inſtaurata: noſtra ætate: exiguum exiſtit thebarum caſtellum: a turchis proximis annis: cum tota prouincia: occupatum.

Vide Amphionis dulciſſimos cátus

℃ Boetia autem europæ regio: a Boue per Cadmum denominata: in Achaia ſita eſt: & in confinio Athenienſi conſtituta; quam non nulli ſub Attica prouincia compræhendi uolunt: ubi & mons Cytheron eſt: fabulis: & carminibus: celebratus; hac in regione (ut Plinius lib. 31. refert) eſt fons & flumen Erinum duobus fontibus auctum: quorum alter memoriā: alter obliuionē affert. Fuit autē Boetia duorum numinum uidelicet liberi patris: atq̄ Herculis: patria: ut Plinius. li. iii. refert. Deuenit poſtmodū hæc īſignis ꝓuincia: ſub Macedoniæ regibus; poſt xp̄m autē a Vādalis occupata: uandalia eſt dicta.

℃ Europam autē: Agenoris filiam: prædictorumq̄ germanā: per hoc tēpus: quadam incredibili pulchritudine: floruiſſe conſtat. Quā quidem adoleſcentulā: ut etiam Ouidius in. 3. Methamorpho. narrat. Iuppiter: eius nominis tertius rex: ob eius imēſā formoſitatem: adeo adamauit: ut dementatus: poſt eam mugire: thaurorum more: coactus fuerit. Verū quum ad eius concubitum peruenire nō poſſet; Mercurium; ex Cræthа in phœ

nicem miſit:cui & imperauit:ut armenta quæq;:quæ in phœnicum montanis cerneret: in litus pduceret:ubi.ſ.Europa:cū aliis puellis :ludere cōſueuerat.Quod Mercuri⁹:quū effeciſſet:cōfeſtim Iuppiter:(ut erat magicæ artis piciſſimus)ſe ſe in thaurū cādidiſſimū tranſformauit:ſeq; armentis immiſcuit.Quod dū uirgo cerneret aīal pulcherrimū:atq; manſuetiſſimum.eo plurimum delectata:in eius dorſum conſcendit:eueſtigioq; thaur⁹ cū i ea mare deſcēdit:quam territam & dorſo imminentem:natando in cretham trāſportauit:ubi Iupiter in uerā conuerſus formā:uirginē uiolauit:pregnāſq; effectu Radamātū & Sarpadonem filios edidit.iuppiter uero:poſthac; in eius ſempiternam memoriam:tertiam orbis partem Europam:ex eius nomine:nūcupauit :Hāc tamen:Aſterus crethenſis Rex:poſtmodum in coniugem aſſumpſit:quo autem mortis genere obierit: nullibi inuenire potui.ipſius autem imaginem pegregiam:pythagoras philoſophus:ex ære affigiari fecit: quam & Tarenti: ad perpetuam ſui memoriam:collocauit.Fuit quoq; & alia Europa:Oceani & Thethyos filia:ut Heſiodus ſcribit.

¶Europa itaq;totius orbis pars tertia:ab Europa fœmina prædicta:ſic nūcupata:quam Plinius ſcribit altricē fuiſſe uictoris omnium gentium populi:lōgeq; terrarum pulcherrimam:quam etiam plæriq; merito:non tertiam portionem fecere: uerum æquā in duas partes:ab Amne Tanai ad Gatidanum fretum: uniuerſo orbe diuiſo :ꝓtendit.Incipit igitur a Flumine Tanai:& per ſeptentrionalem oceanum : uſq; ad fines hiſpaniæ uadit.Terminos habet : ab oriente : ipſum Tanaim & pontum :A meridie mare noſtrum: A ſeptentrione:& occaſu:oceanum: Gentium prima eſt Scythia:ſiue Sarmatia :quā fluuius tanais:ab Aſyæ.Scythia diuidit:hāc plæriq; Ruſſiam:noſtro æuo:dicunt.in ea regiones ſunt:Alania:Datia.Gothia.atq; aliæ plurimæ. prout ſupra expſſum eſt:a nobis.li.2. ubi de Scythis dictum eſt:Ad oram uero ponti eſt Miſia ſuperior:nunc Seruia :& inferior miſia:nunc Boſina:& Bulgaria.Inde ungaria.intra Danubium.4.Alpes:poſt hanc ualachia regio admodum lata:deinde ſubſequitur Tracia:ubi eſt conſtantinopolis : totius græciæ caput. In qua ſunt regiones Athica:quæ & achya:Boetia :& friges.Gethæ.Leleges.& Tytanes: Macedonia autē his eſt proxima:in qua ſunt Calcedica:Magneſia:Migdonia pallene:& Theſſalia.his quoq; ſubſequitur pelloponeſſus ſeu Morea:in qua ſunt Archadia:Argia.laconia ſeu obelia.Lychaonia:Meſenia:& Sparta:poſt has:pangustias iſthmi fluminis:occurit.Epirus:Albania:illyria.Dalmatia : Croatia:& hiſtria:ultra danubiū uerſus ſeptētrionem:eſt Germania maxima:uſq; ad oceanum:uariis populis : & Regionibus:diſtincta:uidelicet ſuperior & inferior:ubi ſūt regiones :Carnia:Carinthia:Styria: Auſtria:Morania:Sleſia:Pruſia:Saxonia:Phryſia:Holandia :Salandia: Vueſtualia:Aſſia:& Bauaria:Flandria: Vindelicia:Cymbri:Sicambri:Sueui :& Theutoni:ultra Rhenum:maximum Germaniæ amnē:Eſt Gallia.quæ in pluribus diſcreta eſt regionibus:& populis: in primis.Andagauia: Aquitania ſeu Delphinatus:Belgica q̄ nūc Burgūdia:Picardia:ſeu lotoringia:Normandia ſeu lugdonenſis:deinde etiam Auerni populi Bellouaci.Boy:Celtæ cenomani:Dryedæ:Duratii:Hedui:Heluetii:Neruii:Sātōes:Senōes.Seq̄ni:Troueri.& Sabaudienſeo:Vltima terrarum uerſus occaſum :eſt Hiſpania:quæ in plures diuidit̃ partes:& populos uidelicet Bethica quæ & Granata. Gallatia quæ nunc portugallenſis.Luſitania:Nauara regnum perſæ: Taracōia:& Carthaginēſis.ae Celtiberi:& uaſcones populi:Vltimo loco eſt italia noſtra:totius orbis celeberrima:in qua eſt Roma.Neapolis.Florentia.Venetia .Mediolanum:& Genua præſtantiores urbes:& regionum capita.Quæ quidem Italia:licet nunc in ſexdecim ſubdiuidātur regionibus: uiginti ſex tñ nominibus:antiquis temporibus:apellatæ ſunt:Quarum nomina ſunt hæc.

Aprutium	Forumiulium.	Locri populi.	Patrimonium.	
Apulia	Inſubres.	Lombardia	Picenum	Vmbria
Brutii.	Iſtrya.	Lucania.	phalyſci ethruſci	Venetia
Campania	Latinum	Magna græcia	Sabbini populi.	Volſci.
Calabria	Lyguria	Marſi populi :	Terra laboris.	
Emilia	Liſtrigões populi.	Monſferratus.	Tuſcia.	

Et hæc de mediterranea Europæ terra ſatis ſuperq;.

Inſulæ Europæ celebriores.

Gades Inſula:ultimus Europæ terminus eſt:in fine regionis bethicæ conſtituta:in qua
Herculis uiſuntur columnæ:Hæc a cōtinenti anguſto ſpacio:ueluti flumine:eſt abſciſſa:
ut Pomponius libro.3.ſcribit:quæ oceanū ſpectat:duobus promontoriis in altū eſt eue-
cta:In altero cornu eiuſdem nominis urbem habet opulentam:In altero tēplū Herculis
ægyptii:conditoribus:religione:uetuſtate:& opibus illuſtre:oſſa illius ibi ſita dicunt.Na
ſcitur in ea arbor ſimilis palmæ:cuius gūma inſectum uitrum : ceraunium gemmā red-
dit:In hac Gerionem uita conduxiſſe probatur:Britania quæ nunc Anglia dicitur:pma- Geriō
xima Inſula in oceano gallico Ibernia in oceano ſeptentrionali contra Hiberiam eſt Brita
ſita:in qua nullus anguis:Maiorica & Minorica quæ Baleares dicuntur:in mari Iberico nia
ſunt.Stechades quinq; Inſulæ ſunt in fronte Narbonenſis prouinciæ :Sardinia : de qua Ibernia
dictum eſt :inter Aphricum & tyrrenum pelagus :Corſica in liguſtico mari:Aeoliæ ſeu Maio-
uulcaniæ Inſulæ iuxta Sicyliam.Sycila ipſa Italiæ inſula:i Siculo mari: Corſica & Sardi rica
nia Italiæ inſulæ:& Cretha nobiliſſima:de quibus omnibus ſatis dictum eſt.Et Corcyra
quæ & Corſu:in mari Ionio.Epyro adiacens:inſula quidem fertilis:& copioſa.In qua Al Corſu
cinous:diligens ortorum cultor: regnauit:De quo uirgilius.ii.Georgicorū:Pomaq;& al Alcino
cinoi ſiluæ:& cætera:ideſt arbores pomiferæ:quas ille plantauerat.Corcyra nihilomin⁹ us
alia eſt quæ ad huius differentiam nigra cognominatur:Dalmatiæ adiacens de qua pto-
lemeus libro.2.ſcribit: Sunt & aliæ in oceano ſeptentrionali: aliiſq; in locis inſulæ : q̄s
commemorare longiſſimum eſſet.

Iudicum Hiſtoria hic incipit.

3759 1440 Thoniel primus iudicum hebræorum:hoc āno:mortuo ioſue:filio Num:princi-
o patum inter hebræos ſuſcipiēs:iudicauit iſraelem(iam in terra ſua conſtitutum) Otho-
ānis.40.Hic Caleph:optimi uiri:iunior frater fuit . uerum creditur: : ꝙ mortuo niel
ioſue:ipſe Caleph in locum eius ſucceſſerit:ſed ob temporis breuitatem : nec inter du-
ces:neq; inter Iudices ſit annumeratus :Tribus quippe Iudæ & Symeonis :mortuo Ioſue
aſcederunt.Ieruſalem:& uniuerſam prorſus incenderunt:ſed iebuſeos illius incolas:eiice
re nequiuerunt:Inde tamen ipſa trib⁹ profecta:& Gazam:& Aſcalonē: urbes occupauit
& comprehendit.uerum quia ſecundum preceptum dn̄i:ipſarum habitatores non inter
fecerunt:quinimo ibidem libidinibus & idolis turpiter uacarūt:confeſtim dominus eos
in manus regum Syriæ:& Meſopotamiæ tradidit qui eos octo annis tributis:& uexatio
nibus multis:oppreſſere:Ipſis autem iudeis:pro huiuſmodi afflictionibus: & tribulatio-
nibus:humili prece:ad dominum clamatib⁹dominus pietate:permotus:hunc othonielē
excitauit eis liberatorem:qui:ſecundum ioſephum:cognomiat⁹ erat Zenes de tribu iu-
da:uirum utiq; uiribus:& ingenio ſtrenuum atq; induſtrium:nec non & prudentia for-
tiſſimū.Qui reſpōſo accepto ne uidelicet populū ſuū:i huiuſmōi neceſſitate cōſtitutū:
deſpiceret : Confeſtim exercitu non modico congregato: in hoſtes inſiluit:& uniuerſos
ualida manu fudit:atq; proſtrauit.Quam ob uictoriam:eueſtigio:ab uniuerſo Iſrael:pri-
ceps:& Iudex:eſt delectus:& confirmatus:Cuius uirtute:& induſtria:terra duobus & tri-
ginta annis quieuit.Hic Axam:fratris ſui Caleph.filiam duxit uxorem : Cui idem pater
Caleph: pro dote dedit irriguum ſuperius:& inferius:in ciuitate Cariatharim:quæ lite-
raꝝ ciuitas interpretatur:ut patet Iudicum primo.

1439 3760 Phinees magnus. hebræorū Sacerdos:Eleazari ſummi Sacerdotis filius:eo anno:quo
Othoniel:& ipſe Sacerdotii dignitatem obtinuit:uerum quantum ſederit:nulla habet
notitia.uir per omnia ſtrenuus:Qui ante pontificatum:quum ab Ioſue Exercituū Impe
rator eſſet conſtitutus:plurimos debellauit hoſtes . Sed & poſtq̄ pontificatus honorem
adeptus fuit :domino deo iſrael:cum omni bonitate uitæ reuerentia : & timore:iugiter
deſeruiſſe compertus eſt.Ea pp domin⁹ ipſe illi teſtamētum pacis contra dedit.Hic etiā
a ſua adoleſcentia(ut ſacra eius habet hiſtoria)zelum dei plurimū zelaſſe uidere uiſus ē.
Quia quum filii iſrael:filii.ſ.belial:præſente Moyſe.belphegor initiaſſent : & ſacrificia
mortuorum:more gentium:comediſſent.uidiſſet præterea ducem ex tribu. ſymeon no
mine Zambri: præſente omni populo acceſſiſſe ad Madianitem:pulcherrimam ſcortū
de medio conſurrexit : & ſuo pugione arrepto: in fremitu in lupanar introiens. ambos
coeuntes in genitalibus perfodit:atq; interfecit:propter quod dominus ſtati ad Moyſē

dixit:Phinees ſeruus meus:Eleazari filius;filii Aarō Sacerdotis : iram meā a filiis iſrael
utiq; auertit:quia zelo meo ſuccenſus eſt cōtra eos;ut non delerem eos iu furore meo:
Eam obrem dominus ei conſtituit ſacerdotium ſempiternum. Tandem de deo:deq; ho-
minibus:bene promeritus;bona ſenectute in pace quieuit. ſepelitur autem in Sepul-
chris patrum ſuoꝝ:Inter ſanctos autem ueteris legis merito cō numeratus.
¶ Pandion Ericthonii regis filius:quintus Athenienſium Rex:hoc anno:qui eſt octauus 1433 | 3766
Iudicis Othonielis:athenienſibus regnare cœpit:&.40.annis regnauit. Hic duos: ex con
iuge ſua:habuit filios:& totidem filias. Magnumq; bellum diu cum rege tracum geſſit:
tandemq; cum pace reuerſus unam ex filiabus nomine prognē ipſi regi tracum matri-
monio copulauit. Quæ cum Ithim illi peperiſſet filium :mox in deſiderium uidēdi phi
lomenam ſororem ſuam uenit:orauitq; ipſum ſuū maritum;ut aut Athenas ipſam mit
teret:aut ab Athenis philomena accerſeretur. Tereus itaq; Athenas uadens : a pandiōe
rege impetrauit:ut philomenā ad prognem adducere poſſet. Quæ quū ſpecioſa nimiū
eſſet:& ab ipſo plurimum amaretur:ab eodem in itinere oppreſſa fuit;minantiq; cū pro
gni ſe accuſaturam;eidem mox:linguā abſcidit:& ita in quandam domum illam taliter
reſeruauit. Tandem ad prognem uxorem cū ſordidatus ueniſſet:Dixit philomenā nau
fea maris fore defunctam. Sed a progne uxore;ueritate tandem comperta : Ithym filiū
proprium patri comedendum appoſuit. quem quum pater comediſſet: philomena ſtatī
affuit:& filii caput eidem in menſa appoſuit:Pro quo:in iracūdia magna:pater cōmot⁹
dum illas nimio furore gladio inſequeretur. Factum eſt:ut miſeratione deorū: prognes
in irundinem auem uerteretur;philomena ſimiliter in auem ſui nominis:ac Tereus rex
in upupam:atq; ita omnis regia domus:hoc modo:tranſformata fuit: Hæc autem quāq̄
fabuloſa uideātur:magnum tamen ſenſum habere uidentur;quem quidem aliis expone
dum relinquo.
¶ Dyoniſius:qui & liber pater:ſeu Bachus dicitur. hiſdem temporibus:diuo patre Augu
ſtino teſte:ex ſemela cadmi ſuperioris naſcitur:Qui adultus quum eſſet:ingentis animi
& ingenii:uir primus uitis uſum atq; plantationem:græcos docuit:Inuenit quoq; quādā
coctionem ex ordeo confectam:quam ceruiſiam appellauit : deinde exercitu magno:nō
ſolum uirorum:ſed mulierum cōgregato:uniuerſum pene illuſtrauit orbem:& iniuſtos
atq; impios:homines atrociter puniuit. Erāt autem eæ mulieres:& aliæ muſæ : quæ ſe
quebātur eum:in primis haſtis thyrſo armatæ:& plurimū ornatæ uirginitate ſcilicet &
omni doctrina genere fulgentes:quæ ſuis tripudiis:ipſum tāq̄ deum ꝑmulcebāt. Eratq;
eidem īſignis pedagogus:nomine Silenus:cuius doctrina:& conſilio:uirtutem mirifice
fuit complexus:Ipſe etiam(ut Euſebius refert)primo theatrum:& muſicam:ac armoniā
inuenit:atq; ſimiliter torcularia:unde:& Baccus a barcis dictus fuit. Inde etiam ordinem
militarē primum inuenit:propter quod & ludi ſcenici illi fuerunt inſtituti:Eam maxīe
obrem indis bellum grauiſſimum intulit:in quo bello multas amazonas mulieres adiu
trices habuit. Multas urbes condidit:quas inter:Orchas ī græciam:ac Niſibin a Nino re
ge conditam inſtaurauit;quam & quinquaginta milibus uiris adimpleuit.
¶ Dyoniſius alter:q proprie liber pater cognominatur:in diebus Moyſi fuit:quem de in
duſtria:hoc in loco:reſeruaui;uir plane potentiſſimus:atq; ſplēdidiſſimus:qui & memo
rabilia geſſit opera. Hic ī egypto natus:quum deum egyptios:iſraelitarum perſecutores
uariis plagis:affligere animaduerteret:ueritus ægyptum fore perituram:unde cū multis
diſcedens in indiam acceſſit:& Regionem illam cum exercitu armatus inuaſit. Et ut
Thucidides hiſtoricus græcus refert homines illos indos rudes:agreſteſq; : Corticibus
arboꝝ:& crudis ferarum carnibus utētes:in urbes legit:Boues quoq; aratro iūgere:fru
menta ſerere:deos colere : nutrire comā:mitram ferre:& unctiōes unguentorum docu
it. Hic etiam īdos armauit martialibus armis:& ipſos ad uſū uitæ cultioris erexit. Qui
bus ita cōpoſitis:cū uellet īde abire:atq; alias luſtrare regōie : Bachoſiſſimum Spartam
amiciſſimum regē eis dimiſit:& ex ſuis ueteranis Militibus heroas collaterales :ꝑdicto
Regi:conſtituit. Ipſe autem Bachoſiſſimus regnauit : ſuper indos:quinquaginta & duos
annos. Quo mortuo Budam filium ſucceſſorem reliquit : qui regnauit annis uigin-
ti. Ac poſt ipſos reges:per duodecim generationes:heroum Soboles: uſq; ad Herculem:

in India regnarunt.
3767 1432 ℭEpopeus:decimuſſeptimus Sicyoniorum rex: anno nono iudicis othonielis ſicyoniis
regnare cœpit:& regnauit annis.35.
ℭLynceus:undecimus argiuorū rex:poſt Danaum regem:patruum ſimul & ſocerum ſu
um:& ipſe eodem prædicto anno:regnare cœpit.& uno ac quadraginta annis regnauit:
Hunc Ouidius appellat lynum:qui ex quinquaginta fratribus ſuis:& ægiſti filiis:pieta-
te Hypermeſtræ ſponſæ ſuæ a morte ſolus euaſit : pro quo Hypermeſtra : in carcerem
coniecta a patre fuit.Demum Danao Socero:& Patruo rege:regno pulſo:pro eo Lynus
hic regnauit:moxq; Hypermeſtram:coniugem ſuam: dilectiſſimam e carcere educens:
eam meliori omine ſibi coniugio iunxit : regniq; participem fecit : Quem non ſolum
reginam :ſed & Iuno nis argiuæ Sacerdotem fecit: atq; hypermeſtra: propter pietatem
maritalem:duplicis ſplendoris: ſemper poſtmodum ornata comparuit . Tandem Lyn
ceus hic: & hypermeſtra:tribus filiis:ſcilicet Abante:Iſio:& Acriſio:poſt ſe derelictis:di-
3769 1430 em in pace clauſerunt.
ℭBeloeus:decimus octauus Aſſyriorum rex:decimo Othonielis iudicis hebræorū an
no:poſt Amyntham regem:patrem ſuum:ſuis regnare cœpit: & regnauit:annis uiginti
quiq;:cuius filia Athoſa:quæ & Semiramis : cū eodem ſuo patre:ſepté annis regnauit.

ℭViri diſciplinis excellentes.

ℭMynos:Iouis tertii:& Europæ filius:Lynceo:apud Argos:regnante:ut Euſebius in:x.
præparationis Euangelicæ teſtatur:& ingéti ſapientia:legumq; optimarum ſolertia: ac
cæteris pene omnibus uirtutibus excelluit.Qui inter cætera:non ſolum ſuis Crethen-
ſibus ſubditis: ſed & græcis omnibus:& admodum æquus:& iuſtitia ſeuerus fuit : quá
obrem ſe in cūctis Ioui planetæ ſimilem uidere uiſus eſt.Edidit:igitur primus:atq; con
ſcripſit:leges optimas:& illas Crethenſibus:atq; græcis:quum nullas habuiſſent : tradi-
dit:atq; explanauit.Quæ cum optimæ eſſent:tāq̄ a Ioue filio editæ:magno in precio ha
bitæ ſunt.Hic bellum durum:cum Atheniēſibus:& megarenſibus:in ultionem filii ſui
(quem occiderant)habuit.Tandem bona ſenectute cōfectus:relictis poſt ſe: Androgeo:
& Glauco filiis:ac Ariadna & phedra filiabus:in pace quieuit.
ℭLynus thebeus:optimus muſicus : Mercurii Meduſa urania filius:per hoc tēpus:Eu
ſebio teſte:in muſica & aliis uirtutibus claruit. Qui primus ueteribus poetis : quadam
diuinæ mentis inſtigatione:commotus:peregrina carmina menſuris: & temporibus re
gulata:multa confinxit.Quiq;:ſicut Hermodorus: primo diſciplinarum :teſtatur: ſcri-
pſit mundi totius generationes:uidelicet ſolis & lunæ curſum:Animaliumq;:& fructu-
um:generationes:Vbi in primo ſui:operis uerſu:cuncta ſimul nata fuiſſe dixit: Quem
ſecutus poſtmodum Anaxagoras:facta ſimiliter omnia comprobauit.Occubuit autem
tandem in Euboea:ab Apolline:ſagitta transfixus: Quem Virgilius in Buch. dixit:illi
patrem fuiſſe Amphion ſimiliter muſicus:Iouis ex anthiopa uxore filius : licet alii di-
cant Mercurii:etiam hiſdem temporibus floruiſſe dicitur : Qui ſecundum Plinium in
7.primus muſicam inuenit:& lyra canendo thebanos muros ſtruxit:dicente Seneca: in
Hercule furente.Cuiuſq; muros natus Amphion ioue Struxit canoro ſaxa modulatu
thraens:Hic(ut diximus)thebas urbem in Boetia ampliauit:ubi & cū fratre diu regna-
uit.Ipſe præterea cum Zeto & Chalae fratribus ſuis in ultionem matris ſuæ: lynceum
prædictū:argiuorū regem:occidit:eo q; matré ſuá occiderit: & Cadmū regno depulerit:
Niobé deide:Tātali filiá:accipiens uxoré:ex ipſa ſepté genuit filios: & totidé filias:qui
cū omnes una die defeciſſēt:deſperatꝰ: in ſemetipſū manū iniiciés: turpiter occubuit.
ℭZetū autem:prædicti Amphionis fratrem:& ipſum:per hoc tempus:& eloquentia:ac
Muſica:præditum floruiſſe ac regnaſſe:Homerus dicit.Hic:in ultionis uindictam Lyn-
ceum prædictum regem:una cum germano Amphione: tandem interfecit : Quem ta-
men Lactantius & Seruius aſſerunt admodum fuiſſe ſubruſticum uirum: &ſi cum fra-
tre regni gloria fuerit inſignitus:Duos & ipſe filios uidelicet Ithylum & Theym:ex Ay
dona coniuge:poſt ſe reliquit.
ℭSachomato hiſtoricus:natiōe Brutius:uir pitiſſimus: atq; curioſiſſimꝰ: his tēporibus
floruiſſe:ut Euſebio placet:dicitur.Qui adeo inſignis fuit:ut nihil eorū quæ ab initio

memoratu digna facta fuerant:ignoraſſe uiſus fuerit:in phœnicũ & enim lingua hiſtoriá conſcripſit perpulchrá : atq; exquiſitiſſimá : eamq; oẽs in noué libris cõpræhendit: Quá quidem hiſtoriá philo Biblicus : poſtea in græcũ tranſtulit.Eas quippe hiſtorias porphyrius:in quarto eoꝝ.quos aduerſus chriſtianos euomit libros: magnis decorauit laudibus:Is etiá Sachomato aliá phoenicũ hiſtoriá:partim : a ſingulariũ urbium annalibus:partimq; a ſacris libris:qui dedicari ſolebant:ſolerti collegit ingenio: Et hunc quoq; librũ prædict⁹ philo biblicus:í græcá linguá:exactiſſima cura:traducere curauit:porphyrius aũt ueritatem:& antiquitaté:huius Sachomathonis hiſtoriæ: his uerbis teſtaẽ: dicens:In hac quippe nõ creator oium:nec cœleſtia corpora: ſed mortales uiri nec ꝓbi quidé:quos ſalté pp uirtutem admirentur:ſed ſceleſti nephandorumq; morũ phœnicũ ægyptiorumq; dii:fuiſſe narrãtur.Iſti.ſ.ipſi:qui etiam nũc apud oés gentes: quaſi dii immortales:honoribus coluntur diuinis.

Salis inuétum
magalia
uenationes
ferri usus
tegumenta prima

¶Tautus:natione phœnix: Miſoræ optimi uiri íter eos:filius:qué græci Mercuriũ uocát:lõge ante Moyſen fuit:& litteraꝝ eleméta: lingua phœnicya:ꝑmus cõſcripſit : atq; hiſtorias multas cõpoſuit. Huic át Miſorá pr̃em optimũ fuiſſe referũt : uirũ utiq; iuſtũ:qué Salẽ:eiuſq; uſũ ꝑmũ inueniſſe tradũt:Et huic quoq; Magus noíe pater fuit:qui & ıpe Greges:& magalia:cõſtruxit.Iſtũ etiá: ex quibuſdá Tythanib⁹ ortũ traduxiſſe referunt:qui piſcationes & uenationes ꝑmi inuenerũt. Horũ ꝑterea origo a quibuſdam fuit:qui & ipſi ferrum:& ferri uſum primi inuenerunt.Nec nõ & ab Vſone quodam ꝑmaxio uiro:qui primus corporibus hũanis tegumenta ex pellib⁹ ferinis cõfecit:ꝑmuſq; cæſis arboribus:& ambuſtis:cũ eiſdé in mare íttare nõ extimuit. Ipe duo ſimulacra: uidelicet Igni & uẽto erexit:quæ adorás:ſanguine ferino ꝓfundebat.Hi igiẽ oẽs:quom naturæ ceſſiſſent:tãq̃ dii ab olb⁹ habiti:eiſdé ſtatuas erexerũt:& celebritates ſtatuerũt.

¶Niobes:Amphionis ꝑdicti regis uxor:& Tãtali phrigũ regis filia:ꝑhoc tp̃us íter egregias mulieres:nõ ſolũ regia dignitate:ſed & ꝑcipua filioꝝ fœcũditate:atq; mirifica ſapiétia:plurimũ illuſtrata fuit.Hæc:teſte Diodoro li.v.filios ſepté: & totidẽ ſilias uiro peperit.ſũmo decore ꝓſtantes: ꝓ quib⁹ multũ gloriabaẽ : ꝓferendo ſe latonæ Apollinis & Dianæ matri:Quáobré ferũt latoná fuiſſe motá:unde & Apollini ut filios Dianæ ut filias arcu interficerét mãdaſſe: q mox matri obtéperauerũt. Ea pp Niobes mr̃: tot filioꝝ funerib⁹ ſupſtes:uidua mœſtaq;: in tá grandem & obſtinatá taciturnitatem deuenit:ut potius immobile ſaxũ: q̃ fœmía uideretur. Quáobrem a poetis poſtea ićtũ eſt:eam apud Syphilum:ubi filii fuerant ſepulti:in lapideam ſtatuam fuiſſe conuerſam: dicente Ouidio.

Quæq; ſuperba parens ſaxo per corpus aborto
Nunc quoq; mygdonia flebilis aſtat humo.

Mygdonia

Migdonia át:Niobis p̃ria eſt: Macædoniæ quædã littoralis pars: ab Aenea ciuitate incipiens:& uſq; in Termicũ ſinũ ꝓtédiẽ.

¶Caria regio minoris Aſiæ:his tp̃ibus:regni titulos:a Mynoe ꝑdicto:ibidẽ ꝑmũ regnáte:ſuſcepit.ſe q̃dé ultro ſubdidit:a quo: & mirifice informata:& illuſtrata fuit.Ipa náq; a Cara rege ꝑmũ cognomẽtũ habuit:Qui rex(teſte Plinio.li.7.)auguria ex auibus primus cõperit.Hui⁹ regiopis ppľi ꝑmo:ut Herodotus refert:leleges uocabanẽ:q & poſtmodũ halycarnaſii dicti ſũt. Viri quondá armorũ:pugnæq;:amatores:adeo:ut aliena ẽt bella mercede agerent.In hac fuit Halycarnaſea ciuitas:poſtea in litore maris condita: in qua Mauſeoli nobilis extat opus:De quo Martialis in.x. Epigrãmatũ libro refert.

Marmora parua quidem:ſed non ceſſura uiator
Nauſeoli ſaxis pyramidũq; lege.

Eſt igitur caria hæc regio nunc turcoꝝ oppulẽtiſſima poſſeſſio:plenaq; uiris opulentiſſimis:quos omnes nr̃o æuo(poſt Euboeam ꝑditá) Petrus mocenicus: poſtea uenetoꝝ íclitus Dux:tum claſſis uenetæ Imparor:hoſtiliter inuaſit:diripuit:& incendit.

Beniamin & Gabaa deſtructio pro ſtupro mulieris.

¶Vir quidam hebræus:de tribu Beniamin : in Effraym habitans:hiſdẽ tp̃ibus :ex Bethleem in Gabaa:cum uxore:ueniens:í domũ cuiuſdá Senis:hoſpitii g̃ra diuertit:a quo & comiter exceptus eſt:q cũ ínotuiſſet quibuſdá iuuenculis ciuitatis: confeſtim ardore libidinis incenſi:domum ſenis quondam effrenato impetu:circundantes: illi uiolentiam inferre cominati ſunt niſi mulierem eis traderent abutendam.At Senior & Leui

tes maritus:neceſſitate coacti:eduxerunt iuuenculam illudendam. Qua:quum tota no
cte abuſi fuiſſent:illa mane apud hoſtium hoſpitis ſui uitam finiuit. Quod ĩfœliciſſim⁹
maritus cernens uxorem:ea ignominia: fuiſſe extinctam :motus animo :eius cadauer in
xii.partes concidit:eaſq; confeſtim in omnem Iſrael tranſmiſit : Mandauit quoq; por-
titoribus ſuis ſeruis:ut cunctis:auctores eius mortis proderent. Quamobrem filii iſrael
omnes: rei indignatione:permoti:in Sylo ante Tabernaculum conuenerunt:conclamã-
teſq; uniuerſi ad arma proceſſerunt. In ciuitatem uero irruentes uniuerſos : non ſolum
illius ciuitatis:ſecundum totam ſere tribum Beniamin:in ultionem ſtupri interemerũt:
In ea namq; pugna de uiris omnis iſrael:ad quadraginta hominum milia:cecidiſſe:ſed de
ſola Beniamin tribu uigintiquinque milia proditum eſt:In ciuitate autem illa Gabaa
quum uniuerſos:tam paruulos q̃ mulieres:interemptiõi dediſſent etiam igne in urbẽ:
coniecto:illam omnino exuſſerunt:& euerterunt. conſimilia etiam aliis:eiuſdem tribus
Ciuitatibus fecerunt. Adeo namq; tribum illam exterminarunt:ut non niſi ſexcenti ui
ri:qui fuga ſalutem ſibi queſierunt:euadere potuerint. Propoſuerant etenim filii iſrael
hanc tribum omnino:de ſub cælo:pro huiuſmodi ſcelere:delere:Sed conſilio mutato de
derunt qui ſuperfuerant uiris:quadringentas uirgines de ciuitate Iabes. quam etiã euer-
terant:qui cum aliis in prœlium accedere recuſarunt:Sibi autem alias ducentas in die fe
ſto rapere permiſerunt:Atq; hoc modo ipſa tribus. cum pene tota :periſſet:iſraelitarum
ſapientia reparata eſt. Floruitq; repente(ut Ioſephus refert)& opulentiæ dignitate:aliiſq;
bonis omnibus:Hoc itaq; bellum ita factum & ſedatum eſt , ut ſcribitur Iudicum ulti-
mo:& ab Ioſepho in.v.antiquitatum libro.

3794 1405 ¶ Bellopares :decimus nonus Aſſyriorum rex:hoc anno:qui eſt trigeſimus ſextus otho
nielis Iudicis annus:ſuis Aſſyriis regnare cœpit:& regnauit annis.30.

Ioth ſecundus hebreorum Iudex:ex Tribu natus Iaræ nobilis uiri filius:hoc ãno: Aioth
3800 1399 a Dux & Iudex ſuper hebreos conſtitutus:Iudicauit Iſraelem annis.80. Vir equidẽ
inclitus:& audacia:ac corpore:ad opera exercenda:& capeſſenda robuſtiſſimus:q
& in utramq; manum maximam fortitudinem habebat : Hic quum uideret Eglon mo-
abitarum regem:multis incõmodis ſuum populum afflixiſſe : multaſq; ciuitates eidem
abſtuliſſe:nec non & multa tributa:e ipſis impoſuiſſe miſertus non minime his quæ pa
tiebantur ab iniuria hoc modo(iubente domino) populum ſuum liberauit:Nam quædã
munera ipſi Egloni:moabitarum regi:cum in ierico obtuliſſet. Eidem ſecretum mox pe
tiit. Quo audito:confeſtim uniuerſos aulicos e conclaui abire præcepit:Quibus ex ſen-
tentia egreſſis:eueſtigio Aioth in corde percuſſit.& adeo ualide ut in uulnere capul⁹ fer
rum ſequeretur. Gladiumq; in uulnus derelinquens:e camera egreſſus eſt. clauſam ianuã
dimittens. Eo ſic interfecto Aioth ierecunthis iſraeliticis:latenter rem a ſe geſtam iudi-
cauit. Qui gaudio repleti:ſumentes protinus arma:cum maximo impetu in hoſtes irru-
erunt:& alios quidem peremerunt. alioſq; fugauerũt:& ex ipſis ad.x.milia interfecerũt.
Reliquos autem extra confines ſuos eiiecerũt. Ac ſic eo modo hebræi:uirtute Aioth:ab
inimicis liberati ſunt: Et cum hanc ob eam Aioth principatus honore a plebe honora-
tus eſt. Et cum hanc dignitatem.lxxx.annis fœliciter tenuiſſet:in ſenectute bona defun
ctus eſt omni uirtute & laude dignus. Sangar autem qdã Anath fili⁹:poſt hunc cum ele
ctus eſſet:uir quidem ſtrenuus:qui uno uomere ſexcentos uiros occiderat:primo ãno ui
tam finiuit:ut habet iudicum.quarto capitulo.

¶ Tantalus:primus phrygum Rex: Iouis tertii(ut aiunt)ex plothe Nympha filius:ĩ hoc
ĩpus uſq; peruenit:qui quum ĩmenſæ proceritatis eſſet uir :ingentia & geſſit p̃clara fa
cinora. Nã & bellũ:ob raptũ Ganymedẽ aduerſus Troũ:dardãiæ regẽ:& ipi⁹ Ganimidi
patrẽ:hũit uerũ cũ eſſet auariſſim⁹ homo:& ut rẽ ſuã domeſticã augeret : popularẽ pe-
cuniã nimium exhaurire ſemp uellet. Eam obrem finxerunt poetæ : eũ aliquando deos
ad ſolemne cõuiuiũ inuitaſſe:Quibus:ut eorum diuinitatis experimentũ faceret:inter
cætera Pelopem filium eis comedendum appoſuit:mentit⁹ alias carnes fore:Qui facin⁹
cognoſcentes:non ſolũ abſtinuere:uerũ etiã collectis in unum membris:puerum etiam
ad uitã reuocare:Propter quod ſcelus:iuppiter:in ultionem:ipſum mox in infernum de
truſit:ubi & hoc damnauit ſupplicio:ut uſque ad eius inferius labium lympidiſſima

diuerſaref aqua.Inſup & ei inclinari arbores redolentibus pomis:ad eius uſq os ſtatuit. Quæ dum carpere conaref:oia diffugiebant:ab ipſoq extollebanf: Ac ſic factũ eſt:ut inter poma:aquaſq:poſitus Tantalus:famæ & ſiti deficeret: dicente quodam poeta.
Nec bibit inter aquas:nec poma pendentia carpit.
Tantalus infœlix:quem ſua facta præmunt.
Diuitis hæc magni facies erit:omnia laute.
Qui tenet:& ſicco conquoquit ore famem. Hunc igif duos filios:ex Taygeta uxore legimus habuiſſe:Niobem pdictam & Pelopem:Huius aũt Tantali regis ſupplicium: deteſtabilem: auari hois uitam oñdere uidef:qui aurũ & cætera congregans:eiſdem uti ad neceſſitatem neſcit:ita ut etiam famæ:& ſiti:aliquando periclitetur.

¶ Phrygia autem huius Tantali Regnum:eſt minoris Aſyæ prouincia:a phrygia cæcropis filia ſic cognominata:hæc Troadi ſubiecta eſt: quæ(ut Solino placet)ab aquilonari parte Gallatiæ eſt collimitata:A meridiana.Licaoniæ:Piſidiæ: Migdoniæq cõtermina: A meridie uero Ida mons:& Timolus croco florentiſſimus. In hac fuit dardania: quæ poſtea:a Troo Troia dicta fuit.Ex hac originẽ duxit nona Sibylla: quæ Ancira uaticinata fuit:Tuba de cœlo uocem luctuoſam emittet.

¶ Tantalus alius Corinthiorũ Rex fuit:quẽ dicunt Iouis ſecundi fuiſſe filiũ:uirũ utiq piientiſſimũ:& adeo:ut dicaf:a poetis:eum Deorũ menſis accubuiſſe. Quod ideo fictũ puto.quia ſupremus fuit phus:ac eloquentiſſimus extitit orator : ſicut diuus teſtatur Hieronymus ad paulinũ dicens:Et de Thantali fonte potantem : Eas obres Corinthii ſui Arcem excelſiſſimam eidem extruxerunt: ut qui in eam aſcendiſſent: in cœlũ utiq aſcendere uiderentur. 1397 3802

¶ Pelops itaq pdicti pmi thantali filius:Argiuorũ tertiuſdecimus rex:ãno tertio aioth Iudicis:argis regnare cœpit:&.52.annis regnauit. Vir in primis bellator inſignis: q quũ pmũ apud phrygias regnaret:aduerſus Enomaũ :helidis atq Piſæ regẽ bellũ iplacabile habuit.& hãc ob cãm:q Hypodamiã:Enomai pdicti filiã:ab ipo nimiũ dilectã:i cõiugium poſtulatã denegaſſet ei:Nec cũ eodẽ pſe:pacẽ hre unq uoluit: donec q poſtulabat: ſpectaſſet.Hũc quom pr Thãtalus diis comedẽdũ appoſuiſſet: miſeratiõe ipſorũ Deorũ ſeruatus:& reſuſcitatus fuit:Hic quatuor:ex hypodamia dilectiſſima uxore genuit filios.Agamemnonẽ.f.& Menelaum; Attreum:atq Thyeſtem. Pelloponeſſum autem:& cheroneſum prouincias a ſe nõiauit:eo q armis ipſas ſibi uendicauerit: Quin etiam & Piſas in tuſcia cõdidiſſe hũc nõ nulli affirmant Virgiliũ inducẽtes:q in.x. æneidos ait. 1396 3803
Hos parere iubent alpheæ ab origine Piſæ.Vrbs ethruſca ſolo.

¶ Peloponeſſus aũt prouincia Europæ: a prædicto pelope rege ſic cognominata:nũc a noſtris morea nũcupata:totius græciæ Arx quõdã dicta fuit. Hæc Atticæ iungitur : & undiq Ionio & ægeo mari circundaf:cũ aſprimis & tutiſſimis pmontoriis:ſecerniturq ab Iſthmo:a reliquo continẽte:quẽ murus ppetuus Examulus appellat:inexpugnabilis quidẽ:ab uno mari ad alterũ ſepit:hæc in forma platani eſt:q & qnq milia paſſuũ latitudinis cõtinef.Ea quippe puincia adeo oibus bonis eſt munita:ut nihil eẽ queat munitius:habet intus fœcũdiſſimos colles:& cãpos ubertimos:rebuſq oib referiſſimos: quos hoium uictus cultuſq deſiderat.In hac poſtmodũ Corithus:& aliæ urbes pmultæ fuerũt:cõtinet ãt regiões:Licaoniã:Archadiã:& Sicyoniã:Hãc talẽ ac tãtã :quũ Amurates Otthomanus:nra ætate:circũſtãtes regiones expugnaſſet: Examulo muro diruto: peloponẽſibus pterritis:ſe ultroq dedentibus:tributũ ãnuũ impauit:poſtea ãt Maometho filio:expugnata Cõſtãtinopoli:urbe pmaxia:ẽt tota hæc peloponeſſus turchorũ Impio: adiecta eſt. Quorũ tyrãnide: & icolarũ ignauia: adeo nũc ẽ oibus exinanita bonis:ut I ea nihil iueniaf laude dignũ:Et cũ eẽt oli i uniuerſa græcia: & uiris doctiſſimis :& opibus pollẽs:nũc iis uacua ẽ pſus:Accidit ẽt q ligua ipa:adeo pp turciã fcã eſt deprauata:ut nihil omnino ſapiat priſcæ illius & eloquentiſſimæ græciæ: Mores uero barbariores omni barbaria.Huius autem mali:paleologi principes:inopia præſſi:primi cauſa fuere.

¶ Cheroneſus autem:ab eodẽ pelope occupata:& tali nomine:appellata:eſt terra undiq mari fere cincta:quæ niſi paruo contineretur:inſula dici poſſet.

¶ Erichtheus:ſextus atheniẽſium rex:pandionis regis filius ; poſt pſem octauo Aioth 3807 1392

Iudicis anno regnū ſuſcipiēs:regnauit ānis.50.Hūc homer⁹ in li.2.Ilyados ſcribit fuiſſe
magnanimū regē:& a Minerua:a pncipio ſuſceptū atq; educatū: huic pp̄ſo demum rex
pfectus eſt:pp qd athenieſes annua mineruæ ſolēnia thauroꝝ.ſ. & Agnoꝝ ſacrificiis:
ſua in urbe:ab illo & deīceps agere cœperūt.Hic Orythiā pulcherrimā genuit filiā:quā
quū Boreas adamaſſet:& ſibi i cōiugiū expoſtulaſſet:nec īpetrare potuiſſet: eā ui ſibi ra
puit:& ī traciā trāſtulit.ubi ex ea Zetū & Calaym pcreauit.Quē fabula uetū fuiſſe cō
C Laumedon:decimuſoctauus Sicyonioꝝ rex:anno ſextodecimo Aioth:iudi- (fingit:
cis iſrael:ſuis regnare cœpit : &.40.annis regnauit.Hic cū Ilionis regis fili⁹ eēt: & Tro
ianæ ſeu Iliōis urbis muros extruere cœpiſſet.ei pecunia deficere cœpit . Verū quū au
diſſet apud Troianos eē multā pecuniā:i ſacrario Apollinis:& Neptuni reſeruatā: a ciui
bus mutuo eā expoſtulat:quācq; & iureiurādo pmiſit ſe fore reſtiturū:& nō ſolū eandē
ſed & de ppria ī pdictis locis multo plura fore largiturū . Atq; ita : dicta pecunia rece-
pta i ædificationē muroꝝ:ipius urbis:oēm expēdit:nec tn̄ exīde:repetētib⁹ ciuib⁹:unq̄
reſtituere uoluit.Pauloq; poſt aduenietib⁹aquaꝝ maxīa inūdatiōe:atq; peſte:adiudica-
tū ē ea adueniſſe ob piuriū:& deoꝝ deceptionē.poetæ aūt finxerūt:q quū laomedō ip
ſe ciuitatē muris circūdare ſtatuiſſet:cū Apolline & Neptuno cōuenit:ut muros ipī cō
ficerent:mercede in primis iuramēto pmiſſa:Quos cū pfeciſſent laomedō rex pmiſſa
ſeruare recuſauit:Quāobrē:Dii ipſi indignati:aquis & peſte urbē ſtrauerunt.Hinc itaq;
multi filii:ac filiæ: fuere:quos inter Priamus magnus:eius ſucceſſor:unus fuit:atq; he-
ſionæ:quā cū magno herculi matrimonio pmiſiſſet: & eidem poſtea denegaſſet:iratus
hercules:tandem urbem captam euertit:& ipſum laomedontem regem interfecit.
1377 3822 Abbas:Lyncei regis ex hipermeſtra coniuge filius:duodecimus argiuorum rex: uigeſi-
mo ſecundo Aioth iudicis iſrael anno:ſuis regnare cœpit:&.23:annis regnauit: Hūc au
tem bellicoſiſſimum & acerrimi ingenii homninem fuiſſe dicunt:Qui cum multa ſtre
nue geſiſſet facinora:prithum & Accriſium duos poſt ſe reliquit filios.
C Perſeus:uir nobiliſſimus:ac totius nobilitatis græcanæ pſ:Iouis & Danaes Accriſii ar
giuoꝝ regis filiæ:ex adulterio(ut aiunt)pgenitus: His tēporibus una cū matre Danae
(mulieꝝ prudētiſſima)i italia ad Rutiloꝝ regē ſe cōtuliſſet: eidēq; mater ipa matrimo
nio cōiuncta fuiſſet:ibidē.Ardeā urbē cōdidit:quā Hanibal penus poſtea exuſſit:Qua q
dē cōdita in Græciā rurſus rediēs:ſuū auū Accriſiū (licet nō ſpōte)interemit : pro quo
timore pculſus ſuos argolicos dimiſit:ac in Mycenas ſe repēte trāſtulit:atq; ibidē pmū
pricipatū obtinuit.Inde etiā traiiciens tādē in Aſiā deuenit.Vbi & pſis a ſe domitis : illi
patriæ æternū ſui nois cognomētū dedit:Ibidēq; pſipolim urbē poſtea totius regni ca-
put:cōdidit:& a ſe id nomē urbi impoſuit:atq; Athlantē:Mauroꝝ regē:in Apolodoro
obſidēs:demū ſupatū inde fugauit.Poſt hæc etiā Meduſam Sardiniæ inſulæ reginam
locupletiſſimam:Gorgonē dictam: artificio mirabili interficiēs: ſuas infinitas ppe di-
uitias rapiens:in perſiam deuexit.Vnde cōfectū fuit.Gorgonis caput fuiſſe ſerpentib⁹
crinitum:quod pro diuitiis accipitur: Fertur quoq; ipſū & alios quoſdā ſupaſſe.ſ. Phy-
neum:& eius ſocios.i.uitia in nuptiis perpetranda.Item Protheum uatem magnumq;
philoſophū:q relicta paterna patria:prius in carpato īſula regnauit:egyptiiſq; impauit.
Qui tāq̄ eruditiſſimus pbus primus ſcripſit hoīs naturā fore duplicē: terrenā: uidelicet
& cæleſtē:Polidetē pterea magnetis filiū:ſuūq; nutritorē:ſupauit:q uidelicet uitiorum
pluralitatē ſignificat.Deniq; & Dyoniſiū:q liber pater nuncupaẗ:in pſiā interfecit:Alia
quoq; pmulta pſeus hic uiuēdo peregit facinora clara. Demum aſtruunt eum:una cum
cōiuge:atq; aliis multis:in cœlū fuiſſe aſſumptū:& inter cœli Sydera collocatum.
C Danaes aūt pdicti pſei illuſtriſſimi uiri mater:Accriſii argiuoꝝ regis fuit filia:quam
quū mater edidiſſet:ipē pater ī reſpōſis habuit:q ſibi caueret: qa futurū erat : ut ex ma-
nu eius:qui ex ipſa filia naſcereẗ:occidēdus foret:Qui:reſpōſo accepto: mox ad euitan
dū piculum:ipſam filiam in turrim quandam includere fecit: & ingreſſum cuiuſcunq;
prohibuit.Quod Iuppiter ubi formoſitatem puellæ audiſſet:ad eam tandem per tegu-
las tecti intrare procurauit:atq; uitiatam demum pregnantem dimiſit:Quod quum pa
ter didiciſſet:confeſtim:iratus eā in mare proiici mandauit:Quæ tandē in Apuliam im
pulſa cum ueniſſet.piluuio Apulo regi confeſtim nupſit: & filium ex ea natum Perſe-

um appellauit. Quē & diligenti cura enutriri mandauit: Ipſi piluuius & Danaes inde
recedentes:in latium ad Rutilos uenere:ubi Ardea oppido cōſtructo Danaū filiū ibidē
genuere. Fictio hic perpulchra a poetis de danae iſta ac Ioue confingitur: quod ea flu-
xione auri fuerit impregnata:quæ ſic intelligitur:quod uirgines perſepe auro:& aliis do
nis:ſe uitiari patiuntur.
¶ Tamaritæ populi:qui in Aſia: nō lōge a Caſpio mari ſūt:hoc tēpore (Dyoniſio teſte)
bacchū ab Indorū uictoria redeūtē:nō ſolū hoſpitio excoeperūt: ſed & illi etiā ſolemnia
ſacra conſtituerūt:agētes choros circa torcularia: quoad magis magiſq̨ ſpūarēt muſtū.
¶ Dynaſtia decimanona:hoc āno:qui eſt trigeſim⁹ Aioth Iudicis iſrael: apud Egyptios 3830 1369
coepta eſt:quæ & annis.144.perdurauit: ſub Imperatoribus qnq̨. Quia hac in dynaſtia
Egyptii ipſi ſuo Imperatore uti coeperunt. Quorū primus Sethus noīe:Impauit.55.Secū
dus Rameſſes:annis.66. Tertius Amenophis:annis.40. Quartus Amennonies.26.ānis:
Thuoris quintus:annis.7. Quibus conſumptis Dyapolitanorum dynaſtia ſubſecuta eſt.
¶ Tros:Erictonii regis filius: a quo Troia:qui dardani filius fuit:filii Iouis:hoc āno:qui 3840 1359
eſt quadrageſimus Aioth Iudicis iſrael:iam ueteranus: dardaniam ueniens:prouinciam
mutato nomine a ſe Troiam noīauit. Hic cū eſſet armorū pitiſſim⁹: ac bellator ſtrenu⁹
aduerſus Tantalum:phrygiæ regem:bellum ſuſcepit:& id maxie ob raptum ſibi ab eodē
Ganymedem:dilectiſſimum filium:quem preter Ilionem:& Aſſaracem:genuerat:quib⁹
ſuperſtitibus relictis:diem obiit.
¶ Troia igit̄:a troe p̄dicto ſic dicta:Liuio teſte libro de bello Macedonico.7.nō eſt ciui
tas:ſed minoris Aſiæ regio fuit:i q̄ Iliō cātatiſſima ciuitas extitit:quæ & nō nūq̄ ꝓ ipſa
urbe troia ponit̄:ut Ouidius primo Epiſtolaꝝ ait. Troia iacet certe:& alibi in eadē ep̄la:
lā ſeges eſt: ubi troia erat. Quæ teſte Homero.li.quar. Oium quæ ſub ſole:ac ſtellifero
cælo:ſūt urbiū qdē īſigniſſima ē troia:Quo tñ in loco ħ Ciuitas fuerit nullibi nūc cop
tū habet̄. Quia ea exuſta lapides:& quæcūq̨ alia inde ablata ſūt. Ex quo ſatis edocemur
ut nemo in reb⁹ hūanis ſpem ponat:aut conſtituat:aut ſe ꝑpetuo in hoc ſæculo māſuꝝ
putet:quādo ingēs Troia:& totius Aſiæ columē:ita extincta ſit,ut neq̨ cadauer:neq̨ ue
¶ Teſulana:īſignis olī ethruriæ ciuitas:& ipa:eiſdē tp̄ib⁹ ab laſio dar-(ſtigiū aliqd appet. 1357 3842
dani frē:cōdita fuit.quæ haud longe a Florentia nūc:celeberrima toti⁹ regionis urbe:ſi
ta erat. Ab ipis florētinis āno ſalutis nr̄æ.1024.p̄mo acceptis:ut in ſe populariter tradu-
ctis ipi⁹ antiquæ urbis ciuib⁹ ꝓtin⁹ euerſa fuit.adeo:ut nūc uic⁹ modici p̄cii habita ſit:
q̄uis Epiſcopalē ſedē nūc retineat: Hāc tātæ potētiæ aliquādo fuiſſe legimus:ut pſæpe
ſola:cladibus grauiſſimis Gothos attriuerit:& fuderit:ac ad cētū milia:uno p̄lio:obtrū-
cauerit. Quæ res potētiā & huiuſce ciuitatis magnitudinē:præ ſe ferre uidet̄ hæc duob⁹
paſſuū milib⁹ a florētia diſtās:arduo & munitiſſimo in colle ſita:raro habitatur colono.
¶ Ganymedes:troy p̄dicti fili⁹:tēpeſtate hac:nimia corporis formoſitate claruit:cui⁹ rei
gratia: a Tantalo rege phrygū raptus fuit:ꝓpter q̄ ingens bellū:atq̨ p̄lium inter pr̄em
iſtius:ac tantalum excitatū eſt. Aiunt namq̨ Tātalum ipſū:ad ꝓmerēdā Iouis orethēſis
gratiam: quē ſciebat uirū impudiciſſimū: ſub ſignis Aquilæ uenātē hūc adoleſcētulū
ſpecioſiſſimum pr̄i rapuiſſe:& Ioui dono dediſſe. Propter q̄ ſictū eſt:eū deoꝝ pincernā
cōſtitutum fuiſſe:& iccirco inter cæli imagines eum greci figurarūt. Cui⁹ qdē cæleſtē
imaginē: ad ſuorum ſolatium:dicunt eſſe:Quā aquarū uocamus:In quo:Sole exiſtente:
terra maximis himbrib⁹ irrigat̄. De cui⁹ pulchritudinis elegātia Vir.hos cecinit uerſus.
Intextuſq̨ puer frondoſa regibus ida
Veloces iaculo ceruos:curſuq̨ fatigat.
Acer anhellanti ſimilis:quem propes ab ida
Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger uncis
Lōgæui palmas ne quicq̄ ad ſydera tendunt
Cuſtodes:ſæuitq̨ canum latratus ad auras.& cætera.
¶ Samia:ſeu Samotracia:Sybilla inter decem uates foeminas prima:hiſdē tēporib⁹:ꝓut
Euſebius refert:& proſa:& exametris uerſib⁹:de dn̄o nr̄o ieſu chriſto:deq̨ beata uirgine 3843
maria:plurima apte prophetaſſe dicit̄:Hāc quippe de chriſto dixiſſe ferūt.tu enim ſtulta
Iudea deum tuū nō cognouiſti:ludentem mortalium mentibus:Sed & ſpinis coronaſti

horridūq; ſel miſcuiſti:hác tñ̄ ſextá fuiſſe Lactātiꝰſcribit.de q̄ Nicanor mētioné fecit:
q Alexādri macedonis res geſtas ſcripſit:eá fuiſſe iuuené pulcherrimá plurimi tradunt.
3844 ¶Prohetus ſeu Prythus tertiuſdecimus Argiuoꝝ rex:hoc anno : qui é quadrageſimus
q̄rtus Iudicis hebræorū Aioth:ſuis regnare cœpit:& regnauit annis:poſt patré Abátem.
17.Huic Anthyope coniunx fuit:ex qua tres ſpecioſiſſimas ſuſcepit filias:quæ quum in
admirabilé euaſiſſent formam:uino etiam in ipſa earū adoleſcentia(ultra q̄ deceat mu
lieres)uti cœperunt:& aliquando inebriatæ non nunq̄ ſe ultro patri regi proferre aude
bant:Quáobrem:fingunt poetæ:q; ſic elatæ téplū Iunonis intrare præſumpſerunt:atq;
eidé Iunoni deæ ſe præferre uoluerūt.Ex quo turbata Iuno: illis talem immiſit furoré:
ut ſe uaccas arbitrarentur:& aratra extimentes:ſiluas ſūmopere optarent. Pater autem
ægre ferens eaꝝ ſuperbiam:eas Melampo cuidá phiſico curandas tradidit . Qui cū eas
aqua potaſſet:protinus in priſtinam reuocauit naturá: Ex qua quidem talis elicitur ex
poſitio:q; qui luxuriam ebrioſam a ſe expellere cupit:aquam bibat frigidam.
¶Hercules gigas:ſupradicto illo poſterior:per hoc tempus:diuo patre Aug.19.de ci.dei
teſtante: floruit:& duodecim inſignes & inhumanos labores confecit: hic Iouis ex alcu
mena cū eſſet filius:dictus eſt Alcides:ex proprio nomine:ſeu Tirynthus:ut Macrobio Alcides
placet:qui poſtea Iunonis inuidia factus glorioſior:Hercules eſt cognominatus.Is enim
in adoleſcentia conſtitutus:ubi ſeſe in ſolitudinem recepiſſet:duas ſibi matronas offer-
ri corá:uiſus é uidere.Quarū altera:ut ad ultimū:cognouit eſſe hedoná:quá uoluptatem
uocamus;Alteram uero Aretem:quæ uirtutem ſignificat ;Cumq; Herculem hunc pri-
ma blandius adiſſet:ſtimulaſſetq; lenociorum illecebris:ſe ut ſequeretur ; eueſtigio uir
tus ei affuit:contra eandem uoluptatem:quæ ab eadem illum auocaret:monuitq; eum:
ut omnino ſua ueſtigia ſequeretur:quia ex homine mortali : immortalem atq; deum
quendam faceret.Quibus monitis:Hercules permotus:animi uirtutem q̄ corporis uo
luptatem ſequi maluit Quo ſano conſilio factum eſt:ut & uiuus omnibus carus iucun
duſq; fieret:& mortuus diuinos honores:ab uniuerſa gentilitate:meruerit. Nam:ut uo
luptatem omnem a ſe abdicaret:in primis per nemora:in hiſpido habitu: tanq̄ acerri-
mus iuuenis incedere uoluit:in quo & clauam maximam ſibi fecit : cum qua & mon-
ſtra poſtmodū ingentia domuit . Inde populeū ſertū ſibi in caput imponens pharetras
& ſagittas iugiter deferebat : ac nemei leonis ſpolio armatus ſic incedebatur. Erato; il-
li aſperum crinibus caput:quos unq̄ nec barbam quidem diſcriminabat . His quidem
laboribus:& indumentis armatus hercules hic:duodecim inauditos:& incredibiles per
fecit labores.Quorum primus:fuit q; ſemitaurum deuicit : Secundus interfectio & ex-
coriatio:leonis:Tertius:fugatio Arpyarum:Quartus: ablatio pomorum aureorum de
orto filiarum Athlantis : Quintus:cathenatio cerberi deuorantis perithoum : Sextus
oppreſſio Dyomedis regis traciæ:qui equos ſuos:humana carne:paſcebat:Septimus ex-
tinctio ydræ ſerpentis in lerna palude: Octauus:deuictio Acheoli: in uarias formas ſe
mutantis:Nonus:proſtratio Anthei gygantis libyæ:qui terram tangendo ſemper maio
res uires reſumebat:Decimus:occiſio Chachi:qui igné euomere dicebatur:Vndecimus
interfectio Apri archadiæ regis:Duodecimus ſupportatio cœli : donec Athlas reſpira-
ret: Alios his ſuperaddidit Ouidius.9.Metha:dicens. Antheum libyæ gigantem uicit:
Gerionem Gigantem hiſpaniæ regé occidit: cuius armenta in ſignū uictoriæ abduxit:
Ex filia faum latinum regem procreauit:leonem Hydram ſerpentem in lerna palude
extinxit.Stadiū itineris uno anhelitu percucurrit.Agoné olympicū inſtaurauit.Centau
ros contriuit.in inſula Gades:columnas poſuit.Ilionem ciuitatem euertit:& Laumedō
tem phrygiæ regem interfecit.Huic:& quum Iouis filius haberetur:omnes poetæ ſine
aliquorum differentia:has uniuerſas tribuūt laudes:De cuius laudibus: ac dyris labori
bus:Martialis in nono Epygrāmatum:ſic proſequitur dicens.

Si cupis alcide cognoſcere facta prioris:
Diſce:lybin domuit:aurea poma tulit.
Peltatam ſcythico diſcuſſit amazona nodo.
Addidit archadico terga leonis apro.
Agripidem ſiluis ceruam:ſtymphalidas undis

Abſtulit:aſtygia cum cane uenit aqua:
Foecundam uetuit reparari mortibus hydram
Heſperias tuſco lauit in amne boues. Virg.quoq; hos duros labores in.viii.æneí.de-
Hic iuuenum chorus:ille ſenum qui carmine laudes (ſcribit dicens.
Herculeas & facta ferant:ut prima nouercæ

Monſtra:&c. Hic tamen aduertendũ eſt:quod non unus:& idẽ uideť hercules: cui tot tantaq; ingentia cõtribuunt facta:Nã quũ Varro quadragita tres hercules numeraſſet: poſtea adiecit:ꝙ oẽs:qui aliqd fortiter feciſſent.Hercules uelut appellatiuo nomine dicti fuerũt:Quod & diuus pater Aug.in.18.de ci.dei confirmare uideť dicẽs: Multos fuiſſe Hercules:ꝙ & Samſon:propter mirabilẽ ipſius fortitudinẽ:putatus ẽ hercules. Hic
Yolis uxor itaq; Hercules:quum orbem uniuerſum pene domuiſſet:captus ſpecioſitate yolis: Euriti Etholis regis filiæ:uirginis ab pře in coniugiũ eã expoſtulauit:cuius cũ nuptias pater illi ſpopõdiſſet:deinde negaſſet:iratus hercules:illũ tandẽ acie interemit : & ipſam yolẽ in uxorẽ ſurripuit.Quæ quidẽ magis paternæ cædis affecta:q̃ ſpõſi dilectiõe auida: tandẽ mirabili aſtutita:quẽ gereret animũ:ficto amore:oſtẽdit: qa ꝑpetua eum ignominiæ nota patris mortẽ:nõ armis:ſed dolis:ulta fuit.Hic plures poſt ſe reliqt filios:quos iter Agathyrſus:& Cyrnꝰ:ſingulares fuere:ipe Cyrnꝰ corſicã inſulã ĩhabitãs:eã ꝑmũ Cyrnã (a ſe nominauit.
Agathyrſi populi ℂAgathyrſus aũt:ĩ Scythiã ꝓperãs:eos populos Agathyrſos:a ſe co gnominari uoluit.Hi aũt:ut Põponiꝰ refert:cũ ſint deformes nimiũ:ora artuſq; pigũt: & ſic:ut ablui nequeãt.unde Virg.4.æneí.Creteſq; dryopeſq; fremũt:pictiq; agathyrſi.
ℂGelonꝰ alter herculi ꝑdicto fuit filiꝰ:q & ipe cũ Agathyrſo germano in Scythiã uadẽs:haud lõge ab Agathyrſis cõſedẽs:populos:& icolas:a ſe Gelones appellauit:q & illi: ut Agathyrſi coloribus ſe pingunt:dicente Virgilio.ii. Georgi. Eoaſq; domos arabum pictoſq; gelonos:Hi:ut ſupra libro.2.dictum eſt:per deſerta ſcythiæ diſcurrentes : cum ſitiunt equorum ſuorum uenas pertendunt :ac ſanguinem potant.
ℂSicyon:decimuſoctauꝰ ſicyoniorum rex:a quo ob uiri præſtantiã:Sicyonii dicti ſunt: qui prius Egialei dicebantur:hoc anno:qui eſt quinquageſimuſquintus iudicis Aioth: 3855 1344
Laomedonte patre defuncto:ſuis regnare cœpit: &.45.annis regnauit . Nullibi tamen inuenire potui:hunc a Laomedonte rege fuiſſe generatum.

ℂFabularum inuentio.

ℂFabulæ etiã:tẽpeſtate hac:ſecundũ Euſebiũ:primo inuentæ ſunt : licet ſint:qui dicãt Eſopũ ꝑmũ eaꝝ inuẽtorẽ:ad ueritatẽ naturalẽ exornandã:ne.ſ.uileſcerẽt naturæ ſecreta: Vnde ſecũdũ diuerſas reꝝ naturas:& qualitates:deoꝝ noĩa & actiões:cõfixerũt. Diuus aũt pater Aug.18.de ci.dei.dicit:a diebꝰ Ioſue uſq; ad troianũ bellũ:,has fabulas ĩ Græcia fuiſſe cõfictas:Vt ꝙ impetuoſa libidine Vulcani:cũ Minerua:Erictoniũ cũ pedibus draconis fuiſſe ꝓgenitũ:fabuloſũ:& poeticũ dicit.Sed re uera in tẽplo uulcani:& mineruæ:qđ ambo athenis commune habebant:inuentus fuit puer dracone inuolutus: quod magiſtrum eum ſignificabat futurum.Vnde & propter cõmune amborum templum: utriuſq; dicebatur filius:quum etiam eius parentes forent ignoti.
ℂItẽ de Triptolomo:ꝙ iubẽte cerere:alitibꝰ unguibꝰ portatꝰ: ĩdigẽtibꝰ terris frumẽta diſtrubuit. Itẽ de minotauro:ꝙ fuerit beſtia labyrinto incluſa:quo cũ intraſſet homo: inextricabili errore nõ poterat exire. Item de Centauro:ꝙ equi hominiſq; natura coniunctus fuiſſet. Item de Cerbero:ꝙ ſit triceps infernorum canis. Item de Phryxo & Helle eiꝰ ſorore:ꝙ ab Ariete uecti uolauerint.Itẽ de Gorgone:quod fuerit crinita ſerpẽtibꝰ:& aſpiciẽtes eã ĩ lapides cõuertebat. Itẽ de Bellorophõte:ꝙ equo pẽnis uolãdo fuerit uectus:q pegaſus equus dictus ẽ.Itẽ de Amphiõe muſico:ꝙ ſuauitate citharæ lapides mulxerit:& in muros:thebaꝝ attraxerit.Itẽ de Dedalo:& Icharo eius filio: ꝙ coaptatis pẽnis uolauerit.Itẽ de Edippo:ꝙ mõſtrũ quoddã:q Sphynx dicebať:hũana facie quadrupedẽ ſoluta:q̃ ab illo ꝓponi ſolet:uelut ĩſolubili q̃ſtione: ſuo ꝑcipitio pire compulerit.
Itẽ de Antheo:quẽ necauit hercules:ꝙ filiꝰ terræ fuerit:pp ꝙ cadẽs in terram fortior euadebat.

ℂFabula unde dicatur.

ℂFabulæ ãt:ſcđm Iſi.a fãdo dñr:ꝙ nõ ſint res factæ:ſed fictæ loquẽdo : q̃s poetæ ꝑmo induxerunt:triplici de cauſa:quales ſunt apud Plautũ:& Terentium:,& ille quæ a uulgo

narrantᵉ:aut ad reꝝ naturã narrãdã:ſeu exornãdã:ut ꝙ Vulcanꝰ ſit claudꝰ: ꝗa Ignis nũꝗ ſua natura fuerit rectꝰ: & ꝙ chimera hoĩs cito ꝓueniẽs:ſit beſtia triformis: cuiꝰ.Prima ꝑs adoleſcẽtia ferox ẽ:ut leo:Scd̃a Iuuẽtꝰ:quã uidit:ut caprã:ꝗa ſicut luxuria:fœtida ẽ:ut capra.Tertia ſenectꝰ: canus & iflexꝰ: ſic fabula hyppocẽtauri ex Equo & hoĩe cõfectũ: hũanæ uitæ uelocitatẽ exp̃mit.Tertio ad mores cõponẽdos:cõfingũtᵉ quæcũqꝫ res:ſiue aĩantia iter ſe loꝙntia.ut ꝑ narrationẽ fictã : ad id ꝙ agitur: uerax ſignificatio referatᵉ: ut apd̃ horatianũ:d̃ muꝝ:& muſtella:apd̃ ẽt Eſopũ & Amianũ:de uulpe:& lupo: & ĩ lib. Iudicũ ca.9.d̃ lignis Jibãi:Et deniqꝫ:apd̃ Demoſthenẽ:de lupis & canibꝰ ad liberationẽ hortorum confictis.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Manetus quidam ægyptius:inſignis hiſtoricus:his temporibꝰ:clarus exiſtens: omnẽ Aegyptioꝝ hiſtoriam:græca lingua:exquiſitiſſime edidit. Scripſitqꝫ & ipſorum theologiam ſeorſum in libro quẽ ſacrum inſcripſit. A quo poſtmodũ Dyodorus ſiculus:ĩ ſua hiſtoria:quã ſcripſit ab ip̃a Maneti huiꝰ theologia:totius negocii fecit initium.

¶ Melãpus argiuꝰ medicꝰ:Amithaonis filiꝰ tẽpeſtate hac:Euſebio teſte : floruit:qui:ut Virgilius in.3.Georgi.& Vetruuiꝰ in li.de Architectura tradũt:Medicꝰ admodũ fuit il luſtris:Quiqꝫ inter cætera ſuæ expienriæ indicia:tres prohieti argiuoꝝ regis filias: ela tione ꝑmaxia:inflatas: ſuo helloboro ſanauit morbo. Erat quoqꝫ peregregius Mantes ı.totus uates:atqꝫ diuinus:ut ipſe Euſebius:atqꝫ Statius:teſtantur.

1320 3879 d Elbora ꝓphetes hebræoꝝ:de tribuqꝫ Effraym ꝓgenita:poſt Aioth Iudicẽ:una cũ Siſara:uiro ſuo:de tribu Neptali:iudicauit Iſraelẽ annis.40.ubi &.xx.cõmu neratᵉ ãni.qbꝰ iabin Chananeoꝝ rex opp̃ſſit eos:Mortuo itaqꝫ Aioth:p̃ore Iu dice filii iſrael iterato addiderũt cõtra p̃cepta dñi:uiuere uidelicet nõ colere ip̃m dñm Deũ pꝛum ſuoꝝ:ac eiꝰ mãdata ꝑ oĩa cõtemnere:ꝑꝑ ꝙ:dñs ip̃e iuſticia ſic exigente:tradidit eos ſub manu iabin:Chananeoꝝ regis:q regnabat ĩ ciuitate Aſſeroth:q hẽbat armatoꝝ .ccc.milia equitũ.x.milia:& curuũ tria milia poſſedebat.Cuiꝰ exercitꝰ Dux erat uir quidã:noĩe Siſara:Qui ad iſraelitas ueniẽs:eos uehemẽter afflixit:atqꝫ tributa ꝑmulta eis ipoſuit:q̃ & ꝑ ãnos.xx.ꝑſoluerᵉ cõpulit.Qui cũ nimiũ:hac uexatiõe:tribularẽtᵉ:uniuerſi lachrymis pꝛfuſi:clamãtes ad dñm:eiꝰ miſericordiã expoſtularũt.Deide hãc ꝓphetẽ Delborã regnarũt:ut ꝓ eis dñm ip̃a deprecaretᵉ: neqꝫ eos:a cananeis nimiũ opp̃ſſos deſpiceret.Cuiꝰ p̃ces cũ dñs exaudiſſet:cõfeſti uirũ ſuũ noĩe Barach: p̃ncipẽ ppl̃i ip̃a delegit.Cuiꝰ exhortatione:mox exercitũ.x.miliũ armatoꝝ iuuenũ:& armati cõtra hoſtes ꝓceſſerũt.Factoqꝫ magno cõgreſſu:uniuerſũ cõfeſtim hoſtiũ exercitũ fudit: & alios qdẽ gladio eeciderũt:alioſqꝫ iter currꝰ:& eqtes:cõculcauerũt.Syſara uero Impator exercitus timore ꝑculſus:de curru exiliẽs:fugiẽs in domũ cuiuſdã mulieris ſe abſcõdit.Qui ſiti nimiũ fatigatꝰ lactis potũ ab ip̃a recepit:& quũ nimiũ ebibiſſet:in ꝓfũdiſſimũ ſoporẽ ſtatim obdormiuit.Illa uero dormiẽti clauũ ꝓtinꝰ ferreũ:ꝑ tympꝰ infigẽs: malleo cũ terra cõſinxit:ueniẽtibꝰ paulo poſt Barach armatis:eis ip̃m in terra cõfoſſũ oſtẽdit. Ac ſic uictoria & triũphꝰ:una cũ libatiõe:ꝑ hãc mulierẽ ſactã:hebræis acceſſit. Deinde Barach exercitũ ſup Aſſur mouẽs:eoꝝ regẽ:noĩe Iabĩ:ſuparũ demũ iterfecit.Quo mortuo:ẽt eiꝰ ciuitatẽ captã:ad fũdamẽta uſqꝫ euertit.Atqꝫ ita Parach:una cũ Delbora:ſua cõiuge ſacta:iudicauit iſraelẽ cũ oĩ gloria:ãnis.40. Quibꝰ in oĩ laudis genere defũctis: Madianitæ eos ẽt nõ mediocriter afflixerũt:ãnis ſeptẽ:uide hæc Iudicũ quarto:& ꝗnto capitulis. Delbora

¶ Laurentorum regni exordium

3885 1314 ¶ Picꝰ augur:& Auſoniæ rex:Saturniqꝫ regis(ut aiũt)filiꝰ:hoc ãno: q ẽ ſextꝰ Delboræ Iudicis ãnis:Eutropio teſte:pꝛi ĩ regno latii ſuccedẽs:regnauit ãnis.31.Egregiꝰ ſane uir: augurqꝫ:atqꝫ fortiſſimꝰ bellator:Qui ideo picꝰ: & augur: dictꝰ fuit:ꝙ domi picũ Auẽ enutriebat:ꝑ quẽ futura augurãdo p̃noſcebat:& hãc obrẽ quũ ẽt eloꝗntiſſimꝰ euaſiſſet: qua qdẽ eloꝗntia multos agreſtes uiros:ĩ ſuũ ꝑtraxit cõmodũ:quos demũ ĩ oĩbus fecit obſeꝗoſos.Et ꝑpea a poetis cõfictũ fuit:eũ ĩ Auẽ ſui noĩs fuiſſe cõuerſũ: Nã ſicut picꝰ auis lĩgua formicas ad ſe traherᵉ cõſueuit:ſic & hic rex ſua ĩgẽti eloꝗntia.i.lĩgua agreſtis: qui formicis ſunt conſimiles:Hic inter cætera cum eſſet induſtrius uir:luſoriam pilam primus inuenit(& ut Plinius teſtatur)hoc ludendi exercitium primum docuit.ſuo autẽ in regno Laurentum urbem condidit:ubi & regni ſedem conſtituit : quæ poſtmodum Pilæ ludi primus inuentor

Sabinorum ciuitas nuncupata fuit. Quæ ab urbe Roma. 30. paſſuum milibus diſtare di
citur. Ideo eam Laurētum appellauit: quia in eius arce (ut Papias refert) laurus arbor re
perta fuit. Et quom prius Nechaba diceretur: eam obrem laurentum appellari manda-
uit. Hoc itaq; regnum laurētorum: primum omnium regnorum in Italia celebre dictū
fuit: Hic autem uxorem duxit nomine Fatuam: ſeu faunam: mulierem ſane ſpecioſiſſi-
mam: atq; eloquentiſſimam: cuius tanta erat eloquentia: ut homines perſepe ſuis carmi
nibus: dementaſſe uidere uiſa ſit. A qua demum Faunum regni ſucceſſorē filium ſuſce-
pit. Hic autem regni ſui poſſeſſione non contentus: ultro procedens: regionem non par
uam occupans: eam a ſe picenum nominauit: quam nunc Anchonitanam marchiā no-
minamus: Adiecit & huic regioni etiam poſtea Emiliam de quibus nunc dicendum eſt.
¶ Picenū itaq; Italiæ regio: a pico aue ſeu a pico rege: ſic dicta. Marchia anchonitana ho
die nuncupatur: quom tamen aliquādo prius Marchia firmana fuerit appellata. cuius fi
nes a ſeptentrione Appēninus: qui eam a ducatu ſpoletano diuidit: Ab oriente Iſaurus
fluuius nunc folia uocatus: A meridie ſuperum mare: poſt fluuius Troentus Aſculum
præterlabens. Eſt autem hæc regio: ut Liuius lib. 22. refert: non copia ſolum omnis ge-
neris frugum abundās: ſed & præda referta. Vnde: ad explicandā regionis magnitudinē
idem Plinius ſcribit: quondam picentes fuiſſe uberrimæ multitudinis: adeo ut trecenta
milia: in reipublicæ Romanæ deditionē ueniſſēt. Huius autem nunc clariſſimæ ciuita
Piſaurum tes: ut ab orientali ipſius piceni parte incipiam: Piſaurum a Romanis condita: quæ por-
tum habet tenuem: quæ percelebris noſtro æuo eſt: duobus uiris præſentiſſimis: uideli-
cet. P. principe ſfortiano: uiro ſplendido: ac Pandulpho mihi integerima germanitate
coniuncto: litteris tam græcis q̄ latinis apprime eruditiſſimo: ac ingenuis moribus or-
Vrbinum nato: Fanum fortunæ: & Senogallica: Vrbinū: uetuſti nominis ciuitas percelebris: & ip
ſa Guidone duce filio Frederici ducis: uiri utiq; ſummis laudibus celebrandi. Eugubiū
etiā ciuitas prædicto ſubdita. Anchona urbs uetuſta: uini ac frugum uberrima: cameri
Firmū num uetuſtiſſima. Firmum Romanorum colonia. & Aſculum: & ipſa uetuſtiſſima ci-
Aſculū uitas aliquando huiuſce regionis primaria: Eſt autem hæc regio ſitu & natura præuali
da: Cui montes omnes circunſtantes ſupereminent: nullis penetrabiles exercitibus: hac
Fabrianum in regione: eſt Fabrianum: nobiliſſimum totius fere italiæ oppidum. Sentianæ olim
urbis excidio ædificatū: opificibus omnis generis frequentatiſſimum. Eſt & Recanatū
Recanatum ciuitas a principio Ricinetum appellata: ubi haud longe ab urbe: in quodam colle cele-
berrimū totius Italiæ templum: cū paruo Sacello: glorioſiſſimæ uirginis mariæ: in lau
Lauretum reto eſt appellatum. Et hic eſt finis ſitus piceni totius: ſeu marchiæ anchonitanæ: Sed &
hoc loco flaminiæ ſeu Romandiolæ ſitum adire operepretium exiſtimaui.
¶ Flaminia ſeu Romandiola: piceno proxima: & ipſa a pico occupata: Italiæ per ſe re-
gio eſt. hæc etiam Emiliam regionem continere uidetur: Huius autem fines fuerunt:
ab Iſauro fluuio uſq; ad uaternum: foricornelii: nunc Imolæ amnem: ſed poſtea aſſigna
to Rauēnati Eccleſiæ exarchatu: tota deinceps romandiolæ prouinciæ nomen obtinu-
it. Sed nunc eius fines dicimus ītra Foliam & Scultenam fluuios: Appenninumq; mon
tem: ac mare adriaticum paduſamq; paludem: citra padum: & ultra quicquid ager noſter
ferrarienſis: ad Veronenſium patauinorumq; paludes: & ultima uſq; padi Oſtia: forna-
ces appellata: mare inter adriaticum: & padum eſſe. In hac regione plures fuerunt ciuita
Ariminum tes: ſed nunc extantes ſunt. Ariminum uetuſti clariq; nominis Romanorum colonia:
Ceſena factionum & diſcordiarum nunc mater: in qua optimum (ut etiam Plinius teſta
Saſſina tur) oritur: Saſſina uetuſtiſſima ciuitas: olim i Bois nobiliſſima cōputata: quæ ſolo poſt
modum æquata: adhuc in ipſius urbis ruinis Epiſcopium eſt. Cuius dioceſeos: & domi-
Antonius epiſcopus nii ſunt oppida: & caſtella ad uiginti. Habetq; in præſentiarum epiſcopatus iſte Antoni
um: natione Ariminenſem: optimum pontificem nobis plane notiſſimum: amiciſſi-
mumq; uirum: non ſolum iuris pontificii: ſed & bonarum litterarum eruditiſſimum:
ac optimarum uirtutum: & celebri ſanctimonia inſignem. Qui: ſua prudentia: non mo-
do Epiſcopii muros: ſed & Sacerdotū ſuoꝝ: ac ſæculariū mores labefactatos: quo ad po
Rauenna tuit mirifice reſarciuit. Hæc autem ciuitas Plautum comicum habuit ciuem. Eſt &
Rauenna uetuſtiſſima omnium Italiæ Vrbium ciuitas: apud quam claſſis erat: mari p-

pinqua:ubi portus fuerat omnium celeberrimus:in quo: ſicut plæriqꝫ uetuſtiores ſcri-
pſerunt:Octauius Auguſtus:claſſem permaximam tenebat: quæ Adriaticum ſinum: &
omnem mediterranei maris oram tueretur. Ea nunc ciuitas penitus ſublata uidetur:
adeo:ut nullum ueſtigium ipſius appareat:præter ſancti Apolinaris ipſius claſſenſis ur-
bis:celeberrima baſſilica:Eſt præterea ſupra: Rauennam in eminenti colle: Bretenori- Brete-
um:haud grandis ciuitas:apud quam eſt Foroliuium:fauentia:& Forumcornelii : nunc noriũ
Imola:poſtea Bononia ſtudiorum mater:uetuſtiſſima:& opulenta.Demum Ferraria ue Ferra-
teri pado appoſita:nobiliſſima ciuitas.Hercule eſtenſe diuino principe:ac innumerabi- ria
libus præſentiſſimis exornata uiris:in hac quoqꝫ regione olim fuit Adria:clariſſima ci- Adria
uitas:quæ mari Adriatico nomen dedit æternum:quæ etiam nunc ciuitatis titulum:&
Dioceſim: retinet.In præſentiarum decorata eſt Nicolao maria eſtenſe epiſcopo : uiro
cum corporis pulchritudine:tum ſtudiis eloquẽtiæ:ac humanitate: plurimũ decorato:
¶ Lydus Athis:ſeu Herculis filius:ex Iole Eurithi regis filia:ſuſceptus: his temporibus
in Aſia minore:una cum Lamyro fratre ueniens: regionem occupans: Lydiam(cum an
tea Meonia diceretur)a ſe mutato nomine:nuncupauit.Ipſa namqꝫ regio(ut Dyoniſius
refert)ſub altiſſima Tinoli montis rupe ſita eſt. Ex qua rupe pactolum amnem fluere
dicunt:qui aureas arenas habet.In cuius ripis : ueris tempore: cygni Aues tãta cum mo
dulatione cantant:ut nil iucundius poſſit audiri:Hæc regio:inter cæteras mundi regio
nes: pulcherrimas mulieres parere dicitur.

3884 1315 ¶ Thyrrhenus autem:prædicti Lydi regis:frater:hac tempeſtate:ipſo fratre eo in regno
dimiſſo:ex Meonia:ſeu Lydia:ſecedens tandem in Ciſalpinam galliam:cum multis de-
uenit.Inde quum perambulando:ad Thuſciæ maritima deueniſſet:eam regionem & ip
ſe occupans Thyrrhenam a ſe nominauit:ac deinde ſuperum mare:eam obrem : Thyr-
rhenum appellatum eſt.Qui ibidem predis & latrociniis inſiſtens: ad predones conuo
candos:Tubarum uſum primus inuenit.

¶ Ethruria igitur:quæ & Tuſcia:ſeu Thyrrhena:a dicto rege ſic nuncupata : Italiæ no
biliſſima regio eſt.Quæ poſtmodum ſubſequentibus annis:a ſacrifico ritu:& deorum
frequentia:Thuſcia & Ethruria fuit appellata: Cuius terminus nunc : a macra fluuio:
uſqꝫ ad Tyberim eſt:qui inter ſe:centum ſeptuagintaquatuor.M.paſſuum diſtare dicun
tur:Apeninus equidem mons & inferum mare:eiuſqꝫ pars maris:quæ ad dictorum duo
rum Amnium oſtia longitudine : & ad Sardiniam inſulam uſqꝫ latitudine : terminata
eſt:Ipſe autem Tyrrhenus ſtatim rebus aliis implicatus:pro ædificandis urbibus:Tarco
nem quendam:uirum inſignem præfecit:qui ciuitates.xii.condidit. quæ autem eæ fue
rint:non inuenimus: in præſentiarum uero undecim extare uidemus : celeberrimas in
thuſcia ciuitates:uidelicet: Peruſiũ:Cornetum: Volatera:Piſæ:Luca:Sarzana:Piſtoriũ:
Aretium:Sena:Maſſa:atqꝫ Florentia:Fuere & antiquis temporibus aliæ non ignobiles:
huius inclitæ regionis ciuitates:iam ſolo equatæ:uidelicet Luna:Populonia:Agilina:Fe
ſulæ:Roſale:Cluſium:Faleria:& Vulſinum:Huius itaqꝫ nobiliſſimæ regionis laudibus
noui & ueteres pleni ſunt libri:Quod omnium uirtutum: tam diuinarum q̄ humana-
rum magiſtra ſit habita.

¶ Vmbriæ regionis deſcriptionẽ:cum ſit Ethruriæ prædictæ contermina:nõ ab re hic Duca-
ponendum cenſuimus:eſt & ipſa Italiæ regio:non ignobilis:Eam itaqꝫ:quam priſci um tus
briam dixerunt:noſtri nunc Spoletanum ducatum appellant:Et id ducatus nomen pri Spoleti
mo ab Exarchis ſedem Rauennæ tenentibus : eidem inditum fuit. Maximas huius re- nus
gionis uires fuiſſe.Liuius in nono libro ſcribit.quom dicat:eos urbem Romam oppu- Spole-
gnaturos minatos fuiſſe.Huius autem regionis fines habentur:a Tiberis fonte uſqꝫ ad tum
Anienis fluuii ſiniſtram ripam:ubi uidelicet Anio tiberim illabitur.fuerunt autem um
bri:Archadũ gen⁹:a ꝑncipio:a paláthe ꝑfectũ.Eius regiõis urbes īſignes:in primis ſũt.
Spoletum totius regionis caput Romana colonia: Nurſia ciuitas uetuſta: ornata diuo
Benedicto ciue Monachorum regulatore:Reate quæ Veſpeſianũ genuit:Menania pro Tifer-
pertii patria:Ameria uetuſtiſſima :Tifernum nunc Caſtelli ciuitas dicta: Nuceria ue- num
tuſti nominis:Fulgineum ciuitas: quæ ornata fuit: Gentili medico inſigni. Aſſiſium Aſſiſi-
uetuſtiſſima arduo in colle ſita:ornata & ipſa Frãciſco:& clara ſanctitate: & miraculis um

inſignibus:Interamne uetuſta ciuitas cuius prata quater in anno: cũ ſint irrugua:ſecã
Turdetum tur:Turdetum:& ipſa uetuſta:tertio Martino pontifice maximo ornata: Narnia arduo
in colle ſita:q̃ Gattamellatam genuit : clariſſimum belli ductorem.In ea quoq; eſt cere
tum oppidum:infamia quæſtus frequentatum.Cuius incolæ per omnem pene Europã
Narnia ſuperioribus annis:peragrabant:diuerſis coloribus ſuæ miſeriæ prætenſis ſtipem mendi
Cereta cando expoſtulantes. Hi namq;:quum eam obrem infames ceretani ubiq; diuulgati fu
ni iſſent : publico edicto Ro . Ponti. inhibitum eſt eis:ne ultra menſem domo abſint.
Sabini ℭSabina etiã ciuitas:a qua Sabini populi:hac in regione ſita fuerat: cuius populi a deo
rum cultu:& religione:ſic nominati fuerunt:Hi tamen: Vt Plutarchus dicit:ciuitates ſi
ne mœnibus incolebant:& ob raptas uirgines:diu cum Romanis bella geſſere: Ex ciui
tatibus autem hui⁹ populi Amiternum:& Interocreã uicum Reate finitimũ habetur.
ℭPræneſtina : latii inexpugnabilis ciuitas:hiſdem temporibus:a Cæculo Vulcani filio
quodam arduo in monte condita fuit.Quem quidem cæculũ:ſorores eius iuxta ignem
fortuitu inuenerunt: dicente Virgilio. Nec præneſtinæ fundator defuit urbis: Vulca-
no genitum pecora inter agreſtia regem.Inuentumq; focis omnis quem credidit ætas
Cæculus:Hanc tamen Solinus:ubi de mirabilibus mundi:a Præneſte latini regis filio
conditam potius fuiſſe dixit.Ipſe igitur Cæculus poſtea multitudine ſceleratorum col
lecta:quum diu latrocinatus fuiſſet:hanc in montibus condidit urbem ; dictamq; præ
neſte fuiſſe dicunt:a multitudine eius generis arborum: quæ in ea frequenter naſcun-
tur:hæc quippe ciuitas ſæpius:& a Romanis:ac etiam ſua ciuili diuiſione lacerata fuit.
Quæ inter cæteros diuum Agapitum martyrem habuit ciuẽ cui⁹ reliquiis plurimum
decorata habetur.
ℭMydas Gordii phrygiæ regis filius:per hoc tempus ſecundum Euſebium:poſt patrẽ
in phrygia fœliciſſime regnauit. Qui tantarum diuitiarũ locuplex habitus fuit:ut cun
ctos pene reges ſui ſæculi:diuitiarum opulentia ſuperauerit : Verum quum ignaui &
gelidi animi eſſet homo: Exiſtimans fœlicitatem perfectam fore:ſi infinitas diuitias
poſſet augere : uſu earum tandem: ex auaritia carere commeruit. Hic idro:ut Ouidius
refert:cum inter & Marſiam ſeu panem & Appollinẽ delectus fuiſſet iudex: & ex hebe-
ti ſuo ingenio:pro Marſia ſententiam tuliſſet: Tandem ab ipſo Apolline aſininis auri-
bus deformatus eſt.Aſſerunt hunc a diis tanta gratia fuiſſe illuſtratum: ut omnia quæ
tangeret:in aurum uerterentur ad uotum.
Accryſius:Abantis regis filius:proiectiq; regis frater:ultimus Argiuorum rex: hoc an 3891 1308
no:qui:eſt duodecimus Delboræ iudicis hebræorum: annus. Cum uno & triginta re-
gnaſſet annis:a Perſeo:nepote ſuo(licet non ſponte)occiditur. Verum cum non niſi da
naem unicam filiam poſt ſe reliquiſſet hæredem:id regnum tranſiuit in Micenis:Nam:
ut Lactantius ſcribit:cum ſolam Danaem haberet filiam:aliquando in reſpõſis accepit:
ſe omnino moriturum fore:per manũ futuri Nepotis filii.ſ.filiæ ſuæ. Qui ad hoc eui
tandum:mox ipſam ſuam filiam:in quadam Turri:includi mandauit: inhibuitq; ne ali-
quis ad eam accedere poſſet.Sed Iuppiter:qui ipſius incredibilem formoſitatem audie-
rat:quum ad eam accedere non ualeret.ſe(ut aiunt)in auri guttam conuertit : perq; te-
gulas illius turris in eius gremium ſe cadere permiſit: eoq; modo tandem pregans fa
cta fuit : Quo audito:pater eius iratus mox eã:una cum filio:quem enixa fuerat.ad Pi-
lumnium regem tranſmiſit: Qui mulieris pulchritudinem : atq; genus : recognoſcens:
illam libenter excepit:ac tandem matrimonio ſibi copulauit:filiumq; eius nutriẽs:per-
ſeum appellauit:qui cum excreuiſſet.Argos aliquando ueniens: Accriſium ſuum auum
(non ſponte ſed caſu quodam)interfecit.Quo interfecto:timore perculſus: argos relin
quens:regni titulos in Micenas tranſtulit.Ibidem etiam quum parum imparaſſet:dimiſ
ſo eo in loco Euriſtheo:ipſe una cum Stenello filio inde diſceſſit: ac ſic Argiuorum re-
gnum:hoc modo:defecit.

ℭArgiuorũ regum epilogus.

ℭArgiuorum itaq; regnum:quum ab Inaco primo rege:uſq; ad iſtum Accriſyum ulti- 1360 3839
mum:quingentis quadraginta quatuor annis: porrectum fuerit:hoc anno:qui eſt ulti-
mus Delboræ iudicis:defecit:ſub regibus quatuordecim gubernatum . Quoq; primus

Inachus regnauit anins:	50.	Crotopus octauus annis:	21:
Phoroneus ſecundus annis.	60.	Stenellus nonus annis:	11:
Apis tertius annis.	35.	Danaus decimus annis:	50.
Argus quartus annis.	70.	Linceus undecimus annis:	40.
Criaſſus quintus ánis.	54.	Abas duodecimus annis.	23.
Phorbas ſextus annis.	35.	Protheus tertiuſdecim⁹ ánis.	17:
Triopas ſeptimus annis.	64:	Accriſius ultimus annis.	31.

Quibus annis in unum ſupputatis : fiunt anni.quinque centum & quadraginta quatuor.Et extunc tranſlatum eſt id regnum:in Micenas:Vnde fuit Agamemnon : ſicut patet decimo octauo de ciuita.dei.cap.15:

℄Mycenarum regni principum.

℄Argiuorum itaque regno : poſt Accriſium regem : in Mycenas tranſlato : in eodem hi præfuere reges : Perſeus ipſe primus:Stenellus eius nomine ſecundus: Euriſtheus:Atreus:Thyeſtes:Agamemnon:Aegiſtus:Horeſtes:Criſamenes:Péthillus:& Cometes:uſq; ad heraclitarum deſcenſum.

MYCENAE ACHAIAE CIVITAS.

℄Mycenæ autem:non prouincia : ſed ciuitas fuit : in argolica achayæ prouincia:conſtituta ſic primum cognominata : a quadã nomine Mycena Nympha muliere condita.Hæc quippe Agamemnonis regno plurimum illuſtrata fuit:quum eius eſſet patria:dicente Virgilio . Eruet ille argos agamemnoniaſq; Mycenas:Argos ſimiliter (ut præmiſſum eſt)erat in achaya:quæ prius hyppum cognominabatur:ut Plinius quarto libro teſtatur:diſtans:ab ipſa Mycena:nouẽ paſſuũ milibus:ubi ipſa Argos regnuncula erat:a qua græci argiui dicebantur.In pelaſgia aliud etiam argos fuit:quod pelaſgicum dicitur.

307 3892 ℄Perſeus itaque prædictus Iouis:& Danaes filius:auo interfecto:his Mycenis primum regnare cœpit:ubi quum haud multum regnaſſet:dimiſſo tandem eo regno Euriſtheo ſibi ex Stenello filio nepoti : inde cum filio Stenello diſcedens : in aſiam profectus eſt:ubi aliqua occupans loca : ea ex nomine ſuo perſiam nuncupauit : ubi primum inuenta fuit ars magica.Ipſe enim perſeus : in Seripha ægei maris inſula : una ex cycladibus:educatus fuit.

1303 3896 ℄Euriſtheus item ſtenelli filius:filii perſei:tertius Mycenarum rex:decimoſeptio Delboræ iudicis anno:Mycenis regnare cœpit:regnauit(Euſebio teſte)annis.45.Hic Herculem quendam habebat obſequentem:Cui & Iunonis aſtu imperauit : quotidie uaria aggredi monſtra:quibus perire poſſet.Hic omnibus circũquaq; dominatus eſt.Tádem cum aliquo tempore imperaſſet:moriens Atreum filium reliquit ſucceſſorem.

℄Pandion:eius nominis ſecundus:octauus athenienſium rex:eo ipſo anno:quo & Euriſtheus:ſuis regnare cœpit:&.25.annis regnauit.Hic ponti regni:Tyrreo tracũ rege adiuuante:profligauit: q̃ athenas obſederat:pro cuius merito ipſe hic pandion:prognem filiam:illi matrimonio copulauit:ſicut Ouidius ſexto Metha.libro dicit.Quem ſibi pãdion opibuſq;:uiriſq; potẽté.Et gen⁹a magno ducẽré forte gradiuo.Conubio ꝓgne iũxit.

300 3899 ℄Polybus:uigeſimus ſicyoniorum rex:poſt ſicyoné patrem:uigeſimo Delboræ iudicis anno:ſuis regnare cœpit:&.40.annis regnauit.

393 3906 ℄Paunias:uigeſimus tertius aſſyriorum rex:hoc anno:qui eſt uigeſimus ſeptimus Delboræ iudicis annus:Aſſyriis poſt Lamparem regnare cœpit:&.15.annis regnauit.

ILION TROIANORVM CIVITAS

¶Ilion trois regis Troyanorũ filius: hoc anno:ut dicit Euſebius: Ilionem illam inclitam ciuitaté: Homeri carmine decãtatam:ampliauit: & ex ſuo nomine illam nuncupauit:quum prius:ex nomine patris: Troia fuerit dicta:Eam nãq;:ut Plinius libro.5.ſcribit:ampliſſimam inſtaurauit: Mille & enim ac quingentis paſſibus:a mari remota fuerat: ubi omnium rerũ: ad uitæ humanæ uſum :erat ubertas. Ipſa quippe illa eſt:quæ decemnalem Græcorum obſidionem paſſa fuit:& ab eiſdem tandem deleta.

Viri diſciplinis excellentes.

¶Mercurius lyricus: poſterior illo 1389 3910
medico.de quo etiam ſupradiximus:tempeſtate hac ſecundum Euſebium:floruit: Quẽ ferunt lyram & Syringas.i.fiſtulas a Syringa archadiæ Nympha: inueniſſe. Ipſas autem hoc modo inueniſſe:Iſydorus.3.Ethimologiarum lib.ſcribit dicens:Cum Nilus fluuius poſt inundationem maximam: ad proprios rediſſet meatus:uaria animalia: & ſerpentes:in aruis reliquit:quæ quum Mercurius:haud paulopoſt:putrefacta inueniret: arentes neruulos in ore conchæ eorum extendit:quæ ita extenſa ad auram: quendam tenuem ſibyllum reddere cœperunt.Ad cuius imitationem: cũ eſſet perſpicacis ingenii uir: & ipſe lyram fabricauit.Nec ſolum hunc lyræ inuentorem extitiſſe aiunt: ſed & eloquentiæ & paleſtræ:ac præſtigiorum:huic autem Apollo caduceum donauit: in manu geſtandum:quem ipſe Apollo primum inuenerat.Vnde ab eodem Caduceo; Caduceatores:pacis auctores:dicti ſunt.

Lyræ primus inuentor

¶Sibylla Erythrea:ſeu heriphylla:quinta inter Sibyllas computata: hiſdem temporibus:quum eſſet apud Babylonios ſuos multum inſignis:immenſa ſanctitate:& doctrina:clariſſima effulſit:quam Apolodorus philoſophus: Erythreus: affirmat ſuam fuiſſe ciuem:hæc quippe:ut Lactantius ſcribit:inter cæteras ſibyllas præſtantior: & nobilior habetur:Quæ:quom magni meriti apud deum optimum habita eſſet: tãta claritate de chriſto futura deſcripſit:ut Euangelium potius q̃ uaticinium ſua ſcripta uideátur.Nam de chriſti domini noſtri incarnatione:paſſioneq;:ac beata uirgine: necnon & de iudæorum regni proceſſu:atq; interitu:plurima uaticinata eſt.Deinde: percunctantibus græcis:de expeditione Troyæ confeſtim tanta claritate ſuos labores: & urbis excidium:carminibus deſcripſit:ut nil poſt factum noſceretur clarius: q̃ ante ab ipſa prolatum fuerat: longe quoq; ante Romanũ imperiũ: & Romanorũ uarios caſus:etiam quibuſdam carminibus complexa fuit.Romani autem in flore(ut Feneſtella ſcribit) legatos Erythreas miſerunt:qui carmina huius Sibyllæ conquirerent:& inuenta Romam deportarent.Quæ quidem Sibylla:cum perpetua uirginitate floruiſſet: tandem fœlici dormitione:in pace quieuit.

¶Martem autem Iouis:& Iunonis filium:deorumq; omnium ferociſſimum: bellatoré quoq; feruentiſſimum:ad hæc quoq; tempora perueniſſe creditur. Qui cum ferociſſimus in cunctis habitus ſit:ob id a poetis bello & armis præficitur. Cui Statius poeta: domum in Thebayde atq; miniſtros fuiſſe deſcribit.Et licet eum referant hominem: ac deum dirum: cruentumq;:ac immanem: amantem tamen fuiſſe deſcribunt. Et inter alia: Venerem: Vulcani coniugem:mirifice dilexit:pro quo:et eius concubitum habuit.Ex quo multa confabulantur poetæ:& quammaxime Homerus in Odyſſea. Hic apud Traces & Biſthonas habitaſſe:ut plurimum fertur:quæ eſt regio frigidiſſima: Ibi q;:quum admodum ferox & immanis eſſet:omnem uitam latrocinando conſumpſit. Erat namq; uorator & ſanguinolentus homo:ferunt præterea eũ immoderatiſſimum: cõſilio ſegnem: fraudibus copioſum:& in præcipitiis facilem:clamoroſum deniq;:atq;

:furioſum:nil niſi per certaminā optantem:atq; alia permulta. Quæ certe omnia plane-
tæ Marti(ut Aſtrologi referunt)conuenire dicunt. Hæc enim Stella: ſub Arcthoo car- Mars
dine in Aquilone eſt. A qua:utplurimum tempeſtates.grandines:fulgura:tonitrua:nim ſtella
bi: & ſtridentes aquilones:procedere uidemus. Hic ſicut inter Deos:tertius eſt habitus:
ſic & Stella eius in ordine planetarum eſt tertia. Et cum ſit planeta ſiccus & calidus:qui
præeſt coleræ & igneæ complexioni:quæ hominem ad fortitudinē diſponit. Ideo Mar-
tem uirilitati hominis per.xv. annos dominari dicunt. Huic igitur deo Marti: Currus
attribuitur:& lupum ei in tutelam aſſignant:ac picum auem: Et ideo quum Romani
aliquod bellum pertractare decreuiſſent:huic Marti primum Aram:ex gramine confe
ſtim conſtruebant:ſuper quam ſacrificia Diis libabant: Huic plures filios aſſignare ui
dentur:quos inter: Romulum & Remum: primos urbis fundatores finxerunt: Etho-
lum:a quo Etholia regio:nomen ſortita fuit.

℄ Etholia autem ipſa:ab Etolo rege prædicto: Martis filio:nuncupata: eſt quedam re-
gio Acarnaniæ contigua: quæ quidem corinthyaco ſinu:a peloponenſo diuiditur. Cu-
ius per medium(ut Dionyſio placet)Achelous amnis:qui apud poetas:famoſiſſimus eſt
fluuius:& de eo ab eiſdem narrantur multa:fluens:in trinacriæ uſq; fretum: argenteis
arenis:dilabitur.

3919 1280 Edeon:ſiue Ieroboal:quartus hebræorum Iudex:poſt Delboram Iudicem:& ip Gedeō
g ſe iudicauit Iſraelem annis.40.in quibus computantur ſeptem anni:quibus he
braei Madianitis: & Amalechitis ſeruierunt. Hic:cum ex tribu Manaſſes eſſet.
Iam ſi habuit patrem. Vir per omnia humilis:ſed ingenti uirtute ſummus:Qui cernens
populum dei cum alienigenis diis fornicari: & Aram Baal extruxiſſe animaduerteret:
zelo dei:& legis ſuccenſus. Aram & Baal magno impetu deſtruxit: pro quo Ieroboal
uocari meruit:q̄ nomen latine iudicium dei:uel iudicans frater: interpraetatur. Suſce-
pto deinde principatu:congregatis trecentis florentiſſimis uiris:nocte quadam:de man
dato domini:ſe certamini dedit: in quo quidem uirili animo quatuor reges: uidelicet:
Oreb: Zebeæ:& Salmana percuſſit: quibus ſuperatis: ac interfectis: omnis Madian
uirtute iſtius humiliatus eſt:coram filiis iſrael:in ea namq; pugna de hoſtibus: ad cen-
tum uiginti milia ceſa referuntur: pro quo multam prædam filii iſrael: aſſecuti ſunt.
Nec quoad Gedeon iſte princeps uixit.potuerunt Madianitæ ceruices erigere: ſed uni-
uerſa terra per.xl.annos in maximo ocio quieuit. Genuit autem Gedeon hic ſeptuagin
ta filios:ex multis uxoribus:quas habebat:Quos omnes:demum Abimelech:ipſius ſpu
rius:poſt mortem patris interemit. Mortuus eſt tandem Gedeon hic ſenex:& plenus die
rum:& in regione effrem:in ſepulchro patris ſui:cum maximis lachrimis: ſepultus eſt.
ut patet:iudicum octauo capitulo.

3921 1278 ℄ Aegeus pandionis regis filius: ſext⁹ Athenienſium rex:ſecundo huius Gedeonis iudi
cis anno poſt patrem:ſuis regnare cœpit:& regnauit ānis.48. Hic duas habuit uxores:
& ex prima Theſeum ſuſcepit:ex ſecunda uero Mediam:a Iaſone poſtmodum profugā:
Quo ſane Imperante multa incōmoda Athenienſibus euenere. Bellum imprimis cum
Mynoe crethenſium rege diu pertulere:cum quo etiam tandem ſuccubuere:Quibus &
has leges Mynos inpoſuit:ut ſingulis annis ſeptem nobiles uirgines ad Minothaurum
ſuum:in cretham:mitterent. Quomq; tandem ſors ſuper theſeum:filium regis: cecidiſ-
ſet:illum hic ægeus genitor:cum naui:ubi omnia nauigii ornamenta:nigra aderant trāſ
miſit. Mandauitq; eidem filio pater:q̄ ſi contingeret in agendis eum fœlicem obtinere
exitū i redeundo album:ſuæ naui inponeret uelum: nigro amoto: ut a longe fortunā
ſuam deprehendere poſſet. Theſeus autem in redeundo:mandatorum patris immemor:
non amoto nigro uelo redibat. Verum cum ægeus hic:ex Excelſa turri:quottidie a lon
ge proſpectaret. Videns uelum nigrum a ſe demiſſum: credens filium fore mortuum:
deſperatus illico:ex turri illa in mare ſe præcipitem dedit:pro quo & mortuus eſt. Sed
Athenienſibus:a Mynoe liberatis:ipſum ægeum tali morte ſublatum:in filii ſolatium
Marinum Deum:publico decreto:nuncuparunt:Atq;:ut multorum eſt opinio:illi ma-
ri:ægeo nomen dedit æternum.

℄ Aegeū itaq; mare:a caſu huius Aegei regis:ſic denominatū:ipſum moderni Agios pe

lagus uocitant.Incipit autem apud Eleum heleſpontiaci maris finem: & in occidiuum
ueniens:Maſſuſſianum inundat ſynum.Inde Thraciam alluens:ad littus uſq; Macedonẽ
cum procedit.Cumq; & per auſtrum:& currum circumeat:tandẽ in Aquilonem ſe uol-
uens:& Icarium:Ionium:foliumq; contingens maria:tandem finẽ facit:ad Eleum:unde
inceperat. Hoc quippe mare:q̃q̃ his temporib⁹ turpi ſeruitio obnoxium torpeat:tamen
rerum mirandarum:uirorumq; illuſtri um:ac regnorum: necnon & inſularum multa-
rum:plenum fuiſſe legimus.Nec uſpiam inuenimus: ubi tot inſulæ:quæ ſũt ad ſummã
18.ſicut in iſto mari ſint conſtitutæ: Quarum prima eſt.
℄ Amathus:ueneri ſacra:dicente Venere apud Virgiliũ:Eſt amathus celſa mihi papho:
prima atq; cythera:Eſtq; inſula metallorum maxime fæcundiſſima.
℄ Anticera ſecunda huius maris inſula eſt:in qua Eloborum naſcitur: quod eſt genus
2 herbæ medicinalis:habetq; amplum portum.
℄ Cæa:tertia huius maris ẽ inſula:ĩ qua Cæus:Titanis filius:habitauit:& ſepultus fuit.
3 ℄ Chius:quarta eſt huius maris inſula.Genuenſibus ſubdita: ubi Maſtix ſolum naſcit.
4 habens etiam Aruiſium promontorium:a quo Aruiſia uina optima.
℄ Cous:quinta ẽ huius maris inſula:a Coo Meropis filia:ſic cognominata: multorum
5 uirorum illuſtriũ patria:quæ:& ipſa optimi uini eſt fertiliſſima. In ea Homerus ſepul-
tus fuit:quo quidem ſepulchro:percelebris diu admodum fuit.
℄ Delos:ſexta eſt huius maris inſula:una ex cycladibus clariſſima: in quam Apollo &
6 Dianã nati ſunt:ibi primum:ut Plinius lib.4.refert:ignis inuentus fuit. ibi quoq; co-
turnices aues primum uiſæ fuerunt:ut ſupra diximus.
℄ Hellene:ſeptima ẽ hui⁹ maris inſula:ſolũ nota Hellenæ Menelai regis: uxore ſtupris:
7 ℄ Lemnos:octaua eſt huius maris inſula:in quam(ut præmiſſum eſt) Iuno Vulcanum
8 filium:cum eum turpem conſpiceret e coelo deiecit.
℄ Leſbos:quæ & Mytilena:nona eſt huius maris inſula:de qua ſupra diffuſe dictũ eſt.
9 ℄ Melos:decima eſt huius maris inſula:quã tradũt inſularũ fore rotundiſſimam.
10 ℄ Hyſirus:undecima huius maris ẽ inſula:optimi uini:& ipſa ferax: eſtq; Coo ꝓpiqua.
11 ℄ Pathmos:duodecima huius maris eſt inſula.In qua diuus Ioannes Euangeliſta exiliũ
12 pertulit:ac Apochalipſim conſcripſit.
℄ Samos:quæ & Samothracia:tertiadecima huius ægei maris eſt inſula:Thraciæ conti
13 gua:de qua ſupra in principio:quaſi huius quarti libri diffuſe locuti ſumus.
℄ Sicyonia:quartadecima huius maris eſt inſula:quæ eſt ex oppoſito ad Epidaurum ur-
14 bem:Argiæ regionis peloponenſi.
℄ Scyrus:quintadecima huius maris inſula eſt:Lycomedis patria:in qua Achilles adole-
15 uit:& regis ipſius inſulæ filiam:nomine Deidamiam grauidauit.
℄ Strongile:ſextadecima eſt huius maris inſula: quæ uinearum admodum fertilis eſt.
16 Cuius ambitus(ut Plinius ſcribit).75.paſſuum milibus patet.

TYRVS IN SYRIA CIVITAS.

℄ Tyrus:inſignis Syriæ ciuitas:& uetu-
ſtate originis:magnitudineq;:ac clari- 3922
tate:ante omnes pene eiuſdẽ.ſ.Syriæ:
ac etiam Phœnicis regionum urbes:
præponenda: tertio Gedeonis iudicis
anno:ſecundum Euſebiũ: condita fu-
it.Eius autẽ ædificatiõis auctor Age-
nor Beli Priſci filius:in quadam inſu-
la primus extitit:quæ quidem inſula a
terra ſeptuaginta paſſuũ milibus erat
diuiſa.Sed poſtmodum Alexandri ma-
gni oppugnantis induſtria terra firma
facta fuit:ut Ouidius.15.Methamor.
libro: teſtatus eſt. Hæc:ut Ioſephus in
tertio antiquitatum libro ſcribit:ante
hieroſolimitanum templum:annis ducentis.xl.condita fuit.

3940 ¶ Inachus:eius nominis ſecundus:primus & uigeſimus Sicyoniorum rex:hoc anno:qui
eſt uigeſimus primus Gedeonis iudicis : poſt polybum patrem : ſuis regnare cœpit : &
.41.annis regnauit.
¶ Atreus:& Thyeſthes:Euriſthei regis filii.24.Gedeonis iudicis anno:poſt patrem My-
cenis : pariter regnare cœperunt:& nunc unus : nunc alter : regnarunt in totum annis
3943 .65.Atreus autem:cum eſſet Aſtronomus non ignobilis : primus Solis Eclypſim inue-
nit.At contra Thyeſthes:uir lubricus exiſtens:nulli parcens:etiam cum Europa:fratris
uxore concumbere nō extimuit: quod ſcelus impatiēter ferens Atreus: eius filios occi-
dens.comedendos patri: in menſa appoſuit. Cuius facinoris ultionem cum Thyeſthes
a dijs expoſtularet:Ab Apolline ei reſponſum eſt:poſſe altero facinore ſceleſtiore:naſci
eius mali uindicem:ſi:uidelicet cum pelopia:filia propria: concumberet:Quo facto:na-
tus eſt ægiſthus:qui Atreum hunc patruum tandem interfecit : atq; Agamēnonem re-
gem:a Troiano bello redeuntem ſimiliter obtruncauit.De quorum diſſenſionibus:atq;
ſæuitia:multa a poetis conficta ſunt:& a Statio præſertim:multis in locis.
3944 ¶ Argonautarum nauigatio:quæ troiam belli occaſio extitit uigeſimo quinto Gedeo-
nis:hebræorum iudicis:anno:ſecundum Euſebium:incœpit. Quæ ſic a plæriſq; itrodu-
citur.poſt Neptunum Erictonii ſucceſſorem : athenienſium regnum(ut Iuſtinus libro
ſecundo refert)ad egeum deſcenderat : cui Theſeus:filius(ut præmiſſum eſt)ex priore
uxore erat:qua defuncta Medeam :cholcorum regis filiam:ſuſcepit uxorem:ex qua Me-
dum tantummodo habuit filium:At medea ſibi timens:propter adultam Theſei priui-
gni ætatem:ad patrem ſuum: una cum filio ſuo:cholcos rediit . Pelias autem pelopo-
nenſis rex:timens ne Iaſon:illuſtris Eſionis filius ; fratris ſui regnum inuaderet : ſuaſit
ipſi Iaſon:quærere uellus aureum præcioſiſſimum:quod apud cholcos erat ſperans per
hoc:aut ex longa nauigatione:aut certe ex bello barbarico:interitum iuuenis proueni-
re. Fecitq; ſibi Iaſon cōſtrui Nauem pulcherrimam: ab Argo eius architecto:quam ab
eodem Auctore Argonem nominauit. Ad cuius magnitudinem : ſtupentibus cunctis:
quom eius rei diffuſa eſſet fama: multos egregios iuuenes: Iaſon ipſe ad certamen al-
lexit.E quibus clariſſimi fuere:Caſtor:Pollux:Hercules:Thelamon:Orpheus : Zetus:
Calais:aliiq; complures ſplendidiſſimi : & genere : & uirtute:iuuenes: quos ob nobili-
tatem ſemideos appellabant . Nauigantes itaq; : maxima pompa : tandem phrygiam
applicuere:ibidem Laumedonte regnante: Verum:ſicut Iuſtinus libro quarto refert:Ia-
ſon e phrygia pulſus:cholcos uenit:ubi regem ſuperans: eius etiam filium nomine Egi-
laum interfecit:ac uellus aureum abſtulit:Medeamq; regis filiam abducens ; ſibi uxo-
rem fecit: quam tamen haud multo poſt repudiauit. Sed cum poſtmodum:a Pelia re-
gis filio e theſalia pulſus fuiſſet:Medea ſibi reconciliata:cum filio Medo:ingentem iu-
uenum multitudinem collegit : & cholcos denuo repetiit:ubi Socerū ſuum regem pul-
ſum uiriliter reſtituit . Nonnullas etiam ciuitates : in recompenſationem prioris iniu-
riæ:ſuo regno adiiecit; Hanc autem præclarā Argonautarum hiſtoriam : multi tam la-
tini q̄ græci:ſuis ſcriptis: comendauere: E quibus orpheus : qui negocio interfuit : &
Apollonius græcus:qui præceteris materiam hanc late proſequtus eſt. Ex latinis uero
Ouidius libro Metha.Valeriuſq; flachus poeta : Dyodorus Siculus hiſtoricus:ac Iuſti-
nus noſter:a quo pene hæc ſcripta elicuimus.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Sibylla Delphica:uates inſigniſſima: his temporibus(ut Euſebius refert)multo ī pre-
tio fuit:Quæ inter cætera:a ſancto ſpiritu edocta:multis carminibus : ſeriem omnem
incarnationis uerbi dei peroptime deſcripſit.Eius quoq; uerbi uitam omnem : & mi-
racula proditionemq; capturam :illuſiones:ac deniq; turpiſſimam mortem; Præterea
& reſurrectionem:ac eius aſcenſionem:ita perlucide ſcripſit,ut hiſtoriam magis dictitaſ-
ſe q̄ uenturos actus uiſa ſit.Vnde ferunt eam hæc pauca dixiſſe.ſ. ipſum tuum cogno-
ſce dominū:qui uere dei filius eſt.Hæc inter Sibyllas tertia computatur:De qua Criſip-
pus locutus eſt:in eo libro.quē de diuinatione compoſuit.
¶ Orpheus magnus theologus:atq; poeta natiōe trax:ſeu græcus:hiſdē tpibus:nō ī do-
ctrina modo:& modulatione:ſed & ingenio:atq; eloquētia:fuit perfulgidus: atq; in bel-

lis pertractandis:multo in pretio eſt habitus: Quippe qui(Diodoro ſiculo teſte)omnes: quorum extat aliqua memoria:in doctrina:& melodia:poeſiq; exceſſit. Ipſum enim affirmant oēs:tāta elegātia tāta dicēdi ſuauitate:tāta deniq; uerborū cōcinnitate ac copia: floruiſſe:ut ſua facundia audientium animos ad ſe raperet.Nam maria ſtetiſſe: ſtagnaſſe fluenta:arbores flexiſſe:aperuiſſeq; inferorum portas : ac quod his omnibus longe creditu eſt difficilius:Cerberi in clemētiam:ſua uerborum:neruorumq; ſuauiſſima modulatione:temperaſſe:atq; uiciſſe:plurimi poetarum ꝑdiderunt. Vnde de hoc ipſo Ouidius dixit.

Saxa feraſq; lyra mouit rhodopeius orpheus.
Augurandi primus inuentor — Tartareoſq; lacus:trigeminumq; canem. Huius autē inuentum fuiſſe Auguria ex certis animalibus ſumi:Plinius ſcribit:quæ primo ex auibus ſumebantur.Hic homines irrationabiliter uiuentes:ex feris & immanibus beſtiis : fecit manſuetos : miteſq; & moribus compoſitos : unde fictum eſt : ipſum beſtias quaſq;:& uolucres:& fluuios: & ſaxa:& arbores:ſono citharæ mouiſſe:& Euridicem:formoſiſſimam Nympham:eodem demulcens ſono: obtinuit coniugem:Iſte in numerum deorum aggregatus ē. Vnde pingebatur in habitu philoſophico:Cythram manu pulſans. Aiunt enim hunc:quum ſacra libero patri in græcia introducere temptaſſet:a mulieribus ligonibus fuiſſe interfectū: & in Hiberum fluuium proiectum.

Muſeus:inſignis poeta:Orpheo amiciſſimus:& ipſe:tēpeſtate hac:clarus effulſit hunc cuiuſdam Emolphi:uiri præclariſſimi.filium fuiſſe affirmant : & qui hoc aſtruere uolunt:inducunt teſtimonium illius Epitaphii:his uerbis traducti: Eumolphi dilecti filium habet phalericum ſolum muſeum corruptum corpore:ſub hoc tumulo : Hic unus ex tribus inuentoribus poeſis fuit:Quædam de iſto reperiuntur poemata:& quam maxime de amore Leandri.

Dedalus Athenienſis:artis fabricæ peritiſſimus : maximi ac diuini prope ingenii uir: per hoc tempus floruit.Qui:ut Plinius refert:primus parietum:& tectorum domorum
Inuentor leræ — inuentor fuit:eaq; fabricæ arte etiam primus Seram:Aſciam:perpendiculum : & Terebram:adinuenit:atq; in nauigando Malum:& Anthennam: Aues quoq; metalinas artificioſo quodam artificio uolare faciebat:Simulachra præterea compoſuit:quæ & eadē
Aſciæ perpēdiculi terebræ antēnæ Mali Menſæ & ſellæ — arte mouebantur:pedeſq; Statuarum ſeiunctos primus fecit. Menſam quoq; & Sellam primus extruxit labyrinthum:memorabile opus:in Cretha fabricauit:famoſum quidē: & a poetis decantatum: Vnde Ouidius.S.Methamor.
Dedalus ingenio faber celeberrimus artis.
Ponit opus:turbatq; notas & limina flexu.
Ducit in errorem uariarum ambage uiarum. In eo itaq; labyrintho : propter nepotis necem:una cum Icaro filio incluſus fuit:ubi quum aliquādiu fuiſſet tandē:uxoris Mynois auxilio:euaſit:aſſumptoq; nauiganti conſilio:& remedio: una cum Icaro filio fugam petiit.Quāobrem ſumpta eſt fabula:ꝗ ambo alis ſibi impoſitis ad fugam: uolandi officium ſuſceperint:Sed Icarus: patri non obtemperans:defecit.Quæ omnia : apud Ouidium.S.Metha.Plenius habentur:Ipſe item Dedalus ingenioſus:primum lōgas naues:quas triremes:ſeu Galleas:uulgo appellant:confecit: quæ quidem remigio maxime ualent:& ideo in eis cōſcendens:& abiens: eum uolaſſe dicitur: quia tam celeriter abiit: ac ſi pennis uolaſſet.

Icarus aūt : dicti Dedali filius:& ipſe magni ingenii uir fuit.& ideo patri admodū carus:Iſq; cum Dedalo patre e Cretha fugiens:alarum fiducia fretus: ultra parentis iuſſa altius euolauit:& ſolis ardore cæra:qua pennæ continebantur:liquefacta:in mare decidit:pro quo ipſum mare ubi decidit:de ſuo nomine:Icareum poſtmodum eſt dictum: &
Icaria inſula — per conſequens etiam inſula:quæ eſt inter Sardum:& Siculum mare: Icaria eſt nuncupata:De quibus Ouidius de triſtibus. Icarus immenſas nomine fecit aquas:

Perdix etiam Dedali ipſius:ex ſorore:nepos:& ipſe ingenii acutiſſimi adoleſcens:tempeſtate hac:Seram in modum ſpinæ piſcis ad ligna ſecanda:primus fabricauit. Propter
Seræ inuentio — ꝗ Dedalus:qui eundem perdicem: nepotem ſuum:in lignaria arte erudiendum ſuſceperat:inuidia permotus:ab Arce quadam præcipitem debit:Vnde perdix hic a poetis po-

ſtea in auem ſui nominis fingitur.
3951 ℭSoſarinus uigeſimuſquartus aſſyriorum rex: Pannia patre rege defuncto : hoc anno:
qui eſt trigeſimus ſecundus Gedeonis iudicis:ſuis regnare cœpit:& annis.19.regnauit.
ℭLabyrintũ : opus admirandum:his temporibus:Dedalus præſtantiſſimus artifex:in
Cretha:ad ſimilitudinem ægyptii labyrinti:extrixit:in quo domos mille:& regias duo-
decim:poſuit:intuſq́ pene innumerabiles uias:multis ambagibus:huc & illuc remean-
tibus:ſed porticibus ſæpe reuocatis: ancipites . Qui ſubinde alium ſuper alios orbem
agebant:& tantum redeunte flexu:quantum proceſſerat:magno tamen & inexplicabili
errore perplexus erat:hunc autem ab illo ægypti labyrinto centeſimam partem tãtum
fuiſſe:Plinius libro.36. ſcribit:hoc quippe opere quum ingenii admirabilis Dedalus ui
ſus fuerit:ab ægyptiis:atq́ Cretenſibus ſuis:ſtatua lignea donatus eſt:quæ diu in Vulca
ni templo ſtetit:& diuinis honoribus:propter eius inuenta ab ægyptiis honoratus eſt.
1240 3959 Bimelech:quintus hebræorum iudex:poſt Gedeonem ſupradictum: iudicauit Abime
a Iſraelem:annis.3.Hic Gedeonis ex Pellice:filius fuit: uir quidem uiribus for- lech
tis:& inſignis propugnator:qui:mortuo patre:ut ſolus regnaret ſeptuagita fra
tres ſuos interemit:uno dumtaxat excepto:nomine Ioathan.Quamobrem dominus il-
lum mala morte perire fecit.Nam quom oppidum obſideret: illudq́ tandem ui com-
prehendiſſet:& in predam expoſuiſſet:uniuerſus populus : timore perculſus: in turrim
celſiſſimam: ſe concluſit:quam cum idem expugnare temptaſſet: mulier quædam:frag
men molæ proiiciens:ipſum in caput letaliter percuſſit:ſauciuſq́ in terram cadens:ne a
muliere occiſus diceretur:rogauit ſuum armigerum:ut ipſum interficeret: quod & fa-
ctum eſt.Ac ſic dominus ei malum:quod fecerat fratribus ſuis:indecuplum reddidit:ac
etiam in Sichimitas:quos omnes ad unum deleuerat.Hanc náq́ calamitaté: prius eius
frater Ioathan diuinando prædixerat.ſolus hic ambitioſiſſimus homo: ex cũctis iudici
bus Iſrael:ſe regem nominari fecit.Et iccirco nomen eius de cathalogo ſanctorum iu-
dicum:propter Tyrannidem: & fratricidium:deletum eſt:hæc ex iudicum.lib.c.viiii.
ℭIaſon illuſtriſſimus Eſonis:theſaliæ regis:filius:Peliæq́ regis nepos: hiſdem tempori
bus:quom magni animi:& uirtutis:eſſet homo : plurima per Aſiam permagnifica egit
facinora:& ea quidem tanta:ut etiam ibidem:ritu diuino:colleretur: ſuoq́ nomini plu-
rima conſtruerentur templa.Ipſe enim(ut Plinius ait)primus fuit:qui longa naui:quam
Tryremem dicimus:uſus fuit:ipſam namq́:ab Argo ſuo architecto:i pegaſo ſinu extrue
re fecit:ut ſupra in Argonautis dictum eſt : Ex pegaſo igitur ſinu Iaſon hic Tryremem
ſolués: mox in lemnum inſulam incolumis deuenit:Ibiq́ mulierb⁹:quæ ſuos interfece
rant uiros:ſuperatis:Iſiphylem:Thoantis regis olim filiam:duxit uxorem: pregnatemq́
ibidem eam relinquens:cum eadem nam in Cholcos deuenit:ubi & ob eius formoſita-
tem:a Medea:cholcorum regis filia:cum ingenti gaudio:exceptus eſt. Cui cum ſe mari
tum futurum ſpopondiſſet:ſtatim ab eadem edoctus eſt:quomodo Aeripides thauros:
habentes æneos pedes.i.regni proceres:uiribus inſuperabiles:edomare : & ſuo ſubigere
iugo poſſet.Hæc tamen poetica ſunt:quæ ad hiſtoriam haud pertinere uidentur. Verũ
quum Iaſon hic:eloquentiſſimus eſſet uir:apud cholcos conſiſtens : Cholcorum regni
proceres:non bello tantum:ſed ſua oratione ſuaui:ſuiſq́ aliis circumuentionibus: tan-
dem ſuperauit.Illoſq́ omnes in ſuam Medeæq́ ſentẽtiam trahés: populares ad ſeditio-
nem concitauit.Præfectoq́ regni cæſo:Colchos aduerſum ſeipſos armauere:Qui in eo
dem bello diu perſeuerantes:demum fatigati:ab Iaſone non ſolum ſubiugati:ſed etiam
diuitiis ſuis penitus fuerunt denudati.atq́ aureo uellere.i.grege habente precioſiſſimũ
uellus:ſunt priuati.His ex ſententia geſtis:ac Laomedonte rege interfecto: in ilium ue-
niens:Troiam uaſtauit:& Eſionem:regis filiam:rapuit.quam thelamoni:neceſſario ſuo
uxorem dedit:eo ꝙ Troiam primus intrauerit. Inde etiam cum ingenti preda abiens:
ad propria:cum ſuis:remeauit.Qualis autem huius Iaſonis fuerit finis : non me legiſſe
memini.
ℭLaphytharum:& Centhaurorum bellum:per hoc tempus fuiſſe:Euſebius ſcribit.Hi
namq́ populi ſiluestres in theſalia erant: a quibus Centhauri ipſi:qui media parte erãt
uiri:mediaq́ reliqua equi:originem duxere:ut omnes teſtantur poetæ. Sed laphytæ po-

ſtea cū̄ ipſis Centauris crudelia geſſere bella: unde & Virgilius: ſecundo Georgi.libro ait.Et magno ileum laphythis crathere minātem:Nam cum Pyrthothous:eorum rex: uxorem duceret Centhauros ſibi uicinos:cæteroſq̃ Deos(Marte dumtaxat excepto)ad nuptias uocauit:Quare Numen iratum ĩ illos furore immiſſo: permiſit hanc laphytharum gentem fugari:& cedi:ac penitus deleri:unde dicit Virgilius:Mars perdere gentem immanem Laphythum ualuit:Hi itaq̃ Laphythæ populi(ut Rabanus aſſerit)a Laphitha:Apollinis filia:ſeu uxore fuerūt denominati: Quæ apud theſſalos magni momenti:& precii fuit fœmina:& quidem non niſi admodum inſignis potuit eſſe mulier:poſtq̃ tam egregii populi ab ea ſint denominati.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Tamiris:Amonis filius natione trax:muſicus celeberrimus:his temporibus: cantandi gratia euaſit celeberrimus: Qui(Homero teſte)quum ex Orchalia aliquando eſſet ueniens in dorio: Muſaſq̃ obuias habuiſſet : cantandi ſcientiam gloriabundus ſibi ipſi uendicauit:atq̃ eaſdem ad certamen muſices inuitauit. Ad cuius inſolentem uocem: ille tanq̃ Iouis filiæ ſtomachatæ:eidem:& modulationem:qua plurimum præditus erat: & pulſandæ cytharæ peritiam ; ac deniq̃ uiſus ſenſum : penitus abſtulerunt . Quamobrem dicebat Propertius poeta.

Me licet & Thamyræ cantoris fata ſequantur.
Nunq̃ ad formoſos inuide cecus ero.

¶ Philemon:muſicus græcus:patria Delphius:& ipſe:per hoc ipſum tempus apud græ-
Chori inuentio cos ſuos:quoddam inſtrumentum:quod chorus dicitur:primus inuenit:Id enim(ut Iſydorus ait)eſt quædam pellis:duas habens bucas:& per unam earum uentus inſpiratur: per aliam uero ſonus emittitur.De choro:etiam diuus Hieronymus ad Dardanum ſic exponit:q̃ ſit ſimplex pellis:cum duabus cicutis æreis:& prima inſpiratur:& per ſecundam uocem emittit.Id autem inſtrumentum: his temporibus maxime fuit Sinagogæ Iudæorum chorus.

Tola T Ola:ſextus Iudicum hebræorum:poſt Abimelech in principem aſſumptus:iu- 1237 3962
dicauit Iſraelem annis.23.ut patet Iudicum capitulo decimo. Hic ex tribu Iſachar:patrem habuit ſuum patruum.ſ.Abimelech: prædicti tyramni : De quo licet nil legatur memoria dignum ; inter ſanctos tamen iudices connumeratur: Moriens tandem in pace:in Seuir ſepellitur.

¶ Faunus:pici regis filius:ſecundus latinorum rex:patre:anno ſecundo Iudicis tolæ de 1235 3964
functo: in regnum eius loco ſuccedens : regnauit annis.30. Hic(ut Pompilius ait)ſuo Auo Saturno nepharia ſacra conſtituit:& ſuam Sororem:uel potius uxorem ; nomine Faunam:illi primum conſecrauit.Eo q̃ contra mores decuſq̃ regium:clam uini Olam ebibiſſet:quo ebria effecta:turbatus rex:eam myrteis uirgis:ad mortem uſq̃ cecidit.Poſtea facti penitens:iiii.ſacros detulit honores:Sunt tamen qui dicant:q̃ fatidicus fuerit homo:eiuſq̃ coniunx & Soror Fauna:ſimiliter fatidica: & inde Fauna appellata : q̃ ſe in Tyberim fluuiū præcipitauerit:Quapropter q̃ adhuc inſpirari ſolent fatuari dicunt. Hii poſt mortē:etiā opinione hoīum Deoꝝ conſortio ſūt adiecti. Tūc enim populorū opinio ad deificandum facilis admodū erat.Eos maxīe in quibus alicuius uirtutis ſplēdor:uel aliqua ſingularis induſtria:enitebat : Hic aūt genuit faunos: Satyros : panes:& Siluanos:Acum:& Eurimedontem:latinumq̃:ac faunā:quæ fuerat ei cōiunx:& ſoror.

¶ Deorum ſelectorum epilogus.

¶ Et ut de ſelectis diis ĩ Fauno iſto finē tandē faciam:dignū duxi Deoꝝ ſelectoꝝ noīa hinc ſingulatim recenſere:Quorum omnium ſelectorum.15.mares: & fœminæ.10.fuere:quorum nomina ſecundum ordinem eorumdem ponuntur:& primo;

¶ Ianus primꝰ.	10.	Orchus qui & pluto decimus.	Minerua decimanona.
Iuppiter ſcd̄s.	11.	Liber pr̄:q̃ & Bachꝰ undecimꝰ.	Iuno uigeſima.
Saturnꝰ tertiꝰ.	12:	Aeſculapius duodecimus.	Cibelle uigeſimaprima.
Genius q̃rtus.	13.	Hercules magnꝰ tertiuſdecimꝰ.	Veſta.uigeſimaſecunda.
Mercuriꝰ qntꝰ.	14.	Perſeus quartuſdecimus.	Lucina uegeſīmatertia.
Apollo ſextus.	15.	Orpheꝰ.15.	Ceres, uigeſimaquarta. Yſis uigeſimaqnta.

Mars ſeptimus.	16. Tellus Sextadecima.	Hi ideo præcipui.
Neptun⁹ octau⁹.	17. Ven⁹ decimaſeptia.	Habent.42.magis inotuerunt.
Sol nonus.	18. Diana deciaoctaua.	Populis:

3975 1224 ℂPriamus:Laomedontis troianorum regis filius:decimo Tolæ:hebræorum iudicis:an
no:patre ab Iaſone interfecto:regnum ſuſcipiens:regnauit uſq; ad Troiæ captiuitatem:
& euerſionem:annis ferme.52.Hic inter mortales adeo extitit notus: ut uix uſq; malo
eo notior alter inueniatur:Quod:regno ſuſcepto:ilium urbem:nuper ab Iaſone: eiuſq;
ſociis:dirutam:ſtatim ingenti gloria inſtaurauit:& exornauit.Erat homo omnium pul
cherrimus:ſtatura ingenti:& lingua facundus:ac omnibus uiribus præſtans: ſed oculis
aliquantulum ſtrabo:in ciuibus ſuis clemens : & in hoſtibus peromnia formidabilis:
Cui cum cuncta:pro uoto:ſuccederent proſpera : Hecubam Dimantis: Thraciæ regis:
filiam pulcherrimam:duxit uxorem. Ex qua(ut Cicero primo Thuſculanorum libro
ait)decem & octo utriuſq; ſexus ſuſcepit filios: Quorum omnium.primus Hector:ſe-
cundus Deiphœbus:tertius Helenus: quartus Troilus:quintus Alexander:qui & Paris: Priami
qui Helenam rapuit:& alios: quorum nomina ſūt:Creuſa:Caſſandra : Iliona: Laodices: fili
Lycaſthes:Medifichaſthes: Polyſena:Caon: Polydorus: Lycaon:Eſacus: Anthiſus:Iſus:
Theucer:Dimochontes:Echemon:Ciomenon:Gorgiton:Cebrion:& Phorbas:Donelō:
Pauimon:Aliphon:Agathon:Hippothous:Aganon:Lachaontes:Miſtor:Iphates: Teſto-
rius:Timoothes:& Pollythes: atq; alii ex aliis mulieribus numero ſexaginta: Eo itaq;
tam grādi filiorū numero:in tam inſignē:regnū ſuū ſplendorē ampliauit:ut non ſolum
Troiæ:ſed & totius Aſiæ uideret rex:Huic etiā æneas conſobrinus fuit.Quorum incli
tam Genealogiam : ab Ioue originē traxiſſe multi aſſeuerāt. Quia(ut ſupra expreſſum Genea
eſt)Iuppiter ex Electra Dardanū genuit:Dardan⁹ aūt Ericthoniū : Ericthonius uero Tro logia
em:Tros aūt Aſſaracū:Ganymidem:& Ilum:Ilus quoq;.Laomedontē: Priami huius ge Priami
nitorē:Aſſaracus uero Trois filius: et genuit Capim: Capis:Anchiſem: Anchiſes uero
Aeneam Aſchanii patrem:Quorū genealogiā Ouidius in.4.Faſtorū libro expſſit:dicēs.
Dardanū electra quis neſcit athlantide natum:Scilicet Electræ cōcubuiſſe Iouem.
Huius ericthonius:tros eſt generatus ab illo:
Aſſaracum creat hic:aſſaracuſq; capin.
Proximus anchiſes:cum quo commune parentis
Non dedignata eſt nomen hēe uenus.Hinc ſatus Aeneas. Huius itaq; fili⁹ Paris:cū di
dicisſet Herculem rapuiſſe heſionā amitam ſuā:& ipſe Helenā Menelai coniugē illico ra
puit:& ſecum in Troiam pduxit : & quū nullis ſuaſionibus īduci poſſet: ut Græcis illā
repetentibus reſtituere uellet:eos cū mille nauibus cōtra eū pugnātes habuit. In quorū
pugna:tādem Priamus hic oēs pdidit filios:quibus diuerſis modis obtruncatis:& ceſiſt
etiā ultimo Ilionē capi uidit:ac filias captiuas abduci:igneq; cuncta cremari:proſpexit:
Sed & cū ipſe infœlix:cū Polyte filio paruulo fugeret.Neoptolom⁹:uir quidē audaciſſi
mus eū inſequens:& comphendens:ipm filium in proprio ſinu occidit:ac eum ſenē gla
dio confodit:De eius tamen morte uaria opinantur.
ℂIaphyges:magni Dedali filius:hoc tpe:ob animi:ingeniiq; maximi:pſtantiā:nō ſolum
in Aegypto:& Creta inſula: ſui ortus patria:ſed etiā in noſtra Italia maximo fuit i pre-
tio: & præconio:Nam:patre defuncto:ſtatim in Italiam adnauigās:ad Gargani montis
radices applicuit. Ibidemq; in ſupcilio montis(Seruio teſte)quibuſdā Arcibus extru-
ctis:uniuerſam circūquaq; regionē occupauit:& a ſe Iapigiam nuncupauit.
ℂIapigia aūt regio:ab ipſo Iaphigio:ſeu Iapygio:Dedali filio:nūcupata:Apuliæ pars eſt:
in qua Garganus mons eſt:quæ ī Adriaticum uſq; porrigitur pelagus:De quo quidem
Ipigio.Virgilius libro undecimo.Aenei.Victor garganii cōdebat iapygis agris.Hanc ſa
ne regionem pro tota Apulia:nuncupare poſſumus: Quom eam: & Meſſapiam:& ca-
labriam:& Salentinam:ac ipſam iapigiam complures:cōmuni appellatione:nuncupent.
Eſt itaq; regio hæc populoſa:frumento quam maxime:uino:& oleo:diuerſi generis fru
ctibus fertilis:& fœcunda:Ex qua bellatores Equi proueniunt multi . Eſtq; nobiliſſi-
mis Ciuitatibus inclita:ac pugnaciſſimis caſtris: & oppidis : præmunita. Eius Metro- Brun-
polis eſt Brundusium:optimo portu inſignita eſt: & Trana ſimiliter ea in regione Me- duſium

tropolis:quæ petro telleſino epiſcopo:theologo:& concionatore ; diſertiſſimo:ac aliis
litteris:& inſigni prudentia:decorato:nobiſq; patri ſingulariſſimo : nunc plurimum ex-
Trana tat illuſtrata. Tredecim quoq; aliquãdo urbes habuit. Nunc autẽ:excepto Brunduſio:Ta
Barleta rẽto: atq; hydrunto:cætera oppidula ſunt exigua:eſt nihilominus ea in regione:Barleta
inſigne:ac frequentatum:populo:oppidum:multis uetuſtioribus monumẽtis decoratū:
ornatumq;:non ſolum templis:& cetæris priuatis ædifitiis:ſed & uiris plæriſq; iurium:
ac bonarum litterarum inſignibus:quos inter:Bonifacium ſacerdotem : nobis notiſſi-
mum:ac multa reuerentia familiarem:iuris pontificii egregie doctum:ſed quadam hu-
manitate ac religione ſingulariſſimū. Eſt deniq;:hac in regione:Garganus mons : in cu-
ius ſummitate præclarum obtinet ſancti Angeli oppidum. In quo mirificum eſt tem-
Sancti plum:diuo Archangelo Michaeli dicatum:ab uniuerſo populo chriſtiano per uniuerſa
Micha anni tempora:maxima religione:frequẽtatum:Hanc quidem regionem : potiſſimumq;
elis oppida circa Garganum montem adiacentia:ſaraceni aliquando cœperunt: uaſtauerũt:
& diu poſſederunt:quos Grimoaldus:longobardorum rex ; expulit. Illos etiã Carolus
magnus:quom grauiter hæc loca opprimerent:fugauit: & hunc locũ pacifice deinceps
poſſedit. Hanc quippe regionem:& Galli & Itali:de regno ipſius hoc anno: qui eſt mil-
leſimus quadrigenteſimus nonageſimus ſextus:diſceptantes:ultra q̃ credi poſſet lacera-
uerunt:incenderunt:ac diripuerũt:ita ut priſtinæ ſuæ fœlicitatis uix ulla in ea remanſe-
rit facies. De qua in calce operis huius latius tractabimus. De hac etiam regionis deſcri
ptione multa in.xii.lib.dicemus.

¶ Heſione:ſpecioſiſſima uirgo:Laomedontis regis filia:Priamiq; germana:per hoc tem
pus ab Hercule magnanimo:a Marino monſtro liberatur: & patri incolumis reſtituit.
Verum Laomedonte patre:ab Iaſone interfecto:ac Ilione urbe deiecta:ipſe Hercules il-
lam in conflictu capiens:Thelamoni:impigerrimo iuueni:qui primus urbis muros con
ſcenderat:in partem predæ conceſſit. Quam libenter ſuſceptam ſecum in ſalaminam
gaudens perduxit:cui haud multo poſt Teucrum peperit filium:uerum ſæpius cũ fru
ſtra a Priamo fratre:& rege repetita fuiſſet:maximum incendium omnibus excitauit.
ut ſupra:& infra dicetur.

¶ Medea:ſæuiſſimum perfidiæ documentum:Oetæ:clariſſimi Colchorũ regis ex per-
ſa cõiuge filia:hiſdẽ tẽporib⁹:& ſi formoſa fuerit fœmina. lõge tamen maleficiorũ om
nium fuit doctiſſima:hæc adeo herbarum pene omnium uires nouit:ut cantatis qui-
buſdam carminibus:quandoq; uellet turbare cœlum:uentos ex antris elicere:tempeſta
tes mouere:flumina ſiſtere:& uenena conficere:ac elaboratos ignes : ad quodcunq; in-
cendium componere:& huius alia innumerabilia mala perficere:pro ſuo libito : Vnde
Ouidius:hæc ipſa confirmans:lib. Methamor. vii. ait.

Cum uolui ripis ipſis mirantibus amnes
Inſontes rediere ſuos:concuſſaq; ſiſto: 3973
Stantia concutio: cantu freta:nubila pello:
Nubilaq; induco:uentos abigoq; uocoq;:
Viuaq; ſaxa ſua conuulſaq; robora terra
Et ſiluas moueo:iubeoq; tremiſcere montes:
Et mugire ſolum:maneſq; exire ſepulchris;
Te quoq; luna traho.

¶ Hæc itaq; Iaſonem theſſalum:iuuenem conſpicuum:capta:illi-
us præſtantia:adeo dilexit ardenter:ut etiam eius mereretur amplexus: & tandem pater-
na ſubſtantia ſubtracta:clam cum eodem Iaſone fugam arripuerit. Nec tam grandi fa-
cinore contenta:niſi in peius trucem animum diuerteret:ut fratrem ſuum Vterinum:
Egyaleum puerum obtruncari fecerit. Tandem:poſt errores plurimos:in Theſaliam:cũ
ſuo Iaſone amaſio:fœlix peruenit:labentib⁹ poſtmodum annis facta ẽ Iaſoni(ut fit)exo
ſa impatienſq; ac fremens:quum multa in ipſum Iaſonem excogitaſſet:eo prorupit : ut
ingenio ſuo:uolatilem ignem in regiam mitteret: & ipſa cum Medo filio ſuo in Aſiam
fugeret. Ibidem urbe parua cõſtructa:Mediam ex ſuo nomine appellauit: a qua poſtmo
dum tota regio eſt nuncupata. Quid uero tandem egerit:quoue ſub ſæculo:ſeu mortis
genere:diem clauſerit:nec me legiſſe memini:nec etiam audiuiſſe.

❡Media igitur regio:a Medo Medeæ predictæ filio:ſic appellata é in maiori Aſia: Aſſy
riæ & perſiæ:ac hyrcano mari: cõtermina:in qua memorantur quattuot fore regiones:
ubi Medus ipſe:in honorem matris : Mediam illam condidit urbem:ubi & regnum eti
am ex ſuo nomine:conſtituit.Sub cuius quidem:poteſtate uniuerſum orientis imperiũ
aliquando poſtea fuit:Hanc regionem in duas partes diuiſam eſſe Strabo lib.xi.refert.
Quarum alteram maioré uocant: Cuius Metropolis Ebathana magna ciuitas:poſtea
fuit:& imperii caput:Sunt & aliæ urbes complurimæ poſtmodum a Macedonib⁹ con-
ditæ:e quibus fuit Laodicea : Apamia:& aliæ . Eſt hæc regio admodum frigida: quæ
olim toti Aſyæ dominata fuit:uerum & ipſa Aſſyriis regibus uſq; ad Sardanapalum re-
gẽ:paruit:ſed Arbaces:qui ipſũ Sardanapalũ ignauũ regẽ occiderat : imperium denuo
ad ſuos Medos tranſtulit:quod poſtea ſub Aſtyage rege magno fuir in culmine:ſicut ex
libro Iudith.ca.i.habetur. Verum poſtmodum Cyrus perſarum rex:hoc imperium pe-
nitus extinxit:& ad ſuos perſas tranſtulit:Poſt perſas:medi etiam Macedonibus parue-
runt.Deinde parthis.Fuerunt etiam Medi romanis confederati:Tamberlanus: nouiſſi-
mus Parthorum rex:eos ſubegit:& quoaduixit eiſdem imperauit: ut infra in anno do-
mini.1403.uidebimus.Hodie autem eos ſub magno cane degere nobis relatũ eſt . Hoc
tamen imperium:propter ſuum inacceſſum:nobis incognitum:aliis inquirendum relin
quimus.Hac in regione ſunt montes Caſpii maiori Armeniæ contermini: ubi Caſpiæ
ſunt portæ:hoc eſt uia quædam ipſos interſecans montes: interruptis anguſto tranſitu
montium iugis:ita ut uix ſingula intrare poſſint plauſtra: longitudine octo miliariorũ:
ut auctor eſt Plinius:& Ptolæmeus:libro ſexto.

3974 1225 ❡Theſeus:ſeptimus Athenienſium rex:Egeo patre defuncto:duodecimo Tolæ iudicis
anno:ſuis regnare cœpit:&.x.annis regnauit . Qui quidem inclitus rex:tot memoratu
digna peregit facinora:ut inter Hercules magnos unus ipſe numeretur.Et inter cætera
ſuæ prudentiæ opera ſuos Athenienſes leuicatim diſperſos: in unum corpus collegit:&
ita ciuitati faciem dedit:& ut:quáprimum regnũ adiuuit. Mynotauro in Cretha occiſo
ſuos ciues a pena tributaria liberauit.Erat nãq; Theſeus:uir bellicoſus:& una cum uiri
bus:prudentia inſignitus.Qui cum multa de uirtute:& prudentia: Herculis audiret:ad
eum imitandum poſtea accenſus eſt. Vnde & primum in Epydauro Perythoum: claua
armatum:occidit:clauamq; ſibi arripuit:qua ſemper uſus eſt:in Iſmoq; ſignidum : ſe in
uarias figuras uertentem:interemit . Et quum paululum progrederetur damaſcum in
Ermione obuiã factum coegit:per multa præcipitia ruere: ut qua morte hoſpites affi
ciebat:ea quoq; & ipſe afficeretur:Team deide:bellicoſam fœminam: & Schyronem:ui
rum ſuum:uiatores ſpoliantes:megaram uerſus enecauit: ſicq; nepharios homines: pro
eorum ſceleribus:quoſcunq; pena mulctabat:Pallantidas etiam cum ipſo bellum geren
tes trucidauit:Egreſſo deinde ad Marathonium taurum capiendum:qui.ſ. multas habi
tantibus Terapolim moleſtias inferebat:captum diu per urbem ductádo populis oſten
tauit:Apolliniq; tandem mactauit:Primus quoq; Athenis optimates ab opificibus ; &
agricolis:ſegregauit.Eoſdemq; religionem cognoſcere principatus prebere: leges inter-
pretari ſacraq; & diuina exponere mandauit:ac nũmos eſculpere cõceſſit:& iuſſit : Adé-
pto deinde agro megaro:inclitam in Iſthmo columnam erexit:in qua regionis ipſius di
uiſionem:duobus trimetris:inſcripſit.Tandem:quom per orbem ad perdomanda mon-
ſtra diu uagatus fuiſſet:opera Mneſthei & Athenienſium optimatũ in urbe contra eum
ſeditio & tumultus exorti fuerunt:cumq; nulla amplius imperandi ſpes ſupereſſet:filiis
in Euboeam tranſmiſſis:ipſe in Schyros inſulam traiecit:in qua Licomedes tunc impe
trabat.qui ſiue gloriã hominis extimeſcens:ſiue ut Mneſtheo ſatiſfaceret: illum in locũ
quendam excelſum adductum:tanq̃ inde Agros oſtẽſurus: per ripam præcipitem dedit:
tribus poſt ſe relictis filiis.Hyppolito:Demophonte:& Antigono.

❡Mythreus:uigeſimus quitus Aſſyriorum rex:eo anno:quo & prædictus Theſeus:poſt
Soſarinum regem:ſuis regnare cœpit:&.27.annis regnauit.

1215 3984 ❡Pheſtus:uigeſimus ſecundus Sicyoniorum rex:xxii.iudicis Tolæ anno:poſt Inachum
regem:regnare cœpir:& octo annis regnauit.

❡Anchiſes:magni æneæ pr̃:Capiſq; troiãi fili⁹hac tẽpeſtate:añ troianũ bellũ:a phrygia

Sibylla præmonitus(ciuitatem Ilionẽ oĩno eſſe perituram)urbe relicta:in nemora ſeceſ
ſit eiſq; delectatus:armentorũ:atq; gregum:curã gerere cœpit:circa quæ ut plurimum
tum diuitiæ eorũ conſiſtebant.Cumq; apud Symeonta fluuiũ:ſuis cum gregibus:inten
deret:ibidẽ a Venere dilectus eſt : atq; eius amicitia:& concubitu:uſus: æneam genuit
filiũ:uerũ quum ſe plurimũ iactaret:q; tali concubitu potius fuiſſet: ab ipſa confeſtim
luminibus priuatus eſt:Et cum ita cæcus effectus eſſet troianorum cõſiliis(ut Seruius
ſcribit)intereſſe non potuit:Capto deniq; Ilione:atq; incenſo:quum æneas filius uellet
eum ſecũ trahere:potius q̃ abire uellet: ibidem mori diſpoſuit : Verũ tanta fuit æneæ
filii inſtantia:& preces:q; ſecũ receſſit:Abiit itaq; hic Anchiſes:uir bon⁹:atq; benignus:
cum fugiente filio:imo ab ipſo:per ignes & mille uolantia tela ſubtractus: in Sicilia tã
dem:in Drapanum oppidum:deuectus eſt.Ibidemq; ſenio confectus:naturæ ſatiſfecit:
eoq; loci(ut Virgilius teſtatur)in monte Ericis: ſepultus eſt : Coniugem enim habuiſſe
eum conſtat:ex qua non nullas ſuſcepit filias : quarum de numero Hyppodamia anti-
quior fuit:filia ſane formoſiſſima:& parentibus admodum dilectiſſima.

¶Ionius:Archadu iam dicti:Archadum regis:filius:his tẽporibus : adeo claſſico bello
excelluit:ut peloponenſia omnia littora:ad Mare uſq; Siculũ:ſuæ ditioni ferme ſubice
ret:& a ſuo nomine deinceps id mare Ionium cognominaret. Hæc namq; loca:quæ Io-
nius ſibi ſubiecta fecerat:pars quarta totius Greciæ extitere : Quibus ſubditis Ionicis
litteris:atq; figuris:ſuaq; grãmatica:uti coegit.Fuit quippe huic Ionico:unica tãtum fi-
lia:nomine Nicoſtrata:de qua mox plura dicemus.

¶Ionium aũt Mare:a prædicto Ionio ſic cognominatũ:eſt in Peloponenſi : ſeu Morea
prouincia:incipitq; ubi Adriaticum terminať : habẽs a ſeptentrione ipſũ Adriaticum:
ab oriente Creticum:a meridie Aphricũ:& ab occidiuo Siculũ.Initium autem ſummit
a promontorio Maleæ:circa quod ægeum terminať.Inde Laconicam alluit omnem:&
Maleam uſq; ad promontorium Tenaron.In hoc quippe mari:ſunt quinq; notæ Inſu-
læ uidelicet:Cephalonia:Corcyra:Dyomedea:Naricia:& Strophades duæ.

¶Cæphalonia autem huius Ionii Inſula:contra Epirum eſt ſita:quæ fuit Vlyxis poſt-
modum regnum:Hanc Plinius Menalam dicit fuiſſe uocatam.

¶Corcyta:alia huius maris Inſula:Epiro adiacet:in qua:ut præmiſſum eſt : regnauerat
Alcinous rex:diligens ortorum cultor:eſt namq; admodum copioſa:& fertilis.

¶Diomedea:item tertia Ionii maris eſt inſula:contra Apuliam ſita:tumulo Diomedis
inſignis:de qua Latius mox dicemus.

¶Naricia:quarta Inſula fuit etiam de regno Vlyxis.

¶Strophades duæ inſulæ ſic dictæ:hoc ĩ Mari ſunt:contra Epyrum(ut Pompouio pla
cet)ſitæ:Quæ Harpiæ:a Virgilio:nuncupantur:cum dicit.

Virginei uolucrum uultus:fœdiſſima uentris.
Proluuies:uncæq; manus:& pallida ſemper.Ora fame.

¶Homines doctrinis excellentes.

¶Sibylla troiana:ſeu Helleſpontica:ex numero earũ octaua:p̄ hæc tempora floruit:de
qua Heraclites p̄hus plurima ſcripſit.Quæ quom plurima memoratu digna cõſcripſiſ-
ſet:etiã de chriſto:Saluatore noſtro:hæc uaticinata eſt.dicens:De excelſo cœlorum ha-
bitaculo humiles proſpexit Deus : & naſcetur : in diebus nouiſſimis : de Virgine
hebræa.

¶Sibylla Phrygia:hiſdem temporibus(teſte Euſebio)ſtudiis: & diuina gratia : illuſtris
plurimum effecta:multa Anchiſæ troiano prædixit : uidelicet:de flagellatione poten-
tum:& Regum terræ:& de deſcenſu Dei de Olympo. Nam ſparſis per humeros crini-
bus ueſteq; rubea ĩduta:hoc modo Anciræ uaticinata eſt.Tuba de cœlo uocem luctuo-
ſam emittetur:Tartareumq; chaos oſtendet: dehiſcens terra ; uenient ad tribunal dei
reges omnes.Deus ipſe iudicabit pios ſimul & impios:Tunc demum impios in ignem
& tenebras mittet.Qui autem pietatem tenuerint iterum uiuent.

¶Sibylla autem libica:quo tempore floruerit:non ſatis conſtat:eam tamen haud mul
tum iuuenem uaticinatam fuiſſe legimus:uiridi etiam ſerto ſemp incedens.Ita de chri
ſto ſuũ uaticiniũ protulit.dicens:Ecce ueniet dies:& illuminabit dñs cõdẽſa tenebrarũ

& nexus Synagogæ ſoluetur:& deſinent labia hominum quum uiderint regem uiuentium:Et tenebit illum in gremio uirgo domina gentium: & regnabit in miſericordia: Et uterus matris eius erit ſtatera cunctorum:Inde in manus iniquas ueniet : & dabunt deo alapas manibus incæſtis: miſerabilis & ignominioſus erit : miſerabilibuſq; ſpem præbebit.

¶ Sibylla perſica:quo tempore fuerit non inuenimus: eam tamen aurea ueſte idutam: & candido uelo coopertam inceſſiſſe legimus:quæ de Chriſto hæc pærnunciauit:Panibus ſimul quinq;:& duobus piſcibus:hominum milia in heremo quinq; ſatiabit:& reliquas tollens duodecim cophinos impleuit:in ſpem multorum: Alio quoq; in loco:ſic ait : Ecce beſtia conculcaberis ; & gignetur dominus in orbem terrarum : & gremium uirginis erit ſalus gentium : & pedes eius in ualitudine hominum : & inuiſibile uerbum palpabitur.

¶ Sibylla autem Europa:una fuit:ſed quibus temporibus claruerit ignoratur : quæ cū eſſet facie admodum decora : etiam aureo ueſtimento : tanq̄ illuſtris mulier induebatur:quæ ſuum Breue in manibus tenens:de chriſto ſic ait:ueniet ille: & colles tranſibit: ac olymphi latices : Regnabitq; in paupertate ; & dominabitur in ſilentio: & ex utero uirginis ueniet.

¶ Sibylla:item Cumana altera fuit:& his temporibus:uidelicet troianorum cladis:floruit:& ut quidam tradunt: in tam longum æuum deuenit: ut ad priſca Tarquinii :Romanorum regis: tempora deuenerit. Hæc quippe Deiphœbum:glauci filium ; habuit patrem : Cui:tanti:ideſt:fuit uirginitas : ut nulla unq̄ uiri contagione ſe fœdari paſſa fuerit.Hæc in Baiano littore:ſecus auerni lacum :-inſigne habuit oraculum : q; in hoc uſq; tempus ſeruatur:quod adhuc in ruinis quandam maieſtatē ſeruare uidetur. Hanc ferunt Romam:poſt multa ſæcula:deueniſſe:& Tarquinio Priſco : nomen optimos libros attuliſſe: ex quibus cum negaretur ab ipſo Tarquinio precium poſtulatum : tres eo uidente combuſſit:Et quum die ſequenti:ex ſex reliquis:illud idem precium: quod ante nomen petierat: poſtulaſſet aſſeruiſſetq;:ni darentur:tres eueſtigio exuſturam:& die ſequenti reliquos:a Tarquinio petitum accepit. Quos cum ſeruaſſet : compertum eſt eos Romanorum omnia facta continere: Hæc quippe uirgo: de chriſto uaticinans: hæc uerba protuliſſe fertur : Et mortis fatum finiet trium dierum ſomno ſuſcepto: tunc a mortuis regreſſus ; in lucem ueniet ; primus reſurrectionis initium oſtendens: & alia permulta ceciniſſe eam tradunt . Eam autem apud Siculos diem clauſiſſe legimus.

¶ Sibylla deniq; decima:natione Italica:in latio:apud Tiburtinam urbem:nata: & enutrita: unde & Tiburtina dicta : temporibus Octauiani Auguſti floruit.Cuius quidem conſilio idem Auguſtus: chriſtum in gremio uirginis : in cœlo confiſtentis : adorauit. In cuius libris ſcriptum inuenitur.Naſcetur Chriſtus in Bethleem: & annunciabitur in Nazareth.O fœlix illa mater:cuius ubera illum lactabunt.

Air Galaatides: ex tribu Manaſſe natus : ſeptimus Iudicum iſrael : hoc anno: Iair
1214 3985 poſt Tolá:principatum inter iudæos ſuſcipiens iudicauit iſraelem: annis.xxii.
uir per omnia fœliciſſimus:eo q; triginta genuerit filios: uiros utiq; bonos:& equitatu admodum præſtantes:quibus & principatum triginta Ciuitatum in Galaatidim contradidit:& ſuo tempore:omnia apud hebræos in pace acta referuntur: Cumq; duobus:& uiginti annis id dignitatis munus adminiſtraſſet : ſenex: & ualde longæuus: defunctus eſt : & in Gamon Galadinorum ciuitate ſua ſepultus ; ut habetur iudicum decimo.Poſt cuius mortem:hebræorum Rex:ad inhoneſtam uitam:& Dei legumq; iniuriam:delata eſt.Quamobrem paleſtini:aliiq; finitimi:eorum prouinciam:cum maximis exercitibus:uaſtauerunt.

¶ Adraſthus:tertius & uigeſimus:Sicyoniorum rex poſt pheſtum regem: anno quinto
3989 1210 principatus Iair:iudicis Iſrael:regnare cœpit:& quatuor annis regnauit.

¶ Agon primus Olympiacus.hoc anno:qui eſt octauus principatus Iair(Euſebio teſte) ab Hercule : in honorem Pelopis: ſui Attaui ; conſtitutus eſt ; A quo uſq; ad primam

olympiadem : ſupputantur anni.430. Is enim Agon: ludus celeberrimus erat:quem: ut ait Ouidius in primo faſtorum.Et prius antiquus dicebat agonia ſermo. Nam & cõ 3992 1207
poſita dictio eſt:ex a ꝗ fine:& gonia anguli . Quia locus in quo huiuſmodi ludi conſtituti ſunt:ſine angulo fuit: Et inde Agonalia deducitur : quod idem deſignat : Et locus agon:ut etiam Circhus flammineus Romæ hodierna die dicitur.

¶Polyphides:uigeſimus quartus:Sicyoniorum rex:nono principatus anno:iudicis Iair: 3993 1206
poſt Adraſthum regnare cœpit:&.31.annis regnauit.

¶Thautanes:uigeſimus ſextus Aſſyriorum rex:tertiodecimo anno pricipatus Iair:poſt 3997 1202
patrem regem:regnare cœpit:& regnauit:annis.31.ſub quo ſecundum Euſebium: Troia capta eſt:Hic ſexdecim milia ethyopum:& ducẽtos currus: Priamo regi:In ſubſidium contra græcos:miſit.

¶Mneſtheus:ultimus Athenienſium rex:anno ſextodecimo pricipatus Iair iudicis:poſt 4000 1199
Theſeum profugũ:Athenienſibus regnare cœpit:& regnauit annis.23.Hic cũ: ex Athenienſium optimatibus:unus eſſet:& Theſeus rex:per orbem uagaretur: contra eundem ſeditionem concitauit.Quapropter Theſeus profugus athenas reliquit: & Mneſtheus ipſe regnum obtinuit.

¶Homines doctrinis excellentes.

¶Nichoſtrata:uaticinatrix: ac poetrix præclariſſima : a carminibus Carmenta cognominata:tempeſtate hac:ſocero eius:ab Euandro caſu interfecto . Archadiam ortus ſui patriam linquens:in Italiam cum multis deuenit:& oſtia Tyberis intrans : in palatino conſedit monte:Ibidemq;:ubi nunc Roma eſt:oppidum haud magnum condens: Euandrum filium conſtituit regem:ipſoq; rege conſtituto: & ipſa ſe Fauno laurentorum regi:matrimonio copulauit.Quæ cum græcarum litterarum eruditiſſima haberetur:atq; uerſatilis ingenii eſſet fœmina:& ibidem incolas ſemiſiluestres: rudeſq;: omnino compeririſſet:Eiſdem:inter cætera:nouos litterarum caractares adinuenit:atq; eos:cum eorũ coniunctionibus:& ſono edocuit.quæ quidem ab initio.xvii. fuerunt litteræ.A.b.c.d.
Alphabetũ latinum .e.f.g.i.l.m.n.o.p.r.ſ.s.t.u.Siluius quidam nomine:ludorum magiſter.K.ſuperadiecit.q. autem ſuperuacua habetur.h.uero non eſt littera: ſed aſpirationis nota:x. temporibus diui Aurelii Auguſtini:perhibetur inuenta:Tunc quoq;.y.&.z.a græcis latini ſunt mutuati:Atq; ita his ſuperadditis:eiſdem in hodiernũ uſq; diem nos latini omnes utimur. Cuius certe tam eximii fulgoris:&ſi deo omnium bonorum datori: gratias agere debeamus:multum tamen laudis:caritatis:& fidei:huic carmentæ debemus: quamobrem nequoq̃ tanq̃ ingratus ipſe maxime iure radargui ualeam:hoc beneficium:pro uirili mea: ad æternam memoriam: hoc in loco efferre piiſſimũ arbitratus ſum:Huius itaq; beneficio poſteri rudes admirati:eam non humanam fœminam:ſed deam quãdam arbitrantes:adhuc uiuentem diuinis honoribus celebrauerunt. Ac poſt mortem Romani in capitolio:ubi primum conſcederat:Sacellum poſtmodum ſuo nomini cõſtruxerunt.Fuit igitur hæc mirabilis fœmina:Ionii regis:a quo Ionium mare unica filia:nec etiam aliũ eam niſi Euandrum habuiſſe:filium legimus.

¶Aragnes quæd ã Aſyatica fœmina plebea:cuiuſdã tinctoris lanaꝝ filia: & ipſa: hiſdẽ tẽporibus:quibuſdã meritis:excelluit:maximeq; lanificii uſum prima inuenit:ac retia aucupatoria.& piſcatoria:exquiſiuit:Cuius filius nomine Cleſther:& ipſe fuſos: ad lanificium aptos:& ſtatim exquiſiuit . Quæ mulier:quum texturæ principatum obtinere
Texturæ uſus animaduerteret:ac non ſolum Ypheys:cum quibus habitabat:ſed ubiq; ob hoc ſe fama celebrem audiret:adeo in elationẽ quandam inſolentem prorupit:ut auſa fuerit aduerſus Palladem:ipſius texturæ artis repertricem:certamen inire:& quum ſe ſuperari æquo animo ferre non poſſet:induto laqueo uitam finiuit. Ex quo locus fingentibus datus eſt.De quo alias.

¶Dyoniſius autem quidam lyncius:natione Ro.& ipſe eminentiſſimi ingenii uir:poſt litteras;& caractares:ab ipſa carmenta latinis collatas:primus omniũ ſyllabarũ(ut aiũt) ſingulas formas apertiſſimas fecit: Quamobrem ſtatua celebri:in foro honoratus fuit.Quo autem tempore hic floruerit: non habetur.

¶Typhis quidam præſtantiſſimus carpentarius:per hoc ipſum ea in lignaria arte:apud

græcos clariſſimus effulſit: Qui teſte Plinio lib.7. primus gubernandi naues modum
inſtituit:& ut refert Seneca:& ipſe Argonautarum gubernator extitit.Ipſo in Medea di
cente:Auſus es typhis pandere uaſto:carbaſa pontho: legeſq; nouas ſcribere uentis : In
qua tamen nauigatione:ſicut ipſe teſtatur:periit.

¶ Euander autem:ipſius Nicoſtratæ uaticinatricis:ex Mercurio(ut aiunt) filius: & pal-
lantis:Archadum regis:nepos:uir certe omni præſtantia:uidelicet: fortitudine:ingenio:
ac eloquentia inſignis:per hoc ipſum tempus:poſtq̄ patrem caſu occidit:Nicoſtrata ma
tre ſuadente (quæ per uaticinium eidem fugienti maxima promittebat) dimiſſa Archa-
dia:cum eadem matre in Italiam adnauigauit:ibidemq; Aboriginibus pulſis:loca illa te
nuit:ubi poſtea Roma ædiſicata eſt: & in palatino monte oppidum paruum extruens:
a ſe pallanteum appellauit:ipſo Euandro apud Virgiliū in octauo ad Aeneam dicente:
Tum rex euandrus romanæ conditor arcis
Me patriæ pulſum pelagiq; extrema ſequentem
Fortuna omnipotens:& ineuitabile fatum.
His poſuere locis:matriſq; egere tremenda
Carmentis nymphæ monita:& deus auctor apollo.
Hoc idem Ouidius in libro faſtorum confirmat:Huic autem Euandro Faunius:lauren
torum rex(ut Iuſtinus ſcribit)agrum in eodem loco benigne conceſſit : Quem locum
poſtea pallacium apellauit:ibidemq; Herculem: ex hiſpania cum ingenti pompa ſupe-
rato Geryone redeuntem ſuſcepit.Inde etiam(poſt euerſionem troyæ)æneam: nouas ſe
des querentem:recepit.quem etiam aduerſus Turnum prælíantem mirifice iuuit:com
miſſo cum Pallante ipſius filio prælio:quem ſenex a Turno occiſum miſere fleuit.

¶ Pallas autem:ſeu Pallantes:huius Euandri filius:iuuenis certe immenſæ magnitudi-
nis:atq; uirtutis:poſt Ilionis excidium:æneæ diuini hominis amicitiam ſibi comparás:
illi quoaduixit:incredibili amicitia:ſe coniunxit. Qui etiam ex præcepto Euandri pa-
tris:auxiliis congregatis:amicum æneam:aduerſus Turnum:ſecutus eſt : a quo tandem
Turno hoſte in certamine uulneratus occubuit:Quem Euander infœlix pater:cum in-
genti luctu:ſepeliens tale epigramma ſuo ſepulchro conſcripſit. ¶ Filius Euandri pal-
las quem lancea Turni:Militis occidit:more ſuo iacet hic:Eius uero corpus(ut ex Mar-
tiniana habemus)ad Henrici eius nominis ſecundi tempora:integrum:& incorruptum:
omnino permanſit:Quod agricola quidam non longe ab urbe Roma comperit: ad cu-
ius caput etiam lucernam ardentem inuenit:quæ nullo modo poterat extingui: donec
in fundo foramine facto extincta fuiſſet. Erat autem idem corpus adeo ingentis ſtatu-
ræ,ut murorum altitudinem:ſua longitudine ſuperaret : Refertq; idem uulneris illi il-
lati hyatum quatuor pedum longitudinem exceſſiſſe : In eius quippe ſepulchro prædi-
ctum Epytaphium inſcriptum inuenit: Huic autem Pallantia ſoror pulcherrima fuit: Epyta-
quam dicit Seruius.Herchulem uiciaſſe:ac ex ea Latinum regem genuiſſe : Demumq; phium
defunctam eo in mōte ſepultam:qui de ſuo nomine deinceps pallatinus appellatus eſt.

1192 4007 Epte Galaatides:fortiſſimus propugnator:meretricis cuiuſdam:ex tribu Gadi Iepte
i filius octauus Iudicum Iſrael:hoc anno: poſt Iair inter hebræos principatum
ſuſcipiens: iudicauit Iſraelem:annis ſex : Nam(ut ſupradictum eſt)poſt mor-
tem Iair:confeſtim filii iſrael:contra dominum ; ac eius præcepta : iniquæ agere cœpe
runt pp q̄ deus ipſe Iuſtus iudex : eos tradidit in manibus inimicoꝝ ſuorum uidelicet.
Amonitarum:& paleſtinorum:qui eos ſibi ſubegerunt: ac annis decem & octo oppreſ-
ſerunt:qui quidem anni:cum temporibus poſteriorum iudicum copulantur ſecundum
Iudæorum traditiones . At Iudei cum propter ſua ſcelera afflictos ſe animaduerte-
rent.Idola gentium prohiicientes:in ſpiritu humilitatis: ex toto corde ; & cum lachry-
mis ad dominum conclamantes:petierunt ſibi ignoſci:ac ut ab ira: quam cōmeruerat:
qeſcere dignaretᷓ.Quoꝝ p̄cibus permotus ſuū eiſdem auxiliū protinus cōceſſit:Et hūc
Iepte:uirū fortiſſimū(quē fratres a ſe eiecerāt)tranſmiſit:Qui ex p̄cepto domini:exerci
tu in Maſphath cōgregato in impetu magno in hoſtes irruēs:magnā hoſtiū occidionē
fecit:adeo q̄ ad q̄dragita duo milia ex eis īterfecit:Rediēſq; domū: cū īgēti gloria(quū
primū uouiſſet ſi uiuus reuerteretᷓ q̄ qcq̄d ei primū occurreret deo immolaret) eidē ueni

enti unica eius filia uirgo occurrit congratulando:Quā cum imolare uellet: duorum menſium inducias:cum lachrymis: expoſtulauit:ut.ſi Iuuentutem ſuam : ex more:ſuis cum ciuibus:& ſodalibus:lamentaret:& tunc uotum pficeret. Quo tpe tráſacto ipam infœlicem gnatam:pater immolauit:Nec legiptimum quidem ſacrificium exegit : ſed nec Deo acceptum : Exinde apud Iſraelitas inoleuit mos : ut poſt anni circulum : filiæ eorum in unum conuenirent:lamentaturæ filiam Iepte:diebus quatuor:Effrateos prætera Iepte hic ſeditionem apud uada Iordanis facientes:inuaſit:& interfecit: ex eis ſpecialiter:qui pro Seboleth:Chebbolech prænunciabant: ſpicam exprimere non ualétes: multa milia.Ipſe autem quom principatum prædictum tempus:inter hebræos adminiſtraſſet defunctus eſt:ſepelituſq; in Sebaſti:patria ſua:quæ in terra Galaadite eſt;ut patet.Iudicum libro:capitulo undecimo & duodecimo.

❡Lauinus tertius laurentum rex:Fauni regis:ex Marica nympha coniuge:filius:primo anno principatus Iepte iudicis:patre Fauno defuncto:regnare cœpit:&.32.annis(Eutropio teſte)regnauit.A quo latinorum regnum initium & nuncupationem cœpit:& laurentorum nomen exinde ceſſauit:quod per annos multos:ſub duobus Regibus: Picho .ſ.& Fauno:porrectū fuiſſe conſtat:hii namq;(ut diuus Aurelius.18.de ci.dei.refert)inter Deos relati ſunt.Hic aūt latinus Amatā Dauni:regis Ardeæ ſororem habuit in coniugem:ut Virgilius teſtatur:Alii pallantiam:Euandri filiam:eū habuiſſe uxoré dicunt; Ex qua Lauiniam ſuſcepit filiam:quam(iam Turno Dauni filio promiſſam)æneæ profugo reuocatam tandem tradidit uxorem:pro qua ingens bellum inter ipſos:uidelicet; æneam & Turnum:exortum eſt.In quo quidem latinus hic tandé cecidit.

❡Menelaus:Helenæ maritus: & Attrei regis filius:Agaménoniſq; magni frater:& ipſe primo Iepte iudicis anno:in lacedemonia regnare cœpit:& ad Troiæ uſq; excidium:regnauit annis ferme.16.Hic:ut prædictum eſt:Helenā:Iouis filiam:duxit uxorem:quam quidem primo Agaménonis anno:abſente Menelao:Paris priami filius: ad caſtorem & pollucem legatus miſſus:rapuerat:ea.ſ.conſentiente:exiſtentibus fratribus apud ipſum Agaménonem:Quo audito:Menelaus hic admodum triſtis:& conturbatus : ex conſilio fratris ſui Agaménonis: apud gærcorum principes plurimum conqueſtus eſt: Et cum ultro citroq; perſæpe : pro uxoris repetitione : legationibus a Menelao iſto miſſis:græci fruſtrarentur:demum ad hoc uentum eſt;ut obſidione urbis Helena repeteretur:ac demum poſt decennium:fraude magis q̄ uirib⁹ capta Troia: reaſſumpta fuit:ac Menelao reſtituta.Qui cum eadem ſibi ſocia nauim:patriam repeciturus:intraſſet:tempeſtate actus:ad Tuorim regem ægypti deuectus eſt.Ibiq; cum octo annis erraſſet:tandem in lacedemoniam ſemiuiuus rediit:Agaménone fratre diu ante obtruncato.Quid autem poſtea egerit Menelaus hic; reſtitutus in patria:uel qua morte obierit non inueni:Ermionem tātum filiam eum ſuſcepiſſe dicitur.

❡Pharos autem:quidam illuſtris uir: huic Menelao regi Nauileius fuit : qui aut tedio nauigandi:aut fortuna impulſus:dimiſſo in ægipto domino: & rege ſuo: in parua quadam Nili fluminis inſula:palmis referta:ſe recepit:illamq; inhabitans; a ſe pharos eam nuncupauit . Eratq; ipſa Inſula tunc(ut Homerus refert)a terra diſtans, Itinere unius diei. Vnde Lucanus in decimo libro ait. Pharos Inſula quondam. In medio ſtetit illa mari:ſub tempore uatis protheos:at nunc eſt pelleis proxima terris: Huic autem Inſulæ;ut Pomponius ſcribit: propinqua adeo fuit Alexandria poſtea ædificata: ut ponte coniungerentur.In ea quoq; Inſula : poſtmodum Ptolæmeus philadelphus(ut Plinius libro.tregeſimo ſexto tradidit)Turrim permaximam : & adeo pulcherrimam :ædificauit:ad exhibendum lumen nauigantibus : ſuper quatuor Cancris uitreis collocatam ut inter ſeptem mundi ſpectacula:connumeraretur unum.

❡Agaménon Atrei regis filius:ſextus Mycenarum rex:patre interfecto:anno ſecundo 4099 1190
principatus Iepte:ſuis regnare cœpit:& regnauit annis triginta quinq;.Huius primo anno regni Helena fratris ſui Menelai uxor:a Paride:Priami regis filio:fuit rapta: ꝑ quo omnis græcia:in Priamum:ac filios:concitata fuit:& pari oium græcoꝝ cōſenſu:cōgregatiſq; in Aulide nauibus mille:hic Agaménon oī exercitu deſignatus eſt Imperator: Pergéſq; ad bellū q̄tuor filios ſuos:quos ex Cliténeſtra cōiuge ſuſcepat; ſecū adduxit,

& ipſam coniugē ad regni ſui cuſtodiā dimiſit. Cumq; Agamēnon hic apud Troiā: per
aliquod tēpus: labores inauditos pertuliſſet: etiā quorundam principum ſimultates paſ
ſus eſt: pro quibus ab imperio abrogatus fuit: & pallamedes uir illuſtris eidē ſuffectus.
Quē cū Vlyxes nō multo poſt occidiſſet: ipſe maiori cū gloria imperiū denuo reaſſum
pſit: In quo etiā plurimas perſecutiones: & inſidias: ſuſtinuit: Tandē: capta Troia: atq; di-
repta: cū ingenti preda: atq; Caſſandra: Priami regis filia: in patriam rediturus: naues le-
tus conſcendit. Verum & ipſe tempeſtate actus: per annum ferme errauit. Interim autē
ægyſtus: tyeſtis filius: quum tacite omnia occupaſſet: poſitis per litus ſpeculatoribus:
atq; ab eiſdem audito Agamēnonis reditu: triginta ex amicis ſuis in inſidiis poſitis: ipſe
cum comitatu reliquo: ficta amicitia: illi obuius factus eſt: atq; lautiſſimum ſibi præpa
rauit conuiuium: In quo Clitemneſtræ coniugio conſenſu: ipſum: cum ſociis: dum detra
here: ſeu induere uellet ueſtem: interfecit: duobus filiis maſculis: uidelicet: Aleſo: & Ho-
reſte: ac Iphygenya: & Electra filiabus: poſt ſe relictis.
¶ Helena igitur Tyndari Cebaliæ regis: ex Leda coniuge: formoſiſſima filia ſuſcepta:
quæ quidem: ex ſua admiranda pulchritudine: uiſa eſt: fuiſſe ſolis filia: quamq; Theſeus
eam obrem: ſuperioribus diebus: rapuerat: ac intactam: ſuis fratribus: reſtituerat. Hoc
anno: iam matura uiro: Menelao ſupradicto lacedemoniorum regi nupſit. Quo audito
Paris: Priami regis filius: Menelao abſente (eam uolentem) rapuit: & ſecum in Troyam
perduxit. Sed ipſo Paride: poſtea in bello defuncto: Deiphebo ipſius paridis fratri iterū
nupſit. Propter quod Troyanum bellum exortum ē. De quo mox dicemus: Ipſam tamē:
poſt troiæ excidium: græci Menelao reddiderunt: Qui gaudens nauim cum illa cōſcen
dit: patriam. ſ. repetiturus: Sed uariis tempeſtatibus acti: ad Polybum regem: in ægyptū
tandem deuenere: Indeq; diſcedentes: atq; per octo annos iugiter errātes (teſte Euſebio)
in patriam demum redieruut: longe ante Agamēnone obtruncato. Poetæ autem om-
nes fingunt: hanc fuiſſe in me talem fœminam: uerum quid poſt ipſius reditum egerit:
aut quantum ſuperuixerit: aut quo tempore obiierit: nullibi habetur. Seruius autem:
Helenæ huius tempora: ex longa ætate: computare uolens dixit. Caſtorem & Pollucem
fratres Helenæ: cū Argonautis fuiſſe: qui fuerunt ante Troiam captā: annis ferme cen
tum: Sed res utcunq; ſe habuerit: rettulit Iſocrates illam ſenio iam confectam: & in ru-
gas facie contracta: per ſpecula uiros illos fortes inſpicientem: lōgo riſu ridere conſue-
uiſſe: qui pro tam caduca: tamq; fallaci re: tanto ardore: ac pertinacia: depugnaſſent. Nō
enim ob aliud pugnaſſe ab Homero dicūtur: niſi ob illam in ſeſe ablatam: quia ea reſti-
tuta ſe receſſuros ſemp promittebant: Illā nihilominus fleuiſſe: Ouidius refert. quū ait.
Hæc quoq; per ſpeculum rugas dum cernit aniles
Tyndaridis: & ſecum cur ſit bis rapta requirit.
¶ Hector maximus militiæ fulgor: Priami regis: ex Hecuba uxore: filius: a poetis oib⁹
cantatiſſimus: his temporibus: ob eius militiæ fulgorē: apud Troianos omnes: maximo
ē habit⁹ in p̄cio: Quippe ob icredibilē ipſi⁹ pulchritudinē: fortitudinēq;: ac prudētiā: nō
ſolum parentes: ſed & patriam omnem: phemni nobilitate: atq; gloria: ſplendidā fecit:
Hic ante troianū bellū: Andromachā lectionis thebarum C[illegible]ciæ regis filiā: duxit uxo-
rē: ex qua filiū tātū ſuſcepit: noīe: Aſtianactē: qui cū eſſet maximi animi: audacia p̄dit⁹:
cœptoq; troiano bello: p̄ſæpe ſolus græcoꝝ turmas aggredi auſus fuit: adeo: ut ipſe ſo-
lus eſſet terror oib⁹ græcis: Qui & tādē: poſt ingētes uictorias: ab Achille occiſus ē: quē
oib⁹ inſignibus denudatū: ante Troiā urbē: Priamo ſpectāte: ptrahi fecit: deinde etiā ad
naues græcoꝝ deuectū: ſup litus inſepultū: p dies. xii. dimiſit. Verū (ut Homerus refert)
Iouis iuſſu: tā inſigne cadauer: ne corrūperet: ab Apolline ſacris liquorib⁹ plitum fuit.
Priamo aūt deniq; reſtitutū: iuxta Iliū: regio ſepulchro: cū ingēti pōpa t comitātib⁹ om
nibus ſuis: nō aliter flētibus. q̄ ſi tota urbs troiana: unico: atq; optimo rege: & defenſore
fuiſſet orbata: tumulatū ē. Cuius qdē ſepulchrū (ut aiūt) his uerſibus annotatū fuit.
Defenſor patriæ: iuuenum fortiſſimus hector.
Qui murus miſeris ciuibus alter erat.
Occubuit telo uiolenti uictus achillis
Occubuere ſimul: ſpeſq; ſaluſq; phrygum:

Hunc ferus eacides circum ſua mœnia traxit.
Quem iuuenis manibus traxerat ante ſuis.
O quantos priamo lux attulit illa dolores.
Quos fletus hecubæ:quos dedit andromachæ:
Sed raptum infœlix pater:auroq; repenſum.
Condidit & merens:accumulauit humo. Hic igiť ex Andromachæ cōiuge cōplures genuit filios:e quibus Franconus unus fuit: a quo franci originem habuere.

℄Paris:qui & Alexander dict⁹:eiuſdem Priami regis filius:ac Hectoris frater:hoc āno: ad famā pulchritudinis Helenæ tractus:a p̄re Priamo:ſub ſpecie legationis:cū.xx.nauibus ī græciā mittiť:qui & a Menelao rege:helenæ ip̄ius uiro: p̄benigne & comiter hoſpitio ſuſcipiť:Cui⁹ cū uxorē aſpexiſſet:illam uolentē:tādem cū oībus regiis theſauris: in troiā perduxit.Ex qua inhoneſta rapina:bellū decēnale:a græcis : aduerſus troianos: ſuſceptū eſt.Qui paris:quū ſpecioſiſſimus inter oēs mortales eēt uir:multis uoluptatibus ſe imerſit:ꝑ quibus etiā tandē turpiſſimā mortē cōſecutus eſt.Aiunt enim hūc:nō modo ſpecioſiſſimū fuiſſe:ſed & eloquentiſſimū:fortiſſimūq;: & q̄ maxie iter litigātes æquiſſimū:arbitrū:ꝑ quibus rebus in maximā iuſticiæ famā euaſit:& adeo magnā:ut litigantib⁹ de formoſitate:Pallade:& Iunone:ac Venere:pp aureū pomū:a diſcordia eis ī cōuiuio proiectum:in quo ſcriptū erat:deť digniori:Quæ cū: ob hoc:in litigium maximū:incidiſſent:a Ioue pro ſententia ꝓmulganda:ad ip̄m miſſæ ſūt.Verū quū: ob uoluptatē:Veneri id deberi iudicaſſet: quia eidem pulchriorē orbis mulierem ſpopōderat:a multis iniuſtus adiudicatus eſt:Hic aūt cū multa contra græcos:troiam obſidentes:ſtrenua egiſſet facinora:& p̄ſertim in agonali certamine:quod troyæ tūc agebatur: in quo oēs ſuperabat:poſtremo Achillem(qui f̄res occiderat)nocte in Apollinis tēplo ꝑ fraudem:occidit:quo mortuo:& ip̄e a pyrrho:ip̄ius Achillis filio: tandem interemptus eſt. Hui⁹ aūt hiſtoria aliquibus pulcherrimis fictionibus iterlita uideť: & quā maxie ip̄ius Iudicium:quod ſignificat tripartitam mortalium uitam.ſ. contēplatiuam : actiuam:& uoluptuoſam:quæ ſignificātur per tres prædictas mulieres:& quia hic Paris:uidelicet: homo præelegit uenerem uoluptuoſam:turpiter occidi meruit.

℄Deiphœbus quoq; p̄dictorū frater:armis quidem uir ſtrēnuus:& ip̄e cū multa in hoſtes egiſſet: dum ſe tutū arbitrareť:tandem occubuit:quia inter tumultū capti ilionis: dormiens:helenæ inſidiis(quā poſt mortē Paridis coniugem duxerat)occiſus : & turpiter lacerat⁹ eſt:De quo Virgilius.li.vi.ait:Atq; hinc priamidē laniatū corpore toto &c.

℄Caſſandra:uirgo formoſiſſima:horū ex eiſdem parentib⁹ ſoror fuit : quæ capto Iliōe in ſortem Agamēnonis uenit:quam quū Mycenas ſecū adduxiſſet:paulopoſt dolis Clytemneſtræ:uxoris ip̄ius agamēnonis interempta fuit:Hanc Apollo : quom plurimum diu adamaſſet:& eius concubitum expeteret:ipſa de hoc munus ab eo expoſtulauit:qd̄ illi idem Apollo iuramento ſe daturum affirmauit.Quæ petiit:ut uates fieret : Et ſtatim facta fuit.Volens deinde Apollo quod petierat:ipſa negauit : Quamobrem turbatus Apollo cum auferre nequiret:quod dederat:egit:ut nulla ſuis uaticiniis præſtaretur unq̄ fides:& ſic factum eſt.Nam cum ex raptu helenæ futura patri:& fratribus prædiceret:non credebant ei:quinimo eam duris uerberibus caſtigabant: Et licet Migdonio Iuueni clariſſimo deſponſata fuiſſet:nihilominus & ipſa infœlix captiua abducta fuit.

℄Poliſena quoq; horum germana:& ipſa uirgo ingentis pulchritudinis : atq; elegantiæ:poſt captam Troiam:a Pyrrho Achillis filio:ſuper patris ſui tumulum iugulata fuit.Nam quum īter cæteras Priami filias formoſior haberetur : ab Achille : qui paridē frattem occiderat:dilecta plurimum fuit: Quo quidem amore Hecuba mater in mortem fortiſſimi iuuenis uſa eſt. Non exiſtimans tamen per Achillis uulnera ſanguinem filiæ ſuæ fore fuſuram:Quippe poſt euerſam Troiam Pyrrhus:ipſius Achillis filius:in piaculum manium patris: ad eius tumulum adoleſcentulam hanc perduxit . Vbi poſt longas multorum lachrimas:eum truculētus Iuuenis iugulauit.Ferunt eam:licet tenellam:tam conſtanti animo:& intrepido uultu:hanc mortem ſuſcepiſſe : ut maxima eius fortitudinis admiratio:omnibus fieret.

℄Pantheſilea Amazonum ſecūda regina:quæ Orithiæ & Antiopi reginis ſucceſſit:his

temporibus contra græcos:troiam obſidentes:magnæ uirtutis bellicæ documẽta monſtrauit.Nam audita Hectoris uirtute:ipſum inuiſum ardenter amauit:& deſiderio ſuſcipiendæ ab eo prolis cum maxima mulierum copia:ex Scythia in eius auxilium deſcendit. Nec eam tam præclara principum græcorum fama perterruit: quin Hectori ipſo armis:& uirtute:auxilio adeſſe uoluerit. Vnde & perſæpe ipſa intrepida multas græcorum acies profligauit:uerum tamen dum uirago hæc demum inter fortiſſimos hoſtes prœliaretur:multiſq; e ſuis iam cæſis:& ipſa a Pyrrho Achillis filio: lætali uulnere: ſauciata:inter medios græcos:a ſe interfectos: occubuit. Ferunt eam ſecuris uſum: in bello primum adinueniſſe:& multas græcorum naues exuſiſſe.

Securius inuẽtum

℄Achilles:græcorum fortiſſimus:Pelei filius:& ipſe:tempeſtate hac:magno apud græcos fuit in precio:qui cum didiciſſet Hectorem interfeciſſe Patroclum amicum ſuum: confeſtim in ultionem amici ſui perempti:in bellum procedens:cum multos troianos interfeciſſet:etiam demum Hectorem ipſum interemit. Atq; alia in pugna Troylũ fratrem uterinum hectoris ſimiliter interfecit.Quo dolore commota Hecuba:interfectorum mater:ſuperſtitibus timens:eueſtigio inſidias i eius uitam tetendit.Nouerat enim eum Polyxenam filiam ſuam diligere:& idcirco per quendam intermedium ſpopondit illi nuptias ſuas:modo a prœliis abſtinetur:cui cum aſſenſum præſtitiſſet Achilles: in talem compoſitionem uenerũt. Vt clam ſolus nocte ueniret in templum Apollinis:ubi eam cum filia ſolam inueniret:atq; ibidem eam deſponſaret.Quod amans Achilles credens:iuxta compoſitum inermis & ſolus nocte in templum intrauit.In quem eueſtigio paris ex inſidiis proſiliens:cum eſſet ſagittãdi doctiſſimus:eum ſagitta interemit: Quẽ ſui in ſigeo promontorio ſepelierunt.Hic itaq; cum libidinoſus admodum eſſet: ſua ipſa libido tandem eum in manus hoſtium obtruncandum perduxit:huic Pyrrhus illuſtris iuuenis filius tantummodo fuit.

℄Palamedes Naupli: Euboiæ regis:filius:forma elegans:tempeſtate iſtac:& magna dicendi facundia:ac ingenti uirtute:præclarus effulſit:Qui contra troianos:una cum reliquis græcis fuit. Vbi quum ex ſeditiõe Agamemnoni imperatoriam poteſtatem ſubtraxiſſent:eius loco ſuffectus eſt.Et cum multas ſimultates contra Vlyxem habuiſſet: eo ꝙ inſania ſimulata ad Troianum bellum ire ſimulaſſet. Tandem ab eo ficta accuſatione:ꝙ cum Priamo rege tractatum haberet:reliquorum lapidibus obrutus: tandẽ hic palamedes mortuus eſt.Hic inter cætera ſui eminentiſſimi ingenii opera:primus tabularum ludum:ad euitandas ocioſi exercitus ſeditiones:exquiſiuit.

Tabularũ ludi inuẽtio

℄Vlyxes:Laerthæ regis:ex Autholia cõiuge:filiꝰ:Itachuſq; uocatꝰ: ab itacha inſula:in qua poſt patrem:& ipſe regnauit:quin & Dulichius:a quadam alia inſula: quæ in illius regno habebatur:ſimiliter etiam Naritius a Naritia inſula: quæ & ex eius regno fuit dictus.De quo Ouidius primo de faſtis ait.

Produce naritio docti mala noſtra poetæ.

Scribere naritio nam mala multa tuli.Hiſdẽ tẽporibus ingenti uirtute floruit:& multa ſtrenue geſſit:Hũc pulcherrimũ:prudẽtiſſimũq;: ſed doloſũ: atq; fallacẽ:oẽs fuiſſe affirmãt.Multaq; aduerſa quoaduixit ꝑtuliſſe:q̃ omnia:mira fortitudine:ſuperauit: Penolopem aũt Icari filiã:Dedaliq; neptẽ:uirtute & corpore ſpecioſiſſimã:duxit uxorẽ: ex qua Thelemachũ ſolũ ſuſcepit filium:quẽ ad Troianum bellũ pergens paruulũ cum uxore domi reliquit:Quẽ quidem Palamedes ꝑdictus:ad explorandam patris fraudem(qui ad bellum ire nolens quandam ſimulabat inſaniam)ante patris aratrum arantis oppoſuit: quo uiſo:confeſtim Vlyxes aratrum dimouit: ne ipſi filio noceret. Sicq; Vlyxes ſubdolus cognitus:in expeditionem ire coactus eſt: in qua Diomedis amicitiam ſibi comparans: maxima ſolertia:ad obtinendam uictoriam plurimum laborauit. Nam ipſe Achillem nolentem in obſidionem perduxit: ipſeq; Herculis ſagittas ad id q̃ maxime neceſſarias adinuenit.Ac cum ipſo Diomede amico fatale palladiũ ex Troia rapuit:multaq; alia ea in obſidione callide peregit.Tegebatur &enim aliquãdo mendici hominis tegumẽto:ꝓ quo et multa uerbera uolẽs ꝑferebat:ut ſic eo i habitu troiã exploraturus intraret.Ad ultimũ ꝓditionẽ cõpoſuit:pro qua troia capta & euerſa fuit. Quibus ex ſentẽtia geſtis:quum Nauem in patriam rediturus aſcendiſſet: multis procellis

agitatus:in longiſſimam peregrinationem decēnalem ꝓductus eſt.Nam cū in extremo
Italiæ:uerſus Siciliam: cū unica naui:ad circem magam:diuertendæ fortunæ gratia:de
ueniſſet:leſtrygones quaſdam gentes:feritate famoſas:expertus eſt.Deinde cū ad phea-
cas perueniret:& in conuiuio Alcinoi hos:& Cyclopas humana carne ueſci itelligeret
Vlyx- tanq̄ mendacem: non nulli eum aſpernati ſunt : Hunc inter cætera Vlyxbonenſem ur
bona bem:in hiſpania:Solinus condidiſſe ſcribit: & ab eo Vlyxbonæ nomen accepiſſe dixit.
ciuitas Multaſq; præterea alias ciuitates:hinc inde peragrando extruxiſſe eum ferūt. Tandem
poſt uigeſimum ſui diſceſſus annum : ſolus: & incognitus:ad ſuam Penolopē deuenit:
quæ ſummo perfuſa gaudio:diu deſideratū ſuſcepit:Quē tamen demū thelemachus:ꝑ
prius filius:caſu ſenē interfecit.De huius aūt erroribus:penolopeſq; uxoris caſib9: Ho
merus poeta.xxiiii.libros:diuino carmine ſcripſit:quos Odiſſeæ uolumen appellauit.
Beſſa:ſeu Eſebon:Bethlam ita homo: ex tribu Iuda:editus : nonus hebræorū 4013 1186
a Iudex:hoc anno:Iepte mortuo:loco eius princeps ſuffectus:iudicauit Iſraelem
annis.7.ut hētur Iudicū libro.ca.xii.Hūc non nulli aſſerūt fuiſſe Bor q Ruth
moabitidem fœminā duxit in coniugem:Qui & triginta habuit maſculos : totidemq;
fœminas:quos omines honorifice maritauit: & eiuſdem numeri ſuis filiis accepit uxo
res:quas omnes in domum ſuam:cum gloria magna:introduxit:tandemq; moriens om
nes uiuos fœliciter dimiſit.Qui quum nil memoria dignum geſſiſſet i ſenectute bona
defunctus eſt:& Sepulturam ſua in patria promeruit.
¶Troianum bellum decennale:primo Eſebon Iudicis anno(teſte Euſebio)ſurrexit:cu- 4014 1195
ius fuit p̄mium trium mulierū de pulchritudine concertantium:ut ſupradictū eſt:atq;
infra dicet:Sane Priamus rex hoc anno Anthenorē: neceſſarium ſuū : nobilē quidem:
& grādæuum: ad græcanos tranſmiſit principes:dicēs ſe omnes iniurias ꝑteritas æquo
animo laturū:ſi Heſionē ſororē diu raptā:redderent:Negantibus græcis: Priamus e ue-
ſtigio bellum inſtaurat:& Hectorem primogenitum copiis ꝑficit.Ididem Paris qui &
Alexander hectoris frater hortatur dicens . Dum olim in Idam Inſulam uenatum iſſet
uidiſſe Mercurium in ſeminis:qui eidem Iunonem:Mineruam : & Venerē adduxit: ut
inter illas de pulchritudine certantes iudicaret. Tumq; uenerem ſibi promiſiſſe : ſi eius
ſpeciem præferret:ſe ei uxorem in græcia daturam:qua nulla eſſet pulchrior :Helenus
autem alter frater:in contrarium uaticinatur dicens.Si Alexander de græcia uxorem ac
ciperet: uenturos græcos & Ilionem uaſtaturos: Itidem & Caſſandra uaticinata eſt: pa-
ratur nihilominus naues:& Alexander:qui & Paris:una cum Anthenore:cæteriſq; pro
ceribus:in græciam mittitur.Vbi dum in Inſula Cythera ad fratrem Iunonis conueniſ-
ſet Helenam:Menelai regis uxorem:ad uidendam Alexādri formam :ſibi occurrentem:
& a marito ſuſceptā. Tandem rapuit domumq; cum ea gaudens rediit. Quo facto Pria
mus pariter appellauit:quaſi Heſionem ſororem ꝓpter hoc recuperaturus eſſet.Mene-
lao itaq;:una cum Agamēnone:grauiter cōquerēte confeſtim congregant fortes quiq;
græcoꝝ:uidelicet:Achilles:Patrocl9:Vlyxes:Aiax:& Neſtor:cū cæteris ualidis:numero
q̄draginta ſeptē: habētes p̄paratas naues in portu Acheo numero mille & ducentas.Re
ſponſoq; ab Apolline delphico accepto : q; in decimo anno ilium foret ſubuertendū:
Græci mare ſulcant : Phrygiamq; uniuerſam prædant: ac redeunt . Interea mittit rex
Agamēnon legatos:ad Priamum regem:ſi uellet cognatam raptam reſtituere:Priamus
illico Argonauticam iniuriam commemorat patris:uidelicet: interitum:& ſororis rap
tum:& alia permulta:& iccirco pacem repudiat bellumq; indicit. Cōgregato itaq; hinc
inde magno exercitu:ad manus deuenere.Hector patroclum & Merionem occidit:mul
toſq; alios uulnerat:uſq; dum Aiax:Telemonis conſobrinus:cognita inter eos conſan-
guinitate:impediret eum:Conceduntur iterim inter eos hyemales induciæ:ut unuſq̄ſq;
mortuos ſuos ſepeliat. Poſt biennii uero tempus bellum repetitur: in quo Hector de-
cem fortes Duces occidit :& econtra Achilles quattuor illuſtres troianorū interemit:
per triginta & enim dies acriter pugnatum eſt: Rurſuſq; triennales induciæ dātur:poſt
triennium denuo:certamine inito : plures utrinq; corruunt : Et quāuis per ſomnium
Andromachæ: Hector maritus moneretur:ut ſe a bello abſtineret:in bellum tamē pro
peraut:ubi tandem inſidioſe ab Achille occiditur : Quo ſepulto: iterum induciæ dant

per annum. Dum uero anniuerſaria Hectoris dies ageretur:adeſt Achilles : & Poliſenæ Priami regis filiæ:amore corripitur: petitq; eius nuptias : Quibus promiſſis : a bello ſe ſubtrahit:aſſerens iniquum eſſe:propter raptum Helenæ :unius feminæ totam conturbari europam. Tandem græcorum rogatu procedens:a Troylo Achilles uulneratur: qui iam multos occiderat; Poſt hæc:exortantibus Anthenore:& Aenea: ut Helena redderetur:& pax expeteretur:indignatus Priamus mortem eis intentauit : niſi conticeſcerent. Qui ſtatim Polydemā ad græcos oratorem miſerunt:qui urbis traditionem græcis pollicetetur:modo eis pacem tantum concederent: Qua obtenta : eiſdem urbem tradiderunt. Introgreſſi uero græci:e ueſtigio Priamus rex a Pyrrho Achillis filio:ante Iouis arā interficitur:æneas aūt Poliſenā filiam paruulā: aqud Anchiſem patrem : abſcondit: & ad inſtantiam Helenæ libertas Andromachæ conceditur:uerum cum inuenta eſſet Poliſena:ad Achillis tumulum iugulata eſt:Et Aeneas: propter hoc : ab urbe diſcedere iubetur. Anthenori tamen ibidem habitare conceditur. Pugnatum itaq; eſt apud troiam: annis decem:& menſibus ſex:ubi ex Troianis ceciderūt anteq̄ urbs caperetur.67600: poſt captam uero(ſi credi licet)multo plures:ex græcis autem innumerabiles deſiderati referuntur. Auguſtinus autem pater.18.de ci. dei:meminit. Troiam deſtructam fuiſſe apud latinos:Latino Faum filio regnante.

1179 4020 Bilon:quem Ioſephus chilonem nominat:decimus Iudicum hebræorum: poſt
a Eſebonem principatum ſuſcipiens:iudicauit Iſraelem annis.x. Quem tamen Abilon
ſeptuaginta interpretes inter iudices non annumerant. Et ideo:ſicut refert Euſebi⁹: temporibus Ioſue & Samuelis aſcribuntur:quorum annos ſcriptura tacet:hic antem plures anni adduntur:q̄ ſint apud Ioſephū:ita ut ab egreſſu Iſrael de ægypto:uſq; ad Solomonis templum:numerētur anni.480. Vnde bene quorūlibet ſupputandi ſunt anni.42.alioquin in errorem laberemur non modicum. Hic itaq; de tribu Zabulon fuit:qui nec aliquam egit uirtutem præcipuam.

Abdon ſeu Abdon:Hylonis filius: de tribu Effraym : undecimus hebræorum
1169 4030 I iudex: poſt Abilonem iudicem:principatum ſuſcipiens: iudicauit Iſraelem annis.8. Labdon
Hic ut Ioſephus ait:pro ſola eruditione poterat habere memoriam: nullumq; opus propter pacem:& rerum abundantiam clarum fecit. Septuaginta nāq; filios & filias habuit:e quibus quadraginta fuere mares:uiri plane in armis omnes exercitatiſſimi:quos omnes ſuperſtites derelinquens:in ſenectute bona tādem defunctus eſt. Sub iſtis antem tribus iudicibus iſrael non receſſit a domino:Et propterea quieuit terra temporibus ſuis:ut patet iudicum.12. Verū iſto amoto paleſtini iſraelitis multis diebus præualuerunt.

4031 ¶ Memnon: Titonū filii Laomedontis Troiani regis filius:primo Labdonis iudicis anno:Euſebio teſte:una cum Amazonibus:Priamo regi ſubdita non parua tulit. Cum eſſet Aſſyriorum regis exercitus ductor præclarus. Quem:ut Dyodorus.3.hyſtoriarū ſuarum libro: Rex ſuus ac dominus:cum decem milibus Ethiopum:totidēq; ſuſiani: cum ducentis curribus:troiam in auxilium miſit : q tunc Tytonus eius pater perſarum præfectus:erat acceptus maxime regi: Et Memnon hic ætate florens: animi & corporis uiribus erat præſtans:Quem ferūnt Suſam ſeu Suſim:ciuitatem regiam:in loco excelſiore ædificaſſe:quæ ad perſarum imperii uſq; tempora permanſit. Quam a ſe Memnoniā nuncupari uoluit. Hic itaq; cum apud Troiam multos græcos occidiſſet: & ipſe tādem a theſſalis per inſidias interfectus fuit.

4033 1166 ¶ Troia igitur magna ciuitas:tertio Labdon iudicis anno:a Græcis capta fuit:atq; delata:a cuius euerſionis tempore(ut Euſebius ſcribit)ad primam uſq; olympiadē fuerunt anni.416. Colligitur autem omne tempus:uſq; in præſentem diem: ſecūdum Aſſyrios: a quadrageſimo in primis anno regni Nini.835.ſecundum uero hebræos: a primo natiuitatis Abraæ anno:etiam anni ſimiliter.835.a natiuitate autē Moyſi.410.ante urbem conditam:anni.430. Hinc quoq; græci ſuos annos annotare incipientes dixerunt:anno primo a captiuitate Troiæ.

¶ Demophō Theſei regis:ex Phedra fili⁹:anno ſecūdo captiuitatis troiæ. Mneſteo rege mortuo:Athenienſis urbis habenas ſuſcipiens: regnauit annis.23. Hic cum Antigono

fratre contra troianos auxilia græcis tulit. Vaſtato autem Ilione: dum ad propria rediret: tempeſtate ualida ſæuiẽte: in Traciam delatus eſt: Vbi a philide: Lycurgi regis filia: non ſolum hoſpitio: ſed & lecto humaniſſime ſuſceptus eſt. Cumq; aliquandiu cum ea moratus fuiſſet: audita Mneſthei: Athenarum regis: morte: paterni regni cupidus. Impetrata: ad breue tempus: ab ipſa Philide noua ſponſa licẽtia: reſarcitis nauibus ſuis: Athenas acceſſit. Vbi poſt uigeſimumtertium annum paterni exilii: athenarum regnum denuo reaſſumpſit. Cumq; ultra promiſſum tempus redeundi tardaret phillis: amoris impatiens: laqueo ſe ſuſpendit: & iuxta fabulam: in Amigdalam ſiccum cõuerſa eſt. Vide Ouidium. Itaq; Demophoon hic: quum id tempus imperaſſet: mortuus eſt. Cui Oſynthes ſucceſſit: qui utrum iſtius fuerit filius incertum habemus.

¶ Penolope: Icari filia: magniq; Vlyxis coniunx: hiſdem temporibus: ob pudicitiam ſuam tutandam: permultas a procatoribus ſuis pertulit inſidias: atq; moleſtias. Nam poſtea q̃ ipſi ſuo marito Thelemachum filium peperiſſet. Vlyxes ipſe maritus cum reliquis troiam ire compulſus eſt: ipſa domi iuuencula admodum formoſa relicta: Sed Troia deleta: cum diu uir ſuus redeundo domum erraſſet: plurimi eam infeſtantes: in maximas deduxere erumnas. Ea quippe adoleſcentula pulcherrima: quum domi derelicta fuiſſet: & eius forma: atq; mores probabiles: necnon & egregium genus: ad eam diligendam: ac concupiſcendam multos prouocaret: eas ob res multis iſtigationibus diu uexata fuit. Verumtamen nulla unq̃ moleſtia: a propoſito fidelitatis mariti potuit diuelli. Quibus iuuantibus factum eſt: ut Penolope hæc: illibati decoris: atq; intemeratæ pudicitiæ: matronis omnibus: ſemper exemplum fuerit ſanctiſſimum.

¶ Cyrces: Solis: & Perſæ nymphæ (ut poetæ teſtanẽ) filia per hoc ipſum tẽpus: & incãtationibus: quam maxime: ac forma pulcherrima effulſit famoſiſſima. Solis ideo filia fuit dicta: quia potiſſimum ſingulari floruit pulchritudine: atq; omnium herbarum claruerit cognitione. Quibus ex rebus: & meretrix & maga euaſit notiſſima: unde relictis colchis: ad ueneficia exercenda: in Italiam uenit: & Etheum Volſcorum montem inhabitans: deinceps Cyrceus de ſuo nomine: in hodiernum uſq; diem: appellatus eſt. Et q̃q; permulta poetica de ea referantur: uidelicet: q; ſuis blanditiis: & ueneficiis: homines

Auguſtinus in eius amore ſucceñſos: in belluas commutaſſet: diuus tamẽ Auguſtinus. 18. de ci. dei: non fabuloſum hoc: ſed uerum utiq; fuiſſe dixit: quia quibuſdam carminibus cantatis: aut poculis ueneno infectis: in feras diuerſarum ſpecierũ: homines cõuertebat: quos inter: fuere Vlyxis ſocii. Vnde Virgiliꝰ i bucco. Carminibꝰ Cyrce ſocios mutauit Vlyxis:

Virgilius Et Aenidos. vii. Ex hominum facie dea ſæua potẽtibus herbis: Induerat Cyrce uultꝰ ac terga ferarum: Vbi quum idem Vlyxes: eas ob res: per annũ pmanſiſſet: ex ea Thelegonũ ſuſcepit filium. Verũ quũ: euaginato gladio: eidem mortem minareẽ: niſi ſocios in priſtinã redigeret formã: ab eadem quod poſtulabat mox obtinuit: plenuſq; conſiliis diſceſſit. Hæc itaq; habitauit: haud longe a Cayeta campaniæ urbe: in quodã monte olim Inſula: qui Cyrceus ab ea uſq; hodie dictus eſt: Super quem etiam oppidum in cacumine poſtmodum fabricatum eſt: cui circeum nomen impoſitum fuit. Sicut teſtis eſt Virgilius. 7. ænei. li. circa quod: adhuc aiunt in quodam colle rugire beſtias diuerſi generis. In eo autẽ poſtea templum pmagnificum in eius laudem ſtructum fuiſſe dicit. Vbi & quædã Vlyxis & Mineruæ filia. Antra olim monſtrabanẽ: quæ nũc penitꝰ ſũt deleta: Quo in loco poſtmodũ Ro. pontifices: Arcẽ cõdidere muniſſimã: quæ afflictis. Ro. eccl eſiæ rebus (Barbarorũ q̃ maxime temporibus) auxilio ſemper fuit: quando ãt: uel quo tempore: aut quo mortis genere obierit hæc Cyrces: non inuenitur.

¶ Hecuba: Priami Troyanorum regis præclariſſima uxor: quũ ſuperioribꝰ temporibus diu perituri ſplendoris extitiſſet fulgor eximius: hac tempeſtate: Troya euerſa: maritoq;: ac filiis: & filiabus omnibus uiduata: miſeriarum etiam omnium deuenit certiſſimum documentum. Hæc quippe inclita Regina: peperit marito ſuo regi mixtim: utriuſq; ſexus filios decem & nouem: de quibus pene omnibus ſingulatim dictum eſt. Quæ quidem mulier non tantum fœlicis regni decore: ac multiplicis prolis ſerena facta fuit: quin urgente aduerſa fortuna: orbi toto lõge cognita deuenit. Nam quũ urbem ſuam incenſam: filioſq; omnes: atq; Maritum ſuum: regem immaniter interfe-

ctos:ac ſe poſtremo captiuam conſpexiſſet:ipſis tot malis in manibus oppreſſa: in rabiem demum deuenit : ut aiunt:eam per tracios campos ritu canum ululaſſe . Et ſic mortuam in tumulo Helleſpontiaci litoris ſepultam fuiſſe : Manſitq; diu Cynoſenie eius tumulus:in figura canis:in quam conuerſa traditur:ſiue ex fortuna:in quam deciderat: humili nomine accepto.

¶ Diomedes magnus:Tydei ex Deiphila uxore filius:& ipſe:hiſdem temporibus(poſtq̃ in obſidione troiana:diu cum aliis græcis interfuiſſet:apud quam adeo ſe ſtrenue habuit: ut nullus poſt Achillem: & Aiacem fuerit audatior:aut fortior exiſtimatus)dum ex eadem clade domum reuerteretur:audiens uxorem ſuam turpiter agere: uerecundia ductus:domum accedere recuſauit:ſed exilio ſibi ipſi indicto:in Italiam ueniens: ad partes Apuliæ ſe contulit: Vbi(& Feſto teſte)cum Dauno rege loci:eiuſdem regni partem ſortiri promeruit : ibidem quoq; circa Garganum montem reſidens:has ciuitates:uidelicet:Beneuentum:Arpos:& alias condidit urbes : indeq; haud longe digreſſus : ſiue in Meſapia:& Peucena:& Dantia:Apuliæ urbibus habitauit.Eius uero ſocii Brũduſium: & Neapolim:erexere ciuitates.Alii quoq; ex ſociis:ab ipſo recedentes:Diomedeam quã dam inſulam ab ipſo ſic nuncupatam : haud procul ab ipſo monte Gargano : habitare cœperunt:ubi:& Diomedes ipſe fertur ſepultus:ac templo tanq̃ Deus ibidẽ honorat⁹.

¶ Diomedea autem Inſula:a Diomede prædicto:ſic nuncupata : in Ionio mari eſt contra apuliam ſita:quæ ſola Diomedeas Aues nutrit : quibus eſt color candidus : & ignei oculi:& ora dentata:congregatæ uolitant:ut grues : Et:ut Solino placet : inter aduenas iudicant:& alia multa:Hanc inſulam nunc Tremitam appellant:in qua templum celebre eminet.Vbi ſignis:& miraculis beatiſſima uirgo claret:Cui canonicorum regularium Cenobium adiacet mirificum:Diomedeas nihilominus quinq; inſulas:Ptolæmeus in ſexto fuiſſe refert.Strabo uero duas tantum poſuit.Ex quibus:alteram habere dixit: habitatores : reliquam deſertam eſſe : in qua Diomedem hunc diſparuiſſe : quidam fabulantur.

¶ Anthenor:uir nobiliſſimus troianus:Priami regis affinis:hoc anno:qui eſt ſecundus Troianæ captiuitatis:ab Agamemnone græcorum Imperatore: ilii rex præfectus:regnauit ibidem annis uiginti & quatuor:Aeneas autem licet Anthenore iſto dignior:& natu maior haberetur : quia Poliſſenam conſobrinam ſuam : apud patrem ſuum Anchiſem abſcondiſſe deprehenſus fuerat: ab Agamemnone non ſolum reprobatus : ſed & Troia repulſus eſt.Quamobrem Aeneas indignatus:exiens mox in Dardaniam Inſulam:ad congregandum exercitum:profectus eſt: pro quo ab Anthenore(clauſis portis) ſecluſus fuit.

¶ Tunc Troiani omnes : qui græcorum cædibus ſuperfuerunt : reuertentes(Aenea ſic abiecto)Anthenorem hunc ſuum eſſe regem recognouerunt. At Aeneas : quum nihil proficere cognoſceret : poſt tertium exactum annum : ſuo cum patrimonio : & Nauibus duabus:ac uiginti ſuſceptis : cum Anchiſe patre:ac Cayeta nutrice ſua : uniuerſaq; reliqua familia:necnon & plurimis utriuſq; ſexus uiris:Dardania relicta:in Italiam nauigio peruenit. Anthenor uero : quum prædictu[m] tempus: una cum filiis regnaſſet:ab Hectoris filiis regno tandem pulſus eſt. Quo turpiter pulſo : cum duobus milibus Troianis profugus:in Venetiam prouinciam deuenit.Ibidem quibuſdam locis occupatis:Patauinæ Inſigniſſimæ urbis fundamenta iecit : Vbi:& quo aduixit:regnauit:dicente Virgilio.

Hic tamen ille urbem pataui ſedeſq; locauit.

¶ Diapolitanorum Dynaſtia uigeſima(decimanona conſumpta)apud Aegyptios quarto principatus Labdon iudicis anno cœpta eſt. In qua ſuo Imperatore Aegyptii uti cœpere:Et hæc quidem poteſtas apud eos mille ſeptem centum & ſeptem annis perdurauit:ipſa quippe dynaſtia generalis poteſtas erat : qua uniuerſum regnum ſuo ſub Imperio quiſq; princeps deſignatus:ſeu a toto populo delectus cohibebat:ut nunc Venetorum noſtrorum mos eſt.

¶ Latinorum regnum exordium:tempeſtate hac:in Italia habuit: & id quippe regnum

prouinciam illam fuiſſe dicimus:quam nunc Campaniam appellamus: ſeu laboris terra.Et hæc una ex decem & octo Italiæ regionibus habita eſt. Quæ quidem plurima habebat loca:a cæteris regionibus frequentata:q̄ aliqua alia:ut Liuius:& Virgilius conteſtati ſunt.Sed cum plus iacturæ in ea q̄ in cæteris fuerit factum: euenit:ut nunc non ſit alia incultior:aut certe infrequentior habeatur.Hæc ideo latina apppellata eſt:quia Saturnus rex filii Iouis arma fugiens:in his ipſis locis latuit. Quod Virgilius in .viii.his uerſibus poſuit.

Primus ab ethereo uenit ſaturnus olympo,
Arma iouis ſugiens:& regnis exul ademptus.
Is genus indocile:ac diſperſum montibus altis
Compoſuit:legeſq; dedit.latiumq; uocari
Maluit.his quoniam latuiſſet tutus in horis.

Eius tamen magnitudo a principio anguſtior fuit:quā quæ nūc Cāpania appellat̃.Seruius aūt dicit:latinos ꝓprie appellatos fuiſſe eos:qui intrant uiſcere albani montis:Fines uero huiꝰ regionis latinæ nūc campaniæ:ſeu terræ laboris nuncupatæ:a maritima pte ab oſtiis Tyberinis incipiunt:& in Cayetam urbem terminantur: ubi ſunt ciuitates extantes & dirutæ:uidelicet. Oſtia:Sinueſſa:Ardea:& Terracina:atq; Cayeta: & inſulæ pōtia:& pandana:atq; Cyrceus mons:In mediterraneis autem ſunt Viletre:Anagna:Preneſtrina:Tyburtina:& Thuſculum:ac Alba olim ciuitas:a qua Albani reges:in hac quoq; regione ſuere populi:qui Aborigines:Rutuli: Volſci:Henrici: Equicoli: & Marſi dicebantur.Magnum &enim habet circuitum.

¶Theucer:Aiacis frater:Thelamonis ex Heſione filius:his temporibus: cū eſſet armorum admodum ualens:apud græcos:Homero teſte:inſignis plurimum fuit: Hic cū una cum Aiace fratre in bellum Troianum iiſſet:& tādem peracto bello: cum ſine fratre in patriam rediret:non ſuſceptus ſeceſſit in Galliciam Hiſpaniæ regionemq;:ibidem ſedes ponens:id nomen(ut Iuſtinus li.xliiii:refert)loco dedit. Eſt autem regio Gallitia:quam

Gallicia prouincia

maxime æris & plumbi uberrima:tum minio:auroq; ditiſſima:adeo ut etiam aratro frequenter glebas aureas excidant.In ea regione poſtmodum:& in præſentiarum uſq; fœminæ res domeſticas:agrorumq; culturas adminiſtrant:ipſorumq; uiri armis & rapinis inſeruiunt.

¶Pyrrhus:Achillis magni filius:qui ſuperioribus annis:patre mortuo:pubes in Troianum bellum ductus fuerat: quum eſſet adinſtar patris animoſus: & acris ingenii iuuenis:in Ilionem:per abditiſſimum locum intrauit:penetranſq; regiam domum: politem in ſynu Priami regis patris confodit:deleto uero Ilione: Polyſenam: eximiæ formoſitatis uirginem:ad manes patrios placandos: apud patris ſui ſepulchrum: occidit. Andromachum quoq;:Hectoris uxorem:quæ ſibi ex preda contigerat: uxorem duxit. Ex qua Peripeleum & Moloſſum filios ſuſcepit: Deinde paupertate coactus: ſeu animi ardore tractus:Pyraticam predam:mare infeſtando: exercere cœpit. A quo poſtmodum infeſta nauigatio:ab eo Pyrraticha denominata eſt.Hic autem habitans in Chaonia:Europæ prouincia:a ſe mutato nomine priſco:Epyrum nuncupauit: Poſtremo cū Horeſtes: ex Taurica regione:poſita furia reduſſet in regnum:corrupto Machareo ſacerdote templi Delphici:hunc Pyrrhum in templo ſuo trucidauit:ac ſic talis huius finis fuit.

Pyraticæ prædæ auctor

¶Epyrus autem prouincia Europæ eſt:a prædicto Pyrrho id nomen ſortita.Hæc quippe ab occidua parte ab Acroceraunis montibus incipit:protenditurq; uerſus orientem uſq; ad Ambrachium ſinum:per ſtadia mille ſexcenta. Septentrionalem uero eius partem Ptolæmeus Macedoniæ coniungi tradit:orientalem uſq; ad Oſtia fluminis Acheloi:Oram huius prouinciæ maritimam:fœlicem atq; uberem fuiſſe:& eſſe:multi tradidere.In qua multæ urbes:& oppida fuere: ſed propter populorum rebelliones a romanis uaſtata fuit.In hanc prouinciam tradunt Paulum emilium: quum perſarum regem ſuperaſſet.lxx.urbes funditus euertiſſe:Ex quibus quidem ciuitatibus centum quinquaginta milia mortalium in ſeruitutem redacta ſunt.In ea nūc Epidamnus parua ciuitas: quam nunc Dyrachium appellant:eſt &. Leucas promontorium: Amneſq; clari ſunt:

Dyrachium

Achelous & Archton: ibi Tomarus : mons nobilis circa radices cẽtum fontibus:circa Epyrum:ſunt plures nobiles prouinciæ:uidelicet:Albania: Illiria: Dalmatia: Crohatia: Hiſtria & Carnia.De quibus infra:opportuno loco:tractabimus.

¶Horeſtes;Agamẽnonis:ex Clitemneſtra uxore:filius:& ipſe:hiſdem temporibus: quũ Egiſtum regem:& Clitemneſtram matrem: adulterantes occidiſſet : confeſtim in furiam:præ horrore paricidii:uerſus in Tauricam cherſoneſi peninſulam prouinciam: fugit:ubi cum immanes eius prouinciæ populi:eum captum immolare uellent : ad aram Dianæ:ut liberaretur ab inſania:ab ſua ſorore Iphigenia:quæ Dianæ templo præpoſita fuerat:etiam ab omni inſania liberatus:cum ea ſorore ſua aufugit : & cum ſimulachro Dianæ ſublato:in regnum ſanus rediit:ubi Pyrrhum prædictum Achillis filium: fraude Macharei ſacerdotis:in templo Apollinis occidit. Alii uolunt eum in Italiam ueniſſe:& non procul a Roma:apud Ariciam:Dianæ ſimulachrum: furatum collocaſſe:Quo autem tempore diem clauſerit:in dubium uertitur.

¶Taurica autem:ad quam prædictus Horeſtes:poſt paricidium perpetratum:confugerat:eſt Europæ prouincia:ut Ptolæmeus libro tertio:oſtẽdit. Cuius fines ſunt:Iſthmus: palus meotis:pontus:& Cymmericus boſſorus.In hac ſunt ciuitates inſignes . Eupatoria:& Theodoſia:nunc Capha:dudum genuenſium colonia:palus ipſa hyeme glaciatur: ut Virgilius refert. Capha

Pupibus illa prius patulis:nunc hoſpita plauſtris:

Boſſorus autem a boum meatibus:ꝙ ab uno latere in aliud commode tranare poſſunt: boſſori nomen aſſumpſit.Et quia a Chimericis populis incolitur: chimericus appellatur.

4036 | 1163 ¶Aeneas Anchiſæ filius:(ſecũdum aliquos) parentum & patriæ proditor: a Troianis hactenus:quaſi Deus quidem habitus:hoc anno:qui ſextus principatus iudicis Labdon: in latium ueniens:ibidem regnare cœpit:& ſecũdum Euſebium: tribus annis regnauit: Hic Aeneas fuit omni corporis forma:atq; elegantia:inclitus. Qui e Troia pulſus:cum Anchiſe parente:& Aſcanio filio:atq; Cayeta nutrice:fœmina:multis conſociatus troianis:primum tanq̃ profugus ad oraculum Apollinis in Delphos peruenit : a quo de regno Italiæ obtinendo certior factus:ex Delpho in Cretam:cõfeſtim:adnauigauit.Indeque in Siciliam delatus:quibuſdã locis in ea occupatis:eo loci patrem Anchiſem mortuum ſepeliuit:deinde in latiũ peruenit.Reſponſoq; accepto i eo in loco eũ eſſe permanendum:ubi menſam ederet.Quod eueſtigio in latio prope Lauinium accidit . Ibidem enim ingens panis pro menſa:per imprudentiã appoſitus: eũ cũ carnibus:quæ ſuper eo erant:abſumpſit.Ingreſſus itaq; Aeneas Italiam:ad hadriatici maris oram : Corciram:& Melinam:haud magnas urbes condidit:atq; per oſtia Tyberina intrans:non longe a laurenta urbe conſedit: ubi: & quibuſdam Latini regis agris occupatis : Troiam nouam condidit.

¶Inde ad Euandrum regem(ut paulo ante commemoratum extitit)profectus: eo procurante:cum Latino Aborigenum rege(ei infenſo) pacem fecit . Cuius rei firmandæ gratia.Latinus filiam Lauiniam ei tradidit uxorẽ:ſecumq; p:tri anctoritate conregnare fecit: Qua ex re:Aeneas hic Laurentum rex appellari cœptus eſt:Turnus uero Ardeæ: & Rutilorum rex:grauiter ferens:Aeneam externum a Latino ſibi prælatum:uxoris ipſius ablatæ:iniuria permotus:bello uices ſuas uindicare conſtituit. Vnde: & a Diomede rege Apuliæ:atq; Mezẽtio Tuſciæ ſuperioris:ſeu Agiliæ:& a Lyguſto lyguriæ: regibus: ac a Camilla uolſcorum regina:auxilium per legatos expoſtulauit . Qui omnes contra Latinum:Euandrumq;:ac Pallantem eius filium:pro Aenea bella producunt.Congreſſiq;:poſt innumeras utrinq; cædes:Latinus a Turno interficitur:indeq; Pallantem inuadens:ipſum occidit.

¶At Aeneas in Turnum:acri animo:inſurgens : poſt multos conflictus:ipſum ſuperatum interfecit.Quo mortuo:Camillam: uolſcorum reginam : cum toto ſuo exercitu profligauit. Victoria igitur Aeneas obtenta:interfectiſq; prædictis regibus:Latium prædictum:cum Campaniæ parte:obtinuit:tribus quoq; annis:ut præfertur:regnauit. Tandem in Numitium:laurẽtis agri fluuium:decidens:mortem obiuit : indeq; ſublato cor-

pore: & apud Laurentam urbem ſepulto:fluuius idem eidē conſecratus eſt: & Deus indiges ab Accolis creditus eſt.

¶Hic Creuſam:Priami regis filiam:duxerat uxorē : ex qua Aſcanium ſuſcepit filium: Regnoq; latii ſuſcepto.Lauiniam filiam latini regis:coniugem ſuſcipiens : prægnātem tandem moriens dereliquit.

¶Camilla:uolſcorum regina:ex Metabo rege:a Caſſamilla uxore ſuſcepta:per hoc tempus:cum eſſet uirgo inſignis ; ac memoratu digniſſima : in armatorum exercitia depugnās:ab Arunte:uiro impigerrimo:ſagitta ſauciata expirauit.Quæ tantæ fuit dignitatis:& probitatis uirgo:ut in eius laudes: Virgilius:longa dicacitate : ſeptimum æneidorum librum terminauerit: Cuius mater:quum primum eam peperiſſet ; uitam cum morte mutauit:qua defuncta:pater ſuus rex:etiam regno pulſus eſt; nec de eius regno: quicquam prorſus aliud arripuit : præter hanc puellulam : præ cæteris ſibi cariorem: quam cum in nemore detuliſſet:ferino lacte educauit.

¶Quæ quom adulta fuiſſet : fœmineos labores:a ſe omnes : omnino abiecit : & corpus ſuum multis laboribus:& incōmodis: aſſuefecit : utpote ſundas circumagere ; arcus tendere : ceruos curſu inſequi: & alia multa pertractare: ut ſic uirginitatem ſuam: præ ceteris omnibus inuiolatam:obſeruare poſſet.Quibus exercitiis aſſuefacta: in paternum regnum:aliquando peruenit; Tandem : quum Aeneas in Italiam perueniſſet: & Lauiniā uxorem ſumpſiſſet : & ob id bellum:inter Turnum: & æneam:ipſum exortum fuiſſet: ipſa Turni partibus fauens : quum multos troianos occidiſſet : tandem:& ipſa ſauciata occubuit.

¶Volſcorum autem huius reginæ inclitæ regnum: fuit ī regione latii:de qua ſupra expreſſum eſt. Vbi Terracina ciuitas:& Auſtria Oppidum: atq; Antium:olim ciuitas fuit:Circeuſq; mons:in quo Circem inſediſſe prædiximus: Carminum: uidelicet: maleficiis uarias immaginum facies mentientem.

¶Lauinia autem: Latini regis ex Amata conioge filia ſuſcepta : fœmina ſane formoſiſſima.hiſdem temporibus: cum illam Turno regi pater ſpopondiſſet uxorem : æneæ Troiano:ob generis claritatem(eidem poſcenti amicitiam)tradidit in coniugem:Quam ob rem inter Aeneam & Turnum: maximum bellum ſuſcitatum eſt:Sed tandem latino patre defuncto:cum:& Turnum perdidiſſet maritum:Aeneæ aduenæ coniugio iuncta fuit.Ex quo:quom concepiſſet filium:ante eius ortus:Aeneas maritus rebus humanis ſubtractus eſt: Verum cum Aſcanium priuignum; regnantem extimuiſſet : adhuc prægnans in Siluas aufugit : ubi:& filium peperit : quem Iulium ſiluium poſthumum appellauit:eo q̄ poſt patris ſui funus in Siluis fuerit natus. Aſcanius nihilominus in Nouercam mitior factus:cum Albam urbem condidiſſet:ultro ſecedens Lauiniæ huic nouercæ ſuæ:paternum regnum dimiſit.

¶Quod Lauinia cum multa honeſtate: & pudicitia:atq; iuſtitia: tam diu ſeruauit: donec filio pubeſcenti reſignaret: quo reſignato: ipſa(ut Euſebius refert)cuidam Melampodi nupſit:ex quo filium peperit:quem Latinum Syluium nominauit : qui etiam fratri ſuo poſthumo mortuo ſucceſſit.

¶Pelaſgus Polyphidis regis filius : uigeſimuſquintus Sycioniorum rex : & ipſe ſexto 4036
principatus Labdon Iudicis anno:ſuis regnare cœpit:& uiginti annis regnauit.

¶Egyſthus : Thyeſtis regis filius : ex Pelopeia ipſius Thyeſtis filia:ſuſceptus : ultimo
Labdon Iudicis anno: Mycenis regnare cœpit : & tribus annis regnauit: hunc Seneca: 4038
Oraculo natum refert . Nam quum Thyeſtes pater Accropen Atrey fratris uxorem ſtupraſſet:filioſq; ex ea ſuſcepiſſet:regno pulſus fuit:Atreus uero : ſimulata pace : eum in regni conſortium reuocauit:Cui redeunti ter filios comedendos appoſuit: eorumq; ſanguinem uino mixtum præbens : Conſumato conuiuio : oſtendit manus ac capita: conteſtans:eum reſiduum comediſſe: Verum cum Thyeſtes tanti facinoris ultionem quæreret:ab Oraculo edoct⁹ eſt.Ex ſe:ſi cum Pelopeia propria filia:rem haberet:naſciturum filium:qui iniurias ſuas plene uendicaret.

¶Quod & factum eſt : Nam ſicut Lactantius ſuper quarto Thebaydos refert:mox ut

natus eſt;propter pudorem eiectus fuit,: infans in Siluis : ut dilaceratus a beluis turpitudinis patris: ac matris uiuens : non præſtaret teſtimonium : Sed aliter effectum eſt. Nam permittente deo:a capris enutritus eſt;quo ſcito:ab Ege:capra nutrice : dictus eſt Egyſtus: Tandem i regiam perductus:dum creuiſſet: patre(ut creditur)impellente. Atreum patruum ſuum occidit. Cui Thyeſtes pater : occupata regia : ſucceſſit. Demum patre defuncto:quom regnarent Agamemnon:& Menelaus:eius fratrueles : & ob raptam Helenam:in Troianum iuiſſent excidium:Egyſtus hic:ſuaſionibus Nauplii:in amplexus optantis Clithemneſtræ deuenit : Et poſtremo redeuntem Agamemnonem: a Troiana deſolatione fauēte Clithemneſtra trucidauit:& regnum obtinuit:Et ad ultimum:& ipſe ab Oreſte : Agamemnonis filio:una cum adultera Clithemneſtra(nullo remanente ex eo ſuperſtite)obtruncatus eſt.

BENEVENTVM APRVTII ITALIAE CIVITAS.

ℭBeneuentum Aprutii:regionis Italiæ ciuitas :his temporibus(ut Seruius ſcribit)a Diomedis Sociis:condita fuit:Hæc in Campeſtri ſolo: ſita perhibetur: quæ:& multos habet colles : admodum fertiles : cum multis uillulis:quam Liuius patauinus libro quinto Maleuentum : non Beneuentum nominat : eo ꝙ ibidem ad triginta Samnitum milia (Sulpitio : & Petilio Conſulibus Romanis) ceſa fuerit : Colonia etiam eo teſtante:a Romanis eo in loco deducta fit.

NEAPOLI CAMPANISAE NOBILISSIMA CIVITAS.

ℭNeapolis : itē regia:olim Parthenope : Cāpaīæ nobiliſſima ciuitas:& ipſa per id tempꝰ:a Diomede rege:ī litoribus Mediterrāei maris: cōdita fuit.quæ poſteaq̄ romāis ſe ſubiecit:& eiſdē aliiſq; principibꝰ & dominis:fidem icōcuſſam ſeruauit:ut autē Strabo libro quito refert:eam primo Cumani incoluerūt:poſtea uero & Calcidēſes:& ex phitecuſis:athenīſq; uenıētes. Vnde & noua ciuitas.i.Neapolis appellata fuit:Quæ quidem tēporibꝰ Romanorum conſulum q̄ maxime florere cœpit : Sed a trecentis annis citra ea regia dignitate:qua nūc pollet:eſt inſignita:etiam inſigni portu : magnificiſq; ciuium edibus: Baſilicis:mœnibus quoq;:arcibus: monaſteriis: tā fœminarum q̄ uiroꝝ ſuperbiſſimis:

deinde hortis:uiridariis:citris:& aliis fructibus:præ cæteris Italiæ urbibus:ornaẽ. Complures habet Arces munitiſſimas.Sed in primis caſtellum nouum ab Alphonſo eius nominis:primo rege:utiq; diuino:extructum:opus certe memorabile : & omnibus Italiæ monumentis:& ſtructuris:præferendum:in quo excelſæ turres muri craſiſſimi:atq; aulæ celeberrimæ eſſe referuntur.Eſt:& aliud non minoris certe momenti : caſtellum in medus aquis conſtitutum:quod Oui caſtellum nuncupatur:munitiſſimum quidem: & arte:& ſitu.Quæ fortilicia quidem inexpugnabilia : his nouiſſimis annisa Gallis primum:deinde ab Aragonibus: inter ſe bellantibus:maximam quaſſationem : & ruinam: ex multitudine tormentorum : pertulere. In hac quippe inclita:& regia urbe:multi clariſſimi emerſere uiri.E quibus fuere Bonfacius pontifex:eius nominis octauus : & Ioannes uigeſimuſtertius:Ornataq; fuit clariſſimorum uirorum:uidelicet : Virgilii :Titi Liuii:ac Oratii:ſede:ac Domicilio.

CAYETA LATINAE REGIONIS OPPIDVM.

℄Cayeta etiam latinæ regionis oppidum celeberrimum:per hæc ipſa tempora ab Aenea Troyano : conditionis ſuæ initium ſumpſit: & a Cayetæ ipſius Aeneæ nutricis nomine: ibidem ſepultæ: id nomen aſſecuta ẽ: dicente Virgilio : in primo ſeptimi.

Tu quoq; littoribus noſtris æneia nutrix.
Aeternam moriens famam cayeta dediſti.

Hæc a terracina urbe uiginti paſſuum milibus diſtat. Habẽs præ cæteris urbibus optimum portum:Eius terra:& ager eſt fertiliſſimus: fontibus amœniſſimis irriguus: Cytris:arantiſq; optime:& nobiliter conſitus:ac aliis bonis feraciſſimus. Eſtq;: quã maxime cayetana hæc ciuitas(&ſi admodum parua)omni ſplendore: & decore perfulgida: atq; Alphonſi optimi regis:& multorum regnum: & procerum : captiuitate notiſſima: quos Genuenſes:præſtantiſſimo animo:nauali bello : cœperunt: captiuoſq; omnes:Philippo:Mediolanenſium tum duci: tranſmiſerunt:ut infra lib.16.dicetur.

CVMMAE CAMPANIAE CIVITAS:

℄Cũmæ item Campaniæ olim ciuitas: nunc omni prorſus habitatore deſtitura:hiſdem temporibus : ab ænea prædicto Troiano conſtrui cœpta eſt : Quippe(ut aiunt) quum e naui Aeneas ipſe deſcẽdiſſet: quædã mulier grauida:ibidẽ uiſa ẽ.Quo quidẽ augurio:ſoli fœcũditatẽ auſpicatus:ciuitatẽ eodẽ loco cõdens : Cumas uocauit:a Potu.i.a pregnãte : uel a Cyna:q; ẽ Vnda : qa Cyna dicit̃

Vnda: quæ fluctibus agitatur: Liuius uero in octauo: & Solinus: Vbi de Mirabilibus: Cumanos a Calcide Euboica Vrbe originem duxiſſe tradunt: Illuc namq; Tarquinius ſuperbus: poſt Fractas latinorum opes: ad Aryſthodemum Tyramnum ſe contulit: Vbi & tandem mortuus eſt. Ex hac Sibylla: quæ Cumana nuncupatur: ortum habuit: ubi adhuc ſolum in cacumine eiuſdem loci extat. Sacellum integrum: in quo Sibyllæ ipſius antrum inuiſitur. Cuius librum ad Cornelium uſq; Syllam pontifices romani conſulebant. Nam priores ipſa exuſſerat.

4036 1161 SAmſon: duodecimus & ultimus iudicum Iſrael: poſt labdoné ſeu labdon: principatu inter hebræos ſuſcepto: iudicauit. annis. xx. Hic inter Hebræos fortiſſimus extitit. Cuius ingentia facta: cum Herculis factis merito comparari poteſt. In primis nāq; ex tribu Dan originem ducens: Manuen patré habuit: ex Anna coniuge generatus. Qui coniugales quum prolem primo non haberent. Deum indefinēter pro ſucceſſore habendo: deprecabantur. Quibus Angelus domini tandem apparuit: & maſculum eis naſciturum prænunciauit: Qui foret uir optimus: & fortitudine præcipua præclarus: & ad comprimendos inimicos iudæos aſſeruit. Monuitq; eos inter cætera: ne illius capillos capitis tonderentur. Neq; alium potum: q̄ ſimplicem aquam bibere permitterent. Concepto itaq; filio: gratias immenſas deo egerunt: Cuſtodienteſq; mandata domini: natum filium Samſonem appellarunt: quod nomen robuſtum: ſeu ſolem fortem ſignificat. Qui: ut uelociter creuit: atq; per capillorū remiſſionem factus eſt robuſtiſſimus homo. Cui dominus benedicens: ſuum in eum effudit ſpiritum: Factus autem uir uxorem: ex Thamna paleſtinorum ciuitate: duxit: quam: quum frequēter in domum ſoceri ſui inuiſeret: occurrit ei aliquando: ut leonem interficeret: quem mortuum extra uiam in ſiluam proiecit. Rurſumq; poſt aliquod tempus inde progrediens: inuenit in capite illius fauum mellis: ex quo aliquantiſper percipiens comedit: atq; ex ipſo tres fauos puellæ attulit: illoſq; cum aliis donis ſibi contradidit: Ibidemq; ex more in nuptiis perſiſtens: pluribus iuuenibus regionis aſtantibus: problema iocando propoſuit dicens. Si ſolueritis in. vii. diebus queſtionem: quam propoſuero ſingulis uobis ueſtem ſeu Stolam condonabo: illiſq; expetentibus: ut diceret: ait. ¶ De comedente exiuit cibus: & de forti egreſſa eſt dulcedo: illis autem non ualentibus queſtionem ſoluere: rogarunt puellam: ut ab ipſo ſalutationem exquireret: atq; poſtmodum ipſam eiſdem indicaret. Samſon tandem puellæ quēadmodum leonem diu ante interemerat: & quomodo apes in ore eius inueniens: fauos mellis eidē deportaſſet. Illi autem problematis queſtione declarata: confeſtim ſuis ciuibus iuuencula indicauit. Qua intellecta: ſeptima die Samſonem conuenientes: eidem dixerunt. Quid dulcius melle: & quid fortius leone. At ille audiens: confeſtim indignabundus ait. Si non araſſetis in uitula mea: nequaq̄ inueniſſetis propoſitionem meam. Irruitq; ſtatim in eum ſpiritus domini: & in Aſcalonem deſcendit. Ibidemq; triginta uiris percuſſis: eorum ueſtes abſtulit: & dedit his iuuenibus: qui eius ꝓblema ſoluerāt. Ob hoc Samſon plurimū cōtra uxoré indignatus: nō ſolum eam dimiſit: ſed trecentis uulpibus captis: ad ſingularum caudas faces incenſas alligauit: & in paleſtinorum meſſes dimiſit: quas ob res: omnes eas comſumpſit. Propter q̄ Paleſtini eius uxorem atq; parentes omnes interemerunt: Samſon autem: quum poſtea: ob hoc multos Paleſtinorum occiderat: tandem a Paleſtinis captus: duabus funibus obligatur. Cumq; uinctus duceretur ad ſupplicium: uincula dirrupit: & mandibula aſini arrepta: mille eorum interfecit. Cumq; ob hoc laſſus ſiti periclitaretur: dominus ex molare dentis Aſini: aquā eduxit: bibenſq; ex ea: refocilatus uocauit nomen loci illius: fons de maxilla: Deniq; cum Dalidam meretricem impenſius amaret: eidem perquirenti: ſuam tantam fortitudinem in capillis ſui capitis ineſſe indicauit: Quod cum cognouiſſet illum: tandem in ſinu ſuo dormientem totondit: & Paleſtinis inualidum tradidit. Quem compræhendentes eruerunt ei oculos: ac obcæcatum molere fecerūt: Verum poſt aliquod tempus: capillis ſibi renaſcentibus: & fortitudo priſtina ſimiliter eidē reſtituta eſt. Quūq; die quadam: ad ſolemnitatem Dagon perduxiſſent eum: ut in fano coram primoribus Paleſtinis luderet: ipſe duabus columnis: in quibus eorum fanum omne immine-

Samſon

Nota

bat:apprehenſis magna uoce exclamauit dicens:Moriatur Samſon:& Philiſtini: concuſ
ſiſqꝫ columnis:eueſtigo tota domus ſuper principes cadens:tria milia hominum extin-
xit:quos inter:& ipſe una cum eis extinctus eſt:uenientes uero fratres eius: ſuſtulerunt
corpus ipſius:& in ſepulchro patris ſui ſepelierunt. Vt habetur Iudicum.16.Fuit enim
hic Samſon:non modo fortiſſimus:ſed & magnanimus:atqꝫ uictorioſiſſimus:ac uirtute
preſtans:Cuius obitum:diuus Aurelius.16.de ciuitate dei:excuſans dicit:ꝙ quodam fa-
miliari conſilio ſpiritus ſancti id factitatum fuit.

¶ Aſcanius magni æneæ:ex Creuſa:Priami regis filia:ſuſceptus:ſecūdus latinorum rex: 4039
anno primo principatus prædicti Samſon:poſt patrem latinis regnare cœpit:&.38.an-
nis regnauit:Euſebius autem: triginta tribus tantummodo eum regnaſſe ſcribit : Hic
namqꝫ(ut Virgilio placet)non ſolum æneæ filius:ſed & laborum:ac fugæ:in querendo
regnum comes extitit indefeſſus : ut ipſe per omnem æneidorum librum diffuſe ſcri-
pſit.Nam apud Troiam matrem perdidit:& quum patre aduerſus græcos: plurima ſtre
nue geſſit:Cui:& plurima fuere nomina.Nam primum Aſcanium eum uocauerunt:ab
Aſcanio Phrygiæ fluuio ita dictum : ut quidam putant : Fuit etiam ilus appellatus:ab
ilo Troi filio:& fratre Aſſaraci:Anchiſæ Aui: Deinde Iulus:a prima Barbæ Lanugine:
quo tempore Mezentium:Erhruriæ regem:ſingulari certamine:uicit:quo mortuo:Aſ
canius Iulus uocari cœptus eſt . Quin & : ut Seruius ſuper quarto æneidorum refert:
Dardanus:& Leodamas:ad extinctorum fratrum ſolatium dictus fuit: per quod oſten-
dit æneam alios ex Creuſa ſuſcepiſſe filios: Hic itaqꝫ: mortuo patre : Siluium poſthu-
mum fratrem:ex Lauinia nouerca progenitum: ſumma cum pietate educauit: Cui eti
am: poſtq̃ octo & triginta annis regnaſſet :abundanre Lauinii multitudine: florentem
iam(ut tum referant)urbem reliquit : & ipſe altam ſibi condidit ciuitatem : quam lon-
gam Albam appellauit : Illamqꝫ ex oraculo Suis Albæ : quam in Albano monte cum
triginta pullis inuenerat:condidit:& ab ſitu. Porrectæ in dorſo urbis : longam Albam
appellauit:Aqua deinceps:latini reges Albani dicti ſunt.

¶ Thautheus : Thauthanis Aſſyriorum regis filius : anno ſecundo Samſonis iudicis 4040
iſrael:uigeſimo & ſeptimo loco: Aſſyriis regnare cœpit:&.40.annis regnauit.

¶ Ruth moabitidis mulieris hiſtoria : quæ ſecundum diuum Hieronymum: Iſaiæ ex-
plet uaticinium:ſub Samſone iſto iudice fuit.Et licet eius liber incipiat:in diebus uni-
us iudicis.quando:ſcilicet:iudices præerant:nec quo ſub iudice exprimat : tamen a Da-
uid rege annis:qui fuit Nepos Obeth:huius Ruth filii retrogradiendo ſupputatis:pul-
chre conicere poterimus ; magis : his temporibus : fuiſſe q̃ ſuperioribus . Vnde illud
quod diximus: nonnullos fuiſſe : qui Abeſſam Booz fuiſſe putent : ſtare non poteſt.
Quonia Samſone uſqꝫ ad Dauid:tantummodo centum numerentur anni:Sunt autem
hæ generationes Obeth Aui Dauid regis: ab Abraam exordiendo ſic: Abraam genuit
Iſaach:Iſaach autem genuit Iacob:Iacob genuit Phares: Phares genuit Eſrom : Eſrom
genuit Aram:Aram autem genuit Aminadab:Aminadab genuit Salmon:Salmon ge-
nuit Booz: de rab:Booz autem genuit Obeth:ex iſta Ruth. Hæc itaqꝫ q̄q̄ origine mi
nus clara cenſeatur:quibuſdam tamen uirtutibus:a diuinis ſcripturis extollitur : eo ꝙ
poſteris integerrimum : atqꝫ præclarum : coniugalis amoris teſtimonium perhemne
reliquerit:ob quod meruit regiam:atqꝫ diuinam: generationem:ſcilicet:Ieſu chriſti : ex
ſe procreate:ut ex Euangelio Mathei colligitur : ipſa namqꝫ Ruth : ut ſacra eius ha-
bet hiſtoria:Moabitis genere fuit ; quæ uirum nomine Malion : generatione Iudæum:
ex Bethleem ciuitate oriundum: accepit maritum:Cuius Mariti pater Elimelech fuit:
mater uero Noemi:qui famē ſuæ ciuitatis ferre nō ualētes:i Moabitharū ſolo:cū duo
bus filiis ſuis:emigrarunt.Ibiqꝫ dū cūcta eiſdē bene procederēt:ipſis ſuis filiis moabiti-
das dedere uxores:primo.ſ.Celioni:Orphani nomine:& Malion hanc Ruth:Tranſactis
deinde decem:& ſeptem annis:Elimelech:& duo prædicti eius filii mortui ſūt. Noemi
uero amare ferens infortuniū ſuū:in terrā ſuā regredi conſtituit.Sed eius nurus ab ea
non ſe deſeri tollerabat:neqꝫ ipſa ſine ea proficiſci poterat. Tandem ex ipſis una rema
nēte Ruth:hæc quū remanere non poſſet. Noemi Socrus ſociam ſibi additam duxit

in iudæam:Quomq; in Bethleem introgreſſæ fuiſſent:Boom Elimelech cognatus eas in domum ſuam ſuſcepit : Procedente deinde tempore : Boom cum didiciſſet Ruth hanc uxorem fuiſſe cognati ſui defuncti:& ipſe ſine uxore eſſet:illam ſecundum legem Moyſi duxit uxorem.Quo facto:poſt annum ei peperit filium:quem Noemi ſocrus ſumens:ſuo conſilio uocauit Obeth:eo q; in eius ſenectute ab ea nutriretur : Inde & ipſe Obeth genuit Ieſſe:ex quo natus eſt Dauid rex:Et hæc quæ de Ruth iſta geſta ſunt:dicta ſufficiant:Vt rerum ordo non prætermittam.Ad declarandam dei potentiam: q; ei facile ſit:ad dignitatis culmen euehere quoſcumq; uoluerit.

1143 | 4056 ¶ Reuſippus:pelaſgi regis filius:ultimus Sicyoniorum rex:hoc anno : qui eſt decimus octauus principatus prædicti Samſonis:poſt patrem ſuis regnare cœpit:& .31.annis regnauit.Qui tandem:cum ſine uirili prole obiiſſet:id regnum defecit.

¶ Iudicum iſrael magiſtratus hic finis habetur.

¶ Iudicis iſrael mortuo Samſone finem habuere:qui quidem duodecim tantummodo extitere:quorum Cor quum ſemper rectum coram domino extiterit:etiam eorum memoria ſemper in benedictione:atq; proſperitate nimia fuit. Quorum quippe nomina: tot utiq; figuras repreſentabant.Eorum ita magiſtratus trecentos numerat annos : ut ſupra monſtratum eſt.

¶ Regum libri hiſtoria hic incipit

¶ Ozi autem hebræorum ſummus Sacerdos:qui Booci filius fuit:qui fuit Abiſuæ filii phinees:filii Eleazari:filii Aaron primi eorum pontificis : & ipſe hoc eodem anno quarto:& Samſon morte ſublatus:eius pontificatus dei nutu ad Lyneam Ithamar:prædicti Eleazari fratris:tranſlatus eſt:in qua quidem Lynea per annos centum & uiginti; perdurauit.In qua Heli primus pontifex fuit:Abiathar uero ultimus: quem Salomon rex interfici iuſſit:& tunc Sacerdotii munus ad Eleazari domum denuo rediit.

1141 | 4058 Eli autem ex Ithamar filiis:qui fuit Aaron filius:poſt mortem Samſonis Iudicis:nō modo principatum:ſed & ſummum ſacerdotium hebræorum adeptus: iudicauit: ac rexit populum eundem quadraginta annis. Verumtamem ſeptuaginta interpretes: eum tantummodo.20.annis præfuiſſe aſſerunt. Viginti autem annis filios iſrael ſine iudice ſtetiſſe:faciente unoquoq; q; ſibi rectum uidebatur:ut habetur iudicum libro:capitulo ultimo:Huic itaq; cum eſſent duo filii: nomine Ophni & Phynees homines ſane peſſimi:filii Belial: utpote circa homines iniurioſi:imo nulli impietati parcentes:ſed peſtilentes:& peſtiferi:quorum pater cum petulantiam remiſſius argueret:nec corripere auderet a domino reprobatus eſt.Et iccirco : tandem diuino iuditio factum eſt:ut paleſtini caſtra contra iſraelitas mouerent:multoſq; interficerent:ac ad caſtra uſq; perſequerentur : pro qua re hebræi ipſi de ultima eorum pernicie formidantes miſerunt:ex caſtris ad Seniores & Sacerdotes : ut Archam dei(tanq̄ ultimum eorum perfugium)in caſtra deferrent:qua præſente: ſperabant hoſtibus præualere . Adductaq; in caſtris Archa:ac congreſſione facta:paleſtinis uictoria nihilominus prouenit:pro qua omnes hebræi:una cum Archa:in manibus hoſtium turpiter deuenerunt.Ceſis triginta milibus ex ipſis uiris:quos inter:& duo prædicti ſui filii ceciderunt:atq; Archa domini capta eſt. Quæ res:quum in Sylō pontifici nunciata fuiſſet: præ nimio dolore de ſella ſtatim decidit : & fractis ceruicibus expirauit : dum octo & nonaginta uixiſſet annos:ut patet primo regum capitulo quarto . Qua quidem die: & phinees uxor defuncta eſt:dum poſt occaſum mariti : & Archæ captiuitatem : uiuere non rolleraſſet. — Heli

¶ Hectoris filii: per hoc idem tempus : denuo ilium receperunt: illudq; glorioſiſſime poſſederunt : uſq; ad ciuile Romanorum bellum : Nam inde Anthenoris : & Neſtoris poſteris expulſis:qui ibidem : poſt urbis excidium : remanſerant : omninodam urbis:& Regni poſſeſſionem obtinuerunt : urbemq; ipſam mirifice inſtaurauerunt.Verum cum longo poſt tempore Ciuile bellum Romæ: auctoribus Lucio Sylla : & Mario: ortum eſſet : & Fimbria iniquiſſimus Romanus Ciuis : Marianarum partium Imperator factus : cum exercitu in Dardaniam profectus eſſet. Denuo Ilium urbem inſigniſſimam tertio: & ultimo Deleuit excidio; concremans etiam omnes qui — Troiæ inſtauratio

ſbidẽ repti ſunt mortales: maxime illos:qui Syllæ ciuitatem integrá ſeruare uolebant.
℄Medius:Demophontis regis filius:Oxientes dictus:tertiuſdecimus Athenienſiũ rex: 4067
nono Heli pontificatus anno:ſuis regnare cœpit: &.xii.annis regnauit.
℄Syluius poſthumus:magni Aeneæ:ex Lauinia filius:tertius latinorum rex: hoc anno: 4078
qui eſt uigeſimus põtificatus Heli ſacerdotis prædicti: poſt Aſcanium fratrem: cœpit
regnare:& nouem ac uiginti annis regnauit : Ná pærdictus eius frater Aſcanius:quum
trigeſimo tertio regni ſui anno: Iulium Syluium genuiſſet filium: a quo Iuliorum cla-
riſſima filia originem duxit:quem propter annorum paucitatem(utpote minus idone-
um)regni extorrem fecit:Syluio iſto hærede relicto: Hic ideo poſthumus dictus ẽ:quia
poſthũatum patrem ei naſci contigit.Syluius uero ꝙ Lauinia eum in ſiluis peperiſſet.
Qui tandem ænea filio ſuperſtite derelicto:diem obiit . Sunt etiam qui dicant hunc:&
alium genuiſſe filium:nomine Brutum:a quo Britones:ut infra dicemus:& a quo poſt
modum inaduertenter occiſus eſt.
℄Aphidas:Medi regis filius:quartuſdecimus Athenienſium rex:anno primo & uigeſi- 4079
mo pontificatus Heli ſacerdotis:ſuis regnare cœpit:& uno anno tantum regnauit:poſt
quem Tymeothes quintuſdecimus:annis octo.
℄Tyneus:uigeſimuſoctauus Aſſyriorum rex: hoc anno qui eſt uigeſimuſtertius ſacer- 4081
dotii prædicti Heli pontificis:regnare cœpit:& triginta annis regnauit.
℄Anthenor nobiliſſimus:magni Priami regis affinis: ac etiam poſt Ilii euerſionẽ Tro-
ianorum rex:per hoc idẽ tempus : poſtq̃ aliquod tempus regnauit:ab filiis Hectoris re
gno expulſus:cum ingenti ſuorum exercitu(additis ſecum multis paphlagonibus) uni-
uerſam Aſyam luſtrauit.Indeq; diſcedens:tandem multo cum labore in Italiam perue
nit.Et per paludes adriatici maris aſcendens:tandem diuino oraculo præmonitus:apud
Tymauum fluuium: cũ uniuerſo exercitu ſuo:demum conſedit. Vbi ex more ſolo dele
ctatus urbis patauinæ(teſtib⁹ Solino Senecaq; atq; Virgilio)fundaméta iecit : ipſo Vir
gilio de Anthenore ſic dicente: Hic tum ille urbẽ patauí:ſedeſq; locauit . Eaq; aliquan-
tiſper ab eo ædificata:ſui regni ſedem uſq; ad mortem cõſtituit. Nullibi legimus hunc
aliquem poſt ſe reliquiſſe filium:ſeu hæredem. Mortuo deniq; eius tumulo tale dyſti-
con inſcriptum fuit.
Hic iacet Anthenor paduanæ conditor urbis.
Proditor ipſe fuit:huic ſequuntur eũ. Aliud etiá epithaphiũ ipſius Anthenoris ſua in
urbe:apud eccleſiam diuæ Iuſtinæ in antiquiſſimo lapide inſculptum:habet ſic dicẽs.
Inclitus Anthenor patriam uox niſa quietam.
Tranſtulit huc enetum dardanidumq; fugas
Expulit euganeos:pataviam condidit urbem
Quem tenet:hic humili marmore cæſa domus.

℄Francorum regni principium hic initium ſumitur.

℄Francius:unus ex Hectoris filiis:a quo Francorum magnum nomen tractum eſt:hiſ-
dem temporibus(ut Vincentius gallus hiſtoricus ſcribit)& ipſe una cum prædicto An
thenore:aliiſq; nõnullis:a propriis fratribus fugatus:prius tota Aſya peruagata:in Da-
nubii ripis tandem:multo labore peruenit. Vbi cum aliquádiu conſediſſent:mox aucto
re dicto Anthenore:locum a cõmuni hominum ſocietate ſeiũctum:uidelicet:ad Tanay
fluenta:& paludes Meotidas inuenit. Vbi cum marinis fluctibus etiam ſe circumſeptũ
uideret:ibidem Sicambriam condidit urbem:Ibidemq; permulta tempora eius ſucceſſo
res & urbis incolæ:ſub armis contra finitimos cruentam deduxerunt uitam:donec a ua
lentiniano iuniore Romanorum imperatore (cui aduerſus Alanos opem tulerant)ſub
uetuſto Francorum nomine cõmeruerunt libertatis priuilegium:& eo tunc ex ducibus
reges ſibi conſtituere.
℄Frácia aũt Europæ ꝓuincia:ſeu regnũ:ab Fráco ꝓdicto Troyano cognominata : Gal-
lia tráſalpina:a cádore populoꝝ poſtea nũcupata fuit:ꝙ mõtes & rigor cœli ardorẽ ſo-
lis ab ea pte excludũt.Quo fit.ut cádida gẽtiũ corpora:nõ colorẽt. Eſt nihilomin⁹ du-
plex Gallia:uidelicet : tráſalpina:& ciſalpina. Tráſalpina uero gallia ẽ inter alpes:& ma-
re gallicũ:& ꝓrupta Pyrrenei:ſed Oceano & Rheno fluuio terminatur.Et gallia coma-

ta dicitur : cuius longitudo :cccccxx.M. paſſuum . Latitudo uero .cccxiii.computatur. Et hæc(ut Plinio placet)in Belgicam:Celticam:& Aquitanicam ſubdiuiditur.Ciſalpina autem gallia in ſex diuiditur partes:de quibus dicemus.

¶Gallia itaq; Belgica.Prima eſt:quæ & a Belga inſigni ciuitate nomen accepit : & hæc nunc Treueris dicitur:in hac quoq; complures Ducatus:& Comitatus:continentur:uidelicet:Barbantiæ:Lucimburgenſis:Flandrenſis:Picardiæ:ſeu Arabatenſis:Barenſis:atq; aliæ regiones permultæ:Belgica autem(ut Cæſar in cõmentariis refert)duplex eſt prima:uidelicet:& Secunda:Dicitur autem Belgica quaſi bellum gerens:uel bellorum gẽs: Belgica igitur prima illa eſt.Cuius Treueris Metropolis eſt:Secunda uero cuius Remis ſedes eſt:Et hæc ut Anſelmus libro de imagine mundi teſtatur: a Iouis monte conſurgit:& Britanico mari finitur.

Barbãtia
Lucibur genſis
Flãdrea
picardia

¶Flandria aũt regio quæ(ut pmiſſũ eſt)Belgicæ galliæ annumerať: ſecũdũ aliquos eſt germaniæ regio : & ad ſeptentrionalis oceani littora poſita. Quo & ipſam uarios habere populos aſſeuerant:inter quos fuerũt Cymbri dicti.In hac quidẽ regione panni cõficiunť ex lana pulcherrimi: miro artificio cõfecti:in quibus uariæ picturæ intexuntur. Qui Aulea uocanť:hi p totũ orbem circũferũtur:ad exornandas aulas:& domos nobiliũ:ac pricipũ:atq; Tẽpla.De hac ẽt ĩfra li.xii.ĩ pncipio dicem⁹: q; ſit germaniæ p[illegible]ia.

Panni p pulchri

¶Celtica item Gallia illa diciť:quæ ob comas longas:comata gallia nũcupať : & hæc etiã bipartita.Nam quædam Lugdunenſis eſt:quædã uero Narbonenſis:Lugdunenſis ãt item tripartita:ſeu triplex eſt: Quarũ prima Lugdunũ præſtantiſſima ciuitas eſt caput.

Cõata gallia

¶In ſecunda uero Rothomagum Metropolis:quæ Normanniæ eſt caput.In tertia denique caput eſt Turo Metropolis Comitatus Andagauiæ:ubi beatiſſimi Martini ſedes fuit:& hæc Bituricenſibus eſt finitima:oceanoq; proxima.

¶Narbonenſis uero gallia:& ipſa in duas ſubdiuidiť partes.ſ.in Gothiam cui⁹ Metropolis eſt Narbona:& Burgundiam:in qua plurimæ ſũt urbes celebres:uidelicet:Arelate regionis caput:Aquis:Vienna:& Tarentaſia : hæc regio longo tẽpore ſub regibus fuit. Sed nunc regia dignitate amiſſa Ducatus titulo admodum eſt inſignis.Cuius Duces cæterorum chriſtianorũ duces facile præcellunt.In hac duæ precipuæ ciuitates:Auguſtudunum.ſ.quam Iulius Cæſar Heduam nominat:quæ tantæ fuit potentiæ:ut romanorum auxilio : uniuerſam pene ſibi ſubiugauerit galliam : Senonenſis item altera fuit: quæ Romam obtinuit : & incendit : ac ſpoliauit . Cuius populi:& Mediolanum : Papiam:Bergomum: ac alias Vrbes : in Ciſalpina gallia condiderunt : In Tranſalpinis quoq; galliis:& has:ſcilicet: Garumnam : Matronam ; & Sequanam:a Sequana fluuio denominatam.

¶Aquitania gallia quarta dicitur:eo q; duabus ſuperioribus regionibus aquis:& fluminibus abundet: Et hæc: ut Ptolæmeus libro ſecundo refert: ab occaſu mari Aquitanico:ab Ortu:& ſeptentrione: Lugdunenſe regione terminatur : & A meridie Pyrreneis montibus:Cuius inſignes ciuitates: Mediolanum: & Burdigalia:populi uero Auerni:Pictones:Santones:Bitunges:& alii permulti.

¶Andagauiæ : Ducatus inſignis titulus ea in regione galliæ etiam eſt : oceano proximus:ac Turonibus:& Bituricenſibus:finitimus.

¶Auerni etiam:populi fuerunt in gallia aquitania potentiſſimi:qui frequenter aduerſus romanos bella geſſerunt cruentiſſima.

¶Bellouaci præterea:in gallia fuerunt populi:qui belli gloria omnes gallos præſtabãt: Quos Cæſar nihilominus bello ſuperauit.Corbero eorum Duce interfecto.

¶Druydæ:item galliæ fuerũt populi:uiri religioſiſſimi:peritiſſimiq;:ac ſapientes : qui eremitico more in ſiluis habitabant:cum maxima omnium opinione. De quibus Cæſar in ſexto commentariorum ſuorum meminit.

¶Duratii populi eo in regno francorum fuerunt:circa ligerum fluuium : quos in amicitiam Romanorum perpetuo ſtetiſſe conſtat.

¶Beluetii alii etiam in gallia fuerunt populi:inter Celtas cõſtituti:uiri fortiſſimi:quos Cæſar apud Rhodanum flumen prœlio ſuperauit:qui finitimi conſtantienſibus:baſilienſibus:ac Gebẽnenſibus:optimum agrum habebant.

❡Herulos:alios populos habuit gallia:nunc Tornicenſes dictos:uiros maxime feros inter Belgas conſtitutos:quos Sabis & Scaden flumina irrigabant. Ad quos nullus mercatorum erat aditus:uiri certe magnæ uirtutis habiti. Apud quos Cæſar maius diſcrimen q̃ unq̃ in tota gallia pertulerit:habuit. Quoniā eius totū exercitum in fugam uerterūt: De quibus ipſe Cæſar in ſecundo cōmentariorum meminit.

❡Sanctonum inſuper aliud populorum genus in gallia fuit:inter Aquitaniā:ſeu Aquitanos:annumeratum:quod toloſatibus:& pictauis:erat propinquū. De quo in cōmentariis Cæſar ipſe meminit.

❡Sequani:item alii in francia fuerunt populi:inter celtas annumerati. Hodie ducatum Burgundiæ incolentes:Burgondiones & ipſi appellantur.

❡Treueri deniq; populi fuerunt in gallia:inter Belgas conſtituti:in confinibus germaniæ Neruiis finitimi. Eſt autem uniuerſa Gallia:maxime Narbonenſis: frumenti precipue & pabuli ferax:& omnium ad uſum animantium beatiſſima: Fluminibus irrigua: atq; fontibus. Tribus quoq; magnis fluminib⁹: Rheno:& Rodano:ac Sequana inſignis. Vt autem Pomponius lib.iii.ſcribit:eius gens eſt ſuperba: & ſuperſtitioſa: ac etiam aliquando immanis:habent galli facundiam ſui ydiomatis:cum ſint ſapientiſſimi: ac chriſtianiſſimi uiri.

Arduēna ſilua ❡In gallia eſt Arduenna ſilua: totius galliæ permaxima: quæ amplius paſſuum.M.quingentorum occupat. Quæ per medios treuerorum fines Rheni fluminis:finibuſq; Treuiorum:ad Neruios uſq; pertinet.

❡Galliæ etiam ciſalpinæ deſcriptio:

❡Gallia alia quoq; eſt:quæ ciſalpina dicitur:a Gallis celticis occupata:quæ & in ſex ſubdiuiditur regionibus:Ipſi nāq; Celtici galli:cum eos non caperet terra: quæ eos genuerat. Trecenta eorum milia:ad nouas ſedes querendas acceſſere:quorum portio nobilior in italiam conſedit:ubi maſculis omnibus incolarum interfectis:eorum fœminas duxerunt uxores. E quibus liberos ſuſcipiētes:& habitu:& lingua:ac moribus paternos mores imitantes:puriſſimi remanſerere galli:atq; ita uniuerſa ciſalpina prouincia: appellata eſt gallia: Quæ poſtea diuerſis nominib⁹ appellata fuit gallia.

Cenomanenſis ❡Quarū prima Cenomanenſis ē nuncupata: q̃ (ut Bentius Alexandrinus hiſtoricus refert) continet Brixiani:Cremonam:Mantuam:Veronam:Vicentiam:& Patauium.

❡Senonenſis gallia ſecunda fuit:quæ eodem teſte referente:continebat Senam ſeu Senas Senogalliam:& Senogallias:qui ſenogalenſium nomen poſtea acceperunt:De quib⁹ meminit Liuius:q contra Ro.multa geſſere certamina. Quiq; & ducentos poſt annos: ex aduentu Breui:ualde fuerunt roborati.

❡Boyorum gallia tertia dicitur:a Boiis gallis e francia orientali egreſſis: hi quippe inter padum & Trebiam ſiti erant:ubi Boum condiderunt urbem:de qua Liuius commemorat. Cuius urbis nullum nunc extat ueſtigium.

Lygurum gallia quarta dicitur:quæ continet Taurinum: Eporediam: & Auguſtā prætoriam:atq; alias pedemontium urbes:& oppida:& Sabaudiæ montes.

❡Inſubrium gallia quinta cognominatur:ubi ſunt Vercellæ:Nouaria:Comum:Bergomum:Lauda:Crema:Papia:& Mediolanum.

❡Genuam galliam ſextam eſſe dicunt:quæ Genuā ipſam continet:& Derdonā:Alexandriam Aſt:Saonam:Naulum:Albingam:& Vintimilium:ac alias non nullas;de quibus omnibus Liuius lib.24.meminit.

❡Brutus Syluii poſthumi latinorum regis filius:ex Lauiniæ matris ſuæ nepte ſuſceptus:quam naſcendo occiderat:tempeſtate hac: quum inaduertenter patrem uenando occidiſſet:timore correptus ex italia proſiliit: atq; fuga ſibi ſalutem comparans in leograeciam abiit:Ibidemq; reſponſum accipiens:ſibi deberi externi occidiui regi inſulam: ibi quoq; uxore ſuſcepta:confeſtim inde delapſus eſt:& cum ea atq; aliis multis in Troiam acceſſit:Multoſq; exinde a ſeruitutis iugo eripiens:ad Tyrrhenum mare iterum rediit. ubi Corineum ducem:cum quattuor ſtirpib⁹ troianorum:exulem inuenit. Quem in ſocium auxiliarem accipiens contra Gopherium:Aquitanorum Regem:& Turnum ipſius Bruti nepotem:ac Suardum conſulem:in pugnam proceſſit. Quibus omnibus ſuperatis & interfectis:ſtatim inde aufugit:& ad mare Britanicum:q Armonicus dicit̃

ſinus tandem peruenit.Exin Albionam Inſulam:quam Gygantes incolebát:ſuperatam a ſe britaniam appellari uoluit. Et hæc Britania maior eſt quã Angliam nunc dicimꝰ ad minoris britaniæ differentiam gallias contingentis :Quæ quidem Cornineo poſtea in partem cedens:ab ipſo cornubie nomen accepit.Brutus autem cum in Britaniã:ſeu Angliam manſionem ſibi delegiſſet . Eueſtigio ſecus rameſſis fluuiĩ ripas.Trimoantem condidit urbem munitiſſimam:omnibus copiis ad uitæ humanæ ſuſtentationem feraciſſimam ad ueteris troiæ memoriam recenſendam. Id quippe quadrageſſimo anno ab excidio ſachitatum fuiſſe tradunt:Brutum itaq; hunc tres genuiſſe filios ferunt.Locrinũ uidelicet & Albanetũ ac Cambrem:qui primo iſulam inter ſeſe diuidentes:Locrino natu maiori:media ipſius inſulæ pars obuenit .Quæ & ab ipſo Lochria poſtea fuit cognominata:In ea adhuc londinum Ciuitas extare dicitur .Vrbs mercatoribus:& negociatoribus maxime celebrata:In qua adhuc Reges:ac ſenatum populi cum mercatoribꝰ conuenite : ut plurimũ refferũt.Albaneto uero eius ſecundo filio quarta Inſulæ pars: quæq; Albania ab eodem fuit dicta:& hæc ſcotia nunc nũcupata:Cambri deniq; poſtremo filio Cabria:quæ nunc Tyle appellatur.

Trimoantes ciuitas
locrinꝰ
Albanetus
camber

¶ Angliæ Inſulæ deſcriptin.

¶ Britania itaq; inſula:a Bruto prædicto ſic nuncupata:in oceano eſt:plurimis monumentis tam græcis:quam noſtris clara prius Albiona a quibuſdam albis montibus ſic dicta:deinde a quodam Anglo rege potẽtiſſimo Anglia in hodiernum uſq; diem eſt appellata:Quæ quidem triangularis eſt inter ſeptentrionem & occidẽtem ſita:quæ & ab omni continenti habetur diuiſa .Nam a Germania(quæ ſub ſeptentrione eſt)incipit: & iuxta Galliam & hyſpaniam uerſus occidentem protenditur:Et propterea dixit ſolinus.Finis erat orbis ora gallici maris:niſi Britania Inſula nomen orbis alterius mereretur:unde ait Virgilius in Bucoli.Et penitus toto diuiſos orbe britannos.Hæc quippe ſecundum eundem ſolinum porrigitur in longum octingentis:& amplius paſſuum.M. Metiturq; uſq; ad calydonicum angulum:ad quem appulſum Vlixẽ ara litteris græcis inſcripta manifeſtat.In hac:tempore ſolſtiĩ eſtiui: fiunt dies longiores:quam in Italia: & noctes breuiores.Nam ut plinius libro .2.refert dies longiſſimus : in Italia continet hora.xv.in Britania uero decem & ſeptem : Et nox noſtra breuiſſima:nouem reſultat horas:& illorum ſeptem:unde Iuuenalis ſatyra.11.Et minima contẽtos nocte britanos. Hanc quippe Inſulam diuum Cæſarem bis pertranſiſſe dicitur . In qua nulla re magnifice geſta eueſtigio rediit.Huius autem Inſulæ maxima pars plana & frugifera eſt.Abũdat pecore:abundatq; auro:argento ac ferro.Vnde ex ea efferuntur pelles & mancipia: atq; canes ad uenandum aptiſſimi:multa & magna in ea ſunt flumia:ut ſolinus tradit. Fontes item calidi.& ſalubres: Gates lapis ibi plurimus : optimuſq; qui in aqua ardet: oleo uero reſtringitur. Hanc Gregorius magnus beatiſſimus pontifex eo miſſis. Auguſtino Mileto:& Ioanne monachis: uitæ probatiſſimæ uiris:primum ad chriſti fidem conuertit.Vnde poſtea multi reges in ea claruerunt miraculis. Et cum multi eorum diuini honoris:& ſanctæ Ro.eccleſiæ:amantiſſimi fuiſſent:ſtatuerunt in tota ferme Inſula:ut una quæq; domus:certum quid pia collatione ſingulis annis ipſi.Ro.Eccleſiæ penderet.Ibidem(ut premiſſum eſt)londinum oppidum: nunc londra.Regum ſedes:& copia negociatorũ:& lanificii arte celebre eſt. Habet Anglia hæc Inſula præter hyberniam ãnexam & alias quaſdam paruas inſulas:Orchades appellatas:quæ ad.xxiii .numero refferuntur.Habet & Tile ideſt Cambriam Inſulam. Anglia hæc inter cætera Merlino uate : ante quam ſacrum chriſti Euangelium reciperet:plurimum inſignita fuit: qui(ut britonũ res geſtæ tradunt)ex demonum calliditate generatus fuit:quem ita ex ortum fuiſſe tradunt.Nobilem uirgunculam: quam piam fuiſſe ipſæ canunt hiſtoriæ eam parentes ut honeſtis & bonis moribus educarent:& ne uiolata pudicitia a uiro cognoſceretur:eminenti Turri propere incluſerunt :ſtatueruntq; ne præter ancillas ad eã accederet quiſquam:ſolæq; ancillæ cum ea confabularentur : quæ uirorum aſpectus prorſus neſciebant.Exacta uero puerili ætate.quom uentus medullas torrere pararet. antiquus hoſtis puellam admodum libidinis furore accẽſam aggreditur:& multis uer

Virgil.
Iuuenalis
londra Ciuitas
merlinus Vates

bis ultro citroq; habitis:in uenerem ſollicitauit. At puella dyaboli commenta prorſus ignorans conſenſum præbuit. Tunc uiro primum ſe ſubegit: egregiæ puellæ formam præ ſe ferenti: & ſuſcepto ſemine:ipſum in uigore ſpiritum:& qualitatibus formatiuis conſeruare curauit demon priori abiecta figura diſceſſit. Tumeſcente uero puellæ utero:parentes ſtupidi eam grauidam compererunt. Nouem poſtremo expletis menſibus Merlinum fœlicibus auſpitiis puella peperit. Qui diligenti cura educatus incredibilia egit:& dixit:prout infra ſuo loco latius diſſeremus.

¶ Ibernia Inſula Britaniæ proxima:uidelicet uerſus occaſum: dimidio(ut exiſtimatur) minorem quam Anglia:ſpacioq; terrarum eſt illa anguſtior:ſed ſitu fœcūdior. Hæc(ut Iſidorus refert)ab aphrico in boream porrigitur:cuius partes priores hiberiam proſpectant. Vnde & Iberniæ nomen accepit. Huius autem accolæ longe magis ſilueſtres fuerunt quam britani:qui etiam olim humana carne ueſcebantur. Nunc autem gentes habent ferociſſimas:& bello aptiſſimas:quæ cum pulchro ſint corpore:& elato:menbriſq; robuſtiſſimis:ac colore candido:ingenio etiam & facilitate linguæ plurimum præſtare dicuntur. Ibi Agates & Iris lapides precioſi naſcuntur. Equoſq; parit:qui a natura ſuauiſſimo inceſſu: & quadam modulatione: ueluti more regio deambulare uidentur: Ibi nullus anguis:auis rara:ac Apis nulla. Hanc Inſulam Celeſtinus papa:eius nominis primus per patricium beati Martini epiſcopi ex ſorore nepotem:ad chriſti fidē conuertit.

¶ Scotia item Inſula:eſt etiam Angliæ ſuprema portio: ſed in aquilonem uerſa:quæ & fluminibus haud magnis: & monte quodam: ab Anglia ipſa dirimitur. Ibidem:brumali tēpore: uix ſol tris horis ſuper terram apparet. In hac quippe inſula conſtat enatam aliquādo fuiſſe arborem miraculoſam: ſeu prodigioſam:ſupra quandam fluminis ripā:
Arbor admirabilis anatas ex arbore quæ fructus producebat ad Anatarum auium ſimilitudinem: qui quidem:quom maturitati proximi eſſent:ſua ſponte decidunt:& alii in terram: aliiq; in aquam:& qui in terram omnino putreſcunt:in aquis uero demerſi:mox animati enatare incipiunt.atq; ſub aquis & in aera pēnis uolant. Scoti itaq; Iberorum amicitia:ſocietateq;:plurimum gaudēt:partim Anglico parent imperio:in Ibernia & ſcotia plures ſunt Metropolitanæ ciuitates quā in anglia Ex britania Iberiaq; ac ſcotia uiri quaſi innumerabiles emerſere:quorum ingenia:tum in diuinis:tum in humanis.prope diuina ſunt habita: Anglorum autem & Iberorum ac ſcotorum hiſtorias. & annalia uenerabilis Beda optime de-
beda ſcripſit:quas qui legere uoluerit:Noſcat ubi potiſſimum legere poſſit.

¶ Orcades item inſulæ: ſic appellatæ in ſeptentrionali oceano non longe ab Anglia ſunt:uidelicet ultra eandem numero.xxx.ſeu: ut aliis:placet.xxiii.ut prolæmeo placet: anguſtis inter ſe ductæ ſpaciis. Harum tres tamen modo habitatæ:non habent ſiluas:tātum uniceis herbis inhorreſcunt. Cæteræ omnes nudæ arenæ & rupes tenent.

¶ Tile quoq; Inſula:quæ alio nomine Cambria nuncupatur:& ipſa ſeptentrionalis oceani eſt græcis ac latinis celebrata carminibus. Quæ ultima fuit ex cognitis a Roma-
Virgil. nis:ut etiam Virgilius teſtatur in geor. Tibi ſeruiat ultima tile. in ea ſolſtitio æſtiuo: nullas eſſe noctes plinius tradit. E contra ut ſolinus refert:brumali ſolſtitio:nullus pene dies: Vltra eam fertur concretum eſſe mare:ab orchadibus autem prædictis:ad hanc Tilem inſulā uſq; ē:quinq; dierum ac noctium nauigatio.

Sicyoniorum Regum Epilogus. 4087 1111

¶ Zeuſippo ultimo ſicyoniorum rege hoc anno:qui eſt nonus & uigeſſimus principatus ſeu pontificatus. Heli ſacerdoris hebræorum:ſine liberis mortuo:regnum id conſūptum eſt:quod per annos nongentos triginta nouem ſub regibus.xxvi. teſte diuo patre Aurelio.18.de ci.dei.traditur fuiſſe porrectum. Quorum primus fuit.

Agialeus.	añ.l.Eratus.10.	.añ.xlvi.Sicyon.xviiii.	:añ.xlv.
Europs.2.	.añ.xlv.Plēmeus.xi:	.añ.xlviii.Polibus.xx.	.añ.xl.
Stelchin.iii:	:añ.xx.Ortopdis.xii.	:añ·xlv.Inachus.xxi.	.añ.xlii.
Apis.iiii.	.añ xxv.Maratus.xiii.	.añ.xxx.Feſtus.xxii.	.añ.viii.
Thaleſion.v.	:añ.lii. Echireus.xiiii.	.añ.lv.Adraſtus.xxiii.	.añ.iiii.
Egidius.vi.	añ.xxxiiii.Marath⁹.xv.	añ.xx.Poliphides.xxiiii.	:añ.xxxi.

Thurimau⁹.yii. an.xly.Chorax.xvi. añ.xxx.Pelaſgus.xxy. añ.xx.
Leucippus.yiii. añ.liii.Epopeos.xvii. añ.xxxy.Leuſippus.xxyi. añ.xxxi.
Meſappus.yiiii. añ.xlvii.Laumedon.xyiii. añ.xl.atq; ita omnes hi ſex & uiginti ſicyoniorum reges:cum nongentos & triginta nouem regnaſſent annis:penitus defecere.

4088 1111 ℂMelantus:ſextus decimus athenienſium rex:anno trigeſſimo pontificatus:& principatus:heli ſacerdotis hebræorum:ſuis regnare cœpit:&. 37.annis regnauit.

4097 1102 ℂArcha teſtamenti domini:hoc anno:qui eſt ultimus pontificatus heli ſacerdotis hebræorum a philiſteis in conflictu prælii capta fuit : ut p₃.i.&.5.&.6.cap. Quam ob rem Heli ex mœrore defecit.Captiuatam igitur paleſtini cum maximo gaudio in Azotum eorum primariam ciuitatem cum trumpho detulerũt :ibidemq; ipſam in templo Dagoni dei ſui collocarũt.Verum mox ipſe dagon ante archam ipſam corruens:in terram iacebat : quod uidentes paleſtini nõ modicum de eius forte indoluerũt.Sed & paulopoſt etiam dominus adiiciens ipſam Azotum:cum uniuerſa prouincia grauiſſimo deſſentoriæ morbo percuſſit:Neq; his contentus infinitam Murium multitudinem in eã dem prouinciam excitauit:quæ uniuerſam regionem deuaſtauit.Quibus ex malis Azoti confeſti intellexerunt propter archam captiuatam:eam ſibi cladem prouenire.Mittẽtes autem Azoti archam ipſam in Aſcalonem ſimilibus paſſionibus accolæ percuſſi ſunt.Verum dum per ſeptem annis ipſa Archa apud paleſtinos(cum eorum maximis incõmodis)permanſiſſet.Deſpetati ipſam ad ſuos remittere cõſtituerunt:cum animaduerterent deum cœli eam omnino uendicaſſe. Et iccirco plauſtrum nouum conficientes: duas Vachas fœtas eidem adiunxerunt atq; earum fœtus domi recluſerunt.Quæ recte itinere protinus in terram Iuda:cum ipſa archa:tandem deuenere.Vbi ab accolis leuitis archa:cum gaudio recepta: ipſas uachas cum plauſtro imolauerunt.atq; gratias deo immortales egerunt. Veniẽtes autem Iudei eam in Cariatarim eorum ciuitatem:repoſtauerunt:& in domum aminadab leuitæ uiri optimi locauerunt:qui pee annos.xx.ei⁹ curam geſſit:Poſtea ſamuel propheta:eam in Maſphath tranſtulit.deinde in Galgalis: poſtmodum a ſancto daniel rege in domum Naboth :ac demum ĩ ſanctam ſyon arcẽ. poſtremo autem a Salomone in Templum portata fuit :Incenſo deniq; templo domini a caldeis:eam ſanctus Ieremias propheta abſcondit.Fertur poſtremo Romam fuiſſe delatam.Hanc igitur Archam diuus Moyſes:ex lignis quidem fortiſſimus in deſerto fieri conſtituit.Cuius magnitudo quinq; cubitorum longitudinis & trium latitudinis perhibetur:quæ intrinſecus:& extrinſecus:auro tegebatur mũdiſſimo:atq; eius tegmen cardinibus aureis compaginatum erat. Et ſuper eius tegmen erant duo cherubin: In hac quippe Archa confecta duas tabulas legis domi recondidit: ſuamq; uirgam;atq; Manna:quod de cœlo dominus pluerat. Magnitudo archæ

1101 4098 ſamuel pontifex
SAmuel ſanctiſſimus domini propheta:hebræorum magnus pontifex:atq; Iudex poſt Heli ſacerdotis interitum principatum aſſumens :rexit populum dei annis.40.Hic ex utero matris ſuæ optimus fuit.Helchanæ igtur leuitis:ex Anna uxore ſuſceptus.a puero uſq; in ſenium digne:& recte :domino deo miniſtrauit: cuius optimam uitam:ac præclara facinora:Ieſus filius Sirach ĩ ultimo Eccleſiaſtici.c. breuiter his uerbis perſtrinxit dicens:Samuel dilectis dñi propheta Imperium renouauit:& binos de gente ſua inunxit reges:ac per multos annos: cum populus dñi ſecundum eius p̃ceptum iudicaſſet:ab oĩ munerẽ manũ ſuã ſemper excuſſit:cuius ſancta opera quum dominus ipſe uideret.ſpiritu prophetiæ repleuit illum . Et cum in expugnatione circunſtantium hoſtium dominum omnipotentem inuocaſſet:eius uocem ſemper audiuit:& propterea duces eorum contriuit : ac principes paleſtinorum ſubuertit: Sauli etiam Regi cum eſſet uerus propheta domini:finẽ uitæ ſuæ prædixit.Eidem prætérea innotuit.quod dominus propter ipſius impietatem ſuam hereditatem foret conſumpturus.Etiam quum non mediocriter eruditus haberetur:ſcripſit(Iſidoro teſte)inprimis iudicum & Ruth libros:ac Regnorum librum primum edidit.Tandem cum de deo:deq; hominibus bene promeritus eſſet.ſecundo ante Saulis regis obitum anno.in

ſenectute bona migrauit ad dominum. Quem ſinguli ex populo Iſrael tanquam proprium fleuere parentem. Eiuſq; ſanctum corpus in Ramatha honorifice ſepelierunt: ut p3.i.ꝛe.c.25. Cuius ſanctiſſima oſſa: ut diuus ſcribit hieronymus: poſtmodum Archadius Auguſtus in traciam tranſtulit: Feſtum autem ipſius.13.challendas ſeptembris celebratur.

¶ Saul autem primus hebreorum rex: hoc anno: qui eſt duodecimus pontificatus Samuelis: in Regem; ab ipſo Samuele iuſſu domini aſſumptus: regnauit una cum Samuele ipſo: annis.26. Hic cis cuiuſdam nobilis Iudei. de tribu Beniamin fuit filius: a pricipio quidem bonus: deoq; dilectus. Qui imperio ſuſcepto: duobus primis annis: populum ſibi creditum: adeo optime direxit: & rexit ut merito omnia ei beneplacita: cōtra hoſtes concederentur auxilia. At poſt duorum annorum ſpatium magnanimitatis (quæ regibus pro dignitatis cumulo maxime conueniunt) expers factus: dei mandata & præcepta contemnens: ex rege tyramnus: & ſubditorum ſuorum factus eſt oppreſſor. Nam in pricipio regni ſui: exercitu congregato: iordaneq; traiecto imprimis Naas amonitarum regem; magno impetu profligauit: ac interfecit. Indeq; etiam contra eoſdem amonitas: paleſtinos: Moabitas: & Iudumeos uadens omnes iure belli; ſibi ſubiecit. Verum cū Agag regem pinguiſſimum Amalechitarum: ex mandato domini interficere recuſaſſet: mox per internuncium Samuelem prophetam a domino reprobatus eſt. Vnde & propter hoc: & Achimelech ſacerdotis iniuſtam occiſionem: atq; ſacerdotis cognationis interfectionem: eius Regulæ faſtigium non in poſteros eius trāſiuit: quamobrem regnū eius umbram regni in eternitate manſuri fuiſſe dictum eſt: Tandem poſt multas dauid regi genero ſuo illatas perſecutiōes in monte Gelbor: dum contra paleſtinos pugnaret ab eiſdem ſuperatus: & fuſus prius ſuis omnibus pene proſtratis; atq; interfectis Ionatha etiam cum cæteris ſuis filiis occiſis: etiā ipſe poſtremo grauiter uulneratus: in euaginatum ſuum gladium irruens occubuit. Hoc uidens eius Armiger: & ipſe ſe ipſum interfecit. Hebrei autem qui in campeſtribus ciuitatibus degebant: hoc audientes: cecidiſſe. ſ. ſaul & filios eius: ac omnes qui cum eiſdem erant: relictis ciuitatibus fugierunt. Eo itaq; mortuo uiri quidam ciuitans iabes uenerunt: & tulerunt corpora Saulis: ac filiorum: & ſepelierunt reuerenter in nemore quodam: optimo quidem eiuſdem prouinciæ loco. ut patet. ꝛe. li. pri. c.31. Omnia huius regis geſta habentur in primo regnorum. li. a.c. nono uſq; in finem. 1100 4096

Lacedemoniorum regni exordium.

¶ Euriſtheus quidam nomine: patria græcus: primus lacedemoniorum rex hoc anno: q; eſt octauus: ſupra nongenteſſimum a natiuitate ſancti Abraæ ſecundum Euſebium: lacedemoniis primum regnum conſtituens: regnauit annis.42.

LACEDEMONIA CIVITAS LICAONIAE.

¶ Lacedemonia autem: ubi primū prædictus regnauit Euriſthe⁹ fuit lycaoniæ ciuitas non autem regio, a lacedemone Iouis filio condita: a quo poſtea ipſa græciæ regio id nomen accepit. alias quidem Sparta nuncupata. Et indifferenter altera pro altera ab auctoribus uſurpatur: ſed quā ob cauſam ſparta fuerit dicta. Iuſtinus I quarto Epithomatum ſuorum exponit: quamquā mihi ridiculoſa potius uideatur: q̄ Veritas.

¶ Corinthiorū regni principium.

¶ Athletes quidam græcus luctator uictorioſiſſimus: & ipſe hiſdē

temporibus:apud corinthos cum ſe poſſe plurimum:in eadem urbe animaduerteret:&
eius populum quo uellet:aut ui:aut perſuaſione perduceret :per ſuas munificentias ci-
uitatis ipſius Imperium ſibi uſurpauit.ubi(& euſebio referente).xxxv.ânis regnauit.

℄Dercyllus uigeſimus nonus Aſſyriorꝫ rex:tertiodecimo pontificatus Samuelis anno:
ſuis regnare cœpit:& quadraginta annis regnauit.

1088 4111 ℄ Aeneas ſyluius ſyluii poſthumi filius:quartus latinorum rex:& ipſe eodem âno:quo
& prædictus latinis regnare cœpit:& uno ac triginta annis regnauit. Diuꝰ tñ pater Au
guſtinꝰ.18.de ci.dei.c.19.ponit latinum poſthumi fratrem : quartum & quintum:qui
nunc hic quarto loco ponitur.De iſto autem Virgilius meminit dicens:Et qui te nomi
ne reddet ſyluius æneas pariter pietate uel armis egregius. Hic latino ſyluio poſt ſe he-
rede relicto:demum naturæ conceſſit.

℄Abimelech ſummus hebreorum Sacerdos ac pontifex hac tempeſtate: poſtq̄ ſum-
mum Sacerdotium aliquandiu fœliciter:fauſteqꝫ adminiſtraſſet a ſaule rege:cum uni-
uerſa ſua domo iniuſte obtruncatus eſt.Hic quippe Abimelech pontifex Achioth filiꝰ
fuit:qui fuit phinees filiꝰ:filii quidem Heli:ad hunc igitur pontificem Dauid fugiens:
ſaulem regem in Nobe ciuitate conceſſerat:a quo & perbenigne exceptꝰ:non ſolum ui
ctu accepit neceſſaria:ſed & Goliæ gygantis gladium & lanceam :quæ dona ipſe dauid
iam dudum Deo uouerat:habuit:Quæ res quom innotuiſſet ſauli regi:mittens ſacerdo
tem ad ſe accerſiuit : interrogauitqꝫ : an dauid ſumptus & arma præbuiſſet.Cui quæ fa
cta fuerant non negauit:quinimo cum fiducia ſe illa eidem præbuiſſe aſſeruit.Cuius q
dem excuſationem cum rex non ſuſciperet:Iuſſit circunſtantibus armatis eum cum to
ta ſua generatione pimi.Qui cum non præſumerent dei ſacerdotem contingere:tâquâ
dei iudicium formidantes.iratus rex in furore imperauit doech ſyro:ut in eum protinꝰ
irrueret.Qui armatos crudeles aſſumens ſacerdotem dei:cum ſua progenie obtrunca-
uit:qui omnes numerati erant quadringenti & quinqꝫ.Quo facto:etiam ciuitatem eo-
rum ſacerdotalem euertit:& cõplanauit: ubi non mulieri:non infanti:non deniqꝫ ulli ui
uenti pepercit.Verum unus tamen Achimelech filius nomine Abiathar liberatꝰ euaſit.

℄Didonis Pater.

℄Belus:qui & Metres appellatur:phænicis cuiuſdam regis phænicum filius his tempo
ribus:in phænicia regione rex conſtitutus:adeo bello & armis inſignis effulſit:ut cypri
os præpotentes:pyratas:qui ſuos per phænicum litus pyrratica infeſtabât preda ſibi ſub
iecerat:ac tributarios faceret:quod Virgilius in didonis perſona tetigit dicens .Geniroe
tum belus opimam uaſtabat cyprum:& uictor dictione tenebat.Hic unum tantum fi-
lium pigmaleonem nomine:& duas filias ſcilicet Didõem & Annã poſt ſe reliquit.

℄Viri Diſciplinis Excellentes.

℄Homerus poetarum omnium græcorum:& latinorum princeps:cui Melexigenes no
men fuit proprium:hiſdem temporibus:Euſebio:& Iſydoro:teſtibꝰ:clariſſimus extitit.
Qui ideo homerus dictus fuit.quia cæcus erat:Nam iones:& alii quidam oculis captos
homeros appellare conſueuere:quod homeris ideſt itineris ducibus egeant :ipſe quippe
pro quintiliani ſententia:uir per omnia erudítiſſimus fuit:quiqꝫ & eloquentiæ partibꝰ
ortum dedit:atqꝫ exemplum præbuit.Hunc enim rebus in magnis ſublimitate in par-
uis uero nemo proprietate ſuperauit idem : ut ipſe quintilianꝰ refert:lætus:ac preſſus:
Iucundus : & grauis eum copia tum breuitate admirabilis . Non poetica modo:ſed &
oratoria uirtute eminentiſſimus fuit.Quicquid dicere uoluit :uerius & lucidius omni-
bus explicauit.Hic itaqꝫ poſt peragratum orbem eum extrema paupertate :tandem Ar
chadum littora habitauit:ubi inter aſpera ſcopulorum:& montana nemotum:ſic cæ-
cus exiſtens.admirâda illa uolumina melle perlita ſcilicet iliadis & odiſſeæ dictauit:Ilia
da etenim ideſt troiæ captiuitatem:iuxta numerum litterarum græcarum:uiginti quat-
tuor libris heroicis uerſibus compoſuit . Odiſſeam uero eodem genere metri edidit:In
quo Vlixis errores deſcripſit: Quidam etiam Myomachiam & Martem libros illi aſcri
bunt .Vixit autem Homerus hic centum & octo annis ſemper:ut plurimum cæcus.De
eius autem tempore primo:deqꝫ mortis genere:cum tam uariæ ſint ſententiæ:ut incer-
tum ſit quid potiſſimum efferri queat:ſatius tacendum duximus:quã dubia explicare

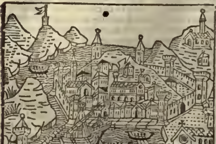
ℭHeſiodum etiam græcum poetam:ex Eolia natum:hiſdem quoq; temporibus fuiſſe & floruiſſe conſtat.ut Gelius in epigrámate teſtatur.Qui ex pauperrimo patre natus a principio paſtor rudis:agreſtiſq; ac indoctus fuit:Verum guttula aquæ collucentis libata;mox ita ad ſummum poeticæ euaſit.ut nobiliſſima dogmata ediderit:Quæ poſtmodum a platone & Ariſtotile præſtantiſſimis philoſophis in mediis eorum utriuſq; phyloſophyæ naturalis:& moralis:uoluminibus magna cum ueneratione:ueluti oracula: ſæpe numero ſeruata ſunt .Ipſe enim primum inter cætera agriculturam metrice ſcripſit:ut plinius.14.libro refert.Scripſit etiam ex his quæ habentur Tegoma: & A ſpida: atq; alia:Quo autem tempore obierit:non habemus:

ℭPolymides phrygius poeta celeberrimus.ad hæc uſq; tempora:cum magno ſuæ doctrinæ præconio peruenit & multa poetica edidit: memoratu digna.interfuit autem bello troiano: & uniuſcuiuſq; geſta præclara carmine diſcribebat. Vnde Hector troianoꝝ fulgor in bello admodum exaſperatus:& aggrauatus : a ſociis perſuaſus.caſtra deſerere noluit:pauens ne hic polymides:ſuis carminibus: eius fugam in ludibrium ſempiternũ caneret:ſcripſerat enim patris diomedis fugã:ut græcoꝝ obprobriũ ſẽpiternũ faceret.

ℭCodrus melanti regis filius: poſtremus Athenienſium rex:uigeſimo ſeptimo ponti- 1086 4113
ficatus ſamuelis anno:athenienſibus regnare cœpit:& uno ac uiginti ánis regnauit:poſt cuius mortem ſuæ urbis reges omnino defecere : Hic Ieſu chriſti domini noſtri figurã geſſit:quippe qui peloponenſibus hoſtibus(ſicut diuus refert Augu.li.ſ.18.de ci.dei.)nõ regali ſed deſpecto habitu:quo ignotus eſſet:interficiendum ſe obiecit:ut morte ſua patriam liberaret:ſciebat quippe peloponẽſes reſponſum accepiſſe:quod ſi athenienſium non occiderent regem:tum ſibi athenienſes ceſſuros.Codrus itaq; hoc cognito ſarmentoꝝ ſarcinã:ſibi cõgregauit:quã per hoſtes defferẽs ſibi per iurgiũ mortẽ ꝓuocare decernens quendam ex militib⁹ hoſtem ipſo ſarcinæ pondere percuſſit:at ille mox ira percitus;codrum eo in abiecto habitu gladio peremit.Quo agnito:pelloponẽſes bellum cuectigio ſoluunt:& athenienſes liberantur.Maluit autem hic pientiſſimus ſuæ Reipu.rex mori:ut ſui uincerent:quam ſuis ſuperatis inglorius uiuer. Codro igitur defuncto:Athenienſiũ reſpu . tam diu ꝑ magiſtratus poſtea eſt adminiſtrata: quo uſq; ſalon inſignis legum lator:in ducem electus fuit.Reges uero Athenienſes:qui a centeſimo ſeruitutis hebreorum anno:uſq; ĩ præſens ibidem regnarunt:ſunt iſti.ℭAthenienſiũ Regũ epilog⁹.

Cecrops.primus.añ.l.Cecrops.vii. añ.xl.Oxynthes.xiii. añ.xii.
Granaus.ii. añ.viiii.Pandion.viii. añ.xv.Aphidas.xiiii.añ.ii.
Amphitrion.iii. añ.x.Egeus.viiii añ.xlv.Thimoethes.xv. añ.iii.
Erictonius.iiii. añ.l.Theſeus.x. añ.xxx.Melantus.xvi. añ.xxxvii.
Pandion.v. añ.xl Mneſtheus.xi. añ.xxiii.Codrus.xvii. añ.xxi.
Ericteus.vi. añ.l.Demophoõ.xii. añ.xxxiii.Horum anni in unum ſupputati:quibus regnauerunt:ſunt quadringenti:& ſeptem ac octoginta anni.

ANCONA MARCHIAE CIVITAS.

ℭLatin⁹ ſylui⁹: æneæ ſyluii filius : qnt⁹ latinoꝝ rex hoc áno:q ẽ poſtrem⁹ põtificatus ſamuelis ſacerdotis Iudeoꝝ : ſuis regnare cœpit:& qnquaginta ánis regnauit.Ab iſto primũ Coloniæ ſũt eoꝝ.ſ. q priſci latini ſunt nũcupati:cũq; prædictis ánis iperaſſet: genuiſſetq; Albã ſyluiũ:quẽ ſupſtitem ſuum reliquit diem obiit. 1076 4123

ℭAnconã picẽtiũ .ſeu Marchiæ aconitanæ inſignẽ:ac primariã ciuitatẽ:hac tempeſtate(Carino hiſtorico teſte) a dolopibus theſaliæ populis:ſuper adriaticũ mare cõditã fuiſſe cõſtat :q̃ icciꝛco ab

ip̄a littoris curuitate anchonã appellauere:pliniꝰ tamē dicit eã a ſiracuſanis ſiculis cōditã:uel potiꝰ ampliatã.Hæc nãqꝫ cū pugnaciſſima:& celebris exiſtat ĩ oībus:Ciuitas etiã portū tutiſſimū:ornatiſſimūqꝫ nauibꝰ habet: īſigni ope a Troiano Auguſto fabricatū: unde & pp eiꝰ celebritatē dr̄.Vnꝰ deꝰ:una Roma:& unicꝰ portꝰ ĩ anchona.Quã oſtro gothi tēpor̄ Iuſtiniãi ĩpatoris primi:igne ferroqꝫ.p maiori pte uaſtarūt.Sed & pꝰ modū tēporibus lotarii imꝑatoris:ac ſergi pōtificis:īſtaurarã ſaraceni ueniētes :denuo captam ſpoliauerūt:totãqꝫ incēſam:deſolatãqꝫ:cū oībꝰ urbibꝰ:& locis:uſqꝫ ad Idruntum apuliæ urbē dimiſerūt . Verū poſtmodū libertate donata:quū ciuibꝰ bñ moratis:ac mercatoribꝰ p̄ſtantiſſimis florere cœpiſſet:cito mirū ĩmodū:& domoꝝ ãplitudine:et aliis pluribꝰ ædificiis:īſtaurata fuit.Eoqꝫ libertatis beneficio:ac gloria:nūc uſqꝫ plurimū d̄corat̄. Eſt aūt optimi uini ſuauiſſimorumqꝫ frugū ĩter cætera:admodū uberrima.Habuit qppe hæc iclita:& celebris.Anconitana ciuitas:cōplures celeberrimos uiros:ĩ oī gener̄ uirtutis īſignitos iuris cōſultos:ac Theologos:quos ĩter:ut cæteros miſſos faciã:celeberrimos ſacraꝝ litteraꝝ:& aliaꝝ bonaꝝ artiū:ſtudiis ornatos. Auguſtinū anchonitanū:q plurima pegregia edidit opa:alexãdrū p̄conē:ac cōcionatorē diſertiſſimū:&.Io.Auguſtinū ſupſtitē acutiſſimū :piiſſimūqꝫ: ac certe ſubtiliſſimū theologū.Eſt nãqꝫ nō ſolum theologꝰ:ſed & dyaletichꝰ egregius:idēqꝫ phyſicꝰ :atqꝫ matematichꝰ ab ordinis nr̄i:atqꝫ alios p̄ſtantes aliorum ordinum.Sunt etenim Anconitani temporibus noſtris:ita ad bonarum artium ſtudia accomodati:ut iam nulli hominum generi cedere uideantur. Augu Alexã. Io.alex.

AQVILEIA FOROIVLII CIVITAS.

Aqleia Foroiulii regionis ciuitas p hæc tēpora(carino hiſtorico teſte)a quodã Troiano :nomine eglo e troia cū aliis pulſo:ſuæ ædificationis initiū ſumpſit : & a ſuo cōditore Aqleia denominata fuit:uel ut qbuſdã aliis placet(& forte meliꝰ)Aqleiæ quaſi aqs ligatæ cognomētū accepit . Quæ cū a mari ſe mora aliquãtiſp eſſet:in potētiſſimã:ac primariã totiꝰ italiæ citrapadanæ urbiū poſtmodū euaſit.Adeo:ut totiꝰ Italiæ nauigationis portꝰ .& Emporiū diceret̄:poſtea a Gothis primū deinde lōgobardis ſpoliata:& lacerata uix unq̄ coaleſcere potuit:& adeo nūc derelicta uidetur:ut p̄ter paſtores:& piſcatores:atqꝫ ſacerdotes : q diuina hyemis tēpora ĩ ea celebrēt: nullus eã ĩcolere poſſit.Erat aūt priſcis tēporibꝰ hæc ciuitas īſignis:ut octauianꝰ Auguſtꝰ plærūqꝫ eã præ cæteris urbibꝰ ĩ habitaret.Et ppea ſuo tēpore : oī ornatu:& reꝝ habūdãtia florebat:ſed iuliꝰcæſar ante ip̄m.Forū aurientaliū atqꝫ occidētaliū mercatorū ĩ ea cōſtituerat.Quo inſtituto eã:atqꝫregionē ip̄ã.Forū iuliū īſtituit appellari:cū ãrea iapedia diceret̄:& ideo futuri Aqleiēſes ĩ ea lapidē adhuc extãtē pgrandē erexerūt:ĩ quo hæc uerba eſculpere fecerūt .Imp. CESAR.Aquileiēſiū reſtitutor & conditor.VIAM Q. VOQVE GEMINAM A PORTA.uſqꝫ ad pōtē:p Tyrones iuuētutis nouæ Italiæ ſuæ delectos poſterioris longi tēporis labe: corruptã muniuit:ac reſtituit.Quæ cū multo tēpore eo ĩ flore p̄ſtiterit:poſtremo ab Atilla Gothoꝝ rege:oino diruta fuit.Cuiꝰ icolæ cū ĩ uenetas paludes aduolaſſēt.Vrbē uenetã ĩ pte cōdiderūt:Hãc igit̄ celebrē: īclitãqꝫ ciuitatē.Marchꝰ Euãgeliſta(quū ex mãdato beati petri apoſtoli Alexãdriã peteret ad chriſti fidē cōuertit.Vbi & ſacrū Euãgelii ſui uolumē primū coſcripſit.Quē plane librū manu ſua exaratū:poſt modū uenetias delatū:cōdigno honore ſeruauerunt. ibidēqꝫ Hermagoras optimꝰ & eruditiſſimus uir:ad Marci ipſiꝰ p̄dicationē cōuerſꝰ:factꝰ ab Apoſtolo petro eiuſdē ciuitatis Ep̄us eã oēm regionē deo nr̄o lucratꝰ ē.Quã ob- Hermagoras.

rẽ a Nerone impiiſſimo uiro poſtea martyrio coronat⁹ ẽ. Exinde emerſit ſyrus papiẽſis doctiſſimus epus ſuus diſcipulus:& glorioſus chromatius:ad quẽ diuus hironymus multa dicauit opa. Et Ruffinus p̄ſbyter latinis:græciſq; litteris eruditiſſimus: ac plurimi ſãctæ Ro. Eccleſiæ:ſummi pontifices. De qubus infra dicemus.

CLuna æthruriæ italiæ regionis olim parua:quæ noſtro ſæculo penitus deſolata uidetur:hiſdem quoq; temporibus a quodam principe troiano:in faucibus liguſtici maris conditionis ſuæ initium habuit. Cuius adhuc pulcherrim⁹:& profundiſſimus portus ſ ciuitatis dignitatem præ ſe fert. Eſt enim celſis circumcinctus montibus:ex quo quidẽ portu inter alia maxima alborum marmorum uis deuehitur: eo quia haud procul ab eo carariæ mons eſt:in quo ipſorum marmorum fodinæ adeo celeberrimæ habẽtur: ut unico ſaxo Tabulæ integræ atq; columnæ magnæ exhibeantur:ipſam autem ciuitatem hac de cauſa:ferunt euerſam: & penitus deſolatam fuiſſe:quod cuiuſdam imperatoris uxor admodum ſpecioſa in adoleſcentem quendam ipſius ciuitatis principem:miræ pulchritudinis oculos iniecerat: quæ cum nullo modo ad eum pertingere poſſet: mortuam ſe aliquando ſimulauit: At Imperator de eius morte ſe certiorari uolens ipſius Imperatricis defunctæ pedẽ:ſunde accutiſſimo perforari iuſſit:q cum nullum doloris ſignum oſtenderet: eam cum magno luctu; & regia Pompa ſepelliri fecit. Quod cum ſepulturæ tradita fuiſſet:nocte ſequenti:ad principis domum explendæ ſuæ libidinis gratia ſe ſe contulit. Imperator autem poſt aliquod tempus fraudis: & malignitatis certior factus:Lunam rediit: eamq; hoſtili animo introgreſſus uniueſos cecidit: & urbem ſpoliatam protinus euertit. Ipſius tamen deſolationem diutiſſime ante factam fuiſſe. Lucanus indicat dicens.

Lucanus

Hoc propter pla cuit thuſcos de more uetuſto.
Acciri uates:quorum qui maximus æuo.
Aruns incoluit deſertæ mænia lunæ.

Cuius tamen urbis retinet adhuc denominationem lunenſis regio ſic appellata: Cuius Epantum Nicolaus pontifex:eius nominis quītus i Sarzanam ſui ortus oppidum contulit:& huius pontificatum:ac Epiſcopalem ſedem ibidem conſtituit. Hæc quippe inter cæteros celebres uiros Euticianum pontificem maximum genuit.

PATAVIVM VRBS.

CPatauium cunctarum, urbium Venetiæ regionis celeberrima: atq; excellentiſſima: hiſdem temporibus: Samuele propheta:& ſacerdote magno:Iudeis præſidente:ab anthenore nobiliſſimo Troiano initium conditionis ſuſcepit:ubi & regni ſui idem conditor:ſedem:& Sepulchrum conſtituit. Cuius ager cum bonis omnibus reffertiſſimus haberetur: & propter hominis ſummam æquitatem:confeſtim ipſa ciuitas: plurimum creuit:ac populoſiſſima admodum euaſit. Adeoq; per tempora poſtmodum frequens eſt effecta(ut Strabo cõmemorat)ut centum & uiginti equitũ milia in ea aliquãdo cenſa fuerunt Romanorum quoq; florente Repu. in ipſa quingenti equeſtris ordinis uiri cenſi referuntur. Quamobrem ipſam eorum rempubli. difficilimis temporibus:& armis:& pecunia:plurimum iuuere. Quam uero ciuitatis huius:& uirorum probitate:& artium bonitate:per tempora floruerit magnitudo:cuȝ aliarum rerum maximo apparatu:Romam miſſarum:tum uero pannorum: & ueſtimentorum omnifaria mercatura declarauit. Hæc etenim ciuitas.&ſi cõditiõe uetuſtiſſima ſit

habita:ædificiis tñ extãtibꝰ:uidelicet: publicis & priuatis nouiſſima pene habeť:quom
Attilla hũnoꝝ Rex:eã uetuſtã & ĩſignẽ urbẽ:igni:ferroq; uaſtã:ĩmunitãq; reliqͥt: quã Attilla
cũ Rauẽnates ẽt ĩſtauraſſẽt:poſtmodũ ẽt cẽteſimo ipiꝰ ĩſtauratiõis ãno exacto lõgobar
di ꝓrſus icẽdeřt:& dſolatã: quoad regnařt:ꝑ mľtos ãnos dimiſeřt. Verũ lõgobardis a ca
rolo magno deſtructis:ab ip̃o Rege:eiuſq; filiis:atq; nepotibꝰ:mirũ ĩmodũ reſtituta fu
it:ſed & Ecellinꝰ de Romão:ip̃ius tyrãnus oĩum ĩmaniſſimꝰ:ac crudeliſſimꝰ eã ciuibus Ecelinꝰ
ſuis aliiſq;:uiduatamq; fecit. Quo tandem mortuo:in Catarienſium nobiliſſimorum
manus deuenit: quam admirabilem certe in omnibus reddiderunt: & inter cætera
triplici muro eam cinxerunt:ac Tymao fluuio in ea ĩtroducto maiorem immodum ex
ornauere. Vbi & prætorium toto orbe celeberrimum(inter alia monimenta)extruxere:
quod poſtmodum igni caſu cõflagratum: Veneti inſtaurauere. In ea etiam Henricus
Imperator eius nominis quartus:& ipſe Cathedralẽ Eccleſiam nunc extantẽ edificauit.
Ex hac præclariſſima & inclita urbe(ut cæteros miſſos faciam)quattuor fama cele
bres prodiere uiri. Titus Liuius:uidelicet:hiſtoricorum princeps:qui Romanorum res Titus
geſtas:lacteo ſermone conſcripſit:Ita ut Romanorum ſcriba merito appellari meruerit: Liuius
Cuius oſſa Veneti ipſi(prætorio inſtaurato)in illius cõſpicuo loco collocauere. Secun
dus paulꝰ iuriſcõſultꝰ.uir in ea facultate etiã pħya ꝑcipuus. Tertiꝰ Albertꝰ nr̃i ordinis Paulus
theologus celleberrimus:qui penthateucum:atq; Euangelia omnia accuratiſſime expla cõſultꝰ
nat. Quartus petrus aponus ſummus:tum methamaticus: tum phiſicus:cuius clariſſi Albtus
ma ſcripta ad cõmunem hominum utilitatem:edita maximo in precio ſunt habita. Fue eremi
re & alii complurimi excellentes patauini uiri:uidelicet:Stella:flaccus:& uoluſius poe tarum
tæ:atq; Muſatus & Lonatus ſimiliter poetæ:ac etiam alii non nulli iurium conſulti ſci Petrus
entiſſimi:uidelicet:Franciſcus Zabarella:& pileus de prata. Romanæ Eccleſiæ cardina de abão
les:qui urbem hanc mirum in modum exornarunt. Habet hæc melita ciuitas intra moe Stella
nia munitiſſima arcem:& coniunctum illi pallatium ſuperbi operis munitiſſimum. Et Flacus
præter parochiales Eccleſias quaſi innumerabiles quattuor mendicantium loca magni Zabarella
fici operis:a ciuibus Patauinis: diuerſis temporibus ædificata:quæ ciuium Patauino
rum priſcam magnanimitatem:& religionem: atq; potentiam præ ſe ferunt: Sed & in
ter ea ĩſignis beati Antonii Baſilica excellit. Eſt præterea in ea ſanctiſſimæ Iuſtinæ mar
tyris Templum:ac Monaſterium ampliſſimum: ordini diui Benedicti dicatum: ubi &
ipſius beatæ Iuſtinæ corpus:ac lucæ euangeliſtæ Maximi:& fœlicitatis:ac Mathiæ apo
ſtoli: nec non & prodocimi ſanctiſſimi eiuſdem urbis Epiſcopi:corpora:& reliquiæ ha
bentur. In ipſa quoq; & Gymnaſium habetur omni Italiæ celeberrimum: ubi ſunt
ædes ampliſſimæ ſtudentium & legentium dicatæ. Habet & Agrum certe fecundiſſi
mum:non minus q̃ urbis ædificia conſpiciendum. A mariq; ſurſum nauigationẽ habet
a fluuio Brinta:qui ſecus eam perfluit:& in extremo adriatici maris mergitur.

TARVISIVM CIVITAS.

¶Taruiſium item ciuitas ipſius Marchiæ taruiſinæ caput:& ipſa per hæc tempora(ut Sicardo cremonenſi epiſcopo placet)a quibuſdam Troianis fundata fuit: quam Silis fluuius amenis interfluuit undis. Aliis etiam uberrimis in ea quaſi ſcaturientibus irrigatur aquis. Hoc quippe gottorum temporibus:ſuam:quam etiam nunc retinet: dignita-

Tortila rex fuit taruiſinus tem obtinuit. Eo quia Totilæ pater ibidem regni ſe ſui ſedem conſtituerit: & ipſa in urbe Totilam uirum poſtea præſtantiſſimum genuerit: educaueritq;: ac nutriuerit. Hanc poſtmodum albouinus: primus longobardorum rex: quum Italiam ingreſſus fuiſſet:& cæteras ciuitates:perditionem cœpiſſet quia tardius eidem deditionem facere recuſaſſet:diruere omnino conſtituerat:& feciſſet.niſi Fœlix ipſius urbis eps̄(ut Gregori⁹ teſtat̄)regis ſæuitiā ſua prudētia deleniſſet.Q đ āt ab hac urbe uniuerſa Veneta regio.Taruiſina marchia denominet̄:factū eē reor:a miori nois abſurditate: ut hæc appellatio Marchiæ taruiſinæ ī ipa māſerit.Cū ea ī regiōe ſint multo āpliores ciuitates:atq; digniores;uidelicet:Verona:& patauiū:q̄ ſemp:& dignitate:& potētatu;atq; opulētia. Taruiſiū anteierit.Eſt āt ciuitas hæc mēib⁹;arce: & aqs munitiſſima: ac priuatis ciuiū ædib⁹;atq; Tēplis ornatiſſima:uariiſq; mercib⁹ īſigniſſima:frumēto:uino:& oleo: agrū habūdantē:& feracē habēs:īſup & fructib⁹ diuerſis ſuauiſſimis:ac piſcib⁹:atq; ſerico p̄ cæteris copioſa:deniq; caſtellis & uicis plurimis īſignita:ipaʒ quoq; ornatiſſimā reddūt ciues cuiuſcūq; ſex⁹ religiōe:ꝑbitate:& morib⁹:oi deniq; laude ornatiſſimi:ac p̄ſtātiſſimi:Et hoc quoq; Eccelini:ac Albertide Rumāo fratrū(ſicut patauiū)tyrānide n̄ caruit: a quibus innumeras:certe pertulit tyrramnides.

PISARVM ETHRVRIAE CIVITAS.

¶Piſaꝶ ſeu Piſæ Ethruriæ regiōis inſignis ciuitas:& iter capita eiuſdē regiōis merito ānumerata:his tēporib⁹:ut ſtrabo r̄fert:a Græcis ex piſa Archadiæ ciuitate uenientib⁹ cōditiōis initiū ſūpſit: Nā ſerui⁹ ſic inqt.Quidā ex ea:& Eliđ ciuitate uener̄t:& Piſas ī Italia cōdiderūt.Quas ſic ex priſtīa ſua ciuitate uocauer̄.Q đ

Virgilius Virgili⁹ tūc tetigit:quom inqt.Hos parer̄ iubēt alpheæ ab origine piſæ urbs ethruſca ſolo.Et

Solin⁹ Solin⁹ ī qt. Quis ignorat a pelope piſas. Hæc igit̄ ciuitas:q̄uis nūc īfœlix & cōquaſſata admodū ſit:olī in potētiſſima: ſupbiſſimaq; fuit:nullo tn̄ potētatu tēporib⁹ Romāoꝶ eā floruiſſe iuenim⁹:ſed poſtq̄ Populoia & Luna maritiæ illi⁹ ethruſcæ regiōis ciuitates deletæ ſūt:eā quā poſtea habuit potētiā ēt caroli magni tpib⁹ aſſumer̄ cœpit.Quib⁹ q̄dē tpib⁹:& deiceps mltos p̄ſtātiſſimos habuit maritio bello uiros:quorū uirtute:atq; p̄ſtātia:maiorē īmodū aucta fuit.Quo factū ē:ut īter ethruſcas urbes:& belli:& pacis glīa: diuitiis: atq; potētia pricipatū obtiner̄ ꝑmeuerit.Et mltas maris īſulas:atq; ipaʒ ſcāʒ Hyeruſalē:ſuo ſubegerit īpio:ſed ꝓh dolor:ſua diſidia ſuaq; diſcordia:a 90.ānis citra qbus(ꝑut ī p̄ntiaꝶ eſt:q ē ānis ſalutis.1496.)fame & bello a florentino populo domita:& ſubiugata fuit: infrequens populo: opibuſq; ignobilis: & obſcura penitus eſt reddita. Eſt nihilominus etiam in præſentiarum ſuperbiſſimus ædiſicíis publicis:& priuatis:atq; pontibus ſuper Arno flumine poſitis: plurimum exornata. Habet inter cætera Templum diuæ uirgini dicatum:& clauſtrū toto orbe clariſſimū: ac celeberrimum:quod campus ſanctus nuncupatur:atq; Campanariam Turrim miro ordine cōfectā:quæ oia uidere:& mirari incredibile ꝑfecto uidet̄.Genuit hæc ciuitas īter cæteros Raynerīū:& Bartholomeū theologos:ac pōtificii iuris piriſſimos ordinis p̄dictoꝶ:atq; Hugutionē celeberrimū grāmaticū:& alios ꝑmultos diſciplinaꝶ excellētes uiros. Ornat̄ aūt ciuitas plurimis ſanctorum reliquiis:ſed potiſſimū duabus lapide

is illis Metretis:in q̄bus aquam in uinum a, domino ſaluatore noſtro immutatum eſt.

TVRO GALLIARVM PROVINCIAE CIVITAS

¶ Turo galliarū Bituringæ ꝓuinciæ metropolis ciuitas:tēpeſtate hac(ut Carin⁹ hiſtoricus refert)a Bruto Britanorū rege: cōdita fuit. Quo & a Turno ſuo nepote: ibidē a Gualfredo Aqtanorū duce: ī prelio īterfecto. Turonē nūcupauit. Ea qppe cū nūc celebris ciuitas hēat ab ligeri fluuio abluit̄: q Bituringes ab Hæduis diuidit:ac ab oceano ſurſū nauigatiōem habet:a q̄ non paruā comoditatē ciuitas ip̄a pcipit. Hæc nāq̧: cū Archiepalis ſedes exiſtat. Vndecī cōtinet ſuffraganeos: q & ꝓ maiori pte in celtica gallia ſūt:atq̧ ex maiori pte Britaniæ citerioris ducat⁹ nomē retinēs in francorū regno ſita ē. Hāc eni & Andagauēſeʒ urbē ſanct⁹ Ludouic⁹ frācorū rex:e ducatu Britaniæ detraxit: ſed aliæ Britaniæ ciuitates i eadem remāſere ꝓuīcia:ut āte:ſicut ēt Gratian⁹ ī canōe.3.q.6.c.hoc qppe teſtat̄:hæc nāq̧ cū multarū regū opulētiſſima ſit habitat:ēt nō ignobiles cōtinet ædes. Habuit hæc ciuitas plures celeberrimos uiros:oī certe uirtute & ſanctitate cōſpicuos:quos īter diuus eiuſdē ciuitatis ep̄s extitit Martin⁹:q rātæ ſctitatis extitit pōtifex:ut trium mortuorum meruerit eſſe ſuſcitator:ac alium nomine perpetuum.

LIBER Q VARTVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM A PRIMO AVCTORE NOVISSIME CONGESTVS ET ACCVRATISSIME REPERCVSSVS. HIC FOELICITER INCIPIT ET CONTINET TEMPVS ANNORVM. 485.

Etas ſæculi quarta:p annos quadringētos octoginta qnq̧:ut Iſidorus ponit duratura. Quā ēt in ſuſcepto ope. Librum quartū facimus: cuius qdem tempus etiam prophetarū tēpora nuncupata ſunt. Vbi & Regū Liber ſecūdus incipit.

1124 1075.

Auid prophetarū oīum digniſſim⁹ pīceps:Iſai: uidelicet:de Tribu Iuda fili⁹prim⁹ hebræorū rex:āno a natiuitate Abrææ nōgēteſimo quadrageſimo primo. Hebræis regnar̄ cœpit:& regnauit oībus cōputans.ſ.in Hyeruſalē & ī Ebrō.40.annis prio nāq̧ ī Ebrō ſup Iuda tm̄.7.ānis: cū ſup aliā multitudinē filius Saul regnaret:mortuo deide Hiſboſeth filio Saul. Dauid hic regnauit ſup oēm iſrael.33.ānis. Vir qdē ab iſātia pulcherrim⁹ ruffuſq̧ & decora facie:īgēti fortitudie:ſed aio maior:qa cū leonib⁹ & urſis(ut ſacræ tradūt hiſtoriæ)q̄ſi cū agnis ludere nō extimuit. Atq̧ eos aliqñ apprehēdens manu ſuffocabat. Et īſup optim⁹ uir.& oī uirtute plen⁹ fuit:q̄s eē oporteat i Regib⁹:fortiſq̧ q̄lis nō fuit ali⁹:q p̄ter Philiſteū Gygātē:uirū fortiſſimū:quē aň regni ſuſceptionē fūda īterimerat:ēt i certaminib⁹(ſuſcepto impio)q̄ ꝓ ſubiectis ſuſcipiebat prim⁹ ad picula ſemp ꝓperabat:cui⁹ exēplo laborar̄ & pugnare oīs īcitabat poti⁹ opido:q̄ impandoꝝ. Fuit p̄terea & ad intelligēdū futura:& diſponēdū p̄ſītia minus idoneus:māſuetus quoq̧ ac ultra modū benigniſſim⁹:iuſtuſitem ac min⁹ phuman⁹ & quā maxie ī his q̄ regib⁹ cōueniūt ī nullo penitus niſi in uxor̄ uriæ plenitudine potātis deliquiſſe eū legimus.

¶ Ipſe itaq̧ Regno adepto primū hyeroſolimā obſidēs: tandē cœpit & exinde expulſis Cananeis & Iebuſeis ſuo regno eā adiecit. Et cū ātea ſolima uocaret̄ eā hyeroſolimā appellauit:fuerat.n. ip̄a ciuitas ſemp ab hebræis extranea: Adepta aūt hieroſolīa paleſti

nos oẽs:uniuerſoſq; hoſtes oi ex pte,cõtriuit:atq; deleuit:& ppea (ut ieſus filius ſyrach refert)gr̃as agens de oi corde ſuo laudauit dñm:& dilexit eũ q fecit illũ:pp q & cantores multos iſtituit:& eos ſtař fecit cõtra altař:i quoꝝ celebrationibꝰ dulces ip̃e cecinit pſalmos:ſed & cũ i cãticis:ac politicis iſtitutiõibꝰ p optie eẽt iſtructꝰ:ſacerdotes dñi quo diuſa celebrarẽt obſeqa:omnẽ docuit modũ & decorẽ:quẽ qdẽ ritũ uſq; ad uitæ ſuæ cõſumationẽ iceſſãter obſeruari uoluit:quãobrẽ:ut dñs exaltaret cornu eiꝰ regnũ & ſedẽ in iſrael dedit.Hic ãt celeſtis cythariſta habereť dulcedie carminis delectatꝰ.Cẽtũ & qnquagita lyrico carmie meliſluos cecinit pſalmos:quos diuꝰ Hieronymꝰ i qnq; diſtixit libros:pp diſtinctiões ibidẽ factas:ex qnq; fiat:fuit.Vbi & pphetiã ſuã pter alioꝝ morẽ ſine ullo exteriori adminiculo:ſed ſolo ſpũs ſci iſtinctu de æterna gẽitura:deq; extra icar
Vigiti natiõe : paſſiõe quoq; ac reſurrectiõe euidẽtiſſime diſſeruit.Edidit pterea ſecũdũ librũ
fili Regũ.Genuit ãt hic i Ebrõ ſeptẽ filios ex ſeptẽ uxoribꝰ:i hieruſalẽ uero q̃ttuor ex Ber
Dauid ſabea:quoꝝ ď nũero Salomõ unꝰ fuit:ſed & alios.9.(exceptis cõcubiaꝝ filiis)gẽuit.Hic dẽiq; regno i pace adepto:cõtra legẽ Moyſi:q̃ p̃cipiť nõ dinumerãdũ eẽ ppl'i:p̃cepit Ioab
Vide pricipi militiæ ſuæ:ut uniuerſũ ſuũ diumeraret ppl'i.Et cẽſu habito iuenit mille milia:
nume- & cẽtũ milia uiroꝝ educẽtiũ gladiũ.Et de tribu iuda ſolũ:q̃tringẽta &.40.milia bella-
rum toꝝ.Diſplicuit ãt deo hoc factũ:q; populũ recẽſuiſſet.Quapp pcuſſit oẽm iſrael peſtilẽ
ppl'i tiæ plaga:ex q̃ ad.40.milia ď oi iſrael mox cecidiſſe refferũt.Tãdẽ cũ ad ædificationẽ tẽ
iſrael pli dñi oẽm p̃paraſſet ipenſã:ac Salomõi eiꝰ filio ipſius tẽpli deſcriptionẽ dediſſet: q rex
tal'tum ab eo iã cõſtitutꝰ fuerat.4.calẽdas Ianuarii:cũ p̃dictũ tẽpꝰ regnaſſet. Dauid ſanctꝰ plenus dieꝝ bonorũq; opuꝫ obdormiuit I dño:cũ.70.ãnis uixiſſet.Sepeliuitq; Salomõ rex eiꝰ filꝰ i Hyeruſalẽ decẽter:cũ inumerabilibꝰ diuitiis:q̃s ip̃e reliq̃rat:ex qbꝰ poſtmodũ (ut ĩfra diceť)hyrcanꝰ põtifex Antiocho regi Demetrii filio(ut ab obſidiõe hyeruſalẽ recederet)tria milia talẽta ďdit.Dauid itaq; ſc̃tiſſimi Regis & pphetæ geſta prima & nouiſſima ſcripta habẽť i libris paralipomenõ primo:& Regũ ſc̃do : ac ſeptĩo Ioſephi antiquitatũ.Et quum in exordio cuiuſcunq; regi Choſmographiã terræ ipoꝝ deſcribere i pſitiaꝝ uſq; cõſueuimꝰ.Nec ẽt alienũ erit denuo repetẽdo;q̃ ſupra ĩ tertio huiꝰ opis libro deſcripſimꝰ:imitatꝰ diuũ Hieronymũ:ac Euſebiũ pãphilũ:q Choſmographiã terræ Iudeæ & diſtinctas Cubuũ ſortes breuiſſima:& ip̃i deſcriptiõe expoſuere. Nõ.n.itẽdimꝰ ut ip̃i fecere deſcribeť:noĩa oĩum urbiũ:mõtium:fluminum:uiculorum:& diuerſorum locorum:nomina & uocabula: ſed ſumatim pertractando tranſire.

¶Iudæa itaq; Dauid & ſucceſſoꝝ eiꝰ Regnũ in Aſia maiori eſt cõſtituta:q̃ cũctis pruinciis mũdi ſublimior habeť.Quæq; ab oriẽte: atq; meridie Arabiæ terminať:& a Septẽtrione Syriã habet p termino:quã qdẽ paleſtinã ſiriæ appellaŕ cõſueuerũt.Et ĩ hac plurimæ ſunt regiões:ut pote Galilea:Idumea:phænicia:iordanis fluuiꝰ:Cæſarea:Appolonia:Ioppa:Azotꝰ:Aſcalõ:Gaza:Emaus:Engada:Samaria:Mons Libanꝰ:pẽtapolis:& Hyeruſalẽ oĩum urbis oriẽtis clariſſima.In hac regiõe eſt lacꝰ:q mortuũ Mare diciť:qď nullã ſuſtineat materiã.Hæc qppe puincia ex noĩe iudæ fili Iacob patriarchæ appellata fuit: quæ priꝰ Cananea a filio Chã dicta eſt.Terra ẽ frugũ fertilis & opũ diues.Vnde extimauerũt iudei ob ſingularẽ eiꝰ aeris tẽperiẽ : & elemẽtoꝝ gr̃am eã pricipibꝰ ſuis terrã fluentẽ lacte & melle:ĩ hac itaq; puincia oĩ cũ ſuis regionibꝰ Dauid rex & Salomõ filiꝰ regnarũt.80.annis:uiri ãbo oĩum ſapiẽtiſſimi:q ip̃am Hyeruſalẽ ornatiſſimã reddiderũt: ac Syon Arcem munitiſſimam extruxerunt:& Templum toto orbe uere celeberrimuꝫ & Regiam ſuperbiſſimam prope templum ædificarunt.

¶Galilea itẽ eſt Iudeæ regio:de p ſe ſic nũcupata:q; cãdiores(ut aiũt)gignat hoĩes.Et ẽ Arabiæ Syriæq;:& Egypto cõtermia.Cuiꝰ terra ferax & optĩa:& fructibꝰ ſatis abũdãs.

¶Samaria ẽt alia ẽ regio ĩ puincia Iudea:& hæc ẽ iter Galileã & iudeã poſita:dictaq; fuit a Ciuitate Samaria:regũ iſrael poſtea regia:quæ poſtmodũ ab Auguſti noĩe Sebaſten nomen accepit: Hæc autem ĩ planicie tota poſita eſt.& a uico Genaniæ incipit.

¶Traconitidis regio etiam:ut euangelia reffetunt: in iudea eſt:& eſt iudeæ ipſius pars: quæ quidem Regio eſt iter Montem libani:& Locum Tyberiadis conſtituta. Ioſephus autem in libro Antiquitatum dicit eam gentem Cys filius Aram conſtituiſſe.

¶Iſrael:itẽ Regio ď p ſe ẽ ĩ iudea & eſt ſamariæ cõtermia:iudæa ab iſrael yſaac filio nũ

cupata:ut Iſidorus libro:viii.refert. Vnde & poſt regni Dauid & Salomonis diuiſionem cum duæ tribus quæ de ſtirpe Iuda & Beniamin Reges haberent:reliquæ decem priſtinum iſraelis in hac regione potiſſimum tenuerunt.

❡Idumeæ itē: & Arabia:atq; phenicia:de qbꝰ ſupra dictū ē:ī hoc regno īde cōputabāt.

❡Abiatar ſummus hebræorum pontifex. pontificis Achimelech ſacerdotis filius:quē Saul occidi mandauerat ultimus ex lynea Itamar filii Aaron:his temporibus in locum patris licet adoleſcentulus pontifex ſuffectus:quoad uixit Rex Dauid maximo in precio apud eum habitus fuit. Sed eo defuncto a Salomone ab officio amotus. Sadoch ſacerdos & pontifex eius loco ſuffectus fuit:ut habetur tertio Regum.lib.cum ipſe nolet Salomonem:ſed Adoniam fratrem regnare.

4131 1068 ❡Hathan & Gad & Aſpha præclariſſimi prophetæ domini:his temporibus floruere:& Dauid Regnum inſigne multum reddidere. Quorum primus erat ex fratre Dauid nepos:quem Iſay propter uirtutem & ſanctitatem adoptauerat ſibi in filium.

4137 1062 ❡Medon Codri olim Athenienſium Regis filius.ſeptimo regni Dauid anno: patre in Peloponenſo bello interfecto:apud Athenas non imperiis:ſed Magiſtratus inſignia ſuſcepit. In quo uſq; ad mortem per uiginti præfuit annis. Hic non nullas per fratres ſuos apud Aſiam minorem cōdidit urbes:ut infra mox dicetur.

❡Lupalles Decylli Aſſyriorum Regis filius trigeſimus Rex:tertio decimo Regni Dauid anno Aſſyriis regnare cœpit:& regnauit teſte Euſebio:annis.38.

4144 1055 ❡Agis Euriſtey lacedemoniorum Regis filius ſecundus eiuſdem gentis Rex. Decimo octauo Regni Dauid anno regnare cœpit:& uno anno tātum regnauit:poſt quem eius frater Archeſtratꝰ tertiꝰ ānis trigīta qnq;. Qui cū Atheniēſibꝰ cruētiſſima geſſit bella.

4152 1047 ❡Aguſtus ſecūdꝰ Athenienſtū princeps Medone mortuo:āno regni Dauid uigeſimo ſe primo magiſtratum ſuſcipiens:præfuit: annis ſecūdum Euſebium. 36.

❡Sicheus philiſthenis ſacerdotis Herculis filius & Didonis optimæ Reginæ maritus quem ſeruius Sicarbam nominat:his temporibus a pigmaleone eius cognato ob auaritiam incautus interimitur. Nam philiſthene eius patre(ut ſupradictum eſt)a Tyrio recedente huic ſacerdotium reliquit. Qui ultra quas pater reliquerat multas ſibi aliunde etiam ſibi acquiſiuit diuitias: quibꝰ copioſus factus. Didonem Beli regis filiam accepit uxorem:quam præcipue ſuſceptam dilexit. Verum pigmaleon Didonis ipſius frater & Rex:auri auidus:deſideratis ipſius diuitiis clam eidē inſidias tetēdens:incautū interemit.

❡Pigmaleon autem huius Siccei cognatus & Didonis frater:per hoc quoq; tempus:ut Iuſtinus refert patre defuncto adhuc puerulus in paternum regnum apud cyrium ſucceſſit:qui factus uir in diuitias cognati ſui ſiccei(cum auariſſimus eſſet)animum iniecit:propter q̄ & illum tādem dolo interemit.

❡Dido cui Eliſſa priꝰ homē fuerat(de q̄ nulla in li.de claris mulieribꝰ deſcripſimꝰ)beli phœnicū regis filia fuit:& pigmaleōis fuit ſoror:atq; ſiccei optimi uiri cōiūx:his tēporibꝰ in ꝑciū uiduitatis euaſit exēplū. Hāc itaq; puellā forma ſpacioſiſſimā poſt Beli genitoris mortē frater ipē pigmaleō ſicheo uiro optīo dedit uxorē. Qui cōiugati iuicē ſemp amauerūt. Et cū ſicheꝰ eēt ditiſſimꝰ eiꝰ cognatꝰ pigmeleō cupiditate tractꝰ eū incautū tandē iterfecit. Cuiꝰ mortē Dido adeo īpaciēter tulit:ut uix a morte potuit ſe abſtinere. Tādē ī ſōnis ꝑmonita. Fugā arripuit:& cū multis ſociis ſuis: multis theſauris ſūptis ex Thyro ī Aphricā inſcio frē ꝑuenit. Vbi ab acolis mercato tm̄ littoris quātū poſſet Bouino corio occupare ibidē bellicoſiſſimā futurā ciuitatē cōdidit:& Carthaginē ipam nūcupauit. ipa.n.auſtucia ſua uſa:cū primū datū terræ accepiſſet. Coriū bouis ī carthā redactū:multo plꝰ terræ occupauit:q̄ uēditores exiſtiare potuerūt. Carthagie āt ſic uocatāt arcē ī ea cōditā a Bouio corio Byrſam nūcupauit:ſocii uero Dydōis uidētes urbis pricipiū:ac ipſius theſauros icōparabiles aīati ilico ſurrexere & urbis mēia tēplaq; ac ſoꝝ necnō & ædificia publica & priuata erigere cœpere. Dū.n.ex fuga fris ꝑmū cyprū īſulā ꝑuениſſet:plurimas uirgies:q ibidē ſuoꝝ moꝛ libamēta ueneri ī litoꝛ exſoluebāt:rapuit: quas ī ſolatiū iuuēturis & ꝓlē ꝓcreādā ſecū ī aphricā ducēs: eiſdē poſtea matrimonio copulauit. Quibꝰ pactis ēt ipa populo legem & normā uiuēdi dedit. Quas obres ciuitas

Virgines rapiunt

repente egregia euaſit. Et ipſa tum pulchritudine mirabili:tumq; inauditæ uirtutis:atq;
Caſtimoniæ per omnem Aphricam inclita diuulgata eſt. Verum cum in Libidinem
promptiſſimi ſint Aphri:factum eſt:ut in concupiſcentiam muſitanorum Regis: pro-
pter eius pulchritudinem ſit deducta. Qui(ut Iuſtinus ait)eam a principibus Cartha-
ginenſibus ſub belli denunciatione poſtulauit in coniugem. Quod cum ipſa reſciſſet:
& ſe ante ſententiā ad omnem caſum pro ſalute patriæ dānaſſet ægre tulit:ſed terminū
impetrauit:quem ſe ad uirum promiſit iturā:qui cum ueniſſet coſtructo ingenti Ro
go in eminentiori urbis parte:q̄ Sicey olim mariti placatura manes illum conſcendit.
Mortē Et aſtantibus ciuibus:atq; expectantibus quidnam factura eſſet. Quæ cum omnia pro
didonis uotis egiſſet educto cultro:quem ſub ueſtibus geſſerat dixit. O ciues cariſſimi:ut uultis
recitat ad uirum uado. Vocatoq; ſicceo:inquit. Ego cum te uiro meo ad iferos uenio. Et uix uer
bis tam paucis finitis. In cultrum ſimul & ignem ſeſe præcipitem dedit: & ita mortua ē.
De qua diuus hieronymus contra Iouinianum ait:Caſta Dido Carthaginem condidit:
& pro caſtitate uitam finiuit:quia maluit ardere:q̄ nubere. Et q̄diu inquit Carthago ſte
tit: dido pro dea habita fuit. Huius enim pudiciſſimæ Matronæ proprium nomen(ut ſu
pra diximus)Elyſſa fuit:ſed propter ipſius uirile robur:poſtea Didonis nomen accipere
promeruit:quod latinū uirago interpretatur.

¶Smyrna Aſiæ ciuitas(ut Euſebio placet)his temporibus in Eolia inſula a codri filiis
condita fuit:in qua diuus ioannes apoſtolus eccleſiam conſtituit. Hæc tamen ab eiſdem
potius inſtaurata:q̄ condita fuit:cum ab una ex Amazonibus fœminis id nomen acce-
piſſe legatur. De qua etiam meminit Homerus in ſecundo libro Iliades:quæ & portum
habuit pulcherrimum.

¶Epheſus etiam minoris Aſiæ ciuitas trigeſimo ſecundo regni Dauid anno(ut Euſebi 4156 1043
us habet)ab Androdo codri regis filio condita fuit. Vbi & Regia conſtituit: cuius po-
ſteri uſq; ad Romanorum tempora Reges dicebantur:in qua & Naualia multa erant:
necnon & portus perpulcher. Cuius quidem opportunitate multum creuit. Verum:ut
fama eſt:nunc pauci ſunt eius incole:cum pene diruta a turchis refferatur. Aiunt enim
aliquando ibidem fuiſſe Senatum: per quem omnia(ſicut nunc Venetiis)adminiſtra-
Tēplū bantur. In illa inter cætera Tēplum toto orbe terrarum celebre Dedicatum erat:quod
dianæ ab Archiphrone mira arte confectum fuerat:& id urbem hanc plurimum decorabat:
quod quidem quamuis xerſes Rex perſarū omnia Aſiatica igni dediſſet:huic uni peper
cerit:nihilominus poſtea Heroſtratus uir iniquiſſimus: quo ſibi famam acquireret:in-
cendit(De quo ſuo loco infra dicemus)in hac itaq; urbe beatus Ioannes apoſtolus: &
Euangeliſta eccleſiam a paulo fundatam erexit. Vbi & Druſianam eius diſcipulam a
Eracli- morte ſuſcitat. Ex hac urbe multi nominis exiere uiri. E quibus Eraclitus & Ermodo
tus rus philoſophi:& Hippomax poeta Paraſius pictor. Teodotion: qui Bibliam interpreta
Ermo- tus eſt. Sed nouiſſimis temporibus in ea quidam Marchus extitit eiuſdem urbis epiſco-
dorus pus doctiſſimus & diſputator uehemētiſſimus:qui in florentino concilio in anno ſalu-
Teodo- tis noſtræ. 1439. ſub Eugenio papa quarto interfuit. Qui tantæ obſtinationis & durici-
tion ei uir fuit:ꝙ ſolus nunq̄ patrum ordinationi acquieſcere uoluit:ſed & non nullo poſt
Marcus condignas ſui erroris maximi penas luuit.
epheſi- ¶Miletum item alia:ea in prouincia ciuitas per hoc ipſum tempus non condita:ſed in
nus ſtaurata fuit:quam non nulli a Nileo phyli Rege conditam perhibent. Hæc(ut Plinius
ep̄s quinto libro naturalis hyſtoriæ ſcribit)eiuſdem Ioniæ prouinciæ caput fuit:in qua te-
ſte ſeruio lana optime tingebatur:a qua Mileſia uellera traduntur dicta:multos portus
habuit:quam etiam turci(licet uicus nunc paruus cenſeatur)cum tota prouincia occu-
Thales pauere. Ex hac urbe Thales mileſius e ſeptem ſapientibus primus originem duxit: &
mileſi9 Anaximander ipſius Thaleris diſcipulus necnon & Anaximenes ambi philoſophi eru
ditiſſimi. Hechateus quoq; hiſtoric9 & Eſchines orator:aliiq; q̄ plures ex hac urbe Mi
leto originem duxere: Vrbes quoq; alias in Aſia Codri filii:atq; aliæ Nationes tempeſta
te iſtac condidere:quas ſcripto mandare ſuperuacuum uidetur.

¶Carthago inclita ciuitas:& uetuſtate originis:magnitudineq; & claritate ante omnes

Aphricæ & Hiſpaniæ prouinciarum urbes memoranda. Atq; alterum poſt urbem Ro-
manam terrarum decus: hiſdem temporibus (Euſebio teſte) a Didone Regina cõdita fu-
it. In cuius medio Arcem conſtituens eam Byrſam a corio bouis nominauit: ipſam enim
Dido (ut prædictum eſt) tantum loci emerat ab incolis: quantum corio bouis circundari
poſſet. Dicente Virgilio primo æneidos. Mercatiq; ſolum facti de nomine Byrſam: Tau
rino quantum poſſet circundare tergo: corium autem illud in tenuiſſima fila ſecari fe-
cit: quibus locum multum circundedit. Vocantes illum locum lingua phœnicea Byr-
ſam. i. Corium ſeu Carthadam: quod uillam ſonat tandem mutato uocabulo. Carthago
eſt uocitata. Quæ teſte Plinio lib. 5. centum uiginti annis poſtea Romanis emula exti-
tit: pluries enim deſtructa & deuaſtata: & pluries etiam inſtaurata: primo namq; excidio
ſcipio iunior magna ſcipionis nepos in tertio bello punico conſul factus ſex continuis
diebus: ac noctibus illam oppugnauit: & ultra deſperationes tandem ciues ad deditionẽ
traxit: petentes: ut quos belli clades reliquos fecerat ſeruire ſaltem liceret. Eo in bello
Mulierum uigintiquinq; milia: uirorum uero triginta trucidata fuiſſe referuntur Haſ-
drubal autem eorũ Rex ultro tranſfugiens eius uxorẽ ſe ſuoſq; filios ĩ mediũ iecit icẽ
dium: q̧ ſexdecim continuis diebus ciuitatem arſit: q̧ miſerũ & Victoribus (ut Liuius
ait) ſpectaculum præbuit. Atq; eo tunc Carthago hæc (ut Euſebius ſcribit) ſexcenteſimo
ſexageſſimo octauo ab eius conditione anno: omni murali lapide delata fuit. Verũ poſt
q̃ euerſa fuit uigeſſimo ſecundo anno. Lelio Cecilio Metello: &. T. Q. flãmineo Con-
ſulibus reparari iuſſa eſt. Qua reparata Romani ciues eo multi acceſſerunt. Sed: ut
idem liuius inquit intra breue tempus Ethna ultra ſolitum flammineos ignes euomens
calidis cineribus exuſta eius tecta dextruxit: cuius ſubleuandæ calamitatis cauſa. Senatus
Ro, decem annis Vectigalia omnia ei remiſit. Multas q̃ per tempora Gothorum hæc
Ciuitas pertulit calamitates. Deniq; & in Maurorum manus deueniens ipſorum Re-
gum ſedes & regia nunc uſq; habita eſt. Quæ & uernacula lingua etiam Tunicium eſt.
¶ Carthagines quinq; Ciuitates fuiſſe compertum habemus: quaꝝ primã tempore lair
iudicis appellata iſrael (teſtibus Sicardo cremonenſi epiſcopo: & Euſebio: ac magiſtro) [Tunes]
a Carchedone & Zeto tyronibus ciuibus: quam a ſuo nomine Carthaginem dixerunt:
& hæc famoſior habita eſt. Secundam autem peni ipſi (teſte Iſidoro) poſtea in Spartam
condidere. Tertiam cyrus perſarum Rex quadrageſſimo & ſecundo anno: poſt urbem
conditam (teſtibus ſeruio & papia) condidit. Quartam (ut Anſelmus in libro: qui imago
dicitur) in hiſpania fuit. Quintam uero & ultimam extantem Romani condiderunt. Ca- [Cato de
to autem in ſenatoria oratione: hæc ipſa uerba de Carthagine rettulit dicens. In lybia hac ur-
cum Rex Iapon regno potiretur: quædã mulier Elyſa dicta extruxit. Dampnem: quam be hæc
Carthaginem dixi in. ſ. ſermone punico nouam ciuitatem. Ex quibus uerbis infertur: q̧ dixit]
Carthago longe ante condita fit.

1035 4164 Alomon Rex: qui interpretatur pacificus. Dauid regis ex Berſabea filius: ſe- [Salo-
s cundus hebræorum rex: anno a natiuitate Abraæ. 980. patre adhuc uiuente: he- mon]
bræis regnare cœpit & regnauit annis. 40. Hunc dominus ab ineunte ætate
more exundantis fluminis tanta repleuit ſapientia: ut dicere auſim: q̧ quicquid natura
efficere potuit: in eo uidetur fuiſſe expertam: nihil equidem eo unquam fuit excellenti-
us: nihil dignius: ſicut e ſacris eius collegimus hiſtoriis: uel in uirtutibus primo/poſtea in
uitiis. Hunc itaq; natum: confeſtim pater Natam prophetæ uiro doctiſſimo: atq; ſanctiſ-
ſimo educandum: nutriendumq; tradidit. Quem cum ſuſcepiſſet: propter ipſius clariſſi-
mam Indolem: mox eum Amabilem appellauit. Et bonarum artium diſciplina omniq;
Doctrinæ ſtudiis imbuere ſtuduit. Eo maxime quia mores ſuos natura graues & com-
poſitos regiis negotiis excitans ad bonum: & equum modeſtiſſime ferri uidebatur.
Factus igitur adoleſcens ea in iuuenili ætate florente: ſuas ob uirtutes: etiam domino ſic
iubente (reliquis fratribus ſuis abiecit) dauid: in regnum præfecit: qui rex conſtitutus: cõ-
feſtim chananeos: cæteroſq; hoſtes debellans pacem undiq; obtinuit: unde diuino diſpo-
nente cõſilio: factũ eſt: ut q beneficiũ ab eo ſe ſuſcepiſſe exiſtimabãt: & qui ei⁹ metu fu-
garãt: pecũias & mũera eidẽ ĩnumera cõtribuerũt: quã obrẽ tãta auri & argẽti: uidelicet ĩ

hieruſalem congregauit :ut argentum ibidem pro nihilo reputaretur.Erat autem auri pondus quod per ſingulos annos offerebatur.ſexcenta ſexaginta ſex talenta excepta ſūma : quam legati diuerſarum gentium & negociatores afferre conſueuerāt.Quibus ex rebus atq; diuitiis:templum illud toto orbe celebertimum extruſit:atq; intriſecus & extrinſecus auro mundiſſimo aurauit.In quo quidem preterea: & ipſe Salomon regiā domum:& quidem ſuperbiſſimam:atq; alia innuberabilia quaſi edificia conſtruxit:p quibus rebus ſuper omnes reges terræ:& ſapientia & diuitiis:atq; familia magnificat⁹eſt. Et propterea uniuerſi deſiderantes uultum eius:& audire ſapientiam illius : deferebant ei munera:uaſa aurea: ueſtes precioſiſſimas : arma bellica : aromata optima & equos:ac mulos innumurabiles:pro quibus fecit Salomon currus mille quadringentos.Et licet eidem omnis ſcientia conceſſa fuiſſet:diuitiæq; omnes : & imperium grande:ac ſumma cum inſtitia populos ſubditos ſemper tenuiſſet.Multa etiam bona compoſuiſſet;attamen tandem tam ætate maturus: tot honorum & bonorum largitore poſtpoſito conſcenſo offenſionis montem Moloch ægyptiorum idolum; & alia gentium idola flexis genibus adorauit.Et quum factus eſſet ſenex:circa mulieres & ueneream intemperantiam turpiter egit:& non ſolum fœminarum prouincialium habere uoluit delectationem:ſed etiam multas alienigenas habere uoluit uxores. E quibus ſeptingente uxores: & concubine quadringente fuere:que auerterunt cor eius:& ſecutus eſt deos earum:& ut eis aliquid gratū efficere uideretur : phana & templa earum diis edificauit:propter quod iratus dominus:eidem aduerſarium ſuſcitauit. unde & diuus pater Augu.17. de ci.dei.c.2.de eo ſic dixit:Salomon bonis initiis malos habuit exitus.Quippe ſecūde res: que plærunq; ſapientium animos fatigant: magis huic obfuerunt quam ipſa ſua profuit ſapientia:ſic quoq; Ieſus filius ſirach contra eum his uerbis inuehit dicens.Collegiſti quaſi oricalchum aurum:& ut plumbum cōpleſti argentum : & denudaſti femora tua mulieribus:poteſtatemq; in corpore tuo habuiſti.& dediſti maculam in gloria tua:& pphanaſti ſemen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos & cæteris ſtultitiam tuam ut faceres imperium bipartitum:& ex effraim imperare imperium durum :uerum non inquit propter dauid ſanctum ſuum abſtulit deus miſericordiam ſuam a te:neq; omnino delere uoluit opera ſua:Tandem Salomon quum quattuor & nonaginta annis uixiſſet:ualde longeuus mortuus eſt:cunctis regibus fœlicitate excedēs:& ſepultus eſt in hieruſalem.Et hic quidem certiſſimus fuit teſtis imbecillitatis humanæ naturæ.Qui enī picem tractat perſepe coinquinatur a pice.Eius autem geſta prima :& nouiſſima ſiquis perdiſcere cupit ea a capitulo primo tertii libri regum uſq; ad.12.& primo ſecundi paralipomenon uſq; ad.x.perquirat.

ℭLibri Salomonis.

ℭCompoſuit autem Salomon hic: quum omnes homnines antiquos ſcientia & ſapientia excelleret:Libros de canticis & modulationibus quinq; & mille:& parabolarum atq; ſimilitudinum(ut Ioſephus ſcribit)fecit libros tria milia:per unum quodq; enim arboris genus parabolam dixit ab hyſopo uſq; ad cedrum.Eodem modo & de iumentis: & de reliquis terrenis.nec non aquatilibus ac auibus cœli diſputauit . De quibuſcunq; creatis philpſophatus eſt.Sed ex eius libris:qui nunc extant: tres libros præcipuos ſecūdum tria eius nomina conuenientes conſcripſit.Primo nanq; pacificus appellatus fuit, ſecundo amabilis:tertioq; eccleſiaſtes:quod latine concionator dicitur .Horum autem librorum primus prouerbiorum fuit.In quibus incipientes:paruuloſq; mores inſtruit: ubi uelut pater ad filium frequenter loquitur.Secundus eccleſiaſtes fuit:quo proficiētes uanarum inſtabilumq; rerum naturā docet .In eo perſæpe repetēs . Vanitas uanitatum:& omnia uanitas:& per hoc expertus oſtendit:quod temporalia omnia uana ſunt: atq; caduca.Canticum deniq; canticorum tertio cecinit:quo cōſumantes inſtruit:quo pacto fideles animas chriſto per unionē animorum ſanctorumq; dſideriorum iūgat. Inſtituit quoq; & hic Salomon contra demones incantationes:quibus eorum egritudines poſſent mitigari.

ℭTempli Salomonis conditio:

Templum domini toto orbe celeberrimum Salomon rex quarto regni ſui anno edi-ficare cœpit:& in octauo anno compleuit:ut etiam habetur ſecundo paralipomenon: ſcdo: cuius lõgitudo cubitorũ ſexaginta fuit:latitudoq; uiginti :ac altitudo centum ui gintí:id autem templum ex lapide albo totum conſtructum fuit : cuius fabrica multa arte confecta eſt:uidelicet de lapidibus politis:miraq; arte compoſitis:ita ut neq; mallei neq; alterius inſtrumenti fabrilis aliquod conſiderantibus appareret indicium:totumq; cdificium interius & exterius laminis aureis inaurari fecit:& eius pauimentum precio ſo marmore ſterni.Altare quoq; eneum cubitorum.20.longitudinis in eo erexit.cuius uaſa omnia ad cultum neceſſaria aurea : & innumerabilia eſſe uoluit.Et præter ea quæ pater ſuus deuouerat . Salomon ipſe multum aurum & argentum in eo intulit : prædi-ctiſq; omnibus:quæ ad templi magnitudinem expectabãt.Salomon ſcripſit omnib⁹ he bræorum principibus : ac ſenioribus : ut iuberent omni populo ad dedicationem tẽ pli hieroſolymam conuenire uiſuri ſimul:& templum dei ; & aream ibidẽ portandã cõ uocataq; multitudine in hieroſolymis:rex cum ingenti hoſtiarum pompa & luminari bus:atq; ſacrificiis innumerabilibus arcam primo menſe cum duabus teſtamenti tabu lis in aditu templi collocauit . in qua quidem etiam urnam manna plenam:& uirgam Aaron collocauit:his optime geſtis Salomon orationem fudit ad dominum.p populo: qua completa ſeſe deuotiſſime proſtrauit in terram:& adorato domino ſurrexit:& tem plo per ſeptem dies obtulit hoſtias:uigintiduo milium boum:& arietum centum uigin ti milium.Septimo autem die manifeſte uidit deum ſacrificia ſua grata habuiſſe.Nam ignis ex aere omnibus uidentibus ſuper altare deſcendit : & hoſtias uniuerſas abripuit: & aſumpſit.Cumq; ſacrificia celebraſſet rex :cum benedictione dimiſit populum in pa ce.Poſt trecentos autem & ſeptuaginta edificationis ſuæ annos:ut in calce huius quar ti libri apparebit:hoc tantum tanq; mirabile templum babyloniorum rex penitus con cremauit:& euertit:ac eius uaſa aurea argenteaq; per Nabuzardam principem ſuum in de tulit.Inſuper & aureas menſas:& candelabra:ac quæcunq; præcioſa in eo oblata fue rant:omnia auferri præcepit.

Argilaus tertius corinthiorum rex octauo regni Salomonis anno:corinthiis regnare cœpit:& regnauit annis ſeptem & triginta.

Alba ſyluius ſextus latinorum rex nono regni Salomonis anno latinis regnare cœ-pit:& regnauit annis.39.hunc diuus pater Aug. 18.de ci.dei.c.2. dicit albam urbem in latio inſtauraſſe:& ibidem regni ſui ſedem conſtituiſſe :a qua deinceps ſucceſſores eius albanorum reges omiſſo latinorum nomine appellari cœpti ſunt.Quam quidem ciui-tatem poſtea Tullius hoſtilius : licet frequenter eam inhabitaret:euertere deniq; fecit: eius autem populi inde emigrantes in longinquam prouinciam profecti albaniam re-gionem a ſe appellauere.Et nota quod albani ab albenſibus differunt:eo quod albani ab alba urbe latii:ab iſto appellata .Albẽſes uero ab alba alia ciuitate:quæ fuit in ethru ria ad fucinum lacum :quãnquam etiam hi apud Lucanum albani quandoq; nominen tur:hic itaq; alba:poſtquam prædictum tempus regnaſſet: athi filio ſuo ſuperſtite reli cto:rebus humanis ſubtractus ẽ.

Albania igitur ab albanis populis ab alba prædicta urbe progreſſis dicta:regio eſt in ter iberos:& mare caſpium conſtituta :habet ab ortu ſolis mare ; ab occaſu iberam:& a boreali montes caucaſos:in qua primum prædicti populi uiri paſtorales incolæ fuerũt. Hi ſiquidem ſimplices admodum erant.qui pecunias:& ultra centenarium numerũ nõ nouerunt:commertia mercibus inter ſe facientes ponderum ; menſurarum:& agricul-turæ penitus ignari:in bellis uero omnino expediti:ſolem & lunam colentes.Ea quippe regio ſerpentes maximos gignit:& ſcorpiones : ac araneas læthiferas.Strabo refert apud eos.26.linguas fuiſſe:hæc primo perſis:deinde macedonibus : poſtremo Romanis fuit ſubiecta:cuius Traianus imperator primum regem conſtituit:ſed quomodo nunc ſe ha beat incertum habemus.Feruntur etiam ab his albanis orti :qui pelopõneſum habitãt: quorum princeps Scanderbeus uir fortiſſimus fuit:qui multa facinora noſtris tempori bus in turcos geſſit.Ea tamen pro maiori parte poſtmodũ ad turcos eoſdem peruenit.

Laoſtenes lupanis regis filius trigeſimus primus aſſyriorum rex .xi.regni Salomonis

anno aſſyriis regnare cœpit:& regnauit annis.45.
¶Labotes quartus lacedemoniorum rex :quartodecimo regni Salomonis anno lacede 4175 1024
moniis regnare cœpit:& regnauit annis.37. 4178 1021

¶Viri doctrinis excellentes.

¶Sameas prophera uir ſanctus tempeſtate hac prophetizandp & docendo magno in p̄ 4179 1021
cio apud hieroſolymam fuit.qui poſt mortem ſalomonis Roboam ipſius ſalomonis fi
lium:& filios iuda compeſcuit ne contra hieroboam regem iſrael pugnarent.Hic inter
cætera horum duorum regum geſta ſcripro mandare curauit :ut habetur.3.reg.12.
¶Abdo uidens quem Ioſephus Iadam nominat Natan proheræ filius & ipſe tempeſta
te iſta & prophetiæ dono : ac doctrina multa in hieroſolymis claruit.Qui tandem quũ
ex præcepto domini ad hieroboam regem iſrael in bethel ſtantem ſuper altare excelſo
rum pertexiſſet:& ei filiiſq; ſuis mortem interminatus eſſet:& e idẽ regi minitanti ma
num areſcere feciſſet:quia contra præceptum domini panem comedit in domo falſi p
phetæ dum reuerteretur in hieroſolymam in uia a leone interfectus eſt:& patria caruit
ſepultura:ut habetur.3.reg.13.Eius tamen corpus falſus ille propheta:qui deceperat eũ:
in ciuitatem deuehere fecit:& ſplendida pompa ſepeliuit.
¶Sabba regina cui proprium nomen Nichaula fuit Meroe nili inſulæ apud ethiopiam
ſeu arabiam regina his temporibus:quum omni doctrina & ſapientia pl ena eſſet audi
ens crebro Salomonis ſapientiam : uirtutemq; :atq; prudentiam eius deſiderio capta:&
mirata ad uidendum eum hieroſolymam uenire diſpoſuit:& ſuſcepto ſplendido comita
tu ac magnifico ſumptu ſuo inſigni relicto regno per ethiopes egiptioſq; & rubri ma
ris littora:atq; arabum ſolitudines:tandem multo labore uenit hieruſalem illum audi
tura.A quo & ſummo cum honore ſuſcepta fuit.Cui quum multas queſtiones & enyg
mata propoſuiſſet:& eorum ſolutiones uelociſſime ab eo audiiſſet ultro confeſſa eſt ip
ſius ſapientiam longe famam exceſſiſſe:uidens quoq; culmen eius regale:& cũctum ei⁹
regimen dixit:o rex:quis non benedicat deum?Et hanc tuam prouinciam:& eius habi
tatores:ut te tam inſignem uirum ad regni culmẽ euexerit.Et ad oſtendendum ſuæ mẽ
tis affectum ſtatim apertis theſauris ſuis uiginti auri talenta regi obrulit:& aromatum
innumeram multitudinem:ac lapides precioſiſſimos multos:& inter cætera etiam quaſ
dam arbuſculas ſeu radices balſama ſudantes:quos Salomon non longe a hieroſolymis
i monte Engadi plantarii iuſſit & coli:uerſaq; uice a Salomõe maiorib⁹ ſuſceptis mune
ribus ſumma cum laude in patriam rediit.Hane eandem ſibyllam uatem fuiſſe Come
ſtor dicit:deiq; ueri cultricem quæ eidẽ multa p̄dixit:inter quæ lignum quoddam oſtẽ
dit:quo uir affigendus eſſet:pro cuius morte ei⁹ regnum foret conſumendum:quod &
factum eſt.Id quippe lignum:ut aiunt:in probaticha piſcina tempore paſſionis domini
noſtri ieſu chriſti inuentum fuiſſe perhibetur : quo eius crux confecta fuit.Hanc non
nulli a pharaonibus deſcendiſſe ferunt : & in meroe nili inſula per maximum habuiſſe
regnũ:ubi & tã grãdi diuitiarũ copia habundaſſe:ut credatur in hac uita fere mortales
omnes exceſſiſſe:nec incongruum eſt : quia cum inſula illa per maxima ſit:etiam in ea
effodiuntur aurum argẽtũ:aes.ferrũ:& lapides precioſi reperiunt̃ mutiplices:fert quo
q; hebenũ lignum odoriferũ.In ea itaq; diuitiarum abundantia hæc Nichaula regina
præſtantiſſima non delitiis:non ocio:& molliciei fœmineæ dedita fuit:ſed uirtuti inhe
rens:omnes ſcientias perdiſcere uoluit.

balſami plãtatio

Sibilla lignũ crucis

Demera inſula & q̃d p̄ducat

De uirtutib⁹ hui⁹ reginæ

¶Sadoch ſummus hebreorum rex octogeſimo:in principio regni ſalomonis ſedere cœ
pit:ſed quãtum ſederit ignoramus:hic octau⁹ i numero põtificũ fuit:q patrẽ hũit noie
chtob:q fuit fili⁹ ãbri:q fuit mereoth:q fuit iothã q fuit Ioſeph ſũmi ſacerdotis.In hoc
itaq; ſũmi ſacerdotii dignitas p ſalomonẽ i filiis Eleazari filii Aarõ reſtituta ẽ:& dom⁹
Ithamar ſecũdi filii Aaron eo honore priuata eſt:& dei uolũtatẽ : ut p̄dictũ fuit heli ſa
cerdoti:hic igit̃ primũ a rege ſacerdos fact⁹ fuit:eo q̃ quũ nathã ꝓpheta eidẽ ſalomo
ni r̃gnũ ꝓcurauerit:q quo aduixit a r̃ge maximis honorib⁹ ꝓſecut⁹ ẽ:ut habet̃.3.r̃g.2.c.

r Oboam ſalomonis filius tertius hebreorum rex octogeſimo regni dauid ãno
hebreis regnare cœpit:& regnauit annis.17.uir certe ſuperbus & fatuus:ac pa
uidi cordis:qui quum uoluiſſet paternis amicis credere:perdidit principatum

nam ſalomone eius patre defuncto omnes populi eum adeuntes rogarunt dicentes:ut
aliquid de ſeruitiis & onere paterno relaxare dignaretur: & ipſe melior eſſet patre ſuo:
quia & ipſi deuotiores eſſent erga eum:ille autem in hoc relicto ſenum conſilio iuueni
bus adheſit.& dura populo reſpoudit : & dixit minimum digitum ſuum uaſtiorem eſſe
lumbis patris ſui & ſeueritatem:quam fuerant in illo experti in ſe multo potiorē agno
ſcerent.Hæc quippe dei uoluntate ab eo geſta ſunt;ut quæ prædixerat Achias prophæ
ta producerentur ad effectum:ad cuius quidem reſponſionem omnes indignati una uo
ce clamauerunt.Nihil ſibi deinceps commune eſſe cum filiis dauid :eo autem tumultu
metuens Roboam ne lapideretur a populo relicta ſyciniorum ciuitate hieroſolymā fu
git.Et a tribubus iuda ſimul & Beniamin ſolum cōſtitutus fuit rex.Relique uero decē
tribus ab eo recedentes conſtituerūt regem hieroboam. Quumq; roboam reliquas tri
bubus rebellantibus oppugnare ſtatuiſſet a domino per prophætam prohibitus eſt.di-
cente id domini uoluntate geſtum eſſe:paceq; cum hieroboam & decem tribubus inita
ipſe bethleem & alias plures ī iuda munitiſſimas & magnas erexit ciuitates:& muri eas
cinxit.Duxit deinde roboam hic uxores decem & octo:& concubinas ſexaginta:e quib⁹
una abſolonis filia fuit.quam ſuper omnes amabat .de qua natus eſt ei filius maſculus
quem abiam appellauit:genuit quoq; ex omnibus uiginti octo filios:& ſexaginta filias.
Cuncti uero ſacerdotes iſrael pariter & leuite:qui deum ex toto corde quærebant:ad eū
in hieruſalem conuenerunt ad imolandum uictimas domino deo patrum ſuorum:qui
& regnum iuda per tres annos optime roborauerunt .Quo roborato & confirmato ip
ſe cum toto eius regno ad impias & iniuſtas cōuerſus eſt actiones :& ſpreuit dei religio
nem.quapropter uindicem ſuper eum miſit deus Siſach regem egyptiorum : qui aſcen-
dens cum multo exercitu hieroſolymam:primo multas iudee cœpit urbes: & uniuerſa
igne ferroq; uaſtans:tandem non longe bellica:ſed pactis præcedentibus urbem regiā ī
greſſus uniuerſos regios theſauros exhauſit:ac domini templū expoliauit:abſtulit quo-
q; & aureas lanceas & ſcuta aurea:quæ rex Salomon deo dicauerat :cum quibus omni-
bus Siſach rex ad propria remeauit.pro quibus Roboam rex erea ſcuta & lanceas eiuſ-
dem numeri fecit.Fuit autem Siſach cunctis diebus roboam inimicus quadraginta uni
us anni erat Roboam hic quum regnare cœpiſſet:& ut prefertur regnauit decem & ſe-
ptem annis:cuius opera prima & nouiſſima habentur ſcripta .li.3.reg.capitulo.12.& ſe-
cundo paralipomenon.x.cap.uſq; ad duodecmum : qui mortuus ſepultus eſt hieroſoly-
mis in ſepulchris regum.

¶Iſraelitarum regni principium.

¶Hieroboam itaq; nabath filius genere Ephrateus Salomone rege defuncto:& biſari
994 4205 am regno eius ex ſeditione diuiſo rex hoc anno contra Roboam a decem tribubus cō
ſtitutus regnauit in ſamaria annis duobus & uiginti .Is nanq; quum ab ipſa adoleſcen-
tia robuſtiſſimus ac nimium ſtrennuus eſſet.Salomon eum principem ſuper tribum lo
ſeph conſtituit.Et quum aliquando hieroſolymam proſiciſceretur:occurrit ei prophe
ta:& dixit quomodo Salomon ob amorem mulierum alienigenarum peccaſſet in deū:
& quod poſt eius obitum ſcindendum eſſet eius regnum: & ei a domino conferendum
eſſet regnum ſuper decem tribus : quibus ſermonibus elatus factus confeſtim ſtuduit
populo ſuadere:ut a Salomone recederet:& regnum ei contraderet:quod ut ſalomōi in
notuit quæſiuit eum comprehendere:ſed hieroboam ad ſiſach egypti regem fugit:& uſ
q; ad obitum ſalomonis ibi moratus eſt .Mortuo autem ſalomone repente miſerunt in
egyptum principes populi & reuocauerunt eum:Qui uenit ad eos in ciuitate ſicynio-
rum:& cum populo Roboam filium ſalomonis adiit rogauitq;:ut aliquid de ſeruitio re
laxaret.ſed quum dura eidem reſpondiſſet Roboam in ſeditione uerſus populus regnū
ſalomonis diuiſit . Inſtitutus igitur hieroboam in ciuitate ſicyniorum rex:ut ſectatores
ſuos a tribu iuda ſe iungeret:confeſtim nouos colendi ritus conſcripſit :ne populus per
gens hieroſolymam & feſtiuitatem illic ſolēniter agens penitentia duceretur:& eum de
relinqueret:& ad regem priſtinum remearet:unde & duos uitulos aureos:& totidem tē
pla conſtruxit:& unum quidem in ciuitate Bethel:& aliud in Dan.Ac ſic ſe ducit popu
lum:& preuaricare eum leges patrias ſuaſit.Quod hebreis malorum initium fuit.Nam

& phana in excelſis edificans etiam ſacerdotes conſtituit:ac primum ſe pontificem faci
ens cum cæteris ſacerdotibus altare conſcendit:& hoſtias & ſacrificia de uitulis obtulit;
Ad quem propheta ueniens coram populo eum duriſſime redarguit :ſed indignatus rex
dum eſſet ſuper altare manum extendit & præcepit : ut continuo caperetur propheta:
cuius manus continuo arefacta & marcida non ualuit eam reuocare:donec propheta,ei
dem per orationem reſtituere feciſſet: uerum quum ad deum reuerti ſtatuiſſet:quidã
malignus propheta eius mentem penitus auertit: & ad actus impios euocauit:ut dein-
ceps omnem contumeliam diuinitati facere curauerit:propter cuius impietates nõ mul
to poſt in eum & eius generationem dominus ſupplicia multa intulit:& eum una cum
eius domo penitus euertit. Ac tãdem omnis iſrael ea pertinacia eo deductus eſt:ut una
cum religione & ſecta imperium omnino amiſerit :& in turpiſſimam ſeruitutem redac
tus ſit.Mortuus eſt autem hieroboam quum regnaſſet prædictũ tempus relicto regno
eius filio Nadab.

ℭ Therſippus quartus Athenienſium dux tertio regni Roboam anno apud athenienſes 4207 | 992
magiſtratum ſumens regnauit annis uno & quadraginta.

ℭ Primas quartus corinthiorum rex quinto regni Roboam anno apud corinthum re- 4209 | 990
gnum iniens regnauit annis quinq; & triginta.

ℭ Athis filius Albe filius ſeptimus latinorum rex nono regni roboam anno latinis re- 4213 | 986
gnare cœpit:& regnauit annis quatuor & uiginti.Hunc Euſebius egyptum filuium uo
cat:qui quum prædictum tempus regnaſſet.Capi filio derelicto diem clauſit extremũ.

ℭ Deriſthus quintus lacedemonioꝝ rex undecimo regni Roboam anno lacedemoniis 4215 | 984
regnare cœpit:& regnauit annis nouem & uiginti.

ℭ Pyrithiades trigeſimus ſecundus aſſyriorum rex ſextodecimo regni Roboam anno 4218 | 981
aſſyriis regnare cœpit:& regnauit annis triginta.

ℭ Achimaas Sadoch filius nonus ſummus hebreorum ſacerdos his temporibus clarꝰ
& iclytus fuit. & maxima in ueneratione apud iudeos habitatus eſt.

Bias Roboam ex macha uxore abſalonis filia ſuſceptus quartus iudeorum 4224 | 975
a rex poſt patrem anno nonageſimo ſeptimo regni Dauid quum hieroboam oc
tauum decimum annum haberet in regno regnare cœpit: & regnauit annis
tribus. Vir quidem cunctis ſuis fratribus ſapientia & fortitudine clarior.qui quum iu
ſtus & rei militaris ſcientiſſimus eſſet hieroboam regem iſrael ad ſe cum ingenti exer-
citu uenientem facile compeſcuit atq; ſuperauit.Ex cuius quidem exercitu ad qnqua-
ginta hominum milia uno prelio interfecit:ut habetur tertio regum.xy.& ſecundo pa
ralipomenon capitulo .13.hic quatuordecim duxit uxores:e quibus uigitiduos genuit
filios:& ſexdecim filias.Dormiuitq; abias cum patribus ſuis:& ſepultus eſt in hieroſo-
lymis in monumentis paternis.

Sſa abie ex macha uxore natus : quintus iudeorum rex anno centeſimo regni 4226 | 973
a dauid poſt patrem regnare cœpit:& regnauit annis .xli. In iſto autem rege qui
ad diuinitatem ſemper reſpexit iudei ab iſrael aliiſq; nationibus aliquãdiu op
preſſit pauliſper reſpirare cœperunt : quippe qui corporis & animi dotibus cum rege
Dauid comparari potuit.Hic nonnullas in iudea urbes condidit.Idola quæq; deſtruxit.
templũ domini mundauit:Belloq; fortunatus.ethiopie regem cum inumerabili multi
tudine interfecit:& omnem legem moyſi pro uiribus complexus eſt.Regnum quoq;
omne compoſuit cuncta ab eo abſcindens nequitiam. & ab omni macula emundans:
Veruntamen excelſa omnino non abſtulit. Tandem quum fædus pepigiſſet cũ Bena
dab rege ſyrie:& Theſauros omnes domus domini :domuſq; regie renitente anani pro
pheta ei oſtẽdiſſet pedum morbo percuſſus:bona tamen & felici morte defunctus eſt:
ut patet.3.reg.15.& ſecundo paralipomenõ.14.xy.&.xyi capitulis:quo moriente ſucceſ
ſit ei eius filius ioſaphat.

ℭ Azarias propheta filius obeth his temporibus ut plurimum floruit:& multe aucto
ritatis.apud aſſa regem iuda extitit:quem & doctrina prædicatiõeq; erga dei cultum
bene animatum.promptiorem ad bene de deo promerendum ſe reddidit:ut patet.2.pa
ralipemenon capitu.15.Hic inter cætera prædixit hieruſalem a caldeis fore capiendam;

ℭ Anani prophetes & ipſe per hoc temp⁹ claruit. Qui quum aſa regem prædictum du
rius obiurgaret quod Benadab regem ſyrie contra Baſſa regem iſrael uocaſſet. ab eodē
captus in neruo cunctis diebus uitæ ſuæ poni iuſſus eſt ſic habetur. 2. paralipomenon.
capitulo. 16.

ℭ Nadab hieroboam regis filius ſecundus iſraelitarum rex ſecundo regni aſſe anno iſ
raelitis regnare cœpit. & regnauit annis duobus. Hic ſicut habetur. 3. reg. capi. xv. patris
impietatis maliticiæq; concordans malum fecit in conſpectu domini: Sed ſuperueniente
diuina ultione dum gebeton ciuitatem paleſtinorum obſideret: dolum paſſus a quodā
amico ſuo nomine Baſſa Meheli filio mortuus eſt. Qui poſt eius obitum imperio poti
tus: omne genus hieroboam interemit: & euenit ut ſecundum prophetiam achiæ pro
phetæ: alii quidem cognatorum hieroboam in ciuitate mortui a canibus lacerarentur
& alii a uolucribus deuorarentur. ac ſic domus hieroboam pro impietate & iniquitate
ſua pertulit ultionem condignam.

ℭ Baſſa igitur de tribu Iſachar tertius iſrahelitarum rex: anno quarto aſſæ regis Iudæ ob
truncato nadab regnare cœpit: & regnauit ſup decem tribubus annis. 23. hic ſuſcepto ī
perio: omnem domū hieroboam euertit. Verūtamē & ipſe tanq̄ impius & malignus in
uiis hieroboam atq; eius peccatis: quibus pecare fecit iſrael ambulans populū ſuū mul
tis malis afflixit: & deo multam iniuriam intulit. ad quē dominus prophetam miſit di
cens: ſe omne eius genus exterminaturum: ſicut perdidit domū hieroboā. Habuit autem
hic grauiſſimum bellum cunctis diebus uitæ ſuæ: cum aſſa rege iuda: & tandem hieu
prophera iugulato: & ipſe a Creone quodam peremptus: in ciuitate therſa ſepultus ē:
cui ſucceſſit eius filius hellan: ut patet. iii. reg. xvi. & ſecūdo paralipomenon. ca. 16.

ℭ Capis athis regis filius: octauus latinorum rex: anno. xiii. regni aſſe regis iuda: latinis
regnare cœpit & regnauit annis. 28. tandem Carpento filio regnum relinquēs diē clau
ſit. Sunt qui dicant ab ipſo Capuam campaniæ ciuitatem conditam fuiſſe.

CAPVA IN LABORIIS CIVITAS.

ℭ Capua igitur cāpaniæ ciuitas
ab iſto cōdita id nomen ab eodē
accepiſſe credēdū eſt dicēte Vir
gilio. x. li. æneí. Et capis huic no
mē cāpaniæ dr̄ urbi. Verum Liui⁹
li. 4. ab urbe cōdita: & noſter Iſi
dorus in. 15. ethi. ca. prio: ac Stra
bo in q̄nto: uolunt eā a locis cā
peſtribus in quibus ſita ē Capuā
fuiſſe appellatā: Idēq; Liui⁹ eodē
libro ait. Vulturnū ethruſcorū
urbē: quæ nūc capua ē ab ſanni
tibus captā: capuāq; ab duce eo
rum Capua dicta. unde & ſeruio
teſte cōſtat eā a tuſcis cōditā ui
ſo falcōis augurio. Ea q̄ppe ciui
tas inſignis & permaxima fuit: & totius regionis campaniæ caput: & inter maximas ci
uitates uidelicet Romam & carthaginem numeratā. Dicuntur adhuc extare lōge a no
ua capua duo millia paſſuum huius uetuſtæ urbis: aliqua fundamenta portarum: tem
plorum: theatrorum & cæterorum ædificiorum: quæ urbis dignitatem præ ſe ferunt.
Illam enim hannibal: deinde romani quum prævalidam propinquamq; inimicam ha
berent: primo eidem magiſtratus conſilium & ſenatū: ac deniq; omnia inſignia reipub:
ſubſtulerunt: poſtmodum hienſericus uandalorum rex: omnino igne ferroq; deſtitutā
reliquit. Quis autem poſtea extantem capuam ab antiqua duobus mille paſſibus diſtā
tem condiderit inuenire nequiuimus. Fuerunt autem capuani: ut Cicero refert propter
agrorum bonitatem: & urbis magnitudinem ſuperbiſſimi uiri: nec etiam modernis tē
poribus meliores: ſeu humiliores referuntur.

¶ Ageſilaus ſextus lacedemoniorũ rex uigeſimo regni aſæ anno lacedemonis regnare
cœpit:& regnauit annis.44.hic uir immortalitate merito dignus fuit qui ab hercule 953 4246
originem ducens:quum iuuenili adhuc etate floreret regnũ hoc adeptus eſt.Et inter ce
tera.quoad uixit ſemper fidei obſeruator fuit:qui quum aliquando cum Tiſapherne
perſarum regis imperatore iureiurãdo indutias feciſſet:ac ip ſe Tiſaphernes ementitus
eſſet foedera tamen ipſa apud ſe inuiolata eſſe uoluit.Ex quo factum eſt: ut nec Græci
nec barbari quocunq́ iure ſecum fœdus inire uererentur.Quo factum eſt:ut ad tantũ
gloriæ euectus fuerit:ut infinitas prope modum urbes & inſulas multas ſuo ſubdide-
rit imperio.Indeq́ contra thebanos & argiuos bellum gerens:eos omnes profligauit &
uicit:de qua uictoria:aliiſq́ facinoribus ſuis Plutarchus hiſtoricus diffuſe pertractauit.

Vide bonitatem hominis atq́ opera piẽtiſſima

De eius autem uirtutibus admirandis paucis dicendum eſt.Quum enim a ciuitate iudi
catum fuiſſet:ut omnia q̃ agidis fuerant in eius manus peruenirent:quos ſciebat & uid-
bat pauperrimos eis omnia ex equo diuidere curauit.Ab ebrietate autem & gule impro
bitate : cibiſq́ intempeſtiuis:non ſecus quam ab ingenti flagitio abſtinebat.In conui-
uiis quoq́ quum duplo maiores acciperet epulas eas deſtribuebat . Eius inſuper lectus
omnium uiliſſimus erat:arbitrans principem oportere non mollicia : ſed temperantia
priuatis ſuperiorem eſſe.Ipſius præterea continentia permaxima fuit:quia nunquã i do
mo priuata cum muliere loqui uoluit:ſed uel in templo:ubi talia fieri impoſſibile erat.

De ei⁹ cõtinẽtia

uel in propatulo:ubi cunctorum modeſtiæ ſuæ teſtes habiturus eſſet:Sed ut paucis me
expediam Ageſilaus iure beatus dici poteſt:qui quum ſtatim a puero glorioſus fieri cu
pierit:id ſupra cæteros ætatis ſuæ homines aſſecutus eſt:& apud eos:quorum dux erat:
& erga hoſtes abſq́ omni crimine ad extremum uſq́ ſpiritum uixit:putans eos qui be-
ne uiuant nondum fortunatos:qui uero glorioſe interierint eos iam beatos eſſe.
¶ Hieu prophetam anani prophetæ filium tempeſtate hac ſpiritu prophetiæ plurimũ
floruiſſe conſtat:eo q̃ uerbum domini contra baſſam regem iſrahel & eius domum in.
ore eius ſanctum ad eundem regem acceſſerit:et dixit Dominum eius genus forte ex-
terminaturum:ſicut perdidit domum hieroboam:q̃ imitatus eſſet peſſimum ipſius ui-
ri idolatriæ ſcelus:& ipſo ſcelere quammaxime irritaſſet dominũ deum patrum ſuorũ.
Propter quod indignatus rex in eum inſurrexit:& trucidans martyrium conſtanti ani-
mo uſque ad mortem pertulit:ut patet tertio regum:capi.ſextodecimo.
¶ Phorbas ſextus athenienſium dux:quarto & uigeſimo regni aſe anno:apud athenien 949 4250
ſes regnare coepit:& regnauit annis.xxxi.
¶ Helam Baſſe regis filius:quartus regum iſrael anno uigeſimoſexto regni aſe in iſra- 947 4252
el regnare cœpit:& regnauit anois duobus.Hic quoque flagitioſus temulentuſq́ ac ma
ximus manduco fuit:& omnium uirtutum prorſus immunis:propter quod zambri ei⁹
ſeruus:in ſermone domini quod locutus fuerat in manu hieu prædicti prophetæ : qui
eum temulentum in tharſa urbe uidiſſet:ſuper eum irruens: interfecit:& ipſe regnum
occupauit:quo obtento:omne Baſſe genus ſecundum prophetiam hieu uſque mingen-
tem ad parietem interemit.ac ſic eodem modo domus Baſſe propter impietatem radi-
citus euulſa eſt.Eo itaque mortuo:prædictus zambri ſeptem diebus regnauit . Exerci-
tus autem audiens quæ geſſerat zambri:confeſtim zambri principem ſuum:& ipſi con
ſtituerunt regem:qui cum exercitu multo uenit in therſa ciuitate:& bellica manu cœ-
pit eã.zãbri ãt uidẽs ciuitatẽ:i qua erat fuiſſe ceptã:ad arcẽ confugiẽs ſemetipſum una
cũ arce cõcreãuit.Moxq́ in iſrahel contentione ſuberta:ps q̃dã ſeq̃baẽ ãbri:ps uero tho
bi:quũq́ uiciſſet ps ãbri iterẽpt⁹ fuit: Thobin & i toto exercitu & iſtael regnauit ãbri.
¶ Ambri itaque princeps militiæ iſrahel:quintus iſrahelitarum rex trigeſimo anno re- 4250 943
gis aſa ſuſcipiens imperium:tenuit illud annis.12.primo quidem cum Thobin quattu-
or annis:poſteaq́ in ſamaria octo annis:hic ſuper omnes qui ante eum fuerant : nequi-
us contra dominum operatus eſt:& dominum deum in uanitatibus irritare ſtuduit:qa
quoad uixt queſiuit ſuis impietatibus populum a deo recedere:facere:propter quod &
hunc dominus cum genere ſuo extinxit.Denique & ipſe in ſamaria defunctus achab fi
lium regni ſucceſſorem reliquit:ut habetur.iii.regum.capi.ſextodecimo.
¶ Nempher chencres pharao anno quadrageſimo regni aſſa egyptiis regnare cœpit : & 4267 932

regnauit annis .4.
¶ Carpentus filuius capis filius nonus latinorum rex anno ultimo aſa regis:latinis re-
gnare cœpit:& regnauit.13.annis.& Thyberino filio ſucceſſore derelicto deceſſit.
Oſaphath aſa regis filius ſextus regum iuda anno.141.regni dauid in hieruſa-
4268 931 I lem regnare cœpit:& regnauit ānis.25.hic matrem habuit nomine abidā q &
proaui ſui dauid pietate & religione ac fortitudine imitator fuit:omnes enim
effeminatos e terra iuda extinxit.Idola quæq; deleuit : patrumq; decreta obſeruauit:ac
flagitia omnia præſertim emendauit : unum dumtaxat in eo reprehendendum fuit.qđ
impiis iſrael regibus auxilium preſtitit.His enim uirtutibus hic Ioſaphath beniuolētiā
omnium confinium principum ſibi comparauit . Et paleſtini ei tributa multa reddere
cœperunt:& arabes in ſignum beniuolentiæ ſingulis annis agnos duo milia & totidem
arietes miniſtrabant. Quibus auxiliis muniuit maximas ciuitates:& exercitus & arma
contra hoſtes in eiſdem preparauit.Habuit enim in exercitu ſuo:ut Ioſephus li.octauo
meminit.12 600.bellatores:quorum auxilio amonitas & moabitas atq; ethiopes quaſi
deleuit.Reuerſus autem hic hieroſolymam poſt multas uictorias: poſt paucum temp⁹
defunctus eſt:quum uixiſſet annis ſexaginta. Eius quippe corpus ingenti pompa in hie
roſolymis ſepultum fuit.Reliquit autem filios multos: inter quos ſucceſſorem habuit
ſeniorem filium nomine Ioran:ut patet ſecundo paralypomenon.ca.17.18.19.ac.20.
4269 930 ¶ Acab ambri regis filius ſextus iſraelitarum rex anno primo regni Ioſaphath in iſrael
regnare cœpit:& regnauit annis.22.Hic ſuper omnes qui ante eū fuerant:peſſimus fu
it:& magnitudine malorum intendit ad maiora ſuper omnem eorum nequitiam.Ipſe
enim Iezebel tyri regis filiam ex genere Didonis duxit uxorem per quam etiam eius di
dicit adorare deos : cuius quidem conſilio & opera omnibus in rebus uſus eſt:eo quod
mulier acerrima & nimis audax eſſet . Quæ eum ad tantam perduxit ueſaniam:ut etiā
præter uitulos quos fecerat.Baal deo tyri & ſidōis templum ædificaret & plantaret om
nium arborum lucos:cui & ſacerdotes & falſos prophetas eidem deſeruituros conſtitu
it.Inſuper & conſilio iezebel uxoris ſue innumeros domini interfecit prophetas:& mi
cheam prophetam uirum ſanctiſſimum truſit in carcerem :atq; naboth uirum optimū
propter denegatam ſibi uineam lapidibus obrui fecit . In iudea tamen multas erexit ci-
uitates:atq; in ſamaria eburneam domum & quidem ſuperbiſſima magna impenſa edi
ficauit.Genuit hic ſeptuaginta filios:inter quos fuere ochozias eius in regno ſucceſſor
atq; athalia hieroſolymorum poſtea regina: quos omnes hieu rex iſrael poſtea interfe-
cit . Tandem uero michea propheta aliter ſentiente & reclamante quum in Ramoth
galaath contra regem ſyrie in prælium perrexiſſet a ſagittariis ſolus in curru uulnerat⁹
interiit. Cuius ſanguinem iuxta uerbum helye prophete canes linxere .Quod certe et
non accidiſſet ſi bene monēti prophete obtemperare noluiſſet.Hæc ex.3.regum.li.ca.
ultimo habētur:&.2.paralipomenon.c.18.
4272 927 ¶ Amenophis pharao quarto regni Ioſaphat anno apud egyptios regnare cœpit:& re-
gnauit annis nouem:poſt quem Oſchor eius filius annis ſex.
4278 921 ¶ Tyberinus filuius carpenti regis filius decimus latinorum rex tertiodecimo anno re
gni Ioſaphath latinis regnare cœpit:& regnauit annis nouem.Tandē agrippa filio ſuc
ceſſore derelicto in tyberim amnem decidens fluuio illi nomē eternum dedit:qui pri-
us albula dicebatur : quod Ouidius in ſecundo faſtorum teſtatur dicens:Albula quem
tyberim merſus tyberinus in undis.Reddidit hyberinis forte timebat aquis.Verumta-
men & ante hunc tyberinum tyberim appellatum fuiſſe inuenimus.Quippe quū Euā
der ad Eneam regem loqueretur dixit ad Virgilium libro octauo.Tum reges aſperq; i-
mani corpore tybris : a quo poſt itali fluuium cognomine tybrim Diximus:& cætera.
Alii uero eum tyberim appellatum fuiſſe a quodam tuſcorum rege ibi latrocinante.
¶ Agelas ſextus corinthiorum rex:quartodecimo regni Ioſaphat anno corinthiis regna
re cœpit:& regnauit annis triginta.
4287 912 ¶ Agriga ſeu agrippa filuius undecimus latinorum rex anno.22.regni Ioſaphath patre
eius rebus humanis exempto latinis regnare cœpit:& regnauit annis.40.Qui quū præ

dictum tempus regnaſſet moriens. A remulum filium regni reliquit heredem.
℃ Ochozias achab regis ex Iezabel filius ſeptimus regū iſrael anno.23.regni Ioſaphath 4288 911
in ſamaria regnare cœpit:& regnauit annis duobus. Hic(ut tertius regum habet)homo
malignus fuit:& per omnia utriq; parenti ſimilis. atq; hieroboam qui prius populum
decipere inchoauerat. Nam quum in uiis eorum ambularet:dominum deum iſrael ad
iracundiam concitauit:& regem moabitarum ſibi rebellare fecit:& tributa: quæ patri
ſuo reddere conſueuerat miniſtrare ceſſauit:& demum quum ſederet ſuper quoddam
cancellum domus ſue dei nutu e cancello decidens in peſſimum languorē decidit:&
quum uehementiſſimo dolore premeretur miſit ad muſcam deum acharon conſulere
de ſalute ſua. Occurritq; helias propheta in uerbo domini nunciis a rege miſſis:& dixit
eis ad regem ueſtrum regredimini:& dicite ei quod non euadet hunc languorem. Ac ſic
paruo tempore tranſacto:ſicut prædixerat helias:extinctus eſt ſine filio cui ſucceſſit in
regno frater eius Ioram:ut patet quarto regum primo.
℃ Helyas theſbites maximus prophetarum ſui temporis per hoc tempus ab hominibꝰ
eſt ablatus:cuius finem nemo cognouit. Hic multis miraculis quoad uixit claruit:atq;
ſicut ignis ardens totus erat:ita & uerba eius quaſi facula ardebant.

℃ Hic primum ad regem Achab: qui dereliquerat mandata domini:& ſecutus fuerat
Baal in uerbo domini acceſſit.& ſiccitatem trium annorum atq; uehementem famem
futuram in ſamaria prædixit:quibus prenunciatis ſtatim ab eo aufugit:& abſcondit ſe
in torrente tribus annis:ubi per id tempus quottidie coruus ales eidem cibum detulit.
Inde ſiccato fluuio in ſareptam ciuitatem ſeceſſit. Vbi a quadam muliere uidua pauper
cula:donec ſiccitas defecit enutritus eſt. Indeq; quum mulieri:quæ ſibi pabulum præbe
bat filius unicus ex morte defeciſſet precibus prophete dominus illum matri uiuum
reſtituit:& hunc Ionam prophetam fuiſſe dicunt. Rurſuſq; eo poſt tertium annum in
conſpectu achab orante cœli pluuias & grandines dedere plurimas. Quūq; helyas qua
dringentos & quinquaginta excelſorum ſacerdotes:qui achab regem:& populum ſe du
cebant:interfeciſſet ab iezabel regina in ultionem ipſorum ibiq; perſecutus eſt.

℃ Sed ipſe tandem in montem dei oreb accedens inde in damaſcum peruenit:ubi & aza
elem in regem ſyrie:& hieu regem ſamarie ex præcepto domini inunxit. Inde reuerſus
ad regionem hebræorum inueniens helyſeum bubulcum arantem cum duodecim aliis
proiecit palium ſuum ſuper eum:& prophetare cœpit ſicut habetur.3.regum.ca.18.&
19.poſtmodum exuſtis duobus Ochozie regis quinquagenariis cum quinquaginta ui
ris ſuis a domino Heliſeo uidente per turbinem in cœlum uectus eſt:ut quartus regum
habet liber.ca.2.relicto in eius loco Helyſeo propheta.

Oram Ioſaphath regis filius ſeptimus regum iuda anno.166.regni dauid poſt
i patrem regnare cœpit:& regnauit annis.8. Quadraginta quippe ānorum erat 909 4209
quum regnare cœpiſſet:& athaliam Achab regis ſamarie filiam duxit uxo
rem. Cuius imperium uxoris ſeductione pernitioſum patrum ſuorū nomini admo
dū fuit:nā inito impio mox ad necē fratrū ſuorū:& paternorū amicoꝝ piter & pricipū
ē cōuerſus.oēs deide patꝝ ſuoꝝ ritus dereliq̄t.& excelſa more hieroboā regis ſamarie
i oi iudea extruxit:cunctoſq; habitatores iuda fornicari:& ꝑuaricari docuit.& p Athali
am uxorē nihil pretermiſit quominus aliquid quottidie noue impietatis efficeret:& ꝗ
ad uaſtationem paterne traditionis attenderet. Propter quod paleſtinos & ethiopes in
eum dominus iuxta uerbum helye prophethe concitauit:qui cum exercitu hoſtili ani
mo in hieruſalem uſq; aſcendentes cuncta ferro flammaq; uaſtarunt:& regis domum:
inſuper & eius filios & uxores pariter occiderunt:& unus ſolummodo filiorum eius
nomine Ochozias hoſtes effugiens derelictus eſt. Inſuper & poſt calamitatem hanc do

minus languore alui inſanabili eum percuſſit : quo egeſtis cunctis uiſceribus uitam
cum morte mutauit. Quem etiam mortuum populus multis contumeliis affecit : nec
exequiis regalibus eum fecere dignum; ſed ueluti priuatum tumulo tradiderunt: ut ha
betur ſecundo paralipomenon capitulo uigeſimoprimo.

¶ Ioram alius achozie regis iſrael frater : octauus regum iſrael ante ioram prædictum
regnum ſuſcipiens: regnauit in ſamaria annis. 12. hic quum aliquot annis obſeruatio-
nem præceptorum dei & moderatione in ſuos uſus fuiſſet : & helyſeum prophetam in
ueneratione & precio habuiſſet : moabitarum regem ſudit & eius ciuitates ſubuertit.
Et quum ab Aſſyriorum rege in ſamariam diu obſeſſus fuiſſet. Vbi tanta fuit neceſſa-
riorum inopia: ut ibidem caput aſini octoginta nummiſmatibus argenteis pre magnitu
dine famis uenderetur : & quinque nummiſmatibus ſextarium fimi columbarum pro
ſalute comparabant hebrei: etiam intercessionibus heliſei ſine ullo bello liberatus eſt:
& omnia inimicorum ſpolia conſecutus eſt: ut habetur ex quarto regum. capitulo ſex-
to & ſeptimo & ſecundo paralipomenon capitulo uigeſimoſecũdo. Verum quũ poſtmo
dum in peccatis hieroboam preuaricatus fuiſſet: ab Hieu ſeruo ſuo: & militie ſuæ prin
cipe cum omni domo ſua interfectus eſt. ut ex eodem libro. capitulo undecimo & de-
cimo habetur.

9.00 4299 ¶ Ioiada ſummus hebreorum ſacerdos his temporibus ob ſanctitatem & rerum expe-
rientiam apud iudeos ſummo in honore habitus eſt. Hic poſt mortem Ioram : & filii
eius ochozie regum iuda : & cerneret athaliam reginam mulierem pernitioſiſſimam
indies deſeuire in populo; paci & quieti intendens; eam a regno amouens; extemplo ob-
truncari precepit.

¶ Ioas ioram regis huius filium cunctis letantibus iudeis; regem pro ea in hieruſalem
conſtituit. Hic ioſabeth ſororem Ioram regis uxorem duxit : ex qua Zachariam eius
ſucceſſorem filium ſuſcepit. Qui tandem de deo: deq; hominibus bene meritus: anno
etatis ſuæ. 130. obdormiuit in domino: ut habetur quarto regum. capitulo undecimo &
ſecundo paralipomenon capitulo uigeſimo ſecundo.

¶ Ionadab filius rechab ex ietro cognati moyſi ſacerdotis Madian familia natus: uir re
ligione & moribus inſignis: per hoc tempus: ut habetur ex quarto regum. capitulo de-
cimo apud iudeos clarus fuit. A quo quædam ſtirps admodum religioſa initium ſum-
pſit: quæ perpetuo tanquam peregrina ſine rerum temporalium copia: uitam primo age
re cœpit. Hic hieu ſamarie regis poſtea amiciſſimus fuit.

¶ Zacharias ioiade ipſius ſummi ſacerdotis filius : uir utiq; magnus : tempeſtatẽ hac:
propter patris dignitatem : eiuſq; precipuas uirtutes : apud hebræos maximo in precio
haberi ceptus eſt: & Ioiade patri poſtea ſucceſſit. hic quum didiciſſet principes iuda tem
plum domini propter lucos & uitulas deſeruiſſe: ad eos prophetas domini ſanctos quo
ad potuit mittere non deſtitit: eos commonefaciens: ut ad deum patrum ſuorum reuer
terentur: quos audire contemnentes : ipſe congregata multitudine coram Ioas rege in
ſpiritu domini dixit. Vos principes & populi iudeorum : dereliquiſtis dominum deum
patrum noſtrorum: animaduertite: quia paulopoſt & ipſe derelinquet uos : & eritis in
opprobrium omnibus per circuitum. Qui indignabundi irruentes in eum ipſum inter
templum & altare mittentes lapides interfecerunt: ut patet ſecundo paralipomenon ca
pitulo uigeſimoquarto. Et ex tunc populos manifeſte reſponſum ullum accipere non
promeruit.

Chozias uel azarias Ioram regis filius: octauus regum iuda ſeptuageſimoquar
4298 901 O to ſupra cẽteſimũ regni dauid ãno: in hieruſalẽ regnaſ cœpit: & uno tãtũmodo
anno regnauit hic una cũ matre athalia & patre uiro pnitioſiſſimo oĩb⁹ ꝓprie
contaminatus fuit: & multo pluſquam eius pater malignus extitit: propter quod nec ip-

Anno Mūdiañ xp̄i aduē.

ſum nec Ioſiam filium:atq; amaſiam nepotem Mattheus euangeliſta in chriſti genea-
logia ponere noluit : hunc itaque Hieu princeps militiæ Ioram regis Samariæ : apud
iezrael ciuitatem una cum omni domo Achab obtruncare fecit. Cuius corpus ex
ciuitate magedon portatum fuit in ciuitatem hieroſolymorum ibique ſepultum.

a Thalia eius mater achab regis & iezabel regine nequiſſime filia:mulier ſiqui-
dem efferata:mortuis uiro & filio:tumultu concitato per tyrannidem imperi- 4299 900
um occupans:regnauit in hieruſalem annis.7.hæc enim quum audiſſet ocho-
ziam filium ſagitte ictu fuiſſe extinctum:& Ioram fratrem ſuum cum uniuerſa domo
ſua fuiſſe occiſum:& ipſa atrociſſima mulier in deſiderium regnandi accenſa pulſa pie-
tate fœminea ſtatuit:ut omnem dauidice prolis poſteritatem extingueret: ut nullus ex
ea ad regni ulterius perueniret ſucceſſionem . Sed diuina clementia ſolus immanitati
ſuæ Ioas ochoziæ filii ſui filius paruulus ea neſciente ſubtractus eſt. Nā ioſabeth eiuſ-
dem filia & ochoziæ ſoror furtiue ſubtractum paruulum in domum Ioiade pontificis
uiri ſui abſcondit:& ſex annos eum enutrire fecit : poſtremo ne ſanguinolenta mulier
pertranſiret impune:quum ſeptem annos regnaſſet:opera Ioiade pontificis eleuato io-
as nepotem ſuum in regem:quem ipſa arbitrabatur occiſum: e regno ſuo ui detrahi ui
dit:& clamante eam in populo a militibus dedecoroſe ad portam mulariam perducta:
ibidem trucidata & interfecta eſt:hæc ex quarto regum libro.ca.xi.& ſecundo paralipō
menon.ca.xxii.& nono Ioſephi.cap.vii.

¶Hieu namſi filius:nonus iſrahelitarum rex:anno.3. Athalie regine regni : in ſamaria
regnare cœpit:& regnauit annis.xxviii.hunc iam diu dominus per helyam prophetam 4302 897
inunxerat regem : ut domum achab regis peſſimi deleret . Qui qum ioram regem &
uniuerſam eius domum euerteret:& ſanguinem prophetarum & ſeruorum domini de
manu Iezabel ulciſceretur:etiam ochoziam regem iuda qui ad ioram cognatum ſuum
uiſendi gratia uenerat:una cum eodem cognato ſuo interfecit . Sed & iezabelem regis
matrem ornatam e turri celſiſſima deiecit:cuius cadauer: & ſanguinem iuxta uerbum
domini canes comederunt.Septuaginta inſuper alios achab filios in ore gladii interfe-
cit & eorum capita palis infigi mandauit:ac cæteros quoſcumq; cognatos cōfodit: nec
unus quidem euadere potuit:quin eiuſdem percuſſoris ferro confoderetur.Ac ſic facta
eſt domus achab:ſicut domus hieroboam filii nabath:& domus Baſſa filii achaiæ:quæ
ad quartam uſq; generationem non peruenere:Sed & inſuper quadragintaduos Ocho-
zie filios iugulari fecit.Omnes præterea ſacerdotes. Baal deceptione quadam & dolo
compræhendit:& uniuerſos interfecit:& domum Baal igne concremauit eoq; loco la-
trinas fecit:& uniuerſam ſamariam a peregrinis ſolennitatibus liberauit.Aureos tamen
uitulos iſrahelitas adorare hic permiſit.Hæc omnia dum feciſſet hieu: deus ei per pro-
phetam predixit : q̄ in quartam generationem ſuper iſrael eius filii eſſent regnaturi.
Tandem ab azael rege ſyriæ aliquandiu uexatus hieu dormiuit cum patribus ſuis:& in
ſamaria ſepelitur:ut quartus regum habet liber capitulo decimo & ſecundus paralipo-
menon capitulo uigeſimoſecundo.

¶Azael adadezer regis ſyriæ famulus per hoc tempus ab helya propheta pridem rex
ſyrie inunctus:regnum ſyrie ſuſcipiens regnauit in ſyria annis multis : qui ſuſcepto re-
gno iudeos acerrime perſecutus:hic quum eſſet adadezer ſeu benadab regis neceſſari-
us dominum ſuum lectulo decubantem laqueo ſtrangulauit : & ipſe regiæ poteſtatis
apicem in damaſco obtinuit.Erat enim uir efficax:& in re militari ualde ſtrennuus: &
multa populi deuotione florebat:ita ut una cum domino ſuo adadezer rege .quaſi deus
coleretur.Et hoc propter beneficia & templorum edificia:quibus damaſcenorum exor
nauit ciuitatem.Hic itaq; imperio ſuſcepto:cōgregauit exercitū multū:& contra iſraeli
tas in geth aſcēdit:eoſq; in breui ſubiugauit:& in ea optimates quoſq; interfecit: urbē
quoq; īcēdit:& p̄uulos lapidib⁹ alliſit:ac mulieres p̄gnātes excidit.ac quæcūq; bona diri
puit:& uniuerſas ꝓuincias eorū uaſtauit.Poſt hæc cū in hieroſolymam deducturus eēt
exercitum.Ioas rex metuens obſidionem omnes theſauros templi domini & domus re-

giæ eidem obtulit:ut ab eo diſcedere dignaretur:quod & factum eſt:Hæc enī mala Heliſeus propheta præuiderat:& ei flendo denunciarat:ut habetur quarto Regum:capitulo decimo & ſecundo paralypomenon capitulo uigeſimoquarto.

4306 | 893 Oas ochozie r̄gis fili⁹ decim⁹ r̄gū iuda octogeſimo ſcđo ſupra cētēſimū r̄gni Dauid āno p⁹ athaliā r̄gnar̄ cœpit:& r̄gnauit ī hieruſalē ānis.lx.7.qpe ānoꝝ erat cū r̄gnar̄ cœpiſſet:cui⁹ mr̄ fuit noīe Ioſabeth ex berſabea regiōe q quoad uixit Ioiada pontifex optime de deo:deq; patriis legibus meritus fuit.Nam dei cultum & regum dignitatem priorum ſeditionibus & negligentia labefactam breui reſtituit:& tēplum domini quod ab Iorā & Athalia:ac eorum filiis uidebatur deſtructum renouare fecit.Quo reparato:etiam multa uaſa aurea:atq; argētea pro ſacrificiis adolendis fieri mandauit:Sed mortuo Ioiada pontifice maximo. Ioas hic curam perdidit diuine religionis:Cuius etiam exemplo primates Iudæ omnes pariter corrupti ſunt:propter quod & ſummi dei indignationem in iudeos concitauit.Verumtamen deus miſit eis prophetas:qui conteſtarentur eos:ut ab huiuſmodi geſtorum malignitate recederent:illi uero non modo penitentiam de iniquitate agere uoluerunt:ſed & Zachariæ pontificis Ioiade filium lapidibus ī templo occiderunt.Rex autem qui huiuſmodi ſceleris auctor fuit non multo poſt iuſtiſſimas penas horum; in quibus preuaricatus fuit: exoluit. Qui Azael Syrorum rex predictus in uerbo domini in Geth uenit:& uniuerſam prouinciam deuaſtauit:& ſuburbana hierolymorum diripiens & ſuccendens: quum eius obſidionem extimeſceret:euacuatis omnibus templi theſauris:atq; regalibus miſit azaeli:ut ab eo recederet.Tandem quum diuinos honores ſibi a populo uoluiſſet impendi in languorem peſſimi decidit.Inſtanteſq; multi qui mortem Zachariæ prædicti defendebant:ei inſidias facientes interfecerunt eum:Quo mortuo ſepelierunt eum in Hieroſolymis:ſed non in ſepulchris Regum tanquam indignus qui inimicus fuerat diuini cultus:ſicut ex quarto Regum libro capitulo duodecimo:& ex ſecundo paralipomenō capitulo uigeſimoquarto habetur.In eius autem imperio ſucceſſit amaſias.

891 | 4308 ¶Diogenet⁹.7.atheniēſiū dux:āno ſecūdo regni Ioas magr̄atū ſumēs regnauit ānis.28.

¶Eudem⁹ ſeptim⁹Corinthioꝝ rex eodē āno & ipſe regnare cepit:& regnauit ānis.25:

890 | 4309 ¶Acrazappes trigeſimuſquintus Aſſyrioꝝ Rex tertiodecimo āno regni Ioas regnare cepit:& regnauit annis quadragintaduobus.

873 | 4326 ¶Aremulus ſiluius Agrippe Regis filius duodecimus latinoꝝ rex uigeſimo regni Ioas anno regnum ſuſcipiens regnauit annis decem & nouem:Hic ſuſcepto regno primum albanorum preſidia inter montes poſuit:ubi Roma poſtea condita fuit:quod ea tempeſtate impie factum exiſtimatum eſt.& ob id exiſtimare illius temporis homines cū fulminis ictu iuſte exanimatū: Ex eo Iulius & Auentinus filii ſuperſtites fuere.Qui Iulius Proculi proauus poſtea cum Romulo fuit:& Iuliam gentem fundauit.

¶Seſoncoris Pharao & ipſe in Egypto eo ipſo anno Dinaſtiam uigeſimamſecundā incepit ubi regnauit annis uigintiuno.

869 | 4330 ¶Ioachab Hieu Regis filius decimus regum iſrael anno uigeſimoquarto regni Ioas in Samaria regnare cepit:& regnauit annis decem & ſeptem:Vir quidem fortis & animo preſtans:Qui & ipſe nec imitator patris ſui extitit:& impie in omnibus ſe habuit derelinquens deum ambulauit in uiis Hieroboam & quouis modo ab eiſdē declinare noluit:Propter quod iratus dominus humiliauit illum:& eum tradidit in manus Azaelis & Benadab regum Syriæ: & eidem ciuitates multas & maximas abſtulit: & eum profligauit:ac uniuerſum eis exercitum trucidauit: Cūq; in his anxietatibus teneretur ad ſupplicationes domini confugit:ut eum liberare dignaretur. Ad cuius penitentiā permotus deus:conceſſit ei pacem & prouinciam:rurſus eidem in priſtinum ſtatum & copiam reſtituere fecit.Nec propterea omnino a luxuriis & idolis receſſere iudei: Tandē & hic cum patribus ſuis dormiens:in Samaria ſepellitur:relicto poſt ſe Ioas filio ſucceſſore:ſicut quartus Regum liber capitulo tredecimo teſtatur.

865 | 4334 ¶Ariſtemides octauus Corinthiorum Rex:octauo & uigeſimo regni Ioas āno: Corinthiis regnare cepit:& regnauit annis trigintaquinq;.

855 | 4344 ¶Pheredus fil's ſeq̄nti āno apud atheniēſes magr̄atū ſumēs regnauit ānis dcē & nouē.

¶ Auẽtinꝰ filuiꝰ Aremuli regis filiꝰ tertiuſdecimꝰ latinoꝝ rex:anno trigeſimooctauo
regni Ioas:latinis regnare cœpit:& regnauit annis.37. Hic(ut diuo Aug.placet)ſcilicet
lib.decimooctauo de ciuitate dei capitulo uigeſimoprimo:quũ fuiſſet in bello ꝓſtratꝰ:
& in auẽtino mõte ſepultꝰ loco illi ſui nois nomẽ eternũ dedit. Quod ẽt Ouidiꝰ libro
decimoquarto Methamorphoſeos teſtaẽ:dicẽs: Tradidit auẽtino ꝙ quo regnaret codẽ:
Mõte iacet poſitus:tribuitqꝫ uocabula mõti. Alii uero uolũt eũ in ꝓtelio fuiſſe occiſũ:
ſed nõ apparuiſſe:nec eius uocabulo appellatũ mõtẽ:ſed ex auiũ aduentu illuc frequẽ
tantiũ:ſicut refert Varro dictum auentinum. Relatus eſt autem a latinis in deorum nu
merum. Hic poſt ſe ſucceſſorem reliquit Phocam filium.

Maſias Ioas Regis filiꝰ undecimꝰ regũ Iuda:anno ducẽteſimo uigeſimooctauo 853 4346
a regni dauid in Hieruſalẽ regnare cœpit:& regnauit annis.29. Hic matrẽ habu
it nomine Iodã. Vir qdẽ eloquentiſſimus:& a principio ſingulari in oẽs huma
nitate inſignitus:ac præceptoꝝ dei aliqua ex pte obſeruator. Verumtamẽ excelſa oino
nõ abſtulit. Suſcepto itaqꝫ regno inimicos ꝙ patrẽ ſuum occiderãt cõprehendens:oẽs
interemit. Filiis autẽ eorum pepercit. Inde cõparatis maximis copiis de Iuda & Beniami
in Amalechitas & Idumeos duxit:& facta pugnãdi copia: ex hoſtibus ad decẽ milia in
terfecit.& totidẽ cepit:ac predam & diuitias ex hoſtibꝰ infinitas abſtulit: Cumqꝫ deos
quos ex amalechitis tulerat in cõtemptũ dei adoraſſet:eo ꝙ eos reſpõſa dediſſe intelle
xerat:a domino per prophetã duriſſime corripitur. Dum uero hic Amaſias in ſuperbi
am & contemptũ elatꝰ ſe in rebus felicibꝰ abſtinere nõ poſſet:ad regẽ Iſraelitarum ſcri
pſit:ut ei obediret:& populus:ſicut antea fecerant Dauid & Salomon: aliter bellum ſi
bi inferret. Cui quum Iſraelitarum rex litteras reſcripſiſſet cõtempti biles: Amaſias ad
bellum incitatꝰ(deo impellente:ut penas exolueret: pro quæ ab eo turpiter commiſſa
fuerant)produxit exercitum contra regẽ iſrael. Cumqꝫ iam eſſet prelium commiſſurus:
eius milites repentinus terror & ſtupor inuaſit. Et antequam ad manus conuenirent:in
fugam animi pauore conuerſi ſunt. Quibus diſperſis. Amaſias ĩ fugam cõuerſus ab ini
micis capitur:cui Ioas mortem interminatus eſt niſi urbem Hieroſolymam ei aperiri
preciperet. Et aperientes hieroſolymite ei portas Ioas quadringentos cubitos muri di
ſtruere fecit:& cum curru ingreſſus eſt urbem ducens ſecum Amaſiam captiuum: Fa
ctuſqꝫ Ioas hoc modo Hieroſolymorum dominus:omnes theſauros domus dei & rega
lis aule exhauſit:& in Samariam tranſtulit propter quod facta eſt paulopoſt cõtra eum
coniuratio:& fugit quidem in ciuitatem Lachis:& a ſuis inſepultus ibidem interfectꝰ
eſt:Et hoc modo Amaſias propter ſuperbiam & contẽptum dei finiuit uitã ſuam: eius
tamen corpus:in Hieroſolymam referentes:regiis exequiis tumulauerunt:ut quarto re
gum lib.c.14.& ſecundo paralip.cap.25.referunt.

¶ Ioas Ioacham regis filius.xi.Iſraelitarum rex:primo anno regni Amaſiæ:poſt mortem 4347 852
patris ſuſcipiens regnum regnauit in Samaria annis.16. Qui & ipſe preuaricationibus
Hieroboam filii Nabat coinquinatus malũ fecit coram domino: ſed non q̃tum pater
eius eo ꝙ prophetarum conuerſatione plurimum oblectatus fuerit:& preſertim Heli
ſei prophete uiri ſanctiſſimi:cuius conſilio cum Benadab Rege Syriæ tribus congreſ
ſionibus conflixit:quem & fudit & profligauit:& ciuitates omnes & uiros:quos Azael
pater ſuus ab eo & patre ſuo ſubtraxerat:liberauit. Et hoc idem Helyſeus predixerat.
Cumqꝫ & hic mortuus fuiſſet:in Samaria ſepultus eſt:regno filio ſuo hieroboam here
de derelicto:ſicut quartus Regum liber capitulo.xii.narrat.

¶ Theleucus octauus Lacedemoniorum Rex: & ipſe primo regni Amaſiæ regis anno 4354 845
Lacedemoniis regnare cœpit:& regnauit annis quadraginta.

¶ Ariphon Athenienſis dux:nono Amaſiæ regni anno apud athenienſes magiſtratum
ſumens regnauit annis uigiti. Sub quo ſcd̃m Euſebium aſſyrioꝝ regnũ cõſumptũ eſt.

¶ Sardanapallus ultimus Aſſyriorum Rex ſexto decimo regni Amaſiæ regis anno:aſ 4392 837
ſyriis regnare cœpit.& regnauit annis uiginti: De quo quidem Didonis ſiculus in hi
ſto.græcorum multa diſſeruit. Sed & Iuſtinus in hæc uerba tetigit dicens:Sardanapal
lus Rex:ut uir omniũ mulierũ corruptior:repertus eſt ab Arbace ꝓfecto ſuo iter ſcor
torum greges purpurã collo trahẽs ſub muliebri habitu eius fila ꝑtiens. Vnde ĩdignatꝰ

Arbaces in eum milites in cōſurationē excitauit:& pugna cōmiſſa uincitur rex:qui Regiam ſuam ingreſſus:Pyram:quam ipſemet fecerat:incendit: & ſemetipſum cum innumerabilibus diuitiis cōcremauit.Iuſſitq;:ut Tullius libro qnto tuſcalanaꝝ quæſtionū referr hæc uerba buſto ſuo inſcribi.Hæc habui quæ ædi:quæq; exſaturata libido hauſit.Alia iacēt multa & preclara relicta.Ac ſic illud maximū omniū regnorum finē ſuætāte diuturnitatis accipiens ad Medos per ipm Arbacem trāſlatū eſt;poſt annos:ut diuꝰ pater Auguſti.lib.18.de ciuita.dei capi.xii.mille trecētos & qnq;:ut etiam Beli q primꝰ Rex fuit tempora computentur.

¶ Aſſyriorum regum epilogus.

¶ Aſſiriorum itaq; regum noīa & tēpora ſingulorum diſtincta:ut morem ſuſcepimꝰ ad ſupradictorum corroborationem hic ſub epilogo deſcribimus.Quorum primus.

Belus	1	aū.65	Manchale	13.aū.30	Mitreus	25.aū.19.
Ninus magnꝰ	2	aū.52	Iphereus	14.aū.20	Thautanes	26 aū.27.
Semiramis	3	aū.42	Manullus	15 aū.30	Thautes	27 aū.32.
Ninus ſcḋs	4	aū.38.	Sparetus	16 aū.90	Tineus .	28 aū.40.
Arius	5	aū.30	Aſcades	17 aū.40	Dercylus	29 aū.30.
Aralius	6	aū.40	Amintes	18 aū.45	Eupales	30 aū 40.
Xerſes	7	aū.30	Belochus	19 aū.25	Laoſthenes	31 aū.38.
Armamitres	8	aū.38	Belopares	20 aū.30	Pyriciades	32 an.45.
Bellocus	9	aū.35	Soſates	21 aū.32	Ophrateus	33 aū.30.
Baleus	10	aū.52	Lampades	22 aū.20	Ophratanes	34 aū.50.
Altadas	11	aū.32	Pannias	23 aū.30	Acrazapes	35 aū.42.
Manitus	12	aū.30	Soſariuus	24 aū.45	Sardanapallus	36 aū.20.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Helyſeus propheta ſanctiſſimus.Helieq; precipuus diſcipulus:per hoc tempus poſtea q̄ eccleſiam dei non ſolum opere:exemploq; ac predicatione: ſed etiam frequentiſſimis: & inauditis confirmaſſet miraculis. Iam ſenex & plenus dierum migrauit ad dominū. Cuius quidem corpus:ut teſtatur Hieronymus:apud Samariam Paleſtine ciuitatem tumulatum eſt.Quo in loco etiam Abdias propheta quieuit:In cuius quidem ſepulchro ad comprobandam uiri ſanctitatem:Quum quoddam hominis cadauer paulopoſt proiectum fuiſſet:& oſſa Helyſei tetigiſſet:confeſtim reuixit:& ſuper pedes erectum ſtetit: Cuius poſtea aniuerſalis diei celebritas octauo calendas Iulii celebrari ſtatuta fuit. Cuius quidem geſta:& miracula grandia quartus liber Regum refert:uidelicet: a capitulo ſecundo uſq; ad decimum.

¶ Ionam prophetam.quem hebrei uirum ſanctum nominant:hac eadem tempeſtate fuiſſe & miraculis plurimis claruiſſe conſtat.Hunc mulieres uidue Sareptane filium quē Helias propheta mortuum ſuſcitauerat(diuus Hieronymus fuiſſe dicit)matre ad eundem prophetam poſtea dicente.In hoc.n. cognoui ꝙ uir dei es tu:& uerbum ipſius in ore tuo uerax eſt.Et ob hanc eam ipſum puerum mater uocauit amathi : quod lingua noſtra ueritatem ſonat.Et ex eo ꝙ Helyas uerum locutus fuerat:filium ueritatis fuiſſe dixerunt.Ionas.n.columba ſonat:& quidem columba pulcherrima fuit.Is enim prophetia illumināte:pcātores ciuitatis Niniue dei miſericordiā cū uideret cōſecuturas ne uideretur falſa p̄dicare ad denunciandū eiuſdem ciuitatis interitū ire omnīo recuſabat: ideo a conſpectu dei ſe fugere poſſe putauit:propter quod in mare demerſus : & a ceto deglutitus:paſſionem chriſti in naufragio præfigurauit.

¶ Amos ꝓpheta ex oppido Theme natus:p hoc tempꝰ de nūero paſtoꝝ ablatꝰ a dño i Samariā ꝓphetare miſſꝰ ē:& quū ibidē cōtra decē tribꝰ ꝓphetaret:ēt pauca de duabꝰ in ſeruit:quē amaſias rex mltis plagis affligeṙ quoad uixit fecit.Tadē quū ſpūi ſcō cōtradicere nō poſſet.Ozias rex eiꝰ filiꝰ p tēpora uecte trāſfixit:ac ſic ſemiuiuꝰ i terrā ſuā ex ſamaria ſeu hieruſalē i pſiā ſuā trāſlatꝰ ē:ubi pꝰ aliquot dies doloṙ uulneris dficiēs:cū pribꝰ ſuis ſepultꝰ ē.Qui quū ſanctꝰ hitꝰ eēt eiꝰ feſtiuitas ſcdo calendas aprilis celebraṫ:

¶ Amos alius propheta qui fuit Iſaie prophete pater:qui aliis litteris apud hebreos ſcribitur:quæ differentia apud nos non habetur:hiiſdem etiam temporibus floruit:& apd reges multa intrepide dicens:robuſtus uel fortis interpretatū eſt.

ℭHieroboam huius nominis ſecundus Ioas regis Iſrael filius duodecimus regum Iſrae
litarũ:decimoſeptio ãno regni amaſiæ ĩperiũ ſuſcipiens: regnauit in Samaria annis.41: 836 4363
Vir ſane rei bellicæ inſignis:q impio ſuſcepto de mãdato domini contra Benadab Azalis regis filiũ:regẽ:ſcilicet:ſyriæ regnũ ſuſcipiens:admirabili uirtute & felicitate cõfecit:deq; eo triumphauit:ac uniuerſa a patre ſuo per azalem ablata ab Antiochia uſq; ad mare mortuũ iuxta uerbum domini:quod locutus fuerat per Ionam prophetã iſtaeli & regno ſuo reſtituere coegit.Qua uictoria elatus:non deo gratias egit:ſed idolis hoſtias obtulit:& malum corã domino:ſicut Hieroboam filius Nabat fecit:propter quod & dominus indignatus:ad eum Amos prophetam miſit:q eius interitũ & ppl'i calamitatẽ prædixit.Quamobrẽ rex hic ꝓphetã cõprehẽdens:cũ tynapora uecte ferreo tranſfigi iuſſit.Tãdẽ Zacharia filio ſupſtite relicto dormiuit cũ patrib⁹ ſuis:& ĩ ſamaria ĩ ſepulchris regũ ſepult⁹ eſt:Cui⁹ geſta pria:ac nouiſſima capitulo.14. q̃rti li.regũ cõtinẽtur:
ℭEgemon nonus Corinthiorum Rex:anno ſecundo & uigeſimo regni amaſiæ Corinthiis regnare cœpit:& regnauit annis ſexdecim.
ℭTeſple⁹ Ariphronis ducis atheniẽſiũ filius ãno ultio amaſie regis Iuda apd̄ atheniẽ- 831 4368
ſes regnũ iniẽs.regnauit ãnis.27.ſub quo(ut Euſebi⁹ ſcribit)aſſyriorũ regnũ deletũ eſt.

Zias qui & azarias amaſiæ regis filius duodecimus regum Iuda.251.regni Da 824 4375
O uid'anno:regni uero Hieroboam prædicti regis Iſrael duodecimo:regnare cœ
pit:& regnauit annis.52.Hic multæ manſuetudinis & dignitatis uir fuit:cuius ob uirtutes & religionis cultum deo:hominibuſq; plurimum gratus fuit: eo ꝙ oĩbus in rebus quod gratum & rectum corã domino deo noſtro fuerat:iuxta omnia: quæ fecerant patres eius;fecit uno excepto:ꝙ excelſa nõ abſtulit.Initio itaq; regno & imperio: & cõtractis undiq; copiis trecentorum milium pugnatorũ omnes hoſtes per circuitũ ꝓſtrauit:& tributarios ſibi fecit.Quibus ſuperatis & proſtratis : ad exornandã q̃ maxime Hieruſalem ciuitatem animũ adiecit:& muros quos Ioas Iſrael rex deſtruxerat:reſtituit:ac turres multas & altiſſimas per circuitũ murorũ erexit;atq; alia multa bona urbi contulit:Deinde(ut quartus Regum liber habet)agriculture & plãtationibus operã dans:multas ſibi conflauit diuitias.Quibus elatus ;aut forte nimio religionis amore permotus contra fas turribulo arrepto:ſacerdotale officiũ exercere præſumpſit:q̃obrẽ confeſtim terremotus q̃ maximus in dei templo exortus;ipſe lepræ plaga percuſſus eſt. De qua & Zacharias prophæta meminit.Leproſus igitur effectus Zacharias ſummus pontifex & reliqui ſacerdotes ſecundum legem Moyſi expulerunt eum extra ciuitatẽ: & fuit leproſus Ozias uſq; ad diem mortis ſuæ.Ioathan autem eius filius pro eo rexit domum regiam:& iudicauit populum duarum tribuum.Verum quum obiiſſet:tranſtulerunt eum in Hieruſalem:& ſepelierunt in ſepulchris regum : cuius geſta prima & nouiſſima:quartus Regum liber capitulo decimoquinto: & ſecundus paralipomenon capitulo uigeſimo ſexto continent.
ℭHoc tamen in loco aduertendum eſt ꝙ mortuo amaſia patre:hui⁹ regnum Iuda tredecim annis ſine rege fuerat: quod ex regum Iudæ Iſraelq; facile coniicere poſſumus: quia ſecundum Regum hiſtorias amaſias profectus rex anno ſecundo Ioas Regis Iſrael regnare cœpit: cuius tempus in quadrageſimum primum annum protrahitur:a quo ſi amaſiæ annos amouere uolueris:remanebunt anni tredecim:quibus Ozias iſte necdum ad regendum erat idoneus . Hoc quidem Euſebius noſter:cuius ordinem ſeruamus:non habet.Et ideo ne error eueniat:cæteris poſt poſitis illum imitari curauimus.

ℭMedorum Regni principium.

ℭArbaces igitur natione Medus Sardanapalli aſſyriorum olim regis præfectus anno
ſexto Oziæ Regis domino & rege ſuo interfecto:regnoq; aſſyriorum in Medos tranſ- 818 4381
lato ibidem regnauit annis centum & uigintiocto . Ipſam enim orientis monarchiam:ut Iuſtinus ſcribit:ſpe non re quidem ad Medos ſuos tranſtulit: quod poſtea Darius rex perfecit.Verumtamen poſt Sardanapallum etiam aſſyriorum fuere reges : ſed hoc non monarche uſq; ad Niniuæ ciuitatis ſubuerſionem.De ipſius autem Mediæ regionis deſcriptione ſupra dictum eſt;ubi agitur de Medo Medeæ filio.

¶Phul quidam genere Aſſyrius Sardanapallo Regi ſucceſſit in regno aſſyriorum:q ſu-
ſcepto regno monarchiam deperditam recuperare annixus:bella inumera comiſit: idq;
eius fecere poſteri.nā ut quart⁹ regū cōtinet hiſto.primū in Tharſa ciuitate cōtra regē
iſrael magno fragore cuncta ferro:igneq; uaſtans cōſcēdit:quod ubi Manahen idē iſrae
litarum rex intellexit:confeſtim legatos pro pace impetranda miſit:a quo ea federa obti-
nuit. Vt ſi ab eo diſcedere deberet:mille talenta argenti quot annis eidem perſolui uo-
lebat:atq; ei per ſingulos ānos foret auxilio.Cumq; ipſe Manahē haud multopoſt Phul
regi ſophiſticam tranſmiſiſſet pecuniam:indignatus rex contra iſraelitas ueniens:multa
eis intulit damna.ut infra patebit:& quartus regum liber capitulo decimoquito refert:
¶Procas ſyluius Auentini regis filius quartuſdecim⁹ latinorum rex: ſexto Oziæ regis an
no latinis regnare cœpit:& regnauit ānis uigintitribus. De quo Virgilius meminit di-
cens:Proximus ille procas:Hic duos p⁹ ſe reliquit filios:uidelicet: Amulium & Numi-
torem patrem Rheæ Romuli & Remi matris:de quibus infra.

4382 817 ¶Lycurgus lacedemoniorum princeps & legūlator:uir plane clariſſimus:& inter philoſo
phos admirandus:his temporibus(ut Euſebio placet)inclitus & in precio habitus eſt.
Quamuis Plutar.& alii uarias de eius tempore protulerunt ſententias.Quū alii hiphitis
alii ante primā olympiadē:alii Homeri:alii heraclidarū tpib⁹ fuiſſe & floruiſſe dixerūt.
Hic patre ſpartiatarum rege:necnon & eius fratre natu maiore mortuis:quū regnare po-
tuiſſet:certior fact⁹:q; fratris defuncti uxor pregnans eēt: eueſtigio declarauit regnum
pueri eſſe debere:ſi mas foret.Sed quū mulier uerba feciſſet de perdendo puero:quo il
li nubere poſſet:& ſpartiatis imperaret:ei⁹ opinionem deteſtatus eſt:natoq; puero:quū
aliquando ipſe cum principibus cenaret:eum Lycurgo detulerūt:quem ille ſuſcipiens:
ad diſcumbētes dixiſſe fertur:O ſpartiate rex nobis eſt natus:impoſitoq; in regio ſolio:
omnes tum eius animi magnitudinem:tum iuſtitiam admirati ſunt:regnauitq; hic mē
ſes octo.Deinde quum cedere dominatui ſtatuiſſet:primum in Cretam:poſtmodum in
aſiam nauigauit.Dehinc:ad ſpartiatas reuerſus:leges eis inſtituit:quæ quid contineant:
ex plutarcho haberi poteſt.Quum autem ī legibus ſuis nullam diuitiarum uellet habe
ri curam:fertur locupletes aduerſus Lycurgum exarſiſſe:a quibus multis iniuriis pulſa
tus:etiam oculum amiſit.Cupiens itaq; eā ſuam inſtitutiōem reddere immortalem: ad
concionem omnibus conuocatis iuramentum exegit:ut nil uel remoueretur:uel imu-
tarent:donec ex delphis reuerteretur.Quumq; oraculum cōſuluiſſet an pie leges & ſa-
tis ad felicitatem latæ eēnt:reſponſum habuit:& leges pie latas eſſe:& ciuitatem illam
clariſſimam fore:ubi ipſius Lycurgi uterentur legibus: Quo audito uaticinium mox
ſcripſit:& ſpartam tranſmiſit:& ſe ilico interemit:quo ſparte legibus uterentur ſuis.De
hoc Plutarchus & Valerius libro de ingratis.Et Iuſtinus in.3.epithomatum:ac Ariſto-
teles in politicis multa ſcripſere.

4385 812 ¶Alexander decimus Corinthiorum rex:decimo Regni oziæ Regis anno.Corinthiis
regnare cœpit:& regnauit annis uigintiquinq;.
¶Alchmenes nonus lacedemoniorum rex tertiodecimo rego Ozie anno.Lacedemo-
niis regnare cœpit:& regnauit annis trigintaſeptem. Alchmenes tamen alius quidam
ī Grecia fuit ſtatuari⁹ celeberrim⁹.De quo Quītilian⁹ li.12.de īſtit.oratoria meminit.

¶Macedonum regni principium.

¶Carnaus quidam Macedo uir ingenio & manu promptiſſimus : poſt innumera præ-
lia cum finitimis regibus ſtrennue geſta Macedoniam ortus ſui prouinciam ſibi ſubii-
ciēs:in ea regni ſedem ſibi primus conſtituit.Atq; duodecimo regni Ozie regnare inci
piens(teſte Euſebio)regnauit annis uigintiocto.
¶Macedoniam autem huius Carnai regnum.Europæ prouinciam eſſe dicunt:& a Ma
cedone Oſyridis filio primo cognominata fuiſſe inuenim⁹:quā ſolino teſte thraci⁹ li-
mes ab oriēte præcingit:a meridie Epirothe theſſaliæ:ab occidēte Dardania & Ilyric⁹:
& in ſeptētrione paphlagonia fuit:tamen in iſto pricipio āguſtis terminis : ſed poſtea
regū ſuorum uirtute & gētis induſtria ſubactis finitimis ita āpliata:q; eā Pli.ī q̄rto.c°. popu
los aliquādo tenuiſſe ſcribat.De q̄ Solinus etiā ſic dicit:Qui Edonii olim populi:quæ-
q; migdonia erat terra:aut Emathiū theſſalicūq; erat ſolum nūc oē uniformi uocabu

lo macedonica res eſt factum corpus unum. Regnũ itaq; macedonicum illuſtre:potenſ
Nota amorẽ gentis uerſus regem ſuum
q; fuit:& quam maxime Alexandri magni temporibus. Sed Oniæ pontificis iudeoꝝ tẽ
poribus deſtructum fuit:in quo quidem regno memorabile quoddam factum legimus
contigiſſe : quod quum Ilyrici & thraces coadunati finitimos hos macedones atterere
conati eſſent:cogerenturq; macedones commiſſa pugna fugere:tulerunt in cunis infan
tem defuncti regis filium:quo iuxta aciẽ poſito acrius repetiere certamẽ:quaſi ideo ui
cti eſſent:quod bellantibus defuerit: auſpicia regi ſui uictoris futuri:Tãdemq; Ilyricos
magna cæde fuderunt: oſtendentes hoſtibus priore pugna regem non uirtutem mace-
donibus defuiſſe:Cuius quidem regis nomen ignoratur.

¶ Prophetæ uiri excellentes.

¶ Oſee Beeri filius: primus duodecim prophetarum:his temporibus (ipſomet referẽ-
te)ad prophetiam dicendam ſpiritu ſancto repletus eſt.Et ad Oziam regem nunc regnã 4389 810
tem:eiuſq; filium Ioathan & Ezechiam regem Iuda:ac Hieroboam regem Iſrael:alioſ-
q; eius ſucceſſores:qui dominũ deum patrum ſuorum dereliquerãt:& populum idola
triæ crimen admittere coegerant.Iram dei in eos proceſſuram denunciare cœpit:Et di
xit dñm deũ ad ſe i hæc uerba locutũ fuiſſe:O Oſee accipe tibi uxorẽ fornicariã:& fac
fili⁹ fornicatiõis:fornicariã autẽ dicit nõ meretricẽ corporis:ſed gentilem deum ignorã
tem appellat:quæ dei creatoris ſui amore contempto : ſimulachrorum ſe ſubiiciebant
deſideriis.De iſto ãt propheta Iſido.in.8.ethy.lib.ſic ait.Oſee interpretatur ſaluator:eo
quod dum iram dei in populum Iſrael prophetaſſet proceſſuram : domui Iuda ſalutem
ꝓnũciauit:propter qđ eo tunc Ezechias Rex iuda idolis ſublatis:quæ præcedentes re-
ges conſecrauerant:templum dei purgaſſe monſtratur:deniq; mortuus:& inter ſanctos
relatus:eius diei feſtum.4.nonas Iulii celebratur.

¶ Ioel Phatuel filius:ſecundus duodecim prophetarum:& ipſe ſecundũ Hiero.per hoc
ipſum tempus hiſdem regibus:quibus & Oſee prophetauit librum propheticum ſcri-
bit:in quo quidem terram duodecim tribuum deſcribit:Eruca:Bruco :locuſta:rubigi-
gineq; fore delendam:& poſt reuerſionem prioris populi effuſum iri ſpiritum ſanctum
ſuper ſeruos dei & ancillas ideſt ſuper centum uiginti credentes homines:qui tempore
reſurrectionis in cenaculo fuere ſyon:qui centum ab uno:uſq; ad quindecim paulatĩ:
& per incrementa ſurgentes quidecim graduum numerum efficiunt : qui in pſalterio
myſtice continentur .Quo autem hic genere mortis obierit non habemus.Sed cum ſã
ctiſſime uixerit:etiam poſt mortem inter ſanctos relatus eſt.Eius feſtum tertio idus Iu
lii a chriſtianis celebratur.

¶ Abdiam prophetam:qui domini ſeruus interpretatur:quartum duodecim propheta-
rum:hiſdem quoq; temporibus diuus Hieronymus commemorat fuiſſe:etiam tempo
ribus Hieroboam Regis Iſrael capitulum undecimum hiſtoriæ tertii libri regum teſtã
tur.quem & hebrei ſub Achab rege & impiiſſima iezabel fuiſſe dicunt:qui & centum
prophetas in ſpecu quodam pauit:qui ſcilicet non incuruauerant genua ante Baal:& ꝓ
pterea prophetiæ gratiam accipere promeruit:& de duce exercitus eccleſiæ dux factus
fuit.Vnde & librum prophetiæ ſuo nomine ꝓnotatum edidit:i quo perſonam domi
ni noſtri ieſu Chriſti contra Edom repreſentat : qui ſanguineum terrenumq; fratrem
ſemper fratris ſui Iacob emulum ſpirituali percutit haſta:Ea propter Abdias.ſicut olim
prophetarum gregem in Samaria pauerat:ſic & nunc ſua prophetia in toto orbe Chri
ſti paſcit eccleſiã. Ac ſic tãdẽ antiquiſſimus moriens:inter ſanctos digniſſime refertur:
cuius diei celebritas.8.calendas iulii celebrari ſtatutum eſt : eius uero ſanctiſſimũ cor-
pus apud Samariam ciuitatem in mauſeolo helyſei prophetæ fertur fuiſſe ſepultum.

¶ Iſaias propheta ſanctiſſimus Amos prophetæ filius:natione hieroſolymitanus fami
lia nobiliſſima natus:& ipſe ac tempeſtate in Hieruſalem prophetare orſus eſt.& libꝝ
nominis ſui ꝓnotatũ ſuæ prophetiæ ibidem diſertiſſime componere uoluit:in quo(ut
diuus refert Hiero.)non tam prophetiam quam euangelium componere uidetur:ubi
licet ad duas tantummodo tribus prophetaſſe uideatur:Eius tamen omnis cura de uo
catione gentium & Chriſti aduentu principalis habetur .Et quum tandem Manaſſen
regem Hieruſalem affinem ſuum perſæpe corriperet : eum in duas partes ſerra lignea

ſcidi fecit. Quo mortuo ſub quercu Rogel iuxta tráſitũ aquaꝶ ſepelierũt. Et ei⁹ diei feſtũ ſecũdo nonas Iulii celebratur.
¶ Oſorthõ egypti rex: qué herculé dixerũt. 25. regni ozie áno egyptiis regnaꝛ coepit: & regnauit ánis. 9.

800 4399 ¶ Agameſtor qdá graec⁹ eo ipo áno & ipe apud athenieſes mgřatũ ſumẽs regna. an. xx.
796 4303 ¶ Zacharias Hieroboá regis fili⁹ tertiuſdecim⁹ Iſraelitaꝶ rex áno nono & uigeſimo regni Ozie i Samaria p⁹ patré iperiũ ſuſcipiés ſex tãtũmodo méſib⁹ ꝛgnauit. Qui ipio ſuſcepto more Hieroboá filii Nabat cõfeſti i idolis laſciuire & luxuriari coepit: pp q̄ iuxta uerbũ dñi q̄ locut⁹ fuerat ad Hieu pauũ ſuũ: uidelicet q̄ uſq; ad quartá generaiõem filii ſui ſederét ſup thronũ iſrael a Selũ labes ſeditioſo uiro cũct⁹ uidétib⁹ pcuſſ⁹ & iter fect⁹ é: ſicut hiſto. 4. regũ. li. cap. xv. habeť. Et regno p tyránidé occupato: & ipe p⁹. xxx. dies a Manahé Gadi filio obtrũcat⁹ é: ut eodé lib. & capitulo cõtineť. Hic tamé aduerté dũ é: ſicut magiſtro hiſtoriaꝶ placet: q̄ ſecundũ uerá ánoꝶ ſupputationé. Iſrael ꝛgnũ p⁹ p̄dicti Hieroboá regis morté trib⁹ & uigiti ánis ſine rege fuit. Vel poti⁹ Zacharias iſte q̄ntodecimo regni Ozie áno regnare coepit: & ſic p illos tres & uigiti ános: quos ob ei⁹ nefádiſſima geſta nõ cõputam⁹: ſed ſex tãtũmodo illos méſes q̄b⁹ correcti⁹ uixit.
¶ Amuli⁹ Sylui⁹ pcę regis iunior fili⁹ q̄ntuſdecim⁹ latinoꝶ rex: & ipe eodé áno quo & Zacharias p̄dict⁹ regnaꝛ coepit: & regnauit ánis quadragintaquattuor. Hic patre d̄fũcto p uim & nefas Numitoré fratré cui regnũ debebať regno depulit. & Lauſũ filiũ ei⁹ interfecit: & Rheá eiuſdé filiá ad ſubtrahédá ſpé plis ſub ſpecie honoris. Veſte ppetuá uirginitaté dicauit. Sed quũ iá ſepté regnaſſet ánis. Rhea geminos peperit filios: ſcilicet remũ & Romulũ: q quũ adoleuiſſét Amuliũ húc iterfecerũt: & Nũitori auo regnũ reddidert.
¶ Rhea auté: quæ & Ilia dicebať. Numitoris ipſi⁹ filia tépeſtate adhuc uirgũcula patre ei⁹ ui regno priuato: ab Amulio patruo Veſtalib⁹ uirginib⁹ addita ppetuá uirginitatem pſiteri cõpulſa é: quæ quũ i plenioré deueniſſet etaté: ſtimulis acta uenereis: i aplex⁹ icogniti uiri deuenit: & p̄gnás effecta Romulũ atq; Remũ eodé partu enixa é. Quos dũ peperiſſet iuſſu Regis Amulii uiua defoſſa é: Qua mortua etiá geminos i Tyberi deiici iuſſit. Verũ nequeũtib⁹ miniſtris ad ripá fluminis pp aquaꝶ multitudiné deuenire illos i ripa poſuere. Qui a Fauſtulo paſtore cõperti eos ad Achá meretricé uxoré ſuá alédos educádoſq; attulit. Sũt tamé q dicát: quũ expoſiti uagiétes iacerét: primũ a quadá neſcio lupa collectos. & primas ei⁹ ſuxiſſe mamas: Meretrices eni lupas uocare cõſueuerát. Vnde & earũ loca lupanaria dicũtur. Vtrũ tamé a lupa beſtia: uel a meretrice fuerint lactati uarie ſũt opiniones. Verũtamen adhuc p urbé átique cernũtur picture. q̄b⁹ uidétur a lupa beſtia fuiſſe lactatos. Quũ auté adoleuiſſent: nõ parua paſtoꝶ & latinoꝶ manu collecta. Amuliũ patruũ regé interfecerũt: & Numitoré auũ in regnũ reſtituerunt.

494 4405 ¶ Manahé Gadi fili⁹ quintuſdecimus Iſraelitarũ Rex Ozie trigeſimo Regis áno: regnũ p ſeditioné occupás regnauit i Samaria ánis decé. Vir certe ſeditioſ⁹ & tyrannidis auraq; i uita nil omnino admiſit: q̄d ad honoré dei ptinere uidereť. Sed ut ſacra quarti regũ libri habet hiſtoria: i peccatis & luxuriis Hieroboá filii Nabat ábulauit. Hic itaq; regno i pace adepto ingété exercitũ ſtatim cõparauit: & i Thapſá urbé hoſtili aío aſcédit: ubi primũ oía circũquaq; depopulás: etiá agros igne ferroq; uaſtauit: & cũ Thapſenſes eũ aperire nollét: ut ciuitaté capiés pegrinátes ſcidit: & uniuerſos occidit: ac ſic ingété cedé egit. Hic etiá (ut hebrei tradũt) Phul aſſyriorum Regi uitulos aureos: q erát i Bethel Dan p munere tráſmittere ſpopõdit: ſed ſacerdotes eneos ſimiles cõflatiles ei tráſmittere fecere: fraudeq; a principib⁹ aſſyrioꝶ poſtea d̄phenſa eorũ reges q̄ plurimũ & iſraelitas exardeſcere coeperũt: poſt hæc Manahé deſũct⁹ i Samaria ſepult⁹ é: Reliqua uero eius geſta prima ſcilicet & nouiſſima ſcripta ſũt in quarto Regũ decimo quinto capitulo.
¶ Solaram⁹ ſecũdus Medoꝶ rex áno. 4. & trigeſimo regni Ozie medorum rex fact⁹ regnauit annis. 30.

4409 790 ¶ Theleſtes corinthiorum undecimus rex: & ipſe eodem anno regnum ſuſcipiens regnauit annis duodecim.
¶ Pſámus Egyptiorũ rex: eo ipo áno regnás prefuit ánis decé.
¶ Cenus. 2. macedonũ rex. 40. regni Ozie áno macedonũ regnũ accipiés: regnauit ánis

m

duodecim.

¶Phacea Manahẽ regis filiꝰ ſextuſdecimꝰ iſraelitaꝝ rex: 40.ãno regni Ozie paternũ regnũ ſuſcipiẽs regnauit i Samaria ãnis decẽ:ſed ſecũdũ hebreos tãtũmodo ãnis duobꝰ. Hic quoq; paternã crudelitatẽ ſequẽs ĩ uiis Hieroboã filii Nabat ãbulauit; & peſſimus fuit corã dño:cõtra quẽ:ut quartus Regũ habet liber.Phaceas millenariꝰ filiꝰ Romelie cõiurauit:& dolo cũ q̃nquaginta uiris amicis ſuis ĩ cõuiuio peremit:ut patet quarto regum decimoquinto. 4413 786

¶Bobochorꝰ egyptioꝝ rex:quarto & quadrageſimo regni Ozie ãno ĩ Dinaſtia uigeſimaquarta.Egyptiis regnare cœpit:& regnauit ãnis.43.uir certe bellator:iuſtuſq; ac prudẽs:qbꝰ ex rebꝰ maris impiũ primꝰ poſt phenices egyptiis obtinuit: q̃buſq; & iura ac leges dedit:ſub quo.ut Euſe.hꝫ agnꝰ ĩ regno locutꝰ ẽ. 4417 782

¶Antomenes duodecimꝰ corinthioꝝ rex Theleſtis Regis filiꝰ ãno ſexto & quadrageſimo regni Ozie ultimo loco.Corinthis regnare cœpit; & tãtũmodo uno ãno regnauit: de quo nĩl me legiſſe memini.Sed eo mortuo corinthioꝝ reſpublica p ãnuos magiſtratꝰ gubernari cepta ẽ.Regnatũq; itaq; ẽ ĩ Corinthio ſub regibus duodecim ãnis.323.quorũ etiã nomina & tẽpora epilogãdo hic repetimꝰ. 4419 780

¶Corinthioꝝ regum Epilogus:

Aletes.1	añ.35.Bachis.5.	añ.35.Egemon.9.	añ.16.
Ixion.2.	añ.37.Agelas.6	añ.30.Alexander.10.	añ.25.
Ageſilaus.3.	añ.37.Eudemꝰ.7.	añ.35.Theleſtes.11.	añ.12.
Prymmas.4.	añ.35.Ariſtomedes.8.	añ.35.Antomenes.12.	añ.1.

¶Eſchylꝰ atheniẽſiũ iudex.47.regni Ozie ãno apud atheniẽſes magiſtratũ ſumẽs imperauit ãnis uigintiduobꝰ.Cuiꝰ ſecũdo ãno ſecũdũ Euſebiũ & Iſidorum prima olympias inſtituta eſt. 4420 779

¶Lydorum regni principium.

¶Ardiſiꝰ:ſiue Ardis q̃dã græcꝰ Vir genere & animi magnitudine inſignis octauo & q̃dragefimo regni Ozie ãno Lydis primꝰ regnare cœpit:& regnauit Euſebio teſte ãnis uigintiſex.De cuiꝰ geſtis autẽticũ nihil inuenire potui. 4421 778

¶Lydia uero minoris aſie regio fuit:quã ĩ partẽ nũc Moreã appellare dicimꝰ.Et ut Plinio placet libro ſcilicet q̃nto naturalis hiſtorie priꝰ meonia dicebatur:De qua dictũ eſt ſed poſtea a Lydo Athis regis filio:fratreq; Tyrrhi Lydia dicta fuit.Qui duo fratres cũ pp regni breuitatẽ ſe ſimul ferre non poſſent:Tyrrhenus forte diſcedẽs in Italiã uenit. Eãq; partẽ quæ ad mare inferũ uerſa ẽ:tenuit:quã etiã Tyrrhenũ a ſe nominauit:Lydius uero illic remanẽs.Meoniã a ſe Lydiã uocauit.In qua fuerũt urbes Epheſus:Colophon: Clazomene & phocea . Id tamẽ regnũ haud multũ inſigne fuit: q̃d poſtea a Perſis ſub Creſo rege:q Caldeis cõtra pſas auxiliũ tulit ſubuerſum fuit.

¶Olympias prima apud græcos quinquageſimo regni Ozie ãno:ut euſebio & Iſidoro ĩ quinto ethy.libro capitulo decimo placet ex agone gymnico inſtituta ẽ:hercules eni ut pmiſſũ ẽ octauo lair iudicis Iſrael ãno Olympiã:quũ Agonẽ apud græcos ad honorẽ Iouis ĩ Olympo mõte primꝰ iſtituit:q; de quinquẽnio ĩ quinquẽniũ(quattuor ĩ medio annis expletꝰ fieri uoluit)a quo uſq; ĩ tẽpꝰ pſens ſupputãt ãni quadringẽti triginta.Græci aũt q̃rq̃tẽnale certamẽ celebrare aſſueti:etiã quatuor ãnuos principes ĩ ludo & certamine illo cõſtituẽtes tẽpꝰ illud quattuor ãnoꝝ Olympiadẽ appellauerũt:quadriennio ſcilicet ĩ una Olympiade ſupputato.Hæ nãq; feſtiuitates & ludi in q̃nquẽnio ſemel fiebãt:ne ſi ulteriꝰ ptraherẽtur:obliuioni darẽt.Aut ſi citra fierẽt: expẽſaꝝ nimietas grauaret.Olympias igiẽ quattuor plenos cõtinebat ãnos:Et q̃dẽ ſub cẽteſima nonageſimatertia olympiade:ut martylogiũ habet: Ieſus Chriſtus dominꝰ noſter naſci uoluit:ex q̃ fiũt ãni ſeptingẽti ſeptuagintaquattuor:Beda tamẽ & Aphricanꝰ dicũt Olympiadẽ primã ãno primo Ioathã regis iuda poſt ãnos quadringẽtoſſex troiane cladis ab helydẽlibꝰ ideſt græcis fuiſſe inſtitutam. 4425 774

¶Spartanorum origo.

¶Spartanorum genꝰ & ipſum tẽpeſtate hac:hoc eſt quinquageſimo regni Ozie ãno alcumene Lacedemõiorum rege mortuo:eorũq; regno conſumpto:hoc modo principiũ

habuiſſe.Iuſtinus i.3.epi.ſuoꝝ refert:Lacedemões cõtra meſanos decénale bellum ſum pſere:qui poſt aliquot ános querelis uxorũ:quas ut uirgines eoꝝ cũ iuuenibus domi relictis pmiſcue cõcũberét:arbitrantes p hoc ſobolé maturioré puenire:ſi ſingulæ mulieres plures experirent̃ uiros.Ex q̃bus genitos ob notá materni pudoris ſpartanos uocauerũt.Qui quũ trigeſimũ poſtea attigiſſent ánũ.inopiæ metu ueriti:quũ nullũ certum cognoſcerét patré:duce phaláco araſu filio matrib⁹ inſalutatis:p uarios caſus acti:tádé Italiam deuenerũt:ubi expulſis ueteribus icolis ſedé apud tarétũ poſuerũt.Quoꝝ poſtmodũ amicitiá ægyptii reges ac iudei ſũmope queſierũt.ut libri Machabe.teſtant̃.Ioſephus át historic⁹:de ſpartanis i quarto átiq̃tatũ libro:aliter ſentit:& q̃dé recti⁹.Dicit.n.eos ex Abraá filiis originé habuiſſe:& propterea ſemper eiſdem amantiſſimos fuiſſe.

Oathan Oziæ regis fili⁹ tertiuſdecim⁹ Iuda.303.regni Dauid áno:i hieruſalé re-
773 4426 1 gnare coepit:& regnauit ánis ſexdeci.Hic cũ regnare cepiſſet. uigintiq̃nq̃ ánorũ
ætatis hébat.optimus quidé fili⁹ ex bono patre natus:nihil ꝓtermiſit:q̃d ad bonũ principé pertinere uideret̃:hoc uno dũtaxat excepto:q̃ nec ipſe excelſa abſtulit.Verũ cætera iuſte & integre ex ai ſui ſnia bene quidé a natura deiq̃ dono iſtituti ſp gubernauit:& dei téplum quoad uixit frequentauit.Quibus ex uirtutibus & dei auxilio ꝓpriũ auxit regnũ:Amonitas q̃ maxie bello uincens:& exornandá ciuitaté hieruſalé aiũ adiecit:& poſt inumera ꝓclare geſta:porticũ ét in templo,ac portam domus domini ſupbiſſimá edificauit.Quá ſicut in actibus apl'oꝝ legit̃:ſpecioſam nũcupauit:quæ i euerſione tátæ urbis a caldeis facta dei nutu ſola remáſit.Muros quoq̃ urbis uetuſtate collapſos reſtituit:& turres proceres & fortiſſimas ædificauit:Quibus geſtis factũ eſt:ut oib⁹ hoſtib⁹ terribilis eét atq̃ formidabilis:ſuis uero ꝓcipue foelix.Tádem magna cũ laude defunctus in ciuitate Dauid cũ patribus ſuis ſepelit̃:relicto poſt ſe Achaz filio ſucceſſore.Huius itaq̃ geſta prima & nouiſſima ſcripta habentur in quarto regum capitulo decimoquinto : & ſecundo paralipomenon uigeſimoſeptimo.

¶Phaces:alias phacea Romeliæ fili⁹:decimuſſeptim⁹ iſraelitaꝝ rex:eodé áno quo & Ioathá regnare cepit:& regnauit i Samaria ánis uiginti:uir ſane ſeditioſus:impius ac iniquus:q quũ millenari⁹ eét:dominũ ſuum i ſeditiõe interfecit:& regnũ per tyránidé obtinuit.Quo adepto:ꝓdeceſſoꝝ ſuoꝝ flagitia ſecutus eſt:& in peccatis hieroboá cunctis diebus uitæ ſuæ ambulauit:pp q̃d dei iudicio quarto ipſius regni anno Teglatphalaſſar Rex in Samariá maxio cõſcendit ípetu:ubi fuſis profligatiſq̃ iudeis:eidé obuiam fact⁹:tranſiordané oia longe lateq̃ populatus eſt.& duabus tribubus captis in aſſyrios inde tráſtulit:quæ res q̃dé captiuitatis initiũ fuit:licet & ipſe tádé pfidiæ ſuæ meritas dedit penas:q̃a ut hiſto.4.Regũ libri.c.15.h3.Oſee Hela fili⁹ p íſidias eũ pcutiés íterfecit : ut patet ethyco.2.paralipo.27.

¶Viri diſciplinis excellentes.

¶Micheá Demoraſthité ſextũ duodeci ꝓphetaꝝ:coheredé q̃dé xp̄i:hiſdé ét tpib⁹ floruiſſe lectio ſua demõſtrat.q ꝓter ſcitaté maximá ét ꝓphetie ſuæ libellũ edidit:i quo contra Samariæ & hieruſalé ꝓuaricatores q pplm fallaci pſuaſiõe ad coléda idola ípulerant ꝓphetat:i qua ꝓphetia uaſtationé ánũciat filiæ latrõis:& obſidioné cõtra eá ponit:quia maxillá iudicis iſrael pcuſſit.Floruit át uſq̃ ad ezechiæ regis iudæ tpa:attamé un⁹ & idé fiunt cũ illo:q achab regi iſrael morté & captiuitaté a rege ſyroꝝ accipiédá prædixerat:ignoro:ille q̃dé longe ante iſtũ fuit:& duos potius fuiſſe ꝓphetas.Hui⁹ nois:deniq̃ & hic Micheas propheta deficies miraculis claruit multis: & ut ſanctus ab omnibus habitus:eius feſtum decimooctauo calendas februarii celebratur.

¶Naum ſeptim⁹ duodeci ꝓphetaꝝ:q uniuerſi orbis cõſolator iterꝑtat̃.per hæc tpa i ꝓcio fuit:& libꝛ ꝓphetiæ ſuæ noie ſuo ꝓnotatũ ſcripſit:i quo icrepat ciuitaté ſanguinũ & poſt euerſioné illius loquit̃ dicés.Ecce ſup montes euágelizátis & annũciátis pacé.

¶Emulius poeta græcus p hoc ipſum tépus ob eius eloquétiam agnoſcit̃:qui poſtmodũ inter cætera ſuæ uirtutis opera Bugoniam & Europiam uerſibus conſcripſit.

¶Archimus ſimiliter græcus poeta:& ipſe temporibus his clarus fuit:qui & ethiopicá

cōpoſuit:& iliacā uaſtationē metro pulcherrimo exarauit.

¶Cynethon lacedemonius poeta his temporibus floruit:& Teglonïam conſcripſit: nā teglonus:alias thelegonus Vlyxis filius fuit:qui patrem ipſum poſtea incognitum interfecit.Ideo eius infortunium compoſuit.

a Cham Ioathan regis filius.14.regum iuda.319.regni Dauid anno.&.6.olympiade.20.etatis ſue regnum ſuſcipiens regnauit in hieruſalem annis.16.uir p omnia peſſimus qui non ambulauit in uiis domini:ſicut pater ſuus: ſed relicto patrum ſuorum deo uero idola Samarie coluit:ac eiſdem ſacrificauit :& quod deteſtabile plurimum erat:filios quoſdam ſuos igni concremandos ī ſacrificiū obtulit:quibus malis ita iram & indignationem dei in ſe:populumq́ ſuum concitauit:ut Raſim ſyrie regē & phacea iſrael contra iudeos ſuſcitauerit: qui magno exercitu congregato hieruſalem uenientes hoſtilem in modum urbem obſederunt:& circumquaq́ omnia euerterunt:quum Acham ħ cum exercitu ſuo eiſdem obſiſtere tentaſſet:ab ipſis uictus & profligatus eſt:& ea clades uniuerſo hieroſolymorum regno quaſi exitium fuit :in ea quippe pugna Zacharias eius filius cum innumerabili iudeorum multitudine obtruncatus fuit.Indeq́:ut ſacra ſecundi paralipomenon libri habet hiſtoria.Phaceas Samarie rex cum ducentis mulierum:puerorumq́:ac puellarum milibus ex iuda & Beniamin nudis captiuos abduceret in ſamaria.ei Obeth tum clariſſimus dei propheta occurrit:& obiurgans eū quod contribulos ſuos ignominioſe captiuos traheret. Quibus uerbis commotus rex uniuerſos comites ſuſcepit:lauaretq́ eos præcepit pedes : & itineris expēſas dans omnes innoxios ad propria remiſit.Rex autem hic acham hæc paſſus ab rege Samarie ſtatim ad regem aſſyriorum pro ſolacio belli contra eundem Samarie regem & Syriorum ac damaſcenorum reges miſit:& ab eo auxilium poſtulauit.cui & multas pecunias ſe daturum ſpopondit:qui aſſyriorum rex in auxilium huius regionis cum multo exercitu ueniens:caſtrametatus eſt primum aduerſus Syros & eorum regionem depopulatus eſt:ac Damaſcum urbem eorum ui cœpit.Ibiq́ Raſim regem occidit .Indeq́ in iſraelitas exercitum ducens eorum terras nimium afflixit:& multos ipſorum captiuos abduxit.Dum hæc in ſyros agerentur:rex hic achaam omnes templi theſauros ac regie domus deuehens ad retributionis gratiam aſſyriorum regi obtulit:eiq́ gratias referens ex Damaſco in hieroſolymam reuocauit:ubi tanquam ſtultus & a ratione alienus:poſtpoſito deo uero aſſyriorum deos denuo colere cœpit:& ad tantam infamiam contenptumq́ dei peruenit:ut omnino clauſerit templum & eius ornamenta auferre preceperit:atq́ cum iſta iniuria hic mortuus eſt.anno etatis ſue trigeſimoſexto:nullo de ſe relicto deſiderio.Cuius corpus ſepultum fuit nō ī ſepulchris regum ſicut habetur libro quarto:regum capitulo decimoſexto:& ſecundo paralipomenon.ca.uigeſimo octauo.

¶Numitor Proce regis filius ultimus latinorum rex tertio regni acham regis anno latinis regnare cœpit:& uno tantum anno regnauit:Hic autem:ſicut iam dictum eſt:e regno ab amulio fratre iuniore proiectus in iure priuatus conſenuit. Verum homo anno a nepotibus.Remo & Romulo occiſo amulio reſtitutus eſt.Sed & Romulus hoc eodē anno dominandi cupiditate incenſus:quo ſibi & fratri uendicare poſſet:ipſum auum ſuum interfecit:quo extincto domum reuerſus regnum occupauit : & aliam urbem in locis non quidem arbitrio derelictus:ſed timoris neceſſitate oblatus una cum fratre condidit:& ibidem regni ſedem(ut mox dicemus)conſtituit. ac ſic latinorum:ſeu albanorum regum defecere nomina:ubi ſub uno &.20.regibus.600.&.23.annis regnatum eſt.quorum & nomina & tempora epilogando recenſenda eſſe exiſtimo. 4447 752

¶Latinorum Regum epilogus.

Ianus.	.1.	Syluius	.8. añ.29.	Liberinus	.15.añ.8.
Saturnus	.2.iſti quinq́.	Eneas ſyluius.	.9. añ.31.	Agrippa.	.16.añ.40
Picus.	.3. añ.200.	Latinus.	.10. añ 50.	Aremulꝰ.	.17.añ.19
Faunus.	.4.	Alba ſyluius.	.11. añ.39.	Auentinus.	.18.añ.38.
Latinus.	.5.	Egyptus ſyluius.	.12. añ.24	Procas.	.19.añ.23
Eneas.	.6. añ.3.	Capis.	.13.añ.28.	Amulius:	.20.añ.44.
Aſcanius.	.7.añ.38.	Carpentus.	.14.añ.13.	Numitor.	.21. añ.1.

CRemus Rhee ueſtalis uirginis ex incognito patre filius & Romuli frater hoc anno una cum fratre auo ſuo Nummitore in regno Latinorum reſtituto: deinde interfecto: urbem ubi nunc eſt roma ſibi conſtituerunt ac condiderunt. Et dum uterq; noue urbi de ſe nomen uellet imponere:in hanc concordiam ex cōpoſito deuenerunt:ut ſiqs fauſtius ſumpſiſſet auguriū ex diuerſis mōtibus.Is nomē īponeret urbis.Ex quo ſecurum fuit:ut ſex uultures uideret Remus hic:& duodecim⁹ Romulus:& quum plures uidiſſet romulus:romā a ſe nūcupauit urbem:Remus āt poſtea:quia ſulcū loco muri ſignatū contra edictū romuli ſupaſſet:ſeu aliā ob cauſam a romulo iuſſu feciſſet: a Fabio Romuli duce remus hic cultro paſtorali occiſus ē.Et in eodem loco ubi futuri muri ueſtigium tranſgreſſus eſt ſepultus fuit.

CRomanorum regni principium.

4448 731 CRomulus igitur ſeu Romus:ut ueteres aſſeruere romani primus romanorum rex uigeſimo quarto ſupra trecēteſimum regni dauid anno .olympiade autē ſeptima:ætatiſq; ſuæ anno primo & uigeſimo paricidio prius perpetrato:regnoq; latinorum in confuſo poſito:paſtorum non parua manu collecta una cū fratre remo iam dcō ſtatim urbē paruam in ſolo nequaquam munito conditam:quam a ſe romam nominauit:ibidem primum hoc anno regnare incipiens:teſte Euſebio regnauit annis trigintaocto.Aderāt cū eo ſeorſum & alia loca prius urbis ipſius edificia de menibus propinqua:uidelicet Collaria antēne:fidene:lauinium:cameſſa:ianiculum:& aliæ huius generis urbes: atq; alia quorundam ædificia priuata:quæ poſtea in unum collecta romam effecere magnā: hic itaq; ut iam bis dictum eſt:una cum remo germano ſuo ex rhea ueſtali uirgine a marte ſeu ut aliis placet ab amulio patruo ſuo compreſſa natus eſt:Qui ideo romus:ſeu romulus & remus dicti ſunt:q; rumas:ideſt lupe mammas emungere comperti ſunt.romulus autem hic licet turpiter natus eſſet:eius tamē indoles ut Plutarchus ait:nequaquam ſeruilis erat;ſed quandam regiam magnitudinem ac probitatem præ ſe ferebat.Eminebat in eo natura facilis:& ad conſilium:ciuilemque probitatem aptiſſimum ingenium.& inter communia pecorum pabula & uenationes:ea maxime cuiq; de ſe præſtabat:quæ potius imperatorio uiro quam ſeruo aptiora uidebantur. Et propterea contribulos ſuos & quemcunque ex infinito loco natū ad ſe contrahebat:qa uictu & cōſuetudie q̄dam liberali pre cæteris utebatur.Id in primis nequaquam ingenii hominis officium eſſe ratus.ſi ocio aut ignauia torpeſcere animum ſineret:curſando: uenando: predones profligando:fures capiendo:& uiolentiſſimis quibuſcunq; manus inferendo:gloriam ſibi parare poſſe putabat:Quapropter euenit:ut ad magnum dignitatis culmen perueneret.Amulio ſiquidem armis oppreſſo:quum multam prædam acquiſiſſet:domum intactus rediit.Mortuo ēt auo ſuo nūitore.Romā una cum fratre Remo edificauit.Qua cōdita primum eos quibus etatis uigor inerat:in militares legiones diſtribuit.cæteram uero multitudinem populum appellauit. Centum deinde ſenatores creans:eos patres dixit:ut ea nominis manſuetudine magiſtratus auſteritatem: & priuato formidinem ſuccideret uoluitq; ut qui ex eis naſcerentur patricios dici. Quarto deinde menſe poſt urbem conditam quum uideret ciuitatem noua indies incolatum frequentia conualeſcere:atq; ob inopiam mulierum minime duraturam cum a uicinorum cōnubio depellerentur:ſimulauit ſe ludos & ſpectacula facturum propter inuentam aram.Concitiſq; plurimis ex ciuitatibus finitimis:in ſabinas uirgines iuſſit irruere: remiſſis ſine iniuria patribus.Quod quidem actum non ut ſabinis iniuriam ferret:ſed ut firmam amicitiam ex connubio ſanciret.Sabini uero hac accepta iniuria confeſtim legatos pro redimēdis uirginibus ſuis romam miſere. Sed romulus eas ſe nolle reddere reſpondit. Interea Acron Cinēſiū rex acerrimi aī uir cōparata pluria militū māu bellū īulit rōulo. Cui romulus occurrēs īfeſto telo acronē traiecit.Delectoq; exercitu urbē ei⁹ prio īpetu coepit:effecitq; ex duab⁹ ciuitatib⁹ unū corp⁹:ut ex hoc p eēt uolūtas ,ppterea euēit ut adiecta undiq; multitudine ſtatim Roma magnitudine concreſceret. Poſt captam eminenſium ciuitatem ſabini accitis cruſtrunniis: Antenantibus uicinis contra Romanos bellum ſuſcipiunt. Quibus deuictis oppreſſiſque: Romulus iuſſit ut ſe Romam traducerent. Reliqui uero Sabini: qui grauiter id ferentes ſunt Tacio ſibi im-

Senatores primi Centuriæ primæ

peratore delecto:contra Romanos iterum cum exercitu erumpunt. Tandem cum diu ac uarie pugnarum eſſet ſabinorum precibus ambo duces ad percutiendum fœdus conceſſerunt. Quare mitigati hoſtes fœdus hac conditione inter ſe uinxerunt: ut mulieres libere ab omni ſeruitute eſſent amboq; eandem ciuitatem Romanam colerent pariterque imperarent. Aucta igitur ciuitate illico centum alios ex ſabinis creauit Senatores: & duplicauit legionum numerum: populumque diuiſit in curias:& equitum tres centurias deſcripſit: & alia multa fecit bellica:potiuſquam pacis tempora proſpectantia. Anno deinde quinto Tacii imperii cum idem Tacius una cum Romulo ſacrificaret. Laurentes Tacio interfecto Romulum illeſum remittunt: quaſi ipſe equitatis & iuſtitiæ fauor extitiſſet inſignis. Camerii uero paulopoſt aduerſum Romanos impetū facietes a Romulo ſuperant:& ſex milibus ex eis cęſis ciuitas eoꝝ capit. Cū ꝑ Romulus fidenas cepiſſet:uietes qui res amplas in Tyrrhenia habebāt:miſſis legatis q̄ fidenas tamq̄ ciuitatem ſibi attinentē petierūt:qui cōdignū petitiōi retulere reſpōſum Quare indignitate copias cōtra Romulū ducūt:ſed uiētes ab eo uicti:octo milia eo i ꝑlio amiſere. Fractis itaq; uientiū rebus quiq; fugiebāt dimiſſis Ciuitatibus ſuis:quas Romulus repēte inuaſit. Oppidani uero ob acceptā cladē perterriti:pacē in centum annos petierunt:qua impetrata:ſeptima agrorum parte mulctati ſunt. Pace itaq; undiq; parta:

Annus in decē menſes diuidat

Annum primus apud Romanos in decem menſes ordinauit:quorum primū a Marthe patre ſuo Martium appellauit. Indeq; multarum uictoriaꝝ inſignus:dum apud Capreas paludes ad recenſendum exercitum acceſſiſſet:e mediis ciuium oculis euanuit:& nullum ſuę mortis ueſtigium penitus reliquit.

VRBS ROMA.

Romam igitur urbẽ toto orbe celebrandam a romulo eius cõditore ſic nominatam
undecimo Ezechiæ regis iuda anno:ſecũdoq̧.8.olympiadis anno:ab ipſo cõditam fuiſ
ſe oẽs affirmant.Quo tamẽ in loco prima huius tantæ orbis iacta fuerint fundamenta:
862 4437 nullibi clare legimus.qa ea in urbe.7.habẽtur montes:in quibus.7.fuerũt ciuitates ta-
les quales.Inter collẽ tamen auentinum & capitolium eam primo ab eodem conditam
fuiſſe ſtraboni placet.Sed alii in palatino mõte prio fundatam dixerunt:ubi & euander
primo cõſedit:& urbẽ ſiue palatium condidit.Ibi etiam camaſem nembroth gigantis fi
lium:poſt linguaꝶ cõfuſionem:Gothifredus uiterbiẽſis hiſtoricus conſediſſe:& cameſ-
ſam urbẽ ex ſuo nomine condidiſſe dicit.Ea propter & diuus pater Aug.li.de ci.dei.etiã
cõprobans dixit:Romã ueluti alterã babyloniã ac ipſius babyloniæ filiã fuiſſe cõditam
ibidẽ ẽt Saturnũ latuiſſe ꝓditũ eſt.Cornelius uero tacitus de ea ſic iquit.Super palatino
mõte primo urbs ædificata fuit.Et iccirco ĩ eo reges prio deĩde conſules:poſtea impe-
ratores maiori ex pte ſedẽ ibidem habuere.Eius ãt ambitũ uariũ fuiſſe credendum eſt:
cum & plinius in tertio naturalis hiſtoriæ a principio paruũ extitiſſe dicat:& ſuo tẽpo-
re.20.milia paſſuũ continuiſſe.Et flauius uopoſcus hiſtoricus ſcribit aureliũ imperato
rem ambitũ urbis ad.xxx.paſſuũ milia ampliaſſe:ueꝶ cũ ſæpe diruta fuerit:de ſingulis
eius locis ſcribere ipoſſibile uſ.Cuiꝰ urbis magnificẽtiã ſplendorẽq̧ ac ornatũ cum infi
niti ſit opis:& multorum defadicarint ingenia ẽt hoc in loco ad ſcribendũ idoneum me
nõ ſatis inuenio.Sed ſiqs eius potẽtiam ĩmenſoſq̧ apparatus:aliqua ex pte ſcire uolue-
rit:uideat cauernas:forinces.fundamẽta ſub uineis ſub eccleſiis ſub multorũ ciuiũ domi
bus in multis tũ foris:tũ in urbe locis:uidebit certe grãdes ruinas.quæ ſunt ꝑ uias porte
Aurelie latinæ:flãmineæ:apieq̧:uidimus nãq̧ & nos aliquãdo pauimẽta uermiculata mi
re pulchritudinis inſignita.Videnturq̧ & piſcinæ feraꝶ uel clauſtra:ex hís certe cõiice-
re poterit:qſq̧ olim eius fuerint edificia præclara:quanta inſup fuerit romani ppl'i po-
tẽtia:ubi & pene totius orbis fuerũt redactæ diuitiæ.Cuius nimiꝶ urbis ciues dictato-
res:Imperatores:cõſules adeo fuerunt potentes:ut in ea ampliſſimas domos: atq̧ extra:
cõplures uillas ſumptuoſiſſime paratas haberẽt:cum etiam liberti magnificis edibꝰ fue
rint adornati.Veꝶ nec tunc quidem diues apud romanos habebat:qui exercitũ nõ po-
terat ex ꝓpriis alere ſumptibus:ꝓut M.Craſſus aluit.Præterea ut hoc ẽt ad romanorũ
potentiam addã.Quis inquam in italia princeps tã potens uiſus ſit:& tanta præditus eſt
ſuppellectili:ut lucullus(quẽ Cicero xerſem appellat)qui ad.xxv.hominum milia hono-
rifice ſuſcipere poterat.Nec tamen lucullus ſolus ea in urbe diues habebat:cũ etiam ui
ginti ciuiũ milia & eo amplius in ea eſſent:qui cũ lucullo de omni diuitiarum ſplendo-
re apparatuq̧ ſine iniuria contendere potuiſſent.Attulit inſuper hæc imperioſiſſima ci-
uitas ĩnumerabiles uiros:cum rei militaris peritia:tũm omni uirtutum genere ac ſcien
tia præclaros:quos quidẽ enumerare operoſiſſimum:& quaſi impoſſibile eſſet.Veꝶ ali
quos etiã hoc in loco afferre non indignũ putamus:& ut a militaribus incipiamus.Et
pyrrhum genuit dictatorem:qui de Samnibus triumphauit.Qu.Fabiũ:q de gallis ethru
ſciſq̧.Scipionẽ Affricanum:qui de affris.M.Catonem:qui de hiſpanis.L.Quintium:qui
de lacedemoniis.L.Corneliũ:qui de bois.M.Fuluium:qui de gothis.C.Maniliũ : qui de
gallis aſiam incolẽtibus.P.emilium:qui de perſis.C.pompeium:qui de Mitridate aliiſq̧
compluribus regulis.ac.C.Cæſarem:qui de gallis hiſpanis.germanis alexandrinis ponti
cis & affricanis triumphum geſſit pulcherrimũ.Fuere & alii imperatores inuictiſſimi:d
quibus oĩbus infra ſuis locis explicabimus.ad litteratos autem deſcendendũ eſt.E qbus
præcipuos habuit.M.Catonem.M.Varonem:Ciceronem:Nigidium figulum:Scipionẽ
conſulem.Paneciũ:Simachũ patriciũ.Boetium philoſophũ.Saluſtium hiſtoricũ. plautũ
comicũ.Tibullum & aratonem:Dyaconũ poetas.Et ut etiam de noſtris loquamur:infi
niti prope ſanctiſſimi atq̧ doctiſſimi ex ea ꝓdierunt præſules:e quibus duo doctrina &
ſanctimonia inſigniores fuere.uidelicet.Ambroſius mediolanẽſis archiepſ & Grego.ma
gnus ambo ſanctiſſimi amboq̧ eccleſiæ ſanctæ doctores præcipui.Octuagĩta & eo am
plius ex ea etiam emerſere ſummi pontifices uiri doctiſſimi:de quibus infra tractabit.
Hæc ipſa ciuitas.xxx.quoque habuit portas:quarum prima flumentana poſtea Flami-
nea:nunc autem populi porta.Secunda collatina.Tertia nunc ſalaria dicta antiquitus q

rinalis dicebat.Quarta numentana nunc ſancte agnetis.Quinta exquilina:nunc ſancti Laurentii porta.Sexta dicebatur Neuia.Septima quæ a priſcis Aſinaria dicebatur nunc ſancti Ioannis.Octauo quæ in loco abdito nunc clauſa cernitur Gabiuſa fuit.Nona ne uia nunc maior porta dicitur:Decima & ce.Alie quoq; fuerunt porte quæ ubi ſite fuerint:nunc ignoratur:quarum nomina hæc fuere:uidelicet carmentalis pandana Mugonia.Querquetulana:laneualis:Ruduſculana: Rhutumena:Carthularia i & triumphalis omnium celeberrima.Fuerunt & ſex leonine extantes porte.Habuitq;(ut diximus)Roma ſeptem montes ſiue potius colles & in capitolio fuerunt edificia toto orbe celeberrima:& potiſſimum iouis templum uulgariſſimum iunonis edes atque alia innumera: ubi omnium ſimulachra deorum conſtituta erant . Deniq; ut ad conpendium ueniam: quanta fuerit Roma ipſa ſua ruina docet.

Oſee ¶Prophete domini omnes his temporibus dum concedetetur Roma quãmaxi
Ioel me floruere:quos iõ dominus tempeſtate iſtac erumpere uoluit:ut quemadmo
Amos dum primo aſſyriorum regni tempore Abraam extitit:cui ſcilicet apte promiſ
Ionas ſiones fiebant:quod de eius fœmine omnium gentium benedictio eſſet naſcitu
Abdas ra.ita & in exordio romane urbis:qua imperante chriſtus domiuus noſter erat
Naum uenturus.In quo implerentur illa promiſſa oracula prophætarum :non ſolum
Iſayas loquentium ſed etiam ſcribentium in tante rei future teſtimonio ſoluerentur.
Obeth Cum enim prophæte(ut diuus pater Aug.refert)& poſt quam reges eſſe cœperunt populo nunquam defuerint in uſum tantummodo eorum fuere non genitũ.Quãdo autem ea ſcriptura prophetica manifeſtius probabatur quæ gentibus etiam aliquando prodeſſet nunc incipere oportebat quando hæc ciuitas condebatur:quæ gentibus iperare cum etiam in filiis abrae gentium populus eſſe naſcatur:

¶Captiuitas decem tribuum Iudeorum.

¶Oſee hela filius ultimus iſraelitarum duodecimo acham regni anno per tyrannidem 4453 746
regno occupato regnauit in Samaria an.9.hic & ſi dei contempror fuerit & in peccatis regum iſrael ambulauerit:& gentium idola adorauerit eiſq; in cõtemptũ dei iſrael immolauerit:ut ſacra quarti regum libri habet hiſtoria inter malos tamen reges omnino cenſendus non eſt:quia nec auaritia aut ſeuitia rempu.oſtendit. Verum cum ipſius præteritorumq; regum peccata coram deo increuiſſent eorum regnum de ſub cœlo dominus exterminare decernens Salmanaſar Aſſyriorum regem aduerſus eum ſuſcitauit qui magno milite in regnum ipſo conducto uniuerſum maximis attriuit cladibus captaq; Samaria cum utiq; hic deum non haberet propitium nec adiutorem eum Salmanaſar cõprehendit & uinctum abduxit:& uniuerſa eius bona diripuit:& ſibi ſubditum fecit.Verum poſtea multa pecunia redemptus:& eidem tributarius factus in regnum redire permiſit.Sed poſt aliquod tempus cum ſalmanaſar prædictus rex didiciſſet quod oſee latẽter miſiſſet ad ſuſam regem egyptiorum petens ſolatia contra eum iratus uehementer rurſus cum grandi exercitu Samariam conſcendit:quam & tribus annis duriſſime obſedit nonoq; regni ſui illam cœpit:& regem cum toto populo in ſeruitutem rapuit:ac illum in mediam & perſidem tranſmigrauit : illos quoq; ultra montes caſpios iuxta fluuium gozaim habitare fecit:ac ſic cum decem tribubus iſrael legitima queq; domini dei ſui & patrum ſuorum abieciſſent dominus a facie ſua eos abiecit : & quũ uane egiſſent ad nihilum redacti ſunt.Tranſlato itaq; iſrael de terra ſua a rege Salmanaſar alias gentes ex quodam loco nomine antiqui ex flumine perſico ita uocantur in ſamaria & in iſraeletica regione conſtituit:qui quum ibidem habitare cœpiſſent: non ſapientes q̃ dei ſunt:dominus ſtatim inter eos Leones ferociſſimos ſuſcitauit:qui unumquemq; lacerabant.Quæ res quum regi Salmanaſar renunciate fuiſſent:ſupplicarunt ut ſacerdotes eis ex captiuis iſraelitarum.quos abduxerat deſtinare dignaretur. Quo mittente ſacerdotes leges & dei culturam eos edocuerunt.Et quum cœpiſſent deum in ſũma deuotiõe uenerari:leonũ peſtilẽtia repẽte ceſſauit.At illi pp hoc iudaice legis emulatores eſſecti.ſamarite nũcupati ſũt:quod latina lingua cuſtodes exprimunt:eo q̃ iudeã ſuo ha-

bitatore uacuatam cuſtodierint. Aeſic iſraelitarum regnum ab aſſyriis conſumptum eſt:ubi poſt ſeditionem factā:circa nepotē Dauid roboam ab hieroboam eius ſeruo: quem fecerant regem regnatum eſt annis.ccc.lviii.ſub regibus decem & octo:quorum nomina & tempora ſub epilogo hic recenſentur.

¶Iſrahelitarum regum epilogus:

Hieroboam	1. añ.22.	Ochozias	7.añ.2.	Zacharias	13.añ.6:
Nadab	2. añ.2.	Ioram	8.añ.12:	Selum	14.die.3:
Baaſa	3. añ.24.	Hieu	9.añ.28:	Manahen	15.añ.10.
Hela	4. añ.2.	Ioachab	10.añ.14:	Phaceas	16.añ.10.
Ambri	5. añ.12:	Ioas	11.añ.16.	Phacee	17.añ.20.
Achab	6. añ.22.	Hieroboan	12.añ.41.	Oſee	18.añ.9.

741 4458 ¶Aliactes ſecundus lydorum rex quintodecimo regni achaz anno lydis regnare cœpit:& regnauit annis quattuordecim.

742 4457 e Zechias achaz regis filius:quintuſdecimus regum Iuda.335.regni Dauid ānos: ſecundo nono olympiadis regnare cœpit:& regnauit in hieruſalem annis.28. optimus ſane uir:de peſſimo patre natus: qui confeſtim intermiſſa ſacrificia reſtituit.Idolaq; deſtruxit:& urbem ſemidirutam reſtituit:atq; muniuit. Fuit quippe tā to regno dignus:qui:ut ſacra eius habet hiſtoria:ſapientia:prudentia: conſilio plurimū ualebat:ac ita manu promptus:ut nemo ueteranorum eo pugnatior fuerit. Vnde de eo capitulo.18.quarti libri regum dicitur: ꝙ poſt eum non fuit ſimilis de cunctis regibus Iuda.Sed neq; in his:qui ante eum fuerunt:adheſit enim domino omnibus diebus uite ſuæ:& ab eius ueſtigiis non receſſit. Fecit enim mandata: quæ dominus preceperat Moyſi.Et propterea quum dominus eſſet cum eo in cunctis:ad quæ procedebat: ſapienter ſe habebat.Ea quippe domini gratia confiſus aſſyriorum regi rebellauit: nec eī ſeruire uoluit; ac uniuerſos paleſtinos debellauit: & eorum ditionem ſibi armis uendicauit.Quo audito Senacherib aſſyriorum rex capta ſamaria & filiis iſrael in aſſyrios tranſlatis aſcendit.qui ob aſtutiam & ingenii ſui ferocitatem omnibus arma intentabat:& ſua potentia elatus per Rapſacem ſeruū ſuū manuū contra populum Iuda ſuſtulit:& uerbis impuriſſimis deum iſrael blaſſemauit. Quæ quum Ezechias hic audiuiſſet confeſtim ueſtimenta ſua ſcidit: & opertus ſacco domum dei ſui introiuit; ac una cum Iſaia propheta uiro ſanctiſſimo dominum exorauit; ut aſpicere dignaretur uerba exprobrantis ſenacherib. illo ſiquidem orante: deus exaudiens maximam plagam ſequenti nocte miſit in blaſſemium:quia angelus domini percuſſit ex caſtris eius.185.milia uirorum.Quod quum rex diliculo ſurrexiſſet:& mortuorum ſuorum corpora conſpexiſſet:timore perterritus obſidionē ſoluit:& in niniuen fugit. Et dum modicum tempus ibidem commoratus fuiſſet:dolo a ſenioribus filiis adramelech & Seluſtro:in templo Neſrach peremptus eſt.Ezechias autem inopinabiliter a terroribus liberatus: quum gratificas hoſtias non perſoluiſſet graui morbo percuſſus in languorem mortis decidit. Cui Iſaias in uoce domini dixit. Diſpone domui tue:quia pro hac noxa morieris:& non uiues.Dumq; nimis pro hac re ſe affligeret:rogauit dominum;ut ei ignoſcere dignaretur:ac paruo tempore ei uitam concederet donec filios haberet:ad cuius orationem commotus dominus pepercit homini:& diebus ſuis.15.annos adiecit:& cunctis diebus uitæ ſuæ ab aſſyriorum bellis ipſum liberum fecit.In cuius rei ſignum:dies decem gradibus retro reuerſus eſt.Rex uerbo babyloniorum audiens eum egrotaſſe eidem confeſtim uiſitationis gratia legatos cum muneribus miſit: quorum aduentu mirum immodum(& fortaſſis plus debito)lætatus eſt Ezechias. Eoſq; libenter excipiens:laute ſplendideq; nimium fouit:& theſauros eis oſtendit: ac armorum inſtructionem:& alia omnia quæ in auro & gemmis habebat oſtendit:& multis muneribus donatos eos dimiſit.Quæ res quū diſplicuiſſet dño:miſit ad eū ſtatim Iſaiā ꝓphetā dicēs: ſcito(inquit)ꝙ nō poſt multum tēpus ad Babyloniam filios tuos & diuitias tuas fore

tranſmigrandas:inſuper & nepotes tuos eunuchos eſſe faciendos:& regi babiloniorum ſeruituros.Quo audito dixit Ezechias.Bonus eſt ſermo domini: fiat tamen pax ĩ dieb⁹ meis:Ezechias itaq; ab externo hoſte ſecurus factus:ad exornandam hieruſalem tãtum animum adiecit:ubi & mirifice ac ſplendide multis in locis edificauit : & multos aque ductus in eam introduxit:ac piſcinas celebres extruxit. Eius deniq; uita omni ex parte laudata anno uite ſue.liiii.moritur . & apud arcem ſyon magno ſui deſiderio apud omnes relicto ſepellitur.Cuius quidem geſta prima ac nouiſſima hiſtoria quarti regum.li.capi.19.&.20.continet ac ipſa eadem ſecundus paralypo.li.cap.29.30.31.ac.32.commemorat.

CIVITAS SYRACVSANA:

❡Syracuſanam ſicilie Inſule urbẽ celebrẽ diue lucie uirginis & martyris patriã atq; ſepulchrũ p hoc idẽ tẽpus ſub pachino promontorio a quodam corinthio nomine Archio conditam fuiſſe Euſebi⁹ noſter ceſarienſis conteſtatus eſt. Hæc:ut ſtrabo inquit:a principio tum agri fertilitate: tum portus commoditate non parum incrementum habuit.Quam etiã Cicero in ſexto uerrinarum reſcripſit: & florus de ſyracuſis breuiter ſcribens ſic inquit:Illis triplex mur⁹ totidemq; arces:marmoreus portus fons celebratus Aretuſe:quæ hactenus eis profuere ut pulchritudini uicte urbis parceretur.Hanc carthaginenſes aliiq; tyranni duriſſimo quondã affecerunt iugo.Sed quũ etiam Pompeius eam deuaſtaſſet ab Auguſto ceſare poſtmodum inſtaurata fuit.Hinc multi inſignes prodiere uiri.E quibus Stephanus tertius ſummus pontifex unus fuit: uir ſane ſanctitate:ſciẽtiaq;:atq; iuſtitia eminẽtiſſim⁹.Atq; alii plures litteratiſſimi uiri.

❡Cathaniam eiuſdem inſule urbem Agate ſanctiſſime patriam atq; ſepulchrum a Naxis iuxta etiam montem per hæc tempora conditam fuiſſe . Euſebius noſter affirmat. Naxos a qua inſula naxos nomen accepit hac ipſa tempeſtate non procul a ſicilia inſula condita fuit:cuius inſule ager:ut Virgilio placet:uini potiſſimum feraciſſimus eſt.Vnde & idem poeta in tertio eneidos ait.Bacchatam iugis naxon.

❡Scabon genere ethiops egyptiorum rex quinto Ezechie regni anno in.25.Dinaſtia e 4462 | 737
gyptiis regnare cœpit:& regnauit annis.12. Qui contra bochorum alium egyptiorum
regem dira gerens certamina tandem uicit:quo ſuperato & interfecto regnum omne ſi
bi deſumpſit.& loco eius regnauit.

❡Perdica quartus macedonum rex:& ipſe ſexto regni Ezechie anno macedonibus re- 4463 | 736
gnare cœpit:& regnauit annis quindecim.

❡Meles tertius lydorum rex:tertiodecimo regni Ezechie regis anno lydis regnare cœ 4470 | 729
pit:& regnauit annis duodecim.

❡Cardiceas quartus medorum rex uigeſimo regni Ezechie anno medis regnare cœpit:
❡Cãdaules q̃rtus lydoꝝ rex hoc ãno q ẽ quintus & uigeſimus re- (& regnauit an.xiii. 4477 | 722
gni Ezechiæ annus lydis regnare cepit & regnauit an.xyii. Vir quidem ignauus & libidi 4438 | 761
ni plurimũ deditus:qui nil egregiũ de ſe reliq̃t.Huic quũ eſſet uxor elegantiſſimæ formæ mulier:ut iuſtinus in prio epito.habet eius pulchritudinẽ oĩbus prædicare cõſueuerat:nõ contentuſq; uoluptatũ ſuarum tacita cõnſciẽtia:niſi etiam matrimõii ſecreta publicaret:ad extremũ ut aſſertiõi ſuæ fidẽ faceret:nudã illã aliquãdo ſodali ſuo gigi oſtẽdit.Quo facto & amicũ in adulteriis ſollicitauit:& hoſtem ſibi illum conſtituit:& uxorem ueluti tradito alii amore a ſe alienauit.Porroq; breui poſt tempore cedes candauli nuptiaꝝ p̃miũ fuit:uxor mariti ſanguie dotata:regnũ uiri & ſe piter adultero tradidit.

4485 714 ℭNūma pompilius ſecundus romanorum rex.vii.& uigeſimo regni ezechiæ anno.i.ſecundo ſextædecimæ olympiadis poſt romulum regnare cœpit:& regnauit ānis.41. Verum mortuo Romulo centum ſenatores rempub.aliquandiu rexere:ita ut quilibet eorum quinos regnaret dies:quod per annum fere & dimidium durauit:quod quidem tēpus interreguum nominatur:& Nummæ regno applicatur. Mortuo namque romulo inter Ro.& ſabinos de creando rege altercatio non minima eſſe cœpit. Tandem in Numam hunc e pomponio ſpectato uiro natum unanimiter conuenerunt. Qui ut plutarchus ait: cum eſſet ingenio ad omnem uirtutem accommodatus; ſeipſum magis per diſciplinam:laboremque ac philoſophiam coluit:non ad deteſtandas perturbatiōes:modo ſed & laudatam quoque inter barbaros uim & habendi cupiditatem a ſe amoueret. Hic itaq; a domo delitias ſimul ac magnificos apparatus pellens:& omnibus ſe cum ciuibus tum peregrinis integerrimum iudicem & conſultorem præſtabat. Per ocium aūt non ad uoluptates ac delicias:non ad queſtus:ſed ad deorum īmortaliū cultum:& ad ipſorum naturā quantū rōne poterat cognoſcendam ſemet ipſo utens magnum adeo nomen adeptus eſt:ut Tacius ex unica tacia filia ſibi generum fecerit:neq; is eo connubio elatus migrauit ad locerum:ſed patrem ſeniorem fouens in ſabinis manſit. Qui etiam deſerens urbis conſilia in agris frequentius morabatur:ſoluſq; ibidem libenter peragrabat & in deorū lucis & deſertis locis uitam degebat. Anno igitur quadrageſimo ætatis ſuæ:quūm legati ueniſſent,p eo rege aſſumēdo:ipſoq; nō acqoieſcente ac dicente:q; oīs uitæ humanæ mutatio fit periculoſa:tandē inſtantibus legatis atq; rogātibus:ne populus iterū in ſeditionē ueniret regnom laceſſitus ſuſcepit. Eoq; ſuſcepto confeſtim populum eletum:aſperūq; ad pacem & ad religionē traduxit. Mox quoq; phibuit Romanos imaginem dei exiſtimare ſpeciē:hoīs aut animalis habere formam. Vnde nec fuit apud eos picta neq; ficta dei ſpecies:ac ſi nephas eē deterioribus meliora aſſimilare:quō neq; aliter q̃ intelligentia percipi deus poſſit:Mutauit quippe mēſiū ordines & martiū i quē romulus primū fecerat tertiū poſuit:incipiēs a ianuario:qui.xi.erat. Duodecimus uero februarius. Et quō annus.300.et.60.contineret dies iſtituit:ut.xxx.ac.lxv.haberet. Multi tamen ſunt qui ianuariū ac februariū a numa additos dicant:quū ante decem tantū eſſent menſes. Ouidius. Sed numa nec ianū:nec auitas præterit umbras:mēſibus antiqs ppoſuitq; duos. Huius temporis neq; bellum:neq; ſeditio:neq; tumultus in repu.fuiſſe tradit:ſed neq; aduerſos eū ullæ inimicitiæ:uel inuidia:ſeu ob regnādi cupiditatē iſidiæ uirorum ue conſpiratio. Obiit deniq; octogenarius leui morbo. Cuius gloriā regū poſteriorum calamitates illuſtriorē fecere. Nam quom quinq; poſt illum regnauerūt reges: poſtremus ex imperio decidens in exilio conſenuit:e reliquis uero quattuor nemo naturali morte defunctus eſt.

Documentū optimū de deo annum i.xii. mēſes diſtixt

ℭAſſyriorum regni finis.

713 4486 ℭAſſaradon alias aſſaracodas iunior filioꝝ ſenacherib tēpeſtate hac:patre in tēplo a ſenioribus filiis obtruncato:et paricidis in armeniā effugatis in regnū ſucceſſit. Quo ſuſcepto confeſtim in ſamariam colonias deduxit. Cuius tempore Merodach chaldeorū rex:ab aſſiriorum monarchia penitus defecit:Quamobrem et aſſyriorum regnū ita debilitatum eſt;ut de eo deinceps nollum omnino extiterit monumētum.

ℭChaldeorum regni principium.

ℭMerodach igitur chaldeum per hoc tempus in babylone regnaſſe cōſtat: quantū aūt regnauerit nec dū cōpertum eſt. Qui et ab aſſyriis deficiēs:chaldeorū regnū ſibi conſtituit. Sic quoque et medorum rex fecerat:hic ipſe merodach fuit:qui Ezechiæ egrotāti legatos uiſitationis gratia cum muneribus miſit:ut patet quarto regum cap. uigeſimo.

ℭChaldea itaq;(ut iā ſemel dictū ē)aſiæ maioris regio ēt arabiæ cōtermina:longe plana: ſed fontiū quā maxīe indigua:in qua babylon maxīa ciuitas regni caput erat. Ex hac nāq; regione zigari populi exierunt,qui tempeſtate noſtra cum liberis et uxoribus omnē pene peruagantur europam. Qui quum fures ſubtiliſſimi ſint in oppidis permanere: niſi tres tantum dies permittuntur. Hos Veneti noſtri ab omni ſuo excluſerunt regno: tum maxime propter furta:tum etiā propter explorationes:qbus ſuſpecti habē

zigari populi

tur. Nos ipſorum quendam aliquando ſciſcitati fuimus: qua nam ex patria eſſent. Reſpondit ſe chaldeum cum omnibus ſuis eſſe: linguaq; chaldea eos uti ſemp cõſueuiſſe.

ℭ Thobias iudeus propheta ſanctiſſimus ex tribu & ciuitate neptalim oriundum mitiſſimi ingenii uir: mireq; ſuauitatis: ac omnis gratiæ ſpiritualis præſtans: qui ſuperioribus annis a Salmanaſar aſſyriorum rege in captiuitatem abductus fuerat: tẽpeſtate hac pietate: ac religione inſignis habitus eſt. Hic quum apud niniuem cõſtitutus preceptorũ patrũ ſuoꝝ nõ immemor egros uiſitaret: eoſq; ad patientiá q̃ maxime hortaret: & indigentibus elemoſynas preberet: deſpatos quoq; conſolaret. atq; errantes ad ueritatis uiam preditationibus & admonitionibus deducere niteretur: cecitatis plaga tentatus eſt: pro qua etiam omnem eius deperdidit ſubſtantiam: ac omniũ pauprimus euaſit. Cuius patientiam quũ domin⁹ diu cognouiſſet: ſtatim Raphaelé angelũ ad eũ miſit: ꝗ eidem uiſum reſtituit: ſbamq; omnem in decuplum multiplicauit: ac cæteris iudeis omnibus in rebus eum ante tulit. Et quũ in eo ſtatu uſq; ad annos duos: & centum uixiſſet cõfectus ſenectute bona: primo interitũ niniue: ac inſtaurationem hieruſalem: & tẽpli dñi: ac xp̄i dñi noſtri aduentum predicens: ſpiritum domino reddidit. Quo mortuo collachrymãtibus Thobia filio: ac nepotibus oĩbus: in niniuem ſepellit: ut ei⁹ ſacra habet hiſtoria: quæ ab omnibus ſumma cum uoluptate & deuotione legi & audiri conſueuit.

ℭ Viri diſciplinis excellentes.

ℭ Taletem mileſium: e. vii. greciæ ſapientibus primũ: his temporibus floruiſſe diuus pater Augu. 18. de ciuita. dei: cap. 24. dicit: hic ex thaſidarũ familia: patre examio: mře Cleobolina natus fuit: qui phenicum nobiliſſimi fuerunt: & a Cadmo Agenore originẽ duxerunt. Hic itaq; adultus factus: poſt reipu. negocia ad rerum naturá contemplandá: ut hyſidorus in. 2. ethi. ca. 3. ſcribit ſe tranſtulit: & ut Cicero de natura deorum ait: primus de natura rerum diſputauit. Quãuis: ut Laertius ſcribit: nullum ingenii reliquerit monumentũ. Callimachus autem dicit hunc fuiſſe inuentoré minoris urſe: ac ſtellas notaſſe: quibus phenices nauigãt: putantq; pleriq; hunc primum aſtrologie ſecreta rimatum: ſoliſq; defectus: ac conuerſiones predixiſſe: ſunt etiam qui affirment illum primo immortales animos dixiſſe. Hic preterea ab egyptiis geometrie precepta ſuſcepit: & quum eẽt celo aſtriſq; familiariſſimus. Dixit aquam primum fuiſſe rerum omnium cám: eamq; in ſe diuiná habere mentem: & omnia producentem. Et rhodio (ut diuus refert Hiero.) oſtendit philoſophum poſſe ditari ſi uellet: quum olei penuriam preuidiſſet. Obiit deniq; 78. ætatis ſuæ anno: quum gymnicũ certamen ſpectaret: eſtu. ſ. ac ſiti defatigatus. Cuius inter cætera preclara hæc ab eo dicta referuntur: ſicut Laertius ait. Antiquiſſimũ entiũ eſt deus: ingenitum etenim optimũ entiũ eſt mundus: nam opus dei eſt. Maximũ entium eſt locus: omnia nanq; capit. Velociſſimũ entiũ eſt intellectus: paſſim etenim currit. Validiſſimum entium eſt neceſſitas: dominatur. n. cunctis. Prudentiſſimum entium eſt tempus: adinuenit enim omnia.

Sniæ notabiles

ℭ Solon philoſophus e ſeptem ſapientibus greciæ ſecundus: patria athenienſis ſiue ſalaminus: his tẽporibus Gellio teſte lib. ſ. 14. noctium atticarum: athenis floruit: & ibi leges multas: atq; optimas inſtituit: quas ſicut Valerius lib. de ingratis ait: ſi athenienſes ꝑpetuo ſeruare uoluiſſet ſempiternum habituri fuiſſent imperium. Cõſtat náq; ut Laertius ſcribit: ipſum leges & contiones ſcripſiſſe: & in ſemetipſum monita elegia: qui quũ hominum omnium: ac oraculi iudicio ſapientiſſimus haberetur: uino indulſiſſe fertur. De ſolone autem iſto plato in thimeo: & Ariſtotiles in: 2. politicorum multa ſcripſere. Tandẽ in cypro inſula obiit octogeſimo ætatis ſuæ anno: quum mandaſſet ſuis: ut oſſa ſua ſalaminam transſerrent: atq; ea in cinerem diſſoluta: p omnem prouinciam diſſeminarent: ſed eius iuſſis obtemperatum non fuit: quum ipſius ſepulchro tale epigramma inſcriptum ſit: qua dudum rabidas medorum propulit iras legiferum ſolonem pulchra tenet ſalamis: ex ſententiis autem eius plurimis: hanc ſolam hic habeamus: ſatietatem ex diuitiis naſci: & ex ſacietate contumelias gigni: quæ non poſuiſti non tollas: mentiri noli & cetera.

Epitaphium

Snia pſchra

ℭ Chilon philoſophus patria lacedemonius: tertius e ſeptem ſapientibus: & ipſe p hæc quoq; tempora teſte Augu. ubi ſupra apud athenienſes in precio fuit. Qui ob eius pro

fundiſſimam ſapiētiā inter cæteros breuiloquus dict⁹ eſt. Vnde & Ariſtagoras hūc dicendi modū:ſeu morē poſtea chilonitū uocauit. Multa.n.notabilia in ducētis carminibus:ut Laertius teſtaẗ:ſcripſit:quorū hæc p̄cipua fuit ſnīa. Diſcere primo bene ſibi preeſſe:indeq̧ domui ſuæ:atq̧ in aduerſis ire ſuæ dn̄ari:uixit aūt.56.ānis:quo defuncto:iuxta ei⁹ ſepulchrū cōfeſtim erecta fuit ſtatua.defunctum uero aſſerūt nimia letitia filiū ſ.deoſculās:qui in olympieo certamine fuit coronatus.

ℭ Pythacus mitilenus phūs.4.e ſeptē græcie ſapiētibus his temporibus cū ſupradictis nō doctrina ſolū ſed etiam in re militari preſtantiſſimus habitus eſt: quia & decē annis patrie ſuæ imperium illuſtriſſime tenuit:quam quum optimis legibus: inſtitutiſq̧ p̄dictū tp̄s cōſtituiſſet ſpōte ſe ip̄ȝ magiſtratu abdicauit. Cui⁹ hæc notāda fuit ſnīa: Pricipat⁹ uiꝝ oñdit. Scripſit āt hic de motib⁹ & politica ſexcētos uerſus:mlta quoq̧ alia pſa. Vixitq̧ uſq̧ ad creſi lydoꝝ regis tēpora:ad quē eius extabat epiſtola.lxx.annis. Snia notabilis

ℭ Biantē prhienē phūȝ qultū e ſeptē grecie ſapiētib⁹ cū ſupiorib⁹ floruiſſe cōſtat:q ob regiā eius p̄ſentiā:& ciuiū ſuoꝝ p̄cipuā beniuolētiā:ut Laerti⁹ teſtaẗ:maxīo in p̄cio ſp ab oībus hitus ē:eo q̧ multis p̄iculis eos in aduerſis tutat⁹ fuerit: multaq̧ p̄terea duob⁹ milib⁹ uerſuū utilia cōſcripſit:cui⁹ inter cætera memoratu digna:hæc ſingularis fuit ſnīa: Vitā ſic eē meſurandā q̄ſi hoīes breui & multo tp̄e uicturi ſint tandē quū aliqñ ex aduocatiōe feſſus caput i nepotis filie gremio declinaſſet: p̄ſenectute expirauit: cui mortuo prhienenſes:ei tēplū dedicauerūt. De hoc mlta Valeri⁹ & Laer.ſcripſere. Snia ſingularis

ℭ Cleobolus lyndus:e ſeptē greciæ ſapiētib⁹ ſext⁹:& ipſe p idē tēpus iſignis & clar⁹ fuit:cui natā filiā noīe Cleobolinā fuiſſe ferūt:quā exametroꝝ enygmatū uatē dixere:q & librū de enygmatib⁹ queſtionib⁹ in trib⁹ milib⁹ uerſuȝ exſcripſit: ex q̄bus hæc memorāda excerpiẗ ſnīa. Vxore de parib⁹ ducito: quia ſi ex maioribus duxeris cognatos habebis dn̄os:uixitq̧ annis ſeptuaginta:cuius preclariſſima geſta ſcripſit Laertius. Snia optima

ℭ Periāder corinthi⁹ e ſeptē greciæ ſapiētib⁹ philoſophis ſeptim⁹ hāc etiā tēpeſtate:ut diuo Aug.placet:floruit quē Ariſtotiles tyrānū fuiſſe dixit:& ānis.xl.apud corinthios eā dē exercuit:qđ tñ plato negat:ſed aliū phūm & aliū tyrānū fuiſſe affirmat. Hic itaq̧ in duob⁹ milib⁹ uerſuū mlta & utilia cōſcripſit documēta. Ex q̄bus hāc p̄cipuā elicimus ſnīam. Proſperas modeſt⁹ eſto:infortunatus uero prudens:amicis felicibus & infelicibus idem ſis. Obiit deniq̧ octogenarius:ut Laertius habet. Snia pulchra

4487 712 Anaſes Ezechie regis optimi uiri fili⁹ ſextuſdecim⁹ regū iuda.ccc.lxiiii.regni
m Dauid āno:decimaq̧ ſeptima olympiade:quū.12.ānoꝝ eēt ætatis:regnaẗ cœpit & regnauit ānis.55.uir q̄dē a paternis uoluptatib⁹ abſciſus:& ad oīa malignitatis genera cōuerſus:q nihil ipiū p̄termiſit:ſed in ipietatib⁹ regū iſrahel oino ābulauit. Nā ſuſcepto impio p̄phanauit tēplū:ac illud claudeẗ fecit ſacerdotiūq̧ ſuſtulit:cōfudit ordinē:temerauit regnū:corrupitq̧ q̄cq̄d erat religiōis qđ legis:qđ uite: qđ moꝝ:qđ fidei:qđ p̄ris & maioꝝ ſuoꝝ diſciplinæ p̄didit:atq̧ cōfudit. Abhomiatiōes. n.peſſimas i iuda fecit:& q̄dē maiores q̄ antea amorrei feceṙt:& uniuerſū iuda ſuo exēplo:ſuoq̧ errore:atq̧ hortatu in imūdiciis amorreoꝝ:aliarūq̧ gētiū p̄cāre fecit: multos ēt iudeoꝝ nobiles p̄ſcripſit:mltoſq̧ iterfecit:& magnis ſupplicius ſacerdotes iuſtos:& Iſaiā p̄phetā uirū ſanctiſſimū trucidauit:ac ſic & ip̄e hō ſceleſtiſſim⁹: quū nil domi foriſue ſtrēnue gereret:ſed oia auaritia ſua explicaret:diuinā tādē in ſe expt⁹ ē ultionē. Nā:ut ſacra ſcđi paralip.libri.ca.33.cōtinet hiſtoria:in his irat⁹ dn̄s:exercitū babylonioꝝ & chaldeoꝝ ſuper eū iṅtulit:& uniuerſā iudeæ regionē depopulās:ēt ip̄m manaſē regē:dolo cœpit:& captū pedib⁹ manibuſq̧ cathenis uīctū i babylonē:rex eoꝝ ad ſe deduci fecit:ubi & eū ad ea q̄ uoluit tormēta ſubiectū habuit. Manaſes uero ad ſe reuerſ⁹:arbitrāſq̧ ſe maloꝝ:q̄ patiebaẗ fuiſſe auctorē:p̄nia duct⁹:dn̄m deū patrū ſuoꝝ humili p̄ce exorauit: ut hoſtē ſuū ei clemētē faceret:cui⁹ orōnē exaudiēs:hoc ei cōceſſit:& ut a babylonioꝝ rege relaxat⁹ ad ſua regna reuerteẗ. Cūq̧ hieroſolymā ueniſſet: cognouit dn̄m eē deū. Et prioꝝ q̄dē delictoꝝ:q geſſerat penitēs:ſtuduit oīb⁹ uirib⁹ ad cultū diuie religiōis ſe cōferre:tēplūq̧ purgaẗ:& ciuitatē ſemi collapſā reſarciẗ:& đ alio aliquo nil aliđ cogitare niſi g̃ras deo p dono ſalutis ſibi p̄ſtito exolueẗ:hæc quoq̧ ip̄a pp̄lm ſuū ageẗ docuit:agnoſcēs in q̄b⁹ calamitatib⁹ icidiſſet pp pc̄a ſua:deſtruēſq̧ aras baal:rurſ⁹ altaẗ edificauit:& ſolen- Vide emēdatiōeȝ & pniam regis

nes hoſtias imolauit:& ſicut moyſes diuinā culturā expoſuit:& poſt hæc oīno beatiſſimā:ut Ioſephꝰ ſcribit:habuit uitā:& multos ad eiꝰ exēplū traxit:tādem ubi ea q̄ ad ſui ſceleris emēdā pegiſſet. 67.uite ſue āno defunctꝰ ē:& ſepultꝰ in hortis ſuis ſicut q̄rtꝰ regū liber.c.33.habet. ℭTrachꝰ ethiops egyptioꝝ rex Sibecho rege interfecto primo āno regni manaſe egyptiis regnare cœpit:& regnauit annis.xx.

ℭDeocles quītus medoꝝ rex quarto regni manaſe āno medis regnaſ cepit:& regnauit ānis.45.Hic:ut apollodorꝰadriamitinꝰ hiſtoricꝰ tradit ebatanā ciuitatē ipſiꝰ regni ca- 709 4490
put ī mōtibꝰ cōdidit:quā poſtea arphaſath ipſoꝝ rex:ut hꝛ iudith prio:āpliās turribꝰcel (ſiſſimis ac mēibꝰexornauit.

ℭGigiꝰ quītus lydoꝝ rex hoc āno q̄ ē duodecimꝰ regni 700 4499
manaſe ānus cādaule p̄deceſſore(ut dictū ē)iterfecto:reginaq; uxore ducta eius loco regnum ſuſcipiens regnauit annis.36.

ℭMerres ethiops egypti rex.21.regni manaſe āno,ī dynaſtia.26.poſt thracū,regnū ſuſce- 684 4515
pit:& regnauit annis.xii.poſt hunc ſtephinatis regnauit annis.38.

ℭArgeus.5.macedonū rex.8.&.xx.regni manale āno:macedonū r̄gnū accipiēs regnauit (ānis.38.

ℭTullꝰhoſtiliꝰ tertiꝰRo.rex trigeſimonono regni manaſe āno tertioq;.27. 673 4526
olympiadis āno poſt Numā pōt.regē:a romanis rex ſuffectus:regnauit ānis.31.huiꝰcunabula:ut Eutropiꝰſcribit:tuguriū agreſte cepit:& poſtea adoleſcētia ī pecoribꝰ paſcendis occupata fuit:ualidior deinde factus Ro.rexit ppl'm.Et primus q̄dē romanoꝝ rēgū faſcibus & purpura uti cœpit:ac urbē adiecto celio mōte āpliauit:poſt lōgā deinde pacem in albanos bella tulit:quos tā metu q̄ pudore deuictos,p̄ſtratoſq; in urbē poſtea admiſit & illoꝝ urbē penitus euertit:p̄ter tēpla a quibus & iuſſu ipſius tēperatū ē:cūq; ipſius populi adiectiōe romana res plurimū aucta fuiſſet.Tullius ſabinꝰ nouū īdixit bellū:,puocatoſq; fudit atq; fugauit:tādē quū uno & trigītā annis cū magna belli gloria regnaſſet cum tota domo ictu fulminis conflagratus eſt.

ℭArdas ſextus lydoꝝ rex hoc āno qui ē nonꝰ& q̄dragesimꝰregni manaſe regis ānꝰ:poſt 664 4535
Gigiū regē lydis regnare cepit:& regnauit ānis.37.

ℭGræcanæ ciuitates.

ℭNicomedia aſiæ ciuitas p hoc tp̄s:ut Euſe.ſcribit:a quodā nicomede bythinio rege ī bithinia,puicia cōdita fuit.Quæ quū poſtea xp̄ianiſſima facta fuiſſet:ī ea tp̄e Dioclitiani īperatoris ſæuiſſima xp̄ianoꝝ p̄ſecutio fuit:ideq; quū magno eſſet ī precio; āpud eā diuus Conſtantinus cognomento magnus ſuum diem clauſit extremum.

ℭCalcedon ſimiliter aſiæ ciuitas hac ipſa tēpeſtate ī eadē bithiniæ ,puincia ex oppoſito cōſtantinopolis in ore pōtici maris a megarenſibus cōdita p̄hibetur:ubi & martiani principis temporibus magna illa ſynodus celebrata fuit.Cui & iter cæteras ſynodos eccleſia Ro.præcipuū defert honorē:ut Gratianus in canone conteſtatus eſt; di.15.c.Sanctorum canones.ſ.quarta ſynodus.

ℭCONSTANTINOPOLIS THRACIAE VRBS.

ℭBizātiū q̄ & cōſtātiopolis īpialis ciuitas a magno cō- 663 4536
ſtātio ſic appl'ata p id tp̄s:ut Euſe.pla.ī græcia ex oppoſito calcidonēſis agri: loco q̄dē optio & munitiſſimo a pauſania ſptanoꝝ rege cōditiōis ſuæ initiū hūit: & quū pua admodū eēt eā poſtmōz Cōſtātinꝰ magnꝰ roma.pōtifici ſiluestro relicta ſibi diligēs ſtructis fortiſſimis mēibꝰ celſiſq; ac craſſiſſimis turribꝰa ſe cōſtātiopoli noīari uoluit:q̄ ēt eiꝰ ſucceſſores īpatores:paſſim plurimis tū publicis edibꝰ:tū p̄uatis ciuiū palatiis exornaſ curaſt:& ado ut exteri eo uēiētes urbis ſplēdorē admirati n̄ tā mor

talium q̄ celeſtium eam domicilium dixerint. Extant.n.:in ea preter cætera magnificentiſſima edificia & ſancte ſophiæ templum Iuſtiniani opus toto orbe memorabile. Habet preterea hæc ciuitas undecim portas dignitatem ipſius pre ſe ferentes:quarum nomina hæc ſunt. Aurea:pagea:ſancti Romani carchaſea:regia:caligaria. Xyllina:hacinagona:phara:theodoſa:& Sylaca. Ipſam enim propter ipſius pulchritudinis ſplendorem priſci nouam appellauere romam:q̃ patriarchali ſede:ae impiali throno ab ipſo Conſtantino redimita fuerit. Hæc profecto tanto ſplendore ac dignitate inſignita eſt:q̃:ut ita dixerim:totius orientis columen:& unicum greciæ ſapientiæ domicilium habita fuerit: ubi tria magna concilia Gratiano teſtante celebrata fuerunt:uidelicet:ſub Thedoſio ſeniore:ſub agathone papa:& ſub Iuſtiniano principe:ut habetur in canone.15.di.c.Sexta ſynodus. Eam quum turci diu exoſam propter eius dignitatem habuiſſent:anno ſalutis noſtræ.1093.a Belzeto quodam eorum principe cum ingenti turcorum manu obſeſſa & capta fuit:ubi imperatore capto eum pro uili mancipio diu captũ tenuit: indeq̃ galli cum uenetis expulſis imperatoribus per.5.&.50.annos poſſedere poſtmodum paleologorum clariſſima familia genuenſium opera gallis ademit:& uſq̃ in annum domini noſtri Ieſu xp̄i.1453.glorioſiſſime poſſedit. Quo anno mahumetus octomanus turcorũ princeps eam cœpit:diripuitq̃:ac de ipſa tam preclara ciuitate:quæ toti oriẽti leges dabat:triumphauit:ubi & eius ſacratiſſima templa ſpurcitie mahumetteæ dedicauit. Innumerabiles autem ex hac celeberrima urbe in omni ſcientia: atq̃ uirtute preclariſſimi exiere uiri:inter quos:ut ex multis paucos recẽſeam:fuerunt Ioannes cognomẽto chriſoſtomus ipſius urbis epiſcop⁹ uir plane:ſcientia:ac uirtute ſingularis:q̃ multa ad cõem fideliũ utilitatẽ edidit. Atticuſq̃ etiã ipſius epiſcopus:cuius inter cætera ad reginas Archadii filias extat de uirginitate liber. Genadius quoq̃ alter ep̄s eius uir lingua nitidus. Ioannes caſſianus diaconus:q̃ precipuos cõfecit libellos. Nouiſſimus omniũ Emanuel chriſoloras phũs & orator eminẽtiſſimus extitit:q̃ litteras grecas in italiã cũ ingenti utilitate rettulit:quæ iã per ſeptingẽtos annos apud noſtros nõ fuerãt in uſu. Ex quo multi euaſerẽ clariſſimi:de qb⁹ locis ſuis ĩfra accurate dicem⁹. ¶ Viri diſciplinis excellẽtes.

¶ Archilogus poeta ratione lacedemonius tẽpeſtate hac pro Cornelii nepotis ſententia floruit. In quo:ut Quin.in lib.de arte oratoria refert:ſumma uis elocutionis fuit: tamẽ breues uibranteſq̃ ſentẽtiæ plurimũ ſanguinis:ac neruorum. Hic iãbicum uerſum ĩ ſoceri ſui uindictã primus adinuenit dicẽte Oratio in poetria. Archilocũ ꝓprio rabies armauit iãbo:hũc ſocci cepere pedẽ grãdeſq̃ cothurni. Et propter impudicã eius lectionẽ a lacedemonis exilio dãnatus eſt:dicẽte Ouidio in ibin: utq̃ reptori nocuit pugnãtes iambi:ſic fit in exiliũ lingua ꝓterua tuũ. Tandem eius exigẽtibus meritis ĩterfect⁹ eſt.

¶ Ariſtodemus muſicus his tẽporibus:ut Euſebius ſcribit:clarus fuit uir ſecũdũ gelliũ in quarto noc.at.litterarum ueterum diligentiſſimus:qui teſte Cicerone:dixit animam nil aliud eſſe q̃ armoniam.

¶ Alceus poeta lyricus per hæc etiam tempora ſecundum Euſebium in precio fuit:hic patriam mitilenus fuit dicente Sappho poetrice:nec plus alceus conſors patrieq̃ lyreq̃ laudis habet q̃uis grandius ille ſonet: & Horatius in.2.car. Et te ſonante plenius aureo Alceæ plectro. De iſto etiam herodotus in lib.5.hiſto.meminit.

¶ Alcidamus orator grecus per hoc quoq̃ tẽpus:ut Cicero in primo tuſculanarũ queſtionũ ſcribit:clarus fuit:qui inter cætera mortis laudationẽ pulcherrime ſcripſit.

¶ Leſches qdã leſbi⁹ poeta hiſdẽ quoq̃ tpib⁹ floruit:q̃ poſt homerũ prim⁹ iliada fecit:

¶ Anthemenides ſimiliter mithileneus poeta & alcei p̄dicti frater:& ipſe cum eodẽ fratre floruit:quẽ babyloniorũ ſociũ alceus fuiſſe dixit & magna certamina ꝓ eis ſuſcepiſſe atq̃ eos magnis laborib⁹ eripuiſſe uiro pugnaciſſimo:& ut ĩgẽtiregũ luctatore pempto:

¶ Niceſius grecus medicus:magiceq̃ artis peritiſſimus: & ipſe hoc tempore floruit: cuius multa medicinalia ab eodem habentur ſcripta:

4542 657 Mon Manaſe regis predicti filius:decimuſſeptimus regum iuda.419.regni Da
a uid:& tertio trigeſime olympiadis anno poſt patrem ſuum:quum ætatis eſſet duorũ & uiginti ãnorũ regnare cœpit: & regnauit ĩ hieruſalẽ ſcd̃m Euſebiũ & interpretes duodecim annis. Sed ſecundum hebræos & Ioſephum duobus tantum.

Hic dum patris eius opera imitaretur:Quæ:ſcilicet:in iuuentute ſua preſumpſerat do-
lum a ſuis in domo propria paſſus peremptus eſt:quo mortuo populus eius peremit in
terfectores:& eum cum patre ſuo ſepellierunt. Eius autem geſta prima & nouiſſima
ſcribuntur.4.ꝛe.capitulo.21.&.2.paralipomenon.33.

¶ Phrortes ſextus medorum rex anno tertio regni Amon medis regnare cœpit: & re-
gnauit annis uigeſimoquarto.

Oſias Amon predicti regis filius: decimuſoctauus regni iuda.1431. regni Da- 4554 645
1 uid: & tertio trigeſime tertie olympiadis anno regnum accipiens regnauit in
hieruſalem annis duobus & triginta hic octo annorum habebat etatis quan-
do regnum adeptus eſt:qui etiam ea in tenella etate tante uirtutis & ſanctitatis extitit:
ut omnibus:qui ante eum regibus & claris uiris:tanto excellere uiſus eſt:quanto uel ſi-
deribus cæteris ſol:uel mare fluminibus cunctis.Quumq; ad duodecimum etatis perue
niſſet annum(ut Ioſephus ſcribit)non laudibus non iocis:aut uoluptatibus intentus:ut
ſuperiores adoleſcentes reges facere conſueuerāt:ſed doctrinam:pietatem: iuſtitiam &
beate uiuendi normam ex lectione legis Moyſi:atq; exemplo bonorum regum ſumens:
omnia ſuperiorum regum mala opera ueluti iam ſenior emendauit. Octauo ſiquidem
regni ſui anno:ut ſacra quarti regum:& ſecundi paralipomenon habet hiſtoria: omnes
ipſius regni ciuitates multis erroribus labefactatas:ab idolorum cultu ita purgauit: ut
nullum idolatrie ueſtigium in toto ſupereſſet regno. Et nequid inſuper latenter rema-
Serpenſ eneꝰ a Moyſe factꝰ d̄ſtruit̄ — neret uniuerſas domos ſcrutari mandauit:ſed & ſerpentem eneum a Moyſe factum:cui
populus ſuperſtitione idolorum ductus imolabat comminuit. Atq; in unaquaq; cauſa
adeo iuſtitiam ſemper coluit:tanq̄ anime ſuæ medicinam:& omnibus aliis in rebus ita
glorioſus extitit:ut cum eo iudeorum gloria fere orta ſimul & extincta uiſa fuerit:nam
(teſtāte Ioſepho)erat modeſtus prudens:grauis:cōtinens:clemens:diuine legis ſcientiſſi
mus:manuq; fortis:ac animo maximo.Et adeo religionis amator:& legis emulator fu-
it:ut omnia ſacerdotum:falſorumq; prophetarum oſſa:e ſepulchris erui & exuri man-
dauerit:hocq; modo purgata omni prouincia:ad hieroſolymam omnem populum con
uocauit:& ad Acimorum feſtiuitatem:quæ paſca dicitur eos adduxit:ubi & phaſce ma
ximum celebrauit:& adeo celebratiſſimum:ut a diebus iudicum tale in hieruſalem nō
ſit factitatum:& propterea Ieſus filius Sirach laudando eum:ſic protulit dicens: memo-
ria Ioſie in compoſitione odoris eſt facta: & opus pigmentarii in omnium ore quaſi
mel indulcoratum & uelut muſica in conuiuio uini. Ipſe diuinitus in penitentiam po-
puli ſui directus fuit:& cunctas impietatis abhominationes abſtulit: preter Dauid(in-
quit)& Ezechiam:atq; Ioſiam omnes reges iude peccatum commiſerunt. Reliqui ue
ro reges Iuda legem dei altiſſimi reliquerunt:deiq; timorem contempſerunt:ſuum quo
q; regnum aliis dederunt:& gloriam ſuam aliene genti:hæc ille:hic deniq; optimus rex
nullo religionis:pietatis: humanitatis benignitatiſq; exemplo pretermiſſo:cum rege.
Egypti in campo Magedon congreſſus:ab ipſo iaculatus in hieruſalem remeans ex eo-
dem uulnere defunctus eſt:ſepultuſq; magnifice collachrymantibus omnibus ſuamq;
uicem dolentibus in mauſeolo patrum ſuorum.Sed & Hieremias propheta ciuitatis ui
cem potius q̄ optimi regis mortem dolens carmen trenorum lamentabili modulatio-
lamētatio prophe ſup mortē huiꝰ regis — ne compoſuit dicens: Quomodo ſedet ſola ciuitas plena populo &c. Quibus lamen-
tationibus poſtea cantores & cantatrices in exequiis mortuorum uti cōſueuerunt. Tres
autem filios poſt ſe reliquit:quorum primus Eliachim qui & Iechonias fuit.Secundus
Acham qui & Selum:Tertius Mathaman :qui & Sedechias.Hæc omnia ex quarto Re-
gum libro capitulo uigeſimoſecundo:&.23.& ſecundo paralipomenon capitulo.34.&
trigeſimoquinto habentur.

¶ Anchus martius Nume regis ex filia nepos quartus Romanorum rex quarto Ioſie re 642 4557
gni anno.poſt Tullum hoſtilium regnum accipiens regnauit annis uigintiquinq;.Nam
carceris primus inuētor — defuncto predicto eius antecesſore rege romanorum res ad interregnum rediit:quod q
dem tempus huic etiam applicatur.Hic itaq; nulli ſuperiorum regum belli paciſq; arti
bus:ac gloria unq̄ inferior fuit.Sed & auentinum ianiculumq; montes urbi addidit:&
pontem primus tyberi adiecit. Carcerem quoq; primo ad terrorem creſcentis audaciæ

in media urbe loco publico conſtruxit : politorium etiam latinorum urbem ui cepit
& diripuit:omnem eius populum in Romanam urbem introduxit Oſtiam deniq; ciui
tatem ſextodecimo ab urbe miliario ſupra mare conſtruxit : ubi & beata Monica diui
patris Aug.mater uita deceſſit:tandem morbo correptus uitam cum morte mutauit.
¶Arſaces ſiue Ericates Medorum.7. rex hoc anno qui eſt quintuſdecimus regni Ioſie
annus:medis regnare cœpit: & regnauit annis.32.uir ſane bello & pace clariſſimus:qua
uirtute Niniuem maximam ciuitatem omnino ſubuertit & deleuit :iuxta uerbum Na-
um & Tobie prophetarum: ut patet Tobie .14.c. qua deleta aſſyriorum regnum peni-
tus ceſſauit.

603 4569 ¶Helchias maximus hebræorum pontifex per hoc ipſum tempus : ut ſacra quarti re-
gum libri habet hiſtoria apud hieruſalem maximo in precio fuit : qui patrem habuit
Selum:qui fuit Sadoch:qui fuit Azarie: qui fuit Ioiade : qui fuit alterius Zacharie:qui
fuit Achimaas filii Sadoch ſummi pontificis:quem Salomon rex abiecto altero ponti-
ficem fecerat.
¶Phaleris agrigentinus tyrannus orator & declamato ornatiſſimus : tempeſtate hac:
ut Euſebio placet floruit:cui cum quidam perillus eris ingenioſus artifex amiciſſimus:
eſſet:ex Athenis agrigentum ad eum uenit:ubi cognita hominis ſeuitia:ut eidem place
ret.ex ere taurum artificioſiſſimum fabricauit:& in eius latere ianuam poſuit.ut reus
in eo incluſus ſubiectus ignibus torqueretur :atq; ita ſonus uocis hominis exclamantis
non gemitus hominis:ſed bouis mugitus uideretur : pro quo inuento:quum minus ab
eodem qui nouis tormentis delectabatur:poſtulaſſet:illum intercludi iuſſit : & ſuppoſi-
tis ignibus primus artificii ſui uerum præbuit experimentum:dicente Ouidio primo de
arte amandi.Et phaleris tauro uiolenti membra perilli.Torruit infælix imbuit auctor
opus.Et poſtea ſequitur:Nec enim lex equior ulla eſt . Quam necis artifices arte perire
ſua.Hæc ipſe phaleris athenienſibus de ſe pro illo conqueſtis reſcripſit.Alii tamen eum
ante urbem conditam.64.annis fuiſſe dicunt .Extant enim huius phaleris adhuc cele-
bres & graues epiſtolæ.
¶Oſtiam maritimam urbem inter mare & Tyberim conſtitutam his temporibus An
chus martius Romanorum rex in Latio prouincia condidit:loco ſcilicet ubi Eneas &
Troia profugus primum caſtra conſtituit. Quæ cum diu propter Lymium quem tybe
ris fluuius congregabat:importuoſa ſtetiſſet Claudius imperator eidem portum maxi-
ma impenſa conſtruxit:ubi deinde Aurelianus imperator propter ipſius portus commo
ditatem forum nominis ſui publicum conſtituit : & ingentia ædificia ibidem erexit.
Quæ cum poſtmodum a ſarracenis funditus fuiſſet euerſa:Leo quartus pontifex iſtau
ratã corſis repleuit . Et quicquid ædificiorum ueterum in ea fuerat : præter quandam
turrim deletum eſt: Ea quippe multorum ſanctorum reliquiis illuſtrata diu fuit:atq;
diu etiam monicæ matris ſanctiſſimi doctoris Auguſtini uſq; ad Martini quinti ponti-
ficis tempora ſepulchrum extitit.

626 4373 ¶Sadiates Ardæ regis filius filii Gigii ſeptimus lydorum rex decimonono regni Ioſiæ
anno Lydis regnare cœpit:& regnauit annis quindecim . De quo Herodotus in primo
hiſtoriarum meminit . Hic filium nomine Alyatem genuit:qui eidem in regno poſtea
ſucceſſit.
¶Tarquinius priſcus quintus Romanorum rex:hoc anno qui eſt uigeſimuſſeptimus re
gni Ioſiæ.poſt Anchum martium rex delectus regnauit annis trigintaſeptem.Hic De-
marathum corinthum habuit patrem:a quo Lucumon primo uocatus fuit : ſed impe-
rio ſuſcepto mutatum eſt nomen:& Le.tarquinius dictus eſt : qui non minus regni ſui
firmandi quam augendæ reipublicæ memor centum patres & ipſe elegit : quos etiam
Senatores uocauit . Firmatoq; regno Apiolas latinorum oppidum ui cœpit:& in ſignũ
letitiæ Romanis confeſtim ludos inſtituit.Indeq; urbem muris ampliauit:& Capitoliũ
erexit.Sabinos rebellantes uicit:eiſq; Collatiã ademit. Belloq; in Sabinos perfecto om
ne latinorum nomen domuit:& cloacas poſtea in urbe fecit: prius namq; cũ patre ſuo
thuſciam omnem magnis inſigniuit ornamentis:& inde triumphalia ornamenta: inſi-
gniaq; conſularia:& ſimpliciter magiſtratuum decora in romanam tranſtulit urbem.

Necnon & uirgas & ſecures:tubas:ſacrorumq́ʒ ritus & muſicam:qua Romani poſtmodũ
ad bellicas artes utebantur:ex tarquiniis thuſcis Roma n detulit:qui poſt multa ſtren-
nue geſta ab Anchi filiis interfectus eſt.
℄ Pherecides Syrus natione philoſophus egregius Pittaci philoſophi auditor. tempeſta 625 4574
te iſtac ingenio ſingulari preditus agnoſcitur:qui primꝰ apud græcos de natura & de diis
ſcripſit:primuſq́ʒ Cicerone teſte libro:ſcilicet: tuſculanarum qõnũ hominum animos ſē
piternos eſſe affirmauit:Quin & teſte Laer.multa præduxit:quæ mirabilia uidebantur:
Hic etiam plinio teſte.libro.xii.proſam orationem primus condidit.Fuitq́ʒ præterea py
thagore philoſophi pceptor:& litteras multas Thaleti philoſopho ſcripſit:& ab eodem
multas ſuſcepit.
℄Symonides græcus poeta:his temporibus:ut Euſebio placet Inclytus & clarꝰ fuit.qui
quum ad octogeſimum perueniſſet annum multa compoſuit & carmina docuit.In eaq́ʒ 4575 624
etate gloriabatur in hæc deſcendiſſe certamina.Qui aliquando interrogatus quid inter
homines facile conſeneſcat:ait beneficium .Huius cum multæ fuerint ſententiæ:hanc
præcipuam exiſtimo.Fortuna innocentem ſepe deſerit.ſpes autem bona nunquam.
℄ Steſicorus poeta lyricus eximius per hoc ipſum tempus in Græcia floruit:de quo qn-
tilia.decimo libro de inſtitu.orato.meminit:& Hora in.4.carminum.Ceceq́ʒ & alcei mi
naces ſteſicoriq́ʒ graues camene.
℄ Arion Methyneus cytharedus optimus quidem hiſdem temporibus in Leſbo inſula
claruit:cuius hiſtoriam Herodotus piiniuſq́ʒ nono li.natu.hiſto. & Gelius.16.noc.atti.
late retulerunt.Sed breuiter a nobis comprehenſa talis fuit . Hic cum arte ſua multas
diuitias in italia & ſicilia congregaſſet Corinthũ remeans & in mari a nautis præcipita
tus eſt:ſed a delphino piſce exceptus in laconiam ante nautas ipſos deportatꝰ Corinthũ
adiit:ubi re ſua cognita:& illis ſupplicio traditis omnia bona ſua recuperauit.
℄Sapho erexea diuini ingenii poetrix per hæc tempora claruit:& plectrum prima inue 4576 623
nit.Hæc uiro ditiſſimo nupſit:ex quo Didan filium ſuſcepit : habuitq́ʒ diſcipulas Ana-
goram Mileſiam:Congyllam.Colophoniam:Euthemam:& Salaminam :quas etiam lyri
cos quoſdam uerſus docuit:ſcripſit autem hæc modulos lyricos : Epigrãmata:elegiam:
iambos & monades.Fuit quoq́ʒ uates nobiliſſima.
℄Olda propheriſſa Selum ſummi ſacerdotis hebræorum uxor:& Helchiæ maximi he
bræorum pontificis mater his temporibus fuit:& Ioſiæ regi uaticinando multa prædi
xit : & præſertim hieroſolymorum euerſionem:ac populi ipſius captiuitatem: ut patet
quarto regum capitulo uigeſimoſecundo:
℄Sophonias ꝓpheta nonus.xii.prophætarum Chus nobiliſſimi mater hebræos uiri fili·
us Godolie qui fuit amaſie:qui & Ezechiæ per hoc ipſum tempus prophætauit:& librũ
nominis ſui titulo prenotatum compoſuit:in quo tanquam ſpeculator & archanorum
dei cognitur iminentem duabus tribubus captiuitatem prænunciat:ubi indicit ululatũ
habitatoribus pilæ:quia conticuit omnis populus chanaam:diſperieruntq́ʒ uniuerſi qui
inuoluti erant argento.
℄Hieremias prophæta ſanctiſſimus & ab ipſo matris utero ſanctificatus ex uiculo ana 4577 622
totites:qui non longe ab Hieroſolymis diſtabat ſacerdos ex ſacerdotibus natus:his tē-
poribus adhuc puerulus uaticinari orſus eſt:& deinde futuram ciuitatis cladem:totiuſ-
q́ʒ populi captiuitatem.non ſolum ſpiritu:ſed etiam oculis carnis intuitus & expertus
eſt.Vnde & in iuda & Beniamin tamen prophetauit:& ciuitatis ſuæ omnes futuras rui
nas quadruplici alphabeto.Quod diuus Hiero. & Iſido.in ſexto ethi.mēſuræ metri uer
ſibus reddiderunt.Hic itaq́ʒ poſt captam euerſamq́ʒ hieroſolymorum ciuitatem:a popu
lo ſuo in Egyptum uiolenter tractꝰ:ibidem poſt multas iniurias ſibi illatas apud Taph
nas ab eodem populo lapidibus obrutus occubuit:eoq́ʒ in loco ſepultus:ubi olim pha-
rao rex habitauerat.Et quoniam ſua oratione multos ſerpentes infeſtos ab eodem lo-
co fugauerat:& Egyptios tactu & morſu eorum ſerpentum liberos fecerat . Ipſum ma
gna religione poſt mortem uenerati ſunt : Et cum ſanctus habitus ſit eius feſtum pri-
ma die madii celebratur.
℄Baruch autē eiuſdē Hieremiæ ꝓphetæ notariꝰ uir eloquētiſſimꝰ ac celeberrimꝰ ua-

tes:& ip̃e una cũ dño ſuo aliũ ꝓphæticũ libꝝ noĩs ſui titulo p̃notatũ edidit:In quo pꝰ ciuitatis calamitates & ruinas a Hieremia ꝓphætatas cõſolationẽ eidẽ ciuitati de reditu a captiuitate p̃nũciat. Ipſiꝰ tamẽ liber ab hebræis nec habeť nec legiť.Quẽ qdẽ librũ diuꝰ Hiero.de græco ĩ latinũ iuxta uulgatã editionẽ trãſtulit . His cũ libꝝ magiſtri ſui ſcripſiſſet:& regi Ioachin legẽdũ obtuliſſet:qa ĩ eodẽ ſcripſerat:qđ ĩminebat ciuitati hierusalẽ ut a rege Babylo niorum uaſtaretur:& ipſe rex ab eo ſubdereť iratus rex libꝝ diſrupit & igne cõcremauit:& Hieremiã ac Baruch duris ſuppliciis affecit.

I Oachá ſecũdꝰ Ioſiæ regis filiꝰ decimuſnonꝰ regũ Iuda.463.regni Dauid & pri Ioachi
4586 613 i mo quadrageſimæ olympiadis ãno pr̃i ĩ regnũ ſuccedẽs regnauit mẽſibꝰ tãtũ
modo tribꝰ.Hũc populꝰ ſeniore fratre eiꝰ ſpreto poſt patrẽ , cũ triũ & uiginti ætatis eſſet ãnoꝝ regẽ cõſtituit: ſed quoniã(ut ſacra eiꝰ habet hiſtoria)impiꝰ & ſceleſtꝰ erat:& ĩ uiis patris tenuit ãbulare:a Nechao rege iudicio dei capiť:& uinctꝰ ĩ Egyptũ ꝑ ducitꝰ:& eiꝰ ſeniori fratri ex eodẽ pr̃e primogenito noĩe Eliachim tradidit regnũ mutãs ei nomẽ Ioachin: ꝓuinciæ quoq; oĩ tributũ poſuit : cẽtũ talẽta argẽti:& unũ auri: ut pʒ quarto regũ ultimo:& ſecũdo paralipomenõ ſimiliter ultimo.

Oachim p̃mogenitꝰ Ioſiæ regis:q alio noĩe Heliachim appellať:uigeſimꝰ rgũ
s iuda eodẽ ãno loco fratris a Nechao pharaone ſuffectꝰ : regnauit ĩ Hieruſalẽ
4599 609 undecim ãnis:homo qdẽ flagitioſꝰ:ĩfiduſq; ad idolatra: de quo hoc ĩ loco ne ſcio qd dicere auſim:ut tãtꝰ pater tot flagitioſos genuerit filios:q nõ hoĩes certe :ſed teterrima mõſtra merito noĩari pñt:quos ẽt pſcribere piget.Hic igiť principatu inito in oẽm turpitudinẽ idoloꝝ plapſus Vriã ẽt ſacerdotẽ uiꝝ iuſtũ obiurgãtẽ interfecit:& oẽs tẽpli miniſtros depulit atq; fugauit:nec nõ & oĩa auaritia expilauit:pp q̃ & iuſto dĩ iudicio Nabuchodonoſor rex Babyloniæ:ut Ioſephꝰ li.x.hʒ :cum magno apparatu ad Euphratẽ uenit & cõtra Nechao regẽ Egypti pugnauit:& eo ſupato fluuiũ trãſiẽs omnẽ ſyriã p̃ter Iudeã uſq; peluſiũ cœpit:indeq; pꝰ quartũ ãnũ q erat octauꝰ regni Ioachim idẽ Babiloniæ rex cũ magno exercitu cõtra iudeos caſtrametati tributa ab ioachim exacturꝰ:aut certe dimicaturꝰ : ſed ille eiꝰ minas metuẽs tributa q̃ petebat p tres ãnos p̃bere ſpopõdit.Tertio uero ãno audiẽs Egyptios denuo cõtra Babylonios pugnaturos tributa ſolueť recuſauit:ꝓphæta aũt Hieremias monebat & p̃dicabat q̃ fruſtra egyptioꝝ ſpe teneret:q̃ & ueꝝ fuit:qa Egyptii cõtra babylonios pugnare nõ pſumpſerũt:ſed ſtati ueniẽtẽ Babylonioꝝ regẽ cũ exercitu magno iure federis ſuſcepit.Dũq; nabuchodonoſor Hieroſolymam itraſſet:fidẽ nequaq̃ ſeruãs:pꝰ inũeros iuuenes fortiſſimos una cũ ioachim rege iterfecit:eiuſq; cadauer ignominioſe extra muros urbis iuxta uerbũ hieremiæ ꝓphætæ ꝓiici p̃cepit:& Iechoniã Prioris ĩfecti filiũ ꝓ eo regẽ cõſtituit.

¶ Nabuchodonoſor Caldeoꝝ ſeu Babyloniæ rex:cui res bene geſtæ magni cognomen dedere ãno q̃rto regni Ioachim apud Babyloniã regnaŕ cepit:ſed q̃tũ rgnauerit cõptum nõ hẽmꝰ:q ſuſcepto regno ut Ioſephꝰ ait:multa cũ finitimis bella ſũma uirtute cõfecit & q̃maxĩe cũ Egyptiis ꝓſpe dimicauit:& Nechao eoꝝ regẽ : ac pſameticũ eiꝰ filiũ rgni ſucceſſorẽ:ut q̃rtꝰ regũ liber hʒ:ad extremũ deuicit . Iudeã deĩde & Syriã duriſſimo ſibi ſubiugauit iugo.Ioachim p̃dictũ ĩterfecit:ac eiꝰ ſucceſſorẽ bis uictũ una cũ matre :oĩq; familia:ac cũctis principibꝰ:& aliis cũ plurimis q ſeſe tradiderãt:& uaſa dñi ĩ Babylonẽ trãſtulit:& Sedechiã patruũ ſuũ ſuo loco ſuffecit:q cũ & ip̃e iuſiurãdũ trãſgreſſꝰ fuiſſet: & tributũ ꝓmiſſũ denegaſſet ad eũ cũ ĩgẽti exercitu uenit & diu obſedit:& tãdem fame coactũ:cũ ad deditionẽ cõpuliſſet ciues:ip̃ũ captũ:& ĩ cõſpectu ſuo adductũ cõfeſtiʒ excecari fecit:& eiꝰ uniuerſã familiã trucidari mãdauit:innũetos quoq; ciuitatis ĩ Babyloniã traxit ĩ ſeruos:ac totã urbẽ una cũ tẽplo euerti & ĩcẽdi p̃cepit ſed & aſſyrioꝝ regnũ a medis deſtructũ tãdẽ obtinuit:pp q̃ Babylonioꝝ regnũ factũ ẽ oĩũ monarcha:ſed cũ ſui ipſiꝰ opiniõe ſe nimiũ extuliſſet dñs eũ ĩſania circũuenit:& .7.ãnis fenũ ut bos cum edẽ cõpulit:ſicut habeť Daniel.4.pꝰ ãnos uero ſeptẽ idẽ eleuãs oculos ad cœlũ ſupplicauit deo ut regnũ recipe ei cõcedẽt:q̃ eidẽ una cũ ſẽſu reſtitutũ ẽ. Quo recepto bñdicẽs altiſſimo gratias egit q̃ ptãs eiꝰ ſit æterna:eiuſq; regnũ in generatiõe & generationẽ & cũcta regna terre apđ eũ ĩ nihilũ reputata ſint:uñ regnũ ei reſtitutũ ãplior ẽt gl̃ia addita ẽ:pp q̃ idẽ Nabuchodo.dixit.Ego laudo & magnifico ac glorifico:regẽ cœli:qa oĩa

opa eiꝰ uera ſūt:& uie eiꝰ iudicia:& i ſupbia gradiētes humiliare ſcit & pōt:ut habet da niel.4.porro dū uixiſſet ānis.40.dfūctꝰeū baby.rlicto eiꝰfilio nabuch.rgni ſucceſſor.

Oachim cognomento Iecomas prædicti ioachim nepos: immo potius filius:
1 ut Ioſephus teſtatur:primus:&.20.regū iuda.474.regni Dauid:,&.3.44.olym 602 4597
piadis anno a Nabuchodonoſor rex conſtitutus regnauit in hieruſalem men. 3.& die.x.Hic autem Ioachin ſuperioris ioachim filius ſcribi debet ut hierony.ait cum extrema ſyllaba chin pater uero per chim:& ob hanc cauſam in euam. Mat.una ueſter decem generatio quia ſecunda teſſeredecas in patrem huius Ioachin definit:& tertia ab iſto incipit. Cumq; primum hic regnare cœpiſſet repente timor babyloniorum regem inuaſit: timenſq; ne mali memoria pro nece paterna prouinciam inuaderet: confeſtim exercitum in hieruſalem miſit:& eum in urbem obſedit:ipſe autem cum eſſet uir bonꝰ nolens ciuitatem perdere conſilio Hieremiæ prophetæ uſus: ſe cum matre:omniq; domo:ac reliquis eius principibus ultro Nabuchodonoſor tradidit. Cumq; iuſiurandum Ioachin ab eis qui a rege babyloniæ decreti fuerant accepiſſet quod nihil mali qui remanſuri erant in urbe paterentur eorum fides nequaquam inuiolata māſit. Sed cum Ioachin cum prædictus in babylonem acceſſet.rex babylonie præcepit principibus ſuis: ut omnes qui erant in hieruſalem iuuenes captiuos ſumerent pariter & artifices:eoſq; ad ſe legatos adducerent:qui omnes:ut Ioſe.ſcribit fuerunt.10.milia:&.832.inter quos etiam fuere Mardocheus:Ezechiel & Daniel: manſit autem Ioachin iſte in carcere apud chaldeos.37.annis donec nabuchodonoſor filius patre defuncto leuaret eum:& hæc babylonis tranſmigratio appellata eſt: hunc itaq; nabuchodonoſor iunior poſt mortem patris a uinculis ſoluit:eumq; quoaduixit inter amicos habuit:& multa ei dona conceſſit:fecitq; in baby.inter reges haberi:acceptaq; uxore genuit ſalathiel qui genuit zorobabel qui genuit Abiuth.

Ezechiel Daniel tranſmigratiō baby.

Edechias Ioſiæ regis filius:& prædicti Ioachin patruus ultimus regum iuda &
2 Hieruſalem:anno ut ſupra a nabuchodonoſor loco ſuperioris in hieruſalem
cōſtitutus regnauit ānis.11.Huic Nabuchodonoſor in ſubiectionis ſignum no 601 4598
men permutauit:& tributarium ſub iuramento ſibi conſtituit: mandauitq; ut nihil ei hoſtiliter agere pſumeret nec egyptiis faueret.uerum cum i omni turpitudine & auaritia atq; ſegnicie tam ſacerdotum principes: quam ipſe ac uniuerſus populus deum offendiſſet:& nullum ſibi ueniæ locum reliquiſſet:e regno tandem turpiſſime cum omni populo eiectus ac interſectus eſt. Nam nono ſui regni anno ſubornantibus egyptiis tributum caldeis promiſſum denegare:& in libertatem ſe uendicare tentauit.Quā obtem nabuchodonoſor ira percitus maximo coacto exercitu in hieruſalem tumultuariæ conſcendit:& primo omnes Iudee urbes in fidem recepit:indeq; direptus: incenſiſq; circumquaq; uicis & ſuburbanis anno nono Sedechiæ huius regis decima die menſis decembris nabuchodonoſor circa hieroſolymam caſtrametatus eſt:quam cum decem & octo menſibus duriſſima fame & peſte obſediſſet :tandem in ptātē ſuam redegit:regeq; cum filiis ac principibus capto:ad regem nabuchodonoſor milites perduxerunt:uenientem quoq; ad ſe regem nabuchodonoſor :ipſum impium & infidum ac infelicem uocare cœpit:& iuriſiurandi immemorem quod præbuerat ei ut prouinciam cuſtodiret:ſuper hæc etiam eum ingratum obiurgauit:quia dum ab eo percepiſſet imperium quod ab eis frater tulerat & illi contulerat: contra munificum largitorem egiſſe uidebatur hoſtiliter:his uerbis aduerſus Sedechiam dictus ſtatim eius filios in conſpectu ſuo iuſſit perimi:Deinde eius oculos eruens eum uinctum perduxit in Babyloniam.Hæc quippe Hieremias & Ezechiel eidē prophetauerant quod uinctus duceretur ad babyloniorum regem:Capto igitur rege uniuerſum populum caldei trucidauerunt: qui gladium euaſerant ad ſeruiendum Caldeis adducti ſunt. Ac ſic iudei iuxta uerbum Salomonis: quum prophætarum exoſam habuiſſet diſciplinam:& timorem domini non ſuſcepiſſet ſed uniuerſæ benedictioni domini detraxiſſet: tandem fructus uiæ ſuæ comederunt & ſuis conſiliis ſaturati ſunt.Hanc igitur cōuerſationem qui de genere Dauid regnauerunt habuiſſe noſcuntur.

Hieremias

MASSILIA TRANSALPI.GALLIAE CIVITAS.

❡Maſſilia trāſalpīæ galliæ ciui
tas prio āno regni ſedechiæ.45.
olym.Soli.teſt.a phocēſibꝰ pſagæ
5946 600 aduētu pſugis cōdita fuit. Hæc
olī clariſſima ciuitas fuit ; & in
narbonēſi puincia:ī galliagꝫ ſinu
iuxta Rhodanū fluuiū ī loco pe
troſo ſita:magnitudīs eximie ex
titit.Huic portꝰ ſbiacet pulcher
rimꝰ ; q arcē pugnaciſſimā loco
edito ēt hꝫ:ī q̄ qdē olī apollis dl
phici pulcherrimū tēplū ſtructū
erat.Cuiꝰ urbis ciues poſteaq̄ a
pricipio p mlta tpa ī bellis ſe ex
ercuetāt:pacatiſ oibꝰrebꝰad ciui
les iſtões:terræqꝫ cultū cōuerte
rūt.Quinimo pmiores urbis ad
eloquētiæ & phiæ artes ita ſe trāſtuleꝛ:ut doctria græcis cōpari potuiſſent:ad quā plane
urbē cōplurimi ex nobilioribꝰ Roma.adoleſcētes p acqrēdis doctrinis trāſmittebāt.nā
eoꝝ uictꝰ frugal & modeſtꝰ ſp fuerat:pp qd Cæſar:eiuſqꝫ ſucceſſores ro.ēt cū eiſdē bel
lis tēpantiꝰ ſe hūcre:& galli:aliæqꝫ natiões uidētes eos ī tāta pace uiuere:ad eoꝝ uiuēdi
normā ſe cōtulere.Cūqꝫ uarios ſortita fuiſſet:uel dños uel tyrānos:put ſe tpa offerebāt
nūq̄ tñ aut legē:aut ab alienigenis diſpēdia ptulit:pterq̄ a Cathelāis:q anno ſalutis nfæ
milleſimo nonigēteſimo q̄drāgeſimo mlta iſtructa claſſe eā iuaſerūt:& q̄ſqꝫ diuitias au
ferētes bōis oibꝰuacuā relīqrāt:pp qd u llas deiceps uiſa fuit reaſſumeꝛ uires.huic Laza
rus quē dñs a mortuis ſuſcitauit:primꝰab apoſtol dſtiatꝰfuit eps.Cuiꝰ qdē reliqæ nunc
uſqꝫ magno ī honoꝛ apd eā hitæ ſūt.Ferꝛ quoqꝫ & btē mariæ magda.ipſiꝰ Lazari ſoro
ris corpꝰibidē qeſceꝛ.Apd hāc mlti clariſſimi floruēꝛ uiri:iter quos fuit Saluianꝰ eiuſdē
eccliæ pſbyter:diuīa:hūanaqꝫ lfatura admodū doctꝰ.Et Muſcꝰi diuinis ſcripturis pſby
ter:græca latiaqꝫ lígua eruditiſſimꝰ:q de uiris illuſtribꝰ moꝛ diui Hiero.libꝝ edidit:hic
ēt Coruinꝰorator & Victorinꝰrhetor clariſ.q mlta ī diuinis edideꝛ:originē duxere:atqꝫ
❡Aſtyages Arſacis regis filꝰoctauꝰ& ultimꝰ medoꝝ (aliī cōplurimi.d qbus īfra diceꝛ
rex tertio Sedechiæ regis āno medis regnaꝛ cœpit:& regnauit ānis trigintaocto . Hic:ut
Hero.ī prío hiſto.plꝫ.& Iuſti.ī epithōate ſuo(unā tm̄ noie Mādanā gēuit filiā)q̄ tm̄ alī
4602 597 qñ ī ſõnüs mixiſſe uidit:ut totū orbē eiꝰ uria repleꝛ uidereꝛ.Iuſti.uero nꝛ aliter de ſōno
ſentit:qa nō mictū:ſed utilē e filiæ gēitalibꝰoriri Aſtyagē uidiſſe dicit:q̄ totā occupauit
puiciā.hāc igꝛ pꝛ.eo ſōnii portēto pterritꝰex arioloꝝ ſuoꝝ cōſilio cābyſi cuidā pſagæme
diocri uiro ddit uxorē ne pr̄na:mr̄naue nobilitas aīos naſcētiū nepotū extolleret.ac nec
ſic qdē metū dpoſuit.ſed cū natꝰeēt ei primꝰiſās illū harpago archanoꝝ ſuoꝝ pcipi
dedit occidēdū:ſed ille prudētia uſus exiſtimās ipiū aliqñ ad filiā fore deuoluendū:cū.ſ.
Aſtyagi nulli eēnt maſculi:ipm occideꝛ timuit ne aliqñ necati īfantis penā ſubiret.Quā
obrē uni ex paſtoribꝰ regis exponēdū dedit.Q d audiēs paſtoris uxor q̄ ēt eodē tpe fili
um peperat:rogauit uiꝝ ſibi pueꝝ regiū alēdū afferri.Cuiꝰ pcibꝰuir morē gerēs:ī ſiluā
rediit:uidēſqꝫ pueꝝ iuxta canē fēiam eiꝰubera ſugētē:quē a feris:auibuſqꝫ dfendebat:mi
ſericordia motꝰpueꝝ ſuſcipiēs uxori detulit:cane eū pſequente.quē ubi ī manū mulier
accepit:mox uelut ad norā puerulꝰalluſit:pp qd pprio ptu expoſito regiū educarūt in
fantē.At puerulꝰadultꝰcū iter ludētes:rex delectus fuiſſet:& cōtūaces aliqñ occidiſſet d
lata ē regi q̄rella:q a ſeruo igenui uerberareꝛ.Ille accerſito puero & iterrogato:& tū im
mutato uultu ſe id feciſſe:ut regē reſpōdiſſet.Admiratꝰeiꝰcōſtātiā:ī memoriā ſōnii reuo
caꝛ.Cognitoqꝫ q nepos eēt:iratꝰ Harpagi filiū iterfecit:& pr̄i epulādū dedit.qd harpagꝰ
egre ferēs:doloꝛ ī tps aliud diſſimulato:uidictā diſtulit:nā quū puer:quē cyꝝ uocauerat
ēt adoleuiſſet:& ipe oēm aſtyagis duceret exercitū:harpagꝰhortatꝰē cyꝝ ut arma cōtra
auū aſtyagē ſumat:ſeqꝫ ei oēm exercitū dedituꝝ polliceꝛ.qd ubi cyrꝰaudiuit:collectis p

ſis cōtra Aſtyagē auū ducit exercitū:& Harpagus cōfeſtī cū exercitu ad eū defecit. Aſtyages át cōtractis undiq; auxiliaribꝰ copiis in Cyꝑ ꝓficiſcit:eūq; ſuperat. Veꝝ fugiētibꝰ pſis:matres eorūq; uxores eiſdē obuiā fiūt.& nates atq; pudēda oſtēdentes dicūt. Nūqd iterato tāq̄ paruuli in uteꝝ refugere uultis. Qui pudore repſſi rurſus i ꝓliū redierunt:& facto ipetu Aſtyagē ſupꝑrūt:eoq; capto nil aliud q̄ regnū abſtulit. Veꝝ eidē ſe magis ne potē q̄ uictorē exhibēs:hircanis eū ꝓfecit. Regnoq; ſuſcepto i pſas trāſtulit:& ſic Medorū regnum defecit:quod per annos ducentos & quinquaginta nouem ſub regibus octo porrectum fuit. Quorum etiam nomina & tempora hic epilogando recenſemus.

¶ Medorum regum epilogus.

Arbaces	.1.an.28.	Cardiceas	4.an.13.	Cyaxares	7.an.32
Soſiranus	.2.an.30:	Diocles	:5.an.54.	Aſtyages	.8.an.38;
Medidus	.3.an.4.	Phraortes	.6.an.54.	Hi in unū ſupputati fiūt āni.259.	

¶ Vaphres pharao pſametici regis filiꝰ:hoc āno q̄ ē quartꝰ Sedechiæ regis ānus. Egyptiorū regnū accipiēs regnauit ānis triginta. Adhuc capta a caldeis hieroſolyma iudæi q re māſerant Godolia caldeoꝝ regis ꝑfecto ab eis iterfecto ueriti cōfugerūt. Hieremia propheta ſecum tracto. De quo idem Hieremias meminit.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Abacuch ꝓpheta i numero.xii.ꝓphaꝝ decimꝰ:his tpibꝰ ſpū ꝓphiæ plenus apd iudæā in ꝑcio fuit. Qui ex ꝑcepto dn̄i Danieli in lacū leonū exiſtēti prādiū attulit. Hic libꝝ prophetiæ ſuæ titulo noīs ſui ꝑnotatū i iudæa edidit:ubi Chriſti dn̄i nr̄i natiuitatē atq; paſſionē ꝓphetat dicēs. Opuit cœlos gloria eiꝰ:& plena ē terra. Splēdor eius ut lux erit: cornua i manibꝰ eiꝰ. Ibi abſcōdita ē fortitudo eius. Et ꝓpterea diuꝰ Hiero. eū luctatorē fortē ac rigidū uiꝝ appellat. Tādē mortuꝰ uir ſcūs hitus ē. Eius feſtū decioctauo calendas februarii celebrat. Corpus uero eiꝰ cū diu occuluiſſet ſub Archadio pricipe diuia reue-

¶ Ezechiel āt ꝓpheta & ſacerdos dn̄i:uir ſanctus atq; pulcherrimus (latiōe reꝑtū fuit.) qꝰ ſuperioribus ānis cū Ioachin rege captiuꝰ adductus fuerat i Babylonē tempeſtate hac ibidē exiſtēs ꝓphetauit futuras populi iudæoꝝ calamitates:& hæc ex babylōia i hieruſalē ad Sedechiā regē miſit: Cui tn̄ idē rex nō credidit:ſed nec hi q cū eo captiui fuerant uidētes adhuc Hieruſalē urbē ſtare:quā Hieremias & ipſe caſurā eē ꝑdixerāt. Triceſimo deinde ætatis ſuæ āno & captiuitatis ſuæ qnto libꝝ ꝓphetiæ ſuæ cōponere cœpit: Cuiꝰ qdē libri ſermo:ut diuꝰ ſcribit Hiero. nec ſatis diſertꝰ:nec admodū ruſticꝰ ē:ſed ex utroq; medio tēperatꝰ: Cuiꝰ ſane pricipia & finis magnis inuoluūt obſcuritatibus. Et ſunt q dicāt eūdē a quibuſdā ſapiētiſſimis uiris:nō ab Ezechiele ſcriptū. Et ꝓpterea apud hebræos nō niſi a uiris doctiſſimis legi ꝑmittit. Hūc tandē quædā reliqæ iudæorum:ſcilicet Dan:& Gad:quibus prædixerat eos in Hieruſalem non regreſſuros apud Babyloniā interfecerunt:& tanquā martyr habitus eſt:& in ſepulchro Sem filii Noe:& Arphaxath eius filii ſepultus: Cuius quidem diei feſtum.4.idus aprilis celebramus.

¶ Daniel deſiderioꝝ uir:& ꝓpheta celeberrimꝰ ex regū iudæoꝝ familia natus a Nabuchodonoſor caldæoꝝ rege in Babylonē cū Ioachin rege captiuꝰ ductꝰ:& ab eodē enutritus:āno nono Sedechiæ regis Hieruſalē:poſtq̄ paruulꝰ inſontē Suſannā a morte liberaſſet:diuino ſpū illuſtratus primā regi Nabuchodonoſor in Caldea ſoluit uiſionē. Quāob rē rex eiꝰ obſtupeſcēs igeniū:ꝓcidēs in faciē ſuā eū ſalutauit:& gratias egit ei:ac ei quaſi deo ſacrificari ꝑcepit: Eidēq; ꝓprii dei nomen iponēs curatorē cōſtituit:& eū in honorē ꝑcipuo hēre cœpit:eo ēt q eum forma decoꝝ & oī ſapiētia præcipuū fuiſſe depræhēderat:& q̄maxīe quia oīum uiſionū & ſōnioꝝ intelligētiā in eo cerneret. Nā cū in conſpectu eius ſtaret:oē uerbū & ſapiētiæ itellectus q ab eo rex ſciſcitatus fuiſſet in decuplū ſup ariolos ſuos eo inuenit: Eū tamē idē rex Nabuchodonoſor cū ſtatuā ſuā quā erexerat adorare recuſaſſet:cū cognatis ſuis in fornacē ignis ardētis mitti iuſſit:quos diuina prudētia liberauit:nec eos oīo ignis cōtigit:& ꝓpea i maiori ꝑcio haberi cœptus ē. Mortuo deinde Nabuchodonoſor:q mutatꝰ fuit in beſtia eiꝰ filio Balthaſar ēt pronūciauit q terminus ſibi erat futurꝰ:cū litteras in pariete ſcriptas expoſuiſſet: Deſtructo deinde Babyloniorū principatu a Dario aſtyagis filio in Mediā ab eodē Daniel perductus fuit: ubi cum oī honore celebrauit:& ſup oēs ſatrapas ꝑpoſuit. Sed ibidem inuidia ꝓualēte:

ſeu in lacum leonum rex Darius initi coegit: ſed nihil mali ab eis paſſus: cognoſcens diuinitatē eum ſaluaſſe. deinceps in præcelſiori honore habuit Danielem & cum excelſꝰ & clarus haberetur: eo ꝙ religioſꝰ & ſanctꝰ eēt in Ebathenis ciuitate Mediæ mauſeolū ſibi ædificauit ꝑclariſſimū. ubi & tādē ſepultꝰ ē. Hic itaqꝫ ꝓphetauit n̄ ſolū futura: ſicut alii ꝓphetæ ſꝫ ēt tpꝰ diffiniuit: quo ſuæ ꝓphetiæ neceſſe erāt adipleri ſcripſit aūt librū ꝓphetiæ in decē uiſiones diuiſū: quas ſe uidiſſe refert. Tres ſub nabuchodonoſor Treſqꝫ ſub Balthaſar eiꝰ filio: ſeptimā & octauā ſub Dario rege. & duas ultimas ſub Cyro. Liber tamē eiꝰ apud hebræos nec Suſanæ hiſtoriā habet: nec hymnū triū puerorū: nec Bel draconiſqꝫ fabulas quas qdē diuꝰ Hiero. diſpſas ī unū collegit. Hūc itaqꝫ Hieronymꝰ toriꝰ mūdi philoſtoricū uocat eo ꝙ lapidē ī mōte ſine manibꝰ ꝑciſū: & alia multa deſcripſerit. Nec tamē eiꝰ liber iter ꝓphetas apud hebræos cōputatur: ſed iter agyographas id ē q ſacrā deſcripſerūt hiſtoriā. Mortuꝰ deniqꝫ & īter ſanctos habiꝰ: eius feſtum duodecimo calendas Auguſti celebratur.

Ponderum & menſuræ primus inuentor

Pythagoras ꝑclariſſimus natiōe ſamus: & ipſe tēpeſtate hac toto orbe terrarum clariſſimus fuit. Hic & a primeuo eximie pulcritudinis ac uenuſtiſſime forme īſignis fuit: q cū muſice plurimū doctus eēt eius principia apud græcos primus ad artē ꝑduxit: & geometriā omnē ꝑfecit: Atqꝫ pōdera & mēſuras inueniēs. etiam græcis primus pythagoras contulit. Imprimis nanqꝫ circa Arithmeticam uacauit: nec etiam medicinam neglexit. Aiaſqꝫ hoium de corpe in corpꝰ: trāſire opinatus ē. Quippe & illiꝰ generis philoſophorū auctor extitit: quod italicū uocāt: qa apud Corthonā Ethruriæ urbē e græcia uenit: ibiqꝫ cū diſcipulis mltis clarꝰ eē: Italis nr̄is legē dedit: & licet eis ætas illa nullū ſibi peperiſſet equalē: ſe tamē ſapientē appellari erubuit. Sed cū interrogaret cuiꝰ profeſſiōis eēt primꝰ ſe philoſophū: ideſt ſapiētiæ amatorē dixit. Huiꝰ autem inſtitutū fuit: ne qs ſcholas eius intrās locutꝰ de philoſophicis os aperire ꝑſumēt: anteq̄ ꝑ qnquēniū audiret. De ipſo autē uariæ ferūtur ſentētiæ: quas ſi qs cognoſcer cupit legat Laertiū: qui longo decurſu illas explanauit. Eius libri ab Atheniēſibus fuerūt cōcremati. Verū cōplurimæ memoratu dignæ ei attribuūtur ſentētiæ: e quibꝰ unā duntaxat hic apponimꝰ. Fugiēda in modis oibus & abſcindēda ſunt hæc oia: ſcilicet lāguor a corpore: imperitia ab aia: Luxuria a uētre: a ciuitate ſeditio: a domo diſcordia: & a cunctis rebus intemperantia:

Phūs primꝰ appellatus

Nota ſniam pulcrā

Anacharſis patria Scythicꝰ phūs ſciētiſſimꝰ: per hoc tēpus floruit: cuiꝰ admirādam extitiſſe ſapiētiam Cicero in libro tuſculanarum ſcribit: q cū a quodā uituperaret ꝙ Scytha eſſet. Cui idē anācharſis ſic inqt: nemo enim tū ex ſcythis ſapiēs arbitrabat: reſpondit: Mihi inqt dedecus patria ē. Tu uero patriæ interrogatus qd ſit in hoie bonū & malū: ait lingua. Fuit hic anacharſis Cādnidi ſcytharū regis frater: a quo & demū ſagita occiſus fuit: eo ꝙ græcorum leges ſcythis inducere tentauerit.

Miſon cheneus philoſophus his temporibus athenis plurimū enituit. Qui cum patrem tyrannum haberet: ut ſapientiæ conſiderationi liberius uacaret: in deſerto apud lacedemones habitare elegit: ubi & uſqꝫ ad nonageſimumſeptimum uitæ annum uixit.

Alcineon Chrotoniates philoſophus: pyrrhi cuiuſdā filius & pythagoræ auditor ꝑ id tēpus (ut Euſe. placet) multo ingenio præditus agnoſcit: Qui primꝰ: ut Laertius habet: de nature ratione ſcripſit: & aiam dixit immortalem: atqꝫ ad inſtar ſolis moueri.

Epimenides Cretenſis philoſophus: his contemporaneus fuit: qui aliquando: ut Laertius ſcribit: dum adhuc iuuenis eſſet: & a patre pro deduceēda ex rure oue miſſus foret: meridiano eſtu: ex itinere diuertit in antrū: ubi & per ſeptē & qnquagita ānos cōtinuo ſopore quieuit. Excitꝰ deīde ouē q̄ſiuit: putās ſe parum obdormiſſe: q̄ cū nō iuēiret: in agrū reuerſus ē: Cū uero agrū paternū in alterius ptātem deueniſſe itelligēt: & cūcta mutata cernēt: ī oppidū rediit ubi a iunior fratre iā uetulo cognitꝰ oēꝫ ab illo didicit rei ueritatem. Deinde cū philoſophiæ operā dediſſet de Geneſi ſcripſit: ortuqꝫ diuino in qnqꝫ milibꝰ uerſuū. De diuerſis rerum naturis in nouē milibus & qngentis uerſibꝰ ſcirpſit etiā: ut Laertiꝰ ait: proſa de uictoriis. & de politica cretēſiū: primus preterea fertur agros & domos expiaſſe. Fūdauit quoqꝫ tēplum uenerandorum deorum: & ad Salonē philoſophū ueteranū epiſtolas ſcripſit. Vixit aūt: ut Laertius teſtatur: annis. 179. ſed ſecūdū alios. 194.

Hieroſolymorū prima euerſio.

¶Nabuchodonoſor itaq; caldeoꝝ rex:hoc anno qui eſt nonus annus & menſis ſextus
regni Sedechiæ:ut dictum é propter iuſiurandũ uiolatũ:& tributũ ab ip̃o Sedechia de-
negatũ cũ igenti exercitu í iudeá uenit:ubiq; magnis cladibus cũctas eius ciuitates affe 4609 590
cit:ac etiá ipſá Hieroſolymá obſedit.Quo audito Vaphres pharao Egyptiorũ rex cõſe
ſtim cũ exercitu magno aduerſus eum ꝓficiſcitur ſoluédæ hieroſolymitanæ obſidionis
cauſa.Sed Nabuchodonoſor omiſſa obſidione eidem occurrit:qué & poſt multos utrin
q; cõflictus inumeraſq; cedes tandé ſuperauit.ꝓpter q̃ pſeudo ꝓphetæ illudéres Hiere-
miæ ꝓphetæ dicebát:Babylonii ſicut tu ꝓphetas ápliꝰ nõ reuertétur: ſed cum ꝓpheta
eadé iterũ atq; iterũ affirmaret a principibꝰ captꝰ:í quendá lacũ lutoſũ uſq; ad guttur
depoſuerunt:ut morte ꝓpria ſuffocatus extingueret̃.Verũ eodé áno decimo menſe:pha
raone a Nabuchodonoſor fuſo atq; fugato Naburſardá ſui exercitus principé ad obſi-
dendá Hieroſolymá rurſũ miſit:ibidéq; decé & octo méſibus ſtatione firmata adeo gra-
uiter urbé obſedit:ut ꝑualéte fame mulieres ꝑ anguſtia natos ſuos comederit .Quáob-
ré iudæi ſe & urbé Caldeis ignominioſe tradiderũt..Qui urbé ingreſſi capto prius rege
cũ filiis:& iterſecto muros & turres euerterũt.Téplũ incéderũt:eiuſq; uaſa oía ſuſtule-
rũt:& uniuerſũ populũ í ore gladii ceciderũt.Nõ parcétes:ut ſacra ſecũdi paralipomenõ
libri cõtinet hiſtoria:neq; adoleſcétibus:neq; uirginibus:neq; ſenibus: aut decrepitis:ſ꜒
omnes cede duriſſima interfecerũt.Et ſiquis gladiũ euaſiſſet.captiuus abductus ſub co
rona uéditus é:ac ſic rege interfecto:téploq; ab eius cõſtructione quadringéteſimo qua
drageſimoſecũdo áno incéſo finitũ é regnũ iudeoꝝ ſub regibus duobus & uiginti:qui
regnauerũt ánis q̃dringétis & octogitaq̃nq; & méſibꝰ ſex quoꝝ noía & tpa iſta fuerũt.

¶Regum iudeorum epilogus.

						Ioſias	.18.añ.32.
Dauid	.1.añ.40.	Ioram.	.7.añ.8.	Ioathan.	.13.añ.16.	Ioachan.	19.mé.3.
Salomon	.2.añ.40.	Athalia.	8.añ.7.	Acham.	.14.añ.29.	Ioachim.	20.añ.11.
Roboam	3.añ.17.	Ochozias	9.añ.1.	Ezechias	.15.an.29.	Ioachin.	21.mé.3.
Abias	4.añ.3.	Ioas.	10.an.40.	Manaſes.	16.añ.5.	Sedechias.	22.an.11.
Aſa	.5.añ.41.	amaſias	11.añ.29	Amon.	.17.añ.12.	Hoꝝ anni i unum	
Ioſaphat	.6.añ.25.	Oxias	.12.añ.51.			ſupputati ſiũt áni.484.& menſes ſex.	

¶Ponticũ iudeorum epilogus.

¶Igitur quia genus regũ explicatum eſt etiam nomina pontificum qui fuerunt in tem
plo temporibus prædictorum regũ referat̃ huic loco neceſſariũ iudico:a prio.ſ. Sadoch
qué Salomõ abiecto abiathar inſtituerat uſq; ad Ioſodech ultimũ ſacerdoté:quoꝝ tépo
ra ꝑtermittũt̃:eo q̃ de ea nõ cõſtet.Noía uero eoꝝ hæc fuerũt:uidelicet.Sadoch primꝰ
templi fuit ſacerdos. achimas ſcđs.Azarias.3.Ioiada.4.Azarias.5.Ama.6.Achitob.7.Sa
doch.8.Selumꝰ.9.Helechias.10.Azarias.11.Sarias.12.& Ioſedech ultimus.Qui captiuꝰin
babylonem ductꝰatq; ibidé occiſus fuit.ut patet paralipomenõ cap.6.Et Ioſep.li.x. hoc
affirmat.Ac ſic ea q̃ ego uidi & diligéter legi:hæc ita cõſcripſi.Et ſic li.q̃rtꝰ hic explicit.

LIBER Q·VINTVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM A PRIMO AVCTORE: NOVISSIME CONGESTVS ET REPERCVSSVS:HIC FOELICITER INCIPIT:CONTINENS TEMPVS ANNORVM.272.

q

VINTA ſæculi ætas quam in ſuſcepto opere librum qui
tum facimus hic incipit . Duratque uſque ad natiuitatem
domini noſtri ieſu chriſti per annos.500.tam etſi ſint qui
in huius ætatis ſupputatione aliter ſentire uelint. Vnde &
qui recte captiuitatis annos numerare uoluerit:ab undeci-
mo ſedechiæ regni anno:ſicut Euſebius incipiat:& túc.70
captiuitatis annos in ſecundum Darii annum terminabit:
Ioſephus autem & diuus Hieronymus ſuper Ezechielem
illos ſeptuaginta annos numerare uidentur ab anno tertio
decimo Ioſiæ regis uſque ad tertium Cyri regis annum:nõ
nulli etiam illos ſeptuagita ános ab ultio regis Ioachí áno

computant uſque ad ultimum Cyri annum:at ſane ſentiendo ſeptuaginta illi anni: qui tertio uel ultimo Cyri anno terminantur proprie captiuitatis iudaicæ anni dicuntur illi uero qui in ſecundo Darii terminantur proprie completæ tranſmigrationis ſunt. Et hæc principalior & præcipua ſacræ ſcripturæ Era habetur.quæ.ſ.facta eſt anno ab exordio mundi.4610.A diluuio āt.2369.Olympiadeq quadrageſimaſeptima:ac uigeſimooctauo regni Tarquini Romanorum regis:regnantibus etiam apud medos aſtyage:apd' macedones europæ:apudq Lydos alyactæ:& apud'egyptios Vaphræ:ac apd caldeos nabuchodonoſor primo.

Aptiuitas igiť hebræorum quæ fuit exterminium populi hieruſalem hic inci
589 46 c pit & p annos.70.pdutat:hieremias.n.propheta:ut præmiſſum eſt:ob cām per
iurii Sedechiæ regis qui fidem promiſſam nabuchodonoſor regi non ſeruauerat populum iſrael refert cum memorato rege expugnata hieruſalem captiuum in babilonem fuiſſe perductum:ſed cum populus iſrael iam multis temporibus idolis ſeruiendo etiam effuſionem ſanguinis innocentum ſe grauiter impiaſſet:uolens deus generationem huius populi totam propter memoratas cauſas penitus deperire.70.annorum captiuitatem eundem populum in regno caldeorum ſtatuit ſuſtinere hac ratione:ut completo annoꝝ numero nouus populus a memoratis peccatis imunis ad renouationē hieruſalē perueniret.Sexageſimo itaq & ſecundo captiuitatis āno:ſubuerſo caldeoꝝ regno ubi adhuc octo reſtabāt anni ad regnandum:quod etiam ſexta danielis uiſio oſtendit:cū propter cauſam ſacrilegii ꝙ in eadem uiſione continetur fuiſſet extinctum. Darius qui Medis imperabat:ut ſeptima danielis uiſio oſtendit:memoratus in regno ſucceſſit.Cuius primo regni anno:ut etiam decima danielis uiſio oſtendit.Daniel ſupputatis ānis uidēs appropinquare tempus reuerſionis:quæ per hieremiam fuerant promiſſa:orans tam p ſe q̄ pro populo:eandem promiſſionem a deo poſtulabat impleri:cui per gabrielē archāgelum in eadem uiſiōe iuxta preces eiuſdem uniuerſa eſſe cōplexa dixit deus.Nā moriēte Dario Medoꝝ rege:& in regno cyro perſarum rege ſuccedente:pmiſſione dei cōpleta per eundem regem populum Iſraelem in hieruſalem reductum hiſtoria ſecundi libri paralipomenon & initium Eſdræ prophetæ confirmant.

¶Godolias genere caldeus hoc āno Nabuzarde principi militiæ poſt captam & deſolatam hieruſalem prouinciæ præiicitur:uir quidem iuſtus & manſuetus:qui ſuſcepto pricipatu confeſtim ex regis mandato hieremiam prophetam & baruch eius diſcipulum d carcere ſoluit:atq illi per omnia quæ beneplacita erāt miniſtrauit.Manſit autem Hieremias cum godolia in ciuitate maſphat.Ipſe autem godolias cum eſſet uir iuſtus:& præfectus eſſet tātūmō paupibus & agricolis iudæis:qui tributa regi caldæorum perſoluerent:Audientes autem iudæi qui diſperſi fuerant per certa loca receſſiſſe. Babylonios e terra iuda confiſi uiri bonitate uenerunt ad ipſum godoliam in maſphat:īter quos erat quidam iſmael de ſemine regio:uir quidem prauus atq malignus qui dum obſideretur hieroſolyma ad regem euaſit amonitarum:& ibi illo tempore moratus eſt:hos autē godolias perbenigne ſuſcepit:& ibidem pmanere conceſſit:ſuaſitq ut in quacunq uellēt ciuitate ſinguli morarenť:iuramentoq firmat ꝙ nihil mali paterentur:quinimo obtulit ſe eis habitacula reparaturꝰ:ut uinum & oleum atq triticum cum ipſis recōdere poſſent:quatinus hyemis tpe neceſſariis non indigerent.Famaq diſcurrente per prouincias ꝙ godolias clementiſſime ad ſe de fuga uenientes ſuſciperet:& terram excolem promittentmulti ad eum concurrerunt:& ibidem habitauerunt conſiderantes prouinciam in pace regi:& godoliæ bonitate atq clementia.Omnes enim hanc urbem iudæi diligebāt & godoliam:poſt aliquod uero tempus uenit ad Godoliam in maſphat:etiam Iſmael p̄dictus cum decem uiris:quos godolias ſplendide ſuſcepit.Et cum eſſent in conuiuio.godolias inebriatus eſt:quem iſmael uidens uino repletum.ſurgens cum decem uiris eum occidit:& qui cum eo erant:poſt cuius mortem ſurgens cunctos pariter trucidauit iudeos & milites qui erant in ciuitate:qui a babiloniis fuerant derelicti.Indeq poſt multas cedes:fugit ad regem amonitarum.Iudæi autem propter godoliæ mortem metuentes ſibi deliberauerunt fugere in Egyptum:ſed diſſuadente Hieremia:atq dicente ꝙ egyptū uentura eſſet in manibus Babyloniorum ubi oēs depirent:ſi illo accederent:ppl's eiꝰ cō

filio obedire noluit:ſed diſcedēs in egyptū duxerūt ſecū Hieremiam pariter & Baruch.
Dūq; illic eſſent:poſt qntū annū uenit Nabuchodonoſor ī egyptū & uniuerſam ſubuer
tit:& iudæos oēs q̄ ibidē erāt:captiuos duxit ī babyloniā iuxta ꝓphetiā hieremiæ:& he 4618 | 581
bræoꝝ quidem huiuſmodi terminum habuit:& deinceps uniuerſa iudæa & hieroſoly-
ma per ſeptuaginta annos omnino deſolata permanſit:ut patet quarto regum ultimo.
¶ Alcetas octauus macedonum rex octauo captiuitatis anno:macedonibus regnare cœ
pit:& regnauit annis uigintinouem.
¶ Seruiꝰ Tulliꝰ ſextus romanoꝝ rex:poſt Tarqnū priſcū nono iudaice captiuitatis an- 4619 | 580
no regnū ſuſcipiēs:regnauit ānis trigintaquatuor.Hic Vulcani ex Creſa corniculana:ut
Ouidius ī li.faſt.ſabulat̄:filiꝰ fuit.Nā ut Liui.ait.Dū Tarqnꝰ priſcus latios expugnaſſet:
īter alias captiuas Creſam corniculā latinoꝝ ꝑfecti filiā ꝑgnātē cœpit:quā quū ī domū
ꝑgnantē ꝓduxiſſet:filiū peperit:quē Tullium Seruiū noīauit.Cui puerulo ī cuiꝰ dormi
enti:rege & regina uidētibꝰ igniculꝰ ab alto diſcedit:& capiti īfantuli inſedit nullā infe
rēs leſionē:Quē cū uidiſſet regina:auguroꝝ ꝑſcia ſuaſit marito regi puerū cū diligētia
ſeruandū:dicēs magnū futuꝝ familiæ ſuæ cōmodū.Hinc Seruilius cū ſtrēnuꝰ euaſiſſet.
Tarqnii poſtea filiā ſumpſit ī cōiugē:& uulnerato tarqnio a filiis Ancimarci:& a regina
ſocera ſua mortuo:clā Seruilio ea iubēte paruulis adhuc exiſtētibus filiis ſuis Seruiꝰ illi
Cēſus occupauit regiā:Qua occupata:& morte regis patefacta.Seruius illi ſuffectꝰ ē Rex:Cui
primꝰ cū duæ eēnt ex cōiuge filiæ:illas filiis Tarquini priſci dedit uxores.Cæteꝝ eo ī officio
romæ tātæ modeſtiæ fuit:ut bono ēt moderatoq; ſucceſſori difficilis eēt emulatio.Inſuper id
habitꝰ quoq; ad eius gloriā acceſſit:ꝙ cū illo iuſta ſimul & legitīa regna occiderūt:primus nāq;
cēſum in urbe īſtituit:& oēm urbis luſtrauit exercitū:ubi inuēta fuerunt octogita ho-
minū milia:ꝓp quā multitudinē tres colles.ſ.qrinalē:uiminalem:& exqlias urbi adiecit.
eāq; agere:foſſiſq; ac muro circūdedit.Hæc itaq; & alia bōa cū feciſſet romanis a tarq-
nio ſupbo genero ſuo filiæ ſuæ ipulſu occiſus ē.Quod āt Vulcanus filiꝰ fuerit oſtēdit
Ouid.ubi ſupra dicēs.Signa dedit genitor tūc cū caput igne coruſco.Cōtigit:hincq; ois
flāmeꝰ egit apex.Pli.tñ ī li.uiroꝝ illuſtrium dicit:hunc publii cornicularii & Ocreaciæ 4628 | 571
¶ Nabuchodonoſor huiꝰ nois ſecūdꝰ magni Nabucbodonoſor (captiue fuiſſe filium.
filius:tertiꝰ caldeoꝝ rex decioctauo captiuitatis āno patri in regno ſuccedēs regnauit
annis decē:uir qdē ꝑſtātiſſimi ai & ingentis potētie:q ut Ioſe.li.x.ca.xiii.teſtat̄: paternis
regalibꝰ multa ſupaddidit.Et ꝓpterea ferūt eū & fortitudie & geſtoꝝ magnitudine her
culē trāſcendiſſe:lybia eni & hiberiā uaſtauit:& alia multa & pluria facinora geſſit:q̄ di-
cere ſupuacuū puto.Inq; babylōia multa ædificauit:& urbē uetuſtate collapſam reſtitu
it.Tēplū pmagnificū belli extruxit.& multa ei donaria cōtulit.Sed & uiridariū celeber-
rimū multis cōſitū arboribꝰ cōſtruxit:quē īſtar mōtis ex lapidibꝰ cōpoſuit:qd ſuſpēſibi
le dicebat̄:eo ꝙ uxor eiꝰ poſitionē regiōis ſuæ uidere ex eo deſiderabat : q̄ medoꝝ regis
¶ Creſſus alyactis regis filiꝰ nonus & ultimꝰ lydoꝝ rex uigeſimoſeptio iu- (filia erat. 4637 | 562
daicæ captiuitatis āno lydis regnare īcipiēs:regnauit ānis.15.hic prio feliciſſimus fuit:ī
finitiſſimaſq; diuitiaſq; aggregauit:quaꝝ multitudie elatꝰ factꝰ:cū cyro rege cōgredi ꝑ
ſumēs ſupatus ē:amiſſoq; regno miſerā uitā ſubire coactꝰ ē.De quo Iuſti.prio epitho.li
bro multa proſequitur.Et Ouidius de eo ſic inquit.Diuitis audita eſt:cui non opulētia
Creſi.Nempe tamen uita captus ab hoſte tulit.
¶ Euilmerodach.4.caldeoꝝ rex:magni nabuchodonoſor regis filius anno.28. captiui- 4638 | 561
tatis iudaicæ:fratre ꝑdcō ſine liberis defuncto regnū ſuſcipiēs:regnauit ānis.18.Hic ſu-
ſcepto regno mox eodē āno:ut ſacra qrti li.regū hꝫ hiſtoria hieroſolymitaꝝ regē Ieco-
niā:q & Ioachī a uīculis ſoluit:& eū iter amicos cariſſimos hūit:& multa ei donaria cō
ceſſit:fecitq; eū ī babylōia īter reges hri.Nā pr̄ eius fidē nō ſeruauerat ei:q ſe utiq; cum
uxoribꝰ & filiis & oi cognatōe ſpōte tradiderat ꝓ ciuitate:hāc iō illi feciſſe dr̄ miſericor
diā:ꝙ frater ſuꝰ nabuchodonoſor ī diebꝰ pr̄næ eiectiōis multa īpie ī eum exercuerat:pſe
q; reſtituto:ipſum accuſando carceri mancipatus ē:ubi idē Ioachin incarceratus erat.
Icciroo quum regnare cœpiſſet:ipſum eleuauit.Et hic quarti libri regū finis eſt.Genuit
autē hic tres filios:inter quos belthaſar ultimus rex fuit.

¶ Viri diſciplinis excellētes.

℄ Anaximãder philoſophus & medicꝰ celeberrimꝰ patria Meliſiꝰ:& Thaletis auditor: ac in eius ſchola ſucceſſor his tẽporibus:ut Euſebio placet floruit. Qui cũ primus cœleſtia docuiſſet ẽt primus horoſcopia fabricauit:ac maris & terræ circuitũ primꝰ deſcripſit:necnõ & materialẽ ſperã cõſtruxit. Et ꝓpea Plini. li. 2. cũ peritiſſimũ aſtrologũ dixit. Obiit deniq̧ ſexageſimoquarto uitæ ſuæ ãno. Fuit & aliꝰ anaximãder mileſius hiſtoricus non ignobilis:de quo Laertius ſcribit.

℄ Anaximenẽ phũm pariter atq̧ phyſicum:anaximander hic habuit diſcipulum:& qdẽ clariſſimum:qui principium aera dixit:& in infinitum moueri ſydera non ſupra terram ſed circa ipſam:obiit uero:ut Laer. ait:ea die qua & ſardis capta fuit.

℄ Eſopus natõe phrygius ſeu græcus:fortuna ſeruus:fabulator clariſſimꝰ hiſdẽ tꝑibꝰ ob ingenii magnitudinẽ admirabilẽ ſapiẽtiam:atq̧ grauitatẽ apud uniuerſam ſui tꝑis uetuſtatẽ maxĩo ĩ ꝑcio habitus eſt. Qui fabulas multas animaliũ brutorum inter ſe eloquentium ſcripſit:ex quibus nõ uoluptatẽ ſolũ:ſed quod maxĩe querendũ eſt utilitatem:non mediocrem quiſq̧ lector excerpere poteſt. Cũ nil eque (ut aiunt) ſic utile uitæ mortaliũ niſi ue oppoſitum proſperis:aduerſiſq̧ rebus:quã eius dicta ac geſta:quibus non ſolum ciuile uulgus:ſed etiam agreſtes cupidiſſime utuntur. Harum fabularum non nullas cum Romulus quidam ad eruditionem filii Tyburtini uerſum in latinũ iamdiu tranſtulerit nouiſſime eas omnes una cum ipſius Eſopi uita:Rainucius quidam eruditus uir:ad Antonium tituli ſancti Griſogoni cardinalem latinas accuratiſſime fecit.

℄ Perſarum regni principium.

℄ Cyrus primus perſarum rex potẽtiſſimus quidem:hoc anno qui eſt trigeſimus captiuitatis iudaicæ annus:& quinquageſimaquinta olympias:perſis regnum & imperiũ inſtituens:regnauit annis. 30. Hic aſtyagis medorum regis ex mandana filia (ut dictum ẽ) nepos fuit:qui (ut Herodotus & Iuſtinus tradũt) Aſtyagem auum deuicit:& regnũ eius in perſas tranſtulit:domitiſq̧ multis ciuitatibus rebellantibus aduerſus Balthesar caldeorum & babyloniorum regem bellum intulit:atq̧ deuicit:quo deuicto:eius regiã Babyloniã ſuperbiſſimam urbem ſtatim ſubuertit. Poſtmodum aduerſus Creſum lydorũ regem:qui babyloniis auxilium tulerat profectus eſt:quẽ ſine ullo negocio fudit:& cœpit:ablatiſq̧ ei omnibus ſui regni rebus:uitam miſeram ducere coegit:licet ſint q dicãt ꝙ ad degendã uitam eidem conceſſerit proximam regiæ maieſtati urbem:Cumq̧ Cyrus Aſiam totumq̧ pene orientẽ in ſuam redegiſſet poteſtatem. Scythas etiam bello adortꝰ ẽ:quibus cum Tamiris regina præerat:ac primo quidem prœlio cum Cyrus reginæ filium omnemq̧ eius obtruncaſſet exercitum. Haud multo poſt & ipſe ab regina compoſitis in montibus inſidiis cum omni exercitu deletus eſt. Nam Tamiris cum audiſſet ſuorum cedem & filii unici mortem:non femineo more ſe dedit in lachrymas:ſed cũ reſiduo exercitu in montibus ſimulata diffidentia propter acceptum uulnus: cum inſidiis refugit:ac cyrum ad montium anguſtias præduxit:ibidemq̧ eum cum ducentis milibꝰ obtruncari fecit:ita ut ne unus quidem tantæ cladi ſuperfuerit. Quibus geſtis Tamiris ſtatim inter cadauera corpus cyri exquiri mãdauit. cui comperto auferri caput:& ĩ utrẽ ſanguĩe ſuoꝝ plenũ imitti ꝑcepit:& quaſi ſuꝑbo regi dignũ exhibuiſſet tumulũ dixit. Sume Cyri ſanguinẽ quẽ ſemꝑ ſitiſti. Eius tamẽ trũcũ in paſargadas urbẽ delatũ: ĩ hortis ſepelierũt. In cuius tumulo tale epigrãma ferť fuiſſe inſcriptum. O hõ ego cyrus ſum aſiæ rex:q perſis impiũ cõſtituit. De cyro iſto inter cætera ẽt legiť ꝙ gloriari ſe plurimũ ſolebat:cũ ueniẽtibꝰ ad ſe ortũ:oſtẽderet ſuis manibꝰ cõſectũ:& arbores ĩ ordinẽ poſitas ĩ quo qdẽ exercitio uitã getam:liberamq̧ ac honeſtam certe exiſtebat.

℄ Perſia ãt aſiæ maioris regio ẽ:q̃ a pſeo acriſii argiuoꝝ regis nepote:ut dictũ ẽ: nomen accepit:in quam perſipolim ipſius regionis & regni caput condidit:quam poſtea græcis regiis concrematis uaſtauerunt. Hæc itaq̧ regio caramanis bactrianiſq̧ ac medis cõterminа ẽ:& in multos diuidiť ſinus:de quibus mõ dicendũ nõ eſt:cũ ad utilitatem nõ ptineãt. Curtius tamen in quarto de geſtis alexandri magni eam optime deſcribit. Ipſa quippe montuoſa permaxime eſt:& propter eſtum ac uentos fructuum inops eẽ ꝓhibeť. In ipſa tamen celeberrime urbes referuntur & præſertĩ ipſa pſipolis & paſargadas:ac plurimæ aliæ quæ ſunt in gabiis ſuperioribus partibus eiuſdẽ regionis. Inter perſiam autem

Perſica poma unde uene runt

& ſuſam:quæ ab arphaſath medorum rege magnis ſtructuris ædificata fuerat:quædam
montana prærupta interiacebant:quam poſtea Cambyſes cyri regis filius ſuo adiecit i-
perio.Eius autem imperium & ſi aliquando permaximum fuerit:poſtea tamen a mace
donibus parthiſq; diminutum & dilaceratum fuit.Perſæ uero a Nembroth gigante pri
mum edocti pro deo ſolem & ignem coluerunt:& lunæ mineruæque ſacrificauerunt:
ſed nunc relictis idolis illis maumetcam legem ſequuntur.Perſica autem poma teſte Pli
nio libro quintodecimo ab hac aduecta feruntur.Illuſtratur adhuc perſipolis regio: ſeu
ciuitas beatiſſimi georgii martyris triumpho.

ℭ Aminthas nonus macedonum rex:trigeſimoſeptimo iudaice captiuitatis anno:mace-
donibus regnare cœpit:& regnauit annis quinquaginta. 552 4647

ℭ Lydorum regni finis.

ℭ Creſus itaq; lydorum rex hoc anno qui eſt trigeſimus nonus iudaice captiuitatis annus
poſtq̄ apud lydos.xv.regnaſſet ānos:a cyro rege ſupatus regnū amittēs i pſas trāſlatū ē:q
ducētis & trigīta ānis ſub nouē regib⁹ ſteterat:quorum noīa & tpa ēt epilogādo h appōim⁹.

Ardiſius	1.an.36.	Candaules	4.an.17.	Saltaies.	7.an.152
Alyates	2.an.14;	Gigius	5.an.15.	Alyates	8.an.49.
Meles	3.an.12.	Ardis.	6.an.37.	Creſus.	9.an.15.

ℭ Lucius Tarquinus priſci tarquinii regis filius:& Tulli ſeruii gener: cui ſuperba ſeā
cognomen indiderunt:anno quarto & quadrageſimo iudaicæ captiuitatis:mortuo ſoce
ro ſuo rege romanorum ſeptimus rex factus regnauit annis.xxxv.Qui ſuſcepto regno 550 4649
mox primores ciuitatis:quos rebus ſoceri Tulli ſeruii fauiſſe putabat:una cū Targnio
tarquiniæ ſororis ſuæ filio interfici iuſſit.Scienſq; præterea q̄ male ſibi regnum quæſi-
uiſſet corpus ſuum primum armatis circūſepſit.Vnde nec ad ius regni quicq̄ pter uim
ſibi perſuaſit:adeo ut neq; populi iuſſu nec auctoribus patribus regnaret.Eoq; actus eſt
ut in caritate ciuium nihil ſpei reponens:iudicarit metu regnum eſſe tutandū.Vnde te-
ſtib⁹ Aug.Tul.atq; Eutropio ad id pficiēdū uaria excogitauit tormētorum gnā.Vincula ſci

Tormē torum multo- rum in uētum Cloa- cha ex truitur

licet & Thaureas:Fuſtes:Laminas:Carceres:Cōpedes:Exilia:& Metalla.Hic cum filiā ge
nuiſſet:eam latinorum principi(ot eius amicitiam ſibi conciliaret)uxorem dedit. Quo
facto:ſtatim uolſcis bellum intulit:& ſinueſſam pometiam ui cæpit.Inde ad urbana ne
gocia ſe conuertens.Iouis templum in Tarquinio monte.Forumq; i circo:atq; cloachā
maximam extruxit:q̄ oīum purgamentorum urbis receptaculū fecit:tādem pp tyrānidem
quā i ciues excreuerat:dū ardeā expugnaret:ac Tarquinii eius filii qui Lucretiā uiolaue
rat:nec nō & pp nepotis frīs Lucii bruti cedē:eodē bruto cōſpirāte regno expulſus ē.q
i gabios ad porſenā tāq̄ i regnū ſuū pfectus:ab eiſdē pp illatas aliqn̄ iniurias iterfect⁹ē.

ℭ Ageus propheta in numero duodecim prophetarum undecimus:quem diuus Hiero-
nymus feſtiuum & lectum nominat:his temporibus librum prophetiæ ſcripſit. In quo
reuerſionem populi & templi ædificationem conſcribit:ac renouationem ciuitatis:nec
non & ſacerdotalem obſeruationem compræhendit:ut ſicut in lachrymis ſeminauit:in
gaudio quoq; meteret.Deum patrem loquentem inducit dicens.Adhuc unum modicū
eſt & ego commouebo cælū & terrā:mareq; & aridā:& mouebo omnes gētes:& ueniet
deſideratus cūctis gentibus.Cōpleto deniq; templo:ſtatī obiit:& iuxta ſacerdotū ſepul-
(chra:ut ſanct⁹ ſepultus ē:

ℭ Zachariā quoq; prophetam duodecim prophetarum extre-
mum:hiſdem temporibus fuiſſe lectio ipſius declarat.Qui memor domini dei ſui:librum
ſuæ prophetiæ edidit perpulchrum: in quo multipliciter Ieſum cum ſordidis ueſtibus:
& lampadem oculorum ſeptem:candelabrumque aureum:cum totidem lucernis quot
oculis:duas quoq; oliuas a ſiniſtris lampadis cernit:& a dextris:& poſt equos ruffos ua-
rios albos:& diſſipatas quadrigas ex effraim:& equum de hieruſalem:pauperem regem
uaticinaē ſedētem ſuper pullum filium aſinæ ſubiugalis.Hic una cum ageo zorobabeli
& Ieſui principi ſacerdotum in ædificationem templi & hieruſalem ad exhortandū po-
pulū auxilio plrimū fuit.tādē p⁹ mlta bōa opa:cōpleto tēplo:& ipſe obiit:& iuxta ageū
pphetā ſepult⁹ fuit:quo mortuo ei⁹ dies naraliti⁹ octauo idus ſeptēbris agi cœptus eſt.

ℭ Amalthea Sybilla uirgo clariſſima ex cumis campaniæ urbis originem ducens: hiſ-
dem temporibus floruit:& libros nouem conſcripſit: quos cum ad Tarquinium Re-

gem Romanum detuliſſet:& pro eis trecentos philippeos poſtulaſſet: denegato a
Rege precio poſtulato Mulier tres eo uidente cõbuſſit:& cum die ſequẽti p ſex reliqs
illud idẽ preciũ quod ante ex nouẽ petiuerat:poſtulaſſet:aſſeruiſſetq; ni daref tres eue-
ſtigio exuſturã:die ſequẽti Tarquini⁹ p trib⁹ reliquis petitũ p̃ciũ ei cõtulit. Quos quũ
ſeruaſſet rex:a poſteris poſtea cõpertũ ẽ eos romanoꝝ ſcã oĩa cõtinere.Quã ob cãm ma
xima cũ diligẽtia poſt hæc romani ſeruauere:& iuxta oportunitatis exigẽtiã de futuris
cõſulturi ad eoſdẽ q̃ſi ad oraculũ recurrebãt.Hic itaq; poſtea apd ſiculos diẽ clauſit:ubi
& diu eius tumulum ab accolis demonſtratum fuiſſe legitur.

¶Sybillã helleſpõtiã i agro troiano uico marmeſſo circa oppidũ gergiteũ natã: hiſdẽ t̃
p̃ibus fuiſſe.Solinus ſcribit.Quæ de xp̃o uaticinãs dixit.Naſcet̃ ieſus chriſtus de caſta.

¶Belthaſar Euilmerodach regis filius:ſeu nepos:qultus chaldeoꝝ rex:hoc ãno poſt pa
4655 544 trem regnare cœpit:& teſte Ioſepho regnauit ãnis.17.Cuius regni anno primo: Daniel
p̃pheta quartã uiſionem uidit:qua quattuor in mari angelos:ac quattuor beſtias uidit:
leonẽ ſcilicet:urſum:pardum:& aprum:p quibus quattuor principalia deſignant̃ regna
nec nõ &.10.cornua q̃ alia ſũt.10.ſubalterna regna.Viditq; p̃terea ſub eodẽ rege quĩtã ui
ſionẽ:cũ arietẽ cornua excelſa habẽtẽ uideret:& hyrcũ i p̃dicto ariete effrenatũ:ut p3 da
nie.8.Sexta ãt non multo poſt ei cõtigit uiſio:quod dũ cyrus perſaꝝ rex:& darius medo
rũ rex caſtrametati contra eũ in babyloniam obſiderent:dum ſacrilegus in conuiuio cũ
principibus ſuis & cõcubinis recũberet:& de uaſis domini biberet:quæ auus nabucho-
donoſor de hieruſalẽ tulerat eueſtigio uidit de muro manũ uenientem:& in pariete has
litteras ſcribentẽ:ſcilicet:Mane:thechel:phares:quæ latie:ut expoſuit Daniel ſonãt.Nu-
merus:appẽſio:diuiſio.Quod Daniel regi exponẽs dixit.Deus o rex ob ſacrilegiũ tuũ di
numerauit:ideſt uitæ tuæ:& regni tui t̃epus:quia tibi paꝝ ſupereſſe decreuit:quia illud
franget:& perſis ac medis diſtribuet:ac ſic non multo poſt:& ipſe Belthaſar captus ẽ:&
ciuitas a Cyro perſaꝝ rege aduerſus eum fortiſſime dimicãte tradita ẽ:& funditus euer
ſa:& adeo:ut nullũ tantæ urbis remanſerit ueſtigium:ſed eã quæ mõ ſtat Cãbyſes Cyri
filı⁹ alio i loco cõdidit.

Verba in pariete ſcripta Babylon capitur

¶Dari⁹ aũt aſtyagis medoꝝ regis frater:q babylonioꝝ regnũ
cũ cyro cognato ſuo deſtruxit.tũc quidem quãdo babylonẽ inuaſit ãnũ hẽbat.62.Hic
Danielẽ p̃phetã ex babylonia ſumẽs:uiſis ei⁹ miraculis ſecũ i mediã duxit:& eũ oi hono
4656 543 re celebrauit:ita ut quaſi ſoli cũcta uiderentur cõmiſſa.Nã unus & p̃cipuus inter oẽs ſa
trapas hẽbatur:p qua re apud cæteros crie inuidiæ plurimũ laborabat.Et dũ aduerſus
eũ aliquã quererent occaſionẽ:nullã p̃babilẽ inuenire poterat cãm.tãdẽ uidentes cũ fre
quẽter orãtẽ accuſauerũt eum regi:& cõpulerũt eũ in lacum leonũ recludi:ut deuora-
ret̃ ab eiſdẽ.& quũ p triduũ ibidẽ fuiſſet:nihil mali ab eis paſſus ẽ:ſed intromiſſis inimi
cis ſatrapis in momẽto deuorati ſunt:qbus deuoratis rex qd actũ fuerat in omni regno
diuulgauit laudãs deũ danielis:quẽ colebat:aſſerens eũ ueꝝ & oĩpotentem eẽ ſolũ.Veꝝ
mortuo dario regnum medorum omnino in perſarum monarchiam ceſſit.

¶Cambyſes Cyri regis fili⁹ ſecũdus pſaꝝ rex ſexageſimo captiuitatis ãno:poſt patrẽ re
gnũ accipiẽs regnauit ãnis.8.hũc cyr⁹ pr̃ aſſyrioꝝ regno prio p̃ficiẽs Nabuchodonoſor
cognominauit.q & apd Eſdrã artaxerſes:& apud iudith aſſueris dr̃:qui iperiũ ſuſcipiens
militari gloria atq; iuſtitia cũ quadã crudelitate mixta i ſuos deſeuiẽs:ẽt patrẽ ſuperauit
4070 529 unde & iperii fines:ut ex Iudith hiſtoria hẽt̃:lõge lateq; diffudit:nec p ſe bella:ſed p ho-
lophernẽ impigerrimũ imperatorẽ geſſit:& Arphaxat mediũ:q i ebathanis ciuitate ſur-
rexerat:quanq; & muris turribuſq; inexpugnabilẽ reddiderat:prio regni ſui anno ſupe-
rauit & interfecit:indeq; ethiopes nõ multo poſt nõ incruenta pugna ſubegit.ac multas
alias p̃uincias & regna ſuo abiecit iperio.Et ut ſol⁹ hẽret̃ deus:oẽs prouinciarum deos
exterminari mãdauit.At holophernes iperator ipſi⁹ cũ iudæos i bethulia exiſtẽtes icre-
dibili multitudie ex mãdato regis obſideret:dẽiq; a iudith hebræa muliere formoſiſſima
(deo ſic uolẽte)ſomno uiuoq; ſepultus in cubiculo papiliõis ſui occiſus ẽ:& omnis eius
exercitus relictis inumerabilibus ſpoliis a iudæis fuſus & fugatus ẽ.Quã ob cladẽ cãby
ſes toto t̃pe uitæ ſuæ iudæis infeſtiſſimus:& inimicus exiſtẽs:iſtauratõez urbis & tẽpli i
terdixit.Adeo etiã crudelis extitit:ut nõ modo in extraneos:uerũ etiã in proprios:cædes
cruentiſſimas exercuerit:& Smerdim germanum paruulum ſuſpitione regni:per praxas

pem amicũ ſuũ occulte interfecit:poſtea quoq; in Egyptũ accedẽs eius cũctos uaſtauit fines:& ibidẽ Babylonẽ cõdidit aliã:indeq; regrediẽs(ut Herodotꝰ in tertio teſtatur)cũ regũ ceruicibus in Syriã portaret in achatana; urbẽ debitũ naturale perſoluit.De Cambyſe iſto Valerius in ſexto ſic refert.Quod iudicis male iudicãtis pellem detrahi feciſſet ſelle iudiciariæ:ubi filiũ ſuũ iudicem conſtituerat apponi præcepit dicens.

Iudiciũ ſeueꝝ uiđ uerſus (margin)

Sedens ſede iſtam iudex inflexibilis:ſta.
Manibus reuoces munus ab aure preces.
Sit tibi lucerna lux lex pelliſq; paterna.

¶ Aegyptiorum regni defectio.

¶ Aegyptus qnto Cãbyſis regni ãno:in monarchiã perſaꝝ p cãbyſem trãſfertur:in qua depoſitis primũ uniuerſis deoꝝ tẽplis:etiã uniuerſam religionẽ uaſtauit:cuiꝰ reges libẽtiſſime:ut moris eſt:ſub epilogo cõmemorarẽ niſi eoꝝ geſta uetuſtas obliteraſſet.Neq; cõgruũ uidet ſingulos reges abſq; temporibus uel eorũ geſtis dinumerare.

¶ Iudith uidua caſtitatiſq; exẽplũ Merari euiuſdã nobilis iudei ex filiis Symeon filiæ: manaſeq; quondã uxor:mulier ſiquidẽ præſtãtiſſima:& ĩcredibilis aſpectꝰ ſpecioſa his tpibus poſtq̃ holophernẽ pricipẽ obtrũcaſſet:tãto in pcio apud iudæos habita eſt:ut cũctis diebꝰ uitæ ſuæ oibus iudæis pferret & triũphali laude:ppetuiſq; preconiis celebraret:quã nõ ſolũ fœminis ptulerũt:ſed ẽt uiris imitabilẽ exhibuerũt: quia caſtitatis eiꝰ remũerator:uirtutẽ talẽ cõtulit:ut inuictũ oibus uinceret:& inſupabilẽ ſuperaret.Nam holopherne iterfecto:ciuitateq; liberata:apud iudæos tanq̃ regina uixit.Et quũ cẽtũ & qnq; ãnos cõpleſſet:moriẽs apud uirũ in betulia ingẽti luctu & põpa ſepelit:cuiꝰ liber quũ apud hebræos iter agiographa haberet:in nicena ſynodo:i ſanctaꝝ ſcripturaꝝ numero fuit cõputatꝰ.Eiꝰ oimodã hiſtoriã in lib.de claris mulieribꝰ deſcripſimus.

¶ Smerdis tertius pſarũ rex octauo & ſexageſimo iudaice captiuitatis ãno.Cãbyſe in ſyria mortuo:regnũ ſuſcepit:& regnauit mẽſibꝰ.7.Cãbyſe.n. ſine liberis defũcto.Patizetes quidã magꝰ ſmerdis huius frater:quẽ rebus ſuis cãbyſes pfecerat:& domꝰ ſuæ pfectũ reliquerat ſciẽs ſmerdi Cãbyſis fratrẽ eẽ ſublatũ:hũc fratrẽ ſuũ nole:& facie ſmerdi ſimillimũ regẽ declarauit.Sed poſt mẽſes ſex paraxaſpe nobili pſa ſupueniente : q(ut Herodotꝰ in tertio ſcribit)Smerdi Cãbyſis fratrẽ:iuſſu ipſius regis occiderat fraudẽ omnẽ aperuit:pp qđ Darius hiſtapſis filiꝰ:cõfeſti cõiuratiõe cũ nõnullis pſaꝝ nobilibꝰ facta:ſmerdi & eiꝰ fratrẽ patizetẽ cãbyſis cognatũ trucidauit:& ipſe poſt triduũ pſaꝝ rex cõſtitutus eſt:ſicut in tertio Herodotus ſcribit. 521 | 4670

¶ Darius itaq; hiſtapſis filiꝰ:qrtus pſaꝝ rex:ãno.70.captiuitatis:pſis regnare cœpit : & regnauit.36.ãnis hic herodoto libro hiſtoriaꝝ qrto teſte:quũ cognouiſſet ſmerdiʒ patizetis fratrẽ perſaꝝ regnũ occupaſſe:facta cõiuratiõe:cũ ſex aliis nobilibꝰ ſmerdiʒ iã regẽ & patizetẽ magũ eiꝰ fratrẽ(ut diximꝰ)trucidauit : quo mortuo ita inter eos de pſaꝝ regno cõuenerũt:ut cuiꝰ eoꝝ equus ſequẽti die priꝰ in ortu ſolis hinnitũ ante regiã emitteret:ille pſaꝝ rex haberet.Quod Dario huic:q uotũ ob hoc deo uouerat : & Oebaris ſtabularii ſui ſolertia cõtigit. Nã Dariꝰ:ut ſecũdi libri heſdræ habet hiſtoria:dũ priuatꝰ eẽt:deũ orauit:q; ſi fieret rex:oia dei uaſa quãta babyloniæ iueniret ad tẽplũ hieroſolimoꝝ mittere ſe pmiſit:qđ & factũ ẽ. Ea qppe nocte oebaris ſtabulariꝰ equã ante fores regias darii equo ſuppoſuit:atq; manũ in genitiuã eque ptẽ dimiſit cũq; mane factũ fuiſſet ad determinatũ locũ magni ueniẽtes Oebaris ſtati manũ ad eq Barii nares admouit:quo odor ad uoluptatẽ equus iratꝰ ilico ante oẽs hinitũ dedit.Quo facto eueſtigio.Dariꝰ rex creatꝰ ẽ.Qui ſuſcepto regno Atoſaʒ Cãbyſis filiã(uiro ſuo patizete mago iteſecto) duxit uxorẽ; ex qua pter Xerſẽ ẽt alios ſuſcepit filios. Moxq; explẽdi uoti ſui cã Zorobabel Salathiel filiũ:iudeoꝝ pricipẽ cõſtituẽs:dedit ei epiſtolas & auctoritatẽ:ut iudeos q i Caldea erãt:in hieruſalẽ reducere poſſent:inſup & uaſa quæq; reddi iuſſit:mãdauitq; pterea oibꝰ p circuitũ:ne iudæis ædificãtibꝰ moleſtias iferrẽt : ſed ut i ſtructura tẽpli:p ſingulos ãnos:uigiti argẽti talẽta daret.eos quoq; iudæos q e babylõia ad cõdẽdã hieruſalẽ uenerãt:uoluit eẽ liberos.Acceptis itaq; zorobabel epiſtolis e Babylonia in iudæam profectus eſt:& nunciauit fratribus ſuis qui omnes deũ bñdicẽtes:aſcẽderũt & tẽplũ ædificauerunt.Crudelis tamen Dariꝰ habitus fuit:q quũ aliquã

Vide aſtutiã magnã (margin)

zorobabel priceps iudeoꝝ cõſtituitur (margin) 520 | 4679

do ſcythis bellũ inferre uellet:& multos in exercitum redigeret:ab arbace nobili uiro
& ſene rogatus:ut e tribus eius liberis in militiam aſcitis:uel unũ ad ſenectutis ſuæ ſola
tium ſibi relinquere dignaret:duoꝝ uero opera uteret:reſponditq́ ſe oẽs permiſſuꝝ:&
nõ ita multo poſt eos occiſos corã patre ꝓiecit. Multa quoq́ alia huiuſmõi recẽleri poſ
ſent:quæ breuitati ſtudẽtes:omittimus:ueꝝanteq̃ e uita diſcederet. Egypt⁹ab eo dſecit.
¶Zorobabel autẽ fili⁹ſalathiel filii ioachin regis iuda:his tpibus apud iudæos maxio ĩ
ꝑcio habitus:a Dario ẽt rege princeps populi deſignatus:primũ ex caldea iudæos ad ꝓ
priã prouinciã reducere cœpit:& tẽplũ rehædificare:concedete Cyro.incœpit. Nã cyrus
idẽ rex cũ legiſſet iſaiã.q aute ãnos cẽtũ prædixerat nomẽ ſuũ:& ꝙ popul ũ dei remitte
ret ad ꝓpriã terrã tẽplũ rehedificare deo admirãs quodã impetu ĩpulſus magnificã ſcri
ptură ĩplere decreuit. Et cõuocãs zorobabel & alios clariſſimos iudæoꝝ:q erãt in Baby
lone dixit ſe cõcedere ut ad ꝓpriam terrã remearent.at zorobabel ſuſceptis epiſtolis cõ
feſtim cõuocatis iudæis & Ieſu prĩcipe ſacerdotũ cum leuitis cũ quinquagiuta milibus
iudæoꝝ in iudæã profectus eſt. Dixerat ãt rex Cyrus epiſtolas ſyriæ ſatrapis:ut eos non
impedirẽt ciuitatem & tẽplum reponere. ſed dũ iudæi templi fundamenta mitterent &
minus:ut Ioſephus ſcribit:circa ædificia feſtinarẽt:a ſatrapis pecunia corruptis impediti
ſunt:qđ cyrus ad bella occupatus ignorabat. Mortuoq́ cyro eius fili⁹ cãbyſes:q erat na
tura maliuolus:uenit ne ĩ ſtructura ꝓcederet:& ſic per nouem annos opus fuit impedi
tum uſq́ ad ſecũdum annum Darii regis:uerum zorobabel hic cũ dario cariſſimus eẽt
& inter aulicos ꝑcipuus corporis Darii cuſtos haberet:ac ẽt ſapĩẽtior ĩ ꝓblemate cũctis
apud ipſum iudicatus fuiſſet:ab eodẽ cõplẽdæ domus domini:& licẽtiã & auxilium ob
tinuit & regreſſus cũ ingenti gloria:oĩa perfecit:hic ãt genuit filium noĩe abiud qui ge
nuit Elyachim:qui azor.qui ſadoch:& cætera:ut Math.ĩ prĩci. Euãgelii teſtatus eſt.
¶Ieſus ioſedech ſũmi ſacerdotis iudæoꝝ filius:& ipſe ſumm⁹ põtifex:anno ſc̃do Darii
regis quum iã ſediſſet annis octo:ueniẽs iterato cum zorobabel & ĩnumera multitudi
ne iudæoꝝ in ieruſalẽ ad reponendum tẽplum:quum ſeptimus ueniſſet menſis:ex quo
ibidẽ applicuerũt:cõgregans uniuerſam prouinciam conſtruxit altare in loco:quo pri⁹
ædificatũ fuerat legitimas hoſtias ſecundum legẽ Moyſi obtulit:inſuper & dies taber
naculoꝝ celebrauit:& ritus oẽs inſtaurar conat⁹ẽ:hiſq́ geſtis cœpit renouare tẽplum:
4608 519 ¶Ioachin ãt ipſius filius poſt patrẽ in pontificatu ſucce (ſed paulopoſt defunctus ẽ)
dens:ſedit ãnis ſex & uigĩti:ſub quo zorobabel ꝓphetãtibus & adiuuãtib⁹agro & zacha
ria tẽplum & ciuitatem repoſuit:ac libertatis ĩmunitatẽ obtinuit. Edificato ãt tẽplo &
ianitoribus per ſingulas templi portas conſtitutis:ac paſcha cũ ĩnumerabilib⁹ holocau
ſtis celebrata:quũ optimã gubernationem iudæi habere cœpiſſent:deinceps libero exi
ſtente iudæoꝝ populo cura gerendaꝝ reꝝ cõmitteret ſacerdotibus uſq́ quo regnare cõ
tigit nepotes aſomonei ideſt machabei:ſeu ariſtobulus:qui ſibiipſi diadema ipoſuit:quũ
ante(ut dictũ ẽ)captiuitatẽ & tranſmigrationẽ reges:& iudices fuiſſent:ac ſic põtificatu
& gubernatione ſuſcepta:legũ paternarum calamitate permotus ædificato tẽplo & ſa
crificiis celebratis ẽt ad cõponẽdos mores:& ad exornandam urbem ita animũ adiecit:
ut breui conualeſcens meliorem faciem præ ſe tulerit. Et hanc ob rem non modo pon
tificem ſed patriæ patrem eum omnes appellauere.

4684 515 ¶Templo itaq́ domini in modum caſtri ſexto regni darii anno perfecto:qui fuit ſecun
dus annus ſexageſimæ ſextæ olympiadis:menſeq́ octauo præſulante ioachin prædicto
pontifice a zorobabel principe tribuum iudæ & beniamin cũ munitiſſimo muro : qui
fuit quadrageſimuſſextus annus regni perſarum primo ſcilicet anno regni cyris Regis:
quo permiſſi fuerant iudæi templum reædificare:ita ut illud euangelicum uerificetur.
Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum hoc:quo perfecto Iachin pontifex
cum ſacerdotibus ſurgens cum tubis & ornatu ſolemni laudauerunt deum laudibus:q̃s
Dauid prius eis oſtenderat. Clemens autem in primo ſtromate his conuenit dicens. Et
perſeuerauit captiuitas annis ſeptuaginta uſque ad ſecundum annum Darii filii hi
ſtapſis : q regnabat perſis:aſſyriis:atq́ egyptiis:ſub quo age⁹& zacharias ꝓphetarũt:ſa
cerdotioq́ functus Ioſedech:& cõſumato tẽplo illud duodecimo mẽſe cũ omni appara

ſū dedicauerunt. Et hæc ſecunda templi dedicatio fuit: quo dedicato: ut ſecundus machabæorum habet liber. Ignis qui in puteo ex altari ſublatus: & abſcōditus fuerat: quū omnino extinctus eſſet confeſtim reuixit.

Viri doctrinis excellentes.

Xenophanes conophonus philoſophus his temporibus: ut Euſebio placet: clarus fuit. Hic orthomenis cuiuſdam græci filius fuit: qui cum uiginti eſſet annorum a patria pulſus: quinq; & ſexaginta annis relegatus ſtetit: ſicut ipſemet teſtatus eſt. Et ſunt qui dicant eum neminem audiuiſſe: ſcripſit autem contra Eſiodum & Homerum elegias. Fuit quoq; eiuſdem nominis uir patria Leſbius poeta iambicus: de quo nihil nobis cōſtat.

Theogonus etiam poeta græcus: hoc eodē tempore: teſte Euſebio: floruit: de quo Plato in libro de legibus ſæpe meminit.

Saphos leſbia ex Mitilena urbe oriunda: altera poetrix: hac etiam tempeſtate inclyta Saphici uerſus ꝑtimi fuit. Quæ adeo generoſe mentis extitit: ut ætate florens & forma. non contenta ſolum litteras iungere plurimas: ſed ampliore feruore animi ingeniiq; ſuaſa uiuacitate. conſenſo ſtudio uigili perabrupta parnaſi montis ſe fælici auſu muſis immiſcuit: a quibus gratia accepta: modulos lyricos exprimere non dubitauit. a qua id genus uerſuum Saphici ab ea dicti ſunt: de qua Ouidius in ſecundo de triſtibus ſic meminit dicens. Leſbia quid docuit Sapho niſi amare puellas: & de remediis li. 2. Me certi Sapho meliorem fecit amice: & propterea illi erepta fuit ſtatua ænea & ſuo nomini dicata: eo quod inter celebres poeta fuerit numerata. Eius tamen opera maiorum negligentia amiſſa ſūt: uerum ſi dāda ſit omnibus fides infælici corrupta amore fuit quia phaonem cretenſem nimium amauit. Quæ demum ſpe fruſtrata: ex leucano ſaxo ſe præcipitem dedit: atq; interiit.

Rhodopes meretrix mire pulchritudinis mulier: hoc etiam tempore floruit: & cum Eſopo fabulatore (ſicut Herodotus tradit) captiua fuit: hæc in Egyptum deportata a craſſo Saphonis fratre (qui forte uenale uinum eo ex leſbo deuexerat) maxima pecunia redempta fuit. Cuius rei meminit Saphos ſoror: in epiſtola ad phaonem cum ait. Arſit inops frater uictus meretricis amore. Multaq; cum multo damna pudore tulit. Tantas nāq; hæc meretrix ſuo commertio conflauit opes: ſicut docet Plinius libro .26. hiſtoria: ut apud Memphym pyramidem laudatiſſimam extrui fecerit: ſuntq; qui putent quod cū aliquando lauaretur ab aquila calceum ſibi fuiſſe ablatum: & in caput cuiuſdam regis fuiſſe delatum: cuius augurio commotus rex ſuſcitans cuius is calceus fuiſſet: & re cognita. Rhodopem duxiſſe uxorem: hæc Strabo. Plinius uero aſſerit. Eſopi conſeruam & contubernalem fuiſſe.

Pyndarum thebanum poetam hiſdem etiam temporibus floruiſſe Euſebius dicit: q teſte Quintiliano in decimo de inſtitutione ora. Omnium lyricorum princeps fuit. ſcilicet ſpiritus magnificentia: ſententiis: figuris beatiſſima: rerum uerborumq; copia uelut quodam eloquentiæ flumine. Vnde Horatius in quarto carminum eū nemini merito credidit imitabilem: & ideo propter eius clariſſimas uirtutes a macedoniæ regibꝰ plurimum fuit dilectus: mors tamen eius non uulgaris extitit: quum a diuerſis & maxime a Valerio maximo proſcribitur: quod quum in gymnaſio ſuper gremio pueri: quo unice delectabatur depoſito capite ſe quieti dediſſet: deceſſit incognitus.

Romanorum regum occaſus.

LVCRETIA matrona romana omniū romanorum mulierū Pudiciſſima. formaq; 513 4686
ac elegantia clariſſima Lucretii ſpurii romani uiri filia & coniunx Tarquinii collatini olim egregii fratris Tarquinii priſci filii: hoc anno: qui eſt nonus regni Darii perſarum regis a Sexto Tarquinio. Tarquinii ſuperbi filio: per uim ſtuprata: ſemetipſam interfecit nam cum Tarquinius ſuperbus Ardeam obſideret ciuitatem apud Collatii oppidū: quidam regii iuuenes inſimul cenare cœperunt: inter quos Collatinus Lucretiæ maritus erat. Et cum cenaſſent: ut moris eſt confabulantibus iuuenibus ſermo de honeſtate coniugum inter eos incidit: Et cum ſuam unuſquiſq; aliis preferret: in hoc conſilium uentum eſt: ut conſcenſis equis ad domum mulierum accederent: & cum domos uniuſcuiuſq; inuiſiſſent etiam Collatium deuenientes Lucretiam lanificio uacantem ſine ullo ornatu inuenerūt: quæ omnibus prelata fuit. Collatinus autē omnes iuuenes

benigne in domo ſuſcepit:in qua dũ honorarent.Sextus Tarquinii ſuperbi filius impudicos oculos in honeſtatẽ Lucretiæ iniecit:unde & poſt paucos dies inſanus iuuenis relictis caſtris ad domũ Lucretiæ:uiro inſcio:puẽit:ubi a Lucretia tãq̃ uiri cõſanguineus comiter ſuſceptus ẽ.ſed poſtq̃ in nocte domũ oẽm tacitã ſenſit:extracto gladio cubiculũ Lucretiæ intrauit:& illam per uim uiolauit:& inde ſtatim receſſit : Lucretia autem mane facto confeſtim ad Lucretium patrem & Brutum mariti patruum:ac alios neceſſarios & affines miſit:illoſq; omnes una cum uiro ſuo accerſiri fecit.Quibus aduenientibus:quæ in nocte illa a Sexto paſſa fuerat cum lachrymis enarrauit.Et cum illam flẽtem conſolarentur:acceptis primum a patre aliiſq; omnibus dextris in fidem adulterũ ulciſcendi:cultrum quem ſub ueſte celauerat educens dixit.Ego me ſi peccato abſoluo ſupplicio non libero:& ſine mora(ut Ouidi.ait)Celato fixit ſua pectora ferro.Et cecidit in patrios ſanguinolenta pedes.Tunc quoq; iam moriens ne etiam procumberet inhoneſte reſpexit:& hoc etiam cura cadentis erat.Eaq; mortua:cum pater mantuſq; in luctu occuparentur.Brutus eius auunculus:confeſtim cultrum ex Lucretiæ uulnere extractum ſumens:cruorem præſe ferentem magna uoce dixit.Per hunc caſtiſſimum ſanguinem iuro me deinceps quacunq; ui potero.Tarquinium perſequi ſuperbum:& nunc illum:neq; alium Romæ regnare paſſurum : traditoq; cultro Collatino uiro: mox qui aderant omnes iurarunt Bruti ſeruare præceptum:ſumptis armis confeſtim : ad expugnandum regem Brutum ducem ſecuti ſunt:facto itaq; impetu Tarquinium regem cũ liberis & uxore urbe excludentes eidem imperium abolerunt:quo pulſo ex Senatus populiq; Romani ſententia:perpetuo exilio relegari cum uxore & liberis iubetur.Lucretia igitur uiolenter compreſſa:& ſi nullo adulterio fuerit maculata conſenſu : quia in preclaris eius laudibus dictum eſt:duo fuerunt & adulterium unus admiſit: tamen : ut diuus pater Auguſti.primo de ciui.dei ca.decimonono ait:quia in ſe uulta fuit crimen alienum alterius ſceleri addidit ſuum.Tarquinio igitur expulſo Romani reges defecere:cum ibidem regnatum fuiſſet ab urbe condita:uſq; in preſens tempus ſub ſeptem regibus:annis ducentum quadraginta:quorum nomina & tempora hic ſub Epilogo iterato traduntur.

¶Romanorum regum epilogus.

Romulus	1.	añ.38.	Ancus marcius	4.	añ.23.	Tarquinius	7.	añ.35
Numa põpil?	2.	añ.41.	Tarqni⁹ priſc⁹	5.	añ.37.	Quib⁹ ĩ unũ ſupputatis ſiunt anni.240.		
Tuli⁹ hoſtilius	3.	añ.32.	Seruius	6.	añ. 34.			

¶Conſules Romanis inſtituuntur.

511 4688 ¶Lucius Iunius cognomento Brutus:& Lucius collatinus Lucretiæ olim maritus hoc anno qui eſt decima regni Daris perſaruꝫ regis & primus ſexageſimæprimæ Olimpiadis annus poſt exactos reges.Rome a perfecto urbis ex commentariis ſerui tulli primi Romani conſules creantur.Et hii primi conſules omnia iura omniaq; inſignia regalia per annum tenuere:niſi ꝗ faſces ambo non habebant:ne Romanis duplicatus terror uideretur:uerum Brutus tantummodo collega concedente faſſes habuit.Hac quippe de cauſa apud Romanos annui conſules conſtituti ſunt:ne per diuturnitatem temporis amplius inſoleſcerent:ſed alter per alterum coerceretur.Brutus itaq; uidens populum Romanum noue libertatis eſſe cupidum ne regiis donis deinceps flecteretur iureiurando omnes aſtrinxit quatenus neminẽ Rome unq̃ regnare permitterent.Inde haud multo poſt Collatinum Tarquinium ꝗ Romanis tarquiniorum nomen graue eſſet a conſulatu abrogarunt:qui ſumptis omnibus rebus ſuis cum ſuis tarquiniis apud collatinum reliquam uitam duxit.Brutus uero ex comitiis Publium Valerium ſibi collegam creauit: quo etiam adiutore reges eiecerat:ſed cum Tarquinii rurſus per predictionem ad imperium aſpirarent & multi(& eorum ſub ordinatione)cum ipſius Bruti filiis aduerſus cõmunem libertatem coniuraſſent:fraude deprehenſa confeſtim . Brutus de filiis primũ reliquiſq; proditoribus ſupplicium ſumpſit : propter quod quidam egregius poeta ſic inquit.Natoſq; pater ſua bella mouentes.Ad penam pulchra pro libertate uocauit Infelix:ut cunq; ferent ea fata minores Vincit amor patriæ laudumq; immenſa cupido. Sumpta igitur de proditoribus pena:Brutus cum collega ad bellum tarquiniis inferen

Brutus filium pp libertate interfici iuſſit uerſus

dũ ſtatĩ ſe pparat atq; ĩ expeditiõe uadẽs cũ ĩ certamẽ uẽtũ eſſet Arnꝰ Tarqnii filiꝰ cõcita
to equo aduerſꝰ Brutũ telũ direxit:nec minꝰ Brutꝰ ardẽti aio fit obuiã ei:& ita cõcertã
tes adeo ſe mutuis cõfodere uulneribꝰ:ut tráſfixis haſtis ãbo mortui decederẽt :Brutus
aũt adeo paup obiit:ut publico ſũptu ad eũ ſepelliẽdũ opꝰ eſſet q; poſtea eiꝰ exemplo
multi Romanoꝝ(ut Liuiꝰ ait)laudis auidi pecuniæ cupiditatẽ penitꝰ a ſe abiecerit.Et
tunc domi induſtria fuit foris iuſtũ bellũ animuſq; ĩ cõſulẽdo liber :qbꝰ rebꝰ ciuitas li
bertatẽ cõſecuta & modico tẽpore admodũ excreuit :mortuo itaq; Bruto eodẽ ãno Sp.
Tercipitinꝰ ĩ eiꝰ locũ ſufficitur:quo etiã intra paucos dies emortuo. Hora . pullulus in
locũ eiꝰ ſubrogat:qui cũ poſtea põtifex factꝰ fuiſſet :ut Valeriꝰ maximus inqt:dũ aliq̃
do deoꝝ edẽ dedicaret & ĩ ſolẽniũ uerboꝝ nũcupatiõe poſtẽ teneret mortuũ filiũ au
diuit.Sed eã ob rẽ nec manũ a poſte amouit nec uultum a publica religiõe ad priuatũ
Trium dolorẽ deflexit ne matris potius q̃ pontificis ptes egiſſe uideret .Hæc igit ãno pmo cõ
phator ſulũ Romæ geſta ſũt quo ãno populo Romano qnq; cõſules cõtigit habere.
primꝰ ℂPublicola Romanꝰ patritius cui publio Valerio pptiũ nomẽ ãte fuerat:& ipſe p hoc
tẽpus expulſis tarquiniis una cũ Bruto ĩ locũ Collatini cõſul eſt ſuffectꝰ :q cõmiſſa pu
gna ĩ qua Brutus occubuit:ipſe de tarquinii exercitu quindecĩ milia & trecẽtos uiros in
terfecit:qua uictoria primꝰ ex conſulibus ĩ curru quadriiugo inuectus triũphauit q̃ res
ut Liu.ait:pulcherrimũ ſpectaculũ plebi ſine ulla iuidia pbuit.Fuit itaq; hic publicola
magne iuſtitie & eqtatis uir.Qui aliqdo ut Plutarchus ſcribit:audiẽs ab amicis ſe a po
pulo improbari:q; domũ habitarit ſublimẽ nõ egre tulit:ſed nocte eadẽ adhibitis fabris
domũ ſuã demoliri & funditus euerti fecit.Quod aſpicientes Romani eius animi ma
gnitudinẽ admirãtes dilexerunt eum:domumq; multo illa ampliorẽ & excelſiorẽ edifi
cauerunt tantũq; eã obrem tamorẽ a populo pmeruit ut poteſtatẽ q̃ uellet ſubrogãdi
ſibi college ſit cõſecutus.Qui ſtatĩ Lucretiũ Lucretiæ patrẽ ſibi ſubrogauit: cui eo q; eſ
porſe ſet ſenior faſces tradidit.Quo paulo poſt mortuo Horatius:ut dictũ ẽ:ſubſtituit .Tunc
na rex tarqnius una cũ porſena rege magno cũ exercitu iterũ romã uenit :publicola ſecũdo &
Tito Lucretio cõſulibus deſignatis:& pugna cũ Romanis cõſerta ubi ſuos publicola in
fugã uerſos uidiſſet repẽte cũ ſubſidio p portis occurrit:ac iuxta fluuium plio cõmiſſo
tã diu hoſtium ĩpetũ ſuſtinuit.quoad multis acceptis uulneribꝰ ĩ urbẽ reportatus ẽ:At
tamẽ auxilio horatii ciuitas defẽſa ẽ:nã ſtãs ãte põtẽ acriter arcebat hoſtẽ quoad ſocii
poſt ſe põtẽ interrũpũt:ſicq; armatꝰ in tyberĩ deſiliẽs tyrrhẽo telo ſaucius ad alterã flu
minis ripã tranatauit.Imminente deĩde urbi alius porſene exercitus ſeparati ĩ agrũ Ro
manũ impetũ fecit ↄtra quẽ iterũ publicola tertio cõſul factus pugnãs qnq; milia:tuſ
coꝝ pemit : tãdẽ ob mirabile mutii ſceuole facinꝰ porſena pacẽ cũ Romanis cõpoſuit:
Poſteriori ẽt tpe quarto iã cõſul factus bellũ cõtra ſabinos geſſit quos e ueſtigio ẽt op
pſſit.Ex quo populus Romanus ex hoſtiũ ſpoliis mirabiliter ditatus ẽ: qbus optie geſ
tis:poſt ſe aliis deſignatis cõſulibus:cũ ĩ oibus eius uitæ partibꝰ optie uixiſſet paulopoſt
e uita diſceſſit:ĩ cuiꝰ qdẽ funere:ut Plutarchꝰ refert :qſq; ſubſtãtiaꝝ q̃rtã ptẽ cõtribuit.

ℂDictature dignitatis inſtitutio.

ℂNono aũt poſt exactos reges ãno:ut Euſebius habet: Romæ noua dignitas ſcilicet di
ctatura creata ẽ:& eqtũ magiſter q dictatori ĩ oibus obſequeret:ſed quo ãno aut qs p̃
mus dictator uel ſub qbus cõſulibus creatꝰ fuit parũ cõſtat:licet Euſebius ĩ pdicto ãno 4695 | 504
& largũ dictatorẽ pmũ &.SP.Caſſiũ magiſtrũ eqtũ ſcripſerit.Inſtitutꝰ itaq; ẽ dictator:
ut auctoritate & potẽtia cõtra hoſtes cõſules pcederet eo maxie qa porſena cluſii rex:
ea ciuitas thuſca erat:armis Tarquiniũ ſupbũ reducere conatus eſſet:Quod ne fieret di
ctator obſtitit:ueꝝ pace cõfecta ĩ amicitiã populi Romani porſena ſũmis honoribꝰ ac
donis magnificẽtiſſimis diſceſſit.Eo aũt tunc Romæ cẽſu habito iuẽta fuerũt hominũ
centum uiginti milia.

ℂAlexãder decimus Macedonum rex:uigeſimoctauo Darii regni poſt Amyntham re
gem Macedonibus regnare cœpit:& regnauit annis.43.

ℂCoriolanꝰ patricius Romanus cui .G. Martius ãtea nomẽ fuit:egregius bellator ac
ſtrenue uirtutis adoleſcẽs his tẽporibus pp̃ter uirtutis ſue pſtantiam a Romanis ſum
mo ĩ honore habitus ẽ:q ut Plutarchus ait:ab ineunte pueritia ita corpus ad omne ge 4700 | 699

nus pugne exercuit:ut curſu pagilis i capiendo pugnãdoq; ineluctabile põdus habuerit:
hic itaq; paulo ſuperius exacto tarquinio iã pubeſcẽte adoleſcẽtia p̃ma meruit ſtipẽdia:
q ſtatim cum Romanum in bello ſuccũbentẽ uideret iſpiciẽte dictatore eo p̃us ꝓfec
to irruentẽ cõfodit hoſtẽ: q̃obrem illum dictator quertia donauit corona:quo honore
ſtimulatus ipſe ſibi fortitudinis emulationem ꝓpoſuit:eumq; multa Romani decerta-
rent bella e nullo ſine corona aut p̃mio diſceſſit. Cæteris eni uirtutis finis erat gloria:
huic uero gloriæ finis materna erat letitia. Nec ſibi honori magis aliquid ducebat:q̃ ut
eum coronis ornatum aſpiceret mater. Pauloq; poſt id tempus bellantibus Ro. aduerſ⁹
uolſcos pugna ad coriolanoꝝ oppidum cõmiſſa eſt:ubi cũ Ro. retrocederent ipſe cum
paucoꝝ manu i pugnã ꝓuolãs ꝓſtrauit ões q ſecum cõſerere auſi ſunt: repſſoq; illoꝝ
ĩpetu illos pallẽtes uſq; ad portas fugat & paucis eum cõſectãtibus portas irrumpit:ubi
ĩcredibile cõfeciſſe certamen tradit̃ redacto etiã i poteſtatem oppido cum pecunias ob
latas ꝓ parta uictoria ſpreuiſſet. Coriolani cognomen ei decretum eſt. Pauloq; poſt pe-
tẽte eo cõſulatũ ac oſtẽdente cicatrices quas p tredecim ãnos bellãdo exceperat:licet a
cunctis ei⁹ uirtus ueneraret̃:tamẽ nõ eidẽ ſtati q̃ poſtulabat cõceſſum ẽ:Inſtante aũt in
comitioꝝ die:ob maliuolentiam plebee multitudinis:denegat⁹ fuit ei cõſulatus:qua in
iuria laceſſitus ac plebi infẽſus diſceſſit. Et poſt nõ multũ tẽpus ẽt a tribunis accuſatus
ꝑpetuo mulctat̃ exilio at ipſe ſtati cũ Tullo Volſcoꝝ principe ſe cõiungens dux belli
efficit̃:moxq; cõtra Romanos bello ſuſcepto eorũ agrum iuadẽs maximã p̃dã exporta-
uit:deinde circeũ romanoꝝ coloniã capit & depopulatis latinoꝝ finibus multos cõtra
ſe arma ferẽtes ui cœpit. Poſtremo lata de eius reditu rogatione cũ itellexiſſet plebẽ de-
nuo ſibi fuiſſe aduerſatã ſtimulat⁹ caſtra ad celias foſſas (quadraginta ab urbe ſtadiis di
ſtãtes) collocauit ꝓpter q̃ Romani timore perterriti primo legatos ſecũdo põtifices cũ
infulis & ſuis inſignib⁹ uelatos ſupplices miſerũt:qui fruſtrati rediere tertio cũ iã undi-
q; deſperatio Romanoꝝ animos itraſſet ueturiã ei⁹ matrẽ: & uolumniã coniugẽ mit-
tunt ꝑmitẽtes liberũ in ciuitate reditũ:modo ab urbe caſtra ſubmouere at ille cum du
ra legatis & põtificibus reſpõdiſſet matris precibus ꝑmotus uolſcos ab obſidiõe remo-
uit:ꝓpter q̃ tullus odio iuidiaq; ſtimulat⁹ tandẽ coriolanũ neci dedit.

¶ Veturia itaq; Coriolani p̃dicti mr̃ & ipſa per hoc tẽpus iã ſenex laudabili ope annos
ſuos i uiriditatẽ traxit ꝑpetuã. Quia filiũ ſuũ (qui infenſiſſime urbẽ obſidebat) quẽ lega-
toꝝ maieſtas & põtificum reuerẽtia nequiuerant ipſa ab ira retraxit duriſſima & ei⁹ ꝓ
poſitũ uertit i bonũ:nã relinquens obſidionẽ ciuitatẽ liberã dimiſit. Ob cui⁹ mulieris
beneficiũ ne ciuitas ingratitudine argueret̃ ex Senatus cõſulto ad ꝑpetuã rei memoriã Priuile
eo i loco quo hæc Veturia filii irã molliuit tẽplũ & Ara fortune cõſtructa ſunt:inſuper gia mu
cũ nullus uſq; in id tẽpus uel modicus a uiris mulieribus p̃ſtaret̃ honor ſãcitũ ẽ:ut mu lierib⁹
lierib⁹ homines ſemꝑ aſſurgerent & in uia eis cederẽt quod nũc uſq; apud nobiles ſer- conceſ
uatur:& quod eis liceret uti auro & purpurea ueſte:auriſq; fibulis & armillis. inſup etiã ſa uide
ex eodẽ Senatuſconſulto eiſdẽ adiectum fuit. quod antea nõ licebat nec etiã in ciuitate
noſtra ex ſtatuto licet poſſent hereditates cõſequi quorũcũq; parentũ nec immerito q
dem cũ ſuis p̃cibus ſteterit Romana libertas. Veturie igit̃ mulieres gratias referãt:&
eius collaudant perpetuum nomen quæ tot bona contulit.

¶ Tribunatus officii inſtitutio.

494 4705 ¶ Romæ decimooctauo ãno poſt exactos reges ſeditione facta popul⁹ a patribus deceſ
ſit mõtẽq; auentinũ armis obtinuit ubi & multis dieb⁹ ſedit:cũq; libertatem obſtina
to clamore peteret oratione Memmii agrippe p̃ſtãtis eloquentiæ uiri & populi animi
mitigati ſũt:& tribuni plebis ac alia iura a patribus cõceſſa ſunt. Erãt aũt tribuni ple-
bis quaſi proprii iudices ac defẽſores q̃bus popul⁹ a conſulibus ſenatuq; ꝓtegebat̃:ſed
dictator (ut dictũ eſt) omnibus hic maior erat:cuius dignitas & poteſtas nõ ãnualis:ſed
q̃nquienalis erat. Memmius uero agrippa eo ipo ãno quo iter p̃res populũq; pacẽ cõpo
ſuit cũ oĩb⁹ gratus caruſq; haberet̃ ex peſte d̃fecit: eo enĩ t̃pe ea peſtis & fames adeo
Romanos attriuit tã i hominibus q̃ i iumẽtis:ut uolſci q ad tertiũ uſq; lapidẽ ab urbe
pabulãdi uenerãt neminem, ut Liui⁹ ſcribit:obuium haberent.

¶ Fabioꝝ clariſſima familia tẽpeſtate hac inter cæteras urbis Romanæ familias cũ po

tentiſſima & primaria haberet.G.Horātio &.L.memmio conſulib⁹ elatione ducta ꝓ- 493 4706
prius ſumptibus bellū cōtra uiētes ſumens ī uno cōflictu ſex ſupra trecētos eiuſdē fami
lie milites patricii ordinis uiros amiſit.quæ qdem clades:ut Liuius inqt:fabioꝶ familiæ
quaſi exitium fuit.Nā unus dumtaxat adoleſcētulus ſupſtes relictus ex eadem familia
fuit.Qui poſtea bello domiq; reipublicæ maximo fuit adiumento. Et hic genus & no
men plurimum auxit.

¶Quintius cincinatus pſtātiſſimus Romanoꝶ dictator.De quo diuus pater Aug.5.de 492 4707
ci.dei.ca.10.meminit his tpibus cū agriculture opā daret a ſenatu rogatus puluere ac
ſudore abſterſo dictature dignitatem inuitus ſuſcepit qua ſuſcepta ut erat ingētis animi
uir ſtatim exercitū colligēs una cū.L.Targnio eqtū magiſtro nō mō Romanos hoſtib⁹
obſeſſos liberauit.ſed & hoſtiū quoq; exercitū ſupatū captū uinctumq; cū īnumerabili
pda Romā pduxit:q̄ qdē pdā ex hoſtib⁹ oblatā nō ſibi:ſed militibus cōceſſit:gbus optie
geſtis ipo ſexto & decimo die ſpōte dictatura a ſē abdicata ad agriculturā rediit.

¶Viri diſciplinis excellentes.

¶Democritus Abderides philoſophus p hoc tempus Euſebio teſte floruit. Qui:ut Herodoto in ſexto libro placet primo quoſdā magos caldeos audiēs adhuc puer theologiā atq; aſtrologiā optie didicit.Deinde ut & geometriā pciperet ī pſidē & ad mare perrexit. Poſtq; etiā ad cognoſcendas res diuinas ī Caldeā Athenaſq; ſe trāſtulit:ubi a nullo cognitus ipe Socratem cognouit.Tādē doctiſſimus ī patriā reuerſus patrios agros & innumerabiles opes reipublice ſue cōceſſit : ſatius ducens eū paupertate ſtudioꝶ libertate letari q̄ opū ſeruili cura uexari.Nā i hortulo ſuo iuxta urbis muros ad cōtemplādas reꝶ naturas ſe cōtraxit.ubi & ut naturæ ſecreta ſubtilius rimari poſſet:ſicut Cicero in quinto tuſculanaꝶ queſtionū refert:oculos ſibiipſi effodit.Vixit aūt ānos cētū & nouē.De cuius morte uarie auctorū ſunt opiniones.Scripſit āt Democrit⁹ hic:ut Laerti⁹ tradit:hæc q̄ ſubiecta ſunt:De medicina:De naturalibus:De carmie:De Homeri uerſib⁹:De poeſi: De uenuſtate carminis : De agricultura : De moralibus: De multis aliis quæ a Laertio traduͭ: Vnde & legēdū ꝓ cæteris nōnulli putāt.Ex cui⁹ ſentētiis hāc optimā habemus.

Snia pulchra Democriti
Cōuenietius ē ut parcitatē in tuo ſerues q̄ luxū ī alieno : parcitas eni neceſſitatis remediū ē:ut medicina dānoꝶ.Sex uero Democritos fuiſſe Laerti⁹ dixit:quoꝶ primus hic: Secūdus Chius:q fuit muſicus & huic cōtēporaneus.Terti⁹ ſculptor:qrt⁹ q de tēplo diane Epheſine ſcripſit:qntus poeta q epygrāma edidit.Sext⁹ pgameus orator inſignis.

sex
¶Heraclitus philoſophus aſianus cognomēto Scotin⁹ hoc ipſo tpe(ut Euſebio placet) ī pcio fuit.Cui⁹ libri adeo obſcuri fuere:ut a philoſophis uix intelligreͭ: Vnde & pp eorū obſcuritatē Heraclitus dictus fuit tenebroſus: Qui cū i ultimo uite a diſcipulis quereret.ut notabile gd ī mediū proferret:Nihil reſpondit: ſed digitum uoluens ſignificabat omnia īferiora in continuo motu eſſe.

¶Eſchilū poetā tragicū ſuperiorib⁹ floruiſſe Euſebius dicit:q ut Horatius ī poetria oſtēdit:plurimū tragediā exornauit.Et ꝓpterea Quintilian⁹ de eo ſic ait: Eſchilus tragedias primus in lucē ꝓtulit:ſublimiſq; & grauis ac grādiloqu⁹ ſepe uſq; ad uitiū:ſed rudis

Aquila uirum occidit
ī plæriſq; & icōpoſitus ē habitus.Eius mortē Vale.ait nō uulgatā extitiſſe:q cum ī aprico loco ſoporatus eſſet:& aqla teſtudinē ī aera leuaſſet : quo ſup lapidē quēpiā dimiſſa frāgeretur:ſup Eſchili caput:quod propter caluiciem lapis aquile uidebatur.eam cadere permiſit:quo uulnere uitam amiſit.

Erſes Darii regis ex Atoſa filius:qntus pſaꝶ rex cēteſimoquarto iudaice capti 4714 485
x uitatis āno:& primo ſeptuageſimequarte olympiadis poſt patrē pſis regnaͤ coe
pit:& regnauit ānis uiginti .Hic(ut Ioſephus ſcribit)uoluntatis paterne colēdi & honorādi deū Iſrael heres apparauit.Omnia nāq; faciēs quæ religionis erāt:patremq; ſecutus:& iudeis liberaliter utēs:& q̄maxime Eſdre ſacerdoti amiciſſimus erat. Verūtamē in aliis rebus paterne crudelitatis & ſeuitie ſucceſſor extitit.qui cum graue bellum aliquando acturus eſſet. Pithio uiro nobili petenti unum ex quinq; filiis ſibi relinqui reſpondit ut quem uellet eligeret:moxq; a patre electum in duas partes ſcindi fecit:partes ī utroq; uie latere poſuit.Atq; ita cū hac uictima luſtrauit exercitū . Hic itaq; ſuſcepto impio illud multis bellis etiā nō laceſſitus fortiſſime quidē geſtis:& rēpublicā qua-

ſi uſq̧ ĩ finē gubernauit. Sed tādem recepta Egypto: q̄ a patre defecerat refertis omnibꝰ
copiis doniſq̧ fortune nō equitatu: nō pedeſtribus copiis: nō nauibus plurimis: nō ĩfini
to auri pōdere cōtētus fuit: niſi & delitiis acquiſitis frueret̃: adeoq̧ eiſdē abūdabat: ut p̄
miū ꝓpoſuerit: q nouā uoluptatē inueniſſet. Cunq̧ uniuerſe Aſie potiret̃: & ei paꝝ eſ-
ſet niſi & græcie bellū ĩferret. Et ad hoc ꝑficiendū (ut Herodotus hiſtoricꝰ ſcribit) con-
gregatis qnquies mille milibus & ducentis octoginta duobus mitibus uiris quæ ĩcredi
bilia uident̃ terra: mariq̧ totā ĩuaſit græciā: & cū mille ducētis ſex nauibus pōtem ĩ hel
leſpōto mari ſtruxit: quod Luca. ĩ ſecundo tetigit dicens.
Tales fama canit tumidum ſuper equora xerſem
Conſtruxiſſe uias: multum cum pontibus auſus.
Europamq̧ Aſie: ſeſtumq̧ admouit abydo
Inceſſitq̧ fretum: rapidi ſuper hell eſponti.
Nō eurum zephirūq̧ timēs: cū uela rateſq̧ In mediū deferret athō. Xerſes igit̃ tāto ful
tus exercitu Græciā intrauit: Athenaſq̧ incēdit & infinitas ſtrages dedit: ſed nō ita mul
to poſt Leonide Spartanoꝝ ducis ſolertia: quātū eiꝰ ĩtroitus Græcie terribilis extitit:
tātū diſceſſus turpis & fedus fuit. Nā ipſe Leonida cū ſexcētis uiris terreſtri ꝓlio caſtra
quingentoꝝ miliū hominū rupit: ĩ quo & ipſe xerſes rex duobꝰ acceptis uulneribꝰ fu-
giēs: maris fortunā experiri ſtatuit: ubi & cū Themiſtocle Atheniēſiū duce pugna naua
li cōſerta multis naubꝰ captis: multiſq̧ demerſis eiꝰ exercitus ĩ fugā turpiſſimā uerſus
ipſe rex (qui prius mare nauibus ſtrauerat) ĩ piſcatoria ſcapha uix trepidus aufugit: & ĩ re
gnū ſuū ſe coactū recepit. Quo bello ĩfeliciter geſto ſuis cōtēptui eē cœpit. Et nō mul
to poſt ab Artabano eiꝰ ꝑfecto ſpe regni potiundi adducto interſectus eſt.

ℭ Viri diſciplinis excellentes.

4720 479 ℭ Themiſtocles atheniēſis philoſophus: & naualis belli clariſſimus ac ſapiētiſſimus dux
his tēporibus tā ſciētia q̄ rei militaris gloria ĩclytus & clarus habitus ē. Cuius quidē cō
ſilio prudētiaue illa celeberrima parta eſt uictoria: qua atheniēſes ſupato xerſe ſuperio
res ĩ maritimo ꝓlio extitere: qui cū centū triremibus mille & ducentas ſex naues xerſis
ſuperauere. Hic nāq̧: ut Plutarchus ſcribit: cū adhuc puerulus eſſet animi ſpiritus plenꝰ
ac natura prudens: magna ſemp atq̧ eximia cogitabat: quia cū ei a diſciplinis ꝑcipiēdis
animum relaxare licebat nō ludis aut inertie: ſed cogitādis cōponendiſq̧ orationibus
ſeſe dederat. Glorieq̧ cupiditate incēſus cupiēs ſibi urbis principatū uēdicare cythari-
ſtā quēdā preclariſſimū: qui tūc plurimū colebatur ſūmo ſtudio rogauit ut apud ſe artē
exerceret: qua domum ſuā multi frequētarēt. Atq̧ eo mō ſuaq̧ eloquētia & liberalitate
pricipatu obtiuit. Suſceptoq̧ prīcipatu adeo mirādis uirtutibꝰ floruit, ut nemo par ei iuē
tus ſit: Nā de iſtantibus quibuſcunq̧ ueriſſime iudicabat: de futuris uero callidiſſime cō
ſiciebat. Et propterea xerſem qui terra: mariq̧ bellū uniuerſe Græcie cū inumerabilibꝰ
copiis intulerat: debellauit. Et ex Europa diſcedere ſuo ĩgenio: ſuaq̧ uirtute & artificio
curauit. De eiꝰ autē magnanimitate ſcribitur: quod cū aliquādo ſuperato: fugatoq̧ xer-
ſe ad uiſenda interfectorū Perſaꝝ corpora cōſenſiſſet: ut armillas & torques abiectos aſ
pexit preteriens ipſe amico qui eum ſequebatur: Collige tibi: inquit. Tu enim nequaq̄
Thēiſtocles es. Alia quoq̧ ꝓclara facinora hic geſſit a m̄ltis hiſtoricis tractāt̃. Verū quū
totiuſq̧ græciæ totiuſq̧ p̄riæ ĩ rebꝰ ꝑdictis ſalus fuerit: Deniq̧ ꝓditōis falſo accuſatus: e
ciuitate turpiter eiectus eſt: qui ad perſarum regem fugiens ſummo in honore exceptus
eſt. Demum poſt multas perſecutiones: dum quintum & ſexageſimum abſoluiſſet annū
ueneno epoto uitam finiuit.
ℭ Leonida nobilis Spartanorum dux: & ipſe hoc tempore multis uirtutibus admirandꝰ
fuit: qui non modo miranda contra Xerſem egit eius exercitum multum cum ſexcentis
uiris perfringendo. ſed etiam pene incredibilia apud græcos ſecundum Herodotum ope
ratus eſt. Eius autem ganealogiam ab Hercule deſcendiſſe. Herodotus in ſeptimo libro
hiſtoriarum tradit.
ℭ Ariſtidem philoſophum athenienſem uirum utiq̧ diſcretiſſimum per hæc tempora
474 4725 floruiſſe. Cicero in. 3. de. of. tradit. In quo quidem libro de eodem Ariſtide ſic ait. Quod
quum Themiſtocles in concione athenienſi dixiſſet ſe habere conſilium ſalutare reipu-

blice:ſed illud ſcire non opus eſſe poſtulauit:ut aliquem e populo darent:cui tale conſi
lium cõmunicaret.Datus eſt autem Ariſtides cui ille dixit poſſe Lacedemoniorum claſ
ſem clam incendi.Quo facto eorum opes frangerentur. Quod audiens ariſtides in cõ-
cionem magna expectatione uenit.Dixitq; ut ile eſſe Themiſtoclis conſilium :ſed mini-
me honeſtum . athenienſes uero quod honeſtum non eſſet:nec utile quidem id eſſe pu
tarunt.Erat enim Ariſtides tum omnis uirtutis:tum iuſtitie in his quæ ad communem
referuntur utilitatem.Ex quibus iuſti nomen aſſecutus eſt .Huic plato tantum tribuit:
ut pre cæteris clariſſimis:qui Athenis claruerunt.eum ſolum laude dignum cenſuerit q̧
ſolida & expreſſa uirtute ad rempublicam ſe contulerit. Ferunt hunc ita inopem mor-
tuum fuiſſe:ut ſuo ſumptu efferri ad tumulum nequiuerit.

¶Diagoras philoſophus cognominatus Atheos:ideſt negans deos:hiſdem temporibus
referente Euſebio agnoſcitur.Qui ſicut Cice.refert libro tertio de natura deorum:quũ
Samothraciam ueniſſet:atq; ibi quidam ei dixiſſet.Tu qui putas deorum humana negli
gere . Nonne aduertis ex tot tabulis pictis q̃ multis uotis uim tempeſtatis effugerit:in
portumq; ſalui peruenerint.Ita ſic inquit:illi enim nequaquam picti ſunt:qui naufragia
fecerunt:in mariq; perierunt.

¶Sophocles athenienſis poeta tragicus:& ipſe per hæc tempora ingenii ſui opera publi
cando illuſtriora reddidit Et propterea Cice.in primo de diuinatione:ob ingenii magni
tudinem ipſum diuinum poetam appellauit.De quo Virgilius Auguſto alludens in buc
co.ait.Sola ſophocleo tua carmina digna cothurno.Et ut ſcribit Valerius libro nono.
Vltimis uite ſue diebus:quum iam prope centeſimum attigiſſet annum:tragediam quã
dam miſerat in certamine ad iudicium peritorum:dumq; ancipitis certaminis ſententi-
am expeteret:intellexit iudicatum fuiſſe:quod ipſe una cum ſententia uictor eſſet.Quo
audito pre gaudio expirauit.

¶Zeuſis Heracleotes maximus pictor:& ipſe etate hac(ut Euſebius habet)inclytus fu-
it.Ex cuius imaginibus quas plurimos inuitatus fecerat:lauacrum Bizantiorum appel-
latum alii arbitrabantur.Qui Pli.teſte lib.trigeſimoquinto natu.hiſto.peniculũ ad ma-
gnam gloriam perduxit.Opeſq; tantas acquiſiuit:ut inſtituerit donare opera ſua:eo q̃d
nullo precio ſatis digno permutari poſſe diceret.Pinxit autem : ut id Pli.ait puerũ uuas
ferentem ad quas quum aduolarent aues:proceſſit iratus operi:& dixit.uuas melius pin
xi quam puerum.Nam & ſi hunc conſumaſſem:aues ipſe timuiſſent. Idem etiam ſecun
dum Quintilianum.Vmbrarum inuentor magnus perhibetur.

¶Parraſius pictor Epheſius:ut atteſtatur Pli.hac quidem tempeſtate ſummus & clarus
fuit:qui ut idem auctor proſequitur primus Symetria picture dedit: primuſq; argutias
ac uultus elegantiam capilli uetuſto more confuſi:in lineis quidem extraneis palmã ade
ptus:quod rarum & in ſucceſſu artis compertum eſt idem deſcẽdiſſe cum predicto zeu
ſide:in certamen ab eodem auctore traditur.Et quum zeuſis detuliſſet uuas tanto ſuc-
ceſſu pictas:ut ſcenam aues aduolarent.ipſe detuliſſe lyntheum auibus pictum traditur
ita ueritatem repreſentantis:ut zeuſis alitum iudicium efflagitaret. Sed tandem remo-
to lyntheo:& oſtenſa pictura atq; errore intellecto.palmam ingenuo pudore conceſſe-
rit parraſio.Quoniam ipſe aues fefelliſſet.

¶Elizaphat hebræorum ſummus pontifex : hoc tempore Ioachim patre defuncto in
eius loco ad pontificatus apicem promotus ſedit annis trigintaduobꝰ .Vir certe tanto
honore & principatu dignꝰ.Qui ſua diligentia: ſuaq; prudentia ab Artaxerſe perſarum
rege abſolutionem ab annonis uectigalibus at tributis pro miniſtris & templi ſacerdoti
bꝰ obtinuit.Poteſtatemq; preterea ab eodem impetrauit amouendi & iudices conſtitu
endi transflumen : atq; contumaces puniendi . Ibidem quoq; poſteaq̃ ieiunium & dei
legem filiis Iſrael qui ad eum uiſitationis & eruditionis gratia conuenerant predicaſſet:
quum bona eorum gratia diſcedens Hieroſolymam tandem peruenit:ubi diuino inten
tꝰ cultui duodecim ſacerdotes uiros probatiſſimos delegit qui uaſa domini ac munera
quæ rex honoris gratia templo offerebat:ſumma cum diligentia conſeruarẽt. Veritꝰ i
uia a rege ducatũ expetere.Eo q̧ manũ dñi ſup illos eẽ:q cũ publice querũt p̃dicaſſet.

Rtabanꝰ ſextus Perſaꝝ Rex:hoc ãno qui eſt centeſimꝰ uigeſimuſquartꝰ iudai
a ce captiuitatis:& tertiꝰ ſeptuageſimeoctaue Olympiadis ãnus pſis regnare inci
465 4734 piens regnauit menſibꝰ ſepté:q pro ãno computanť.Hic Xerſe rege trucidato:
quū eſſent ei duo filii nomine Dariꝰ & Artaxerſes iunioré in maioris necem ſollicita-
uit:affirmans illū propriū obtrúcaſſe patré.Vagabuſus aūt huiꝰ ſceleris cōſciꝰ.Artaxer
ſi filio rem poſtea prodidit omnem.Quo audito mox populū cōuocat:& omnes arma-
tos corá ſe uenire iubet:táquam numerum militum recenſurꝰ.Vbi quū Artabanꝰ hic i
ter cæteros armatos extitiſſet:Artaxerſes ſe breuiorem ſimulat habere loricá quá dece-
ret.Idcirco iubet Artabanū ſecū comutare.Quo nudato eueſtigio cū ſepté filiis tráſſo-
di ipſum iuſſit:atq; ita artaxerſes egregiꝰ iuuenis cedé patris:necemq; fratris & ſeipſum
ab inſidiis uindicauit iniqui.Hic itaq; artabanꝰ:ut Herodotꝰ tradit Hiſtapſis filiꝰ & Da
rii frater atq; Xerſis patruꝰ fuit:qui graui oratione eidem bellum diſſuaſerat contra gre
cos arripere.De quo Iuſtinꝰ in tertio libro:& Herodotꝰ in ſeptimo tractauerunt.

Rtaxerſes qui & longimanꝰ cognominatꝰ : ſeptimꝰ perſarum rex.125.iudaice
4735 464 a captiuitatis anno Artabano predicto obtruncatū regnum ſuſcipiens regnauit
perſis annis quadraginta.Hic omnium hominū pulcherrimꝰ fuit:ſed tanta ei
erat brachiorum longitudo:ut genua contingerent:& propterea longimanꝰ dictus eſt:
Qui tributa perſis primꝰ inſtituit:eo quod maximá impenſam auri atq; argenti in edi-
ficiis conſtituiſſet:ubi tributa & quæ exigebat recondere poſſet ad bene rei adminiſtra-
te monumentum:Et quum pacis auctor & conſeruator haberetur . Iccirco ab omnibꝰ
amati promeruit.De quo Iuſtinus in tertio & Herodotus in ſeptimo mentioné faciūt.

❡Decem uirorum Rome electio.

4747 452 ❡Duodecimo Artaxerſis regni anno .C.Meneuio & .P. Sextilio capitolino conſulibus
Romanis placuit:quod conſulare imperium ceſſaret:& eó loco decem uiri deligerentur
per quos ſine prouocatione omnis regeretur ciuitas .Leta eius magiſtratus tempora:ut
Liuius ait:nimium luxuriari incipiens : citius eius res lapſa eſt:quia poſt annum exacti
ſunt.Quippe quum primum creati fuiſſent : impoſito fine tribunitie poteſtati.& omni
plebis preſidio ſublato:totius magiſtratus regimen penes appium Claudium ſummū in
ter eos cōſtitutum fuerat.Decreuerat enim inter ſe ut unus tatū faſces deferret:& hoc
inſigne regium in orbem ſua quiſq; uice per omnes iret.Sed ſubito conſilio mutato cū
duodenis omnes prodiere faſcibus.Decem quippe regū ſpecies erant.Qui qdē faſtꝰ ma
gná patrū & plebis i ſe cōcitauit idignationé.Vnde & nimiū luxuriátes : nefádaq; faci-
nora indies:magis ac magis propetrantes ab uniuerſo cetu tandem magiſtratu pulſi ſūt
& quámaxime ob ſcelꝰ geſtū ab appio Claudio dignitatem:ſicut reges amiſerunt.Ipſe.n.
Claudiꝰ Appiꝰ ſociis militantibꝰ ſolꝰ ad urbem tutandam domum aliquando reman- Apius
ſerat.Qui uidens Virgineam quandam nomine:& facto Auli Lucii Virginei plebei ho claudi-
minis optimi & honeſti filiam inſigni decoris conſpicuam eam ſtuprare animū duxit: us uir-
ad quá quum nec blandiciis:nec donis plurimis:neq; precibꝰ pertingere poſſet:ad cru- ginea .
delem uim animum conuertit.Vnde & cuidam clienti ſuo negocium impoſuit:ut aliq̄ puella
do uirginem tranſeuntem ſecꝰ forum obſeruaret:& eam tanquá mancipium ſuum fu-
gientem arriperet:& in domum ſuam perduceret.Et ſiquid forſan obſtaret.confeſtim
ſe coram eo in cauſam traheret.At ille paulopoſt puelle in forum uenienti mox manꝰ i
iecit:dicens eam ſuam eſſe ſeruam:ac illum ſequi iubet.Pauida uero puella clamando
eo liberata eſt.Sed aſſertor die ſequenti puellam ad tribunal amantis apii in ius uocati
conteſtatus ſuam omnino eſſe ſeruam. at puelle pater uidens ab Appio ſibi uim infer
ri ab eodem tandem obtinuit:ut ſibi in conſpectu nutricis loq̄ fas eé :ut forte erroris Pater
ueteris ueritate cōpta mácipiū cū minori noxa ſui cōcederet. Cūq; aliquátulū i cōſpec- filiam
tu tñ curie ab eo euaſiſſet pr̄.Sūpto cultro iqt . Dilectiſſima filia:q̄ poſſū uia libertate occidit
tua uidico:& ſtati illū ſpectátibꝰ oībꝰ I filie pectus ifixit:& ſtati expirauit:ac ſic libidie ne pol-
ſi Apii p inocétis cedé ſpes exinanita é: cuiꝰ rei cá populꝰ uniuerſos i furoré uerſꝰ decé luerec
uiros ab officio deiecit:& Appiꝰ i carceré cōiectꝰ:morté ſibi ipſi conſciuit.

❡Leges decem tabularum.

❡Romani quum hucuſq; legem non haberent:magna inter tribunos & conſules de le

giſlatore orta eſt diſceptatio:tertiodecimo regni Artaxerſis anno legatos athenas miſe- 4748 451
runt:qui non ſolũ ab atheniẽſibus Solonis leges obtinerent: uerumetiam ex aliis græ-
ciæ ciuitatibus:mores:inſtitutaue Romam perferrent:athenienſes uero.ut in.ff.de ori-
gine iuris in gloſa ad uerbum habetur:cupientes experiri an Romani eorum legib⁹ di-
gni haberentur:confeſtim legiſperitum cum lege duodecim tabularum Romam miſe-
re.Qui Romanoꝝ ſapiẽtia periculum faceret.Quod quũ aiaduertiſſent Romani quẽ-
dam inſanũ delegerũt hac ratione ducti:ut ſi forte athenienſis ſapientior eſſet:etiam cũ
Romanis q inſanũ uiciſſet:cõſulis uideref.Quũ ergo athenienſis legatus inſanum Ro
manum perbenigne ſuſcepiſſet:philoſophoꝝ more unum duntaxat digitũ erexit: quo
plane ſignficaret unam eſſe diuinitatis rationem.Romanus autem exiſtimans athenien
ſem id ad eruendum ſibi oculum digitum erexiſſe:illico duos ipſe erexit digitos: quib⁹
indicabat duos eidem effoſſurus oculos:at quũ atheniẽſis Romanũ meli⁹ illo intellexiſ
ſe arbitraref:ut oia.ſ.nuda & apta diuino conſpectui declararet.Volam ei manum oſtẽ
dit:ubi uero Romanus palmam conſpexit:ſuſpicãs eum uelle alapa cedi.ſtatim manum
in pugnũ contraxit:quaſi grauiori ipſum ictu repcuſſurus eẽt.Idq; quũ athenienſis Ro
manum ſignificare uoluiſſet:ꝙ deo omnia quaſi ſub pugillo contineat:adiudicauit Ro
mãos eorum legibus ſatis eſſe dignos:ac ſic ab eodem legibus traditis:ſcilicet:decem ta
bularum:Romani poſtea duas addiderunt.Vnde & poſtmodum illa decem tabularum
famoſiſſima emanauit lex:ut habetur in corpore iuris.ff.de origine iuris in gloſa.

¶Tribuni & ediles Romæ creantur.

¶Tribuni plebis & ediles ſextodecimo regni artaxerſis ãno conſulibus eiectis Romæ 448 4751
creati ſunt:quod quidem tribunatus officium:& ſi magiſtratus dignitatem non habe-
ret:maximi tamen momenti in republica fuit.Quia ſicut plutarchus in problematib⁹
refert.Tribuni ſicut cæteri magiſtratus purpura non utebantur.Quia ipſe non magi-
ſtratus erat:& Lictores habebant:uel ius dicturi in ſella curiali ſedebant.Edilis autem
alium habebat gradũ.Quia ſicut Cicero teſtatur idem fuit ꝙ urbis curator.

¶Viri diſciplinis excellentes.

¶Neemiam hebreum Artaxerſis temporibus floruiſſe conſtat:qui preter doctrinam 447 4752
ſingularem etiam ob ſanctitatem maximam apud eundem regem multam laudem &
gratiam conſecutus eſt.Nam & Darii:ipſiuſq; Artaxerſis regum pincerna fuit:a quibus
una cum reliquis deſolationem hieruſalem & templi lamentatus:epiſtolas ad transflu-
men principes obtinere promeruit:ꝙ ei tanquam legato ex latere miſſo omnimodam
obedientiam & honorem deferrent:mandauitq; ut pro edificanda urbe ſibi de impen-
dus prouiderent:Qua auctoritate fultus:a multis principibus adiutus ſacerdotibus eti
am:aliiſq; complurimis in impenſis ſuffragantibus intra duos annos & quattuor men-
ſes portas extruxit:& urbem omnem menibus ſepiuit:operariiſq;(ut ſacra eius habet hi
ſtoria)una manu lapides ponentibus:& alia contra infeſtos hoſtes gladium & lanceam
tenentibus.Expleto tandem opere:ad regem pro gratiis exoluendis rediit:a quo quum
mirifice laudatus fuiſſet:quum bona eius gratia ad componendos mores labefactos in
hieruſalem iterum rediit:ubi admodum ſenex legem dei intermiſſam & ſabbatum ob-
litteratum:ita accurate:ferue nterq; doctrina & exemplo reſarcire & renouare curauit:
ut breui ciuitas meliorem faciem pretulerit.Ipſe uero ubi a regiis negociis uacuus fu-
it: aliquid ſemper quod igenium ſaperet:edidit.Vnde & librum nominis ſui titulo pre
notarum ſcripſit:ac bibliothecam pulcherrimam extruxit:qua perfecta ſpirituꝫ emiſit.
Esdra ¶Eſdras quoq; ſacerdos & dei propheta clariſſimus elegantis ingenii : & memorie in-
comparabilis uir:huius regis Artaxerſis imperium inſigne reddidit.Hic Sarcei cuiuſ-
dam iudei filii Azarei ex tribu leui & aaron filius fuit:qui una cum reliquis : ut prela-
tum eſt ad inſtaurationem Hieruſalem & templi:auxilio fuit.Et propterea adiutor in
terpretatus eſt.Hic nempe omnem legem deperditam:ſola memoria inſtaurauit:& repa
ratam in gradu ligneo populo recitauit.Quo quidem exemplo etiam Chriſti eccleſia
euangelium ſuper gradus legi & declamationes fieri conſtituit:Hic etiam preter legem
reparatam quattuor libros docte:ac copioſe edidit.Quos diuus Hieronimus tranſfe-
rendo in unum coartauit uolumen:dicens tertium & quartum inter apocriphos codi-

ces eſſe cōnumerandos.Quiq; propheta circa finem imperii Artaxerſis: ubi ea peregiſ-
ſet:quæ ad optimum doctorem & ſacerdotem pertinebant:in extruendo:ornandoq; tē-
plo:tum etiam in docendo:admonendo:caſtigandoq;:eodem anno:quo & Neemias mi- Neemias
grauit ad dn̄m.Qui quidem poſtea:ut ſanctus habitus:eius diei feſtum tertio idus Iulii
celebrari mandatum eſt.

℃Hucuſq; hebreorum ſcripture annales temporum continent.Ea uero:quæ poſt hæc
apud eos geſta ſunt:de libris Machabeorum & Ioſephi exhibebimus. Qui omnem hi-
ſtoriam deinceps uſq; ad Romana tempora proſecuti ſunt.

446 4753 ℃Anaxagoras philoſophus:etiam hac ætate in Clazomeno aſiæ oppido inclytus fuit:
qui quum diues admodum eēt:ſtudendi deſiderio ductus: patrimoniū omne ſuis cōceſ-
ſit:& in longinquas partes ſeceſſit:ubi cuidā dicenti:Nōne tibi patriæ cura eſt ulla?Re-
ſpondit.Mihi patriæ cura eſt & ſūma quidē:atq; ita dicens digitum cœlū uerſus exten-
dit.Poſt multa uero tempora:ut Valerius libro octauo ſcribit:reuerſus quū ſuas poſſeſ-
ſiones deſertas uidiſſet:ait. Non eſſem ego ſaluus:niſi iſte periſſent i interrogatuſq; ali-
quando:ad quid factus fuiſſet?Ad contēplandū:inquit Solem & Lunam & Cœlū.Scri-
pſit autē Anaxagoras hic multa:uidelicet:de motu cœli.De curſu ſyderum:& de natura
rerū.Quumq; annis.72.uixiſſet:ab athenienſibus in carcere poſitus:quū multa ſquali-
dus fuiſſet perpeſſus:media:deniq; epoto ueneno interiit:quia Solem lapidem ignitum
dicebat:quem illi pro deo colebant.

439 4460 ℃Empedocles philoſophus athenienſis & ipſe his tēporibus laudatur:q̄ adeo canēdi pe-
ritia edoctus erat:q̄ quū hoſpitem eius iuuenis furibundus quidā euaderet eo q̄ patrē
eius accuſatione damnaſſet:ita dulciter canendi modum inflexiſſe dicitur:ut iuuenis ira-
cundiam temperarit:Huius autem hæc fuit ſententia. Tria ſunt(inquit)in tota rerum Snīa
uarietate:ſcilicet:affluentie mobilis contemptus.Future felicitatis appetitus:& mentis pulcra
illuſtratio.Quorum primo nihil honeſtius.Secundo nihil efficacius.Tertio nihil de am-
borum compendioſa adeptione efficacius.Deſcripſit autem hic Deum ſic.Deus eſt ſpe-
ra:cuius centrum eſt ubiq; & circunferentia nuſquā.Arbitratus deniq; animas immor-
tales ſe incendiis dedit:ut habetur.ff.de iniuſto rupto teſtamento:lege Siquis filio. Pa-
rafo.Quod ſi quis tedio uite.

℃Parmenides philoſophus athenienſis cum his floruit:qui hominum conſortia fugi-
ens:in rupe caucaſi montis conſedit:ubi & logicam primus inuenit:quæ.poſtmodū par- Logice
menidis rupes dicta fuit.Hic Zenonis philoſophi preceptor extitit. prim⁹

℃Cratinum athenienſem poetam comicum apud grecos in ea antiqua comedia:quæ q̄ inuētor
ſi noſtræ Satyre aſſimilatur:his temporibus in precio fuiſſe Euſebius eſt teſtis:dicente p̄-
ſeo:audaci qcunq; afflante Cratino iratum Eupolidem:pre grandi cum ſene places. Si-
militer Horatius ſcribit.Eupolis:atq; Cratinus:ariſtophaneſq; poete.

℃Plato quoq; Comediarum ſcriptor: eodem Euſebio teſtante his temporibu floruit.

℃Herodotus grecus hiſtoricus omnibus grecis preferendus:hac tempeſtate hiſtoriarū
libros edidit:quos cum athenis in concilio legiſſet plurimū honoratus eſt:q ut Quin-
tilia.ait:Dulcis & candidus:ac fuſus eſt. Pli.autem libro duodecimo naturalis hiſto.di-
cit eum ſuam ſcripſiſſe hiſtoriam anno ab urbe condita trecenteſimo decimo,

℃Tucidides hiſtoricus & philoſophus grecus natione athenienſis hiſdem temporibus
una cum predicto Herodoto floruit.Vir plane non ſolum bonarum litterarum:ſed &
nauali militia admodum inſignis.Quippe qui inter hiſtoricos grecos talis eſt habitus
quale aut inter marmora porphyriticum aut inter metalle aurum.In quo tanta eſt gra-
uitas:tantaq; dicendi uis:atq; tanta fides:q̄ eſt in hiſtorico precipuum:ut ſua ſcripta qui
legunt uera prorſus fuiſſe non dubitent.Scripſit itaq; hic de exilio iniuſte actus libros
octo:& hiſtoriarum pelloponenſium & athenienſium alios libros quos nec abſoluere
potuit(ut ſtatuerat)morte preuentus.Ipſis autem bellis non ſolum interfuit: ſed & pre-
fuit.Hic igitur ſine controuerſia:atq; Herodotus predictus ita inter grecos hiſtoricos
habiti fuerunt principes.Vt inter noſtros Saluſtius & Liuius. Huius autem hiſtoriam
Laurentius ualla ex greco latinam fecit ſimiliter & Herodoti.

¶Meliſſus phyſicus & philoſophus ex Samo inſula originem ducens:tempeſtate iſtac: ut Euſebio placet ibidem floruit:quemq; Ariſtoteles perſepe nominat: Fuit hic Parmenidis auditor:poſtea factus uir prefectus claſſis delectus.magna ſuæ uirtutis documenta edidit.

¶Prothogoras ſophiſta:& ipſe athenis hac ætate in precio fuit: quem nonnulli cum primis rhetorice inuentoribus perfacundum dicunt:& propterea a Fauorino:aliiſq; doctiſſimis uiris Sapientia cognominatus eſt. Hic dixit de diis non poſſe ſtatuere an ſint: uel non ſint:propter quod ab athenienſibus pulſus fuit:& eius libri exuſti.Multas leges hic populis tulit. Deniq; quum iam nonagenarius in Siciliam nauigaſſet:obiit.Fuerunt & alii duo eiuſdem nominis:quorum un⁹ aſtrologus:alter uero ſtoic⁹ philoſoph⁹ fuit.

¶Phidas ſtatuarius clariſſimus hiſdem temporibus eburneā mineruam Athenis(ſicut 4762 | 437
teſtatur Euſebius)fecit quemq; Pli.libro.3.naturalis hiſto.clariſſimum ſuper omnes gētes fuiſſe dixit:Nam quæ dei Iouis Olympii fama intelligunt nemo dubitat:ſed ut merito laudari ſciant etiam:qui eius opera non uiderunt perferimus inquit argumenta parua & ingenii tantum:Neq; ad hoc Iouis olympii pulchritudine utemur:non Mineruæ Athenis factæ amplitudine:quum ea ſit cubitorum uiginti:ſex Ebore hæc & auro conſtet:ſed in ſcuto eius in quo Amazonū prelium celauit ambitu eiuſdem concaua parte & gigantum dimicationem.In ſoleis uero laphitarum & centaurorum adeo illi momenta fuere.In baſi autem quod celatum eſt dii ſunt trigita numero noſcētes uictoriam mirabili & precipuo precio.Miramur & ſerpentem:& ſub ipſa cuſpide eream ſpyngem.Hæc ille.Huius ingenii mirabiliter geſta Cice.in primo tuſculana.& Valerius ac idem Pli.in libro ſeptimo &.34.ac.36.naturalis hiſtoriæ pulchre proſecuti ſunt.

¶Hippocrates omnium medicorum princeps & philoſophus celeberrimus in inſula 4763 | 436
Coo natus per hoc tempus clariſſimus habitus eſt:eo q; medicinam longo tempore deperditam(ut Iſido.in quarto ethy.lib. teſtatur)in lucem reuocauerit: qui quum uoluptates omnes admodum deteſtaretur:etiam quum diſcipulos ſuſcipiebat:ut dicus ſcribit Hieronymus:epiſtola:ſcilicet:uigeſimaquarta. Anteq; doceret adiurabat:& ab eis iuramentum extorquebat:ut ſilentium ſeruarent inconcuſſum: ac manſuetudinem in moribus:habitumq; oſtenderent:prout eos diligentia magna docebat.Fuit autem hic Hippocrates corpore paruus:pulcher forma:grandis capitis:tardiq; motus:multe cogitationis ac tarde locutionis.Et licet modici cibi ſemper fuerit:tamen quum quieſcebat terram aſpiciebat.Et propterea uixit annis nonagintaquinq;.Cuius hæc fuit pulcherrima ſententia ¶Qui uult liber eſſe non cupiat quod habere non poteſt. Qui uult habere quod cupit:cupiat quod habere poteſt.Qui uult in hac uita pacifice uiuere:ſimilis fiat illi qui ad conuiuium inuitatur:qui de omni appoſito gratias agit:& de defectu rerum non murmurat.Scripſit autem Hippocrates hic:uariis de rebus perutiles libros: quorum tituli ſunt iſti.

De lege liber	De epidimia pharmarii	De egritudinibus uolucrum
De introductione	De ſignis uite & mortis	De conſeruatione ſanitatis
De dogmatibus	De ſignis egritudinum	De regimine acutorum
De humana natura	De ſignis ualitudinum	De cura oſſium capitis
De natura fetus	De iudiciis egritudinum	De ſecretis ſecretorum
De anathomia	De ſignis diei & mortis ſepultur	De augmento humorum
De iuuamentis	De ſignis ſubite mortis	De flobotomia
De regionibus	De operatione medicine	De Iſagogis

Item de flatibus.li.i.De paſſionibus corporis.li.i.quos philelph⁹ nr̄ in latinū uertit uidelicet:in petro medici:in anno.1457.

Pronoſticorum De amphoriſmis.Ad Articlinium regē epiſtola:& alia multa.

¶Gorgias philoſoph⁹ natiōe Sicul⁹ Empedoclis diſcipul⁹ his tēporib⁹ Euſe.teſtāte flo 4764 | 435
ruit:q ſcdm Pli.in lib.34.naturalis hiſto.prim⁹ hominū aureā ſtatuā & ſolidā delphis in tēplo ſtatuit:octogeſima circiter Olympiade tātus erat tradēde oratorie artis queſtus.

¶Zeno citheus philoſophus Hac tempeſtate inſignis fuit:quem Laertius dicit adhuc paruulus oraculum conſuluiſſe:quo pacto optime uiuere poſſet: reſponſumque acepiſſe: quod magno ſtudio oporteret legere antiquorum libros. Quamobrem ut

Cratini philoſophi familiaritatem mereretur:hoc mō uſus eſt purpurá ex phenice mercatus eſt: quá Epyrea aduectans naufragium fecit. Qua iactura triſtis effectus Athenas aſcendit:ubi & penes uenditorem librorum ſedit. Legente autem illum tertium Xenophontis commentarium:illo delectatus eſt:& iam letior ſciſcitari pergit:ubinam eiuſmodi uiri moraretur. Opportune tunc Cratinus preteribat digito illum oſtendens hunc inquit ſequere. Atq; ita ex eo Cratini auditor factus eſt:& aliquandiu illum audiuit:quo tempore quum ſcripſiſſet de republica:quidam iocantes dicebant: in cauda canis illum ſcripſiſſe.

4766 433 ¶ Zeno alius ſtoicus fuit:qui.124.olympiade floruit. Hoc ē ptolemei philadelfi tempore:quem dicunt gracili corpore ſtatura ꝓcera & acra cute fuiſſe:Et propterea Criſipp⁹ illum ægyptum palmitem uocat:qui etiam crura habuit turgida & imbecilla:atq; infirma. Fuit una cum Cytheo philoſopho ſtoice ſecte auctor:quorum ſententia fuit:poſſe omnes perturbationes e mentibus hominum eradicari. Et hoc quidem ueteres achademici ſenſerunt. Horum itaq; ſtoicorum ſententie he precipue fuerunt. Id ſummum bonum eſt quod honeſtum eſt. Nihil deeſt ad recte uiuendum ei in quo uirtus eſt. Stultus ſecundum eoſdem omnia uitia habet:ſed non in omnia natura pronus eſt. Hic igitur apud athenienſes ſummo in honore habitus fuit:adeo ut urbis claues apud illum deponerentur:& poſt mortem ab eiſdem & corona aurea:ereaq; imagine honoratus fit. Scripſit autem hic(ut Laertius ait)multa & uaria:quæ non habentur. Fuerunt autem octo zenones. Primus hic. Secundus de quo ſupra dictum eſt. Tertius Rhodius. Quartus hiſtoricus qui pyrrhi res in Italia geſtas ſcripſit. Epithomaq; Romanorum & carthaginēſium rerum. Quintus Criſippi diſcipulus. Sextus medicus acute intelligentie. Septimus grammaticus:cuius epigrammata fuerunt. Octauus Sydonius philoſophus Epicureus qui de regno ſcripſit:& de republica:De nuptiis:de impietate Thieſte:De amorib⁹:& cōmentarios in leges platonis:qui ſunt ſeptem libri.

Snia notabilis

428 4771 ¶ Socrates athenienſis philoſophus Achelai diſcipulus:magiſterq; Platonis:& primus ethice inuentor. hiſdem temporibus ſecundum Euſē. floruit:qui ad acquirendam ſapiētiam uſq; ad ſenectutem ultimas terræ legiones perluſtrauit. Et quia ad diſcendum ſemper ſe pauperem credidit:ad docendum ſe locupletem fecit. Et licet ſapientiſſimus eēt: ſe tamen nihil ſcire reputauit. Vnde ſepe illud dicebat:ut Hiero. ad paulinum ait. Hoc unum ſcio quod neſcio. Adeo autem ſtudioſus fuit:ut Seneca ad Lucillum inquit:ꝙ ad componendos:corrigendoſq; mores uniuerſam dicatur inflexiſſe philoſophiam:& hác ſummam philoſophiam dixit:bona:ſcilicet:a malis ſcire diſtinguere. Et ideo Tullius in tuſculanis queſtionibus dicit:ꝙ Socrates philoſophiam e cœlo uocauit:& eam in urbibus collocauit:coegitq; de uita & moribus:rebuſq; bonis & malis querere. Iſidorus uero in ſecundo ethimo. lib. de eo ſic inquit. Ethicam Socrates primus ad corrigendos:cōponendoſq; mores inſtituit:atq; omne eius ſtudium ad bene uiuendi diſputtationem perduxit:diuidens eam in quattuor anime uirtutes:prudentiam:ſcilicet:iuſtitiam. temperantiam & fortitudinem. Ariſtoteles quoq; in metaphyſica de eo ſic inquit. Quod quum philoſophatus eſſet circa rerum naturas:uidens circa naturalem ſcientiam magnam eſſe difficultatem:ad mores ſe conuertit. Quem plato eius diſcipulus in multis eſt ſecutus:qui ab Ariſtotele ſecundus ſocrates eſt dictus. Fuit inſuper ſocrates mirabilis caſtitate:iuſticia:aliiſq; uirtutibus:ita ut propter uirtutem heroicarum eminentiam: quum ultra hominem etiam philoſophi pronunciarent. In cuius quidem ſigillo:ut dicit:ſic ſcriptum erat:Amicus hominis eſt ſapientia eius:Inimicus uero hominis eſt ſtultitia eius. Huius quippe multe fuere ſententie:quarum hæc prima cenſetur. Age ſic alienum:ut tuum non obliuiſcaris negocium:& qualis uis uideri:talis eſto. Demum accuſatus:ꝙ derideret quercum:canes & hircos eſſe deos:quos athenienſes colebant in carcere eſt coniectus:ubi mirabilem cordis conſtantiam ſe habere oſtendit:Quia neq; carcer:aut mors eius uultum ſeu animum mutare potuerunt. Tandē ueneni poculo defunctus eſt. Cuius mortem Ouidius in Ibin pulchre deſcribit. Poſt mortem autem eius:ut octauo de ciuitate dei capitulo tertio. Athenienſes penitentia ducti eius criminatores morti adiudicantes imaginem auream in eius memoriam in templo collocauerunt.

Ethice prim⁹ inuētor

S nia a optim uid cōſtantiá hois

❡Socrates ali⁹ fuit theban⁹:uir diues & nobilis q pauptatis amor:q̄ multū dilexit rē fa
miliarē largā & uberē pplo donauit.ali⁹ quoqꝫ fuit historic⁹ q argos diligēter diſcripſit.
ali⁹ itē epigrāmatū poeta:atqꝫ ali⁹ Cous:q īterpretatiões & īuocatiões ſcripſit.
Erſes eius nois ſecūd⁹:octau⁹ pſaꝝ Rex cēteſimo nonageſimoqnto captiuita 424 4775
x tis anno poſt patrem perſis regnare cœpit:& regnauit duobus tantum menſi-
bus: poſt quem Sogdianus nonus regnauit menſibus ſeptem.De quibus ob tē
poris breuitatem nil memoria dignum habemus.
Arius cognomēto Notus decim⁹ pſaꝝ Rex:cēteſimo ſexageſimoſexto iudaice 423 4776
d captiuitatis āno:hoc eſt octogeſimanona Olympiade pſis regnare cœpit:& re-
gnauit annis.29.Hic inito imperio mox cōtra atheniēſes i liurrē priſtine iniu
rie:ſeu cladis grauiſſima mouit bella:& innumerabilia intulit damna.Quāobrē ſibi ti
mētes in fugam conuerſi ſunt:nec ultra perſis occurrere ſunt auſi:Eius tamen regnum
anno decimo Egyptus ab eo diſceſſit:& Regem amantheum Sayethem ſibi conſtituit:
qui annis ſexdecim regnauit.
❡Alcibyades inuictiſſimus athenienſium Imperator & clariſſimus philoſophus:tempe
ſtate hac maximo in precio & honore apud ſuos habitus eſt: Qui(ut teſtat Plutarch⁹)
genus ab Euryace Aiacis Thelamonii filio ducens in ampliſſima ciuitate athenienſi ſū
mo genere natus eſt: Vir per omne ætatis ſuæ tempus formoſiſſimus: & ad omnes res
aptiſſimus:conſiliiſqꝫ plenus:& non ſolum in pueritia:aut adoleſcentia:ſed in omni æta
tis gradu:maximum ſemper tenuit decorem:Imperator deinde factus:ferox:& audax fu
it:ſed maximis cupiditatibus ſubiectus. Verumtamen quum in dicendo multum uale
ret:& eius eloquentie multa eſſet commendatio: nemo in dicendo aliquis poterat reſi-
ſtere diues.Inſuper quum tempus poſcebat:laborioſus erat:patiens:liberalis:ſplendidus
non minus in uita q̄ in uictu:affabiliſqꝫ blandus temporibus calidiſſime ſeruiens.Idē
ſimul ac ſe remittebat:neqꝫ cauſa ſuberat quare animi laborem perferret. Verumtamē
ita luxurioſus : diſſolutus:libidinoſus intemperatus reperiebatur:ut omnes admiraren
tur in uno homine tantam eſſe diſſimilitudinem:tamqꝫ diuerſam naturam.Idem educa
tus in domo Periclis patris ſui:ut dixit Iuſtinus:& a Socrate eruditus : a quo etiam te-
ſte Platone amatus plurimum fuit:& cum eo ſepe pernoctaſſet:non aliter ab eo ſurre
xit:tanquam:ut filius a patre debuerit.Bella autem quæ ipſe Imperator geſſit. Plutar-
chus in deſcriptione uite illius late narrat.Et Iuſtinus in quinto Epitho.compendioſe
concludit.Deinde ab athenienſibus expulſus Thebas uenit:ubi adeo eorum ſtudiis in-
ſeruiſſe dicitur:ut nemo ei equari poſſet.Tandem apud perſas profectus: effecit ut eti-
am apud eos & quoſcumqꝫ alios principis poneretur:habereturqꝫ omnium cariſſimus.
Verum eorum:qui tyrānidem apud athenas exercebant conſilio:& Lyſandri lacedemo
nii artificio:in phrygia interfectus eſt:quum iam domus incendium euaſiſſet:quod ad
illum interficiendum fuerat paratum: & eius caput ad pharnabazum tulerunt ; eiuſqꝫ
corpus concrematum eſt.
❡Eudoxius gnidius aſtrologus:& geometra:medicuſqꝫ ac legifer clariſſimus:hac æta- 4780 419
te:ut Laertius ſcribit grecanas leges ultimas cōſcripſit. Edidit quoqꝫ de aſtrologia:geo-
metriaqꝫ ac aliis quibuſdam monumenta laude digna:Commentaria inſuper nonnulla
eruditione plena poſt ſe reliquit.Tandem in egypto anno ætatis quinquageſimotertio
deceſſit.Fuere etiam duo alii Eudoxii.Vnus Rhodius hiſtoriarum ſcriptor:& alter co-
❡Horeſtes tertius macedonum rex:quintodecimo regni Darii āno ma- (mic⁹ poeta. 4781 418
cedonibus regnare cœpit:& regnauit annis tribus:poſt quem quartuſdecimus nomine
archelaus annis nouem.
❡Dionyſius ſiracuſanus tyrannus uigeſimoſeptimo regni Darii anno:in Sicilia tyrāni- 4783 416
dem exercere cœpit:cuius originem incognita habemus.Hunc autē Cornelius tacitus
dicit belli ſcientiſſimum & manu fortem fuiſſe: & id quod in tyrāno non facile repiē
minime libidinoſum:nec auri aut ullius rei cupidum:niſi ſingularē ppetuiqꝫ impii appe
tētiſſimum:& ob eā rem crudelem fuiſſe:& in ea tyrannide nouem ānis regnaſſe.
❡Iudas.4.hebreoꝝ pōtifex Elyſaphat pōtificis fili⁹ pri i pōtificatu his tpib⁹ ſuccedēs
ſedit ānis.25.hūc pōtificis mlti igenii:mlteqꝫ doctrie:ac ſcitatis uiꝝ fuiſſe ꝯſtat ad quē

Mardocheus iudeus ex Suſis perſarum urbe litteras de obſeruatione ſurum dedit:ut pa
tet Heſter capitulo octauo:Eius autem pontificatus multis ſeditionibus: & perturba
tionibus agitatus:tandem liberatus fuit.

4805 397 Rtaxerſes ei⁹ nois ſecũdus cognométo Memnõ:quẽ hebrei aſſuerũ nomināt
undecim⁹ pſa℞ rex.194.iudaice captiuitatis áno:Olympiade át nonageſimaq̃r
ta pſis regnare cœpit:& regnauit ánis.40.Hic predicti Darii regis fili⁹ fuit po
tẽtiſſim⁹ qdẽ:ſup oẽs qui ante eũ fuerũt:Cuius regnũ(ut Heſter liber hẽt)ab India uſq;
Ethiopiá ſup cẽtũ & uigintiſeptẽ ꝓuincias fuit:& Suſa ciuitas nõ longe a Perſipoli ei⁹
regni caput fuit:Hic Cyrũ habuit germanũ:cũ quo de regno ſeuiſſima geſſit bella:& ce
des īnumerabiles utrinq; fuere.Tãdem eo perẽpto ſolus regnauit:& tertio regni ſui: ut
ſacra libri Heſter cõtinet hiſtoria cap.primo:grãde cõuiuiũ ꝑparauit: & amicos ſuos &
gentes ipſis pſis ſubiectas cũ ea℞ ducibus magnifice pauit:ſicut decebat regẽ:q diuitia
rũ oſtẽtationẽ p centũ & octoginta dies parauerat:Quo℞ cõuiuiũ huiuſmodi erat in
ſtructũ.Tabernaculũ .n.fixerat ex aureis argẽteiſq; colũnis ſuſtẽtatũ:uel a purpurea ſu
per eas ſparſa:ut diſcũbentes cooperiret.Miniſtrabat quoq; oibus poculis aureis:& lapi
dibus præcioſis ad hoc ꝑparatis.Precepit inſup miniſtris ne cogerẽt bibere eos potionẽ
eis offerẽtes:qđ apud pſas fieri ſolebat.Miſitq; preterea ad omnẽ ꝓuinciá denũciãs :ut
opera relinquerent:multiſq; diebus & ꝓ huiuſmodi feſto letarent.Regina quoq; noie
Vaſti & ipſa ſimiliter mulie℞ cõuiuiũ in aula ſua collegit:Quã rex ad cõuiuiũ ſuũ uo
cás:quũ uenire recuſaſſet eá ꝓiecit:& honorẽ eius alii mulieri.i.Heſter ꝑbuit t & ĩ locũ
eius ꝓ regina ſubrogauit:Hic trigita genuit filios:quos tãdẽ quũ.40. pricipibus ſuis:q
cõtra eũ inſidias parauerãt iterfecit.Idẽ autẽ pp potentiá & animi magnitudinẽ omnem
pene terrá & cũctas maris iſulas ſibi tributarias fecit.Ego hũc nõ puto illũ fuiſſe q He
ſter reginá duxit uxorẽ.Sed nec Ioſeph⁹ in.xi.approbare uidet:ſed poti⁹ primũ Artaxer
ſem:quia legit Mardocheũ iudeũ in captiuitate iudeorum fuiſſe abductum.

¶Heſter hebrea Abiachil Mardochei fratris filia ex tribu Beniamin mulier ſiqdẽ ſor
4817 382 moſiſſima:& oium oculis gratioſiſſima:ãno regni Artaxerſis duodecimo ob ei⁹ pulchri
tudinẽ & dignitatis ſuæ ſplẽdorẽ cũ eodẽ rege ꝓ Vaſti regina nuptiali matrimonio cõ
iuncta eſt:& regnauit ꝓ ea ánis.28.Hæc cum Rege habitans minime eidẽ ꝓdidit ex q̃
natione eẽt.Patruus autẽ ſu⁹ Mardoche⁹ eam Reginá factam ex Babylone in Suſin per
ſicam ciuitatem tranſiit:& quotidie in palacio commorabatur:cupiens audire quomo
do puella:quam tanquam filiam unicam educauerat:conuerſaretur:Hæc quum didiciſ
ſet:Naaman quendam Macedonicum uirum potentiſſimum:quem rex propter eius di
gnitatem patrem etiam appellabat:uelle omne iudeorum genus in regno perſarum ex
terminare:ſeſe mori:pro eiuſdem populi liberatione dedit:Naaman amadathi eiuſdam
filius genere amalechitarum hoſtis & aduerſarius erat iudeorum : qui erant in Suſis:&
hoc propter reuerentiam ſibi a Mardocheo denegatam:Hic eam ob rem omne malum
excogitauerat aduerſus iudeos:ut illos occideret:atq; penitus deleret. Quo audito He
ſter regina confeſtim ad Regem ingreſſa:rogauit eum:ut eius conatus irritos faceret:
& malum quod contra iudeos excogitauerat in caput eius reuerteretur:Cuius ſupplica
tioni rex annuens conceſſit ut Namaan ipſum:cum decem filiis cruci affigeret. Mor
tuoq; eo:rex omnem ſubſtantiam eius regine dedit:Mardocheum uocans dedit ei annu
lum:quem aman preſtiterat:quia iam Heſter ad eius notitiam perduxerat cognationem
ſtatim.Reginam autem & ipſa mardocheo auunculo ſuo aman poſſeſſionem donauit:
& ſupplicauit regi liberari a mortis metu gentem Iudeorum: eo ꝙ ſcripſiſſet aman ad
omnes prouincias eos eſſe delendos.Poſt hæc autem Rex Mardocheum primum in re
gno ſuo conſtituit:qui regia indutus ſtola:& corona aurea cũ torque ad collum ſemper
procedebat:Quem uidentes iudei a rege ſic honorificatum : cõmunem extimauerunt
eorum fœlicitatem.Et propterea perſarum Satrape:& tyranni:atq; omnes potentes iu
deos deinceps magno habuerunt in honore & timore:& tunc iudei in uniuerſo mundo
ſup oẽs libtatis licẽtia fruebant:eo ꝙ Mardoche⁹ magn⁹ & clariſſim⁹ apđ regẽ eẽt:hæc
qdẽ de Heſter & mardocheo dicta ſufficiãt:ut hẽt ĩ lib.tituli Heſter ꝑnotato ſcripta:q̃
qdẽ Heſter:ut Hiero.ait:eccleſie typũ ꝑfigurat:q̃ populũ de piculo liberat:& iterfecto

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Aman:qui interpretatur iniquitas:panes conuiuii & diem celebrem mittit in poſteros.
℄ Amynthas quintuſdecimus macedonum rex quarto regni Artaxerſes anno : regnare cœpit:& regnauit anno uno:poſt quem ſextuſdecimus Pauſania anno uno : poſt hunc iterato fratre reſtituto annis ſex : poſt quem decimuſſeptimus argeus pulſo amyntha annis duobus.amynthas.18.iterum &.19.Cuius primo anno galli duce Breno Romã inuaſerunt:& omnem excepto capitolio incenderunt:de quibus librũ ſextũ faciemus.

℄ Viri diſciplinis excellentes.

℄ Iſocrates natione grecus eximius & clariſſimus orator Gorgie philoſophi auditor:ac multoꝝ philoſophoꝝ ꝓceptor : tẽpeſtate hac:ut Euſebio placet clariſſimꝰ fuitq̃ ſcđꝫ 379 4820
Quĩtilianuꝫ in diuerſo dicẽdi genere nitidꝰ fuit & cõptus:ac paleſtre magis q̃ pugne accõmodatꝰ:omneſq̃ dicẽdi ueneres ſectatꝰ.In intentiõe facilis & honeſti ſtudioſus:ac in cõpoſitiõe adeo diligens:ut cura eiꝰ reprehẽdaẽ.Scripſit aũt libꝝ ardentis ſpũs.quo Tãnaneos iſcribiẽ : aliuꝫ quoq̃ ad quendã exhortatoriuꝫ libellum edidit. Ex quo ꝑ cæteris hãc notabileꝫ excerpſimꝰ ſniam/Talis ſias parentibꝰ:q̃les erga te natos fieri poptas.Ser ua magis uerborum q̃ rerum depoſita.Vixitq̃ annis.94.

Snia mĺtum notabilis

℄ Xenophõ philoſophꝰ & atheniẽſium exercitꝰ iſignis ĩpator. Vir qdem ſpecioſiſſim9 375 4824
ultra q̃ credi poſſet:hac etiã tẽpeſtate floruit.Is Socratis diſcipulꝰ:& poſtea platõis pluſimuꝫ emulꝰ fuit.Qui ſcđm Geliũ i decimooctauo:de diuerſis reꝝ naturis q̄dringentos edidit libros: q̃ maxie de militari arte:i qua exercitatiſſimꝰ fuit. Quippe q ex ultimis Babylonie finib9 exercitum icolumen i patriã reduxit.Scripſitq̃ de arte uenatica: & de equorum regimie : Primuſq̃ philoſophorum hiſtorias conſcripſit.Multa quoq̃ cõmentatꝰ ẽ.Quapp ex lepore ſermonis & eloq̃ntie dignitate Muſa dictꝰ fuit. Vixit aũt annis octogintanouẽ.Fuere & alii ſex Xenophõtes:quoꝝ primꝰ atheniẽſis Philoſtrati filius frater:q Epaminũde deſcripſit uitã.Secũdꝰ Cous medicꝰ.Tertiꝰ q Hannibalis ſcripſit hiſtoriã.Quartꝰ q fabuloſã cõmentatus eſt ꝓdigia.Quĩtus Parꝰ ſculptor egregiꝰ. Sextus antique comedie poeta.

℄ Archita tarẽtinꝰ phus pythagoricꝰ his tpibꝰ apud multos in oĩ uirtutis generẽ maxie admiratiõi hitus ẽ:q platonẽ pſim a Dionyſio ſyracuſano necãdũ ex ei9 mãibus eripuit. Multaq̃ cõpoſuit:ex q̄bus hãc ꝓcipuã ſniaꝫ hẽmus/Nulla peſtis capitalior ẽ q̃ uoluptas corporis:cui9 auide libidies temere & effrenate ad potiẽdũ icitanẽ. Hic patrie ꝓditiões hic reꝝ puerſiões.Nullũ deniq̃ ſcel9:nullũ facinus ẽ:ad qđ ſuſcipiendũ nõ libido uoluptatis ĩpellat:ꝑter hũc Laert.teſte alii tres fuer. Vn9 mytilen9:alter q đ agricultura ſcripſit.Terti9 epigrãmatũ poeta.Pleriq̃ addũt q̄rtũ architectũ cuiꝰ ꝓferũt lib.đ machiã.

Snia bona

℄ Democedes medicus crotoniata illuſtris his tẽporibus floruit:q inter Darii captiuos exiſtens:& Darius ipſe cum ob inuerſum pedẽ acriter doleret:ita ut p.7.dies dormiẽ nõ poſſet:nec medicis ſuis iuuari poſſet:ipſe democedes ad darium in cõpedibus adductus ipſum regem ꝓrſus liberauit:pp q̃ apud regẽ & perſas deinceps maxio i honoẽ hitus ẽ.

℄ Plato phus clariſſim9:p hoc tẽpus.i.olympiade.101.Euſebio referẽte oium phõrũ cla 369 4830
riſſim9 fuit:Qui pẽnũ gen9 a Codro rege:mẽnũ uero a Solõe phõ duxit : duos fratres habuit:& unicã ſororẽ:de q̃ Speuſipp9 phus ortũ habuit.Hic primũ lr̃as apđ Dionẽ grãmaticũ didicit.Sed in paleſtra apud Ariſtonẽ exercitat9:platonẽ ꝓ egregio corpis hitu cognominauit:quũ antea Ariſtoteles diceref.Primũ nãq̃ pictuẽ ſtuduit:& poẽata:atq̃ tragedias edidit. Vicẽnis audiuit Socratẽ:quo mortuo Cratylũ & Hermogenẽ audiuit:facto9 deiđe ãnoꝝ.29.ad Euclidẽ ſe megarã cõtulit Dehĩc cyrenẽ ꝓfect9 Theodoꝝ audiuit poſtea i egypto a pleriſq̃ creditꝰ didiciſſe ẽt ibi ꝓpheraꝝ oracula:ſed ſupputatio tẽpoꝝ nõ patiẽ.Refert tñ diuꝰ pr̃ Aug.i lib.x.de ci.dei ca.29 q̃ i eiꝰ libris iuẽtũ ſit euãge. beati loã.uidelicet:a pricipio uſq̃ ad illđ:Et tenebre eũ nõ cõphẽderũt.Ex egypto poſtmodũ athenas regreſſ9 i achadẽia morabaẽ.Terq̃ i Sicilia nauigauit:ubi quũ mortis piculũ euaſiſſet:uẽditꝰ ẽ:Hic quũ doctiſſimꝰ eẽt phiaꝫ i tres diuiſit ptes ethi.i.phiſicã:& logicã.i.moralẽ:naturalẽ & rõnalẽ.In pria qdẽ cãꝫ q̄rẽdi:i ſcđa uero ordinẽ dat uiuẽdi:& i tertia rõ itelligẽdi uerſaẽ.Et ut diuꝰ Aug.8.de ciui.dei teſtaẽ:cæteris gẽtiũ philoſophus lõge prelatus eſt:quod & acutius & ueracius omnia intellexerit.Nã de uero deo dixit:q̃ erat cauſa ſubſiſtendi:& ratio intelligendi:ac ordo uiuẽdi:Dixitq̃ preterea ſapientem ue

ri dei cognitorẽ:imitatorẽq; ac amatorẽ eſſe:unde merito cæteris philoſophis fama &
gloria preferẽ.Scripſit autẽ Plato Thymeũ opus diuinũ:ubi de rerũ creatiõe optime diſ-
ſeruit.De quo Hiero.ſup Iſaiã inqt Thymeũ de armonia mũdi aſtrorũq; curſu:& nume
ris diſputãtem ipſe q interpretatus ẽ Tulliꝰ ſe non intelligere ꝓfitẽ. Scripſit quoq; ad
parmenidẽ de rerũ principiis opꝰ mirabile.Itẽ de imortalitate aĩe ad phedronẽ diſcipulũ
ſuũ lib.i.De legibꝰ decẽ uolumina:& de repub.librũ unũ:& alia multa q̃ nõ habentur.
Interrogatus aliquãdo plato.In quo ſapiẽtiã quis adipiſci poſſet?Reſpõdit.In nõ expectã
do:quæ euenire nõ poſſun t:nec de preteritis recordari.Obiit deniq; plato in nuptiis diſ
cumbẽs ãno ætatis ſuæ.81.in cuius poſtmodũ tũba inuẽta fuit lamina ſup pectus eius
aurea:ut habetur in cõmento ſuper illo uerbo Boetii de diſciplina ſcolariũ:platonis ꝓ-
bata diuinitas:in qua ſcriptum erat.Credo in chriſtum naſciturum de uirgine:paſſuruꝫ optimũ
pro humano genere & tertia die reſurrecturum. uerbuꝫ
4833 366 ¶Anthiſtenes atheniẽnſis philoſophus & orator his tẽporibus ſecundum Euſeb.agno-
ſcitur.De quo ſic ſcribit Hiero.contra Iouinianum:ꝙ quum rhetoricã glorioſe doce-
ret:audiens Socratem:diſcipulis dixit:Abite & magiſtrum uobis querite:quia ego in re
perii:Hic ſummum bonum in uirtute poſuit:ut teſtatur Augu.18.lib.de ciui.dei. Cuiꝰ ſnĩa
hæc pulchra fuit ſentẽtia:in ſcientia eſt multa diſcere:& quod ſatis eſt neſcire.
¶Ariſtippus philoſophus cyreneus Socratis diſcipulus per hoc tempus athenis floruit.
Qui teſte diuo Aug.libro.18.de ciuitate dei capitulo.41.ſummum bonum in uolupta
te poſuit:unde preter alios etiam librum de uoluptate edidit.
¶Epicurus athenienſis philoſophꝰ:Socratiſq; auditor:hac tẽpeſtate clarus fuit:quẽ li-
cet diuꝰ Hiero.dicat lr̃as nõ didiciſſe:eius tamẽ referunẽ ſentẽtie multe: & qdẽ digniſſi
me:hic nunq̃ uoluptatis aſſertor exiſtẽs dicebat uoluptatẽ ſũmũ eẽ bonũ: animaſq; cũ
corporibus interire:unde & ꝑ cæteris errauit.Nã putauit deũ res hũanas non curare:ſed Epicu-
ocioſum eẽ:nihilq; agere.Fuitq; auctor epicureæ ſecte:cuiꝰ errores plurimos apud Au rea
guſtinuꝫ.18.de ciuitate dei legere potes. ſecta
¶Polyſtratus & Ippodides philoſophi Epicuri diſcipuli hiſdem temporibus mundo in
notuere:quos ambos uno die natos:unaq; die mortuos fuiſſe legimus.
4804 359 ¶Speuſippus platonis ex ſorore nepos:& ipſe hac tẽpeſtate ſcđm Euſebiũ athenas ui-
guit:q cũ platonice ſchole poſtea octo ãnis ꝓfuiſſet:epicureæ ſecte manũ dedit. Vnde pedicu
Diogenes pħus pp hoc eũ durẽ redarguit.Hic multa cõmẽtaria:multoſq; dialogos poſt ſe la inter
reliqt:quos oẽs Ari.tribꝰ talẽtis emit.Obiitq; deniq;(ut Plut.ſcri.)a pediculis ſuffocatꝰ. fecerũt
¶Ermias eunuchus philoſophus:ex Aſia quadam urbe natus.Trapezite cuiuſdam uiri hoiem
famulus:ſuperioribus diebus athenas profectus:quum platonem audiuiſſet doctiſſi-
mus euaſit:& domum ſic eruditus regrediens:una cũ dñõ ſuo Aſſenẽſes aggrediẽ:quos
oẽs ſibi ſubegit:ac ipſis una cũ ipſo domino ſuo impauit Mortuoq; dñõ ſuo ſolus do
miniũ adeptus.Ariſtotelẽ:& Xenocratem ad ſe accerſitos diligenter curauit:& Ariſtote
li fratris filiam uxorem dedit.Sed & ipſi philoſophi diſſuadebant ei tyrãnidẽ exercere.
4843 356 ¶Dionyſius ſupioris Dion.filiꝰ trigeſimooctauo regni Artaxerſis ãno pr̃e defũcto ſyra
cuſanum regnum ocupans etiam ſimiliter tyrannidem exercuit.Vir certe omnium tur
pitudinum plenus:q tandem cicerone teſte quarto.ſ.tuſculanaꝝ lib.a ſyracuſis pulſus
Corinthi pueros docuit:ac ſic imperio carere noluit:pro quo Ouidius libro.4.de pon-
to ait.Ille ſyracuſia modo formidatus in urbe Vix humili duram reppulit arte famẽ:
De hoc etiam Iuſtinus libro.19.& Valerius libro.ix.plura ſcripſere.
¶Lyſander lacedemoniꝰ:uir qdẽ ſeditioſꝰ hoc ãno Alcybiadẽ pħm belliq; ſcientiſſimꝰ
ſuis ſeditionibꝰ:ac ꝓditiõe iterficere fecit:Quo facinorẽ a peloponnẽſibꝰ dux belli ad-
uerſus atheniẽſes cõſtituẽꝰ ẽ:quod qdẽ bellũ iã p ſex & uiginti ãnos durauerat.Qui quũ
iperiũ ſuſcepiſſet nõ ſua uirtute:ſed aduerſarioꝝ modeſtia:omnẽ atheniẽſiũ claſſẽ apud
Egõ flumẽ cœpit:& bellũ cõfecit.Quo facto atheniẽſes lacedemoniis ſe dediderẽ:& Ly
ſander miꝝ in modũ elatꝰ ẽ:unde factũ eſt:ut Lacedemonii in maximũ greciæ odiũ p
uenerint.Nã quũ ſemp factioſus eẽt nil aliud moliebaẽ:q̃ ut ciuitates oẽs I ſuã teneret
poteſtatẽ:qđ ſe lacedemonioꝝ cã facẽr ſimulabat:pp quod fœlicitate magis q̃ re glorio
ſus apparebat.Tandem & ipſe athenis:ut Plutar.ait:occiſus eſt.

℃Cymon athenienſium futurus dux:& Melciade quodam patre natus: a quo genero- 4844 355
ſorum morum gratiam affluentem habuit, his temporibus:licet iuuenis:uirtute mi-
litari florere incipiens maximo in honore haberi ceptus eſt. Et poſt pauca ab ipſo athe
nienſi populo contra perſas dux declaratus haud paulopoſt prelio conſerto: fuſum fu-
gamq; deleuit hoſtem:atq; Schyrum inſulam:i qua dolopes habitabant ſibi ſubiecit.
Verum quum ſpoliis hoſtium opulentiſſimus euaiſſet:ipſas diuitias: ut Plutar. refert:
in ciues partiri iuſſit. Inſuper ad pietatis ſuæ indicem etiam agrorum ſuorum amotis
ceptis fruges omnes egenis & peregrinis impune abſumere permiſit. Ingenſq; preterea
conuiuium in domo ſua quotidie parauit:q multos homines paſcere poſſet. Vnde & eo
pauperes quicunq; uellent conueniebant: & educationem pro libito ſibi uendicabant.
Item intra primatos lares perinde:ac in publicum quoddam urbis diuerſorium ciues ex
cipiens frugibus agrorum ſuorum per annum ultro oblatis indulgebat:ut uiſus fuerit
fabuloſa ſaturni tempora excitaſſe. Quum igitur Artaxerſem perſarum Regem e Gre-
ciæ finibus eiecisſet:omnem aſiam ab ionio uſq; ad pamphiliam perſis preſidiis:deſola-
tam fecit:ac deniq; nauali:terreſtriq; pugna cum perſis congreſſus omnes ſuperauit:ca
ptis eorum ducentis nauibus. Vnde etiam regem ipſum coegit pacis conditiones acci-
pere. Hoc itaq; mortuo nihil deinceps ab ullo Grecorum imperatore magnifice geſtū
eſt: ſed ad factiones & diſcordias omnes ſunt conuerſi. De eo autem preter plutarchum.
Herodotus libro hiſtoriarum ſexto:& Iuſtinus libro ſecundo multa ſcripſere. Hic poſt
ſe duos reliquit filios. Steſagoram:uidelicet & Mylciadem.
℃Timeleon natione corinthus:ex claris quidem parentibus natus:uir omnium iudicio
clariſſimus per hæc tempora Corinthiorum imperator delectus:mox cum pauca mili-
tum manu ad defenſionem Syracuſanorum profectus:intra quadraginta dies ſyracuſa
nam arcem·quam Dionyſius predictus tyrannus occupauerat:in ſuam poteſtatem rede
git. Ibiq; Dionyſio ſuperato & pulſo omnem tyrannidem deleuit. Indeq; contra cartha
ginenſes qui cum ſeptuaginta milibus militum:& ducentis triremibus : ac mille naui-
bus in Lybiam contra Corinthios traiecerant:cum tribus milibus congreſſus decem
milia eorum interfecit:quæ res magnam adeo urbi illi inflixit calamitatem : ut nunq̄
antea una in pugna ex Carthaginenſibus tot occubuiſſe traditum ſit. Quamobrem:ut
Cornelius nepos ait:huic uni contingit: quod neſcio:an ulli : ut & patriam in qua erat
natus oppreſſam a tyranno liberaret:& a Syracuſis cui auxilio erat miſſus inueteratam
depelleret ſeruitutem:totamq; Siciliam multos annos bello uexatam a Barbariſq; op-
preſſam:ſuo aduentu in priſtinum reſtituerit ſtatum:ut omnia late poſuit Plutarchus
in illius uita:a quo & gymnaſium:in quo ſepultus fuit Timoleontē cognomiatū fuit.
℃.M.Curtius ciuis Romanus:uir quidem preclariſſimus: hoc anno qui eſt trigeſimuſ-
ſeptimus regni Aſſueri:ob amorem & patriæ liberationem: in altiſſimum hiatum ſeu
Barathrum ſe præcipitem dedit. Nam Romæ(ut Liuius ait)ſiue terremotu ſeu alia ali-
qua ui:forum ferme ſpecu uaſta collapſum:in immenſam ſe aperuit altitudinem. Quā
quidem uoraginem:nulla uidebatur poſſe oppleri materia. Quo portento:uates permo
ti:canere cæperunt. Tum.M.Curtius bello egregius(ut idem Liuius in.4.habet)eo audi
to.templa deorum:quæ foro illi imminebant:capitoliumq; intuens tanq̄ effrenis:nunc
manus in cœlum:nunc in patentes ipſius terræ hiatus porrigens:equo maximo ornatu
inſidens:zelo patriæ armatus ſe in hiatū miſit:quo mortuo ſtatim hiatus obturat⁹ eſt.
℃Ludi ſcenici Romæ ultimo aſſueri regis anno opi ſeu Berecynthiæ uel Cybelæ(quæ
deorum mater uocabatur)a Romanis propter ingluuiem peſtis iſtituti ſunt. Qui adeo
turpiter exerceri cæpti ſunt:ut honeſti uiri ne dum fœmine intereſſe noluerunt : ſed
nec uel de longe intueri:de quibus diuus pater Auguſtinus.2.de ciuitate dei capi.octa-
uo multa diligenter pertractat. Deorum falſitatem improbans:qui talibus ludis placa-
ri poſcebant. Nam ipſa ops: quæ Berecynthia uocabatur. Saturni(ut dictum eſt uxor)
deorum mater appellata fuit:& eius ſacra primitus in Cybelæ phrygie monte inſtitu-
ta fuerunt:& ſucceſſiue honorata. Cuius ſimulachrum poſtea(ut Liuius in ſecundo li-
bro de bello Macedonico ait)Romæ tranſlatum : eidem hæc ſacra & ædes pulcherri-
ma in capitolio conſtructa fuit.

Rtaxerſes tertius qui & Ochus aſſueri ex heſter filius:duodecimus perſarum
354 4845 a rex.234.Iudaicæ captiuitatis anno:Olypiade autem centeſimaquarta:perſis re
gnare cœpit:& regnauit annis.26.Vir certe ætate ienus atq; immanis.qui oc
ciſa ſorore ſocruq; uiua defoſſa.patruum etiam cum centum filiis atq; nepotibus:ut ali
is nulla prius laceſſitus iniuria uacua area deſtitutum iaculis configi iuſſit: ut huiuſmo
di facinoribus æternam ſibi apud perſas compararet memoriam : Hic Nectanabo egy
pti rege in ethiopiam pulſo ad ſuum reuocauit regnum:Et apodaſmo iudæorum urbe
capta accolas omnes in hyrcaniam tranſtulit.& iuxta mare caſpium collocauit . Indeq;
bello cadomanum hoſtem uicit:ac per hoc ſuis gloriam prope amiſſam reſtituit:ꝑpter
quam uictoriam etiam armeniis præfectus eſt.Hic ſuorum coniuratione ueritus cogna
torum cæde:principumq; ſtrage totam impleuit regiam nullo ſanguinis:aut ſexus æta
tiſue habito reſpectu.Verum tamen diuinam non euaſit ultionem : quia a ſuis obtrun
catus fuit;

¶Cariæ regni principium.

¶Caria namq; minoris aſiæ regio eſt inter lyciam & ioniam cōſtituta:quæ primo a Ca
ra rege quodam ſic cognominata fuit . Qui aurigam primus ex auibus ibidem compe aurigæ
rit:ut dixit plinius.vii.natu.hiſto.hanc Strabo patiens a borea meandri flumine claudit primū
ab occidente Icario & myrthoo pelago:a meridie rodienſi:& ab ortu lyciis atq; aliis gē inuen
tibus.Pius uero eius nominis ſecundus pon.maximus in ſua aſia: eam inter meandrum tum
& thaurum montem collocat.Ibiq; halycarnaſſus regia urbs fuit.Cuius urbis uarii fue
runt caſus.Hanc prouinciam exiſtimo anatholiam turcoꝝ othomanoꝝ regnum eſſe.
352 4847 ¶Hechatonius autem quidam nomine huic halycarnaſſeorū urbi primus regnare cœ
pit:qui hac tempeſtate.3.filios genuit ſcilicet Mauſeolum:Idreum:& pyxaclaꝝ:ac etiam
duas filias:e quibus Arthemiſia natu maior fuit :quam mauſeolo maiori filio nupſit:
qui & poſt mortem patris tenuit imperium:quo mortuo etiam Arthemiſia regnum ha
buit.quæ uiro ita magnificum conſtruxit ſepulchrum .ut e ſeptē orbis ſpectaculis:hoc
unum cenſeatur poſt Arthemiſiam uero Idreus eius cognatus Mauſeoli frater cum eiꝰ
coniuge & ſorore Ada imperauit.cui ex morbo aſſumpto pariter ſucceſſit uxor ada.Py
xaclarus autem:qui reliquus erat ex filiis hecatonii:hanc eiecit ſororem & perſicarum
partium Satrapem ad communicationem imperii uocauit : qui eo defuncto halycarnaſ
ſum tenuit ciuitatem:& aduentantis Alexandri magni ſuſtinuit obſidionem.Huic ada
pyxaclari filia coniunx fuerat.Altera uero ada hechatonii filia a pyxaclaro fratre eie
cta ad alexandrum confugit:opemq; ei ad capiendam urbem præſtitit:propter quod re
gina ab eo declarata eſt : quæ ad obſidendam arcem dimiſſa eam paulopoſt obtinuit:
Sed quis huic in regno ſucceſſerit non inuenimus.
¶Arthemiſiam autem huius imperii reginam mulierem magnanimem:& uiduitatis in
tegerrimū exemplum per ſe ponere dignum duximus:quum fuerit fœmina ſanctiſſimi
amoris:quæ adeo maritum ſuum dilexit . ut eo mortuo obliuiſci unquam potuerit.Nā cineres
ut Valerius maximus tradit quam primum Mauſeolus maritus ſuus amātiſſimꝰ clauſiſ mariti
ſet diem celebratis eius ex more exequiis regiis cineres ſuos cum diligentia colligens ñ bibit
in urna aurea illos condi uoluit:exiſtimans tam amantem uirum non poſſe alio in uaſe ſepul
congrue reponi quam in pectus ſuum:in quo ueteris amoris flammæ longe plus ſolito chrum
eo defuncto flagrabāt.Quamobrem omnes cineres collectos:ipſa bibere uoluit:& reſi admira
duum uitæ ſuæ tempus in lacrimis conſumpſit donec leta in mortem ad uſq; deuenit. bile
Verum uidua facta ingentia peregit facinora:& inter cætera ex more egregio & amabi mauſe
li:uiro inſigne ſepulchrum erexit:quod quidem opus nimis admirabile & ſumptuoſū olum
fuit:eo quod tam arte quam impenſa:omnia fere orbis ædificia exceſſerit: & inter ſe
ptem mundi miracula unum diu extiterit.Quod quidem opus de mariti nomine Mau
ſeolū appellauit.Et non ſolum in hoc Arthemiſia extollēda fuit.ſed & uirili robore &
audacia ac militari diſciplina plurimum ualuit:& multis triumphis maieſtatem ſui no
minis exornauit.Quia ut legimus poſt uiri mortem(ad tempus ſepoſitis lachrymis)bis
arma ſuſcepit primo ut patriæ ſalutem tutaretur.Secundo ut ſocialem fidem requiſi
ta ſeruaret.Rhodios nauali prœlio ſuperauit:& Rhodum ipſam ſibi uendicauit.Iuſti

nus etiā in libro tertio Epithomatū dicit Arthemiſiam ī auxiliū Xerſi cōtra græcos ue
niſſe:& iter primiores duces acerrie bellaſſe.Incertū tñ an hæc ipſa mauſeoli cōiunx fu
erit:ſed ex cōſequentibus illam fuiſſe affirmare non audemus.

☙F.Camillus patritius Romanus:uir quidē p̄ſtātiſſimus:& in oī bellandi genere ſcien
tiſſimus a romanis ſupioribus dieb⁹exilio dānat⁹:hoc āno q eſt ſecūdus regni Ochi an
nus cū roma a gallis(p̄ter capitoliū)duce Breno capta fuiſſet:& eoꝝ acies ab ipſis gallis
fuſa fuiſſet:ex toti⁹ ſenatuſcōſulto:ab exilio reuocatus:dictator delectus fuit:& contra
gallos tāq̄ ualitudinario corpori addit⁹ ē.Qui magiſtratu ſūpto:ſtatī undiq; copias col
ligens:in aciē uenit:& oēs hoſtes prorſus fugauit.Romāq; direptā atq; exuſtam in pri
ſtinum ſtatū reduxit:ac īnumerabilibus eoꝝ captis:de eis triūphauit.Quibus ſtrenue
geſtis:dictaturā dimiſit.Poſtea uero cū Sicani:Volſciq;:ac latini in agꝝ romanū ipetum
feciſſent:& ēt Tyrrheni circa Sutriū caſtra poſuiſſent:ipſe tertio dictaturam induens.
Acie inſtructa:omnes uicit.Quibus fugatis Sutrioꝝ ciuitas.eius opera a Romanis recu
perata ē.Sequenti deide tpe:p̄neſtinis ac uolſcis ſocioꝝ agros depopulātibus cū iam ſe
nex Camillus eēt:& mala corporis ualitudie p̄merel(Cū.L.Furius male pugnaſſet) ele
cto cōſurgēs:hoſtem ſtatī inſequit̃ & uincit.Nec multo poſt ēt Tuſculanos q a Roma
nis defecerāt:in fidem uenire coegit:cōtra uehētes quoq; dictator electus:licet octogeſi
mū attingeret ānum:ēt uictor euaſit.Poſtremo quum dictaturæ quinquies triūphoq;
quater potitus eēt:peſte periit.Quibus ex cauſis ſcd's romanæ urbis cōditor ē habitus.

☙Philippus p̄dicæ regis filius:uigeſimuſtertius Macedonū rex:tertio regni Ochi āno:re 4848 351
gnum ſuſcipiēs regnauit ānis.27.Vir utiq; bellator:qui ſua uirtute:armeniæ:bythiniæ:
Traciæq;:ac theſſaliæ regna ſimul obtinuit.Cautuſq; fuit malēs amari q̄ timeri : ſed &
moribus grauis ac patiēs.q irā diſſimulare plærūq; & uincere nouerat.Blādus quoq; pa
riter & alloqo inſidioſus:q plura p̄mittebat.q̄ præſtare uellet.Nouerat ēt gratiā ī odio
fingere:& iter cōcordes ſtruere diſcordias:& apud utrūq; gratiā q̄rere ſolēns illi cōſue
to erat.Et inter hæc eloquētia & inſignis oratio acuminis:& ſolertia plena:ut nec orna
tui facilitas:nec facilitati inuētionis deeſſet ornatus.Vini nūq̄ nimis cupidus & auidus
fuit:ſed ebrietate digeſta:in ſuis actibus moderatus erat.Quūq; aliqñ hic p̄ imperii ſui
finibus tuendis p̄cul ab urbe regia exiuiſſet.Nectanabo oli egypti rex in mathematica
peritiſſimus:qui ad eū timore regis pſaꝝ confugerat:uidēs olympiadē ipſius philippi cōiu
gē pulcherrimā:eā arte magica deludēs cōpreſſit.Quæ ex ipſo cōcipiēs poſt reditū phi
lippi Alexādrū peperit filiū.Quē philippus rex(licet rei ueritatē cōperta haberet)ueluti
filiū educauit chariſſimū.Nā eadē arte deceptoria eo philippus adductus erat:ut Alexā
drum ex ammōe deo p̄creatū fuiſſe diceret.In cuius ſpē Nectanabo fuerat cōcubitu re
ginæ potit⁹.Nato āt Alexādro philippus cōfeſtim his uerbis Ariſtotili ſcripſit dicens.
Philipp⁹ ariſtoteli ſalutē.Filiū mihi genitum ſcito:quo quidē diis gratias ago:non tam
pinde ꝙ natus ſit:q̄ pro eo ꝙ naſci cōtingit tpib⁹ uitæ tuæ.Spero etenim fore:ut educa
tus:eruditusq; abs te:dignus exiſtet & nobis & rerū iſtaꝝ ſuſceptiōe.Ariſtotiles igit̃ ale
xādrū diſciplinādū aſſūpſit:& in ſeptē artib⁹ ipſum optie erudiuit:qui quū factus eēt an
noꝝ.15.Bucephalū equū indomitū dānatoꝝ carnibus enutritū:quē cappadociæ rex phi
lipp donauerat ſibi māſuetū fecit:eūq; per urbem ītrepidus equitauit.Quē quū philip
pus cōſpexiſſet:eidē dixit:ſe in ipſo deoꝝ reſpōſa cognoſcere:& ꝙ poſt eum regnaturus
eſſet.Vnde & ſtatim currum regiū & eētū equos eidē cū maxima auri ſūma conceſſit:
ut auxilio foret:quā in reliquā græciæ p̄tē facere ſtatuerat.Qui mox ad patris īperium
cōtra Nicholaū peloponēſium regē caſtra mouit:cū quo pugna cōſerta ipſum p̄pria ma
nu interfecit:de quo uictoriæ coronā cum gaudio patri reportauit.Dehinc quū philip
pus Alexādrum in armeniā rebellātē miſſum Pauſanias ſpartanoꝝrex qui Olympiadem
philippi uxorē dudum exarſerat:ſentiēs alexādrū abeſſe cōiuratiōe facta:philippum ho
ſtiliter inuaſit:multiſq; uulneribus eū cōſodit:arbitranſq; eū mortuum ipſius urbe po
titus ē.Qui quū regiā cōſcendiſſet:ut inde olympiadem uxorē reportaret.alexander eo
ſtatim cū triūpho ex armenia applicuit.Qui reclamātis patris uociferatiōe permotus
in pauſaniam ipſum irruēs ipſum uita priuauit.Quo mortuo eueſtigio philippum ſemi
niuum iacentem in campo inuenit.Veꝝ quum philippus de inimici ultiōe gratias egiſ

Olympias regina cōprimit̃

Philipp⁹ Ariſto. literas dat

Equus idomitus

ſet quaſi letꝰ ſpiritum emiſit:qui ſuis artibus quum imperii orbis fundamenta ieciſſet.
Alexander tanti operis gloriam conſumauit.
4849 350 ℂOlympias autem Philippi prædicti uxor:cui ab infantia muſtulis nomen fuerat:& ip
ſa hiſdem temporibus:regina facta:multorum titulorum illuſtris euaſit : eo quod Nep-
tholomeum moloſſorum regem habuerit patrem:qui ex Eacidarum ſanguine traxerat
originem:& Alexandrum epiri regem habuerit fratrem:ac etiam Alexandrum magnū
peperit filium:licet adulterii illecebra notata fuerit:quia ab omnibus hiſtoricis ſuſpica-
tum fuit:quod Alexandrum ex adulterio genuerit : quæ quidem ſuſpitio adeo philippū
regem cōmouit:ut eam repudii ignominia notauerit:& Cleopatrā alexandri ipſiꝰ olym
piadis fratris filiam in uxorem duxerit.Quod olympias quidem moleſte ferens:tanquā
deſperata multis enormitatibus ſe fecit notiorem.Nam pauſaniam ſplendidum iuuenē
(ut dictum eſt)cuiꝰ contubernio utebatur in.vii.necem impulit:& eū obtruncari fecit:
quo mortuo ēt Cleopatrā ſibi ſupīductam(poſt illiſam ſaxo filiā)ī tātum exaſperauit uer
bis & ignominia:ut miſerā ad ſuſpendeudū ſeſe cōpulerit.Deniq; mortuo alexandro eiꝰ
filio:cū hæc paſſim ī cruorē tā nobiliorū q̄ plebeiorū:Macedonū ueluti bellua baccha-
retur:a Caſſandro ī epidua ciuitate tandē poſt longā obſidionē capta:ab ipſo īterfecta ē
ad quā quū idē caſſander miniſtros miſiſſet:& ea cerneret ſe moriturā:ad lictores cū an-
cillis īperterrita ſurrexit:& ueſtimētis crinibuſq; cōpoſitis:ne qd cadēs uideret̄ īhoneſtū: Vide ī-
nō uoces nec ululatus fœmieos emiſit:ſed corpꝰ ſuū ītrepide pcuſſoribꝰ obtulit quaſi trepidū
paruipenderet mortis īperium,quod etiam robuſtiſſimi homines facere conſueuere. mulie-
ℂIoānes iudæ pōtificis filiꝰ:qntꝰ hebræorū pōtifex:his q̄ſi diebꝰ p̄re pōtifice defūcto ris aīuz
pōtificiū munꝰ obiuit:ſeditq;.43.ānis:quo pōtificāte:Ochꝰ pſarū rex:uagoſum quēdam
uniuerſis trāſfluminē regionibꝰ:ducē p̄fecit : cuiꝰ familiaritate Ieſus Ioānis frater cōfiſus
ad pōtificatū ardētiſſime aſpirās:aduerſus hūc fratrē pōtificē ſeditionē ī tēplo cōcitauit
q̄ cōtumelia pmotꝰ pontifex:ī eū irruēs īterfecit:quo audito:uagoſus nō modica mili-
tū māu collecta:ī hieruſalē hoſtili aīo cōſcēdit :ubi ad direptionē cōuerſus:oīa ciuiū &
ſacerdotū bōa diſtrahere cœpit:ſed quū a tēpli īgreſſu phiberetur:reſpondit ego mūdi-
or ſum pēptore illo quo tēplū ueſtrū pphanaſtis:& hæc uerba faciēs ī tēplū ui īgreſſus
oīa ornamēta illiꝰ decētiora ſuſtulit:& tributa ac ānonas miniſtris templi rurſus impo
ſuit:a quibus uſq; in hunc diem interuentu Eſdræ fuerāt exempti.Vagoſus autem pau
lopoſt pro nece Ieſu Ioannem puniuit.

ℂViri diſciplinis excellentes.

ℂDemoſthenes ſūmus orator:atq; philoſophꝰ tēpeſtate hac Euſ.teſtāte maximo ī p̄cio
4850 349 fuit:hic a platōe facūdiā hauriēs ob ebullide argumētationē ſūmꝰ orator effectꝰ ē.Cu-
ius eloquētiā Eſchines philoſophꝰ cōmēdās dixit:q quū ī ipo cōſideraſſet acerrimū ocu
lorū rugorē terribilēq; uultū:pōdꝰ accōmodatū ſingulis uerbis :ſonū uocis :efficaciſſi-
mos corporis motꝰ pfecto cognoſceret:q & ſi opꝰ eiꝰ nihil addi poteſt :tñ demoſtheni
magna ps operis demoſthenis abeſt:quū loquit̄ potiꝰ q̄ quū audit̄.De iſto demoſthene
Valeriꝰ ſic refert.Quod quū Philippꝰ Macedonū rex athenas obſideret:ab atheniēſibꝰ
poſtulauit ſibi decē oratores dari:ſi ab obſidione recedere deberet.demoſthenes hoc au Fabula
dito ī cōſilio ueniēs hāc fabulā recitauit dicēs.Lupi ſuaſerūt:paſtoribꝰ aliquādo:ut ſecū demo-
amicitiā cōtraherēt.Quod quū paſtoribꝰ placuiſſet:petierūt lupi:ut p uice ſecuritatis ſthenis
traderēt eis canes:ī qbus uidebat̄ occaſio iurgii:annuerūt paſtores : & tradiderūt canes
ouiū ſuarū pugiles cuſtodes:tūc lupi formidine dēpta gregē nō ſolū p ſatietate:ſed ēt
p libidine lacerauerūt:ſic & philippus īqt ſublatis oratoribus a populo atheniēſi factu-
rus ē:q audiētes atheniēſes demoſthenis cōſilio acquieuerūt:& ſic ciuitas a piculo libe-
rata eſt:inquirenti cuidam quo modo poſſet benedicere ait.Si non dixeris:niſi quod be-
ne ſcieris:hæc eius præcipua ſuit ſententia.Liberi ſeruiq; perſonam ueritas ſuperat:ſer-
ui liberiq; mendacium miſcet.
4856 343 ℂAriſtoteles philoſophorum omnium princeps:atq; monarcha:his temporibus maxīe
claruit.Qui gente macedo natus Socratem atq; platonem habuit præceptores:quod di-
uus pater Auguſtinus octauo de ciuitate dei teſtatur : dicens.Ariſtoteles platonis diſci-
pulus uir excellentis ingenii:platoni quidem eloquio impar:ſed multo facile ſuperans.
Quū peripatheticā ſectā cōdidiſſet:uiuo adhuc p̄ceptorē ſuo ī ſuā hereſim multos cōgre

gauit diſcipulos.Inter quos ob eiꝰ ueneratõe3 Alexãdrũ ẽt habuit diſcipulũ : ſupuixit ãt
Peripathetica ſecta post platonis mortẽ uigintitribus ãnis.i qbus parti Alexãdrũ docuit :partiq; libros cõponẽs:ac parti doctrinis ĩhians:i cuius qdẽ ſigillo:ut dicĩ:hoc iſcribi fecit: Sapiẽtior ẽ q q; nouit abſcõdit: q̃ q propalat q; neſcit:fuit ãt Ari.facũdus eloqo.Et ut Hiero.ad Euſtochiũ iqt:ſine dubitatiõe ꝓdigiũ grãdeq; miraculũ ĩ tota natura fuit.Tãdẽ quũ i lycio multis ãnis florẽtiſſime docuiſſet iuidia cõmuni accuſatꝰ:q; de diis nõ recte ſentiret :metuẽs ne ut quõdã Socrati:ſic ẽt ſibi iudicio peũdũ foret deſerta ſui defenſiõe i calcidẽ abiit:ubi & quoad uixit i optio mẽtis uigore fuit:uixitq; ãnis.62.ibidẽ diẽ obiit:ut Leonardus aretinus ĩ eius uita copioſe deſcripſit:tractauit aũt hic oẽs philoſophiæ partes; & ꝓcepta dedit ſingulis:ſed p̃ cæteris ratiõale ĩ ſuũ ſic redegit ius : ut a paſſiõe ſua oẽs alios excluſiſſe uideatur:ita ut p ãtonomaſiã philoſophus appelletur : ſane laertio teſte octo
Ariſtoteles octo fuere fuere Ariſtoteles.Primus hic.Secũdus q athenis rempu.adminiſtrauit:cuius extãt elegãtiſſime oratiões.Tertius qui ĩ Iliadẽ Homeri ſcripſit.Quartus orator Siculus.Quintus q dictus ẽ Myntheus Eſchinis ſocratici neceſſarius.Sextus Cyreniacꝰ:q poetica ſcripſit.Septimus pedotriba cuius meminit Ariſtoxenus ĩ uita platõis.Octauus grãmaticus obſcurus & ignobilis.Ferũt aũt Ariſtotelẽ philoſophũ multa ſcripſiſſe opera:qui profecto ſi reuiuiſceret multa ſua eſſe negaret:quæ nos illi attribuimus : & melius cũ eo actum eſt:quam cum aliis.quorum opera funditus exterminata ſunt : & ipſe cauſa extitit:cui multa perierit:qui aliorum gloriam ad ſe traxit:uerumtamen Laertius in uita ipſiꝰ hos notatos refert:eum ſcripſiſſe libros:quorum tituli ſunt iſti uidelicet.

Prædicamentorum	li.2.	De propoſitiõe	li.i.	De principio	li.i.
Periermenias	li.2.	De naturalibus	li.i.	De interrogatiõe	li.i.
Priorum	li.i.	De lapidibus	li.i.	De morte & uita	li.i.
Poſteriorum	li.2.	De Methauris	li.3.	De undatione nili	li.i.
Topicorum	li.i.	Methaphiſicorũ	li.15.	De quattuor elemẽtis	li.3.
Eleucorum	li.2.	De bõa fortũa	li.i.	De non generare	li.i.
De artibus	li.i.	De poetria	li.i.	De indiuiſibilibꝰ	li.i.
De ſalutationibus	li.4.	De agregati.artiũ	li.12.	De Mechanicis	li.i.
De diuiſionibꝰ	li.4.	De uirtute	li.i.	De artepratica	li.i.
De contrariis	li.i.	De inſtantiis	li.i.	De medicinalibꝰ	li.4.
De genere & ſpecie	li.i.	De diuiſionibus	li.17.	De dubiis	li.6.
De cõmentis	li.i.	De diffinitiõibꝰ	li.7.	De parabolis	li.i.
De ꝓpoſitionibus	li.i.	De ſyllogiſmis	li.2.	De ꝓblemaribus	li.i.
De memoria	li.i.	De ſyllogicatiõe	li.i.	De prouerbiis	li.i.
De uegetabilibus	li.2.	De gubernatiõe	li.i.	De ethicis	li.10
De longitudine uitæ	li.i.	De anteropicis	li.i.	De politicis	li.8.
De cõpoſitis aialibꝰ	li.i.	De iopicis	li.2.	De contentioſis	li.i.
De motu	li.i.	De methoclis	li.i.	De compendiis	li.8.
De natura	li.3.	De is quæ dicũt	li.i.	De diuiſione	li.i.
De unitate	li.i.	De rhetoricis	li.i.	De a matinis	li.i.
De diffinitionibus	li.13.	De rheto.ɔreco.	li.i.	De libero arbitrio	li.i.
De argumẽtationibus	li.2.	De anathomis	li.i.	De poſitionibus	li.3.
De propoſitionibus	li.25.	De perſuaſione	li.i.	De concupiſcibili	li.i.
De diuiſionibus	li.i.	De congregatiõe	li.i.	De diſpenſatione	li.i.
De dictione	li.2.	De poeticis	li.2.	De paſſionibus iræ	li.i.
De generatiõe & corru.	li.2.	De perſpectiua	li.i.	De ebrietate	li.i.
Phyſicorum	li.8.	De aſtronomia	li.i.	De matrimonio	li.i.
De anima	li.3.	De exhortatione	li.i.	De amicitia	li.i.
De cœlo & mundo	li.4.	De diſciplina	li.i.	De moribus	li.5.
De ſenſu & ſenſato	li.2.	De oratione	li.i.	De ingenuitate	li.i.
De iuuentute &c.	li.i.	De idea	li.i.	De concupiſcentia	li.i.
De animalibus	li.19.	De mathematicis	li.i.	De apolline	li.i.
De mole corporis	li.i.	De paſſione	li.i.	Contra thimeum	li.i.
De phiſonomia	li.i.	De arte įtroducto.	li.i.	Contra Melliſium	li.i.

Contra xenocratẽ	li.i.	De muſica	li.i.	Contra achineonam	li.i.
De cõuerſatione	li.i.	De tragediis	li.i.	Contra gorgiam	li.i.
De prima philoſophia	li.3.	De diſcalia	li.i.	Contra pythagoricos	li.i.
De le.conſtitutiua	li.i	De diuitiis	li.i.	De colonis ad ale.	li.i.
De legibꝰ	li.4.	De polytico audi.	li.8.	De regno ad eundem	li.i.
De obiurgationibꝰ	li.	De iuſtitia	li.i.	De dicta con ſeruanda	li.i.
De doctrina ſpeuſippi	li.i.	De iuſtificationi.	li.i.	Hiſtoriarũ alexádri	li.250.
Contra zenonem	li.i.	De bono	li.i.	De pomo	li.i.
De pythagoricis	li.i.	De bono utili	li.i.	De philoſophia motali	li.3.
De olympiacis	li.i.	De bono iterũ	li.i.		

Quæ diuiditur in ethicá polyticam:& economicam.Ethica quæ de moribꝰ & regimine animæ.Polytica de regimine Ethica
ciuitatum.Economica de regimine familiæ.Epiſtolas innumerabiles ad Alexandrum: polytica
& ad philippum ſcripſit.

4860 339 ℂDion aũt ſyracuſanꝰ nobilis philoſophꝰ his tẽporibꝰ poſtq̃ utraq; Dionyſii tyrãnide Economica
cõplicatꝰ diu fuit apd̃ ſyracuſaná urbẽ iterimitur.Ná ſuperior ille Dionyſiꝰ Ariſtomacẽ qd ſint
dyonis ſororẽ í matrimonio duxit:ex qua duos filios Hippariũ & Nyſeũ ꝓcreauit:totidẽq; filias:Sophroſinẽ & aretẽ.Quarũ primá teſte Emilio ꝓbo eiꝰ filio Dionyſio cui regnũ reliquerat:nuptá dedit.Alterá ipſi Dyoni paruo.Qui ꝑter nobilẽ ꝓpinquitatẽ & generoſam maiorũ famá multa ẽt alia bona a natura recepit:utpote ingeniũ bonũ & docile:& ad oẽs artes idoneũ:magnáq; corporis dignitatẽ magnas itẽ diuitias a pr̃e relictas:quas ipſe tyráni muneribꝰ auxit.Et ideo tãtũ platonem amauit:ut idẽ ſe traderet nec minꝰ eo plato delectabatur.Dion alter pruſeꝰ orator eximiꝰ fuit:cui ob eloquentiam Chryſoſtomꝰ cognomen fuit.

ℂCarneydes philoſophꝰ Dyogenis auditor his tẽporibꝰ dicit̃ floruiſſe:eo ꝙ athenieñſibꝰ cũ eodẽ Diogene ad ſenatũ Romanũ miſſus fuerit;hic adeo ſtudioſus extitit: ut quũ ad mẽſam ſederet:cogitationibꝰ inhærẽs:manũ ori apponere obliuiſceretur.Sed Meliſſa quá uxoris loco habebat dexterá ſuá neceſſariis uſibꝰ coaptabat.Aĩo eni uita fruebatur:corpore uero quaſi alieno circundatꝰ uidebatur.Centeſimo deniq; uitæ ſuæ áno:ſicut Valeriꝰ in quarto ait.philoſophando finem fecit.

4863 336 ℂEſchines philoſophꝰ & orator athenienſis:hoc ẽt tẽpore cognoſcit̃:q a iuuẽtute ſua ſtudioſus & librorum Socratis amator fuit:hic cum aliquando cæteri diſcipuli Socrati magiſtro ſuo multa offerrẽt.Eſchines ipſe paup ſe ipſum obtulit dicẽs ꝙ ꝗcꝗd habebat ſe illi obtuliſſe.Tradit aũt Laertiꝰ ꝑter hũc ſeptẽ fuiſſe Eſchines:quorũ primꝰ q ar- Eſchines ſe
tẽ oratoriá ſcripſit.Secũdꝰ orator quẽ arbitramur iſtũ fuiſſe Demoſthenis Emulum:de ptem
quo Piniꝰ.7.de natu.hiſto.& Quintilianꝰ lib.nono de inſtitu.ora.plura dixere. Tertiꝰ Acchas Iſocratis diſcipulꝰ.Quartꝰ Mytileneꝰ.quẽ teſte Laertio oratorũ flagellũ uocabant.Quintꝰ Neapolitanꝰ achademicꝰ philoſophꝰ;Sextus Mileſiꝰ ciuilis ſcriptor.Septimus ſtatuarius

ℂXenophilꝰ pythagoricꝰ philoſophꝰ:patria calcidonẽſis:hoc ẽt tp̃e magno habet̃ i ꝑcio.Qui oĩs humani ĩcõmodi(ut aiũt)expers fuit.cũ ẽt uixiſſet annis.105 . Inde ſummo doctrinæ perfectionis ſplendore mortuꝰ eſt.

4864 335 ℂPhedron quoq; Elidẽſis philoſophꝰ:p hoc idẽ tẽpꝰ clarꝰ habet̃:q & Socrati ac platoni perfamiliaris fuit.Eiuſq; nomine plato librum de ĩmortalitate animæ prænotauit.

ℂHerina poetrix his tẽporibꝰ claret:& multa laude digna cõſcribit:quæ Nectanabo regi Egypti uſq; in Ethiopiam expulſo reditum ſuum prædixit.

ℂXenocrates chalcidonẽſis philoſophꝰ & platonis auditor:p hæc tp̃a clariſſimꝰ iuuẽtꝰ ẽ:q & laertio teſte.adeo ĩgenio tardꝰ erat:ut cũ plato illũ Ariſtoteli cõpararet.alterũ freno:alterũq; calcaribꝰ ĩdigere diceret.Alioqn ſæuero ſemp ac ſerio habitu & ore pdurabar ĩ achademia uixit ut plurimũ:Si quádo ad urbẽ proficiſcebatur:turba oĩs ĩpudicoꝝ Vide cõtinẽ
eiꝰ tráſitũ obſeruabat ĩquietandi eiꝰ gratia philenæ nobile ſcortũ dedita opera a qbuſ tiá ho
dá ĩtra eiꝰ cellá miſſa ẽ:q ab eo orás lectuli partẽ accepit:demũ quũ multa ne ꝗcquam minis
oraſſet impfecto opere diſcedẽs dixit ſe nõ a uiro ſed a ſtatua ueniſſe.Porro licet multũ frugi fuerit:tamẽ & faſtꝰ cõtẽptor extitit.Et cũ ſæpe meditatiõi inſeruiret:uná ĩ ſilẽtio horá diſtribuebat:ſucceſſitq; i achademia Speuſippo;ut patet octauo de ciuitate dei cap.

duodecimo:ſcholamqꝫ tenuit ānis uigītiqnqꝫ.Moriturqꝫ noctu quū ī ſartaginē forte ī-pegiſſet āno ætatis ſuæ octogeſimoſecūdo.Fuere aūt qnqꝫ Xenocrates:priꝰ huius ꝓpinquus:alter ēt philoſophꝰ & elegiæ ſcriptor nō ſatis ꝓbatꝰ.Tertiꝰ ſtatuariꝰ.Quartꝰ qui odas ſcripſit.Quintꝰ hinc q:ut Laertiꝰ ait multa uerſu ac ꝓſa ſcripſit.

Xenocrates quinqꝫ

¶Heroſtratꝰ qdā natōe græcus homo ſatis ſceleſtus atqꝫ ignauus:& ipſe uigeſimo regni Ochi āno(famæ gratia)tēplū dianæ epheſiæ turpiter īcēdit.Quo audito ſenatus epheſius decretū tulit:ne qs unq̄ eius nomē litteris demādaret.Dignū plane ſuppliciū:ſed mīme obſeruatū:quādo uſqꝫ ad noſtrā ætatē huius ſacrilegi nomē ꝑuenit; Verū epheſii aliud illo p̄ſtātius extruxerūt mulierū p̄cipue ornamētis:& aliis opibus ad id collatis.

¶Torquatus inſignis patricius Romanus:cui Titus manilius ꝓpriū nomē fuit Lelii manilii filius quē idē filius a tribunitia uexatiōe liberauerat tēporibus iſtis apud Romāos ob eius incredibilē fortitudinē atqꝫmagnanimitatē maxīo ī p̄cio & honore habitus ē:q cōtra gallū quēdā eximia corporis magnitudine uirū certamē ſuſcepit ſingulare: cui lꝫ uiſu ac ſpecie impar eēt:ipſum tamē ſuperauit atqꝫ īterfecit:a quo quū aureā torquē abſtuliſſet:ſuoqꝫ collo īpoſuiſſet.Torquati cognomē ſibi ac poſteris ſuis obtinuit.Hic aūt ex ea familia ortū habuit.Quæ gallorū exercitū ex Tarpeia eiecerat:Tāti nāqꝫeius dimicatio momēti fuit:ut gallorū exercitus ſuis relictis caſtris ꝓxima nocte ex eo loco ī tyburtinū agrū trāſmigrauerit:& īde cū tyburtinis ī cāpaniā tranſierit:ea qppe pugna ad aniené fluuiū:q ē īter ſabinos & Romanos:cōmiſſa ē.Vbi ēt alias tulli hoſtilii regis īſignis extitit uictoria:q̄ Romanorū hoſtes fudit:hic nāqꝫ Torquatus quū aliquādo dictator eēt:ut teſtatur Auguſtinus li.qnto de ciuitate dei ca.xviii.filiū ꝑ patria pugnātē & uincentē occidit:eo quod cōtra īperiū ſuū pugnauerit:ne plus ſcilicet mali eſſet in exēplo imperii contempti quam boni in gloria occiſi. 334 4865

pater filium occidit propter inobedientiam

¶.M.Pompilius Romanus āno uigeſimoſecundo regni Ochi a romanis una cū Lelio Cornelio cōſul electus:cōtra gallos igēti uirtute ſtati bellū ſumpſit: & ī agro latio adeo acriter collatis ſignis pugnarūt:ut fuſis direptiſqꝫ hoſtium caſtris ſuum exercitum ſpoliis opulentum cum gloria atqꝫ triumpho romam reduxerit:propter quod a ſenatu ſibi triumpho decreto de ipſis gallis triumphauerunt. 332 4867

¶.M.Valerius cognomēto coruinus Romāus adoleſcēs p̄ſtātis qdē aī & ſingularis uirtutis:ꝑ hoc quoqꝫ tēpus(Liuio teſte)& ipſe Camillo nō īdignior fuit:q licet adoleſcens & ipſe cōtra aliū gallū uirū magnitudine & armis īſignē:ſingularē aſſumpſit pugnā:quidū armatus ī mediū ꝓceſſiſſet:& nōdū manū cōſeruiſſet:eius galeæ repēte coruus ales īſedit:q certamine inito e Valerii galea nūquā diſceſſit:imo & roſtro & ūguibus oculos Galli uulnerare nō deſtitit:quoad Valerius hoſtē tali prodigio territum obtruncauit: Quo mortuo:ſtatim coruus e conſpectu euanuit. & Valerius deinceps Coruini nomine appellatus eſt.

Prodigium corui

Arſanus p̄dicti Ochi regis filius.xiii.p̄ſarū rex.260.Iudaicæ captiuitatis: olympiade cētefimadecima pſis regnare cœpit:& regnauit ānis.4.De quo nil memoriæ dignū habemus; Genuit aūt filios multos: de qbus herodotus meminit. Cuius aūt primo regni āno deſcriptione Ro.facta īuēta ſunt ciuiū.160.milia. 328 4871

¶Iadus aūt ſextus Iudæorū pōtifex:hoc ipſo āno inde mortui Ioānis pōtificis patris:pōtificatu ſuccedēs.ſedit ānis.50.uir certe bonus & pacis amator: q cū mores labefactos cōponere decreuiſſet multos & quāmaxime manaſen fratrē īuēit aduerſarios:q cornua in eū erexere quod Saraballā quēdā ex Scytharū genere trāſflumē p̄fectū haberēt amicū.Nā idē Manaſſes huiꝰ Iadi pōtificis germanus ad pōtificatū cōtra ius faſqꝫ anhelans Saraballæ ipſiꝰ p̄fecti fauorē ſibi ꝓcurauit:cuius rei gratia filiā eius duxit uxorē.Sed iudæi īdignati:qd cōtra leges ī circūciſorū uxorē duxiſſet:ipſum a ſacerdotio ſummouerūt.At manaſſes ira ꝑcitus:qd eū ꝓpter uxorē nō admiſiſſent:& p̄fecto nō obtēperaſſet ad ipſum p̄fectū ſocerū ſuū cū multis ſacerdotibus atqꝫuxore ſe trāſtulit.a quo benigne ſuſceptus:pōtificatū ſcindere ſtuduit.Cui & cōfeſtim Albigſam Mediterraneū uicū Tyriorū qdē īſignē ad uictū cōceſſit:qbus ēt ſimul oēs habitationes & prædia cōtulit atqꝫ pecunias multas ſubminiſtrauit.Sed & īſuper Tēplū ad hieroſolymorū īſtar ſup mōtē Garizin(qui erat altior omnibus Samariæ montibus ædificare)ſpopondit:ſed hoc facere cū regis darii licētia ꝑmiſit.Dario deinde perſarum rege ab Alexandro ſuperato.Sara

pontificatus ſcindit templū aliud ædificatur

balla cum nundum templũ ædificaſſet:ad alexandrum defecit:a quo mox ædificãdi tẽ-
pli licẽtiam obtinuit.Qui tẽplo ædificato Manaſſen generũ ſuũ contra iadũ optimũ põ
tificẽ cõſtituit:& maximũ Sciſma inter iudæos excitauit:quod quidẽ uſq; ad deſtructio
nẽ ipſius templi(a Romanis editã)perdurauit.Mortuo deniq; Saraballa.Alexãder iudæis
iratus:quod requiſiti opem ferre & tributa cõſueta perſoluere recuſaſſent oppugnandæ
ac deſtruẽdæ urbis cauſa cũ exercitu hieroſolymã uenit.Quod Iadus ſacerdotũ priceps
audiens in timorẽ & pauorẽ maximũ peruenit:& urbis ac iudæorum calamitatem miſe
ratus cũ inſulis & põtificalibus indumentis cũ reliquis ſacerdotibus alexãdro fit obuiã
quẽ quũ Alexander conſpexiſſet põtificalibus indumẽtis inſignitũ:habentẽq; laminã:in
qua dei magni nomen inſcriptũ erat:confeſtim ex equo deſcẽdit:& ſolus pontificẽ adi-
ens.Dei nomen:ſeu numẽ adorauit:& põtificẽ ueneratus eſt oĩbus:qui aderãt pontifici
bus obſtupẽtibus.Quũ autẽ quidam princeps ab alexãdro cãm impenſi honoris põtifi
ci quæſiuiſſet:reſpondit alexander nõ ſe hominẽ adoraſſe:ſed deũ.cuius ſacerdotii prin-
cipatum gerebat.Nam inquit per ſomnium in huiuſmodi habitu eũ conſpexi. Ingreſſus
Alexander urbẽ monitis pontificis ſanctiſſimi obtemperãs:poſtq̃ deo in tẽplo ſacrificaſ
ſet,multa dona ipſi principi ſacerdoti & reliquis ſacerdotibus donauit.Deinde conuoca
tis iudæis iuſſit eos petere:quas uellent donationes:& gratias.Princeps autem ſacerdotũ
expoſtulauit:ut liceret patriis uti legib⁹:& ſeptimũ uſq; in annũ ſine tributis eẽ:cui om
nia cõceſſit.Defuncto deinde alexandro & iadus hic illo tempore defunctus eſt relicto
poſt ſe Onia filio:ut Ioſephus li.x.ca.ultimo teſtatur.

Sciſma iudæorum

Alexãder cũ more p̃ terrir⁹ pontificẽ adorat

Alexander deũ adorat & templo m̃t tum offert

¶Lucius papyrius patritius Romanus bellator clariſſimus:hoc ipſo anno a ſenatu Ro-
4873 326 mano dictator electus:Quintum Fabium magiſtrum equitum ſibi conſtituit.Qui ſtatĩ
cõtra ſamnites ex ſenat⁹ decreto expeditionẽ ſuſcipiẽs:in eos acies dirigit.Sed paulopoſt
quũ dictatore Romæ opus eſſet:Quinto Fabio equitum magiſtro præcepit:ne ſe abſen
te cũ hoſte pugnare præſumeret.Fabius ãt adoleſcẽs:ut erat animo ſtrenuus poſt dicta-
toris profectionem aliquando per exploratores didicit omnia apud hoſtes ſoluta eſſe.
Qui animo accenſus e ueſtigio cum ſamnitibus ĩcredibili feruore conflixit:atq; ut acri⁹
pugnaret equis omnibus frenos detraxit:atq; ita calcaribus concitatos in hoſtium ag-
men permiſit:ut nulla eos uis ſuſtinere poſſet.Quamobrem ad uiginti hoſtium milia ĩ
ea die ceſa fuiſſe:Liuius ſcribit;parta itaq; uictoria de re bene geſta litteras non ad dicta
torem:ſed ad ſenatum mittere curauit.Quamobrem iratus dictator Fabium adiudica-
uit capitali pena eſſe reum:quod ſe abſente pugnaſſet.Qui quum ad mortem duceretur
ingenti militum & populi fauore liberatus eſt.Tantamq; ob eam rem ſeditionem in pa
pyrium milites cõmouerunt:ut ipſe uix mortis imperium potuerit euadere.poſtea ſam-
nites Romanos apud caudinas furculas anguſtiis locorum concluſos ingenti deditione
uicerunt:ut uiuos ignominiæ ſeruare maluerũt:quam clauſos occidere.Nam armis de-
poſitis Romanos uiliter ueſtitos ſub iugo longum agere ordinem fecerunt:talem pacis
conditionem Romanis imponentes:quam ſi ſeruaſſent hodie omnino non eſſent:aut(ut
Eutropius ait)Sãnitibus ſeruirent.Verum ſequenti anno iubente ſenatu Romano duce
papyrio dictatore ſamnites deuicerunt.Qua uictoria dictator ex ſenatuſcõſulto trium-
phum duxit:cuius triumpho maximiani ſpem arma potiſſimum captiua præbuere:tan
tum magnificentiæ in his uiſum(ſicut Liuius ĩ nono ſcribit)ut aurata ſcuta dominis ar
gentariorum ad forum ornandum diuiderentur.Indeq; initium natum fuiſſe dicitur fo
ri ornandi.

Lora ĩ bello equis d̃trahũtur

Romanorum clades a ſãnitib⁹ facta

Dictator de ſamnitib⁹ triumphat

¶Porus magnus iudæorum Rex:hiſdem temporibus ab Alexandro magno in bello ſu-
per Elephante ſedens:ſaucius ſuperatus eſt.Qui cum plurimis iaculis eo ĩ prælio ſe ſau
ciatum ſenſit.ni omnino occideretur ſenſim humi ſe proiiecit:& genibus prouolutus ſe
ante alexandrum ſubmiſit.Capto itaq; poro Rege Alexander ipſum interrogauit:quonã
modo ipſum pertractare deberet.Reſpõdit:pro regia dignitate nihil aliud expoſtulat is.
Quãobrẽ(ut plutarchus ſcribit)Alexander eum non modo ſolitis imperare permiſit.Ve
rũ ẽt ipſius auxit ĩperium:unde & plurimas nationes a ſe ſuperatas ſuis legibus ſubiecit.
Quinque milia oppida & alios complurimos uicos ſuos imperio adiiciens.Erat ãt por⁹
hic ſtatura admodum procerus quattuor:uidelicet cubitorum & palmo altus: in quo

quidem erat quædam prudentia atque indulgentia perfecta.Quod propter ſuam cor-
poris magnitudinem ſemper Elephanto inſedere uolebat.Huius itaque uirtutem admi
ratus Alexander adeo eum diligere præ ſe tulit:ut uictor uicto(ut præmiſſum eſt)regnū
& dignitatem omnimodam reſtituere uoluerit.Hic ex Herculis magni ortum duxit:&
ex iuis ſucceſſoribus centeſimus & trigeſimus nonus Rex extitit.Ipſe autē hercules do
mitis terrarum monſtris:in indiam mox penetrauit:& Regnum heroum a libero patre
inſtitutum in ſe recipiens.Res in primis plurimi facere demonſtrans:priuilegia a libero
patre conceſſa:non ſolum non ademit:ſed & ampliauit.Verum cum Hercules in india
ueniſſet ad montem:unicam filiam Pandeam nomine regni heredem dimiſit.Et ut oſtē
deret:Heroas a libero patre:ut a ſe inſtitutos:quanti faceret:unum ex his nomine Laba
rem maritum filiæ dedit:qui regnum gubernaret:quod labares Rex quingentos Ele-
phantes:& quattuor milia equites:& centum milia pedites ſuo in exercitu habere con-
ſueuerat:qui regnum tuerentur.Ex horum autem ſucceſſione Porus hic unus fuit.

Lexander cognomento magnus philippi ex Olympiade filius:quartus & uige-
a ſimus Macedonum rex:ultimo Arſani perſarum regis anno.Macedonibus re- 325 4874
gnare cæpit:& omnibus ſupputatis regnauit annis duodecim:& menſibus ſex:
uiginti quippe annorum erat cum regnare cæpiſſet:& patrem non uſquequaq; emula-
tus eſſet:ſed ab ipſo diuerſus moribus:qui tamen uitiis:aut moribus ſuperauerit non ſa
tis conſtat.Quia erat utriq; uincendi ratio diuerſa.Hic namq; aperta ui:ille artibus bel-
la tractabat.Deceptis ille gaudebat hoſtibus hic palam fuſis prudentior ille cōſilio: hic
animo magnificentia:Iram philippus diſſimulare plærunq; etiam uincere nouerat.Ale-
xander autem ubi exarſiſſet:nec erat dilatio ultionis nec modus:uini uterq; auidus : ſed
ebrietatis uitia diuerſa:Regnare ille cum amicis uolebat:hic in amicos regna exercebat.
Nam amiciſſimos ſuos:& præſertim lyſimachum leoni obiecit.Dictum haſta traiecit:
& Caliſtenem mori iuſſit:litterarum cultus utriq; ſimilis.Frugalitati philiphus Alexan
der luxuriæ magis deditus erat.Huius uitam & ingentia facta Plutarchus:& Iuſtinus hi
ſtorici accuratiſſime deſcripſere.Philippo igitor Rege uita functo Alexander hic mox
Ilyrium.quam nunc ſclauoniam dicimus.ardenti animo ſubegit:& Romanorum inſu-
las obtinuit.Statimq; cum in aphricam tranſfretaſſet:eam totam ſuperauit.Deinde Sy-
riam rebellantem ingreſſus multorum ſibi occurrentium:alios elegit:alioſq; depoſuit:
ac alios interemit.Depopulataq; Syria:Damaſcum expugnauit.Sydonem ſubegit.Tyrū
& plæraſq; alias ciuitates funditus diſſipauit.Indeq; hieruſalem uerſus properans cum
iudæorum pontificem(ſicut præmiſſum eſt)ueneratus eſt:urbem īgreſſus:& iudæis im
munitates conceſſit:& uictimas immolauit:Sulcato poſtmodum mari Egyptum intro
iuit:in cuius finibus mirificam condidit ciuitatem.Quam ex ſuo nomine lixandriam
appellauit:De qua infra dicemus.Inchoata uero Alexandria:cum in perſidem proceſſiſ-
ſet:& a Dario perſarum Rege uilipendere pueritiam ſuam accepiſſet:ſibiq; multas miſiſ
ſet & remiſiſſet epiſtolas:audita Olympiadis matris legatione:quæ grauiter infirmaba-
tur Domum rediit:in quo quidem reditu Ammonitam militiæ Darii prīcipem ſibi ob
uiam factum fudit maxima edita cæde:qui ad Darium reuerſus Alexandri potentiam
rettulit:ſed dum Alexander ex aſia in minorem aſiam per helleſpontum traiiceret: non
nullas regiones & phrygiam ſuperauit:Tandem macedoniam peruenient matrem ibi-
dem iam conualeſcentem inuenit.

Arius Arſani prædicti Regis filius ultimus perſarum Rex:& ipſe primo anno
d regni Alexandri primo:ducenteſimo ſeptuageſimo iudaicæ captiuitatis perſa- 324 4875
rum regnum accipiens:regnauit annis ſex.Hic cum potentiſſimus eſſet:ne qd
regiæ maieſtatis honorarius deceret:bellum cum Alexandro magno (ut infra dicetur)
uaria fortuna geſſit:Tandem ab eodem uictus & ſuperatus:& a cognatis turpiter occi
ſus:uitam pariter cum perſarum regno finiuit.

4877 322 ℂAlexander itaque prædictus Rex anno ſecundo regni Darii exercitu reintegrato: reliquam Græciam peragrauit:& Thebas rebellantes mox incendit. Protinuſque athenas perrexit: ubi ab Anaximene philoſopho placatus immunitatem pariter & pacem eiſdē Athenienſibus dedit. Moxque lacedemones ſubiugauit. Sulcatoque mari calcedones domuit. Et quum omnes regiones circa Euphratem ſuo adieciſſet imperio: ponte facto Euphratem tranſiuit:& Perſipolim appropinquauit: in qua Darius perſarum rex morabatur. Quod cum audiſſet Darius ad reſiſtendum ei exercitum congregauit. At Alexander conditiones hoſtium ſcrutari deſiderans una cum quodam ex pncipibus ſuis ad Stragam fluuium acceſſit: qui fluuius hyemali ac uernali tempore noctu congelatur:& dic ſolis calore diſſoluitur. Inde relicto ſocio ſolus humili habitu tranſmeato fluuio in locum: unde uenerat peruenit. Cuius figuram multi ex perſis mirantes eum deum crediderunt. Tandem omnibus diligenter exploratis: ad exercitum ſuum redñt.

ℂFactaque exhortatione & diſpendio: timore ſublato cum exercitu triginta duorum milium peditum: & quattuor milium equitum Perſipolim uerſus cum idubitata uincendi fiducia proceſſit.

ℂEcontra Darius exercitum ſexcentorum milium hominum eduxit. Dumque utraq; acies in campum conueniſſent: diu acriter pugnatum eſt: antequam ulla pars cedere cogeretur. Tandem Alexandri exercitu præualente Darius fuſus eſt: amiſſis eo in conflictu quadraginta milibus ex ſuis:& ex Alexandri parte centum & uiginti equitibus: & nouem peditibus tantum interfectis. Dariuſ uero iterum maiori exercitu congregato ad occupandas Thauri montis Ciliciæ anguſtias: per quas Alexander tranſiturus erat cōſcendere conabatur:

ℂVerum Alexander cognito Darii aduentu ſubito mira celeritate Thaurum tranſcendit:& ad Tharſum urbem peruenit: ubi aliquot diebus infirmitate detentus quieuit. Interea Dario cum trecentis peditum milibus & centum equitum milibus ſibi occurrēte Alexander conualeſcens exercitum in hoſtem duxit: ibiq; acri conſerta pugna triginta milia peditum & decem milia equitum ex parte Darii. De Alexandri uero exercitu cētum & quinquaginta peditibus ceſis periere.

ℂSed & Darius ipſe ſaucius cum exercitu terga uertit:& inter quadraginta milia captiuorum: quos illa uictoria concluſit manibus Alexandri fuerunt mater Darii: uxorque & duæ ſorores ac totidem filiæ: ſicut Iuſtinus noſter in undecimo epitho. libro ſcribit: Ad quas uiſendas hortandaſque in communi poſitas: cum Alexander ueniſſet: conſpectis armatis inuicem: ueluti ſtatim morituræ ſe amplexauere: luctum implacabile edentes. Prouolutæque alexandri pedibus non mortem: ſed ut Darii corpus ſepeliant: mortis dilationem precantur.

ℂMotus autem Alexander tanta mulierum pietate:& darium uiuere dixit:& timentibus mortis metum depreſſit: eaſque & haberi & ſalutari: ut reginas præcepit. Filiaſq; quoq; non ſordidius dignitate patre in matrimonium ſperare iuſſit.

ℂPoſt hæc Darii opes contemplatus: in admiratione tantarum rerum capitur:& tunc Barſanem captiuam in luxurioſis conuiuiis propter formæ pulchritudinem diligere cæpit: ex qua ſuſcipiens filium Herculem nominauit.

ℂDarius uero cum Babiloniam profugiſſet per epiſtolas Alexandrum precatur: ut redimendarum captiuarum ſibi poteſtatem faciat: pro quibus multam pollicetur pecuniam. Sed Alexander pro captiuorum precio non pecuniam: ſed regnum omne petit: Quibus reſponſis Darius amiſſa pacis ſpe iterum bellum reparat:& cum quattuor centum peditum milibus & centum equitum milibus ex Babylonia Alexandro obuiam uadit.

ℂCongreſſi autem prælium committitur: Vbi & Macedones in ferrum cum contemptu totiens a ſe uicti hoſtis ruebant econtra per ſe mori quam uinci malebant: raro in illo prælio tantum ſanguinis eſt fuſum: quam in iſto. Darius uero cum uinci ſuos uideret: mori & ipſe uoluit: ſed a proximis fugere compulſus eſt. Hoc

itaq; prælio Alexander a ſe imperiũ obtinuit:ſexto ſcilicet anno poſt acceptũ a patre im
perium.Cuius tanta fuit fœlicitas:ut poſt hæc nemo ſit auſus rebellare:patiéterq; perſæ
imperium tot annoꝶ ſeruitutis iugũ ſuſceperũt.Donatis uero:refectiſq; militibus trigi
ta quatuor diebus predam recognouit.In tharſo deinde quadraginta talenta milia clau-
ſa inuenit.Expugnata deniq; & capta perſipoli regni caput Darius a cognatis ſuis capt⁹
in gratiã uictoris aureis cõpedibus cathenisq; uincit:a quibus etiã multis cõfoſſus uul-
neribus interiit.Quod audiens alexãder indignãs:ſcilicet tãto faſtigio morté lachryma-
tus eſt;& eius corpus regio more ſepeliri iuſſit.Et ſic perſarum regnum ſuæ diuturnita
tis finé accepit:ubi ſub.14.regibus.ccliiii.ãnis regnatum eſt:quoꝶ iterum noïa & tem-
pora iſta ſunt.

¶ Perſarum regum Epilogus.

Cyrus	1.an.30.	Arthabanus	6.an.7.	Artaxer memnon.	11.an.40.
Cambyſes	2.an.9.	Artaxerſes	7.an.40.	Artaxer.ochus.	12. an.4.
Treſmagi.	3.an.7.	Xerſes	8.an.8.	Arſanus	13. an.4.
Darius	4.an.36.	Sogdianus	9.an.8.	Darius	14. an.6.
Xerſes	5.an.20.	Darius not⁹	10.an.19.		

a Lexander itaq; magnus mortuo Dario rege ꝓdicto qnq; ãnis totã obtinuit aſi
am.Nã ſepté primi anni cũ perſarũ regibus ſupputantur.Accepto igitur pſarũ
regno ſe terraꝶ regé:& quaſi mundi principé appellari iuſſit.Interea non regio
more:ſed hoſtili odio in ſuos ſæuire cæpit.Maxie enim indignabatur:ſi ſuoꝶ ſermoni-
bus capi ſe mores philippi patris patriæq; ſubuehiſſe:pp quæ cria pmenioné regni ꝓxi
mioré una cũ filio iterficere fecit:pp qđ oés in caſtris in eũ fremere cæpere miſerátes i
noxii ſenis:& filii caſum interdũ ſe quoq; nõ debere melius dicétes.Quæ cum nuncia-
ta eént alexandro:a ſæuitia animum reuocauit.Reuocato itaq; ad bella animo:mox Ca-
raſmos & Clas in deditionem accæpit:poſt hæc indiam petit:ut oceano ultimoq; oriéte
ſuũ finiret imperium.Cũ ãt ad Niſeam ueniſſet urbem oppidanis nõ regnantibus fidu-
cia religionis liberi patris:a quo urbs ipſa fuerat cõdita:potiri iuſſit.Veꝶtamen ad ſpe-
ctaculum ſacri mõtis exercitũ duxit oibus naturalibus bonis decorari:inde montes De
dalos Cleopidis reginæ petit:quæ cũ ſe ei cõcubitũ dediſſet:redemptum regnum ab ale-
xandro recepit.Filiũq; ab eo genitum Alexandrum nominauit:qui poſtea indorum re-
gno potitus eſt.peragrataq; india ad ſexum miræ aſperitatis & altitudinis puenit:& qué
Hercules obtinere nõ potuit ipſe cum ſummo labore atq; periculo potitus eſt.Eiuſque
loci gentes in deditionem accepit:unus autem ex Indorum regibus:porus fuit qui uiri-
bus corporis & animi magnitudine piter inſignis extitit:quiq; & bellũ iãpridem audita
Alexandri opiniõe in aduentũ eius parabat.Cõmiſſoq; cum eo prælio i pria cõgreſſiõe
Alexandri equus uulnerat:& cũ ad terrã cecidiſſet ſatellitum manu alexander ſeruat⁹ é;
Porus uero multis obrutus uulneribus capitur.Sed alexander ob honorem uirtutis ico
lumen eum in regnum miſit:ubi & duas urbes condidit:indeq; ad reſtas:Geſtanos:perſi
deas:Gangaridaſq; ceſis eorum exercitibus expugnauit.Cũq; ad Guffites ueniſſet:quem
hoſtium.cc.milia equitum operiebatur etiam illos deuicit:inde ad amnem Agiſmæ per
rexit:& per illum ad oceanum deuehitur:ubi iacenſenas:Sibeoſq;:quos Hercules condi-
dit:in deditionem accæpit.Hinc in Ambros & Sicambros nauigat:quæ géres cum octo
ginta armatorum peditum:& ſexaginta equitum milibus illum exceperunt.Inde quoq;
Hircaniam:mardoſq; ſubegit:ibi ei occurrit:ut Iuſtinus refert. Taleſtris ſiue Minothea
amazonũ regina cũ trecétis mulieꝶ milib⁹:triginta qnq; dierum itinere cõfecto ex Re
ge liberos quæſitura.Cuius quidem aſpectus aduentuſq; omnibus admirationi fuit:& ꝓ
pter inſolitum feminis habitum:& propter expetitum concubitum:ob quod.xiii.dieb⁹
ocio a rege datis:ut uiſa eſt uterum impleſſe diſceſſit Poſt hæc cum Alexãder in baby-
loniam rediſſet:ſtatim Darii filiam uxorem accæpit:ſed & optimatib⁹ ſuis lectas ex om
nibus gentibus nobiliſſimas uirgines tradidit:ut cõmuni facto crimen regis lauaretur.
Ibi etiam multis diebus ocio datis in lætitiam effuſus conuiuia inſtituit:ubi per Caſſan
drum Antipatri filium:qui regi miniſtrare ſolebat:a patre ueneno dato intoxicatus eſt.
Quo hauſto nolés idé Alexander Monarchiã ſuã in quépiã trãſire:ne qs i potétia ei par
apđ poſteros legeret:ſtati ultimã ſuam uoluntatem in duodecim:quos ab adoleſcentia

Mõtes Dedali cleopes regina

Porus rex indorum

comites habuerat:ſui ampliſſimi regni ſucceſſores conſtituit: diuidens eis regnum:Et huiuſmodi teſtamentaria partitione facta Alexander.12.regni ſui anno:ætatiſq; ſuæ.33. debitum naturale perſoluit in alexandria:ubi & ſepulchrum eligens a Ptolæmeo Lagi filio in alueo aureo ſepultus eſt:Hic itaq; alexander:ut loquaces græci affirmant ſupra humanam potentiam tam magnitudine prædictus fuit:tantamq; militibus ſuis fecerat fiduciam:ut illo præſente nullus hoſtis arma etiam inermes timuerit.Cum nullo.n.hoſte unq̄ congreſſus eſt:quem non ſemper uicerit.Nullam urbem obſedit:quam nõ expugnauerit:Nullam gentem adiit:quam non calcauerit:Huius tamen maxima fuit repræhenſio ꝙ potius ſe uoluit draconis filium & ſpurium nuncupari q̄ regis Philippi. Magna namq; ipſius gloriæ cupido fuit:quia ubiq; ibat multos ſcriptores habere uolebat:qui ſua geſta deſcriberent.

Alexander habẽs & ſepulchrũ ſcriptores mltos alexãder habuit

¶ Viri Romani in bello Alexandro comparandi.

¶ Marcus Valerius Coruinus iã dictus:&.C.Martius.C.Sulpitiꝰ.T.Manilius Torquatꝰ Q.Publiꝰ Filio.L.papyrius.Q.Fabius Maximus.L.Volumnius ac. M.Curius Cõſules & Dictatores Ro.hiſdẽ etiã tp̄ibus Ro.floruere:Hoꝝ qppe:ut Liuius ait in quolibet indoles eadẽ:q̄ in magno Alexãdro erat:atq; animꝰ & ĩgeniũ fuit.atq; diſciplina militaris.Si cũ quouis iſtoꝝ Alexãdro dimicãdũ fuiſſet:nõ cũ Dario certe rẽ habuiſſe dixiſſet. Nã ſi hominẽ cũ hoĩe:ducẽ cũ duce:formã cũ forma cõpararẽt.Inuictũ Alexãdrũ cũ inuictis ducibꝰ bellatũ eẽ dicerẽt:& Ro.iſti aliiq; cõplures iuenirent̃:& gloria & reꝝ magnitudĩe pares:quoꝝ ſuo quiſq; fato ſiue publico diſcrimine & uiueret:& moriretur.

¶ Pyrrhus epyrotaꝝ rex ex Eacide Troade natꝰ his qdẽ tp̄ibus fuit. De quo ſic habet̃: ꝙ adhuc ĩfans p̄re exacto:amiciſq; ĩterfectis ĩ Illyriũ.i.Sclauoniã ad Glauciã Regẽ deductus eſt:quẽ una cũ pueris ſuis educauit:Eũq; duodecĩ ãnoꝝ factũ:in regnũ paternũ reſtituit:Hũc legimꝰ nõ plures habuiſſe dẽtes:ſed unũ: atq; ĩtegrũ os deſup: q̄ſi leuibus qbuſdã tumulis ĩ dẽtiũ figurã diſtinctũ. Qui aliquãdo a quodã eniꝫ Demetrii Antigoni regis p̄fecto.Viro qdẽ audacia:robore:& arte pugnãdi p̄ſtãtiſſimo ad ſingulare certamẽ ꝓuocatus ip̄m ſupauit:& mltis de eius exercitu ceſis: qnq; hominũ milia Macedonũ uiua cæpit a Tarẽtinis:deĩde ĩpator electꝰ cõtra Ro. Albino conſule ip̄e eoꝝ caſtra cæpit.Scd̃oq; p̄lio geſto ẽt uictor pyrrhꝰ extitit:ſed nõ ſine magna ſuoꝝ cæde:unde ab eo dictũ fuit.Si alia pugna iteꝝ Ro.uicerimꝰ:oĩo p̄hibimꝰ.Victus deĩde a Siculis cõtra quos carthaginẽſes bella gerebãt:in Siciliã nauigauit:ubi & Carthaginẽſiũ potẽtiã euertit:ibi ĩ oppugnatõe Ericis munitiſſimi oppidi prius oĩuꝫ mœnia cõſcẽdit:ubi & alios e muro deiecit:alioſq; circa necatos coaceruauit:ip̄o illeſo exiſtente:qbus geſtis ẽt Mamertinos oẽs ſupauit.Redeũte uero Tarẽtũ in ip̄o receſſu ĩpetu cõtra regem facto Mamertini totũ exercitũ turbauerũt:e quibꝰ unũ quũ pyrrhus in capite accæpiſſet uulnꝰ: regẽ ꝓuocauit ad certamẽ:Ob hoc rex ꝓuocatꝰ & ſanguĩe fedatus ita caput barbari ꝑcuſſit:ut uſq; ad ĩferiores p̄tes plaga deſcẽderet:cæderẽtq; hinc ĩde p̄tes diuiſæ.Quo facto:cõtra Ro.bellũ aggredit̃ ꝓ tarẽtinis:Sed a.M.Curio ſupatus in Epyrũ reuertit̃ cũ octo peditũ milibus & qui̇gẽtis equitibꝰ:ubi cũ Antigono Demetrii filio pugna cõmiſſa uictor euaſit:& multas eius ciuitates obtinuit.Quũ ãt cõtra Spartas pugnãs accæpiſſet ptolæmeũ filiũ fuiſſe iterfectũ.ita & dolore icenſus ip̄e ante oẽs ꝓuectꝰ cæde:ac ſanguine lacedemonioꝝ cũcta repleuit:Semp itaq; hic pyrrhus ĩ bello ſũmus ac ĩuictus uir fuit:ſed tũc priora oĩa fortitudinis op̄a lõge ſupgreſſus eſt.Demũ apud argos pugnans per manꝰ cuiuſdã anniculæ tegula occidit̃.

dẽtem unum ſolum habet

¶ Cyneas celeberrimus Orator natione Epyrhus magni pyrrhi regis Epyrotaꝝ legatꝰ his tẽporibus:& dicẽdi copia incredibiliq; doctrina ac ingenii memoria ſupra hũanam eſtimationẽ noĩatiſſimus ac clariſſimus effulſit.De quo hiſtoriæ inter cætera refferũt: ꝙ tãtæ fuerũt memoriæ:ut altera die qua Romam intrauit legatus:ꝙ uniuerſum Senatũ:& equeſtrem ordinem propriis ſalutauerit nominibus.Atq; alia memoratu digniſſima de iſto plutarchus in uita pyrrhi commemorat.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Hermes egyptiꝰ:qui & Trimegiſtꝰ philoſophꝰ:platonis olim diſcipulꝰ:Mercurius dictus:hoc quidẽ tẽpore clarus habet̃:qui inter cætera de uerbo perfecto librum edidit: & dixit:ut patet octauo de ciui.dei deos gentilium fuiſſe homines mortuos.Huius libros Ambroſius abbas florentinus latinos fecit.

¶Apuleius Apher platonis etiam diſcipulus hiſdem temporibus Athenis claruit:& ibi dem libros multos edidit:uidelicet de moribus & uita platonis librum unum: de deo ſacratis librum unum:de quo diuus pater Augu.octauo de ciuita.dei mentionē facit:de coſmographia librum unum:Item alium quem in libros duodecim diſtinxit:& Aſinuȝ aureum intitulauit. Scripſit etiam hortatorium ad paupertatem contra Emilianum: Cuius hæc fuit ſententia:Nihil eſt deo ſimilius q̄ uir animo perfecte bonus.

Snīa bona

¶Plotinus philoſophus platonis quoq; diſcipulus & porphyrii pceptor p hoc idē tēpus Athenis floruit:q ad oia uirtutis ornamēta cōpoſit⁹ oiuȝ ēt diuitiaꝝ ſtudio firmatus fuit iuſtus:fortis:tēperatus:& prudēs extitit:q prudētiæ ratiōe fortunæ ipetꝰ ſupat poſ ſe crederet.Et ppea libꝝ de uirtutib⁹ pulcherrimū edidit.Dixitq; pterea.ſicut hētur.x. de ciui.dei.c.2.Animā rōnalē quā i cæleſtib⁹ hītare ſedib⁹ nō dubitabat nō hr̄e ſupra na turā:niſi deū:q ſicut ſol lunam illuminat:ita deus animā illuſtrat.

notabi‑ le qd

¶Demas atheniēſis philoſophus:hac ēt tēpeſtate cognoſcit:q Alexādro magno uolēti Athenas obtinere reſtitit:pſuadēs atheniēſib⁹:ut oio ei nō traderēt ciuitatē:ſed tādē ab Alexādro obtēta ciuitate ei adheſit:Verum athenienſibus Alexādro ſacrificare uolenti bus dixit:uidete ne dum cœlum cuſtoditis terram amittatis.

¶Caliſthenē inſignē philoſophū Ariſtotelis diſcipulū p hoc idē tēpus floruiſſe cōſtat: eo q cōtra Alexādrū mltis rōnib⁹ ſerioſe diſſeruerit:eū increpādo dicēs:Si de⁹ es bn̄fi cia mortalib⁹ largire:nō ſua eripere debes:ſi homo id qđ es ſemp eē cogita:pp qđ irat⁹ Alexāder eū trucidari mādauit:& ſic deforme in foueā cum cane includi iuſſus eſt.

¶Dinocrates magni Alexādri iſignis architectus p hæc tpa in pcio fuit:de cui⁹ forma corpis & igenio:Vitruuiꝰ i pemio ſcđi libri đ architectura mlta diſſeruit.Hic teſte eo dē Vitruuio cū Alexā.in Egypto Alexādriā metatus ē:& iſtaurati̇ōi tēpli Epheſiæ dia‑ næ præfuit. ¶Explicit liber quintus præſentis operis:

LIBER SEXTVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM A PRIMO AVCTORE NOVISSIME CONGESTVS ET REPERCVSSVS HIC FOELICITER INCIPIT DE CIVITATIBVS PLVRIMIS.

¶Anglorum regum uſq; ad Breni gallorum ducis tempora.

VNiuerſoꝝ regū tpa geſtaq; ac noia a primis mūdi regibus uſ q; nūc locis ſuis a nobis p uirib⁹ diligēter pcuſa:ad ptē Breni galloꝝ ducis cōditoris nr̄i quā iādiu i māib⁹ hr̄e đſiderauim⁹ dei gra uētū ē.Is plāc:ut oēs hiſto.teſtant: oium fere ciſalpīa rū urbiū:aut auctor:aut cōditor fuit. Iccirco quū ex īduſtria āglicos reges omiſerim⁹ cōlonū ad lectoris uoluptatē: uidet a prio Bruto rege uſq; nūc eaꝝ noia repetere:ut longobardi nr̄i ſuæ origīs initiū & pcurſuȝ pdiſcant.Prim⁹ igit angloꝝ rex Brut⁹ Aeneæ pnepos fuit a quo(ut diximus)Britania īſu la dicta ē:poſt quē ſcđs Lochrinus eius filius:q tandē i bello ſagitta pcuſſus occubuit.Medaneius filius.3.rex ſucceſſit.In de.4.Mēpricius eius filius uir peſſimus ipauit:q tyrānides & cædes mltas exercuit:poſt quē.5.Embracius q mltas urbes cōdidit.25.filios ac.30.filias genuit: q̄s oēs Siluio.4. albanoꝝ regi trāſmiſit albanis i matrimonio iūgēdas cū La tini a Sabinis aſpnati eēnt.: Hic quoq; poſt Brutū primus i gallias claſſē pduxit.Brutus āt ſcđs eius filius:hic ſextus ſucceſſit.Reliq uero decē & nouē fratres:Syluio pdicto auxiliāte germaniā omnē cōqui ſiere.Poſt hūc brutū:ſeptimus ipauit Lelli q urbē ex ſuo noīe cōdidit.Octauus bladuol impauit:q Nicromātiā prius anglos docuit : poſt quē nonus Leir rex eius filius regna‑ uit:q & ipſe nōnullas extruxit urbes:treſq; filias genuit:qbus matrimōio ocopulatis a duobus ex ipīs generibus regno pulſus ē.Veꝝ tūc Agāpi regis Galliæ:cui tertiā eius fi liā idotatā tradiderat:auxilio i regnū reſtitutus ē.Ideo idotatā dico:qa patri filias iterro gati:q̄ illaꝝ ipſuȝ diligeret?Reſpōderat: Quātū habes:tm̄ uales: & tātū te diligo: qbus uerbis cōmotus pr̄ illā regno paterno exheredauerat:& ſorores adulātes regē heredes oī no cōſtituerat:a qbus poſtea deiectus ē.Mortuo āt patre ultia eaꝝ decimo loco ſucceſ ſit.Poſtquā ſoroꝝ filii regnū adepti ſūt. Vnus aūt cui Nodagius nomen erat:germano pulſo:undecimo loco trigintatribus annis regnauit:cuius tempore Roma condita eſt.

Lauallа eiꝰ filiꝰ huic duodecimꝰ rex ſucceſſit:quo regnãte.3.diebꝰ ĩ regno ſãguinẽ pluit.Poſt hũc Garganꝰ filiꝰ.15.ſucceſſit: deinde decimuſquartus Syluius:poſt quem decimuſquintus Iago Gargani nepos.Cui ſucceſſit decimuſſexius Carminarcus Syluii filius:poſt quẽ decimuſſeptimꝰ Godoburcho:decimuſoctauꝰ Protex:ꝗ ferẽte pſe ſuo per ẽpto: & Suardo Frãcoꝶ rege fratris ſui auxiliario ſupato: ipſe quoq; demũ pemptꝰ eſt: Regno deinde ꝑ multa tẽpora uacãte:& ꝑ quinq; reges mirũimmodũ lacerato:Tandẽ Monucriꝰ Eleotiſis filiꝰ regnũ pacifice obtinuit:ꝗ ẽt cõfeſti curona aurea ſibi ipoſita leges mulctitias edidit:& celeberrimũ tẽplũ Cõcordiæ ſtruxit: ĩ quo poſtmõꝫ ãno quadrageſimo regni ſui mortuꝰ ſepeliri ſe fecit.Hic ãt duos: Belgiũ & Brenũ poſt ſe reliqt filios:Cui Belgiꝰ priogenitꝰ uigeſimus rex ſucceſſit:& leges celebres cõpoſuit:ꝗs iã alo redus rex ediderat:Vrbẽ ac turrim ꝓpulchrã cõdidit.Brenus aũt natu minor:uir bello ſtrennuus:ac ferox:ſed liberalis Nurchaũbriã uſq; Catheneſiã regionẽ ingẽti uirtute:obtinuit.Sed haud multopꝰ ĩde pulſus ad Segitiũ auxiliũ poſtulaturꝰ acceſſit.Et ꝗa idigenis muniſicẽtiſſimũ ſe exhibuit:mortuo Legino Alogobrꝰ rex ĩ regnũ ſucceſſit : ducta eiꝰ filia uxore.Et qm̃ Alogobrꝰ comitẽ ac munificẽtiſſimũ:ꝑcipueq; ĩ dãdis lautiſſimis cibis ꝓfuſiſſimũ ſe exhibuit:nulli aditũ denegãs.Brenꝰ inumeros bello ſibi ademit populos:quoꝶ auxilio finitimos regulos debellãs regnũ oẽ in ſuã redegit poteſtatẽ:ac nõ multopoſt cõtra Belgiũ germanũ regẽ expeditionẽ fecit: Sed iteruẽtu mřis iret ſe ſtari cõpoſuere.Et firmata pace Bartrudũ filiũ:Belgiꝰ loco ſuo regnare fecit.Quibꝰ ex ſentẽtia geſtis.Brenus & Belgiꝰ cũ innũerabili mľtitudie(ꝗa ẽt terra illos quos genuerat capere nõ poterat ꝓ multitudie)ad nouas ꝗrẽdas ſedes:ſiue gloriæ cupiditate pellecti: ſiue ut alii uolũt ad inteſtia bella uitãda ducti:ſiue(ut alii affirmant)uini dulcedie ab italia allecti:aut alio quouis mõ ducti ĩ italiã cũ uxoribus & Liberis & trecẽns hoiuꝫ milibus: ut Iuſti.in.34.epitho.iib.habet: ſe trãſtulerũt.Et prio circa Eridani orã:ubi inſubres galli & tuſci uicatiꝫ hitabãt ſeſe ifundẽtes urbes nõnullas:de ꝗbus & aliis mľtis mox dicemus.cõdere aut iſtaurare ſeu ampliare(pulſis ide ueteribus incolis)cæperunt.

¶Brenus igiť cõditor noſter maxius & excellẽtiſſimus rei bellicæ ductor:& Senonẽſiũ galloꝶ dux Mõuchri angloꝶ regis filius:tredecio Aſſueri Perſaꝶ regis ãno:& Olympiade nonageſimaſeptia:ac iudaicæ captiuitatis ſeptio ſupra ducẽteſimũ ãno:cum exercitu trecẽtoꝶ miliũ Galloꝶ:relicto ꝓprio ſolo.Italiã uenit:& expulſis ueteribus tuſcis:eorũq; urbibꝰ occupatis:multaꝶ urbiũ(policrate:ac Iuſtino teſtibꝰ)fundamẽta iecit. Quaꝶ de nũero Papia:Bergomũ & aliæ:ut mox dicemus fuere. Ibiq; ꝑſidio & opariis reiictis Ro.uerſus cũ exercitu tendẽs oĩa ſibi formidie & ferro apuit.In Ethruriã ãt pueniẽs cõtra Tuſcos ac Ro.Senẽſeꝫ urbẽ ꝓ ſenibus:ualitudinariiſq; & armẽtis:ut Polycrates ĩ ſexto habet:extruxit.Inde ad Ro.experiẽdã uirtutẽ Ro.ꝑfectus ẽ:Ad quã pueniẽtes icredibili furore:urbẽ cæperũt:& crudelẽ in modũ direptã:igniq; exuſtã ad Capitoliũ puenerũt:ipſũq; ẽt cæpiſſent:niſi.M. Manlii uirtus obſtitiſſet.Verũ ſoluta obſidiõe galli ide cũ ingẽti pecunia recedẽtes:Cãillus eos iſecutus:& pecuniã abſtulit:& fuſis fugatiſq; patriã ab hoſtibus depditã recupauit.Qua uictoria in urbẽ cũ triũpho rediẽs: ſcđs Romulus iter iocos militares appellatus ẽ.Verũtamẽ poſt recupatã a Camillo urbẽ etiã galli ĩ regiõe eadẽ nõ incruẽta cũ Ro.habuere certamia:& tñ Liuio teſte breuiori ıpis ſpatio ꝓ cæteris Ro.cõfecta referunť:quũ firma ĩtercẽſſerit ĩter ipſos pax. Brenus ãt mulnis ĩ Italia ad cõdẽdas & inſtaurãdas ciuitates dimiſſis:cũ mľto milite Aſiã intrauit: illãq; ue lut examẽ apũ repleuit:tãtuſq; terror gallii nois ibi fuit:ut laceſſiti reges pacẽ igẽti pecunia mercarenť.Ptolæmeꝰ uero macedoniæ Rex auſus illis occurreř uictus:& multis uulneribus ſaucius captus eſt:Tãdẽ eius caput ãputatũ ac ad terrorẽ hoſtiũ circũlatũ fuit:tota acie lanceæ affixum:nec multopoſt nemine ꝓhibẽte uniuerſam Macedoniã uaſtauere:& ſpoliatis hoibus ẽt deoꝶ tẽpla ſpoliare agreſſi ſunt.Sed dũ Apollinis ædẽ apđ Delphos ſpoliare cæpiſſent:partim terremotu obruti:partim grandine & fragore diſſipati:reliqui ab accolis uſq; ad internitionem cæſi ſunt.Brenus autem eo in prælio uulneratus quum dolorem ferre non poſſet: pugione uitam finiuit. Quo mortuo galloꝶ rum reliquiæ nonnulla aſianorum loca poſtmodum occuparunt:& ibidem permanſerunt:unde ab ipſis gallis gallacia: & Gallogræcia dictæ fuere: ad quos poſtmodum illa extat pauli apoſtoli epiſtola ad Galatas.

Galli
ꝓpter
tẽploꝶ
ſpolia
tionẽ
diſſipa
tur &
brenus
inuectꝰ
interfi
citur

MEDIOLANVM CIVITAS CISALPINAE GALLIAE.

℄Mediolanũ igiẗ ciuitas potẽtiſſima toti⁹ ciſalpinæ galliæ metropolis:& urbiũ cæterarũ mater impante Aſſuero perſaꝶ rege anno mũdi. 4840.& ante xp̄i aduentum.359.a gallꝭ ſenonẽſibus nõ cõdita:ut multi aſtruere uolũt:ſed aucta & iuſtaurata fuit.Eá.n.Iosue iudicis tpe a digniſſimis auctorib⁹ primo cõdita fuiſſe mẽoriæ ꝑditũ eſt.Nec certe credendũ eſt:ut tam ferax:táq; opulẽta regio uſq; ad Senonẽſium galloꝶ tpa ſine urbe extiterit: cũ Gotifred⁹ Viterbiẽſis epſ:& Deci⁹ auxonius uir illuſtris in cathalago nobiliũ ciuitatũ uelit ipſam ẽt troianoꝶ tpibus clariſſimá fuiſſe. Ná & Sicãbri Germáiæ populi a Sicãbria Priami ſorore dicti:Troia euerſá Sanſonis iudicis tpib⁹ occupatis:Vngariæ & Sueuiæ:ac Bauariæ ꝑuinciis Italiá tandẽ maxio ipetu intrátes: Aquilegiá & reliquas urbes cõpræhẽderunt.Mediolanú autẽ uerſus hoſtili aio aciẽ dirigẽtes:Iuliũ inſubrẽ Regẽ obuiá habuerũt:cũ quo pace cõfecta:adeo pacis fœdera percuſſere:ut Sicãbri & Mediolanẽſes:ſicut Charinus in Chronicis habet:unus populus & unũ efficeret regnũ.Propterea Gotifredus Viterbienſis epiſcopus dixit. 97 | 4881

Nunc mediolanos ſocios habuere ſicambri. Tunc brixianoꝶ præripuere ſolum.
Viribus illorum ſuffulti pluribus annis. Progenies priãi liguꝶ capit ũdiq; plana.
Amodo montana ſatagunt captare cumana. Hãc itaq; regiá urbẽ mľtis uicib⁹euerſã:
multiſq; noib⁹ appellatá iuẽim⁹.Tpe.n.Tolæ iudicis iſrael maxio arſit incẽdio:ideq; añ troiæ deſtructionẽ:qñ Laomedõ rex fuit interfect⁹ a quodá pallade troiano:capta ac diſ

ſipata fuit:& beloñeſi abigati britorioñeſis galliaꝝ principis uſq; tp̄a deſerta ferme & ĩ
habitata extitit:q eo cũ iſubribus:aliiſq; gẽtibꝰ ex gallia pueniẽs ſedẽ locauit:& ſeptum
uicum cõdidit.Inſtaurata aliq̃tiſp.200.ferme ãnis uſq; ad brennm hũc haud ciuitas ma
gna fuit.Eius uero aduẽtu miꝝimodum auctã & iſtauratã fuiſſe cõſtat.& cum antea ſu
bria & meſopia & paucẽtia atq; alba dicta fuerit:nunc omiſſis ãtiq̃s noibꝰ mediolanũ
appellata ẽ:ꝗ multoꝝ ãniũ circundata ſit:hæc ãt ciuitas:ut Liui.li.20.tradit añ xp̄i na-
tiuitatẽ.232.ab urbe ãt cõdita.460.ãno ĩ deditionẽ romanoꝝ primũ uenit:ubi poſtmo
dũ Magonẽ hãnibalis ſrem eã occupãtẽ ſupatum uulnerauerũt. Sed poſtea amilcaris
peni ſuaſiõe ducta Ro.rebellauit:ad quã quum cum exercitu Ro.ueniſſent:amilcarẽ cũ
.36.milibus penis & mediolanẽſibꝰ ĩterfecerũt.Capta deĩde ut Oro. & Liui.31.lib.h3 a
Claudio.M.& de ea triũphato p ãnos ferme.500.pacata adeo creuit:ut ſcda Ro.ignomĩ
nata ſit.& ibi pricipes romani quoad p occupatiões licuit ĩhitarẽt:ppea nulli unq̃ ſubeſ
ſe didicit.Hactenꝰ ãt nec ex modernis tpibus ſecꝰ.50.milia eq̃ſtris ordinis uiroꝝ ĩ bello
emiſiſſe cõſtat.Emporiũ crete totius lõbardiæ ſp fuit:& agꝛ uniuerſum in oi bonitate
feraciſſimũ h3:eã herculeꝰ maximianus ĩter cæteros principes menibus & tẽplo exorna
uit:nã eidẽ muꝝ ſecũdũ adiecit:& urbẽ ãplificauit:& ex ſuo noĩe herculeã appellauit in
honorẽ herculis phanũ celeberrimũ ſtruxit:qđ nunc diuo Lauren.extat dedicatũ.In hu
ius uero urbis laude:diuꝰ Berna.apl̄s:ut ex eiꝰ hiſto.habemꝰ:inq̃t pueni cum.2.diſcipu-
lis meis.Gaio.ſ.& anathalõe ad ciuitatẽ mediolani q̃ poſt romanã arcem famoſiſſima ha
bebaẽ:pariq; decore ſublimis:poſt eã uero tã diuturnã fœlicitatem prias moleſtias tpe
Ambro.ep̄i ab arriannis ptulerũt:ide paulopoſt attilla gothoꝝ rex illã diluit : & paulo
poſt iſtaurata paꝝ q̃euit.Lõgobardi uero ẽt multis moleſtiis & oppſſiõibꝰ eã agitauere
priuatis dẽiq; regno lõgobardis mediolanum p ãnos tercentum & ſexaginta ſub italiæ
regibꝰ & uicecomitibus: ut ſuo loco dicemus:plurimum floruit:nec ullas moleſtias ſu
ſtinuit:donec Fedricꝰ Barbaroſſa eã ſolo eq̃uit:quã tñ mediolanẽſes ab Alexã.põti.ro.
& ab iperatore græcoꝝ:atq; a pmẽſibus:placentinis:& aliis ciuitatibꝰ adiuti repetitã pa
triã tanto reædificauerunt animoꝝ ardore:ut ĩtra triẽnium ditior : ppl̄oq; frequẽtior:
necnõ & potẽtior ſolito facta uidereẽ.Dñabaẽ tunc Gualuagnus uicecões uir inſignis:
& patriæ pr̄ appellatꝰ.Porro ciuitas hæc q̃tum tẽploꝝ magnitudine:regalium domoꝝ
ãplitudĩe clariſſimaꝝ edium nobilitate:necnõ & omnium artium bõitate floruerit: no
ſtraq; ætate floreat:quum potẽtiſſimoꝝ dñoꝝ ducali maieſtati obſequentium:tũ utri
uſq; ſexus contubernium religioſoꝝ inhabitantium:at caterua huius urbis equeſtris or
dinis uirorum ac doctoꝝ:necnõ & armoꝝ:pãnorumq; & omnifariã ueſtimentorum fa
brica & mercatura ipſa declarãt:hinc robur militare & equitum multitudo educitur:hi
eximii in q̃cunq; re artifices ſunt:cuiꝰ q dem urbis adornãdæ digniſſimꝰ priceps Frãci.
Sphot.q in ea ãnis.14.pricipatũ tenuit:accuratiſſimã diligẽtiã egit.Is nãq; princeps pul-
cherrimum nauile:p qđ ex mediterraneis ĩ urbem neceſſaria deuehãẽ.adduxit ex abdua
ex quo ciuitas non modicam ſuſcipit utilitatem.Aliud antea philippi ducis opere ex Ti
cino ſlĩe deducebaẽ:caſtellum ſupbiſſimũ ĩ ea a fundamẽtis extruxit:qđ fortitudĩe ĩter
mũdi mirabilia cõnũerari põt.hoſpitale quoq; toto orbe celeberrimũ ĩ ea ædificauit &
tẽplũ beatæ uirgini dicatũ idicibili ipẽſa ãno ſalutis nr̄æ.1388.ichoatũ magnũ accepit
ĩcremẽtũ:urbis uias oẽs cũ ãtea cenoſæ forẽt diligentiſſime ſtrauit:& aliis ĩnumerabili
bus ornamentis:& præclariſſimis inſignibus regibus idẽ princeps exornauit:utpote pul
cherrimis templis:mõaſteriis:palatiis:porticibus:nemoribus:& aqueductibus:& aliis q̃
enumerare longum eſſet:unde & præ multitudine populorum & diuitiarum copia ſe-
cunda Roma iure uocari poteſt.In Mediolanẽſi agro reſtat Modoecia oppidum ſane ur
bis magnitudinem præ ſe ferens:antiqua Longobardorum principum ſedes:ubi eſt ba-
ſilica beati Ioannis Baptiſtæ:ac palacium ſuperbiſſimum : quod Theodelinda regina ex
truxit.habet & idẽ ager p̄ter reliquos duos lacꝰ.Verbanũ.ſ.ex quo Ticinꝰ pcedit:& Vpi
lum:ex quo Lambrus effluit:haud longe ab urbe defluens:qui totum ĩ circuitu irrigat
agrum.mediolanenſes a Barnaba apoſtolo euangelium chriſti primo ſuſceperunt : cui
paulopoſt ſucceſſit diuus Ambro.irrefragabilis doctor:a quo ſanctus Aug.doctor & ip
ſe excellẽtiſſimꝰ ĩ hac urbe ad xp̄i fidẽ cõuerſus ẽ.ĩ mediolanẽſi urbe Nazariꝰ & Celſus.

Geruaſius & Protaſius:aliiq; nonnulli glorioſo martyrio coronati ſunt.Complures de
inde ſciſſimi ac doctiſſimi confeſſores:necnon & uirgines I ea claruere.Alexáder ſecũd⁹:
Vrbanus tertius ex nobili Cribellorum gente.ae Celeſtinus.4.pontifices romani:& Ca
rus.13.romanorum imperator:qui Dioclicianum preceſſerat:ut firmus ſaturninus dicit
mediolanenſes fuere:Genuit preterea hec Vrbs Helyprandum : Ottum Gualuagnum
uice comites:qui preclara geſſere faciora.In diſciplinis autem inquirere operoſiſſimum
eſt.Ex clarioribus uero Statius Cecilius comediarum ſcriptor hinc emerſit. Ex noſtris
autem habet Dacium epiſcopum ſanctiſſimum ac ſcientia preditum quem Gregorius
in dialogorum libris meminit:& Beltrandum Turrianum ordinis minorum generalem
doctorem.Antonium Radenenſem quorum nonnulla extant opera . Andream de Bilis
noſtri ordinis uirum ſcientia & opere diuinum:qui & ipſe multa ſcripſit:ſed & Signoro
lum & Obertum de Otto:ac Chriſtoforum Caſteloneum iuriſconſultorum ſua ætate
principes ornauit & ciuitatem Ioannes de Morliano precipuus medicus:& Ioſeph Bripri
us ſecularibus litteris apprime eruditus:de quibus omnibus locis ſuis dicemus.

¶PAPIA CISALPINAE GALLIAE CIVITAS.

¶Papiæ Ciſalpinæ galliæ ciuitatis aſ
ſueri perſarum regis temporib⁹ & gal
lis ſenonenſibus paulo longobardorũ
hiſto. in ſecundo teſtante fundaméta
iacta ſunt:uerum longe ante inſubres
galli uicatim locum illum habitauer.
Hæc enim in marginibus Ticini flu-
minis ex uerbano lacu effluẽtis:p quẽ
lapideo ponte pulcherrimo traiicitur
ſita eſt:& a Ticino flumine Ticinum
appellatur:ubi iſignis Scipionis de an-
nibale uictoria extitit.Eam poſtea ob
ſitum & aeris ſalubritatẽ:amœnitatẽ
q; oſtrogotorum deinde longobardo-
rum reges libenter incoluerunt:apud quam & multa preclare geſta.ut infra dicemus eá
illuſtrauerunt.Et propterea cum Mediolano magnitudine faciei:antiquitate:ac dignita
te diu contendit. Verum nunc Mediolanum plurimum excellit:ambæ tamen & nũc oli
claræ:illuſtreſq; fuere:hanc aliquando Attilla hunnorum rex cum reliquis urbibus eće
pit:diripuit:ac uaſtauit:& paulopoſt inſtauratam etiam Odoacer Erulorum rex crudeli
ter cum multa hominum cæde ſpoliauit:ibi tunc tanta fuit ciuium romanorum cædes
quanta unquam alibi poſt commiſſa fuit:poſt exactos longobardorum reges ungari ſa
lado duce ciuitatem hanc diu obſeſſam & captam denuo ferro:igniq; penitus uaſtarũt.
Eius poſtea exornandæ ciuitatis pre cæteris Ioannes Galeacius maria uicecomes prim⁹
mediolanenſium dux multam adhibuit diligentiam.Nam poſt multa ibidem accuratiſ
ſime fabrefacta:caſtellum magnificentiſſimum regio apparatu cum ampliſſima biblio
theca ueluti doctiſſimus ſtruxit:ciuitatiſq; gymnaſium dedicauit :& iuxta caſtellum in-
gentem lucum muris cinxit:in quo ferarum uiuaria & pulcherrimas uenationes conſti
tuit in cuius medio ſuperbiſſimũ monaſterium ordini carthuſienſium cum eius ſepul-
chro ingenti impenſa fabrefecit.Luci autem ipſius ambitus eſt centum & uigiti ſtadio
rum.In hac ciuitate multa ſanctorum corpora ab aſtulfo rege a Roma delata:quibus
& ſacella ædificauerat:& monaſteria uirginum ubi & filias dedicauit ſumma eum deuo
tione uenerantur:ſed precipuo honore ſanctiſſimi doctoris Auguſtini reliquiæ a Luit-
prando e Sardinia allatæ cultu & religione uenerantur.Nam & ſepulchrum ex candidiſ
ſimo marmore eiſdem ſanctiſſimis reliquiis ab ordine noſtro mira celeritate ſtructum
eſt:quod etiam aſpectum quendam pulcherrimum præbet. Genuit autem hæc ciuitas
multos præclaros uiros:ſed qui ſanctitate & diſciplinis precipue excelluerunt:ſyrus ei⁹
ciuitatis epiſcopus doctrina & ſanctitate laudatiſſimus Enodius poeta eloquẽtiſſimus:
Damianus etiam ipſius ciuitatis epiſcopus:cuius litteræ in ſexta ſynodo plurimum

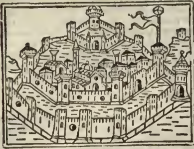
ualuere.Habuit & Ioānē decimūnonū pōtificē romanū.Habuit & ætate q̄ſi nr̄a Anto.
Guaynerum medicum ſua rate celeberrimum : qui in curis medicinalibus multa com
poſuit.Et Catonem ſaccum & Sylanum nigrum ciuili deditos iuri.& bonarum artium
ſtudiis ornatos.Hinc etiam Ioannes Rocchus noſtri ordinis inſtaurator & doctor emer
ſit:uir aeris ingenii:& declamator ſua ætate precipuus.Quum autem propter huius ciui
tatis epiſcopatus magna & diuturna inter epiſcopum papienſem & archiepiſcopum me
diolanenſem fuiſſet contentio : tempore Conſtantini pontificis Romani declaratū fu-
it:ut tm̄mō romāæ ſedi & non archiepiſcopo obtemperaret:eiq; pallio & cruce uti lice
ret quo poſtmodum Alexander tertius tempore Federici Barbaroſſæ priuauit.

COMVM CIVITAS LOMBA RDIAE.

❡Comum urbem uetuſtā: a qua co-
menſes populi a gall' ſenonenſibus in
margine Larii laci conditam Iuſti.af
firmat.Pli. autem eiuſdē urbis ciuis
dicit Comum & Bergomum Orobi-
orum ſtirpis fuiſſe: quam gētem a ca
tone ignoratam Cornelius Alexāder
dixit fuiſſe moutanam : Hæc urbs q̄
nunc habemus inſtar cancri ædifica-
ta eſt. Vrbis corpus in ſimilitudinem
corporis cancri eſt:& hæc muris cir-
cumcingitur:Cauda uero cancri ſub-
urbiū portæ turris dicitur.Duo autē
ſuburbia alia uidelicet de uico:& de
Curignolia brachia cancri referuntur.Hanc huiuſmodi formæ Helyprādus uicecomes
tempore Conradi primi imperatoris:cum antiquam penitus euertiſſet:ædificauit.Eam
antiquiſſimam conditam Rhetii incūbentes poſtmodum(ut ſtrabo inquit) uaſtauerūt:
Sed Pompeius magni Pompeii pater ibidē colonos reſtituit.Et deinde.C.Scipio tria mi
lia ſuperadiecit:e quibus nonnulli fuere græci:qui licet ibi domicilium non habuerint:
oppido tamen non reliquerunt nouum Comum appellantes:quam poſtea gotthi uaſta
uerunt.Deinde Helyprandus uicecomes ſiue Anſelmus archiepiſcopus de puſterla fami
lia nobili anno.112.4.adeo funditus euertit : ut uix hac ætate priſtinæ urbis ueſtigium
ſeruet.Huic urbi diuus Ambro.epiſcopum dedit : eumq; ſpiritualium ac temporalium
epiſcopum dominum ac comitem inſtituit:quæ plane ciuitas:tametſi propter agri mali
gnitatem parum ſuſcipiat alimentorum:uirorum tantum ſolertia:qui mercaturam exer
cent & domorum pulchritudine:artificumq; abundantia iter inſignes urbes merito cō
numerari poteſt.Eius ager magno:ſed ubiq; montuoſus & uallibus plen⁹ eſt :uerum ui
netis & oliuetis natura cultus:lebetū ad dequoquendos cibos pulcherrimas habet fodi- Iulia
nās:qui nec alibi effodiuntur.Longobardorum preterea tradunt hiſto.in lacu lario inſu martyr
lam eſſe in qua comacina ciuitas erat:& ab ipſa inſula appellata:ubi Aſprādus lōgobar. abion-
rex ſpāle præſidium habuit:& multas ibidem diuitias conſeruauit:ad quam etiam Cō dus eps
dipertus ipſius gentis rex confugit:quæ urbs anno ſalutis noſtræ.700.uaſtata fuit:po plinius
ſtea aliquantiſper inſtaurata a comenſibus demum anno.1159.penitus euerſā:& nunquā ſecūdus
inſtaurata:Ea inſula a como.18.mil.paſ.diſtare dicitur:de qua Caſſio in epiſtola memi- hiſto.
nit.In hac urbe nobilis ciuis iulia uirgo pro chriſti nomine poſt uaria tormēta & prelia Cecili⁹
quibus cum diabolo cōflixerat capitis obtruncatione martyrium ſumpſit.Hic excellē poeta
tes uiri fuere Abundius ipſius urbis epiſcopus doctrina & ſanctitate clariſſim⁹.Pli.ſecū Rapha-
dus hiſto.qui naturales ſcripſit hiſto.Cecilius poeta ſicut Cattullus uidetur innuere.Bo el legū
nus Stupa ordinis Eremitarum ſancti Aug.qui in diuinis nonnulla compoſuit:& Rafa doctor
el legum doctus interpres qui digeſtum & codicem explanauit.

BERGOMVM CISALPINAE GALIAE CIVITAS.

℄Bergomum Ciſalpinæ galliæ urbs: ex qua & nos duximus originem: teſtibus Iuſtino & polycra. & paulo in. 2. longobar. hiſto. li. a Breni militibꝰ añ chriſti aduentum. 350. anno conditionis ſuæ ſumpſit initium: a qua bergomenſes nuncupati ſunt. Eſt etiam aliud oppidum in minori aſia quod pergamum dicitur: cum. p. in principio & a. poſt. g. quæ fuit attali regia a qua p gameni non pergamenſes dicti ſunt: & pergamenæ cartæ quod ibi cartarum fuerit multitudo. Bergomũ igitur ciuitas ſaluberrimo adiecta fuit monti: totaq; auſtrum uergit: quæ & ſitu arteq; inexpugnabile eſt: quod & colles multos habeat: & tota cum ſuburbanis fortiſſimis circumſepta ſit menibus. in ſupercilio montis habens intra & extra inexpugnabiles arces. Eius ſane ambitus magnꝰ eſt: qui. 40. ſtadiis cõtinetur. Sergius flu. urbis ſuburbana preterfluit: omnemq; agri irrigat planiciem qui & terram fecundiſſimam reddit: & ciuitati multam confert utilitatem. In ea ciuium ædes non ignobiles ſunt: ſed & templa multa plurimo quidem exornata apparatu. Nam ĩ medio urbis foro per magnificum extat templum beatæ Mariæ dicatum: atq; aliis excolitur ornamentis. Ager totus opulentus eſt: præter ſeptentrionalem qui montanus eſt & aſper ac frigidus: ubi facile uitis neq; aliqua alia naſcũtur. uerum ibi ferrum & cotes ad acuendum ferrũ idonei effodiuntur: & ſunt qui dicant nulibi tales effodi lapides multæ ibi ſunt ualles: quarum alique uini optimi: ſuauiſſimarumq; frugum & olei feraciſſimæ ſunt: alique uero modicæ: ſed multis in locis ferrarias officinas habent & lenificas: Ea propter accolæ ut plurimum comerciis magiſq; agriculturæ operam dant: Bergomẽſes enim ac mediolanenſes mulieres præ cæteris ad fecũditatem & liberorum educationem ualent: uiri autem litterarum ſtudiis ac mercimoniis inuigilant. Italiam: reliquaſq; prouincias percurrentes. unde fit ut præ cæteris pecuniis abundeat: & diuitiis & honoribus clariſſimi habeantur. & adeo phiæ ſtudiis ı cæterarumq; facultatum generi ſe dedunt: ut diſcendi ſtudio totum orbem percurrant. Dudum uero hæc ciuitas multis claruit ſtrennuis militibus. quorum præclara geſta: regalia eorum monumenta ferunt teſtimonium: quorum quidem uirtutem per multos annos mirabile ſortita eſt incremẽtũ Verum ſuperuenientibus diſſidiis & ciuilibus bellis maximum perpeſſa detrimentum: Multis etiam annis ab ungaris: potiſſimum Sueuis & alemanis incurſiones direptiones. uaſtationes: incendiaq; ſuſtinuit: ita ut diruptis menibus uix quis turribus ad hoc potiſſimum extructis contineri poſſet: ac ſic per multos annos deſtructa: & ſine habitatore p manſit. Id enim factitatum quammaxime fuit tempore Berengarii ſecundi: ut habetur infra lib. xi. uidelicet poſt mortem Ambroſii ipſius urbis comitis. Demum laceſſiti Bergomenſes hoſtium potentia Boemo regi, ſeſe dedere: qui urbem in protectionẽ ſuſcipiẽs arcem munitiſſimam extrui imprimis curauit. In hac urbe Alexander unus ex Thebeorum legione ſub maximiano imperatore capitis obtruncatione martyrium promeruit: Cuius corpus ſanctiſſima grata Lupi urbis eiuſdem ducis filia ſepeliuit: poſt cuius paſſionem & ipſa miraculis clara quieuit in domino: & amborum reliquiæ ibidem præcipuo in honore habentur. Genuit hæc ipſa noſtra ciuitas uiros ſanctitate: ſcientia & armis p̃claros: inter quos floruit Ioannes ipſius urbis epiſcopus tempore Ioannis papæ quinti: cui ob ſanctitatem & doctrinam: ut paulus longobardorum hiſtoricꝰ habet: reges & principes honoris gratia aſſurgere conſueuerant. Genuit & Gerardum ſauonenſem epiſcopum noſtri ordinis & paganinum ordinis prædicatorum qui multos tractatus ediderunt, Albricum præterea Roſatum conſultiſſimum iuriũ doctorem: qui totum ciuile ius acutiſſime explanauit: Gaſparinum Barzizam ornatiſſimum oratorem qui ſua i-

Alexander martyr
Ioãnes epus
Gerardus epiſcopus
Paganꝰ
Albricus roſatus
Gaſparinus Barziza
Guidonus medicꝰ
Michael medicus
Barthlameus acoleus

duſtria & ingenio latinas litteras ſemimortuas quaſi ab inferis reſuſcitauit.Guidonem
Caranũ phyſicũ:qui in medẽdis lãguoribus noſtro euo nulli extitit ſecũdus q ét genuit
Michaelẽ medicũ & philoſophũ clariſſimũ ac i oĩ doctrię geneꝶ ſciẽtiſſimũ:q adhuc iu
uenis;tãta ẽ ei⁹ igenii uis ac dicendi copia:ut i oĩ ſcia libros ediderit.Hinc Bartholome-
us Acoleus ortum habuit:uir rei bellice peritia inſignis: qui propter res fortiter geſtas
a ſenatu Venero ad imperatoriæ dignitatis faſtigium euectus fuit.Fuerunt alii noſtra æ
tate audaciſſimi; qui arma ſumma cum laude tractarunt.Hæc autem urbs quũ diu me
diolanenſium principibus paruiſſet;& ab ipſis anno domini.1345.arce. quæ capella nũ
cupatur;& murorum mole inſtaurata fuiſſet . Tandem in uenetorum manus anno do-
mini milleſimo quadringenteſimo.29.peruenit.

BRIXIA VRBS CISALPINAE GALLIAE.

¶Brixia præpotens urbs : quam Iuſti
nus & Paulus longobardorum hiſto-
ricus dicit conditam fuiſſe ſimul cum
mediolano : & aliis prædictis urbibus
a gallis ſenonenſibus.Liuius uero ĩ qn
to uelle uidetur a germanis tranſeun-
tibus ad Italiam duce Ciconio condi-
tam: & eam gallię cenomanorum a q-
bus condita ſit caput eſſe . Temporib⁹
tamen Gedeonis iudicis iſrael a quodã
troiano nomine Thracie teſte.Bencio
alexandrino hiſtorico condita fuit &
ex ſuo nomine primo thraciam appel
lauit:quæ etiam toti prouinciæ nomẽ
dedit:unde in hiſtoria ſanctorum Fau
ſtini & Iouite habetur quod Aurelianus Imperator uenit.Brixiam in prouinciam thraci
arum.Verum poſtea per mediolanenſes Gotifredo uiterbienſi epiſcopo in chronicis te-
ſtante.Sicambrienſium auxilio.c.35.anno ante urbem conditam euerſa & diſſipata per
Brenum inſtauratam fuiſſe potius quam conditam dicere poſſumus . Eſt itaq; uetuſto
nomine & rebus apud eum clariſſime geſtis:clariſſima:quam Liuius lib.21.fuiſſe roma
nis auxilio his uerbis ſcribit.L.Emulius imperator effuſum agmen ad mutinam ducit:
& in ſiluis quæ tunc circa mutinam erant ceſi ſunt romanorum.800.Cæterum Canetũ
petierunt ſex ſigna militaria adepta.Fuere tunc auxilio romanis brixiani gallis aduerſus
alios gallos & Boios.Hanc etiam potentiſſimam uetuſtiſſimamq; fuiſſe antique ei⁹ rui
næ:nunc in ea inuentæ perpulchræ oſtendunt.Sed omiſſis antiquis noua proſequentes:
eam quammaxime noſtro euo pulcherrimam populoſiſſimam:feraciſſimam uidemus.
Cuius conditio talis eſt:ut nullius rei ad humanæ uitæ ſuſtentationem egeat.Quam ur
bem una cum eius agro commendare uolentibus: in omni bonitatis genere nulla ratio
abeſſe finit.Nam & qui eam laudant.ipſam gallinæ lac ferre dicunt.In auſtrum itaq; to
ta uergitur : & ad collis cuiuſdam radices poſita eſt : in cuius ſublimi cumulo extat arx
munitiſſima:totaq; urbs nouo & inexpugnabili:duplicíq; nunc circumcingitur muro.
quam & Garza fluuius præterfluit:qui ad molendum etiam plurimum conferre ſolet.
Fontes ibi exundant:qui non ſolum in foro:ſed etiam per regiones:per monaſteria :per
hoſpitalia:per carceres:& per priuatas ciuium ædes ubertim effunduntur.Templa uero
non uulgaria & ampliſſima religioſorũ monaſteria :& cætera pia loca urbaniſſima:nec-
non & nobiliſſime ciuium ædes urbis magnificentiam præ ſe ferũt:Hẽt hæc urbs præ
cæteris ampliſſimum agrum:qui ad octingenta ſtadia in longum extenditur:cuius nul-
la pars culta iacet:excepto dumtaxat ſiquid lacus:aut montes: aut ſiluæ prohibeant:ubi
etiam ſunt oppida complurima uetuſti nominis:& populo frequentatiſſima: quæ urbi
um magnitudinem habent.Sunt præterea in eo agro duo lacus.Sebinus :ex quo Olius:
& Eſdrenſis:ex quo Chiſius fluuii egrediuntur.At Olius per totum diffunditur agrum
cuius curſus non parum commoditatis accolis affert:Brixianus ager frumentum: mi-

lium:legumina:uinum cuiuſcunq; generis: oleumq; ubertim producit:Lane quoq; lini ſẽi:carniũ:caſei:butyri:piſciũ optimorũ:oĩs generis pecorũ:pomorũ:ficuũ caſtanearũ :nucum:amigdalarum:corilorum abundatiſſimus ẽſt.Abietes præterea cedri:& cuiuſcunq; generis legumina:ſed & ferrum & calybs in maxima habetur copia:adeo inter cæteras ĩ urbes in omni bonitate opulentiſſima eſt:ut merito dici poſſit Brixia magnipotẽs.Hæc autem ab anno ſalutis.1428.Venetis parere cœpit:a quibus etiam maximum ſuſcepit incrementum.Brixiani ſacramenta chriſtiana ab Anthalone barnabæ diſcipulo ſuſcepe runt apud quos epiſcopatum etiam primus tenuit.Fuerunt deinde duo &.30.eius urbis epiſcopi:in ſanctorum Cathalago relati.In ea ſanctiſſimi Fauſtinus & Iouita ipſius urbis ciues ſub adriano principe martyrium capitis obtruncatione promeruere:necnon & alii multi:quos enumerare longum eſſet.Habuit & hæc ciuitas plures uiros egregie litteratos:inter quos fuit præcipuus Bartholameus ſacerdos canonum profeſſor. De quibus omnibus infra dicemus.Ornaſ uero noſtra ætate multis clariſſimis uiris legum & bonarum artium ſtudiis decoratis:necnõ ciuibus belli peritia : morũq; cõpoſitiõe notiſſimis.

Fauſtinus & Iouita

Bertolome⁹ canoniſta

VERONA VENETIAE CIVITAS.

¶ VEronã pulchrã ac p̄clarã Venetiæ urbẽ alpibus finitimam Iuſtinus & polycrates hiſtorici a gallis ſenonenſib⁹ conditam ferũt. Sed nos Sicardi cremonẽſis epiſcopi ſententiæ inhærentes poſt Troiæ excidium conſtructam aſſerimus:& ſenonẽſibus gallis potius inſtauratam: uel ampliatam quam conditam:quã athiſis fluuius diuidit & quatuor pontibus pulcherrimis traiicitur. Hæc ciuitas ita Romanis principibus grata extitit :ut ĩ ea amphitreatum romano more:nonnullaq; alia conſtruxerint ædificia.Ibiq; deinde a gothis longobardiſq; regibus:necnon & ab aliis principibus ac tyrannis domus excelſæ alta palatia:pulcherrima templa:inexpugnabiles arces:& caſtella fuerunt cõſtructa. Eius accolæ:quum multi ſint:diuitiiſq; affluant:modeſtia etiam & urbanitate præ cæteris ciuibus redolent.Ager ueronenſis præter uinum optimum & oleum:quo refertiſſimus ẽ: ad alẽdas etiam oues plurimum cõfert:ubi ſaluberrima paſcua ſic ouium lanas molles efficiũt:ut ex eis delicatiſſimi efficiãtur pãni.In eo igitur agro eſt benacus lacus:ex quo mincius flu.egreditur. Vrbis huius geſta ſub uario fuerunt euentu .Attila enim gothorum rex:eam euertit & incendit:Alboinus primus lõgobardorum rex ibidem Roſimũde uxoris inſidiis occiſus fuit:.Ibi Rhodulphus imperator Berengarium imperatorẽ ſuperauit & occidit:Sed deinde quum in alemanos tranſlatum fuiſſet imperium hæc ciuitas uarios pertulir dominos.Primo nanq; monticulorum familia in ea dominium ſumpſit.Deinde a comitibus ſancti Bonifacii pulſam.Azo eſtenſis eius dominio potitus ẽ. Ipſe uero anno domini.1212.ab Ezelino de rumano per arma pulſus mantuanorum ac

mis reſtitutus eſt. Mortuo poſtea Azone Ezelinus poſt annos .13. Veronam rurſus obtinuit: qui īmaniſſimus tyrānus .cc. ueronenſes in carcere poſitos: una cum carcere quo detinebantur exuſſit. Defuncto autem apud Soncinum tyranno: ueronenſes uerum comitibus ſancti Bonifacii in libertatem deductis aliquandiu fœliciter permanſere. Deīd nobiliſſima ſcaligerorum familia & ipſa ueronenſis ſurgens per tyrannidem ipſam occupauit: & per .70. annos cum maximo ſplēdore Veronæ dominata eſt. Poſtmodum ꝓpter uarias bellorum diſſenſiones ſubortas a Galeatio maria uicecomite primo mediolanenſium duce pulſa eſt. Demum etiam galeatio duce mortuo & annuente eiuſdem Galeatii uxore urbs in uenetorū manus deuenit. & iam .70. & amplius annis eius dominio potiti ſunt. Genuit hæc clariſſima ciuitas uiros diſciplinis excellētes. Zenonem primū ipſius epiſcopum uirum ſanctitate & doctrina clariſſimum: qui multa in ueteri & nouo teſtō eddidit commentaria. Emilium macrum poetam. Paulopoſt Catullum poetam: atq; Plinium nepotem hiſtoricum & philoſophum egregium: ac alios plures: poſtremo ut Franciſco petrarchæ placet: in ea fuere Rainaldus inſignis grammaticus: & Ioannes madius iureconſultus non incelebris. Genuit etiam Guarinum oratorem ornatiſſimū & philoſophum inſignem. Petrum quoq; martyrem ordinis prædicarorum uirum ſanctitate ac doctrina clariſſimum Habuit & uiros belli ſcia præclaros & familias clariſſimas. Monticulorum & ſancti Boniſacii comites: quorum geſta præclara habentur. Sed & ſcaligerorum potentiſſimam familiam genuit. in qua canis grādis uir bello egregius fuit: qui .50. & uno anno eiuſdem urbis dominatum tēuit: & ſua uirtute: armiſq; Cremonam: parmam: Lucam: Rhegium: Vicentiam: Patauium: ac taruiſium ſuo adiecit imperio. Floruit in ea Luchinus uermes ueronenſis: qui magnanimitate Cretam a uenetis ꝑditam recuperauit. Genuitq; iacobum ei nequaquam diſſimilem: qui rem Galeatii primi mediolanenſium ducis contra arminiacum comitem: & ioannem acutum anglicum ſuo concilio ac fortitudine tutatus fuit. propter quæ merita Bobio urbe ac uogeria ab eodē duce donatus eſt.

¶ Vicentia inſignis & memoria digna urbs inter Veronam: & patauium ſita ab utraq; ſtadiis ducentis diſtans a gallis ſenonenſibus cum antedictis urbibus teſte polycrate in 6. condita fuit: quam etiam Medoacus fluuius pene mediā diuidit: & mænibus: magnificiſq; ciuium ædibus ac templis non mediocriter decorata: etiam uirorum probitate iamdiu floruit: quum ex ea magnum robur militare: & uiri in omni doctrinæ genere defluxerit: de quorum numero Palemon inſignis grammaticus fuit: & Gaietanus præſbyter philoſophus ſingularis. Antonius luſcus uir eloquentiſſimus: qui primus orationes commentatus eſt. Omnibonus rhetor ornatiſſimus græcæ latinæq; linguæ peritiſſim⁹ & matheus biſſarius iuriſconſultus & eloquentia & doctrina præſtantiſſimus. Hæc ciuitas mortuo Galeatio primo: mediolanenſium duce: quum a cararienſibus: ſcaligeriſq; principibus urgeretur: ac duris infeſtationibus premeretur adhortante Catharina ipſius ducis uxore: ſeſe prima uenetorum īperio ſubdidit: cuius auxilio & exemplo etiam Senatus uenetus patauium & reliquas Italiæ urbes poſtea obtinuit.

¶ Cremonam pulchram ac egregiam ciſalpinæ galliæ urbem Aſconii pediani auctoritate fultus a gall' ſenonenſibus etiam conditam: uel potius auctam affirmare poſſumus. Nam pedianus inquit: quum Romani principio colonias deducerent: placētiam ſex milia deduxere colonos. Cauſam autem deducendi fuiſſe ait: ut gallis opponeretur: ea tunc loca quæ circunſtant obtinentibus. Et Strabo inquit gallos a principio padum fluuiū incoluiſſe expulſis ueteribus tuſcis. Ex quo plane inferre illos etiam pulchram īſtauraſſe urbem. Sed ab hiſtoricis fide dignis: utpote Sicardo ipſius Cremonæ epiſcopo uiro doctiſſimo: & Bencio alexandrino in chronicis eam temporibus Delboræ iudicis iſrael a Brimonio troiano palladis ſocio condita inuenimus: & a ſe Brimoniam primo appellante. Nam brimoniam ſecundum Bencium idem eſt quod Cremona. Eam āt: ut idem auctor habet: gigantes latrones ſubterraneos ſpecus ibidem habitātes perſepe deuaſtantes ab hercule ſuperueniente liberata fuit. Hæc deinde mirum in modum aucta & bonarũ artium gymnaſio ornata: multas incurrit calamitates. Primo enim propter ſuſceptos. M. Antonii exercitus ab Auguſto octauiano penitus euerſa fuit. Indeq; rurſus inſtaura

Monticelli ſācti Bonifacii Comites Eſtēſes
ezelin⁹ ſcaligeri
Zeno. epiſcopus
Emili⁹ macer
Catull⁹ poeta
plinius nepos
Raynaldus gramatic⁹
Guarinus orator
petrus martyr
Luchinus ueronenſis
Palemon grāmaticus
Gayetanus pb̄r
antonius luſcus
Omnibonus orator
Brimonia idē ē q̄ Cremona

Babilla epiſcopus Homo bonus Quintilius poeta .M. Furius poeta Euſebius doctor Gerardus phyſicus Guilielmus epiſcopus Apollinaris medicus

ta poſt.400.annos.a Gilulpho:4.longobardorum rege fuit derelicta. Sed poſtquam ꝑ ānos mltos digniſſime iſtaurata mltos cōflict⁹ cū mediolanēſib⁹ geſſiſſet:i ipoꝝ fidē ꝺ ūcit:eiſq; nūc uſq; paruit:& maximū icremētū accepit.S; hāc quū nūc hēm⁹ urbē plana ē:& ſpatioſa ac cōcaua:& pado abluit.a quo magnā hꝫ cōmoditatē qa pad⁹ mltā hꝫ nauigationē aduerſā:adō ut cū magnis onerib⁹ ad mltas regiōes nauigari poſſit. Nouiſſimis fere tpib⁹ cū iſinitimis ciuitatib⁹ pp guelfoꝝ & gibellinoꝝ factiōes : dū duriſſima bella certaret .ꝗdā eoꝝ factio celſiſſimā turrī & toto orbi admirandā i medio urbs foro erexit.ꝗ & duob⁹ ānis ꝑfecit.Hæc urbs ætate nr̄a lateritiis domib⁹ pulcherrimis mōaſteriis tēpliſq; magnificētiſſimis:hoſpitalib⁹ āpliſſimis : aliiſq; urbiū neceſſariis cū maxīo ābitu & mænib⁹ foſſiſq; ꝓfūdis exornat.Hēt & agꝝ āpliſſimū i plano cōſtitutū i quo nōnulla oppida ſūt opulētiſſima & pplo frequētata:q & frumēti uini:crociq; optimi feraciſſim⁹ ē.Oli⁹ iſup flu.ut plurimū p agꝝ cremonēſē ꝑterfluit: q terrā fecūdā i fēo maxie exhibet.In ea ſciſſimi cōfeſſores Babilla urbis ipſi⁹ eps:& Hō bon⁹ ꝑcipuo hn̄tur honore.Ex hac uiri doctrinis excellētes ꝓdiere ex uetuſtis Quintili⁹ poeta Virgilii familiaris.M.Furi⁹ poeta cognomēto bibacul⁹.Euſebi⁹ eloquētiſſim⁹ diui Hiero. diſcipul⁹.Ha buit ꝑterea Gerardū Sablōetiū excellētē phyſicū & aſtronomū :q caldeas ſicut latias ſciuit lr̄as:& mltos Auicēnæ & Raſis libros ex arabico latīos fecit.habuit & Gulielmū epm nouariēſē:& Nicolinū theologū iſignē:q mlta mēoratu digna cōpoſuere:ſed & Apollinarē medicū ꝑcipuū q Ariſtotelis animā cōmētat⁹ ē:& alios mltos medicine deditos.Ornat quoq; Rizardo malūbræ legū doctore:q codicē digniſſime explanauit:& Ioāne baliſtario oratore luculētiſſimo:& nup habuit Baptiſtā cognomēto Platina uirū clariſſimū:& i dicēdo facūdiſſimū : necn̄ & baptiſtā blaſiū medicū & aſtrologiæ ſciētiſſimū ac alios plurimos.

Mantua.

Baptiſta platina Babtiſta aſtronomus De laripa comites Paſſarini comites

¶ Mātua galliæ cenomanoꝝ mēorabilis urbs Maronis Virgilii unꝺ originē duxit diuino carmie decātata:ut qbuſdā placet a Mātho Tyreſiæ uatis filio p⁹ thebanoꝝ iteritū ab Alexādro illatū cōdita fuit.Sūt tamē q dicāt Tyreſiā theſei tēporib⁹ fuiſſe : & i eius ſeruitutē deuēiſſe ꝗ p⁹ patris iteritū i Italiā cū multis uēit:& cū ſociis græcis mātuam cōdidit.Sed quū iteri ex tyberino thuſco rege Oen⁹ nat⁹ eēt : & ad ipm oppidū thuſci & ueneti cōfluerēt Oen⁹ muris oppidū circūdedit & i altā formā redegit :quā & a mr̄e mātuā appellauit:dicēte Vir.x.lib.æneidos.Ille ēt patriis agm̄ ciet oen⁹ ab oris Fatidice māth⁹ & thuſci fili⁹ ānis.Qui muros matriſq; dedit tibi mātua nomē.Hæc mōtib⁹ q galliā & germaniā ab italia diuidūt.uicina ē haud ꝓcul a benaco lacu :ex quo minci⁹ effluit:q exūdās mātuā uſq; labit:ibiq; lacu facto urbē circuit . Inde ēt ꝓgrediēs breui curſu padū ifluit.De hac Liui⁹ li.xxii.ſic dicit.Ita diuiſæ copiæ boiſq; i agꝝ ſuū tānetū ꝓfectis iſubres:cenomāiq; ſup ānis mincii ripā cōſederūt ifra mille paſſuū milia.Et cornelı⁹ eos eiuſdē fluuii caſtra applicuit.Et.lib.xxiii ꝓdigia enumerās . quæ āno.5.ſecūdi belli punici fuerūt:dicit mātuæ ſtagnū effuſū mincio āni cruētū uiſū.Paſſa ē āt mātua ſupiorib⁹ tpib⁹ maximas calamitates:ꝑter illas ꝗ uirgiliano uerſu ſūt notiſſimæ.Mantuæ uhe miſeræ nimiū uicina cremonæ.Nā ab Atila Gothis & Gilulpho lōgobardoꝝ rege.4.& a Cacano bauaroꝝ rege aliq̄do dirutā:aliq̄do ſpoliatā:q̄doq; muris aptis derelictā & ſpoliatā fuiſſe cōſtat:q̄ ēt ungari ad ſolū uſq; euertere. Vnꝺ & loc⁹ ubi nūc fuerat ad rei mēoriā nūc ungaria nūcupat.Mathildis p⁹modū nobiliſſima comitiſſa eā diu tenuit:mirificeq; āpliauit:ſub ꝗ Nicola⁹ ſecūd⁹ pō.Ro.cōciliū celebrauit: i quo cōſtitutio de pōti.Ro.electiōe a cardinalib⁹ faciēda cōfirmata ē. Hāc p multa tempora p⁹ mathildim multi poſſederūt:i ꝗ clariſſimæ familiæ dellaripa.& paſſerinoꝝ aliq̄do ꝑfuere. Demū p⁹ uarios caſ⁹ iclyta Gūggiagorū familia magni canis auxilio pulſis paſſerinis ea uſq; i ꝑſens cū maxima laude potiri ſūt.Quoꝝ & ꝑteritoꝝ dominoꝝ cura:diligētiaq; tū pulcherrimis pōtibus ſup lacū iactis:tū ſupbiſſimis tēplis:regiis palatiis & nobilibus ciuiū ædibus plurimū illuſtrata ē.Vnde & nūc āpla ciuitas habita ē .& reꝝ abūdās ꝗ ad uſū humanū neceſſariæ ſūt.Hāc ꝑcioſus xp̄i ſāguinis:q tpe Caroli magni miraculoſus apparuit:plrimū illuſtrat:ad quē uiſēdū Leo ſecūd⁹ papa pp frequētiſſima miracula ibidē geſta ſe cōtulit.In ea Anſelmus lucēſis eps uir ſāctus:& eruditione moribuſq; iſignis regeſcit:& beatiſſimus Ioānes bonus mātuæ ciuis ordinis eremitarū diui Aug.mi-

Anſelmus epiſcopus Ioānes bonus comeſ Virgilius poeta

raculis clariſſimꝰ.Gēuit ēt hæc urbs albertinū ordinis eremitaꝝ diui Au.ſacrarū litte-
rarū iterp̄tē:q iter cætera mēoratu digna tractatū de corpore xp̄i edidit. Matheū ēt me
dicū clariſſimū & ad ſiciliæ regē de medicis opꝰ egregiū pſcripſit.Habuit & Galeariū ca
prianū ep̄m ciuē pſtātiſſimū:honeſtate ac prudētia ornatiſſimū . Ibidē reliqe corporis
ſācti Lōgini martyris:q latꝰ dñi lācea apuit magno hōtur honoř.
ℭ Placētiā uetuſtiſſimā emiliæ urbē a quodā placētulo noie :troiano iuxta padi & tre-
biæ flu.tpe Delboræ iudicis iſrael cōditā Bēcius alexādrinꝰ ī chronicis affirmat. Deide
p tpa captiuitatis iudaicæ a Belloneſo gallo mirū ī modū auctā dicit.Hæc & Cremona
circūquaq; pado ſitæ ī media regione ppinquæ ſūt:ī q̄(ut pedianꝰ aſconiꝰ ait)Romani
colonias:ut gallis alia loca occupātibꝰ opponerēt:deduxeř. Vnde & ēporiū maxiū teſte
Liuio li.21.romāi magna ope extruxerūt:magnoq; pſidio firmauerūt:q. hanibal expu-
gnare nequit:Et ppterea locū accolæ frequētař cœperūt mixtis undiq; ex finitimis po
pulis:quos pſlio ſupatos hānibal crudeliſſime diripuit.Hæc ciuitas quū nulli unq̄ parue
rit ad ānū.1149.palauicinis nobilibꝰ ſubiecta fuit:deide p multas manus deuoluta tādē
Galeatii primi ducis mediolani manꝰ deuēit:pꝰ cuius mortē iter duos ānos pp arcella-
toꝝ:rubeoꝝ:aliorūq; tyrānidē octies ī pdā fuit expoſita:& ad eā calamitatē deduxerūt:
ut oi ptſꝰ habitatore deſtituta fuerit.Poſt ānū deinde.40.uel.50 . Philippo duce tertio
defuncto:quū ſe placētia uenetis ſubdidiſſet.Mediolanēſes ī eā arma uertētes poſt durā
obſidionē a Frāciſco ſfortia mediolanēſis exercitus ductore capta fuit:& tota militibꝰ
ī pdā data.Quoꝝ tāta ī diripiēdo effrenis libido extitit ut nil diuini.nil ſit humani ſer
uatū.Huiꝰ urbis ager optimus ē:& multis ī locis oleis & uinetis abūdās. Siluæ & mate
ria plene circūiacēs:p cuius arua trebia fluuius & alia flumina pterfluit: regionē uberti
irrigātes:pp q. & oiū pecoꝝ paſquis abūdat:& caſeus ibidē efficiť optimus ex quo etiā
placētinus caſeus dictus ē:Placētia pfūdiſſimos habet puteos p ſale excoquēdo.Ornata Grego:
fuit hæc ciuitas Gregorio.x.pon.Ro.ac lōge teſte Cicerōe.T.Tincha oratoř :·& ſancto papa
Caſſio urbis ep̄o:& placētino iuriſcōſultiſſimo:q gloſā legi bus primus appoſuit. Caſſius
ℭ Dertonā uetuſtiſſimā galliæ ciſalpinæ urbē a liguribus cōditā ferre.ſed quo tpe ñ ſa- eps
tis cōſtat q̄ olī ut Strabo h3:magna fuit pulchra ac optimis legibꝰ īſtituta : & paci ſiť .T. Tin
& bello aptiſſima.licet nūc modica ac tēuis ſit . H3 hæc unicū uerticē in quo uetuſtiſſi cha ora
mū diue marie dicatū extat tēplū:ubi & caſtellū urbis cuſtodē cōſtructū ē.Hāc ī medio tor
lanēſiū uindictā Federicus barbaroſſa diripuit:icēdit:& uaſtauit :& q̄ nūc ī plāo hēmus Placen
uicecōites mediolanēſes repoſuere.Eiꝰ ager optiꝰ ac uini optimi:& gualdi ptingēdis pa tinus
nis feraciſſimus.Curāt a tātā glīa ī tāta deuenerit miſeriā tpoꝝue cīpaſ q̄ oia uorār an conſul
ſcolaꝝ diſcordia nō ſatis claꝝ hētur.Sepe.n.fit: ut ppriis urbibꝰ ciues magis q̄ hoſtes tus Bo-
noceāt.Ferūt dertonēſes extruxiſſe bobiū urbē.hētur clara beati Galli abbatis mōaſte biū ci-
rio:q. ipſe Gallus theodelindæ lōgobardoꝝ regiæ ipēſa extruxit.ī hac ēt urbe mľtæ ſūt uitas
ſāctoꝝ reliqæ:& potiſſimū ſācti Marti.urbis ep̄i ac martyris ac ſāctæ Apoloniæ.mar. Sācti
ℭ Albā pedemōtiū regiōis urbē:q̄ Plinius pōpeianā noiatā troiano quodā Troilo bēciꝰ Mar:
alexādrinus cōditā dicit:& ab ipſo troiæ noie appellaſſe:q̄ quū Federicus barbaroſſa pa Sanctæ
piēſiū auxilio & ſubgeſtiōe obſideret ī aurora dici:q̄ horā nos albā dicius obtinuit:& d apolo
iceps albā urbē ab ea hora noiauit.Hæc iādiu nobiliſſimis mōſſerati marchiōibꝰ puit niæ
ℭ Taurinū ciſalpinæ galliæ ciuitas:& totiꝰ pedemōtanæ regiōis caput tpe moyſi a phæ
tōte ſolis filio cōditionis ſue initiū ſūpſit.Nā ut paulꝰ perуſinꝰ hiſtoricꝰ ait:ſgnāte apd
aſſyrios Spareto rege(ut ſupra li.3.exp̄ſſū ē)Erydanꝰ: q & phætō ſolis filius cū copia ſu
oꝝ duce nilo nauigi ex egypto deuēit ī mare.& uētis adiuti ī ſinū :quē lyguſticū ſeu li-
guſtinū dicimus uēit.Ibiq; cū ſuis lōga fatigatus nauigatiōe deſcēdit:& cū ſuaſiōibꝰ ſuo
rū ī mediterranea pgeret.Genuinū unū ex ſociis ſuis nauſea maris debilitatū cū parte
ſuaꝝ nauiū cuſtodē reliqt ī littore.Ipſe aūt Erydāus ſupatis mōtibus:quū āpliſſimā atq;
fertilē deuēiſſet planitiē : hoieſq; rudes agreſtes feroceſq; cōperiſſet iratus igenio eorū
ferocitatē ſupatuꝝ.ſecus padū cōſedit:& thaurinū oppidū cōdidit: & primo eridanum
a ſe nūcupauit.Ibidēq; quū aliquādiu regnaſſet ligure filio relicto ipſe phætō ī pado piit
a quo padus erydanus poſtmō3 appellatus ē:Plinius āt ī.3.na.hi.dicit.Thaurinū initium
huiſſe a liguribus:cuius opinio ſupiora approbare uidetur .Hæc quippe noſtro ſæculo
ad alpium radices cōſtitit.Cuius mōs oium altiſſimus ē.& eius cacumina ſemp niue al

beſcunt:& eius ſcopulū hānibal pĉus cū igne & aceto ex iuſo pulum fecit p hāc nāq; ur
bē:ut Liuius li.21.oñdit:hānibal primuʒ i Italiá igreſſū hūit.Ait.n.Liuius thaurini ꝓxie
gētis aduerſus iſubres motū bellum erat.Inde ex ſtatuis mouerat hānibal thaurinorūq;
unā urbē caput eius gētis:q uolētis i amicitiā nō uenerat ui expugnauit. Ea qppe urbs
i figura q̄drata ſtructa.4.portas hʒ:q̇ ex turri i foro ſurgēte iuxta gymnaſiū poſita:a ſpe
culatore oēs cernunt.Paduſq; flu.illā q̄ſi abluit & duriæ ānis riuulus mediā p̄terfluit cu
ius qdē cōmoditate tota ciuitas purgat:& plurimuʒ decorat. Nr̄a.n.ætate & diuitiis ac
aliis multis ciuium ædibus ac mōaſteriorum:& eccleſiaꝝ ornamētis mirifice creuit.Lō
gobardoꝝ.n.principum & ducuʒ olī celeberrima ſedes fuit:eo q totius regiōis media
ſit:& lignis aq̄ſq; ac aliis neceſſariis copioſiſſima habeat.Fuit deinde marchionum mō
tiſſerati ſubdita:q ipam & regionē uniuerſā & oppidis & eccleſiis celeberrimis plurimū
auxerunt.Dēiq; ſabaudiēſib⁹ principib⁹ ſeu ducibus iādiu paruit:q i ea gymnaſium bo
naꝝ lr̄aꝝ primum cōſtituere:deīde alias dignitates & bñficia eidē cōtulere:quoꝝ auxi
lio plurimum decorata ē.In huius itaq; regione p̄ cæteris plurima atq; p̄clara cernunt
oppida:adeo ut p̄ magnitudie:populorūq; frequētia:urbē ipā añcedāt:i qb⁹ nōnullæ cla
riſſimæ ac p̄ſtātiſſimæ extāt familiæ:oēm i eiſdē iuriſdictiōem exercētes.Cōualles quo
q; plurimæ:lōgitudie ac magnitudie adſunt:q qdē a fluuiis uberti irrigāt:& ferri m̄ltas
hn̄t fodinas.Thaurinēſes oēs nr̄o ſæculo molles ac delicati ſunt:& i uictu plurimū fru
Thebeorum reliquiæ — gales:eo q tyranidis expertes:ex agro oīa ad uictū neceſſaria p̄ter oleū abūdātiſſime hēāt:
Multi.n.thebeoꝝ legiōis i ea glorioſo martyrio corōati ſunt:quoꝝ corpa ēt nunc p̄ci
puo uenerāt honore.Genuit hæc ipa ciuitas maxiū ipſius epū: uiꝝ utiq; ſcia & ſcītate
Sanct⁹ maximus — p̄cipuū:q i ſuis codicib⁹:ut.i.li.9.loco ſuo dicet:m̄lta edidit.In huius agro ad ciniſii mō
tis radices ſecuſia fuit ciuitas:q̄ Federicus barbaroſſa p mōtē illū trāſiēs dolo captā di
ruit:& nūq̄ i eodē ſtatu coaluit:cuius ep̄atus ſedes:poſtq̄ & ipi ciues ep̄um ſuū trucida
Secuſa ciuitas — runt:i alterius ditione ceſſit.

ℭ Eporedia ciſalpiæ galliæ haud magna urbs a Ro. populo cōtra gallos iſeſtos:ut Pli
nio placet:ſybillinis libris admoniti cōdita fuit:q:ut idē Plinius affirmat:a bonis equo
rū domitoribus ligua gallica eporedia appellata fuit.Hæc i auſtraliore pte italiæq; fini
bus icolæ q̄ſi faucibuſq; uallis auguſtæ p̄toriæ ſita ē:& loci cōmoditate ſatis munita:i
ſiniſtro hn̄s arcē:i q̄ & maius tēplū beatæ uirgini dicatū puetuſtum hʒ:ubi ea reliqt diui
Sanct⁹ beſſus — Beſſi urbis ipſi⁹ epi p̄cipuo accolis ueneraſ honore.Duria fluui⁹ ex ualle deſcedēs hāc
iterſecat.ex quo maxima lignoꝝ uis pducit.In hac urbe Auguſtus cæſar deletis fūditus
ſalaſſis populis.oēs ſub corōa uēdidit:q(ut Strabo ait)fuerat Romanoꝝ colonia. Eius
ager a meridiana plaga frugib⁹ ſatis abūdat.A ſeptētrionali uero uix ullā p̄ter caſtaneas
Valperangi ſancti Martini comites ſancti Georgi — fructiferā arborē ꝓducit:ſed optia p pecoribus alēdis hʒ paſcua.E qb⁹ caſe⁹ ēt ſalaſſus
nūc uſq; ātiquū nomē retinēs ibidē abūdat & pānus aſp.Hæc urbs regionē hʒ iter du
as durias canepetii noie appellatā:i q̄ tres nobiliſſimæ familie oppida poſſidēt:uʒ Valp
angi ſcī Martini:& Georgii comites uiri p̄potētes:& multaꝝ uirtutū:rerūq; experiētia
celebres:& munificētiſſimi:nec ñ ad oēs phumani.

ℭ Auguſta p̄toria ciuitas & ultim⁹ italiæ termin⁹ a Cæſare auguſto p̄toria nūcupata:q
ibicē p̄toriū prius poſuerat:āno.30.añ xp̄i aduētū phibet iſtaurata Et ſunt q dicāt eā oc
tauiā auguſti iuſſu:eo i loco:quo Terētius uarro tūc impator ɔtra ſalaſſos caſtra habue
rat fuiſſe cōditā:& ibidē primū p̄torē Ro. poſuiſſe. Hæc nō ignobilis habet ciuitas:&
iuxta geminas alpiū fores ſita graias atq; peninas:qb⁹ hercules & penos trāſiſſe Plinius
aſſerit.Graios opinari:& apud eā iciſus fuit marmore titulus ille pgrādis populos enu
merās:quos cæſar auguſtus i hiſdē alpibus ſubegit.graias atq; peninas nūc appellāt:alte
rā iouis mōtis partē:ubi monaſteriū nobiliſſimū ē ſcō Bernardo dicatū. Alterā colūnā
Iouis:q̄ itur ad uallē trātaliæ ſabaudienſiū.Nā quū Terētius uarro ea i ualle.36.milia
excidiſſet:& reliquos captos ſub haſta uēdidiſſet.Cæſar auguſtus tribus milibus Roma
noꝝ eo miſſis urbē hāc habitādā tradidit.Eius cōualles ꝓfūdiſſimæ ſunt:& dudū auri
fodinas habuere:q̄s ſalaſſi poſſidebāt:pp q̄ aſſidua p̄lia gētes ille cōferrebāt:donec a ro
manis penitus deletæ ſunt.Hæc aūt ciuitas dudū ſabaudiēſiū duci paruit.

ℭ Vercellas ciſalpiæ galliæ urbē āte troianū excidiū:ut Sicardo cremonēſi placet:cōdi
tionis haud magnum ſumpſiſſe principium cōſtat:Nā auctor idem refert: quandam no

biliſſimam Troianam uenerem nomine cum Elicio filio ante ultimam troiæ captiui
taté in italiam ueniſſe:quæ per deuia quæq; diſcurrés non longe a montibus in torréte Apolli-
ceſia cōſedit:& puá ibi domum ſibi extrués cellá appellauit.Quá qdé uercelléſem ciuita nea ci-
té autūati ſunt dicentes:uercella quaſi ueneris cella.Ea.n.a Martiali poeta apollinea ap uitas
pellata eſt:quam Plinius in.3.a ſaluiis libycis ortam tradidit.Tenuerunt autem ſaluii po
puli montes.Niceæ ſuperuenientes.De hac urbe in geſtis beati Euſebii eiuſdé epi hētur
q; liguriæ ciuitatum primatū tenuerit.Ex quibus uerbis multi intulerunt.quod metro
polis fuerit:& archiepalis ſedes:qđ nō de iure aut antiqua conſuetudine fuit:ſed caſu ur
gente & ad tempus.Nam quum arriana peſtis inualuiſſet:& quidam archieps arrianus
Auxentius nomine tunc mediolanenſi eccleſiæ præeſſet.Syricius papa Euſebium uer-
cellenſem epm ſuper omné prouinciá legatū generalé inſtituit:ſed auxétio mortuo Am
broſius archieps cōſtitutus é:& Euſebii iuriſdictio ceſſauit.De hac urbe Pli.ait Erat lex ſcūs eu
cēſoria uitimiliariū auri fodinæ:quæ i uercelléſi agro cauabaſ:ne plus qnq; hoium in ſebius
ope au℞ faciédi publicam hērent.Magno āt decori uercellarū:ubi fuit cōciliū celebra
tum contra Berégarum Turomenſem archidiaconū ſub Leone.9.pō.Ro.de quo loco
ſuo dicemꝰ.Hæc ciuitas poſt uarios caſus:uariaſq; diſceptatōes:ab ānis.cc.citra adeo la
cerata fuit:ut duobꝰ in caſtellis diuiſa fuerit:Nunc auté inſtaurata: maximis mœnibus
ambitur:& monaſteriorū:téplorū:edium.& arcis regiæ:ædificiis exornaſ. Forūq; non
uulgare habet.Multis pterea ſcō℞ excoliſ reliqis præcipue diui Euſebii ſardi epi.Eius
ager pter oleū ola fecundiſſime gignit: ſed uinū pcipue:ea(ut ita dixerim)totius pede-
montanæ regionis & liguriæ emporium é.Genuit quoq; cōplurimos uiros clariſſimos
qui bello℞ ſtudioſi fuere:ſed hac ætate depoſitis armis agriculturá & mercaturá dicunſ
amplecti.ſabaudienſiū duci iádiu hæc ciuitas paruit:cuius dominio admodum creuit.
¶Nouariæ aūt urbis poſt uercellas.Gedeonis iudicis iſrael tpibus Elicius ueneris troia
næ filius ī monticl'o quodá:nō longe a ticino fluuio fundamenta iecit: a quo poſtmo℥
mons ille elicius dictus é:qué quidam dicere audent Nouariá eſſe.i.q̄ſi nouá ará: qa eo
loci Elicius una cū matre uenere poſt ml'tos uia℞ anfractus:ibidé cōſidétes ſtructa ara
diis primo ſacrificauerūt.Eá deinde inſubres galli:ptolæmeo teſte auxere.Plinii quoq;
tpibꝰut ipſe habet pagus erat:ſed paucorū poſtea ciuium ſolertia ob agri bonitatem fa
cta eſt ampli:cuius ager ſatis ferax é:parte tñ aliq̄ excepta:q̄ deſerta é:& mōtibus ualli
buſq; abūdat.Huic diuꝰSiplicianꝰ mediolanéſis archieps Gaudétiū uiro℞ſciſſimū prio d ſanctus
dit epm:cuius exéplo & doctria eccleſia dei ibidé mirifice creuit:Hæc ét Albutio filio gaudéti
claro oratore:ſicut nr̄ tradit Euſebiꝰ.p Octauiái impatoris tpa ornata fuit. Et tpibus us
Clementis.v.pon.Ro.hūit Dulcinū hereſiarchá:cuius peſtis uarie agitará fuit. In diui- Albuti
nis auté Ioanné theologū ordinis nr̄i:uirū ſatis doctū:& in diuina℞ ſcripturarū ſenſibꝰ us ora-
ſubtiliſſima exercitatione limatū:qué p merito uirtutū laudare & extollere tenemur: tor dul
quū nr̄e religionis iamdiu a patrum inſtitutis collapſæ:una cum Ioanne rocho papien- cinꝰ he
ſi & Georgio uiro optio primꝰ īformator extiterit:nobiſq; ſacræ religiōis hitū dederit. reticus
¶Sauona inſignis urbs maritima a genua.30.paſſuum milibus diſtans: antiqua phibe- Io.theo
tur:eo q; Liuius Magonis aduentum referens:ipſam ſauonam nominauerit:ſicut noſtra logus
ætas facit:& tamen Plinius ſabbatium & Pom.mella ſabbatiá eam appellauit:quæ cer-
te hiſdem nominibus ſic nō eo loco fuit:quo ea quá habemus noua exiſtit.Ná mago pe
nus:quum nec dum genua ab hiſdem aphricanis euerſa inſtaurata fuiſſet:hanc etia℥ de
lere curauit:quæ tunc in ſabbatiis uadis collocata erat:a qua qnq; milibus núc diſtat:&
núc uſq; etiam locus uadorum portus appellaſ.Quo autem tempore uel a quibus urbe
extructa ſit:nec dū inuenire potuimus.Hæc uero multorū populo℞ cōmercio iamdiu
nobilis extitit:& undiq; mænibus:portu:palatiis:ciuiūq; edibus celeberrima extat. Cu-
ius uiri quum maritimis bellis ac mercaturæ ſemp inſiſtere conſueuerint:litteris carue-
runt. Vnus autem Sixtus.4.pon.Ro.repertus eſt:qui præter dignitatem maximam:qua ſixtꝰ pa
chriſtianos oés antecellit:etiam philoſophia ac theologia nō ſolū ætatis ſuæ: ſed prio℞ pa hie-
quoq; tpo℞ hoies ſupat ornatiſſimá hác reddidit urbé:huiꝰ āt urbis dignitaté ipe auxit ronimꝰ
q ml'tos ſauonéſes affines ſuos:ut ſit cardinalatꝰepatꝰdignitate ornauit.Et quū nepotes comes
ſuos ad urbis pfecturá aſſūpſerit.Hier.riariū cōité forliuii:& imolæ creauitq; & ipe ob
excelléntiſſimi ingenii uirtuté pter q̄ lra℞ glia ornatiſſimá fecit:đ qbꝰ locis ſuis dicemꝰ.

Eam licet ſuperioribus annis diuerſi tenuerint domini. Nunc Ludouicus francorum rex cum cæteris urbibus liguribus poſſidet.

℄ Naulū modici p̄cii maritia urbs:cui Alexā.tertiꝰ papa epiſcopū dederat a genuēſibꝰ & ſauonēſibꝰ cōdita fuit:quæ ſuperioribꝰ ānis armoꝝ potētia:& nauigioꝝ frequētia: portu turribꝰ iclyta fuit:ſed ab ānis.50.citra ob genuēſiū diſſēſiōes tū a factiōe fregoſia tū ab Alphōſo neapolitāo rege mľtoties i p̄dā data ē:& adeo direpta:ut uix urbis faciē (retineat.

℄ Albinga ſimiliter maritia urbs a naulo occidētē uerſus.20.paſſuū milibꝰ diſtās:uetuſtate & opibꝰ nobilis a liguribꝰ tpe Pōpeii ſ̄upatis i cāpeſtri loco qngētis paſſibus a mari recedēs cōdita fuit.Huiꝰ urbis primi icolæ:ſicut Strabōi placet:ligures ingauni appellabanť.Et p̄pea prio albū ingaunū dicta fuit.Eā merula fluuiꝰ abluit: cuiꝰ
Proculus īpator aquæ ex canepo iſectæ æſtiuo tpe morbidā ciuitatē faciūt:hæc ciuitas Proculo impatore Ro.alūno & ciue extitit ornata.De quo Eutropiꝰ ſic ſcribit.Proculo pria albingatū in alpibꝰ maritimis domi fuit nobilis:ſed maioribꝰ latrocinātibꝰ ipſe urbis dominū obtinuit: hāc quū diuitiis & mercatoribꝰ refertiſſima eēt:piſani ad annū dñi.1165.cū.25.triremibꝰ īuadētes ſpoliauerūt:& mľtis iterfectis:mľtiſq; captiuatis igne totā incēderūt ſed genuēſiū auxilio:aliarūq; ciuitatū cōfeſti pulchriꝰ referta ē.Ad hāc philippꝰ mediolanēſiū dux p̄dita genua Bernardinū ubaldinū uiꝝ fortiſſimū cū ingēti exercitu miſit q eā.4.mēſibus obſedit:& mľtis oppugnatiōibꝰ mala q̄ in bello inferri ſolēt eam pati coegit: q tandē cōſtātia & p̄pľi fotitudine fatigatꝰ re infecta obſidionē ſoluit:hāc Innocētiꝰ.3.Ro.pō.genuēſi archiep̄o ſuppoſuit:quū diu ātea mediolanēſi archep̄o paruiſſet.

℄ Agrippina quæ nūc colonia diciť inferioris germaniæ ubioꝝ urbs ad citeriores rheni ripas ſita tēporibꝰ Aeneæ troiani a quodā troiano Colono nomine:ut Sicardus cremonenſis habet:Initiū ſumpſit:ſed poſtmodū Claudii impatoris iuſſu:q agrippinæ maritus fuerat ex ubioꝝ populis a ſueuis fugatis inſtaurara extitit:& ab agrippina uxore ex eorū progenie ducta appellata ē:quā urbē ſic cōdita:ubii populi habitare cœperunt. Quæ ciuitas paulopoſt quū romanoꝝ ſocia eſſet:fatali igne cōſumpta ē:in q̄ capitolium.& ædificia & ritus Ro.inſtar.fuere:& adhuc nōnulla extāt.Hæc metropolis ē:cuiꝰ
ſcūs ſeuerinꝰ archiep̄s Ro.elegit impatorē.In ea mľti ſcī & ſcītate clarueř uiri:quoꝝ de nūero Seuerinus ipiꝰ urbis epiſcopꝰ fuit:atq; ibi.50.ex thebeoꝝ legiōe curſū ſui agōis cōpleuerẽ:
ſcā Vrſula Vrſula quoq; cū.xi.uirginū milibꝰ:& alii nōnulli in ea martyrium promeruerunt.

℄ Lugdunū trāſalpinæ galliæ urbs uiēnæ finitia.Octauiāi auguſti tpibꝰ:Euſebio teſte: Plāco Ciceronis diſcipulo oratore clariſſimo i colle quodā ubi arar rheno comiſcetur cōdita fuit:q̄ ſupra reliq̄s galliæ ciuitates narbōa excepta uiroꝝ clariſſimoꝝ ordie diu claruit.Nā uſui magno illis ſemp ac ēt i p̄ntiaꝝ emporiū fuit:i ea belloꝝ duces:ut Strabo hꝫ:Monetā aureā & argēteā auguſti iuſſu ſignabāt:atq; ibidē uniuerſi galli pulcher-
plotinꝰ rhetor. rimū tēplū cōmuniū īpēſa extruxerūt:& plāci ſuaſiōe auguſto Cæſari dedicarẽ: qđ una cū tota regiōe:ſicut Seneca ad Lucillū refert:fatali igne eo tpe quo & agrippina:uideli-
ſcūs augēdus cet:tpe Senecæ exuſtū ē:hāc iter celtas aſcribere q̄buidā placet:q̄m oēs eiꝰ ſuffraganei & p̄s urbis ecclīaq; ipſa matrix i celtis(ut aiūt)ſite ſunt.hic plotinꝰ q primꝰ Ro.latinā
ſcūs deſyderiꝰ rhetoricā docuit dixit originē:a quo Cicero ſe Romæ pueꝝ cū.Q.fratre latie primū do ꝰū rettulit:hic ſcūs Augēdꝰ uita & miracuľ clarꝰ:hic ſcūs deſideriꝰ ep̄s:& ſcūs Bal-
ſanctus baldumorus domeriꝰ:Cuiꝰ miracľa crebra ciuitatē reddūt illuſtrē:hic Ro.abbas.q primꝰ ibidē uitā erēiticā duxit:& mľtoꝝ extitit pr̄ mōachoꝝ.Ornať & hæc ciuitas ſcō Nicetio ep̄o: &
ſcūs romanus ſcō aureliāo arelatēſi ep̄o:& hyreneo ep̄o polycarpi diſcipulo:q ibi martyrio coronatꝰ eſt.In ea Domitianꝰ abbas.Luppꝰ epiſcopꝰ & anachorita: Anthiochuſq; ep̄s q̄dā i dño
pilatus hic mortē obiit qeſcūt.Iuſtꝰ p̄terea angeľ:p̄ximꝰ ibi uitā finiuit.hæc Ludouico frācoꝝ regi iādiu p̄uit: q ibi ſolēnes nūdinas iſtituit:ubi & pilatꝰ & herodes a Ro.pricipibꝰ relegari uitā iſa-(mē finiēř.

℄ Narbonā āt galliaꝝ urbē i narbonēſi p̄uicia cōſtitutā tpe iudicis Sāſon ab Eneæ ſociis cōditā Cariñ in chronicis refert.Hæc tholaſacibus finitima ē:& i aqtania haud lōge a ſonciatibꝰ pp̄ľis.Eſt āt metropolis:cuiꝰ primꝰ ep̄s fuit paulꝰ apľi pauli
ſanctus paulus aplī diſcipulꝰ diſcipulus:q quū p̄dicādi gr̄a cū eodē apľo ad hiſpaniā p̄geret:ibidē relictꝰ ē: ubi p̄dicationis officio nō ſegniter impleto:clarus miraculis quieuit in pace.

℄ Tholoſæ eiuſdē p̄uinciæ urbis uno & eodē tpe a quodā Tholo.troiāo iacta ſūt ſūdamēta:q̄ quū ro.cæpiſſēt:illuc colo.đduxeř:& āphi.capito.aliuſq; edificiuſ:e q̄bꝰ aliq̄ adhuc

extant:ornatam reddiderunt:hæc narbonenſi ciuitati finitima eſt:& ſanctionib⁹ nec lõ
ge a ſonciatibus populis abeſt.Metropolis ciuitas eſt:eiq; Ioannes.22.pon. archiepiſco
pum primo conceſſit : & ex eius caſtellis ſex in ciuitate erexit & eidem archiep̄atui ſu
biecit:ut haberet toloſanus archiep̄s:quibus quũ dignitati p̄eſſet frãcoꝝ regi ſubdita:
qui in ea bonaꝝ litterarũ gymnaſiũ etiã cõſtituit.Hæc ſcũm Saturninũ primũ ep̄m ha Scũs ſaturnin⁹
buit:q in capitolio eiuſdẽ urbis a paganis tẽtus:atq; e ſumma capitolii arce p oẽs grad⁹
præcipitatus:capite colliſo:excuſſoq; cerebro:& omni corpore dilaniato dignaȝ ibi chri
ſto exhalauit animam:cuius corpus ab eiſdem ſummo ueneratur honore.

¶ Pariſius regia & inclyta galliaꝝ urbs:in ſenonenſi prouincia poſt troianũ excidium: Gimnaſiuȝ generale
ut Carinus in chronicis habet:initiũ ſumpſit.Nã quidã parides cuȝ Enea e troia ſecedẽs
una cũ frãcone hectoris filio in galliã ꝓficiſcẽs iuxta ſequanæ flu.cõſedit:& ibi populũ
cõſtituens. a ſe pariſios noíauit:qui bello uatis ſenonibus attributi Luteriam oppidum Sanct⁹ dyoniſius & ruſtic⁹ & Eleuterius
poſtea condiderunt:& ab ipſis pariſienſibus conditoribus pariſios appellauerũt: quæ p
tẽpora a regibus habitata in maximã & potentiſſimã euaſit ciuitatẽ. Cui poſtmodum
Carolus cognomento magnus ob loci cõmoditatẽ imperiali diademate ſuſcepto: Ro
manorum uniuerſale gymnaſium condidit.Hæc in inſula ſequanæ flu.q perpet ua ſa
lus iufluat poſita eſt:& a Dyoniſio ariopargita ep̄o ab ap̄lis eo una cum Ruſtico & Leu
terio diacono prædicationis gr̄a directo ſacrum chriſti euãgelium ſuſcepit:quo ibi mar Sanct⁹ marcellus ep̄s
tyrio coronatus:paulopoſt in pago eiuſdẽ Eugenius eius diſcipulus beatæ paſſionis &
ipſe coronam pcepit.Hũit deinde per hæc tp̄a diuum Marcellum ep̄m:cuius uitam uir
tutibus:ac miraculis illuſtrem Fortunatus epiſcopus egregiæ deſcripſit. German⁹ quo ſcũs germanus
q; epiſcopus hinc originem duxit:qui q̃tæ ſanctitatis: q̃tiq; fuerit meriti:quibus etiam
claruerit miraculis præfatus Fortunatus ſtilo digeſſit.Habuit ẽt germanus diſcipulum ſcã genoſina uirgo
drotheuerum abbatem uirum ſcientia & ſantitate clariſſimum:& Genoſenam uirginem
chriſto dedicauit:quæ poſtea admirandis uirtutibus & miraculis claruit. Ornaẽ p̄terea
hæc clariſſima ciuitas reliq̃s Baltildis regiæ:& aureæ uirginis aliorũq; plurimoꝝ mar ſcã baltilda regina
tyꝝ.Veꝝ excellẽtes in diſciplinis uiros commemorare quos ipſa genuit longum eſſet.

¶ Veſuntio maxĩa & imp̄ialis:ac metropolis in gualſconia comitatus burgundiæ urbs ſcã aurea uirgo
loco & natura munitiſſima quam ſequana flu.interſecat a troianis:ut prædicto auctori
placet condita fuit:hanc Cæſar ut i cõmentariis habet:cœpit & in ædificiis:Ro.ut pãte
on:cãpus marti⁹:cãpuſq; mineruæ hũt:& ipſe & reliq Ro.poſtea illuſtrare curarũt:q ſẽ
per latie eo mõ dicta fuerũt:Itaq; alia priſcæ uetuſtatis mõumẽta(ut aiũt)i ea cõſiſtũt.

¶ Maguntia metropolitanã germaniæ urbẽ a magãtio quodã troiano initiũ & nomen
tpe troiãæ cladis hũiſſe Carinus in chronicis tradit.Hæc inter belgas germaniæ ciuita
tes eſt:& citeriores rheni ripas attigit.De q̃ Cæſar in cõmẽtariis nullã facit mẽtionẽ:ſed
tacitus:q etiã mollẽ a Druſo ad remorãdũ rhenũ facit referri:& a Paulio põpeio Roma
noꝝ legionũ in germania duce ſub Nerõe impatore pfectã hui⁹ archiep̄s impatorẽ ro. ſcũs albanus
eligẽdũ ꝓſtat ſuffragia.Gẽuit hæc ciuitas Albanũ uirũ ſanctiſſimũ:ubi & martyriũ ſum
pſit. Sed iã omiſſis exteris urbibus.ad italicas ſermo deducendus eſt.

¶ Parma emiliæ ꝓuiciæ urbs puetuſta :a quodã troião palladis ſocio: teſte ſicardo cre
monenſi ep̄o tẽporibus iudicũ iſrael initiũ cõditiõis ſnæ ſuſcepit:& chriſopolim.i.aureã
urbẽ ex ſuo noíe appellauit.chris enim græce latine aureũ ſonat:& polis ciuitatẽ.Iulius
uero Cæſar eo coloniis deductis Iuliam ex ſuo noíe poſtea nũcupauit : unde & ĩ tẽpli
foribus hæc uerba adhuc cernũtur.Iulia ciuitas chriſopolis a corpore ſancti Domini
milia quindecĩ diſtat paſſib⁹.Poſtremo a parma flu.eã diuidẽte parmæ momen accepit.
Vrbs ſi quidẽ ampla & bonis omnibus referta:a qua tarus torrẽs haud ꝓcul præterflu
it:qui & accolis multa quandoq; infert damna.Hæc Cadolum papam adulterinum ali
quando habuit:qui longo tempore pontifices Romanos uexatus eſt.Hæc propter to
leratã biennio obſidionem:qua Federicus ſecundus eam premebat: & propter uictori corigiani roſſi palauicini
am:quam de eo adepta eſt: notiſſima habetur : in qua clade idem Federicus coronam
maximi precii:& uaſa m aximi ponderis plurima amiſit. Ea deinde corona anno ſa
lutis noſtræ.1321. Henrico Brixiam obſidenti fuit reſtituta . In ea potentiſſime : ac
clariſſime quattuor familiæ fuere Corrigianorum ; Roſſiorum ; palauicinorum ; &

Vitalē ſiſi Macrobi⁹ orator Caſſius poeta Iacob⁹ arena Scūs geminianus Nicolaus matarellus

uitallenſiuz:a qbus mltas pertulit tyrannides.Hæc ciuitas uiros diſciplinis p̄ſtātes habuit.Macrobium : cuius extant de ſaturnalibus libri:i cuius ſepulchro Blaſius parmēſis pħs clariſſim⁹ ſepult⁹ ē.Caſſiū poetā:& alteꝝ Caſſiū cēturionē uirū belli ſcientiſſimū.Ornat̄ quoq₃ legū doctore Iacobo arene uiro doctiſſimo:qui multa ſcripſit.

¶Mutina uetuſta emiliæ pulciæ urbs:ad quā Liui⁹ dicit fuiſſe deductā a Ro.coloniā:& in q̄ Octauian⁹ ānū.17.agēs.M.Ant.ſuparauit:De q̄ ēt Liui⁹ pluries meminit : quo tpe cōdita:& a qbus demolita fuerit:uel q nouā:quā hēmus ædificauerit nō iuenimus. Ornat̄ ēt hæc ciuitas Gēmiani epi ſciſſimi uiri corpe.Ad cui⁹ tūbā frequētia indies demoniacoꝝ liberatiōe fiūt miracula.Hic ē Gēmian⁹:q Totilæ hunnoꝝ regi formidabili & hoſtili aīo aduenīeti urbis portas:ſicut Heliſe⁹ apuit:ac p eā nemini iſenſo cecitate pcuſſus pertranſiit.Habuit & Nicolaum matarellum iuriſconſultum & bonarum litterarum ornatum:cuius clara extant doctrinæ monumenta.

FERRARIA INSIGNIS VRBS.

¶Ferraria nūc inſignis urbs pado ueteri appoſita tpe Gothoꝝ quādo & Venetiæ ciuitas initiuz ſumpſit. Id tñ ferrariæ nom̄ a ferro ſortita ē:qđ ſingulis ānis Rauēati eccl'iæ:cui⁹ ditiōis erat pēdere cōſueuerat..Ferūt.n.tria loca iuris eccl'iæ rauēatis fuiſſe: quæ tria metalla ipi eccl'iæ offerre ſolebat:a qb⁹ & noia ſortita ſūt aureolū oppidū i forliuienſi agro poſitū:ab auro:argētā caſtel. pado oppoſitā: ab argēto & Ferraria a ferro: hāc tñ p̄mū muris circūdatā a quodā Rauēnati exarco noie ſmargdo circa aň.dñi.700.iuenim⁹: q ab cōditiōis initio nunq̄ ab ipa Rauēa aut a ro.ēt laceſſita a lōgob:deuiauit:ſed ēt poſt deuictis a Carolo lōgob.p9 donationē de exarchatu Rauēate eccl'iæ Ro.factā ab ipo Carolo ſpin ei⁹ obediētia pſeuerauit:uerūtam̄ aduerſantib9 germāis ipatorib9 pō.Ro.& hæc ciuitas mō ſub uno:mō ſub alio uacillauit q̄ tādez aň.dñi.1100.Mathildis cōitiſſa uenetorū & rauēatū auxilio ab hērico Ipator̄ occupata ſibi uēdicauit:ſed abide cēteſimo &.21. āno cū eſtēſes marchiōes i ea potētiſſimi euaſiſſēt Sallinguetā q̄ndā ferrariēſez ſubornarūt:q eoꝝ iſtigatiōib9 & iparoris auxilio ferrariæ dñm cōtra eccl'iæ libtatē & auctoritatē occupauit:i eaq₃ regnauit ānis.x.&.ix.quē tādē Inno.4.pō.Ro.auxilio uenetoꝝ expulit & eſtēſes paulopoſt ſibi ſubiger̄ eā cœper̄:ubi Oldrādin9 eſtēſis.i.p̄fuit: ſed ab anno.68.p̄ſulāte Clemēte.5.cū Azo eſtēſis marchio Beatricē Caroli ſcđi neapo.regis duxiſſet uxorē a Friſco ei⁹ filio pp nouercā ſupinductā:pr̄ I carcere cōiect⁹ eſt:& a uenetis ſpetrato auxilio Ferraria potit9 eſt:q cū uidiſſet ferrariēſeſ ſe eccl'iæ ſubder̄ uelle i uidiētā:mediā ferrariā icēdit:pp quā iniuriā pulſo friſco ciues ſeſe uenetis dedēr̄:eo q, ſe egregie ab his defēdi poſſe ſpabāt.Veneti āt ſic ex ciuiū deditiōe ferraria potiti nequaq̄ adduci potuerſt ut eā dimitterēt:ſſicet pōti.ipe uenetos eccl'iaſtico ſuppoſuerit iterdicto:unde & oia eorum bona per gallias aliaſq₃ prouincias direpta fuerunt:nec paruiſſent iuſſioni ponti.ueneti:niſi palaguria eccleſiaſticus legatus Florentinorum in Caroli regis auxilio fr̄etus:uenetos armis ferraria primum:poſt caſtello thedaldo quod ad pontem retinebant magnis cædibus deturbaſſet. Fuitq₃ poſtea ferraria eſtenſibus per ſucceſſorem ioan.xxii.conceſſa:hac tamen lege ut quotannis decem milia nummum aureorum Rmanæ eccleſiæ perſoluerent:& quaſdam conuentiones cum uenetis percuſſere ; quæ omnia uſq₃ ad hunc hercu.qui nunc regnat fideliter ſeruata fuere:quorum obedientia & pace:opibus potentiaq₃ plurimum creuit.Sed & ab Euge.quarto pontifi.roma.citra q ibidē generale cōciliū celebrauit:ubi etiam affuit græcorū imperator mirabile ſuſcepit icremētū:In ea.n.ſupbiſſima pricipū ac ciuiū palatia erecta fuer̄:ubi quū gymnaſiū

cõſtitutũ ſit noſtris tẽporibus ml'ti humanitate philoſophia ac legũ pitia excellẽte uiri.

BONONIA CISALPINAE GALLIAE CIVITAS.

¶Bonõia primũ Telſina: ut Pli.hʒ li.3.poſt boiõia deide bonõia dcã:quo fuerit tpe cõdita nõ inuẽim⁹ eã Pli.oiũʒ urbiũ q̃s Ethruſci circa apẽninũ hẽbãt uetuſtiſſimã & priaʒ fuiſſe ſcribit:nã(ut dixim⁹)galliæ ciſalp.& boioꝝ caput fuit:& ẽ ueꝝ auctis ro.reb⁹ & expulſis ethruſcis Ro.coloni as.3.mil.uiroꝝ i eã ddux̄e:quoꝝ auxilio aucta & ãpliata fuit:ita ut p tpa auguſti triũ opulẽtiſſimaꝝ italiæ ciuitatũ una fuerit: hãc Lothari⁹ ĩpator.añ.dñi.840.quũ Ludouicũ ei⁹ filiũ bonoñ.ml'tis affeciſſet cõtumeliis:uaſtatis uillulis & agris poſt inumeras ciuiũ:aliorũq; ml'toꝝ cædes direptã & ĩminutã reliq̃t ide ad añ.dñi.1271.tãte potẽtie fuiſſe legim⁹:ut aduerſus uenetos.3.ãnis bello cõtẽderit:q liberã nauigationẽ i mari adriatico eis ꝓhibebãt:eoſq; cõpulerũt: ut liberã cõducẽdi ſal & frumẽta ſine uectigale facultatẽ hr̄ent:his feliciſſime geſtis cõfeſti inter bonoñ.ĩpos orta ẽ diſſẽtio:q̃ ciuitatẽ plurimũ attriuit:pp qd & poſt i man⁹ Ro.eccl'iæ deuenit op⁹ fuit:cui⁹ magſtrat⁹ãno ſalutis nr̄e.1365.ei quẽ hʒ circũdedit muꝝ: uñ & poſtea opib⁹ ac reliq̃s ornamẽtis pl'rimũ ãplificata fuit:& adeo:ut ætate nr̄a cæteras romãdiolæ & uenetiæ urbes magnitudie:aſpectu:uirtute:ædificiis excelluerit:optiuʒ.n.uinũ frumẽtũ:legumia:& alia q̃q; ad uictũ neceſſaria abũdãter ꝓducat:pp quæ bonõia pinguis merito dcã ẽ:Eſt(ut ita dixeri)liba:muſarũq; mr̄ appellata:q; ibi cãonũ ciuiliũ:libaliuʒ artiũ:ſacrarũq; lraꝝ diſcipliæ tradant:Ex ea q̃dẽ uiri ſcitate:doctriaq; cõpl'rimi emerſere.Sed q maxie ꝓſtiteꝛ:diu⁹ Petroni9 urbis eps ſcia:ac ſcimonia illuſtris q uitas patꝝ cõpoſuit:Põpo. ſatyraꝝ ſcriptor.C.ruſticell9 orator ñ cõtẽnẽd9:ornataq; fuit Lucio ſcdo põ.ro.& Ruffo:ut Martia.ait:Gẽuit quoq; hæc urbs Guido.archidia.cãonũ ſua ætate; & p9 pricipẽ Io.an.& Io.Cal.celeberrimos iurecõſultos.Ornat9 ẽt Macagno & caſpare calde.q monumẽta mẽoratu digna p9 ſe reliq̃re.Tulit ẽt paulo añ ætatẽ nr̄aʒ Nico.albgatũ cartuſiẽſeʒ monachũ.i.bonoñ.epiſcopũ:& poſtea eccl'iæ ro.cardinalẽ uiꝝ ſapiẽtia & ſcimonia ſingularẽ.Fueꝛ & alii ꝓſtatiſſimi uiri i hac ſtudioꝝ & ſapiẽtiæ mr̄e:quos cõmemoraꝛ lõgũ eẽt:Supeſt & nũc Ioã.Bẽtiuoli9 nobiliũ ſua ætate i ea potẽtiſſim9 & munificẽtiſſim9:ml'tiſq; uirtutib9 ornatiſſim9.Ml'tæ ſũt ibi ſcõrũ reliq̃æ;ſed ꝓcipue diui (Dñici ꝑdicatoꝝ fũdatoris.

Scũs petroni⁹ eps põponius ſatiric⁹ Lucius papa Ruffus Macagnus Gaſpar calderinus Nicola⁹ albergotus Io. bẽtiuolus ſcũs Dñic⁹

¶Rauẽnã urbẽ plãe uetuſtiſſimã hoſtrio gothoꝝ regum quõdã regiã:& exarchoꝝ ro. ſedẽ.nũc ãt ſẽatui ueneto ſubditã: tpib9 noe poſt liguaꝝ cõfuſionẽ.alii ãt p9 troiæ euerſionẽ i littoꝛ maris adriatici q̃buſdã eo ratib9 uenientib9 fũdatã nõnulli affirmãt.Strabo tñ li.5.a Theſſal' cõdita cõmemorat:q quũ thuſcoꝝ iniurias ferre neq̃rẽt:ũbros quoſdã ſecũ aſſũpſerũt:ũbrorũq; colõia hita fuit.hacten9.n. ĩter paludes fuerat tota ligneis cõpacta ædificiis & aq̃s diffuſa põtibuſq; ac lẽbis ut nũc uenetiæ pagrata:ueꝝ ſupuenientib9 ro.Octauia.auguſt9:ut Liui9 tradit illã muris nũc extãtib9 cinxit:ideq; Valẽtinian9 cũ.30.ãnis q̃bus impauerat i ea plurimũ egiſſet eius mænia ampliauit:& eius epiſcopo duodecim ciuitatuʒ ſubiecit epiſcopos:uidelicet:Arimini Ceſenæ Forliuii Fori pompilii Fauentiæ Fori cornelii:quæ Imola dicitur Briciſ Bononiæ:Mutinæ regii Parmæ & Placentiæ:quæ ciuitates ſub exarchatu poſtea fuere & eius epiſcopum Ioan.tunc appellatum pallio ex candida lana uti uoluit quo tunc ſolus utebaꝛ ĩpator:uñ poſtea cũ Ro.põ.Rauẽates cõtẽdeꝛ ꝓſumpſerũt:poſtea alaric9 hoſtrogothoꝝ rex & reliq ei⁹ ſucceſſores ẽt mẽib9:altiſq; ædificiis ſupbiſſimis celeberrima reddiderũt.Theodoric⁹ uero illã.8.&.30.ãnis incoluit:i qua ĩpe ſupbas ædes & baſilicas extruxit:Ideq; p ml'tas man⁹ acta calamitatib⁹ & direptiõib⁹ nõ caruit:in ea q̃nq; polẽtanoꝝ clariſſima familia ꝓfuit:q̃ & poſt uarios caſ⁹ & ĩpa a uenetis extĩcta ẽ.Dudũ & i hac celeberria urbe uiri clariſſimi tũ ſcitate:tũ ſcia claruẽ ml'ti:e q̃b⁹ fueꝛ apol

Scūs uitalis
Sanctuſ apolinaris
Scī geruaſiꝰ & portaſius lo.papa
pa ſeptimꝰ
Caſſiodorꝰ ſenator
Gulielmꝰ phiſicus lo.gramaticus
Martialis æquus lo.legiſta
Alex.legiſta Beneuētanus grāmaticꝰ

linaris eiuſdē primꝰ ep̄s:Vitalis uir ſciſſimꝰ:& Geruaſiꝰ Prothaſiuſq́ ipiꝰ Vitalis filii:
& alii mlťi oēs martyrio corōati:Hic & Ioā.huiꝰ nois.17.Ro.pō.fuit. Sed & Petrꝰ co-
gnomēto Rauēas Fori cornelii ep̄s q mlťas ſcripturas eloq̄ntiſſime dilucidauit:ac Caſ-
ſiodorꝰ ſenator Ro.q celebres epľas & li.de aīa cōſcripſit.Fuer̄ & nouiſſimis tpibꝰ cla-
riſſimi Rauēates Guliel.phyſicꝰ & Ioā.grāmaticꝰ:Rhetorq́ doctiſſimꝰ q una cū Gaſpa
rino Bergomate nr̄o p̄mū eloq̄ntiæ ſtudia i Italia illuſtrauit.

¶Imola.n.romādiolæ ꝓuinciæ ciuitas & p̄ſcis Foꝝ cornelii appellata:eo q emiliæ regio
nis olī initiū eēt:poſt troiāæ urbis excidiū(licet icerto auctoꝝ)initiū ſūpſit:quā ciuitatē
Narſes Eunuchꝰ:circa ānū dn̄i.550.deſtruxit.Sed breui poſt a Daphōe ſcdo Lōgob.rege
ſub nouo hoc noīe Imolæ:ut Rauēatibꝰ opponeret̄ ædificata fuit:demū iterato deſtru
cta.In ea q̄dē Martialis cocꝰ poeta habitaſſe dicit̄:ſicut ipſemet his uerſibꝰ innuit dicēs.
Siqs in terris qua ſimꝰ i urbe rogabit:Cornelii referas me licet eē foro .Hāc āt quū diu
Māfredoꝝ clariſſima & regalis fāilia ſub titulo uicariatꝰ poſſediſſet:dēiq́ nr̄is tpibꝰ an
no ſalutis nr̄æ.1473.in māibꝰ Hiero.Riarii ſauonēſis ānuēte Sixto.4.pōti.maxio deue
nit.Thadeꝰ.n.māfre.& Guidaciꝰ eiꝰ filiꝰ iter ſeſe diſſidētes cū illā diu obtinuiſſent i ab
Galea.Mediola.duce:ut ita dixeri pulſi ſūt.Et cū eidē Thadeo caſtꝝ nouū i alexādrino
agro tradidiſſet:urbis dn̄ium ſuſcipiēs:eā Hiero.ipi genero ſuo: ſuſceptis tn̄ priꝰ.14.mi
li.aureis trāſtulit:cuiꝰ dn̄io potitꝰ eā quaſi liberā reddidit:& mēibꝰ aliiſq́ innūerabilibꝰ
ædificiis clariſſimis celeberrimā fecit.Hūit hæc citas B̄nuētanū grāmaticū i & ludoꝝ
magiſtꝝ clariſſimū:q quū mlťas nouiſſet hiſto.aliq̄ mēmoratu digna ſcripſit.Et Ioan.
Imolēſez uiꝝ pōtificii & ciuilis iuriū p̄itiſſimū:de qbꝰ locis ſuis ifra dicemꝰ:hāc āt ur-
bē cū cæteris Romādiolæ urbibꝰ oibꝰ hoc āno q ē primꝰ ſupra milleſimū qngēteſimū
Alexan.ſextus papa.pulſis comitis Hiero.filiis ac aliis regulis:ātiquis poſſeſſoribus Va
lentino ſuo tradidit poſſidendas.

¶Fauētiā ēt ciuitatē haud ꝑcul ab Imola cōſtitutā:uno eodēq́ tpe initiū ſūpſiſſe tradūt
de q̄ Liuiꝰ li.89.meminit dicēs:Silla carbōe cū exercitu ad Cluſiū ad fauētiā Fidētiolā
q́ ceſo italia expulit:& Helyꝰ ſpartiāus hiſtoricꝰ i uita Hadriāi iꝑatoris interfecit.dicit:
Nigrinū fauētinū unū ex inſidiaris fuiſſe:Eā qppe Totilla gothoꝝ rex cū aliis ciuitati
bus deſtruxit:& poſtea iteꝝ reædificata Federicꝰ barbaroſſa male hītatā imunitā red-
didit.Inde quoq́ & britonū milites diripuerūt & incēderūt Deniq́ una cū Imola i mā-
fredoꝝ familiā deueniēs eā uicariatꝰ titulo ecclīæ uſq́ ad hoc tp̄s ſūma cū laude guber
naueř:quā q̄dē ciuitatē cū muro careret:Guidaciꝰ māfredꝰ & Aſtorgiꝰ eiꝰ frater uiri i
bellis p̄ſtātiſſimi menibꝰ ꝑualidiſſimis aliiſq́ ſupbiſſimis ædificiis muniueř.Ornata ſu
perioribꝰ diebꝰ fuit Fauētia Martio p̄ſtāti rei militaris ductoř.Eiꝰ āt ager cū frumēti
uiniq́ optimi feraciſſimꝰ ſit:lini tn̄ iter Italiæ loca obtinet pricipatū: quē Pli.miris ef-
fert laudibꝰ.Hāc pugnaciſſimā urbē Alexā.ſextꝰ.papa. capta Imola p ualētinū ſuū i an
no dn̄i.1501.cū magna ſuoꝝ militū cede:expugnauit ac deuicit & ſibi dn̄atū uendicauit.

¶Foꝝ liuii flāineæ uetuſti nois citas ab ro.cōditōis ſuæ initiū ſūpſit:q iter.4.romāoꝝ
fora ea i regiōe ab eiſdē cōſtituta tertiū obtiuit locū.hæc āt ciuitas cū uniuerſa roman
diolæ ꝓuīcia diu ſub bononiēſi dn̄io fuit:ſed quū bononie. lābertazios & aſinellos cū

Gallus poeta
Guido aſtro.
Raynerius
Iacobꝰ medicꝰ
Bloodꝰ brāduli nus
Tibtus
Moſcarda

mlťis familiis gibellinis urbe pepuliſſēt:& Forliuiēſes eos benigne ſuſcepiſſēt:bonōieñ
indignati i eos exercitu ducto ab forliuiēſibꝰ eruptiōe fcā.8.milia bonōieñ.trucidarēt
& ab eoꝝ ditiōe ciuitatē pēitꝰ ſubtraxeřt:ſed poſtq̄ boñ.potētia imunita fuit hæc ciui-
tas cū uniuerſa romādiola ſe pō.Ro.obtulit:ſed quū ēt ab ecclīæ fide receſſiſſet.Marti-
nus pō.huiꝰ nois.4.miſſo Guidōe gallico urbē obſedit & ſuburbia incendit: indeq́ ab
forliuieñ.āno ſalutis.1281.2.calē.Maii idē Guido,cū oibꝰ ſuis iterfectꝰ fuiſſet:pōt ifex
in ultionē Guidōis iterfecti miſſo exercitu urbē mēibꝰ expoliauit:idē quoq́ i māfredo
rū familia ac poſtmōz Ordelaphoꝝ dn̄m accæpit:q & illā muro nouo cixerūt.Dēiq́ &
ipi poſt Pini mortē iter ſe diſcedētes i comitis Hiero.Riatii Sauonēſis ēt manꝰ ꝯuenit:
hæc.n.ciuitas inumerabiliū ꝓpemodū uiroꝝ illuſtriū:& p̄ſerti lraꝝ fecūdiſſima fuit:
q̄ p̄ter Gallū poetā:de quo Virg.ſepe meminit:ēt Guido aſtrologū:& Raineriū celebrē iu
recōſultū:Iacobūq́ phūz & medicū clariſſimū hūit. Et ſupra cæteros Blōdū hiſtoricū
clariſſimū:cū.5.filiis gēuit.In re āt bellica gnaros & clariſſimos Io.ordela.urbis ꝑ ecľia
uicariū:& brādul.& Tib.ac Moſcar.cōciues brādulos:hæc.n.ciuitas ſolū hꝫ optiuz q̄ &

prȩter cões italicaꝝ urbiũ fruges:uidelicet.fruméti:uini:olei::& fructuũ ſuauiſſimoꝝ: etiá aromaticis abũdat:uidelicet : anniſlio cardamomo Fenogræco cimio coriandroq̃.

¶ Ariminũ uetuſta ciuitas clariſſimaq̃ Ro.colõia áno añ xp̃i natiuitaté.270.Ptolæmeo Lagi filio apd̃ egyptũ regnáte.P.ſemprõio & apio claudio ꝯſulib⁹ i flamia ſiue romãdio la teſtib⁹ Euſebio & Liuio.14.li.a Ro.cõdita fuit:ná idé Sépronl⁹ conſul(ut Liui.li.21. tradit)cõpoſitis ſiciliæ regib⁹.x.nauib⁹ orá ſiciliæ legété ariminũ uiſendá puẽit:ideq̃ cũ exercitu ſuo ad Trebiá amné ꝓfect⁹:eá deĩde Octauia.augu.auxit:atq̃ ſuburbiũ cũ illo põte maxio extructo ope cõiũxit:& tá ciuitaté uniuerſá q̃ põtẽ ſilicib⁹ ſtrauit ꝙ ſol⁹ ad huc extat:ideq̃ a liburnoꝝ regib⁹ exciſa Diocli.ĩpator iſtaurauit:& ibidẽ fuſis liburnis arcũ triũphalé ſupbiſſimũ:q ſci Geneſii dicit̃ i ei⁹ rei monumétũ erexit:poſtmõꝫ ét du rá a Vitigite gothoꝝ rege ptulit obſidiõem Ioan.uitelliái ĩpatoris Iuſtiniái ptiũ uirili ter deféſante.Fede.át ſcd̃s eá poſtea ápliauit:hæc.n.portũ habet & eiuſdẽ nois flu.i quo nauigia tute a fluctib⁹ maris cõſeruát̃:hétq̃ rubicõeꝫ flu.ꝓpiquũ: q flu.cũ puul⁹ ſit ab accolis piſciatello appellat̃:q Galliæ ciſal.ꝓuiciá diuidit:i ea ſiqdé ſynod⁹ mediáte Tauro ꝑfecto a Cõſtátio cæſare Cõſtáti.augu.filio cõgregata fuit:i quá diu⁹ Hiero.interfuit quá poſtea pr̃es reprobarũt:& ei⁹ geſta nulla eé cẽſuerũt : ut hẽm⁹ in canõe.15.di.c.ſcá ro.eccl'ia:hæc ab áno dñi milleſimo ferme malateſtis clariſſimis pricipib⁹ uicariat⁹ eccleſiæ titulo ſubiecta fuit:q illa & r̃giis palatiis:aliiſq̃ pl'rimis ĩſignib⁹ decoraſt:ex qua qdé clariſſima faialia pl'rimi Iraꝝ & rei militaris pitia emerſet clariſſimi:i ea robert⁹ malate.Sigiſ.fili⁹ clariſſim⁹ rei militaris ĩpator uenetoꝝ ꝑ uicariat⁹ titulo eccl'iæ ptáté habuit de quo ſuo loco dicẽus:ornat̃ át hæc ip̃a ciuitas ſci Gaudẽtii ip̃i⁹ epi & ſci Victoris martyris:ſcẽq̃ corõe uirgis & martyris:ac ſciſſimæ Innocẽtiæ uirgis:In ea paſſa ẽ ét ſcá Marina & Theodor⁹ eiuſdẽ uirgis pr̃:emerſit quoq̃ in hac urbe btũs Tho.& Greg. theolog⁹ acutiſſim⁹ ordis nr̃i:quoꝝ alter miral'is claruit:alter quoq̃ i lib'. Iniaꝝ optice ſcripſit claruit ꝑterea in ea Rober.malate.q licet pr̃ná hæreditaté iuſtiſſime diu adminiſtrauerit:res tñ mũdanas táto ſpũ cõtẽpſit:ut poſtq̃ carnis ſarcia ſolut⁹ fuit btitudis famá:ſignaq̃ ſcitatis i terris reliq̃rit: húiuſq̃ Ariminũ & alios uiros & q̃ maxie petꝝ & Iaco.pleões latinis:ac græcis lr̃is eruditiſſimos:dictũ át fuit Ariminũ quaſi armoꝝ armariũ quia eo in loco Ro.armamẽtorum ſuorum munitiones collocauerant.

Sáctus Gaudẽtius
Sancti uictoriſ & coronæ
Scá marina
btũs tomas & Gregorius
Ia.& Petr⁹ pleones

FLORENTIA ETHRVRIAE CIVITAS.

¶ Florẽtia nobiliſſima & iclita:ac primaria Etruriæ urbiũ nũc ciuitas:ante xp̃i aduentũ .90.áno a ſylláis milirib⁹ cõdita fuit:ná cũ ſylla militib⁹ ſuis agꝝ illũ ihitádũ aſſignaſſet:uenientes primas ſedes ad arnũ flumẽ poſuere & cõſtructo oppido fluẽtiá appellauerũt:de q̃ Pli.meminiſſe uĩ:qui dixit:Fluẽtinos ꝑfluẽti arno appoſitos. Eá cũ Totilla Gothoꝝ rex piſtoriũ & reliquas urbes ui & armis occupaſſet: ꝑ fraudẽ ſub ſpẽ pacis cœpit:& captá pẽit⁹ euertit. Licet ſint q dicát nũq̃ deſtructá fuiſſe.Ioá.át uillan⁹ florẽti.i ſua chroni.idip̃ꝫ ueriſſimũ ẽt affirmat ꝙ Totilla rex cũ ingẽti hoium cede eá imminutá & deſolatá fecerit:q̃ Carol⁹ magn⁹ in memoriá dignitatis ſuſceptæ iſtaurare fecit maioreq̃ ambitu & menibus circundedit:nam eo ueniens primum nobilitatem omnẽ ꝑ uicina oppida:perq̃ uicinas urbes diu diſpſá i ciuitaté ip̃aꝫ reduci ſũmo cũ gaudio uoluit:eeq̃ loci bis i eũdo & redeũdo ſcm̃ dñi paſca celebrauit & eá digniſſimis priuilegiis libá eé uoluit leges & magr̃at⁹ ei ꝯcedẽs:ne ppea arbitrádũ ẽ iſtiuſmõi pulcritudis

ac ãplitudīs ſiue regimis a prīo iſtauratiōīs fuiſſe:ad ānū āt dn̄ī milleſimū q̄rtū & uiceſi
mū pl'imū ex aduētu feſulanorū aucta fuit:q ad ip̄am ui & ppl'ariter aſtricti(deſtructa
Feſulana eorum ciuitate)acceſſerāt : inde anno ſalutis.1071.eiuſdē urbis pomeria & ri-
pis flumis arni ultra ſacras diui Laurētii ædes ppetuo ābitu deducta fuiſſe fert:mortuo
poſtmodum Fede.ſecundo eiuſdem urbis hoſte infenſiſſimo:ciues Rodul.imperatori.6:
nummum auri mili.perſolutis in libertatem omnimodam ſeſe reddiderūt:& rēpu.refor
mantes.xii.antianos creauerunt:& paulopoſt artiom pores audito uexilliferro iuſtitiæ
creauere:& publicis ædibus incluſere:nec aliud qcq̄ q̄ de rep.cogitare iuſſi ſunt:& hie q
dem magſat⁹ ad nr̄am uſq; ætatē puenit & pdurat: qbus & palatiū eximiæ pulcritudis
ciues extruxere:hāc etiā arnus flu.p̄terfluit:q ob rapacitatē aduerſa aq̄ inauigabil' ē i ibi
precurſoris idex maxīa i ueneratōe hēt:ob eui⁹ hōrē edes p̄clariſſima in celebriore ur-
bis loco dicata hētur:quā baptiſteriū dn̄t:cuius qdem ualuæ ex ſolido ære exiſtūt : ubi
noui & ueteris teſtamēti hiſtoriæ ienarrabili ope ſculptæ hn̄t:reſtq; p̄terea ea i urbe:pre
ter reliq̄ ornam̄ta icredibilia:tēplū pmagnificū & ſtupendi opis fornice ornatu gl'ioſæ
uirgini reparatæ dicatū iuxta qđ turrī marmoreā ſingl'i p̄ſtātia cōſtructā habet: arſit tn̄
duob⁹ īcēdiis i puo tpis ſpatio ad ānuȝ dn̄i.1176.maxīa ex pte:ml'tos.n.& innūerabiles
hæc ciuitas hūit aduerſarios:q ei⁹ libertatē ſubuertere ānixi ſūt piſanos & ſenēſes ac ali
os ethruſcos:q cōi cōuētu hito:eā deſtruēdā eē cēſuert:inde henri.7.cæſar:paulopoſt ca
ſtruci⁹:poſtmōȝ Ladiſlaus apu.rex poſt eū Galea.maria dux prim⁹ Medio.& an̄ ipȝ loā.
archie.Medio:& phili.medio.dux:ac deniq; alph.& Ferd.qb⁹ oib⁹ igēti uirtute reſtitef:
nec ab ea nō ſine ignominia receſſer̄.Florētia āt cū oium italiæ ciuitatū flos nūcupaf:
ēt p̄ter pulchritudinē & ciuiū urbāitatē uiros quoq; i oi gener uirtutis p̄ſtātiores hūit:
in primis qdē theolo.& phōs:ac poetas fran.petrar.& Dātē & Accur.iuriſcō.pricipē qui
ius ciuile prim⁹ explanauit:& loctū pictorē celeberrimū:q ātiq̄ pigēdi artē nobiliſſimā
reddidit:& Thadeū medicū oium clariſſimū:ac philip.ſcolariū eqtē apđ Sigis impatorē
ob belli ptiā & hōre & dignitate primū hitū q ei⁹ copiarū dux factus turcos & ſarma-
tas.23.p̄liis ſupauit.Ornata quoq; fuit Coſmo medico:& eius nūc extāte Laurētio ex fi
lio nepote:uiris utiq; prudētia:hūanitate:ac pia libalitate p̄cipuis:ac inſignibus quoruȝ
certe tāta ē eorū opū affluētia:ut oēs europæ ciues ſupare dicātur:q urbē tum mōaſte-
riis pl'imis & eccleſiis:tū priuatis ædib⁹ p̄ter oium opinionē exornauere. Fuit quoq; in
ea ſtrozarū nobiliſſima familia in q̄ emerſit pallas ſtroza clariſſim⁹ equeſtris ordis &
phus doctiſſim⁹:ac utriuſq; linguæ erudit⁹:& ange.acciolus ſimiliter eqſtris ordinis:uir
certe preter dignitatē & clariſſimā p̄geniem prudētiſſim⁹:atq; lr̄arū ſtudiis ornatiſſi-
mus q multas græcas hiſto.latinas fecit:inter quæ alcibiadis hānibal' & Scipi.aphricāi:
ac Demetrii fuere.hūit quoq; Lapū lr̄arū græcarum eruditiſſimū q & ipſe multa tran-
ſtulit.Huius autem florentiſſimæ urbis originem & res geſtas Leonar.aretinus l hiſto:
pulcherrime abundeq; deſcribit.

frāciſc⁹ petrar-cha
Dantes poeta
Acurſi⁹ legiſta
loctus pictor
Philip-pus ſcolarius
Coſm⁹ medi-ces
Laurentius medices
pallas ſtrocia
lapus orator

SENA ETHRVRIAE CIVITAS.

¶Sena autem ſecunda Ethruriæ
urbium opibus & uiribus ciuitas:
ut Pollycramus in.6.tradit ante
aduentum chriſti.382.annū a gal
lis ſenonenſibus pro ſenibus & ar
mentariis eorum condita fuit:ſed
re uera inter nouas nunc numera
ri poteſt:cum nulla antiquitatis i
ea ueſtigia appareant.Sunt autem
qui dicant eam a Caro. marcello
conditam.Blōdus uero noſter fo-
roliuienſis dicit Ioannem decimū
octauum eam ædificaſſe.& ex ſex
plebatibus a Peruſina urbe dem-
ptis:uidelicet:cluſienſi:aretina.Fe-
ſulana:Florentia:& uolaterana ci-

edem aſſignatis ab ipſis.6.plebatibus eam ſenam appellaſſe:hæc quippe ciuitas nunc ſuper colle cuiuſdam peninſulæ iacet:undique quaſi ripas ſugoſas habens:in ſuperiore tamen urbis parte ſolum aliquantulum habet multis hortis uiridariiſq; ornatum:in qua quidem celeberrima & ſuperba extãt ædificia:uidelicet gymnaſium perpulchrum:& forum & porticus & regia palatia:hoſpitaleq; ſumptuoſiſſimum pientiſſime gubernatum. Ampla quoq; & libera eſt cum turribus & propugnaculis:ac optimis inſtitura morib⁹. Eius ager maximus & herbidus inſuper boum bubalorum:ouiumq; multarum nutritor:frumenti quoq; uini & olei ferax:ac fructuum omnis generis abundans. Maritima eius autumno & æſtate aerem habet grauem propter æſtum & pomorum copiam adeo ut eius incole uiridis coloris efficiã:ur:de quibus merito illud peoticum dici poteſt. Tale quidem eſt genus hominum quale & ſolum hæc a Roma ſtadiis.Soo.diſtat:cuius uiri inter ethruſcos religione:moribus:ac lingua præſtare noſcuntur.Hic nonnullæ religiones approbatiſſime initium & inſtauranonem ſumpſiſſe conſtat:ut pote montis oliueti:albi monachi:Scopeti inter regulares canonicos beati Auguſtini cõnumerari: & ieſuati religione ac minorum(ut ita dixerim)ordo a beato Bernardino conciue ſenenſi nouum quaſi principium eduxit.Ornataq; fuit ſenenſis ciuitas concilio ibidem celebratoq;:in quo Nicolaus eius nominis ſecũdus creatus fuit:ac ẽt prælio fœliciſſime cõtra florentinos geſto:quo quidem(ut ſuo loco dicemus)fuſos florentinorũ exercitu.iii.mille eorum occiderũt:&.4.mil.cum eorum carotio cõpræhenderunt cum ingenti triumpho ſenas pduxerũt:p quo tãtus pauor florẽtinos inceſſit:urbẽ q̃ſi derelictã fugiẽtes dimiſerit:ex hac urbe memoratu digni fuer̃.Alex.põ.Ro:q a Fede.barbaroſſo multas perturbatiões ptulit.Pius ſcds põ.eximiæ eruditus q urbẽ tũ dignitate:tũ lr̃aꝝ elegãtia plurimũ exornauere.ſed & bernardinus & catherina ordinis tertii prædicatoꝝ eã cumulatius illuſtrauere.Ornataq; fuit ſena gerardo ſũmo theologo ordinis fratrum eremitarũ ſancti Auguſtini:qui librum ſententiarum q̃ accuratiſſime explanauit:ac Vgone medico & philoſopho præſtantiſſimo.quia in philoſophia plurima ſcripſit:necnon & Federico iurium conſultiſſimo:qui & ea in doctrina conſilia plurima dereliquit.

Alexander papa
Pius papa
ſanctus Bernardinus
ſancta Caterina
Gerardus theo.
Vgo medic⁹
Federicus legiſta

¶ Peruſium ſiue puſia nobiliſſima ac uetuſtiſſima Ethru.ciuitas olĩ priaria:ſed nũc tertia iter ethruſcas ciuitates ãnũerata ab atheñ.ſeu acheis p Varrõis:papiæ:Bẽziiq; ac luſtini ſnĩa ante urbẽ cõditã initiũ ſũpſit:alii ãt troianũ quẽdã pricipẽ noie puſiũ ei⁹ urbis cõditorẽ affirmãt:& ex ſuo noie puſiũ ſiue puſiã noiauit:quã romãi poſt mortẽ alexãdri magni:q fuit ãnus.24.ſupra trecẽteſmũ añ xp̃i aduẽ.L.poſthũii cõſul uirtute poſt ingentes clades acceptas in deditionem acceperunt.qui incolis modo adductis mirifice ædificarũt:& Iulio cæſare deide mortuo.Octa.Aug.L.Anto &.M.Ant.frẽm adeo i ea obſedit:q̃q; poſt intolerabilẽ famẽ a puſinis platã tãdem coepit & deſtruxit:ſed factus mõarcha eam & menibus & portis nunc extantibus ſtati refecit & cõmũiuit & a ſuo noie puſiã auguſtã appellari uoluit.Eius ãt diruptionis cauſam.Liui.li.cxxv.ſcribit:ẽ itaq; peruſia:omni ex parte tota montuoſa:ſiue agrum ſiue urbis ſitum inſpicias:cuius loci conditio ea eſt:ut nec quicq̃ munitius:nec certe amenius inueniri poſſit:nam præruptis undiq; rupibus aucta:ita inexpugnabilis ẽ:ut nullus quaſi egeat defenſionibus:& licet plurimæ apud peruſinos olim extiterint inteſtine:ſedinões & tyrãni nõnunq̃ eos oppſſerint:nũc tñ libera ẽ:& optimis eruditiſſimiſq; uiris ac legibus inſtituta.In ea ſunt templa pmagnifica ornatiſſima religioſoꝝ monaſteria:excelſa ciuium palatia:ampliſſima pauperum hoſpitalia:gymnaſium celeberrimum.Forum cum inſigni fonte amplum & porticus ac uiridaria optime arboribus conſita:eius ager olei:uini:croci:& ſuauiſſimoꝝ omnifariam fructuum feraciſſimus eſt:in eo tranſimenus lacus eſt:optimorum piſciũ abũdantiſſimus:ex quo ſingulis annis ponti.maximo prouentus magni proueniunt:celebris plane locus flaminii romanorum conſulis clade & Hãnibalis peni uictoria:hanc Gothi per ſeptem annos duriſſima obſidione prementes tandem non ſine maxima ſuorum cæde obtinuerunt:& quum funeſtiſſimas occiſiones edidiſſent:eam maxima cum ſæuitia incenderunt.In qua quidem ſtrage Beatus Herculanus huius inclitæ urbis epiſcopus:& ipſe mortem pro Chriſti nomine q̃ humilime pertulit:cuius quidem corpus poſt abſciſionem capitis.Poſt quadrageſimũ ãt diem ita unitum atq; ſanũ inuentũ eſt:ut Beatus

S. herculan⁹

Baldus Angelꝰ Cynus Benedictus capra. Io. petrucius Philippus

Gregorius papa ſcribit:ac ſi nulla ferri iciſio eum tetigiſſet. Peruſini patrum noſtrorū tēporibus legibus & equeſtribus certaminibus adeo mirifice claruere:ut futurā uictoriā cūcti inde ſperarent:unde peruſinus pugnaret eqtatus:& in puerbiis iam deductum fuerat:peruſinū ſiue brachiū abdidit:quū opi manus ipōebaſ. In legibus uero hi clariſſimi extitere. Baldus: Angelus:& Petrus germani iuriū ciuilis:& pōtificii principatum obtinētes:Sed & Cynus cōſultiſſimus ante eos peruſinus extitit. Nr̄is uero tpibus in ea floruerē Benedictus cognomēto Capra:Bargius:& Ioānes petrucius:& Saluſtius ac alii cōplures. Et inter cæteros iurecōſultos dn̄s philippus:q de appellatiōibus accuratiſſime ſcripſit.

Aretiū tuſciæ ciuitas uetuſtiſſima qdē & olī iter primas ethruriæ ciuitates ānumerata a græcis tpibus iudicū iſrael condita fuit:a peruſia qdem urbe. cccc. ſtadiis diſtare ufq̄ temporibus romanorū adeo opibus uiribuſq̄ magnifica & opulēta euaſit:ut eā ſolam quondā. p. Sci. ad bellū proficiſcēti. 30. mil. ſcutorū pollicitam eſſe:galeas totidē pilageſa haſtas longas mil. 50. ſūmamq̄ par cuiuſq̄ generis nūero expleturam:& alia multa q̄tū i 50. longas naues ad alendos milites opus eſſet:Ea quippe tantā ad id punicum bellū expeditioē contulit:quantū uniuerſa nedum ethruria:ſed quaſi italia uix hodie poſſet efficere. hoc. n. Liui. in ſcđo li. belli punici conteſtatus eſt. Fuerūtq̄ aretini p̄ter potentiam maximā ēt duabus rebus:quibus præcipue honor & fama acqritur. ſ. militari gloria & literarū ſtudiis ſemp inſignis. multos. n. ipſa ciuitas nobiles & egregios i re militari habuit:uerū nunc tyrānide preſſi ſegnitie cum pauptate cōplexi ſunt. Aretinus. n. ager multoſ habet lacus:q pp piſcium abundantiā non parū emolumenti urbi afferunt. frugum quoq̄ feraciſſimus eſt:& ſaxorū opibus nō ignobilis reputaſ. Multas enim calamitates & uaſtationes & diruptiones per gothorū & longob. tpa paſſa fuit. & murorū apertione imunitā per annos multos Iacuit:Sed anno dn̄i. 1330. Guido petramalēſis eiuſdem ciuis ep̄s ac dn̄s:quē Ioā. 22. papa ob occupationē ciuitatis caſtelli ep̄ali dignitate exauctorauerat: ipſam urbem muro cinxit:quem nūc hn̄t dr̄:eiuſq̄ uias dilatari & ſterni fecit:eaq̄ urbs cū

S. donatus Leonardus Carolꝰ Io. Tortelius Benedictus legiſta

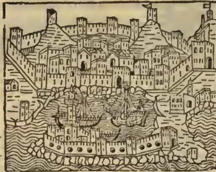
nouiſſimis quaſi tpibus uariis bellorū turbibus quaſſaretur:tandem florentio populo parere cōpulſa eſt. In ea qppe perſecutionū xp̄iani nois tempeſtatibus multi pro xp̄o martyrio coronati ſunt:inter quos glorioſus urbis antiſtes Donatꝰ ſub iuliano apoſtata martyrii palmā accepit:qui inter cætera ſuæ ſanctitatis opera:ut btūs Greg li. dia. memi. fractū a paganis calicem ad miſſam orādo reſtituit:plures enim hæc aretia ciuitas litterarū ſtudiis in omni genere præclaros protulit uiros quibus ingeniis plurimū debemus. Leonar. uidelicet Carolū doctiſſimos & ſapiētiſſimos:necnō & utriuſq̄ linguæ peritiſſimos Bn̄dictū:Frāciſcūq̄ fratres iurecōſultiſſimos:quorum auxiliis ipſa aretina ciuitas,uē muſarum domiciliū patrum noſtrorū tpibus extitiſſe:a quibus potiſſimū humanitatis & ſapientiæ ſtudia culta & amplificata fuere.

Xenocrates ph̄s Dyoniſius dyale. Hypateus mathematicꝰ Cleophanes orator aſclepius medicus Dyon ph̄s

Beneuentū aprucii uetuſtiſſima ciuitas:eodē tpe q̄ ariminū colōia a romanis. teſ. Liu. 14. deducta fuit. hanc. n. Seruius a Diome. p. troiæ euerſionem conditam fuiſſe dicit:de qua Liuius libro nono ad beneuentumq̄ tunc maleuentum. 30. mi. ſamnitum cæſa aut capta:Sulpitio & petilio conſulibus:hanc poſtmodum Totillas oſtrogotho. Rex deſtruxit:ſed poſtquam longobardorum duces cauſa inſtauraſſent:& per ducentos ānos cum ſumma gloria poſſediſſent ſaracem montem garganum tenentes illā ſpoliantes & eruētes ſolo equarunt. Fuerat enim hæc ciuitas in campeſtri loco condita : cui colles proximi erant fertiles illis longe lateq̄ frequentati.

Niceam etiam græciæ bithiniæ urbem primo ab Antigone rege conditam:& a ſe antigoniam cognominatam:eiſdem temporibus cum arimino a lyſimacho macedonum Rege ampliatam ex uxoris nomine Niceam appellauit:cuius ambitus:ut Ptolæmeus refert ſtadiorum. 15. fuit:in qua maxima ſynodus Conſtanti. magni temporibus fertur celebrata:eam enim Gotifredus a turcis multis annis poſſeſſam abſtulit:& poſtmodū male defenſam turci ætate noſtra occupauerunt:ubi & nunc chriſti nomen penitus deletū eſt. In ea enim Hannibal penus mortem obiuit:ex qua prodiere Xenocra. philoſophus: Diony. dialecticus & Hyppareus ac Theodoſius eius filii mathematici:necnon & Cleophanes orator:Aſclepius medicus:ac deniq̄ Dion philoſopus egregius.

ALEXANDRIA CIVITAS EGYPTI.

℄ Alexãdria ãt egypti maxima ciuitas añ xp̄i aduentũ. 20.ſupra. 300.ab alexandro magno. Iuſti. li.xi.teſtante intra ſpatium.17.dierum cũ.6.milibus murorũ paſſibus condita fuit: cuiꝰ ſitus:ut Stra. ſcribit clamidis formã habuit: cuiuſqꝫ latera quæ in lõgũ tendebant circunferebantur ſtadiis ferme.30. hanc uniuerſã uiis diſtinctam ferunt: quibꝰ equi & currus cõduci põt ſcilicet duabꝰ latiſſimis quæ plus iugero expãduntur: & ſeſe medias ad rectos angulos ſecant:muiuitur:ut Ioſe. tradidit undiqꝫ:aut incommeabili ſolitudine aut importuoſo mari:aut fluminibus:aut liluoſis paludibꝰ pulcherrima qppe olim fuit:celeberrimaqꝫ idolorum phanam habuit:necnõ & xp̄i auorum templa adhuc extantia celebrata ſunt :multas quoqꝫ habuit regias quæ & multam urbis partem occupabant : nam quilibet regum illam pro libiro uoluntatis aliquo ornamento decorabat:& alii potentes atqꝫ alii excolebant inſignibus.In ea ſiquidem Alexan. magni corpus alueolo aureo ſepultum fuit:quod poſtmodum Cochas Syriæ rex ex ſyria profectꝰ rapuit:quamobrem cito excidit.Hanc quũ romani laceraſſent ac deſtruxiſſet. Traianus imperatot inſtaurare fecit:& deniqꝫ anno ſalutis noſtræ.1230.Petrus quidam Cypri regis frater natione gellicꝰ claſſe inſtructa cum cathelanis & gallicis ſuis iuaſiſſet :urbẽ ingreſſus mediam diripuit & incendit & quamuis occurrentibus maximis egyptiorum copiis fuge ſe cõmiſerunt:ingentem tamen prædam ditiſſima ſpolia reportauit.Nec poſtea unquã coaluit.Egyptiorum deinde reges ſedẽ in Cariam poſuere. Marchus enim euangeliſta huic urbi primo xp̄m prædicauit & quum ibidem ab apoſtolis epiſcopus fuiſſet ordinarus eccleſias ordinauit multas:quo mortuo Amanus inſigniſſimus eidem ſucceſſit.Hinc in diuinis eruditiſſimi multi emerſere uiri:quorum de numero Philo natione iudeus fuit qui multa utiliter ſcripſit.Clemens preſbyter:de quo inſignia feruntur ſcripta.Origenes preſbyter omnium excellentiſſimus. Antonius diſertiſſimus uir.Dionii eiuſdem epiſcopus inſigniſſimus Origenis auditor:qui in ſynodis cypriana & Aphricana epiſtola ſcripſit:Anatholius epiſcopus miræ doctrinæ uir.Pyrius preſbiter qui ob eius elegantiam nouꝰ Origines dicebatur:Athanaſius etiam urbis epiſcopus:cuius libri aduerſus gentes extant multi.Didimus cæcus qui plurima commentatus eſt: maximus philoſophus qui pro ſide inſignia edidit uolumina.Theophilus quoqꝫ ipſius epiſcopus qui aduerſꝰ Origenẽ ſcripſit Thimotheuꝰ p̄terea ep̄s:q ad Leonẽ iparorẽ libꝝ uald uti lẽ ſcripſit:ac demũ cyrꝰ medicꝰ ex phõ mõachꝰ uir dicẽdi copia peritꝰ & alii inũerabiles.

.S.Marcꝰ euã. Philo. iudæus Clemẽs Origenes anatholius Pyrius Athanaſius ep̄s Dydimꝰ pb̄s Theophilus Tymotheus ep̄s Cyrus medicus

℄ Anthiochia Syrie ciuitas olĩ Epiphanæ ſiue Beblata:ut Pli.li.6.placet : appellata poſt cõditã alexãdriã ãno.330.añ xp̄i aduẽtũ a ſeleuco ãtiochi filio uno ex alexã.principibꝰ inſtaurata & ãpliata:ãtiochiã ab ãtiocho p̄re appellari mãdauit : q & orẽtes flu.diuidebat hactenꝰ ẽt maximi p̄cii quũ ciuitas eẽt:nabuchodonoſor rex Sedechiã iudeoꝝ regẽ diu captũ tenuit.In hac enĩ beatꝰ petrꝰ apoſtoloꝝ princeps.7.ãnis ſedẽ tenuit:& Lucas euãgeliſta pꝰ petꝝ.7.fuit ep̄s ubi ẽt actꝰ apoſtolorũ ſcripſiſſe dr̄.In ea quoqꝫ prima ſynodꝰ celebrata fuit:ubi pꝰ fideles xp̄iani dicti ſũt: p̄iarcalis qppe ſedes fuerat .153.ſuffragãeos habuit e qbꝰ.14.mẽtropolitani extitere.Veꝝ Soldanꝰ babiloniorũ rex ãno ſalutis noſtre.1267.nobis abſtulit:& habitatoribꝰ expulſis colonas adduxit.

S petrꝰ apoſtolus.S.lucas euãgeliſta

℄ Laodicia quoqꝫ maxĩa olĩ phrygiaꝝ urbiũ ciuitas:& ipa uno eodẽqꝫ t̄pe cũ ãtiochia ſeleucho rege cõdita fuit.q̄ ex Metridatis obſidiõe plurimũ poſtea labefacta ẽ: ſed poſt modũ & loci bonitate:& quorũdã ciuiũ fortunatoꝝ ſolertia ualde magnificata fuit:nã Hyro.qdã ſupra duobꝰ milibꝰ talẽtoꝝ & aliis pluribꝰ donis ciuitatẽ exornauit:poſtea

Synodus prima

Zeno orator:& polemo eiꝰ filiꝰ multū īcremēto ꝓfluere:ueꝝ quū ciꝰ regio multū cauernoſa ſit:tremotibꝰ concuſſa demum decidit.

¶ Apamiá ꝑterea mioris aſiæ urbē ab Nicáoris ſeleuci ꝑdicti mr̄e cōgnominata ꝑ id tēpꝰ i oſtiis marſiæ cōditá fuiſſe tradūt:q̃ ēt marſiæ ānis iterſecabat :hæc átiquiꝰ inſigne ēporiū fuit:ſecūdꝰ poſt Epheſū ferēs laudes & cōe italicoꝝ græcorūq; diu fuit hoſpitiū.

¶ Cornetú át Ethruriæ ciuitas ſup paruo colle eiuſdē nōis poſita . & tyrrheno mari ad tria paſ.mi. ꝓpinqua uiuēte Iacob patriarcha a Corintho rege Dardani & Iſaii pr̄e cōdita ex ſuo nomine Corinthꝰ primū appellata fuit.dicēte Vigilio.7.æneí.li. Hꝰ ortꝰ i agris Dardanꝰ ideas phrygiæ penetrauit ad urbes.Et ſubdit.Hinc illā corythi tyrrhena a ſede ꝓfectū uñ corythi filiꝰ putat̄ Dardanꝰ.hác.n.turriū frequētia meniūq; ſupbia uetuſtiſſimá oñdūt.auctá uero tradit̄ Targniæ urbis uetuſte ruinis fuiſſe:qua ex Targnia Tarquinꝰ rex ſuperbꝰ natꝰ eſt.

¶ Luca ꝑterea Tuſciæ uetuſtiſſima ciuitas a grecis cōdita fuit:ſed qñ cōpertū nō hēmꝰ. Romanoꝝ enim coloniá fuiſſe cōſtat:hác át inclytá fuiſſe ciuitatē ſicut & nūc memoriæ ꝓditū ē:de q̃ Stra.li.x.ſic hꝫ.Luca urbs ē quæ una cū regiōe uiroꝝ ꝓbitate floret: Et robur militare hinc magnū educit̄ & equitū multitudo:ex qbꝰ ſenatꝰ militares cœpit ordies:de q̃ ēt Liuiꝰ li.21.memīt dicēs:Annibal i ligures.Sēproniꝰ Lucá cōceſſit.hác quoq; gothi.poſtq̃ a Narſetæ Eunucho i Italiá deleti fuerāt:& eoꝝ nomē exterminauerat q ſupfuerant iſtaurauerat & ꝑſidiū ipoſuerūt:ad quá quū Narſes cū igēti exercitu ueniſſet , ſeptē mēſibus oppugnauit :antequá ea potiri potuiſſet : multas enī calamitates multoſq; patronos ꝑ tpa hæc ciuitas ꝑtulit:de qbꝰ.i.dicemꝰ:ſed a.50.ānis citra poſtq̃ i libertatē ſe uēdicare ſtuduit uariis & multiplicibꝰ mōtibꝰ ꝑ.xx . ānos magnas paſſa fuit calamitates:q̃ tamē & ipa florētinū Populū eiꝰ ábiētē principatū ꝑiter afflixit . Hæc át ſp̄ hōeſtis uiris & ꝑcipue mercatoribꝰ ornata fuit . Genuit quippe Luciū tertiū ponti.
Lucius papa maximū uiꝝ qdē optimū:q eá multis muneribꝰ tū diuinis tū humanis ornauit:ab imꝑatore enim Fede.obtinuit.ut Ethruſci alia q̃ lucēſi moneta non uterētur ipatoria nota ſignata:uoluitq; idē pōti.canonicos ſācti martini eiuſdem urbis mitria epoꝝ more uti
Alexander papa poſſe Alexādrū ꝑterea ſecūdū genuit:aduerſꝰ quē lōbardi epi Caudolū parmēſē át papā crexerāt:hæc enī ciuitas Luca ab luce dicit̄:q; lōge relucebát pp mauratos clipeos qbꝰ eoꝝ exornatæ erāt turres.Diu enī mænibꝰ & turribꝰ iclita hæc ciuitas fuit.

¶ Treueris metropolis deniq; belgæ ꝓuinciæ ciuitas tꝑibꝰ abrahæ:āno uidelicet añ xp̄i aduētū 1947.Gotifre.uiterbiēſi I hiſto.teſtāte:a Trabeta Nini aſſy.regis germano ex aſſyria a Semira regia pulſo i germāie cōfinibꝰ cōſtrui cœpta fuit.Nino qppe magno ipubere filio derelicto:Semira uxor ꝑuigni Trabetæ ſuſpitiōe ducta eidē inſidias parere cœpit.quáobcām trabeta ēt nō laceſſitꝰ e regno cū magno aſſyrioꝝ agmie ſeceſſit : q poſt multos errores multoſq; uiaꝝ anfractꝰ i belgiá galliaꝝ ꝓuinciá tādē ꝑuenit:& haud lōge a rheno flu.loco feraciſſimo cōſidēs ibidē ēt loco natura munito urbis huiꝰ fūdamēta iecit:& a ſe treueri noiauit:q̃ poſtmōꝫ Iuliꝰ cæſar cū uniuerſa ꝓuincia traiecto rheno flu.ſubiecit:cui & uice cōſiliū qſtorē dedit q uſq; ad impii inclinationē ibidē ꝑſtiterūt: ea qppe treuerēſis ciuitas ſp̄ opulētiſſima fuit:& inter.5.belgiæ ꝓuinciæ ciuitates:uꝫ colonieſem:magūtiná:themēſem & ꝓthomagēſem principatū dignitatis & antiqtatis obtinuit:cuiꝰ qdē archieps potētiſſimꝰ e ſeptē electoribꝰ impatoꝝ dignior hītꝰ ē. Hꝰ.n. urbis ciues nūc & moribꝰ & ornatu:legibuſq; ob mercatoꝝ eo aduentātiū frequētiá & familiaritatē admodū culti & hūani referūtur:q ob germāie uicinitatē germáica utūtur lingua:& ab eiſdē cultu & exercitu & q̄dā in bellis ferocitate nō multū dr̄nt.Ná iter gal
S.ualerius los ſingularis uirtutis hn̄tur & eqtatu:ac peditatu plurimū ualer̄ exiſtimātur.Ibidē.n.in tota belgia legatꝰ apoſtolicꝰ cōſtituit̄:q oēꝫ iuriſdictionē i oēs tanq̃ ſummꝰ pō.exercet.
S.paulinus hn̄s & collectores ueluti romanoꝝ qſtores:q pōtificis maximi decreta & cēſuras reuerenter exequūtur . Ea ſane ciuitas a ualerio epi beati petri diſcipulo pꝰ xp̄i euágeliū ſuſcepit.Inde a btō paulio eiuſdē epo uiro ſanctiſſimo illuſtrata fuit:q & a Cōſtantino im
S.maximus patore ob catholicá fidē exilio relegatꝰ & uſq; ad mortē etiá extra xp̄ianū nomē mutá
S.nicetius do exilio fatigatꝰ ad ultimū apud phrygiá defunctꝰ beatæ paſſionis coroná a domino pcepit.Ibi etiá floruit maximꝰ eps:a quo Atthanaſiꝰ antiſtes pſecutionē Conſtantii impa

toris fugiẽs honorifice ſuſceptꝰ fuit.Habuit quoq; ciuitas Nicenũ epm totiꝰ ſanctitatis
uitæ:& alios multos quos breuitati cõſulẽtes tã ipſos q̃ reliqs ciuitates omittemꝰ.Sed ad
noſtrũ ꝓpoſitũ reuertẽtes huic ſexto uolumini iã finẽ faciemꝰ.

LIBER SEPTIMVS SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM A PRIMO AVCTORE NOVISSIME CONGESTVS ET REPERCVSVS HIC FOELICITER INCIPIT CONTINENS TEMPVS.CCCXII.ANNORVM.

Lexãder itaq; moriẽs regnũ ſuũ iter.12.eiꝰ ſocios ipſemet
partitꝰ ẽ.In q̃ diuiſiõe:ut Ioſe.li.12.teſtaẽ phitoni maiorẽ.La
doitianoq; minorẽ ſyriã obuenit.Antigono aũt philippi fi
lio phrygiã:ſeu aſiã maiorẽ:ſeleucho uero ãtiochi filio ba
a bylonẽ & ſummã caſtrorũ.Ptolæmeoq; Lagi filio Egyptũ:
atq; ſeriatim & alia aliis aſſignauit . Huiuſmõi tñ teſtãria
ptitio effectũ ſortiri nequit : eo q̃ ex ipſis q̃ttuor tm̃ iuxta
Danielis ꝓphetiã ca.xi.reliqs abiectis impauerũt. Nam ipſa
Danielis ꝓphetia de Alexãdri regno ſic hẽt.Surget rex ma Danielis pro
gnꝰ:& dominabiẽ ptãte multa :& faciet quodcũq; placue phetia
rit ei:& quũ ſteterit cõteretur regnũ eiꝰ:& diuideẽ i quattuor cœli uẽtos:ſed nõ i poſte pulcra
riores eiꝰ.neq; ſecundũ potentiã ipſiꝰ:qua dominatꝰ ẽ:lacerabiẽ(inqt)regnũ eiꝰ ẽt i ex
ternos exceptis his:& cõfortabiẽ rex auſtri:& de principibꝰ eiꝰ ꝑualebit ſup eũ.Ptolæ
meꝰ itaq; Lagi filiꝰ:Philippꝰ Alexã.ſeleucꝰ canoris & Antigonꝰ ſoli regnauere :ptolæ
meꝰ uidelicet ſup egyptios.Seleucꝰ ſup Syrios & reliq̃ oriẽtalia regna. Antigonꝰ ſup aſi
anos lydos.Thraces & helleſpõtiacos principatũ tenẽtes ſecũdum diuiſiones iter ipſos
pꝰ Alexãdri mortẽ factas aliquãdiu quieuere.Sed Antigonꝰ monoculꝰ uir utiq; neq̃ſſi
mꝰ federa prior uiolauit:pp q̃ multe lites:cruẽtiſſimaq; bella exorta ſunt . Et iuxta ut
ita dixerim alexãdri uaticiniũ:q̃ ꝑdixerat ſe pene oculis ſuis uidere:& q̃tum ſanguinis pꝰ
eius mortem fuſura eſſet:macedonia in emulationis certamine ; quantiſq; edibus quo
ue cruore mortuo parentatura.

4887 312 Tolæmeꝰ igitur Lagi filius primꝰ pꝰ Alexandrum magnũ Egyptiorũ Rex ãno
p 283.iudaicæ captiuitatis:q̃ fuit cẽteſima q̃rtadecima olympias:mortuo Alexã
dro Egyptiis regnare cœpit:& regnauit ãnis.40 . Hic cuiuſdã Gregorii militis
noĩe Lagi filiꝰ fuit:q̃ ſicut Iuſtinꝰ libro.13.&.17.epitho.refert:ſua uirtute patris humili
tatẽ excedẽs ex patriciis unꝰ Alexãdro magno factꝰ ẽ:pꝰ cuiꝰ mortẽ egyptũ:aphricãq; ac
magnã arabie partẽ:tã ãplũ ſucceſſoribꝰ ſuis reliquit ſplendorẽ:ut ab eo obſequẽtes egy
ptii reges ptolæmei dicti ſunt.Hic primũ epyrotarũ regẽ:ideo populo Romano inimicũ
q̃d Samnitibꝰ opẽ tulerat cõtra eos:i regnũ ſuũ reſtituit:unde a Romanis fuerat expul
ſus.Deuictoq; Demetrio Antigoni filio Aſie minoris rege portionẽ regni Syrie Seleu
co reſtituit:q̃ Antigonꝰ eiſdẽ abſtulerat ac p legatos alexãdrinos a ſe miſſos ſibi Roma
norũ amicitiã ipetrauit:regno quoq; ſuo Syriã atq; Iudeã adiecit.Et dũ nõ liceret iudeis
ſabbato arma mouere:aſcẽdens Hieroſolymã ſub ſpecie ſacrificãdi nequaq̃ iudeis repu
gnãtibꝰ crudeliter cõtra eos ſe habuit:& multos ex ea & de Garizi trahẽs ad Egyptũ cõ
migrauit:ac ibidẽ oẽs uenditioni expoſuit.Sicq; a negociatoribus diuerſarũ nationũ per
uarios mũdi angulos diſperſi ſũt Iudæi:Et ex his fuere illi:de q̃bꝰ diciẽ i actibꝰ apoſto
lorũ cap.ſecũdo.q̃ cõuenerãt i hieruſalẽ uiri religioſi ex oĩ natiõe:q̃ ſub celo ẽ.Hic ſalua
tor dictꝰ fuit:q̃ moriẽs philadelphũ filiũ reliqt regni heredẽ.
¶ Philippꝰ q̃ & Arideꝰ Alexãdri magni germanꝰ:q̃ntuſdecimꝰ Macedonũ Rex:hoc ipſo
ãno:quo & ptolemeꝰ macedonibꝰ regnare cœpit:& regnauit ãnis ſeptẽ.

¶ Syriorũ regũ hinc principiũ ſumiẽ.

¶ Syria autẽ aſie regio ẽ.q̃(ut dictũ ẽ)ab oriẽte Euphrate fluuio ab occidẽte nr̃o mari & Syriæ
Egypto terminaẽ a ſeptentrione uero armeniã & Capadociã h3 a meridie arabicũ ſinũ q̃ttuor
ſed nota q̃d quadruplex ẽ ſyria prima meſopotamie ſyria nũcupaẽ :q̃ iter tigrim & eu
phratẽ ẽ cõſtituta:i q̃ ediſſa urbs ẽ:q̃ & Rages nũcupaẽ quã Nembroth filiꝰ Chꝰ teſte
Iſido.cõdidit.quãdo e babylonia in aſiã trãſmigrauit. ſecũda eſt cedes : ſiue celoſyria.i q̃
ẽ antiochia iſignis ciuitas.Tertia phenicia diciẽ:i qua tyrus fuit.Quarta uocaẽ ſyria da

maſci:qa ĩ ip̃a ẽ Damaſcus & mõs liban⁹.
¶Seleuc⁹itaq; unus ex Alexádri principibus ea ĩ regiõe primus poſt Alexãdrũ regnũ ob
tinuit:ſed ſtati Antigonus magnã regni partẽ inuadẽs ip̃m expulit.q̃ ptolæmeus p̃dict⁹
poſt ipſius antigoni obitũ deuictoDemetrio eius filio eidẽ reſtituẽs regnauit poſtmo-
dũ ãnis trigintaduobus.De iſto ſeleuco Apianus hiſto.græcus de bello ſyrico inquit:ſe-
leocũ audio quũ alexádri Camillus adhuc eẽt p lõgũ rẽpus eqoitãti pedes aſtitiſſe.Quũ
q; ex labore deficeret app̃hẽſa equi cauda iſequi pſeueraſſe caſu uero extremã aciẽ re-
gii teli frõtẽ eius pſtrinxiſſe.ſtatimq; cruore effuſo Alexandrũ: quũ tãto careret diade-
mate ꝓprio obligaſſe uulnus:& diadema ex cruore fedatũ eẽ. Ob hæc alexádrũ q̃ſi ua-
tẽ iſpecto eo p̃duxiſſe ferũt regẽ illũ quidẽ futurũ:ueꝝ cũ maximo labore regnatuꝝ:q
& ueriſſimum fuit.Nã cõtinuis laboribus uſq; ad octogenarios ãnos ſp bellũ geſſit:in
quo depugnãs tandẽ extinctus ẽ.Hic aũt ſeleucus multas urbes:u3 antiochiã:Laodiciã:
Seleuciã:Appamiã:Edeſſam:Beronicẽ:& pellẽ ĩ minori Aſia cõdidit.
¶Onias Iadi põtificis filius ſeptimus hebræoꝝ põtifex ſecũdo ãno regni ptolæmei pa 4889 310
tri ĩ põtificatu ſuccedẽs ſedit ãnis.17.Cuius dignitate & ſanctitate leges apd iudeos cu
ſtodiebãt optie:& ciuitas hieruſalẽ ĩ oĩ pace habitabat.Quapp ẽt gẽtiũ reges ip̃ã ciuita
tẽ & tẽplũ ſummo ĩ honore habuerũt:& maxĩs muneribus ornauerũt.

¶Sannitum regni finis.

¶Sannites italici ãno quinto regni ptolæmei:quũ diutiſſime cõtra romãos p̃liati fuiſ- 4892 307
ſent.p.cornelio ruffino:& Curio dẽtato cõſulibus ſupati : & ĩ ſeruitutẽ adeo redacti:qd
ut Liuius ait:ruinã ip̃oꝝ hodie ĩ ip̃o ſannio q̃rat:nec iueniri facile poſſit.Et tũc bellũ
q ĩ ſannitibus p ãnos q̃draginta nouẽ durauerat:ſublatũ ẽ.Nec ullus deĩceps ĩtra italiã
fuit:qui romanoꝝ uirtutẽ fatigare p̃ſumeret.
¶Agatocles ſicul⁹ tyrãn⁹ his dieb⁹ Euſebio teſte apud Siciliã ĩſulã tyrãnidẽ exercuit.Is
nãq; ut Plutarch⁹ & Iuſtin⁹ nr̃ ĩ.12.epi.ſcribũt:ex humili ſordidoq; genere nat⁹:pr̃e u3
Figulo nõ honeſtiorẽ pueritiã q̃ originẽ habuit:qa quũ forma & corporis pulchritudi
ne egregi⁹ eẽt.diu ſui corporis ſtuprũ ſuſtinuit:pubertate uero exacta ad fœĩas ĩpudice
ſe trãſtulit.Indeq; ad utrũq; ſexũ ꝓbroſus fact⁹:uita ẽt latrociniis ĩfecit.Interiecto deĩde
tp̃e Syracuſas cõcedẽs gregariã militiã ſortit⁹ ẽ.In qua nec min⁹ tũc ĩ ſeditioſa q̃ ãtea ĩ
turpi uita ĩ omne facin⁹ ꝓmptiſſim⁹ fuit:eo q & manu ſtrenu⁹:& ĩ cõcionib⁹ pfacũ-
d⁹ hẽbat.Breui quoq; ex cẽturiõe tribun⁹militũ fact⁹ primo bello cõtra hoſtes pugnãs
magna ſue uirtutis dedit Syracuſanis experimẽta:adeo ot ĩ locũ de mortui ducis ſuf-
fect⁹ ſit:cui⁹ uxorẽ primo adulterio cognitã:p⁹ uiri mortẽ accepit ĩ cõiugẽ:Nec cõtẽt⁹
q de inope repẽter diues fact⁹eẽt:ſed ẽt piraneã aduerſus patriã exercuit:Bis eni quũ ſy-
racuſanũ imperiũ occupare tẽtaſſet:bis ĩ exiliũ act⁹ ẽ.Ac nõ multo poſt nõ modo eidẽ
pax a populo Syracuſano data ẽ:ſed ẽt p̃tor fuit cõſtitut⁹. Qui mox potẽtiſſimos quoſ
q; urbis nobiles & omnẽ ſenatũ ĩterfecit:ac ẽt doctos & locupletes uiros occidit:p⁹ le-
ctis militib⁹ exercitũ cõſcripſit:& cõtra Carthaginẽſes diutiſſime bellauit:&:ĩfinitos ꝑ
pemodũ ꝓſtrauit.ad poſtremũ uero ĩ Italiã ſpe ãpliandi regni traiecit:ubi quũ deceptus
fuiſſet ob indignationẽ morbũ cõtraxit:quo toto corpore cõprehẽſus p oẽs neruos pe-
ſtifero humore cruciat⁹ ẽ. Ex qua deſperatione bellũ ĩter filiũ nepotẽq; ei⁹ orit̃ regnũ
unuſquiſq; iã quaſi mortui ſibi uẽdicare uolẽs.

¶Aſie regnũ hic incipit.

¶Antigon⁹ philippi Regis fili⁹ & Alexãdri frater ãno ſexto regni ptolæmei : qui fuit 3064 893
Olympiade.115.prim⁹poſt Alexãdrũ ĩ Aſia regnare cœpit:& regnauit ãnis decẽ & octo.
Hic ĩter Alexãdri magni principes un⁹ habebat.uir certe ſupbiſſim⁹ atq; immanis qui
eas ob res(ut Iuſtin⁹ ĩ tredecimo & deciõquarto Eptiho.libro ſcribit)multa geſſit bel-
la ĩ qbus tandẽ occubuit.Nã Alexandro mortuo pdicã uirũ ſtrẽnuũ:cui Alexãder mori
ens tãq̃ heredi ſuo delecto ãnulũ ſuũ tradiderat.& Eumenẽ eius fratrẽ:necnõ polyp cũ
cta:ac alios multos aduerſe factionis duces interfecit: & multa alia inique geſſit. Verũ
etiã quũ a ſocioꝝ fidelitate diuertiſſet:& multa uiolẽter abſtuliſſet:ptolemeus Egypti
rex & Caſſander una cũ lyſimaco & ſeleuco ſocietate inita:terra mariq; oĩb⁹ copiis adu
natis bellũ iuſtũ & cũ antigono iſto:Demetrioq; filio p̃liũ cõmittũt.In quo antigonus

ipſe ſuperatus & interfectus Demetrius eius fuga ſibi ſalutem petiit.
¶ Caſſander antipatri filius decimuſſextus Macedonũ rex.7.regni Ptolæmei ãno:defũ
ctis philippo & arideo Alexãdri filiis necnõ & Olympiade alexãdri matre quæ mortuo
arideo eius priuigno regnauerat pace ipſe regnũ ſuſcipiẽs regnauit ãnis.19.Hic uir belli
coſiſſimus fuit.Qui cũ Olympiadẽ alexãdri matrẽ cõfodiſſet ne Hercules paruulus ale-
xãdri filius qui iã ãnos exceſſerat.14.paterni nominis fauore i macedonicũ regnũ uoca
retur:eũ ſecreto modo una cũ barſana matre interfici iuſſit:hæc enim Barſana(ut dictũ
eſt)Darii perſarum regis ſoror fuerat:quibꝰ mortuis eorum corpora obrui terra cœpit ne ſe
pulchrũ eorum ꝓderetur.Poſtmõ ẽt aliũ alexãdri filiũ:eũ roſane matre pari fraude iterfe
cit.Huic autẽ theſſalõica uxor quũ eẽt:ex ea ãtipatrũ & alexãdrũ filios ſuſcepit.
¶ Lyſimacus ꝓdicti caſſandri ſocius.& ipſe unꝰ ex magni alexandri principibus hoc tpe
qnũ audiſſet ꝙ antigonus & ptolæmeꝰ lagi filius ſe reges populo noiari feciſſent ſibi ẽt
una cũ caſſandro regiã maieſtatem uendicauit.Nã uſq; i hũc diem:quãuis regias habuiſ
ſent opes:nomina tamen regia ſibi equo animo cauerãt.Hic quoq; Lyſimachꝰ ex illuſtri
macedonie loco natus fuit:ſed uirtutis experimẽtis(ut Iuſtinus ſcribit)omni nobilitate
clarior extitit:quæ tanta in illo fuit:ut cum magnitudĩe philoſophia .uiriũq; gloria oẽs
per quos oriens domitus fuit uicerit.Caliſthenis nãq; philoſophi auditor fuit: quẽ quũ
poſtea truncaſſet:& ſic truncatum in carcerem truſiſſet:eidem uenenum tandem in cala
mitatis remedium dare fecit.Quod quum Alexander magnus audiſſet ita egre tulit:ut
eum ferociſſimo leoni obiici iuſſerit:Sed quum ad aſpectum eius leo cõcitus impetum
feciſſet.Lyſimachus manum hamiculo inuolutam leonis os immerſit:arreptaq; lingua:
feram interfecit.Quo audito Rex ꝓpter uirtutis cõſtantiã eum poſtea chariorem habu
it.Atq; ita Lyſimachus hic ingenti animo cõtumeliam regis ueluti parentis tulit.Q. d
quidẽ auſpicium primum regalis maieſtatis Lyſimacho fuit: ſed & poſt mortem Alexã
dri(ut dictum eſt)quum inter ſucceſſores eiꝰ ꝓuinciæ diuiderentur i ferociſſime gentes
quaſi omnium fortiſſimo ei aſſignate ſunt:quod omnium conſenſu uirtutis palmam
inter cæteros ferret.

305 4894 ¶ Machabeorum hiſtoria:ut Euſebius teſtatur:hic incipit:& hinc græcorum regui ſup **Macha beorũ hiſtoria**
putat tpa:quorum librorum auctoritas inter diuinas ſcripturas nõ recipitur:licet ab eccle-
ſia ꝓpter quorumdam martyrum mirabiles paſſiones ꝓ canonicis habeãtur. Qui ſcili-
cet martyres ãte incarnationem filii dei:pro lege dei uſq; ad mortem gratiſſima tolera-
uere tormenta:quod etiam diuus pater Aug.18.de ciui . dei capi.36. teſtatus eſt:Dicun-
tur autẽ Machabeorum libri ſeu hiſtorie:qui prelia machabeorum fratrum a Iuda macha
beo cognominatorum cõtineant.De quo in primo libro eiuſdem tituli ꝓnotato cap.ſcili-
cet tertio dicitur.Surrexit autẽ Iudas qui uocabatur Machabeus qui interpretaꝰ ꝓtegẽs
uel protector:quia protexit caſtra iudeorum gladio.Et nota quod licet machabeorum li-
bri dicantur:tamen ſecundum hiſtorie ueritatem unus tantum ſunt:& nõ duo libri:qa
in ſecundo nõ fit hiſtorie proſecutio:ſed proſecute recapitulatio.

¶ Fabricius Romanorum conſul uir ſane fideliſſimus atq; continentiſſimus: ſicut Boe **Res mi rabilis**
tius in ſecundo de conſolatiõe capitulo ſeptimo teſtatur.dicẽs.Vbi nunc fidelis oſſa Fa
bricii:his temporibus apud Ro.propter multas eius uirtutes clariſſimus & ornatiſſimꝰ
habetur.De quo ſic fertur:quod quum Romani eum ad Pyrrhum Epirotarum Regem
ꝓ redimẽdis captiuis ſuis legatũ miſiſſent:pyrrhus ſciẽs illum eſſe pauperem:quartam
regni ſui partẽ adiecit ſi ad ipſum tranſiret.Qui pyrrhum & eius pollicitationem cõten
pſit dicens ſe malle pauperem in diuitem paupiq; diuitem i paupere.Quod audiens pyr
rhus ingenti admiratione tentus eſt.& reſtitutis captiuis cõſeſti legatũ miſit:qui cũ Ro
manis de pace ageret:Interiecto autem anno Fabricius dux cõtra pyrrhum a Romanis
miſſus eſt.Quem quum pyrrhus diu auro tentaſſet in amicitiam ſuã allicere Fabriciꝰ
reppulit aurum dicens.Romanos non querere diuitias:ſecundum ut diuitibus imperẽt.
Tunc quoq; quum rex & Fabricius caſtra haberent uicina:pyrrhi medicus noctu ad Fa
bricium uenit : promittens ueneno ſe pyrrhum necaturum:ſi ſibi aliquid polliceretur:
Quem mox uinctum Fabricius ad pyrrhum ſubridens perduci iuſſit cum doli denun-
ciatione.Quamobcauſam rex admiratus ait:Ille ipſe eſt Fabricius qui difficiliꝰ ab hone

ſtate quam ſola curſu ſuo auerti poteſt.Predicabilis naoq; inter cætera fuit huius Fabri
cii cootinentia:quæ noo modo inter ciues ſuos ſpectata:ſed ipſi quoq; hoſti ſtupori fu-
it.ldeoq; moriens nihil in hereditate preter famam eum reliquiſſe fertur:propter quod
Senatus Romanus ſua liberalitate eius filiam dotatam coniugio tradidit.

¶ Tareotinorum bellum contra Romanos hic incipit.

¶ Tarentini populi qui in extrema parte Italiæ ſunt:anno.19.regni ptolæmei:quū Ro-
manorum legatos dehoneſtaſſent a Romanis bellum ſuſceperūt.Quod per annos mul
tos porrectum eſt.Tarentini autem pyrrhum Epyrotarum regem(iam dictum)confeſti
Pyrrh⁹ rex — contra romanos in auxilium popoſcerunt.Qui mox cum octo peditum & ſeptem equi
tum milibus in Italiam uenit.Romani autem contra pyrrhum.P.Valerium Lemnū cō-
ſulem miſerunt.Qui quum quoſdam pyrrhi exploritatores cœpiſſet:mandauit eos per
caſtra duci oſtendiq; omnem Romanorum exercitum:ipſoſq; poſtmodum dimitti ut re
nunciarent pyrrho:quæ cum Romanis agerentur:pauloponſt pugna cōmiſſa pyrrh⁹ ele-
phantorum auxilio uicit:quos Romani incognitos extimuere : atq; ita ex Romanis eo
in prelio.1800.capti fuere:quos ſummo pyrrhus tractauit honore:multoſq; defunctos
honorifice ſepeliuit:quos:ut Eutropius refert:quū ex aduerſo uulnere iacere truci uul-
tu cerneret confeſtim erectis manibus ait ſe orbis dominum fore potuiſſe:ſi tales ſibi
milites contigiſſent.Deinde Romani.P.Sulpitium:& Decium cootra pyrrhum conſu-
les miſerunt.Qui certamine inito pyrrho uulnerato:& uiginti elephātis interfectis:mul
ta hoſtium milia ceciderunt:ceſis tantum quinq; Romanorum milibus interiecto dein
Innocentiá romanorum uide — de āno romani fabricium iam dictum conſulem miſerunt.Sed pyrrhus Fabricii impe-
tum nequaquam ſuſtinere confidens Romanorum beniuolentia donis mercari tētauit
unde & regias opes Romam tranſmiſit:ſed neminem inuenit: cuius domus muneribus
pateret.Nondum enim auaritia Romanos inuaſerat timens itaq; res in Siciliam ſe tran
ſtulit.At Fabricius deuictis lucanis:& ſannitibus Ro.regreſſus triumphauit .poſtmodū
Curius deotatus & Cornelius Lentullus aduerſum pyrrhum conſules miſſi ſunt:qui ſta
tim ceſo pyrrhi exercitu illum tarentum fugere compulerunt. Eo nāq; die Romani ex
pyrrhi & tarentinorum exercitu quattuor :& uiginti milia ceciderūt. Et Curius Romā
regreſſus de tarentinis triumphauit.

¶ Simon cognomento Iuſtus Onie pontificis filius octauus Hebræorum ſummus pon
tifex : mortuo patre hoc ipſo anno pontificatum accipiens ſedit annis ſexdecim.Hic
propter pium cultum & iuſſum regimen:pronamq; in ſuos ciues clementiam.Iuſtus co
gnominatus fuit.

¶ Demetrius qui & polycrates Antigoni regis filius ſecundus Aſiæ Rex uigeſimoſecū-
do anno ptolæmei regnare cœpit:& regnauit annis decem & ſeptem.Cuius uitam plu-
tarchus optime deſcribit.Hic dum inter Antipatrum & Alexandrum Caſſandri mace-
donum Regis filios contentio de regno ſuborta eſſet ſpe inuadendi eorum regni alexā
dro petenti auxilium tulit.ſed dum:inter fratres reconciliationem preſenſiſſet: per inſi-
dias alexandrum interfecit:& macedonie regnum occupauit.Inſtructis deinde omnibus
macedonie uiribus:quum totam aſiam occupare ſtatuiſſet: ptolæmeus & ſeleuchus at-
q; Lyſimach⁹ ſocietate inita bellum aduerſus Demetrium in Europam tranſtulerunt:
Sed Demetrius a tot circumuentus exercitibus :quum poſſet honeſte mori maluit quā
ſe turpiter Seleuco tradere .

¶ Antipater & Alexander Caſſandri macedonum regis filii uigeſimoſexto regni ptolæ
mei aono mortuo patre regnare cœperunt:& regnauerunt(teſte Euſe.)annis quattuor:
Horum Antipater matrem theſſalonicam occidit:licet deprecatoriis uerbis uitam dep̄-
caretur.Cauſam autem parricidii.Iuſtinus noſter in ſexto decimo epithomatū hanc fuiſ
ſe dixit:quod poſt mortem mariti in diuiſione regni fuerit Alexahdro propenſior:quod
eo grauius facinus uiſum eſt:quod nullum materne fraudis ueſtigium foret. Quāobrē
Alexander in ultione maternæ necis geſturus bellum cum fratre a Demetrio predicto
auxilium petiit.Antipater autem a Lyſimacho eius ſocero opem poſtulat.QuumqʒLyſi
machus genero ſuo Antipatri perſuaderet ut mallet cum fratre alexandro in gatiam re
uerti quam paternum hoſtem in macedoniam admitti:Alexander a Demetrio interfe

ctus eſt:occupatoq; regno macedoniæ apud exercitū ſe excuſauit:dicēs ſe prio ab alexādro uocatū fuiſſe.& ſe uēdicaſſe ī caſſandri quā nō potuerat exigere de extinctiōe domꝰ regiæ ī ipſo īterfectore pr̄e Caſſandro:Quibꝰ uerbis:quū ppl'm mitigaſſet. Macedoniæ rex appellatꝰ ē.& antipater ex ſoceri cōſilio regno ceſſit:& tūc Diometrius duo ſibi diademata īpoſuit:aſiæ.ſ.& macedoniæ:regnauitq; ibi ānis ſex:& uaſtauit ſamaritanorū urbē:quā perdica cōſtruxerat. ¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Menedemus Erethriēſis philoſophus:his tpibꝰte.Euſe.clarꝰ hētq quū militiā primū exercuiſſet:poſtea ad platonē cōcedēs:illā deſeruit.Erat honeſtate & grauitate quadam celebris.& ꝑcipue auctoritatis maxīe in obiurgando.Eratq; magnanimus & liberalis. Corporis in eo ſene ut ī iuuene ſtatꝰerat.Athlete īſtat firmus & ualidꝰ atq; aduſtꝰ:amabat poetas:maxīeq; ſtudebat Homero:Hic quū primū ab oībꝰ ludibrio haberet:poſtea tāta admiratiōe effulſit:ut ei ciuitatis gubernacula traderet.Et quū ob calūniā ad antigonū ꝑdictū ꝓficiſceret:nec induci poſſet:ut patriā eriperet:ſeptem dies cibo abſtinuiſſe ferūt.Et ſic.73.uitæ ſuæ āno aīam exalaſſe.Fuit quoq; aliꝰ Menedemꝰ Caloti Lāpſa.

¶ Theophraſtꝰ Creſiꝰphūs:p hæc tpa iſignis celebrat.Qui platonē prio:(ceni diſcipulꝰ.) poſt Ariſto.audiuit:uir qdē ſummæ prudētiæ:ſingulariſq; ſtudii atq; admirādi eloqi:adeo ut quū ātea te.Laer.& Boetio ſup li.pieremias:illi tyrāno nomē eēt ob diuinā eloquētiā Ariſtoteles Theophraſtū illū uocitauerit:ad eū audiēdū quū dochiſſimꝰ & eloquētiſſimꝰ hēret:ut Pāphilꝰ i.22.cōmētarioꝝ ſuoꝝ li.refert:duo milia diſcipuloꝝ accedebāt.Inter quos Nicomachū Ariſtotelis filiū hūit diſcipulū:& Menādrū comicū iſtituit.Quibꝰ diſcipulis hoc iugiter ꝓferebat uerbū.Filii tp̄s ſumptꝰ ꝑcioſiſſimꝰ ē.Obiit deniq; quū eēt ætatis annorum.85.Ex cuius ſententiis una hæc precioſiſſima fuit.Amici fides coagulum ē amicitiæ.Amico exhibere ea te decet:quæ tibi ab eo exhiberi uelles.Hic circa tre- Sētētia centa librorum uolumina edidit.Quorum iſti ſunt tituli. ꝑcioſa

Priorum analeticorum	li.3.	De motu	li.3	De poetica	li.1.
Poſteriorum analeticorum	li.7.	De queſtionibus	li.24.	De oratoris ꝑceptis	li.1.
De naturis	li.18.	De diis	li.1.	Et metaphiſicoꝝ li.quē	
De naturalibus hiſtoriis	li.10.	De legibus	li.1.	Ariſtoteli iſcribit illū cō-	

poſuiſſe credit.Scripſitq; ꝑterea libꝝ de nuptiis:ut Hiero.cōtra Iouinianū ait:in quo diſputat:an uir ſapiēs ducere debeat uxorē:& quū diſſeruiſſet ſi pulchra ſit:ſi bñ morigera:ſi parētibus honeſtis nata:& ipſe ſanus ac diues exiſtat:tādē cōcludit non eſſe bonum ſapienti ducere uxorem:quia matrimonia impediunt philoſophiæ ſtudia. Nec poſſe(inquit)quempiā libris & uxori pariter inſeruire.Multoſq; alios hic edidit libros:quos omnes diuina eloquentia præditos dicunt.

¶ Menander itaq; poeta comicus ꝑdicti Theophraſti diſcipulus:hiſdē temporibus Euſebio teſte primā fabulam cognomēto orgen ſuperat:de qua Ouidius de triſtibꝰ ſic ait: Fabula iucundi nulla eſt ſi amore menādri.Et ſolet hæc pueris:uirginibuſq; legi:hic uel unus:ut Quintilianus libro octauo de iſtitu.oratoria ait.Meo quidem iudicio diligēter lectus.ad cūcta quæ præcipimus efficienda ſufficiat.Ita omnem uitæ imaginem expreſſit:tanta in eo inueniendi copia eloquendi facultas:ita eſt omnibus rebus:perſonis:affectibus accommodatus:hæc ille:propter quæ Ouidius putauerat illum perpetuo duraturum:quum de illorum libro de ſine titulo dixit.Dum fallax ſeruus durus pater improba lena: Vixerit & meretrix blanda menandrus erit.Huius autē hæc fuit ſentētia. Quæ & apoſtoli pauli ad corynthios.Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Sētētia

¶ Philemon poeta comicus:hac tēpeſtate floruit:& ī comœdiaꝝ certaminibus perſæpe Menandrum ſuperauit:q̄q̄ ille doctior fuerit.Hic Valerio in tertio teſtaute ex inordinato uiſu:quo captus fuerat uidendo aſellum ficus comedentem mortuus eſt.

¶ Demetrius phalerius:cognomento philoſophus Theophraſti diſcipulus:per hoc etiā tempus floruit.Qui:ut Cicero ait in primo ſcilicet officiorum libro.Diſputator ſubtilis:& orator parum uehemens fuit:dulcis tamen.Hic quum apud athenienſes ob eximias eius uirtutes decem annis præfuiſſet i trecentis & ſexaginta æreis ſtatuis honoratus fuit : eo ꝙ ciuitatem quammaxime redditibus & ædificiis plurimum auxerit.Abſens poſtea a quibuſdā inuidis non ſolū ſententia de morte paſſus eſt:quin & illiꝰ imagi

nes dirute partim uendite:partim ſubuerſe:ac partim in fruſtra confractæ ſunt: una tā-
tūmodo ī arce ſeruata.Demetrius aūt ubi cōpertū habuit atheniéſes ſuas euertiſſe ima
Deme- gines:ait: Virtuté nō euerterūt:cuiꝰ gr̄a illas erexerāt:Dicebat Demetrius hic tm̄ ī repu
trii.14. blica ualere eloquentiā:q̄tū in bello ferrū:Et ut ex diuerſis collegimꝰ monumētis:mul-
fuerūt ti.n.fuere Demetrii:Vnus fuit ex Alexandri magni ducibꝰ:de quo hic pauloāte diximꝰ
qui occiſo Alexandro Caſſandri filio regnū macedonicum obtinuit: Alius fuit philippi
Macedoniæ regis filius:q cū Romanis plurima geſſit bella: De quo Liui. libro decimo
de bello macedonico:Iuſtinus ī trigeſimoſecūdo ſcripſere. Alius fuit Seleuci filiꝰ & an-
tiochi Epiphanis frater.alius Calcedōius orator.aliꝰ ſtatuarius.aliꝰaſpēdiꝰ apollōii diſci
pulus.alius Calautianus:q de aſia & Europa uiginti ſcripſit libros. alius ēt Bizātinus:q
Galoꝝ aduentū ex Europa in aſiā ſcripſit.alius Atramitenus grāmaticus appellatꝰ Ixiō
quia Iunonē iniuriis ī aliquo affeciſſe uidet.alius Cyreneus grāmaticꝰ magni precii uir.
alius Sepius uir diues & ſtudioſus.alius Erithreus grāmaticus.aliꝰ Bithiniꝰ panetii Rho
dii filius.alius orator ſmyrneus.Et hi oēs proſa ſcripſere. alii quoq; poetica ſcripſerūt:
ex quibus unus ueterē comediā ſcripſit.alius Epicureus:q contra inuidos ſcripſit.aliꝰ ex
Tharſo ſatyricus. Veꝝ phalereus qui eſt decimuſnonus(ut Laertius tradit) īfraſcriptos
edidit libros:uidelicet.

De legibus athenienſium	li.5.	Deon	li.i.	De trabe	li.i.
De ciuilibꝰ atheniēſiū	li.2.	De decēnali tp̄e	li.i.	De ſenectute	li.i.
De ciuilitate	li.2.	Epiſtolarum	li.i.	Socrates	li.i.
De odiſſea	li.4.	De fide	li.i.	Ariſtomarchus	li.i.
Prolæmeus	li.i.	De gratia	li.i.	De legatione	li.i.
Amatorius	li.i.	De fortuna	li.i.	De pace	li.i.
Phedondas	li.i.	De magnificientia	li.i.	De ſtudiis	li.i.
Medon	li.i.	De nuptiis	li.i.	De tempore	li.i.
Exhortatorius	li.i.	pro ciuilitate	li.i.	De ionibus	li.i.
Iura	li.i.				

Cuius ſtilus philoſophicꝰ & ſi oratorio robore ca-
reat:uiribus tamen plurimis permixtus eſt.

¶ Theodorus atheneus hoc tp̄e:Euſebio teſte floruit.

¶ Victoria Romanorum prima de Carthaginenſibus.

¶ Anno trigeſimo regni ptolemei Lagi filii:Quū diuulgatū eſſet apud tarentinos pyr- 4917 | 282
rhum ex humanis deceſſiſſe noua arma cōtra Romanos ſollicitauerūt tarentini a Car-
thaginenſibus auxilia poſtulantes.Sed(ut Liuius ſcribit)Carthaginenſes ſtatim a Roma
nis uincunt:& quāuis hoſtes nōdū iudicati:tamē a Romanis ſe poſſe ſuperari ſenſerūt.

¶ Lyſimachus huiꝰ noīs ſecundus trigeſimus macedonū rex.33.ptolemei anno pulſo & 4920 | 279
interfecto pyrrho qui in Macedonia ſeptē menſibus regnauerat:& ipſe regno occupato
regnauit annis quinq;.poſt quē.xxxi.ptholemeus cognomento Ceraunos āno uno poſt
hunc.xxxii.Meleagrus duobus menſibus.poſt quē Antipater.xxxiii.diebus.42.regnauit
poſt quem Soſtenes.34.annis.2.poſt quem antigonus Gognatas.xxxv.regnauit ānis.36.

¶ Eleazarus ſymonis iuſti frater anno .xxxv. regni ptolemei: ſymone fratre mortuo:&
Onia eius fratris filio adhuc paruulo ipſe ſacerdotii principatum ſuſcipiens ſedit annis
xyii.Quo pontificante Demetrius quidam ptholemeo philadelpho ægyptiorum regi:
quem bibliothecæ ſuæ præfecerat dixit ſibi nunciatum fuiſſe apud iudeos legē dei ui-
uentis ore editam eſſe:quam non niſi a dei cultoribus transferri liceret : ſubiiciensq; q
theopompus ob eam cauſam cecus effectus:& q penitens ſanitati fuerat reſtitutus : di-
Epiſto cebatq; illam figuris litterarum:uel ſermone hebraico compoſitam:laboreq; non modi
la de co fore transferendam:Quo audito:rex gauiſus Demetrii ſententia.ſcripſit huic Elea-
ptolæ- zaro epiſtolas:hæc fieri demandans:& illas cum precioſis muneribus per legatos miſit.
mei ad Iam enim ptolemeus rex ad ariſteni amici & neceſſarii ſui perſuaſionē:oēs quaſi iudeos
pontifi q in ægypto ſeruiebant:liberauerat. Tenor aūt æpiſtolæ quā rex ad hunc eleazarū miſit
cem iu talis ē(ut Ioſephus in duodecimo teſtat)Gentē tuā q̄ ſecꝰ nos erat libertate donaui arbi
dæorū trās deo eſſe iucūdū:Et quoſdā militiæ nr̄æ aſſignaui:alios uero:quorum fidē probaue
pulcra ram ī palatio meo cōſtitui.Leges āt ueſtras ī bibliotheca noſtra ponere decreui.Bene er

go facies mittet nobis uiros ſeniores & doctos q ualeãt eaꝝ ĩterp̃tationẽ caute nobis re linquere. Trãſmiſi mõ argẽti cẽtũ talẽta ꝓ imolationib⁹ faciẽdis & ſepati ad cathenas & li gatoria faciẽda. 50. auri talẽta: & gẽmas ſine nũero ad artificũ opinionẽ. Tu mãda nobis: q ex eis fieri uolueris: qđ grati⁹ amplectemur. Rex ãt una cũ epiſtola iterp̃ub⁹ receptis ĩ beniuolẽtiæ ſignũ principi ſacerdotũ Eleazaro deſtinauit lectos decẽ cũ aureis pedib⁹ & cõueniẽtem eis ſuppellectilẽ: & calicẽ talẽtoꝝ. 30. Inſup & ſtolas decẽ, & purpuram & coronã decoratam: & multa alia deo celi deuouẽda.

Septuagiuta interpretes.

4922 277 Eleazarus uero ad regẽ mittẽs qđ poſtulabat ita ſcripſit: ad ĩterpretãdũ legẽ quã pro ſuis cõmodis accipe poſtulas: elegi uiros ſex ex unaquaq; tribu doctiſſimos qdẽ: quos di xerimus: legẽ ferẽtes. Tue aũt pietatis uel iuſtitiæ erit: ut poſt legis trãſcriptionẽ eam ad nos caute cũ portitorib⁹ remittere. Noĩa aũt ſeniorũ ab Eleazaro ad regẽ miſſoꝝ expri mere op⁹ nõ eſt. Quũ ueniſſent ergo ſeniores ſeptuagitaduo ex hieroſolymis ad regem in alexãdria: ab eo honorifice & benigniſſime ſuſcepti ſunt. Oſtẽſoq; regi legis rotulo: ĩ quo lr̃is aureis cõſcriptæ leges cõtinebãt: & rex de codicibus ꝑcũctabat. Quũ uero re uellaſſent: & oſtẽdiſſent mẽbranæ tenuitatem: uel incõpræhẽſibilẽ eoꝝ cõpaginem rex miratus ẽ: ꝙ ita fuiſſent cõpacta. atq; ita eis gratias agẽs ſingulos in ſingulis cellulis re cluſit: mãdãs eis oĩa miniſtrari: q in. 17. dies legẽ de hebræo ĩ græcũ trãſtulerũt: ſiqdẽ cõ cordes ĩ trãſlatiõe eadẽ: qđ ut diuus pr̃ Aug. ĩ. 18. de ciui. dei. c. 42. teſtat: ſine aliqua uerbo rũ aut ſenſus diſſonãtia illã trãſtulerunt: quã ab uniuerſis iudæis: q tũc in illis repti ſunt locisauditã & approbatã. Demetri⁹ ad regẽ obtulit. Vidẽs ergo rex q̃ geſta ſunt: & reli ctis legib⁹ & ſenſum atq; ſapientiã ſenioꝝ obſtupuit: & ad Demetriũ ſermones fecit: ꝙ ita mira eẽt legiſlatio: ꝙ nemo neq; hiſtoriographus neq; poeta meminiſſet ea. Et uocãs ad ſe interp̃tes gratias egit: & remiſit eos donãs unicuiq; optias tres ſtolas: Et auri talen ta duo: & calicẽ uni⁹ talẽti & totũ cõuiuatoriũ: rogauitq; eos ad ſe de iudæa frequenter ꝓficiſci. Illi ãt edocto rege de unius dei cognitiõe & regni gubernatiõe benedicẽtes eidẽ cũ muneribus plurimis ad Eleazaꝝ regreſſi ſunt. Et licet poſtea alii ſub nouo teſtõ: ut infra dicet: fuerit trãſlatores: q de hebræo ſil'r tranſtulerũt: ſicut aqla: ſimach⁹: theodoti on: & quinta editio: cuius auctor ignorabat: his tñ oĩbus ſeptuaginta hi iterpretes p̃ferũ tur. Nouiſſim⁹ oĩum diuus Hiero. uir doctiſſimus: & triũ linguaꝝ cognitiõe clariſſimus eã ex hebræo latinam nobis fecit: Cuius litteraꝝ laborem: ut inquit Auguſtinus: quam uis iudæi contendant eſſe cæteris ueriorem: eccleſiæ tamen chriſti tot hominum aucto ritati neminem iudicant præferendum: hæc Auguſtinus ubi ſupra.

Interpretes a rege donati ſunt.

Tolæmeus philadelphus ſcđs ægypti rex: ãno. 323. Iudaice captiuitatis: olympia
4927 272 p de ãt. 124. Egyptiis regnare cœpit: & regnauit ãnis. 38. Hic quũ ptolæmei Lagi filius minimus fili⁹ eẽt: pr̃ cõtra ius gentiũ ante mortẽ regnũ cœpit. Cui⁹ non minor ĩ accipiẽdo fauor q̃ patris ĩ tradẽdo regno fuit. Et iter cætera: ut Iuſti. tradit: pr̃is & filii mutuæ pietatis exẽpla ẽt ea res amorẽ populi iuueni cõciliauit. ꝙ pr̃ regno publi ce ei tradito: priuatus officiũ regi iter ſatellites fecerat: oĩq; regno pulchri⁹ regis ſe eſſe patrẽ duxerat. Hic quippe quũ oĩum ſciaꝝ doctiſſimus eẽt: & Strabonẽ phũm p̃ceptorẽ hũiſſet: ẽt legẽ iudæoꝝ interp̃tatus ẽ: & bibliothecã illã toto orbe terraꝝ noĩatiſſimam cõſtruxit: quæ uſq; ad primũ alexãdrinũ cũ romanis bellum ꝑdurauit. Hic famulãtes in egypto: ſicut p̃diximus: iudæos a ſeruitutis uinculo reſoluit uſq; ad cẽtũ uigĩti milia: & eos ĩ hieroſolymã remiſit: & uaſa uotiua Eleazaro põtifici ꝓ diuinis ſcripturis habendis hieroſolymã miſit: q̃s ĩ eadẽ ſua bibliotheca collocauit. Huic Beronica mr̃ fuit: cui a phi lomene regis p̃fecto: ut teſtat pli. li. ulti. na. hiſto. topatiũ iportatũ fuit: qđ illi mire placu it: eo ꝙ ĩgentis p̃cii & magnitudis eẽt: ex quo poſtmõꝫ uxori ſuæ noĩe Aſinoe ſtatua fa cta fuit quatuor. ſ. cubitoꝝ & ſacrata ĩ delubro: qđ aureũ cognominabat. Ex qua ſuſce pit ptolæmeus: Euergetẽ & beronicã filiã: quam antiocho uxorẽ dedit: q. ſ. Seleuci fili⁹

Centũ uiginti milia iudæi ſeruituti obligati ſunt

4929 270 Pharus turris toto orbe celebrãda atq; ꝑmaxima: hiſdẽ tẽpibus teſte plinio li. tri. (cerat. geſimoſexto na. hi. a ptolæmeo philadelphi ſup q̃tuor cãcris uitreis apđ alexãdriã ĩ mari cõdita ẽ: ut. ſ. nauigãtib⁹ ĩ nocte lumẽ exhiberet. Quæ tã pulchra tãq; iſignis hĩta fuit: ut ĩter ſeptẽ mũdi ſpectacula cõnumerata ſit. Illã tñ quidã alii ab alexandro magno: Alii a

Soſtrato gnidio extructam dicunt:Quæ fuit altitudinis paſſuum.20.& palmis ſupera-
bundabat.Et propteta Ouidius libro ſecundo de fine titulo ad Ibin oſtendit dicens.
Quæ colis & memphim palmiferamq̧ pharon.
℃Anthiochus ſother ſeleuci regis ſili⁹ ſcđs ſytiæ rex:quarto regni philadelphi āno ſy- 269 4930
riæ & aſiæ regnaꝛ cœpit:& regnauit ānis.29.ab iſto reliq̧ ſyriæ reges ātiochi cognomi-
℃Antigonus eius nois ſcđs cognomēto Gognas:trigeſimuſquītus macedo (nati ſunt. 268 4931

filial' pietas erga patrem

nū rex:qnto regni philadelphi anno poſt multas regū tēpeſtates macedonibus regnare
cœpit:& regnauit ānis.6.& triginta.Hic regno paterno e tyrannorum manibus ſubla
to in ſyriam mox ibi Demetrium patrem audierat mortuum cū multis nauibus adnaui
gauit.Sed quum prope inſulas perueniſſet patris cineres(ut Plutarchus tradit)ad eū ſunt
delati.Quos acceptos & aurata utna incluſos in puppi regie nauis in qua ipſe degebat
collocati præcepit.Poſt hæc uero ipſe cum omni claſſe uerſus corinthum nauigante:re
pente eidem multe occurrerunt ciuitates:quibus illi alie coronas quas urnæ imponerē
tur:aliæ homines:qui lugubri ueſte corpus honeſtarent:certatim mittebant. Ferebatur
quippe urna illa in magna eminentiq̧ puppi regia purpura & dyademate ornata multis
aſtantibus luminibus circunſepta:qui fulgentibus undiq̧ armis deſuncti imperatoris

Xenophātes modulator

memoriam renouabant.Aderant multi tibicines:inter quos etiam Xenophantes modu
lator elegantiſſimus:qui incredibili ſuauitate ſæpe canebat carmen:atq̧ ipſi remiges tā
ta eū iucūditate fluctus ciebant:ut remoꝝ pulſu Xenophantis cātibus reſpōdere uide
rentur:& flebilē cōcentum efficerent magna cū ſonoritate cōiunctū.Quū uero ꝓpe co-
rinthum in cōtinēti applicuiſſent:multitudo:quæ ad ea littora cōuenerat:ubi Antigonū
regē humilē:abiectūq̧:atq̧ lachrymis ꝑfuſum cōſpexit ingēti adoleſcētis miſericordia
commota:ululatum gemitūq̧ edidit incredibilem.Vrnam deinde cū omnibus ornamē
tis Demetriadem ciuitatem deferri præcepit.Illam quippe urbem a Demetrio ſic co-
gnominatam populi ueluti propriam ſedem habuerunt.

℃Bella punica prima hic incipiunt.

℃Anno quadringenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo ab urbe cōdita:qui fuit duodecimus 260 4939

cēnſus magn⁹ romāorum

regni Philadelphi ānus olympiade:ſcilicet cēteſima uigeſimaſeptia:quū iā ubiq̧ clarum
eſſet Romanoꝝ nomē & extra italiā nondū mota eſſent arma habito cenſu apud ro.in-
uenta ſunt ciuiū capita ducenta uigintiduo milia & trecēta & trigintaquatuor:Quo ui
ſo a romanis tūc primū ſuſceptū eſt bellū cōtra aphros ꝓ ſicilia & ſardinia.cōtra quos
apius Claudius Quinti Fuluii cōſulis collega electus in ſicilia ciuitate uictor de ipſis a
hierōe ſicilie rege triumphauit:ſequenti deinde anno Valerio Marco conſule tarentini
athenienſes:& aliæ ciuitates multæ ab ipſo uicte in Romāorum ſidē deuenerūt.ſequē
ti quoq̧ anno poſt Marcum Regulum & Lucium Manlium conſules contra amilcarē
aphrorum ducem miſerunt:quem etiam magna uirtute uicerunt captis eius plurimis
nauibus aut fractis aut demerſis. Tres dehinc alios aphrorum duces deuicit Marchus
Regulus:multis quoq̧ occiſis etiam elephantes complurimos cœpit: ſeptem & uiginti

ſerpēs īgentis magnitudinis uꝫ.120. pedum regulus conſul capitur. uictoria Romāoꝝ uide fidē hois magnā

captiuorum milia Romam miſit.Inter hæc ī aſia apud fluuiū Bragadam ſerpentem im
menſe magnitudinis occidit : cuius corium.120.pedum longitudinis habuit:Romam
q̧ delatum aliquandiu cunctis miraculo fuit.Tunc Carthaginenſes uicti pacem ſuppli
citer petierunt.Quam cum Regulus niſi grauiſſimis conditionibus dare nollet aphri
accitis precario lacedemoniis Regulum cum omni exercitu ultima pernitie deuicerūt.
Ita ut duobus tantum Romanis fugientibus.30.milibus occiſis ipſe cum quingentis ca
priuis in uinculis teneretur.Poſt hæc Marco Emilio Paulo & ſeruio Fuluio nobiliore
conſulibus nauali terreſtriq̧ prælio ita aphros ſuperauere:ut ducentis hoſtium milibus
occiſis captiſq̧ centum & triginta Elephantis Carthaginenſes Marcū Regulum Romā
cū legatis ſuis mittere decreuerint.qui captiuorum permutationem imploraret.
℃Marcus autem Regulus cum legatis Carthaginenſibus Romam uenit ſuſcepto prius
ab eis iuramento ut ſi Romani permutationi non aſſentirent.Carthagineꝫ rediret.Qui
ut diuus pater Augu.primo de ciuitate dei capitulo.15.&.24.& libro.2.capitulo.3.libro
q̧.3.capitulo decimoquarto:ac libro quinto.capitulo.18.cum Romam ueniſſet in ſe-
natu contraria legationi ſuæ ꝑſuaſit:aſſerens nō eſſe utile Romanis propter ipſum iā

ſenē tot nobiles captiuos pmutaſ.Q. d̄ & factū ē.Vnde ipe Regulꝰ Carthag.redit Ro regulus
manis offerentibus & ad moram eum hortantibus.Sed quia iurauerat redire prælegit. ſeua
Aphri uero eo ſuſcepto confeſtim cum in anguſto ligno clauis acutis confixo incluſe- morte
runt:ubi palpebris circuncisum uſq; ad mortem ſtare & uigilare fecerunt. Et ex hoc occidit
colligere poſſumus Romam inter primū & poſtremu; Carthaginenſe bellū in optimis
moribus & cōcordia fuiſſe.Quod etiā Saluſtius noſter confirmat dicens huiꝰ cauſæ fu
iſſe Carthaginenſium metus.Et ideo Scipio ille naſica nolebat oino Carthaginē euerti
ut eiꝰ metꝰ in bonis moribꝰ:atq; cōcordia Romā teneret.Nā poſt Carthaginis euerſio-
nē:de optima facta eſt peſſima:qa boni eius mores Torrentis more præcipitati ſunt.

4951 248 ℂ Antiochus eius nois ſecūdus cognomēto theos antiochi primi filius tertiꝰ ſyriæ rex
anno uigeſimo tertio regni philadelphi ſyriis regnare cœpit.& regnauit ānis quindeci;:
Hic Iuſtino teſte quū haberet uxorē nomine Laodiceā : ex fædere cū philadelpho rege
inito qui aduerſus eū pugnauerat ipam repudiauit: & eius philadelphi filiā nomine Be-
ronicē duxit uxorē:ex qua nōnullos ſuſcepit filios.Verū poſt aliqd̄ tēpus quū Laodice
am in uiri grām redegiſſet nō imemor iniuriæ ab ipſa receptæ:ipſum An thiochū uirū
ſuū & filiū quē ex Beronica ſuſcepat ueneno ſuſtulit.Et quendā regiæ ſtirpis uirū noie
Arthemonē Antiocho ſimillimū diſſimulādi ſceleris:q; pinde quaſi ipm regē egrū in le
cto collocauit.Quūq; oēm ademiſſet populū eius ſermōe & uultu cōſimili ipm fefellit.
Crediderūt nāq; oēs ab Antiocho moriēte Laodiceam & eius natos ſibi cōmendari.Se-
pľto uero Antiocho:Antiochū galericū filiū ſuū regina laodicea regē cōſtituit.At Bero
nica filii priuationē grauiter ferens confeſtim currū armata cōſcēdit:& pſecuta Ceneū
ſatellitē crudelis operis miniſtrū:quē haſta fruſtra petierat ſaxo pſtrauit:ac ſup eiꝰ cor
pus actis eqs iter ifeſta cōtrarie ptis agmia ad domū i qua iterfecti puri corpꝰ occultari
arbitrabatur perrexit. ℂ Viri diſciplinis excellentes.

ℂ Zenon ſtoicus philoſophꝰ hiſdē tpibus teſte Euſebio ob eiꝰ doctrinā plurimū cogni
tus ē.Qui iter cætera de pturbationū ſedatiōe libros duos cōpoſuit. Item de uoluptate
quatuor.De diuinis & gratia unū. De hominū uſu unū. De ſiccitate. De antiquis regi- ſnīa me
bus:& de iis quæ laudanť:Ex cuius ſententiis inter notabiles hæc memorabilis pl'imū morabi
fuit.Sepultus apud te ſit ſermo:quē tu ſolus audieris.Anno aute;.21.regni philadelphi. lis
Vitæ uero ſuæ.80.inedia conſumptus interiit. ſnīa no

ℂ Criſippus ſimiliter ſtoicus philoſophus natione elius:p hoc idem tēpus una cū zeno tabilis
ne prædicto floruit.Qui āno uitæ ſuæ octogeſimo librū adeo ſubtiliter cōpoſuit:ut ad ſtoyce
ea quæ ibi cōſcripſit penitus cognoſcēda longa uita opus eſſet ſicut teſtatur Valeriꝰ li. ſecte in
8.Ex cuius notabilioribus ſententiis hæc una celebris fuit.Sapiens nulla re eget: & ta- uentū
men multis rebus illi opus eſt.Et contra ſtultos nulla re opus eſt.Nulla enim re ſcit uti
ſed omnibus eget.Hi autem duo ſtoicæ ſectæ auctores:& inuentores fuerunt.Quorum
ſententia erat poſſe omnium perturbationem e mentibus hominum eradicari.Et hoc
idem ſenſerāt ueteres achademici.Multæ namq; fuerūt ſtoicorum ſentētiæ.Inter quas
hæc præcipue ſunt.Id ſummum bonū eſſe:quod honeſtum eſt.Nihil deeſſe ad recte ui-
uendū ei in quo uirtus eſt.Stultꝰ ſecundū eoſdē oia uitia h;:ſed nō i oia natura pnꝰ eſt.

ℂ Polemon athenienſis philoſophus hiſdem temporibus agnoſcitur : qui Laertio teſte
quum iuuenis eſſet admodum lubricus:& impudicus fuit:ſed quum e condicto aliquan
do ebrius cum ſodalibus Xenocratis ſcholam irrupiſſet : ubi eius de pudicitia oratio-
nem audiuit:ita ſeipſum collegit:ut dimiſſa luxuria induſtria ac ſtudio cæteros uinceret.
eidemq; in ſchola ſuccederet.Erat namq; hic a natura urbanus adiuncta ſæuera conſtā-
tia.Nec quempiam ſedendo:ſed de ambulando docebat.Et propter ſummum probita-
tis ſtudium in ciuitate ſemper honoratus eſt. Olympiade autem.127.uetulus ex hac
uita migrauit.

4753 246 ℂ Aratus Aſſanus poeta clariſſimus hac tempeſtate:ut Euſebius ſcribit floruit.Hic pri-
mo Odyſſeam Homeri a zenone ſtoyco didicit:eruditusq; factus apud Antigonu; Ma
cedoniæ regem quoad uixit moram traxit : ubi cum aſtrologiæ non ignatus eſſet:
de aſtrologia librum ſcripſit elegantiſſimum : dicente Cicerone libro primo de ora-
tore.Conſtant inter doctos homines ignarum aſtrologiæ ornatiſſimis:atq; optimis uer

fibus Aratum de cœlo ſtelliſq; dixiſſe & conſcripſiſſe.
physic⁹ ¶Strabo lampſacenus philoſophus eloquētiſſimus:philadelphi regis præceptor a quo
ſtrabo- & talentis trecentis donatus fuit p hæc tpa claruit.Qui in phyſica ſpeculatione p̄ cæte
nes ris diligētius ſpeculatus eſt:unde & phyſicus p Antonomaſiam appellatus eſt.Scripſit āt
de regno libros tres.De iuſtitia.3.De diis.3.De magiſtratibus.3.De regia philoſophia.
De fortitudine.De Cœlo:& de multis aliis rebus.Fuerunt autē octo Stratones: primus
Iſocratis auditor.Secundus hic ipſe.Tertius medicus.Quartus hiſtoricus ſcriptor geſto-
rū philippi & perſæ qui cōtra Romanos bella geſſere: Quintus poeata epigrammatū.
Sextus antiquus medicus.Septimus peripateticus qui morā traxit alexandriæ.
¶Stilphon megarenſis philoſophus:hiſdem tpibus floruit.hunc & imitatione & eloquē
tia:atq; ſapiētia tātū alios præceſſiſſe dicunt:ut parū abfuerit quin omnis græcia in illū
intēta in megarā trāſiſſe diceretur. Cicero uero libro de fato : dicit illū fuiſſe hominē
acutū maximeq; ſuis tpibus approbatum. Qui quū capta aliquādo eſſet eius patria : &
omnibus eius bonis amiſſis ſolus nudus euadēs interrogaretur an oīa perdidiſſet.Re-
ſpondit.Oīa mea bona mecū porto:pectore enim illa non in ſcapulis ſe geſtare dicebat.
¶Crates athenienſis achademicus philoſophus polemonis p̄dicti auditor eiuſq; in ſcho 4954 245
lis ſucceſſor his tpibus teſte Euſebio floruit: hi nāq; magiſter & diſcipulus adeo ſe inui
cē amauerūt:ut p laertii ſententia:eadem ſemper ſtudia ſunt cōſecuti & mortui eodem
ſepulchro ſepulti.Quos Antagoras in hāc ſentētiā uerſibus adorauit: hoc tumulo Cra
tem ac polemonē cōditos fatere.Qui trāſis ob hoſpes uiros cōſenſu animoꝝ p̄cipuos:
Quoꝝ diuino ex ore doctrina manauit.Sacra utiq; mundicies ſapiētiæ adiūcta:habuit
hic Crates diſcipulos memorabiles inter quos fuere Arceſilaus:Dioē:& Theodorus.
¶Crates alter phūs Thebanus fuit:q ēt his ferme tpibus floruit:Diognis diſcipulus:quē
diuus Hiero.ſcripſit magnū auri pondus in mari ieciſſe.dicēs:Abi a me diuitiaꝝ uene-
nū.Nam uos potius mergā:q̄ ipſe a uobis demergar. Fuit aūt anteq̄ Cynicus fieret uir
quidē diues qui nōnullos ex ſuis eū a pposito auertere conātes baculo pſequebat:Obiit
deniq; ſenex & admodū icuruatus:alii quoq; multi extitere.Crates quoꝝ un⁹ orator ex
Crates- Iſocratis familia:Alter uallorū effoſſor:q cū Alexandro militauit.Alius philoſoph⁹ pi-
quinq; pateticus:alius geometricus:alius poeta epygrāmatū:alius achademicus.
¶Eraſiſtratus athenieñſis medicus ſecundum Euſebium his tēporibus floruit.Hic quū
ex Ariſtotelis familia natus eſſet etiam eximius medicus euaſit:qui quum Antiochum
regem ex grauiſſimo morbo ſanaſſet:a Ptolæmeo rege eius filio centum talentis dona-
tus eſt:ut teſtis eſt Pli.libro.29.naturalis hiſtoriæ.
¶Lycon Troadenſis philoſophus per hæc tēpora clarus habetur. Vir quidem eloquēs 243 4956
in educandis:inſtruendiſq; pueris maxime idoneus:Dicebat enim neceſſario adiūgi pue
ris pudorem : & laudis ſtudium uelut equis calcar . Fuit hic dum uixit habitu mun-
diſſimus:& ueſtium incredibili munditie:atq; nitore.Et quum eſſet corpore fortiſſimo
pilæ ludo ſe exercuit.Tenuit autem ſcholæ principatum ānis quadragintaquatuor:tan
dem feſſus podagræ morbo:anno uitæ ſuæ ſeptuageſimoquarto interiit. Fuere & alii
Lycones:prim⁹ Pytagoric⁹:ſcd̄s hic ipſe:tertius uerſificator:quart⁹ epygrāmatū artifex.
licones ¶Timon Apolloniates philoſophus hac tempeſtate floruit:Hic dum iuenis eſſet mul
14. tis obſcenitatibus ſe immerſit poſtea factus uir(licet egenus)repudiatis uitiis: in Calce-
doniam iuit:ibiq; phiam & oratoriam artem didicit:atq; exercuit: ob quæ carus ptolæ
meo philadelpho fuit.ſcripſit autem diuerſa poemata. Trogedias ſcilicet ſexaginta:co-
medias trigīta:& multas ſatyras.Fuit & alius Niceus phūs aliuſq; orator ſtudioſus.

¶Romanorum naufragium.

¶Anno uigeſimonono regni ptolæmei:olympiade autem.131.Romani Gn.ſeruilio:& 242 4957
B.ſempronio Bleſo conſulibus ſecundum Euſebium & Liuium in ſexto.cum ducentis
argēte⁹ ſexaginta nauibus nauali prælio Carthaginenſes ſuperarunt:& multas eorum urbes cæ
numus perunt:ſcilicet:ex Lybia:ſed cum optimis ſpoliis redeuntes naufragium ingens paſſi
primū ſunt:ubi adeo eas calamitates oppreſſere(ut ſenatus Roma. decreuerit)ab maritimis
romæ præliis ſe de cætero abſtinere.Quo quidem anno argenteus nummus primum in urbe
ſignat̄ ſecundum prædictos ſignatus eſt.

241 4958 ℭManaſes Eleazari pontificis patruus decimus iudæorum pontifex anno trigeſimo regni ptolæmei principatum ſacerdotii ſuſcipiens:ſedit annis triginta duobus.De quo nil memoria dignum inuenimus.

ℭPax Romanorum cum Carthaginenſibus.

238 4961 ℭRomani Claudio pulchro:&.C.Iulio cõſulibus:tertio & trigeſimo regni ptolæmei anno a Carthaginẽſibus ſuperati ex ducẽtis uiginti nauibus quas i mari habebant uix cũ triginta effugere potuere.quia nonaginta cum pugnatoribus captæ ſunt & reliquæ demerſæ:& unus cõſulum fugiẽs naufragio claſſem amiſit.Ea qdẽ uictoria aphri elati facti ſequenti anno in Italia nauigantes uniuerſa littora peruagarunt:& multa damna Italis intulerunt:ſed & uigeſimotertio belli punici anno.G.Luctatius cõſul cum eius Collega Aulo poſthũio ex ſenatus mãdato cũ ducẽtis nauibꝰ cõtra q̃drigẽtas aphroꝝ pugnauit:uictorq; euadẽs ſeptuagita eoꝝ cœpit:&.xxxii.dmerſit:atq;.xiii.milibꝰ occiſis.xxxii. hoſtium milia cœpit:ex quo factum ẽ:ut infinitum ꝑpe auri & argẽti põdus i romanorum ptãtẽ redactum ſit.Veꝝ qdẽ ea i pugna ex claſſe romanoꝝ ſolum duodecim naues demerſæ referunť.Quo bello Aphri attriti pacẽ a Romanis petiere.Quæ hac cõditiõe cõceſſa eſt:ut captiui utriuſq; ſuis redderẽtur:& ſardi Romanis deiceps parerent:ſub his ẽt cõditionis Carthaginẽſes pacem cum Romanis obtinere:ut Romani per cõtinuos uiginti annos tria argenti puri talenta perſoluerent.

237 4962 ℭHiero ſiculorum dux & poſtea rex:his tꝑibus:ut Liui.ſcribit i Romanoꝝ amicitiam uenit.De quo Iuſtinus noſter in.24.epitho.meminit dicẽs:i eo fuiſſe pulchritudinẽ corporis:atq; admirabiles uires.Eratq; ꝑterea eloq̃o blandus:in negocio iuſtus:& in imperio adeo moderatus:ut nihil ab ipſa ſua iuuentute niſi regnum ei deeſſe uidereť.Quibꝰ dotibus ornatus a ſiculis cõtra carthaginenſes primum dux cõſtitutus:mox uictoria obtenta:omnium ciuitatum fauore ſiciliæ rex creatus ẽ.Iuſti.ubi ſupra multa cõmemorat.

ℭParthorum regni principium.

ℭEt primo parthiæ deſcriptio.

ℭParthia nãq; aſiæ regio ꝑmaxima ẽ:& olim orientalis ſcythiæ pars fuit.Quæ(ut ptolæmeo placet)ab ortu Ariam habet:ab occaſu Maldoranum montẽ:ad meridiẽ Carmanicã deſertam:& a ſeptẽtrione Hyrcaniã:Iulius autem Solinus parthiã diuidens:dicit habere a meridie rubrum mare & claudi hircano ſolo:parthicumq; imperium conſcribẽs diuidit in decẽ & nouẽ regna:& undecĩ ſupiora ab armenico limite:& Caſpio littore incipientia ad terram ſcythicã porrecta cõcordes eſſe cum reliquis iferioribus.Strabo uero refert parthoꝝ loca optima eſſe & mõtibus auſa:ſed mõtes frigidiſſimi cum ſint planitiẽ habent admodum calidam:paruã tamen:idẽ Strabo parthiã ab initio fuiſſe dicit:tẽporis ſucceſſu auctam:Cameſinãq; Cormã:ac totam fere regionẽ uſq; ad Caſpias portas & argos atq; tapiros quæ prius Medoꝝ erant ad parthos tranſiſſe atq; alia loca cõplurima:poſtea inter parthos cõſcripta fuere.parthi autem bellaces ſunt:& a ſcythis ortum habuere:qui & propter præclara in bello facinora adeo claruere:ut finitimis ſemper aliquid ademerint:eorumq; imperium ita auxerint.ut uim ſcythis multam attulerint.Eorum autem ſermo ex ſcythico medoq; cõmixtus eſt.Omnes quippe equitare & ſagittare liberos ſuos magna induſtria docent:pugnantq; procurrentibus equis:aut terga dantes ſæpe fugam ſimulant:ut incauriores inſequentes habeant ſignum:hi i prælio non tuba:ſed tympano dant.Nec pugnare diu poſſent.De quibus Lucanus poeta ſic ait.

Pugna leuis:bellumq; fugax:turmæq; uagantes
Illita terra dolis:nec martem cominus unquam
Et melior ceſſiſſe loco q̃ pellere miles:
Auſa pati uirtus:ſed longe tendere neruos
Et quæcunq; uelit permittere uulnera uultis

His nãq; auri argentique nullus niſi in armis eſt uſus.Vxores dulcedine libidinis ſinguli plures habent.Nec ulla adulterio delicta grauius puniunt:propter quod feminis conuiuium uirorum non tantum interdicunt:ſed etiam compeſcunt. Quare Machrobiꝰ dixit: parthicum concubinis: non cum coniugibus conuiuia ineunt tanquam has in uulgus prodire & laſciuire deceat:illas non deceat.

Vnde Lentulus ad Lucanũ lib.18.eos adeo libidinoſos dixit:ut reiecto naturæ pudore:
cum ſororibus filiiſq; miſceantur:ait enim tot fœminis complexibus unum.Non laxat
nox tota marem:iacuere ſorores.In fratrum thalamos ſacrataq; pignora matrum.Sepul
tura autem iſtorum hominum:& maxime uulgi:aut canum:aut auium laniatus eſt. Nu
da demum oſſa terra obruunt.Horum ingenia timida ſeditioſa:fraudulenta:procacia.p
ſemp in externos aut in domeſticos motus inquieti:principibus enim ſuis non pudore:
De diſcordia nota ſed metu obediunt:In libidine proiecti:in cibis parci:fides dicti promiſſiq; nulla niſi q̃
tenus expediat.Hi parthi primo aſſyriis:poſtea medis:deinde perſis:Quarto loco mace
donibus:poſt uero mortem alexandri magni:ut ſupra dictum eſt.macedones inter ſe ci
uili bello contendentes Eumeni ſe tradiderunt:eoq; uicto ad antigonum tranſiere: poſt
hunc autem a Nicanore Seleucoq; ac anthiocho poſſeſſi ſunt.Demum his temporibus
arſace auctore a macedonibus defecere:& hoc propter eorum diſcordias.Nullum enim
tam grande imperium quod ciuilis diſcordia non euertat.Et propterea pulſis prædictis
primus ibidem regnauit arſaces.

¶ Arſaces igitur prædictus primus horum partorum rex.133.olympiade quæ fuit.37.re 4964 | 235
gni ptolæmei annus:huiuſce gentis imperium ſumpſit:a quo poſtea reliqui reges arſaci
de dicti ſunt:Nam ſicut albani reges omnes a Siluio æneæ filio dicti fuerunt Siluii &
Romani imperatores auguſti uocãtur:Egyptiiq; ptolæmei:ſic parthiani iſti arſacide ab
arſace iſto primo eorum rege:cuius originem Iuſtinus noſter incertam eſſe dicit.Hic nã
q; ex latrociniis uiuere ſolitus accepta opinione q; ſeleucus a gallis aſianus dictus eſſet
cum predonum manu parthiam ingreſſus:ibidem mox præfecto regiõis oppreſſo: & ip
ſum imperium inuaſit:& dominio aliquantarum ciuitatum potitus eſt:paratoq; grandi
exercitu:ſtatim ab aduerſariis ſe tutatus ẽ.Quibus omnib⁹ ſublatis libertatem huiuſce
gentis conquiſiuit:atq; formam uiuendi uniuerſo regno dedit.nam magiſtratus cõſtitu
it:q belli ac pacis uniuerſi regni acta gererẽt.Ordinatoq; optĩe regno:matura ſenectute
(diſceſſit.

¶ Arſaces huius nominis ſecundus prædicti filius patre defuncto.in regno
ſucceſſit:qui aduerſus antiochum ſeleuci filium cum centum peditum milibus & uigin
ti milibus equitum exercitum duxit:contra quem tanta uirtute pugnauit:q(ut Iuſtin⁹
ſcribit)ad poſtremum in ſocietatem eius deprecatorie reciperetur.

horum parthorum breuis narratio ¶ Priabacius arſacis huius filius tertius parthorum rex fuit:qui in regno quindeci ãnis
actis deceſſit:relictis poſt ſe Maarde mitridate & phraate filiis:quorum maior maardes
mardos bello domuit:& eorum regem ſuo ſubiecit imperio . Nec multopoſt quamuis
multos reliquiſſet filios:decedens fratrem inſtituit hæredem.mitridates autem regno
ſuſcepto:mox aduerſus medos bellum geſſit. Victoriaq; potitus eſt:& uiribus auctus
phraatem germanum ſuum mediæ regioni præpoſuit: & Helymeorum gentem regno
ſuo adiecit.Imperiumq; parthorum a Caucaſo monte uſq; ad flumen Eufraten protulit
nec minor arſace pauo ſuo glorioſa ſenectute deceſſit:relicto phraate filio hærede.Qui
quum antiocho regi bellum inferre ſtatuiſſet.Scytarum montibus ad ſua defendẽdu re
uocatus eſt:profectuſq; aduerſus ſcythas Hymerum quendam ad regni tutelam reliqt.
Qui oblitus uicarii officii tyrannica crudelitate babylonios:multaſq; alias ciuitates im
portune uexauit.Ipſe autem phraates ducto contra ſcythas exercitu obtruncatur.In cu
ius locum archebanus eius patruus conſtitutus eſt:qui & belli Thegaris illato in bra
chio uulneratus:ſtatim decidit.mitridateſq; filius ſuccedit.Cuius ob res bene geſtas ma
gnus cognominatus eſt.Verum propter crudelitatem a ſenatu parthico pulſus eſt.Cui⁹
regnum quum herodes frater occupaſſet:confeſtim cum exercitu babyloniam : in quã
mitridates confugerat:iuit & diu eam obſedit.qua tandem capta etiam mitridatem fra
trem ibidem necari iuſſit.Deinde cum romanis bellum gerens Craſſum conſulem cum
omni exercitu deleuit.Verum poſtea exercitus herodis filii a Craſſio Craſſi queſtore cũ
omnibus ducibus trucidatus eſt.Herodes autem quum filios ex uariis pellicibus habe
ret:ab uno eorum tandem interfectus eſt.Deniq; Tiberii Cæſaris tẽpore Germanicus
Druſi filius & Calligulæ pater de iſtis parthis clarum egit triumphum.

Tolæmeus Euergetes philadelphi prædicti filius tertius Egyptiorum rex anno 4965 | 123
ſecundo.133.olympiadis qui fuit trecenteſimus ſexageſimus primus iudaice cap

tiuitatis poſt patrē Egyptiis regnare cœpit:& regnauit annis .26.Hic in ultionem ſororis Beronicæ Antiochum Galericum quam idem & eius mater Laodicea regno priuauerat(ſicut Iuſtinus lib.27.ſcribit)Syriam Ciliciam:& aſiæ partem deuaſtauit:& īnumerabilia ide ſpolia exportās iter quæ etiā deos quos Gābyſes in perſas tranſtulerat euaſit.

233 496 5 ℂ Antiochus Galericus eius nois tertius quartus aſiæ & Syriæ rex:eo quaſi anno quo & Euergetes regnare cœpit & regnauit annis.xx .Hic mortuo patre quum primum in locū eius ſuffectus eſſet hortante matre quæ prohibere debuerat Beronicē nouercā ſuam Egypti regis ſororem cum paruulo filio interfecit.Quo ſcelere properato & infamie maculā ſubiicit:& ptolæ.bello ſe īplicuit:q̄pp mł'tæ eiꝰ īgni ciuitates ipꝰcrudelitate cō motæ ab ipo dſecere:ptolæmeoq; ſe dedider̄:qppe niſi ptolæ.domeſtica ſeditiōe ī Egyptum reuocatus fuiſſet totum huius anthiochi regnum occupaſſet.Tantum illi odium illud parricidiale ſcelus attulerat.Verumtamē ptolæmeus poſtmodū illum occidit duobus filiis.Seleuco & antiocho magno ſuperſtitibus derelictis.

232 496 4 ℂ Onias eiuſ nominiſ.2.Symonis iuſti filiꝰ.xi.iudæoꝝ pontifex poſt Manaſen pontificatum ſuſcipiens ſedit annis.9 .Hic Onias(ut Ioſephus li.xii.ait)paruulus mente & pecuniis auarꝰexiſtens pro populo regibus uectigal quod patres eiꝰex propriis dabant.i.xx. talenta pecuniarum non reddens ad iram ptolæmeum cōmouit:& mittens in Iudæam legatum cōminabatur multa mala inferre:niſi tributa acciperet.Nec propter ea Oniam pp eiꝰ auaritiam regis uerba flectebant.Vnde & iudæi turbabantur:quod audiens Ioſephus uir inter ſuos nobilis Tobiæ ex Oniæ ſorore filiꝰ:inuito onia ex conſenſu iudæorum ad ptolæmeum acceſſit:qui non modo pacem cum eodem reformauit:ſed etiam ppter eiꝰingentes uirtutes atq; obſequia illum ducem Iudeæ & finitimarum regionum conſtituit.Is enim Onias poſtq̄ prædictum tempꝰ ſediſſet defunctus eſt:principatū ſacerdotii Simoni filio derelinquens.

ℂ Mediolanum cum tota Emilia & Liguria a Romanis capitur.

ℂ His tribꝰ.L.Cornelio Lentulo & Fuluio Flacco conſulibꝰ Romani intra italiam cōtra ligures ciſpadanos bellum ſumpſere:& primum cum mediolanenſibꝰ & liguribꝰ pugnantes ad.xxiii.milia interfecta ſunt.&.v.milia capta:cum quibꝰ Romam uenientes:(ut Liui.ait)triumphare.Deinde ut idem refert haud multopoſt Emilio cōſule cū.200. millia gallorum contra Romanos alpes tranſiſſent.Idem conſul contra eos congredientes.xl.milia eorum cecidit:& uniuerſa Italia Romanis conſenſit:propter quod Emilio a ſenatu decretꝰfuit triumphus.Gallorum quidē(ut Eutropiꝰſcribit)animi feroces ſunt:eorumq; corpora in principio pluſquam humana.Sed experimento deprœhenſum ē:q eorum uirtus ſicut:primo impetu maior q̄ uirorum eſt:ita ſequenti minor q feminaꝝ: Alpina(inquit)corpora albenti celo educata habent quoddam niuibus ſuis ſimile : quū mox calore pugnæ ſtatim in ſudorem eunt:& leui motu quaſi ſole laxantur.Hi namq; .M.Bruto duce iurarunt non prius balteos ſe poſituros q̄ capitolium incenderent:quod & factum eſt:Nam uictos eos ſicut Liui.tradit.Emilius in capitolio deſcinxit:& balteos deponere coegit:poſt aliquot autem annos iterum in italiam contra gallos pugnatum eſt:& id bellum finitum eſt regnantibus.M.Claudio Marcello &.Gn.Cornelio ſcipione conſulibus.Quia marcellus ingentes gallorum copias peremit:& inter multa inſubrium oppida quæ idem conſul ad deditionem redegerat:etiam mediolanum florentiſſimam urbem excepit:& grandem ex ea predam Romā pducēs de eis triumphauit.

ℂ Corſica ad Romanos defecit.

ℂ Sequenti anno:ut Liuius ſcribit:Carthaginenſes contra Romanos bella reparare tētantes:ſardos ad rebellandum ſubornarunt.Verum poſtea legati Carthaginenſium Romam uenientes pacem impetrauerunt.Titius autem Manlius Torquatus conſul factus de Corſis triumphauit.Quibus geſtis Romani cum omnibus pacem habuerunt . Qua confecta nullum deinceps Romanis illatum eſt bellum:quod eis poſt Romam conditam ſemel tantum contigit.Numa.ſ.pompilio regnante.

232 496 8 ℂ Demetrius antigoni regis filius.36.macedonum rex anno.3.Euergetis macedonibus regnare cœpit:& regnauit annis.x.Hic quum adhuc admodum puer eſſet.& pat er ſuus cum ſpartis bellum gerens uictoriam obtinuiſſet:decreuiſſetq; etiam atheniēſibus bel

lum inferre:ab Alexandro pyrthi Regis Epyrotarum filio ſuperatus:una cum exercitu
etiam regnum amiſit.Sed Demetrius hic ſumptis uiribus: pr̃e fugato non ſolũ amiſſam
macedoniam recepit.Verũ etiam ipſum Alexãdrũ Epyri regem regno ſpoliauit. Tãta.n.
tunc erat militum nobilitas:ut reges uiciſſim:nunc exules: nunc reges uiderent̃: quib⁹
optime geſtis ſororẽ antiochi gallerici duxit uxorem.Sed mortuo Alexandro Epyri Re
gis repudiata prima procuratiõe olympiadis matris pithiam filiã ſuã duxit uxorẽ:& ob
hoc gratia acq̃ſita iniurias filioꝝ alexandri defendit:prior uero uxor ſoluto matrimo-
nio ad fratrem anthiochum cõceſſit:& eum in mariti bellũ impulit:ſed poſt multa bel
la Demetrius hic uita decidit philippo filio paruulo relicto: cui antigonũ dedit tutorẽ.
℄ Antigonus eius nominis tertius trigeſimuſſeptimus macedonum rex decimotertio re 221 4978
gni Euergetis anno regnũ accipiẽs:regnauit annis quindeci:Qui mortuo demetrio præ
dicto eius uxorem accepit in coniugem & ſe regem dixit:ſed quum ad id perficiendum
plurimum laboraret:ſeditio maxima ſuborta eſt.Quo audito Antigonus preceſſit ĩ pu
blicũ:& Dyademate in uulgus proiecto:illud alteri dari rogat:qui aut imperare illis ne-
ſciat:aut ipſi parere ſciant:ſe autem adhuc regnum inuidioſum non quidem uoluptati-
bus:ſed laboribus plenum ſentire.Poſtea uero populo beneficia ſibi collata cõmemorat
ſcilicet quomodo ſociorum defenſionem uendicauerit:Quomodo Dardanos : Theſſa-
loſq; nimium exultantes de Demetri morte compeſcuerit:& deniq; quomodo eorũ di-
gnitatem non modo defenſauerit:ſed etiam auxerit:Quibus uerbis populus pudore per
motus:illud recipere iubet:Sed tã diu illud recipere recuſauit:donec de ſeditioſis ſumptũ
eſt ſupplicium.Sumptoq; regno confeſtim ſpartanis bellum intulit:qui non ſolum pro-
illibata libertate:ſed etiam pro omnium ſalute contra macedones certauerãt utiq; ſpar-
tani non ipſi tantum: Verum & coniuges.liberiq; magno animo fortunã tulere : Nemo
quippe eorum in acie ſaluti pepercit.Nulla amiſſum coniugem fleuit: quin & filiorum
mortem ſenex laudabant:patribus in acie ceſis filii quoq; gratulabãtur:Inter hæc Cleo-
menes ſparthanorum rex poſt multas hoſtium cedes cum ſibi tantum quattuor milia
ex pugna ſuperfuiſſe conſpexiſſet:ductis ſecum coniuge ac filiis:in egyptũ ad Ptolæmeũ
conceſſit:a quo honorifice exceptus diu in ſũma ipſius gratia uixit:Sed Ptolæmeo Euer
gete mortuo cuius filius ipſum cum omnibus ſuis interfecit.Antigonus autem hic ſpar
tanis ceſis ab urbis direptione millites prohibuit:Veniamq; hiis qui ſuperfuerãt: dedit:
dicens ſe bellum cum Cleomene:non cum Spartanis ſuſcepiſſe:Cuius fuga omnis fini-
ta eſt ira:Nec multo poſt & ipſe decidit:regno philippo pupillo tradito.

beneficia collata cõmemorat

℄ Ioſephus iudeus uir bonus atq; magnanimus: qui populum iudeorum de paupertate
& debilitate ad clariſſimas rerum cauſas perduxerat:hoc anno poſtquam uiginti & duo
bus annis Syriæ & phænicis ac Samariæ tributa diſpenſauit ; relicto Hyrcano filio de-
functus eſt.

℄ Hyrcanus autem huius Ioſephi filius:poſt patrem in diſpenſatione tributorum ptolæ
mei in Syriam & alias prouincias ſucceſſit:Vir etiam ab ipſa pueritia mirabilis uirtutis
atq; ingenii:quem pater ex pantomina fratris filia ſuſcepit:Qui quum adhuc tertium
decimum annum ageret: demonſtrauit maximam fortitudinem & animi prudentiam:
adeo ut magnam fratribus ſuis excitauerit emulationem.Pater autem ſuus uolens co-
gnoſcere adoleſcentis uirtutem:miſit illum uiam duorum dierum in ſolitudinem ad ſe-
minandũ cũ trecentis iugis bouum celans lora quibus ligarentur:Quod uidens Hyrca-
nus quoddam utile excogitauit:& maius ætate ſua : Quia decem iuga occidere fecit: &
carnes quidem bubulcis ſuis diſtribuit:pelles uero eorum diuidens lora bouum fecit:
per que boues ligarentur:& hoc modo ſeminauit terram: quam ſibi pater ſeminandam
cõmiſerat:& ad patriam reuerſus ab ipſo propter prudentiam & mentis argutiam pluri
mum dilexit tanq̃ proprium filium:propter quod fratres eius nimium cõtriſtabantur:
Inde illo tempore quum ptolæmeo regi natus eſſet puer:& omnes Syriæ priores ĩ Ale-
xandriam cum maximo apparatu ad celebrandum natalis pueri diem properarent:pater
ſenio confectus ire prohibebatur:Recuſantibus autem cæteris fratribus illo ire:Hyrca
nus quaſi adhuc puerulus ſe iturum obtulit dicens:etiam ſe in uia non multas pecunias
opus habere:modo in Alexandriam epiſtolam ad diſpenſatorem ſuum daret ; quatenus

uid magnam pueri prudentiam

ei pecunias preberet ad comparationem eorum quæ optima uel precioſa poſſet inueni
re. Qui Ioſephus pater opinatus decẽ tantũmodo taléta ſufficere ad ſumptũ regii mu-
neris: ſcripſit diſpẽſatori ſuo in Alexãdria. Hircanus autem accipiens epiſtolã. Alexãdriã
perrexit: & illã diſpenſatori patris porrexit: & ab eo mille taléta expetiit: Iratus aũt diſpẽ
ſator increpauit adoleſcentem q̃ſi uolentẽ luxurioſe uiuere: tunc adoleſcens furore cõ-
motus: diſpenſatorẽ in uincula coniecit: propter quod diſpenſator dedit ei mille talenta
ſi a uinculis abſolui debebat: acceptis uero pecuniis emit centum pueros: & totidẽ puel-
las litteras ſcientes: & obtulit pueros regi cũ ſingulo taléto: puellas autem ſimiliter regi
ne cũ ſingulo talento: Quumq; ad regis cõuiuium inuitatꝰ diſcubuiſſet: ultimus oium uide mi
in ulteriori loco conſcendit: & in deriſu3 pueri: oẽs cõuiue oſſa ciboꝝ ante eũ ponebãt ip tabile
ſe aũt hoc uidẽs tacebat. Quumq; uẽiſſet rex in cõuiuiũ cæteri ad regem dixerũt: Vides quid de
domine rex quanta appoſita ſunt oſſa hircano: quæ carnibus expoliauit Surridens hir- puero
canus adoleſcẽtulus dixit. Ego domine mi rex canis non ſu3: qui ſemp oſſa cũ carnibus
deuorant: ſicut iſti fecerũt: nã homines carnes comedũt: & oſſa dimittunt: quod & ego
tanq̃ homo nũc feci: Rex aũt miratus pueri reſpõſum tam ſapienter prolatum oẽs plau puri
dere iuſſit. Rex uero poſtq̃ eius munera ducentorum puerorum cum ſingulis talentis ac tõſum
cepit: ipſius magnanimitatem miratus imperauit ei: ut quã uellet gratiã expeteret. Ille au
tem nihil amplius ab eo petiuit in ſe fieri: q̃ ut patri & fratribus litteras cõmẽdatitias
dirigeret. Audientes aũt fratres eius ipſum a rege honoratum in occurſum eius ſe pro-
gredi ſimularũt: illum interficere uolẽtes. Sed ille fraude deprehẽſa in pugna multos in
terfecit. Et ex hieroſolyma trãſiordanẽ ſecedẽs uectigalia a barbaris exigebat: & illos fre
quẽter debellabat: Vbi ẽt turri fortiſſimã ex lapide albo edificauit: & alia multa edificia
in mõ3 caſtri extruxit: quẽ qdẽ locũ perficiẽs eũ Tyrũ noiauit: ibidẽq; hircanus hic (ut
Ioſephus lib. 12. teſtatur) ſeptem annis regnauit. Tandẽ Antiocho magno regnante Hir-
canus ueritus ne ab eo tẽtus tormentis afficeretur pro his quæ egerat: uitã proprie ma-
nus interitiõe cõcluſit: cuiꝰ ſubſtãtiam idem antiochus ſuis commodis applicauit.
¶ Symon Onie põtificis filius duodecimꝰ iudeoꝝ põtifex his tẽporibꝰ: quũ Onias pa-
ter eius anthiochi magni ſeuitiã phorreſceret: ſe in Egyptũ trãſtulit ubi & põtificiũ mu
nus ſuſcipiẽs ſedit ãnis duodecim: uir qdẽ bonus: atq; optius q̃ multa digna laude geſſit
opa: qd Ieſus filius Syrach in ſuo eccl'iaſtico. c. 49. teſtat̃ dicẽs. Symõ ſacerdos magnꝰ fu
it: q in uita ſua ſuffulſit domũ: & in diebꝰ ſuis coroborauit tẽplũ. Tẽpli ẽt altitudo ab ip
ſo fundata ẽ duplex edificatio & excelſi parietes tẽpli. In diebꝰ ipſiꝰ emanarũt putei aq̃
rũ: & quaſi mare adimpleti ſunt ſupra modũ. Qui curauit gẽtẽ ſuã: & liberauit eã a pdi-
tiõe & mlta alia q̃ d ipo: eo i ca. idẽ ꝓſecutꝰ ẽ. Moriẽs tãdẽ Oniã filiũ reliqt ſucceſſorẽ.
4985 214 ¶ Seleucus Ceraunos: eius nois ſecũdus: qntus Syrie rex anno uegeſimo regni Euergetis
regnare cœpit: & regnauit ãnis duobus. Hic quũ i defuncti patris loco ſucceſſiſſet cõfe-
ſtim cõtra ciuitates q̃ a patre defecerãt igẽtẽ claſſem cõparauit. Et nauigãs repẽte uelut
parricidiũ patris i filio uẽdicaturꝰ orta tẽpeſtate claſſẽ oẽm amiſit. Nec quicq̃ illi ex tã-
to apparatu p̃ter nudũ corpꝰ & paucos cõites: ut ſcribit Iuſtinꝰ i ſp̃rio Epito. li. cõſeruat̃
potui: Miſera qdẽ res: ſed optata ſibi fuit: Deinde nõ mltopoſt naufragiũ: ẽt a ptolæmeo
Euergete prelio uictus in anthiochiã trepidus fugit: Vbi ad anthiochũ fratrẽ lrãs diri-
gẽs: ab eo auxilia poſtulauit. anthiochus ãt quũ eẽt annoꝝ quatuordecim ſupra etatẽ re
gni auidus ſub occaſiõe regni defẽdẽdi: fratri huic Seleuco regnũ abſtulit.
4987 212 ¶ Antiochus cognomẽto magnꝰ eius nois quartꝰ: ſextus Syriæ Rex ãno uigeſimoter
tio Euergetis ſyriis regnare cœpit: & regnauit ãnis. 36. Hic teſte Iuſtio Hierax cognomi
natꝰ ẽ: eo q̃ nõ hois: ſed accipitris more i rapiẽdis alienis: uitã duceret. Nã cũ ptolæmeo
Philometore cõgreſſus ipm deuicit: atq; fugauit: Eiuſq; mortui filiũ. P. Epiphane q̃ in-
fans patri i regno ſucceſſit: ut ei regnũ adimeret poſſet bellicis excuſſionibus effatigauit.
Poſt hæc quũ uiribus & diuitiis plurimum abundaret: ita luxurie & ſupfluitatibus in-
ſtruxit exercitum: ut gregarii milites auro caligas facerent: Huic ẽt Hãnibal penus Ro
manorum metu Carthaginem tradens ad eum refugii gratia conceſſit: Rex itaq; antio-
chus exercitum ſuum aureis: argenteiſq; atq; aliis inſignibus ornatum annibali oſten-
dit. Quo oſtenſo in tam ornati exercitus contemplatione gloriabundus annibalem in-

terrogauit dicens:An hæc omnia putaret eſſe ſatis romanis. Penus militum præcioſe
armatorum ignauiá deludens.Satis inquit eſſe credo & ſi auariſſimi ſunt romãi.Nõ de
equiperantia:ut Valerius libro nono inquit:ſed de præda intelligens.Romãi uero antio
chi & annibalis inſolentias ſuſtinere nõ ualentes.contra eum bellum mouerunt.L.Cor
nelium cõſulẽ:& Scipiones:ſcilicet.Naſicã & Aphricanũ legatos conſtituẽtes nauali præ
lio ánibalem ſuperauerunt:etiam Antiochum deuincentes coegerũt eum pacẽ a Roma
nis poſtulare:quæ eidẽ hac cõditiõe conceſſa eſt;ut ex Europa:aſſiaq; recederet ſe quo
q; intra Thaurum retineret:& uiginti obſidibus datis decem milia talentorum quotan
nis perſolueret. anibalem etiam traderet:qui belli concitator extiterat. Antiochus itaq;
inter reliquos obſides filium cognomẽto nobilẽ Romanis tradidit:& uerſus Thauruz
mõtem receſſit.Quo facto annibal ad pruſiam Bythiniæ regem confugit.Quumq; idẽ
Anthiochus theſauri cupiditate a ſacerdotibus fallaciter promiſſi perſidem intraſſet in
ſano Naneæ ſeu fortune ab ipſis ſacerdotibus tandem peréptus eſt:& ab ipſis membra
tim conciſus e templo proiectus eſt:ut paret ſecundo Machabeorum capitulo primo.
Vnde omnes benedixerunt deum qui perdidit impium.

¶ Coloſſus ingens ſolis ſimulacrum a clare Lido ſtatuario fabricatum; hoc anno(teſte 210 4989
Euſebio anno a conſtructione ſua.56.apud Rhodium)inſulam terremotu corruit:erat
quippe:ut Plinius refert ſtatua admiranda altitudinis cubitorum ſeptuaginta turribus
equiperanda:Cuius digiti:ut idem Plinius teſtatur:maiores erant pleriſq; ſtatuis.Ex cu-
ius quidem ſtatua Soldanus Egypti rex:quum poſtea inſulam inuaſiſſet:nongentos ca-
melos oneratos ipſius ere:quam terremotu confractam inuenit:in alexandriam tranſmi
ſit.Id enim unum e ſeptem mundi miraculis:& quidem maximum fuiſſe oẽs teſtantur.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Ieſus filius Syrach natione hebræus his temporibus Euſebio teſte apud Hieroſoly- 209 4990
mã multa ſcientia & rerum experientia habetur clariſſimus:qui & librum nomine ec-
cleſiaſticum:quem hebræi panarethos uocant:compoſuit:in quo de omni uirtute tam
theologica quã politica pulcherrime tractat.Quẽ ideo eccleſiaſticũ nominauit:eo ꝙ
de totius eccleſiaſtice diſcipline: religioſeq; conuerſationis magnam curã habere uiſus
fuerit.Omnes nanq; ſalomonis libri:ſcilicet:prouerbiorum.Eccleſiaſteſq; ac canticoꝝ
necnon & ſapientiæ:ac Eccleſiſticus iſte apud eccleſiam Sapientiæ libri cõmuniter ap-
pellantur;tum quia ſpecialiter ſapientiam doceant;tumq; quia qui eos nouerint:obſer-
uauerintq; uere ſapientes dici poſſunt.

¶ Diogenes ſtoicus per hæc tempora floruiſſe creditur.Qui licet ex ſeleucia fuerit:ꝓ-
pter tamẽ Babylonis uicinitatem dictus eſt Babylonius.

¶ Diogenes uero magnus philoſophus ſynopeus genere ſupioribus diebus.ſ.ptolæmei
philadelphi tpibꝰ obiit:qui apprime omnes uoluptates & cupiditates a ſe abdicauerat.
Et ꝓpterea duplici tantum pallio propter frigus utebatur:Peramq; pre celatio habue-
rat & clauam pro corpuſculi ſui fragilitate ſuſtentanda cibum quottidianum a quoli
bet tranſeunte poſcebat. Habitabat quidem in ueſtibulis portarum & porticibus ciui-
tatum uſquequaq; profitens uetum:& tranſeuntium abigens:& notans uitia:quæ mo-
res fedabant.Dolium enim pro ſua domo habebat:in quo ſe pro temporis mutatione
torquebat.Frigore enim temporis os dolii ad meridiem uertebat.Eſtate uero ad ſeptẽ-
trionem.Et ubicumq; ſol ſe inclinabat. Diogenes ſimul prætorium ſuum uertebat.
Quodam enim tempore quum ex calice quodam ligneo uſum potandi haberet:uidens
puerum manu concaua bibentem ſtatim calicem in terram eliſit dicens. Neſciebam ꝙ
natura poculum haberet:Hic nanq; tam conſtantis:ſtabiliſq; animi uir fuit:ꝙ nihil de
eius rigore unquam remiſit:Cuius continentiam(ut teſtatur Valerius)etiam Alexan-
der magnus uincere non potuit.Fuit inter cætera Diogenes hic magnæ ſapientiæ uir:
ut Seneca multis in locis teſtatur.Vnde & aliquando interrogatus quid agendum eſſet
homini:ut non iraſceretur:reſpondit.Recordetur ꝙ non ſemper neceſſe eſt : ut ſeruiatur
illi.imo uiceuerſa eſt alteri aliquando ſeruiendum:Nec oportet ꝙ iugiter obediatur il-
li:ſed interdum ipſe obediat alteri.Nec neceſſe eſt:ut ſemper ab aliis colatur:ſed quan-
doq; patiatur:& ipſe quum hæc fecerit.Et quum hoc eius ita debilitabitur: ita ferunt

Illum dyalogos nonnullos ſcripſiſſe:& Tragedias ſeptem & alia pauca: Ex quibus hanc
celeberrimam excerpſimus ſententiam:& quidem notandam:Siquis bonum cū amore ſnīa no
dederit tibi cōſiliū:præſta illi cū amore obedientiā. Fuere autem quinq; Diogenes:pri- tanda
mus Apolloniates phyſicus eloquēs Anaximenis auditor:Anaxagore tꝑibus: Secundus Dyoge
Sycioneus:qui peloponeſiaca ſcripſit. Tertius uero hic:Quartꝰ:De quo dictum eſt Ba nes
bylonius.Quintus Tharſenſis Queſtionum poeticarum ſcirptor. quinq;
ℭ Antipater ſtoycus pħs acutiſſimi ingnii hac ēt tēpeſtate floruit quí multa cōſcripſit:
ℭ Oneſicritus Eginenſis philoſophus & ipſe Diogenis predicti tꝑibus obiit:qui cū Ale
xandro magno militaret:eius initia & bella conſcripſit.Et ſicut Xenophon philoſophꝰ
4991 208 Cyri regi:ſic iſte alexādri laudes proſecutꝰ eſt:quoruȝ quidē ſtilus ſimillimꝰ fuiſſe ſerť.

P Tolæmeus Philopator quartus egyptiorum rex:olympiade.141.quæ ſint.384.
annis iudaicæ captiuitatis poſt patrem regnū ſuſcipiens regnauit annis decē &
ſeptē.Hic(ut Iuſtinus ait)propter crimē philopator dictus ē:eo ꝙ patrē occide
rit:& fratrē trucidauerit:Et ſicut ſceleſtus in occupādo regno:ita in adminiſtrando ſe-
gnis.Quū.n.ex parricidio regnū acquiſiſſet:rebꝰ uel fœliciter geſtis luxurie ſtati ſe de-
dit:Cuiꝰ mores ōis regia etiā ſecuta ē:ita ꝙ nō mō amici preſecti.Verū etiā ōis exercitꝰ
militiæ ſtudiis depoſitis ocio ac deſidia marcebant.Quamobrem Antiochus magnꝰ Sy
rie rex predictus multas eius urbes repentino apparatu oppreſſit:ipſamq; Egyptum ag-
greſſus fuerit:Trepidanſq; illi legatiōne mittēs rogat ipſum antiocū aliquātulū ímorari
donec exercitū & ipſe prepararet:magnoq; exercitu preparato ſtatim in græciā uenit:&
oia deperdita recupauit Spoliaſſet quoq;(ut Iuſtinus ait)Antiochum regno:ſi uirtus for
tune ſucceſſiſſet:Facta deniq; pace quietem auide ſecutus eſt.Denuoq; i luxuriam inuo
lutus occiſa Euridice uxore & Agathoclis ſororibus meretricibus illecebris capiť:adeo
ut nec qſq̄ in regno ſuo minus poſſet q̄ ipſe rex:Demū his inuolutus obſcenitatibus:fi
lio quinquenii relicto emoritur.Quo mortuo agatocles regis præfectꝰ occiditur:& me
retrices in Eurydice ultōeȝ a populo patibl'is ſuffigunť. Quibus geſtis alexandrini le-
gatos ad romanos miſerunt rogantes:ut populi tutellā ſuſciperent:hi iuuarenturq; eius
regnum:quod iam philippum & antiochum inter ſe fcā partitione diuiſiſſe dicebantur.
4992 207 ℭ Philippus Demetrii regis filius trigeſimuſoctauus Macedonum rex anno ſecundo re
gni philometoris macedonibus regnare cœpit:& regnauit annis quadragintauno. Hic
Antigono rege tutore ſuo defuncto:quum eſſet annorum.14.regnū ſuſcepit: quod au-
dientes Dardani:cæteriq; omnes finitimi populi quibus uelut immortale odium cum
antiquis Macedonum regibus erat in contemptum ætatis continuis bellis eum laceſſe-
re non deſiſtebant:e contra & ipſe non contemptus ſua ſummotis hoſtibus ultro etiam
etholis bellum inferre ſatagebat.Verum non multopoſt omiſſis Etholis bellum Roma
nis intulit.Sed dum in Italiam copias traieciſſet:dardani eius fines uaſtare ceperunt:Ab
ductiſq; uiginti captiuorum milibus Philippum a Romano bello ad tuendum regnum
ſuum reuocatus eſt:Inde maioribus uiribus aſſumptis iterū cum Romanis bellum ſu-
ſcepit:ſed a Romana fortuna ſupatus:fractuſq; bello pacem a Flaminio cōſule poſtula-
uit:cui hac conditione conceſſit:ut de regno nil prorſus ſe impediret:retento ſibi tantū
modo regio nomine:qui etiā oībus græciæ ciuitatibus omiſſis:ſolā tenuit Macedoniā.
4993 206 ℭ Hamilcar Annibalis Cartaginenſium ducis filius:& magni annibalis pater:his tempo
ribus:Liuio teſte:duobus filiis aſdrubale & annibale paruulis relictis uita functus eſt:
qui adhuc adoleſcentulus exiſtens Siciliam poſt primum punicum bellum cepit exerci
tui preeſſe:quum ante eius aduentum:& mari terraq; Carthaginenſium res male gererē
tur:ubi autem ipſe adeſſē cepit:nunquam Carthaginenſes hoſti ceſſere:neque nocendi
locum dedere:ſed ſepe Hamilcar occaſione data Romanos laceſſiuit:ſemperq; ſuperior
diſceſſit:ut Polybius hiſtoricus pleniſſime oſtēdit:mediuſq; inter Hamilcarem hunc &
annibalem filium.Haſdrubal natu maior imperium tenuit. Qui plura conſilio q̄ uiri-
bus geſſit.Hic fedus cum populo romano renouauit:& utriuſq; imperii Hiberum flu-
uium terminum ſtatuit.Saguntinis in Hiſpania mediis inter imperia Romanorum:Car
thaginenſiumq; libertate uti decreuit.

ℭ Punici belli ſecundi principium.

¶Secundum uero bellum punicum. Quod Annibale duce Carthaginenſes cū populo
Romano geſſere:quarto regni philometoris anno: Olympiade uero.142.principiū ſum
pſit quod quidem per annos decem & ſeptem perdurauit.omnium quidē memorabi-
liſſimum:quæ unquam geſta ſunt.Nec unq̄ ullas ualidiores ciuitates his uiribus conſi
miles cōperimus: ꝙ in tam uaria belli fortuna:ancepſq; Mars fuerit:ut ꝓpinquiores pe
riculo fuerint qui uicerint q̄ qui uicti erant. Odiis etiam prope maioribus certatum
eſt q̄ uiribus Romanis indignantibus q̄ uicti uictoribus ultro arma inferrent penis ꝙ
ſuperbe:auareq; crederent impetratum a uictis eſſe.Eiſdem ferme temporibus;ut aper
te iam monſtrarum eſt:quaſi uniuerſa orbis imperia: noua regum ſucceſſione mutata
ſunt:Nam & in Macedonia philippus annorum.14.Imperium ſuſcepit:in Aſia impubes
Antiochus conſtitutus eſt.Cappadocie quoq; regnum Ariarcti pater ipſe tradidit:Egy-
ptum philopator occupauit.Sed Spartani Cleomenis loco Lygurgum ducē ſuffecerant.
Et ne qua tpibus mutatio deeſſet apud Carthaginenſes abrogato Haſdrubale prædicto
Annibal eius germanus ætate immatura dux eligitur.Cuius mores:uitamq;:necnon &
ei⁹ prelia:ut ex Plurarcho Liuioq; elicere potuimus:hic breuiter ſubiiciemus.
¶Annibal itaq; amilcaris predicti filius hac tempeſtate quinq; & uiginti tantum ætatis
annos habens Imperator Carthaginēſium exercitus(ꝙ de eo plus milites q̄ de alio con-
fiderent)creatus eſt;hic quippe tanto cæteris ducibus prudentia: audacia: conſilioq; ad
pericula capeſcenda:quanto populus Romanus cunctas gentes fortitudine anteibat:
cuius quidem corpus nec fatigari nec animus unq̄ uinci poterat.Calori ac frigori par
patria:cibi potuſq; naturali deſiderio:non uoluptate modus finitus;uigiliarum ſomniq;
nec die nec nocte diſcriminata tempora.Id quod gerendis rebus ſupererat quieti datum
Ea neq; molli ſtrato;neq; ſilentio accerſita.Multi ſepe mirati ſagulo inopem humi iacē
tem:inter cuſtodias ſtationeſq; militum conſpexerunt:ueſtitu nihil inter equales excel-
lens;arma:atq; equi conſpiciebantur.Equitum peditumq; idem longe primus erat:prin
ceps in prelium bat:ultimus confecto prelio recedebat.Et ideo quandocunq; cum qui
bus ſuis populis congreſſus eſt:ſemper ſuperior euaſit uel diſceſſit:Imperator igitur ſan
ctus proximo triennio omnes Hiſpaniæ gentes bello ſubegit:Sed & illam Saguntino-
rum ciuitatem opulentiſſimam populi Romani amicam:atq; cariſſimam famæ oppreſ
ſit:adeo(ut diuus refert Auguſtinus)ꝙ pro famis magnitudine ſuorum cadaueribus diu
paſta fuerit.Deniq; omnium feſſa rerum ne ſaltem captiua in annibalis manus peruení
ret:ingentem rogum publice ſtruxit:in quem ardentem omnes ſe communi conſilio
miſerunt.Quibus peractis annibal fratre ſuo haſdrubale ad hiſpaniæ cuſtodiam reli-
cto:ipſe pyrrhenum ſaltum tranſiit:& poſtq̄ ad alpes peruenit:quæ ſcilicet Italiam a gal
lia ſeiungunt.quas nemo unq̄ cum exercitu præterq̄ Hercules tranſierat: ita itinera &
loca lapidoſa ſtrues comburendo:& acetum infundendo patefecit:ut elephantus one-
ratus ire poſſet:qnum antea uix unus homo quiret repetere:In eo tamen loco(ut Liui-
us & Eotropius affirmant)multi niuibus obruti cum elephantis periere.Deſcendit itaq;
annibal cum ſuo exercitu in Thaurienſes agros:& peruagata tota regione ciſalpina Ro
manos tribus præliis profugauit:ac multas urbes obtinuit:pergenſq; per ligures id idē
effecit poſtea appenninum tranſiliens ethruriam quæ in itinere apud loca ubi nunc eſt
Florentia adeo graui oculorum morbo affectus eſt:ut dextrum amiſerit oculum. Vel
ut alii dicunt nunq̄ eo bene uſus eſt:qua ualitudine quum etiam premeretur: Et getula
ducem portaret belua luſcum.C.Flamineum conſulem apud Tranſimenum lacum eū
exercitu occidit:& uigintiſex hominum milia interfecit.Quo facto mox Fabius maxi-
mus contra ipſum annibalem a Senatu miſſus per ſumma montium:& abdita caſtra po
nens annibalis feruorem deluſit:& reperta occaſione aretinorum auxilio uicit qui tan-
tom ad huius belli præparationem Liuio teſtante tulerunt: quantum uniuerſa nunc
Ethruria uix poſſet efficere:& ſic per ſexdecim annos totam Italiam uariis cladibus fa
tigauit:Indeq; in apuliam pergens maxima clade Romanos apud Cannas affecit.In quo
quidem prelio tot Romanorum milia ceſa ſunt:ut tres annulorum aureorum modios
quos Romanorum militum manibus extraxerat.Carthaginem mitteret.Nam ibidem
conſulares uiri & ſenatores omnes aut capti.aut occiſi fuere.Nec dubium quin de roma

oculū amiſit hanibal uiginti ſex hominum milia ab hanibale interficiū tur hanibal tres anulorum modios ex digitis ro. occiſoꝝ cartaginē mittit

nis actum fuiſſet:ſi Annibal ſtatim poſt uictoriam acceſſiſſet. Tandem annibal ſemper
inuictus cogitur a ciuibus ſuis Italiam relinquere:& opem patriæ ſuæ ferre.quæ & a pu
blio Scipione præmebatur. Dum uero pro reparatione belli & patriæ ſuæ occupatus
eſſet:Carthaginenſes pacem cum Romanis compoſuerunt: cogentibus deinde Roma
nis:ut annibal in exilium mitteretur:ad antiochum Syriæ Regem confugit.Qui quum
contra Romanos bellum pararet:& ipſius annibalis conſilia ſperneret . Quoniam ſer-
mones cum Vilio Romanorum legato apud Epheſium habuit:eum ſuſpectum reddide
rant:uictus eſt a Romanis anthiochus: iuſſuſq; eſt ſi pacem obtinere uellet : ut anniba
lem redderet:quod quum eidem ſignificaſſet ſtatim ad pruſiam Bithiniæ regem aufu-
git:Romanorum poſtulationem ei celans. Verum.T.Quintius Romanorum legatus:
ſciens annibalem apud eundem eſſe ad inſequẽdum eum perrexit.Quumq; eo Annibal
perductus eſſet:ne a Romanis caperetur:cõfeſtim guſtato ueneno quod in annulo mo
re regio gerebat animam expulit: & ſic eo genere mortis a Romanorum uinculis ſe li-
berauit.Deceſſit autem Annibal iſte:plutarcho teſte:ſeptuageſimo uitæ ſuæ anno: Cu- Hani-
ius corpus ad Lybiſam collocatum dicunt:in ſepulchro marmoreo : in quo hoc epita- bal' uit
phium ſcriptum fuit:Annibal hic ſitus eſt:De quo ſic retulit Trogus: Quod nunq̃ ſine tus
bellis cubans cenauerit:ꝙ nunq̃ inter innumeras captiuas mire pulchritudinis puellas
caſtitatem perdiderat:ꝙ nunq̃ inſidiis ſuorum aut etiam inimicorum proditus fuerit.
Obiit itaq; uigeſimo ptolæmei Epiphanis anno:olympiade autem.149.

4997 202 ¶Fabius maximus Romanorum conſul:militaris rei : & eloquentiæ peritia clarus his
temporibus floruit.De quo habetur ꝙ quum animaduertiſſet Romanam Rempubli-
cam bellorum multitudine periclitari:corpus ad rem militarem : tanquam hoc ſibi in-
natum eſſet:exercitu in primum ad eloquentiam & populum perſuadendum ſe contu-
lit:Et ut eius uitam paucis concludam.Deuictis Lybicis & aliis multis nationibus triũ
phos quinque egit:Deinde quum contra Hannibalem Dictator electus foret: eo ꝙ ani-
mum ad conſilia:corpus uero ad robur in adoleſcentia inſtituerit:& audaciam cum tem
perantia prudentiaq; temperauerit non bellando:ſed conctando rempublicam ſeruauit
adducta a collega male pugnante republica in maximum diſcrimen.Quum enim uidiſ
ſet Minutium collegam ſuum a penis uictum(q̃q̃ ſibi infenſum)ſemotis odiis amore
patriæ Penos aggreſſus Romanos liberauit:In qua uictoria Tarentum urbem euertit:
Et licet urbem euerterit:a Simulachrorum tamen deprædatione aſtinentiſſimus fuit:
Cuius(ut diuus pater Auguſtinus primo de Ciuitate dei capitulo ſexto refert)cum eius
ſcriba ſuggeſſiſſet:Quid de ſignis eorum:quæ multa capta fuerant fieri iuberet.Quæſi
uit cuiuſmodi eſſent?Reſpondit ille:Non ſolum grandia multa:uerumetiam armata eſ-
ſe.Relinquamꝰ inquit tarentinis iratos deos:ꝑ quo Annibale pugna diſcedẽs dixit: Nõ
ne ego uobis prædixeram ſepius hanc nubem : tempeſtatem & procellam nobis obla-
turam . Victo deniq; Annibale triumphus ei maximo apparatu decretꝰ fuit.De quo
ſic dicit in quarto Liuius Fabius deciano exercitu relicto in Ethruria ſuis regionibus
dedeuctis ad urbem:De gallis ethruſcis:ſamnitibuſq; triumphauit:milites triumphan
tem ſecuti ſunt.Celebrata in condiſis militaribus non magis uictoria.Q.Fabii quã
mors.P.Decii eſt:exercitataq;:quæ memoria parentis equata euentu publico:priuatoq;
filii:laudibus data ex preda militibus eris octogenti bini . Saraq; & tunica premi alia
tempeſtate militiæ nequaquam ſpernenda ſunt.

4999 200 ¶Liuius Salinator & Claudius Nero his temporibus:a Senatu Romano conſules con-
tra Haſdrubalem deſignati in Hiſpaniam cum exercitu deſtinatur. Nam eo tempore
Sardinia inſula Romanos deſeruit.Quapropter duces ad quattuor partes miſſi ſunt:ad
Macedoniam contra philippum:Sardiniam contra ſardos: in Italiam cõtra Annibalem:
Liuius autem ſalinator cum Attalo aſiæ rege amicitiam faciens macedoniam fregit:phi
lippum uicit:ſiciliam recepit:& ſexaginta ciuitates coepit: uigintiq; ſex expugnauit ; in-
deq; ſex diebus Italiæ longitudinem tranſcurrens:uno eodemq; die ex Italia in galliam
peruenit:ubi & aſdrubalem collatis ſignis pugnando deuicit:Quo perempto triumphũ
duxit:Hoc idem Liuius libro trigeſimooctauo teſtatus eſt.

¶.M.Claudus Marcellus Ro.conſul:hoc tempore in precio exiſtens a ſenatu cõtra ſy-

racuſanos mittitur:& Syracuſanam urbem euertit:Et ut dicit diuus Auguſtinus primo
optima de ciuitate dei capitulo ſexto:ante captam urbem:eius ruinam fleuit:& ante eius ſangui
uirimo nem ſuas lachrymas illi effudiſſe.etiam in hoſte conſeruandæ pudiciciæ curam geſſiſſe.
deſtia Qui antequam ciuitas inuaderetur:edicto publico conſtituit:ne quis corpus liberũ uio
laret:cuius uitam plutarchus diffuſe deſcribens:eam ſuccinctius perſcribimus.Ipſe nam
q̧ ut idem teſtatur:quinquies conſul fuit:eo φ exercitatione bellicoſus eſſet:robuſtuſq̧
corpore:manu potens:& ad dimicandũ ardens:quod eius certamina declarant:acer quo
q̧ ac ſtrennuus exiſtens ad cæteras uitæ partes perhumanus atque modeſtus fuit:tumq̧
in re militari egregie excelluit:ad nullum pugnæ genus:aut ſegnis:aut parum exercita-
tus:tum etiam ad ſingulare certamen fortiſſimus.Quo quidem genere:quum prouoca-
torem neminem fugeret:cæſis uniuerſis uictor euaſit.Quapropter adhuc iuuẽis exiſtẽs
coronas:cætera quæq̧ ab imperatoribus conſecutus eſt premia.Et ut de cæteris ſileam:
hoc ſolum memoriæ dignum hic appono.Hiberis namque contra romanos bellum ge
rentibus:hic Marcellus uidens Briomatem eorum ducem eximia corporis magnitudie
armatura:auro:argentoq̧:ac uariis diſtincta coloribus:ipſum adoritur:& ſtatim haſta eũ
perfodiens reſupinat atq̧ interficit.Inde pugna commiſſa ingentem & admirandam cõ-
ſecutus eſt uictoriam.Capto enim Mediolano:& cæteris Emiliæ oppidis:omnes ſeſe ro
manis tradidere:Quamobrem a ſenatu decretus eſt triumphus celeberrimus:eo φ Ro-
mam optima tulerit ſpolia:Inde etiam cum penis pugnans:cæſis eorum quinque nobili-
bus uictor euaſit:poſt hæc ab Hypocrate ſyracuſanorum duce ruptis Romanorum fœ
deribus.Marcellus capta eius urbe:ex ipſius exercitu octo milia interfecit:& totam fer-
me Siciliam excurſionibus uexauit:uniuerſoſque profligauit.Demum cum penis pu-
gnans:una cum Criſippo eius collega lancea perfoſſus occubuit.

¶Onias magnus Symonis pontificis filius:hoc anno patre defuncto ſummum pontifi
uid ſtra catum obtinens:ſedit annis uigintinouem:cuius tempore Antiochus magnus deuicto 199 5000
gem iu ptolæmeo philopatro:etiam Iudæam:ut Ioſephus in duodecimo ſcribit:ſibi ſubegit: ad
deorũ hieroſolymorum denique ciuitatem exercitum ducens:eam ſine ulla contradictione cæ
magnã pit:aperientibus ei portas his qui eius uoluntati conſentiebãt.Ingreſſuſq̧ ciuitatem.60.
Helio- milia eorum interemit:qui ſcilicet ſibi contraria ſapiebant:ac etiam ex illis qui ei por-
dorus tas aperuerant:propter templi diuitias:multas enim ab eo abſtulit:nam omnia eius ua-
interfi- ſa abſtulit:& lucernas aureas:& aram auream:& menſam:& ſacrarium:ac denique om-
citur nia penitus auferens in maximum luctum:pontificem & cunctam ciuitatem perduxit:
ĩ tẽplo depredans deinde totam ciuitatem etiam decem milia captiuorum abduxit:& infinita p
pe mala urbi contulit.Ad hunc autem Oniam Lacedemoniorum Rex nomine Arius le
gationem & epiſtolas miſit:dicens ſe quaſdam ſcripturas inueniſſe:quæ aſſerebant iu-
dæos & lacedemonios:ex uno genere extitiſſe:& familiaritatem cum magno abraam ſo
cialiter habuiſſe:& ex hoc magnum adinuicem habuiſſe fœdus.Huius autem tempore
Seleucus rex anthiochi ſucceſſor Heliodorum quendam principem ſuum Hieruſalem
ad ſpoliandum templi erarium miſit.Quo in templum ingreſſo:ut habetur ſecũdo ma
chabeo.primo:ſtatim duo iuuenes de templi latibulis ſurgẽtes:Heliodorum occiderũt:
ſed Onias ſeleuci iram ueritus dominum deum pro defuncto exorauit:& confeſtim re
uiuixit.Heliodorus autem ad Regem reuerſus dixit:ſi habuerit dominus meus aliquos:
quorum ſitiat ſanguinem:mittat eos in Hieruſalem:hic deniq̧ moriens quum reliquiſ-
ſet filium adhuc infamem.Antiochus ſacerdotii principatum fratri eius nomine Ieſu:q̧
& Menelaus contulit.

¶Viri diſciplinis excellentes.

¶Ariſtobolus natione iudæus peripateticus philoſophus:hoc tempore ſecundum Eu-
ſebium floruit:qui inter cætera ſuæ uirtutis opera ad philopatorem regem commenta-
rios explanationum in moyſen ſcripſit.

℄Archimedes ſyracuſanus philoſophus & geometra:per hæc tempora in omni genere geometriæ ante alios laudatus eſt.Cuius quidem mortem plinius in ſecundo libro late deſcripſit dicens:quod captis per proditionem ſyracuſis:quamdiu contra Marſilii romani potentiam defenſauerant:quum omnia euerterent hoſtes:Ipſe diametros ſuos in puluere deſignans:a prætereunte milite incognitus occiſus eſt.Hic(ut Cicero in libro primo tuſculanarum queſtionum teſtatur)primus ſperæ fabricator fuit.Quod inuentum Laertius Anaſimandro philoſopho attribuit:Hic de Cylindro opus egregium compoſuit:quod poſtea Nicolaus quintus ſummus pontifex in latinum traduci fecit. Speræ inuẽtũ

℄Philopomenes Megalopolitanus imperator & illuſtris philoſophus.Vir quidem ſeuerus:cuius uitam plutarchus late deſcripſit:tempeſtate hac claruit:Hic poſtremus græcorum homo dictus fuit:quaſi Græcia nullum amplitudinis uirum poſt philomenem ediderit:Qui quum triginta annos haberet ætatis Cleomenem Lacedemoniorum regem:qui megalopolim nocte repentino impetu adortus forum omnem captiuauerat: ex urbe depulit & demophantum : elyenſium equitum præfectum proſtrauit: hoſteſq; omnes fugauit.Demum multis clarus hiſtoriis a Dinocrate ueneno morti traditur. Ferunt hunc adeo frugalem extitiſſe:ut quum mulieri megarenſi nunciaretur.Acheorum Imperatorem ad ſe aduentare ingenti animi tumultu fluctuare cœpit:& quam maxime in ipſo cenæ apparatu:Nam maritus forte aberat:agitabatur.Interim philomenem tenui admodum clamyde ædes ſubiit:quem mulier ex miniſtris quempiam percurrentez anteuertiſſe ſuſpicata:ut miniſtranti ſibi opem adhiberet:& precabatur.Qui continuo relicta clamyde:ligna ſcindere cœpit.Inter hæc hoſpes ingreſſus ubi conſpicatur. Quidnam hoc eſt philomenes inquit.Cui reſpondens:quidnam aliud ait:quam in decorem facieī ſupplicium do.

5008 191 P Tolæmeus Epiphanes.5.egyptiorum rex olympiade.144.quæ eſt.annus iudaice captiuitatis poſt patrem Egyptiis regnare cæpit:& regnauit annis . 24. hic tempore adepti regni nondum quattuor exceſſerat annos.Et quia eius infantia conſilii & roboris compos eſſe nequibat.Antiochus magnus prædictæ ſyriæ rex ad ſuum regnum aſpirans:nec ibi credens rebelles inuenire:illud bellica excuſione uexare cœpit.Sed regni principes pro infante fideliter dimicantes regnum omne defenſarunt:

℄Ad ipſum quoque fouendũ Onias prædictus iudæorum pontifex deſcendit. Quum autem ad pubertatis tempora perueniſſet antiochus nobilis magni antiochi filius ſororem ſuam eidem inſidioſe uxorem dedit:ex qua duos ſuſcepit filios.Quo audito:anthiochus ſub ſpecie uiſendi ipſam ſororem ſuam:atque filios egyptũ ingreſſus:ipſum ptolæmeum regem inter epulas occidi iuſſit:Quumq; uniuerſam Egyptum ſibi ſubiugare niteretur ab egyptiis extra confines eiectus eſt.poſt biennium uero rurſus alexandriam obſidens a Romanis legatis de egypto recedere compulſus.

5010 189 ℄Viri doctrinis excellentes:

5011 188 ℄Neuius poeta comicus anno ſecundo regni epiphanes:ut Euſebius ſcribit utice moritur:qui militum & præcipue Metelli factione e Roma pulſus fuit.

℄Plautus ſimiliter poeta Comicus & ipſe ſequenti(ut idem Euſebius teſtatur)ex umbria ſarſina Ciuitate romã perductus ibidẽ moritur.Vir quidẽ uoluntarie pauperrimus q pp ãnõæ caritatẽ ad mãuarias molas cuidã piſtori ſe locauerat:& ibi quotiens ab ope uacaret ſcribeᷓ fabľas ac uẽdeᷓ ſolitᵘerat:ď quo Var.ſic dixit.Muſas plautio moᷓ locutas fuiſſe:& latie loq uoluiſſet.ſcripſit ãt ħ circiť.100.&.30.cõediás.q̃z priẽ pricipiũ ẽ. Armorum incredibilis multitudo

In faciem uerſus Amphitrionis iuppiter. Eius autem ſepulchro(M.Varrone lib.de poe-
tis teſtante)tale epigramma inſcriptum fuit.
Poſtquam eſt morte captus plautus.
Comedia luget:ſcena eſt deſerta.
Deinde riſus:locuſq; & numeri.
Innumeri ſimul omnes collachrymarunt.
¶ Ennius quoq; poeta comicus natione tarentinus:& ipſe temporibus his:Euſebio re-
ferente:floruit:qui tandem a Catone quæſtore Romam tranſlatus in monte auentino
habitare:parco quidem ſumptu:& unius ancillule miniſterio contentus ſemper perſua-
dens animas eſſe immortales. Et ideo in uitæ ſuæ termino dixit:aſpicite o ciues ſenis
Verſus Ennii imaginis formam.Hic ueſtrum pinxit maxima facta patrum.Nemo me lachry-
mis decoret:Nec funera luctu faxit cure uolito uiuus per ora uirum. Idemq; poeta pu-
dicitiam prædicans dicebat flagitii initium eſſe inter ciues corporea nudare.Hic quum
comedias optimas eleganteſq; edidiſſet:ſeptuagenario maior:auriculari morbo.Olym-
piade.153.interiit.Sepultuſq; fuit in Scipionis monumento uia apia intra primum ab ur
be,miliarium.Apud latinos autem multos comicos fuiſſe inuenimus.ſ.Cecilium.Neui-
um:Licinium:Attilium turpilium.Trabeam.Lucretium:& Ennium iſtum:atq; alios:ut
Terentium & plautum prædictum:ſed Terentius & plautus iam ſoli remanſere: De qui
bus ulucatius ſedicus in libro quem de poetis ſcripſit.Referens quem ex prædictis co-
micis præſtare putaret:quoq; in loco poni quiſq; debeat his uerſibus explicauit dicens.

¶ Comicorum dinumeratio.

Multos incertos certare hanc rem uidimus
Palmam poete comico cui deferant.
Quum me iudice errorem diſſoluam tibi.
Vt contra ſi quis ſentiat nihil ſentiat.
Cecilio palmam tribuo de comico.
Plautus ſecundus facile ſuperat cæteros.
Deinde neuius qui fuerit precio in tertio.
Si erit quod quarto detur dabit licinio.
Poſt inſequi licinium ſaucio attilium.
In ſexto ſequitur hos terentius.
Turpili9 ſeptimū:trabea octauū obtiet:
In nono loco eſſe facile facio lucētium:
Decimū addo antiquitatis cauſa enniū:
Hanc etiam gellius confirmat ſniam.

¶ Panetius philoſophus Scipionis conſulis præceptor hiſdem temporibus clarus fuit:
qui & ſtoice ſecte philoſophus extitit: quenq; Cicero in libro officiorum imitatus eſt.
¶ Poſſidonius ſtoicus ipſius panetii diſcipulus hac tempeſtate agnoſcitur:& magno pō-
peio poſtea admodum familiaris fuit:& eius res ſtrennue geſtas ſcripto mandauit.Hunc
diuus pater auguſtinus quinto de ciuitate dei maximum dixit fuiſſe philoſophum.
¶ Scipio alterius Scipionis filius. Vir omnium romanorum ferme primarius hoc anno 187 5012
uigeſimūquartum agens annum:duobus Scipionibus haſdrubale iterfectis a ſenatu ro-
mano ad hiſpanias mittitur:porro hic adoleſcens magnanimus:Dum intellexiſſet ſena
tores propter Annibalis metum Italiam relinquere uelle:ſtatim in ſenatu ueniens:extra
cto gladio id fieri prohibuit:aſſerens ſe uelle patriæ defenſorem eſſe .Ipſe quippe philo
ſophus magnus fuit:& panetii predicti auditor. Atq; inter cæteros mortales animi præ
ſtantior extitit:& eximiam formam gerebat: & in omni amplo dignam imperio. Erat
quippe benignus in audiendo: facundus in reſpondendo : & in concitandis hominibus
egregius artifex:habitu corporis uirili:ceſarie promiſſa utebatur: ad hunc ſalutandum.
ſcorta Maſiniſſa rex ueniens:ut primum conſpexit uirum admiratus dicitur : ut nec ab eo di-
milia mouere oculos:nec intuendo explere deſiderium poſſet. Quantumq; romane libertati
duo ex ſemper conſulerit: facile intelligi poteſt:nam quum in Hiſpanias profectus eſſet : om-
caſtris nem ſtatim carnis uoluptatem a caſtris amouit : unde & duo ſcortorum milia legitur
expulit ab eius tunc exercitu abiiſſe.Carthaginem nouam hiſpaniarum urbem ui cepit:ubi erat
Mag o pecuniæ & belli apparatus:copia plurima:& redditus:Hiſpaniarum obſidibus eorum pa
apher rentibus:Magonem Annibalis fratrem captiuum Romam tranſmiſit : ſed & uirginem
ampon quandam ſponſam captiuam(ut Liuius tradit)ſponſo ualde generoſo quaſi genitor pri-
dux us in matrimonium tradidit:puelleq; precium dotis nomine condonauit poſtea:ut Eu
ſiphas tropius libro tertio ait.70.ciuitates Hiſpanie recepit. Quib9 fœliciter geſtis: Romam
rex reuocatus conſul contra Carthaginenſes deſignatur:Eoq; pergens: confeſtim amonem

aphrorum ducem cum ſiphace Numidie rege Romanæ ditioni ſubegit.Nec multo poſt ibidē cū Hannibale carthaginenſium duce cōgreſſus:ita eius equitatū fudit.ut ſupra uiginti penorum milia cæſa:totidem fere capta una die referatur: & ipſe Hannibal cum paucis equitibus inter tumultum elapſus profugit.His rebus ita compoſitis: quū hoſtium caſtra diripuiſſet:ingentiq; preda in naues redacta:& terra mariq; pace obtēta i Siciliam traiecit.Inde per Italiam non minus pace quam uictoria letus pergens effuſis nō modo urbibus ad exhibendos ei honores:ſed etiam agreſtium turba oſidente uias.Romam tandem peruenit triumpho omnium clariſſimo urbem inuictus Aphricanus uocari meruit referens in erarium:ſicut Liuius li.32.refert argenti pondo centū milia.xxii. ab huius autem triumphi ſpectaculo mors Siphacem ſubtraxit .Cuius triumphi formā Apianus hiſtoricus ſtilo diligenti perſcripſit:ſicq; ſecūdum bellum punicum terminatū eſt.Quod quidem ſicut oroſius.li.4.ca.42.ait:per annos.18.geſtum fuit:de quo quidem Scipione diuus pater Aug.p.de.ciui.dei.ca.30.ſic refert.Quod non ſolum pontifex maximus ſed etiam totius ſenatus iudicio uir optimus habitus fuerit .Qui catoni contradicens nolebat carthaginem Ro.imperio emulam omnino euerti: timens ne quod poſtea euenit.Romani quum ſine belli metu eſſent laſciuirēt.Nam deleta poſtmodū Carthagine ſub iuniore ſcipiōe multa ſubſecuta ſunt mala:ita ut perdita Romanorū morū integritate crudeliora paterenƭ a ciuibus q̄ ab hoſtibus.Quod prudens iſte nolebat ciuitatē fortē auferri:ut timore dominādi libido p̄mereƭ.Huius quippe philoſophi p̄claræ fuere ſniæ:ex quaꝝ numero memoriæ gratia hāc celeberrimā de ipſo dictā hic apponimus.Dicebat.n.nunq̄ ſe minus ocioſum q̄ quū ocioſus eſſet.nec minus ſolū q̄ quum ſolus eēt.Hic tamē talis ac tātus patriæ pr:tādē ab emulis a ſenatu de pecunia accuſatus fuit:Quibus ſicut narrat Valerius in cōtiōe reſpōdit.Quū totā aphricā ptāti ueſtræ ſubiecerim:nihil de ea qđ in euū dicereƭ detuli p̄ter cognomētū ſolū.Itē nec me aphricanæ diuitiæ:nec fratrē meū aſianæ auaros reddidere:quū eſſet uterq; noſtrum magis inuidia locuples q̄ pecunia.Sane ab ingrata patria pulſus.apud Linternū ruſculū exulans tandē: ut plutarchus teſtaƭ.52.ætatis ſuæ anno morbo interiit:In cuius quidē tumulo hæc inſcripta referūtur.Deuicto annibale:capta carthagine:& aucto imperio:hos cineres marmore tectos habes:cui non Europa non obſtitit aphrica quondam.Reſpice res hominū (q̄ breuis urna p̄mit.

Theſaurus infinitus Triumph⁹ clariſſim⁹

Sētētia digna

Emulatio contra hunc non defuit Ingratitudinē romanorum hic recitat

¶Terētia Emilia ex emilioꝝ familia nata huic ſcipiōi uxor fuit: mulier ſiqdem ſanctis ēt uſq; i cœlū extollēda laudibus.Hæc.n.p̄ter morem uxorū quū uidiſſet uiꝝ ſuū iam ſenē in dilectionē ancillulæ ſuæ cōcubitum incidiſſe.q̄rumcunque ei difficillimū uidereƭ:id tamen cōſtāti aīo tanq̄ mulier inclyta pertulit: exiſtimans diſcreta mulier nimium indecēs:q̄ uir ſuus:qui ſua ingenti uirtute reges & ualidas natōes Ro.imperio ſubegerat dici & ſcribi q̄ amore ancillulæ detinereƭ. unde quoaduixit uiri crimen ſilentio opp̄ſſit:ut nedū alteri:ſed nec etiā uir ipſe unquam perpēdere potuit: eā hæſiſſe quid ageret.Et nō ſolū hoc archanū ſcipione ipſo uiuente ſeruauit:ſed & eo defuncto ad auferendā eius infamiā ſtatim ancillam liberali aīo manumiſit:deinde eā cuidam liberto ſuo coniugem dedit.& hoc ne magnifici uiri fama inclyta macularetur.

5024 175 ¶Scipio naſica prædicti ſcipionis aphricani(ut aiunt)frater:& ipſe his temporibus a ſenatu conſul dictus:propter quod ab aſia ſic deuicta aſianus cognominari promeruit.quibus ſuperatis anthiochus rex filium ſuum nomine Epiphanem natu minorem pro ſeleuco maiore Romanis obſidem & pacem eo pacto obtinuit:ut quum Europam atque aſiam minorem deferens intra thaurum:ut præmiſſum eſt:ſe contineret: ut Hannibalem belli concitatorem traderet:Rediēſq; romam ſcipio haud multopoſt Marcello cōſule in Ethruria a boiis ſuperata: de ipſis triumphauit.Cuius triumphum Liuius ita deſcribit dicens.In eo triumpho gallicis:carpentis:arma:ſigna:& ſpolia omnis generis trāſuexit:& uaſa ænea:gallica:& cum captiuis nobilibus equorum gregem:traduxitq; aureos torques.Tranſtulit & eris mille quattuor centum ſeptuaginta:adhuc auri ducenta q̄dragintaſex argenti infecti:quod in gallicis uaſis:more ſuo factum.cccl x.pondo . Bigatorum numerum centum.xxxii.militibus qui currum ſecuti ſunt cētenos uicenos:quos nos aſſes dicimus:duplex centurioni:triplex equiti.

¶Seleuc⁹ qui & philometor ſextus aſie & ſyrie rex.xvi.āno regni epiphanis regnū ſuſci-

piens regnauit ānis.12.uir quidem ingenio hebes & iniquꝰ:cuius tempore Symon ꝑpo-
ſitus templi Hieruſalē ad Appoloniū ipſius ducē in phenicē cōfugiens multis muneri-
bꝰ ſacerdotii principatū ſibi uendicare tētauit.Quo audito Seleucꝰ ipſe Heliodorū quē
dam neceſſarium ſuum ad negocium exequendū miſit:qui in Iudeā ueniēs:inique nimi
um iudicans cum multo terrore uiſis ſignis diuinis ad Seleucū reuertitur:ut patet.2.ma
cha.3.Onias aūt ſacerdos curauerat:ut Symō ꝓfugꝰ fieret.Hic quū nullū filiū ſucceſſo
rē reliquiſſet Anthiochū illuſtrē fratrē ſucceſſorē habuit.

Tolæmeus philometor ſextꝰ Egyptiorū rex:olympiade.150.quæ fuit.428.iu-
P daice captiuitatis ānis egyptiis regnare cœpit:& regnauit ānis.35.Hic Antiochi 167 5032
ſororis filiꝰ fuit:ſegnis admodum uir:& quotidiana luxuria marcidꝰ adeo ut ñ
ſolum regie maieſtatis officia intermitteret:ſed etiam ſenſu hominis propter nimiā ſagi
nam careret.Huic adoleſcenti Antiochus auūculus bellum graue intulit :propter quod
& legatos ad Senatum Romanum miſit ab eo,auxilium poſtulans mouere ſenatum ado
leſcentis preces:pompiliumq̧ legatum ad Antiochum miſēre:qui ꝑciperet illū ab Egy-
pto abſtinere:aut ſi iam inceſſiſſet recedere eum iuberet:pompilius autem:quum Antio
chum in Egypto repperiſſet:eidem ſtatim antiochus ex antiqua amicitia oſculum obtu
lit.quia ut Iuſti.ſcribit:Antiochus:quum Rome obſes eſſet : pompilium ſupra cæteros
colebat:& propter illum periucunde uidit.Sed pompilius faceſſere interim priuatā ami
citiam iubet:quum patrie mandata intercedant,platoq̧ ſenatꝰ decreto:& ei credito:quū
eum conctari uideret:conſultionemq̧ ad amicos referri:ibi pompilius uirga quam ma-
nu tenebat amplo circulo inclulum amicos conſulereq̧ eos iubet : nec prius inde exeat
quam ſenatui reſponſum det:aut pacē aut bellum habiturus .Adeo hæc auſteritas regis
animū erexit:ut ſe omnino parituram ſenatui reſponderit . Hic demum filiā Cleopatrā
Alexandro Syrie regi uxorem tradidit:ut fedus inter eos initum ſeruaretur: ſed proceſ-
ſit temporis:quum idem ptolemeus uir ſubdolus ſub ſpecie ferendi auxilii Alexandro p
eius tranſiret ciuitates:doloſe p ſingulas ciuitates cuſtodias collocauit & ut eius ſibi ſub
deret regnum:iuniorem demetriū Alexādri hoſtē ſibi cōfederauit : & Cleopatra ab ale-
xādro ablata:eā eidem Demetrio uxorem dedit ſe prorſus ab alexandri amicitia alienās:
quem contra ſe uenientem fugauit:ac die tertia in oblatione capitis alexandri ſibi p ara
bum regem factꝫ ꝑ gaudio reprehenſibil'r geſtiens expirauit;

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶Statius Cecilius comediarū ſcriptor natiōe mediolanēſis:& Ennii primo cōtubernalis
his tpibus Euſebio teſte:clarus fuit:& multa conſcripſit:tandem poſt Ennii mortē āno 166 5033
ſecundo & ipſe mortuus eſt:& iuxta ianiculum ſepultus.
¶Nicander poeta grecus & ipſe hiſdem temporibus in precio fuit:quem Didimus fa-
buloſum uocat:h:c a nuptiis Iunonis & Iouis incipiēs:omnes deorum ſucceſſus uſq̧ ad
hæc tēpora pertractauit:quem multis in locis Virg.imitatur.
¶Titꝰ Liuiꝰ tragediarū ſcriptor:aliꝰ a patauio p hoc tp̄us agnoſcit:q pp ingeniū clariſſi
mū a Liuio ſalinatorē.cuiꝰ liberos erudiebat libertate donatus eſt.
¶Philonē iudeū ex ſacerdorū genere natū:& alexādrie educatū p hæc tpa floruiſſe con
ſtat.Et ſapiētie librū greca lingua:ī q̄ pitiſſimꝰ erat:elegāti ſtilo cōſcripſit:quē ideo ſapiē
tie librū noīauit:qa ī eo Chriſti dñi nr̄i laudes ſpecialiter narrauit:uel qa multipliciter ī
eo ſapiētia cōmēdat:ſcripſit & alia mľta:ut diuꝰHiero.ī li.ď uiris illuſtribꝰcōmemorat;
¶Cathon philoſophꝰ ſtoicꝰ natiōe egyptiꝰ panetii quōdā diſcipulus hoc tempore flo-
Sētētia ruit:& multa ſcripto reliquit.Cuius habentur plurima egregie dicta ex quibus hæc pau
bona ca notabilia excerpta ferūt.Deſines timere ſi ſperare deſiaris.Queris qd ꝓfeceri.Reſpō
deo amicꝰ mihi eē cepi:ſi uis amari:ama:ab eo aliquādo queſitū fuit : an bñficiū ſeruꝰ
dño daŕ poſſit:Reſpondit.Quedam ſunt beneficia:quædam uero officia .& quædā mi-
niſteria.Beneficium inquit eſt quod alienus dat:alienus autem qui potuit ſine reprehen
ſione ceſſare:Officium eſt filii:uxoriſq̧:ac cæterarū perſonarū:quas neceſſitudo ſuſcitat
& opē ferre iubet.Miniſterium eſt ſerui:quem cōditio ſua eo loco poſuit: ut nihil eorū
quæ ꝑſtat imputet ſuperiori.
¶Cato primus Romanorū philoſophus ac iuriſta:primo qdem queſtor:deinde his cōſul

litterarũꝗ; tam græcarum quam latinarum apud Ro.decꝰ tempeſtate hac floruiſſe dicitur:qui quidem cato ſuum tuſculi ignobile hortum poſtea Rome nobiliſſimũ reddidit: cuiꝰ certe ornaméta fuerũt latinaꝝ litteraꝝ monuméta ab eo edita militaris diſciplina adiuta quoꝗ; ſenatꝰ majeſtas:& propagata familia:ex qua maximũ decꝰ Ro.poſterior. Cato ortꝰ eſt:qui ſacratiſſimum illud catonum nomen poſtea imortale fecit Hic ſcilicet primꝰ Cato primo cũ quinto Fabio maximo militauit.Quinto deinde poſt áno q̇ſtor tarentum miſſus fuit.ubi Ennium poetam prædictum inueniens Ro. ſecum adduxit:poſtmodũ cum ſcipione illo uiro optimo prædicto etiam aphricam tranſnectus rẽpublicam non mediocriter iuuit.Deinde ex edelitatis officio cenſor factꝰ:ac poſtea pretor optime in omnibus ſe habuit:Conſul etiam bis fuit:& poſt conſulatum:quem ſtrẽnue in Hiſpania geſſerat tribunꝰ militũ dictꝰ eſt.Demum quum ſeto & pene ſenex latinas litteras didiciſſet:etiam grecas litteras edoceri apetiuit:Vnde doctus factꝰ hiſtorias & rem militarem tractauit atꝗ; ſcripſit.Et dum ſibi ex clementia quandam comperaſſet gloriam:id egit:ut iuris quoꝗ; ciuilis peritiſſimꝰ haberetur:in ſenatu nanꝗ; & extra ſenatum contemporaneos omnes grauitatis & auctoritatis excellentia ſuperauit.Céſo- Cenſo-
rinꝰ autẽ appellatꝰ fuit:quod cenſure officium ſibi ſpecialiter fuerit cõmendatum. rinus

¶Genua maritima urbs celeberrima:ligurumꝗ; caput per hæc tempora Liuio in.x.te- grauiſſi
ſtante:ex ſenatus populiꝗ; Ro.iuſſu:Cornelio conſule a Lucretio uiro nobiliſſimo iſtau mus
ratur:quæ a Magone Hannibalis duce fuerat euerſa:ut iam ſuo loco prædictum eſt:in conditione ipſius urbis.

¶Per hos ferme dies Oroſio teſte Marcellus conſul a boiis in Ethruria oppreſſus magnam exercitus partem amiſit.Cui poſtea Furius alter conſul auxilio factus uniuerſam boiorum gentem:igni:ferroꝗ; uaſtauerunt & ad nihilum redegerunt.Quibus etiá temporibꝰ Minutius cõſul a lyguribꝰ in extremũ periculi adductus: & inſidus hoſtiũ circũuentus:uix numidaꝝ equitum induſtria liberari promeruit.

¶Eodem quoꝗ; tempore inſubres boii:a quibus:ut teſtatur Liuius papia ciuitas condita fuerat:atꝗ; cenomani.i.Brixiani & ueronenſes:contractis in unum uiribus cum Hamilcare penorum duce:qui in Italia remanſerat:Cremonam:Placentiamꝗ; uaſtantes difficilimo bello a.L.Fuluio ſuperati ſunt.

¶Macedonicum bellum per Quintium geſtum.

5034 165 ¶Bello punico tranſacto:ſequitur macedonicum contra philippum eorũ regẽ. Quod quidem ſecundum Liuium ab urbe condita anno quingenteſimo quinquageſimo cœptum eſt.Minore quidem rerum motuꝗ; quam punicum geſtum eſt.Sed tanto clarius: quanto nobilitate Macedões penos anteceſſere.In eo quippe bello:quum.T.Quintius Flammineus proſpere rem geſſiſſet:pax philippo illam petenti data eſt:his tamen legibus:ne ſcilicet græcas ciuitates:quas aduerſus eum defenderet ingens bellum inferret: utꝗ; captiuos & tranſfugas redderet:quinquaginta tantum naues haberet.Reliquas uero ipſis Romanis daret:per annos decem quaterna pondo argenti milia preſtaret:& ob fidem Demetrium filium ſuum daret.Poſt hæc uero idem Quitius Lacedemoniis bellum inferens:Nabidem eorum ducem uicit.& quibus uoluit conditionibus eos in fidẽ
accepit.Reuerſuſꝗ; Romá triumphauit:de cuius triũpho Liuiꝰ li.33.ſic ſcribit:Trium Trium
phus initus:die primo arma:tela ſignaꝗ; erea & marmorea tráſtulit plura philippo adẽ phi or-
pta:quam quæ ex ciuitatibus exceperat ſecunda die argentũ augꝫ factum & ſignatum dinem
uaſa multa omni genere celata plæraꝗ; quedam eximie artis fabrefacta:& m̄lta alia ter ſcrib.t
tia die corone auree dona ciuitatum tranſlata centum & quattuordecim.& añ currum multi nobiles captiui obſideſꝗ;:inter quos demetrius regis philippi filius & armenes nabidis tyranni filius lacedemonius deinde quintius in urbem eſt inuectus ſecuti currum milites frequentes in circuitu omni ex prouincia deportato.

¶Perſeꝰ ſeu pſes ultimꝰ macedonũ rex philippi regis fi.3.regni philo.áno.1151.olym.regnare cœpit:& regnauit ánis.x.quo regnáre macedonia una cũ ipo rege i Ro.ditionẽ deuenit.hic itaꝗ; Demetrium fratrem habuit:q quũ obſes diu Romæ fuiſſet:omnibus carus:acceptuſꝗ; erat:Quapropter:perſeus frater illi maximá cõtraxit inuidiam:& apud patrem illum criminari nõ deſiſtebat.Quibus rebus pater cõpulſus illũ perimere fecit.

Sublataq; fraterna emulatione:perſeus in patrem contumacior eſſe cepit : nec ſe ut re-
gni heredē:ſed ut regē ī oibus habebat:quibus rebus offenſus pr̄ indies demetrii mortē
moleſtius ferebat. Vnde & breui poſt morbo ex egritudīe cōtracto uita deceſſit:relicto
magno belli apparatu cōtra Ro.quo poſtea perſeus iſte uſus eſt.nam ubi primum pa-
tri ſucceſſit.multas gentes contra romanos in ſocietatem belli contraxit.Inflatus nem
pe theſaurorum multitudine:& paratis ſumptibus fortune patre ueterem alexandri ma
gni gloriam conſiderare oblitus uidebatur.Equitum itaq; prima congreſſione perſeus
uictor fuit:attñ legatos ad cōſulē miſit:q pacē peterēt.S; Sulpiti⁹ cōſul ñ min⁹ graues:
q̄ uictor leges dixit. Dūq; hæc agētur ſtatim paulus emilius cōſul cōtra eū miſſus eſt:q
cum eo Liuio teſte.3.nonas ſeptembris dimicare cepit:&.20.peditum milibus ex mace-
donibus occiſis in poteſtate emilii perſeus hic deuenit deſerentib⁹ eum amicis:quem cō
ſul : ut Eutrop.ſcribit : ad uictoris pedes cadere uolentem nō pmiſit:ſed iuxta ſe in ſel-
la collocauit.Illoq; capto Emilius.70.ciuitates quæ in egypto romanis rebellauerant
cœpit.Macedonibus autem & ilyricis has leges dedit:ut liberi omnino eſſent:& dimidi
um tributorum Ro.præſtarent:eorum.ſ.q̄ regibus ſuis præſtitiſſent: & hoc ut apperet
populū Ro.p eq̄tate magis:q̄ p auaricia dimicare.pſe⁹ uero romā pdu ct⁹ ī triūpho ad
C Antioch⁹ nobilis ſiue illuſtris dictus:ſeptimus ſyriæ & aſiæ rex quartō re (duct⁹ eſt.
gni philometoris anno:fratre eius Seleuco defuncto regnare cœpit:& regnauit ānis xi.
hic ſororē ſuā Pto.epiphani tradiderat uxorem:& ut regnum eius obtinere poſſet affini
tatis p̄textu Ro.ingreſſus ipſum inter epulas occidere fecit.Sed ab egyptiis electus etiā
poſt bienniū ad obſidionem alexandriæ rediit.Ad quem(ut dictum eſt)Gn.pompilius le
gatus a ſenatu miſſus ab obſidione urbis receſſit.Antiochus autem ne ob ſegniciem cō
temptui haberetur.quo frater eius contemptus fuerat. Cleopatram quæ fratri conſors
fuerat duxit uxorem & ciuitates quæ a fratre defecerant:poſtq̄ ab Egypto repulſus fue
rat regno ſuo adiecit:Iudeos quoq; q in hieruſalem habitabant ſibi ſubegit: quorum ui
hiel'm res tante fuerant:ut poſt hunc nullum Syriæ regem tulerint.Hic itaq; Hieruſalem ciui
deſtru- tatem ſanctam menelao prodente:ui cœpit:& locum ſanctum ſpoliauit:ac prophanauit
ctio legeſq; deſtruere præcipiens multos trucidauit:& hoc ipſe menelao Iudeæ duce legum
menela & patriæ pditore faciente.Per hæc quoq; tempora:ut patet. 2.macha.v.contigit per uni
us pdi- uerſam hieroſolymorum urbem uideri.50.diebus in aere equites decurrētes auratas ſto
tor pdi las habentes:& curſus eoꝝ equorum p ordies digeſtos congreſſiones facere. Quam ob
giū nar cauſam iudæi omnes rogabāt monſtrum in bonum conuerti:ſed omnia iudæis p̄nūcia
rat fuerunt dolorum :quia haud multo poſt e templo theſauris ablatis: idem rex miſit ho-
macha mines impios qui compellerent iudæos carnes porcinas comedere:& a patriis legibus ſe
beorū tranſferri:& contaminare ſancta & non templum domini:ſed Iouis olympici cognomi
frum nare:quæ res malorum peſſima fuit.Coegit etiam eos relinquentes patriam religionē
marty- idolum uenerarii.ædificare etiam in unaquaq; ciuitate & uico templa deorum : & aras
rium collocantes immolare ſuper eas porcas omni die p̄cepit & ne qs circūcideretur:aut ne fi
mors aſ lii eorum.Interminatuſq; eis & tormenta grauiſſima:ſiquis contraria facere præſume-
perima ret.Contigit & tunc ſeptem fratres una cum matre a ſatellitibus compræhenſos com-
hois pelli contra fas comedere porcinas carnes:qui omnes conſtanti animo pro obſeruatio-
ne legum martyrium pertulere.Tandem dominus qui omnia conſpicit ſceleſtum impu
nem non permiſit:ſed inſanabili plaga eum percuſſit.Dolor namq; eum intolerabilis in
uaſit:& corpore ſuo uermes ebulire fecit:qui adeo eius carnē corrupere q feror ab ex
ercitu ferri non poterat.Sed ipſe cōuerſus ad deum in montibus peregre pficiſcens ibi
dem miſerabiliter expirauit:ut habetur.2.macha.capitulo.i.

C Sciſma Iudæorum pontificum:

C Per hoc idem tempus maximum ſciſma iudæos inuaſit : quod malorum multorum
occaſio fuit:ſimon autem ſacerdotum princeps moriens tres poſt ſe reliquit filios:ſcili-
cet Oniam:Ieſum:& Ioannem:qui & in tres principatus ſacerdotii peruenerunt:Onia ue
Iaſon ro natu maiore pontificante:quia eidem non erant liberi:duo reliqui de pontificatu cō
menela tendere ceperunt.Et ut Antiocho prædicto regi placerēt:ad ei⁹ ritus declinauerūt:adeo
us ut etiam nomina gentilium ſibi ipſis imponerent.Et Ieſus quidem Iaſonem ſe nomina-

uir.Ioannes uero Menelaus eſt nuncupatus:& ſeditionem prius Ieſus aduerſus Menelaũ
concitauit : & diuiſa eſt populi multitudo:& pro parte Menelai filii Thobiæ conſiſte
bant.Populi uero maxima pars iaſonem adiuuabát.Vnde Menelaus & filii Thobiæ ad
Antiochum accedentes indicarunt ei:ꝙ uellent patrias leges relinquere:& eius conuer-
ſationem atq; mores obſeruare.Rogaruntq; eum:ut permitteret eis Gymnaſiú in Hie-
roſolymis ediſicare.Quumq; conceſſiſſet:circuncisionem primo uelauerũt:& omnia re
liquerunt:quæ eis mos patrius imponebat.Atq; hoc modo Menelaus ſacerdotii princi-
patum emens:ſedit annis undecim.Et eo amoto ſedit Iaſon annis decem. Vnde i primo
machabeorum capitulo primo ſcriptum eſt: Quod tunc ſurrexerũt in Hieruſalem filii
belial introducentes ritus gentium:& petentes ab Antiocho ꝙ Hieroſolymitani dein-
ceps Antiocheni ſcriberentur.Onias autem uir ſanctus uidens fratrum inſolentiã c hie
roſolymorum ciuitate ad regem deſcendit:ut uideret ſi quomodo poſſet eius animum
imutare.Quod eum nequiret apud antiochiam i aſilo cõſedit.quẽ Menela⁹ iſecutus in
terfici fecit.at rex de iuſtiſſimi uiri nece turbatus:andronicum homicidam capi fecit.et
purpura exutum eo in loco quo oniã peremerat tã diu uirgis cedi fecit:dõec expiraret:
159 5043 ¶ Mathathias ſacerdos filius Ioannis filii ſimonis filii ſamoni de uico ioab hieroſolymi
tanis habitans in modin uico iudee:his tẽporibus doctrina & gloriæ fama apud iudeos
plurimum honoratus eſt cui quum.v.filii fuiſſent.ſ.Ioannes qui uocatur Gadis & ſimõ
qui dictus fuit thaſi:& iudas qui uocatur machabeus & eleazaros atq; ionathas uidens
ſtatum iudeorum.& ciuitatis hieruſalem rapinam:& tẽpli nuditatem:ac plebis calami-
tates apud eoſdem filios ſuos rerum ſtatum plangere non deſiſtebat. Dicebatq; melius
illi eſſe pro patriis mori legibus.ꝗ ita ignominioſe uiuere. Venientibus autem ad eum
miniſtris a rege directis hortabantur eum ut ſecundũ regis præceptũ ſacrificaret:id faci
nus una cum filiis facere recuſabat.Et cum uidiſſet unum ex iudeis in uilipendium le-
gis imolare:iratus ſuper eum:una cum filiis irruit:& eius ſanguinem ſuper aram effudit
atq; Apolinum Regis iudicẽ qui ad talia cogebat cum ſuis militibus interemit:& aram
euertit:& clamans uoce magna dixit:Siquis emulatur dei religionem ſequaẽ me.Et hoc
dicens cum filiis ſuis ad ſolitudinem confugit ꝙ multi iudeorum idem cum filiis ſuis
fecere.Et illum ſibi iudicem & ducem conſtituere:qui eos in ſabbatis pugnare docuit:
dicens ꝙ ſi hoc facere recuſarent:ipſorũmet fierent homicide. Et deinceps apud iudeos
in ſabbatis pugnandi conſuetudo permãſit:quũ etiam illis diebus potius mori uolebãt
ꝗ pugnare.Colligens itaq; Mathathias ſibi armatam multitudinem aras ubiq; depoſuit
& peccantes iudeos quantos capere potuit interemit.Eo igitur anno magiſtrante: dum
morbo grauaretur conuocans filios dixit.Ego filii mei decretam proficiſcor uiã com-
mendo uobis patrias leges:ut ritus paternos cuſtodiatis:& peregritantes reſtauretis:& ſi
oportet pro eiſdem grata mente mori non timeatis.præterea cõmoneo filii mei ut con
cordiam inter uos habere dignemini.Adiecitq; Symonem conſilio præcipuũ ut patrem
habere Iudam uero propter militiæ fortitudinẽ ducẽ in armis habetote.Quibus dictis
rogauit deum filiis adiutorem fieri:atq; ita uiuendi finem fecit:Quo mortuo in modin
ſepelitur:ut habetur.i.macha.cap.ii.
154 5045 ¶ Paulus Emilius Romanorum cõſul olympiade.154.quæ eſt.13.regni philometoris an-
nus ætatis ſuæ ſecundum plutarchum ſexageſimus:quũ præſens macedonum rex mul-
tis præliis romanorum exercitum profligaſſet maximãq; romanorum multitudinẽ par
tim occidiſſet:partim ſub corona uendidiſſet:& partim ſecum in Macedoniam deduxiſ
ſet miſertus populi ſui malis conſulatus officium:licet ſenex contra eundẽ iuſcepit.Tã-
tiſq; rebus præfectus primo prælio congreſſus uiginti peditum ex macedonibus ĩterfe-
cit:& multa alia facinora ſtrenue geſſit:de quibus infra.Fuit hic i primis paulus ex emi
lioꝝ rõanoꝝ patricioꝝ uetuſtiſſima familia natus;Qui ætate florenti gloria claroꝝ ui
rorum effulſit uirtute non ea ſecutus:quæ tunc cætera iuuentus ſequebaẽ nec p eandẽ
uiã igreſſus.Nõ.n.ut plutarchus ait in cáis porãdis:nec i ſalutãdo hoies qb⁹artib⁹plæriq;
fauorẽ ſibi popularẽ captabãt:quũ tñ ad utrũq; foret aptiſſim⁹ ſe exercuit:ſed ut pſtãtio
rẽ utiq; fortitudis & itegritatis ſibi gloriã ꝗrere ſtuduit.primũ.n.e magſtatibus edilitatẽ
petẽs duodeci cõpetitorib⁹;quos oẽs tpib⁹poſteris cõſules fuiſſe tradũt ſuffragiis ppli

Romani prælatus eſt. Augur deinde factus: ſic patriis moribꝰ intendit: ſicq; circa ueteꝫ obſeruantiam: diſciplinamue cognouit: ut nois & honoris dumtaxat gratia concupitum prius auguratum inter ſupremos magiſtratus habitum oſtendit: philoſophiſq; adſtipulatus: qui religionem ſcientiam cultus diuini eſſe diffiniunt. Cuncta namq; faciebat cū peritia & ſtudio nihil prætermittens uel addens. Sed & aduerſus collegas ſemper etiā ꝓ minimis inſiſtens & docens ꝙ & ſi maxime quis rem diuinam facilem exiſtimet: & ſine querela negligentiæ: tamen nequaquam eſſe ferendam ciuitatem: quæ illam negligi patiatur: neminem ab initio magno exceſſu rempu. turbare: ſed magnarum rerum cuſtodiam tollerare. qui in paruis ac minimis diligentiam abiiciunt. Eo quidem modo diſciplinæ militaris: moremq; cuſtodem & obſeruatorem ſe præſtitit: ut ueluti ſacerdos aliorū ſacrorum circa mores dux & exemplar diceretur. His enim uirtutibus fultus emilius in hiberiam primum miſſus cum. 12. ſecuribus ut in eo conſularis dignitas oſtenderetᷓ ibidem ſuperatis circiter. 30. hominum milium omnes iterfecit: Vnde in eo magnam futuram eſſe uirtutem apparuit: ꝙ eius induſtria non bellantiū ui fuerit parta uictoria: poſtmodum conſul factus cōtra ligures bellicoſos homines ſecundum bellum cū octo militum milibus geſſit. Qua quidem paucitate aduerſus. 30. hominum milia proficiſcens eos omnes in fugam uertit: & intra mœnia concluſis: ſpem bonam: humanitatemq; præſtitit. Poſtremo (ut dictum eſt) ſexagenario maior: ſed robuſto corpore contra perſeū macedōum regem conſul miſſus ipſum tandem cum duobus filiis ac filia captum cū uniuerſis macedonum regum theſauris Romam deduxit: cui & ſenatus triūphum hoc modo parari iuſſit: primo pōri. Ro. aſtitit nitidis ueſtibus ornatus in equeſtribus theatris: q arcus appellantur: & in locis circa forum ad hoc ipſum ex ligno fabricatis: & in aliis urbis locis per quæ tranſiturus erat: ſeſe ad ſpectandum triumphum comparauit. Omnia urbis templa erant aperta: & ſertis uaporibuſq; repleta ſuauibus: multitudoq; miniſtrorum aderat baculos manibus geſtantium quæ ex medio turbas dimouebant: & uias aptas præſtabant. Tranſmiſſio in tres dies diuiſa fuit. Prima uix ſignis tabulis coloſſiſque tranſmittendis ſuffecit: quæ uehiculis comportabantur. Secunda die ornatiſſima macedonum arma multis curribus delata fuere: ſplendētia ere ac ferro abſterſo atq; ita diſpoſita: ut caſu maxime cecidiſſe e cælo uiderentur galeæ: ſcuta: toraces: ocreæ: & cretenſes: peltæ: trachia: getta: pharetræ: & equorum frena. Enſes nudi per hæc iacentes: & fariſſæ infixæ: ita ut nec uictorum quidem abſq; meta foret aſpectus: poſt hos armorum currꝰ tria uirorum ſequebantur: qui numiſmata ferebant argentea in uaſis trecentis quinquaginta. Vas quippe quodliber erat trium talentorum: quatuor uiri ſingula uaſa portabāt. Alii crateras argenteas & phialas calices ornatiſſimos: ingenteſque certo ordine deferebant. Tertia uero die prima luce tibicines non mite neque ſuaue: ſed bellicum ſonantes primi ibant. Poſt hos uero centum & uiginti boues albi cornibus deauratis ducebantur uittis & ſertis ornati: ducebant quippe eos adoleſcentes ad imolandum ſuccincti: & pueri aureas: argenteaſq; patenas ſacrificii gratia deferebant: poſt eos ſequebātur qui aurea nūmiſmata deferebant in uaſis trium talentorum: ut ſupra de argenteis dictum eſt. Numerus autem uaſorum fuit tria & octoginta: his ſuccedebant: qui auream phialā decem talentorum: quam Emilius ex lapillis effecerat. Item antigonia & ſeleucia & therídea perſei uaſa aurea portabant: poſt hæc perſei currus: & arma & diadema ſuper armis poſitum. Deinde modico poſt nati regii ducebantur: & cum ipſis alumnorum magiſtrorum & pedagogorum lachrymans turba: qui & ipſi manus tendebāt ad ciues & pueros eadem facere & precari debeant. Erant maſculi duo: Darius & Alexander & una femina non ſatis infortunium ſuum per ætatem intelligentes. Quæ res magis ad miſericordiā homines concitabat: multiq; ciues ad illorum aſpectum lachrymas demiſerunt. Fuitq; letitiæ & doloris plenum ſpectaculum donec infantes tranſierūt. Ipſe autem perſeꝰ poſt filios atq; miniſtros fuſca ueſte trepidans ibat amicus more patrio habens propter magnitudinem malorum ad omnia trepiduſ ac mire turbatus. Poſt eum ibat amicorum & familiariium meſta turba miſerabiliter ipſum intuentes lachrymanteſq; ut etiam plæriq; ex romanis lachrymari propter miſericordiam compellerentur. Atqui poſtulaſſe perſeum ab Emilio ferunt ne in triumpho duceretur: Poſt eum deferebantur aureæ coro-

Triumphi ordinem hic pulchre recitat

Filii regis paruuli Perſeus rex in triumphum ducitᷓ

næ:quibus emilium uirtutis gratia græce donauerant ciuitates.Erat numerus corona-
rum quatercentum.Deinde Emilius ipſe ſequebatur ornatiſſimo curru inuectus: uir &
circa huiuſmodi honorem ſpectaculo dignus purpuram auro contextam indutus:& lau
ri ramnum dextera gerens:ferebat & laureum milites currum Emilii ſecundum legio-
nes cohortes & manipulos ſubſequentes:partim carmina patria ſalibus permixta riſu:
partim laudes Emilii canentes:quæ intuebantur & admirabantur omnes.Nec quicquã
ex his quæ filii optanda forent deeſſe arbitrabantur:niſi forte demonium aliquod ma
gnificis & ampliſſimis rebus fortem habebat detrahendi:ac ita miſcendi humanam ui-
tam:ut malorum omnium nollo modo ſit expers.Sed iuxta Homeri ſententiam cũ his
optime actum eſſe uideatur:quos fortuna ad utranq; partem conuertit.Erant igiť Emi
lio quattuor filii:horum alter quinq; diebus ante triumphum eſt mortuus:ſexdecim an
norum ætate:alter uero qui duodecim erat ãnorum tertia die poſt triumphum e uita di
ſceſſit.Nec fuit quiſquam ciuis qui hunc Emilii caſum non dolenter fleret.At Emilius
recta ratiõe fretus fortitudinem & conſtantiam aduerſus fortunam magnanimiter tu-
lit:ubi & in oratione uerba fecit non hominis : qui indigeret conſolatione:ſed plane ci-
ues ſuos ob eius incommodum lugentes conſolaretur.Dixit enim humanarum quidem
rerum nihil pertimuiſſe unquam:ſed diuinarum ut infidam & uariam rem ſemper for-
tunam expauiſſe:ac præſertim in tanta obſecunditate præſentis belli:tantoq; proſperi-
tatis curſu mutationem quandam ac reflexum continuo formidaſſe . Vnius inquit diei
ſpacio Ionium a brunduſio tranſgreſſus Corcyræ applicui.Quinto deinde dein delphis
ſacrificio peracto aliis quinq; diebus copias ex Macedõia ſuſcepi:luſtratoq; exercitu:ac
rem hærere adortus:quintadecima poſt hæc die confeci.Eo enim tunc ſuſpecta mihi fu
it fortuna:propter tantam proſperitatem:& quum uictorem exercitum:& ſpolia & re-
ges captiuos deportarem in ipſa nauigatione aduerſum aliquem caſum formidaui. Sed
quum iam ſaluis rebus incolomiſq; ad eos delatus:urbem letitia & feſtiuitate compleri
aſpicerem adhuc fortunam magis ac magis ſuſpectam habui:q̄ ſciebam nihil purum:ni
hil ſine inuidia hominibus gratificari conſueuiſſe:nec animus meus pro republica pri⁹
timere deſtitit:q̄ aduerſus caſus me priuatim inuaſit:optimos filios:quos mihi ſolos de-
legeram ſucceſſores continuatis prope funeribus extulit.Nunc autem ſine periculo eſſe
uideor:ac bonam ſpem mihi propono:& arbitror Rempublicam fortunatam ſine labe
permanſuram:quando ſatis minus humane fragilitatis exemplum is qui triumphauit q̄
is de quo triumph...um eſt.perſeus ſiquidem etiam uictus filios habet.Emilius autẽ ui-
ctor filios amiſit.Huiuſmodi generoſam ac magnificam orationem non ficte:ſed ex ue
ro animo ferunt Emilium in concione habuiſſe.Hoc itaq; ordine uictoribus triumphi
exhibebantur:pro perſeo autem omni ſtudio emilius annixus eſt:ſed nihil obtinere po-
tuit:ut ſcilicet ex carcere in letiorem traderetur locum:ubi cuſtoditus merore animi tã-
dem confectus eſt.Sicq; macedonum regnum ſub perſeo iſto conſumptum eſt.poſt ue-
ro emilium in morbum incidit:in quo tamẽ die natus eſt e uita migrauit. Vnde & eius
funus ita celebratum eſt:ut optimus ac beatiſſimus ornatus adeſſet:hoc autem non au
rum erat:non ebur:non magnificentia ſumptus:ſed beniuolentia:charitas:gratia nõ ſo-
lum ciuium:uerum etiam hoſtium.Quotquot enim caſu aliquo Romæ aderant ex Hi
beria Liguriaq; ac Macedonia iuniores natu robuſtis corporibus feretro ſubeuntes ip-
ſum extulerunt.Maiores autem ſequebantur benefactorem:& ciuitatum ſuarum ſerua
torem uocitantes.Non ſolum enim in uictoria ſeſe mitem & humanum præſtitiſſe dici
tur:ſed in omni reliqua uita eos tutatus eſt:& ueloti pro domeſticis ac neceſſariis habu
it.Hic itaq; Emilius quum uir eſſet doctiſſimus:teſte Iſidoro ſexto ethimo.lib.cap.3.pri
mos e græcia libros Romam aduexit:& romanos diſcere perſuaſit:poſt modum Iulius
Cæſar hoc negocium bibliothecæ cuſtodiendæ.M.Varroni iniunxit.

Corõæ ·400·

Fortitudinem homi-nis reci tat Oratio Emilii ad ſenatum

charitas in funere Emilii oſtẽſa

ℂ Macedonum Regum Epilogus.

ℂ Macedonia itaq; prouincia a Carnao Rege qui primus in ea regnauit uſq; ad perſeũ
iſtum.trigintanouem habuit Reges.Qui omnes regnauerunt temporibus ſimul cõpu-
tatis.uidelicet.644.annis.Quorum nomina & tempora reſumendo iſta ſunt.

Carneus	1.an.28.	Archelaus ſcđs	14.an.4.	Antigonus	127.an.4.

Cenus	2 an 12	Amyntas ſecundus	15 an 1	Demetrius	28 an 6
Tyriamas	3 an 38	Pauſanias	16 an 1	pyrrhus	29 an 7
perdicas	4 an 15	Amintas.3.	17 an 6	Lyſimachus	30 an 5
Argauis	5 an 38	Argeus	18 an 28	ptolæmeus	31 an 1
philippus	6 an 38.	Amyntas iterum	19 an 19	Meleagros	32 an 2
Eutropus	7 an 16	Alexander iterũ	20 an 1	Antipater	33 an 2
Alcetas	8 an 29	ptolæmeus	21 an 4	Soſtenes	34 an 2
Amyntas	9 an 50	perdicas	22 an 6	Antigonus	35 an 36
Alexander	10 an 43	philippus	23 an 27	Demetrius	36 an 10
perdicas	11 an 28	Alexan.mag.	24 an 12	Antigonus	37 an 15
Archelaus	12 an 24	Arideus	25 an 7	philippus	38 an 42
Oreſtes	13 an 3	Caſſander	26 an 19	perſeus	39 an 10

¶ Iudas qui & Machabeus uir quidem fortiſſimus magnuſq; ac bellicoſus Matathie iu
deorum ſacerdotis filius Olympiade.154.quæ fuit quintuſdecimus annus regni philo- 153 5046
metoris poſt patrem rerum gubernationem ſuſcipiens mandatorum patris non imme-
mor omnia quoad uixit pro libertate ciuium & legum pati & facere ſe obtulit.qua qui-
dem uirtute magnam ſibi gloriam & monumentum ſeruauit.Hic itaq; adiuuantibꝰ fra
tribus cæteriſq; religioſis iudeis inimicos a prouincia expulit: & iudeos legum ſuarum
tranſgreſſores occidit:& purificauit terram ſuam ab omni malo.Et primo quidem con
greſſu apollonium ſamarie ducem percuſſit & armis exuit:atq; interfecit. In cuius gla-
dio deinceps pugnauit.Deinde antiocho in perſidem abeunte miſit duces conculcare iu
deos uidelicet Lyſiam:ptolæmeum:Gorgiam & Nicanoré:quos omnes Iudas ex iudæa
depulit. & templum pollutum ab idolorum imaginibus emundans renouauit.In quo
iam frutices pulularant(ut patet primo macha.4.&.2.ib.capi.x)Quibus geſtis poſt trié
nium patrias leges ſuis ciuibus reddidit:& tunc templi tertia dedicatio: quæ dicta eſt en
cenia:menſe decembris facta eſt:his geſtis antiochus illuſtris uita defunctus eſt. Et me-
nelaus pontifex:qui iam patriã ꝑdiderat a iuniore antioco occiſus ẽ.Quo mortuo alchi
mus quidam:qui non erat de genere ſacerdotali ambitione permotus pontificatum iua
ſit:&.4.annis illum obtinuit propter quod Onias onie pontificis filius in egyptum trãſ
migrãs in heliopolitano pago aliud ad ſimilitudinem templi hieroſolymitani cõſtruxit:
Alchimus uero aduerſus Iudam machabeum inimicitias gerẽs poſt parum temporis dei
ira percuſſus uitam finiuit.Ac ſic omnium iudeorum fauore Iudæ machabeo ſacerdo-
tium decernitur.Qui dignitate ſuſcepta confeſtim legatos Romam dirigit ſociale fedꝰ
petituros.Senatus autem iudeos amicos hẽndos mox decernit.Deniq; aduerſus bachidẽ
& alchimum demetrii duces prelio commiſo occiſus eſt cum tribus annis(ut Ioſephus
in.2.teſtatur)pontificatum adminiſtraſſet.Symon autem & Ionathas eius fratres corpꝰ
ab hoſtibus redimentes in Modin patrum ſuorum ſepulchro ſepelire:quo mortuo fame
ſuperueniente uniuerſa regio ſe Bachidi tradidit.

¶ Antiochus Eupator nonus Syrie & aſie rex:ſextodecimo regni philometoris anno re
gnare cœpit:& regnauit annis duobus.Hic patre ſublato paruulus relictus eſt. Cui quũ 152 5047
Triphon a populo datus eſſet tutor patruus eius Demetrius:q obſes tũc Romæ erat ré
cognita ſenatũ adiit:obſidemq; ſe uiuo fr̃e ueniſſe:ſed eo mortuo cuius obſes ſit ſe igno
rare fatetur.Dimittiq; ergo ſe ad regnum petendum equum eſſe. Qui quum ſe dimitti
animaduerteret a ſenatu tacitus diſceſſit.Delatuſq; in ſyriam ſummo cum honore exce-
ptus eſt:& occiſo pupillo eidem magnum traditur. Verumtamen Triphon ipſe regnum
inuadans diu illud tenuit. Et ut ipſe diu potiretur centum peditum milia:& uiginti eq-
tum milia:necnon & triginta ſeptem elephantes contra iudeos parauit.

¶ Demetrius ſother Decimus ſyrie & aſie rex priuigno interfecto regnum ſuſcipiens re 150 5049
gnauit annis duodecim.Qui quum primum occupaſſet ſyrie regnum nouitati ſine ociũ
periculoſum ratus ampliare uires ſuas ſtatuit.Et primo quidem propter faſtiditas ſoro
ris nuptias regni Capadocie infeſtum bellum intulit:ſed antiochenes:aliiq; a Demetrio
laceſſiti ſubornauerunt Porpelam quendam ſororis extreme iuuenem .ut ſyrie regnum
uelut paternum armis repeteret:& ut fides adhiberetur fraudi nomen ei Alexãder indi

tum fuit:genituſq; ab Antiocho dicitur. Tantum enim odium apud omnes contraxerat Demetrius:ut emulæ eius uires omni auxilio tribuerentur. Vnde Alexander his fretus auxiliis contra Demetrium occurrens uictum illum uita pariter & regno priuauit.

5051 148 ¶ Ionathas iudæorum dux pariter & pōtifex populum iudæorum poſt iudam rexit annis.19. Hic ſuſcepto principatu nō impar uirtute fratri ſuo Machabeo extitit. Quod Bachides demetrii regis dux audiens timuit:& illum ſicut & fratrem ſuum iudam dolo interficere ſtatuit. Cuius uoluntas non latuit Ionatham qui colligens exercitum pugnam cum Bachide commiſit & magnam illi ſtragē intulit adeo ut uix periculum mortis euaſit:quo facto in hieruſalem reuertitur:& munitiſſimas ciuitates edificare cœpit. Tūc pōtifex Alchimus intruſus:domum dei & opera prophetarum deſtrui præcepit:ſed demolitione inchoata paraliſi percuſſus magno cum tormento defecit. Tunc Ionathas cū Romanis Spartaniſq; aliis quoq; regibus amicitias faciens magnus & formidabilis eſſe cœpit. Tandem Triphone antiochi pupilli tutore ptolemaide doloſe captus:cū filiis & mille uiris interficitur:ut habetur in libro.13.Ioſephi ca.9. Cuius corpus Symon frater eius inde redimens & in patriam ſuam transferens cum maximo luctu ſepeliuit. Cui & idem Symon ingens Mauſeolum ſibi & fratribus ſuis atq; patri ex polito & albo lapide fabricare fecit.

5060 139 ¶ Philippus quidam Macedo quem andraſcum eſſe uolunt pſeudo rex anno.28.regni philometoris in Macedonia arma mouens publium iuuentium Romanorum prætorē contra ſe uenientem ad internitionem uſq; deleuit & regno occupato regnauit āno uno Sed Cecilio metello uictus macedonia iterum i Romanorum poteſtatem redacta eſt:Inde haud paulopoſt ibidem perſes qui ſe perſei filium dicebat collectis ſeruitiis rebellauit. Et quum iam.16.milia armatorum haberet a Romulo quæſtore ſicut Liuius refert ſuperatus eſt.

5061 138 ¶ Alexander qui & Balans dictus fuit undecimus ſyriæ & Aſiæ rex.19.anno Philometoris regnare cœpit:& regnauit ſecundum Euſebium annis.9.& men.10.licet Ioſephus niſi quinq; regnaſſe dicat. Hic antiochi qui & epiphanes cognominatus erat filius creditus fuit. Qui demetrium prædictum auunculum ſuum interfecit & regnum abſtulit. Imperanſq; Ionatham prædictum iudæorum ducem ob eius fortitudinem multis inſignibus & corona proſecutus eſt. Tranſmittens hæc ipſa dona talem ei epiſtolam ſcripſit dicens. Rex Alexander fratri Ionathæ ſalutem. Fortitudinem quidem & fidem tuam iam dudū audiuimus. Et ideo tranſmiſimus ad te pro auxiliis:& ordinauimus te hodie principem ſacerdotum iudeorum:& amicum noſtrum uocari pcipimus:iccirco etiam deſtinamus tibi pro munere purpuream ſtolam:& auream:& peto honoratum te a nobis ſimilem erga nos fieri. Huic ptolæmeus prædictus Egypti rex Cleopatram filiam uxorem dedit. Cupiebat enim regnum eius. Quod intelligēs ptolæmeus eum proditorem:& filiæ ſuæ nuptiarum tranſgreſſorem accuſauit:& ſtatim affinitatem ſoluit:& illam Demetrio tradidit:& tunc manifeſte factæ ſunt inimicitiæ. ptolemeus autem poſt hæc antiochā ueniens ab antiochenis benigne ſuſceptus rex ab eiſdem declaratus eſt. Quod audiens Alexāder ſtatim cum magno apparatu antiochiam uenit:& ptolæmeus contra eum duxit exercitum:& uincens Alexandrum in arabiam fugauit:ubi arabum rex nomine zabilus eidem caput auferens ptolæmeo tranſmiſit:qui ſuauem ſibi rem ſummumq; ſpectaculum alexandri morte ſimul & capite uidit:qui tamen paulopoſt præ gaudio uitam finiuit:ut patet primo Macha.ca.xi.&.xiii.libro Ioſephi capi.7.atq; ita alexāder pro Demetrio pœnas dedit.quem occiderat:pro antiocho cuius mentitus fuerat originem.

¶ Tertium bellum punicum.

¶ Tertium deinde bellum punicum ſexcenteſimo primo anno ab urbe condita a Roma
5062 137 nis contra Carthaginenſes ſuſcipitur:regnantibus apud Romanos.L. Manlio Cenſorio Armo-
&.M.Manlio ſecundum Liuium anno ſcilicet quinquageſimoprimo poſtquam ſecun- rum in
dum bellum punicum tranſactum fuerat. Hi itaq; conſules(ſicut Oroſius in q̄rto ca.44 credibi
ſcribit)Carthaginem profecti Carthaginenſibus preceperunt:ut omnia arma:naueſq; ip lis mul
ſis Romanis traderent:Qui timore concuſſi tantam repente armorum uim Romanis titudo
detulerunt:ut inde ſicut ait Liuius:tota aphrica facile potuiſſet armari:poſtquam uero

Aurea & argẽtea arma

arma comportarunt iuſſi ſunt relicta ciuitate procul a mari decem paſſuum milibus re
cedere. Quo audito Carthaginenſes dolorem ad deſperationem addentes decreuerunt
aut urbem defendere: aut cum ipſa perire. Quamobrem Haſdrubales duos ſuos duces
creauerunt. Dehinc arma facere agreſſi: cum eris ferriq́ꝫ materia deficeret: auro argento
q́ꝫ ſuppleuerunt. Cum autem conſules urbem oppugnare decreuiſſent: & iam aliquam
murorum partem diruiſſent machinis facto impetu a Carthaginenſibus turpiter repul-
ſi ſunt: quos fugientes Scipio repulſo in muros hoſte defendit: Cenſorinus uero in urbẽ
rediit: & Manlius Carthagine amiſſa in Haſdrubalem arma conuertit.

¶ Carthaginis excidium.

¶ Scipio autẽ magni Scipiõis nepos hiſdem temporibus omni uirtute apud Romanos 134 5065
præclarus ex condito conſul extra ſortem factus aphrica ſibi decreta eſt. Veniensq́ꝫ Car
thaginem cum ſex continuis diebus noctibuſq́ꝫ oppugnaſſet. Tandem re deſperata Car-
thaginenſes ad deditionem traxit: petenteſq́ꝫ ut quos belli clades reliquos fecerat, ſaltem
ſeruire liceret: atq́ꝫ ita primum mulierum agmen ſatis miſerabile poſt uirorum turba d
ſcendit. Nam ut Liuius ait fuiſſe mulierum uigintiquinq́ꝫ milia: uirorum triginta milia
captiuorum memoriæ traditum eſt. Haſdrubal uero imperator ultro ſe tranſfugæ dedit
& eius uxor ſe ſuoſq́ꝫ filios quodam fœmineo furore in medium ſe iecit incendium. Ip
ſa autem ciuitas ſuppoſito igne ſexdecim continuis ardens diebus: miſerumq́ꝫ uictorib⁹
præbuit ſpectaculum. Multitudo uero illa captiuorum: paucis exceptis principibus ue-
nundari iuſſa eſt. Tranſfugæ autem ſpectaculum populorum traditi ſunt feris: atq́ꝫ ita
Carthago illa celebris ciuitas a Didone condita ſecundum Euſebium. 668. Vel ut alii
uolunt. 748. anno ab eius conditione deleta eſt: omni murali lapide in puluerem cõmi-
nuto quarto ſcilicet anno: ex quo ipſum tertium punicum bellum fuerat inchoatũ. Sci-
pio autem & ipſe cognomen illud celebre meruit quod auus eius acceperat, ſic ut ꝓpter
hanc fortiſſimam uirtutem aphricanus iunior appellaretur.

Numerus captiuorum

¶ Tyberius Gracchus ex Tyberio patre Romanorum conſule natus tempeſtate hac ad
modum iuuenis exiſtens multa uirtute clarus & celebris fuit. De quo Plutarchus tradit 133 5066
quod etiam ab ipſa pueritia ita clarus & inſignis extitit: ut in auguro collegio confeſtim
fit receptus propter uirtutem magis quam nobilitatem. Prima nanq́ꝫ eius militia ſub ꝓ-
dicto Scipione iuniore in aphrica fuit, ubi quum eidem Scipioni contubernalis eſſet: ta-
men modeſtia & uirtute cæteram iuuentutem egregie ſuperauit, & primus omniũ Car-
thaginis muros conſcendit: & multas hoſtium cædes edidit: ſed demum Romam reuer
ſus: ubi Tribunum plebis factum ſenſit: ſtatim legem agrariam ferre decreuit: propter
quod odioſus factus a locupletibus peremptus eſt: quum nec dum trigeſimum etatis
compleſſet annum.

PTolæmeus Euergetes prædicti philometoris filius. Cleopatreq́ꝫ germanus ſe-
ptimus egyptiorum rex. Olympiade. 159. quæ fuit annus quadringenteſimus ſe
xageſimuſtertius Iudaicæ captiuitatis Egyptiis regnare cœpit: & regnauit ãnis 132 5067
uigintinouem. Vir quidem peſſimus atq́ꝫ ſæuiſſimus. Ob cuius ſæuitiam frater eius &
Cleopatra ſoror ſibi timentes: cum reges eſſent: regnum ei per legatos obtulerũt. Quam
obrem elatus plurimum effectus eſt: quod ſcilicet fraternum regnum ſine ullo certamie
recepiſſet: & ſtatim fratris filium e complexu matris enecauit: & omnes eius fautores
trucidauit ac poſtea ſororis thorum cede ei⁹ filii cruentum aſcendit. Poſt quod non mi
tior & in populares qui eum in regnum uocauerant: fuit: omnia enim ſanguine manere
fecit. Et ſicut ciuibus ſuis cruentus extitit. Ita quoq́ꝫ Romanis qui illo uenerant ridicu-
lo fuit. Quia ſic refert Iuſtinus. Erat uultu deformis: ſtatura breuis: & ſagina uentris nõ
homini ſed beluæ perſimilis. Quam quidem feditatem nimia ueſtis ſubtilitas augebat.
Hic ꝗppe filios ex ſorore & ex uxoris ſorore ſuſcepit: ac ẽt ſororis filiã per uim ſtupra
uit. Cuius filium membratim diuiſum & in ciſta poſitum matri in die natalis eius in-
ter epulas iuſſit offerri.

¶ Demetrius eius nominis. 7. undecimus ſyriæ & Aſiæ rex. 4. regni Euergetis anno re
gnare cœpit & regnauit annis. Hic prædicti Demetrii ſother filius fuit: quem pater apđ 128 5071
Gnydium hoſpitem ſuum cum magno auri pondere commendauerat: ut belli periculis

eximeretur.Qui contra Alexandrum in prælio egreſſus uictor euaſit:regnumq; illi ab
ſtulit.Et omni tandem regno paterno recuperato:rerum ſucceſſu corruptus uitiis ado
leſcentiæ inquinatus in ſegniciem lapſus eſt.Tantumq; contemptum apud omnes ob ī
ertiam quantum odium ex ſuperbia pater habuerat:contraxit:ita ob eius imperio mul
tæ ciuitates paſſim ſe ſubtraxerint .Vnde ad abolendam inertiæ maculam parthis bellū
intulit:& eos multis præliis ſæpe fudit:poſtremo tamen captus in hyrcaniam miſſos ibi
dem benigne & iuxta cultum priſtinæ fortunæ habitus eſt :atq; ibi nouem annis ſine re
gno priuatus uixit:quo tempore antiochus Sedetes regnaoit annis.9.Tandem eidem de
nuo regno reſtituto regnauit annis.4.cui philometor Cleopatram filiam ab Alexādro
ſublatam uxorem dedit:ut patet primo Macha.cap.12:

Viri diſcipliuis excellentes.

5072 127 Metrodorus Athenienſis pictor atq; philoſophus his temporibus inſignis & clar⁹ ha
bitus eſt.Qui plinio teſtante li.35:Vtraq; ſcientia magnæ auctoriratis fuit.Nam qoom
Paulos Emilios(Perſeo rege aduicto)ab athenienſibus petiſſet ut onum ſibi probatiſſi
mum philoſophum mitterent ad erudiendos filios:Mettodorum ei miſerunt:profiten
tes eum in utroq; deſiderio præſtantiſſimom:quod ita quoq; Emilius iudicauit.
C.P.Terentius Carthaginenſis poeta comicus per hæc tempora in precio fuit.Quia
Scipione iuniore prædicto in ſeruitutem ex aphrica ductus. propter ingenū magnitudi
nem & formæ præſtantiam libertate donatus eſt.Hic primam andriam antequam edili
bus uenderet Cecilio(multum ſe miranti)legit.Scripſit autem comediarum eleganti ſtu
dio libros ſex:in quibus multorum mores ad precauenda pericula annotauit.Tandē in
archadia moriens eius ſepulchro tale epitaphium inſcriptum fuit.

Natus in excelſis tectis carthaginis alte:
Romanis ducibus bellica præda fuit:
Deſcripſi mores hominom:iouenumq; ſenum.
Qualiter & ceru decipiant dominos:
Quid metetrix quid leno dolis confingat auaris:
Hæc quicunq; leget:ſic puto cautus erit.

Pacuuius aotem Brundufius tragediarum ſcriptor .Ennii ex filia nepos per hoc idem
tempus floruit.qui primo Romæ uitam duxit:ubi poſt multa ab eo edita Tarentum re
greſſus ibidem nonagenarius uitam finiuit.
Ariſtarchus grammaticus & ipſe hac tempeſtate Eoſebio teſte agnoſcitur.
C.L.Accinum tragediarum ſcriptorem per hæc quoq; tempora : ut Eoſebius teſtatur
claruiſſe conſtat:qui Manſino & ſerano conſulibus parentibus libertinis natus multa
compoſuit:quæ pacuuio iam ſeni Tarenri recitauit. Ab iſto nanq; accianus fundus iu Accia
xta piſauræ conſtitutus dictus eſt:quod illic intra colonos fuerat ex urbe deductus.Hic n⁹ fun
iam ſenex in collegio poetarum ſedenti nonquam Iulioueníenti aſſurgere uoluit:maie dus
ſtatis eius immemor ſed & quia in comparatione omnium ſtudiorum aliquanto ſe ſo
periorem eſſe confidebat :propterea inſolentiæ crimen incurrit: & in uoluminum non
imaginum certamine ſe exercebat:
Symon Matathiæ filius.3.Iudæorum dux pariter & pontifex āno ſexto regni Euerge
5072 126 tis olympiade ſcilicet.160.ſedere cœpit:& ſedit annis.8.Huic pontifici Romani & Spar
tiate quum eius libenter legationem accepiſſent:amicabilia miſere reſcripta : & Antio
chus ſimiliter Demetrii filius ad eum in hæc uerba reſcripſit dicens.Vobis omnia quæ
cūq; remiſerūt qui fuerunt an̄ me remitto & pmitto uobis facere percuſſurā ꝓpriis nū
miſmatis in regione ueſtra.Quumq; obtinuero regnum magnificabo gentem ueſtram:
& templum in gloria magna:ualete.Hunc autem Triphon ſtoduit fraudib⁹ & dolis cir
cunuenire:ſicut fecerat Ionathan & fratrem eius. Cuius artem Symon intelligens pru
dentiſſimæ ceſſit malitiæ:& liberauit patriam a periculis.Hic corpus fratris ſui Ionathe
a Triphone redimens in Modin tumolauit erigens.7.pyramides patri ac matri.atq;.4.
fratribus & ſibi circumpoſuitq; pulcherrimas columnas in quibus ad rei memoriam na
ues & arma ſculpſit:ſicut patet primo Macha.ultimo.Tandem ptolæme⁹ ei⁹ gener Ab
di cuiuſdam filius:cum eum ad conuiuium inuitaſſet:eundem cum duobus filiis inter

ſecit:& ipſius Symonis uxorem cū reliquis duobus filiis in uincula coniecit.Ac ſic Machabeorum primus liber hic explicit.

ℭReges Attalici ſiue pergameni.

ℭAttalus pergami Aſiæ ciuitatis rex hiſdem temporibus moriens populum Romanū 123 5076
regni ſui heredem inſtituit.Hic itaq; Attalus rex cū eēt eruditus uir inter cætera de Agricultura librum compoſuit eo maxime.quia paternos agros ipſemet ſarculo ſcindebat. Hi autem attalici Reges a quodam Tyaneſi Eunucho nomine philetro ortum habuere.Lyſimachus autem Agricolis filius.Vt paulo altius repetemus:unus fuit ex Alexandri magni ſucceſſoribus.Qui montem ſupra pergamū cōmuniuit: ſuoſq; ibi theſauros conſtituit:Quorum cuſtodiam philetro Eunucho prædicto tradidit:quum optime eēt educatus & ſibi charus.At is quum ab arſinoe Lyſimachi uxore diſcederet :quæ eum accuſauerat tempus ad defectionem expectauit.Interea Lyſimachus malo conſilio adductus filium Agatoclem interfecit : Seleucus autem Nichanor reuerſus illum ſuſtulit:& ipſe a ptolæmeo Ceranuo ſublatus eſt :doloq; interemptus . Inter hos autem tumultus philetrus Eunuchus in arce ſe continens. nunc iſti: nunc illi quem ualidiorem eſſe animaduerteret obſequens.xx.annis caſtellum & pecunias poſſedit :duo quippe illi fratres erant:Eumenes natu maior:& Attalus prædictus:Ex Eumene natus ē alter Eumenes: qui pergami ſucceſſionem habuit:& Antiochum Seleuci filium apud ſardos prælio ſuperauit:qui cum.20.annis regnaſſet mortuus eſt :cui attalus ex attalo natus ſucceſſit q primo rex appellatus eſt:& prælio maximo Galathas ſuperauit:& Romanorum amicus in claſſe Rhodiorum cum eis aduerſus philippum pugnauit.Obiit iam ſenior quum regnaſſet annis quadragintatribus ſuperſtitibus quattuor filiis ex Apollonide Cyricena ſuſceptis.E quibus Eumenes primogenit⁹ regnum ſecundo loco ſuſcepit.Qui cum Romanis aduerſus magnum Antiochum & perſeum macedonū reges bellum geſſit . Totamq; illam regionem a Romanis accepit : quæ ſub antiocho circa Thaurum erat:Regnauitq; ānis quadragintanouem.Vrbem hic muniuit:ac in modum ciuitatum ampliauit.Imperium attalo filio tertio loco reliquit ex Stratone Ariartaris Cappadocum regis filia nato.Sed admodum puero fratrem Attalum conſtituit tutorem qui uigintiuno annis regnauit.& aduerſus Demetrium Seleuci filium cum alexandro antiochi filio bellum geſſit:& contra pſeudo philippum Romanorum ſocius fuit.Diegelim regē cœpit & ducto in Thraciam exercitu pruſiam interemit:præfecto illi Nichomede filio poſtremo reliquit regnum attalo.qui ſub tutela erat:cogente ad hoc ipſam morte.Is philometor cognominatus:cum annis quinq; regnaſſet morbo decedens Romanos heredes inſtituit.qui eam regionem in prouinciam redegere.Et hic mos humanarum rerum quæ ex paruis principiis multum ſepe accreſcunt & poſtea corruunt.In ea quippe urbe pergamo uiri complurimi excellentes fuere:utpote Apollodorus orator: Dionyſius hiſtoricus:& alii multi.

Phileterus eunuchus
Eumenes attalus ſecundus
Eumenes.3.
atal⁹.3.

ℭHyrcanus Symonis Machabei filius:cui proprium nomen Ioannes fuerat patre inter 118 5041
fecto anno decioquarto regni Euergetis olympiade ſcilicet.163.q̄rto loco iudeorū dux & pontifex conſtitutus:ſedit annis.26.Vir utiq; optimus & ſacerdotio dignus : atq; ducatu ſtrennuus nec nō & prophetiæ dono clarus:cum quo deus erat:& futurorum præſcientiam ei donauerat.Hic ideo Hyrcanus dictus fuit:quod aduerſus hyrcaniam bellū gerens uictor euaſit:& deinceps Hyrcani nomē adeptus eſt:Poſtmodum a Romanis iuſ amicitiæ poſtulans obtinere promeruit.Antiochus autem Syriæ rex eo pontificāte obſedit Hieruſalem qui populoq; ſaluti cōſulēs iducias p legatoſ expoſtulauit q ānuit petitioni uidenſq; Hyrcanus ſtudium antiochi circa deum.aperuit ſepulchrum Dauid:tria milia talenta pecuniarum exinde protulit:& trecenta antiocho tradidit:quibus acceptis obſidionem ſoluens diſceſſit:Et cū eo multas ēt amicitias cōpoſuit.Indeq; cōtra ſamariam ciuitatem ualde munitam hyrcanus expeditionem producens tandem cœpit:& penitus totam deleuit:adeo ut uidentes magis uallum quam ciuitatem illic fuiſſe quiſq; iudicaſſet:Quam poſtea herodes inſtaurans non Samariam.ſed Sebaſten appellauit:hic multas ſeditiones a phariſeis & eſſenis pertulit:a quibus tandem liberatus fœliciter uſq; ad ſenium uixit.Defunctuſq; quinq; filios reliquit:Ariſtobolum & Antigonum:atq;

Sepulchrum dauid aperif & tria milia talenta extrahuntur

alios tres:quibus prædixit(ut clare Ioſephus refert)quod rerum domini nō̄n diutius per
manerent.

Ⅽ Locuſtæ in aphrica.

ⅭLocuſtarum multitudo per hoc idem tempus adeo in aphrica conualuit:quæ(ut di-
uus pater Auguſtinus tertio de ciuitate dei capitulo trigeſimo primo refert)non ſolum peſtis
ſegetes:ſed & folia atque cortices corroſerunt:quibus conſumptis præ nimio uento in maxia
aphricano pelago ſe demerſere.quarum corpora per littora putrefacta tam peſtiferum
fetorem exhalarunt:ut ibidem fere omnes aues & pecudes morirentur.Aphrorum quo
que ducenta milia:Romanorum uero militum:qui illuc ad præſidium fuerant deſtina-
ti triginta milia extincta referuntur.

Ⅽ Carthago reponitur.

5089 110 Ⅽ.L.Cecilius Metellus:&.T.Qu.Flamminius anno duodecimo regni Euergetis conſu-
les Romani dicti ſunt:quorum iuſſu Carthago in aphrica repoſita eſt:uigintiduobus an
nis poſtquam euerſa fuerat reuolutis:in qua & ciues Romani plurimi fuerunt adducti.
Sed intra breue tempus Ethna ultra ſolitum flammeos ignes euomens calidis cinerib⁹
exuſta eius tecta deſtruxit.Cuius ſubleuandæ calamitatis cauſa Senatus Romanus decē
annis uectigalia remiſit.

5090 109 Ⅽ.C.Caſſius Longus & Sex.Domitius Caluinus anno ſequenti conſules dicti : ſtatī ex
ſenatus iuſſu tranſalpinis gallis bellum intulere: ubi iuxta Rhodanum fluuium maxi-
ma hoſtibus clade,illata:de ipſis magnifice triumphauerunt:eorum ducem captum præ
ſe ducentes.

ⅭInſtitutus gallorum Rex:eo ipſo anno Fabio:& Quintio Martio conſulibus regnan
tibus cum.180:armatorum milibus contra Romanos aſcendit.ſed a Romanis ponte di
ſturbato:quem ſupra Rhodanum fluuium extruxerat:deuictus eſt.Tuncque Quintius
conſul omnes gallos:qui ſub radicibus alpium habitabant:penitus deleuit.

5096 103 Tolæmeus phyſcō.qui & Sother Euergetis filius : Octauus egyptiorum Rex
P. olympiade.169.quæ eſt.492.iudaicæ captiuitatis annus Egyptiis regnare cæ-
pit:& regnauit annis decem & ſeptem.Huius temporibus antiochus cyticen⁹
Demetrii regis filius.& anthiochi Griphi regis frater:poſteaquam idem anthiochus gri
phus octo annis quiete regnaſſet:e regno eiectus eſt:& Syriam ipſe Anthiochus cyrice-
nus obtinuit & regnauit.Sed rurſus a Gripho ſuperatus:eandem ipſe recepit : atq; ita hi
duo ad inuicem dimicantes ſucceſſiue:modo unus:modo alter regnabant:inter has au-
tem regni Syriæ parricidiales diſcordias mortuus ē.Ptolæmeus iſte relicto regno uxori:

ⅭNumidarum Reges.

ⅭNumidia autem carthaginenſis ſeu aphricana regio eſt:quæ incipit a ſeptentrionali p
te maris quod in Sardiniam inſulam uerſus tendit.Ab occaſu Mauritaniam:ideſt grana
tam:a meridie Ethiopiam habens:in hac quippe regione(ut teſtatur Plinius)præter mar
mora:& plurimas feras:cuiuſuis generis nihil inſigne habet:In ea tamen celebres urbes
exiſtunt:uidelicet Hippon:Rhegium:& Ruſtichaela.

5098 101 ⅭMaſſeniſſa igitur quidam huius prouinciæ Rex:his temporibus fuit.Hic patrem Nu
midam nomine habuit.Qui Maſſeniſſa : ut Liuius libro ſeptimo de ſecundo bello pu-
nico ſcripſit paulo ante anno uitæ ſuæ nonageſimo ſeptimo mortuus eſt:relictis qua-
draginta quattuor filiis:inter quos Scipionem iuniorem diuiſorem:& diuiſionis arbi-
trum eſſe uoluit.Hic itaque maſſeniſſa primo Romanis capitalis hoſtis fuit. Deinde
amiciſſimus factus uſque in finem uitæ ſuæ per quadraginta annos perſeuerauit. Quo
mortuo eius filius Mycipſa:reliquis fratribus morbo abſumptis:regnum ſolus obtinu
it.Qui Iugurtham filium ex concubina genuit:quem eodem cultu:quo & cæteros libe
ros carum habuit.

ⅭIugurthæ bellum hic incipit.

¶Iugurtha prædicti Maſſaniſſæ Regis ex pellice nepos Numidarum rex.anno octauo 95 5104
regni Sother prædicti regis:Egypti olympiade.ſ.168.regno poſt patrem Mycipſam ſu-
ſcepto bellum contra Romanos gerens captus fuit:& romam perductus. Cuius hiſtoriã
Saluſtius eleganti ſtilo deſcribens:ſic ait.Quod quum primum adoleuiſſet:uiribus ma-
ximus:& decora facie pollere cæpit:& multo magis ingenio ualidus eſſe cæpit. Vñ nec
a ſe luxui aut inertiæ corrumpendum dedit.Sed uti illius gentis mos eſt:equitate iacula
ri curſu cum equalibus certare ſtudebat:& cum omnes gloria anteiret:omnibus tamen
carus erat.quibus rebus:& ſi pater in initio letus eſſet:quod iugurthæ uirtutem regno
ſuo gloriam fore exiſtimaret:poſtquam tamen hominem adoleſcentem exacta ætate:&
paruis liberis magis magiſque creſcere intellexit:uehementer ex negocio permotus mul
ta animo uoluebat.Tandem poſt multorum conciliorum uolutationem:propter eiꝰ uir
tutes & populi fauorem.eum ut cæteros adoptauit in filium:& teſtamento pariter cum
legittimis filiis inſtituit heredem.Defuncto autem Mycipſa patre intra modicũ tp̃s per
ſatellites ſuos Iugurtha hic fratres ſuos(ignobilitatem eius deſpicientes)occidi fecit:qui
eam ob rem ad ius dicendum Romam accerſitus etiam fraudibus ſuis ſine malo remiſ-
ſus eſt. Vbi deterior effectus:etiam maſſinam Guiluiſæ filium:& maſſeniſſæ nepotem
obtruncari fecit.Eo q̃ ob regum diſcrimen profugus Romam ueniens regnum tanquã
ad ſe pertinẽs a Romanis ſibi adiudicari poſtulaſſet.Quibus geſtis:mox a ſenatu iuſſus
eſt ab Italia diſcedere:unde in regnum regreſſus dixiſſe fertur.O urbem uenalem & ma
turæ perituram:ſi emptorem inuenerit.Bello uero a Romanis renouato.iugurtha ab al
bino conſule per dolum ſtatim pacem extorſit:Romanis deinde ſub iugum miſſis.Tan
dem Mario conſule & Sylla queſtore contra eum miſſis:eius obtruncato exercitu itera-
to a ſylla capitur:& ad marium conſulem uinctus perducitur:qui in Numidia rebus cõ
poſitis Iugurtha cum maximis ſpoliis Romam a mario deducitur.Qui marius:ut Liui-
teſtatur:calendis Ianuarii iugurtham præ ſe uinctum adducens cum glorioſo triumpho
urbem intrauit:iam etiam ante cum Metellus de ipſo triumphum egerat.Deniq̃ Iugur
tha in carcere Romæ conſtitutus ibidem ſtrangulatus eſt.

¶.C.Marius Romanorum cõſul:his temporibus apud ſenatum clariſſimus imperator 93 5106
habitus eſt:qui ut Plutarchus ait:qui eius uitam pulcherrime deſcripſit:& pauperem &
mechanicum nomine marium habuerit patrem:poſtpoſita ignobilitate magnæ ſcientiæ
& probitatis ac induſtriæ:necnon & militaris peritiæ præſtans euaſit.atq̃ libidinis & di
uitiarum uictor:qui quum primum in hiſpania ſub ſcipione militaret:fertur ipſum cũ
bellicoſo hoſte manum conſeruiſſe:& illum ante imperatoria ora cõfeciſſe.Prætor po-
ſtea factus.Iulia ex inſigni iuliorum familia ortam duxit uxorem.Cuius Cæſar impera-
tor fuit ſororius nepos.Poſt multa autem præclara in bello geſta conſul contra Iugur-
tham prædictum deſignatus:ipſum ingenti gloria uicit:& Romam perductum de eo:ut
præmiſſum eſt triumphauit.Secundoq̃ conſul contra Cymbros factus:qui multos Ro
manorum duces necauerant:omnes duobus commiſſis præliis ad internitionem dedit.
Hic enim duces ex Theutonibus:Ambronibus:aliiſq̃ gentibus multitudinem pene infi
nitam in galliam reduxerant:italiamq̃ irrupetant:qui nec alicubi ſedem ponere decreue
rant:donec romam in italia euerterent.De his itaque Marius cum Catullo collega ſuo
triumphans:tertius Romæ conditor ab omnibus appellatus eſt. Verum quum ſexto cõ
ſul fuiſſet:mutata fortuna a ſylla exul eiicitur:& terra:mariq̃ uagus per aliquod tempꝰ
fuit:tandem ſeptimũ conſulatum attingens poſt.17.diem huius cõſulatus mortẽ obiit.

Tertiꝰ Romæ conditor dicitur

¶Coniuges quædam Cymbrorum & ĩfinitus pene numerus his temporibus Oroſio in
quarto referente:fuit:miris ob caſtitatis propoſitum extollendus laudibus.Hæ quippe
mulieres quum uidiſſent Theutones & cymbros maritos ſuos in Galliam & Germani-
am contra Romanum nomen coniuraſſe:una cum ipſis uiris ſuis in italiam uno & eo-
dem impetu concurrere.Quæ quum uidiſſent Cymbros & Theutones ſuos a Caio Ma

rio Romanorum conſule prædicto poſt longa certamina ſuperatos in unum ſe colligẽ
tes:animoſo conſilio libertatem ſuam & caſtimoniam tutare decreuerunt. Factoque
ex multitudine plauſtrorum ſibi uallo diu & acriter pugnauere:& cum fuſtes:lapideſq; Mirabi
ac cætera armamenta in pugna conſumpſiſſent:legatos ad Marium miſerunt poſtulan- lis mu-
tes:non ut ad patriam redire permitteret.Sed ut omnes romanis uirginibus ueſtalibus lierum
iungerentur.q̃ tam honeſtiſſimam petitionem quum non impetraſſent:furore ſuccen- fortitu
ſæ in obſtinatam uoti ſui perſeuerantiam crudeliſſimum iniere facinus:Nam ante om- do
nia colliſis in terram paruulis ſuis ne in ſeruitutem traherentur:nocte una ne & ipſe uio
larentur(exuſta omni eorum ſubſtantia)laqueis omnes ſibi mortem conſtituere:nec p̃-
dæ aliquid ex ſe præter pendentia corpora auidis reliquere Romanis.

❡ Iudæorum regni inſtauratio.

5107 92 ❡Ariſtobolus Hyrcani iudæorum pontificis & ducis filius.xi.regni Sother anno prin-
cipatum quinto loco apud iudæos tenens:regnauit tantummodo uno anno.Hic ariſto-
bolus magiſtratum ad regiam dignitatem tranſferre decreuit:primuſq; ſibi diadema im
poſuit:poſt.484.annos & ſex menſes:ex quo de captiuitate babylonica populus libera
tus ad propria remeauit:multum enim hic patriæ profuit.Nam ſubegit itureos:& plu-
rimam eorum prouinciam iudæis adiecit:& compulit habitantes in ea:ut ſi uellent in
prouincia manere circũciderentur ſecundum leges moyſaicas.Fuit namq; (ut Ioſephus
in tertiodecimo ait)Naturæ ualde moderatæ & ingenui pudoris.Hic tamen conſilio an
tigoni fratris ſui libidine dominandi:matrem & tres fratres ſuos iuniores in uincula cõ
iecit:& paulopoſt etiam antigonum fratrem quem & fame perire fecit:pro quibus ma-
lis ſtatim in ſe diuinam ſenſit uindictam.Quia morbus acerbiſſimus ita eum inuaſit: ut
ſanguinem omnem laceratis uiſceribus euomeret. Quo quidem morbo emiſit ſpi-
ritum.

❡Alexander qui & Ianeus dicitur ariſtoboli prædicti frater:eo defuncto apud Iudæos
5118 91 pontificatum & regnũ ſuſcipiens regnauit annis.xxvii.Hic enim(ſicut Ioſephus refert)
nunquam ad faciem patris Hyrcani uenire meruit.Cauſa huius odii talis fuiſſe dicitur.
Quum diligeret priores filios:Hyrcanus ſcilicet ariſtobolum & antigonum prædictos:
apperuit ei dominus in ſomniis dicens:quod iſte eius ſucceſſor exiſteret:qua uiſione cõ-
triſtatus Hyrcanus quum nollet eius habere ſucceſſorem:quum primum natus eſt:eum
in galilea nutriri mandauit.Sed deus nequaquam mentitus eſt Hyrcano:hic quippe re-
gno ſuſcepto unum e fratribus ſuis tentantem regnum inuadere:interfecit: & alterum
uolentem innocenter uiuere honorabiliter tractauit.Indeq;(ut comeſtor ait) crudeliſſi-
me ciuibus ſuis præfuit:quia mille ſeniores intra ſex annos peremit:octingentos quoq;
uxoratos uiros una cum uxoribus ac liberis in plateis patibulis affixit:poſtea pace con-
fecta:quartanarum febrium morbo:quem ex ocio contraxerat:uitam finiuit: Relictis
Hyrcano & ariſtobolo filiis:ſed regnum alexandræ uxori reliquit: quæ uiuente adhuc
marito populos humanitate ſibi allexerat.

❡Romanorum clades permaxima.

❡Manlius & Cepio proconſules Romani anno.14.regni ſother qui.454.annus ab ur-
5110 89 be condita:ut Oroſius li.5.ca.xix.teſtatur aduerſus Cymbros & Theutones:aliaſq; gal-
lorum ac germanorum gentes:quæ tunc ut imperium Romanum penitus extiguerẽt:
conſpirauerant:a ſenatu miſſi ſunt.Qui ab eiſdem gallis iuxta Rhodanum fluuium ma
xima cum ignominia uicti ſunt:ſiqdẽ Mãlius ipſe cõſul interfect⁹ ẽ:& duo ei⁹ filii cũ.80.
milia trucidati fuerũt:q̃dragita quoq; colonoꝝ milia pẽpta uix ex oi exercitu Ro.decẽ
euaderẽ potueſt:q tãtæ cladis nũciũ romãis afferrẽ poſſet.Hoſtes uero binis caſtris potiti

noua quadam atque inſolita exercitatione cuncta quæ cæperant:peſſundarunt:aurum:
ſcilicet & argentum in flumen proiicientes.loricæ autem uirorum cõciſæ fallere equo-
rum diſperdite.Equi ipſi gurgitibus immerſi:homines arboribus fuerunt ſuſpenſi : ita
ut nihil predæ uictor:nihil miſericordiæ uictus cognoſceret:maximus tunc Romæ nõ
ſolum luctus:uerum etiam metus fuit:ne confeſtim galli alpes tranſcenderent:& itali-
am diruerent.

ℭGallorum clades a Romanis.

ℭRomani gallorum terrore concuſſi anno ſequenti(teſte Oroſio)Marium prædictum
conſulem contra cymbros miſere:qui Iugurtha in Numida deuicto cum eodem exerci 87 5102
tu in galliam ueniens compoſitis ſtatim ordinibus prælium cum eis commiſit:in quo
quidem ducenta armatorum milia marius ipſe cum ſuo exercitu interfecit:& octogin-
ta milia cœpit:occiſoque eorum duce Theuto modo uix tria milia fugere potuerũt.mu
lieres uero eorum conſtantiore animo q̃ ſi uiciſſent conſulem cõſuluere:ut ſi inuiolata
caſtitate uirginibus:ac diis ſeruiendnm eſſet:uitam ſibimet reſeruarent.q̄ quum petita
non impetraſſent paruulis ſuis(ut dictum eſt)ad ſaxa illiſis cunctæ ſeſe ferro ac ſuſpen-
dio peremerunt.Marius autem cum ſocio hoſtibus ſuperatis Romam redeuntes trium
phauerunt.

ℭViri doctrinis excellentes.

ℭHortenſius Romanus oratorum ſui temporis princeps:tempeſtate hac Romæ floru-
it.& multa compoſuit:qui teſte Quintiliano libro ſexto de inſtitutione orato. cicerõis
emulus fuit:quoad uixit ſecundus:de quo ſic refert Gelius in primo noc.att.Hortenſi⁹
fuit orator clarus:ſed delicatior q̃ uirum decet:& formæ non minus q̃ eloquentiæ ſtu-
dioſus:quia nunquam ſpeculo inconſulto prodire uoluit in publicum:in illo ſe miraris
in illo uultum togamq; componere conſueuit.
ℭHortenſiam autem filiam poſt ſe reliquit dignis extollendam laudibus:quæ non ſolũ
patris facundiam & doctrinam amplexa fuit:ſed etiam ipſius pronunciandi ſplendorẽ
ſeruauit:quem ſcilicet opportunitas exquiſiuit:& qui ſæpiſſime in uiris doctiſſimis de-
ficere conſueuit.Hæc autem trium uirorum magiſtratu:cum matronarum multitudo
Romanarum exigente publica neceſſitate intollerabili grauaretur onere. Nec hominũ
inueniretur aliquis:qui ſibi patrocinium præſtare auderet:ſola auſa eſt animo conſtanti
coram triumuiris rem fœminarum aſſumere:eamq; perorando tam efficaciter inexhau
ſta facundia agere:ut maxima audientium admiratione crederetur fuiſſe Hortenſius pa
ter:Eam ob rem quicquid expetierat non ſolum obtinuit:uerum etiam longe plus a tri
umuiris laudari promeruit.
ℭTurpilius poeta comicus anno.xv.regni ſother:Euſebio teſte:Synueſſæ amodum ſe-
nex moritur:cuius nulla apud nos extant opera:quum deperdita omnino ſint.
ℭCaius Lucillus ſatyrarum ſcriptor:olympiade.170.quæ eſt.16.regni ſother ãnus ſecũ
dum Euſebium Neapoli moritur anno:ſcilicet ætatis ſuæ.46.Qui publico funere de-
latus fuit.Qui primus inter latinos inſignem ſatyrarum promeruit laudem.

Tolæmeus Alexander nonus Egypti Rex anno quingenteſimonono Iudaicæ
p captiuitatis.i.171.olympiade Egyptiis regnare cæpit:& regnauit expulſo fratre 86 5113
annis decem.Hic ptolæmei ſother prædicti frater fuit: Nam pater Euergetes
moriens cleopatræ uxori & alteri quem ipſa elegiſſet ex filiis ſuis regnum reliquit.
Quæ quum in iuniorem filium pronior eſſet:a populo compulſa eſt maiorem eligere.
Cui priuſquam regnum daret:uxorem cleopatram ſororem cariſſimam ademit:& ſeleu
cum minorem ducere iuſſit.At ipſa cleopatra mater:poſtea quam cum ipſo maiore fi-
lio decem & ſeptem annis:ut præmiſſum eſt:regnaſſet graoiter ferens filii ſocietatẽ:po-
pulũ i eũ cõcitauit.Quo expulſo:eũ i cypꝝ exulare coegit:accerſitoq; iſto alexãdro mi-
noꝛ filio i locũ fr̃is ſecũ regnaꝛ fecit:ſed poſteaq̃ ſecũ p̃dcis decẽ ãnis regnaſſet:terti⁹ ei⁹

crudelitatem ipſam dereliquit:exiſtimans melius ſibi fore uitã priuatã ducere:q̃ piculoſuȝ regnũ poſſidere:at mater per legatos eũ in regnũ reuocare ſtudens quum didiciſſet eundem filium occultis inſidiis exitium machinari ab eo diffugit.Sed tandem ab eodeȝ occupata interficitur:digna quidem mortis infamia:quæ & matrem thoro expulit: duaſq; filias ſuas uiduas fecit:ac alios in exilium egit.Sed nec Alexandro parricidium multum fuit:quia ob matris parricidium a populo in exilium actus:& ipſe fuit:& ptolæmeus Sother prædictus reuocatus regnum rediit. Quiq; quum matri bellum gerere uoluiſſet:neq; a fratre armis repetere unq̃ uoluit: ꝗ prior poſſediſſet : indeq; regnauit annis 14.Igitur Alexander hic regni cyreneorum quod ei pater teſtamento reliquerat populo Romano herede inſtituto deceſſit.

5114 82 ℂPhilippus ultimus Syriæ & Aſiæ rex.4.regni Aalexandri ãno regnare cœpit: & regnauit annis.2.Quo regnante Antiochus eius patruus in parthos fugiens pompeio ſe tradidit:poſt quem ſtatim philippus hic a Gabino conſule captus. Regnum eius in Romanorum ditionem ceſſit.Et tunc ſyriæ regnum finem accepit:quod per ducentos uiginti annos ſub regibus.17.durauit.Quorum nomina & tempora iſta ſunt.

ℂSyriæ regum Epilogus.

Seleucus qui & nicanor	1:	añ.31.	Cerauno.	6.	añ.3.	Alexáder	11.	an.10.
Antiochus Sother	2.	añ.19:	Seleuc⁹ philopator.	7:	añ.12.	Antioch⁹.	12.	an.3.
Theus	3.	añ.10.	Antioch⁹ epipháes	8.	añ.11.	Demetri⁹.	13.	an.9.
Gallinicus	4.	añ.20.	Antioch⁹ eupator	9.	an.2.	Demetri⁹.	14.	an.4.
Anthiochus magnus	5.	añ.36:	Demetri⁹ Sother	10.	añ.12.	antioch⁹.	15.	añ.12.
						Antiochus	16.	añ. 18:
						Philippus	17.	añ. 2.

ℂSociale bellum.

5120 79 ℂPicentes ueſtini:Marſi:peligni:Maruicini:ſannitẽs & Lucani anno nono regni alexandri in unum confederati ſecundum Oroſium in quinto lib.Graue bellum in Italia contra Romanos aſſumpſere.Vnde & ciuem ſeruium prætorem Romanum legatum ad ſe apud Eſculum miſſum occiderunt:clauſaq; ciuitate ibidem omnes ciues Romanos in dicta cede iugulauerunt.Et hoc quidem bellum per quadriennium protractum eſt.

5123 76 p Tolæmeus ſother pauloante a matre pulſus:hoc anno alexandro ab Egyptiis interfecto : regnum paternum iterum recuperans regnauit annis octo. Ciues enim(ut præmiſſum eſt)quum primum alexander matrem occidiſſet:ipſum in uindictam matris propter eius interfectionem repulerat:& cætera.

5126 73 ℂSylla patricius Romanus anno.3.regni.p.ſother quum plurima in Iugurthino bello edidiſſet facinora imperatoris gloriam a ſenatu reportauit. Qui ſtatim contra Mitridatem athenas miſſus de eius exercitu centum milibus ceſis athenis potitus eſt : Hic(ut Plutarchus & ſaluſtius tradunt)ex antiqua atq; præclara ſcipionum familia ortus:omnem uitam ab adoleſcentia quibuſcumq; flagitiis inquinatam uſq; ad quæſturam duxit:quam ſub Mario contra Iugurtham adeptus eſt:in quo quidem officio uitam penitus commurauit.Et ut dicit Valerius:cathenas Iugurthe manibus iecit.Mitridatem cõpeſcuit: ſocialis belli luctus repreſſit : Cynnæ dominationem fregit . Et Marium : qui olim ſe queſtorem faſtidierat:in ipſam illam prouinciam proſcriptum & exulem petere coegit.Erat hic litteris græcis latiniſq; optime eruditus: facundus:acer: aſtutus: gloriæ cupidus:ſui ſecurus:multarum rerum & pecuniæ maximæ largitor:animo grandis:ita ut dicat ſaluſtius:Dubitari potuit:fortior an fœlicior foret:Nam fœlix i eo dici potuit ꝙ de inimicis Marianis ultus fœliciter fuerit:quum ex eis ſex milia necari in urbe iuſſerit:proſcriptis quingentis & duodecim milibus in præneſtre occiſis:poſtea dictator factus:ita remp.repreſſit :ut teſte Cicerone in ſexto uerrinatum nemo illo'inuito nec bona:nec patriam:nec uitam ipſam retinere poſſe: poſtremo ſicut Plinius nepos refert libro de uiris illuſtribus ordinata republi.dictaturam depoſuit : & ſub priuata uita puteolos ſe contulit:ubi paulopoſt in morbum incidit:ulcere in inteſtinis oborto . Quo tempore tanta pediculorum uis toto corpore manauit:ut nullo arguméto cohiberi poſſent:atq; hoc morbo mortem obiit:ſcripſit autem ſylla hic cõmentarios pulcherrimos.

numerus occiſorũ: ꝓſcriptorũ: pediculi hominũ interficiunt

Nam teſte Plutarcho uigeſimumſecundum commentariorum librum biduo antequã mortuus eſt ſcribendi finem fecit.

¶Prodigia dira fiunt.

¶Prodigia dira hiſdem temporibus:teſtibus diuo patre Auguſtino.3:de ciuitate dei capitulo.13.& Oroſio libro.5.capitulo.12.In italia uiſa ſunt. Nam canes:equi:boues:aſini: & alia quæq; animalia humanis uſibus ſubdita:ſubito momento efferata:& priſtinæ lenitatis oblita:relictis dominis:libera uagabantur:& omnium hominum ſpernebant acceſſum:non ſine periculo adeuntis.

¶Apud Tarentinos item quum panes per conuiuia frangerentur: cruor mediis panib⁹ quaſi e uulneribus corporum fluxit:per ſeptem etiam continuos dies grando lapidibus immixtis etiam teſtarum fragmentis terram latiſſime uerberauit.

¶In ſannitibus quoq; & Beneuentanis uaſtiſſimo terræ hiatu flamma prorupit: & uſq; in cœlum extendi uiſa eſt.Compluresq; præterea in itinere Romani uiderunt globũ coloris aurei a cœlo ad terram uſq; reuolui. Maioremq; rurſum e terra in ſublime ad orientem ſole ferri:ac magnitudine ſua ſolem obrexiſſe.Nec multo poſt ſocialibus bellis intra Italiam geſtis ciuile bellum exortum eſt omnium ſæuiſſimum.

¶Ciuile bellum.

quingẽta hominum milia i ciuili bello interfecta fuerunt

¶Ciuilium bellorum Romanorum initium & cã fuere primo Tiberii &.C.Gracchorum agrariis legibus concitati. Volebant enim agros populo diuidere: quos nobilitas diu poſſederat:ſed iam uetuſtam iniquitatem audere conuellere perniciosum eſt:ut ipſa res experimento docuit:ſed ut prolixitas omittatur:rem ipſam paucis explicabimus:Quũ prædictus ſylla contra Mitridatem ponti regem Armeniam occupantem Marium a ſenatu dirigi affectaret:nec quod poſtulabat obtineret:indignatus cum exercitu armatus urbem ingreditur:& confeſtim Sulpicium interfecit.Mariumq; fugat:ac alios conſules ordinat.His rebus geſtis ad aciem contra romanos profectus eſt: & hoc quidem ciuile bellum:ut Sueto.ſcribit:q̄ ſylla incepit per.x.annos cum maxima cæde protractũ:pluſq̃ quinquaginta hominum milia conſumpſit.Verum mortuo ſylla quieuit.

¶Mitridaricum bellum.

quadragita annis cũ romaĩs belauit fimbriam murenã coẽq; & alios uiginti duas liguas nouit tot nationibus ĩperauit matrẽ & frẽm & ꝓprios filios ĩterfecit

¶Mitridaricũ bellũ anno ab urbe condita:ut ſcribit Oroſius.666.Regni uero Sother 72 5127
quarto nondum ſociali finito Romæ etiam ciuili perdurante incepit: quod per annos decem dilatum eſt:quod & ſi minus infame non tamẽ prælíis minus graue ceptum eſt: Et quidem de huiuſmodi bello uarie ſcriptum comperimus: utrum ab hinc ceptum primum fuerit:an tunc præcipue exarſerit: maxime quũ alii triginta alii quadraginta annis geſtum fuiſſe ferant:ſed quanuis hiſdem geſta temporibus perplexis coaceruata malis exarſeruit:a nobis ſpeciatim:& ſi breuiter Mitridatis uita percurrenda ſingula huius belli geſta proferentur.

¶Mitridatis igitur pharnacis parhorum regis filius & ponti. rex fuit:de quo Iuſti.lib. 41.& Apianus Alexandrinus & Plini.lib.25.natu.hiſto.ac Gellius libro.17.noc.at.multa ſcripſere.Hic in prima mitridates ex ꝑdcõ patre apud ſynopem natus educatuſq;:ac tandem ſepultus perhibetur.Qui quum puer parentibus orbatus eſſet:principatumq; obtinuiſſet:mox:ut adoleuit finitimos populos & ſcythas in poteſtatem ſuam redegit: & cum Romanis per quadraginta annos uariis euentibus cruentiſſimum geſſit bellum Bythiniamq; ac Cappadociam ſimiliter adeptus:Aſiam: phrygiam: paphlagoniam:Galliam & macedoniam inuaſit:multa & præclara agens prælia:Inſuper & omnia in mari dominatus eſt:quoad ſylla intra paternos limites inclusit:centum & ſexaginta hominũ milia in bello habuit:& eiſdem cum optimis ducibus decertauit: a ſylla quidem & Lucullo ac pompeio uictus ſæpenumero tamen magnas illis intulit clades.L.Caſſium & .Q..Appium &.M.Attillium captiuos ſibi deditos palam circunduxit: quoad illum qui totius belli cauſa fuerat: interemit: reliquos ſyllæ tradidit: uicit Fimbriam: ac murenam.Cotam quoque conſulatu illuſtrem & Fabium:& Triarium ſuperauit:ingenium illi ad res difficiles præcellentiſſimum fuit:uictus ſæpe ab incepto minime deſtitit:nec una uia Romanos agreſſus eſt.Cum celthis fœdus iniit.Et ſertoriũ in Hiſpaniã per inſidias miſit:ſiue ãt ab hoſtibus: ſiue ab aliis ferro ĩpetit⁹ & ſaucius:nũo tñ ab

opere ceſſauit.Ferunt hunc duas &.20.linguas. Tot enim nationibus imperauit notas habuiſſe:ut qua quiſq; lingua eum poſtulaſſet : eadem ſibi ius redderet: ſanguinolentus tamen & crudelis in omnes extitit.Nam matrem:fratres:& tres impuberes filios:totidē q; filias interfecit:ſtatura ingenti fuit:firmaq; ſemper ac optima ualitudine. Et cum litteris græcis imbutus eſſet muſicæ etiam operam dabat: ſobrietatis eximiæ laborumq; patientiſſimus:ſolum mulierum illecebris tantus uir deuictus fuit.His moribus mitridates cū mundū(ut ita dixerim)multis cladibus inuoluiſſet:ad ultimum deſertus a ſuis filiis fraude circunuentus ad ueneni confugit remedia.Quo tarde agente in cedem ſuā Gallum quendam percuſſorem uocauit:qua percuſſione uitam finiuit. Vixit mitridates hic ſexagintanouem annos in quibus.50.&.7.regnauit:quo mortuo conſenſu pompeii apud ſynopem rogati ſepulchro conditus eſt.Lucanus tamen uult ipſum ueneno extinctum fuiſſe.Vnde in primo ſic inquit.

Poſt ciclas ne uagos & laſſi pontica regis
Prelia barbarico uix conſumata ueneno.

5139 70 ¶Sertorius patricius Romanus ex Nurſia ſabinorum urbe ortus:his temporibus dolo atq; fallacia:nec non audacia potens:quum in ciuili bello Marianis partibus fauiſſet:ſyllam fugiens ex Aphrica dilapſus in Hiſpaniam bellicoſiſſimas gentes in arma contra Romanos excitauit:Hic itaq; ex prædicta urbe ortus:honeſte quidem ſub uidua matre educatus fuit.Adoleſcenſq; factus:per eloquentiam maximam in ciuitate comparauit potentiam.Prima enim eius militia ſub Scipione contra Cymbros fuit.Vbi quum a romanis marte pugnatum eſſet:equo amiſſo & uulnere inſuper accepto Rhodanum fluuium cum thorace & ſcuto per aduerſos fluctus plurimum natando traiecit.Ita robuſto & exercitato corpore erat.Ad honores deinde prouectus nequaq̄ militarem amiſit audaciam immo corpus ſuū multis periculis obiectans:& fortitudinis opera manu propria edens:tandem alterum amiſit oculum.De quo etiam gloriari ſolebat.Quod alii non ſic ſemper ſuæ uirtutis teſtimonia ſicut ipſe ſecum deferrent.Quinimo torquens:haſtas:& coronas:atq; alia plurima domi relinquerent.Demum cum ſylla rerū potitus eſſet:quū fugiſſetq; Sertorius in Hyberiam:pacianus quidam nomine a ſylla eo mittitur decertādi cum eo gratia.Quem ſertorius non ſolū necauit.Verum etiam omnez eius exercitū cœpit.Tigenumq; oppiduz expugnauit.Fertur enim ſertorium neq; uoluptate neq; metu unq̄ potuiſſe ſuperari:eo q; fortiſſimus in aduerſis : & modeſtus in ſecundis ſemper extiterit.In improuiſis uero caſibus ita conſtans & audax: ut omnes ſui temporis duces anteierit.In cunctis uero quæ uel ingenio uel aſtu conficiuntur.ſ.occupatione locorū: præuentione hoſtium celeritate fallaciis quotiens expediret profundiſſimus artifex fuit:quibus rebus præſtans a luſitanis dux eligitur: & cum ſeptem milibus & quingentis aduerſus quattuor Romanorum duces bellum geſſit:ſub quibus erat peditum centum &.20.milia Equitum ſeptem milia:& ſagittariorum fondibulariorūq; duo milia:quos omnes ſertorius partim occidit.& partim profligauit:ac Metellum uirum ampliſſimū ab obſidione lagobritarū abire coegit.Dehinc pōpeiū cum eius exercitu ita cōtriuit ut parū abfuerit quin ipſe pōpeius interficeretur.Tandē a Marco perpenna eius familiari principatui affectante in quodam conuiuio ſertorius hic proditus crudeliter occiditur. oculuz amiſit

¶ Viri diſciplinis excellentes.

5130 69 ¶Plotus orator natione gallus philoſophus qdē acutiſſimus his tpibus floruit.Romā q; pductus prim⁹ ibidē rhetoricā latinā docuit.Et ,ppterea Cice.de eo ſic ait. Memoria teneo primum latiæ docē cæpiſſe plotium quendam.

¶.L.Pōponius hiſtoric⁹ & orator attellanarum ſcriptor per hoc idē tēpus Euſebio teſte clar⁹ fuit:q Geographiæ libellū edidit:i quo urbiū diſtātias & loca quæq; mēſurat.

¶Leoneus grammaticus doctiſſimus Gn.pōpeii libertus hac tēpeſtate in ꝑcio fuit:qui pōpeii domini ſui iuſſu cōmentaria i arte medicia:quæ ibidē pōpeius deuicto mitridate in ſuis ſcriniis coopierat in noſtrum tranſtulit ſermonē:quæ hūanæ uitæ nō min⁹ profuere:q̄ reipublicæ uictoria illa de Mitridate parta. Nā mitridates ipſe inter reliq̄ igenii ſui magnitudie mediciæ curioſus ab oib⁹ ſubiectis ſuis:q̄ fuer ps magna terraꝝ ſingula medicinalia exgrēs:cōmētationū haꝝ & exēplaria: effectuſq; in archāis ſuis reliquerat,

¶ Vltacillus plotus latinus rhetor & ipſe Gn.pompeli doctor & libert⁹ per hæc tempora ſecundum Euſebium ſcolam Romæ aperuit:& multa conſcripſit.

¶ Aſclepidem medicum & rethorem celeberrimum his temporibus Romæ claruiſſe nonnulli tradunt.De quo Plinius in.vii.naturalis hiſto. ſic ait : quod natione pruſienſis fuit:primuſq; rhetoricæ magiſter extitit:in qua arte non ſatis ut uolebat queſtum faciens ad medicinæ artem:ut erat ſagacis ingenii uir ſe repente conuertit:& plurimum ibidem profecit:& propterea:ſicut idem plinius refert:in medendi arte plurima extant cōpoſita ab eodem uolumina.

¶ Diodorus ſardenſis orator cognomento zonas per hæc quoq; tempora in precio fuit:& multa documenta conſcripſit:multaq; pro Aſia concertauit .Accuſat⁹ autem quod ciuitatem ſuam in Mitridatis amicitiam pelliceret:habita excuſabili oratione omnes calumnias deleuit.

¶ Methrodorus rhetor græcus & legiſta:& ipſe tempeſtate iſtac apud calcedonem agnoſcitur:qui e philoſophica diſciplina in ciuilem mutatus propter eius eloqueotiam: quāquam pauper eſſet:clarum coniugium apud calcedonem obtinuit:& a mitridate rege reddendo iuri præpoſitus eſt.Sed poſtmodum ad tygranem legatus miſſus: quum ab eo receſſiſſet inuitus remiſſus eſt:ac iterum reuertens ſine regis opera ſiue alio morbo deceſſit:Senſitq; philoſophicam uitam imprudenter ſe deligiſſe:q̄li neq; honores:neq; opes cumulat:attamen ſaltem periculis moleſtiiſq; complurimis.ut experiētia didicimus:caret. Sepe enim eorum ignominioſus eſt finis.

¶ Ilium in Troia uaſtatur.

¶ Fimbria romanus queſtor per hoc tempus Ilium penitus uaſtat.Is nanq; queſtor cum Valerio flacco conſule aduerſus mitridatem miſſus orta ſeditione in Bithinia Flaccum prædictum occidit:potituſq; exercitus Ilium uenit:a qua urbe quum tanquam latro exclusus fuiſſet:indignatus exercitum ad urbem admouit :& illam.xi.die cœpit:ſed gloriāti quod tam cito eam urbem cœpiſſet:quidam Ilienſis notæ Agamēnon rn̄dit.Non hector quippe aderat qui pro p̄ria pugnaret:ſylla uero poſtmodum quum Fimbriam obtruncaſſet:ciuitatem Ilium multis conſolari ſtuduit beneficiis . Deinde Iulius Cæſar de eadem curam maximam ſuſcepit.

Tolæmeus Dionyſius.xi.egyptiorum rex āno.527.iudaicæ captiuitatis:hoc eſt
p olympiade.175.egyptiis regnare cœpit:& regnauit annis.30.de quo nil memo- 67 5132
ria dignum comperimus:eius autem āno primo.Sylla Romam obtinuit.& biēnii poſt uita deceſſit.Nam pauloante Sylla apud Athenas.ut prædictum eſt Archelaum mitridatis ducem ita deuicit:ut centum milibus occiſis:ipſe triduo in paludibus dilituiſſet:quo cognito mitridates pacem petiit:cui Sylla conceſſit ut minus periculi a tergo habens ſecurius ad bellum ciuile properaret.Nam Marius nuper fatigatus Romam ingreſſus multos nobiles occiderat.Senatum proſcripſerat.Demum Syllæ euerterat:qua.ppter commotus ſylla urbem ingreſſus tot hominum milia conſumpſit:aut proſpicit:ut.Q. Catullus Syllæ diceretur:cum quibus tandem uicturi ſumus:ſi i bello armatos in pace inermes occidimus.

¶ Ciuilis belli finis.

¶ Seruilio.P.& Apio Claudio conſulibus creatis anno.2.regni Dionyſii : ut ſcribit Oroſius.Viſus eſt ſylla priuatus emoritur.Quo mortuo concluſa ſunt duo funeſtiſſima bella:ſociale ſcilicet Italicum & ciuile ſyllanum:quæ quidem bella per annos decem protracta pluſquam.cl.Romanorum milia proſcripſerunt : tantumq; lectiſſimorum uirorum ac uernaculorum militum Roma propter hæc perdidit:quantum in ea ſuperiori tempore:quum ſe aduerſus Alexandrum magnum circunſpiceret in diſcretis ætatibus cenſus inuenit:præterea uiros conſulares.24.conſules ſex:ediles.60.ſenatores fere ducentos abſq; his:qui in uniuerſis totius Italiæ populis paſſim confederatione necis deleti ſunt.

¶ Bruti ſecundi mors.

¶ Lepid⁹ Ro.mariāe p̄tis aſſertor h āno mortuo ſilla aduerſus catul.ſylle ducē aſſurgēs
ſdiuiuos belloq; cieres ſuſcitauit.Bis tūc acie certatū cōpl'rimi ro.tā ipa paucitate miſe- 67 5132
rog.& adhuc illo furor iſanīētiū ceſſ ſūt;albāo.ci.obſidiōe expugnata;atq; ultia fame ex

cruciata miſerabilium reliquiarum deditione ſeruata eſt:ubi tunc ſcipio ipſius lepidi fi
lius captus atq; occiſus fuit.Brutus uero lepidi ſocius in ciſalpinam galliam fugiẽs pſe
quente Põ.non longe a mutina urbe interfectus eſt:in cuius urbis foro:ut uidimus.Bru
ti adhuc extat ſepulchrum.Ita hoc ciuile bellũ non magis clementia Carulli q̃ .tedio ſyl
lanæ crudelitatis:ut ignis in ſtipula eadem celeritate:qua exarſit euanuit.

5134 56 ℭ Alexandra uxor alexandri regis iudæorum:hoc anno qui eſt quart⁹ regni Dionyſii an
nus.3.loco regnare cœpit:& regnauit ãnis.9.Nã maritus moriẽs Hircanum & ariſtobo
lũ liberos reliqt:ſed regnũ huic alexandræ uxori tradidit:eo q̃ ex filiis hyrcanus rerum
gubernationẽ ignorãs uitã odioſam elegerat.alter uero.ſ.ariſtobol⁹ efficax & audax erat
Ipſa enim a populo plurimũ diligebat:eo q̃ uiuente marito uiſa fuit contriſtari de qui
bus peccaſſet:quæ ſuſcepto magiſtratu filium hyrcanum propter ætatem principem ſa
cerdotum ſtatim ordinauit:phariſeis tamẽ oia facere pmittẽs:qbus obedire populo p̃
cepit.Nomẽ ãt regiũ & ipſa tantũmodo ferebat:omnẽ uero poteſtatem phariſeis pmit
tebat.Hi autem omnem rempublicam conturbabant:multos occidentes : & q̃ maxime
alexandri cõſiliarios;atq; alia ſcelera pertractãtes:hæc tamen multa geſſit ad regni con
ſeruationem:& nunquam pro ſui ſexus uirilitate ſuccubuit:calida quippe circa regni de
tentionẽ:quod ex ipſis ſuis operibus:ut ſcribit Ioſephus libro.13.euidenter oſtendit.atta
mẽ quũ nec bonum aut iuſtum aduerteret.antequam moreret ad ſũmã calamitatẽ ne
gocia domus ſuæ perduxit:& poſt mortem multis miſeriis regnum compleuit.propter
malam diſpoſitionẽ.Et quamuis male regnaſſet:gentem tamen ſuam ĩ pace cuſtodiuit.
Deniq; quum in ualitudinem ſæuiſſimam incidiſſet:ariſtobolus natu minor rempubli
cam occupauit:& illa paulopoſt anno ætatis ſuæ.lxxiii.uita diſceſſit.

ℭ Lucullus Romanus patricius ãno.5 .Dionyſii olympiade.ſ.176.teſte Euſebio: deuicta
5136 63 armenia:meſopotamiaq;:ac ni ſibi ciuitate cum fratre regis capta.Romæ imperator ap
pellatus eſt.Qui:ut plutarchus ſcribit primo auunculum habens Metellum numidicũ:
græcis ac latinis litteris operam dedit:ita ut in utriſq; poſſet ornate dicere:& ſylla ad eũ
rerum ſuarum commentaria ſcripſerit.Scripſit autem hic græca oratione marſicum bel
lum in quo adhuc iuuenis multa audaciæ & grauis conſilii facinora declarauit:cuius cõ
ſtãtia ductus ſylla tantũ ſibi auctoritatis & uirtutis tribuebat:ut niſi q̃ fortior ſtrennue
agendum foret Luculli opera uteretur.Mortuo uero ſylla cum .M.Cotta hoc ipſo ãno
conſul declaratur.Qui ambo quum aduerſus Mitridatem perrexiſſent:atq; primum a
Cotta infœliciſſime pugnatum eſſet.Lucullus ipſe:ut erat animo audax cum paruo ex
ercitu Mitridatem adeo late profligauit:ut multis trucidatis ſex equorũ milia.15. uirorũ
milia:& innumerã iumentorum multitudinem cœperit:ac non multo poſt quum in fu
gientes hoſtes incidiſſet circa.xxx.& miniſtrorũ & militum milia perdidit.Deinde com
parato ſibi Mitridates exercitu ipſum pene totũ amiſit.& ad Tygranẽ in armeniam con
fugit.Lucullus autem interim chaldeos:alioſq; populos ſubegit.Et aſſumptis tantũ qn
decim militibus contra tygranẽ profectus:ipſum cõmiſſa pugna ſuperauit:in fugãq; uer
tit.Neq; multo poſt ducẽtis quinquagita uirorũ congregatis Tygranes cum Lucullo q
24.cohortes habebat:dimicans ultra cẽtum milia peditum ex tygranis exercitu occiſa
ſunt.Equites pauci admodum effugere potuerunt:uulneratis tantummodo centum ro
manis & quinq; interfectis.Captaq; tynagris urbe Lucullus multas opes inde abſtulit.

Vide multitudinẽ captiuorum & occiſorum Centũ milia de tygrane occidit

Tygraneſq; deniq; cum tribus auxiliaribus regibus iterato exercitu cõgregato:a Lucul
lo etiã ſuperato ſalutem ſibi fuga comparauit:in quo prœlio nobiliores ex barbaris plu
rimi interiere.Quibus uictoriis Lucullus elatus ad ſubuertendum omnino Tygranem
conſcendere inſtituerat.ſed hyeme ſuperueniente rem infectam dimiſit.Quo in tempo
re quum a militibus odio habitus eſſet:ab eo deinceps nil geſtum eſt:pro qua re imperi
um ei abrogatum:pompeio demandatum eſt.Propter quod Lucullus & ipſe indignatus
ſponte ab republica ſeſe abdicauit:& reliquum uitæ ſuæ tempus ad litteraturam: quie
temue contulit:& omnes opes quas bello queſierat parum utiliter conſumpſit:nam ad
tantas ſe conuertit delicias:ut inter ornatos regum conuiuas luculli dinumerarentur in
primis.quod quidem in hoc coniicere par ẽ:quod de illo præcipue memoriæ traditũ ẽ.
Nã quadã die põpei⁹ & Cic.hoc audiẽtes:lucullũ ex Octio i foro ſedẽtẽ cõuenerũt:& co

ex more ſalutato.Cicero oolomius in quintio luculli apud te cenare hodie:hac conditione:ut nil noui noſtri cauſa parari iubeas.Quod Lucullus recuſauit:ſed in poſterum diẽ parari ſibi conuiuium poſtulauit.Illi autem nolle omnino differre:neq; aliud ſecreto familiares poteſtate alloquendi concedere:poſt multa uero hanc illi tantum gratiam poſtremo præſtitere:ut illis audientibus uni ex familiaribus domus ſuæ diceret: hodie in Apolline cenabitur.Quo audito ſamuli confeſtim intellexerunt : quali ornatu : quoue ſumptu conſiciendum eſſet conuiuium.Conſueuerat enim(ut Plutarchus ſcribit)precii quiquaginta milium in apolline præparari.Quæ quum ſic acta fuiſſent ſtupore quodã Pompeius & Cicero in tanta epularum abundantia mirati ſunt.Erãt autem Lucullo,ut Plutarchus ait:conuiuia non ſemper diuitiarum apparatu præparari. Quæ quũ ſic acta fuiſſent ſtupore quodam pompeius & Cicero in tanta epularum abũdãtia mirati ſunt; Erant autem Lucullo:ut plutarchus ait:conuiuia non ſemper diuitiarum apparatu:tandem quum obiiſſet eius funeralia in Tuſculano agro celebrata ſunt.Hic autem Lucullus inter alia:ut diuus Hieronymus ad Marcellum de muneribus acceptis teſtatur.Ceraſum fructum primus ex ponto Romam detuliſſet:mox totam Italiam repleuit.

Incredibilis cõuiuii apparatus

Ceraſa fructuſ ex ponto primo allatus

Edificia Luculli quædam.

Edificauit itaq; hic magnus lucullus & Romæ & alibi:maximeq; in campania uillas ſuperbiſſimas & alia loca ſuperbiſſima:quæ ſingula deſcribere operoſum eſſet:ſed quædam digniora ad magnificentiam atq; potentiam hominis declarandam breuiter attingere conſtitui.Et præcipue non longe a puteolana orbe:apud miſenum mõtem . ubi in lucullano dicebatur:Domum dixit pulcherrimam:ampliſſimamq;: ac certe ſuperbiſſimam:cum multis porticibus:& feneſtris apertam æſtati idoneam. Aliamq; in Bayano pro hyemali tempore pulchriorem ædificauit:Quos adeo ſuperbiſſimas conſtruxit: ut incredibile non credentibus uiderentur.Vnde & ea in regione extare dicuntur ſepulcra & uillarum aliorumq; monumentorum ueſtigia:partim omnino proſtrata:partimq; ſemiintegra magnificentiſſima.Apparetq; eo in loco luculli ipſius Balnea natatoria ſubterranea ad cenas luxomq; ad triclinia.Superius quoq; adhuc uiſuntur:quædam incredibilia:quæ adhuc ſunt integra quaſi ut noua uideantur:Et partem quandoq; ſubterraneam ſublimibus ſuſtentam lateritiis columnis:quæ ducentis quinquaginta in longitudine & centum ſeptuaginta paſſibus patent.Vide plutarchum.

Hyrcanus alexandri iudæorum regis ex prædicta Sylena ſeu alexandra filius uigeſimuſtertius Iodæorum pontifex.principatum ſacerdotii ſuſcipiens:ſedit annis.24.Hic a matre:ut præmiſſum eſt pontifex conſtitutus poſt mortem matris cum fratre ſuo Ariſtobolo de regno maximas queſtiones & concertationes habuit.De quibus Ioſephus hiſtoricus librum quintumdecimum antiquitatum facit.Ipſe namq; Ariſtobolus eius frater mortua matre collecto exercitu in campis ierechontinis hunc fratrem oicit.Quo ſuperato mox in concordiam uenerũt:hoc pacto:ut Ariſtobolus regnaret:hyrcanus uero ſub eo quibuſliber honoribus fungeretur.Verumtamen paulopoſt Hyrcanus ꝓmiſſis non contentus ad Aretam arabum regem noctu confugit:aſſerens doloſe fore circũuentum.Vnde collecto exercitu Hieruſalem ueniens urbem obſedit:atq; in hunc modũ contendentes occaſionem Romanis præbuerunt iudæam inuadendi.Quamobrem põpeius Hieroſolymam ueniens urbem cœpit:qua capta templũ reſerauit:& ad ſancta ſanctorum uſq; acceſſit:& ibi multa uidit:quæ non licebat:niſi ſacerdotibus intueri. Inuenit autem eo in loco præter menſam auream & candelabra pecuniarum duo milia talẽta.Quas tamen Pompeius propter deuotionem contingere noluit:nec contingi permiſit:mãdauitq; miniſtris templi illud purgare:& legittima deo offerri:Hircano uero huic iterato principatum donauit:eo ꝙ ei utilis uiſus fuiſſet:eoq; principe cõſtituto:& iudæa ſub tributo conſtituta Ariſtobolum huius fratrem & duos eius filios:ſcilicet Alexãdrũ & Antigonum:totidemq; filias captiuas abduxit pompeius.Hi autem fratres multorũ malorum hieroſolymis auctores fuere:quum inuicem inter ſe bella gererent.Et ex tũc iudæi libertatem penitus depoſuerunt:& ſubiecti Romanis eſſe cœperunt:& prouincias:quas armis patres eorum poſſederant:a Syriis ablatas reſtituere compulſi ſunt.Pompeius autem dirutis urbis hieruſalem muris Scauro principi regionis curam commiſit;

poſt mortem uero ariſtoboli huius fratris Antigonus eius filius e Roma fugiens Hieroſolymam uenit:& a parthis eum capere fecit:quo capto ne unquã in regno reſtitui poſſet:aures eius amputauit:ne poſſet rurſus ad eum principatus ſacerdotii peruenire propter hanc dimunitionem. Ibidem ſic mutilatus Hircanus per multos annos fuit:quo ad uſq; Herodes antipatris filius:quem tanquam filium ſemper habuerat. Iudee principatum obtinuit. Quod quum audiſſet Hyrcanus qui ſic captiuus tenebatur:rediit ad herodem:qui non illas retributiones ab eo recepit:quas priuatus ab eo acceperat. Nam mutauit herodem fortunæ prouentus:quia ſuſcepta eius filia in coniugio ipſum iterfecit.

Huic hyrcão aures amputantur
Herodes ſocerum interfecit

Pompeius maximus Romanorum Imperator hiſdem temporibus maximo in precio apud Romanos habitus eſt:qui, deuictis magna celeritate pyratis iterato cõtra.xxii. orientis reges imperator deſignatus eſt:qui contra mitridatem in armenia minore uadens:ipſum nocturno prælio uicit:eiq; maximam cladem intulit:pro qua mitridates ipſe cum uxore & duobus comitibus fugit. Deinde tygranie armeniæ regi graue bellum intulit:eumq; in deditionem coactum denuo recoronauit: quum coronam deponeret: pecunia tamen parte mulctatum poſt albanorum regem prudenter uictum rogatus in deditionem accepit:Armeniamq; minorem uictam Deiotharo galathie regi donauit: quia ei ſocius bello mitridarico fuit. Itures & arabes pauloposſt uicit. Iudæam omnẽ cũ Hieroſolyma cœpit:& Iudæos omnes romanis tributarios fecit:ibidem & in omni Syria ſcauro preſide deputato pugnauit itaq; pompeius hic uir maximus hac uice in oriẽte cum uigintiduobus regibus:quorum omnium uictor exiſtens in aſiam ſe recepit. Et quum Romam per Ciliciam properaret alexanderi ariſtoboli iudæorum Regis filius ex itinere fugiens alexandriam. hyrcanumq; munitiſſima oppida obtinuit. Ex quibus magna manu collecta depopulatus eſt Iudaicam regionem. Reuerſus deniq; Romam cũ ingenti gloria pompeius triumphauit de pyratico mytridatico & aliis complurimis bellis:in quo quidem triumpho ſicut ſcribit plinius tranſlata fuit primo ſtatua argentea pharnacis ponti regis:& Mitridatis patris:necnon & currus aurei & argentei:in eo quoq; triunpho tulit pompeius alueum aureum cum gemmis duabus:& lunam auream põdo.30. lectos triclinares tres:uaſa ex auro & gemmis abacorum nouem:Signa aurea tria Mirina tria:coronas ex margaritis trigintatres: Montem aureum quadratum cum ceruis:leonibus & pomis omnis generis:& menſas ex margaritis. Hæc omnia pompeii uictoria i urbem inuexit. Fuere etiam in eo triumpho:ut plutarcus inquit:regiones pont⁹ uidelicet: armenia:capadocia:paphlagonia:Media:Colchis:Hyberia. Albania:ſyria:Cilicia:meſoporamia:& hi q circa phenicem & paleſtinã incolunt. Iudæi quoq; & arabes:& ceteri:quotquot terra mariq; ab ipſo debellati fuerant. Inter hæc notabãtur caſtella mille capta:ciuitates ferme nongentæ:naues octigentæ:in eo quoq; triumpho captiui ducti ſunt poſt pyratarum principes Tygranis fili⁹ cum uxore filiaq;:Rex iudæorum Ariſtobolus. mitridatis ſoror cum quinq; filiis:ſcytarum multæ mulieres:Albanorũ & hyberorum:ac regis comagenorum obſides ducti. Hic triumphus maximus ac ſplendidiſſimus omnium fuit:qui hactenus Romæ fuerunt. Hæc autem omnia anno ab urbe cõdita.690. Iunio ſyllano & .L. Murena conſulibus geſta ſunt. Reliqua autem huius maximi imperatoris geſta & bella quæ cum Cæſare geſſit: infra in geſtis ipſius Cæſaris narrabuntur.

Tygranem Albanum Itures & Arabes Viginti duo reges ſuperat,
Caſtella mile Ciuitates non gente naues octingente

5142 58 Creticum bellum eo tunc a Metello cretico confectum fuit:de quo etiam ipſe triumphauit:ſed eius triumphus pompeii triumpho impar extitit.

Catilinæ Romani uiri peſtiferi coniuratio contra rempublicam: hoc anno qui eſt.18. regni Dionyſii. olympiade autem.179. Marco tulio Cicerone conſule regnante fuit. cuius patriæ turbationem atq; tumultum idem Marcus Tullius Cicero compreſſit atq; prudentiſſime ſedauit. De qua quidem coniuratione Saluſtius atq; Liuius pulchre ſcripſerũt. Erat i primis hic Luci⁹ Cati. ut ſcribit Saluſt. nobili gñe nat⁹ magna ai & corpis ui:ſed igeio prauo:Cui ab adoleſcẽtia bella:iteſtia:cædes:rapie:diſcordie ciuiles grauiſſime fuere. Ibiq; iuuentutem ſuam exercere ſtuduit:quũ eſſet alo audax:ſubdolus. uari⁹: & cuiuſlibet rei ſimulator:q quũ eẽt flagitioſiſſim⁹ uir:& oĩum facinoroſorũ dux. Horum cateruas circum ſe ſemper habere uoluit:quibus fretus ſocietatibus ipſe flagitio-

ſus Catilina ad opprimendam re:publicam conſilium cœpit: quum ei maxima ſpes eſ
ſet conſequendi conſulatum.Sed coniuratione propalata:detectiſq̃ coniuratorum nomi
nibus:Lentulus ex clariſſima corneliorum gente ortus: penes quem una cum Cicerone
fuit imperium conſulare magiſtratu primo a ſenatu abdicatus.Inde Cethegus Statilius
Gabinius & Ceparius ſenatorii ordinis uiri decreto ſenatus in carceré miſſi:ſtatim una
cum ipſo Lentulo laqueo ſtrangulantur .Quod ubi Catilina cognouit in tranſalpina
fugere cogitauit.Quo comperto Antonius cum quibuſdam legionibus ipſum pſequés
inter confertiſſimas legiones confodit atq̃ ita Ciceronis uirtute reſpublica a magnis p-
turbationibus ſeruata eſt.

¶Cæſaris uiri prope diuini geſta hic incipiunt.

¶C.C.Iulius Cæſar anno ab urbe condita.693.qui eſt annus.26.regni dioniſii poſt mul 52 5147
156.milia per Iulium cæſaré ſunt interfecti
ta ſtrennue geſta conſul una cum.L.bibulo creatus ſtatim gallia tranſalpina & illyricū
cum decem legionibus eidem decernuntur:cum quibus per decem annos bellans grauiſ
ſima bella confecit.Verum quum eius hiſtoriam Suetõius & Plutarchus plene explicue
rint:non ſolito more de eo conſcribendum duxi:ſed competentes portiunculas ab ipſis
hiſtoricis excerptas ſeparatim ponere.

¶Heluitiorum igitur animos gentis gallorum fortiſſime ea uel maxima eam terribiles
quod perpetuo pene cum germanis altercabantur:a quibus tantum rheno flumine diri
muntur:Oregetho rex quidam princeps huiuſce gentis ſpem totam inuadendi gallias
accendebat:quo cæteri optimates corruptos ad mortem coacto cohibere tamen ſemel
animatas in predam nequiuerunt:qui coniuratione facta hac die dicta exuſtis uicis do-
mibuſq̃ ſuis:ne quod deſiderium ex ſpe reuertendi foret:profecti ſunt .Quos quum pri-
mum apud rhodanum obuios cæſar habuiſſet:magno difficiliq̃ prelio uix uicit:& ad d
ditionem coegit:horum fuit:quum primum progreſſa eſt multitudo heluitiorum.thu-
rigiorum:lothobogorum thautorum:& boiorum utriuſq̃ ſexus ad centū quinquagitaſex milia in
iſto prælio ceciderunt:cæteri in terras proprias remiſſi ſunt.

¶Cæſar poſtea contra Ariobiſtum regem exercitantem:inuehétéq̃ incredibiles germa
norum copias:quibus nuper uniuerſas gallorum copias ſubegiſſe iactabant:apud ſequa
nos uicit:quum diu exercitus Cæſaris germanorum multitudine & uirtute perterritus
pugnam detractaſſet:Ariobiſtus in germaniam arrepta nauicula aufugit:uxores uero eiꝰ
duæ totidéq̃ filiæ captæ ſunt: Fuerũt in Ariobiſti exercitu arcides Marcomenes tribo-
ci,uangiones Nemetes:Eudes:& Sueui pugnæ magnæ & phalangæ germanorũ affuere
qui coacto in unum agmine ſe utiq̃ contextis capitibus ad irrumpendam Romaná aci
em tuti undiq̃ perſtruxerant:ſed poſtquam aliqui Romanorum militum agilitate:auda
ciaq̃ audaciſſimi productam teſtudinem ingreſſi fuiſſent:ſcuta ſingulorum uelut Squa-
mas ſingulorum humeros perfoderunt. Territi hoſtes nouo mortis periculo mortem
terribilem diſſoluere compagem exinde in fugam uerſi per quinquaginta paſſuum mi
lia inſatiabiliter ceſa ſunt.Neque haberi potuit Germanorum numerus:uel quantꝰ pu
gne affuerit:uel quantus fuerit occiſorum.

¶Deinde(ut Eutropius ſcribit)ponte confecto Rhenum tranſgreſſꝰ.Sueuos uero quo-
rum centum pagi erant perdomuit:poſtea omnem galliam: qui inter alpes flumé rho-
danum:rhenum & occeanum britannicum eſt qui nouem annos cæſar ſubiugauit:in
quibus deuictos britannicos quibus uſq̃ nunc Romanorum nomen incognitum erat
acceptis obſidibus tributarios fecit:inter tot ſucceſſus ter tantum male a Cæſare pu-
gnatum eſt.Romamq̃ reuerſus triumphauit.

¶Craſſi uictoria & mors.

¶Craſſus Romanus conſul pompeii collega anno ſecundo regni Dionyſii: mortuo Ga
Craſſus templũ ſpoliat
binio Syriæ præſide in locum ſuum a ſenatu ſubrogatur:ut maxime parthos ſyriæ uici 51 5148
nos rebellantes reprimeret:uir quidem cupidiſſimus & inſatiabilis cupiditatis:qui ut Io
ſephus libro.14.teſtatur:audita hieroſolymitani templi opulentia quam pompeius inta
ctam reliquerat illo diuertit:urbemq̃ ingreſſus templum peruadit:& opes duorum mi-
lium talentorum abſtulit:tulit etiam trabem auream uerſatilem trecentas minas peſan-
tem.Indeq̃ diuertés per Meſopotamiam in parthiam peruenit:& in itinere ſocius ciuita

tibus auxilia indixit:preciaq; exegit:mox ut Euphratem tranſiuit uaceſenem legatum a rege parthorum ad ſe miſſum obuium habuit:a quo uehementer increpatꝰ eſt:quod cõtra Lucilli & Pompeii ſedus auaritia ductus Euphratem tráſierit:Quamobrem ſine mora futurum eſſe ut pro parthico auro ſyrico ferro honoretur:atq; ita quum prope Carã uentum eſſe:parthi ſubito ingruentes cum ſyrena & ſyllatia præfectis ſuis:& eorum exercitu ſagittis oppreſſere Romanos:quo in conflictu plurimi ſenatores :& aliquot conſulares & prætorii uiri cecidere : & eius filius nomine Craſſus lectiſſimus iuuenis ibidẽ occiſus eſt.Quattuor quoq; cohortes cum legato depræhẽſæ interfectæ ſunt.His geſtis parthi duce ſyrena rapido equitatu Craſſum perſecuti ſunt:& cum circumuentum turpi-
947 ter interfecerunt.Verum uariæ quidem de huius Craſſi morte apud hiſtoricos ſentẽtiæ feruntur:quas breuitatis cauſa omittimus.

Plurimi ſenatores obtruncãtur

Viri diſciplinis excellẽtes.

.M.Furius poeta cognomento Bibaculus natione Cremonenſis:his temporibus :Euſebio teſtante clarus fuit:multa conſcripſit.

.T.Lucretius poeta per hæc tempora floruit. Qui poſtea amatorio poculo in furorẽ uerſus quum aliquot libros per interualla inſanie cõſcripſiſſet quadrageſimotertio ætatis ſuæ anno propria ſe manu interfecit.Eius autem libros poſtea Cicero emendauit.

Apollodorus pergamenus græcus orator Claudii & auguſti præceptor tẽpeſtatte hac cognoſcitur:qui artes multas inuenit:& apollodoram ſectam induxit.Cuius diſcipulus memoratu dignus Dionyſiꝰ cognomẽto atticꝰ fuit:qui ſermones & hiſtorias ſcripſit:

Theophanes rerum ſcriptor:patria:Mithilenus Romæ per hæc tempora in precio habetur.Qui quum magno pompeio admodum familiaris eſſet:res eius geſtas poſteritati commendauit:& græcorum omnium clariſſimum ſe exhibuit:cuius filius.M.Pompeiꝰ Cæſari quoq; auguſto poſtmodum charus fuit:a quo aſiæ curator conſtiturꝰ fuit:& poſtea inter primos Tyberii Cæſaris familiares locum obtinuit.

Mitridates philoſophus pergamenus:hiſdem etiam temporibꝰ floruit:& quædam cõpoſuit:qui poſtea contracta cum Iulio Cæſare amicitia :ad id honoris peruenit:ut Boſfori rex efficeretur.

Catullum poetam patria ueronenſem hoc tempore Euſebius claruiſſe aſſerit:& ãno ſequenti qui eſt annus .25.regni Dionyſii Romæ ætatis ſuæ anno.30.emoritur:hic carmina amatoria multa conſcripſit.

.M.quoque Callicliu̇m oratorem cum prædictis claruit:qui primo ciuili bello poſtea cæſarianas partes ſecutus:quum rogatã regeret galliã:apud placẽtiã urbẽ defunctus eſt.

Diodorus hiſtoricus ſiculus græcæ quammaxime hiſtoriæ ſcriptor cum prædictis clarus & inſignis habetur.

Tullius cognomento Marcus & cicero philoſophus maximus & oratorum princeps: necnon & romanorum conſul hoc tempore claruit:cuius uitam etiam Plutarchus accuratiſſime conſcripſit:hic quidem uolſcorum genere natus patrem Tullium :matrem uero Olaiam nomine habuit:qui quum per ætatem aliquid ſapere cœpit extemplo ingenii magnitudine equales ſuos ita excelluit:ut plæriq; graues ad eum uiſendum proficiſcentur.Et ut de reliquis taceam:prima eius commendatio circa poeticam eluxit:in qua libellos quoſdam edidit:poſtea creſcentibus annis mox ſolutam orationem naturæ ſuæ conſentaneam adamauit:puerilibuſq; ſtudiis peractis philoſophiæ & iuri ciuili operam dedit:poſt hæc ſub Sylla militauit.Deinde creatus conſul una cum Caio Antonio Marci antonii filio tam glorioſe id conſulare imperium exercuit : ut ab omnibus pater
54 patriæ appellatus fuerit:Hic quippe primus philoſophiam antea noſtris litteris incognitam explicauit:& plurima uerba ad uſum patrii ſermonis adiunxit.Deditq; ꝓcepta priuſquam ulli noſtrum:doctius quoq; quam ulli græcorum patefecit ac docuit: unde in li.x.codicis ſcribitur:quod Tullius fuerit flos & tuba romani eloquii ex ingenii ſui fœlicitate & naturæ munere compluriina ſcripſit opuſcula:inter quæ præſtantiora habentur:hic ſubiicimus:licet multo plura ediderit.

De amicitia	li.i.	De partitione oratiõis	li.i.
De ſenectute	li.i.	Inuectiuaꝝ cõtra.Saluſ.	li.i.
Sẽtẽtia nobilis De paradoxis	li.i.	Inuectiuaꝝ cõtra catili.	li.i:
De philippicis	li.i.	De republica	li.6.
Tuſcula.qõnum	li.5.	De achademicis	li.i:
Inuectiuaꝝ	li.6.	Topicorum	li.i:
Bonorũ & maloꝝ	li.3.	De conſiliis	li.2:
De diuinatione	li.2.	De ſymoniiſ	li.i.
De mundi creatiõe	li.i:	De gloria humana	li.i.
Dialogorum	li.i.	De laude catonis	li.i:
De agricultura	li.8.	De prenoſticationib⁹	li.2.
De iuſtitia & iure	li.i.	De conſolatione	li.i.
Verrinarum	li.i:	De reſponſis	li.i:
De officiis	li.3:	Rhetoricorũ ẽt nouoꝝ	li.5.
De re militari	li.i.	De eadem re	li.2.
De oratore	li.3.	De ſomno ſcipionis	li.i.
Rhetoricorum	li.i.	Cõmẽtarii ſui cõſulat⁹	li.3:
Orationum	li.3.	Græce ſcripti	
De legibus	il.3.	Verſibus	li.3.
De natura deorum	li.3.	Epiſtolarum extantium	li.36.
De fato	li.3.		

De er⁹ autem ſententiis has dú-taxat excerpſimus. ſ. uirtutis oĩs la⁹ ĩ actio ne cõſiſtit:a qua tamẽ ſepe fit ĩtermiſſio ml' tiq; dãt ad ſtudia redi t⁹Scire debem⁹:quæ ĩ terris gignũt ad uſũ hominis creati: hoies hac cã fuiſſe gñatos: ut ipi ĩter ſe aliis pdeſ ſe poſſint:duos ħ fili-os ha.ex terẽtia uxoꝛ Tulliolam .ſ.& Mar-cũ ex Tulliola etiã du os generos ſũme nobi litatis uiros habuit:q̃ tãdẽ ex partu mortua maximũ doloré tullio intulit ppter qđ cæſar ad er⁹ lenendũ doloré librũ cõſolatoriũ ei ex hiſpanis miſit:Demum & ipſe inclytus orator anno ætatis ſuæ ſexageſimoſecũdo ab Antonio ſub ſpecie concordiæ:concedente Octauiano occiſus eſt. Vnde diuus pater Augu ſtinus tertio de ciuitate dei capitulo trigeſimo dicit Octauianum Auguſtum adhuc ado leſcentem fouebat Tullius ſub ſpe reipublicæ promouendæ contra antonii malitiam:

Scripta manẽt

ſed Auguſtus cæſar antonium permiſit Ciceronem occidẽs quaſi quadam concordiæ pactione.Igitur quum Antonius linguam Ciceronis abſcinderet :quia multas contra eũ dictauerat inuectiuas.Reſpondit Cicero:Nil agis antoni ſcripta deſerta manent.

℃Cato poſterior Catonis ſuperioris pronepos:cui proprium nomen. M .portius Cato eſt:ſtoicus philoſophus:quem uticenſem quidam appellant:eo quod ſe apud Vticam ĩ-terfecerit:hac quoq; tempeſtate Romæ plurimum claruit:uir quidem doctiſſimus: qui ita doctrinæ cupiditate flagrauit:ut ne incuria quidem dum ſenatus ageretur a lectione temperaret:quo minus græcos lectitaret libros:hac ſcilicet induſtria:ut oſtenderet aliis tempora deeſſe alios ſupereſſe temporibus.Hic dicebat Rempublicam magis uirtutib⁹ quam armis eſſe tuendam dicens.Nolite inquit exiſtimare maiores noſtros armis Rem publicam ex parua quidem feciſſe magnam.Si ita eſſet quirites multo maiorem eã nos

Notabile quid

haberemus.Quippe ſociorum ciuium:prætereaq; armorũ atq; equorum maior nobis copia quam illis eſt:Illis nanq; domi ĩduſtria:foris iuſtum imperium:animus in conſulẽ do liber:neq; libidini:neq; delicto obnoxius.Pro his nos luxuriam atque auaritiam ha-bemus:publicam egeſtatem:priuatam uero opulentiam laudamus:diuitias ſequimur at que inertiam:inter bonos & malos diſcrimẽ nullum:omnia uirtutis premia ambitõ poſ ſidet.Hic quippe quanto humanam gloriam fugebat :tanto magis illum gloria ſeque-batur.Quiq; inter alia ſuæ uirtutis opera ad humanæ uitæ inſtructionem ethicam mo

Libellus Cato Sẽtẽtia bona

ralem cum ſuis rationibus in libris compoſuit.ex quo:ut aiunt:paruus ille liber metri-cus:qui paruulis legitur:excerptus eſt.De cuius ſententiis hanc memoriam dignam ha-bemus.Humana uita proprie ueluti ferrum eſt:quod ſi exerceatur conteritur:ſi uero ñ exerceatur rubigine conſumitur. Hic tandem teſte diuo patre Auguſtino primo de ci uitate dei cap .24. ſeipſum occidit uictoriam Cæſaris impatienter ferens :eiq; ſubiici nolens.

℃Nigidius Figulus pythagoricus & magus his quoq; temporibus Romæ floruit .Qui ideo Figuli cognomento ſortitus eſt:quod ut diuus pater Augu.v.de.ciui.dei.cap.3.re fert:quadam uice apud eum de geminorum diſſimilium uirtute & ualitudine diſputa-retur:ſtatim Nigidius hic figmentum de figuli rota in medium adduxit.Dum enim ſu

gularius rotam in quanta ui potuit intorſiſſet currente illa Nigidius uidentibus omni-
bus his numero de atramento tanquam uno eiuſdem loco ſummo celeritate percuſſit.
Deinde quieſcente rota inuenta ſunt quæ fixerat non paruo interuallo rote illius extre
mitate diſtante.Sic inquit Nigidius in tanta rapacitate cœli currunt:ut etiam ſi alter p⁹
alterum in tanta celeritate naſcatur:quanta rotis bis ipſe percuſſit in cœli ſpatio pluri-
mum eſt:huic ſunt inquit quæcunq; diſſimilia perhibeãtur in moribus caſibuſq; gemi
norum.Hic etiam quum in grammatica:ut Gellius teſtatur:doctiſſimus haberetur:plu
rimum ſcripſit:quæ tamen in uulgus non prodierunt propter eorum ſubtilitatem:ac
obſcuritatem:tanquam parum utilia.Deniq; a ſenatu Romano exilio damnatus:quarto
imperii Cæſaris anno mortuus eſt

Leopatra Egypti regina Dionyſii Auletis filia anno iudaicæ captiuitatis.557.
5210 49 c Olympiade uero.181.Egyptiis regnare cœpit:& regnauit annis.22.Huius:ut p̃-
miſſum eſt:pater auletes diõyſius omnium flagitioſiſſimus fuit.Nam illum p
pter eius flagitia alexandrini eiecerunt:cui quum tres filiæ eſſent: unam natu grandio-
rem loco patris reginam conſtituerunt:& alias infantes regno eiecerunt:Regina autem
Archelaum quendam Archelai Mitridatis filium ſibi acceſitum matrimonio copula-
tum regem declarauit.Interea Auletes Romam profectus a pompeio ſuſcipitur:& Sena
tui commendatur:necnon & de reductione eius agitur.De iniuriaq; expulſionis regis ul
tionem ſuſcipitur.Ptolæ.itaq; Auletes ſenatus decreto per Gabinũ i regnum reduct⁹
eſt.qui ſtatim Archelaum & eius filiã interemit.Sed non multo poſt & ipſo morbo ab
ſumptus eſt:relictis duobus filiis & totidem filiabus : quibus Cleopatra hæc grandior
natu erat.Alexandrini autem & puerum natu grandiorem : ac Cleopatram hanc regno
præfecerunt.Hunc itaq; puerum pompeius ex ſenatuſconſulto tuendum ſuſcepit.Sed
pueri familiares ſeditione mota:cleopatram eiecerunt quæ ſtatim cum ſorore in Syriã
ſeceſſit.Interea cum Cæſar egyptum perueniſſet:adoleſcens qui pompeium obtrunca-
uerat etiam cæſari bellum intulit:a quo tandem ſuperatus cum uniuerſo eius exercitu
interfectus eſt.Quo interfecto Cleopatram hanc:cum qua cõſuetudinem habuerat ab
exilio reuocatam egypti reginam conſtituit:poſt mortem uero Cæſaris:& res in philip
pis geſtas Antonius in Aſiam profectus eſt: & Cleopatram Reginam ſummis comple-
xus eſt honoribus adeo ut eam ſibi uxorem acciperet:& filios ex ea procrearet:& ambo
etiam in attico bello fuerunt:ambo fugerunt:amboq; demũ ab Auguſto ſuperati ſunt.
Nam antonium Auguſtus in nicopoli urbe captum coegit ſibi ipſi manum inferre:cleo
patram uero ut uiuam in poteſtatem reducerent:quæ paulopoſt & ipſa in uinculis:alias
in ſepulchro Antonii uiri ſui:clam admoto aſpidis morſu cõcidit.Hæc quippe nulla fue
re:niſi oris formoſitate:& ueræ claritatis mora refulſit:ſed contrario auaritia crudelita
te:atq; omni luxuria mundo conſpicua fuit. Ac ſic Lagidarum imperium euerſum eſt:
quod per annos.306.ſub regibus tredecim permanſit:quorum etiam nomina & tempo
ra iſta ſunt. ℭ Egyptiorum regum Epilogus.

	Alexander magnus	1	an. 2
	Ptolæ.lagi filius	2	an. 40
5151 48	Pto.philadel.	3	an. 38
	Ptolæ.Euergetes	4	an. 25
	ptolæ.philopator	5	an. 16
	ptolæ.Epiphanes	6	an. 24
	ptolæ.philometor	7	an. 35
	ptolæ.Euergetes	8	an. 29
	ptole.Sother	9	an. 17
	ptolæ.Alexander:	10	an. 10
	pto.Sother iterum	11	an. 8
	ptolæ.Dionyſius	12	an. 30
	Cleopatra	13	an. 22.

Et ſic Auguſtus Cleopatra ſublata furentem egyptum cõpoſuit.

Cæſaris & Pompeii bellum.

ℭ Anno primo regni Cleopatræ reginæ ciuile bel lum execrandum ac lachrymabile ſurrexit:quo p̃ ter calamitates quæ in prælíis accidere conſueue- runt:etiam populi Romani fortuna mutata eſt.Iu lius etiam Cæſar e gallia uictor regrediẽs popoſcit alterum conſulatum abſenti ſibi a ſenatu decerni: contradictum eſt a Marcello cõſule adiuuante põ- peio.Mandatumq; eſt ei ut non niſi dimiſſo exer- citu urbem intraret:atq; ex Marcelli conſulis au- ctoritate Pompeius ad legiones:quæ ad Luceriam erant:miſſus ẽ cum dignitate imperii.Qua iniuria commotus Cæſar aduerſus patriam bellum ſum- pſit propter quod ueriti cõſules cum pompeio t ſe natuſq; omnis:necnon & uniuerſa Romana no-

bilitas in Apuliam confugit. At Cæſar uacuam urbem ingreſſus: dictatorem ſeſe conſtituens Emilium Lepidum magiſtrum equitum dixit: cum quo ſtatim Brunduſium:ubi ſenatus omnis erat:proceſſit.Qui timore concuſſi,tranſmare Ionium in Græciam confugere.Tunc Cæſar liberam omnem Italiam habens Romam iterato ĩgreſſus ut populum ſibi demulceretur ex Sardinia Siciliaq; inſulis multum annonæ in urbem conuexit:Ibidem rebus bene ex ſententia compoſitis cæſar Hiſpanias petiit :ubi & pompeianis exercitibus ſuperatis.Romam cum ingenti gloria regreſſus eſt.

¶Quum itaq; Cæſar Europæ quieto potiretur imperio traiecit ĩ græciam:ubi pompeius & omnis ſenatus pro rebus gerendis conſtiterant:ad quem uniuerſi orientales reges conuenerant:ut eidem auxilio forent.Quo quum cæſar ueniſſet pompeium ſtatim obſedit:ibiq; cum eodem dimicãs cæſar magna clade accepta cum omni exercitu fuſus ē: & ſuperuenientis noctis beneficio illeſus euaſit. Pompeius uero cæſaris teſtimonio uictor factus proſequentem reuocauit exercitum:Militum autem cæſareorum .4.milia 22.Centuriones:equiteſq; romani complurimi eo in bello occiſi ſunt:Cæſar uero agmine citato per epirum in theſſaliã perrexit:quem pompeius cum maximis copiis inſecutus utrinq; ibidem ſtruxerunt acies. Pompeius autem octoginta octo cohortes habens triplici ordine locauit.Fuerunt quippe peditum.40.milia:equites romãi in ſiniſtro cornu ſexcenti:in dextro uero quingenti:aderant quoq; reges multi:& equites romani pluximi abſq; leui armatura magna copia:Cæſar ſimiliter octoginta cohortes triplici ordine diſpoſuit:cui fuerint minꝰ quam trigita peditum milia :& equites mille: Videre ubi & gemere erat contractus Romanorum uires in campis pharſalicis ad occiſionem mutuam conſtitutas:quas ſi concordia,ut paulus Oroſius ait:rexiſſet populi nulli reges ferre potuiſſent:pugnatum itaq; eſt ingenti contentione.Quumq; diu dubia ſorte utrinq; cederentur:atq; ex una pugna ſeu parte Pompeius clamaret:parce ciuibus:nec tamen ipſe faceret:& ex alia parte Cæſar idem faceret & urgeret:dicens.Miles faciem feri.Tandẽ pompeii fuſus eſt exercitus & caſtra penitus direpta.Quo facto pompeius ſtatim Alexãdriam petiit:ut a ptolæmeo auxilia acciperet: cui propter teneram eius ætatem tutor a ſenatu datus fuerat.Verum ptolæmeus:uir ingratiſſimus fortunam magis quam amicitiam ſequens pompeium occidit:& caput eius cum annulo cæſari tranſmiſit. Quibꝰ uiſis cæſar confeſtim lachrymas effudit. Fertur a plutarcho hiſtorico pompeii reliquias ad Corneliam poſtmodum delatas in Albano monte fuiſſe poſitas.

fortunã magisq̄ amiciciã sequit

¶ Mortuo igitur pmopeio cæſar alexandriam profectus a ptolæmeo parricida inſidias pertulit:qui inſidiantium hoſtium inopinata multitudine circunuentus Scapham cæſar confugit:qua mox ſubſequentium pondere merſa:per ducentos paſſus ad nauĩ una manu qua carthas tenebat eleuata natando peruenit.Sed paulo poſt nauali conſerto prælio magna fœlicitate uniuerſam claſſem regiam aut cepit aut depreſſit. alexandrinis uero regem ſuum petentibus reddidi:monitum ut romanam amicitiam magis quam arma experiri ſtuderet:at ubi ptolæmeus liber euaſit:cæſari denuo bellum intulit:qui ſtatim cũ omni exercitu ab ipſo cæſare deletus eſt.Nam eo bello.20.milia hominum ceſar referũtur.Rex autem ipſe Scapha exceptus fugiendi cauſa multis inſilientibus demerſus eſt. Cuius corpus ad littus deuolutum loricæ aureatæ iudicio cognitum fuit:ac ſic cæſar alexandrinæ urbis potitus Cleopatram ipſiꝰ ptolæmei ſororem ab exilio reuocauit:eiq; Regem contulit.Quæ poſtea regio equitatu urbem ingreſſa eſt.

Cornelii fauſti Scipionis mors
Iube regis mors
Catõis mors

¶Inde biennii poſt(Oroſio referente)Cæſar uniuerſam Syriam peruagatus pharnacem Mitridatis filium in ponto ſuperauit:& prouinciam conſecutus eſt.

¶Poſtea uero quum Romam uenit:iterum dictator & conſul creatus in aphricam tranſiit:ubi infinita nobilitas cum iuba maurorum rege bellum parauerat.Cuius belli duces erant.P.Cornelius ſcipio ex antiquo Scipionis aphricani genere natus.M.Portius Cato &.L.Cornelius fauſtus ex ſyllæ filia natus:ubi poſt multas dimicatiões uictor cæſar effectus Cornelium fauſtum interfecit.Scipio uero in naui ad Hiſpanias fugere contẽdebar:coactus eſt uentorum ui in aphrica regredi.Quamobrem deſperatione ductus apd̄ Vticam ſeipſum iugulauit:iuba quo maurorum rex eodem exitu cæſaris manus nõ effugit:unde percuſſori precio dato iugulum præbuit. Cato uero qui in Vticam urbem

ſe receperat ultima nocte uitæ ſuæ:dum platonis librum legeret poſito ad caput gladio duo hæc in rebus extremis inſtrumenta perſpexit: alterum ut mori uellet:alterum ut poſſet. Compoſitis ergo rebus ſuis ſtricto gladio:nihil(inquit)egiſti fortuna omnibꝰ conatibus meis. Quibus dictis impreſſit collo gladium:& mortuus eſt. Vnde ex hoc uticenſis Cato dictus eſt.

VTICA APHRICAE CIVITAS.

Vtica enim Aphricæ ciuitas eſt magnitudine quidem & auctoritate pro Strabonis ſententia ſecunda poſt Carthaginem urbē eſt exciſa Carthagine Metropolis & Romanorum receptaculum ad res in Lybiam gerendas extitit. In eodem enim ſitu ſita quoq; eſt & Carthago.

Cæſaris triumphi.

Cæſar itaq; his geſtis poſt annū Romam regreſſus quater de cōfectis bellis eodem menſe triumphauit. Sed interiectis diebus: & rurſum ſemel poſt ſuperatos pompeii filios: primum & excellentiſſimum egit triumphum ſequentem poſt gallicum alexandri poſtq; ponticū huic proximum aphricum:nouiſſimum Hiſpanenſem diuerſo quenq; apparatu & iſtrumento. Et inter cætera de pontico triumpho in pompe. ferculo tria uerba protulit dicens. Veni:uidi:& uici:non quidem actum belli ſignificantia:ſed celeriter belli confecti notam. Hæc ex Suetonio. Deinceps uictis in Hiſpania pompeii filiis: regreſſus eſt Romam:ubi ſe imperatorem uocari fecit. Et ſic Reipublicæ finis hic fuit:quæ per annos 464. durauit. Veni: Vidi: Et uici Reipu. Ro. finis

Romani Imperii principium.

5151 48 Aius Iulius Cæſar itaq; compoſitis ubiq; ciuilibꝰ bellis ſolꝰ urbis & orbis monarchiam tenuit & anno. 542. iudaicæ captiuitatis:Olympiade autem. 183. Romanis imperare cœpit:& imperauit annis. 4. & menſi. 7. qui per annos computantur:a quo deinceps romanorum principes:nō reges:quod id nominis romanis odioſum eſſet:ſed cæſares appellati ſunt. Huius diui cæſaris quanta in adepto imperio fuit modeſtia. Suetonius Plutarchus:& Liuius:ac Plinius declarant. Non enim proſperis extollebatur:nec frangebatur aduerſis:magnificus ſine crudelitate: magnanimus ſine temeritate:Et licet audax fuerit:ei tamen uoluntas diuino aſpirante fauore ſemper intra poteſtatem fuit. Nemo ferum cæſarem unquam expertus eſt:niſi ſuperbia rebellaret:ꝓuocatus iniuriis facile parcebat. Quos uicit uiribus prudentia anteceſſit:ſuiq; exceſſus ſemper ad conuincendam iuſtitiam aſpirabant. Magnitudo animi & efficacia operis in eo merito laudatur:quum eius manus:& mens ad fere impoſſibilia ſibi ſuffecerint. Nec unquam in bellis gerendis:aut periculis adeundis inuenitur dixiſſe militibus ſuis ite:ſed ſemper præcedens ut ſequerētur perſuaſiſſe. Ingenium eius ad litteras:& in philoſophia potentior cuius munere unquā diſceſſit:ab omni etiam ignauia & præcipitio alienus:q̄uis in iuris ciuilis peritia fuerit:ut romanorum indicant leges. Quod autem omnibus mirabilius eſt moribus:& negociis ſimul operam dabat:& in bellis nullum equalem habebat:Eius ſiquidem ductu collatis ſignis quinquagies dimicatum eſt. Nullus eo celerꝰ ſcripſit:ueIociuſq; legit. Quaternas etiam epiſtolas dictabat ſimul:peritiam non modicā aſtrorum habuit:& biſexti rationem inuenit:ut teſtatur ſolinus: Tractatus & commentarios plurimos edidit:a quibus etiam nos quædam excerpſimus.

Viri diſciplinis excellentes.

¶Saluſtius Romanus hiſtoricus ac philoſoph⁹ Ciceronis emul⁹: ac tempeſtate Romæ claruit. De quo diuus pater Aug. primo de ciui. dei meminit dicens: quod fuit nobilitate ueritatis inſignis hiſtoricus: quippe quæ bello catilinario: necnō & de bello Iugurthino libros edidit celebres: ac nonnullas ſcripſit epiſtolas.

¶ Varro uico articæ ex narbonenſi prouincia natus: his temporibus Romæ in precio plurimum fuit: doctiſſimus quidem & acutiſſimi ingenii uir: atq; in omni ſeculari eruditione peritus: q annū agens trigeſimumquintum græcas litteras cum ſummo ſtudio didicit: de quo diuus pater. Aug. 6. de ciui. dei. ſic meminit dicens. Quis. M. Varrone curioſi⁹ deorū figmenta queſiuit? Quis inuenit doctus? Quis conſiderauit attenti⁹? Quis diſtinxit acutius? Quis diligentius pleniuſq; conſcripſit? Quis etiam & ſi minus ſuauis eſt eloquio: doctrina tamen: atq; ſententiis ita refertus eſt: ut in omni eruditione quam nos ſecularem: alii autem liberalem uocant: ſtudioſum tantum rerum quam iſte doceat quantum uerboſum ſtudioſum cicero declarat. Et propterea idem cicero multis in locis miris eum extulit laudibus. De quo etiam Terentianus elegantiſſimo uerſiculo breuiter ait: Vir doctiſſimus undecūq;. Varro qui tā multa ſcripſit, quā multa uir quēq; legere credamus. Hic itaq; Iſido. teſte lib. Ethi. 6. innumerabiles eddidit libros: inter quos 413. antiquitatum habemus præcipuos quos in res diuinas: humanaſq; diuiſit. Reb⁹ aūt humanis. 25. dininis uero. 16. diſtribuit. Magnum etiam aliud uolumen in grammatica conſcripſit: ubi in ea arte minutiſſimas queſtiones contractauit. Edidit inſuper & librū de lingua latina. Necnon ad athenienſem auditorē librum moralem in quo multa continentur utilia: de quibus hanc ponimus ſententiam. amici diuitum paleæ ſunt circa grana. Vis (inquit) experiri amicum calamitoſus fias. Scripſit & librum de deorum cultu: Vixitq; annis nonaginta.

Sētētia notabilis

¶Menecrates Niſenſis philoſophus & Ariſtarchi diſcipulus: per hæc tempora clarus habetur.

¶ Ariſtodemus eiuſdem Menecratis filius philoſophus & incredibilis ingenii uir: & ipſe hoc tempore cognoſcitur: quem ualde ſenem iuuenis Sarabo audiuit.

¶ Ariſtodemus alter philoſophus eiuſdem conſobrin⁹ hac eadem ætate floruit: qui magno pompeio magiſter fuit.

¶Soſtratus prædicti ariſtomedi frater philoſophus & ipſe clarus habitus ē: qui multa ingenii de ſe reliquit documenta.

¶Pythadoris ponti regina his temporibus ſuſcepto regno multa in ponto geſſit prælia. Cuius ob eius uirtutes tybetini & caldei uſq; in colchidem ſeſe ultro ſubdidere. Syrina quoq; & themiſira ar phanera prouinciæ: & ipſe mox illi paruere. Hæc quippe inſignis mulier pythodori Traliani filia fuit: qui ex priuato ciue magn⁹ euaſerat homo: & opes regias cumulauerat. Ipſa enim Pythodoris ex archelao uiro duos filios genuit: ex quib⁹ una cum ipſa matre paternam hereditatem adminiſtrauit, alter uero maioris armeniæ declaratus fuit rex. Archelaus autem eius maritus cum uxore uſq; ad extremum uitæ ſuæ manſit.

¶Orbis dimenſio.

¶ Cæſar igitur diuinis humaniſq; rebus ſingulariter inſtructus quum conſulatus ſui faſces ageret ex ſenatuſconſulto (ut Priſcianus in ſua coſmographia ſcribit) cenſuit omnē orbem per prudentes uiros admetiri. Et ideo a ſuo conſulatu uſq; ad conſulatum ſaturnini per triginta continuos annos miſſi ſunt dimenſores legati uiri doctiſſimi, & ī geometrica arte periti per omnem terram ad præſides: duces: & Iudices prouinciarum: ut deſcriberent: menſurarētq; terras: aquas nemora plana: concaua: mōtes: colles itinerarium: marttimumque etiam loca nauigaturi tangere debuerant: & ſi forte aliquod prodigiū ī his occurreret illud ſenatui reiq; pubulicæ ſcripto nunciarent. Et ſic eodem auctore referente repertum eſt: quod omnis orbis habet famoſa maria triginta, inſulas. xxvii. mōtes famoſos: quadraginta prouincias. 78. Vrbes inſignes. 370 flumina magna. 904. Gentes. 125. Cuius etiam orbis ambitus eſt trecenties & quindecies cētena paſſuū milia. Longitudo uero terræ habitabilis eſt ab ortu ſolis uſq; ad occaſum. Et ab india uſq; ad colūnas Herculis in Gaditano freto octies quinquies centum. 78. miliaria. Cuius quidē lon

gitudinis dimenſio cõpræhenſior eſt per mare quam per terras. Latitudo aute; terræ ab
auſtrali littore Oceani: ab Ethiopia uſq; ad oſtium Thanais in fluminis in ſeptentrione
fere dimidio minor eſt quam longitudo prædicta & continet quinquagies quatercenta
62. miliaria. Repertũ ẽ etiã q̧ profũdiſſimũ mare cõtinet ſpatiũ. 15. ſtadioꝝ i ꝑpẽdiculo.

❡ Cæſaris obitus.

❡ Cæterum anno. 5. regni ſui teſte Paulo oroſio: quum Cæſar contra morem Romanæ
libertatis honores ex ſua liberalitate præſtaret: qui a populo antea mandabantur: nec ſe
natui ad ſe uenienti non aſſurgeret. Romani in hoc eius inſolentiam non ferentes con
iurauerunt in ipſum. Qui autem coniurauerunt duo Bruti ex uetuſtiſſimo Bruti gene
re fuerunt. Qui: ut dictum eſt: pulſo Tarquinio primus Romæ conſul fuit & Caſſius Cõiura
Seruilius: centeſimo autem die ante mortem eius fulmen de nomine ſuo inſcripto ſta tores
tuæ ipſius quæ erat in foro. C. litteram capitalem arripuit. Nocte etiam præcedente di mortis
em obitus ſui feneſtræ thalami eius tam magno & horrẽdo ſtrepitu apette ſunt: ut Ca cæſaris
ius iulius cæſar domum ruere putaret. Sequẽti mane (ut Suetonius Tranquillus ſcribit) ꝓdigia
uenienti ad curiam late ſunt litteræ indices ſuæ necis quas tamen non aperuit. Quum mortis
q; in capitolio applicuiſſet: confeſtim Brutorum Caſſiiq; dolo. 23. uulneribus confoſ cæſaris
ſus eſt. Dumq; diuinus ſpiritus mortali ſegregaretur a corpore ipſe innatæ uerecundiæ uide pu
immemor: utranq; manum demiſit ad togam curuauitq; ſe: ut inferior corporis pars te dicitiã
cta collaberetur. Hunc itaq; uitæ exitum Cæſar habuit anno ætatis ſuæ. 56. Cuius qui magnã
dem corpus pro roſtris combuſtu; eſt: & in ſublime (ut aiunt) ſolidæ columnæ tumula cæſaris
tum quæ ſcilicet Iulia nuncupatur menſe quintili. & quia in eo menſe natus eſt: ab An ꝓdigia
tonio ille menſis eidem conſecratus eſt: quem nos Iulium menſem appellamus. iterum
❡ Poſt diem mortis eius tres ſoles ſtatim ſimul exorti ſunt: & paulatim in eundem or multa
bẽ cõuenerunt ſignificantes: ꝑ hoc dominiũ Lucii Anto. &. M. Ant. atq; Auguſti i unã
monarchiam reducendum: uel potius noticiam trium & unius diei toti orbi innote
ſcendã. Bos quoq; (ut diu⁹ pr̃ Aug. 3. de ci. dei ca. 13. refert) arãti i ſuburbano Ro. locutus
eſt: dicẽs fruſtra ſe urgeri: quia in breui magis homines defuturos eſſe quam frumenta.
❡ Portia autem Bruti coniuratoris coniunx: & Catonis uticenſis filia: & ipſa per hoc tẽ
pus a patria fortitudine & perſeuerantia non degenerauit: quia ſicut eius pater. M. Ca
to uictoriæ Cæſaris impatiens apud uticam ſe occidit: ſic & iſta quum audiſſet (poſt
mortem ipſius Cæſaris) ſibi ſubtractum eſſe uirum nil ſibi letum amplius exiſtimans:
quum cultrum nullum haberet: quo ſe perimeret ſtatim: ignitos carbones quos forte
propinquos habebat: indubitanter manibus accepit: & gutturi iniectos exhauſit: a qui
bus præcordia exurentibus ſpiritum exhalauit. O inexhauſti uigoris amor & uir tali cõ
iuge perpetuo & merito fœlix & commemorandus.

Ctauianus Cæſar Auguſtus Octauii olim Senatoris filius ſecundus Romano
5158 41 o rum imperator anno. 503. Iudaicæ captiuitatis. i. ſecundo. 183. olympiadis Ro
manis imperare cœpit: & imperauit annis. 56. & menſes ſex: a quo poſtea augu
ſti Romanorum reges appellati ſunt: hic maternum genus ab Aenea magno per Iuliã
familiam ſortitus eſt: Cæſaris Iulii nepos & adoptione filius: uir omnibus uirtutibus re
fectiſſimus: quippe qui in ciues clemens in amicis fidus ad recipiẽdas amicitias rarus:
& ad retinendas eas conſtans fuit. Liberalibuſq; ſtudiis præſertim eloquentiæ tantam
operam dedit: ut nullus ne in procinctu quidem laberetur dies quin legeret ſcriberet
haud declamaret. Fuit toto corpore pulcher: ſed oculis magis. Nec tamen uir tantus
uitiis caruit. Nam iracundus fuit: atq; impatiens occulte inuidus: palam factioſus do
minandi cupidiſſimus ſtudioſus aleæ luſor. Quumq; eſſet cibi: ac uini cupidus: ſomni
tamen abſtinens erat. Seruiebatq; libidini uſq; ad uulgaris famæ probrum. Nã cũ duo
decim cathamitis totidemq; puellis cubare ſolitus erat. Et quamuis ſic libidini ſeruiens
eſſet: eiuſdem tamen uitii ſæueriſſimus ultor erat. Tanto etiam amore apud barbaros
fuit: ut Scythæ & indi: q̃bus antea Ro. nomẽ incognitũ fuerat: munera & legatos ad eũ
mitterẽt. Multi quoq; reges i honorẽ ei⁹ ciuitates extruerẽt: q̃s Cæſareas & auguſtanas
noiarũt. Reges ẽt ex regnis ſuis uenıẽtes i hitu Ro. togati ad uehiculũ uel equũ ipſius

optimū parētū circha filios documētū

currerēt. Adeo uero bella & ſimultates execrat⁹ ē:ut niſi iuſtis de cāis nunq̄ bellū cuiq̄
indixerit:aſſerēs iactātis ſe & leuis eē:quū ob ardorē triūphādi:& ſolia lauri īfructuoſa
in diſcrimē ciuiū ſecuritatē ꝑcipitare:arma quoq̄ niſi maiori emolimēto nequaq̄ mouē
da:ne cōpēdio tēuis uictoriæ graui iactura mercari ſimil' ſit aureo hamo piſcātiū:cuius
amiſſio mille captuꝰ lucro pēſari pōt:Hic duas uxores hūit.ſ.Scriboniā & Liuiā:ſ; amo
re Liuiæ abiecit Scriboniā quis ex ea Tyberiū & Druſū ſuſcepiſſet filios: q licet fuiſſet
orbis dn̄s:filios tñ(ut Polycrates ſcribit)ad currū:ad ſaltū:& ad iactādi uſū exercitari uo
luit:filias uero ad laniſiciū & ad textrinū op⁹ īſtruxit:ut ſi aliqn̄ egeꝰ cōtingerēt p artē
uiuere poſſent. Vrbēq; ꝑterea ro. īnumerabilib⁹:atq; ꝑclaris una cū filiis & uxoꝛ ac ſo
rore īpleuit īſignib⁹. Hi nāq; cūctos & ſtudio ſiml' & īpēſa:ad decora apparēda ſuparūt.
Maximā ꝑter natiuitatis domos cāp⁹ marti⁹ hoꝝ hūit pcē inſigniorē; Nā eo ī loco īnu
merabiles circūcirca portic⁹ extruxit hortos nēoroſos:theatra:āphitheatꝝ:& tēpla ma
gnificētiſſima. Mauſeolū quoq; ſuū ibidē ī excelſis fūdauit molib⁹ lapide niueo coop
tū:ī cui⁹ ſūmitate ſuū ex ere poſuerat ſimulachꝝ:aliis quoq; pmultis urbē decorauit in
ſignib⁹. Vnde & gl'iabūdus dicebat:urbē lateritiā ſuenit:marmoreā reliquo:nec ſatis:ut
Cicero ait ſim⁹:neq; ēt nr̄i ꝑpoſiti ē plus ne boni an mali reb⁹ Ro. attulerit ſuā q̄ ſibi cō
ſtituerit opinio pricipat⁹ declaraꝰ:ſ; qđ cōſtat fuit īpiſſimū ſcel⁹ cōmiſſū ī ro. īpio triū
uirat⁹ ipſius Octauiāi. M. Ant. & M. Lepidi apđ Cōfluētiā Fauētiā īter rauēnā ꝑpe Lucū
& Bagnacauallū cōſtitut⁹:ī quo duces ipſi orbē Ro. eqs portōib⁹ īter ſe ptiti ſūt:& ne ci
ues p eā ætatē prudētia:īgenio:& aīo ualētes tātā īpietatē ꝓhibeꝛ poſſint: cōmiſſis eoꝝ
cedib⁹ ꝓuiderūt. Quare Liui⁹ libro. 119. ſic hēt:in triūuiratu ꝓſcriptio ſcā ē:in qua pl'i
mi eqtes. Senatores cētū trigīta uiciſſet cōciſi:Lepid⁹. n. L. Paulū ſratrē: Antōius. L. Cæſa
rē auūculū: Octauian⁹. M. Ciceronē q a Pōpilio legionario milite quū hēret ānos. 64.
occiſus fuit. Caput uero & man⁹ ei⁹ ī roſtris poſita ē:ubi mltos defēderat. Geſſit poſt
modū Octauian⁹ hic qnq; bella ciuilia:mutinēſe u;:philippēſe:puſinū:ſiculū anctianū:
Cremonēſe; & mātuanū:qa Bruti Caſſii copias recepant:qb⁹ ī bellis ꝑter ciuiū multi
plicē cedē. Auguſt⁹. 20. Ro. militū milia exauctorauit. 30. milia ſeruoꝝ q militauerāt do
minis reſtituit. Sex milia quoꝝ dn̄i nō extabāt ī crucē ſuſpēdit. Tādē cātabrico bello:&
Ro. īſignib⁹ a pthis repetitis & exactis q̄ apđ eos Craſſus amiſerat. Egypto quoq; Ro.
īpio adiecta ē. Hic itaq; fœliciſſim⁹ īpator nullibi unq̄ niſi apđ germāos ſuccubuit. nā lo
lianā & uarianā cladē ī īpa germania ſolū ppeſſus fuit. Quaꝝ lolliana maioris īfamiæ q̄
đtrimēti:uariana uero pene exitialis uidlicet trib⁹ legionib⁹ cū duce & legatis ac auxilia
rib⁹ amiſſis:iſtis igiꝰ & aliis bellis toto orbe cōfectis Augu. Cæſar fanū. I. & ſcđo a cōdi
ta urbe añ memoriā ſuā clauſū:āno urbis. 753. clauſit p q̄ pacis tpa Saluator nr̄ Ieſus xp̄s
naſci uoluit. Veꝝ Auguſt⁹ hic poſtq̄ monarchiā ſol⁹ adept⁹ ē:patiētiſſim⁹ & mitiſſim⁹
eē cœpit:& ab oī tyrānide ꝓſus alien⁹ fuit:auaritiā effugit:& palatiū ſuū īpenſa priua
ta extructū reip. largit⁹ eſt. Nec eo uſq; ſacroꝝ pōtifices uenerari cōtēpſit donec & īpe
ne cui oīno ſubeſſet. Veſtalis creatus eſſet pontifex. De eo nāq; Macrobius ſcribit dicēs
adoleſcētulum quendā aliquando Romā intraſſe Auguſto ſimillimum:quē ad ſe impa
tor reductum hoc modo interrogauit. Dic(inquit)mihi. Fuit ne aliquando mr̄ tua hic
Romæ? At ille rn̄dit:Non:ſed pater meus ſæpe. Ac impator nihil indignatus diſtauit eū:
hæc ille. Obiit deniq; Auguſtus hic ſeptembrio menſe anno ætatis ſuæ. 76. apud cāpani
am. Liuiæ uxoris ſuæ dolo ītoxicat⁹. Nec prim⁹:nec ultim⁹ uiroꝝ quē mulier decepit.
¶ Antigonus Ariſtoboli Iudæoꝝ regis filius:& ipſe rex hoc āno q eſt tertius imperii au 38 5161
guſti poſt multas concertationes contra ſuos dimicans ab Antonio capiꝰ:a quo & ſecu
ri percuſſus interiit. Hūc pompeius una cū Ariſtobolo eius patre:alexandroq; fratre:ac
duabus ſororibus captiuos ex hieruſalē Romā adduxerat:& in cuſtodia diu mācipaue
rat. Veꝝ pōpeio a Cæſaꝛ deuicto:& Ro. ab ipſo obtēta ariſtobolū cū filiis libeꝝ faciēs
cū exercitu in Syriā remiſit:rat⁹ p ipſu; ariſtobolū facile fore ſibi Iudæā ſubiicere: ſed
in hoc Cæſaris ſpes fruſtrata eſt ꝙ ariſtobolus & alexander a pompeianis exercitibus
trucidati periere antigono ſuperſtite ſolo relicto:qui cum duabus ſororibus fugiēs eua
ſit. Non multo poſt aūt pōpeio & ptolæmeo Egypti regibus defunctis. Cæſar Syriæ Iu

deæq́ʒ potitus antipatrum Idumeum uirum utiq́ʒ ſtrenuum iudeæ ꝓcuratorẽ conſtituit
dans ei ſub pontifice iudæorum cuius uis dignitatis optionem. Quapropter iterato hyr
cano antigoni patruo regnum conceſſit: ita tñ ut non rex uocaretur. Antigonus autem
ad pachoꝝ regem pro auxilio confugit: ibiq́ʒ uſq́ʒ ad obitum Cæſaris permanſit: Quo
mortuo: pachori auxilio fretus antigonus Hieruſalem ueniens: urbem expugnauit com
præhẽſumq́ʒ hyrcanum patruum aures eidem dentibus detruncauit: ne mutatis rebus
ſolutus pontificatum repeteret: quum ab integris ſacra celebrari oporteret. Quod audi
ens herodes Antipatris filius Romam acceſſit: antigoni iniurias conqueſturus. Ob quã
cauſam. M. antonius ipſum Herodem Iudeæ regem declarauit. Qui hieruſalem urbem
uiolenter ingreſſus. Antigonum compræhendit: & ad antonium in antiochiam uictum
tranſmiſit: Quo ſuſcepto: ſecuri percuſſum interemit. Vnde herodes in regno Iudeæ cõ
firmatus eſt rex. 4. ſcilicet ãno: ex quo Romæ diadema: ac ſic hoc modo aſamonei prin- Aſamo
cipatus poſt centum & uiginti annos deſtitit. Nam de familia clariſſima genere uel ho- ney re-
nore ſacerdotali fuerat. Cuius cũ multa pro gente iudaica parentes egiſſent propter mu gnũ fi-
tuam ſeditionem principatum amiſerunt. Tranſiit autem ad herodem prædictum anti- nẽ acci
patris filium de familia populari & genere priuato. Et hic finis & terminus eſt generis pit
machabeorum ſeu aſamoneorum: ut ex. 15. libro Ioſephi capi. ultimo habetur.

5168 38 ¶Herodes igitur antipatris idumei uiri plebei filiꝰ ãno. x. regni auguſti & antõii olym-
piade. ſ. 186. a romãis iudæoꝝ principatum & regnum ſuſcipiens regnauit annis. 37. cu-
ius hiſtoriam comeſtor ex Ioſepho excerptã ꝑtractas ſic habet: porro antipater idume-
us tempore Gabini Syriæ præfecti: adeo uirtutibus claruit: ut regium coniugium com
meruerit: & Cypria regis arabum neptis uxorẽ acceperit &. 4. filios ſuſcepit. ſ. phaſelum
herodem hunc cognomento aſcalonitã: ioſephum: & ferream: ac unam filiam nomine
ſoloniam. Qui primo pompeii gratiam obtinuit. Mortuoq́ʒ pompeio ẽt in Cæſaris cli-
entelam ſe contulit: & quum ab antigono prædicto apud Cæſarem de infidelitate cri-
minatus fuiſſet ipſe: ut erat animo inſignis: ſtatim ad cæſarem accedens proiecta ueſte
oſtendit uulnera quæ ꝓ ipſo cæſare apud egiptum ꝑtulerat. Quam ob cauſam Iudeæ ꝓ
curator confirmatus eſt: Iudeæq́ʒ & ipſe herodem filium natura ſtrenuum galileæ pro-
curatorem præficiens adeo ipſam prouinciam quietam reddidit: ut pater galileo publi
ce uocatus ſit. Poſtea interiecto tempore: antipater ueneno extinctus & phaſelus primo
genitus interfectus: Herodes Romam ad antoniũ confugiens Iudeæ rex contra antigo-
num prædictum & Malchium qui de ſacerdotio contendebant confirmatus & corona
tus ẽ: Quo coronato ſtatiʒ ab auguſto & Ant. cũ duobus principibꝰ in iudæã q cũ in ſo
lino regio collocarent remiſſus ẽ: Siqdẽ herodes: ut ꝓmiſſum ẽ: nihil oĩo ad Iudæã ptine
bat. Et extũc xp̃i dñi nr̃i natiuitate uicina regnum & ſacerdotiũ Iudeæ: quod priꝰ p ſuc
ceſſiones maioꝝ tenebatˀ: deſtructũ ẽ: Ac ſic Iacob ꝓphetia cõpleta ẽ: qua dicitˀ. Nõ defi
ciet princeps de iuda: nec dux de femoribus eius donec ueniat cui repoſitũ ẽ: & ipſe erit
expectatio gẽtiũ: nõ ergo defuit princeps ex iudæis uſq́ʒ ad hũc diẽ: quo primũ acceperũt
hũc herodẽ alienigenã. Tẽpus qppe erat ut ueniret ille cui repromiſſũ erat qđ nouo ꝓ-
miſſuʒ ẽ teſtamẽto: ut ipſe eẽt expectatio gẽtiũ: Ipſe itaq́ʒ herodes regno ſuſcepto Sama
riã oliʒ in cineribꝰ redactã a fundamẽtis erigẽs ĩ honorẽ auguſti: auguſtã. i. Sebaſtẽ ap-
pellauit: & ĩ Pancade illud tẽplũ quod paniõ uocabatˀ extruxit. Deinde. 15. regni ſui ãno
in hieruſalẽ dñi tẽplũ magnificẽtiſſime decorauit: ibiq́ʒ multas & magnas cõſtruẽs ædes
ĩnumerabilia quoq́ʒ opa & in ſingularis Syriæ urbibꝰ q̃s regebat ſolertiſſime ædifica-
uit. Demũ ãno regni ſui uigeſimoſexto Hyrcanũ principẽ ſacerdotũ uiꝝ ſanctũ de par
thica captiuitate regreſſuʒ: q herodẽ ut filiũ hũerat: & eius filiũ q patri ĩ ſacerdotio ſuc
cederẽ debuerat ĩterfecit: ſororẽq́ʒ eiꝰ uxorẽ ſuã cũ duobꝰ filiis ꝓpriis iã adoleſcẽtibus:
atq́ʒ uxoris mr̃em oẽs ĩteremit. Prædictis quoq́ʒ crudelitatibꝰ hoc addidit ꝙ ſororis ſuæ
noĩe Solõtæ uiꝝ occidit: & quũ eã alteri uxorẽ dediſſet: ẽt ip̃m a uita ſuſtulit. Scribas ꝑ-
terea oẽs ac diuinæ legis ĩterpretes ſimili ſcelere pemit. Poſtremo funeſtiſſimꝰ uir: quũ
dñi nr̃i natiuitatẽ Magorũ iudicio cognouiſſet oẽs puulos betleẽ gladiis ĩteremit. Quo
ſcõ repẽte morbo ĩtercutis ꝑcuſſus: & ſcatẽtibꝰ toto corporẽ uermibꝰ miſerã exhalauit
aĩaʒ: qnq́ʒ ſupſtitibꝰ filiis relictis. ſ. archelao: herode: ãtipa. ãtipatro: lyſania: & philippo:

Ex quibus quattuor fuere tetrache:ut ex euangelio habetur.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Emilium Macrum poetam natione Veronenſem his temporibus floruiſſe tradunt; qui poſtea anno.30.imperii Auguſti uitæ finem fecit. Qui uolucrum qualitates & herbarum naturas uerſibus expreſſit.De quo Ouidius libro.4.de triſtibus ait.Sæpe ſuas uolucres legit mihi grandior æuo.Quæq; noceat ſerpens:quæ iuuet herba macer:

¶ Antonium quoq; Muſam Auguſti medicum hac tempeſtate fuiſſe & floruiſſe conſtat:qui poſt atticam uictoriam naufragio periit:Hic contraria medicina a ſectatoribus Themiſtonis qui Herophili diſcipulus fuerat diuum Auguſtum graui periculo exemit: propter quod ſtatuam ex ære iuxta ſignum Eſculapii auguſtus illi locauit: eumq; ſemper coluit:ut teſtis eſt Suetonius in auguſti uita.

¶ Seruius ſulpitius doctiſſimus iuriſconſultus:hac ætate ſecundum Euſebium e uita decedens publico funere elatus eſt.Qui de dotibus librum edidit:& de nuptiis libros duos.De ſacris diſtentandis libros duos.Cuius diſcipulus alphenus iuriſconſultus fuit:rerum antiquarum non incurioſus.

¶ .C.Enaglius medicus græcus:per hæc tempora clarus habetur:qui eruditione in medicina arte ſpectatus & illuſtris fuit:Quiq; ſicut refert Plinius libro.25.imperfecto uolumine ad diuum auguſtum incohato præfatione religioſa:ut omnibus malis humanis illius potiſſimum principis ſemper medicetur maieſtas.

¶ .C.Falcidius tribunus plebis iuriſconſultiſſimus:his temporibus agnoſcitur: Hic ille ipſe eſt falcidius:qui legem tulit:ne quis teſtamento legaret plus q̄:ut quarta pars heredibus ſupereſſet.4.ſi quattuor aut minus eſſent:ſi aut plus quatuor forent:medietas eo tenore:ut ſiue liberis:ſiue propinquis idem pater ſua legaret illa pars quam Falcidius cōſtituit:niſi pater interdixerit:ut legatis fruentibus & eiſdem carentibus equanimiter partirentur:alias quoq; nonnullas tulit leges:quæ in corpore iuris habentur.

¶ Albius Tibullus eques & poeta Romanus hoc tempore claruit:uir utiq; doctiſſimus qui multorum iudicio primum inter Elegiographos obtinet locum.Hic multas ſcripſit epiſtolas breuiſſimas:& quidem amatorias:admodum utiles:licet breues : Eo q̄ eſſet & ipſe iuuenis:forma inſignis cultuq; corporis obſeruabilis:qui quum eſſet doctus: doctorum etiam hominum contubernio uſus eſt:& ante alios Coruinum & Meſſalam dilexit:cuius etiam contubernalis fuit : & equitanico bello militaribus donis donatus eſt.Obiit autem hic adoleſcens:ut ex inferiori epitaphio intelligi poteſt:quod Ouidius in eius laudem contulit dicens.

Te quoq; uirgilio comitē nō equa tibulle
Mors iuuenē campos miſit ad eliſios.
Ne foret aut elegis miſeros q̄ fleret amores.
Aut caneret forti regia bella pede.

¶ Virgilius Maro poetarum princeps natione Mantuanus hiſdem temporibus habetur celeberrimus.De quo Plutarchus ait:q̄ quum a matre nomine Maia editus fuiſſet non cæterorum more uagit:ſed adeo miti uultu uiſus eſt ; ut haud dubiam ſpem proſperioris genituræ indicaret:Initia quippe ætatis uſq; ad decimumſeptimum annum Cremonæ egit:quo quidem tempore(ſecundum Euſebium)togam uirilem accepit:Poſtmodum Mediolanum:Deinde Neapolim profectus eſt:ubi cum græcis latiniſq; litteris uehementem operam dediſſet:Tandem omni cura ac ſtudio mathematicis & medicinæ indulſit.Quibus rebus quum ante alios eruditior euaſiſſet in urbem ſe contulit:ubi propter naturam Auguſti declaratam:ſumme ab eo acceptus eſt. Hic quippe grandi extitit ſtatura:quilino colore:facie ruſticana ualitudine uaria:eo q̄ ſæpe ſanguinem eiiciebat: cibiq; minimi.Fertur amaſſe pueros . Sed quum ad maturam perueniſſet ætatem : omnes reieciſſe uoluptates:multa enim ſcripſit:Et primo quum ſexdecim eſſet annorum priapea epigrāmata:Dyras:& Culicem ſcripſit . Quūq; res Romanas incohaſſet : offenſus materia ſtatim ad Bucolicos tranſiit.Deinde Georgicam in honorem Mecenatis nouiſſime Aeneidem aggreſſus illam perfecit:licet incorrectam reliquerit.Et licet poetarum princeps diceretur:ab oībus tñ ſenibus poetis non inuidia:ſed pluria beniuolētia proſecutus eſt:præſerti ab Horatio qui ipſum Virgiliū in ſuis opuſculis ſæpe cōmemorat:obiit deniq; Brūduſii:āno ætatis ſuæ.52.x.calēdas octobris.26.Imperii Auguſti anno:Cuius oſſa

Neapolim tranſlata in uia puteolana intra lapidem ſepulta ſunt. Vbi hoc diſtichon
quod ipſe compoſuerat inſcriptum eſt:Mantua me genuit:calabri rapuere: tenet nunc
Parthenope:cecini:paſcua:rura:duces.
¶ Horatius poeta laudatiſſimus:per hæc tempora Romæ in precio habitus eſt.Hic pa
tria Venuſinus:pr̃e libertino natus ẽ:ut ipſe in epiſtola.24.teſtatus ẽ dicẽs: Me libertio
pr̃e natũ:& in tenui re maiores pẽnas nido extẽdiſſe loqueris:ut quãtũ generi demas uir
tutibus addas.Fuitq̃ ſtatura breui:ut in eadẽ epiſtola ſubdidit.Corpis exigui præcanum
ſolibus aptũ.Iraſci celerẽ tñ ut placabilis eſſet:& uigeſimaſexta epiſtola oñdit:quẽadmo
dũ Romæ liberalibus lr̃is erudit⁹ fuerit.ac deinde uberioris ſciẽtiæ nãciſcẽde gr̃a.Athe
nas cõceſſerit:ubi quũ doctiſſim⁹ euaſiſſet familiaritatẽ.M.Bruti q̃ Cæſarẽ occidit:ade
ptus eſt.Factuſq̃ ab illo tribunos militũ contra.M.antoniũ & Auguſtũ:qoũ uictus fu
iſſet Brutus ex clade aufugit.Cui poſtea auguſtus Mecenatis gratia pepit: Liberatuſq̃ a
poetica ſe cõuertit:& p̃cipuos apud latinos lyricos uerſus expreſſis imitatus archilochũ
alceom Saphonẽ:& pindarũ poetas grecos.Vnde & in epiſtola.24.ait:puos ego primus
iãbos.Oñdi latio nũeros aioſq̃ ſecutus archilochi:nõ res & agẽtia uerba lycãbem.Tem
perat archilochi muſam pede maſcula ſappho.Tẽperat alceus: & reliqua. Scripſit itaq̃
Horatius hic Odas:libros ſermonũ duos.Inſtitutiones poeticas quæ poetrica dicitur.Et
epiſtolas.Et quũ inumerabiles diuitias opr̃is ſtudiis cumolaſſet.Tãdem Romæ moriẽs
auguſtum oĩum rerum ſuarum inſtituit heredem.Obiitq̃.43.ætatis ſuæ anno: imperii
uero augu.ãno.35.Fuitq̃ maxima pompa in exequiis apud mecenatem ſepultus. Huic i
ter cætera nulla uoluptas maior fuit:q̃ rure ſepe ſeſe recipere.Quo cum ueniſſet uix il
linc poterat Octauiani Cæſaris iuſſibus euocari.Et cum in urbe foret miro deſiderio ru
ris aſſidue tenebatur.Hinc ad Micenatum ſcribens O rus inquit quãdo ego te aſpiciam.
¶ Varrus & Tucha poetæ Virgilii & Horatii prædictorum contubernales his tempori
bus habentur illuſtres: qui poſtea Eneidem Virgilii iubente auguſto tali lege emen
dauerunt:ut nihil adderent uel diminuerent.
¶ Meſſala Coruinus orator Romanus per hoc tempus clarus exiſtens primus apud Ro
manos urbis præfectus inſtituitur.Sed die ſexto ingr̃atu ſe abdicans in ciuilem poteſta
tem ſe conteſtatus eſt.Qui deinde biennii poſt & anteq̃ moreretur ita memoriam: ac
ſenſum amiſit:ut uix pauca uerba coniungere poſſet:ad extremumq̃ circa ſacram ſpi
nam ſibi ulcere innato inedia ſe confecit:anno ætatis ſuæ.72.Imperii uero auguſti.52.
hic Romanus conſul extitit:& orator nitidus fuit:qui de grammaticali ſcientia accura
tiſſime diſſeruit:& libros quoſdam poſt ſe reliquit: cuius ingenio auguſtus imperator
plurimum delectatus eſt:ob quod & auguſtum ipſum in herodis beniuolentiam flexit.
Eidemq̃ regiam dignitatem impetrauit. Hunc auguſtus quum eſſet uir ſtrenuus con
tra Sabatios in expeditionem miſit: contra quos(ut Strabo teſtatur)præclara facinora
¶ Cornificus poeta Romanus cum ſuperioribus floruiſſe conſtat:qui molta li (geſſit.
cet militaribus operam daret: in poeſi conſcripſit documenta:quiq̃ & poſtea a militi
bus deſtitutus turpiter interiit:Quos ſæpe fugientes galeatos lepores appellauerat.
¶ Cornificia autem prædicti ſoror poetrix memoratu digniſſima: & ipſa tempeſtate
hac tanto poetico effulſit dogmate:ut non italico lacte notrita: ſed caſtalio uideretur
latice: & Cornificio prædicto germano fratri eque eſſet gloria illuſtris: Hæc quippe
non contenta pulcherrimis ualuiſſe uerbis:niſi ut helycon carmen deſcriberet:atq̃ plu
rima & inſignia deſcripſit epygrammata quæ tempore diui Hieronymi:ut ipſe teſtatur
extabant quibus uirtutibus perpetuum ſibi acquiſiuit nomen.
¶ Forni.ſcilicet pater & filius celebres oratores tempeſtate iſtac.habentur illuſtres:
quorum filius conſularis ante patrem mortuus eſt.
¶.M.Bauius poeta celeberrimus:quem Virgilius in Bucolicis ſæpe commemorat:hoc
tempore ſecundum Euſebium in Cappadocia moritur.
¶ Tullius Tito Ciceronis alumnus: atque libertus: per hoc tempus multa refulget pande
doctrina. Qui(Gelio teſte in litteris Ciceroni fuit adiutor: quique & de ratione lin ctarum
guæ latinæ libros conſcripſit.Item de uariis:atque promiſcuis quæſtionibus alios com liber
poſuit:in quibus præcipui ſunt:quos de græco titulo pandectas appellauit: tanq̃ oĩum

aerum:atq; doctrinarum genus continentes.Hic primus notas cõmentatus eſt : & Cicerone obtruncato in puteolanũ predium ſe contulit:ubi uſq; ad cẽteſimũ cõſenuit annũ.

℄ Ventidius Baſſus olim Romanoꝝ conſul:q primum de parthis triumphauerat hoc anno Romæ emorit: & publico funere ſepelitur.De cuius uita admiratione digna:Gellius lib.14.noc.at.refert.ipſum ex genere & humili loco ortum habuiſſe. Cuius mrem a Põpeio Strabõe magni Põpeii Genitore bello quo Eſculanos ſubegerat captã cũ ipſo fuiſſe: & in triumpho ipſius pompeii Ventidius hic una cum matre puerulus perductus fuit.Poſteaq; cũ adoleuiſſet uictũ ſibi egre q̃ſiuit : Deinde i Cæſaris mãus deueniens in Galliã cũ ipſo ꝓfectus ẽ:ubi cũ mľta facinora ſtrennue geſſiſſet: nõ modo in Cæſaris amicitiã ꝑuenit:ſed etiã ab ipſo ãpliſſimis ordinibus ꝓ̃fectus ẽ.Deinde tribunꝰ plebis ꝓ̃torq; effectus tãto cũ moderãine ſe habuit:ut mox omniũ patꝝ cõſenſu põtificatũ:ac cõſulatũ inierit.Vñ & uulgo itolerãter eiꝰ dignitatẽ ꝑferẽs p uias urbis hos pſcribebat uerſiculos.Concurrite oẽs augures aruſpiceſq;:quia portẽtum iuſitatũ cõflatum eſt recẽs:Nã muros q fabricabat:conſul fcũs ẽ:Eundẽ Suetonius ꝓ̃poſitũ a.M. Antõio fuiſſe orientalibus prouinciis tradit:& tribus prælíis ipſum fudiſſe ſcribit. 33 5168

℄ Hyrcanus poſtremus iudæoꝝ pontifex.De quo paulo ante ſatis dictum eſt:hoc ãno qui ẽ.28.impii Auguſti annꝰ cũ.80.ageret annũ ab herode rege nõ dignũ uitæ terminũ ĩpetrauit:quia idẽ Herodes quũ ſolũ ſupſtitẽ ex regio genere eũ cerneret : & ſe in regia dignitate conſtitutũ:prodeſſe ſuis rebus opinatus ẽ mortẽ illius:ne iminẽte ſibi aliquãdo a Cæſare pi culo ille daret occaſionẽ:Tandẽ inuẽta occaſione q epiſtolas ꝓditionis Malco cuidam tradidiſſet:accepiſſetq; illas:conuocato conſilio demonſtrãs:uiꝝ optimũ interfici iuſſit.Hic igiť.ut Ioſephus.15.antiq̃tatũ lib.ſcribit:in principio præ defuncto cũ matre ſua Alexandra regnauit ãnis nouẽ.Matre uero defuncta illud regnũ tribꝰ mẽſibus gubernauit:& ſtatim a fratre ſuo Ariſtobolo depulſus fuit.Deinde a Põpeio reſtitutꝰ.40.ãnis ſacerdotio & regia dignitate uſus ẽ.Secũdoq; iteꝝ p Antigonũ fratris filium regnũ pdẽs:ẽt corporis diminutionẽ paſſus:ad Parthos captiuus ductus eſt: Exinde poſt aliquid tẽpus ad ꝓpria remeans:ꝓpter ſpes ab herode cognato ꝓmiſſas nihil ſicut ſperabat cõſecutus eſt.Atq; ita multis iuolutus uitæ paſſiõibus:& quod peſſimũ ẽ in ſenectute:nõ dignuʒ uitæ terminũ ꝓmeruit.Fuerat.n.Hyrcanus hic modeſtiſſimus uir:& in oĩbus mediocris: uitæq; honeſtiſſimæ:ac ſingularis mãſuetudinis & clemẽtiæ:q toto uitæ ſuæ tẽpore uarias ꝑtulit calamitates.Eo nanq; defuncto ſacerdotiũ a filis aaron penitus ablatũ ẽ.Deinde nequaq̃ in hieruſãlẽ ex ſucceſſione ſacerdotalis generis põtificibus cõſtitutis neq; ꝑpetuitate uitæ ſecũdum legẽ Moyſi deo ſeruiẽtibus aliquis põtifex fuit.Sed iguobiles quidã & alio tꝑe alii & nõnulli unius ãni ſiue modico ãplius a Romanis impatoribꝰ ſacerdotiũ emebãt.Quæ oĩa ẽt Daniel ꝓpheta uaticinatus ẽ dicẽs.Et pꝰ hebdomodas ſeptẽ & ſexaginta duas interibit chriſma:& iudiciũ nõ erit in iſrael:& templũ ſanctũ & chorus p populos:duce uenĩẽte gubernabunť:& cedentur in Cataclyſmo belli:& in ſequentibus:& ſuper templum:& cætera. 29 5170

ſacerdotiũ a filiis aarõ hic ablatũ eſt

℄ Anacleus quidam Babylonius:hoc anno poſt hyrcanũ ab herode ex Babylonia accitus:ab eodem iudæorum pontifex inſtituitur:& ſedit ãno uno.Quo amoto Ariſtobolũ uxoris fratrem eidem ſucceſſorem dedit.Eoq; poſt annum interfecto rurſus Annacleo ſacerdotium reddidit:q̃tum autem poſtea ſederit ignoratur.

℄ Sybilla Tiburta ſeu Tiburtina uates præcipua:cui proprium nomẽ albumea fuit:hoc tempore in italia floruit:& multa prædixit.Quæ ideo Tyburtina dicta fuit:quia tyburtæ ciuitati iuxta menis amnis ripas ut dea excolebatur.Cuius in gurgite ipſius fluminis eius ſimulachrum tenens in manu librum inuentum fuit.Hanc auguſtus(quũ Ro.eam deificare uellet)cõſuluit.Quæ poſt triũ dieꝝ ieiuniũ:rñdit ea q̃ diuꝰ pť Aug.18.li.de ci.dei cap.23.refert:dicens.Iudicii ſignũ tellꝰ ſudore madeſcet.E cœlo rex adueniet p ſæcula futurus.Et ſunt.27.uerſus : quorum ultimus hic eſt. Decidet e cœlo igniſq; & ſulphuris amnis.Quorum uerſuum capitales litteræ:ut idem pater Auguſtinus teſtatur: hũc ſenſuʒ reddũt.Ieſus xp̃s dei filiꝰ ſaluator.Quibꝰ dcis ilico uidẽte auguſto:cœlũ aptũ ẽ:& nimiꝰ ſplẽdor irruit ſup eũ:uiditq; in cœlo plucherrimã uirginẽ ſup quoddã altare ſtãtẽ:puerulũ baiulãtẽ:q̃ uiſa repẽte & uocẽ audiuit dicẽte.hæc ara filii dei ẽ: atq; ita

auguſtus in thalamo ſuo exiſtens : hæc audiens & uidens in terram procidit & deum adorauit. Quamobrem auguſtus deum ſe appellari omnino recuſauit. Quo in loco poſtea ad rei memoriam templum ſub titulo ſanctæ Mariæ uirginis in ara cœli ædificatum. Quem locum ordo beatiſſimi Franciſci excolendũ ſuſcepit:& nunc uſq; poſſidet.

¶Sybillarum decem Epilogus.

¶Sybillas.ſ.mulieres uaticinatrices decẽ fuiſſe Varro in lib.reꝝ diuinaꝝ quẽ ad Cæſarẽ auguſtũ ſcripſit:cõmẽorat. Eaſq; oẽs enũerauit ſub auctorib⁹ q de ſingl'is ſcriptitaſt.
Primã:quarũ:ut ſupradictũ eſt:de perſis fuiſſe dixit. Cuius mẽtionẽ Nicanor facit.
Secundam Lybicam:Cuius meminit Euripides in lamiæ prologo.
Tertiam delphicam:de qua Criſippus loquitur in libro de diuinatione.
Quartam Cumeam in Italia fuiſſe ſcribit quã Neuius in libro punici belli nominat.
Quintam Erythream:quam apollodorus græcus ſuam fuiſſe ciuem affirmat.
Sextam Samiam:de qua Erathoſtenes in antiquis annalibus ſcribit.
Septimã Cumanã noĩe amaltheã:quã ad Tarquinium regem libros attuliſſe diximus:
Octauam helleſpõtiam:quã ſolonis temporibus fuiſſe Heraclites ponticus ſcripſit.
Nonã phrygiã quæ uaticinata eſt anciræ. Decimãq; hãc ipſam de q̃ nũc locuti ſumus.

5180 19 ¶Anna mulier hebræa Iſachar. Iudæi filia de tribu leui ſiue(ut Damaſceno placet)de tribu iuda originem ducens ſuperioribus temporibus in cõiugiũ Ioachim uiri ſanctiſſimi de tribu ſua tradita hoc anno:cum diu ſterilis & ſine ꝓle ſtetiſſet:poſt multas orationes & lachrymas:angelica monitione præmiſſa: Mariã futurã dei genetricẽ genuit filiã. Qua ꝓcreata mox Ioachin uiro defuncto nupſit alteri uiro noĩe Cleophæ:de quo etiã alterã Mariã Cleophæ ſuſcepit filiã:Cleophas aũt Mariã filiaſtrã p̄dictã fratri ſuo Ioſeph copulauit uxorẽ:ſed & Mariã filiam ſuam alpheo tradidit uxorẽ ex q̃ nati ſunt Iacobus alphei ſymõ chanane⁹ & Iudas Thadeus qui & Barſabas:Mortuo quoq; Cleopha:anna tertio ſecundum legẽ Moyſi alteri uiro noĩe ſalome nupſit:ex quo tertiã filiam noĩe Mariã ſalome genuit. Quæ tandem zebedeo diſponſata Iacobum maiorem & Ioannem euangeliſtam peperit filios:unde & hi extant uerſus.

Anna ſolet dici tres genuiſſe marias.
Prima parit chriſtũ:iacobũ ſcda minorẽ
Et ioſeph iuſtũ peperit cũ ſymone iudã.
Tertia maiorẽ iacobũ uolucrẽq; ioannem.
Quas gẽuẽ uiri ioſeph alphe⁹ & zebede⁹:

Hæc quippe anna ſororẽ noĩe Emeriã habuit:de qua nata eſt Eliſabeth Ioannis Baptiſtæ mater:Hinc eſt q angelus dixit Mariæ: & ecce eliſabeth cognata tua:ideſt conſobrina tua peperit filiũ. anna itaq; quum in p̄ceptis & in uiis domini toto tempore uitæ ſuæ ambulaſſet:omneq; tempus ſuum in orationibus:uigiliis:ieiuniis:elemoſyniſq; ac aliis bonis operibus conſumpſiſſet:plena dierum quieuit in domino. Cuius dormitionis diẽ qui fuit. 25. iulii menſis eccleſia ul'is celebrari mandauit.

5181 18 ¶Zacharia hebreus de uice abia ſacerdos & propheta domini diui Ioannis Baptiſtæ genitor uir totius ſanctitatis exemplar tempeſtate hac eliſabeth uirginis Mariæ conſobrinam duxit uxorem:ambo quidem:ut ſacra euangelii Lucæ habent hiſtoria:religione:innocentia:pietatis & gratia ſanctiſſimi:qui quum diu infecundi fuiſſent:& iam eliſabeth proceſſiſſet in dies ſuos:& muliebria ei fieri deſiſſent:dominus eorum orationibus permotus filium tandem nomine Ioannem baptiſtam eis hoc modo conceſſit. Nam ſicut Lucas primo capitulo ſcribit. Quum zacharias ſacerdotio fungeretur:in ordine uicis ſuæ ſecundum conſuetudinem ſacerdotii ſorte exiit:ut incenſum adoleret:& anno ſperii auguſti. 41. ſolus templum domini ingreſſus:uidit angelum domini in dexteram altaris incenſi partem:quo uiſo confeſtim zacharias præ timore in terram corruit : ad quem angelus. Ne timeas inquit zacharia quoniam exaudita eſt depræcatio tua:qua Eliſabeth uxor tua ſequenti anno pariet tibi filium: & uocabis nomen eius Ioannem baptiſtam:pro quo maximum tibi erit gaudium & exultatio:ac multi in eius natiuitate gaudebunt. Erit enim magnus coram domino : uinum & ſiceram non bibet : & ſpiritu ſancto adhuc ex utero matris ſuæ replebitur : ac multos filiorum iſrael prædicatione ſuoq; exemplo conuertet ad dominum deum ipſorum : Et ipſe præibit ante ipſum in ſpiritu : & uirtute : Helyæ parare ei plebem perfectam. Et zacharias : Et unde

hoc:ait:ſcire potero:quia ego iam ſenex ſum:& uxor mea proceſſit in diebus ſuis:Et di-
xit.Ego ſum inquit angelus domini nomine Gabriel:qui a domino miſſus tibi ſum:ut
hæc ad te euangelizarem:& propterea hoc tuæ incredulitatis erit ſignum quia eris mu
tus quouſq; hæc implebuntur.Ac ſic Zacharias hic uſq; ad filii natiuitatem tacēs fuit.
Quum igitur zacharias templi fores egreſſus fuiſſet:nec loqui poſſet:intellexerūt om-
nes eum uiſionem uidiſſe:quod quidem & ipſe nutibus quibus poterat explicabat. Cō-
pletis uero officiis ſui diebus abiit in domum ſuam & ſtatim Eliſabeth concepit.Quū-
q; concepiſſe ſe depræhendiſſet:præ uerecundia quinq; menſibus ſe occultauit.In ſexto
deniq; menſe Maria uirgo & domini mater:& ipſa a ſpiritu ſancto grauidata mox ad ſa-
lutandum eam perrexit.Cuius & ſalutationem Mariæ ſenſit Eliſabeth:exultauit infans
præ gaudio in utero eius.Repletaq; ſtatim ſpiritu ſancto Eliſaberh exultauit : ac uoce
magna dixit. Et unde hoc mihi:ut ueniat mater domini mei ad me . Beata inquit quæ
credidiſti : quoniam perſicientur in te ea quæ dicta ſunt tibi a domino. Peperit deniq;
Eliſabeth filium:& audierunt uicini & cognati eius quia magnificauit dominus plebē
ſuam cum illa:& congratulabantur ei.Quumq; dies octaua adueniſſet:ut circuncidere-
tur puer.Innuerunt parentes patri quem uellet uocari eum. Accipienſq; calamum ſcri-
pſit dicens:Ioannes eſt nomen eius:& confeſtim apertum eſt os eius : & prophetauit di-
cens. Benedictus dominus deus iſrael : quia uiſitauit & fecit redemptionem plebis ſuæ.
Quo prodigio omnes admirati pontificium munus eidem reſtituere.In quo quidem de
inceps ita uixit:ut nemie ex ſucceſſoribus iudæi patrē habuerint:uel ſanctitate uel aliis
uirtutibus.Demum defunctus & inter ſanctos prophetas relatus:nonis nouembris eius
natalicius dies celebratur.

ℭ Viri diſciplinis excellentes.

ℭ Cornelius gallus poeta clariſſimus in Foroliuienſi urbe natus.18.imperii Auguſti an-
no:ſecundum Euſebium.43.uitæ ſuæ anno:propria ſe manu interſecit:quum auguſtus
interfectis Antonio & Cleopatra:& totam Egyptum obtinuiſſet:primum alexandriæ:
& totius Egypti prætorem conſtituerat : qui ea in prouincia(ut Strabo libro duodeci-
mo meminit)res memorabiles geſſit:ac Thebanam urbem Dioſpolim appellatam ad ſo
lum uſq; euertit.Ex qua etiam multos obeliſcos & conchas peregrini marmoris Romā
poſtea ſecum detulit:quibus nunc Roma Italiaq; multis in locis decoratur.Hic nonnul
la poetica memoratu digna compoſuit.

ℭ .C.Baſſus ornatiſſimus orator:& copiarum auguſti præſtantiſſimus dux ; tempeſtate
hac floruit.Qui ut teſtatur Gelius:quum eſſet ſcientia clariſſimus:de uocabulorum ori
gine multos tractatus edidit.Hunc imperatorem ſtrennuiſſimum Cæſar auguſtus lon-
ge ante contra parthos ad Licinii necem ulciſcendam miſerat:qui in Syriam irrumpens
parthos ipſos tribus præliis ſuperauit. Pacorumq; eorum regem Herodis filium inter-
fecit : & Romam rediens de eiſdem triumphum duxit . Deniq; ex hac luce ſublatus:
publico funere ſepellitur.

ℭ Strabonem etiam hiſtoricum & Geographum:ac philoſophum:necnon & homericæ
maieſtatis expoſitorem:ut quibuſdam placet: natione Cretenſem hiſdem temporibus il
luſtrem fuiſſe ex operibus ſuis inuenimus.Qui quum doctiſſimus uir eſſet : & magna-
rum rerum cognitione peritiſſimus haberetur : inter cætera ſuæ uirtutis monumenta:
de Geographia mundi:decem & ſeptem libros perpulchros edidit. In quibus uel omiſ-
ſas.uel neglectas:aut uetuſtate oblitteratas orbis partes:ad unguem reſtituit.Et diligen
tiſſime deſignauit:populos:nationes:res geſtas:montes:maria : & eorum terminos ante
oculos noſtros clariſſime poſuit.Hic quippe ex.Mitridatis regis ſanguine maternali li
nea(ut ipſemet teſtatur libro ſcilicet decimo)originem duxit . Cuius clariſſimum opus
diu latinis incognitum Nicolaus papa quintus per Gregorium Typhernatem transfer-
ri in parte uoluit.Reliquum uero operis mancum uidelicet Europam.Guarinus Vero-
nenſis ad preces Iacobi antonii Marcelli patricii ueneti uiri præſtantiſſimi abſolutus
reddidit.

ℭ Solinum quoq; hiſtoricum & oratorē grauiſſimum tempeſtate iſtac ex libris ipſius
floruiſſe coniicimus:qui & ipſe collectaneorum librum optimum edidit:& ad auguſtū

Cæſarē Romæ obtulit:in quo ſimiliter terram pingit:ac urbium diſtantias:& loca mul
5183 16 ta menſurat.Eumq; librum Collectaneum ideſt de mirabilibus mundi appellauit.
¶ Titus Liuius patauinus uir quidem magnus & hiſtoricoꝝ.tā græcorum quam latino
rum princeps;ac tragediarum (ut aiunt)ſcriptor hoc tempore(ut Euſebius teſtatur)Ro
mæ claruit.ut multi nobiles ex ultimis Hiſpaniarum partibus ad eū uiſendum Romā
uenerint.Quod diuus Hieronymus in epiſtola ad Paulinum ex Plinio ſumptum in his
uerbis teſtatur dicens:ad Titoliuium lacteo fonte manantem de ultimis Hiſpaniæ Gal
liarumq; finibus quoſdam ueniſſe nobiles legimus:& quos ad contemplationem ſui Ro
ma non traxerat:unius hominis fama perduxit.Habuit illa ætas inauditum omnib⁹ ſe
culis celeberrimumq; miraculum.ut urbem tantam ingreſſi aliud extra urbem quære
rent.Hic itaq; Liuius cum maximo in honore ab Auguſto ſemper habitus fuerit.etiam
plurimis honoribus & diuitiis ab eo honoratus fuit. Qui quum circa omnem hiſtoriā
diligentiſſimus indagator fuiſſet:centum & decem hiſtoriarum libros conſcripſit:in q
bus etiam diui auguſtini geſta depicta cernuntur:licet ad illius uitæ finem non peruene
rit.Eius autem operum maximam partem temporum malignitate amiſim⁹: Vixitq; an
nos octuaginta:& quarto imperii Tyberii Cæſaris anno patauii obiit:atq; ibidem ſepul
tus fuit:Cuius quidem ſepulchrum adhuc in diuæ uirginis Iuſtinæ ueſtibulo extat his ti
tulis adornatum:& militiæ ad decus utilitatemq; fuit aſcriptus.& uirtutis ſuæ qui diſſi
dentes patauinos ciues ſuos in patriam reuerſus ad concordiam reuocauit:quod quidē
ipſe adhuc uiuēs ſibi conſtruxerat.Titus Liuius . T .f.quartæ legionis aliis concordialis Oſſa li
Patauii ſibi & ſuis omnibus.Eius autem oſſa quum poſtea inuenta fuiſſent.Veneti qui uii ī pal
prætorium ipſius urbis concrematum inſtaurauerunt:in conſpicuo ipſius faſtigio collo latio
cauerunt. ſūt col
¶ Cornelius nepos patria Veronenſis orator & Rhetoricus atq; Geographus permaxi locata
mus his temporibus ſecundum Euſebiū in precio fuit:qui & nonnulla ingenii ſui mo
numenta ſcripto mandauit:& quammaxime hiſtoriarum libros compoſuit:Libros quo
q; geographiæ nobis abſolutiſſime reddidit:ſimiliter & de uiris illuſtribus Annalia ſcri
pſit:Cronicarumq; præterea libros ac libellum:quē litteratum ab erudito diſtinguit:lu
luculenter perſtrinxit.
5184 15 ¶ .P.Ouidius Naſo Sulmonenſis clariſſimus poeta rēpeſtate hac Romæ claruit:& mul
ta conſcripſit:hic ex Sulmone brutiorum oppido ortum habuit. ſicut ipſemet teſtatur
dicens:ſulmo mihi patria eſt gelidis uberrimus undis. Miliaq; nonies diſtat ab urbe de
cem:qui & apud Athenas primo poeticam : deinde philoſophycam diſciplinam optime
didicit:ueniensq; Romam apud Auguſtum Cæſarem & uita carmine plurimum ualuit:
Sed multorum poſt dierum curricula anno ætatis ſuæ quinquageſimo ab eodem Augu
ſto in pontum inſulam apud ſarmatas relegatus eſt;quo autem crimine non ſatis cōſtat:
quum alii uitio dent:quod libros de arte amandi compoſuerit:quibus iuuenes in matro
narum libidinem nimium inflammabat . Alii uero affirmant: quod quum Liuia Dru
ſilla imperatrice cōcumbebat:quod quidem leue uideretur. Quia ſi imperator cum uxo
re eum concubuiſſe didiciſſet:non exilio:ſed morte eum mulctaſſet.Nec rurſus propter
libros de arte amandi:quum ea ætate laſciua carmina multi deſcripſerint. Verumtamē
ipſe de ſe libro de ponto ſic inquit.Naſo minus prudens artem dum tradit amandi.Do
ctrinæ triſte precium magiſter habet.Eius quippe mores ea erant facilitate :qua & car
mina.Infra notatos autem hic poſt ſe reliquit libros a ſe editos:uidelicet.

Metamorpho.i.tranſformationum	li.15.	De medicamine faciei	li.1.
De arte amandi	li.3.	Amorum iterum	li.3.
De remedio amoris	li.1.	Ad liuiā conſolatorium de triūpho.	li.1.
De fine titulo	li.3.	De laudibus Auguſti cæſaris	li.1.
De faſtis ad.C.Cæſarem	li.6.	Sapphos eiuſdem	li.1.
De triſtibus	li.5.	Inuectiua in Ibin	li.1.
De ponto	li.4.	Epiſtolarum	li.1.

¶ Item de pulice:De nuce:De philomena:De uetula:& de lymaca:ſed his quinque utrū
Ouidii ipſius opuſcula fuerint:apud peritos multa eſt ambiguitas.Deniq; quū eſſet om

nibus qui elegias ſcripſerunt præſtantior anno quinto imperii Tyberii Cæſaris:ætatis
uero ſuæ.54.obiit.
¶ Valerius Maximus Romanus philoſophus & orator luculentiſſimus hiſdem tēpori-
bus Romæ clarus fuit:ac Auguſto Cæſari cariſſimus:qui inter cætera libros nouē ſer-
mone luculentiſſimo compoſuit:ſcilicet de dictis factiſq; memorabilibus uirorum:qui
apud Romanos græcoſq; habebantur illuſtres : addens etiam ex propriis nonnulla ad
uirtutum commendationem:uirorumq; deteſtationem pertinentia.Ex quibus hāc me
Sententia optima morabilem excerpſimus ſententiam.Lento etenim gradu ad uindictam ſui diuina pro-
cedit ira.tarditatemq; ſopplicii grauitate compenſat.
¶ Anthenodorus patria Tharſenſis Stoicus philoſophus per hos dies floruit.Cuius hæc
ſingularis fuit ſententia . Tu crede te de omnibus cupiditatibus eſſe ſolutum:quū eo
Sententia bona peruenerís ut nihil deum roges niſi quod poſſis rogare palam.
Aria beatiſſima ac glorioſiſſima dei genitrix futura : uirgo perpetua ex radice
m Ieſſe dio exorta:hoc āno qui eſt uigeſimuſoctau⁹ imperii Auguſti in Nazareth 18 5685
ciuitate iuda patre Ioachin:matreq; Anna naſcitur. Puella ſiquidem elegantiſſi
ma :omniumq; oculis admirabilis : quam quom parentes allactaſſent tertio ætatis ſuæ
anno(ut ſpoponderant)templi ſeruitio cum reliquis uirginibus manciparunt : Quo in
loco præter ætatem ſicut cæteras nobilitatate & pulchritudine præcellebat : ita & do-
ctrinam & ſancte uiuendi ratiōem ab ipſis teneris annis & exemplo & lectione didicit:
adeo ut breui & religione & ſanctitate.necnon & humilitate ac diligentia :tum in reb⁹
diuinis:tum in humanis reliquis ſacris uirginibus fieret incomparabilis.Quibus ex uir
tutibus deus ipſe omnipotens eam ſibi animatam ciuitatem conſtituit .De qua dictom
eſt.Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei.Delegitq; præterea eam deus ſibi ſecundum coe
lum:atq; rationalem paradiſum ipſam fecit.Dignum quoq; urbi ſuæ habitaculum:atq;
ſponſam incarnationis filii ſui eandem eſſe uoluit.Eamobrem quum tredecimum æta-
tis ſuæ expleſſet annum.Anna cum Cleopha eius priuigno diuino diſponente concilio
eam Ioſeph de tribu ſua uiro ſeni connubio coniunxerunt. Qua deſponſata cōfeſtim an
gelus gabriel in Nazareth ciuitatem ſuam ad eam uenit:& magno lumine coruſcās uir-
ginis Thalamum uenerabiliter intrauit atq; ipſam ſanctiſſimam uirginem officioſiſſi-
Salutatio angelica me his uerbis ſalotauit dicens:Aue Maria gratia plena dominus tecum:benedicta tu in
ter omnes mulieres:& benedictus fructus uentris tui.Qua expaueſcente .Angelus adie-
cit.Ne timeas inquit Maria:Inueniſti enim gratiam apud dominum . Ecce concipies in
utero & paries filium:& uocabis nomen eius Ieſum :hic erit(inquit)magnus & filius al-
tiſſimi uocabitur.Ad hæc Maria confeſtim ait.Ecce ancilla domini fiat mihi ſecundum
uerbum tuum.Et ſubito celeſtis imber ī eā placido ſe effudit elapſu:& tota diuinitatis
unda ſe contulit in carnem Mariæ & oerbum caro factum eſt .Quibus geſtis repente
Maria ſurrexit:& ad Eliſabet conſobrinam ſuam uiſitando concito gradu perrexit ubi
Magnificat cantat & per tres menſes quouſq; Ioannem edidiſſet filum(ſeruitutis gratia permāſit)Ibiq; mi
rificum illud cecinit canticum:dicens:Magnificat anima mea dominum . Editoq; Ioan-
ne Baptiſta Maria iam grauida domum rediit quod ubi Ioſeph uir eius didiciſſet eam.ſ.
eſſe pregnātē:decreuit omnino ipſam occulte dimittere.Sed eo hæc cogitante(ut Mat
theus primo capitulo ait)Angelus domini per ſomnium ipſum monuit ne propter id
Mariam dimitteret:quia quod natum in ea erat id de ſpiritu ſancto eſſe conteſtatus eſt.
Atq; ita Ioſeph accepit eam uxorem:appropinquante aotem pariendi tēpore:Maria una
cum uiro ſuo Bethleem conſcendit:ut profiteretur iuxta auguſti præceptum:quo man
dauerat:ut uniuerſus deſcriberetur orbis:ſinguli in ſuā ciuitatem:Aſcendit itaq; Ioſeph
Maria parit & Maria:ut Lucas ſecundo capitulo ſcribit a Nazareth in Betleem ciuitatem ſuam:ut
ibidem cenſu notarentur.Et quum eſſent ibi impleti ſunt dies pariendi; & glorioſa uir-
go ſine ollo dolore:deum genuit ex ſe carne factum.Et ita fecunditas ipſa in illa rota di
ficata eſt:& ut uirginitas integra conſeruata.Editoq; puerulo ieſu:maria ilico conſurgēs
infantem pannis de more inuoluit:& in præſepio reclinauit:quia in ſpelunca qua eum
fuderat:non erat locus.Moſq; bos & aſinus ibidem colligati iuxta prophetæ uaticiniū
cognouerunt infantem eſſe dominum:& genua flectentes adorauerunt eum.Et ſubito

angelus domini paſtoribus quibuſdam ea in nocte in regione illa uigilantibus nuncia
uit ſaluatorem mundi natum:qui eo uenientes: ut ſcilicet uiderent utrum uerbum ꝙ Gloria
factum erat ad ipſos uerum eſſet:confeſtim cum eodem angelo aliorum angelorũ mul in ex
titudo facta eſt : canticum hoc dicentium:Gloria in excelſis:deo & in terra pax homi- celſis
nibus bonæ uoluntatis quem ſane hymnum Hylaris epiſcopus poſtea ad finem uſq; cõ
pleuit.Reliqua uero beatiſſimæ uriginis mariæ geſta & obſequia.necnon & actus uitæ
ipſius:uſq; ad paſſionem filii eius ex euangelio colligi poſſunt. In qua quidem ,paſſione
beatiſſima hæc uirgo:&ſi in carne ipſa non paſſa fuerit:tamen quia in ea parte quæ im
paſſibilis eſt paſſa eſt:uidelicet in mente ſpiritualiter & atrocius gladio paſſionis unige
niti filii ſui pluſquam martyr & uirgo fuit in pace uitam finiens / Poſt autem aſcenſio-
nem domini noſtri ieſu xp̃i eiuſdem ſanctiſſimæ uirginis conuerſatio ad humanæ uitæ
exemplum(Luca in actibus apoſtolorum teſtante) generaliter cum apoſtolis quouſq;
repleti fuerunt gratia.ſpiritus ſancti fuit/poſt ſpirituſſancti miſſionem:& apoſtolorum
diſcipulorumq; omnium diſperſione quid beatiſſima hæc uirgo egerit.non plene habe
ri poteſt:niſi ut diuus refert Hiero.quod Gabriel angelꝰ tanquam celeſtis paranymphꝰ
eam uirginem ſanctam & corpore & mente intactam cuſtodiuit.atq; Ioannes euangeli Habita
ſta cui eam de cruce filius cõmiſerat uirgo uirginem ſeruauit:officioſiſſime uſq; in finē tio uir-
uitæ ſuæ tanquam adoptiuus filius miniſtrauit.Habitatio autem eius uſq; ad mortem ginis
præ nimio amore in loco illo fuit:in quo eius filius extitit ſepultus:qui inter aſcenſio- mariæ
nis:reſurrectionis loca erat:ut ex eo loco omnia i quibꝰ paſſus fuerat loca inuiſere poſ ubi fue
ſet:& ſui conſolaretur aſpectibus.Quia ut diuus ſcribit Hiero.impatiens amor hoc.inter rit
cætera præcipuum habet:ut quem deſiderat ſemper inuenire ſe credat : Nec mirum:qa
ſi chriſtus eſt ab omnibus amandus ex toto corde:& ex tota anima :atq; ex omni uirtu-
te ſua:multo magis ab ea ardentius:cuius & dominus & filius erat.Multis equidem af-
ficiebatur doloribus poſt filii ad cœlos aſcēſum:magnoq; eſtuabat deſiderio:dum ſecū
tacite cuncta reuolueret quæ ſcilicet audierat:uiderat & cognouerat.Tandem quum oī
plena eſſet gratia:omniq; uirtute illuſtrata anno a natiuitate filii eiꝰ Ieſu chriſti quadra
geſimonono:ætatis uero ſuæ.60.obdormiuit in pace:pleniterq; claritatis æternæ grati
am poſſidere meruit:quam ab eius filio domio noſtro ieſu chriſto pleniſſime accepit.
Quam ſicut prophæta ait:Viderunt omnes filiæ ſyon: & beatiſſimam prædicauerunt:
& reginæ laudauerunt:quia tanta uiderunt.quantam nullus errando expleuit mortali-
um:quanto magis deum qui talem ac tantam fecit eam:ut ipſe fieret per ipſam:ad cu-
ius igitur exequias deo ſic uolente omnes affuere apoſtoli : & dominꝰ ipſe noſter ieſus
chriſtus cum tota cœlorum curia quantum fas eſt credere eidem totus feſtiuus occur-
rit:& cum gaudio eam ī anima & corpore in cœlum aſſumpſit : ſecumq; in throno ſuo
collocauit.Vixit autem poſt filii mortem.16.annis:quum antea.47.ætatis haberet an-
nos:unde & quidam de ipſius ſacratæ uirginis tempore hos edidit uerſus.

Virgo parens uixit ſexaginta cum tribus annis.
Quattuor atq; decem fuit in partu benedicta.
Vixit cum filio triginta cum tribus annis.
Sexq; decem annis:ſed poſt hæc aſtra ſubiuit.

5197 ¶ Mariānes regina hebræorum hoc anno ab herode antipatro rege & uiro ſuo ob inui-
diam occiditur.Ea ſiquidem regina ariſtoboli iudæorum regni ex alexandria filia fu-
it:& Herodi alienigenæ in coniugium tradita.cuius infælicitatem atq; pulchritudinem
hic reticere nequeo:Nam(ut Ioſephus in.xv.libro antiquitatum ait) tantæ tanq; inuiſæ
pulchritudinis clara fuit:ut non ſolum eo tempore formoſitate fœminas anteire crede
retur:ſed celeſtis arbitraretur imago potiuſquam mortalis:quæ quidē & ſi inaudita for-
moſitate atq; pulchritudine fuerit inſignis animi:tamen ingeti fortitudine longe magis
emicuit.Quam quum perueniſſe ad nubilem ætatem parentes cernerent iniquo herodi
antipatro maximo ſuo infortunio tradiderunt uxorem :a quo & ſummæ ob eius uenu-
ſtatem dilecta fuit.Qui quum plurimum gloriaretur ſe ſolum orbe toto profeſſorem
pulchritudinis diuinæ:in tam grandem animi curam lapſus eſt:ne quis alter in hoc poſ-
ſet ſibi equari.ut timeri cœperit:ne ſibi ſuperſtes euaderet Mariānes: ad qđ euitandum

dum uocatus fuit Romam ad Octauianum ut purgaret ſe quod amicis Antonii aduerſus eum auxilia præſtitiſſet:amicis reliquit:ut ſi ei contingeret mori:mariannem hāc reginam confeſtim occiderent:quæ res poſt multum temporis cū Marianni nūciata fuiſſet:& iam ob ariſtoboli fratris indignam cædem in Herodem execrabile odium conce-piſſet:ad hunc impetum peruenit:ut amanti uiro ſuum negare cæpit concubitum:dicereque palam cœpit herodem eſſe alienigenam non iudæum: nec regiæ prolis uiræ.Qui immo ignobilem & non idoneum:nec regia coniuge dignum. Trucemq; inſolentem: ſceleſtum:atq; immanem beluam:quæ & ſi herodes cum difficultate pateretur: tamen amore prohibente:nil ſeuum in illam audebat inferre. tandem rebus in peius procedē-tibus a matre & ſorore herodis quibus Mariannes ſummæ grauis erat:actum eſt :ut ab eiſdem ſubornato pincerna mariannes herodi accuſaretur:quod effigiem ſuam ſpecioſiſſimam(poſt conceptum in herodem odium)ad Octauianum ut illum in ſui deſiderium prouocaret:& in herodis odium tranſmiſiſſet:quæ quum crederet herodes :eo deductꝰ eſt:ut tanquam in regiam maieſtatem excidium molientem ;capitali ſententia eam iuſſerit occidi.

¶Explicit Liber Septimus.

LIBER OCTAVVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CRONICARVM A PRIMO AVCTORE:PATRE IA.PHILIPPO BERGOMENSE NOVISSIMAE CONGESTVS:AC ACCVRATISSIME REPERCVSSVS HIC FOELICITER INCIPIT.

N principio igitur quadrageſimiſecundi anni imperii Auguſti Cæſaris:qui in auguſto mēſe regnare cœpit:uidelicet 31.regni herodis alienigenæ;ac.3.anno centeſimæ nonageſimetertiæ olympi.ab urbe uero condita.759.A captiuitate 5198
1 iudæorum .545. a dauid regno . 1029.a natiuitate abraee. 2015.a dilouio noe.2957.ab adam.5198.a conceptione beati ioannis baptiſtæ menſe.6.8.calen.aprilis :feria ſexta.luna decima:indictione.12.prophetia patriarchæ Iacob iā adīpleta : qui dixerat:Nō deficiet prīceps de Iuda:nec dux de femoribꝰ eiꝰ:dōec uēiat cui repoſitū ē:& ipſe erit expectatio gētiū. Nō ergo defuit iudæorum princeps uſq; ad tēpꝰ iſtud:in quo quidem herodem iſtum alienigenam primum acciperet regem.Tempꝰ itaq; erat ut ueniret cui repoſitum erat:quod nouo promiſſum eſt teſtō:ut ipſe eſſet expectatio gētium.Ideoq; ut omnes adimplerent ſcripture prophetarum:Miſſus Gabriel angelus a deo in Nazareth Galileæ urbem ad Mariam uirginem noper(ut præmiſſum eſt) Ioſeph deſponſata:qui dixit ei:Aue maria gratia plena: Aue inquit)ſponſam dei genitrix immaculata. Aue animarum dei templum. Aue ſacrarium ſpūſſancti: dominus tecum ī corde:tecum in utero:tecumq; ſemper in auxilio.Quibus dictis mox ſuperueniēte ſpūſcō:obūbrante altiſſimi uirtute dominum noſtrum ieſum chriſtum plenum hominem in anima & corpore concepit. Quo concepto quinta ſeculi ætas crebris quaſſata malis
Quīta ætas terminatur ſcilicet a tranſmigratione Babylonis uſq; ad chriſti incarnationem ſub generationibus quattuordecim terminata eſt:anni itaq; ab origine mundi:uidelicet a quintodecimo ca. aprilis quo mundus incepit uſq; ad chriſtum incarnatum ſecundum Oroſium:ſunt. 5200.ſecundum uero Iſidorum.5210.ſecundum Euſebium.5199.& ſecundum quandam aliam calculationem.5196.

¶Feria nanq; ſexta qua primus Adam peccauit:qua etiam poſt.930.annos obiit: & quae paradiſo eiectus eſt eadem feria ſexta ſecundus Adam ieſus chriſtus carnem induit.Ieiunium terminauit:& mortem ſubiit.Inſuper & abel iuſtus a fratre interficitur.Melchiſedech offert.Iſaach altari ſuperponitur.Ioannes baptiſta decollatur: Iacobuſq; ab herode perimitur:ac alia multa eadem:ſexta feria geſta referuntur:quæ certe quidam poeta his declarauit uerſibus dicēs.

Salue feſta dies quæ uulnera noſtra coerces
Angelus eſt miſſus:eſt paſſus ī cruce chriſt⁹.
Eſt adam factus:& eodem tempore lapſus.
Ob meritum decime.cadit abel fratris enſe.
Offert melchiſadech:Iſaac ſupponitur aris.
Eſt decollatus chriſti baptiſta beatus.
Eſt petrus captus iacob⁹ ſub herode pēpr⁹.
Corpa ſanctorū cū chriſto multa reſurgūt.
Latro dulce tn̄ per chriſtum ſuſcipit amen.

Nec obſtat quod iuxta dies ſolares eccleſia
teneat primum Adá decimo calendas apri
lis de terra plaſmatum:& chriſtum octauo
calendas aprilis incarnatum & paſſum:qa
nox illa media inter cenam & paraſceuem
quæ poſt diem ſequebatur . & tunc primo
diem præcedebat:facta eſt dies octauā cal'.
aprilis præcedendo diem quæ erat ante no
na dies aprilis ſequendo diem. Et illa nox
diei decimi cal'.aprilis quæ tunc ſequebatur diem qua adam factus peccauit:facta ē tūc
nox diei nonarum aprilium præcendens diem.Quia igitur nonus dies calen. aprilis ex
ſua parte factus eſt decimus dies calen.aprilis:ex ſua uero parte poſteriori .i. nocturna
qua chriſtus tentus & illuſus eſt.Factus eſt dies octauus calen.aprilis nonodecimo calē.
aprilis:ac nono die:necnon & octauo calen.aprilis chriſtus paſſus eſt.Plane ſciendum ē
quod a paterno ſeculi uſqad paſſionem domini dies præceſſit noctem in ſignum lapſus
humani generis:ſed a paſſione nox præceſſit diem in ſignum reparationis de tenebris ad
lucem:ac ſi nox diluculi reſurrectiōis ad primam ſabbati pertinet in qua terminatus ē
ordo naturalium dierum qui erat ut præcederet dies noctem. Vnde & deinceps nox ſem
per præceſſit diem:& ſic hæc nox communis fuit ſabbato & diei dominicæ reſurrectio
nis.Ioannes baptiſta chriſti ieſu præcurſor & glorioſiſſimus preco :hoc ipſo anno ſexto
uidelicet menſe ante regis ſui natiuitatem ex ſanctiſſimis parentibus Zacharia & Elyſa
beth ſterili in hieruſalem naſcitur:uir quidem etiam ab ipſo matris ſuæ utero ſanctifica
tus:necnon & inter mulierum natos domino teſtante non ſurrexit maior:iſte quippe ꝓ
pheta & pluſquam propheta fuit:eo quod matrem Eliſabeth prophetam fecerit:& ie-
ſum chriſtum mundi redemptorem non de longinquo:ſed digito monſtrauit dicens.Ec
ce agnus dei:ecce qui tollit peccata mundi quem & dominus ipſe tanta perfudit gratia:
ut nullus unquam hominum eo uel ſanctitate uel aliis gratiis etiam ab ipſius natiuitate
fuerit excelſior.Et propterea chriſoſtomus de eo ſic ait:ioannes ſcola uirtutum:magiſte
rium uitæ:ſanctitatis forma:norma iuſtitiæ:uirginitatis ſpeculum:titulus pudicitiæ :pe
catorum uenia:ac fidei omnis diſciplina fuit.Et quidem pulchre:quia ut idem ait:fu-
it maior homine:par angelis:legis ſumma:euangelii ſanctio:apoſtolorum uox:ſilentium
prophetarum:Lucerna mundi:præcurſor iudicis & chriſti mediator:ac totius trinitatis
medius propter hoc & ſancta eccleſia catholica poſt dominum eiuſq; matrem uirginē
mariam ipſi⁹ præcipue celebrat natiuitatem:quia ſicut nato domino angelus paſtorib⁹
apparuit dicens.Ecce euangelizo uobis gaudium magnum quod erit omni populo:qa
natus eſt uobis hodie ſaluator qui eſt chriſtus dominus.Ita etiam idem angelus naſcitu
rum Zachariæ prædixit Ioannem dicens.Quum natus fuerit puer erit gaudium nō mo
do tibi ſed exultatio omni populo:quia multi in eius natiuitate gaudebunt .Ioanne ita-
q; nato tranſactis infantiæ ānis licet tenellus excelſiq; generis fuerit habitus & parenti
bus antiquis unicus:cui & opulentiſſima debebatur ſucceſſio:eſſetq; ex matris utero ſā
ctificatus attamen propter amorem cæleſtis patriæ quū etiam frequentias hominum
ſuſtinere non poſſet.Eremum petiit:ipſaq; parentibus prætulit:atq; fulgētes domos in
formis luti uilitate mutauit:ne leui ſaltem ut ſacra canit eccleſia maculatur uita fami
næ poſſet. Voluntariumq; præterea paſſionibus indixit bellum:ac uiolenter ſe uincere
contendit:& de abundantia:delitiiſq; ad famem:ſitim :abſtinentiá:mortem deniq; tran-
ſiuit:necnon & ſōnum & ocium uigiliis ac contritione confecit.Didicerat nanq; adhuc
puerulus ſpiritu ſancto illuſtratus regnum coelorum uim pati & ſui ipſius uiolentiam
diripi oportere:unde & ad id obtinendum duo crucis genera maxime exiſtimauit neceſ
ſaria:quæ & in ſemetipſo experimentum ſumpſit:unum uidelicet corporale.& aliud ſpi
rituale.Primum a potu gulæ aperitum temperare:& a delectationibus coercere : & ab
his quæ tactu guſtu uel uiſu decipiūt ſenſum ſeipſum uiriliter reuocaſ.Aliud autem ab
ſtinentiæ & crucis genus:& quidem precioſius:ſublimiuſq; hoc idem eſſe adiudicaui.ſ.
motus animi regere:& illius perturbationes modeſtia & tranquillitate placare: iræ ac ſu

perbiæ impetus refrenare:litigare quottidie contra uitia & peccata :cogitationeſq; ma-
las in pace redigere:uoluntates proprias abnegare:eaſq; interiori examinatione diſcute-
Io. bap re:& regentis imperio ſubigere:hanc itaq; crucem in conſpectu domini diuus hic Ioan-
tiſta p̄- nes glorioſam eē putauit:ac,ꝓutꝗpotuit:uerbo & exēplo omnes edocere curauit.Hic ſcri
dicatio ptum fuit:a diebus Ioannis regnum cœlorum uim patitur.Poſt hæc autem quum trige
nem in ſimum uitæ ſuæ attigiſſet annum:ſicut ſacra euāgelii Lucæ habet hiſto.duodecimo im
cipit perii Tyberii Cæſaris anno procurante pontio pilato Iudæam:Factum eſt uerbum domi
ni ſuper eum in deſerto.Et uenit in omnem iordanis regionem prædicans baptiſmum
pn̄iæ in remiſſionem peccatorum:ſicut ſcriptum eſt in li.Iſaiæ prophetæ dicentis . Ego
uox clamantis in deſerto:parate uiam domini:rectas facite ſemitas eius.Quia omnis ual
lis īplebit̄:& oīs mons & collis humiliabit̄:& erūt parua īdirecta & aſpera ī uias planas.
Eāobrem multis ad eū cōcurrētibꝰ ſingulis qbuſcūq; īterrogātibꝰ cōueniētia dabat re-
ſponſa.Demū ab herode antipa magni herodis filio paulo an̄ ꝑdicationē xp̄i captꝰ car-
ceri mācipat̄.Arguebat.n. ip̄m Herodē ī multis:& īter cætera dicebat .Nō licet tibi hr̄e
uxorē fratris tui:q impiꝰ herodes ira cōcitatꝰ ꝓ pietate impietatis mercede eidē reddi-
dit.Ip̄e.n.herodes herodiadē philippi fratris ſui uxorē inceſtuoſis nuptiis ſibi cōiūxerat.
Et illa īſtigāte p ānū pedore carceris & maxīa inedia eū macerari fecit.Pꝰ ānū uero adue
niēte ipꝰ Herodis natal' die:cōuocauit herodes cūctos galileæ pricipes nobilioreſq; ami
cos ſuos:& regiū eis ꝑparauit cōuiuiū.Quibꝰ ita epulātibꝰ herodiadis filia ī ueſtitu de
aurato ī mediū uēit:& corā omnibꝰ modulatis uocibꝰ geſtiuit atq; ſaltauit.Quāobrem
ſūme placuit rḡi a cunctis diſcumbētibꝰ.Cui rex cōſeſti iureiurādo :pollicitꝰ ē dat̄ qd̄cū
q; poſtulaſſet:q a mr̄e neqſſima ꝑmōita eueſtigio iq̄t.Rogo ut des mihi īdiſco hoc caput
Io.baptiſtæ.rex āt & pp iuſiurādū:& pp ſil' diſcūbētes(licet uehemēter cōtriſtatus)iuſſit
dari q; poſtulaſſet.Et miſſo ſpiculatore:decolari eū fecit ī carcere.Capiteq; ad regē alla
to datū ē puellæ:puellaq; illud mr̄i ſuæ obtulit:q ſtati ī opprobrū uiri ſanctiſſimi illud
pꝰ regiā domū ꝓiici ꝑcepit.Quo audito:uenerūt diſcipuli Ioānis ī macharūta oppido:&
Oſſa auferētes trūcū ī Samariā ſeu ſebaſtē detulerūt:& ibidē ī monumēto poſuerūt .Et tunc
ſancti Ioānis ipſiꝰ uerbū uerificatū ē:q; dixerat.Me oꝫ minui:uidelicet capite : illū āt creſcere
Ioannis ī cruce.Herodes āt cū herodiade & filia ī ultionē ſanctiſſimi uiri n̄ īdigna ſuſceperunt
combu ſupplicia:de qbꝰ infra.Pꝰ multū uero tp̄is.ſ.Iuliāi apoſtate tp̄ibꝰ gētiles īuidētes miracu
runtur lis ſanctiſſimi hois:ut nomē eiꝰ de ſub cœlo extiguerēt oſſa eiꝰ eruētes de ſepulchro cū
cineres multa rabiæ diſpdere conati fuerūt:ſed haud multopꝰ eaſdē ipſiꝰ reliqas colligētes con-
ꝑcurſo buri fecerūt.Quūq; hæc agerēt̄:qdā mōachi hieroſolymitæ uiri ſciſſimi miſericordia p
ris Ge moti:maiorē prē oſſiū ſurripiētes:hieroſolymā detulerūt . Indeq; ad Mireā ciuitatē ubi
nuēſes corpꝰ ſancti nicolai ep̄i ſeruabat̄ allatæ:diu ibidē ſeruatæ ſūt.Genuēſis deniq;(ut Iacobꝰ
dferūt de uiragine ſcribit)tēpore Gothifredi anno ſcilicet ſalutis nr̄æ.1090.ab hieroſolymorū
Florēti expeditiōe reuertētes:ſanctiſſimas reliquias īde ſuſcipiētes maxīo cū gaudio ad genuēſē
ni iudi eorū urbē detulerūt:& ī diui Laurētii tēplo cū multa ueneratiōe collocauerūt q; āt reli
cē ha qæ ſanctiſſimi ꝑcurſoris fuerūt:multis exqſitis miraculis primū:necnō & Alex.tertii ac
bēt Innocētii q̄rti ſummorū pōtificū auctoritate poſtea cōprobatū ē:q ēt ætate nr̄a maxīa
Caput cū reuerētia eo ī loco ab oībꝰ uiſunt̄.Index uero quo dn̄m demōſtrauit a qbuſdā merca
romæ toribꝰ Florētiā delatꝰ ibidē ī tēplo eidē ꝑcurſori dicato ſūma cū ueneratiōe cuſtoditur.
hētur Caput āt ipſiꝰ quod nūc Romæ ī monaſterio ſācti ſiueſtri oſ̄dit̄:tp̄ibꝰ Martiāi pricipis
in ſan- cuidā marcello abati ī quodā ſpecu pheniciæ cōmorati reuelatū fuit:q; poſtea p Theo-
cto ſil- doſiū impatorē Cōſtātinopoli trāſlatū fuit.Et ex tūc nō decollationis feſtū tm̄:ſed oſſi
ueſtro um ipſiꝰ collectionis factæ celebrari cœptū ē.Quomodo uel q̄do poſtea Roma delatū
Ioſephꝰ ſit:īuenir̄ nō merui.De io:āt baptiſta Ioſephꝰ ī.18.antiqtatū li.ſic hꝫ . Ioānē baptiſtā he-
de Ioan rodes occidit:uiꝝ ualde bonū q ꝑcipiebat iudæis uirtuti operā dare:iuſtitiā colere:ī deū
ne ait ſeruare pietatem:& per baptiſmum in unum coire tum demum baptiſmum acceptabi
le fore:ſi non ſolum ad abluenda peccata ſumatur:uerum etiam ad caſtimoniam corpo
ris atq; ad animæ iuſtitiam purificatiōemq; ſeruetur:omnēq; pariter uirtutū uelut & ſi
gnaculū & cuſtodia quadam fideli habeatur:quæ cum ab eo ꝑcepta huiuſmōi docerēt:
atq; ad audiēdū:quū plurima multitudo cōcurrēt.Herodes ueritꝰ ne forte eiꝰ doctrīæ

perſuaſione populi a ſuo regno diſcederent:melius credidit eſſe tutum priuſquam noui
aliquid fieret præuenire hominem nece:quam poſtmodum turbatis rebus ſeram penitu
dinem gerere.Ex ſola hac ſuſpitione:ſalua eius reuerentia:uinctus: inquit in caſtellũ ma
cherunta abducitur. Ioannes ibiq; obtruncatur:hæc ille.
Eſus chriſtus dei uiui ſaluator & redẽptor noſter.42.imperii auguſti anno(iam
5199 primo 1 uniuerſo orbe pacato)i Bethleẽ Iudæ ex puriſſimis illibatæ uirginis mariæ ſan
guinibꝰ cooperãte ſpiritu ſancto deꝰ & hõ ad abolẽdã humani generis labẽ pp
primorꝝ paretũ inobediẽtiã cõtractã naſcitur.Hõ ſiqdẽ mãifeſtꝰ: & deꝰ occultꝰ ex deo
patre ꝓcedẽs.Sic enĩ ꝑdixerat ꝓpheta.Ecce uirgo cõcipiet in utero:& pariet filiũ:& uo-
cabitur nomẽ eiꝰ Hemanuel:quod ẽ interꝑtatũ nobiſcũ deus:Qui ut ſe cõmendaret de-
um naſcendo:uiuẽdo:moriẽdo:reſuſcitãdo:& in cœlũ aſcendẽdo:multa & iaudita mira
cula fecit:ut ex familiariſſima euãgelii hiſtoria colligere poſſumꝰ: Quorum primum ẽ:
Quod tã mirabiliter natus ſit:& noua ſtella ſup eũ uiſa fuerit:& angeli in cœlo cantaue
runt.Gloria in excelſis deo:& in terra pax hominibꝰ bõæ uolũtatis.Necnon & paſtoribꝰ
ea in regione uigilantibus gaudiũ magnum ipſi angeli euangelizauerunt:dicentes natũ
ſcilicet eſſe mũdi ſaluatorem.Qui uenientes uiderunt uerbum quod factum eis fuerat
eſſe uerum & Ioannis euangelii principium dedicarunt: in principio ſcilicet erat uerbũ:
& uerbum caro factum eſt.Quiq; ut non abrogare legem:ſed adimplere uideretur:octa Circun
ua die circunciſionis gratia delatus fuit in templum:& ibidem ieſus chriſtus appellatus ciſio
eſt:quod quidem nomen ab angelo priuſquam conciperetur in utero uocatum fuerat: Ieſus
ut deinde tertiodecimo die ex Sabeis magos ad ſe adorandum:tribuſq; muneribus ador appella
nandum ſtella duce in Syriam deduxerit:orientales nanq; populi magos reges ſuos & ſa tus
pientes appellare conſueuerant.Magus ſiquidem perſicum uocabulum eſt: q apud græ- Magi
cos philoſophum & apud latinos ſapientem ſignificat:hi quippe aſtrorũ cultores erant præſen
& io quum in orientis partibus ſtella nouæ claritatis eidem apparuiſſet:quæ cæteris il- tatio
luſtrior uidebat:ipſa intuentiũ ad ſe animos conuertit.Hunc deinde puerulũ.40.die pu Nunc
rificationis cauſa mater in tẽplum detulit.Quem Symeon uir iuſtꝰ in ulnis ſuſcipiens: dimit-
diuino afflatus numine ſaluatorem ſuum eſſe recognouit:& profitendo cecinit dicens: tis
Nunc domine dimitte ſeruum tuum in pace &c.Id idẽ & anna ꝓphetiſſa ſpiritu ſancto in egyp
incitata fecit his itaq; geſtis:ioſeph poſt quietẽ ab angelo admonitus fuit:ut ſe cũ pue- tum fu
ro puerique matre i Egyptũ transferret dicens futurũ eſſe:niſi id efficeret:ut herodes pue git
rum occideret.Eoq; uadens ibidem per ſex annos uſq; ad obitum herodis commoratus i tẽplo
eſt.Indeq; cum puero hieroſolymam reuerſus:quum audiſſet archelaum herodis filium inueni-
pro patre regnaſſe:ſeceſſit in partes galileæ:& in nazareth ciuitate habitare cepit:pp qd tur
Nazarenus appellatus fuit:agens poſtmodum duodecimũ ãnum cũ pẽtibus ad diem fe Bapti-
ſtum celebrandum:hieroſolymam de more petiit.Ibiq; in templo dum inter ſacræ legis zatur
doctores nexus ambiguos ſolueret:non deus:ſed admirandæ idolis puer ab eis creditus In de-
eſt:parentes uero ide abeũtes:quũ puerꝝ ſubſeq ñ uiderẽt:ſolicitudie plẽi ad tẽpliũ ſdeũt ſertũ
eũq; iter ſacræ legis doctores ſciſcitãtẽ iuenerũt:a qbꝰ bñ monitꝰ:i patriã cũ eiſdẽ fuer uadit.
ſus ẽ:& deiceps ſbditꝰ fuit illis:uerꝝ qd poſtea uſq; ad trigeſimũ egerit ãnũ:nullꝰ euãgeli
ſtarꝝ cõmẽorat.Sed iter hoies ut hõ uſq; i illũ diẽ cõuerſatꝰ ẽ.Quũq;.30.ãnorꝝ eẽt æta-
tis:ad apiẽdũ uitæ æternæ ianuã:i iordãis alueo ſa a Io.baptizari uoluit: ſtatiq; uox cœ
lo itonuit.Hic ẽ filius meꝰ electꝰ:i quo mihi bñ cõplacui:ipm audite:& ita ſpũs ſcũs i
modũ colũbæ ſtati ſup eũ mãſit.Eueſtigioq; ab eodẽ ſpũ i dẽſertũ ductꝰ.xl.diebus &.xl.
noctibus ieiunauit:& poſtea eſuriit:inde quoq; ſupatis diaboli tẽtatiõibus:quũ i ſpũ ue
niſſet i tẽplũ uẽdẽtes & emẽtes eiecit d tẽplo:ut patet Ioãnis.8. Eodẽ iſup ãno:uocatis
apl'is.petro & Andrea:Iacobo:& Ioanne:philippoq; ac reliqs apl'is & diſcipulis oibꝰ: ut
ſuã oſtenderet diuinitatẽ abſcõditã:primũ i Cana galileæ:mr̃e pñte corã ipſis:uocatꝰ ad
nuptias aqs i uinũ cõuertit.Ind ſtati ut opꝰ pſis pficeret:ſũpto ſacro diſcipl'orꝝ cõſortio
Iudæã oẽm:Samariã:Galileã:& phenicũ urbes circuẽs.i tẽplo & ſynagogis cæleſti docu
mẽto populos docer̃ cœpit:ſed & leproſos mũdare:mutos loq:cæcos illuminar̃ mortu-
os ſuſcitare:ac febribꝰ uẽtis undiq; ipare.atq; alia inumerabilia ſigna facere:ut ſuæ diui
nitatis experimẽtũ mõſtraret.Deniq; ſacerdotũ iuidia ꝓcurãte:quũ corpꝰ ſuũ i cibũ:& ſan

guinem in potū tam p̄ſentibus q̄ futuris exhibuiſſe:ab uno ſocioꝝ eius uēditus: captuſ
q;:& accuſatus fuit:q̄ ſabbatū nō obſeruaret:q̄ ſaluti hoīum quouis tpe cōſuleret:q̄ ba
ptiſmū circūciſiōi anteferret:q̄q; abſtinētiam ſuillæ carnis auferret:pfidiis iuſſu deludi
tur.uirgis ceditur:corona ſpinea tāq̄ contēptus coronat:colaphis ſputiſq; deturpat : ac
deniq; tāq̄ latro perditiſſimus cruci affigitur:ubi quum ſpōte ſua:ſpiritum emiſiſſet:tre
muit oīs terra:ſol obſcuratus eſt:& luna offuſcata:et templi uelum a ſūmo uſq; deorſuȝ
ſciſſum ē:cuius mortui pectus quū Lōginus miles:q paꝝ uidebat lancea perforaſſet:ſan
guis cū aqua mixtus exiuit:unde cūcta noſtræ ſalutis ſacra ſumpſere principia. Poſtmo
dum de cruce depoſitus:ſepulturæq; traditus:poſt diem tertiam ueluti alter Ionas de uē
tre ceti:ſic ipſe de uentre terræ(ſuperata morte)ſurrexit:& ſuis præordinatis ſæpe appa-
ruit:& e medio eoꝝ cernentibus ipſis propriis uiribus ad eum:q miſit:cū euolauit . Nec
nō & poſt.xi.diem:ſpūm ſanctū ex ſe patre pcedentē:ac oīa uiuificantē:in apoſtolos cæ
teroſq; diſcipulos oēs miſit:quo illuſtrati bellum aduerſus orbis principem illico ſuſce-
pere:quem p xp̄i ſanguinem ſuperantes:ipſumq; ducē ieſum xp̄m triumphantes:tādem
in cæleſtē patriam ſecuti ſunt.Et hæc quæ de uita ieſu xp̄i regis & pōtificis noſtri ex ſa-
Ioſe cra euangelii hiſtoria q̄breuiſſime pſcribēda duximus.Ioſephus āt iudæus in li. antiqta-
phus de tum de xp̄o ſic habet.Fuit tpibus noſtris ieſus uir ſapiens.ſi tamen uirum eū noīare fas
xp̄o ē.Erat enim mirabiliū operum effector:ac hoīum maxime:q quæ uera ſunt libēter au
pulchre diuit:hāc obrem multos tum ex iudæis:tū ex gentibus ſibi adiunxit:xp̄s hic erat.Hūc āt
loqtur quum pilatus a principibus noſtræ gentis inſtigatus ī crucem agēdum cenſuiſſet:nō ta
mē hi deſeruere:q eum ab initio dilexerant.Eiſdem præterea die tertia poſt mortē uiu⁹
apparuit:quemadmodū diuinitus inſpirati pphetæ:& hæc & alia d eo inumerabilia mi
racula futura eſſe pdixerat:perſeuerat & uſq; in hodiernū diem celebre xp̄ianoꝝ nomē
ab ipſo ſumptum:perſeuerat & genus:hæc ille.Nato itaq; domino noſtro ieſu xp̄o:icho
Sexta ata eſt ſexta ætas:quæ nulla generationū aut temporum ſerie certa:ſed ueluti decrepita
ſæculi totius mundi morte erit finienda.hanc ætatem quidam ab incarnatione xp̄i incipiūt:q
ætas dam a baptiſmo xp̄i propter uim regeneratiuam aquis datam iam circūciſione termina
ichoat ta.Alii āt a paſſiōe:quia tūc aperta eſt paradiſi porta:& ichoata ē ſeptima quieſcentium.

Annorum diuerſitas.

Et quia:ut qdam auctor ſcribit:ex annoꝝ xp̄i & regum concurrentia:quoꝝ initia:fi-
neſq; frequēter ſunt incerti.ambiguitas quoq; emergat in calculando:necnō & circa an
nos domini:quo.ſ.anno baptizatus:quotoue paſſus ſit xp̄s:uarie loquuntur auctores.Ie
circo ad oēm dubietatem remouēdam:hoc in loco aduertēdum eſt:q̄ Beda li.de tēpo-
ribus ait:q̄ Romani ante Numā pompilium annū in Martio ob martis reuerentiam:a
quo menſis ille denominatus eſt:ſicut hebræi incipiebant:ipſe nāq; Numa pōpilius ia-
nuarium & februarium:anno prius cōfuſo addidit.Et tunc annū a bruma:ideſt a ianua
rio inchoare cæperunt:quos ēt romana eccleſia in cōmuni calendario & anno uſuali ſe-
quitur.Græci uero qui olympiades inuenerunt:a ſolſtitio hyemali:qñ ſol incipit aſcen-
dere:annū icipiunt Hebræi ab eqnoctio uernali quando mundus incepit.Egyptii ab au-
tūno:orientales uero:ut Dionyſio placet:& præſertim arabes & caldei a fructuum colle
ctiōe illatis in templum decimis.ſ.in octobris principio:q̄ proprie eſt equinoctiū autū-
nale annum inchoant:ſicut Ezechielis uiſione:ubi de menſe quarto agitur:qnta die mē
ſis apud quos october primus erat menſium.

Cæteꝝ ꝑter pdictam uariā anni ſuſceptionē:eſt annus emergēs a quouis rei euentu.ſ:
a quouis āni tpe uſuali incipiens:qualis ichoari ſolet:ī primordiis regū & īperatoꝝ ad
hoc ānos domini dupliciter numeramus:aut ſecūdum natiuitatē:aut ſecūdū ætatē: un-
de quū xp̄s in fine āni noſtri uſualis ſecūdum ſolē natus:de primo ipſo anno natiuitatis
tantum ſeptē dies hūit:ſed ætatis ſuæ ānus.12.mēſiū ſolarium.ſ.a.25.die mēſis decēbris
uſq; ad eūdem diem reuoluto āno cōplet in ſecūdo anno natiuitatis.& ita duos ānos na
tiuitatis ſcd̄m ſolē pene in primo ætatis anno conſumauit.Et ſecundus annus natiuita-
tis ille ē q & primus:unde ſit ut āni dominicæ natiuitatis ſcd̄m ſolare curſum:ſunt qua

tuor &.30.ac penè cũ dimidio:in quoꝝ.30.ſecũdũ ætatem trigeſimoq; prio ſcdm nati-
uitaté baptizatus eſt.Quo ãno cõputato cum ultimo pene dimidio ueꝝ fuit:ꝙ xps.4.
annis ꝑdicauit:uel ſalté ſcdm Ioã.euãgelium:tribus annis cũ dimidio.In.30.aũt.3.ætatis
ãno:&.34.natiuitatis ipſe xps paſſus eſt.Annꝰ igiᷓ.42.ĩperii auguſti.in quo natꝰ ẽ ipſe
dñs:ſicut a martio:ĩ quo iuliꝰ occiſus eſt:icepir:ita & deſinit.lõq; inqt Diony.initiũ ipſi
us ĩ ãno.iii.centeſimæ nonageſimæ q̃rtæ olympiadis ſumit:& eius finẽ in.4.ãno eiuſdẽ
olympiadis:mẽſe martio cõcludit.Et ideo diuina ſapientia ibi ꝓuidit ſuã natiuitatẽ:ubi
græci ãnũ cũ olympiade incipiũt.Anni uero regũ & ĩperatorũ:quoꝝ raro initiũ aut fi-
nis certus repetiᷓ:difficile cũ olympiadibus:aut cũ anno dñi cõputanᷓ:eo ꝙ initiũ ĩ pri
ori ãnoĩfinẽ uero ĩ altero ãno olympiadis frequenter hẽt.Quũ igiᷓ iuliꝰcæſar cal. mar-
tii ĩterfectꝰ fuerit:uñ octauiani regnum numeraᷓ:dñs in fine.42.ãni octauiani incepit
primũ ſuæ natiuitatis ãnũ.Et ſic annꝰ.xliii.auguſti incipit prio ãno ætatis domini.44.ĩ
ſecũdo ãno:&.45.in tertio.Et ſic de reliquis.

¶ Annoꝝ diuiſio.

¶ Notandũ qppe ẽ ꝙ duplex ẽ annꝰ.ſ.uertẽs & magnꝰ:uertẽtẽ ãt olĩ egyptii hũeᷓ bime
ſtrẽ:archades trimeſtrẽ:decẽ uero mẽſium incq̃lium:ut dictũ ẽ:ueteres romani habuere
ſub Romulo rege:cui numa põpilius poſtea duos addidit:ut.xii.eẽr mẽſiũ hyemales eſſe
cõtingeret:aut ſacra hyemalia efficereᷓ æſtiua.Caius Iuliꝰcæſar ꝑdictus ãnũ ad ſolis cur
ſum equauit:eũq; in partes nouẽ ſubdiuiſit:uidelicet mẽſes:ſeptimanas:diẽ:quadrãtẽ:ho
rã:pũctũ:momẽtũ:unciã:& athomũ:ãnũ.n.in.xii.menſes:&.50.ſeptimanas ac diẽ unã:
Dieſq;.365.cũ quadrante cõſtituit:eo ꝙ cõperiſſet:hoc in ſpacio quadrãtis ſolẽ fere zo-
diacũ oẽm circuiſſe.Et qm̃ quadrãtẽ illũ ſingulis ãnis appõere uidebaᷓ difficile:ut q̃rto
ãno annus ſpeſſet trecẽtoꝝ dieꝝ.&.66.diẽ illã februario mẽſi addens : & in hac forma
ne auctus uidereᷓ:ut.6.calẽdas bis dicereᷓ.ſ.duobus diebus cõtinuis:ĩ quibus uenire cõ
tingeret:& hic biſextus eẽt.Menſi uero quatuor ſeptĩanas:& paulo ãplius cõſtituit.Sep-
timanæ ãt dies ſeptẽ.Diei quattuor q̃drantes.Quadrãti ſex horas:horæ q̃tuor pũcta:pũ
cto decẽ momẽta.Momẽto.xii.uncias.Vnciæ.7.athomos.athomũ uero ĩdiuiſibilẽ di-
xit.Mẽſis itaq; duodecia fere ps ãni ſolaris ẽ.Septimana q̃rta pars mẽſis.Dies naturalis ſe
ptia ſeptimanæ ps dᷓ.Quadrãs diei naturalis q̃rta ps ẽ:hora ſexta quadrantis pars:pũctũ
q̃rta ps horæ.Momẽtum decia ps puncti.uncia.xii.momẽti ps.athomꝰ uero.47.ps un
ciæ.Annus ãt magnꝰ ſcdm Ariſto.is ẽ:quẽ ſol & luna:cæteriq; planetæ in eũdẽ pũctum annus
unde iuncti oẽs diſceſſerint inuicẽ redeuntes conficiunt:ut ſi omnes ſunt in principio magnꝰ
arietis:& inde curſum cæperint:quãdocunq; contingat eoſdẽ in principio arietis inuicẽ quãtus
reperiri:eo tunc annus magnus erit perfectus.Et hoc fieri diuerſimode putarunt anti- ſit
qui:quia alii hũc annum cõfici ex annis uertẽtibus.2484.alii autem ex.5552. alii autẽ
ex decem milibus octingentis annis & plus & minus.Quod credere ridiculũ eſt.annum
autem magnũ mille annos non excedere.Ioſephus in primo antiq̃tatum dixit.Igiᷓ ſicut
græci ad uictoriæ ſuæ gloriã a captiuitate Troiæ tempora annotare cæperunt . Et inde
olympiadibus cæptis iuxta earũ numerum etiam annotauerunt:poſtea Romani floren-
tes ab urbe condita.Sic nos ultimo chriſtiani a natiuitate:ſiue ab incarnatiõe chriſti an-
nos annotare conſueuimus.Quam ſane annotationem deinceps proſequemur:ut in li-
bri margine explicabitur:Turci uero & mauri:aliæq; mahumeteæ nationes a Mahume
to facere deſcribuntur.

¶ Prodigia in natiuitate chriſti uiſa.

¶ Olei fons domino nato:ut Eutropius aliique multi teſtantur:Romæ in taberna me-
ritoria in tranſtyberina regione ex terra per totam effluxit diem denuncians chriſti gra
tiam omnibus gentibus datam.Quo etiam die aureus circulus circa ſolem apparuit.
Tres quoque ſoles uiſi ſunt:qui poſtea in unum ſtatim fuerunt redacti.Romuli quoque
ſtatua & templum pacis corruere.

¶ Archelaus magni herodis filius ſeptimo & quadrageſimo Imperii auguſti anno:olym
piade:ſcilicet:centeſimo nonageſimo ſexto Iudæis regnare cæpit:& regnauit in hieruſa-
lem annis nouem. Qui patre ſublato ipſum:ut dignum erat regiis honorauit exequiis
quibus geſtis:archelaus magni Herodis filius mox ad comprimendam populi ſeditionẽ

contra eū excitatā nouē iudæoꝝ millia peremit.Ipſum āt Cæſar auguſtꝰ ob patris amo-ré cū cæteris fratribꝰ atq; ſorore Solomæ ac Beronicæ eiꝰ filia: quoadiuxit maxio ſem per ꝓſecutꝰ fuit honoř:ſ3 huic maxie & herodi antipæ liſiæ quoq; ac philippo fratribꝰ non fœliciter ceſſit.Nam quum omnes accuſati fuiſſent.Archelaus hic ipſe.9.regni ſui anno:ab Auguſto apud Viennam Allobrogum ciuitatē relegatus fuit:alii uero uix mul to obſequio reditum impetrare potuerunt:& ſuam quiſq; tetrarchiam ultra iudæam & Celoſyriam uſq; in Babiloniam & Euphratis regionem obtinuerunt. Redactis uero in prouinciā Archelai fratribus:Componius qui Cirini collega fuerat:eo ab auguſto mitti tur procurator:cui ſucceſſit Marcus. Marco āt Annius Ruffus ſucceſſit:quo prouinciā procurante Auguſtus mortem obiit.

¶Herodes antipas alius magni Herodis filius hoc anno poſt Archelaum prædictū fra- 14 5213
trem Galileæ præfectus factus regnauit annis.24.Nam Archelao e regno pulſo iudæo rum regnum in quattuor tetrarchias.i.ptes diuiſum eſt.Et huic Galilea obuenit : quæ eſt quarta regni pars:hic nanq;:ut Chriſoſtomus ſcribit impiiſſimus:atq; crudeliſſimus fuit:quia in ciues ſuos ſiccarius:in nobiles latro:in ſocios populator:in domeſticos præ do habebatur.Quippe ꝙ plebis interēptor erat:filiorum occiſor:extraneorum homici da:propriorum parricida:uniuerſa nempe prophanauit:quia ſacerdotium iudæorū oīo ſuſtulit:omnem legem & ordinem confudit:temerauit regnum:corrupitq; qcquid erat religionis:ꝙ legis:ꝙ uitæ:ꝙ moꝝ:ꝙ fidei:ꝙ deniq; diſciplinæ oīs perdidit:atq; cōſudit. Nam quum philippi fratris ſui uxorem contra legem duxiſſet: & a diuo Ioanne bapti-ſta commoneretur illam dimittere:non equo animo tolerauit:quod hō dei bene mone bat:ſed illi rependit mala pro bonis ; & quum illū occidere uellet timuit plebem : quia ſicut euangeliſta ait:ab oībus ueluti uerus propheta habebatur:ſed illum compræhen-dens poſuit in carcerem in caſtello Macharunta:& paulo ante mortem chriſti caput ei

Herodis herodiadis & filia mors herods tres amputare fecit.Hic Ieſum a pilato ſibi miſſum in Hieruſalem ſuſcipiens illuſum randē ad eundem remiſit:eo ꝙ interrogatus ut Lucas ſcribit:reſpondere noluiſſet : tandem a Caio cæſare Romam citatus:& de multis conuictus: apud Lugdunum Galliarum urbē relegatꝰ:miſerabiliter una cū herodiade adultera uitā finiuit:filia āt ipſius herodiadis q̄ ſaltauerat impune non ceſſit:quia dū ſuper glaciem ſuperābularet ab aquis profocara i teriit.Tres āt herodes ſucceſſiue infames fuiſſe ſcriptura cōmemorat.Primꝰ Aſcalonita fuit qui pueros interfecit. Secūdus hic ipſe.3ꝰ.Agrippa Ariſtoboli filius : qui iacobum occidit & petrum incarcerauit.De quibus hi extant uerſus.

Aſcalonita pueros necat:antipa ioannem.
Agrippa iacobum:claudit in carcere petrum.

Yberius tertius Romanorum imperator:anno primo centeſimæ nonageſimæ 15 5214
t octauæ Olympiadis imperium ſuſcipiens:imperauit annis uigintitres: & ali-quot diebus.Hic nanq; Liuiæ Auguſti uxoris filius:& ipſius Auguſti priuignus & genere necnon & heres fuit:uir quidem multæ litteraturæ: & eloquentiæ grauiſſi-mus: quem certe nec inter bonos principes:neq; inter malos omnino annumerare poſ-ſumus.Hunc autem quum Auguſtus adoptaſſet in filium:mox magno exercitu compa rato:contra uindelicos miſit.qui eos prælio ſuperauit: ac una cum eis:qui thraciarum confines erant Romanas prouincias fecit.Indeq; haud multo poſt de ipſius uindeliciis: Rhetis:armenis:ac panoniis triumphauit:poſtmodum etiam Dalmatas & Sarmathas in Romanam redegit poteſtatem:poſtremo uniuerſa Germania uaſtata:imperator appel-latus eſt:ubi & nonnullas condens ciuitates ex ſuo nomine agrippinas appellauit. Fa-ctus deniq; omnium monarcha bella per ſe nunq̄:ſed per legatos geſſit:Hunc uero Oro ſius & Suetonius ingenii peſſimi:ac ſeditioſi fuiſſe tradunt: ſimulans ſe uelle quod nol-let:unde ſicut Euſebius ſcribit:multos reges ad ſe blanditiis pellexit:quos nunq̄ remit-tere uoluit.In quibus Archelaum cappadocem:cuius etiam regnum in prouinciam uer tit:& Marachazam eius nobiliſſimam ciuitatē Cæſaream appellari iuſſit.Tumultꝰ tū i urbe exortos prudēter ſupſſit:in q̄bus mltos ſenatores proſcripſit:quoſdā etiā iterfecit. C.aſiniū gallū magnū oratorē exq̄ſitis ſuppliciis iterfecit:uocienū quoq; mōtanū narbo nēſem celeberrimū oratorē:in balearibus relegauit:ubi & uita defūctꝰ ē.Druſū ēt ipſius

fratrem:ut nonnulli tradunt:ueneno ſuſtulit. Verumtamen tantæ fuit in iubendo modeſtiæ:ut quum ei ſuaderetur:q̄ tributa prouinciis augeret:reſpondiſſe dicatur. Boni paſtoris eſſe pecus tondere:non deglutire. Tandem quū germanicū druſii fratris filiū q̄ de parthis claꝝ egerat triūphum:poſt patrē etiam ueneno interemiſſet:& ipſo non multo poſt anno uitæ ſuæ octogeſimo in Campaniam ueneno epoto interiit.

C. aſinius gallꝰ uocie nus orator druſus & germanicus

5219 16 ¶ Valerius Romanus ex illuſtri gracchorum familia natus uir quidem illuſtriſſimus: āno primo imperii:tyberii Cæſaris:ab ipſo tyberio procurator poſt Annium Ruffum in Iudæam mittitur:& regnauit annis.9.qui magiſtratu ſuſcepto primus apud iudæos pontificatum uendere cœpit:& quoad præfuit:multos pontifices:ut Ioſephꝰ refert ſuc ceſſiue in hieruſalē poſuit:& amouit. Et primo quidē Amanū a ſacerdotio amouēs:Hiſmaelū Iacobi cuiuſdā filiū pontificē deſignauit. Sed & hūc non mlˈto poſt abiiciēs Eleazarum Annæ pontificis filiū ſacerdotio ſubrogauit. Poſt annū uero etiā hūc ab officio remouens Symō cuidā Cemithi filio:miſteriū pōtificatus tribuit:Sed nō amplius & ipſe q̄ uniꝰ anni ſpacio ē perfunctus pōtificatu. Quo amoto tādem Cayphā pōtificē maximum conſtituit uirum arrogantem & alienæ fœlicitatis inuidum:cuius ſuaſione:ut ſacra euangelii habet hoſtoria:Chriſtus dominus noſter morti traditus eſt.

Hiſmael ſacerdos eleazarus Simō cayphas chriſtū

5224 25 ¶ Pilatus natiōe gallus ex lugdūo urbe natꝰ: uir callidus & facioroſus ac ꝓbris olbꝰ cōtamiatꝰ:hoc āno q̄ ē.13.impii tiberii cæſaris.ualerio gracco p̄dcō abrogato Iudeæ ꝓcurator a cæſare deſignatꝰ:p̄fuit ānis.10. qui magiſtratu ſuſcepto cōfeſti ſua calliditate:ſuoq̄ ingenio:etiā iudæoꝝ ueſania ſupp̄ſſit:quoꝝ poſtmodū ſuggeſtiōe dñꝫ nr̄m ieſum xp̄m cruci affixit:i q̄ & defecit poſtea ſibi timens:De eiꝰ doctria: morteq̄ ac religiōe tyberiū impatorē admōere q̄ citiꝰ curauit:pp qd idem tybe.ip̄m xp̄m in deos referendum.ac téplo cēſuit honorādū:ſed ſenatus id fieri uetuit:q̄ nō ad ſe poſt:ſed ad tyberiū ſcripſiſſet pilatus:q tam̄ ꝓ tanto ſcelere penas dedit condignas:nā ꝓpter iudæoꝝ accuſationes ab officio amotꝰ apud lugdunū ortus ſui ciuitatē ꝑpetuo exilio in opprobriū gentis ſuæ relegatus fuit:ubi & maxis uexatus iniuriis ſemetipſū:ut ſcribit Euſe.interfecit. Licet ſint qui dicāt eū ſceleris penituiſſe:ueniāq̄ a dño ꝓmeruiſſe:hi namq̄:ut quidam aiunt: cuiuſdam regis ex pellice filius fuit:qui ēt ab adoleſcentia germanū propriū interfecit: francorūq̄ regis legatū apud Romam īſidioſe pemit:atq̄ alia homicidia ꝑpetrauit. Procurator deniq̄ iudeæ cōſtitutus oīa ibidē ꝓphanauit:& iuxta Danielˈ ꝓphetiā de téplo domini ſacrificia ac libamia abſtulit & deſolatiōis abominationē in eo poſuit:quæ quidem abominatio ex hiero.ſnīa ad imaginē cæſaris referri poteſt:quā reclamātibus iudæis ipſe furti in templo poſuit:& eā ꝓdeo adorari p̄cœpit:q̄ hac potiſſimū de cauſa feciſſe dicitur:ut Auguſtini beniuolētiam ſibi comparare poſſet: ꝓ qua uerſutia herodis tetrarchiam uſurpare intēdebat. Sed herodes cognita hois fraude magnā inimicitiā cum indignatione aduerſus eum ſuſcepit. Sed adueniente Chriſti paſſione:ut euangeliſta ait: Facti fuerunt amici:quum antea eamobrem adinuicem fuerunt inimici.

Tiberius deificare uoluit

5228 29 ¶ Phariſeorum ſecta ſeu religio : quæ temporibus philadelphi ſurrexerat : tempeſtate hac ob ſanctitatis oſtentationem: in hieruſalem maximo in precio(ut ex euangelii hiſtoria elicere poſſumus)apud iudæos habita eſt:qui ideo phariſei dicebantur:quia a cæteris habitu:conuerſationeq̄ diuiſi erant. Nam ut Ioſephus in.2.de bello iudaico habet cultu auſteriore & uictu parciſſimo utebantur:Statutiſq̄ ſuis moſaicas traditiones determinantes:pictaria cartharum in fronte & in ſiniſtro brachio de cathalago inſcripta: quæ philateria dicebantur in legis memoriam gerebant. Fimbrias quippe amplas ſpinis alligatas quibus incedendo pungerentur: deſerebant. Maioribus ſuis nunquam contrarium reſpondebant:& mortuorum reſurrectionem ſperabant & prædicabant:Hi nanq̄ Chriſto domino noſtro plurimum aduerſabantur:& mortis eius conſcii fuerunt.

philateria fimbriæ

5229 30 ¶ Saduceorum uero alia ſupererat ſecta in iudæa: ſed non eiuſdem religionis & precii cum phariſeis: hi ſaducei corporum reſurrectionem & angelos eſſe negabant:ac animas cum corporibus interire putabant:ut patet actuum uigintitres. Et quia nimium ſæueri erant:nec inter ſe ſociales ſaduceos ſe ideſt iuſtos eſſe nuncupabant.

¶ Eſſeoꝝ quoq̄ alia ibidē uigebat ſecta.atq̄ religio q̄:ſicut Ioſe.ubi ſupra tradit:mōaſtica ſoibus agebāt uitā:uoluptatē.ſ.ut maleficiū uitātes:diuitiaſq̄ oēs cōtenētes:unguēta

non curantes:ac ueſtes & calciaméta niſi conciſa ı aut oio cōſumpta nō mutátes:Hi ꝙp
pe hoſpitalitatem ſummo ſtudio exhibebant:& eis unicū erat pulmētū.Cibū ſemp ora
tiōe ꝑueniebant & ſtq̇bant.Tumultꝰ aut clamor in eoꝝ hoſpitiis nuſq̄ audiebat: ſed
ſūmū ſilētiū ſeruabát.Et q̄q̄ indigētibus libere ſubuēirét:cognatis tñ qcq̄ dare cois di-
ſpenſatoris diſpoſitione nō præſumebant.Omne quod dicebant iuramento fortius exi
ſtimabant.Iuramentum autem quaſi per iurium reputabant:qui poſt anni probationé
inter eos admittebantur:cōpellebant iurare.ꝙ deo ſidé:hoibus iuſtitiá:& pricipibꝰ obe
dictiá ſeruarét.Et ſi cōtingeret ipſos aliquádo ꝑeſſe:nunq̄ abuterent uirrbꝰ ptatis ad in
iuriá ſubditoꝝ:ſed métientes ꝑ poſſe cōuincerent:ad eoꝝ aūt iudiciū nō mius q̄ centū
perſonæ cōueniebant:quoꝝ decreta poſtea immobilia erant. Sabbatū ac eo illibarum
ſeruabant:ut nec cibum illo die pararent:nec ignē accenderent:nec aliquid uas tranſpor
tarent:aut quaſi aluū purgarent.Cæteris aūt diebus cuȝ dolabro in terrá fodiétes demiſ
ſa circūquaqȝ ueſte ſe cōtegebant:quando aluū purgabát ne radio ſolari iiuriā facere ui
derentur:purgato quoqȝ aluo terrá egeſtā ſuper foueá reducebant.hæc Ioſephus:Hos eſ
ſenos ſeu eſſeos propter manacmum quédam inter eos uiꝝ ſanctum herodes Antipas
dum uixit honorauit.Nec inhoneſtus ſermo de his in hiſtoriis unq̄ habitus eſt.

¶Septuaginta diſcipuloꝝ xp̄i electio uel deſcriptio.

¶Dominus noſter Ieſus xp̄s áno ætatis ſuæ.32.Poſtq̄ Ioannes baptiſta decolatus fuit 32 5231
præter duodecim apoſtolos:etiam alios duos & ſeptuaginta deſignauit diſcipulos:quos
omnes añ faciem ſuá in omnem locum & ciuitatem : qua erat ipſe uéturus: deſtinauit.
Quoꝝ qdé noia.ut diuus Hiero.ad Damaſū ſcribit:hæc ipſa ſūt:Matthias primꝰ q cū
xi.apl'is poſtea cōnūeratus ē:ut patet actuū.2.ca.Secūdus Ioſephus fuit: q uocat Barſa-
bas:q ut idé habet liber iuſtus appellatꝰ é.Tertꝰ Ioſeph.ab Aramathia q petiit a pilato
corpus Ieſu.Quartus Marcus euangeliſta petri in baptiſmo filius. Quintus Barnabas
marci euangeliſtæ nepos:ſextus lucas euágeliſta.ſeptimus cleophas q uidit dñm qñ ibat
in Emaus.Octauus ſeneca philoſophus:cuius eplæ ad paulū aplm extat. Nonus ſimō q
uocat niger.Decimus Lucius cyrenenſis.Vndecimus manahen q collectaneus fuit.He-
rodis tetrarchæ: Duodecimꝰ ſoſthenes q in prima pauli epiſtola ad corynthios legitur.
Tertiuſdecimus Cephas cui paulus in faciem reſtitit.Nō.n.fuit petrus:ſicut Euſebius í
hiſtoria eccleſiaſtica tradit.Quartuſdecimus Thadæus nō aplus q Abagaꝝ regē ſanauit.
Quintuſdecimus hermas qué in epiſtola ad Ro.paulus ſalutat.16.Andronicꝰ : & hunc
idé ſalutat.17.Ionias.Amplias.18.Vrbanus.19.Vigeſimꝰ Herodiō:& hos oés paulus ſalu
tat Aſineretus.21.Iaſon.22.de quo loquitur Paulus áte ſe fuiſſe i chriſto:Stephanus pro
thomartyr.23.Philippꝰ diaconꝰ.24.procorus.25. Nicanor.26.Tinō.27.parmenas.28.
nicolaus aduena.29.Trigeſimus Iudas:& Sylla.31.hi duo cū paulo in Antiochiam miſſi
fuerūt.32.Siluanus qui fuit cum paulo:& Theſalonicēſibus ſcripſit.Simon cleophæ fi
lius.33.Naaſon Cyprius antiquus diſcipulus.34.Trigeſimuſquintus agabus propheta:q
pauli zonam tulit.Ignatius epiſcopus.36.Trigeſimuſſeptimus Ananias:qui paulum apo
ſtolum baptizauit.Ruffus.38.alexander.39.Quadrageſimus ſimon Cyrenenſis qui cru
cem portauit poſt Ieſum.41.fuit Nathanael a cana gallileæ qui dixit: a Nazareth poteſt
aliquid boni eſſe.42.Nicodemus publicanorum princeps qui nocte uenit ad Ieſum &
eius quattuor fratres:uidelicet ſymon:Iudas:Iacobus & ſymeon.47. ſymon Coriarius
apud quem hoſpitatus eſt petrus apoſtolus.48.Barnabas alter a nepote Marci:qui poſt
pauli necem uinctus Romam ductus eſt:& ibidem defunctus.49.Ioannes quem patré
uocabant.50.Barnabas etiam alius fuit.Similiter Stephanus alius & ſex eius fratres qui
cum petro abierunt cæſarea ad iopen:uidelicet cariſius Milchus Gaius Aquila:Flegatus
& hermas qui ſimul cum cherintho tranſgreſſi ſunt:& cum eodem Cherintho hereſiar
cha alii duodecim:quorum nomina iſta referuntur.

¶Helion appellion probatiſſimus Simeon leui Marcobas Cleon Eumanes candatus
cleon alius Dimas & narciſus.12.hi ſunt:de quibus Ioannes euangeliſta ait : exierunt ex
nobis:ſed non erant in nobis.Quos etiam paulus falſos apoſtolos: & operarios iniqui-
tatis appellat:hi quippe:ut idem apoſtolus ait:retrorſum abierunt.Quibus a ueritate di
ſcendentibus apoſtoli.12.alios delegerunt diſcipulos ne.ſ.diſcipulorum corrūperet nu-

merus:ſicut & in locū Iudæ ſcariothis ſurrogatꝰ ē Mathias.Et hæc eoꝝ ſunt nomīa:ui-
delicet adepe.les & penetꝰ.Ioā.q dr̄ Iuſtus:Sthachis Põpilrꝰ:Ariſtobolꝰ:Stephanꝰ ex corī
tho.Lympas:herodiõ Narciſi filiꝰ:Ruffus adeo electꝰ:Titus philomenõ:ariſtarchꝰ: quē
paulus ī epiſtolis cõcaptiuū frequenter appellat. Et hæc ex hieronymi ſcripto ſumpta.

ℭSchola chriſtianorum hic incipit.

ℭApoſtoli itaq; & diſcipl'i omnes poſt aſcenſionē domini:ſicut Lucas in actibus apl'oꝝ
meminit:a mõte olitueti regreſſi ſtatim uenerunt hieroſolymā:& aſcēderūt ī cenaculū:
ubi māebāt petrus & ioānes:Iacobus & Andreas:philippus & thomas : bartholomeus &
math eus:Iacobus alphei & Symon zelotes & Iudas Iacobi:hi nāq; in oratiõe unanimi-
ter pſeuerātes cū mulieribus & Maria matre Ieſu:ac fratribus eius ſcholā oīum uirtutū
cõfeſtim cõſtruxerunt:meditātes.ſ.in lege domini:ac mādatoꝝ eiꝰ die ac nocte donec
induerent uirtute ex alto.Tūcq; dn̄m noſtrū ieſum xp̄m otare primū cœperūt:cū quo
dudū cõuerſantes uirtutibus illius ac miracul' paſcebātur.Eo itaq; loci nihil heſitātes ī
oratiõe pſeuerarūt.donec duodecimā poſt diē acceperunt munera ſpūs ſancti ꝓmiſſa q̄
poſcebāt.Quibus muneribus imbuti oīa q̄ de xp̄o per ꝓphetas ſcripta fuerant ꝑtinus
intellexerūt:Cõmuniq; decreto ſymbolū edentes nr̄æ fidei fundamēta iacere.Et Petrus Symbo
quidē apoſtoloꝝ priceps iuxta Hieremiæ ꝓphetiā ca.2.& Iſaiæ.45.atq; pſalmiſtæ dixit. lū fidei
Credo in unum deū patrē creatorem cœli & terræ. Andreas uero in abachuc ſubdidit. ꝯponit
Et in Ieſum xp̄m filiū eius unicū dn̄m noſtrū:cui & Ioānes adiecit. Qui cõceptus ē de
ſpū ſcõ:natus ex Maria uirgine:hoc quippe Iſaias p̄dixerat:Ecce inquit uirgo concipiet
& pariet filium:& uocabit nomē eius Emanuel:& Hieremias:Mulier circundabit uiꝝ.
Iacobus uero etiā Iſaiæ ꝓphetiā affirmans dixit:ſub pontio pilato: crucifixus mortuus
eſt & ſepultus.Thomas deinde Oſeæ ꝓphetiā cõteſtans ait. Deſcendit ad inferos tertia
die reſurrexit a mortuis.Poſtea Iacobus maior ꝓtulit.Aſcendit ad cœlos ſedet ad dexte
rā dei patris oīpotentis. Philippus quoq; mox adiiciēs inq̄t.Inde uēturus ē iudicare ui-
uos & mortuos. Bartholomeus poſtmodum cecinit dicēs. Credo in ſpm̄ ſanctum: cui
Matheus ſubiecit.Sāctā eccleſiam catholicam.Symon uero & iudas : atq; Mathias reli-
quum pfecerunt dicentes.Scõrum communionem:carnis reſurrectionem.Et uitā æter
nam amen.Symboloq; perfecto apoſtoli multa conſtituere de omni eccl'ia quæ tū legi
cæpta ſunt:inde dīno cultu intēti Iacobum fratrem domini hieroſolimoꝝ põtificē cõ
ſtituerūt:uirū utiq; a natiuitate ſanctiſſimū.Quo ordiato ab oībꝰ ut uerꝰ eps cõſaluta
tus ē:q aſtātibꝰ cūctis & brā maria mr̄e dn̄i primū miſſā ſimplici mõ celebrar̄ cœpit:di
cēdo tm̄ pr̄ nr̄ hac:qppe rõne:ut Lucas ſcribit:xp̄iana reſpub.uiroꝝ.ſ.& mulieꝝ mltuꝫ Epūs
creſcere cœpit.propter quod petrꝰ apl's bõis inſtitutis moribus dei hāc eccleſiā cõfirma primꝰ
turus:ne uerbum dei p̄termitteret:ſeptem diaconos delegit:uidelicet ſtephanū.philip- miſſæ
pū ꝓcoꝝ:Nicanorē:Tymonē:parmenā & nicolauꝫ:Antiochenū aduenā q ī ueritate dei primæ
nõ māſit:Hos āt apl'i ordinauerunt diaconos:uiros utiq; optios quibus oīodam huiuſ- celebra
modi ſcholæ curā tradiderūt illi:quæ ad uiros xp̄i miſtros ptinebat pagere ceperunt. tio dya
Docere.ſ.monere:caſtigare:elemoſinaſue(ut opus erat)facere:eo maxie ı quia apl'oꝝ ip- cones
ſoꝝ cõſtitutum fuit:ne qs ea in ſchola ꝓprium quid haberet.Quicqd.n.añ pedes apl'o- primi
rū ob religionē ponebat:id totum uel partiebantur inter ſe ad neceſſitatē uel paupibꝰ ſeptem
erogabant.Quumq; xp̄i ſcholā ſic ꝑ tpe optime apoſtoli cõſtituiſſent.Totū orbē ꝑ pro
uincias iter ſe ptiti ſunt.Et Thomas quidē parthos ſortitus eſt.Matheus Ethiopiā Bar
tholomeus citeriorē Indiā andreas ſcythiam:Ioannes poſt mortem uirginis Mariæ aſiā
Petro autem pontus:gallatia:Bithinia:Cappadocia.& Italia obtigit:De quibus omnibꝰ
ſingulatim mox dicemus.Et hoc xp̄ianæ ſcholæ ſeu religionis initium fuit.

ℭDiacones primi ſeptem.

ℭStephanus prothomartyr natione hyeroſolymitanus e.7.diaconibus primus:hoc an
no ob ſanctitatem & morum diſciplinam primum diaconus ab apoſtolis electus ſigna
& ꝓdigia mlta:ut Lucas ſcribit:i iudæoꝝ ppl'o ad corroborationē fidei xp̄iāæ facer̄ cœ
pit cõtra quē nõnulli iudæoꝝ īſurrexer̄:ſed nequaq̄ ſapiæ & ſpūi eiꝰ diſputādo qrūt reſi
ſtere:eo ꝙ intuentes uultum eius uideretur uultus angeli ſtātis inter illos:quorum ex

rotes quū cõfutaſſet:indignati iudæi ip̄m extra ciuitatē eiiciētes lapidibꝰ pemerūt.Dū ꝗ lapidaretˀ genua poſuit:& ſuſpiciēs i cœlū uidit illū aptū: & uidēs ieſū ꝓ lapidātibus obnixe orauit:ne ſuā mortē illis ſtatueret in ſuppliciū.Qua otone cõpleta mox obdormiuit in pace:& ꝓthomartyr xp̄i hitus ē:qa hoc eodē āno quo & xp̄s dn̄s nr̄ & ipſe paſſus eſt.Eiꝰ aūt uenerabile corpꝰ:quū uſꝗ ad Martiāi prīcipis tpa occultatū fuiſſet:dīna reuelatiõe a btō Luciano præſbytero reptū fuit:& digniori loco cõditū. Eiꝰ uero feſtiuitas poſt domini ſui natiuitatem immediate celebratur.

¶ Philippus aūt ſecūdus diaconꝰ:& ipſe ſpū ſcō illuſtratꝰ: Cæſareā ueniēs ibidē multis ſignis atꝗ uirtutibus inclitꝰ fuit:ubi quū multos baptizaſſet:ēt Symonē magū Samaritanū ſimulantē baptizauit:Hūc nanꝗ uirꝝ optimū atꝗ ſciſſimū fuiſſe cõſtat: nihilꝗ prætermiſiſſe quo ad augēdā xp̄i eccl'iaꝫ ptineret.Tres qppe filias habuit ꝓpheticæ ſpū plenas.Obiit deniꝗ in Cæſarea.Nerõis tpe:& ab oibus ut ſanctus hitus eſt:cuiꝰ diei feſtū.8.idus Iunii celebratˀ:in eius quoꝗ ſepulchro tres eius filiæ tumulatæ ſunt.

¶ Procorus.3.diaconorū:& ip̄e ꝑ hoc tēpus apud Antiochiaꝫ dei eccleſiam nuꝑ ab apoſtolis excitatam:fide & induſtria quoad fieri potuit auxit:atꝗ ſuſtentauit:ubi cum martyrio coronatus eſſet eiꝰ feſtum.4.idus aprilis celebrari cepta fuit.

¶ Nicanor quoꝗ quartus diaconus: quū hierſolymis gr̄a fidei & uirtute uſꝗ ad tempora Veſpaſiani admirandus fuiſſet:ibidem regnante Veſpaſiano martiryum pro domino ſuſcepit.eius autem feſtiuitas.4.idus Ianua.celebratur.

¶ Tymon.5.diaconꝰ poſt apoſtolos primū apd̄ Beroā doctor reſedit.Deinde dn̄i uerbū diſſeminās:Corinthū ꝑuenit:ubi a iudæis & græcis:ut primo flāmis iniectꝰ:ſed nihil leſus demū cruci affixꝰ:martyrii coronā.13.calē.maii accæpit:quo die eiꝰ feſtū celebratˀ.

¶ Parmēas ſextus diaconus:& ipſe a fratribus dei gratia philippis miſſus ibi iniunctum prædicationis officium plena fide conſumauit:ubi & tandem Traiani temporibꝰ martyrii gloriā adeptus eſt:unde ob id eius feſtiuitas.x.calen.febru.celebratur.

¶ Nicolaus uero aduena.7.Diaconus in fide non permāſit:ſed quū haberet uxorē pulchram(ut Euſe.12.hiſto.eccleſiaſtice refert)paſſim expoſuit:eo ꝙ tanq̄ zelotipꝰ ab apoſtolis increparetˀ. Qui īdignās ī mediū ꝓduxit: & eā uolētibꝰ proſtituit: q̄ etiā nõnulli illicitis & ꝓmiſcuis abuſi ſunt cõcubitibꝰ:qd̄ qdē probrū.Nicolaū nō ex uoluptate:ſed ad zelotipiæ ɔtēptū feciſſe tradūt ut cūꝗ ɔſtat īcolaitaꝝ hereſiꝫ ab eo pricipiū ſūpſiſſe.

¶ Ioſeph ab Arimathia ciuitate īcognomēto iuſtꝰ:q a Pylato p̄ſide corpꝰ Ieſu xp̄i ml'tis præcibus obtinuerat:ſepulturæꝗ mādauerat:unꝰ ex.72.diſcipulis:tēpeſtate hac ab apoſtolis ad p̄dicādū chriſti euāgeliū in iudæā miſſus:ibidē officio iniūcto ſtrēnue inſeruiens multas pro xp̄o pertulit perſecutiones.in qbus tādē uictorioſiſſimo qeuit fine. Et inter cætera fertˀ:ꝙ uenenū biberit: ſed ꝓpter fidē nihil ex eo triſte ꝑtulit. Quūꝗ ob eximias eius uirtutes ſanctus habitus ſit eius feſtum.13 calē.Auguſti celebratur.

Inſtrumēta Ioāis xp̄i reponunt Vultus ſanctus lucēſis

¶ Nicodemꝰ āt Gamalielis nepos:& phariſeoꝝ religiõis priceps:xp̄iꝗ diſcipulꝰ:q ut Ioannes.3.ca.hēt ad xp̄m nocte uenerat:a quo & iſtructꝰ fuerat:ꝙ ſi ſaluari uolebat:oportebat eū ex aq̄ & ſpū ſcō renaſci:hiſdē tpibꝰ apd̄ hieroſolymā maxio in p̄cio ob eiꝰ doctrinā hitus eſt.Cuiꝰ opa & exēplo magna phariſeoꝝ ps poſtea ad xp̄i fidē cõuerſa ē:hic quū incõparabilis igenii uir eēt:& xp̄m dn̄m noſtrū e ligno crucis depoſuiſſet:ſepulturæꝗ tradidiſſet clauos:& lāceā & liteamia ac q̇ꝗ paſſiõis iſtrumēta ſūma cū diligētia ſibi tanq̄ theſauꝝ ꝑmaximū reſeruauit:q̄ oīa quū xp̄i imaginē ad ſimilitudinē ī linteamine ſepulchri imp̄ſſaꝫ e ligno effiguraſſet:ī eiꝰ medio cū q̄dā āpulla ipiꝰ xp̄i ſanguie plena ad futurā rei mēoriā iclufit:ꝓuidēſꝗ futurā hieroſolymoꝝ euerſionē:imaginē ipſam in galileā trāſtulit:quā deniꝗ pꝰ ml'tos ānos qdā Alpinꝰ noie ep̄s:uir religioſiſſimꝰ ī naui ad hoc fabrefactā cõpoſuit:& mari ſine ullo cuſtode cū ml'tis lumiaribꝰ credidit : q̄ dīno diſponēte cõſilio poſtmõꝫ āno ſalutis nr̄æ.740.ad lunēſeꝫ portū deuēit.Ibidēꝗ ea exn̄te āgelꝰ quēdā lucēſē ep̄m noie Ioā.uirꝝ ſanctū p qetē admouit:ut eo cõcitꝰ cū clero & pp̄lo ꝓperaret:ꝗ ueniēs naui:ut p̄moritꝰ fuerat:inuēit & imaginē uultu terribilē a nicodemo effiguratā:cū āpulla & luminaribꝰ adhuc accēſis:& naui eduxit : qui ampullam ſanguine plenam lunenſi epiſcopo reliquens Imaginem ipſam curru ſplendidiſſimo uectam.Lucam cum magna ueneratione & gaudio perduxit:quam e diui martini templo

celebri collocauit : ubi & nunc uſq; crebris miraculis inuiſitur.

℄ Veronica mulier hieroſolymitana xp̄i diſcipula matrona ſiquidem ſanctitate ac pudicitia inſignita his temporibus a Tyberio cæſare per Voluſianum neceſſarium ſuum uirum ſtrennuum e hieroſolyma cum ſudario xp̄i Romã accerſitur. Detinebatur quippe idem Cæſar magno infirmitatis morbo:qui quum primum mulierem ſanctam ſuſcepiſſet:& xp̄i imaginẽ cõtigiſſet:ab omni infirmitate curatus eſt. Ob quod miraculum ipſa Veronica ab ipſo Cæſare magno in præcio deinceps habita eſt ; ibidem.n. uſq; ad mortẽ cum petro & paulo apl'is:atq; Clemẽte pontifice eccleſiã dei cõſtituẽs perſeuerauit.Hæc ipſa eſt quã dñs a ſanguinis fluxu fatigatã:ut ſacra euãgelii habet hiſtoria:ueſtimenti eius fimbriã tangẽdo ſanauerat:a quo etiã paſſionis eius tẽpore eadẽ imagine uultus ſui in ſignum amoris donata fuit:ipſa autẽ imago pãniculo ſic impſſa Clementi ponti.& ſucceſſoribus eius ab eadem ex teſtõ declarata : nunc uſq; ibidẽ in beati petri templo:a xp̄i fidelibus maxia cum religiõe reuiſit:quã & multi per tpa exq̄ſitis celebrauere laudibus:inter quos illa ſingularis habetur:quæ incipit:Salue ſancta facies noſtri redemptoris.In qua inter ſpecies diuini ſplendoris. Impreſſa panniculo niuei candoris. Dataq; ueronicæ obſignum amoris &c.

℄ Iacobus apoſtolus cognomento iuſtus domini ex ſorore Mariæ matris eiꝰ:frater hoc anno poſt aſcenſionem domini ab apl'is hieroſolymitanæ eccleſiæ primus epiſcopus ordinatus:ſedit annis.30.uir certe etiã ab ipſo mr̄is utero ſanctus: qui uinũ & ſicerã nunq̄ bibit:nec carnẽ manducauit:nec balneo aut unguento uſus eſt:ueſtimentiſq; tantũmodo lineis & candidis induebatur:& ſolus ſancta ſanctorũ ingrediebatur: & ita aſſidue p̄ ſalute populi:flexis genibus orabat:ut eius genua camelorũ more occultarentur: Hunc itaq; Annanus pontifex iudæorum recedente Feſto ex Iudæa ipſius prouinciæ gubernatore conpræhendit:& xp̄m negare facere annixus eſt:qui quum id facere recuſaret:eum lapidibus obrui præcepit.Dum autem per preces de templi pinna deiiceretur: confeſtim in terram colluſus:pro ut potuit manus ad coelum tetendit: & pro perſecutoribus orauit:quo adhuc ſpirante.fulonis fuſte in capite percuſſus expirauit.Ioſe.autem in ultimo antiquitatum lib.dicit:hunc tantæ fuiſſe ſanctitatis q̄ ꝓpter eius necem omnibus creditum fuit hieroſolymam fuiſſe euerſam.Huic antem poſt reſurrectionem dominꝰ ipſe apparuit:eiq; panem benedicens ac frangens dixit.Mi frater comede panem tuum:quia a mortuis filius hominis reſurrexit. Hic: ut Gratianus in canone de conſe.di.prima refert:miſſam pater noſter tantummodo dicendo apud hieroſolymam primus conſecrauit:licet ſint qui petro apl'o hoc primum aſcribere uelint:& hunc Iacobum myſteria auxiſſe:Nuda.n.primo erant hæc omnia.& ſimpliciter tractabantur.Sixtus primus pontifex deinde in celebratione:ipſe hæc auxit:atq; mãdauit : ut ſanctus ſanctus ſanctus dñs deus ſabaoth cãeretur:Poſtea Baſilius doctor hoc myſterium auxit:& alii plurimi ſummi pontifices auxere.Nam Celeſtinus primus miſſæ introitum dedit.Gregorius magnꝰ chyrieleiſon.Gloria uero in excelſis deo Thelephorus pontifex:licet alii id ſirico aſcribant.Collationes uero & gradualia:atq; præfationes Gelaſius primus ordinauit.Epiſtolam & euagelium diuus Hiero.Alleluya autem a hieroſolymitana eccleſia ſumptum fuiſſe tradunt.Symbolum quoq; in Niceno concilio ſtatutum fuit:Commemorationem mortuorum pelagius ex galliis accepit.Agnus dei Sergius dici mandauit. Oſculum pacis dari innocentius inſtituit.Aſperſionem aquæ in principio miſſæ Alexander ordinauit.Et thꝰ Leo tertiꝰ:de q̄bus locis ſuis dicemꝰ.

Ioſephꝰ de iſto Iacobo plura dicit

Pōtifices: q̄ miſſã ordinarũt hic annumerant

℄ Viri diſciplinis excellentes.

℄ Xenarchus philoſophus pipateticus:uir memorabilis:quem Strabo admodum iuuenis audierat huius Tyberii temporibus apud ſeleuciã Ciliciæ urbem diẽ obiit.hunc uero non diu domi mãſiſſe dicunt:ſed aut alexãdriæ aut Athenis Romæq; docẽdi cã electus uſq; ad ſenectutẽ magno i honore ſemp hitus fuit.Arii poſtea dehic Auguſti cæſaris amicitia uſus eſt.Sed pauloante hæc tempora ante q̄ mortem obiret uiſum amiſit.

℄ Diodorus orator Aſianus:ſtrabonis amicus tẽpeſtate hac claruit:hic eſt ſardis oriũdꝰ hiſtorias & poemata mlta conſcripſit:quæ etiam antiquis non cederent poematibus.

℄ Caſſiꝰ ſæuerꝰ ora.pegregiꝰ q̄ poſtq̃ i exiliũ pulſus fuerat:gnri.illã ꝓuer.luſerat hiſdẽ tpibꝰ ſcd3 Euſ.25.exilii ſui ãno:i ſũma iopia moriẽ adeo,ut uix pãno eiꝰ uerẽda ɔtegerẽt.

¶ Vocienus montanus: narbonenſis orator per hoc tempus in inſulis Balearibus quæ ſunt in hiſpanico mari: ibidem a Tyberio cæſare relegatus: moritur: uir ſane in omni doctrina ſcientiſſim⁹: qui & multa ſcripto mandauit. In his autem Balearibus inſulis pri-
Fundæ primus uſus mum fundarum uſus (ut Virgilius ait) inuent⁹ fuit.

¶ Philo Iudæus natione Alexandrinus: uir quidem deſertiſſimus: per hæc tempora in precio multo fuit: & multa eleganter grauiterq; conſcripſit: qui ſua doctrina eloquentiaq; Apionis grammmatici temeritatem contra iudæos ab Alexandrinis miſſam compeſcuit. Quamobrem multi eloquentiam eius admirantes dixerunt: aut philo platonē ſequitur: aut plato philonem. Hic Romam deniq; ueniens: cum petro apoſtolo conuerſationē habere cœpit: a quo de fide optīe edoctus: multa de laudibus chriſtianæ religionis poſtea ſcripſit. quæ (ut diuus teſtatur Hieronymus) inter eccleſiaſticos computantur codices: & quammaxime in quinq; Moyſi libris præclaros edidit commentarios: & alios quorum tituli iſti ſunt;

De cõfuſiõe linguaꝝ	li.i.	De uictimis	li.i.	De uita ſapiētiū	li.i;
De gigantibus	li.i.	De his q̄ ſēſu ꝑcāſ	li.i;	De cõuerſatiõe uitæ	li.i.
De diuiſi. eq̄liū & ꝯtrarioꝝ	li.i.	De pactis	li.i.	De herede dinaꝝ reꝝ	li.i;
De repromiſſionibus	li.i.	De idæis	li.i.	De tribus uirtutibus	li.i.
De exodo	li.5.	De prouidentia	li.i.	De natura & inuētiõe	li.i.
De tabernaculo	li.4.	De eruditionib⁹	li.i.	De agricultura	li.2.
Q d ſõnia adeo mutanſ	li.5.	De ebrietate	li.i.	Quare quorūdā in ſcripturis mutata ſūt nomīa.	

Sūt & alia ei⁹ cõpluria ſcripta: q̄ breuitatis cā omittūſ.

¶ Burgondionum regni principium.

¶ Burgondiones populi his temporibus ī celtica Gallia initium ſumpſiſſe (Vincentius 35 5234
Gallicus hiſtoriographus ſcribit) hos autem populos primo e Scythicis locis prodiiſſe
conſtat: e Scantania. ſ. oceani Septentrionalis inſula: quæ ex aduerſo daciæ inter Germa-
niam: Gothiamq; poſita eſt. Hi primo his temporibus ſupra Rheum fluuium conſede-
re: ſed ualentiniani principis poſtea temporibus ad Rhodanum fluuium uſq; deſcenden
tes: ibidemq; caſtra ponentes: locum Burgos appellarunt. Et exinde incolæ omnes ap-
Burgõdiones unde nomē accepe pellati ſunt Burgondiones: cumq; duobus annis eo in loco ſit: in tentoriis conſediſſent
nihil præſumentes: tandem a Romanis & gallis iubentur: locum cum uxoribus & libe-
ris inhabitare. Nacti itaq; domicilium ſecus Rhodanum: eum locum poſtea ſemper te-
nuere: ſibiq; ex ducibus reges conſtituere. Et primo quidem Gondiochum quendam Ar
rianum de genere Arhanarici regis gothorum regem ſibi conſtituunt: quem poſt mul-
tos annos Attila hunnorum rex in inſigni illa pugna quam in aluernia contra Bothos
Francoſq; habuit: fudit: atq; fugauit: compræhenſum deniq; interfecit: militabat tunc:
Gondiocus primus rex Gondiochus rex francorum ſtipendiis romanorum: contra hunnos romanis infeſtiſſi-
mos. Gondiocho autem mortuo quattuor poſt ſe reliquit filios: uidelicet: Gandeban-
dum. Godiſellum. Chilpericum & Godenatum. Horum Gandebandus natu maior Go
Gandebanus ſcđs rex diſellum & chilpericum cum duobus eorum filiis trucidauit: capta deinde chilperici
uxore: in aquis demerſit. Eius quoq; filias Sedelindam & crochildem exilio damnauit:
quarum antiquior mutatis ueſtibus ſe deo dicauit: chrochildis uero natu minor ad clo
doneum francorum regem confugit: q̄ & ſibi idem rex matrimonio copulauit. Ac ſic
Sigiſmūdus 3. rex Gandibandus totum ſibi regnum paternum uendicauit: quo mortuo: Sigiſmundus eius
filius regnum obtinuit: & filiam ſuam cilderico clodonei frācorum regis filio: qui Bur
gondiones propter ehrochildem pulſam tributarios fecerat: uxorem dedit. Ipſeq; Theo
dorici Italiæ ſeu Rauenatis regis filiam uxorem duxit: ex qua unum tantum ſuſcepit fi
lium: quem a ſuperaducte nouercæ necari iuſſit. Mortuo uero clodoneo prædicto frā
corum rege: eius filii clodoneus: childericus & Lotharius a ehrochilde matre ſtimulati
aduerſus ſigiſmundum: & eius patruum Gundemarum bellum mouerunt: clodoneus
Burgōdia in francos cedit autem aduerſus Sigiſmundum impetu facto ipſum cum uxore: ac filiis captos interſe
cit: & gundemarus ſuperatus terga uertit: ſed paulopoſt uiribus reſumptis: aliquanti ſe
per regnauit: ſed mox iterꝫ a nepotib⁹ ſupat⁹: atq; fugat⁹: Burgōdionū ꝓuicia ī frācoꝝ
ceſſit ditionē. Hos āt reges cõſtat p ml'ta ſæcula regnaſſe ī celtica gallia: ubi fuerāt hæc

ciuitates Sẽonis metropolis:lugdunũ & uiẽna: hi ppl'i aliqñ hedui: qnq; Burgõdiões: & interdũ ſequãi ſũt appellati:hodie regia dignitate omiſſa:ducat⁹ titulũ tantũmõ retinẽt quoq; dux cæteris pricipib⁹ xp̄ianis atq; ducib⁹ p̃cellit:Burgõdionũ ãt ducat⁹:alias cõ mitat⁹ rhodan⁹ flu.a gallia romanoq; puicia diuidebat:q heluitiis heduiſq; ac ligõib⁹ finitim⁹erat rhenũ deide flu.p fine hẽt:unde & iter rhodanũ & rhenũ flu.burgõdionũ ducatus.5.dieq; itineris expediti hẽe dr̃:in cuius medio biſontia ciuitas maxima eẽ dr̃.

¶ Agrippina marci agrippe ex Iulia Octauiani filia genita.Gaiiq; calligulæ imperatoris
5237 57 mater quæ inter mulieres claras cõputatur:hoc anno a Tyberio cæſare ſocero ſuo mul tis iniuriis & obiurgationibus uexata mortem ſubiipſi a cibo abſtinendo impetrauit. Hæc adhuc admodum adoleſcentula germanico ſuæ ætatis inſigni iuueni : & Tyberii: Cæſaris auguſti filio adoptiuo nupta fuit:ſatis ob hoc fulgida: ſed fulgidiorq; inſolentiſſimi principis ſoceri ſui obſtinato proponito recudiſſet perfidiam.Ipſa quippe ex eodẽ uiro ſuo tres quum ſuiſſet enixa mares ex quibus unus Caius calligula fuit:& totidẽ filiæ:ex quibus agrippina neronis mater una extitit : cum opere Tyberii patris ueneno ſublatum uirum ſuum egre ferret:& fœmineo plãctu necem uiri ſui defleret:in tyberii ſoceri ſui odium incidit:adeo ut ab eodem obiurgationibus plurimis infeſtaretur.Sed egregia mulier indignum exiſtimans quod ĩ ſe a cæſare agebatur:morte faſtidia ſtomachoſi principis effugere diſpoſuit:qui quum alter ſatis commode non daretur:famẽ generoſo animo accerſire ſtatuit.confeſtim ac quocunq; cibo abſtinere cœpit:Quod quũ relatum eſſet tyberio ne ſibi auferret in eam ſeuiendi materia:eouſq; deductus eſt:ut cibum gutturi eiuſdem uiolenter impingi faceret:ut hoc modo perite:uolenti non pmitteret.at agrippia q̃to magis iiuriis exercebat̃:tãto acrioris efficiebat̃ ppoſiti :& ſic a cibis oio ſe abſtinẽs moriẽdo ĩſolẽtiã ſceleſti pricipis ſupauit : q̃ qdẽ morte & ſi plurimũ gloriæ ſibi apd' ſuos cõqueſierit agrippia tyberio tm̃ lõge ãpli⁹ reliqt ignominiæ.

Aius cognomento calligula:Druſii auguſti cæſaris priuigni filius : & prædicti
e Tyberii nepos:quartus Romanorum imperator anno primo quartæ & ducen
2357 38 teſimæ olympiadis:imperium occupans imperauit annis.3.menſibus.10.ac die bus.8.Hic ideo Calligula cognoiatus fuit:q eius iuuentũ extitit deferendi caligas mar garitis iſignitas:uir certe oium ſceleſtiſſimus : & pbris oĩbus inqnatus:'q referentibus Oroſio & Eutropio.Tyberii dedecora purgauit.Duabus.n.ſororibus ſuis ſtuprũ ĩtulit: & quum ex una earũ filiam ſuſcepiſſet:etiam cũ ipſa rem habere uoluit:atq; tandem eaſdem ſorores ſic ſtupratas exilio damnauit:Memnii inſuper regnli ſui uxorem ducens:ipſum ĩpulit:ut deinceps uxoris patrẽ ſe fore & diceret ac ſcriberet.Maxiæ item crudelitatis fuit:adeo ut ſæpius exclamaſſe dicat̃:utinã rõanus populus unã hẽet ceruicẽ:qa oẽs uno ictu iterficerẽ:& ppterea omnes & plurimos nobiles interfici iuſſit: Nil domi uel foris ſtrẽnue geſſit:ſed auaritia ſua oẽs expoliauit.Semetipſũ nãq;:ut ref.Euſ.ĩ dos retulit & Petronio ſyriæ præfecto mandauit:ut hieroſolymis ſuam ſtatuam ſub nomine Iouis maximi ponent.Idq; ĩ omnibus Iudeæ ſynagogis(ut Ioſe.ſcribit)fieri p̃cepit:Et quũ nullius ingenii minimeque doctrinæ eſſet omnibus inuidebat: & propterea paululum abſuit:quin Virgilii:Liuiiq; ſcripta & imagines ex omnibus bibliotecis amoueri fecerit & abradi : agrippam namq; herodis filium a tyberio in carcerem coniectum ſtatim liberauit:& iudeæ regem fecit:q patruum accuſauerit:& ppter ĩpm herodẽ tetrarchã ppetuo exilio lugdunũ relegauit.Ml'tas tñ urbes hĩcinde ex ſuo noie ædificauit:& p̃ſerti apd Thraciã Calipoli:urbẽ inſignẽ:& circa Regiũ & ſyriam ppter aduẽtum Nauium frumenta deferentium:horrea multa decenter ſtruxit:quibus ita geſtis:poſtremo ob inſolentias a ſuis necatus eſt:Ferunt ingentem archam uariorum uenenorum Claudio pricipe apud eum fuiſſe inuentã quæ ab ipſo Claudio principe in mari demerſa:ĩfecto mari maxia multitudo piſciũ interẽpta ẽ.Ioſe.tñ de eo dicit q fuerit rhetor optim⁹:græca pariter & latía lingũa ad dicẽdũ paratiſſimus:ac ad intelligenda aliena opera promptiſſimus ita:ut maiori oratione dictis contradiceret alienis:& acerrimo ingenio:meditationis labore ſuum magis opus excellere dictionis fortitudine comprobaret : Hunc itaq; Tyberius magna ſtuderet neceſſitate crudiri:ſed ſtolidus uit bona congregata ex eruditionis operæ ſeruare noluit:ſed poteſtate abuſus:inſidias paſſus peruenit ad mortẽ.

Calligula unde hoc nomen accepit Vide ſcelera & fatuitas hois hereo multa.

¶ Agrippa magnus ariſtoboli regis filius:anno primo Caii Cæſaris patri in regnum ſuc
cedens.teſte Ioſepho regnauit iudæis annis.7.Hic:ut Ioſephus ait:fuit natura bonus: &
ad beneficia munifica præparatus:& ciuitatem hieruſalem propriis ſumptibus plurimū
exornauit:ita ut ſua claritate muneribuſq; gauderet:& fauorabilis ſuæ uitæ iura adeo
diſponeret:ut in nullo herodi diſſimilis eſſet.Ipſe enim antequam herodes rex e uita ſe-
cederet apud Romam ſteterat:ubi propter eius ingenii claritatem maximam cum Dru-
ſio Tyberii Cæſaris filio conquieſcerat familiaritatem:ac etiam cum antonia ipſius dru
ſii coniuge & Caii matre:propter quod cā ut matrē ſuā uenerabiliter appellabat:& ideo
illa Caiū filium ſuum ei tradidit curādū.Qui quum futurū eum aliquando p̄dixiſſet I-
peratorem:apud Tyberium accuſans fuit.q in uinculis eū per.6.menſes coniecit:ubi &
maximas calamitates pertulit.Sed eodē Tyberio defuncto:a Caio in īperio ſucceſſore re
laxatus fuit:& hyeroſolimoꝶ rex conſtitutus:atq; ita ex magna aduerſitate ad magnam
diuinitatem cito conſcendit.Nam caius idem auguſtus:quum e uinculis eduxiſſet: con-
feſtim eius capiti dyadema regium impoſuit:& pro cathena ferrea quam gerebat in car
cere:auream eiuſdem ponderis ei condonauit.Et ſic in patriam ſuam cum regia poteſta
te abire permiſit.Herodes autem galileæ tetrarcha eius cognatus:hoc audito eius p̄ſtātē
ex inuidia ferre non poterat:& q̄maxīe herodias eius ſoror nō ferebat:q eum in maio-
ri dignitate cerneret:q̄ maritū:& p̄ſertim cū eum intuebat̄ regalibus inſignis incedētē:
q uxoris p̄cibus fatigatus cū ipſa.tandē Romam uenit.agrippa āt eoꝶ intentionē intel-
ligens:unū ex libertis ſuis cū maximis muneribꝰ & epiſtola aduerſus herodē Romā p̄-
miſit:accuſans eum q conſilium cum ſeiano rege & cū arthabano partho aduerſus Ty
berium primo & poſtea aduerſus Caiū habuiſſet:probamētum uero huius rei dicebat:
q herodes ipſe maximam armoꝶ conſtructionē haberet:quæ quidē.70.pugnatorū mi
libus ſuffeciſſet:Interrogatio āt herode ſi ſic eēt:Reſpondit arma eē.Tunc Cæſar credēs
omnia uera eē:tetrarchiam galileæ & oēs opes ab herode abſtulit:& agrippæ regno ad-
iecit:ipſumq; herodem perpetuo dānauit exilio:ut dictum eſt.Herodiadi āt:quia agrip-
pæ ſoror erat:quum cæſar mariti opes reſtituere mandaſſet:illa oīo recuſauit:malēs ui
rum in exiliū ſubſequi:q̄ in patria ſine ipſo iucūdari:dicens abſurdū ualde eſſe in aduer
ſis illum derelinqui debere:quē in p̄ſperis ſociū habuerat:& ſic ambo Lugdunii galliaꝶ
ciuitate miſerabiliter periere:ac ſic & p diui Ioannis baptiſtæ nece:& pro inuidia quam
in agrippam habuerant:tale ſupplicium pertulerūt.ſed ut ad agrippā redeam:quū e Ro-
ma perrexiſſet hieruſalem:mox ad gratias exoluēdas cum oī celeritate tēplum uiſitauit:
& hoſtias celebrauit:nihilq; quod erat legitimū dereliqt.Ibi nāq; cathenam aureā quam
ei Caius dederat ſuſpendit:ut maximū ex hoc eius pperuo indicaret caſum. Eoq; cultu
deo ſic exhib itō:ſtatim Theophilum quem pontificē a pontificatu ſubmouit :& cuidā
boetho ſymonis filio tradidit.Sed anno exacto iterum Boethū pōtificatu priuauit:& io
nam annæ pontificis filiū tanq̄ digniorē pontificē cōſtituit.ſed eo humilitatis cā renu-
ente fratri eius mathiæ cōtulit.Quo poſtmodū pontiſicatu ſpoliato:pro eo Elioneum
boeti natū pontificē maximū creauit.His optīe ex ſnia geſtis:iteꝶ ad exornandā hieru-
ſalē aium adiecit.Vnde & theatꝶ Romano ope ſtruxit:uidelicet āplitudie & pulchritu
theatꝶ dine decoratū.amphiteatꝶ quoq; multa īpēſa cōſtruxit:ubi cū ſpectacula celebraret.mu
amphi- fica quæq; inſtra pduxit.ſed & balnea ac porticus celſis opibus exaltauit:& alia ppe in-
theatrū finita in urbe & extra extruxit monumēta.Demū cū in Cæſarea deſcēdiſſet:ut in hono
balnea rē Cæſaris ſpectacula celebraret:& ſe ut deum ibidē appellari pmiſiſſet.ab āgelo cōſeſti
porticꝰ pcuſſus ē:& tumēte iā corpore ad amicos ſe uertēs ait:En ego ille q mō dicebar deꝰ nūc
angelꝰ mortis nexibus conſtringor:quibus dictis:anno ætatis ſuæ.57.expirauit.hic agrippā fi-
domini liū.17.annum habentem reliqt heredē:ac tres filias:Beronicē:Mariā:& Druſillā:habuit
percuſ- īſup & frem noīe herodē Calcidis regē:q eidē pp tenerā filii ætatē i regno ſucceſſit : de
ſit regē ¶ Petronius patricius Ro.hoc anno a Caio cæſare poſt uitellū lega-(quo mox dicemus. 40
nota tus i ſyriā mittitur:uir qdē bonus:iuſtuſq; ac iudæis plurimū fauorabilis . Nam cū Ca-
pulchre ius didiciſſet iudæos ſua ſimulachra in ſynagogis ſuis recuſaſſe:grauiter tulit : q apud
eos ſolos deſpectui haberetur : & ideo ipſum petronium in ſiriam legatū miſit : iubēs
ut cū magno exercitu iudæā oēs iuaderet:& ſiqdē ſpōte i eoꝶ tēplo eiꝰ ſimulacꝶ ſuſcipēt

bene.Sinautem reſiſtere molirentur:pugnando idipſum inconctanter efficeret. Atq; ita ut Cæſaris mandata perficeret:in ſyriam perrexit:quo audito multi iudæorum in ptolomaidem eidem occurrerunt:deprecantes ne ad tranſgreſſionem paternæ legis eos cogeret.Petronius uero:ut erat uir prudentiſſimus eorum precibus permotus:& eorũ cõſtantiam conſiderans.Videbat enim ſi imperatoriæ iuſſioni obedire uellet:q multa eorum milia in mortem darentur.Caio iudicauit ſcribendum:ut ſi quo modo eius animũ ab hac re nefaria remoueret:unde & epiſtolas ad Caium deprecatorias miſit:ne.ſ.tot iudæorum milia contemnere:quæ nou poſſent ſine ingenti bello & cæde:in tranſgreſſionem ſuæ religionis impelli:memoriam etiam non bonam romani nominis in poſteriora tempora reliquit.ſed Caius(ut erat animo ſæuus)ſuſcepta epiſtola in iram maximam ſtatim concitatus eſt:& ut petronius hic cunctis præſentibus & futuris efficeretur exẽplum:uidelicet q nullus imperator mandata paruipendere præſumeret:epiſtolam mortis ſibi reſcripſit:ſed,antequam epiſtola eidem redderetur.Caius e medio ſublatus eſt.unde & petronio primum epiſtola de Caii morte uenit:q̄ illa qua ſe propria manu occidi iubebatur.Atque ita petronius per gratiam quam iudæis præſtiterat:tam Romæ q̄ in uno quoq; regno multam ſibi gratiam comparauit:eumq; cuncti ſenatorii ordinis uiri hæc pro magno fauore proſeq;ebantur.Confirmatus deinde a Claudio imperatore:ẽt maximum adiutorium contra alexandrinos & doritenſes iudæis infeſtos præſtitit:ac p eum iudæi multis in,locis ſalutis beneficium accæperunt.Eoq; poſt tertium annũ amoto:marſus quidam Romanus:eidem in ſyriæ magiſtratu ſeu prætura ſucceſſit.

Vide magnã hominis impietatẽ

¶ Flaccus Anilius Patricius Ro.& ipſe eodem anno ab eodem Caio Cæſare egypti præfectus mittitur.Qui magiſtratu inito(& alexandrino populo conſentieure)multis calamitatibus iudæos ibidem degentes afflixit:nam ut Caio placeret:eorum ſynagogas imaginibus:ſtatuis:ariſq;:ac gentilium uictimis polluere non ceſſabat: quamobrem multa ibidem iter iudæos & paganos orta eſt ſeditio:unde & terni ex utraq; parte legati ad Caium miſſi fuere.De quorum numero philo diſertiſſimus philoſophus atq; orator ꝓ iudæis fuit.Qui cum ſuorum cauſam optime apud Cæſarem defenſaret:e ſecretario excludi iuſſus eſt:qui egrediens monuit iudæos ſecum exiſtentes bono animo eſſe:quia ꝓpe erat:ut deus eius malis operibus repugnaret:ac ſic poſt paululum Caius a ſuis obtruncatur:& cum Claudius in imperio ei ſucceſſiſſet:mandauit ſyriæ præfecto:ut ſeditionẽ amoueret:nec cogerentur iudæi paternas leges tranſcendere:ac huiuſmodi edictum in alexandriam miſit.

præfect⁹ hic multis iniuriis iudæos affligit ꝓphetia philõis

Laudius Calligulæ prædicti patruus:quintus romanorum imperator: hoc an-
5242 43 c no:qui fuit:205.olympias:Romanis imperare cæpit:& imperauit an.13. menſi-
8.& die.20.hunc prædictus eius nepos captum in ludibrium reſeruauerat : ſed ope & induſtria agrippæ regis iudæorum:ut Ioſephus refert:patruo interfecto imperiũ accipere promeruit:uir quidem admodum pius:ſed cibi uiniq; omni tempore intemperatiſſimus.Hic britanniam inſulam quam nemo attingere potuit ĩ deditionem accepit: & alias orchadas inſulas paruas Ro.adiecit imperio iudæos inſuper tumultuãtes Roma depulit:atq; ſeditiones quaſdam in iudæa a quibuſdam pſeudo prophetis concitatas cito compreſſit.Tres enim uxores.ut Ioſephus li.20.ca.15.teſtatur.habuit:ex quarum prima nomine Petina antoniam genuit.Qua defuncta.Meſſalinam meſſalæ oratoris conſobrinam duxit:ex qua Britannicum & octauiam ſuſcepit:Tertio agrippinam germanici filiam habentem iam Neronem filium ſibi matrimonio copulauit:pro cuius amore meſſalinam uxorem peremerat:meſſalina autem mortua:agrippina ſibi metuens ne britannicus meſſalinæ filius ſuccreſcens regnum a patre aliquando ſuſciperet.Claudiũ ob filii Neronis amorem ueneno hoc modo peremit.Delectabatur quidem claudius plurimum boletis:illoſq; cibos dicebat deoꝝ eo q ſpõte naſcerent.Q d cũ aduertiſſet agrippina ſtudioſe coctos ueneno ĩfecit:eoſq; ipſa appoſuit temulẽto.Veꝝ cũ uomitu & alia ſolutiõe uideret ſalus mariti ſecutura:opere xenophõtis medici illitis ueneno pennis:ad uomitũ cõtinuãdũ porrectis:eo itũ eſt:quo cupiebat uxor:quia in cubiculum reductus: ignaris oĩbus præter uxorem mortuus ẽ.cuius quidem mors non ante ab agrippina palã nunciata eſt:q̄ amicoꝝ ſuffragio:omiſſo britãnico filio claudii tãq̄ iuniore nero ſub-

Britãia inſula & orchades iuſulæ acquiruntur

Boleti leti cauſa fuerũt

limaretur in principem:eoq; ſublimato ſtatim miſit burū militiæ ſuæ principé:& cū co tribunos libertoꝝ ꝑpotētes:ut deducerēt p caſtra Neronē filiū agrippinæ:eūq; moꝛ prī cipis adorarēt:& hoc mō nero ꝓmotꝰ cōdignū poſtea mr̄i ātidotū repēdit ut īfra diceť:

Vide immoderatā libidinem

¶ Meſſalina aūt impatrix Claudii ꝑdicti uxor & Barbati meſſalæ cōſobrini filia his tē poribus ob ingētem pulchritudinē admirāda oībus fuit: & adhuc adoleſcētula Claudio iam ſene paulopoſt nupta eſt.Quā tātæ libidinis in ipſo iuuētutis flore fuiſſe ferūt:ut ī numeris ſe ſūmiſerit adulteris:& ſæpe mutata ueſte lupanaria celebrauerit:qn teſte Pli. lib.x.cū Scorto famoſiſſimo ad libidinis actus certaui:ſeq; meretricē ſupaſſe iter diem: & noctē:qnq;& uigiti cōcubitus affirmauit.Et iterrogata rńdit potius labore feſſa:q̄ cō cubitu ſaciata.Quod Iuuenalis in ſatyrā.Credo pudicitiā:tetigit dicēs. Laſſata uiris nō dū ſatiata receſſit.Tandē ita fuit libidinis furore ſtimulata in quēdam.C.Syliū iuuenē ꝑſpicacem q̄ Iuliā Syllanā nobilē feminā:eius mr̄imonio exturbauit:ut uacuo adultero potireť.Deniq; cū Claudius impator ſacrificii gr̄a hoſtiā urbē iuiſſet:cūcta nuptiarum ſolēnia celebrauit:cūq; Claudius Romā reuerſus fuiſſet:eiꝰ exigētibus demeritis eā cō

cōfoditur hic meſſalina

fodi fecit:cuius corpus mr̄i cōceſſum fuit:ut Iuuenalis in Satyra quæ īcipit:oībus in ter ris teſtatꝰ eſt:Hæc.n.ex claudio Britānicū filiū & Octauiā Neronis uxorē gēuit. De ea etiā Corneliꝰ tacitꝰ li.xi.mľta ſcripſit:& Pli.li.x.atq; Sueto.in uita claudii.

¶ Iacobus maior apoſtolus dn̄i Zebedeiq; ex Maria Salome filiꝰ.ac diui Ioā.euāgeliſtæ frater:quē dn̄s una cū eodem Ioanne fratre uocauerat dicens:uenite poſt me. faciā uos fieri piſcatores hoium:quiq; relictis retibus & p̄re ſecuti fuerant eū:hoc anno poſtq̄ ꝑ dicando uniuerſam pagraſſet hiſpaniarū:in qua nouem tm̄ cōq̄ſierat diſcipulos.In iudæ am reuerſus:ab Herode Agrippa regis fratre:q̄ in hieruſalē fratris uices gerebat:obtrun catione capitis:martyrii palmam adeptus eſt.Eius autem ſacratiſſima oſſa poſtmodum diſcipuli ipſius ab hieruſalem ad hiſpanias tranſtulerunt:ubi.ſ. prædicationis officium uiuēs exercuerat:atq; ibidē ī urbe Gallatia:q̄ ē ī ultimis finibꝰ hiſpaniaꝝ cōdidere:quo q; celeberrima gētiū illiꝰ:& pegrinaꝝ nationū ueneratione excolunť:cuiꝰ feſtū.8.calē. augu.celebrať.Hic unā tantū e ſeptē canonicis breuē ſcripſit epiſtolā:ī q̄(ut diuꝰ Hiero. ait)ſanctū īſtruit clerū de cultura cæleſtiū ꝑceptoꝝ:& regula catholicæ obſeruātiæ:& de iuictæ patiētiæ maieſtate:& de reuelatiōe plurimoꝝ:& de mēdacio mgr̄oꝝ: hic ēt ma trē ſuā Salome ob amorē xp̄i uiꝝ derelinqre docuit:de q̄ Griſo.ſic h₃:hāc qppe nō uicit maritalis effectꝰ:qa ille erat tempoꝛalis maritꝰ:iſte ſcilicet xp̄s æternꝰ ſpōſus: cognouit .n.(ait)q̄ āpliꝰ ꝓdeſſet marito ſuo:ſi pp deū relīqret uiꝝ q̄ ſi pp uiꝝ relīqret deū:cuiꝰ. religiōe & ad xp̄i rue.diuꝰ Iac.uald ap ꝓbauit:ipāq; h̄ ī bono ꝓpoſito ꝯſirmauit:hæc ille.

papa primus

P Etrꝰ papa & apoſtoloꝝ primꝰ hoc āno q̄ ē ſecūdꝰ impii Claudii ānꝰ occiſo ab Herode ꝑdicto Iacobo apoſtolo:qntadecima die mēſis Februarii:pꝰq̄ p ſeptem 44 5243
ānos aſiaticas cōfirmaſſet eccleſias:ab herodis carceř liberatꝰ.Romā uēit:& ibi primā cathedrā tenere coepit:eo q̄ cū ipſa ciuitas totiꝰ mūdi caput eēt :ēt pōtificali ſedi cōuenietē eē cernebat.Sedit aūt ī ea ānis.25.& mēſibꝰ.7.Fuit hic natiōe galileꝰ ex Betſa ida ciuitate.Ioānis filiꝰ & Andreæ frater:q pꝰ aſcēſionē dn̄i.cū ſeptē ānis apud ātiochiā urbē primū ſediſſet liberatꝰ:ut ꝑferť:ab herodis carcere :ſtati Romā e hieroſolyma ad expugandū Symonē magū uēit:ubiq; ꝑdictis ānis uſq; ad ultimū Neronis ānū ſacerdo talē tenuit dignitatē:ac deniq; a Nerone cruci affixꝰ martyrio coronatꝰ ē: ſed capite ad terrā uerſo & pedibꝰ ſublime leuatis:ita.n.mādauit aſſerēs ſe idignū:q̄ ſic cruci affigere tur:ut ſuꝰ dominꝰ Ieſus xp̄ꝰ affixus fuerat.Quo mortuo ſepultꝰ ē in uaticano uia Aure

prærogatiuas petri cōmemorat

lia ī hortis Neronianis.Hic ille eſt petrꝰ q ſupra mare ad xp̄m ābulauit:q ī domini trāſ figuratiōe & puellæ ſuſcitatione a dn̄o electꝰ teſtis fuit:q ſtaterē ī ore piſcis iuēit:q̄ tria milia hominū ī feſto penthecoſthen ſua ꝑdicatiōe cōuertit.q ananiæ & Saphiræ uxoris mortem ꝑdixit:quiq; Aeneā paraliticū curauit:& Corneliū baptizauit:atq; Thabitam a morte ſuſcitauit.Quiue umbra ſui corporis multos īfirmos curauit:hic inq̄ ille ē petrꝰ: quē his uerbis xp̄s allocutus ē:beatꝰ es Symon Bariona:qa caro & ſanguis nō reuelauit tibi:ſed pater meꝰ q ē ī coelis:& tu es Petrꝰ:& ſuper hāc petrā ædificabo eccleſiā meā ac tibi dabo claues regni cœlorū:poteſtatē uidelicet ligādi & ſoluēdi . Et licet ſimpliciter maiorū & minorum ſacerdotū diſcretio ab ipſo domino noſtro Ieſu chriſto exordium

prohibeatur ſumptum: qui duodecim apoſtolos: tanquam maiores ſacerdotes: & ſeptuagintaduos diſcipulos quaſi minores ſacerdotes inſtituerit: petrum tamen hunc quaſi in ſummum delegit pontificem & ſacerdotem: cum ei præ omnibus: & pro omnibus claues regni cœlorum tribuerit: Et a ſe petra Petri nomen ſibi impoſuit: atq; pro eius fide ſe ſpecialiter rogaſſe teſtatus eſt: & ut ipſe cæteros confirmaret: ſibi iniunxit dicens: ego pro te rogaui petre: ut nunquam deficiet fides tua. Et tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Ac ſic petro huic: reliquis apoſtolis cõceſſum eſt: a deo primatum & ipſi uo luerunt idipſum, ut reliquis omnibus præeſſet apoſtolis: & Cephas ideſt caput & principium teneret apoſtolatus: qui & eandem formam ſuis ſucceſſoribus & reliquis epiſcopis tenendam tradiderunt: & non ſolum hoc in nouo teſtamento eſt conſtitutum: ſed ẽt in ueteri fuit. Vnde ſcriptum eſt: Moyſes & Aaron in ſacerdotibus ideſt primi inter eos fuere: hæc tamen apoſtolica ſedes: caput & cardo a domino & non ab alio eſt cõſtituta: ut etiam teſtatur in canone. 22. diſtinctione cap. ſacroſancta: primus itaq; hic Petrus quadrageſimale ieiuniũ inſtituit: ut patet etiam in canone. 93. di. cap. Si inimicus eſt iſte. Duas autem epiſtolas: quæ canonice nominantur: ſcripſit. In quarum prima diſcipulos chriſti inuictos toto orbe terrarum diffuſos & peregrinos monſtrat: & præteritæ uitæ pœnitere perſuadet: ac in nouam uitam proficere tota ſollicitudine exhortatur. In ſecũda uero per fidem huic mundo ſapientes mortuos eſſe declarat: & eiuſdem quanta ſit pietas magnitudo demonſtrat: hic præterea Linum & Cletum ſacerdotes conſecrauit: qui (non ualente ipſo) chriſtianis ſacerdotale officium exhiberent. nec multopoſt Clementem uirum ſanctiſſimum conſecrauit epiſcopum: cui & omnimodam eccleſiam a Chriſto ſibi traditam commendauit. His itaq; ita ordinatis una cum paulo Neronis iuſſu necatus ẽ.

Ieiunii quadrageſimalis inſtitutio prima

Epiſtolæ duæ

¶ Symon magus natione Samaritanus uir quidem callidus atq; ſuperbus: his temporib⁹ ex ſyria Romam uenit: ubi ſuis præſtigiis & incantationibus populum Ro. eo erroris deduxit: ut deus crederetur. Qui (ut dictum eſt) dum in ſamaria eſſet a Philippo e ſeptem primis dyaconib⁹ baptizat⁹ fuit. Quo baptizato una cũ ſilena uxor: & erroris ſocias multas hereſes diſſeminare cœpit: ſed Petro Romam adueniente: omnia eius ſcelera ad nihilum deducta ſunt. Nam quum tandem ad cœlum magicis artibus, populo aſpectante uolare tentaſſet, Petro orante, Symon in terram decidit: & fractis ceruicibus expirauit. Hic ſymoniaci heretici quidem peſſimi originem ſumpſere. qui donũ ſpirituſſancti & emere & uendere conſueuere. Quiq; (ut Gratianus in canone teſtatur) creaturam non adeo eſſe affirmant: ſed ex ſuperna uirtute peruenire teſtantur: ut patet. 24. q. 3. c. Quidam. Eamobrem Petrus a Romanis rogatus. Marco eius diſcipulo conſcribendi euangelii negocium tradidit.

Symoniæ ortus

¶ Paulus ieſu chriſti digniſſimus apoſtolus philoſophus atq; uerbi dux: & electionis uas his temporibus per uniuerſam Aſiam prædicans maximo in precio apud omnes nationes fuit. Hic nanq; ex tribu Beniamin fuit ex oppido Iudeæ quod Giſcalis nominatur: qui quum a romanis captus a puero fuiſſet cum parentibus ſuis Tharſim Ciliciæ urbẽ: ubi eius pater ciuilitate romana donatus eſt: cõmigrauit. Mos ſiquidem romanorũ tũc fuit, quum monarchiam totius mũdi conquirerent: ut gentes quæ cum pace & cordis romanis occurrebant, ut priuilegio romanæ ciuilitatis potirentur: eorumq; fratres dicerentur. Contigit autem ut quum Romani Ciliciam cum exercitu petiſſent: pauli pater cum nobilioribus tharſenſibus romanis occurrere: illoſq; cum pace ſuſcepere. Eamq; ob rem conſularem ueſtem promeruiſſe: & inter ciues romanos ãnumeratum fuiſſe ꝓpter quod & paulus hic apoſtolus ciuis romanus habitus eſt. Ex Cilicia igitur hic paulus ad huc adoleſcentulus ob diuinæ legis ſtudia hieroſolymam miſſus. Gamalieli uiro doctiſſimo eruditionis cauſa commendat⁹ eſt, a quo in omni doctrina non mediocriter eruditus in uirum erudtiſſimum cito euaſit. Deinde quum iam chriſti ſcola per uniuerſam excreſcere cœpiſſet Iudæam: adhuc adoleſcentulus a pontificibus templi epiſtolas accipiens eos qui chriſtum uerum eſſe deum profiterentur: perſequi decreuit: unde quum Stephani prothomartyris neci interfuiſſet: & omnium lapidantium ueſtimenta ſeruaret: tanquam manibus omnium lapidaret. Stephanus inclinatus pro eo orauit: & paulũ e terra erexit. Quia paulopoſt dum Damaſcum pergeret, ut Lucas teſtatur: diuino ſpiri

tu ſanctus ad fidem chriſti uenire cōpulit:atq; ita electionis uas uocari promeruit Et id omne euenit anno:quo & chriſtus paſſus eſt.Statimq; uocatus.Chriſti euangelium eidē reuelatum eſt.Quod ipſe conteſtatus eſt dicens.Non enim accepi euangelium ab homine:neq; per hominem dici;ſed per reuelationem Ieſu chriſti.Poſt autem eius conuerſionem una cum Barnaba apoſtolo multis urbibus peragratis hieroſolymam redit : & cū Petro & Ioanne ac Iacobo chriſti euangelium contulit:quo audito gentium apoſtolus ab eiſdem declaratus eſt.Ibidem quoq; multis electis diſcipulis non multo poſt in Hiſpaniam prædicandi gratia nauigauit :ueniensq; Narbonæ ciuitati multos conuertit:& ibidem Paulum diſcipulum ordinem antiſtitem dereliquit:quod & aliis plurimis galliarum urbibus effecit:poſtea iterum hieroſolymam reuerſus ſecundo imperii Neronis anno a Feſto Iudeæ procuratore uinctus Romam(ut ciuis romanus)mittitur:ubi & biennio in ſatis libera cuſtodia manens cum Iudæis quottidie diſputabat :tandem a Nerone dimiſſus multa prædicauit & ſcripſit:ac deniq; poſt innumeras perſecutiones una cum Petro apoſtolo eodem die neronis iuſſu capite truncato martyrium obtinuit:cui[9] corpus uia hoſtienſi poſtea funeratum fuit:hic itaq; uir ſanctiſſimus & apoſtolorum præcipuus poſt eius conuerſionem has ſubſcriptas pertulit perſecutiones.

perſecutiones pauli omnes cōmemorat

Et primo quidem in Philippis uirgis duriſſime ceſus & in carcere recluſus atq; in ligno pedibus aſtrictus fuit.Inde in Iconio lapidatus:in liſtris & theſalonico ab iniquis perſecutus:in Epheſo feris datus:in Damaſco per ſportam e muro cum magna trepidatione depoſitus .Inſuper in hieruſalem captus ceſus fuit ligatuſq; atq; perſecutus:in Cæſaria quoq; clauſus & infamatus:in italiam poſtremo nauigans multa pericula:& dimerſiones ſuſtinuit.Romāq; ueniens a Nerone iudicatus uitam finiuit.

epiſtolæ.14.

Scripſit autem hic.14.extantes epiſtolas:quæ omnes uno ſub uolumine conueniunt:quæ plenam noui & ueteris teſtamenti cōtinēt inſtructionem:Quarum una eſt ad Romanos latine ſcripta ad cori.duæ.ad galatas una Ad epheſios una:Ad philippenſes una.Ad collocenſes una:ad theſalonicenſes duæ:Ad timoteum duæ:una ad tytum:Ad philomenem una;quæ uero ad hebræos ſcribitur incertum eſt cuius fuerit.

¶Marcus euangeliſta cuius proprium nomen Ioannes fuit genere quidem leuiticus.Sacerdoſq; tempeſtate hac cum petro magiſtro ſuo cui ex baptiſmo filius & diſcipul[9] atq; interpres fuit ad propagandum uerbum dei Romam ex antiocha uenit: ibiq; cum diu[9] petrus apoſtolus euangelium chriſti prædicaret:ipſe Marcus rogatus a fratribus latine id Euangelium ſcripſit initians a prophetali ſpiritu dicens uox clamantis in deſerto parate uiam domini.

Euāgelium Marci

Quod quidem euangelium approbatum & a beato Petro examinatum eccleſiæ legendum conceſſum eſt:ſunt tamen qui dicant id Aquileiæ eum ſcripſiſſe:nā diuus petrus uidens conſtantiam Marci ipſum Alexandriam deſtinauit ibidemq; ex more nauigaturus eum expectaret.

Marc[9] Alexandriam uadit

Aquileiēſes ſua prædicatione ad chriſti fidem conuertit & ſanctum euangelium iterato conſcripſit . Cuius quidem euangelii liber manu ſua ſic exaratus diu ibidem ſtetit:poſtea Venetias delatus illic nunc una cum corpore ſumma cum ueneratione ſeruatur.

Ermagora

Tandemq; cum beatus Marcus Ermagoram Ciuem Aquileienſem uirum doctiſſimum conuertiſſet cum eodem ad Petrum regreſſus illum Aquileienſem epiſcopum creare fecit.Quo epiſcopo creato cum ipſo iterum aquileiā rediit. Marcus uero(ibidem Ermagora Epiſcopo relicto)Alexandriam perrexit :ubi xp̄i euangelium prædicans tantam ei deus gratiam apud Alexandrinos conceſſit : ut omnes:qui tunc ad fidei rudimenta confluerent mox per continentiam ac totius ſacræ conuerſationis inſtantiam:tanquam ad monaſticæ perfectionis faſtigium peruolarent.

humilitatem marci dicit

Ad quod nō modo miraculorum prodigiis non modo prædicationum eloquiis:ſed etiam eximiis ꝓuocabat exemplis.Tantæ nanq; fuit humilitatis ut pollicem ſibi amputauerit : ut ſacerdotio reprobus haberetur : Poſtq̄ āt diu Alexandriæ chriſtum prædicaſſet & eccleſiam docendo ſcribendoq; conſtituiſſet:octauo Neronis anno a pontificibus templorum captus fune in collo eius miſſa tandiu huc atq; illuc trahunt:donec emiſit ſpiritum:cuius corpus cum chriſtiani in eccleſia ſepeliſſent ibidem uſq; ad annum domini.829.māſit.

ſancti marci corpus uenetiis ꝓducit

Quo quidem anno:quidam mercatores ueneti inde auferentes uenetias cum ingenti gloria detulerunt:præſidente tunc ibidem Iuſtiniano duce.Ioannes uero prædicti Iuſtini

ani frater & ducatus ſucceſſor:poſtea egregiũ templum in celebriore urbis loco eidem eobſtruxit ubi illud ſanctum & uenerabile corpus collocauit. Atq; idem Dux primum hunc ſanctum euangeliſtam ex ſenatuſconſulto urbis patronum conſtituens eius imaginem in uexiliis ſuis retulit. Quibus geſtis confeſtim ipſius Euangelii codicen nuper ex Aquileia delatum cum aliis infinitis propemodum denariis i eodem tẽplo recõdidit.

Sanctꝰ Marcꝰ a Venetis patronus accipiť

❡ Barnabas apoſtolus qui & Ioſeph iuſtus appellatur:unus e.72. chriſti diſcipulis natione Cybrius temporibꝰ iſtis(ut ſacra actuum apoſtolorum habet hiſtoria)ob maximam eius ſanctitatem cum Paulo gentium apoſtolus ab apoſtolis ordinatur:uir ſiquidem bonus atq; ſpiritus ſancti gratia repletus. Qui quum agrum unum tantummodo haberet: illum confeſtim uendidit:& eiꝰ preciũ ante pedes apoſtolorum protulit. A quibus benedictione accepta cum paulo apoſtolo ad prædicandum diſceſſit. Veniensq; Anthiochiã ibidem & ſanctitate:& doctrina atq; exquiſitis miraculis:maximo in precio fuit: ꝑpter quod & turbæ:quæ erant in liſtris uocauerunt eum Iouem a iuuando:quia eorum infirmosꝰ plurimum iuuit. Paulum uero propter eius dicendi copiam Mercurium Sacerdotes autem Iouis qui erant ante ciuitatem afferentes thauros & coronas ante ianuas cũ populis eius ſacrificate uoluerunt. Quod ubi Barnabas & paulus audirent: ſciſſis tunicis exilierunt clamantes & dicentes:uiri quid hoc facitis?& nos quidem mortales ſumꝰ ſimiles uobis homines:annunciantes uobis ab his uanis idolis conuerti ad dominum deũ uiuũ q fecit cœlũ & terrã:ideq; digreſſi uenerũt Hieroſolymã:ubi Barnabas pp marcũ diſcipulũ a paulo diſcedẽs:Cyprũ cũ eodẽ diſcipulo uẽit:ubi nihilominꝰ euãgelicæ ꝑdicatiõis officiũ p aliqd tp̄s exercuit:poſtea uero i italia ueniẽs ex præcepto beati petri oẽm Lõbardiã ꝑdicãdo & docẽdo circuiuit:& p ſe:ſuoſq; diſcipulos Ciſalpinã Galliã ad xp̄i fidẽ cõuertit. Et ip̄e apḋ mediolanũ primꝰ cathedralẽ poſuit ac tenuit:ſuffectoq; pꝰ modũ alio ibidẽ ep̄o rurſus ip̄e Cyprũ regreſſus ẽ:ubi uir ſanctiſſimus nihil ꝑtermittẽs:qḋ ad augẽdã xp̄i eccl'iã ptinere dignoſceret:mľtos ẽt ĩfirmos ex cõtactu euãgelii ſc̄i Matthei.qḋ ſemꝑ ſecũ habebat:ſanãs deniq; apḋ Salaminã paulo añ petri apoſtoli martyriũ:& ipſe martyrio ibidẽ coronatꝰ ẽ. Cuiꝰ corpꝰ cũ xp̄iani ĩ q̄dã cripta occulte ſepeliſſent:uſq; ad zenonis imꝑatoris tp̄a ibidẽ ꝑmãſit:ſed eodẽ tp̄e ip̄o reuellante cõptũ fuit:& decẽtiori loco ſepultũ ẽ. Eiꝰ uero feſtiuitas.3.idꝰ Iunii celebratur.

Ciſalpina gallia a ſancto barnaba cõuertitur

❡ Lucas euãgeliſta xp̄iq; diſcipulꝰ natiõe Syrꝰ ex Antiochia ciuitate:arte medicꝰ & græci latiniq; ſermonis apprime eruditiſſimꝰ hiſdẽ temporibus paulũ apoſtolũ ſecutus uſq; ad cõſumationẽ oĩs eiꝰ ꝑegrinatiõis comes ĩdiuiduꝰ ſine ullo crimĩe fuit:qḋ qdẽ apoſtolꝰ paulꝰ i.2. ad Corin.epiſtola cap.8.cõteſtatꝰ ẽ dicẽs. Ordinatꝰ ẽ lucas ab Eccl'iis cões ꝑegrinatiõis nr̄æ i hãc gratiã q̄ miniſtraẗ nobis ad dñi gloriã & deſtiatã uolũtatẽ nr̄am: cũ quo certe mľtas ꝑſecutões mľta q̄ acerria ꝑtulit tormẽta. Hic itaq; cũ iã duo ĩtellexiſſet eẽ euãgelia:p Mattheũ qdẽ i Iudæa: & Marcũ i Italia & ip̄e iſtigãte ſpiritu ſancto in achaiæ partibꝰ:ꝑut a paulo didicerat:ſuũ cõſcripſit Euãgeliũ cõteſtãs & alia añ ſuũ fuiſſe cõſcripta:cuiꝰ qdẽ Euãgelii uerba ꝑ cæteris aiæ lãguẽti(ut diuꝰ ſcribit Hiero.)ſũt medicamẽta. Quia uelut iſignis lucifer ab oriẽtalibꝰ nobis lumẽ fidei & celeſtis itineris pateẗ calcẽ ſcãdere demõſtrat:qm̄ ut ait ambroſiꝰ eiꝰ euãgelii hiſtoria oẽs ſp̄iæ uirtutes cõplectitur. Suũ igẗ euãgeliũ nõ mõ ab apoſtolo paulo didicerat: ſed ẽt a cæteris apoſtolis ſicut ipſe in pricipio ſui uoluminis narrat dicẽs:ſicut tradiderunt nobis qui ab initio ip̄i uiderũt:& miniſtri fuerũt ſermonis. Fuerũt ẽt cũ beata dei genetrice Maria(cuiꝰ familiaritate uſus fuerat)edoctũ fuiſſe:de his ꝑſerti q̄ ſoli cõſtabãt uirgini:uidelicet de ãgelica annũciatione chriſtiq; natiuitate.& huiuſmõi:de quibꝰ ipſe ſolus inter euangeliſtas agit:oſtendens chriſtũ ex ſtirpe Dauid deſcendiſſe. Incipit enim eiꝰ euãgeliũ. Fuit ĩ diebꝰ Herodis regis ſacerdos nomine Ioachim. Hic etiam cũ picture artis edoctus eſſet:ꝑpter familiaritatem:quã iugiter cũ beata uirgine habueratis ut ſcribit Damaſcenus eiꝰ imaginem pluries ſibi depinxit:e quibꝰ nunc Romæ duæ perhibentur:quarum una apud ſanctam Mariam de populo cardĩnis noſtri maxima ueneratione & populi frequentia inuiſum & cuſtodiẗ:cõſcripſit ĩſup Lucas euangeliſta hic Apoſtolorum acta prout ipſe uiderat: Quum quattuor e ſeptuaginta annis in uirginitate permanſiſſet plenꝰ ſpiritu ſancto in Gythania tãdẽ die.18.octobris diem obiit:cuius quidem oſſa uigeſimo Conſtanti

magni anno poſtea Cōſtantinopolī trāſlata fuerūt. Eius āt diei feſtiuitas. 15. calē. nouem
¶ Marſus qdā Romanus ciuis. ſcđo iperii claudii āno (petronio p̄ſide pri (bris celebratᷣ. 45 5244
mo abrogato) ī ſyriā p̄ſes a Claudio mittitᷣ: uir ſiqdē domi nobilis: & a romanis ciuibus
ualde honoratus: pp qđ & ab agrippa rege ſūmo ī honore exceptus ē: nā quū appropinq̄
ret ciuitati: cōſeſti a Tyberiade urbe q̄ſi ſtadiis ſeptē ei obuia ꝓceſſit: ipſe āt Agrippa rex
apud Hieruſalē ſpectaculis celebratis ī Tyberiadē Galileæ urbē migrauit: ad quē ēt uiſi-
tatiōis gratia quatuor reges cōuenerāt: iter quos ēt Herodes eius germanus fuerat: q cal
cidis urbis tenebat impium. Ad hos āt agrippa rex colloqum ualde digniſſimū hūit. quo
rum cōcordiā Marſus: ut uidit ualde ſuſpectā hūit: exiſtimans eā nō expedire romāis: un
de & ciuibus eorum mādauit: ut ſine mora ad ꝓpria remearēt: q̄ res maximū Agrippæ in
flixit dolorē & indignationē: & ꝓpterea quoaduixit Marſo inimiciſſimꝰ extitit: ueꝝ cū
eodē anno agrippa ī Cæſarea defeciſſet. Cæſar q eoꝝ inimicitias ītellexerat ne Marſus
eius regnū inuaderet eū amouit: & Cuſpiū ſadū: p eo p̄fectū in iudæā miſit. Rogauerat
enim agrippa Claudiū: quū lecto decūberet ne marſum ulteriꝰ Syriæ p̄ſidere pmitteret
¶ Herodes eiꝰ nois tertiꝰ agrippæ magni frater: & Calcidis urbis rex. 5. im- (qđ & factū ē.
perii Claudii āno fratre agrippa defuncto: eiꝰ loco a claudio ſuffectus: regnauit ānis tri- 48 5247
bus. Nā cū regnū eius agrippæ filio deberetᷣ: q Romæ a Cæſare alebatᷣ: quia nōdū infan
tiles exceſſerat ānos. Herodi huic patruo cōceſſum ē: quoad uſq adoleuiſſet: eo qa antea
eiuſdē regni fratre adhuc uiuēte cōſuetudies optie nouerat: & ī quo regis uices ſæpe geſ
ſerat: frater. n. ipſiꝰ cū Caio & Claudio iperatoribꝰ pſæpe honoris gratia cōmorabatur:

Iacobū apoſtolum interficit & petꝝ incarcerat

quo qē ī tpe (ut placeret iudæis) ſicut Lucas ſcribit: Iacobū apoſtolū īterfecit: & petꝝ car
ceri mācipauit: hic igitᷣ regno ſuſcepto: a claudio cæſare cōſeſti petiit: oimodā tēpli pote
ſtatē & pōtificū ordinationē. Qua ipetrata: & apud eū cuiuſq liberos & nepotes uſq in
finē belli iudaici. Et ꝓpterea Cāthageꝰ pōtificē a pōtificatu remouēs ioſephū Cami filiū
eidē ſucceſſorē dedit: & q & duobꝰ ānis ſedit. Cūq hic herodes tribꝰ ānis regnaſſet. 8. im
perii Claudii āno: defunctus ē: cuiꝰ & regnū cōſeſti agrippæ iuniori a claudio traditū ē:
Tres. n. filios ſupſtites dereliqt. Ex pria. n. uxore ariſtobolū ꝓgenuit: & ex beronicæ fr̄is
filia Beronicianū & Hyrcanū. Beronices āt poſt huius Herodis mortē: q eiꝰ maritꝰ & fra
ter fuerat: cū multa in uiduitate ſteiſſet: ēt cū fratre īceſſum cōmiſit: ſed ad euitādas ob
locutiōes: polemōi liciæ regi nupſit: polemō āt pp īgētes eiꝰ diuitias libēter id fecit: & ut
pficere id poſſet: circūcidi ſe fecit. Sed eoꝝ nuptiæ nō diu pmāſere: quia beronices (ut Io
ſephus ſcribit) pp nimietatē mariti coitꝰ eū dimiſit: & ille ſolutis nuptiis ēt iudæoꝝ ſo-
¶ Agrippa igitᷣ iunior magni agrippæ filiꝰ & p̄dicti herodis ne (lēnitates pariter dreliqt.
pos: ultimus iudæoꝝ rex: hoc āno: q ē nonus Claudii iperatoris ānus: rex ab eodē dſig na
tus: regnauit ānis. 21. Vir certe prudētiſſimus atq hebræa latiaq līgua eruditiſſimus. Ro 50 5249
manoꝝ quoq amātiſſimus: q regno ſuſcepto: mox oēs iudæoꝝ ſeditiōes atq tumultus
ꝓ poſſe cōprime ſtuduit: huic itaq: ut Ioſe. ait. cū tēpli cura a Claudio Cæſare fuiſſet cō

Iſmael ponti. Ioſephꝰ pō. Ananꝰ pontif. Ieſus pōti. Ieſus alter pōtifex Mathias pōti. ultimus pōtificū iudæoꝝ

miſſa: multos ſucceſſiue remouit & īſtituit ſūmos pōtifices. Nā cū Felix iudeæ p̄fectus
Ionathan pōtificē maximū in tēplo ſeditioſe īterficere feciſſet Iſmaelē Siab filiū ſubſti-
tuit: pp qđ maxia īter pōtifices & ſacerdotes orta fuit cōtētio: qa quilibet eoꝝ uiros pro
cacse & ſeditioſos colligēs ꝓ uiribꝰ nitebatᷣ fieri princeps. Quibꝰ indignatꝰ rex agrippa
amotis oībus. Ioſepho Simōis quōdā pontificis filio pōtificatū cōtulit. Quo rurſus amo
to Ananū anani pōtificis filiū ſurrogauit. Veꝝ hic ex ſaduceoꝝ ſecta exiſtēs cū nimiū
aſper & audax eſſet: & præter regis Romanorūq uoluntatem conciliū cōgregare tētaſ
ſet pōtificatū quē tribꝰ mēſibus temuerat: ei ſuſtulit: & Ieſu Danai filio cōceſſit. Eo quo
q pōtificatu priuato. Ieſus alter Gamalielis filiꝰ ſuffectus ē: pp qđ ita magna inter utroſ
q orta ſeditio ē: ut ſæpe collectis prauis hominibꝰ ad cōflictū lapidū inciderent. Deniq
cum & Ieſus prædictus abrogatus fuiſſet: Matthiæ Theophili filio pontificatum con-
ceſſit: & hic ultimus Iudæorum pōtificum fuit: ſub quo Romanorū bellū contra iudæ-
os initium ſumpſit: Huic autē Regi agrippæ felix iudeæ procurator ex mandato clau-
dii multa: præter regni cōſuetudines: adiecit: uidelicet: philippi tetrarchiam & Traconi-
tidē cum Abela: quæ fuerat de Tetrarchia liſaniæ. Sed & Nero imperator poſtea partem
quandam Galileæ Tetrarchiæ Tyberiades & nonnulla tranſflumen Iordanis conſtituta

ſuperaddidit:propter quod & ipſe Cæſaream philippi ciuitatem auram in honorem ne-
ronis:Nerodiā appellauit:atq; ibidē Theatrum multa impenſa cōſtruens:perpetuo annalibus ſpectaculis cōdonauit.Ibi etiam in honorem Cæſaris multū frumenti & olei po-
pulo cōdonauit:dapeſq; cuilibet aduentāti opulenter exhibuit.Et ciuitate oī ſtatuarum
pulchritudine exornata pene omne regiū decus eo trāſtuliſſe uiſus eſt.Quomobrem Iu-
dæorum odiū cōtra ſe mirū imodum cōcitauit.Deinde ad indignatiōis cumulū:aliud ædi
ficium magnitudine præcipuū:in hieroſolymorū palatio extruxit:ī quo rege exiſtente
uidere poterat qequid agebaſ i templo.Neq; eni cōſonū uidebaſ:ut qs cū ſacra in tem-
plo celebrantur:niſi eſſet ſacerdos:aſpiceret.Quapp Iudæi & maxime ſacerdotes excel-
ſum extruxere parietem ex oppoſito edis:q paries non ſolum ædificii prædicti aſpectū
abſtulit:ſed etiam aliarum domorum:quæ erāt in exteriori tēplo. Pro quibus indigna-
tus Agrippa una cum feſto præfecto eis præcepit:ut ſtatim ædificatū opus deſtruerent
quæ res multorū malorum ſeminariū fuit.De quibus infra diceſ:Iſto namq; regnante
quinq; Romani præſides ſucceſſiue hieroſolymæ fuere:uidelicet Cumanus:Felix:Feſtus
Albinus:& Florus:cū quibus etiam maximā pacem & cōcordiam habuit:Sed cum Flo-
rus ultimus multis malis iudæos attriuiſſet præ magnitudie malorum compulſi fuerūt a
Romanorum fide recedere & aduerſus eos pugnare:quos Agrippa & oratiōe & obſerua
tiōe atq; lachrymis monebat ab armis animū cohibere.Ad cuius orationem multitudo
nō ſolū pacata:ſed multo magis accēſa ipſum iniuriis multis laceſſitū extra urbē proti-
nus pepulerūt:auſi quoq; ſunt nōnulli ſeditioſi in eum ſaxa iacere.Quibus contumeliis
rex ab eis ſic affectus hieroſolymā deſerēs diſceſſit in regnum.Quid poſtea geſſerit:aut
quos filios genuerit nullibi inuenire potui.

Cumanus
Felix
Feſtus
Albinus
& florus
Initium belli iudeorum hic icipit

¶ Cumanum patricium Romanum Agrippa rege ibidem conſtituto:Claudius hoc an-
no poſt Alexandrum in Iudæā præfectū mittit:ſub quo:ut Ioſe.tradit: tumultus maxi-
mi in hieroſolyma eſſe cæperūt:pro quibus maxia calamitas iudæos cōpræhendit : quia
in die Azimorū tāta orta fuit ſeditio:ut ī portis tēpli populo exeūte ex cōculcatōe eorum
ad triginta hominū milia periſſe dicaſ:factaq; ē illa celebris feſtiuitas luctuoſa iudæis:
poſt hæc ſucceſſit latrocinātiū tumultus:qui multorum malorum fuit occaſio.Sed tumultu
iter Galileos & ſamaritanos ſedato ex galilei etiā cuiuſdā iterfectiōe:cōſeſtim cōflictus
alius exortus ē:pro quo maxie cedes & agrorum uaſtatiōes ſubſecutæ ſunt.Quamobrem
multi Iudæorū & ſamaritanorū in Tyrū ad Domitiū Quadratū ſyriæ procuratorē con-
queſturi de cumano p̄fecto acceſſerūt.Quos cū uidiſſet Domicius:& cumanū hunc p̄-
buiſſe cām prædictis calamitatibus intellexiſſet:q; ī pricipio auctores malorum noluiſſet
ulciſci:eidē cōtinuo romā nauigare p̄cepit:redditurus rōem claudio de his:q ī regno ma-
le p ipſum geſta fuerūt.Auditiſq; romæ allegatiōibus & ſamaritis nobilibus iterfectis.Cæ
ſar cumanū dignitate priuatū iuſſit ab urbe diſcedere.Pro quo Felicē palātis fratrē:ī iu
¶ Petronilla ſacratiſſima uirgo:diui petri apl'i filia:& qdē pulcherria:(dæā p̄fectū miſit:
5251 52 hoc anno:q ē decimus impii claudii ānus:poſt multa ſanitatū remedia a patre recepta:mi
grauit ad dn̄m.Eā qppe cū Flaccus Comes in uitā cōiugio ſibi ſociari uellet.tridui īduci-
as poſtulauit:quo ī tēpore ieiuniis & oratiōibus uacās:tertio die ſtati:ut xp̄i nr̄i ſacrm̄ a
ſancto nicomede p̄ſbytero accepit:emiſit ſpiritū.Quāobrē Flaccus uidēs ſe fore deluſum
eueſtigio Fellicolā eius ſociā & nicomedē p̄ſbyterum uariis tormētis uitā finire coegit.Cor
pus āt eius romæ poſtea uia ardeatia ſepl'tū fuit.cuius diei celebritas ſcd̄o calē.apri.celebraſ.
¶ Nicomedē āt p̄ſbyterum petronillæ p̄dictæ uirginis cōfeſſorē:eodē āno p̄dictus comes
flaccus p xp̄o interfici iuſſit:nā cū eidē Flacco platū fuiſſet:q; beatæ Feliculæ uirginis
beatæ petrōillæ ſociæ corpus ſepeliſſet:eū teneri fecit:& duci ad ſacrificādū.Qui nō di
ceret.Ego nō ſacrifico niſi deo oīpotēti:qui regnat in cælis nō his excīſis qui ī tēplis q̄ſi
in carceribus cuſtodiunſ clauſi:tādiu eū plumbatis cedi fecit:donec migraret ad domi-
nū:cuius corpus cū in Tyberim p̄cipitatum fuiſſet:a clerico ipſius nomine & opere iu-
ſto:collectum in hortulo ſuo ſepeliuit:cuius feſtiuitas.17.calēdas octobris excoliſ.

Triginta hominum milia in portis templi oppſſa

¶ Philippus domini noſtri ieſu chriſti apoſtolus:hoc anno:cum per.xx.annos p uniuer
ſam ſcythiam prædicaſſet.illamq; pene totam ad chriſti fidem conuertiſſet:hieropolim
Aſiæ urbē ueniēs hebionitarum hereſim:q xp̄m fantaſticā carnē ſumpſiſſe p̄dicabāt:extin

Hebionitarum hereſis

xit q̄obrem infideles eum tenentes anno ætatis ſuæ.78.cruci affixerunt : & martyrem chriſti fecerunt.Cuius diei feſtiuitas primo calendarum maiarum celebratur.

℄ Trophinus pauli apoſtoli diſcipulus Arelatenſis epiſcopus hoc tẽpore quum optime arelatenſem fundaſſet eccl'iam : de cuius quidem fonte:ut Zozimus ſcripſit:tota gallia fidei riuulos accepit:de quo etiã idem paulus qui eum prædicandi gratia miſerat ad Tytũ ſcribens:meminit ibidẽ quieuit in pace:cui⁹ diei feſtiuitas.4.calen.Ianuarii celebrat̃.

℄ Lazarus Marthæ & Mariæ magdalenæ ſororum germanus : & maſſilienſis epiſcopus quem dominus noſter Ieſus chriſtus a mortuis ſuſcitauerat:& ipſe tertiodecimo imperii Claudii anno ſecunda morte migrauit ad dominum.Cuius etiam ſoror martha non longe poſt in domino quieuit.In quorum uenerabilem memoriam non longe a Bethania poſtea extructa fuit eccleſia:ubi ut diuus ait Hiero.e uicino domus eorum conſeruabatur:huius quippe ſanctiſſimi uiri & ſororis reliquiæ apud eandem urbem præcipuo uenerantur obſequio.Lazari autem huius feſtiuitas.16.calen.Ianua.celebratur.

℄ Helena Adiabenorum prouinciæ Armeniæ Regina:quæ ſuperioribus annis: ut Ioſephus habet:ad iudæorum ritus cum filio Iacathe peruenerat: & Hieroſolymam deuotionis cã properauerat : per hoc tempus per apoſtolos ad chriſti fidem etiam conuertitur:qua conuerſa etiam chriſti fidelibus qui erant hieroſolymis ualde profuit. Quia quum grauiſſima fames quam Agabus propheta prædixerat uniuerſam Iudæam & Syriam premeret: ſicut Lucas in li.actuum apoſtolorum capitu.7.refert:multam frumẽti quantitatem ex Egypto adduxit:& chriſtianis q̄ maxime Hieruſalem habitantibus & aliis indigentibus grauiſſime miniſtrauit:& perpetuum nomen ſibi comparauit.

℄ Viri diſciplinis excellentes.

℄ Seneca qui & Lucius anneus Stoicus philoſophus natione Cordubenſis Socii philoſophi auditor & neronis imperatoris magiſter:his temporibus Romæ in precio fuit:de quo diuus Hiero.lib.de uiris illuſtribus meminit dicens:ꝙ fuerit uir catholicus:& continentiſſime uitæ:& propterea eum in ſanctorum cathalago ponit : & maxime propter frequentes epiſtolas pauli ad ipſum:& ipſius ad paulum . Hic inter cætera ſuarum gratiarum benificia ſibi a deo collata tante fuit memoriæ:ut duo milia nominum recitata eo quo dicta ordine erant mox recitabat:& ducentos uerſus a ducentis ſcolaſticis recitatos:ab ultimo incipiens ad primum uſq; integerrime recitaret.De hoc autem Seneca uiro doctiſſimo nonnulla bene dicta a diuo patre Auguſtino libro de ciuitate dei cupidiſſime diſſeruntur:quem tandem ante biennium q̄ petrus & paulus. martyrio coronarẽtur a Nerone ſæuiſſimo diſcipulo retributionis gratia interfectum fuiſſe legimus: nam quum ſenex admodum eſſet.Seneca piſonianæ coniuratiõis labe notatus: immo ob innatum in uirtutes odium:a nerone per centurionem indictum ſenecæ fuit:ut ſibi ipſi mortem deligeret.Qui cognita imperatoris uoluntate petiit:ut in repenti aqua poneretur:& ibidem omnes uenæ eidem aperirentur:donec ſpiritum exhalaret:quod & factum eſt.Hic namq; doctiſſimus uir:multa diuinarum:humanarumq; ſcripturaruȝ edidit documenta : quorum ut inuenire potuimus nomina : etiam & librorum principia hic ſigillatim ſubiicimus:uidelicet.

Incredibilem memoriam uide

Epiſtolæ ad paulum.	14:	Quaꝶ pricipiũ ẽtcredo.	De paupτate.li.i. Honeſta inq̃t.
Epiſtolæ ad lucillum.	88.	pricipiũ:Itaq; fac.	De ira ad notia.li.14.Exegiſti a me.
De beneficiis.	li.17.	Inter multas.	De naturalib⁹ q̄õni.li.8.Grãdinẽ.
De copia uerborum:	li.i.	Virtutibus.	De morte claudii.li.i.Claudius:
De ludis ſenecæ.	li.i.	Quid actũ ſit in cœlo	Rhetoricoꝶ.li.i. Exigitis rem.
De ſñiis diuerſorũ:	li.i.	Deliberat Cicero.	De ĩmatura morte libꝶ unum.
De cõſolatiõe ad Marti.	li.i.	Niſi te Martiãe.	Declamationum.li.9.
De uita beata.	li.i.	Viuere Galio.	Tragediarum.li.10.
De tranquillitate animi.	li.i.	Inqrenti mihi in me.	De artib⁹ libera.li.i:
De breuitate uitæ.	li.i.	Maior pars mors.	De mr̃imõio:ꝺ terremotu. ꝺ.4.uirtu:
Ad matrem conſolato.		Sæpe iã mater optima.	Prouerbia ml'ta laude digniſſima.
De moribus.	li.i.	Oẽ peccatũ.	Itẽ ad lucillum amicũ.Cur uir bõis ml'
De remediis.	li.i.	Licet cunctorum & alia multa.	(ta mala accidunt.

Ad Serenum q̄ in ſapientem nec iniuria nec contumelia cadunt: principium tm̄ inten.

¶Lucan⁹ Anneus prædicti Senecæ nepos: orator & poeta celeberrim⁹: hac tēpeſtate: q̄uis patruo iunior ob ingenii tamē magnitudinē par illi habitus eſt: hic nanq̄ ipſius Senecæ ex Mela eius iuniore fratre nepos fuit. Qui primo Romæ ſub Rhemmia polemone & Cornuto ſtuduit a quibus & optime edoctus eſt: ubi habuit condiſcipulos ſibi gratiſſimos: Perſium: Flaccum: & Salleum: Baſſum: quos mirum immodū dilexit: hic ob eius ingētes uirtutes a Nerone in curia uocatus diu gratiſſimus fuit: a quo ante ætatem queſtor dictus ēt auguratus ſacerdotiū paulopoſt aſſecutus eſt: Tandē & ipſe de cōiuratiōe Piſoniāæ apud Neronē accuſat⁹: ab eo (ſicut Seneca) accepto mortis arbitrio uenas ſibi præcidere fecit. Et cū ſe morti appropinquaṙ cerneret: hos uerſus p̄nūciauit dicens:

Sanguinis erat lachrymæ quæcunq̄ foramina uenit.
Humor ab his largus manat cruor ora redundant.
Et patulæ nares ſudor rubet omnia plenis.
Membra fluunt uenis: totū eſt ꝑ uulnere corpus.

Quibus expletis: ſtatiꝫ e uita diſceſſit pridie. ſ. calen. maii: eo anno quo & Seneca patruus: cui⁹ corp⁹ ſepultum fuit in hortis ſuis. Scripſit hic Saturnalia ſiluaq̄ lib. io. Medeā inſup & Orphoeū: incēdiū urbis. Incēdiumq̄ troianum cum priami calamitate. At phaſaliaꝫ li. io. i. de fluuio colchorum phaſis nominato: & alia multa.

¶Perſium Flaccum ſatyricum poetā clariſſimum patria hetruſcum: Lucani p̄dicti condiſcipulū: atq̄ in oībus germāiſſimum: cum eo in hoc tēpus floruiſſe patet: qui ex patre equite romano in uolaterana Hetrurie urbe natus eſt: ubi primum uſq̄ ad duodecimū ætatis ſuæ annum ſtuduit: ubi & beniuolentiam illuſtrium uirorum Calphurni ſtaturæ Seruilii numani: Lucaniq̄ ac Senecæ comparauit. Cunq̄ ad decimumſeptimum peruenisset annum: Annei cornuti amicitia uſus eſt: ita ut nunq̄ ab eo diſcederet. Erat quippe perſius iſte ſæuiſſimorum morum ultor uerecundiæ uirginalis: famæ pulchræ: pietatis potiſſimum erga matrem: ſororēq̄ amitā. Scripſit aūt ſatyrarum librum imperfectū: ſed & præterea ſcripſit: uidelicet inſigne quiddam romanum: quod ſupra tunicas honorat: nobiles romani deferebant. Et Opeion librum unum: & paucos ad ſororem uerſus. Deceſſitq̄ uitio ſtomachi anno domini. 66. Aetatis uero ſuæ ſecundum Euſebium. 30. & Romæ in prædiis ſuis ſepultus eſt.

¶Cornutus philoſophus & poeta tragic⁹: poeticæq̄ ſectæ princeps. Perſii prædicti præceptor: his temporibus in precio multo exiſtens: paulopoſt a Nerone crudeliſſimo ſine labe aliqua exilio damnatur: qui inter cætera ſuæ uirtutis opera: perſii diſcipuli libros commentatus eſt: in philoſophia quoq̄ opuſcula quædam edidit. Atq̄ præ nimio amore optimam perſii diſcipuli bibliothecam comparauit: preciumq̄ ſororibus: quas heredes inſtituerat: tradidit.

¶Clodium Quirinalem rhetorem genere Arelatenſem: hiſdem tēporibus Romæ rhetoricam docere cepiſſe Euſebius ſcribit.

¶Palemon inſignis grammaticus patria uicentinus tēpore iſto Romæ floruit. Qui interrogatus: ut Euſebius refert: quid inter ſtillam & guttam intereſſet: Reſpondit: Gutta ſtat: Stilla uero cadit. Cum iſto nanq̄. M. Antonius liberalis latinus rhetor grauiſſimas exercuit amicitias.

5254 55 ¶Felix patricius Romanus palanti frater: uir præclariſſimus: hoc anno a Claudio cæſare præſes hieroſolymam mittitur: qui ibidem: teſte Ioſe. decimoſecundo anno magiſtratum tenuit: quo in tempore Claudius medicus defunctus eſt: & repente Nero imperii dignitatem obtinuit: hic non Hieroſolymæ: ſed etiam rebus: quæ in omni iudeæ regione erant: præfuit: & agrippæ regi amiciſſimus fuit: cuius ſororem Druſillam: quum hic Felix in Iudæa adminiſtrator adiiſſet: uidens eam cunctis mulieribus præcellentem: ſibi in uxorem accepit: ex qua filium ſuſcipiens: eum ob amorem cognati agrippam appellauit: ipſius deinde cognati amore captus: etiam Galileam ſibi creditam: eidem a Nerone impetrauit. Cum igitur hic Felix adminiſtrare cepiſſet: multi apud hieroſolymam ſurrexerunt: qui populum uanis ſuaſionibus deciperent. Inter quos

Pſeudo ppheta latrões multi iona- tha põ- tifex in terficiẽ

ut Ioſe.li.20.ca.17.ſcribit:qdã Egypti⁹ pſeudo ꝓpha un⁹ fuit:q mľtos ſibi aſſociãs in ĩpo magnaꝝ rerum cõatu a Felice per exercitũ oppreſſus eſt:Quo extincto denuo uniuerſa prouincia latronum & magorum hoies ſeducentium repleta eſt. De quorum nũero Felix mľtos interfecit.Sed quum a Ionatha pontifice maximo moneret̃:ut reb⁹ iudæorũ mitius præſideret:ita ſuccenſus ipſuꝫ põtificẽ per fraudẽ in tẽplo interimere fecit:& poſt eum multos trucidare mandauit. Quæ res apud iudæos defectionis ſeminarium fuit.Hac etiam de cauſa Nero iudæorum querimoniis pulſatus:ipſum Felicem a præfectura remouit:& Feſto dignitatem conceſſit. Primates ſiquidem iudæorum a Cæſarea Romam aſcenderant:de Felicis iniuriis conqueſturi:qui certe pœnas exoluiſſet condignas:niſi amicorum precibus nero indulſiſſet.

n Ero Claudii priuignus:& Agrippinæ ex Gnẽo Domitio eius uiro filius:ſextus romanorum imperator hoc anno:currente etiam octaua & ducẽteſima Olympiade imperare cœpit:& imperauit annis.14.menſibus.7.& diebus.8. 57 5258

Claudius enim moriens:quum Britannicum filium:& Octauiam filiam ex meſſalina uxore genuiſſet:tñ ſuadelis Agrippinæ uxoris neronem priuignum:& generum imperii ſucceſſorẽ deſignauit:& Britannicum proprium filium regni extorrem fecit. Fuit autem Neroni proprium nomen Domitius:ſicut & patri:Cui beluæ quum Claudius Cæſar Octauiam filiam uxorem dediſſet:cum Neronem appellauit. At tum nero hoc pacto quum imperium adeptus fuiſſet:fœlicitatis magnitudine abuſus eſt:& uirorũ oium leuiſſimus omniumq; flagitiorum genere inquinatiſſimus:& auunculo Gallículæ in rebus ſceleratior & deterior eſſe cœpit.Magnam nanq; ſenatus partem quaſi ei inſidias tetendiſſent interfecit.Poſt quos in omnes etiam uir nequiſſimus ĩhumanitatem ſuam conuertit: Et

Seneca Lucan⁹ piſo cornu- tus agrippi na mr̃

primo quidem ſæuitiam ſuam(ut præmiſſum eſt)in Senecam præceptorem ſuum uirũ ſenem exercuit.Poſtmodum in Lucanum poetam.Deinde in piſonẽ & Cornutum phũꝫ quem in exilium egit.In Agrippinam quoq; matrem ſuam ſæuit:ut infra dicetur:quam pro muneris retributione interimere fecit:non ſolum pro matris officio hoc ei impendens:ſed etiam:ut Ioſephus ait:ꝙ ei ſuis machinamentis præbuerit Romanum principatum.In Octauiam præterea uxorem & Britannicum cognatum:ac in omnes deniq; qui aliquo in precio apud ciues eſſent:uſus eſt crudelitate.Incendii ĩſuper urbis Romæ ad ſimilitudinem ardentis Troiæ auctor pariter & ſpectator fuit:& quum hoc incendium ei aſcriberetur:ipſe ad adolendum hunc rumorẽ ſubornatis falſis teſtibus culpam xp̃ianis imponere curauit:unde & primum in xp̃ianos pſecutionem incipiens:præter petrũ & paulum apoſtolos innũeros interfecit xp̃ianos.Tantæ nãq; fuit luxuriæ; ut frigidis

Boeti⁹

lauaretur unguentis:& aureis piſcaretur rhetibus:quæ purpureis funibus attrahere conſueuerat.Ad ultimũ uero per amentiam ad hiſtrionum opera:ſcenamq; puenit:ubi turpiter uidentibus cunctis cecinit & ſaltauit:cuius ſæuitiam & peſſimam uitam Boetius lib.2.metro ſexto lamentabiliter commemorat dicens.

Nouimus quantas dederit ruinas.
Vrbe flammata patribuſq; cœſis:
Fratrẽ qui quondã ferus interẽpto.
Ma::is effuſo maduit cruore.
Corpus ex uiſu gelidum pererrans.
Ora non tinxit lachrymis:ſed eſſe.
Cenſor extincti potuit decoris.
Hic tamen ſceptro populos regebat:
Quos uidet cõdens radios ſub undis.
Phœbus extremo ueniens ab ortu.
Quod premunt ſeptem gelidi tryones.
Quos nothus ſicco uiolentus æſtu.
Torret ardentes recoquens arenas.
Celſa num tandem ualuit poteſtas.
Vertere praui rabiem neronis:
Heu grauem ſortem quotiens iniquus.
Additur ſæuo gladius ueneno.

Hic itaq; cũ a Seneca uiro præſtãtiſſimo ĩ rhetorica:ac philoſophia optime edoctus fuiſſet:omnia hæc uitia in imperii ſui principio ita ocultauit:ut bonam ſpem omnibus præ ſe ferre uideretur:Nã in urbe & extra multa ſplẽdide ædificauit:& inter cætera Thermas Romæ ſuo nomine:& domum auream ac porticum trium milium paſſuum mira celeritate perfecit; Iudæis quoque plurimum fauit; & quam maxime Agrippæ eorum regi: cuius regno multa adiecit. Tandem uero hic Nero toti orbi inſignis bellua poſtea quam prædictum tempus in his obſcenitatibus perduraſſet:ita iram & odiuꝫ populi Ro.in ſe cõcitauit:ut tumultu

Terme nero- nianæ

excitato q̄ diligentiſſime ad penas ab omnibus quereretur. Qui e palatio fugiens ad q̄r
tum urbis miliarium inſecutus ibidem in ſuburbano liberti ſui inter ſalariam & numē
tanam uiam ſemetipſum anno ætatis ſuæ.32.interfecit. In eoq̄ omnis Cæſarum fami
lia conſumpta eſt. Eius autem corpus: ut ex priuilegio ordinis noſtri habemus: intra ur
bem delatum.ad portam flamineam ſepultum eſt. ubi.45. ſupra ſeptingentos fere ānos
uſq̄ ad paſcalis primi pōtificis maximi tp̄a permanſit: ſupta quod nux arbor naſci con
tigit: quam demones inſederant locum cuſtodientes: qui multos per eam portam ex ur
be exeuntes crudelem in modum lacerare conſueuerant. Quod animaduertens idē pa
ſcalis pontifex permotus populi ſui malis: quæ indies prope ſingulos nunciabantur ea
de cauſa euenire: ieiunium ciuitati indixit. obſecrauitq̄ imortalem deū: ut populum ro
manum a tam deteſtabili eriperet clade. Cui tandē beata uirgo maria apperens: indica
uit ei oſſa neronis ibidem eſſe condita. mōuitq̄ ut e loco illo ea in tyberim proiiceret.
Quod quum feciſſet: confeſtim inde omnis demonum uis expulſa eſt. Viſoq̄ miracu
lo pontifex eo in loco in honorem beatæ uirginis eueſtigio altare erexit. Deinde edes ī
ipſius beatæ uirginis honore extructa fuit. quæ ēt a nomine facti: quia ex tūc a populo
frequētari cepta fuit: eccleſia ſanctæ mariæ de populo appellata ē: ubi propter huius fa
cti memoriam inumerabiles pene indulgentiæ per ſummos pontifices poſtea conceſ
ſæ fuerunt: quem ſane locum & eccleſiam fratres ordinis noſtri Eremitarum diui Aug.
deinceps incoluere. Et porta ante Flaminea uocata poſtea illa etiam & deinceps populi
porta eſt appellata. Demū Syxtus huius nominis quartus pontifex maximus pauli ber
gomenſis ibidem digniſſime præſidentis hortatu & induſtria eccleſiā a fundamētis ma
xima cū impenſa inſtaurauit: ut latius ī calce uoluis ī eiuſdē ſyxti pōtificis uita dicetur.

ſancta maria de populo porta populi

5262 63 ℭ Feſtus Romanus patricius.6. Neronis imperii anno ab eodem imperatore poſt Feli
cem præſes in iudæam miſſus: præfuit annis duobus: uir quidem iuſtus & uirtutis ama
tor: qui ſuſcepto magiſtratu uno ordine negociis præeſſe ſtuduit: unde quū uniuerſam
prouinciam latronibus plenam offendiſſet uiribus: quibus potuit: purificauit: & illos q
illam infeſtabant ſollicite perſequi cæpit: & latrones multos interfecit: hic: ut Lucas euā
geliſta refert: paulum apoſtolum cum præſente agrippa rege rationem ſuæ religionis ex
ponere tentaſſet: uinctum Romam ad Neronem tranſmiſit.
5264 65 ℭ Albinus autem & ipſe patricius Romanus poſt ſecundum annum prædicti Feſti in p̄
fecturæ magiſtratu ſucceſſor fuit: &.4. annis præfuit. Vir quidem callidus: auaruſq̄: at
q̄ malignus: qui nullam iniquitatis ſpeciem prætermiſit. & quoad p̄fuit uniuerſam iu
dæam prophanauit. Nam: ut Ioſephus tradit: non ſolum ciuibus furabatur: ſed ſingulorꝫ
ſubſtantias diripiebat: atq̄ latrocinantibus fauebat: & qui eam ob rem a decuriōnibꝰ cō
præhendebantur: accepta a cognatis & parentibus pecunia relaxabat. Et propterea ī hie
roſolymis hac de cauſa facinoroſorum: qui res nouare cupiebant: creuit audacia. Nam
quos conſtabat officiis indignos: & ſuppliciis dignos: q̄ libentiſſime ad dignitates & ur
bis officia promouebat: his etiam qui tumultum in urbe excitabant: non modo non in
dignabatur: ſed etiam largitionibus ſe redimentes fauebat. Vnde & multiplex domina
tio ſui cauſa in urbe ſurgere cæpit: quæ ab illo tempore ſemina ſuæ captiuitatis & exci
dii ſparſere: & bello iudaico dedere principia. Quo āt fine eius uita fuerit clauſa non in
5268 69 ℭ Fiorꝰ geſſius & ipſe decio imperii Neronis āno.5. autē &.10. regni agrippæ: teſte (uenit
Ioſepho albino p̄dcō ſucceſſit. Qui magiſtratu inito multis malis: ut uir malignus uiolē
tuſq̄ Iudæos attriuit: & p̄ magnitudie malorꝫ eiꝰ albinū quaſi iuſtū iudicē: iudæi lauda
bāt: quia malignitatem ſuā cellebat: & occultabat ne dep̄henderet a turba. Hic āt quaſi
ad docēdam neqtiam miſſus: iniqtates ſuas in iudæos aperta malignitate demonſtrabat
quia neq̄ direptiōibus parcebat: ſed modū iniuſti ſupplicii effrenata rabie ſequebatur.
Ad miſerēdū enim īflexibilis erat: & auarus oībus lucris: latronūq̄ direptiōibꝰ cōicabat.
Quapp infœlices Iudæi cū eius latronumq̄ direptiones ſuſtinere neqrent: multi ex eis
receſſere: & relictis patrū ſuorꝫ ſolēnitatibus ad alienigenas ſe trāſtulere nationes. Qui
bus malis permoti iudæi ſecūdo Flori huius adminiſtrationis āno bellum contra roma
nos ſuſcepere: mēſe. ſ. maio. qd̄ p ānos.12. ꝑtractū fuit: Hic āt Florꝰ uxorē noīe cleopatra
hūit malignitate marito nō mior: q̄ a popea nerōis uxor: hāc marito dignitatē obtinuit.

C Perſecutio chriſtianorum.i.

C Nero itaq; imperator.13.imperii ſui anno:ſuper omnia ſcelera ſua etiam i chriſtianos 70 5269
primus perſecutionem exercere cœpit:in qua præter petrum & paulum apoſtolos etiã infraſcripti ſingulares uiri:Romæ & alibi glorioſo martyrio coronati ſunt: quorum de numero.47.primo fuere a beato petro apoſtolo baptizati:qui cũ eodem apoſtolo i cuſtodia continerentur:tandem ſub deuotiſſima fidei confeſſione ibidem neroniano gladio:ſecundo idus martii conſumpti ſunt:quo die eorum natale celebratur.

C Nereus item & archileus fratres romani ciues & ipſi ſub hac perſecutiõe Romæ martyrio coronati ſunt:hi primo apud inſulam pontiam longum pro xp̄o duxere exilium: poſtmodum a quodam iudice grauiſſimis attriti fuerunt uerberibus:deinde quum ad imolandum equuleo ac flammis compellerentur:dicerétq; ſe a beato petro apoſtolo baptizatos nulla poſſet ratione idolis immolari:capite cæſi ſunt:quoq; natale.quarto idus maii eccleſia celebrari mandauit.

C Proceſſus etiam & Martianus romani milites:a diuo petro in carcere baptizati:& ipſi cum Neronis iuſſu oris contuſionem:equuleum:neruos:fuſtes:flammas:ſcorpionesque perpeſſi fuiſſent:nouiſſime ſexto nonas Iulii martyrio coronati ſunt.Quo quidem die & eorum feſtiuitas celebratur.

C Torpetus inſuper romanus ciuis qui apud Neronem magnus fuerat:hac ipſa tempeſtate iuſſu neronis chriſti martyr efficitur:quem primo alapis cedi:deinde uerberib⁹ duriſſime affici:ac beſtiis deuorandum tradi mandauit:Sed quum minime lederetur caput ei obtruncari præcepit:& hoc quidem.16.calen.Iulii geſtũ:quo die feſta eius celebrátur.

C Torquatus quidam & ſocius Cecilius:Eſtiuus & Euphaſius ſanctiſſimi chriſti confeſſores:& ipſi uno die hoc tempore apud Hiſpanias mandante Nerone martyrio coronantur:Hi autem omnes ab apoſtolis petro & paulo epiſcopis apud Romam ordinati:confeſtim ad prædicandum uerbum dei:hiſpanis infidelibus fuerunt directi : ubi quum uariis in urbibus euangelizaſſent:& innumeras eius gentis multitudines chriſtianæ fidei ſubiugaſſent.Tandem Torquatus acci.Cecilius Helybori & Euphraſius Eliturgi ciuitatibus conditi quieuere:quorum natalicius dies ſextodecimo calendas Iunii celebrari poſtea mandatum eſt.

C Nazarius præterea cuiuſdam aphricani patricii Roma.fili⁹a beato Lino epiſcopo baptizatus:& ipſe quoq; apud mediolanum urbem ab Anolino urbis præfecto per hoc tẽpus martyrium chriſti efficitur:qui quum omné prædicádo peragraſſet Galliá: & apud Carmelum ciuitatem filium cuiuſdam uiduæ ciuitatis ipſius primariæ nomie celſũ baptizaſſet:Mediolanum redijt:ubi quum dei uerbum prædicaret:ab Anolino ibidé præfide capitur:& carceri cum eodem Celſo puero mancipitur.Et poſt non multos dies cũ eodem Celſo puero gladio occiditur:Eorum autem corpora quum diu latuiſſent: ſicut ſanctus Paulinus epiſcopus ſcribit:tempore Archadii & Honorii imperatorum:a beato Ambroſio mediolanenſi epiſcopo:domino reuelante reperti fuerunt:quorum feſtiuitas 5.calen.auguſti celebratur.

C Marcellum quoq; & apuleium inſignes uiros ſub hac perſecutionis rabie apud Romam martyrio coronatos fuiſſe conſtat:hi primo per apoſtolum petrum:relicto Simone mago:cuius erant diſcipuli doctrinæ apoſtolicæ ſeſe tradiderunt:quo audito : paulopoſt ab aureliano uiro conſulari detenti iuſſu neronis martyrii coronam nonis auguſti reportarunt:quorum corpora non longe ab urbe ſepulta referuntur.Eorum autem natale nonis augu.celebratur.

C Frontonius etiam quidam petragoricus epiſcopus natione romanus:uir ſanctus: qué petrus apoſtolus ſuperioribus diebus epiſcopum ordinauerat;& cum ſergio præſbytero quem per apoſtoli baculum in itinere ſocium de morte receperat:his temporibus ad eãdem petragoricam ciuitatem galliæ ueniens:quum magnam illius gentis multitudinem ad chriſtum conuertiſſet multis miraculis clarus.8.calen.nouembris uir ſanctus quieuit in domino:quo etiam eius natale celebratur.

C Paulus quoq; narbonenſis epiſcopus & cõfeſſor:quem:ut diximus: paulus apoſtolus ordinatum eidem urbi deſtinauerat antiſtitem:quiq; cum eodem apoſtolo ad hiſpanias

prædicandi gratia perrexerat:& ibidem relictus fuerat:per hoc tempus prædicatiõis of-
ficio non ſegniter expleto:miraculis clarus.6.idus decẽbris migrauit ad dominum.
¶ Tecla uirgo præclariſſima:inſigniſq; ac ſanctiſſima pauli quoq; apoſtoli diſcipula:hiſ-
dem temporibus quum pro confeſſione chriſti Fuſtes Beſtias & ignes tria atrociſſima
tormenta pertuliſſet:poſt etiã multa & incredibilia alia tormenta & certamina ad mul
torum doctrinam perlato:quum de Iconio ſeleuciam ueniret:nono calen.Octobris ĩ pa
ce quieuit:quo die eius natale celebrari conſtitutum eſt.
¶ Maria Magdalena inſigniſſima chriſti apoſtola:per hoc tempus(ut aiunt)haud longe
a Meſſilia galliarum ciuitate migrauit ad dominum:Hic quippe ab adoleſcentia ſua:ut
ſacra eius habet hiſtoria:quum etiam cunctis iudæorum puellis pulchritudine prælata
ex marthæ ſororis Lazariq; germani ſentẽtia:in Magdalum caſtellũ marito tradita fu-
it.Sed confeſtim uoluptatum fallacia.uanaq; letitia ſeducta a marito ipſo diſcedens hie
roſolymam fugit:ubi & generis ſui immemor:a lege diuinæ oblita: uulgaris & impudi
ciſſima meretrix euaſit:ac poſtquam ſponte ſe fecit turpitudinis proſtibulum:iure effe-
cta eſt delubrum demoniorum. Verum domino ieſu chriſto aliquando prædicãte:& ter
rorem peccatoribus(ut fit)intentante:confeſtim ante oculos cordis ſui culpas turpitudi
nis ſuæ:& æternum iudicium ponens dolore cordis intrinſecus tacta:culpas ſuas fletibꝰ
amariſſime punire cæpit.In ſeq; reuerſa ait.Quid fruſtra deciperis maria? Surgã (inqt)
ad Ieſum chriſtum dominum deum uerum rerumq; omnium creatorem & redempto-
rem meum ibo & plangam dolorem meum ac mea ſcelera amariſſime deplorabo. Atq;
ita domum reuerſa:lupanar confeſtim dereliquit & ſui oblita ad chriſtum in domũ ſy-
monis leproſi conuiuantem uenit:ad pedeſq; eius retro acceſſit:ubi ubertim lachrymas
effundens:quaſi peccatorum ueniam ſibi elargiri poſtulans:ipſius domini ſui pedes la-
chrymis lauare cæpit:& capillis capitis ſui tergens:exoſculabatur unguentoq; precioſiſ
ſimo ungebat.Quo uiſo:ut ſacra euangeliorum habet hiſtoria:dominus ad illam ĩquit.
O mulier remittuntur tibi peccata tua.Fides tua te ſaluam fecit:uade inquit in pace.ac
per hoc mercedem corporis ſui a ſe omnino abdicans:& aliam ſalutis uitam repetens:
quoad dominus noſter Ieſus chriſtus uixit:eidem ardentiſſime inheſit:& optimam par-
tem eo teſtante elegit.Poſt uero domini noſtri aſcenſionem:ut egeſippus ad uerbũ ſcri-
bit:domo eius in eccleſiam conſecratam:aſperrimum eremum petiit:& in loco angeli-
cis manibus præparato per.30.annos incognita manſit:ubi & qualibet die ſeptem horis
canonicis ab angelis in ethera eleuabatur:& cæleſtium agminum glorioſos concentus:
corporalibus etiam auribus reficiebatur:unde diebus ſingulis ſuauiſſimis ſaciata conui-
uiis:per eoſdem angelos ad locum proprium inde reuocata:alimentis corporalibus nul
latenus indigebat.atq; ita cum adeo bonis delectata corporalibus aliquando diſceſſiſſet
ad eum deniq; per hanc penitentiæ amaritudinem fragranti deſiderio undecimo calen.
augufti redire curauit.Eius autem corpus apud Maſſiliam galliarum urbem nunc uſq;
conditum habetur:cuius natalicius dies undecimo calendas auguſti celebratur.
¶ Agrippina Neronis Cæſaris mater:hoc anno apud Lucrinum lacum in uillam ſuã iuſ
ſu filii occiditur.Quæ mulier & genere conſanguinitateq; imperio & filii monſtruoſi-
tate ac ſuo quoad uixit emicuit.Hæc q̃ppe Germanici Cæſaris optimi iuuenis ex agrip-
pina ſuperiori filia fuit:& Caii Calligulæ imperatoris ſoror:& nupſit gneo Domicio ho
mini nobiliſſimo:ex quo Neronem prædictum peperit:uerum uiro morte abſumpto:
Nerõe adhuc paruulo cum formoſiſſima eẽt.Gaius eius frater uir ſpurciſſimus:diu tur-
pi ſtupro ea abuſus eſt.Sed eo a militibus ſuis trucidato a claudio principe ſubſtituto:ꝑ
dilecta in uxorem accepta eſt.Quæ in dignitatem ſublimata.ut erat mulier aſtutiſſima:
tempore capto:quanquam utriuſq; ſexus filii eſſent.Claudium eo induxit:ut Neronem
priuignum adoptaret in filium:& octauiam filiam traderet in coniugem.Quibus obtẽ
tis metuens ne Britannicus Claudii filius:ante patris mortem in ſolidam deueniret æta
tem:ipſum claudium maritum & imperatorem.ueneno ſuſtulit.Quo mortuo ſuffragio
amicorum:Neronem ſublimare fecit in principem.Quæ res adeo Neroni grata fuit: ut
ipſam matrem illico tanquam benemeritam in cunctis tam publicis q̃ priuatis præpo-
neret.Ea quidem ſic ſublimata:plurimum in cedibus atq; exiliis debaccata eſt.Denique

facinoroſa mulier cum quibuſdam ex cauſis de filio oblocuta fuiſſet:indeteſtabilē(quā
quam meritam)mortem deducta eſt.Nam cum eius odium ſibi conqueſiſſet:eam omni
honore & maieſtate priuauit.quæ indignans & fœmineo irritata furore:eidem imperi-
um ſe ſurrepturam minata eſt.Quibus exterritus Nero ueneno ter illam interficere co
natus eſt:Sed ipſa ante dotis offenſam uitare ſtuduit.Demum quū omnia quæ illi Ne-
ro in mortem tetenderat euitaſſet mater centurionem cum militibus in uillam ſuā mi
tens illam funeſtiſſime occidi mandauit:qua occiſa nocte eadem cremari fecit & uili-
bus exequiis terra contegi.

Papa.22 Inus ſecundus papa hoc anno qui eſt ultimus Neronis beato petro in pontifi- 70 5269
l caru ſuccedens:ſedit annis.xi.menſibus.3.& diebus.xii.Vir certe moribꝰ & ſan
ctitate præclarus.Qui ex præcepto magiſtri ſui petri conſtituit:ne qua mulier
niſi uelato capite unquam templum ingrederetur.Fuit enim hic natione tuſcus:ex pa-
tre herculiano:qui quum demones effugaret:mortuoſq; ad uitam reduceret: tandem a
Saturnino conſule:cuius filiam a demonibus liberauerat:capitali ſententia punitur : &
martyr chriſti efficitur:ac.xi.calen.octobris in uaticano iuxta corpus beati petri ſepelit̄
& ea die eius natale celebratur.Quod quidē ſanctiſſimum corpus:ut aiunt.poſtea a quo
dam Gregorio oſtienſi epiſcopo in oſtiam ciuitatem tranſlatum:& in diui Laurentii tē
plo honorifice conditum fuit.Hic ſacros ordines in hac urbe celebrans.18.præſbyteros
&.xi.epiſcopos creauit.Scripſit autem hic res geſtas beati petri mag:ſtri ſui:& maxīe ciꝰ
cum Simone imago contentionem.

¶ Viri diſciplinis excellentes:

medicꝰ ¶ Euax Arabum rex inſignis philoſophus & medicus:ac Rhetor:tempeſtate hac floru-
it:qui inter cætera ſuæ doctrinæ opera:uolumen de medicinis optimum a ſe compoſi-
tum.Neroni tranſmiſit.In quo non ſolum herbarum medicinalium:ſed etiam & lapidū
ſpecies nomina & colores:a quibus in regionibus ualeant:reperiri ſcripſit.De quo etiam
Plinius li.25.meminit dicens:Euax Dionyſius:& Metrodorus herbarum effigies pinxe-
re:earumq; effectus ſubſcripſere.

medicꝰ adulterio nobilitatis ¶ Vectus ualens alter medicus græcus:qui ut Plinius li.29.ſcribit:meſſalinæ prædictæ
uxoris Claudii adulterio fuerat nobilitatus.per hæc tempora multam nactus potentiā:
Romæ in medicinis nouam ſectam inſtituit:& Galieno teſte libro primo de regimine
ſanitatum:& librum medicinalem:ad Neronem ſcripſit:in quo cunctis medicis:& philo
ſophis tam ueteribus q̄ nouiſſimis ſeipſum effrenata quadam temeritate præpoſuit.Ipo
medicꝰ cratemq; omnium medicorum principem maxime ſupplantauit.Sed idem Galienus ip-
ſum ignorantiſſimum fuiſſe oſtendit:nec inter medicos:ſed inter textrices ſordide cre-
uiſſe:quum eius pater lanæ pectinator:& mater textrix fuerit.

¶ Critiam quoq; Maſſiliēſem medicum:hiſdem temporibus floruiſſe dicunt . Qui etiā
(ut idem plinius li.29.ſcribit)admorus ſyderum ex Ephemeride mathematica cibos per
hibens:horas obſeruans:auctoritate Theſſalum præceſſit prædictum.Hic(eodem plinio
teſtante)innumeras poſt ſe reliquit diuitias:& libros in medicinis edidit utiles.

¶ Probus Berythius grammaticorum ſui temporis princeps:per hoc tempus (Euſebio
teſte)floruit:& nonnullos in grammaticali profeſſione edidit tractatus.

¶ Statium quoq; urſulum natione Tholoſanum oratorem clariſſimum:hiſdem etiā tē
poribus claruiſſe ſcribit Euſebius.Qui & per oēm galliā Rhetoricā celeberrie docuit.

Alba Sergius antiquæ nobilitatis ſenator:hoc anno ab hiſpanis galliſq; anno
g ætatis ſuæ.73.poſt Neronem:ſextus Romanorum imperator electus : impera-
uit menſibus ſeptem.Qui:ut Suetonius ait:a principio liberalibus ſtudiis:& iu
ri ciuili operam dedit:& propterea adultus factus:uita priuata inſignis admodum fuit.
Verum principatu ſuſcepto:quum Romæ auaritia & ſegnitia omnes offenderet : tandē
Othonis inſidiis in urbe ad lacum Curtii cum piſone nobiliſſimo adoleſcente:quem in
filium adoptauerat:iugulatus eſt.Cuius quidem corpus.Egius eius diſpenſator in priua
tis eius ortis uia aurelia ſepelliuit.Fuit hic:ut Oroſius li.7.ſcribit:ſæpe conſul:perſæpe-
q; proconſul:& frequenter bellorum grauiſſimorum dux.ſtatura corporis iuſta : capite
caluo:oculis ceruleis.aduſco naſo:manibus pedibuſq; articulari morbo diſtortis:adeoq;

ut calceum perpeti nō poſſet:fuit etiam in dexteriori corporis parte gibbus.Cibi tamē plurimi:& libidinis maxime in maribus ꝓn⁹.Qui.M.Fabium Quintilianum inſignem oratorem ex hiſpania Romam perduxit.

Tho Lucius octauus Romanorum imperator : mortuo Galba inter tumultus
o cædeſq; imperium occupans impetrauit menſibus tribus .Hic nanq; materno
genere magis quam paterno nobilior fuit uita priuata mollis.Quippe qui ne
ronis perfamiliaris fuerat:& omnium eius conſiliorum ſecretorumq; particeps.Cū autem ciuile bellum contra Vitelium in Germāia imperatorem creatum molitus tribus leuibus prælíis ſuperior extitiſſet:uno uidelicet ad alpes:altero ad placentiam.Tertio ad Caſtorem:Quarto autem:ut Suetonius ait:apud Bebriacum ſuperatur .Vnde & rex de ſperatione permotus menſe octobrio anno ætatis ſuæ quinquageſimooctauo ſibimet manum iniecit:& apud uolateranam Ethruriæ urbem funeratus eſt.Hic quippe ſtatura fuit modica & male pedatus:caluuſq; habitus.Eius autem uitam & præclariſſima geſta multi clariſſimi oratores ſcripſere.& quam maxime plutarchus & ſuetonius hiſtorici:q eum prædicarunt fortiſſimum uirum:ac unicum rei bellicæ imperatorem.

Itelius non⁹ Romanoꝝ īperator & ipſe poſt Othonem imperauit menſibus ſe
5271 72 u ptem:qui ex familia honorata potius quam nobilior originem duxit:hic:ut ſu
etonius ſcribit:in adoleſcentia omnib⁹ probris contaminatus fuit:ſed propter auguràndi ſcientiam apud Caium imperatorem præcipuum locum obtinuit:quo mortuo etiam apud Claudium per alee ſtudium familiaritatē obtinuit.Deinde Neroni acceptior:quorum indulgentia ampliſſimis honoribus auctus eſt.Deniq; cum primum imperio potitus fuiſſet in omnem nequitiam ſeuitiáq; ac ingluuiem prolapſus eſt. Fuit ꝗppe tantæ uoracitatis ut in die ſæpius comederet.& una cena ſuo iuſſu:ut Sueto.ſcribit: duo milia piſcium & ſeptem milia auium eidem appoſita fuerint.Et ne cui hoc incredibile uideatur : Ferunt eum fuiſſe incredibilis proceritatis:& rubicundiſſimæ faciei atq; quod ſi uentris.Verum ubi comperit Veſpaſianum apud Iudæam paleſtinæ ab exercitu imperatorem creatum cum legibus aduentare primum deponere imperium conſtituit. Sed a quibuſdam poſtea animatus armis ſumptis Sabini Veſpaſianum fratrem cum Fle uianis in capitolium compulit : quo quidem ſuccēſo omnes cum eo concremari fecit. Quare Veſpaſiano ſuperueniente:cum nullum ſibi ueniæ locum reliquiſſet:e palatii cella in qua delituerat turpiſſime tractus per uiam ſacram nudus ad ſcalas gemonias ducitur.ubi primo ſtercore & ceno ludificatus:deinde minutiſſimis ictibus excarnificatus: in tyberim proiectus eſt:& ita etiam communi caruit ſepultura: periit itaq; cum fratre & filio.50.&.7.uitæ ſuæ anno.

Augur hic fuit ſcientiſſim⁹

Vorax & multum ſceleſt⁹

Magn⁹ fuit

Vide turpiſſimam hominis mortē

ℭ Viri doctrinis excellētes.

ℭ Quintilianus rhetor atq; philoſophus celeberrimus natione hiſpanus hiſdem temporibus cum in magno eſſet precio a galba prædicto Cæſare Romam perductus ibidem ſcolam tenens clariſſimus habitus eſt:uir certe eruditiſſimus atq; grauiſſimus qui inter cætera de inſtitutione oratoria octo libros compoſuit:atq; cauſarum librū perutile edidit.Ex quibus hanc celebrem & memoriam dignam habemus ſententiam.Vtinam liberorum noſtrorum mores non ipſi perderemus.Infantiam enim ſtatim delitiis ſoluim⁹. Molis quippe educatio quam indulgentiam uocant neruos omnes mentis & corporis frangit.Huius autem celeberrimi uiri de inſtitutione oratoria liber cum ānis ferme ſexcentis deperditus ſtetiſſet:poſtea a pogio florentino uiro eruditiſſimo circa annum domini.1410.in conſtantiano concilio in quodam ipſius ciuitatis monaſterio integer repertus eſt:atq; eius opere tranſcriptus & emendatus in italiam delatus eſt.

Sententia bōa

pogius florentinus

ℭ Ioſephus iudæus ſacerdos & Mathathie eius gentis ſacerdotis filius:hiſtoricus quidē celeberrimus atq; philoſophus inſigniſſimus:multarumq; litterarum & rerum peritiſſimus:hoc tempore imperantibus prædictis:uidelicet Nerone & reliquis a Veſpaſiano & Tito eius filio conqueſta Galilea capitur:& in ſeruitutem honeſtam deducitur:uir ſane bonus ac egregius:qui de Chriſto optime ſenſit:& prodigia multa expoſuit:& quammaxime Hieroſolymorum perniciem futuram tanquam uerus propheta prædixit : qui cū in Romanorum manus poſt galileæ deuaſtatiōem(cui ipſe præerat)deueniſſet:a Veſpa

prophetiā huius uiri recipiat

ſtano exercitus moderatore diligenti cura ſeruatus eſt .Qui ſtatim eidem Veſpaſiano &
Tito ſemotis arbitris eos breui imperatores futuros eſſe prædixit:quod & factum eſt: p
pter quod idem Veſpaſianus eum ab omni ſeruitute liberauit:Capta uero & euerſa Hie
roſolyma:Ioſephus ut uetus propheta a Veſpaſiano ſummis laudibus & honoribus ela
tus eſt.Romam deinde perductus tum ciuitate:tum Flauia familia donatus eſt:ubi cum
eiſdem imperatoribus per quindecim ãnos fœliciter uixit.In quibus cum ſingularis eēt
eruditionis.primo de iudaica captiuitate ſeptem libros ſcripſit:pro quibus & ſtatuam:ut
diuus refert Hiero.Romæ promeruit.Scripſit deĩde alios uiginti de antiquitate Iudæo:
ũ.uidelicet ab exordio mundi uſq; ad bellum iudaicum:& alios duos aduerſus Apionem
grammaticum:atq; alia multa a ſe reliquit ſcripta:quæ omnia a Ruffino Aquileienſi in
latinam linguam fidelitet tranſlata poſtea fuere . Et natus Ioſephus hic etiam quando
Chriſtus cruci affixus fuerat:uixit uſque ad Traiani imperatoris tempora:& Romæ glo
rioſe defecit.

Eſpaſianus Flauius decimus Ro.imperator ducenteſima &.12 . Olympiade im
u peratot:& Auguſtus creatus imperauit annis decem:uir utiq; clementiſſimus:li 73 5272
beraliſſimuſq; ac munificentiſſimus qui principatu ſuſcepto rempublicam fer
me collapſam optime reſtituit:& cenſum ſenatorum expleuit conſulares inopes ſuſten
tauit:ac multas per orbem ciuitates terremotu uel incẽdio afflictas in melius reſtituit:
Tẽplũ & urbi quoq; multa adiecit inſignia.Templum pacis foro proximum per diuum Clau
pacis dium cœptum perfecit.atq; amphiteatrum:cuius partem adhuc cum admiratione aliq̃
Amphi do in urbe conſpeximus:inchoauit:imperio etiam potitus:Achaiã : Lyciam: Thratiam:
teatruʒ Olitiam:Romanas adiiciẽs in prouincias redegit:& præſides eis tranſmiſit.Et quamuis
munificentiſſimus:clementiſſimuſq; haberetur:in colligendis tamen pecuniis nimium
repræhenſibilis uidebatur:licet ex alieno(ut Eutro.noſter habet)nil raperet.Hic ante de
mandatum ſibi imperium in germaniã & Britaniam a Claudio miſſus tricieſies & bis(ut
Sueto.ſcripſit)conflixit . Deinde biennio ante Neronis mortem ad capiendam Iudæam
ab ipſo Nerone miſſus multa ibidem geſſit certamina :pro quibus audita principis mor
te:imperatot ab exercitu appellatus eſt:qui bellum Tito filio commendans Romam p
Alexandriam profectus eſt:ubi urbem incendiis ueteribus ac ruinis deformẽ offendens
Leges ad reſtitutionem tam morum quam murorum agreſſus eſt : & multas leges:præſertim
oprias contra libidinem & luxuriam ibidem decreuit:atq; ita oĩbus in rebus ab initio ſui prin
cõdidit cipatus uſq; ad exitum ſemper iuſtus:ciuiliſq; ac clemens fuit:qui tandem poſtquã mul
tas deduxiſſet colonias:profluuio uẽtris annum gerens ætatis.69 . extinctus eſt:relictis
ſtaturã poſt ſe Tito & Domitiano filiis ex Flauia Domicilla uxore ſuſceptis.Fuit nanq; Veſpa
hoĩs de ſianus hic ſtatura quadrata:firmis:compactiſq; membris & uultu decoro.Et cum eſſet
ſcribit doctiſſimus uir:ut Sueto.teſtatur:edidit uerſus.

¶HIEROSOLIMORVM EXCIDIVM.

¶Hieroſolyma Metropolis no
biliſſima ac uetuſtiſſima ciuitas: 75 5274
hoc anno:qui eſt ſecundus impe
rii Veſpaſiani annus octauo die
menſis Septembris:a Tito eius fi
lio capitur:& ſexta uice funditùs
euertitur.Quam cum Titus una
cum templo prorſus diripuiſſet:
incendiſſetq; eam uniuerſam : &
templum cõplanari iuſſit: q̃buſ
dam turribus relictis: quæ præ
ter cætera eminebãt :ſcilicet pha
ſello hippico & Marianæ ſic ap
pellatæ:quod quidem Titus egit
ut turres illæ poſteris indicarent:
quam munitĩſſimam ciuitatem

Romanorum uirtus obtinuiſſet.

HIEROSOLIMORVM EVERSIO.

¶ Murorum etiam aliquam partem dimittent tanto quãto ciuitatem ab occidente cingebat: & hæc quidẽ p̄ ut caſtrum illis eſſet quos cuſtodiæ cauſa relinquere decernebat: Alium uero totum urbis ambitum ita com planauit, ut qui ad eã acceſſiſſent uix credere potuiſſent aliquãdo fuiſſe ha bitatam. Et hoc propter iudæorũ dementiam actum eſt: quia nouas res præter Agrippæ regis conſilium mouere tentauerint. Quinquies nanqȝ p̄ter nunc hæc celeberrima ciuitas uaſtata fuit: primo a Babyloniorum rege. 2. Ab Aſobio Egyptiorũ rege. Tertio ab antiocho. Quarto a pompeio: poſt hos herodes magnus & Soſius captum oppidum ſeruauere. Eius itaqȝ urbis primus conditor (ut Ioſephus teſtatur) Canam fuit: qui iuſtus appellatus erat rex: & hic quidem Melchiſedech ſacerdos dei altiſſimi dicebatur: q cum ibidem phanum ædificaſſet illud Solymam appellauit: quæ quidem ciuitas Cananeæ gentis uſqȝ ad tempora Dauid Regis habitatio fuit. Nec Ioſue iudæorum priceps eos Cananeos: ſeu Ieſubeos unquam inde expellere potuit; Dauid uero primus Ieſubeis expulſis quum ciuitatem reædificaſſet: eam Hieroſolymam. ideſt Munitiſſimam nuncupauit. Hieron enim hebræa lingua latine munitionem ſignificat. Huius igitur urbis ſic euerſe ſitus & munitio petroſa erat & triplici muro cingebatur: quæ (ut Strabo ait) interius aquis abundans: exterius uero omnino ſicca foſſam habebat in lapide exciſam. 40. pedum profunditate: latitudine uero. 250. E lapide autem exciſo educta erant celeberrimi templi mænia. Eam cum Titus cæpiſſet ſtatim complanatis moenibus foſſas etiam impleri iuſſit. Quamobrem uſqȝ ad Hadriani principis tempora latronum: ſicariorumqȝ facta eſt receptaculum; hæc ſtrabo. Quam poſtea hadrianus imperator mænibus & ædificiis inſtaurans de ſuo nomine Helyam appellauit: præcepitqȝ ne cui Iudæo in eam introeundi daretur facultas: ſed tantum chriſtianis eam conceſſit: ubi primum ex noſtris quidam Marcus epiſcopus conſtitutus eſt: ĩ ea quippe ſicut Ioſephus refert ſexcenta hominum milia per romanos fuerunt interfecta: cuius quidẽ calamitatis & excidii. Flori præfecti inhumanitas extitit cauſa: qui (ut dictum eſt) Iudæos ibidem innumeris attriuerat malis: propter quæ laceſſiti Iudæi res nouas contra romanos mouere tentarunt: & ĩpetu facto multos romanorum interfecerunt: & Ceſtium ſyriæ præſidem extra ꝓuinciã eiecerunt. Quam ob cauſam infinitæ propemodum cedes hic ĩde ſubſecutæ ſunt: de q̃bus Ioſephus li. 2. de Iudaica captiuitate pulchre meminit. Quod quum Nero accepiſſꝫ confeſtim Veſpaſianum prædictum ab adoleſcentia uſqȝ in ſenectam bellis exercitatũ: ad tam belli magnitudinem ſuſtinendam duodecimo imperii ſui anno cum ingenti exercitu miſit. Qui utraqȝ Galilea & Iudæa capta poſt tertium annum mortuo Nerone ad imperium per ſenatum ab iudæa reuocatur. Tito eius filio ad debellandos iudæos ibidem relicto. Agrippa igitur rege & Berõice eius germana ex urbe pulſus & eorum regia a iudæis ſuccenſa necnon & Anania eorum pontifice maximo a ſeditioſis interfecto tota Ciuitas per ſymonem & Ioannem quendam occupata fuit. Quorum quidem ſeditionibus nil magis impium a Romanis quam ab his duobus paſſi ſunt Iudæi. Neqȝ poſt illos ciuitas (ut ioſephus ait) aliquid noue calamitatis experta eſt: ſed illa quidem grauiores caſus pertulit antequam ſubuerteretur. Romani autem qui eam debellarunt melius aliquid perficere non peius: Nam ſeditio ciuitatem. Romani uero ſeditionem cepere: qa multo mænibus erat tutior. his igitur intra ciuitatẽ male ſe habẽtibus. Titus (ſicut egeſippus li. 5. habet) cum quibuſdam delectis equitibus foris urbem circuiens & muros ex

Narrat hic quotiens uaſtata fuerit & a q̃bus

Conditor primus huius urbis

Vrbis ſitum deſcribit

Helia ciuitas

Marcus primus ep̄s

numerꝰ occiſorũ iudæorum

Symon & Ioannes uiri ſeditioſi

plorans:a Iudæis a tergo concluditur:ſed animum audacia exacuens penetrato cuneo ad ſuos indignabundus redijt incolumis.Qui ſtatim & tormenta:& machinas ad muros admouit quibus quaſſato muro ſecundo.Titus tantum per Ioſephum(qui dicendi peritiſſimus erat)pacem Iudæis obtulit:ſed quum multi iudæi contradicerent repente tanta in urbe famis crudelitas inualuit:ut ceſſantibus emptione & uenditione ciborumqꝫ coctura:incolæ máderent ſcutorum coria olerum purgamenta parietum adherentia nauſcantium uomitus uetera etiam bonum ſtercora & exuuiæ ſerpentium :atqꝫ equorū cadauera ad cibum coquerentur: pro quibus malis facilior apud aduerſarios : quam apud ſuos pietas ſeruabatur:in muris enim Ioannes & Symon(ne quis fugeret)patibula poni iuſſerunt.Heu prohdolor:foris erat captiuitas intus metus ubiqꝫ formido :Cæſar auté circunquaqꝫ omni materia collecta:aggerem.40.ſtadiorum conſtruxit :& exercitū omnem cum baliſtis machinis aliiſqꝫ miſſilibus: omni ex parte conſtituit.ne unus quidem euadere poſſet.Inualeſcente deniqꝫ fame ſepultor plerumqꝫ ſepeliendum peruenit ad ſepulchrum:cum tanto fætore moriētium ut urbis terra ad ſepulturá non ſufficeret:ſed extra muros cadauera proiiciebant:propter quod ingemuit Titus & ſe ueniam ſæpiꝰ eis obtuliſſe proteſtatus eſt.Multi nanqꝫ ad Romanos confugientes quum eis dabatur cibꝰ aut nullam edendi uim aut digerendi habebant poteſtatem.Hac quippe calamitate permotus Titus mōet Ioſephum ut iudæos & ſcripturis & exemplis ac lachrymis ſi poſſit inclinet.ſed nihil profuit.Quinimo(ut idem Ioſephus refert)& Ioannes & Symon in ea principes:ita omnia obſtruxerunt:ut neqꝫ iudæis exitus neqꝫ Romanis pateret aditus ullus.Domuſqꝫ ſingulorum indies a ſeditioſis iugiter ſcrutabātur :& ſiquid repertum fuiſſet negantes trucidabantur:& ſi nil reperiſſent adhuc quaſi celaſſent omnino cruciabantur.Deniqꝫ uxores uiris parentes filiis ex ore cibum rapiebant:& ſi hoſtium alicuiꝰ clauſum uidebant confeſtim aliquem ibidem comedentem ſupplicabantur : unde & paſſim etiam domus rumpebantur inferiores ſpoliabantur : ditiores uero pro ſuis pecuniis accuſati quod fugere tentaſſent enecabantur:contigit etiam ioſepho & Euſebio in lib.3. ecclefiaſticæ hiſtoriæ ca.7.referētibus factum illud dictu audituqꝫ horrendiſſimum de quadam muliere nomine Maria plebeia quidem:ſed diuitiis nobili quæ in ciuitate recepta fame tabeſcens neceſſitate impellente contra naturam excitata:filium quem lactabat comedere decreuit. Et accipiens illum in ulnis ita alloquitur dicens Fili mi nunc ſi omnia te circunſtant:bellum:fames:incendia:latrones cui te reſeruabo.Melius ē inquit ut uel ſemel reddas:quod ab me matre ſuſcepiſti.Quibus dictis filium occidit & coctū medium comedit:& reliquum ſeruauit : ſed incenſi filii odor ſtatim ſeditioſos qui ciuitatem peruagabant allexit.Quos mater inuitans:inquit guſtate quod matrem guſtaſſe didicitis.Quo audito repente eos magnus horror cœpit atqꝫ quædam maxima dementia:ac ét in ipſo uiſu diriguerunt.At mater inquit:filius meus eſt comedite ſicut ego miſera comedi.Moneo:ait:uos ne matre miſericordiores ſitis aut certe molliores. Quod ſi uos pietatem colit(ego quod reliquum eſt manducabo ilico ne fas tanti ſceleris urbem repleuit:& cito hæc calamitas Tito & omni exercitui nunciata eſt : & quidam hoc non credebant:alii uero commiſerebantur : multos autem uehementius iudæorum odium cœpit.Titus uero manus eleuans ad cœlum dicebat:ad bellum hominū me ueniſſe credebam:ſed ut uideo contra belluas dimicamus feris ſæuiores.Illa quippe a propria ſe abſtinent ſpecie etiá in extrema neceſſitate ſuos fetꝰ fouēt:ſed iſti proprios deuorant filios:illos itaqꝫ deleamꝰ:quoꝝ feda ſunt oīa:Quibꝰ dictis ad id pficiēdū omnem exhibuit uim atqꝫ curam:& confeſtim ſcalis amotis & arietibꝰ urbem uiriliter expugnauit:eamqꝫ direptam uaſtauit atqꝫ incendit:undecies centenis milibꝰ ibidem conſumptis:centū captiuorum milia iudæorum uendidit.Cur autem tanta ibidem multitudo inuenta ſit (Ioſephus ſcribit) tūc azimorum feſtiuitas celeberrima fuiſſe:in qua quidem feſtiuitate iudæi ferme omnes:ex omni prouincia ad Templum confluere conſueuerant.Et ppterea ipſos in urbe hac quaſi in carceř tanquam incredulos includere dominus uoluit.Et digne quidem his pace diebus talia paſſi ſunt:quibꝰ & Saluatorem crucifixerunt.Et ſic hic demētiæ iudæorum iſte finis fuit.Cæſar uero componito ſtatim in caſtris tribunali uniuerſo exercitui gratias egit:& unicuiqꝫ ſpolia & manubias largiter diſtribuit:& po

Rē hor rendam recitat

Numerū occiſoꝝ & captiuoꝝ recitat

Cōcluſioné captiuitatis urbis hic facit

ſtea ſe ad ſacra pro uictoria celebranda uertit maximamq; bouum & aliorum animaliū multitudinem immolauit:dehinc hieroſolymorum cuſtodiam uni legioni committens ipſe cum ioanne ac ſymone giera principibus & tirannis atq; innumerabili captiuorum multitudine & ſpoliis plurimis in Cæſariam uenit:ubi fratris ſui diē clariſſime celebrās multam captiuorum partem in ſpectaculo perire fecit. Quoſdam enī cum beſtiis depugnare alios ſe pugnare coegit:atq; alios ignibus conſumpſit. Veniens deniq; Titus Romam cum patre ſuo Veſpaſiano:ut Ioſe.li.7.capi.36.ſcribit:ac Oroſius noſter li.ſimiliter 7.meminit:triumphum celeberrimum egit:De quo in Titi uita infra dicetur. Symonē autem Gieræ filium:qui urbis excidii cauſa fuit in triumpho perductum:poſtea laqueo per totam ciuitatem traxerunt:& multis cōfoſſum uulneribus poſtea interfecerunt. Quumq; Veſpaſianus triumphi pompam peregiſſet. Templum pacis ædificauit:ubi omnia Iudæorum precioſiora inſtrumenta repoſuit.uidelicet tabulas eorum legis:& penetralium uela purpurea:& alia multa quæ commemorare longum eſſet.

¶Colligitur autem omne tempus in ſecundum Veſpaſiani annum & nouiſſimum euerſionis Hieroſolymæ a quintodecimo anno Tyberii Cæſaris: & ab exordio euangelicæ prædicationis chriſti.43.annorum: a captiuitate uero quam ab Antiocho rege perpeſſi ſunt iudæi anni.230.porro a Darii ſecundo anno quo rurſum ædificatum eſt templum anni.590.a prima uero ipſius templi ædificatione ſub Salomone uſq; ad nouiſſimā hāc ruinam quæ ſub Veſpaſiano iſto facta eſt anni.1102. Et ſic finis regni & ſacerdotii iudæorum habetur.Nam ſecundum chriſti euangelium ad nihilum redacti ſunt:funditusq; a ſuo regno:ubi iam eis alenigenæ dominabantur eradicati; diſperſiq; per terras fuere:Ibi enim poſt regni recuperationem per Ariſtobolum pontificem magni Symonis nepotem regnatum eſt per decem reges anno ferme.162.quorum etiam nomina & tempora ſunt hæc.

¶Iudæorum Regum Epilogus.

Ariſtobolus	1.an.1.	Archelaus.	6.an.9.	Agrippa filius Agrip-
Alexander	2.an.27.	Herodes tetrarcha.	7.an.24.	pæ decimus & ultimꝰ
Alexander	3.an.9.	Agrippa	8.an.8.	ānis.22.Qui quum bo
Hyrcanus	4.an.34.	Herodes frater.	9.an.4.	na Ro.gratia dficiens
Herodes magnus	5.an.37.			regnū oē ſenatui legauit.

Ac ſic omne iudæorum regnum omnino conſumptum eſt.

¶Pontificum item iudæorum epilogus.

¶Neceſſarium item & præſenti hiſtoriæ conueniens eſſe credimus; connumerare omnes iudæorum pontifices:uidelicet quot fuerint ab Aaron primo uſq; ad Finaſium qui poſt Matthiam pontificem belli tempore per diſcordiā pontifex fuerat ordinatus.Et hi quidem omnes fuerunt.83.Nam a prima tabernaculi conſtructione quæ fuit in deſerto uſq; ad Salomonem:qui templum extruxit:habuerunt uiri numero.13.quorum nomina hæc ſunt.Aaron primus:Eleazarus ſecundus:Phinees tertius: Abiſuæ quartꝰ: Bocci quintꝰ.Ozi.6.Heli ſeptimꝰ.Samuel.8.Achitob.9.Achimelech.10.Abiathar.11.ſadoch.12 & achimaas.13.tempus ergo iſti tredecim habuere pricipatum a die:qua iudæi Egiptū reliquerunt uſq; ad ædificationem templi: quod Salomon primo conſtruxit ſecundum Ioſephum:fuit annorum.612.Poſt hos tertiodecimo uſq; ad aduentum Nabuchodonoſor Babyloniorum regis.alii.18.hanc poteſtatem tenuerūt.uidelicet a Saduch uſq; ad ioſedech pontificem:quem captiuum duxit in Babyloniam; horum quippe pontificatus tempꝰ quadringentorum & ſexagintaſex fuit annorum & menſium ſex: ac uiginti dierum.Poſt captiuitatem uero uſq; ad antiochum captatorem ſiſon; & ex eius genere quindecim pontificatum tenuerunt.Hi tamen non ex domo aaron fuere: poſt hos Ioachim ex domo Aaron pontifex factus:ſedit annis tribꝰ.Quo mortuo ſeptem annis ciuitas ſine pontifice fuit.Ionathas deinde Iudæ machabei frater ipſo tempore pontificatū ſuſcipiens.4.annis illum tenuit.Quo per inſidias mortuo:ſymon frater pontificatum iniit:cui ſucceſſit Hyrcanus eiꝰ filiꝰ ſeditq; annis.31. poſt quem Ariſtobolꝰ eiꝰ filiꝰ:qui uno tantū ſedit anno.poſt eum alexander eiꝰ frater ab Alexandra ariſtoboli uxore pontifex conſtitutus ſedit: & regnum tenuit annis.27. Quo mortuo eiꝰ etiam Alexandra

uxor ex mariti præcepto Hyrcano filio ſuo pontificatꝰ dignitatem dedit:& tenuit prío annis.9.Sed ipſa Alexandra eiꝰ matre defuncta contra eum Ariſtobolus frater dimicãs & uincens a pontificatu illum remouit :ipſeq; regnum & pontificatum per tres annos & tres menſes obtinuit:quem pompeiꝰ captum cum filiis Romam tranſmiſit : & Hyrcano rurſus pontificatũ reſtituit.Et ꝑter priores alios nouẽ.xl.annis tenuit:cõtra quem Pachorꝰ parthorum rex pugnans ipſum cœpit:& Antigonum Ariſtoboli prædicti filiũ pontificem & regem conſtituit:qui quum tribus annis & totidem menſibꝰ regnaſſet:& ſediſſet:Herodes & Soſiꝰ eiꝰ frater eum obſederunt:captamq; Antiocham ad Antoniũ miſerunt:a quo trucidatus fuit:Herodes uero ſuſcepto regno : nequaquam pontifices ex genere Matthiæ patris machabeorum conſtituit:ſed quibuſdam ignobilibꝰ & perniciosis ſacerdotibꝰ pontificatum tribuit. ſimilia poſtea ariſtobolꝰ eiꝰ filiꝰ : & Romani fecerunt:quia nulli ex machabeorum genere hanc poteſtatem concedere uoluerunt:fuerunt ergo uiri:qui hanc dignitatem habuerunt ab herode primo uſq; ad hoc tẽpꝰ:quo Titꝰ templum :& ciuitatem concremauit:cuncti ſimul uigintinouem . Tempus autem eorum ſunt anni centum & ſeptem.Et hæc de omnibꝰ Iudæorum pontificibus epilogando dicta ſufficiant.

℄Iudæa igitur regnum eſt:quæ olim chananea dicebatur:in qua chananei:ieſubei:& Euei:& amorei quattuor fuere reges:quos Ioſuæ ſuperauit :eamq; filiis iſrael diuiſit: quæ quandoq; pro ipſo iudæorum regno accipitur:multas continet regiones:uidelicet Galileam:iudæam:quæ ſoli Iudæ tribui pro ſorte obuenerat . Traconitidem: Lyſaniam: Samarienſem:& alias regiones continet:Iudeæ nanq; prouinciæ tribui:Iudæ ſic declaratæ: terminꝰ eſt a meridie mare Salmatum:quod mortuũ dicitur.& inde per cades bernacæ uſq; ad torrẽtem Egypti:qui influit ĩ mare magnum.Etꝰ autem latitudo & iordanæ flumine uſq; ad Ioppen explicatur:in cuiꝰ medio tanquam umbilicꝰ hieroſolymorum ciuitas eſt.quæ præ cæteris urbibus tanquam caput in corpore eminet : huiꝰ ager montuoſus eſt & campeſtris:& ad colendum mollis & optimꝰ eſt:arboribꝰ quidem plenꝰ:ĩ quo campꝰ hierico:haud longe ab hieruſalem eſt.palmetum & palmis abundans: & totꝰ irriguꝰ:ubi & balſami uiridarium erat : cuiꝰ arbor aromatica eſt:cuiꝰ corticem ſcindentes ſuccum in uaſis ſuſcipiebant tenacis lactis perſimilem:is captis dolores & ſuffuſiões oculorum incipientes & ebetudinem ſoluit.Quare precioſiſſimꝰ eſt eo prælertim quod ibidem ſolum naſcatur:& eo quidem maximꝰ iudæis ꝓueniebat ꝓuentꝰ.

℄Samarienſis autem regio inter iudæam & Galileam ſita erat : ĩcipiebat enĩ a uico quodam in planicie poſito.cui nomen erat Genoniæ.& hæc etiam nihil natura a iudæa diſcrepabat.

℄Galileæ uero duæ ſunt:quarum una ſuperior:altera inferior appellatur :eaſq;(ut Ioſephus habet)phœnix & ſyria cingunt:diſcernunt ab occidente ptolomais territorii ſui finibus a meridie uſq; ad iordanem:ab oriente Ioppa & a Gadaris finibus terminatur.Inferioris galileæ fines longiſſimi ſunt:uidelicet ex Tyberiade uſq; ad capulon prorogantur:latitudine autem patet ex uico ialothi:qui in campo magno ſitus erat:uſq; ad barſabem:longitudo eius a Talla uico iordani proximo uſq; ad Berothæ tẽdebatur.hæc multis alienigenis cinctæ erant:ubi & uiri pugnaces erant:unde nec ab ullis unquam occupari potuerunt:erant quoq; optimæ ac fertiles regiones omniumq; arborum genere cõſitæ:ibidemq; etiam ut teſtatur Hieronymus celeberrime ciuitates erant & ubiq; multitudo uicorum propter opulentiam populoſa:in quorum minimo quindecim colonorũ milia fuiſſe Ioſephus dicit.

Vide hic rẽ incredibilẽ

℄Traconitidus uero regiæ:& aliæ multæ herodis Agrippæ partes:a monte libano & fõtibus iordanis incipiunt:& uſq; ad Tyberiadis lacum latitudine pandunt. Et hæc de toto iudeæ regno:quibꝰ terminis:q̃buſue regionibꝰ cinctum:ſit dicta:ſufficiant.Hæc ipſa etiam infra libro.xii.decembris.

℄Apollinaris Rauẽnatꝰ epiſcopꝰ ſanctiſſimꝰ atq; clariſſimꝰ uir ab apoſtolo Petro ordi 80 5279
natꝰ & Rauẽnas epiſcopꝰ miſſus:cum ſuperioribꝰ diebꝰ Rauẽnatis in Chriſto credenti
bꝰ mira uirtutum ſigna contuliſſet:his temporibꝰ ſæuis uerberum flagellis ſæpe conte
rit:& ſenile iam corpꝰ ab impiis:horrendiſq; cruciatibꝰ laniat : ſed ut diuꝰ refert Am

broſius:ne fideles de ſuis uexationibꝰ trepidarent:in uirtute domini noſtri ieſu chriſti ſi
gna apoſtolica plurima perfecit. Nam puellam poſt tormenra confeſtim ſuſcitauit mor
tuam:& multis cecis conſpicuum reddidit:& muto cuidam loquelā reſtituit: obſeſſam
q̄ a demonio liberauit:Contagionem leproſi mundauit:atq̄ portentum ſimulachri una
cum templo in terram deiecit :poſt quas uirtutes hoc anno apud eandem urbem inter
ipſa uiciſſim ſibi ſuccedentia tormenta:glorioſum conſumauit martyrium :decimo ſci
licet calendas Auguſti:quo quidem de eiꝰ natale celebratur.

℃ Bartholomeus apoſtolus in numero quidem apoſtolorum ſextus. Qui & ſymbolo
Chriſtianæ fidei Credo in ſpiritum ſanctum adiecit:per hoc tempus(ut Theodorus ab
bas & doctor teſtatur)poſtquā in Lycaonia atq̄ ſupiori īdia chriſti Euangeliū p̄dicaſſet:
ī albanam maioris Armeniæ urbem ueniens confeſtim quoddam templum ipſis demo
nibus conſecratum ingreditur. Vbi conſtitutus effecit:ut demon nullum cultoribus ſu
is præberet reſpōſum:ibi quoq̄ domini noſtri ieſu Chriſti euangelium prædicans: Pole
monium ipſius urbis Regem:atq̄ Reginam cum duodecim ciuitatibus ad ieſum Chri
ſtum conuertit. Et ut miraculo fidem ſuam eſſe certiſſimam commendaret. Demonem
ſtatim cathenatum cunctis oſtendit deformem. Propter quod pontifices templi indigna
ti. ipſum a quodam tyranno Polemonii prædicti regis fratre :ueluti maleficium & ſibi
infenſiſſimum primo cædi:deinde excoriari atq̄ obtruncari fecere. Qui mortis diſcri
men uiriliter perferens:glorioſi certaminis ad cæleſte gaudium ſecum reportauit trium
phum. Cuius quidem uenerabile corpus a Chriſti fidelibus ibidem cum omni honore
ac ueneratione tumulatum. Tandem a paganis in mare una cum archa proiectum eſt:
Quod(ut beatus teſtatur Theodorus)primum ad inſulam Lypparim delatum. poſtmo
dum exinde Beneuentum tranſlatum eſt. ubi pia fidelium deuotione plurimū p aliquod
tempus ibidem quieuit:tandem Romam tranſlatum plurimum ueneratur. Fuit hic no
biliſſimus ortus parentibus rege uidelicet indiæ natus:qui hieroſolymam ueniens audi
ta Chriſti diuinitate:atq̄ crebris eius miraculis eidem adheſit.

℃ Iudas qui & Tadeus Symonis Cananei & Iac. minoris fr. Mariæ Cleophæ & Alpheo fili
us:& chriſti apoſtolus qui una cum Symone fratre in ſymbolo fidei Sanctorum comu
nionem remiſſionem peccatorum & carnis reſurrectionem addidit :his temporibus pꝰ
quam in Meſopotamia & in inferiores partes ponti:Chriſti euangelium prædicaſſet:&
efferas atq̄ indomitas gentes quaſi beluarum naturas ſancto dogmate mitigaſſet :& fi
dei dominicæ ſubiugaſſet. Ad Abagarum regem in Edeſſa ciuitate uenit:qui ſcilicet rex
in īremidiabili corporis morbo tenebatur:quē cū ab infirmitate liberaſſet martyriū cō
pleuit. Cuius feſtiuitas. 5. calen. nouembris celebratur:Scripſit autem Iudas hic epiſtolam
breuem :quæ e ſeptem canonicis ultima habetur :in qua fratres de corruptoribus uiæ
ueritatis ita īformat ut illicitū eē differat:ſemel d̄ ſub iugo ſeruitutis erutos denuo ope
ram ſuam officiis nouare ſeruilibus.

℃ Andreas Symonis petri frater:& in paſſione ſocius:qui in ſymbolo fidei:& ieſum xp̄3
filium eius unicum dominum noſtrum addidit adhuc Veſpaſiano imperante: cum ſcy
this euangelium prædicaſſet. apud patras achaiæ ciuitatem ab egea proconſule cōpræ
henſus:in carcere truditur. deinde grauiſſime ceditur:& ad ultimum in cruce appēditur:
ubi & biduo uiuens:ultimo nouembris die martyrium conſumauit. Maxilla uero ipſiꝰ
Egeæ uxor: confeſtim apoſtoli corpus rapiens optimo loco cum aromatibus ſepeliuit:
cuius ſane corpus uigeſimo conſtantii cæſaris anno cum oſſibus beati Lucæ euangeli
ſtæ ex eadem ciuitate in conſtantinopolim tranſlatum eſt:uerum eius caput. poſtea piꝰ
papa eius nominis ſecundus e peloponenſi ab eiuſdem loci principe Romam aduectum
in beati petri templo maxima cum ueneratione collocauit.

℃ Thomas apoſtolus qui Didimus dicitur:per hæc quoq̄ tempora cum chriſti euange
lium parthis:Medis & perſis hyrcanis :ac Bragmanis prædicaſſet:etiam in Indiam ſupe
riorem & inferiorem proficiſcens multos conuertit:& migdoniam cariſii cognati regis
uxorem baptizans chriſto conſecrauit. ibidem quoq̄ multas adhuc extantes eccleſias fū
dauit:indeq̄ ut Chriſoſtomus ait:ad regionem Magorum qui ad chriſtum uenerant ad
orandum deueniens eos baptizauit. & in adiutorium fidei chriſtianæ ſocios ſuſcepit:tā

dem ab infidelibus laminis aduſtus: in fornacem proiectus: cum adhuc ſuperueniret lā ceis perforatus martyrii coronam promeruit: Cujus corpus haud multo poſt ad Edeſſam ciuitatem tranſlatum eſt. Eius uero diei feſtiuitas.12.calen.Ianuarias celebratur.

¶ Matthias apoſtol9 natione Bethlamites: ex tribu Iuda progenit9: qui poſt aſcenſionē domini ab apoſtolis ſorte in eorum numero fuit elect9: ſicut Lucas.2.capi.libri actuum apoſtolorum conteſtat9 eſt. Quiq; & in ſymbolo uitam æternam adiecit: hac tempeſtate dum apud iudæam euangelium chriſti annunciaret: acerbiſſimum crucis martyrium ſuſtinuit: ei9 autem natale.6.calen.martii celebratur: licet de tempore eius martyrii uariæ referantur ſententiæ.

¶ Matthe9 apoſtol9: ex publicanis actib9 apoſtol9 & euangeliſta clariſſim9 fact9: & ipſe poſt domini aſcenſionem euangelio chriſti in Iudæa prædicato: cum ad gentes exteras tranſire ſtatuiſſet: in ethiopiam prim9 euangelium hebraice ſcripſit: quod quidem fratrib9: & maxime Barnabæ condiſcipulo: a quo recedebat: in ſui memoriam reliquit: ſic incipiendo: Liber generationis Ieſu chriſti filii dauid: in cui9 quidem principio chriſti incarnationem: in medioq; prædicationem: & in fine ei9 paſſionem oſtēdit. Quod quidē Barnabas apoſtol9 ad prædicationis officium per diuerſas peragrans ciuitates ſecum deferebat. & ſuper agros ponebat: qui omnes confeſtim ſanitatis beneficium conſequebantur. Hic nanq; non ſolum: ut Chriſo. ait: ſanctoru 9: ſed & peccatorum euangeliſta extitit: q & ſermone & uitæ correctione peccatorib9 chriſti euangelium prædicauit: e Iudæa autem poſt in Ethiopiam tranſiens totam ferme regionem illam percurrit prædicando: atq; innumeros ethiopum populos chriſti iugo ſubdens: ipſius chriſti fundauit eccleſias: in qua ſcilicet regione & trigintatres annos ſtetit. Quod beda teſtatur dicens. Qualis nāq; Mattheus fit factus: docet ipſa Ethyopum gens: quam de ultimis terræ finibus ad eccleſiæ ſanctæ ſocietatem prædicando conuertit: ablutamq; fonte baptiſmatis de fuſca formoſam reddidit: quia nigredine uitiorum illam exuit: & ornatu uirtutum illam decorauit. Cum autem ephigeniam nobilem uirginem cum ducentis uirginib9 chriſto cōſecraſſet. a rege ſpiculatore miſſo ante altare undecimo calen. octobris capite ceſus eſt. Quo elephantiæ morbo rex correptus: uitæ tedio & ipſe ſemetipſum paulopoſt interfecit: Apoſtolus autē per uiſum populum admonuit: ut ephigeniæ fratrem ab ipſo baptizatū regem conſtitueret. Qui in regno conſtitutus.70.annis imperans eccleſias ubiq; erexit plurimas & uniuerſam ethiopiam chriſtianiſſimam effecit: eandemq; eccleſiam ab eo fundatam. Eunuchus: quem Philippus baptizauerat: eidem ſuccedens mirum in modū erexit: qui poſt ipſum Mattheum apoſtolum non ſolum unius eccleſiæ: ſed etiam totius ethiopæ tanquam ſummus pontifex gubernacula ſuſcepit: ſacerdos autem quidam Genuenſis ſancti Marci præpoſit9 uir ſane egregius: tractatum de huiuſce gentis moribus conſcribens: quem Mappam mundi nominauit. De huius gentis moribus multa cōſcribens. refert præſbyterum Ianum illi populo tāquam patriarcham præeſſe: eiq; centum & uigintiſeptem Archiepiſcopat9 ſubeſſe: quorum quilibet uiginti epiſcopos habeř uidetur: hi Romano more fonte baptiſmatis. In nomine patris & filii & ſpiritusſancti renaſcendos baptizant: Eodemq; ritu Euchariſtiæ ſacramentum cōficiunt. hoc ſolū excepto quod pater noſter ante ſacramenti eleuationem decantant. Et poſt beatam uirginē Mariam. Apoſtolos Petrum & paulum: atq; beatum Ioannem Baptiſtam præcipuo ſuſcipiunt: & uenerantur honore. Alios quoq; apoſtolos: & præcipue hunc apoſtolum Mattheum eorum præcipuum doctorem magno uenerantur obſequio. Beatos inſuper paulum primum Eremitam. Antonium abbatem. Machariuz atq; alios duos eremitas ſumma deuotione proſequuntur. Eorum quippe imperatorem chriſtianiſſimum ferunt: cui & ſeptuagintaquattuor Reges: ac infiniti propemodum obtemperant principes. duodecim duntaxat Regulis exceptis: q Maumetheas obſeruāt leges. q tñ ipatoris mādatis i reliqs parēt: hūc ſane iperatorē tp̄e Clemētis qnti āno. ſ. ſalutis nr̄æ.1306. ad hiſpaniaꝝ regem triginta legatos miſiſſe: illiq; contra iſideles auxiliū ꝓtuliſſe p̄dictus Genuēſis ſcribit: q & Ammonē ad p̄dictum Clementē pontificem qntum cū reuerētia accedentes de multis edocti: cum multis muneribus & litteris apoſtolicis ad limina apoſtolorum Petri & Pauli uiſenda Romam uenerunt: quibus inuiſis cum gaudio ad propria redire ue

Eunuchus apoſtoloꝝ diſcipulus. Sacerdos quidā genuenſis de ethiopibus tractatū fecit. De Ioāne indorū p̄ſbytero hic dicit. Imperatori indorū ſubſunt.74. reges

rum cum Genuæ multis diebus nauigandi tempus expectantes:multa(ut fit)de eorum tribubus:moribuſq; ac regionibus:rogati ſcripto reliquerunt:quæ idẽ auctor reſerauit.

℄ Viri diſciplinis excellentes.

℄ Quirinus Aſconius pedianus ſcriptor & hiſtoricus celeberrimus : per hæc tempora: teſte Euſebio claruit:& multa conſcripſit:qui cum ad ſeptuageſimum & tertium ætatis perueniſſet annum:luminibus captus.12.ſuperuixit annis:in quibus cum ſummo omnium honore conſenuit.Quo in tempore hiſtoricos libros luculenter exſcripſit.

℄ Diaſcorides medicus græcus & militaris diſciplinæ uir:his temporibus ; teſte Plinio: in herbaria arte romæ admirabilis fuit:& herbarum uirtutes: arborumq; lapidum:aromatum:& animalium in quinq; uoluminibus accuratiſſima doctrina conſcripſit.Immo ut de ſeipſo teſtatur.Quæcunq;(inquit)in his libris poſui non ex opiniõe : aut fama cognoui:ſed ex electione & experimento didici.

c Letus papa natione Ro. patre Emiliano hoc tempore Clemente adhortante pontificium munus ſuſcipiens: ſedit annis.xi.men.uno & diebus.xi. Vir certe optimus:atq; ſanctiſſimus:qui nihil omnino prætermiſit: quod ad augendam eccleſiam dei pertinet:quam cum optime pro tempore occurrenti conſtituiſſet:ſub Domitiano Cæſare martyrium percepit : & in uaticano apud beati Petri corpus.5.calend: maii ſepultus fuit.Hic ex præcepto Petri.25.præſbyteros menſe ſeptembri in ordinem redegit.Et primus litteris apoſtolicis ſalutem & apoſtolicam benedictionem ſcripſit. Sunt tamen qui dicant hunc & prædeceſſorem non ut pontifices ſediſſe:ſed ut ſummi pontificis coadiutores: &.2. Veſpaſiani anno Lino ſucceſſiſſe :cuius natale.6.calendas maii celebratur. papa.3.

5280 81 t Itus prim⁹ Veſpaſiani fili⁹:undecim⁹ Ro.Impator pr̃e defũcto.214.olympiade iperare cœpit:& Suetonio teſte.iperauit ãnis.2.mẽ.2.& die.20.Vir certe natura humaniſſimus:atq; beniuolus:& forma egregius: adeo ut in eo omnes corporis & animi dotes explendeſcere uiderentur . Quamobrem amor & humani generis deliciæ dictus eſt:qui & latinæ græcæq; linguæ peritiſſimus fuit:& orando fingendiſq; poematibus promptiſſimus:ſed neq; muſicæ artis ignarus habitus eſt:quo nemo prædeceſſorum principum magnificentior:aut liberalior extitit:cum nulli petenti quicq̃ unq̃ negarit.De qua re cum ab amicis repræhenderetur:reſpondiſſe fertur.Neminem triſtem a principe diſcedere oportere:Tantæ etiam bonitatis fuiſſe dicitur:ut cum quadam die in cena recordatus fuiſſe:nil ſe die illo cuiq̃ præſtitiſſe dixerit:o amici hodie diem perdidi:uerumtamen quædam ſub eo infortunia & triſtia Romæ & alibi acciderunt: uidelicet conflagratio ueſuuii montis in campania:quæ innumeros exuſſit populos:& incendium Romæ per tres dies & noctes:& ſæuiſſima peſtilentia:Attamen amphiteatrum & Thermas ac multa alia dedicauit & abſoluit.Muſonem inſignem philoſophũ ab exilio reuocauit:& familiaritate Quirini aſconii prædicti plurimum uſus eſt:Hic itaq;(ut præmiſſum eſt)capta Iudæa:& euerſis Hieroſolymis:innumerabiliq; hominum multitudine interfecta:Romam reuerſus:una cum patre triumphauit:uno & eodem curru uecti: Domitiano eius fratre equo albo ſubſequente:In quo quidem triumpho(Ioſephus qui præſens aderat ſcribit)innumera iudæorum ſpolia:& tabulæ ueteris legis:e templo cũ reliquis theſauris ablatæ fuere.Cuius triumphi monumenta adhuc Romæ in uia noua apparent inſculpta.Periit tandem hic talis ac tantus princeps : uentris profluuio in eadem uilla:qua & pater ætatis ſuæ anno.42.eoq; loci cum ingenti hominum luctu ſe pultus . Qui & ex Senatus conſulto : atq; decreto : propter ingentes eius uirtutes in deos relatus eſt.

Amphiteatrũ & thermas edificat triumphũ hic deſcribit hic inter deos relatus eſt

℄ Veſuuius Campaniæ mons:ab omni alio monte ſolutus:& a Neapoli urbe.4.paſſuũ milibus diſtans:oliuetis:uinetis:aliiſq; fructiferis arboribus refertiſſimus: hoc anno ſecundum Euſe.in uertice ruptus:tñ incẽdiũ ex ſe eiecit:ut ipſi⁹ mõtis arbores : uiciaſq; regiões:atq; urbes:cũ inũerabili hoiũ multitudie exuſſerit:itaq; ut cũ Pli.ſcd̃s hiſtoricus poſtea Traiãi tp̃e ex Meſſanenſi claſſe(cui præerat)ad hoc uiſendum ſpectaculum

proprius acceſſiſſet:ab eodem incendio abſorptus fuerit.Nam tantam cinerum & pumicearum copiam eructaſſe dicitur:ut campi uſq; ad arborum cacumina intumuerũt. De quo Martialis iam tunc ſuperſtes libro quarto inquit.

Martialis poeta

Hic eſt pampineis uiridis ueſuuius umbris.
Preſſerat hic madidos nobilis una lacus.
Hæc iuga q̄ uiſæ colles plus bacchus amauit.
Hoc nuper ſatyri monte dedere choros.
Hic ueneris ſedes lacedẽone gratior illi.
Hic locus herculeo nomine clar⁹ erat.
Cũcta iacẽt flãmis:& triſti merſa fauilla
Nec ſuperi uellent hoc licuiſſe ſibi.

In his autem aduerſis Titus Imperator non modo principis ſolicitudinem:ſed & parentis etiam afflictus præſtitit affectum:nunc per ſcripta conſolando:nunc q̄tum facultas ſuppetebat ſubueniendo:unde & ad eandem prouinciam reſtaurandam curatores miſit: qui bona oppreſſorum in eo de loco:quorum heredes non extabãt reſtitutioni ciuitatum afflictarum attribuerent.

d

Omitianus Titi prædicti frater & Veſpaſiani ſimiliter filius.12.Ro.imperator 82 5281
hoc anno:qoi eſt quartus annus.214.olympiadis poſt fratrem imperare cœpit: & imperauit annis.xv.& menſibus.v.uir per omnia peſſimus:qui teſte Oroſio lib.7.c.xii.magis Neroni & Galligulæ ſimilis:q̄ patri Veſpaſiano:aut Tito fratri:Moderatior tamen primis annis habitus eſt:ſed mox per omnes ſcelerum gradus paulatim peruenit.ſ.libidinis:crudelitatis:iracundiæ:deſidiæ:quibus criminibus tantum odii ſuorum in ſe concitauit:ut patris fratriſq; nomen pene aboluerit.In tantam etiam ſuperbiam prolapſus eſt:ut dominum ſe ac deum uocari:& ſcribi:ac coli iuſſerit: hanc ob rem multos ex nobilioribus interfecit:plæroſq; in exilium miſit:quin & in eiſdem locis trucidari fecit.Libidinis quoq;(licet uxorem haberet formoſiſſimam)intemperatiſſimus fuit:& in ea quodcunq; crimen excogitari poteſt:hoc ipſe perfecit:mulra tamen ædificia & quidem ampliſſima:ut ſuetonius refert incendio abſumpta: Romæ extruxit : in quibus pantheon templum qnod nunc ſancta Maria rotunda dicitur ſine aliqua lignorum admixtione fabricauit.Capitolium quoq; forum tranſitorium & porticus multas: ac Veſpaſiani Mineruæq; templum:& alia multa conſtruxit:ſed omnia ſub titulo tantum ſuo:ac ſine ulla priſtini auctoris memoria.Bellum etiam per legatos contra germanos & Dacos fœliciſſime geſſit:quibus uictis triumphauit.Multas quippe leges utiles ad comunem rerum uſum condidit : in quibus ſportulas publicas ſuſtulit : & caſtrari mares uetuit:ac hiſtronibus Scenam interdixit:uites quoq; in urbibus plantari prohibuit.Duo menſes·ſeptember:ſcilicet:& october aliter nominati uocari iuſſit.Deniq; ſecũdam poſt Neronem in chriſtianos exercuit perſecutionem.Eos quoq; qui de genere Dauid fuerant:ubiq; exquiri & interfici præcepit:ut nullus iudeorum regni reliqu⁹ ſuper eſſet : quos tamen pater eius Veſpaſianus.hieroſolyma capta conquiſitos uelut ex regia ſtirpe progenitos in precio habuit.Demum ſuperueniente diuina ultione a ſuis in proprio palacio:anno ætatis ſuæ.xxxv.interficitur:& per ueſpeliões eius cadauer delatum: ſepellitur.Fuit autem hic Domitianus ſtarura procera:uultu decoro:grãdis oculis:ac in reliquis corporis membris pulcher & decens. Liberalia quoq; nunq̄ neglexit : unde & ius diligenter & per optime dixit.Et propterea bibliothecas incendio cõflagratas ſummo ſtudio reparare ſtuduit.Milites autem eius mortem grauiter ferentes : eum diuum propterea appellauere.

pantheon tẽplum

phibitio caſtrãdi mares

eius formã corpis deſcribit

℄Menander Necromanticus natione Samarites ſimonis magi diſcipulus : hoc anno 85 5284
chriſtum negans:ſeipſum mundi ſaluatorem deſtinatum temere affirmare auſus eſt:Siquidem cum eſſet hereſiarcha peſſimus:incredibilia compoſuit figmenta:multoſq; ut ſcribit Euſebius decepit:cum quibus & tandem uno ſcelere pariter interiit.

hereticus malus hereſiarcha

℄Cherinthus ſimiliter hereſiarcha uir lubricus:per hæc tempora ſuas hereſes diſſeminare orſus eſt:& multos ad ſe traxit ſectatores: qui Cherinthiani uocabantur. Dicebat enim legalia tantum præcepta eſſe ſeruanda: ut habetur in canone.24.q.ii.c.Quidam: Ab eo namq; Cherinthiana hereſis dicta eſt.

hereſiarcha

℄Hebion quoq; hereſiarcha : a quo hebionite heretici cognomen ſumpſere : his temporibus comparauit : qui aſſerebãt : atque prædicabant Chriſtum purum fuiſſe

hominem:& apoſtolum Paulum legis apoſtatam eſſe.

5289 90 ℂThimoteus Pauli apoſtoli diſcipulus.Epheſi epiſcopus ab eodem magiſtro ordinatus hoc anno poſt multos pro xp̄o agones plato ſ ibidem martyrio coronatur:ſunt tamen qui dicant eum ſub Nerone paſſum:cui dum torqueret duo ãgeli apparuere:dicẽtes:eri ge caput in cœlum:& uide:q uidit cœlos aptos:& ieſum coronã gẽmatã tenẽtẽ:atq̧ di cẽtẽ ſibi.Hãc de mãu mea acipies.Q đ ut q̄dã noĩe appolinaris uidit:ſe baptizari fecit: qua ꝓpter p̄ſes ambos iuſſit in confeſſione dn̄i pſeuerãtes decolari.Ad hũc paulus e lao dicia duas ſcripſit epl'as:unam de exhortatiõe martyrii & omnis regulæ ueritatis:aliam uero de ordinatione epiſcopatus & diaconi & omnis eccleſiaſticæ diſciplinæ: eius autẽ natale.xi.calendas februarii celebratur.

ℂTitus ſimiliter pauli apl'i diſcipulus.Cretenſium ep̄s:ab eodẽ paulo ordinatus:hoc ip ſo anno poſtq̄ prædicationis officiũ multis annis fideliſſime exercuiſſet:beatũ finẽ ade ptus eſt:atq̧ ibidem ubi fuerat miniſter conſtitutus ſepultus eſt : huic ẽt diuus Pau.ex Nicopoli epl'am ſcripſit digniſſimã.in q̄ eũ cõtramõefacit:& iſtruit de cõſtitutiõe p̄ſby teri:& đ ſpũali cõuerſatõe & hereticis uitãdis q traditõib⁹ iudaicis credebãt:ei⁹ feſtũ.2. no.ia.celebraẽ.

ℂCreſenti⁹ pauli apl'i diſcipulus q ſupioribus diebus p galliã trãſitũ faciens multos uerbo prædicationis ad fidem chriſti conuerterat:hiſdem etiam diebus 5.calẽ.iulii in pace qeuit:quo etiam die eius natalici⁹ dies celebratur.

ℂIulianus cenomanenſis ep̄s:quẽ nonnulli Symonem leproſum a dn̄o liberatũ fuiſſe affirmmant:quiq̧ & dn̄m hoſpitio ſuſceperat:per hoc tempus migrauit ad dn̄m: hunc enĩ apl'i poſt dn̄i aſcenſionẽ ibidẽ ordinauerant ep̄m:ubi ĩter cætera eius miracula tres mortuos a mortuis reſuſcitaſſe fertur:& habito ſcõ ei⁹ natale.v.calen.februarii agitur.

ℂIulianũ itẽ aliũ q utrũq̧ parẽtẽ neſci⁹ cõfoderat:his quoq̧ tp̄ibus poſt lõgas & iceſſa biles lachrimas:atq̧ arduã penitẽtiã.6.calẽ.iulii in dn̄o qeuiſſe dicunt: quo etiã die eius memoria recolitur.

ℂPerſecutio chriſtianorum ſecunda.

ℂDomitianus itaq̧.xii.imperii ſui anno ſecundã poſt Neronẽ in chriſtianos exercere cœpit perſecutionem:in qua & Ioãnes apoſtolus & euãgeliſta in pathmõ inſulam rele gatus fuit:ubi & apocalipſim uidit:quã manu ſua conſcripſit:paſſiq̧ ſunt inter cæteros cletus & Anacletus papæ:& alii quoq̧ infraſcripti:uidelicet.

ℂDomicilla uirgo ſanctiſſima flaui Clemẽtis ex ſorore nepotis: quã idem ſanctus Cle mens ſacro uelamine conſecrauerat ſub hac perſecutione pp nomẽ xp̄i cũ aliis plurimis in pontiã iuſulã deportata:ibidẽ lõgũ duxit exiliũ:ubi cũ multos doctrina & miraculis ad fidẽ xp̄i cõuertiſſet:in cubicl'o dom⁹ ſuæ cũ euphroſina & theodora:atq̧ aliis uirgi nibus:a quodã tyrãno exuſta eſt:Nonis.ſ.maii:in quo die ei⁹ feſtum celebratur.

ℂNicomedes item romanus præſbiter:ſub hac domitiana perſecutione Romæ in uia numentana paſſus eſt:qui cum diceret compellentibus ſe ſacrificare . Ego nõ ſacrifico: niſi deo omnipotenti qui regnat in cœlis plũbatis : tamdiu ceditur:donec exhalaret ſpm̄:& deinde inter celebres ſanctos relatus.22.calẽ.octo.eius natalicius dies celebraẽ.

ℂHermacoras aquilegienſis archiepiſcopus:& totius uenetiæ prouinciæ prothopræſul diui marci diſcipulus a beato Petro apoſtolo ibidem ordinatus:tempeſtate hac: cum in ter multa ſanitatum miracula & prædicationis inſtantiam:populorumq̧ conuerſionem multa pœnarum genera expert⁹ fuiſſet:ad ultimum cum Fortunato archidiacono ſuo quarto idus Iulii capitali ſententia perpetuam ſibi gloriam comparauit.Sunt tamen qui dicant eum cum regionem noſtram deo lucratus fuiſſet:ſub nerone ſecuri percuſſum: martyrium compleuiſſe.Hic Syrum papienſem epiſcopum habuit diſcipulum : uirum utiq̧ ſanctiſſimum:qui mira ſanctitatis edidit opera.

ℂDionyſium quoq̧ ariopagitam philoſophum & aſtrologum clariſſimum pariſiẽſem epiſcopum:in hac perſecutione cum Eleutero archipræſbytero & ruſtico diacono pa riſii paſſum fuiſſe tradunt:qui cum a Clemente Romano pon.ex præcepto beati petri ad gallias prædicationis gratia directus fuiſſet:ibiq̧ uſq̧ in præſens tempus commiſſuȝ ſibi opus ardenter exegiſſet:a præfecto pariſiorum urbis nomine feſcennino una cum ſociis nonagenarius gladio pcuſſus:martyriũ cõpleuit:hic eſt ille Dionyſius ariopagita ph̄us & aſtronom⁹:q Athẽis cũ cæteris aſtronomis in dn̄i noſtri Ieſu xp̄i paſſiõe dixit:

Aut deus patitur:aut ordo naturæ deſtruetur:quem poſtea paulus apoſtol⁹ baptizatum
diligenter inſtruxit:& athenienſium epiſcopum ordinauit : ubi deinde prædicationi in-
ſiſtēs ciuitatē ipſam:& maximā regiōis partē xp̄ianæ fidei ſubiugauit:hic cū cæteris apo
ſtolis:ut in li.de dīnis noib⁹ ipſemet teſtaẜ:Dormitiōi dei genitricis īterfuit:poſtea uero
cum audiſſet apoſtolos petrum & paulum a nerone Romæ detētos:epiſcopum ſibi ſub
ſtituēs:Romā ad eos uiſendos uenit:poſt quorū fœlicē exitū:a Clemēte ep̄o:ut p̄miſſu ȝ
eſt:in gallias cū ſociis directus eſt:ubi &.7.idus octobris martyrio coronatus eſt. Et cū
doctiſſimus habetur:ſcripſit ea quæ ſubiecta ſunt:uidelicet.
De eccleſiaſtica gerarchia. li.i. cuius principium eſt:Quia quidem
De cæleſti gerarchia. li.i. principium:Omne datum
De diuinis nominibus. li.2. principium:Nunc e cœlo
De myſtica theologia. li.i. pricipiū.Trinitas ſup.Extāt & eiuſdē epi
ſtolæ.12.Quarum prima:ſecūda:& tertia:& quarta Gaio ſcribiẜ.Quinta Dorotheo.Sex
ta ſoſipatri:Septima Policarpo epiſcopo:octaua Demophilo:quæ incipit : hebræoꝝ hi-
ſtoriæ.Nona eidem:Decima Ioanni euangeliſtæ incipiens.Saluto te ſanctam animaȝ:un
decima & duodecima Appoliphino de eclypſi in paſſione domini quæ incipit. Nunc
mihi ad te ſermo eſt.

papa.4. Lemens natione Ro.de regiōe cœlii montis:patre Fauſtino: poſt cletū pontifi 91 5290
C cem ſedit annis.9.diebus.10.Hūc beatus Petrus(ut ex epiſtola ad beatum Iaco-
bum hieroſolymitanum miſſa conſtat)poſt ſe romanū conſtituit epiſcopum:
ſed cum eſſet omnium modeſtiſſimus:Linum & cletum prædictos ſpōte in honore ſibi
prætulit:q cum doctrina & religione ac pietate inſignis habereẜ: inumeros pene homi-
nes ad xp̄i fidē conuertit:quibus & aliquos tractatus & epiſtolas eccleſiæ nomie edidit.
Deinde Eccleſiam Ro.inſtitutis & moribus confirmatus conſtituit ne quis unq̄ epiſco
pus diacono abſente celebrare præſumeret: ſicut Gratianus in canone teſtatur.93.di.ca
Diaconi.Vetuit item laicis: ne quem clericorum accuſare preſumeret:ut ubi ſupra de
conſe.di.i.c.Hic ergo.Diuiſit etiā regiōes ſeptē notariis:q diligenter martyrū res geſtas
conſcriberent:quibus optime geſtis.P.Tarquinum principem:& Mamertinum urbis p̄
fectum infenſos habuit:per Traianum uirum optimum in eum ac reliquos chriſtianos
concitauerunt:unde & eius iuſſu in quandam inſulam deportatus eſt:quo in loco: ut ſa
cra eius habet hiſtoria:duo chriſtianorum millia ad ſecandos lapides inuenit:qui aquæ
penuria maxīe laborabant:quia eam cum opus eſſet e ſexto miliario repeteẜ oportebat:
ſed Clemens populi neceſſitate commotus fuſa oratiōne confeſtim haud longe agnum
uidit:de ſub cuius pede dextro fons uiuus emanare cœpit.Qui conuocata turba:omnes
eadem aqua recreauit:quo miraculo multi ad fidem chriſti conuerſi ſunt:unde indigna
tus Traianus:Satellites miſit:qui alligara Clementis collo anchora eum nono calen.de-
cembris in mare proiecerunt.Cuius ſanctiſſimum corpus non ita multo poſt ad littus
delatum eſt:atq; eodem loco ſepultum:ubi fons emanauerat:quo etiam in loco templū
poſtea conſtructum eſt:uerum poſt eius mortem ſedes.xxii.diebus.uacauit.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Seruius ſulpitius orator & doctiſſimus iuriſconſultus:per hoc ipſum tempus Romæ
claruit:qui inter cætera de dotibus librum unum edidit:& de nuptiis librum alium: ac
de ſacris diſcentandis libros duos:& alia multa.

¶ Iſachus ſimiliter Romanus orator ; hoc tempore diſertiſſimus habitus eſt . De quo
Quintilianus eius contemporaneus:licet ætate prouectior lib.xii.edidit. De inſti.ora.
meminit(cum de genere dicendi pertractaret)dicens.Tranſeo plurimos. Lycurgum Ari
ſtogitona & his priores.Iſacum antiphontem:quos ut homines inter ſegnem ſimiles diſ
ferentes dixeris ſpem:hunc etiam Plinius nepos : qui eiuſdem quaſi temporis in precio
fuit:in quadam epiſtola plurimum laudat.

¶ P.Statius Neapolitanus:ſellis tamen epyrotico oppido oriundus:Romæ per hæc tem
pora floruit:& ibidem de Thebaico bello librum edidit:qui incipit: Fraternas acies. Et
librum de achillis infantia:cuius principium eſt . Magnanimum eacidem. Item ſylua-
rum librum:pro quibus rure albano donatus:Martiali ac Iuuenali plurimum odio fuit:

ℭMartialis poeta coqu⁹.Epicureus philoſophus:his temporibus ex Hiſpania Romã ue
niens:ꝑpter igenii ſui magnitudinẽ & epigrámata cõſecta magno ī ꝑcio hit⁹ ē: Qui ex
Bilbeli hiſpáiæ urbe:pr̄e Frõtone & Flacilla mr̄e duxit originẽ:adultuſq; ī Celtiberiam Celtibe
tráſlat⁹:ibidẽ lr̄as oprie didicit:ea qppe urbis ꝑpe Salonẽ fluuiũ cõſtituta ẽ:ubi Sertori⁹ ra:quæ
contra Metellum dimicauit eorum cum ſub Traiano principe ſenio confectus eſſe:in & flua-
patriam rediens ibidem diem obiit. gonia
ℭIuuenalis poeta Satyricus natione aquinas:& ipſe hoc tempore Romæ claruit:hic pa-
tris libertini filius fuit:incertum tamen:an alũnus an filius fuerit heres:tamẽ certe hic
cum Romanorum tẽpora ſatyris notare ꝓſumpſiſſet a populo ro.octogẽari⁹ ī Egyptũ
cũ cohorte miſſus ẽ:nõ ꝟ qdẽ ad ſui honorẽ:ſ; ad penã:ubi cũ ī itineꝛ eẽt uitæ finẽ fec.
ℭStellã quoq; patauinũ poetã nõ ignobilẽ cũ ſupradictis claruiſſe: mľtaq; ſcripſiſſe fe-
rũt:hic uxorẽ noie uiolentillã eius ꝓfeſſionis & litteraturæ hũit : quam unice amauit.
ℭIuſtinus Tyberienſis hiſtoricus celeberrimus his temporibus cum inſignis eſſet iu-
daicæ cladis hiſtoriam contexuit q̄ Ioſephus iudæus(teſte hiero.)īprobauit.Alios quoq;
nonnullos commenta.edidit:fuit enim ex galilea natus.
ℭAppolonius quoq; Tyaneus:& Euphrates philoſophi per hoc ipſum tempus clariſſi-
mi fuerunt:De quibus nonnulla monumenta ſcripta habẽt.

5298 99 Erua.13.Ro.ipator poſt domitia.3.anno.218.olympi.iã ſenio cõfectus impator
n electus:ipauit ãno.1.& mẽ.4.Hic ſuſcepto iperio cũ oia ipſius impii ſceptra ex
prædeceſſoris tyrannidem in tumultu offendiſſet: ſe equiſſimum: atq; utilem
omnibus præſtare conatus eſt:unde eius opera omnia Domitiani acta ex Senatus decre
to abrogata ſunt.Quamobrem multi exilio dãnati ī patriam rediere:multiq; bonis ſuis
ſpoliati ſuo beneficio ea recepere inter quos ẽt Ioãnes euangeliſta ab exilio reuocatus ẽ
& ad epheſum cũ gaudio remeauit:uerũ poſt primũ ſui principatus ãnũ:cũ iã ſenio gra
uareꝛ:& mors inſtaret reipu.cauẽs Traianum ſibi adoptauit in filium:quo adoptato cũ
72.ætatis excederet annum uitæ ſuæ finem mox fecit:Cuius corpus in hortis Saluſtia-
nis ſepelientes inter deos ex ſenatus decreto retulerunt.
ℭVictorinus Emiternæ urbis digniſſimus epiſcopus uir ſanctitate & miraculis clariſſi
mus.hoc anno ex eadem urbe Romam ad neruam prædictum principem tanq̄ xp̄ianus
adductus:ſtatim iuſſu ipſius capite deorſum appẽditur in loco:uidelicet:ubi putentes &
ſulphureæ aq̄ emanabãt:ubi cum per triduum ut martyrii genus pro nomie ieſu xp̄i cõ
ſtantiſſime ꝑtuliſſet nonis ſeptẽbris martyr migrauit ad dñ̄; quo ẽt die ei⁹ feſtũ agim⁹.
Nacletus natione græcus:patria Athenienſis:patre Antiocho natus clementi ī papa.5.
a pontificatu ſuccedens ſedit annis.9.hunc Euſebius prætermittens dicit ipſu;
eſſe clectum.Sed Damaſus noſter in ſua chronica ei:in hoc & aliis multis con-
tradicit:quia Cletum ab Anacleto & patria & mortis genere differre oſtendit:nam Cle-
tum natione Romanum Anacletum uero athenienſem dicit.Hic itaq; uir optimus fu-
it:& primus memoriam beati Petri compoſuit:& ſeorſum a plebe loca ubi ſepelirentur
martyres:aſſignauit:ſed & inſtitutis:ac moribus Romanam eccleſiam confirmaturus:
teſte Gratiano in canone conſtituit ne epiſcopus a paucioribus q̄ a tribus ordinaretur
epiſcopus : ſicut habetur in decretis.66.di.c.porro:&.c.Hieroſolymitanus:uoluit tamẽ
ut ſimplex ſacerdos ab uno tantum epiſcopo ordinaretur:ſic ãt habetur.97.di.c.Reli-
qui ſacerdotes.Mandauit præterea epiſcopum non niſi die dominica & hora tertiaru;
ordinari.75.di.c. Ordinationes epiſcoporum . ſtatuit item ne quis epiſcopus alienos
ſubditos ordinare præſumeret.7.q.1.c . Epiſcopus in dyoceſi aliena uſq; clerici ad ſa-
cros ordines non priuati:ſed publice aſciſcerentur:omnibus quoq; fidelibus mandauit:
ut cõmunione ſacerdotis pacta & ſe cõmunicarent:qui uero nollent ſacris ædibus pel-
lerentur unam hic tantum ordinationem in menſe decembri celebrauit: in qua quinq;
præſbyteros:tres diacones: & ſex epiſcopos ordinauit.Denique ſub Traiano principe
pro fide chriſti ſupplicio peremptus:uacauit ſedes dies.13.
Raianus genere hiſpanus.Neruæ per adoptionẽ filius cognomẽto Vlpius cri-
5299 100 t netus.14.Romanoꝝ impator:olympiade.219.poſt neruã auguſt⁹ elect⁹: impe-
rauit ãnis.18.& meñ.6.Vir qdẽ in oi uirtutis geneꝛ ꝓſtãtiſſimus:& iter ſanctos

chriſtianos(ut ita dixerim)merito referendus ꝙ optimos principes rerum geſtarum ma
gnificentia:& omninoda uirtute:laude: & gloria ſuperarit. Imprimis nanq; imperii fi
nes longe lateq; diffudit.Germaniam trāſrhenanā ſcd̄m Oroſiuꝫ li.7.in priſtinum redu
xit ſtatum.Daciāq; cum aliis gentib⁹ Romano ſubegit imperio:Parthos quoq; recepit:
& Albanis regem dedit.Euphratē & tigrim:prouīcias fecit:Armeniam inſuper & aſſyri
aꝫ :Meſopotamiam:Seleuciam:Theſiphontē ac Babyloniam uicit:& uſq; ad Indiæ fines
tenuit.Ad mare etiam rubrum acceſſit:in quo claſſem conſtituit ualidam: qua inde fi
nes uaſtaret. Hic quippe omnibus ī omnia ſe equalem exhibuit.Quinimo ut eutropius
ſcribit perſæpe amicos ſalutatiōis gratia uiſitauit:& neminem unq̄ leſit:ubiq; enim ter
ratum ita ſe oībus equalem præſtitit:ut uſq; ad Iuſtiniani magni tempora in creatione
principū ſemp ſit acclamatum.Fœlicior ſit auguſto & traiano melior. Honores.n.im
perii diuitias.facultates:& premia benemerentibus præ cæteris eque diſtribuit Cuius
tale perſæpe erat dictum:Talem priuatis imperatorem eſſe oportere: quales priuatos ſi
bi optat habere.Immunitates urbibus inopia laborantibus ultro offerebat,Portū anco
nitanū nunc mirūſmodum auctum extruxit:& alia multa ædificauit: nihil unq̄ in uita
egit:nihilq; cogitauit:quod non ad cōem utilitatē pertineret. Vixit annis trib⁹ & ſexa
ginta:in quib⁹ decē & octo imperauit.Cuius probitatis & morum:& ſi perierint ſcripta
in hiſtoriam digeſta:non tamē adeo obtruncata eſt memoria: quin multa & hic & alibi
a nobis ſint celebrata.Igitur cū ſumma belli:domiq; gloria floreret. Euſe.teſtante apud
Seleuciā Iſauriæ ciuitatē ꝓ fluuio uentris extinctus eſt:Cuius oſſa poſtmodū Romā de
lata in foro ibidē in aurea urna quā ipſe ſtruxerat ſub colūna occidæ q̄ adhuc extat cē
tū q̄draginta pedū altitudīe ſepulta ſunt.Statiq; in deos ex ſenat⁹ ſñia relatus eſt.

papa.6, tituli in roma primi ſponſi debēt bene dici

Variſtus papa natione græcus:patre iudæo nomine Iuda ex ciuitate Bethleem Ioi 5300
natus poſt Anacletum pontificem:ſedit āīs.9.menſi.x.& dies.2. Vir ſane iuſt⁹
integerq;:qui ut Gratianus in canōe refert.Titulos in urbe Roma primus preſ
byteris diuiſit:& ſeptē diaconos in ordinē redegit:q epiſcopū prædicātē cuſtodirēt : ꝓ
ſtiliū ueritatis:qui poſſit ſibi impōi:ut habet.93.di c.Diaconi.Idem iudicibus mandauit
ne omnino ſñias proferrēt præcipites.2.q.i.c.deus omnipotens. Itē conſtituit ne plebis
accuſatio in epiſcopum reciperetur:ut.2.q.7.c.Nō eſt a plebe.Vetuit itē fideliū matri
monia fieri clādeſtina:ſed publice.Ordinauit ut ſponſus & ſponſa ſemp a ſacerdotibus
benedicerentur.3.q.v.c.Aliter non ſit.Hoc quoq; eius fuit decretuꝫ ne qs āte certā ꝓba
tionē iudicet:aut cōdemnet: hic ter ordinationes ī menſe decēbrio celebrās ſex p̄ſbyte
ros:duos diaconos::& qnq; p diuerſa loca ordinauit ep̄os.Tandē & ipe martyrio coro
nat⁹ ei⁹ mēoria.7.calē.nouē.eccl'ia celebrat.Et tūc ſedes p⁹.ei⁹ obitū uacauit dies.29.
¶ Ioannem apoſtolum & euangeliſtam Iacobi maioris ex zebedeo fratrem chriſti Ieſu
prædilectiſſimum uirum ſanctiſſimum ad hæc uſq; tempora peruen'iſſe.& ſecundo hu
ius pontificis anno obiiſſe legimus.Qui omnes quum aſianas fundaſſet erexiſſetq; ec
cleſias:nouiſſimus omnium ſcripſit euangelium:& ea quæ a Mattheo: Marco:& Luca
conſcripta fuerant:confirmauit: quod eam ob cauſam ſcripſiſſe ferunt:ut Eboionita
rum dogma conſurgens infringeret:qui aſſerebant chriſtum ante Mariam non fuiſſe.
unde & eius diuinam naturam explicare cognatus eſt:dicens:In princicio erat uerbum
& uerbum erat apud deum:& deus erat uerbum:hoc erat in principio apud deum.Scri
pſitque & tres epiſtolas canonicas in quibus & rationem;uerbi:ut deus ſit charitas:ma
nifeſtat & ſuſurrones : necdum ſcire : nec pios fieri poſſe declarat .Deinde propter ip
ſum uerbum dei & teſtimonium Ieſu chriſti primo in feruentis olei dolium miſſus:de
quo illeſus egrediens in pathmon inſulam relegatus eſt:ubi & Apocalypſim a deo ſibi
oſtenſam deſcripſit t quæ:ut diuus ſcribit Hiero.tot habet ſacramenta:quot uerba:&
in ſingulis eius uerbis multiplices dicit latere ſententias.Tandem ab exilio reuocatus:
in Epheſum cum & exemplo conſilio ac ſcriptis omnes eccleſias a ſe erectas pl'ribus an
nis ſuſtentaſſet:nonageſimo uitæ ſuæ anno ibidem in domino quieuit:quo in loco ſe
pultus eſt:ſuaque dormitione urbem Epheſum plurimum honorauit . Cuius antrum
adhuc oſtenditur.

¶Per ſecutio chriſtianorum tertia:

¶Traianus autem licet ſingularis iuſtitiæ & humanitatis princeps eſſet: & ipſe decimo imperii ſui anno quorundam malignorum delatione prouocatus:cū plurimum chriſtianam religionem indies augere cerneret:ueritus ne quid detrimenti Romanum imperium inde caperet:tertiam perſecutionem in chriſtianos conceſſit: qua quidem multi referuntur interempti.Inter quos hi fuerunt præcipui:uidelicet.

5308 109 ¶Ignatius antiocenſis epiſcophus:beati Ioannis euangeliſtæ diſcipulus:his temporibus
cum multis annis(tertius poſt Petrum)antiochenam rexiſſet ecclefiam:a Traiano in antiochia captus.Romam perducitur:ubi circumſedente ſenatu. Traianus ipſe eū in amphiteatro includi fecit:& primo quidem ipſum immaniſſimis ſuppliciis affici mandauit:deinde leonibus obiici:quorum dentibus perfocatus:chriſti hoſtia effectus eſt. Hic autem Ignatius:ut habetur in hiſtoria tripartita:dum quadam uice ſuper montem quēdam ſtaret:audiuit angelos antiphonas cantantes.Quorum exemplo p̄motus:& ipſe an-
tiphonas in eccleſiam cantari: & pſalmos ſecundum antiphonas intonari inſtituit. De Anti
hoc beatiſſimo martyre btūs Bernard⁹ meminit: dicēs.Magn⁹ ille ignati⁹ diſcpuli quē phōaꝝ
diligebat ieſus auditor:cuius precioſis reliquiis eſt nr̄a dicata pauptas. Mariam quidem eccleſia
in plꝛibus quas ad eā ſcripſit epiſtolas chriſtiferam conſultat.Hic itaqꝫ inter ſcōs marty- ſticaꝝ
res merito relatus eius natale in calen.febru.celebratur. inuētū

¶Symon Cleophæ filius:& domini noſtri Ieſu xp̄i apoſtolus ac cōſobrinus.Cui in forte prædicationis aduenerat hac tempeſtate poſt q̄ circumquaqꝫ xp̄i euangeliū prædicaſſet:& ex conſenſu omnium apoſtoloꝝ poſt martyrium Iacobi apoſtoli hieroſolymitanam rexiſſet eccleſiam:cum centeſimum:atqꝫ uigeſimum ageret annum:apud Atticum conſularem ab hereticis accuſatus ꝙ chriſtianus eſſet: poſt multa & grauiſſima ſupplicia iuſſus ē ſimili:quā dominus pertulerat paſſione uitam finire:omnibus admirantib⁹ ꝙ tam ſenex centum &.xx.annorum id crucis ſupplicium pati potuiſſet. paſſus eſt autē 5.calendas nouembris:qua etiā die feſtū beati Iudæ coapl'i eius ſimili honore celebraſ.

¶Hermes romanus Ciuis & illuſtriſſimus urbis præfectus tempeſtate iſta ab Alexandro papa cum uxore & filiis ac ſorore Theodoxa:atqꝫ mille ducentis quinquaginta eius ſeruis & eoꝝ uxoribus baptizatus:ſub hac perſecutione compræhenſus:primo carceri mancipatur:deinde cedente gladio.5.calendas ſeptembris martyrii gloriam cum omnibus prædictis & aliis plurimis adeptus eſt:Quo die feſtum eius celebratur. Sunt tamen qui dicant eum ſub Aureliano mortem pertuliſſe.

¶Euſtachius cognomento placidus ipſius Traiani militum magiſter: hac ſeuiſſima tēpeſtate:una cum uxore Theophraſta: necnon & filiis agapito & Theophaſto:quorum miri leguntur actus.12.calen.octobris pro chriſto martyrio coronati ſunt:& eo die natale eius agitur.

5309 110 Lexander papa natione Ro.ex regione capite thauri p̄re Alexandro natus Eua papa.7.
a riſto pontifici ſuccedens ſedit annis decem.meñ.7.& diebus.2.Vir quideꝫ ætate iuueni:ſed moribus ſcientia:ac ſanctitate incomparabilis. Cuius rei gratia
etiam magnam ſenatorum partem conuertit ad dominū:qui rei dinæ curā diligētiſſime Senato
gerens:nōnnullam(ſicut Gratianus in decretis refert)cōſtituit decreta. Et primo quidē: rum
decreto publico excōicat præſumentes legatum ſedis apl'icæ impedire: ut habetur.94. coliſio
di.c.Siquis autem mandauit.Item ne ullus clericus ante ſecularem iudicem accuſaretur x.d.i.c.Relatū.Statuit quoqꝫ ut una tantū miſſa in die celebraretur:de cōſe. di.1.c.Sufficit.Oblationē etiā nō ex fermētato:ſed ex azimo ut ātea cōſueuerant fieri mādauit:de cōſe.di.2.c.In ſacramētorum.uoluit etiam aquā in conſecratione ſanguiſ xp̄i uino admiſceri: quo ſignificatur xp̄m eccleſiæ coniunctum eſſe:ut ibidem habetur.Inſtituit item
ut aqua(quā ſanctam appellamus)ſale admixta bn̄diceretur:& in fideliū domibus ſpar aqua
gereſ:de cōſe.di.3.c.Aquā cum ſale primus ēt ob memoriam paſſionis chriſti in ſacrifi benedi
cio hoc addit.Qui pridie q̄ pateretur &c.Demum poſt innumera miracula:inter quæ cta
Balbinam Quirini tribuni filiam ſanauit:& ipſum tribunum cum omni domo ſua ba- miracu
ptizaſſet:cum Euētio & Theodolo diacono.5.nonas Maii martyrio coronaſ:& uia nu- la hui⁹
mētana ubi interfectus fuerat ſepellitur:& tunc ceſſauit ſedes dies.25.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Suetonius tranquillus hiſtoricus & cauſidicus : ac epiſtolarum magiſter natione ro-
manus ex patricia gente natus:his temporibus apud romanos in precio fuit: deĩde ſub
Adriano principe carus & acceptus magnæ auctoritatis euaſit:eo ꝙ Plinio nouocomen
ſi multa beniuolentia cõiunctus fuerit.Hic cum eloquentiſſimus eſſet uir: præclarum
opus de.12.cæſaribus ſupradictis edidit.In quo & multas hiſtorias:atq; annales ueteruꝫ
replicauit:Sed de uiris illu.eleganti ſtilo librum ſcripſit:quem diuus Hiero.non dedigna
Nimia tus eſt imitari. Item ludicram hiſtoriam:necnon & de genere ueſtium compoſuit quod
familia opus licet non uiderim:adhuc extare dicitur.Ipſum tamen Adrianus imperator tandem
ritaſ no a magiſtratu amouit:quod cum ſabina eius uxore & imperatrice nimiam conſuetudi-
cuit nem contraxiſſet:murmur quippe erat ꝙ ipſa abuteretur:peruenit autem uſque ad an-
tonium ueri tempora.

Plinius secundus

¶ Plinius ſecundus nouocomenſis philoſophus:& orator:atq; hiſtoricus celeberrimus:
necnon & equæſtris ordinis induſtria functus:per hæc quoq; tempora cognoſcitur:&
in precio habetur:qui(ut Sueto.ſcribit)licet procurationes publicas & continuas quo-
tidie ſumma integritate adminiſtraret:tamen liberalibus ſtudiis ita operam dabat : ut
non temere quis plura eo in ocio conſcribere potuiſſet. Nam cum præſectus alex.mili
taret.De iaculatione equæſtri librum compoſuit.Deq; uita Pomponii ſecundi li.duos.
Et de bellis germanorum lib.:20.in quibus omnia:quæ cum germanis romani geſſere
bella collegit:ſed & de inſtitutione oratoris ab ipſis cunabulis.lib.3.quos in ſex uolumi
na propter eorum amplitudinem diuiſit.Item dubii ſermonis libros octo:a fine Aufidi
baſſi libros.31.Naturalis hiſtoriæ libros.37.opus quidem diffuſum ac eruditum & alia
multa compoſuit.Periit tandem:ut iam diximus :cum in Meſſanenſi claſſe præeſſet:ar-
dentem ueſuuium imprudenter uiſendo:quinquageſimo & ſexto:ſcilicet : uitæ ſuæ an-
no.Hic itaq; cum optimus:& uir iuſtus eſſet:dum in hac Traiani perſecutione prouin-
amicꝰ ciam regeret:chriſtianorum miſericordia motus:quia uidelicet:multi necabantur: Ad
xp̄iano Traianum ipſum litteras dedit.aſſerens innũmera hominum millia quottidie obtrun-
rum cari:in quibus nil mali omnino depræhendebatur.Quibꝰ permotꝰ imperator iuſſit nõ
hic fuit amplius chriſtianos eſſe perſequendos:

¶ Baſilides quidam hereticus uir acutiſſimus tempeſtate hac uitæ finem faciens uigin-
titria uolumina in euangeliis a ſe confecta poſt ſe reliquit.

¶ Dion philoſophus clariſſimus:ex Pruſiæ ciuitate ortus:per hoc idem tempus claruit:
& de regno multa conſcripſit.

¶ Agrippa quidam congnomento paſtoris:chriſtianorum ſui temporis doctiſſimus hiſ
dem temporibus floruit:& Baſilidis predicti heretici uolumina in euangeliis conſcripta
ſua doctrina mirifce confutauit:Barrabam a Barthebath eius prophetas.cõficta.ſ.no-
mina ad terrorem & deum maximum Abraxas deridens.

¶ Plutarchus Cheroneus philoſophus:atq; hiſtoricus eloquentiſſimus:Traianiq; magi
ſter:ac inſtitutor per hoc ipſum tempus & ingenio:& auctoritate maximo in precio ha
bitus eſt.De quo Policrates in ſuis hiſtoriis ſic habet.Plutarchus philoſophus homo in
bonũ ſententiis fidelis:in uerbis luculentus:& in ſacrario morum tantus arbiter fuit:ut faci
docu- le principis poſſet dignoſci præceptor.Hic itaq; principi & diſcipulo ſuo regnanti quat
mentũ tuor ingerere conatur dei reuerentiam:ſui cultum:officialium diſciplinam:ac ſubdito-
rum affectum & protectionem:qui cum eruditiſſimus eſſet uir multos ædidit libros:
uidelicet:De educandis liberis librum unum : De politica conſtitutione : librum.1.De
hic oẽs non iraſcendo librum unum.De patientia librum unum.De anima librum.1.De Ho-
uitas a mero poeta libros.2.de magiſtratuum moderatione:qui intitulatur Archigrammato-
plutar- nus.li.1.atq; ſimiliter de ſymphonniacis:libros edit.Vitaſq; præterea multorum tam la
co iſto tinorum q̃ græcorum uirorum illuſtriũ diffuſe:eleganterq; collegit.ſ. Romuli.Numæ
æditas pompilii:publicolæ:Coriolani:Camilli:Fabii maximi:marcelli:ſcipiõis africani: Quin
cõme- ti Flaminii:Catonis ſenioris:Pauli:Emilii:Tyberii Gracchi:ſyllæ:Marii:ſertorii:Luculli:
morat Craſſii:Pompeii:Iulii Cæſaris:Catonis iunioris:Bruti:Ciceronis:Marci antonii:Galbæ:
Ottonis:Pomponii attici:Ruffi:atq; Virgilii:Græcorum uero Theſei:Licurgi.ſolonis:

Alcibiadis:Themiſtoclis:periclis:pelopide:Hannibalis:philomenis:Eumenis:Cymonis:
Alexandri magni:Nitiæ:Pitonis:Dionis:Demoſthenis:Demetrii:arthaxerſis:arati: eua-
goræ:platonis:ariſtotelis: Tynicleonis:agis:cleomenis:Lyſandri:pyrrhi:& Homeri:quo-
rum uitas locis & temporibus ſuis:prout potui abbreuiatas ſuperius inſerui.Scripſit &
& alia multa:quæ uidere non merui.
¶ Terentius ſcaurus grammaticus(Gelio teſte)huius principis temporibus Romæ flo-
ruit qui uir nobiliſſimus inter cætera de caſeli erroribus librum compoſuit.
¶ Egeſippum uitum quidem ſanctiſſimum atq; doctiſſimum:hoc etiam tempore floru
iſſe Euſebius refert:qui inter alia a paſſione domini noſtri ieſu chriſti uſq; ad hanc æta
tem:omnes eccleſiaſticorum actuum texuit hiſtorias:ut quorum ſectebatur uitam:dicē
di quoq; exprimeret caracterem.Suntq; libri.5.quoꝝ principiū eſt.Bello ptico.qđ iter.
Ixtus papa natione Ro.patre paſtore natus:poſt alexandrum pontificem ſedit
5317 118 s annos.10.men.3.dies.21.Vir ſane bonus & rei diuinæ:ut par erat:amator: cui⁹ papa.S.
curam optime gerens:conſtituit:Gratiano teſte.Ne a quoq; niſi a miniſtris ſa- Ne mu
crorum ſacrata uaſa tangerentur & quāmaxime a fœminis.Et ne corporalia ex alio q̄ lieres
ex lineo panno puriſſimo:candidoq; fierent.Et ne ſacerdotes miſſam:niſi ſup altare ce- ſacra cō
lebrarent.Statuit etiam ne epiſcopi ad ſedem apoſtolicam uocati:redeuntes a ſuis recipe tingant
rentur:niſi ſecum deferrent pontificis ſummi litteras plebem ſalutantes.Cenſuit quoq; Vt cor
ut ſi quis a ſuo grauaretur Metropolitano ꝙ apud ſedem uniuerſalis eccleſiæ appellari poralia
poſſet:ut habetur.2.q.6.c.Si quis putauerit.Statuit item ne chriſti accuſatio reciperetur fiāt de
niſi duorum aut trium teſtimonio comprobaretur.2.q.7.c.Accuſatio.In miſſarum quo lyno
q; celebratione mandauit:ut ſanctus:ſanctus:dominus deus ſabaoth cantaretur:quia pri puro
mo:ut dictum eſt:omnium miſſarum acta ſimpliciter tractabantur:hic quendam nomi Scūs
ne peregrinum genere Romanum:epiſcopum miſit in gallias:qui cum eos in fide cōſir Scūs
maſſet:ibidem martyrio coronatus eſt.Deniq; Syxtus hic tribus ordinationibus in ſep-
tembrio menſe habitis:in quibus præſbyteros:diaconos:ac epiſcopos per diuerſa loca
creauit multos:martyrio coronatur.& in uaticano apud ſanctum petrum ſepelitur.
Drianus cognomento helius Traiani conſobrinæ filius.15.Ro. Imperator āno
5318 119 a 223.Olympiadis Traiano in imperio ſuccedens:imperauit ānis.21.Vir per ope-
ra:ut helius ſpartianus hiſtoricus ſcribit bonus:ac etiam inter optimos princi- pōtes
pes merito annumerandus.Nam liberalis ſplendidus magnificus clemens:ac utraq; lin- hui⁹
gua eruditus necnon & muſicæ medicinæq; artis ſcientiſſimus fuit.Qui cum leges mul Sepul-
tas compoſuiſſet:a populo romano ob benemerita pater appellatus eſt:& non modo ro chrum
manis:ſed etiam Athenienſibus legem petentibus ex Draconis:Soloniſq; ſententia iura maxi.
compoſuit.Quibus etiam Bibliothecam permagnificam atq; inſignem conſtruxit . Et Hyero-
cum uir doctiſſimus eſſet:uirorum etiam doctorum:& quāmaxime plutarchi:Cheroēi: ſolimæ
Sexti:Agatoclis:& Oene magni philoſophoꝝ familiaritate uſus & delectatus eſt . Idem urbis
quoq; ſacris Eleuſinæ initiatus:multa atheniēſibus dona contulit:eorumq; pontem Ce Inſtau-
pheſi fluminis alluuione deſolatum reſtituit:pontemq; præterea ſui nominis adhuc ex- ratio &
tantem ſuper Tyberim in uaticano fecit:ac iuxta illum ſepulcrum ſuum miræ magnitu Helya
dinis extruxit:qua mole ſeu ſepulchro:nunc pontifices romani pro arce utuntur: quæ uocat̄
ſancti Angeli caſtellum nuncupatur.Mirifice quoq; ac ſumptuoſe.Et alibi hic clariſſi- Alexā
mus Cæſar ædificauit.& potiſſimum in iudæa hieroſolymam a Tyto:ut diximus: euer- driæ ur
ſam mœnibus & ædificiis inſtaurauit:& adeo eam amplificauit:ut paſſionis domini no bis reſe
ſtri ieſu chriſti locum intra mænia concluſerit:& ex ſuo nomine helyam appellauit : p̄- ctio
cepit ne cui iudæo:ſed tantum chriſtianis:introeundi facultas omnino daretur.Nā quū Murus
primo chriſtianis aduerſaretur:poſtea cognita eorum religiōe eis admodum fauit.& be .80.mil
neficus fuit.Alexandriam quoq; egypti ciuitatem a Ro.dirutam ſua inſtaurauit impen libus
ſa:murum item in anglia duxit octoginta milibus paſſuum longitudinis.Tyburtinā uil paſſuū
lam nunc ciuitatem ædificauit:& pompeii magni ſepulchrum magnificentiſſime extru Pōpeii
xit atq; innumerabilia alia opera peregit. Tandem & ipſe ſexagenario maior intercutis ſepul-
aquæ morbo:apud baias campaniæ urbem uitæ ſuæ finem fecit:& puteolis in uilla ci chrum
ceronis ſepultus fuit:ubi Antonius eius ſucceſſor:templo pro ſepulchro cōſecrauit.Hic

apud Hadriam Aprucii urbem ex progenitoribus hiſpanis ortum habuit: & propterea
ab hadria urbe Hadrianus dictus eſt.
¶ Cocebas quidam iudæus factionis iudaicæ dux:uir audaciſſimus:tempeſtate hac:chri
ſtianos uariis ſuppliciis:teſte Euſebio:quaſi rabie afferatus perſequit̃:& per diuerſas or-
bis partes in eos adeo exarſit:& quāmaxime in lybia:ubi multa geſſit bella ; ut interfe-
ctis cultoribus:penitus deſolata remanſerit terra.Et niſi poſtea hadrianus Imperator il-
luc collectas aliunde duxiſſet colonias:uacua prorſus remanſiſſet terra.In egyptum dein
de perueniens Cyrenem & Thebaidem prouincias cruentis ſeditionibus turbauit.Verū
in alexādria prælio commiſſo uictus:plurimumq; attritus:aufugit.In Meſopotamia itē
rebellantibus iudæis imperatoris iuſſu etiam bellum illatum:multa eorum milia cruen
tiſſima cede delata ſunt.

¶ Martyres ſub Hadriano paſſi.

¶ Fauſtinus & Iouita conciues brixiani:& incliti xp̄i martyres:perſecutione Traiani ad 126 5319
huc ſæuiente in principio huius principis apud Brixiam poſt multa miracula:& prædica
tionis inſtantiam populorumq; conuerſionem:ac penarum experimentum ad ultimum
15.calen.Martii capitali ſententia extra urbis portam perpetuum meruere triumphum.
Quo etiam feſtiuitas eo die celebratur.
¶ Calocerus autem prædictorum conciuis:& ipſe poſtq̄ Secūdum in aſtenſi ciuitate ad
xp̄m conuertiſſet:& cum eo apud eandem urbem a quodā Sapricio urbis præfecto mul
ta ptuliſſet ſupplicia i albinū maritimā urbē miſſus:ibidē p̄ Chriſto martyr efficitur.
¶ Secūdus miles inclitus:& athleta xp̄i egregius:per hoc tēpus a Calocero prædicto in
ciuitate aſtenſi in fide xp̄i edoctus:una cum ipſo calocero:quū nollet gentiliū diis ſacri-
ficare.ſaprecius urbis præfectus pice raſinaq; feruentibus caput eius perſundi iuſſit : &
quum nullam leſionem ſentirent:in eorum ora iactari præcepit:id tanq̄ aquā ſuauiſſi-
mam habebāt dicētes.Quā dulcia faucibus meis eloqa tua domine.Quo uiſo ſaprecius
data ſnīa:in aſtenſi urbe Secundum decolari præcepit:quo decollato:cōfeſtim angeli ac-
cedentes eius corpus auferentes cum laudibus ſepelierūt.Paſſus eſt āt hic martyr.3.calē
das apri.Et⁹ āt ſancti martyris p̄ſentia nūc uſq; aſtēſis ciuitas plurimū illuſtratur.
¶ Martianum autem Therdonenſem ep̄m poſt longos carceris ſqualores:ab eodem ſa-
precio præfecto ibidem paſſum fuiſſe hiſtoria prædicti ſecundi martyris teſtatur.
¶ Seraphia anthiochena uirgo beatiſſima per hoc tempus Romæ pro chriſto paſſa fuit:
Quā quum iudex duobus laſciuis uiris illudēdam tradidiſſet:minimeq; illudi potuiſſet:
nec poſtmodum ardentibus lampadibus inflammari:iuſſu præſidis fuſtibus duriſſime
ceſa:tertio nonas ſeptēb.gladio necata eſt:quo die eius natale celebratur.
¶ Symphorioſa beatiſſimi Getuli martyris uxor:& ipſa cum.7.filiis apud tyburtinā ita 121 5320
liæ urbem:per hoc tp̄s paſſa eſt:& primo palmis diutiſſime ceſa:deinde crinibus ſuſpen-
ſa:poſtremo alligato ad collū molari ſaxo in flumine p̄cipitata eſt.Cuius corpus frater
eius Eugenius uir magnificus colligens ſepelliuit.altera uero die iuſſit imperator ſeptē
eius filios p diuerſa tormēta interfici:quorum corpora a xp̄ianis collecta uia tyburtina
miliario nono cōdita ſunt.Natale uero ſymphorioſæ:& filio℞ martyrū.15.cal'.aug.cele.
¶ S.bina illuſtriſſima mulier:uxor quondam præclariſſimi ualentini:& herodis Metal-
larii filia:quam ſeraphia prædicta in fide xp̄i perſuaſerat:his tumultibus apud Romam
in auentino monte:a præfecto urbis nomine elipido:gladio percuſſa martyrii palmam
adepta eſt.Ipſius autem natale celebratur quarto calen.ſeptembris.
¶ Euentius & Theodolus uiri clariſſimi:& diui Alexan.papæ prædicti digniſſimi p̄ſby-
teri:his temporibus cum ipſo papa Alexan.pro chriſto martyres efficiuntur. Nam poſt
longam carceris ſuſtinentiam cum ipſo alexandro ignibus examinati.5.nonas maii de-
collati ſunt:quo die eorum feſtum celebrari mandatum eſt.
¶ Elentherius Meſſanenſis epiſcopus:& Anthia eius mater:uita:ſanctimonia:& miracu
lo℞ uirtute illuſtres:per hoc tempus lectum ſerreum ignitum:craticulam:& ſartaginē
oleo:pice:ac raſina feruentem ſuperantes:leonibus quoq; proiecti:ſed minime leſi:nouiſ
ſime iugulantur.Et eorum feſta decimoquarto calendas maii celebrātur.
¶ Quadratus athenienſis epiſcopus:& apoſtolorum diſcipulus ; uir utiq; doctiſſimus:

hac tempeſtate:eccleſiam grandi terrore diſperſam:fide & induſtria congregans etiam li
brum pro chriſtianæ religionis defenſione compoſuit plenum fidei & rationis:atq; apo
ſtolica doctrina dignum. Quo edito:ad ultimum pro ipſius defenſione paſſus eſt : & ut
ſanctus habitus:feſta eius ſeptimo calendas Iunii aguntur.
¶ Quirinus primum tribunus:poſtea epiſcopus factus:per id tempus apud Illyricum.id
eſt Sclauoniã in Sciſcia urbe.2.nonas iunii martyr xp̄i obiit.Nam ut Prudentianus ait.
Ligato ad manum eius molari ſaxo in flumine præcipitatus eſt.Et quum aſtantib⁹ diu
locutus fuiſſet:ne de eius terrentur ſupplicio:uix precibus ut mergeretur obtinuit.
¶ Zenon quidem patricius Romanus:& ipſe per hoc tempus cum decem milibus & du
centis tribus Romæ ad Guttam iugiter manantem ſub hoc tumultu:pro chriſto inter-
fectus eſt.Quorum omnium feſtum ſeptimo idus iulii ſub una celebritate recolitur.
5328 129 Elophorus papa natiõe Græcus:patre anachorita:poſt Sixtum pontificem : ſe-
t dit annis undecim:mẽſi.tribus:& diebus uigintiduobus. Vir ſane ſingularis do-
ctrinæ & uirtutis:qui Gratiano teſtãte:cõſtituit:ut ieiuniũ quadrageſimale ſex
ebdomadarum ante paſcha reſurrectionis a cunctis chriſtianis obſeruaret:ſicut habetur
4.di.c.Accuſator: Vtq; in natale domini noſtri ieſu chriſti noctu tres miſſæ a quolibet
ſacerdote celebrarentur. Prima ſcilicet in dimidio noctis:qua Chriſtus natus eſt. Secũda
illuceſcente aurora:quando a paſtoribus cognitus eſt. Tertia in hora tertiarũ.In reliquo
uero tempore ante horam tertiarum miſſam celebrari interdixit.Mandauitq; ut in prin
cipio miſſæ hymnus ille cantaretur:quem angeli cantauerunt:ſcilicet Gloria in excelſis
deo:ut habetur de conſe.di.i.capl'o.Nocte ſacra:Tandem & ipſe quum quattuor ordina
tiones in Decembrio menſe celebraſſet:illuſtriſſimum pro Chriſto duxit martyriũ.Cu-
ius corpus in Vaticano apud Beatum petrum ſepultum perhibetur:Quo mortuo ceſſa-
uit papatus dies ſeptem.

Ieiunii quadrageſima lis inſtitutor

Tres miſſæ i natiuitate domini Gloria i excelſis

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Papias hieropolitanus epiſcopus Ioannis apoſtoli auditor & diſcipulus:ad huius pon-
tificis tempora fœliciter peruenit. Vir certe doctiſſimus . Qui(ut Hieronymus ſcribit)
in aſia quinque ſcripſit uolumina:quæ explanationum domini noſtri ieſu chriſti titulo
¶ Ariſtides quoq; dñi noſtri ieſu chriſti diſcipulus:& athenieñſis ph̄s:per hoc (p̄notant:
5331 132 idem tempus floruit:& uolumen chriſtiani dogmatis rationẽ continens:una cum qua-
drato ep̄o prædicto hadriano principi obtulit.Quo apologetico libro ab hadriano per
lecto:confeſtim iniuſtum exiſtimauit Chriſtianos in dicta cauſa occidi. Vnde & aſiæ p-
conſuli ſcripſit:ut neminem chriſtianum occideret.niſi de aliquo crimine conuictum.
¶ Iuſtinus ph̄s:& in ſacris litteris eruditiſſimus:uir patria paleſtinus:ex Neapoli urbe
oriundus:& ipſe his temporibus pro fide chriſti multum elaborauit:& multa conſcrip-
ſit:& inter cætera contra gentes librum edidit:quem poſtea Antonio principi:& eius fi
liis obtulit:alios quoq; compoſuit libros:uidelicet de monarchia dei librum unum . Itẽ
librum quem uocauit pſaltẽ.Item contra Triphonem iudæum dialogum.Et cõtra mar
tionẽ.At cõtra oẽs hereſes:a quibus hereticis poſtea pro fidei dignitate mortẽ ſuſtinuit:
¶ Secundus athenienſis philoſophus hoc tempore in precio fuit:qui ſemper ſilentiũ ſer
uans:pythagoricam uitam duxit.Cuius taciturnitatis cauſa hæc fuit:q cum matrem p-
334 135 priam de illicito concubitu tentaſſet.& illa recognito filio aſſentiſſet:ut eum cognouit
eſſe filium:pro pudore ſpiritum exhalauit.Quod animaduertens ſecundus id matri pro
pter ſuam loquelam acceſſiſſe:hanc in poſterum a ſe exegit penam.ut de cætero unquã
nemini loqueretur:quod cum hadriano tum apud athenas hyeme exigente nunciatum
fuiſſet:ipſum ilico accerſiri fecit:quem quum nec ſalutatione nec exhortatione:aut ni-
mis a taciturnitatis propoſito retrahere potuiſſet. Admiratus ipſius taciturnitatem atq;
conſtantiam dixit:quare ſecunda iſta ſilentii lex a te nonnullo modo ſolui poteſt. Saltẽ
uel manu tua obſecro problematibus meis reſpondere digneris.Et interrogans impera
tor dixit:quid eſt deus?Ille confeſtim reſcripſit.Deus eſt immortalis mens incontempti-
bilis celſitudo:forma multiformis:multiplexq; ſpiritus:incogitabilis inquiſitio : inſopi-
tus oculus omnia continens:lux indeficiẽs:& optimum bonum.Fuere & alia multa ha
driani problemata philoſopho propoſita:quæ breuitatis cauſa omitto.

Sẽtẽtie huius ph̄i pulchræ

℄Aquila ponticus philoſophus ſecundus interpres:poſt.70.primos interpretes:his tē-
poribus claruit.Et libros ueteris teſtamenti ex hebreo in græcum optime tranſtulit:&
prophetæ uerba de uirgine maria prolata ad iuuenculam quandam aſcripſit : non ſatis
capiens diuina myſteria.

papa.10 Ginus papa natione græcus:patria athenienſis:patre philoſopho : poſt Thelo- 140 5339
1 phorum pontificem:ſedit annis.4.mēſi.3.& diebus quattuor.Vir certe doctiſ-
ſimus:qui epiſtolam eruditionis plenam:de unitate ac trinitate dei oībus chri
ſti fidelibus legendam ſcripſit.Sed & clerum prudenter in ordinem redigēs gradus om
nes diſtribuit:ut Gratianus in canone teſtatur:ut habetur.77.diſtin.c.In ſingulis.Statu
it quidem ne quis Metropolitanus ſuæ prouinciæ epiſcopum alicuius criminis faceret
reum.niſi prius a comprouincialibus epiſcopis eius cauſa fuiſſet cognita:ut.8.q.3.c.Sal
ui in omnibus.Cenſuit item:ne ſoboles ex ſecundis nuptiis ſuſcepta cōſanguinitati pri
oris uiri ullo modo copulari debere.36.q.10.c.Siqua mulier.Voluit etiam ut eccleſiarū
conſecrationes ſemper cum miſſarum celebratione fierent:de conſe.diſtin.1.c . Omnes
baſilice.Vetuit quoq̧.ne ligna reliquaue eccleſiarum materies in prophanos uſus con-
uerti:de conſe.diſt.1.c.Ligna.Item uoluit unum ſaltem patrinum & unam matrinam in
baptiſmo uel confirmatione intereſſe:de cōſe.di.4.c.In cathecismo.Deniq̧ cum de deo
deq̧ hoibus benemeritus fuiſſet:& ordinationes ter in Decembrio menſe habuiſſet:
tertio idus ianuarii martyrio coronatus eſt:& apud ſancti petri corpus ſepultus . Quo
mortuo ceſſauit epiſcopatus dies.3.

℄Syrus papienſis digniſſimus epiſcopus:qui ſuperioribus temporibus a beato Ermago-
ra aquilegienſi archiepiſco prædicandi gratia:Ticinum ſeu Papiam miſſus fuerat:quum
ibidem primum chriſti euangelium prædicaſſet:& multos ad catholicam fidem conuer
tiſſet:etiam maximis miraculis & uirtutibus eandem fidem confirmauit.Et non modo
Ticinum:ſed etiam Genuam maritimam ciuitatem.Derdonam:Aſtēſem:& reliquas ui-
cinas urbes:una cum iuentio præſbitero prædicatione & uirtutibus chriſti iugo ſubiu
gauit.Deniq̧ ad propriam ſedem reuerſus:hoc anno ſenio confectus:glorioſo fine i do-
mino quieuit.

℄Photinus autem & ipſe Lugdunenſis epiſcopus:uir ſingularis doctrinæ & uirtute in-
ſignis:hiſdem temporibus Iſidoro teſte:iam nonagenarius conſtanti animo martyrii co
ronam accepit.

TYBVRTINA CIVITAS.

℄Tyburtinam latinæ regionis ciui-
tatem :quæ hodie uetus Tibur ap-
pellatur:per hoc tempus Hadrianus
imperator:& Helius ſpartanꝰ hiſto-
ricus teſtatur:miro ſumptu fabrica
uit:& ex uilla oppidū fecit:hæc qp-
pe ciuitas.16.paſſuum milibus a Ro
ma diſtare uidetur: & iuxta anienē
fluuium in cliuoſo loco conſtituta
eſt:quam tamen ciuitatem longe an
te Romanam urbem a græcis origi
nem & conditionem habuiſſe: Stra-
bo & Virgi.uolunt.Aiunt enim ipſi
us primum conditorem fuiſſe: qui-
dā Tyburtus:Coracis & Catilli fra-
ter:hi namq̧ fratres thebani fuere:qui poſt thebanorum interitum a patre in italia pro
geniti:ſinguli poſtea oppidum ex ſuo nomine conſtruxere:ꝗ teſtis eſt quidam mons pro
pinquus:qui Catillus adhuc dicitur:& Corax aliud oppidum famoſum inter uolſcos
erexit.Fuit itaq̧ Tyburtina hæc quondam nobilis ciuitas:cui etiam teſtimonium perhi
Tybur- bent propinquæ adhuc extantes ipſius antiquæ ciuitatis ingentes & magnificæ ædifi-
tinus ciorum ruinæ:quæ dignitatem urbis præ ſe ferunt.Eo ſiquidem loco tyburtinus lapis
lapis fortiſſimus foditur:qui ad conſtruendam:conſeruandamq̧ romanam urbem multum

adiumento fuit.Hanc enim urbem Federicus cognomento Barbaroſſa :ab aliis theoto-
nicis ſuperioribus annis dirutā reædificauit:& deīde multi ſūmi pōtifices:mltiqꝫ cardia
les auxere:& multis ædificiis illuſtrauere . Ex hac ſimplicius Romanus pontifex:& alii
uiri ſcientia & dignitate clariſſimi ortum habuere.

Ntonius cognomento pius.16.Ro.Imperator.Olympiade.229.poſt hadrianū
5339 140 a imperii principatum ſuſcipiens.Imperauit una cum Aurelio lucioque filiis an
nis.22.& men.3.Hic:ut Helius ſpartanus hiſtoricus ſcribit:fuit Hadriani gener
& per adoptionem filius:cuius progenitores:ut Iulius capitolinus ait : hiſpani fuere:uir
quidem optimus:qui imperio ſuſcepto tanta cum modeſtia & benignitate imperauit:ut
merito Pii cognomentum adeptus:& patriæ pater appellatus ſit . Nulli quippe unquam
tum priuatim:tum publice acerbus fuit.Et hoc uerbum perſæpe dixiſſe ferunt malle
ſe unum ciuem ſeruare quam mille hoſtes perdere:nam tantæ religiōis:pietatis:gratiæ:
humanitatis:clementiæ:iuſtitiæqꝫ : ac modeſtiæ præditus erat:ut cum Numa pompilio
bonorum omnium ſententia merito comparari poſſit : ob quod multi reges : multæqꝫ
nationes poſitis eius iuſſu armis ad eum controuerſias:cunctas liteſqꝫ deferrent:eiuſdēqꝫ
ſententiæ ſtatim parerēt.propter quæ merita populus Ro.poſt cuius obitum illum in-
ter deos referri uoluit:conſtruxit autem hic tum Romæ:tum alibi multa ædificia: in-
ter quæ:ut Helius Spartanus refert:terracinenſem portum inſtaurauit . Demum quum
eſſet annorum ſeptuagintaduorum apud Lorium uillam duodecimo ab urbe miliario
diſtantem e uita diſceſſit.

Ius papa natione italus:patria aquileienſis:patre Ruffino:poſt Iginum:ſedit an-
5343 144 p nis duodecim:alii autem nouem tantum dicunt. Vir ſane doctus atqꝫ eruditus. papa.xi
Qui Gratiano teſte: conſtituit .Siquis ſecularium temerario auſu eccleſiæ ali-
cuius prædia occupare præſumeret:ſacrilegii pœna puniretur :ut habetur in canone.12.
q.2.capitulo prædia.Eademqꝫ conſtitutione mandauit:ſiquis eccleſiam uaſtaret :& ſacer
dotes perſequeretur:ipſa cenſura punirentur.17.q.3.cap.Sicut qui.Satuit item ne qua uir
go ſacro uel amne conſecraretur:niſi.25.annorum eſſet ætatis:& id in Epiphaniæ die
fieret.20.q.1.c. Virgines.Conſtituit quoqꝫ ut ſanctum domini paſca a fidelibus chriſtia-
nis:non niſi dominico celebraretur die:de conſe.di.3.c.Noſſe uos uolui. de hoc quidam paſcha
magnam conſuetudinem cum Hermete habuit : qui librū titulo paſtoris prænotatum quo die
ſcripſit.Quo quidem in libro Angelus paſtoris perſonam induens ei mandauit:ut omni celebra
bus perſuadeat paſca die dominico celebrari:quod & fecit . Illis autem ſacerdotibus pe- ri debet
nam ſtatuit:qui negligentes in attractando chriſti ſanguine & corpore aliquid perire p-
mitterent.Et ubicunqꝫ credidiſſent labi præcepit.Statuit præterea quiſpiam hereticus
ex iudæorum heresi ueniens ullo modo ſuſciperetur:aut baptizaretur :hic etiam Praxe-
dis ſanctiſſimæ fœminæ rogatu.Thermas nouati in honore ſororis ſcilicet diuæ puden
tianæ uirginis dedicauit.Verum poſt ingentes uirtutes habitis ter ordinationibus men-
ſe decembri.Chriſti martyr obiit:& apud beati petri corpus in Vaticano ſepelitur. Cuiꝰ
natale ſcilicet idus iulii celebratur:& tunc ceſſauit epiſcopatus dies tredecim.
¶ Policarpus Ioannis apoſtoli diſcipulus:uir doctiſſimus atqꝫ ſanctiſſimus Smyrneæ ci-
uitatis epiſcopus:& totius minoris Aſiæ princeps & pater hoc anno pio prædicto præſu
lante Romam ueniens multos ab heretica prauitate uerbo & exēplo ad ueram fidem cō
uertit.Sed tandem a Marcho antonio & Lucio principibus captus in amphiteatro per-
ducitur:ubi uniuerſo populo aduerſus eum perſonante igni traditus eſt . Cum quo etiā
12.ex philadelphia uenientes martyrium conſumauere:hic itaqꝫ doctiſſimus quum eēt:
unam ad philippenſes ſcripſit epiſtolam:quæ etiam in nonnullis legebatur eccleſiis.paſ-
ſus eſt autem policarpus hic.7.calen.Februarii:quo die feſta eius celebrantur.
¶ Cerdo quidam hereticus:a quo cerdoniani heretici nomen accepere : per hoc tempus
inſaniendo uaticinare ſimulat: cuius opinio fuit : quod ſpiritusſanctus non in apoſtolis: heretici
ſed in ſe ſolum traditus fuerit.Aſſerebat nanqꝫ duo fuiſſe principia contraria :ut habeť peſſimi
in canone.24.q.3. omnes
¶ Marion item hereticus prædicti diſcipulus : ſtoicus quidem philoſophus : & ipſe per iſti
hoc tempus una cum magiſtro ſuo delirare cœpit dicens: Chriſtum patrē non fuiſſe nec

eſſe uerum creatorem:qui per filium mundum fecerat:ſed alterum bonum tantum:al-
terum uero deum iuſtum eſſe aſſerebat tanquam duo contraria principia:creatonis ſci-
licet & bonitatis:ſicut hēmus in canone.24.q.3.cap.Quidam:hic quum aliquando poli-
carpo prædicto Romæ obuiam fact⁹ fuiſſet:interrogaretq; an ſe agnoſceret.Cognoſco:
reſpondit policarpus primogenitum diaboli:huius autem ſecta poſt eius mortem uarie
diuiſa eſt;ut infra ubi de apolonio martyre dicemus.
℄ Valentinus alius hereticus platonicus philoſoph⁹;a quo ualentiniana hereſis nomina
ta eſt:hiſdem temporibus ortum ſuſcipiens dicebat & prædicabat : quod chriſtus nihil
de corpore beatæ uirginis mariæ ſuſcepiſſet;ſed per eam tanquam per fiſtulam pur⁹ trā
ſiſſet;ut eodem canonis capitulo patet.

℄ Viri diſciplinis excellentes.

℄ Mileto ſeu miletus natione Aſianus ſardienſis epiſcopus Frontonis infraſcripti orato
ris diſcipulus:in tempore iſto floruit:& multo i precio fuit.Et librum de chriſtiana do 145 5344
ctrina ad.M.Antonium dedit:cuius ingenium Tertulianus:ut ſcribit Hiero.mirumimo
dum laudat.Diciteq; a multis chriſtianis:ut prophetam fuiſſe honoratum.Eo quod mul
ta prophetica ſcripſerit teſtimonia:ex quibus iſta extant opuſcula.De paſca li.3. De ec-
cleſia uniuerſali li.i. De generatione Chriſti li.i. De prophetia chriſti librum unum.De
baptiſmate librum unum.De uita prophetarum librum unum. De ueritate librū unū.
De apocalipſi librum unum. De diabolo librum unum. Eglogarum libros ſex: & alia
multa.
℄ Theophilus antiochenæ eccleſiæ epiſcopus:& ipſe cum prædcō his diebus floruit:&
contra martionem prædictum hereticum librum edidit:& alium cōtra hermogenis he
reſim. Tria quoq; uolumina cōtra Etholum compoſuit:atq; ad eccleſiæ catholicæ ædi
ficationem alios breues & elegantes edidit tractatus:ſecundum in euangeliis.Salomōiſ-
q; prouerbiis commentatus eſt.
℄ Apolinaris hieropolitanus epiſcopus & ipſe ob doctrinam & ſanctitatem per id tem
pus multo in precio fuit:eo quod de fide chriſti uolumen egregium ediderit : quod &
Marcho antonio obtulit.Sed & alios aduerſus gentes.v.libros ſcripſit.& aduerſus catha
phrigas duos qui tunc cum priſca & maximilla uaticinantes delirabant.Extant & alii
duo eius de ueritate libri.
℄ Thaurus Berithus in platonica diſciplina philoſophus celebratiſſimus :hoc tempore
Sētētia clarus fuit:& multa compoſuit.Cuius hæc memoranda fuit ſententia : in publico mos
notabi populi:ſed in priuato ius naturæ gentiumq; ſeruetur. Cuius præſtantiſſimi uiri Auluſge
lis lius grammaticus auditor fuit.
℄ Phauorinum quoq; philoſophum & oratorem phāndi dulciſſimum cum ſupradictis
Romæ floruiſſe conſtat:cuius quidem greſſus quocunq; inter Auluſgelius ſubſequi co
natus eſt.Ita enim homines ſermonibus demulcebat:hic etiam nōnulla compoſuit mo-
numenta.
℄ Auluſgelius Romanus orator & inſignis quidem grammaticus:hoc etiam tēpore cla-
rus exiſtens agnoſcitur:qui inter cætera ſuæ uirtutis opera : cum e Roma per hyemem
in Atticam proficiſceretur terram:de grammatica commentarios celebres eddidit:quos
in.20.libros diuidens de noctibus atticis titulo prænotauit.
℄ Ptolæmeus pheudenſis rex natione alexandrinus hiſtoricus & philoſophus ac inſignis
aſtrologus per hoc tempus inſignis agnoſcitur:ſicut ipſemet in.5.9.&.10.maioris ſui ope
ris teſtatus eſt.qui uir præſtantiſſimus plus aſtrōomiæ addidit:quam id totum quod an
Almegi te inuenit:nam & Almegiſtum opus diuinum & proſpectiuum edidit. De iudiciis etiam
ſtus li- quadripartitum opus.Et centilogium ac alios multos conſcripſit libros. Vixitq; annis.
ber 88.Ex eius autem prouerbiis duo notanda hic inſerimus.Inter homines qui non curant
ꝓuerbi in cuius manus ſit mundus:hic mundo altior eſt : & illud : qui per alios non corrigitur
um no- ne alii per eum corrigentur ;quanto magis fini appropinquaueris : tanto bonum cum
tabile augmento operare.
℄ Galienus medicus doctiſſimus & ſuæ ætatis.ac deinceps ſingulariſſimus aſianus ex p- 147 5349
gamo oppido oriundus:per hæc tempora.ut de ſeipſo ipſemet multis in locis conteſta

tus eſt:Romæ floruit:uir omnium erudítiſſimus:quí ea in arte præter Hypocratem omnes ſuperaſſe creditur:eo ꝙ multos compoſuerit libros:& omnia Hyppocratis ſcripta miro explanauit ingenio. Tradunt enim græci in facultate ad centum quinquaginta uolumina eum edidiſſe:de quibus hæc pauca habentur.uidelicet:

De demonſtratione	librum ſecretoꝝ ſuoꝝ admonẽt	librum Tegni
De elementis	De pulſib⁹ & urinis ad glautonẽ	librum microtegni
De complexionibus	librum q dicit achinagoga	librum terapuṫice
De malitia cõplexiõis mẽtis	De uirtutibus fatinaciorum	librum Tabe
De natura hominis	De motibus liquidis	De cathataticis
De inequali diſtẽperãtia	Cõmentaria in libro ſuo.	De differẽtis febrium
De redargutiõe ſimulãtiũ egritudies.de pulſibus q introducũt		De temporibus febriũ
De enexio de calido & frigido	De utilitate pulſuum	Antidotarium
De uirtutibus naturalibus	De introductione pulſuum	De dieta & cura
De cõplexiõe pulſuũ	De differentia pulſuum	De exercitio cum pila
De bona habitudine	De cauſis pulſuum conuito	De regimine ſanitatis
De meliori habitudine	De compendio pulſuum	De cura lapidis
De optima habitudine	De ſignificatione per pulſum	De Chriſi:de Tippo
De hereſibus:de alimentis	De iuuamẽto anhelitus	De creticis diebus
De cõſtõne libroꝝ í medicina	De iuuamentis membrorum	De interioribus
De egritudinibus.de diſma.	De accidente & morbo	De anothomia:d noce
Librum introductorii	De humoribus:de uindemiis	De doloribus uulnerũ
De ſimplicibus medicinis	Paſſionarium:de flobotomia	De malo anhelitu
De ſimplicibus:de ꝓprietate	De febribus ad glauconem	De ſimplici medicina
De experimẽtis paſſionariũ	De apoſtematibus	De perfectis medicinis
Libros diademiarum	De nõ diſpẽſantibus corp⁹ ſuũ	De ſubſtãtia uirtutum
de alchimia cuius titulus eſt	de medicinali experientia	de practica
de ramo pomi congelati	Epiſtolarum libꝝ ad patrianũ	Et alia multa.

¶ Huius itaque celeberrima fuit ſententia.Scientia in inſenſato non prodeſt:nec ei qui Sẽtẽtia
non utitur :prodeſt ſenſus. bona

¶.Apolonius ſtoicus natione chalchidichus:& Baſilides ſcyropolitanus philoſophi: hoc ipſo tempore illuſtres fuere:& ſeueri imperatoris præceptores eſſe meruerunt.

¶ Trogum pompeium hiſtoricum cum his floruiſſe conſtat:eo ꝙ totius orbis hiſtoriã a Belo Nini Regis aſſyriorum patre:uſqꝫ ad Monarchiam Cæſaris latino conſcripſit ſermone:& in quattuor & quadraginta eam diſtinxit libros.Quorum epithoma:id eſt abreuiationem.Iuſtinus eius diſcipulus fecit:a quo & nos nonnulla ad uerbum excerpſimus.

¶ Baſilides illuſtris ſcyropolitanus philoſophus ſeueri cæſaris:ut diximus magiſter:hiſ- Nota
dem temporibus athenis in precio fuit.Ad quem & ad Thaurum philoſophum:ut Ge- pulchre
lius ſcribit:Credes præſes cum patre aliquando uiſendum:cognoſcendumqꝫ athenis uenit:Quos Thaurus in domo ſuſcipiens:primo inuitauit patrem:ut ſederet.Ille autẽ noluit:ſed de filio confeſtim ait . Sedeat hic primus qui romani po.magiſtratũ gerit. Túc patre ſedente appoſita eſt:& filio altera ſella.at Thaurus : ut erat philoſophus doctiſſimus:mox his qui cõuenerant de hac re uerbum inter cætera fecit dicens.In publicis patrum iura cum filiorum iuribus:qui in magiſtratibus ſunt conſtituti:inter eos quieſcere debet paululum.ſed quum extra rempu.in domeſtica re:atqꝫ uita dum ſedetur:ambulaturqꝫ in conuiuio quoqꝫ familiari diſcumbitur inter filium magiſtrum & patrem priuatum:honores publicos:naturales autem ſeruari equum & iuſtum eſt.

Nicetus papa natione Syrus:de Vico Marco:uel ut damaſco placet:de Homu-
5354 155 a ſia:patre Ioanne poſt pium pontificem:ſedit annis.9.menſi.4.& die.3.uir utiqꝫ Papa.12
ſanctitate & moribus inſignis:qui uniuerſali eccleſiæ conſulens:ne moribus in
ſolentium labefactaretur.Gratiano in decretis teſtante:inſtituit:ne clericus ſecundum Clerici
apoſtoli præceptum omnino comam nutriret:ut habetur.23.di.c.Prohibere fratres.Ne ne co-
ue epiſcopus a paucioribus q̃ a tribus conſecraretur epiſcopis.Sic a principio Anacletus mã nu-
ut dictum eſt.Conſtituerat.6.q.di.c.Comprouinciales epiſcopi.Vbi uero metropolita- triant

nus eſſet conſecrandus omnes comprouinciales adeſſent:ſicut eidem omnes obedire te
nentur.66.di.c.Ab omnibus ſuæ.Statuitq́ꝫ præterea ne archiepiſcopi niſi ex ſingulari ti
tulo primates ſe nominare permitterent:niſi priuatas remiſiſſent ſedes.100.di.ca.Nulli.
Voluit item ne epiſcopus metropolitani ſui crimen ad alium q̃ ad primatem.i. patriar-
cham aut ad ſedem apoſtolicam deferret.S.q.3.cap.Archiepiſcopus:tandem uero poſtq̃
ordinationes:5.in decembrio menſe habuiſſet:multoſq́ꝫ epiſcopos ac ſacerdotes & dia-
conos creaſſet.15.calen.maii martyrio coronatus eſt:& uia ſalaria in Calixti cimiterio ſe
pultus.Quo quidem die eius natale celebratur.Et tunc uacauit ſedes dies ſeptem.
❡Praxedis uirgo ſanctiſſima beatiſſimi pudentis ciuis romani filia:& glorioſiſſime pu-
dentianæ uirginis ſoror:uirgo ſi quidem in diuina lege eruditiſſima:per hoc tempus p̄-
ſulante Anicleto prædicto:poſtquam patrimonium ſuum una cum ſorore prædicta in
ſuſtentatione pauperum erogaſſet:& totum uitæ ſuæ tempus in uigiliis & orationibus
atq́ꝫ ieiuniis aſſiduis contriuiſſet:& uniuerſam familiam numero.90.manumiſiſſet:atq́ꝫ
poſt cum multorum martyrum corpora ſepeliſſet:& ipſa beatiſſima.12.calẽ.Auguſti mi
grauit ad dominum coronam iuſtitiæ acceptura.Et uia ſalaria iuxta ſororem ſuam pu-
dentianam in cimiterio priſcillæ ſepellitur.Quo etiam die eius natale a cunctis fideli-
bus celebratur.

Imperium p hoc tp̄s p duos adminiſtrari ceptũ ẽ

Optia hois liberalitas

m Arcus Antonius q Verus cognomẽto philoſophus:Gallus natione:ut Helius
ſpartanus hiſtoricus teſtatur.17.Ro.imperator poſt antonium pium eius fra- 163 5362
trem imperauit:annis.19.& mẽſe uno.Olympiade autem.234.& una cum Lu-
cio eo modo aurelio eius patre imperare cæpit.Hi primum imperium equo iure admi
niſtrarunt:quum uſque ad hoc tempus ſinguli ſingulariter auguſti fuerit:qui cõtra par
thos bellum ſumptum:ſimul admirabili uirtute & fœlicitate geſſere:& Vologeſum eo
rum regem:qui non modo armeniam:ſed Capadociam:ſyriamq́ꝫ uaſtauerat:repreſſerũt:
ſed & multis hominum milibus in deditionem acceptis:ambo de parthica uictoria ma
gnifice triumpharunt.Verum non ita multo poſt Comodo e medio ſublato Antonius
ſolus imperium tenuit:quem certe ob eius præſtantiſſimam uirtutem laudare plurimũ
licet.Quippe qui ad nullum rei euentum nunquam ſe extulit.Tantæ enim fuit ſolidi-
tatis ui eiuſdem uultus:quamuis fortuna aduerſa ſemper fuerit habitus:litterarumque
ſemper ſtudioſus:& quammaxime philoſophiæ.Nec propterea ipſa philoſophia illum
a rebus imperii & bellicis retardauit:quia teſte Euſebio.Germanos:Marcomanos: Seq̃-
nos:Sarmataſq́ꝫ ingenti fœlicitate una cum filio eius eo modo antonium ſuperauit : &
de eis triumphauit.Iturus autem ad hoc bellum quum non haberet:unde ſtipendia mi-
litibus ſuis daret:exhauſto ſcilicet erario:omnem imperatoriam ſuppellectilem:omnem
q́ꝫ uxoris ornatum uendidit:& precia merentibus dedit.Verum quum poſtea ſuperato
hoſte in patria rediiſſet:emptoribus precia reſtituit.Nemini tamen moleſtus fuit : qui
empta reddere noluiſſet:ſed in omnis de repub.liberalis extitit:& tributa quibuſdam ꝓ
uinciis remiſit.Fiſcalium quoque titulorum monumenta in foro congeſta concremari
iuſſit.Leges etiam ſæuiores nouis conſtitutionibus temperauit:propter quod ita factũ
eſt,ut ab omnibus ita diligeretur:amareturque ut ſacrilegi nomen incurreret : qui ima-
ginem eius domi non haberet.Poſtremo in panonia conſtitutus:repentino morbo inte
riit:& ab omnibus acclamantibus inter deos relatus eſt.
❡Felicitas Roma.fœmina matrona ſiquidem ſanctiſſima:per hoc tempus:una cum ſe 164 5363
ptem filiis ſcilicet ianuario:felice:philippo:ſyllano:alexandro:uitale atq́ꝫ martiale Ro.
martyrium ſuſcepit.Et primo quidem ianuarius primogenitus poſt uirgarum uerbera
plumbatis occiſus eſt.Felix uero & philippus fuſtibus macrati.Syllanus deinde præcipi
tio interemptus.Alexander denique & uitalis atque martialis capitali ſententia ſunt pu
niti:nouiſſime autem & mater ipſa Felicitas præter matrum conſuetudinem:& ipſa gla
dio necata eſt.De cuius uirtute præſtantiſſima:& diuus pater Auguſt . ſermonem edidit
digniſſimum dicens.Magnum ſpectaculum ante oculos fidei noſtræ poſitum eſt . Eius
autem natalitius dies celebratur ſexto idus iulii.
❡Alii quoque multi tempeſtate hac diuerſis in locis martyrio ſunt coronati:utpote po

lycarpus epiſcopus cum.12.de quo dictum eſt:ſed & ſancti Fauſtinus & Victor milites
cum uxoribus apud mediolanum.Valerianus uero & marcellus Gaius & nouatus cum
uiginti aliis martyrii palmam adepti ſunt.

5368 169 Other papa natione campanus:ex fundano oppido patre concordio natus:poſt
ſ Anicetum pontificem:ſedit annis.9.menſi.3.& die.21.qui multis in periculis li Papa.13
cet conſtitutus fuerit:animum tamen ad res diuinas quoad potuit ſemper con
uertit.Et multa eam obrem Gratiano teſtante:conſtituit:uidelicet ne monacha aliqua
ullas attractaret pallas:ſeu calices:patenas:corporalia:& his ſimilia contingere præſume Ne mo
ret.Neue thus ante altare poneret dum ſacrificia fierent:ut habetur in canone.23.diſti. nachæ
c.Sacratis.Statuit ita:ne ullus ſacerdos miſſarum ſolemnia:niſi duobus ſaltem præſenti ſacra
bus:& ipſo tertio præſente celebrare tentaret:de conſecra.diſtincti.prima capitulo.Hoc cõtin-
quoq;.Mandauit inſuper unicuique fideli:ut in domini noſtri cena euchariſtiæ ſacra- gant
mentum reciperet:de conſecratione diſtinctione ſecunda capitulo . a quibus enim in ce
na.Inſtituitque præterea:ne qua haberetur uxor legitima:niſi quam ſacerdos ex inſtitu-
to benedixiſſet:& quam parentes ſolemni pompa chriſtiano more marito collocaſſent:
quam etiam paranymphæ de more cuſtodiuiſſent:præcauentes multa pericula:quæ in
nouas nuptias euenire ſolent.Denique cum quinquies ordinationes in decembrio men
ſe celebraſſet:in quibus præſbyteros octo:diacones nouem:& epiſcopos per diuerſa lo-
ca undecim creauit.x.calen.maii.martyrio coronatur:& uia apia in Calixti cemiterio ſe
pelitur:& nunc uacauit ſedes dies.xxi.

Cathaphrigarum hereſis exordium.

Montanus hereſiarcha peſſimus:natione phrygius:per hoc tempus in phrygia compa
5369 170 rens paraclitum ſe nominauit:& multos ſeduxit:& eandem regionem cum uicinis regi-
onibus multis:ac multis erroribus infecit.Ibiq; & priſcam ac maximillam clariſſimas
mulieres adeo ſeduxit:ut relictis uiris ſuis ſecum publice incederent:quæ etiam ab eo-
dem adeo dementatæ ſunt:ut affirmare præſumpſerint illius inſpiratione euaſiſſe pro-
phetiſſas.Ex eo namque Cathaphrigæ heretici prouenere:qui donum ſpiritusſancti nõ
in apoſtolis:ſed in ſe tantum traditum fuiſſe affirmabant:ut habetur in canone uigeſi- Hereti
maquarta queſtione tertia capitulo.Quidam. ci peſſi
Appelles alius hereticus:his temporibus in græcia fuit.qui dicebat:q; deum quem co mi tres
lebat ignorabat.Eius autem hæc erat opinio atque pertinacia:quod chriſtum non deũ
in ueritate:ſed hominem in fantaſia hominibus apparuiſſe affirmabat:Hunc Theodoci
on uir eruditiſſimus hereticiſſimum appellat:& ſuis ſcriptis percommode irridere co-
natur.
Tacianus alius quoque hereticus:per hoc tempus in græcia fuit:hic doctiſſimus fuit
chriſtianus:& quamdiu ab eccleſiæ latere non diſceſſit:nominatiſſimus extitit:& multa
conſcripſit.E quibus:ut teſtatur Hierony.unus contra gentes liber fuit:ab iſto namq;
eueraticæ hereſes cognomiatæ ſunt.Quorum præcipuus quidam nomine ſeuerus fuit
qui poſtea hereſim augens:eius ſequaces ſeueriani heretici ſunt nuncupati ; hi omnem
coitum ſpurcum putabant:& alia multa conſimilia delirando affirmabant.

Viri diſciplinis excellentes.

Dionyſius Corinthiorum epiſcopus tempeſtate hac:Euſebio teſte floruit.Cuius tan-
ta eloquentiæ induſtria fuit:ut non ſolum ſuæ ciuitatis populi:uerum etiam & aliarũ
5374 175 urbium ac prouinciarum epiſcopos ſuos erudierit epiſtolis.Ex quibus unam ad lacede-
monas.aliam ad athenienſes:tertiam ad nicomedienſes.Quartam uero ad Cretenſes:ac
quintam ad eccleſias ponticas:& ſextam ad Romanos ſcripſit perutiles.
Pinetus cretenſis epiſcopus:uir doctiſſimus atq; eruditiſſimus:his temporibus exiſtẽs
prædicto Dionyſio elegantiſſimam ſcripſit epiſtolam:in qua docet non ſemper lacte po
pulos eſſe nutriendos:ſed ſolido ueſci debere cibo:ut ad ſpiritualem peruenias ſenectutẽ.

ℭ Philippus alter cretenſis epiſcopus:de quo idem dionyſius prædictus meminit in epiſtola.ſ.quam ad eandem ſcribit eccleſiam:per hoc tempus in precio fuit.Et iter reliqua aduerſus Martionem hereticum præclarum edidit librum.

ℭ Muſianus non ignobilis doctor:& ipſe per hoc tp̄s librum contra quoſdam ab eccleſia catholica ad eucratiatarum hereſim declinantes ſcripſit:quorum opinio cum ſeuerianis conueniebat.Hic etiam omnem coitum putabant ſpurcum:& cibos quos deus humano propoſuit generi damnabant.

ℭ Modeſtus etiam eruditiſſimus doctor:per hoc tempus in precio exiſtẽs librum aduerſus Martionem hereticum ſcripſit.

ℭ Melciades alius quidam doctiſſimus doctor:hoc ipſo tempore(ut Hiero.ſcribit)cõtra Montanum:priſcamq; ac maximillam uolumen edidit præcipuum:atq; aliud contra gẽtes:iudæoſq; ſcripſit.Nec non & apologeticum quibuſdam dedit principibus.

ℭ Opianus Cilex poeta:hoc quoq; tempore Elenchá redarguitionis plenam miro ſplẽdore conſcripſit.

ℭ Frontonius digniſſimus orator:de quo diuus ſcribit Hiero.per hæc tempora floruit:& multa compoſuit:hic Marcum Antonium uerum nunc Imperatorem in latinis litteris habuit auditorem.

Leutherius papa natione græcus:patria nicopolitanus:patre Abundio poſt So
Papa e therem ponti.ſedit annis.21.mẽ.6.die.5.Hic quum pontificatum iniſſet:pax ec 178 5377
14. cleſiis data eſt:& Gratiano teſtante ſtatuit:ne quis chriſtianus ob aliquam ſuperſtitionem:ullum ſibi reſpueret genus:quo humana conſuetudo uefceretur : hoc quippe Seueriani damnabant heretici.Mandauitq; præterea nullum a ſuo gradu debere deiici:niſi accuſatus & criminis reus conuinceretur:ſicut in canone.2.q.1.c.Nil contra:& exemplo ſaluatoris:qui Iudæ proditoris errorem:licet rei nondum tamen conuicti : ita equo tulit animo:ut quicquid interim egiſſet pro dignitate apoſtolatus ratum firmumq; habere uoluit:prohibuit etiam:ne abſente eo quem accuſator reum facit:ulla i cauſa dcerneretur.3.q.8.c.Caueant iudices.Statuit item:ne qua res ſententietur anteq̃ certis demõſtretur iudiciis.iii.q.v.c.Iudicantem oportet.Hic in principio ſui pontificatus a Lucio Britannico Rege epiſtolam accepit:qua rogabatur:ut ſe ſuoſq; omnes baptizare dignaretur:cui Fugatium & Damianum uiros optimos miſit:qui regem ipſum & populũ omnem baptizarent:quo baptizato data eſt quaſi ubiq; pax eccleſiis:& nomen chriſti miꝝ imodum excreſcere cæpit:& q̃maxime Romæ:ubi multi nobiles cum coniugibus & liberis baptizati ſunt.Tandem ordinationibus ter in menſe decembrio habitis:ubi p̄ſbyteros & diaconos atq; epiſcopos per diuerſa loca creauit.multos ſine martyrio dies obiuit.Cuius corpus apud ſanctum petrum in uaticano:ſeptimo calen.Iunii ſepelitur : quo etiam die eius feſta celebrantur:& tunc ſedes uacauit dies.5.

ℭ Anglia inſula chriſti fidem recipit.

ℭ Lucius angloꝝ rex Colli regis Suſti filiꝰ:hoc ãno apud anglos ſeu britões regnũ acce
pit.ſed q̃tũ regnauerit non habet.Qui regno ſuſcepto mox a dño uocat:& Eleutherio 180 5379
iſti pontifici maxio litteras ſupplices dedit:ut illũ intra xp̄ianoꝝ numeꝝ admittere dignaret.Cuius precibus motus pontifex:confeſtim Fugatiũ & damianũ religioſiſſimos uiros eo miſit.qui regem ipſum una cum uxore ac toto fere populo baptizarunt. Erant tunc in anglia idolorum pontifices.xxv.quos Flamineos uocabant.Inter quos tres archiflamines habebantur.Quorum in loco tres archiepiſcopi fuerunt conſtituti.Prothoflaminum uero loco primitiua eccleſia patriarchas cõſtituit.Verum Lucius hic baptiſmo ſuſcepto:mox imobilia cuncta pridem gentilium templis collocata Chriſti eccleſiis ampliata contulit.Quo poſtea ſine liberis decedẽte.Seuerus Romanorum legatus loco ſui in regnum ſucceſſit:qui & uallum in regno auguſti more confecit.Poſt quem Baſſianꝰ eius filius ex matre Britannica ſuſceptum regnum accepit.Quid autem poſtea geſtum ſit non habemus.

Omodus.18.Ro.iperator:poſt.M.Antoniũ Veꝝ patrem ſuũ:ãno.2.229.olym
c piadis ipare cæpit:& ipauit ãnis.13.Vir qdẽ ipiꝰ:& Nerõi p oĩa ſimilimꝰ:quẽ ſo 182 5381
la p̄næ uirtutis gr̃a tolerari fecerat:q qdẽ Comodꝰ olbꝰ fuit icõmodus: & niſi

cum patre commune habuit:ſed in omnia dedecora luxuriæ obſcenitatis uitia ſe inquinauir:ob cuius flagitioſam & peſtiferam uitam:ut Helius ſpartanus hiſto.ſcribit: urbs
5381 182 ipſa Romana penam tulit:nam capitolium fulmis ictu una cũ egregia illa Bibliotheca maiorum cura fabrefacta:& cæteris circumpoſitis ædibus dei iudicio cõcrematum ſuo tempore fuit:Quo quidem incendio multa urbis pars ſolo equata ẽ.Tantæ namq̧ temeritatis fuit:ut colloſo capite ſublato:ſuæ imaginis caput loco iuſſerit apponi.Et.7.mẽſem ſeptembrẽ a ſe appellari uoluerit:q̃ omnia poſt eius mortem abrogata ſunt:ſed ip̃e etiam mortuus:ut hũani generis hoſtis ab oibus adiudicatus ẽ.Adeo.n.ei⁹ uita flagitiis contaminata odio cunctis erat:ut in domo ueſtali ſtrangulatus fuerit.

Viri diſciplinis excellentes.

5384 185 Apolonius ſenator Ro.uir eruditiſſimus p hoc tẽpus floruit:& inſigne uolumen Comodo obtulit:quod quidem periucũde in ſenatu legere fecit:ſed poſtea a ſeruo prodit⁹:ꝙ xp̃ian⁹ eſſet ex ſenatus cõſilio.14.calen.maii pro xp̃i confeſſione capite truncat⁹:xp̃i martyr efficitur:quo quidem die eius annua celebraẽ dies:p⁹ cui⁹ mortẽ multæ iualueẽ hereſes:& q̃ maxime Martoniſtarum:quorum alii unum principium fatebantur:alii.2.alii.3.& tres naturas in deo eſſe abrogabant.

Euſebius pontius uicenti⁹ ac pegregius uiri nobiliſſimi romãi p hoc tẽpus.Comodo auguſto ꝓ fide xp̃i necãtur:hi nãq̧.i.eculeo leuati & neruis acerrie diſtẽti: deinde fuſtibus crudeliſſime ceſi:ſed cũ iudæi laude adhuc pmanerẽt fideliſſimi uſq̧ ad emiſſionẽ ſpiritus mactati fuerunt:quorum natale celebratur.8.calen.octobris.

Serapion antiochenæ eccl'iæ epiſcopus:p hoc tẽpus:teſte Hiero.doctrina & eloquẽtia inſigni pl'timũ fuit:& utilẽ ualde epiſtolã ad quoſdã de hereſi mõtani i fectos ſcripſit:atq̧ alias multas breues edidit epiſtolas.

Theophilus Cæſareæ paleſtinæ epiſcop⁹:q̃ oliʒ Turris Stratõis dicebaẽ:tẽpeſtate hac ſecũdum Hieronymũ claruit:& utilẽ ualde epiſtolam:ſeu libellum de paſcha edidit.

5388 189 Bachylũ quoq̧ Corynthioꝝ ep̃m uiꝝ ſcia & diſciplina clariſſimũ his ãnumerãdũ dicim⁹ ꝓ eo ꝙ ſuo & omniũ achaiæ epiſcopoꝝ nomine elegãtem de paſca ẽdidit librum.

Iuliũ pollucẽ grãmaticũ & R hetorẽ ornatiſſimũ p hæc tẽpora floruiſſe ꝯſtat:ꝓ eo ꝙ librũ de rerũ uocabulis copioſiſſimũ ad Comodum imperatorem ſcripſerit.

Theodotiõ p̃tia Epheſin⁹ uir doctiſſim⁹ & multaꝝ lĩaꝝ ſcientiſſim⁹ terti⁹ diuinaꝝ ſcripturaꝝ interpres cũ ſuperiorib⁹ floruit:q præter interp̃tationẽ & trãſlationẽ etiã alia multa de religiõis xp̃ianæ laudibus reliq̧t monumẽta.Hic Taciãi uiri eruditiſſimi prædicti anteq̃ in hereſim incideret diſcipulus fuit.

5392 139 u Ictor papa natione apher.patre Felice:poſt Eleutheriũ põtificẽ ſedit ãnis.x.mẽſi.3.& dieb⁹ decem:qui xp̃ianæ reip.curã optime gerens t Gratião teſtãte:conſtituit : ut xp̃iani aliqua iniuria infenſi:qui omnino reconciliari recuſarent : ab oium cõione ſubmouerentur:ut habetur in canone.91.di.c.Perlatũ:Statuit itẽ ut ep̃s q a ꝓprio grauareẽ metropolitano: ad romanã ſedẽ poſſet appellare.2.q.6.capitu.ſiquis putauerit.Conſtituit etiã ex Eleutherii p̃deceſſoris ſui pontificis ſententia: ut ſanctum domini paſcha dominico die celebratur: uidelicet:a.14.luna. menſis martii uſq̧ ad.xxi.eiuſdẽ mẽſis.Nam uſq̧ in hodiernuʒ tempus ex ueteꝝ cõſuetudie paſca ſemp cũ iudæis.14.lũa celebratur:cui⁹ quidẽ decretũ poſtea i cõcilio Niceno cõfirmatũ fuit:ut oino p⁹.14.luna eiuſdẽ mẽſis celebrareẽ:ne iudæos imitari uiderẽur.Fuere tamẽ uſq̧ ad cõciliũ.Nicenũ multi ſũmi uiri huic opioni renuẽtes. Decreuit quoq̧ uictor hic põtifex:ut in quauis aqua baptiſmũ petẽtes baptizarẽtur:ſi neceſſitas iſtaret.Quamobrem concilium in paleſtina habitum fuiſſe dicunt:Res tamẽ integra in Nicenũ cõcilium tranſlata fuit:ut de conſe.di.4.c.in baptiſmate:Huic quum doctiſſimus eſſet pontifex q̃dam de regionibus compoſuit uolumina:quibus cõpoſitis & duabus ordinationibus in decem menſi.celebratis martyrio coronatur.Et apud ſanctum petrũ in uaticano ſepeliẽ: cuius feſtũ.v.calẽ.auguſti celebratur:& tunc ſedes uacauit dies.xii. papa.15.

5393 194 h Elius ptinax.19.Ro.impator.243.Olympiade p⁹ Comodũ impiũ ſuſcipiens.ipauit mẽ.vi.hic cũ ipare cepiſſet.70.agebat ãnũ:& quũ urbis p̃fecturã ageret ex toti⁹ ſenatuſcõ.imperium ſuſcipere compulſus eſt.Rogatuſque:ut uxorem

Auguſtã faceret:& filiũ Cæſarẽ appellaret.Cõtradicẽs reſpõdit.Sufficeſ ſenatui deberet: ꝙ ipſe inuitus iperaret.at qm̃ ĩpatore nihil turpiꝰ eſt auaritia:quũ illiberalis ſordiduſq; haberetur ſexto imperii ſui menſe a quodam Iuliano iuriſperito in palatio nemine contradicente occiſus eſt:Quo mortuo Iulianus ipſe interemptor imperium occupauit: & 7.menſi.imperauit:& poſtea a Seuero ciuili bello apud pontem Miluium a Seuero quodam ſuperatus interfectus eſt:Hic eſt ille Iulianus qui perpetuum edictum compoſuit.

s Euerus autem.21.Ro.imperator hoc anno Iuliano tyranno prædicto interfecto:eadem Olympiade imperare cœpit: & imperauit annis.18.Hic: ut helius ſpartanus hiſto.refert:ex Lepti oppido:patre Romano equite originem duxit. 195 | 5394

Pħos hic fuit termæ ſeueria-næ ual-lũ.132. milliũ paſſuũ

Cuius pater Aphricanus fuit.Sed anteq̃ ciuitate donaretur:græce ac latine eruditiſſimus erat:inito deinde imperio:ut uir optimus rei frumẽtariæ :quam minimam reperit ita conſuluit:ut excedens uita.7.annorum annonam reliq̃rit:& tantum olei:ut per quinquenniũ ñ urbis tm̃ uſibus:ſed totiꝰ italiæ q̃ oleo eget:ſufficeret.Multiſq; bellis laceſſitus fortiſſime rempu.licet laborioſiſſime gubernauit:ad bellicam gloriam:laudem quoq; lr̃arum addidit:& q̃ maxime philoſophiæ:in qua ſtudioſiſſimus erat:parthos & Adiabenos cum eo contendere præſumentes fœliciſſime ſuperauit.Arabes etiam interiores ita cecidit:ut eorum regionem prouinciam romanam faceret:Ob quam rem parthicus arabicus adiebenicus appellatus eſt.Vrbem præterea publicis exornauit ædificiis: ubi & Thermas ſeuerianas & Septiconium extruxit.Quintam tamen in chriſtianos ſuſcitauit perſecutionem.Interfecto autem apud Lugdunum Ciuitatem Clodio Albino: qui ſe in Gallia cæſarem fecerat:in Britannos: teſte Beda:bellum tranſtulit:ubi & uallum 132.paſſuum millium continens a mari uſq; ad mare deduxit: ut receptas prouincias a barbarica incurſione ſecutiores facerent.eandem ibidem in eburaci oppido uita deceſſit:ubi in honorem pertinacis prædeceſſoris ſui ſe pertinacem uocari fecit.

papa .15.

2 Ephetinus papa natione romanus patre abundio:poſt Victorem pontificem ſedit annis.9.& ſanctiſſimus fuit uir:eo ꝙ dinæ rei magis q̃ hũanæ ſemp intentus fuerit.Vnde & cõſtituit:Gratiano teſte:ut aſtantibus clericis:& laicis fidelibus: & leuita & ſacerdos ab epiſcopo ordinareſ:ſicut habetur in canone.75.di.c.Ordinationes præſyteroꝝ.Statuit item ut conſecratio diuini ſanguinis in uitreo uaſe.non ãt 202 | 5401

calices fiãt de argẽto ut cõio fiat in paſcha

in ligno:ut antea fiebat cõſecraretur ꝛ de conſecra.di.c.Vaſa. Hanc tamen inſtitutionẽ ſubſequentes pontifices imutauerunt:quia & in remenſi & Tyburenſi concilio ſtatutũ fuit calices fieri ex auro aut argẽto:uel ſtagno ſaltem. Cenſuit quoq; ut omnes chriſti fideles annos pubertatis attingentes ſingul̃ annis in ſolẽni die paſcæ publice cõicarent: de conſe.di.2.ca.Relatum. quod quidem inſtitutum Inno.3.poſtea non ad cõionem tãtum:uerum etiam ad confeſſionem delictorum traduxit: ut extra de pe. & Re. Omnis utriuſq; ſexus.Mandauit inſuper ne quis epiſcopus uel a patriarcha:uel a primate:ſeu a metropolitano ſuo in iudicium uocatus ſine ap̄lica auctoritate damnaretur. Voluitq; præterea:ut omnes præſbyteri adeſſent epiſcopo celebranti.Celebratis deniq;.4.in decembrio menſe ordinationibus:ubi præſbyteros.13.dyaconos.7.& epiſcopos per diuerſa loca.13.creauit:martyrio coronatus eſt:& uia apia in Calixti cimiterio ſepelitur. Cuius etiam natalitium.7.calen.ſeptembris celebramus.Et tunc ſedes uacauit dies.6.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Symachus doctor natione Samaritanus iudæorum proſelitus.4.diuinarum ſcripturarum interpres huius pontificis temporibꝰ floruit:& poſt Theodotionẽ ipe diuinas ſcripturas ex hebræo in grecum tranſtulit eloquium. 204 | 5403

¶ Rhodion genere Aſianus Taciani heretici quondam diſcipulus:hac tempeſtate in diuinis ſcripturis habetur inſignis.eo ꝙ multa compoſuerit opuſcula:quorum præcipuum quod aduerſum Martionem hereticum edidit opuſculum:in quo: ut diuus ſcribit Hieronymus oſtendit: quomodo Martionite in hereſi ſua etiam inter ſe quoque diſcrepent. 206 | 5405

¶ Clementem præſbiterum alexandrinum uirum egregium ꝛ atq; eruditiſſimum: cum his floruiſſe diuus Hieronymus ſcribit: & eruditiſſima uolumina ſcripſiſſe tradidit:inter quæ ſtromatum ideſt uarietati libri ſunt octo aduerſus gentes:ideſt peda- 207 | 5406

gogi lib.tertio.De paſcha lib.i.De ieiunio li.i.De diſputatione lib.i.De obtrectatione li
bro.i.De canonibus eccleſiaſticis li.i.Aduerſus eos qui iudæorum ſequebantur errores
li.i.& alius qui inſcribitur:quiſnam diues ille ſit qui ſaluet.extãt & epiſtolæ cõpluriæ.
Heraclitus etiam quidam inſignis doctor natiõe græcus:teſte Hiero.per hoc tempus
in apoſtolum paulum commentarios edidit plurimos.
Maximus quoq alius doctor uir doctiſſimus:per hoc ipſum tempus queſtionem fa
moſiſſimam inſigni uolumine uentilauit:unde ſcilicet malũ:& q̧ omnis materia adeo
ſit facta : & alia multa.
Fuere & alii complurimi uiri doctiſſimi hac tempeſtate:quorum de numero cãdidus
quidam fuit:qui in exameron compoſuit.Et Syxtus alius inſignis doctor:qui de reſur
rectione mortuorum librum compoſuit.Necnon & arabianus qui & ipſe nõnulla opu
ſcula ad chriſtianum dogma pertinentia deſcripſit.
Gallus quidam nomine inſignis doctor ſub huius pontificis tempore diuo referente
5407 208 Hierony.diſputationem ſuam ualde utilem aduerſus proculum montani heretici ſecta
torem habuit:in quo quidem uolumine:ut idem diuus refert Hierony.13.tantum pau Epiſto
li enumerat epiſtolas.Quartam uero decimam quæ ad hebræos fertur:ipſius pauli non lã ad he
eſſe dicit. bræos
Tertulianum aphricanum patria carthaginenſem centurionis cuiuſdam proconſula dicit
ris filium:uirum quidem ingenio & doctrina clariſſimum hiſdem temporibus floruiſ non eẽ
ſe:& multa conſcripſiſſe uolumina:diuus Hiero.tradidit:hic nãq quum ad mediã uſq pauli
ætatem aphricanæ eccleſiæ præſbyter nominatiſſimus ſtetiſſet:clericorum romanæ ur Hic di
bis inuidia adeo contumeliis & iniuriis attritus fuit:ut ad montani heretici doctrinam miſit
labi compulſus ſit.Quamobrem & multa uolumina contra Orthodoxam & catholicã xp̃ianã
fidem componere cæpit:& q̃maxime :De pudicicia:De perſecutiõe:De ieiuniis:& de ex laceſſi
taſi lib.6.ac alium aduerſus Apollonium edidit librum.Vixitq uſq ad decrepitã æta tus in
tem:& alios multos edidit libros. iuriis
Perſecutio chriſtianorum quinta:hoc anno Seueri iuſſu ita incipitur:pro qua etiam
5409 210 diuina ultio in romanos non defuit:Quia mox ciuilia bella mirumimodum eos attri
uere.In qua quidem perſecutione hi præcipui paſſi inueniuntur:uidelicet.
Hyreneus lugdunenſis epiſcopus:uir doctiſſimus:iam grandæuus apud eandem urbẽ
pro chriſti nomine martyr efficitur.Floruerat enim q̃maxime ſub Comodo principe &
polycarpi martyris:ut diuus ſcribit Hiero.diſcipulus fuit:a quo quũ eruditiſſimus eua
ſiſſet:quinq libros aduerſus hereſeos ſcripſit.Et contra gentes aliud breue uolumẽ:atq
aliud de diſciplina chriſti:deq prædicatione apoſtolorum librum unum.Et aliud uolu
men:ſeu opus diuerſorum tractatuum:uidelicet de ſciſſura librum unum:& alia multa:
Atq de monarchia uolumen egregium.Et ad Victorem papam:de queſtione paſcæ epi
ſtolas multas.Demum uero ſæuiente hac perſecutione cũ omni ferme ciuitatis ſuæ po
pulo.4.calen.Iulii martyrio coronatus eſt:quo die eius feſtum celebramus.
Leonidem etiam alexandrinum magni Origenis patrem:uirum quidem optimũ ſub
hac perſecutione paſſum fuiſſe Euſe.Cæſarienſis ſcribit:cuius quidem martyrium idẽ
Origenes puerulus annorum octo ſubſequi decreuerat:niſi diuina diſpenſatiõe ad mul
torum utilitatem reſeruatus:per maternam ſollicitudinem impeditus fuiſſet:nam ipſa
pueri mater:quum in craſtinum in publicum prodire:& chriſtum confiteri decreuiſſet
nocte latẽter ueſtimenta ipſius ſurripuit:& ſic puerũ a tyrãnorum cede reſeruauit.Quo ui
ſo puer cõfeſtim ad patrem epiſtolã ſcribit:qua ſignificat maternis artibus a tanto bo
no fuiſſe impeditum:ipſumq patrem hortatur:& rogat uirili animo proſequi quod in
cæpit.Ac ſiquidem Leonides apud Alexandriam urbem ſuam martyrii palmam cõſtan
tiſſime in calendis martii adeptus eſt:quo quidem die eius natale celebratur.
Perpetua quoq & Felicitas:matronæ q̃dẽ ſciſſimæ:& ipſæ i mauritania Tiburbitano
rũ ciuitate cũ reuocato ſaturnino:& ſecũdolo nonis martii paſſæ ſunt:nam quũ ſecũdo
lus i carcerẽ q̃uieuiſſet:ipſæ ſciſſimæ mulieres cũ reliq̃s beſtiis traditæ:& dilaceratæ marty
Aſſianꝰ p̃dci Seueri filꝰ:cui antõio caracalle cognomẽ fuit primꝰ (cõſumauerũ.
5412 213 c &.xx.Ro.iperator:ãno.2147.Olym.pꝰpſe iperiũ ſuſcipiẽs:iꝑauit ãnis.7.Vir cer

te peſſimus ac facinoroſus nec patri ulla in uirtute perſimilis:imo illo aſperior & omnium anteceſſorum luxuria & libidine intemperaotior:qui nullum facinoris genus prætermiſit.Quippe & fratrem ſuum Gettam occidit:ac Nouercam ſuam uxorem duxit:& multa dedecora peregit.Sed nec egregium aliquid præter Thermas antooianas:quas ipſe incohauit de ſe reliquit.Eas poſtea alexander ſucceſſor perfecit.Muniuit etiam in urbe uiam nouam:ſeptimo autem imperii ſui anno dum prælium in parthos mouiſſet inter Ediſſam & Cãnas ciuitates prælio cum eis commiſſo anno ætatis ſuæ quarto & q̃dragefimo interfectus eſt.Lelius tamen Lampridius hiſtoricus:non i prælio:ſed cum ex prælio receſſiſſet ad requiſita uentris:inſidiis a Macrino præfecto eũ occiſũ fuiſſe dicit.
¶ Editio quinta in ueteri & nouo teſtamento.4.imperii huius Caracale:anno apud hi- 216 5415
ercontum ciuitatem in quodam dolio inuenta fuit:cuius auctor penitus ignoratur:& ideo uulgata editio nuncupata fuit:de ipſa pſalterium tantum noſtrum uſuale emerſiſſe dicimus i in cæteris autem diuinæ ſcripturæ libris tranſlatorem diuum ſequimur Hieronymum.

Acrinus ſecundus & uigeſimus Ro.imperator:cum Caracallam prædictum in
m terfeciſſet.249.Olympiade imperare cæpit:& imperauit aono uno.Vir certe origine & flagitiis inquinatiſſimus:de quo nil uirtute dignum habere potuimus.Et propterea ab Heliogoballo apud antiochiam interfectus fuit.

Alixtus papa natione Romanus patre Demetrio ex regione Rauẽnatum: poſt
papa.17 c zepherinum pontificem ſedit annis.v.mẽſi.duobus:& diebus decem.Vir ſiqui 219 5418
dem diuinus atq; prudentiſſimus:qui licet in multa rerum perturbatione pontificatum incepiſſet:nequaquam tamen a bono pontificis inſtituto diſcedere uoluit:ſed Gratiano referente:conſtituit ne quis de cætero i ep̃m cõſecraretur:niſi canõice electus fuiſſet:ſicut habetur io canooe.lxii.di.c.Nullus in epiſcopum:Vtq; clerici qui ad ſacros ordines eſſent promouendi ab uxoribus abſtinerent.lxxii.di.c.præſbyteris.Cõſtituit itẽ quater in anno ieiuniom.i.uernale:æſtiuale:autumnale:& hyemale.lxxvi.di.c.ieiunium quod ter in anno.Item ut ſacerdotes inceſtuoſi nullam accuſandi alios haberent facultatem.iii.q.iiii.c.Conſanguineorum.Cenſuit item:ut accuſator abſente reo nullo in iudicio audiretur.iii.q.ix.c.Nullus alterius.Mandauit quoq; ut layci:qui temere diſpenſationes rerum eccleſiaſticarum uſurpare ſeu occupare præſumerẽt:ueluti ſacrilegi rei punirentur.16.q.7.c.Siquis.Ferunt hunc templum beatæ Mariæ uirginis in regione tranſtyberina ædificaſſe.Cemiteriumq; ſuo nomine in uia apia condidit:ubi & iampridem multa ſanctorum martyrum tumulata fuerant corpora:quod uſq; in præſentem diem Calixti cemiteriom appellatur.Verum cum Palmachium uirum conſularem:& Simplicium ſenatorem:atq; Felicem nobilem uirum cum eorum domibus baptizaſſet:& ad martyrii palmam incitaſſet:atq; multos præſbyteros:diaconoſq;:ac epiſcopos ordinaſſet.ii.idus octob.ab Alexã.imperatore martyrio coronatus ẽ.Cui⁹ corpus poſt.17.diem ab Aſterio eius præſbytero in cemiterio Calepodii ſepultum fuit.Eius autem natale ſecundo idus octob.celebrari iuſſum eſt.

Inſtitutor quatuor tẽpoꝶ ieiunii

Cemiteriũ calixti

Arcus Aurelius Antonius cognomento Heliogoballus:tertius & uigeſimus
m Ro.imperator:anno primo ducenteſimæ quadrageſimæ nonæ Olympiadis. 220 5419
Macrino imperatore prædicto interſecto:Imperium ſuſcipiens:imperauit annis quattuor.Hic Caracele ex Semiramide concubina formoſiſſima fœmina filius fuit:& apud phœnicem eo tempore natus:quo Seuerus cum parthis bellũ geſſit:qui cum adoleſcentulus eſſet:ſolis ſacerdos factus heliogoballus cognominatus eſt.Helios enim phœnicum lingua:latine dicitur ſacerdos.Deinde cum ſtrenuus eſſet iuuenis apud anthiochiam matris artificio ad imperii maieſtatem aſſumptus eſt.Qui iam cum parthis pace firmata etiam cum ipſa propria matre libidinoſe uiuere cæpit.Quãobrem ad urbem poſtea ueniens a ſenatu impetrauit:ut & ea in ſenatorio locaretur ordine:quæ eo in ordine prima fuit fœia.Huius q̃ppe Heliogoballi ſpurcã uitã Helius

pria fœmia q̃ itrauit i ſenatũ

Lampridius hiſtoricus optime deſcribit.Qui inter cætera uitæ ſuæ dedecora:aſſerit ip
ſum ēt in ueſtales uirgines inceſtum cõmiſiſſe:aliaſq; multas ꝓbroſas fœminas ſemper
domi habuiſſe.Cuius rei cauſa urbis dignitates atq; honores malis & flagitioſis uiris ut
plurimum cõmittebantur.Et cum eam obrem a ſabino conſulari uiro clariſſimo repræ
henderetur:e medio eum auferri & interfici præcepit.Quapropter cum iia imperii di-
gnitatē ſuis flagitiis ĩdies magis ac magis demigraret:militari tumultu tādē cũ mr̃e ĩter
5423 224 Lexander.4.& uigeſimus Ro.imperator.250.Olympiade poſt helio- (fect⁹ ē.
a goballum prædictum monſtrum imperare cæpit:& imperauit annis.13.uir cer
te(ut helius lampridius hiſtoricus ſcribit)unicum omnium uirtutum exēplar
qui iuſticiam ita coluit:ut nemo unq̃ de illata ab eo iniuria conqueſtus ſit:procul.n.a ſe
oēm pompam & ambitionē ſemp abiecit:nec unq̃ toga picta(niſi ſemel tm̃ eſſet cõſul)
uſus eſt:tantæ etiam prudētiæ fuit:ut a nemine unq̃ decipi potuerit:uiroꝝ iſup illuſtriũ
& doctoꝝ amator:adeo fuit:ut eoꝝ ſtatuas ubiq; conquiri fecit:& in foro locari man
dauit:unde iua prudētia ſuaq; uirtute inumerabiles prædeceſſorũ ſuorum ſordes lauit:
& dignitatē imperii Ro.reſtituit:hic xp̃m dñm noſtrum:ut prophetam ſanctiſſimũ ex-
colens inter deos referri uoluit:cuius imaginē una cum Abrahe orpheiq; imagine i do-
mo ſua ſemper habere uoluit.Sicq; rēpu.auxilio Vulpiani & pauli patauini:atq; iulii frõ
tini iurecõſultorum uiroꝝ doctiſſimorum collapſam reparauit.Tantis itaq; uirtutibus
hic imperator inſignitus oīum conſenſu auguſtus creatus:cõfeſtim cõtra parthos bellũ
ſuſcepit:& xerſem eoꝝ regem ſtrenuiſſime uicit:diſciplinæ nāq; militaris adeo emenda-
tor ſæuerus fuit:ut quaſdam etiā legiones integras exauctorauerit:propter qđ & apud
Maguntiam Germanorum ciuitatem inſtigatione Maximini Thracis militari tumultu
ĩterfect⁹ fuit.Nat⁹ ē āt hic ex aſſyriis parētib⁹:& ex Mámea mr̃e xp̃iana Romæ gñat⁹.
¶Semiamira Heliogoballi prædicti ĩperatoris mr̃:hoc anno:heliogoballo ꝓ ſuis meri-
tis a ſuis:ut ꝑfertur occiſo:& ipſa ſimul quaſi ceſa in cloaca ꝓiicitur: & inde paulopoſt
una cũ cadauere filii in Tyberim deiicit̃:hæc enim natiõe græca:& ex Meſſana ciuitate
originem duxerat.Quæ quidē cũ pulcherrima admodum eſſet:aliquādiu inhoneſta fuit
mulier:ſed poſt hæc filii claritate:& ſenatus principatu conſpicua facta ē.Nā et⁹ ope &
aſtutia egit:ut poſt mortē Macrini ĩperatoris:& eius filii Dyadumeni ab exercitu apud
Bithiniā eligeret̃ in principē:q principatu adepto.Romā una cũ matre uenit:& a ſenatu
cũ ingenti gaudio exceptus ē:& ipſa ſemiamira ex repētina filii ꝓuectione uſq; ad aſtra
delata eſt:& Auguſta ab oībus nuncupata.Filius autē Heliogoballus:& ſi ſceleſtus eſſet
cognoſcens matris beneficium:tantum illam quaſi loco retributionis honoribus præ-
tulit:ut in ſenatu nil fere niſi ea diſponente peragere uoluerit:uoluitq; illam ĩ ſenatu cũ
reliquis ſenatoribus ſemper quoad uixit intereſſe.ut ſententiam ſuam more cæterorũ
de agendi diceret:quod mulieri alteri unquam contigiſſe legimus.Tantæ enim hæc me
retrix apud Ignauum filium fuit dignationis & honoris:ut in Quirinali colle pallaciũ
conſtruxit:quod ſenaculum appellauit:in quo quidem conuentum mulierum ordinauit
quibus & auctoritatem præſtitit:ut ſenatorio more de moribus circa ſtatum tractarēt
& leges ſuper his inſtituerent:& huic ſenatui matrem Semiamiram principiſſam fecit:a
qua ſenatus conſulta plurima ridicula manarunt.Statutum quippe in ſenatu fuit: quo
ueſtitu:quibuſue ornamentis unicuiq; uti licitum eſſet.Cui etiam cedere cuiq; aſſurge-
re deberet & alia multa:ſancitum eſt:& cum eo in collegio ſemiamira potius meretri-
cio q̃ matronali ritu ſeſe haberet:uacarent etiam filii libidinibus atq; obſcenitatibus:
eo deniq; itum eſt:ut poſt mortem filii:& ipſa ut prædictum eſt:ſeceſſit:quod & quili-
bet miſere uiuens cogitare non pigeat:nam nil uiolentum durabile unquam fuit.
Rbanus papa natione Ro.patre pontiano poſt Calixtum pontificem ſedit an-
5424 225 . u nis octo.& men.2.& diebus duodecim.Vir ſiquidem doctrina & ſanctitate ui- papa.18
tæ eminentiſſimus:cuius rei gratia multos gentiles ad fidem chriſti traxit: in-
ter quos fuere Valerianus Ceciliæ uirginis ſponſus & Tyburtius eius frater.Hic multa
Gratiano teſte conſtituit:& quammaxime mandauit:ne quis de cætero in epiſcopum
eligeretur:niſi prius aut ſacerdos:aut diaconus conſecratus fuiſſet:ut habetur in cano-
ne.ſexageſima diſtin.c.Nullus in epiſcopatu:conſtituitq; ac cõceſſit:ut futuri clerici pri-

mam tonſuram de manu abbatis poſſent accipere.68.di.c.Quorum uices: Ieiunia etiã
quattuor temporum declarauit:a prædeceſſore ſuo inſtituta:quia hominum imperitia
confundebantur.79.di.c.Statuimus.Voluitq́ ac iuſſit de cætero omnia altaris uaſa aut
argentea aut aurea:ſeu ſtagnea fieri:ut de cõſe.di.i.c.Vaſa quibus.Eiuſdem quoq́ inſtitu
tum fuit:ut eccleſiaſtica prædia atq́ fundi a fidelibus oblati reciperentur:partirenturq́
uiritim clericis omnibus:nihilq́ cuiuſpiam priuatum eſſe:ſed omnia commune bonũ
diſtribuerunt.Deniq́ cum hæc:aliaq́ multa conſtituiſſet.poſtquam quinquies in Decẽ
brio menſe ordinatiões celebraſſet:ubi multos & diaconos & præſbyteros:archiepiſco-
pos per diuerſa loca creauit.poſt Valeriani & Tybur.atq́ Ceci.uirginis martyrium:& ip
ſe nono calẽ.iunii pro xp̄o martyrium ſumpſit:cuius corpus in cimiterio prætextati uia
tyburtina ſepultum dicitur:poſt cuius mortem ceſſauit epiſcopatus dies.xxx.cuius fe-
ſtum nono calen.iulii celebratur.

¶ Martyres pro Chriſto his diebus paſſi.

¶ Agrippitus illuſtris adoleſcentulus:per hoc tempus apud præneſtinam ſabinorum ur
bem quindenis iuſſu alexandri imperatoris martyrio coronatur:ipſe enim cum.xv.eſſet 228 5427
annorum:& amore Chriſti martyrio flagraret:ab imperatore compræhenditur:& prio
neruis crudis ceditur:deinde urbis præſidi:ut ſacrificare compelleretur:tradit:qui quũ
duriſſimo & ſqualido carceri ſtatim recluditur:ubi per.4.dies eidem cibum omnem ne
gauit:inde eidem præſidi exhibitus prunas ardentes ſuper caput eius appõi iuſſit:& quũ
gratias deo ageret flagellis iterum ceditur:& nudus capite deorſum uerſo ſuſpẽdit:& bu
lienti aqua corpus eius perfunditur.& quum adhuc martyris chriſti maxillas fregiſſent
præſes ex tribunali corruens triſtem emiſit animam.Quo audito imperator cum leoni
bus obiici præcepit:ſed fere manſuetæ factæ pedibus martyris ſe inclinauerunt.Vidẽ-
tes ſceleris miniſtri:tulerunt ſanctum martyrem:& inter duas columnas gladio percuſ-
ſerunt:ſub die decimoquinto calendas ſeptembris:corpus uero eius a chriſtianis nocte
ſublatum ibidem miliario ab urbe poſitum eſt:in ſarcophogo nouo diuinitus inuento.
¶ Calepodius autem præſbyter ſanctiſſimus:& ipſe ab Alexandro prædicto imperatore
per hoc tempus Romæ interfici pro chriſto iubetur.Eius corpus per ciuitatem ignomi
nioſe pertrahi:& in tyberim iactari præcepit:cuius natale ſexto idus maii celrbratur.
¶ Palmachius Ro.coõſul cum uxore & filiis:ac aliis promiſcui ſexus numero.42.Simi
literq́ cum Simplicio ſenatore Ro.uno eodem die iuſſu alexandri decollatus eſt.Quo-
rum quidem capita ad terrorem chriſtianoꝶ p diuerſas urbis portas ſuſpẽdi iuſſa ſunt.
¶ Martina Ro.uirgo & quidem ſanctiſſima:per hoc tempus cũ eximiæ chriſtianæ ueri
tatis & uirtutis eſſet mulier ab Alexan.principe compræhenſa:cum chriſtũ negare om-
nino recuſaret diuerſis tormentorum generibus eius iuſſu cruciatur:& cum adhuc in fi
dem immobilis permaneret:gladio ceſa:martyrii palmam primo die Ianuarii ꝑmeruit.
¶ Tyburtius quoq́ & Valerianus præclariſſimi ciues Ro.& ipſi in hoc tumultu ab Al-
machio urbis præfecto compræhenſi pro chriſto martyriũ conſtanti animo paſſi ſunt.
eos enim primum fuſtibus duriſſime cedi fecit:& tandem gladio interfici præcepit:Ma
ximus autem uir illuſtris cum eis tãdiu plumbatis ceſus eſt:donec ſpiritum exhalaret.
Celebratur autem eorum feſtiuitas decimooctauo calendas maii.
¶ Cecilia uirgo romana:corporeo decore:moribꝰ:magnanimitate:ac ſanctitate:& lau- 230 5428
dabili pudicitia:ac caſtitate ſplendida:hoc anno poſt multos agones martyrium ꝓ xp̄o
conſtantiſſime pertulit:hanc enim cum parentes unicam haberent filiam:cum regiis fe
re diuitiis Valeriano cuidam patricio nobiliſſimo iuueni:ſed infideli matrimonio copu
larunt:quem quidem una cum fratre ſuo Tyburtino ad credendum in chriſto perdocu
iſſet:ad martyrium tandem tollerandum induxit:quod cum Almachius urbis præfe-
ctus didiciſſet:eam uinctam ad ſe adduci fecit:& idolis immolare præcepit:ſed cum nol
let:& diceret ſe chriſtianam eẽ:poſt multos conflictus iuſſit eam in balneo calidiſſimo
& bulienti per diem:& noctem concremari:& cum nullam leſionem perſenſiſſet:iuſſit
ibidem eo in balneo decollari:quam ſpiculator tribus ictibus percutiens nequaquã ca-
put amputare potuit:ſed per triduum ſuperuiuens oĩa quæ habebat pauperibꝰ xp̄ianis
tradidit:& quos ad fidem xp̄i conuerterat:Vrbano papæ cõmẽdauit dicẽs.Triduanas a

domino mihi poſtulaui inducias:ut hanc domum meam eccleſiam conſecrâres:quibꝰ dictis ſpiritum emiſit.Corpꝰ autem eiꝰ ſanctꝰ.Vrba.inter epiſcopos ſepeliuit : & domum ſuam in eccleſiam conſeruit:paſſa eſt beatiſſima uirgo.x.ca.decem.quo die feſtum.

¶ Quiritiꝰ præterea Ro.patriciꝰ & ipſe una cum Iulia matre hac tempeſtate apud Ro. eiꝰ colitur aliis innumerabilibꝰ ſecum iunctis martyrium idibꝰ Iulii compleuerunt:& eo die eorum natale celebratur.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

5429 230 ¶ Vulpianꝰ iureconſultꝰ uir præſtantiſſimꝰ.Alexandriq; prædicti principis aſſeſſor:his temporibꝰ teſte Euſebio propter eximiam eiꝰ ſelam atq; doctrinam apud eundem imperatorem maximo in precio habitꝰ eſt.Et præ cæteris doctoribꝰ uocabula & leges antiquas explanauit:atq; alia multa monumenta ſcripta poſt ſe reliquit.

¶ Paulꝰ patauinꝰ ſimiliter in philoſophia & iure ciuili celebratiſſimꝰ:per hæc tempora floruit:& ad componendam rempu.Romanam ſuperiorum imperatorum uitio & ſordibus labefactatam:Alexandro prædicto imperatori plurimum auxilio fuit.: & nonnulla ea in facultate compoſuit:quæ adhuc extare uidentur.

¶ Iulium quoq; Frontinum & in omni doctrina ſcientiſſimum cum ſuperioribꝰ floruiſſe:& Alexandro auxilio fuiſſe conſtat:nam & ipſe multa compoſuit :& Alexādro ipſi ad res ſimiliter componendas adiumento fuit.

¶ Beryllus quidam arabiæ epiſcopus uir doctiſſimus cum eodem(teſte Hiero .)floruit: Qui licet poſtea in hereſim quæ chriſtum ante incarnationem fuiſſe negat delapſus fuerit:Origenis tamen ope ad ueritatem reductus nonnulla poſtmodum conſcripſit: & q̄ maxime epiſtolas multas:in quibus Origeni ipſi gratias plurimas agit. Extat & eius dialogꝰ & Origenis in quo ab origine rep̄hendi de hereſi queritur.

¶ Triphonem etiam Orige.auditorem & diſcipulum hiſdem temporibꝰ floruiſſe & librum de uacca Ruffo in deutero.& alia multa compoſuiſſe diuus Hieronymus ſcribit. Et cum in omni doctrina eruditiſſimus eſſet uir ad eum Orige . multas dedit epiſtolas.

¶ Ambroſius quidam græcus diaconus per hoc ipſum tempus(teſte Hiero.) confeſſiōis gloria plurimum inſignis fuit:hic primo Martionites exſis ab Orige. correptus chriſti ſeruus euaſit inclitus:Et propterea Origenes ipſa multa poſtea eidem dictauit uolumina: ſed & ipſe ut erat ingenii elegantiſſimi uir plurima compoſuit.

¶ Minutius felix inſignis rō̄ Romanus cauſidicus:& ipſe per hoc tempus(ut teſtaꝛ Hie.) Dyalogum ſcripſit . In quo chriſtianum & Ethnicum diſputantes inducit : qui octauius inſcribitur:ſcripſitq; & contra mathematicos librum unum . De quo Lactantius in libris ſuis meminit.

5430 231 ¶ Origenes ille magnus natione alexandrinus Leonidis martyris filiꝰ:& eccleſiæ alexādriæ preſbyter:phōꝝ:atq; theologorum omnium ſui temporis princeps:hiſdem temporibus(ut tradit Euſe.li.v eccleſiaſticæ hiſto.)Alexandriæ floruit:hic cum ab ipſis cunabulis chriſtianiſſimus eſſet:& eminentiſſimi ingenii adoleſcens euaſiſſet poſt patris obitum chriſti fideles a tyrannis per tormenta oppreſſos pro poſſe fouit.& ad mortem perductos intrepide animauit:inq; hebionicorum hereſim expugnauit: qui chriſtum ex Ioſeph & Maria natum hominem purum eſſe dicebant:ac iudaico ritu ſeruandam prædicabāt.ſed & ml'tos p̄clariſſimos(ut ſuperius mōſtratū eſt)hereſibus infectos ad fidei ueritatem ſua doctrina traduxit:atq; deo ī uigiliis ieiuniiſq;:ac crebris orationibus ſeruiēs conſilio euangelico:unam tantū unicam induere uoluit:& de craſtino omnino unquā cogitauit:per multos etiam annos(ut Euſ.refert)Calciamentis uinoq;:niſi ab ſtomachi releuāda incommoda abſtinuit:Super lectum præterea plumis ſtratū nūq̄ dormiuit:& a carnibus ſe omnino abſtinuit.Et in tantum caſtitatis amor fuit:ut cœlo fidei:licet nō ſecundum ſcientiam ſe caſtrauerit:ob cuius doctrinam atq; eloquentiam & ſanctiſſimā uitam:Mammea alexandri imperatoris mater chriſtianiſſima eum audiendi deſiderio capta ex Alexandria antiochiam aſciuit:& eiꝰ mellifluam doctrinam audire uoluit:habebat hic præter alios ſcriptores.vii.iuuenes ſeptēq; puellas qui omnes inſimul ex eiꝰ ore diuerſas ſcribebant materias:unū & Porphy.ipſum laudās:dicit omnia Platōis ſecreta eū fuiſſe cōſecutū.Mille nanq; tractatus ī eccleſia dei(ut diuꝰ ſcri.Hiero.)locutus eſt in g.

Vide magnā abſtinētiā hominis & penitentiā ac caſtitatem

buſ ut diuo Aug.& Hierõ.ipſi placet multũ errauit.Ex qb⁹ qdẽ erroríb⁹ origẽiana here
ſis proceſſit:dixit enim chriſtum quandoq; ex maxima miſericordia ſua non ſolum ho-
mines ſed & apoſtatas angelos redempturum fore ſecundum illud pſalmiſtæ. Non imp
petuum iraſcetur:neq; i æternum comminabitur. Verumtamen ipſe Origenes:ut quidã
aiunt in quadam epiſtola:quam ad Fabianum papam ſcribit:penitentiam de male prola
excuſat tis agere uidetur.Et cauſas ſui erroris in Ambroſium quendam emulum ſuum refundit
ſe de i- qui ſcripta ſua ſecrete edita & minime correcta in publicum protulir. Hoc mihi inquit
poſitis præſtiterunt amici mei .Si racuero reus cenſear:& ſi reſpondero inimicus iudicabor.Du
ra utraq; cõditio:ſed e duob⁹ eligam quod melius eſt:hæc ille in epiſtola ſua.Et propre
rea multi clariſſimi doctores mirifice laudarunt:& quãmaxime Euſe.noſter & Ruffin⁹
Libros aquileienſis:ac alii multi.Ex libris autem ſuis quos eccleſia recipit :ut in canone diſ.17.
ipſi⁹ hic habetur. Hi comentarii ſunt ſuper Geneſim.Omeliæ.17.ſuper Exodum.13.ſuper leuiti
cõme- cum.18.ſuper numeri.28.ſuper Ioſue.26.ſuper Iudicum.6.De alchana tractatus unus ſu
morat per Iob.lib.3.ſuper cantica canticorum li.3.ſuper eandem Omelias duas.ſuper Iſaiã ſcri-
pſit omelias.9.ſuper Ieremiam.14.ſuper Ezechielem.14.Item ſuper Mattheum omelias
26.ſuper lucam li.38.ſuper ioannem tractatum unum.In epiſtolas pauli lib.x.ſuper pſal
mos omelias.y.Et de martyribus li.unum edidit.Deniq; anno ſalutis noſtræ.256.& æta
tis ſuæ.70.deficiens apud Tyrum ſepelitur.

Ontianus papa natione romanus:patre Calphurno poſt Vrba.ponti.ſedit an-
Papa.19 p nis.y.men.2.& die.2.Vir quidem optimus atq; ſanctiſſimus: qui inſtigantibus 235 5434
quibuſdam idolorum miniſtris ex mandato principis captus:& in ſardiniam in
ſulam cum philippo eius preſbytero deportatus eſt:ubi per aliquod tempus multas ca-
lamitates & tormenta pro fide chriſti perferens tandem occubuit . cuius corpus poſtea
Fabianus pontifex ex magna uenerarione & populi ſupplicatione Romam reportari fe
cit:& in Calixti cemiterio uia apia ſepeliri tredecimo calendas Decembris : quo die eius
feſtum celebrari iuſſum eſt.Eo.p defuncto ſedes uacauit dies decem.

¶ Cyriacumq; papam Pontiano huic ſucceſſiſſe : unoq; anno & tribus menſibus ſediſſe 237 5436
multi ferunt:ſed quia contra patrum uoluntatem papatui ceſſit atq; cum.xi.uirginum
milibus:quas pene omnis baptizauerat Agrippinam urbem coceſſit: in pontificum ca-
thalago poſitus non eſt:cum tamen & ipſa uirgo exiſtens cum uirginibus illis martyrio
coronatus ſit.

Aximius auguſtus natiõe Thrax.25.Ro.imperator anno.2.ducenteſimæ & qn
Gygã quageſimætertiæ olympiadis:poſt Alexãdrum prædictum cæſarem imperium
teæ pce ſuſcipiens imperauit annis.3.hic ex utroq; parente barbaro apud barbaros nat⁹
ritatis etiam ibidem uſq; ad pubertatis tempora enutritus eſt: quem poſteaquam bellum i ger
fuit h.c mania proſpere geſſiſſet:mortuo Alexandro:milites ſine ulla ſenatus auctoritate princi
& maxi pem delegerunt:qui adeo magnus:& procero corpore fuiſſe dicitur ut octo pedes exce
mis pe- deret longitudinis tamq; pedum magnitudinem habuit: ut poſtea in prouerbium ceſſe
dibus rit:cum de longis ineptiſq; pedibus hominum eloquimur.Maximini caligam ſeu calcia
Magna mentum requirit.Eamq; ob magnitudinem ferunt eum uini amphoram una cena bibiſ
nimita ſe:hic ſextam perſecutionem poſt Neronem exercere cœpit:& quãmaxime in Origenẽ
tẽ fœ- & Mameam Alexandri principis matrem chriſtianiſſimam :quorum mortem ſummo-
miaꝝ pere cupiebat. Verum eodem anno quo & chriſtianos perſequi cœpit a pupieno quodã
hic reci nomine Aquileiæ quam obſidebat:una cum filio etiam nomine Maximino interfect⁹
tat : ui- eſt.Ferunt in ipſa Aquileiana obſidione fœminas aquileienſes tantæ fuiſſe magnanimi
delicet tatis:ut cum nerui & funes iacendas ſagittas uiris ſuis deeſſent : ſibi ipſi capillos capitis
aqlegiẽ præcidiſſe : & ex ipſis funes arcuum feciſſe.Vnde poſtea in earum gloria templum ue-
ſiũ neri caluæ ſenatus dedicauit.

Ntherus papa natione græcus patre Romulo poſt Pontianum & Cyriacum põ
papa.20 a tifices ſedit annis.3 .menſe ono & diebus.21.uir optimus(qui Gratiano atteſtã- 239 5438
te)ſtatuit epiſcopum neceſſitate exigente:& utilitatis cauſa interpoſita tñ ſumi
mi pontificis auctoritate ad alium epiſcopatum transferri poſſe:ut habetur in canone
7.q.1.c.Mutationes epiſcoporum.Primuſq; inſtituit & mandauit: ut martyrum res ge-

ſtæ diligenter exquiſitæ a notariis conſcriberentur:ut reſcriptæ agnoſcerentur:quibꝰ ge
ſtis:cum unum tantum creaſſet epiſcopum martyrii palmam & ipſe adeptus eſt:&.3.no
nas Ianuarii in cemiterio Calixti uia Apia ſepelitur:quo quidem die eius feſtum agitur:
quo mortuo ſedes uacauit dies.13.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Porphyriꝰ athenienſis philoſophus:& quidem excellētiſſimꝰ per hæc tempora maxīo
in precio fuit.Qui & ſi Origenis præſbyteri præcipuꝰ amator & laudator fuiſſet:chriſti
ani tñ nominis acerrimus perſecutor fuit.Et propterea multas obtrectationes & blac-
trationes contra Orthodoxam fidem ingeſſit:quas quidem diuus pater Aug.refellit.At
tamen ut idem pater.Aug.4.de ciui.dei teſtatur in ſuis ſcriptis:poſuit deum patrem &
filium ab eo genitum:& ſpiritum ſanctum ab eo procedentem:in quo trinitatem perfe
ctam:& eius miſterium ſenſiſſe uidetur:hunc eundem non his temporibus:ſed multo an
tiquiorem fuiſſe Auguſtinus refert:hic inter cætera yſagogas:ideſt introductiōes ad ari
ſtotelis Cathegoras:id eſt prædicamenta adiecit:& conſcripſit:ac alia multa edidit.

¶ Iulium quoq; aphricanum inter ſcriptores ſui temporis nobiliſſimum:hiſdem tempo
ribꝰ fuiſſe & floruiſſe diuꝰ Hiero.refert:qui inter cætera de tri.uolumen pergrande cō-
ſcripſit.Item de paſca:deq; ſabbato:de circunci.de Attalo:& de temporibus li.v.&ꝰad ma
gnum Orige.epiſtolam in qua oſtendit Suſanæ fabulam apud hebre.non haberi:hic igi
tur cum litterarum amator & cultor exiſteret:& diuitiis floret apud cæſaream paleſtinæ
urbem bibliothecam inſignem ſibi condidit:& cum honorabilis haberetur dicente hie-
ro.legationem ad.M.au.an.ceſa.pro inſtauratione emaus ſuſcepit quod redificans nico
polim uocauit.

Ordianus.29.Ro.imperator anno primo.254 .olympiadis poſt prædictum ma
5439 240 g ximinum tyrannum adhuc puer imperare cœpit:& imperauit annis .6.nam cū
idem maximi.præter ſenatus auctoritatem imperium uſurpaſſet:ſenatus ad de
turbandum eum.3.declarauit imperatores:e quibus pupienus & albinus poſt ſecundum
principatus annum a militibus interfecti ſunt .Tertius uero Gordia.hic adoleſcens au-
guſtus declaratus.6.omnino annis imperium tenuit:qui imperio potitus:ut erat præſtā
tiſſimi animi uir:confeſtim parthis bellum intulit:qui iam ob Ro.diſſenſiones niteban-
tur erumpere:quos facile ui & clade ſuperauit:deniq; dum ad triomphum Ro. rediret:
non longe a Ro.finibus philippi dolo occiſus eſt:qui & poſt eum imperauit. Huius aūt
principis hæc:præcipua fuit laus:quod cum eruditus uir eſſet.Bybliothecam maximam Vide
extruxit:in qua ad ſexaginta duo librorum milia collocauit. maxi-
Abianus papa natione Ro.ex patre Fabiano natus poſt antherum pontificem: mā bi-
5440 241 f ſedit annis.13.menſi.xi.& diebus.xi . Hic mortuo anthero pontifice dum in uia bliothe
de futuro pontifice deligendo colloqueretur: confeſtim diuinitus quædam co cam
lumba ſupra caput eius:ut Martinus tradit:aſtitit dicens:Romæ epiſcopus coronaberis. Papa.21

Et diuinitus ſic electus ſtati ſeptem diaconibus regiones diuiſit qui martyrum res geſtas
ſumma diligentia inueſtigarent:& ſcripto mandarent.Inde quoq; in cœmiteriis pro eo-
rum martyrum dignitate ædificauit.Conſtituitq; Gratiano teſtante:ut nullo appellanti
ſe inferretur pena:ut habetur in canone.2.q.6.c .appellantem . Voluit item quod quili-
bet poſt datam contra eum ſententiam poſt ſe appellare:or.2.q.6.c.Licet ſtatuit item ſi-
quis Sacerdoti alicui ullam iniuriam inferret:in excommunicationis ſententiam incide
ret.3.q.i.c.Deus:Mandauitq;:ut ubi crimen admitteretur:ibi quoq; & rei mulctarentur
3.q.6.c.Vbi ſemper.Et ut accuſatus non niſi in foro ſuo iudicaretur:ut habetur.3.que-
ſtione.6.capitulo ſiquis.Vetuit etiam ne quis ſimul & ſemel:teſtis & accuſator & iudex
eſſet:ut.4.q.4.c.Nullus . Vetuit quoq; ne quis ex conſanguineis uxorem ducerer uſq;
ad quintum ſanguinitatis gradum.35.q.4.c.De propinquis.Voluit præterea:ut quilibꝫ
chriſtianus ter in anno ſe communicaret:ſcilicet in paſcate reſurrectionis:penthecoſtæ
& natiuitatis domini:ut de conſe.di.i.c.Et ſi non.Et ut ſingulis annis ſanctum chriſma
in cena domini renouaretur:& uetus in eccleſia conburaretur:de conſe.di.3.capi.Litte-
ris ueſtris:huius tempore nouatiana hereſis ortum habuit:quam & multo labore exter-
minauit . Deniq; quum multos diaconos præſbyteros atq; epiſcopos per diuerſa loca

creaſſet:ſub Decio cæſare martyrio coronatus:in cemiterio Calixti ſepellitur:cuius na
talicium una cum diuo Sebaſtiano.14.calendas februarias celebratur:quo mortuo epi
ſcopatus ceſſauit dies.6.ad hunc Orige.multis ſublatis hereſibus de ordine fidei ſeruan
do multa conſcripſit.

ℭScisma primum.

ℭNouatus quidam ſanctæ romanæ eccleſiæ cardinalis præſbyter : his temporibus ec
cleſiam dei ſcindere & perturbare curauit: & ne pontificatus in manus Cornelii uiri ſan 242 5441
ctiſſimi atq; doctiſſimi deuenire poſſet:quendam Nouatianum extra eccleſiam pontifi
cem ordinauit:& Nicoſtratum i Aphrica:atq; ita omnia diuina & humana perturbauit,
Et ipſe ab eccleſia ſe ſeprāſ:ſe & ſuos ſequaces mundos ideſt ſanctos appellare fecit:apo
ſtatas etiam penitentes recipiendos eſſe:omnino negabat & prædicabat : propter quod
& Romæ concilium.60.epiſcoporum:totidemq; præſbyterorum & diaconibus multis
celebrari neceſſarium fuit:ubi & Nouati opinio improbata fuit :ut habetur in decretis
7.q.i.c.Nouatus;quod ſaluatoris noſtri exemplo nemini petenti deneganda ſit uenia:
& hoc ſanctæ Romanæ eccleſiæ primum fuit ſciſma. Aliæ etiam hereſes huius tempori
bus pullulare cœpere:& maxime helcheſatarum hereſis:quæ paulum apoſtolum reſpue
bat:quas omnes magnus ille Origenes(ut diximus)ſuſtulit.

P Hilippus huius nominis primus.27.Ro.imperator hoc anno : qui eſt quartus
ducenteſimæ &.55.olympiadis.Gordiano interfecto imperare cœpit:& impera 246 5445
uit annis ſeptem:Hic natione arabs fuit ex præfecto prætorii:gordiano p frau
dem obtruncato:ſuffragiis omnium creatus eſt imperator :qui antea uxorem nomine
Serenam duxerat:& Philippum ex ea filium ſuſceperat: quem quidem adepto imperio:
ſtatim imperii conſortem fecit:hic itaq; a Fabiano pontifice Romano edoctus primus
omnium ex Romanis principibus una cum uxore : filioq; Philippo baptizatus chriſti
nomen confeſſus eſt:quo audito Origenes ad eoſdem litteras de fide dedit. Ipſis autem
baptizatis & confeſſis milleſimus annus conditionis Romanæ urbis expletus eſt : pro
pter quod philippus ipſe innumerabiles in circo conſtituit ſolemnitates & ludos in cam
po martio:tribus quidem diebus & noctibꝰ populo celebrauit:ubi etiam complurimas
beſtias immolauit:ipſos tamen ludos longe ante a Valerio publicola poſt exactos reges
inſtitutos de centeſimo in centeſimum annum Romani repetebant :atq; ita agon mille
annorum exactus eſt.Hos tamen ſcilicet patrem & filium Decius campi ductor uir per
fidiſſimus ambitione ductus ſua perfidia diuerſis in locis poſtea interfecit . Nam patrē
Veronæ.filium uero Romæ occidere per inſidias fecit.Hi nanq; quum Decium ipſum
haberent infenſum theſauros ſuos Fabiano pontifici contulerunt:propter quod & odiū
maximum Decius i chriſtianos concepit :& eos ubiq; perquiri & interfici mādauit:Hic
igitur philippus.4.imperii ſui anno urbem ex ſuo nomine in Thracia conſtruxit.

Primus imperatorum chriſtianus
Hic millenariꝰ complet annus a cōditione urbis

ℭ Viri diſciplinis excellentes.

ℭDioniſius alexandrinæ eccleſiæ epiſcopus uir eruditiſſimus:Origenis magni auditor
his temporibus epiſcopus deſignatus ſedit annis.17.Hic quum quædam edidiſſet opu 249 5448
ſcula:etiam ad diuerſos de hereſibus infectos:epiſtolas plurimas dedit.Sed ad Fabianū
papam de penitentia unam ſcripſit:& ad Romanos unam:ad philomenem unam:ad Six
tum papam duas:ad Dioniſium etiam papam unam:& poſtea tres ad Nauatianum præ
dictum ſciſmaticum:in quibus repræhendit eum quod a corpore ſanctæ romanæ eccle
ſiæ diſceſſiſſet.Scripſitq; & alias plurimas:uidelicet de exilio.De mortalitate :De ſabba
to:De paraſceue:De perſecutione Decii:atq; duos libros aduerſus Nepotem epiſcupum:
& ad Origenem magiſtrum ſuum:De marty.ad armenos:De penitentia: Et ad Diony.li
bros.14.atq; de ordine delictorum:& alia multa.

ℭ Armenius quidam philoſophus uir dicendi peritiſſimus :per hoc tempus Euſe.teſte
alexandriæ clarus fuit:qui inter cætera ingenii ſui præclara monumenta de Moyſi &
Ieſu naue conſtantia elegantiſſimumq; edidit opus: atq; euangelicos excogitauit cano
nes:quos poſtea Euſe.ſecutus eſt:hunc enim porphy.philoſophus.falſo accuſabat:qa de
chriſtiano ethnicus factus.

Ornelius papa natione Ro.ex patre Chaſtino poſt Fabianum pontificem:ſedit
5449 250 c annis.3.uir certe erudiniſſimus :qui Hiero: teſte multas ſcripſit epiſtolas:ex qui Papa
bus unam ad Fabium anthiocenſis eccleſiæ epiſcopum de ſynodo Romana:& 22.
Italica atq; aphricana:ſcripſit epiſtolam aliam;de Nouaciano heretico & ſociis eius.Ter-
tiam de ſynodi geſtis.Et quartam ad eundem Fabium epiſcopum ualde prolixam:de no
uaciani hereſi ad epiſcopum uero Cypriani martyris extant epiſtolæ religionis & fidei
plenæ:hic itaq;(Gratiano teſte)multa conſtituit:& quãmaxime ut nullum a ſacerdotibꝰ
niſi pro fide exigeret ſacr̃m:ſicut habetur in canone.xxii.q.5.c.Sacr̃a:Statuit item ut om
nia quæ in abſentes in omni negocio & loco agerentur ſeu iudicarentur omnino enecu
arentur.3.q.9.c.Omnia quæ aduerſus.Cenſuit etiam ut nullus ſacerdotum cauſam ſuã
alieno committeret iudicio:niſi ad ſedem apoſtolicam fuiſſet appellatum :prius tamen
quam in exilium relegatus fuiſſet. Lucinæ matronæ ſanctiſſimæ precibus corpora apo
ſtolorum Petri & pauli e Cathacuminis leuauit:& Paulum quidem uia hoſtienſi: ubi fu
erat decollatus:in ipſius Lucinæ predio collocauit :petrum uero ubi martyrium paſſus
fuerat:uidelicet in uaticano:ubi etiam nunc requieſcit:reponere fecit .Creatis deniq; di-
uerſis temporibus in decembrio menſe multis ſacerdotibꝰ :diaconibuſq;:ac epiſcopis pꝰ
exilium ſuum ceſo ore eius plumbatis & aliis flagellis cum aliis uiginti iuſſu Decii cæ-
ſaris Romæ decollatꝰ eſt.Sed & quidam miles nomine Cerealis cum uxore ſua Saluſtia:
quos quidem pontifex in fide inſtruxerat:ſub eodem die capite plexus eſt.Quorum om
nium natale.18.calen.octobris celebratur:& tunc in eius obitu uacuit ſedes dies.xxxv.

Ecius.28.Ro.Imperator anno.ii.ducenteſimæ & quinquageſimeſeptimæ olym
5450 251 d piadis imperare cœpit:& imperauit annis tribus .Euſe.tamen uno tantum an-
no & tribus menſibus regnaſſe dicit.Alii uero multo plus pluribus ãnis eũ ipe-
raſſe teſtantur.Vt cunq; peſſimus fuit tyrannus:qui e Panonia inferiore ciuitate Buda-
lia natus:cum ab exercitu cum filio ſuo fuiſſet cæſar declaratus:interfectis duobꝰ Phi
lippis patre ſcilicet & filio uiris chriſtianiſſimis & dominis ſuis:ſtatim in eorum odium
ſeptimam in chriſtianos poſt Neronem mouit perſecutionem: qua quidem multi diuer
ſis in locis pro fidei conſtantia paſſi fuere . Verum dum contra Emilianum ſibi rebellẽ
in Meſſiã pararet exercitum:& ipſe a barbaris crudeliſſime occiſus eſt:adeo ut eius cada
uer nuſquam reperiri unquam potuerit. Condigno certe damnatus iudicio : Hic autem
ſecundum Martylogium noſtrum ſexdecim annis regnaſſe uidetur:alioquin non uide-
retur ſtare poſſe:quod tot ſummi pontifices;uidelicet Fabianꝰ;Corneliꝰ ;Luciꝰ;Stepha-
nus;& Sixtus legantur:paſſi ſub Decio;inde quidam uolunt ex his ſexdecim ãnis & duo-
bus annis Galerii reſtaurare damnum illorum decem & octo annorum :qui in Chroni-
cis Euſe.& Bedæ deſunt:ab anno ſcilicet .xv. imperii Tyberii cæſaris uſq; ad id tempus. Dubie-
Sed inter hæc ſciẽdum eſt quod Decius hic ſenior qui Philippum imperatorem occidit: tatem
& eidem ſucceſſit: imperator fuit & tribus annis ut diximus imperauit :ſub quo paſſus tẽpoꝝ
eſt Fabianus & Cornelius ſummi pontifices:alius fuit iunior Decius cæſar quidem:ſed & uarie
non imperator:ac ſic inter iſtos duos Decios aliqui imperatores & ſummi pontifices in tatem
termedii fuere:utpote Gallus & Voluſianus;poſt quos ĩperauit Valerianꝰ cum Galieno eluci-
filio quaſi annis.xi.ſub quibus paſſi ſunt Lucius : Stephanus :& Sixtus ſummi põtifices: das
ac Laurentius diaconus:& Ipolitus cum omni domo ſua.Huic quoq; aſſertioni ſuffraga
ri uidetur:quod Galienus fuerit binomius.Nam dictus fuit Decius Galienus:aliqui ẽt
aſtruere uolunt:quod unus & idem ſit Decius:qui conſtitutus fuit a Philippo cæſar:&
ille ſub quo paſſus eſt Laurentius.Inde ẽ quod nuſquam ẽ uita Laurentii legitur Deciꝰ
imperator:ſed cæſar:hoc enim antiquitus pluries contigit:ut aliqui eſſent cæſares :non
autem Auguſti ſeu imperatores:& aliqui primum cæſares:deinde Auguſti poſtremo fu
erunt imperatores.

Vcius papa:patriæ Ro.patre Porphyrio : poſt Cornelium pontificem ſedit an- papa
5453 254 l nis.3.men.2.& diebus.x.Hunc Voluſianus imperator primo exilii pena damna 23.
uerat:ſed eo extincto ab exilio liberatus:Romam glorioſius redit. Et ut Gra-
tianus dicit:conſtituit.ut deinceps duo præſbyteri & tres diaconi ſemper ubiq; locoꝝ
committarentur epiſcopum:eiuſq; uitæ teſtes haberentur:ut pateт in canone de conſe.

di.ſ.c.lubemus: declarauit item in loca in quib⁹ primates uel patriarchæ per mundum ordinati deberent:ut.So.di.c.urbes & loca.Qui etiam antequam ad martyrium duceretur:omnem eccleſiæ poteſtatem Stephano archidiacono ſuo permiſit & poſtquam martyrio uitam finiuit:in cemiterio Calixti uia Apia.viii.calen.ſeptembris ſepultus eſt:quo quidem die eius natale celebratur.Et tunc epiſcopatus ceſſauit dies.xxv.

℄Martyres ſub Decio paſſi.

℄Alexander quidam hieroſolymitanus epiſcopus per hoc tempus ibidem martyrium pertulit.Ipſe enim longe autem ex Cappadocia eo ueniens deuotione commotus: diuia etiam reuelatione hieroſolymitanæ eccleſiæ gubernacula ſuſcepit:& uſq; in ſenium eandem cum ſumma ſanctitate & gloria gubernauit:ſed poſt uenerandam ſenectutem Cæſaream perductus ſub hac Decii perſecutione ob fidei confeſſiõem martyrium.xv.calẽ. aprilis compleuit:cuius diei feſtum eo die celebratur.

℄Abdon & ſenen ſub Reguli Romani uiri clariſſimi ex Corduba perſarum urbe oriũdi:his tumultibus poſt multos carceris ſqualores.Romam cathenis obligati perducuntur:ubi cum diu diuerſis penarum generibus fuiſſent macerati.Tandem.iii.calendas Auguſti gladio percuſſi martyrium compleuerunt.

℄Agatha ſicula uirgo præclariſſima per hoc tempus apud Cathaniam eiuſdem Iſulæ ciuitatem in chriſto martyrio coronatur.Nam Quintianus præfectus illam compræhendens poſt alapas & carceres:poſtq; equuleum & tortiones:poſt etiam mamillarum abſciſionem:& in teſtulis & carbonibus uolutationem:eo iudicante in carcere gladio conſumata eſt.ſ.nonis Februarii:quo die eius natale agitur.

℄Apolonia uirgo ſanctiſſima & mulier memoratu digniſſima: natione alexandrina:& ipſa per hoc tempus martyrium pro chriſti nomine pertulit acerbiſſimum:nam perſecutores dentes omnes ex eius ore excuſſerunt:& multis plagis affecerunt.Deinde cum minarentur eam uiuam ſe incenſuros niſi cum eis uerba impia proferret: ipſa paululum quid intra ſemetipſam deliberans repente de manibus impiorum ſe proripuit:& in ignẽ paratum proſiliuit:ac ſic martyrii palmam quinto idus febru.promeruit. Eius autẽ ſanctum corpus poſtea in italiam delatum apud Derdonam lombardiæ ciuitatem in cathedrali eccleſia ſeruatur.

corpus huius uirgis derdõæ hẽtur

℄Serapion patria alexandrinus:& ipſe uir ſanctiſſimus eodem anno apud Alexandriam a perſecutoribus captus crudelibus ſuppliciis afficitur in tantum ut omnes eius corporis iuncturæ prius ſoluerentur.ſed adhuc uiuens a miniſtris diaboli de ſuperioribus domus ſuæ partibus præcipitatus:Chriſti martyr efficitur:& eius natale decimooctauo calendas decem.celebratur.

℄Iuſtinus quidam Romanus præſbyter per idipſum tempus una cum uictoria martyrium pro Chriſto conſtantiſſime ſuſtinuit.

℄Miniat⁹ hetruſcus:uir celeberrimus:& ipſe apud Florentiam etruriæ urbem octauo calen.nouem.martyrium pertulit:cuius ſanctiſſimæ reliquiæ adhuc & templo & populorum frequentatione a conciuibus ſuis plurimum uenerãtur.

℄Parentinus:& Laurenti⁹ fratres p̄ria ethruſci:& ipſi apud aretiũ eoꝝ urbem una cũ Nicoſtrato diacono:& alii multi:in hoc tumultu pro Chriſto paſſi ſunt.

g Allus & Voluſian⁹ ei⁹ fili⁹:uigeſimuſnon⁹ Ro. imperator: hoc eodem anno quo & Lucius papa imperare cœpit:& imperauit annis.ii. Iſtis imperantibus: tanta peſtis in ultionem chriſtiani nominis per totum orbem exorta eſt:ut paucæ domus:nedum urbes & prouinciæ extiterint: quæ non eam ſenſerint calamitatem. & quammaxime apud Egyptum:alexandriam: de qua quidem Cypriani martyris extat liber:hi itaq; dũ duobus ferme ĩperaſſent ãnis:dum contra Emilianum res nouas in Meſia agitantem bellum pararent:in Interamne ab eodem necati ſunt. Emilianus autem interemptor obſcuro loco natus:& ipſe tertio menſe ab imperii occupatione oppreſſus fuit.

u Alerianus.xxx.Ro.imperator ducenteſimaoctaua & quinquageſima olympiade imperium ſuſcipiens cũ galieno eius filio iperauit ãnis.xv. Vir certe nobilitate doctrina & eloquentia clariſſimus ob eius meritum & uirtutes prim⁹ pri 256 5455

cipum Romanoru m Cæſar & auguſtus ſummo populi Ro.conſenſu delectus eſt.Hic a principio ſanctos dei ita ueneratus eſt.ut domꝰ eiꝰ eccleſia dei putaretur: ſed poſtea per quendam magum ſeu hereticum corruptus & deprauatus:catholicam fidem adeo deteſtari cœpit:ut octauam in chriſtianos poſt Neronem exercuerit perſecutionem: cuius quidem crudelitas atq; ſæuitia dei iudicio Romano orbi non modicum pernicioſa' fuit: nã paulopoſt Germani e prouincia erumpentes cum magno impetu hoſtili animo Rauenam uſq; peruenere:& omnia igni & ferro uaſtauere.Deinde Valerianꝰ in Meſopotamia bellum mouens a ſapore Perſarum rege tandem capitur:& luminibus priuatur:& ĩ cathenatus uſq; in ſenium illi cum ignominia ſeruiuit:idq; officii ab eo ſortitꝰ eſt :ut ſapore rege equum aſcendente incuruatꝰ regem dorſa leuaret. Et merito quidem: quia ſine ulla miſericordia chriſtianos ubiq; perquiri & interfici iuſſerat. Galienus autem eiꝰ filiꝰ uiſo in patre dei iudicio:licet ſero pacem eccleſiis obtulit:& quicquid abſtulerat reſtituere fecit.Nam Valeriano capto quidam Barbari etiam in Romanorum fines erupuerunt:& multam prædam abſtulerunt:ac quidam pernicioſiſſimi tyranni in Roma conſurgentes quod domi reſiduum fuerat diripuerunt:& peſſundauerunt:propter quod Galienus ſibi canens rempu.deſeruit:& Mediolanum conceſſit:ubi cum libidinibus & turpitudini operam daret:a ſuis tandem turpiter occiſus eſt.

Germani i italiã erũpũt Hic miſerabiliter capit: & cathenis obligat pax Eccleſiis datur Barbari italiã uaſtãt:& ſpoliãt papa. 24.

Tephanus primꝰ papa natione Ro.patre Iulio poſt Lucium põtificem ſedit an
5457 258 s nis.iii.& menſibꝰ.ii.Vir ſane optimꝰ qui & Gratiano atteſtante conſtituit ne quis apud iudicem aliquem accuſaretur:qui ſuis rebꝰ ſpoliatꝰ fuiſſet:ſicut i canone habetur.ii.q.ii.c.Nullus epiſcoporum:Inſtituit item ne ſacerdotes: & leuitæ ſacris ueſtibꝰ alibi quam in eccle ſia ad peragenda ſacra uterentur:ut de conſe.di.i.c.Veſtimenta.de rebaptizandis autem his qui ad fidem rediiſſent :eandem ſenſit quæ & Corneliꝰ pontifex:neq; ullo modo his reconicandum eſſe qui rebaptizarent. Denique cum uerbo & exemplo ac opere multos ad fidem chriſti conuertiſſet a Galieno qui & Decio ꝑdicto quæſitus una cum plæriſque ſuorum:ipſo miſſam celebrante ad martyrium raptꝰ capite truncatus eſt:& in calixti cemiterio.4.nonas aug.ſepultus:quo die eiꝰ natale celebratur:& uacauit ſedes dies.xx.

5458 259 ¶Cyprianus eccleſiæ doctor eruditiſſimus & Carthaginenſis epiſcopꝰ hoc anno ſecundum Euſe. iubente Valeriano principe poſt longum exilium.viii.calendas octobris detruncatione capitis martyrium conſumauit:& eo die eiꝰ feſta celebrantur. Referuntur & cum eo apud eãdem urbem paſſi. Creſentinus uictor Roſula ac generalis.Fuit autem in primis Cyprianꝰ hic gentilis:& excellentiſſimi ingenii uir:ac bonarum artium ſtudiis ornatiſſimꝰ:qui cum Rhetoricam in eadem urbe ſplendidiſſime doceret ſuaſione Cecilii præſbiteri uiri ſanctiſſimi:priꝰ propter deum facultatibus ſuis erogatis:ad chriſtum dominum noſtrum conuerſus eſt.Ac paulopoſt præſbyter:poſtmodum ipſius urbis carthaginenſis epiſcopus factus eſt:ubi in docendo: mouendo:ac ſcribendo chriſti eccleſiæ prodeſſe curauit.Eius autem clariſſimam uitam ac martyrium Pontius ipſius præſbyter & exilii comes egregio uolumine conſcripſit. Quæ autem ſcripſerit Cyprianus:hic infra notantur.

De duodecim abuſiui ſæculi	li.i.	De aleatoribus	li.i.	Ad iulianũ amicũ ſuũ	li.i.
De mortalitate ſeu peſte egyp.	li.i.	De laude martyrii	li.i.	Ad Cecilium	li.i.
De bono patientiæ	li.i.	Ad fortunatum	li.i.	Epiſtolas ñnullas paruas.	li.i
De oratione dominica	li.i.	Ad demetrianum	li.i.	Ad donarum gratia dei	li.i.
De opere & elemoſynis	li.i.	Ad Antonianum	li.i.	Ad cornelium papãm	li.i.
De cœlo & liuore	li.i.	Ad Quirinum	li.i.	De lapſis librũ unũ. In quo	

quidem oſtendit magnam habuiſſe cum Cornelio Ro.pontifice contentioné:affirmãs lapſos omnino redeuntes eſſe rebaptizandos.Deinde ſcripſit librum de unitate catholicæ eccleſiæ;ubi oſ̃dit ſe in ipſius Cornelii põt.ueniſſe ſñiam;uidelicet nõ eſſe rebaptizã

dos hereticos:ſed ſola manus impoſitione in gratia recipiendos.
¶ Ponti⁹ autem ipſius cypriani præſbyter:uir ſufficienter eruditus:& in diuinis reclama
tionibus egregie doctus:tempeſtate hac poſt cypriani mortem in Gallis ueniens apud
Cymellam urbem:martyrii palmam adeptus eſt:ipſe enim ſua prædicatione & induſtria
duos philippos imperatores ad chriſtum conuerterat:Et inter cætera(ut præmiſſum ē)
egregium uolumen de uita & paſſione magiſtri & patris ſui Cypriani poſt ſe reliquit.Et
cum ſanctus habitus ſit eius feſtum ſecundo idus maii celebratur.

¶ Prothus & Iacinthus beatiſſimæ Eugeniæ uirginis Eunuchi:diu antea a beato Hele-
no præſbytero baptizati:per hoc tempus Romam cum beata uirgine Eugenia uenien-
tes depræhenſi:quod eſſent chriſtiani a Galieno imperatore idolis ſacrificare coguntur
qui cum nullo modo aſſentire uellent:primo eos duriſſime uerberare fecit:ac ſic cum ac
quieſcere nollent:tertio idus ſeptembris decollari præcepit.Quorum corpora a chriſti-
anis collecta:ibidem in cemiterio baſillæ uia ſalaria ſepeliuntur.

¶ Philippus autem alexandrinus epiſcopus & Eugeniæ uirginis pater:egregius uir t per
hoc tempus chriſti martyr efficitur:ipſe enim prius apud eandem ciuitatem præfectus
exiſtens:præfectura dignitate derelicta baptiſmum chriſti ſuſcepit:& paulopoſt epiſco-
patus honorem adipiſci promeruit:quem cum diu cum ingenti gloria & ſanctitate te-
nuiſſet:a perhemnio urbis præfecto:tandem in oratione conſtitutus gladio iugulatus
eſt.Cuius natalicius dies:idibus ſeptembris celebratur.
¶ Eugenia autem clariſſima uirgo prædicti philippi epiſcopi ditiſſimi heres & filia: per
hoc tempus:cum opulentiſſimum tum uirtutum:tum diuitiarum patrimonium a patre
apud alexandriam conſecuta fuiſſet:primum ibidem multis erogatis diuitiis cum pro-
tho & Iacintho prædictis Eunuchis ſuis Romam uenit:ac ibidem poſt uirtutum pluria
inſignia:poſt ſacros uirginum choros pro chriſto Ieſu diu agōizans:nouiſſime.viii.calē.
Ianuarii iuſſu Galieni gladio iugulata eſt.
¶ Nemeſius etiam diaconus Romanus:hoc ipſo tempore:una cum Lucilla eius filia ro
mæ martyrio coronatur:quem cum a fide chriſti tyranni nequaquam flectere poſſent:
iubentibus Valeriano & Galieno imperatoribus ſub die.8.calendarum ſeptembriū de-
collati ſūnt:quorum corpora cum Sixtus papa:poſtea uia Apia honeſtius tumulaſſet:ſci
licet ſecundo calendas nouembris eo die uenerabilior ſolemnitas haberi cepta fuit.

Ixtus primus papa natione græcus:patria athenienſis:poſt Sthephanum pon-
papa s tificem :ſedit annis.2:menſibus.9.& diebus.3. Vir certe ꝓter ſanctitatem do
.25. ctiſſimus.& philoſophus clariſſimus:atq; inter pontifices non ſolum tempo 260 5459
ris ſui:ſed & ſuperiorum temporum litteratiſſimus:Qui cum longe ante pō
tificatum prædicando & docendo omnem peragraſſet hiſpaniam:& inter cæteros Lau-
rentium & Vincentium leuitas præcipuos ſibi delegiſſet diſcipulos:cum eiſdem Romā
poſtea rediens : omnium conſenſū pontifex maximus declaratus eſt : qui pontificatu
inito(ut Gratianus ſcribit)conſtituit miſſas de cætero ſuper altari conſecrato a ſacerdo
tibus celebrari debere:ut habetur in canone de cōſe.di.i.c.Veſtimenta.uerum cum ſum
mopere hereſes quaſdam exortas:uidelicet Sabelianorum: Cherynthianorum:& Nepo-
tianorum:anniteretur extinguere:ab eiſdem apud Galienum qui & Decium accuſatus:
q; fidem Chriſti contra Auguſtorum decreta prædicaret ad penam queſitus & damna-
tus eſt.Cunq; ad ſupplicium duceretur:Laurentius eius archidiaconus & filius adopti-
uus:cæpit flerē dicēs.Quo progrederis ſine filio pater:quo ſacerdos ſine miniſtro prope
ras:cui Sixtus:Ego inquit non te deſero fili mi:ſed maiora tibi debent̄ pro fide Chriſti
certamina:poſt.n.triduum me ſequeris ſacerdotem leuita:atq; ita hic ſanctiſſimus pon
tifex uno die cum ſex diacōibus . Fœliciſſimo.ſ.& Agapito:Ianuario:magno Innocētio
& Stephano paſſus eſt:pontificis autem corpus uia Apia in Calixti cemiterio ſepultū
fuit:reliquorum uero corpora in cemiterio prætextati uia Tyburtina.Et horum oīum

feſta:octauo idus Auguſti celebrantur:& tunc uacauit ſedes dies.35.

5460 261 ¶Sabelius hereticus:a quo Sabeliani heretici:natione pentapolitanus:ex Ptolomaida ciuitate natus:his temporibus ſurrexit:& multorum malorum ſeminarium ſparſit: quia huius peruerſiſſime ſabelienatarum ſectæ inuentor autor fuit:quæ quidem ſecta ſtatim omnem ciuitatem blaſphemiis repleuit:ipſe enim in primis deum patrem blaſphemando negabat:chriſtum eiuſdem dei ſummi eſſe filium:& primogenitum omnis creaturæ: ac ſpiritusſancti auferebat intellectum. Dicebat enim & prædicabat unam tãtum patris & filii & ſpiritusſancti eſſe perſonam.Quas ob res magnæ diſſenſiones & ſcandala in eccleſiis tam occidentalibus quam orientalibus exortæ ſunt.Nec ipſe tandem diuinum euaſit iudicium:quia turpiter occubuit.Hic namque Neotem quendam hereticum habuit magiſtrum:qui patrem cũ filio paſſum fuiſſe dicebat & affirmabat: ut habetur in canone.24.q.i.c.quidam.

5462 263 ¶Laurentius hiſpanus ſixti pontificis archidiaconus:& filius adoptiuus:hoc anno Romæ uia Tyburtina præſente Decio:ſeu Galieno poſt multa uirtutum inſignia:& plurima tormentorum genera:uidelicet carceris:uerberum:& laminarum ardentium exuſtionem:ad ultimum.4.idus auguſti in craticula ferrea crudeliſſime aſſatus:martyrium cõſtantiſſime compleuit:Hunc nonnulli cuiuſdam hiſpaniarum ducis filium fuiſſe dicũt: quem demõ infantulum e cuna in nemus aſportauerat.Sed beatus Sixtus prædictus: cũ in eadem prouincia prædicaret:cum ſub quadam arbore lauro diuinitus inueniens laurentium eum appellauit:& diligenti cura ipſum enutriri:ac edoceri fecit. Quo adulto: illum ſecum una cum Vincentio Romam perduxit:ubi poſtea factus pontifex: conſtituit eum ſuum archidiaconum.

¶Ipolitus autem Romanus patricius:& Galieni eiuſdem Cæſaris in urbe Vicarius: & ipſe eodem anno & menſe poſtquam beatum Laurentium ſepeliuit:a Galieno compræhenſus quod chriſtianus eſſet:diu & acriter ceditur:& cum nollet idolis ſacrificare:iterũ tãdiu fuſtibus ceſus eſt:donec cedentes deficerent.ſed & cum iterum acquieſceret.Decius iracundia plenus:præcepit Valeriano cuidam præfecto.ut exquiſita omni eius facultate:eum crudeli examinatione interficeret:qui imperatoris iuſſa complens:primo omnem ipſius familiam in conſpectu eius decollari fecit:deinde ipſum ligatis pedibus ad colla indomitorum equorum:per cardetos & tribulos crudeliter trahi tamdiu fecit:donec emitteret ſpiritum:quo defuncto:nocte illa uenit Iuſtinus præſbyter & collegit corpus ipſius:cum corporibus ſeruorum ſuorũ:& ſepeliuit eos foras muros portæ tyburtinæ iuxta lymphas in agro uentano idi.augu.ſepeliri:quo die eorum natale colitur.

¶Concordia autem mulier plebea:prædicti Ipoliti nutrix:& ipſa quãquam origine minus clara fuerit nonnullis tamen meritis:& potiſſimum fidei & uirtute conſtantiæ his temporibus ſe extollendam perpetuo tribuit.Nam Valerianus urbis præfectus:cum familiam Ipoliti ſibi præſentari feciſſet:dixit.cõſiderate uitam ueſtram ne ſimul cum domino ueſtro pereatis.Reſpondit hæc concordia:nos cum domino noſtro deſideramus magis mori quam impudice uiuere.Ad cuius uerba iratus præſes:dixit:genus ſeruorum non niſi cum ſuppliciis emendatur.Et iuſſit eam tam diu cum plũbatis cedi:donec emitteret ſpiritum.Et corpus eius in cloacham proiici præcepit.Sed poſtmodum ſolertia Iuſtini præſbyteri inde extractum:honorifice ſepeliuit.ſ.idib.augu.

¶Romanus quoque miles:& ipſe ſequenti die:eo in loco paſſus eſt:hic quippe in confeſſione beati Laurentii diuinitus(ex uiſione angeli)compũctus ſe baptizari fecit: Quo audito:mox iudex eum fuſtigatum ſibi exhiberi præcepit:& uiſa eius conſtantia: dedit ſententiã:ut decollaretur:& decollatus eſt:quinto idus auguſti:cuius corpus poſtea Lucham Ethruriæ urbem delatum:honorifice ſepultum eſt.

Ioniſius papa cuius originem non habemus:hoc anno poſt Syxtum pontificeʒ
5462 263 d pontificium munus ſuſcipiens ſedit annis.6.Alii tantum.2.ſediſſe dicunt. Sed papa 26.
Euſe.nouem annis ipſum ſediſſe aſſerit. Hic primus ex monachis factus eſt

Primꝰ ex monachis papa hic fuit primæ parochianarum diuiſiones

pontifex:qui non modo ſanctitate:ſed doctrina inſignis exiſtens.Gratiano teſte:conſtituit:ut quis infamis etiam hereticum ullo in iudicio accuſare præſumeret : ſicut habetur in canone.2.q.7.c.Alieni erroris:Mandauit item iudicibus tam ſecularibus q̄ eccleſiaſticis:ut neminem damnarent anteq̄ per teſtes idoneos conuinceretur.2.q.i.c.Primates.Hic in urbe Roma primum eccleſias & cemiteria præſbiteris diuiſit : deinde foris dioceſes ac parochias ſimiliter diuiſit:mandans ut quiſq; ſuis finibus contentus eſſet:ut etiam habemus.13.q.i.c.Eccleſias:Hic licet decrepitæ eſſet ætatis: Concilium in Antiochia ciuitate contra paulum eiuſdem urbis epiſcopum celebrari mandauit : cui quum propter ſenium intereſſe non poſſet:ad eundem tamen per Marinum quendam alexandrinum epiſcopum litteras dedit.Tandem & ipſe martyrio coronatus:in Calixti cemiterio ſepelitur:poſt quem uacauit ſedes dies ſex.

herefis arthemonis arrogantiſſimꝰ

¶Paulum quendam Samoſatenum epiſcopum uirum utiq; eruditiſſimum: per hæc tēpora ab orthodoxa fide turpiter diſcedentem arthemonis hereſim excitaſſe dicūt: quæ quidem hereſis Mariæ uirginitati contradicebat:aſſerebatq; q̄ poſt chriſtum natum ſe uiro ſuo Ioſeph commiſcuiſſe:& alios filios procreaſſe.Hic itaq; paulus quū inde mortui epiſcopi locum antiochenus epiſcopus fuiſſet creatus ſuperbe nimium ſeſe habere cæpit.Et intereundum præ ſuperbia & litteras legebat:& dictabat epiſtolas multis conſtipato agmine præcedentibus & ſubſequentibus:Quamobrem plæriq; chriſtianam religionem deteſtari cæperunt.Is nanq; prædictæ hereſis arthemonis aſſertor negabat dei filium e coelo deſcendiſſe:ſed a maria originem accepiſſe : & initium a terra habuiſſe: hanc ob rem Antiochenſe conſilium iuſſu prædicti Dionyſii papæ celebratum eſt:quo patrum omnium conſenſu qui aderant:ipſe damnatus eſt.

¶Martion:alias malchio quidam antiochenæ eccleſiæ præſbyter:Vir diſertus his temporibus:teſte Hiero.fuit:& aduerſus prædictum paulum arrogantem multa diſſeruit & ſcripſit:& q̄ maxime quoſdam dialogos:qui uſq; ad tempora diui Hieronymi ſtetiſſe dicuntur.Scripſitq; & aliam grandem epiſtolam ex perſona Synodi ad Dionyſium prædictum papam.

¶Gregorius cæſarienſis epiſcopus:uir utiq; ſanctiſſimus: atq; doctiſſimus huic concilio affuit:& multa auctoritate interfuit:cuius ſententia maxime idem paulus hereticus damnatus eſt:de quo Euſe.in ſeptimo eccleſiaſticæ hiſto.lib.multa commendādo diſſeruit.Qui & tandem ſubornantibus hereticis pro fide Chriſti martyrium ſuſtinuit.

papa .27.

f Elix papa natione Ro.patre Conſtantino:poſt Diony.pontificem ſedit annis 269 5468
4.menſi.3.& die.15.uir utiq; iuſtus & omni laude dignus:qui & martyrium deuotioni conſulens mandauit:ut ſingulis annis ſacrificia martyrum a chriſti ſacerdotibꝰ de cætero celebrarentur.Vtq; nullibi q̄ in loco ſacro a uiris eccleſiaſticis miſſa celebraretur:ut habetur in canone de conſe.di.i.c.Sicut non alii.Dedicationes quoq; templorum etiam ſolemniter celebrari mandauit: q̄ ſi de conſecratione alicuius eccleſiæ ignoratum fuerit:utpote uetuſtate & abolitione murorum conſecrari denuo mandauit:de conſe.di.i.c.Eccleſiis.Et deniq; in ſeptembrio menſe multis creatis præſbyteris:diaconibus:& epiſcopis martyrio coronatus eſt.Sepultuſq; uia aurelia tertio idus Iulii.Et tunc ceſſauit epiſcopatus dies.5.

¶Manicheorum hereſis exordium.

¶Manes quidam hereticus genere perſa uir utiq; callidus : atq; diabolicus moribus & uita barbarus:his temporibus fuit:& multa damna chriſti eccleſiis intulit. Is enim conuocatis.12.diſcipulis:quo fidem omnibus in rebus faceret:ſe chriſtum profiteri auſus eſt & ad interficiēdas deceptoꝝ aīas iſandi dogmatis ſui.Ferale cōmētū d̄ ſacrilegis & fabuloſū mēdaciis texuit:& p̄ has inſanaꝝ opionū ruinas:ſe ſuoſq; ſeq̄ces ꝑruit:ut ſibi falſi cor-

poris ſingent chriſtum dicens:ut Leo papa teſtatur:eum nihil in ſe ſolidum:nihil ueruʒ
hominum oculis actibus præbuiſſe:ſed ſimulatæ carnis uacuam imaginem demonſtraſ
ſe / hic etiam cum ſequacibus ſuis duo principia eſſe affirmabat : unum: ſcilicet:bo-
nũ:alterum mali:unum lucis:alterum tenebrarum. Teſtamentumq̃ uetus reſpuens : &
nouom ſolum recipiens.Ipſius aſſequaces : ut diuus pater augu.lib. 90.quæſtionum re
fert non omnes prophetas:ſed ex patre blaſſemabant indignum iudicantes : ut deus &
dei filius fœmineis ſe immiſcuiſſe credantur uiſceribus:& maieſtatem ſuam huic no-
ſtræ contumeliæ ſubdidiſſe:ut:ſcilicet noſtræ carnis immixtus in uero ſubſtantiæ cor-
pore naſceretur:cum totũ:ut Leo ait:illud opus nõ iniuria ipſius:ſed potẽtia:nec credẽ-
da pollutio:ſed glorioſa dignatio. Quo autem tempore : ſeu qua in parte hic peſſimus
deceſſerit:mihi incognitum eſt.

5466 270 Laudius huius nominis ſecundus.31.Ro.imperator.262.Olympiade imperiuʒ
c ſoſcipiens uno anno & menſibus.9.imperauit. Hic etiam ut prædeceſſor ſuus
ex uoluntate ſenatus & patrum imperii dignitatem ſuſcepit.Qui quideʒ Clau-
dius tanq̃ contrarium ante ſuo oppoſitum contrario non minus optimo cuiq̃ Traia-
nus pius Alexander q̃ Galienus fuit:qui ſuſcepto imperio gothos iam annis quindecim:
illiricum ſeu Sclauoniam:macedoniamq̃ uaſtantes bello adoratus incredibili clade ſupe
rauit.Quapropter Euſebius tradit.In curia clipeus aureus:& in Capitolio aurea ſtatua a
Senatu meruit honorari.Verum ſtatim morbo correptus apud Smyrnuʒ mortuos eſt.
Quo mortuo eius frater Quintilianus a Senatu Auguſtus declaratus eſt:ſed decimoſe-
ptimo Imperii ſui die Aquileiæ occiditur:uir quidem unicæ moderationis.decus.

¶Martyres ſub hoc Claudio paſſi.

¶Felix quidam præſbyter:& Euſeb.monachus hoc tempore apud Teracinã cãpaniæ
urbẽ iuſſu huius Claudii pro fide chriſti interfecti ſunt.Nam Euſebius monachus cum
ſanctos martyres Iulianum & Cæſarium præſbyteros ſepelliſſet : & huius rei gratia ad
fidem chriſti conuertiſſet:quos omnes prædictus Felix papa baptizauit : cum eodem
Felice papa tandem detentus ad forum iudicis ignominioſe perducitur:a quo cum nul
latenus ſuperari poſſet:in carcere recluditur:ubi quum omnino ſacrificare nollet:decol
latus eſt.Quorum feſtum nonis Nouembris celebratur.

¶Cæſarium autem Diaconum & Iulianum præſbyterum per unam diem ante prædi-
ctos in eadem urbe interfectos fuiſſe conſtat.Ipſe enim Cæſarius diaconus cum multis
diebus in cuſtodia ſolus maceratus fuiſſet:poſtea cum ipſo Iuliano in ſaccum miſſus:&
in mare præcipitatus:calendis nouembris martyrium compleuit.

¶Adiochus quidem præſbyter:& Tyraſius diaconus: ac Felix ſubdiaconus olim beati
policarpi epiſcopi diſcipuli:his temporibus apud auguſtudunum galliarum urbem glo
rioſo martirio coronantur.Eos enim idem ſanctus policarpus ex oriente in gallias do-
cendi gratia duxerat:ubi poſt multa uirtutum inſignia & prædicationis inſtantiam:ab
infidelibus capti primo flagellis duriſſime ceduntur:deinde in ultimo inuerſis manibus
per unam diem ſuſpenſi & in ignem miſſi:ſed minime combuſti:tandem octauo calen.
octobris uectibus perforati mortem obierunt.

¶Quirinus autem Romanus tribunus:ſub hac perſecutione poſt linguæ abſciſionem:
& manuum ac pedum:pro Chriſto detruncationem : Romæ in uia : quæ nuncupatur
apia : agonem martyrii.3. calendas aprilis gladio conſumauit . Et eo die eius nata-
le celebratur.

¶Valentinus etiam Romanus præſbyter his temporibus Romæ poſt multa ſanctita-
tum:ac doctrinæ inſignia a Claudio imperatore capitur:& eo iubente fuſtibus diutiſſi-
me ceditur:ad ultimum uero capite truncatur:& ibidem honorifice.16.calendas Martii
ſepellitur:& eo die feſti celebratione honoratur.

¶Marius quidam natione perſa:uir nobiliſſimus per hoc tempus eius perfida una cuʒ
uxore nomine Martha ac duobus filiis andifax & abachum Romam deuotionis cauſa
ueniens in tumultu huius perſecutionis pro cõfeſſione chriſti cuʒ uxore & filiis capit
& Cæſari præſentatur.ubi p⁹ toleratos fuſtes equuleũ:ignes:ungues: & manuum præ-

ciſionem Marius ipſe immaniſſime interfectus eſt:& martha eius uxor in lympha ſub merſa.Filii autem poſtremo.13.calend. februarii decollati ſunt.

¶ Theodora quoq; uirgo memoratu digna illuſtriſſimi Hermetis martyris ſoror ; his temporibus Romæ inter præcipuos Chriſti confeſſores emicuit:& uirtutis ſuæ experimentum ac exemplum poſteris præbuit:& propterea ab aureliano conſule poſtea imperatore capta martyrium intrepide ſuſtinuit.Cuius corpus uia ſalaria non longe ab urbe Romæ iuxta fratrem ſuum.3.calendas aprilis ſepultum fuit.

¶ Cyrillam deniq; Decii imperatoris filiam chriſtianiſſimam pro Chriſto Romæ iugulatam his temporibus hiſtoriæ tradunt. Et hoc fuit quinto calendas nouembris:quo die feſtum eius celebramus.

papa .28. Prima fructuū benedictio

Vticianus papa natione tuſcus ex ciuitate lunenſi : patre maximo natus : poſt 273 | 5472
e Felicem ponti. ſedit annis.8.menſi.10.& die.4. Vir ſanctiſſimus & eruditus: qui Gratiano teſte conſtituit : ut unaqueq; accuſatio coram iudice fieret in ſcriptis:ut habetur ī canone. 2.q.8.c.Quiſquis ille.inſtituitq; ut nouæ fruges ſemper in altari benedicerentur.Maximæ autem uuæ & fabæ.Trecentos hic martyres propria ſe manu ſepeliſſe fertur.Vnde & conſtituit ſi qui martyres ſepelire uellent:non ſine dalmaticha facere præſumerent:& q̄ maxime ipſo neſciente.Verum quum multas ordinationes in Decembrio menſe celebraſſet:quibus multos præſbyteros:diaconoſq;ac epiſcopos per diuerſa loca ordinauit:ſexto idus Decembris martyrio coronat⁹ eſt.Sunt tamen qui ſcribant:& præſertim qui Martylogium edidit : eum uno tantū anno ſediſſe.

Vrelianus.32.Ro.imperator.cc.& ſexageſimatertia Olympiade poſt Claudium 279 | 5473
a Imperare cœpit:& imperauit annis.5.& menſi.5.Hic barbaro obſcuri nominis parente apud barbaros in Dalmatica genitus Romæ:ubi a pueritia nutritus erat:diſciplinam adeo reuoluit:ut ſi ſæuitia abfuiſſet:quæ ſola eū barbarum prodebat: bonis:probiſq; imperatoribus equari certe potuiſſet. Qui militari diſciplina clariſſim⁹ exiſtens.Gothos primo apud Danubiū flu.graui prælio ſuperauit.In Aſiam deinde conuerſus zenobiam reginam:quæ orientis imperium tenebat: apud Timas non longe ab Antiochia errore magis q̄ prælio ſuperauit. Tertium præterea apud Cathelaunos ſuo exercitu prodente uicit:ac Gallias iamdiu perditas recepit. Romamq; ueniens multos eorum in triumphum duxit.Quem quidem triumphum Flauius uopoſcus Syracuſanus hiſtoricus ita ſcripſit dicens.Currus regii tres fuerunt:e quibus unus Odenati Regis auro & argento & gemmis operoſus : atq; diſtinctus fuit . Alter quem perſarum rex Aureliano dono dedit:qui & ipſe pari opere fabricatus erat.Tertius quem ſibi zenobia regina compoſuerat:ſperans ſe Romam ituram: atq; uiſuram: q̄ illam non fefellit: nam certe & cum illo ingreſſa eſt uincta ac triumphata. Fuit & quartus currus a quattuor ceruis uectus:qui Gothorum regis fuiſſe dicitur:quo:ut multi memoriæ tradunt. Capitolium Aurelianus ingreſſus eſt:ut illic ceruos cederet : quos in eodem curru captos Ioui uouiſſe ferebatur.præceſſerant præterea Elephanti uigiti:feræq; manſuetæ lybicæ:& aliæ diuerſæ ducente: quas Aurelianus priuatis donauit : ne fiſcum annonis grauaret. Tigrides quattuor. Cameli perdaliaces:& cætera talia per ordinem ducenta: gladiatorum paria trecenta præter captiuos gentiū barbararum blemnos:Exionatas & Arabes:Erant quoq; Bactriani:Hiberni:ſeu Hiberii:Saraceni:perſæ cū ſuis quiq; muneribus.Gotthi:alani:Roſelani:Sarmatæ:Franci:Sueui: Vuandali:& Germani religati manibus captiui præceſſerunt.Inter hos etiam palmireni:qui ſuperfuerant principes Ciuitatis:& Egyptii ob rebellionem.Ductæ ſunt & decem mulieres:quas uirili habitu inter Getas pugnantes cæperant:quas de amazonibus ortas titulus indicabat.Prælati ſunt tituli gentium nomina continentes.Inter hæc Thetricus Rex fuit clamyde cocynea & tunica galabina ac bracis gallicis ornat⁹:adiuncto ſibi filio:quē īperatorē in Gallia nūcupauerat.Incedebat ēt zenobia gēmis ornata cathenis aureis:quas ſibiipſi fecerat:uinctas: præferebanturq; coronæ ciuitatū aureis titulis eminentibus proditæ.Iam populus ipſe

Triumphi huius deſcriptio

Ro.iam uexilla collegiorum:atq; caſtrorum & cathafrigarii milites: & omnis exercitus
& ſenatus:& ſi aliquantulum triſtior q̄ ſenaturus triumphari uidebant multum tñ pō
pæ addiderunt.Deniq; in capitolium uix nona hora puenit:ſero át ad palaciū:ſequētib⁹
uero dieb⁹ datæ ſunt populo uoluptates ludorum ſcenicorum:ludorꝝ cyrcēſiū:uenatio
nū & gladiatorum Numarchiæ:zenobia tamen regina aureliani clementia conſeruata
eſt:& in urbe poſtea conſenuit.Et Tetricus rex etiam conſeruat⁹ lucanis poſtea ṗpoſu-
it.& hæc de aureliani triumpho & eius geſtis dicta ſufficiant.In quo elicere poſſumus:
quátæ magnitudinis:q̄tæue uirtutis aurelianus fuerit.hic etiam inter cætera ſuæ uirtu
tis opera apollinis templum permagnificum & urbis muros magnificētiſſimis operib⁹
extruxit:& in galliis gebēnas urbē cōdidit: quá ex ſuo nomine aurelianam appellauit.
Demum malis conſiliis ſubornatus:& ipſe in chriſtianos nouam perſecutionem mouit:
& cum ea de re iam ad prouinciarum præſides litteras miſiſſet diuino iudicio de cœlo
tactus iter Cōſtátinopolim & Hieraclyā in Chani florio uiæ ueteris turpiter occubuit.

5474 275 ¶Gallia ꝓuincia hoc áno cū p ānos.xx.eo āpli⁹ ob ſæuitiá & ignauiá Valeriani & Ga-
lieni Imperatorum fide populi Ro.ſe ſubtraxiſſet uirtute Aureliani cæſaris recupe
ratur.Nam cum germani:ut dictum eſt.Rauēnam uſq; omnia uaſtantes perueniſſent
poſthumius quidam in gallia magnanimus tyrannidem cum magno reipu. gallorum
emolumento occupauit:&.10.annis cum ingenti moderatione regnum tenuit : qui ho-
ſtibus expulſis: prouinciam in priſtinam redegit formam. Verum poſt decennium eo
militari tumultu apud Maguntiam interfecto . Victorinus quidam in re militari ſtre-
nuiſſimus in regnum ſucceſſit.Sed & ipſe dum nimiæ eſſet libidinis: & alienas uxores
inceſſanter uiolaret & corrumperet coloniæ occiſus eſt. Quo interempto. Tetricus ſe-
nator qui Aquitaniam gubernabat:a militibus abſens:Galliarum imperator electus fu
it:ſed eo:ut diximus ab Aureliano apud Cathalannos ſuperato & capto : gallia rurſus a
ſenatu recipitur.Et Tetricus humanitate auguſti conſeruatus eſt.

5475 276 GEBENNAE CIVITAS SABAVDIAE.

¶Gebennarum clariſſimam Allo-
brogum ſeu Sabaudienſium ciuita-
tem Aurelianus auguſtus in galliis
hoc anno condere fecit: & ex ſuo no
mine ipſam aurelianam appellari uo
luit. Hæc quippe ciuitas heleucio-
rum finibus proxima eſt:& lacu Len
no ſiue Luſitáo abluitur: ex quo qui
dem lacu Rhodanus flu.profluit:ſu-
per quem pons toto orbe celeberri-
mus ſitus eſt: hæc itaq; ciuitas nunc
præ magnitudie: pulchritudineq; ac
ciuium frequentia totius allobro-
gum ſiue ſabaudienſium prouinciæ
emporium eſſe uidetur:ad quam pro
pter frequētes nundinas innumerabiles deferuntur diuitiæ.hæc quippe ſabaudiæ duci
diu paruit:& nunc ſubeſt in qua plurimi claruere uiri:de quorum numero maximinus
quidam confeſſor fuit:& anianus urbis epiſcop⁹ uiri ſanctitate & doctrina præcipui:ac
lætus præſbyter in diuinis ſcripturis nobiliter eruditus:ac alii multi.
¶Zenobia palmirenorum urbis aſſyriæ Regina omnium uirtutum fœmina inſigni-
ta:hoc anno ab aureliano auguſto ſuperata & capta:Romam cathenis aureis uincta in
triumphum ducitur: Hæc quippe mulier:ut antiquæ paganorum litteræ teſtantur:a
ptolæmeis egyptiorum regibus clariſſimam duxit originem:a quo tamen patre:non ha
bemus.Dicunt autē ipſam cū primū adulta fuiſſet mulierū officia penit⁹ ſpreuiſſe:& ſil
uas ac nēora pharetra accita icoluiſſe:& ceruos ac capreas curſu & ſagittis uenaſſe:inde
q; cū ad robuſtiores puēiſſet uires:urſos & leones ac ṗdos m[l]tos interfeciſſe . Tandem

pro ſeruanda uirginitate ſua:non ſolum frigus & æſtus atq; hymbres toleraſſe : ſed etiā hominum contubernia ſpernere aſſueuiſſe:uerum inſtāte nobili ætate amicorum conſilio & precibus laceſſita Odenato nobiliſſimo palmirenorum urbis pricipi ſe nupſit q̄ cum cernerent ipſum Odenatum uirū ſuum captū a Saporo perſarum rege. Valeriano prædicto auguſto ad occupandum orientale imperium intentum ſub ipſo uiro ſuo militare diſpoſuit.Et cum eo ſumpto regio ornatu collectis copiis in Saporem regem iam late meſopotamiam occupantem animoſiſſime progreſſa eſt:& nullis parcens laborib⁹ non ſolum Saporem acerrimum regem ſuperauit:ſed & meſopotamiam ſibi ademit & ipſum Saporem regem uſq; ad theſiphōtem pepulit & fugauit:& poſtmodum cum omnem orientem ad Romanos ſpectantem una cum uiro pacatū obtinuiſſet.Ecce Odenatus cum Menio eius conſobrino una cum herode eius filio occiſus eſt.Quibus trucidatis zenobia generoſi animi mulier:ſtatim in imperium intrauit:ac utiliter gubernauit: & adeo glorioſe illud texit:ut nec Galienus & Claudius imperatores aliquid contra eā attentare præſumpſerint.Similiter nec orientales egyptii:nec arabes aut Saraceni:uel armeni populi:quinimo eius potentiam timentes & ſuos terminos ſeruare poſſe contenti erant.Quippe omnes illam ob egregiam eius belli induſtriam & militiæ diſciplinam timebant & uenerabantur:nam tantæ fuit uirtutis ut Galieno:atq; Claudio auguſto ſublatis:& Aureliano prædicto ī principatu ſuffecto ad ignominia Romani nominis expiandam:& ad ingentem gloriam conſequendam:in ſe traxerit. Qui multis confectis bellis:tandem cum multis legionibus haud longe ad Emeſſam ciuitatem deuenit:ubi zenobia imperterrita cum exercitu ſuo eum expectauit : cum quo diu & acriter pugnauit:ad ultimum aurelianus ſuperior exiſtens zenobia cum ſuis fugam petiit:& in palmira urbe ſeſe concluſit:in qua eueſtigio ab Aureliano obſeſſa fuit.tandem ciuitate capta:
pulchri & zenobia cū duobus puulis filiis captiua Aureliano præſentata eſt:ex quo aurelianus
tudinē plurimum gloriatus eſt.Et eam mox triumpho ſeruauit & eum filiis Romam adduxit:
huius ubi conſumato triumpho:Aurelianus illam liberam cum filiis ſuis eſſe uoluit: & con-
mlīeris ceſſa ſibi a ſenatu apud tyburtinam poſſeſſionem diu ab eadē zenobiana dicta eſt .Hæc
deſcri namq; zenobia fuit corpore ſpecioſiſſima licet aliq̄tulum fuſca.Nigris erat oculis:& ni
bit &' ueis dētibus decora . Fuitq; egyptiacarum ac Græcarum litterarum non mediocriter
eius uir erudita:quarum ſuffragio omnes hiſtorias tam latinas & græcas q̄ Barbaras ſūmo ſtu-
tutes dio uidit & memoriæ cōmendauit. Fuit deniq; pudicitiæ adeo amatrix:ut nō modo cū aliis:ſed etiam cum Odenato uiro:niſi ob filiorum procreationē coniungere uellet.Et hæc de zenobia Regina dicta ſufficiant.

PALMIRA ASSIRIAE CIVITAS.

¶Palmira autem huius Reginæ regia aſſyriæ ciuitas fuit:nūc(ut aiunt)prorſus complanata:de qua Pli.in. 5.naturalis hiſto.ſcribēs ſic ait: Palmira urbs nobilis ſitu:diuitiis:ſolo & aquis amena:uaſto undiq; ambitu : arenis includit agros:ac uelut terris exempta a rerum natura priuata ſorte iter duo imperia ſumma romanorum parthorumq;.Et prīa in diſcordia:cui⁹ ſemp utrinq; cura abeſt a ſeleucia parthorū:quæ uocatur ad tygrin quingentis triginta ſeptem milibus paſſibus : a proximo uero Syriæ littore ducentis.52.& a damaſco uigintiſeptem paſſuū milibus.

papa Aius papa natione dalmateus : patre Caio:ex Diocliriani imperaroris genere
.29. c procreatus poſt Euticianum pontificem ſedit annis.xi.& menſi.4.Vir utique
diſtictio diuinus:qui & Gratiano teſtante ordines in eccleſia diſtinxit:quibus tanquam
ordinū gradibus quibuſdam ad epiſcopatum aſcenderetur : & hi fuerunt hoſtiarius: lector:
ſacrorū Exorciſta:accolitus:diaconus:præſbyter:& epiſcopus : ut habetur in cañ.77.di.c.Illud

nos.Cenſuit itē ut nullus iudæus aūt hereticꝰ uel paganus chriſtianum quempiam accuſare præſumeret:ut.2.q.7.c.Pagani. Conſtituit etiam ne quiſpiam prophanus ſacerdotem uel in ſacris conſtitutum in iudicium ſeculare uocare poſſet.xi.q.i.c. Nemo idē quoq; ut quondam Fabianus fecerat regiones diaconibus notariis diuiſit:qui res geſtas martyrium conſcriberet.Deniq; quater in Decembrio menſe ſacris ordinibus celebratis:ubi præſbyteros.25.dyaconos.8.& ep̄os per diuerſa loca creauit.quinta per Diocliтianum in xp̄ianos perſecutione mota:& tāta q̄ta nunq̄ antea fuerat ſe in ſubterraneas ſcriptas tranſferens diu ibi latuit.Demum a perſecutoribus captus cum fratre ſuo Gabino:& eius filia Suſana martyrio coronatur:& decimo calen.maii in Calixti cemiterio ſepelitur:quo etiam die eius natale celebratur : & tunc epiſcopatus ceſſauit dies undecim.Hunc tñ.15.ānis ſediſſe Euſebius noſter ſcribit.Cuius ēt opinionē in hoc ſeq̄mur:

5476 277 Tacitus.xxxiii.Ro.imꝑator hoc āno:qui eſt.4.ducenteſimæ.63.olympiadis poſt Aurelianum imperium ſuſcipiens imperauit men.tantummodo ſex:magnæ certe uirtutis & integritatis uir:ac reipu.gubernandæ idoneus.Et propterea a ſenatu:populoq; Ro.ac militibus:cum ſumma delectus fuit concordia:& grauitate.Expectationiq;certæ:ut uidebatur:ſatiſfeciſſet:niſi eum mors imatura abſtuliſſet:cuius quidem conſularis & ſenis uiri uitam Cornelius tacitus hiſtoricus elegantiſſime ſcripſit : Huic itaq; mortuo Florianus eius frater ſucceſſit qui & ſecundo ſui principatus menſe a militibus ſuis apud tharſum multis uulneribus cōfoſſus fuit.

5477 278 Probus.34.Ro.imperator eadem olympiade poſt Florianum imperare cœpit:& imperauit annis ſex:men.4.Hunc probum uirum utiq; probum pauonem ex Sermio urbe oriundum Romana reſpu.his temporibus habuit principem:cuius certe multa præclara geſta:& q̄diu imperauit & ante imperium:dum aliis imperatoribus dux fuit.a multis ſcriptoribus referuntur:& q̄ maxime a Vopiſco hiſtorico.q de eo quædam grandia conſcribit:quæ breuitatis cauſa omittuntur.Suſcepra igitur rei publicæ adminiſtratione ſtarim gallias iterato a barbaris occupatas:cum ingenti fœlicitate reſtituit:& ſaturninum orientis imperium occupare conantem:ac proculum & bonoſum uiros ſtrennuos apud agripinam cum magna celeritate oppreſſit:& de eis omnibus triumphauit:Quem quidem triumphum prædictus Flauius uopiſcus : licet truncum in hæc uerba deſcripſit.Triumphauit probus de Germanis & benniis omnium gē- Vltim⁹
tium ferociſſimis:ubi quingentos homines ante triumphum duxit uenationem in cir- trium-
co ampliſſimam populo:dedit ita ut populus cuncta diriperet.Immiſſi fuere per omnes phus
aditus ſtruciones mille.cerui mille:apri mille:dammæ &c.animalia quanta ali:& annu- princi
merari:& inueniri potuerunt:immiſſi deinde populares.Rapuit quiſq; quod uoluit. Et pum ro-
hic omnium ex trecentis &.20.triumphis in imperio romano habitus extremus fuit. mano-
Ex quibus pro triumphi forma oſtendenda aliquos ſcelectos hoc in opere ſcribere & rum
annotare curauimus:ut ſupra multis in locis notandum eſt.Hunc tandem principem:licet iuſtiſſimum tumultu militari occiſum fuiſſe tradunt.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Anatolius laodicenus epiſcopus multæ ſanctitatis & doctrinæ uir tempeſtate hac floruit:& ut Euſebius refert:De paſcha librum compoſuit:deq; mathematicis li.io.Et in diuinis codicibus multa commentatus eſt : atq; etiam in manicheorum hereſim inuectus eſt ualde.

¶ Dorotheum quendam eunuchum.Græca ac hebræa lingua eruditiſſimum:cuius doctrina aurelianus imperator mirifice delectatus fuerat ad hoc uſq; tempus perueniſſe tradunt:qui & nonnulla monumenta poſt ſe ſcripta reliquit:eius autem auditor Euſebius noſter cæſarienſis adhuc adoleſcentulus fuit.

¶ Victorinus etiam pictauienſis epiſcopus: qui æque græcam ac latinam nouerat linguā multa per hoc tēpus in ſacros codices edidit commentaria : uidelicet in geneſim in exodum:in leuiticum in iſaiam ezechielem:abachuch:eccleſiaſten : & canticam canticorum atq; i apocalipſim:denique cum in omnes hereſes inuectus fuiſſet martyrio coronatus eſt.

C Archelaus quidam moſopotamiæ epiſcopus per hæc tempora in precio exiſtens librum aduerſus Manicheum hereticum Syrio ſermone compoſuit quem quidem librū (ut diuus refert Hiero.) græci in eorum linguam tranſtulerunt.

u Arus narbonenſis.35.Ro.imperator.Olympiade.265.poſt Probum auguſtum 284 5483
imperium ſuſcipiens una cum Carino & Numeriano filiis ſuis imperauit.2.annis:Cuius quidem geſta Flauius uopiſcus pulchre deſcripſit.Hic ſuſcepto imperio non improbe illud adminiſtrauit:ſed multa imperio Ro.adiecit. Nam ſtatim collecto exercitu magno in meſopotamiam acceſſit:& Charam urbem cœpit:indeq; in perſas progrediens ſenem & theſiphontem notiſſimas urbes debellauit. Verum cum caſtra ſuper tygrim fluuium poſuiſſet:fulminis ictu mox concidit. Numerianus uero eius filius poeſim & oratoriam artem callens:& ipſe cum imperare cœpiſſet: ſoceri ſui fraude ſtatim a militibus occiſus eſt. Carinus autem alter filius probris omnibus inſeruiens a Diocliriano in dalmatia ſuperatus:& ignominioſe iterfectus:ſcelerū ſuorū ſic penas luit.

Orator & poeta hic fuit

C Viri diſciplinis excellentes.

Helius ſpartianus. Trebellius pollio.
Iulius capitolinus Helius lampridius
Flauius eutropius Vlugatius gallicanus
Vopiſcus Syracuſan⁹.

C Omnes hiſtorici ſcriptores hac tēpeſtate ob eloquentiā maxio ī p̄cio habiti ſunt:hi oēs diuerſis opib⁹ ab hadriano principe ſeu īperatore uſq; ad Carinū oium principum ſeu imperatorum geſta accuratiſſimo & eloquentiſſimo cōſcripſere ſermone:quibus:prout potuimus multa excerpere annixi ſumus: ut locis ſuis dictum eſt. 286 5485

d Ioclitianus dalmatheus.6.&.xxx.Ro.imperator anno ſecundo.265. Olympiadis:Auguſtus declaratus imperauit annis.xx. Vir certe probus: atq; prudens: qui apud ſalonem nunc ſpalatum dalmatiæ urbem ex patre ſcriba natus: hoc anno ex populi:ſenatuſq; ac militum omnium conſenſu imperator elect⁹: ſtatim aprū quendam uirum audaciſſimum & qui numerianum auguſtum interfecerat manu propria interfecit. Verum poſt aliquot menſes cum multa proſpere geſſiſſet bella:imminētibus ſibi multis bellorum turbinibus:quibus ſolus reſiſtere non ualebat Maximianum cognomento herculeū Cæſarē primo poſtea Auguſtum & imperii conſortem declarauit:eo ꝙ agreſtes in gallia facile compeſcuerit:& pacem gallis reddiderit:illoq; ſibi ſocio declarato:etiam.4.imperii ſui anno cum quidam nomine carauſius ſumpta purpura britanniam inſulam occupaſſet:& alter nomine Narſeus orienti bel lum intuliſſet:nonnulliq; alii aphricam infeſtarent:ac egyptum achileus obtinuiſſet. Dioclitianus ut reſiſtere his periculis poſſet:præter maximianum prædictum. Galerium & Cōſtantium comitem magni conſtantini patrem Cæſares fecit: & cum exercitu magno quemlibet in locis prædictis occupatis deſtinauit. Maximianus autem in britāniam accedens. Carauſium tyrannum poſt annum decimum:fraude potius q̄ uirtute interemit:& britāniam recepit. Conſtantius autem ī galliam accedens: cū ibidem primo male pugnaſſet:irrenouata ſecundo pugna multa alemanorum milia:qui eo uenerant mercede conducti:expugnauit & interfecit:& ſtatim gallias pacatas ſenatui reddidit. Dioclitianus autem in Egyptum uadens cum octo menſibus. Achileo reſiſtente alexandriam obſediſſet:tandem captam urbem:& mortuo Achileo eam ſuis militibus diripiendam conceſſit: ac ſic urbe direpta dioclitianus multos per egyptum proſcripſit:ac multis exiliis: aliiſq; uexationibus uexare præcepit. His geſtis cum maximianus contra Narſeum in orientem acceſſiſſet:duobus præliis contra eum optime pugnauit. ſed tertio cum inter Galietium & Caras pugnam repetiſſet:ab eodem Narſeo ſuperatus eſt: qui miſſis copiis ad Dioclitianū inermis & ſpoliatus confugit: a quo ita arroganter exceptus fuit: ut per aliquot paſſuū milia purpuratus ante currum eius cucurriſſe dicatur. Qui poſt ſecundum annum repetitis uiribus contra hoſtem adeo ardenter occurrit:ut eo ſuperato etiam cum uxoribus & concubinis: ac liberis & ſororibus eius captiuis:ad Dioclitianum rebus pacatis cum ingenti gloria redierit. Ac ſic.18.imperii eorum anno Romam cum inſigni pompa redeuntes:de eis omnibus triumpharunt. Eo enim in triumpho Narſei currum antecedebant coniuges:ſorores & liberi:ac proceres innumerabiles cum omni præda:qua parthos ſpoliauerant. Eoq; glorioſiſſime confecto:& rebus omnibus undiq; pacatis Diocli

maxi mian⁹ fit impe rator plures cōtra rēpu. romanā cōiur gunt maxi mian⁹ ſupatur

tianus ad exornandam urbem animum adiecit:& inter cætera thermas ex ſuo nomine
miræ magnitudinis extruxit.Quibus ſucceſſibus elatus factus ſe:ut deum adorari & ſa Maxi
lutari ab omnibus præcepit.Et propterea ipſe in oriente & maximianus in occidẽte om miani
nes eccleſias chriſtianorum uaſtari:& ipſos chriſtianos affligi:& interfici ubiq; præcipi- uicto
unt.Id tamen potius ſuaſione maximiani quam ſuo conſilio geſtum eſt .Et hæc .x.chri- riam
ſtianorum poſt Neronem perſecutio.fuit omnium quidem immanior & crudelior:in q̃ recitat
non ſolum chriſtianos peremit:ſed etiam ſcripruræ ſacræ igni cõbuſtæ fuere:ſiquis etiã & eius
xp̃ianus ĩ aliquo magiſtratu inuentus fuiſſet:ſublata eius dignitate tãquam infamis ha- ſpolia
bebatur.Hic nanq; prim⁹ gẽmas ueſtibus & calciamentis ĩferri fecit :cum antea omnes therme
imperatores in modum iudicum induerentur:& clamidem tantum purpuream a priua- diocliti
to habitu plus haberent:poſtremo tamen hic Dioclitianus quieti ſuæ conſulẽs imperi- anus
um una cum maximiano dimiſit:& apud ſalonas ſe recipiens reliquum uitæ ſuæ temp⁹
priuatus officio in quietem duxit.Deniq; tamen poſt. 20. annum ueneno extinctus fu-
it.Maximianus autem:& ipſe in uitæ priuatæ propoſito per aliquod tempus apd̃ medio
lanum Dioclitianum ſecutus fuit:quamquam non perſeuerauerit.

Arcellinus papa natione Ro . patre proiecto poſt Caium pontifi.ſedit annis.9.
5491 292 menſi.4.q.6.pontificatus ſui anno iam Dioclitiani perſecutione ſæuiente cum papa.30
a carnificibus captus compelleretur diis iura exhibere:metu perterritus thura
eiſdem idolis obtulit:atq; ea adorauit . Quo facto haud multo poſt in ſe reuerſus in Si-
nueſſa campaniæ urbe ſeceſſit:& ibi concilium centum & octoginta epiſcoporum indi
xit.Ad quod:ut Gratianus in canone.21.diſtinctione.cap.nunc autem teſtatur .Marcelli
nus ſquallidus & ciliciis indutus ueniens:peccatum ſuum omnibus aſtantibus cum la-
chrymis confitens pro ea inconſtantia debitam penam ſibi tribui expoſtulauit : ſed illi
renuentes dixerunt.& petrum apoſtolum ea ratione peccaſſe:ſed flendo peccati maculã
lauiſſe:tu ergo inquiunt:teipſum iudica.At ille:adiudico:ait: me ipſum deponendum:&
exnũc anathẽatizo quicunq; corpus meum poſt mortem tradiderit ſepulturæ affirmãs
ob negatam chriſti fidem nequaquam ſe ſepulturam mereri:his dictis & concilio ſolu-
to.Romam iratus Marcellinus rediens dioclitianum adiit eũq; increpauit:quod diis im
molare eum impulerit:atq; ita ſe chriſtianum eſſe conſtanti animo confeſſus :Quo au-
dito dioclicianus iuſſit eum cum Claudio Catino & antonio capite truncari : quorum
corpora cum dies ſex &.30. inſepulta iacuiſſent:uia ſcilicet publica :tandem petri apo-
ſtoli iuſſu qui marcello ponti. apparuit uia ſalaria in cemiterio priſcillæ ſepeliuntur. Et
tunc ceſſauit epiſcoparus dies.25.eorum autem feſtum ſexto calendas maii celebratur.

Arcellus papa natione Ro.patre benedicto poſt marcellinũ põtificẽ ſedit ãnis
5500 301 5.& menſi.6.& diebus.21.Qui licet multis malorum turbinibus uexatus fuiſ- papa.31
ſet:diuino tamen cultu:ut par erat:inuentus conſtituit: Gratiano teſte:ne quis
generale concilium celebrare poſſet:abſq; ſpãli ſedis ap̃licæ auctoritate:ut hẽt ĩ canone
17.d.c.Synodum.Item uoluit:ut quilibet iudicio grauatus ſedem apoſtolicam appellare Priſilla
poſſet.2.q.6.c.Ad romanam.Cenſuit item ne quis ullo modo iudicaretur:niſi præſentia Roma
liter accuſaretur uel conuinceretur.3.q.9.c.Non o3.Statuitq; præterea:ne quis clericum na
cuiuſcunq; ordinis exiſtens ſine ſui ſuperioris licentia apud ſecularem iudicem attrahe Cemi-
retur:ut.xi.q.i.c.Clericum.Hic cum priſcilla matronam romanam mulierem ſiquidem terium
ſanctitate & diuitiis inſignem haberet chariſſimam:eius ſuaſu cemiterium magnis im ex no-
penſis in uia ſalaria conſtruere fecit.Deinde ipſe titulos.25.in urbe Roma quaſi tot dio- mine
ceſes conſtituit:& quammaxime ad commoditatem baptiſmi :& ad eorum oportunita coſtru-
tem:qui ex gentibus ad fidem quottidie conuolabant.Eius autem precibus Lucina no- it
biliſſima Romanorum matrona eccleſiam romanam & clerum rerum ſuarum heredem Tituli
inſtituit.Quod quum Maxentius Cæſar poſtea intellexiſſet:& Lucinã relegauit :& mar Cardi
cellum captum & minis & terroribus epiſcopatum deponere & Chriſtum abnegar iuſ nalium
ſit:qui quum maxentii præcepta contẽneret. iratus Cæſar in uilipendium chriſtianæ xxv. in
religionis ad cuſtodienda animalia eum miſit:quo tamen in loco nec conſuetas oratio- Roma
nes unquam nec ieiunia continua prætermiſit:nec etiam clerum epiſtolis ſaltem guber Lucina
nare deſtitit.Verum cum ibidem captiuus nouem mẽſibus perſtitiſſet:a clericis ſuis no Roma:

ctu liberatus fuit. Quo audito maxentius denuo Marcellum in ſtabulum redegit:ubi
cum incommode nimiũ habitaret:tandem horror:fœtoreq;:ac famis neceſſitate uitam
finiuit.Cuius corpus Lucina in cemiterio priſcilla in uia ſalaria.7.calen.februarii ſepeli
uit:quo etiam die eius natale celebratur.Eoq; mortuo ſedes uacauit dies.xx.

¶ Decima in chriſtianos perſecutio iam octo annis a quodam Veturio militum magi- 305 5504
ſtro excitata:hoc anno Dioclitiani & maximiani iuſſu per omnes orbis partes permi
titur:quæ quidem perſecutio omnibus præcedentibus immanior & diuturnior fuit.De
cem nanq; annis perdurãs adeo acerbiſſima extitit:ut intra .30.dies ad.xx.hominum mi-
lia:ut Euſebius refert:per diuerſas mundi prouincias martyrio coronarentur.Ea quippe
perſecutio primum in aſia apud nicomediam ciuitatem ob incẽdium quoddam domus
regiæ fortuitu conflagrara initium ſumpſit:exiſtimans enim imperator quod id incendi
um opere chriſtianorum factum fuiſſet:contra eos uehementer exarſit:& multos inter-
fici:plæroſq; uiuos in ignem mitti iuſſit:& eccleſias uaſtari: ſcripturaſq; ſacras ſuccendi
& exuri mandauit.Hanc quippe ſeuiciam quum Dioclitianus in oriente & in ſyria:aphri
ca:egyptoq; exerceret:multo magis Maximianus in occidente exercuit:quia nullum tor
menti genus fuit:quod idem iniquiſſimus & maligniſſimus chriſtianis non adhibuerit:
Et quum innumerabiles ubiq; extincti fuerint:infraſcriptos clariores paſſos hic connu
merare cenſui.Et primo.

¶ Adauctus quidam romanus patricius uir chriſtianiſſimus atq; ſanctiſſimus apud phry
giam martyrium hoc modo ſuſcepit:ibidem nanq; conſtitutus:cum quãdam ciuitatem
conuertiſſet:quam poſtmodum dioclitianus exuri fecit:quia ipſe idolis ſacrificare renu
it:a carnificibus captus primo occeatur:deinde flagellatur: & poſtremo capitis obtrun-
catione martyr efficitur.

¶ Alexander miles ſtrennuus ex ſacra thebeorum legione un⁹:per hoc temp⁹ apud ber
gomum ciuitatem noſtram cum chriſti domini noſtri nomen conſtantiſſime prædica-
ret:poſt innumerabiles uirtutes ibidem operatas.7.calen.ſeptem.abſciſione capitis mar
tyrium glorioſiſſime compleuit.Cuius quidem ſanctiſſimũ corp⁹ grata uidua affectuo
ſe colligens in proprio prædio ſepelliuit.Quo etiam in loco poſtea celeberrimũ in eiuſ
dem ſanctiſſimi martyris honore templum extructum fuit: quod nunc uſq; uetuſtiſſi-
mum extare uidetur.

¶ Agnes clariſſima Ro.uirgo quidem memoratu digniſſima: hac perſecutioue teſtante
Ambro.apud Romam.13.ætatis ſuæ anno mortem perdidit:& uitam inuenit:quia ſolũ
uitæ dilexit auctorem.Capta igitur a quodam Semproniano urbis præſecto poſt minas
& terrores ac uerbera plurima in ignem coniecta:ſed minime leſa: tandem gladio in
pectore percuſſa.vii.calendas februarii:martyrii palmam adepta eſt.Hanc quippe quum
idem Sempronianus ſcortari uellet:& ad lupanar nudam perduci fecit.Quæ turpitudi-
nis locum ingreſſa: angelum domini præparatum inuenit:qui eam immenſo lumine cir
cundedit:adeo ut nullus ingrediens præ nimio ſplendore unquam uidere aut continge-
re eam potuerit:ad quam cum præfecti filius ingreſſus fuiſſet: ab angelo præfocatus
eſt.Sed illa poſtmodum orante iuuenis ille reuixit. Deniq; illa mortua & ſepulta:cum
parentes eius aſſiduis pernoctationibus ad ipſius ſepulchrum uigilarent:uiderunt in me
dio noctis ſilentio beatam Agnetem in exercitu maximo uirginum mirabili ueſte ful-
gentem quæ dixit eis.Videte amantiſſimi parentes: ne me quaſi mortuam lugeatis:ſed
congaudete mecum & congratulamini:quia cum his omnibus lucidas ſedes accepi.& il
li ſum deſponſata in cœlis:quem in terris poſita tota aĩ intentione dilexi.Quibus dictis
Agnes cum exercitu diſparuit.Quæ uiſio poſtea diuulgata eſt: & uſq; in hodiernum diẽ
hæc uiſio uenerabiliter recenſetur.

¶ Anaſtaſia etiam illuſtriſſima Ro.mulier publii cuiuſdam potentiſſimi Ro. uxor his
temporibus ab ipſo publio compræhenſa poſt diutinam cuſtodiam ĩ carcerem pro chri
ſto macerata:tandem cum.cc.uiris & ſeptingentis fœminis ad inſulas palmarias delata
ibidem poſt uaria ſupplicia ipſa igni tradita eſt.ſed & reliqui eodem die:qui fuit octauo
calendas Ianuarii uariis cruciatibus extincti ſunt.Hæc enim quum bonarum litterarũ
eruditiſſima eſſet.de eius perſecutione ad diuum Griſogonum martyrem ipſius multæ

extant epiſtolæ eruditione & eloquentia plenæ.

¶ Barbara autem uirgo nobiliſſima & ipſa his temporibus in thuſcia poſt dura carceris macerationem: neruorumq; ceſionem: ac lampadarum exuſtionem: necnon & mamillarum præciſionem: aliorum quoq; innumerabilium tormentorum cruciationem ad extremum. ii. nonas decembris gladio percuſſa martyrium conſumauit.

¶ Bonifacius martyr: per hoc tempus: ut eius habet hiſtoria apud Tharſum Ciliciæ urbem iuſſu Diocliтiani paſſus: ſed Romam delatos uia latina ſepultus eſt: qui cum cuiuſdam matronæ nobiliſſimæ nomine aglaes procurator eſſet: & cum ea ī ſtupro ſæpe miſceretur: tandem diuino nutu conpunctus non modo ſcel⁹ deſeruit: uerum etiam ad culpam diluendam per diuerſa tormentorum genera ad martyrii palmam ardenter cucurrit: & capitis obtruncatione demum nonis iunii martyrium ecepit: etiam quo die ei⁹ natale agitur. Aglaes uero beata hoc audito mundo & pompis eius abrenuncians oniuerſa quæ poſſidebat in paoperes diſtribuit: & toto tempore uitæ ſuæ domino in orationibus & ieiuniis ſeruiuit: a quo poſtmodum tantam gratiam promeruit: ut in eius nomine multis uirtutum ſignis claruerit. Superuixitq; poſt cum habitu ſanctimoniali ānis. 13. & bōis operibus tādē cōſumata apud ſanctum martyrē Romæ ſepelitur.

aglaes mulier peccatrix

¶ Carpophorus quidam tuſcus præſbyter: & Abundius diaconus hac tempeſtate apud ſpoletanam cioitatem compræhenſi: primo crudeliter ceduntur: deinde in carcere negato cibo & poto recluduntur: rurſoſq; eculeo diu torquentur: ac poſt hæc iterato in carcere macerantur. Deniq; quum nullo modo acquieſcere nollent. 4. id⁹ decē. decollantur.

¶ Claudius & Nicoſtratus; Simphorianuſq; ac Simplicius uiri clariſſimi: & ī arte quadrataria peritiſſimi Ro. per hoc tempus uia lauicana hoc modo paſſi ſunt: primo nanq; in carcere truſi: deinde ſcorpionibos grauiſſimis ceſit: ſed cum a fide chriſti mutari nō poſſent. Dio. iuſſu per iudicem in mari præcipitati ſunt: & ſic. 4. calen. oc. martyrium compleuerūt.

¶ Criſpinus & Criſpianos uiri celeberrimi: ſub hac perſecutione apud Sueſionem urbē capti & iudici præſentati poſt īmania tormenta ſibi a carnificibus illata gladio truncati. 8. calen. nouem. martyrii coronam perceperūt.

¶ Chriſtophorus martyr incomparabilis magnitudinis & uirtutis uir: per hoc quoq; tēpus in Lycia aſiæ prouincia urbe ſamona pro chriſto hoc mortem pertulit: primo enim uergis ferreis attritus: flammiſq; exuſtus fuit: ſed cum diuina uirtute ſalutatus eſſet: ad ultimum ſagittarum ictibus confoſſus martyrium tandem. 8. calen. aug. capitis obtruncatione compleuit.

¶ Coſmas & Damianus chriſtianiſſimi uiri ac celeberrimi medici: apud Egeam ciuitatē compræhenſi hoc tempore poſt uincula & carceres: poſt maris demerſionem: atq; ignē lapidationemq; ac ſagittas diuinitus ſuperatas capite preſſi ſunt. Martyrizati ſunt autem beati Coſmas & Damianus Antimus Leontinus & Cuprept⁹ qomto calendas octobris: hoc eſt uigeſimoſeptimo die menſis ſeptembris.

¶ Catherinam egyptiacam præclariſſimam uirginem: his temporibus floruiſſe & martyriū ꝑtuliſſe ei⁹ tradit hiſtoria: hāc qppe generoſo ſanguie ortā iuēio: cui⁹ pr̄ noie coſta ī urbe Alexēdria rex fuit: a quo & ſi maximū patrimoniū accepiſſet: & ī pupillari ætate pr̄e ipō rege orbata fuiſſet: ñ tñ īter diuitiaꝝ delitias ocio & mollieiei fœmineæ deditā fuiſſe cōperio: qnimo & ſi ꝑceptorē ignorem⁹: tāta eaꝝ reꝝ ſcia ꝑditā legim⁹: ot mirabile oiſū ſit q̄ ī tā tenera ætate: ut ei⁹ refert hiſto. cū oib⁹ certamē diſputatiōis ſuſceperit. Nā tā uerſatilis igenii erat: ut ī oib⁹ p uarias ſyllogiſmoꝝ cōcluſiones allegoricæ: methonomicæ: diſertæ ac myſticæ reſponderet: hæc itaq; ꝑclariſſima uirgo adhuc ī paterna domo apud Alexādriā exiſtens feruēte adhuc Diocliciani pſecutione. & Maxētio cæſare maximiani filio ibidē exiſtēte: quū aliqoādo quoſdā xp̄ianos flētes metu mortis cōſpexiſſet ad ꝓphana ſacrificia ipelli uehemēti cordis dolore ſauciata ad cōſpectū Maxētii audacter acceſſit: & eū de crudelitate duri⁹ icrepauit: ꝓpter qđ irat⁹ cæſar iuſſit eā ī cuſtodiā recludi: cui āgelus domini apparēs dixit. Cōſtāter age grata deo puella: qa tecū ē domin⁹ ꝓ cui⁹ honore certamē ſuſcepiſti. Ipe. n. impetū uerbi iſūdet ī os tuū: ꝓ quo aduerſarii reſiſtere nō ualebāt: qnimo p te multi cōuerſi ad xp̄m cū palma martyrii

ſtroibūt.qđ & factū ē.qa &.50.philoſophos & porphyriū Maxētii neceſſariū:ac ipſiꝰ cæſaris uxorē:atq; alios utriuſq; ſexꝰ inumerabiles diſputationibus & doctrinis xp̄i iugo ſubdidit:& ad celeſtia regna ad martyriū p̄miſit:illaq; diu tota eculeoq; uexata:& rota ac gladiis dilaniata:& ob hoc a xp̄o deſpōſata tādē obtrūcatione capitis martyrii coronā adepta ē:cuiꝰ qdē ſciſſimū corpꝰ āgeli cōfeſti rapiētes i mōte ſynai detulerūt:& ibidē diuinis obſeqis honorificētiſſime ſepelierūt.cuiꝰ qdē natale celebraſ.8 .calē.dicēbris.

Cyriacum quoq; dyaconū cū largo & ſmaragdo nobiliſſimū uirū p hoc tepꝰ cū aliis uigiti Romæ i uia hoſtiēſi paſſos eorū hiſtoriæ tradūt:ipē.n.Cyriacꝰ quū dioclitiani filiā noīe artemiā a demonio liberaſſet:& dn̄o nr̄o ieſu xp̄o p baptiſmū cōſecraſſet:atq; ſimiliter lobiā ſaporis pſarū regis filiā:a dioclitiani filio tētꝰ ē cū aliis xp̄ianis.& in cuſtodiā miſſus.Indeq; paulopoſt p iudicē Carpaſiū eductꝰ primū caput eiꝰ pice reliqua ta pfūdi fecit:& iterū i carcerē retrudi.Et pꝰ dies quattuor rurſus e carcere eductꝰ i catafta ipm extēdi fecit:& neruis crudis duriſſime cædi p̄cepit:quibꝰ geſtis iuſſit illū dioclitiani filiꝰ cū Largo & Smaragdo & aliis uigiti capite obtrūcari:quorū corpora beatiſſimꝰ Marcellꝰ papa una cū Lucina matrona xp̄ianiſſima i p̄dio ſuo uia hoſtiēſi miliario ab urbe Roma.7.ſepelierūt.6.ſ.idꝰ auguſti quo die eorū natale celebraſ.

Dn̄s qdā uir ſanctiſſimꝰ his tēporibꝰ cū pſecutionis rabiē declinare uellet a ſatellitibꝰ maximiani ꝓtinꝰ cōphendiſ : & iudiei p̄ſentatur :q ſtati extra urbē i uia claudia cū pducēs.7.idꝰ octo.gladio ipm peuti fecit:& cū gloria martyrii ad chriſtū deſtinauit.

Dorothea quoq; uirgo glorioſa apđ Cæſareā Capadociæ urbē p hoc tp̄s cōphēſa pro xp̄o hoc mō martyriū ptulit: primo nāq; i equleo diu uexata ; deinde palmis duriſſime cæſa ad ultimū capite punita fuit:i cuiꝰ qdē cōfeſſione:cū qdā ſcolaſticꝰ noīe Theophilus fuiſſet:cōuerſus a carnificibꝰ ſtati cōphēditur:& ad ſuppliciū pduciſ :cūq; & ipē ab eiſdē grauiſſime diu tortus fuiſſet:nec a fide nullatenꝰ diuelli poſſet:nouiſſime eodē die gladio cæſus eſt.quorū feſtū.8.idus februarii celebrari iuſſum fuit.

Eulalia quædā hiſpalēſis uirgo:p id tp̄s cū.13.tm̄ eēt ānorū:in ciuitate emerita ꝓ xp̄i cōfeſſione Daciani p̄ſidis iuſſu primo equuleo ſuſpēſa & exūgulata:demū quū ardentes ad utrūq; latꝰ admotæ fuiſſent:igne hauſto.4.idꝰ decem.deo ſpiritū reddidit.

Eleutheriꝰ qdā clariſſimꝰ miles ſub hac perſecutione apđ Nicomediā Aſiæ urbē cū aliis inumerabilibꝰ martyr efficitur:e qbꝰ aliis gladiis obtrūcati:alii ignibꝰ cōcremati alii q; i mari p̄cipites pati : poſtremo & ipē Eleutheriꝰ hie cū diu p ſingula corporis mēbra cruciareſ:& ſemp ualidior efficereſ:demū uelut aurū ignibꝰ examinatū:ſexto nonas octobris cū palma martyrii paradiſum introiuit.

Euphemia uirgo nobiliſſima tēpeſtate hac apud calcedonēſem Aſiæ urbē a ꝓconſule quodā noīe priſco:cū aliis.70.cōpræhēſa:cū deo marti imolare nollet:oia tormētorum gn̄a i ea expēdit:q̄ oia ꝓ xp̄o cōſtāter ptulit uidelicet:carceres:uerbera rotarū:argumenta:ignes:lapidū angulariū pōdera:beſtias:uirgarū plagas:ac ſecures:& igneas ſartagines: rurſumq; a beſtia morſa imaculatū ſpiritū deo reddidit. Cuiꝰ corpꝰ mater noīe Theodora:& philophion pater ſepelierūt.Cōpletū ē autē Euphemiæ martyriū decimoſexto calendas octobris.& eo die eiꝰ natale celebratur.

Eupulꝰ ſiculꝰ diaconꝰ iſto tēpore in cathania urbe a maximiano imꝑatore cōphēſus cū diutiſſime ꝓ xp̄i cōfeſſione cōtortꝰ fuiſſet:tādē martyrii palmā gladio cedēte pridie idus auguſti percepit.

Felix qdā apuliæ ep̄s cū Adaucto & Ianuario p̄ſbyteris:necnō & Fortunato ac Septio lectoribꝰ his tēporibꝰ i uenuſia urbe apuliæ cōphenſi:cū ibidem multis diu uinculis & carceribꝰ fuiſſent macerati:Indeq; quaſi p totā aphricā & Siciliā cū multis afflictionibꝰ pducti : tādē nono calē.nouē.occiſione gladii ſunt conſumati.

Felix itē alter & Fortunatꝰ germāi hac pſecutione apđ aqleiā urbē ꝓ xp̄o paſſi ſunt: Hi qppe i Eculeo ſuſpēſi circa eorū latera miniſtri diaboli lapides ardētes appoſuerūt: q qdē diuina uirtute fuerūt extīcti:quo uiſo ex Eculeo eos amouētes feruēti oleo illos pfuderūt:ſed quū minime fuiſſent leſi:data ſētētia.3.idꝰ iunii capite obtrūcati ſunt.

Georgiꝰ tribunꝰ & uerꝰ xp̄i miles hoc tp̄e i pſide ciuitate Dioſpoli ueluti alter Curtiꝰ Ro.& codrꝰ athenieſiū rex p patriæ ſuæ liberatione ſeſe iternitioni ad draconis occi

ſionem & martyrii tolerantiam dedit:quippe interfecto dracōe opus Eculei extenſionē totiuſq; corporis lacerationem:& uiſcerum effuſionem:ac ſalis confricationem:necnon & aliorum tormentorum perpeſſionem ad ultimum martyrium capitis abſciſione cō pleuit:cuius quidem paſſionis geſta:& ſi inter apocriphas ſcripturas computaretur:ipſiꝰ tamen illuſtriſſimum martyrium inter coronas martyrum dei eccleſia uenerabiliter ho norat:ut ex decreto niceno patet:ſicut habetur in can.i5.di.c.Sancta ro.eccleſia.De quo diuus ambro.ſic ait:Georgius fideliſſimus chriſti miles:dum chriſtianitatis profeſſio te geretur:ſolus inter chriſticolas dei filium confeſſus eſt:cui & tantam fidei conſtantiam diuina gratia cōceſſit:ut ex tyrannicæ ptātis præcepto cōtēderet:& innumerabilium nō formidaret tormenta pænarum.O fœlix inquit & Inclytus domini præliator:quem nō ſolum temporalis regni blanda non perſuaſit promiſſio:ſed perſecutore decluſo ſimu lachrorum eius portenta in abyſſum proiecit:huius autem inclyti martyris caput.quū poſtmodum Venetus delatum fuiſſet:in eius honore monaſterium & eccleſia erecta fu it:quod nunc uſq; maxima cum ueneratione perſeuerat.Eius autem natale octauo calē das maii ab omnibus chriſticolis celebratur.

diuí ambroſii archa í laudem huius

C Gorgonius Romanus miles:his temporibus cum apud Nicomediam exiſteret:& dio clitiani perſecutionem:quam chriſtianis inferebat plurimum deteſtaretur:ab imperato re captus iuſſus eſt & ſuſpēdi:& fragris toto corpore laniari:& uiſceribus eius pelle nu datis aceto & ſale perfundi.deinde eum in craticula impoſitum mandauit crudeliter aſ ſari:ſed adhuc eo ſuperuiuente.5.idus ſeptē.laqueo fecit eum necari:interiecto deinde tempore corpus eius Ro.delatum uia latina ſepultum eſt.

C Geruaſius & protaſius germani natione mediolanēſes:patre Vitalo uiro ſancto:& ma tre Valeria uno pergeniti:hac tumultuante procella in eadem mediolanenſi urbe a quo dam aſtaſio comite ſunt paſſi:hi nanq; parentibus orbati : confeſtim uniuerſum patri monium uendiderunt & pauperibus arogarunt:& ſeſe in uno cenaculo concludentes per.x.annos ieiuniis & orationibus ac lectionibus continuis deo ſeruierunt.xi.autem anno ab eodem Anaſtaſio compræhenſi ad palmam martyrii per diuerſa tormenta per uenerunt:nam idem comes primum tandiu plumbatis cedi fecit:donec ſpm̄ exhalaret. Alterum uero fuſtibus cæſum capite truncari fecit:quorum corpora cum annis multis incognita fuiſſent.Ambro.domino reuelante incorrupta adeo reperiit:ut eo die interē pta fuiſſe uidebantur:martyrizati autem fuerunt hi beatiſſimi martyres ſub die trede cimo calendarum Ianuarii.

C Geneſius item Ro. miles hoc tempore a Diocliciano captus Romæ eius iuſſu crude liſſime ceditur:poſtea in eculeo leuatus crudelem in modum uirgarum diutina lacera tione uexatur:ac lampadibus ardentiſſime inflammatur:Et cum in fide chriſti præſtan tiſſimo animo perſiſteret:diceretq;.Non eſt rex præter Chriſtum.pro quo ſi millies occi dar ipſum mihi de corde minime auferre poteris.Iratus Dioclicianus ei caput octauo ca lendas ſeptembris auferri præcepit:& eo die eius natale eccleſia agit.

C Hadrianus qdā Ro.p hoc tp̄s apd̄ Nicomediā ciuitatē cū aliis uiginti tribꝰ poſt mul ta & īmaniſſima ſupplicia ſexto idus Septembris crurifragio martyrium conſumauit.

C Heraſmꝰ cāpanꝰ ep̄s:uir illuſtriſſimꝰ atq; ſanctiſſimꝰ hac tēpeſtate iuſſu Dioclitiani primo plūbatis & fuſtibꝰ grauiter maceratur & dilaniaṫ:deīde reſina ſulphure plūbo pi ce oleoq; pfūditur:ſed mīme lediṫ:quo miraculo multi ac multi cōpūcti idolis abrenū ciātes chriſtiani effecti ſunt:ip̄m āt inuictiſſimū martyrē accipiētes cū īmēſo ferri pōde re ī carceribꝰ arctiſſimis īcluſerunt:a q̄ qdē etiā āgelꝰ dn̄i paulo pꝰ eduxit.Sed cū adhuc eiꝰ clariſſima uulgarenṫ miracula : rurſus a Maximiano imperatore detineṫ & diuerſis ſuppliciis torqueṫ.Iterūq; ī olla:q̄ plūbo pice reſina & oleo feruefacta fuerat: miſſus di uina uirtute illeſuſq; euaſit:tādē deo uocāte tertio nonas Iunii ſacro ſine quieuit.

C Hylaria matrona clariſſima ſanctiſſimæ Aphræ uirginis mr̄:hiſdē tpibꝰ cū ī auguſta na Italiæ ciuitate ad filiæ p̄dictæ ſepulchrū cū Digna & Cumenia atq; euprepia ſacris uirginibus excubaret.ibidē accēſo igne ꝓ cōſtātia fidei pridie idꝰ auguſti exhauſta fuit.

C Ianuariꝰ Beneuētane urbis ep̄s:p hoc tp̄s & ip̄e cū diaconibꝰ.qſto & ꝓculo:ac aliis cō pluribꝰ pꝰ uincula & carceres.13.calendas octobris capite ceſus occubuit.

¶ Ioannem quendam eruditiſſimum uirum his turbinibus apud Nicomediam ciuitatē
hac de cauſa paſſum fuiſſe tradunt:ipſe enim cum eloquentiſſimus eſſet:ſidei calore ſuc
cenſus:cum aliquando quendam librum in manibus impiorum uidiſſet:in quo quidem
tyrannorum crudelia edicta contra chriſtianos deſcripta erant:iniecta manu ac mani
bus ipioꝵ detraxit:& raptū cõfeſti diſcerpſit:quod cum dioclitiano & maximiano impe
ratoribus in eadem urbe conſtitutis relatum fuiſſet:ira pciti omnia ſuppliciorum gene
ra in eum donec expiraret expendi iuſſerunt:quæ ſane uir dei:ut erat animo nobilis:tan
ta cum uultus & ſpiritus alacritate ad finem uſq; pertulit: ut nec triſtis quidem pro his
uideri potuiſſet:paſſus ē ita digniſſim⁹ athleta ſeptio id⁹ ſept.quo die ei⁹ feſtū honorat̄.
¶ Iulian⁹ qdam genere antiochenſis uir chriſtianiſſimus per id ipſum tempus apud Ro.
urbem cum Baſiliſſa uirgine a Dioclitiano imperatore crudeliſſime paſſus fuit:horum
duorum certe miræ leguntur & referuntur paſſiões cum quibus fuit uenerabilis multi
tudo ſacerdotum & miniſtrorum eccleſiæ chriſti:quæ quidem propter imanitatem per
ſecutionis ad eos confugerat:concremata eſt:poſt quos etiam Ant.præſbyter:& Celſus
puer una cum matre ac alii complurimi qui omnes quinto idus Ianuarii mortē ptulef.
¶ Iuliana ēt uirgo præclariſſima natione comenſis:hoc ipſo tempore apud Comum ci
ſal.galliæ urbem ſuam capta martyrium ſeuiſſimum pertulit:& cum gloria martyrii pa
diſum itroiuit:qppe cū uaria tormēta primū conſtātiſſime ptuliſſet:poſtea palā cum dia
bolo cõflixit:& de ipſo clariſſime triūphauit.Indeq; flāmas igniū & ollā feruētē ſuperās
palmā martyrii capitis obtrūcatione.14.calendas Martii adepta eſt.
¶ Leocadia quoq; celeberria uirgo his tpib⁹ a Daciano hiſpania p̄fecto:tāq̄ xp̄iana ca
pit.& apud toletū urbē carceri mācipatur:ubi cū grauiſſimos btē Eulaliæ & reliquoꝵ
marty.audiret cruciat⁹ politis ī oratiõe gēib⁹.y.id⁹ decē.īpollutū deo reddidit ſpiritū.
¶ Lucina uirgo deo deuota natione ſicula & ſpecioſiſſima iter cæteras Iſulæ illius uirgi
nes:hac perſecutione apud Syracuſanam ortus ſui ciuitatem paſſa fuit:hāc mater nomi
ne Euticia:primo cuidam præclaro iuueni deſponſauerat:ſed receptis:uiſiſq; beatæ Aga
thæ martyris miraculis rogauit matrem ne de cætero ſponſum eidem nominare digna
retur:quam quidem gratiam obtinere tandem promeruit:at illa' confeſtim amplum pa
trimonium pauperibus& uiduis & orphanis diſtrahere ſategit:quo audito ſponſus in iu
dicio paſcaſii conſularis litem proponit dicens:ſponſam chriſtianam eſſe:& contra leges
uiuere auguſtorum:quam idē paſcaſius corripiens ad ſacrificia demonum perſuaſit:cui
illa ſacrificium uerum & imaculatum apud deum & patrem:hoc eſt uiſitare pupillos:&
orphanos in tribulatione eorum paſcalis dixit:patrimonium tuum cum corruptoribus
expendiſti:& iō quaſi meretrix loqueris.& niſi meis dictis obtemperaueris faciam te ad
lupanar tanquam ſcortum adduci: & ſtatim lenonibus præcepit illam ad lupanar trahi:
quam quidem ſpiritus ſanctus tanto pondere fixit:ut penitus moueri non poſſet:etiam
adhibitis funibus & plurimis bouum paribus.Deniq; etiam cum picē:reſinamq;:ac fer
uens oleum illeſa pertuliſſet:gladium in uiſceribus mergi præcepit:ac ſic idibus ſeptem
bris ſpiritum emiſit:cui⁹ paſſione & ſanctitate eadē ſyracuſana ciuitas ſemp decorata ē.
¶ Menna miles egyptius nobiliſſimis ortus natalibus.per hæc tempora in Scythia Me
tropoli phrygiæ ſalutarie paſſus eſt.Nam poſtquam hic cæleſti regi in eremo ſecreta cõ
uerſatione ſtuduit militare:ad publicum procedens:ſe chriſtianum eſſe libera uoce de
clarauit.quod audiens pyrrhus dux iuſſit eum apræhendi :& ſuis aſpectibus præſentaris
cui dixit ſacrifica diis.& omnia quæ per ignorantiam geſſiſti ignoſcentur tibi: quod cū
obtemperare nollet : eo iubente tandiu neruis & diris cruciatibus ceſus eſt:donec pla
teæ locus ſanguine ipſius cedaretur.Deinde in eculeo leuatus & exungulatus lampadi
bus aduritur:deinde depoſitis ligatis manibus & pedibus per ſudes ferreas trahi præce
pit:qui omnibus in rebus & cruciatibus uſq; ad finem in laude & confeſſione omnipo
tentis dei imobilis permanſit.Deniq; data ſententia gladio animaduerti ioſſus fuit:cui⁹
corpus cum igni'traditum fuiſſet:e medio a chriſtianis furtim ereptum mundis lintia
minibus debita ueneratione in cemiterio:tertio idus nouembris conditum eſt: poſtea ī
Conſtantinopolim tranſlatum digno honore nunc ueneratur.
¶ Methodius primum olympiade:& poſtea Tyri ciuitatum epiſcopus his temporibus

in Calcide ciuitate quæ Nigropontum appellatur:ut diuꝰ ſcribit Hierony.martyrio coronatur:qui cum eruditiſſimꝰ eſſet uir multa edidit documenta:& præſertim.

Contra porphyrium	li.2.	In Geneſim	li.i.
De.x.uirgi.Sympoſiū	li.i.	In cantica cāticorū	li.i.
De reſurrectione	li.i.	Chronicā	li.i.
De phitoniſſa	li.i.	De nouiſſimis temporibꝰ	li.i.
De exitu animæ	li.i.	Qui incipit ſciendum nanq; eſt fratres.&	

hic liber nunc in lucem cum expoſitione pulchra editus eſt:paſſus āt fuit hic Methodius.14.calen.Octobris.

¶Marcꝰ & marcellianꝰ germani & ciues romani ſub hac perſecutionis rabie a quodam Fabiano duce compræhenſi:ſtatim ad ſtipitem ligari iuſſit:& i pedibꝰ eorum acutos ſudes infigi præcepit:ſed cum non ceſſarent:laudare nomen domini noſtri ieſu chriſti lācea per latera eos tranſfigi mandauit:quo uulnere .14. calen.Iulii cum gloria martyrii ad cœlos uolarunt.Maximꝰ quidam & Claudiꝰ uiri clariſſimi per hoc ipſum tempꝰ cū præpedigna:uxore primi & duobꝰ filiis in urbe Hoſtia a ſatellitibꝰ Dioclitiani tenti in exilium deportātur.&.xii.calen.Martii incendio concremantur:ac ſic eo incendio odoriferum martyrii ſacrificium deo obtulerunt.

¶Mauritius & Exuperiꝰ candidꝰ ac uictor cum Inno.ſacræ thebeorum legionis primicerii illuſtriſſimi per hoc tempꝰ iubente maximiano in Gallii ciuitate:ſeduno loco qui dicit̄ agaunꝰ cum ſex milibꝰ ſexcentis ſexagintaſex pro chriſto glorioſiſſime martyrio coronantur:hi nanq; ex orientalibꝰ partibꝰ in auxilium in maximiano accerſiti in galliam uenerant:uiri in rebꝰ bellicis ſtrēnui:uirtuteq; nobiles:ſed ſide nobiliores: qui erga imperatorem fortitudine & erga chriſtum deuoti eſſe certabant:hos itaq; maximianus auguſtus quum ad dilaniandos chriſtianos deſtinaſſet:ſuis præceptis nequaquam obtēperare uoluerunt:propter quod indignatꝰ Maximianꝰ iuſſit eos pluribꝰ in locis diuerſis cruciatibꝰ interfici:horum autem primiceriorum & multorum ſociorum corpora poſt multos paſſionis ſuæ annos ſancto cuidam epiſcopo nomine Theodoro reuelata in eorum honorem ibidem baſilicam fabricauit.Eorum autem natale decimo calendas octobris celebratur.

¶Petrꝰ quidam alexandrinꝰ epiſcopꝰ:uir omnibꝰ uirtutibꝰ inſignitꝰ.& in diuinis ſcripturis nulli priorum hominum inferior:per hoc ipſum tempꝰ ueluti dei ſacerdos & hoſtia Dioclitiani iuſſu ſubito rapitur.&.7.calen.decem.capite truncatur.paſſi ſunt autē cum eo alii plures epiſcopi:& clerici cum laicis fere ſexcenti ſexaginta trucidati ſunt.

¶Pantaleō uir illuſtris:& medicinæ artis eruditꝰ:& ipſe hoc tempore apud Nicomediam ciuitatem pro fide chriſti eculei pena:& lāpadarum exuſtione mirumimodum cruciatꝰ eſt:ſed inter hæc domino ſibi apparente aliquantulum refrigeratus eſt . Tandem ictu gladii.5.calen.auguſti martyrium conſumauit.Hic cum ab Hermolao præſbytero baptizatꝰ fuiſſet:multa miracula fecit:propter quod & patrem ſuum ac ſenatorem Euſtorgium chriſti fidei ſubiugauit.

¶Primꝰ & Felicianꝰ ciues romani uiri religioſi ac perſecutione pontificibꝰ templorū apud Diocli.accuſati quod eſſent chriſtiani compræhenduntur:& ferro uincti in carcerem recluduntur:quibus ſtatim affuit angelꝰ domini qui eos cōſolatꝰ fuit:poſt aliquot uero dies ad herculis phanum perducti:cum nollent ſacrificare: grauiſſimis penis ſunt affecti:uerum cum nulla ratione poſſent eos mouere:ut ſacrificarent:duxerunt eos extra ciuitatem uia numentana miliaria.xiii.ferro uinctos:ubi nunc paria ſi:nunc ſeparati diuerſa & exquiſita perferentes tormenta:tandem ſimul.5.idꝰ iunii Felicis uitæ curſum gladio animaduerſi cōſumauerunt.Horum autem corpora nocte a chiſtianis ſublata ad arcus numentanos iuxta arenarium ſepelierunt.

¶Petrꝰ quidam exorciſta & arcellinꝰ præſbyter eodem anno Romæ in carceribus conſtituit cum multos ad fidem chriſti ſuis eruditiōibus & exemplis conuertiſſent:poſt uaria tormenta.4.nonas iunii ſunt decollati.

¶Pamphilꝰ autem græcꝰ p̄ſbiter Euſe.cæſarienſis neceſſariꝰ inſignis qdē theologꝰ ſub hac p̄ſecutiōe teſtante Hiero.apud Cæſaream paleſtinæ urbem paſſus eſt.cuius quidem

uitam idem Euſe.tribus uoluminibus egregie conſcripſit:hic adeo diuinorum uoluminum fuit cupidus:ut magnam partem librorum Origenes manu ſua deſcripſerit: quos quidem diuus Hierony.in cæſarienſi bibliotheca tāta auiditate ſe uidiſſe & legiſſe dicit: ac ſi Creſi regiā ſe conſecutum fuiſſe.Scripſit autem hic pamphilus apologeticum pro Origene:& alia multa:paſſus eſt autem hic beatiſſimus martyr primo dies menſis iunii quo die eius natale celebratur.

℄Petrus etiam alter Dioclitiani cubicularius:hiſdem temporibus apud Nicomediā ciuitatem.Dioclitiano ibi exiſtente paſſus eſt:hic cum liberius redargueret de imēſis martyrum ſuppliciis:& id etiam præſente Dioclitiano in medium proferret:iratus imperator iuſſit eum ſuſpendi:& flagris diutiſſime torqueri:deīde aceto & ſale perfundi:& poſt modum tandiu in craticula aſſari:donec emitteret ſpiritum.Ac ſic iſte uere petri & fidei & nominis extitit heres.

℄Quintinus item gallus miles:per hoc tempus:in oppido uia mandenſi.2. calen.nouē. a maximiano imperatore martyrium pertulit glorioſum:cuius corpus poſtea poſt.5.& quinquaginta annos angelo reuelante incorruptum repertum fuit.

℄Ruffus etiam clariſſimus miles Ro.& ipſe ob fidei confeſſionem Romæ a dioclitiano cum omni domo ſua:per hoc tempus compræhenditur:&.4.calen.Decembris:multis plagis affectus Chriſti martyr efficitur.

℄Sabinus ſpoletanus epiſcopus ſub hoc tumultu apud eandem urbem cum multis clericis:aliiſq; chriſtianis compræhenſus:& quammaxime Exuperātio & Marcello diaconibus:atq; Venuſiano inſigni uiro:& eius uxore ac filiis paſſus eſt:e quibus Exuperantius & Marcellus in eculeo ſuſpenſi fuſtibus grauiter fuerunt mactati:inde eoꝶ latera abraſa ignem adhibentes:martyrium ſuſceperunt:quibus mortuis Venuſianus cum uxoꝛ & filiis haud multo poſt gladio necatus:martyrium compleuit.Sed & Sabinus p̄dictus epiſcopus poſt manuum detruncationem & carceris relegationem tādiu flagellis celus fuit:dōec redderet ſpiritū.Hoꝶ deinde natalitia.3.calendas ianuarii celebrari iuſſa ſunt.

℄Saturninus præterea præſbyter:& ſiſinius diaconus:per hoc tempus Romæ compræhenſi in carcere diu macerantur.Indeꝙ exhibiti ob chriſti confeſſionem a præfecto urbis in eculeo leuantur:& ibidem neruis attractantur:necnon & fuſtibus ac ſcorpionib⁹ grauiſſime ceduntur.Nouiſſime cum adhuc ſuperuiuerent gladio truncati ſunt:quibus mortuis eorum corpora uia ſalaria ſepulta fuerunt.

℄Sebaſtianus illuſtriſſimus uir:natione narbonenſis:& primæ cohortis dioclitiani princeps & moderator:uerusq; dei cultor:hoc quidem tempore cum multos chriſti martyres exortationibus aliiſq; doctrinis in fide chriſti continuiſſet:& trepidas filiorum mentes confirmaſſet:quis eſſet intrepide confeſſus eſt.Quo audito ſtatim dioclitianus illū compræhendit:& ſub titulo chriſtianitatis ad Ro.cathacumbas perducere fecit:ubi eū in medio campo a militibus ligari & ſagittari crudeliſſime præcepit:& cum adhuc ſupuiueret:tādiu eum fuſtigari præcepit:dōec ſpiritum redderet:quo mortuo ſatellites dioclitiani corpus eius in cloacam proiecerūt.At ſebaſtianus beatæ lucinæ apparuit dicēs. Corpus meum ex tali cloaca leua:& ad cathacūbas perduc:& ibi me ſepeliꝛ facias:quod & factum eſt.Martyrizatus eſt autem hic diuus Sebaſtianns in urbe Roma:ſub die tertiodecimo calendarum februarii.Fuit autem hic ſebaſtianus præter chriſtianitatis titulū toti⁹ prudētiæ uir:in ſermonibus uerax:in iudicio iuſtus:in conſiliis ꝓuidus:& in cōmiſſo fidelis:ac in uniuerſa morum honeſtate præditus.

℄Sergius & Bacchus uiri nobiliſſimi:per hos tumultus apud prouinciam: quæ Auguſta Euphrateſia nuncupatur a maximiano auguſto hoc modo mortem pertulerunt: primo namque bacchum neruis crudis tamdiu cedi fecit:quoad uſque tot⁹ corpore diſceptus & laceratus ultimum emitteret ſpiritum:quo mortuo ſtatim ea die ſergiū cothurnis pedibus induens & examinans cum in fide fixum & ſtabilem depræhenderet: data ſententia eum decollari præcepit.Idq; nonis octobris geſtum fuiſſe legimus.Quo quidem die eorum memoria ueneratur.

℄Suſana uirgo ſanctiſſima natione dalmatica nobiliſſimis orta natalibus: Caiiq; papæ neptis ſua:hac pſecutione Romæ.iii.idus auguſti capitis obtrūcatiōe martyriū cōpleuit.

℃Tyburius eques Ro.& ipſe eadem die cum beatiſſima ſuſana prædicta Romæ iter duas lauros:a quodam iudice Fabiano compræhenſus eſt:cuius iuſſu cum inter ardentes carbones nudis incenderetur pedibus:& tamen maiori conſtantia Chriſtum couſiteref. iii.idus auguſti gladio animaduerſus eſt.

℃Tyberius quidam & modeſtus atq; Florentia præclariſſimi chriſtiani per hos tumultus in territorio agathenſi compræhenſi.4.idus nouẽbris uariis tormentis cruciati:martyrium ſuſceperunt.

℃Theodorus miles:& uir chriſtianiſſimus:per hoc tempus apud Amaſiam marmaritanorum ciuitatem pro confeſſione fidei capius:in carcerem truditur:& ibidem fortiter ceditur.Sed cum ſic non poſſet ullo modo a fide diuelli:præpoſitus quidam noĩe Brinca:fecit eum eculeo ſuſpendi:& uncinis ita corrodi:donec eius interiora omnia nudarentur.Nouiſſime data ſententia.v.idus nouembris:ignibus ardentibus comburendus traditus eſt.Quo extincto quædam mulier nomine Euſebia illius corpus colligens: trãſtulit in poſſeſſionem ſuam:in loco qui appellatur Euchayta.

℃Theodoſia uirgo nobiliſſima:& ipſa hoc tempore apud cæſaream cappadociæ ciuitatẽ:confeſſoribus ſe ultro in cuſtodia ſocians a iudicibus detinetur:& eculei pena diu ac diu cruciatur.Sed poſtq̃ domini uirtute de uinculis & aquis ac beſtiis fuit eruta: nouiſſime capitis abſciſione.4.nonas aprilis martyrium compleuit.

℃Vitalem & agricolam per hæc tempora apud Bononiam italiæ ciuitatẽ paſſos : diuus Ambro.refert.Horum primus.ſ.Vitalis cum Secundi eſſet ſeruus:a perſecutoribus primum tortus fuit:& cum chriſtum negare cogeretur:ille animo inuictiſſimus amplius dominum noſtrum ieſum chriſtum profiteri cæpit:qui ira ſuccenſi omnium tormentorum genera in eo exercuere:& cum non eſſet in corpore eius locus ſine uulnere orationem ad dominum fudit:qua completa ſpiritum emiſit.Agricolam uero cũ perſecutoribus nõ acquieſceret:cruci affixerunt.paſſi ſunt aũt prædicti martyres pridie nonas nouẽ.

℃Vitus puerulus natione ſiculus:his temporibus:cum modeſto & creſcentia nutritoribus ſuis:apud ſiciliam inſulam martyrium pertulit glorioſiſſimum:Hic quippe Vitus ĩ puerili ætate cum uirtutibus omnibus maturus a ſacrilego patre:nomĩe Hyla tentatus fuit:ut a cultura dñi recederet.ſed cum nollet blandis patris acquieſcere ſermonibus: penis grauiſſimis afflictus eſt:& cum amplius affligere eum meditaretur:monitu angelico nauem conſcendit:& comitantibus ſecum Modeſto & Creſcentia nutritoribus ad tonagritanum territorium nauigauit:ibidem per aliquod tempus in orationibus incognitus perſiſtens ad dioclitianum prodente demone tandem adductus eſt:cuius filium a demonibus obſeſſum cum orationibus curaſſet.dioclitianus illi perſuadere cæpit:ut culturã diis impenderet.ſed cum ille ſuadelis auguſti non acquieſceret:arctiſſimis uinculis ferreis aſtringitur:& in carcerem teterrimum includitur.ſed cum in fide chriſti una cũ nutritoribus prædictis permaneret imobilis:iuſſi ſuut in ollam reſina & pice ſuccenſam iactari:ſed cum illeſi egreſſi fuiſſent:in cataſta eos extẽdi imperator iuſſit:& tãdiu cedi donec eorum oſſa diſcinderentur:& ſic cum cederentur:exclamauit Vitus & dixit. Domine deus meus libera nos:& confeſtim angelus domini eripuit eos:& perduxit iuxta fluuium ſyler:ibidemq; orantes:ut dominus in pace ſuſciperet animas ſuas:ſtatim expirarunt.Eorum autem corpora florentia mulier illuſtriſſima collegit : & in loco qui dicitur Marianus cum aromatibus ſepelliuit.Paſſi ſunt autem prædicti ſancti martyres.17. calendas iulii.

℃Victor autem mediolanenſis ciuis a primæua ætate chriſtianus:his temporibus cũ in caſtris Maximiani auguſti militiæ deſeruiret:ad ipſum maximianum tãq̃ chriſtianus pducitur:& cum ab ipſis compelleretur:idolis imolare conſtãti animo recuſauit: propter quod grauiter cedi iuſſus eſt:& cum deo protegente doloris expers efficeretur: plumbo bulienti perfunditur:& cum nil etiam ex hoc penitus lederetur:iubente maximiano.8. idus maii capite ceſus eſt.

℃Vincentius leuita uir inuictiſſimus atque ſanctiſſimus natiõe hiſpanus:beatiſſimi papæ ſixti diſcipulus:diuique Laurentii martyris : ſcientia & uirtute germaniſſimus : per hæc quoque tempora apud Valentiam Hiſpaniæ ſeu Cathaloniæ urbem una cum

Valerio ipiꝰ urbis ep̄o acerbiſſimū martyriū a daciano p̄ſide ptulit ita:ut cū ſūma pēa carceris famis iopia:cathēaꝝ ſtridoſ:māibꝰ:collo:ceruicibꝰ: ferri pōdera ſuſtinēs p oēs corporis attus mortalia ſupplicia pateretur:quod diuus pater Auguſtinus ſermone quodam manifeſtat dicens. Magnum & admirandum ſpectaculum noſter animꝰ cæpit. nec īmaniſſimā & perniciosiſſimā:ſicut ſolent in theatris quarūcūqꝫ nugarum:ſed plane utiliſſimam & fructuoſiſſimam uoluptatē oclis interioribus hauſimus:cum beati Vincentii paſſio legeretur. Tetet(inquit)uidere inuictam martyris animam contra inſidias antiqui hoſtis contra ſæuitiam imperii Daciani:contra dolores mortis carnis acerria cōflictatione certantem:& in auxilio diu cūcta ſuperantem: nam Dacianus ipſe ſanctiſſimū hominem in eculeo primum leuatū toto corpore diſtēdi fecit:diſtentūqꝫ diuerſis uulneribus cruciari:cruciatū etiam pectinibus lacerari: carnificeſqꝫ ad crudelius ſæuiēdum uerberibus fecit urgeri. Eiuſdem deinde corpus in craticula poſitum uncinis ferreis aperiri:& ardentes laminas inſigni:ac ſale ignito aſpergi:ac laceratum in teterrimo carcere fecit includi:atqꝫ ibi teſtas acutiſſimas congeri:in lignoqꝫ pedes eius affigi:& ſine humano ſolatio derelinqui:Ea quippe ſupplicia : multoqꝫ maiora diuū Vincentiū præſtātiſſime uincentem diuus pater Augu. quaſi admirans alio quodam ſermone dixit : Beatus Vincentius uere Vincentius fuit:quia fortiſſime omnia mortis pericula uicit. Vicit in q̄ in uerbis:uicit in penis:uicit in confeſſione:uicit in tribulatione:uicit exuſtus : uicit ſubmerſus:uicit uiuus:uicit & mortuus:quia eo mortuo : ut eius ſacra habet hiſto. angelos ei dixiſſe ferunt. Agnoſce o Vincenti:quia pro cuius nomine uiriliter decertaſti: ipſe tibi coronā præparatā ſeruat in cœlis:qui te uictorē fecit in penis. Eiuſqꝫ paſſionē: nobilēqꝫ triūphum conſpicuus uerſificator prudentius luculentiſſimis uerſibus expreſſit. Ac ſanctus pater Auguſti. huius ſanctiſſimi martyris præconium:quanto ſit laudis honore exciplendum multis ſermonibus demonſtrat. Eius autem celebre feſtum. xi. calendas Februarii celebramus.

Augu. de iſto ſcō uide qd dicat

papa .32. e Vſebius papa natione græcus:patre medico: & ipſe medicus poſt Marcellum pōtificē:pontifex conſtitutus ſcd̄m Euſe. ſedit mē. ſeptē:ſcd̄m uero Damaſiu ʒ annis ſex:& ſcd̄m alios:& præcipue martinū annis duobus menſi. 6. & diebus 25. martyrio a maxentio tyrāno coronatus:qui & Gratiano teſtante:conſtituit:ne prophani quos laicos uocamus in iudicium ſuum epiſcopum uocare præſumāt:ut habeť i canone. 2. q. 7. c. Laycos uero accuſare. Statuit item ne infames:aut ſortilegi ullo modo teſtes fieri poſſent:ut. 3. q. 3. c. Conſtituimꝰ. Cēſuitqꝫ puellā tātūmodo per uerba:de p̄ſenti deſponſatā monaſteriū ingredi poſſe:& id etiam intelligetur de pueto:ut. 27. q. 2. c. De ſponſatam. Hic etiam multos hereticos reconciliauit eis tantūmō manū imponens:cuius tēporibꝰ(ut aiunt)crux domini ab Helena Conſtantini matre inuenta fuit: & ab ipſa exornata:ac magna ueneratione habita:Et ꝓpterea idem ſtatuit feſtum de crucis inuentione ex perpetuo celebrandū : ſicut habetur in decretis de conſe. di. 3. c. Crucis xp̄i quæ res quō ſtate poſſit ignoro. Veꝝ hic ſemel tātū ordinatiōibus in Decembrio mēſe habitus:ſexto nonas octobris martyrio coronatꝰ ē:& in Calixti cemiterio ſepultꝰ ē: 305 5504

ꝙ ſpōſi poſſint ingredi monaſterium

℄ Viri diſciplinis excellentes.

℄ Arnobius aphricanus clariſſimus philoſophus & orator diſertiſſimus:Lactantii Firmiani præceptor his temporibus:licet ualde ſenex:etiam in precio magno habitus fuit:qui cum apud aphricam rhetoricam florentiſſime diu docuiſſet:etiam aduerſus gentes compluſrima edidit uolumina.

℄ Lucianus eloquentiſſimus uir & Nicomedienſis eccleſiæ præſbyter:per hoc tempus cum nonnullos breues de fide edidiſſet libellos:& ad diuerſos epiſtolas multas: ac etiā in ſacrarum litterarum ſtudio multum laboraſſet : in Helinopoli Bythiniæ urbe pro Chriſto martyrium conſtanti pertulit animo.

℄ Iacobus cognomento ſapiens. Niſibinæ perſarum urbis epiſcopus : multa per hæc tempora compoſuit:quæ & in uigintiſex comprænhenduntur uoluminibus:quorum tituli iſti fuerē. De fide ꝯtra hereſes. De charitate generali. De ieiunio. De ſēſu aīæ. De oratiōe. De dilectiōe ꝓximi. De reſurrectiōe mortuoꝝ. De uita poſt mortē. De pēitētia. De humilitate. De ſatiſfactiōe. De uirginitate. De circūciſiōe. De azimo. De benedictione.

De caſtitate. De conſtructione tabernaculi. De gentium conuerſione. De regno perſarū: & de pſecutiōe xp̄ianoꝝ:ac multa: Obiit deniq̄ Hiero. teſte: cōſtātii pricipis tēporibus.

¶ Lactantiū Firmianū phūm & oratorē eminentiſſimū Arnobii p̄dicti phi diſcipulum hiſdem temporibus floruiſſe: & magni pretii & nominis fuiſſe conſtat: eo ꝙ cū Nicomediæ rhetoricam doceret: a Dioclitiano Auguſto: ꝑpter uirtutis ſciæ magnitudiné uocatus cum Flabo grāmatico Ro. uenit: ubi per aliquod tempus cum docuiſſet: tandem ob diſcipulorum penuriam in extremam paupertatem deuenit. q̄ obrem ad ſcribendum & cōponendum libros ſe contulit: in qua quidem re etiam multum ualuit. Ipſe enim ſecūdus poſt Ciceronis tempora ea in diſciplina habebatur. Demum in extrema ſenectute coſtitutus Cæſaris criſpi filii Conſtantini præceptor in gallia datus eſt.

Cuius libri ſunt iſti: uidelicet.

De diuinis inſtitutionibus aduerſus gētes.	li. 7.	Ad probum epiſtolarum.	li. 4.
De ira dei pulcherrimum opus.	li. i.	Ad eſclepiadem.	li. 2.
De opificio & formatione hominis.	li. i.	De perſecutione.	li. i.
Ad Demetriū auditorē ſuū epiſtolarum:	li. 2:	Simphoſiū dū eſſet adoleſcēs	li. i.

Etiam Odepericum de aphrica uſq̄ Nicomediam exametris uerſibus. Item alius liber qui Grāmaticus inſcribitur eidem quoq̄ expoſitio in thebaide Statii papinii inſcribitur: ſed ſtili diuerſitas facit ambiguum.

¶ Euſebius poſtea cæſarienſis epiſcopus qui ob pamphilū martyris amicitiā pamphilii cognomē accepit: eo ꝙ cum eo de Pāphilio diuæ bibliothecæ inueſtigator diligentiſſim⁹ extiterit: uir quidem memoratu digniſſimus: p hæc tempora tum multarum rerum peritia: tū ingenio mirabili: & apud gentes & apud xp̄ianos inter phōs præcipuus & nobiliſſimus habitus eſt: hic cum aliquando arriana hereſi laboraſſet ad nicenam ſynodum accedens: ſpū ſcō inſpiratus: patrum ſniam ſecutus eſt: ac deinceps uſq̄ ad mortē ſciſſime cum orthodoxa fide uixit: quāobrem apud græcos fertur eum ex ſynodi præcepto ſymbolum maius ediđiſſe: cuius quidem inuentioni patres ſynodi: nec aliquid addiderunt: aut detraxerunt: quibus geſtis poſtea quattuordecim euāgelicæ præparationis libros: & in porphyrium phūm acerrimum chriſtianorum hoſtem nouem eccleſiaſticæ hiſto. libros ſcripſit. Indeq̄ de uita pāphilii libros tres edidit. In Iſaia contra porphyrium. xxv. de temporibus quoq̄ chronicarum li. i. Apologias item ſex pro Origine compoſuit. Item commentarios eruditiſſimos in centum & quinquaginta pſalmos. Demum etiam cum multas ſcōrū martyrū & cōfeſſorum coguouiſſet uitas. xx. li. de eiſdem ſcis ſcriptitauit: & hæc iō omnia q̄ maxime præparationem euangelicā ſcripſiſſe ferunt: ꝙ cum apud gētes præcipuus haberetur phūs: & paternam deorū religionē ob catholicæ ueritatis amorē contempſiſſet: partim ad reſpōdendum accuſantibus ſuū propoſitū: partimq̄ ad confirmandum chriſtianorum religionem fecit. Fuit deniq̄ Euſebi⁹ hic poſt cōuerſionem Conſtantini magni eidem quo aduxit multa beniuolentia coniunctus.

Symboli mai⁹ editio

de euāgelica ꝑparatiōe liber quare adit⁹ fuerit

5505 306 g Alerius. 37. Roma. imperator: hoc anno qui eſt tertius. 270. Olympiadis poſt Dioclitianum imperare cæpit: & una cum Conſtantio imperauit annis duobus. Nam Dioclitiano & maximiano ab imperio ſe abdicatis: Galerius hic & Conſtantius comes: qui primo cæſares ſimul: ut diximus fuere auguſti: facti ſtatim imperium inter ſeſe partiti ſunt: & Galerio Illyricum cum Aſia & pene totum orientem obtigit. Conſtantius uero: ut Galliam & Hiſpaniam gubernandas accepit: quas cum per tredecim annos perhumaniſſime gubernaſſet. Conſtantino & aliis ſex filiis relictis ex helena uxore ſuſceptis. Eboratii diem obiit: & ob ſingularē eius māſuetudinem: atq̄ clementiam ſummo omnium conſenſu in deos relatus eſt. Fuit autem cōſtantius hic claudii ſecundi ex filia nepos: quem ut Dioclitianus imperator una cum Galerio prædicto ſibi affinitare & beniuolentia coniungeret Theodoram Maximiani præuignam ei uxorem dedit: ex qua poſtquam ſex filios ſuſcepiſſet: eam repudiauit: qua repudiata Helenam anglorum regis filiam captiuam uxorem duxit. At uero Galerius ipſe quum illyricum: aſiamque ac totum ferme orientem obtinuiſſet: mortuo Conſtantio prædicto: cum ſolus imperium adminiſtraret: mox duos cæſares legit. Maximianum: uidelicet q cum Dioclitiano imperium depoſuerat: & Seuerum: & maximianum ipm orieti præ

cōſtātius pr̄ cōſtātini magni galerius

fecit.ſeuero uero Italiá cõmẽdauit.Illyricũ uero.i.ſclauoniá ſibi retinẽs:qbus geſtis eue
ſtigio i ualitudinem incidit:ſed ipſius impatiens manum ſibi conſciuit: & mortuus eſt.

papa .33. ne quis die dñi co ieiunet

Elchiades papa natione apher:poſt Euſebium pontificẽ ſedit annis.4.menſi.7.
& diebus.9.uir ſane ſanctitate & ſcientia multum inſignis:qui ut erat grauita
te præclarus:Conſtituit ne quis unq̃ aliqua ſuſpitione:aut ante uerá probatio-
nẽ cõdemnaret:ut hẽtur in canõe.2.q.1.c.Semp.Vetuit itẽ diẽ dñicá:aut qntá feriá xp̄ia
nis ieiunare:qa eos dies pagãi uelut ſacros celebrabant:de conſe.di.3.c.Ieiuniũ dñici:&
cũ iá peſtifera manicheoꝝ hereſis i urbe Ro.inualeſceret:mľta i oblatiõib⁹ faciẽdis cõ-
ſtituit neceſſaria:qb⁹ prectis:& ſacris ordinib⁹ ſemel hitis:Maximiái iuſſu martyrio co
ronat̃:ſepeliturq̧.4.id⁹ decẽ.i cemiterio Calixti uia apia:& tũc ceſſauit epat⁹ dies.17.

c

Conſtantinus magnus huius nominis primus.38.Ro.iperator ducẽteſima octua 308 5507
geſima olympiade imperium obtinens:impauit annis.30.& mẽſi.10. Vir qdem
optimus & omni laude digniſſimus:quemq̧ cum clariſſimo quoq̧ principe cõ
parare merito poſſumus.Nam militari gloria fortunatus erat:pacem petẽtib⁹ libẽter da
bat:ſed & liberalitate & gr̃a omniũ beniuolentiam ſibi comparabat:hic itaq̧ Cõſtantio
patre defuncto propter corporis & animi dotes maximo omnium conſenſu occidẽtis
imperium adeptus eſt:iterum Romæ militari tumultu excitato maxẽtiũ maximiani fili
um Auguſtum nuncuparunt.Vnde & maximianus in oriẽte conſtitutus ſpe recuperan-
di imperii ductus Ro.ſtatim uenit.Dioclitianũq̧ in ſolitudie conſtitutum litteris ad-

Dioclitianus ortos excoluit

hortatus eſt:ut idem facere dignaretur.Cui Dioclitianus tale dedit reſponſum.Vtinam
Salone olera noſtris manibus inſtituta inuiſere poſſet:qa profecto de reſumendo impe
rio nequaq̃ iudicaretis.His igitur motibus Galerius prædictus indignatus:confeſtim ſe
uerum ducem ſuũ ex Illyrico cum exercitu Romá miſit:Sed dũ urbem poſſideret frau
de militum q̄ maxentium delegerant circunuentus fuit:& cum Rauẽnam fugere ten-
taſſet:occiſus eſt.paululum quoq̧ abfuit quin etiam maximianus a filio maxẽtio occi-
deretur:nam maximianus ipſe militum beniuolentia & pollicitationibus ac largitiones
ſummopere querere ſatagebat:ſed a filio urbe pulſus:atq̧ fugatus:ad Conſtantinũ hũc
qui gener eius erat:in gallias fugit.Dumq̧ ibi etiam Conſtantium generum fraudibus
circunuenire tentaret:eius fraudes a Fauſta ei⁹ filia marito detectæ ſunt.Fugiens itaq̧
maximianus maſſiliá:ibidem ſcelerum ſuorum penas luit.Galerius autem ſeuero duce
ſuo interfecto Licinum quendam rei militaris præſtantiſſimum apud Tarentum impe-
ratorem delegit:atq̧ creauit:uirum utiq̧ peſſimum:atq̧ crudelem.Dumq̧ hæc in Italia
gererentur.Conſtantinus uariis:maximiſq̧ germanorum tumultibus diutino bello cõ-
poſitis in Italiam deſcendit.Et Eporediam:aliaſq̧ ciuitates hoſtibus ſuis conſentientes
plurimum afflixit.Conq̃ſitis omnibus ciſalpinæ galliæ ciuitatibus Ro.cum magno ex-
ercitu profectus eſt:ubi & Maxentium auguſtum ſibi renitentem graui prælio ſupera-
uit:& in tyberim fluuium demerſit.Quo interfecto ſtatim glorioſus urbem intrauit:&
imperii inſignia oĩa obtinuit.Verum cum & ipſe plurimas martyrum ſtrages dediſſet:
& innumerabilem populum per omnes prouincias feciſſet uariis penarum generibus
interfici:elephantiæ morbo adeo percuſſus eſt:Cui cum uniuerſa medicorum & mago
rũ a[illegible]mina ſubuenire nõ poſſent:Capitolii põtifices hoc dederunt cõſilium:ut quadá pi
ſcina ſanguine infantium paruulorum repleretur:& in illum calidum Auguſtus lauare-
tur:ac ſic ſanitatis beneficium conſequeretur:Quod quidem facin⁹ cum exhorruiſſet:
in ipſa nocte apparuerunt ſibi apoſtoli petrus & paulus:ſibiq̧ ſanitatis conſequendæ op
timum dederunt conſilium:de quo infra mox dicemus.

¶ Maxentius autem imperator & Auguſtus a militibus ſic:ut ſupra conſtitutus.Maxi
miani herculei Auguſti filius fuit:uit ſane ſæuiſſimus & chriſtianorum acerrimus per-

magus fuit peſſimus pons dicipuloſus

ſecutor:litterarum tamen amator:qui inter cætera ſuæ crudelitatis opera:cum magica
arte plurimum delectaretur:grauidas chriſtianorum mulieres funeſtis ſacris adhibitas
infantium cauſa ſcindere faciebat:& paruulorum corpora concremabat : ac eorum ci-
neribus in ea ſua magica utebatur:ut cunctis oſtenderet etiam tyrannidem per ne-
phas poſſe ſeruari:quæ qdẽ ſæuitia aut magica parum ei profuit : quia ut dictum eſt;
quinto ſuæ tyrannidis anno:cum pontem decipuloſum contra Conſtantinũ p̄dictum

ſuper tyberim ieciſſet:ipſe paulopoſt ſuarum fraudum oblitus cum magna parte ſuo-
rum ſubmerſus eſt.
¶Maximinus autẽ maximiani loco a Galerio in oriente cæſar conſtitutus uir cruentiſ
ſimus cõſimili crudelitate ea in regione contra chriſtianos ſæuiebat:propter quod q̄mul
ti ac multi enecabãtur:& ob hanc cãm magorũ magiſtris & malarũ artiũ doctoribus
premia decernebat:ſuis auguriis & diuinationibus fidẽ præſtans:Et hæc omnia ſiquis
contemnere præſumpſiſſet:ſæuis penis affici præcipiebat. Vnde & multi ex ſuperiori-
bus martyribus martyrio coronati fuerunt.Quo tamẽ fine uitam clauſerit nõ inueni.
¶Licinus itẽ prædictus a Galerio auguſto imperator conſtitutus Maxẽtii p̄dicti ſoro-
ri⁹ fuit uir in re militari p̄ſtantiſſimus:ſ3 auaritia ac libidine peſſimus:& ita lſaris hoi-
bus iſeſtus:ut eos ſpadones tyneas:pallaciiq; ſorices ac peſtẽ publicã nolaret:Hũc nãq;
Cõſtãtinus:Maxẽtio ſubmerſo ẽt nauali p̄lio apud Nicomediam uincẽs ſeip̄m obtulit:
quo ſpoliato in Theſalonica urbe uitã priuatã ducẽ coegit:& iuſte quidem:quia a fide
ob inuidiam deficiens:chriſtianos Cõſtãtino fauẽtes grauiſſimis ſuplicits perſeq̄batur.
¶Maximianus autem herculeus uirorum peſſimus:& malorum omnium prædictorũ
autor.eo quod ſua perſuaſione dicta perſecutio in chriſtianos fuerat excitata: per hoc
tempus apud maſſiliam urbem profugus exiſtens diuinam in ſe ultionem præſenſit.Nã
ſubito inflatis uiſceribus ita diſtenſus eſt:ut inter ſe & potridum cadauer nil intereſſet: Putri-
ſcatentibus nanq; undiq; uermibus:& tabo ſerpente tanto putore fetebat: ut ſuſtineri do ma-
fetor non poſſet : hac plane eius exigentibus meritis:qui non ſolum noſtros interime gna
bat:uerum etiam ad cemiteria uenire non permittebat:& ſimulachrum Antiochiæ con xp̄ia-
ſecratum ſubornatis ſacerdotibus q̄ ex aditis id enonciarent clamaſſe dicebat pellẽdos nos le-
ab urbibus eſſe chriſtianos:& premia in prouinciis diſtribuit ſacerdotibus ſimulachro di p̄hi-
rum qui contra chriſtianos agerent. Tandem uero tyrannus penitentia ductus: medico bet
ſuo ſibi uerum dicente:decreto publico uetuit chriſtianos ledi:eoſq; legibus ſuis uti p̄-
miſit:Sed hoc ei nihil:ſicut nec Antiocho profuit:cum ui fierent omnia.Nam grauiſſi-
mis morbis diu cruciatus uiuendi tandem finem fecit.
¶Deiectis itaq; a Conſtantino magno maxentio Licinio & Maximiano tyrannis:om-
niq; tyrannicæ dominationis ablata memoria ſoliditatem chriſtiani nominis iam eccle
ſia catholica obtinere cæpit.Quantoq; poſtmodum religioſius hic princeps Conſtan-
tinus circa dei cultum ſtudioſus fuerit:iferiori libro latius dicemos:Qua propter nũc
huius uoluminis octauo libro finem hic facimos.

¶Explicit liber octauus.

LIBER NONVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM NOVISSIME A PRIMO AVCTORE ACCVRATISSIMO STVDIO CONGESTVS ET REPERCVSSVS HIC FOELICITER INCIPIT.

papa
5512 313 s lluester huius nominis primus papa natione Romanus patre ·34·
Ruffino poſt Melchiadem pontificẽ ſedit annis.21. Vir utiq;
diuin⁹ aſpectu.ſ.angelicus:ſermõe nitidus:corpore decor⁹:ope
ſcũs:cõſilio magnus & maturus:fide catholicus:ſpe patiẽtiſſi-
m⁹:ac oĩ charitate diffuſus:cui tantam dominus contulit gra
tiam:ut non a chriſtianis modo:uerum etiam a gẽtilibus mi-
ro coleretur affectu:Hic namq; baptizato Conſtantino: & ab
eo inſignibus infraſcriptis donatus:ac eccleſiis pace reddita:
molta ad cultum diuinum ſpectantia conſtituit:Et primo q̄-
dem ut in eccleſiis cathedralibus inferiores diaconos:alias Ar
chiadiacono obtemperent & obediant:ſicut habetur in canone.93.di.c.a Sobdiacono.
Mandauit inſuper laycis:ne clericum in iudicium ſuum uocare præſumerent:ut.2.q.7.
cap.Nullus laicus. Vetuit quoq; & ipſe clericis caoſas ſuas in ſæculari curia agere: nec
ante iudicem ſæcularem ullas caoſas tractare.xi.q.i.c.Teſtimoniu3:&.c.Siquis.Statuit
item altaris corporalia:neq; ſerico:neq; tincto panno fieri:ſed lineo quidem & albo:ut
de conſe.di.i.c.Conſilio omnium.Sic quoq; in albis celebrandum eſſe dicebat : quem

admodum in linea ſyndone & alba chriſti corpus ſepultum fuit. Gradus præterea in ecclefiaſticis ordinibus cōſtituit: ut unuſquiſque uno tantum ordine contentus eſſet: & unius ſolū uxoris uir. Cenſuit itē ut ſanctū chriſma ab epiſcopo tātū cōſecraretur. Et ut ep̄i baptizatū ſignarēt: ſeu cōfirmarēt ꝓpter hereticā ſuaſionē: atq; baptizatū: p̄ſbyter occaſione mortis liniat chriſmate: ut de conſe. di. i. Quartam deinde ac ſextam feriam: ac Sabbatum ieiuniis obſeruandis inſtituit. Quintam uero & dominicam omnino cenſuit uenerandam. Nam in ea die. ſ. quinta feria dominus aſcendit: ſacramentum ſui corporis inſtituit: & ſacrum chriſma confecit. Hic cum pientiſſimi aī eēt uir: multorū orphanorum: uiduarumq; ac pauperum nomina in quadā matricula habere uolebat: quibus & uitæ neceſſaria quottidie prouidebat: & cū multis hic ſanctiſſimus pontifex floruerit miraculis inter cætera ſua memoranda fertur Romanam urbem a draconis peſtilentia liberaſſe. Demū cum ſacros ſepties in decembrio menſe ordines celebraſſet: ubi diacōes ſex &. xxx. præſbyteros. xlii. ac epiſcopos per diuerſa loca nūero. xlv. creauit pridie calendas Ianuarii obiit. Sepultuſq; fuit in cemiterio priſcillæ uia Salaria.

C Onſtantinus itaq; magnus prædictus uir optimus hoc anno a diuo Siluestro 318 5517
baptizatus a lepræ morbo purificatus: ubi chriſtiāæ religionis honeſtatē & ſanctimoniam intellexit: eam ita complexus eſt: ut ituros ad bellum non alio inſigni: q̄ crucis ſignaculo uſus ſit. Eo q; ſereno cœlo: etiam ante baptiſmum: dum contra Maxentium iturus eſſet: ſignum illud uiderat: & adorauerat: atq; ſanctos angelos audierat dicentes. Conſtantine in hoc ſigno uinces: quod & factum fuit: quia cum Maxentium ſuperaſſet: etiam reliquos tyrannos facillime depulit & fugauit. Deinde a Siluestro ad optie de eccleſia ꝓmerēdū edoct⁹: mox leges mſ'tas ex equo & bono rogauit: & ſupfluas: ſeueriſq; oio abſcidit & emēdauit. Inſup & ꝓ gratiis deo exoluēdis: ut Gratian⁹ ĩ nonageſimaſexta decreti ſui diſtinctiōe tradit: ipſi Siluestro & ſucceſſorib⁹ ſuis palatiū lateranenſe imperii ſoi primo tradidit: deinde coronam capitis ſui: ſimulq; & firixium: & ſuper humotale: clamidemq; purpuream: atq; coccineā tunicam: & omnia alia imperialia indumenta: & dignitatem imperialium preſidentium equitum. Contulit præterea ſceptra imperialia: ſimulq; cūcta ſigna & banna: ac diuerſa imperialia ornamenta: & omnem proceſſionem imperialis culminis: Viriſq; diuerſi ordinis reuerendiſſimis Cardinalibus ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſeruantibus illud culmen ſingularis potentiæ habere ſtatuit: uelut ampliſſimus eius Senatus uiſus eſt gloria adornari: & ſicut Imperialibus extabat decorata militia: ita cleruʒ ſanctæ Ro. eccleſiæ ſtatuit adornari. Quemadmodū quoq; ſua imperialis potentia diuerſis cubiculariorum: hoſtiariorumq; ordinabatur officiis: ita & ſanctam Roma. eccleſiam decorari uoluit. Et ut pontificale decus ampliſſimo ſemper præfulgeret ſplendore: decreuit ut eiuſdem clerici cubiculares: ideſt cardinales mapulis & lintiaminibus equos equitarēt. Voluit inſup ſicut ei⁹ Senatus calciamentis utebatur: ita & cæleſtia ſicut terrēa ad laudem dei decoraretur eccleſia. Decreuit etiā præter hæc omnia: ut & Silueſter ipſe digniſſimus pontifex & eius ſucceſſores diademate. i. corona quā ex ſuo capite illi cōceſſerat ex auro puriſſimo & gēmis precioſis uti deberent pro honore petri apoſtoli. Ipſam tamen coronam beatiſſimus Silueſter tanq̄ religioſo capiti minime congruentem aſpernatus eſt: ſed phrygia mitra: candidaq; tantummodo contentus fuit: præterea quoq; chriſtianiſſimus Conſtantinus pro reuerentia diui Petri apoſtoli equi pontificis ſilueſtri frenum tenens in ſubiectionis ſignum ſtratoris officiū illi exhibuit. Publico etiam decreto ſtatuit omnes eius ſucceſſores ſummos pōtifices eodem frixio in proceſſionibus ad imitationem Ro. imperii uti debere: unde & pontificalis non uileſceret Apex: ſed magnis tanq̄ terreni imperii dignitas gloria & potentia decoraretur: ac ſic deniq; tam Romanam urbem q̄ pallacium ſuum & omnes Italiæ prouincias: loca & ciuitates ſilueſtro pontifici ſuiſq; ſucceſſoribus Conſtantinus conceſſit: Deinde in urbe Ro. nonnullis conditis eccleſiis imperator ipſe mox imperium romanum in orientales regiones tranſtulit & ĩ Bizantiæ prouinciæ loco optimo nomini ſuo urbem ædificauit: alias ampliauit: quam & ſecundam Romam nominauit: ubi & imperium ſuum conſtituit: aſſerens ubi ſacerdotium principatus & chriſtianæ religionis caput eſſet iuſtum non eſſe imperatorem terrenum illic poteſtatem habe-

Priuilegia & dōaria p cōſtátinum magnū eccl'iis donata & oĩa hic cōmemorat priuilegia cardinaliū coroná pōtificibus cōcedit ſilueſter noluit uti aurea corona Ro. totá & reliquas Italiæ ꝓuícias Ro. pōtifici cōcedit cōſtátinus ĩn græciam uadit

re.Conſtructa:immo potius ampliata Conſtantinopoli Conſtantinus cū bellum in per
ſas pararet. Acrione uilla publica anno ætatis ſuæ.lxvi.iuxta Nicomediam moritur:&
apud græcos inter ſanctos annumeratur.Sunt tamen qui dicant:& quidem male: ꝙ cuȝ
Con ſtantinus hic in Iordane baptizari uellet:atq; iccirco Hieroſolymam peteret:mor-
te præuentus a quodam Euſebio Nicomedieſi arriano epiſcopo rebaptizatus fuit:quæ
quidem rex chriſtianiſſimi principis fidem plæroſq; in dubium uertit. Nobis tamen nō
ueriſimile uidetur eundem principem qui per omnē uitam ſuam arriani dogmatis acer
rimus hoſti fuit in extremo ſpiritu ei demētiæ conceſſiſſe:quam ſummo ſtudio de ſuo
imperio eliminauerat:hos qppe ſimilitudine nominis deceptos potius putamus : & pa-
tri illud aſcribere:quod ſilii ſceleſ factitatum fuit.Hunc itaq; beatus Gregorius in regi-
ſtro ſuo Martiano principi ſcribens:Bonæ memoriæ uocat hiſtoria etiam tripartita ei⁹
exitū plurimum cōmendat:ſic & diuus Ambroſius in pſalmo.14.cum magni meriti apd
deum fuiſſe dicit.Iſidorus quoq; hiſpalenſis epiſcopus & Eutropius:atq; Oroſius noſter
qui omnes eius res geſtas diligētiſſime ſcripſere: ipſum fœliciter conſumaſſe affirmant.
unde & ante eius mortem ſtellam crinitam iuſitatæ magnitudinis: quam græci cometē
uocant:aliq̄diu fulſiſſe dicunt:& propterea græci ipſum icōrum cathalago collocantes:
eius feſtum.xxi.die Martii celebratur.

Infamiā hui⁹ pricipis auctor opis hic ppulchre defendit

Basilicæ a diuo Conſtantino ædificatæ.

5518 519 Baſilica lateranenſis quam Conſtantinam uocant omnium chriſtianorum primaria
his temporibus ab eodem Conſtantino in proprio lateranenſi pallacio in honorem ſal-
uatoris mundi ædificatur:& ab ipſo præ ceteris donis plurimis exornatur.Fuerūt tamē
ſuperioribus temporibus(ut dictum eſt)aliqua ſacella inter chriſtianos ab apoſtolis:ali-
iſq; patribus erecta:quæ tam̄ ob crebras tyrannorum perſecutiones occulta erant : atq;
ut crediderim:plærumq; ſubterranea q̄ apertis in locis & publicis fierent:hanc itaq; ce
lebrem:amplamq; baſilicam ad augendam chriſtianam religionem Conſtantinus cupi-
dus primuȝ fuit:ut ſuo alios hortaretur exemplo:ſuperna inſpiratiōe ductus Ro : ædifi
cauit:& ſaluatoris mundi imaginem in ſella ſedentē ex argenro:lib.130.eidem obtulit:
atq;.xii.apoſtolorum imagines.v.pedum altitudinis lib.90.ſimiliter obtulit:ſaluatorem
quoq; addidit in throno ſedentem.v.pedum altitudinis habentem ponderis lib.140.an
gelos etiam.4:ex argento ponderis li.105.& coronas.4.ex auro puriſſimo:altaria.7.por
tatilia ex auro puriſſimo lib.200.& alia propemodum infinitima donaria & precioſiſſi-
ma cum fundis:aliiſq; prouentibus eidem eccleſiæ condonauit.Baſilicam quoq; appen
ditam in honorem beati Ioannis baptiſtæ in balneo caloris ſui:in quo quidem loco ba
ptizatus a lepra meruit purificari:Huic addidit:& ibidem ſacrum fontem ex lapide por
phiretico inſtituit:in cuius medio colūnam prophyreticam poſuit:ſuper quam phialam
auream librarum.50.balſamo plenam collocauit:ubi & ioanni baptiſtæ ſtatuam argen
team centum lib.fieri uoluit. Cui etiam baſilicæ fundos multos conſtituit: quas quidē
baſilicas Silueſter papa primum conſecrauit.v.idus nouembris & morem hunc conſe-
crandi eccleſias deinceps edicto publico obſeruari præcepit.

dona eccl'iæ latera- nēſi oblata hic de- ſcribit

baſilica ſci Io. bapti- ſtæ & ei⁹ do- naria

Baſilicam item ſecundam petro apoſtolo in uaticano Silueſtri pontificis rogatum
ædificauit:quo in loco eiuſdem apoſtoli corpus honoriſice collocauit:ſupra cuius ſe-
pulchrum poſuit crucem.cl.librarum auri puriſſimi.Hāc a fundamentis ædificaſſe con-
ſtat:ex eo ꝙ ex eius fundamenti apertura chriſtianiſſim⁹ ipſe princeps.xii.cophinos tel
lure refertos in honorem.xii.apoſtolorum propriis humeris exportauerit : huic etiam
eccleſiæ quattuor cādelabra argentea & tres calices aureos li.xii.&.xx. argenteos libra-
rum decem condonauit.Mitras quoq; quattuor.ccl.libra.& patenam auream cum thu
re columbam ornatam:gemmiſq; & margaritis diſtinctam lib.30.obtulit.Eidem etiam
confertiſſimos prouentus & Romæ & alibi conſtituit.

baſilica ſci petri & ei⁹ donaria magna

Baſilicam præterea tertiam adhuc extantem in honorem pauli apoſtoli uia hoſtienſi
inſtante Silueſtro extruxit:ibiq; & ipſius pauli corpus condidit: Eidemq; eccleſiæ toti-
dem uaſa aurea argenteaq; ac enea condonauit maxime uero aureā crucē centū & qn-
quaginta librarum ſupra ſepulchrum pauli collocauit: & ingētes ꝓuent⁹ diuerſis ex ꝓ
uinciis deferendos aſſignauit:qui & nunc uſque in parte extent.

baſilica ſci pau- li

Baſilica ſci crucis & ei⁹ magna dona munera ſcē agnetis eccl'ia ſci laurẽtii & ei⁹ dona & munera eccl'ia ſci mar cellini ſeptĩa & ei⁹ munera

¶Baſilicam deinde quartam ſub titulo ſanctæ crucis in Hieruſalem in atrio Soſoriano
Ro.ædificauit:& ſanctiſſimæ crucis partem quandam repoſuit nuper ab Helena ma-
tre repertam:& Romam in thecis argenteis delatam:cui etiam eccleſiæ hæc munera de
ferri iuſſit:argentea.ſ.candelabra:quatruor ſcyphos argenteos.4.calices aureos.x.pate
nam aregnteam inauratam lib.quinquaginta 1& altare argenteum lib.250. & agros
multos ei dedit.

¶Baſilicam item quintam in honorem ſanctæ Agnetis martyris:ut quibuſdaȝ placet
eius iuſſu & impenſa fuiſſe tradunt:& q̃ maxime conſtantiæ eius filiæ rogatu:quo in
loco ipſa Conſtantia & ſoror eius uominis baptizatæ fuerũt.Huic quoq; baſilicæ hæc
munera contulit:patenam auream lib.20.calicem aureum li.x.& calices argenteos.v.ac
fundos multos.

¶Baſilicam inſuper ſextam in hon orem diui Laurentii martyris extra urbis muros in
agro uerano ædificauit:in qua & ſcalam maximam ad deſcendendum & aſcendendum:
ubi corpus ſanctiſſimi martyris manebat:extruxitq; eam eccleſiam multis monumen-
tis argenteis porphireticiſq; lapidibus exornauit: & in aditu criptæ eiuſdem lucernam
ex auro puriſſimo li.xv.collocauit: & ante corpus ſanctum.x.alias argenteas lucernas
lib.xv.conſtituit:cui etiam multos fundos aſſignauit.

¶Baſilicam deniq; ſeptimam beatis martyribus Marcellino præſbytero & petro exor-
ciſtæ uia lauicana inter duas lauros Conſtantinus extruxit: quo in loco mauſeolum in
honorem martyrum erexit.cui etiam templo ĩterceſſionem helenæ matris ſuæ & mar
tyrum deuotione hæc dona dedit:patenam:ſcilicer auream li.35.candelabra.4.argentea
altitudiuis pedũ.xii.calices aureos.3.cum gemmis precioſiſſimis: lamas aureas.2. & arã
argenteam li.cc.ac ſcyphum aureum li.xx.miſit. Fundos quoq;.3.aſſignauit 1 e' quibus
ſacerdotes prouentus urbis percipiebant.Alias quoq; baſilicas extra urbem hic prin-
ceps extruxit:de quibus nunc non expedit dicere.

¶Helena cœli anglorum regis filia iamdiu captiua:& magni huius Conſtantini augu-
ſti mater:per hoc tempus incomparabilis fidei & religionis mulier habita fuit:hæc qp
pe baptizato filio magnitudine animi mota cum uidiſſet chriſti prodigia a beato Silue
ſtro in filium & contra iudæos declarata & facta ab ipſo baptiſmum expoſtulauit:qua
baptizata confeſtim ad perquirendum crucis lignum :hieroſolymam petiit : ubi cum
id fieri difficile uideretur :quia ab antiquis perſecutoribus e loco ueneris ſimulachrũ
collocatum fuerat:ut chriſtiani uenerem ipſam ſaluatoris loco adorarent illa Iuda Iu
dæo a ſe uocato minis & ſuaſionibus præcepit:ut lignum ſanctæ crucis ſibi & quibuſ-
dam aliis iudæis tantummodo nõ cum oſtendere dignaretur.Ipſe enim Iudas prædictus
poſtea baptizatus.Cyriacus mutato nomine uocatus:qui oratione fuſa ſtatim ei locum
oſtendit:in quo crux ipſa occultabatur .Illa autem ubi locum ipſum ruderibus plenum
purgaſſet:confeſtim ibi tres cruces inuenit:in unã quarum ĩſcriptio illa legebatur:tri-
bus lignis:ſcilicet.I.N.R.Iudeorum.quæ eueſtigio mulieri nuper mortuæ admota uitã

claui crucis ubi ſint crux xp̄i

illi reſtituit:Quamobrem Conſtantinus auguſtus morus edicto publico uetuit: quem-
piam deinceps crucis ſupplicio puniri.Helena itaq; ibidem ædificato templo inde Con
ſtantinopolim' ad filium abiit: & clauos quibus corpus chriſti conclauatum fuerat ſe-
cum detulit:quorum unum Conſtantinus ipſe in frenum equi ſui tranſtulit:quo in præ
lio tantummodo utebatur:q; modo in mediolanenſi domicilio maximo in precio cu-
ſtoditur.Alterum uero in Galileæ ſuæ collocauit.Et tertium:ut diuus teſtatur Ambro
ſius in adriaticum mare ad comprimendas ſæuientis maris procellas deiecit:ſed & cru-
cis ipſius partem etiam detulit:quam quidem & thecis argenteis:atq; gemmis precioſiſ
ſimis exornari fecit: q̃q̃ deniq; Romam ueniẽs ſecum cum magna ueneratione detulit:
& in baſilica ſanctæ crucis in hieruſalem:quam filius eius rogatu ædificauerat:colloca-
uit:quibus geſtis Helena q; reliquum tempus ſuperuixit: ibidem ſanctiſſime exegit &
Orthodoxæ fidei acerrima protectrix fuit:& q̃maxime pauperum & orphanorum ac ui
duarum curam geſſit:quos tanta proſequebatur humanitate ac charitate ut uere omni
um mater uocari mereretur.Hanc tamen diuus Ambro.ſermone quodam non regis fi
liam:ſed ſtabulariam & humilem a principio fuiſſe dixit : & ob eius pluchritudinem

Conſtantio principi coniunctam:quam certe dominus ieſus chriſtus de ſtercore leuans non modo cum principibus ſæculi huius:ſed etiam cum pricipibus cæleſtis gloriæ collocauit:& ut Chriſto lucrifaceret:ſemper ut ſtercus terræ ſe humiliter extimauit:demū de deo:deq̃ʒ hominibus benemerita ſuperſtite filio Romæ diem obiit.f.xv.calen. ſeptē. cui filius ipſe Auguſtus mauſeolum erigens in porphiretico ſepulchro collocauit.Et inter ſanctas merito locata:eius natale decimoquinto calen.celebratur.

ℭ Arrianorum hereſis ortus.

5519 320 ℭ Arrius quidam hoc nomine appellatus:alexandrinus præſbyter:ſpecie quidem & forma magis q̄ uirtute ulla inſignis:his temporibus:ut homo laudis & gloriæ potius q̄ ueritatis cupidus:apud alexandrinos non in paruo precio fuit:quo honore inflatus diſcordiam in orthodoxa fide ſerere conatus eſt.Separare enim filium ab æterna & ineffabili dei patris ſubſtantia conabatur/his potiſſimum uerbis:erat aliquando quando non erat intelligens per hoc filium patris coæternum eſſe & fuiſſe/& eandem in trinitate ſubſtātiam:cum dictum ſit:Ego & pater unum ſumus.Et ꝙ Imperatorum edicta:aut hoſtium inſidiæ:necnon & tyrannorum gladii contra fidem catholicam potuerunt:atq̃ʒ ita his ſuis fraudibus præualere conatus eſt:ac ſi pene totum orbem ſuo infecit errore/quod tamen ſceleſtum & diabolicum uirum dominus nō permiſit impunem:quia haud multo poſt obſcena morte uitam finiuit.Ea enim percuſſus fuit infirmitate ꝙ uiſcera ei effluxerunt tota:ita ꝙ corpus uitalibus uacuum remanens:per os eius reſeratum uideret qs uſq̃ʒ in corporis imum:ab eo poſtea ſequaces Arriani heretici cognominati ſunt.

Errores huius heretici hic dicit Mortē terribilē commemorat

5523 324 ℭ Nicena ſynodus prima omnium ſynodorum trecētorum decem & octo patrum : hoc anno qui eſt ſextuſdecimus imperii conſtantini annus cōtra huius perfidi arrii dogma: Siluestro pontifice & Conſtantino Auguſto iubentibus in Nicena urbe celebratur:ubi aliquandiu & quidem acriter diſputatum fuit.Tandem re ipſa eo in concilio diligenter diſcuſſa concluſum fuit Omuſion ſcribi debere.i.chriſtum eiuſdem cum patre eſſe: ſub eſt confiteri debere:nam quidam uiri in queſtionibus calidi.Arrio eidem multum fauebant ſimplicitati fidelium multum aduerſantes:inter quos fuit Euſebius noſter philoſophus poſtea cæſarienſis epiſcopus:qui diuino tactus ſpiritu uno momento fidē quam antea impugnabat uelut ſanctam & integram:ſtatim compreſſus eſt.Et ex ſanctorum patrum præcepto ſymbolum maius edidit:ubi ad deiiciēdam pernitioſam Arrii opinionem/filium dei genitum non factum conſubſtantialemq̃ʒ patri conſcripſit:a patribuſq̃ʒ tradidit:cui inuentioni & ſententiæ nihil penitus detractum:aut mutatum:ſeu aditum fuit:niſi ſolum illud deum uerum de deo uero.Quia & ſi a patre genitum eſſe nō factū conſubſtantialemq̃ʒ deo patri filium ad confutationem hereticorum ſuffeciſſent : quia tamen deum filium patrem uero deum uerum inter hæc diſtinguentes Arriani prædicabant:patres ad confutandum eorum maliciam.Deum uerum de deo uero interiecerūt. Qui autem eo in concilio Arrii opinioni adheſerunt.17.fuere affirmantes extrinſecus dei filium fuiſſe creatum:& non ex ipſa patris diuinitate genitum:cognita tamen patrū ueritate:conſtantinus eorum decreta approbauit:poſito contradicentibus exilio. Vnde & ſex tantum cum Arrio exulauere:reliqui uero in patrum opinionem & ſentētiam uenientes/In eo itaq̃ʒ concilio non ſolum Arrium cum ſequacibus ſuis/ſed & photinianos hereticos damnauerunt:qui affirmabant chriſtum a maria pio coitu fuiſſe conceptum. Sabelliani quoque damnati fuere:quia unam tantum perſonam patri & filio & ſpiritui ſancto aſcribebant.Multa deniq̃ʒ ad honeſtatem & pacem eccleſiæ pertinentia:ut habetur in decretis eo concilio conſtituta ſunt:quæ breuitatis cauſa omittuntur.

Arrius cū ſociis photiniq̃ʒ ac ſabelliani heretici dānantur

ℭ Viri diſciplinis excellentes.

ℭ Antonius abbas egyptius uir plane diuinus:& quammaxime ſermone & opere potens:his temporibus maximo in precio apud omnes fuit:ob cuius doctrinam & ſanctitatem Helena & Conſtantini filii ſe eidem ſæpius & litteris & nunciis commendabant cuius cibus panis ſolus:& aqua madida potus erat:nec unquam niſi i ſolis occaſu comedebat :hic(ut diuus teſtatur Hiero.)vii.epiſtolas egyptiace ſcripſit:quas poſt modum ob ſententias grauiſſimas:quidam in græcam linguam tranſtulerunt:eius autem uita & p̄clariſſima geſta Athanaſius epiſcopus alexandrinus inſigni uolumine conſcripſit.Obiit

Igiť hic uir omni p̄conio dign⁹ in thebaida anno domini.357.ætatis ſuæ.105.Cuius corpus cum diu occuluiſſet:poſtea imperante Iuſtiniano magno imperatore diuina reuelatione repertum fuit:& ex thebaida alexandriam primo delatum eſt:poſtea in galliam tranſlatū apud uienā condigno honore nūc uſq; requieſcit:eius āt natale ſextodecimo calēdas februarii celebratur.

ℭ Rheticius quidam heduorum ſeu burgondionum epiſcopus uir eruditus hiſdem temporibus in galiis aliiſq; locis celeberrimæ ſamæ habitus eſt.Eo quod præter uitæ ſanctitatem nonnullos cōmentarios in canticis canticorum compſuerit:ſcripſitq; & aduerſus Nouatianum hereticum aliud uolumen & alia multa.

ℭ Iuuencus hiſpanus poeta & preſbiter Car.genere quidem nobilis.ſed uirtute & doctrina nobilior per hoc tempus admodum clarus exiſtens.Euangelia omnia quattuor libris uerſibus explicauit heroicis:atq; alia quædā eodē metri genere de ſacramentis exarauit.

ℭ Euſtachius genere pamphylus berithiæ ſyriæ ciuitatis epiſcopus hac tempeſtate fidelis & doctus exiſtens:multa aduerſus arrianorum dogma compoſuit.Quibus ex ſcriptis in exilium pulſus eſt:ubi & de anima aduerſus origenem & epiſtolas plurimas ſcripſit.

ℭ Nazarius quidam inſignis rhetor & Eunomia eius filia uirgo eloquētiſſima:atq; metrodorus philoſophus per hæc tempora multa ſcripſere memoratu digna.

papa.35 M Arcus papa:natione Ro.patre priſco:poſt Silueſtrum pontificem ſedit annis.2. 334 5533
& men.8.uir ſiquidem bonus & chriſtianæ religionis amator :qui pontificatu ſuſcepto:ſtatim ad eius curam conuerſus:Gratiano teſtante:conſtituit nullum omnino clericum ad ſæcularia quouis modo pertrahi poſſe:ſicut habetur ī decrectis ſuis.xi.q.i.c.Quicunq;:uoluit item ut hoſtienſis epiſcopus ſemper Ro. pontificem conſecrare deberet & pallio uti poſſe.Mandauit inſupee diebus ſolēnibus in miſſa poſt euangelii lectionem Symbolum Euſebii a clero & populo magna uoce cantari:prout in prædicta Nicena ſynodo fuerat declaratum. Hic duas eccleſias ī urbe roma cōdidit :unā uia ardeatina :in qua & ſepultus fuit:alteram ibidem ad platinas:quas quidem Conſtantin⁹ imperator adhuc uiuens multis exornauit muneribus. Deniq; cum ſacros ordines bis ī decembrio menſe celebraſſet & multos dyaconos præſbyteros : epiſcopoſque creaſſet: emoritur:& in prædicta eccleſia ſua ſepelitur.iii. ſcilicet nonas Octobris:& tunc uacuit ſedes dies.20.

Symbolū magnū in miſſa hic cantari īcipit

papa 36. I Vlius papa natione Ro.patre Ruſtico.poſt marcum prædictnm ſedit annis.16.
& men.4.Mirandæ quidem ſanctitatis & doctrinæ uir:qui & multis uexatio- 336 5535
nibus propter arrianorum peſtiferam hereſim abolēdam diu uexatus fuit:ſed tamen non deſtitit eos repræhendere & perſequi:& maxime :quia præter auctoritatem Romani pontificis antiochenum inducere præſumpſiſſent concilium cum fine eius auctoritate id fieri non deberet nec poſſet.Tandem hic multis orientalium epiſcoporum omiſſis contentionibus duas & ipſe in urbe Roma baſilicas ædificauit:unam iuxta romanum forum; Alteram in tranſtyberina regione tria inſuper cemiteria extruxit:unū in uia flamminea & aliud in uia aurelia:tertiūq; in uia portuēſi:ſed & leges nōnullas atq; conſtitutiones edidit:& præſertim(Gratiano refterente)conſtituit:ut epiſcopus in ſuo iure ſpoliatus nullomodo ad Synodum uel aliquo alio loco conuocaretur : ſicut habeť in canone.2.q.i.c.Nullus poteſt.Voluit item ut qui iudicem haberet ſuſpectum romanam ſedem poſſet appellare.2.q.6.c.Ideo huic . Conſtituitq; præterea ne quis ſacerdos alibi quam apud eccleſiaſticum cauſam diceret.xi.q.i.c.Is etiam. Demum arriana inualeſcente perfidia multa a conſtante Conſtantini filio pertulit incommoda:a quo etiam decennio exilio damnatus fuit.Nec propterea deſtitit & monitionibus & ſcriptis catholicos in fide continere.Vnde & ad Dioniſium quendam de incarnatione domini perutilem ſcripſit epiſtolam:quæ ab omnibus approbata eſt.Et cum ab exilio reuocatus fuiſſet:mandauit omnia ad eccleſiam pertinentiam per notarios(quos protonotarios hodie uocamus)conſcribi.Ter deniq; cum in decemb . menſe ſacros ordines celebraſſet: ubi præſbyteros.18.dyaconos.3.& epiſcopum unum creaſſet pridie idus auguſti uitæ finem fecit:ſepultuſque eſt uia aurelia in cemiterio calepodii:& tunc ceſſauit epiſcopatus dies.25.

¶Zenon ueronenſis epiſcop⁹ magnæ ſanctitatis & doctrinæ uir hoc anno magnis cla-
5536 337 rus miraculis migrauit ad dominum. De cui⁹ uirtutib⁹ admiratione dignis diu⁹ Grego
ri⁹ papa in li. dialogorum multa commemorat: in cuius quidem honorem celeberrimū
adhuc extans extructum fuit templum. Et cum ſanct⁹ ab omnib⁹ habit⁹ ſit: ei⁹ feſtum
ſexto idus decembris celebratur.

¶Georgianorum conuerſio.

5537 338 ¶Hibernia alias hiberia prouincia quæ hodie Scotia nuncupatur: in aquilonari parte
conſtituta: hoc anno fœdera uerbi dei & chriſti fidem miraculoſiſſime ſuſcepit: & mu-
liercula quædam chriſtiana ibidem captiua huius tanti boni cauſam præſtitit. Quæ cū
uitam pudicam & ſanctam ea in regione duceret: ac dies noctesq; in oratione conſume-
ret gentibus illis admirationi fuit. Quibus ſuſcitantibus cur ſe tantopere affligeret. Ita
ſe ſuum deum colere (reſpondit) qui chriſtus eſt. Nihil ex hoc amplius mirari barbari q̄
nouitatem nominis mulierculam in honore habere cœperunt. Mos itaq; gentis illius
erat paruulus cum egrotaret per uicinas domos a matribus circunferri remedia exqui-
rentibus: accidit autem ut quædam mater cum puerum aliquandiu circuntuliſſet: nec ſa
lutare quicquam inueniſſet captiuam tanquam ebria doloris adiret: eiuſq; opem expete Miraculum captiuæ mulieris grā de
ret: Quæ nihil humani illa ſe ſcire reſpondit: ſed domini quem coleret Ieſum chriſtum
deſperatam ab hominibus ſalutem conferre poſſe: paruulumq; cilitio ſuo ſupimponēs:
& orationem ad deum fundens: ſanum matri confeſtum reddidit. Mox facti rumor to-
tam repleuit urbem: & ad reginam etiam peruenit: quæ dolore quodam afflictam capti
uam ad ſe adduci curauit. Cumq; illam regiam domum ingredi recuſaret orationem ad
deum pro illa fundēs ilico regia addita: eſt ſanitati reddita atq; ex hoc admōita ut i xp̄m
crederet: & eum qui ſalutem ei præbuiſſet adoraret. Quibus beneficiis & uerbis cōmo
ta regina rogauit uirum: ut chriſtianus efficeretur: quod quamquam ille promiſiſſet ſe-
gnis tamen erat: nec ſæpius ab uxore cōmotus baptizari curabat, non tā qđ fidei ho-
ſtis eſſet quam dubius. Contigit autem eum aliquando in ſiluas altiſſimas ire uenatum:
quo cum perueniſſet coorta ſubito tempeſtate ita tenebræ cuncta operuere: ut nec co-
mites cerneret: nec ab ullis cerneretur. Ignarus autem quid facto opus eſſet promiſſio-
nis coniugi facte recordatus eſt: & tunc chriſtum rogauit: ut ſi deus eſſet extantis eum
periculis liberaret. Nec mora dies clariſſima mundo reddita eſt: rex ad urbem product⁹
regine quæ geſta erant miraculi loco expoſuit: uocatur captiua & eius conſilium audit:
illa ſtatim reiicienda idola: & chriſtum colendum dicit eiq; ſupplicandum: & baſilicam
conſtruendam eſſe hortatur: conuocato populo rex euangelium prædicat: & nondum
ſacris initiatus fit ſuæ gentis apoſtolus. Credunt uiri per regem: & fœmīæ per reginam
conſtruitur templum magni operis: & eleuato pertinaciter murorum ambitu colūnæ
collocantur: ſed prima ac ſecunda erecta tertia nullis machinis nulliſq; uiribus erigi po-
teſt. Cumq; ad noctem uſq; laboratum eſſet recedentibus omnibus ſola captiua mulier
apud eccleſiam in oratione perſeuerat: Poſtera uero die prima luce redeunte populo co
lūna reperta eſt ſupra baſim in aere ſuſpenſa: quantum eſſet unius pedis ſpacium: quo
miraculo uiſo omnes magnificarunt deum ueramq; captiue fidem recognouerunt: Et
ſtupentibus omnibus ſenſim ſupra baſim nullo contingente depoſita eſt. Moxq; reliq
colūnæ magna facilitate erectæ ſunt. At perfecta eccleſia: & populi fide cō firmata ſua
dente captiua totius gentis legatio conſtantinum imperatorem in græciā mittitur reſq;
geſta exponitur & ſacerdotes petuntur: qui ceptum erga ſe munus expleant. Quibus &
iocundiſſimo uultu imperator optime ſatiſfecit: hi nanq; ſcoti ſeu hiberi hodie geor- Hiberi & Armeni & colchides una ſub regione coniunguntur
giani populi appellātur. & uſq; in hodiernum diem chriſtum colunt: quamuis procul
ab apoſtolica ſede ueritatis magiſtra: quia non omnem euangelii ueritatem ſeruant eo
quod barbaris gentibus circunfuſi ſunt.

¶Armenorum etiam conuerſio.

¶Armeni etiam populi huius religioſiſſimi principis temporibus chriſti fidem cum
Scotis ſuſceperunt: eo quod hiberis prædictis in occidentali plaga uiciniores eſſent: &
hi armenii in Aſia inter thaurum & caucaſum montes conſtituti erant & ſunt. Nā hi-
beri & armenii ac colchides una ſub prouincia ſiue regione coniunguntur: huius itaq;

conuerſionis Tyridates tunc huiuſce gentis cauſa fuit:qui rex quodam mirabili ſigno circa domum ſuam diuinitꝰ oſtenſo chriſti baptiſmum ſuſcepit: qui una cum omnibꝰ ſuæ ditioni ſubiectis una die & una præceptione deo colla ſubmiſere:ex quo factum ē. ut ad finitimas quoq; gentes chriſtianum dogma peruenerit:& multitudine dilatatum ſit:quorum cōmercio etiam Perſæ fidei rudimenta aliquantulum ſuſceperunt.

¶ Vandalorum regni procurſus.

¶ Vandalia regio eſt:& Poloniæ ſeptentrionalis regionis pars fuit a Vandalo fluuio(q regionem interfluit)cognominata a qua accolæ nomen habuere gentes ſiquidem inhumane & ferociſſime hanc quippe regionem his temporibꝰ imperante adhuc conſtantino magno quidam Geberich gothorum rex potenter inuadens uandalos cum Viſimar eorum rege uictos a propriis ſedibꝰ deturbauit:qui uandalia relicta(nomine retento)panoniam habitandam a Conſtantino iſto impetrarunt:ubi &.40.annis imperatoribꝰ obſequentes manſerunt:uerum poſtea cum nec ibi confidenter propter gothorum metum diutius immorari auderent ad oceanum confugientes piraticam aliquandiu exercuere uitam:ſed a Gepidis gentibꝰ fugati rurſus Vandaliam reuerſi locum deinceps incoluerunt.

¶ Stileo deinde patricius Romanus huiuſce gentis poſt modum dominium accæpit: hic enim magni precii apud Theodoſium ſecundum haberetur eidem imperator ipſe Archadii & honorii filiorum ac palatii totius curam commiſit. Qui cum filium nomine Eutherium haberet in occidentem cum magna auctoritate miſit:cupiensq; illum ibidem ad auguſtale faſtigium ſublimare remp.plurimum perturbauit:& mortuo archadio confeſtim uandalos iſtos & quados gepidas ſarmatas alanos burgundiones ſaxones & ſucuos in arma ſolicitauit:& pro terrenda repu.omnia promiſcuit.Cuius quidem ſuaſione uandali cum reliquis nationibꝰ galliam omnem inuaſerunt:ſed Honoriꝰ imperator poſtea Stilconis fraude cōperta: aduerſus eū cōmouit bellū:quem & breui cum Eutherio filio ſuperatum interfecit.

Vādalorū ſcd's rex

¶ Corſico igitur poſt ſtilconis mortē a uandalis rex conſtituitur:uir utiq; ferociſſimus: qui ſtatim huius ſibi adiunctis per gallias debacchans quicquid inter alpes & pyreneum eſt;quod oceano rhenoq; includitur ſtatim occupauit:quo quidem furore capiunt epiſcopi interficiuntur præsbyteri:ſubuertuntur & diſſipantur eccleſiæ : martyrum reliqæ effodiuntur:urbeſq; euertuntur: nulli indulgetur ætati : ſed cedibus incendiis & ruinis atq; rapinis omnia miſcentur.Demum arelatum urbem obſidens a maiori capitur præ fide:& cathenis implicitꝰ ad improperium per omnes urbes quas uaſtauerat et ignominioſe pertrahere fecit:& poſt multa ſeuiſſima tormenta miſera morte uitam finire coegit:eoq; ſic mortuo Fredebaldꝰ quidam poſt eum ſecundo loco ſuper uandalos regnare cœpit.quem ſtatim Conſtantiꝰ patriciꝰ ingenioſe captum ad honorium uinctum miſit.

Mala huius corſici multa cōmemorat

¶ Gundericꝰ deinde tertio loco in regem eligitur:&.14.annis regnauit:quo regnante uādali in duas partes ſeſe diuiſere:nam eo tempore quidam barbari qui honoriati dicebantur ad tutandas contra uandalos pyrenei anguſtias deputati prædationum abundantia allecti quo magis predari liceret:& ſcelꝰ ſpunitum remaneret prodita uandalis pyrenei cuſtodia ſtatim in hiſpania cum multo tumultu intrarunt:& multas urbes occuparunt: ubi poſtea poſt graues rerum prouinciarumq; uaſtationes poſſeſſione inter eos diſtributa quidam ſub Gunderico rege manſerunt:alia quoq; uandalorum pars aurelianis remanēs Singibanū ſibi regē conſtituerunt:qui tamen non multo poſt in imperii ditione ceſſerunt:porro Gundericꝰ prædictꝰ hiſpaniarum domitor cum etiam ipſe eccleſiis dei inſidias tetendiſſet.14.regni ſui anno de iudicio percuſſus interiit.

Vādalorū tertius rex Syngibanus

¶ Gynſericꝰ.4.rex Gunderico prædicto ſucceſſit:uir quidem magnanimꝰ atq; ferꝰ:q ſuſcepto regno ſtatim exercitu in hiſpaniis collecto cum.80.uandalorum & hiſpaniarum milibꝰ.auguſtum mare ſeptem paſſuum milibꝰ coartatum in aphrica uado tranſiuit:ubi arriana impietate ſubornatꝰ fidem catholicam ſubuertere conatus eſt: Quo in tempore diuꝰ pater auguſtinus iponenſis epiſcopus dum eius ciuitas ab iſto rege obſideretur poſt multas lachrymas obdormiuit in pace.Hic itaq; uniuerſa ſibi aphrica ſubiugata in ſiciliam apuliamq; tranſiens ferro ſibi uiam aperuit:& romam uenit:quam q̄ſi

deſertā inueniens.& ſi ab igne & cedibus leonis papæ rogatu abſtinuerit .13. tamen diebus ipſam milicibus in predam conceſſit.Quibus ita geſtis in aphricam reuerſus uitam paulopoſt finiuit.

¶Honoricus.5.uandalorum rex: Gynſerico ſucceſſit: & zenonis principis temporibus regnauit:qui & ipſe arrianorum perfidia deprauatus trecentos epiſcopos cæpit :& eorū eccleſiis clauſis:in ſardiniam exulare coegit.

¶Tranſimundus autem ſexto loco honorico tam in hereſi quam in regno ſuccedens:& ipſe quoq; multis eccleſiis clauſis.30.epiſcopos in ſardinia exilio damnauit.Childericūq; Honorici filium cui poſt eum regni ſucceſſio debebatur ſacramento adegit:ne catholicos in regno ſuo conſuleret nec habitare permitteret . Tranſimundo autem defuncto ipſe Childericus qui & ilyris dicebatur:priuſq̄ regium diadema ſuſciperet epiſcopos catholicos ab exilio reuocauit:eccleſiaſq; ꝓ uiribꝰ ī meliꝰ reformauit & multa ei cōtulit.

¶Gilimer autem qui & godiner tyrannide ſumpta childerico prædicto adhuc iuueni regnum ſurripuit:& eum extra prouinciam depulit:quo audito:Iuſtinianꝰ imperator beliſarium patricium ad propugnandum eum miſit:qui ueniens:uouit ſe chriſtianum mox futurum:ſi uandalos ſuperare poſſet.Beliſario itaq; in aphricam traiiciente.Gilimer tyrannꝰ in maris littore caſtrametatus eſt . Sed Beliſariꝰ & Antonina eiꝰ chriſtianiſſima uxor terreſtri naualiq; prælio e coutra procedere parauere:antonina autem primo cum ſuis claſſe egreſſa uandalorum mulieres & paruulos omnes deleuit:Gilimer quoq; a beliſario iu caſtra compulſus(diſiecto uallo cum ſuis ad internitionem uſq; cæditur).Qui captꝰ:& cathena argentea uinctꝰ Iuſtiniano imperatori conſtautinopoli præſentatur: hunc(ut aiunt)eunuchizatum imperator in uicinis prouinciis contra perſas patritium creauit.ſicq; uādalorum regnum finem ſuæ diuturnitatis accipiens : in ditionem imperii Romani tandem uenit.

¶Gothorum item regni procurſus:

¶Gothia autem regio europæ ſuperioris pars eſt: finitimaq; Daciæ contingentis alemaniam primam Scythiæ partem:quæ diuiditur in duo regna :nam cum Arriaricus & acritꝰ gothorum reges hiſdem temporibꝰ ad conſtantini magni pniam cum.ii.armatorum milibꝰ in eiꝰ ſolacium acceſſiſſent geberich alter Gothorum rex uandaliam:ut diximꝰ:inuadens uandalos & uiſimar eorum regem a ſedibꝰ propriis depulit:eo quod gothi & aliæ ſcyticæ gentes a natura ferociſſime eſſent. Gothi

¶Hermaricꝰ autem gothorum rex Geberico patre ſublato regnum accepit:ſed quantū regnauerit neſcitur eo nanq; rognante imaniſſima hūnorum ideſt ungarorum gens diu inacceſſibilibus montibus incluſa repentina rabie parcita:in gothos exarſit:& uelut examen apum ſub uelamur rege ſuo: gothiam cooperiens:ipſos & hermaricum iſtū regem ſparſim fugatos ab antiquis eorum ſedibus depulit.

¶Fridegninus autem poſt hermaricum patrem regnauit :qui ad ualentem imperatorē confugiens ab eo perbegnine exceptus eſt:cui & meſiam thraciamq; prouincias habere conceſſit . Sed mox per auaritiam maximiani ducis fame laceſſitus eidem rebellauit:q uniuerſa cædibus & incendiis miſcens etiam cum ipſo imperatore Valēte dimicare auſus eſt:cuius exercitum fundens & fugans ipſum quoq; imperatorem ſaucium in quandam caſulam incluſit & combuſſit.

¶Eo item mortuo Athanaricus ſucceſſit:uir ſceleſtus atq; malignus qui etiam perſecutionem maximam chriſtianis intulit.Qui cum tandem ſe ſuoſq; Theodoſio ſeniori tradidiſſet quarta die deceſſit.

¶Alaricus autē prædicti athanarici regis filius : regnum accipiens cum omnem ipſe
inuaſiſſet italiam ab imperatore eidem gallia comittitur:a uandalis ſcilicet defendenda
contra quem Stilco patricius doloſe multos concitauit . Quamobrem alaricus ipſe in Romā
iram concitatus gallia om iſſa italiam regreditur:& romam accedens urbem adeo obſe hic ob
dit:ut præ fame matres filios comedere compulerit .Demū urbe potitus gladio & igni ſedit &
ſæuitum eſt.edicto tamen propoſito : ut qui in ſacras apoſtolorum Petri & pauli ædes tandē
confugiſſent.ſalui fierent:quod & factum eſt:ut inferius loco ſuo latius diceť:ideq; ꝑ deſtru-
apuliā & calabriā recedēs apd̄ cōſentiā emoriť:& ī medio aluei Baſcēti flu.ſepelitur. xit

¶ Arthaulphꝰ eius affinis in regem ſuffectus ſtatim cum exercitu Romam rediit:& qcquid reſidui fuerat locuſtarū more conſumpſit:quibus direptis mox etiam clariſſima q̄cꝙ urbis loca:quæ ab igne abſumi nequierant fulmina de cœlo delapſa cōſumpſere:honorius autem imperator his auditis Conſtantii patritii interuentu cum Athaulpho iſto pacem compoſuit:ſororemꝙ ſuam ei in matrimonū dedit.& tunc gothorū regnū biffarie diuiſum eſt.Aliis in italia ſub īperii ditione manentibus:aliis recedentē Arthaulphū in galliā aquitanicā ſequētibus:ubi apud tholoſem urbē regni ſui ſedē collocauit quo ī loco haud multo poſt interfectus eſt:poſt arthaulphum autem in gallia aquitanica quidam nomine Valba regnauit.

¶ Theodoricus uero poſt Valpā regnauit:cuiꝰ tēpore Attila hunnorū rex ſuperbia īflatus cōſilio acer:& potentia īformidabilis ī cōfuſiōe natꝰ:cū Valamuro oſtrogothorū & Ardarieo gepidarū regibꝰ:aliiſꝙ regulis multis qngentorū miliū numero exercitū ſecū trahens ueluti luporū agmina in agnorū ouile multos execrabili cæde inuaſit populos. Quapꝓpter Aetiꝰ patriciꝰ:qui ſub Martiano principe galliā regebat: intelligēs qđ Singibanꝰ uandalorū rex eorū.ſ.q aurelianis remāſerant fautor partiū impii uolebat hūnis ꝑ timore ciuitatē ꝓdere.Theodoricū hūc regē ſꝰb policitatōe dimidiæ galliæ ſi uinceret in auxiliū cōtra ungaros euocat.Quo in auxiliū reip.ꝓperante Aetiꝰ cū ſimili pollicitatione Attillā cōtra gotthos p internūcios iuitat:quos galliā uelle iuadere cōfingebat:atꝙ ita gothi & hūni fallaci ꝓmiſſiōe illecti eū in aluerniā cōueniſſet attilā Gundiocū burgundionū regē ſibi occurrentē pemit:& hinc īde acie īſtructa in hūnos & gothos atrox certamē editur:Gothorū ad ducēta milia cū Theodorico rege hūnorū centū qnquaginta milia cū Valmuro oſtrogothorū rege eo ꝓlio ceſa fuere:tātuſꝙ ibi ſanguis effuſus ē:ut modicꝰ q ibi habebať riuꝰ torrēs effectꝰ mortuorū multorū cadauera traxerit.

Ducenta gothorū & Centum qnquagīta hunnorum milia ceſa reſſerūtur

¶ Torſimūdꝰ Theodorici ꝓdicti filiꝰ:& ī regno ſucceſſor:q huic pugnæ īterfuerat patris necē ulciſci deſiderās:triduo rurſus cū hūnis pugnauit:ubi Attila ī caſtris cōpulſus innumerabilis hūnorū multitudo corruit.At aetiꝰ ad attilā noctu ueniēs.ut recedat ei pſuadet fugiēs Theodoricū cū Torſimūdo fratre nocte ꝓxime futura cū tāta multitudine affuturū eſſe:ut minime ſuſtinere poſſet.Sequēti deīde nocte ad Torſimūdū aetiꝰ ſimiliter ueniēs ſimili figmēto uſus ē:adiecitꝙ uerēdū eſſe: ne dū illi morareť fratres eiꝰ paternas opes ꝓripiāt:atꝙ ita utraꝙ pte recedēte:aetiꝰ ſuos pꝰ hūnos dirigēs : eos uſꝙ ad Turingiā pſequēdo recidit:atꝙ hoc mō galliā reipu.reſeruauit:Torſimūdꝰ uero Toloſā regreſſus ſuos de regiis opibꝰ ꝯtēdētes offēdit.Sed pace īter eos cōpoſita e uita diſceſſit.

¶ Theodoricꝰ aūt huiꝰ noīs ſecūdꝰ Torſimūdi ꝓdicti frater pꝰ eū regnauit :q principatu ſuſcepto cū Rociario ſucciorū rege hiſpaniā īuadēte cōfligēs:& ad iternitionē uſꝙ ꝓſternēs:Suecios ſibi ſubegit & Gothorū regnū ī hiſpaniā uſꝙ ꝓtulit.

¶ Henricꝰ ēt alter frater Theodorico rebꝰ hūanis cedēte poſtea ſup aquitanicos hiſpanoſꝙ ac Suecios regnauit:cūꝙ ēt arelatū & maſſiliā ſubiugaſſet.Theodomorꝰ oſtrogothorū rex chriſtianiſſimꝰ a Gothorum iugo ſe ſurripuit.& ad catholicā fidē conuertit.

¶ Alaricꝰ ꝓdicti filiꝰ:poſt patrē regnauit:cōtra quē Clodoueꝰ frācoꝝ rex pugnauit: quo interfecto & gothis inde fugatis aquitaniam conquiſitā ſibi ſubegit:poſt cuius necē narbonenſis prouincia :quæ Gothia dicebatur.& hiſpania in gothorum ditione tantūmō remanſere:in quibus & Amalaricus rex regnauit:qui & ipſe tandem apđ bachioniā a frācis interſectus:Theoclas ſucceſſit:& poſt eū Agilla regnauit:cōtra quē Athanagildus inſurrexit:atꝙ in eo regnum finitum eſt.

¶ Leouigildꝰ tamen in hiſpaniarum regno Alarico prædicto ſucceſſit uir quidem iniquus atꝙ ſceleſtus:qui Ermagildum filium chriſtianiſſimum paſcatis nocte ob catholicæ fidei confeſſionem ſecuri mactauit.

¶ Ricardus uero Leouigildi alter filius patri in regno ſuccedens baptiſmum ſtati a Leādro hiſpalenſi epiſcopo recepit:cum quo tota eius familia ad catholicā fidē tādē ꝑuēit.

¶ Litibia autem & Benthicus & Gundemarus reges ſucceſſiue poſt Ricardum regnarunt.Deinde quidam nomine Seſibrius uir ſapientia ornatus adepto regno contra rem pu.fortiter dimicauit:cuius uirtute regnum gothorum in hiſpania firmatum eſt. Seſibigo autem ſentillam ſuccedentem Siſemundus deiecit.cui Cintilla:& Cintillæ tolga ſuc-

ceſſit.Quo etiam deiecto.Cinthaſindus ex primatibus unus in regem erigitur:qui cum
ſuſpectos omnes interfeciſſet omnem hiſpaniam ſuæ ditioni firmauit:eo quoq; defū
cto Richinſindus eius filius regnauit.

℃ Vimba tholetanus chiſtianiſſimus poſt hunc regnum accipiens quendam paulinū
narbonenſi prouinciæ dedit puocuratorem:qui dominationis ius inuadens nemanſiū
ciuitatem pro ſe muniuit:deinde Arrianis aquitanicis in auxilium accitis regnum uni
uerſum peruertit hunc uimba rex captum & corio inſutum ſuffocareq; fecit.

℃ Vinconza deniq; Vimbæ ſucceſſor fuit:qui libidinibus turpiter deditus extēplo et
ſuo malo ſacerdotes maculare anxius ē.Sed dei iudicio paulopoſt a ſaracēis ſupueniēti
bus deiectus eſt:quo deiecto gothi gundericum ſibi præfecerunt regem:qui & ipſe a ſa
racenis defectus gothorum regnum defecit.

Onſtantinus eius nominis ſecundus magni conſtantini filius ſecundus conſtā
5538 339 c tinopolitanus imperator poſt patrem.cclxxix.olympiade imperare cœpit:& cū
conſtantio & conſtante eius fratribus imperauit annis.24.men.5.& diebus.12.
Fuit & cum eis ſucceſſor dalmatius eorum fratruelis adoleſcens præclare indolis : qui
tertio imperii ſui anno factione conſtantii eius patruelis militari tumultu interfectus
eſt:hi itaq; fratres imperium inter ſe diuidentes:paulopoſt & ipſum iurgii & bellis lace-
rauerunt:ac ciuilia bella ſuſcitarunt.Conſtantius enim arrianus effectus arrianis fauere
cœpit:quo auxilio multum inualuit.propter quod concilium apud laodiceam Syriæ ur
bem indictum eſt:ad quod catholici & arriani cum arrio magno populi ſtipatus frequē
tia conuenientes:Omuſion quotidie diſputarunt catholici affirmabāt filiū patri Omu-
ſion eſſe:arriani autem ſecus chriſtum cum patre refellebant. Quibus contentionibus
conſtantio iubente.multi catholici exiliis carceribuſq; ac uariis afflictionū modis ſunt
affecti.Nam ut infra dicemus inter cæteros athanaſium epiſcopum:Euſebium uercellē
ſem.Dyoniſium mediolanen. Hylarium pictauienſem:Paulinum treuerenſem:atq; ali-
os patres crudelem in modum inſequi præcepit:iulium etiam papam quod arrianos &
orientales epiſcopos repræhendiſſet exilio multarunt:interim autem cōſtans aduerſus
francobellum mouit. Qui poſt uarios belli euentus illos tandem perdomuit : & pa-
cem cum eis compoſuit : dumque apud gallos pace & quiete frueretur:conſtantinus
natu maior eidem bellum ſtatim intulit:ſed dum apud aquileiam inconſulte cum fratre
dimicaret ab eius exercitu interfectus eſt .Conſtantino autem mortuo prædictus con-
ſtans poſtmodum uaria fortuna contra perſas uſus cum nocte quadam intempeſta mi-
litum ſeditione prælium ſuſcipere cogeretur:uictus fuit.At cū poſtea de ſeditioſis mi-
litibus penas ſuſcipere ſtatuiſſet magetii dolo non lōge ab hiſpania trigeſimo ætatis ſuæ
anno : imperii uero ſui.13.in caſtro cui helenæ nomen erat:interfectus eſt:Quibus mor
tuis conſtantius hereticus arrianus imperio ſolus potitus eſt:moxq; repu.turbata:Vetra
monius Nurſiæ:& Nepotianus Romæ imperatores facti ſunt:contra quos conſtantius
graue cōmouit bellum:& haud multo poſt uetramonio apud naiſum a Conſtantio regi
um inſigne detractatum:& Magetius nurſie princeps uictus eſt:his geſtis conſtantius cō
feſtim Gallum eius patruelem ad tuendam iudæam cæſaream miſit:& Iulianum ſimi-
liter eius patruelem apud mediolanum cæſarem creauit:eumq; contra ſeditioſos quoſ-
dam in gallias miſit:qui & breui ut uir ſtrenuus ipſorum gallorum ac germanorū mo-
tus ſua uirtute compeſcuit:unde & militum omnium conſenſu auguſtus appellatus ē:
quo audito conſtantius parthicis occupatus bellis omiſſo negocio ad ciuile bellū mox
ſe conuertit:& dum grauiſſima bella excitaſſet.5.&.xl.uitæ ſuæ anno apoplexiæ morbo
interiit:Hic licet contra chriſtianos catholicos impiiſſimus haberetur:tamen propter
moderationem & comitatem inter bonos principes ab hiſtoricis & uiris doctiſſimis an
numeratur:Nam poſt ſuſceptum imperium cum triumpho urbem ingreſſus fuiſſet:oēs
ciues mira benignitate & humanitate ueneratus eſt:affirmans Romanos ciues tanquā
reges omnes ſe uidiſſe:erat hic ſtaturæ paruæ ſed animi excelſiſſimi.

℃ Viri diſciplinis excellentes.

5544 345 ℃ Paulus primus heremita natione egyptius in thebaida inferiore natus : hoc anno.4.
idus ianuarii.cxiii.uitæ ſuæ anno in eremo diē obiit.cuius anima:ut diuus ſcribit hiero

nymus beat⁹antoni⁹cõſeſtim iter choros apoſtolorum & ꝓphetaꝝ euolare uidit.fuerat hic nobilibuſq; parentibus ortus:& litteris tam græcis q̄ ægyptiacis apprime eruditiſſimus.Qui cũ.xv.ætatis duceret annũ.ualeriani & decii perſecutionibus permotus relicta domo ad montiũ deſerta confugit:ubi poſtea neceſſitatem in uoluntaté uertens in quædã haud grandi ſpelunca ſibi a deo oblata per.98.annos incognitus:in orationibus & ieiuniis ſolitariã uitam duxit.Cuius quidem uitã diuus hiero.ut religioſoꝝ mẽtes ad uirtutem & perſeuerantiã feruentius excitaret:cũ multa de mundi contemptu edidiſſet monumenta:ét ob eremii laudes eleganti cõſcripſit ſermone: q cũ merito inter ſanctos ſit relatus eius natale quarto idus ianuarii celebratur.

¶Paulinus treuerenſis epiſcopus uir ſcientia & ſanctitate conſpicuus his tp̄ibus in p̄cio exiſtens a conſtantio imperatore ob catholicæ fidei defenſioné exilio damnatur:ubi ad morté uſq; ét extra chriſtianum nomé mutando exilio faticatus ad ultimũ apud phrygiam pridie cal.ſeptembris beatæ paſſionis coronam cum domino percepit. 347 554

¶Euſebius Ro.eccleſiæ cardinalis præſbyter uir quidé eruditione ſide cõuerſatione: ac moribus inſignis:& ipſe hoc anno ob catholicæ fidei defenſioné a Cõſtantio imperatore captus in quodã domus ſuæ cubiculo includit:ubi per.7.menſes in oratione cõſtanter perſeuerans.19.cal.ſeptembris adhuc incluſus in domino quieuit:cuius corpus Gregorius & Oroſſius præſbyteri colligentes:in calixti cemiterio ſepelierũt:eiuſq; ſepulcro hunc titulũ appoſuerunt Euſebio homini dei.celebrat aũt eius natale.19.cal. ſeptẽbris.

¶Paulus etiam cõſtantinopolitanus ep̄s uir ſane diuinus & multaꝝ reꝝ experiẽtia eruditus per hoc tempus a Conſtantio imperatore apud quandã ciuitatulã capadociæ noīe cucuſam ob catholicã fidem exilio relegatus : arrianoꝝ inſidiis crudeliter ſtrãgulatur:& ſexto idus iunii ad cæleſtia regna glorioſus migrauit.

¶Dionyſius quoq; mediolanenſis ep̄s ac tẽpeſtate apud mediolanũ cõcilio ab hereticis & catholicis celebrato:cũ athanaſio inhereret:& eidé plurimũ faueret:& ipſe a Conſtantio in capadociã exilio relegatur:ubi & paulopoſt multis iniuriis & incõmodis afflictus quieuit in domino:cuius quidem corporis reliquias a ſancto Baſilio eiuſdem urbis ep̄o receptas diuus Ambroſius ipſius ſucceſſor in digno honore ſepeliuit.

¶Hylarius item illuſtriſſimus pictauienſis ep̄s & omnium litterarum eruditiſſimus his tumultibus ob catholicam fidem : factione cuiuſdam aralatenſis ep̄i arriani:quadriennio apud phrygiam relegatus ibidem inter alias uirtutes : mortuũ ad uitam reuocauit. Sed deniq; poſt multas arrianorũ uexationes ad urbé ſuam reuerſus:anno ſalutis noſtræ ccclxxi.migrauit ad dominũ: hic hos deſcriptos edidit libros.

De trinitate li.xii. pricipiũ.Circũſpicieti. Exéplũ blaſſemiæ auxẽtiæ li.i.brĩſſimis.
De ſinodo li.i. principiũ.Cõſtitutũ. Hyſtoria a pricipio mũdi uſq; ad chriſtũ
Ad Cõſtãtiũ li.iii. pricipiũ Tp̄s loquẽdi Hymnos & carmia prim⁹iter catholicos
Aduerſus arrianũ li.i. princi.Dilectiſſimis fratrib⁹ edidit atq; alia aliqua
Cõtra dyoſcoꝝ li.i. Cõtra ualẽté urſaciũ li.i. Defenſio catholicæ fidei li.i.
In conſtantium li.i. In euãgeliũ mathei li.i. De hereſibus item li.i.
In cãtica cãticoꝝ li.i. Epiſtolaꝝ ad diuerſos li.i.
In pſalmũ bti imaculati trac.xxii. In aliquos pſalmos trac.xlii. Et alia quædam.

¶Athanaſius inſuper alexandrinus epiſcopus uir ſanctitate & ſcientia cõſpicuus hiſdé temporibus plurimas & graues quidé perſecutiões ab arrianis pertulit :nã ſuperioribus annis in Laodicẽſi cõcilio cõtra arrianos cõſtitutus cum rationibus euidentiſſimis atq; argumẽtis fortiſſimis filiũ patri omuſſon eſſe affirmaret:quod Arrius & eius ſequaces refellere nõ poterãt:uniuerſum pene orbé in ſui perſecutioné concitauit:qui fugiens ut diuus hierony.teſtatur:ſex continuis ãnis in ciſterna ſicca delituit:ubi nunq̄ ſolé uidit ſed peractis annis prædictis cũ quædã puella eũ ibi adeſſe indicaſſet:dei nutu inde profugit.Coierant.n.tunc uniuerſi principes terræ gentes & regna:ac exercitus oẽs ad eum inſequẽdũ:propter quod multa perpeſſus arrianoꝝ inſidiis toto orbe profugus agebat adeo ut ei ad latendum tutus nõ ſupereſt locus:tandé poſt multos agones:multaſq; patientiæ coronas tp̄e Valentiniani & ualentis imperatoꝝ ãno.ſ.domini.379. Sacerdotii uero ſui ſexto & quadrageſſimo.6.nonas maii migrauit ad ſuperos:& inter ſanctos rela 348 5547

tus:eo die natale eius celebrat͛.Scripſit aũt hic egregius doctor ea q̃ hic ſubiecta ſunt.
Aduerſus gentes li.2. De uirginitate ſeruãda li.i. De pſecutiõe arri.libri
Cõtra ualẽtẽ & Vrſatiũ .li.i. De pſalmorũ titulis li.3. m'ri & ſimbolũ:qcũq;
De exhortatiõe mõa. li.i. Hiſtoriã beati Anto: li.i. uult ſaluus eſſe.

5550 351 ¶Nicolaus Mirorum liciæ urbis archiepiſcopus:uir omnium uirtutũ cariſmate reple-
tus:hoc anno grãdæuus & plenus dierum migrauit ad dominum:ad cuius tumbam olei
fontem ſtatim prorupiſſe ferunt:quo liniti ſanabantur ceci:ſurdiq; auditus præſtabat͛
ac debilis quiſq; ſoſpes fiebat:ptopter quod innumerabiles populi ad eam cateruati ſe
rebantur.Hic namq;:ut celeberrima eius habet hiſtoria:apud patram urbem nobiliſſi-
mis ortus parentibus:uelut lucifer etiam in ipſo eius ortu emicuit.Qui poſtq̃ domi pu
erilem egiſſet ætatem cunctis oblectationibus abdicatis chriſti iugo ſe ſubdidit:& inter
cætera ſuæ uirtutis opera hoc unum exempli gratia ſuppono memorandum:ꝙ cum ni
mium eſſet locuplex:eſſetq; utroq; parente orbatus:accidit:ut nobilis quidam eius con
uicaneus ob inopiam tres filias uirgines fornicari conſtituerit:ut earum infami comer Tribꝰ
tio infœlicem ſaltem ageret uitam:quod ubi ſanctus uir didicit:condoluit:& miſerrio uirgini
homini tantum contulit:ꝙ tantum a ſe nephas leuare poſſet.Eius autem inter cætera bꝰdotẽ
miraculorum inſignia illud memorabile fertur.Quod longe conſtitutum Conſtantinũ ſecreto
magnum a quodam interitu ad miſericordiam:& monitis per uiſum deflexit & minis. cõtulit
Eius autem ſanctiſſima oſſa poſtmodum anno ſalutis noſtræ.1087. ad barrum apud
urbem tranſlata:frequentiſſimis miraculis multum ex omni orbe chriſtiano attrahi po
pulum:quibus beneficiis factum eſt:ut barrum oppidum multis donis & opibus auctũ
fit.Ipſius autem feſtum.viii.idus decembris celebramus.

Iberius papa natione romanus:patre Auguſto poſt Iulium pontificem ſedit an
5551 352 L nis.xvi.men.7.& diebus duobus.Cuius tempore celebrato apud mediolanum papa
a ſectatoribus arrianæ hereſis concilio ipſe cum multis catholicis epiſcopis ur 37.
be pulſus eſt.Iam antea ariminenſem ſynodum congregauerant:ubi multæ diſputatio-
nes callidæ actæ fuerant:negantes Chriſtum cum patre omuſionem eſſe . Quapropter
cum ea aperte impugnaſſet:ab arrianis triennio in exilio actus eſt:unde a ſacerdotibus
ſynodo congregata Felicem præſbyterum uirum optimum in liberii locum ſuffecerũt:
qui pontificatu ſuſcepto ſtatim conuentum.xlviii.epiſcoporum congregauit:& duos p̃
ſbyteros:urſatium:& Valentem ab eccleſia ſuperauit:eo ꝙ cum conſtantio & arrianis in
fide ſentirẽt.Ea propter eorum precibus motus conſtantius.Liberium papam ab exilio
reuocauit.Qui imperatoris beneficio permotꝰ cum hereticis tenere cæpit:ꝙ uis id cuꝫ
catholicis ſentiret hereticoſ:ſcilicet ad fidem redeuntes non eſſe rebaptizandos: expul- pſecu-
ſo itaq; Felice:& Liberio ad pontificatum reuocato:urſatii:ualentiſq; inſtigatiõe Cõſtã- tio ca-
tiꝰ uehementiſſimam perſecutionem in catholicos commouit:adeo ut etiam in eccleſi- tholico
is præſbyteri & clerici paſſim trucidarentur.Hic autem pontifex q̃q̃ cum arrianis ſenti rũ ab
ret:dei tamen eccleſias quoad potuit diligentiſſime exornauit:uoluitq; decreto publico arrianis
uicem ſuam dolens nequis epiſcopꝰ de cætero propter aliquam infeſtationem gregem magna
ſuum ullo modo deferre poſſe:ſicut habetur in canone ſeptima queſtione capitulo pri- .S.hier:
mo.Suggeſtum.Ferunt autem fortunatum quendam aquileiẽſem epiſcopum : liberium cardia-
hunc fidei cauſa in exilium pergentem:ut in diſcordiam laberetur ſolicitaſſe. Deniq; cũ lis p̃ſby
liberius hic bis ſacros ordines in decembrio menſe celebraſſet:ubi præſbyteros.18.dia- ter crea
cones.5.& epiſcopos per diuerſa loca.19.creaſſet:uitæ ſuæ finem fecit. Cuiꝰcorpus uia tur
ſalaria in cemiterio priſcillæ ſepelierunt:& tunc ſedes uacauit dies ſex.Inter hos autem
a liberio iſto ſacris ordinibus initiatos diuum Hieronymum præſbyterum cardinalem
creatum fuiſſe tradunt.

Elix papa eiꝰ nominis primus:patria Ro.patre Anaſtaſio: liberio prædicto
ab hereticis pulſo ab ipſis pontifex creatus:ſedit anno uno:menſibus quattu papa.38
f or:diebus duobus : uir ſane optimꝰ:& multa laude dignus:quem heretici ad
cooperimentum ſui erroris : ideo elegerunt : ut liberium rationabiliter eie
ciſſe demonſtrarent.Qui tamẽ papatu inito:ubi cõſtãtiũ impatorẽ ab hereticis rebapti

zatum didicit:eum hereticu; & horthodoxæ fidei inimicum:ac ſecundo rebaptizatum
oibus promulgauit: ꝓpter quod indignatus conſtantius ſuaſione urſatii & ualentis a
ſede eum deiecit. Et cū nulla ratione ab orthodoxa fide diuelli poſſet : ab aduerſariis
una cū multis bene ſentientib⁹ interſicit̃:martyrioq; coronat̃:ac.4.calen.auguſti in ba
ſilica:quā ipſe uia aurelia ædificauerat ſecundo ab urbe miliario ſepelitur.

Donatiſtaꝝ hereticoꝝ errorē explicat. mōtenſes heretici. eunomiani heretici. macedoniāi heretici

℄ Donatus hereticus natione apher:a quo donatiſtæ heretici nomen ſumpſere:hac mi 353 5552
ſerrima & infœlici tempeſtate uiguit:qui ex numidia ꝓuincia ueniēs multa contra ca-
tholicos ſcripſit:& totam pene aphricā:atq; iudæā ſua peſtifera pſuaſiōe decepit:ei⁹ nā
q; error atq; deceptio erat:q̄ filiū patre minorē eē dicebat:& ſpiritū ſanctū filio mino-
rē & catholicos eſſe rebaptizādos:ſicut hētur in canōe.24.q.iii.c.qdā uero cognita ei⁹
falſitate ac deceptione:nō multo poſt e carthagine cū multo ꝓbro pulſus eſt:qdā etiam
eius ſectatores montēſes appellati ſuerūt:eo q̄ ecclīā primū Ro.in mōte habere cepeſt:
Scripſit āt multa:& q̄ maxime librū de ſpiritu ſancto arrianam doctrinā continentem.
℄ Eunomius etiā alius hereticus hiſdē tpibus fuit:a quo eunomiani heretici:uit qdem
callidus animo ac corpore leproſus:nec ſecus interius q̄ exterius regio morbo correpť⁹
qui cum primū arrianæ pfidiæ ſectator fuiſſet:aliā quoq; adiecit:& diſſeminauit falſita
tē dicēs:filiū pr̄i in oibus eē diſſimilē:& ſpūm ſctūm cū p̄re & filio nihil cōmune hēre.
℄ Macedonius quoq; cōſtātinopolitanus ep̄s:a quo macedoniani heretici ſupiorib⁹ an 354 5553
nis a catholicis ibidē legitime præſul creat⁹ hoc tēpore ab Arrianis hereticis ſede deiici
tur:eo q̄ filiū pr̄i ſimilē fateret̃:licet ſpiritū ſanctum nō ſecus q̄ illi:eius autē error erat
q̄ ſpiritū ſanctū negabat deū eſſe:& multa ſcandala concitauit.

℄ Viri diſciplinis excellentes.

℄ Achatius homo luſcus cæſarienſis eccleſiæ in paleſtina ep̄s his tēporib⁹ cū eſſet do-
ctor eruditus:multa in ecclīaſtē ſcripſit cōmētaria.Hūc aūt tantæ auctoritatis ob elo
quētiā & uerſutiā apud Cōſtantiū imperatorē fuiſſe diuus Hieronymus ſcribit:ut Ro-
Felicem præſbiterū arrianū liberii loco papā cōſtituere fecerit:quē tamē(ut diximus)ca
tholicum & uirū ſanctū fuiſſe cōſtat:p̄ter autē quos diximus libros a ſe editos:& alios
quoq; cōpoſuit tractatus.Et maxime in eccleſiaſten libros.xvii.& alios duos:
℄ Serapion qui ob eloquentiā ſcolaſticus cognominatus eſt: p hoc tēpus in confeſſio-
ne ueræ fidei clarus habitus eſt:q inter cætera aduerſus manicheum pulcherrimū libꝝ
edidit.Itē de pſalmorum titulis:ad diuerſos perutiles ſcripſit epiſtolas.Nec unq̄(ut diu⁹
refert Hiero.)minis aut terrorib⁹ a ueræ fidei cōfeſſione cōſtantius eū amouer̃ potuit.
℄ Fortunatus natione apher aqleienſis eccleſiæ ep̄us eruditiſſimus uir per hæc quoq;
tpa multos commentarios in euangelia breui ſermone cōſcripſit.Verumtamen in hoc
plurimum deteſtabilis fuit:quia ut dictum eſt:Liberium papam in exilium pergentem
primus ſollicitauit & fregit:atq; ad hereſim compulit:
℄ Lucifer præterea caratilanus epiſcopus hac tempeſtate in precio fuit:quem ob dicen
di copiam atq; elegantiam papa cum pancratio & hylario Ro.clericis ad conſtantinum
legatum miſit:ubi cum nollet ſub athanaſii nomine nicenam damnare fidem: ab ipſo
conſtantino relegatus eſt:quo in loco contra eundem imperatorem librum compoſuit
eiq; legendum intrepide miſit:obiit deniq; ualentiniano auguſto imperante.

℄ Euſebius etiam euſenius epiſcopus elegantis & rhetorici ingenii uir: per hoc ipſum 356 5555
tempus innumerabiles pene libros edidit:e quibus præcipui habentur:qui aduerſus iu-
dæos:& gentes:& nouatianos inſcribuntur:ſcripſit quoq; alios decem in ep̄la ad galatas
necnon & in euangeliis complures & breues omelias.
℄ Victorinus inſuper natione apher per hoc tempus Romæ accuratiſſime rhetoricam
docens ob elegantiam & ingenii magnitudinem:ac legendi præſtantiam ſtatuam ereā
in foro promeruit:qui poſtmodum in extrema ſenectute ad fidem chriſti conuerſus li
brum aduerſus Arrium dialetico more conſcripſit:qui non niſi a doctiſſimis uiris legi:
aut intelligi poteſt.Item commentarios quoſdam in apoſtolum paulum compoſuit.

℃Triphillus cyprilitenſis epiſcopus:uir ſua ætate eloquētiſſimus ac celeberrimus doctor & ipſe per hos dies in canticis canticorum cōmentarios:& alia multa compoſuit.

℃Aſterium quēdam arrianæ factionis philoſophum hiſdem tēporibus fuiſſe & floruiſſe dicunt:& multa in epiſtolas ad romanos:& in euangelia:ac in pſalmis cōmentaria cōpoſuit:atq; alia multa ſuæ hereſi fauorabilia ſcripſit:quæ quidē ab omnibus tunc hereticis ſtudioſiſſime legebantur.

℃Donatus quoq; nō minus rhetor q̄ philoſophus & grāmaticus diui hieronymi præceptor Romæ tū inſignis plurimum fuit:qui inter cætera in Virgilium & Terentium egregie commentatus eſt.

Virgilii ac terentii cōmentator

℃Genadius quidam forēſis orator & ipſe per hoc tempus Romæ inſignis & præclarus habitus accuratiſſima de modo dicendi poſt ſe reliquit monumenta:

5557 358 ℃Minernius etiam Burdegalenſis rhetor cum prædictis Romæ rhetoricam florentiſſime docet.

5559 360 ℃Machatius & Amathas ac alii multi beati antonii diſcipuli per hæc tempora tū ſanctitate:tūq; doctrina inſignes habentur:quoq; quidē uitā atq; finem diuus hierony. ſingulis libellis ad humanam inſtructionem explicauit.

℃Artiminenſis ſynodus hoc āno qui eſt.22.īperii cōſtātii ipſo iubēte & Thauro p̄fecto mediante indicitur.in quam multi orientales & occidētales ſacerdotes cōuenere: ubi cū multi calidi & acuti orientales ſimplicitatem & ignorantiam occidentalium ſuis fallaciis & argumentis in ſuam ſententiam trahere niterentur:ut chriſtum cū patre Omuſiō negarent diuino nutu inſpirati illam diſputationem uſq; ad tempus prætermiſerunt:pp quod antiqua niceni concilii fides arrianorum ſuggeſtione ea in ſynodo dānata eſt:quā tamen poſtea Romana ſynodus extunc & imperpetuum uoluit eſſe dānatam:ut etiam Gratianus in canone.15.di.c.ſancta Ro.eccleſia teſtatus eſt.

5562 363 i Vlianus apoſtata galli cæſaris germanus:& prædicti conſtantii patruelis tertius cōſtātinopolitan⁹ iperator hoc āno q eſt.cclxxxv.olympias apud mediolanum Auguſtus cæſar imperauit annis.2.& menſi.viii.Hic ex conſtantio patris Conſtantini.M.fratre natus eſt:cui ideo apoſtate cognomen fuit:quia ſuſceptam chriſti fidē abnegans librum eloquentiæ & pari impietate redūdantem in Chriſti dogma euomit.Erat enim liberalibus diſciplinis tum græcis: tumq; latinis perornatus multæ etiam memoriæ & ingentis facundiæ uir:in amicos liberalis:prouincialibuſq; iuſtiſſimus:ſed gloriæ cupidus:quæ quidē oīa ad extremū euertit dū chriſtianos callidiſſime perſequi cæpit.Callidior nāq; inter cæteros perſecutores fuit : quia blandam perſecutionem facere curauit alliciens magiſq̄ impellens ad ſacrificandū:propter quod multi chriſtianorum ſponte corruere.Dum hæc agerentur accidit:ut in perſas bella ingentia pertractans:teſte amiano hiſtorico: ſagitta in incertum miſſa brachio ſauciaretur: quo uulnere.32.ætatis ſuæ anno interiit.Legitur tamen in uita beati Blaſii epiſcopi quendam mercurium militem chriſtianum ab ipſo paſſum illum tranſfixiſſe. Qui ſtatim manum ad cælum extendens ac ſi contra chriſtum clamaret dixit:uiciſti galilææ:uiciſti etiam & te nunc negabo:ſacia te de cætero.Sunt qui dicant iulianum hunc in diaconatus ordine fuiſſe initiatum.Sed gallo cæſare eius germano defuncto : ut erat gloriæ & ambitionis cupidiſſimus a Conſtantio auguſto in galliās ſe mitti contra ſeditioſos quoſdam procurauit:ubi & breui gallorum & germanorum motus ingenti uirtute compeſcens reiecta diaconi dignitate a militibus ſe auguſtum appellari fecit. Cuius quidem rebellione tantum animi dolorem contraxit conſtantius : ut ex hoc moriretur.

Martyres ſub iuliano paſſi.

5563 364 ℃Ioānes & paulus chriſtianiſſimi uiri & Ro.præclariſſimi ciues unus præpoſitus:& alter conſtantiæ uirginis magni Conſtantini filiæ primicerius:hoc anno a quodam Terētiano campi ductore capti ad Ro.urbem poſt innumera uerbera iuliani ipſius iuſſu.vi. cal.iulii martyrii palmā gladio cedente adepti ſunt:quo quidem die feſto honorantur.

℃Gordianus & Epimachus uiri præclariſſimi : & ipſi ſub hoc tumultu Romæ in uia: quæ latina nuncupatur martyrio coronant̄:quorum prior pro nōis xp̄i cōfeſſione diu

plumbatis ceſus:poſtea.vi.idus Maii capite truncatur.

ℭDonatus aretinus epiſcopus uir ſanctiſſimus:& lraꝝ tam humanarum q̄ diuinarum ſufficienter inſtructus:hiſdem tpibus poſt martyrium pr̄is ac matris cū magnas & ingē tes uirtutes apud etruriæ ꝓuinciā opatus fuiſſet:a Iuliano apoſtata captus martyrii corōnā adeptꝰ eſt.Hic iter cætera ſuæ uirtutis opa memoratu digna:dū aliqn̄ miſſaꝫ celebraſſet:& de corpe xp̄i:ac de ſanguine ipſiꝰ populū recrearet ſubito paganoꝝ impulſu calix ſanctꝰ cōfractus eſt:ꝙ cū cerneret pupulum triſtem & meſtum colligēs eius fragmenta in priſtinam formam ſuis orōnibus reſtituit. Quo ſigno confuſi pagani deitatē xp̄i cōfeſſi ſunt:& circiter.158.animæ baptiazatæ ſunt:hæc ipſa beatus Gregorius in libris dialogorum ſuoꝝ meminit:huius autem natale.vii.idus auguſti celebratur.

ℭBlaſium ep̄um uiruꝫ ſanctiſſimum hiſdem tumultibus crediderim ego apud ſebaſtē ſeu ſamariam fuiſſe paſſum: qui multis patratis miraculis: in eadē urbe a quodā p̄ſide noīe Agricolao captus poſt diutinā ceſionem: & carceris ſqualloré:ac ligni ſuſpenſioné: ubi pectinibꝰ ferteis carnes eius diruptæ & dilaceratæ fuerūt:poſt iteꝝ teterrimū carcerē:& laci dimerſionē:unde deſup uadēs ſaluus exiuit iubente iniquiſſimo ipſo iudice:ad extremū.3.nonas februa. cū duobus pueris capite trūcato ad cæleſtia regna gl'ioſus mi (grauit.

ℭIulianā inſup uirginē Ro.idē ſacrilegus Iulianꝰ facultatibꝰ plena tā diu plū batis cedi fecit donec & ip̄a ſpūm emitteret:& ꝑpterea eiꝰ feſtū.4.nonas decē.celebra.

ℭTheodoricus qdā antiochenꝰ p̄ſbyter:& ipſe apud eandē ſyriæ urbē a pſequētibus impiis poſt eculei penā:& multos duriſſimoſq; cruciatus ēt lāpadibus circa latera eius admotis inflāmatus cum etiam in confeſſione xp̄i conſtanter perſiſteret.x.cal.nouembris occiſione gladii martyrium conſumauit.

ℭDemetria iterum Romana uirgo ſub hac perſecutiōe Ro.martyrio coronata eſt quā cum ad iulianum impiiſſime introduxiſſent : & crudeliſſime uerberata in confeſſione chriſti perſeueraret ad ultimū.xi.iulii ſpiritum emiſit.

ℭPygmeus eruditiſſimus uir:& Iuliani imperatoris præceptor per hoc tempus & ipſe ab eodem Iuliano martyrium pertulit.qui cum ipſum Iulianū a puero adnutriſſet:& ſacris litteris ſufficientiſſime erudiſſet:hoc tempore ī retributionis loco pro fide xp̄i nono calendas aprilis in Tyberim necari fecit.

ℭQuiriacus qui & iudas hieroſolimitanus epiſcopus hac tēpeſtate cum Anna matre ſua pro chriſto martyrium conſtantiſſime ſumpſit.Hic ille eſt iudas qui helenæ conſtātini matri locum:in quo chriſti crux fuerat abſcondita oſtendit:qua inuēta ob eius miracula ſemp eius gloriā prædicare: & annunciare uoluit.Quāobrē a paganis captus : & ipſe cruci affixus eſt:& ꝑpterea crucifigeroꝝ ordo ab ipſo Quiriaco(ut multi aſſerūt) initium ſumpſit.De quo inferius ſub innocētio quarto dicemus.

Ouinianus quartus conſtantinopolitanus imperator poſt Iulianum apoſtatam 365 5564
I omnium conſenſu imperator factus imperauit menſibus.8.Hic chriſtianiſſimꝰ īperator natiōe Pāoniꝰ fuit & ab ipſa adoleſcentia oībus uirtutibꝰ ornatꝰ; Quamobrem nondū adoleſcentiā ſupergreſſus:'cū exercitatus imperatorem creauit:ꝙ opinio erat multa eum præclara facturum:ipſe autem ab uniuerſo exercitu auguſtus diceretur non prius auguſti nomen profiteri uoluit: q̄ omnes conclamarent ſe' chriſtianos fore.Quibus collaudatis & imperium ſuſcepit:& exercitum e barbarorum manibus liberauit.Verum neceſſitate cogente & Niſibin & magnam meſopotamiæ partem Sapori perſarum regi tradidit:quæ.ſ.ante eum annis trecentis duobus de uigiti: ex quo Romanum imperium conditum fuerat:nunq̄ acciderat.Tandem eruditate ſtomachi ſiue prumarum odore:quas nimium adoleri iuſſerat.34.ætatis ſuæ anno diem obiit:

Magnꝰ fidei ardor in hoc fuit

Alentinianus natione Panonius quintus conſtantinopolitanus imperator hoc 366 5565
u anno qui eſt tertius.385.olympiadis imperare cæpit:& una cum fratre ſuo Valente imperauit annis.xi.menſibus.v.hic primū Scutarioꝝ tribunus fuit: quē apud Nicea urbem Iouiniano mortuo:auguſtum licet inuitum milites præfecerunt: princeps ſiqdē inter bonos numerandus:nam & Aureliano pſimilis erat:niſi ꝙ ſæueritatē eius nimiā & pcitatē crudelitatē ac auaritiā iterp̄tabantur:qui & Valentem fratrem

ſuum in partem imperii aſſumẽs orientẽ ei regẽdũ aſſignauit:poſtea uero.3.imperii ſui anno Gratianum filium adoleſcentẽ ad p̃ces uxoris Auguſtum nũcupauit q ſtatim præcopũ uirũ audacẽ apud Conſtantinopolim res nouas molientem una cum Satellitibus ſuis mira celeritate oppreſſit. Valens autem ab Eudoxio arrianorum epiſcopo rebaptizatus in hereſim declinauit & catholicas ubiq; pſequi ac in exilium mittere cæpit. Ad hoc etiam Lucius quidã heretic⁹ inſtabat hoſtilem immodũ catholicos perſequẽs & eos qui i eremio habitabant:aut trucidabat:aut in exiliũ mittebat.Sed Valens a Themiſtio philoſopho chriſtiano per litteras admonitus aliquantulum mitius agere cæpit. Valentinianus uero dũ hæc in græcia agerentur: ut erat rei militaris ſciẽtia & uirtute inſignis.Saxones:& burgondiones:qui erant in littoribus oceani maris locis inuiis poſiti maxima uirtute oppreſſit.At dũ Sarmatę per panonias ſeſe effudiſſent:ac contra eos bellũ p̃pararet:ſubita ſanguinis eruptione:quam græci apopleſim uocant apud Brigionẽ oppidum emoritur.Valens uero eius ſupſtes dum contra gothos in Thraciã cum exercitu ire diſponit reuocatis monachis:q̃uis ſero:quos in exilium pepulerat:p̃lio uictus & captus uiuus merito tanq̃ hereticus exuritur. Et hæc quidem clades Romani imperii ac totius italiæ exitium fuit.

Clades maxĩa in ro. impio magne tẽpeſtates magnũ incendiũ diuit⁹ miſſuz iudæi tẽplũ ꝺ integro hedificant

5566 367

℄ Terremotu hoc anno qui eſt ſecundus imperii Valentiniani annus per uniuerſum orbem facto:mare littus egreditur:& Nicea quæ ſæpe antea corruerat funditus eſt euerſa in Siciſia quoq; & in multis inſularum urbibus inumerabiles populi oppreſſi ſunt:inde apud Conſtantinopolim tanta orta eſt tempeſtas:ut miræ magnitudinis grando decidens nonnullos homines inteficeret. Templum etiam hieroſolimitanum a iudæis tempore Iuliani apoſtate mira impenſa inſtauratum hoc terremotu corruit : & multos iudæos oppreſſit:poſtea ſequenti die incendio eo in loco diuinitus immiſſo etiam ferramenta ipſa conſumpta ſunt:quo miraculo multi iudæi timore concuſſi:xp̃i fidem recepere. Valens.n.hereticus cum xp̃iani nominis inimicus eẽt:ut xp̃ianis catholicis etiam ſtomachum faceret:iudæos in Hieruſalem introduxit:ut & templum denuo reſtituerent:& licentiam & auxilium p̃ſtitit:dicens ſe non alibi q̃ hieroſolymis ſacrificare poſſe:quod certe:ut aiunt tanta arrogantia elati iudæi multo maiore ſpenſa q̃ antea reſtituere decreuerant.Id tñ Iuliano apoſtate non ualenti heretico aſcribunt.

5567 368

d Amaſus uero papa natione hiſpanus patre Antonio poſt Liberum pontificez ſedit annis.18:menſi.2.& diebus.x. Vir ſane bonus & optimus pontifex : quo pontificante haud multo poſt Vrſicinus diaconus a quibuſdam ſciſmaticis ſeditioſiſq; clericis papa per ſciſma conſtituitur:& mox Baſilicam:quæ ſicinium appellatur:Vrſicinus cum ſuis inuadit: ubi & multæ utriuſq; partis populo confluente ceciderunt:ſed paulopoſt diuina uoluntate clericorum:populiq; conſenſu Damaſus in pontificatu confirmatus eſt:Vrſicino ad neapolitanam urbem miſſo:ſed & poſtmodum Damaſo a ſuis ſubditis adulteri crimen obiicitur:qui.xl.epiſcoporum concilio congregato cauſam publice dicens:ut innocens ab omnibus abſoluitur: ut habetur in canone. 2.q.6.c.Nos ſi.Et eius accuſatores tanq̃ falſo depræhenſi damnantur: & ab eccleſia reiciuntur.Hic ex fratrum conſenſu conſtitutionem fecit: ut qui deinceps aliquem falſo accuſaret:talionis penam ſubiret : ut.2.q.3.c. Calumniator. Cenſuit item ne in iudicio quis ante factam examinationem damnaretur.xi.q.3.c. Eorum qui . Mandauit etiam ſub anathematis pena ne quis temerario auſu a ſede romana conceſſa præſumeret uſurpare.17.di.c.Huic ſedi.his conſtitutionibus promulgatis & eccleſia optime pacata Damaſus ocio delectatus::uitas pontificum præcedentium diligenti cura conſcripſit : & opuſcula quædã heroicis uerſibus compoſuit.Indeq; diuo hiero. mandauit ut eccleſiæ officium ordinaret:quod & fecit: unde uirtute & ſanctitate uiri commotus Damaſus primus Hieronymi ſcriptis auctoritatem dedit.cum prius ſeptuagita interpretum atq; aliorũ tranſlatorũ ſcripta in precio ſolũ haberentur.Nã extunc Hiero.biblia legi & diuulgari cepta ẽ:& ei⁹ pſal.fideliter ex hebræo traducti.pp qđ & ip̃i⁹ diui hier.ſuaſiõe ſtatuit;ut gl'ia pr̃i & fi.& ſpi.ſcõ &c.i fi. cuiuſlib; pſal.diceref quos alt̃natis uicib⁹i eccl'iis

papa .39. de adulterio hic iniuſte accuſatur Sci hieronyy. ſcripta auctoritatẽ acipiunt .S.hier officiũ ordinat Gloria patri & filio

uoluit decātari. Voluit ēt ut eo in officio Symbolū tacite p ferias ſingulis horis cano-
nicis diceretur:& ex condito uniuerſalis ſynodi ſimiliter Symbolum maius in miſſa de-
cantaretur. Confeſſionem præterea in principio cuiuſlibet miſſæ dicenda ordinauit pro
ut modo fit:hoc modo ſanctiſſimus hic pontifex diuinum cultum auxit & templis &
aliis plurimis donis. Deniq; cum quinqes ordinationes in Decembrio mēſe celebraſſet:
ubi p̄ſbyteros.30.Diaconos.xi.& epiſcopos per diuerſa loca numero.42.creauit nonage
narius ꝑpe diē obiit:& tertio idus Decembris in baſilica a ſe condita uia ardeatina cu;
matre & ſorore ſepelitur:& eo die eius natale celebrat̄: & tunc ceſſauit ep̄atus dies.21.

Cōfeſſionē in principio miſſæ dicendā hic ordinat

ℂ Viri doctrinis excellentes.

ℂ Euſe. glorioſus Vercellenſis epiſcopus natione ſardus quem ſuperioribus annís ob fi 371 5570
dei confeſſionem conſtantius arrianus hereticus ut diximus primo Sithopoli deide cap
pado relegauerat hoc anno cū ad ſuā eccleſiam honorifice reuerſus fuiſſet arrianis p ſe
quentibus calendis Auguſti martyrium ea in urbe ab eiſdē paſſus eſt:qui cū eēt uir eru
ditiſſimus inter cætera in Euſebii cæſarienſis pſalterium commentarios quos latinos
e græco fecerat:ſcripſit.

ℂ Apollinaris laodicenus epiſcopus his temporibus floruit:& hiero. teſte multimoda no
ſtræ religionis ſcripta compoſuit:inter que.30.li.aduerſus Porphy.conſcripſit quæ inter
cætera cuius opera uel maxime ꝓbantur. Obiit deniq; theodo.ſeniore imperante.

ℂ Titus botrenus epiſcopus qui regnantibus Iuliano & Iouiniano aduerſus maniche.
multa ſcripſerat:his temporibus cum multa ſub ualētiniano cōpoſuiſſet:uitā finiuit.

ℂ Didimus alex. doctor ab infantia cecus factus:& eā ob rem primarū litterarum igna-
rus ita grammaticam:geometriam:diale.quæ non ſine magno percipiuntur uſu:didicit:
his quoq; temporibus clarus exiſtens p̄clara quædam ſcripſit opuſcula:uidelicet contra
aria.li.2.De ſpiritu ſancto li.i. In Iſaiam li.19.Oſeæ ad diuum Hiero.li.3.In Zachariam
li.v.In pſalmos quoq; & in Matthei Ioanniſq; euangeliū: necnon & in Iob commenta-
rios præclariſſimos:atq; alia multa edidit.

Ordo ſci baſilii

ℂ Baſilius magnus ille Cæſarienſis Capadociæ ciuitate & monachorum multorum in- 372 5571
ſtitutor & pater uir certe omni ſapientia: omniq; uirtute conſpicuus:per hæc tempo
ra mirabiliter effulſit:qui inter cætera ſuæ uirtutis & ſanctitatis monumenta iuuenem
quendam ob amorem puellæ diabolo obligatum deo reconciliauit:& obligationis ſuæ
cartam ſibi reddi impetrauit:qui cum egregius doctor haberetur:egregios etiam contra
Eunomium edidit libros. Atq; in exameron li.9.De ſpiritu ſancto li.i. Monachorum re
gulam li.i. Atq; alios breues:uarioſq; tractatus edidit monachorum ordinem in græcia
inſtituit quibus & regulam approbatam tradidit. Obiit deniq; ſanctiſſimus pater & epi
ſcopus teſte Amphibilogio Iconii epiſcopo:hoc anno qui eſt ſextus imperii Valentinia
ni die prima menſis Ianuarii multis miraculis clarus memoriam uitæ ſuæ omnibus de
relinquens:qui ſecundum operationem ſpiritus ſancti uiuunt.

ℂ Ambroſius mediolanenſis epiſcopꝰ & diui patris noſtri Auguſtini pater:patriæ Ro.& 373 5572
conſularis dignitatis inſignitus:uir plane ſanctiſſimus & omnium doctorum ſui tempo
ris præcipuus:atq; ſupremus:hoc anno a Valentiniano Aug.e Roma(ut Liguriam emi
liamq; prouincias regat)Mediolanum mittitur:ubi & ſtatim poſt Auxentii arrianorum
epiſcopi feram mortem ſeditio maxima in populo exoritur : ad quam ex officio repri-
mendam Ambro.in eccleſiam ingreſſus cum multa de partium concordia ut uir elo-
quentiſſimus diſſereret:ſubito infantis uox inſonuit dicens : Dignus eſt Ambroſius hic
ut ſit epiſcopus. Ad cuius uocis ſonitum fauens reſultat populus:ſucclamanſq;:Non al
teri q̄ Ambroſio epiſcopatum committi debere:quod & cōmuni omnium conſenſu &
pace factum eſt:qui ſtatim ex cathecumino chriſtianus effectus etiam ſacris initiatus:
decimo imperii Valentiniani anno nouus Mediolanenſium creatur epiſcopus. quo in
ſede conſtituto eueſtigio omnis ciſalpina Gallia orthodoxam recepit fidem:cuius certe
tanta fuit comitas:morum ſanctitas:ingenii acumen.diuinaq; ſcientia ut non modo ui
uens:ſed & uita functus italiā & omnē orbē in ſui deuotionē: charitatē uenerationēq;
ꝑduxit:q etiam præter ſanctitatis gratia; p oia Platoni philoſopho & ortu & iſantia at
q; diſciplina ꝑſimilis extitit. Sicut.n. Platoni infantulo:in cuius dormienti apes nō pau-

uam mellis uim labellis inſeruere:ſic & Ambroſio huic perſimile prodigium:immo al eius euenit:quia ut ſacra eius refert hiſto.cum Ambroſius infantulus:in cuius dormiret:ſubito examen apum os eius & faciem ita compleuit:ut quaſi in alueolum intrandi & exeundi frequētaret uices:quæ quidē ꝓdigia ab oībus īterp̄tib⁹ declarata nil alīd ſignificare uoluiſſe q̄ ex eius ore ſuauitatem dicēdi malle dulciorem fluere debere:quod quidem augurium euentu ueriſſimum demōſtratum eſt:ſi uidelicet intelligendi ſubtilitatem uel diſputandi uim:aut dicendi ſcribēdiq; dulcedinem contemplemur. Scripſit hic diuus Ambro.infraſcriptos irrefragabiles & emendatiſſimos libros : quorum ſententiæ:ut diuus Hiero.ait ſunt fidei ac eccleſiæ:necnon ut uirtutum omnium firmiſſimæ columnæ:in quibus libris(ut pater Auguſt. inquit)Romana relucet fides:quin iter ſcriptores latinos quaſi quidam flos emicuit.

℄Libri beati Ambroſii.

De officiis.	li.3.principium.Nō arrogās.	De apologia daui.	li.2.Apologia ꝓph̄e.
Exameron.	li.7.Q ſi opiniōis aſſump.	De Gedeon	li.1.Gerobal.
De exceſſu fr̄is.	li.i.Deduxim⁹ fratres.	De penitentia.	li.3.Pnia affinis.
De fide Roma.	li.i.Superiori libro.	De pnia iterū epi	li.4.Primo audiſti.
De bono mort.	li.i.Quoniaꝫ de anima.	De icarnatiōe dn̄i.	li.i.Debitū fratres.
De uirginitate.	li.4.Si iuxta cæleſtis ſciētia.	De fuga ſæculi.	li.i.Frequēs nobis.
De uiduis.	li.3.Bene accidit.	De paradiſo.	li.i.Paradiſus.
De lapſu uirgīs.	li.7.Audite q lōge eſtis.	De trinitate:	li.4.Regina auſtri:
De myſteriis.	li.i.De moralibus.	De Iſaac & anima.	li.i.In patre nobis.
De ſacramētis.	li.6.De ſacris quæ accepiſtis.	De iacob ui.btā.	li.i.Neceſſarius.
De Naboth.	li.4.Naboth hiſtoria.	De ꝯſolatiōe ad udē.	li.i.Et ſi incremētū.
De Helio ieiūio.	li.i.Dilectiſſimi pr̄es	De ſancto abraam.	li.3.Abraam libri.
De thobia:	li.i.Lecto prophetico libro.	De.42.manſio.	li.i.Manſiones.
De iterp̄ta.Iob.	li.i.Multas nobis.	Epiſtolas quoq;:pr̄ia icipit.Clemētiſſimo	
De iterp̄tatiōe dicēda.	li.i.Multi quidem.	Impatori:ſcd̄a uideo uos.Tertia:qm̄ om	

nibus.Quarta exercitus ſemper.Quinta:hic nobis motus terrarum.Ad Vercelēſem eccleſiam.Epiſtola incipit Ambroſius:Multos præterea edidit ſermones:Omeliaſq; ac cōmentarios & alia multa: quæ ad manus noſtras non peruenerunt.Hymnos īſuper poſt Hylarium compoſuit:quos una cum pſalmis more orientalis eccleſiæ decantari inſtituit:quod per omnes eccleſias fuit poſtmodum deriuatum. Obiit deniq; hic ſanctiſſim⁹ præſul.2.nonas aprilis quæ tum fuerunt in Sabbato ſancto.Sed eius maior celebritas ab eccleſia recolitur quando fuit ordinatus.ſ.7.idus decembris.

℄Optatus mileſitanus epiſcopus natione Apher per hoc tempus floruit ex parte catholica:aduerſus Donatianos ſex libros conſcripſit: in quibus aſſerit donatiam partem in nos falſo retorqueri.

℄Cyrillus Hieroſolymitanus epiſcopus eximiæ ſanctitatis & doctrinæ uir hui⁹ temporibus in precio exiſtens a Valente imperatore ſæpe ab eccleſia ſua propellitur:ſæpeq; recipitur:poſtea ab Theodoſio principe in concuſſum epiſcopatum obtinens:nonnullos adhuc extantes compoſuit libros.

℄Epyphanius natione Cyprius Salaminæ urbis epiſcopus:per hos dies inſignis & inclitus doctor habitus eſt.Qui(ut diuus teſtatur Hiero.)aduerſus omnes hereſes multa ſcripſit:quæ a b eruditis uiris propter res a ſimplicioribus propter uerba ignota parum lectitabantur.In extrema deniq; ſenectute conſtitutus uaria condidit opuſcula. Moriens deniq; ut ſanctus habitus eius feſtum quarto idus Maii celebratur.

℄Gregorium etiam Nazanzenum epiſcopum diui Hieronymi in diuinis eruditionibus præceptorem his diebus ob ſanctitatem eruditionemq; atque eloquentiam maximo in precio fuiſſe dicunt:cuius hæc iſta fuerunt opuſcula:aduerſus Eunomium libri duo.De ſpiritu ſancto lib.i.Contra Iulianum apoſtatam lib.i.Apol logeticum præterea de morte cæſarii Laudes Athanaſii epiſcopi:laudes maximi philoſophi:ac uirginitatis: laudes exametro uerſu conſcripſit. Tandem Hieronymo teſte ſub Theodoſio principe uita deceſſit.

Photinus hereticus Gallæ græcus Smyrnenſis olim epiſcopus & marcelli Antiarani
diſcipulus:a quo photinianum dogma nomen accepit:hiſdem temporibus in Gallaecia
moritur.Hic primo Hebionis hereſim quæ aſſerebat chriſtum purum hominem fuiſ-
ſe:inſtaurare conatus fuit.Er cum eam ob rem a Valentiniano principe pulſus fuiſſet
plurima uolumina ſcripſit:in quibus præcipua ſunt:quæ aduerſus gentes:& ad Valenti
nianum ipſum principem inſcribuntur.

Iouinianus quoque hereſiarcha:hac tempeſtate ſuam hereſim dogmatizare cæpit:cu-
ius tamen ſecta & impietas cito extincta fuit:nec ad aliquos ſectatores peruenit.Hic pri
mum monachus fuit:poſtea clericus factus:docebat hominem poſt baptiſmum pecca-
re non poſſe:nec ei prodeſſe uirginitatem:ieiunia:uiduitaté:& ſimilia:& fornicatos poſt
penitentiam equabat:ac uniuſcuiuſq; meriri ac premii retributionis ordiniſq; omnes iu
ſtos eſſe apud dominum:deſtructum autem fuit eius dogma a beato Hiero.per librum
aduerſus eum conſcriptum:qui incipit:pauci admodum dies.

Vigilantius etiam præſbyter & doctor natione gallus:hac tempeſtate floruit:& non-
nulla religionis zelo plena conſcripſit:ſed humanæ laudis ſtudio deuictus: & ſupra ui-
res ſuas de ſe præſumens:ſecundam Danielis uiſiõem prauo ſenſu expoſuit . Sanctorum
quoq; reliquias minime uenerandas:uigilias non obſeruandas:& alia friuola multa:quæ
in cathalago hereticorum neceſſario ponuntur:affirmauit:aduerſus hunc etiam diuus
Hieronymus librum edidit:qui incipit.Multa in orbe monſtra.

Mellania quoque diui Hieronymi diſcipula iter Romanas mulieres nobiliſſima: mar 377 5576
celli quondam conſulis filia:hoc anno:qui eſt decimus imperii Valentiniani annus:ur-
bano unico eius filio:tũc in urbe Ro.prætore propter chriſtum derelicto hieroſolymã
nauigat:ubi tanto uirtutum præcipue humilitatis miraculo fuit:ut Teclæ nomen acci-
pere meruit.De hac in libro de claris mulieribus diffuſe mentionem fecimus.

Mannia ſeu Manica quædam Egyptiorum regina:hiſdem temporibus defuncto eius
uiro:& ipſa ſuæ gentis ueluti altera Semiramis regni gubernacula ſuſcipiens : ob animi
præſtantiam uiribus auctis:romanis quammaxime formidabilis fuit.Et hoc anno cũ
frequentibus prælìis romanorum opes attriuiſſet:etiam paleſtinorum & arabici limitis
oppida uaſtauit:cuius pacem cum Valens imperator & Lucius hereticus expoſtularent:
non aliter eam promittere uoluit:q̃ Moyſen eremitam ſanctiſſimum genti ſuæ epiſco-
pum deſignarent:quod cum Lucius quã libentiſſime facere conaretur.Moyſes renuit di
cens.O Luci te certe chriſtiani catholici ad metalla damnari:& per uarias inſulas relega
ti ac in carceribus trudi arguunt.Quamobrem niſi liberos omnes iniuſte damnatos ire
permiſeris:tuas manus ad me conſecrandum nunquam iniiciens:quibus uerbis Lucius
una cum Valente Augu.epiſcopos reuocauit:atq; ita conſecratum hoc modo Moyſen
reginæ obtulerunt pontificem:ac per hoc pax Romano imperio tradita eſt.

mirabilis reginæ uirtus atq; potẽtia
Vide magnũ hois zelũ

Patres Nitriæ egypti prouinciæ.

Moyſes itaq; de quo dictum eſt:monachus ſanctiſſimus:his temporibus in eremo ui
tam ſolitariam & angelicam ducens:ſignis & uirtutibus præclariſſimis clarus & incli-
tus habitus eſt,Et propterea a Luchio conſtantinopolitano patriarcha heretico epiſco-
pus requiſitus egyptiis datus eſt:qui gentem ipſam magna ex parte ad fidem chriſti cõ-
uertit:ubi & tandem meritis glorioſus.7.idus februarii in pace quieuit. Et eo die eius
ſolemnitas celebratur.

Pambo egyptius monachus:de quo legitur q; noluit plus diſcere q̃ unum pſalmi uer
ſiculum:donec id opere compleuiſſet:per hæc tempora cum inſraſcriptis patribus ob
uirtutem & ſanctitatem magno in precio & auctoritate habitus eſt:hic quidam de eo-
dem uerſu percunctanti reſpondit:uix quadraginta illud explere potui.

Marcharii autem duo beati Antonii diſcipuli:unus ſcilicet egyptius:& alter alexandri
nus:hiſdem temporibus ueluti duo cæli luminaria refulſere:hi namq; ſicut in uocabu-
lo nominis:ita uirtute animi & cæleſtium gratiarum magnificentia concordabãt. Vter
q; enim abſtinentiæ exercitiis & uirtutibus animi equaliter pollebat:hoc ſolo egyptius
præcellens q; quaſi hereditatem gratiarum & uirtutum beati Antonii poſſidebat : eorũ
autem uitam & excellentia facta diuus Hieronymus conſcripſit:ut habetur in uitis pa-

trum parte prima.

❡Hylarion ſanctiſſimus abbas per hæc tempora apud Cyprum inſulam non longe a Salamina urbe.12.calendas nouemb.diem obiit. Vir ſiquidem ſanctiſſimus & omnibus ſæculis memorandus:cuius ſane conuerſatio & abſtinentia ac præclara dona mirabiliū quæ operatus eſt (ut diuus ait Hieron.)tanta ac talia fuere:quātum uix os extollere poſſet.Hic natione paleſtinus fuit ex uiro Gazæ urbis:parentibus paganis oriundus:ex quibus tamquam roſa de ſpinis floruit:a quibus Alexandriam eruditionis cauſa miſſus:ibidem quantum tenera ætas patiebatur magna ingenii & morum documēta præbuit:breui audienſq; celebre nomen beati Anto.quod per omnes egypti populos ferebatur:incēſus uiſendi deſiderio ad eum perrexit:& ab eo religionis habitum mox ſuſcepit:& omnibus rebus a ſe prorſus abdicatis cum ſolo ſacco & pallio q̄ ei beatus Anto.dederat in uaſtiſſima quadam & terribili ſolitudine receſſit:ibidemq; per multos annos aſperrimam uitam duxit:nam quindecim tantum caricas poſt ſolis occaſum comedebat in die. Erat quippe tunc annorum quindecim & uſque ad octogeſimum uitæ ſuæ annum cum incredibili abſtinentia uitam ſuam in ſeruitio chriſti tranſegit.Tandem Cyprum inſulam deueniens apud Epyphanium Salaminæ epiſcopum per aliquod tempus ibidem cōuerſatus eſt:ubi & poſt quinquennium:multis quidem miraculis clarus:uitæ ſuæ finem fecit.Sed Eſycius eius diſcipulus.inde ipſum corpus ſanctum & furtim auferens in paleſtinam tranſtulit.Eius autem hiſtoriam primo Epyphanus Salaminæ epiſcopus:& poſt eū diuus Hiero.optime deſcripſerunt.

❡Arſenius ex ſenatore Romano monachus factus:hiſdem ferme diebus uita & miraculis clariſſimus eſſe cæpit.Hic ut ex uita patrum habetur:cum in palacio Theodoſii pricipis ſublimis haberetur:deſiderio diuini amoris incenſus omnem ſæculi pompā & gloriam derelinquens:ad Eremum Scythiæ perrexit:ut inter ſanctos patres ſecretam & quietam ab omni ſtrepitu ageret uitam:ibidemq; ita conſtitutus arſenius:ut tota mentis intentione adhereret deo:ſicut in ſæculari conuerſatione nimium erat precioſus:ita omnibus a ſe abdicatis ſtuduit præ omnibus monachis uilior & abiectior eſſe. Audierat enī aliquando uocem ſibi dicentem.Arſeni ſi uis ſaluus fieri: fuge homines & tace : Tandē cum omne tempus uitæ ſuæ in ſeruitio chriſti conſumpſiſſet plenus ſpiritu ſancto & ſide:anno uitæ ſuæ.95.14.calen.augu.dormiuit in pace.

❡Paſtor Nitriæ præſbyter:per hæc tempora fide:genere:doctria:ac miraculis plurimū ualuit:de quo inter cætera habetur:q̄ nunquam matrem propriam poſt conuerſionem uidere uoluit in terris:ut in cælis ſimul uideri mererentur.Eius autem natale: cū ſanctus ſit habitus:ſeptimo calendas auguſti celebratur.

❡Paphuntius abbas per id tempus apud Thebaidam tanquam angelicus uir nominatiſſimus fuit:& multos ad religionem perduxit:ac Tayſim meretricem impudiciſſimā ad chriſtum conuertit.Et cum etiam litterarum multarum non mediocriter eruditus eēt:poſt multa documenta:etiam beati Onofrii anachoritæ uitam conſcripſit:cui tandem poſt multæ & abſtinentiæ & laborum tollerantiam:aſtitit angelus domini dicens.Veni iam benedicte domini:& ingredere ea quæ tibi debentur æterna tabernacula . Ecce enī mecum adſunt prophetæ:qui te ſecum in ſuum ſuſcipiant chorum:quibus auditis . Paphuntius ſequenti die multis aſtantibus præſbyteris & monachis & uidentibus ab angelis in cælum ſuſceptus eſt.

❡Agathonem item abbatem hiſdem temporibus magnæ auctoritatis & precii ob ſanctitatem & doctrinam fuiſſe dicimus:qui ut ſcribitur per triennium lapidem in ore detulit:ut ſilentii uirtutem præcipere mereretur.

❡Euphraſia uirgo ſanctiſſima:& genere & uirtutibus præclariſſima:ſub Theodo.ſeniore apud Alexandriam in monaſterio:uirtute abſtinentiæ ac miraculis multis inclita fuit.Hæc enim antigonum quendam patrem habuit:uirum ſiquidem genere & ſocietate imperatoris præſtantiſſimum:ac matrem nomine Euphraſiam religioſam & timentem deum:quibus orbata ad monaſterium ſe tranſtulit.ubi per.x.&.viii.annos cum incredibili abſtinentia:obedientia:humilitate:manſuetudine:longanimitate:atq; labore uſque ad trigeſimum uitæ ſuæ annum permanſit:quibus ita glorioſiſſime expletis; aſtantibus

abbatiſſa & ſororibus animam deo reddidit:& ſepelierũt cum genetrice ſua Euphraſia.
¶Mariam egyptiacam meretricem primo apellatam:deinde ſanctitatis & pñiæ ac perſe
uerantiæ exemplum per hoc tempus cum.xl.&.7.annis mirabilem pñiam iu deſerto p-
egiſſet.4.no.apri. migrauit ad dominum:cuius corpus zozimas ſanctiſſimus abbas ſe-
peliuit.Eius autem hiſtoriã uirtutibꝰadmirandã beatꝰ Hier.eleganti ſtilo conſcripſit:lʒ
ſit qui id opus cuidam Paulo eccleſiæ Neapoli diacono ſcribant.
¶Euagrium autem mõachum Macharii egyptii diſcipulum:utiq; uiꝝſanctiſſimũ:ac p
omnia mirabilem & multarum literarum eruditum:per hæc tempora fuiſſe & librum
qui uitas patrum inſcribitur compoſuiſſe ferunt.Creditur etiã quod alia monachis ne-
ceſſaria multa ediderit:& q̃maxime aduerſus octo principalium uitiorum ſuggeſtiones:
Anachoreꝰ liber — Item librum centum ſententiarum qui dicitur Anachoreus per capitula digeſtum .Item
doctrinam cõmuni uitæ aptam pro cenobitis ſcripſit ſed & ad uirginem quandam.li.6.
& alias ſententiolas quaſdam ualde obſcuras poſt ſe reliquit : Sed & inter cæteras animi
uirtutes tanta illi conceſſa fuit gratia diſcernendorum ſpirituum & purgandorum co-
gitationum:ut nullus alius putaretur ex fratribus ad tantam ſubtilium & ſpiritualium
rerum ſcientiam perueniſſe:& licet hic incredibilis fuerit abſtinẽtiæ:tamen longiſſima
uita uixit multis ſignis & uirtutibus clarus.
¶Didimus ẽt quidã monachus ſenior his temporibus in thebaida fuit:uir utiq; bonus:
in quo multas dominus gratias infuderat:quas etiam ipſa eius facies indicabat.Nam in
ter cætera;ut diuus refert hiero.ſcorpiones & beſtias quaſdam cornutas & angues qui ĩ
illis locis pro feruore ſolis acerrimi habebantur tanquam terræ quoſdam uermiculos
pedibus nudis conculcabat:& ita extinguebat:ut nihil ab eis omnino lederetur.
¶Barlam quoq; eremita ſanctus:qui loſaphat regis indiæ filium conuertit:hiſdem tem
poribꝰ in precio fuit:& alii innumerabiles:ut in uita patrum habetur.

Valens — Alens prædicti ualentiniani frater ſextus Conſtantiuopolitanꝰ imperator pꝰ
eundem fratrem anno.2.288.olympiadis imperare cœpit:& cum Gratiano & 378 5577
Valentiniano fratris filiis imperauit annis.4.hic ut præmiſſum eſt a Lucio cõ
ſtantinopolitano patriarcha rebaptizatꝰ perſequi chriſtianos catholicos nõ deſtitit:le-
gemq; tulit:ut monachi & eremitæ per Nitriã & Thebaidam conſtituti:aut militarent:
Monachos militare coegit — aut fuſtibꝰ cederentur .Et tunc multi monachorum in egypti eremo hac ratione p tri
bunos & milites ceſi ſunt:huius nanq; uiri auaritia atq; iprudentia gothi in romanum
pruperũt iperium :qui cupiẽtes effici xp̄iani catholicos ab ipo petiere.Sed ipſe ſua ipru
dentia atq; dementia arrianos effecit:cum quibꝰ poſtmodũ dum pari iprudentia pugna
ret:quarto imperii ſui ãno:iuſto dei iudicio ab eiſdẽ ſuperatꝰ:omnis etꝰ exercitꝰ ad inter
Gothi pp huius imprudẽtiã romanũ iperiũ deſtruunt — nitionẽ uſq; ceditur :ipſe aũt ſagitta ſaucius cum turpiter fugeret ac ob nimiũ dolorem
equo ſæpe dilabereť:ad uillullæ cuiuſdã caſam deputatꝰ ẽ: quo cũ peruniſſent gothi do
mum & ipſum incenderunt:& tanquã hereticꝰ ſepultura merito caruit.
¶Iuſtina aũt iperatrix Valẽtiniani chriſtianiſſimi uiri uxor:& Gratiani ac ualentiniani 379 5578
Auguſtorum mater:& ipſa hoc anno poſt uiri interitum : Valentis cognati ſui luaſione
in arrianorum hereſim declinans ipſorũ arrianorũ facta ẽ alũna :quæ (ut .xi.eccleſiaſti-
cæ hiſtoriæ haberetur.l.)catholicorũ uirorũ ſtatũ mox cõturbare cœpit : atq; de exilio
& pulſione ſacerdotes cõminari:niſi Arriminenſis ſynodi decreta confirmare & approba
re decernerent:quo quidem in bello(ut diuꝰ ſcribit Hierony.)eccleſiæ murum & turrim
ualidiſſimam Ambroſium præcipue pulſabat :Sed ipſe contra reginæ furorem uou ma
nu aut telo ſe defendebat:ſed ieiuniis & continuis uigiliis ſub ipſo altari poſitꝰ per obſe
crationes & lachrymas ſuum ac eccleſiæ defenſiõem præparabat deum:qua autem fini
erit morte Iuſtina non habeo.
¶Fridegnuꝰſcds gothoꝝrex:de quo ſub Conſtantino magno mentionem fecimꝰ:hoc
ãno q̃ ẽ tertiꝰ Valẽtis impii ãnꝰ:una cũ ſarmatis:quadis:alauis:hunnis:uandalis:& Mer 380 5579
comanis barbaris gẽtibꝰ.cũ ſeſe ſuperioribꝰ tẽporibꝰ Ro .iperio tradidiſſent ob maxi-
mi romanorũ ducis auariciã fame coacti:cõtra ro.uno aĩo iſurgũt:& iter cõſtatinopoli
urbẽ & alpes Iulias per multos ãnos oĩa uaſtãtes romanorũ ſanguinẽ turpiter fuderũt q̃
gdẽ res iperii exitiũ fuit:nã ſuperato:interfectoq; ualente Auguſto:Scytiæ regiones:thra

ciæq ac Macedoniæ:Theſalonicæ:achaiæ:Epyrrhi:Dalmatiæ:cũctæq̧ pañoiæ Gratiano & fratrib⁹ auguſtis abſtulerunt:in quibus quidem prouinciis :quot & quanta a barbaris iſtis fuerint perpetrata mala : animus referre horret:quot enim matronæ:quot uirgines chriſti & ingenua corpora his bellis ludibrio fuerint dicere noo attinet . Capti inſuper epiſcopi:ſacerdotes interfecti:ſubuerſe eccleſiæ atq̧ equis ſtabulate:& martyrium reliq̃æ ignominioſe fuerũt effoſſæ: ubiq̧ enim luctus:ubi gemitus audiebatur. Sed nec tempo ribus noſtris regionib⁹ illis minora illata ſunt a Turcis dãna:imunia ab his malis hucuſ q̧ uix noſter Europæ angul⁹ extitit. Et utinam Turci noſtris uitiis aliquando fortiores noo efficiantur:atq̧ utinam Ro. eccleſia in robore ſuo perſiſtere ualeat. Nec domin⁹ no ſter ſecundum peccata noſtra faciat nobis : aut ſecundum iniquitates noſtras retribuat nobis.

Vide incredibilia & horrenda chriſtianoꝝ mala oratio auctoris

5581 382 Ratian⁹ Valentiniani ſenioris ſeptim⁹ conſtantinopolitan⁹ imperator ãno.2. ducẽteſimæ octogeſimænonæ olympiadis poſt Valentem patruũ ſuũ cũ Valentiniano fratre ſuo imperare cœpit:& imperauit annis.6 . Vir quidẽ ab ipſa ſua adoleſcentia militia ſtrẽnu⁹ & religione clar⁹ qui & ab ipſa ſua adoleſcentia apud arg ẽtinam germaniæ urbem uno prælio ad.30. alemanorum milia(qui fines Romanorum uaſtabant)cum minimo ſuorum dãno interfecit. Suſcepto itaq̧ imperio :& Iuſtina eius matre defuncta pulſis omnib⁹ hereticis:totam italiam ad uerã fidem mox redegit:quo peracto catholicorum templa deſtructa reſarciri ac inſtaurari fecit . Sed cum inſtantib⁹ Gothis rempubli.in maximo diſcrimine uideret. Theodoſium hiſpanũ uirum utiq̧ clariſſimum regni ſocium ac comitem ſibi delegit qui ſuperatis alemanis:hũnis :& ipſis gothis:mox orientale imperium reſtituit inito cum athanarico & alarico gothorum regib⁹ federe:ipſe uero in occidente ſuperatis pacatiſq̧ alemanis necnon & repreſſis Scythis ſiue tartaris:ſexto imperii ſui anno e uita diſceſſit.

Triginta milia alemanorum interfecta

5582 383 ¶ Auguſtinus futurus pater noſter:& Iponenſis epiſcopus: hoc anno cum decẽ & octo ætatis eſſet annorum:librum qui hortenſius inſcribiť legens in manicheoꝝ hereſim ſtatim incidit:ut ipſemet in tertio confeſſionũ ſuaꝝ libro cõteſtat⁹ eſt:nã tũc ea in adoleſcẽtia tã ita doctus euaſerat:ut cætera ſuparet q̃ afferre poſſunt Aphricæ ornamenta.

5584 385 Iricus papa natiõe Ro.p̄re Tyburtio poſt Damaſuꝫ põtificẽ ſedit ãnis.15.men. .xi.die . 25. Hic Gratiano teſte cõſtituit oe clerici cũ mulierib⁹ in eadẽ domo (niſi cũ cõſanguineis)cohabitare p̄ſumerẽt:ut habeť in canone.81.d.c.Femias. inſtituitq̧ ut ſacri ordĩes initiãdis p tẽporũ interualla ab ep̄is darenť.77.di.c.In ſiogulis. Voluit quoq̧:ut qcũq̧ aut uiduã:aut ſcdam uxorẽ duxiſſet:ab officio eccleſiaſtico ,p̄rſus pellereť:ut.26.diſt.c.Acut⁹:&.c.ultimo.Itẽ cẽſuit p̄ſbyteros ab ep̄o tãtũ conſecrari debere.24.di.c.Ep̄is: Vetuitq̧ generale baptiſmũ nõ niſi in ſabbato ſancto fieri deberet de cõſe.di.4.c.Nõ rõne.Hic cũ Manicheos quos i urbe iuenerat exilio dãnaſſet:p̄hibuit etiã ne cũ fidelib⁹ cõicarẽt.Cẽſuit quoq̧ ne ullus de eoꝝ ſecta reciperet: niſi ea cõditio ne ut in monaſteriũ tanq̃ in carceres ppetuo dãnarenť.Ibiq̧ ieiuniis & oronib⁹ ſe macerarẽt:& tãtũmõ in ultimo uitæ ſuæ:cũ de eoꝝ cõuerſiõe cõſtaret:uiaticũ ſal utis ſumerẽt.Tandẽ uero cũ cõciliũ.150.ep̄orũ ad Cõſtantinopoliꝫ celebraſſet:ubi eccl'iæ res optime cõpoſuit:creatis ẽt multis p̄ſbyteris:diacõib⁹:& ep̄is morit & uia ſalaria in cemiterio priſcillæ.8.cal.mar. ſepelitur:& tuoc ceſſauit epiſcopatus dies.20.

papa .40.

¶ Ioãnes eremita natiõe egyptius:uir optimus:cui⁹ tãta fuit ſanctitas atq̧ perfectio ut mẽtes religioſas atq̧ deuotas ad uirtutis culmẽ erigere:& ad p̄fectionis ueſtigia cõcitare ſolus iter oẽs ſufficiat:hicut bea.refert hiero.a q̃dra geſimo uſq̧ ad nõageſimũ uitæ ſuæ annũ in quadã ardua thebaidis rupe ſemp pmaoſit:nec unq̃ ex ea exiuit:ſed in uigiliis & cõtinuatis oronib⁹:aliiſq̧ cõtemplationib⁹ feruẽtiſſime deo ſeruiuit:p quo in tãta mẽtis ſinceritate peuenit:ut nõ ſolũ eorũ quæ erãt ſciam cõſequeret a dño:uerũ etiã eorũ quæ futura erãt:præſciam mereret. Euidẽter nãq̧ ei domin⁹ pphetiæ grãm cõtulit:ita ut nõ tãtũ ciuibus & puincialib⁹ ſuis:ſi forte pcũctareť futura p̄diceret:ſed & imperatori Theodoſio uictoriã de Maximino tyrãno p̄dixit. Deniq̧ cũ cẽteſimũ ageret ãnũ poſt plurima miracula & pphetias p triduũ in eadẽ ſpelũca nullũ ad ſe uenire pmiſit:ſed poſitis genib⁹in oratione.6.calẽ.aprilis reddidit ſp̄ũm:atq̧ ita prexit ad dominũ.Eius autẽ

uitam uirtutibus admirandam beatus Hieronymus eleganti ſtilo conſcripſit.
ℭGermanus Antinodorenſis epiſcopus:uir fide:uirtutumq̨ meritis:ac miraculorū glo
ria plurimum inſignitus:per hæc tempora Rauennæ diem obiit.
ℭMaximinus quidam britānicus uir qdē rei militaris ſcīa p̄clarꝰ.6. Gratiani imperii 385 5587
āno:teſte Eutro.ideſt Britānia p ſeditionē īperator factꝰ:ī gallias cū exercitu mox ptrā
ſiēs uniuerſam p̄uinciā cū germania p crudeliſſima bella ſibi ſubiugauit.Et gratianū im
peratorē apd' Lugdunū fugatū mox ſuis machinationibꝰ interficere fecit. Valentinia-
nū aūt eiꝰ fratrē pene pubeſcentē pꝰ fugā poſtq̨ exi lia ac recuperatū īperiū multos ibi-
dē ēr obtrūcauit:qbꝰ interfectis.Maximinꝰ cōfeſtim Victorē filiū regni ſeu īperii con-
ſortē fecit.Sed āno euoluto a Theodoſio ſuperatꝰ:captuſq̨ ſtati regiis ſpoliat̄ idumētis:
qbꝰ denudatꝰ ſubſiſtēs illū capite trūcari p̄cepit.Victor deinde filiꝰ cū ī galiis ab Aro-
baſte ſuperatꝰ eſſet:ibidem interfectus eſt.

Heodoſiꝰ ſenior genere hiſpanꝰ octauꝰ cōſtātinopolitanꝰ īperator:hoc āno q ē
t primꝰ.290.olympiadis pꝰ Gratianū & ualētinianū ipator factꝰ īpauit ānis.ii. 388 5587
Princeps ſiqdē xp̄ianiſſimꝰ:optimuſq̨ & p̄ſtātiſſimꝰ:ac Traiano a cuiꝰ conſan
guinitate:ut nōnulli affirmāt originē ducēs p̄ſimilis:q breui poſtq̄ tyrānos oēs ſuſtuliſ
ſet:auxilio domini noſtri Ieſu xp̄i fretꝰ:ī quo maxime fidebat: & Androgeū ſeu Andro-
gatū Maximini ducē:ac Abrogaſtē Eugeniūq̨ galliatū tyrannos & ptis germaniæ inua

uerſus Claudiani

ſores ſupauit:& occidit:quod eiuſdē hiſtoriæ celebrator Claudianꝰ poeta admirās ait:O
nimiū dilecte deo tibi militat ether:& cōiurati ueniūt:ad claſſica uēti:hic licet hiſtorico
careat auctore:ab Ambroſio tñ & diuo patre Aug.li.xxii. de ciui.dei magnis extollitur
laudibꝰ:cui ad diſciplinā militarē addūt ingenii & religionis laudē.in qbꝰ plurimū ualu
it:& inter cæteras uirtutes humilitatē coluiſſe uideo:qa cū aliquādo uiri theſſalonicēſes
poſtea bononiēſes nūcupati ut ex legēda ſancti Petronii habet̄ iudicē ſuū ī theatro oc-
cidiſſent:& ex hoc ira plurimū pcitꝰ fuiſſet.Ambroſii p̄cibꝰ eis clariſſime pepcit. Verū

Vid' magnā hominis humilitatē lex theodoſii

poſtea agēte curialiū ſuoꝵ malitia : eiꝰ iuſſu ad qnq̨ hominū milia occiſa ſunt.qd' ubi
Ambro.intellexit impatori apud mediolanū exiſtēti eccleſiæ introitū(niſi peniteret)iter
dixit:ſicut habet̄ ī canone de pe.di.2.c.Secūda:quā q̇dē admonitionē ita equo animo Au
guſtꝰ tulit:ut ultra Ambroſio gratias egerit atq̨ penituerit:& urbē ipſam laceratā ſtau-
rauerit:ut notat̄ ī p̄hemio .ff.Hæc aūt tria:in gloſa. f. Roma : unde & penitentia pacta
legē tulit:ut prīcipū ſniæ ſup mortis animaduerſiōe p̄latæ:uſq̨ ī trigeſimū diē ab execu
toribꝰ ſemp differrerent̄:quatinꝰ locꝰ miſericordiæ:uel ſi reo exigeret pñia:non deperi-
ret:ut patet.xi.q.i.c.Cū apd.e.l.Si uēdicari.C.de penis.De cætero aūt maxima pace gub
nauit īperiū:nec ī nullo p iracundiam circa irā legūq̨ cuſtodiā : aut bonoꝵ memoriam

Legem optimā ſibimet īpoſuit

mandatorū memor extitit. Et cūcta quæcūq̨ optimi prīcipes facere cōſueuerāt.cū ite
gritate p̄cipua ſemp celebrauit.Sitq̨ poſtea ſi aliquādo ira parcitꝰ eſſet : hac cōctatione
uſus ē:ut ter alphabetū moroſe p̄ferret:anteq̄ qcq̄ uerbo p̄ferret.Ferūt hūc Ioānis ere
mitæ p̄dicti familiaritate apd' Thebaidā plurimū uſum fuiſſe :cuiꝰ ēt cōſilio & bellum
tractabat & pacē:huic autē principi tāto placilla uxor fuit īmenſæ pietatis & religionis
mulier:ex qua archadiū & Honoriū filios Auguſtos ſuſcepit.Deniq̨ hic memorādꝰ prī-
ceps cū oia pfeciſſet q̄ prīcipi optio cōuenīūt apud mediolanū corā diuo Ambro.āno
ætatis ſuæ qnquageſimo defūctꝰ ē:cuiꝰ corpꝰ eodē āno Cōſtātinopo.tranſlatum eſt.

ℭAuguſtini patris noſtri conuerſio.

ℭAuguſtinꝰ pater noſter diui Ambroſii in fide diſcipulꝰ & filiꝰ doctorū omniū p̄cipu 390 5589
us:hoc āno ætatis ſuæ.30.apud mediolanū ciſalpinæ galliæ metropoli(doctrinis & præ
dicationibus beati Ambro.epiſcopi)ex Manicheo chriſtianus efficitur:uir ſane ſcīa atq̨
ſapiā:oibꝰ qui ante eum fuerant:uel poſt futuri erant celſior:quia(ut teſtatur Voluſia-
nus)legi dei deeſt:quicquid Aug.contingerit ignoraſſe : qui quidem quanta nobis poſt-
modum ac uniuerſo generi humano contulerit laudatiſſima ſalutis beneficia facile om
nes intelligunt:nam ab ipſa puerili ætate tanta diſcendi flagrabat cupiditate:ut nonnul
lum diſciplinæ genꝰ ſibi incognitum pati uoluerit unquam .Fuit itaq̨ diuus pater hic
natione apher:ex honeſtis chriſtianiſq̨ parentibus in urbe Thagathenſi natus:eorū quo
q̨ accuratiſſima cura & diligentia enutritus:impenſius etiam ſecularibꝰ litteris apprie

eruditꝰ:oībꝰ uidelicet diſciplinis imbutꝰ:quas liberales uocāt illas equidem cū eēt acris ingenii adoleſcens per ſemetipſum(nullo tradenre doctore)didicit &ꝑintellexit: ita ut ad ſingula quæ in mundo ſunt natum diceres.His itaq; uirtutibꝰ fultꝰ Auguſtinus adhuc quaſi adoleſcens:ex Carthagine matre Monica neſciente Romam uenit:poſtmodū Mediolanū ut rhetoricam doceret:uocatus conceſſit:ad quem locū Monica eius mater ſanctiſſima ſtatim ſubſecuta eſt:ubi & paulopoſt cum precibus ſuis:ſuffragāte maxime diui Ambro.doctrina ad ueræ religionis iter conuertit: quod ipſemet confeſſionum li.his uerbis conreſtatus eſt dicens:uocaſti & clamaſti:& rupiſti domine ſurditatem meam :coruſcaſti & ſplenduiſti:ac fugaſti cecitatem meam.Fragraſti & duxiſti ſpiritum & anhelo tibi:Guſtaui:& eſurio:& ſitio te.Tetigiſti me & exarſi in pacem tuam.Eo itaq; loci beatiſſimus Aug.conuerſus & cathecuminus factus diuino ſpiritu illuſtratus : iam tractatꝰ de chriſtiana religione componere orſus eſt:uidelicet .De achademicis : de ordine:Deq; uita beata:ac ſoliloquiorum edidit libros.A diuo deinde Ambro.una cum filio ſuo nomine Adeodato baptizatus.Te deum laudamus hymnum cecinit : & cum ipſo Ambro. in finem uſq; compleuit:quo quidem baptizato:haud multo religionis habitum ab ipſo Ambro.(ut idem Ambro.teſtatur)Suſcipiens ad diuum Simpli cianum tunc abbatē ſtatim conceſſit ut de optimo uiuendi modeſtus ſuæ mentis cum eo conferret:ut biennii tempus permanens orationibus & ieiuniis ſemper uacauit . Nec ſatiari quidem poterat dulcedine quadam inenarrabili conſiderans altitudinem conſilii diuini ſuper ſalutem generis humani.Vn̄(ut Poſſidonius ait)uehementer affectus in hymnis & canticis ſuaue ſonantis eccleſiæ uocibus indeſinanter:flebat quibus permotus ſtatim de muſica libros compoſuit.Inde uero matris inſtinctu ut patriam repeteret multis conſociatus fratribꝰ diſceſſit & Romam uenit.Et per ethruriam tranſiens ſanctos eremitas diuerſis in locis montis piſani uitam agentes inuiſit & ſalutauit:cum quibus:referente etiam Franciſco Petrarcha uiro religioſo atq; doctiſſimo lib.ſ.2.de uita ſolitaria dies aliquot in eodem habitu & uitæ propoſito egit:quos ſua ſuaui oratione & ſancta incredibiliter refecit eorum uitam & uiuendi modum:ſicut quodam eius ſermone patet:maxime probans.Indē etiam profectus centum celſas non procul ab urbe Roma:adiit: & eadem ratione xp̄o deditos inuiſit:quos etiam ſe laudatos in propoſito ſalutis adipiſcendæ ſua oratione cōfirmauit. Cunq; demum Romam conceſſiſſet cum Manicheis ibidem diu conflixit :ac duos lib.contra eos ſcripſit:quorum unum de eccleſiæ catholicæ moribus :alterum uero de ipſorum manicheorum moribus iutitulauit.Ibidem etiam conſiſtens libros de q̄titate animæ:& de libero arbitrio compoſuit:e Roma poſtea profectus una cum matre ſua & multis fratribus conſociatus ad Oſtia tyberina peruenit:ubi nauigationi ſe iſtaurantes monica ex filii conuerſione & religioſitate gaudio repleta :cum his uerbis alloquitur:qd(inquit)fili hic faciam?curq; hic ſim neſcio?Iam conſumpta ſpe huius ſæculi:unū erat:propter quod in hac uita imorari diut ius cupiebam:ut te chriſtianum tantum uiderem priuſquam morerer.ſed cumulatius hoc mihi deus meus præſtitit:ut non modo te chriſtianum catholicum:ſed & contempta fœlicitate terrena uideam ſeruum eius:quibus dictis factum eſt ut intra quinq; dies illa decumberet febribus:nonoq; ſuæ egritudinis die:anima illa religioſa:& pia corpore ſoluta ſit:peractis uero ex more maternis exequiis.Aug.cum fratribus ſuis Carthaginem adnauigauit.Lareſq; paternos repetens cōfeſtim patrimonium ſatis amplum uendidit:& pauperibus erogauit :ibiq; haud longe ī nemore monaſterio extructo:cum dei ſeruis uiuere cæpit ſecunduȝ morem & regulam ſub ſanctis apoſtolis conſtitutam:ob cuius uiuendi formam in honore & precio habitꝰ eſt:ut multi ac multi ſæculo renunciantes:ſeſe ſanctiſſimi uiri magiſterio ultro ſubderētur:cum quibus etiam per triennium ieiuniis & orationibus uacans libros edere nō deſtulit:ac exemplo:prædicationibuſq;(quibus multum ualebat)indoctos & ignaros docere curauit factus deinde præſbyter nonnullos ex fratribus ſuis ſacris ordinibus initiari fecit:& tunc apoſtolicam regulam conſcriptam eis obſeruandam contulit .Deniq; ī ipponenſi eccleſia.licet inuitus epiſcopus promotus.xl.annos ſuperuixit: cuius cum tempora ob ſacerdotum:clericorumq; ac manicheorum petulantiam inquieta ac difficillima uiderentur:monaſterium aliud canonicorum intra epiſcopum ſibi conſtituit:& cū

Optīa uerba aug. libros cudere incipit

Te deū laudamus cōponitur

Librū d muſica

In mōte piſano ſub ſiſtens li.de uita ſolitaria cōpoſuit

Verba ſanctæ Monicæ

Mater diui auguſtini morit

eis de cætero etiam ſecundum regulam antea eremitis in ſolitudine collata uixit:ad quē etiam tum multi ob ſanctitatem: & doctrinam ſe transſferentes: eius diſcipuli efficiebantur. Verum cum multa ſint eloquentiſſimorum ſanctiſſimorumq uirorum teſtimonia:qui hunc celeberrimum patrem miris extollunt laudibus: finiendo dicere auſim omnia in auguſtinum fuiſſe perfecta: quæ ad uiri integritatem pertinebant: cui & permultum humanum genus debet: q disciplinas omnes: tum humanas: tum diuinas in unum quaſi redegerit corpus:ita ut qui ſaluus fieri cupit: hunc ſolum legendo imitandoq ſalutem conſequatur. Tot autem libros in oī doctrinæ genere ſcripſitauit:ut ne numerari quidem:ne dum legi queant. Non.n.tantummō ſcripſit: quæ huic noſtro operi inſerere curauimus:quæ in hominium manus uerſantur:ſed lōge plura:quæ deperdita ſunt:in quibus certe præ cæteris eccleſiæ doctorib⁹ uidet ſe paruulos inſtruere:mediocres alere:& robuſtos in diuinis exercere:ac perficere uoluiſſe: necnon & omnis generis & ætatis fideliū curam ſuſcepiſſe uidetur. Equidem hunc ipſum fontem illum e paradiſi medio egreſſum fuiſſe dicere auſim:ex quo omnis religioſorū mendicantium ordo tanquam flumina prorupere:a quibus omnis chriſtianus orbis irrigat: fecundatur atq illuſtratur. Et propterea quidam eruditus uir id ueriſſimum eſſe cōprobans:ab eodem ſcilicet diuino fonte quattuor medicantium religioſorum: flumina potiſſimum emanaſſe:his uerſibus cecinit dicens.

O deus omnipotēs quātū admirabilis arte es:
Qua cœli conſtant ſidera terra fretum
Quicquid his capitur paradiſi fons ſacer a te
Terreſtris medio conditus ecce fuit
Quattuor ex iſto naſcuntur flumina fonte
Euphratres:ganges:tygris & ipſe gyon
Fecundis ſerpunt totum qui fluctibus orbem
Quis ſine tam ſterilis terra creata foret
Namq his & ſoli generant cuncta profecto
Nec poterit maius ditior ore ſophos
Quid niſi pro tali figuret imagine functis
Diui auguſtini dogmata ſacra putas
Hic magnum fontē ſophiæ diffudit in oras
Cunctas qui mēdas terſit & omne nephas
Edidit iſte pater per multa uolumina:quoq
Iſte nunc titulū cernere quiſq ualet.
Quid ſibi deſcripti fluui uoluiſſe uidentur:
Quattuor aurelii nil ſibi in orbe domos
Circuire īmenſum: mundūq flu. inſtar
Et pia ſecta:ſunt ſua ſigna ducis
Quas mēorar uolo ſic ul' proferre:l3 ſit
Debilibus uati uecta talia rotis
Primus hic inſtituit nr̄ dux nos eremitas
Cuius ab imperio regula nr̄a data eſt.
Hinc ortū poſt hæc duxerūt carmelitāi
Indicat hæc eadem tradita norma ſibi
Prædicatorum fœlix hinc naſcitur ordo
Canonici primo regula chyriacos
Tādē qs dubitat Frāciſcū ſtigmata chriſti
Geſtantē primū:quū fuerit alter ego
Hic eremita fuit ſub quo tolerar mgr̄o
Tunc ſanctimoniæ nouerat ipſe uiam.
Sic mihi des macl'as de⁹ hoc ī fōte lauari
Vtq auguſtini uota preceſq iuuent:
Me quo cæleſtē precibus pducat ad aulā:
Lucida q̄ uideā iugiter ora dei. Amen.

¶ Monaca itaq diui patris Aug. mr̄: hoc anno in oſtiis tyberinis nonis maii anno ætatis ſuæ. 56. migrauit ad dominum:cuius admirandam uitam & uirtutibus plenam Paulus noſter Bergomenſis eiuſdem ſanctiſſimæ mr̄is deuotiſſimus noſtriq eremitarum ordinis præcipuus pr̄ e libris diui augu. excerptam pulcherrime deſcripſit. Vbi oſtendit q̄ pia mater ipſa fuerit:q̄ caſta:q̄ ſobriaq̄ ſapiens:q̄ mitis:q̄ benigna:q̄ modeſta:q̄ patiens: q̄ conſtans:q̄ prudens:q̄ humilis:q̄ in orando:legendo:meditando:contemplandoq extiterit deuota:necnon & q̄tum in uigiliis:ieiuniis:& elemoſynis elargiendis aſſidua:ac etiam in animabus deo reconciliandis mira ardentiq charitate flagrauerit. Eius itaq ſanctum corpus ibidem a filio conditum uſq ad Martini quinti pontificis tempora per mille &.xx. annos perſtitit. Verum eo præſulante circa annum domini. 142. tertio idus aprilis. Inde Romam cum ingenti pompa tranſlatum:curæ fratrum noſtorum eremitarum tanquam ueris matris heredibus commendatum eſt. Cui & Mapheus uegius laudenſis poeta ſui temporis laudatiſſimus:& tunc Martini ipſius papæ Datarius ob eius ſingularem quam in filium Auguſtinum: matremq monacham gerebat deuotionem. Mauſeolum mira arte elaboratum multa impenſa extruere fecit:ad quod poſtea uiſitationis gratia perueniens:tale in eius laudem compoſuit epigramma:uidelicet:

Salue lux matrũ mater ſanctiſſima ſalue
Salue auguſtini monacha digna parens
O ſalue tanti nati digniſſima mater.
O ſalue ſexus gloria fœminei:
Quæ genuiſti illud cunctis mẽorabile ſæclis:
Eccleſiæ robur præſidiumq; ſacræ
Eloquii flumen tantum quo tota rigatur
Lex ſacra & ubertim lingua latina fluit:
Ingenii fulmen tantũ quo tota coruſcat
Sacra fides:oĩs impietaſq; tremit:
Quẽ longe errantẽ longe chriſtoq; rebellẽ
Vertiſti ad ueræ religionis iter:
Vertiſti ſanctis precibus q̃bus anxia ſemper
Pulſabas magnum flenſq; gemenſq; deum
Vertiſti largo lachrymarum flumine quo te
Spargebas largo ſemp & imbre madens:
Fœlices o quæ tantũ lachrymæ gemituſq;
Fœlices tantum quæ potuere preces.
Quæ trahere ad ſeſe ſummũ potuere tonãtẽ
Ferreq; qua certe mundus agebat opem:
Eccleſiam tanto quæ firmauere ruentem
Robore fœlices o lachrymæ:atq; preces
O dulces lachryme uincãt q̃ mella phauoſq;
Quæ uincant dulces nectar & omne preces
O feruens amor:o pietas incenſa parentis
O qui flagrabat ſancta per oſſa calor:
O flamma:o nulli facile enarrabilis ardor:
Maternæ o feruor mentis & ignis edax:
O qui te tantus eſtus pia mater agebat:
Et quo ſcandebas impetus aſtra ſuper:
Ardentes tanq̃ longe uolucreſq; ſagittæ:
Sic ibant lachrymæ;uota preceſq; tuæ:
Æthereiq; alte penetrabãt pectora regis:
Cogebãt illũ nulla negare tibi
Quin maiora ẽt q̃ quæ ſperare uel unq̃
Auderes ultro plura ſimulq; dare
O quantũ tibi nos: oẽs debere fatemur
Cuius ope eſt mũdo reddita tãta ſalus:
q̃ppe niſi e tenebris ad lũina ſacra ēdiſſet
Cõuerſus meritis filius ipſe tuis:
Altiloquas totũ niſi diffudiſſet ĩ orbem
Doctrinas tantis totq; uoluminibus
Errorũ niſi tot peſtes ſtrauiſſet iniquas
Ingenio niſi tot dogmata prauo ſuo
Quid mirũ ſi noſtra fides:cultuſq; piiſſ;
Si totus noſter religionis honos
Nũc uero ſuperi quãdo ad faſtigia cœli:
Euectũ nũc te purior orbis habet:
Q ñ hac terrena de fece & carcere rãtũ
Eruta tu loca liberiora colis
Nũc noſtris meliꝰ rogitãs tu cõſule rebꝰ
Pro noſtra meliꝰ funde ſalute preces
Affert opẽ:nũc tu mũdo ſuccurre labẽti
Succurre afflictis rebus & affer opem:
Te ꝯcte exornãt gẽtes:tibi uota ꝓfũdũt
Succurre & cũctis gẽtibꝰ & affer opẽ
Omnis te ſextus: omniſq; te inuocat etas
Te quicunq; uocant oĩbus affer opẽ
Precipue matres q̃tum tu expta labores
Et natis & tu matribus affer opem
Te docti ante oẽs ne tu deſpice doctos
Nemo tuo nato doctior affer opem
Salue lux matrũ mater ſanctiſſima ſalue
O ſalue eterna laudẽ canẽda parẽs amẽ.

5597 398 ℭOrdo eremitarum Aurelii ipſius patris Auguſtini hoc anno ab ipſo fundatore præceptoreq; ab duce Auguſtino apud Thagathenſem & Ipponenſem Aphricæ urbes initium ſumpſit.Nam ut dictum eſt:cum diuus pater Auguſtinus matrem apud oſtia tyberina ſepulturæ mandaſſet:ſtatim multis conſociatus fratribus Aphricam adnauigauit:& patrimonio pauperibus erogato in nemore haud procul ab ipponenſi urbe monaſterium primum conſtruxit:& ibidem cum dei ſeruis eremitice uiuere cæpit: ſecundum regulam a ſanctis apoſtolis conſtitutam:quod quidem uiuendi genus(Poſſidonio referente)Auguſtinus etiam prius fecerat anteq̃ de tranſmarinis partibus remearet.Cumq; ibi triennio conſtitiſſet regulam ſecundum apoſtolicam formam primitus edidit: eiſq; ac ſucceſſoribus omnibus obſeruandam tradidit:O q̃ ſanctiſſimam uiuendi formam:multi non modo ſæculares:ſed & eremitæ.aliiq; innumerabiles uiri ſe ſanctiſſimi uiri magiſterio profeſſioniq; obtulere:quo factum eſt: ut præ multitudine religioſorum multa & pene innumerabilia in aphrica ſub eodem duce & eremitico titulo ſint extructa monaſteria:quæ quidem primo ipſius diui Auguſtini mortem(ſæuiente uandalica perſecutione)multis in locis deleta fuere:nam tanta eorum fuit rabies.ut multæ urbes exuſtæ: euerſaq; templa:& Chriſti nomen pene in omni aphricano orbe extinctum ſit : horum itaq; fratrum:quidam italiam repetentes:in Ethruria potiſſimum aliiſq; locis eremitarum ordinem pro uiribus conſeruare & inſtaurare annixi ſunt:ſed cum poſtmodum Gothorum ac longobardorum:aliorumq; ſciſmatum perfidia inualeſcente dei eccleſia maximum accepiſſet incommodum eremitarum : ſimiliter & monachorum ordines ferme conſumpti ſunt.Hoc namq; modo hunc ordinem perturbatum:ſæpe collapſu;

ſæpeq́ʒ a multis(ut fit)inſtauratum & reformatuʒ: ab ipſis etiam locis inſtauratis aut re
formatoribus:uaria poſtmodum ſortitus eſt nomina:prout etiaʒ noſtra ætate apud mo
nachos ſancti Benedicti & minores geſtum eſſe uidemus.Nam in diui Franciſci ordines
alios Bernardinos:alios Amedeos:alios uero minores non in una prouincia tantum:ue-
rumetiam in una eademq́ʒ ciuitate appellare conſueuimus:cum tamen omnes a ſeraphi
co Franciſco originem habere probentur.Sic & de congregatione ſanctæ Iuſtinæ pataui
næ dicendum eſt:quæ a primo loco Patauii ſub titulo ſanctæ Iuſtinæ extructo:& in or-
dinis ſancti Benedicti inſtitutis reformato:id præcipuum nomen ſortiri meruit:cuius q
dem congregationis monachi ut ueriſſimi religionis & regulæ ſancti Benedicti obſer-
uantiſſimi eſſe cenſentur:hoc quippe in noſtro ordine certiſſimum eſſe uidemus. Cum
enim multis in locis hic eremitarum diui patris Auguſtini ordo labefactatus uideretur.
In gallis primum ſanctus Gulielmus qui fuit Aquitaniæ dux ſurrexit:& ſuum ordinem:
ſuamq́ʒ religionem uerbo & exemplo plurimum iuuit:ipſe enim huius ordinis profeſ-
ſor exiſtens ciſtercienſi in galliis exemplo permotus:cum ordinem ſuum tum in mori-
bus:tum in locis uaſtatum adeo uideret:ut nulla quaſi in eo regularis facies uideretur.
Collabentes nanq́ʒ ordinis eccleſias:collapſa monaſteria:& muros refractos ac nemoro
ſos ubiq́ʒ ortulos aſpiciebat.Quorum quidem calamitate permotus Gulielmus ad cõ-
ponendos religioſorum ſuoruʒ mores: & ad inſtauranda extruendaq́ʒ noua monaſteria
ita animum adiecit:ut breui conualeſcens: ordo ipſe in gallis meliorem faciem præ ſe
tulerit.Ipſe ſiquidem primus relicto eremo apud pariſius monaſterium ordinis extruxit:
& mendicitatem Anaſtaſio quarto pontifice approbante exercere cæpit : idq́ʒ multis in
urbibus agere curauit.Quamobrem religio ipſa eum non modo patrem:ſed etiam reli
gionis conditorem appellauit:& de cætero ad perpetuam ſui memoriam ordinis fratris
non eremitas ſancti Auguſtini:ſed gulielmitas uulgo in gallis appellare conſueuit.Eiuſ
q́ʒ exemplo confeſtim in umbria & flamminea italiæ prouinciis Ioannes bonus man-
tuanus incredibili feruore eodeʒ modo ſurrexit:qui magis exemplo q̃ uerbo:& ipſe col
lapſum ordiẽ inſtaurauit.Vnde factum eſt:ut & multi uiri ſanctitate permoti ſe ſua-
q́ʒ ordini tradentes:religionis habitum ab eo ſuſceperunt:& multa conſtructa ſunt mo
naſteria:inter quos & ſeraphicum Franciſcum minorum fundatorẽ fuiſſe conſtat.eã itẽ
ob rem & in flãminea & umbria eiꝰ ordinis religioſi nõ eremitæ ſc̃i aug.ſed Zambonini
dicti fuerunt.Sic & in ethruria:ac aliis plurimis in locis ita geſtuʒ eſt:cum alii a loco de
fabali:alii a loco de britiis ſic reformari:cognominari uoluerint:quorum quilibet pro
prium caput differentes conſtitutiones ſuas:eadem tamen regula:ſicut in prædictis ordi
nibus geſtum eſſe uidemus:uſq́ʒ ad Innocentium quartum habuere. Quo in tempore:
Alexander quartus innocentio ſuffectus:uiſione quadam præmonitus:qua quidem bea
tiſſimum patrem Auguſtinum capite grandi:& exilis membris uidit:eumq́ʒ monuit:ut
ordinem ſuum iam per gallicanas ciuitates effuſum:ut & ipſe incrementum more præ
dicatorum & minorum ſortiretur: i ciuitates reduceret:qui ſtatim euigilans ordinauit:
ut prædicti fratres omiſſis prædictis titulis & nominibus ſub uno capite regerentur:&
uno.ſ. eremitarum diui Auguſti.nomine cenſerentur:atq́ʒ eos relictis nemoribus ciuita
tes incolere coegit:necnon & omnia indulta:atq́ʒ priuilegia diuerſis prouinciis: ac locis
per ſummos pontifices collata:eis cenſuit eſſe communia.Quantum deinde:& locis:&
uiris:ſanctitate:& ſcientia præſtantiſſimis floruerit hic ordo:in inferioribus dicemus.
¶ Canonicorum autem ordo:ſcilicet regularium diui Auguſtini : hoc anno ipſo patre
Auguſtino iam epiſcopo ordinato apud Ipponenſem aphricæ urbem ab ip̃o patre initi 400 5599
um ſumpſit.Nam ut ſermone de communi uita clericorum ab ipſo edito ad uerbum
habetur.Auguſtinus idem cum moleſtia epiſcopus præſbyter factus:quia cum fratribꝰ
eremitis:ſicut antea habitare non poterat:clericos intra epiſcopi domum etiam habere
curauit:& cum eis pariter ſecundum apoſtolicam formam : quoad uixit: degere uoluit:
Quibus omnibus placuit unum in deo ſentire: & omnia communiter poſſidere. Ve-
rum quis horum canonicorum fuerit habitus:nullo autentico ſcripto : aut approbata
conſuetudine inuenire potuimus:cum diuerſis in locis diuerſi habitus repiant̃ canoni
ci:qa alii albo ueſtiuntur habitu cum haſta ſuperiori linea:alii tunica nigra cum haſta

deſuper linea & alba:ut plærięꝙ cathedralium canonicorum in galliis conſtituti.alii uero habitu tãtũmodo albo:& clamide alba:alii cum tunica nigra & camiſia linea ſine ſcapulari:ſed cum capucio ſæcularium more ſacerdotum:alii etiam cum laneo ſcapulari albo & haſta ſupra lineam camiſiam:ut hi qui ſancti ſaluatoris in ſenenſi agro prius a quodam fratre noſtro eremita inſtituti:alii quoꝙ cum linea camiſia:clamideꝙ deſuper nigra:ſed bireto albo:ut hi qui uenetiis ſancti ſpiritus locum inhabitant:ab alio ſimiliter eremitarum fratre conſtituti:Reperiuntur & alii canonici qui lateranenſes nuncupantur:in agro lucenſi loco:qui dicitur frixonaria a quodam brixiano fratre ordinis ſancti Dominici prius conſtituti:& hos prædicatorum fratrum more in omnibus præfatus inſtitutor eſſe uoluit:camiſia linea epiſcoporum more excepta & bireto nigro:Qui & uulgari ſermone frarres della camiſia appellantur:alii inſuper canonici reperiũtur diuerſis habitibus diſtincti:qui omnes ſingularibus priuilegiis in canonicos computantur.Et horum quidem a beato Marco euangeliſta:quidam a beato patre Augu.quidãque in gallia atque Italia a beato Ruffo:& alii complurimi fuerunt a ſuperioribus diſtincti:ab aliis etiam inſtituti:de quibus infra locis ſuis dicetur.

¶ Viri doctrinis excellentes:

¶ Claudianus poeta natione Egyptius:his temporibus apud Florẽtiam Ethruriæ orbẽ in precio exiſtens duos libros:claudianum ſcilicet maiorem & minorem edidit:in quibus certe multæ extant ſententiæ celebres:ac notabilia prouerbia.librum quoꝙ de Theodoſii laudibus uerſibus exaratum confeciſſe ferunt.

¶ Prudẽtiũ etiam poetã chriſtianũ:uiꝝ utriꝙ ſæcularium litterarum ſcientiſſimum:per hos dies claruiſſe:& in precio fuiſſe tradunt:qui & nonnulla in diuinis laude digniſſima compoſuit:quorum de numero extat liber de martyribus:liber hymnorum.de origine peccatorum li.i.De compugnantia li.i.Sed & in exameron & in toto nouo & in ueteri teſtamento pulchre commentatus eſt.duos inſuper de trinitate ſcripſit libros:atꝙ aduerſus ſymachum idola defendentem librum compoſuit:& quædam alia.

¶ Heraclides monachus:uir quidem ſanctus:& ipſe per hoc idem tempus exiſtens:inter cætera uitas ſanctorum patrum compoſuit.

¶ Apollinaris laodicæ Syriæ urbis epiſcopus:per hæc ipſa tempora in precio exñs:cum eſſet in diſputando uehementiſſimus:aduerſus porphyrium philoſophum triginta edidit libros:adeo ipſum acutum fuiſſe tradunt:ut diceret corpus non animam a domino in diſpenſatione ſuſceptum:qui cum rationibus urgeretur:dixit eum quidem animã habuiſſe:non tamen ex ea parte:qua rationalis eſt:ſed ex ea ſolum:qua corpus uiuum reddit.Ad ſupplementum uero rationalis partis ipſum uerbũ dei fuiſſe perhibebat.Et hinc apollinariſtæ heretici originem & denominationem habuere.Hic cum ſuperiori tempore grammaticæ multam dediſſet operam:epiſcopus factus in ſacris ſcripturis multa edidit opera. apollinariſtæ heretici

¶ Patianus barchinonenſis epiſcopus:uir ſanctitate atꝙ eloquẽtia inſignis:his temporibus de fide ſentiens contra nouatianos nonnulla edidit opuſcula:eoſꝙ quibus potuit:uiribus impugnat.

¶ Eſcicius Gregorii nazazeni diſcipulus:his temporibus diem obiit:hic ab adoleſcẽtia cum eodem apud Cæſaream enotritus ac eruditus fuit:a quo cum eruditiſſimus euaſiſſet uir.poſtea bibliothecam Origenis & pamphilii corruptam membranis multo labore correxit:multaꝙ memoratu digna compoſuit.

5605 406 ¶ Bricius mertulenſis epiſcopus:hoc ipſo tempore:poſteaꝗ apud eandem urbem:ꝑ xp̃o multa pertuliſſet damna:& ab angelo atque beato petro apoſtolo confortatus:magnaꝫ populorum multitudinem deo lucrifecit:quibus ſtrenue geſtis:ſeptimo idus iulii in pace ſancta quieuit.

¶ Heluidium hereſiarcham auxentii arriani diſcipulum:uirum utique callidum atque doctiſſimum tempeſtate hac in ſaniendo ſuam hereſim dogmatizaſſe ferunt.affirmabat enim beatiſſimam uirginem Mariam poſt chriſtum:& alios de uiro ſuo Ioſeph ſuſcepiſſe filios:quem quidem beatus Hieronymus in ſuis ſcriptis impugnare non deſtitit.Et ideo contra eum librum de perpetua ipſius uirginis Mariæ uirginitate compoſuit:qui ſic incipit.Nuper rogatus a fratribus. hereſiarcha

Rchadius Theodoſii magni filius:non⁹ cõſtantinopolitan⁹ imperator Olym-
a piade.293.poſt patrẽ imperiũ ſuſcipiens:imperauit cũ Honorio fratre ſuo ãnis
13.hi nãq; cũ mire indolis & ĩgenii adoleſcentes eẽnt ẽt chriſtianiſſimi habebã 407 5606
tur:qui dũ imperii gubernacula ſuſcepiſſent paribus auſpiciis illud tantũ adminiſtra-
tionibus rexere diuinis:& Archadius quidẽ orientẽ:honori⁹ uero occidentẽ gubernabat.
Verũ quia pater:eorũ Theodoſi⁹:ipſis adhuc adoleſcentulis tres duces tutores reliquerat
uidelicet Ruffinũ qui orientẽ:Stileonẽ qui occidẽtẽ:& Gildonem qui Aphricã regerẽt
mortuo patre quilibet eorũ imperandi cupiditatẽ permot⁹ regnum quiſq; inuadere co
nat⁹ ẽ ſuũ.At gildoni res nouas in Aphrica molienti:frater ei⁹ Meſcelger uitiliter obſti
tit:eũq; e regno fugauit:qui ita haud multo poſt animi dolore mortu⁹ eſt.Verũ meſcel
ger ea uictoria elat⁹:cũ nullis omnino parceret:& ipſe ſtatim a propriis militib⁹ occi-
ſus ẽ:Ruffin⁹ uero dũ oriẽtale imperiũ iuadere conaret̃:ab Archadio licet adoleſcente
opprimit̃:Stileo ẽt q Ro. copiarũ uirtute Rhadagaſum gothum uirũ audaciſſimum
papa cũ inumerabilib⁹ gothis in feſulanis montib⁹ apd̃ ethruriam ſupauit. Alaricũq; eorũ
41. regẽ apud rauenã multis cladib⁹ affecit:cũ i galliã ab eiſdẽ Gothis ſupat⁹ fuiſſet:& ab
Euangelium honorio ĩpator auxiliũ poſtularet.Indignatus impator ſtatĩ duces miſit:q eũ ĩterficerẽt.
ſtando Naſtaſius papa natione Ro.patre maximo p⁹ Syricũ põtificẽ ſedit ãnis.3.& die 409 56p8
audiat̃ a b⁹.x. Hõ ſiqdẽ opti. q põtificatu inito rei diuinæ curã gerẽs. Grariano teſte
cõſtituit ne debiles uel manci:ne ue mẽbro aliquo mutilati ĩ clericorũ numerũ
reciperẽtur:ut habet̃ ĩ canone.55.di.c.Qui partẽ digiti.Vetuit itẽ ne pegrini:& maxime
trãſmarini ĩ clerũ reciperẽtur ro.niſi qnq; epõrũ cyrographũ ſignatũ exhiberẽt.37.di.c.
Extraneo:& hoc qdẽ feciſſe dicit̃:ne manichei q i aphrica exiſtimatiõe magna habebat̃
ad ſidẽ corrũpẽdã de ſuis cũ fraudib⁹ eodẽ mõ mitterẽt.Mãdauit rurſus ut cũ ſacrũ euã
geliũ ĩ eccleſia dei legeret̃:aut canaret̃:nõ ſedẽdo:ſed ſtãdo cũ reuerẽtia ab oĩbus chriſti
colis audiretur:de cõſe.di.1.c.Apoſtolica auctoritas.Bis deniq; ĩ decem. menſe ordina
tionib⁹ celebratis:ubi præſbyteros octo:dyaconos qnq; : & epiſcopos per diuerſa loca
decem creauit:moritur & in cemiterio ad Vrſum paleatum quinto calendas maii ſepel-
litur & tunc ceſſauit ſedes dies.xxi.

Martin⁹ monach⁹ & turonẽſis epicop⁹ uir ſanctitate & pietate clariſſim⁹ : hoc anno 410 5609
Commendatio pulchra ẽ qui pri m⁹ anaſtaſii põ.ãn⁹ apud eãdẽ urbẽ.3.idus nouẽ.ætatis ſuæ uero.81.migrauit ad
dominum:cuius quidem uita tantis extit glorioſa miraculis:ut trium mortuorũ more
domini noſtri Ieſu chriſti meruerit eſſe ſuſcitator magnificus:cuius quidem exequiis cũ
diuus Ambro.doctor miraculoſe interfuiſſet:& eius ſanctitatẽ atq; uirtutem didiciſſet:
confeſtim de eo talia protulit uerba dicens.Beatus Martinus prophani erroris templa
deſtruxit:uexilla pietatis ipſe erexit : mortuos ſuſcitauit : ab obſeſſis corporis demõia
ſeua excluſit:ac uariis laborantes languoribus ſalutis remedio ſubleuauit quia inquit
ita perfectus eſt:ut chriſtum texiſſet in paupere:& ueſtem quam egenus acceperat mun
dum dominum induiſſet:O felix largitas quam diuinitas operatur:O clamidis glorioſa
diuiſio quæ militem texit & regem :O ineſtimabile bonum:quod ueſtire meruit diuini
tatem.Digne huic domine confeſſionis tuæ præmia contuliſti:digne arrianorum ſub-
iacuit feritas:dignæ amore martyrii perſecutoris tormenta non timuit. Quid erit pro
oblatione integri corporis recepturus.qui pro quantitate ueſtis exigue ueſtire deum me
ruit & uidere.Sic ſperantibus contulit medicinã:ut alios ſuplicationibus:alios uiſu ſerua
ret:hæc Ambroſius de beato Martino ad uerbum:Eius itaq; feſtum tertio idus nouem
bris celebratur .

Paula matrona romana mulier ſane ſanctitate admirabilis:& diui hiero.in chriſto fi-
lia atq; diſcipula hoc anno quo & ſanctus martinus ætatis ſuæ.56.ſexto calen.febru:
apud Bethleem iudeæ ciuitatem longo coronata martyrio: quieuit in pace . Cuius qui
dem dignitatem:monaſticamq; conuerſationem:deſertionem patriæ:& ad hieroſolymã
profectionem diuus ipſe hiero.libellum quodam magnus effert laudibus:ubi etiam om
nem eius peregrinationem per loca ſancta:humilitatatemq; continentiam clementiam
profuſam in pauperes beneficentiam incredibilem patientiam inſtitutionẽ ordinẽ mo-
naſterii hoſpitalitatem atq; fidem & aduerſus hereticos conſtantiam ;& ad extemum:

eius fœlicem exitum:& in exequiis ſanctorum concurſum narrat atq; frequentiam. Eo etiam in libro ipſius filium Euſtochiū & heredē uirtutis conſolaẗ. Dicitq; eandem paulam ab Agamemnone rege prædicto:qui troiam deleuit:traxiſſe originem: quæ tradita fuit uiro clariſſimo ex nobiliſſima iuliorum familia procreato. In cuius quidem tumulo idem ſanctus Hierony. tale inſcripſit carmen.

Reſpicis anguſtum præciſa rupe ſepulchrū
Hoſpitium paulæ cæleſtia regna tenentis
Fratres:cognatos:romā:patriāq; relinquēs
Diuitias ſobolē bethlemirico cōdiẗ antro
Hic perſæpe tuum xp̄e atq; myſtica magi
Munera portātes:hominiq; deoq; dedere

Dormiuit itaq; ſancta & beata hæc paula:ut dictum eſt:ſeptimo febr. tertia ſabbati poſt ſolis occaſum:& ſepulta fuit. v. calen. earūdem:uixit in ſancto propoſito: Romæ annos quinque:Bethleem autem annos uiginti.

℄ Donatus Epiri epiſcopus:uiæ ſanctitate & ſcientia præcipuus:per hoc tempus in precio exiſtens:etiam draconem imenſæ magnitudinis in eius ore ſpuēdo occidit:quē adeo magnum fuiſſe ferunt:ut octo bouum iuga uix ad incendii loca eū perducere potuerūt. Miraculum de dracōe occiſo recitat

℄ Pelagius quidam monachus & hereſiarcha peſſimus:e Roma in Angliam proficiſcēs inſulam illam omnem execrabili infecit errore. prædicabat enim hominem ſine gratia dei ſaluari poſſe:& unum quēq; ſuis meritis:propriaq; uirtute ad iuſtitiam regi. Infanteſ q; præterea ſine originali peccato naſci dicebat:non ideo baptizari oportere:ut a peccato liberentur:ſicut habetur in canone. 24. q. 3. c. Pelagiani. Contra quem diuus pater Auguſtinus cum cæteris præſbyteris ſe uiriliter infundens:librum de baptiſmo paruulorū primo:& poſtea alium librum conſcripſit:ut etiam habetur in canone:de conſect. di. 4. Sed & ſanctus Hiero. contra eum Dialogum recte fidei tribus libris perſcripſit:qui ſic incipit. Dic mihi critobole. Is autem pelagius antequā proderetur hereticus:tres libros de trinitate fidei cōpoſuit. Et poſtq̄ hereticꝰ publicatꝰ fuit:etiā hereſi ſuæ fauētia cōſcripſit. Hereſiarcha a quo pellagiani

℄ Alexius Romanus patricius cōfeſſor digniſſimus atq; ſanctiſſimus:hoc ipſo anno. 6. calen. Auguſti:Ro. in domo patris ſui nomine Ephemiani ſenatoris incognitus:lōga exercitatus patientia migrauit ad dominum:cuius exequiis miraculis plenis interfuere Archadius:& Honorius imperatores:Hic pro domino ſponſam elegantiſſimam deſeruit: ut etiam Gratianus in canone. 27. q. 2. Para. Ecce ꝙ coniugati teſtatus eſt. Eius autē natale eo die: quo obiit celebratur.

Nnocentius huius nominis primus papa:natione albanus:patre Innocentio:
5610 411 1 poſt Anaſtaſium pontificem:ſedit annis. xv. menſi. 2. & diebus. 20. hic ſanctus papa 42
fuit:& multa ad religionem chriſtianam pertinentia:Gratiano etiam teſtāte: conſtituit:uidelicet ut nullus publice penitens in clericum reciperetur: ſicut habetur in canone. 50. diſtinc. caplo. Canones. Voluit item ut eccleſia ſemel conſecrata amplius non conſecraretur. 68. diſtin. caplo. Eccleſiis ſemel. Cenſuit item:ut clericus qui ſine epiſcopi conſenſo ordinaretur:eius ordinatio fieret irrita. 71. diſtin. caplo. Siquis auſus. Declarauitq; præterea ꝙ epiſcopi qui præbendas uel prioratum:uel decanatum: aut honorem uel dignitates:ſeu aliquod ſacramentum:utputa oleum ſanctum:criſma:conſecrationes altarium uenderent:pro ſymoniacis punirentur:ut. i. q. 3. caplo. Siquis præbendas. Voluit quoq;:ut prima ſedes alicui alteri iudicio non ſubderetur. 9. q. 2. cap. Nemo. Conſtituit item:ut ſingulis ſolemnibus feſtis in eccleſiis ante ſacramenti receptionem pax xp̄icolis dareẗ:de cōſe. di. 2. c. pax igiẗ. Cōſtituit īſuper ut ſabbato ieiuniū celebrareẗ eo ꝙ tali die xp̄s iacuiſſet in ſepulchro:& eius diſcipuli ieiunaſſent:de cōſe. di. 3. c. Sabbato uero. Damnauit etiam pelagium prædictum & Celeſtinum monachos hereticos cū omni eorum execrabili doctrina:ſicut patet. 24. q. i. c. de hac materia. De iudæis quoq; & paganis:deq; monachis regulas quaſdam tulit:ut habetur. 26. q. 2. c. Numqd. Cathaphrigas autem hereticos:quorum:ut diximus:auctores fuere. Montanus priſca & maxilla ab urbe expulit. Archadium etiam imperatorem excōmunicauit:eo ꝙ expulſiōi Ioānis chriſoſtomi cōſenſiſſet:cuius eiectionē Eudoxia iperatrix ꝓuocauerat:q; contra mulieres p̄dicaſſet:quia circa ipſiꝰ Eudoxiæ imaginē ludebāt:huiꝰ etiam tēpore grāde & inauditū miraculū ī uercellēſi caſal. galliæ urbe cōtigit de q̄dā muliere cōiugata falſo accuſata:q̄ dicebaẗ adultero ꝯſitēte tormētiſ ſupaẗ ñ potuit:& capite uix. vii. ictu trūcato diuiꝰ uitæ

Pax dāda in miſſis

De mulieř uercellēſi ſepties percuſſa dicit

reddita:imperiali tandem reſcripto libertati reddita eſt.Quamobrem diu hiero.hic pontifici ſcō ad continentiæ & innocentiæ coniugalis exēplum hæc ſcribere uoluit.Hic etiam ponti.digniſſimus baſilicam geruaſii & ꝓtaſii in urbe dedicauit.Et cū ordinationes quater in decēbrio menſe habuiſſet:ubi præſbyteros.30.diaconos.12.& epiſcopos per diuerſa loca numero quinquagintaquattuor creaſſet:moritur : & in cemiterio ad urſum paleatum.5.calendas auguſti ſepelitur.Et tunc ſedes uacauit dies.22.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Ioannes cognomento chriſoſtomus conſtantinopolitanus epiſcopus hoc anno poſtea q̄ xp̄ianæ religioni uerbo & exemplo:atq; doctrina plurimum ꝓfuiſſet.6.calen.Februa. in pace quieuit:Hic propter ueritatem & iuſtitiam defendendam ab Eudoxia & Archadio eius filio multas pertulit iniurias:ſed inter hæc etiam præter ſanctitatem maximam pro ingenii ſui magnitudine hos infraſcriptos edidit libros.

Super matheum duo uolumina.Incipit:Oportuerat.
Sup ioānē Omelias.88.prologus incipit:Omnibus in xp̄o:
De dignitate ſacerdotali p mōꝫ dyalogi lib.6.Multi fuerūt.
De eo q nemo leditur niſi a ſeipſo li.1.Scipio q cras.
De reparatione lapſi:ut multi opinantur:Quis dabit.
De laudibus pauli omelias ſex:Nihil proculdubio.
Item ſuper machabeis
De militia ſpirituali.
De compunctione
Sermōes quoq; ſāctis &
Epl'as m'ltas ad diuerſos

Libros huius caſſiani commemorat

¶ Caſſianus item monachus conſtantinopolitanus:ſeu ut helymando placet ſcitha prius ioannis Chriſoſtomi magnus dyaconus:per hæc quoq; tpa floruit: & multa ac multa edidit:hunc namq; maſſiliam præſbyteꝝ ex conſtantinopoli mittens duo ibideꝫ monaſteria condidit:ubi multos utriuſq; ſexus congregans monachos : hæc quæ ſubiecta ſunt pro maiori parte conſcripſit opuſcula.ſ.de monachi habitu.De canonica oratione & pſalmorum modo li.4.De origine & qualitate:ac remediis octo uitiorum principalium li.8.Collationes patrum Egypti cum eis quandoq; habitās digeſſit.De diſtinctione monachi ac fine.De diſcretione.De tribus ad ſeruiendum deo uocationibus.De pugna carnis aduerſus xp̄m & eſt contra.De natura omnium uitiorum.De nece ſcōruꝫ.De mobilitate animæ.De octo pricipatibus.De oſone.De integritate orationis.De perfectis.De caſtitate.De protectione dei.De ſcientia ſpirituali.De diuinis cariſmatibꝰ.De amicitia.De finiendo uel non finiendo.De tribus antiquis monachorum generibus:& quarto nunc exorto.De fine zenobitæ& eremitæ.De ſatiſfactione penitētiæ.De remiſſione qnquageſimæ.De nocturnis illuſionibꝰ.De eo quod apoſtolꝰ dixit.Nō.n.qđ uolo bonū hoc facio.De mortificatiōe aduerſus Neſtorem:& de incarnatione domini lib.7.

¶ Simphonium autem beati Hieronymi auditorem:atq; diſcipulum:uirum aprime eruditiſſimum his temporibus fuiſſe & floruiſſe conſtat.Hic adhuc puer:ut diuus refert Hieronymus Bethleem laudes compoſuit.Poſtea de ſubuerſione idoli Serapis:& ad Euſtochium uirginem.De uirginitate quoſdam libros edidit:necnon & Hilarionis monachi uitam:atq; alia beati Hieronymi magiſtri ſui opuſcula de latino in græcū trāſtulit.

¶ Atticus conſtantinopolitanus poſt Ioannem Chriſoſtomum epiſcopus uir doctiſſimus tempeſtate hac floruit:& de fide:deq; uirginitate peregrēgium opus ad reginas Archadii Imperatoris filias conſcripſit:in quo quidem preueniens Neſtorianum dogma impugnat.

¶ Iulianus campanus epiſcopus uir ingenio acer:& in diuinis ſcripturis ſufficienter doctus:ac græca latinaq; lingua eruditus tempeſtate iſtac ad patrem noſtrorum Augu.illius pelagianæ hereſis maximum impugnatorem lib.4.in defenſionem illius erroris & hereſis:atq; alios octo conſcripſit libros Hic anteq̄ huiuſmodi impietati ſe aperiret inter eccleſiæ doctores clarus & inſignis habebatur.

Tranſlatiōes Ruffini hic cōmemorat

¶ Ruffinum aquileienſem præſbyterum uirum utiq; clariſſimum:atq; eruditiſſimum: hiſdem etiam temporibus floruiſſe conſtat:eo q diuꝰ Hiero.nonnullas dederit epl'as:in qbus eū tanq̄ amicū dulcibꝰ alloqtur uerbis:atq; ad charitatis pſeuerātiā exhortaſ: ſed paulopꝰ aicitiæ pſeuerātia iter eos deſtitit.Hic itaq; cū eruditꝰ eēt:& ſi opꝰ aliqđ nō ediderit:tñ i trāſferēdo đ græco i latinū m'ltū laborauit:& q̄maxie m'ltā ptē græco.codicū

latinis exhibuit:uidelicet libros Ioſephi iudæi.libros Baſilii epi:& Gregorii nazanzeni.Clemētis Ro.Euſe.cæſarieñs.Sixti præſbyteri.Euagrii ſħias pāphili martyris aduerſum mathēaticos:atq; origenis aliquos trāſtulit.Sed & in ſymbolū nōnulla differuit. Scripſitq; præterea benedictionē Iacob ſup duodecim patriarchas triplici ſenſu.ſ.hiſtorico:morali:& myſtico.Scripſit etiam epiſtolas ad dei timorem hortatorias:& obtrectatori opuſculorum ſuorum duobus uoluminibus reſpondit.

5610 411 Honorius Archadii p̄dicti frater.x.cōſtātinopolitanus imꝑator:ei⁹ fratre archadio defuncto ſcdo āno.26.olympiadis impiū iteꝝ ſuſcipiēs:cū theodoſio fratris filio impauit ānis.15.uir certe moribus & religiōe patri theodoſio cōſil'is;q principatu ſuſcepto cōfeſtim Cōſtātinū quēdā tyrannū apud Arelatū captū interfecit. Cōſtantiū aūt p̄dicti Cōſtātini tyrāni filiū Gerūcius comes in bello apud Vienā occidit:& ſtatim eius loco Maximū quēdā cōſtituit.Quo ſubſtituto milites ſui non multo poſt gerūtiū ipm interfecerūt:poſt quē & Ionius nobilis gallic⁹: cū in gallia quadā temeritate rēpub.inuaſiſſet:ipſe & Sebaſtianus eius ff interfecti ſunt.Athaulphus autem ueſegothorū rex:cū pacē ab honorio poſtulaſſet:nec impetrare potuiſſet: hiſpaniam & aphricā traiiciēs eas cū quodā Attalo imꝑatoris noīe inuadere tētauit.Sed Attal⁹ ab heracliano africæ p̄fecto maritimo bello ſupatus & capt⁹:ad Cōſtantiū comitē Honorii cognatū arelatū uinct⁹ mittit.Deinde ad Honoriū Ro.miſſus ante currū ſuū in triumpho ludibrio fuit.Heraclian⁹ aūt hāc ob rē elatus & ipſe in pfidiā ꝓlapſus eſt.Qui adepto cōſulatu ſtatim cū tribus milib⁹ & ſeptingētis nauib⁹ ex africa romā uēit: Sed Cōſtantini comitis p̄dicti occurſu ita attrit⁹ ē:ut ſolus raptā rediret carthaginē: ubi ueſtigio militari tumultu perēptus eſt.Tūc quoq; p̄cipiēte Honorio:& fauēte Cōſtantino:ſopitis apud aphricā reb⁹:expulſiſq; hereticis eccleſiis pax redita ē.Deniq; honorius pacatā rēpu.reliquēs āno.15.impii ſui romæ defunct⁹ ē:nulla p⁹ ſe ſcholæ relicta.Sepultuſq; eſt iuxta petri baſilicā i mauſeolo pulcherrimo.Duas qppe ſtilconis filias:uidelicet unā p⁹ alterā duxerat uxores:quæ ſubita morte:p̄uētæ ex hac luce uirgines migrauere.Quamobrem imperium eius Ioannes occupare annixus eſt. ¶Romanæ urbis captiuitas.

5611 412 ¶Alaricus.4.gothorum rex ex nobiliſſima balthorum in gothis familia natus:hoc anno qui eſt mileſimus centeſimus ſexageſimus quartus cōditiōis:& qntus regni ipſius Alarici ānus calē.q; aprilis poſt lōgā & grauiſſimā obſidionē ro. urbem reꝝ oīum dominā cæpit & incendit.Nā cum alaricus hic regnū ſuſcepiſſet. Redagaſum quendā in gothis potentiſſimum ſibi adiungens exercitum ducentorum miliū coadunauit:ſtatimq; thraciam:panoniā:noricū:illyricū:& primam Italiæ ꝑtem:ut diximꝰ: miſerabili ſtrage afflixit.Sed Redagaſus ultro ꝓgrediēs in feſulanis mōtib⁹ nō ꝓcul a Florentia cōſedit: ubi a Stilcone duce obſeſſus reꝝ oīū ꝑtulit inopiā:& cū ſe fugæ cōmiſiſſet:ab exercitu ro. interfect⁹ eſt.Quo ſupato & interfecto:tāta ut paulus lōgobardoꝝ hiſtoric⁹ refert:captiuoꝝ gothorū fuit multitudo:ut oīum greges ꝓ ſingulis aureis pecudū more uenderentur.Eā ob cladem ꝑmot⁹ alaricus cū innumerabili ueſegothorum multitudine italiā intrauit:& non longe a Rauena conſedens ibidem omnia rapinis & direptiōibus inuoluit.Quo audito ſtilco impigerrimus dux:ſtatim e Conſtantinopoli cum omnibus copiis mouens terreſtri itinere italiam uenit:& per aquileiam ac patauium agrum delatus in rauenatum:ubi nunc ferraria eſt:quæ tunc uicus erat:conſedit.Cōgreſſuq; in alaricum ſcō ipſuz plrimis affecit cladibus:quem ſi uoluiſſet:etiam omnino delere potuiſſet:ac ita:ut aiunt:bellum protraxit.3.annis. Deinde inter honorium & alaricum pace confecta imꝑator galliam:quam ſueui:alani:Burgondioneſq; cū uandalis occupauerāt: alarico poſſidendam conceſſit:quam quidem poſſeſſionem Stilco qui in Italia & gallia imperatoris uices gerebat:comprobaſſe uſus eſt:imo & maiora eidem alarico pollicit⁹. Sed haud multo poſt dum gothi eo in loco ſecuri conſiſterent: Stilco in die paſcæ ſaulū quendā iudæū ducē cum exercitu miſit:& cū ſaulo xp̄iāi maxīo eēnt odio de gothis crudeliſſimā edidit cedē:quo uiſo alaric⁹ rapti aciē ſtruxit:& i Saulū ruēs ei⁹ copias oēs deleuit:& ita ira ſuccēſus omiſſa gallia aduerſus ſtilconē oēꝫ ſuā ui ꝯuertit: ſꝫ ſtilco cū ab īꝑatore auxiliū poſtulaſſꝫ:īꝑator duces miſit:q eū īterficerēt digna ſuæ fraudis ſibi retributa mercede.Alaricus autem multa indignatione commotus: cum ꝑ annū uniuerſaꝫ

Gothi apud feſulanaꝫ urbē innumerabiles interficiū tur duce radagaſio

Gothi i die paſcæ per fraudeꝫ occiſi ſunt.ſtilco ro. huius fraudis auctor fuit

Matres pro fame filios cõedunt modeſtia gothorũ contra romanos fulmía e cælo romaꝫ cõbuſſerunt blaſſemiæ Ro. placidie reginæ uirture ro. euerſa non fuit

fuiſſet depopulatus italiam:romam tandem obſedit:quæ fame tabefacta mr̃es etiam fi
lios cõederunt:unde & certe prius fame periit q̃ gladio. Ac ſic alaricus calẽ.aprilis poſt
obſidionis annum urbem quæ totũ ceperat orbẽ nullo quaſi defenſam p̄ſidio puo nego
cio cõpræhẽdit:diripuit:& incendit. Ferũt tamen alaricum hac moderatione in romãos
uſum ut ſuis mãdauerit:a cede & a ſanguine quoad fieri poſſet abſtinere:ut quæ ad baſi
licas petri & pauli cõfugiẽtes non lederent. Tradunt quoq; placidam Theodoſii ſenioris
filiam captiuam abductam fuiſſe. Alaricus uero cuꝫ gothis ſuis tertia die urbe egreſſus
in lucanos brutioſq; ꝓfectus eſt:ubi cum omnia depopulatus fuiſſet:tandem apud Co
ſentiam ciuitatem ui captam:& direptam.6.regni ſui anno moritur:ac ſic poſtea Roma
rerum oĩum domĩa:eiuſq; regnũ declinare cæpit:quod Blondus foroliuienſis hiſto.duo
bus & triginta libris accuratiſſime deſcribens:deflere non deſtitit:e quibus & nos uerita
ti eius inherentes multa ad uerbum excerpſimus. Alarico nãq; recedente reliqua clariſſi
ma urbis loca:quæ cõburi a Gothis nequiuerant fulmibus:ut paulus refert:diruta ſũt:
propter quod in tota urbe xp̄i blaſſemia fuit:acclamantes hoc ideo urbi eueniſſe : quia
ſacra deorum neglexerant. Quam ob rem & diuus pater Auguſtinus contra obtrectato
res ciuitatem dei ædificauit & compoſuit.

¶ Ataulphus autem & ipſe balthus poſt alarici mortem ob ipſius affinitatem & generis
nobilitatem gothorum rex omnium conſenſu creatus:quinto loco regnate cæpit : &.3.
annis regnauit:uir ſiquidem magnaĩus atq; excelſus qui in romanam urbem plurimum
inflammatus ſuſcepto regio nomine confeſtim cum exercitu regreſſus eſt:ut urbẽ om
nino deleret:& nouam cõderet:quam Gothiã appellaret: ſed Placidia eius uxor & Theo
doſii ſenioris filia iam ab Alarico captiua abducta:ubi hominis mentẽ intellexit:ita eũ
dulcibus uerbis deliniuit:ut urbem dimiſerit:& a cedibus : atq; rapinis ſe temperauerit:
urbem quoq; ſuis magiſtratibus regendam dimiſerit. Et non modo hæc præſtantiſſima
mulier maritum a tanto facinore retraxit:ſed etiam inter ipſum & Honoriũ imperato
rem fratrem:& eius nepotem & Theodoſium pacem compoſuit. Quod cum nũciatum
fuiſſet inter gothos Athaulphus hic a ſuis militibus ſtatim interfectus eſt.

¶ Concilium carthaginenſe.ſ.ducẽtorum decem & octo patrum hoc anno Innocẽtii pa
pæ iuſſu contra pelagium indicitur:in quo quidem ſanctiſſimus pater & doctor auguſti 413 5612
nus affuit:uir certe omnium qui tunc aderant:doctiſſimus:qui fidem noſtram acutiſſi
mis diſputationibus egregie defenſauit.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Lucianus hieroſolymitanus præſbyter uir ſanctitate & ſcientia præcipuus tempeſtate
hac floruit:& corpora beatorũ Stephani ꝓthomartyris: & Gamalielis diuina reuelatio
ne reperiit:eamq; reuelationem & inuentionem cum eſſet diſertiſſimus uir ad omnes ec
cleſias inſigni uolumie græco ſermone conſcripſit.

Sophiſta medicus

¶ Alexander lithos:hoc eſt medicus cognomento ſophiſta : per hoc tempus ob ingenii
magnitudinem medicorum princeps habitꝰ totius medicinæ diſciplinis tribus libris ex
planauit:& alia quædam compoſuit.

¶ Paulinus nolanus epiſcopus pientiſſimus quidem uir:hac gothica perturbatione pro
cuiuſdam uidue filio captiuo redimendo ſe in ſeruum tradidit:& ut diuus pater Augu.
primo de ciui.dei.c.i.& Grego.in.3.dyalo.c.i.tradunt:in africam perductus eſt:ubi domi
nis ſuis tandem conuerſis in patriam ſuam cum gloria regredi meruit. Ad hunc namq;
epiſcopum ſanctus Hieronymus epiſtolam ad ſacras litteras exhortatoriam ſcripſit. Fe
runt autem hunc paulinum nonnulla breui ſermone compoſuiſſe.ſ.ad Ceſum quendã
epiſcopum de morte conſolatorium libellum. Ad Seuerum epiſtolas multas:& ad Theo
doſium iuniorem panagiricum proſa conſcripſit. Item ad ſororem de ſacramentis lib.i.
& de contemptu mundi epiſtolas multas:ſed & tractatus multos diuerſis de cauſis edi
dit:& præſertim de penitentia & martyrum laudibus.

¶ Leporius africanus præſbyter cum ſuperioribus multa ſcientia claruit : qui cum de
puritate uitæ ſuæ nimiũ p̄ſumeret:q̃ arbitrio tm̃ & cõatu ꝓprio:ñ dei adiutorio ſe obti
nuiſſe credebat:pelagi dogmate ĩfectꝰ eſt. Sed mox p̄ patrẽ nr̃m aug.emẽdatꝰ de ſua emẽ
datiõe libꝝ cõpoſuit:ĩ quo.optie de errore ſuo ſatiſfacit.& deo gr̃as de emẽdatione agit.
¶ Faſtidius quidam anglorum epiſcopus : per hæc tempora quædam ſana & deo digna

edidit opuſcula e quibus de uita Chriſti unus erat liber:& alius de uiduitate ſeruanda.
¶Simplicianus monachus patria mediolanenſis:& poſt Ambro.etiam ipſius urbis eṗs: Liber d
cum ab ipſa iuuētute ſua deo deuotiſſime atq; ſanctiſſime uixiſſet his etiam tp̄ibus taꝫ uita
uerbo q̄ uita multo in precio habitus eſt:propter quod & diuus pater Augu.poſt baptiſ xp̄i
mum & religionis habitum ſuſceptum ad eum ſtatim pro fidei chriſtianæ eruditiõe ſu-
ſcipienda conceſſit a quo optime edoctus tandem diſceſſit:& cum ſufficienter eruditꝰ
eſſet:ad eundem aug.adhuc præſbyteꝝ:& ad alios multas epiſtolas edidit:in quibus ip-
ſum exhortaſ:ut ingenium ſuum in ſacrarum litterarum expoſitione agitet.Hic tã in
uita q̄ in morte:cū multis ſignis:& uirtutibus claruerit:i ſanctos relatus eius natale.14.
die auguſti celebratur.
¶Baſſianus quoq; laudenſis ciſal.galliæ urbis epiſcopus:uir omni uirtute:ſanctitate at
q; doctrina conſpicuus hoc anno beatum cælo reddidit ſpiritum.
5614 415 ¶Neſtor hereſiarches conſtantinopolitanus epiſcopus:hoc tempore poſtq̄ pontificatu
donatus fuiſſet apertum ſe eccleſiæ hoſtem oſtendit:& cum ex tp̄e p̄cipuus declamator Neſto-
eſſet prædicauit xp̄m hominem puꝝ fuiſſe non deum:unde & librum quaſi de incarna riani
tione ſcribēs.62.duobus diuinæ ſcripturæ teſtimoniis ſuo prauo conſenſu confirmauit. hereti-
Scripſit etiam nonnullos alios tractatus. ci &
¶Prædeſtinatorum etiam hereſis per hæc tp̄a ſcripſit:qui oīo affirmabãt nil ad uitam alii.
p̄deſſe q̄ hoīes uirtuoſe uiuerēt:ſicut hētur in canone.24.q.3.c.Quidam.Quis autem. Vide
5615 416 ¶Valba ſextus:imo potius ſeptimus gothorum rex hoc anno Ataulpho:inuentor huiꝰ cladem
erroris fuerit non habetur:rege & Singerico eius ſucceſſore interfectis:eo q; cum Hono gotho
rio imperatore contra militum uoluntatem compoſuerat eis ſubrogatus regnauit an- ruꝫ mi
nis.x.uir quidem prudentiſſimus:atq; mitiſſimus:qui cum uideret milites pacis ip̄atien- litum
tes ad eoꝝ rabiē explendã magnã eorum partem nauigio & armis inſtructam in africaꝫ placidia
trãſmiſit:qui omnes dei iudicio in gaditano freto naufragantes perierūt:qua clade terri mater
tus Valba pacem cum honorio protinus percuſſit: & adinuicem obſidibus datis etiam Valen-
placidiam prædeceſſoris ſui uxorem reddidit:ac quoq; aduerſus alios barbaros obſequi tiniani
um cõpromiſit.Paceq; firmata honorius(ut diximus)ipſam placidiã ſuam ſororem Con Toloſa
ſtantio cæſari uxorem dedit ex qua Valentinianum tertium ſuſcepit.Præterea Honori- ſedes
us ipſe imperator toloſanam urbem cum aliquibus aliis urbibus ualbæ conceſſit:ubi & gothoꝝ
impoſterum gothorum regni ſedes fuit tunc ea regio uaſconia dicta eſt:ideſt occidenta Veſego
lis:gothia & hi ueſegothæ dicti ſunt alii uero q̄ orientē tenuere oſtrogothæ appellãtur. thi
Ozimus papa natione græcus:patre abraam poſt Innocentium pontificem ſe-
z dit anno uno menſi.8.& diebꝰ.25.uir quidem ſanctus atq; optimus : qui licet papa
5618 419 fuerit in multa rerum perturbatione : diuinam tamen rem nunq̄ prætermiſit .43.
unde & conſtitutione edita uetuit ne omnino ſerui in clericos reciperētur: dicens hu-
iuſmodi uiros liberos & integros eſſe oportere:ut habetur in canone.54.di.c. Ep̄orum
nullus uetuit etiam clericis potum in publico uendere.44.di.c.Non oportet . Cenſuit
item diaconum præſente epiſcopo:uel præſbytero euchariſtiæ ſacramentum miniſtrare
non debere.93.di.c.præſente præſbytero mandauit:itē ut in parrochiis cereus ſabbato
ſancto ſemper benediceretur.Ferunt hunc ad carthaginenſe concilium Fauſtinum quē Cereus
dam epiſcopum & duos urbis Ro. præſbyteros miſiſſe ut oſtenderet nil uſq̄ publice piſcalis
agi debere ſiue romanæ eccleſiæ conſenſu.Deniq; ſemel tantum habita ordinatione ubi
præſbiteros.x.dyaconos.3.& epiſcopos per diuerſa loca numero octo creaſſet: moritur:
& ſeptimo calendas Ianuarii iuxta corpus ſancti Laurentii ſepellitur . Et tunc uacauit
ſedes dies undecim.
Onifacius primus papa:natiõe Ro.patre locūdo p̄ſbytero:poſt zozimum præ
5619 420 b dictū:ſedit annis tribus:menſi.4.& diebꝰ ſeptē:Hoc nãq; pontifice creato ma- papa
xima ſtatim in clero orta eſt:ſeditio·qa Eulaliꝰ alter i cõſtãtiana baſilica pōti- .44.
fex electꝰ Bonifacio huic obiiciſ:Et hoc q̄rtū eccl'iæ ſciſma fuiſſe diciſ:qđ ubi Honori
us q̄ tū mediolani erat itellexit inſtãte placidia ambo urbe pellūtur. Septio deide mēſe:
Bonifaciꝰ reuocatꝰ ſolus urbis p̄ſul cõſtituiſ:q poſtq̄ pōtificatū pacifice adepꝰ ē.Sothe
ris papæ decretum confirmauit: ne.ſ.mulier ulla:aut monacha pallas attractaret : aut.

Sacer dos nō ordinetur ante ānos .30.

thura in eccleſia adoleret:ſicut in canone.23.di.c.Sacratas.Neue aliquis ſacerdos ante an
nos.30.ordinetur:ut patet.78.di.c.Si quis triginta:Voluit item ne abſentes ī iudicio ul-
lo modo:aut accuſarentur:aut damnarentur:3.q.9.c.Decernimus:Hic inter cætera con
didit oratorium in cemiterio ſanctæ Felicitatis martyris:eiuſq; ſepulchrum argento &
marmoribus ornauit.Nam & pateram argenteam librarum uiginti eo dono dedit:& ſci
phum ſimiliter argenteum librarum decem:& coronas tres:ac duos calices miores:unā-
q; tantum fecit ordinationem:in qua præſbyteros tredecim:diaconos tres:& epiſcopos
per diuerſa loca numero.36.ordinauit:moritur:& in baſilica prædicta ſanctæ Felicitatis
uia ſalaria.8.calendas nouembris ſepelitur.Ceſſauitq; tunc epiſcopatus dies nouem.

Viri doctrinis excellentes.

Proba mulier elegantiſſima adelphi cuiuſdam proconſulis romani uxor:per hæc tem
pora floruit:& tam litterarum q̄ nomine memoratu fuit digniſſima:hæc namque cum
chriſtianiſſima eſſet:etiam liberalibus ſtudiis plurimum ualuit.Et inter alia eiuſdē ſtu-
dia adeo peruigili cura Virgilii carminibus familiaris fuit:ut fere omni opere a ſe con-
fecto teſtem in conſpectu & memoria ſemper habuerit:quæ quidem aliquando cum p
ſpicaciori animaduertentia legeret eſtimationem incidit:ex illis omnem ueteris & noui
teſtamenti hiſtoriam placido atq; expedito:& ſicuti pleno uerſu poſſe deſcribi. Operam
igitur pio contemptui præſtans:nunc huc:nunc illuc:per bucolicum:georgicumq; atq;
æneidum ſaltim diſcurrendo carmen:nunc hac ex parte uerſus integros:nunc ex illa me
trorum particulas carpens:miro artificio in ſuum redegit propoſitum:adeo apte inte-
gros collocans & fragmenta cōnectens:ſeruata lege pedum & carminis dignitate:ut ne-
mo niſi expertiſſimus compages poſſet aduertere:& bis ab orbis exordio principium fa
ciens:quicquid hiſtoriæ in ueteri atq; nouo legitur teſtamento:& uſq; ad miſſionē ſan-
cti ſpiritus tam compte poſuit:ut huius compoſiti ignarus homo prophetam pariter &
euangeliſtam facile credat fuiſſe Virgilium:ex quibus ſumitur huic egregie mulieri ſa-
Cētona liber crorum uoluminum integram fuiſſe notitiam:uocauitq; opus ſuum a ſe compoſitum
Centonam:quod quidem perſæpe uidi.Erat itaq; hæc proba tam græcarum q̄ latinarū
eruditiſſima nationeq; romana.Alii tamen uolunt eam tempore Antonii pii floruiſſe:
& laudem Hanc Eudochiæ Theodoſii uxoris aſcribere uoluit.

Gelaſius Cæſareæ paleſtinæ poſt Eunomium epiſcopus:& ipſe per hæc tempora edi-
dit inſignia opuſcula:& cum accurati atque elegantis eſſet ingenii nōnulla laude digna
compoſuit opuſcula.

Heros ſanctus uir:diui Martini diſcipulus:his temporibus ob doctrinam in precio fu
it:qui cum arelatēſis factus fuiſſet epiſcopus aliquādo iniuria pulſus nōnulla cōpoſuit. 424 | 5623

C Eleſtinus papa natione Romanus patre priſco:poſt bonifacium pontificem:ſe
dit quaſi annis octo:qui diuino cultui admodum intentus:inſtituit pſalmū. Iu-
papa .45. dica me deus ante introitum miſſæ a ſacerdote celebraturo dici debere.Con-
Iudica .pſal.in principio miſſæ dici pcipit ſtituit item:ut pſalmi dauid:uidelicet.150.ante ſacrificium antiphonatim ab omnib9 ca
nerentur:quod ante fieri non conſueuerat.perlecta enim epiſtola & euangelio finis ſa-
crificio imponebatur.Vnde & ex hoc inſtituto excerpti ſunt introitus & gradualia atq;
offertoria ante ſacrificium.Mandauit ſimiliter gratiano referente:ut omnes ſacerdotes
ſcirent eccleſiaſticos canones:ſicut habetur in decretis.3.di.c.Nonnulli ſacerdotum:hu-
ius iuſſu & Theodoſii iunioris tertia ſynodus ducētorum epiſcoporum apud Epheſum
collecta fuit:in qua impius neſtorius cum hereſi ſua:cumq; pelagianis omnibus:q dog-
ma illud omni iuuabant conatu omnium conſenſu.13.canonibus eorum ſtultitiam im
pugnantibus damnata eſt.prædicabant enim ut dictum eſt:chriſtum ex Maria hominē
tantum:unde diffinitum eſt in chriſto unam eſſe perſonam:& q beata Maria uirgo uo
caretur theoricos.i.mater dei:ut patet.15.di.c.1.&.24.q.3.Hic baſilicā Iuliam dedicauit:
cui & per multa contulit dona.Tandem cum ter in Decembrio menſe ordinationes ha
buiſſet:ubi & præſbyteros.32.diaconos duodecim:& epiſcopos.42.creauit:moritur:&
octauo idus Aprilis uia ſalaria in cemiterio priſcillæ ſepelitur:& ſedes uacauit dies.21.

Hieronymus uir familiariſſimus & doctor celeberrimus ſanctæ Ro.eccleſiæ cardina
lis præſbyter:natione italicus ex oppido Stridonis in Hiſtria prouincia cōſtituto:quod 429 | 5628

quidem a gothis euerſum fuerat:panoniæ quondam dalmatiæq; confinium:patre Euſebio natus:hoc anno apud Bethleem Iudæ ciuitatẽ pridie calendas octobris.91.uitæ ſuæ anno migrauit ad dominum.Vir ſane eloquentiſſimus:qui & multarum diuerſarumq; litterarum peritiam:& linguarum experientiam habuit:orationiſq; facundiam:rectos fabularum ſenſus:multam hiſtoriarum memoriam:naturalium rerum cognitiõem:moraliumq; ſermonum:tum ſacræ ſcripturæ:ac ueræ theologiæ perceptionem. Hic itaq; ut Iſas ſcla fide integer:& uita puriſſimus erat:cum primum iuuentutis annos exegiſſet : dalmatis uonicas nationi ſuæ propinqu⁹ quaſdam litteras a latinis:græciſq; diuerſas imprimis adinuenit hic pri- & compoſuit:quæ quidem poſtea Sclauoniæ ſunt appellatæ:eo q̃ ſclauonib⁹ quibuſdã mus ingermaniæ populis dederit.Et non ſolum eas litteras compoſuit:ſed & officiũ quo nos uenit & utimur ex græco in id ipſum idioma traduxit:& etiam contulit:quod etiam nouiſſimis docuit temporibus Eugenius papa quartus pontifex maximus eiſdem confirmauit.Adeo equidem eius ſanctiſſima uita:uerbis explicari non poſſet:quæ quidem cum non ſit propoſiti mei:omittendo:de eius tantummodo ſcriptis luculentius diſſeremus.Qui cum eſſet eloquentiſſimus atq; diſertiſſimus uir:ad utilitatem hominum:non modo hæc quæ ſubiecta ſunt:edidit opuſcula:ſed alia multo plura reperiri minime potuerunt.Quorum de numero iſti ſunt.

¶Libri diuini Hieronymi.

¶Expõ fidi ad damaſũ papã.li.i.icipit:Credim⁹. De ↄtẽptu mũdi li.i. Quãto amorẽ
Expõ Nicẽi cõſilii:ſ.fidi li.i.icipit.Credimus in unum
De uita pauli primi eremitæ.li.i.Iter ml'tos ſæpe
De uita Malchi li.i.qui nauali
De fide chriſtianoꝝ li.i.dauid gl'ioſus De origine aĩe ad Augu. li.i.domino ſancto
De eſſentia trinitatis li.i.Oĩpotẽs de⁹ pr̃ De uita clerici ad oceanũ li.i.Sophronius
Contra hereticos li.i.proxie accidit Cõtra Ruffinũ p̃ſbyteꝝ li.i.Ex ueſtris &
Cõtra pelagianos li.i.Pelagius habeẽ De litterarum hebraicarũ interpretatiõe librũ unum:Nudius tertius
Cõtra Iouinianum li.i.pauci admodũ
Cõtra Luciferianũ li.i.Proxie accidit De uita mõachi ad ruſticũ li.i.Sufficere qui
Contra uigilantium li.i.Vigilantius De uirginitate ſeruãda li.i.Audi filia
Cõtra orige.d̃ re car. Ante annos Ad demetriadẽ uirginem li.i.Inter omnes
Ad pamachiũ & ocea.li.i.Si iuxta apl'um Ad athletam li.i.apoſtolus paul⁹
Ad Auguſtinũ p̃ſbꝛ noſtꝝ apologeticum li.i.Domio ſancto Ad matrẽ & filiã i galliis li.i.primum ſcire
De lapſu ſuſanæ li.i.quid taces
Ad Iulianum exhort. li.i.Filius meus Ad oceanum li.i.Vnius uxoris
Ad ruſticũ de pnĩa li.i.Qui ignotus De lapſu ſabini li.i. Semel quoque
De frugi & luxurioſo li.i.Nouerit Ad geꝝ iã de monoga li.i.In ueteri uia
De corru.lxx.iterp̃rũ li.i. Ad Furiã de uiduitate ſer. li.i.Obſecras
In pſalterio ad ſuſanã li.i.Dilectiſſimis Ad Flauiã de morte Nebridii librum unũ
De.15.ſignis dñi iudi.li.i. Ad paulã d̃ morte bleſillæ li.i.Quis dabit
De uiris illuſtrib⁹ li.i.Scripſi libruꝫ Ad pamachiũ d̃ mõte pau.li.i.Sancto
De diſtãtia locorum li.i. De dormitione fabiolæ li.i.plures anni
De ſtudio ſcripturaꝝ li.i.Incipit fr̃ ãbro. De uita mõaſtica li.i.Bonus homo.
De qõnib⁹hebraicis li.i.Ignota De honorandis pentibus li.i.parentum
De.3.qõnib⁹ad dama.li.i.Breuis epiſtola De uirtutibus cardinalib⁹ li.i.Tres quodam:
Ad fabiolã d̃ ueſte ſa.li.i.Vſq; hodie De hebraicis locis li.i.Euſebius qui
De uita clericorum li.i.petis a me In canticis canticorum li.4.Epithalmium
Epithaphiũ Nepotiãi li.i.Grãdes mate. Sup cãti.cãticoꝝ itẽ li.i.beatiſſimo pape
De inſtitutiõe clerici li.i. De tribus naturis aĩæ li.i.Anima tres
Epithaphiũ ſcẽ paule li.i.Si mei conta. De oſana li.i.Multi ſunt
Ad tyraſuꝫ d̃ dormi. li.i.Benedico & De eccleſiaſtica hiſtoria li.i.Cum apud
Ad alexãdꝝ d̃ re car. li.i.In ipſo tam.

¶Commentarii eius.

¶Super Iſaiam lib.18.Super duodecim prophetas lib.22.Super Matheum lib.4.Super pſalmo Domine refugium librum unum.Super Sicut ceruus librum unum.Super Con

fitemini domīo quoniam bonus librum unum.ſuper niſi dominus ædificauerit librū
unum.

¶Sermones.

¶De natiuitate domini ſermo.i.De epiphania domini ſermo.i.De quadrageſima ſermo
unus.In uigilia paſcæ ſermo.i.In die paſcæ ſermo.i.De aſſumptione beatæ mariæ uirgis
ſermones duo. De uinculis petri ſermo.i.Epiſtolæ ad diuerſos centum quinq̧.

¶Tranſlationes.

¶Nouum & uetus teſtamentum tranſtulit in latinum: Hiſtoriæ eccleſiaſticæ Euſebii
Cæſarienſis libros ex græco fecit latinos:atque eiuſdem Euſebii chronicam de tempori
bus.Omelias Origenis in canticis canticorum traduxit:& Ioſephum hiſtoricum tran-
ſtulit:ut quodam eius prologo conſtat.

¶Euſebius natione Cremonenſis beati Hieronymi diſcipulus præcipuus:hiſdem tem-
poribus floruit:Vir certe magiſtro ſuo eloquentia perſimilis:qui inter cætera uitam om
nem & tranſitum ipſius præceptoris ſuo pulchro conſcripſit ſermone.

¶Paladius Scothorum Epiſcopus:Homo plane uita & doctrina diuinus:per hoc tēpus
illo a Celeſtino miſſus magnam occidentis partem ſua opera ad xp̄i fidem conuertit.

¶Patricium etiam conctes ſancti martini ſororis filium:his temporibus fuiſſe & floru
iſſe ferunt:Qui ibidem ſcilicet ſcotia epiſcopus cōſtitutus incredibili feruore xp̄m euā-

¶Philippus præſbyter diui Hieronymi etiam auditor:per hoc idem tempus:(gelizauit.
cum eruditus eſſet:nonnulla ſcripto mandauit:& quammaxime in Iob commentarios
edidit:& familiares ep̄las plurias ad paupṫatis & doloris tolerātiā:exhortatorias ſcripſit.

¶Encherius quoq̧ lugdunenſis epiſcopus:hoc eodem in tēpore in precio fuit:atq̧ pau
lopoſt diem obiit:qui cum eruditus eſſet:de contemptu mundi epiſtolam ſæcularis phi
loſophiæ plenam ſcripſit.Ac etiam quædam opuſcula beati Caſſiani lato tenſo ſermo-
ne in unum coartauit ſermonem ſeu uolumen:

¶Vincentius quidam præſbyter natione gallus:homo ſane ī ſcripturis ſanctis egregie
doctus:hoc tempore clarus exiſtens:ad euertendos hereticos ualidiſſimam diſputatio-
nem nitido ſermone conſtruxit.

¶Eutropium etiam præſbyterum beatiſſimi patris Auguſtini diſcipulum.hiſdem quo-
q̧ temporibus claruiſſe conſtat:qui quidem romanæ hiſtoriæ epithomen eleganti ſatis
ſtilo & oratione conſcripſit:ab urbe condita recipiens uſq̧ ad tempora ſua proſequens.
Alia quoq̧ multa ſcripſit:& præſertim ad duas ſorores uirgines epiſtolas compoſuit du
as in modum libelli:ideſt de pudititia & religionis amore.

¶Euagrius alter uir doctus:per hoc tēpus Symonis iudæi altercationem ſcripſit:ac etiā
Theophili chriſtiani.

¶Theodorum anciranum epiſcopum uirum non mediocriter doctum per hos dies ad
uerſus Neſtorem hereticum librum ſcripſiſſe fertur dialectica:uidelicet arte ornatum:
atque alia quædam.

¶Hetius patritius Romanus uir fortiſſimus atq̧ ſtrenuus:quem ſuperiori anno Hono
rius imperator in Conſtantii locum magiſter militum ſubrogauerat:eo ꝙ burgundiōes 430 5629
bello compeſcuiſſet:& francos gallias occupantes ſuperatos incredibili cede reppuliſſꝫ
atq̧ alanos acerrimis præliis agitaſſet:hoc anno uandalorum ac ſueuorum motus per-
timeſcens ex hiſpania ulteriori in citeriorem confugit:quod ubi intellexit: Honorius
egre tulit:& eo ſtatim abrogato Caſtinum comitem ſcytham genere magiſtrum militū
ac conſulem declarauit.qui receptis Hetii copiis & exercitu reparato in ulteriorem hi-
ſpaniam ſe conuertit:ubi & auxilio bonifacii comitis:qui aphricam procurabat:& bea-
to patri Auguſtino amiciſſimus erat:res præclaras contra barbaros ipſos geſſit:imperi-
umque romanum magnopere extulit.Cumque eo anno defunctus eſſet Honorius:Ca-
ſtino procurante:& hetio aſſentiente:Ioannes quidam imperium inuaſit:& hoc hetium
ſenſiſſe dicunt:propter ignominiam ab honorio imperatore receptam:qui eū magiſtra-
tu priuauerat.Nec eo contentus hetius:ſed etiam hunnos.i.ungaros ad italiæ inuaſionē
excitauit.Sed cum Romæ hanc obrem captus fuiſſet:promiſit ꝙ alanis & hunnis pſua-
deret:ut apud panonias ſe continerent:quod effecit:eo quod in gratiam a Theodoſio im
peratore receptus fuiſſet:& Galliæ præfectus fuiſſet.

Heodoſius Iunior Archadii imperatoris filius:undecimus conſtantinopolitan⁹
5630 431 t im perator:hoc,anno:qui eſt trecēteſima olympias mortuo honorio patruo ſuo
in imperio cōfirmatus cum Valentiniano Placidiæ amitæ ſuæ filio:ſeptem &
uiginti annis imperauit:princeps ſiquidem chriſtianiſſimus:atq; perhumanus:qui impe
rium in multa rerum perturbatione accepit:& poſſedit.Nam aphricā ferme uniuerſam
Genſerico uandalorum regi ablatam amiſit:& Egypti partem dēpdidit.In panonia quo-
q; & hunni Attila rege duce imperium uaſtauere.Multas etiam in Britānia calamitates
direptiōes:uaſtationeſq; pertulit.Deinde uelēgothi:ſueui:& alani:luſitaniam:Tharaconē
ſemq; hiſpaniam:& aquitaniam capientes:aligeri flumine uſq; ad Carthaginem omnia
occupauere:prouinciis quibuſdam exceptis:uidelicet cantharis:& aſturibus:qui pro ſua
conſtantia Romanorum milites conſeruauere:quæ quidem præmeditans Theodoſius
Valentinianum ſtatim Cæſarem fecit:quem quidem & cum placidia matre ad regendū
occidentale imperium miſit.Quo nāq; tempote Ioannes:quem diximus imperii inuaſor
dum Aphricam quam Boniſacius comes imperii nomine obtinebat:bello repoſcit: ad
ſui ipſius defenſionem infirmior factus eſt.Quapropter Theodoſius : & Valentinianus
Cæſar mira fœlicitate ipſum Ioannem tyrannum oppreſſere:regnumq; omne recepere:
Hetio uenia data:q̄ hunni:quos per ipſum Ioannes acciuerat:eiuſdem ſtudio & conſilio
ad propria rediere.Caſtinus autem auctor Ioannis tyrannidis in exilium actus eſt:ſtatim
q; totius Italiæ conſenſu Valentinianus Auguſtus & imperator appellatus ē:& apud Ra
uennam imperii gubernacula ſuſcepit:Theodoſius autem cum per prædictum temp⁹ la
borioſiſſime imperaſſet:ex peſte defecit:nullo ſuperſtite filio derelicto.

5631 432 Ixtus eius nominis tertius papa:natione Romanus:patre priſco poſt Celeſtinū
s pontificem:ſedit annis octo & diebus nouem.Qui pontificatu inito : a Baſſo papa
quodam præſbytero de adulterio reus in iudicio accuſatur.Sed ſeptem & quin 46
quaginta epiſcoporum ſynodo congregata:ita cauſam ſuam purgauit:ut ab oib⁹uno cō hic de
ſenſu abſolueretur:& Baſſus calumniator iniquus Valentiniano & placidia annuentib⁹ adulte
in exilium mittitur:ut habetur in canone.2.q.5.c.Mandaſtis.Aiunt autem Baſſum hūc rio ac-
poſt exiliū non multum ſuperuixiſſe:ſed tertio menſe diem extremum clauſiſſe:cuius q cuſatus
dem corpus Sixtus ipſe manibus propriis cum aromatibus ſepelire uoluit.Hic itaq; ſta- fuit
tuto mandauit nullum clericum in alterius parrochia ordinari omnino debere:ut ha- Vide
bemus in canone.71.di.cap.Clericos.Aedificauit autem hic Baſilicam beatæ Mariæ uir demētī-
ginis iuxta Marcellum lybiæ:quæ poſtea ſancta maria maior appellata eſt.Cui quidem am hu-
pontifex multa dona obtulit.Tandem ut uir mirificus:cum omnia quæ habuit:pauperi ius pōti
bus erogaſſet:nonnulliſq; præſbyteris:diaconibuſq;:ac epiſcopis ordiatis morit̄:& apd' ficis
corpus beati laurentii in cripta ſepelitur:& tunc ſedes uacauit dies.xxii.

5633 434 ℭBonifacius comes:genere Thrax:aphricæq; procurator:& beatiſſimi patris noſtri Au
guſtini intimus amator & obſeruator:uir quidem catholicus & bello ſtrenuus. Qui cū
Ioannem tyrannum in aphrica poſt multa,uariis quidem in locis & euentu uario cōmiſ
ſa prælia interceſſiſſet:& ab ipſo Valentiniano imperatore prouinciam repetitam non
reddidiſſet:hoc anno a Siſulpho egregio Valentiniani duce ex carthagine pulſus:i mau-
ritaniam fugit:ubi cum prouinciam contra eum obtinere non poſſe cerneret.Vandalo
rum:& Alemanorum:ac Gothorum gentes ab hiſpania in aphricam cum Genſerico q-
buſdam conditionibus appoſitis inuitauit.Quod audiens Genſericus: conditionemque
acceptans:ſtatim traiecit:& uniuerſam prouinciam ferro:flammiſq; depopulatus eſt: &
diuina:humanaq; fædans:etiam epiſcopos multos in exilium miſit:& Arrianas introdu
xit.Cumque Carthaginem & Ipponem ciuitates cæpiſſet:nec Bonifacio iſti pacta ſerua
ret.Bonifacius ipſe merore profectus:uita exceſſit.

5635 436 ℭGenſericus autem ſecundus Vādalorum rex:quāuis medio regni ſui tēpore hiſpanos
galloſq;:ac Romanos contriuerit:hoc anno carthagine illa præpotēte ciuitate capta:qn
quageſimo & trigeſimo quinto:uidelicet anno:poſtquam Romanis cæperat eſſe ſubie-
cta:ibidem triginta ſeptem annis regnauit:& omnem prouinciā:Egyptūq; uſq; ad ethi-
opiā:cū cedib⁹& rapinis mľtis ſuo ſubiugauit iperio.Eaq; p annū potit⁹.ēt claſſem ma

ximā in Siciliā duxit:magnāq; prædā abduxit:& in aphricā trāſportauit. Eo autē Genſerico ſine uirili prole defūcto. Hymericꝰ eius gener eo crudelior ſucceſſit:& ſeptē ānis & quinq; mēſibꝰ regnauit. Is arrianoꝝ ſuaſione trecētos ep̄os exilio religauit. Quo etiam morte ſublato Gūtamundꝰ Genſerici fratris filiꝰ regnū accepit:uir catholicꝰ atq; deuotus:q ſtatim catholicos omnes ab exilio reuocauit:& duodecim ānis regnauit post quē Tranſimūdꝰ Hymerici p̄dicti filiꝰ regnauit quaſi ānis decē & octo. Et ita cū uandalica perſecutio centū ānis duraſſet:ſub Chilperico rege ceſſauit:in quo qdē uandalorū regnū finē accepit:ſcilicet Iuſtiniani tēpore:ut infra dicef.

C Auguſtinꝰ autē maximꝰ omniū pater:& Ipponēſis ep̄s uirorū omnium cū ſciētia atq; ſanctitate p̄cipuꝰ:hoc āno Gēſerico p̄dicto uandalorū rege Ipponenſem ciuitatē ſuā ob 437 5636
fidētē:cū ſextum & ſeptuageſimū uitæ ageret ānū:& in clericatu uel epiſcopatu quadrageſimū quinto calen. ſeptē. & tertio obſidionis menſe ante Boniſactū comitē amicū ſuū diē obiit. Id enī a dño petierat ne patriā ſuā a Barbaris qđ cito euenit capi aut dirimi uideret. Nouē deīde mēſibꝰ Gēſericꝰ ipſe rex urbē obſedit:quā demū cū ingenti cæde cæpit eius autē ſanctū corpꝰ in Baſilica a diuo Stephano dedicata eius mandato ſepellif comitate ſcilicet uniuerſo clero:ac Ipponenſi populo:qui nō aliter flebat ſi unico ac optimo parēte orbata fuiſſet inualeſcente poſtea cūcti ſedāte uandaloꝝ perfidia recedētibuſq; cūctis Chriſti fidelibꝰ id ſanctiſſimū corpꝰ in ſardiniā inſulam tranſtulerunt: Regnāte deinde in Lōbardia Luitprando Lōgobardorū rege āno ſalutis noſtræ. 737. cū ſardiniæ ducētos & quinquaginta annos honorifice tumultū ſtetiſſet:eidē ipſe Luitprādus illud ad ſe deferri curauit & papie cum honore collocauit. Hic itaq; ſanctiſſimꝰ pater & doctor poſſidōius uerbum dei uſq; ad extremam ſuam egritudinē impræter miſſe alacriter & fortiter ſana mente ſanoq; cōcilio:& ſancta eccleſia p̄dicauit mēbris oībꝰ ſui corporis incolumis. integro aſpectu atq; auditu corā ſtātibꝰ fratribꝰ dormiuit cū patribꝰ ſuis Teſtamētū nullū fecit:quia unde faceret nō habuit:huiꝰ aūt excelentiſſimi doctoris teſtimonia cum adſint īnumerabilia eloquentiſſimorum uirorum illius ſanctitatem. atq; doctrinam excellentium. Illud præcipuum refero quod nouiſſime Piꝰ papa ſecundus in eius laudem his uerſibus cecinit dicens.

Barbaricæ gentis ſecus auguſtinæ perhenne
Horrida quem nobis aphrica terra tulit
Qui ſcripturarum profers archana ſacrarū
Eloquiis reſerās habita cuncta tuis
Doctior ingenuaq; omni cultiſſimus arte
Et ſtudio præſtans:ingenioq; nitens
Quē nihil obſcurū latuit ſed & oīa clarent
Atq; hūana ſimul dogmata & alma parent
Cuiꝰ & iſtruimur doctri. atq; mouemur
Exemplis probitas cuius in orbe micat
Milia librorum per te pater alma legūtur
Editaq; promunt quicquid ubiq; later
Sis fautor omnibus piꝰ o ſanctiſſime p̄ſul
Atq; deo tuas offer ad alta preces

Edidit igitur glorioſus hic pater infinita propemodum librorum uolumina. Sed quæ ad manus noſtras cum ſolerti inquiſitione deuenere hic ſubnectere cum eorum titulis atq; principiis quam diligentiſſime curauimus.

C Libri a patre Auguſtino editi.

De trinitate	li. 15. incipit. Lecturus	Ad Oroſium Dialogicæ li. i.	L; multi
De ciuitate dei	li. 22. Glorioſā ciuitatē	De octo dilucii qōnibꝰ li. i.	Quantū mihi
Confeſſionum	li. 13. Magnꝰ es dñe	De uera innocētia	li. i. Innocentia
De īcarnatiōe chriſti	li. i. Spes uerboꝝ	De magi. ad filiū ſuū li. i.	Per idem tempus
De uita beata	li. i. Si ad philoſophiæ	De muſica	li. 7. Modus quidem
Soliloquiorum	li. i. Cognoſcam te	De collatiōe. x. p̄ceptoꝝ li. i.	Non eſt fine
Manuale	li. i. Quoniam in medio	De cantico nouo	li. i. Omnis qui baptiſ.
De natura boni	li. i. Liber de natura	De nonaginta hereſibꝰ li. i.	Simoniaci
De ſpiritu & anima	li. i. Quoniam dictum ē	De quattuor feriis. li. i.	Celeſti
De natura & gratia	li. i. Librum quem	De ſermone dñi ī mōte li. i.	De ſermone
De predeſtinatione	li. i. Dixiſſe quidem	De cōcordia euāgelii li. 4.	Qui ſermone
De libero arbitrio	li. i. Dic mihi queſo	de natu. & ori. aīe ad uīcēdū li. 4.	qđ mihi
De gr̄a & libero arbi.	li. i. Propter eos	De eadem ad renatū li. i.	Sinceritatem
De corre. & gratia	li. i. Lectis litteris	De eadē re ad Petrū li. i.	Omnino

De duabꝰaĩabus li.i.Opitulante deo
De quantitate animæ li.i.Quoniã uideo
De ſpiritu & aĩa li.i.Lectis opus
De uera religione li.i.Cum oĩs uitæ
De trinitate tractatus li.i.catholicæ fidei
De.4.uirtutibꝰcardĩalibꝰli.i.Deſiderium
De peccato originali li.2.Quã de noſtra
De p̃deſtinatiõe diuina li.i.Dum ſacrarum
De patientia li.i.Virtꝰ animi
De penitentia item li.i.Mors pe.
De ĩmortalitate animæ li.i.Si alicubi
De præſciẽtia dei li.i.Queris utrum
De præſcientia dei iterũ li.i.Fateor me
De natura rerum li.i.Optatio diuina
Encheridon li.i.Fundamẽtũ aliđ
De uidendo deum li.i.Memor dei mei
De uita chriſtiana li.i.ſi ego peccator.
De agone chriſtiano li.i.Coronæ dicto
De fide ad petrum li.3.Epiſtolam filii
De fiđ reꝝ inuiſibiliũ li.i.Sũt qui putant.
De fide & opibus li.i.Quibuſdam.
De fide in ſymbolo li.i.Q. m̃ ſcriptũ ẽ
De utilitate credẽdi li.i.Si mihi homo
De corpoꝛ chriſti li.i.Sicut & nos
De elemoſyna li.i.multa &
De paſtoribus li.i.Spes tua
De ouibus li.i.Verba quæ
De gr̃a noui teſtamẽti li.i.Quoniam mihi
De eo qđ ſcriptũ eſt qui totã legem ſeruaue-
rit ad hieronymum li.i.Quid ad te
Sup nouũ & uetꝰteſta. li.i.
Sup geneſim ad litteram li.12.Omnis diuina
Sup geneſim itẽ ipſecte li.i.Si eligerent
De mirabilibꝰ ſacræ ſcri.li.3.Oĩpotẽs dei
De decem cordis li.i.Dominus & deꝰ
De cura h̃nda p̃ mortuis li.i.Diui ſcitari tuæ
De mẽdacio li.i.Magna queſtio
Contra mendacium li.i.Multa mihi
De conflictu uitiorum li.i.Apoſtolica uox
De.12.gradibꝰabuſiõis. li.i.poſt
De diuinatione demonũ li.i.Quodam die
De catheciſmo li.i.Qui ĩ proximo
De baptiſmo paruuloꝝ li.4.Quãuis
De unico baptiſmo li.7.Reſpondere
De baptiſmo ꝯtra dõatiſ.li.i.libris
De uirginitate li.i.librum de
De uera uiduitate li.i.Auguſti.ep̃s
De bono coniugali li.i.Quoniam
De nuptiis & cõcubiis li.i.Heretici noui.
De adulterinis cõiugiis li.i.prima queſtio
De pfectiõe iuſtitiæ li.i.Sanctis fratribꝰ
De penitẽtia item li.i.Quam ſit
Cõtra aduerſa le.& p̃phe. li.2.Quare miſiſtis

De eadẽ re ad Ioãnem li.Deum nemo
đ loco iac.ubi deꝰhĩtat li.i.Vere domine
De eccl'iaſticis dog.li.i.Credimus
De ordine li.2. Ordinem
Regula ad heremitas Hæc ſunt
Regula alia cõis li.i.Ante omnia
De opere monachoꝝ li.i.Iuſſioni tuæ
De die iudicii li.i.de die
De cathetizãdis rudibꝰli.i.Petiſti
Queſtiões.12i.noui & ueteris teſtamenti
In qnq; libris moy.& Ieſu naue:& ĩ Iudicũ
Annotatiões ĩ Iob:incipit.Opera magna
Expoſitiões pſalterii ĩ ducẽtis qnq; tracta
tibus uolumina tria magna
Expoſitio de muliere forti:p̃ſtabat nobis.
Super Ioannẽ omelias cẽtum uiginti duas
Intuentes quod
Super epiſtolam eiuſdẽ Omelias.x.qđ erat
Expoſitio epiſtolæ Iacobi duodecim tribꝰ
Expoſitio epiſtolæ ad Ro.Hi qui ſunt
Expõ epiſtolæ ad galathas:Cãm p̃p quam
Expoſitio:Quicũq; uult ſaluus:Traditur
Expoſitio ſimboli itẽ li.i. Inter preſſuras
De renũciatiõe ſæculi li.i.Cariſſimi mei
De octogitatribꝰqõibꝰli.i. Verum anima
Cõtra qnq; hereſes li.i.Debitor ſum
De moribꝰdõatiſtaꝝ li.i.Dilectiſſimo frĩ
De corre.eoꝝ ad Bõi. lib.unũ laudas gra.
Acta cõtra Fortunatũ li.i.Ego iam
De moribꝰeccle.& ma.li.2.In aliis libris
Sub qua cautela ſunt recipiendi manichei
Cõtra Fauſtũ mãiche. li.23.Fruſtra qdem
De hereſibꝰq̃ ſunt.12. li.1.Quod petis
Cõtra maximũ hereti.li.1. Diſputationem
Contra eundem li.i.Auguſtinus
Cõtra felicianũ arria. li.i.Extorſiſti.
Ad iq̃ſitiões ianuarii li.2.Ad ea quæ
Cõtra epiſtolã pmẽia. li.4.Multa quideꝫ
Cõtra ep̃l'as potriliani li.3.Noſtis uos
Cõtra ep̃l'aꝫ fundamẽ. li.i.Secundũ deum
Ad p̃bã de orãdo deũ li.i.Vt petiſſe
De aſſũ.btẽ mariæ li.i.qs p̃fundiſſime
De piurio Sermo unꝰ Corona uicto
Q̃ões euãgelioꝝ li.2.Hoc opus
De uerbis domini li.i. Euãgeliũ audi.
Retractationum li.2.Iam diu
ad ſimplicianum li.2.
De grãmatica li.i.
De rhetorica li.i.
De geometria li.i.
ad creſconiũ grãmati. li.4.Quãdo ad te
Cõtra arrianos li.i.Eorũ præcedẽti
ꝯtra qđ attulit cẽtriꝰa dõa.dicit eo q̃ ſcri.

Cōtra gaudētiū ep̄m	li.4.Noueram te	Sermões ad eremitas īcipiūt.Fratres mei
Contra iulianū	li.6.contumelias	Epiſtolæ ad diuerſos & ecōtra nūero.ii2.
Pſal.cōtra ptē donati	li.i.Omnes qui de	Epiſtolæ ad hieronymum:& ad quoſdam
Cōtra ep̄l'am donati heř.	li.i.Abs te ipſo	numero ſeptuaginta octo.
Cōtra ptē Donati	li.2.Quoniā dōati	In annuis feſtis dn̄icis:& in plærilq; ſcōrū
Contra hylarium	li.i.Qui dicunt	natalitiis:& de aliis reb⁹ſermões:q̄ p̄ mľti
Cōtra aliquos dōatiſtas	li.i.Quare timetis	tudie numerari nō poſſunt:Locutus eſt.
Cōtra neſcio quēdā dōati.	li.i.pbatiões	Cōtra Felicē māicheū li.2.Honoris
Admōitiones dōatiſta.	li.i.Quicūq; ca.	Contra ſcdm māiche. li.i.Beniuolentiam.
Geſtoꝝ cū emerito dōa.	li.i.Glorioſiſ	De diſciplina li.i.
De diuerſis reb⁹ ad dia.	li.i.Quod petis	Hæ dialetica li.i.
De.3.qōnibus cōtra pag.	li.i.Mouet quoſdā	De ariſmetrica li.i.

Cōfutatio quorūdā atticuloꝝ ſibi falſo impoſitorum. De philoſophia li.i.

℄Hylarius gallus arelatenſis epiſcopus:per hæc tempora ſanctitate & doctrina:clar⁹ & 439 5633
inſignis fuit:qui adeo paupertatis amator extitit:& erga inopes ſui corporis labore ſolli citus fuit:ut de eo reficiatur:quod pro reficiendis pauperibus etiam labores ruſticanoꝝ licet clariſſimus haberetur:perſæpe exercebat:nec propterea ſpiritualis negligebat. Tradunt húc quædam moralia opuſcula edidiſſe:& potiſſimum honorati prædeceſſoris ſui uiri ſanctiſſimi uitam ad multorum utilitatem cōpoſuiſſe. Et Omelias pene inumeras.

℄Siluanus maſſilienſis præſbyter:uir diuina humanaq; diſciplina edoctus:his temporibus:eas ob res ſua in urbe in precio fuit:qui & de uirginitatis bono eleganti & apto ſermone libros tres compoſuit. Atq; de auaritia libros quattuor. De præſentiq; iudicio libros ſex. Epiſtolarum librum unum. In geneſi Exameron li.i.& omelias multas.

℄Victorinum ſimiliter maſſilienſem rhetorem luculentiſſimum:his diebus uita excel- 440 5639
ſiſſe tradunt:qui & in geneſi.i.a principio libri uſq; ad obitum Abrae pulchre commentatus eſt:& alios metro chriſtiano ſenſu edidit libros.

℄Maximus natione Italus thaurinenſis epiſcopus:in diuinis quidem ſcripturis eruditus:& ad docēdā ex tempore plebem ſufficientiſſimus:hoc anno:ſeptimo calendas Iulii apđ eandem urbem quieuir in pace. Qui præter ſanctitatem maximam etiam in componendis omeliis atq; iermonibus clarus & celebris extitit. Compoſuit nāq; inter cæteros tractatus. De apoſtolorum:deq; Ioannis Baptiſtæ laudibus:ac de beato Euſebio Vercellenſi:& ſancto Cypriano duos tractatus. Sed & de baptiſmi gratia librum unu3. De auaritia & hoſpitalitate librum unum. De lunæ defectu librum unum. De elemoſynis lib. unú. De ieiunio librum unum. De paſſione chriſti librum unum. De Iuda proditore lib. unū. De cruce domini librum unum. De ſepulchro eiuidem librum unum. De reſurrectione librum unum. De accuſatione domini ad pilatum librum unum. De calendis ianuaris Omeliam. De natale domini Omeliā. De Theophina:& de paſca:& de penthecoſte multas:deq; hoſtibus carnalibus non timendis. Et de gratia poſt cibum agenda:atq; de Niniuitarum penitentia librum unum. Et ſermones plurimos:multaſq; omelias.

℄Oroſius autem hiſpanus:patria Taraconenſis:diuiq; patris noſtri Auguſtini diſcipulus uir quidem eloquens:& multarum rerum cognitor:his temporibus:defuncto patre Auguſtino:Romam uenit:& ſeptem libros aduerſus gentes edidit:in quibus toti⁹ pene mūdi calamitates & miſerias:ac bellorum inquietudines replicans:oſtendit magis chriſtianæ obſeruantiæ eſſe:q̄ contra meritum ſuum Romana reſpublica adhuc duraret:& pace culturæ dei pacatum retineret imperium:q̄ &c. Chronicam ab exordio mundi uſque ad ſua tempora ſcripſit:Et de Ormiſta:ideſt de miſeria mundi intitulauit:Hic ipſe eſt ille Oroſius:quem diuus pater Auguſti.pro adipiſcenda animæ ratione ad hieronymum hieroſolymam miſit(qui dum rediret)etiam quaſdam beati Stephani prothomartyris reliquias nuper inuentas:primus attulit occidenti.

℄Petronium etiam monachum & bononienſem epiſcopum:ſanctiſſimum quidem uiꝝ hiſdem temporibus floruiſſe dicūt:qui ab ipſa ſua adoleſcentia in regulis monachorum exercitatus:cum eſſet eruditus:uitas patrum eleganter conſcripſit:quas quidem uelut cōfeſſionis ſuæ normam monachi omnes poſtmodum complexi ſunt. Ferť & eius de epi-

ſcopi ordinatione tractatus.

¶ Ioannem quoque Damaſcenum monachum atque beatiſſimum:ac præcipue inſignē theologum huic ætati nonnulli aſſignant:eo quod Theodoſio familiariſſimum fuiſſe tradant Hic itaque cum theologus præcipuus haberetur:etiam quattuor ſententiarum libros edidit.Quorum principium eſt.Nemo deum uidit unquam.In quibus de fide:de q; chriſtianitate atque baptiſmo optime pertractat:ut Gregorium nazazenum:gregoriumque nicenum:ac Didimum alexandrinum plurimum imitatus eſt.Item cur deus:& homo fit:in duobus libris explicuit.Incipitque.Sæpe &c.li.quoque & medice artis ediſſe fertur:in quibus morborum cauſas deſcribit:& medelas:in huius autem uiri præconium multa admiratione digna prudentius doctor ſcribit:quæ breuitatis cā omitto.

5640 441 ¶ Diabolum hoc anno in Creta inſula Moyſi perſonam aſſumpſiſſe tradunt:& multos iudæos ea in inſula decepiſſe ferunt:dum eos ex eadem inſula in terram promiſſiõis ad ſimilitudinem ueteris teſtamenti hiſtoriæ ſicco pede per mare perducere pollicetur: qa ex his qui falſum Moyſen ſecuti ſunt:undis periere.Quo cognito:reliqui iudæi ea in inſula Chriſti baptiſma ſuſcepere.

Eo eius nominis primus papa:natione tuſcus:patre Quintiano:poſt Syxtum
1 pontificem:ſedit annis.21.menſe uno:& diebus treſdecim.Hic ob dignitatem
5641 442 & præcipuam doctrinam cognomento magnus:& dignitate primus habitus papa 47
fuit:eo quod eloquentia nemini ceſſerit:& multos ſapiētia præcelluerit. breuitatis quippe magiſter:& uniuerſæ uirtutis ac ſanctitatis pene artifex fuerit.Et propterea in ſynodo calcidonenſi ſumma patrum omnium admiratione & concordia ter ſanctus acclamatus eſt.Ipſe enim leo:ut quidam ait:fuit eccleſiaſticæ ditionis titulus:theologiæ Homerus:rationum fidei Ariſtoteles:petrus in pontificio trono:& paulus in pulpito chriſtiano:qui certe ad confirmandam chriſtianorum fidem tyrānorum rabie quaſſatam ac ſemi collapſam.Gratiano teſte:multa conſtituit.Et primo:ut nullus ſeruitutis obnoxius:ad clericatus officium promoueretur:niſi de licentia ſpeciali ſui epiſcopi:ſicut habetur in decretis:quinquageſima quarta diſtinctione capitulo . Nullus epiſcoporum ſeruuz.Item ut nullus metropolitanus abſq; primatis conſcientia ordinaretur:ſeu conſecraretur.65.di.c.De perſona.Cenſuit item:ut neceſſitate cogente omni tempore qs baptizari poſſit:ut de conſecratione diſtinctione quarta capitulo.Hi qui neceſſitate.Voluit item eo in baptiſmo:aut confirmatione:unus tantum acciperetur patrinus:de conſecratione diſtinctione quarta.Omnis præſbyter.Mandauit etiam alleluya:& Glo.in excelſis deo in ſeptuageſima intermitti:de conſe.di.2.c.Hi duo. Conſtituitq; præterea:ut intra actionem myſterii duceretur.Hanc igitur oblatiõem uſq; placatus accipias.Item ut nulla monacha uelamen capitis benedictum acciperet:niſi approbatum fuiſſet eam quadraginta annis caſte & integre uixiſſe.34.q.5.c.Illæ famulæ.Multas hic urbis reparationes pro poſſe fecit:ac multa templa collapſa reſtituit.Sepulchris quoq; apoſtolorum petri & pauli ex clero Ro.cuſtodes addidit:quos cubicularios appellauit.Monaſterium inſup prope ſanctum petrum condidit:& multos prouentus aſſignauit:poſtremo uno & octoginta præſbyteris creatis dyaconibus.30.& epiſcopis per diuerſa loca numero.86.4.idus aprilis moritur:& in uaticano apud ſanctum petrum ſepellitur.Hic itaq; doctiſſim⁹ põtifex decretales:epiſtolas plurimas:& omelias atq; ſermones complurimos edidit:quoꝝ tituli ſunt hi.ſ.De elemoſyna ſermones quinque.Principium primi eſt.Multis.

Alleluya & Gl'ia in excelſis in quadrageſima dici prohibet

cubicularii quare cõſtituti ſunt

Libri huius põtificis

De ieiunio ſermo octau⁹ pricipiū.Si fide
De epiphāia ſermo.8.pricipiū Celebrato
De paſſiõe dn̄i ſermo.4.pricipiū Semper
De aſcēſiõe dn̄i ſermo.3.prici.poſt beatā
De pēthecoſ.ſermo.4.princi.Hodiernū
De ieiunio.7.ſermo:9.pri.Obſeruātiam
De apl'is ſermo.3.pricipiū Omnium
De ſcõ laurētio ſermo.1.pricipi.Cū oiuz
De machabeis ſermo.1.pri.Gratias
De trāſfiguratiõe dn̄i omelias.2.Euāgelica

De natiuitate dn̄i ſermo.x.pricipiū: Salua
De q̄drageſima ſermo.8.pricipiū hebreoꝝ
De reſur.dn̄i ſermo.21.pricipiū Sanctiſſimi
De ieiunio pēthe.ſermo.3.pricip.Dubitādū
In feſto oium ſcoꝝ omeliā unā:pri.p̄dicāte
Symbolū nicenū.318.p̄rum.pri. Credimus:
Ad leonē īpatorē epl'as.2.pric.Officiis quæ
Ad anatholiū ep̄z epl'am.1.pric. Gaudeam⁹
Ad Flauianū ep̄z epl'as.8.prici.Dilectiſſimo
In āniuerſario ſui põtificatus ſermo.3.

Contra Euthicen tractatus de incarnatione domini:in qno redarguit eius blaſſemiā peſ
ſimam:Cuius textus tantam poſtmodum ab ecclesia obtinuit auctoritatem:ut nulli fas
ſit ei etiam in minimo diſſentire:ſicut habetur in canone.16.di.c.Sancta romana eccle-
ſia.Alia quoq; multa pontifex hic ſanctiſſimus edidit:quæ uidere non merui.

Mona- cham ſi ne ɔple xu ui- ri pepiſ ſe dicit brito- num re ges

CMerlinum anglum uatem inſignem ex regia filia monacha & Incubo demone na-
tum:ut nonnullis placet:his temporibus fuit & claruit.Huius nanq; mater Demetiæ re 446 5645
gis filia fuit:quæ inter quaſdam monachas ſancti petri enutrita in urbe Chacimedin:
uirum nunquam cognouiſſe conteſtata eſt.Sed aliquando dixit:uiſum ei fuit quendam
pulcherrime ſpeciei uirum eam fuiſſe amplexatam : indeq; euaneſcentem grauidam ſe
cognouiſſe:& illum tandem peperiſſe:& poſtea in uirum magnum euaſiſſe. Huius au-
tem Merlini inſtinctu Vortigerius Britonum rex Chriſti fidem in immenſum auxit:
cui ſucceſſit Vterpandagron eius frater qui magni Arturi pater fuit:deinde idem Vter
propherauit eſſe caput draconis:quia per draconem ſtella prænunciatus eſt . De cuius
merlini geſtis multa fortaſſis q̄ ſatis eſt ſcribitur.

CHunnorum regni principium.

CHunni ſcythicæ gentes efferaciſſime quidem fuerunt::ac in Scythia originem habue 447 5646
runt:& Ripheos montes gothiæ propinquiores primum incoluerunt: hi nanq; gothos
qui poſt Conſtantinum magnum:ut præmiſſum eſt:multis cladib⁹ ab ipſo acceptis in
eorum natali ſolo per annos circiter ſeptuaginta primum ſuo Imperio ſubiecerunt:pro
pter quod & gothi biſarie ſe diuidentes:alii oſtrogothæ cognominari noluerunt : & hi
orictales fuere:occidentales uero ueſegothæ appellati ſunt: Veſegothas autem ſuperio
ribus diebus hūni ſuis ſedibus eiiciente regnum eorum adepti ſunt:Hoꝝ igr̄ hūnorum

hatū gē tium re ges hic ſigillati deſcri bit

reges primi fuerunt.Oetar & Reas filii cuiuſdam nobiliſſimi inter hunnos mūdzeturo
nomine:quibus defunctis in regno Bleda : & Attila germani ſucceſſerunt.Attila autem
cum ſuperbiſſimus eſſet & bellorum amator.Bleda autem pacificus:nec Attilæ iniqui
tati aſſentiret:longioremq; militiam diſſuaderet:& alios reges:uidelicet oſtrogotharum
& gepidarum:non tanq̄ ſubditos:ſed ut ueros ſocios habendos eſſe cenſeret:indignatus
Attila cum Budaliæ urbis muro cingendam operam daret ipſum Bledam per fraudes
interſici procurauit:quo mortuo Attila cum unicus hunnorum rex : & rector habere-
tur:ut etiam omnibus terrori eſſet:oſtrogotharum & Epidarum reges ſocios ſubdito-
rum loco habere cepit.

CInde cum uniuerſas panonias occupaſſet:etiam macedoniam myſiam achiam & utraſ
que Tracias:ferro:flammaq; cum fratre primo deuaſtaſſet:eo fratre obtruncato animas
ſumens ad occupandum occidentale imperium:copias undiq; collegit : atque iter ſta-
tim cæpit:contra quem Valentinianus cæſar qui ipſum occidentale imperium regebat:

epiſtola pulchra rn̄ſio epl'æ

pugnaturus miſit epiſtolam ad oſtrogothas ſub his uerbis:Prudentiæ ueſtræ conſpirare
aduerſus tyrannum intereſt.qui optat mundi generale ſeruitium : qui cauſas prælii nō
refugit:ſed quod libuerit:legitimum putat.

CSola licentia ſuperbiam ſanat:Cunctorum deniq; meretur odium:qui omnium ſe gra
tis facit inimicum.Sed illi in hunc modum reſcripſere:Vos feciſtis Attilam inimmicū.
Deſiderium ueſtrū habetis.

centuꝫ octogi- ta milia hoies in uno prelio cecidiſ ſe reſ- fert

CConuenitur itaque apud Aluerniam in campis cathelaunicis Toloſæ ſubiectis:ibiq;
magno animorum ardore prælium utrinque committitur :cui quidem ſimile nulla re
tro narrat hiſtoria.

CIn quo quidem prælio ad cētum octoginta milia hominum utriuſq; partis cecidiſſe:
Eutro.refert nullo inclinante aciem aut cedente.Eo tamen in prælio Theodoricum re
gem ſuorum magis preſſura alliſum q̄ hoſtium ferro cum Burgondiæ Duce occubuiſ-
ſe ferunt.Vnde & hunnis terga uertentibus Attila in panoniam ſemiuictus refugit:ut
ſcilicet colligeret exercitus.

℄ Attila igitur hunnorum rex hoc anno exercitu inſtaurato ad priorem ferme magni
5649 450 tudinem per germaniam in illyricum:in Sclauoniam rediit:& ſtatim Tragurium Sibi-
nicum Belgradum Iadera:Seginam polam:& alia multa oppida diripuit & incendit.Inde
& Arſiam fluuium & Tergeſtinum ſinum tranſcendens:uiam ferro ſibi aperuit:& in Aq
leiam ſe recepit: quam cum per triennium obſediſſet & pugnaſſet: tandem multis
machinis cōcuſſā cœpit diripuit atq; īcēdit:q nulli hoīum parcēs flagellū dei ſe nomina- Flagel-
uit:Inde ruptis clauſtris per totam italiam ſe effudit:& urbes oēs occupās:uz patauiū:ui lū dei
centiam:ueronam:brixiam bergomum:mediolanum:papiam.bononiam: ac uniuerſam
marchiā multas ſtrages dedit:Hinc per Ethruriæ urbes id ipſum peregit malū.florētiā
uero quamquam ſe ſponte dediſſet:uniuerſam diripuit qua direpta ſolo equauit: quæ
& uſq; ad Caroli magni tpa ſine habitatore fuit.Iturus poſtremo Romā: ut idipſum fa
ceret.leo pontifex italiæ & urbis Romanæ calamitatem miſeratus. Valentinianum pri
cipem etiam ortatus poſt aliquot dies eo in loco:ubi mintius fluuius padum influit:ue
nit:& ei obuiā factus pſuaſit:ne ultra progrederetur:qui ſtatim pōtifici paruit:unde nō
ſolum romanam:ſed etiam totius italiæ reportauit ſalutem: mirantibus uero barbaris
cur ſic contra omnem eius conſuetudinem Attila pontificem ueneratus fuiſſet: Attila
reſpondit quod dum ſimul loquerentur:duos ſe uidiſſe uiros ſupra caput ſuum ſtrictos Petrus
tenere gladios:ac mortem minitantes:niſi pontifici pareret. & pau-

lus regi
℄ Hi namque petrus & paulus apoſtoli fuere.inde ſtatim mouens panonias repetiit: & mināt
in noricū:ubi nūc bauaria & auſtria eſt:reſedit:ibiq; a ſuis militibus: pauloport multis niſi pō-
uulneribus confoſſus interiit. tifici
℄ Alibi tamen habetur quod proprio ſanguine ſuffocatus fuerit.hic multas uno tem- obedi
pore habuit uxores:inter quas celebris erat ildicon ſpecioſiſſima mulierum: cum qua at
dum aliquando dormiret:ſanguine effuſo ſuffocatus eſt. Ildicon

uxor
℄ Fuit hic forma breuis:pectore lato:capite grandiore:minutis oculis:rara barba:canis: formā
aſperſus:ſimo naſo:tetro colore:ferocitatis ſuæ ſigna præ ſe ferentes:duos habuit filios regis
hernachum & Durithum:contra quos Quadi & Eruli ac Thuringi ſuaſione oſtrogo- hic de-
tharum regia arma mouentes:ipſos ſuperarunt:qui terrore concuſſi in Scythiam fuge- ſcribit
runt:nec ultra hunnorum arma in gothos audita fuerunt.

℄ His ſuperatis Theodemus oſtrogotharum:& Dedericus Gepidarum Reges:ſtatim in
libertatem ſe uendicauere.
℄ Eadem autem nocte:qua Attila mortuus eſt Martianus imperator apud Conſtantino
polim per ſomnium arcum Attilæ fractum uidit.

℄ Viri diſciplinis excellentes.

℄ Deſiderius lingonienſis epiſcopus:uir ſanctitate & ſcientia conſpicuus:hoc anno deci
5650 451 mo calendas iunii:apud eandem urbem a Vandalis & hunnis martyrio coronatur: qui
cum plebem ſuam uideret ab exercitu Vandalorum plurimum uexari:pro eo ſupplica-
turus exiit:ſtatimq; iugulari iuſſus eſt.
℄ At ipſe intrepide pro ouibus ſuis ceruicem libentiſſime extendens: gladio percuſſus
migrauit ad Chriſtum:cum quo etiam alii multi ex grege ſuo paſſi referuntur:& apud
eandem urbem conditi.
℄ Aduentius hiſpanus epiſcopus:magni ardoris & ſanctitatis uir:per hoc tempus ad-
uerſus hereticos.
℄ De fide catholica librum egregium edidit:in quo maxime contra photinianos: ma- Libros
nicheos: ſabellianos: & Arrianos diſputans: oſtendit dominum noſtrum filium dei huius
coeternalem fuiſſe patri. uiri hic
℄ Proſperum etiam aquitanicum:Rheginum ep̄m:uirum erudítiſſimum: per hoc tem cōme-
pus floruiſſe conſtat:eo q; a leone pontifice magno ob eloquentiā notarius apoſtolicus morat

electus fuerit:& ipſius Leonis papæ epiſtolas aduerſus Euthicen de uera Chriſti incar-
natione ad diuerſos datas ab iſto Proſper o emanatas fuiſſe credatur. Scripſit itaq; hic ꝓ-
ſper de uita contemplatiua libro tertio principium eius ſic incipit. Contemplatiua uita,
Item ſummam grandem ad trecentarum:&.30.poſitionum:principium. Scientia uera eſt
quæ nec ſibi:item hiſtoriam apprimi hominis conditione iuxta diuinarum ſcripturarū
fidem uſq; ad Valentiniani principis obitum conſcripſit:Item de Romæ captiuitate a gē
ſerico rege facta. Extant quoq; & eius opera aduerſus Caſſiani opuſcula:& alius liber he
roicis uerſibus:atq; ita cum multis meritis & celebri doctrina chriſti illuminaſſet eccle
ſiam atq; enthicianam &'Neſtorianam hereſim ſcriptis plurimum repreſſit . xvii.calen.
iulii apud eandem Rheginam ciuitatē quieuit in pace:& eodem die eiuſ natale celebrat̄.
¶ Aſcelpius apher,epiſcopus:per hoc tempus cum in dicendo & orādo magna in opinio
ne haberetur:etiam aduerſus arrianos & donatiſtas multa compoſuit.

Multa opuſcula hui⁹ fuiſſe dicitur

¶ Paulus quoq; panonius præſbyter hac tempeſtate in precio exiſtens de uirginitate ſer
uanda libellos edidit multos:Atq; de contemptu mundi. Deq; uitæ inſtitutione:ac alios
duos:& quidem diuinos ad Conſtantiam uirginem editos obtulit:in quibus meminit uo
luptatem & libidinem Iouiniani heretici prædicatoris:cui intantum cōtinentiæ & caſti
tati uitæ inſtitutio contraria fuit:ut inter luxurioſas epulas animam euomerit;
¶ Petrus quidam Ediſſenæ eccleſiæ præſbyter inſignis declamator per hæc tēpora egre
gios uariarum cauſarum edidit tractatus.& multos pſalmos metro compoſuit.
¶ Samuel quidam alter eiuſdem Ediſſenæ eccleſiæ præſbiter:hac tempeſtate contra ini
micos eccleſiæ catholicæ ſyro ſermone compoſuit:& præcipue contra neſtorianos:eu-
thicianos:& thimotheanos oſtendens neſtorianis deū & hominem non parum ex uirgi
ne fuiſſe natum. Euticianis autem ueram humani generis carnem fuiſſe adeo aſſumptā.
& non de cœlo exhibitam. Thimotheanis ita deniq; in uerbum carnem factum ut ma-
nente uerbo in ſua ſubſtantia:& homine in ſua natura ſocietate:non immixtione unam
filii dei reddidiſſe perſonam.

opiniones m̄ſtorꝫ hereticorꝫ hic dicit

officiū eccleſiæ hic ordinat

¶ Muſeus maſſilienſis eccleſiæ præſbyter: in diuinis ſcripturis ſufficienter edoctus per
hoc tempus de ſacramentis uolumen egregium compoſuit:ac omelias multas declama
uit:atq; ex ſacris ſcripturis lectiones totius anni feſtiuis ac dominicis dieb⁹ aptas excer
pſit & ordinauit:ac etiam reſponſoria pſalmos & capitula tempori & lectionibus con-
grua compoſuit:quod quidem ſanctiſſimum opus poſtmodum illi eccleſiæ confirma-
tum fuit.

hereticus piculoſus hic hereticus

¶ Thymotheus quidam hereticus & Hereſiarches epiſcopus his ferme temporibus inſa
niens multos errores diſſeminauit:& ad Leonem imperatorem poſtmodum libellū uaſ
de ſuaſorium ſcripſit & miſit:quem quidem prauo ſenſu patrum teſtimoniis in tantum
roborare conatus eſt:ut ad decipiendum Imperatorem & ſuam hereſim conſtituendam;
Leonem pene papam:& Calcidonenſem ſynodum ac omnes occidentales epiſcopos:illo
rum adminiculo neſtorianos oſtenderet:Sed fauente deo ab ipſo calcidonenſi conſilio
perpetuo exilio damnatus eſt.
¶ Euthices ſimiliter hereſiarches Conſtantinopolitanus abbas & ipſe per hoc tempus
ſuum dogmatizat errorem:aſſerens unam eſſe naturā uerbi dei & carnis quā hereſim:cū
Flauianus Conſtantinopolitanus epiſcop⁹ damnaſſet. Theodoſio fauente. Epheſina indi
citur ſynodus:in qua Dioſcoro Alexandrino epiſcopo præſidente Eutices ipſe iam dam
natus exilio relegatur.
¶ Terremotus maximus apud Conſtantinopolim per quattuor menſes continuos hiſ-
dem temporibus fuiſſe dicitur:Sed infante quodam monente:ut cantaretur ter Sanct⁹
ſanctus ſanctus deus fortis & immortalis miſerere nobis:ſtatim omnino ceſſauit:quod
quidem uerbum poſtmodum in calcidonenſi concilio dici in eccleſiis mandatum fuit:
ut habetur incanone &c:

Scūs ſāct⁹ ſanct⁹ quis primuꝫ iſtituit

¶ Torſimundus octauus gothorum rex . Theodorico patre in bello Attilæ inter-
fecto in regnum gothorū ſucceſſit: & ſeptem annis regnauit : qui cum id tempus
regnaſſet : mortuo theodoſio : & Valentiniano Auguſtis: uidens imperii calamita-
tem:nihilq; amplius timens citeriorem hiſpaniam ; & quaſdam galliæ ciuitates extra

Burgundionum & francorum ditionem conſtitutas omnes ſuaſit & ſibi ſubegit.Hic nā
q; Torſimundus eum cum patre in bello cōtra Attilá militaret : & mortui patris reppe
riſſet cadauer:ſtatim regiis exequiis illud apud Toloſam ſepelliuit. Quo ſepulto He-
tio galliarum præfecto ſuaſit:ut hunnos ſuperatos perſequeretur.Sed ille renuens dixit
& hunnos uictos:& ueſegothas uictores uereri:quo reſponſo torſimundus in regnu3 re
diit:quod certe fratres occupare conabantur.

m Artianus duodecimus Conſtantinopolitanus imperator:Theodoſio ex peſte ſu
blato imperauit cum Valentiniano iam Cæſare cōſtituto:ānis ſeptem.Is prin-
ceps catholicus fuit:& catholicis plurimum fauit:qui ut imperaret. Theodoſii Orienta
ſororem cum orientis impio uxorem accepit : Et Attila mortuo (ut diximus) eadem le Impe
nocte per ſomniū eius arcum confractum uidit.Eo itaq; imperium ſuſcipiente:cum im riu3 hic
perium occidentale ab orientali quaſi diuiſum eſſet:has prouincias uidelicet Germani- occiden
am:Daciam:Sarmatam:Hiſpaniam:Aquitaniam:Vaſconiam:Eduētium:& gallias:orien tē amit
tale imperium amiſit:nec ultra deinceps reparare potuit:& iam Frācis imperii portæ ape tere in-
riri uiſæ ſunt.Et licet Torſimundus toloſanus rex citerioris Hiſpaniæ ciuitates occupaſ cipit: p
ſet:Francorum tamen ditionem minime tentare uoluit.Cūq; in his præſſuris ſeptem an ut hic
nis imperaſſet:& iam Valētinianum imperii conſortem a Tranſilla Hetii comilitōe ob uotaſ
truncatū intellexiſſet dolore animi & ipſe ſine liberis motuus eſt.

¶ Francorum regni princ.iteratio.

¶ Feramundus primus Francorum Rex Moronei filius:his temporibus ī Gallia regna
re cæpit:& regnauit annis ;Hi nanque Franci primum Germani populi fuere a quo
dam nomine Franco troiano nobili:ut ſuperius libro tertio dictum eſt:nominati in Frā
conia prouincia conſtituti.Quam quidem prouinciam Conſtantius magni Conſtantini
filius cum omnibus populis domauerat.Hi quippe uſq; ad Honorii & Archadii impe-
ratorum tempora quieti in eadem patria permanſere.Sed ſeptimo imperii eorum anno:
mutandi melioris ſolis gratia:patriis ſedibus relictis: Rhenum fluuium tranſierunt : &
apud Treueros:Metenſes:& Marcomenſes:tullenſeſq; ac Veredunenſes conſederunt:
Sed paulopoſt etiam ultra Rhenum repulſi:iterato his temporibus: & Franconio profe
cti:in Senonenſium prouīcia apud Pariſius Clodione & Moroneo eius filio ducibus ſe
dem poſuere:Quibus mortuis:hic Feramūdus regnū ſuſcepit:& multa ſtrennue geſſit.

5652 453 ¶ Synobus quarta uniuerſalis ſexcentorum & triginta epiſcoporum:hoc ipſo anno apđ
Calcidonenſem urbem auctoritate Leonis papæ:& Martiani principis indicitur.Quoꝝ
auctoritate decernitur credendum duas in chriſto fuiſſe naturas:utq; unus idem chriſtꝰ
deus & homo crederetur.Quibus ex ſententia decretis ſtatim Neſtorius & Eutices ne-
phandus hereticus manicheorum præſul damnatur:ac omnes manicheorum libri publi
ce combuſti ſunt.

¶ Vrſula uirgo glorioſa natione Anglica:his temporibꝰ apud Coloniam germaniæ ur-
bem.Quum undecim uirginum milibus:ab Hunnis ſub Attila rege militantibꝰ glorio
ſiſſimo martyrio coronata:duodecimo calendas nouembris migrauit ad ſuperos:quoꝝ
corpora ibidem a chriſtianis ſepulta maximo in precio ſemper habita ſunt.Sanctiſſimū
autem Vrſulæ caput Bergomum poſtmodum tranſlatum in conuentu noſtro diuini au Caput.
guſtini maxima in ueneratione habetur.celebratur autem eorum feſtum undecimo ca- ſcē hu-
lendas nouembris: ius

5655 456 ¶ Maximianus patricius Romanus:hoc anno:qui eſt quartus imperii Martiani annus. Bergo-
Valentiniano imperatore a Darſallia milite interfecto imperium occidentale occupa- mi ha-
uit:& ſtatim Eudoxiani ipſius Valentiniani uxorem uiolentis nuptiis ſibi adiungit.Qua betur
propter uandali ex Aphrica acciti:Genſerico Rege duce Romam hoſtili manu ingreſſi Ro.ite
ipſum Maximinum in illo tumultu occidunt:& in Tyberim proiciunt.Quo mortuo: rato
per urbem debacchantes uniuerſam diripiunt:atq; iterato incendunt templa quoq; & ſa incēdit
craria uniuerſa ſpoliant:nec Leonem pontificem deprecantem exaudire uoluerunt.Vr-
bem deinde ſpoliatam relinquentes Eudoxiam etiam & eius filiam a Valentiniano ſu-
ſceptam ſecum in Aphricam perduxerunt:& hic fuit annus ſextus Martiani imperii.

¶ Inclytæ Venetiarum Vrbis principium.

VENETIAE CIVITAS REGIA.

℄ Venetiæ Ciuitas noſtro æuo per potentiam & excellentiam cantatiſſima: hoc āno Ri 456 5655
chobaldo ferrarienſi hiſtorico teſte:in Venetia prouincia extruitur. Sunt tamen qui di
cunt eam ab Eneto ſeu Veneto quodam troiano principe primo conditam. Alii autem
a quibuſdam piſcatoribus initium ſumpſiſſe ferunt. Verumtamen eodē auctore li.x.re
ferente:hac ipſa tempeſtate examinata hunnorum terribiliſſimo hoſte Italia:& cōfugiē
tibus undiq; conuicinarum urbium:uidelicet Aquileiæ:Altini:Concordiæ:Caprularū:
& Laureti:necnon & patauii:Vicentiæ:Veronæ:Mantuæ:Brixiæ: Bergomi:ac Mediola
ni:& Papiæ nobilibus:& per proximam paludem conſiſtere:atq; latere conantibus in ex
trema pene adriatici ſinus omnia:ubi intra paludem campus aſſurgebat plrimus:non di
co paſtores:aut piſcatores ; ſed nobiliſſimi ciues ibidem conuenere. Ibiq; exiccato quot
tidie de induſtria ſolo:manſiones muniere:quas a cōmuni prouinciæ nomine unde con
Gradū uenerant:uenetias dixerunt. Aquileienſes autem primi gradum:deinde Concordienſes
crapulas Caprulas condidere. Altinates uero ſex oppidula:uidelicet:Torcelluʒ cuʒ quinq; aliis cō
diderunt. Patauini deinde partem Riuialti extruxerunt:poſtea monte Silicenſe methe
torcellum māchum Albiolam philiſtinā:& quædam alia poſuerunt:atq; ita hæc celebris & inclyta
ciuitas ilico mirūimmodū:& ultra q̄ credi pōt:creuit. Cuius quidem urbis cum multæ
riuus altus pareāt latiſſimæ & laudatiſſimæ cōmēdationes:illa imprimis extat. Aliæ.n.quas accepiſ
ſe:lectitaſſeq;:aut a nobis ipſis per uarias orbis terraꝝ oras aſpexiſſe contigit:celebres:
methemanchum glorioſæq; uocantur. Hæc admirāda una eſt:cui tantū cæleſtis aſpirauit fauor:ut ipſa re
rū nā ceſſerit. Cū certe mortaliū ingenio:opibꝰ:māibuſq; qđ hūanitꝰ dici pōt: iactis hu
albiola mi fundamētis cōditæ ſūt. Hæc itra fluctuoſos maris impetꝰ:& medios pelagi uortices:
quaſi regina in alias caput extulit urbes:p tot tēpla:tot regias āpliſſimaſq; ædes: turres:
naualia:portꝰ aſſurgēs:ut q̄ ad uniꝰ urbis decorē collata ſunt:multaꝝ ornamētis ſupeſ

ſe queant. Eam nimirum gentibus omnibus tutam ſedem cõmune domicilium & hoſpitale generis humani:receptaculumq; ab imortali deo inſtitutam eſſe crediderim:cum eo tot oportunas fluminum deriuationes adeo cõmode adiacentes:quaq; uerſum regiones tot cingentium littorum quaſi menia:uallũq; conſpicio:quo ex mediterraneis locis fruges ac alia uitæ neceſſaria deuehantur:quo ita maritimi cõmeatus accipiantur:ut nullos externarum claſſium:nullos infeſtantium p̄donum reformidaret incurſus: quaſi ad urbis incrementum & imperaturam ciuitatem ſuperi auſpices cœlum & cuncta conceſſerint:habet quippe hæc ciuitas:ut Caſſiodo.inquit:pro pauimẽto mare:pro muro aq̄s maris:& profecto cœlum.Ibi n.mare uoraginem quandam habet:cuius rei cauſam fluxus & refluxus ſemel in die contingit:tanta nanq; eſt huius urbis amplitudo : tantaq; dignitas:ut non ſolum Aquileiæ patriarchatum conſecuta ſit:uerum etiam interferociſſimas gentes eo faſtigii peruenerit:ut late mari ac terris imperet.ac benignos omnibus ac liberos ſinus aperiat:quæ res efficit ut ſine patria ſeſe appellare debeat nemo:cum in hac ipſa:ſicut his qui parentibus orbati ſunt:eo adoptari pacto liceat ut parui temporis conſuetudine beniſicentia:comitato filios conſtet fieri legitimos:nec nos in penitentia præclaram regendi Venetorum conditionem:non proprias leges:non rerum geſtarum amplitudinem:non ipſas omni in bellorum genere uictorias non deoiq; prope diuinam adminiſtrationem dictu ſumus : quod opus non modo immẽſuꝫ:ſed etiam ſupra humanas uires eſſet:uerum illod ſummatiꝫ attingiſſe ſatis arbitramur:q̧ cũ p̄ter magnas uirtutes illud imprimis Veneti accutate tenuerunt ut equiſſimi eſſent & haberent̃:qppe qui nemini iniuriam:aut bellum intuliſſe ceperint.Addamus & illud qood uere huius urbis peculiare decus ẽ:quod uniuerſum reipub.corpus ab eis ſemper ita curatum & in comune conſultum:ut in aliqua parte tuenda ne reliqua unq̃ deſertas omiſerint: quæ res adeo ciuiles diſcordias & populares ſeditiones omnino auertit:ut huic urbi primo hominum memoriam ſine factionibus & inteſtinis contentionibus taꝫ immenſuꝫ tam diuturnom genere licuerit imperium:ut autem in bellis inferendis ſemper tardiſſimi extitere Veneti:ſic ab armis pro ſua:amicorum.q; ſalute:dignitate:fortunis:imperio in alias nationes ſoſcipiendas nullus eos terror:nulla iactura : nullumq; diſcrimen abſterrete unq̃ potuiſſe enim eis antiquus mox & ſanctiſſima ac ſingularis in chriſtianos beniuolentia:qua uere alterum Italiæ columen toti gentium chriſtianitati merito appellari licet.Nam cum prudentia:fortitudine:magnficentia:benignitate:clementia:reliquiſq; uirtutibus antecellant Veneti.id enim ſibi maxime aſcribunt ilaudi ut hi qui eorum quæ ſunt commiſſi in pace ſecuri degant. Sintq; q̃ beatiſſimi: quot monſtris terras & tyrannis ciuitates exonerarunt. Quot reges & principes aliorum fraudibus:& ui deiectos:magnis ſumptibus ac detrimentis regnis incolumes reſtituerunt. Neq; illud reticere fas eſſe credimus:quod in dominorum Venetorum maximam redundat gloriaꝫ. Claſſem enim duce.Nauarchis militibus remigibus omni telorum genere inſtructam: quotannis emittunt:quæ maria:in ſingulaſq; ſagaci luſtret indagine:ut ſi maritimi uſq̃ prædones compareant:eos inſectentur:profligent:crucient:Tutum mare mercatoribus: cæteriſq; mortalibus reddant:ut iure ipſis Venetis optandum ſit:Quod quidam ex noſtris infraſcriptis carminibus in eorum laudem perpulchre cecinit dicens.

Dum mare delphinos:dum cœli clara tenebunt
Sydera:dum graras tellus dabit humida fruges:
Dum genus humanum ſua deget ſæcula terris
Splendor erit toto Venetum celeberrimus æuo:

Hæc itaq; Veneta ciuitas:& ſi nunc in gloria extet : non tamen rerum humanarum conditionis adeo expers fuit: quin per ſingulas quaſq; ætates ſuos pertulerit humanes:de quibus infrã locis & temporibus oportunis ſigillatim dicetur.Habuit nanq; hæc celebris & inclyta ciuitas : uiros præter maritimorum bellorum & mercature in diſciplinis omnibus clariſſimos: qui orbem abunde illuſtrarunt:quos commemorare operoſiſſimum eſſet:eoſq; pro uiribus infra commemorabo:in hanc autem ciuitatem beati marci euangeliſte corpus ex alexandria delatum maxima cum ueneratione excolitus:in cuius honore extructum eſt illud egregiũ tẽplũ in celebriore urbis loco ubi p̄cioſiſſima & pene iextiabilia recõdita ſũt:

ℭRAGVSIVM DALMATIAE CIVITAS.

ℭ Raguſiū aūt Dalmatiæ ciuitas ab epidaurenſibꝰ Epidauro a gothis euerſo auſpicaci loco : hoc quoqꝫ tp̄e & āno cōditur:q̄ p̄ cæteris Dalmatiæ urbibꝰ publicis & priuatis operibꝰ magnifice eſt extructa:hʒ & ip̄a naualia & portū optimū cathēa clauſū:cuiꝰ ciues cæteros Dalmatas & opibus & reliqs bonis atqꝫ uirtutibꝰ ſuperāt:q cū liberi ſint legibꝰ:moribuſqꝫ inſtructi uenetorum more ſeatū:& magiſtratꝰ:ac patricioꝝ ordinē habēt a plebe diſtinctum. Patricii ſoli rempublicam ipſam adminiſtrāt:plebs tamē ſuis rebꝰ ſtudet:& de publicis minime curioſa eſt. 457 5656

Eo huius nois primꝰ:tertiuſdecimꝰ cōſtātinopolitanꝰ impator:hoc anno Martiano defūcto eius loco ex græca natiōe ſuffectꝰ impauit ānis.xvi.qui ſtati filium ſuū eiuſdē nois creauit auguſtū.Quo impante Ro.reſpublica magnas ptulit calamitates:ſubortis qbuſdā tyrānis impiū ipſum uſurpare conātibꝰ.Gēſericꝰ Vandalorū rex ex aphrica ſtati i Italia nauigat romanū inuaſurꝰ impiū:qd ubi Leo itellexit repēte Baſilicū patriciū cū ualida claſſe i auxiliū Atheni principis Ro. mittit : qui ambo cōiunctis copiis ad populoniā Gēſerico obuiā ſiūt:hominēqꝫ claſſe decernere cōpellūt: q tādē ab ipſis ſuparꝰ turpi ſuga in Africā rediit:pꝰ hæc qdā noīe aſper patricꝰ cōſtātinopolitanꝰ cū duobꝰ filiis Leonē hūc interſicere curauit:cui cū res nō ſucceſſiſſet aptū ei bellū mouit.Sed cū Baſilicꝰ ei rediiſſet:Aſp cū filiis captꝰ obtrūcaſ: qbꝰ geſtis oſtrogotharū rex Theodemir.Hūnis ſuperatis illyricū ſeu ſclauoniā uaſtare cœpit :nec quieuit:donec panoniā & meſſiam ꝓuincias obtinuit:Leo deniqꝫ cū pacem cū oſtrogothaꝝ rege feciſſet:ualitudine correptus apud Conſtantinopolim Leone ex ſotor̄ nepote imperatore deſignato e uita deceſſit. 458 5657

1

Seuerianus ipator

Antenius ipator

Antenius iterato ipa. tor

ſocer p̄dicti imperator

olymbriꝰ imperator

gliceriꝰ ep̄s imperator

ſalernitanꝰ imperator cōſtitus

ℭ Maioranus quidā patricius Ro. hoc āno maximino p̄dicto tyrāno a Gēſerico iterfecto apud Rauenā ab exercitu imperator:Leōe ſuadēte ſubrogaſ:& imperauit ānis.3 qui cū iniuſte nimium imperiū regeret.30.āno ab eodem exercitu ad Therdonā ciſal. galliæ urbē interficitur:& Seuerianꝰ qdā ſurrogatus ē:q & ip̄e cū alāis inter benacū lacū & brixiā uictorioſiſſime cōfligēs ipſoꝝ regē interſecit. Seueriano deinde defūcto Antheniꝰ qdā martiani impatoris gener ſuffectꝰ ē:q:ut p̄ſertur gēſericū regē cū baſilico patricio cognato ſuo in africā repulit:& gernādū narbonenſem p̄fectū in gallia tyrānidē exercere p̄ſumentē p duces ſuos ſupauit:& cœpit atqꝫ exilio dānauit: tandē cū impator ex cōſtantinopoli Olymbriū ducē ſuū in ſubſidium ei miſiſſet: depoſitis impialibꝰ iſigniis p̄uatā uitā ſe cōuertit.& ipiū ſeatui ppl'oqꝫ ro.cōmēdauit.ſʒ cū iteꝝ ad eūdē magiſtratū ſoceri ope fuiſſet aſſumptꝰ ab eodē ēt paulopꝰ:carnifices & īterfectꝰ & laceratꝰ ē :cū impaſſet ānis.4.Sʒ & ip̄e eiꝰ ſocer ipator pꝰ generi crudelē cedē.4.men.acerbiſſimis cructatibꝰ cōſumptꝰ ē.Eo itē mortuo olymbriꝰ dux apo .Ro . ex Rauena Ro.uocatus ipator occidētalis ipii appellaꝰ:īpauit tātūmodo mē.4.& ita deceſſit:quo mortuo Gliceriꝰ qdā Senator Ro.ipator cōſtituitur:ſed a Ro.ēt poſtmodū deiectꝰ Salernitanꝰ ep̄ꝰ mox cōſtituiſ. Et hæc de imperatoribꝰ Romæ conſtitutis Leone impante dicta ſufficiant.

acephali heretici

ℭ Acephalorum peſſima hereſis calcedonenſe conſilium impugnantium per hoc tempꝰ exoritur:qui ideo acephali dicti eo quod ſine capite ideſt ſine auctore habeantur ; ut habemus in canone.14.q.3.c.Acephali.Hi quippe duarum ſubſtantiarum proprietatem i chriſto negabant: unam tantum in eiuſdem perſonæ naturam prædicantes.

papa .48.

h

Ilarus papa natione Sardus patre Criſpino poſt Leonem pontificem ſedit annis 6.menſibus . 3.& diebus.x. qui licet in multarum rerum perturbationem fue- 463 5662

rit: rem tamen diuinam nonquam prætermiſit. Vnde & gratiano referente: conſtituit
ut nullus litterarum inſcius in clericum ordinaretur:ut habetur in canone.ly.di.c.Peni
tentes.Inſtituit item ne pontifices deinceps ſucceſſorem ſibi deligerent:ut.viii.q.i.c.Plæ
riq;:quæ quidem inſtitutio ad omnes eccleſiaſticos gradus pertinet: & poſtea per totũ
orbem ſparſa eſt:hic cum erudititiſſimus haberetur: tres epiſtolas de fide catholica ſcri-
pſit:tres ſynodos confirmantes ſcilicet nicenam:Epheſinam & calcidonenſem:duas ẽt
bibliothecas in urbe conſtruxit:& ad lunam in urbe monaſterium conſtruxit. Multa p̃
terea dona & quaſi infinita templis obtulit.Deniq; cum omne tempus in docendo ad-
monendo:& elemoſynas faciendo contriuiſſet: multoſq; præſbyteros diaconos epiſco
pos creaſſet:uitam ſanctiſſime finiuit:& iuxta corpus beati Laurentii in cripta ſepellit:
& tunc uacauit dies.x.

ℭ Viri doctrinis excellẽtes.

ℭ Victorinus natione aquitanicus inſignis arithmetricus per hoc tempus in p̃cio exi-
ſtens ab hylario papa initatus rationem paſcæ ad curſum lunæ compoſuit.Euſebiuʒ &
Theophilum ac proſperum magiſtrum ſuum ea in re ſuperans.
ℭ Lupus terracenſis galliarum urbis epiſcopus huius temporibus fuit & floruit:qui cum
beato Hylario pontifice chriſtianam religionem gentiliom & pelagianorum opere plo
rimum labefactatam multum iuuit:hic itaq; cum beato Germano antiſiodorẽſi epiſco-
po etiam ob hanc cauſam in britãniam miſſus fuit:ubi duobus & quinquaginta annis
ſacerdotio uenerabiliter functus eſt.Quo autem anno obierit:non ſatis conſtat.Eius ue
ro feſtum.4.calen.aug.celebratur.
ℭ Theodorus præſbiter natione ſyrus:hõ non mediocriter eruditus: per hoc tẽpus libꝝ
ſcripturæ ſacræ conſonantia noui ſcilicet & ueteris teſtamenti contra antiquos hereti-
cos edidit:& poſtea zenone imperante diem obiit.
ℭ Fauſtinus quidam in regno galliarum epiſcopus in diuinis ſcripturis ſatis inſtructus
hac tempeſtate librũ de ſpiritu ſancto compoſuit.Aliud quoq; egregium opus de gratia Doctor
dei edidit.Item libellos plures aduerſus arrianos & macedonianos: & aduerſus eos qui egre
in creaturis aliquid incorporeum eſſe dicunt.Item epiſtolam in belli modum ad quendã gius hic
dyaconũ græcũ qui ad neſtorianam impietatẽ abierat:extat & alia eius epiſtola pulcher appel-
rima ad dei timorem exhortatoria:ac plurima alia eius ſcripta:& propterea inter docto latur
res egregios annumeratur. papa
5668 469 Impliciꝰ papa natiõe tyburtinꝰ pr̃e Caſtino pꝰ hylariũ põtificẽ ſedit annis.xv. .49.
s mẽ.i.& diebꝰ.7.Hic a iouẽtute ſua nõ mõ ſimplex:ſed & rectiſſimꝰ ac timẽs de
um fuit:q & Gratiano referẽte:multa cõſtituit:& primo ut nullꝰ iuitꝰ i ep̃ʒ pe
nitꝰ ꝑmoueret:ſicut hẽmꝰ i canone.74.di.c.Vbi iſta.Itẽ cẽſuit ne clericꝰ ullꝰ poſſeſſio
nẽ alicuiꝰ beneficii a layco recognoſcere p̃ſumeret:ut.16.q.6.per totũ:quod poſtea q
dẽ a Gregorio aliiſq; põtificibꝰ cõfirmatũ fuit:hic optimꝰ põtifex iſraſcriptas i urbe
baſilicas ædificauit:& primo baſilicã ſancti Steph.ꝓthomart.baſilicã ſancti Andreæ apo
ſtoli nõ lõge a tẽplo ſanctæ Mariæ maioris:aliã quoq; baſilicã ſancti Stephãi apd̃ ſanctũ
Laurẽ.dedicauit:& etiã baſilicã ſanctæ Viuianæ martyris ad palatiũ Lucinianũ:ubi cor
pꝰ ipſiꝰ uirginis repoſitũ ẽ:tãdẽ cũ Ro.eccleſiã nõ ſolũ bonis iuſtitutis:oeꝝ ẽt & donis
plurimis auxiſſet:plurimoſq; præſbyteros.diaconos:& epiſcopos creaſſet deceſſit: &.7. Lorica
no.mar.in beati petri templo ſepellitor:ac poſt ſedes uacauit dies.26. galea
ℭ Arthurũ britãnorũ regẽ:& qdẽ cãtatiſſimũ p hoc tẽpꝰ regnũ ſuſcepiſſe ferũt: uirũ ſa aurea
ne bellicoſiſſimõ atq; fortiſſimũ:q & lorica pulcherrima utebat regi qdẽ tãto cõdigna. clypeũ
Sed & i capite aurea galea i q̃ draco ſepultꝰ uidebat:Clypeũ aoreũ p̃ ſe ferre faciebat:in aureũ
quo dei genitricis imago depicta uidebat:ot eã ſemp aduocatã ſuã in memoriã i oi re re lancea
ducere poſſet:lanceã p̃terea noie ron arduã latãq; & cladibꝰ aptã:.quã qdẽ quocũq; ibat Ron:
ſecũ deferri faciebat:caliburnũ ẽt gladiũ eũ habuiſſe & portaſſe dicit:cũ quo quadringẽ gladiũ
tos:&.60.uiros ono p̃lio eũ iterfeciſſe phibetur hũc ẽt uirũ optimũ & xp̃ianiſſimũ fuiſ calibur
ſe ferũt:& eccleſiæ collabẽti i gallia & britania plurimũ ſubueniſſe: necnõ & catholicã num
fidẽ miꝝ imõʒ ãpliaſſe:uñ & regio. m̃l'tas:frãconiã oʒ:& datiã:guaſco.& ger.eãobrẽ ſuo trigita
ſubiecit ipio:tã m̃l'ta ẽt cõmiſit p̃lia:ut breui.ad.30.r̃gna ſibi uẽdicauerit q̃obrẽ & rotũdã regna

menſam apud corimbiam ciuitatem inſtituit. Tandem cum in prælio multas hoſtium
ſtrages dediſſet:& ipſe uulneratꝰ in inſulam defertur:ibiq; conſtitutus:ut britonum tra
Nuſq̃ dunt hiſtoriæ inde ſublatus:nunquam comparuit:quem & nunc uſq; & britones expe
cõpuit ctare eum dicuntur.

Viri doctrinis excellentes.

Genadius conſtantinopolitanꝰ epiſcopꝰ.uir doctrina & lingua nitidus:hoc tempore:
inter eccleſiaſticos doctores inſignis fuit:qui inter cætera totum Danielem prophetam
ex integro ad uerbum commentatꝰ eſt.Similiter & multas omelias compoſuit.

Ioannem quendam Antiochenum:ex grammatico præſbyterum factum:hac tempe
ſtate fuiſſe:& quædam contra eos:qui in una tantum ſubſtantia chriſtum adorandum
prædicabant:ſcripſiſſe tradunt:ubi quaſdam & cyrilli epiſcopi ſententias incaute forte
ab illo aduerſus neſtorẽ prolatas impugnat:quod robur thimoteanis hereſibꝰ addebant.

Z Eno hiſauricꝰ.14.Conſtantinopolitanꝰ imperator a Leone ante mortem Au
guſtus cum filio declaratꝰ:imperauit annis.17.leo enim ut dictum eſt:ualitu 474 5673
dine correptꝰ:primum nepotem ſuum ex Mariagene ſorore ſua filium nomi
ne leõem imperii ſucceſſorem deſignauerit:qui puer cum paucis diebꝰ imperaſſet : hũc
Verina Zenonem patruum ſuum propria manu coronatum imperatorem fecit.Sed cum pau
zenõis lopoſt in calcidonem perrexiſſet.Verina ſocrus ſua baſilicum ducem uirum ſtrenuum
huius fratrem ſuum in conſtantinopoli imperatorem appellauit:quod audiens Zeno hiſauri
ſocrus am ſe contulit malens cum mariagene uxore ſua exulare:q̃ rempu.perturbare:cuius fu
Baſili gam libenter baſilicus ſuſcepit:uerum cum ciuitas conſtantinopolitana eiꝰ hereſes : &
cꝰ fit ĩ turpitudines ferre non poſſet zenonem in urbe reuocauit:qui reuerſus baſilicũ, cogna
perator tum:& eius filium:quem Cæſarem fecerat:atq; uerinam eius ſocrum in capadociam re
maria legauit:interim uero Odoacer cum magna Tucilingorum & herulorum manu italiã in
gena greſſus hereſtem militiæ magiſtrum apud papiam ſuperatum & captum placẽtiam per
uxor ducens ibidem uniuerſo ſpectante populo interfecit.Zeno autem italiæ calamitatẽ mi
zenõis ſeratus:Theodoricum gothorum regem iam antea apud ſe ſuoſq; prædeceſſores in ho
ſpatrix nore habitum contra Odoachrum cum ingentibus copiis in italiam mittit:qui horeſtẽ
Odoachri patrem & ducem ſuum ſuperauit:cũq; etiam contra Odoachrem:ſeu Odoa
chrum ſæpius conflixiſſet:illum tandem in Rauennam urbem obſedit:& eo impulit:ut
eum etiam imperii ſocium acciperet:quod & fecit:uerum ſequenti die Theodoricus ip
ſum Odoachrem:& eius filium contra fidem datam interfecit:& poſtea nemine contra
dicente totius italiæ imperio potitꝰ.Tandem & hic zeno cum multas condidiſſet leges:
& bulgari uniuerſam thraciam deuaſtarent ne eis propter receſſum Theodorici reſiſtere
poſſet:uiſa etiam maxima conſtantinopoli conflagratione dolore animi morbum con
traxit:ex quo paulo poſt uitam finiuit.

Clodoneus quintus:ut fertur francorum rex:hoc anno childerico eiꝰ patre morte ſub
lato in regnum ſucceſſit:& regnauit annis.30.uir utiq; potens & armis ſtrenuus:q Theo 479 5678
doricum ſolum ex concubina habens filium:chrotildem chilperici burgondiorum Re
gis filiam forma elegantiſſimam & chriſtianiſſimam duxit uxorem:cuius ſororem pa
truus eius Gundebandus burgundiæ Rex exilio damnauerat: & utrunque eius paren
tem:necnon & duos fratres:ac etiam Godeſillum eiꝰ patruum gladio obtrũcauerat:hæc
itaq; chrotildis regina facta:mox uirum ſuum Clodoneum regem diui remigii remen
ſis epiſcopi interuentu ad catholicam fidem conuertit:clodoueo ipſi baptiſmum ſuſci
pienti & dicenti.Mitis depone colla:Sicamber adora quod incendiſti:incendeq; qđ ado
raſti.Percepta igitur baptiſmi gratia : confeſtim francorum regnum in imenſum auctũ
eſt.Et propterea Anaſthaſius imperator cum eius famam atq; uirtutes intellexiſſet: re
pente coronam auream gemmis ornatam cum tunica & baltheo eidem ex conſtantino
poli in galliam tranſmiſit:a quo die & conſul & imperator deſignatus:trabea etiam con
ſulari indui meruit.Ac deinceps Romanum imperium:quod dudum apud conſtantino
polim in amplum fuerat:indies minui cæpit:& francorum regnum augeri.Clodoneꝰ ita
q; pariſiorum urbem regni ſui caput etiam conſtituens:inde uniuerſos expulit hereticos
& catholicos introduxit.

Elix eius nominis tertius natione Ro. patre Felice præſbytero ex regione fa-
f ſeiolæ: beati Gregorii papæ attauus poſt Simplicium põtificem: ſedit annis. viii papa. 50
men. xi. & diebus. xix. uir utiq; optimꝰ: qui inito pontificatu ſtatim ex græcia
5683 484 relationem accepit. Petrum euticianum: quem antea diximus ob hereſim in exilium fu-
iſſe pulſum ab Achatio conſtantinopolitano epiſcopo eſſe reuocatum: unde concilio cõ
gregato Felix põ. hic auctoritate ſedis apoſtolicæ Petrum hereticum & ipſum Achatium
epiſcopum damnat. In eo item cõſilio conſtituit accuſato apud iudicem ſemper pro-
pter reſpõſionem darentur induciæ: ut habetur in canone. 2. q. e. De induciis. Conſtituit
etiam ut eccleſiæ ab epiſcopis conſecrarentur: ut de conſe. di. 1. c. Si non alii hic baſilicã
beati Agapyti martyris non longe ab eccleſia ſancti laurentii ædificauit: & cum bis in
urbe Roma ſacros ordĩes celebraſſet: ubi præſbyteros octo & uigiti: dyaconos. v. epiſco
pos per diuerſa loca numero. 30. creauit: moritur. & in eccleſia beati pauli ſepelitur. Ceſſa
uit tũc epiſcopatus dies ſex.

5685 486 ℭ Concilium aurelianenſe tertium tempeſtate hac clodouei regis iuſſu indicitur: quod
quidem ſanctus Mellanius congregaſſe dicitur: quo in loco etiam quattuor alia concilia
congregata fuiſſe: ſcribitur primum ſub beato Siluestro papa: auctore Marino epiſcopo
ſecundo auctore Aureliano epiſcopo: Tertiũ hoc idem mellanio epiſcopo auctore: quar
tum auctore Albino andegauenſi epiſcopo: Quintum honorato bituri enſi epiſcopo au-
ctore quod probatur in decretis. xv. di. c. Sexta ſynodus.

Quatuor cõcilia aurelianis congregata fuiſſe ſcribitur

ℭ Rauẽnati reges.

5687 488 ℭ Theodoricus theodomiris oſtrogothorum regis ex arilena concubina filius ſexto
decio iperii zenonis anno italiæ totius dominio potitus eſt: & regnauit annis. 25. uir
omnium barbarorum mitiſſimus: qui & ſi Rauẽnatẽ urbem regni ſui ſedem fecerit. ur
bem tamen Romanam quoad potuit honorauit. Nam & Octaui ſepulchrum exorna-
uit: & ſpectacula de more exhibuit: & alia ædificia publica & baſilicas multas extruxit:
nihilq; omiſit: quod ad optimum principem pertineret. Et ut regnum ſuum aliquando
ſtabiliret Clodouei francorum regis filiam nomine andeflenam uxorem duxit: & ſoro-
rem honorico uandalorum regi: & alteram alarico ueſogotharum: Tertiamq; Gundiba
to burgundionum regi in matrimonium copulauit: indeq; paulopoſt Clodoueo frãco-
rum regi ſocero ſuo bellum intulit grande: eo quod alaricum ueſogotharum regem ge
nerum ſuum interfeciſſet: & uaſconiam partem regni ſui occupaſſet ac gallis ingenti p̃
lio ſuperatis uaſconiam iterato recepit: receptãq; pro almerico paruulo alarici filio do-
nec adoleſceret: gubernauit: his optime geſtis ut erat ingentis animi & potentiæ uir etiã
ſiciliam: dalmatiam: liburniam: illyricum: narbonenſem: galliam: atq; burgundiam ſuo
ſubiecit imperio. Tridentinam poſtea urbem in alpibus poſitam pulchro cinxit muro: &
italiam omnem ab externo hoſte tutatus eſt. Collocatiſq; herulis in extremis italiæ par
tibus apud auguſtam prætoriam interfectoq; Odoacre alium regẽ dedit: quẽ adhuc ado
leſcentem in adoptiuum ſuſcepit filium: Hic boetium & Symacum conſulares uiros
romanos ob ſuſpitionem affectatæ libertatis exilio primum damnauit: & poſtea interi
mere fecit. Cunq; in arrianam poſtmodum hereſim declinaſſet Ioannem papam & non
nullos alios catholicos apud Rauenam in carcerem truſit: ubi cum cum aliis multis me
dia atq; aliis ſuppliciis interire fecit. Sed hanc ſeuitiam dominus nequaquam permiſit
multam. Quia Ioãne papa mortuo. & ipſe poſt ſeptuageſimum diem apoplexi correptꝰ
ſtatim hereticus expirauit: eiuſꝰ aĩam gre. in ſuo dyalogo referente eremita quidam in ly
paris in ignem uidit immerſam: huic autem Theodorico athanaricus eius ex filia nepos
in regnum ſucceſſit. Athanarico autem Theodatus ſuffectus eſt. Quo deiecto uitigis re-
gnum accepit: ſed eo a Belliſario capto & iuſtiniano imperatori præſentato regnum ite-
rato in imperii ditionem ceſſit.

Tridentinã urbẽ muris cĩxit

Athanaricꝰ rex
Theodatus rex
Vitiges rex

ℭ Burgundionum regni finis.

ℭ Gundebandus ultimus Burgundionum rex. Chrotildis reginæ francorũ patruus per
hoc tempus interfectis fratribus ſuis: regnum omne occupat: ſed quantum regnauerit
ignoratur quippe Gundiocho eius patre defuncto: quattuor eius filii heredes in regno
ſunt inſtituti: ſed hic reliquis eis fratribus interfectis cum earum coniugibus ac filiis

duabus tantummodo fratris filiabus:uidelicet Sedelena & Crotildi ſuperſtitibus regnũ
omne ſolus obtinuit.Qui regno in pace adepto:confeſtim in italiam per domuſule mõ
te agri nouarienſis ingreditur:& magnas ſtrages nouarienſibus:comenſibus : uercellenſi
bus:taurinenſibus:atq; eporedienſibus dedit.Quo abſente clodoneus francorum rex:ſta
tim chrotildem eius nepiem chilperici filiam per internuncios pertentare fecit:an ſe i
uirum ſuum habere uellet:cui cum libentiſſime id facere optaret: raptam uxorem du-
xit:& paulopoſt duos ex ea filios ſuſcepit.Cũq; poſtea clodoneus uxoris hereditatẽ ab
ipſo Gundebando expoſtularet:nec obtinere poſſet:aduerſus eum bellum mouit:& ciui
tates omnes inter lygirim & ſequanam fluuioſitas:ſuo ſtatim conquiſiuit imperio. cũq;
ꝙ reliquum ſuperfuerat bello etiam ſibi uendicare tentaſſet:interueniente chrotildi pa-
cẽ præſtitit:paceq; confecta.Gundebandus ad confirmãdum regnum ſuum Theodorici
prædicti italiæ regis filiam duxit uxorem:& ex ea mox filium ſuſcepit.Quæ cũ nouer-
cam ſe ut uideret eius filius poſt mortem patris regnare poſſet:priuigno ſigiſmundo in-
ſidias tetendit:& tandem ueneno eum ſuſtulit:Mortuo deniq; clodoneo francorum re-
ge:hic filiis clodonei moleſtus eſſe cæpit:qui matris chrotildis perſuaſionibus ſtimula
ti maximo exercitu comparato in eum mouent:quo fuſo ac ſuperato eius regnum i frã
corum regnum ceſſit.

℄ Vnericus genſerici uandalorum regis filius:hoc anno patre defuncto apud aphricam 489 5688
patari- uandalis regnare cæpit:& regnauit annis.8.Qui patarinis arrianis fauens catholicos p-
ni arria ſequi non deſtitit:& die una ad quattuor milia nongentos ſeptuaginta ſex chriſti confeſ
ni here ſores diuerſis ſuppliciis eum interfeciſſe dicitur:quorum cum multi eſſent eccleſiarum
tici peſ epiſcopi:præſbyteri:& dyaconi aſſociatis ſibi fidelium populorum turbis pro catholi-
ſimi cæ confeſſionis defenſione in horribilem eremum primum exilio truſi : Ad extremum
4.idus octobris uariis cruciatibus afflicti:martyrium conſumauerunt:inter quos Cy-
prianus & Felix domini noſtri ſacerdotes præcipui & primicerii fuere:quo autem gene-
re mortis hic Vnericus obierit:non ſatis conſtar.

℄ Viri doctrinis excellentes.

℄ Mamerus uienenſis epiſcopus:hiſdem temporibus ob ſanctitatem atq; doctrinam ma
gno habetur in precio:qui inter cætera ſuæ uirtutis monumenta:primus ſupplicationes
letania quas græci letanias uocant:inſtituit:& hoc q̃ maxime propter frequentes terremotus:q
rũ inuẽ tum gallias acerbiſſime moleſtabant:atq; uexabant:ac propter beſtiarum quarundam i-
tor:uz. curſiones:quæ tunc populum ſuum plurimum contriuerãt:& hæc quidem letaniæ mi-
minoꝝ nores dicuntur ad maiorum differentiã:quas magnus Greg.i ſancti marci feſto iſtituit.
℄ Remigium etiam remenſem epiſcopum:& quidem doctiſſimum atq; ſanctiſſimum:
per hæc tempora floruiſſe conſtat:eo ꝙ clodoneum francorum regem cum innumera-
bilibus francis baptizauerit.Qui præter ſanctitatem maximam cum in diuinis ſcriptu
ris præclariſſimis haberetur:commentarios perutiles in nouo & ueteri edidit teſtõ. Sep
tuaginta & eo amplius annos cum in epiſcopatu expleſſet inter cætera ſuæ ſanctitatis
miracula facta:puellam a morte corporis ſuſcitaſſe legitur.Obiit autem anno domini.
cccc.lxviii.calẽdas octobris.

Naſtaſius.xv.conſtantinopolitanus imperator:poſt zenonem imperauit in ori
papa.51 a ente tantum annis.36.hic clodoneo francorum rege:eo ꝙ eugoriſmam & bur
degaliam ciuitates celebres a ueſegothis:qui arrianam hereſim tenebant:abſtu- 490 5689
liſſet:precioſam(ut diximus)tranſmiſit tunicam:eumq; patricium creauit . Sed poſtmo-
dum per Achatium conſtantinopolitanum epiſcopum corruptus:factus eſt hereticus.
Eam ob rem cum ab Ormiſda pontifice romano per legatos moneretur:ut ab euticetis
hereſi diſcederet:iratus confeſtim oratores ab urbe eiecit:dicens nos & pontifici & ali-
is iubere uolumus:non autem iuberi Et propterea paulopoſt ſuis omnibus aſtantibus
principibus:ut ſceleris & ſuperbiæ penas daret:ictu fulminis interiit.

Elaſius eius nominis primus papa:natione apher patre Valerio:poſt Felicẽ põ-
g tificem:ſedit annis quattuor.men.8.& diebus.17.hic uir ſanctus fuit:qui ut ad
pontificatum aſſumptus fuit:mox manicheos in urbe depræhenſos exilio dã-
nauit:eorumq; libros quoſcunq; inuenire potuit apud baſilicam ſanctæ mariæ maioris

publice combuſſit. Deinde diligens: quæ dei ſunt: multa conſtituit: quæ ad eccleſiaſticũ cultum pertinebant. Et primo ut nullus bigamus ad ſacros ordines: niſi de licentia ſedis apoſtolicæ promoueretur: ut habetur in canone quinquageſima ſecunda diſtin. c. Nã cõfidit. Voluit item ut ſeruus clericus factus ſeruituti etiam permaneret obnoxius. 54. di. c. frequens. Statuit item: ut nullus membro mutilatus: aut carens oculo ordinaret̃ præſbyter. 55. di. c. ſi euangelica: Vtq; epiſcopi a ſuo tantum metropolitano: & ipſe ab eis ordinaretur. 64. di. c. Qui per ambitiones: Cenſuit etiam: ut clericorum ordinationes: quater in anno de cætero fierent: & die ſabbati tantum. 75. di. c. ordinationes. diſtinxit quoq; gradus: per quos uoluit: ut ſi quis ad epiſcopatum aſcenderet. ſ. ut primo hoſtiarius fieret: deinde lector: exorciſta: acolitus: ſubdyaconus: dyaconus: præſbyter: & demum epiſcopus: ut. lxxvii. di. c. Illud nos: Conſtituit præterea: ut inimici & ſuſpecti in iudicio ab accuſationibus repellerentur. 3. q. 5. c. Omnis qui. Vetuit item huiuſmodi decreto ſeruis: ne omnino teſtamentum condere poſſent: ut. xiii. q. i. c. Frater & coepiſcopus. Mandauit itẽ ſacerdotibus celebraturis: ne corpus unquam ſine ſanguine conficerent: ut de conſe. diſt. ii. c. comperimus: eodemq; decreto uetuit alias conſecrationes ſine miſſa fieri poſſe de conſe. di. i. c. Omnis: Hunc etiam preces ordinaſſe ferunt: quas in prima diei hora in eccleſiis dici mandauit: Hymnoſq; multos ad imitatiõem diui Ambroſii compoſuit: quos in ſingulis diei horis uoluit decantari: ut habetur. 5. di. c. Conuenit: hic cum eſſet doctiſſimus uir quinq; libros contra Euticen & neſtorium edidit: & duos contra Arrium: orationes etiam nonnullas elegantes graueſq; habuit: epiſtolas quoq; preterea ad amicos & domeſticos fidei non minus graues q̃ doctas ſcripſit. Gradualia inſuper & tractatus alleluya ac præfationes multas compoſuit. Baſilicas deinde plurimas in urbe dedicauit: clerum quoq; amauit & auxit: necnon & pauperes fouit ac fideles omnes mira pietate: ac charitate complexus eſt: atq; Romanam ciuitatem a multis periculis turatus eſt, demũ cum præſbyteros duos: &. xxx. & dyaconos. xxii. & epiſcopos p diuerſa loca numero. 67 creaſſet. xi. calen: octobris naturæ ſatiſfecit: cuius corpus in baſilica beati petri conditũ fuit: eoq; mortuo ſedes uacauit dies ſepté.

Ordinationes ſacras quater ĩ anno de cætero fieri iſtituit

Ne corpus xp̃i ſine ſanguie cõſecret̃

Libros hꝰ cõmemorat

ℭ Apochriphi libri.

5692 463 ℭ Is præterea digniſſimus pontifex exuſtis (ut præfertur) manicheorum libris ad tollendam leuitatis & infamiæ notam ſubſanationiſq; eccleſiæ catholicæ occaſionem: hoc ẽt memoriæ dignum peregit opus. Qui cum innumerabilia ſcripturarum tam hereticorũ q̃ catholicorum haberentur opuſcula: granum a paleis ſeparauit: & quæ ſanctorum patrum ſcripta erant recipienda ab eccleſia declarauit: quæ quidem locis ſuis hoc in opere diligenti cura mandauimus: qui uero libri inter apochriphos forent deputandi ipſe gratiano teſtante oſtendit: ſicut etiam ad uerbum habetur in decretis. xv. di. c. Sancta romana eccleſia: ubi ſic ait: Arriminenſem ſynodum a conſtantio cæſare Conſtantini magni Auguſti filio congregata mediante thauro præfecto extunc & exnunc in æternum cõfitentur eſſe damnatam: deinde itinerarium nomine petri: quod uocatur ſancti clementis libri numero. xii. apocripha: actus nomine Andreæ apoſtoli apochriphi: & actus nomine Thomæ apoſtoli libri numero. x. apochri. Item actus nomine petri: alius apochripha: actus nomine philippi apoſtoli apochri. euangelium nomine Thadei apochri. euangelium nomine Barnabæ: & euangelium nomine iacobi minoris: & euangelium nomie petri apoſtoli: & euangelium Thomæ apoſtoli: quo utuntur manichei: & euangeliũ nomine Bartholomei apoſtoli: & euangelium nomine Andreæ apoſtoli: & euangelium qđ falſauit Lucianus præſbyter. Euangelia hæc omnia apochripha exceptis euangeliis mathei Marci Lucæ Ioannis. Item liber de infantia ſaluatoris: & de maria & obſtetrice apochri. liber qui appellatur paſtoris apochri. Libri omnes quos fecit Lucianus filius diaboli apochriphi: liber qui uocatur fundamentum apochri. & liber qui uocatur theſaurus: & liber de filiabus adæ: & liber qui appellat̃ teclæ: & pauli apoſtoli apochriphi ſunt liber qui uocatur nepotis: & liber prouerbiorum qui ab hereticis conſcriptus eſt: & ſancti Sixti nomine prænotatus apochriphi ſunt: reuelatio quæ uocatur Thomæ apoſtoli & reuelatio quæ dicitur pauli apoſtoli: & reuelatio quæ dicitur Stephani apochri. ſunt liber qui uocatur aſſumptio ſanctæ mariæ uirginis: & liber qui penitentia adæ apochr̃:

Liber qui uocatur gigantes:qui cum dracone poſt diluuium pugnaſſe ab hereticis con-
ſcriptus dicitur apochr.liber qui uocatur teſtimonium.Iob:& liber qui dicitur peniten-
tia origenis:& liber qui uocarur penitentia ſancti cypriani & liber qui uocatur peniten
tiæ Ioannis & mambræ.& liber qui dicitur ſortes apoſtolorum omnes apochr. ſunt:li-
ber qui dicitur phiſiologus ab hereticis conſcriptus:& beati Ambroſii nomine prænota
tus apochr̃.hiſtoria Euſebii pamphili:& liber qui uocatur canones ſanctorum apoſto-
lorom apochr.Opuſcula Tertuliani lactantii aphricani poſthumani & galli apoch. Opu
ſcula montani:priſcillæ:& maximillæ apochr̃.Opuſcula Fauſti & manichei:& opuſcula
alterius clementis alexandrini tharſenſis cypriani arnobii fauſti ridigienſis galliarũ apo
chripha.Opuicula frumenti Ceci antonii & caſſiani galliarum præſbyteri : & opuſcula
uictoris pictabionenſis.Et opuſcula centonæ de chriſto uirgilianis compaginata uerſi-
Oẽs he bus:& hæc omnia apochripha ſunt.Epiſtola ieſu ad abagarum regem & item Abagari
reticos ad ieſum apochripha.Scriptura quæ uocatur contradictio apochri.paſſio cyri & iuliiæ:
hicunũ & paſſio ſancti gregorii martyris apochripha.Filateria omnia quæ non angelorum: ut
pᵒaliũ nonnulli confugiunt:ſed demonum magis arte conſcripta ſunt.Hæc & ſimilia quæ Sy
noiat mon magus Nicholaus cherintar Martion Baſilides Ebion paulus ſamaritanus photi-
q̃ ſunt nus Bonoſus:& qui ſimiliter errore decepti ſunt:montanus quoq; cum ſuis obſceniſſi-
núero mis ac ſequacibus apollinaris Valentinus manicheus.Fauſtus aphricanus Sabellius Ar-
xxxii. rius macedonius Eunonius nonatus donatus Euſtaſius Iouinianus pelagius Iulianus ela
menſis priſcillianus ad hiſpaniam neſtorins conſtantinopolitanus maximus unicus lape
cius dioſcorus euthicianus petrus & alius petrus:e quibus unus alexandriam:& alter ma
culauit antiochiam Achatius conſtantinopolitanus cum conſortibus ſuis:necnõ & om
nes eorum diſcipuli:uel ſciſmatici docuerunt:uel ſcripſerunt:quorum nomina minime
retinentur:non ſolum repudiauerunt:uerum etiam ab omni Romana eccleſia catholica
& apoſtolica eliminata:atq; cum ſuis auctoribus:auctorumq; ſequacibus ſub anathema
te indiſſolubili uinculo in æternum confitemur(inquit) eſſe damnatos.

¶ Apochriphus itaq; dici poteſt latine abſconditus uel abditus.Nam compõitur ex apo
præpoſitione quod eſt de:& chryſis ſecretum:quaſi occulius:ut prænominati libri:de q
bus eorum ueritas occulta eſt.i.dubia:quia non bene patet:uel occultum habet aucto-
rem:quia eius doctor ignoratur:uel dicitur ab apo ꝙ longe ſignificat & chryſis: quod ẽ
iudicium:quaſi longe a iudicio:quia non poteſt certum haberi de eo iudicium ſiue de ue
ritate ſiue de auctore.

¶ Michaelis archangeli reuelationem Gelaſio iſto pontificante apud apuliam in monte
gargano.iii.cal.octobris factam fuiſſe tradunt:ubi & poſtea templum miris edificiis ex
tructum fuit:eoq; loci ob deuotionem:tantam populorum frequentiam ſingulis annis
conuenire dicitur:ut non ſolum chriſtiani:ſed & infideles quoq; ad patricium ſancti an
geli implorandum frequentent.

¶ Epiphanius epiſcopus uir diuina humanaq; ſapientia prudentiſſimus:his temporibus
apud Theodoricum regem:propter eloquentiam & ſanctitatem magno in precio habi
tus eſt:Cuius auctoritate & ſanctitate italia a barbaris uexata liberata ẽ.

Naſtaſius eius nominis ſecundus papa natione romanᵒ:patre fortunato:poſt
papa. a Gelaſium pontificem:ſedit anno uno men.x.& diebus.xxiiii hic cum primũ
52. bonus & catholicus haberetur ab Achatio ſeductus fuit:uerum dum occul- 495 5694
te eum reuocare tentaſſet:clerum ſe alienauit eoq; feſſum a cõmunione ma-
xime ſubtraxit:hanc obrem ut etiam Gratianus teſtatur:diuino nutu morbo ſtati cor-
reptus eſt & cum in laterina eſſet:ut naturæ neceſſitati obtemperaret:inteſtina effudit:
Secun- ut habemus in canone decimanona diſtinctione capitulo Anaſtaſius.Is itaq; ſecundᵒ pa
dus hic pa infamis fuit:Conſtituit tamen ut nullus clericus propter iram uel odium in eccleſia
papa in officium ſuum intermitteret miſſa excepta:Excommunicauit etiam primo Anaſtaſiũ
famis imperatorem:eo ꝙ achatio heretico faueret:& hæc de Anaſtaſio iſto dicta ſufficiant:qn
fuit etiam in ſeptembrio menſe ſemel ordinationibus celebratis duodecim præſbyteros : &
epiſcopos ſexdecim creauit atque ita tertiodecimo cal.decembris baſilica beati petri ſe-
pultus fuit:& poſt uacauit ſedes dies ſex.

Ymachus papa natione ſardus:patre & ipſe fortunato poſt Anaſtaſium non ſi
a nc magna diſcordia pontifex creatus:ſedit annis.xv.men.vi.& diebus.xxii.Cũ papa.53
5696 497 enim hic in lateranenſi palatio ordinaretur.Laurentius quidam in ede beatæ
uirginis.quæ noua dicebatur ab aliis per contentionem pontifex ſubrogatus
eſt.Res autem cum apud theodoricum ageretur.Symachus hic in pontiſicatu confirma
tus eſt:ſicut etiam Gratianus in canone meminit.ſ.xvii.d.c.Concilia.Qui confirmatus
hac clemẽtia in Laurentium uſus eſt:ut ipſum Nicerinis epiſcopum dederit.Poſt quatu
or deinde annos iterum maxima altercatio in clerum ſurrexit:& hoc propter crimina ſi
macho obiecta:quia Romani pace faſtidiri laurentium reduxerunt:& ſextum diſſidium
fecerunt.Rex autem Theodoricus canonum eccleſiaſticorum ignarus. petrum quondã
altinum epiſcopum e Rauẽna Romam miſit:qui utroq; pontifice deiecto ſe pontificem
fecit.At ſymachus centum & uiginti epiſcoporum ſynodo congregata:de obiectis cri-
minibus conſtanti animo ſe purgauit:ac petrum laurentiumq; malorum omnium capi
ta relegari obtinuit.Symachus itaq; cum gloria & honore reſtitutus:cõfeſtim maniche
os ab urbe expulit:& eorum libros iterum publice cõcremauit.Et poſtea baſilicas mul-
tas:aut ornauit:aut a fundamentis erexit.Conſtituit autem ſub anathematis pena:ut ne
mo adhuc uiuente papa de electione futuri pontificis præſumeret loqui:ſicut habemus
in canone.79.di.c.Siquis.mandauit quoq; clericis:ne cum mulieribus niſi cum conſan-
guineis in una eademq; domo cohabitarent:ut.8i.di:c.Volumus.Conſtituit item ut die
bus dominicis:& in martyrium natalyciis Gloria in excelſis deo:in miſſis ſemper cane-
retur.fuit hic pontifex pauperum & maxime epiſcoporum ac clericorum amator :qui-
bus in aphrica & ſardinia exulantibus pecunias & ueſtes pro poſſe miniſtrauit . multos
quoq; captiuos in diuerſis prouinciis multa pecunia redemit.Tandem creatis.92.præ-
ſbyteris:dyaconis.16.& epiſcopis per diuerſa loca numero.117.moritur:&.xiiii.cal.augu-
ſti.in baſilica beati petri ſepellitur:uacauit ſedes dies.7.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Fulgentius natione apher rupenſis epiſcopus & præclariſſimus doctor:his temporibꝰ
5698 499 floruit qui ex aphrica cum innumerabilibus catholicis in Sardiniam a Torſimundo uan
dalorum rege ob catholicæ fidei defenſionem exulatum miſſus:corpus ſanctiſſimi pa- Corpꝰ
tris noſtri Auguſtini:ac alias nonnullas ſanctorum reliquias ſecum detulit:ubi & quod diui au
reliquum uitæ ſuæ fuit tempus:conſumpſit.Ibidemq; conſtitutus nihil prætermiſit:qđ gu.i far
ad uere chriſti fidem pertineret ſcilicet prædicando:docendo:monendo:& libros cõpo- diniá
nendo.E quibus libris a ſe editis:hi præcipui ſunt.uidelicet ad euticianum de remiſſiõe tráſfer-
peccatorum lib.iii.ad Donatum de fide li.i.De myſterio mediatoris li.ii.De prædeſtina tur
tione & quibuſdam aliis queſtionibus li.iii.Contra obiectiones Torſimundi regis arria Libros
ni li.i.de continentia coniugatorum ſeruanda li.i.ad eandem de oratione li.i.ad eugippũ huiꝰ cõ
de charitate habenda li.i.ad Theodorum ſenatorem li.i.ad Venantium de penitentia & memo-
indulgentia liber unus:Orationes quoq; multas habuit ad populum ;elegantes quidem rat
& graues:& præſertim de natiuitate domini:& de beato Stephano martyre.

¶ Hegeſippus uir fortiſſimus:per hæc tempora in precio exiſtens etiam eccleſiã dei plu
rimum iuuit:Hic cum religioſiſſimus haberetur etiam monachorum regulas accurate
compoſuit:& ſancti ſeuerini abbatis uitam eleganti ſtilo conſcripſit .

¶ Genadius maſſilienſis epiſcopus uir græca latinaq; lingua eruditus:& ipſe tempeſtate
hac diligens patris noſtri auguſtini imitator:librum de dogmatibus chriſtianis compo-
ſuit & ibidem quid cui ad ſalutem neceſſarium eſſet:declarauit.Item diuum Hierony-
mum imitatus librum de uiris illuſtribus edidit.multaque præterea ipſo referente de
græco in latinum tranſtulit.

¶ Symachus patricius ac ſenator romanus & philoſophus inſigniſſimus:hiſdem tempo
ribus cum Romæ clariſſimus haberetur a Theodorico rege ob ſuſpitionem affectatæ
libertatis:apud papiam exilio damnatur & in carcere per aliquod tempus truditur.Dei-
de ab exilio reuocatus diris ſuppliciis tandem interfectus eſt:hunc namq; romanam rẽ- Sẽtẽtia
publicam ſua ſapientia:ſuiſq; ſcriptis plurimum illuſtraſſe dicitur:eo ꝙ librum epiſtola notabi
rum elegantiſſimarum ſcripſerit a quo & nos hanc celeberrimam excerpſimus ſenten- lis

tiam. Semper natura equalibus gaudet:& tunc familiare ſibi eſt omne quod ſimile eſt.
¶ Boetius ancius manlius ſeuerinus chriſtianiſſimus uir & conſulari dignitate inſigni- 500 5699
tus:poetaq; ac philoſophus celeberrimus/ſymachiq; prædicti gener:hiſdem quoq; tem-
poribus Romæ clariſſimus fuit:hunc ideo manlium uocant eo ꝙ a manlio torquato
originem duxiſſe tradant:qui cum uere catholicus eſſet(nec Arrianis etiam perſæpe ro-
gatus)obtemperare uellet:& ipſe a theodorico rege ſub uelamento affectatæ libertatis:
poſt ſocerum ſuum Ticinii exulare iubetur:& poſtmodum inſtigantibus hereticis ppe-
tuo carceri damnatur. In qua quidem calamitate conſtitutus ad recreandum animũ ſuũ
cum in mathematicis doctiſſimus eſſet:chiterinum e neruo primus excogitauit & exci
dit:quod quidem modernis temporibus muſicis celebre iſtrumentum habetur:ibidem
quoq; conſtitutus ad multorum utilitatem præclariſſima atq; innumerabilia quaſi edi
dit opuſcula & quæ ad manus deuenere noſtras:hæc ipſa ſunt.

Chiterini iſtrumẽti muſici primũ inuẽtũ

De cõſolatione phiæ	li.5. Incipit:carmina qui.	De diffinitionib⁹	li.i. Incipit dedi
De xp̄iana fide ad Ioãnẽ	li.i. Chriſtianam fidem	De diſciplina ſco.	li.i. Veſtra nouit
De trini.ad ſymacũ p̄dic.	li.3. Inueſtigatã diu	De diuiſiõib⁹	li.i. Quod magnos.
De duab⁹ naturis xp̄i	li.i. Anxie te quidem	De muſica	li.i. Omnem quidẽ
De unitate chriſti	li.i. Vnitas eſt quæ una	De topicis dñis	li.3. Omnis ratio
De hebdomadibus	li.2. Poſtulas ut ex hebdomadibus.		

¶ Plæraq; etiam ex Ariſtotele tranſtulit:eaq; commentatus eſt:Edidit quoq; & librum:
ut fertur quem de ebdomadibus intitulauit:hymnos etiam ad quinquaginta compoſu
iſſe dicitur:inter quos ille præcelluit:qui incipit:O pater deus deitas hunc deniq; uirum
optimum & ſanctum Theodoricus rex cum in ſeotentiam ſuam omnino flecti non poſ
ſet arrianorum rabie concitatus poſt longum carceris ſqualorem imperante iuſtino ſe-
niore auguſto:anno ſcilicet domini noſtri quingenteſimo & uigeſimo apud papiam pro
catholica fide occidi iuſſit cuius corpus ibidem in diui auguſti templo adhuc habetᷓ cõ
ditum:Et ſunt qui dicant eum in cathalogo ſanctorum eam ob rem fuiſſe relatum: &
ſanctum Severinum uocitatum.

Sanct⁹ Seuerinus

¶ Lotharius alias clotarius ſextus francorum rex hoc anno clodoneo rege defuncto re
gnum ſuſcipiens regnauit in gallia annis.51. Clodoneus enim poſt ſe quatuor reliquit fi 502 5701
lios tres ſcilicet legittimos Clodomirem uidelicet & clotharium childebertum atq; the
odoricum naturalem qui inter ſeſe regnum a patre occupatum equis portionibus diui-
ſere:Clodemiris autem natu maior ſtatim deficiens duos filios infantes poſt ſe reliquit
quos cum clotildis mater & eorum auia unice diligerent in regno ſiue i patris portione
quæ fuit in burgundia & alemania uſq; ad Italiam enutrire curarunt:quod perpendens
clotharius hic & childebertus frater ſtatim infantes ſuſcipiunt:& terræ alliſos interfi-
ciunt quibus interfectis Theodebertus theodorici prædicti filius præclarus adoleſcens
cum childeberto patruo ſuo in hunc lotharium coniurarunt:quibus ad prælium exeũ-
tibus chrotildis mater eos compoſuit:& childebertus cum lothario iſto in hiſpania cõ
tra gothos arrianos exercitum ducere hortata eſt:qui illo accedens:ſtatim cæſarauguſta-
nam ciuitatem obſederunt. Theodebertus autem predationibus aſſuetus in italiam ue-
niens liguriam noſtram omnem mox obtinuit:ibidemq; preda magna conqueſita i gal-
liam rediit:mortuo deinde childeberto fratre minore clodotharius iſte regnum omne
obtinuit:qui ut regnum etiam confirmaret:filiam chlotiſmundam Albonio longobar
dorum regi potẽtiſſimo uxorem dedit:hic deniq; apud pariſius moriens cum etiam the
odoberti nepotis ſui regnum obtinuiſſet quattuor filios ſcilicet Arimpertum:guntaui
nium:Chilpericum:& Sigipertum poſt ſe reliquit:qui poſtea inter ſe totum regnum cõ
corditer diuiſerunt.

Clodemiris Clotharius Childebertus Theodoricus Anpertus Gũtauinius Chilpericus Sigipertus fratres

¶ Olympius quidam arrianus epiſcopus hiſdem temporib⁹ apud carthaginem fuit:qui
hoc anno cum in balneis ſanctiſſimam trinitatem publice blaſſemaret trib⁹ igneis ful 505 5704
minibus ab angelo uiſibiliter miſſis:miſerabiliter decidit:& eius cadauer pẽit⁹ exuſtũ ẽ.
¶ Barbas ẽt alius arrian⁹ ep̄s cũ quendam his uerbis baptizaret dicens:baptizat te Bar-
bas i noīe p̄ris per filiũ in ſpiritu ſancto: Aqua euanuit & nuſq̄ cõparuit. Quo miraculo
p̄motus qui baptiſmũ expectabat confeſtim ad ueram catholicamq; fidem tranſiit.

Vide iudiciũ de heretico arriano

Ormiſda papa natione campanus:patre iuſto poſt ſymachum pontificem:ſe-
h dit annis.ix.& diebus.xviii.hic pontificatu inito Theodorico hortante:ſtati papa
711 512 apud urbem prouincialem ſynodum congregauit:in qua præſertim Euticia- 54.
nam hereſim damnauit:quæ tomprimum damnata fuerat.In ea quoq; ſyno-
do Gratiano teſte molta conſtituit:& primo ut nullus ſoléniter penités de cætero ad ſa-
cros ordines promoueretur:ſicut habetur iu decretis.51.di.c.penitétes.Eodemq; decreto
uetuit aliquem iu epiſcopum ex ſæcularibus debere eligi:ut.61.di.c.In ſacerdotibus: mā Ne ma
dauit ité epiſcopis aliiſq; ſobditis metropolitanorum ſuorum decreta inconcuſſa ſerua- trim o-
re.25.q.2.c.Seruatis.Voluit item chriſtianorum nuptias nō occulte:ſed publice fieri de- nia fiāt
beretur.xxx.q.v.c.Nullus fidelis:uetuit præterea ſacerdotibus & aliis ne altaria in eccle- occl'ta
ſiis conſecratis erigerent ſine ſpeciali epiſcopi licentia de conſe.di.1.c. Nullus præſbyter:
hic græcos reconciliauit:clerumq; compoſuit:ac manicheos iterum iu urbe pululantes
expulit atq; eorum libros publico incendio conſumpſit.Huic clotharius francorum rex
prædictus plurima dona:& quædam præcioſa obtulit:ſimiliter & theodoricus rex tra-
beam argenteam.140.librarum dono miſit.Et propterea & ipſe ut erat munificentiſſi
mus poutifex cum eiſdem principibus muneribus certauit.Vnde & ante altare baſilicæ
conſtantianæ coronam argenteam librarum.xx.& ĉtaros argenteos ſe collocauit:atque
aliis multis donis chriſti eccleſias exornauit:quibus optime geſtis:multis quoq; ſacerdo
tibus:aliiſq; clericis ex more creatis.8.idus auguſti emorit:& in beati petri apoſtoli ba-
ſilica ſepelitur.Quo mortuo ſedes uacauit dies ſex.

¶ Enodium ticinenſem epiſcopum:Fortunatum catinenſem epiſcopum:Venantium or
bis Ro.præſbyterum uiros inſignes:& quidem ſanctitate & eloquentia præclariſſimos:
his temporibus floruiſſe:& in precio fuiſſe conſtat:eo q; Hormiſda hic pontifex eos ad
Anaſtaſium imperatorem hereticum legatos conſtantinopolim miſerit.Qui illo acce-
dentes.Ioannem illius orbis epiſcopum & per eum reliquos græcos ab euticiana hereſi
deſiſtere ioſſere:ſed ipſe imperator nec epiſcopus aut clerus conſtantinopolitanus obedi
re uoluerunt.Dixitq; imperator potius papam obedire debere imperatori q̄ ab ipſo obe
diri.Et propterea contra omne ius:conſuetudinemq; ipſos oratores magnis affecit iniu
riis:& ex urbe depulit:de quibus etiam diuus Gregor. in dialogorum libro ml'ta diſſeruit.

5714 515 Vſtinus ſenior.xvi.conſtantinopolitanus imperator:hoc anno Anaſtaſio im-
i peratori ſubrogatus imperauit annis.viii.Is orthodoxæ fidei amator:& prote
ctor acerrimus fuit:& ut diligentiſſimum fidei obſeruatorem ſe profitet he
reticorum nomen pro uiribus extinxit:& quammaxime arrianos omnes ex
conſtantinopolitana urbe expulit:atq; eorum eccleſias catholicis aſſignauit.Quod qui-
dem Theodoricus rex ea labe infectus egre ferens Symachum & Boetium Ro.conſoles
papiam relegauit:& Ioannem pontificem Ro.cum multis nobilibus Romanis ire con-
ſtantinopolim iuſſit:mandans eis ut Iuſtino ſuaderent.Arrianos reſtitueret:alioquin ip-
ſe omni regno ſuo epiſcopis catholicis uices redderet.Iuſtiuus autem Ioannem papam
magno cum honore excepit:& ne chriſtiani catholici trucidarentur poſtulata cōceſſit.
Legatos quoq; Ro.multum honorauit:multiſq; munerib9 eos donauit.Quod ubi the
odoricus audiuit egre tulit:& ad ſe regreſſos in carcerem miſit:quos omnes fame cum
ipſo Ioanne pontifice interire fecit:& poſt eos Symachum & Boetium conſules(ut dcm̄
eſt)papiæ uulgari præcepit:quibus Iuſtino relatis:ipſe merore & ſenio cōfectus.Iuſtinia
no ſororis ſuæ filio imperatore deſignato uitæ finem fecit.

¶ Monachorum regulatio.

¶ Benedictus monachus italicus monachorum omnium pater & præcipuus regulator
5719 520 his temporibus non longe ab aquino aprucii ciuitate in monte caſſino:ubi olim caſſi-
nenſis ciuitas fuerat:monaſterium caſſinenſe toto orbe celeberrimum extruxit:ubi ab-
bas ipſe primum conſtitutus:diſperſos monachos in unum collegit:atq; diuino ſpiritu
illuſtratus eis regularem uitam primum compoſuit:& eiſdem obſeruādam tradidit.Ei9
autem ſanctiſſimi uiri uitam inſignem & miraculis claram:beatus Greg.2.dialogorum ſuo
rum ſcribit.Fuit enim uir hic ſanctiſſimus inter cætera uirtutum ſuarum monumen-
ta prophetico ſpiritu plurimum illuſtratus:quo multa futura & occulta cognouit.Cu-

ſus fama Totilla oſtrogotharũ rex ductus(ut Grego.eodem li.meminit)ut ipſius tenta
ret ſanctimoniam ad eum ſe contulit:& ſeſe famulum indumento mentitus alium præ
miſit:qui in regio ornatu & apparatu regem totillam ſimularet. Quem ſtatim cognitũ
ſanctus uir cum placido uultu licet ſordide ueſtitum digito ut erat ſignificatum ad ſe in
monaſterii ueſtibulum uocauit:propter quod deinceps rex eum in ſumma ueneratione
habuit.Hæc & alia propemoduȝ infinita ſanctitatis ſigna clariſſimus & ſanctiſſim⁹ Be
nedictus oſtendit.Nec tamen longobardi noſtri q̃uis uiri ſancti ſigna plurima uiderũt:
continuerunt quin præſcito & per ipſum monachis prædicto dei iudicio celebre id mo-
naſterium diruerunt.Fuit itaq; hic Benedictus ex nobili genere in prouincia nurſiæ or-
tus:Romæ liberalibus litterarum ſtudiis traditus fuit.Sed cum in eis multos per abru-
pta uiciorum ire cerneret eum quem quaſi in ingreſſu mundi poſuerat :pedem retraxit
ne ſi quid de ſententia eius attingeret. Ipſe quoq; poſtmodum in immane præcipitium
totus iret.Deſpectis itaq; litterarum ſtudiis relicta domo rebuſq; paternis ſoli deo place
re deſiderans ſancte conuerſationis tandem habituȝ ſuſcepit: & deſerta loca per aliquod
tẽpus ĩcognit⁹ incoluit:& artiſſumã uitã duxit.Cuius lucernã cum dominus mundo cla-
reſcere uellet ad caſſinenſem locum illum perduxit:ubi extructo monaſterio : tam & ſi
monachi longe ante illum fuerint plurimi:monachis tamen regulam : & optimum ui-
uendi modum primus dedit.Quam ob rem & diſcipulos ferme innumerabiles ibidem
& alibi congregauit:quorum ope(ut ita dixerim)totum orbem terrarum obtinere meru
it.Ex cuius clariſſimo ordine cum plurimi tum ſanctitate tum ſcientia: atq; papatus di-
gnitatis emerſere uiri:illamq; regulam primum monachis nigris contulit:de quibus eti
am fit mentio in clementinis de ſtatu monachorum.c.Ne in agro . Qui quidem ordo
cum perſæpe a fundatoris ſui regularibus inſtitutus declinaſſet omiſſis aliis plurimis re
formationibus non modicam reformationem in anno ſalutis noſtræ.1409.apud pata-
Sũmi uinam urbem in monaſterio ſanctæ Iuſtinæ ſumpſit.Qui & ipſi ſibi ſpeciales inſtitutio
ponti nes cõſtituẽtes Eugenius.4.põtifex eos ſub titulo cõgregatiõis ſanctæ iuſtinæ approba
ficis uit:de qua loco ſuo infra dicemus.Eam autem regulam ab ipſo patre & inſtitutore edi
nũero tam:nonnulli poſtmodum complexi ſunt monachi:quorum de numero fuerunt ciſter-
.24. cienſes a diuo Bernardo plurimum aucti:Camalducẽſes:Cluniacẽnſes:Celeſtini:montis
Cardi oliueti nouus ordo:Silueſtri:& qui humiliati appellantur.Hi omnes & alii plurimi:q̃uis
nales diuerſo habitu diuerſiſq; conſtitutionibus inter ſeſe differant:eam tamen profitentur re
nũero gulam digniſſimam:atq; approbatam. Tradunt autem ex huiuſmodi ſanctiſſimi patris
.183. ordine ad.xxiiii.ſummos pontifices emerſiſſe : cardinales uero.183. Archiepiſcopos &
Scĩ ca epiſcopos.1464.Abbates inſignes.15070.fuere. Atq; canonizati monachi(ut Ioannes
noniza uigeſſimus ſecundus ſcribit)5555.Quo autem anno:uel qua ſua ætate diuus Benedictus
ti nu obierit non ſatis patet:ſed nec ſanctus Gregorius ſcribit.Eius uero feſtum duodecimo
mero calen.aprilis celebratur.
.5555.

Papa IOannes eius nominis primus papa natione tuſcus patre Conſtantio poſt Hor 521 5720
.55. miſdam pontificem:ſedit annis duobus menſibus.viii.Qui ſuſcepto pontifica-
tu(ut Gratianus refert)mandauit hoc in foro iudiciali obſeruandum eſſe ut an
te litem conteſtatam:anteq̃ ultra procedatur prius poſſeſſori cuncta reſtitui:ut habetur
in canone.2.q.2.c.antiquitus decretum : Sed in urbe multa cemiteria reſtituit:& eccle
ſias multis muneribus exornauit:de quo Greg.in.4.dialogorum libro refert:q; propter
orthodoxam fidem a theodorico rege(ut dictum eſt)apud Rauenam diu in cuſtodia ten
tus fuit:ubi & pedore:ſituq;:atq; in edia cum aliis catholicis poſtea.v.calend.iunii con-
ſumptus eſt:cuius poſtea ſanctiſſimum corpus ex Rauena in urbem delatum in baſilica
beati petri ſepultum fuiſſe tradunt:& tunc ſedes uacauit dies.18.

¶Brigida uirgo ſanctiſſima natione ſchotica penitentiæ & morum omnium ſpeculum
ac cenobiorum multorum tam uirorum q̃ mulierum fundatrix: hoc anno poſt multa
miraculorum inſignia calen.februa.emiſſo ſpiritu euolauit ad ſuperos:cuius etiam na-
tale eo ſuæ dormitionis die celebratur.

5723 524 Elix eius nominis quartus papa natione Samius patre caſtorio poſt Ioannis papa
f pontificis felicem dormitionem ſedit annis.4.menſi.2.diebus:13.Is fuit pro- .56.
auus magni Grego.Qui:ut uir optimus rerū diuinarum curam gerens:multa Extre-
in orbe extruxit ædificia:& maxime Coſmæ & Damiani templum quod adhuc extat.In mæ on
uia quoq; ſalaria baſilicam ſancti Saturnini incendio exuſtam reſtituit:Hic inter cætera ctionis
ſuæ ſanctitatis opera iuxta doctrinam beati Iacobi apoſtoli mandauit infirmos ante inſtitu-
obitum inungi.Deniq; ex more ſacris ordinibus celebratis:ubi præſbyteros.lv.dyaco- tor
nos.4.& epiſcopos per diuerſa loca numero.29.creaſſet:moritur: & quarto idus octo-
bris in eccleſia beati petri ſepellitur.Et tunc ſedes uacauit dies tres.

¶ Amalaſuntha Theodorici Oſtrogotharū regis uidua & filia:hoc anno poſt Ioannis pontificis mortem theodorico patre defuncto:cum Atalarico filio ſuo annorum.x.regnauit annis.8.Mulier ſiquidem prudentiſſima & bonarum uirtutum:ac liberalium artium ſtudiis ornatiſſima.Quæ ut erat mulier catholica : regno ſuſcepto : multa patris malefacta reparauit:& q̄ maxime Symachi & boetii filiis patrimonium ablatum reddidit:& Atalaricum filium ſuum:renitentibus Gothis diſciplinis erudiri curauit.Qui quidem alaricus q̄uis ob hereditatem paternam Arrianus eſſet:Bonifacium tamen & Ioannem ſommos pontifices magnis fauoribus:& honoribus proſecutus fuit:& etiam multa laude digna peregit.Cumq; annis.8.cum matre regnaſſet:deceſſit adoleſcētulus: quo mortuo ipſe & eius mater Amalaſuntha regina Theodatum quendam conſobrinum ſui regni conſortem accepit.Qui ſane Theodatus:ut caſſiodorus ait latinis & græcis litteris admodum erat eruditus:& maximam inter philoſophos ſui temporis operam philoſophiæ dabat:platonemq;:ut plurimum ſequebatur:in reliquis uero mundi agibilibus inconſtans erat:ſed pecuniarum auidus. Qui hortante ipſa Amalaſuntha regina Burgondiones:qui lyguriam & emiliam uaſtabant:atq; alamanos:qui Veneciam ſpoliabant cum magna cede ex italia pepulit:& romanam omnem prouinciam recuperauit: & pacem cum Iuſtiniano imperatore:ac francorum rege obtinuit.Sed poſtea cum rapinis & populationibus:reſiſtente & reclamante plurimum Amalaſuntha indulgeret illam cæpit:& in inſulam uulſini lacus relegauit:ubi tandem eam a quibuſdam malignis occidi permiſit:& eius filiam uxorem:ac regni ſociam accepit:qui & poſtmodum quinq; annis regnauit:fuerat igitur hæc amalaſuntha memorabilis fœmina : & græcis ac latinis litteris egregie erudita:& adeo ut cum quibuſcumq; de omni ferme diſciplina diſputaret:cuius quidem mortem Iuſtinianus imperator egre tulit:& de ea uindictam ſumere præpoſuit:hæc enim inter cætera ſua ædificia patri ſuo monumentum ſuperbiſſimis ædificiis extra rauenam extruxit:Quo in loco nunc ſanctæ Mariæ monaſteriū ædificatum habetur:qood monachi ſanctæ Iuſtinæ nunc incolere dicuntur.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Ioannes quidam doctor eccleſiæ Antiochenæ præſbyter his temporibus in precio exiſtens multa contra eos ſcripſit:qui in una ſubſtantia Ieſum Chriſtum adorandum cenſebant.
¶ Dionyſius abbas & doctor egregius per idipſum tempus laudatur:eo q̄ romæ computum ſuum.i.paſcale calculum mira ratione compoſuerit.

5724 525 Vſtinianus magnus imperator & ſemper Auguſtus decimoſeptimo anno:
i Conſtantinopolitanus imperator.Iuſtini prædicti ex ſorore nepos poſt eum Ioānes
imperauit annis.38.uir certe maximi & diuini ingenii:ac ingentis doctrinæ. Cu theo-
ius rei gratia leges romanas ſparſas : & incompoſitas : ad utilitatem hominum philº &
in ordinem redegit pulcherrimum . In quibus ea : quæ ſuperflua : & inutilia uide- Doro-
bantur:abſcidit:& per Ioannem tribunianum patricium : ac quendam Theophilum theº in
Dorotheumque doctrina : & auctoritate inſignes uiros eaſdem omnes Romanas ſignes
leges : in duobus pene librorum milibus : & tredecies centenis uerſuum milibus; uiri

prolixaſſet inutili conſonantia conſcriptas:intra unum.xii.librorum uolumen coarta-
uit quem Codicem Iuſtinianum appellari uoluit :fecitque & per eoſdem uiros pandetas
Codex ideſt Digeſtum.quod quidē.3. uoluminibus diſtinxit:in quibus omnem ciuilē doctrinā
Iuſtinia declarauit:idē quoq; legū Epithomen q̄ttuor librorū fecit:q̄s qdē leges nouellas uoca-
nus ri mandauit:quæ Autenticæ communiter appellantur.Sunt etiam qui dicant:ipm̄ quoq;
Dige de incarnatione domini libros edidiſſe elegantes.Hic itaq; imperio ſuſcepto Beliſarium
ſtus to patricium uirum in armis ſtrenuum belli ducem cum ingenti multitudine conſtituit:
tus quo auxiliatore de perſis & uandalis triumphauit.Nam Beliſarius ipſe ut erat præſtan-
Nouel tis animi & ſingularis uirtutis uir:in Aphricam traiciens uandalos ſuperauit : & eorum
larum rege Geliſmero capto:prope deleuit.Et cum Romanam ſedem ueneraretur legatos inſi-
liber q gnes cum muneribus miſit:& Ioannem pontificem ſuo nomine ſalutare fecit ac precio
Auten- ſa munera eidem & beato petro obtulit.Sed cum poſtmodum in euthicetis errorem in-
tica di- cidiſſet ab Agapyto pontifice(Ioannis ſucceſſore)reuocatus eſt.Sed & poſtquam de uan
citur dalis triumphaſſet per mundum alium ſui exercitus ducem :ſalonas urbē munitiſſimā
a gothis occupatam cæpit & gothos eo in prælio cum ingenti cæde ſuperauit.in quo q
dē p̄lio & mundus ipſe occiſus fuit:inde quoq; & beliſarium cum exercitu in italiā mi-
ſit:eamq; a gothorum tyrannide quaſi liberauit.Nam idem beliſarium quinto ā̄no poſt
quam in italiam ueniſſet apud Rauen am uitigim oſtrogotharum regem cœpit & eum
cum omni familia & magna procerum ſuorum parte:conſtantinopolim duxit .Quibus
ita geſtis.Iuſtinianus per eundem Beliſarium mauros aphricam uaſtantes perdomuit.&
de eorum ſpoliis duo hoſpitalia apud Romam erexit:& monaſterium apud ortham ur-
bem condidit:cui & fundos ex patrimonio ſuo plurimos addidit:unde monachi uiuere
poſſent.Ex eis etiam Maurorum ſpoliis:beliſari⁹crucem auream gēmis ornatam.& alia
munera beato Petro dono miſit.Deniq; hic Iuſtinianus cum templum toto orbe cele-
berrimum in honore dei patris & ſanctæ ſophiæ ſua impenſa ædificaſſet : & collapſum
imperium mirumimmodum per duces ſuos Beliſarium : & Narſetem inſtauraſſet amēs
& ſtultus factus interiit

¶ Theodat⁹ ſecūd⁹:imo poti⁹ terti⁹ p⁹ theodoricū oſtrogothaꝝ rex:hoc ā̄no athalari-
co rege paruulo mortuo Amalaſūtha regia et⁹cōſobria i ſocietatē r̄gni aſſūpt⁹ r̄gnauit 527 5726
in italia annis.v.qui regno ſuſcepto:ut ſolus regnaret :mox conſobrinam ſuam enecari
fecit. Propter quod Iuſtinianus mortem illuſtriſſime mulieris egre ferens bellum illi
inferre ſtatuit:ſed agapytus pontifex conſtantinopolim ad Iuſtinianum miſſus pacem
ab eodem impetrauit.Verum gothi propter regiæ mortem ab eodem infenſi ſeditione
militari concitati uitigim ſibi regem creauere.Qui mox.ut & ipſe ſolus regnaret ipſum
theodatum interfecit:quo mortuo ſtatim reginæ filiam uxorem accepit:& regni ſociam
Rauenæ conſtituit:ac ſic poſtmodum.v.annis & ipſe regnauit.

Oniſacius eius nominis ſecundus papa:natione Ro.patre Sigiſmundo poſt Fe-
Papa b licem pon. ſedit annis.2.& diebus.26.in huius autem Bonifacii creatione(ut 528 5727
.57. quidam affirmant)contentione in clero ſuborta dioſcorum quēdam indemor
tui Felicis loco elegere : qua quidem ſeditione clerus diebus .28. exagitatus tandem a
perturbatione liberatur:& boni.præficitur:qui ſtatim ad eccleſiam confirmandam in-
ſtituit:ut tempore miſſæ populus:ac clerus eſſet:uetuitque q̄ neque ciuili neque crimi
nali cauſa epiſcopus apud ciuilem iudicem aduocari poſſet:ſicut habetur in canone.ii.
queſt.i.c.nullus tandem uita functus: in beati Petri baſilici ſepellitur : & poſt uacauit
ſedes men.2.

Oannes ſecundus Papa patria Roma.patre proiecto ex celio monte poſt Bo-
Papa i nifacium ſedit annis.2.& menſi.4. de iſto pontifice pauca habentur : qui ubi 530 5729
.58. pontificatum iniit Anthimum epiſcopum hereticum ſtatim damnauit:eo q̄
in hereſim arrianam declinaſſet:Huic nanque Iuſtinianus ex conſtantinopoli miſit ſcy-
phum aureum gemmis ornatum librarum ſex : & duos argenteos librarum.12.ac cali-
ces duos argenteos librarum.xv. Et ſemel tantum ordinationibus celebratis anno ſe-
cundo pontificatus ſui moritur : & in templo beati Petri.vi.calen.iunii ſepelitur . Et
tunc uacauit ſedes dies ſex.

5732 533 Gapitus papa natione ro.patre Gordiano poſt Ioannem prædictum ſedit anno Papa
a uno.Hic quintam ſanctam ſynodum oniuerſalem apud Conſtantinopolim ce- .59.
lebrare incepit:in qua imꝑatorem Iuſtinianum arriana hereſi deprauatū cōuer-
tit:ubi etiam conſtituit dominicis dieb⁹ profeſſiones fieri debere:quibus optime geſtis
ibidem haud multopoſt moritur.Indeq̧ corpus ro. platū in baſilica beati Petri ſepelit.
5733 534 Iluerius papa natione campanus:pſe Hormiſda epiſcopo:poſt Agapitum pon- Papa
s tifex factus ſedit anno uno mē.v.& die.xii.Hūc clerici iubēte & minitāte Theo .60.
dato oſtrogotharum rege pontificem delegerunt.quamobrem indignatus Iuſti
nianus Beliſarium patricium cum exercitu in Italiam miſit: quo cum ueniſſet : Vigilio
diacono romano inſtigante & accuſante:q̧ Siluerius romam gothis ꝓdere uoluiſſet:
Theodora auguſta:operante etiam Antonina Beliſarii uxore Siluerius hic in pontum in
ſulam relegatus eſt:ubi & ſtatim non ſine opinione martyrii mortuus eſt:cuius quidem
feſtum.xx.die Iunii celebratur.
¶ Maurus Romanus mōachus beatiſſimi patris Benedicti præcipuus diſcipulus:hoc an
no ab eodem Benedicto ex Aprucio in gallias miſſus ibidem monachis omnibus: & ex
emplo & doctrina rationem bene ac beate uiuēdi dedit:atq̧ ibidem etiam multa ac plu
rima monaſteria ædificauit:quibus geſtis poſt annos.xxviii.ſ.anno ſalutis noſtræ.560:
poſt multas uirtutes & miracula inibi facta:non ſine magna ſanctitatis opinione bona
ſenectute.18.calen.februa:quieuit in pace:cuius feſtum eo die celebratur.
¶ Vigetes Gothus obſcuro genere inter eos natus:hoc anno uiuente adhuc Theodato
rege:apud Rauennā rex creatur:& quinq̧ annis regnauit:Vir certe rei militaris ſcientia
præclarus:qui regno ſuſcepto:& ipſe confeſtim Theodatum regem per quendam gothū
noīe Octatum obtrūcare fecit.Quo mortuo rauenā ꝓperauit & oēs p italiā diſpſos go
thos cōgregauit:& Mat haſunthā Theodorici regis ex Amalaſuntha filia neptem mul-
tā uxorē duxit:quæ Vegetis ignobilitatem plurimum contempſiſſe dicitur.Hic itaq̧ cū Gotho
multa certamina contra Beliſarium ducem concertaſſet:tandem ab eodem Beliſario per rū re-
ditis omnibus italiæ ciuitatibus:in Rauena obſeſſus eſt:ubi & deniq̧ captus cum cete- gni q̄ſi
ris gothorum principibus & regiis theſauris ac reliqua gaza in conſtantinopolim.ab eo ultim⁹
dem Beliſario perductus fuit.Ac ſic quaſi gothorum regni hic finis fuit. filius
5734 535 Igilius papa natione Ro.patre Ioanne conſule poſt Siluerium exulem .& abro- Papa
u gatum:pontifex creatus ſedit partim Romæ:& parti alibi annis.17.& menſib⁹ .61.
6.& diebus.26.hunc nanq̧ eadem cauſa qua & ſuus prædeceſſor:uidelicet & q
Anthimum hereticum reſtituere noluit : ad Theodoram auguſtam Conſtantinopolim
ductum fuiſſe tradunt:ubi & præcepto ipſius auguſte ita crudeliter uerberibus ceſus fu
it:ut paululum abfuerit:quin & tum i eis moreretur:poſtea cum etiam in propoſito cō
ſtanter perſiſteret:iniecto in colle ei fune tanquam latro per totam urbem tandiu tract⁹
fuit:donec expirauit:cuius corpus poſtea Romam delatum apud ſanctum Marcellum
uia ſalaria honorifice ſepelitur.Et poſt ſedes uacauit menſibus.3.& diebus. xv.
5737 538 ¶ Synodus quinta apud Conſtantinopolim Iuſtiniani & Agapyti pontificis iuſſu tādiu
inchoata:hoc anno perfecta fuit.Hæc enim contra hereticos : & maxime contra Theo-
dorum & Antimū epiſcopos hereticos atq̧ ſciſmaticos habita fuit qui affirmabant bea
tiſſimam uirginem Mariam ſolum hominem & non deum & hominem peperiſſe.Et ꝓ
pterea ibidem declaratum eſt:ut beata uirgo Maria Theotocos diceretur.i. quod deum
& hominem ſuo partu edidiſſet.Cui quidem Synodo uniuerſalis eccleſia auctoritatem
maximam contulit.ſicut & aliis quattuor dedit:ut habetur.xv.di.c.&c.
5742 543 ¶ Totilla qui & baduilla dicitur ultimus oſtrogotharum rex hoc anno Vigete prius a
beliſario capto:& deinde Idonāpo eius patruo & ſucceſſore a Gothis ſuis interfecto:ac
etiam Athalarico qui menſibus quinq̧ regnauerat:ab eiſdem etiam obtruncato ſubro-
gatus regnauit annis.9.qui magiſtratu inito: regnum italicum a gothis Beliſario duce Roma
ſublatum pro uiribus recuperare annixus eſt : Et propterea exercitu non modico iterum
congregato in neapolitanos primum mouit:& eam urbem tandem non incruenta uicto ab iſto
ria recepit:Indeq̧ beliſario abſente totam italiam inuaſit : diripuit: & multis cladibus uaſtat
afflixit.Vrbem deniq̧ Ro. ingreſſus illam ēt diripuit & incendit:ac muroꝝ ptē euertit.

Hercu- Ciues quoq; uarie iactatos urbem demum pene deſolatam : ac ſine ullo quaſi habita-
lanꝰ epi tore reliquit. Pari quoq; feritate in Ethruriæ urbibus & quammaxime Peruſii deſeuit:
ſcopus ubi Herculanum peruſinorum epiſcopum:ut Gregorius libro dialogo .refert :decapitari
fit mar fecit. indeque in Siciliam nauigans totam inſulam iuxta diui Bendicti uaticini-
tyr: um obtinuit :prædixerat enim ſanctus Benedictus Totillam hunc urbem Romanam
Vatici- potiturum & Siciliam intraturum ac deniq; nono regni ſui anno ſuperaturum & inter-
nium ſá ficiendum:quod & factum eſt. Totilla itaq; poſtq̄ Siciliam obtinuit : ibidem quattuor
cti Be- ducibꝰ ſuis relictis in italiam rediit eo quod Narſeten eunuchũ italico bello a Iuſtinia
nedicti no imperatore præfectum fuiſſe :& i italiam cũ inumerabili multitudíe & maxime lõ
Brixel- gobardorũ uenisse intellexiſſet. Verum cum Narſetes multá lõbardiæ partẽ obtinuiſ-
lum ci- ſet:& lõgobardorũ copias apđ brixellũ tũc ciuitaté collocaſſet qui ibidẽ manẽtes placẽ
uitas to tinis & parmẽſibꝰ multa iferent dãna. Totilla i eos mouit:cũ quibꝰ diu & acre pugnaſ-
tilla in- ſet:tãdẽ a lõgobardis ferociſſimis ibidẽ ſuperatꝰ .9. regni ſui ãno cũ ingẽti gothorũ mul
terficit titudine Totilla hic interfectꝰ ẽ:gothi uero q cedi ſupſuerũt: ſtatim Thriá quẽdam go
Tria go thũ regẽ ſibi creauerũt:qui & ipſe pꝰ multa p̄lia quibꝰ cõtra narſetẽ ſæpe uictor euaſe-
thorũ rat:dum i apulia tãdẽ cũ totis uiribꝰ pugnaret & multos ſuis manibꝰ interfeciſſet apđ
rex quẽdá fluuiũ cõfoſſus interiit:eoq; mortuo gothi uiribꝰ & animis deſtituti cuncta quæ
Gothi poſſidebát mox narſeti reſtituere:& eãobrem pacẽ pmouere:ac ſic.72.ãno poſtq̄ Theo
72.ãnis doricꝰ italiá adeptꝰ fuerat:gothis deletis eoꝝ nomẽ euanuit : nã q p̄lio ſupſuerãt non
italiam gothi.ſed itali uocari uoluerũt eo quod in italia nati & enutriti eſſent.
tenue- ¶ Cilpericꝰ.7.francorũ rex hoc anno:Clotario patre defũcto I frãcia regnare cœpit:& 546 5745
rũt regnauit ãnis.xxiii.hũc qppe crudeliſſimũ fuiſſe tradũt & iter cætera ſuæ ueſanie & cru
30. mi- delitatis faciora uxorẽ ppriá ſine cauſa iterfecit:q & poſtmodũ multis miraclis claruit.
lia ho- ¶ Mediolanũ Ciſalpinæ galliæ metropolim hoc ipſo ãno regnãte Totilla rege a gothis 550 5749
minum pene ſubuerſum fuiſſe tradũt in qua quidem uaſtitate ſupra trigĩta mediolanẽſiũ milia I
medio- terfecta fuere. Nam etiam ſuperioribus diebus in tota eius dioceſi adeo fame laboratũ
lanenſi- fuerat ut matres filios comederent.
um in- Elagius papa eius nõis primꝰ natione Ro. patre Ioãne pꝰ Vigiliũ põtificẽ:ſe
terfecta P dit ãnis.xi.& diebꝰ.19.hic & ſi multis in periculis oſtrogotharũ maxime fuerit 553 5752
fuerũt neq̄q̄ tñ xp̄i eccleſiã deſeruit.ſed ad eandẽ cõfirmãdã multa Gratiano referẽte
papa cõſtituit. Et prio c̄licis i ſacris cõſtitutis mãdauit.ut.vii.horas canõicas quotidie celebra
62: rent:ut habetur in decretis.91.di.c.Eleuterius frater. Voluit item ut unaquæq; prouin
Horæ cia.x.uel.xii.contineret ciuitates:ut.6.q.3.c.Scitote: Vetuit quoq; epiſcopis ut de rebus
canoni eccleſiaſticis ullã alicui facere p̄ſumerẽt ſecuritatẽ.8.q.5.c.Talia qdem:Statuit p̄terea:ut
cæ heretici & ſciſmatici ñ ſolũ ab eccleſiaſticis:ſ; ẽt ſecularium mãibꝰ puniréť qñ n; ad ſanita
tẽ đ ſõibꝰ nequaq̄ deduci poſſent.xxiii.q.v.c.Quia nos : Voluit iſup ut nullꝰ i abbatẽ p
moueretť niſi q canonice electꝰ fuiſſet.18.q.ii.c.Abbatẽ i mõaſterio. Voluit quoq; ut ſi
quis accuſatõis libellũ abſente reo in foro obtuliſſet oĩno repelletť.3.q.9.c.Carte.q̄s.Sta
tuit itẽ ut nullꝰ p̄triarchaꝝ uniuerſalitatis uocabulo uteretť:niſi põtifex Ro.99.di.c.nul
lus:Cõceſſit ẽt p̄ſbyteris in q̄dragesima myſteria ſeu miſſas hora nõæ celebrari poſſe:ut
de cõſe.di.i.c.Solẽt. Hic ãt accuſatꝰ fuit q malo ꝝ uigiliũ papæ cã fuiſſe:ſed ipſe clero &
populo cõgregato crucẽ domini tãgẽs:atq; euãgeliũ iuramẽto ſuſcepto a tãto ſe crimine
purgauit. Et demũ cũ ex ſacris ordinationibꝰ his i decẽbrio mẽ. habitis p̄ſbiteros.26.dia
conos.xi.& ep̄os p diuerſa loca numero.39.creaſſet e uita diſceſſit:& in baſilica petri ſe
pultꝰ fuit:& tũc ſedes uacauit men.iii.dies.xxvi. ¶ Viri diſciplinis excellentes.
¶ Caſſiodorꝰ monachꝰ rauẽnẽſis:uir qdẽ doctiſſimꝰ his tpibꝰ ob clariſſimá eiꝰ doctri
ná magno fuit in p̄cio:q cũ primũ cõſul eẽt:deide ſenator diuino tactꝰ ſpũ rex mũda-
nas ſpreuit & monaſticã uitá cõplexus ẽ: ubi ad agitãdũ itellectũ pſalteriũ prio luculẽ-
ter expoſuit. Deide chronicá iſignẽ de põtificibꝰ:atq; impatoribꝰ cõpilauit:i qua p̄ſerti
de theodato rauenæ rege cõtẽporaneo ſuo multa cõſcripſit: Edidit p̄terea libꝝ unũ de
aĩa:& de ortographia aliũ libꝝ:necnõ & de negociis familiaribꝰ ep̄ſas cõpoſuit mltas.
¶ Germanus autem pariſiacenſis epiſcopus præclariſſimus per hoc tempus migrauit
ad dominum;qui q̄tæ ſanctitatis & doctrinæ uir fuerit:qbuſue floruerit miraculis For

tunatus ep̃s ſtilo digeſſit elegãti:eius enim feſtum.y.cal'.iunii celebratur.
¶ Priſcianum quoq; eruditiſſimum grammaticum atq; philoſophum patria cæſarieñſem Libros
uel potius Rauenatem homo certe græca ac latina lingua doctiſſimum per hoc ipſum priſciãi
tempus floruiſſe ac claruiſſe tradunt:qui cum grammaticorum omniũ princeps habere cõme
tur ea in facultate perutilia edidit opuſcula.Nam de partibus orationis ad Iulianum pa morat
tricium conſulem librum conſcripſit.Similiter & de conſtructione.deq; accentibus ali-
os libros edidit .De naturalibus quoq; quæſtionibus ad Coſoré perſarum regem uolu-
men egregium ſcripſit.Atq; de coſmographia libellum compoſuiſſe fertur.
¶ Arator ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis diaconus & poeta laureatus:hac tempeſta
te mira floruit eloquentia:qui inter ingenii & uirtutis ſuæ opera apoſtolorum act⁹ uer-
ſu exametro exornauit atq; alia quædam compoſuit.
¶ Brandanus deniq; hybernenſis abbas ſanctiſſimus per hæc tempora ob eximiam ſan-
ctitatem atq; doctrinam maximo in precio habitus fuit:de quo etiã admiranda ſcribũt.
5753 554 ¶ Narſes Iuſtiniani Auguſti Eunuchus & militiæ imperator reiq; bellicæ gloria præ-
ſtans:hoc anno contra Totillam gothorum regem italico bello ab ipſo Iuſtiniano dux
præficitur:qui in italiã ueniens cum ingenti gloria gothos ipſos omnes ſuperauit:& ita
liam omnem ab tyrannide eorum liberauit:hunc quippe nonnulli antea carthularium cartula
fuiſſe affirmant:quem cum Iuſtinianus aliquando in cubiculum accepiſſet:cognita ho- rius
minis uirtute confeſtim eum patricium declarauit:& primum in conſilio ſuo:necnon & fuit
imperialium pecuniarum receptorem ac diſpenſatorem inſtituit.Erat nanq; inter cæte
ra religione:pietateq;:ac munificentia inſignis:& ob hoc etiam barbarorũ regibus ami
citia iunctus fuit.Qui magnis comparatis copiis ex conſtantinopoli egreſſus:terra mari
q; in italiam tandem peruenit:& ad Aquileiam urbem perueniens ibidẽ cõſtitit : & uni-
uerſum eius exercitũ congregauit: quod audiens Totilla ſtatim ex Sicilia inſula Papiã
uenit.Et Theiam ducem ſuum cum parte copiarum Veronam miſit:ut ſcilicet Narſeo
tranſitũ ꝓhiberet:hoc cognito Narſeo.xii.lõgobardorũ milia:quæ Alboyn⁹ rex ei tra-
diderat p mediterranea ad brixellũ padi oppidum miſit : & Narſes ipſe cũ ſuis copiis ex
Aquileia ciuitate Rauẽnã ſe trãſtulit:indeq; cũ Ro. quaſi trepidus peteret. Totilla a Lõ-
gobardis apd Brixellũ ſupat⁹ & iterfect⁹ ẽ .His auditis Narſes i itinere Narniã & Peru
ſiã urbes munitiſſimas cæpit.Indeq; Ro.ꝓfect⁹ eã obſedit atq; obtinuit . Eaq; obtenta
Theiã regẽ Totillæ ſuffectũ nõ lõge a Niceria urbe fortiter pugnãtẽ poſtea oppſſit & go
thos oẽs italia depulit atq; ut dictũ ẽ:ſeptuageſimo ſecũdo ãno poſteaq̃ Teodo . ꝑmus
eoꝝ rex italiã itrauerat gothoꝝ nomẽ cũ regno iteriit.Narſes deĩde ſũmis honorib⁹ ex
cept⁹:italiã p decẽ & ſeptẽ ãnos i pace poſſedit:& Aqleiã ab attila hunnoꝝ rege dſtructã
aliq̃tulũ iſtaurauit:& mlta ædificia hicide cõdidit.&. i. apd Vene.pp bñficia ei a nobi
lib⁹ Venetis collata Sacellũ ſcĩ Theo. martyris ubi nunc eſt tẽplũ diui Marci celeberri-
mũ edificauit:atq; ibidẽ aliã eccleſiã in honorẽ ſanctoꝝ Mennæ & Geminiani ex Go- Sacellũ
thorũ manubiis extruxit:poſtea gothoꝝ oĩu3 bona publicare:& oĩa Rauẽati eccl'iæ cõ ſcĩ theo
dẽnare uoluit.Mortuo uero Iuſtiniano ĩpatore:& Iuſtino iuniore loco ei⁹ ſuffecto : cũ dori &
Narſes ipſe nimiũ locupletat⁹ eſſet:qdã Ro.iniqui & pditiſſimi ei⁹ nõ uirtuti:ſed diuiti ſcõrũ
is inuidẽtes plurimis modis apud Sophiã Iuſtini uxorẽ eũ accurũt:q delatoribus nimiũ mẽne &
cedula ſuaſit marito ut ſucceſſorẽ Narſeti mitteret:Oratoréq; Narſeti miſit cũ his lr̃is geminia
cõuiciãdo:ꝙ ad diſptiẽda iter ancnilla pẽſa reuocab: At ille indignat⁹ ut par erat:legato ni i ue
& Sophiæ rñdit talẽ ſe ei orſurũ telã quã ipa dũ uiueret pficere nõ poſſet: qd & fecit:nã netia
audito ſucceſſoris aduẽtu Neapolĩ e Roma cõceſſit.Et eueſtigio ad Alboinũ legatos in hic a Iu
panoniã miſit ſuadẽs ut ſe cũ lõgobardis ſuis i itatlã celebrẽ patriã trãſferret.Quo audi ſtin a cõ
to Alboynus rex exhilarat⁹ q̃ libentiſſime oblationẽ ſuſcepit:Sed dum aliquamdiu mo uiciatur
raret Ioãnes põtifex:his auditis ſtati3 Narſetes ex Neapoli Ro.cõuenit & intellectis ui-
ri cõtumeliis ei qcqd uoluit cõceſſit:atq; eũ Ro.cõſulem cũ Baſilio a Iuſtino creari obti
nuit:& ibi decẽ etiã annis ſtetit:quo in tẽpore lõgobardos rogauit.ut in panoniã aliq̃-
diu ſe cõtinerẽt qd & impetrauit. Verũ eo defũcto lõgobardi italiã:ut mox dicem⁹obti
nuere.Sed iam cum de gothis ſatis dictum ſit ;ad longobardos noſtros tranſeundum
eſt.At ſic liber Nonus explicit.

INCIPIT LIBER DECIMVS.

Papa 63. Armeni fidem recipiũt

IOannes tertius papa natione Ro.patre Anaſtaſio illuſtri uito 563 5762
natus poſt pelagium ponti.ſedit annis ferme .13. uir quidem
prudentiſſimus mitiſq; cuius tempore Armenii chriſti fidem
publice ſuſceperunt: licet multarum rerum pturbatione hic
Narſetem Eunuchum indigna a Romanis paſſum Romam
ex Neapoli reduxit:& cõſulatum ei impetrauit .Poſtmodum
ad fabricas conuerſus multa ſanctorum cemiteria in urbe re
ſtituit:& apoſtolorum Philippi & Iacobi eccleſiam a Vigilio
pontifice inchoatam perfecit . Eius autem pontificatus ãno
octauo:igneæ acies per Italiam in cœlo ſanguinem emittẽtes
uiſæ ſunt:& in liguria præſerti mira quædam ſignacula Gre
go.teſte apparuere per domos:oſtia:uaſa & ueſtimenta:quæ ſiquis abſtergere tẽtaſſet:eo
magis multiplicabantur.In imenſum etiam Tyheris fluuius ita excreuit :ut ſua inunda
tione populo Ro.magnas detulerit calamitates : id quod multis in urbibus contigiſſe
dicitur:quæ quidem prodigia cladem mox italiam paſſuram protendebant: quod breui
poſt euenit.Deniq; Ioannes hic perturbationum ac dolorum plenus :ætateq; grandeuus
13.pontificatus ſui anno uita deceſſit:& in beati Petri baſilica ſepultus fuit : & tunc ſe-
des uacauit men.x.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Leander hiſpalenſis epiſcopus:uir plane ſanctus & doctria atq; eloquẽtia p̃cipu⁹ tpib⁹
his floruit:cuius prædicatiõe exemploq; ac iduſtria tota ueſogothaꝝ gẽs p Recaredum
eotum Regem ab arriana impietate conuerſa eſt:quáobrem & multa ad noſtri dogma-
tis confirmationem & ipſius arrianæ hereſis confutationem compoſuit:nam & eandem
peſtem uandali illo ex aphrica detulerant:huic aũt inſigni uiro beat⁹ Grego.papa adhuc
monachus moralium ſuorum lib.ſcripſit:eiuſq; uita cum multis ſignis & miraculis in fi
nem claruerit inter ſanctos relatus:eius feſtum.iii.cal.mar.celebratur

Scripſit itaq; hic egregi⁹ Doctor prio.	Aduerſus hereticos. li.2.	Cõtra Arriáos. li.i.
De uirginitate li.i.	Ornamẽti li.i.	De cõtemptu mortis li.i
De ſacrificio& laude.li.i.	Epiſtolarum li 1.	Et alia quædam.

¶ Ioannes Elimona.ſeu elemoſynarius latinæ alexandrinæ urbis epiſcopus per hoc tem
pus orientalem eccleſiam hereſibus quaſſata:quoad fieri potuit in fide continuit:uideli
cet legendo diſputando ſcribendo monendo orando docendo : ac ſigna magna necnon
elemoſynas plurimas:ac alia pietatis opera faciẽdo:cuius celebrem & admirandam Le-
ontius quidam Neapoleos cypriorum inſulæ epiſcopus:ut in uitis patrum pulcherrimã
ſcripſit quam ſiquis uidere deſiderat in parte prima eius li. uidere poterit.

¶ Columbanum abbatem uirum religione & ſanctitate iſignem per hæc tempora in hi
bernia inſula claruiſſe tradunt:ubi multis conſtructis monaſteriis poſtea in burgundiã
uenit:ibidemq; luxouienſe monaſterium conſtituens innumerabilem quaſi gentem ag-
gregauit:& rectum uiuendi modum omnibus tradidit: quibus optime ex ſententia ge-
ſtis in italiam etiam tranſmigrauit ubi etiã eodẽ mõ monachorũ agmina coadunauit.
Sunt tamen qui dicant eum in italiã anno ſalutis noſtræ.620.ueniſſe:& apud Bouium
Ciſalpinæ galliæ urbẽ monaſteriũ celleberrimũ Teodolinde Lõgobardoꝝ regiæ ĩpẽſis
ædificaſſe:atq; ibiđ mľtis clarus miraculis in dño.iii.calẽ.nouembris quieuiſſe.

¶ Leonardus ſubdiaconus & eremitta quidem ſanctiſſimus natione gallus ex ciuitate ce
nomanorum oriundus:p id tẽpus multos agones: plurimaq; uincula ac carceres ꝑ xp̃i
nomine conſtantiſſime pertulit:& reges Franciæ populoſq; diſſidẽtes in officio cõtinu
it:eo ꝙ in ipſo maxima pietas ac religio atq; gratia reluceret. 564 5763

i Vſtinus iunior.18.Conſtantinopolitano imperator poſt iuſtinianum magnũ
imperauit annis undecim:homo quidem per omnia iuſtiniano diſſimilis.ſaua
rus improbus rapax:deorum hominumq; cõtẽptor ꝙ cũ cupiditati & auaritiæ
ſhiaret:a deo merito pcuſſus in inſaniã deuenit:q̃obrem eius uxor Sophia imperiũ uſq;

ad Tyberii ſcđi tēpora gubernauit:cui⁹ etiá ſprudētia regnum italicum a conſtantinopo
litano iugo per longobardos ablatum eſt.Cum autem Iuſtinus hic Tyberium adoptaſ- Iuſtinio'
ſet in filium:eumq̧ auguſtum appellaſſet:ſtatim amens effectus dolore pedum uitam fi polis ci
niuit.Ferunt hunc urbem in hiſtria regione ita lica condidiſſe.& ex ſuo nomine eam Iu uitas a
ſtinopolim appellaſſe:quam quidem in loco munitiſſimo propter barbarorum incur- Iuſtino
ſiones conſtituit:ut populi ab eiſdem agitati ibidem tuerentur. cōdita

¶ Peſtis horrendiſſima per hoc tempus in uniuerſo orbe fuit:quæ miſerabili ſtrage ita
licos omnes & præcipue lygures proſtrauit.quapropter ſicut Paulus hiſtoricus narrat:
homines terrore concuſſi:ueluti amentes domos deſeruere:& per nemora quæque fu-
gere:unde factum eſt:ut idē ad uerbum refert:ut nullus paſtor in uineis:nulluſq̧ in agris
cultor:aut meſſor inueniretur.Nocturnis quippe horis & diurnis uiciſſim tuba perſona
bat:& quaſi murmur gradientis exercitus audiebatur:ſed nulla conuicantium apparebāt
ueſtigia.

Longobardorum regni principium.

¶ Lōbardia autē regio noſtra a uariis uiciſſim ab initio poſſeſſa:uſq̧ in id tempus diuer heſpe-
5766 567 ſa ſortita eſt nomina:a primo quidem dicta fuit heſperia:ab heſpero Atlantis fratre:qui ria
ab hiſpania a fratre pulſus in hanc regionem:quæ nunc lombardia appellatur:uenit:qua oeno-
occupata ipſam heſperiá a ſe nominauit.Poſtea etiam Enothria cognominata fuit:ſiue thria
ab optimo uino:quod hic naſcitur:ſiue ut docet Plinius.3.naturalis hiſt.ab Enothrio ſa Italia
binorum Rege : in ea regnante.Deinde italiæ nomen accepit ab italo Siculorum rege:q magna
ut ait Seruius:uenit ad eam partem:in qua regnauit Turnus:eamq̧ a ſuo nomine italia græcia
nominauit:quod uirgi.li.primo Aeneidorum confirmare uideť:P⁹hæc uero magna græ ciſalpi-
cia dicta fuit.inde quoq̧ ab alpib⁹ uſq̧ Ro.Ciſalpiná galliá nōnulli dixere:ipſamq̧ Ci na gal-
ſalpiná galliá:ut iá ſel' dictū ē.Quidá i ſex diuiſere ꝓuicias:quaꝝ pria cenomanēſis dicta lia
ē:i qua poſuerūt Bergomū:Brixiá:Cremoná:& Mātuá.Secūda cenonēſis : q̇ cōtinet Ve-
roná: Vicētiá:Patauiū: Taruiſiū:Rauēná:Forliuiū:Arriminū:uſq̧ Senogalliam: ac Senas:
aliaſq̧ plurimas ciuitates:& ibi Senogallēſes fuere:de quibus ſcribit Liuius : quod mul-
ta cum Romanis cōmiſere certamina.Tertia dicta eſt Boiorum gallia a gallis bois de
orientali gallia egreſſis:qui ex ſuo nomine ciuitatem condidere. eam boilam nuncu-
pantes:hæc inter padum & Trebiam fluuios fuit:quarta lygurum gallia dicta fuit:quæ
continet Thaurinum:Secutiam:Sabatiorum montes: Auguſtam:Eporediam:ac montē
regalem:Quinta inſubrium gallia fuit:in qua ſunt Mediolanum:Comum:Papia:Lauda
Nouaria:& Vercellæ.Sexta dēiq̧ dicta fuit gallia genuēſis ab ipſa Genua urbe:continet
q̧ Derthonam:Alexandriam urbem:Aquenſem:Aſthenſem:Sauonenſem: Nolenſem:&
Albigamenſem. Veꝝ nos ut ex lombardica Chronica collegimus italiam omnem:quá Italia in
exteri lombardiam appellant:in quindecim regiones ſubdiuiſam inuenimus:quarū pri- xv.re-
ma eſt Venetia:cuius capita ſunt Bergomum : & Aquileia:altera lyguria eius caput eſt gionib⁹
Mediolanum.Tertia regio eſt Rhetia ſiue pedemontium prouincia:& hæc duplex:cuius diuidiť
caput eſt Thaurinū :Alia uero agreſtis:quá agreſtes ſiue montani incolunt.Item alpiſco uenetia
tia alia eſt regio:ubi Genua maritima ciuitas ē:& reliquæ ciuitates:Eſt & præterea thu lyguria
ſca regio:in qua Romam collocant:Sexta campaniæ regio:ubi eſt Neapolis : & Lucha-
nia:in qua ponunt piſtorium & apēnina:in qua eſt Bobium:& decima Emilia:in qua de
ſignatur Bononia uſq̧ placentiam incluſiue:& flaminea:in qua habetur & picenum ur
bis habens aſculum & adriam & Sānitom:in qua eſt beneuentum :ac demum apulia:in
qua ponuntur Brunduſium & aliæ ciuitates.His itaq̧ regionibus ter & quater ac pluri
es nomina ſunt imutata.Blondus autē noſter Forliuienſis uir certe digniſſimus & accu
ratiſſimus i ſua italia illuſtrata oēm italiam ꝑter inſulas in quattuor & decem ſubdiui-
dit:& deſcribit regiones:illarumq̧ notiora nomina ætatis noſtræ ſequēs aliis nominib⁹
explicat:& ſuos terminos cuilibet regioni imponit:& primo a Lyguria inchoando:di- lyguria
cit:ipſam alios habuiſſe aliquando terminos:ut ſupius mōſtratū ē:ſed nunc lyguriæ ter regio
minū a Varo fluie uſq̧ ad machre amnem impōit.Et hinc apēnino mōte:indeq; i īſero prima
mari eá claudit:& i hac qdē regiōe ſūt Genua:Sauōa:Naulū:Albigēa:ut uitimiliū ciui

tates:atq; monicum caſtrum. Ethruriam autem ſecundam dicit eſſe regionem: eiuſq;
ethru confines a Malchra fluuio uſq; ad Tyberim amnem collocat:qui inter ſe centum & ſep
ria.2. tuaginta quatuor paſſuum milibus diſtare dicuntur:& ab apennino monte uſq; ad mare
inferum;uidelicet eius maris pars:quæ a dictorum amnium hoſtiis longitudie:& ad ſar
diniam uſq; latitudine ipſam terminat.Et in hac ſunt hæ ciuitates:uidelicet Peruſia:Se-
Apruti næ:piſæ:Luca:piſtorium:& Florentia. Tertia regione Aprutium fecit:in qua præcipue
um.3. Troiā:aquilam:Ortonam:aquinum:& montem caſinum ponit. Quartam item campa
Cāpāia niam dicit:quæ a nonnullis terra laboris uocari ſolet:in qua Neapolis regia ciuitas eſt:
.4. & Cumæ;Nola:atq; capua:& aliæ ciuitates dirutæ. Apuliam quoq; quintam regionem
apulia fuiſſe dicit:in qua montem garganum:Barum:& Beneuentum:atq; alia uetuſta conſti-
5. tuit. Sextam quoq; regionem latinam facit:& hanc campaniam maritimam aliquādo
latia.6. fuiſſe oſtendit:cuius fines a regione maritimam incipientes dicit ab oſtiis tyberinis uſq;
ad Sitauum ſuum eſſe:in qua ſinueſſa ciuitas maritima fuit:& in mediterraneis ponit
Aborigenes.Rutilos uolſcos:henricos:& alias gentes:quæ proximum maris incolunt.
Apenninum uſq; ad ueteris Campaniæ terminos.In ea nempe Romanam orbem;Oſtiā:
ducat⁹ caietam:Viletrum:ananiam:choram:& alias uetuſtas ciuitates collocat. Septimam re-
ſpoleta gionem ſpoletani ducatus umbriam appellant:in qua Tiphernum:caſtellanam ciuita-
nus.7. tem:ſpoletum;fulgineum:nuceriam:aretium:& Sabinorum regionem ponit. Picenum
ſeu un- ſiue marchiam anchonitanam pro octaua regione collocat:quæ & aliquando Marchia
doria firmana dicta fuit:in qua Firmum:aſculom,camerinum:Vrbinum:Eugubium;Recana
picenū ta:ancona.ſenogallia:& piſaurum. Romandiolam autem ſiue Flamineam pro decima
8. regione inſtituit:in qua & Emiliam compræhendit:ubi arriminum:ceſenam: Forliuiū:
Flami- fauentiam:imolam:Rauennam:& Bononiam deſignat.Vndecimam marchiam taruiſi-
nea.9. nam dicit:in qua feltrum:taruiſium;patauinum:Vicentiam.& Veronam ponit.Duode-
marca cimam uero Venetias pro una regione non immerito ponit eo q̄ non ſolum eius opes
taruiſi aliis regionibus eſſent equiparandæ:ſed etiam:quia multæ urbes & multa uenetiarum
na.10.11 oppida exciſa eam condidere orbem.Eius autem regionis termini habent in longitudi-
uenetia ne octoginta paſſuum milia:uidelicet ab aquis olim gradatis ad lauretum oppidum nūc
12. pado proximum.latitudo uero uaria eſt nullos habens terminos.Duodecimam forum
Hiſtria iulium nominat in aquilea & utinum ſolum habemus.Tertiamdecimam deinde regio-
13. nem ex italia elicit:quam hiſtriam appellat:in qua Iuſtinopolim iuſtini iunioris opus &
foꝝiu- polam eſſe dicit.& ſtridonem oppidum ſanctiſſimi Hieronymi patriam:quod hodie ſtri
liuȝ.14 gna appellatur. Vltimam autem regionem lombardiam noſtram facit:in qua innume
lōbar rabiles quaſi ponit ciuitates.& in primis Mutinam:regium:ferrariam:mantuam:parmā
dia.15. cremonam:brixiam:bergomum:comum nouariam:uercellas:eporediam:thaurinom:ſe-
cuſiam:montem regalem:& innumerabilia pene pedemontium:& montiferrati inſignia
oppida:atq; aſtenſem:albam aquenſem:caſſale:alexandriam:derthonam:bobiom:placen
tiam:papiam;ſeu ticinom:cremam:laudam:& mediolanum,metropolim collocat. Has
igitur prouincias ſiue regiones cum longobardi(præter Romam)inuaſiſſent:diuq; tenu
Termi- iſſent:ac ſuos duces:ſuoſque præfectos ubique poſuiſſent;italiæ nomine obliterato a ſe
ni lom lombardiam appellauerunt.Verum apud ticinum urbem regni ſede conſtituta:poſtea a
bardiæ circūſtantibus urbibus ille locus lombardiæ nomen accepit:quod poſtea a Carolo ma-
longo- gno confirmatum & declaratum fuit:& hoc ſolum inter uercellas:tridentumq; ad ue-
bardi ronam:& bononiam:necnon & liguſticorum montes uſque in præſens reſeruatum eſt.
ſupbi Hi namque longobardi omnium qui in italia exterorum occupauerāt ſuperbiſſimi ita-
leges liæ nomen omnino euertere conati ſunt:& propterea non ſolum regiōum nomina:ſed
mutaſt & leges nouas condentes:mores rituſq; Romanorum ac rerum uocabula adeo mutarūt
longo- ut affirmare auſim etiam latinitatem:qua Romani & plærique alii populi utebantur eoſ
bardi dem permutaſſe.& uulgarem locutionem italicam nunc appellatam introduxiſſe:quã
unde tamen latinitatem celebrem antiquam Gothi plurimum corruperant:longobardi aūt
nomē ipſi(ut paulus li.quinto refert)a longis barbis ſunt dicti:eo q̄ capitis comam a ceruice
accepe uſque ad occipitum tondebant:& a facie uſq; ad os comam demiſſam & diſcriminatam
runt habebant.Eorumq; ueſtimenta larga & longa & q̄maxime linea:qualia etiam angli Sa

Iones habere conſueuerant:ornati etiam erant latioribus inſtitis uario colore contextis ac calcei uſq; ad poplitem ſciſſi & corrigati. Caligæq; a poplite pendentes corrigiarũ lequeolis hinc inde ligatæ. Hi nanq; primum inſula ſcandiana originem duxerãt :ex qua profecti Aionem & Thaonem duces habuerunt .quibus defunctis : Agilmundus Aionis prædicti filius rex creatus eſt:& trigintatribus annis ſuper eis regnauit. Cuius temporibus ut paulus ſcribit meretrix quædã uno partu ſeptẽ edidit filios:quos quũ in piſcinam enecandos proieciſſet .Agilmundum regem eo loci tranſire contigit. Videnſq; rex paruulos exhorruit facinus:& quidnam hoc eſſet admirans/haſta quam manu geſtabat eos uoluere cœpit. Vnus uero ex eis cum ſtatim iniecta manu haſtam compræhẽdiſſet: rex ſuper eum miſericordia motus illum magnum prænuncians ſtatim e piſcina educãdum abduxit. Et quia de piſcina(quæ eorum lingua lama dicitur)extraxerat: eũ lamuſium nominauit:qui cum adoleuiſſet ſtrẽnuus in omnibus euaſit adoleſcens : Cum autem Agilmundus rex a Bulgaris fuiſſet interfectus: lamuſius ipſe ſiue lamuſio ſubrogatus eſt:&.40.annis regnauit:qui regno ſuſcepto. Bulgaros homicidas maximis afflixit cladibus:quo mortuo tertio loco Letheius eius filius ei ſucceſſit:qui etiam ipſe.40.annis regnauit. Illoq; defuncto Gildoochim filium ſucceſſorem reliquit . Quem ſecutus eſt Godoochus & regnauit annis.12. Quo regnante Rugilandam prouinciam Danubio contiguam cœpit:& regno ſuo adiecit. Eo quoq; defuncto Daphon eius filius ſuccedẽs regnauit annis.5. Cui ſucceſſit Tantus filius eius & regnauit annis.x :qui Erulis profligatis paulopoſt interfectus eſt. Poſt hunc unachus eius nepos regnauit annis.18. Cui ſucceſſit Valtharathis filius:& regnauit ſeptem annis:poſt quem alter Vnachus eius filius regno ſuſcepto contra Gepidas bellum mouit.& illos ac Sueuos uicit. Et hi octo ex una eademq; linthigorum familia nobiliſſima deſcenderunt . Vachone autem ſine liberis mortuo uualtherius nono loco longobardorum regnum accepit : poſt quem adoynus decimus longobardorum rex fuit:qui primus longobardos in panoniam & Rugilandã prouincia duxit:ubi duobus & quadraginta annis habitauere longobardi. Alboynꝰ aũt deniq; eiꝰ filiꝰ poſt patris interitum ad regendos longobardos undecimo loco cunctorũ uotis acceſſit:& regnauit partim in panonia:partimq; in italia annis.31.

Longobardorum reges cõmemorat

Meretrix .7. filios uno partu peperit

Lynthigorum clariſſima fgũ familia

5768 569 ¶ Alboynꝰ igitur undecimꝰ longobardorũ rex uir armis & animi uirtute inſignis :hoc anno poſtquam gundimundum gepidarum regem occidiſſet:& gepidas ipſos uſq; ad internitionem deleuiſſet:ac Narſeti bellorum principi contra Totillam auxilio fuiſſet:ipſum quoq; Totillam interfeciſſet. Cuius etiam uirtute uniuerſa Gothorum gens ex italia pulſa fuerat:rogatus ab ipſo Narſete eunucho relicta panonia cum omnibus longobardis ſuis tam mulieribus quam uiris adiunctis etiam ſibi uiginti Saxonum milibus cum ipſis uxoribus ac liberis armentis quoq; per forum iulii italiam intrauit. Et primo ipſo foro iulio occupato Siſulphum nepotem ſuum ibidem primum ducem præfecit. Indeq; procedẽs totam uenetiam mox ſubegit. Cumq; Taruiſium perueniſſet:& accolæ deditionem facere recuſarent:eam omnino diripere & euertere conſtituit . Quo audito Felix quidam ipſius tunc epiſcopus uir ſanctus atq; eloquens ſua prudentia uiri barbari eius atq; ſæuitiã deliniuit: ciueſq; per deditiones ei reconciliauit. Poſtea etiam uerona: brixia:Bergomo:ac Como urbibus captis inſubrium prouinciam ingreſſus eſt: ubi Mediolanum ui capiens diripuit:papiam uero triennio obſeſſam in ſuam tandem redegit poteſtatem:qua uictoria lætus alboynus ueronam cum ingenti gloria ſe contulit:& ludos ibidem multos conſtituit:ibidemq; regni ſedem ſibi conſtituens : conuiuium grande principibus ſuis celebrauit:iucundus ex conuiuio factus Roſimundam uxorẽ ſuã gunimundi Epidarum regis filiam ex patera capitis patris confecta bibere compulit. Nam alboynus ipſe cum Gunimundum Gepidarum regem interfeciſſet ex eius capite ſcutellam inauratam conficere fecit:quam & ſe cum ubiq; deferri præcepit :ac ſic de illa ſiliã ſuam bibere compulit:quæ iniuria cum mulieri nimium inhæſiſſet : de illo ultionem ſuſcipere ſtatuit. Erat tum in exercitu alboyni Helmechildus longobardus moribꝰ & forma præſtantiſſimus uir etiam nobiliſſimus & armis exercitatiſſimus:qui cum Roſimundæ ancilla conſuetudinem habere conſueuerat : huic aliquando Roſimunda pro ancilla ſe ſuppoſuit:quod cum roſimunda feciſſet:quis eſſet apperuit:& ad occidendũ

Siſulphꝰ primus dux.

Roſimunda regina

Helmechildus

regem ſub ſpe regni impulit.Obtruncato itaq; rege cum regina cum regem loco mariti
conſtituere uellet:Longobardi re cognita recuſarunt:& ambos occiſores interficere ſta
tuerunt:quod cum didiciſſet:regina ſtatim cum adultero & Alſiunda eius filia:ac mul
ta pecunia Rauenam ad longinum exarchum confugit:ubi non ita multo poſt referen
te paulo hiſtorico ſeipſos inuicem ueneno ſuſtulere.

Scandiana insula

Scandinauia autem horum longobardorum patria eſt inſula in oceano ſeptentriona
li poſita:in Codano uidelicet ſinu conſtituta.Qui Codanus etiam eſt in Germanico oc
ceano a ſeuo monte uſq; ad cymbrorum promontorium:hac quidem inſula & aliis q̃dé
plurimis refectus.Eam plinius li.4.dicit eſſe incomperte magnitudinis portio:cuius tá
tum Hilleuionum gente nota ẽ. Quæ quidem gens quingentos pagos in ea incolit.Di
cunt eam inſulam alterum orbem terrarum eſſe.Ex hac igitur iſula: ut præmiſſum eſt:
ipſi longobardi emerſere.

Exarchatus dignitas hic incipit.

Longinꝰ græcꝰ primꝰ italiæ exarchus: hoc anno poſt captá uniuerſam ferme italiá: 570 5769
ac uniuerſalem magiſtratus dignitaté ſuſcipiés regnauit in Rauena annis.xi.Hic quippe
cum ſuperioribꝰ diebꝰ a iuſtino iperatore in italiá miſſus fuiſſet:hoc tempore i Rauena
& aliquibus Venetiæ prouinciæ ciuitatibus a longobardis reſeruatis:quæ nunc uſq; q̃-
libet de per ſe ſuo magiſtratu gubernata fuerat:húc nouũ magiſtratꝰ modũ introduxit:
quem quidem exarcatum appellauit:qui tãq̃ egyptiorum dynaſtia ſummus italiæ ma
giſtratꝰ iterp̃tatur:hic itaq; ex Ro.Rauená ueniés ibidé tãq̃ rex ſe cõtinuit:nec deiceps
Ro.adire uoluit:ꝓpter quod Roma poſt Baſiliũ cõſulé:qui cũ Narſete cõſul fuerat:un-
quá cõſulé:aut ſenatũ habere ꝓmeruit:ſed per ducé ab eodé exarcho ex Rauena miſſot
ipſa Ro.republi.adminiſtrata fuit.Durauit quippe hic magiſtratꝰ ferme.100.&.24 .an-
nis.Eoq; defuncto.Smaragdus ſuffectꝰ fuit.

Daphon ſecundus in italia longobardorũ rex Alboyno rege opere reginæ obtrũcato:
regnauit áno uno & menſibꝰ.yii.uir quidé genere & uirtute nobiliſſimꝰ : ſed cruditate
quadá iſamis :hic nãq; regno ſuſcepto cũ multos Romanorũ nobiles & potétes interfi
ceret eo timore nobiliſſimi uiri urbibꝰ deſertis p maritimas paludes cõfugiẽres i Vene
tiá ciuitaté ſe cõtulerũt.Quoꝝ quidé aduẽtu ipſa ueneta ciuitas icrementũ maximũ ſu
ſcepit.Hic itaq; foꝝ Cornelii ciuitaté a Narſete eunucho dirutá & ſolo eq̃tá reædifica
Imola ciuitas reædificatur uit:& imolá urbé appellauit:hoc ideo feciſſe dicitur : ut inde Rauenates uexare poſſet:
Hic ẽt tũ ſtrẽnuuꝰ haberet rex latiná regioné ſeu ꝓuinciá ſuo adiecit imperio : :cũq;
ẽt i ſuos nimiũ ſeuiret:& multos ac multos exilio dánaret a puero obſeqi ſui dolo ſuo-
rum amicorũ tandé iugulatꝰ fuit :quo mortuo lõgobardi p decé ános ſine rege fuere:
Longobardi .x. annis rege ſtetere ſed triginta duces ſeu cõſiliarios ſibi creauere.Qui tãq̃ cõſules Ro.multa cõquiſiere:ipſi
nãq; cápania uniuerſa ſibi ſubiugata:atq; picentibꝰ & Marſis ſtatim ducem unum in
ſpoleto & alterum in Beneuento conſtituere.

Lothariꝰ octauꝰ francoꝝ rex chilperici regis filius.hoc anno patre defuncto :Fran-
cis regnare cœpit:& regnauit annis.54.Hic tendibertũ & Tendericũ germanos habuit
Duces í ſpoleto & beneuento conſtituere qui inter ſe diſſidentes & debellantes prouinciis ſuis maximo fuere damno.

t Iberiꝰ cõſtátinꝰ.19.cõſtátinopolitanꝰ imperator poſt Iuſtinũ iunioré íperauit
ánis.7.Hũc iuſtinꝰ ipſe adoptauerat in filiũ: & multo áteq̃ amens efficeretur
auguſtũ appellauerat: & quidé merito:cũ í eo omnia eẽnt ornaméta q̃ optio 571 5770
principi cõuenire uidebát.Erat.n.tũ oí uirtute:tũ clemẽtia:iuſtitia:pietate: religione:ſa
piẽtia:cõſtãtiaq;:ac fortitudine inſignitus:& iter cætera chriſtianitatis opera i pauperes
piẽtiſſimꝰ ac beneficꝰ fuit:adeo ut theſauros ſui iperii larga manu i eos exhiberet :ob
quá cám deus illi p̃ter ſpéꝫ tãtá auri argẽtiq; cõtulit copiá:quãtá eiꝰ reqrebát beneficia:
ná & Narſetis theſauri ei ex italia delati fuere:diuina hoc illi pñtáte uolũtate :quos ad
munificẽtiá & liberalitaté cõflatos ẽt i ſimile cõuertit opꝰ.Hic exercitũ i perſas miſit:
eoſq; fudit atq; fugauit:multá quoq; p̃dá cũ elephãtibus.xx.aductis de eis triũphauit:
indeq; populũ Ro.quoad fieri potuit ab hoſtibus defendit:& quammaxima frumenti
quantitate ex Egypto allata eum a ſæuiſſima fame liberauit:& hoc benedicti pontificis
interuentu:quem mirumimodum dilexit.Tandem extremum ſibi imminere diem præ

ſentiens Mauritium genere Cappadocē generum ſuum uirum utiqꝫ ſtrennuum ad im
perium ex Sophiæ auguſtæ conſilio euexit: quo confirmato paulopoſt in pace quieuit.
5776 577 Enedictꝰ primꝰ papa natiōe Ro. patre Bonifacio poſt Ioannē pontificē: ſedit papa
b annis.4.men.uno & diebus.28. Vir ſane optimus:& tanto honore dignus: qui 64.
& italiæ & præſertim Romæ fame laboranti una cum Tyberio auguſto ſub
uenit. Maximam enim frumenti quantitatem ab Egypto aduehens urbem ipſam ab in
edia conſumptam releuauit. Verum paulopoſt ex ſollicitudine: ac dolore: quem in urbis Epitaphium
calamitatibus ac totius italiæ ab longobardorum uexationibus contraxerat: mortem
obiit. In cuius tumba ſic ſcriptum tradunt. Magna tuis monumenta pater benedicte re huius
linquis.
¶ Virtutum titulus o decus atqꝫ dolor. In eiꝰ autē morte ſedes uacauit men.2.&.dies.x.
Auritius Tyberii prædicti gener.20. conſtantinopolitanus imperator: poſt Ty
5777 578 m berium ſocerum ſuum imperauit annis.20. qui licet genere capadox eſſet: im
perium tamen ob animi uirtutem: & in rebus gerendis ſtrenuitatem merito
ſuſcepit: qui cum primum imperium ſuſcepiſſet. Armenos & perſas per præfectos ſuos
debellauit: uerum cum poſtea contra beatiſſimum Greg. ſeditiones ſuſcitaſſet: & longo
bardos contra eundem: Romanoſqꝫ concitaſſet: multis etiam iniuriis eccleſiam dei per
turbaſſet: diuino tandem operante conſilio: non ſponte tamen ſed coacte: pnīa ductus: Vidꝭ ſō
cum grego. pacem componens; mitius agere cœpit: quod intellexerat angelum quendā niū ma
monachi habitu indutum ſtrictum gladium in manu tenentem in conſtantinopolita gnum
no foro clamaſſe imperatorem breui gladio moriturum: hoc idem eius ſomnium cōfir
mauit: quo ſe uxoremqꝫ ac liberos cædi uidit. Interim uero milites eius ſuis ſtipendiis
fraudati. Phocam centurionem imperatorem creant: & ipſum mauritium propter aua
ritiam in ſuorum odium prolapſum: una cum uxore: ac liberis omnibus obtruncant.
Elagius.2. papa natione Ro. patre Vingeldo: poſt Benedictum pōtificem: ſedit
p annis.x.men.2.& diebus.x. Hic cum abſqꝫ principis iuſſu præter conſuetudinē papa
5781 582 ordinatus eſſet pontifex timens ſibi Grego. monachum uirum approbatum 65.
Conſtantinopo. ad placandum imperatorem miſit: qui eo accedens omnia ex pontificis
ſnīa apud imperatorem perfecit: atqꝫ ibi moralium libros in Iob compoſuit: & euthiciū
eiuſdem urbis epiſcopum ita Auguſto præſente diſputando cōuicit: ut omnia quæ ma
le de reſurrectione ſenſerat: retractare coactꝰ fuerit: ipſe enim euthicius multa de eo ar
ticulo contra Orthodoxam fidem exponebat. Pelagius autem hic poſtea quam Herme
tis martyris cemiterium & ſancti Laurentii baſilicam a fundamentis extruxiſſet: & ipm
Gregorium rogatu populi Romani ad urbem reduxiſſet peſtilentia: quæ cum maxime
totam uexabat italiam: conſumptus eſt: & in uaticano ſepultus. Et tunc ceſſauit epiſco
patus menſes.6. & dies.26.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Gregorius monachus Romanus poſtmodum maximus pontifex diuini ingenii: ma
gnæqꝫ auctoritatis & gratiæ uir: his temporibus ob probitatem & ſanctitatem maxi
mo in precio habitus fuit: qui & multa tum conſtantinopoli. tumqꝫ Romæ & ante pa
patum: & in ipſo papatu pro chriſtiana religione ad multorum eruditionem edidit opa:
& præcipue ea quæ ſubiecta ſunt.

Moralium in Iob li.25. incipit: Reuerē. ac ſanctiſſimo. Sup Ezechielē ptes duas
Dialogorum ad petrum li.4. Quādam diem dum: pria īcipit: deꝰ pphetiæ ſcda
Paſtoralium li.i. paſtoris curæ: incipit Quia multis curis.
Item regiſtrum li.i. Et Omelias quadraginta duas: & quædam alia.

¶ Honoratus Mediolanenſis epiſcopus: uir eloquentia & ſanctitate ornatus: per hoc tē
pus floruit: & nonnulla in diuinis ſcripturis compoſuit. Qui cum alboyni longobardo
rum regis impetum expaueſceret: eccleſiam ſuam ad tempus deſeruit: & ad Genuenſem
urbem confugit. Hunc autem diuus grego. in libro dyalogorū multis effert præconiis.
¶ Artharis flauius tertius longobardorum rex: hoc anno poſtea quam longobardi decē
5782 583 annis ſine rege ſtetiſſent: ab eiſdem creatus rex: regnauit annis ſeptem. Hic Daphonis
prædicti regis filius fuit: quem longobardi Flauium cognominauere: qui licet adoleſcēs

Phara oppidū brixellum destruitur Francilionus dux Garimbaldus dux bauariæ Gadulphus dux

rex ſublimatus fuerit:multis tamen editis facinoribus laudes ingentes promeruit:& eas
ob res omnes longobardorum duces dimidiam pecuniarum ſuarom partem ei obtulerē:
hic pharam oppidum non ignobile in Abduæ fluminis ripis condidit:ac Brixelum ciui
tatem in margine padi poſitam obſedit & debellauit:ac tandem ſolo equauit.Sed & frā
corum regem cum ingenti multitudine ipſorum atq; germanorum deuicit ac ex italia
fugauit:qua quidem elatus uictoria ad ſiculum fretum omnia conquiſiuit:ac multas ali
as italiæ ciuitates in ſuam poreſtatem redegit:indeq; & Francilionem Romanum ducē
ex Como ciuitate cumacinaq; inſula quæ in lacu lario erat:expulit: & ingentes inde di-
uitias ſuſtulit:qua ditatus preda ſtatim Theodelindam Garibaldi Bauarorum regis fi-
liam chriſtianiſſimam duxit uxorem.Quamobrem Chilpericus francorū rex :qui hoic
Arthari inimiciſſimus erat:in bauarum furens eum inopinate aggreditur: & ex Bauaria
expulit:qui relicto regno cum filia Theodelinda in italiam ad generum fugit. Huic ta-
men Gandalphus Bergomenſium dux & Vulpharis Taruiſinus atq; alii plures Lōgobar
dorum duces poſtea nimium aduerſari ceperunt.Quibus pacatis eo anno quo Theodelī
dam duxit uxorem:defunctus eſt.

Bgomi papa. 66

g Regorius magnus papa eius nominis primus natione Ro.patre gordiano uiro 592 579
Senatorio poſt pelagium pontificem ſedit annis.13.men.6 .& diebus.x. doctor
quidem eruditiſſimus:humillimuſq; atq; ſanctiſſimus:qui primus omnium pontificū
ſe ſeruum ſeruorum dei nominauit ac ſcripſit.Hic:ut dictum eſt primo monachus & le
uita exiſtens pontificale munus in multa rerum perturbatiōe tandem inuitus ſuſcepit:
in quo ſane ita uixit:ut uſq; ad tempora noſtra neminem ex ſucceſſoribus habuerit parē
ne dum ſuperiorem uel ſanctitate uitæ uel diligentia in rebus agēdis uel doctrina & ſcri
ptis.Eapropter merito terreſtris angel⁹ uocari promeruit.Hic itaq; ſuſcepta dignitate ſy
nodum apud ſanctum petrum.4.&.20.epiſcoporum habuit:in qua quidem.Gratiāo te-
ſtante:multa ſuſtulit quæ nocitura erant:& multa edidit quæ profectura fidei noſtræ
uidebantur:& præſertim quæ ſubiecta ſunt ordinauit:in ea quippe ſynodo primo.4.cō-
cilia ſcilicet Nicenum:conſtantinopolitanum:epheſinum:& calcidonenſe decreto publi
co approbauit & confirmauit:necnon & quintum ueneratus eſt:ut hēmus in canone.
15.di.c.Sicut ſancti euangelii.Vetuit item eo in concilio ut nullus bigammus ordinarerē
præſbyter.33.di.c.Maritum duarum.Statuit etiam:ut epiſcopus ſel' dūtaxat conſecrarerē
68.di.c.Sicut ſemel.Prohibuit inſuper chriſtianis audire miſſam præſbyteri concubina-
rii.8.di.c.Si qui ſunt:uetuit etiam in una eademq; prouincia duos eſſe metropolitanos
101.di.c.peruenit.Conceſſit quoq; ſacerdotibus a populo accuſatis ſuam poſſe inocen-
tiam iuramento affirmare.2.q.5.c.præſbiter:Mandauit præterea ultimā defuncti uolū
tatem modis omnibus obſeruari debere.13.q.i.c.Volūtas ultima.Vetuit etiam mulieri-
bus monachorum monaſteria introire & eorum cōmatres fieri poſſe . 18.q.2.c. perue-
nit.Addidit deniq; quadrageſimali ieiunio.4.dies:primo uidelicet quartam quintā ſextā
ferias & ſabbatum:ut habetur de conſ.di.v.c.Quadrageſimam introitūq; miſſæ cū uno
uerſu alicuius pſalmi ordinauit:eius etiam inuentū fuit:ut nouies Kyrieleiſon diceretur
& alleluya & offertorium:ac poſt cōmunionem caneretur:idem ſimiliter in canone ad
didit:dieſq; nr̄os i ſua pace diſponat mādauit rurſos in principio omnium horarū cano
nicarum:Deus in adiutorium meum intende cum Gloria patri & filio dici debere:ſup-
plicationeſq; maiores propter peſtem ſedandam:atq; ſtationes pro maiori parte iſtituit.
Quid plura:omnem eccleſiaſtici officii inſtitutionem ipſe ſanctiſſimus pontifex inſtitu
it & approbauit:ipſe quoq; adhuc monachos in Sicilia ſex monaſteria ex paternis facul
tatibus ædificauit:domum inſuper ſuam Romæ religioni dedicauit:ipſe etiam Traianū
imperatorē ab inferno liberauit:pauperes præterea in domū paternam undique cōfluē
tes excepit & in uita ciboq; ac potu ſemper miniſtrauit. Fuit denique uir hic omni
laude digniſſimus:ſi uitam:ſi mores:doctrinamq; atq; mores inſpicias & tum in diuinis
rebus ac in humanis proſpicias:hic quoq; anglos oēs per quoſdā probatiſſimos mona
chos ad fidem chriſti conuertit:& ueſegothas hereticos ad ueritatis unionem reduxit.
Confirmata deniq; hoc pacto ex omni parte eccleſia:ſanctiſſimus hic Gregorius ſecū

ultima defuncti uolūtas oio obſeruet̄ Kyrieleyſon nouies in miſſa dici ordiat Deus i adiutoriū dici i horis ordinat letaniæ maiores

do Phocæ imperatoris ãno migrauit ad dominum:cuius corpus in diui petri baſilica oĩ. bus collachrymantibus.4.idus mar.ſepultum fuit:atq; eo die eius natale celebratur.Eo q; mortuo ſedes uacauit menſibus quinq; & diebus.19.

¶Tunica inconſutilis domini noſtri ieſu chriſti a beata uirgine Maria confecta:tempeſtate hac non procul ab hieruſalem in Saphat oppido ab epiſcopis Gregorio antiocheo Thomaq; hieroſolymitano:ac Ioanne conſtantinopolitano in quadã archa marmorea eo loci appoſita incorrupta & imaculata inuenta fuit.Qua ſuſcepta maximo in precio habita fuit:qui ipſam ſuſcipientes Hieroſolymam detulerunt : & in eburnea arca collocauerunt:hæc ipſa eſt quæ in morte domini:ut ſacra euangelii habet hiſtoria:uni militum obrigit.Quid poſtea de ipſa geſtum fuerit non habeo.

¶Hermigildus quidã ueſogotharum & hiſpaniarum regis filius:per id tempus:a patre Lemugildo rege carcere intruditur:& paulopoſt iniquiſſime interficitur:eo quod Leãdri hiſpalenſis epiſcopi uiri ſanctiſſimi prædicationibus ab arriana impietate ad ueram catholicamq; fidem conuerſus fuiſſet:nam cum Leãder ipſe Hermigildum conuertiſſet & ipſum catholicum declaraſſet:pater ira cõmotus Leandrum pontificem multis incõmodis & iniuriis affecit:& filium ipſum conſtantiſſimum tandem interfecit.Sed & ipſe pater paulopoſt in egritudinem prolapſus Leandrum reduxit:& de iniuria atq; peccato ueniam poſtulauit:& ricardum ſecundum filium regem conſtituens catholicum & uerum chriſtianum effici procurauit.

5792 | 593 ¶Auguſtinus & miletus optimi monachi natione Ro.& anglorum epiſcopi atq; apoſtoli:his temporibus in precio habiti a beato Grego.pontifi.maximo ob probitatem atq; doctrinam in Britãniam cum quibuſdam aliis probatiſſimis monachis mittuntur: ubi deo auxiliante & monitis ac efficaciſſimis prædicationibus totã illã iſulam ad chriſti fidem tandem perduxere:ibidem demum ſenio confecti non ſine magna ſanctitatis opinione in domino quieuere & cum ſancti fuerint habiti:eorum feſta .vii.calen.iulii celebrantur. Angli conuertuntur.

¶Agilulphus.4.Longobardorum rex poſt Arthari regem ſuper longobardos regnauit annis.21.mortuo nanq; Arthari rege prædicto : cum longobardi de electione futuri regis diu diſcordes fuiſſent.tandem ita conuenerunt:ut ille ex longobardis haberet rex quem Theodelinda ſibi in uirum ſuum deligeret:quæ ſtatim hunc Agilulphum thaurini ducem:uirum utiq; belicoſiſſimum : & prudentia formaq; egregium ſibi maritum & longobardis regem declarauit : qui regno ſuſcepto:confeſtim cum Cacano hunnorum rege pacem firmauit:ipſo eam per legatos ex panonia poſtulante:ſequenti deinde anno tridentinorum etiam duce intercedente ſimiliter cum francorum rege pacem compoſuit:poſtea munulphũ iſulæ ſancti iuliani ducẽ & zanguilphum ueronenſium ac Gayndulphum bergomẽ.duces:quibus.3.iam pepercerat:ſuperatos interemit:rebuſq; pacatis bellum contra Ro.ſuſcepit:& oppidis circunquaq; captis romam per annum obſedit:& multas illi clades intulit.Quo in tempore zotus beneuentanus dux eius auxilio fretus una cum rege ipſo:ruptis inductis:caſſinenſe monaſterium iuxta benedicti prophetia ĩuaſit:& omnibus rebus direptis illum a fundamentis penitus euertit:poſtmodum in pa tauinos duxit:& urbem uallo tantum & foſſa ſine menibus munitam obſedit : & cum a totilla rege ipſa ciuitas fuiſſet diruta:habebat omnia ædificia ex lignorum materia fabreſacta:quod cernentes longobardi ignem mittentes urbem prorſus exuſſerunt:idq; in monte ſilicis oppido fecerunt.His geſtis Agilulphus:cum didiciſſet eius filiam ac generũ nomine godeſtaldum apud Parmam ciuitatem a Gallinico Romanorum præfecto fuiſſe captos & conſtantinopolim miſſos:contractis undiq; copiis cremonam uenit:& eam obſedit:ac expugnatam tandem cœpit:qua capta & direpta uſq; ad ſolum demoliri fecit.Pariq; modo mantuam expugnans eam ſine muris dereliquit:tandem & hunc beatus Grego.papa per interceſſionẽ Theodelindæ religioſiſſimæ reginæ:cui dyalogorum libros ſcripſerat:conuertit:qui omiſſis idolis chriſti fidem cum omnibus longobardis ſuis complexus eſt:& omnia eccleſiaſticorum bona ablata reſtituit:& ad labem diluendam eccleſias multas:pluriması; monaſteria ſua impenſa fabricauit : & apud modoeciã inſigne oppidum in honore beati Ioan.bap. celeberrimum templum ingenti impenſa

Caſſinẽſe monaſterium deſtruitur Cremonã euertit mãtuã ſine muris dimiſit Longobardi fidem recipiunt

fabricauit eo denique uita functo adoaldum puerulum filium cum Theodelinda ma-
tre & regina regni ſucceſſorem reliquit.
℃Theodelindam autem reginam eius uxorem Baoarorum regis filiam generoſitate &
ſanguinis claritate inclitam fuiſſe conſtat:quæ & ſi in primordio regni ſui ætate iuue-
nis:formaq; ſpectabilis:ac diuitiis abundans fuerit :moribus tamen & caſtitate:pruden
tia:eloquentia:ac religione coſpicua fuit.Cuius quidem uirtutibus commotus beat⁹
Gregorius eidem dyalogorum libros compoſuit atq; miſit: cuius lectione ipſa mota:agi
lulphi animum ad religionem & ad pacem cum omnibus longobardis conuertit:& mo
res uitamq; eorum mirabiliter compoſuit. Sicq; hæc religioſiſſi ma ac chriſtianiſſima
fœmina multorum honorum cauſa fuit.Hæc quippe præter reliqua pietatis opera mo
Mona- naſterium celeberrimum in honorem ſancti Colūbani abbatis apud Bobium ciuitatē
ſteria ſuperbiſſimis ædificiis ſua impenſa condidit:& plurimos fundos eidem aſſignauit.Alia
ab hac quoq; monaſteria & templa & quammaxime apud Modoetiam agri mediolanenſis op
extru pidum io honorem ſancti Ioannis baptiſtæ a'fundamentis erexit:quam & prædiis:aliiſ
cta, q; uaſis aureis argenteiſq; plurimis adhuc extantibus exornauit : i qua quidem baſilica
corpus ſuum ſepeliri mandauit:& ex illo ac deinceps propter mulieris exemplum lõgo-
bardi noſtri omnes Ioannem baptiſtam in patronum præcipuum ſuſceperunt.
℃Romanus patricius conſtantinopolitanus tertius Italiæ Exarchus hoc anno p⁹Sma 594 5793
ragdū a mauritio imperatore cum ingenti multitudine Rauenam miſſus: regnauit āno
uno:qui cum applicuiſſet:ſtatim patauio & Cremona ac mantua a longobardis pene
deſtructis:inſtauratis:& munitis cum omnibus copiis Romam perrexit : ubi longobar-
dis ſtrage inflicta:multas ciuitates atq; oppida recuperauit: poſtea in omnem libidinem
prolapſus ranq; uirtutis priſtinæ & ingenii immemor fact⁹ cū lõgobardis ſentire cœpit:
nec romanos amplius defenſare curauit:ſed eodem anno cum ignominia mortuus:gal-
linicum habuit ſucceſſorem.
℃Gallinicus itaq; quartus Exarchus Romæ ſuffectus præfuit annis duobus : hunc ui-
rum bonum & contra longobardos animatum fuiſſe tradunt:ſed cum res neglectas ui-
deret.Grego.pontificis ſuaſu cum eis pacem & inducias fecit.Cunq; poſtea ruptis indu
ciis parmam urbem inuaſiſſet:& Agilulphi regis filiam cū uiro nomine godeſtaldo cœ
piſſet:conſtantinopolimq; miſiſſet.Agilulphus ira ſuccenſus Sclauos in auxiliū euocat:
& contra Romanos implacabile bellum ſuſcipit: & oppida multa:multaſq; urbes euer-
tit:eoq; anno Gallinicus hic morte deficiens: Smaragdus rurſus a mauritio imperatore
Italiæ Exarchus mittitur.
℃Prodigia multa:& quidem horrenda tempeſtate hac ĩ græcia apparuere:quæ ſane fu-
turas mahumeti calamitates protendere uidebantur:nam uno & eodem anno cometes
perlucidus bizantii uiſus fuit:& puer quadrupes natus:necnon & apud inſulam Delon
duo marina monſtra oĩno humanam ſpem habentia uiſa ſunt:& alia multa hincinde cõ
ſilia apparuere.

℃Mahumetis uita.

℃Mahumetes:alias mahumetus:genere arabs pſeudo propheta qui poſtea tāq̃ magnus
imo falſus dei propheta ſaracenis leges dedit:hoc anno in arabia regione ex nobili pa- 595 5794
tre gentili:matre uero hebræa hiſmaelitici generis naſcitur:qui poſtmodum adultus fa
ctus:cum eſſet annorum.28.maximum in chriſtianos excitauit incendium:nam cū uer
ſutus & acris ingenii eſſet uir:ac inter chriſtianos diu conuerſatus : omniumq; ſectas &
leges cognoſceret:nouam quandam & nephandam ſuperinduxit ſuperſtitionem:qua ꝓ
pemodum noſtra extincta eſt religio:auſus eſt etiam ingenti comparato exercitu arabū
& perſarum romani imperii fines infeſtare.& Alexandriam:atq; alias Egypti ciuitates
ſibi ſubiicere:ſed eius motus per heraclium imperatorem cito repreſſi fuerunt ;exinde
ad uerorum prophetarum imitationem perſonam in ſe loquentis Dei aſſumpſit:
ſic præmittens in libris : quos condidit:locutus eſt dominus ad mahumetum ꝓphe-
tam ſuum dicens:ut ſic uel diuinæ auctoritatis pondus habere crederetur:quod ab eo-
dem ſeductore confingebatur.Cunq; non tantum ſubacti populi:ſed etiam longinq; ad
eum confluerent:accenſus libidine latius dominandi: ſub ſuæ religionis prætextu pro-

pagandæ tanquam ex dei præcepto finitimas inuaſit gentes:& aſtum efficiens:quod ar-
mis non poterant. Vnde cum Egyptum:lybiam:arabiam;ſyriamqꝫ totam ſubegiſſet:&
ut religioſior uideretur.ſubiectos populos propriis ritibus abiectis i ſuam ſuperſtitioné
attraxit:paganis quidam idolatriam inhibens:indies iuxta ritum eorundem circunciſio-
nem conceſſit.Nonas deide quaſdam leges de ſuo cōfinxit:teſtimōia de utroqꝫ teſtamé
to adhibens:quas ſaraceni & turchi uſqꝫ hodie ſuas leges appellant: unde ſecundum iu
dæorum ritum ſaracenos iuſſit circoncidi:& ſuillæ carnis eſuʒ ſuis ſequacibus interdi
xit.Et imitandos quoqꝫ chriſtianos crebres lauationes ſeu ablutiones mēbrorum tanq̄
baptiſma pro delictorum expiatione fieri inſtituit.Et ot ſeductos ita populos fortius ſi
bi irretiret:ſtatuit pro lege quod nouerat homini placere ſcilicet quod homo tot uxo-
res ac concubinas habere poſſit:quot facultatibus ſuis alere poſſet. Vxores etiā oſqꝫ ad
quaternarium nomerum de propria cognatione ſumere :& oſqꝫ quater repudiare:rur-
ſuſqꝫreſumere permiſit.Emptitias uero ſiue captiuas quot uellet quiſqꝫ habere concubi
nas:& eas qñcunqꝫ uendere liceret:niſi illarum aliquam grauidam reddidiſſet.Sobrieta
tem autem in cibo potuqꝫ ſanciuit:uini qooqꝫ uſum præter quam in certis qoibuſdam
ſolénibus diebus interdixit.Vnum deum omnipotentem omnium creatorem coli & ho
norati mandauit: aſſerens moyſen & Ioannem baptiſtam magnos dei fuiſſe prophetas. De mo
Sed chriſtum omnium prophetarum maximum quippe qoi diuina uirtute: non huma yſe De
no ſemine de uirgine maria ortum fuiſſe dicebat.Hic itaqꝫ mahumetus:cum(ut ita di .Io.bap
xerim)ſex annos ita regnaſſet poſt multa adulteria & ebrierates:aliaqꝫ ſcelera anno do- tiſta
mini.632.ætatis uero.34.mortem obiit.Cuius corpus apud mecham ſepultum ab om de chri
nibus maximo in precio nunc oſqꝫ habitum eſt:eoqꝫ mortuo pricipatum iniit :quidam ſto di-
nomine calipha:cui ſucceſſit Acali:quo expulſo regnauit Ali:contra quem:eo quod ſu cebat
perſtitioſus eſſet nooum Cayphá egyptii ſibi ducé creauerūt: qui ordo uſqꝫ in hodiernū Succeſ
diem apud ſaracenos ſeruatur. ſores
¶ Alcoranum autem librum:ipſe mahumetus auxilio Ioannis antiochenis heretici:Ser mahu
giqꝫ Arriani:ac etiam cuiuſdam iudæi aſtronomi compoſuiſſe dicitur:in quo quidem p̄ meti
dicta omnia:& alia multa pro lege deſcripſit:falſa quibuſdam ueris īmiſcendo :aſſerenſ
qꝫ Chriſtum ad cœlos eleuatum:ſed non occiſum:dixitqꝫ præterea Iudam proditorem
dum Chriſtum Iudæi quererent in ſpelonca in ſimilitudine chriſti mutatum & loco eiꝰ
crucifixum.Per ſingulos quoqꝫ annos ſuos ſequacrs domum dei quæ eſt i mecha ſi poſ
ſent adire omnino iuſſit:quo conuenientes circuire deberét cum ſimilibus ueſtibus in
duti:& lapides per media foramina parietum tanquam diabolum lapidando iactare.Ip-
ſam enim domum Abraam pro filiis ſuis potiſſimū hiſmaelitis orationis cauſam cōſtru
xiſſe dicebat:in eo quoqꝫ Alcoram libro legem tulit:ut qui cum adultera deprænenſus
fuiſſet:ſtatim lapidaretur.Com ſoluta autem octoginta uerberibus plectaretur.Voluit
qꝫ fur.ut pria & ſecunda uice tátum uerberibus cederetur:Tertia uero manus :quarta d
niqꝫ pedes eidem procidetentur.His autem qui hæc & alia legis ſuæ præcepta ſeruarét:
ut aſſeruit dominus promiſit paradiſum.uidelicet delitiarum ortom:ubi nulla intem
peries:ubi nulla incōmodi aut mali afflictio: ſed omnium deliciarum fruitio perfecta
erit.Nam ibidem optati cibi ad uota ſuccedent : pulcherrimaſqꝫ ueſtes ad amictum:&
uirgines ad compreſſum angeli pulcherrimi illi miniſtrabunt.His autem qui legem ip
ſam contenderent gehennam & infernum comminatus eſt.

Hoca.21.conſtantinopolitanꝰ imperator poſt Mauritiō imperator factꝰ impe
5797 598 P rauit annis tredeci:hic cū centurio eſſet militari tumultu auguſtꝰ creatꝰ mau-
ritiū prædictū cū Theodoſio tyberio conſtátino & aduocato filiis aliiſqꝫ com
plurimis apud calcidonem interfecit:ueniēſqꝫ conſtantinopolim ot imperator rece-
ptus magnam de ſe ſpem præbuit.Romæ qooqꝫ declaratus ſtatim ſuam & uxoris ſuæ
Leontiæ imagines in oratorio ſancti cæſarii inter aliorum auguſtorum imagines cum
ſummo gaudio collocauere.Sed rerum exitꝰ multorum feſellit opinionem quod ſuæ Pliniꝰ
futuræ ſegniciei præſagium nomen accepit.Nam ſicut plinius nono naturalis hiſto.li Iuuena
bro ait:phoca oitulus marinus nominantur qui præ cæteris animalibus grauiſſimo ſō lis
no premitur:quod ſenſiſſe uidetur iuuenalis cum ait:pro re magna in tertia ſatyra:eri

piunt ſomno druſo uituliſq; marinis. Tātæ enim ſomnolentiæ & pigritiæ iſte phoca fu
it:ut perſarum rex Coſdra Romanorum prouīcias grauiſſimis prælius oppreſſerit:ipſam
q; ſanctam crucem e hieruſalem abſtulerit:captamq; urbem:chriſtianorum templa pro
phanauerit & diripuerit :& Zachariam uirum ſanctiſſimum eiuſdē ciuitatis patriarchā
captiuum abduxerit. Quas ob res cum etiam phoca in ſuos maxime deſæuiret:& impe
rium eius negligentia indies deperiret:Senatus eius homicidia non ſuſtinens ad heracli
um patricium in aphricam mittit rogans:ut heraclium filium contra phocam impera
torem mittat:quod & ſtatim adimpletum eſt:nam heraclius ipſe nauigio conſtantino
polim ueniens:ſubito phocam deuicit & coepit. Quo capto:primo eidem manus & pe
des obtruncauit:& poſtea cum lapide ad collum in mare demerſit.

papa 67 hora canonicas hic campanis pulſari præcepit Terti⁹ pontifex infamis

s Auinianus papa:cuius patria ignoratur : poſt gregorium factus pontifex. ſedit
anno uno:menſibus quinq; & diebus nouē:hic ſtatuit:ut horæ diei cum cāpa 605 5804
nis pulſarentur in eccleſiis:diſtinguerenturq; officii gratia:& ut lampades ac
cenſæ cōtinuæ in templis retinerentur. Verum cum geſtis optimi beati Greg. aliquan
tulum aduerſaretur:eo quod in ſuo pontificatu fames plurimum inualuiſſet: inſtarent
q; pauperes:ut grego. pietatem emularetur:nil aliud reſpondiſſe fertur:quam gregoriū
popularem famam affectantē eccleſiæ patrimonium largitionibus diſſipaſſe. Tanta in
ſuper ira atq; inuidia erga gregoriū exarſit:ut eius libros exuri tentauerit. Vnde & bea
tus gregorius eidem per uiſum apparuit:& ter dure redarguit:quartoq; cum ſe corrige
re nollet:ab eodem ī capite pcuſſus expirauit. Cuius quidē cadauer ueluti īfamis ad pō
tem miluium delatum in quadam baſilica petri ſepelitur. Et ideo tertius pontificum
habitus eſt:qui culpabili morte damnatus ſit:& tunc ceſſauit papatus mē.x.& dies.xx.

papa 68.

b Onifacius. 3. papa natione poſt Sauinianum ponti. ſedit men. 8.& diebus. 28.
uir ſacerdotio ſatis dignus:qui & gratiano teſtante:ſynodo habita inſtituit ne 607 5806
quis anathematis pena ī locum demortui pontificis aut epiſcopi ſubrogaretꝰ:
niſi tertia ſaltem poſt eius obitum die:ut habemus in canone. 79. di. c. Nullum. Conſti
tuitq; ut nitidus pānus:quod corporale dicitur ſuper altari in conſecratione ſemper a
ſacerdote poneretur:de conſe. di. 1. Hic ēt conſtantinopolitanū patriarcham compeſcuit:
ſeſe principem appellantem:iubente phoca:ut romanæ eccleſiæ obtemperaret. xxii. di. c.
Renouantes:ac ſic tandem e uiuis diſcedens in baſilica petri ſepelitur:& tunc uacauit ſe
des menſem unum & dies ſex.

papa 69.

b Onifacius quartus papa natione marſus de ciuitate Taleria patre ioanne medi
co poſt Bonifacium p̄dictū pontifex fact⁹:ſedit annis. 6: menſi. 8.& diebus. xii.
hic templum ſanctæ mariæ rotūdæ:quod ueteres pātheon appellabant a pho 608 5807
ca imperatore impetrauit:quod eiectis prius gentium ſimulachris. 4. idus maii in ho
nore beatæ mariæ uirginis :omniumq; ſanctorum martyrum conſecrauit:quo facto ēt
paternam domum in monaſterium redegit:ſuoſq; fundos eidem in monachorum uſum
adſcripſit:quibus & prædicandi:baptizandiq;:ac abſoluendi poteſtatem tribuit :quibus
geſtis inde paulopoſt diem extremum clauſit : & in baſilica beati petri ſepultus fuit:&
poſtmodum propter peſtem & aquarum inundantiam ceſſauit epiſcopatus menſes. vii.
dies. xxv.

¶ Cacanus hunnorum ſiue bauarorum rex:hoc anno apud bauaros hunnos regnum ac
cipiens multis annis regnauit:qui mox maximo comperato exercitu ex norico in ita 609 5808
liam tranſgreſſus forumiulii & Venetias prouincias turpiter inuaſit:ac quoſdam lōgo
bardorum præfectos ita profligauit:ut paulum abfuerit quin forūiulii p̄uīciā oīo ob
tineret. Siſulphus autem eiuſdem prouinciæ dux cum p̄lio agredi tētaſſet:maximo cōfli
ctu commiſſo Cacanus uictor euaſit. Et licet ea in pugna multos e ſuis cacanus amiſe
rit prouīciam tum inuadere ſtatuit. Rex itaq; uictoria parta:duceq; interfecto audiens
ducis uxorē Romildā cum filiis Rhodoaldo & Grimoaldo maximis opibus in qua
dam forumiulii urbe ſe concluſiſſe cupidine allectus eo cum exercitu acceſſit:ubi dum

urbem obſidẽs aliquãdo circũequitaret a Romilda duciſſa e menibus flauis:criſpantib⁹ q; capillis uiſus eſt:& eius amore capta oratores eidem miſit policens ſe ei urbem prodituram:modo eam in uxorem duceret.Quo audito ille promiſit:& urbem accepit:qua capta ſtatim ipſa; incendit & euertit ut uix urbis ueſtigium cerneretur. Romildam uero una dumtaxat nocte ad ſe admiſit:maneq; facto uelut impudicam mulierem militibus ſuis paſſim proſtituendam expoſuit:Qua diu illuſa acutum etiam palum in medio campi fixit:in quo quidem & ipſam Romildam per media crura confixit dicens. Talem maritum decet meretricem crudele; habere.Eius uero filiæ non matris libidinem: ſed caſtitatem zelantes ne ab hũnis contaminarentur:crudorum pullorum carnes inter mammas ſub faſcia ſibi appoſuere.Quæ ex calore putrefactæ fetidum exhalabant odorem.Quumq; eas hunni contingere uellent:fetorem non uolentes ſuſtinere:ab eis tanquam execrabiles repellebantur.At ſic puellæ nobiliſſimæ iſta aſtutia barbarorum libidinem euaſere:utile profecto ſeruandæ caſtitatis exemplum poſteris fœminis mandantes. Cacanus autem captiuos omnes in terram ſuam abducens: ibidem puberes omnes interfecit:& pueros ſub corona uendidit.

Vide turpiſſimã mulieris ignominiã pudicitie magnæ exemplum

5810 611 h Eraclius.22.conſtantinopo.imperator:poſt Phocam imperauit annis:27. Hic ubi imperium adeptus eſt:magnum comparauit exercitum:& Eleutherium patriciæ gentis cubicularium ſuum rei bellicæ ſcientiſſimum in italia concitus miſit:& ipſe contra perſas progrediens multas prouincias a ſe occupatas recuperauit:& in ſuam prorſus poteſtatem redegit:Nam perſarum ducem ſingulari certamine uincẽs interfecit:& Coſdram eorum regem oppreſſit:ac filium eius captum & baptizatum in regnum reſtituit:perſidem deinde ingreſſus turrim Coſdræ theſauris plenã cæpit & ſpoliauit:& ipſorum partem militibus ſuis dedit:partemq; in reparandis templis:quæ perſæ diripuerãt ac uaſtauerant: deſignauit: ipſe uero alia honuſtus preda cũ ſeptẽ elephantis Hieroſolymam rediit:crucemq; domini a perſis captam ſecum deferens:eodem loco ubi antea fuerat:collocauit.Ob cuius rei memoriam exaltatio ſanctæ crucis dehinc celebrari cepta eſt.Zachariam quoq; patriarcham & alios captiuos in patriam ſuam remiſit. Rediens poſtmodum Conſtantinopolim litteris & ocio delectatus ad aſtrologiam etiã ſe contulit:& imperii res in ſuos duces reiiciẽs luxui ſe immerſit.Mortua namq; Eudoxia uxore & partu:quo Cõſtantinum peperit Myrtinum ex ſorore neptẽ inceſtuoſo ſibi matrimonio copulauit:& heraclium filium ex ea ſuſcepit.Illaq; paruo tẽpore poſt defũcta eius ex primo uiro filiam adoleſcentulã ſenex accepit uxorẽ:& ut ſcelus ſceleri adderet:quod ſæpe contigit in euticianam delapſus eſt hereſim. Quãobrem in extremo uitæ tempore:ut nõnulli tradunt:ſaraceni & arabes duce mahumeto arma ſumentes:ita eius duces ſuperarunt:ut perdita Antiochia & hyeroſolyma:hominẽ primo fælicẽ mox infœliciſſimum reddiderint.Verum cum arabum & ſaracenorum impetu uideret crucem domini noſtri ieſu xp̄i ex hieroſolyma conſtantinopolim apportari fecit. Tandem theodoro patricio cognomento Caliopa ad regendam italiam Exarcho miſſo morbu ſ tercutis aquæ:quam græci hydropiſim uocant:diem obiit.Et tunc maxima imperii inclinatio fuit.

Crucẽ xp̄i hic recuperat

Impii magna inclinatio

5814 615 d Euſdedit papa natione Ro.poſt Bonifacium prædictum ponti. ſedit annis.4. hic cum eſſet optimus pater clerum mirummimodum dilexit & auxit: & tantæ(ſicut fertur)ſanctitatis fuit: ut quendam leproſum ſibi obuium ſuo oſculo ſtatim liberauerit.Conſtituit autem hic Gratiano referente: ne patrini filius puellam ex ſacro fonte a patre leuatam in uxorem ducere poſſit:ut habemus in canone.30.q.i.c. Huius namq; tempore multi terræmotus fuere:& ſcabies quædam ita ad elephantiã tẽdens.ut de formitate cognoſci homines non poſſent. Obiit deniq; quarto ferme pontificatus ſui anno: & in diui petri baſilica.6.idus nouembris ſepultus eſt. Quo mortuo ſedes uacauit menſem unum:dies.16.

papa .70.

¶Siſebutus ueſegotarum rex:Ricardi regis filius hoc ãno regnare cepit:& regnauit annis.36.Hic cũ primũ gentilis eſſet:criſtianus factus ſtatĩ plurimas hiſpaniaæ urbes q̃ ad romãos defecerãt:recepit:& iudæos i ſuo regno cõmorãtes exortatiõib⁹ atq; aliis penis

Græci piato. in hiſpania imperare definũt

ad fidem chriſti tandem conuertit:nec multo poſt cum eſſet ſtrennuus uir omnes hi-
ſpaniarum ciuitates Romanis abſtulit.At tum demum conſtantinopolitani imperato-
res in hiſpania imperare deſierunt.

¶ Viri diſciplinis excellentes:

¶ Hyſidorus noſter poſt Leandrum hiſpalenſis epiſcopus:bti Grego.papæ diſcipulus
his temporibus propter doctrinam:uirtuteſq; accrebra eius miracula maximo in pre-
cio ubiq; fuit:qui cum eſſet multarum litterarum non mediocriter eruditus multo ad
fidem pertinentia litteris commendauit. Quorum de numero iſta ſunt.
Ethimologiarum. li.20.princi.diſciplia adi. Officio⁊. li.2.pri.Ea q̄ d̄ officiis
De ſummo bono li.3.icipit Sūmū bonū Ad ſororē florā li.2.pri.Dn̄e ſcē flo:
Allegoriarum. li.3.icipit myſteria ſacre. Differētia⁊.li.1.icipit iter deū & ho:
De aſtronomia; li.1.Incipit:Dn̄o & filio.Itē de uiris illuſtrib⁹:& uocabulis grāma
tices.Hiſtoriā quoq; ab Adā uſq; ad hæc tpa:ac etiā lōgobardo⁊ geſta. Et quorūdā ſcō
rum uitas.Breuē quoq; Coſmographiā:& de naturis re⁊:ac ſup pētatheucum:atq; alia
multa:& pene innumerabilia:& cum ſanctus fuerit habitus: eius natale.18.calend.fe-
bruarii celebratur.

¶ Ioannes monachus ueſegothus gerundenſis poſtea epiſcopus apud hiſpanos in Luſi-
tania prouincia ortus hac tempeſtate chriſtianam religionem & prædicatione & ſcri-
ptis ubiq; plurimum iuuit.Hic cum ſapere aliquid per ætatem ceperit ardore & deſide-
rio diſcendi ex hiſpania Conſtantinopolim petiit:ubi cum litterarum græca⁊ & latina
rum doctiſſimus euaſiſſet:in Luſitaniā ꝓuinciam ſuam rediit:atq; ibidē arrianā hereſi;
inualeſcentem:ſua doctrina facillime confutauit.Quāobrē hereticis odioſus factus in
barchinonia relegatus fuit.Demū poſt multas perſecutiones in patriam reuerſus mona
ſteriū condidit:& multa in eo cōcluſus cōſcripſit:ac rationē uiuendi monachis dedit.

¶ Eutropius ſimiliter hiſpanus epiſcopus eruditiſſimus uir per hæc tempora hiſpanis
plurimum profuit:atq; eos doctrina & exemplo in fide cōtinuit : Cuius uitam uirtuti-
bus & miraculis illuſtrē Verus hiſpalenſis epiſcopus luculento ſermone poſtea deſcri-
pſit.Eius itaq; feſtum apud hiſpanos ſexto idus iunii celebratur.

¶ Anaſtaſius perſa monachus quidem ſanctiſſimus:per hoc idem temp⁹ pro xp̄i nomi
ne a perſis īfidelibus cum aliis.lxx.martyrium pertulit:nam cum in paleſtina prædica
ret ab eiſdem captus poſt multa carceris uinculorumq; ac uerberum tormenta:quæ in
Cæſarea eiuſdem prouinciæ urbe fuerat perpeſſus:ad ultimum decollatus eſt:cuius cor
pus poſtea Romam delatum ad aquas ſalinas in beati pauli monaſterio repoſitum eſt.
Eius uero feſtum.x.calen.februarii celebratur.

¶ Adoaldus uero Agilulphi regis ex theodelinda filius poſt patrem cu; matre ip̄a theo 616 5815
delinda regnauit annis.x.huic nanq; pater ad præſidium acquirendum uix dum quadriē
nio theodoberti francorum regis filiam deſponſauit:qui regno ſuſcepto ob matris pru
dentiam pacem cum omnibus longobardis:italiciſq; per decenniū quietiſſime tenuit.
Quo in tempore multa:ut diximus eccleſiis donauit.

Oniſacius quintus papa natione campanus patre ioanne poſt eum ſedit annis 618 5817
papa b quinq; & diebus decem:uir certe ſingularis humanitatis atque clementiæ:qui
.71. cum eſſet doctus multa ad iuſtitiam pertinentia conſtituit:uidelicet : ne quis
ratione delicti ad eccleſiam confugiens a nemine extrahi poſſet.Statuit item ne acoliti
martyrum reliquias attractare præſumerent:cum ſit præſbyterorum officium:manda-
Teſta uitque ut ſacrilegi ubique anathematizentur. Voluit item ut teſtamenta iuſſu princi-
mēta pis facta ubique ualerent.Et cum multa ſanctitate inſignitus eſſet clericos religioſe &
iuſſu honeſte uiuentes unice diligebat.Tandem cum nonnulla cemiteria extruxiſſet : ac di-
princi dicaſſet:defunctus in baſilica diui petri collachrymantibus omnibus ſepultus eſt.Ceſ-
pis ſa ſauitque epiſcopatus dies.13.
cta ua ¶ Eleuterius nonus exarchus natione græcus patriciæ gentis nobilitate inſignitus He-
lent raclii imperatoris cubicularius:& rei bellicæ ſcientiſſimus: hoc anno poſt ioannem &
Smaragdum exarchos ab heraclio in italiam miſſus ſedit annis.5.qui ſtati; ut Rauena;
applicuit ſeſe italiæ regem declarauit . Sed poſtea cum Romam ꝓpetere uellet ob ar-

rogantiam a militibus ſuis in itinere interſectus eſt:quo mortuo milites caput ſuum.
Conſtantinopolim miſerunt.

5821 622 Onorius primus papa natione campanus patre petronio uiro conſulari Boni papa
h facio pontifici prædictus ſubrogatus ſedit annis.12.men.11.& diebus.17.hic .72.
ſanctiſſimus fuit pontifex: qui collapſum quaſi clerum & doctrina & exēplo
ac moribus renouauit:atq; multas in urbe eccleſias reſtituit:& beati petri baſilicam te
gulis æneis e templo Romuli ablatis cooperuit:ædemq; ſanctæ Agnetis uia numenta
na extruxit:& ſancti pācratii uia aurelia:& in aquis ſaluis ſancti anaſtaſii:cuius corpus
ex perſide delatum heraclius imperator eidem miſerat : atq; alias multas edes ædifica
uit : q cum pyrrhum patriarcham conſtantinopolitanū hereticū:q heracliū īpatorem
deceperat:relegaſſet:uita deceſſit:& in petri baſilica ſepultus fuit:& tunc ceſſauit ponti
ficatus men.7.& die.18.

5824 625 ℭDagobertus nonus francorum rex:hoc anno Lothario patre defuncto regnare cæ
pit:& regnauit annis.34.hunc ferunt bonis omnibus fuiſſe inſignitum.Arnulph⁹ ſiq
dem methenſium epiſcopus magiſter ſuus ipſum in officio continebat : hic cum eſſet
chriſtianiſſimus uir beato Dionyſio martyri templū celeberrimū apud pariſium ædifi
cauit:uerum ab angelis infeuſus perpetuā cū eis ſuſcepit inimicitiā: hic interceſſione
heraclii imperatoris omnes iudæos qui in regno ſuo erant baptizare fecit.
ℭArioldus quintus longobardorum rex poſt theodelindæ obitum deiecto eius filio
odoaldo adoleſcente regnare cæpit : & regnauit annis.12.de iſto nil memoriæ dignum
litteris mandatum inueni.

5834 635 Euerus primus natione Ro.patre Labieno poſt honoriū ponti.ſedit āno uno: papa
s uir ſiquidem ſingularis pietatis & religiōis:pauperū pcipue amator: & in cala .73.
mitoſos benignus:atq; in reliquos omnes gratioſus & munificus: & ad repa
randas collapſas eccleſias ſplendid⁹:q cū in his ſūmope uerſaret ſtati obiit:& i petri ba
ſilica ſepultus fuit:quo mortuo ſedes uacauit menſes.4.& dies.30.
ℭIſatius.x.italæ exarchus patricius cōſtantinopolitan⁹ hoc anno Eleutherio ſuffectus
multis ānis apud Rauenā & Romā primatū tenuitq poſtq̄ Seuerum ſcdm conſuetudi
nē cōfirmaſſet pōtificē:erat nūc cōſuetudo:ut nullus in papā coronaret:niſi prius ab ex
archo confirmaret:ſtatim oēs theſauros lateranenſis baſilicæ expoliauit:& partē mliti
bus cōceſſit:partemq; ſecū Rauenā detulit:reliquā uero īpatori Cōſtātinopolim miſit.

5835 636 Oannes quartus papa natiōe Dalmata:patre Venātio ſcholaſtico uiro:poſt Se papa
i uerum pontificem ſedit anno.1.mē.9.& dieb⁹.18.Hic pontificatu ſuſcepto ſta .74.
tim mādauit:ſiquis res eccleſiæ aliqua temeritate ſuadere præſumeret:ad qua
druplū reſtituere cogeret:ut hēmus in canōe.1.q.2.c.In antiqs.Et cū eſſet ſingularis pie
tatis uir:ex reliqs theſauris quos Iſaurus exarchus in lateranēſi eccleſia reliquerat mul
ta captiuorum milia per Iſtriam & dalmatiam a captiuitate redemit. Quibus expletis:
plenus operibus bonis obdormiuit in domino:& quarto idus Octobris in petri baſilica
ſepelitur:& tunc ceſſauit epiſcopatus menſem unū & dies tredecim.
ℭRhotaris ſextus longobardorū rex poſt Arioaldum regem regnauit annis.16.&
menſi.4.qui licet multis fuerit præditus uirtutibus arriana tamen labe inquinatus:om
nes longobardos in eadem præcipitanter traxit ita:ut nulla fuerit eius ciuitas ſubiecta:
quæ duos non habuerit epiſcopos:unum:ſcilicet catholicum:& alterum arrianum.Et
licet ſæpius a Romanis pontificibus fuerit requiſitus:ut ab arrianis recederet : nequa
quam a propoſito uoluntatem mutare uoluit:in re tamen militari adeo præſtans fuit:
ut Ethruriam omnem:atque Lyguriam cum locis maritimis uſque maſſiliam in ſuam Hc le
redegerit poteſtatem.Tanti inſuper fuit ingenii:ut leges quæ ſola memoriæ in uſu ha ges in
bebat in ſeriem quandam redegerit:& librum ipſum adhuc extantem edictum appel codicē
lari mandauerit:ab illo enim tempore & ſupra longobardi ſine lege fuerant. Erat au cōdidit
tem:ipſo in eodem codice referente annus.71.quo longobardi italiam intrauerant:ut quas
in eiuſdem libri prologo patet.Huic autem cum aliquando Theodorus Exarchus bel edictū
lū indixiſſet:nec ipe certamē recuſaſſet:adeo apud Scultenā Mutinæ urbis amnē acriter appel
pugnatū ē:ut Exarch⁹ e ſuis ſeptē milia eo in prelio amiſerit.Tādē Rhotaris hic ſine fi lauit.

liis defunctus eidem ſucceſſit.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Eligius Nouionenſis epiſcopꝰ his temporibus ob innũerabiles eius uirtutes multo in precio fuit: cuius admirandã uitam etiã multiplex ſignorum numerus cõmeodat. Hic cũ primũ aurifaber haberet: mundo abrenũcians monachũ ſeſe profeſſus eſt: in quo mirabiliter creſcens etiam multa monachorum cenobia ædificauit. Vnde factuȝ eſt: ut eiꝰ exemplo in galliis infiniti efficerent monachi: cuius uitam cum omnes mirifice laudarent: ad eundem Nouionenſem epiſcopatum tandem inuitum aſſumpſerunt: ubi q̃tũ circa xp̃ianam religionem profecerit: exitus acta probarũt. Erat q̃ maxime erga Chriſti pauperes beneficus: bene de Chriſti religione meritis aſſiduus. Et propterea cum e uita exceſſiſſet: inter ſanctos relatus fuit: & eius natale primo calendas decembris celebrat.

¶ Aurea auteȝ uirgo ſanctiſſima ipſius Eligii pontificis diſcipula per ipſum tẽpus apud pariſios diſciplina & ſanctitate plurimum floruit. cuiꝰ ſanctitate & prudentia permotꝰ: Eligius ipſa trecentis uirginibus præfecit.

¶ Vincentius beluacenſis epiſcopus: hiſdem temporibus: ut quidam aſſerunt ſanctitate & doctrina apud gallos multo in precio fuit.

¶ Iudochus eremita ſanctus huic per hoc tempus nequaq̃ uirtutibus inferior fuit: qui cum eſſet britonum regis filius: ſpretis mundialibus pompis in eremum ſeceſſit: ubi cũ aliq̃diu ſanctiſſime uixiſſet: in pago pontico tãdẽ multis miraculis clarꝰ in dño q̄euit.

¶ Froſeus item hiberniæ regis filius per id tempus cum duobꝰ germanis. ſ. Foilano & Vulcano contẽptis regni ſui pompis monachalem habitum ſuſceperunt: & in galliis uenientes latiniachum cenobium fundauerunt: & in magno precio euaſere.

Eraclion. 23. conſtantinopo. impator poſt Heraclium patrem impauit cũ mar- 638 5837
h tina nouerca annis. 2. in locũ tamẽ demortui herali: primo ſuffectus fuerat cõſtantinus eius filius: ſed. 4. impii ſuſcepti menſe iſidiis nouercæ martinæ & huius heraclionis germani ueneno extinctus fuit. Mortuo igitur eo: heraclion hic impiũ tenuit: Sed cũ turpiter & iniquiſſime rempu. adminiſtrarent: Senatus populuſq; cõſtantinopolitanus propter corũ ſcelera in eos cõſurrexerunt: & martinæ linguam: heraclioni uero naſum præcidẽtes e regno expulerunt.

Heodorus papa natione græcus ex hieroſolyma oriundus patre theodoro epi
papa .75. t ſcopo poſt Ioannẽ pontifi. ſedit annis. 6. mẽ. 5. & diebꝰ. 8. q põtificatu ſuſcepto oia quæ ad religionis xp̃ianæ dignitatẽ ptinere arbitrabatur curioſo circũſpexit aĩo: maxieq; erga paupes mira uſus fuit pietate. Cõſtituit aũt hic inter cætera.
Cereus bñdicatur in sabbato scõ Cerei paſcalis benedictionẽ fieri i ſabbato ſcõ. Cenſuitq; neminẽ ſeparari debere qui nupſerit poſt ſimplex uotũ: ſicut teſtat Gratianus in canone: 27. di. c. Si uir uotum. Hic pyrrhũ patriarchã cõſtantinopolitanũ. Sergiũq; ac Cyrũ hereticos rurſus exilio dãnauit: eo q pyrrhus ipſe heraclionem auguſtum inſtigauerat: ut conſtantinum fratrẽ interficeret: unde & poſtea a populo cõſtãtinopolitano occiſus eſt. Theodorus ãt his geſtis ad rem diuinam cõuerſus multorum ſanctorũ corpora exornauit: & potiſſimum primi & Feliciani: unãq; baſilicam apud pontem miluiũ uia flaminea ædificauit: quibus peractis defunctus eſt: & in btĩ petri baſilica pridie idꝰ madii ſepultꝰ: & pꝰ ceſſauit epãtus dies. 52.

Onſtãtinus. 324. conſtãtinopoli. imperator: poſt Heraclionẽ prædictũ patruũ 640 5839
c ſuum imperauit annis. 27. hic conſtantini heraclionis fratris filiꝰ fuit: uir certe peſſimus hereticuſq;: ac reipu. deſolator: cupidus quoq; & ad oia facinora ꝓlapſus: qui ſuſcepto imperio: ſtatim paulum epiſcopum hereticum in locum pyrrhi patriarchæ conſtantinopolitani etiaȝ heretici in deſpectum pontificis romani ſuffecit: cuius quidem auxilio & conſilio: atq; perfidia conſtantius ipſe in hereſim peſſimam deuenit: unde & Martinum papam poſtea exilio damnauit: hic nanque perfidus imperator cum exarchum Theodorum in italiam contra longobardos miſiſſet: & apud ſcul-
Roma turpiter ſpoliatur tenam flu. turpiter profligatum intellexiſſet: deſperatione motus cum magno exercitu ſtatim romam uerſus uenit: cumq; in apuliam perueniſſet: luceriam urbem cæpit: & direptã ſolo æquauit. Indeq; cũ Ro. cũ. 20. milibꝰ igreſſus fuiſſet: q̃nta die ad direptiões ſe cõuertit: & iter cætera uniuerſas ſtatuas ex ære & marmore ad urbis ornamẽtũ poſitas

diripuit:& alia eccleſiarum ornamenta ſuſtulit:unde & auariſſimus homo plus urbi in
ſeptem diebus detraxit quam barbari antea in ducentis & quinquaginta octo annis.in
deqꝫ in malam rem abiens dum ſyracuſiam perueniſſet: ibidem in balneo libidinibus
uacans a ſuis interfectus eſt.

¶ Cæſarea quædam perſarum regis uxor:hoc anno ignorante uiro cum paucis fidelibꝰ Perſage
conſtantinopolim uenit:& ibidẽ ſacrum baptiſma deuotiſſime ſuſcepit:quo audito uir rex xp̄i
eius cõfeſtim legatos ad imperatorem conſtatinopolim miſit:qui uxorẽ ab eo repeterẽt anꝰ cũ
quibus cæſarea reſpõdit nunquam in ſuam patriam ſe redituram :niſi & ipſe rex mari- uxore
tus ſuus chriſtianus efficeretur.Hoc cognito rex mox cum.xl.milibus perſis conſtanti & mul
nopolim ad imperatorẽ pacifice uenit:a quo perbenigne exceptus una cum omnibꝰ ba tis aliis
ptiſmum ſuſcepit:quo ſuſcepto multis muneribus ab imperatore donatus in patriam efficitꝰ
ſuam cum uxore lætus rediit.

papa
5844 645 M Artinus eius nominis primus papa patria tudertinus patre fabricio poſt Theo 76
dorum põtificem ſedit annis ſex:menſe uno & dieb.xxvi.qui pontificatu inito
ſtatim conſtantinopolim legatos miſit:qui paululum patriarcham adhorta-
rentur:ut hereſi dimiſſa.fidem catholicam obſeruare dignaretur : at ipſe non modo
monitis pontificis obtemperare uoluit:ſed etiam legatos pontificis in diuerſas inſulas
Conſtantii iuſſu & auctoritate relegauit.Quãobrem martinꝰ ſynodũ centũ quinqua-
ginta epiſcoporum Romæ congregauit.in qua Cyri alexandri.Sergi & pyrrhi conſtan-
nopolitanorum patriarcharum cõdẽnationẽ cõfirmauit:& paulũ patriarcham quãma-
xime priuauit:propter quod conſtantinus imperator indignatus Olympium cubicula
riũ ſuũ italiæ exarchũ ſtatim creauit:mandans ei ut manicheorum ſectã per omnem
italiam extenderet.Martinumqꝫ pont.aut captũ ad ſe mitteret:aut certe iugularet.olym
pius itaqꝫ Romam cum ueniſſet.inuẽta ſynodo nullum ſuum errorẽ ſuadere potuit ob
quam rem lictorem interpoſuit:qui martinum ĩ eccleſia beatæ mariæ maioris inter-
ficeret:quod ille ſubita cecitate percuſſus perficere nequiuit. Martino autem reconci-
liatus Olympius paulopoſt uita deceſſit.Sed Conſtantius iterato Theodorũ exarchũ ĩ
italiã mittẽs:iuſſit oĩo ut martinũ põtificẽ ad ſe uictũ pduceret.Veniẽs quoqꝫ Theodo
rus Ro.cũ ad põtificem ſalutatũ eſſet:ei cõfeſtim cathenas iniecit:& uinctũ conſtanti
nopoli miſit.Indeqꝫ uſqꝫ ad Cerſonam ciuitatem ĩ exiliũ actꝰ fuit.In qua urbe beatus cle
mens papa:ut diximꝰ:lõge antea exulauerat:ubi & ipe paulopoſt uitã finiuit multis uir
tutum ſignis uſqꝫ in hodiernum diẽ reſulgẽs.Et quia hic inter ſanctos martyres relatꝰ
eſt:eius feſtum decima die menſis nouembris celebratur.Hic autem pontifex ea in ſy-
nodo multa conſtituit ad decorem religionis chriſtianæ:& maxime pertinentia:Et pri- clerici
mo præcepit clericis ne omnino comam nutrirent:ut habemus in canone.24.di.c. Nõ comã
liceat.Mandauit itẽ ut ſponſi & ſponſæ ante carnalem copulam a ſacerdote benedicerẽt nõ nu
24.di.c.Sponſus.prohibuit quoqꝫ dyacones ordinari niſi caſtitatem profiterentur.27. triãt
di.c.dyaconos.Voluit inſuper clericum poſt emẽdam in ſuam recipi debere dignitatem Coloſ-
v.di.c.Si quis.Vetuit præterea fidelibus chriſtianis calendarum obſeruantias.27.q.7.c. ſus de
Non licet.Conſtituit inſuper nil aliud præter aquam & uinum & panem ĩ altaris ſacro ſtruitꝰ
a ſacerdote offerri debere:de conſecra.di.2.c.Non oportet:præcepit deniqꝫ omnibus maxi
epiſcopis ut ſacrum chriſma ſingulis annis conficerent :& per omnes dioceſis ſuæ eccle mã ſtra
ſias deſtinarent:de conſ.di.4.c.Omni tempore.Eo itaqꝫ mortuo cum Romæ ignorareꝰ gem ĩ-
xiiii.menſes uacauit epiſcopatus. patoris

¶ Saraceni qui egyptum incolunt tempeſtate hac diſcordiis orientalis & occidentalis recitat
eccleſiæ freti ex alexandria cum ingenti claſſe ſoluentes maximam affricæ partem oc- Veſego
cuparunt:indeqꝫ cum ingenti tumultu rhodium inſulam peruenientes urbem cœperũt: thi hyſ
& colloſſum fama celeberrimum:a quo urbs primaria nomẽ acceperat :demoliti ſunt: paniã
ex cuius ære:ut ſupra diximus.90.camelos onerauere.& in alexandriam miſere.Dehinc ſibi
multis ĩ egeo mari afflictis iſulis in ſiciliã peruenerunt:atqꝫ ibi multa loca uaſtauerunt. ſub iiciũt
Atqꝫ ita ſaraceni iſti in his tumultibꝰ ad.150.hominum milia de imperatoris exercitu in unt
teremerunt hiſpanos quoqꝫ ueſegothæ ſibi ſubdiderunt : infinita prope damna ibidem
chriſtianis inferentes.

Vgenius primus papa natione Ro.patre Ruffiniano:poſt martinum ponti .ſe- 651 5850
papa e dit ānis quaſi.3.Vir certe mitæ pietatis:religionis:manſuetudinis :& munificē
77. tiæ: qui & Gratiano referēte ſtatuit:ut quilibet epiſcopus carceres haberet: ad
p̄niam delinquentium clericorum:ot hēmus in decretis.lxxxi.diſ.c. Sacerdos . Voluitq;
ut iuxta eccleſias ſacerdotum domicilia conſtruerentur.12.q.1.c. Neceſſaria eſt. Mādauit
quoq; monachis ne quauis ex cauſa ſine ſui ſuperioris licentia clauſtrū exirent.16.q.1.c.
Placuit cōmuni .Vetuit inſoper ut nullus inuitus monachus in monaſterio teneretur.
20.q.1.c.Si qui.Defunctus deniq;.4.nonas Iunii in petri baſilica ſepelitur : & tunc ſedes
uacauit menſem unum & dies.28.

¶ Rhodoaldus.7.longobar.rex rhotaris regis filius:hoc anno patri in regno ſuccedens: 652 5851
regnauit annis.v.hic Gundibergam theodelindæ reginæ filiam duxit uxorem;quæ reli-
gionis matris imitatrix facta:ſicut illa modoeciæ:ſic & ipſa in papienſi urbe ioanni ba-
ptiſtæ tēplū mirificū ædificauit plurimo qdē auri & argēti apparatu . ue҃p rhodoaldꝰ
rex libidinibus imenſus cum aliquando in adulterio longobardæ mulieris depræhenſus
fuiſſet:a uiro illius occiſus fuit.

Itelianus papa ex oppido ſeginenſi prouinciæ uolſcorū patre Anaſtaſio natꝰ:pꝰ 654 5853
papa u Eoſebiū pontificē:ſuffectꝰ ſedit ānis.14 .& men.6.uir quidē optimꝰ:& diuini
78 cultꝰ cupidꝰ atq; aſſiduꝰ .Quamobrē & eccleſiaſticā regulā cōpoſuit :cātūq;
ordinauit:adhibita orgāi cōſonātia.Hic theodorū monachū uirū optimū doctiſſimūq;
in Anglia miſit:& Cāthuarēſi eccleſiæ epiſcopū p̄fecit.Qui Theodorꝰ anglos prædica-
tione & exēplo ad Chriſtū cōuertit:& in fide quādiu uixit :optime cōtinuit:unde & li-
brum egregiū cōſcripſit:quo declarauit:q̄ penitētia dilui unōquodq; peccatū poſſet:de
quo etiā in iure canonico perſæpe fit mētio:Tandem cum Vitellianꝰ hic eccleſiam ī oī
bus bene gubernaſſet:ſexto calē.Februarii defunctꝰ in beati petri baſilica ſepultus eſt:
uacauit tunc ſedes menſi.4.dies.xv. 656 5855

¶ Ariptus.8.lōgobar.rex poſt rhodoaldum ī regno ſuccedens:regnauit annis.9.Hic gū-
dualdi filius ex theodelinde frater fuit:q inter cætera apud papiā oraculum pulcherri-
mum ī honorē ſaluatoris cōdidit:& uariis ornamētis iſigniuit:ac fūdis plurimis dota-
uit.Duos hic filios teſte Pao . li.3.ſucceſſores reliquit:uidelicet Patheritē & Gūdibertū:
quorum tempore longobardi cum romanis pacem ſeruantes īter ſeſe:hi duo multis cla
dibus agitauere.Grimoaldus enim beneuentanus dux rhomoaldo filio ibidem duce
relicto cum ingenti exercitu papiā uenit:& patheritem puerū inde fugauit : & gundi-
bertum alium fratrem mediolano expulit : quas res intelligens clodoueus francorum
rex condolens adoleſcentium infortuniis:confeſtim magnum exercitum in italiam mi
ſit:ut adoleſcentes primum in paternum regnum reſtitueret. Vnde & ī citrapadana re-
gione cruentiſſima prælia commiſſa ſunt. Verum grimoaldus uictor exiſtens gallos ita
ita pepulit. Refert paulꝰ hiſto.li.4.c.5 .hac ratōe gallos fuiſſe deceptos:& ſupatos.Lōgo
Vid̄ de bardi ſiquidē nō lōge ab aſtēſi urbe ſimulata fuga rerum omniū copia:ac uini maxime
ceptio- optimi plena oaſa relinquentes detulerunt:gallica uero caſtra ingreſſi:rati uero ueram
nē gal- eſſe hoſtium fugam:leti in omnem cibi potuſq; uoluptatem ſeſe effuderunt.Quare ſu-
lorum puenietibꝰ hoſtibꝰ cū ſōno & crapula grauati eēnt: paſſim oeluti pecora ſine cuſtode ia
cerēt:ita ut ab hoſtibus ceſi uix ſuperfuerit onꝰ:qui tātā cladē clodoneo regi nūciaret.

¶ Gūdipertꝰ igitur Ariperti prædicti filius.9.longobardorum rex:defuncto patre re- 665 5864
gnauit in papia annis duobus:hic(ut præmiſſum eſt)cum patherite germano:qui medio
lanum continebat: plurimum contendit:& demum regnum amiſit.

Deodatus papa natione Ro.patre Iouiniano poſt Vitelianum ponti .ſedit an-
papa. a nis.4.mē.2.& diebus.5.Fuit hic hō ſanctimonia & religione plurimum decora 668 5867
79. tus:in delinquentes quidem clemens:in pauperes pientiſſimus:in hoſpites be-
nignus:& erga miſeros & calamitoſos plurimum miſericors.Qui inito pontificatu mo
naſterium ubi ipſe uitam monaſticam duxerat:confeſtim in celio monte & ædificiis &
fundis plurimum auxit:eccleſias alias nonnullas inſtaurauit.& ad abolenda prodigia: q̄
ſæpenumero tempore ſuo apparuerant:ſupplicationes frequentes habuit.Tandem cum
e uita exceſſiſſet:collachrymantibus omnibus in uaticano in baſilica petri ſepultus fu
it:& tunc ceſſauit epiſcopatus menſibus.4.

Ezentiꝰ:alias miſſeſſus.xxv.conſtantinopolita.imperator poſt conſtantiũ im-
5868 699 m perauit men.6.hunc conſtantii imperatoris militem: & natione armenum fuiſ
ſe tradunt:qui ipſum dominum ſuum apud ſiciliam in balneo fraude iteremit.
hoc itaq; miſſeſſus mortuo conſtantio dum in ſicilia ſibi uendicat imperium non concl
liatis militum animis a ſuperuenientibus ex italia atq; africa copiis ſtatim interfectus ẽ:
& omnes copiæ ad conſtantinum conſtantii filium iclinatæ ſunt.uerum cum omnes mi-
lites paſſim dilaberent ſaraceni apud egyptũ hoc audiẽtes magna comperta claſſe totam
ſiciliæ inſulam:& maxime ſyracuſanam ciuitatem occupauerunt:& inde magnam pre-
dam:& præſertim ea ornamenta:quæ conſtantius ex urbe Ro. ſecum detulerat:in Ale
xandriam detulerunt.Conſtantinus enim:ut præmiſſum eſt ;multa urbis Romæ orna
menta ſyracuſas eo animo adduxerat;ut inde conſtantinopolim traiicerentur.

Onſtantinus Conſtantii filius.26.conſtantinopolitanus imperator poſt prædi
c ctum miſſeſſum tyrannum imperauit annis.17.uir utiq; catholicus: modeſtuſ
5868 669 q;ac omni bonitate integerrimus:qui ſuſcepto imperio Heraclium: atq; Tybe
riũ fratres ſuos in imperii conſortiũ accepit:licet ſint q dicant eoſdẽ fratres ſuos :ne ad Sacerdo
imperium aſpirarent naribus mutilaſſe:inde mox eccleſias collapſas : quæ ſub Heraclio tibꝰ græ
ab hereticis dirutæ fuerant inſtaurauit;atq; alias denuo plurimas ædificauit; & cum eẽt cis uxo-
armorum uir ſtrennuus ſaracenos Ro.imperio infenſiſſimos bello deuicit:ac uectigales res pmu
reddidit;& ſic pace cum eis inita.Cõſtantinopolim rediit;& ut græcos Ro .eccleſiæ uni tãtur:
ret:ſextam ſynodum Agathonis papæ rogatu cõgregauit :i qua qdẽ pmiſſum fuit ſacer- latis ue-
dotibus græcis uti poſſe uxoribus legitimis:latinis uero nequaquam. Deniq; cum eſſet ro non
bonus operibus plenus.16.imperii ſui anno apud Conſtantinopolim e uita deceſſit.

5859 670 ℭGrimoaldus.10.longobardorum rex Gundiperto paruulo expulſo regnauit annis.9.
uir hic fuit mediocris ſtaturæ:i quo ut pau.li.4.refert fuerũt multæ tum corporis:tũq;
animi dotes:& quidem præclariſſimæ.Erat enim corpore ualidus :capite caluo: præmiſ
ſa barba atq; animo & corpore in rebus agendis promptiſſimus;prudentia quoq; ac con
ſilio non ſolum in rebus externis: ſed etiam domeſticis multum ualuit:nã quædam ca-
pitula perutilia Rotharis regis edicto addit:quæ & ipſa poſtea legis formam accepere: Staturã
huius:ut præmiſimus Rhomoaldꝰ beneuentanorum ducis filius fuit .Cui Conſtantinꝰ hois hic
prædictus imperator durum bellum mouit.Ea propter ad patrem legatos Ticinum mi- dſcribit
ſit;ut contra imperatorem ſibi auxilio foret:aliter de ipſo actum eſſe .Quo audito Gri- Leges e
moaldus hic ſtatim magno comperato exercitu contra conſtantinum ire ſtatuit :& Lu- dicto ad
po forolíuianorum duci regnum & oues cõmiſit. Lupus autem rege digreſſo italiæ re- didit
gnum ſibi uendicare diſpoſuit.Vnde & in ethruriam atq; emiliam ultra padanam om-
nia tumultibus inuoluit.Quapropter Grimoaldus apud Beneuentum hoc audiens ba-
uaros duce cacano pecuniis & pollicitationibus in Lupum cõcitauit: qui facto magno
ĩpetu mox a Lupo ipſo in primo cõgreſſu bauari ſupati ſunt.Veꝝ ſequẽti die ꝓliũ repe
tẽtes:lupũ ſuperant & obtrũcãt:totũq; forolíuiũ diripiũt & icẽdũt: Reuerſus uero Gri
moaldꝰ gratias Cacano egit:quod ſibi auxilia ꝓſtitiſſet:ſuaſit ut copias reuocaret deinde
clã ĩ foꝝ põpiliũ.i.Imolã duxit uiturꝰ iiuriã: quã a Rauenatibꝰ ibi acceperat dux.ſ.trã Imola ci
ſiret ĩ auxiliũ filii ſabbato ſancto ex inopinato ciuitatẽ aggreſſus ẽ: clerũq; cuꝫ oĩ po- uitas ſo
pulo primuꝫ interfecit:deinde urbẽ ſolo equauit:ide quoq; Arneſcum lupi filium ad pa lo equa
ternũ ducatũ aſpirãtẽ apđ forũliuiũ cũ multis ſclauis interfecit:tãdem & ipſe nono die tur
pꝰ flobotomiã ĩ brachio factã dũ arcu colũbã ſagittaſſet:erupto denuo ſine intermiſſio
ne ſanguine diem obiit:& apud papiam in beati Ambroſii baſilica:quam ipſe ſua impẽ
ſa ſtruxerat.ſepultus eſt.

ℭLothatius . 11.francorum rex hoc anno clodoneo patre defuncto regnum accepit:& Rauena
regnauit annis quattuor. tis eccle

5870 671 Onꝰ papa natione Ro.pſe mauritio genitꝰ pꝰ Adeodatũ põti . ſedit ãno uno ſiæ Ro-
b men.3.& diebus.v.quo quidem anno maximi hymbres fuere.& multi fulmi- mãæ re-
nibus aflati interiere:& frumenta in agris emacruere.Vnde ob hoc pontifica cõciliat
5871 672 tũ ĩ maximis turbinibꝰ ſuſcepit;fuit aũt adeo ſcĩtate & doctria ualẽs;ut clerũ diuerſis di papa.80
ſtinxerit ordinibus; diuerſiſque auxerit honoribus;& Rauenatem eccleſiam a Roma

na iamdiu ſegregatam:& eamobrẽ Allocephalim appellatam ſedi apoſtolicæ multa cũ
pace reduxerit. Theodorus enim eiuſdẽ eccleſiæ præſes & epiſcopus ſanctiſſimus in hãc
opinionem omnes reduxit. Hic præterea quoſdam monachos ſyros cum neſtorianis ſẽ-
tientes dãnauit:uariiſq; monaſteriis eos diuiſit:Hic iſuper beati petri ueſtibulum:quod
paradyſum uocant marmoribus ornauit:ac etiam eccleſiam apoſtolorum uia hoſtienſi
& beatæ Euphemiæ uia apia ſitam inſtaurauit:atq; alia multa diuino honori cõtulit be-
neficia. Defunctus tandem in baſilica petri ſepultus fuit. Et tunc ceſſauit epiſcopat⁹ mẽ
ſes duos.

Gathon primus papa natione ſiculus patre ro. dono ſuffectus ſedit annis.2.mẽ. 674 5873
papa.81 a 6.& die.15.hic monachus exñs ob maximam eius ſanctitatem .4.pontifex ex
monachis creatus eſt:pontifex certe tantæ ſanctitatis & perfectionis :ut lepro-
ſum obuium ſibi factum oſculando ſatis liberauerit. Tantæ etiam clementiæ & manſue
tudinis extitit:ut neminem a ſe unquam triſtem dimiſerit. Habuitq;(ut præmiſſum eſt)
imperatorem moribus & uirtutib⁹ ſuis conſimilem. Quapropter monothelitarum cã
conſiliũ apud conſtantino. habere uoluit:unde & eidem legatos cum primum pontifica
tum iniit conſtantinopolim miſit:quos perbenigne ſuſcipiens adhortatus eſt:ut omiſſis
altercationibus ex equo & bono unam eccleſiam duabus facerent:Huius tempore poſt
lunæ & ſolis eclypſim tanta peſte apud Romam laboratum eſt:ut etiam iſtum pontificẽ
uirum ſanctiſſimum quarto idus ianua. ſuſtulerit. quo mortuo eamobrem ceſſauit papa
tus anno.i.& men.7.

¶Synodorum omnium epilogus.

¶Synodus uniuerſalis:ui.cc.ſ.lxxxix.epiſcoporum hoc anno apud Conſtantino. intra im
peratoris palatium auctoritate Agatonis papæ & Conſtantantini imperatoris cõtra ma-
charium antiochenum & Grego. conſtantinopo. epiſcopos ac eorum ſequaces indicitur:
Mono- acta nanq; eſt cauſa monothelitarum hereticorum:qui unam tantum in chriſto dicebat
theliti fuiſſe uoluntatem:ad quam agathon pontifex doctos chriſtiani nominis uiros:uidelicet
heretici Ioannem portuenſem epiſcopum:& alterum Ioannem Ro. eccleſiæ dyaconum cardinalẽ
miſit:aderant quoq; & hi præcipui defenſores hereſis. Grego. prædictus Conſtantinopo.
& macharius antiocheni epiſcopi:ubi & poſt multas diſputationes præfatam hereſim
condẽnarunt. quamobrem Grego. ſñiam mutauit:macharius autem quod in propoſito
pertinax fuit:dignitate ſua priuatus fuit:& cum complicibus ſuis Ro. relegatus eſt :ana-
thematizando itaq; græco ſermone patres conciliũ nouem capitula ſcripſerunt:in quib⁹
aug. ambro. Hiero. cyrilli. atha. Baſi. Grego. Diony.& Hylarii ſñia concluſum fuit duas
naturas & obſeruationes in chriſto fuiſſe:ſicut patet per Gratianum.15.di.c. Sexta ſyno
dus. Quapropter Ioannes portuenſis epiſcopus.viii.die paſcæ coram imperatore :& Gre-
go. patriarcha:coramq; uniuerſo conſtantinopolitano pro gratiarum actione deo exo-
luenda in baſilica ſanctæ Sophiæ miſſam latine celebrauit:omnibus qui aderant appro-
bantibus illum ſacrificandi morẽ. Sex itaq; approbatas ſynodos ex ſuperioribus celebra
tas fuiſſe conſtat:quas etiam epilogando recenſeri indignum hic non puto.

¶Primam itaq; uniuerſalem ſynodum nicenam fuiſſe conſtat:quæ.cccxviii.patrum cõ
tra arrium congregata fuit:qui tres gradus in trinitate ponebat:patrem ſcilicet maiorẽ
filiũ minorẽ & ſpiritũ ſcũ creaturam:hæc autem conſtantini:& ſiluestri papæ:macha
riiq; hieroſolymitani atq; alexã. alexandrini patriarchæ temporibus celebrata fuit: qui
condẽnantes eam hereſim ſtatueret.xx.canones. quarum auctor maxime præſtans alexã.
fuit:cuius quidem auctoritas par euangeliis fuit.

¶Secunda fuit conſtantinopolitana . 150.patrum gratiani & Theodoſii principum:ac
Damaſi papæ:cyrilliq; hieroſolimitani atq; nectarii:alexan. patriarchæ temporibus con
tra macedonium conſtantinopolitanum epiſcopum & Eudoxum qui negabant ſpiri-
tum ſanctum deum eſſe:& hi omnes condẽnata præfata hereſim quattuor canones ſta
tuere:quarum auctor maxime beatus conſtati. fuit.

¶Tertia epheſina ducentorum patrum:magno theodoſio principe & pontifice Celeſti
no:Iuuenaleq; cõſtãtinopolitano epiſcopo:atq; cyrillo hieroſolimitano cõtra Neſtoriũ
conſtantinopolitanum epiſcopum:qui beatam uirginem mariam non dei:ſed hominis

tantum genitricem appellabat:ut ſcilicet aliam carnis perſonam:aliam faceret deitatis:
Hi quippe.xv.capitula contra huiuſmodi blaſſemias auctore deo: eodemq; ſancto Cy-
rillo anathematizando deſcripſerunt.
¶Quarta calcidonenſis.630 patrum Leonis pontificis:& martini principis: Iuuenalis
quoq; hieroſolymitani:& Anatholi:Conſtantino:epiſcoporum temporibus contra Eu
thicē conſtantinopo.abbatem aſſerentem Chriſtum poſt humanam aſſumptionem nō
ex duabus naturis exiſtere:ſed ſolam in eo diuinam naturam permanere : & hi quidem
præſcriptam hereſim condemnantes.xxviii.canones ſtatuerunt:quorum auctor maxi-
me ſanctus Anatholius epiſcopus fuit.
¶Quinta item celebrata fuit conſtantino.contra theodorum mopſotenum & omnes
hereticos:qui Mariam uirginem ſolum hominem peperiſſe dicebant:non autem deum
& hominem:qua in ſynodo conſtitutum fuit:ut beata uirgo theotocos diceretur: quia
uere deum & hominem peperit:hæc autem Iuſtiniani principis temporibus & Iulii pa-
pæ:ac domini anthiocheni.atq; Euthirici prædicti & ſociorum eius blaſſemias.Et hæc
de ſex principalioribus ſynodis ſub epilogo dicta ſufficiant.
¶Fuere & aliæ uigintitres ſynodi:ut habetur in canone.15.di.diuerſis temporibus habi
tæ:quæ tamen eiuſmodi auctoritatem quaȝ ſex prædictæ principales nō obtinuerunt:
quas hic breuitatis cauſa omitto.

¶Viri doctrinis excellentes:

¶Theodorus anglorum archiepiſcopus uir doctiſſimus optimuſq; per hoc tēpus apud
Angliam floruit:& inter cætera:ut Paulus hiſtoricus refert:librum egregium edidit:in
quo declarauit:qua penitentia unum quoq; peccatum dilui poſſet:ſed & alia commēta-
ria perpulchra in diuinis codicibus ſcripſit.
¶Damianus inſuper papienſis epiſcopus:& Manſuetus mediolanenſis ſimiliter epiſco-
pus his temporibus in italia & doctrina & ſanctitate plurimum ualuere:quorum epiſto
læ:atq; tractatus prædictam ſextam ſynodum multum iuuere:in quibus hæc potiſſimū
aderant ſcripta:hæc eſt uera dei & hominis fides:ut duæ credantur in deo uoluntates:
duæq; operationes.
¶Seuerinus agabunenſis abbas doctiſſimus:ad hæc uſq; tempora cum gloria peruenit:
qui in uita pariter & in morte multis claruit miraculis:& inter cætera fertur ipſum clo
doneum francorum regem languidum a diutina ſua infirmitate precibus liberaſſe.
¶Stella quaȝ græci cometē uocant hoc eodē anno per.3.continuos menſes apparuit:&
pluuiæ maximæ:frequentiſſimaq; tonitrua:qualia nunq̄ antea audita fuerant:quæ om-
nia maximas::& quidem proximas clades indicauere : unde mox maxima uniuerſaliſq;
peſtilentia ſubſecuta eſt:qua certe primum papia fere tota depopulata:& per annum de Papia
relicta eſt.Scribit enim paulus hiſtoricus libros quinq; .Hic frequentibus pluuiis om- pp pe
nes ſegetes conculatas:iterumq; fuiſſe renatas:& ad maturam frugem etiam perueniſſe: ſtem p,
& præſertim in urbibus noſtris ciſalpinæ galliæ. annū
¶Theodorꝰ.xii.francoꝝ rex hoc āno pſe ſublato regnaꝛ cæpit & regnauit ānis.14.uir deſola
certe callidi & aſtutiſſimi ingenii:nec manu minus q̄ conſilio prōptus : & ppea multas ta ſtetit
in urbe tyrannides exercuiſſe fertur.Hebroynum quippe quendam nobiliſſimum ha-
buit neceſſarium:cuius cōſilio ipſe rex oīa agebat:& inter cætera cū auſtraſios populos
exoſos hr̄et cōtra eos regē cōcitauit.Qui magno exercitu cōparato:aduerſus eos duxit:
Sed ipſe auctor malorum hebroynus a pipino auſtraſiorum regulo interfectus:mox eti
am rex ſuperatus eſt.Quo uiſo Theodorus rex pipinum in locum Hebroyni ſuffecit:&
maiorem domus regiæ:regniq; gubernatorem uoluit eſſe . Quo autem genere mortis
obierit non inueni.
5877 678 ¶Garibaldus grimoaldi regis filius:xi.Lungobardorum rex hoc anno puer patre mor
tuo regni iura ſuſcipiens regnauit tantum menſibus tribus:Eo tempore partharis quē
puerum Grimoaldus papia depulerat:teſte paulo hiſtorico li.v.c:34.dum exul ex gallia
in britanniam traiiceret:incerta uoce admoneretur: ut mortuo Grimoaldo paternum
regimē repetat.Qua quidem uoce permotus:licet incertus haberetur auctor:in Italiaȝ
rediit.At.3.menſibus poſt Grimoaldi mortem regno paterno ſine cōtētiõe potitus eſt.

¶ Partharis.12.longobardorum rex Ariperti regis filius repetito regno regnauit poſt ſolus annis octo:moxq; cum Iuniperto filio annis decem:uir ſane boꝰ & chriſtianæ religionis amator.Cuiu rei cauſa multas eccleſias ac ſanctæ Agathæ monaſterium ædificauit.Cuius etiā uxor Rhodelinda eiꝰ exēplo permota:& ipſa glorioſæ uirginis Mariæ baſilicā quæ ad ꝑticas dicit̃ extra muros pulchrā extruxit:& maiora extruxiſſet:niſi Alachis lōgobardus tridentinoꝝ dux illum perturbaſſet:qui elatus uictoriā contra bauarorum regē.cl.apud Bauzanum oppidū fuderat:in reges ſuos arma mouere præſumpſit. Verum Partharis hic comparato exercitu hominem primo impetu fugauit:& tandē uſq; Tridentū illum perſequēs in urbe aliq̄diu obſedit:& cum fuga ſalutem ſibi quæſiuiſſet:Patharis urbe potitus eſt:tāta tñ huius regis clemētia fuit:ut hominem ad ſe redeuntem in gratiam reciperet:& Brixiæ ducem ad Iuniperti filii preces crearet:reclamāte tamē ſæpius patre:q̄ in ſuam hic Iunipertus faceret ꝑniciē:q hoſti ſuo ad malignādum uires præberet.Brixiana nanq; ciuitas magnā ſemp nobiliū longobardoꝝ multitudinem habuit:nec in præfectiaꝝ ſecus is patharis rex optimꝰ:tandē ab hac fece ſubtractꝰ in baſilica ſaluatoris:quam eius pater in papia extruxerat:ſepellitur.

papa .82. Eo eiꝰ nois ſecundus papa natiōe Siculꝰ patre paulo Agathoni pontifici ſucce 679 5878
l dēs: ſedit menſi.x.& diebus.17.uir q̄dē ſcītate & ſcia cōſpicuus:cuiꝰ ſcripta extant elegantiſſima:& ultra doctrinam:atq; eloquentiā ſingularis religionis:pietatis:atq; clemētiæ fuit pōtifex:q oēs uerbis & exēplo ad iuſtitiā:ad fortitudinē:ad humanitatē:benignitatēq; hortabat̃.Hic quippe in miſſaꝝ celebratione pacis oſculū poſt agnus dei dari inſtituit.Conceſſitq; neceſſitate urgēte oi die baptizari debere:ſicut habemus in canōe de cōſe.di.4.c.Hi q ſextā quoq; ſynodū ꝓdictā ab Agathone celebratā approbauit atq; ſuſcepit:& eos anathēmatizauit:quos illa ſcā ſynodꝰ præſente Cōſtātino dānauerat.Inſtituitq; ꝑterea & q̄dem ſcē:ne ad archieꝑatū aſſumpti ꝓ uſu pallii:aliorūue officioꝝ quicq̄ eccleſiæ perſolueretur.Obiit deniq; uir optimꝰ:atq; ſciſſimꝰ.4.calē.iunii:quo quidē die eius natale celebratur:& collachrymātibꝰ oībus in eccleſia bti petri cum magna reuerentia ſepelit̃:& tūc ſedes uacauit menſes.xi.& dies.xxi.

pacis dādæ ī miſſa inſtitutio

papa .83. Enedictus ſcd̄s papa pſe ioāne Ro.natꝰ poſt leonē & ipſe ſedit mēſi.x.& die.xii. 681 5880
b Is unus fuit q merito oīum ſuffragiis idemortui leonis ſurrogari debuit. Nam ab ineunte ætate exemplo militari cæpit:& in dīnis ſcripturis ab ipſa pueritia operā dedit:adeo ut in ipis doctrina & exercitatione ſingularis tunc hēretur. Ob cuius ſanctitatē pmoiꝰ impator ad eū hac ſanctiōe miſit:ut deinceps quē clerꝰ & exercitus romā.diligeret in papā nulla impatoris:aut expectata licentia e ueſtigio cōfirmaret̃:quod diu obſeruatū eſt.Hic itaq; beati petri btiq; Lau.in lucina:ac bti Valētini martyris uia flāminea:necnon & uirginis dei genitricis ad martyres baſilicā reſtituit: eaſq; aureis ac argēteis uaſis:ueſtibus:aliiſq; ornamētis plurimū exornauit.xi.uero menſe oībus carus atq; acceptus e uita deceſſit:& apud ſanctum petrū in uaticano ſepultus fuit idibus iunii:& poſt ſedes uacauit menſi:2.& diebus quindecim.

¶ Vngarorum regni principium.

¶ Vngaroꝝ ſeu bulgaroꝝ regnū ꝑ hoc tēpus initiū hūit.hi nāq; bulgari ex ſcythia nouiter primo impetu thraciā europæ regionē inuaſerūt:quos cū impator retardare tentaſſet:in furorē uerſi illum inter panoniā & myſiam ingēti clade ſuparūt.Fugientiq; pacē nō equis cōditionibꝰ dederūt:ꝑ quā panoniā & multā prouincias cōſecuti ſunt:ubi & ꝑ 800.&.6.ānos ſedē obtinēt nō ſine magno reipu.xp̄iāæ emolumēto:& maxime contra turcos aſſidua bella gerētes:quibꝰ primo Trebellius rex regnauit: qui Iuſtinianū.3.ab impio deiectū poſtea armis reſtituit.Myſia aūt ꝓuincia:quæ ungariæ pars eſt phrygiæ ꝓuincia erat:& adiacet heleſpōto & teſte Pli.v.lib.natu.hiſto. cōtra eumina habet Eoliam:in qua eſt ciuitas Meſia haud longe a Troia:Caroloꝝ etiā glorioſū nomē ꝑ hoc tempus apud frācos initiū ſumpſit.Erant aūt duo fratres auſteriæ duces:unꝰ martinus & alter pipinus cognomēto uetulꝰ ſiue breuis. Pipinꝰ āt cū intellexiſſet hebroynū regis theodori neceſſariū:atq; domus regiæ tū primariū regem in auſterios concitaſſe & maxima eis damna intuliſſe:una cum fratre ſuo exercitu congregato regem in bello expectauit:& certamine inter eos geſto.Rex prædictos fratres fudit:& martinum per frau

Trebellius rex Myſiā deſcribit

dem interficere fecit:ſed & paulopoſt etiam hebroyno occiſo pipinus reintegrata pugna
Regem cum francis ſuperauit:deinde pace cõpoſita aliú in locú hebroyni cõſtituere im
petrauit:& ipſe in hauſteriá cú ſuis rediit. Verú cú intellexiſſet regẽ oibus odioſuz eſſe
ꝙ Bertarii cuiuſdá ignobilis cõſilio & opa oibus in reb⁹ uteret:ipſe regnú occupare de-
creuit:& copiis p̄rimis in unú coactis cú magno tumultu traiecit in galliá:Et ſcõ iteꝝ
cú rege & Bertario cõgreſſu uniuerſuz eoꝝ exercitú in fugá uertit:& Bertari⁹ fuga ſibi
ſalutem q̄ſiuit. Theodor⁹ át ſine exercitu in regnú ſeſe recepit:paceq; obtẽta pipinú ui-
ctoré regni gubernatoré:& maioré domus regiæ deſignat:& extúc apud gallos frácorú Caroli
reges a ſolita fortitudine & belli ſciẽtia degenerátes.ii.qui uictores eẽ uidebátur: regnú magni
adminiſtrare ceperũt.Quippe cú e cœlo datú eẽt:hác regni dignitaté ad auſterioꝝ pro- pro ge
genié deuoluẽdá pipin⁹ iá in francoꝝ regnú regnare cæpit:uirú in rebus in regno cõpo nitores
ſitis:& Nodoberto quodá cõſanguineo ſuo in adminiſtratione cõſtituto ipſe in Auſteri ex au
am rediit.quæ erat francorum orientalium regni pars:ubi.17.annis rexit. ſtria ꝑ
uenerũt

5881 682 Oannes papa.v.natiõe átioche.pſe Cyriaco poſt Bñdictú ponti.ſedit anno.i.& papa
i die.x.uir ſingularis religiõis & máſuetudis: atq; doctrinæ q libellú de pallii di- .84.
gnitate cõpoſuit:& ꝓpterea in eccleſia ſci Saluatoris apd lateranú ab epiſcopis:
oſtienſe:portuẽſe & uiletrẽſe conſecrari ſe fecit:qué qdẽ ritú cæteri poſtea obſeruauere
obiit át poſt ánuz.4.nonas auguſti:& apud ſanctum petrum ſepultus fuit.

5882 683 Onõ papa p̄na origie thrax p̄e Bñdcõ nat⁹ poſt p̄dictú ioáné põtifex fact⁹ ſe papa
c dit men.xi.& die.3.uir qdem bonus:& táto pricipatu dign⁹:& eas ob res a non .85.
nullis ágelic⁹ uocatus:eo ꝙ erat uenerāda canicie & formæ dignitate inſigniſ-
ſimus.Cúq; romái petrú húc archiep̄m & exercit⁹ theodorú p̄ſbyterú cardinalé ſibi pe
terent.Theodo.exarchus Cononé húc ob eius uirtutes acclamátib⁹ cúctis cõfirmauit:
qui inito põtificatu ſtatiz in ualitudiné incidit:de qua & mortuus eſt ac ſepultus apud
ſanctum petrum.xi.calẽ.octo.& ceſſauit ſedes quaſi mẽſes.3.

ℭ Viri doctrinis excellentes.

ℭ Ioánes bergomẽſis ep̄s tẽpeſtate hac paulo hiſto.li.vi.c.vi.teſtáte & doctrina & aucto
ritate floruit:uir utiq; eruditiõe:fide:cõuerſationeq; ac moribus omnib⁹ ornat⁹:cui ꝓ
pter egregias eius uirtutes ẽt principes cúcti honoris gr̄a aſſurgere cõſueuerát.hic cú
Iuniptú lõgobardoꝝ regẽ ſepenũero ſalutis gratia argueret ea de cá aliquádo eú in cõ-
uiuio oſtendit:qua ex re regé ad indignationé cõmouit:& ei ad hoſpitiú reuertẽti equú
ferocé & indomitú q immẽſo fremitu ſup ſe aſcẽdẽtes terr̃ allidere cõſueuerat:parari fe
cit.Cui cú ſanctus epiſcopus inſediſſet:ita máſuetú aial reddidit:ut eú ſuaui inceſſu do
mú ꝓpriá uſq; portauerit:quod rex intelligens ex eo & deinceps epiſcopum tanq̃ uirú
optimú maximo honore ꝓſecut⁹ eſt.Equúq; qué ſuæ ſeſſioni dedicauerat:ei etiá dono
dedit.Atq; farrá:ruſeulúq;:qué Alacis tyrannice eccleſiæ abſtulerat:eidẽ ep̄o reſtituit.
ℭ Beda anglicus cognomẽto uenerabilis:uir latina:græcaq; lingua nõ mediocriter eru
ditus tẽpeſtate hac ꝓ xp̄iana religione multú laborauit:eo ꝙ docẽdo:& p̄dicádo uſq; i
ſeniú oẽs perſtrinxerit terras:& adeo laborauit:ut p noué &.20.ános docer̃ & libros cõ
ponere nunq̃ laſſus uiſus fuit.ea pp uenerabilis cognomẽtú meruit:qui cum circa an-
nú dñi.734.ætatis uero.72.plen⁹ bonis operib⁹ diem obierit in ſcõrum núero cõputa
ri meruit:cuius corpus poſtmodum ad genuẽſiú maritimá delatú in diui benigni ba-
ſilica cõditú nunc uſq; manet.Hic át cú doctiſſimus eẽt:hos egregios edidit comentari
os:atq; libros:uidelicet Super mar.li.4.ſuper gẽ.li.i.Super robiam li.i.De q̄oni.li.reg.
li.i.ſuper lu.li.i.ſuper ſamue.li.4.ſuper pſal.li.i.De temporibus chroni.lib.i.ſuper epi-
ſto.cano.li.7.ſuper taber.moyſi.li.3.ſuper parabo.li.i.De luna li.i.ſuper acti.apo.li.i.ſu-
per ſalo.templo.lib.i.ſuper canti.cá.li.v.De geſtis anglo.li.i.ſu per.apoca.li.i.ſuper eſdra
li.3.De locis ſanctis li.i.Omelias multas:atq; ſermones quibus gallici ſacerdotes utun
tur.Habuit hic duos germanos doctiſſimos & nominatiſſimos: uidelicet Strabonem:
Hemyonem:quorum alter pleraſq; omelias eleganti ſermone compoſuit:& alterum in
geneſim commentatus eſt.

Papa .86. Ergius papa natiõe anthiochen⁹ patre tybe.natus Cononi pontifici ſuccedẽs: 684 5883
ſedit ãnis.14.menſi.8.& die.14.magnæ doctriæ & ſeitatis uir:quã ob cãʒ:licet
maxia cũ difficultate:quia cũ alii theodoꝝ: alii paſcalẽ archidiaconũ poſtula-
rẽt:in canõis defuncti locũ ſuffect⁹ eſt:quẽ poſtea Iuſtinian⁹ impator: cũ ſuæ ſynodo
nollet acqeſcere:ad ſe uinctũ p zachariã ꝓthopſatariũ ſuũ Cõſtantinopoliʒ trahere præ
cepit:ſed milites italici id admittere & tolerare noluerũt:& niſi ab eodẽ põti.ꝓthoſpata
xius tutatus fuiſſet:ꝓtinus trucidatus fuiſſet:uerũ cuʒ pacẽ obtinuiſſet:ut uir ſciſſimus
ad eccl'iaꝝ inſtaurationẽ manũ apposuit:& ꝙmaxime petri baſilicã ſemi dirutã reſtituit
atqꝫ multa dona ꝓcioſa obtulit:ibiqꝫ cũ baſilicã reficeret prẽ dominicæ crucis in arcula
eburnea repit:atqꝫ bti leonis papæ corpus uiliſſime iacẽs;dño reuelãte in honeſtiorẽ lo
Crucis cũ trãſtulit:hic inter cætera cõſtituit:ut agnus dei ter ante fractionẽ panis xpi ſemper ĩ
dñi ecclesia caneref.Eiuſqꝫ uirtute & ſanctitate ſaxones:oẽs fidẽ noſtrã ſuſceperunt.Tandẽ
pars uero in domino qeſcẽs.yi.idus ſeptẽbris collachrymantibus cunctis in baſilica petri ſe
inueni pelitur:& tunc ceſſauit epiſcopatus dies.50.
tur ¶ Clodoneus eius nois ſcds Theodori regis filius.13.rex francoꝝ hoc anno frãcis poſt 685 5884
Agnus patrẽ puer regnare cæpit:& pmittẽte pipino regnauit ãnis duob⁹:quo mortuo Childi-
dei in bertus theodori frater regnũ accepit:& quartus Frãcoꝝ rex hitus eſt: Ad quẽ pipinus
eccl'ia. ex auſteria præſumptã cõtinuãs regiuã poſſeſſionẽ.Grimoaldũ filiũ gubernatorẽ regiæ
dici iu domus ſtatim miſit:cuius auctoritate rex omnia adminiſtrauit.Ipſe ãt pipinus interim
betur cũ Sueuis & germanis populis plurima bella geſſit.
Saxões Vſtinus.2.cõſtãtini ꝓdicti filius.27.cõſtantinopo.impator poſt pſem impauit 686 5885
germa I prima uice annis.x.hõ ſane bon⁹ prudẽſqꝫ:ac elemoſynaꝝ ꝓfuſus largitor:qſ-
ni fidẽ obres cõſtantinopolitanũ admodũ auxit imperiũ:& multas leges cõdens dĩnã
recipi honorauit religionẽ.Deinde cũ ſaraceni lybiã & aphricã inuaſiſſet:& oĩa maris expoſita
unt occupaſſet:eoꝝ malis pmot⁹ iuſtinian⁹ cũ imenſo exercitu in eos ſtatiʒ ꝓrupit:& tãtũ
terroris eoꝝ duci aminechel incuſſit:ut ultro pacẽ expoſtulãs aphricã occupatã reſti-
tuerit.Fcã itaqꝫ pace haud mĺto poſt Iuſtinian⁹ & in deũ & in hoies multa incõſtãtia uti
uſus eſt:ꝙ primo ſaracenos ipſos;deide ungaros præter pacis fœdera adorſus eſt:a qb⁹
tamẽ plus incõmodi accepit:ꝙ intulit:unde & cõſtãtinopoli rediẽs in maximũ ciuiũ ſuo
rũ odiũ deuenit:ꝙ ꝓfecti urbis ſæuitiã nõ cõpeſcuiſſet:qꝙ ſynodũ hũiſſet in quã ꝓdictã
ſextã ſynodũ quã pater ſuus fecerat infringere conat⁹ ſit:qꝙ Sergiũ põtificẽ Ro.interſi
cere uoluiſſet;quapp uniueſa in eũ cõmota ciuitas:Leõtiuʒ patriciuʒ nobiliſſimũ ac po
tẽtiſſimũ cũ uuiuerſa plebe in eũ excitauit:qui refracto urbis carcere:multiſqꝫ eductis
morti dãnatis ipm Iuſtinianũ impio deiecit:naribuſqꝫ mutilatũ ĩ exiliũ apd cerſonã põ
ti.ciuitatẽ miſit:& ipe leonti⁹ impiũ admiſit.
Oãnes ei⁹ nois.6.pa.pre petronio græco ortũd⁹ poſt Sergiũ põti.ãnis.3.& mẽ. 695 5894
I .3.ſedit.Hic ut multi aſſerũt martyrio coronat⁹ eſt ſed a qbus nõ ſatis cõſtat:q
& beati andreæ baſilicã in uaticão collapſaʒ reſtituit:ac bti petri altare cũ dua
bus colũnis detexerat:leuaqꝫ exornauit:atqꝫ ẽt:ut erat aio pi⁹ ex erario eccl'iæ mĺtos ca
ptiuos redemit:& in Samũ cũ pace remiſit.Mortuus tandẽ martyr ad carhacumbas uia
apia apud ſanctũ Sebaſtianũ ſepelliẽ:& tũc ſedes uacauit menſe uno & diebus.19.
Papa Eontius pſici⁹.28.cõſtantino.impatore pulſo Iuſtinião impiũ occupans im- 699 5895
.87. I perauit ãnis.3.hic galieno pſiarcha ãnuẽte cũ oi urbana plebe iuſtiuianũ deie
cit:& impiũ obtinuit:qd intelligẽs aminelech ſaracenoꝝ admirat⁹:mox afri-
cã inuaſit:aduerſus quẽ impator hic ioãnẽ pſiciũ miſit: & eos ſaracenos ex africa exter
minauit.Sʒ cũ nõ ſperaret aduerſus magnas ſaracenoꝝ copias africã diu tueri:ioãnes ad
ĩpatorẽ ꝓ auxilio ĩpetrãdo reuerſus ẽ:quo recedẽte iteriʒ exercit⁹ tyberiũ quẽdã cõſtãti
nopolitanũ impatorẽ ſibi creauit:q mox cũ exercitu cõſtãtinopoliʒ nauigauit:captũqꝫ
ibi Leõtiũ naſo ſicut & ille iuſtinianũ priuauit atqꝫ in carcerẽ truſit.
¶ Iunipert⁹:al' Cõpertus partheritis regis filius.13.longobar.rex hoc anno pre ipſo de-
functo ſolus regnauit annis.12.uir omni bonitate cõſpicuus eloquentiſſimuſqꝫ atqꝫ
cunctis amabilis & gratioſus:necnon & imbellis exercitatiſſim⁹ ac audaciſſimus: cui⁹
geſta apud pau.hiſtoricum præclara habentur: hic inter cætera apud papiam urbem

ubi bellũ contra Alachis geſſerat monaſterium pulcherrimũ in honorem beati Geor-
gii martyris extruxit:atq; alia in urbe refecit & ædificauit. Tandem bona graria & pace
uita functus:uniuerſis lõgobardis collachrymantibus:teſte paulo lib.v.c.12. apud ſan-
ctum Saluatorem:quod auus ſuus ſtruxerat:ſepellitur.

5898 699 Yberi⁹ eius nois.3.ſcds cõſtantinopoli.impator Leõtio capto & icarcerato im
t peratiit ãnis.7.hic cõſtãtinopolitan⁹ nobiliſſim⁹ erat ciuis:q alio noie Abſina-
rius uocabať:q ſuſcepto principatu philippicũ Nicephori pſicii filiũ ſuũ ad
obtinẽdũ imperiũ fautoré in põtũ exulare cõtinuo iuſſit.dixerat.n.idé philippus impa-
tori:ſe p qeté uidiſſe aqlã caput ſuũ obũbrare:q impator iperii pſagiũ id exiſtimans ſta
tim eũ relegauit. Veꝵ etiã cũ Iuſtinianũ oli ĩpatoré apud Cherſonã põti.relegatũ iteri-
mere ſtatuiſſet:id audiens Iuſtinian⁹ ſibi cauẽs ad Cacanũ bauaꝵ cõfugit:a quo honori
ficentiſſime ſuſcept⁹:etiã ei⁹ filiã ſibi uxoré dedit:q ad recuperãdũ impiũ ei auxiliũ pſti
tit:quo auxiliatore. Tyberium hunc eiecit:& imperium rurſus recepit:

5903 704 Oãnes.7.papa ex Grego.pſe græco nat⁹ poſt alterũ ioãne põtificẽ hoc anno papa
i delect⁹ ſedit annis.2.& mẽ.7.& die.18.hõ ſcítate & eloquẽtia clariſſim⁹:q & ip .88.
ſe in baſilica petri oratoriũ in honoré genitricis adhuc extãs extruxit:& ſãctæ
Euphemiæ baſilicã reſtituit:cemiteria quoq; nõnulla:& pſerti ſcõrũ marcellini marci &
Damaſi põti.exornauit:alias ẽt baſili.picturis & ſcõrũ hiſtoriis cultiores reddidit. Is tãdẽ
oĩ grauitate pclar⁹.15.cal.decẽ.ĩ baſilica:quã cõſtruxerat ſepult⁹ ẽ:& uacauit ſedes mẽ.3.

5905 706 Vſtinian⁹ oli auguſt⁹ iteꝵ ope Cacani ſoceri ſui Cõſtãtinopoli reuerſus rur-
i ſus impauit ãnis.6:q cũ primũ adept⁹ ẽ impiũ tyberiũ & leõtiũ ĩpatores:a qb⁹
fuerat ĩperio priuat⁹ ĩ carceré iuẽtos eduxit:& utrũq; uniuerſo ſpectãte pplo ĩ
terfici mãdauit:galinicũ uero patriarchã obcecatũ Ro.relegauit:ac m̃ltos ex inimicis ſu
is uario mortis generẽ medio ſuſtulit:plæroſq; ĩ carceré truſit quorũ q̃ nũero quotiés trũ
cis narib⁹ murcũ abſtergebat:& ĩdieſ aliqué ſupplicio afficiebat. Deĩd ĩ odiũ põtificii no Grana-
minis:ubi exulauerat mauriciũ pſiciũ & helyã ſpartariũ Cerſonã cũ claſſe miſit : q oẽs tæ re
mares pubertaté ſupgreſſos ibidẽ interfecit. Veꝵ de priſtina uita ob calamitates ppeſ- gnũ hiſ
ſas Iuſtinian⁹ nihil ĩmutare uoluit:niſi q põtificé ro.uenerat⁹ ẽ.Nã cõſtãtino pontifici tpibus
claſſe quo tun⁹ cõſtãtinopoli uẽiret:miſit rogãs:ut dignareť ad ſe pficiſci:quia iam ex xp̃ianis
multo tpe erat cupiẽs ſũmũ aliqué pontificẽ uidere:quo obtẽperante Iuſtinian⁹ Tybe- ſublatũ
riũ filiũ cũ regio comitatu & Cyrũ pſiarchã cũ oĩ clero honoris gſa uſq; ad octauũ la- eſt & a
pidẽ ei obuiã miſit:& põtificé qdẽ urbẽ ingreſſus nõ ſolũ cõplexus ẽ:ueꝵ ẽt eius pedes Sarace-
uenerati õis gſa exoſculari uoluit:oĩaq; põtificũ romãoꝵ decreta approbauit & cõfirma nis uſq;
uit. Diſcedẽs ãt ab eo põtifex hominẽ adhortať.ut cũ oibus pacem cõſeruet: & q̃ pacis ad ãnũ
ſunt maxie cũ philippico magni aĩ uiro in cheronẽſi inſula exulãti ĩngreret. At Iuſtinia ſalutis
nus cõſilio põtificis bñ merentis nõ obtẽperãs interficiẽdi philippici eã claſſem in pon .1490.
tũ miſit:& cũ philippico dimicare tẽtaſſet ab eodẽ cũ Tyberio unico filio interfectus ẽ: poſſeſ-
Eas ob diſſenſiones aphrica & lybia:ac Granatæ regnum a ſaracenis occupatæ fuerũt:q ſum
uſq; in præſentem diem illis parent. fuit

5905 706 Iſinius papa natõe Syr⁹:Ioãni.7.in põtificatu ſuffect⁹ ſedit tãtummõ dies.20: papa
s quo tpe magnũ ſciſma fuit:q licet ĩ põtificatu podagra adeo laboraret:ut non .89.
mõ ãbulare:ueꝵ nec cibũ p ſe ſumeř poſſet.tñ ita reip.& urbi Ro.curã geſſit:
ut nĩl ptermiſit:qđ bonum paſtorem deceret:Sed ſubita morte correptus in baſilica pe-
tri ſepultus eſt. Et tunc ſedes uacauit men.i.dies.18.

¶ Venetorum ducatus initium.

5905 706 ¶ Paulus Lucius Eradianus primus Venetorum dux:hoc anno a pſiarcha populoq; Ve
neto:uidelicet tribunis pceribuſq; cunctiſq; plebeis in Eraclea ciuitate creatus dux du
cauit annis.8.men.uno & diebus.5.A conditione namq; urbis uenetæ uſq; in pñs tẽp⁹:
cum Veneti gubernationis formã ſub tribunis & centurionibus habuiſſet:nunc uero
per frequentes aduerſariorum incurſus repræmendos de cõmuni omnium conſilio hũc
hominem tanto dignum honore delegerunt qui magiſtratu ſuſcepto ſtatim cum longo
bar.ubiq;:ſed iniit & uenetam ciuitatem pro uiribus ampliare curauit. Vnde & inter cæ
tera Eracleæ fines a plano maiore uſq; ad minorem perduxit :uſq; in hoc temp us ue-

neta ciuitas parui momēti fuit:ſed eo duce auctore extructa & ampliata:inſtructiſq; claſ
ſibus:tanq̄ nobiliſſimi incolæ ueneti huc atq; illuc pro exercendis negociationibus na-
uigare cæperunt.Et cuȝ ſuperioribus diebꝰ ab emulis magnas paterenť perturbatiōes &
diſcrimina hunc ducem uiꝝ ſtrēnuū ſibi deligentes aduerſarios & piratas repreſſit.

papa .89. C Onſtantius papa natione ſyrus poſt Siſinū ponti.ſedit annis.7.& die.xv.uir do-
ctiſſimus & lingua latina:græcaq; eruditus:cuius tpe Romæ triēnio fame la-
boratū eſt:in qua quidē penuria pauperes q̄ maxime iuuit:unde & oēs pontifi-
cem iſtū e cælo miſſum acclamare cæperūt:hic ut premiſſum eſt:ad iuſtinianū
imperatorē amoris gr̄a cōſtantinopolim ſe trāſtulit.Inde iuſtiniano defuncto Philippi-
Duo re cum ſucceſſorē hereticū declarauit.Saxonūq; duos reges:ut Pau.li.vi.ſcribit uoti religio
ges ſa niſq; cā Romā uenientes baptizauit:q ēt regno & pompis renūciantes monaſteriū in-
xonū greſſi ſunt:ubi ēt paulopoſt deuotiſſime obiere.Nec ēt ipſe conſtātinus diu ſuperuixit.
bapti Quo mortuo in baſſilica ſancti petri ſepultus fuit.Et tunc ceſſauit ep̄atus mēſes duos. 707 5906
zantur C Luipertus.14.lōgobar.rex iuniperti regis filius regnauit mēſi.8.Hunc iunipertus rex
puerulum reliquit ſucceſſorē:cui & tutorē dedit Aſprandū:quo audito ragiptꝰ thauren
ſium dux quē Grimoaldus reliquerat paruulū cū ualida manu aduerſus hunc & Aſprā-
dum tutorem uenit:& cum apud nouariam urbē adinuicē conflixiſſent:ipſe Aſprandus
cum rhotario bergomate duce auxiliatore ſuo ſuperatus eſt.Eoq; ſuperato lōgobardo-
rum regnum ipſe Ragipertus obtinuit:ſed anno uitam finiuit.
C Ragimpertus igitur.xv.lōgobar.rex Luitpro rege paruulo deiecto regnauit āno uno. 708 5907
C Ariptus aūt Ragimpti regis filius.16.lōgobar.rex poſt p̄rem regnauit ānis.12. uir iu-
ſtitiæ & pietatis cultor:& maxīe ī paupes mūificētiſſimꝰ q zelo xp̄ianæ religiōis ductus
ut pau.li.6.ait.Alpes Cocias : in quibꝰgenua ē: & quicqd ab ea ad alpes uſq; galliaꝝ fi
nes continebatur:btō petro donauit:hic iterato cū luitpro olim rege paruulo & Aſprā
do eius tutore prædictis:aliiſq; ducibus apud papiam pugnans omnes fudit :& in fugā
uertit:& Luitpertū regem cōpræhendit:ac tandem interfecit:perſecutuſq; eſt rhotariū
Rhota bergomatem ducem:qui auſus fuerat regnum cū luitperto & Aſprando inuadet:indeq;
riꝰ ber Laudum urbem expugnauit:& bergomū obſedit:illam quoq; uicit & cæpit:atq; ducem
gomē ipſum rhotarium ibidem cōpræhendit:ac thaurini imperpetuū relegauit:ubi paucis die
ſis dux bus uitā finiuit:totāq; īſup aſprandi tutoris familiā extinxit:luitprādo paruulo filio ex-
cepto:qui iuſto dei iudicio præſeruatus eſt.uerum Aſprandus ipſe ad Bauarum regē cō-
fugerat paulopoſt ipſius auxilio fretus in italiam deſcendit:& collatis ſignis cum Arip-
to iſto acerrime pugnauit:ac tandē uictor euaſit.Aripertus autē dum trepide auro ho
nuſtus fugeret in ticino flu. ſummerſus eſt : cuius corpus in craſtinum inuentum ad
Saluatoris templum:quod Aripertus proauus conſtruxerat:cum ingenti pompa perla-
tum:ſepultum eſt.
P Hilippicus qui & dardanicus.30.conſtātinopo.imperator poſt Juſtinianum im 710 5909
perauit anno.i.& men.6.uir ſane animi atq; maximi conſilii:qui omnium cō-
ſenſu imperio ſuſcepto.Cyrum patriarcham:in Ponto relegauit:eo q̧ bene cū
Ro.ponti.ſentiret:i cuius loco quendam ioannem hereſiarcham abbatem ſuffecit:cuius
qu dem dogmata : ſtatim Romam miſit : iuſſitque ut omnium conſenſu affirmarenť
& approbarentur.Sed Conſtanti.pontifex ſynodo habita non modo philippici & ioan-
nis abbatis opiniones improbauit:ſed etiam decreuit:ut ſanctorum imagines quæ.6.cō
ſiliis ab omnibꝰ probatis:qui interfuerant:iuſſit:in porticu beati petri depingerenť:ip̄m
quoq; imperatorem here ticum declarauit.uoluit ne imperatoris heretici nomen publi
cis ſcriptis recipietur : ſed cum in his deliramentis pro obſtinato corde perſiſtere:ab
Anaſtaſio deiectus eſt.
A Naſtaſius autem cognomento arche nus.31. conſtantinopolitanus Imperator
poſt philippicum imperauit annis.3.qui principatu inito ſtatim philippicum 711 5910
captū oculis priuauit poſt hæc ad Ro.ponti.litteras dedit:quibus catholicæ fi
dei ac ſextæ ſynodi ſe acerrimū defēſorē futuꝝ pollicereť:inde cū ingētē claſſem alexā
driā miſiſſet:cuiꝰduces ī itinere rebellātes ī ip̄m retulere theodoꝝ q̄ndā impatorē creā
tes q mox apud nicēā cōtra anaſtaſiū cōflixit:eūq; uictū clericum ordinauit.

5911 712 ℭDagobertus.15.francorum rex hoc anno patre defuncto ſucceſſit: Cuius regni anno
primo Grimoaldus pipini filius ꝓpter quoſdam ſecretas factiones pariſius a Rothoga
lio leudicenſi dolo peremptus eſt: & ꝓ eo eius filius Theobaldus auctoritate pipini re
gis palacio præfecit : moxq́ȝ pipino rebus humanis exēpto franci in theobaldum pipi
ni nepotem irruūt:& domo effugant : quo fugato Ragūfredū quendam maiorem do
mus regiæ cõſtituunt. Pipinus autem Carolum cognomine Marcellū unicū filiū reliq́
rat. Defuncto deniq́ȝ Dogoberto franci Danielem quēdā ignotæ ꝓſapiæ clericū in regē
ſuū erigunt:& eū Chilpericū tertiū nominant: quē Ragūfredus regiæ dom⁹ ꝑpoſitus i
Carolū marcel. ducē cõpulit:ac maxis icõmodis ıp̄ȝ carolū effecit·Sed paulop⁹ Carol⁹ i
iurias receptas ulturus:& ipſe in Chilpericū regē atq́ȝ Ragūfredū gubernatorem duxit:
eoſq́ȝ in agro cameracenſi prælio uictos fugauit:ingētēq́ȝ predam in auſteriā ſecū duxit:
ibidem clotario quarto carolus in regem ſublimato denuo Regūfredū perſequi non de
ſtitit:atq́ȝ eum tandem uicit :cui principatu adempto ſolam Andegauiam ꝓuinciā ei poſ
ſidendā conceſſit. chilperico rege demū mortuo: Frāci Theodoricū quartū Dagoberti
tertii filiū:& poſt eū clotariū qntū ad Fauſtū regiū promouent: ſub quo quidem caro
lus marcellus in auſteria palatio præeſſe cæpit.

5912 713 Regorius ei⁹ nōis ſcđs papa pr̄e marcello Ro. nat⁹ poſt cõſtātinū põtificē:ſe papa
g dit ānis.16.menſib⁹.9.& dieb⁹.15. Vir certe optim⁹ atq́ȝ ſciſſimus: tātæq́ȝ eru 90.
ditionis ac facundiæ hitus:ut facile cõuinceret oēs male de catholica fide ſen
tientes:qui põtificatu inito ſtatim urbis menia ex pte collapſa reſtituit:ac tēpla petri &
laurētii extra muros inſtaurauit:atq́ȝ idē in aliis baſilicis effecit:ac eas mūerib⁹ multis
exornauit. Mõaſteriūq́ȝ inſup uia hoſtēſi nō lōge a paulio baſilica poſitū reſtituit:necnō
& bti andreæ monaſteriū qđ Barbare nūcupat. Ei⁹ quoq́ȝ opa germāi populi ad fidem Germa
ſunt cõuerſi. Indeq́ȝ Leonē Impatorē hereticū hita ſynodo excõicauit:eo q̄ ſcõrū imagi ni cõ
nes abolere nō deſineret. Deniq́ȝ uir ſanct⁹ poſtq̄ domū pprīā ſanctæ Agathæ ædificaſſȝ uertūt
in eaq́ȝ monaſteriū extruxiſſet:ac multos ſuo exemplo ad uirtutē & ſanctitatem excitaſ
ſet: tertio idus Februarii ad dominū euolas eius corpus in baſilica beati petri ſepelitur:
& tunc ceſſauit epiſcopatus dies trigintaquinq́ȝ.

ℭMarcellus ſecundus uenetorum dux hoc anno apud Eracleam ſuffragiis paulucio du
ci ſuffectus ducauit annis.7.menſi.3.& die.6.hic ex clariſſima Funicalium familia ori
ginem duxit:de quo nil memoria dignum habemus.

ℭViri doctrinis excellentes:

5913 714 ℭBenedictus mediolanenſis archiepiſcopus tempeſtate hac:paulo hiſtori.li.6.c.24.te
ſtante:& Mediolani & in tota italia non ſolum in humanarum:ſed & in diuinarum eru
ditionum ſcholis inclitus & clarus fuit: ac nonnulla laude digna compoſuit : qui cum
Romæ etiam cauſam pro papiēſi eccleſia diu egiſſet:perdidit:quia ibidem declaratum
fuit papienſem epiſcopum Romanæ ſedi tantum non mediolanenſi epiſcopo obtem
perare debere.

ℭEgidius philoſophus græcus monachus per hos dies ſcientia & religione clarus
fuit:qui præter cætera a ſe edita etiam in medicinis librum de pulſu metrice compoſu
it:cuius principium eſt:Ingenii uiris modicis conatibus impar. Item alium de uenis:qui
incipit:Dicitur una:quando fit renibus una.

ℭBonifacium autem maguntinuȝ epiſcopum hiſdem temporib⁹ floruiſſe dicunt:qui
monachus exn̄s doctiſſimus atq́ȝ eloquentiſſimus pro magnitudine animæ Britannia
ad Grego. hunc pontificem uenit:cognitaq́ȝ hominis uirture & ſanctitate ipſum epiſco Caſſi
pum conſtituit:& in germanam ad confirmandos populos protinus miſit:ubi & prædi nēſe
catione & exemplo:ita opus impoſitum egregie egit:ut a populo maguntino epiſco. ele mona
ctus fuerit:poſtea etiam cum in Aphricam profectus eſſet:& ibidē dei uerbū īdeſinēter ſteriū
prædicaret:ab infidelibus maumetanis martyrio coronatus eſt. aquodā

ℭPetronius:ſeu petronax ciuis Brixianus uir religione inſignis & diuitiarum potentiſſi ciue
mus hac ætate paulo hiſtorico li.6.referente apud Gregorium ponti. eas ob res magno brixiāo
in precio fuit:cuius pontificis ſuaſu multas eccleſias in urbe reſtituit:ac caſſinenſe ſan rehædi
cti Benedicti monaſterium diu derelictum ſua impenſa & ædificiis & monachoruȝ fre ficat

quẽtia magnificentiſſime reſtaurauit:anno uidelicet.112.poſtq̃ fuerat a lõgo.deſolatũ.
Heodoſius eius noĩs.3.32.cõſtãti.iperator:hoc ãno Anaſtaſio ſupato:ac tõlora 715 5914
to iperiũ occupãs:ipauit ãno uno.Húc ignobilẽ & deiectũ hoĩez fuiſſe tradũ t.
Quippe q apd publicãos ſcripta facere cõſueuerat.Ve℞ ſuſcepto iperio ita ca-
tholicæ fidei emulator exiſtere cæpit:ut catholic⁹ & xp̃ianiſſimus ab oib⁹ diceref:& in
ſignũ hu⁹ ſtatim imagines ſcõ℞ pat℞ a philippico p̃deceſſore ſuo ubiq̃ demolitas in
priſtinũ ſtatũ reſtitui mãdauit:ſed anno imperii ſui primo Leone tertio deiectus:& fine
leſiõe dimiſſus clericũ ſe creari fecit:& in mõaſterio ĩgreſſus reliquũ uitæ ſuæ ſcẽ egit.
Eo.3.33.cõſtãt.iperator:poſt Theodoſiũ p̃dictũ iperauit cũ cõſtantino filio:an- 716 5915
124.b ab hereſiarchis ſeduct⁹ cũ i põtificẽ Ro.inuehi nõ poſſet:teſte Pau.li.vi
c.26.edictũ ꝓpoſuit:ut oẽs q ſub iperio Ro.eẽnt apud cõſtãtinopoli ſcõ℞ om-
niũ imagines & ſtatuas ab tẽplis abraderẽt:auferrẽtq̃:affirmãs ſe id facere ad tollẽdam
idolatriã:q uero ſecus feciſſet:eũ ſe ꝓ hoſte publico habiturũ.At Grego.ponti.tãtæ im-
pietati nõ ſolũ nõ obtẽpetauit:ſed ẽt oẽs catholicos monuit ne timore uel edicto prin-
cipis in tãtũ errorẽ ullo mõ dilaberenf:qua adhortatõe adeo italiæ populi animati ſunt
ut paulũ abfuerit:qn ſibi aliũ delegert ĩpa. quo min⁹ ãt id fieret auctoritate ſua Grego.
Tumultus magnus in rauena obteſtari ãnixus ẽ.Rauenæ tamẽ tãta ſeditio orta ẽ:cũ alii iperatori:alii põtifici obtẽpe
rãdũ ducerẽt:ut.i ipſo tumultu paulus exarchus cũ filio occideref.Mittif deide ab ipe-
ratore Eutichius Eunuchius q pollicitatiõib⁹ & donis lõgobardos a põtificis beniuolẽ-
tia ſeiungeret:ue℞ id fruſtra tẽtatũ eſt:Leo rurſus diabolico ſpũ incitat⁹ oib⁹ mãdat ut
ſimulachra oĩa ad deũ deferãt uel incẽdãt:nõ obtẽperãtes punit.Germanũ patriarcham
id potiſſimũ iprobãtẽ i exiliũ mittit:& i eius locũ anaſtaſiũ male cũ ep̃o ſentiẽtẽ ſuffe-
cit:quẽ poſtea habita ſynodo priuauit:& ab officio diuino ſemouit:niſi ad catholicã fi-
dẽ reuerteref.Ipſum p̃terea iperatorẽ admõuit:ut omiſſis errorib⁹ uerã ſidẽ dignaretur
ãplecti fidẽ & ſcõrũ imagines abolere deſineret: quo℞ mẽoria exẽplari excitarenf hoĩes
ue℞ cuz in obſtinatiõe p̃ſiſteret a Gregorio huiuſmodi ſucceſſore imperio ſimul & fi-
delium comunione priuatus eſt:& poſtremo excomunicatus & maledictus interiit.
¶ Carolus martell⁹ pipini ſenioris filius: hoc ãno p̃re defuncto palatio regis Frãcie p̃fi
cif:& in eodẽ magĩſtatu atq̃ in auſteria regnauit ãnis.27.Nã pipin⁹ duos filios hũit: húc
uidelicet Carolũ:& alium .Quo mortuo hic ſolus regnũ & principatũ obtinuit: multis
tñ cũ auerſitatib⁹ poſſedit:eo ꝙ Eudonius Aquitanie dux:& Clotari⁹ rex quoad uixerũt
ſibi plurimũ aduerſati ſunt.Sed his mortuis: Carolus hic totã auſterie regni p̃tẽ regens
Saxoniã:Bauariã:Frixiã:Alemaniãq̃ cõtriuit:& regno maſſiliã adiecit:ac p Grego: papã
ad principiũ uocatus cũ intellexiſſet ſaracenos ex aphrica in hiſpaniã traiectos:oẽm ꝓ-
uinciã p̃ſus depopulaſſet atq̃ ide ab Eudõe in galliã uocatus ueniſſe magnis itineribus
in hoſtẽ eccleſie cã auxilio ẽt Luitprãdi lõgobardorũ regis fret⁹ illo ꝓficiſcif: ibidẽq̃ a-
pud Turonẽ urbẽ pugnãdi occaſione ſuſcepta hoſtes cõtriuit: & in eo p̃lio: ut paul⁹ hi:
360.ſaracenorũ interfecta li.6.c.48.ſcribit:ad.360. ſaraceno℞ milia ceciderẽ & ex Frãcis mille & quingẽti fuerunt
deſiderati:ſicut ipſe Caroli lr̃e ad põtificẽ ſcripte teſtificanf.q̃ quidem uictoria:Saraceni
Caroli bñfitio a ceruicib⁹ hiſpaniarũ gallorũq̃ ſunt expulſi.Carol⁹ deinde in prouinciã
regreſſus apud oẽs maxĩo in p̃cio habitus eſt.Atq̃ poſtea Vaſconiã inuadens regni toti
Vaſconia frãcis ſubicitur us obtinuit prĩcipatũ.Et extũc regia frãco℞ prãs ad maiorẽ dom⁹ i oibus fuit:hoc dũta
xat excepto ꝙ q rex dicebaf ſemel i ãno i martis cãpũ curru inuectus:ibidẽ i eminenti
ſedens ſe populo ſpectãdũ p̃bebat:publica dona ei ſolemniter oblata ſuſcipiens:maiore
dom⁹ ante ſe ſtãte:& quæ eo ãno agẽda erãt:populo núciãte:ita rege domũ reuecto ma
ior domus cætera regni negocia admiſtrabat:licet priuilegia & carthæ regis noĩe ſigna-
renf. hic carolus tandem poſt clariſſimas & ingentes res geſtas deficiens pipinũ & caro
¶ Vrſus ippat⁹.3.ueneto℞ dux:marcello i eraclea:ſiue ciuitate no-(lomanũ religt filios. 721 5920
ua ſuffectus:ducauit ãnis.9.Hic eraclianus ciuis fuit.Vir ſiquidem peſſimus atq̃ mali-
gnus q cũ inſoleſceret:& multas ĩdies cedes atq̃ tyrãnides exerceret:ciuili tumultu ob-
trúcat⁹ eſt:ac ſic Veneti nr̃i labo℞ ſuo℞ initia i hoc hr̃e cæperũt.Poſt cuius necẽ ceſſa
uit ducat⁹ ãnis.6.Et illo tũc res ueneta p magiſtrat⁹ & milites agi cepta eſt. 722 5921
¶ Aſprãdus lõgobardus Luitp̃ti olĩ regis puuli tutor.17.lõgo.rex hoc ãno Aripto rege

ſuperato regnum recuperauit:& regnauit:paulo teſtante menſi.3.uir per omnia egregiꝰ
cuius prudentiæ nulli equandi ſunt ſuperiores:hic filium luitprandū p oīa ſibi ſimilem
antequam moriretur:approbātibus cunctis regni ſucceſſorem reliquit.
5922 723 ¶ Luitprandus āt Aſprādi ꝑdicti regis filiꝰ.18.lōgobar.rex:hoc āno ſupſtite adhuc pr̄e
regnū accipiens:regnauit ānis.31.& men.7.uir certe tāto pricipatu digniſſimꝰ.Si pruden
tiā:ſapiām:cōſiliūq;:quo plurimū ualebat:iſpicias.Erat qppe gigātheo corpore atq; ua-
ſto:& manu adeo prōptꝰ:ut nemo eo pugnacior haberet.Iuſtitia uero atq;clementia ita
īſignis hēbatur:ut difficile iudicabat:qua i re maiorē ꝓmeret laudē:xp̄ianiſſimꝰ ēt adeo
fuit ac religiōis amator:ut nullibi tēpla ſine ſuo ſuffragio ædificare pmiſerit unq̄.Nam
ut de cæteris taceā papiæ tēpla pluria miro extruxit ornatu:additis multis ꝑdiis: intraq;
palaciū ſuū oratoriū in honorē ſaluatoris mūdi conſtruxit:ubi & ſacerdotes & clericos
multos inſtituit:qui die noctuq; dīna exoluerēt officia.Inſup ad corroborationē ꝑdcō-
rum primo regni ſui anno donationē:qua btō Petro aripertus rex cocias alpes donauerat
cōſirmauit.Ve℞ Rauenā diu ab exarchis poſſeſſam obſidēs tādē cæpit & diripuit:& qc rauena
qd ꝑcla℞ i ea fuerat papiæ detulit.carolꝰ āt martellꝰ huic cōpater & amiciſſimus fuit & capit
ei auxiliares copias cōtra ſaracenos ex italia trāſmiſit:pipinū quoq; filiū i ciſalpinā gal- & bōis
liā ut ei ex more capillū ſucciderer trāſmiſit:quē Luitprādus perbenigne ſuſcipiēs:colla oībus
to ſacro ad parētes multis donatum muneribꝰ cū gaudio remiſit.Sed duodecīo regni ſui ſpoliat
āno cupiditate latius dn̄andi allectꝰ captis circūquaq; oppidis Romanā urbē ſedit.Quo
tremore Greg.pōtifex carolū auxiliū poſtulauit.Ad quē carolꝰ cōfeſti oratores miſit:ro
gās ne urbē opprimeret:aut pōtificē uexaret.Quo audito libēti aīo luitprādus urbē ob
ſidiōe ſoluit:atq; zachariæ pōtificis hortatu romāis oppida ex ſabinis excerpta reddidit.
Narniā ꝑterea & anconā ex picētibꝰ:& qcquid a lōgo.20.ānis in ethruria occupatū fue
rat:reſtituit.Ve℞ nō ita multo poſt rex oī laude extollēdus ætate grādæuus:uitæ curſū
5925 726 expleuit:eiuſq; corpꝰ papiæ ī baſilica btī hadriāi:collachrymātibꝰ uniuerſis ſepultū fuit.
¶ Auguſtini pr̄is nr̄i ſanctiſſimū corpꝰ:paulo hiſto.li.6.c.4.teſtāte:q ante a ducētis fer
me & quiquagita ānis ab Ippōe i ſardiniā fuerat trāſlatū:cum.ſ.Vandali ꝑdabundi aphri
cā uaſtarēt:huc āno huius xp̄ianiſſimi pricipis diligētia:ex Sardinia papiā defert:ī cele-
berrio ipſiꝰ urbis loco ſeu tēplo qd cælū aureū dicebat ab ip̄o rege in honorē btī petri
5926 727 ¶ Peſtilētia maxia hoc āno ī cōſtā.urbe fuit:q̄ ſupra trecēta hoīum (extructo collocat. 300.ho
milia.ut pau.hiſto.li.6.c.49.teſtat pierē:cuiꝰ cā triēnalis ſaraceno℞ obſidio fuit.Nā(ut minum
diximꝰ)ſaracēi a carolo mart.ex hiſpa galliaq; expulſi:rabiē oē3 & idignatiōem ex clad milia
360.miliū iterfecto℞ cōceptā i cōſtā.uerterūt:& eo℞ urbē triēnio terra mariq; obſid- ex pe
rūt.S3 cū fame:frigoꝛ:peſte:& bello:mlta paterētīcōmoda:obſidionē ſoluētes:ac ſi pter ſte pie
riti abceſſere:q īde digreſſi bulgaros q ſup danubiū erāt bello aggrediūt:& ab his ēt ui rūt
¶ Cometæ duæ h āno ianua.mē.p qndecī dies i cælo ui-(cti ad ſua cū ignominia redier.
ſæ ſunt:q℞ una ſolē ꝑcedebat i mane:alteram uero ueſpere ſequebatur.
5928 729 ¶ Richoldꝰ qdā Frixonū dux hoc āno ad ꝑdicationē Volfrani Senonēſiū ep̄i cōuertit:q
cū baptiſmū ſuſcipe ſtatuiſſet ī lauacro itrauit:& ſtatī dubiꝰ ſcūs alte℞ pedē retraxit di
cēs:ubinā ex patribꝰ meis plures ſunt i iſerno an ī paradiſo?Et audiēs q i iſerno ſtatī īīin
ctū retraxit pedē dicēs.Laudabiliꝰ ē ut plures quam pauciores ſequar.Atq; ita ſua fatui
tate deluſus:morte impræmeditata e ueſtigio raptus eſt.
Rego.eiꝰ noīs.3.papa Ioā.pr̄e Syro natꝰ pꝰ Greg.pōt.ſcd̄m ſedit ānis.x.mē.8.die.
5931 732 g' 24.Vir plāe ſinglaris doctrīæ & eloquētiæ:& i līgua tā græca q̄ latīa ſufficien
ter īſtructꝰ atq; orthodoſiæ ſidei acerrimꝰ:defenſor: q ob pietatē & hūanitatē papa
adeo xp̄i paupes cōplectabat:ut neminē ſine eleēoſina a ſe unq̄ diuiſerit.Hic itaq; pōtiſi 92.
catu inito ſtatī cōſiliū mille pene ep̄o℞ Romæ celebrauit:ī quo qdē leonē.ut dictū ē i-
perio ſimul & fidelium cōmunione priuauit:eo qd ſtatuas & ſanctorum imagines de-
molitus eſſet.Declarauitq; in eo imaginum ſcōrum uenerationē eſſe licitā:& huiuſmo
di ſtatui uiolatores excōicatiōis ſnīa inodauit:ut habet in canone de cōſe.di.3.c.platū.
Hic oratoriū pulch℞ i btī petri baſilica cōſtruxit:in quo de reliqis fere oīum ſcō℞ re-
cōdēs ibidem quotidie celebrari mādauit.In canone quoq; miſſæ adiunxit hæc uerba:
quorum ſolēnitas hodie in conſpectu diuinæ maieſtatis tue celebratur domine deꝰ no

ſter ĩ toto orbe terrarũ:hic nõnulla tẽpla uetuſtate & incuria p̄decefſorũ collapſa iſtau-
rauit:necnõ & multa mõaſteria partĩ reſtituit:partiq̃ a fundamẽtis erexit: & monachis
repleuit:q̃bus & regulã integre ſanctecq̃ uiuẽdi tradidit. Mœnia inſuper urbis collapſa
multis ĩ locis reſtituit. Idẽ fecit cẽtum cellis iã ꝓpe deſertis. Tandem de deo:deq̃ homi-
nib⁹ benemeritus quarto calen. decembris moritur. & in diui petri baſilica ſepellitur: &
tunc ceſſauit ſedes dies nouem.

gothi et Vesegothi omnes deleti ¶ Veſegothi & gothi oẽs qui citeriorem hiſpaniã:galliãq̃ lõge ante occupauerãt:his tẽ
poribus teſte paulo li. vi. auxilio carẽtes ĩ Caroli martelli ptãtẽ deuenere. Nã & Luitprã
dus rex huic bello ipſi carolo multas copias trãſmiſit. Ac ſic ueſegothæ & gothi q trecẽ
tis quaſi ãnis in Italia galliaq̃ ac hiſpania imperauerant:funditus deleti ſunt:præter pau
cos:quos barchinonenſes liberauerant:unde & nunc Gotolani dicti ſunt.

¶ Adeodatus Eracleanus ciuis Vrſi quondã ducis filius:quartus Venetorũ dux:hoc an- 737 5936
no ĩ mathemauco oĩum ſuffragiis:mutata magiſterii ſede & militũ noĩe exploſo creat⁹
dux:ducauit ãnis. xi. & men. 2. uir quidẽ auariſſimus execrabiliſq̃ & a ciuib⁹ infenſus:q
cum & ipſe nimiũ crudeliſceret:multaſq̃ uiolentias & tyrãnides indies exerceret: plebe
in eum a nobilioribus excitata ad arma concurrit:& refractis palatii cuſtodiis eum de-
poſuerunt:& eius effoſſis oculis extra urbem expulerunt.

C Onſtantinus quintus Leonis ĩperatoris filius. 34. cõſtãtinopolitanus ĩperator
poſt patrẽ ſolus ĩperauit ãnis. 33. qui pr̄nagã impietatũ emulator:leges & patrũ 740 5939
ſanctiões pro uiribus pſequi nõ deſtitit:& in oĩ uitæ ſuæ tpe maleficiis ac ma
gicis artib⁹:luxuriiſq̃ deſeruiuit:inimicus quoq̃ xp̄i fidei:qui & clericos:multoſq̃ mo-
nachos ac ſeculares catholicos anaſtaſii heretici cõſtantinopolitani patriarchæ ſuaſu in
terfecit:ad quẽ paulus Ro. põti. nũcios e Roma cõſtantinopolim miſit:q ipſum adhor-
tarentur:ut ſacras imagines reſtitueret:& ab impiiſſimis cædibus ceſſaret:q ſi facere re
cuſaret:eũ anathematis uĩculo ĩnodarẽt:ac Cõſtãtin⁹ ptinax ſanas põtificis admõitiões
contempſit:& Sabinum Bulgarorum regem in demoliendis ſacris imaginibus eius im-
pietatem imitatum in gratiam recepit:cum antea Bulgaros bello plurimum perſecut⁹
eſſet. Quo autem mortis genere poſtea obierit:ignoro.

¶ Caroloman⁹ ãt caroli martelli p̄dicti primogenit⁹:hoc ipſo anno patre defuncto apd̄
auſteriã & ſueuiã magiſtratũ ſumpſit:& maior domus regiæ dict⁹ ẽ. Nam carolus pater
duos poſt ſe reliquit filios:hunc uidelicet & pipinũ iuniorẽ:quib⁹ & regnũ a ſe armis oc
cupatũ adhuc uiuẽs diuiſit:carolomano huic nato maiori auſteriã & ſueuiã. pipino autẽ
Burgõdiã & frãciæ ptẽ tribuẽs. hic ãt ptio ſui pĩcipat⁹ ãno cũ romã deuotiõis cã cũ pau
cis deueniſſet:zachariæ põtificis ſuaſu dimiſſa regni gl'ia mũdo abrenũciauit:& ab ipſo
hic monaſticã uitam elegit zacharia cleric⁹ fcũs ĩ caſſinẽſi monaſterio uitã monaſticã egit. Verũ poſt aliquod tem
pus una cũ aliis monachis e caſſinẽſi monaſterio ad zachariã eundẽ papã ueniens ab eo
p̄cib⁹ obtinuit:ut liceret eis corp⁹ ſancti patris ſui Benedicti iã. 34. ãnis elapſis furtim a
gallis mõachis una cũ corpore ſororis ſuæ ſcolaſticæ ablatũ repetere. cui⁹ p̄cibus zacha
rias põtifex mot⁹ ad pipinũ fratrẽ lr̄as exhortatorias miſit. ut pateret monachos caſſi-
nẽſes corpus beati Bn̄dicti ex Floriacẽſi monaſterio exportare:qd̄ quidẽ rex & ſi mole-
ſte nimiũ cõceſſit:qd̄ cũ uiderent Floriacẽſes monachi ſe tanto patre priuari:ad oratio-
nẽ cũ lachrymis ſe cõtulerunt:q̃obrẽ nuncii qui corpus deferre debuerãt:cecitate pcu-
tiuntur:& ſine corpore ad ꝓpria reuertũt. hunc carolomanũ cũ deſiderius lõgobar. rex
ex caſſinẽſi monaſterio in galliam ad pipinũ fratrẽ regem tandẽ miſiſſet:ut ei ĩ lõgobar
dos bellum diſſuaderet:nõ modo eũ nõ exaudiuit:ſed indignat⁹ eũ ĩ uienẽſi monaſterio
ꝑpetuo relegauit:ubi & paulopoſt uita defecit.

Z Acharias papa natiõe græcus patre polycronio natus:poſt Gre. p̄dictũ põti. ſe-
dit ãnis. x. mẽ. 2. & die. 15. hũc iter optios põtifices iure cõnumerãdũ puto:q mi 741 5940
papa 93. tiſſimus:ſuauiſſim⁹:gratioſuſq̃ ac oĩ uirtute p̄ditus fuerit:ac ẽt cleri:populiq̃
Ro. amator:q initio ſui põtificatus oẽm italiam ardentẽ inueniens:uirtute ſua ſanctita
teq̃ ac prudẽtia ad concordiam perduxit:poſtea ad tẽpla ruinam minitantia bellis reſti
tuendam manum apponens multa reſtituit:& lateranẽſes ædes auxit & exornauit petri
quoq̃ baſilicã confractam inſtaurauit:eiq̃ ueſtẽ inſignẽ quã piuiale dicimus auro & gẽ

mis diſtinctã condonauit:in qua depicta erat polymito opere natiuitatis domini noſtri
ieſu chriſti. Templis quoq; ab ipſo inſtauratis extructiſq; fundos:unde ſacerdotes uiue-
rent:deſignauit.cumq; græca latinaq; lingua eruditiſſimus haberetur.4.dialo.lib. beati
Grego.in græcum uertit:atq; alia quædam compoſuit. Tandem cum populum ſibi cre-
ditum ſanctæ & integre per decennium gubernaſſet:idibꝰ martii ſanctum deo reddidit
ſpiritum:& in beati petri templo ſepelitur:& ceſſauit epiſcopatus dies.xii.
¶ Aldebrandus luitprãdi regis nepos.19.lõgobardorum rex hoc ãno defuncto auo ĩ regnũ
5945 744 ſuccedẽs:regnauit tãtũmõ menſibus quinq;:Cui ſine liberis defuncto ſucceſſit Rachis
Thaurinẽſium dux:& regnauit ãnis.7. Vir certe oĩ perpetua laude dignus:ad quẽ zacha-
rias põtifex ſtatĩ ꝓ integrãdo pacis fœdere legatos miſit:q cũ eſſet aĩo pius & religionis
amator:ex animi ſnĩa oĩa accepit & cõprobauit. Ac poſt aliquod tps diuino nuĩe tactus
regno renũciãs uitã monaſticã una cũ uxore ac filiis magna cũ deuotiõe cõplexus eſt. Hic monaſterium itrauit
5945 746 ¶ Gabanus quintus uenetorum dux hoc ãno adeodato duce deiecto ab oĩ populo ĩ mathe
mauco electus ducauit ãno uno & mẽſi.6.uir truculẽtus & ĩãto magiſtratu ĩdigniſſimꝰ
pp cuius ſceuitiã tumultu denuo excitato:& ipſe depoſitus ẽ:atq; eius effoſſis oculis ex-
tra urbẽ ꝓpellit:pp qđ ueneti nouam regiminis formã inuenerũt:quia cũ duce alio du-
os tribũos ãnuales elegerũt:q cũ duce pari ptãte cõſederãt:quæ forma nũc uſq; ꝑdurat.
5946 747 ¶ Dominicꝰ mõgarius ſiue ſclauus ſextus uenetorum dux Gabano ĩ mathemaucũ ſuffe-
ctus:ducauit ãnis.5.Huic pp ꝑdeceſſorum ĩprobitatẽ:ut diximus:additi ſunt duo annui tri
buni:q pari ptãte cum eo ſederẽt:qbus zacharias papa ſub anathematis pena ꝓhibuit:
ne ſeruos xp̃i baptiſmate ſignatos de cætero:ut hactenus Saracenis uẽdere pſumerent.
Sed & hic poſt quitum ducatus ſui ãnum ob eius demerita ĩ tumultu & oculos & duca-
tũ perdidit. Sunt tamẽ qui dicãt hoc poſt primũ annum ducatus ſui accidiſſe.
5947 748 ¶ Pipinus iunior Caroli martelli filiꝰ:qui ex morte patris cũ Carolomano eiꝰ fr̃e Bur-
gũdiæ & frãciæ ps obtigerat:cũ iã Carolomanꝰ monaſteriũ ingreſſus fuiſſet:domus re-
giæ uniuerſalis pfectus factus:hoc ãno ẽt regnãdi cupiditate ductus:legatos ad zachari
am põti.miſit:rogans ut regnũ Frãciæ auctoritate apoſtolica ſibi cõfirmare dignaret.
Regnabat ãt tũc remiſiſſimus & ocioſiſſimus uirorum Chilpericꝰ rex:q de regno nil pter
inane regni nomẽ pferebat.põtifex uero auditis oratoribus eiꝰ:ꝑcibꝰ ſtatĩ ãnuit: & hoc
beneficiu accepti & ueteris beniuolẽtiæ memor:quæ ĩter põtifices & huiꝰ familiæ prin-
cipes ĩterceſſerat:ac ſic põtificis auctoritate:ut habet in decre.xv.q.v.c.Alius. Frãciæ re
gnum huic pipino adiudicatũ ẽ:& extunc ex maiore domus regiæ pipinꝰ factꝰ ẽ rex:&
deinceps reges frãciæ ab ipſo pipino denoĩati ſunt.chilpericꝰ itaq; a regno deiectus & ĩ
clericum tõſoratꝰ una cũ uxore in monaſterium recludit:ubi uſq; ad mortẽ ĩ qete fuit. Hic rex
Atq; ita Meronigorum regũ familia regnare deſiit ĩ gallia:quæ ut pmiſſũ ẽ regnauit ãnis. monachꝰ
296.ſub regibus uno &.xx.quorum nomina hæc ſunt. efficit

Feramundus	1.an.11.	Lotharius item	8.an.44.	Clodoueꝰ qntus	15.an.4.
Clodius	2.an.18.	Dagobertus	9.an.13.	Childericꝰ tertius	16.an.18.
Meroneus	3.an.10.	Clodoneus	10.an.27.	Clodoueꝰ ſextus	17.an.4.
Childericus	4.an.16.	Lotharius alius	11.an.4.	Latharius tertius	18.an.2.
Clodoue.xp̃ianꝰ	5.an.30.	Theodoricꝰ	12.an.12.	Chilpericus tertius	19.an.5.
Lotharius	6.an.2.	Childericus	13.an.6.	Theodoricus tertius	20.an.25.
Chilpericus	7.an.23.	Theodoricus	14.an.13.	Childericus	21.an.9.

¶ Pipinus itaq; iunior hoc anno childerico deiecto in regem a zacharia papa cõfirma-
tus:regnauit annis.27.quem etiã poſtea Stephanus põti.in regem confirmans inunxit:
& eccleſia romanæ ducẽ ac bellatorẽ contra aiſtulphum logobardorum regẽ conſtituit:
quo inſtituto ſtatim ad ipſius põti.præces & ꝑcepta in italiam uenit:& longobardorum
exercitum ſupauit:atq; Aiſtulphũ regem in papia obſedit. Quod cernens põtifex malis
ẽt qbus italia idies pp hoc lacerabat cõmotus:Aiſtulpho pacem ultro obtulit:mõ obla
ta ſibi reſtitueret:ob quam rem pipinus obſidionem ſoluens in galliã ſuum duxit exerci
tum:ubi & aliis collectis copiis ſaracenos ex gallia penitus expulit : perẽptoq; eo rege
gothiã;aquitaniã;& hiſpaniæ partem ut cæpit:ac ſaxões in amicitiã recepit:cũ aquitanis

autem quoad uixit dinturnum ei belluꝫ fuit. Tádẽ & ipſe ſenio cõfectus & patricius cre
atus reꝶ geſtaꝶ gloria cõſumata migrauit ad dominuꝫ:relicto poſt ſe Carolo magno fi
℄ Aiſtulphus. 21. longobardo. Rex:hoc anno poſt Rachim germa- (lio glorioſiſſimo: 754 5953
num ſuom regnum accipiens: regnauit annis octo:qui regno ſuſcepto propter ingenii
magnitudinẽ atq; aſtutiá & animi ferocitatem oíbus arma intẽtare cæpit:& põtifici ro
mano p̃cipue atq; romanis nobilioribꝰ:quoꝶ ditionẽ armis ſibi uẽdicare cõabať. Oẽm
náq; italiá breui tp̃is ſpacio uexauerat:& rauenatũ exarchatꝰ:magnáq; flamineæ ptẽ ui
cæpat:qbꝰcalamitatibus Stephanꝰ põti. laceſſitꝰ:pipini frácoꝶ regis auxilia poſtulauit:
qua ẽt de cá ad ipſum i galliá ꝓfectus ẽ. Pipinus át p̃cibꝰ põti. ꝓmotus:cũ maxías undiq;
cõtraxiſſet copias:i italiá deſcẽdit:Aiſtulphũq; apud papiá eiꝰ ſedẽ obſidiõe cingit:oppu-
gnatq;. Stephanus uero ꝓuiciæ calamitatibꝰ ꝑmotus pacẽ Aiſtulpho obtulit:mõ ablata
reſtituat:Quáobrẽ aiſtulphus oẽs pacis cõditiões acceptaoit:& pluria ꝓmiſit: pp qđ &
pipinus obſidionẽ ſoluit:& in patriá reuertiť. Arbitratuſq; põti. Aiſtulphũ ꝓmiſſa ſerua
tuꝶ Roma regreſſus ẽ:reſtiturionẽ ablatoꝶ expectaturꝰ. Sed aiſtulphos breui poſt aliis
cõtractis copus Romá rurſus obſidiõe cigit:oẽmq; ſuburbanũ agꝶ deuaſtat maiori de-
triméto q̃ antea p. 300. &. 44. ánnos poſtq̃ impiũ declinare cæpat:ná ide ſcõꝶ multoꝶ re
liqas abſtulit:& papiá miſit:& ibidẽ i decẽti loco i baſilicis plurimis collocauit. At pipi-
nus iteꝶ i italiá reuerſus Aiſtulphũ ita obſidiõe cinxit:ut coegerit ipꝫ priſtinas pacis cõ
ditiões accipe:unde & romanis & ethruſcis cæpat. Tádẽ poſt multa bella i uenatiõe apo
plexia interiit:q lꝫ regni ſui pricipio nimis audax & ferox fuiſſet:i fine tamẽ moderatꝰ
fuit. Erat. n. moltæ litteraturæ uir:& ꝓpea lõgobardoꝶ edicta i leges rettulit. Et cũ mul
ta ſcõꝶ corpora e Roma papiá detuliſſet:ad eoꝶ honorẽ multa ſacella & uirginũ mo-
naſteria erexit:i qbus ẽt multas filias ſuas deo cõſecrauit. Sũt q dicunt ipſum apud Bri-
xiá mõaſteriũ i honorẽ ſcẽ Iuliæ uni filiaꝶ extruxiſſe:eiq; iſinita dona i auro & argẽto
℄ Eucherius lugdunẽſis ep̃s:hoc tp̃e multis miraculis clarꝰ fuit: (atq; fundis obtuliſſe.
q cũ ex nobili ſenatoꝶ uiroꝶ ortus fuiſſet:ad religioſam uitá habitũq; cõuerſus diu in-
tra ſpelũcæ cuiuſdá ſeptá i oratiõibꝰ & ieioniis deo deuotiſſime ſeruuit. Deide apđ p̃ſa-
tá urbẽ reueláte angelo i põtificali cathedra ſolẽniter collocatꝰ:mľtis quoad uixit claru
℄ Theodorus item ticinẽſis epiſcopus uir ſanctiſſimus:& multa litteratu- (it miraculis.
ra iſignitus:hac tempeſtate clarus fuit:qoi & nonnulla memoratu digna ſcripto máda-
uit. De quibus in canone fit mentio:& præſertim. 30. q. 3. c. Pitatiom.

S Tephanus ſcđs papa:pr̃e Cõſtantino Romano natus:poſt zachariá põtifex crea
tus:ſedit annis qnq; & mẽſe uno. Vir quidẽ ſingularis religiõis & prudẽtiæ:cle 752 5951
riq; amator:ac ecceleſiaꝶ reſtitutor:atq; clariſſimus i oi ſciẽtia doctor p̃dicator
q; acerrimus:necnõ & pupilloꝶ ac oiduaꝶ defenſor:q ut præmiſſum ẽ. Aiſtulphũ lõgo
bardoꝶ regẽ Romanos agros inuadẽtẽ prio uerbis & muneribꝰ:licet fruſtra a tãto ſce-
lere aoertere conatus fuit:unde laceſſitus pſonaliter i galliá ad Pipinũ ꝓ auxilio iploran
do ꝓficiſci coactus ẽ. Cui pipinus Carolũ filiũ adoleſcẽtẽ:q magnus poſtea dictus ẽ:ob-
uiá ad cẽteſimũ lapidẽ miſit. Et ipſe Pipinus Rex ad tertiũ lapidẽ equo deſcẽdẽs frenom
papalis equi regẽs ad palaciũ uſq; ita ꝑduxit. At ſũmꝰ põtifex cõſeſti pipinũ i regẽ cõſe-
crau t:atq; impium e græcis ad frácos tráſtulit:ut habeť extra de electiõe capľo Venera
bilẽ. Quá qdẽ ordinationẽ Leo tertius poſtea i iteg͛ꝶ executiõi mádauit. Hic itaq; foris
pace obtẽta:Synodũ magná haboit. In qua qdẽ Synodo:oues ſuas:paſtoreſq; recenſuit:&
errátes i uiá reducere cæpit:ubi & qđ deceat ep̃m:qđ p̃ſbyteꝶ:quid deniq; oẽs ſacris ini
tiatos docuit. Tádẽ quũ baſilicas:quas Aiſtulphꝰ Rex cõmuniuerat:reſtituiſſet:& de oi-
bus benemeritos eẽt:ſexto calẽdas maii obiit:& i petri baſilica ſepultus fuit: ceſſauitq;
℄ Mauritius Chalbius ſeptimus Venetoꝶ Dux:hoc áno Domi- (tũc ep̃atus dies qnq;.
nico monagario Duce abrogato in mathemaoco bonoꝶ oíum ſuffragiis dux creatꝰ du
cauit ánis ſexdeci:qui licet nil tyránicũ p̃tulerit:tamẽ i urbe maximũ ſcádalũ & exẽplũ
malũ itulit:q; filiũ ſuũ ducatus cõſortẽ aſſumpſerit. Nec multopoſt aliud maius adiecit
quia ita uiolẽtas manus in Gradẽſem patriarchã iniecit:ut breui ex flagellis ſibi illatis
obierit. Hic át ſuſcepto pricipatu iteꝶ uenetá rẽ ad Eracleanos tranſtulit.

Hic leges multas edidit multaq; ſcõꝶ corpora e Roma papiá detulit
Monaſteriuꝫ ſanctæ Iuliæ Brixiæ extruxit
Papa 94.

EXARCHATVS REGNI FINIS.

5952 753

❡Rauena hoc anno & magna Flamineæ regiõis ps ab Aiſtulpho lõgobardoꝝ rege capta exarchatꝰ nomé ceſſare cæpit:qd' cétũ & ſexagitaq̄tuor ánis ĩ italia durauerat:uidelꝫ a prio exarcho:cuiꝰ mgr̄atꝰ icepit áno dñi 389.uſq; ad hoc tp̄s ſub decem exarchis:quoꝝ noia ſunt hæc: Patriciꝰ primꝰ:gallinicꝰ ſcd's:tertius hyſautiꝰ:q̄rtꝰ Theodorꝰ cognomento Caliopa : Martinus olympus.v.q eo áno cũ ĩ Siciliá deueniſſet iteriit:Theodorꝰ p̄dictus iteꝝ q fuit.vi.Ioánes platina:ut putaẽ:cremonéſis.7.Theophilatiꝰ.8.Et Paulꝰ.9.ſed mox ĩtereptus:quo mortuo Euthicius.x.loco ſuffectꝰ é:ſub quo italia diuiſa:uarie q̄dé & acriter pugnatũ é:ipſa náq; exarchatꝰ appellatiõe cõtinebaẽ oé q̄cq̄d a placẽtinis:agriq; papiéſis finibꝰ padi iter apénini paludes ſtagnaq; uenetoꝝ ad Adriaticũ ptinet:& Arriminũ:ĩ quo exarchatũ erant ĩfraſcriptæ ciuitates:uꝫ Raueá:Cæſatea: forli.forũ põpi.foꝝCor.nũc Imola dictũ:bononia:mutina:regiũ:pma:& placé.h̄ oia Pipi.rex ſuperato Aiſtul.Ro.ponti.donauit.

Aulus primꝰpapa natiõe ro.pr̄e cõſtáti.natus:Stepha.patruo ſui rogatꝰ:ſedit an
5956 757 P nis.x.& mé.x.hõ ſane mitiſſimꝰac clemés:q xp̄i edoctꝰexẽplo:nulli unq̄ maloꝫ Papa
p malo:ſed e cõtrario:bõa p malis reddidit:pupilloꝝ quoq; ac uiduaꝝ maxie 95.
curá ſuſcipiés:ẽt elemoſynis frequẽtiſſimis ſuſtẽtabat.hic ĩter cætera Petronillæ ſcẽ corpus cũ ſepulcro marmoreo his lr̄is notato.Petronillæ filiæ dilectiſſimæ ex uia apia ĩ uaticanũ deferri fecit.Et poſtea cũ multas ĩ urbe baſilicas uetuſtate collapſas reſtituiſſet morté obiit:& ĩ uaticano ſoléni pompa ſepultus fuit:quo mortuo ceſſauit papatus áno uno:& menſe uno.

❡Turcorum regni principium.

5957 758 ❡Turci ſcythicæ gentes:ut diuus ſcribit Hiero.hi fuerũt:quos Alexá.mace.ĩter hyboreos mõtes ferreis clauſit repagulis:q tẽpeſtate hac:ut othꝰ tradit hiſto.caucaſeas portas egreſſi cũ auaribꝰ uiris ferociſſimis bello(multis ex utraq; pte ĩterfectis)cõflixerũt.& exide põtũ:Capadociáq; tráſgreſſi:ad reliquas finitimas gẽtes paulat ĩ ſe ĩfudeȓt:ubi haud multo poſt:latronũ more furtiuis q̄buſdá excurſiõibꝰuires ſibi uédicátes:occupatis mõtibꝰ& opportunis clauſtris:unde p occaſiões facile irruptões fieri poſſẽt:uſq; adeo emerſere:& ais ſublati ſunt:ut palá iá:pariq; marte aduerſum finitimos de agri poſſeſſiõe certare p̄ſumerẽt:& pcedẽte tpe nõ ſolũ põtũ:& capadociá:ſed & galliciá:bithiniá: lychaoniá:pſidyá:utráq; phrygiá:páphiliá:ciliciá:cariá:& oẽm aſiá:q̄ minor uocaẽ: ultra citroq; thauꝝ ad oras uſq; Ioniæ & littora græci maris occuparẽt:nec unũ q̄dẽ ut mõ pricipeꝫ ſed alios atq; alios duces ſequebáẽ:& prio q̄dẽ(ut diximꝰ)ĩ aſiatica ſcythia ultra hyboreos mõtes & tharacũthas ĩſulas cõtra aqlõis ubera ſedes p̄ias hũere.Poſtea diffuſi uniuerſam aſiá & græciá oẽm occupauere:uiri utiq; truculẽti:& ĩ cũctis ſtupris ac lupanaribus ignominioſi:fornicaria comedẽtes quæ cæteri abhoiabanẽ.iumẽtoꝝ lupoꝝ ac uulturꝝ carnes:& qđ magis horrẽdũ é oium ẽt abortiua comedunt:de quibus etiá locis ſu-
5958 759 ís infra dicemus:cum de othomanorum regibus tractabimus.

❡Deſiderꝰ.22.& ultimꝰlõgobar.rex Aiſtul.rege dſuncto regna.an.18.hic prio ethruriæ rex fuit:q cũ Aiſtulphi obitũ audiſſet:ſtatĩ regnũ ĩuaſurꝰ:lõgobar.copias undiq; cõtraxit:& ut id obtineret cõtra Racheſiũ:q mõachi habitũ ſũpſerat:multa põtifici ac ro: pollicitꝰé.Quáobré eos ĩ ſuá ſñiam traxit:& ita regnũ ĩ pace cõſecutꝰ é.Eo q̄ppe tũc lõgobar.uirtꝰob delicias lãgueſcere cepat.At deſiderꝰ oium aduerſarioꝝ metu liberatus a ſpõſionibꝰ põtifici & Ro.factis aium remouit:multaſq; iniurias illis ĩferre cæpit:uñ Põti.ad Caro.ma.reclamás rogat:ut d̄ſideriũ admõeat ab ĩferẽdis iniuriis põtifici caueẽ.

Quod licet Carolus diligenter effecerit:cõtineꝛ hoiem ĩ officio armis nõ potuit.Quin
ĩmo cõtractis undiq; copiis ĩ rauẽnates:ditiõi Ro.obtẽpátes:mouit & fauẽtiá comachũ
q; ui cæpit:qd põtifex hadrian⁹audiẽs prio Deſideriũ nũciis adhortaꝛ ut ſuis finib⁹ ſe cõ
tineret:nec eccl'iæ ditionẽ occuparet:q põti nõ audiẽs:ẽt urbinũ & ſenegaliá aliaſq; plu-
rimas urbes occupauit:qb⁹ malis mot⁹ põtifex:ad Carolũ de iĩuria ſtẽꝝ reclamaꝛ cõpel-
liꝛ.Carol⁹ uero deſideriũ p legatos admõet:ut res iniuſte ablatas:põtifici reſtituat:al's ſe
breui cũ exercitu affutuꝝ:ut qd ſpõte & cũ pace nollet:id ui facere cogereꝛ.paranꝛ igiꝛ
utriq; exercit⁹:ſed Caro.mira celeritare uſus:ꝑmiſſa copiaꝝ pte:quæ ĩ tráſitu alpiũ iouis
mõtẽ occuparet.Ipſe át cũ reliquo exercitu p mõtẽ cinſiũ ĩ italiá deſcẽdit.Ibidẽq; fuſo
ac fugato deſiderio:q ei obuiá ſe fecerat:oĩa lõge lateq; depopulaꝛ & capit:p qb⁹ Deſide
rius reb⁹ deſperatus:de tãto accepto icõmodo:papiá ſe recepit & iclufit:uxore ac liberis
Veroná miſſis:q̃ haud multo poſt ĩ ptes frácoꝝ uenit.Ná berta Carolomani uxor: quæ
mortuo marito ad deſideriũ cõfugerát:Verõæ deditionẽ fecit.Aldegiſius át deſiderii fili
us ide ad cõſtáti.iperatorẽ cõfugit.Carolus uero e roma papiá rediẽs.6.mẽſe poſtq̃ obſi
deri ciuitas cepta fuerat:ipſa potitus ẽ:ubi & ipſum Deſideriũ regẽ una cũ uxore & libe-
ris cæpit & ſpoliauit:ac regno ſpoliatũ lugdunũ relegauit:& ĩ papia mediolanoq; urbib⁹
frácos ꝑfecit:q lõgobardos & eoꝝ regiões uſq; ad alpes tẽdẽtes fouerẽt:& ĩ pace retine
rẽt.Atq; ita ãno ſalutis nſæ.774.&.5.põtificatus hadriani papæ regnáte apud cõſtátino
polim conſtantino prædicto longobardoꝝ finem accepit:quod per annos.204.ſub duo
bus;&.20.regibus dignoſcitur fuiſſe porrectum.Quorum nomina hæc ſunt:

¶Longobardorum regum epilogus:

Alboynus	i.an.4.	Arioald⁹	6.an.12	Garmaldus	12 an.3:	Aſparádus.18.	an.3:
Daphon	i.an.2:	Rhotaris	7.an.16.	Partharis	13.an.17.	Luitprádus 19.	an.31
Sine rege	an.10.	Rhodoal.	8.an.5.	Iunipertus	14.an.2.	Lachis 20.	an.6.
Autharim	3.an.7.	Aripertus	9.an.9.	Laymptus	15.an.8.	Aiſtulphus.21.	an.8.
Agilulphus	4.an.25.	Gũdipt⁹	10.an.1:	Raympert⁹	16.an.1:	Deſiderius.22.	an.18
Adoald⁹	5.an.10.	Grimoald⁹	11.an.9.	Aripertus	17.an.11.		

¶Carol⁹ pipini regis fili⁹:cui poſtea ex reb⁹ ſtrenue geſtis magno cognomẽ fuit:hoc an 768 5967
no pře defuncto:regnũ accipiẽs regnauit ĩ totũ ãnis.46.Reliq̃t ãt pipinus rex duos poſt
ſe filios.Carolũ hũc & Carolomanũ:q ãbo pris regnũ ĩter ſe eqs portiõib⁹ partiuere. S;
Carolomano biẽnio poſt defuncto:carol⁹ hic toti⁹ regni gubernacula rexit.Veꝝ bertha
ei⁹ cognata carolomani uxor caroli uxori inuidẽs pp ãplitudinẽ mari adoarii cuiuſdá ne
ceſſarii ſui cõſilio uſa nulla ui cõpulſa cũ filiis ſuis ad deſideriũ regẽ ĩ italiá cõfugit:q &
eá ꝑbenigne ſuſcepit:eo q; ſe tutiorẽ futuꝝ hac rõe a galloꝝ ĩpetu exiſtimabat:& q; frá
cos ꝓpoſitis carolomani filiis facili⁹ arma ĩ carolũ ſũpturos:ſi qd ĩ ſe moueꝛ arbitrareꝛ:
¶Ioánes chalbius Mauritii ducis fili⁹.8.uenetoꝝ dux:hoc ãno ĩ eraclea oium ſuffrágiis
cõfirmat⁹ dux ducauit ſolus poſt patrẽ ãnis.19.Hic ab ineũte ætate in nauali militia ita
enutritus & doct⁹ fuit.ut dignus eẽt:quẽ ꝑ cæteris ĩterponeret.Vir certe ingenii mitiſſ
q oẽs uno ordĩe dilexit:& neiẽ unq̃ odio hũit:honoris pĩæ ꝓcurator ac defenſor hit⁹:

C Onſtátin⁹ ei⁹ nois ſcđs papa natiõe Ro.Paulo põtifici ſuccedẽs:ſedit ãno uno & 768 5967
Papa mẽ.uno:hic p cõſtátini ĩpatoris deſideriiq; regis fauorẽ fauẽte ẽt Thotõe fratre
96. Nepeſino duce fauẽtib⁹ quoq; qbuſdá maliuolis largitiõib⁹ & pollicitatiõibus
corruptis ex layco ſimplici ĩ põtificẽ aſſũpt⁹ ſuit.Quáobrẽ ĩ eccleſia multæ diſcordiæ
excitatæ ſunt:p q̃s philipp⁹ qdá ab aliis eligiꝛ põtiſex:q & breui deiect⁹ ẽ.Cõſtantin⁹ ãt
hic ptinaciter egit ac põtificalia adminiſtrauit.Sed poſtremo ĩ trib⁹ foris:ubi ſancti Ha
driani eſt eccleſia a clero populoq; Romano cõcilio cõgregato Stephanus ſiculus in põ-
tificẽ eſt electus.Qui uocatis ex Frácia multis epiſcopis cõciliũ ĩ laterano habuit:ĩ quo
Hic quidem conſtantinũ damnauerunt:& in monaſterium táquá in perpetuo carcere inclu-
oculis ſerunt:ubi pauloposſt cum oculis excecauerunt.Et ſunt qui hũc inter põtifices noiarẽt.
exceca- S Tephanus itaq; eius nois.3.papa oliuo pře ſiculo natus:deiecto cõſtátino ꝑdcõ
t⁹ fuit põtifex creatus:ſedit annis.3.men.5.& dieb⁹.28.Vir utiq; eruditus:& in rebus 769 5968
Papa agendis maxime eccleſiaſticis ſtrenuus:qui ubi pontificatum iniit:ſtatim e gal
97. lia præſertim & italia ſynodo congregata conſtantinum prædictũ: qui papatũ

inuaſerat:& cuncta quæ ordinauerat abrogauit.Quibus optime ex ſñia geſtis:inſtitutū in ea fuit:ne quis de cætero:niſi per gradus eccleſiaſticos aſcēdiſſet:pōtificatū adire pſumeret:ſub anathematis pena:ſicut hr̃ ī decre.49.q di.c.Oportebat:pmulgatūq; ē ī ea ſynodo:ut quæcūq; idem cōſtantinus ī re ſacra egiſſet pter baptiſma & chryſma irrita haberentur.Sed & alia multa ea in ſynodo conſtituta fuerunt:ut habetur in canone: quibus peractis ſequenti die itum eſt proceſſionaliter ad ſanctum Petrum cum maxima deuotione:uidelicet nudis pedibus:& a pontifice & ab aliis omnibus qui aderant:tandem hic uerus petri ſucceſſor & chriſti ieſu imitator:omnibus conſumatis:quæ ad uerum & optimum antiſtitem attinebant.5.cal.ianuarii quieuit in pace:ſepultuſq; ī beati petri Baſilica ceſſauit epiſcopatus dies.ix.

Adrianus primus papa natiōe Ro.patre Theodoro ſūmæ nobilitatis uiro:poſt
5971 772 h Stephanum pontificem:ſedit annis.23.mēſi.10.& die.18.Hic ex magnitudīe ani papa
mi conſilio:doctrinaq; atq; uitæ ſanctitate:cum quo ois optimo pontifice cō- 98.
parari poteſt:cuius amicitiam querens Deſiderius:rex fruſtratus eſt;dicente eo non poſſe in eo cōfidere:qui totiens fidem fregit:quibus reſponſis indignatus Deſiderius multa ac plurima eccleſiæ intulit damna.Vnde cum pontifex ad Carolum magnum reclamaſſet:Deſiderius tandem e regno eiectus eſt:& pace de longobardis parta:ſeptimam ſynodum.300.&.50.epiſcoporum hūit:in qua primū feliciana hereſis de imaginibus tollēdis abrogata eſt:ut teſtatur Gratianus de cōſe.di.3.c.Septima.Mādauitq; laycis:ut nullo mō de pōtificis Ro.electione ſe intromittere præſumant:ut in canone.63.di.c.Null⁹ laycorū.Vetuit ēt infames ad ſacerdotiū pmoueri.6.q.1.c.oēs.Mādauit itē ne clerici extra foꝝ ſuū ī iudicio traherenſ.2.q.1.c.Clericus:& cum a bellis demum ſecurus fuiſſet: ad exornandam urbem:ſacraſq; ædes animum adiecit.Et primo caput beati Pauli apoſtoli laminis argenteis incluſit:& altare beati Petri pallio aureo exornauit:ac nonnullas baſilicas uetuſtate collapſas reſtituit.Multos quoq; aquæ ductus:turres:& urbes:muros magna impenſa inſtaurauit:quibus q̄diligentiſſime expletis moritur:& in petri tēplo.6.calen.ianuarii ſepelitur:& tunc ceſſauit papatus dies.3.

Eo quartus:quintus & trigeſimus conſtantinopo.imperator poſt patrem con
5972 773 l ſtātinū iperauit annis.5.cui⁹ tpe uix imperiū ēt noīe olgebat.Nā illud in orien
te barbari continue occupabant:& Romani iam a bello deſtituti:ad gallos reſpiciebant.Hic itaq; mortuo patre:qui de bulgaris triūphauerat in ſyriā expeditionē duxit.Sed leuibus factis excurſionib⁹:ubi hoſtes ī ſe uēturos didicit:domū trepidus rediit: & ocio deditus:ſe īnumeris īmerſit flagitiis.Amabat āt lapides pcioſos:& propterea coronā pcioſis ornatā lapidibus ex ſanctæ ſophiæ ſacratio ſuſtulit:& capiti ſuo ipoſuit: q̄ pp gēmaꝝ frigiditatē pauloposſt ad interitum illū perduxit.Huic hyrena uxor fuit:quæ poſt eius mortem(ut mox dicemus)cum filio ſuo imperium rexit.

¶Hyrenes āt pdicti imperatoris uxor fuit nobiliſſima atheniēſis mulier:& inſignis decoris cōſpicua:pp quā pulchritudinem cōſtantinus prædictus imperator:e patria cōſtantinopolim uocauit:& filio ſuo leoni uxorē dedit:ex quo filiū peperit noīe cōſtantinuꝫ. Sed mortuo Leone marito ſuo:ipſa cum Cōſtātino admodū adoleſcētulo p decēniū imperium egregiū rexit.Sed eo grādiuſculo facto eā octo annis a ſocietate remouit.Tandē hyrenes imperii auida:ut erat ingētis animi mulier:fœmineo quodā aſtu iuuenē uirib⁹ ſuis fidentem cæpit:& ab iperio depoſitū in carcerem truſit.Et in ſolio imperiali ipa cōſcendens p cæteris mortalibus cū igenti gloria.5.annis ſola imperauit.poſt illud autem tp̄s hyrenes amicoꝝ Cōſtantini ope culmine depoſita fuit:& cōſtantin⁹ a uinculis abſolutus:in throno abſumptus ē.Et licet hyrenes iperii fortunā depoſuiſſet:egregiū tñ ſeruauit aīum & reſeratis theſauris ſuis clā principiū iperii ſibi fecit accommodos:quos cū amplis munerib⁹in ſuā deduxiſſet ſniam:egit:ut q illā depoſuerāt:cōſtātinū filiū denuo caperēt: & luminib⁹priuarēt:ac ſic denuo animoſa mulier ſublatū ſibi olī reaſſumpſit imperiū.Quāobrem cōſtātinus filius morbo correptus ſtatim interiit:tandē & ipa cū qnq; iterum annis imperaſſet a Nycephoro rebellāte in pallacio eleutherii obſeſſa ē cui cū oēs theſauros aperuiſſet Nycephorus illā cæpit:& in exiliū leſcos illam relegauit in qua iam ſene uitam claram terminauit.Alii tamen de fine illius aliter ſentiunt.

Onſtantinus eius nominis.6.Leonis prædicti ex hyrene uxoris filius:36.Cō
c ſtantinopolitanus imperator hoc anno patre rebus humanis ſubtracto:impe
rauit una cum hyrene matre prædicta annis.x. Quæ quidem prudentiſſi 778 5977
ma & religioſa mulier:ſtatim imperio adepto:concilium ſecundum i nicena urbe tre
centorum &.30.epiſcoporum congregauit.In quo inſtitutum fuit:ut qui ſacras imagi
nes delendas de cætero dicerent perpetuo anathemate necterētur.Sancitumq; fuit ſpi
ritum ſanctum a patre filioq; procedere.Sed non tulit diu conſtantinus hic ſanctū ma
tris imperium:quia patris flagitia ſubſecutus:quorundam flagitioſoꝝ ſuaſu non mul
topoſt id decretum abrogauit.Cum igitur Conſtantinus iſte cum matre hyrene.x.ānis
imperaſſet orta diſcordia matri imperii adminiſtrationem uiolenter abſtulit:& a ſocie
tate ſua remouit:ſoluſq; annis.v.imperauit:& mariam quandam duxit uxorem.Cui cū
poſtmodum ancillam nomine Theodoram arderet:ut ea licentius potiretur:ipſam uxo
rem i monaſterium detrudens adulteram imperiali corona decorauit.ſed & aliud huic
addidit flagitium:q; multos nobilium ſuorum ſine cauſa excecauit:aſſerens eos cū hy
rene matre contra eum coniuraſſe.Quibus flagitiis irritati ciues hyrenem reuocarunt:
Quæ reuerſa conſtantinum cæpit : & effoſſis oculis in carcerem miſit:ubi & merito tā
quā parricida & ſacrilegus uitam finiuit.Mater autem ſola(ut dictum eſt).5.annis im
perauit.Quæ audita Caroli magni fama e conſtantinopoli legatos in italiam miſit:ut
Impe- cum eo fœdus iniret.Imperiumq; cum ſuis terminis diuiderēt:in qua quidem diuiſio
rii diui ne hyrene ea italiæ pars obuenit:quæ ad dexteram neapolis incipit:& ad ſiniſtram Mā
ſio fredonia:quæ cum infero & ſupero mari clauditur:ac etiam Sicilia.Reliqua uero pars
Carolo ex fœdere obtigit:

Sanguis Chriſti Mantuanus.

Iudæus quidam his temporibus apud ſyriam exiſtens quadam die in uilipendiū chri
ſtianorum ira ſuccenſus:chriſti imaginem lancea ſuffodit:& ex ea ſtatim ſanguis uber
tim effluxit:quo prodigio tremore correptus:ne ſanguis idem deperiret:uas uulneri ap
poſuit:de quo cum nonnullos languentes liniuiſſet:& ſanitatis beneficium protinus re
cepiſſent:eam ob rem iudæi in illa regione multi compuncti:ad fidem chriſti ſunt con
uerſi;Quem quidem ſanguinem diuino conſilio poſtea mantuæ allatum:ibidem uſque
Sāguis in præſens propter crebra eius miracula maximo in precio & gloria habitus eſt: Caro
xp̄i lus autem imperator poſtea auditis miraculis ad leonem papam ſcripſit:petēs ab eo de
hac re certificari.Leo igitur pontifex receptis caroli litteris(cū Romanos moleſtos ha
beret)ſumpta occaſionē ſtatim Mantuam uenit:uiſiſq; eius frequentiſſimis miraculis:
ipſum uerum chriſti ſanguinem eſſe dixit & approbauit:q; & nonnulli alii pontifices
poſtea effecere.

Auream quoq; laminam hiſdem temporibus apud conſtantinopolim:i ſepulchro cu
iuſdam inuentum fuiſſe tradunt:in qua ſcriptum erat:chriſtus naſcetur ex uirgine ma
ria:& credo in eum ſub Conſtantino & hyrene:o ſol iterum me uidebis.

Obelerius ancierus Mathamaucenſis tribunus.9.Venetorum dux:hoc anno in ma
themauco omnium ſuffragiis creatus dux:ducauit annis.2.Vir tanto indignus magiſtra 788 5987
tu:qui cum principatum adeptus fuiſſet:miro odio in ciues ſuos exardeſcere cæpit:ſedi
tiones nāq; ac tyrannides plurimas in urbe excitauit:unde & merito ipſe a ciuibus odio
habitus:patria propellitur:& taruiſium fugit:poſtmodum uero ab exulibus uenetis rur
ſus reuocatus:denuo dux ſublimatus eſt :quo confirmato ſtatim beatum fratrem duca
tus conſortem accepit:ſed cum perturbationes iterum magis ac magis indies ſuſcitaret
a populo magiſtratu priuatus:in patibulo uitam exalare fecerunt.

Beatus autem ipſius Obelerii ducis germanus.x.Venetorum dux poſt fratrem prædi
ctum ducauit annis.3.& die.4.Cuius inſtigatione cum pipinus caroli filius uenetis bel 790 5989
lum induxiſſet:eoſq; apud taruiſium ſuperaſſet: Veneti cum eodem filio & eius pr̄e Ca
rolo per fœdera conuenerunt.Quibus fœderibus actum eſt:ut beatus ipſe ad mathe
maucum in exilium mitteretur.Quamobrem indignati ueneti Eracleam deſtruxerunt:
& tunc multi eracleani nobiles in urbem confluxerunt:quorum aduentu uenetiarum
ciuitas plurimum aucta fuit:quo etiam anno aquileienſes deſerta aquileia uenetiarū ci

uitatem populariter cõmigrarūt:adeo ut tunc ſecunda urbis conditio fuiſſe dicatur:qui
poſtea urbi optimum regendi modum tradiderunt.
5991 792 ℭ Angelus baduarius.xi.uenetiarū dux hoc anno defuncto beato in riuoalto omniū ſuf
fragiis creatus dux:ducauit annis.18.qui magiſtratu inito confeſtim palatium in inſula pallatium i ri
riuialti nunc extans ædificare cæpit:quo completo poſt tertium annum cum eſſet era uo alto
cleanos parthiciacus eracleam deſtructam denuo reædificauit:& nouam ciuitatē ipſam mona
appellauit:quæ & nuncuſq; epiſcopatus ratione nomen retinet.Hic duos filios ſuos du ſteriū
catus conſortes aſſumpſit:& monaſterium ſancti zachariæ ædificauit:atq; ibidē ſancti ſancti
ipſios reliquias collocauit.Sed & templum beato hylario ſua impenſa cõſtruxit. In quo zacha
ſe ſepeliri uoluit. riæ
5995 796 Eo eius nominis.3.papa azulpho patre Ro.natus poſt hadrianū pontificē ſedit papa
I annis.20.men.5.& die.9.Vir quidem doctiſſimus:qui ab ineunte ætate ita di 99.
ſciplina eccleſiaſtica eruditus fuit:ut dignus eſſet:qui cæteris proponeret.Erat
præterea caſtus:integer:& pudicus:facundus:& doctorū uirorum ac pauperū amator at
q; orphanorum pupillorumq; procurator ac defenſor:qui dum aliquando cleri profeſ
ſionem a beato Grego.inſtitutam perageret:excitato tumultu paſcalis primicerii & cam
puli præſbyteri machinationibus interceptus eſt apud ſancti Silueſtri ædē:& multis uer
beribus ceſus ac lingua oculiſq; priuatus in carcerem coniectus eſt. Verum omnipotēs
deus mox illi uiſum loquelamq; reſtituit. Vnde & poſtea albini cubicularii ſui auxilio li Vide
beratus & ad petri baſilicam perductus ibidem diu latuit:donec uinigiſius ſpoletanorū miracu
dux cum cohorte accerſitus ad ſpoletanam urbem eum perduceret.Quo audito eius & lū grād
albini domus direptæ ſunt.Leo autem confeſtim ad carolum de iniuria conqueſturus i
galliam perrexit.Carolus autem auditis ſeditioſorum in pontificem iniuriis ipſum cum
honeſto comitatu Romam remiſit.Cui ad põtē miluiū clerus cū ingenti gaudio cū om
ni populo obuiauit:& nõ multo poſt carolus ipſe pro componendis rebus ſubſecutus ē:
ubi ex oi gallia & italia epiſcopos conuenit:ut in petri baſilica ſynodum habuit:a quibus
aſtante populo & clero de uita & moribus leonis papæ ſententias rogauit.Leo autē hic
offenſus id iudiciū q̄m maxime expoſtulabat.Sed cum oēs affirmarent ſedem apoſtolicam
caput oium a nemine iudicari debere.Ipſe coram carolo & uniuerſo cetu ſumpto in ma
nibus euangelio:ut habetur in canone.2.q.5.c.Auditu:iuramento affirmabat ſe omnium
rerum quæ ſibi obiiciebantur inſontem eſſe.Pontifex itaq; infamia liber carolo aliquā
relaturus gratiā:cū uideret imperatores cõſtantinopolitanos egre id nomē tueri:.idibus
decēbris anno ſalotis noſtræ.800.in baſi.beati petri:poſt ſacra ſolēnia po.Ro.p̄cibus ro
gatus:carolum Ro.imperatorem declaratum dyademate decorauit acclamante ter pplo
Carolo auguſto a deo coronato magno & pacifico imperatori uita & uictoria : inūxitq; Carolus
eum pontifex una cum pipino filio:quem regem italiæ declarauit:ac ſic carolus oblitte magnus
ratum iam pene in italia Ro.Imperiū reaſſumpſit:aſſumptaq; imperii dignitate carolus inungi
nouas leges conſcripſit:quas per omnem Ro.orbē obſeruari uoluit:& pontificis decre tur impe
ta publico edicto itidem mandauit obſeruari:ſed & omniū imperatorū leges ſolicite ob ratori
ſeruari monuit:ut habemus in cano.10.di.c.De epiſtolis:uoluit item omnium doctorum
ſcriptis decreta pontificum præponi:ut di.20.c.De libellis:uetuit quoq; ne qua eccleſia
ſiue parochia ſine chriſti prouiſione regeretur.10.q.i.c.Regenda. Mādauit præterea chri
ſtianos nõ pluribus:ſed uno tantū paterno i baptiſmo uti deberet:ut de cõſe.di.4.c.Nõ
plures:tandē hoſpitali permagnifico apud ſanctū petrum extructo ac aliis multis: tum
ſpiritualibus:tumq; temporalibus eccleſiæ exhibitis beneficiis:moritur & in beati petri
baſilica idibus iuniis ſepelitur.Et tunc ceſſauit ſedes dies.3.

ℭ Viri diſciplinis excellentes.

ℭ Paulus longobardus hiſtoricus & aquileienſis patriarchatus dyaconus ac deſiderio re
gi ſuo familiariſſimus atq; clariſſimus per hoc tempus & doctrina & eloquentia plori
mum claruit:quem cum carolus magnus cum deſiderio rege ſuo captiuum duxiſſet in
galliam:poſtea ob ingenii ſui magnitudinem eum ſummo habuit i precio:ubi cū mul
to tempore conſtetiſſet:poſtmodum diuina inſpirante clementia Caſſinenſe monaſteri
um ingreſſus omne uitæ ſuæ tempus maxima cum ſanctitate cõſumauit:hic cum eſſet

eloquentiſſimus uir Aldepergæ deſiderii filiæ & arachis eius matris rogatu Eutropii hiſtoriis duos libros addidit:rogatuq; caroli uitas & lectiones cuilibet ſanctorum feſtiuitari conuenientes collegit:hymnos etiam eleganriſſimos edidit:inter quos:ut queant laxis reſonare fibris:hymnus elegantior habetur:multas quoque epiſtolas humanitatis & ſucci plenas ad Carolum dedit.

¶ Iſuardum quoq; monachum natione gallum:uirum in omni doctrina eruditiſſimum tempeſtate hac floruiſſe conſtat:eo q̃ Euſebii cæſarienſis more:caroli magni iuſſu omnes actus & ſanctorum legendas breues elegantiſſimo ſtilo i unum collegit:& i uno uolumine redegit.quod martylogium appellauit.

Martilogiũ qs edidit

¶ Alquinus natione ſimiliter gallus caroli magni(ut aiunt)p̃ceptor uir græca latinaque lingua egregie doctus:necnon & theologorum philoſophorumq; ſui temporis priceps:his temporibus eas ob res apud carolum magnum maximo in precio habitus eſt:qui & bonifacii maguntini epiſcopi precibus:orationes miſſales atq; alia eccleſiaſtica officia gothorum perturbatione perdita optime refecit.Atq; eius rogatu carolus gymnaſium e Roma pariſius tranſtulit:quod etiam ab athenis eo loci tranſlatum fuiſſe conſtat. Hic cum eruditus theologus haberetur hos infraſcriptos ad religionem chriſtianã pertinẽtes edidit libros:uidelicet.

Gymnaſiũ pariſii

De trinitate	li.3.incipit.Gl'ioſo dño carolo.	Sententiarum li.i.
De trinitate iteꝝ q̃ões multas:	Deſideratiſſimo filio.	Sup eccl'iaſticũ li.i.
Speculorum paruulorum	li.i.In ſcriptura	Ad diſcipl'os dialogoꝝ.li.i.
De ratione animæ	li.i.Chariſſime i xp̃i charitate	Super geneſim li.i.
De eccleſiaſticis dogma:	li.i.Credimus unum deum	Sup cãtica cãticorũ

& ſuper Ioannem & ſuper epiſtolas pauli.li.3.De proprietatibus nominum deo conuenientium tractatum:incipit domino Dauid.

¶ Rolandus palatinus comes caroli ex ſorore nepos miræ magnitudinis & incomparabilis uirtutis & fortitudinis uir:cuius quidem geſta etiam noſtris temporibus cantatiſſi 796. 5995
ma habentur:hoc anno cum pyreneos hiſpaniæ monteſ:ſic enim a crebris igniũ fulminibus illi montes cognominantur:una cum carolo & cæteris ducibus tranſiret in guaſconum:inſidias incidit.Et prælio inter eos inito poſt multam & ingentem editam hoſtium cedem.Rolandus ipſe una cum Anſelmo Egibardoq; ſummi caroli duces:licet ſe acriter tutatus fuiſſet cedit.Eo tamen in prælio uaſcones ipſi a carolo ſuperati meritas perfidiæ ſuæ dederunt penas.Sunt tamen qui dicant Rolandum hunc ſitim non uulnere periclitaſſe:poſt cuius interitum paulopoſt in ronciuallo multi chriſtianorum cõtra infideles decertantes ceciderunt.Inter quos ferunt.xv.reges noſtros deceſſiſſe.

n Icephorus patricius.37.conſtantinopolitanus imperator poſt hyrenem augu-
ſtam imperauit annis.9.hic egre ferens hyrenis imperium:eam iam ſenem do 797 5996
lo cæpit:& in leſbum inſulam relegauit.Is enim cum eſſet cupidus & auariſſimus egit:cuius rei cauſa etiam multos ciues ſuos leſit.Qui imperio ſuſcepto:hoc bonũ tantum agere ſciuit:quod fœdus ante per hyrenem,cum carolo initum per legatos renouauit.Contra hunc Aron ſaracenorum admiratus cum trecentis milibus in aſiam uenit:at nicephorus ut pacem cõſequeretur:trecenta aureorum milia in annos ſingulos p̃miſit:cuius filius quem imperii cõſortem fecerat:cum eius fœdera poſtea rupiſſet:multa incommoda ab eiſdem recepit.

¶ Taxillo bauariæ dux & deſiderii regis gener:hoc anno uxoris ſtimulis concitatus:qui
die noctuque eum quieſcere non permittebat:ut ſocerum e regno deiectum:& in ſerui 697 5997
tutem detentum in libertatem armis reduceret hunnis:ideſt ungaris ſolicitatis contra Carolum bellum ſuſcepit.Quod audiens Carolus prius ſua celeritate id confecit q̃ inchoatum a Taxillo fuiſſet.Quo confecto carolus duci pacem petenti non negauit acceptis tamen Theone filio ſuo atq; aliis lectiſſimis iuuenibus obſidibus.

¶ Aldegiſius deſiderii filius:qui ante expugnationem papiæ:ut dictum eſt:e citrapadanis in græciam confugerat:hoc anno græcorum multorum auxilio fretus cum magna manu ad repetendum paternum regnum in italiam uenit:qui multos conflictus a francis auſpicio præfectorum ſuperatus & captus ac multis & multis ſuppliciis affectus:tã

dem uitam miſeram in tormẽtis finiuit. Quo mortuo ſuaſum eſt carolo: ut omnes lõ
gobardos Italia expelleret: ſed ipſe & pontifex Leo prudentia uſi cum id tutum nequa
quam uideretur: qood multis italiæ populis ſanguine & affinitate coniuncti eſſent lon
gobardi: ideo ſtatuit longobardorum nomen ibi tantum remanere: ubi eius gentis re-
ges ſedem habuere: quod & nunc uſq; a conuicinis prouinciis ſeruatum eſt. Et ſic iam
uſq; ad hunc articulum perductum decimum librum claudendum iudicauimus: & qđ
ſequitur in libro ſequenti uidendum eſt.

LIBER VNDECIMVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM A PRIMO AVCTORE NVPERRIME DILIGENTIORI STVDIO CONGESTVS ET REPERCVSSVS HIC FOELICITER INCIPIT: CONTINENS TEMPVS IMPERII FRANCORVM.

CAROLVS igitur cognomento magnus pro ſuis egregiis me
ritus ſingularicq; erga omnium chriſtianorum libertatem
fide hoc anno ſcilicet. v. pontificatus Leonis papæ ſummi
imperii dignitatem: qoæ quingentis ferme annis a conſtã
tino magno fuerat amiſſa. & iam nimia uetuſtate oblitte
rata egregia ſua uirtute occidenti reſtituit: & auguſtus ap-
pellatus imperatorum nomen dignitatemq; ſoſcepit: & nõ
ſolum: ot præmiſſum eſt. aſſentiente: ſed etiam applauden
te. po. Ro. atq; ita imperauit annis. 14. Cuius excellentiſſi-
mam uitam & egregia ac fortiſſima eius bella ſic introdu
cimus: mortuo nanq; patre ipſios pipino & Carolomano fratre ipſe totius regni guber
nacula ſuſcepit. Et intelligens himoldum olim aquitaniæ regem uirum ſane potentiſ-
ſimum aqoitaniam ferme totam ad defectionem perduxiſſe: quam pater eius pipinꝰ ar
mis ſibi ſubiecerat comparato magno exercitu ingenti celeritate ipſi himoldo regi ob-
uiam progreditur: atq; eius conatus primo aduentu repreſſit: nec multo poſt etiam eũ
ſuperauit: & regnum obtinuit: his confectis rebus hadrianus papa cum a deſiderio op-
primeretur: audita caroli fama ipſum per legatos monet ut eccleſiæ Ro. auxilio adeſſe
dignaretur: aliter de ea actum eſſet. Quibus uerbis permotus Carolus in italiam matu
randum ſibi exiſtimauit: & alpibus ſuperatis in thaurinenſem agrum poſtea uercellen-
ſem obi deſiderius caſtra poſuerat deſcendit: & utrinq; pugna cõmiſſa: longobardi ma-
gna ſuorum parte amiſſa fugam arripuerunt: Deſiderius uero fuſus papiam cum paucis
trepidus ſe recepit. Sed & non multopoſt: cum carolus per Bernardum patruellem ſuũ
ſex menſibus urbem obſediſſet: tandem deditione facta deſiderium cœpit: ipſumq; cum
uxore ac filiis ſecum in galliá duxit: ut etiam habetur in canone. 23. q. 8. c. Hortatu & ꝑ
cibus hadriani. Statimq; omnes italiæ urbes quæ ad deſiderium defecerant recuperatas
pontifici reſtituit. Ob cuius rei gloriam Carolus præſentibus epiſcopis moltis ob pon-
tificem laodatus eſt: & præconiis ampliſſimiſq; priuilegiis ac titulis inſignitos in galli-
am perrexit carolomani fratris uxorem ac liberos ſecum ducẽs: quos quidem ſemper ꝑ
cipuo habuit in honore. Reuerſus quoq; ex italia carolus nulla interpoſita mora in ſa-
xones idolatras: qui ob eius in italiam diſceſſum rebellauerant: bellum mouet: eoſq; (cũ
quibus ad 30. annos bella geſſerat) uicit ad chriſti fidem ſuſcipere coegit: Verum ſaxoni
co durante bello multas iterim ſuſcepit expeditiones: quas ita integre adminiſtrauit: ut
per uniuerſom orbem eius fama diuolgaretur: diceretur q; ipſom nõ ſine diuina ope bel
la gerere. Erat autem carolo huic in bellis gerendis iſte primus propoſitus finis: ut chri
ſtianæ fidei legem quantum in ſe eſſet extolleret: & eius omnes aduerſarios deprimeret
Conuerſus uero in hiſpanos a fide noſtra alienos pampalonam & auguſtam nobiliſſi-
mas ciuitates ut cœpit: captaſq; militibus ſuis diripiendas conceſſit: nullo pacto eis pa-
cem daturus: niſi chriſti fidem integre reciperent: in galliam tum quoq; rediens rebus
bene ex ſententia geſtis dum pyreneos tranſiit in guaſconom hominum inſidias inci-
dit: quo in prælio licet acriter ſe tutatus fuerit anſelmum & egibardum atq; Rolandũ

Anſelmꝰ Egibardus & Rolandus excellentiſſimi uiri occiſi

ſuum ex ſorore nepotem ſummos in bello duces amiſit guaſcones:deinde a carolo ſupe
rati defectionis ac perfidiæ ſuæ meritas dedere penas:Britones quoq; qui eius mandata
neglexerant paulopoſt ſuperauit : beneuentanus præterea:qui pontifici Ro.bellum in
ferre ſtatuerant:his auditis tantum terrorem incuſſit:ut iure iurando adepti polliceren
tur ſe in poſterum perpetuo ſub eccleſiæ ditione permanſuros:dum autem hæc in italiā
geruntur :Taxillo bauariæ dux deſiderii(ut diximus)gener ſtimulis uxoris concitatus

Taxillo bauariæ dux

hunnis ſibi confinibus ſolicitatis bellum in Carolum monet: quod quidem Carolꝰ ce
leritate ſua prius pene confecit:quam ab ipſo inchoatum fuerit huic etiam pacem non
negauit obſidibus ante receptis:cum per idem tempus quidam abdorici Valataborum
aliarumq; bauarorum gentium uariis excurſionibus : incendiis:cedibuſq; uexarent opē
a carolo pro ſocietatis iure petiere:quos quidem unico nuncio ſua auctoritate in offi
cio continuit:quibꝰ geſtis cū i magna gloria magniſq; opibus francorum regnum perdu
xiſſet:carolus ſtatuit aduerſus ungaros qui hoſtibus ſuis auxilia ſubminiſtrauerant bel
lum ſuſcipere:hos cum multis uiciſſet præliis tandem.8.anno poſtquam bellum ſuſce
perant penitus ſuperauit.Nec cōſtat ullū unq̄ bellū a carolo geſtū in quo maior hoſti
um fuerit cedes edita maiorq; illo illata clades in eo nēpe ut omnes auctores conueni
unt ingentem ungarorum multitudinem:& pene nobiliſſimum quenq; eo bello aſſum
ptum:maximam quoq; uim auri atq; argenti:multamq; precioſaʒ ſuppellectilem quam
hunni uariis ex gentibus direptam in ſuum congeſſerant regnum franci in galliam trā
ſtulerunt:nec multo poſt rebellantibus undiq; multis:rurſus pipinum filium in unga

Adlphōſus auſtriæ & gallaciæ rex

ros miſit:quos grauibus præliis ſuperatos ad deditionem compulit . Adelphonſus autē
eo tempore auſteriæ & gallaciæ rex acceptis a carolo auxiliaribus copiis ſuperatiſq; ſara
cenis ulixbonam ciuitatem ui cæpit:qui uero in præſidio barchinone erant audita adel
phonſi uictoria carolo ſe confeſtim dedunt:ſuperantur & bauari qui foroiulianos uexa
baut ab Henrico caroli præſecto.Sed & cum Ro.aduerſus leonem ponti. coniuraſſent:
& urbe eum pepuliſſent carolus ponti.audito confeſtim cum exercitu in italiam uenit:
& ibidem omni tumultu ſedato pontificem cum ingenti gloria iu ſedē reſtituit:a quo

Corone domini noſtri ieſu chriſti ps crucis pars cū uno clauo ,i galliam trauſſeruntur camiſia uirginiſ Mariæ

pro ſuis benemeritis auguſtus & imperator appellatus.Diadem ate & iperiali donatus ē:
accepta uero imperii poteſtate in galliam proficiſcens incredibili honore exceptus eſt.
Ferunt hæc bella.46.aunis:quibus regnauit icredibili felicitate tum magnitudine qua
dam auimi tum etiam ingenii atq; conſilii carolum non ſolum geſſiſſe.ſed etiam confe
ciſſe:quibus regnum ſatis amplum a patre acceptum longe maius poſteris ſuis reliquit.
Vnde eam ſibi famam per uniuerſum mundum comparauerat ut undiq; ad euʒ legatio
nes conueuirent amicitiamq; publice ac priuatim peterent:nōnulli autem auctores tra
dunt & præſertim dominus Iacobus de uoragine theologus genuē.archiepiſcopus i ſua
chronica rem memoratu dignam carolum in longobardorum bello apud genuam cō
uentum habuiſſe:ibidemq; ad preces conſtantini imperatoris conſtantinopolitani claſ
ſicos exercitus contra aphros & ſaracenos cōparaſſe:quibus fretus auxiliis in barbaros
hieroſolymam occupantes exercitum duxiſſe profligatiſq; exinde barbaris atq; ex om
ni prouincia pulſis chriſtianos in hieroſolymam reſtituit : & firmis munitam præſidiis
relinquens bizantium ad conſtantinum imperatorem profectus:magno & icredibili ho

Florentia iſtauratur

nore ſuſceptus eſt:ibiq; eum oblatos theſauros repudiaſſet multis ſanctorum reliquiis
donatus eſt:ac paulopoſt in galliam rediens coronæ domini noſtri ieſu chriſti partem:
partemq; dominicæ crucis & clauum unum:ſudariumq;:necnon & beatiſſimæ uirginis
Mariæ camiſiam ſecum detulit:ad baſilicam aquiſgrani tranſmiſit . Carolus autem ob

Habitū caroli recitat

beneficium a genuenſibus ſuſceptum cum eorum ciuitas patum humane a longobar
dis fuiſſet gubernata:& in protectionem ſuſcepit:& multis priuilegiis exornauit:ac de
inceps cum ſumma iuſtitia & humanitate gubernauit:quibus & ducem pro adminiſtrā
da repu.primum præfecit:conceſſit & uenetis extunc propriis uti legibus . Florentiam
deinde ethruriæ urbem deſertam inſtaurauit & ciues ſuos in ea cum ſumma charitate
collegit:ac alia pene innumerabilia beneficia italiæ urbibus contulit .Cæterum enarra
tis caroli huius clariſſimis geſtis reſtat:ut eius habitum naturamq; ac mores cō ſcriba
mus.Fuit in primis carolus hic ſtatura procera:lato pectore:latis humeris :magnis ocu

lis:naſo paulo eminentiore:forma deniq; totius corporis adeo pulchritudine eximia:
ut decorem ſimul cum quadam regia maieſtate coniūctum præ ſe ferre uideretur:ha-
bebat in uoce ſplendorē:i inceſſu grauitatē:totoq; corporis motu ſūmam dignitatem:
promiſſam gerebat barbam:ualitudine erat proſpera: pro qua uenationibus francorū
more plurimum ſtudebat.Fuit præterea amicorum ſtudioſiſſimus:pietate in parentes:
amore in filios:atq; in omnes alios humanitate ſuperabat: berta conſtantinopolitani
imperatoris filia ei mater fuit:quā ſemper ſūmo in honore & reuerētia habuit:ſororē Berta
q; unicam habuit:quam certe incredibili amore ſemper dilexit.Omnem deniq; famili ei⁹ ma
am ſuam tanta complectabatur charitate:ut quocunq; accederet:ſecum habere uellet: ter
Fuit etiam in remunerando largus:in puniendo mitis & clemens:in iudicando equ⁹:in Ceno-
gubernando moderatus:erga hoſpites peregrinos: ac omnes eos qui paupertate nimia bia.23.
laborabant ſumma liberalitate profuſus. Cenobia(ut aliquinus præceptor ſuus ait)ad extru
numerum litterarum alphaebti fundauit extruxitq; ac copioſe prædiis aliiſq; bonis do xit
tauit:adeo etiam cum per ocium ei liceret ſtudio delectabatur litterarum.Erat enim ñ
modo latinis:ſed & græcis litteris ſufficienter inſtructus:filios quoq; ſuos doctiſſimis
hominibus erudiendos tradidit:& filias ne ocio torperent lanificio aſſueſcere fecit:pō pōs
tem opus egregium quingentorum paſſuum latitudinis apud maguntiam extruxit:re maxi
gias inſuper edes uariis in locis per tempora ædificauit:& inter cætera in ciuitate aqſ mus
grani:ubi regni ſui ſedes erat:templum maximis ſumptibus beatæ Mariæ dicatum cō Aquiſ
didit:rebus autem ſuis ita compoſitis dum aquiſgrani eſſet ualitudinis cauſa propter granū
aquas calidas quæ ibi ſcaturiunt:febre ac laterum dolore correptus:moritur anno ſcili- ſedes
cet ætatis ſuæ.72.cal.februa.ſalutis uero noſtræ anno.815.Eius uero corpus cum ingē
ti pompa in templo beatæ uirginis Mariæ:quod ipſe extruxerat ſepellitur : hoc ſcilicet
epigrāmate notato:magni caroli chriſtianiſſimi romanorumq; imperatoris corpus hoc Epita-
ſepulchro conditum iacet.Fuit autem carolus ipſe:ſi cuius res:rum domi:tum foris ge- phium
ſtas inſpicis tantæ amplitudinis & integritatis uir:ut poſtea neminem parem:ne dum ſu
periorem gallia habuerit.

¶Pipinus autem ipſius caroli filius natu maior & ipſe eodem anno:quo & pater Augu-
ſtus a leone papa ſolemni decreto italiæ Rex declaratus regnauit annis.13.uir quidē cla-
riſſimus:nec patri ulla in uirtute diſſimilis:& ideo pater de eius præſtantia confiſus an-
te ſuſceptam imperii dignitatem eum in ungaros miſit:quos ciro grauibus præliis ſupe-
ratos ad deditionem compulit.Eoq; bello egregie confecto:pater ipſum in Beneuenta
nos miſit:qui grimoaldo duce finitimos pontificis agros turpiter uexabant:eos nāq; ita
perdomuit:ut egre ſe mænibus tuerent:uerum cum per aliquot menſes fruſtra eos op-
pugnaſſet:Theate ſe contulit:& oppidum ui cœpit diripuitq; ac incendit :inde in ortho
nam & luceriam mouens eandem terrore perculſas in deditionem accepit & ibidem gri
moaldum ducem cōpræhendit : quo pacto:non ita multo poſt animi dolorē periit:hūc
etiam pater carolus in uenetos ſibi infideles falſo accuſatos miſit:& eracliam atq; equi
lium inuaſit:propter quod multæ familiæ nobilium uenetias migrarunt:quibus geſtis
etiam multis aliis præliis egregie confectis:Mediolanum ueniens ibidem uitam:cum
multa gloria in pace finiuit.

¶Iuſtinianus parthiciacus.12.uenetorum dux:hoc anno patri angelo in Riuoalto ſuf-
6009 810 fragiis omnium ſuffectus:ducauit annis:2.& men.6.uir certe tanto magiſtratu beneme
ritus:cuius uirturibus atq; induſtria res ueneta plurimū creuit:unde & rogatu Michae
lis conſtantinopolitani imperatoris claſſe non modica contra mauros Siciliam inſulā
occupantes miſit:quos tamen haud prohibere potuerunt:quo minus magnam ipſius in
ſulæ partem uaſtarēt:cuius & temporibus corpus diui marci euangeliſtæ a quibuſdam Corp⁹
mercatoribus ex alexandria Venetias delatum eſt:ubi & poſtmodum in magna uenera- ſancti
tione habitum in celebriori urbis loco in eius honore celeberrimum templū ipſe fun marci
dauit:quod frater eius Ioannes ſucceſſor poſtea perfecit.in quo quidem multa dona ip- euāgeli
ſi germani duces primum & poſtea poſteri recondidere:& tunc Senatus Venetus marci ſtæ.
ipſius imaginem tanquam urbis patronū i uexillis ſuis deferri ſtatuit. Hic inter cætera
beati hylarii epiſcopi templum multis exornauit donariis & collocatis ibidem ſacerdo

ribus multis:qui diuina quotidie celebrarent prouent⁹ multos:quib⁹ uiuerent:aſſigna
uit:& ibidem corpus ſuum tandem ſepeliri mandauit.
¶ Ademarus quidam natione Gallus Caroli magni & pipini eius filii italiæ regis neceſ
ſarius francorum comes.his temporibus ab ipſis Auguſto patre & rege filio eius genuē 811 6010
ſium dux præficitur:uir quidem ingentis animi & bellorum:tum terreſtrium:tum naua
lium ſcientiſſimus.Nam(ut dictum eſt)cum genua ciuitas a Rhotario longobardorum
rege Ro.fuiſſet ablata. & imane ſatis ab ipſo rege & cæteris longobardis diu fuiſſet gu
bernata:hac tempeſtate in Caroli ipſius manus deueniens cum ſumma iuſtitia atq̧ hūa
nitate tam ipſe quam reliqui imperatores galli per centum annos gubernauerunt: atq̧
illi omnes liguriæ ciuitates una cum corſica inſula ſubdiderunt:& Ademarum hunc illi
ducem præfecerunt.Qui ademarus magiſtratu ſuſcepto:ut erat ingentis animi uir:cum
intellixiſſet mauros etiam corſicam occupaſſe:coadunato exercitu ſuo ueloci curſu eo
conceſſit:& impetu facto.14.eorum naues cœpit & demerſit:& innumerabilibus ceſis i
ſulam ab eiſdem liberauit.Sed eo ab ipſis mauris tandem interfecto:corſica nihilomin⁹
a ſucceſſoribus genuenſibus conſeruata eſt.

M Ichael.38.conſtantinopolitanus imperator hoc anno poſt Scauratium ſororiū
ſuum imperium aſſumens:imperauit annis.2. Nicephorus imperator eius præ 812 6011
deceſſor prælio a bulgaris in ſuperiori meſia ſuperatus ſtatim occubuit:& ſcau
ratius eius filius in eodem prælio etiam uulneratus cum conſtantinopolim reuerſus fu
iſſet in locum patris in imperio ſucceſſit : & tribus tantum menſibus imperauit :eo qd'
michael iſte eum diſpoſuerit:& illi etiam ſucceſſit :uir ſane prius & ſanctatum traditio-
num emulator:qui imperio ſuſcepto confeſtim in gallias ad Ludouicum imperatorem
oratores trāſmiſit:qui eum conſulerent.quid de imaginibus fiendum cenſeretur: quos
benigniſſime ſuſcipiens illos ad pontificem romanum remiſit dicens:hæc ipſa pontifici
intereſſe decreuere:hic autem cum aliquamdiu aduerſus bulgaros præliis ſuperior exi-
ſtens.poſtremo apud andrinopolim uictus fugatuſq̧ copias atq̧ animum amiſit.Conſtā
monachus ef- tinopolimq̧ reuerſus imperio ſe abdicauit:& monaſterium intrans uſq̧ ad mortem re-
ficitur ligioſiſſime ibidem uixit.
¶ Ioannes parthiciachus:13.uenetorum dux.hoc anno poſt Iuſtinianum fratrem in riuo 813 6012
alto ab omnibus dux conſtitutus:ducauit annis.23.& dieb.19.hic fratri Iuſtiniano pru-
dentia & religione perſimilis fuit:& diui marci templum a fratre fundatum excellentiſ
me perfecit:hic ex ſenatuſconſulto exercitum in methemauco contra Obelerium me
themaucenſem nonum ducem ibidem exulatum duxit:& eo tandem ſuperato ac inter-
fecto methemaucenſem ipſam ciuitatem deſtruxit.Quamobrem Ioannes ipſe a Ludo
uico imperatore in franciam uocatus acceſſit:cuius abſentia ſenatus Venetus caſtella-
no epiſcopo & duobus ciuibus riuialti curam adminiſtrationis reipu.quoaduſq̧ regre
deretur tradidit:deniq̧ cum bona gratia ex francia reuerſus cum nimium luxuriæ ocio
q̧ uacaret:& reipu.curam poſtponeret ciuili tumultu e ducatu deiicitur.At ille in ſe re-
monachus ef- uerſus delictum recognouit & monaſterium habitum ſuſcepit:ingreſſuſq̧ monaſteriū
fect⁹ ē reliquum uitæ ſuæ tempus in orationibus lectionibuſq̧ ac ieiuniis contriuit.
¶ Bernardus autem caroli magni nepos hoc anno poſt pipinum a carolo magno italiæ
rex declaratur:& regnauit annis.9.Hunc autem cum carolus conſtituit regem manda
uit. ut I oībus Ludouico eius filio & imperii ſuceſſori obtemperaret.Sed carolo mot-
tuo eius mandatis obſequi uoluit.imo quibuſdā epiſcopis italicis & ſeditioſis ciuibus
inſtigantibus ab imperio omnino defecit:& ciuitates quaſdam ac populos in ſua uerba
iurare coegit.Quam ob cauſam Ludouicum imperatorem in ſe ad iracundiam conci-
tauit:& propterea quoſdam copiarum ſuarum duces cum ualida manu ex gallia in itali
am contra Bernardum miſit:Quorum impetus cum ipſe bernardus retardare conaret̄:
ab ipſis in alpibus ſuperatus eſt:& ibidem ſeditionis auctores capti ſtatim necantur:ip-
ſe autem Bernardus quamuis ſupplex ueniam precaretur.Aquiſgrani perductus capita
li ſupplicio punitur epiſcopi quoq̧ tāti mali auctores & rei ſynodali decreto in mona
ſteriis diuiſis tāquam ad carceres perpetuas relegati fuerunt.

Vdouicus eius nominis primus cognomento pius ſecundus poſt carolum gal
6014 815 l lorum imperator:hoc anno patre carolo defuncto imperium ſuſcipiens:impe-
rauit cum Lothario filio annis.25.qui imperio ſuſcepto contra uaſcones qui
ab imperio defecerant:bellum induxit:cum quibus per multos annos grauiſſima bella
cōmiſit:& tandem in ſuam poteſtatem eos redegit. Deinde britones ſeu anglos res no-
uas molientes armis in officio continuit.At poſtea ſaracenis cæſaream auguſtam inco-
colentibus cōceſſit.his optime & fœliciter geſtis apud aquiſgranum conuentum habu
it.ubi & Lotharium natu maiorem aſſentientibus cunctis imperii ſocium ſibi delegit:
& pipinum ſecundum aquitaniæ:ac Ludouicum tertium filium bauariæ reges appella
uit.Poſt contra Bernardum prædictum italiæ regem ab imperio deficientem bellū mo
uens eum ſuperauit:& interfecit:ut prædictum eſt:quo tumultu ſedato in ſaxones itez
ab imperio deficientes copias mittit eorumq; tyrannum uero marchum regnum affe-
ctantem & ſecum aggredi auſum ſuperat & interfecit:bulgaros præterea panonios inua
dentes primo quidem reppulit.Verum cum Naydo aquitaniæ ꝓfectus rebellaſſet adere
mani ſaracenorum regis auxiliis fretus tantum bellum omittere neceſſe fuit:hāc ob rē
bulgari per panonias in dalmatiam infeſto agmine penetrarunt:ſed antequam Ludoui-
cus ipſe in Naydonem mouiſſet :magnam hiſpaniæ partem deficientibus populis iam
occupauerat dimiſſa circunquaq; claſſe:quæ maritimas uexaret ciuitates;ſolus autē Ber
nardus barchinonenſis comes terra mariq; uexatus in imperatoris fide permanſit: lotha
rius uero italia pacata in galliam rediens:cum Ludouicus pater Carolum:cui caluus po
ſtea cognomen fuit:natu minimum fratribus cæteris in omnibus præfert:iudia ſtimu
latus:ipſum Ludouicum patrem imperio depoſuit.& captum in cuſtodia recluſit: uez
eodem anno inter eos conuentione facta ipſe Ludouicus liberatus in imperio reſtitui-
tur.Erat autem ludouicus natura clemens:atq; mitiſſimus:qui cum regni & eccleſiæ iu
ra ſemper tutatus fuiſſet.25.imperii ſui anno moritur:& in beati Arnulphi baſilica ſe-
pelitur.

6016 817 Tephanus eius nominis.4.papa Iulio patre Ro.natus:hoc anno Leoni ponti.
s ſuffectus:ſedit an.3.& men.7.uir quidē nobiliſſimus & nobiliſſimis parētibus papa
ortus:ac multæ doctrinæ & integritatis pontifex:qui ſuſcepto pōtificatu poſt .100.
13.men.ad Ludouicum in gallias profectus apud Aurelianos ipſum iniunxit ac corona-
uit:atq; inibi campulanis(qui tunc inualeſcebant)ſedatis compoſitiſq; italiæ rebus Ro
mam rediit:ſecum crucem magnæ exiſtimationis deferens:quam quidem Ludouicus ꝓ
dictus imperator ſua impenſa beato petro dicauerat:moriens deniq; hic ſanctiſſimꝰ pō.
in beati petri baſilica ſepellitur:& tunc ceſſauit epiſcopatus dies xi.

6019 820 Aſcalis eius nominis primus papa bonoſi cuiuſdam Ro.ciuis filius:hoc anno
p ſtephano ꝓdicto pont.ſuccedens:ſedit annis.7.men.3.diebus.7.Hunc prædictꝰ papa
ſtephanus ponti.dum uiueret:propter eius uirtutes atq; doctrinam monaſterio 101.
beati ſtephani abbatem præfecerat:inito igitur pontificatu confeſtim clericis quibuſcū
q; anathematis pena mandauit:ne eccleſiaſtica beneficia a quouis ſeculari obtinere præ
ſumerent.ut habetur in canone.16.q.4.c.ſiquis clericus : deinde lotharium italiæ regē
a Ludouico patre conſtitutum in baſilica beati petri inunxit:auguſtumq; etiam appella
uit.Poſtea multa ſanctorum corpora minus religioſe iacentia in urbe cum magna uene
ratione introduxit:honeſtiuſq; recondidit.Et templum beatæ Praxedi a fundamētis ex
truxit:multa quoq; ſanctorum corpora inibi & cōgregationem græcorum collocauit.
Ferunt etiam beatæ Ciciliæ eccleſiam ab eo cōditam fuiſſe:ubi tanquam in honeſtio-
ri loco ipſius uirginis ac Valeriani Tyburtiiq; corpora ſociarentur.Multas etiam baſili
cas uetuſtate quaſſatas reſtituit:ac multos captiuos perſolutis creditoribus liberauit.
Tandem cum nullum religionis prætermiſiſſet exemplum.vii.pontificatus ſui āno mo
ritur:& in beati petri baſilica ſepelitur.

Ichael iunior quadrageſimus conſtantinopolitanus imperator : poſt leonem
6020 821 m a ſe interfectum:imperauit ānis.9.Nam michael ſenior:cum ab imperio ſe ab
dicaſſet :leoni pardi patricii filio imperium dimiſit:qui ſuſcepto imperio ſtatī
Gruminum bulgarorum regem andrinopoli potitum:& in cōſtantinopoli arma uer

tentem circa urbis menia interfecit.propter quod orientale imperium per aliquod tem
pus pacatum fuit:cumque & ipſe octo annis imperaſſet:ab iſto michaele domeſticoruꝫ
ſuorum comite interfectus eſt:& ita imperium huic michaeli per arma permiſſum eſt.
Qui principatu accepto:confeſtim uenetis inhibuit ne mercimonia occidentis in aſiaꝫ
perferrent:eoſque compulit claſſem in auxilium ſiculorum contra ſaracenos mittere.

e Vgenius eius nominis ſecundus papa:natione Romana:patre boemundo na
papa 102 tus:hoc anno paſcali prædicto:ſuffectus ſedit annis quattuor. Cuius tempo- 827 6026
re octauum ſciſma fuiſſe ferunt:uidelicet inter hunc Eugenium & quendam
nomine Zinzinum:propter patrum diſcordias. Sed Eugenius hic : propter
eius religionem:ſanctitatem:doctrinam:humanitatem:atque eloquentiam omnium cō
ſenſu tandem obtinuit:qui inito pontificatu:cum Roma fame ingenti laboraret : fru-
mentum adeo abundanter in urbem introduxit.ut nullibi uilius quam ibidem anno-
na uenderetur.pauperum uero pupillorum:ac uiduarum cauſas:ita tutatus eſt:ut ab om
nibus pauperum pater appellaretur.

¶ Tandem cum optimus hic pontifex in artibus his perſeueraret:ab emulis(ut quidaꝫ
Exce aiunt)oculis excæcatur:& martyrio coronatur:eiuſque corpus in baſilica petri cum om
catus ni deuotiōe ſepelitur.
fuit

u Alentinus papa patria Romana Leontio patre natus:Eugenio pontifici ſuf-
fectus:ſedit diebus quadraginta.Qui apud paſcalem & Eugenium prædictos 830 6029
papa 103 pontifices ſanctiſſimos a teneris annis enutritus:doctrinam:& rationem be-
ne uiuendi uſque ad maturam ætatem didicit:adeo quippe uirtuoſus & ſan-
ctus euaſit:ut cum tantum dyaconus haberetur:ſummum pontificatus gradum Valen-
tinus ipſe meruit.

¶ Creatus itaque omnium conſenſu pontifex:non ſecus quam in priuata uita ſe habu-
it:ſcilicet in pietate:clementia:& liberalitate:ita ut nulli maiorum in pontificatu ſecun
dus ſit habitus.

¶ Verum exiſtentibus fortaſſe hominum peccatis:qui tunc aderant quadrageſimo pon
tificatus ſui die:mortem obiit:& in beati petri baſilica ſepelitur.

g Regorius quartus papa:Ciuis Romanus patre Ioanne natus.Valentino pon-
tifici ſuccedens:ſedit annis ſexdecim:uir nobilitate inſignitus: ſanctitate cla- 831 6030
papa 104 rus:doctrina & eloquentia præcipuus:ac diligentia ſolicitudineque rebus in
omnibus admiratione dignus.

¶ Qui pontificatu ſuſcepto:mox corpus beatiſſimi Gregorii tranſtulit:& ubi nunc ia
cet magnis cum ornamentis collocauit:corpora etiam Sebaſtiani & Tyburtii ad baſili-
cam petri tranſferri curauit.

¶ Inſuper & rogatu Ludouici imperatoris omnium ſanctorum commemorationem in
olum calen.nouembris inſtituit obſeruandam:quam quidem celebritatem galli : & germanis
ſcōꝝ fe primo obſeruare cæperunt:poſt multa autem bona opera:denique hic ſanctiſſimus gre
ſtiuitas gorius obiit:pontificatus ſui anno ſextodecimo:& in baſilica beati petri ſepelitur.& tūc
ſedes uacauit dies quindecim.

¶ Grandinem autem miræ magnitudinis:hoc anno in galliam decidiſſe tradūt:quæ pe 832 6031
cora multa & non nullos homines interemit:uiſum eſt tunc in ipſis grandinibus quod-
dam grandinis granum duriſſimum longitudinis pedum duodecim.

CENTVM ETHRVRIAE OPPIDVM.

6032 833

ℭCentum cellenſis Ethruriæ oppidum:quod nunc ciuitas uetus appellaꝛ:hoc āno ab aphris Saraceniſque in eiuidem portu: ex aphrica delatis occupata: & bonis omnibus expoliata exuritur.Superioribus enim temporibus regnante Bernardo Caroli magni nepote in italia . ſaraceni iterum deſtruxerunt eā: ſed Gregorios tertius:ut ſupra dictū eſt: eandem ciuitatem ſeu oppidum pene deſertum reſtituerat. Fuit ipſe locus per tempora hadriani imperatoris ciuitas nō ignobilis in qua idem Hadrianus centum ædificauit cellas:centum uidelicet iudicibus ibidem ab ipſo inſtitutis:pro audiendis cauſis eo præſente deputatus.Quo quidem ī loco:ut ſupra diximus:diuus pater Auguſtinus Eremitas ſanctos inuiſit:& ibidem nonnullos edidit libros:ut ipſe Retractionum ſuarum libro commemorat:& ſunt qui dicant eundē libros de trinitate dei ibidem inchoaſſe:hi itaq; ſaraceni inde Romam cum exercitu uenientes urbem oppugnauere.& ſuburbanis inceſis etiam beatorum petri & pauli baſilicas exuſſere:ſed mox a Guidone lombardiæ marchione:auxilio etiam longobardorum ſaraceni ipſi ex italia pulſi ſunt:qui ex italia recedentes Tharentum & ſiciliam omnem inoaſerunt:quam magna ex parte occupata:panormum urbem uaſtauerunt.Bonifacius autem Corſicæ dux.cum auxiliis primo genuenſium ſuorum ac quorundam tuſcorū claſſe in aphrica delatus:inter uticam & carthaginem quater cum eiſdem congreſſus:tantā illorum ſtragem edidit : ut coacti fuerint Mauri ſuos ex Sicilia reuocare:qui patriæ laboranti opem ferrent:hac itaq; ratione italia & ſicilia hoſtibus liberatæ ſunt.

ℭBartholomei apoſtoli tranſlatio.

ℭSicardus quidam beneuentanorum præfectus:huic bello præſens extitit:qui ueritus ne ſanctiſſimi bartholomei apoſtoli corpus in barbarorum manus deueniret : ex lypari inſula illud cum magna ueneratione Beneuentum tranſferri fecit.

ℭViri diſciplinis excellentes.

ℭRabanus monachus natione germanus:maguntinus archiepiſcopus theologus quidem præclariſſimus:ac inſignis poeta:per hoc tempus in proſa & carmine duobus dicēdi modis plurimum ualuit.& multo in precio fuit:qui ex ingenii ſui magnitudine multos cōmentatus eſt:& edidit li.quorum tituli ſunt iſti:prout inuenire potui:& primo ſuper gene.li.4.incipit.In principio.ſuper Exodū.li.4.Exodus exatus.Item ſuper epiſtolā ad epheſios li.3.Super leuiticū li.i.ſequentis libri.De inſtitutione clericorum li.i. Super deuteronomiū li.i.Hæc ſunt uerba.Super mattheum li.8.Expectationem itaq;.ſuper librum paralipomenon:& ſuper machabeorum librum cōmentatus eſt:habuitq; ſermones ad populum plures & elegātes.Item de laude ſanctæ crucis.li.ii.De uniuerſo li.xxii. De diuinis officiis li.i.De computo dyalogum li.i.De queſtionibus canonum.De patriarchis li.i.Et alia quædam.

ℭStrabus item monachus gallus:eminentiſſimus theologus & cōmentator diligentiſſimus Rabani prædicti auditor:per hæc quoq; tpa ipſo ꝓceptore ſuo īferior fuit:q & ipſe Vincentio gallo in ſoo hiſtoriali ſpeculo teſtāte hæc quæ ſubiecta ſunt perpulchre cōmentatus ē:uidelicet ſup libꝝ numeri li.i.ſuper regum libros li.4.ſuper iudit li.4.ſup heſter li.i.ſuper librum ſapiētiæ li.3.ſuper eccleſiaſticum li.io;ſoper hyeremiam li.i. ſup macha.li.3.ſup act⁹ apl'oꝝ li.i.de officio eccl'iæ li.i.Ad Ludouicū īpatorē:& multa alia.

ℭTheodul.aurelia.eṗs uit genere ſciaq; ac diſciplia ꝓcipu⁹:his ēt tpib⁹i ꝓcio exñs:apd Lud.īper.falſo accuſaꝛ:& carceri mācipiaꝛ:ubi & nōnulla īſignia edidit mōumēta:& pcipue uerſ⁹illos q ī rāis palmaꝝ añ foris eccl'iaꝝ dcātaꝛ:cōpoſuit.o3.glīa laus & honor tibi

ſit rex chriſte redemptor:quibus & aliis multis editis contigit imperatorē in feſto pal marum illac iter facere:dumq; epiſcopus illos decantari faceret: imperator demolitus eſt:& optimum:atq; inſontem epiſcopum abſoluit.& ad ſuum epiſcopatum cum glo(ria remiſit.

☙Deuſdedit monachus montiſcaſſini abbas religioſiſſimus:uir hiſdem temporibus ob ſanctitatem:atq; doctrinam multo in præcio fuit:& multa compoſuit: ob quod Sicardus Beneuentanorum Tyrannus illum cæpit:& ob denegatā ſibi pecuniam in carcerem coniecit:quo q̄dē in loco non ſine ſanctitatis & martyrii opinione tandem uitam finiuit.

☙Theophilus primus &.40.Conſtantinopolitanus imperator:hoc anno Michaele iuniore mortuo ſuccedens:imperauit annis quindecim.Hic eſt ille:quem Michael prædictus imperator cum claſſe maxima ad ſaracenos miſerat:ſed uiſa multitudine illos aggredi timuit:donec a petro Venetorum duce ſexaginta triremium claſſem obtinuerit: cui cōiunctus in illos ſtatim duxit. At ſaraceni perterriti Tarentina obſidione ſoluta ueneris uela dedere:ſed caſus magis quā uirtute Sabbas eorum dux cum chriſtianis cō fligens uictor euaſit:& omnes Venetorum Triremes cum militibus ſuis:aut cæpit:aut demerſit.Theophilus autem cum paucis Conſtantinopolim fugit. Elatique hac uictoria ſaraceni omnia longe lateque depopularunt. Cumque Anchonam ciuitatem etiam diripuiſſent:& domum redirent:permittente eo in medio mari fluctibus obruti ſunt. Theophilus autem hic poſt multos conflictus deficiens: Michaelem filium ſucceſſorem dimiſit.

☙Petrus Gradenicus pola oriundus quartuſdecimus Venetus Ioanni duci : hoc anno 836 6035
ſuffectus:ducauit annis uigintinouem.Qui magiſtratu ſuſcepto confeſtim Ioannem filium ducatus conſortem ſibi conſtituit: & in deuotionis ſignum eccleſiam diui pauli apoſtoli in urbe ædificauit.Inde a Theophilo imperatore prædicto rogatus:ex ſenatuſconſulto ſexaginta naues ſeu triremes eidem in ſubſidium contra ſaracenos miſit:quæ omnes tandem a ſaracenis ſuperat:aut captæ:aut demerſæ fuerunt.Eo etiam regnante poſt prædictam cladem:quaſdam etiam naues mercimoniis precioſiſſimis honuſtas e Syria uenientes idem ſaraceni in Tergeſtinum ſinum interceperunt:& omnes mortales in illis repertos ad unum uſq; trucidarunt:Verum cum doloſus iniquuſque uir haberetur:& eius omnis intentio ad rapiendum:comprimendumque duceretur : & omnia per nephas coaceruare & congregare anniteretur:ſeditione tandem in eum mota apud ſanctum Zachariam finitis ueſperis obtruncatus fuit:& in eodem loco ſepultus. Sunt tamen qui dicant id filio nomine Ioannes duci non ſibi contigiſſe.

Otharius Ludouici prædicti imperatoris filius tertius Gallorum imperator: poſt patrem imperauit cum Ludouico filio quem imperii conſortem fecerat annis quindecim:Huic Lothario pipinus & Ludouicus:ac Carolus cognomento Caluus fuerunt fratres.Sed Ludouico patre defuncto pro aquitaniæ regno:quod eorum frater pipinus iam defunctus tenuerat:omnes decertare ceperunt:Ludouicus enim
& Carolus contra lotharium hunc eorum fratrem pro huiuſmodi regno acriter decer- 841 6040
tarūt.In quo quidem prælio multi utrinque cecidere.Lotharius tamen poſtremo uictus ex agro Frontanici aquiſgranum confugit.Inde etiam deturbatus inſtantibus hoſtibus uienam cum coniuge:ac liberis ſe contulit.Quo audito fratres illum cum exercitu inſecuti ſunt:propter quod Lotharius illum comitatum totum amiſit:& adeo eius exercitus eo in prælio dilaceratus fuit:ut uix ſolus e trecentis equitibus a tam grandi ſtrage prolabi potuerit.Sed ſergius pontifex Ro.his auditis totius regni interitum miſeratus:ad eos placandos ex italia legatos ſtrennuos miſit: qui una cum regni proceribus pacis fœdera inter eos hoc pacto compoſuerunt: uidelicet ut pars illa occidentalis regni q a britānico oceano uſque ad Moſā flumē pertinet.Carolo caulo obtēperaret: Ludouico uero germania uſque ad Rheni fluenta & quicquid trans renum genitor
Monachus effectus eſt poſſediſſet:contingeret:Lotharius autem imperii titulo Romam cum italia obtineret eam partem galliæ:quæ olim narbonenſis:nunc Romana prouincia appellatur:addētes ēt eā ptē q̄ iter ſcaldū & Rhodanū fluuios Lotharigiæ nom̄ ip̄ accepit ab ip̄o Lothario reb⁹ igit̄ cōpoſitis.Lothari⁹ hic Ludouicū filiū ſuū ipſi ſociū aſciuit. Et cū ſenex

effectus fuiſſet:& ipſe inter filios regnũ ſuũ diuiſit.Ludouicũ impatorẽ relinquens:his
ita geſtis ipſe monachoꝝ habitũ ſuſcepit:& nou ita multo poſt unã cũ morte mutauit.
6045 846 Ergius eius nominis ſecundus papa natione Ro.patre Sergio natus: poſt Gre. papa
b pontificem ſedem hoc anno accipiens:ſedit annis.2.& mẽ.3.Hic cũ prius oſ- .105.
porci uocaretur ob deformitatẽ uoĩs mutare uocabulũ coact⁹ eſt: & ſe Sergiũ
appellari fecit:& inde mutandorum nominum conſuetudo ſumpta eſt:ferunt hunc ex
illuſtri familia natum a ſuis maioribus non degeneraſſe:quippe qui nutrit⁹ fuerat a ſan
ctis poutificibus Leone.3.Stephano.4.& Eugenio ſecundo:quorum doctrina & mori-
bus plurimum claruit.Hic itaq; pontificatu ſuſcepto in ornandis templis animuȝ adie Conſue
cit:& inter cætera baſilicas Siluestri & Martini uetuſtate collapſas reſtituit:in eaſq; mul tudo
ta ſanctorum corpora collocauit:& iuxta baſilicam ſancti Siluestri monaſterium a fun mutan
damentis in honorem apoſtolorum petri & pauli conſtruxit:ubi integre res agerentur di põti
diuinæ.Re autem publica bene & optime ab ipſo gubernata patriæ pater appellari me ficũ no
ruit:ac ſic moriens in beati petri baſilica ſepelitur:& poſt ſedes uacauit menſes duos & minis
dies quindecim.
6046 874 ℭ Michael eius nominis.3.Theophili prædicti imperatoris filius:ſecundus &.40. con- papa
ſtantinopolitanus imperator:hoc anno patre defuncto una cum Theodora matre im- .106.
perauit annis. xi.& poſtea ſolus annis.13.qui imperio inito:mox legatos ad Nicolaũ põ-
tificem maximum & quammaxime ad uiſenda apoſtolorum limina tranſmiſit: quibus
& patenam auream cum calice ſimiliter aureo magni ponderis cum gemmis magnæ ex
timationis ornatos dono miſit.Quos legatos pontifex perbenigne ſuſcipiens etiam cũ
muneribus magnis domum remiſit:hic Baſilium quendam uirum ſtrenuum tandẽ im
perii conſortem fecit:a quo demum ut ſolus iperaret:interfectus fuit.
6047 848 Eo.4.papa profeſſione monachus:patre Rodulpho Romano natus:hoc anno
l Sergio pontifici ſuffectus:ſedit annis.8.men.3.& die.6.Vir certe religione:in
nocentia:pietate:humanitate: omniq; bonitate atq; doctrina præclarus: cuius
geſta præclara ſi cuncta conſcriberentur uoluminis modum excedere uiderentur. Fuit
namq; tantæ ſanctitatis ut orationibus ſuis baſilicum ſerpentem:cuius uenenato anhe-
litu perierant multi:e fornace ſanctæ Lucinæ depulerit:cruciſq; ſigno maximuȝ illud in
cendium extinxit:quod diu per domos ſaxonum & longobardorum uagatum fuerat:
& diui Petri baſilicæ appropinquabat.Ob cuius rei memoriam mandauit aſſumptionis
octauas:qua intercedente hoc miraculum impetrauerat perpetuo celebrandas : hic igit̃ Miracu
urbis menia & portas uetuſtate collapſas reſtituit & turres .15.a fundamentis erexit .4. lũ gran
coronatorum corpora ſua diligentia inuenit:quibus ſub altari collocatis eorum templũ de
inſtaurauit:ac multa alia ſanctorum corpora ibidem addidit . Dũq; his ſanctiſſimis ua octaua
caret operibus:ſaraceni cum magna claſſe contra neapolitanos Romanoſq; uenere con aſſum
tra quos pontifex ipſe quanta potuit manu eis ſtatim auxilio fuit. Verum ut ſanctum ptionis
decebat pontificem:primo ante dominum orationem fundens dixit. Deus cuius dexte inſtitu
ra beatum petrum ambulantem in fluctiibus ne mergeretur erexit &c.orationeq; fuſa tio
ſignum crucis contra hoſtes faciens pugnandi copiam ſuis dedit:qui poſt longum certa orõ de⁹
men hoſtes uirili animo ſuperarunt atq; cum ingenti cæde fugarunt.Inde cum gaudio cui⁹ dex
Ro.reuerſus ſtatim uaticanum menibus cinxit : & a ſe deinceps uaticani locus leonina tera bea
ciuitas appellata eſt.Conſueuerant enim hoſtes antea leui incurſione baſilicam petri in tũ petrũ
uaticano ſpoliare:& propterea id pontifex efficit:atq; ita urbem ipaȝ in quinq; annis ab leonina
ſoluit:poſtea fores petri a ſaracenis direptas ex ipſorum ſaracenorum manubiis reſtitu ciutas
it.Tandem bonis omnibus repletus ad cæleſtia regna glorioſus migrauit.Cuius corpus
16.calen.augu.collachrymantibus cunctis in peati Petri baſilica ſepellitur:atq; inter ſan
ctos relatus eo die:cuius natalitia celebratur.Et tunc ceſſauit epiſcopatus dies.15. Anglia
0949 850 ℭ Aiſdulphus quidam anglorum rex:uir quidem criſtianiſſimus & Ro.eccleſiæ deuotiſ eccl'iæ
ſimus:hoc anno in anglia regnum accipiens:regnauit annis.7.uir quidem optimus atq; ro.effi
ſapientiſſimus:qui inter cætera memoratu digna ob ſingularem religionem uniuerſam cit̃ tri
inſulam Romanæ eccleſiæ tributariaȝ fecit:uoluit namq; ut ſingula domus quot annis butaria
ſingulos argenteos ipſi eccleſiæ perſolueret.

Vdouicus eius noĩs:4.gallo⁊ ĩpator patre Lothario hoc ãno defuncto ipe 856 6055
l rauit ſolus annis.21.nã Lothari⁹(ut dixim⁹)iã natu grãdæu⁹ ſũpto monachi ha
bitu hũc imparorẽ deſignauit:& cũ exercitu in italiã ad pcipiendam coronam
uenire ſuaſit: qui nimia elatus fœlicitate quocunq; iter faciebat:omnia cedibus & rapi
nis inuoluebat:uerum cum Romæ appropinquaſſet: ei Romani ciues honoris gratia
omnes obuiauerunt:q̃obrem omnem ferocitatẽ depoſuit:& mitior omnibus in rebus
eſſe cæpit:q; ei præter ſententiam urbem ingredi licuiſſet.Deductas itaq; cum crucibus
& clero ad beati Petri gradus pontificem Sergium offendit: & mutuis oſculis mutuaq;
data & accepta ſalutatione in octaua penthecoſtes templum beati petri ſunt ingreſſi:
ubi pontifex ipſum auguſtum declarans imperii corona eum coronauit:atq; quicquid
honeſti poſtulaſſet quotiens ab urbe diſcederet:facile conceſſit.Cæſar itaq; & auguſtus
declaratus:& coronatus ſtatim Roma egrediens:paccato agmine papiam conceſſit: ubi
deinceps omnem uitam ſuam Romam eundo & redeundo contriuit.Seditiones tamen
& conſpirationes & ipſe a Carolo filio ſuſtinuit. Quam ob cauſam multos in Ciſalpi-
na gallia principes propter ſuſpitionem interfecit.

¶ Edimundus anglorum rex hoc anno poſt Alidulphum patrem anglis regnare cæpit 857 6056
& regnauit annis.14.uir quidem & ipſe:ut pater religione & ſanctitate præcipuus : qui
cum eſſet acerrimus chriſtianæ religionis defenſor:multa bella contra daunos infideles
geſſit:a quibus multas incurſiones & damna perferens cum eſſet uiribus impar:tandẽ
ſuperatus & captus martyrio coronatus eſt.

papa Oannes.7.papa natione anglicus:poſt Leonem pontificem pontifex factus ſe 858 6057
fœmia i dit annis.2.& mẽ.5.hunc tradunt fuiſſe fœminam:quæ adoleſcens admodum
ex anglia athenas cum quodam doctiſſimo amaſio ſuo profecta ibidem bona-
rum artium præceptores audiendo tantum profecit:ut Romam ueniens:paucos admo
dum etiam in ſacris litteris haberet pares:ea quippe legendo diſputando docendo oran
do tantam beniuolentiam & gratiam ſibi comparauit:ut mortuo Leone prædicto pon
tifice in eiuſdem locum(ut multi affirmant)omnium conſenſu pontifex crearetur: ue-
rum poſtea a familiari compreſſa grauidatur:& papa exiſtens peperit.Nam ex uaticano
ad lateranenſem baſilicam aliquando ad letanias profecta inter Coliſeum & ſanctum
Clementem præter ſpem doloribus circumuenta ſine obſtetrice aliqua publice peperit:
& eo loci ab omnibus mortua : ibidem ſine ullo honore cum fætu miſera ſepulta eſt:
ad cuius deteſtandum ſpurcitiem & nominis continuandam memoriam:in hodiernũ
uſq; ſummi pontifices rogationum cum populo:& clero ſacrum agentes : cum locum
Mos partus medio eius in itinere poſitum abhominentur:eo omiſſo declinant ad diuerticu
creãdo- la uicoſq;:& ſic loco deteſtabili poſtergato reintrantes iter proficiunt:quod cæperunt:
rum põ Et ad euitandos ſimiles errores:ſtatutum fuit ne quis de cætero in beati petri colloca-
tificum retur ſede priuſq̃ perforatam ſedem futuri pontificis genitalia ab ultimo dyacone car-
Roĩ dinale attractarentur.

papa Enedictus.3.papa natione Ro.patre Petro oriundus:poſtea ſuffectus illi mu- 860 6059
.107. b lieri ſedit an.2:& menſi.5.& die.9.qui ob uitæ ſanctitatem merito Benedictus
appellari debuit . Ferunt quippe in eius electione omnes patres ſic unani-
miter conueniſſe:q; tanq̃ ſydus a deo in terras miſſum uidebatur.Ipſe autem flendo de
um & ſanctos teſtes faciebat ſe nequaquam dignum eſſe:qui tantæ ſedi præficeretur:
ſed omnibus acclamantibus: & eius electionem omnino approbantibus initus pontifi
cium munus ſuſcepit:quod cum iniiſſet:perſæpe & ieiuniis & orationibus uacabat:de-
um rogans: ut ſancte & integre eccleſiam gubernare poſſet:qui tantæ manſuetudinis
tantæq; animoſitatis uir fuit:ut tã in pontificatu quam in priuata conſtitutus uita ca
rus omnibus acceptuſq; haberetur:Nam quicquid in pontificatu uerbis inſtituit:facto
& opere in omnibus comprobauit. Opera enim miſericordiæ cupidiſſime perſoluens:
funeribus ſacerdotum ſemper intereſſe uoluit. Viſitabat nanq; infirmos: alebat paupe
res:deſperatos & calamitoſos conſolabatur:necnon & uiduas:pupillos oppreſſoſq; acer
rime tutabatur:& his artibus omnem uitam ſuam continue ducebat.Multaſq; eccl'ias
uetuſtate collapſas in urbe reſtituit ; eiſque multa dona obtulit. Tandem uir ſanctus

moriens ſuum corpus ante fores eccleſiæ beati Petri ſepeliri mandauit:& tunc uacauit ſedes dies quindecim.

6062 863 N Icolaus eius nominis.i.papa:patria Ro.patre Theodoſio poſt Benedictũ ponti ficẽ ſedit an.9.mẽ.2.& die.20. Et poſt hũc ut aliq dicũt ſedes uacauit an.8.mẽ ſi.7.& die.20.Hic pfectiſſim⁹ ponti.in oĩbus fuit & magno Gre.i olb⁹ pſimi lis:eo φ a teneris annis bene & ſanctæ educatus fuerit:qui etiam Benedicti prædeceſſo res ſui corpus propriis manibus tumulo commendauit: quem & poſt multas oratio nes uigiliaſqꝫ ac ieiunia patres pontificem licet abſentem creauere:quo audito Grego rii magni pontificis more uitandi honoris cauſa in uaticanum fugiens ibidem latuit: Sed inuentum in atrium lateranenſe perduxerunt:nolentemqꝫ etiam in ſolio colloca runt apoſtolico . Deinde in baſilica petri conſecratus:ſumpta de more pontificia coro na multa cum Ludouico cæſare qui pñs aderat:locutus eſt:tum ad pontificatum:tum ad imperium pertinentia.Michael quoqꝫ conſtantinopolitanus imperator audita eius fama:ut præmiſſum eſt:uiſendi gratia legatos cum muneribus Romam tranſmiſit. Cũ autem hic pontifex poſt multas perturbationes a moleſtiis liberatus fuiſſet: multa ad cultum diuinum pertinentia:& quidem memoratu digna geſſit opera:& in primis cum multas baſilicas reſtituiſſet:poſtmodum Ludouico præſente & approbante multa inſti tuit:& primo ne ullus ſæcularis princeps:aut rex ꝑpræſumeret uſurpare ea: quæ ſunt ſa cerdotum:ut teſtatur Gratianus in canone.10.di.c.Imperium ueſtrum:uoluit ut pontifi cum prædeceſſorem ſuorum decretales atqꝫ epiſtolæ auctoritatis uim ubiqꝫ obtinerẽt: ut.19.di.c.Romanorum pontificum. Vetuit item inferioribus ſub anathematis pena ne ſuperioribus maledicere præſumerent.21.di.c.Submittitur.Conſtitutionem præterea perpulchram de Ro.pontifice deligendo ordinauit:ut.23.di.c.In nomine domini noſtri. Mandauit rurſus omnibus fidelibus chriſtianis ne ſacerdotis concubinarii miſſam au dirent.32.di.c.nullus miſſam.Decreto quoqꝫ publico ſtatuit.Si quis pro papa ſe ingere ret:niſi unanimiter ab omnibus fuiſſet electus non apoſtolicus:ſed apoſtaticus cenſere tur.49.di.c.Si quis apoſtolicæ ſedi.Mandauit etiam iudicibus omnibus ne ullam fer rent ſententiam parte aliqua abſente.3.q.9.c.Reuera.Noluit item decreto eodem ulluꝫ a ſede ſua deiici epiſcopum propter infirmitatem.7.q.i.c.Pontifices.Conſtituit inſuper nuptias non clandeſtine:ſed publice celebrari.30.q.i.c.Noſtrates . Voluit deniqꝫ ut in cena domini ſacerdotes propter ſolemnitatem inſtitutionis ſacrari. Gloria in excelſis deo in miſſa canerent:de conſe.di.i.c.Gloria in excelſis:Noluit præterea baptiſmi ſacra mentum iterari:etiam ſi a pagano miniſtraretur:de conſe.di.4.c.A quodam iudæo.Hic demum pontifex in omni uirtutis genere illuſtratus cum moriretur ex teſtamento mã dauit ſuum corpus ad prædeceſſoris ſui exempluꝫ ante fores baſilicam beati petri ſepe liri.

papa 108

❡Sanguinem autem hoc anno apud Brixianam ciſalpinæ galliæ urbem præter tres dies & noctes pluiſſe dicitur.

6063 864 ❡Locuſte inſuper innumerabiles hoc ipſo anno in galliam apparuere: ſenas alas ſexqꝫ pedes habentes:quæ ut caſtrorum acies turmatim uolitantes uniuerſa quæqꝫ uiridita tem habentia uaſtarunt:omnibuſqꝫ conſumptis in britanicum mare ſeſe præcipites de dere:ab undiſqꝫ dimerſæ in terraꝫ reiectæ fuerunt:& aerem inficientes maximam & ge neralem hominum mortalitatem ſuſcitarunt.

❡Tyberis quoqꝫ fluuius & ipſe hoc anno adeo Ro:urbem uexauit ut non niſi lintheri bus e uico ad uicum tranſire liceret:unde & multæ baſilicæ i Roma & præſertiꝫ ſancti Laurentii Lucina:& monaſterium ſancti Silueſtri cum uniuerſa ipſa regione illa occu pauerit:ut diluuium inſtare putaretur:qua inundatione multæ dom⁹:multæqꝫ arbores euerſæ fuerunt.Sata quoqꝫ Romæ in tota caſalpina gallia diſſipata ſunt.

❡Bulgarorum conuerſio.

❡Bulgaria Boemiæ regni pars eſt:cuius rex his temporibus litteris & admonitionibus Nicolai papæ ad fidem xp̃i cũ oi prouincia conuerſa eſt:qb⁹ ſtatiꝫ põtifex ipſe ep̃os at qꝫ p̃ſbyteros deſtinauit:Qui pulſo inde photino heretico neophitos oẽs i fide cõfirmã rẽt.Nã Photin⁹ ipe in errorẽ bulgaros oẽs detiebat:hoꝝ nãqꝫ rex tãtæ fuit pfectiõis & ſctatis:ut maiore filio in regno collocato ip̃e mõachi hitũ ſuſceperit:ueꝝ cũ idẽ filius

corruptꝰ idolis ĩmolaret:pſ zelo fidei ſuccenſus:dignitaté reaſſũpſit:& i filiũ cõcitatꝰ:
illũ regno deiecit:atq; eiꝰ effoſſis oculis in carceré cõiecit.Iunioreq; filio ĩ regno collo-
cato rurſus monachi habitum reſumpſit:eo tamen mortuo bulgari nõ ita multo poſt
conſtantinopolitanorum ſacerdotum donis & pollicitationibus corrupti pulſis ſacerdo
tibus latinis græcos acceperunt:quæ quidem ſeditiones malorum incendia inter græ-
cos & latinos ſuſcitarunt multa.
¶ Vrſus parthiciacus.15.uenetorum dux hoc anno petro duce merito obtrũcato a ue 865 6064
netis cunctis eidem ſuffectus ducauit annis.14.& menſi.7.Hic itaq; magiſtratu ſuſce-
pto poſt tertium annum Ioanné filium ſuũ ducatus conſortem accepit:q ut erat uir in
gentis aĩ & pſiæ amator maxias res non minus italiæ q̃ uenetis ſolis glorioſas geſſit
eo q̧ ſaracenos qui anchonam ciuitatem ſpoliauerant & incenderant: atq; omnem ita-
liæ orã:quæ ab Anchona ipſa ad Idrũ tum uſq; intercedit:afflixerant:ab italia omnino
populi:atq; ita ſua uirtute italia omnis pacatiſſima reddita eſt.Eo añr clariſſimo faci
nore bene geſto Baſilius græcorum impator ad gratificationem rei bene geſtæ Vrſum
hunc ducẽ prothoſpotharıũ declarauit ſuũ:q̃obrem & ipſe dux accepti muneris gr̃a cã
panıs.12.magni ponderis ipſi imperatori conſtantinopolim dono miſit : quæ quidem
campanæ primæ fuerunt:quas græci habuerunt.
¶ Baſilius Michaelis impatoris prædicti filius.43.conſtantinopolita. impator hoc an- 871 6070
no p̃re defuncto iperiũ ſuſcipiens impauit annis.14. Huius quidem rogatu hadrianus
ponti.Ro.conceſſit:ut ſynodus apud conſtantinoplim pro Bulgaris nup ad fidẽ xp̃i cõ
uerſis celebraretur :ubi poſt longam contenſionem in ea adiudicatuz eſt:Bulgaros Ro
manæ ſedi ſubiectos eſſe debere.
papa .109. h Adrianus eius nois.2.papa Thalato p̃re Romano genitus hoc ãno Nicolao põ 873 6072
tifici ſuffectus ſedit annis.v.& men.9.Vir quidẽ optimus liberaliſq; ac in pau-
peres q̃ maxime munificus:cuius rei cauſa etiam nolens pontifex creatus eſt.
Quo audito Ludouicus impator confeſtim legatos Romaz miſit & huiuſmodi electio
nẽ approbãs Romanos plurimum laudauit.Qui pontificatu ſuſcepto oĩa quæ ad ho-
norem dei ptinebant circũſpiciens uerbis:& exemplo atq; auctoritate tum ſua:tum ma
iorum unũquemq; ad bene beateq; uiuendum cohortatus eſt.Tandẽ cũ ſeſe oĩbus xp̃i
eccleſiæ hoſtibus quo ad fieri poterat obieciſſet:cũ mortuo Ludouico impatore Caro
lũ filiũ inũcturꝰ eẽt morit:& in baſilica Petri ſepelit:& tũc ceſſauit papatus dies.12.
papa .110. i Oannes.8.papa natione Ro.patre Gundo natus:hoc anno hadriano pontifici 879 6078
ſurrogatus:ſedit annis.10.Hic cum in initio ſui pontificatus Carolũ ſecundũ:
qui tunc Romam pro corona uenerat inungere decreuiſſet a Romanis capi-
tur:& in uincula coniicitur:Sed quibuſdam amicis ſuis adiuuantibus: fuga prolapſus:
ad Ludouicum balbum regem in franciam ſe contulit:& ibidem per annum manſit in-
uncto ibi Ludouico rege a Carolo.3.Romam uocatus rediit:eundemq; etiam inunctũ
imperii dyademate ornauit.In gallias autem apud Trecas urbem conſilium celebrans
multa ad fidem pertinentia Gratiano referente conſtituit:& inter cætera ſtatuit:ſi quis
ſacerdos aut laycus homicidium faceret perpetuo irregularis haberetur:& ad ſacros or
dines nullatenus admitteretur:nec decætero miſſam celebrare præſumeret:ut habetur
in canone di.50.c.Miror.Statuit item.Si quis ſacrum de non ſacro:aut non ſacrum de
ſacro abſtuliſſet ſacrilegii pena mulctaretur.17.q.4.c.Si quis:Et cum eruditiſſimus põ
tifex haberetur:cum adhuc dyaconus exiſteret magni Gregorii uitam quattuor libris
exarauit.Tandem uita functus in beati petri baſilica ſepelitur.
Arolus eius nominis.2.cognomento caluus Ludouici prædicti frater.5.gallo
c rum imperator anno iſto qui eſt primus Ioannis prædicti papæ imperare cæ-
pit:& imperauit an.6.Hunc enim Carolum cum Ioannes in principio ſui pon
tificatus auguſtum appellaſſet indignati filii Ludouici cum multo exercitu in italiam
contra ipſum Caro.deſcenderunt:ut eundem patruum ſuum imperio ſimul & uita pri-
uarent : quibus auditis Carolus mox Veronam cum exercitu properans : Triden-
tinos ſaltus nepotibus occludere decreuit:ſed apud Mantuam langore correptus ex
uenenata potione : quam Sedechias hebræus medicus ſuus dederat : mortuus eſt :

quo defuncto Ioannes pontifex totis uiribus eius filium Ludo.franciæ regem ſtuduit
imperatorem ſuſtinere.Romani autem proceres omnibus conatibus obſtitere ne id ef
ficeretur:cupientes Carolum.3.germaniæ regem imperatorem eſſe.In ea itaq; ſeditione
cum non deceſſerit:qui ludouico fauerent pontifex Ro.capit:& in uincula conuincit.
Hic autem Carolus cū eēt uir chriſtianiſſimus ac deuotiſſimus:multa monaſteria atq;
eccleſias celebertimas hincinde condidit:& rem diuinam admodum auxit.
¶Saraceni iterato hoc anno inſula creta potiti confeſtim cum ingenti claſſe in italiam Saraceni
uenerunt uniuerſa quæq; circa oram maritimã uaſtauerunt:ſed & per mediterranea di
ſcurrentes etiam monaſterium montiſcaſſini prorſus diripuerunt:quod audiens Ioan-
nes ponti.pro poſſe exercitum congregauit adiuuantibus potiſſimum Venetis atq; ali
is principibus chriſtianis magnam de illis edidit cædem : & ex italia ac ſicilia illos pro
maiori parte expulit.

¶Viri diſciplinis excellentes.

9079 880 ¶Ioannes ſcotus ingenii perſpicacis atq; diuini utrac in diuinis ſcripturis eruditiſſim⁹
his temporibus apud Carolum prædictum multo in precio fuit:nam ex ſcotia prouin-
cia in franciam ad ipſum carolum imperatorem ueniens ipſius imperatoris iuſſu atq;
rogatu hierarchiam diony.e græco latinam fecit : deinde de naturæ diuiſione librum
compoſuit:atq; li.1.de euchariſtia conſcripſit : qui tamen poſtea in uercellenſi ſynodo
ſub Leone.9.cellebrata damnatus fuit:demum ſicut Vincentius li.24.hiſtoriarum ſua
rum refert a diſcipulis quos docebat ſtilis confoſſus mortem crudeliſſimam pertulit:
& martyr chriſti habitus eſt.
¶Anaſtaſius etiam eccleſiæ Ro.bibliothecarius : & ipſe his temporibus utraq; lingua
plurimum eruditus:multo in precio habitus eſt:qui inter cætera ſuæ uirtutis opera:ſe
ptimam uniuerſalem ſynodum & unam Dionyſii hierarchiam:ac multas ſanctorum
uitas Caroli imperatoris prædicti gratia in latinum eleganter & docte tranſtulit:atque
alia quædam compoſuit.
6080 881 ¶Mimenus anglorum rex hoc anno poſt edumundum prædictum regnare cæpit & re
gnauit an.22.qui dum galliam crebris excurſionibus uaſtare & perturbare non deſiſte
ret a ſcō Maure.diuinit⁹ tādē iterfect⁹ ē.Quo ſine ꝓle mortuo āglicū rgno iter ſe cōtēde
re cœperūt:q̄obrē ab excurſionib⁹ ceſſauerūt:& mlioꝝ maloꝝ galli imūes & libi fuerūt.
6081 882 C Arolus eius nominis.3.cognomento Groſſus.6.gallorum imperator poſt Cal
uum imperauit an.22.hic galliæ ac germaniæ rex primum exiſtens a Ioāne pō
tifice ut i urbe Ro.liberius uiuere liceret:imperii corona donatus:auguſtus ap
pellatus eſt:uoluerat enim(ut diximus)ioannes pontifex Ludouicũ Balbum ſuperioris
Caroli filium francorum regem imperatorem declarare:ſed Romani conturbati ipſum
pontificem in uinculis coniecere:quibus malis permotus pontifex: poſtquam Ludoui-
cus duobus annis imperaſſet:& iam aſſumpto ueneno obiiſſet: Carolum hunc inunxit:
& ſolus imperauit annis.x.Qui imperii dyademate inſignitus confeſtim in normanos
qui Franciam & Lothoringiam infeſtabant:bellum duxit:atq; eos tam acriter perdomu
it:ut Rodifredus eorum rex pacem ſupplex peteret : & ab hoc chriſti fidem cum omni
populo ſuſciperet:quem imperator in gratiam ſuſcipiens de baptiſmatis fonte leuauit.
Ferunt hunc Carolum poſt multa bella cum Normanis & panonibus ſtrennue geſta ita
animo & corpore debilitatum fuiſſe:ut ab optimatibus ſuis imperio deiiceretur:quo d
iecto Landobertus quidam longobardus animo erectus in italiam ſurrexit: & apud Ra
ue.regnum occupauit:propter quod tam in gallia quam germania atq; italia multipli-
cata ſunt mala.
6083 884 ¶Ludouicus autem & carolus Ludouici Balbi filii:hoc anno francis regnare cœperūt:
& regnarunt annis.5.De quibus nil memoriæ dignum habemus.
¶Ioannes patriciacus Vrſi ducis filius:hoc anno poſt patris interitum.15.uenetorū dux
confirmatus ducauit annis.6.uir diſciplinis omnibus(ut aiunt)apprime eruditus non lu
dis:non:iocis:aut uoluptatibus aliquibus intentus:ſed doctrinā:& iuſte uiuendi formam
ex patris ſui imitatione ſumens:cuius tanta fuit ingenii dexteritas:tantaq; eloquentia ut
facile quicq̄d uellet:& quod nollet diſſuaderet:nihil tō niſi ſanū & q̄ iuſtitiā ſaperet i ſe

Magi ſtratui ceſſit natu proponens populiq; ſui commoda mirumimmodum curans:ip ſe enī ſolus Coma
clum ciuitatem de Rauenatibus cepit:& populo ſuo addidit:q̄obrem iam imperii fines
aperire cæpit.Diuites nāq; quoad uixit in officio cōtinuit:& pauperes pro uirib⁹ pauit
& fouit:ac ciuitatem multis ædificiis auxit:& ſua impenſa eccleſiaꝫ ſanctorum Cornelii
& Cypriani in Methamaucenſi littore pulchrā ædificauit.Verum cum omnia tanq̄ Nu
ma Pompilius Romanus bene ordinaſſet ſexto magiſtratu ſui anno ducatui ceſſit & ui
tam priuatam deuotiſſime duxit.

℃Leo & Alexander Baſilii imperatoris græci filii.4.&.40.conſtantinopolitanus impē 886 9085
rator hoc anno patre defuncto imperium ſuſcipientes:imperarunt in oriente annis.17.

papa .111. Artinus papa natione gallus:patre Palumbo:hoc anno Ioanni.8.ſuffectus ſe 889 6088
m dit an.1:& men.5.uir quidem ſuperbus atq; ambitioſus:qui cum malis artibus
pontificatum obtinuiſſet breuiter:& merituo quideꝫ in eo permanſit.Et ideo
nil memoria dignum geſſit.

papa .112. Adrianus.3.papa patria Ro.Benedicto patre natus:Martino prædicto pōtifici 890 6089
h ſuccedens:ſedit anno uno & men.3.Hic uir magnanimus fuit: & ideo iu initio
pontificatus ſui ſtatuit ne imperatores de cætero in pontifice creādo aliquo
modo ſe itromitterent:neue ei⁹ auctoritas expectaretur:ſed decreuit libera eſſe cleri ſuf
fragia:ut Gratianus refert in decretis .62.di.per totum:unde propter ei⁹ animi magni
tudinem clerus:populuſq; Ro.magnam de deo concepit ſpem:Verum exigentibus for
taſſis hominum meritis:qui nunc aderant repētino tempore ſublatus eſt:& ingemeſcen
tibus cunctis in beati Petri baſilica ſepelitur.

℃Normandiorum regni principium.

℃Normania quæ eſt gallorum regni pars a Normanis nuperrime ad fidem chriſti con
uerſus illam incolentibus nomen aſſumpſit.Hi namq; una cum Danis per galliam
igne ferroq; debacchantes a Carolo prædicto imperatore multis præliis attriti coacti
ſunt chriſti fidem & uictoris leges accipere.Fuerat enim carolo ipſi poſtq̄ eos ſuperaue
rat in animo omnino gerere hanc inquietam delere.Sed cum uideret id nō ſine ſuo
rum magna clade fieri poſſe partem illam galliæ illis ad incolendum conceſſit: quæ ul
tra tanq̄ flumen eſt:& quæ hodie normandia ab ipſa gente uocatur:hac tamen lege cō
ceſſa:ut ſingulis annis uectigal franciæ regibus aliquod afferret:ne ui ſed caroli ipſius
imperatoris benignitate loca illa obtinuiſſe uiderētur:Horum igitur primus dux poſt
Rhotifredum regem.Robertus fuit: qui genuit Guilielmū.Guilielmus autem Ricar
dum.Ricardus uero alio nomine Ricardum ſecundum:& robertū Guiſcardi:qui Apu
liam:calabriam:& ſiciliam: ut infra dicemus:deuicit ac uenetos & Alexium græcorum
imperatorem ſuperauit.

Tephanus huius nominis.v.papa patria ro.patre Hadriano poſt hadrianū præ 892 6091
s dictum pōtificem ſedit an.6.& die.9.Hic quoaduixit in multa perturbatione
normanorum:hūnorumq; ac italicoꝝ ſemper fuit:ſed multorum uirorum il
luſtrium:& q̄ maxime ſanctitate uidelicet Luitprandi papienſis eccleſiæ diaconi uuldri
di:Bauari:& Berardi pictauienſis epiſcopi mirifice recreatus fuit:eorum uita & mores
multum criſtianam fidem adiuerint:& multa monaſteria maximis ſumptibus in utraq;
gallia cōſtruxerint.Obiit deniq; hic pōtifex ſanctus ſexto pōtificat⁹ ſui āno:ſepultuſq;
cum patribus ſuis in baſſilica beati petri.

℃Petrus cādianus ſextuſdecimus uenetorum dux:anno primo huius Stephani pōtificis 893 6092
Ioāni duci ſuffect⁹ ducauit āno uno & men.vi.Vir quidem rei militaris præſtantiſſimus
multa prælia contra illyricos ſtrēnue geſſit:uerum cum ſclauos ſeu illyricos apud mu
ranum uno prælio ſuperaſſet:alio prælio reintegrato ab illis ſuperatus:& tandem inter
fectus fuit:atq; ibidē in gradenſi eccleſia ſepultus:eo mortuo ioānes particiacus rurſus
licet inuitus magiſtratum ſumpſit:qui extinctis illyricoꝝ ipſoꝝ perturbationibus cum
ducaſſet men.6.iterum principatui ceſſit.

℃Petrus cognomento tribunus.18.uenetorum dux poſt candianū prædictū fact⁹dux.
ducauit an.23.& die.ſeptē:uir & ipſe animo atq; armis inſignis:qui ungaros ex Scythia
pauloante in panoniam delatos:uniuerſam prouinciam uenetam ferro flāmaq; uaſtan

tes & ſedantes nauali prælio aliquando uicit:& in turpiſſimam fugam uertit:nam ciui
tatem nouam :hoc eſt Eracliā Clugiamq; ac aggeris caput.iam omnino depopulati fue
rat:& a taruiſio uſq; mediolanum cedibus omnia fedauerant: ſed eius uirtute ac benefi
cio uniuerſa prouincia mundata eſt. Eāobrem hic dux intercetera ſua monumenta par
tem urbis uenetiatum a Riuo alto caſtelli ad ſanctā Mariā i iubanico muro cīxit & ca
nalem maius cathena ferrea clauſit:poſtremo pace ubiq; parta moriens apud monaſteri
um ſancti zachariæ ſepelitur.

¶Michaelis archangeli apparitionem:ut eius legenda manifeſtat:huius Stephani ponti
ficis anno.4. in apulia iuxta Sipontum urbem in monte Gargano facta fuiſſe conſtat:
quo quidem in toto poſtea ob huiuſmodi memoriam opidum una cum templo edifi-
cis:alioq; apparatu clariſſimo conditum fuit: ad quod nunc uſq; totius criſtiani orbis
populi maximo concurſu frequentare dicitur.

Ormoſus papa hoc anno poſt Stephanum pontificem electus:ſedit annis:5.&
6093 894 f men.6.hic cum portuenſis eſſet epiſcopus Ioannis.8. pontificis ſeuitiam ueri papa
tus epiſcopatum deſeruit: & in galliam fugit. ſed cum reuocatus redire nollet ii3
anathemate notatus:eccleſiaſtica etiam dignitate priuaẜ: hoc ideo:ut fertur ei accidiſſet
q̄ eius coniurationis conſcius & auctor foerit: qua ioannes ipſe pontifex in uincula cō
iectus fuerat:hac igitur contumelia permotus Formoſus ab urbe diſceſſit:& iureiuran-
do affirmauit ſe nunquā Romam uel ad epiſcopatum amplius rediturum. Sed martin⁹
Ioannis ſucceſſor ipſum poſtea iuramento ſolutum in patriam & in ſuam reſtituit di-
gnitatem.unde & ad pontificatum non ita multo poſt largitione potius q̄ uirtute: qui-
buſdam contradicentibus aſſumitur: hunc nihil aliud memorie dignum egiſſe conſtat
niſi q̄ beati Petri baſilicam leui pictura exornauit.

¶Viri diſciplinis excellentes.

¶Remigius altiſiodorenſis epiſcopus diuinarum ſcripturarum inſigniſſimus cōmenta-
tor per hec quidem tempora clarus exiſtens multa ad comune cōmodum commenta-
tus eſt:& potiſſimum in Matheum euangeliſtam ac Pauli epiſtolas.
Et ſuper cantica canticorum li.i. De officiis diuinis li.i.in canonē miſſæ li.i.
De feſtiuitatibus ſcōꝝ li.i. Ad epiſcopum eduorum li.i. I totū pſal.pulchre
Incipit prophetia diuina inſpiratio.Et ſermones multos.

¶Breno abbas Ginginiaci cenobii patria Burgundus ex quadam comitum clariſſima fa
milia natus:his temporibus ob ſanctitatem & clariſſimam doctrinam mirifice laudaẜ.

¶Gulielmus autem cognomento pius Aquitaniæ dux & aluerniæ comes.hiſdem tem
poribus:& fide conuerſatione:moribus:religioneq;:atq; doctrina in precio maximo fu-
it:Qui cum uirili prole careret:cluniacenſe monaſterium Burgundiæ in paterno fun- Cluniacenſiū
do magnificentiſſimis inchoauit operibus:& brenonem prædictum uirum doctiſſimū ordinis
eidem loco abbatem præfecit maximis prouentibus ei deſignatis: unde monachi poſ- primū
ſent uiuere. mōaſteriū

Rnulphus.vii.gallorum imperator:hoc anno poſt Carolum.3.auguſtus decla-
6093 894 a ratus:imperauit annis.12.Hic quippe caroli prædicti nepos : & germaniæ Rex
fuit:quem formoſus pontifex a perſequentibus iniuriatus in italiam in ſui tu- ambroſi⁹ bergomi comes
telam euocauit:& primo quidem ingreſſo Bergomo ciuitate noſtra capta Ambroſium
eius comitem ſoſpendio necauit:indeq; Ro.petens Formoſum pontifi.in priſtinam di-
gnitatem reſtituit:a quo deinde coronatus in Franciam rediit:hic primo quidem ſum-
ptis armis ſtrenue Maguntinos debellauit:inde in normanos qui cum Danis:alias Da-
cis per.xl.an.galliam infenſiſſime uaſtauerant adhuc rebellantes:mouens tandem ma-
ximis cladibus perdomuit.Verum poſtea nimio ſucceſſu elatus ita ſe uoluptatibus im pediculi hunc interficiunt
merſit:ut non multum a ſuo cognomento diſtaret:unde & in omnibus:& præſertim ec
cleſiaſticis contumax & rebellis eſſe cæpit.Quamobrem iuſto dei iudicio longa infir-
mitate correptus:nullo medicorum ſuffragio unquam defendi potuit: quin pediculari
morbo conſumeretur.

6098 899 Onifacius.6.papa natiōe.tuſcus:hoc anno Formoſo pontifici ſuccedens : ſedit papa
b die.15.cuius res geſtæ propter temporis breuitatem nullæ habentur:legitimæ ii4

tamen & recte:creatus fuit pontifex:moriens uero in beati petri baſilica ſepelitur.

ſ Tephanus eius nominis.6.papa patria Ro.Anagninus epiſcopus a Formoſo pa 900 6099
papa pa dudum creatus poſt Bonifacium pontifi.ſedit.an.1.& men.3.qui creatus pō
.115. tifex tanto odio Formoſi nomen perſecutus eſt:ut ſtatim eius decreta omnino
abrogauerit:& non modo actibus ei deſeuit:uerum etiam multa cum rabie conſilio ha
bito Formoſi ipſius corpus e tumulo extrahi fecerit:tractumq́ pontificalibus exui ueſti
Horrē mentis:ac ſeculari indui habitu:& poſtea abſciſis duobus dextere eius digitis in Tyberi
dum proiici:deinde reliquum corpus in laycorum ſepultura ſepeliri mandauit:magnum nā
ſcanda q́ & inauditum fuit hoc ſcandalum tandem uero pn̄ia ductus(ut quidam aiunt)relicto
lum pontificatu monaſterium ingreſſus maximam pn̄iam egit.
Papatū
dimiſit r Omanus papa Stephano ſurrogatus:& ipſe ſedit men.3.die.21.qui non ambitio 901 6100
papa ne aut largitionibus(ut multi ſui temporis)pontificum munus obtinuit:ſed d
.116. more petri eum obtinuit ſeu adeptus eſt.Verum tamen & ipſe ſcandala ſcanda
lis addidit:quia pontificatu inito ſtephani pontificis acta decretaq́ improbauit:atq́ de
ſtruxit:horum nempe pontificum intentio atq́ uirtus tota in alteri⁹ nominis ac digni
tatis extinctione erat.

papa t Heodor⁹.2.papa natione Ro.poſt Romanum ſedit die.20. De iſto etiam pro 903 6102
.117. pter temporis breuitatem nulla habetur memoria niſi quod creatus pontifex:
& ipſe in uiis ſeditioſorum pontificum ambulauit:qui nulla uirtute præditus:
poſtpoſito dei timore atq́ honore Formoſi acta reſtituit:eiuſq́ ſectatores multo in pre
cio habuit.

¶Conſtantinus leonis imperatoris filius.5.&.40.conſtantinopolita.imperator poſt pa
trem imperauit una cum Alexan.patruo ſuo an.2.moxq́ ſolus annis.39.hic nanq́ igna
uia & pontificum ſcandalis fretus:ſymbathicum prothoſpatarium ſuum in italiam ma
gno cum exercitu tranſmiſit:qui beneuentum ciuitatē antea a longobar.per.30.an.poſ
ſeſſum:3.men.poſteaquam obſideri cœperat:in poteſtatem ſuam redegit.Verum tertio
anno.poſt Guido longobardus uir magnanimus græcis pulſis urbem recuperans denuo
ad longobardos ſuos redire fecit.

¶Elphredus anglorum rex hoc ipſo anno:poſt Mimenum regem regnare cœpit:& re
Opti gnauit an.40.uir tum ingenio:tumq́ ſanctitate:ac rebus bene geſtis plurimum inſignis
mus ui quem ferunt hoc modo ſuum contriuiſſe tempus:octo uidelicet diei horas in orando
tæ or meditando legendo ac ſcribendo exoluebat:alias.8.in regni negotiis:reliqua uero in ſui
do corporis cura.

¶Carolus cognomento ſimplex Ludouici Balbi filius:hoc anno poſt patrem regnum 904 6103
accipiens regnauit annis.26.de quo nil memoratu dignum habemus.

Saraceni ¶Saraceni qui aphricam incolebant per hoc ipſum tempus ſiciliam & apuliam ingreſ
ſi occupato gargani monte magnam inde hominum & pecorum uim abduxere:quo au
dito itali omnes tumultuaria manu comparata magnam ex hoſtibus edidere cædem &
prædam omnem recuperarunt.

¶Vngari qui & hunni gens ſcythica quæ ſuperioribus diebus e finibus magno nume 905 6104
ro egreſſa fuerat:ut ad conſanguineos ungaros panonias incolentes peruenirent:cū eoſ
dem propriis expuliſſent ſedibus:& ibidem diu dominati fuiſſent tempeſtate hac hoſti
li manu Italiam & germaniam:ac galliam ita inuadunt:ut ferro ac flamma omnia quo
quo proficiſcerentur:abſumerent:nulli ætati aut ſexui parcentes:hi aliquando carnibus
humanis ueſci ſoliti fuerant.

i Oannes.9.papa natione Ro.poſt Theodorum pontí.ſedit an.2.Qui etiam ſpe
papa ſuſcepto pontificatu:formoſi pontificis cauſam in integrum reſtituit:contra
.118. dicente tamen magna populi Ro.parte:quamobrem magna in eo orta eſt ſedi
tio:qui timore perterritus.Rauenam profugit.atq́ ibi ſeptuagintaquattuor epiſcopo℞
Scanda conſilio habito:& ſtephani res geſtas improbat:& formoſi acta reſtituit aſſerens a Ste
lum ali phano male iudicatum fuiſſe:hic autē præter ſcandala nil aliud memoria dignum geſ
ud ſit:niſi quod ſeditiones prope extinctas reuocauit & ſuſcitauit.

Enedictus.4.papa natione Ro. poſt ioannem pontifex ſuffectus:ſedit annis.3.
6105 906 b Vir certe clementia & humanitate præclar⁹:qui maxima tum laude tum ma papa
xime in tantis corruptis pontificum moribus uitam conſtanter & ſine infamie 119.
notam perduxit:ueȝtamē nec quidpiam ab ipſo factitatum compertum habemus:quod
magnopere laudari poſſit:acciderat enim illi ætati quod omnis uirtus:tam in capite quā
in membris ex hominum ignauia conſumpta fuerat.

6106 907 Eo papa:cuius patria ignoratur:poſt Benedictum pontificem ſedit tantummo
f do die.40.quo quidem die ab eius præſbytero chriſtoforo familiari dominā papa
di cupiditate allecto:cum maxima ſeditione capitur:& in uincula conicitur:q 120
uidens ſe honore ſpoliatum:& maxime a familiari:cui multa contulerat beneficia.do
lore animi paulopoſt obiit.

Hriſtoforus autem leone deiecto:papatum inuadens:ſedit men.7.qui & ipſe ſi
c cut pontificatum malis artibus adeptus eſt:ita & male amiſit : & mēſuram quā
leoni domino ſuo menſus fuerat & ipſe recepit:quia ſeptimo menſe pontifica papa
tu deiectus monaſticam uitam obire cogitur.Sergius autem eius ſucceſſor poſtmodum 121.
cognita hominis iniquitate illum e monaſterio traxit:& in cuſtodia publica in uinculis Hic in
coniecit:nec multo poſt ad maiorem ſui penam in arctiori cuſtodia eum reuinxit:ubi & mona
tandem miſerabiliter defecit. ſterio

Ergius eius nominis.3.papa natione Ro.patre benedicto:poſt Chriſtoforꝫ præ ĩcludiť
s dictum:ſedit annis ſeptem & men.3.& die.xv.Hic itaqꝫ dyaconus exiſtens. For papa
moſi factionem ne pontificatum conſequeretur:plurimum proſecut⁹ fuit: ea ꝓ 122
pter a Formoſo ipſo reprobatus eſt:ſed ipſe ſuſcepto pontificatu in galliam fugit ubiqꝫ
Lotharii regis gratiam & beniuolentiam obtinens eius auxilio in italiam rediit :& Chri
ſtoforum monachum papatus inuaſorem capiens & in uinculis reuincit .Formoſi quo Scanda
qꝫ acta iterum improbauit:atqꝫ in ultionem ſuæ iniuriæ:eius cadauer e ſepulchro tractū la ſcan
ac ſi uiueret capitali affecit ſupplicio.Corpus uero in tyberim truncum proiici⁹iuſſit tā dalis ad
quam ſepultura indignum:omnes præterea per Formoſum ordinatos denuo admitti & dita ui
ordinari mandauit:ferunt tamen ipſum corpus poſt Sergii mortem a piſcatoribus inuē de
tum & in baſilicam delatum:dumqꝫ funus celebraretur:ſanctorum imagines ibidem po
ſitæ cunctis cernentibus eundem corpus adoraſſe:ob quam rem creditur Formoſum ta
li iniuria indignum fuiſſe.Sergius itaqꝫ lateranenſem baſilicam nuperrime uetuſtate col
lapſam reſtituit.

Vdouicus eius nominis.3.Arnulphi imperatoris filius hoc anno a frācis & ger
l manis patri imperator ſurrogatus:imperauit annis.6. licet ad imperii coronā
6107 908 peruenire minime potuerit confuſo exn̄te imperio.Dolebant enim Romani &
uniuerſi italiæ populi quod ad germanos transferetur imperium :& propterea Ro.pon Mala
tifices tranſalpinos imperatores uſqꝫ ad othonem primum deinceps imperii corona in tempo
ſignire uoluerunt:fuerunt enim hæc tempora pontificum ambitione:& ſeua(ut ita di ra
xerim)eorum tyrannide infeliciſſima:Pontifices nanqꝫ poſtpoſito dei timore atqꝫ diuio
cultu inimicitias non minus ac ſi eſſent tyranni crudeles inter ſeſe exercebant .Impera
tores uero ignauie dediti ab induſtria & imperatorii nominis dignitate defecerant.Lu
douicus igitur cum Berengario Foroiuliano duce qui a longobardorum regibus origi
nem ducens regnum paternum repetebat:armis decernens eum primo quidem ſuperat:
moxqꝫ renouato prælio apud Veronam ciuitatem Ludouicus hic cum ingenti ſuorum Hic ca
clade capitur & oculis priuatur:ac ſic imperium quod annis.100.&.x. Caroli magni pro piť : &
genies poſſederat:demum ad longobardum traſfertur. oculis

Erenga.autem eius nominis ideſt Foroiulianorum dux:ex longobardorum regū priuať
6111 612 b ſtirpe progenitus:& in bellicis artibus prudentiſſimus:hoc anno apud Veronam
Ludouico prædicto ſuperato primus in italiam imperium ſibi uēdicauit atqꝫ ita
imperauit an.4.Non tamen itali noſtri in deligēdo imperatore cōcordes fuere:quia alii
etiam longobardi Guidonem ſpoletanum ducem italiæ regem declarauere:contra quē
hic Berenga.bellum intulit maximum:ſuperauitqꝫ ac demum interfecit. Itidem feciſſe
dicitur Ambroſio alio Bergomenſi comiti:quibus ſublatis & interfectis berenga.i unū

coplis ſuis contractis cum Ro. etiam bellum geſſit: quod quidem landonis papæ prudentia cito ſedatum fuit: plurimas etiam concertationes cum lamberto guidonis ſpoletani ducis filio habuit: a quo ut nonnulli affirmant poſtquam ab ungaris cum. 14. armatorum milli. apud forumiulium fugatus fuerat: apud Vero. ſuperatus eſt: grauiſſima quippe bella inter italos: germanoſq; ac francos pro imperii poſſeſſione fuere: quæ ſine multo prouinciarum incōmodo & multorum interitu extingui potuere: ferunt hunc berengarium a Landone pontifice Ro. fuiſſe incoronatum.

¶ Conradus autem alamanus mortuo Ludouico imperauit in gallia an. 7. Sed nec ipſe inter imperatores cōnumeratur. cum non ad imperii coronam peruenerit: nec in italia imperauerit: qui moriendo coram regni ſui principibus Hēricum Othonis ſaxoniæ ducis filium deſignauit regem. 913 6112

papa 123.

a Naſtaſius. 3. papa natione Ro. hoc anno Sergio pontifici ſurrogatus: ſedit an. 2. & men. 2. Hic quippe cum eſſet uir bonus modeſte: & integre in pontificatu uixit: a quo haud quicquam habetur quod merito repræhendi queat. Et certe hac in re plurimum laudandus eſt: quod præter ſui temporis pontificum morem nemīnem eorum qui ante ſe in pontificatu fuerunt: ulla maledicentia proſecutus eſt. Eaq; in inocentia moriens in beati petri baſilica ſepelitur. 915 6114

¶ Vrſus eius nominis ſecundus genere particiacus decimuſnonus Venetorū dux: hoc anno poſt petrum tribunum ducem legitimis omnium ſuffragiis creatus ducauit an. 9. In quo quidem magiſtratu uitam integerrimam duxit: & quantum in ſe fuit reipu. ſuæ ſemper conſuluit: & inter cætera ab imperatore conrado priuilegium ſignandi pecunias obtinuit: erat nanq; uir catholicus & religionis amator: qui cum oīa bñ recteq; ex ſētentia ordinaſſet: officio a ſe abdicato monaſticam uitam apud ſanctum Felicem complexus eſt: ubi poſtremo uita functus multis claruit miraculis.

Monachus efficitur

¶ Ordo cluniacenſium ſub regula diui patris Benedicti: hoc anno in Burgundia in Maſticenſi pago ab Odone abbate uiro utiq; ſanctiſſimo initium ſumpſit: iā enim eiuſdem ordinis monachi a primis eorum patris benedicti plurimum declinauerunt: quam obrem permot⁹ Odo ipſe abbas feruorem ſemimortuum denuo excitauit: & multa ad monachorum inſtructionem ſcripſit: ubi & paulopoſt in domino ſanctiſſime quieuit. 916 6115

papa 124

I Ando papa natione Ro. poſt Anaſtaſium pontificem ſedit menſi. 6. Cui⁹ uita ad modum fuit obſcura: ideo nil de eo memoria dignum habemus: moriens autē in beati petri baſilica ſepelitur.

b Erengarius huius nominis ſecundus poſt berenga. primū accepto īperio in italia īperauit an. 4. hic itaq; cū ciſalpinā galliā tantūmodo tueretur: iter ungaris dedit ut in Ethruriā irēt: modo ſine ullo ſuorū maleficio tranſirent. At ungari poſtea fœdus non ſeruantes multis in locis deſeuierunt. & multis incēſis euerſiſq; urbib⁹ quas ipſi occupauerant: ingentē inde predā aſportarunt: contra autē hunc berengariū Rodulphus burgundiorū rex hoſtili manu in italiā deſcēdit: & ſnotū fraude eū deniq; regno priuauit & ſpoliauit: in cuius quidē loco poſtea. 3. annis regnauit. Ipſe autē berengarius ad ungaros confugiens poſt tertiū annū Salardo duce in italiam ueniens: & brixiam & bergomum atq; papiam ui captas ſpoliauit: ac eas ignē & ferro magna ex parte uaſtauit. 917 6116

Brixia Bergomum & papia uaſtant

papa 125.

i Oannes eius nominis. 3. papa Sergii papæ filius poſt Landonem pontificem ſedit annis. 13. menſibus duobus. & diebus. 3. Hic primo cum uiolēter epiſcopatū Rauenatum occupaſſet: populi tumultu pulſus: Romam uenit: & papatum in tuitu patris obtinuit: quem cum adeptus fuiſſet: confeſtim contra ſaracenos italiā multis in locis occupantes una cum Albrico Ethrurie marchione in auxilium uocato conflixit: & ſuperatos ab italia depulit: quo facto ipſe pontifex in triumphi modum Romā rediit. Sed cum ex huiuſmodi triumpho uictoriam ſibi ſoli uendicaret. Albrici odium in ſe plurimum concitauit. Qua ex re magna quoq; inter ipſum pontificem & marchionem orta eſt diſſenſio ita ut pontifex marchionē e Roma expelleret: īdignatus etiam marchio Ortham opidum conceſſit. ibiq; conſtitutus ungaros in italiam inuitauit: qui prouinciam ingreſſi plus fere calamitatis italiæ intulere quam antea ſaraceni: & licet Albricus ipſe cum ungaris pepigiſſet: ut tuſcos intactos permitterent: minime tantum

Albricus etrurie Marchio

ſedus ſeruarunt:imo cum ipſis magis ſeuiere pueros ac uirgines fœminas abducentes
& natu grãdiores interficientes.Hac igitur predæ dulcedine illecti ungari frequentet Vide
poſtea italiam repetebant.Nec ab eorum excurſionibus lombardia noſtra imunis fuit: maxi-
quibus complurime urbes in ſolitudinem ſũt redactæ.Eo ſiquidem tumultu menia ur mũ ſcã
bis noſtræ Bergomi & edes pene omnes ſunt euerſæ:Mantua etiam fer me tota fuit de dalũ &
ſtructa:unde & ad perpetuam cladis memoriam etiam locus ubi hactenus ciuitas erat malũ
ungaria nuncupatur:Hac itaq; iniuria permoti Romani cum ferocem hoſtem ſuperare Bergo-
non poſſent.Albericom marchionem apud Ortham oppidum capiunt & de eo ſupplici mũ de
um ſuſcipiunt:ioannem uero a militibus Guidonis captum in uincula coniectum ene- ſtroiſ
carunt:in cuius locum alter ioannes ſurrogatur. Verum quia petri ſedem ui occupaſſe Mãtua
6120 621 dicitur:e ſede ſtatim deiectus inter pontifices cõnomerari non meruit. ſil'r
¶Henricus primus Othonis ſaxonum regis filius hoc anno in germaniam imperium Iſte põ-
aſſumens imperauit annis.18.Sed nec ĩpe iter ĩperatores comp utarur:eo qđ ĩ italia nõ ĩ ti.inter
perauerit:nec per pontificem coronatus fuerit:fuit hic in coercendis ungatis atq; bohe fect⁹ ẽ
mis uir glorioſiſſimus:cuius uxor mat hildis illuſtriſſima matrõa miræ ſuauitatis & gra
tiæ ac manſuetudinis mulier:omniumq; aliarum uirtutum ſplendore illuſtra ta fuit:de
qua nonnulli celeberrimi ſcriptores mira ſcripſere:quæ ſua uirtute Saxonum familiam
plurimum exaltauit.
Vgo Arelatenſis comes poſt Berẽgarium imperauit in Italia annis decem.Hũc
6120 621 h itali contra Rodulphum burgundum:qui Berengarium imperio priuaoerat I
Italiam oocauere:cui abſq; contentione Rodulphos cedens in burgundiam ſe
tranſtulit.Qui imperio ſuſcepto:mox qui ipſum in regnum uocauerant ſuſpectos ha-
bens multos illorum in exilium miſit:qui ad Arnoldum bauarorum ducem accedentes
tandem illum in italiam duxerunt.Cum autem Veronam perueniſſet:ciues ſtatim intra
urbis mænia benigniſſime recipientes italiæ regem appellauerunt:Verum Hugo hic in
eum mouens in prælio commiſſo hominem ſuperauit:& Veronam recepit.Tandẽ Hu
go cum paraſſet iniurias Stephani pontificis mulctati ulciſci in ipſo apparatu moritur.
Eo.6.papa natione Ro:hoc anno poſt ioannem pontificem legitimis ſuffragi-
l is pontifex creatus ſedit menſibus ſex & diebus.xv. uir utiq; bonus.qui nil ty papa
rannicum in uita præ ſe tulit:imo reuocare ad cõcordiam ciues temeritate ac 126
ſtulticia priorum pontificum adhuc tumultuantes:componereq; res italicas:pacare ex-
ternom hoſtem:propulſare barbaros ab italiæ ceruicibus conatus eſt:ſed dum ĩ his lau
dabilibus operibus uerſaretur ſexto pontificatus ſui menſe moritur:& ĩ beati petri ba-
ſilica ſepelitur.
¶Rodulphus autem burgundie dux:qui ſuperioribus diebus Hugoni arelatenſi comi
ti in Italia ceſſerat:hoc anno francorum rex factus regnauit annis duobus.
Tephanus eius nominis.vii. papa natione Ro.poſt Leonem ſedit annis .2.mẽ.
s uno & diebus.xii. Cuius quidem uita manſuetudinis ac religionis plena fuit. papa
6130 631 Moriens autem in beati petri baſilica ſepelitur. 127
¶Spireneus quidem boemie dux uir iuſtitia & religione illuſtris:hoc tempore Henrici
germanorum regis ſuaſu primus chriſti fidem deuotiſſime recepit:quo facto mox una primus
cum fide opibus & copiis auctus etiam rex appellatus eſt. boe-
¶Vgibertus lothoringiæ prouinciæ princeps uir ſanctitate & cæteris uirtutibus inſi- mie rex
gnis hiſdem temporibus:uirtutibus & miraculis clarus inter ſanctos aſcribitur: qui in- fidem
ter cætera ſuæ uirtutis opera dum uiueret gamaltenſe Cenobium in francia propriis ex chriſti
penſis magnificentiſſimis operibus extruxerat. recipit
¶Vincenſlaus autem prædicti Spirenei boemie regis filius a patris bonitate nequaquã
degenerans:his quoq; temporibus a fratre nomine boeſlao propter regni cupiditatem
ſeditioſiſſime interimitur.cuius uita poſtmodum comprobata & miraculis poſt mortẽ
editis inter ſanctos referri meruit.Cuius necem cum intellexiſſet Otho germanorum
rex eam mulctam nequaquam pati uoluit.Eidem enim paricide fratri bellum indixit:&
multis ac multis eum cladibus afflixit.Quo tandem ſuperato prouinciam in ſuam po
ſtatem redegit.

Saguis ſ genua urbe pluuit ℭSanguinis fons hoc anno Vincentio gallo & philiberto hyſtoricis digniſſimis teſtan- 931 | 6131
tibus:in genua urbe maritima in loco:ubi dicitur fonranella per diem integram largiſſi
me effluxit:qui & futuræ calamitatis urbis ciuibus demonſtrauit; eo quia eodem anno
ſaraceni ex aphrica ſoluentes in italiam uenere:& ethruriam primo omnem depopulan
tes etiam genuam uſq̧ peruenerunt:& eam graui obſidione preſſam tandem cœperunt:
quam cum hoſtili modo diripuiſſent trucidatis omnibus qui arma īduere poterant:im
puberes ac mulieres omnes nauibus impoſuerunt & ingenti ditati preda domum regre
di cœperunt:at genuenſes mercatores:ut iacobus eorum theologus in ſua chronica ſcri
bit hæc audientes conturbati tumultuarie claſſem coadunarunt: & illos cum ingenti
fremitu inſecuti ſunt:& de hoſtibus ſtrage edita predam omnem cum liberis & uxori
bus recuperauere.
ℭLudouicus Caroli ſimplicis filius:hoc anno poſt Rodulphum francis regnare cœpit:
& regnauit annis.16.
Othari⁹ ei⁹ nominis ſecund⁹:hugonis prædicti fili⁹:hoc anno patre defuncto: 933 | 6132
I imperium ſuſcipiens:īperauit in italia ānis duob⁹.Hic Ro. amic⁹ exn̄s contra
papa 128 othonem hērici filium:bellum duriſſimum ſuſcepit:quia cum otho Romam
ingredi anniteretur:hic eidem aduerſari cœpit:pro quo maxime cedes hincinde commiſ
ſæ ſunt.huius uxor Adalinda mulier clariſſima fuit:quæ eo mortuo othōi nupſit.
Oannes.xi.papa natione Ro.hoc anno ſtephano pontifici ſubrogatus:ſedit an-
I nis quattuor: menſib⁹ decem & dieb⁹.xv.& poſt ceſſauit ſedes dies.12.De iſto
nil memoria dignum habetur.
ℭPetrus candian⁹ & ipſe hoc anno ſuffragiis omnium.20.uenetorum dux creatus:du-
cauit annis quattuor.Hic propter italiæ imperii debilitatem occaſionem nactus:prim⁹
uenetorum potentiam in lyburnis & dalmatis auxit.Deinde genua a ſaracenis nup ſpo-
liata in mari ſuos exaltauit:& ſuper omnes italos potentiores demonſtrauit:propter qd
Albertum Berengarii.3.filium.qui tum Rauenæ præerat:qui auxilio comaclenſium &
iuſtinopolitanorum mercatores uenetos infeſtabat:deuicit:& Comaclum urbem expu-
Coma clum deſtrui tur gnauit:& tandem captum diripuit & ſuccendit:inde in iuſtinopolitanos mouens eorū
urbem ſimiliter ſpoliauit & exuſſit:quibus malis permoti iuſtinopolitani:ut pacē ſibi
compararent:eidem petro duci & ſucceſſoribus ſuis centum amphoras uini ſingulis an
nis exoluere promiſerunt.
Erengari⁹ ei⁹ nominis.3.primi Berengarii ex filia nepos. hoc anno in italiam
b ueniēs mortuo lothario imperatore: imperio potitur:& cū Alberto filio īpera 935 | 6134
uit annis.xi.uir certe digniſſimus ac acri animo & induſtria celebris: qui cum
apud ungaros exul a patria militaret:audiens Henricum bauariæ ducem ungaros ſupe-
raſſe:& uniuerſam citrapadanā orā occupaſſet:cū magno exercitu in italiā deſcendit:&
henricū ex italia depulit:quo effugato ipſe uniuerſam italiā obtinuit:& imperatoris no
mē ſibi indidit:& Albertū filiū italiæ regē nūcupauit. Cūq̧ italos nimiū honeribus &
Alūda regina ī carce re man cipatur uectigalib⁹ pmere cœpiſſet.Alūda lotharii uxor mulier ſiquidē celebris & famoſa eidē
p uirib⁹ reſiſtere cœpit:pp̄ter quod īdignat⁹ Berēgari⁹ eā cōpræhēdere fecit: & in gar-
dā ueronēſis agri oppido carceri mācipauit:ſola ācilla eidē p ſeruitio cōceſſa:& hoc quā
maxime ne papiā dotalē urbē repetere:aut alienare poſſet:q̧ uidētes italiæ pceres.ſ.ho-
minis ſupbiā atq̧ iīuſtitiā.qa oīa cōtra ius faſq̧ ſibi uēdicaret una cū Agapito pōti.Ro.
Othonē germāiæ regē in italiā uocāt:q forūiulii cū.40.armatoꝝ milib⁹ ingreſſus Berē
gariū & Albertū filiū regno italiæ deturbauit.Alūdā uero Lotharii relictam e carcere
eductā uxorē duxit.indeq̧ diſcedēs:hac moderatione uſus ē:ut reb⁹ inter pōtificē ipm
& berēgariū cōpoſitis eidē berēgario & Alberto ueniā pſtitit:ac lōbardiā omnē Romā
diolāq̧:Aqleia & uerōa exceptis:gubernādas cōceſſerit.cū & otho cū alūda ī germaniā
cōceſſiſſet: berēgari⁹ haud multo poſt ira ſuccenſus cōtra Athonē quendā canuſſe oppi
di dominū eo qđ Alundā liberaſſet:bellū indixit:atq̧ ipſum eo in oppido diu obſedit.
Dūq̧ tribus annis & eo amplius cū dura obſidiōe oppreſſiſſet.atho tedio affectus otho
ni ipſius tyrannidem ſignificauit.Quamobrem otho permotus ſtatim contra berenga-
rium in italiam deſcendit:quem & poſt longas concertationes ac plurimas cedes:tandē

uictum in poteſtatem accepit:& ſtatim alterum conſtantinopolim:alterum uero in auſteriam exilio relegauit:ubi & demum ambo uitam finierunt

Eo ſeptimus papa natione Romanus hoc anno Ioanni pontifici ſuccedens:ſe-
6137 938 l dit annis.3.menſi.vi.& dieb⁹.x.Qui aſſumpto pontificatu cum eſſet remiſſus papa
uir nil memoria dignum:poſt ſe reliquit. Mortuus uero in beati petri baſilica .129
ſepellitur.

¶ Petrus urſi parthiciaci ducis ueneti filius hoc eodem anno uigeſimuſprimus uenetiarum dux creatus:ducauit annis tribus:de quo nil memoria dignum habere potuimus.

¶ Petrus autem candianus huiuſce gentis ſecundus petri candiani quondam ducis fili⁹: poſt prædictum petrum ducem legitimis ſuffragiis ſecundus & uigeſimus uenetiarum dux creatus:ducauit annis.17.

¶ Eodem autem anno ſol per aliquot dies ueluti ſanguinem emanans apparuit: & ſtati apud Venetias quammaxime:ac etiam alibi repentine plurimorum hominum mortes ſubſecutæ ſunt.

Tephanus.8.papa natione germanus poſt leonem pontificem prædictum ſedit
6141 942 s annis.3.menſi.4.diebus.xv.hic cum pontificatum ſuſcepiſſet:ita Romanorum papa
ſeditionibus uexatus eſt:ut nil memoria dignum ab eo geri potuerit:quintam 130.
turpiter ab eis mutilatus:tamq; ignominioſe truncatus fuit:ut quoadduixit in publicū iſte mu
prodire non fuerit auſus.Eodem autem mortuo ceſſauit epiſcopatus dies decem. tilatus
Onſtantinus prædicti conſtantini filius.46.conſtantinopolitanus imperator fuit
c poſt patrem imperauit annis ſeptem.Contra hunc nobiliores plebem conſtā-
tinopolitanam tumultuarie concitarunt. Quo deniq; ab eiſdem capto eidem caput & barbam abraſerunt:& ſic deloſum in inſulam quandam relegauerunt. Verum non ita multo poſt Romanus eius filius ſeditioſos ciues capiens eos ea turpitudine affecit:qua & ipſi patrem affecere.

Artinus.3.papa patria Ro.poſt ſtephanum ponti.ſedit annis.3.menſi.vi.& die- papa
6144 945 m bus.14.Vir quidem manſuetiſſimus atq; placabilis:qui omiſſis bellorū conten .131.
tionibus totum ſe religioni dedit:templa reſtaurās:paupereſq; mira pietate fouens:& tandem moriens in beati petri eccleſia ſepelitur.

Gagytus eius nominis ſecundus papa natione Ro. poſt martinum pontificem
6148 949 a ſedit annis nouem:menſibus ſeptem & diebus decem:homo ſane magnanim⁹ papa
qui othonem germaniæ regem contra Berengarium imperatorem: ut dictum 132
eſt:in italiam uocauit:cuius ope inter hunc pontificem & ipſum Berengarium lites cōpoſitæ ſunt.Fuerat hic uir ualde innocēs:& reipublicæ chriſtianæ amator præcipuus: qui cum mortem obiiſſet:in beati petri baſilica ſepellitur.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Racherius monachus & ueronenſium epiſcopus uir doctiſſimus tempeſtate hac multa compoſuit:qui & ab ugone imperatore ſuperioribus diebus apud papiam urbem exilio damnatus fuerat:eo quod nimium:aperteque in eius mores deteſtabiles inueheretur.

¶ Manolus ſimiliter monachus & cluniacenſium abbas:uir utiq; ſanctus hiſdem temporibus in cluniaco monaſterio poſt quædam ſcripta magnum ſui apud poſteros uita & miraculis reliquit exemplum.

¶ Bruno colonienſis epiſcopus Othonis primi germanus tempeſtate hac ob uitæ ſanctitatem maximo in precio habitus eſt:qui præter doctrinam maximam & ſanctitatē monaſterium celeberrimum apud Coloniam ſub titulo beati panthaleonis martyris fundauit:ac maximis impenſis tandem perfecit. Deinde colonienſi epiſcopo ducatus dignitatem obtinuit:& aliis compluribus exornauit gratiis & beneficiis:quæ nunc uſque obtinet.

¶ Antromorthitarum hereſis per hoc ipſum tempus in citrapadana prouincia quāmaxime ſurrexit:ſed parum durauit:quia Racheſius prædictus ueronenſis epiſcopus uir do 950 6149
ctiſſimus & cæteri comprouinciales epiſcopi uirili animo occurrentes exterminarunt.
Dicebant autem Antropormothitæ: ut Gratianus.24.q.3.ſcribit: pro eo quod quadā
ruſtica ſimplicitate deum humana membra habere:quæ in diuinis libris ſcripta ſunt:ar
bitrabantur.Antropos enim græce:latine nuncupatur homo.ignorantes domini uocē:
qui ait.Spiritus ſanctus eſt deus.Incorporeus enim eſt.Nec enim membris diſtinguitur
nec corporis mole cenſetur.

¶ Paraſſi deſtructio.

¶ Paraſſum autem nobilis & uetuſta Lombardiæ Ciuitas:olim a quodā paraſſo:ut aiūt: 951 6150
troianorum principe in Glara Abdua condita:huiuſmodi Antropormothitarum hereſi
infecta:his temporibus ſanis patrum monitis non obtemperans:ſed in hereſi prædicta
obſtinato animo perſeuerans.Immo eam ob rem circūuicinas urbes catholicas cōtinue
armis uexare non deſiſtens:cum bene monentibus parere recuſaſſet:a mediolanenſi ar-
chiepiſcopo:atq; aliis comprouincialibus epiſcopis deſtruitur:& ſolo penitus equatur.
Ipſe enim mediolanēſium archiepiſcopus auctoritate apoſtolica uicinas urbes ad arma
contra eum concitauit.Qui tumultuarie in eam irruentes:tandem cæperunt & diripue
runt:qua quidem ſpoliata ignem immiſerunt:& uniuerſam exuſſerunt:& adeo muros
euerterunt:ut uix urbis ueſtigium remanſerit:uidentur tamen adhuc aliquæ ipſius ur-
bis ruinæ:quæ urbis dignitatem præ ſe ferre demonſtrant.Ipſius autem urbis nonnulli
Crema ciues cum catholicis bene ſentientes:Cremam oppidum haud procul ab ea extruxerūt:
oppidū quod poſtmodum in cremonenſium contumeliam Federicus Barbaroſſus īperator mi-
nobile rumimodum auxit:ut infra loco ſuo dicemus.Huius autem dioceſis agruȝ archiepiſco
pus mediolanenſium:& placentinus:cremonenſiſq; epiſcopi inter ſeſe partiuere.Vnde &
Triuilium:uallatumq; ac fulgaria inſula primo mediolanenſi obuenit.Carauatium ue-
ro oppidum:& ipſius cremonenſis agri pars cremonenſi epiſcopo:Altera uero pars pla-
centino declarata fuit.Eo in loco præpoſituræ adhuc dignitas extat:quæ nonnulla cō-
fert beneficia.Ex hac quidem ciuitate clariſſimæ quædam comitum familiæ:ſcilicet de
Comi- Curte:& de Camiſano:ut tradunt:emerſere.Sunt tamen qui dicant hanc ciuitatem Hen
tes de rici tertii imperatoris temporibus æquatam fuiſſe.
curte

& de ca ¶ Lotharius Ludouici francorum regis filius:hoc anno francis regnare cæpit:& regna 954 6153
miſano uit annis.32.quo quidem anno tanta fames in gallia & in burgundia fuit:ut populi uix
humano cibo ſuſtentari poſſent.

¶ Petrus uigeſimuſtertius uenetiarum dux:hoc anno communibus ſuffragiis elect9:du- 958 6157
cauit annis ſeptem:& diebus ſex.Hic petri candiani ducis frater fuit:uir ſane lubricus ac
luxurioſus:qui cum uxorem nomine ioannam haberet:in monaſterio ſancti Zachariæ
monachari coegit:ut hugonis Ethruriæ comarchi ſororem honeſtius ducere poſſet:ex
qua iam filium ſuſceperat.Quam cum duxiſſet:indignati affines:& alii ueneti ciues cō-
tra ipſum conſpirationem fecerunt:conſpirationeq; facta in ipſum populum concitaue
runt:qui impetu facto illum in palatio recluſerunt.Cumq; ſe palatio tueretur: ignē &
cum puluere & ſulphure mixtum proiecerunt:qui illum una cum filio uxoreq; in pala-
Vide tio:necnon & in templo ſancti Marci:ſancti Theodori:ſanctæ mariæ in iubiniaco eccle
morteȝ ſias:ac pluſquam trecentas ciuium domus combuſſerunt.Ducis uero cadauer tandē ad
igno macellum probroſe delatum membratim ceciderunt.Eo namq; regnante Othone impe
minio- ratore concedente gradenſis eccleſia patriarchalis uenetis ipſis declaratur.
ſam
ducis:

huius Oannes duodecimus papa natione Lombardus:Alberti(ut aiunt)Italiæ regis fi
papa lius:hoc anno Agapito pontifici ſuffectus:ſedit annis quattuor:menſibus decē 959 6158
1331 & diebus quinq;.Hic primo Octauianus dicebatur:homo ſiquidem ab ipſa ſua

adoleſcentia probris & ſceleribus omnibus contaminatus:ac magis uenationibus & uo
luptatibus quam orationi & lectioni deditus. Cuius quidem in dignitate permoti Car-
dinales litteris Othonem germaniæ regem obſecrant:ut clerum populumq́ romanum
e Ioannis iſtius manibus liberare dignetur:aliter de chriſtiana fide actum eſſe. Et dum
Otho expectaretur:re per iudices patefacta. Ioannes hic ira percitus:duos cardinales cæ
pit:& huic naſum:illi uero manum abſcidit. Otho itaq́ in italiam ingreſſus romam cū
magno comitatu acceſſit:& a ioanne honorificentiſſime ſuſcipitur:atq́ ab eo(ut quidā
tradunt)coronatur. Indeq́ aliquantulum ciuitatis ſtatu compoſito:conuocatiſq́ italicis
epiſcopis concilium indixit:in quo quidem cōcilio hominis uita peſſima adiudicata ē;
Sed dum in turpitudinibus Ioannes hic pertinax haberetur:e roma tandem fugit: & in
montibus quibuſdam dilituit. Nec propterea pernitioſiſſimus hic uir:a malis ſuis pedē Hic
auertere uoluit:ſed in propoſito malo ſic perſeuerans:tandem in adulterio depræhenſus adulte-
a uiro adulteræ confoſſus interiit. rio dep̄
hensus
occiſus
eſt.

❡Sciſma decimum & undecimum.

❡Depoſitoque ioanne pontifice: populus ac clerus romanus:Leonem quendam Ro-
6159 960 manum ciuem lateranenſis eccleſiæ diaconum:pontificem creauit & elegit:quem ſtatiꝫ
Otho confirmauit:quo confirmato:ſtatim Otho ad Spoletum ciuitatem ſe tranſtulit:
uerum eo abſente populus romanus a conſanguineis Ioannis prædicti pontificis inſti-
gatus:eo Leone Ioannem reuocauit. Leo autem pulſus ad othonem ſpoletum confugit
quem dum reuocaret:etiam dum arma præparat. Ioannes præfocatur. Nec propterea eo
mortuo:ſeditio leuata eſt:imo romani in eius locum Benedictum quendam ſubrogant:
& ab imperatore confirmari contendunt. Quod cum ille recuſaret. nihilominus in bea
ti petri ſede pro pontifice pertinaciter locarunt. Ea de re indignatus Otho coegit roma
nos abrogato Benedicto Leonem ſuſcipere.

Enedictus eius nominis quintus papa natione romanus:hoc anno:ex ſeditio
b ne ab his qui ioanni cognatione ac factione coniūcti fuerant:pontifex crea- pap
tus. ſedit menſibus duobus:& diebus quinque:Sed Otho eius electionem ne- 134
quaquam approbāns:immo romanos id maxime fieri ſimpliciter expoſtulā-
tes a ſe reppulit:& ferro flammaque omnia uaſtando:quæ circa urbem erant:compulit:
deiecto Benedicto leonem ſuſcepere:adegitque ſacramento nil earum rerum immuta-
turos:quas ipſe imperator in re pontificia conſtituiſſet:compoſitis itaque hoc modo re
bus Otho in germaniam rediit:Benedictumque iſtum ſecum ducens:qui non ita mul-
to poſt dolore animi apud Hayſpurgam ciuitatem:ubi relegatus fuerat:moritur.
❡Guido quidam monachus celeberrimi nominis muſicus:patria Ethruſcus:ex ciuita-
te Aretio oriundus:& ipſe per hoc tempus plurimum uiguit:& præter philoſophiā ma-
ximam:qua eruditiſſimus etiam canendi modum in ſacris:uidelicet per flexuras & digi
torum notas dinumerando meliuſculum reddidit. Scripſit hic inter cætera ingenii ſui
opuſcula contra Berengarium hereticum. De corpore & ſanguine domini noſtri ie-
ſu Chriſti librum unum. Et de muſica libros duos. Qui incipit. Igitur quæ noſtram
diſciplinam.

Eo itaque eius nominis octauus papa:a clero populoque Romano pontifex
I creatus:ſedit anno uno menſibus quattuor:hunc(ut dictum eſt)in locum io- papa
annis electum romani abrogantes Benedictum ſuffecerunt. Qua ex re Otho 135
iratus compulit eos Leonem ſuſcipere:qui ſtatim pontificatu inito ad reprimendam
Romanam malitiam: qui ſuos paſſim intrudebant: Othonemque ipſum corona-
uit: & uniuerſalem auguſtum declarauit: omnemque eligendi pontificis auctorita- papa
tem a clero populoque romano abſtulit: & Gratiano referente:in ipſum Othonem 136
tranſtulit:ut habemus in canone. 63. di. c. in ſynodo. Et non modo imperiales titulos:ue

rum etiam omnes donationes per Iuſtinianum Carolumq; imperatoreſq; eccleſiæ Romanæ factas. Leo hic Othoni & eius ſucceſſoribus conceſſit ;ut.ſ. Italiam ab inuaſoribus defenſarent:ſicut habetur in decretis eadem diſtinctione per totum. Quo autem genere mortis hic obierit:non habetur.

n Icephorus Conſtantini imperatoris filius.47.conſtantinopolitanus imperator poſt mortem patris imperauit in oriente annis decem. Hunc ciues per factionem regno pulſuʒ Otho egregius adoleſcens primi othonis filius annuente patre in regnum reſtituit:& confirmauit. Ea propter Nicephorus ſororem ſuam Theophaniam a patre Conſtantino primo pactam:ſed poſtea denegatam in matrimonium confirmauit. 961 6160

LIBER DVODECIMVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CRONICARVM A PRIMO AVCTORE NOVITER CONGESTVS ET REPERCVSSVS HIC FOELICITER INCIPIT.ET CONTINET TEMPVS ANNORVM.238.

IMPERIVM Tituliq; Imperiales a Romanis Galliſq; ac lõgobardis noſtris ablati:& in Othone nunc tranſlati:hic primum in Germaniam tranſierunt : ubi & nunc uſq; conſeruantur. Et quoniam deo auxiliante hoc in loco in Germanorum imperium deuenimus:non alienum uidetur pro huius excellentiſſimæ dignitatis cognitione conſcribere: quo potiſſimum tempore hoc imperatorium nomen: quod quidem in tanto habitum eſt : precioſuum initium ſumpſerit. De quo ſane altius repetentes ſic habetur Romam urbem: ut ſupra dictum eſt, Reges primum gubernabant:qui nullis obnoxii legibus domi populum:foris exercitum pro ſuo arbitratu regebant:& nunc belli:nunc pacis artibus rem Romanam hac arte plurimum auxere:eoq; perduxere:ut bonam libertatis frugem maturis iam uiribus ferre non poſſet Tarquinio ſuperbo:deinde propter immoderatam dominandi licentiam regno exacto:Regia poteſtas prorſus in urbe ceſſauit. Sub Conſulibus poſtea & Dictatoribus: Conſularíq; poteſtate:& tribunis:qui fuerunt populi magiſtratus:nomen imperii emerſit. Pro quo Aphrica pene tota:Aſiæq; pars ultra Armeniam & caucaſum montem armis ſubactæ ſunt. Europa uero:Hyſpania:Gallia:Græcia:tracia:aliiſq; ſubinde regionibus bello domitis longe lateq; Romanorum opes porrectæ hoc taʒ amplo(ut ſuperius expreſſum eſt)per quatringentos & ſexaginta annos ab una repu.parto auctoque imperio ſtetit. Deinde per inteſtina arma ſtare non licuit:quorum cauſa ex immoderata regnandi cupiditate:& certamine factionum ortum fuiſſe:imperatores hinc creari cœpti ſunt:quod ante caſtrorum armorum nomen fuit.idque tanquam inteſtino uigente bello intra menia inductum:uerbo quidem legiptima poteſtas: re autem uera dominatio erat. Qui cum republi.occupata romanis dominabantur imperatores ſe appellari non ſolum equo:ſed etiam libenti animo patiebantur:quia imperatorium nomen:& grauius & tollerabilius Romanis erat.quam quiſque alius titulus:qui damnationis ſpeciem præ ſe ferre uideretur. Erat quippe imperatoria dignitas apud priſcos Ro.longe inferior regia dignitate. Nam poſt regem apud ipſos Ro.ſecundum dignitatis locum tenebat Dictatura:poſt dictaturam uero imperium tertium locum conſequebatur. Cur autem poſtea hoc imperatorium nomen in tanto habitum ſit precio ; cauſam fuiſſe exiſtimo: quia cum illi rempublicam Ro.totique pene terrarum orbi dominabantur: ſe imperatores nuncuparent forte poſteriores credidere: ſicut illi potentia alios ante ibant: ſic & nomen quo utebantur:reliquis omnibus anteponendum eſſe ; Hinc talis opinio orta: deinde multis tpibus iueterata obtinuit:ut impatoria dignitas:aliis excellẽtior haberet: ſed ab initio qdẽ ſingulis impatorib?:cũ march? Luci? prim? aliiq; ſimili exẽplo ducti

ſibi conſortem imperii delegiſſent:duo interdum principes extitere:qui ſe Romanoruʒ imperatores nuncupabant:poſtea uero q̃ Conſtantinus magnus relicta roma ad orientem receſſit. Factum eſt Conſuetudine:ut diuiſum orientis illud:hoc occidentis uocaretur. Vaſtata deinde a Gothis italia:imperium uſque ad Carolum magnum in occidente ceſſauit. Carolo magno poſtea imperii dignitatem occidenti reſtitutam uſque ad Ludouicum Arnulphi filium imperium apud Gallos non paruū habuit incrementuʒ. Verum poſtea principum illorum ignauia:ſplendor ille Ro.impii in obſcuras tenebras conuerſus eſt. Atq; ita imperium quod annis centum decem franci potiti fuerant:demū in longobar.noſtros tranſlatū eſt.Indigentibꝰ poſtremo nr̃is duce tā p̄clari nois in germanos duce Othone henrici regis filio trāſlatū eſt.Atq; uſq; in præſens obſeruat.

¶ Germani nanq; Ro.conſulum temporibus nodici:aut nullius ferme fuerunt preciis & propterea ueteres ſcriptores pauca de eis ſcripſere : ꝙ ipſa germanorum prouincia per tempora iulii Cæſaris imperio cæpit aliqualiter eſſe ſubiecta. Et ideo pauca in ea rebus geſtis illorum temporum : ſimilia contigit fieri . Et ſi quid forte memoria dignum:ab eis geſtum fuit ſcriptores(ut crediderim ego)propter nominum illarum gentium barbariem ſcripto mandare neſcierunt.Ferunt tamen Plinium & Samonicum hiſtoricos aliqua de ipſis germanis ſcripſiſſe:quæ antiquorum negligentia interiere: Cornelius tamen tacitus de germanis legatis Romam tempore Pompei magni miſſis: ſic inquit:intrauere Pompei Theatrum:quo magnitudinem populi uiſere nt illic per ocium: Neq; enim ludicris ignari oblectabantur : dum conſiſſum caueæ: diſcrimina ordinum: quis æques:ubi ſenatus percunctantur:auertere quoſdam cultu extraneo in ſedibus ſenatorum:& qui nam forent rogantes poſtq̃ audierunt:earum gentium legatis id honoris datum:quæ uirtute & amicitia romana præcellerent:nullos mortalium armis & fide ante germanos eſſe exclamant. Digrediunturq;: & inter patres conſidunt ꝙ comiter uiſentibus excipiunt.Hæ quippe gentes cum ad arma uideantur natæ:licet ab initio fortunis Romanorum aliquando ceſſerit:poſtea tamen de Romanis:de gallis: de hiſpanis: de hungaris:deq; aliis plurimis gentibus ſæpenumero triūphauerunt:& ſi antiquos ſuos fines mirum in modum auxerunt. Nam Rhetiam & noriciam inuaſerunt: & in Italiam uſq; pedem extenderunt.Pruſiamq; magnam prouinciam ex manibus infidelium detraxerunt.Adeoq; magni & præpotentes germani euaſerunt:ꝙ ſuper omnes mortales Romanæ potentiæ obſiſtere potuerunt.Nam terrarum ille domitor Iulius cæſar: quamuis ſubactis gallis reſq; magnas in Germania geſſerit: tamen Sueuos ſeu Suiceros nunq̃ domare potuit:cum eſſent uiri indomiti.Neq; Octauianus Auguſtus cui uniuerſi orbis reges munera mittebant:& ſi ſemper fortunatiſſimus Imperator extiterit:nullibi unq̃:niſi apud Germanos ſuccumbere uiſus eſt. Cum lellianam & uarianam cladem in Germania perpeſſus fuerit: in qua quidē ipſe Auguſtꝰ Octauia.tres legiones cū duce & legatis uniuerſis ceſæ ab ipſis germanis fuerunt:longum profecto eſſet ennarrare:quas itulerūt Romanæ reipub.germani moleſtias: Nec ipſi Romani cum rerum poterentur:res magnas ſine germanis auxiliaribus gerere potuerunt.quorum tanta in bello erat uirtus:atq; fides:ut Cæſarei corporis cuſtos cohors ex germanis legeretur.

germani cesareo corporis custodes

¶ Germaniæ totius deſcriptio.

¶ Germania itaque regio pro more ſuſcepto poſt Scythiam inferiorem inter Danubium rhenumque fluuios:atque oceanum concluſa eſt. A ſeptentrione autem & occaſu oceano cingitur. Ab ortu uero Danubio. Et a meridie rheno finitur.Hæc quippe in duas diuiditur partes;Superiorem uidelicet & inferiorem:in ſuperiore autem ſunt Saxones ab Rheno diuiſi:ubi Oceanū influuit:quibus ſemper quaſi bello cōtendunt.Deinde Bauaria:Auſtria:Sueuia:Boemia:& Alemania:ac ſecus Lemni fluenta eſt : Cumania & aliæ nationes multæ:de quibus omnibus mox dicemus.In inferiore autem germania ab Albio flumine ad oceanum protenſa:quæ circa Rhenum conſiſtit: ſunt Albia : Daunia: Ruſia:Marchomandia:& aliæ multæ nationes.Ferunt uniuerſam germaniam quinquagintaquattuor gentes inhabitare. Vt Anſimari Quadungeri & aliæ gentes ; ferociſſimi & indomiti animi:quarum immanitas etiam in ipſis uocabulis horrorem ſignificat.

¶ Prouinciæ germanorum;

¶Auſtria eſt germaniæ prouincia:& hæc olim panonia ſuperior dicebatur. Quæ ab oriente habet hungariam ab occidēte Bauariam:a Septentrione autem Bohemiam & morauiam:a monte uero montes ſtiryæ:qui longo tractu ab Alpibus deriuantur. Terra ſane nobilis:aquis irrigua:uitibus conſita : lignorum copioſa agro ferraci : piſcibus plena.& inter cætera adeo uino exuberat:ut Bohemis Bauaris & aliis nationibus in eo dando ſufficiat:ac ſatiſfaciat affatim:exindeq; maximas opes colligat.Danubius fluuius eam mediam interſecat:inter præcipuas eius ciuitates eſt uienna clariſſima panoniorum maximum emporium.De qua etiam mox aliquid dicemus.

¶Bohemia etiam germaniæ prouincia eſt ; de qua ſupra libro tertio per pulchre diſeruimus.

¶Bauaria eſt item alia germaniæ prouincia:quæ ad ortum æſtiuum:ac meridie partem franconiæ proximat.Et hæc quidem perlata:atque admodum diues terra eſt.Cui ad meridiem Italiæ Alpes iunguntur.Sueui uero ad occidentem:& Bohemi:ac Auſtrales orientem tenent:quam Danubius mediam ferme perlabitur:inter hanc & Auſtriam: quidam yſaram:quidam Eunum:fluuios terminum poſuerunt.Lycus Aninis:Sueuos a Bauaris diſterminat.Priſcis etenim temporibus Bauaria a Boyariis nomē accepit.Eius terra in omnibus cultiſſima eſt.Et magnas:atq; ambitioſas habet urbes & nobiliſſima oppida:quorum ſplendorem uix in tota Europa inueniri:quæ uincere poſſet: in ea eſt Saltiſburga metropolis:quæ quattuor habet ſuffraganeos.Hanc antiqui ſcriptores Noricum uocarunt.

¶Flandriam etiam prouinciam habet germania: quæ eſt ad littora ſeptentrionalis occeani poſita:quo uarios habet populos:inter quos ſunt Cymbri:qui ex Datia prodierunt.In qua regione panni ex lana miro artificio conficiuntur pulcherrimi:in quibus uarie intexuntur picturæ.

¶Saxones populi ſunt in germania:a quibus Saxonia prouincia hæc non longe a cymbris eſt conſtituta:ut libro ſecundo ſcribit ptholæmeus:quæ in oceani ſeptentrionalis littoribus & paludibus inulis conſtituta habet.In ea uiri bellicoſi ſunt uirtute & agilitate habiles.Hi cum Carolo magno tres & triginta annos: qui ſemper bellum uaria fortuna geſſerunt:tandem uictos ſuæ dictioni parere coegit.Hæc Ducem ſeu Ducatus titulum habet.

¶Sueui ſeu Suiceri populi ſunt in germania ſuperiore Britaniæ finitimi:qui ultra conſtantiam nobiliſſimam ciuitatem pluſq̄ centum pagos habent:gens ualida & bellicoſiſſima ſuper omnes germanos .unde & laudem maximam ex hoc ſibi aſcribunt. Et hoc proprium uirtutis ſibi arrogant:q; nemo prope illos audeat obſiſtere.

¶Theutoni ſeu theutones populi:etiam in germania ſunt:qui ut pomponius ſcribit loca incolunt prope mare accacum ſimiliter & Cymbri Acie mare.Hi quondam a ſuis finibus Pulſi:ſeſe cymbris & Tigurinis ſociarunt:quos marius magna ſtrage uicit: deq; his triumphauit.

¶Phryſia ꝓuincia ēt eſt in germania ad oceanū ſita:ab oriente Saxoniā cōtingit:a meridie ueſtales : ad occidētem traiectenſiū terræ iūgit̄ hui⁹ terræ gētes feroces ſunt & armis exercitatæ:cum homines ſint robuſti & pecori corporis ac ſecuri & intrepidi animi liberos ſe eſſe gloriantes:& ſuis moribus utentes.Exteris nec parere ſuſtinent : nec dominari cupiunt.Dignitas militaris inter eos inuiſa utiq; eſt.Fœminarum impudicitiam ſeuerius puniunt.Sacerdotes ſine coniuge non facile admittunt:uetiti ne alia poluār cubicula.Eorum ſubſtantia potiſſimum in pecoribus eſt.Ager planus & paluſtris eſt multo gramine facundus ligno omnino carens : ſed butiminoſo ceſpite : & ſiceo ſtercore bonum ignem fouent.

¶Holandia item alia prouincia eſt in germania inferiore:quæ a ſeptentrione occeano mari alluitur:q; autem reliquum eſt:Rheni fluminis brachia intercipiunt: inſulamque eam conficiunt.Eſt itaque hæc prouincia admodum paſcuoſa:ſed paluſtris:quod pluribus ſtagnis : ac maris interfuſa ſit finibus : Forma autem uirorum : ac mulierum huius prouinciæ egregia eſt : qui ab exterorum incurſu ſe propria uirtute defendunt: cum uites non habeant:eorum potus Ceruiſia eſt:traiectum ciuitas hac in regione eſt

populoſa ualde:cuius epiſcopus.xi.milia pugnatorum:ſi quando neceſſitas ingruerit in bellum educit.

¶Salandia quoqꝫ alia eſt in inferiore germania prouincia ad ſeptentrionem & occidẽtem uerſa:quæ potius inſula rheni dici poteſt.In qua mitelburgenſis præcipua habetur ciuitas egregie munita:opumqꝫ diues:&ꝗ negociatoribus ſit accomodata:cuius non paruam partem quaſi temporibus noſtris aſſumpſit incendium. Eſt & ibi briellum oppidum non ignobile aquis(ut aiunt)circundatum.

¶Veſtalia etiam alia eſt in germania prouincia Archiepiſcopo colonienſi ſubdita:quæ ab occidente Sibene fluuio clauditur.Ab oriente uero ueſera fluuius. A ſeptentrione autem phryſiam & Trayectum habet.meridiem haſſiæ montes excipiunt.Hanc prouinciam Salas fluuius omnem irrigat. Cum ueſtalibus carolus magnus multa geſſit prælia:eoſqꝫ magnis afflixit cladibus:coegitqꝫ chriſti domini noſtri religionem & amplecti relictis idolis.

¶Ruſia etiam alia eſt Germaniæ prouincia Linoniæ contermina:cuius populi Groſſoni ſunt appellati:gens prorſus barbara & incompoſita.Et in hac prouincia eſt ciuitas ꝑmaxima Nogardia appellata.in qua noſtris etiam temporibus epiſcopatum tenuit:quidam Sabinenſis cardinalis iſydorus nominatus. Ad hanc prouinciaꝫ(ut aiunt)alii theutonici maximo labore & periculis accedunt:eo ꝗ maxime ibidem opes habeantur argenti: uidelicet & pelliũ præcioſarum.Fertur in medio urbis foro lapideꝫ adeſſe quadratum:quem qui aſcendere potuerit:nec deici poſſit:urbis principatum aſſequere.

¶Maſſegeta aqua maſſegetæ populi alia eſt non longe a Germania prouincia haud magna inter pruſiam & Lynoniam conſtitura:quam unius diei lata itinere:ſed longiſſimá eẽ affirmant.Cuius gentes neqꝫ gentiles neqꝫ chriſtianæ ſunt.Hæc non germanus: ſed pollonorum imperio paret:atqꝫ hinc polloniæ regnum ad mare protenditur & Baltheum ſynus:ipſa eſt prouincia:de qua diuus Hieronymus in prologo bibliæ loquitur:ꝗ magnus ille philoſophus Appollinaris intra perſas pertranſiuit Caucaſuꝫ Albanos:Scythas & maſegethas ret:De hac prouincia ſupra iu ſecundo libro diximus.

¶Hercynam ſiluam non ſolum germaniæ:ſed totius mundi permaximam hic ponendam & deſcribendam abre non erit alienum.Cuius latitudo & longitudo italiam ſuperat totam.Nam Cæſar in ſexto cõmeutariorum libro de eius latitudine ſcribit:ꝗ nouem dierum iter expedito patet:longitudo uero dierum amplius quadraginta. Dicit enim idem Cæſar ipſam oriri ab Heluchiorum & Nemetum : & Tauriacorum finibus uſqꝫ ad fines dacogum & Anartium ſe protendit:Multa in ea genera ferarũ.Ex quibus ſunt Alces conſimiles capris:quibus uarietas pellium ineſt plurima : quæ magnitudine capras antecellunt:quæqꝫ crura habent ſine nodis:unde ſi aliquo caſu ceciderũt:erigere ſeſe non poſſunt.Sunt & uiri magnitudine paulo intra elephantes:ſigura Tauri:quibus magna uis magnaqꝫ uelIocitas. Neqꝫ hominibus:neqꝫ feris parcentes.Suut & boues:ceruí effigie ſeu figura:quibus unũ cornu excelſum exiſtit:cũ ram is in ſũma ſicut palmæ

¶Viennæ magnæ Auſtriæ prouinciæ ciuitatis cum fuerit a principio imperii germanorum ſedes deſcriptionem facere poſt prouincias plurimas nou erit alienum.Hæc ꝗppe ciuitas ab exordio imperii:haud magna fuit:uerum ſuccedentibus rebus:adeo iu immenſum aucta eſt:ut nunc in ea populus adſit maximus:nam ita ut pluſꝗ quinquaginta milium communicantium refferatur:& eius ambitus duoꝝ miliũ theutonicoꝝ paſſuũ cingat ultra Suburbia:quem per maxima ſunt:& ipſa nihilominus habent ambicioſas foſſas uallo & cincta:menia aũt huius ciuitatis ſpiſſa ſunt:atqꝫ ſublimia:cum plurimis turribus & propugnaculis ad bellũ præparatis:ipſius ædes amplæ & mirũ imodũ ornatæ.Iu quibus nobiliores potẽtiores ciues ꝓpter aſpiratem frigoris ædificarũt ſtuphas domoꝝ ſuaꝝ facies altæ ſunt:quæ magnificẽtiá maximá ꝑſe ferũt:uerũ earũ tecta plerumqꝫ ſunt lignea:ipſæqꝫ domus intus & exterius pictæ ſunt cũ maximo urbis ſplendore. plateas habẽt mltas.ꝗ lapide duro ſtrate ſũt:ne plauſtrorum rothis cõteri poſſint:i ea ẽt templa deo dicata ſe adſunt plurima:ampla quidem & ſplendida:ex ſectis lapidibus extructa:cum columnarum ordinibus admiranda.In quibus ſunt plurimæ ſanctorum reliquiæ:auro & argento:ac genus coopertæ.Hæc tamen ciuitas epiſcopum non habet:

ſed eſt in parochia patauienſi : maior filia matre. Qui clero hac in urbe præeſt ſolo ro
mano pontifici ſubeſt. Quattor ordines mendicantium conuentus habēt ampliſſimos:
quia mendicitate procul abſunt. Aliaq; monaſteria quam plurima in ea ſunt magna &
ditia: in hac urbe ſchola magna eſt liberalium artium: ac ſacræ theologiæ: & iuris ponti
ficii: in qua magnus ſtudentium confluit numerus. Verum (ut fertur) ipſi ſtudentes pau
ci emergunt docti: cum uoluptati nimium operam dent: & mulierum procacitas eorū
mentes a ſtudio alienet: princeps prouinciæ decem & octo deligit uiros: qui curam ciui
tatis habent: quos inter: unum præeligit: pro iure redendo: & alterum qui curam ciuiū
gerat. Magiſtratus præter ipſos alii non ſunt ulli. Incredibile uidetur quanta ſit uictuali-
um copia quo in ea: per ſingulos dies inferunt: uidelicet Ouorum : Carnium: piſcium:
uolatilium: quæ ante ueſperas illius diei adeo uenundata ſunt: ut nihil ex eis uenale in-
ueniatur. in hac tamen tam nobili ciuitate: quoddam dedecoroſum perſæpe perpetrāt
& quædam enormia ſiuntq; die noctuq; Rixæ: admodum belli fiunt. Hunc Artifices ad
uerſus ſtudentes: nuncq; curiales in Artifices arma corripiunt ita: ut rara ſolennitas ſi-
ne homicidio peragi poſſit. Nec princeps neq; magiſtratus ullus inuenitur: qui cuſtodi-
am tantis malis adhibere uelit. Meretricum in ea maximus eſt numerus: & paucæ ſunt
(ut fertur) mulieres quæ uno uiro ſint cōtentæ. Viuūt huius ciuitatis uiri ſine ulla ſcri
pta lege: ſed mores aiunt quoſdam ſe tenere uetuſtos. Excomunicationes tamen: ut plu
rimum pertimeſcunt. In ea multi Barones habitant: atq; prælati quam plurimi qui ciui-
tatem mirum immodum illuſtrare uidentur: ut porte epiſcopus Saltiburgenſis patauien
ſis: ratiſpanenſis: & Friſingenſis: hi omnes conſiliarii principis auſtriæ habent: quos uelu
ti maiores ipſe princeps honorant.

¶ Patauia autem Auſtriæ ciuitas prædictæ uiennæ matrix: eſt quidem præclara: atq; di-
ues & admodum antiqua: quā ſane ciuitatem cæſares poſtea Germani eccleſiæ ſuæ per
oīa tradiderunt : & eſt inter Danubium Euumq; fluuios conſtituta : in longumq; ten-
dit: & quia inſulæ modum ſuſcipit: ibidem ſunt pontes longiſſimi: unus ſuper Euum &
alius ſuper Danubium: miro artificio cōſtructi: in medio huius urbis foro eſt Templū
imperfectū diuo Stephano prothomartiri ædificatum ſeu dicatū: apud quod ſunt ædes
epiſcopales ſplendidiſſimæ & capaciſſimæ. Habet hæc ciuitas ultra uiennam agrū opti
mum & plurima caſtella:

Otho primus — germanorum imperator

O Tho itaq; primus germanorum imperator henrici quondam regis ex Matilda
uxore filius: hoc āno poſtq̄ in germania decē & octo ānis regnauit: īpator & au 962 6161
guſtus a leone ponti. declaratus: īperauit annis duodecī: uit certe chriſtianiſſim9
& eccleſiæ Romanæ amator: atq; acerrimus defenſor. Qui domito Boleſlao Bohemo-
rum rege & ugone pariſienſium comite ſuperato: ēt aduerſus hungaros germaniam ua
ſtantes pluribus diebus decertauit: eoſq; tandem ad internitionē uſq; deleuit. Tres quo
q; in prælio eorum regulos a militibus ſuis captos: & ad ſe perductos: cum ob clementiā
ſeruare conaret: germani eo nolente ſuſpendio necarunt. Ad quē ob tot uictoriis glorio
ſum duo cardinales ſopplices litteras dederunt. orantes & ſopplicantes : ut Romam ad-
uerſus Ioannē pontificem in omnē luxuriam diſolutum emēdandū: & aduerſus Berin-
garium: atq; eius filium Albertum: Italiam uaſtantes uenire dignaretur. Quibus litteris
permotus: ut erat religionis amator: mox ingenti exercitu coacto in Italiam cum ualida
manu deſcendit. Et primo Beringarium & eius filium regno deturbauit: ac paulo poſt
cum in perſecutionis ſententiam perſiſterent: iterato in Italiam reuerſus eoſdem ſupera
tos & captos: in Græciam alium: aliumq; in Germaniam relegauit. Inde quoq; Ioannem
papam minus religioſe uiuentem pontificatu ſummouit: & leonem: ut diximus: populo
ſuadente pontificem creauit. Alia inſuper facinora laude digna inuictiſſimus hic Im-
perator ſtrenue geſſit : quæ breuitatis cauſa omituntur. Erat enim hic mitiſſime : &
ſingularis clementiæ homo & adeo ſaluatoris noſtri Ieſu chriſti imitator: ut nunq̄ ma-
lum pro malo reddiderit: ſed e contra: bona pro malis. Suſcepta itaq; imperii dignitate:
ſingulis annis ex germania in italiam ueniebat. Tandem admodum ſenex: Othonem fi
lium Alunda uxore (iam dudum a Beringario captiuata) ſuſceptum: imperii conſortem
fecit: ut q̄ per ſe facere nequiret: per filium adimpleretur. Quo facto: in germaniā pro

fectus eſt.ibidemq; ſenio confectus. Vienne moritur. Cuius corpus in Madeburch ger
maniæ urbem delatum in templo ſancti Martini: quod ipſe ſumptuoſiſſime ſtru-
xerat ſepellitur.

6161 962 Oannes eius nominis.13.papa natione italus:ex Narnia ciuitate: hoc anno leo papa
I ni pontifici ſuffectus:ſedit annis.6.men.11.& diebus.10.Hunc Romani pluri- .139.
mum perſecuti ſunt.Dederuntq; operam:ut Campaniæ comes eum in latera-
nenſi eccleſia caperet.Sed cum idem campaniæ comes nomine Jofredus cum filio:a Io
anne Capuanorum principe trucidatus fuiſſet:Ioannes hic poſt undecimum ſuæ cala-
mitatis menſem liberatus:Romam rediit.Eam obrem indignatus Otho Imperator cū
filio ſuo: ſtatim paratiſſimum ex germania Romam miſit exercitum. Vbi & conſules
Ro.atq; urbis præfectum cum duodecim decurionibus cæpit: & in carceribus conie-
cit:q̄ omnis capturæ & ignominiæ pontificis cauſa fuerunt. Et conſules in germani-
am deportati mandauit.Decuriones uero laqueo ſuſpendi:ac præſertim quendam no-
mine petrum malorum omnium auctorem:cum ignominia per publica urbis loca tra
ctum: & uirgis cæſum in germaniam miſit. Denique iſto mortuo ſedes uacauit dies
tantum tredecim.

963 ¶Sclaui populi qui hadriani pontificis eius nominis tertii temporibus fidem chriſti
ſuſceperant:hoc anno zelo fidei ducti in italiam ex Macedonia uenerunt & Saracenos
qui Garganum montem diu occupauerant ingenti clade ſuperatos:e loco deiecerunt.
Hoc idem Grimoaldus longobardorum rex:ut habetur ſupra libro.10.effecerat. Nam
cum montem illum & adiacentia loca occupaſſent ſaraceni ipſi idem rex expulit popu-
lis chriſtianis ubiq; conſeruatis:nec ulla longobardorum natio unq̄ talem italiæ no-
ſtræ præſtitit operam:itidem & Carolus magnus effecit: q̄ ſaracenos ipſum montem
Garganum opprimentes expulit:& deinceps Carolus ipſe & ſucceſſores uſq; ad hunc
annum omnia pacifice poſſedit:quæ uidelicet ab ipſo Gargano ad Cordubam hiſpa-
niæ urbem intercedunt.

¶Hungari ſimiliter Sclauorum uirtute & zelo ſuccenſi: atq; permoti: & ipſi ſtatim ſa-
racenorum reliquias ita attriuerunt conſentia urbe recuperata iam diu ab ipſis hoſtib⁹
capta & ſuccenſa ut othoni magni othonis filio eo cum exercitu a patre miſſo: haud
difficile fuerit reliquias bellorum abſoluere Grecos qui cum maritis federa inierāt gra
uiſſimis preliis e Calabria & Apulia eiecerit.

6168 969 Enedictus papa eius nominis ſextus natione Ro. Ioanni in pontificatu & ca papa
b lamitatibus hoc anno ſuccedens:ſedit anno uno & menſibus ſex. Qui & ipſe a .140.
Ciritio ciue Romano captus & in caſtellum ſancti angeli intruſus uitam miſe
rabilem finire compulit.

¶ Ioannes Nicephori Conſtātinopolitani īperatoris filius quadrageſſimus octauus gre
corum Imperator:hoc anno patri ſuccedens:imperauit in oriente annis ſex:De iſto nil
memoria dignum habemus.

6170 971 Onus papa eius nominis ſecundus:patria Ro.hoc anno Benedicto pōtifici ſuf papa
d fectus ſedit anno uno & men.ſex. Hic multe modeſtie & integritatis uir fuit: 142.
& propterea nulla iniuria affectus aut ignomia notatus fuit: qui tandem mo-
riens in beati petri baſilica ſepultus eſt.

6170 971 Onifacius papa eius nominis ſeptimus:cuius patria & cognomentum ob igno papa
b bilitatem retinetur poſt domnum pontificem prædictum: ſedit men.ſex & die- 143.
bus.12.Hic cum malis artibus hoc pontificatum munus adeptus fuiſſet:male
uixit & peſſime uitam finiuit:quia boni ciues in eum conſpirauerunt:ob quam rem ur
bem relinquere coactus fuit.Indeq; recedens ablatis diui petri theſauris cum illis con-
ſtantinopolim aufugit. Vbi omnibus diuenditis: uidelicet quæ ſacrilegio abſtulerat:
Romam iterum redit:ubi dum nil proficeret adiuuantibus quibuſdam pernicioſis uiris
Ioannem cardinalem magne auctoritatis uirum cepit:oculis priuauit: quo facto & ip-
ſe non multo poſt tantorum malorum timore perteritus uitam turpiter finiuit.

Enedictus papa eius nōis ſeptimus: natione Ro. poſt Bonifacium predictum papa
b factus pontifex:ſedit annis.8.& menſibus quinq;. Hic anuente othone ſene .144.

eius filium othonem cum Theophina uxore in lateranenſi eccleſia coronauit: Indeque multos ſeditioſos ciues in urbe cepit:& carcerali pena damnauit.Synodum etiam remē ſem contra francorum regem celebrauit:ubi gibertum ſedicioſum uirum & necromantem damnans arnulphū epm ab ipſo Giberto pulſum in integrum reſtituit.

¶Ethagarus anglorum rex:poſt Elthefcanum patrem:hoc ipſo anno:quo & benedictꝰ papa anglis regnare cæpit:& nouem annis regnauit:uir per omnia chriſtianiſſimus. De quo habetur:quod inter cætera uirtutum ſuarum opera ſingula pene anno monaſterium unum ædificabat:& illud prædiis dotabat.

¶Petrus urſeolus uigeſimus quintus uenetiarum dux:hoc anno petro candiano Duci ſuffectus:duobus annis ducauit:Vir quidem optimus & pietatis: ac religionis amator: nec non & pupillorum ac uiduarum protector:de quo ſic habemus:ꝙ perſæpe clancu- 973
lum per ſe ſuoſq; familiares pauperum & egrotantium cubicula inuiſebat:& eorū inopiam urbis & elemoſinis ſuſtentabat:Qui inſuper gradum ciuitatem muro cinxit:& eccleſiam diui Marci atq; alias eccleſias incendio conflagratas inſtaurauit: & non procul ab ea hoſpitale egregium pro pauperibus ſuis impenſis extruxit.poſtmodum officio abrenuncians in diui michaelis de Muriano ordinis camaldulenſium intrauit:ac religionis ipſius habitum ſuſcepit:ubi paulopoſt miraculis corruſcans:beato fine quieuit: prout etiam infra libro quintodecimo dicemus.Cuius quidem exemplo Ioannes maurocenus & ipſe dux permotus monaſterium ſancti Georgii intrauit:& illud maximis impenſis ædificauit.

O Tho huius nominis ſecundus.Germanorumq; ſecundus imperator:quem pa-
Otho ſecūdꝰ — ret imperii conſortem fecerat:hoc anno patre defuncto:ſolus imperare cæpit: 975 617
& imperauit annis.17.Vir & ipſe optimus patri q̃ ſimillimus romanæ: uidelicet eccleſiæ acerrimus defenſor.Qui cum eſſet uir ſtrenuus ante adeptum imperiū Nicephorum græcorum imperatorem regno pulſum ſuum in regnum ingenti uirtute reſtituit:& confirmauit:cum quo etiam Theophania eius ſorore uxore accepta pacis fœdera confirmauit.Hic itaq; poſt mortem patris in germaniam rediens:cum Henricum bauarorum ducem rebellem offendiſſet:ſtatim bello & armis domuit:ac ſibi ſubiecit.Indeq; in lotharium francorum regem lothoringiā r o.Imperii prouinciam occupantem mouit:& franciam cum ingenti exercitu ingreſſus:ipſum lotharium ſuū regē ſupauit: rediensq; poſtmodum domum apud Auxonam fluuium non parum incommodi ac laudouenſium: Sueſionumque agris uaſtatis etiam pariſiorum ciuitatis ſuburbia incēdit accepit:poſtea uero maiore exercitu comparato in italiam cum coniuge uenit:ubi priꝰ Dalmatia uaſtata.romam petiit.Ibidemq; maioribus copiis in unum coactis apud Baſentellum cum Conſtantino & alexio imperatoribus græcis:qui calabriam & eam italiæ partem:quæ ad ſiciliam uergit occupauerant conflixit:cum quibꝰ uniuerſo pene exercitu amiſſo ad internitionē uſq; ſuperatꝰ turpi fuga i ſcaphā cōſcēdit & a piratis qs eſſet ignorātes captꝰ i Siciliā ꝑductꝰ ē.ibidēq; cognitꝰ pecūia ꝓmiſſa liberatꝰ ē. Siculi autem ſumpto de pyratis ſupplicio:hominē cū honorato comitatu romā ꝑduxerūt: Eoq; loci cum Otho hic in Romanos:qui primi ex prælio fugerant ulciſci non auderet in Beneuentanos paris culpæ reas conuerſus urbem cæpit & incendit. Tranſlato in Bertholomei apoſtoli corpore & in inſula Romæ collocato: non multo poſt ibidem & ipſe Otho obiit:atq; ibi in ueſtibulo beati petri quem paradiſum uocant in ſepulchro ꝑphiretico:quod adhuc introeuntibus ad ſiniſtram apparet honorificentiſſime ſepultus eſt:relicto Othone tertio filio ſucceſſore ac Adeliſia Alarami Montiſferrati marchionis uxore:De quibus mox dicemus:

¶Vitalis candianus ſextus & uigeſimus uenetiarum Dux: hoc anno petro urſeolo legiptimis ſuffragiis ſuffectꝰ ducauit an.i.Hic petri eius nominis quarti Candiani ducis germanus fuit qui inito magiſtratu:ſtatim in langorem decidit propter ꝙ dignitate ſe abdicans religionis habitum ſuſcepit:poſt cuius conuerſionem:dolore grauatus quarto die uitam finiuit.Cuius corpus in monaſterio ſancti Hyllarii ſepultum fuit.

¶Conſtantinus Ioannis imperatoris Græci filius nonus & quadrageſimus græcorum imperator:poſt mortem patris:una cum Alexio & Emanuele fratribus: imperium ſu-

ſcepit. Verum quantum imperauerit neſcitur. Hos autem fratres baianus uulgarorum princeps magicæ artis peritus ita bello & magicis artibus uexauit: ut a capienda eorum regia parum abſuerit: & hoc græcorum & ipſoꝝ principum negligentia: qui ipſum deſerant. Inita fuerant inter eos fœdera, licet noua pax compoſita fuiſſet. Horum autem filii Andronicus Iſauticꝰ Alexius: Nicolaus: Mortulphꝰ: Blaudonius: Henricus: petrus: & deinde Robertꝰ unus poſt alium ſucceſſerunt: ſed eorum tempora non habentur: Et ꝑpterea orientales Imperatores deinceps uſq; ad palealogos dimittemus.

¶ Tribunus mēnius ſeptimus & uigeſimus uenetiarum Dux: hoc anno indemortui uitalis ducis locum ſuffectus ducauit annis. xiiii. Hic Monaſterium uenetiis in honore diui Georgii martyris: propriis impenſis extrui fecit: multos illi adens prouentus ad monachorum uſum atq; ſuſtentationem: Tandem contra eum ſeditiōem urgente populo magiſtratu ſe abdicare compulſus eſt & monaſticam uitam eamobrem abire cogiť: ubi & ſexto poſt die dolore (ut creditur) animi uita deceſſit: & apud ſanctum Zachariam ſepultus eſt.

i Oannes papa eius noīs. 14. natione papi. Ben. pont. hoc āno ſurrogatꝰ ſedit mē
ſibus. 8. Hic poſt aſſumptum pontificatum menſe. 3. a romanis capitur: & in papa
Caſtello ſancti Angeli diligenti cuſtodiæ mancipatur: ubi tamdiu pedore carce 145
ris & inedia maceratus fuit: donec miſeram uitam cum morte mutaret: quo mortuo & in baſilica petri ſepulto: ceſſauit papatus dies decem.

i Oannes papa eius nominis. 15. patria Ro. leone præſbytero patre natus & ipſe
6180 981 poſt mortem prædicti ioannis: ſedit menſibus. 4. Hic pontificatu ſuſcepto: mi papa
ro odio in clerum exardeſcere cæpit: unde & ipſe merito nō modo ab ipſo clero 146
ſed & ab oībus populis odioſus habitus eſt: maxime autem: quod diuina humanaq; omnia cognatis & affinibus elargiebatur: poſtpoſito dei timore & honore: ac romanæ ſedis dignitate: quem certe errorem ad noſtra uſq; tempora perueniſſe cernimus: his deniq; erroribus: ac rapacitatibus inuolutus: deo ſic uolente: & non ſuſtinente: quarto ſui pontificatus menſe moritur: & in baſilica ſepelitur.

i Oannes papa eius nominis. 16. natione Ro. poſt prædictum Ioannem ſuffectus
6181 982 ſedit annis decem men. 6. & diebus. 10. Vir certe tanto magiſtratu digniſſimꝰ. papa
Vtpote īprimis ī re militari exercitatiſſimus & inſigni doctrīa clariſſimus. qui 147
q; & nonnulla edidit librorum uolumina: attamen a Creſentio urbis Ro. Conſule ſibi Imperium uendicare conantem: & ſeditionibus & aliis ꝑturbationibus agitatꝰ in ethruriam (ut eius cupiditati cederet) exulatum abiit: ſed Creſcentius cognita pontificis indignatione: qua iratus othonem Cæſarem contra ſe cum exercitu in Italiam uocabat: ipſius pontificis cognatos atq; amicos: qui in urbe remanſerant ad pontificem rogatum mittit: ut omiſſa accerſcendi othōis cura: ad urbem cum poteſtate redeat: precibus ſuorum itaq; permotus Ioannes ad urbem prodeunte obuiam Creſcētio cum uniuerſo populo uenit. Et pontifice introducto Creſentius cum uniuerſis ſeditioſis pontificis ſedibus prouoluti ueniam petiere. Atq; ita iſti ad concordiam redacti: uitam ſimul quiete; uſq; in finem perduxere.

¶ Cometes ſtella his temporibus apparuit: futuræ calamitatis inditium: & ꝑpterea ſtatim in italia & fame & peſte laboratum eſt: atq; etiam capua & Apulia terremotu ſunt concuſſæ.

¶ Viri ſanctitate & doctrīa excellentes.

¶ Albertus ſeu Adalbertus pragenſis epiſcopus natione boemus: hoc tempore ob præcipuam eius ſanctitatem & doctrinam maximo habitus eſt in precio: qui diuino impellente ſpiritu ex boemia in panoniam deſcendens ſtephanum ungariæ regem cum uniuerſo ferme ipſius populo ad baptiſmi gratiam perduxit: atq; omnes illius prouinciæ Epiſcopos ad bene de Deo: deq; hominibus promerendum uerbo & exemplo inſtruxit: Exindeq; profectus in pruſiam dum chriſti fidem quam diligentiſſime prædicaret martyrio coronatur.

¶ Videricus amburgenſis epiſcopus per idem tempus. & ipſe religione ſāctitateq; ac doctrina: atq; aliis uirtutibus inſigniſſimus ac clarus effulſit.

¶Odilus ſeu odilo Cluniacenſis Abbas:uir quoq; doctrina & ſanctitate uitæ inſignis:
hac tempeſtate floruit.Qui inter cætera ſuæ uirtutis & ſanctitatis memoranda Cõme-
moratione omnium defunctorum poſt feſtum omnium ſanctorum in Burgundia pri-
mum adinuenit:& inſtituit:quod quidem ſanctum inſtitutum:ad omnes Eccleſias præ
dictus Ioannes ſextuſdecimus pontifex approbauit :& obſeruandum tranſmiſit : ſcripſit
autem hic egregius Doctor ad ædificationem fratrum ſuorum luculentos Sermones:
obiit admodum ſenex:in,anno domini.1048.anno ætatis ſuæ.87.
¶Albo etiam floriacenſis Abbas:uir in diuinis ſcripturis admodum exercitatus:atq; in
ſæcularibus diſciplinis egregie doctus:uita quoq; & mira conuerſatione inſignis:& uſq;
ad martyrii coronam dignus comprobatus:dum in uaſchonia uerbom dei prædicaret:fi
dei chriſtianæ teſtis ſanguinis effuſione factus eſt.Scripſit ſuper calculo uictorii li.i.Et
in eodem Additiones li.i.Et quædam alia.
¶Adeobaldus quidam monachꝰ poſtea Vltraiacenſis epiſcopus:hiſdem quoq; tempori
bus:& ſcientia & probitate uitæ floruit.Et molta in laudem uirginis Mariæ:& ſanctiſſi
mæ crucis egregie compoſuit:ac uitam ſancti hẽrici Imperatoris luculento ſermone cõ
ſcripſit:ſed & alia tam metro qoam proſa non illa edidit:obiit tandem in ãno ſalutis no
ſtræ.1027.pontificatus ſui anno decimooctauo.
¶Herigerus abbas:& ipſe hac tempeſtate i diuinis ſcripturis admodum clarus effulſit:
Qui & ipſe hæc quæ ſobiecta ſunt:ſcripſit librorum oolumina:uidelicet De diſſonantia
Eccleſiæ li.i.Vitam cuiuſdam ſancti urſmari in uerſibus li.i.Ad hogonez . de queſtioni
bus li.i.De diuinis officiis li.i.Geſta epiſcoporũ labiẽſium libro uno.De corpore & ſan
guine chriſti li.i.Et alia quædam:obiit anno ſalutis noſtræ.990.
¶Edoardus anglorum Rex:& ipſe per hoc tempꝰ cum Regnoꝛum ſanctitate uitæ cla-
riſſimꝰ extitit:qui poſtea Nouercæ ſuæ dolis ac fraudibus interfectus:martyrii palmam
adeptus:miraculis claruit multis.
¶Stephanus item primus hungariæ Rex:tempeſtate iſtac Adalberti prædicti pragenſis
epiſcopi prædicatione conuerſus & baptizatus:etiam plurimis claruit miraculorum ſi-
gnis:qui poſtea cum Galla uxore Henrici Imperatoris ſancti ſorore chriſtianiſſima uni
uerſam hungariam.x.Iugo ſubiugauit.
¶Alpharabium natione Arabem:philoſophom & aſtronomium inſigniſſimum:hiſdem
temporibus fuiſſe:& uiguiſſe tradunt:ac molta præclariſſima uolumina eum ſcripſiſſe
ferunt.E quibus etiam quædam apud latinos habentur cõmentaria.
¶Auedadis ſimiliter Arabs philoſophus & medicus:hiſdem temporibus floruit :& non
nulla edidit memoratu digna:e quibus in ariſtotelis libros multa habentur Cõmenta-
ria:quæ a noſtris habentur multo in precio.
¶Aribo quidam Mogontinus Archiepiſcopus:& ipſe propter eminentiſſimam ſuã do-
ctrinam & eruditionem hæc tempora reddidit præclara:qui inter cætera ſuæ uirtutis
opera concilium ſeu Synodum apud Selgẽſtat multorum epiſcoporum celebrauit: quæ
quidem Synodus in ſcripturis autenticis habetur.Scripſit etiam hic in pſalmos graduũ
librum unum:Ad Bernonem Abbatem:Epiſtolarum librum unum. Et quaſdam ad ali
os e iſtolas.
¶Theutaldus Camiſſii Regenſis oppidi comes & dominus:hoc ipſo anno athone pa- 984
tre Comite ipſius defuncto:in eius locum ſucceſſit:& plorimis annis regnauit . Vir cer-
te & animo:& rebus bene geſtis inſignis:cuius merita animaduertens Ioannes prædictꝰ
pontifex ferrariam italiæ urbem ſuam eidem traddidit poſſidendam.Qui cũ eſſet chri
ſtianæ religionis amator inter cætera ſuæ uirtotis opera.Cenobium nunc in tota italia
celeberrimum:in agro mantuano:in honorem diui Benedicti abbatis fundauit:quod po
ſtea glorioſa Mathildis eius filia celeberrime perfecit:magnis adhibitis ornamentis &
prædiis ad Monachorum oſum & uictum.

¶Montiſſerrati Marchionatus hic incipit.

¶Montiſſerratus eſt anguſta italiæ :imo lombardiæ regio:cuius fines ſunt:hinc padus
fluuius:inde apeninus & Tanarus amnis.Et i ſuperiori parte(ot blũdus flauios foroliui
enſis ſcribit)ſunt montes Moncalerio proximi:ubi pedemontiũ incipit regio.Hæc qp-

pe regio ultra caſale principum ſedes:& alba ac aquis ciuitates plurib⁹ uicis & caſtellis
admodum eſt inſignis:cõputantur etiam in ea Caſſinum & Moncalerium oppida atq;
Salucia nunc illuſtrium Marchionum illius cognominis patria atq; ſedes:Horum tamẽ
illuſtrium Montiſſerrati Iuriſditio:ab Othone ſecundo Alaramo eius Genero conceſſa:
a Salucio nobiliſſimo oppido incipiebat:& ad Ianuenſem urbem maritimam excluſiue
protendebatur.Er quicquid inter mare liguſticum: & padum fluuium fuerat i alaramo
Genero ſuo:& ſucceſſoribus idem Imperator conceſſit. Verum nepotibus poſtea inter
ſe diuidentibus Alarami conceſſio iu ſeptem Marchionatus ſubdiuiſa eſt.

6184 985 ¶ Alaramus itaq; prim⁹ prædictæ Regionis Marchio fuit:qui(ut multorũ relatio fert) Alaramus
Saxoniæ Ducis filius extitit:quiq;& hoc modo hac tẽpeſtate ſui principatus fundamẽta
iecit:atq; in ea nouem annis regnauit.Nam ipſe alaramus Saxoniæ unicus gnatus fuit:
Cui⁹ pater chriſtianiſſimus exiſtens:etiam tam morum quam priucipatus dignitate ꝓ-
cellebat.Qui cum prole careret una cum Coniuge ſua:quæ ſibi diuina prouidentia tam
morum quam nobilitatis ſublimitate fuerat ſociata:diuum Iacobum apoſtolum ſibi i
præcipuum ac ſpecialem aduocatum delegerunt: uoueruntq; eidem:ſi filium aut filiam
impetrare dignaretur:quod ſanctas ipſius reliquias in hiſpania uiſitarent :uotoq; emiſſo
diuina clementia:precibus eorum non defuit:non piiſſimi apoſtoli aures a iuſtorũ peti
tione non defuere:ſed eorum uota deus ex alto proſpiciens:ipſorum petitiones affectui
mandauit:& ſtatim uxor concepit:cumq; dux ipſe uxorem grauidam præſenſiſſet :diſpo
ſitis regni ſui rebus:una cum ipſa uxore prægnãte ad perficiendum quod uouerant:iter
arripuit.Dum autem in Italiam perueniſſeut:non procul:ubi nunc eſt alexãdria ciuitas:
uxor filium peperit maſculum.quem alaramũ in baptiſmo nominauit. Exactoq; cum
omni latera menſe ibidem filium cum nutrice & aliis compluribus ſuis proceribus:q
infantuli curam gererent:dimiſerunt:atq; ita cæptum iter arripuerunt. Dumq; omnes
limina ſanctiſſimi apoſtoli inuiſiſſent tam pater quam mater in reuerſione defecerunt:
Orbuſq; paruulus factus etiam cum parentibus regnum pariter amiſit.Educatus nihi-
lominus alaramus ipſe procerum & pedagogorum ſuorum monitis & exemplis:in om-
nibus uirtutibus egregius tandem effulſit.Erat quippe imprimis pulcher aſpectu facie
letus ſocietate & moribus delectabilis colloquioq; ſuauis:& omnibus uirtutibus orna-
tus:ipſum igitur nundum pubeſcentem:ob innumeras eius in oĩ genere uirtutes Otho-
ni ſecundo nundum auguſto pedagogi ſui obtulerunt:quem ſtatim imperium ipſe ale-
ſiæ eius filiæ iſtitutorem & magiſtrum dedit.Erat tunc aleſia ipſa(ut ita dixerim)adhuc
iſantula.Quæ cum pubertatis annos attigiſſet:capta magiſtri ſui amore illum præcib⁹
& lachrymis ſolicitare cœpit:ut illam furti ſibi duceret uxorem.Metuebat autem ipſa
aleſia:ne pater ipſam alteri in coniugium traderet:ipſius autem precibus alaramus tãdẽ
permotus deo ac beato iacobo ſic uolentibus mutatis ueſtibus adoleſcentulam clancu
lum e regia abduxit:atq; ita ipſam uxorem accepit:in alpibus uero maritimis agri albi
genenſis confugientes:tamdiu ibidem indeſpecto habitu dilituerunt:donec tres genue
re filios:poſtremo ab Epiſcopo albigenſi cognitus eius interceſſione.ac meritis beatiſ-
ſimi iacobi apoſtoli in paternam gratiam ipſa aleſia cum uiro ſuo alaramo recepta eſt:
Quibus imperator ipſe tunc auguſtus factus in italiam :optimam regionem poſſiden-
dam conceſſit:cui montiſſerrati nomen impoſuit:cuius(ut præmiſſum eſt)fines ſtatue
rat imperator ipſe.ut ex una parte padus inde apeninus & mare liguſticum & ſuperio
ri in parte mons ueſulus:ac ſic idem alaramus ab Othone auguſto ſecundo huiuſce re-
gionis montiſſerrati: ac totius pene pedemontis hoc modo dominatum accepit:inde
q; paulo poſt ipſe Otho imperator cognita hominis uirtute atque præſtantia : eidem
totius italiæ regimen comendauit:adepto itaq; huiuſmodi regno adhuc Othone uiuẽ
te alaramo ſeptem fuerũt liberi.Quo fœliciter defuncto otho auguſtus Gulielmum
eius primogenitum loco patris marchionem conſtituit . reliquis uero ſex nepotibus
hos Dominatus ſub nomine Marchionatus tradidit:ſcilicet Saeuæ urbis maritimæ:Ce
næ inciſæ:ponzoni:Boſchi:& Saluciarum cum ipſorum uicis & pertinentiis conceſſit:
Gulielmo igitur primogenito helena ducis Glocefti fratris Ricardi anglorum regis fi-

lia uxor fuit:ex qua Boniſacium ſuſcepit filium:uirum magnanimitate quidem cæte-
ros lombardiæ principes longe præcellentem:qui & ipſe Mariam philippi francorum
regis filiam: duxit uxorem .Ex quibus Gulielmus cognomento ſenex natus eſt filius:
Gulielmus autem hic iuliam conradi Auguſti ſororem:accepit uxorem:qua ſuſcepto:
mox cum conrado ſocero ſuo:& philippo francorum Rege:ad hieroſolymorum regnũ
recuperandum conceſſit:in quo quidem bello Gulielmus ipſe uir magnanimus complu
rima de ſe bellicæ artis præbuit experimenta.Ex ipſo autem Gulielmo tres præſtantiſſi
mi prodiere filii:quorum primus gulielmus cognomento longaſpata fuit.Raynerius al
ter:& tertius Boniſacius dictus eſt:atq; filiam nomine iordanam genuit:quam quidem
conſtantinopolitano Imperatori uxorem tradidit.

¶Gulielmus autem cognomento longaſpata primogenitus ſecundi gulielmi:poſt p̄rem
in regno ſuccedens.& apud hieroſolymam conſiſtens propter innumeras eius in omni
genere uirtutes ab uniuerſo:tum populo:tũq; Balduino rege leproſo eius nominis quar
to hieroſolymitano rege:& Imperatorem & campi ductorem electus fuit.Quo nemo ea
tempeſtate præſtantior aut dignior ad propugnãdos hoſtes uidebatur:erat tunc baldui
no regi ſoror nomine Sybilla Emerici regis primogenita :ac totius regni poſt fratrem
heres:quam quidem Balduinus ipſe rex gulielmo huic marchioni uiro præſtantiſſimo
uxorem collocauit:arbitratus:ſi opus eſſet ipſum cum aliis principibus chriſtianis rei
ſuæ laboranti opem ſtatim allaturum:is itaq; uxore prædicta ſuſcepta cum eiuſdem ẽt
regni gubernacula ſuſcepiſſet:multaq; ac præclara facinora contra Saladinum Egyptio
rum Soldanum eius aduerſarium ſtrenue geſſiſſet:& paulo poſt e uita migrauit:uno tan
tum alio ſuperſtite relicto nomine Balduino apud hieroſolymam derelicto.

¶Balduinus uero ipſius Gulielmi præſtantiſſimi uiri filius patre eius defuncto:una cũ
auo ſuo balduino leproſo adhuc ſuperſtite remanſit:cui idem balduinus rex auus ſuus
regi dyadema adhuc uiuens impoſuit:ac primus omnium ex gente montiſſerrati coro-
nam geſſit; Verumtamen balduinus hic auo eius defuncto:poſt ipſum octauo mẽſe ad
huc puer uita deceſſit.

¶Raynerius inſuper Gulielmi prædicti germanus:poſt ipſum Gulielmum fratrem ad
huc puerulo ſuperſtite fratris loco hieroſolymorum gubernacula ſuſcepit :cui Emanu
el Conſtantinopolitanus Imperator filiam nomine curamariam dedit uxorem:theſſaliæ
regnum nomine dotis conceſſit:qui & ipſe haud paulo poſt in bello uita deceſſit.boni
facio eius nominis tertio fratre in Montiſſerrato marchione relicto:Qui audiens guli-
elmum longaſpata fratrem defunctum:confeſtim regno ſuo derelicto:cum ingẽti claſ
ſe hieroſolymam petiit.ut balduio puerulo eius ex fratre nepoti contra Soldanũ opem
ferret.Sed cum perueniſſet in Syriam balduinum puerum mortuum & Sybillam eius
matrem guidoni de luſignano nuptam inuenit;uerum tamẽ guidoni ipſi inherens con
tra mauros multa prælia ſtrenuiſſime geſſit.Demum cum ipſo ſoldano : una cum gui-
done pugnans ſuperatur & capitur;ac in Damaſco (fuſo eius exercitu) ambo perdu-
cuntur.

¶Conradus autem Raynerii filius audita patris ſui captiuitate magnam in italia com-
parauit claſſem:& uerſus ſyriam cum pluribus nauigauit:ſed uentorum ui compulſi:cõ
ſtantinopolim omnes aplicuerunt:ubi cum conradus hic Græcorum imperatorem ob
ſeſſum cerneret :eum ingenti uirtute liberauit:ipſumq; in integrum in priſtinum gra-
dum reſtituit:rebus autem græcis ita compoſitis:mox hieroſolymam petiit:ubi omnia
regni iura a ſoldano erepta præter ſoram urbem inuenit:quam etiam ipſe ſoldanus ter-
ra mariq; oppugnabat.Quo uiſo conradus accinctus fortitudine omnem ſoldani tan-
dem deleuit exercitum.atq; Boniſacium genitorem & guidonem regem captiuos rede-
mit.Ex quibus bene geſtis rebus magnum reportauit triumphum:propter quod hely-
ſabetham ſybillæ regiæ ſororem eidem conrado dederunt uxorem :ex qua una dumta
xat ſuſcepit filiam:& tantus uir:poſt innumerabiles uictorias in ſyria partas;ibidem ta-
dem uitam cum ingenti gloria finiuit.conrado itaq; mortuo:bonifacium ipſius genito
rem.chriſtiani in hieruſalem iterato ducẽ ſibi delegerunt;qui & ipſe contra conſtantino

politanum imperatorem:quem filius hic conradus iam obſidione liberauerat:bellum
ob Theſaliæ regnum acerrimum geſſit:quod ei tandem ademit :ubi & poſtea Rex con
ſtitutus Margaritam hungariæ regis filiam poſt primam accepit uxorem:de qua tamē
nullam prolem habere promeruit.

℄Bonifacius autem eius nominis ſecundus:Gulielmi Conradi fratris filius poſt patrē
in Monteferrato ſucceſſit:& multos annos regnauit.uir & ipſe ſtrennuus ac munificē
tiſſimus.Qui cum conſtantiam comitis Sabaudiēſium filiam duxiſſet uxorem:unicum
ex ea genuit filium:quem & bonifacium nominauit. Virum ſane poſtea prudentiſſimū:
ac in re militari ſcientiſſimum.Qui ſua uirtute uercellas & Eporediam urbes ac nonnul
la pedemontium oppida ſuo ſubiecit imperio:atq; & ipſe beatrici hiſpaniarum regis fi
liæ coniugi promeruit.Ex qua ioannem unicum filium.treſq; ſuſcepit filias:prima qua
rum Andronico conſtantinopolitano imperatori.Secunda Alphōſo caſteliæ regis filio:
& Tertia illuſtri domino urſo Vrſino Romano tradita fuit:ioannes uero prædictus ip-
ſarum frater margaritam Sabaudienſem duxit uxorem.Ex quibus nulli proceſſerunt li-
beri:atq; ita factum eſt:ut ab iſto ioanne Alarami primi Marchionis genus: per lineā
Defecit genus alarami per lineam masculinam
maſculinam deſcēdens defecerit.Maſculina igitur linea illuſtriſſimæ mōtiſferrati fami
liæ in octaua generatione conſumpta:ex totius montiſferrati prouinciæ conſenſu ad cō
ſtantinopolitanum Imperatorem nomine Andronicum pro filio miſſa eſt legatio:cui
ex debito maternæ ſucceſſiōis ipſius Montiſferrati regnum debebatur.Quibus & An
dronicus ipſe imperator confeſtim Theodorum primogenitum ſuum conceſſit: Theo-
dorus itaq; paleologus Andronici imperatoris græci filius mortuo ioanne marchione
Auo ſuo regnum montiſferrati ſuſcipiens:multis annis regnauit.Vir certe & animi ma
gnitudine:& mentis acumine:ac ingenio perſpicaci clariſſimus:cuius præclara quidem
fuerunt facinora:non minus fortiter:quam ſapienter geſta: pro quibus Aſtenſem urbē
præclaram debellauit:ac tandem ſuo iuri adiecit.Inde cum multo eſſet armatus milite:
inſubribus uexatis opem non modicam tulit:quo quidem præſidio inſubres ideſt me-
diolanenſes de aduerſariis e ueſtigio uictoriam reportarunt:Ac per hoc uicecomitum fa
milia in ſuo regno ſtabilita fuit.Hic nanq; cum uxorem duxiſſet i filium nomine Ioan
nem genuit:Virum poſtea in rebus bellicis præſtantiſſimum ac uiolantem filiam mu
lierem elegantiſſimam.

℄Ioannes autem ipſius Theodori paleologi Marchionis filius:patri in regnū ipſum ſuc
cedens:plures annos regnauit:uir ut præmiſſum eſt:in re bellica patri conſimilis :qui &
præclara confecit facinora:hic cum Heliſabetham Maioricæ prouinciæ duxiſſet uxorē
ex ipſa duos genuit filios:Gulielmum uidelicet & Theodorū : ſed Gulielmus adhuc ui-
uēte patre cum Neapolim cum exercitu profectus eſſet:ibidem in prælio extinctus eſt:
cui Theodorus natu minimus frater poſt patrem adhuc puer Montiſferrati regnum ſu
ſcepit.

℄Theodorus igitur eius nominis ſecundus:poſt patrem & fratrem:pluribus ānis regna
uit:atq; ſuum regnum cum ingenti gloria & pace ſemper poſſedit.Qui cum eēt uir chri
ſtianiſſimus & religionis amator:plures Eccleſias ac præclara monaſteria extruxit:qui-
bus & dotes & prædia multa obtulit.Hic duas uxores habuit:prima batri galliarum du
cis filia fuit.Ex qua ioannem iacobum filium:ac filiam nomine Sophiam genuit.Quā
quidem filiam ipſe adhuc unicus Conſtantinopolitano Affini ſuo imperatori(cōcedēte
pontifice Romano)copulauit:Secunda autem huius Theodori uxor fuit pedemōtium
principis filia:quæ ſterilis permanens:poſt mortem mariti:ſpretis omnibus terrenis re
bus monaſterium apud albam urbem ſuam ædificauit: & ibidem monachalem habitū
ſuſcepit:ubi uſq; ad mortem ſanctiſſime uixit.

℄Ioanneſiacobus item patre Theodoro defuncto:in regnum ſucceſſit:& plurimis ānis
regnauit.Vir certe inclytus:prudentiſſimuſq;:ac rei militaris exercitu gnarus :Ob cuiꝰ
ingentes uirtutes ſigiſmundus Imperator non ſolum eidem marchionatus dignitatem
confirmauit:uerum etiam & uicarium generalem Imperii in italia conſtituit . Qui ſu-
ſcepto regno Alexandriam lombardiæ urbem philippo mariæ Mediolanenſium Duci

mox reſtituit:atq; eidem duci ad recuperandum regnum contra Tyrannos hoſtes maxi
mo fuit adiumento.Hic Ioannam Amedei primi Sabaudiæ Ducis ſororem duxit uxorẽ:
quæ eidem quatuor peperit filios:Ioannem:ſcilicet & Gulielmũ:Bonifacium:ac Theo
dorum ſanctæ Ro.eccleſiæ præſbyterum Cardinalem:oẽs cũ litteris ornatos.Tres tamẽ
natu maiores arma cum ſumma laude quoaduixerunt tractauerunt.Sed & duas cũ genu
iſſet filias.unam Cypriorum Regi ; ut ſuo loco infra dicemus:coniugio copulauit.Secũ
dam autem Salutiarum Marchioni uxorem dedit.

Cloãnes deniq; prædicti Marchionis primogenitus:patri in regnum ſucceſſit: & ad tẽ
pora noſtra uſq; regnauit.Homo certe forma elegantiſſimus: & eloquẽtia:liberalitate:
mãſuetudine:ac omni uirtutis genere inſignitus.Qui & ipſe Margaritam Aloyſii Sabau
diæ Ducis filiam duxit uxorem.Qui ambo chriſtianiſſimi:ac pũctiſſimi tãdem cũ odo
re bonorum operum ſine prole ad dominum migrarunt.

CGulielmus eius nominis quartus Ioanni prædicto fratri ſucceſſit:qui & multis annis
regnauit.Hic ab adoleſcentia in ſenium uſq; arma cum gloria tractauit. Nam & patre
adhuc uiuente cum Mediolanenſe regnum fluctuaret :Alexandriam Ciſalpiæ galliæ ci
uitatem cum uniuerſo agro pluries debellaſſet:eidem regno tandem cedens factus ẽ nõ
ſolum amicus:ſed & mediolanẽſium principũ gener.Suſcepto itaq; regno maximo ſuæ
dictioni ſemper fuit ornamento & emolumento.Quippe qui non ſolum ſuam ditionẽ
a quibuſdam ſeruitutibus liberam fecit:uerum etiam illam ſeruauit illeſam:& non mo
do ſeruauit:ſed mirum in modum: & omnibus clariſſimiſq; domibus ac monaſteriis &
hoſpitalibus auxit.Arces quoq; & oppida nõnulla ſuo in regno erexit.Caſale ſancti Eua
ſi inſuper regni ſui ſedem olim burgum:nunc Sixti quarti pontificis maximi conceſſio
ne urbem effecit:eidemq; epiſcopum dedit.Quam quidem urbem ad ampliandum no
uis muris:& quidem craſſiſſimis cinxit.Ciueſq; præterea ſuos omnes non modo diuitiis:
ſed & quadã modeſtia atq; urbanitate mirũ modũ erexit.Erat hic priceps:ceu Sol inter
Sydera:ſic inter omnes ſui temporis Italiæ principes præcellentiſſimus:in eo ſimul con
ſpirabant omnia egregia:& fortunæ:& corporis:& animi bona:hic duas uxores habuit:
e quibus nullam maſculinam Sobolem habere promeruit : quo circa annum domini.
1483.deficiente.

casale S. evasy fit Civitas

CBonifacium tertium fratrem iam ueteranum habuit ſucceſſorem. Qui uir ſtrennuꝰ
pluribus per Italiam bellis cum omni honore interfuit:in quibus & conſilio & fortitu
dine eius uniuerſam uitam conſumpſit:nequaquam tamen a rebus diuinis declinare un
quam uiſus eſt.Hic Georgii albani cognomento Scanderbeus duxit in ſenectute ma
gna uxorem:ex qua duos genuit extantes filios:e quibus Gulielmus quintus eius nomi
nis primogenitus paruulus ſuccedit.Obiitq; & hic admodum ſenex anno ſalutis noſtræ
149.paruulo filio ſub tutela matris & procerum ſuorum.Et hæc ſunt quæ de illuſtri &
clariſſima Montiſferrati Marchionum genealogia ſine tempore ſub compedio habui
mus.Quæq; & huic operi ſub compedio hoc in loco non in merito ſumari mandanda
putauimos:ut & præſentes;& futuri perdiſcant:hanc illuſtrem celeberrimãq; familiam
cæteris aliis Italiæ nunc extantibus familiis cum genere:tum uirtutibꝰ diuitiis quoq; ac
gloria longe antecellere.Cum conſtet hos principes in quouis uitæ genere ꝓbatiſſimos
clariſſimoſq; ſemper extitiſſe:dignoſq;:ut inter clariſſimos principes merito connume
rentur.Et ne exiſtimes eos in tanto rerum culmine poſitos pietatis ac religionis officia
prætermiſiſſe.Scito eorum impenſa infraſcripta celeberrima:opulentiſſimaq; Monaſte
ria fuiſſe condita:magnis etiam prouentibus aucta:quibus tum religioſi :tum peregrini
alerentur.Quorum primum fuit.

CMonaſteria a principibus montiſſerrati condita.

CMonaſterium apud ſecutiam olim pedemontium ciuitatem non procul ab Alpibus
in honorem diui Iuſti martyris:ordini ſancti benedicti ædificarunt : cui duo oppida cũ
iuriſdictione omnimoda conceſſerunt:atq; prouentus duorum milium aureorum quot
annis conceſſerunt.

¶Monaſterium aliud ſeu præpoſitura in regno Francorum in delphinatu apud Alpes ſub titulo diui laurentii martyris:ordini canonicorum regularium diui Auguſtini dicarunt. Cui & tria caſtella cum ruſticis prædiis:& ea plurima ad fratrum ſuſtentationem emerunt:& contulerunt.Ex quibus ſingulis annis percipiunt ducatos.2000.

¶Monaſterium item aliud non longe ab auguſta prætoria ſub titulo ſancti Vrſi confeſſoris:ſimiliter ordini regularium ſancti Auguſtini conſtruxerunt:habens in prouentu ſingulo anno ducatos.2000.

¶Monaſterium præterea aliud apud Eporediam urbem ſub titulo ſancti petri apoſtoli conſtruxere:ordini ſancti benedicti dicatum:habens in prouentu quot annis ducatos mille & quinque centum;

¶Monaſterium celeberrimum ſub titulo ſancti Michaelis de la ſtella apud Auſlianam oppidum:non longe ab alpibus ingenti ſumptu:ac mirifica arte fabricatum:habens in prouentu per ſingulos annos ducatos. 6000.Habetque id Cenobium plurima oppida ſua ſub dictione ſuppoſita;

¶Monaſterium quoq; aliud ſub titulo ſancti Benigni confeſſoris:ordini beati Benedicti dicatum:non longe a Taurinenſi urbe condiderunt.Cui in prouentibus aſſignarunt ſingulo anno ducatos.2000.

¶Monaſterium inſuper in monteferrato ſub titulo ſancti Ianuarii martyris ĩ loco:ubi dicitur ad ſanctum Ianuarium fabricarunt:quod quidem ordini beati Benedicti dicarūt cui & in ſingulis annis aſſignarunt in prouentibus ducatos.1500.

¶Monaſterium ſimiliter in monteferrato ſub titulo ſancti Victoris martyris condiderunt:ordini ſancti Benedicti illud aſſignantes:habens in prouentibus ſingulo anno ducatos mille.

¶Monaſterium item in monteferrato ſub titulo ſanctæ mariæ de locedio ingenti impenſa condiderunt:quod quidem ordini ciſtercienſium aſſignarūt:cui & per ſingulos annos dederunt in prouentibus ducatos ſex milia:

¶Monaſterium deniq; aliud in monteferrato in loco Vezulani ſub titulo beatæ mariæ uirginis ædificarunt:ordini canonicorum regularium diui patris Auguſtini dicatū: habens ex prouentibus ſingulo anno ducatos ſex milia.

¶Hoſpitale per magnificum Gulielmus chriſtianiſſimus marchio:his ſuperioribus annis ſua in urbe Caſali ſua impenſa ædificauit:atq; ipſum maximis prouentibus ditauit. Quibus peregrini & egroti atq; uulgo concepti nutriri poſſint:Atq; ea ſua in urbe plurima alia monaſteria inſtaurauit.

¶Ludouicus eius nominis quartus francorum rex:ultimus ex Caroli magni genere na
986 tus:hoc anno poſt patrem lotharium francis regnare cæpit:& uno tantum anno regna
uit.Hic namq; ut francorum teſtantur hiſtoriæ:quandam fœminam Blanthyam nomine duxit uxorem:ex qua nullos ſuſcipere potuit filios:Quam quidem cum nihilominus unice diligeret:ipſa ne(ut erat mulier cordata)poſt mortē mariti ſine regno remaneret: Hugonem ſtrenuum militem ſuum(quem maiorem domus regiæ ſibi rex hic præelegerat)ad ſe ſecreto uocauit:ac iureiurando ipſum aſtrinxit:q ipſius ſecreta mandata perpetuo obſeruaret.At ille:ut erat uir fideliſſimus quicquid iuſſiſſet ſe obſeruaturum iuramento compromiſit.Quo facto:confeſtim rex graui morbo corripitur.Et teſtamento condito:uxori omnem regnum condonauit:mandatque:ut poſt mortem ipſius : Hugoni prædicto ſe matrimonio copularet:quod & tandem factum eſt.Nam rege defuncto:e ueſtigio regina hugonem maritum accepit.Hugo itaq; hoc modo francorum rex effectus.Id regnum quod penes pipini magni genus:annis ferme ducentis manſerat: in Hugonem tranſfunditur.Atq; ita in ludouico iſto omne Caroli magni genus:quo ad reges defecit.Quorum nomina ac tempora licet habeantur confuſa:hic more noſtro epilogando ponenda cenſemus.

Pipinus magnus	.1.an.17.	Ludouicus & Carolus	.6.an.5:	Rodulph⁹	.11.an.2.
Carolus magnus	.2.an.47.	Carolus ſcđs	.7.an.5.	Carolus quintus	.12.an.25.
Ludouicus pius	.3.an.25.	Arnulphus	.8.an.1.	Lotharius	.13.an.32.

Carolus caluus	4.an.34.	Odo pariſienſis	9.an.ii.Ludouic⁹ultim⁹.an.i.
Ludouicus balbus	5.an.2.	Carolus ſimplex	10.an.26.

Otho tertius o Tho tertius ſecundi Othonis filius:tertius germanorum Imperator:hoc anno poſt patrem maximum cum difficultate imperii dignitatem obtinuit:& 987 6186
imperauit annis decem & octo. Hic a parentibus in uirtutibus omnibus:& eccleſiæ Romanæ defenſione non degenerans:multa bella cum gloria confecit:propter quæ mirabilia mundi cognominari meruit.Qui poſtea quam īperator creatus fuit:prius quam Romam peteret:ad componendas ſuorum germanorum rixas undecim annos conſumpſit.Indeque præfectus a Gregorio quinto Romæ imperii corona redimitus eſt.Atque mox in Apuliam peregrinationis:& orationis gratia ad Sanctum michaelem proficiſci uoluit. Cumque ex Gargano monte per Beneuentum Romam tranſiret.Corpus ſancti paulini epiſcopi ſecum tranſtulit.Romamque regreſſus Creſentium quendam Romanum conſulem:qui Ioannem quendam placentinum epiſcopum natione Græcum:uirum utique ſceleſtum:ac pernicioſum:contra Gregorium pontificem creauerat in Hadriani mole:quam ipſe magnopere fortificauerat una cum eodem Ioanne adulterino pontifice diu obſedit.Et tandem captum multis confoſſum uulneribus interfecit:ioannē uero pontificem primo effoſis oculis:pontificatu ſimul & uita priuauit:tandem italia pacata cum in Germaniam redire decreuiſſet:a Romanis intoxicatus ibidem diem obiit.Cuius corpus in Germaniam reportari præcepit.In huius autem othonis tertii creationem maximam difficultatem fuiſſe dixim⁹.Quia othone patre eius defuncto cum alii Henricum Bauariæ Ducem primi othonis ex fratre nepotē expoſcerent.Cum Creſcentium Humentanum uirum conſularem Italos ad reſumendū Imperium anniti cernerent,omnes in othonem hunc conſenſere.Quorum quidem ſententiam Benedictus pontifex qui tunc erat:approbauit.

¶Petrus urſinellus ſeptimus & uigeſimus uenetiarum Dux petri quondam ducis uiri ſanctiſſimi filius:eo ipſo anno indemortui Tribuni memmi ducis ſurrogatus:ducauit annis decem & octo.Hunc ſane uirum humillimum:clementiſſimumque fuiſſe tradunt.quemque in uita nil prætermiſiſſe:quod ad honorem dei Reique publicæ ſuæ bonum pertinere dignoſceret.Mortuus tandem ad ipſius comprobandam ſingularem humilitatem omni poſtpoſita pompa & ambitione corpus ſuum in atrio templi diui Zachariæ ſepeliri uoluit.

¶Hugo itaque magnus cognomento caputius ludouico prædicto francorum Rege defuncto:hoc anno ex ipſius teſtamento regnum eius obtinens:regnauit una cum uxore 992
annis quattuor.Sunt qui dicant hunc Hugonem primum pariſienſium Comitem & Ducem fuiſſe:& ob rei bellicæ ſtrenuitatem atque præſtantiam a ludouico prædicto francorum rege in maiorem domus ſuæ gubernatorem fuiſſe electum.Cuius pater quidam Robertus tyrannus fuit.Quem plane uirum Dantes Florentinus poeta ſuo in tractatu de purgatorio macellarium fuiſſe dicit.Hic tamen francorum regnum non ea amplitudine obtinuit:qua & pipinus & cæteri reges poſſidere.Tunc etenim omnis tranſalpina gallia cum magna germaniæ parte finibus claudebatur.Sed tranſlato in Saxones Imperio:non modo Germania & Eluetia ſiue Squada:ac magna Belgicæ prouinciæ pars:qn Imo & burgundiæ:quod Arelatenſe regnum dicitur.in imperium ceſſit.

papa 148 g Regorius eius nominis quintus natione Saxonus:patre Othone:Bruno antea uocatus:poſt ioannem ſextum decimum pontifex creatus:ſedit annis duobus & menſibus quinque.Hic prædicti Othonis Cæſaris conſanguineus 993 6192
erat.Et propterea eo uolente & mandante aſſumptus fuit. Qui pontificatu inito & Othone adhuc in germania exiſtente:romanorum & potiſſimum Creſentii conſulis agitatus faſtidiis:in Ethruriam primo:deinde in germaniam ad ipſum confugit:Quo abſente idem Creſentius ioannem placētinum epiſcopum uirum ſubdolum & pecunioſum pontificem creat.Eoque creato Creſentius conſul cognoſcēs imperatoris aduentū.Vrbis mœnia & portas quādiligētiſſime obfirmare fecit:ac hadriani molem muniuit:propter quod deinceps ea moles non hadriani:ſed creſentii arx appellata eſt.Su-

perueniente tamen poſtea imperatore cum exercitu magno Creſentium ipſum(ut diximus)cum Ioanne adulterino papa cæpit:& truncato primo creſentio:etiam ioannem & uita & pontificatu tandem priuauit:Gregoriumq; conſanguineum ſuum pulſum reſtituit. Vnde & Gregorius ipſe:ut imperii dignitas apud germanos ſuos perpetuo remaneret ſynodo congregata:ſanctionem tulit de imperatore deligendo : quæ uſq; in hodiernum diem obſeruatur. Eo deniq; mortuo uacauit ſedes dies. xv.

Oānes itaq; huius nominis decimuſſeptimus adulterinus papa gregorio præ
1 dicto adhue uiuente:cum eſſet placentinus epiſcopus creſentio conſule Ro- papa
mano operante:per factionem pontificatum occupans:ſedit menſibus decē. 149
Et in eius morte quā Gregorius reſtitueretur:uacauit ſedes dies uiginti. Hic (ut dictum eſt)potentia creſentii romani conſulis fretus:quem grandi pecunia conſtantinopoli ſecum allata corruperat:pōtificatum munus obtinuit. Sed quia ut fur & latro non per hoſtium in ouile intrauerat. Ideo poſt decimum menſem poſtquam pontificatum ipſum ſibi uſurpauerat:tāquam proditor & latro ignominioſe interiit.

¶ Electorum imperii Inſtitutio.

¶ Othone igitur tertio per ſucceſſionem non ſine difficultate imperatore creato: Gre-
994 gorius prædictus ex eadem gente natus:animaduertens imperii imbecillitatem : & fortunæ uarietatem:ut diutius apud ſuos germanos ſumma imperii maieſtas remanere poſſet:hoc anno ſynodo congregata ſtatutum tulit. De imperatore deligendo:quod etiam uſq; ad hoc tempus cum omni obſeruantia ſeruatum uidemus:uidelicet ut in futurum non per ſanguinis ſucceſſionem imperii dignitas duceretur:ſed per ſolos germanos proceres una cum quibuſdam panoniæ & ungariæ principibus imperator deligeretur : qui Cæſar & romanorum Auguſtus appellaretur. Et tum demū Cæſar Auguſtus ac uniuerſalis imperator haberetur:ſi eum Romanus pontifex confirmaſſet:ut plenius habet' extra de Elec. c. uniuerſalem. Hos autem imperatoris eligēdi auctoritatem:primo Archiepiſcopum maguntinum habuiſſe: Archiepiſcopum treuerenſem & colonienſem Italiæ nomine. Alii uero duo Germaniæ Galliæq; nominibus:his additi ſunt quattuor principes Brandeburgenſis marchio imperatoris poſt electiōem camerarius:palatinus comes qui dapes:ſaxoniæq; dux:qui enſem imperatori defert:& boemiæ rex pincerna : quē his additum ferunt ad tollendas electorum diſcordias.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Robertus hugonis magni francorum regis filius:hoc anno poſt patrem frācis regna-
996 re cæpit:&.34.annis regnauit. Vir certe omni uirtute laudabilis ac religione præcipua inſignis. Qui licet rei militaris admodum doctus & ſtudioſus exiſteret:tamen ubi p ocium licebat:dei templa frequentabat:& ibidem diuina officia ardenter celebrabat : ac ſi deo in ſacris initiatus fuiſſet. Et cum etiam in doctrina clarus inſigniſq; haberetur: multa ad multorum eruditionem compoſuit. Et inter cætera ſequentias multas:e quibus pcipua habetur:illa quæ incipit. Sancti ſpiritus adſit nobis gratia. Et o iuda & ieruſalem: atq; alia multa:huius namque digniſſimi principis religio tanta fuit:ut quotiēs ſibi per ocium liceret:horas canonicas una cum canonicis in choro caneret. Qua quidem pietate ac religione:hoc quidem miraculum ab eo factitatum referunt. Vt cū aliqn̄ horas ſuas exolueret:& oppipū qddā obſideret:dei nutu & meritis tāti uiri mœnia dicti oppidi ſine pugna cecidere:& oppidū ſine dāno ſuo℞ obtinuit. Demū moriēs miraculis clarꝰ effulſit.

¶ Robertus alius carnotenſis epiſcopus erudititiſſimus uir:huiſdem temporibus & doctrina & uitæ ſanctitate multo in precio fuit. Qui cum multa edidiſſet librorum uolumina etiam canendi modum meliuſculum reddidit.

¶ Hugo quidā adeburgēſis miles:hac tēpeſtate apd othonē hūc impatorē maxio habitus ē in pcio. Cuiꝰrei cā ipſum ex germania in thuſciā pcuratorē ſuum trāſmiſit:eo q inter cætera optimꝰuir eſſet:ac pietatis & iuſtitiæ cultor haberet'. Qui eo accedēs adeo iuſte integreq; prouinciam gubernauit:ut optimi principis deſiderium nemini prouincialium reliquerit . Vbi cum ſex annis eo in magiſtratu omni cum laude ipſe præfuiſſet. Tandem apud piſtorium urbem defecit . Ad quem hugonem omnes Ethruſci

poſt mortem confluentes:non ſecus eum ac ſi publicum parentem luxere:omni genere honoris funeri ſuo adhibito.

¶Cometes ſtella:hoc eodem anno in cælo uiſus eſt:pro quo multa ac uaria alia apparuere prodigia:atq; terræmotus magni fuerunt:quibus multæ urbes concuſſæ ſunt:ac deinde multa mala ſubſecuta ſunt.

Ilueſter papa eius nōis ſecundus natiōe Gallicus:Gibertus antea uocatus:hoc
papa s āno Gregorio pontifici ſurrogatus:ſedit annis quatuor menſe uno & die.octo. 997 6196
150 Hic malis artibus pōtificatū obtinuit:eo quod ab adoleſcētia cū mōachus eēt: relicto monaſterio ſe totum diabolo obtulit:modo quod optabat obtineret:& ut bonarum artium operam daret:primo ad hyſpalim hiſpaniæ urbem acceſſit:ubi cum doctrinæ admodum cupidus eſſet:ea in re tantum profecit : ut breui optimus doctor euaſerit.& Othonem Auguſtum atq; Robertum regem:& nōnullos alios inſignes præclaroſq; uiros habuerit diſcipulos.Quorum ope & opera:primo Remenſis:deinde Rauenatis archiepiſcopus fuerit factus.poſtremo romanus pontifex Dyabolo adiuuante fuerit cōſtitutus.Hac tamen lege:ut poſt eius obitum totus illius in anima & corpore eēt:cuius fraudibus tantam adeptus eſſet dignitatem:poſt hoc queſiuit Gilbertus a Dyabolo:quādiu in pontificatu uicturus eſſet.Reſpondit:quādiu inquit in hyeruſalē celebrabis. Viues:poſtremo quarto ſui pontificatus anno:dum quadrageſimali tempore ī baſilica ſanctæ crucis in hyeruſalem romæ ſacrificaret:fato ſe moriturum ſtatim cognouit.Vnde penitentia ductus errorem ſuum coram populo cōfeſſus eſt.Rogauitq; omnes:ut corpus ſuum dyabolicis artibus ſeductum membratim detruncarent: diſiectumq; ac laceratum ſuper curru imponerent:& eo loci ſepelirent:quo ſponte ab equis foret uectum. Ferunt itaq; dei nutu(ut ſcelerati diſcant apud deum ueniæ locum ſibi relictum eē)modo in uita penituerint:equos ipſos ſponte ad lateranenſem eccleſiam perueniſſe:ibidemq; ſepultum fuiſſe.

Oannes papa eius nominis decimus octauus.Cuius cognomen & patria igno
papa i rat:poſt Silueſtrum pontificem ſedit men.5.De quo propter pontificatus bre- 1001 6200
151 uitatem nil geſtum habetur:niſi q; ut aiunt cōmemorationem omnium defunctorum poſt feſtum omnium ſanctoꝝ ab Odole ſupradicto cluniacenſi abbate in Burgundia iādiu inſtitutum:ab uniuerſa eccleſia obſeruandam mox approbauit.

Oannes papa ipſius nominis decimuſoctauus:patria romanus prædicto ponti-
papa i fici ſuffectus:ſedit annis quattuor:& menſibus quattuor.Qui pontificatu ini
152 to ad ocium conuerſus:& ipſe nil memoria dignum geſſit.Sepultus autem fuit in baſilica beati petri:& poſt ceſſauit ſedes dies.19.

¶Malateſtarum principum procurſus.

¶Malateſtarum autem uetuſtiſſima & regia Flamineæ prouinciæ familia:hoc āno ſeu his temporibus ex germania in italiam ueniens:plurimo adiutorio contra tyrannos Romano imperio fuit:ob cuius beneficia atque ſæuitia Otho tertius Cæſar & Auguſtus: 1002 Ariminum uetuſtiſſimam urbem eidem dono dedit & conceſſit:& multis ac magnis priuilegiis & gratiis illam decorauit.Hi namque a Germanis originem ducētes:ex illis fuerunt theutonicis malateſtis:qui flamineæ prouinciæ partem ab iſto Cæſare Othone diſcidentem occuparunt:& Ceſenæ urbi in primis frenum impoſuerunt:propter quod & concedente Auguſto ipſo:Arimino ac multis aliis locis potiri promeruerunt.Quæ quidem clariſſima ac Regia familia poſt modum in ſuos creſcens ortus:quāræ ſemper maieſtatis:quantæq; gloriæ:noſtris italis fuerit:multis equidem & admirandis teſtimoniis apertiſſime dignoſci & uideri poteſt. Cum in ea multi clariſſimi principes:fortiſſimiq; Imperatores ac grauiſſimi doctiſſimi quoque ſenatores emerſerint.Hinc & enim:ut reliquos miſſos faciam:primum maſtinus pandulphus:& Galeotus principes omni uirtutū genere decorati emerſere.Et a galeoto eodē orti ſunt carolus & pādulphus:ſeds malateſta:q ābo iter ætatis ſuæ pricipes ſp primarii hiti fuerūt.Nā galeot⁹eoꝝ pr ai uirtute

præſtantiſſimus fuit:eccleſiæq; Ro.obſequẽtiſſimus:ac contra Carolum eius nominis
quartum imperatorem tempore Innocentii ſexti acerrimus fuit defenſor.Quamobrez
idem innocentius pontifex eundem uicarium ſuum perpetuum : atq; eius ſucceſſores
omnes in Ariminenſi confirmauit urbe.Carolus uero eius filius: uir bellicæ artis præ-
ſtantiſſim⁹ fuit: &.M.Catoni.Ro.ſimilimus:cuius munera magnifice geſta:& apud Flo
rentinos:Venetoſq; ſcripta teſtantur.Pandulphus autem eius frater fuit:uir prudentia
clarus:armis clarior:auctoritateq; clariſſimus:qui & ipſe poſt multa: & apud Mediola-
nenſium ducem fortiſſime geſta:Brixiam etiam potentiſſimam urbem:ac deinde Bergo
mum clariſſimam noſtri ortus ciuitatem:in ſuam redegit poteſtatem . Eaſq; ciuitates
item ſua liberalitate & munificentia : & ſuperbiſſimis ædibus: ac ornatiſſi mis Sacellis
multo clariores reddidit.Malateſta uero tertius eorum frater:eiſdem fratribus nulla ra
tione uirtutis inferior fuit:Eiſdem quoq; Robertus ſucceſſit:quem integra fides:præci
pua religio:& incredibilis feruor:ac morum omnium compoſitio beatum & miraculis
clarum effecit.Sigiſmundus malateſta hinc etiam emerſit:qui a patriis moribus degene
rans Romanæ eccleſiæ rebellis plurimum & infenſus fuit:propter quod & Pius ponti
fex maximus:ac eius ſucceſſor paulus ſecundus eidem omnia præter urbem Ariminum
& circumquaq; trium milium paſſuum ſpacio abſtulerunt.Robertus autem eiſdem Si-
giſmundi:& ipſe:ut pater ex pellice filius patri ſucceſſit:qui & animi conſtantia:& cor-
poris robore inſignis plurimum fuit:qui in anno domini.1482.Romæ deficiens extra
matrimonium ſuſceptum paruulum reliquit ſucceſſorem:uirum profecto a patris mo-
ribus omnino alienum:qui tam præclaram tamq̃ ueruſtam Malateſtarũ familiam ſua
inſania:ſuaq; multiplici turpitudine extinxit:& e terra deleuit.Rara unq̃ fuit familia in
omni gente: quæ non aliquando monſtra peperit. Et quid mirum : ſi & in hac Mala-
teſtarum proſapia:quæ iaz quingentis annis regno potita eſt:unus inuentus eſt:qui ma
iorum ſuorum exempla refugerit.Hunc igitur uirum poſtquam in paterno ſolio decez
& octo annis ſtetit:hoc anno qui eſt quingenteſimus primus ſupra Mileſimum annus
ab Alexandro papa eius nominis ſexto per filium ſuum Valentinum eiectum fuiſſe cõ
ſtat.Atq; ita in eo omnis Malateſtarum familia:& proſapia poſt annum ſui regni prin-
cipium quingenteſimum extincta eſt.Itaq; diſcant uniuerſi:q; ſicut iuſtitia & religio pa-
cem parit:gentem eleuat Solium & regnum confirmat:læticiam gignit:& amatores ſu-
os beatos & immortales efficit ita & e cõuerſo:ut in hoc experimẽto probatũ habem⁹.

6203 1004 Sergius papa eius nominis.4.poſt Ioannem prædictum pontificem ; pontifex papa
ſuffectus ſedit annis.2.& menſibus ſex.Hic natione Ro.patre martino ortus fu .153.
it. Vir ſanctiſſimæ uitæ grataeq; conuerſationis:cuius tanta fuit prudentia : ut
toto ſuo pontificatu nil cõmiſſum ſit:quod merito repræhendi poſſit.In deum eniz om
nem mentem conuertens(quod certe facere deberent omnes pontifices)omnia bene &
integre gubernabat.Cuius quidez conſilio: omnes italiæ principes fœdere compoſito e
Sicilia Saracenos expellere conſtituerunt.Vnde & Gulielmus magni Tancredi Normã
dorum Ducis filius:adiuuantibus Campano & Salernitano principibus e Sicilia ipſa in
ſula breui temporis ſpacio omnes expulit :his geſtis:cum italia & totius fere terrarum
orbis fame & peſte laboraret:hic uir ſanctiſſimus uita exceſſit:& in beati petri templo
ſepultus eſt:ex cuius morte ſedes uacauit dies octo.

6203 1004 Henricus imperator eius nominis primus quartus Germanorum Cæſar:hoc an Henricus
no Othone mortuo non per ſucceſſionem: ſed ab Electoribus prædictis Cæ-
ſar & Auguſtus electus imperauit annis decem & nouem:& menſibus quinq;.
Hunc primum Bauariæ Ducem fuiſſe conſtat.Virum utique optimum:atq; ſanctiſſi-
mum:& eundẽ uxorẽ habuiſſe:quæ nequaq̃ mariti laudibus:uidelicet pietate: religione
q;:ac pcipua hũanitate cederet.Hic itaq;ſcdm Gregorii põtificis pdicti inſtitutionẽ Cæ
ſar & Auguſtus creatus aliquãdiu in Gallis occupatus ſuũ in italia diſtulit aduentũ:Cõ
poſitis tandẽ ibidem rebus:confeſtim Ro.uenit & imperii coronã a Benedicto ei⁹ nõis
octauo accepit.Acceptaq; corona:ſtatim in Campaniam a Saracenis occupatam mouit:
quos etiam primo impetu inde expulit:ac Bubagnanum græcorum ducem:qui Sarace

nis ipſis fauebat:adeo acerrimo perſecutus eſt bello: ut & eum quoq; Apuliæ finibus eiecerit.Ita autem Caſte hic ſanctus princeps cum Simagunda uxore uixit:ut uterq; in morte miraculis claruerit.Nam nil in uita prætermiſit:q ad honorem Dei pertinere dignoſceret.Deniq; poſt multa bella:in Bohemia:germaniaq;: ac italia ſtrenue geſta:cum ſoli deo ſeruire uellet:Bambergenſem fundauit epiſcopatum: atq; Sorore ungariæ regi nomine Stephano matrimonio collocata:migrauit ad dominum:magno de ſe apud omnes Deſiderio relicto.Qui & poſt morteʒ plurimis claruit miraculis,Obiit itaq; pridie idus Iulii:quo die eius ſolennitas celebratur:ſepultuſq; in Bambergenſi cathedrali eccleſia a ſe conſtructa:Eius autem uxor uirgo permanens:poſt mortem & ipſa in eodem Sepulchro cum uiro ſuo ſepulta fuit:ubi & ambo miraculis claruerunt.

¶ Normandorum principum in Apulia principium.

¶ Normandia a qua infraſcripti principes & reges Apuliæ & Calabriæ originem duxere:eſt Galliæ ultra Sequanam fluuium regio.in qua ſemper fuerunt uiri bellicoſi:qui a Carolo magno(ob eorum ſæuitiam)multis fuerunt præliis atriti: ſed eo perſuadente: chriſtianam fidem ſuſcipientes poſtmodum chriſtianiſſimi euaſerunt uiri.

¶ Apulia autem horum principum ſedes(licet ſupra libro decimo aliquid deſcripſerimus)eſt italiæ regio mari adriatico contermina:olim iapegia cognominata a iapege Dedali filio dicta:ut placet herodoto & Virgilio in undecimo Aeneydorum libro.Ea itaq; Regio olim populoſa fuit:& ciuitatibus nobiliſſimis tempore Ro.inclita caſtris & oppidis permunita:frumento:uino:& oleo:diuerſiq; generis fructibus fertilis.Ex qua equi bellatores proueniunt plurimi.In ea quippe regione:Diomedes condidit urbem Argiripam:in ſummitate autem cuiuſdam ipſius montis extat præclariſſimum toto orbe oppidum ſancti Angeli ornatum pulcherrimo templo beati Michaelis archangeli:hanc regionem græci Dauniam uocant: Hancq; regionem plæriq; Meſſapiam: & Iapegiam:& Calabriam:& Salentinam cōmuni appellatione nuncupant.

¶ Gulielmus eius nominis primus cognomento Ferrabach:magni Tancredi filius Apuliæ: Calabriæ Comes : hoc anno: cum multis annis ibidem regnaſſet: diem obiit. Hic primum cum Romandiolam & quandam Ethruriæ partem ab Tancredo patre milite generoſiſſimo occupatam poſſideret:audiens ſaracenos prædictas prouincias(ut dictum eſt)premere inuitatus:a Michaele Cathalayco imperatore Conſtantinopolitano: una cū Capuano & Salernitano principib9:& malochio Duce:qui pro imperatore ipſas prouincias gubernabat:expeditionem primum in Siciliam ſumpſit:pactione cum imperatore ipſo adhibita:ut quadrifariam omnia capta diuiderentur.Profectus itaq; Gulielmus hic cum prædictis ducibus:mox ſaracenos fugauit: quibus pulſis; Sicilia omnino potitus eſt.Sed Malochius ſupradictus imperatoris dux : predam inequaliter diuidens, Siciliam pro imperatore ſuo retinuit:& Gulielmi indignationem in ſe plurimum concitauit:diſſimulauit tamen Gulielmus iniuriam illam uſque ad tempus :pauloque poſt traductis Gulielmus in italiam copiis ſuis in Apuliam acceſſit:& magnam illius partem ſibi ſubegit:Qui:ut ſedem ſibi conſtitueret:in qua potiſſimum ſuorum mulieres:ac pueros necnon & impedimenta omnia tuta ſeruaret: Melphim ciuitatem arduo in loco ædificauit.Quæ audito Michael imperator:ſtatim magnis per legatos ſuos ex græcia Siciliaque:atque italia congregatis exercitibus in Gulielmum hunc: & ſuos normanos duci curauit.Cōmiſſoque ingenti prælio apud Oliuetum Apuliæ oppidum:Gulielmus cum ſuis ſuperior uictorque euaſit. Ac ſic Apuliæ regnum dominium iſto modo accepit.

¶ Tancredus autem Normanus prædicto Gulielmo pater fuit:uir generoſi animi:qui apud ipſam ſuam regionem:duodecim ex duabus uxoribus genuit filios. Vbi cum eorum ſumptibus admodum premeretur:nouas ſedes ſibi querere conſtituit:fortunamq; meliorem & opes meliores alio in loco facere confiſus:italiam uenit.Et prima in Romandiola ſubſtitit.Eoq; in loco conſiſtens filii eius tanta & talia contra Salernitanum & alios italiæ principes geſſere facinora:ut eos uiros fortes præſtantiſſimoſque ſuo malo ſenſerint.

¶Drogo ſeu drog⁹ p̄dicti Gulielmi frater:ſiue ut aliis placet filius: hoc eodē anno ipſi Gulielmo in Apuliæ principatu ſucceſſit:& ſeptem annis regnauit. Contra hunc imperator græcus quendam nomine melem alias melabter ducem cum multo exercitu miſit:qui in drogonem iſtum impetum faciens: ipſum pene ex Apulia proiecit. Verum Drogone exercitu inſtaurato:ſuperatis græcis ſtatim amiſſa recuperauit. Quibus optime & ex ſententia geſtis moriens paulo poſt Gothifredum fratrem habuit ſucceſſorē.

6206 1007 Enedictus papa:eius nominis.8.Sergio pontifici:hoc anno ſurrogatus ſedit an
b nis.11.& men.11.hic natione tuſchulanus patre Gregorio ortus fuit.Qui om- papa
nibus in rebus Henrici Cæſaris defenſione utebatur: ſed eo defuncto:e ſede ·154·
pulſus eſt:uerum poſtea inita cum inimicis concordia:pulſoſq; adulterino pontifice:in urbem cum dignitate regreſſus eſt.Hæc multo poſt moritur:& in baſilica petri ſepelitur:Petrus autem Damiani doctor de iſto Benedicto refert.Epiſcopum quendam uidiſſe die quada; in ſolitudine hunc Benedictum equo nigro inſedentem.Eumq; interrogaſſe:quid cauſæ hoc eſſet:q̄ poſt mortem equo ueheretur nigro reſpondiſſe dixit: grauiter inquit torqueo.Quibus dictis.Benedictu; ipſum hominē rogaſſe: ut pecunias quas ipſe occultauerat acciperet:& ſuo nomine pauperib⁹ errogaret. Nam quæ antea elemoſinarum nomine datæ fuerant nihil ei profuiſſe:quia ex rapinis fuerant.Fecit mandatū epiſcopus:& ſtatim epiſcopatu ſe abdicans:monaſticam uitam complexus eſt.

¶Otho urſinellus octauus & uigeſimus uenetiarum dux: hoc anno indemortui petri germani:ducis loco ſuffectus:ducauit annis.19.uir quidem etiam a puero magnanimus atq; eloquentiſſimus:ob cuius eloquentiam & magnanimitatem anno ætatis ſuæ decimo octauo dux & princeps delectus fuit: cuius uirtute & induſtria fuerunt: ſaracenos Barum apuliæ oppidum obſidentes ad unum uſq; interfectos fuiſſe:& oppidu; oppreſſum liberatum eſſe.Quo quidem bello optime confecto:cum ſtatuiſſe hyeroſolimæ laboranti contra mauros opem ferre hadrienſes hoſtes eum deturbauere: Quamobrem indignatus otho omnem uim ſui exercitus in eos conuertit. Atq; eos apud laurentum tanta clade perdomuit:ut dies ille ultimus ciuitati uiſus fuerit:unde nec poſtea hadrienſes amplius finitimis ſuis bellum inferre auſi ſunt.Hic etiam ex ſenatus ſui conſilio gradum ciuitatem:a pepo Aquileienſi patriarcha nuperrime dolo captam & deſtructam inſtaurauit:& alia beneficia uenetæ urbi contulit:uerumtamen anno magiſtratus ſui ſextodecimo:forte ſuis exigentibus demeritis depoſitus:apud conſtantinopolim perpetuo exilio damnatus eſt.

¶Prodigia multa:

6211 ioi2 ¶Luna hoc anno in Sanguinem uerſa uiſa eſt:atq; terremotus magni fuerunt inſuper: & facula ardens iſtar turris cu; magno fragore de cœlo decidit:mare quoq; litus ſuum egrediens complurimas ſubmerſit urbes.Quibus malis:confeſtim in italia maxime:& in toto ferme terrarum orbe ualida fames eſt ſubſecuta:pauloq; poſt etiam in italia tota tanta peſte laboratum eſt:ut plures mortui q̄ ſuperſtites haberentur.Quam quidem calamitatem in lothoringia galliarum prouincia fons ſaluberrimæ aquæ:in ſanguinem fuerit uerſus futuram indicans chriſtianorum ſtragem.

¶Hieruſalem ciuitas ſancta:hoc anno a ſaracenis direpto domini ſepulchro turpiſſime capta eſt:atq; uaſtata.Qui ſaraceni etiam templum montis ſyon & Bethleem capientes & uiolantes Spurticiæ Mahumeteæ dedicauerunt. Cumq; ita per quattuor & triginta annos infecta ſtetiſſent:Conſtantinopolitanus imperator leone nono pontifice Romano procurante & auxiliante:denuo obtenta eſt. Et ſanctiſſimum deo ſepulchrum ſua impenſa ipſe orientalis imperator inſtaurare fecit:

¶Vngarorum conuerſio:

¶Gilſa ungariæ Regina matrona:ſiquidē ſanctiſſima.Henrici ſupradicti Cæſaris ſoror & Stephani panoniorum regis uxor. Semigūdæq; impatricis cognata: de quibus duabus in libro de claris mulieribus difuſe tractauimus. His temporibus multo in precio

exiſtens adiuuante Alberto ſupradicto progenſi epiſcopo ſuo ſpūali pr̄e ſanctiſſimo pri
mo Regem Stephanum uirum ſuum poſtmodū omnes regni ſui populos conuertit:&
chriſti fidei mirabiliter ſubiugauit. Erat enim hæc Regina:ut eius præclara teſtatur
hiſtoria pietate:innocentia:benignitate:religione:atq; hoſpitalitate adeo inſignis & con
ſpicua:ut in toto orbe ei non inueniretur conſimilis. Ac poſt mortem crebris claruerit
miraculis. Et inter ſanctas fuerit relata. Eius autem ſanctiſſimum corpus in albenſi ba
ſilica condigno ſeruatur honore.

Contradus C Onradus eius nominis primus natione Sueuus:quintus Germanorum impera
tor:hoc anno biennio poſt henrici mortem:poſtq; multam contentionem:le-
giptimis omnium ſuffragiis imperator & Auguſtus creatus:imperauit(interre
gno ſuputato)annis.30.uir in re militari admodum præſtans: Qui & apud Henricum
prædictum Cæſarem diu militiæ dux extitit. Cum quo etiam multa bella ſtrenue geſ-
ſit. Qui inito principatu: coactis in unum propere copiis in Italiam mox deſcendit &
Romam uadens:a Ioanne pontifico Romano imperatorio titulo fuit inunctus. Suſce-
pta igitur imperii corona:mox longobardos rebellantes & per uaria noſtræ italiæ loca
& maxime per Venetiam:atq; hemiliam paſſim & ubique depredantes repreſſit: atq;
contriuit. Indeque Helliprandum Mediolanenſium tum principem duxit:eo q̄ urbem
ſuam & multas lombardiæ urbes ab imperio diſcedere procuraſſet:ueniens itaque im-
perator hic cum ualido exercitu Mediolanum:ipſam urbem primum obſedit & ſubur-
bia omnia ſuccendit:eo ſcilicet animo:ut urbem quoq; uniuerſam ſibi rebellem concre
maret. Sed uirtute ac magnanimitate helyprandi uicecomitis: & hortatu Colonienſis
Archiepiſcopi id ei ſuadentis obſidionem ſoluit:ac inde receſſit. Cum ille intra miſſarū
ſolemnia beatum Ambroxium urbem & populum tuentem inſpexiſſet. Diſcedens dein
de ex Italia in ſclauos & ungaros ſtatim duxit:atq; eos breui perdomuit. Quibus fœli
ciſſime ex ſententia geſtis. Nō nullas & quidem perutiles tulit leges:inter quas hæc una
fuit. Vt q̄ui cum princeps pacem infringere temptaſſet:capitis pena plecteretur. Hac ra
tione motus Iapolpum quendam Germaniæ comitem: acerrime perſecutus eſt. Quod
ab eo turbandi ocii & quietis ortum fuerat initium. qui ſibi cauens: cum uxore & libe-
ris in ſolitudine aufugit: atq; ibidem præ timore diu dilatuit. Nuncios præterea miſit
qui Græcis & Normanis de regno Apuliæ cōcertantibus:ab armis diſcedere imperarēt:
Romanis quoq; excidium interminatus eſt:ſi ulterius quemadmodum ceperant ponti-
fices Romanos ſeditionibus uexarent. Quo tandem mortis genere cōradus hic:uel ubi
obierit:non inueni.

papa 155. I Oannes papa:eius nominis uigeſimus: benedicto pontifici hoc anno ſuffectus: 1022 6221
ſedit annis nouem:& diebus nouem. Hic patria Ro. patre Gregorio portuenſi
epiſcopo natus nullis initiatus Sacramentis pontificium munus ſuſcepit. Quē
poſtea Romani ſeditionibus & apertis præliis plurimum uexauere. Sed tandem Conra-
di Cæſaris potentia & auctoritate liberatus fuit. Cuius quidem uita mirifice ab omni-
bus laudata fuit. Eoque mortuo:ſedes uacauit dies octo.

¶ Mediolanenſium principum initium.

¶ Helyprandus quidam Facii Angleriæ comarchi filius:hoc anno patre ipſo rebus hu- 1023 6222
manis exempto:ex totius Senatus populique conſenſu Mediolanenſium regni habenas
ſuſcipiens:regnauit annis triginta:uir quidem eo conſilio:atque uirtute inſignitus:ut in
toto Ciſalpinæ galliæ urbem eidem par non reperiretur. Qui cum maxime in ſingula-
ri certamine oblectaretur:fortiſſimos etiam propugnatores ſæpenumero deuincebat.
Quem cum Conradus Auguſtus:poſt multa facinora ab eo ſtrenue geſta:aliquando in
tuitus fuiſſet:ipſum ingenio dexteraque plurimum ualere adiudicauit:& a Stephano ſu
pradicto panonum Rege aliquando īterrogatus:qualem fore helyprandum Mediolanē
ſem putaretur. Vellem inquit:tam ferax ſcientia rei militaris & uirtute corporis ſæcu-
lū haberem⁹:ut aliquos helyprādo nō ex iniuria præferrē poſſemus. Hic igiť helyprādus:
ut ex quibuſdā habemus hiſtoriis:cū Mediolano multiſq; aliis lōbardiæ urbibus īparet:
ac tū rei militaris ſciētia:tumq; regni magnitudie aliis præferreť:effecit(ut ita dixerim)

ut totius orbis reges in ſe uno oculos cōuerterent:propter qđ & Conradus Cæſar eidem bellum implacabile indixit:eo ꝙ urbē ab imperii obedientia alienauerit. Et propterea egit:ut omnes confines Regulos in eum concitarentur. Veniens itaq; Conradus Cæſar cum exercitu Mediolanum:poſtq̄ diu urbem obſediſſet:tandem Bauerium quēdam theutonicum neceſſarium ſuum miræ magnitudinis & fortitudinis uirum:quem quaſi Achilem:aut Hectorem omnes elyprandi copias profugarurum exiſtimabant:contra hūc helyprandum ex Alemania accerſiuit. Cum hoc uiro uaſtiſſimo:tandem helyprandus hic cōmuni decreto ſingulari certamine extra Mediolanum certamen aſſumpſit: quem & poſt longa diraq; certamia helyprandus iſte per medias pectoris crates perforauit.Quæ quidem uulnere:cum ex equo theutonicus decidiſſet:helyprandus confeſtim ipſum ruentem intercepit:ac ſuo proprio ipſum iugulauit gladio. Poſt cuius ruinam Conradus imperator:mox die ſecunda triſtis factus: cum lachymis e mediolanenſium finibus cū omni exercitu abſceſſit. Soluta urbis abſidione helyprandus contra confines Regulos: quos cum Conrado ſenſiſſe nouit:arma mouit.Sed omnibus ueniam petētibus:ipſe uerterat:animo magno eos benigne ſucepit:& deinceps cum ingenti ſua gloria in pace quieuit. Tandem uero Conrado Cæſare mortuo: cum helyprandus cōtra henricum Imperatorem eius ſucceſſorem in Germaniam profectus eſſet: febribus agitatus e uita migrauit.Quo mortuo cum maximis omnium lachrymis humatus eſt.Et pater patriæ appellatus eſt: quem matres:ut moris erat:per annum planxerunt.

ℭ Vicecomitum Angleriæ Genealogia.

ℭ Helyprandus itaq; prædictus Angleriæ comes: Mediolaniq; princeps(ut diximus)Facium habuit patrem. Angleriæ comarchum.Cui Facio(ſicut quædam Mediolanenſium teſtātur hiſtoriæ)pater fuit Oppizo:uir bellicæ artis peritiſſimus:qui ſub Othone primo fœliciter militauit.Oppizoni autem pater fuit Atho: totius italiæ generalis imperator: hinc pater Adibertus:qui fuit Berengarii:qui fuit hugonis:qui fuit Guidonis:cuius immunera magnifice geſta apud clariſſimos comperiuntur ſcriptores ; licet ad manus noſtras non peruenerint.Hic ſatus a Bernardo Angleriæ comarcho:patrem habuit Deſyderium regem: Deſyderii autem pater Aſtulphus rex:qui fuit Rachis:qui fuit pendeis: qui fuit Gualuagni Angleriæ comitis.Hi omnes : etſi proſpere per ſe pugnauerint:tamen ab alienigenis multis cladibus afflicti fuerunt.

ℭ Anglera Oppidum Lombardiæ.

ℭ Angleriam autem nunc Caſtrum Olim ciuitatem fuiſſe conſtat: quod & a Mediolano longe miliario quadrageſimo:in ripis urbani loci in altis montibus: & in præruptis rupibus magna ex parte inacceſſibilibus ſitum nemo dubitat. Quam quidem ciuitatem poſt Troyanam cladem quidam Troyanus princeps profugus nomine Anglus primo fundauit:& a ſe Angleriam nominauit. Eam ſiquidem populoſam & amplam aliquando fuiſſe ex eius ruinis conici poteſt.Quam cum Soſtri euertiſſent:poſtea nunq̄ coaluit.De qua Stephanardus quidam chronicus his uerbibus ait.

Angleriæ uicinæ lacu munitur & arcis.
Præſidium ligures hæc quam tenuere coloni.
Vrbs antiqua fuit antiquis diruta bellis:
Ipſa redacta ſolo:nunc pauco contenta colono.
Nobilitatis habens priſcæ ueſtigia ſeruat.
Delubra quæ reficit prope menia ſparſa per agros:
Hoſtibus eſt ullis uix expugnabile caſtrum.

Eo itaque loci adhuc caſtellum in tumulo poſitum eſt:quod noſtris temporibus Doromei clariſſimi Mediolanenſes ciues multarum diuitiarum potentiſſimi ſumma cum diligentia cuſtodiunt:cui adhuc ſubeſt Burgum non ignobile.

ℭ Angleriæ autē ipſius urbis reges:hi fuerūt:primo Anglus ipſius cōditor:cui ſucceſſit Abida:deinde phiſoch rex:poſt quē philus eius filius:qui genuit puneciū regē:punecius āt elimach:elimach uero albanicū:Albāicꝰ ſememūdū :Sememūdꝰ āt aliū noīe Albāicū. quo regnāte.Romulus urbem ro.cōdidit.Poſt uero albanicū ipſum regnauit Aſcaniꝰ:quo

tempore Numa pompilius Romanis imperauit:Aſcanius autem genuit Galeremundū
regem qui Thuſciam ſuo ſubiecit imperio:poſt quem Elimach ſecūdus:qui regnare cœ
pit inſubribus & Ethruſcis:qui genuit Rachim:Rachim uero genuit Belouеſum regeȝ:
qui multis armatus militibus:tanta uirtute contra hoſtes pugnauit : ut ad poſtremum
totius ferme italiæ regno ſit potitus.Quo mortuo:in regno eius filius nomine Brigni
nus ſucceſſit:qui genuit Bruniſedum:quiq; & ipſe animi uirtute gallos Romanoſq; cō
greſſus euaſit uictor glorioſus. Bruniſedus autem falarandum genuit. Falarandus uero
Bridomarium.Et Bridomarius licium genuit filium : quo quidem tempore pompeius
& iulius Cæſar ciuile geſſere bellum:Sub hoc autem Regium Dyadema Angleriæ : ac
Mediolanenſium ceſſauit. Vbertinus auteȝ ex Angleriæ familia poſtea ſurrexit uir uiri
bus fortis:qui ingentem draconem apud Mediolanum populo ſpectante claua ſolus in
terfecit:poſt quem quidem nomine maximus apud Mediolanum magiſtratum ſuſce-
pit:maximus autem genuit milonem Athletam illuſtrem:qui ſupra humanas uires fe-
ciſſe dicitur.Crothonenſi Miloni perſimilis:qui uidelicet Taurum in olympico certami
ne:ictu dexteræ occidiſſe dicitur:& per Stadium in humeris ſuis ſine fatigatione portaſ
ſe:totumq; una die illum manducaſſe:nec uereor dicere:illum eundem fuiſſe. De quo
Valerius de mortibus non uulgaribus meminit:quod & Gellius noſter:noctium Ati
charum lib.15.affirmat dicens ipſum denium exitum habuiſſe miſerandum:poſt quem
eius filius Roland[9] ſurrexit:uirtute & fortitudine patri equalis:nec & ipſe Rolando pa
latino inferior:qui apud Angleriam oppidum ſuum Arcem pugnaciſſimam extruxit:&
puteum profundiſſimum effodit:qui nunc uſq; Rolandi puteus nuncupatur:poſt hunc
Mediolanenſes & Angleriæ comites ſubſtitere uſq; ad Gualuanum Angleriæ & Medio
lani comitem.De quo in Genealogia huiuſce familiæ pauloante diximus.

¶Petrus uigeſſimus nonus uenetiarum Dux ex Gradenica gente familia nobili natus: 1026 6225
hoc anno bonis omnium ſuffragiis dux creatus.ducauit annis.4. De quo nil memoria
dignum habemus:niſi q̄ quarto principatus ſui anno ſeditione contra eum exorta e ma
giſtratu deiectus fuit:atque conſtantinopolim miſſus:ibidem in quodam monaſterio
tanq̄ in carcere recluſus eſt.
¶Vrſus autem patriarcha trigeſſimus uenetiarum dux:hoc anno petro prædicto e ma 1030 6229
giſtratu deiecto:uniuerſo aſſentiente populo eidem ſurrogatus ducauit anno uno.Qui
magiſtratu ſuſcepto:ſtatim tumultus:& ſeditiones in urbe compeſcuit : & multa digna
laude in repu.peregregie confecit.Verum tamen cum ſciret neminem poſſe duobus do
minis ſeruire urgente conſcientia:poſt annum uniuerſo aſtante Conſilio & populo ſua
ſponte ſe magiſtratu abdicauit.
¶Henricus francorum rex Roberti ſuperioris regis filius:qui fuit ugonis magni : hoc
eodem anno poſt patrem regnum ſuſcipiens:francis regnare incipiens.30.annis regna-
uit.De iſto autem nil memoria dignum habetur.
¶Dominicus urſeolus primus ſupra trigeſimum uenetiarum Dux : hoc anno patriar-
cha prædicto magiſtratu ſe abdicante:adeo hac principatus dignitatem importune que
ſiuit:ut nil ambitione:aut fraude ad id obtinendum prætermiſerit:quod ad eandem reȝ
conſequendam pertinere arbitrabatur. Vnde & his artibus etiam per arma Ducatum tā
dem obtinuit:Eoq; modo Dux conſtitutus tumultuante populo tertia die timore per
territ[9] Rauenam confugit:ubi paulo poſt morbo contracto lugubrem uitam finiuit.
¶Dominicus autem gradenico.32.uenetiarum Dux eo ipſo āno:quaſi euoluto:Vrſeo 1031 6230
lo prædicto urbe & dignitate pulſo:bonorum omnium ſuffragiis:dux & princeps crea
tus:ducauit annis decem & menſibus.4.Hic cum ſuſceptus fuiſſet:princeps ſenex admo
dum & quaſi decrepitus habebatur:erat nihilomin[9] grauis & ingenti ſapientia illuſtra
tus.Qui magiſtratu ſuſcepto:omnium conſenſu : magnam Synodum ſua in urbe con-
gregauit:in q̄ quidē conſtituit.Ne quis deinceps Dux ſibi conſortem : aut ſucceſſorem
conſtituere præſumeret:aut ullo modo fieri permitteret. Videbat enim hic ſapientiſſi-
mus princeps iam unum quemque factioſum & præpotentem:eo deueniſſe morbo:ut
corruptis ſuffragiis tantam dignitatem in Senatu obtinere uellet.Tandeȝ bona ſenectu

te confectus:deficiens in Zachariæ templo ſepelitur.
6231 1032 Benedictus papa eius nominis nonus.natione tuſculanus patre Albrico: benedi
b cti octaui nepos:hoc anno Ioanni pontifici ſuffectus:ſedit annis.x.mē.4.& die papa
bus.9.Hunc Ro.tanq̄ ignauum & nullius precii uirum deiecerunt:eiuſq̃ loco 156
Ioannem Sabinum epiſcopum conſtituerunt:& Silueſtrum tertium appellauerūt. Quo
poſt quadraginta nouem dies pulſo:Benedictus hic denuo reſtituitur.Is autem poſt mē
ſem & dies uiginti unum:cum cerneret ſe iterum eadem diſcrimina ſubiturum Ioanni
archidiacono ſancti Ioannis ad portam latinam:qui poſtea Gregorius ſextus eſt appella
tus:pontificium munus:uel uendidit uel permiſit.Hanc ob rem Benedictus merito ab
omnibus accuſatus:& diuino iudicio pariter damnatus.Nam poſt mortem eius cuidam
ſancto heremita ipſe Benedictus monſtruoſus ualde apparuit:a quo interrogatus.Cur tā
horrendus & deformis uideretur.Quia in præſenti inquit ſine lege ratiōeq̃ humana ui
xi.Ideoq̃ uolente deo:& beato petro apoſtolo:cuius ſedem omnibus probris inquinaui:
imago mea plus feritatis & beſtialitatis habere uidetur q̄ humanitatis.
¶Haimericus ungarorum Rex:Stephani regis ſancti ex Gilla uxore filius:his tempori-
bus cum aliq̄diu poſt patrem regnaſſet adhuc una cū ſponſa uxore ſua uirgo exiſtēs:mi
grauit ad dn̄m:Qui poſtmodū pp ipſius frequētia miracula ſanctus ab oib⁹ extimat⁹ ē.
¶Gerardus patricius uenetus panonū ep̄s:uir utiq̃ bonus atq̃ doctiſſimus:hiſdē ēt tē-
poribus:martyrium ab hoſtibus chriſtianæ religiōis equiſſimo ptulit aīo.Nam ip̄ʒ ſan-
ctiſſimum pontificē:ipſi icreduli cōp̄hendētes ad quēdam currū ligauere:atq̃ ī mōte al-
tiſſimo educentes:ipſum in præceps dederūt:& ita turpiter laceratū interfecerunt.
6233 1034 ¶Rodulphus ultimus burgundionum rex:hoc anno:cum multis annis regnaſſet:& plu
rimas ſuoꝝ ſeditiones compeſcuiſſet:nec quietem ſuo in regno nanciſci poſſet.Conradi
Cæſaris fidei confiſus:ſe & regnum ſuum eidem ſubdidit.Quod plane regnum cū ipſe
Imperator ſuo ſub dominio acceptaſſet:illud in prouincia redegit.& deinceps Burgūdia
non regnum uel titulum regale:ſed imperialis prouincia appellata eſt.
¶Burgundia itaq̃ regio:eſt Galliæ celticæ prouincia:quæ:ut præmiſſum eſt:in hodier-
num uſq̃ tempus ſub regibus fuit.Atq̃ ita eo modo regia dignitate amiſſa:Ducatus ti-
tulum accepit.Cuius duces cæterorum chriſtianorum duces facile antecellunt.
6237 1038 ¶Andreas āt Stephani prædicti uiri ſancti panonum regis ſecūdus filius:& ipſe aliquot
annis poſt haymericum fratrem regnaſſet:hoc anno Bebla eius fratre aſſentiente Salo-
nem filium more Dauid regis regem conſtituit:& aliquādiu uiuente adhuc patre regna
uit.Sed patre ipſo Andrea defuncto.Salon a Latiſlao Beblæ filio pulſus eſt:quem tamē
Imperator poſt aliquantulum temporis in regnum reſtituit.
¶Comitus alias Ciuitus anglorum rex:cum diu in anglia regnaſſet:& diuia opera eo in
regno plurima geſſiſſet:hoc anno:uoti & religionis gratia Romam uenit.Vbi cum uo-
ti ſui compos effectus eſſet:ſtatim a pontifice maximo multis donatus muneribus ſuā
in patriam rediit:& filiam ſuam henrico Conradi Cæſaris filio:in matrimonium loca-
uit:qua locata ſtatim mortem obiit.

¶Viri doctrinis excellentes.

¶Campanus natione lombardus:doctor celeberrimus:philoſophus & aſtronomus ma
ximus:hac tempeſtare magno in precio exiſtens:nonnulla opuſcula accuratiſſima edidit
quorum lectio eccleſiarum rectoribus non ſunt ſpernenda.De quibus habentur:hic in-
fra notantur.De computo eccleſiaſtico opus magnum & inſigne:quod incipit.Rogauit
me unus ex his.Item de compoſitione quadrantis.Incipit.Scire debes q̄ circulus:calēda-
rium quoq̃ libro uno:alia quoq̃ in aſtronomia compoſuit.
¶Bruno herbipolenſis epiſcopus conradi huius cæſaris patruelis natione theutonicus:
In diuinis ſcripturis admodū ſtudioſus:uita & cōuerſatione ſanctiſſimus:qui ob merito
rum ſuoꝝ excellētiam ſanctoꝝ cathologo fuit aſcriptus.Hic iter cætera ſuæ diſcipliæ
opa:his tp̄ibus cōportauit:ex antiquoꝝ patꝝ ſcriptis in totum pſalterium pulchram ex
planationem libro uno:qui incipit.Beatus uir qui non abiit.
¶Guimundus auerſanus archiepiſcopus:antea monachus diui benedicti.& ipſe hac tē-
peſtate in diuinis ſcripturis plurimum effulſit:qui cum eſſet ſæcularium litterarum ual

de eruditus:& ipſe ſcripſit cōtra Berēgariū hereticū Thitronenſem:De corpore & ſangui
ne chriſti libros tres.Incipit primus ſic.Ad rem his temporibus.Et quædam alia.
¶Alphanus Caſſinenſis Monachus:Salernitanuſq; epiſcopus his temporibus cum eſſet
in diuinis ſcripturis nobiliſſime doctus:philoſophuſq; ac Theologus maximc opinionis
ſcripſit quædam profundi Sermonis opuſcula:e quibus extāt.De unione uerbi dei & ho
minis li.i.De uniōe corporis & animæ li.i.De quattuor humoribꝰ corporis li.i.Atq; alia
quædam magnæ eruditionis uolumina compoſuit.

Enricus eius nominis ſecundus Conradi prædicti Cæſaris filius : ſiue ut aliis 1039 6238
Hēricꝰ ſecūdꝰ h placet gener ſextus Germanorum imperator poſt patrem Cæſar & Auguſtus
ab electoribus factus.Imperauit annis.17.Qui Imperio aſſumpto magnū com
parās exercitum:ſtatim aduerſus Oldericum Bohemorum Regem dubio marte diu pu
gnauit.Sed altero anno certamine repetito.Oldericum ipſum certamine ſuperauit:& cō
præhendit:quem ſibi tributarium factum:incolumem poſtea dimiſit:mouens deīde in
ungaros inter ſe de regno diſcidentes Salonem a ladiſlao pulſum:in regnum reſtituit:pꝰ
modum cum apud Romam multi pro pontificatu contenderent:cum magno comitatu
ad componendam pacem Romam uenit:ubi Synodo congregata Benedictum nonum:
Silueſtrum tertium:& Gregorium ſextum pontificatu ſe abdicare coegit: & Fidegerum
Bambergenſem epiſcopum:qui clemens ſecundus dictus eſt:creauit pontificem : a quo
etiam mox imperii Coronam accepit.Quo facto:Romanos in uerba ſua iurare compu
lit.ut de cætero pontificum electioni ſe nequaquam interfuturos:niſi de mandato Im
peratoris id facere cogerentur.Diſpoſitis hoc modo rebus:Capuam proficiſcens multos
milites ſecum aduixit:qui ſaracenis regioni infeſtis reſiſterent. Atq; in Germaniam re
greſſus.Ibidem templum celeberrimum in honorem beati Georgii martyris Bambergi
condidit.Quod cū cuperet in cathedralē Eccleſiā conſectari:annuēte Benedicto pōtifice
maximo:ſingulis annis ipſam eccleſiam daturam.Ro.pontifici cētum Argenti marchas:
cum uno equo falerato repromiſit:quod quidem donum leo nonus poſtea ab Impera
tore accipiens:ipſi Bambergenſi eccleſiæ tale tributum remiſit:uincentius gallus:& mar
tinus ſcriptores.De huius Henrici ortu miraculoſo:diui nanq; promotione hiſtoriam
admirabilem:ymo admiratione multa dignam compoſuere:quam ſi credimus:mirabilis
profecto deus in omnibus operibus ſuis.

Illueſter papa eius nominis tertius:natione Ro.patre laurentio:in locum Bene
papa 157 s dicti expulſi hoc anno ſurrogatus : non niſi men. duobus ſedit. Quia poſt id
tempus:ſuorum factione reſtitutus fuit.Eo ſic pontificatum deuenerat:ut qui
plus largitionibus:aut ambitione ualeret:is talem gradum obtineret.Hic cum primum
Sabinenſis cardinalis eſſet ſuis largitionibus contra Benedictum papam:pontifex creatꝰ
fuit:ſed quia non per hoſtium in ouile ouium intrauerat:ideo ut fur & latro merito pul
ſus eſt: & Benedictus denuo reſtitutus.Ac ſic omnia in tumultu exiſtētia:modo unum:
modo alium Romani appetebant.

Regorius papa:eius nominis ſextus:ſedit in ſciſmate annis duobus : & men.3.
papa 158 g Hic autem in eccleſia ſancti Ioannis ad portam latinam Archidiaconus exi 1040 6239
ſtens:pontificatum(ut dictum eſt)a benedicto nono accepit: quamobrem Hen
ricus cæſar habita ſynodo:& benedictum prædictum & Silueſtrum : ac hunc Gregoriū
abdicare ſe pontificatu coegit:& clementem ſecundum pontificē creauit.Hūc tamē nō
nulli uirū optimū & bene de eccleſia dei meritū fuiſſe dicūt.Cum ſedem apoſtilicam la
befactatam:ſua uirtute animiq; magnitudine reſtitu erit.Quia latrones hinc inde deba
chantes e medio ſuſtulerit:& eccleſiæ dictionem recuperauit:prius tamen interdictis:&
execrationibus admonitos:poſt ui & armis domitos:hanc obrem a multis homicida &
ſanguinis humani effuſor potentiſſimus habitus eſt. Necnon a Cardinalibus omnibus
facinoroſus prædicatus:propter quod in egritudine conſtitutus:qua & mortuus eſt:hic
Gregorius cardinales omnes ad ſe uocauit:hoſq; uerbis & rationibus caſtigans :id ſe iu
ſte & charitatiue feciſſe retulit:quod ipſi liuore iniquitatis crudelitatis feciſſe repræhen
debant.Et ut me uerum dixiſſe ſciatis inquit:cum mortuus fuero : corpus meum ante
fores eccleſiæ ſiſtitote uectibus obſeratas:Si portæ nutu diuino aperientur:me dignum

chriſtiana ſepultura cenſitote:ſin aliter:corpus meũ una cũ anima dãnatũ:quo uolueri tis eiicitote. Mortuo itaq; pontifice:cardinales mandata eius fecere: & ſtatim cohorto graui uento:portæ apertæ ſunt:corpuſq; cum admiratione omnium & magnæ ſanctitatis opinione incolatum eſt.

Lemẽs papa:eius nominis ſecundus Bambergenus epiſcopus:ſyndegerus antea
6240 1041 c uocatus uiuentibus adhuc Gregorio:Siluestro:ac Benedicto pontificibus:hen papa
rico cæſare Imperante ac lubente in ſynodo congregara:pontifex creatus ſedit 159
menſibus.9.& diebus.7.nec poſt eum ſedes uacauit:quia illo adhuc uiuente .Damaſus i pontificatu ſucceſſit:quẽ tamẽ in auguſto creatũ. Romani ueneno e medio ſuſtulerũt.

Amaſus papa eius nominis ſecundus:natione Bauarus:nullo populi clericiq; cõ
6241 1042 d ſenſu pontificatũ occupans:ſedit tantũ diebus 23. Adeo enim corruptela hæc papa
inuoluerat:ut cuicunq; ambitioſo liceret petri ſedem turpiter occupare :ſed de 160
us maliuolo & ambitioſo uiro:in exemplũ cæterorũ obſtitit.quia tertio & uigeſimo tyrannidis ſuæ die mortuus eſt.

¶ Dominicus eius nominis quartus trigeſimuſſecundus uenetiarum dux:ex nobili contarena familia natus:hoc anno indemortui Dominici gradenici ducis loco ſuffectus:ducauit annis.25.men.9. Vir ſane prudentiſſimus:ac ſuæ reipu.amator. Qui ſuſcepto magiſtratu ex ſenatus ſui conſilio:Gradum urbẽ nuper a Pepo patriarcha Aquileienſi auctoritate & conſenſu Benedicti pontificis captam & ſpoliatã:ac dirutã:eiuſdẽ etiã pontificis conceſſione maxima impenſa ipſam inſtaurauit. Inſuper cũ eſſet admodũ religioſus & pietatis amator:ſua opera & induſtria Monaſteriũ ſancti Angeli intra urbẽ: & in propinquo loco in maris litore aliud Monaſteriũ ſancti Nicolai de lido fundauit & erexit. Et ipſo randẽ plenus dierũ:& operibus bonis ſepeliri ſe fecit. Huius nanq; prudentia cõpertũ fuit in toto magiſtratus ſui tẽpore:nil contra ſenatum rẽq; pu.ſuã molitum fuiſſe mali:ſed omnia in pace:ſũmaq; iuſticia conſeruata fuiſſe.

Eo papa:eius nominis nonus natione alamanus poſt damaſum papam : ponti
6248 1049 l fex factus:ſedit annis tribus. & men.2.& diebus.6. Mortuo nanq; damaſo põ papa
tifice prædicto Romani ad Imperatorẽ uſq; in Saxoniã miſere:rogantes ſibi põ 161
tificẽ dari optimũ:quibus cæſar ſtatim Bauonem epiſcopum tulenſem uirũ doctiſſimũ & bonũ ac ſimplicẽ obtulit ac deſtinauit. Qui cũ Romã p ueſuntiũ ciuitatẽ in põtificali habitu peteret:quidã Cluniacenſis Abbas & ildebrandus Monachus Sena ethruſcha urbe oriundus eidẽ forte obuiauerunt: & eũ ueluti apoſtatã repræhendentes dixerunt:ut papalia ornamenta omnino deponeret:uidelicet ab iperatore poteſtatẽ non habente cõceſſa:quorum iuſſa humiliter exequẽs:in peregrini habitu inuitum Romã perduxerũt. Qui ad cardinaliũ:clericiq; ac populi conſpectũ perductus: ſe uelut incautũ accuſauit:eo Imperatori in hoc paruerit. Rogauitq; ne petri ſedẽ diutius uacare ſinerent. Clerus autẽ ildebrando monacho ſuadente ipſum Bauonẽ in pontificẽ elegit:leonẽq; nonũ uocatũ. Qui hoc modo pontifex factus. Ildebrandũ ipſum monachũ illico cardinalẽ dyaconũ fecit. Fuit itaq; põtifex hic:uir pietate:innocẽtia:benignitate:gratia: & hoſpitalitate adeo inſignis:ut eius domus ſemper peregrinis & pauperibus patuerit. Qua ex re contigit:ſemel ante fores ſuas leproſum pauperẽ inuenire:quẽ præ miſericordia in lecto ſuo collocari præcepit. maneq; facto nuſquam pauperẽ inuentũ fuiſſe:unde creditũ pro certo fuit:chriſtũ illũ fuiſſe:qui pauperis nomine eo in loco recubuit:in rebus præterea ad religionẽ pertinentibus tanta diligentia uſus eſt. Vt mandauerit Clericorũ domicilia omnia iuxta tẽpla conſtrui debere:ut habetur in canone.12.q.i.c. Neceſſaria. Tantæ denique auctoritatis & reuerentiæ fuit:ut præ cæteris pontificibus:ſuis admonitionibus conſtãtinopolitanũ Imperatorẽ impulerit:ſepulchrũ domini a Barbaris iã ſeptẽ & triginta annis dirutũ reſtituere. Hic igitur cũ eſſet uir eruditiſſimus ſtudioſuſq;: nonnulla edidit opuſcula:in quibus eius eloquii uenuſtas & ſententiarũ ſublimitas comendat. E quibus ſunt iſta:uidelicet:De extirpandis hereſibus li.i. Ad conſtantinũ monachũ Imperatorẽ li.i. ad patriarcham conſtantinopolitanũ li.i. Contra errores græcorũ li.i. Ad epiſcopos Affꝛce & egypti li.i. Epiſtolarũ ad diuerſos librũ unũ:moriens deniq; multis clarũ it miraculis:& apud ſanctum petrum ſepelitur.

¶Viri diſciplinis excellentes.

¶Hugo cluniacenſis Abbas:homo ſane præter doctrinam genere:pietate :religione:cle
mentiaqꝫ inſignis:per hoc tempus in Odilionis Abbatis loco ſubſtitutus :nonnulla per
ſcripſit eruditione & laude digna.
¶Laſranchus Lombardus patria papienſis eximius doctor:& Anſelmi egregii Doctoris
præceptor:his temporibus in Gallis inſigniſſimus fuit.Qui cū apud pariſiū legendo:ſcri
bendo:& diſputando clariſſimus haberetur:diuino ſpiritu tractus.Scolis abrenunciauit.
& ad propria remeauit:ubi rebus ſuis pauperibus errogatis:factus Mōachus(ut quidam
aiunt)maxima cum humilitate quoaduixit:ſoli deo tanquam uerus chriſti ſeruus mili-
tauit:hic reliquit poſt ſe ingenii ſui monumenta egregia.De quibus reperiūtur ſubiecta:
Et primo.Opus inſigne in omnes apoſtoli pauli Epiſtolas li.14.in pſalteriū cōmentario
rū librū unū.Geſta Gulielmi comitis libro uno.Aduerſus Berengariū turronēſem here
ticū inſignē librū:qui Syntilariū nuncupatur:qui incipit laſranchus miſericordia dei cā
tuarienſis epiſcopus. Vnde uidetur quod fuerit Archiepiſcopus.
¶Berengarius autem doctor natione Gallus patria Turonenſis andagauenſis archidiaco
nus per hæc tēpora:cū diu apud multos ſanctitate:doctrinaqꝫ iſignis caruſqꝫ fuiſſet ob
doctrinæ ſuæ amplitudinē primo confuſus:in Euchariſtiæ ſanctæ ſacramento turpiter
errauit.Et multorū animos ipſo ſuo errore infecit :ſed diuina poſtea illuſtratus gratia:
& multorum doctiſſimoꝝ uirorum comonitionibus & ſcriptis improbatus ſuum erro
rem publico in concilio Vercellis habito humiliter emendauit:ut habemus in Decretis
De conſe.di.2.c.Ego berengarius.Emendatione itaqꝫ hoc modo facta ſtatim ſtudio So-
phiſticæ diſciplinæ omiſſo:primo omnia ſua pauperibus errogata:ſeſe pauperrimū effe
cit.& reliquum uitæ ſuæ tempus ſanctiſſime contriuit.
¶Theobaldus ēt qdā nobilis francus:uir utiqꝫ religioſiſſimus eiſdem quoqꝫ temporibꝰ
apud uicentinos italos & doctrina & uitæ ſanctitate multo in precio habitus eſt: ac q̄
dā opuſcula compoſuit:quæ tamen uidere non merui.
¶Hermanus contractus natione germanus Monachus diui benedicti . Ingenii eminen
tiſſimi uir:hac tēpeſtate cum diuinis ſcripturis eruditiſſimus:exercitatuſqꝫ multum fuiſ
ſet.Eſſetqꝫ philoſophus poeta aſtronomus rethorqꝫ ac muſicus perfectiſſimus nulli ſui
temporis ſecundus.eſſet præterea trium linguarum uidelicet latinæ græcæ & arabicæ
ſufficiēter inſtructus:ſcripſit oratione ſoluta & carmine:plurima præclara uolumina:de
quibus habentur ſubiecta.

De Muſica li.i.	De monacordo li.i.	De ſex ætatibus mundi li.i.
De cōpoſitione aſtrolabii li.3.	De utilitate aſtrolabii li.i.	De Eclipſibus li.i.
De computo li.i.	De quadratura circuli li.i.	De cōflictu rythmiachiæ li.i.
De phiſonomia li.i.		

Vitas plurimorū ſanctorū libro uno . Hymnos & uarias
proſas ſcripſit :ymo cōpoſuit dulci melodia diuerſos cantꝰ atqꝫ in honorē beatiſſimæ uir
ginis mariæ:pulcherrimas ac plurimas edidit & decantauit laudes:quas inter illa celebet
rima habetur:quæ incipit.Salue regina miſericordiæ:& alma redēptoris mater:tranſtu-
lit etiā nonnulla e Græco & arabico in latinū . Magni ac præclariſſimi Comitis Sueui
filius fuit.Cuius præclariſſima laus hæc extitit:quod deſtituto omni corporis robore ſe
totum tanquam generoſi animi princeps litteris ſacris deuouit:atqꝫ dedicauit:in quibus
aſſiduus maxime profecit.Et bibliothecam omnis generis librorum mirabilem ſibi cō
ſtrui fecit.
¶Gotifredus tertius apuliæ Comes Tancredi normani filius hoc anno Diogone & hū 1050 6249
fredo eius fratribus defunctis in apuliæ comitatu ſubſtitutus:multos annos regnauit.
eo etiam anno eius conſobrino nomine guaymaro Salerni principe:a ſuis interfecto:gi
ſulphus ſurrogatus eſt.Qui ambo paulo poſt beneuentum urbem Ro.pontifici ſubie-
ctam occupantes:magnum incendium ſuſcitarunt ; aduerſus hos leo pontifex auxilio
Imperatoris profectus:cum ipſis congredi temptauit: ſed pontifex ipſe ab ipſis prælio
ſuperatus:etiam cum aliquibus Cardinalibus captus eſt.Normani tamen capto pontifi
ce ſicut docuit :maxima in pontificem uſi reuerentia:eum cum omnibus ſuis Romam
cum honore remiſere.Quam ob liberalitatem poſt modum pontifex reuerſus:ſua au-

ctoritate ipſis normanis eam gubernandā permiſit:ac quæcunq̧ alia de Italia tunc tēpo
ris tenebant.Quo facto Gothifredus uita functus bagelardū filiū i ea reliquit heredē.
1051 ¶Conciliū uercellenſe hoc anno in eadem uercellarum Italiæ urbe leonis pontificis iuſ
ſu contra ſupradicti Berengarii errorem celebratur.In quo quidem concilio idem Be-
rengarius andagauenſis archidiacouus cuiuſdam eccleſiaſtici erroris auctor damnatus
fuit.& poſtmodum (ut dictum eſt) illuſtratus optime uixit.
1053 ¶Theodora uirgo græca mulier ſane ꝑclariſſima.30i.quondā Imperatricis uxoris Mi-
chaelis etheriachis Conſtantinopolitani Imperatoris ſoror:hoc anno conſtantino mona
cho eius cognato atq̧ ipſius ſorore imperatrice uita functis:ut erat mulier ingentis ani
mi atq̧ uirtutis imperii dignitatē aſſumens:duobus annis illam prudentiſſime ac iuſtiſ-
ſime adminiſtrauit.Qua demū obeunte:Michael cognomento Nouitius per arma eidē
ſuffectus eſt Imperator.Qui & ipſe eodē anno ab Iſautio Comiano ab Imperio deiectus:
monachus efficitur:iſautio item poſt quattuor annos per arma pulſo conſtantinus co-
gnomine Dioclefim Imperium occupauit.
ictor papa eiꝰ nominis ſecūdꝰ uatione alamanꝰ e Bauaria regiōe oriūdꝰ:hoc
6253 1054 u āno leoni pōtifici ſuffectꝰ:ſedit ānis.2.& mē.3.ac diebꝰ.14.Hic omniū cōſenſu papa
pōtifex electꝰac cōfirmatꝰ:ſtati magnā Synodū florētiæ celebrauit:in qua mul 162
tos Epõs & ꝑlatos:tū Symoniæ:tū fornicationis cā notatos epātu & dignitatibꝰ priua-
uit:ac cleꝝ admonuit:quod maxime ad ſe ꝑtineret:pena propoſita his qui leges canoni-
cas infringerentur:aut tranſgrederentur:tandē ad extremā horā ueniens ibidē uꝫ floren
tiæ i domino obdormiuit:& poſt ſedes uacauit dies.xi.
6254 1055 ¶Othus Angleriæ comes:Mediolaniq̧ princeps unicꝰhelyprādi gnatus:hoc anno patre
defuncto:adoleſcens in regnū ſuccedēs:regnauit ānis.55.Qui paternæ nō imemor uirtu
tis iter primos illiꝰ ſuæ ætatis adoleſcētes effloruit.Erat iter cætera maximi ingenii ado
leſcēs maximaq̧ reꝝ gerēdarū ſapiētia:ad pacē quidē & ad bella pertractanda idoneꝰ:&
potiſſimū ad litterarū ſtudia inſignitꝰ. Sceptro itaq̧ paterno ſuſcepto oībꝰ uno aīo eē
cœpit:ac diuites & egenos uno ordine habuit:& cū chriſtianiſſimꝰ haberetur:Alexādrū
pōtificē maximū natiōe mediolanēſem:maximo i honore atq̧ tutella ſuſcepit. Cuiꝰ q-
dē potētia Cadoli adulterini pōtificis exercitꝰ primo ꝓfligatꝰ fuit : inde eiꝰ uirtꝰ ubiq̧
diuulgata & cognita:galliaꝝ principes cū ꝓ terræ ſanctæ recupandæ Synodū apud cla-
romōtē cōgregare deberēt:ad hūc othonē ēt litteras dederūt:ut & ipe tāto apparatui au
xilio adeſſe dignaret.Qui & pōtifici Ro. iprimis aliiſq̧ regibꝰ & pricipibꝰ libētiſſimo
ānuit aīo.hieroſolymā tādē cū reliqs ad bellū ꝓfectꝰ:uniuerſā iudæā atq̧ Samariā bre-
ui tēporis ſpacio chriſtiani cōquiſiuere:dūq̧ urbē hieroſolymā obſiderēt & circa eandē
cū reliquis chriſticolis othus cū ſuis hyemaret:Quidā priceps tranſiordanē noie uolux
uiſo othone:ut erat audaciſſimꝰ:p interpretē hūc othonē ad ſingulare certamē & cōfli
ctus inuitauit.Quæ res ab eo exorata facilimū ꝓmeruit uotū.Atq̧ ita ſextā poſt diē am
bo armati ad duelū ꝓceſſerūt.Eo.n.tēpore othꝰ hic ꝓ īſigne ſeptē in ſcuto coronas ge
ſtabat inſculptas: uolux uero aliter ornabatur:Ex eiꝰ nāq̧ Cono uipera ænea ſurgebat
miris inuoluta atq̧ implicata ſpiris:quæ īfātē excoriatū aduſq̧ coſtas deuorare uidebat
humiritū & brachia extabāt:& bipatēti ore pene uociferare uidebat.Cū his igit inſigni
bus ambo in pugnam proceſſere.Et primo quidem occurſu cum Othus uolucem lan-
cea ex equo præcipitem dediſſet: ſtatim eleuata claua:ado illi caput cōfregit:ut cerebrū
totū p ſolū ſpargeret:Quo quidē mortuo Othus illi galeā exuit: & eius ſpolia uniuerſa
pro triumpho reportauit.Deniq̧ cū Mediolanū cū gloria rediſſet:illud īſigne xp̄o dn̄o
nr̄o in tēplum obtulit.Atq̧ ita ſibi ſucceſſoribuſq̧ ſuis:eā uiperā pro ſingulari inſigne ꝑ-
petuo portandā delegit.quā uſq̧ in hodiernū diē Mediolanēſes pricipes & reliqui uice-
comites geſtare cernūt.Tandē uero ab hyeroſolimis reuerſus:dum Imperatoriæ res flu
ctuarēt:ēt Mediolanenſiū res aliquātulum ꝑturbari ceperūt: Quas quidē cum qua lan-
cea ſedaſſet a ſuis excitatus:magno exercitu coacto in Germaniā cōtra duos Imꝑatoruꝫ
exercitus comigrare ꝓpoſuit.Sed re nundū cepta imatura morte ſublatus eſt: Ac cum
ingenti totiꝰpopoli luctu & merore in diuæ Mariæ tēplo ſepultus fuit.hic cum luciam
genere franceam duxiſſet uxorem:ex ea Andream ſolum genuit filium.

❡Egeluotus Cantuarienſis epiſcopus ſapientiſſimus atq; doctiſſimꝰ uir his tēporibus: cū apud Cinitonē anglo᷑ regē magno haberet̄ in p̄cio: in anglia diē obiit. & multis ſignis atq; uirtutibꝰ clarꝰ effulſit. Hic doctiſſimꝰ uir cū diui Aurelii Auguſtini deuotiſſimꝰ haberet̄: aliquādo e Ro. ī Angliā rediens teſte uincētio gallo li. hiſtoria᷑ ſuarū. xxvi. apud papā unū ex Brachiis ipſius diui aurelii Auguſtini cētū talētis argēti & talēto auri emit: & in Angliā ſecū magna cū reuerētia p̄duxit: illudq; in ciuitate uēturia collocauit. Huius etiā monitu & ſuaſione (ut iā p̄dictū eſt) Cinitus ſupradictꝰ Anglo᷑ Rex multa Monaſteria Conſtruxit: ac multas Eccleſias & erexit & inſtaurauit: qui cū beatiſſimæ uirginis Mariæ deuotiſſimꝰ haberet̄: multa in eius laudē edidit monumēta: atq; alia plurima cōpoſuit memoratu digna. Ex quibꝰ iter cætera extat Epiſtolarū liber pulcherrimꝰ. In qua᷑ una gratias agit ipſi Cenitoni regi: quod largitatis eius uiſcera in impenſis Eccleſiæ Carnotenſis effuderit.

Enricus eiꝰ nominis tertiꝰ Henrici p̄dicti filiꝰ ſeptimꝰ Germano᷑ Imperator
Hēricꝰ tertius h hoc āno patre eiꝰ defuncto: licet Adoleſcēs ab Electoribꝰ Cæſar & Auguſtus 1057 6259
electꝰ: imperauit ānis. 48. Vir in bono leuis: i mala uero pertinax: qui ſuſcepto Imperio factꝰ elatior: deū īmortalē ſpreuit: ac religionē chriſtianā cōtēnere cœpit. Et a patriis moribꝰ oīo auerſus factꝰ Calcē & cornua cōtra dei eccleſiā ſupbe nimiūq; erexit. Quāobrē ſtephanus papa & reliqui ſui tēporis p ſucceſſionem pōtifices Ro. eū hereticū pronūciarūt: ea maxime de cauſa: quod ſūmorū pōtificū auctoritatem potentiamq; ſemp diminuere ſubuertereq; ſtatuiſſet: hic cū a Nicolao ſecūdo papa: una cum Agnete uxore ſua Imperii coronā accepiſſet: toto ſui pōtificatus tēpore: ob beneficiū acceptum nihil cōtra eccleſiā Ro. moliri temptauit. Sed Nicolao defūcto cōtra alexādrū ſecundū Sciſmata ſuſcitauit plurima: & Cadolum parmenſem epiſcopum (uxore eiꝰ agnete reclamāte) pōtificem creauit: cuiꝰ rei cā multa ſcādala: multæq; cædes hinc inde exortæ ſunt. Cognito aūt poſtmodū errore ſuo apud mātuā urbē Hēricus ipſe ueniā ſupplex expoſtulauit & obtinuit. Alexandro nāq; pōtifice defūcto. Gregoriꝰ eiꝰ loco ſuffectꝰ. hunc eūdē Henricū admonuit: ne deinceps eccleſiaſtica beneficia p Symoniā alicui committeret: cuiꝰ ſanis admonitionibꝰ nō modo nō obtēperauit: ueꝝ etiā agnetē Imperatricē bñ admonentē ab adminiſtratione prorſus depulit. Quæ Ro. profecta nō diu dolore animi ſuperuixit. Tū uero Grego. tātā nō ferēs iniuriā: Henricū ipſum oī regia adminiſtratione & dignitate priuatū anathemate notauit: cognita itaq; Gregorii pōtificis cēſura. Hēricus hic p litteras ueniā ſupplex p̄catur. Cuiꝰ p̄cibus permotus pōtifex canoſſum agri Regienſis oppidū: ad Mathildā comitiſſam: ex ciuitate uercella᷑ cōceſſit: illic igit̄ Hēricus Impator cū oībus copiis ſuis propere properās depoſito Imperiali ornamento nudis pedibus ſup glaciē per triduū ueniā p̄cari non deſtitit: cui demū pōtifex ipē Mathildi comitiſſæ & adelay ſabaudienſis comarchi interuentu pro ueniā præſtitit: & abſolutionis beneficiū eidē cōceſſit. pace itaq; iureiurādo firmata Impator papiā uerſus iter arripuit. Vbi paulopoſt pacis federa abrūpēs rebꝰ nouis ſtudere cœpit: & quorūdā epiſcoporum ſeditionibꝰ cōcitatus Grego. pōtificē denuo deponere ſtuduit: quibꝰ ſatuitatibus alamanii principes indignati: ſtatim poſthabito iſto Henrico Rodulphū Saxoniæ regē ipſius Henrici ducē uirū utiq; modeſtiſſimum Imperatorem creāt: qui coactus humiliter Imperii gubernacula ſuſcepit. Qua ex re indignatus Henricus multos: tum ſeculares: tūq; eccleſiaſticos uiros interfecit: & habito epiſcopo᷑ male ſentiētium conuentu gibertum quendā olim Rauenatē archiepiſcopum cōtra grego. pontificē creat: eumq; clementem appellat. Rodulphus autem apud Saxoniā exercitu cōparato in eum duxit. & maximo cōmiſſo prælio Henricus ſuperatur. qua quidē clade adeo perterritus fuit: ut per decē & ſeptem dies uix inueniri potuerit: quo quidem in tempore germani Henricum eius filium eiuſdem nominis quartum in eius locum ſuffecerunt. Qui ſimul poſtea in unum copiis iunctis: in italiam uenerunt: & clementem ſciſmaticum ſecum adduxerunt: & Romam ſimul hoſtili animo intrauerunt: ubi profanata petri baſilica: & demolito porticu ipſius baſilicæ grego. pontificem in hadriani mole aliquandiu obſiderunt. Sed cum ferre oppugnationem pontifex non poſſet: ad guiſcardum apuliæ Ducem pro auxilio miſit. Qui concitus: magno cum impetu Romam uenit: quo aduentu Henricus pauefa-

ctus ſtati in Germaniã cũ ſuo clemẽte adulterino cõfugit:ubi ſiniſtro marte cũ Saxõibꝰ
& Rodulpho pugnans:quattuor militũ milia uno prælio amiſit:qbus incomodis eccle
ſiã dei perturbare deſtitit:uerũ pniciosiſſimꝰ hõ non deſtitit: multos Germaniæ Italiæqꝫ
pricipes ꝑlũs laceſſere:ut eos ſancta hieroſolymoꝶ auerteret expeditiõe. Tãdẽ uero ma
loꝶ ſuoꝶ penas debitas luuit. Quia eius iunior filꝰ excandeſcens maximiſqꝫ probris &
præliis ipſum afficiẽs apud leodum urbẽ cũ prælio ſuperauit & ꝓfligauit:qua iniuria &
damno confractus cum merore uitam exegit lugubrem:ac demum cum dedecore mul
to uitam exalauit:ſpire ſepultus.

Tephanꝰ papa eiꝰ nois.9.natiõe lothoringus caſſinẽſis abbas Federicꝰ antea uo papa
6256 1057 s carus eo ipo ãno:quo & Hẽricus cæſar poſt gregoriũ põtificatũ adeptus ſedit 163
mẽ.4.Qui ſtatim ubi põtificatũ iniit:curauit ut Mediolanenſiũ eccleſia quæ
a Ro.ducentis ferme ãnis ſe ſubtraxerat prima:inter alias eã maiorẽ ſuperiorẽqꝫ cogno
ſceret:quæ etiam nunc uſqꝫ maxima cum obedientia perſeuerat:eo itaqꝫ ipſo anno florẽ
tia defuncto in cathedrali eccleſia ibidem ſepellitur.

Enedictus papa eius nois decimus natione Cãpanꝰ ualetrẽſis eṕs hoc ãno quo
b rũdã nobiliũ factiõe clero diſſentiẽte ſtephano põtifici ſuffectꝰ ſedit mẽ. 8.& papa
diebus. 20. Et quoniã nõ per oſtiũ:ſed per uim:& largitionibꝰ intrauerat:ab il 164
debrãdo monacho põtificatu deiicĩ.quo pudore ductꝰ ſtati uiletras exulatũ perexit.

Icolaus papa eius nois ſecũdus natione Sabaudiẽſis Gerardus antea uocatꝰ flo
6257 1058 n rẽtinus epiſcopus:uir oi uita probatus abrogato benedicto nõ legiptime crea papa
to Senas propter bõæ eius uitæ famã a cardinalibus epiſcopiſqꝫ canonice ele 165
ctus:ſedit annis.3.mẽ.6.& diebus.26.Qui põtificatu ſuſcepto:ſtati Sutriũ cõceſſit.atqꝫ
ibidẽ cõcilio habito benedictũ ꝑdictũ põtificatu ſe abdicare coegit.Inde Ro.proficiſcẽs
aliud apd' lateranũ cõciliũ habuit:in quo uir prudẽs formã põtificũ Ro.a cardinalibus
eligendorũ inſtituit:ſic habemus in decretis di.23.c.in nomine domini.In eodẽ quoqꝫ cõ
cilio reuocatũ ab errore Berẽgariũ ꝑdictũ fuiſſe ferunt.Henricũ autẽ tertiũ ibidem im
peratorem & auguſtũ ipſe declarauit.Imperiiqꝫ corona inſigniuit .Moriens deniqꝫ ceſſa
uit papatus dies.12.

1059 ¶Bonifacius illuſtriſſimæ Mathildis comitiſſæ pater .Vir quidem nobiliſſimꝰ atqꝫ ſa
pientiſſimus:ac multaꝶ diuitiarũ potentiſſimus hoc anno apud Mantuã lõbardiæ ur
bẽ ſuã:uita excedẽs maxima cũ funeris põpa ibidẽ ſepellitur.Hic igitur e Iucha ethruſca
urbe oriundus extitit:qui propter ingẽtes eius in omni genere uirtutes atqꝫ diuitias bea
tricẽ Henrici ſecũdi Imperatoris ſororẽ habere promeruit uxorẽ:pro qua etiã multas ci
uitates obtinuit:& eas quoaduixit cũ ingẽti moderatione gubernauit . Sed eo mortuo
(ut præfertur)Beatrix eius cõiunx illuſtris fœmina magſarũ ipſius Mantuæ:ferrariæqꝫ
ac canuſſii oppidi qndeci ãnis pacifice tenuit:in quibus eiꝰ unicã filiã noie Mathildim
uitæ ſanctæqꝫ ſecũdũ ꝑceprũ domini cũ eruditione bonaꝶ litteraꝶ illuſtrẽ effecit:atqꝫ
inſignis moribꝰ & ꝑclariſſimus uirtutibus educauit.Hæc nãqꝫ cordata chriſtianiſſimaqꝫ
fœmina inter alia ſuaꝶ uirtutũ monumenta duo in italia fundauit:erexitqꝫ monaſteria
uidelicet frixonariæ i agro lucenſi & aliud Canuſſinũ in rogienſi agro:& illudquidem
celeberrimum,quibus & ꝑdia atqꝫ donaria cõtulit plurima:Demũ & ipſom poſt multa
bona opera egregie confecta apud piſas infirmitate correpta decimaoctaua aprilis die
plena operibus bonis ibidem in domino obdormiuit ubi & ſepulta fuit.
¶Robertus normanus cognomento guiſcardus,hoc ãno Gothifredo eius fratre defun
cto cui iã diu robertus hic frater calabriæ & Apuliæ comitatũ ſpõte ceſſerat.egre ferẽs
qood gothifredus Begelardũ filiũ ipſius comitatus heredem inſtituiſſet pulſo begelar
do nepote calabriam & Apuliam denuo occupat.Troia adiecta:quæ Ro. põtificibꝰ pa
rere conſueuerat.Quamobrem indignatus põtifex Ro. nõnihil roberto huic ſuccenſu
it uerum cum poſtea Nicolaus põtifex a capitaneis quos noſtris temporibus Romani
Barones appellant agitatus Robertum hunc ad Aquilam urbem in colloquium accerſi
uit:& tandem pace compoſita.Robertũ hic Beneuentum & Troiam ac cætera quæqꝫ
quæ iurium eccleſiæ tenebat placide reſtituit:qua urbanitate cõmotus papa:ſtatim ter
ræ apuliæ & omnium quæ agſierat & poſſidebat ſub Ducatos titulo ipſum legiptimũ

heredem & poſſeſſorem inſtituit.Quo facto Robertus in capitaneos proceres Roma-
nos duces:eos tandem omnes domitos pontifici Ro.parere cōpulit:pauloq; poſt idem
Robertus eccleſiæ Ro.uectigal factus:auctus animo Gulielmum fratrem apuliæ præfi
ciens:ipſe in calabros iterum duxit:ac ſic breui tempore una cum fratribus totam Rea
tinam terram:quæ nunc Aprutii regio nuncupatur:obtinuit.& eam Gōfredo fratri gu-
bernandam tradidit.Indeq; reuerſus calabros brutioſq; ac omnia quæ i ipſo regno erāt:
in ſuam fratrumq; poteſtatem redegit.Et tunc primum Robertus hic calabriæ & apu-
liæ fratrum conſenſu Rex ſe appellare fecit.Et ita pluribus annis regnauit.

¶ Alexius conſtantinopolitanus imperator:hoc anno patre eius Romano Diogene co- 1059
gnominato defuncto:in imperio paterno ſuccedens:imperauit annis.15.Cuius tempore
propter prædeceſſorum negligentiam:eoꝝ imperium adeo a ſaracenis īminutum ē.Vt
uix thraciam:gallatiam:pontum:theſſaliam:macedoniam:& achayam prouincias reti-
nere poſſet:quin ex ipſis prouincus:nunc mauri:nunc ſaraceni aliquid quotidie ſibi ſub

¶ Ludouicus Henrici francorum regis filius:hoc anno patre adhuc uiuēte frā (ripiebāt. 1060
cis regnare cœpit:& regnauit annis.14.

¶ Monſtrum ſeu portentum fœminei ſexus:hoc anno:in Britānico pago:teſte Vincen-
tio gallo li.xxvi.naſcitur:& ad maturam uſque ætatem perducitur.Duo:uidelicet habēs
capita:& quattuor brachia:cæteraq; gemina uſque ad umbilicum.Inferius uero omnia
ſingularia:comedebat:uidebit:loquebatur:una flebat & ridebat:altera tacebat.Ore gemi
no manducabat:ſed uno meatu digerebat.Tandem una defuncta:altera pene triēnio ſu
peruixit:mortuam portans:donec & molis pondere & fœtore cadaueris defecerit.

A Lexander papa eius nominis ſecundus:natione Mediolanenſis: lucenſis primo
papa 166 epiſcopus:& Anſelmus antea uocatus:hoc anno:propter nimiam eius humani- 1062 6261
tatem & humilitatem atq; conſumatam doctrinam abſens :Nicolao pontifici
ſurrogatus:ſedit.xi.annis:& menſibus ſex.Qui pontificatu ſuſcepto:ſtatim Romam p-
rexit:ſed cæteri longobardi epiſcopi quidam Giberto parmenſe epō annuente:in unū
congregati indignum eſſe dicentes:aliunde q̄ ex lombardia pontificem eligendum eſſe.
Ab Henrico imperatore obtinuerunt.(Agnete uxore diſſentiente) ut papam eligerent:
quem uellent.Illi autem concilio coacto cadolum parmenſem Antipapā delegerūt. Cui
ſtatim omnes longobardi præter Mathildim comitiſſam & uirum eius obedientiam p̄-
ſtiterunt.Qui cadolus a capitaneis Ro.uocatus:in pratis Neronis deſcēdit.Vbi & bis cō
tra Alexandrum armata manu pugnauit.Vnde & multi ex utroq; exercitu cecidere.Irrū
pente uero othone mediolanenſium principe:& Gotfredo normano ac aliis compluri-
bus:cadoli exercitus ſuperatur.Tandem Henrico imperatore intercedente . Concilium
Mantuæ indicitur.In qua quidem ſciſmate compoſito.Alexander confirmatur & Caro
lo ueniam petenti ignoſcitur.Vbi etiam multa ad eccleſiæ utilitatem:Gratiano teſtante
conſtituta ſunt.Et primo nequis omnino miſſam ſacerdotis concubinarii audire præſu
mat:ut habetur in canone di.32.c.prætor:& diſtin.81.c.Siquis modo . Voluit tamen:ut
præſbyterorum filii auctoritate apoſtolica initiari poſſent:ut.56.diſtin.c.Apoſtolica au
ctoritate.Statuit quoq;:ut clerici & ſacerdotes a Symoniaco ſcienter initiati:omnino de
poni debere:ut prima queſtione prima capitulo De cætero.Vetuit item Monachis ītra
clauſtra exiſtentibus.Clericoꝝ officia admitti debere:ut ſextadecima queſtione pria ca-
pitulo.Iuxta calcidonenſe.Vetuit inſuper clericis omnibus a layco eccleſiaſtica benefi-
cia obtinere.ſextadecima queſtione ſeptima capitulo.per laycos . Statuit quoq; ne quis
excomunicatus alium excomunicare præſumat.quartadecima queſtione prima capitu-
lo.Audiuimus. Completoq; concilio e Mantua romam proficiſcens:dum Luca iter fa
ceret:maiorem urbis eccleſiam beato Martino dicatam : cuius epiſcopus ipſe fuerat:
ſacris ſolemnibus adhibitis conſecrauit:ac eius canonicos ob beniuolentiæ magnæ in-
dicium:ſpeciali priuilegio mitra paſtorali inſignitos reddidit.Multis etiam priuilegiis:ut
ex eorum annalibus habetur:ipſam ciuitatem inſigniuit.Tandem romā profectus:haud
multo poſt ſuperuixit.Mortuus deniq; in lateranenſi eccleſia ſepelitur.

¶ Ingens fames & lugubris peſtis:hoc anno teſte Vicentio gallo libro uigeſimoſexto p 1065 6264

totum mundum fuit.

6267 1068 ¶ Dominicus Siluius eius nominis quintus trigeſimus quartus Venetiarum Dux: hoc anno: indemortui Dominici contareni ducis loco: omnium bonorum conſenſu dux: creatus: ducauit annis tredecim & menſibus quinque. Hic præ ceteris Venetis principibus honorabilior & illuſtrior extitit. Et propterea Nicephorus græcus imperator magnanimus qui Michaelem & Andronicum eius filium ab imperio deiecerat: Sororem ſuā ſpecioſiſſimam eidem uxorem dedit. Cuius quidem intuitu hic Dominicus princeps contra rogerium apuliæ & calabriæ ducem Dyrachium imperii iuris ciuitatem obſidente3: non modicam claſſem auxiliarem tranſmiſit. Ab cuius obſidione imperator ipſum rogerium depulit: magno illato acceptoqꝫ damno. Et eam ob rem malegeſtam: Dominicus hic a populo magiſtratu priuatus eſt. De huius igitur ſpecioſiſſimæ ac elegātiſſimæ uxoris delitiis multa ac multa referuntur memoriæ digna. Refert namque petrus Damiani & Vincentius gallus libro uigeſimoſexto: tam delitioſa tamque uoluptuoſa mulier erat: ꝙ dictu audituque incredibile uideatur. In primis enim hæc delitioſa fœmina communibus aquis ſe abluere dedignabatur: ſed eius ſerui ſuo iuſſu quottidie cæleſtem rorem magno cum labore colligebant: & ex ea artificioſa balnea conficiebant. Cibos inſuper ſuos nullo modo tangere uolebat: ſed ipſos ab Ethnichis minutiſſimos in fruſta incidi mandabat: ac ſic illos fiſtulis aureis abſordebat. Cubiculum eius: & alia quæqꝫ ueſtimenta cum toto corpore omnibus aromatibus & Tymiamatibus redolebant: adeo ut Salomonis delitias ſuperarent: quam tandem diuinum iudicium (& quidem iuſte) ira percuſſit: ut adhuc uiuens toto corpore tam tetro fetore computreſcere cæperit: ut non ſolum eius cubiculum: ſed & totam aulam incredibili: imo intollerabili fetore ita compleuerit: ut nullus ſeruientium fetorem ipſius tollerare poſſet. Non ſeruus: non ancilla cuiuſcunque conditionis foret apud eam ſubſiſtere poſſet. Et uix tandem uiliſſima ancilla inuenta fuit: quæ eidem miniſtrare potuerit: & illa etiam non ſine ſpecierum redolentium auxilio: apud eam remanere potuit. Diutius itaqꝫ ipſa miſera hoc langore decocta: miſerabiliterqꝫ cruciata: amicis quibuſque lætantibus: miſeram tandem exalauit animā: Hæc ille: ut ſupra. Nota de muliere deliciosa nimiū

¶ Ordo uallis umbroſæ hic initium ſuſcipit.

6269 1070 ¶ Ioannes gulbertus patria florentinus: monachus quidem deuotiſſimus. Religionis uallis umbroſæ ordinator & princeps: hoc āno miraculis plurimis clarus: cæleſtia regna petiuit. Quam ob cauſam paulo poſt Gregorius huius nominis ſeptimus pontifex: Eum in ſanctorum confeſſorum numero merito retulit. Hic itaque uir ſanctus: patre Gualberto ciue florentino natus: hac de cauſa (ut ex eius habetur hiſtoria) ad monaſticam religionem ſe contulit. Cum inimicitias aliquando aduerſus finitimos gereret: qui fratre3 ſuum crudelem in modum obtruncarent: die quadam ex agro florentiam rediens armatorum multorum manu ſtipatus oportune in eum qui fratrem interfecerat: non procul a monaſterio diui Meniati montani incidit. Qui cum ſe circumuentum uideret: nec ulla ſalutis ſpes ſibi proponeret. Ad huius Ioannis Gualberti pedes humiliter procidit: ſupplexque per ieſum chriſtum crucifixum poſtulans ſibi ueniam condonari: & fraternæ cædis culpam ignoſci. Quibus precibus permotus Ioannes omne illud quod ſuſceperat odium de fratris nece confeſtim infregit: & culpam omnem condonauit. Nec eo contē tus: ſed cum uterque in diui Meniati templo ante crucifixi effigiem conſtitutus: ipſum inimicum Ioannes hic obtulit: & chriſti domini noſtri exemplo ductus: crimen omne eidem remiſit. Quæ res quam deo grata quamque accepta fuerit: miraculo incredibili cō probauit. Nam illico cunctis qui ibi aderant cernentibus: Ea crucifixi imago motu capitis illud comprobaſſe uiſa eſt. Quod quidē poſteris pro celeberrimo miraculo: ea crucifixi imago ſeu effigies uſque in hoc tempus demonſtratur. Talis itaque miraculi monumento uir ſanctus permotus: ſtatim ſe religioni contulit: & ut Eremita in ea appennini parte: quæ umbroſa uallis dicitur: ſeceſſit. Vbi & uitæ ſanctitate dei ſummi in ſe gratiam expertus eſt. Atque ita illius ſacri ordinis uallis umbroſæ illis in locis: templum & Cenobium poſuit. A quo poſtea multa alia loca nomen & originem traxere. Quæ

quidē ſancta religio griſei coloris induta quantis floruerit uiris dignitate epiſcopali & ſanctitate ac ſcientia clariſſimis infra ſuis in locis dicemus.Ipſam enim religionē pluri mi pontifices Ro.infinitis priuilegiis & gratiis honeſtauerunt.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Petrus damianus ex monacho eccleſiæ Romanæ Cardinalis epiſcopus in diuinis ſcri pturis doctor eruditiſſimus:his temporibus eas ob res magno in precio habitus eſt.Erat præter eruditionē maximā:& religione & ſapientia ubiq; noīatiſſimus uir.Eratq; & ingenio mitiſſimus:& acutus eloquio placidus & cōpoſitus:& ad pſuadendū ſatis idone⁹. Qui amore ſolitudinis & quietis ep̄atum & dignitatē maximaʒ deſeruit.Hic cum eſſet uir eminentiſſimi ingenii uir.Hæc quæ ſubiecta ſunt:edidit librorum uolumina.Et primo Apologeticoꝝ li.3.De incontinentia ſacerdotū li.i.De uxoribus clericoꝝ li.i.De ꝑfectu monachoꝝ li.i.Regula ſolitarioꝝ li.i.Exhortatoriū ad monachos li.i.miraculoꝝ ſui tp̄is li.i.Antilogion contra iudæos li.i.De auaritia p̄latoꝝ li.i.De terrore mortis li.i. De meditatione mortis li.i.De inſolentia malignoꝝ hoīum li.i.Contra ep̄os Symoniacos li.i.Contra quēdā ep̄m li.i.Declamationis Rhetoricæ li.i.De naturis quorūdaʒ animaliū li.i.De ſanctis flora & lucilla li.i.De ſancto Caſſiano martyre li.i.De ſancto Bonifacio li.i.Sermonum.4.humiliarum li.i.Et alia multa.

¶ Gulielmus theutonicus monachus & Abbas doctor inſignis & ipſe hac tempeſtate:& doctrina & libroꝝ editione clarus effulſit:hic quippe p̄ter doctrinā multis claruit miraculis:& inter cætera regularem diſciplinam monaſticā in germania colapſaʒ : multis in locis reſtituit & reformauit.Scripſit itaq; hic uir ſanctus conſtitutiones monachoꝝ libros duos:De muſica & thono li.i.De horologio li.i.De correctione pſalterii li.i.Ad ſanctum Anſelmū canthuarienſem ep̄las.3.Epiſtolaꝝ ad diuerſos li.i. Alia quoq; nonnulla edidit(ut aiunt)memoratu digna.Obiitq; ſuo in cenobio Hirſeraugienſi in Dioceſi Spirenſi conſtituto in anno domini.1091.

¶ Petrus Alphonſus genere Iudæus.Moyſes antea uocatus:ꝑ idipſum floruit tempus & iudayſmo relicto:ſacrū chriſti baptiſma deuotiſſime ſuſcepit. Vir in ſcripturis ſanctis ſufficienter eruditus ac philoſophia nobiliter doctus librū pulcherrimū ꝑ modū Dialogi elegante3 cōpoſuit.in quo cōtra iudæos & ſaracenos egregie diſputat.Scripſitq; & aliud uolumen:De ſcientia & phya.Sunt tamen qui dicant hūc ad conuerſionem ueniſſe circa annum domini.1106.Et ab Alphonſo hiſpaniæ rege ex ſacro fonte ſuſceptum:& ob hoc Alphonſi cognomentum habuiſſe.

¶ Albaterius natione Arabs phus & medicus clariſſimus:tēpeſtate hac floruit:& multa ac uaria cōſcripſit & tranſtulit.Et inter cætera Galieni magni phiſici libros omnes in linguā ſuā Arabam conuertit.Serapione medico teſtante.c.97.

¶ Ioannes medicus celeberrimus cognomēto Serapiō:& ipſe ꝑ hoc tēpus claruit.Et de ſimplicibus medicinis mira cōſcripſit:quē libꝝ.Agregationē uirtutū medicinaꝝ ſimpliciū inſcripſit:illūq; in duas ptes diuiſit.Qui ſic incipit:poſtq̄ uidi libꝝ aliū.De moribus arcendis.Et qm̄ a cæteris medicis roſas colegit.Serapion cognominat⁹ eſt.Serapion.n. uoſcum ſonat:ut pro teſtis eſt Plinius li.12.c.13.

¶ Iſaach beimirā medic⁹ clariſſim⁹ Salomōis medici fili⁹:& ip̄e tēpeſtate iſtac floruit: Et īter cætera in medicia.De febribus.De urina:& De ſtomacho pulchros tractatus cōpoſuit.In philoſophia uero.De Elementis:& De diffinitionibus libros quoſdaʒ edidit.

papa Regorius papa eius nominis ſeptimus natione Ethruſcus patria Senenſis p̄te 1073 6272

167. g Bonicio ildebrandus monachus antea uocatus poſt Alexan.papam pōtifex factus:ſedit annis.12.menſe uno:& diebus.4. Vir certe deo & hominibus ualde dilectus:prudens quidem iuſtus:& modeſtus:pauperum pupillorumq; ac uiduarum patronus & pater:necnon & Eccleſiæ Romanæ contra hereticorum improbitatem & malorum principū potentiā:res eccleſiaſticas ꝑ uiʒ occupare conantiū acerrimus defenſor. Qui pontificatu adepto:ſtatim Henricū impatorem admonuit:ne deinceps largitione corruptus:epiſcopatus & eccl'iaſtica beneficia:alicui ꝑ Symoniacū prauitatē cōmitteret. Cuius quidem admonitioni ſuadēte Giberto Rauenatis eccl'iæ archiep̄o Henricus ob tempare renuit.imo Gibertus ip̄e:uir ſeditioſus cōtra Grego.hunc cyncium Ro.ciuem

præfectique urbis filium : uirum utrique temerarium concitat. Qui ſtructis inſidiis
in natalis domini nocte celebranté põtificem cepit:& ſecum cũ dedecore nimio trahẽs
in turri quadam minutiſſima recluſit:ſed die ſequenti Romam facinore cognito: ipſũ
Cyncium perſequunť:& pontificé ſanctum liberant:turriq; euertunt: ac Cyntii Edes
funditus ſubuertunt:Atq; & uiros & mulieres de eius familia nato obtruncant. Quo
tumultu Cyncius perterritus in Germaniá ad Henricum Imperatorez confuit . Cũ gre
gorius tantam iniuriá diuinæ maieſtatis cauſá non diutius ferens:Gibertum & clericos
cum Henrico & Cyntio ſenatũ anathemate notauit. Sed poſt modũ Mathildis comitiſ
ſæ interuentu apud canuſſum opidum ſuũ eccleſiæ ipſum reconciliauit. Verũ paulopoſt
Henricus pacis federa abrupit:q; fungeretur. Indeq; maiorũ decreta (ad reſindendam Sy
moniæ labem)ptinentia confirmauit:atq; alia multa ea in Synodo Gratiano teſte con-
firmauit. Et primo clericis initiatis interdixit uxores hẽre:aut cum mulieribus ſimul ha
bitare:niſi quas Nicena Synodus:aut cæteri canones pmiſere:ſed cũ hoc ſacerdotes par
uipenderent:præcepit papa:ut nullus chriſtianus audiret miſſam ſacerdotis concubiná
habentis:ſicut habetur in Decretis.32.di.c.præter hoc. Ea item in Synodo epiſcopis in-
terdicit ſub anathematis pena epiſcopali:aut ſacerdotali fungi munere:qui fornicatio-
ni ſacerdotum ſuorum conſentirent:ut.83.di.c.ſi qs epiſcopus:præterea declarauit epos
qui decimas laycis nõ clericis diſtribũt fore ſymoniacos:ut.1.q.3.c.peruenit ad nos:De-
creuit item:ac auctoritate apoſtolica cõſirmauit : ut q de cætero epiſcopatũ : aut aliqd
aliud eccleſiaſticũ beneficiũ a layco acciperet in clericoꝝ numero nullo modo cenſea-
tur:ut.16.q.7.c.Siquis:&.c.inueſtituras:mandauit quoq; oĩbus fidelibus chriſtianis die
bus ſabbatinis carnes nõ manducare:ut de conſe.di.5.c.Quia dies ſabbati:Vetuit deni-
q; oĩbus monachis eſum carnis:De conſe.di.5.c.carnem cuiq̃ monacho:Tum uero Hẽ
ricus impator iratus magiſq̃ monitus habito cõuentu epiſcopoꝝ male ſentiẽtiuz:Gib-
tum olim Rauenatis eccl'iæ epiſcopũ:ab iſto Grego.ſũmotum:pontificem denuo creat:
Clemẽtemq; appellat. Qui una cũ Henrico Romá ueniens ipm Gregoriũ papã diu in
hadriani mole obſedit:& afflixit:donec a Roberto Apuliæ duce liberatus eſt. Qui cum
eodem ſalerium uadens:ibidem pie in domino quieuit.

6275 1076 ℭMathildis glorioſa comitiſſa : optima & illuſtris fœmina p hoc tẽpus:cũ Ro.eccl'ia
bene ſentiens incredibili uirtute & rebus optie geſtis:clara & inclita ubiq; ṗdicať. Hæc
enim(ut præmiſſum eſt)Bonifaciũ nobiliſſimũ & pmagnificũ uirũ:ac Beatricẽ Henrici
primi filiam habuit parentes. Quæ cũ unica eſſet heres poſt ipſos parẽtes:in Dominio
multaꝝ urbium uidelicet lucæ:parmæ:Regii:ferrariæ:& Mantuæ:ac ethruriæ ptis:quã
nunc patrimoniũ uocamus:ſucceſſit. Quáobrẽ in tota italia effulſit clariſſima: & ppea
quẽdam principem Gotiſredũ noie in italia potentiſſimũ duxit maritũ. Cũ certe ipſa il
luſtris fœmina:nõ modo Richardi & Gulielmi Apuliæ & Calabriæ ducũ:ſed & Hẽrici
Cæſaris potẽtiaz contra pontifices Ro.exercenrẽ magnanimiter repreſſit: & quæ de ec
cl'ia iure occupauerãt reſtituere coegit. Verũ cũ Henricus Henrici Cæſaris fili9 i italiã
a pře miſſus:cũ apud parmá urbẽ Mathildim hanc & eius uirũ pfligaſſet:& Gothifre-
dũ interfeciſſet:ipſa mulier Azonẽ Eſtenſez:qui prioris uiri:in quarto gradu cõſangui
neus erat:ignorans accepit maritũ. Cum quo p aliquot mẽſes cohabitás:tãdẽ re cognita
Gregoriũ cõſuluit põtificẽ:quid ſup hoc agere conſuleret:cui ponti.impauit: ut ptin9
ab eius conſortio abſtineret. Ac ſic diuortio facto: deinceps oĩonibus & uigiliis deo &
Ro.eccl'iæ militare ſtuduit. Tandẽ ãno ſalutis nřæ.iiiz.ætatis uero ſuæ ſexageſimonono
in Bondeno agri mantuani oppido opibus bonis plena migrauit ad dñm. De hac aũt
præſtantiſſima muliere & de eius opibus clariſſime geſtis:plenius tractauimus in li.de
claris mulieribus a nobis ſuperioribus annis edito.

ℭGibertus Antipapa:hoc anno ab henrico cæſare prius Synodo multoꝝ epoꝝ male
ſentientiũ hĩta cõtra Grego.papã in germania ponti.creat9 clemẽſq; appellať: q mox
una cũ ipo hẽrico & ei9 filio cõiunctis copiis in italiã deſcẽdẽs Grego.e Roma pellere
ãnixus eſt:roma igiť introgreſſus leoniná urbẽ mox cõprehẽdit & petri ac pauli baſili-
cas una cũ henrico ipo cæſare pfanat:quo terrore urbem totam ſine oppugnatione in
deditionem recepit. Quapropter Grego.ſibi non fidens in hadriani mole ſe recepit ubi

tam diu eum obſedit:donec a Guiſcardo Apuliæ duce liberatus eſt. Gibertus itaq; co-
gnito Guiſcardi ducis aduentu:procurantibus quibuſdam epiſcopis:uidelicet Bononiē-
ſi:mutinenſi:& Cremonenſi:ab Henrico īpatore in lateranenſi baſilica coronat̃. Quo
facto ſtatiꝫ ſenas proficiſcit̃:ibidemq; tā diu cū Auguſto manſit:quoad Grego. ſupuixit.
Gregorio uero defūcto:Gibertus in Albam marſoꝝ ciuitatem ſe tranſtulit: & ibi uſq;
ad paſchalis pōtificis tpa multis cū ſeditionibus manſit:octauo aūt paſchalis pontificis
anno:Gibertus maloꝝ omniū caput:morte ſubitania correptus:ſcelerū ſuoꝝ penas de
dit. Hic itaq; Gibertus ex parma lombardiæ urbe originē duxit:quē agnes Henrici hu-
ius īpatoris uixerūt:tanq̃ inſignē uirū:italici regni gubernatorē primū conſtituerat.
Qui primo cadoluꝫ ciuē ſuū:contra Alexandrū ponti. ſubſtituere procurauerat. Et poſt
modū ab Alexandro ueniā poſtulans:licet oium maloꝝ auctor extitiſſet:eū tamē Raue
natis eccl'iæ archiepiſcopi cōſtituit. Inde ad pōtificium munus uiā querēs cōtra Grego.
prædictum pontificem multa mala ſemper machinare non deſtitit.

¶ Vitalis falero. 35. uenetorum dux:hoc anno dominico Siluio duce a Roberto Apuliæ 1082 6281
duce:ſuperato & profligato:& a patribus magiſtratu depoſito & in carcerē coniecto: in
eius locū dux ſuffectus:ducauit annis. 13. & mē. 4. Hic reparatꝫ illico claſſeꝫ: ad Alexum
Græcoꝝ imperatorē cōtra Guiſcardū miſit. Qui īpator ab ipſo Guiſcardo duce infe
ſtabat̃:ſed īpator una cū ipſa ueneta claſſe ad Saſium cū Guiſcardo cōgreſſus:poſt du
tos cōflictus ipſe Robertus ſuperatus & profligatus fuit. Deinde inchoata hyeroſoli-
morum expeditione: ex Senatus ſui conſenſu claſſem ducentarum ois generis nauium
præfecto Michaele uitalis michaelis olim ducis filio tranſmiſit:quæ quidē claſſis nō ue
netoꝝ militia tantū:ſed ex oī orbe chriſtiano plena erat:cū Genuenſib⁹ iuncta:quæ tā
diu pſeuerauit:donec Hyeroſolima cū toto regno capta fuit:hic pluria inſtituit ad rēp.
cōſeruandā. Et inter cætera ad alios ciuitatis ordines hūc unū adiecit:ꝙ iudices quoſdā
inſtituit:q ꝓpriarii nūcupant̃:quoꝝ officium eēt dotes:& dotalia prædia fœminaꝝ ſo
lēni ſcripto reciperet:quiq; tutores pupillis:& furioſis in ciuitate imponerēt:curatoreſ
q; quęrent bonoꝝ:ſi qui iteſtati decederent: & creditorib⁹ ſiq eēnt: ſatiſfacerēt: uoluit
quoq; ut iſtoꝝ officiū eēt de furtis & homicidiis leuiorib⁹ & aliis huiuſce ſcelerib⁹ cū
uigilū præfectis iudicare. Et hūc magr̃atuꝫ inſtituit:ut princeps ciuitatis aliis curis im
plicitus hui⁹ mōi nouoꝝ iudicū munere aliqua ex pte leuiaret̃. Voluit ēt hos iudices ī
ter agēdū principi in collegio aſſidere. Balduin⁹ itaq; hyeroſolimoꝝ rex:pp beneficia in
expeditiōe collata:huic principi & ſucceſſorib⁹ uenetis:ac Genuēſib⁹ ampliſſima i hye
roſolimoꝝ regno ſtatiꝫ cōceſſit priuilegia:Demū hic priceps iter cætera ſua monumē
ta:tēplū btī Marci cōflagratū iſtaurare fecit:ubi & corp⁹ ſuū tandē ſepelliri mandauit.

¶ Hoc nāq; anno:oia iuxta ſolis & lunæ curſoꝫ cōpleta ſunt:ſicut in q̃ntodecimo impii
Cæſaris āno:a quo āno uſq; i pn̄teꝫ:duo magni cycli fiunt:qui ſunt. 1064. anni.

papa 168. U Ictor papa eius nois tertius Abbas montiſcaſſini deſiderius antea uocatus:Gre 1085 6284
gorio pontifici:hoc āno ſurrogatus:ſedit anno. 1. & mē. 4. Qui pōti. fact⁹:ſtatiꝫ
Gregorii ptes cōtra Gibertū Antipapā tutādas ſuſcepit. Quā ob cām. Henricū
īpatorē ſibi cōſtituit inimicū:a quo ēt ueneno in calicē miſſo tādē e medio ſublat⁹ ē.

¶ Rogeri⁹ Roberti guiſcardi ducis Apuliæ & Calabriæ fili⁹:natu minor:hoc an. Rob- 1086 6285
to in caſſiopa inſula cū eēt annoꝝ. 62. ætatis defūcto Boemūdo fratre maiore abſente
in Apuliæ & Calabriæ ducatu ſuccedēs:regnauit an. 25. Qui ubi ducatū iniit. confeſtiꝫ
Capuam & quicq̃d inde uſq; ad Tyberim ad pontificē Ro. ptinebat ui abſtulit. Boemū
dus autem natu maior e Græcia ſuperueniens:cū Rogerio iſto fratre minore ꝓ ducatu
cōtendere cœpit. Quāobrē urbanus ponti. Synodo habita præcepit eis in loco dictionis
eccl'iæ ab armis abſtinere:ſentētiāq; ponti. tulit:ut Rogerius Boemūdo fratri apuliæ
partē pmitteret:& ipſe reliquā poſſideret. Boemūdus aūt ea ſentētia minime cōtentus:
poſt aliquot dies dum Rogerius in Siciliā cōtra ſaracenos cōtenderet:ipſe melphi urbē
furto occupauit:qua quidem occupata:maiori accenſus gloriæ cupiditate relicta mel-
phi:paulo poſt pacem cū fratre cōpoſuit:& cū cæteris pricipibus & Ducib⁹ xp̄ianis in
hyeroſolimorum expeditione:cum duodecim hominum delectorum milibus acceſſit.
Cuius animi præſtantia permotus hic Rogerius:cum eo omnia uoluit eſſe cōmunia:ſi

linumq; ſuum nomine Tancredum pugnandi cupidum: belli comitem ipſe frater Boemundo germano tradidit. Hic itaq; Rogerius Halani filiam Roberti friſonis flandrenſium comitis accœpit uxorem: ex qua natus eſt Gulielmus unicus filius: qui patri in Ducatu ſucceſſit.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Raſis medicus excellentiſſimus natione penus ſeu Aphricanus: hoc tempore clariſſimus in toto mundo effulſit. Cui alii Bachulo proprium nomen fuiſſe affirmant. Sed Auicena in tertio Feb. tertii canonis: titulo. 3. c. 7. Meamethum eum appellat. Qui cum in Almanſoria urbe enutritus fuerit: ibidem Arabicam linguam peroptime didicit: & in eadem lingua ex omnibus ante ſe medicinæ Auctoribus infraſcripta collegit librorum uolumina: Et primo De medicinarum correctione: librum unum. Anthidotarium lib. i. De cura morborum uolumen unum: continentem omnem medicinæ ſcientiam: librumq; Almanſoris ad Regem eius nominis. Et de moribus puerorum lib. i. ac de diuiſionibus lib. i. In Aſtrologia autem Aphoriſmorum. Atque in Alchimia librũ unum. Et alia quædam.

¶ Honorius quidam Auguſtudunenſis eccleſiæ præſbyter: hoc tempore præclarus in diuinis humaniſq; ſcripturis effulſit. Qui cum eminentiſſimi eſſet ingenii uir. Scripſit plurima præclara opuſcula. De quibus ipſe per ſe in libro quem de illuſtribus uiris inſcripſit. Hæc: quæ ſubiecta ſunt ſe compoſuiſſe teſtatur. Et primo opus ualde neceſſarium. De Chriſto: De eccleſia: & de futura uita: quod prænotatur. Elucidarium in libris tribus diſtinctum. Item de libero arbitrio li. i. Sigillu; ſanctæ Mariæ li. i. Speculum eccleſiæ li. i. Summam hiſtoriam li. i. Gemmam animæ: de officiis diuinis li. 6. de imagine mũdi li. 2. in cantica canticorum li. i. De luminaribus eccleſiæ li. i. De corpore Chriſti li. i. In Exameron li. i. De Deo & uita æterna li. i. De anima li. i. De gradibus uiſionum li. i. Clauem phyſicæ. De naturis rerum li. i. In toto pſalterio li. i. In Euangeliis homeliarum li. i. De Papa & Imperatore li. i. Dialogum ex operibus diui patris Auguſtini li. i. Epiſtolarum ad diuerſos li. i.

¶ Syngibertus monachus Gemblacenſis natione Gallicus. His temporibus cum eſſet & oratione ſoluta: ac carmine admodum eruditus. Scripſit utroq; ſtilo: multa librorum uolumina: quibus nomen ſuu; tranſmiſit ad poſteros. Et quid ſcrpſerit per ſemetipſum in fine libri ſui: quem de uiris illuſtribus intitulauit. Scripſit itaq; ut eo libro excerptum eſt. Hæc quæ ſubiecta ſunt. Et primo uita; ſancti Theodorici libro uno: paſſionem ſanctæ Luciæ metrice li. i. Vita; Singiberti regis li. i. contra papa; Gregorium li. i. Hiſtoriarum poſt Euſebium librum unum. De uiris illuſtribus li. i. De Copoto eccleſiaſtico li. i. Sermonum quoq; li. i. Epiſtolarum ad diuerſos li. i.

¶ Bruno philoſophus & Theologus ſcientiſſimus: natione Germanus ex colonia inſigni urbe oriundus: Remenſis eccleſiæ canonicus. Scholarumq; apud pariſiu; magiſter & Doctor: his temporibus: cum in Gallis: legendo: ſcribendo: & diſputando clariſſimus haberetur: relicto ſæculo & pompis: cum ſeptem uiris ſcholaribus ſuis doctiſſimis in eremum Carthuſiæ ſeceſſit. Et ibidem monaſterio a ſe ſtructo: propoſitum monaſticæ conuerſationis ſatis arduum teſte Vicentio gallo li. 26. ibidem inſtituit. Cuius ſancti propoſiti Hugo Granopolitanus epiſcopus: qui ab eodem Brunone habitum monaſticum perceperat: auctor fuit. Is nanq; cum ſanctiſſimus haberetur: cunctis inibi habitantibus inſigne ſanctitatis extra præbuit. Inter cæteros huius Brunonis diſcipulos Vrbanus papa unus fuit.

¶ Prodigia multa & quidẽ ſtupẽda his tpibus pluribus in locis fuiſſe ferũt: q domeſticæ aues ſicut galinæ. Anſeres: pauones: ad mõtana cõſugientes: factæ ſunt ſaluaticæ & ſilueſtres: & piſces: tũ fluuiales: tũq; Maritimi magna ex pte periere. Terræmotus etiã i Sicilia adeo magni fuerunt: ut ſiracuſana ciuitas concuſſa fuerit: & maior ipſius baſilicæ: dum diuina celebrarentur: corruerit in tantum: ut omnes qui ibidem aderant: conterriti fuerint: duobus ſolum ſuperſtitibus Diacono uidelicet: & Subdiacono relictis.

¶ Ordo itaq; cartuſiẽſiũ in gallis: hoc ãno in dyoceſi grãnopolitanẽſi: a Brunõe pdicto theologo cõſumatiſſimo: uiroq; ſanctiſſimo initiũ ſũpſit: q ordo: Berna. teſte. ĩter omnes

Eccleſiaſticos ordines:primatum non ratione temporis:ſed rigoroſitatis ſemper tenuit.
Et ptopterea ipſum ordinem ſpecioſam eccleſiæ columnam appellat.

papa .169. Vrbanus papa eius nominis ſecundus Odo antea uocatus.Cluniacenſiu ȝ abbas 1087 6286
uictori pontifici:hoc anno ſuffectus:ſedit annis.13.& men:4.Vir quideȝ & do
ctrina & ſanctirate præcipuus.Qui & uerbo:& opere:& exēplis:ac ſcriptis ele-
gantiſſimis dei eccleſiam contra hereticos mirifice confirmauit. Cuius etiam plurimæ
ad Mathildim extant epiſtolæ ſucho plenæ.Eiuſq; Mathildis comitiſſæ hortatu poſtea
q̄ in melphi concilium habuiſſet:cum nullum quietis locum haberet : placentiā uenit:
atq; ibi aliam Synodum habuit:in qua exectationem in Henricum & Gibertum Anti-
papam a Gregorio factam confirmauit.Petulantiam quoq; quorumdam eccleſiaſtico-
rum ea in Synodo teſte Gratiano animoſiſſime compeſcuit.Statuit itaq; : ut ordinatio
epiſcopi ſine titulo facta:ſtatim irrita eſſet:ut legitur in Decretis di.70.c.Sanctorum ca
nonum.Voluit item:ut omnino beneficiis carerent:qui poſt dyaconatus dignitatē uxo
ribus uocarent:di.32.c.Eos qui.Vetnit inſuper epiſcopis:ne altaria ſiue præbēdas(ut fie
ri ſolebat)omnino alicui uendere:ut.1.q.3.c.Queſitum:inhibuit præterea ſacerdotibus
alterius ſubditum:admittere ad ſuam penitentiam.9.q.1.c.placuit:conſumata uero Sy-
nodo:Vrbanus hic Mathildi comitiſſæ uile faciens in gallias tranſmigrauit. Vbi de-
nuo de ſalute fidei cogitans. Concilium apud claromontem Aluerniæ ciuitatem con-
uocauit:& expeditionem in ſaracenos pro hieroſolima recuperanda perſuaſit.&.300.ho
mium milia ea in expeditione cruce ſignauit.Statutaque alia eo in concilio multa ſacta
fuere.Et inter cætera:ut horæ de beata Maria a clericis quottidie exſoluerentur:& eius
officium diebus Sabatinis ſolemniter celebraretur.Eo quoq; in concilio philippum &
eius uxorem excōmunicauit.Inter cætera quoq; eo in concilio uetuit:regularibus cano
nicis monachos fieri:ut habetur.9.q.3.c.mandamus: Quo facto ſtatim Ro.rediit:ut
compoſitis in italia rebus.Italos quoq; principes ad eandem expeditionem animaret:
ſed maximis ſeditionibus a Ioanne pagano uiro ſeditioſiſſimo cæpit exagitari.Quapro
pter timore correptus in domo cuiuſdam petri leonis ciuis Ro.potentiſſimi biennio
ſe continuit.Mortuo deniq; Ioanne prædicto:liberior factus:ad componendum eccle-
ſiæ ſtatum:iterum animum adiecit.Et archiepiſcopum Mediolanenſem pulſum: eo ꝙ
contra ius faſq; ab uno conſecratus fuerat:in gratiam recepit:& palium humiliter pe-
tenti:cum itegra poteſtate reſtituit.Hoc idem & Toletano epiſcopo fecit.Tandem uir
ſanctus poſt multas perſecutiones & labores:quarto callendas Auguſti moriens in ſan-
cto petro.Ro.ſepelitur:Et poſt ſedes ſexdecim dies uacauit.

¶Vitalis Michael ſextus & trigeſimus uenetiarū dux:hoc anno Fautero duci ſuffectus 1095 6294
ducauit annis.3.& menſi.3.Vir utiq; prælio nauali exercitatiſſimus:atq; inuictiſſimus:
Cui cum aliqūando Piſani:tum potentiſſimi:qui eidem bellum implacabile indixerant:
& cum Triremibus occurrerant:ipſe:ut erat ingentis aīuir:prælium non detractauit:
imo medio in equore eiſdem occurrit:& tanta occidione eos affecit:ut ex tanta claſſe
uix duæ & uiginti Triremes euadere potuerint:reliquæ uero:aut exuſtæ: aut in mani-
bus huius principis deuenerint.Alia etiam facinora egregia princeps hic ſtrenue geſſit:
quæ commemorare longum foret.Et cum chriſtianiſſimus haberetur: & ipſe ex ſena-
tus conſilio ſubſidiariam claſſem expeditioni hyeroſolimorum tranſmiſit.

¶Hyroſolimorum recuperatio.

¶Petrus quidam eremita natione Gallus: prudentiſſimus quidem ac religioſus uir 1096 6295
hoc anno ex Syria in Galliam reuerſus: Vrbanum pontificem ibidem offendit.Et qui
bus potuit uerbis ad ſuſcipiendum bellum contra Caliopham:tum hyeroſolimorum
Regem ſtimulauit.Retulit autem ꝙ cum ſuperioribus annis hyeroſolimam deuotio-
nis gratia perueniſſet.ibidem uidiſſe Symonem ipſius urbis patriarcham tanquaȝ uile
mancipium a Barbaris illis haberi:& propterea animi dolore ſauciatus:cōfeſtim in eu
ropā ad ipſum pontificem ſtimulandum uenire decreuit.Cumq; in gallias ueniſſet ur-
bano pontifi.Ro.quæ hyeroſolimæ agebant:cuȝ lachrymis retulit.Quibus uerbis effi
caciſſimis pmotus pontifex una cū cardinalibus:cōfeſtim apud claromōtem galliarum

oppidum:ſynodum congregauit.Et tanta huius ſanctæ ſynodis uis fuit: ut totam pene
Europam contra eundem regem Calipham prouocauerit.Et primo in eadem expeditio
ne Gotiphredus & Balduinus cognomento Bolionus Gallaciæ comarchi:Raymundus
ſancti Egidii:Hugo magnus philippi francorum regis frater : Roberti duo : quorum
Normandiæ alter:alter uero Flandriæ comes:Erat & Stephanns carnoti comes:& po-
dienſis epiſcopus:ſed ex ciſalpina gallia magnus ille Othus prædictus mediolani prin-
ceps:& Boemundus Rogerii Apuliæ ducis frater:cum duodecim milibus electorum ui
rorum pofecti ſunt:Vitalis quoq; michael Prædictus uenetiarum dux filium ſuum cũ
claſſe ſubſidiaria tranſmiſit:ſed & Genuenſis magnifici cum quadraginta triremibus au
xilio fuere.Qui omnes uno animo pontifici ſummo annuere.Vnde & põtifex ipſe ada
marum epiſcopum uirum inſignem totius exercitus moderatorem præfecit:ac deſigna
uit.Erant autem eo in exercitu ad trecenta hominum chriſtianorum milia cruce ſigna
ti.In quibus Petrus eremita ducem ſe multis exhibens per Alemaniam & hungariam
uerſus Syriam perrexit.Alii uero tranſmiſſis Alpibus per Italiaʒ nauigio uſq; hyeroſoli
mam acceſſerunt . Ac ſic prædicti omnes cum magno labore : & ingenti feruore hiero-
ſolimitanum regnum:& ipſa quoq; Hieroſolima ciuitas ſancta e manibus caliphæ re-
gis Barbari:anno ſalutis noſtræ mileſimo nonageſimonono excepta fuit . Cum eo nãq;
Calipha rege pro defenſione aderãt:uolux princeps in armis ſtrenuus:qui tranſiordaneʒ
dominabat:& multi Barbarorum reges:necnon & Belzet Auxientis filius : qui omnes
magno cum dedecore non ſine ingenti utriuſq; cede:a chriſticolis tandẽ profligati ſunt.
Caliphas uero ut breuibus utar : deniq; ſub murorum ruina milibus confoſſus iacu-
lis animoſiſſime interiit.

6296 | 1097 ¶Raynaldus autem Alemanoruʒ dux in prædicta expeditione petro eremitæ ſocius fa
ctus:hoc anno per hungariam & Græciam tranſiens:cum ingenti multitudine in Syriaʒ
primus peruenit:& confeſtim in agro niceno duo oppida pugnaciſſima: uidelicet excre
gorgon & cinitum ſtrenuiſſime cæpit:& multa ibidem ſpolia percepit:ſed dum incaute
loca cuſtodiret:ſubita barbarorum irruptione chriſtiani concluſi petrus per legationis
ſpem ſine militibus fugit. Raynaldus uero exercitus dux auxilii ſpe deſtitutus abnega-
ta chriſti fide deditionem fecit.Reliqui autem cum ſiti maxime laborarent:ab infideli
bus turpiſſime trucidati ſunt.Quæ res conſtantinopolitano imperatori gratiſſima fu-
it.Vide uincentium gallum lib.26.c.97.

6297 | 1098 ¶Ordo ciſtercienſium:hoc anno in Burgundia in eremo ciſtertii a Roberto quodam
uenerabili religioſo mollirienſi Abbate primo excitatur. Quem quideʒ ordinem urba
nus papa ſua auctoritate ſub diui Benedicti abbatis regula mox confirmauit : & pluri-
mis priuilegiis communiuit.Nam idem Robertus uir ſanctus Hugonis lugdunenſis ar
chiepiſcopi:ſediſq; apoſtolicæ legati: ac clariſſimi principis Odonis Burgundiæ ducis
auxilio & auctoritate fretus:relicto primo monaſterio cum uiginti ſuis monachis:ut di
ſtrictius maiorum inſtituta:regulamq; monaſticam obſeruaret:in Cabilonenſi dioceſi
Ciſtertii Solitudinem adiit.ibiq; nouum locum & ordinem ex ueteri inſtituit.Et a loco
ciſtercienſium ordinem nuncupare uoluit.Qui & breui in omnibus mirumimmodum
creuit:ac uiros innumerabiles doctrina:& uitæ ſanctimonia poſtmodum protulit. De
quibus locis & temporibus ſuis infra dicemus.

¶Ordelaphus fallero:ſextus & trigeſimus uenetiarum dux: hoc ipſo ãno bonoꝶ omni
um ſuffragiis poſt Vitalem prædictum ducem:princeps creatus: ducauit annis.19.Præ-
ſtantiſſimi ingenii & animoſitatis uir:q multa bella magnificentiſſime confecit.Et in
ter cætera quintodecimo magiſtratus ſui anno:ingenti exercitu comparato:Dalmatiaʒ
adnauigauit:& multas ibidem urbes cæpit:& ſpoliauit.Vbi & tandem in prælio interfe
ctus:Venetias eius corpus delatum in ſancti marci Templo maxima cum pompa ſepul
tum eſt.Eo namq; præſidente duo maxima incendia Venetiis excitata:multas parochia
les Eccleſias una cum parochianorum domibus abſumpſit:& penitus arſit:atq; metha-
ma ucenſis ciuitas:ipſo incendio & maris inundatione uaſtata:ac pene deſtructa & deſo-
lata remanſit.Eo quoq; tempore maximꝰ terræmotus ſuperueniẽs:urbẽ undiq; afflixit.

¶Hyeroſolimorum regni apud chriſtianos exordium.

℄ Gotiſredus Gallatiæ comes:hoc anno hieroſolima a chriſticolis capta:uno omnium
chriſtianorum principum conſenſu:ét a militibus omnibus humeris præ gaudio in regi 1099 6298
am delatus:ipſius urbis hieruſalẽ rex declaratus:regnauit ãno uno.Qui licet regni titu-
lum non abnuerit.Coronam tamen auream reiecit:dicens.Indignum eſſe hominẽ chri-
ſtianum.Illic regio & auro dyademate uti:Vbi chriſtus rex regum ſpineam coronam ꝑ
humani generis redemptione pertulit aſperrimam.Regno itaq; ſuſcepto:contra clemen
tem Babyloniorum principem apud Aſcalunem mox profectus cum triginta milib⁹ ar
matis interfecit.Aſcaloneq; capta tantum auri & argenti ibidem depræhendit:quantuz
unquam ullo alio loco depræhenderat.Indeq; cum exercitu & fratribus ſuis mira uicto
riæ fœlicitate uſus:& Iopem & Romulam urbes munitiſſimas obſedit:ac tãdem expu-
gnauit:atq; alias ſimiliter urbes plurimas compræhendit.Aiunt enim cum Gothifredus
hic & exercitus in Syriam perueniſſet.Saracenos primum apud damaſcum ſuperaſſe : &
apud Anthiochiam perſas & turcos contriuiſſe:& Meſopotamiam omnem recuperaſſe:
Deniq; ſaracenis in ſyria ad internitionem uſq; profligatis.Marchaq; ac Barcha minu-
tiſſimis populoſiſſimiſq; urbibus expugnatis:uniuerſam paleſtinam cum ſancta ciuitate
cæperunt:poſſideruntq; chriſtiani noſtri hoc regnum cum mirabili chriſtiani nominis
incremento annos octo & octuaginta ad ſaladini uſq; tempeſtatem.Eo itaq; anno : quo
id regnum cum incredibili labore obtinuit.Gothifredus hic rex propter imenſos labo
res febre ualida correptus moritur:ibidemq; cum magno luctu ſepelitur.

℄ Anthiochia autem maxima Aſiæ ciuitas:ab antiocho rege eius dominatore ſic dicta:
olim Beblata appellata.Vrbs ſiquidem potentiſſima fuit:q; duorum murorum ambitu
circũdebatur.Petri apoſtoli prima ſedes fuit.Hæc igitur anno iſto a Boemundo norma
no Roberti apuliæ ducis filio:uiro utiq; clariſſimo poſt duriſſimam obſidionem capiſ.
pyrrho.ſ.potentiſſimo eius ciue ingreſſum præbente.Nam idem pyrrhus cum multa de
boemundo eiuſq; uirtutibus accepiſſet:eius colloquium expetiit.Et uiri uirtutẽ admi-
ratus:illico ciuitatem ſe illi traditurum ſpopõdit:ſi ſibi dominiũ retinere uellet.At Boe
mundus prudẽtia uſus:a proceribus chriſtianis ſibi urbem retinere obtinuit:quo facto
nocte quadam conſtitura pyrrhus porta aperta ingreſſum boemũdo præbuit.Et ſic idẽ
Boemundus hoc modo ciuitatem obtinuit.Ingreſſi itaq; urbem chriſtiani omnib⁹ fer-
me pepercere.Caſſianus autem urbis Rex:ad loca montana confugiens:ab Armaniis ſu
is trucidatus eſt.In hac igitur præclariſſima ciuitate:ut dictum eſt:diuus petrus apoſto-
lus patriarchalem ſedem primum tenuit.Eo ꝙ tunc poſt Romam & conſtantinopolim
atq; alexandriã cunctis per orbem ciuitatibus primaria haberetur.Ex ea nãq; Theophi-
lus epiſcopus oriundus fuit:ad quem Lucas euangeliſta apoſtolorum actus conſcripſit:
ubi & ſeptimus a beato petro antiſtes fuit.Hæc quippe ciuitas mille annis ſub chriſtia
no imperio optime floruit.Et ſub eius pontificatu centum & quinquaginta tres fuerũt
epiſcopi.Et in hac urbe ſimiliter trecentæ & ſexagitaſex fuerũt eccleſiæ.

℄ Lancea autem qua chriſti latus a longino milite tranſfixum fuerat:hoc eodem anno:
in prædicta ciuitate antiochia in eccleſia ſancti Andreæ apoſtoli:ipſo reuelante reperta
eſt:Quam Boemundus dux & cæteri chriſtiani ſũma cum deuotione ſuſcipientes:de cæ
tero tãq̃ optimum uexillum in exercitu ſuo contra hoſtes ſemper pertulere.Cuius deuo
tione & fiducia freti:ſtatuerunt cum corbona armeno rege confligere. Cuius exercitus
uicinos anthiochiæ montes occupabat.Miſſiq; ſunt petrus eremita & alius ad corbonã
ut prælium ei denunciarent:ſed eo renuente:chriſtiani nihilominus q̃q̃ fame & ſiti peri
clitarent:confugere ſtatuerunt.Et ieiunio prius inſtituto:ac orationibus præmiſſis ad
prælium cum hac ſacra lãcea fiducialiter prexerũt.Quod cũ maxio ardore commiſiſſent:
centum milia hoſtium interfecerunt.Et quindecim millia eorum camellos cæperunt.
Inde itaq; chriſtiani tantam predam abduxerunt:ut ab extrema inopia ad ſũmam omni
um rerum ubertatem ob lancea ipſius miraculum peruenerint.

p Aſcalis papa eius nominis ſecundus:natione Italus:ex Flaminea prouincia oriũ
papa 170 dus:patre Creſentio Raynerius antea uocatus:hoc anno urbano pontifici ſuf- 1100 6299
fectus:ſedit annis.18.menſi.5.& dieb.7.Hic etiam Monachus exiſtens nolẽs in
uituſq; pontifex creatur.Qui eccleſiæ dei prope labenti quorũdam ſeditionibus conſul

rurus copias ſuas in Gibertum Antipapam malorum omnium caput mittit :propter qđ
Gibertus timore perterritus non multopoſt ſubita morte interiit:pacata mox Eccleſia:
paſcalis ingenii magni:& animi maximi uir:a religione ad arma conuerſus adiuuantib⁹
amicis caſtellanam urbem ac Beneuentanam ab hoſtibus occupatas ui & armis rece-
pit:his & aliis plurimis facinoribus ſtren ue geſtis:paſcalis in Ciſalpinam proficiſcitur ꝓ
uinciã:ubi ad Guardacaſtellum agri cremonenſis oppidum conuentu multorum princi
pum & epiſcoporum habito:De homagiis:De pheudis:De Sacramentis peranrea laycis
exhibitis exhibendis ue magna habita eſt ratio.Ibidem quoq; Emiliæ prouinciæ urbes
uidelicet placentiam:palmam:Rhegium:Mutinam:& Bononiam:Rauenati eccleſiæ tã-
quam Metropoli amplius non ſubeſſe conſtituit:quod diu ipſa Metropolis eccleſia Ra-
uenatis Romano pontifici rebellis fuiſſet:atq; cum intelligeret ſacerdores gallos nõ ita
integre:ut decebat uitam ducere:eo profectus apud trecas conuentum habuit : & reda-
ctis ad laudabiliorem uitam & cultum eccleſiis in Italiam propere rediit:quod intellexe
rit ibidem omnia ſeditionibus perturbari.uerum haud multopoſt compoſitis in italiam
rebus.Ad bellum Aſiaticum litteris & nuntiis omnes chriſtianos principes animauit:ue
rum cum recuſaret confirmare epiſcopos quos hereticus contra fas iuſq; pro libidine:
quibus uoluiſſet:conceſſerat:una cum cardinalibus ab Henrico imperatore capitur:& ĩ
carcerem truditur.Hæc inde prius eductus eſt quam omnes in epiſcopatu confirmaret:
Atq; hoc modo rebus compoſitis Imperatorem denuo coronauit : recedente poſtea ab
Italia imperatore:paſcalis hic aliud concilium apud lateranum congregans omnia quæ
Henrico promiſerat:reuocauit:aſerens non ſponte ſed coacte in Cæſaris ſententiam ue-
niſſe:poſt hæc Ro.quindecim Eccleſias conſecrauit:atq; alias plurimas reſtituit .Mor-
tuus deniq; in conſtantiana baſilica:quintodecimo calendas februarii maxima cum põ-
pa ſepellitur.

¶Balduinus ſecundus hieroſolymoꝝ Rex hoc anno gothi fr:fuit ſurrogatus:regnauit
6301 1102 annis.18.Mortuo enim gothifredo fratre ſaraceni magnos exercitus recuperandæ hye
roſolymæ cauſa:eo conduxerunt:in quos Balduinus hic parum intulit conflictus :ĩ quo
quidem Boemundus captus & belenſis ac Burgundiæ comites uiri excellentiſſimi occi
ſi ſunt.Rex autem ipſe turpi fuga hieroſolimam multis militibus amiſſis repetiit .Nec
tamen auſi ſunt ſaraceni urbem obſidere.Boemundus autem apulus in Aſia cognita go
tifredi morte ſtatim relicta Antiochia hieroſolymam acceſſerat : ueritus ne quid mali
accideret:idem fecerat Burgundiæ:& Belenſis comites poſtea nihilominus interfecti.

¶Tancredus autem boemundi nepos Antiochiã comigrauit.Et boemundum patruum
poſtea in carcerem triẽnio maceratum multo auro redemit. Et antiochiam urbem ſuã
illi cum ſumma reſtituit.Quo audito balduinus hic illum Acon ducem inſtituit: uoca
uitq; genuenſes & uenetos in auxilium cũ.80.roſtratis plæriſq; aliis Triremibus & naui
bus uenerunt:& Acon:urbem terra mariq; acriter oppugnantes:poſt uigeſimum diẽ illã
obtinuit:& Saracenos qui eo tuendæ urbis gratia aduenerant omnes:fugauit:indeq; egy
ptios ſecundo prælio ſuperauit:ac calipham eorum Regem interemit.

¶Conrad⁹ Henrici Cæſaris filius:uir quidem optimus hoc anno Iulio menſe florentiæ
moritur:& maxima ibidem cum gloria & pompa ſepelitur.ipſe enim ſuperiori anno pa
tris ſcelera execrans:ab eodem deſciuit:& dominæ mathildi comitiſſæ adheſit:cui⁹ conſi
lio & fauore Rogerii apuliæ Ducis filiam duxit uxorem.

¶Stella inſolita hoc anno:prima quadrageſimæ Ebdomoda feria ſexta: circa ueſperum
6302 1103 in Auſtrum & occidentem lucere uiſa eſt: & per dies uigintiquinq; :uicentio gallo teſte
libro.ſ.26.eadem hora:ſemper ſplenduit.Cui ingens trabes ex oriẽte occurrere uiſa eſt:
poſt hoc in Cena domini uiſæ ſunt duæ lunæ:parum ante diem:una in oriente:& altera
in occidente.

¶Genuenſes ætate hac nauali prælio præpotentes hoc anno teſte Iacobo theologo cũ
6305 1106 ſexaginta triremibus in Syriam denuo profecti: Tripolim primo:deinde gibeletum ac
cæſaream urbes maritimas a mahumetanis diu occupatas:ingenti uirtute comprehen-
dunt atq; diripiunt:ubi multis barbaris ſpoliatis & interfectis ipſas urbes balduino re-
gi tradiderunt:Quibus ſtrenue geſtis:& rebus ibidem pacatis cum Catino eo qui in Azi De Ca-
morum cena cum diſcipulis domino noſtro Ieſu chriſto apoſit⁹ fuerat:& aliis maximis thino
ſpoliis ditati cum gaudio ad propria rediere: eo igitur cathino nunc genuenſes nihil ꝑ. dñi

ciofiꝰ nihil cariꝰ habere poſſunt. Eo.n. Genuēſes ipi ſe fœliciores cūctis mūdi urbibꝰ pu
de cine tāt: quo cæteris hoc dono & ciueribꝰ beatiſſimi ꝓcurſoris apd ſe hītis ꝑeminēt. Hac ēt ui
ribꝰ bti ctoria atqꝫ triūpho referūt eos Genuēſes ꝓcurſoris dn̄i cineres ex mirea ciuitate ſecū ge
Io.bap. nuā detuliſſe: ipſis aūt ſāctis Reliquiis ꝓcioſiſſimiſqꝫ ea Genuēſis ciuitas eo beatior cū-
ctis urbibꝰ: quod ſola inter omnes dignatur: beatur: & extollitur.

❡ Viri doctrinis excellentes.

❡ Iuo ꝓclariſſimꝰ Doctor canonūqꝫ cautiſſimꝰ interpres ordinis Regulariū diui patris Auguſtini: ex ꝑpoſito ſancti Quintini Beluacēſis eps: hac tēpeſtate apd Gallos maxio fu it ī ꝓcio: Eo qd ī diuinis ſcripturis mirabiliter exercitatꝰ: atqꝫ ſanctoꝝ canonū & generaliter cōciloꝝ ſciētiſſimꝰ eēt: qui cū incredibili ſanctitate & humilitate inſignitꝰ eēt: ēt ordinē ſuū ī gallis collapſum mirifice reformauit. Hic itaqꝫ iter cætera ſui igenii opera: pꝰ Iſidorū hiſpalēſem epm̄ patrū Decreta collegit: & abreuiauit: & ī uuū ea collegit uolumē: qd panormiā ꝓnotauit. illudqꝫ ī.x. diſtinxit libris: q ſic incipiūt: excerptiones eccleſiaſticaꝝ: illud ēt poſtea qdā Hugo cathelanēſis epus: & pꝰ eū Gratianꝰ noſter in meliori forma redegit: librū ēt unū epiſtolaꝝ ad diuerſos ſcripſit: qui incipit: Iuo eccleſiæ Carnothēſis: Et alia quædam compoſuit.

❡ Ildebertꝰ cenomanoꝝ galliæ epus uir in diuinis uoluminibꝰ multū excitatꝰ ingenio qꝫ ferme diuinꝰ: hac ipa tēpeſtate heroico elegiacoqꝫ carmie plurimū ualuit. Et uincētio gallo li.26. referēte: multas tribulationes ac carceres & uincula apud multos ꝑ xp̄o & eiꝰ eccleſia patienter ſuſtinuit. Vbi & epiſtolas elegantes ad diuerſos ſcripſit: ac uerſus quoſdā elegātiores de ſuo exilio: ſcripſitqꝫ elegātiſſimo metro ualde utilē expoſitionē ſuper toto pſalterio li.i. Itē De miſeria huiꝰ uitæ li.i. De ſacramēto altaris li.i. hymnorū & orationū diuerſo metro li.i. Epithaphium berengarii quoddam præceptoris ſui iu uerſibꝰ plurimis: ſcripſit & alia plura.

❡ Anſelmꝰ lucēſis epiſcopꝰ natiōe mātuanꝰ: uir doctria & ſanctitate ꝓcipuꝰ: mathildiſqꝫ glorioſæ comitiſſæ cōfeſſor & pater: ꝑ hæc ēt tēpora floruit: & ꝓclara quædaꝫ opuſcula cōpoſuit. Qui cū eēt religionis xp̄ianæ amator iter cætera opā dedit (pꝰ plurima monaſteria ī ciſalpina gallia ab ipſa comitiſſa extructa) ut ēt mōaſteriū ſancti benedicti iā diu ī agro mātuano incoatū ipſiꝰ mathildis impēſa pſiceret: ubi & poſtmodū defunctꝰ aliq̄ diu iacuit: cūqꝫ ibidē miraculis cōtinuis celebraret: pꝰ aliquot tēpꝰ ueriti mātuani ne a uicinis urbibꝰ furtiꝫ ſurriperet: in baſilica cathedrali mātuæ illū trāſtulerūt: ubi & nūc uſqꝫ miraculis corruſcās innumeris cōquieſcit.

❡ Anſelmꝰ alter Cātuariēſis Archiepiſcopꝰ bonitate uitæ & ingenii acumine præcipuꝰ: & ipē ī anglia ꝑ hoc tēpus ꝓclariſſimus effulſit: & opa pene īfinita cōpoſuit: hūc tāti ꝓcii apd Anglos ſuos habitū fuiſſe tradūt: ut breui ex Monacho abbas: & ex Abbate cāthuariēſis archiepiſcopꝰ fuerit delectus: de quo uincētius gallus li.26. multa cōmemorat. Eius aūt opuſcula a ſe edita: hic īfra deſcribūtur. Et pirmo. De fide trinitatis librū unum: qui incipit quotiens deum. De imagine mundi li.i. ad inſtructionem.

De ueritate	li.i.	Q. m̄ deum:	Item de ſancta Trinitate	li.i.
De libero arbitrio	li.i	Q m̄ liber arbi.	In cantica canticoꝝ	li.i.
De azima & ſacramēto	li.i.	Anſelmus	De pace & concordia	li.i.
De ſpū ſcō cōtra græcos	li.i.	Negatur a græcis	De beata uita	li.i.
Monologiū.i. Soliloquiū	li.i.	Si quis unam	De beata ſufficientia	li.i.
Prologium	li.i.	Ea nunc	De bona occupatione	li.i.
De gratia & libero arb.	li.i.	Reſtat nunc	De laudibus ſanctæ Mariæ	li.i.
Pro incipienti diſputatiōe	li.i.	Dubitanti	Stimulus amoris	li.i.
Reſponſio pro inſipiente	li.i.	Q m̄ non me.	De miſeria hominis	li.i.
De prædeſtinatiōe	li.i.	Nunc ergo	De antichriſto	li.i.
De caſu dyaboli	li.i.	Illud apoſtoli	Dialogus xp̄iani & gentilis	li.i.
De incarnatione uerbi	li.i.	Domino & patri	De octo beatitudinibus	li.i.
De conceptu uirginali	li.i.	Cum in oībus	De membris deo attributis	li.i.
Cur deus & homo	li.2.	Sæpe & ſtudioſe	De ſacramētis & officiis	li.i.
De uoluntate dei	li.i.	Humana ratio cum.	De domo conſcientiæ	li.i.
De ſimilitudinibus	li.i.	Voluntas tripliciter	In exameron	li.i.
De menſuratione crucis	li.i.	Q m̄ iubente filio	De Grāmatico	li.i.

Meditationes	li.i.	Dñe de⁹me⁹da cordi		De ſancto Io.baptiſta	li.i.
Meditationis ioãnis xp̃i	li.i.	Anima chriſtiana		Ad lafranchum archiep̃m	li.i.
In aſſumptiõe beatæ uirgi.	li.i.	Intrauit Ieſus &c.		De peccato or iginali	li.i.
Epiſtolarum ad diuerſos	li.i.	Seruos ſeruorum dei		Sermones etiã nõnullos.	Et alia

multa:quæ non inueniuntur.

℄Ruffus ſeu arnulphus p̃poſit⁹ & lugdunẽſis ep̃s: h rp̃s(abba.Ioa.teſte) ĩ Galiis & cõcio nãdi gratia & doctrina ac mira ſanctitate plurimũ effulſit.Qui p⁹ beatũ patrem auguſti nũ doctorẽ Canonicoꝝ ordinẽ regulariũ:& ip̃e in galliis inſtituit ubi & multis fundatis monaſteriis cum eẽt egregi⁹ xp̃ianæ doctriæ declamator ẽt ĩ Italiã dſcẽdit :ubi & ſuis p̃ dicationib⁹xp̃i pauptatẽ itegerrimãq; uitã ıp̃ı⁹ad imitationẽ ſectãdã oib⁹miro ardore ꝓ ponere nõ deſtitit:quãobrẽ moltos ex nobiliorib⁹ romanis ad ſe traxit:qđ tãq̃ uerũ xp̃i diſcipulũ ſanctũq; ꝓpherã arbitrabãt:atq; ad coelũ uſq; eũ tollebãt:unde in Ethruriam maxieq; in luca urbe & ei⁹ agro multa Regulariũ monaſteria adhuc extantia erexit: ea quippe ĩ orbe loca & extra ſunt .ĩ primis ſancti fridiani:ſancti michaelis de platea & extra a Boſcho:& alia duo ono ſub capite gubernata:& aliæ ferme prochiales eccleſiæ oẽs urbis illius ſuppoſitæ fuerunt:hoius ſancti uiri Ruffi regularibus Extat & friſonarie extra urbẽ ip̃am monaſteriũ mathildis comitiſſæ opus hui⁹ optimi uiri iuſſu fũdatũ :nũc ſub Regulari obſeruantia excultũ:ſunt & alia plæraq; mõaſteria ĩ Ethruria ab h ſanctiſſimo homine ſub Regulari canonicoꝝ fundata & extructa:ueꝝ hic Ruffus cũ Rom. acerbe nimiũ ĩ clericorũ laſcinias inueheret:& eoꝝ põpas improbaret: ab eiſdẽ ſecrete tãdẽ e medio ſublatus eſt.Nec unquam tanti ſceleris auctores inueniri potuerunt.

Enricus ei⁹ nois quartus prædicti henrici cæſaris filius octauus Germanorũ
6307 | 1108 | h Imperator hoc anno ab Electoribus Imperator delectus:Imperauit annis .xx. Henric⁹quartus
Hic patrem captiuauit:& multis probris & quidem maximis dei iudicio eum affecit:cuius rei cauſa triſtem tandem emiſit animã:quo mortuo io Germania rebus ordinatis in italiam cum exercitu magno deſcendit:ſed eius aduentus paſchali Ro.pontifici gratus fuit:quod multas baſilicas in tranſito ſuo euertiſſet:& epiſcopatus cui uoluiſſet pro libito demandaſſet:miſſis autem ad pontificem legatis iureiurando interpoſito pollicetur ſe pacato agmine orbem intraturum.Epiſcoporumq; inueſtituras renunciaturum:ſicut habetur in canone.63.di.per totum:ingreſſus igitur urbem henricus:cum benignitate a ſommo pontifice Ro.excipitor.Sed ipſe Gemina uiperarum paterou uolens imitari extra paſchalem pontificem & uniuerſos eccleſiæ Ro.prælatos per fraudem intercepit:& eorum bona in ſuorum predam conuertit .Quapropter pontifex indignitate tanta cõmotus:contra Theutonicos inſurrexit & multos eorum interficiẽs:tãdem orbe eiiecit:Imperator autem in circuitu urbis Romæ in uindictam omnia Suburbia:& in circuitu urbis alia quoq; orbis bona incendio conſumpſit:Nec propterea Ro. pacare potuit:donec papam & cardinales omnes reſtitueret . Reſtituto igitur pontifice iterato Henricus inueſtituras ab ipſo extorquere coepit:Qui tandem ciuitatem ſuorum incõmodis permotus quæcunq; poſtulaſſet:confirmauit.Et per Notarios publicos Cæſar ea notare fecit.Hoc modo rebus compoſitis dimiſſiſq; captiuis omnibus Imperator a pontifice confirmatur:& coronatur:hanc obrem Henricus uoti compos factus ĩ germaniã cũ pace rediit.Sed paſchalis ſtatim cõciliom congregans quæcuoq; promiſerat. Henrico reuocauit.Henricus deinde decimo imperii ſui anno io italiam rurſus uenit.& Romam abſente pontifice intraoit:ubi & concedente populo ro. aduerſantibus tamen patribus:cum rite coronari non obtinuerit:maoritium quẽdam ſuæ partis Archiepiſcopum euocauit:& ab eo Imperii coronam ſibi ĩpoot procurauit. Verum tamen tandem ad cor rediens iura eccleſiæ pro quibus pontificibus contenderat:in calixti papæ manibus reſignauit:& abſolutionis beneficium ab eo impetrauit:poſtremo moriens cum patribus ſuis apud Spirã orbem ſuam ſepelitur:ad cuius tumulum tale epitaphium inſcriptum fuiſſe ferunt.Filius hic:pater hic:aous hic:atq; proauus iacet iſtic.

6308 | 1109 | ℄Lodouicus francorum rex philippi prædicti regis filios:hoc anno ipſo patre rege defuncto francis regnare coepit:& regnaoit annis uiginti duobus :de quo pauca habent.
℄Andreas anglerio comes & mediolani princeps unicus othi prædicti principis filius
6309 | 1110 | & ipſe hoc anno defuncto patre:decimooctauo ætatis ſuæ anno : eidem in principatu ſuccedens;regnauit ãnis.45.Hunc tantæ fuiſſe iuſticiæ & æquitatis ferunt:ut neq; pre-

cio neq́ꝫ precibus:aut amicitia aliqua a uero iudicio:ullo unquam tempore flecti potuerit malos uidelicet ſuppliciis ita afficiens:ut crudelitatis nomen conſequeretur.Bonis uero bona & donaria ac dignitates munificentiſſime præbens:ſed in hoc tantum patri diſſimilis fuiſſe tradunt:quod bella tanq̃ peſtem ſemp fugiebat:& paci ac tranquilitati totis uiribus incumbebat.Hic poſtq̃ Henricus quartus patrem in uinculis poſuiſſet:& in italiã deſcẽdẽs:& Modoetiæ:ac Mediolani ab Iordano archiepiſcopo eo præſente coronatus fuiſſet:& ab ipſo Imperatore confirmationem dominii uidelicet Mediolani & aliarum ciuitatum conſecutus eſt.Tanti nanq́ꝫ illius fuiſſe in Imperatore ſuſcipiendo apparatus ferunt:ut Imperator ipſe maximã in admirationem adductus fuerit.Cõtra hũc aliquando quidam petrus qui in urbe cremona ſceptrum tenebat: arma ſuſcepit: & in fines Brixienſium uſq́ꝫ peruenit:& ibidem ſtatiuam poſuit.Quod audiens Andreas ſtati contra eum in congreſſu proceſſit:& illum atq́ꝫ eius exercitum primo impetu fudit:& in turpiſſimam fugam conuertit:quod audientes mediolanenſes:ipſum rei militaris ſcientiſſimum acclamauerunt:poſt dies autem aliquot cum comẽſes prætorem ſuum a ſe deſtinatum in ſeditione occidiſſe intellexiſſet:cõmotus idignatione andreas ſubito coactis in unum aliquibus copiis:Comum hoſtili animo acceſſit:& ab ciuib⁹ illis cum magna trepidatione exceptus eſt:ubi & ciuium ſuorum cognita inſolentia.Vrbẽ primo militibus ſuis in prædam dans pauloposſt illam uſq́ꝫad ſolũ æquari fecit.Quæ tũc cũ ĩ mõte ſita eſſet:ciues in inferiorem uallem deſcendere coegit:& aliam nunc extantem in cãcri forma in ripis laci ædificauit:inde quoq́ꝫ laudem pompeanam urbem ſibi rebellem die uigeſimaquiuta maii:anno ſalutis noſtræ mileſimo centeſimo primo & uigeſimo ꝑfus extitit:propter quod laudenſes ciues per annos nouem & quadraginta ſine urbe murata ſtetere.Deniq́ꝫ papa alexandro præſulante noua laude fundata fuit.Hic itaq́ꝫ andreas anno ſalutis.1123.Cum Adelay Sabaudienſium principis filiam duxiſſet uxorem:gualuagnum ſucceſſorem ex ea ſuſcepit filium: uirum poſtea mira corporis pulchritudine ac magnitudine conſpiquum:tandem anno ætatis ſuæ.93.uitæ finem faciens:mediolani in templo diui Ambroſii ſepelitur.

¶ Piſani hiſdem temporib⁹ Nauali potentia & gloria:admodum potentiſſimi:paſchalis pontificis hortatu:ex inſulis Balearibus quas ante occupauerant:in ſaracenos mouent. 1112 6311
maxime quod chriſtianorum littora infeſtarent:Qui mox pontifici maximo annuẽtes ingentem claſſem compararunt:& in hoſtem uirili animo irruerunt:ac illos: aut iter fecerunt: aut turpi fuga effugarunt: uerum dum apud uada uoleterana uentum expectarẽt.Lucenſes ſtatim eorum urbem defenſoribus deſtitutam occupãt:quod florentini tunc audientes piſanorum precibus permoti.pulſis lucenſib⁹ deiceps illam tutarũt.ob quam rem piſaui de ſaracenis uictores redeuntes florentinos duabus porpheriticis colũnis donarunt:quæ adhuc ad portam Sacelli beati Io.Bap.uiſuntur.

Columnæ porpheriticæ florẽtinorum

PONTREMVLVM OPPIDVM REGIONIS ETHRVRIAE.

¶ Põtremulũ nobile etruriæ regionis oppidũ i apenini radicib⁹ iuxta macrã fluuiũ cõſtitutũ:iã diu ædificatũ:hoc ãno ab Hẽrico Imperatore prorſuſq́ꝫ cõplanat.Eo qđ ei Ro.ꝓficiſcẽti trãſitũ ꝓhibere oppidãi ipſi pſumpſiſſent.Quã ob cãm in ethruriã igrediẽs oib⁹ terrori eẽ cœpit. Quo aũt tẽpor id oppidũ tã celebre:tãq́ꝫpugnaciſſimũ cũ Arcibus aliis fortilitiis pugnaciſſimis inſtauratũ fuerit: uel a quibus icertũ habemus:claret.n.nũc monaſteriis ac oppidanoꝝ nobiliũ edibus ſupbiſſimis: 1113 6312
principibus etenim Mediolanẽſiũ tã diu paruit:a qbus incremẽtuꝫ maximuꝫ accepit:in felicitatẽ autẽ maximã ſuperiori ãno:qui fuit nonageſimus ſextus ſupra mileſimũ quadrageſimũ Suitenſis Caroli octaui francoꝝ Regis armigeris id oppidũ perſenſit:qui iliud in.

reuerſiōe belli Neapolitani ſub ſpecie pacis incenderunt. Nunc autem Ludouico francorum Regi cum toto Mediolanenſi regno paret.

6313 iii4 ¶Sanguis hoc anno teſte uicentio gallo in agro Emiliano & flaminco idibus Iunii pluit: quod quidem prodigium maximo omnibus terrori fuit.

6314 iii5 ¶Dominicꝰ Michael eius nōis ſextus trigeſimuſſeptimus uenetiarū dux: hoc āno Ordelapho phalero duci ſuffectus ducauit ānis .xi. ꝑſtātiſſimi aīi & exquiſitæ eloquētiæ uir: ac moꝝ oīuʒ inſigniſimꝰ. Qui cū eēt chriſtianæ religionis amator: ex ſenatu ſui cōſulto. Balduio hyeroſolimitano rege capto: a ferramūdo hyeroſolimitano patriarcha rogatꝰ: ac ēt calixti pōtificis Ro. ſuaſus ducētoꝝ nauiuʒ claſſem armauit: & ad Iopē cōcito flatu acceſſit. Quā ciuitatē Saraceni babylonii cū ſeptingētis nauibꝰ ꝑmebāt: ubi demū diſiectis eoꝝ nauibꝰ: ipſiſqꝫ ſaracenis fugatis multis quoqꝫ eoꝝ captis & interfectis: urbē ipſam graui obſidiōe liberauit: deīde una cū patriarcha ipo ī Tyrū iuit: q̄(licet priꝰ a chriſtianiſ tētā) ſtrenuiſſimꝰ hic princeps: ſtatim nō incruēta uictoria recepit: & nihilominꝰ eā hyeroſolimitano regi ſubiecit: uerū emanuel græcorū īpator Calo Ianui ſuffectꝰ tātā uictoriā Italis inuidēs: Senatui & duci huic ꝑcepit claſſem oīno reuocare: cui Dominicꝰ obtēperās cuʒ domuʒ rediret: ita ſuccēſus Rhoduʒ: Chiuʒ: Samuʒ: Mithilenē: Andruʒ qꝫ ipſiꝰ græci īpatoris īſulas diripuit: & Mothonuʒ urbē inſularē accepit: & ex ſenatꝰ ſui nōie cōmuniuit: eāqꝫ uſqꝫ ī p̄ſentē ānuʒ: qui eſt mileſimꝰ quingēteſimuſprimꝰ poſſedit: ideqꝫ domuʒ applicās. Spalatruʒ & Tragurum urbes ab hūgaris eripuit: & dominio ſuo ſubiecit: domuʒ tandē multa cuʒ gloria reuerſus: lapidē ſup quē chriſtꝰ apd Tyruʒ ſediſſe fertur: ſecuʒ attulit: ac Theodori martyris corpꝰ ex Rhodo uenetias cōportauit. Hæc itaqꝫ tot & tāta facinora illuſtris dominicꝰ dux ī trigīta mē. fœliciſſime cōfecit: quāobrē multa priuilegia ac dignitate a Balduino hyeroſolimitano Rege promeruit. Tandem uita functus in Clauſtro Cenobii ſancti Georgii maioris uenetiarū marmoreo Sepulchro adhuc extante ſepelitur: Ad quod ſepulchrum tale Epithaphiuʒ inſcriptuʒ uidimus: uʒ.

De mothono uide

Terror græcorum iacet hic & laus uenetorum. Interitus ſyriæ: meror & hungariæ.
Dominicus michael quem timet emanuel. Qui fecit uenetos ī pace manē getos:
Dux probꝰ & fortis quē totus adhuc colit orbis Donec enim uiguit patria tuta fuit.
Prudens conſilio ſūmus & ingenio. Quiſquis ad hoc pulchruʒ ueniēs ſpectaē ſepul.
Iſtius acta uiri declarat captio tyri. Cernimꝰ animum flectere nō dedignare ꝓteruū:

Elaſius eiꝰ nōis ſecundꝰ: pſe Creſentio Ciue Cayetano: hoe āno paſchali pōtifici ſucceſſor factꝰ: ſedit āno uno: & mē. quinqꝫ. Hic a teneris ānis ingenue educatꝰ ī mōtecaſſino Religionis documēta ſub Odoroſio Abbate ſanctiſſimo ſuſcepit: ac ꝓptime didicit: uir & ipe ſanctiſſimꝰ & oī laude digniſſimꝰ: ſi uitā cōtinētiſſimā ſi mores ſi doctrinā ſingularē inſpicias. Nā cōſtāter & ſanctæ mētis ī ꝓcellis humanaꝝ ꝑturbationuʒ uitā duxit. Vnde Cyncīꝰ fregipinus patritius Ro. uir potētiſſimus: qa cōtra eius uoluntatē pōtifex creatus fuit: ira percitus euʒ ſtatim cōphendit: & ī terrā deiectum: & calcibus & pugnis primo cōtriuit ac poſtmoduʒ in uincula cōiecit: Veruʒ a populo cōfeſtim liberatus a clero de more coronaē. Perſequēte deīde illuʒ Hērico īpatoē ī Gallias cōfugit: ibiqꝫ a cluniacēſe abbate honorificētiſſime ſuſceptus. Cūqꝫ ī monaſteriuʒ ꝑueniſſet pleureſi correptus moriē atqꝫ ibidē īrrā Cenobii limina ſepelitur.

6317 iii8 | 8 | papa 171

¶Balduinus eius nominis tertius: atqꝫ ex noſtris .3. hyeroſolimoꝝ rex: uno & eodē āno cuʒ gelaſio pō. regnaē cœpit: & regnauit ānis .13. hic prioris balduini cōſobrinus fuit: q & ſecūdo ſui regni āno Gazim turcuʒ minoris aſiæ ducē cū magnis copiis hieroſolimā petētē bello ſuparuʒ cōphendit: & ī carcerē cōiecit: ſequētiqꝫ āno Damaſci regē ex īprouiſo cū exercitu hoſtili aīo & ipe hieroſolymā petēteʒ fudit atqꝫ fugauit: duobꝰ hoſtiuʒ milibꝰ cęſis: & mile captis trigīta tātū de ſuis amiſſis: ueꝝ & ipe ſupueniēte Balaach pꝛorū Rege una cū ꝓcerībꝰ ſuis captꝰ: & in parthiā pductꝰ. ibidē ī carceribꝰ & in uinculis cōiectꝰ eſt: ſed ꝑcio poſtmodū redēptꝰ hieroſolimā rediit: & xpianā rēpu. iā labētē reitegrauit: antiochiāqꝫ ciuitatē hieroſolimitano regno adiecit. Deīde Aſcalonitanū Regem hieroſolimitanos infeſtātē unico repulit ꝑlio: atqꝫ balduinum Damaſci regulum idem mollentem tribus prælilis fudit: multis eorum more pecudum cęſis. Hic tandem defunctus nullū ex ſe dimiſit filium: ſed unicam tantum filiam.

6318 iii6 ¶Ordo ꝑmonſtratenſis ſub diui benedicti Regula. hoc āno ī laudinēſi dyoceſi ſub quodā Nothoberto nōie p̄ſiā coloniēſi initiū ſumpſit: quis tamē ordo iſte fuerit: nobis nō

conſtat.

¶Prodigia multa.

¶Porca quædam hoc anno in liginẽſi Dyoceſi ſeu parochia uincentio gallo li.26.teſte enixa eſt porcellum hominis faciem habentem.Eodem quoq; anno pullus gallinæ quadrupes natus eſt;Et hyems inſuper aſperrima fuit:pro qua ualida fames ſtatim ſubſecuta eſt;ac hominum mortalitas:lueſq; animalium agreſtium & domeſticorũ: ſtrages quoq; auium mutuo inter ſe concertantium extitit.

¶Terræmotus præterea permaximi in italia multis in locis quadraginta dierum ſpacio perdurarunt:ita ut uilla quædam pergrandis de loco ſuo corporaliter fuerit tranſportata:& alibi collocata:atq; alia plurima fuere prodigia.

¶Ordo templariorum Militum(ut multi aſſeuerant)ſub gelaſio iſto pontifice apud hieroſolimam initium ſumpſit:& ducentos ferme annos perdurauit.Hi primum deuotionis gratia hyeroſolimis non longe a domini ſepulchro habitantes peregrinos chriſtiãos ingenti charitate ſuſcipiebant:atq; eos per ſacra loca armati deducebant : & inde ſine adueſariorum moleſtia reducebant.Hos nanq; uita fide & gratia inſignes multi peregrini in europam redeuntes: mirumimodum cõmendabant:& Elymoſinas grandes donariaq; largiſſima eis conferebant.Hi in principio cum mantellis albis & cruce rubea incedebãt & ut plurimum omnes natione gallici erant.Quibus & beatus Bernardus abbas Regulam compoſuit obſeruandam:uerum tamen clementis quinti papæ temporibus.Cum a noſtris ſcitum fuiſſet illos ad Saracenos defeciſſe:& in multis uitiis propter rerum habundantiam prolapſos fuiſſe.a chriſtianis compræhenſi :tanquam infideles & heretici omnes in Syriam interfecti ſunt.Et non mõ in Syriã & Aſyam:ſed etiam in Galliis:cum ubiq; ignominioſe nimium uitam ducerent:a philippo francorum rege ſummo pontifice Romano concedente:Quibus exterminatis eorum bona opulentiſſima:partim Militibus Rodianis qui inſulam Rodum paulo ante occupauerant:& partim nouis Religioſis:in Anglia conſignata ſunt.

Milites Templarij primi in magna devotione habiti postmodum in lascivias prolapsi ad nihil redacti sunt.

PORTVS VENERIS OPPIDVM.

¶Portus ueneris oppidum: non ignobile i ligurum finibus non longe a luna olim uetuſtiſſima urbe in maris littore conſtitutum: hac tempeſtate a genuẽſi populo maxio cũ ardoꝛ cõtra piſanos inimicos extruitur:& eiuſdem populi Colonia efficitur:primo nanq; genuenſes ipſi eidem portu lunæ portum nomen impoſuerunt:ſed poſtmodum cum genuenſes eo i loco uenerii cuidam ſancti hominis corpus ex luna tranſtuliſſent: omiſſo primo nomine deinceps oppidum iſtud ueneris portũ appellarũt: in eius inſulæ tamen ſupremo faſtigio olim quoddam ueneris templum habebatur:in quo quidem templo idem ſancti uenerii corpus collocatũ fuerat.Et icciroo quidam uoluerunt ipſum oppidum ueneris portum eſſe appellandum.Idem enim locus genuenſium confinium terminum fore:Claret quippe locus iſte mercatoribus plurimis. Et uiris nauali prælio ſtrenuiſſimis.

¶Templum maius Ciuitatis genuæ in honorem diui laurentii martyris nuper conditum ; hoc anno:a gelaſio prædicto pontifice Romano ſolemni põpa dedicatur:& multis indulgentiis pluribuſq; priuilegiis ab eodem exornatur:idem namq; pontifex:ut Iacobus ipſi⁹ eccleſiæ eps refert:cum e Roma pulſus eo peruenitſſet & ſui diſceſſus rationem rediddiſſet.ab ipſis genuenſibus perbenigne exceptus eſt.Et propterea ad retributionis iudicium:urbem ipſam multis exornauit priuilegiis:& templum iſtud uniuerſo aſtãte & applaudente populo dedicauit:atq; ibidem cum magnis indulgentiis ſacros cyneres præcurſoris domini ex Myrea urbe nuper allatos collocauit & illos ueros approbãs: multa donaria eidem loco obtulit.

Religꝫ ſci Io. Bap.

Aliſtꝰ papa eiꝰ noīs ſecūdus uienēſis:Archiepiſcopꝰ natione Burgūdus Comi-
c tiſq; Burgūdio frater:hoc āno a cardinalibꝰ q ibidē aderāt gelaſio pōtifici ſub
6319 1120 ſtitutꝰ:ſedit ānis quinq;.& mē.x.Hic ex regū frāciæ:angliæq; ac germaniæ pro papa
ſapia oriūdꝰ fuit.Guido ātea uocatꝰ iuris ciuilis ac ſacræ theologiæ doctor:qui nō priꝰ 172
pōtificatū acceptare uoluit:quā cardinaliū Ro.exiſtētiū:clericq; ac populi Ro. cōſenſu
habuiſſet:Quo qdē habito:Romā uenit & magno deſiderio magnoq; honore exceptꝰ ē:
Exceptuſq; ſtatim beeneuentū ſe traſtulit atq; ibidē omnes pricipes cōuenit:& q̄maxīe
Guilielmū apuliæ Ducē iordanū cāpaniæ comitē:ac alios inſignes uiros illiꝰ Italiæ par-
tis principes quibꝰadhibito ſacramēto iureiurādo promiſerūt.ſe in poteſtate Romāi pō
tifi. ſemp affuturos.indeq; Romā rediēs legatos ad Hēricū imperatorē: q pacē cū eo fir
marēt:miſit atq; rurſus Beneuētū rediit:Cā autem illius itineris fuit:qd Gulielmus apu-
liæ & calabriæ dux Alexi imperatoris græci filiā ducturus uxorē:cū cōſtātinopolim na
uigaſſet.Curā ſui ducatus huic pōtifici comiſit:ſeu reliquit:cūq; ibidē multos ſuorū fe-
bribus amiſiſſet:& ipſe tādē egrotus romā relatus eſt:ubi ualitudine reintegrata:apud la
teranū nōgentorū patrū cōciliū celebrauit.ubi decretū eſt militiæ ſuplementa & auxi-
lia mitti:ne xp̄iani qui in Aſia erant(capto balduino)opprimerēt:unde & genuenſes & ue
netos ac piſanos magna claſſe in hoſte; cōcitauit:in ea nāq; claſſe:ut Iacobus theologus
ſcribit genuēſes ſui.70.honerarias naues miſere.Quibus optime ex ſententia geſtis.Cali
ſtus aliquid quietis ab externis nactus.Baſilicas multas in urbe refecit: ac urbis mænia
inſtaurauit:atq; arces omnes cōmuniuit:nec nō & aquā quādā in urbe introduxit:multa
quoq; donaria eccleſiis hinc inde obtulit.Tāde; de deo deq; omnibus benemeritus āno
quinto ſui pōtificatus quieuit in pace.

¶Burdinꝰ qdā ſic noīe appellatꝰ Antipa natiōe hiſpanꝰ:quē ſupioribꝰ diebꝰ Hēricꝰ Cæ
ſar cōtra gelaſiū pōtificē creauerat:cui & Benedicto nomē datu; fuerat:hoc āno ēt pōti
ficis nomē ſibi cōtra caliſtū papā uſurpare uolēs quorūda; tyrānoru; auxilio fretꝰ:Su-
triū ueniēs ibidē ſe cōtinuit.& Ro.in curſibus & rapinis:quottidianis uexare cœpit.ac p
egrinos ad urbe; accedētes ſpoliat.ꝑpter qd caliſtꝰ papa ſuas copias repēte cōgregat:&
Ioānē Cremēſe; ſancti Criſogoni p̄ſbyteru; Cardinale; cū expeditiſſimo exercitu ī cu;
miſit.Deīde & ipſe pōtifex ſubſequēs pꝰ multas cōcertatiōes & cædes:tāde; ipſum bur
dinu; una cu; urbe ꝓfligatu; cæpit:& uinctu; retrorſu; facie uerſa cu; cauda ī manibꝰ
camelo impoſitu;:in triūphi ſpēm Ro.cu; magno populi ridiculo ꝑducere fecit:quē ta
mē uita donatu; pōtifex in monaſterio reclufit:& ibide; triſtē uitam finiuit.

¶Viri doctrinis excellentes.

¶Pōtiꝰ cluniacēſis abbas:uir ſanctitate & doctria īſignis :his tēporibꝰ ob induſtria; &
maxima; doctrina; Ro.multo ī p̄cio habitꝰ ē.q̄obrē & eiꝰ familiaritate pōtifices Ro.
ſui tēporis mirifice delectati ſūt:multaq;donaria eidē cōtulerūt atq; priuilegia āpliſſima.

¶Petrꝰ qda; cōpoſtellanꝰ Archiep̄us p hoc ide; tempꝰ:& fide:& eruditiōe: & cōuerſa-
tiōe:ac moribꝰ oībus inſigniſſimus fuit.ꝑpterea caliſtꝰ pōtifex ob ingētes eiꝰ ī oī gene
re uirtutes:& beatiſſimi Iacobi deuotionē eidē loci illius Archiepiſcopatus dignitatem
contulit.Et emeritanam prouinciam ſibi ſubiiecit.Et iter cætera cum beatiſſimæ uirgi
nis Mariæ matris dei deuotiſſimus haberetur:nonnulla in eius laudem compoſuit.

¶Bernardꝰ clareuallēſis digniſſimꝰ abbas natiōe burgūdꝰ:& ip̄e ſua inſigni uita : ſuaq;
doctria hæc tēpora reddidit illuſtriſſima.Hic itaq; ex caſtelliōe Burgōdiorū oppido nobi
li genere ortū habuit.& ibidē cū uigeſimū ſecūdū attigiſſet ānū:una cū trigīta ſociis re-
licta domo paterna ī ciſterſiēſi Monaſterio religiōis habitū ſuſcepit:in quo tātū ꝑfecit:
ut tēporis ſpacio tāti p̄cii ob maximā eiꝰ ſanctitatē & doctrinā haberi ceptꝰ ſit.ut clare
uallis Monaſterii pater & abbas ab oībus creatus fuerit:Cui quidem loco maxima cum
gloria per ſex & triginta annos p̄fuit:in quo præter laudabilem uitam & ſanctitatē ma
ximam infraſcripta edidit ſui ingenii monumenta:quorum tituli hic ſunt.u;.

De conſideratione ſui ipſius	li.5.Incipit ſubiit.	De uolunrate	li.i.Oīa genera
Meditationum ſuarum	li.i.Multi multa	Ad cluniacenſes	li.i.uſq; modo
De contemptu mundi	li.i.Ad audiendum	De gradibꝰcarita.	li.i.Viro illuſtri
De gradibus humilitatis	li.i.Rogaſti me.	De diligēdo deo	li.i.Venite aſcen.
De gratia & libero arbitrio	li.i.Loquente me.	In Qui habitat	li.i.Cōſidero lab.
Ad milites templi	li.i.Hugoni militi:	Super miſſus eſt	li.i.Scribere me.

Speculum uitæ religioniſq	li.i.Siquis inter uos	De mō uiuēdi li.i. Cariſſima mihi.
De ſcala clauſtrali	li.i.Cum die quadam	De duobus oculis animæ li.i.
Ad carthuſienſes	li.i.Fratribꝰ de mōte	De confeſſione peccatorum li.i.
De conſcientia	li.i.Conſcientia	De præcepto & diſpenſatione li.i.
De ordine uitæ	li.i.Hortatur qdem	De paſſione domini li.i.
Ad Henricum zenonēſem	li.i.Placuit	Super magnificat li.i.
Ad hugonē ſancti uictoris	li.i.Si tibi uideor	In cantica canticorum omel'. 86.
Contra Gerardum	li.i.Virtus in pace	Epiſtolarum ad diuerſos li.i.
Contra hereticum	li.i.Periculoſa	Sermones plures li.i.
De miſeria huius uitæ	li.i.Dies hominis	Vita Malachiæ epiſcopi li.i.
De temptationibus & ocio	Seruum dei	Et quædā alia:quæ non uidimus.

¶Epiſtolā unā iter cætera ad Genuēſes:q̄ eos carpit:q epm quēdaʒ poſt Alexā.epʒ ſibi delegerūt:licet ponti.caliſtus ob uniuerſalis eccl'iæ bonū renuerint:eū ſibi confirmare.

¶Hugo natiōe Gallꝰ ex oppido ſancti uictoris oriūdꝰ:canonicꝰ regularis pariſiēſiū clariſſimꝰ doctor:& magr̄ hac tēpeſtate ibidē floruit:& ml'to in p̄cio fuit:q p̄ter ſcitatē:de qua mira legunt:tū docēdo:tūq ſcribēdo ml'tis admodū ꝓfuit.Et inter cætera hæc:q̄ ſubiecta ſūt:poſt ſe reliquit monumēta.Et.i.De ſacramētis li.i2.incipit.Arduum.

Didaſcalion	li.6.Oiuʒ expectādoꝝ	De ppetua uirginita.ſcē Mariæ li.i.
De Ara animæ	li.i.Loquar ſecrete	De laude parentū ſeu patrum li.i.
De modo orandi	li.i.Quo ſtudio	Super Magnificat anima mea li.i.
De laude charitatis	li.i.Tam multos	Super tota pulchra es li.i.
De inſtitutione nouitioꝝ	li.i.Quia fratres largi	De amore ſponſi & ſponſæ li.i.
In regulā p̄ris Augu.	li.i.Hæc præcepta	De ſubſtantia delectionis li.i.
De miſtica archa noe	li.5.Cum ſederem	De ſeptē donis ſpūs ſancti li.i.
In eccl'iaſten omel'.	li.i.Quæ de libro	De diſciplina monachoꝝ li.i.
In cantica canticoꝝ	li.i.In principio	In quinq libris Moyſi li.i.
In frenos hieremiæ	li.i.Quō ſedet	De miſteriis eccleſiæ li.i.
In hyerarchus Dionyſii	li.14.Iudæi ſigna	In Ezechielem prophetam li.i.
De medicina animæ	li.i.Homo	Epithoma phyloſophiæ li.i.
De meditatione uerbi	li.i.Quidā fuerunt	In quoſdam pſalmos li.i.
De incarnatione xp̄i	li.i.Meditatio eſt	De nuptiis & concupiſcētia li.i.
De ſapientia xp̄i	li.i Queritis de aīa	De natura Dei ſimplici li.i.
De uanitate mundi	li.i.O mūde imūde	De anima chriſti li.i.
De ſpiritu & anima	li.i.Quia dictū ē mihi	Summam ſententiarum li.i.
De orōne dominica	li.2.Septem ſunt peti.	De ſeptem donis ſpūs ſancti li.i.
De confeſſione	li.i.Solus ſolitudinē	Speculum ſacræ ſcripturæ li.i.
De triplici uoluntate ī xp̄o	li.i.Queris d̄ uolūtate	De Beniamin li.i.
De uoluntate dei	li.i.Queritis de ptāte	Epiſtolarum ad diuerſos li.i.
De ſacra ſcriptura	li.2.Lectionē diuinaꝝ	Sermōes quoq cōpoſuit plures:&
De natura animalium	li.i.Leo fortiſſimꝰ beſtia	alios diuerſos uarios tractatꝰ cō
De contemplatione	li.i.Spiritualis	poſuit quos uidere nequiuimus.

¶Rupertus monachus & abbas natione Teutonicꝰ hiſdem tpibus in diuinis ſcripturis doctiſſimus:in Germaniā plurimū effulſit:& multa opuſcula memoratu digniſſima cōpoſuit.De cuiꝰ opuſculis habentur hæc quæ ſubiecta ſunt.Et primo.

De uictoria uerbi dei	li.i3.Incipit.Nup cū tu.	In librum ſancti Io.bap. li.x.
In Geneſim	li.8.Quicūq fideli	In libros regū de Dauid li.15.
In cantica canticorum	li.7.Qui cōtra hoieʒ	De ſcā trinitate & uetꝰ teſta. li.17.
In Apochalipſim	li.12.Vt tu quoq	In duodeciʒ ꝓphetas minores li.30.
In officiis diuinis	li.12.Ea q̄ p circulū	In euāgeliū Mathei li.8.
Meditationes de incendio	li.3.Ecce quō crimi.	In euāgeliū Ioannis li.14.
		Et alia multa fertur ſcripſiſſe.

1126 6325

papa Onorius papa eiꝰ nois ſcd's natiōe Imolenſis hoſtiēſis eps:lābertꝰ antea uocatꝰ:

173. h hoc āno caliſto ponti.ſuffectꝰ:ſedit an.5.mē.5.& die.3. Qui etſi obſcuro loco natꝰ:litaꝝ tn̄ & moribꝰ tāto magſtatu dignū ſe fecit.Attamē eiꝰ ingreſſuʒ non æque bonū fuiſſe tradūt.Quia quorūdā ambitiōe potiꝰ q̄ oium bonoꝝ cōſenſu iniuiſſe.

pontificatum ferunt.Et nihilominus pontifex effectus:ſtatim Cardinales quoſdam inſignes uiros creauit:quorum conſilio & opera magnis in rebus ſemper poſtea uſus é.Tandem cum pontificatum per quinquennium recte gubernaſſet:moritur.& cunctis collachrymantibus in baſilica lateranenſi ſepelitur.

¶Gulielmus rogerii ducis filius:Apuliæ & Calabriæ dux:hoc anno poſtq̄ ſexdecí annis regnaſſet:a Rogerio cõſobrino principatu deiicit.& ad Salernitanú principé confugiés ibidé ſine herede morit.Atq̄ ita in eo ois Roberti Guiſcardi familia:per lineam maſculiná defecit.Is náq̄ Gulielmus conſtantinopolim abiés.Alexii græci Impetatoris filiam in matrimonio promiſſam docturus:ſuas prouincias Caliſto pontifici cõmendauit. Sed Rogerius altero Rogerio genitus eius ex materna linea Conſobrinus Siciliæ comes:nil pontificé ueritus.Calabriá ſtatim inuaſit:& prius dimidiá cæpit:q̄ pontifex de ferendo auxilio cogitare potuerit.Ac ſic bonus hic Gulielmus:& uxore & dominio ſimul fruſtratus:apud ſalernitanum principem ſine filiis obiit.

6325 1126 ¶Neapolitani regni principium hic incipit:quod ſub ſeptem italiæ regiões citra fretuʒ ét ſub ſiciliæ titulo quádoq̄ appellatú cõtinet.Nam ipſa ciuitas neapolitana uſq̄ i hoc tépus:neq̄ regia ſedes:neq̄ in ipſis oris regium nomen ullum habebat.ſed Robertus cognomento Guiſcardus.Normanus gallus:uir gloria & laude digniſſimus:ſuis uirtutibꝰ magná huiꝰ italiæ partem:quæ regnú ſiciliæ:aut neapolitanú é appellata:a ſaracenis:græciſq̄ laceratá:ad regni huiꝰ formá primꝰ redegit.Et primo aduerſam ciuitaté in cápania cõdidit:& illi ciuitati i memoriá rei geſtæ:uʒ.aduerſandæ nomé Aduerſæ dedit.Hoc itaq̄ neapolitanú regnú ſepté has cõtinet regiões:uidelicet ſamniú:cápaniá:apuliá:lucaniá:ſalernitanos:calabros:& brucios.De quibus ſingulis ad intelligentiam lectorum:pauca hic breuiter ex more ſuſcepto ſubiiciemus.

¶Samniú itaq̄ regio huius neapolitani regni nunc Aprutium appellamꝰ:é íter picenuʒ & Campaniá & Apuliá cõſtituta.Et hæc regio é ampliſſima:uariis populis:oriſq̄ diſtincta.Et i hac fuerút & ſunt infraſcriptæ clariſſimæ urbes:uidelicet Adria romanoꝝ colonia.Aquila núc urbs ꝑclara.Amiternú ciuitas núc auerſa:ſulmo Ouidii poetæ patria.ortona mari cõtigua.Arpinú fama celebris.Aquinú ſancti Thomæ doctoris:& Iuuenalis poetæ patria.Athina urbs uetuſtiſſima:tamé euerſa.Beneuétú a Diomede condita.Theleſia urbs uetuſta.Samnites át quondam tantæ potétiæ fuerunt:q̄ Romanos ingéti clade atriuerunt.In hac quidem regione fuerunt præcuntini:penenſes:frentani:peligni:marucini:ueſtini:& amiterni populi.

¶Apulia item regio é huius regni ps:quæ mari adriatico cõtermina é:inter Dauniam & Calabriá:& hæc Ipegia ab antiqs cognominata fuit a dedali filio:licet ſint qui dicát iapegiá quádam apuliæ pté eé.Et hæc admodú populoſa hérur:ciuitatibus nobiliſſimis inclita.Caſtris & oppidis ꝑmunita:fruméto:uino.& oleo fertilis & fecúda.Ex qua bellatores equi ꝓueniút.Eiꝰ metropolis brúduſiú fuit.Hæc regio aliquádo.13.ciuitates húit:ſʒ núc excepto Taréto & Brúduſio:nõ niſi pauca oppidula hét.Hác tñ regioné & meſſapiá & iapediá & calabriá & ſalentiná cõplures cõi appellatõe núcupát.í ſũmitate át huiꝰ mõtis ꝑ
clarú extat ſcí angeli michaelis téplú:cú ædificiis pulcherrimis:qđ xp̄iái ex oí orbe ma
¶Lucania ité regio:quá nunc principatus appel- (xima cú deuotiõe quotidie frequétát.
lant:eſt tertia huius regni pars:& hæc é iter Cápaniam & Brutios cõſtituta.Et ipſa feraciſſima olum bonoꝝ & aeris téperie ameniſſima.In qua é peſtú oppidú quõdam poſſidonia dictú:maxima indulgentia redimitú.In hac regiõe eſt Elea ciuitas.ex qua parmenides & Zeno philoſophi originé duxerút.Eſt & in hac regiõe lucaniæ urbs.Sunt qui dicant lucanos a ſamnitibus originem duxiſſe.

¶Salentinorum quoq̄ huius regni regio:quarta ps dicit:quæ núc terra de Bari núcupatur:& hæc apuliæ ſinitima é.In hac fuerẽt ciuitates Rudia:Neritú:Metiú:Bauſta:& Vxétú:ſicut ptholæmeus li.3.refert.Eſt quoq̄ i hac & iapegiú promontoriú:quod & Salentinú dicit.ubi mineruæ phanum aliquádo locupletiſſimú fuit.Strabone teſtante.

¶Calabria ité huius regni regio:qnta ps hét:quæ poſt lucaniá ſita é:a græcis ſic cognominata.Et hæc bonis oíbus ſcatet.In hac íter cætera Brunduſiú Ciuitas eſt pulcherrio portu íſignis:& tarétú íclita urbs:q̄ Archita tarétino pħo ꝑſtátiſſimo ac Ennio poeta ci
¶Brutii ppl'i ſeu brutia regio ſexta huiꝰ neapolitani é:q̄ quõdá Oeno- (uibꝰ ornata fuit.
tria fuit.Huiꝰ regiõis autem metropolis Conſentia ciuitas fuit.ſupra quam pandoſa eſt

ualidum in propugnaculum:Vbi Moloſſorum rex Alexandrum trucidauit.Eſt & rhegium a Calcidenſibus condita.

☙Campania item huius Regni regio:quam nunc dicimus terra laboris: eſt ultima & potiſſima pars.Et hæc ameniſſima regio:inter latium & Calabriam ſita:in qua laboremus:campi totius italiæ uberrimi ſternuntur:& colles uitæ feri.Eaꝫ uim habuit laborinæ terræ appellatio:ut Campaniæ nomen in ſuum mutauerit:in hac Capua urbs uetuſta a Capye troyano ſic dicta.Eſt & Nola a Tyriis condita:ibi etiam fuit cumaꝝ ciuitas ubi fuit Sacellum Sybillæ.Eſt & Neapolis urbs regia & nobiliſſima Reguꝫ ſedes digniſſima:& hæc portu inſigni:& aliis exquiſitiſſimis ornmentis nobilitata:in ea itaq̃ heæ nationes regnarunt:& primo normani quinq̃ & centum triginta:germani aűt ſex & ſeptuaginta.Galli uero octo & ſeptuaginta:Aragonenſes demum anni ſexaginta : poſtremo in anno ab mileſimo quingenteſimo primo iterato in manibus gallorum hoc regnum peruenit:ut infra dicemus.

☙Rogerius eius nominis ſecundus.primus neapolitanæ urbis rex:hoc anno poſtq̃ apu 1126 6325
liam & calabriam Gulielmo ſuo conſobrino abſtuliſſet:nõ ſe ultro Comitẽ : aut ducẽ: ſed regẽ appellari uoluit:Et in eo.23.annis regnauit.Hunc Innocẽtius eius nominis ſecundus cű aliquando in gallutio oppido eum acriter obſideret:Gulielmus eius filius Calabriæ dux unico ꝓlio liberauit:atq̃ pontificẽ cű multis Cardinalibus cæpit.Quem tamen nõ ita multo poſt Rogerius hic in eű hac modeſtia uſus:q̃ liberű eum eſſe uoluit.Quãobrem Rogerius hic quod uoluit deinceps a pontifice impetrauit præter regium titulum:uerum cű poſtmodű innocentius ꝓdictus roma pulſus eſſet : uidelicet ab Anacleto adulterino papa:utriuſq̃ Siciliæ rex ab ipſo Innocentio declaratur.Qua ex re copiis & armis:& animo auctus claſſe ꝑ Affricam tranſiens:multas cõpræhẽdit urbes & Tuneſi regem ſibi fecit Tributariű:indeq̃ in Græciam traiciens Corcirã inſulã.Corinthűq̃ & Thebas:atq̃ Euboiam de græcoꝝ imperio abſtulit:Delatus ẽt uſq̃ Cõſtantinopolim eius ſuburbia imꝑatore uidente incẽdit.Eiuſdẽq̃ imꝑatoris Edes aliquandiu oppugnauit:uerű poſtea in Siciliã rediens in uenetoꝝ manus incidit:& ex ſuis Triremibus ad uiginti amiſit:ꝓp q̃ timore perterritus ſalutem ſibi fuga cõquiſiuit: Domũq̃ reuerſus haud multo poſt panormi moriens filiű noie Gulielmű ſucceſſorẽ reliquit.

☙Hyems aſperrima hoc ãno teſte uincentio gallo.li.26.ubiq̃ fuit:in qua quidẽ multa pecora : atq̃ homines multi periere:& frugibus exuſtis miſerabilis ſubſecuta eſt fames

☙Genuenſium uictoria.

☙Genuenſes ſupioribus annis a piſanis infenſi:q̃ Maris impium ob naualis gloriæ po 1129 6327
tentiã ſibi uenderãt:hoc anno cõtra ipſos piſanos implacabile bellű ſuſceperűt. Et maxima claſſe cõparata:uidelicet octoginta Triremiű:& triű maximaꝝ Nauiű:ac alioꝝ lignorű.35.cű ingẽti animo & ardore piſas uſq̃ nauigarűt.ibidemq̃ & Arnű fluuium:atq̃ terram diu urbem oppugnarunt:& multas clades ipſis piſanis intulerunt Quãobrẽ piſani laceſſiti legatos cű cartha & Atramento ad Genuenſes miſerűt orantes & obſecrãtes:ut eos ſuſciperent cõmendatos:quia quicq̃d ꝑciperent ſuis mandatis ſe obtẽperatores pollicebant.At Genuenſes: ut piſanorum ſuperbiam comprimerent:ſuarum Domorum tecta uſq̃ ad primuꝫ ſolarium eos deponi iuſſerunt.Quibus geſtis etiam plumbinű eorum oppidum cæperűt: & funditus ipſum euerterunt.Quo quidẽ penitus euerſo uiros:ac mulieres omnes captiuos abduxere:Superiori ẽt anno ipſi Genuenſes cű ſeptẽ triremibus uniuerſis admirantibus duces & uiginti ſalcatas piſanorum naues cum ſexaginta eoꝝ triremibus cæperűt:& Genuã cű captiuis innumerabilibus in triűphi modű perduxerunt.Hæc iacobus theologus Genuenſium Archiepiſcopus in ſua chronica.

Lotharius 1 Otharius nonus Germanorum imperator:hoc anno:indemortui Henrici quar 1129 6328
ti imperatoris loco legiptimis omnium ſuffragiis:Cæſar creatus:imperauit annis.xi.Imperioq̃ ſuſcepto ſtatim Innocentium papam a petro Antipapa Roma pulſum in lothoringiam galliæ apud leodium adiit:& ſui diſceſſus cauſam audire uoluit.Quo audito hominem quoad potuit conſolatus eſt:& iureiurando ſpopondit ſe illű tutum cum omnibus ſuis reducturum.Et magno ſtatim exercitu comparato:in italiam cum ipſo pontifice uenit . Romamque ingreſſi pontificem nullo contradicente in Latheranum perduxit:& mira fœlicitate ſtatim omnia ad ſanitatẽ perduxit:cuius beneficio deuictus Innocẽtius ipꝫ impii corona ſolemni põpa coronauit. Qui mox in

Germaniã ad cõponendos Boemoꝝ motus rediit:& quidẽ ſuperatis iterũ cũ exercitu ĩ italiã rediit:ac Romanoꝝ ſeditiones ſuppreſſit:Rogeriũq; ꝑdictũ apuliæ inuaſorẽ breuĩ Italia depulit:licet negligentia pontificum omnia ſtatim recuperauerit.Hic itaq; imperator multæ prudẽtiæ:atq; clemẽtiæ prĩceps fuit:q toto in ſuo ĩpio nil geſſit:q merito ab aliquo repħẽdi potuerit:Familiaritate nãq; ſcõrũ uirorũ & ꝑſertiꝫ Bernardi abbatis mirifice dilectat⁹ fuit:q tãdẽ de Deo deq; hoib⁹ bñmerit⁹ i pñaꝫ iter faciẽs:uerõæ defecĩ.

6329 1130 Nnocentius papa eius nominis ſecundus natione Ro.patre Ioanne de regione transtyberim honorio pontifici:hoc anno ſurrogatus:ſedit annis.19.men.8.& diebus.8.Qui pontificatu ſuſcepto ſtatim in Rogerium Apuliæ duceꝫ mouet: papa 174
a quo poſt dira utriuſq; prælia ponti.ipſe cum multis cardinalibus captus eſt.Sed Rogerius(ut erat uir prudens)capto pontifice:reuerentia & modeſtia uſus: ſtatim ipſum liberum cum cardinalibus eẽ uoluit:& Ro.cum maxia reuerentia remiſit.At pontifex Ro.reuerſus:ubi petrũ Ro.ciuem antipapaꝫ creatũ & oĩa ſeditionibus plena cerneret: reſq; ad multoruꝫ cedes ſpectare uideret:ſponte ceſſit.Et primo piſas adnauigauit: deinde Genuam a quibus omnibus piiẽtiſſime & munificentiſſime ſuſceptus in franciam tuto præſidio perductus eſt:ubi & a beato Bernardo uiro ſanctiſſimo:& a cunctis principatibus:quibus beatũ Bernardũ maxia proſequebant̃ reuerentia: qui omnes apud mõtem clarũ eius rei gratia conuenerant: magnificentiſſime ſuſcipit̃.Eoq; loci cõcilio celebrato multorum patrum petrum antipapam cum ſuis ſectatoribus condemnauit.In belgis deinde alia Synodo celebrata:ſtatim in italiam una cum lothario imperatore rediit celebrato etiam apud placentiam urbem conſilio piſas ſe contulit.Quam quidem ciuitateꝫ cum Genuenſi populo iam pridem diſſidentem ad pacem tandem redegit.His geſtis una cum impatore Ro.acceſſit & magno cum exercitu urbẽ ingreſſus: nuſq̃ antipapã a parente in lateranum peruenit.Atq; ita factioſos & Rogeriũ Siciliæ regẽ ad ſanitatem & obedientiam redegit.Verũ dum quietura reſpublica chriſtiana putaret̃:ecce Ro.contra eum cornua erigentes:Senatores more antiquo denuo erant.Qui rẽpu.ro, dictionemq; ad ſæculares pertinentem gubernarent.Vnde & ponti.ut & his ẽt reſiſteret:apud lateranum concilium aliud habere uoluit.Atq; eo concilio Gratiano teſte cõſtitutionem edidit.Nequis laycus ſub Anethematis pena manuꝫ uiolentam in clericum mittere præſumeret:ſicut habemus in canone.1747.c.Siquis ſuadente dyabolo.Mandauerat item ſuperioribus annis:in Remenſi concilio:ſubdiaconibus & ſupra:ſub oi beneficiorum priuatione continenter uiuere:ut ẽt legitur intra decreta.18.di.c.decreuimus : ut hi:uetuit præterea nequis epiſcopus in eccleſiaſtico beneficio ſibi ſucceſſorem conſtitueret.8.q.1.c.Apoſtolica auctoritate:Tandẽ in ãno domini.1143.defunctus apud lateranũ ſepelit̃.

℄ Petrus pollanus octau⁹ & trigeſim⁹ uenetiaꝝ dux:& ipſo eodem anno: quo & Innocentius papa bonorum oium ſuffragiis dux creatus:ducauit annis.18.uir certe & cõſilio & manu promptiſſimus:qui ex ſenatus ſui conſulto Emanueli Græcoꝝ imperatori cõtra Rogeriũ Apuliæ regem admodũ fuit:& auxilio ſemp affuit:Quapp inſtructa claſſe maxia corinthũ, Thebas.Euboiã.corcyrãq; inſulas ex impio græcoꝝ ab ipſo Rogerio rege:ut diximus:occupatas ipſe recepit:ac.20.ipſius triremes unico prælio debellauitac q; demerſit:inſup & iuſtinopolim urbe a iuſtiniano ſcdo conditam uenetis acqſiuit.Tãdem cum in claſſico bello ſugiter obuerſaret̃:& in eo ẽt uiriliter cecidit.Et uenetias cũ ingenti luctu delatus:in monaſterio ſancti cypriani de murano ſepelitur.

℄ Petrus quidam Romanus:cuius petrus quondam leonis uiri potentiſſimi filius:hoc anno dum innocentius papa in bello Apuliæ captus eſſet:a quibuſdam ſeditioſis antipapa creatus Anacletus eſt appellatus.Qui mox in pontificatu ſic intruſus:ut ſeditioſos quoſq; ſibi alliceret:uniuerſas urbis eccleſias ſuis theſauris ſpoliari pmiſit.Et inter cætera a baſilica diui petri crucifixum aureum & quaſdam coronas ſpreciabiles pendẽtes abſtulit.Inſup & Cyborium quod ſanctus leo papa ſibi extruxerat:deſtruxit. Vnde tantam pecuniarum uim ſibi conflauit:ut facile largitionibus ſceleratiſſimum quemq; in ſuam traheret ſententiam:uerum plantula quam non plantauit ille cæleſtis Agricola:cito eradicata fuit.Qui a lothario imperatore ſuperueniente:ipſum cuꝫ eius factione omnino cum rubore depulit.Et Innocentium pulſum ſuã in ſedem collocauit: ipſe autem tam diu in ſuo ſenſu obſtinatus permanſit:donec adiudicatus.Sathanæ moreret̃.cardinales aũt eius ſtatim cum luctu ad miſericordiam pontificis confugierunt.

¶Fulco quartus ex nr̃is hieroſolimoꝝ rex Balduini ꝓcedentis gener & Andagauenſiuꝫ 1131 | 6330
Comes:hoc anno regnare cæpit &.xi.annis regnauit.Hic quippe chriſtianiſſimꝰ uir fu
it:ac i armis acerrimus ꝓpugnator:& id quoad uixit.Qui ubi hieroſolimã & eiꝰ regnũ
auxilio & uirtute deſtitutam offendiſſet:ſtatim præſtantia & uirtute duorum filiorum
ſuorum acerrime tutatus eſt.Et inter cætera ſuæ uirilitatis & uirtutis opa turcos agrũ
perſicum incollentes perſæpe fudit:& non ſolum fudit:ſed ẽt ad tria milia eorum alquã
do unico prælio interfecit:ac totidem cæpit:quãobrẽ eiſdẽ turcis quoaduixit maximo
terrori fuit.Verum dum aliquando leporem nimium concite inſequeretur caſu equi
ſui corruens:mortuus eſt.

¶Ludouicus præcedentis ludouici filius:& ipſe hoc eodeꝫ ãno patri in francoꝝ regnũ
ſuccedens:regnauit annis.48.Vir ingentis animi uirtutiſq; eximiæ.Qui diligens ea:quæ
dei ſunt quartodecimo regni ſui anno:una cũ Cõrado cæſare:cũ ingẽti multitudie chri
ſtianoꝝ ad expugnationẽ terræ ſanctæ:in ſubſidiũ chriſticolaꝝ:quia ſedulo ibidẽ fere
banẽ:deficere aiosiſſime acceſſit.Vbi cũ mľta ſtrenue geſſiſſet facinora:& ſui aliqñ ſine
ordine ꝑgerent fame & aliis neceſſitatibꝰ oppreſſi eodem quaſi ãno domũ triſtis redijt:
quo autem genere mortis obierit:aut quem habuerit:ſucceſſorem non inueni.

¶Archiepiſcopatus Genuenſium hic incipit.

¶Syrus Genuenſium epiſcopus uir utiq; bonus:ac multarum reꝝ ſciẽtia iſignitus:hoc 1133 | 6332
anno:ut Iacobus theologus in ſua Chronica ſcribit ex epiſcopo primus Archiepiſcopus
ab Innocentio ꝑdicto põtifice cõſtituitẽ.Cui & tres Corſicæ inſulæ ep̃atus cũ bobienſe:
brumacenſe:ac Holenſe aſſignauit:atq; ſubiecit.Sedit autem poſtq̃ id dignitatis munꝰ
obtinuit annos.20.Nã tũ Genuẽſes maritimo bello ꝑpotentes eũdem Innocentiũ papã
a petro adulterino pontifice pulſum:una cum Piſanis & lothario impatore Romã e gal
liis tute perduxere:& in ſede apoſtolica cum pace collocauere.Quo beneficio deuictus
pontifex:prius inter ipſos Genuenſes & piſanos:tandem pace firmata Genuenſem hũc
epiſcopum:qui Mediolanenſi ſuberat:archiepiſcopum creauit.Eo ꝙ uir doctus & ſingu
laris uirtutis haberetur.

¶Piſanis quoq; eodẽ loco & tẽpore idẽ Innocẽtius papa i retributiõis ſignũ archiep̃atꝰ 1135 | 6334
dignitatẽ cõtulit tribus aliis corſicæ inſulæ ep̃atibus & populoniæ ſibi ſubmiſſis.

¶Calor admodũ æſtuans:hoc anno in ciſalpina gallia tantam ſiccitatem dedit:ut frugi
bus uniuerſis exiccatis miſerabilis ſubſequeretur ubiq; fames.Atq; etiam ex eo multis i
locis terra fomite inmixta:maximo populoruꝫ terrore flammas amitteret.Vnde nõ ita
multo poſt lugubris & miſeranda peſtis in toto pene orbe ſubſecuta eſt.Ex qua etiam
lucius ſcd̃s:& celeſtinus ſecundus ſummi pontifices interiere.

¶Templum maius quod miſericordiæ dicitur eam obreꝫ hac noſtra in urbe Bergomo
in honorem beatiſſimæ uirginis Mariæ:in medio urbis fere iuxta cathedralem baſilicã
indicibili prope:tũ impẽſa:tũ artis elegantia:ex lapidibus quadratis & ſectis a conciui
bus noſtris ob miſericordiaꝫ ipſius dei genitricis Mariæ hoc æſtuãti tp̃e implorãdã hoc
anno ceptũ eſt.Atq; inde p tempora eximia pulchritudine cum cãpanaria pulcherrima
atq; ſublimi cõſumatũ fuit.Eo nãq; tempore Bergomates nr̃i fundato(ut ita dixerim)
miſericordiæ templo cũ multi fame & peſte laborarent:ẽt miſericordiæ loca plurima
ad elemoſinas clamet apte paupibus errogandas in urbe & extra inſtituere:quæ uſq; in
præſens tanta cũ religione & pietate in unũ collectæ excreuit.Vt in tota italia eidem
non inueniatur conſimilis.

¶Viri diſciplinis excellentes:

¶Baliardꝰ natiõe gallicꝰ ꝑbus ꝑipateticꝰ & multaꝝ ſciẽtiaꝝ eruditiſſimꝰ his tp̃ibꝰ pa
riſius floruit & multa ac multa edidit.Is cũ aliquãdo de fide nr̃a in q̃buſdã articulis non
recte ſentiret:Ludouico Rege p̃ñte:quotidã ep̃orũ & Abbatuũ ſynodo cõgregata:& ra
tionibus qdẽ euidentiſſimus aliiſq; ſanctoꝝ documentis cõuictus:nõ modo ſui erroris
ſniam mutauit:uerũ ẽt monaſticũ induit habitũ:ac deinceps una cũ q̃buſdã diſcipulis
in deſerto loco ſeceſſit:& ibidem cunctis diebus uitæ ſuæ ſanctiſſime uixit.

¶Rudolfus Abbas natiõe teutonicꝰ his tp̃ibꝰ:cũ eẽt in diuinis ſcripturis ꝑitiſſimꝰ:ac i
ſæcularibꝰ nõ indoctus:& muſica admodũ excellẽs:magno hitus ẽ in ꝑcio:ſcripſit:hæc i
fra notanẽ opuſcula:& prio cõtra Symõiacos li.7.chronicaꝝ li.1.Et uerſus mľtos:cãtꝰ
etiam in laudem multorum ſanctorum plures dulci & regulari melodia compoſuit.

¶ Franco Abbas natione teutonicus & ipſe hac tempeſtate cum eſſet in diuinis ſcripturis eruditus & in ſæculari eruditione ſufficienter inſtructus. Scripſit plura cōmēdanda opuſcula: quibus nomen ſuum cum gloria tranſmiſit ad poſteros. Et inter cætera inſigne opus: De gratia dei libro uno. De ſtatu futuræ gloriæ li. i. Epiſtolarum ad diuerſos li. i. ſermones de beata uirgine li. i. Et quædam alia.

¶ Gilbertus philoſophus natione britanicus hoc etiam tpe magno apud gallos extitit in pcio. Qui tantæ fuit doctrinæ: q ob ſcientiaꝝ uarietatem: illis in locis uniuerſalis doctor appellaretur. Scripſit aūt plurima: quæ uidere minime potui: uerum apud multos hæc quæ ſubiecta ſunt: feruntur ſua: Et. i. in totū pſalterium li. i. In omnes epiſtolas pauli li. 13. in euangelium Ioannis li. i. in Boetium de trinitate li. i. qui ſic incipit: libros quæſtionum. Sermones etiam multos.

¶ Lucas Abbas natione teutonicus hac ætate in diuinis ſcripturis plurimum clarus effulſit: qui in exponendis diuinis uoluminibus nobile ſortitus eſſet ingenium: hic inter cætera quoddā op⁹ iſigne in Cātica cāticoꝝ edidit. Et Sermōes ac epl'as mltas elegātes.

¶ Vilbertus carnotenſis epiſcopus ſacræ theologiæ magiſter & doctor: ingenio acutus: ac eloquio ornatus: moribus & uita inſignis. beatiſſimæq; uirginis Mariæ pcipue deuotus: his temporibus in pcio exiſtens: ſcripſit inſigne opuſculum de prophetia hac: uidelicet. Non auferetur Sceptrum de Iuda contra Iudæos libro uno. De natiuitate ſanctæ Mariæ Sermonem unum: atq; alios plures ſermones. Et quædam alia.

¶ Hugo monachus corbienſis in diuinis ſcripturis ſufficientiſſime eruditus: ingenio eloquioq; dulcis: hac tempeſtate floruit: & ſuis ſcriptis nomen ſuum poſteritati notificat. Et inter cætera quoddam opus admodum iucundum in quattuor diſtinctum libellis edidit: uidelicet De clauſtro materiali li. i. De clauſtro ſpirituali li. i. De clauſtro aīe & de clauſtro paradiſi li. i. incipit in cæleſti hyeruſalem clauſtrum. Et alia.

¶ Ricardus de ſancto uictore ordinis Regularium ſancti Augu. pariſienſis doctor: nō ſolum in diuinis ſcripturis: ſed & in ſæculari phya: erudītiſſimus ingenio eminentiſſimo: ac moribus & oī conuerſatione præcipuus: his temporibus plurima edidit opuſcula: quibus utilitati legentium plurimum profuit. E quibus iſta feruntur. De Trinitate libro ſexto incipit iuſtus.

De contemplatione	li. 5.	De poteſtate Iudiciaria	li. i.
De. 12. patriarchis	li. i.	De differentia peccatorum	li. i.
De arca miſtica	li. 2.	De inſtitutione nouitiorum	li. i.
In cantica canticorum	li. i.	De ſpiritu blaſſemiæ	li. i.
De exterminatione	li. i.	De officiis eccleſiæ	li. i.
De pmotione boni	li. i.	De diuerſis affectibus	li. i.
Contra iudayzantes	li. i.	Epithoma totius Bibliæ	li. i.
De tabernaculo federis	li. i.	In Apochalipſim	li. i.
De. xlii. manſionibus	li. i.	In Danielem prophetam	li. i.
De. 12. apparitoribus	li. i.	Chronica ab initio mundi	li. i.
De ſtudio ſapientiæ	li. i.	De gemino paſcha	li. i.
De pfectu monachoꝝ	li. i.	Diuiſionum uel exceptionum	li. 24.
De oratione mētali	li. i.	De ſacrificio Abrae	li. i.
De triplici holocauſto	li. i.	De quattuor uenetis	li. i.
De auctoritate petri	li. i.	De uerbis Iſayæ	li. i.
		De uerbis apoſtoli. Et multa alia.	

6336 | 1137 Conradus ei⁹ nois ſcds genere Sueu⁹ decim⁹ germanoꝝ ipator: hoc āno lothario ſuffect⁹ ipauit ānis. 15. Hic primo Bauariæ dux & Hērici q̄rti nepos fuit princeps: ſiqdē inclit⁹ & Clemēs exiſtēs: a diuo Bernar. Abbate plurimū delect⁹ fuit: cui⁹ ſane hortatu in ſaracenos crucē una cū ludouico frācoꝝ rege & Alphōſo hiſpaniæ: ac Hērico Angliæ regib⁹: aliiſq; pl'imis pricipib⁹ aſſumpſit. Vnde magno cruce ſignatoꝝ cōparato exercitu cōſtātinopo. prio puēit. Vbi ab Emanuele græcoꝝ ipatore p cib⁹ cōpulſis iconiū græcoꝝ oppidū optie munitū & frequētatiſſimū obſedit: pollicituſq; ē idē græcus imparator: ſe oia quæ exercitu erāt neceſſaria miniſtraturum. Dumq; Caſtrū a nris obſideretur. Sceleſtus imperator græca uſus infidelitate gypſum farinæ immiſcuit: & maximā quantitatem in exercitu miſit. Dūq; panis cōfectus fuiſſet: & ex eo

exercitus comediſſet:mox tot milites periere:ut omiſſa obſidione in Thraciaȝ ſeccedere oportuerit:tandē hyeruſalem perueniens multa circa Damaſcū commiſit Certamina: cūq; magnis conatibus eā obſideret.Et milites fame ſitiq; plurimū laborarent:nō ſine cōtumelia obſidionē ſoluit:& diminutis uarus caſibus exercitibus in Europam tandeȝ cum ludouico prædicto francorum rege uenit.Ac ſic deniq; Conradus hic anteq̄ imperialem benedictionem percipere potuiſſet:e uita exceſſit.

EDESSA MESOPOTAMIAE CIVITAS.

℃Edeſſa autem Meſopotamiæ ciuitas ab hebræis Arach uocata: hoc ipō anno ab Alaph turcorum principe capit:& in ſuā poteſtatem reducit.Vbi occiſis oībus fidē chriſti negare recuſantib⁹: ēt in dedecus xpiani nois:ibidē nobiles Matronas capiens ſup altare ſancti Ioannis baptiſtæ:quod ſciebat a nr̄is præcultū eſſe:ſtuprare fecit:Ea ꝗppe ciuitas Rages fuit: ad quā thobiā filiū ſuum miſiſſe: ſacra ipſius thobiæ narrat hiſtoria:quāq; Thadeus chriſti Apoſtolus ad fidē conuertit:& ī qua ipſius ſancti Apoſtoli oſſa fuerūt tumulata:ac etiā abagarus rex regnū habuit: qui.ſ.Rex datis ad dn̄m noſtrum Ieſuȝ chriſtum epiſtolis:ſcripta manu Dei deſpenſa meruit accipere.Quæ ciuitas a tempore Euerſionis hyeruſalem per annos quattuor & quadraginta chriſtianis paruerat. 1140 6339

℃Balduinus eius nominis tertius:qntus ex noſtris hieroſolimorum rex:hoc anno Fulco pr̄e eius defuncto:in paternum regnum ſuccedens: annis.24. Vir & ipſe ſtrenuus:q cum Conradi expeditione in Aſcalonam urbem profectus:illam diu a chriſtianis obſeſſam mox expugnatam recepit.Et Gazam antiquiſſimam ciuitatem penitus derelictaȝ reædificauit: & ipſam militibus templariis ad inhabitandam conceſſit. Tanti quoque animi & magnanimitatis uir fuit:ut etiam turcoꝝ ſatrapas hyerecontinos opprimentes agredi auſus ſit.Et illos prælio ſuperatos:ad quinq; milia eorum uno conflictu interfecit.Et deinde Horandinum militiæ Damaſcenoruȝ principem:ſuos agros infeſtantem magna clade affectum:uſq; ad Damaſci menia perſecutus eſt:deniq; ſine filiis deficiens Almericum fratrem habuit ſucceſſorem. 1141 6340

papa Eleſtinus papa eius nois ſcd̄s natione Tuſchus: ex quodā ſanctæ Fœlicitatis 1145 6344
175 c caſtro nat⁹ Guido antea uocat⁹:hoc anno ſ innocentii pōtificis locū oīuȝ cō-
ſenſu pontifex creat⁹: ſedit menſib⁹. 5.Hic beatus tm̄modo in hoc dici pōt:q nullis ſeditionib⁹ toto ſuo ponti.uexat⁹ fuerit:pp hāc(ut arbitror cauſam) qa ubiq; peſte laboratū ē:ex qua ēt ipē mē.5.defecit:& in lateranenſi baſilica ſepultus fuit.

papa Vcius papa eius nois tertius natione bononienſis pr̄e Alberto: poſt celeſtinuȝ 1146 6345
176 l pontificē ꝑdictū:ſedit mē.xi.dieb⁹.9. Hic tituli ſcē crucis ī hyeruſalē ꝑſbyter
cardinalis fuit.Quā qdeȝ baſilicā ferme totā colapſaȝ ꝓpriis expēſis reſtituit. Qui inito pōti.nil ꝑtermiſit:qđ ad expeditionē hyeroſolimitanā neceſſariū putabat.uerū & ipē dū in his uerſaret:peſte abſumit:& in lateranenſi baſilica ſepelitur.

℃Ioānes de tpibus ſic appellatus:ut Chronicæ omnes referunt:hoc eodem āno:cū.361. annis uixiſſet:in Galiis moritur:quem caroli magni Armigerum fuiſſe tradunt.

℃Moneta Genuenſibus conceditur.

℃Genuenſes hac tempeſtate cum & potentia:& diuitiis ac gloria admodū clari haberētur:a Conrado iſto cæſare ſignandi pecuniam & auream & Argenteam priuilegium obtinerunt cum ipſius cæſaris nota:quod & nunc uſq; apud eos in fidem præmiſſorum fideliter ſeruatum eſt.Nam uſq; ad id tempus:ut Iacobus Genuenſiū theolog⁹ & archiepiſcopus in ſua chronica reffert.Genuenſes ipſi niſi papienſi moneta:& quibuſdā paruulis:qui Bruneti dicebantur:uſi fuerant.

6346 1147 Vgenius eius nominis.3.papa:natione piſanus ſancti Anaſtaſii Abbas: quem papa
e beatus Bernardus monachum fecerat poſt lucium pontificem electus papa:ſe .177.
dit annis.8.mē.7.& diebus.20.Hic uir prudentiſſimus:& optimus quidem fuit.Qui Ro.conatus intelligens:q.S. Senatores ſuos confirmari omnino uolebant: ad Ferſenſe monaſterium noctu in Sabinos abiit. Ibiq; conſecratus ſtatim Ro.rediit. Et moleſtantes Romanos moleſtare cœpit.Qui pace poſtulata magiſtratu ſe abdicauerūt. Sed paulo poſt intelligens doloſe cōtra eum Romanos agere uelle.Tyberi dilabit: quē Ro.nō ſecus q̄ Gelaſium olim cum ſagitis perſecuti ſunt:illa aūt piſas:& deinde in franciam nauigauit.Vbi reperto Bernardo patre ſuo ad lodouicum Franciæ regem ſe cōtulit:illumq; cruce ſignauit:& multos cum eo in Turcos & ſaracenos alauit: inde Regis auxilio fretus Romam rediit:& a Romanis cum magno apparatu: & eximia omnium expectatione exceptus eſt.Verum cū Tybur recreandi animi gratia conceſſiſſet:non ita multo poſt ibidē uita diſceſſit:Romāq; delatus:in baſilica beati petri ſepelitur.

¶Dominicus mauroceno eius nominis ſeptimus quadrageſimus uenetiarum dux: eo anno:quo & Eugenius oīum conſenſu dux creatus:ducauit annis.7. Hic uerus & integer:ac apertus uir fuit:qui ſine ſimulatione:ſineq; fictione chriſtianam religionem quoad potuit intus & extra excoluit:Et propterea claſſem ſubſidiariam in auxilium chriſtianorum in Aſiam miſit:paciſq; cultor & amator exiſtens:bella inuitus ſuſcepit.Sed ædificandi ſtudio uehementem curam exhibuit.Quamobrem ſuam uenetam urbem maximis ædificiis ſua comuniq; impenſa exornauit.Et inter cætera ſancti Marci Turrim cāpanariam excitauit:ſuoq; hortatu & exemplo hoſpitale in Canalis orphani ripa ædificatum fuit.Et licet in tanto faſtigio collocatus eſſet:nunq̄ tū litteraꝝ ſtudia intermiſit:Moriens deniq; cum maxīo omnium luctu apud ſanctam crucem ſepellitur.

6348 1149 ¶Genuenſes uiri chriſtianiſſimi: atq; magnanimes: hoc anno Eugenii papæ hortatu claſſem centum & ſexagintatrium lignorum contra Turcos & Saracenos:qui chriſtianos crebris incurſionibus infeſtabant:armauerunt:& una cum barchinonenſo principe in Armariam proficiſcuntur:ubi & hoſtili animo ipſos infideles inuadunt:Cum quibus & prælio conſerto:cum magna cede diu & acriter pugnauerunt. Verum Genuenſes tandem ſuperiores effecti ipſis barbaris magnam intulerunt cladem.Nam cum in eodē prælio ad uiginti eorum milia interfeciſſent:urbemq; omnem diripuiſſent etiam decē milia utriuſq; ſexus ex ea urbe capta cum ingenti gaudio:ut Iacobus eorum thelogus in ſua reffert Chronica:Domum in triumphi modum omnia perduxere.Quorum Spoliis Genuenſes ipſi mirummimmodum ditati:etiam ex ipſorum manibus multa donaria in auro & argento ſuis eccleſiis obtulere.

¶Noruegia Europæ prouincia in ſeptentrionali conſtituta:quæ admodum eſt frigida: q̄ uerſus Oceanum Germanicum ſit ſita:his temporibus uiuaci prædicatione Albanēſis epiſcopi chriſti fidem deuotiſſime recepit.Ob cuius beneficium:atq; laborem:& uirtutem:poſtea Anaſtaſio quarto defuncto:maximo omnium conſenſu pontifex maximus creatus:hadrianus quartus eſt appellatus.

¶Viri diſciplinis excellentes.

¶Gratianus ſancti proculi monachus patria Etruſcus tempeſtate iſtac apud Bononiaȝ italiæ urbem ob eius ingenii & doctrinæ magnitudinem maximo in precio habitus eſt. Vbi inter cætera ſuæ lucubrationis opera:decretorum librum accuratiſſime ad imitationem iuonis ſupradicti collegit.Cuius principium eſt.Humanum genus duobus regitur.Quod quidem diuinum opus Eugenius pontifex approbauit:& legendum publico Gymnaſio conceſſit:ipſum itaq; librum in tres ſubdiuiſit partes:uidelicet diſtinctiones:cauſas:Et De conſecrationibus:primam autem partem in unam & centum particulas diſtinxit.Secundam in.36.cauſas.Ac tertiam de conſecratione nuncupauit:eo q̄ ita iam inciperet.Et hanc quoq; in quinq; diſtinctiones diuiſerit.De quibus hi extant uerſus.Vna cum centum diſtinctio ſit tibi primaac trigintaſex cauſæ ſunt parte ſecunda: Hunc finit & complet dictio quinta:compoſuit & alia quædam.

¶Petrus lombardus pariſienſis ep̄us ex Nouaria urbe ciſalpinæ oriundus:per id quoq; tēpus apud pariſiuȝ iter doctos nō ſolū ſuæ ætatis:ſed & prioꝝ tēpoꝝ līis ornatiſſim⁹: & bonitate uitæ atq; ingenii acumine clariſſimus:celeberrimuſq; habitus eſt: Cuius

rei gratia quattuor ſententiarum libros accurate doctiſſimeq; compoſuit. Cuius operis tanta deinceps fuit dignitas: ut Theologorum ſchola ubiq; excitata: ſingulari ueneratione ipſum magiſtrum nominet: & habeat. Scripſit itaq; quoddam ſagaci ſtudio ſententiarum opus in .4. libris incipit. Cupientes aliquid: in totum pſalterium li.i. In omnes epiſtolas pauli li.i4. Sermones quoq; multos. Et alia non pauca.

¶ Petrum præterea cognomento comeſtorem prædictis duobus non carne: ſed uirtute fratrem: & ipſe hac eadem tempeſtate in Gallis floruiſſe ferunt. Qui inter cætera ſuæ uirtutis opera: utriuſq; teſtamenti hiſtoriam diligẽter & accurate explanauit. Cuius principium eſt imperatoriæ maieſtatis: Item in laudibus beatiſſimæ uirginis Mariæ li.i. Sermones de tempore li.i. Sermones de ſanctis li.i. Et alia complura.

¶ Gulielmus Abbas ordinis Ciſtercienſium his temporibus: cum eſſet diuinarum ſcripturarum admodum ſtudioſus & eruditus: ac multa ſanctitate inſignis: & ipſe ad imitationem ſui patris & magiſtri diui Bernardi edidit non ſpernendæ lectionis infraſcripta opuſcula. Et primo uitam diui Bernardi libro uno incipit. Scripturus uitam ſerui tui ſpeculum fidei li.i. Enigma fidei li.i. Sententiarum fidei li.i. De natura animæ li.i. De contemplando Deo li.i. De natura & dignitate amoris li.i. De ſacramẽto altaris li.i. Meditationes pro Nouitiis li.i. Contra petru3 Abelardum li.i. in cantica canticorum li.i. In epiſtolam pauli ad Ro. librum unum.

¶ Conradus monachus natione Suueus ſeu Teutonicus: hac tempeſtate cum eſſet in diuinis ſcripturis eruditiſſimus: ac in ſæcularibus litteris ualde eruditus philoſophus Rhetor: & muſicus inſignis ſub nomine peregrini multa compoſuit opuſcula. De quibus habentur iſta: Et primo dialogum inſigne: quod Speculum uirginum nuncupauit: in libris .viii: Incipit. Collaturo tecum o Theodore. In euangeliis per anni circulum li.i. De uita ſpiritus & fructu mortis li.i. Matricularius li.i. De laudibus ſancti Benedicti li.i. Didaſcalon li.i. De muſica & Tonis li.i.

¶ Petrus quidam clericus Remenſis: hac etiam ætate cum eſſet in diuinis ſcripturis eruditus: atq; in ſæcularibus litteris inter omnes Doctores ſui temporis doctiſſimus. Scripſit in gallis non pauca uolumina: quibus nomen ſuum poſteris notificauit. E quibus ſunt in tota biblia li.23. Et de grãmatica li.i. Et quædam alia.

¶ Auicena inſuper hiſpalenſis medicus omnium certe clariſſimus: eminentiſſimi ingenii uir. De cuius uita nihil certi habetur: his temporibus uniuerſo orbi clariſſimus effulſit. Quem Meſue & Zoar medici Aboalim uocant. Sed uulgares Bithiniæ Regem fuiſſe dicunt: Et ab Auerroi medico uenenatum tradunt. Sed ante ǵ periret ipſe illum Auerroim interfeciſſe. Qui cu3 in omni doctrina eruditiſſimus eſſet. Librum excellentiſſimum compoſuit. In quo omnem logicam omnemqne naturalem philoſophiam multis uoluminibus complecti uoluit: methaphiſicam deinde accuratiſſime enucleauit: diſtinctiuſq; ac clarius: præ cæteris medicis: poſt alios medicos in lingua Arabica: poſtq̄ omnium medicorum ſcripta uidiſſet: medicinam omnem in quinq; libris diſtinxit: in quibus ſe Galeni medici interpretem appellat. Scripſit quoq; & De uiribus cordis, De Tyriaca. De diluuiis canticoꝝ ẽr librũ compoſuit. De Alchymia ad aſſem pħm: iſup & liber quidam: qui De colica tractat: eidem aſcribitur.

¶ Aurreois quoq; medicus cognomento cõmentator: philoſophus quidem clariſſimus: & ipſe apud Cordulam hiſpaniæ uetuſtiſſimam urbem: hoc tempore: ut ex libro ipſius: qui de cœlo tractat: floruit: & multa ac uaria compoſuit. Et inter cætera adeo excellenter in omnes Ariſtotelis libros ſcripſit: ut Commentatoris cognomentum promeruit. Deinde de ſubſtantia orbis: & De Sectis compoſuit: librumq; alium pulchrum. De medicina colegit. Atq; De Tyriacha: & De Diluuiis: ac alia multa edidit. Fuit itaq; hic Auicenæ medici admodum æmulus & inimiciſſimus.

¶ Zoar etiam medicus cognomento ſapiens: hiſdem temporibus fuiſſe & floruiſſe ipſemet in quintodecimo tractus ſui: qui De Tyaſeri inſcribitur lib.2.&.c.5. teſtatus eſt: atq; cum Aboali Auicena in Carceribus fuit: ut in eodem libro meminit. Hic autem cum eſſet eruditiſſimus philoſophus: & medicus librum medicinæ nomine taſyrum ad quendam Regem dedit: inde quæ nonnulla conſilia compoſuit: Dicitque in eodem tractatu ſe uniuerſam medicinam ampliſſimo uolumine euoluiſſe.

¶ Ricardus cluniacenſis monachus uir diſertiſſimus: & ipſe hac ætate claruit; & uaria

opuſcula componendo nomen ſuum immortalitati cōmendauit. Et licet plura non inueniantur: hiſtoriarum tamen multorum temporum eleganti ſtilo librum compoſuit. Ex quo quidem opere Vincentius Gallus hiſtoricus multa excerpſit. Sermonum etiá diuerſorum librum conſcripſit.

Naſtaſius papa eius nominis quartus natione Ro. ex patre Benedicto natus ſan
6352 1153 a cti Ruffi Viletrinæ dyoceſis abbas. Eugenio pontifici hoc anno ſuffectus: ſe- papa
dit annis duobus menſibus quattuor & diebus uiginti quattuor. Vir certe piē- 178
tiſſimus & multæ miſericordiæ inſignitus. Qui cum in tota ferme Europa fame & graui peſte laboraretur: clam & aperte largas pauperibus elemoſynas: etiam extra Romaná urbem præbebat. Hic itaq; pontificatu adepto: mox Calicem pulcherrimum operis pōdo Marcharum. 20. & alia quædam donaria lateranenſi eccleſiæ condonauit. Palaciū deinde peregregium apud ſanctam Mariam Rotundam ædificauit. Cumque religioſos uiros plurimum ueneraretur: & priuilegiis ampliſſimis & gratiis cōmuniuit. Et quam maxime Gulielmum eremitarum ſancti Auguſtini profeſſum: olim Aquitaniæ prouinciæ ducem ſumma deuotione complexus eſt: ut infra de eo dicetur. Multa enim tum ad dignitatem eccleſiæ: tumq; ad ornatum urbis facere ſtatuerat: quod & feciſſet: niſi in matura morte præuentus fuiſſet. Tandem uiam uniuerſæ ingreſſus: in baſilica lateranenſi ſepulchro porphyretico ſepellitur.

1153 ¶ Alphonſus hiſpaniæ Rex eo ipſo anno: quo & Anaſtaſius pontificatum iniit: ab expeditiōe hieroſolymorum rediens: cum domum applicuiſſet: ſtatim moritur. Et in eius loco ſanctus natu Mayor ſubrogatur: pauloq; poſt Ferdinandus frater: qui & ipſe in Arabia accedens: ibidem pro chriſti nomine bellando interiit. Quo mortuo eius filius Alphonſus nomine ſucceſſit. Nec quantum quiſq; eorum regnauerit: compertū habemꝰ.

¶ Thomas Cantuarienſis archiepiſcopus: uir quidem optimus ſanctiſſimuſq;: hoc anno ab Henrico anglorū rege martyrizat̃. Is eteni cū iura ſua & eccleſiaſticas dignitates: q̄s ſibi ꝑdictus rex: & publica eius poteſtas uſurpauerat: reſarcire & in ſtatum priſtinum reuocare anniteretur poſt exilium: damna: contumelias: atq; opprobria: poſtq; parētum & amicorum proſcriptiones: & alia atq; alia ſupplicia: tandem martyrio coronatus eſt: qđ quidem ſcelus cum ex coniuratione Henrici regis factitatum fuiſſe affirmaret̃. Ipſe rex confeſtim ſe falſo accuſatum per oratores ſuos apud Alexandrum pontificem maximū iuramento affirmauit: imo ſe purgauit. Veꝝ Alexander auditis & cognitis ipſius crebris uidelicet ſancti pontificis miraculis cum in ſanctorum Cathalogo aſcripſit. Huius autē ſancti uiri uitam: & res geſtas quidem Ioannes epiſcopus luculento ſermone conſcripſit.

Edericus eius nominis primus cognomento Barbaroſſa natiōe Sueuius: undeci
6354 1153 f mus germanorum imperator: hoc anno poſt Conradum germanum ſuum im- Federi
perator delectus: imperauit annis. 37. Qui Auguſtus factus confeſtim in italiá cus
deſcēdit. Ingreſſuſq; lombardiam: derdonam ciuitatem tunc inſignem eidem non obtēperantem aliquádiu obſedit: quam cum tandem ui obtinuiſſet: militibus ſuis in predam dedit. Qua capta & ſpoliata celeri greſſu Romá cōtendit. Ingreſſuſq; urbē & ex more pōtifice ſalutato. Ab eodē imperii coroná apud ſanctum petrum accepit. Veꝝ dū pontifex hadrianus ipſum incoronare ſtatuiſſet: neqđ tumultus excitaret̃. Leoninæ urbis portas claudi fecit. Ex quo populus Ro. idignatione cōmotus: ui ꝑ hadriani pontem in uaticanū erupit: ac imperatoris familiá inuaſit: & multos uulnerauit: In quos mox ultio ab exercitu imperatoris facta eſt. Multos enim romanoꝝ: aut cedit: aut captiuauit. Sed imperator pōtificis ꝑcibus delinitus: cōfeſtim captiuos icolumes dimiſit. Nec ita multo poſt dū in germaniá rediret. Cremoná ciſalpinæ galliæ ciuitatem obſedit: & eam multis icurſionibus afflixit ac lacerauit. Mortuo deinde hadriano pōtifice: ſucceſſori eius admodū aduerſari cæpit. Vnde & quatuor pontifices ſciſmaticos cōtra eum ſucceſſiue creare fecit. Quoꝝ quidē ſeditiōibus & ꝑturbatiōibus eccleſia Ro. fere collapſa ē. Quibꝰ iniuriis ꝑmotus Alexāder pontifex Federicū ipſum & ſuos ſciſmaticos pontifices Anathematis uinculo colligauit: Quáobrem Federicus oēm eccleſiæ dictionē (pulſo Alex.) occupauit: & cū multæ eidem Ciuitates reſiſterēt: Spoletum urbem & oēm fere ciſalpiná uaſtauit. Sed dū in pontificē nimium exardeſceret & crudeſceret: & quámaxie in lōbarbia inuaniter imparet. Gualuagnus angleriæ comes: ac tunc mediolani princeps adiuuátibus ſociis ciuitatibus eius copias ita frequētibus præliis atriuit: ut cū pontifice Ro. pacis fœde-

ra libenter inire coactus ſit:& maxime q̈ otho eius filius a Sebaſtiano uenetiarum prin-
cipe captiuus tenebatur. Eas ob res Federicus uenetias ad Alexãdruʒ põtificẽ humiliter
acceſſit. Et ibidem depoſito imperiali ueſtimento ĩ ianuis baſilicæ beati marci pplo uni
uerſo aſtãte & ſpectãte humi ſe pſtrauit:& ueniã eidẽ ſuppliciter expoſtulauit. Qui ſuſce
pta penitẽtia:& ĩtegra obedientia pmiſſa:iureiurãdo pacẽ ppetuã firmauerunt. Atq̈ ita
uenetorũ opa federicus hic abſolutiõis beneficiũ impetrauit:& eccl'iæ Ro:recõciliat⁹ fu
it:His ex ſnĩa bene geſtis:federicus magno ſibi exercitu cõparato:p Syriaca expeditionẽ
ſumpſit. Et p ungariã iter faciẽs:tandẽ Conſtantinopolim puenit:ubi Iſaach græcũ impe
rantẽ offendit. Qui federici potentiã ueritus, traiicere boſphorũ hortat⁹ ẽ. Trãſmiſſis ita
q̈ copiis:federicus prio philomenã urbẽ de turcis accepit:ac Iconii agrũ uaſtauit. Indeq̈
cũ multas barbaris cedes dediſſet:tãdẽ armeniã minorẽ totã occupauit:& in ſuã poteſta
tẽ redegit. Ibidẽq̈ conſtitutus:dũ aliquãdo rapidũ amnẽ lauandi cã:inexplorato igreſſus
fuiſſet:ab aquis mox ſuffocat̃. Cuius funus tandẽ a filio reptũ Tyrũ perducit̃. atq̈ ibidẽ
cũ magno oĩum luctu ſepelit̃. Quo mortuo filius eius exercitũ in Anthiochenũ agrũ p
duxit:ubi & partim morbo:primq̈ fuga:tãdẽ cõſumptus ẽ. Fuerat eni Federicus hic ma
gnanimus:largus:ſtrenuuſq̈ atq̈ facũdus:ac in oĩbus ſp glorioſus. de cuius geſtis multo
(plura ĩfra dicem⁹.
¶ Vitalis michael primus & quadrageſimus uenetiarũ dux:Mauro- 1154 6353
ceno duci:hoc anno ſuffectus:ſedit ãnis. 17. De iſto nihil memoriæ dignũ habemus: niſi
q̈ cũ regnaſſet annis. 17. ob eius ĩprudentiã apud paleæ pontẽ:anno ætatis ſuæ ſeptuage
ſimo a populo obtrũcatus fuit:eo q̈ claſſem peſte infectam in urbe introduxiſſet. Eoq̈
mortuo corpus eius apud ſanctam Zachariam ſepultum fuit.

¶ Gualuagnus autem Angleriæ comes:Mediolaniq̈ princeps:unicus Andreæ principis 1155 6354
filius:hoc anno patri I regnũ ſuccedẽs:regnauit annis. 27. Vir certe inclit⁹ & celebri lau
de dignus:qui ab parẽtis ſui æquitate minime exorbitauit:præter hocq̈ bellũ pace ſem
per carnis hũir. Dixit eni ſe nũq̃ curſum actuꝝ :niſi ſi aut in hoſtes rueret:aut fugientes
inſequeret̃. Quod bene patre mortuo oſtẽdit. Quia de nihilo aliud q̃ de bello gerendo
meditabat̃. Vnde principatu inito:primo ſuo cõgreſſu in laudenſes mouit:quibus ſupa-
tis & pfligatis etiã papiẽſes ſibi infenſos plurimũ lacerauit:ac Cremonẽſes pari mulcta
affecit:poſt modũ contra Comẽſes:qui pdictis ciuitatibus pſidia tulerãt:pperauit:& eo-
rum ciuitatem prurbauit. Deinde maiore exercitu cõgregato in Gulielmũ montiſſerra-
ti marchionẽ duxit:quẽ Caſali obſidiõe concludẽs:eo uſq̈ ipſum pduxit:ut p̃ fame mu-
los & mures:ac herbæ:quas pecudes nõ comedunt:oppidanis p ſuis deliciis haberentur.
Tandẽ ne fame deficerent:deditionẽ fecit. Et eo cũ oĩbus capto uectigalia ſibi cõſtituit.
Cõtra federicũ imperatorẽ demum cũ ingẽti uirtute dimicauit:atq̈ eius legiões ſæpiſſi
me pfligauit. Et licet p urbe cõſeruanda multa incõmoda & dãna atq̈ uulnera in pprio
corpore pertulerit:nunq̃ tñ aĩo contriſtatus fuit. poſt deniq̈ concertatiões & uaſtatiões
(Iudæis urbẽ prodentibus) Imperator urbem cũ exercitu ingredit̃:& cũcta in direptõem
data:tãtam crudelitatem in ciues exercuit:ut nõ ætati:aut ſexui:aut dignitati parcere uo
Medio luerit:ſed oẽs cedi:& pro ſeruis hẽri mandauit. Ablataq̈ mediolanẽſium opes:& domus
lani dirutæ:& menia oĩa per circuitũ penitus euertit. Vrbeq̈ ſolo æquata. federicus aratruʒ
euerſio duci.& ſol ſpergi in uictoriæ ſignũ præcepit:his geſtis Gualuagnus cũ Ioãne epõ ac mul
nẽ hic tis ex Vicecomitũ familia captus:& in Germaniã ad perpetuos carceres relegant̃. Hunc
recitat itaq̈ Gualuagnũ captũ federicus:ut aiunt:triduo ſub menſa ſua admodũ canis tenuit:
& multis flagellis eũ cedi p̃cepit. Perductus autẽ in Germaniã Gualuagnus & in cõpen-
dibus coniectus:multis annis afflictus fuit. poſt multos autẽ annos Gualuagnus cõpe-
dibus fractis:cuſtodibuſq̈ interfectis in Italiam in habitu ruſtico uenit. Vbi mediolanẽ
ſiũ ciuibus conuocatis:& in unum collectis:adiuuãtibus ſociis ciuitatibus:ac græcorum
imperatore ab integro ciuitatẽ repoſuit:ac menibus cõmuniuit:& p uirili oĩa reſtituit.
Tandẽ Gualuagnus hic uir inuictiſſimus cũctis filiis priuatis animi dolore & ſenio gra
uatus egritudine cõtraxit:atq̈ die quinto:quo & egrotare cæpit:uitã cum morte muta-
uit:qui fuit annus domini. 1182. Quo ſine uirili ſobole defuncto. Mediolanenſes per ſe-
natum more romano:ſe ſuaq̈ rexere:ac ita per duos & quinquaginta annos uſq̈ ad Tu-
rianorũ tyrãnidem ſeruatum eſt.

papa Adrianus papa eius nois quartus:natiõe Anglicus profeſſiõe monachus:hoc an- 1156 6355
179 no Anaſtaſio põtifici ſuffectus:ſedit annis. 4. & mẽ. 10. Hic cũ eſſet egregi⁹ decla-

mator ab Eugenio tertio in Noruegiam prouinciam conuertendam miſſus fuit:& ita il
lam (ut dictum eſt)ad chriſti fidem conuertit:qui magiſtratu ſuſcepto:minis ac preci
bus a Ro.populo tentatus fuit.ut ſcilicet liberam urbis adminiſtrationem Conſulibus
relinqueret: quod ſe facturum conſtantiſſime recuſauit .Quam ob cauſam populus in
dignatus Cardinalem unum multis affici plagis fecerunt:unde pontifex eos acerba &
dora execratione ac interdicto perſecutus eſt: itidem fecit in Gulielmum Neapolitanũ
& Siciliæ regem:qui multas eccleſiæ occupauerat urbes:uerum poſtea pontifex eum in
gratiam receptum:omnia errata pepercit:hic itaq; romanam dictionem plurimum au
xit & circa lacum ſanctæ Chriſtinæ ſeu uolſinum multa caſtella erexit: atq; muniuit:&
prædia Comitibus coemit.primuſq; pontificum urbem inhabitauit :quam etiam me
nibus & edibus cultiorem reddidit:ubi aliquantulum immoratus:romam reuerſus eſt:
Sed ibidem malignam Conſulum conuerſationem odio habens . Agrignanum petiit:
ubi paulopoſt deficiens:corpus ſuum romam delatum in baſilica beati petri ſepelitur.
¶Gulielmus Rogerii regis filius ſecundus Neapolitanorum ſeu apuliæ & ſiciliæ Rex:
hoc anno patri in regnum ſuccedens:regnauit annis.12.ſiue ut a liis placet.15. Hic patre
defuncto:ut erat animo ferox mox beneuentana ſuburbia Ceperanumq; ac Babuchum
in Hernicis de eccleſia occupat.Inde hadrianus papa cum anathemate notat :& induxit
Emanuelem Græcum Imperatorem:ut ei daret quinq; milia librarum auri:& Guleimũ
etiam fugaret:tres apuliæ ciuitates ex federe habiturus . Quod intelligens Gulielmus
hic pluriora pontifici obtulit:ut eum placaret.quæ oblatio plurimum placuit hadriano
ſed quidam cardinales reſtitere:unde Gulielmus indignatus:omnia in Apulia bello at
triuit.Et apuli& Salertini deditionem fecerunt:pontifex uero indignatus contra Car
dinales:Gulielmum in gratiam recepit:& utroq; regno eum inueſtiuit:iurantem ſe ro
manam ſedem perpetuo ueneraturum.Inde apuliæ reges ſingulis annis uectigal pontifi
ci perſoluere conſueuere:hic itaq; Gulielmus qui magnus dicebatur :tandem deficiens
Gulielmum filium dimiſit ſucceſſorem & heredem.
¶Gulielmum etiam Eremitam ordinis noſtri profeſſum:uirum utiq; ſanctiſſimũ olim
6356 1157 Aquitaniæ galliarum prouinciæ ducem & pictauienſium urbis comitem:per hæc quoq;
tempora in galliis & uirtutibus & miraculis clarum fuiſſe conſtat.qui a priæuo iouentu
tis ſuæ a beato Bernardo Abbate ſufficienter in litteris aliiſq; uirtutibus inſtructus:dũ
cunctis celſior haberetur:mortem pe oculis : ſcilicet iugiter conſtituit. Timenſq; ne ali
quando ipſa ſubitania morte raperetur:ſpretis ſæculi pompis in uaſtam Eremum ſuc
ceſſit:& ibidem ſub diui patris Auguſtini regula perfectus chriſti ſeruus eſſe cœpit : Fa
ctus itaq; religioſus:deinceps quanto in ſæculo altior:in honoris cacumine antea fuerat:
ita tanto ſe humilius ſub conditoris regimine ſubdidit:& ſicut antea inſignitus & lori
catus barbaros hoſtes ingenti animo propulſare conſueuerat:ita in deum conuerſus lo
ricam ſuper nudum induens crebris orationibus:uigiliis:ieiuniis:diſciplinis:q; corpuſcu
lum ſuum indeſinenter affligere uolebat:quibus armatus præſidiis hoſtes ſpirituales at
q; peccata colluctando ſoperauit:hanc obrem multi non modo ſæculares:uerum & eiuſ
dem ordinis profeſſores:atq; alii priuati:quibus uitæ ipſius fama nota fuerat:ad eum cõ
fluebant:& tanquam bonum parentem & doctorem:atq; ordinis inſtauratorem paruõ
adhuc ſub tugurio boni obſeruabant diſcipuli:is itaq; Ciſtercenſium ordinis ĩ galliis mo
dico tempore plurimum auctum:ac maximo in precio habitum:ſuum Eremitarum or
dinem adeo in omnibus labeſactatum :dirutumq;.ac uaſtatũ animaduerteret: ita ut nul
la quaſi in eo religionis facies materiæ uideretur:collabentia nanq; uidebat Monaſteria:
collapſaq; oratoria:deſertos ortulos:& quid plura & laborantem protſus omnium reli
gioſitatis charitate & inopia ordinem offendit:ut nullũ ferme religionis inditiũ in eo ui
debatur.Ordinis igitur ſui uir ſanctus calamitate permotus animum ad inſtaurandum
ipſum moreſq; religioſorum ſuorum componendos ita adiecit:ut breui conualeſcens:
ex multitudine religioſorum & Monaſteriorum:a ſe reſtitutorum meliorem faciem or
dinem ipſum eremitarum diui auguſtini in Galliis per ſe tulerit:hanc ob rem ordo ipſe
ea in regione eum non modo patrem:uerum etiam ordinis inſtitutorem appellauit. Vn
de & deinceps ordinis fratres non auguſtinenſes ſed Gulielmitas uulgo appellauit:hic
itaq; conceſſione Anaſtaſii pontificis:ac hadriani eius ſucceſſoris relicta Eremo ciuita
tes primus ex Eremitis incollere cœpit:& primum Monaſteriũ apud pariſium ſub mẽ

dicitatis titulo extruxit:quod etiam Carthuſienſis frater ſuo in faſiculo temporum con teſtatus eſt:huius autem præcipuus adiutor Albertus gallus fuit:qui uiuendi modo ſua doctrina & uitæ ſanctitate ordinem poſtmodum auxit.& in rigore continuit:hic ſiquidē Gulielmitarum titulus in galiis uſq; ad Innocentii quarti pontif. tempora perſeuera- uit. Verum eo mandante poſthabita eius denominatione:& omnibus diui patris noſtri auguſtini Eremitis ad ciuitates ubiq; acceſſitis:idem pontifex Innocentius & ſucceſſores omnes uno ſub titulo Eeremitarū ſancti auguſtini appellari uoluit:atq; præcedit ierūr forte:qui a durato iam calcibus tramite exorbitent & clament:ne temerarium fore reli gioſum & fratrem:eo quod præſumam hoc in loco dicere:ea multis incognita ſunt: ut hunc patrem Gulielmum ordinis Eremitarum diui auguſtini fuiſſe profeſſorem dicere auſim:ſed ſi ipſi ueterum pontificum annales & ſcripta(prout diligēti cura ipſi fecimus) perlegerunt:non dubito quin comperiant me hoc in loco & ubiq; uera dixiſſe. Qui ſi religioſi ſint:aut taceant:aut eos peniteat:aut certe legant:cum inter alia crimen hoc mi nime deceat religioſum.

¶Hereſis uualdenſium ſeu pauperum de lugduno per hoc ipſum tempus initium ſum- pſit.cuius quidem auctor fuit:quidam uir nomine uualdo lugdunenſis ciuis:is āt cū diu⁹ 1158 6357
admodum haberetur:opibus ſuis relictis & pauperibus erogatis dyabolica quadam ſua- ſione ductus.euangelicam paupertatem omnimode obſeruare ſtatuit. Vnde cum Idiota admodum eſſet:quoſdam uulgares libros:cum quibuſdam ſanctorum dictis ſibi conſcri bi fecit.quos non ſane intelligens:ſuo inflatus ſpiritu.prædicādo ſanctorum apoſtologꝫ officium ſibi uſurpare curauit.Congregatis itaq; innumerabilibus quaſi diſcipulis mul tos & quidem peſſimos errores diſſeminare cœpit:prælatos ſcilicet ac clerū penitus aſp nendo:Monitus autem Reſpondit obedire oportet deo magiſquā hominibus: & cum in ſuo ſenſu obduratus perſiſteret:tandem ueluti Hereticiſſimus: & Contumax anathe- matis uinculo innodatus patria propellitur:quæ res facta eſt in laqueū magnū & ſcāda lum maximū ſimplicioribus uiris:adhuc autē multis in locis hæc ipſa fatuitas Viget.

¶Viri diſciplinis excellentes.

¶Ioannes carnothenſis epiſcopus beatiſſimi Thomæ canthuarienſis archiepiſcopi:quō- di clericus & diſcipulus homo doctrina & eloquētia clariſſimus:his temporibus in p̄cio exiſtens:opus inſigne de magno Curialium & philoſophorum compoſuit. cuius titulus eſt polycraticon:in libris octo diſtinctum:cuius pricipium eſt:Iocundiſſimus rū in mul tis.Item penitentiale li.i.Item uitam ſancti Thomæ archiepiſcopi li.i.Et Epiſtolarū ad diuerſos li.i.Et quædam alia.

¶Petrus bleſenſis archidiaconus prædicti Io.Carnotenſis præſulis familiaris:uir in diui nis ſcripturis eruditus & ſtudioſus & ingenio prope diuino & acuto:per hoc tēpus apd' Reges & principes ac prælatos multo in precio habitus:multa ſcripſit opuſcula: E qui bus iſta feruntur.

De amicitia chriſtiana li.i. Incipit Q. m̄ diminute ſunt ueri.
De penitentia ſalutari li.i. De accelerando paſſagio li.i.De q̄litate pn̄iæ li.i.
Contra deprauatorē li.i. Exhortatio ad abbatem li.2.De officio epiſcopi li.i.
De periculo prælatorum li.i. Epiſtolarum numero.184. li.i.De præſtigiis fortūe li.2.
Scripſitq; & alia plura.

¶Rupertus epiſcopus buconienſis hac tempeſtate cum eſſet in diuinis ſcripturis erudi- tiſſimus philoſophus:uidelicet aſtronomus & calculator inſignis:& theologorum ſui temporis facile princeps.

Scripſit ſummam theologiæ li.i. Super libris Dyoniſii li.4. De ſpera li.i.
De computo Eccleſiaſtico li.i. Calendarium pulchrum li.i.Et alia edidit.

¶Ioachim magnus abbas natione calaber:uir magnæ doctrinæ & excellētiſſimæ uitæ ac ingenii prope diuini hac ipſa tempeſtate apud Gulielmum magnum regem .& Cala bros omnes clarus & inclytus habitus eſt.Qui prophetiæ ſpiritu(ut aiunt)repletus futu ra quaſi præſentia diſſerebat:Is aliquando ab Othone cæſare interrogatus. Quid ſibi de expeditione ſaracenorum ſperandum eſſet:Reſpondit nondum adeſſe tempus: quo hye ruſalem recuperari poſſet.Itaq; chriſticolas non ualde proſperaturos.Hic cum plurimū eruditus eſſet:nonnullos in ſacris codicibus edidit cōmentarios:in quibus pene omnib⁹ ueluti futurorum præſcius conſueuit mittere prænoſtica.

Et primo in hyeremiam li.i.In Danielem li.i.In Apocha
lipſim. li.8. Ad Henricum ſextum Imperatorem li.1.De ſeptem ſigillis li.1. pſalteriū
decem cordatum li.3. Concordiæ li.5.De quindecim pontificib⁹ li.i.
De futuris temporibus li.i. Epiſtolarum ad diuerſos li.i.Alia quoque multa edidit &
maxime contra Iudæos:& alios fidei catholicæ aduerſarios:ſcripſit etiam tractatum cō-
tra petrum lombardum ſupradictum theologum eminentiſſimum:qui in concilio gene
rali damnatus eſt:ut patet in principio decretalium.c.damnamus.

¶ Meſue medic⁹ & philoſophus clariſſimus:cui proprium nomen Ioannes fuit:qui fuit
Meſue filius:qui alterius Meſue nepos extitit:qui hanech:qui Hali:qui Abdele regis da
maſcenorum filius:& ipſe hac tempeſtate in medendis langoribus clarus admodum exi
ſtens.De medicinarum ſolutiuarum rectificatione librum ſcripſit:alium quoq; antidota
rii:quem appellauit Grabadin:edidit:inſuper & cum de curis morborum ſcribere orſus
fuiſſet:& a capite incohaſſet:ſcribens de morbis cordis interiit:& monachum opus reli-
quit:quod poſtea petrus Aponus parauinus(ut aiunt)perfecit.An chriſtianus iſte fuerit:
ignotum habemus:& licet tanquam fidelis & bonus uir:deum perſæpe inuocet.nuſquā
tamen in ſuis operibus chriſtum nominat.

¶ Echebertus abbas natione teutonicus patria Treuerenſis:his tēporibus in diuinis ſcri
pturis ſtudioſus & eruditus exiſtens:magno in precio apud Germanos ſuos habitus eſt:
Hic Helyſabeth ſororem uirginem Abbatiſſam eque ſtudioſam habuit:quæ:Qui ambo
in diuerſis monaſteriis in hircinia ſilua conſtitutis:præſidentes maximis floruerunt uir
tutibus:ſcripſit itaq; ſanctus hic Abbas infraſcripta non contemnendæ lectionis opu-
ſcula.E quibus ſubiecta habentur.Et primo aduerſus hereſes li.i.
Super principio Euangelii Ioannis li.i.Super magnificat li.i.Super miſſus eſt.
De obitu ſororis ſuæ helyſabeth li.i.Meditationum li.1.Sermones per an
ni circulum. li.2.incipiunt.Erunt ſigna:laudes Saluatoris li.i.
Epiſtolarum ad diuerſos li.i.Alia quoq; nonnulla edidit.

¶ Elyſabeth Abbatiſſa prædicti ſancti uiri Abbatis Germana:uirgo ſane ſanctiſſima:&
ipſa multarum reuelationum inſignita:ad ædificationem poſteritatis: hæc quæ ſubiecta
notantur:litteris mandauit:& primo uiarum domini utile opus li.i.Incipit:factum eſt in
exordio Reuellationum diuerſarum li.i.Ad fratrem ſuum prædictum li.i De.xi.Milium
Virginum li.i.Epiſtolarum ad diuerſos li.i.Ad ſanctam Hildegardim li.i.Et alia quædā.

¶ Hildegardis abbatiſſa.patria Maguntina uirgo ſanctiſſimæ conuerſationis prædictæ
ſanctæ helyſabeth familiaris:hac ætate multis reuelationibus & miraculis īſignita:apd'
plurimos Ro.pontifices:uidelicet Anaſtaſium:hadrianum:& Alexandrum:atq; ſanctiſſi
mum Bernardum Abbatem maximo fuit precio:a quibus eius ſcripta comprobata fue
re:omnia itaq; quæ hæc ſancta mulier ſcripſit(aiūt)ex reuelatione diuina eam didiciſſe.
E quibus iſta feruntur. In Regula diui Benedicti li.i.Incipit.Ego paupercula fenus
Triginta quæſtionum li.i.In uita ſancti Ruperti cōfeſſoris li.i.Homeliæ.58: li.i.
De Sacramento altaris li.i.Sciuias grande uolumen li.i.Vitæ meritoꝶ li.3
Simplicis medicinæ li.i.Compoſitæ medicinæ li.i.Diuinoꝶ opū li.i.
Ad colonienſes li.i.Ad Treuerenſes li.i.Exhortatoriū ſæculariū li.i.
Ad ſorores ſuas li.i.Ad monachos griſeos li.i.Carminū diuerſoꝶ li.i.
Epiſtolaꝶ numero.135. li.i.Eius autem ſcripta in omnibus catholicam redolēt doctri
nam.Obiit deniq; miraculis clara in anno domini.1180.ætatis uero octuageſimo ſecū.

a Lexander papa eius nominis tertius natione Senenſis:hoc anno hadriano ponti
fice defuncto.a duobus & uiginti cardinalibus præſbyteris delectus.ſedit ānis papa
6359 1160 21.& diebus.19.Vir certe ſtrenuus animiq; excellentiſſimi inſignitus:in cui⁹ ele 180
ctione maxima in urbe Roma ſuborta eſt ſeditio:eo quod duo maximi pontifices con-
ſtituti fuerunt.Quorum unus hic:alter uero a tribus ſolum modo prophanis cardinali
bus uictor appellatus eſt.qui inter ſe diſſentientes uictor ad federicum imperatorē.Ale
xandro uero ad Gualuagnum mediolanenſium principem & philippum francorum at-
q; Henricum Anglorum Reges ac alios Italiæ principes confugit:quā ob cauſam federi
cus etiam alios pontifices maximos creauit:nam uictore prædicto mortuo.primo pa-
ſchalem poſt calixtum:deinde innocentium pontifices ſummos conſtituit:qui omnes ī
ſua execratione peſſima periere.Alexander itaq; hic talibus & tam continuis circundat⁹

ſeditionibꝰ quū ēt federicꝰ omnē ferme Ro.eccleſiæ dictionē occupaſſet hortāte philip
po frācoꝝ rege & Gulielmo Siciliæ rege ſtrenuiſſimo ac potētiſſimo ī trāſalpinā galliā
cōtēdit:ubi & ī claro mōte cōcilio habito federicū īpatorē ac uictorē antipapā cū eo
rū cōplicibꝰ ſciſmaticis anathemate uotauit:qua ꝑpter federicꝰ turbatꝰ deſtructis Me
diolano ac aliis cōpluribꝰ Italiæ urbibꝰ eueſtigio ī germaniā cōceſſit .Mortuo aūt apud
lucā ethruriæ urbē uictore antipapa:Guido Cremonēſis a ſeditioſis ſurrogaẗ:& paſcha
lē appellāt:interī aūt Alexāder ab amicis ſuis Cōſulibꝰ .Ro.ex gallia reuocatꝰ:ciſalpinæ
galliæ populi ī libertatis ſpē erigūtur:& ī federicū Impatorē ſeuiſſime impātē arma ſuſci
piūt:& eiꝰ ꝑſidia ex munitionibꝰ eiiciūt. Quo audito federicꝰ rurſus ex Germania cū
magno exercitu ī Auſoniā uenit.& ulciſcēdi ījurias(ut ipe dicebat)occaſiōe nactꝰ ī Ro.
urbē regꝫ dominā mouet:ꝓ quo pōtifex eiꝰ uires ꝑhorreſcēs poſt durā urbis obſidionē:
& horrēdas utriuſqꝫ ptis cædes decio ſeptio ſui pōtificatꝰ āno:ſui coq ſūptis ueſtibꝰ eo
ī habitu uenetias ꝓfugit:& ad diuæ uirginis de charitate monaſteriū paulo ante a mar
cho Iuliāo cōditū:ꝓfectꝰ ibidē ab Acolis recipiẗ:& ortulo ꝑficiẗ:pꝰ aliquot uero mēſes
cū qdā noīe Comodꝰ eū ibidē agnouiſſet:uelut īſenſatꝰ:cōfeſtiꝫ ad Sebaſtianū urbis pri
cipē cucurrit:& ſecrete ſignificauit ī urbe ueneta adeſſe pōtificē Ro.ſignificauit.Qui re
cognita:mox Senatū cōgregās cū oī apparatu ad pōtificis diuerſoriū acceſſit . Cōptoqꝫ
ibidē pōtifice Ro.ī tali habitu deſpecto:cū crucibꝰ aliiſqꝫ ſolēnibus cerimoniis ad diui
marci tēplū cū oī gaudio & plauſu primo ꝑduxerūt:cūqꝫ ibidē pōti. ante Altare ex mo
re cōſediſſet:īprimis ipm pricipē & ſenatū:ac omnē populū benedixit:deide uenetis oī
bꝰ gratias egit.Impator uero audiēs ſūmū pōtificē uenetiis adeſſe Othonē filiū ſuū cū
armata claſſe ad repoſcēdū ipm uenetias miſit.Cui Sebaſtianꝰ princeps occurrens:facto
cōgreſſu:ipꝫ ſupauit:& uene.captiuū ꝑduxit.Otho āt ad pōt.ꝑductꝰ eo ꝓcu.pax īter pōt.
& ipa.patrē cōpōiẗ.Altera uero q̄ ſecuta ē dies federi.uenetiis uēit:& pacē a filio ꝯfectā
hoc modo approbauit:ut Ro.& quæ dictionis erāt eccleſiaſticæ ſūmo pōtifici reſtitue
rētur:& qcqd ille ꝓ perpetrata culpa iniūgeret patiēter ꝑferret:iſto igiẗ federe inito ale
xāder ſūmus pōtifex cōfeſtiꝫ ad ianuas tēpli diui marci euāgeliſtæ acceſſit:& ibidē uni
uerſo aſtāte populo Impatori iuſſit:ut ſe humi ꝓſterneret:& ueniā denuo expoſtularet.
Quo facto Alexāder pōtifex Impatoris colliū pede cōprimēs ait .Scriptū ē.Sup aſpidem
& baſilicū ambulabis:& cōculcabis leonē & Draconē:at federicꝰ nō tibi inqt:ſed petro:
cui ſucceſſores pareo.Et ſūmꝰ pōtifex reſpōdit:& mihi & petro.Ac ſic īter impatorē &
ſūmū pōtificē pace cōpoſita:ipe impator cum bona uenia recedēs ſe cōſtātiā cōtulit.atqꝫ
ēt ibidē pacis federa cū oībus Ro.Impio ſubditis ꝑcuſſit:quæ pax cōſtāciana nūcupata
ē:ac ꝓ lege habita apđ noſtros allegaẗ:abiiēs aūt uenetiis ſūmꝰ pōti.cū Gulielmi Sicu
li Regis triremibꝰ tredecim & quattuor uenetis ob Acceptū beneficiū qbuſdā gratiis &
priuilegiis uenetū ducē atqꝫ Senatū exornauit:de qbꝰ īfra dicemꝰ .Cūqꝫ tertio hic p ōti.
Ro.ueniſſet:ꝓdēte oburā honoris gr̄a oī populo ſtatī apud lateranū cōciliū celebrauit:
Tū maxime ut mores curiæ iā nimia licētia labefactatos cōponeret: tū ēt ut alia ad Rē
xpianā publicā neceſſaria cōſtitueret:qbꝰ rebꝰ ſic geſtis : dū poſt lōgos labores qeturꝰ
ſperaret:āno pōtificatꝰ ſui primo & uigeſimo Ro.moriẗ:ſublatis priꝰ e medio quattu
or ſciſmaticis pontificibus:quorum ſeditionibꝰ Eccleſia.Ro.fere ſubuerſa eſt.

ℭALEXANDRIA CISALPINAE GALLIAE CIVITAS.

ℭAlexādria Ciſalpinæ galliæ ci
uitas hoc āno:a Mediolanēſibꝰ 1161 6360
Sociiſqꝫ ciuitatibꝰ cōtra papiē
ſes Impatori fauentes:cōi cōcor
dia & īpēſa cōdiẗ:& ab alexādro
pōtifice alexādria appellaẗ ihæc
aūt īter aſtēſem urbē atqꝫ papiā
apđ rouueretū Tanaro āni adiacē.
cōſtituta ē:& Tanarꝰ ipe fluuiꝰ
ipam quaſi interſecat . qui flui.q̄
doqꝫ exūdās ipam perturbat.Cō
dita uero urbe ex cōſenſu cōſi
lio ue ſummi pontificis ad ipaꝫ

incolendã quindeci hominũ milia ex cõuicinis ciuitatib⁹ ſtatĩ miſſa fuere:quib⁹ & uiri tim diuiſi ſũt agri:atq; ad ædificãdũ partita ſunt in urbe loca:anno deinde quinto urbis cõdito alexander ipſe pontifex priuato prius papienſi epiſcopo palii & ferrendæ crucis dignitate:nouæ urbi epiſcopum dedit:Verum cum aliquando ipſi ciues quidam inſolẽtes epiſcopum interfeciſſent:per annos plurimos epiſcopo caruerunt:quæ quidem ciuitas nunc populoſa & inſignis:nunc plurimis claret inſignibus familiis:in quibus adſunt uiri in omni genere præclariſſimi:qui artem bellicam atq; legis & magiſtratus cum gloria pertractant:inter quos adſunt Guaſchi & Treti præclariſſimi ciues.

MEDIOLANVM CISALPINAE GALLIAE CIVITAS.

CMediolanum autem Metropolis & Regia totius Ciſalpinæ Galliæ Ciuitas:hoc anno
6361 1162 poſt ſeptem annorum obſidionis a federico Imperatore expugnata & capta:innumerabilibus uiris paruulis ac mulieribus in Germaniã tranſmiſſis(iam octaua uice)ſolo funditus æquatur:& ad perpetuã rei ac facinoris huius memoria aratrum ſemel huc atq; illuc deduci mandauit.& ſal ſuper ſpargi præcepit:ſpoliatis autẽ ciuium diuitiis federicus ipſe Imperator reliquũ populuꝫ extra urbem miliario decimo inhabitare coegit. Rodulphus Colonienſis archiepiſcopus huic euerſioni præſens aſſiſtens:& ipſe trium magorũ mago-
corpora :quæ ſanctus Euſtorgius mediolanenſis epiſcopus ex conſtantinopoli iam diu rum
Mediolanum tranſtulerat:quæ diu in campanili ſancti Georgii latuerant undecimo lu- corpo
lii rapuit:& ſecum in Germaniam in ciuitatem ſuam cum gaudio tranſtulit. Tertio aũt ra

Duo corpora ſcõ rũ martyrũ trãſferũt Cãpãæ

anno poſt Germani etiam corpora ſanctorum martyrum Naboris & felicis ex mediolano ſuſtulerunt:& in Germaniam tranſtulerunt. Papienſes uero mediolanẽſium rum inimici & ipſi Baculum paſtorale in pnia turris mediolani poſitum & mortarium atq; campanas omnes abſtulerunt:quæ tamen omnia in acceſſu temporis cũ fenore reſtituerũt. Quinto uero anno poſt urbis excidium:Gualuagnus mediolanenſium pater & princeps in Germania compeditus e compedibus & carceribus imperatoris aufugiens:in italiam uenit:& ciuibus ſuis in unum collectis:urbem ab integro adiuuãtibus uicinis ciuitatib⁹ atq; Emanuele græcorum imperatore cũ maxima gloria repoſuit atq; muniuit. Similiter & Derdonã urbem ſibi fidelem ab eodem federico ſpoliatã & dirutam:atq; incẽſaȝ. Ipſe Gualuagnus magnanimus reſtituit. Ac etiam apud Albiato oppidum ſuper Abduã fluuium pontem perpulchrum conſtruxit.

¶Nix permaxima:hoc anno in agro Mediolanenſi duodecim uicibus cecidit:quæ non modo hoīum corpora miſerabiliter afflixit:ueꝝ etiam & uites & reliquas arbores quaſcũq; & germina omnia aduſſit:ut nihil in agro ipſo penitus remanſerit.

SECVTIA PEDEMONTIVM CIVITAS.

¶Secutiam item pedemontium regionis tunc Ciuitatem in Cynifii mõtis radicibus conſtitutam. idem federicus imperator dum ex Gallia ĩ Italiam deſcenderet:etiam dolo cæpitt & bonis omnibus expoliatam:funditꝰ euertit. Quæ ĩ eãdẽ ciuitatis dignitatẽ unq̃ coaluit: eiꝰ poſtmodũ epiſcopatus propter improbitatem ciuium ſuorum in Taurinenſem urbem (ut aiunt) tranſlatus eſt. Eo tamen in loco ad hunc caſtrum frequentiſſimum & munitiſſimum habetur: Ducibus Sabaudiæ ſubmiſſum.

SPOLETVM VMBRORVM CIVITAS.

¶Spoletum etiã umbrorum tũc celeberrima ciuitas:& ipſa his tumultibus 1163 6362
cũ Alexandro põtifici faueret: ab iſto federico Cæſare iam tertio deſtruitur & uaſtat. Ex qua primũ ſacris uirginibus oĩbus uiolatis:omne hoīum genꝰ in ſeruiturẽ peſſimã redigi ꝑcepit. Hãc itaq; cũ Theodoricus primus gothoꝝ Rex diu tenuiſſet:in ea edes ampliſſimas extruxit:atq; celeberrimam reddidit. Sed alii qui eidẽ Regi ſucceſſerũt gothi eaſdem edes deſtruxerunt:& mœnibꝰ aptis tandẽ uacuã dimiſerũt. Quã tñ poſtea Narſes eunuchꝰ expulſis Italia gothis denuo reædificauit. Quã q;dem ciuitatẽ cũ longobardi noſtri tandẽ comphẽdiſſent:ob urbis dignitatẽ & nobilitatẽ eam ſuoꝝ ducum & principũ ſedẽ cõſtituerũt:poſt deſtructiõem uero Regni longobardoꝝ:ſtante Ro. eccleſiæ fœlicitate eius theatrũ fuit:& titulũ ducatus ſemp retinuit. Cui adhuc plurimæ ciuitates & oppida pene inumerabilia ſubiacent:ut mox dicemus. Habet hæc ipſa ciuitas arcem omnium italiæ munitiſſimam. Hanc quippe munitiſſimam ornatiſſimãq; uidimus. Huius ãt Spoletani ducatus fines ampliſſimi ſunt. A fonte etenim Tyberis uſq; ad anienis fluuii ſiniſtram ripaȝ:ubi uidelicet: Anio Tyberim illabitur. Huius autem urbis primariæ ciuitates habentur ſubiectæ;uidelicet Narnia uetuſtiſ

ſima:Reate ſecunda:quæ ueſpaſianum & filios genuit imperatores. Ameria tertia uetu-
ſtiſſima ciuitas. Tiphernum quarta:quæ caſtella dicta eſt. Eugubiū quinta:quæ ad apen-
ni radices poſita eſt. Nuceria ſexta:quæ eſt uetuſtiſſima. Fulgineum ſeptima. Aſſiſia octa
ua:diui Frācıſci ſanctæq; Claræ uirginis patria. Nona Interania Ciuitas:cuius prata qua
ter in anno ſechantur. Turdetum decima urbs uetuſta:quæ Matinū tertium genuit. Nar
nia undecima arduo i colle cōſtitura:quæ inter cætera Gattamellatā clariſſimum ipera
torē ꝓtulit. In hac quoq; Spoletina regione quondam fuit Sabina omnium Italiæ uetu-
ſtiſſima. fueruntq; & archades genus a palante profectum.

CREMA ITALIAE OPPIDVM.

6364 1165 ¶ Crema autem oppidū nobiliſſimū atq; italiæ frequentiſſimū:& primarium diu antea cōditū:tempeſtate hac a Federico Cæſare:poſt afflictam diu ac laceratam dirutamq; Cremonam in eius damnum ob preciumq; erexit & muris arceue prope inexpugnabilibus nec non & foſſis profundis muniuit:atq; edibus plurimum exornauit & amplificauit:& cultius ipſū reddidit: quod propter agri bonitatem: multi ex conuicinis ciuitatibus : atq; caſtellis ad ipſum confluentes : celeberrimum eum reddiderunt. Vnde & noſtro ſæculo poſtq̄ id caſtrum (imo
potius ciuitas)in manus uenetoꝝ deuenit:tanto fulgore & dignitate uiroꝝ illuſtrium
& ædificiorum:tam publicoꝝ q̄ priuatorum effulſit:& potiſſimū nouorum murorum
ex cocto latere cū portis īcredibili multitudīe & arte cōfectis:nec dum pfectis:ut ī tota
italia nemo illi par:aut diuitiis:aut urbanitate:aut populoꝝ frequētia inueniatur.
6365 1166 ¶ Almericus ſextus ex noſtris hyeroſolimoꝝ rex:hoc āno: Balduino fratri in regnū ſuc
cedēs:regnauit ānis duodeci. Vir per omnia ſtrenu⁹:& multo memoratu dign⁹. Qui pri
mo regni ſui anno Drogōtē egyptioꝝ ducē(Edita prius ingenti cede)diuinitus ſupauit:
& Alexandriā regni ipſius ſedem obſedit:quā quidē Tyracunus ſoldani profectus ipſi ſol
dano domino ſuo per fraudē ſubtraxerat. Alexādrini aūt cum nullo pacto chriſtianis ſu
biici uellēt.ipſi almerico tandē ſe hac lege & cōditiōe ſubmiſere:ut pulſo Tyracuno in
Soldani poteſtatē p ſuas manus reducerent. Almericus itaq; hic ingenti pecunia promiſ
ſa urbē ſoldano reſtituit:ſed cū pecuniam pactam nō in integꝝ ſoldanus præſtaret in eū
duces caras nūc Cayꝝ potentiſſimā urbē uenit:& ipſam diu obſedit:q quāuis ſpe potiū
dæ urbis nō careret.accepta iteꝝ ingenti pecunia obſidionē ſoluit. Mouēs deinde ī aſca
lonē:eam paulopoſt re infecta reliquit:pſerti q̄ comeatib⁹ idigeret. Domū uero regreſ-
6366 1167 ¶ Gulielmus eius nominis ſcđs magni Gulielmi regis filius:terti- (ſus:nō diu ſupuixit.
us Neapolis rex.hoc anno poſt patrem regnū accipiens:regnauit annis.25. Vir quidē pa
cis & quietis amator:qui cū regnum accepiſſet:audito Alexandri pontificis diſcrimine:
magnam ſtatim pecuniarum uim & triremes duas paratiſſimas eidem in adiutoriū trāſ-
miſit:quas ingreſſus pontifex ſalutem ſibi fuga per Tyberim queſiuit. Indeq; maxia claſ
ſe comparata contra mauros latinis in aſiam infenſos:traiiciens omnia perturbauit : &
Theſalonicam macedoniæ ciuitatem eis ſubſtulit. Ac multas græciæ & thraciæ urbes:
uariis calamitatibus affectas:partim cæpit:partimq; diripuit:nuſquam Andronico im-
peratore eorum occurrente. Ipſo autem Andronico deinde ſublato:& pace cum Iſaach
eius ſucceſſore firmata:mox cum quadraginta tribus triremibus cum Conrado mon-
tiſſerrati Marchione in Syriam traiecit. Quibus præſidiis adiutus Almericus rex:mau-
ros maxima clade affecit:imo & turpiter profligauit. Inde in Tyrum mouens:Saladinū
egypti regem:urbem turpiter obſidentem repulit. At ita mare pacato . proficiſcentibus
in aſiam chriſtianis omnifariam annonam miniſtrauit. Ac poſt paucos dies uir chriſtia-
niſſimus panormi ſine filiis maſculis defecit:relicta tantummodo Conſtancia filia Mo
nacha legiptima & Tancredum ſpurium.

¶Sebaſtianus zianus ſecundus & quadrageſimus uenetiaꝝ Dux:hoc ãno uitali michae 1171 6370
li duci ſuffectus:ducauit annis.7.Vir certe ſapiẽtia:probitate ı religione: ac ſortitudine
conſpicuus:qui magiſtratu ſuſcepto ſtatim prædeceſſoris ſui homicidas animaduerſus
eſt:inde cum fedrico cæſare ob ſummi pontificis Ro.tutelam & defenſionem ſuſcipiẽs
cõtra eũ durũ bellũ geſſit:& ıpm cũ ıngẽti gloria cõfecit:eo ꝗ uniuerſaꝫ ipſius Cæſaris
claſſẽ ꝓfligauit:& in eo cõflictu othonẽ cæſaris filiũ cæpit:& Venetias ad pontificẽ ca
ptiuũ ꝑduxit.Quoꝝ interuẽtu:atq; prudẽtia pax poſtea(ut remiſſum eſt)inter impato
rẽ & põtificẽ cõfecta eſt.Et põti.ipe Ro.letus rediit.Ob cuiꝰ beneficiũ põti.huic Seba
Priuile ſtiano duci & ſucceſſoribꝰ:atq; Senatui ſuo hæc priuilegia cõceſſit ãpliſſima. Et primo
gia ue eidẽ ſunale cãdidũ cõceſſit:qđ ſolis põtificibꝰ Ro.portãdũ cõſuetudo cõcedit.Itẽ ꝙ plũ
netis bo eoꝝ ep̃ſas ſigillare deinceps cõceſſit tñ ſũmis põtificibꝰ licitũ erat.Tertio eidẽ pri
cõceſſa cipi umbrellã cõceſſit:quæ ẽ ornamẽtũ Gallero ꝑſimile. Quarto uenetoꝝ pricipi ẽt in
theatro ſedẽ fieri fecit:cũ prius duæ tñ in papæ theatro ſedes eẽnt:quaꝝ dexterã põti.
ſũmus:ſiniſtrã uero cæſar tenebat.Demũ in aſcẽſiõe domini nr̃i Ieſu xp̃i uenetiis ĩ tẽplo
ſancti Marci euãgeliſtæ plenariã indulgẽtiã ꝑpetuo duraturã conceſſit:quæ in pñs uſq;
magna cũ ſolemnitate & ꝑp̃loꝝ cõcurſu ꝑdurat. Quinto ipi duci octo uexilla Sericea
diuerſoꝝ coloꝝ cõceſſit:& obtulit.Sexto deniq; cereũ albũ eidẽ cõdonauit. Quæ oĩa
in ſuo publico palatio nũc miro artificio depicta uident̃.Deniq; Sebaſtianus hic ſex an
nis magiſtratu cõpleto in langorẽ decidit magnũ:in quo cõſiſtens: deuotione commo
tus ſe in monaſterio diui Georgii maioris deferri præcepit: Vbi & poſt aliquot mẽſes
ibidẽ relictis plurimis ſundis:atq; diuitiis e uita chriſtianiſſime migrauit. Vbi & Sepul
chro marmoreo:qđ ſibi uiuens in clauſtro conſtruxerat:ſepultus iacet.
¶Saladinus egypti rex:hoc ãno Norãdio eoꝝ rege defuncto:eius loco tanꝗ uir fortiſſi 1172 6371
mus & ſtrenuus ab oĩbus ſurrogatus:regnauit annis.16. Hic regno ſuſcepto ſtatim cõ
tra Egyptioꝝ regẽ in bello ꝓceſſit.Quo tãdẽ capto & iterfecto uniuerſã Egyptũ & Sy
riã oẽm ſibi cõqueſiuit:& ſuo imperio adiecit: Deinde in chriſtianos mouens primo &
ſecundo prælio a Balduino rege leproſo ſupatur & fugatur. Verum comparatis denuo
maioribus copiis cõtra Emanuelem græcoꝝ impatorem mouet:quem & ſimulata fu
ga aliquãdo in ãguſtas cõualles ꝓtrahẽs tãdẽ ſupat & capit:cuiꝰ uictoria elatior factus:
Hiero contra chriſtianos de hyeroſolimitano regno contendentes:cum maximo exercitu pro
ſolima ceſſit:quam tandem(poſt maximam chriſtianorum ſtragem)cum uniuerſo eius regno
amittit cœpit:& de ea triumphauit.Ipſam nanq; ciuitatem ſanctam chriſtiani reges:poſt Gothi
docu fredum regem per annos octo & octoginta magna cum gloria poſſederunt:hic quippe
mẽtũ ſaladinus clariſſimus uir fuit:cui nĩl aliud ad ſummam defuit laudem:niſi chriſtiani no
optimũ minis caracter:qui moriens tandem mandauit in ſui funeris tropheum:tale ante corpꝰ
uide ſuum deferri ſpectaculum:uidelicet pannum nigrum in lancea ſuſpenſum:cui præcede
ret preco clamans & dicens:ſaladinus aſyæ totius domitor.ex tãto regno tantiſq; opibꝰ
moriens nil aliud ſecum defert.
¶Soles tres hoc ãno:nonis ſeptẽbris in occidente ſimul uiſi ſunt.Et poſt duas horas cæ 1173 6372
teris deficientibus:qui medius fuerat:ſolus occidit.Similiq; modo proximis annis tres
Lunæ apparuere.Terræmotus etiam circa hoc tempus pluribus ãnis nõnullas quaſſaue
re prouincias:& quam maxĩe Syriã atq; Ciliciam:ĩ quibus multæ urbes diu nutauerũt:
quædam uero cum magna populorum ſtrage ceciderunt.
¶Balduinus eius nominis quartus:Almerici ſuperioris regis filius:ſeptimus ex noſtris 1178 6377
hieroſolimorum Rex:poſt patrem regnauit in hieruſalem annis ſex.Hic integer in om
nibus fuit:qui licet uehemẽti laboraretur lepre morbo:regnum tamẽ conſtantiſſime:ac
ſapientiſſime gubernauit: & inter cætera ſua facinora Saladinum prædictum regem ui
rum fortiſſimũ duobus deuicit præliis:uno: uidelicet apud Alcalonẽ:altero apud Tybe
riadem:& quoad uixit:cum intra limites ſuos continuit.Hic nullam uxorem propter le
pram ducere potuit. Sed cum duas ſorores haberet ı primam natu maiorem nomine
Sybillam totius regni heredem conſtituit:& Gulielmo longaſpata cognomento Mon
tiſferati Marchioni uxorem dedit:ex quo unum tantum genuit filium nomine Baldui
num.Ipſe autem Gulielmus genet.iuſſu ſororis ſui multa:atque præclara contra Sara
cenos geſſit facinora.Sed ſuſcepta uxore:paulo poſt aeris intemperie e uita migrauit:re
licto filio Balduino puerulo ſuperſtite.

6378 1179 ℂPhilippus francoꝝ rex ludouici ſupioris regis filius:hoc anno poſt pſem francis regnare cæpit:& regnauit an.44 De iſto m'ta:atq̧ pclara Vincēti⁹ gallus li.29.diſſeruit. Hic itaq̧ regno ſuſcepto:cū audiſſet hyeroſolimā a Soldano fuiſſe captā: Clemēte Ro. pōtifi. admonēte cū m'tis xpiāoꝝ pncipib⁹ Syriā adnauigauit.Cūq̧ ptholomaydē una cū Ricardo Angloꝝ rege ſe recepiſſet:ac inde hyeroſolimā repetituri eēnt: ābo de hyeroſolimoꝝ regno cōtendere ceperūt:Demū philippus hic m'ta indignatiōe comot⁹:ſimulata īfirmitate:ī Europā(dimiſſo Ricardo)regreſſus ē.Vbi in regnū ſuū introgreſſus reliquū uitæ ſuæ tēpus in pace magna: cū ſanctimonia cōſumpſit. Ferūt hiſtoriæ hunc philippū religioſoꝝ orōnib⁹ natū fuiſſe.Quia cū ludouic⁹ pr ſuus iā ſexagenari⁹ liberis careret uniuerſis populis fuit & quā maxie religioſis regni ſui pcepit:ut dn̄m inſtanter dep̄carent:quaten⁹ ſibi filiū regni ſucceſſorē cōcedere dignaret.Quo facto ſequenti anno:hūc philippum genuit filium.

ℂHenricus aūt Angloꝝ rex & ip̄e uir ſtrenu⁹:hoc ip̄o āno Vincētio gal.teſte diē obiit. Cui cū aliqn̄ bti Tomæ cāturiēſis archiep̄i mors imputaret:Mox oratores ad Alexā.pōtificē ad ſe purgādū trāſmiſit.Quib⁹ cū pōti.ip̄e nō facile credat duos cardinales ad rē diligētius intelligēdā in Angliā miſit.Quib⁹ rex dimiſſo hybernico bello:quo erat intētus honoris gr̄a apud Normādiā occurrit.Req̧ diſcuſſa:ad h̄ uētū eſt:ut henric⁹cū nō ſatis cōſtaret de facto iuramēto ſe purgaret.pmiſit tn̄ aliquā penitētiā agere:de ip̄ius ſancti uiri nece:cui⁹ etſi inſons:atq̧ neſcius fuiſſet:occaſiōe3 tn̄ aliquā p̄ſtitiſſe uiſus ē: qa illū uiuentē nō honorauit.Additū eſt p̄terea ei: ut ducētos milites hyeroſolimā mitteret:qui ſuis auſpitiis ſuaq̧ impēſa:p annū cōtra ſaracenos ibidē bellū gererent: utq̧ ip̄e triennio:cū quāto poſſet exercitu cōtra barbaros bellū geret libertatēq̧ eccl'iaſticā ſuo in regno tueret:appellationib⁹ ad curiā Ro.factis nō aduerſaret:qbus iureiurādo firmatis anglici regni titulū in ſe ſuoſq̧ heredes trāſferri meruit:hinc factū eſt:ut Anglici reges:a Ro.pontifice regni iura recognoſcāt.

6379 1180 ℂLaurus Maripetrus quadrageſimuſterti⁹ Venetiaꝝ dux:Sebaſtiano duci hoc āno bonorū oium ſuffragiis ſuffectus:ducauit an.14.Vir qde3 optim⁹:magniq̧ cōſilii priceps ac tāto principatu digniſſim⁹.Qui Henricū Dādolū uirū ſtrenuū:pp uiolatū: a græcis iuſgētium:ad Emanuelē eoꝝ impatorē legatos miſit.quos ſceleſtus ipator:græcoꝝ maleficio uſus captos tandiu cādentia ennea inſpicere coegit:quoad oculoꝝ aciē amitterēt. Ea pp in'enſi & turbati ueneti:cū galloꝝ copiis iuncti.Cōſtantinopo.& impiū3 græcis abſtulerūt.Quibus oibus bene a ſe geſtis:laurus hic ſoli Deo deſeruire cupiēs: magſratui renunciauit:& in monaſterio ſanctæ crocis intrauit:ubi & religionis habitum ſuſcepit:atq̧ uſq̧ ad mortem in omni bonitate uitæ perſeuerauit.

6380 1181 ℂAlexius Emanuelis græcoꝝ impatoris filius:hoc anno pr̄e defuncto:licet adoleſcentulus in impio ſuccedēs:impauit an.4.Huic ār pr pp pueritiā quēdā Andronicū græcū regia ſtirpe progenitū tutorē & gubernatorē dedit.Qui p aliquot annos impium iuſte & ſapienter:ac oī cum laude adminiſtrauit.Cuius ēt intuitu philippus p̄dictus francorum rex Agnetem filiam adoleſcenti uxorē dedit:uerū ut hūana aſſolet cupiditas:poſt aliquod tēpus.Andronicus cū uideret latinos pp affinitatē puero fauere.Zelo commotus latinos pepulit:& puerum in undis demerſit:ac ſic imperium ſibi uſurpauit: & primarios omnes qui in urbe erant:interfecit.

6381 1182 l Vcius papa ei⁹nois terti⁹natōe lucan⁹:poſt Alex.pōt.ſedit an.4.& menſ.2.Hic optim⁹ uir:cū pōtificatu ſuſcepiſſet.cū cōſulū nom̄ e Ro.repu.abolere annitere
t.ex urbe eiect⁹ eſt:atq̧eius fautoribus Ro.in ſeditiōe3 uerſi occulos effudere.Vnde pōti.Veronā ueniēs:ibidē pp acceptā tā grauē:a Ro.cōtumeliā ibidem magno habito cōcilio:& ipſoꝝ licētiā improbauit:& pricipes xp̄ianos adhortat⁹ ē:ut noſtris ī Aſia & Syria laborātib⁹ pro xp̄i ſuccurerent.Dumāt p hac re nūcii ultro citroq̧ mitterent:ibidē ſcūs pōti.emorit:& magna adhibita pōpa ante altare cathedralis eccl'iæ ſepelit.Hic lucēſib⁹ ſuis:a federico impatore ſignādi pecuniā licentiā impetrauit: put ſatis in deſcriptione lucanæ ciuitatis a nobis ſuperius expreſſum eſt. papa 181

6382 118 ℂTerremotus:atq̧ portēta m'ta:hoc āno ubiq̧ fuere:ita ut Antiochia & Tripolis:atq̧ Damaſcus magna ex pte corruerit.Catina ēt Siciliæ ciuitas prſus euerſa fuerit:in qua circiter uigiti hominū milia ſint opreſſa:ī ea quoq̧ Siciliæ iſula cōtra aquaꝝ nām pelagus retroceſſit & hoīu3 ferme.5.milia abſorbuit: in italia inſup Grādines Anſerū ouis

groſſiores cecidere.

¶Hieroſolimitanæ urbis ultima captiuitas.

¶Guido luſignanus Sybillæ Balduini leproſi ſororis maritus: hoc anno mortuo Baldui 1184 6383
no fratre:& eius nepote Balduino paruulo Gulielmi Montiſſerrati marchionis ex ipſa
Sibylla filio ſuſcepto:octauo loco regnum ſuſcipiens: regnauit annis duobus. Viuente
nãq Balduino leproſo:& Sibylla ipſa ad ſecunda uota cum iſto Guidona tranſlata: Bal-
duinus rex leproſus ſuo nepoti conſulturus Guidoni iſti:ac Raymundo Tripolitano pri
cipi tutelam dedit:hac tamen lege:ut quoad Balduinus paruulus pueritiam ſupergrede-
retur:regnũ gubernant:& poſtmodum ipſi ſuo nepoti redderent. Sed Balduino ſene de
functo. Tripolitanus comes non pueri curam ſuſcipere: Sibylla:& Guidone prohiben-
tibus:ſed nec quidem diu ſuperuixit puer:quia octauo menſe poſt annum mortuus eſt.
Cuius mortem tam diu mater occultauit:donec largitionibus & blãditiis:in ſui ſenten
tiam deductis patriarcha & proceribus:Guidonem maritum creari regem obtinuerit.
Tulit eã rem grauiter Raymundus comes. Vnde inter ipſos Guidonem ſcilicet:& Ray
mundũ maximæ ortæ ſunt diſſenſiones. In qua Raymundus Soldano adherens maxi-
mam iacturam Guidoni & reliquis chriſtianis acquiſiuit. Quamobrẽ Soldanus pdictus
ingenti peditũ & equitum exercitu cõparato: ptholomaydẽ primum:inde Azonem:
poſt Beritũ:& maritima loca occupauit: poſtmodum in Aſcalonem ducens:ipſam ad de
ditionem coegit:captis in ea Guidone & Templi magiſtro. Verum qui in Aſcalone præ
ſidio erant:deditionem his conditionibus fecerunt:ut ipſum Guidonem & Templi ma
giſtrum redderent:poſt hæc Saladinus Soldanus hyeroſolimam ueniens: urbem oppu-
gnare cæpit Quam demum hi qui in præſidio erant:deſperatione magis q̃ metu oppu
gnationis adducti:ea quidem conditione deditionem fecere:ut cum ſuppellectili quam
ſinguli humeris ſuis ferre poſſent:abire permitterentur. Facta eſt igitur hæc deditio ſe-
cunda octobris die:anno nono & octuageſimo:poſtq̃ chriſtianorum eſſe cæpit:Migran
tes itaq chriſtiani Heraclium patriarcham & clerum omnem ſacro agmine ſecuti ſunt.
Et pars Anthiochiam:pars uere Tyrum:aut Alexandriam periit:& inde in Siciliam quiſ
q traiecit. Saladinus itaq Hieroſolimam ingreſſus Campanas primum ex turribus de-
iecit. Dehinc baſilicas omnes præter Salomonis templum prophanauit:quod priuſq̃
regrederetur aqua reſulcauit. Manſere tamen hyeroſolimis chriſtiani:Aſyatici:Syriani:
Armeni:Iacobitæ:Georgiani:& græci uſq hodie:pmitente Saladino.

u Rbanus papa:eius nominis tertius natione Mediolanenſis patre Ioanne gente 1186 6385
papa 182 nobili cribella natus:hoc anno lucio pontifici ſuffectus:ſedit anno uno:& mẽ
ſibus quaſi undecim. Qui q̃primum pontificatum iniit: reuocare ad concor-
diam chriſtianos:& quam maxime in Aſia annixus eſt. Vnde primo pontificatus ſui an
no cõparandæ claſſis gratia:ne hyeroſolia caperetur. Venetias uenit. Sed audita hyeroſo
limorum captiuitate:ac chriſtianorum miſeria:ex dolore animi accepto in itinere apud
ferrariam obiit:ibiq ſepultus fuit.

¶Andronicus græcus regia ſtirpe procreatus:hoc etiam anno:Alexium ſuum imperato
rem adoleſcentulum interficiens: ipſe imperium uſurpauit. Nam idem adoleſcentulus
imperator:dum in aquis laxandi animi gratia paruo nauigio huc atq illuc dilaberetur.
hic Andronicus tutor & gubernator ſuus eum præcipitem in mare dedit & ſubmerſit:
Quo mortuo ipſe aſſumpta purpura imperium ſibi uſurpauit. Quo occupato aliud fa-
cinus non minus paruum priori addidit: quia omnes imperii proceres: quorum uirtu-
tem ſuſpectam habebat:turpiſſima morte breui ſubſtulit:atq alios multos nobiles exi
lio damnauit:propter q & Diis:& hominibus odio plurimum haberi ceptus eſt. Quã-
obrem Conſtantinopolitani ciues neceſſitate compulſi:Iſaac quendam etiam regia ſtir
pe procreatum ad ſuum imperium uocarunt. Qui ſtatim fauentibus ciuibus androni-
cum prælio ſuperauit.& captum uariis cruciatibus interfecit.

¶Conradus montiſſerrati Marchionis filius:hoc anno ex Italia in Syriam contra Sala 1187 6386
dinũ profectus ab Iſaac conſtantinopo. Imperatore permaxima claſſe accepta:in ipſum
Soldanũ duxit:& eius exercitũ cũ magno eius dãno & dedecorẽ profligauit. Itideʒ in tur
cos faciens multos eorũ nobiles captiuos abduxit. Quã ob cauſam Bonifaciũ eius pfeʒ
ab ipis barbaris iã pridem captũ redimere meruit. Tã diu aũt ibidem p chriſtiana re-
publica pugnauit: quoad uſque uitam cum ſua ingenti gloria exegit. Hic tamen

unus mali exempli opus peregit:q; iſabellam Balduini leproſi ſororem ſibi affinita-
te coniunctam:cum Tyri apud eam ageret:rapuit:& ut hyeroſolimitani regni titu-
los ſancti aſcriberet: cum iam alio uiro in coniugium tradita eſſet:ſe matrimonia-
liter commiſcuit.
6387 1188 Gregorius papa eius nois octauus genere Beneuentanus urbano pontifici:hoc papa
anno ſũmo olum conſenſu põti.ſuffectus:ſedit diebus tm̃modo.57.Qui põti- 183
ficatu inito pari ardore cõtra barbaros accenſus:ſtatim piſas ꝓficiſcit.Vbi dũ
genuenſes cũ piſanis cõpoſuiſſet:hãc eis legẽ impoſuit:ut uterq; populus claſſẽ quãtã
poſſent:congregarẽt:& in Aſiam pro chriſtiana religione tuẽda properarent.Erat tunc
populus piſanus bello maritimo admodum potens.Sed dũ hæc ardentiori cura uir ſan
ctus ageret:ibidem moritur:atq; eo in loco cum luctu maximo ſepelitur.
Clemens papa eius nois tertius:pře Ioanne:ciue Ro.natus poſtea pontificatum papa
accipiens:ſedit annis duobus:& diebus.16.Hic etiam pontificatu ſuſcepto:con- 184
feſtim de bello in ſaracenos ducendo edictum propoſuit : poſtmodũ nõnulla
ædificia in urbe extruxit.Et clauſtrũ apud ſanctum Laurentium extra muros ædifica
uit. Et ædes lateranenſes uetuſtate collabentes nõ mediocri impenſa reſtituit:& eius tẽ
plum muſiuis exornauit.Nec non & quorundam clericorum mores profanos ſua ſæ-
ueritate emendauit:atq; cum Tancredo Apuliæ tyranno bellum geſſit: Tandem cum
mortem obiiſſet:in lateranenſi eccleſia cum ingenti pompa ſepelitur.
6387 1188 ¶Bonifacius montiſſerrati marchio: Conradiq; prædicti pater:hoc anno:e barbarorũ
manibus per filium liberatus:poſtquam Theſaliæ Regnum ob eius præſtantiam a Græ
corum Imperatore obtinuiſſet:ab uniuerſis chriſticolis in ſanctam expeditionem profi
ciſcentibus(etiam abſens) uniuerſalis imperator comuni omnium conſenſu diligitur.
Conuenerant namq; innumerabiles propemodum Europæ principes:a Clemente papa
excitati in urbem Sanſonũ:ut arma pro chriſtiana religione ſumerent.Quos inter præci
pui fuere.primo Federicus imperator:philippus francorum rex:Ricardus Angliæ Rex:
Odo Burgundiæ Dux cum innumerabilibus pene Archiepiſcopis:epiſcopis:& aliis præ
latis:quibus etiam affuere Veneti:Genuenſes:& piſani:cum paratiſſima claſſe:atq; friſo
nes:& Dani:ac Frandrenſes:cum Triremibus.62.hi itaq; omnes potentatus comuni cõ-
ſenſu hunc Bonifacium Theſaliæ Regem generalem ſibi delegerunt imperatorem &
Ducem.Qui in Syriam proficiſcentes:multas ſtrages ſuo auſpicio ipſis Barbaris dedeř:
uerũ mortuo Federico imperatore:inter philippum francorum regem : & Ricardum
Anglorum regem magna ſuborta diſſenſio:re infecta ab inceptis diſſeſſerunt.Attamen
Bonifacius hic magnanimus:chriſtianiſſimuſq; ab inceptis quoad potuit non deſtitit:
imo:ut contra hoſtes perdurare poſſet.Cretam inſulam magnam:quã ſibi Alexius græ Creta a
corum imperator condõnauerat:illam cum indigeret pecuniis ſuadentibus amicis uene uenetis
tis uendidit:quibus quidem pecuniis diu contra hoſtes perdurauit. compa
6388 1189 ¶Tancredus Siciliæ rex:imo Tyrannus:hoc anno mortuo ſine legiptimo herede Guli ratur
elmo patre:a proceribus inſulæ in eius loco ſufficitur:nec quantũ regnauerit conſtat.
Hunc tamen ferunt ex damnato coitu natum.Vnde & clemens pontifex iura ſua repe
titurus:ſtatim copias ſuas in eo miſit.Quibus dum Tancredus reſiſteret:omnia rapinis:
& cedibus repleuit.Quaſobres:mortuo clemente Celeſtinus ſucceſſor:ut intruſum in
regno domaret.Conſtanciam Gulielmi:ſeu ut aliis placet Rogerii regis filiam e mona
ſterio panormitano occulte traxit.Eamque(licet profeſſam)Henrico quinto filio Fede
rici barberoſſæ uxorem dedit: hac lege & conditione:ut regnum Siciliæ & ultra pha-
rum ei dotis nomine repeteret: feudatario cenſũ pontifici reſeruato. Henricus igitur
comparato exercitu:mox in Tancredum mouet.Cuius aduentu tertius Tancredus Nea
polim ſe contulit:& ea in urbe ſe incluſit.Quem poſt multam obſidionem interfici iuſ
ſit:Cui Gulielmus filius ſucceſſit.
¶Ordinem autem humiliatorum hiſdem temporibus : quam maxime in Ciſalpina
gallia initium hoc modo ſumpſiſſe ferunt . Cum prædictus Federicus barbaroſſus
totam Ciſalpinam(ut diximus)uariis incommodis & uexationibus laceraret:& infini-
tos prope uiros ac mulieres cũ eorum liberis in germania perpetuo dãnauit exilio.Vbi
cum multis annis eos ſic captiuos detenuiſſet: ipſi iam exilii tedio faſtidiri : tam uiri
quam mulieres comuni conſenſu ueſtibus albis induti:ad imperatorem ipſum ſic

ueſtiti aliquando humiliter acceſſerunt:In terramque ſe proſternentes: miſericordiam
eius ſupplicitet expoſtulauere.Quorum precibus permotus cæſar:eorū preces admiſit.
& unum quēq; in patriam ire conceſſit.Reuerſi deniq; exules ipſi in ciſalpia(& forte ex
uoto hac de cauſa emiſſo)plurimi eorum una cum coniugibus eo in ueſtimēto albo:ca-
ſtitatem ſeruare uolentes in unum conuenerūt.& Deo gratias agentes:deiceps nil aliud
cogitare decreuerūt:niſi puro corde deo & beatæ uirgini deſeruire.In unum itaq; multi
coadunati:cum ſcirent prophetam dixiſſe.Labores manuum tuarum quia māducabis:
beatus es:& bene tibi erit:ſuas oēs facultates in lanificio expoſuerunt:atq; in illo exerci
tio poſt crebras orationes & cōtemplationes ſummopere īſiſtere cæperūt:propter quod
tū facultatibus:tū ēt perſonarum numero:mirumimodum breuiter creuerunt: procedē
te deinde tpe ob religionem & uitæ ſanctitatem ab ſūmis pontificibus multipliciter pri
uilegiati:& ſacris ordinibus initiati:tam mulieres q̄ uiri regulā beati benedicti profeſſi
ſunt.Sunt tamē qui de huius religionis initio & proceſſu atq; habitu aliter ſentiāt.Floru
it ipſa religio & in præſentiarum q̄maxime uiris doctrina clariſſimis claret.

Hēric⁹ quītus — Henricus eius nominis quintus federici prædicti(ut aiunt)filius:duodecim⁹ ger-
manorū imperator.hoc anno imperio ſuſcepto:imperauit ānis octo.Hic tertio 1190 6389
imperii ſui anno:a celeſtino pōtifice romā uocatus:in ſolemnitate paſchali ce
lebrata ipſius pontificis coronatione poſtridie coronatur:& mox eidem conſtantia Gu-
lielmi regis ſiciliæ filia:nuper e monaſterio educta:nuptui traditur.Syracuſa & cathania
urbibus ſibi dotis nomine aſſignatis.Quæ & ipſa inter præclara dotis ſuæ munera cen
tum & quinquaginta equos regalibus ueſtibus ornatos ſibi obtulit.Quibus beneficiis
motus henricus & ipſe eſculanū agrum ſtatim celeſtino pontifici tradidit:quem mox re
ceptum Romani dilacerauerūt.His geſtis confeſtim Henricus cum cōſtantia noua ſpō
ſa & magno exercitu cōtra Tancredū acceſſerunt:& eum aliquandiu in neapoli obſede-
runt.Sed peſte exercitum perturbante:re infecta in alemaniam(relictis ibidem ducibus)
abierūt:poſt annū uero cū tancredus & eius fili⁹ gulielmus:in neapoli interfecti fuiſſent
exercitus urbē cæpit:& illam in p̄dā dedit.Ibidemq; duabus tancredi puellis:cum multo
paulopoſt captis:in germaniam ad perpetuum exilium perducti ſunt.Quas puellas cum
hēricus accepiſſet:ſæuiſſime eas interfici iuſſit.Nec contētus ꝙ in puellas uirgines deſæ
uiſſet:ſed & plæroſq; epiſcopos & religioſos ad ſe ductos:cauſa indicta:e ſūmis turribus
præcipites dedit:plæroſq; alios uariis mortibus interficere fecit:pp quæ ſcelera:indigna
tus celeſtinus pōtifex eum ſactis miſteriis abdicauit.Sed uenia de errore poſtulata:in gra
tiam eum pontifex accepit:& ad ſe in italiam uocatū:ipſum de regno ſiciliæ inueſtiuit:
Atq; ita hic henric⁹ modico labore citra pharū:& ultra regnum obtinuit.Inde etiā a pō-
tifice uocatus ad bellū aſiaticū eum hortaſ.Sed cū per ſe hyeroſolimam petere nō poſſ;
archiep̄m maguntinū & Saxoniæ ducem:cum magnis copiis eo deſtinauit.Quib⁹ ita ge
ſtis:cū in regnum rediſſet:mox meſſanæ egrotare cæpit:cognitoq; ſui mortem adeſſe ꝓ
pinquam uxorē:& federicū filium paruulū ad Innocentium papam Romam mittēs:eoſ
dem ſibi obnixe cōmendauit:philippū uero Germanum ethruriæ ducem:quantum i ſe
fuit.Romani imperii & ſiciliæ regni quoſq; filius adoleuiſſet:gubernatiōem cōmēdauit:
¶ Ricardus anglorū rex:hoc anno cū exercitum in (cōſectoq; teſtō panormi diē obiit.
Syriam ducere uellet:cū philippo francorum rege:ut diximus:copias & caſtra coniunge 1191 6390
re uoluit:quibus ita coniunctis:ambo contra ſaladinum apud prolomaydam bellum ꝓ
ſpere geſſere:propter quod ſaladinus quaſi ſuperatus:de deditiōe hyeroſolimæ cogitare
cæpit.ſed cū inter ſe hi duo Reges de principatu contendere cæperunt :philippus indi-
gnans negocium reliquit inſectum:& in patriam cum ſuis rediit.Ricardus nihilomin⁹
bellum ſtrenue proſequi uoluit.Eo quod Guido luſignanus hyeroſolimorum antea rex
a ſaladino pulſus:magnitudinem huius regis depræhendens : prius accepta ab eo Cypri
inſula:eidem hyeroſolimorum regni iura permiſerit.Ea propter anglici reges:adhuc eū
Vide anglorum regum dignitatē — titulum ſibi aſcribunt.Auctus igitur animo Ricardus obſidere hyeroſolimam inſtituit.
Sed hyeme ſuperueniente:& dilabentibus paſſim maritimis copiis:ſententiam mutans:
cum ſaladino pacem compoſuit:& maximam pecuniarum uim ab eo recedit.Cumq; in
patriam tandem rediret:ab hoſtibus in itinere capitur:& ingenti pecunia recuperatur.
Demum dum in angliam perueniſſet:quoad uixit cum francorum rege bellum geſſit:
& cum eo propter indignationem huiuſmodi contractam ſæpe dimicauit.

Brixianorum de Cremonenſibus uictoria.

Cremonēſes hoc āno idibus decēbris:chriſtianos in gete agētes:in Olii fluminis ripis infenſe adoriunť:atq; Brixianoꝝ agꝝ hoſtili aio diſcurrunt. Qua iniuria laceſſiti ipſi Brixienſes Bergomēſibus:mantuaniſq;:ac placentinis ſibi iunctis leonum more i hoſtes ruunt:& fundūt:ac ipſos in turpiſſimā fugam uertunt:plurimiſq; quoq; eoꝝ interfectis ac caſtris ipſoꝝ ſpoliatis:uictoriæ triumphum reportarunt digniſſimū.Indeq; eoꝝ uexilla cū carotio aſportātes:Brixiā cū igēti gloria pduxere:& i cathedrali ipſoꝝ eccl'ia ad ppetuā facti memoriā ſuſpēderūt.Cuius quidē trophei ptica adhuc ip ea extat ſuſpenſa.

6390 1191 Celeſtinus papa eius nois terti⁹:natiōe Ro.Clemēti pontifici hoc āno ſuffectus ſedit annis ſex men.7.& diebus.ii.pōtifex quidem per oia bonus:imo & optimus.Qui ſuſcepto magiſtratu Henricū(ut dictū ē)corona coronauit:atq; ei cōſtantiā monachā in matrimoniū collocauit.Et quoad uixit nil ptermiſit:quo min⁹ hyeroſolimitana ciuitas recuperareť.& licet in multis belloꝝ ſumptib⁹ quottidie opprimeretur:tamen egregias edes apud ſanctum petrum & lateranum extruxit.Moriens tandē cunctis præ dolore lachrymantibus in beati petri templo ſepelitur. papa 185

VITERBIVM ETHRVRIAE OPPIDVM.

6372 1193 Viterbium ethruriæ oppidū.hoc āno ciuitatis nomē a celeſtino iſto pōtifice glorioſiſſime accepit.Cuius eccleſiā cū cathedralē cōſtituiſſet.Tuſcanenſi ac centūcelēſi eccl'iis præeſſe uoluit.Hæc āt uiterbiana noua ciuitas quodā mōti adiacet:quem cyminum fuiſſe conſtat.

Cōſtātia āt Gulielmi ſiciliæ regis filia:hoc anno ex monacha i.diu profeſſa iuſſu Celeſtini pdicti pōtificis maximi Henrico pdicto Auguſtino matrimonio copulať:& ex monacha Auguſta appellatur.De hac fœmina diffuſe in tractatu de claris mulieribus tractauim⁹:ut ſiqs uidere eius uitā exoptat:in illo inquirat.Hæc itaq; cōſtantia cū quinquageſimū & quintū ageret annum rugoſa cōcepit:& peperit filiū noīe Federicū eius noīs ſecundum poſtea Imperatorem.

6393 1194 Arricus dandalus quartus & quadrageſimus uenetiaꝝ dux:Lauro duci oīum cōſenſu hoc anno ſuffectus:ducauit annis.xii.Vir per oīa glorioſus:qui tū eloquētia:tū experiētia:& exquiſitis moribus plurimū ualuit.Qui magiſtratu ſuſcepto:ſui ſenatus auctoritate claſſem nō modicam in hyeroſolimoꝝ expeditione cum reliquis principibus chriſtianis tranſmiſit.Cui quidem claſſi archiepiſcopum Rauenatē præfecit.

Indeq; Iaderam ciuitatē quarto rebellantem uenetis recuperauit:ac conſtantinopolim imperioſam ciuitatem cum gallis ſociis ui cæpit.Cretā inſuper Iſulā magnā a Bonifacio montiſferrati marchione maximo emptā pcio ſuo adiecit imperio.ſed & alia cōplurima beneficia quoad uixit:ſuo ſenatui contulit.Moriens tandem in atrio ſanctæ Sophiæ maximis cum lachrymis ſepelitur.

Saphandinus Saladini Egyptiorum regis frater:Hoc anno ipſo Saladino rege defuncto:regnum omne ſuſcepit:& Saladini filios expulit.Diuiſerat enim ſaladinus ipſe filiis ſuis regnum:nulla de fratre iſto facta mentiōe.Quāobrem indignatus Saphandin⁹ fratris filios omnino regno depulit:& ſolus ipſe deinceps regnauit.Sed quantum iſte regnauerit:non ſatis conſtat.

Cypri inſulæ regni principium.

6394 1195 Guido luſignanus genere gallus:dudum hyeroſolimorum rex a Saladino pulſus: hoc anno iuribus ſuis Angloꝝ regi permiſſis.cyprum inſulam in recompenſatiōnē hyeroſolimitani regni ab eodem recepit.Inſulaque ingreſſus multis in ea annis regnauit.Atque ita hoc modo propter antiquam ipſius Regii tituli dignitatem: & Regiū titulū huic iiulæ dedit:ſibiq; ac poſteris ſuis uſq; i annū dñi mileſimū qngēteſimū ſexageſimū p ānos

ducentos & ſeptuaginta quinq; ipſam inſulam reſeruauit. Ea namq; inſula olim cadenti
bus rebus. Romana ciuitas diu ſub græcorum imperio fuit. Quos paulo ante ſupradi-
ctus Anglorum rex ex inſula ipſa hoc modo deiecit. Cum enim idem Ricardus hyeroſo
limam cum claſſe pergeret: tempeſtate coactus cyprianum portum ingreſſus eſt. Sed cũ
a græcis repelleretur. Arma quæ in barbaros parauerat: in ipſis uertit. Eiſq; inſulã abſtu-
lit. quã firmo ſuorum præſidio muniuit: & poſtea eam Guidoni huic hyeroſolimorum
regi pmiſit: poſt uarias autem regum ſucceſſiones ad duos fratres ad regnum peruenit:
quorum alter petrus nomine claſſe inſtructa: cum cathellanis galliſq; alexandriam urbẽ
aliquando inuaſit: ingreſſuſq; urbem mediam diripuit. Inde igni appoſito pda ingenti di
tatus aufugit. Qui paulopoſt inſulæ ingreſſum a fratre proprio interfectus eſt. De hui9
autem regni ſucceſſu progreſſuq; infra multis in locis dicemus: cũ de Regibus ſuis paſ
ſim tractabimus.

Nnocentius papa eius nominis tertius: patria Campanus: patre Tranſimundo
papa I Anagino ex infima plebe nato: papatum poſt celeſtinum pontificem accipiens 1198 6397
186 ſedit annis. 18. & men. quatuor ac diebus. 24. Vir certe in omni genere uitæ p-
batiſſimus atq; doctiſſimus. qui & a primæua ætate pariſius litteris operam dedit: ubi tã
tum profecit: q poſt modum multa librorum uolumina compoſuit: Inter quæ extat li-
ber De miſeria conditionis humanæ. Qui icipit. Quare de uulua matris. De officio miſ
ſæ li. ii. Incipit. Tria ſunt. De ſacramento baptiſmi li. i. De clauſtro animæ li. i. In ſeptem
pſalmos penitentiales li. i. decretales antiquæ li. i. quas quidem obſeruari mandauit. In q
bus multas hereſes improbat: ſicut in principio uoluminis habetur. Item multos ſermo
nes compoſuit. De temporibus diebus ſingulis accommodatos. Eius autem opera & im
penſa hoſpitale ſancti ſpiritus intra urbem leoninam conditum: & magnis prouentibus
auctum fuiſſe conſtat: quod poſtea Sixtus quartus pontifex: ut infra libro. 16. dicemus:
miro cultu exornauit. Indeq; baſilicam ſancti Sixti uetuſtate collabentem reſtituit: uni-
uerſiſq; eccleſiis: quæ intra urbem erant pro conficiendis calicibus. Argenti libram unã
obtulit. Et altare beati petri plurimum ornauit. Verum dum peruſii tollẽdæ diſcordiæ
cauſa: inter Genuenſes & piſanos uigebat: profectus eſſet: ibidem i pace quieuit. Hic pri
mum ordinem noſtrum diui patris Auguſtini Eremiticum ſua ſub tutela: uidelicet apo
ſtolica ſuſcepit: ut patet ex eius indulto: quod incipit. Solet annuere.
¶ Ioannes anglorum rex: hoc ipſo anno Ricardo eius fratre ex telo catapultæ iterfecto 1199 6398
fratris regnum ſuſcepit. Cui cum poſtea ludouicus francorum rex maximum indixiſſet
Vide q bellum. Ioannes diuino auxilio uſurus: ſtatim & angliam totam atq; hiberniam prouin
Anglia ciam ſuam Romanæ eccleſiæ uectigales fecit. Nam centum auri marchas quot annis ſe
regnũ eidem ſoluturum compromiſit: ſi ab eius impetu eum dominus liberare dignaretur. At-
fit ue- q; ita uictoria diuinitus parta: poſtea aliquãdiu apud anglorũ reges: hoc uotũ ſeruatũ eſt.
ctigal ¶ Ioanneſbonus ordinis eremitarum diui Auguſtini inſtaurator & pater: natione mãtua
ecclefie nus: hiſdem temporibus cum multis annis in flaminea quãmaxime & in umbria prouin
Ro. cias uitam religioſiſſimam atq; ſanctiſſimam deduxiſſet: & multa ibidem mõaſteria ere-
miti ca erexiſſet atq; inſtauraſſet. Vbi & religionem ſuam labefactatam: & uerbo & exẽ-
plo plurimum euexiſſet, mãtuam regreſſus: ibidem multis miraculorum ſignis plurimũ
effulſit. De cuius ſanctiſſima uita multa & incredibilia: quaſi non credentibus ſcripta re
feruntur: quæ ſi omnia hoc I loco enarrare uellem: & ordinis ſuſcepti: & uoluminis mo
dum profecto excederem. Sed quædam pauca ad multorum ædificationem ſcripta ſuffi
cient. Mortuo igitur eius patre uiro nobili: hic Ioanneſbonus in ætate florida remanſit.
Et cum pluribus habundaret diuitiis & neminem uereretur: per annos multos lubricis
iuuenibus & hiſtrionibus adheſit. Quod mater quæ bona dicebatur: animaduertens p̃-
ces cum magnis lachrymis indeſinenter pro ſalute eius ad deum fundebat. Cuius p̃ces
ex alto dominus proſpiciẽs: ipſum filium ad ſalutem ſuam graui morbo percuſſit. Cum
uitæ ſuæ diſcrimen haud parum extimeſceret: uotum uouit domino: ſi priſtinæ reddere
tur ſanitati. Deo deinceps in habitu religioſo ſe perpetuo deſeruiturum. Qui ubi ſanita-
tem adeptus eſt: cum diligentem confeſſionem ſuorum peccatorum urbis epiſcopo fe-
ciſſet (matre iam defuncta) omnes ſubſtantiæ ipſius facultates uẽdidit: & eas pauperibus
errogauit. Sicq; prorſus nudus effectus chriſti Ieſu fide ac ſpe armatus: ſtatim in flami-
niam prouinciam: haud procul a Ceſena urbe ſub quodam ſpecu conceſſit. Ibiq; mirum

immodum ſe afligens maximum ſibi ſanctitatis nomen acquiſiuit.Indeq; ſuſcepto religionis Eremitarum diui Auguſtini habitu a deo in principio religionis ingreſſu carnalibus incendiis pulſatus fuit:ut parum abſuerit:quin a propoſito ſancto retrocederet:ſʒ miles chriſti manum mitens ad fortia doloris incidioicarnis extinxit incendium.Nam arundinem accipiens:in multas eam ſubdiuiſit particulas:& eas peracutas ſub unguib⁹ manuum ſuarum inſinxit:& aliter ſuper quendam lapidem manus coutulit:quod uſq; ad digitorum ſumiratem infigerentur:Quo uehementiſſimo dolore:quaſi examinis effectus in terram decidit:ibidemq; tribus diebus & noctibus tanquam mortuus permanſit. Verum pius dominus ſeruum ſuum non deſeruit:ſed per uiſum ei apparēs adhortari eū cœpit:dicens:fili quia uiriliter feciſti optime uitam cōſumabis.non deinceps ullo pulſaberis temptameuto:elapſaq; uiſione hic ſeruus dei omni prorſus dolore alienum ſe ſenſit:gratiaſq; deo agens immenſas.Incredibili poſtmodum abſtinentia uſq; ad morté corpus ſuum afflixit:cuius quidem exemplo per totam flamineam & umbriam: non modo Eremitæ:ſed & ſæculares plurimi ad eum confluxere:ipſumq; ſibi patrem & doctoré cōſtituere.Audienſq; uir ſanctus celebre nomen beati Gulielmi olim Aquitaniæ Ducis in galliis ordinem Eremitarum diui Auguſtiui labefactatum:& morib⁹:& iſtitutis ac ædificiis plurimum inſtauraſſe eius exemplo incenſus:& ipſe Inumerabilia pene loca per flamineam & umbriam ordini ſuo erexit:quapropter ad eum tanquam ad patrem omnes Eremitæ certatim concurrere cœperunt:Quod ille concernens :magis exemplo quam uerbo ordinis inſtituta inſtaurata & reſarcire curauit:Eam obrem in eiſdem prouinciis Religione aucta.Extunc(ut fit)ab ipſo inſtauratore & reformatore fratres ʒambonitæ non diui Auguſtini uulgo eos appellare cæpit:tandem dum uir ſanctus annis quinquaginta & eo amplius in flaminea prouincia commoratus fuiſſet diuino nutu In patriam reuerſus.plenus dierum & operibus bouis extra mantuanam urbem in paruo Monaſterio ibidem a ſuis conciuibus ſibi conſtructo ãno a natali chriſtiano.i 222.migrauit ad dominum.Cuius ſanctiſſimum corpus paulopoſt intra urbem ab ordine tranſlatum in Monaſterio ordinis ſub ritulo ſanctæ agnetis fabrefacto ſuper altare maius monumēto deaurato ſummo ſeruatur honore.Ad cuius tumbam magna quottidie & laudira fiunt miracula.Huius autem ſancti uiri & patris Ioanniſboni & celebres præſtanteſq; diſcipulos Seraphicum Franciſcum de Aſiſio ſanctiſſimi ordinis:Minorum conditoré fuiſſe conſtat:ſed ne quis dubitet:qui forte ignarus rei execranda plurimum talis uideat ſcriptura:quibus omiſſa uinceutii galli hiſtorici teſtificatione :qui & ſi trigeſimo ipſius hiſtoriarum libro.c.98. reſſerat:dicens franciſcum fuiſſe Eremitam:& cum baculo pedibuſq; calciatis:& corrigia cinctum inceſſiſſe:non tamen huius Io.boni diſcipulum fuiſſe dixit:Sed hoc in loco.hoc uno ueriſſimo probabimus teſtimonio:quod apud mantuã ubi(ut prædictum ē)ſacratiſſimum uiri ſancti extat corpus :& reliquiæ ipſi⁹ ueſtimētorum reliquiæ rabelarii etiã iter antiquiſſimas monaſterii ſcripturas cyrographū aliq̃do uiſum eſt.Conteſtans beatum franciſcum de Aſiſio profeſſionem eremiticam ſub regula beati auguſtini emiſiſſe in manibus fratris Ioanniſboni eremitæ mantuani.

¶Viri diſciplinis excellentes.

6398 1199 ¶Gulielmus Antiſiodorēſis ut aiunt epiſcopus his temporibus in diuinis ſcripturis doctiſſimus habitus cum eſſet ingenio ſubtilis:& inter doctores pariſienſes illius temporis celeberrimus.Scripſit inſigne & ualde utile uolumen ſiue ſummam Theologiæ:quæ incipit:Sicut dicit apoſtolus.fides:Et de officiis diuinis aliud opus .Alia ēt multa ſcripſiſſe eum dicunt.

¶Elymandus frigidi montis Monachus:& ipſe hac tempeſtate in Galiis:in agro Beluacenſi & religione & doctrina clarus effulſit.Qui cum eſſet uir doctiſſimus diligenti cura inter cætera de omnibus rebus geſtis Chronicam per pulchrã ab initio mundi uſq; ad ſua tēpora quadraginta octo libris compoſuit.Item de reparatiōe lapſi li.i.Inſuper & ſermones plurimos libro uno.Etiam Epiſtolarum ad diuerſos li.i.Et alia quædam.

¶Gilbertus quidã abbas ciſtercienſis ordinis diui bernardi diſcipulus hanc ætatem inſignem ſua doctrina & eloquentia reddidit:Qui inter cætera ob reuerentiam magiſtri & patris ſui Bernardi ſcripſit in cantica canticorum incpiens ab illo loco:ubi idem diuus Bernardus dimiſerat:uidelicet in lectulo meo per noctes uſq; ad finem :quadragintaſex ſubtiliſſimos Sermones:& eo omnes uno comptæhendit uolumine:qui ſic icipiunt.Va

rii ſunt amantium affectus:Et quædam alia edidit.

℃Papias natione lombardus in latina græcaq; lingua egregie doctus : per hæc tempora floruit:Et inter cætera præter latina uocabula quæ diligenter in ordinem alphabeti redegit.etiam De ordine dicendi optime ſcripſit.& in librum unnm redegit . Atq; plures Epiſtolas elegantes:doctaſq; compoſuit.

℃Ioaunes Beleth Gymnaſii pariſienſis inſignis theologus.hac tempeſtate inter Doctores huius temporis non ignobilis exiſtens:& ipſe ſcribendo & diſputando nomen ſuū imortale reddidit:Qui non inutilem compoſuit ſummā de diuinis officiis :quæ ſic incipit:in primitiua eccleſia:item ſermones uarios.Et alia quædam.

℃Albertus patriarcha hyeroſolimitanus his temporibus & doctrina & ſanctitate multa clarus effulſit.Et fratribus Carmelitanis adhue in terra exiſtentibus Regulam compoſuit:quam nihilominus iidem fratres in europa conſtituti per apoſtolicam ſedem modificatam & approbatam profitentur.Hic ad inſtantiam prædicti papæ Innocentii deſcripſit ſtatum terræ ſanctæ libro uno.

℃Cyrillus natione græcus eiuſdem ordinis montis Carmeli generalis prior : & ipſe hac tempeſtate & doctrina ae prophetico ſpiritu illuſtratus inſignis multum fuit : qui cum eſſet admodum doctus:Scripſit quædam ingenii ſui opuſcula ad Abbatem Ioachim.De oraculo angelieo librum unum:qui incipit:tempore anuorum chriſti:Item De proceſſu ſui ordinis li.i.Et epiſtolas plures ad diuerſos.

℃Petrus eantor pariſienſis & poſtea eiuſdem urbis(ut fertur)epiſcopus hac ætate clarus exiſtens :ſcholæ parſienſi & maximæ theologiæ præfectus : cum multos diſcipulos egregie docuiſſet:etiam quædam opuſcula præclara compoſuit:E quibus extāt:quæ ſubiecta ſunt.Et primo uolumen grande prænotatum uerbum abreuiatum.Item aliud Diſtinctionum libro uno.De grāmatica theologorum li.i.De ſacramentis li.3. De quibuſdam miraculis li.i.& ſermones uarios.

℃Stephauus quidam Anglicus gymnaſii pariſienſis decus & Rector:hiſdem temporib⁹ in doctrina Ariſtothelica nulli extitit ſecūdus.& primus ſacrā ſcripturā eo in gymnaſio moraliter & medulitus exponere cæpit.Et ipſe ſcripſit(ut aiunt)ſubiecta opuſcula . Et primo in quinq; libros moyſi li.5.In ioſue li.i.in iudicum li.i.in regum libris.4.In duodecim propeheras minores li.xii.Et alia quædam.

℃Guernerus alias hyrnerius illuſtris ſpectabilis iuris ciuilis pontificiiq; doctor per id tempus & Romæ & bononiæ docendo & legendo maximo fuit in precio . Qui ut odifredus legum doctor in.l Ius ciuile de iuſtitia teſtatur:primus omnium ius ciuile nemine tradente apperuit:& gloſas legibus ciuilibus addidit.Et propterea iuris lucerna meruit cognominari.eo quod eius ſcientiæ & doctrinæ illumintor extiterit.

℃Bagarotus alter iuris utriuſq; profeſſor:& ipſe per hoc tempus iſignis & celeberrim⁹: interpres eſt habitus:qui cum eſſet excellentiſſimi ingenii haberetur:quædam utilia ea in lege monumentis mandauit:quibus ex rebus nomen ſuum celebre poſteris notificauit:ſcripſit autem hic ſummam notabilem:quam Cauilationum opus prænotauit:Incipit.Cum periculoſnm ſit mihi:Item aliud opus.De ordine iudiciorum li.i.Et alia q̄dā.

℃Placentinus etiā celeberrimus iuris peritus tēpeſtate hac floruit:qui & ipſe refferente ſuper.D.De inſtitu.apud præſulanum montem:Sūmam ſuam non minus doctam q̄ utilem eddidit:quæ Incipit.Cuꝫ eſſem mantuæ: Item ſuper Codice ſcripſir libros nouē.

℃Ioannes boſianus patria Cremonenſis Azonis præſtantiſſimi uiri præceptor : & ipſe odifredo teſte in li.i.in prin.hoc ipſo tempore ſummam breuē.ſuper pandetis compoſuit:quam idem odifredus uentoſam nominat.couſeripſit etiam ſuper.C.lecturam perutilem in libris nouem & quædam alia.

℃Roſredus patria beneuentanus in utroq; iure clariſſimus doctor hac tempeſtate cū eſſet ingenio ſubtilis:& in ſoluendis iurium quæſtionibus longa exercitatione limatus: ſcripſit in ſua facultate opuſcula non contemnenda : quibus nomen ſuum immortalitati cōmendauit.De quibus extat uolumen perutile continens. Quæſtiones iuris ciuilis plurimas li.uno:Incipit.Si conſiderarem ingenium.Item Quæſtiones Iuris canonici :compoſuit etiam ſummam iuris li.i.Et quædam alia.

℃Azonem præterea natione Bononienſem :uirum utiq; celeberrimum inſignemq; & 1199 6398
in iure ciuili conſultiſſimum:Ioannis boſiani auditorem cum p̄dictis floruiſſe & clarū

fuiſſe conſtat.Qui cum eſſet diuini prope ingenii in legibus optimos confecit apparat⁹
ac Summam celebrem edidit:quæ apud omnes etiam noſtro æuo doctores magno habe
tur in precio:Inſuper & aditiones multas ſūmis ab aliis ſupioribꝰ eruditis cōfectis addidit.
Denicꝫ & poſt ſummam ſuam:alios magnos apparatus ſuper digeſto ueteri &.C.edidit.
Hunc itacꝫ Azonem uirum doctiſſimum fuiſſe Baldus in.L.contractus.C.De fide iſtru
mentorum dicit:eo quod legum fontem & electionis uas uelut alter paulus apoſtolus
eum appellet.

¶Egidius de fuſcaris bononienſis ciuis in pontificio iure admodum excellens atcꝫ ali
is bonarum litterarum diſciplinis inſigniſſimus:per hoc etiam tempus uiguit.Et quædā
præclara monumenta in iure canonico ſcripſit.De quibus extant:De ordine iudiciorum
libros.5.Incipit:in nomine domini noſtri Ieſu chriſti.Ego Egidius : Item De officio Ta-
bellionis li.i.Incipit.Reſtat nunc.ut de officio.Ac etiam quæſtiones iuris uarias:& alia
quædam.

¶Liber tertiuſdecimus.

LIBER TERTIVSDECIMVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CRONICARVM A PRIMO AVCTORE NOVISSIME CONGESTVS ET REPERCVSSVS HIC FOELICITER INCIPIT:ET CONTINET TEMPVS ANNORVM .163.

HEnrico igitur mortuo maxima inter doctores orta eſt diſ-
ſenſio:cum alii philippum Suueui principem & ethturiæ du
6499 1200 cem henrici fratrem:quem idem henricus moriens:filio fe-
derici reliquerat tutorem:alii othonem Saxoniæ Regem lo-
tharii olim Imperatoris pronepotem elegiſſent: Innocentius
uero pontifex:quia conſtabat Henricū & Federicum patrem
contra Romanos ponti . inſaniſſe : othonem Imperatorem
pronunciauit:philippus uero ira ſuccenſus arma parat.ac cō
tra othonem:philippo rege francorum fauente in expeditio-
ne proceſſit:otho quocꝫ compoſito exercitu una cum Ioāne
Anglorum Rege pugnandi copiam facit: fiuntque ſingularia
certamina:poſt rem cum inocentius omnes excomunicaſſet:qui philippicas ſequebanẽ
partes:res ad ſanitatem reducitur:pacecꝫ confecta:philippus Ro . Imperator declaratur.
Obtentocꝫ in Germania Imperio tertiuſdecimus Germanorum Imperator pronunciatꝫ
ac ſic nouem annis Imperauit.Sed non ſine moleſtia:hanc dignitatem retinuit.Tandem
Altigranus quidam Turingiæ princeps multis in ſuam ſententiam tractis:eum circunue
niens interfecit.Quo taliter ſublato:pax omnimoda ſubſecuta eſt.

¶Ordo carmelitarum:per hoc ipſum tempus in Syriam apud Carmelum montem:ab
Alberto ſupradicto hyeroſolimitaruꝫ patriarcha excitatur:& multis priuilegiis ab eodē
ſublimatur:atcꝫ eidem regulam ſuo iure confectam obſeruandam primo obtulit & cō-
firmauit.In quam pro habitu fratribus eiuſdem ordinis capam ſuperiorem ex Syrico cū
quibuſdam largis uirgis:ſcilicet albis & griſeis circulatam more Helyæ prophetæ ſeu he
lyſei(ut aiunt)aſſignauit.& deferendam conſtituit.Iſcꝫ ordo cum in orbem affatim diſ-
funderetur:ac locis & uiris præſtantiſſimis in dies magis magiſcꝫ multiplicaretur: mul
tas impugnationes per annos multos ab Emulatoribus pertulit:ſed poſtmodum Hono
rius pontifex:eius nominis tertius concernens ipſam ſcāꝫ religionem & ordinē a multis
malignis fore impugnatum & aliquando perſecutum:cum non ſatis probatum inſpice-
ret deuotione ordinis cōmotus:primo ſui pontificatus anno(mutatis prius ipſis circula
tis clamidibus)ob honorē beatæ mariæ:in Albas ſub titulo btē uirgis Mariæ de Mōte
Carmelo approbauit & confirmauit:Aiunt enim ordinem iſtum dum in Syria cum ha
bitu illo procederet:maxima in reuerentia & deuotione apud Soldanum Egypti Regē
extitiſſe:& multas illi elymoſinas & beneficia contuliſſe:ſed eo habitu mutato : eum e
finibus ſuis & Regno eiiciſſe:quamobrem neceſſe fuit illum in europam traiicere:ubi
mirꝫ immodum excreſcens clariſſimos & ſanctitate & doctrina protulit uiros .Quorū
de numero præcipui fuere : Angelus hieroſolimitanus chriſti & fidei ſuæ declamator
ardentiſſimus:qui & doctrina & ſanctitate uitæ plurimum fidei noſtræ profuit : inſup

& Albertum quendam Siculum genere genuit:qui ob doctrinam & ſanctitatem maxio
in precio ubiq; euaſit:atq; Andream florentinum poſtea feſulanum epiſcopum :quē nō
ſine magna ſanctitatis fama quieuiſſe in domino ferunt : habuitq; præterea hæc ſancta
religio Cyrilum græcum uirum doctiſſimū atq; ſanctiſſimum(de quo ſupradictum eſt)
qui præter libros multos a ſe editos etiam propheticæ ſpiritu claruit : franciſcum quoq;
martini theologum conſumatiſſimum:qui præter reliquos multos libros a ſe editos li-
brum pulcherrimum de cōceptione beatæ Mariæ compoſuit:fuit inſuper eo in ordine
Gerardus Bononienſis Pariſienſis emineutiſſimus doctor : qui complurima edidit oo-
lumina laude digniſſima:Nec non & Guido petpiniacenſis generalis ipſius ordinis pri-
or:& poſtea Maioricenſis eccleſiæ epiſcopus : qui cum multa compoſuerit correctori-
um iuris & libri contra hereſes libri habentur præcipui . Michael etiam bononien-
ſis in eo uiguit clariſſimus ſui temporis doctor : quem libros plures edidiſſe dicunt:
Ioannem de bachone iuris diuini atq; pontificii ſcientiſſimum protulit.qui ob eius cla
riſſimam doctrinam & pariſius & alibi nominatiſſimus fuit:Ioánemq; baliſtarii docto
ré ſui ſæculi præcipuum:quem multos edidiſſe tractatus compertum habemus . Petrū
qooq; de caſa generalem ptiorem & hyeroſolimitanum patriarcham uirum ſanctiſſi-
mum habuit.qui multis miraculis claruit.Atq; petrum thomam conſtantinopolitanū
patriarcham præclariſſimum doctorem.qui cum ſpiritualibs ac temporalibus inimicis
pro fide chriſti multos ptulit cōflictus.ac demū poſt multorū librorum editionem mi
raculis clarus apud cyprum inſulam in pace quieuit.Alii atq; alii ex hac religione emec
ſere clariſſimi uiri.quos omnes cōmemorare operoſiſſimum profecto eſſet . Hæc itaq;
ad eius præcipuam laudem dicta hic ſufficiant.

¶Imperium græcorum in gallos hic tranſfertur:

¶Baldiuinus natione gallus flandrenſium comes:hoc auno Alexio conſtantinopolita- 1202 6401
no.& Iſaah eius fratre morte ſublatis ipſorum imperium una cum uenetis inuaſit. & in
ſuos gallos tranſtulit.Atq; ita ipſe imperator factus & cōſtitutus:imperauit annis qnq;.
Diſcordantibus enim de imperio Iſaach & Alexio uiro utiq; nequſſimo ac perditiſſimo:
eo ꝙ licet Iſaach ætate maior haberetur.& ex iure imperium ſibi deberetur.ipſum tamē
Alexium indulgentiſſime tractabat.adeo ut præter imperii nomen ei nil deeſſe uideret.
Quem etiam ſua temeritate a turcis captum:idem Iſaach cum magna charitate ingenti
pecunia redemit .Sed his peſſimus uir poſt ingentia beneficia fratrem dolo capiens: ex-
cecatum miſit in carcerem:idem qooq; in alexiom eius filium duodecim annos agentē
feciſſet:niſi ſuga ſalutem queſiuiſſet.Quo audito Philippus francorum rex. Alexii præ
dicti cognatus.hunc baldiuinum flandrenſem comitem & henricum ſancti pauli & lu-
douicum ſabbaudienſem principem cum exercitu magno uenetias miſit.qui cum eiſdē
uenetis copias iungentes:eorum nauigiis tandem conſtantinopolim peruenerunt . quā
cum octo & ſexaginta diebus ſumma ui oppugnaſſent.demum eam obtinuerunt. & in
ſuam poteſtatem cum uniuerſo imperio redegerunt:Capta igitur urbe & interfecto ale
xio ac eius complicib⁹ proceres prædicti cum Bonifacio monteferrato theſaliæ tunc re
ge.iſ.uiro ex omni eorum exercitu delegerunt:qui urbis Imperatorem & patriarcham aſ
ſumerent : eo ſcilicet pacto:ut ſi Imperatot uenetus non eſſet:ipſi ueneti patriarchatum
haberent:quem Ro.pontiſex cōfirmaret:quamobrem Baldiuinus hic facto ſcrutinio ſū
ma concordia ab omnibus Imperator declatatus:& Thomas maurocenus patritius ue-
netus in patriarcham aſſumptus:ſtatim nouum Imperatorem inunctum coronauit.Eo
itaq; coronato proceres uniuerſa imperii Dominia præter Andrinopolim intra annom
obtinuerunt:quibus geſtis quarta pars oppidorum captorum uenetis aſſignata eſt :quæ
omnes inſulas Egei maris continebant:inter quas Eoboea quam Nigropontem dicim⁹
& aliæ minores erant:ſed quia Creta nomine Bonifacii theſaliæ regis tenebatur:ab Iſa
ach iam ſibi dono data:Baldiuinus Imperator eum theſaliæ regem confirmatum.horta-
tus eſt.ut accepta pecunia cretam uenetis relinqueret :qood & factum eſt : ac ſic ueneti
Cretam inſulam uſq; in præſens tenuerunt:Thomas uero patriarcha Romam confir-
maturus:ueniens græcorum Eccleſiam Innocentio tertio: ut decebat .ſubiectam in om
nibus fecit:& qooniam de ſitu & terminis omniom regnorum in hodiernum uſq; locū
ſemper poſt initium cuiuſcunq; regni deſcripſimus:iuſtum etiam putamus de Græciæ
ſitu & eius nominib⁹aliquid hoc in loco deſcribere:ut nil in tactum tráſiſſe uideamur.

℄Græcia itaq; europæ prouícia uariis nominibus appellatur:pri⁹ enim hellas dicta fu
it.poſtea a Rege eius dicto Græco ſic cognominata.quádoq; etiam Achaia ab Acheo an
tiquo rege Etiam Tracia dicta:deinde Dama appellata fuit:ut Herodoto placet:űde græ
ci Achim & Achei:atq; Danai dicti ſunt:huius fines ſunt a ſeptentrione Miſia inferior:
ab oriente pontus:a meridie pars Macedoniæ:& ab occaſu Epirum.Ab iſthmo pelopo
nenſi incipit græcia:quæ undiq; circunſepta eſt mari:præterquam a ſeptentrione habu
it hæc prouincia plurimas urbes præclaras :inter quas thebæ boetiæ numinű liberi at
q; Herculis patria:ut pomponio libro quarto placet:& Athenas mater liberalium artiű:
qua nihil habuit græcia clarius:& Bizantium totius imperii columen a conſtantino im
peratore conſtantinopolis uocata:in qua præter cætera magnifica ædificia extat:Tem
plum diuæ Sophiæ dicatum:quæ quidem Ciuitas tanto ſplendore ac dignitate exhorna
tur:ut totius græciæ caput merito uocari poſſit.

℄Tartarorum regni;principium.

℄Dauid quidam perſa ex ignobili familia inter eos natus Tartarorum gentis hoc anno
6402 1203 rex efficitur:ut quidem magnanimus:qui ex Indico monte una cum omnibus ſuæ gen
tis uiris ac mulieribus hoſtili animo egreſſus:per uicinas quaſq; urbes ſpolia multa exe
git:& populum ſuum hoc modo ſibi allexit:quibus ſpoliis allectus:inde in partos uĉit:
& pari terrore Mediam aſſyriam perſiam:& Armeniam atq; Sarmatiam ſeu Ruſiam nő
longe tempore peruadens circa Meotidis paludis littora conceſſit:ubi & acolis ſuis ſe
des conſtituens:in maximam euaſit potentiam.Et hi nunc uſonem Caſſanum habere di
cunt principem:poſt hunc inter ipſos ſuos ſucceſſores principes fuit magnus tamberla
nus:de quo infra ſuo loco dicemus.Huius autem tartara gens ſemper in caſtra habitare
dicitur:cum ſit Belatrix.libera indomitaq; & uſq; eo immanis atq; atrox:ut fœminæ ét
eorum cum uiris bella inire non uereantur.
℄Tartaria itaq; é Europæ prouincia quam antiqui Coſmographi Sarmaciam appellãt:
alii autem Roſiani ipſam nunc uocitant; Hæc ut libro.3. ptholæmeus ſcribit:a ſepte n
trione oceano terminatur ab occaſu parte germaniæ.a meridie uero iazigibus meta
naſtis:in qua ſunt ciuitates uidelicet Tamarica Naubarum:& Olbia:eius populi:ut pom
ponius reffert:habitu armiſq; parthicæ proxima:uerum ut cœli aſperioris ita ut inge
nii.Non ſe urbibus tenent:& ne ſtatis quidem ſedibus ut inuitauere pabula:ut cedens
& perſequens hoſtis exigat:ita res opeſq; ſecum trahens ſemper caſtra habitant.
℄Petrus ʒianus Sebaſtiani quondam ducis filius:quadrageſimuſquintus uenetiarű dux
hoc anno poſt Henricum Ducem:princeps electus præfuit annis.22.Vir per omnia ma
gnificus atq; excelſus:qui(conceſſione Balduini prædicti Græcorum Imperatoris)Cor
cyram nunc Corphu dictam:motonum coronumq; præclaras Inſulas in uenetorum re
degit poteſtaté: ſed cum obire omnia per ſe non poſſet.priuatis etiam ciuibus negociű
rei maritimæ cõmiſit:qui & ipſi priuatim multas Græcorum Inſulas occupauere:Inter
quæ fuere:galipolis:Naxo.paromola:Herinea:andro.Euripus.tinaſinicolæ. Schyrő:Sco
pulus & Stalimenus:atq; aliæ multæ.cretam etiam paulo ante a Bonifacio montefer
rato emptam rebellantem:armis in fide continuit.Eamq; in coloniæ formam redegit:
miſſis eo plurimis ſuorum ciuibus.qui cretenſes in officio continerent:hic cum religio
nis eſſet amator:inter cætera ſacellum in ſancti marci pallatio ad honorem diui Nico
lai.miro ornatu:& ſumptu extruxit conſtantiam Tancredi ſiciliæ regis filiã duxit uxo
rem:ex qua plures ſuſcepit filios:cumq; poſtremo Senio confectus eſſet : magiſtratu ſe
abdicans paulo poſt uita exceſſit & apud ſanctum Georgium maiorem ueneriis :in Se
pulchro paterno ſepultus eſt.
℄Henricus ſecundus ex gallis conſtantinopolitanus Imperator:hoc anno Balduino fra
tre eius imperatore defuncto.In imperium ſuccedens imperauit annis.xi. Qui Imperio
ſuſcepto mox una cum Bonifacio monteferrato marchione & theſaliæ Rege andrino
polim urbem potentiſſimam:cum exercitu diu obſedit.Quo audito ualachi gens olim
Romana:ultra Danubii ripam conſtituti:ac Bulgari uicini ab andrinopolenſibus uoca
ti cum magnis copiis in eorum auxilium uenere.Quorum furore permotus hic impe
rator una cum Bonifacio obſidione ſoluta:mox conſtantinopolim petiere. Quid auté

poſtea egerit:nulli bi inuenire potuimus.
¶Dominicus ſanctus genere hiſpanus.uir ſanctitate atq; inſigni doctrina plurimum de
coratus:ac religi onis chriſtianæ quaſi matutynum Sydus ea in prouincia in caligura pa
do natus:per hoc tempus ex canonico regulari adeo uocatus : cum duodecim fratribus
ſociis prædicatorum ordinem incredibili feruore fundauit:quo diuinitus inſtito.ab glo
rioſa dei genetrice Maria etiam ipſius ſanct um habitum ſuſcepit :cuius religionis pater
exiſtens:cum procurante & mandante innocentio tertio pontifice maximo hereſim apđ
Tholoſam nuper ortam mira celeritate & uirtute compeſcuit : poſtea ab Honorio ter-
tio pontifice eius ſucceſſore (ut infra dicemus)ipſius ſui ordinis inſtituti confirmatio-
nem obtinere meruit:quo confirmato innumerabilia ferme Monaſteria hincinde erexiſ
ſet:& multis ſignis & miraculis claruiſſet:ac uniuerſam pene Europam docendo & præ
dicando luſtraſſet:tandem anno ſalutis noſtræ.1223.apud Bononiam Italiæ urbem no-
nis Auguſti migrauit ad dominum:quem poſtea Gregorius nonus auditis eius miracu-
lis & uita præclara in ſanctorum confeſſorum numero aggregauit.

¶Franciſcus Seraphicus Italus ex Aſiſio Vmbrorum ciuitate oriundus diui Ioanniſbo-
ni Mantuani eremitæ diſcipulus:uir utiq; diuinus ac Minorū ordinis pater & Dux .hoc:
anno terrena omnino deſpiciens:chriſtum in omni uita ſecutus eſt: hic quippe cum reli
gionis habitum a beato Ioannebono prædicto ſuſcepiſſet:& in manus ipſius profeſſio-
nis uotum ſub Regula diui patris Auguſtini emiſiſſet(ut hoc etiam Tabelarii Cyrogra-
pho autentico comprobatur)& aliquandiu pedibus calciatus:& corigia cinctus inceſſiſ-
ſet ſententiæ dominicæ memor dicentis.Qui uenit ad me:& non renunciat omnibus
quæ poſſidet & habet:non poteſt meus eſſe diſcipulus.Atq; illud quod diſcipulis ſuis ad
prædicandum mittens præcepit:ut neq; Aurum uel Argentum poſſideant:aut ne peram
uel Saculum:ne ue uirgam & ſine calciamenta:aut certe duas tunicas haberent abiectis
omnibus:tunicam incultam & contemptibilē func præcinctam induens :nouum mox
ordinem conſtituit:cum quo uelut Sol in orbe radiās chriſtianam religionem plurimū
illuminauit:ſed hoc in loco erunt forte aliqui qui huiuſmodi ſcripta impacienter ſuſti
nebunt:quod diuum franciſcum diſcipulum beati Ioanniſboni Mautuani fuiſſe dixe-
rim:cum ſanctus bonauentura doctiſſimus uir:nullam de huiuſmodi re in compoſitiōe
illius hiſtoriæ fecerit mentionem:& omnimodā inueſtigationem adhibuerit: :in inquiſi
tione ſuæ uitæ.Ad hoc reſponderi poteſt.quod nulla ob hoc ſanctiſſimo uiro infertur
iiuria:neq; omnes poſſumus omnia:neq; ſancti Euangeliſtæ unum & idem de chriſto
ſcripſere:& tamen uera omnes ſcripſere:Teneat unuſquiſq; in hoc quod ſibi placuerit:nā
& ipſe me uera dixiſſe in hoc exiſtimo:cum non ſint:De Articulis fidei itaq; hic ſanctiſ-
ſimus uir cum fratribus ſuis ſic ab eo inſtitutis nouam edidiſſet Regulam & chriſti ſtig
matibus inſignitus fuiſſet:ac librum quendam quem teſtamentm breue prænotauit cō
poſuiſſet:& nomen ſuum in orbem difudiſſet:plenus bonis operibus apud Aſiſium ur-
bem ſuam anno ſalutis noſtræ.1227.nonis octobris migrauit ad dominum & bienio pꝰ
Gregorius nonus auditis eius crebris miraculis(magno prius ob eam rem conuentu
habito in numerum ſanctorum confeſſorum ſtatim eum retulit.

O Tho eius nominis quartus Saxoniæ dux.hoc anno cum philipus Imperator a
comite palatino interfectus eſſet:Imperator a Germanis electoribus delectus:
imperauit annis tribus.Qui ſtatim Romam proficiſcens ab Innocentio pon-
tifice coronatur.Quo facto:confeſtim in Romanos ſeuire:ac contra eos pugnare coe-
pit:ſed bello aliquandiu ſedato ex urbe pulſus eſt:propter quod indignatus contra ponti
ficis uoluntatem & ipſius iniuriam.in Federicum adoleſcentem imperatoris filium ex
petitionem ſumpſit pro qua multa regni oppida ui coepit:ac paulopoſt totum ferme re
gnum occupauit propter quod pontifex eodem anno Romæ Concilio habito eum ab
imperio depoſuit.eius enim propter uaphrum ingenium Italiæ principibus nec carꝰ nec
acceptus erat.unde auxiliantibus in primis omnibus Italiæ principibus innocentiꝰ pō-
tifex eidem maximam in bello intulit cladem. Quo fuſo atq; fugato de eo maxima
uictoria a pontifice reportata eſt.Ex quo factum eſt:ut Boemie Rex cæteriq; electores
Federicum eius nominis ſecundum Siciliæ Regem uiginti annos agentem.Romanū im

peratorem deligerent. Otho autem paterno regno conſulturus: ſiciliam dimittens: ſ ger
maniam eueſtigio rediit. V bi poſtea a philippo francorum rege apud Belgas ſuperatus:
& interfectus tandem fuit: Verum propter diſſenſionem deligẽdi imperatorem itali no
ſtri: neq; hunc: neq; præcedentem philippum ad numerum imperatorum admittunt: p̃
ter id tantum temporis: q̇ inter Coronationem & depoſitionem huius Othonis interfu
it. per reliquum uero tempus eorumdem imperatorum uacaſſe imperium ſcribunt.

¶ Eſtenſium marchionum imperium hic incipit.

6410 1211 ¶ Oldrandinus quidam eſtenſis: primus Eſtenſium marchio: ac ferrariæ urbis: ut fertur:
Dominus: uir nobiliſſimus: & in bellis pertractandis ſtrenuus: eloquentiſſimuſq;: ac plu
rimarum aliarum uirtutum ornatiſſimus. hoc anno cum eſſet ætate grandæuus Ferra
riæ diem obiit. Azone eius primogenito poſt ſe relicto. Hic itaq; Obizonem habuit pa
trem: qui fuit Raginaldi: qui fuit Azonis: Mathildis glorioſæ poſtea maritus: quem q̃a
prioris ipſius Mathildis uiri conſanguineus fuerat: & ſibi quarto gradu coniunctus erat:
ignoranſq; acceperat maritum: mandante Gregorio ſeptimo repudiauit. Hanc igitur p̃
ſtantiſſimam Eſtenſium familiam: ut ex Chronicis pauli Mari ſcriptum habemus: inſi
gniſſimam ac uetuſtiſſimam certe fuiſſe inuenimus: & una cum Comitibus ſancti Boni
facii ex Troianis proueniſſe narratur. Hi quippe a quodam principe Troyano marcho
nomine deſcenderunt: qui euerſa Troia una cum Anthenore in italiam ueniens: urbem
ex ſuo nomine in uenetia prouincia condidit. A quibus autem Oldrandinus hic id di
gnitatis nomen obtinuerit: non ſatis habemus.

¶ Bonifacius autem ſancti bonifacii Comes: uir præclariſſimus: Veronæ ac multorum
caſtrorum princeps & dominus: & ipſe eo ipſo anno cum Oldrandino eſtenſe prædicto
Ricardo filio: poſt ſe in regno relicto uiam uniuerſæ carnis ingreditur.

¶ Ricardus autem comes ipſius boniſacii filius: patri in regnum ſuccedens: regnauit an
nis. 20. Hic itaq; magiſtratu ſuſcepto gubernationem ſuæ rei pub. immutare & reforma
re uolens: multos diuerſæ factionis nobiliores: & potiſſimum monticellos uiros præcla
riſſimos ac potentiſſimos urbe propellere uoluit. Et ideo multos eorum: quorum uirtu
tem formidabat: in exilium egit. Qui iniuriis & uexationibus laceſſiti: & ipſi poſt aliq̃d
temporis ſpacium: huic Ricardo inſidias componentes: tandem compræhenſum eum in
Carcerem perpetuum manciparunt: Ac ſic uniuerſis ſancti Bonifacii comitibus Vero
na pulſis: ipſi monticelli urbis dominatum ſibi deſumpſerunt. Sed nec ipſi quidem præſi
dio deficiente in dominio diutius perſtiterunt: eo q̇ Aduocatis uiris potentiſſimis: ipſi
eiecti: urbis dominium per quinq; annos dimiſerunt.

¶ Azo præterea ſecundus Eſtenſium marchio: prædicti oldrandini marchionis filius: pa
tri in regnum ſucceſſit. Vir ſane catholicus & eccleſiæ romanæ acerrimus propugnator
atq; defenſor: qui quoad uixit: contra federicum ſecundum Imperatorem. Romanæ ec
cleſiæ & pontificum perſecutorem pro uiribus obſtitit. Et cum ſerraria ciuitas ab ipſo
imperatore ſummo pontifici ablata fuiſſet: ipſe eandem Cæſari auferens Gregorio pon
tifici recuperauit. Quamobrem idem pontifex huic Azoni & ſucceſſoribus eccleſiæ no
mine perpetuo gubernandam conceſſit. Ipſam nãq; urbem Mathildis glorioſa comitiſ
ſa iamdudum auxilio uenetorum & rauenatum: ab Henrico eius nominis tertio: eccle
ſiæ hoſte occupatam ſibi ſubegerat: & eccleſiæ Romanæ ſua in morte dono conceſſe
rat: Et cum marchiones eſtenſes apud mathildim & amicitia & affinitate in precio ha
berentur. Ea in urbe poſt ipſius Comitiſſæ mortem: etiam & diuitiis & beniuolentia uſ
q; ad hunc Azonem præcipui & primarii ſemper fuerunt.

6411 1212 F Edericus eius nominis ſecũdus: tertiuſdecimus germanorum imperator: hoc
anno Othone prædicto: imperii titulis priuato: Ab electoribus eius loco ſur
rogatus: & ab honorio pontifice confirmatus & coronatus: Imperauit annis Federi c⁹ ſcds
triginta tribus. Quo confirmato: etiam eo pontifice procurante: in ſiciliæ re
gnum reſtitutus eſt. Sed a maioribus ſuis minime degenerans: ubi ſe imperatorem con
firmatum ſe ſenſit: illico in Roma. eccleſiam inſanire: & omnia perturbare: lacerareque:
ac rapere cæpit: p̃pter quod anathemate notatus: imperii dignitate priuatus eſt. Sed ille
omnia paruipendens: amplius quam conſueuiſſet: in omnibus crudeſcere cæpit. Et cum
multos interficeret: etiam quoſdam prælatos ex gallia redeuntes in Lynotem pontifi

cis Ro.a piſanis pyratis apud Meloram inſulam intercipi fecit:atq̧ ſubmergi.Deniq̧ cū
multas italiæ ciuitates ſtudio partium guelphorum:uidelicet & Gibellinorum impleſ-
ſet:atq̧ propter hoc cum multas urbes:quæ pontificis partes ſequebantur: uexaſſet : in
Apuliam traiiciens graui morbo laborare cœpit.Cumque conualeſcere cæpiſſet a Man
fredo filio ex ancilla ſuſcepto(quem Tarentini ſibi præfecerant)ſuffocatus interiit. Hic
igitur ſceleſtus imperator quoad uixit:aoo federico barbaroſſo ſemper crudelior extitit
& multa in honorium pontificem atque Gregorium nonum machinatus eſt ; propter
qood multis fuit agitatus calamitatibus.Et primo qoia Henricum filium ſuum: quem
ſibi Conſtantia Aragonum Regis filia uxor pepererat:ſuſpitione affectati regni : uel ut
alii uolunt.Zelotipiæ zelo in carcerem necauit.Inde apud parmam urbem prælio ſupe
ratus.Coronam & ditiſſima quæque impedimenta:& decem milia armatos amiſit : Al-
terq̧ filius legiptimo matrimonio natus:uidelicet ex eadem Couſtācia uxore ſuſceptus:
nomine Euiſius a Bononienſibus:quorum agros infeſtabat:occiſus eſt.Hic Conradum
filium:quem Iola Ioannis hyeroſolimitani regis filia uxore ſuſceperat:rerum omnium
ſoarum reliquit heredem:quem nihilominus idem Manfredus ueneno ſuſtulit.

¶Hymelinus Aphricanus ſaracenorum rex & dux.Vir plane fortiſſimus:atque magna- 1213 6412
nimus:hoc anno magna claſſe comparata:in citeriotem hiſpaniam traiiecit:& prīo apđ
Toletum urbem magnam ſtatione firmata:eam oppugnare cæpit:quam cum obtinere
pro libito non ualeret:uniuerſam hyſpaniam peruagare cæpit:& omnia cedibus & po-
pulationibus repleri.Qua calamitate permoti reges caſtellæ:aragōiæ:portugalliæ:& na
uariæ copias ſimul iungentes ſaraceno occurrerunt:& de eius exercitu maximam cedeꝫ
ediderunt:& fuſo ipſo exercitu atque fugato:uniuerſam aphricam præter Granatam illi
abſtulerunt:quæ quidem granata nihilominus in anno domini.1499.ab ferdinando &
Helyſabeth regibus hiſpaniatum ſibi cum toto regno adempta eſt.

¶Almericus quidam herencus:uir plane doctus:ſed calidus:hoc anno eam obrem:i'gal 1214 6413
liis magno in precio exiſtens.Dyabolica ſuaſione ſeductus:in quibuſdam erroribus in-
uolutus inſanire & delirare cæpit.Et iter cæteros ſuæ ueſaniæ errores affirmabat ideas.
quæ ſunt in mente diuina:& creare & creari poſſe:cum in mente diuina.teſte patre Au-
guſtino:nil niſi æternum & incommutabile habeatur.Dicebat etiam nullum peccatuꝫ
poſſe in charitate conſtitutis.Quibus errotibus apud pariſium conuictus & damnatus:
cum ſuis ſectatoribus exuſtus eſt.

¶Symon autem quidam gallus:mōtiſfortis comes:uir chriſtianiſſimus atq̧ catholicus:
hiſdem erreſium tumultibus uiriliter occurrit:& tamquam alter Carolus magnus con-
tra has hereſes non tantum uerborum diſceptationibus:cum multis epiſcopis atq̧ aliis
doctiſſimis uiris:& beatiſſimo dominico diſputantibus:ſed etiam armis fortiter egit: eo
ꝗ centum milia hereticos cum octo milibus catholicis fudiſſe & interfeciſſe ferunt.

¶Synodus maxima:hoc anno apud lateranum ab Innocentio pontifice prædicto pro re 1215 6414
coperanda hyeroſolima celebratur.Vbi interfuere mille & trecenti prælati cum hyero-
ſolimitano & conſtantinopolitano patriarchis.Fuere etiam alii græci:& romani impe-
rii legati:regum quoq̧ hyeruſalem:franciæ:angliæ:Hiſpaniæ:& cypri:oratores. In qua
moltis habitis conſulationibus nihil aperte diſcerni:aut diffiniri potuit . Nonnulla ta-
men decreta ibidem condita fuere.Quibus tam laycorum q̄ clericorum mores compo
nerentur.

¶Ordo crucifigerorum etiam ea in ſynodo iam diu inchoatus :.ſed aliquando inter-
miſſus:ab ipſo Innocentio pontifice reſtituitur:& confirmatur:ac multis fauoribus ro
boratur.Id q̄maxime factum eſt:ꝗ qoædaꝫ albanenſiū peſtifera hereſis ſurrexerat: quæ
tantam in populo Romano cleroque ſeditionem excitauerat:quantam unquam antea.
Quamobcauſam pontifex ipſe multos cruce ſignatos impulit contra eos arma ſuſcipe-
re.Quibus hereticis deuictis cruciferorum ordinem iam diu ſopitum:& oblitteratum
inſtaurans:moltis priuilegiis:& gratiis mirabiliter auxit.Eidem autem ordini poſtmo-
dum Innocentius quartus deuotione affectus:apud Lugdunum exiſtens:Regulam com
poſuit & dedit.In qua inter cætera præcepit:ipſis religioſis ſemper crucem in manibus
defferre.Ipſius uero ordinis auctorem & ducem Quiriachum hyeroſolimitanuꝫ epiſco
pum:& martyrem tempore conſtantini magni & helenæ natus eius primum fuiſſe tra-
dunt.Qui cum a Iuliano Apoſtata cum multis chriſtianis paſſus fuiſſet: idem ordo ad

nihilum ferme uſqꝫ in præſens redactus eſt.Ipſe enim ſanctus Quiriacus: ille iudas fu
it:qui crucem domini ſanctæ helenæ oſtendit.Et uiſis miraculis crucis inuentæ: poſtea
deuotioni crucis affectus:factus epiſcopus ordinem hunc excitauit.
6415 1216 ¶Petrus altiſiodorenſis Henrici prædicti conſtantinopolitani imperatoris filius:tertius
gallorum eo in regno imperator:hoc anno patre in Græcia ſublato:Imperium ſuſcipiẽs
imperauit annis.9. Qui imperio ſuſcepto:confeſtim una cum Iola uxore magno appa
ratu Romam ueniens:imperii coronam ab Honorio pontifice extra muros urbis apud
ſanctum laurentium accipere uoluit.Qua ſuſcepta:una cum Ioanne cardinali de colum
na legato a pontifice declarato:ad res Aſiæ reformandas cum copiis ab ipſo Innocentio
pontifice excitatis mox tranſiuit.Is etenim petrus in receſſu uenetis dyrachium urbẽ ſu
am a Theodoro epyrothaꝝ duce dolo captam recuperare promiſit.Miſit ergo impera
tor hic Iolẽ uxorem & cardinalẽ conſtantinopolim:& ipſe Dyrachiũ petiit:quã cum plu
ribus diebus oppugnaſſet:nec capere potuiſſet:ſoluta obſidione:ſub fide Theodori præ
dicti receſſit.Sed cũ in teterrimis montibus terreſtri itinere perueniſſet:dolo Theodori
circũuentus capitur:& in obſcuriſſimum carcerem trudiť.In quo ꝑ bieniũ ab ipſo Theo
doro detinetur:Ioles ãt uxor prudẽtiſſima iperiũ totũ iſto interi prudẽter admiſtrauit:
Onorius papa:eius nominis tertius:natione Ro.patre Americo:hoc anno Inno
6416 1217 h cẽtio põti.ſuccedẽs:ſedit ãn.x.men.7.& die.13.Vir ſane doctus:& ut paſtorẽ de
cet:optimus.Qui põtificatu inito:imperiales titulos federico ſcd̃o ſtatĩ contu
lit.Quẽ tñ poſtea iuribus eccleſiaſticis ſibi uſurpatis.Anathemate prĩo notatũ:poſtea di
gnitate priuauit.Deinde ut præfertur:petrum Altiſiodorenſem conſtantinopolitanũ im
peratorem coronauit.Et cũ ordinem noſtrum Eremitarum:prout Innocẽtius fecerat:ꝑ
tegendum ſuſcepiſſet:ẽt ordines nouos:uidelicet ꝑ̃dicatoꝝ & minoꝝ cõfirmare uoluit
Hyeroſolimoꝝ ẽt regẽ noĩe Ioãnẽ ex aſia ad ſe Romã uenjẽtem benigniſſime ſuſcepit:
& multis muneribus a ſe donatũ:in Angliã remiſit.Baſilicã quoqꝫ diui laurẽtii extra mu
ros:& baſilica ſanctæ uiuianæ:necnõ & ſancti petri ſcã ſanctoꝝ reſtituit:atqꝫ edes marii
& Audifax ædificauit.Et cũ eẽt doctor egregi⁹ multas decretales & ipſe cõpoſuit.Et cũ
in omnib⁹ bene & optĩe uitã duxiſſet:tãdẽ ſciſſime moriẽs:i baſilica ſcẽ mariæ maioris
6417 1218 ¶Ordo prædicatorum:hoc anno uelut nouum ſydus & ſplendidiſſimum:ſol in-(ſepeliť.
ter dẽſiſſimas peccatorum tenebras:a beato patriarcha Dominico hiſpano diuinitus ex
citatus:& ſub regula diui Auguſtini inſtitutus:poſt multas improborum hominum im
pugnationes ab honorio iſto pontifice maximo:ipſo patre ſancto inſtante & procuran
te auctoritate apoſtolica:tandem approbať & confirmatur.Increbuerat enim tũc ex he
reticoꝝ multorum et imperatorum temeritate:tanta clericoꝝ & improboꝝ hominũ
licentia:ut nulla religionis facies in eccleſia dei dignoſcereť.Dixiſſet eui eo tunc nõ mõ
ſæculares chriſtianos:ſed & clericos atqꝫ monachos oẽs:aut inqlinos eẽ:aut certe ex ex
trema oium gẽtiũ face inter chriſtianos comigraſſe.Chriſtianoꝝ itaqꝫ dñs nr̃ ieſus xp̃s
turpitudĩe & calamitate comot⁹:hũc potiſſimũ ordinẽ ꝑ̃dicatoꝝ & minorũ una cũ reli
quis ordinibus ſanctis in urbibus excitare uoluit:ut collabentem chriſtianam religionẽ
per eos erigerent.uerum quia luſco quidem illuceſcente Sole: etiam Aer lucidus nebu
loſus eſſe uidetur.Ea propter multi quoꝝ uita mala erat:ĩpos ordines ĩprobãtes :in eos
mox ꝓſilire cœperũt:& in ſano quodã liuore parcitos:tãquã mẽdaces & illuſtres illos af
firmabãt:& urbib⁹ pellẽdos eſſe dicebant:& ideo eorum preces & ſupplicatiões ab late
ranẽſi ſynodo reiectæ fuere:& qa ut ſcriptura ait:nõ ſapĩa non eſt conſilium cõtra domi
nũ.honorius prædictus põtifex:primo ſui pontificatus ãno in uiſione quadã diuũ domi
nicũ cũ magna multitudĩe fratrũ in lateranẽſi eccleſia uidit.ĩpaꝫ collabẽtẽ hũeris ſuſtẽ
tẽ:expgefact⁹ aũt ĩtellexit põti.ſact⁹ ĩpaꝫ uiſionẽ fore diuinã:quod domin⁹ nõ materialẽ
eccleſiã:ſed chriſtianã eccleſiã oĩno collabẽtem:per hunc ordinẽ fore erigẽdã:iccirco põ
tifex dominicũ ad ſe uocãs:ſtatim una conſenſu omnium patrum ordinem iſtum pluri
mum laudauit:ac tandem approbauit & confirmauit : & inter mendicantes ſupremum
locum tenere conſtituit.Hunc itaqꝫ ordinem ueluti fluuium ueſociſſimum ex Auguſti
no patre noſtro luсidiſſimo certe paradiſi fonte emanatum:perpulchre Tigridi fluuio e
paradiſi terreſtris fonte emanato merito comparare poſſumus.Nam Tygris ipſe fluui
us:ſecundum Ioſephum.Dilach dicitur:quod ſonat acutum : eo ꝙ inter cætera mundi
flumina ueſociſſimus & impetuoſiſſimus habeatur.Sic & ordo iſte inter cæteros ordi

nes contra hereſeos q̄ maxime extinguendos ſemper impetuoſiſſimus & audaciſſimus eſt habitus. Dominicus igitur patriarcha ſuo ordine in omni ratione cōfirmato: ſex annis tantum ſupuixit. Appropinquante uero ſui exitus die: illud Ioannis apoſtoli uerbuʒ clamando dixit. Qui ſitit ad Tygtidis mei fontem ueniat & bibat. Et qui uult: accipiat aquam uitæ gratis. Quibus dictis ſponſus & ſponſa reſponderunt dicentes. Veni dilecte mi. Veni & ita migrauit ad dominum. ipſum autem ordinem ſanctum poſtmodum Raymundus Barchinonenſis ipſius ſancti uiri conſors: atq̧ ſucceſſor. ac reliqui infraſcripti: & uita & doctrina: atq̧ ordinationibus optimis mirum immodum auxere. Quorum de numero ꝑcipui fuere petrus martyr ueronenſis: Thomas aquinas: & Vincentius inter ſanctos merito relati. Reliqui autem fuere petrus de tarentaſia Innocentius quintus appellatus: & Benedictus. xi. papæ ambo. Vgo cardinalis bibliæ poſtillator. Robertus anglicus. Nicolaus. Vgo Io. dominici: qui de conceptione uirginis tractatum edidit & Ioannes de turre cremata: cardinales omnes: qui multa ediderunt. Inde Albertus magnus Ratiſponenſis epiſcopus cum Durando petro de palude: Iacobo de uiragine: Iacobo de luſana: Martino qui Martinianam compoſuit. Vlrico argentino. Herbrodo Bergomenſi: & Antonio florentino omnes dignitate Ep̄ali inſigniti. Emerſere etiam iſto in ordine innumerabiles doctores & ſanctiſſimi confeſſores: atq̧ inſigniſſimi uerbi dei Declamatores: qui illum pro uirili auxere. Quorum præcipui fuere. Robertus & Albertus Brixienſes Io. pariſienſis. Bernardus de claromonte: Gulielmus de Alcono: Vgo de Argentina: Thomas Anglicus Raynerus & Bertolo meus piſani: Vincentius Burgundus theologus & hiſtoricus præcipuus: atq̧ alii plurimi hiſtorici. Habuit quoq̧ hic ordo Guidonem Ariminenſem: Conradum Eſculanum: Angelum de Bononia: Iacobum de beneuento: Vincentium de caſali theologum præſtantiſſimum: qui tractatum De Conceptione beatæ uirginis Mariæ nunc edidit conſumatiſſimum. Atq̧ alios ꝓpemodū imemorabiles: qui ſua doctrina: ſuiſq̧ moribus: & optimis exemplis mirifice ordinē auxere: protexere: & in fidem continuere. De quibus infra.

HYERVSALEM CIVITAS SANCTA.

¶Hyeruſaleʒ ciuitas ſancta hoc anno a Cordirio magni Saladini filio: & ſucceſſore xp̄ianis Damniatam obſidētibus: quinta uice funditus euertitur Tēplo domini tantum modo integro relicto: & cum etiam Sepulchrum domini noſtri Ieſu xp̄i uiolare ſtatuiſſent: præcibus xp̄ianorum pulſatus: ab ſcelere deſtituit. Capta autem Damniata a xp̄ianis: in ſolemnitate purificationis beatæ uirginis Mariæ; eo ipſo anno euoluto: in eiuſdem uirginis natiuitate pro captiuis chriſtianis redimendis ipſa ciuitas Damniata: barbaris reddita eſt. 1219 6418

¶Ludouicus philippi francorum regis filius: patre hoc anno defuncto: in ei⁹ locum 1223 6422
ſuccedens: regnauit annis quattuor. Hic autem regno ſuſcepto: ſtatim teſtamentariam patris ſui uoluntatem adimplere curauit. Qui. ſ. pater Ioanni Anglorum regi nuper e hyeroſolimitana expeditione reuerſus: ſexaginta milia librarum pariſienſium argenti reliquerat: & totidem militiæ templi. Tantumdem quoq̧ magiſtro hoſpitalis hyeroſolimoꝝ. Aliud autem de ipſo memoriæ dignū non habemus.

¶Ordinem ēt minorum hoc anno. 3. calendas decēbris Honorius pōti. difficillime tādē 1224 6423
approbauit & cōſirmauit. Nouerat. n. antiquus hoſtis huc ordinē in eccl'ia dei admodū profuturū: & ꝓpea multū illi obſtitit: egitq̧: ut ad nihilū redigeret. Ná cuʒ ipſe ordo ex Auguſtino pr̄e (ut ita dixerim) optimo fonte tanq̄ fluuius emanauerit. merito Euphrati fluuio ip̄m comparandū puto: & quidem perpulchre. Euphrates eniʒ fluuius fructifer

ſonat inter cæteros mundi fluuios memoratu digniſſimus. Sic & ordo iſte: licet inter mendicantes ſicut Euphrates inter quatuor paradiſi flumina ultimus cenſeatur: attamen & numero & fructu plurimo memoratu celebris habetur. Hunc itaq; ſanctum ordinem diuus Franciſcus tanq̄ uoluptatis ortum multo labore plantauit. In quo ut quietius & ſecurius a mundi fluctibus ſe longatus ſoli deo uacare poſſet: ipſe Franciſcus beatiſſimus primo introiuit: ut reliquos doctrina: & ſpiritualibus gratiæ aquis irrigaret. Ibidem ergo conſtitutus ſeraphicus uir: diuino afflante ſpiritu: celeſtem (ut ita diximus) uitæ formam: atq; regulam compoſuit. atq; deſcripſit: ſeruandamq; filios & confratres ſuos: uerbo pariter & exemplo edocuit. Regula autem & uita fratrum minorum: ut ipſe ait: hæc eſt. Domini noſtri Ieſu chriſti ſanctum euangelium obſeruare: uiuendo in obedīetia ſine proprio: & in caſtitate: uſq; ad mortem. Et cum immemorabiles ex hoc ortulo emerſerint uiri: qui ipſum: & ſignis & uirtutibus: ac dignitatibus & celebri doctrina illuſtrauerint: breuitati ſtudentes omiſſis reliquis: ad ordinis dignitatem exornandam hos ſanctos hoc in loco commemorare dignum duxi: Genuit itaq; hæc ſancta religio: & ordo ludouicum epiſcopum ex regia ſtirpe natum. Antonium ulixbonenſem Bonauēturam cardinalem. & Bernardinum ſenenſem in cathologo ſanctorum confeſſorum relatos. Sed & Nicolaum eius nominis quartum. Alexandrum quintum & ſixtum quartum pontifices maximos. Alios quoq; prope infinitos cardinales. Archiepiſcopos. Epiſcopos patriarchas: & Doctores in omni litteratura famoſiſſimos: & concionatores præſtantiſſimos. De quibus omnibus pro uirili infra locis ſuis tractauimus.

¶ Clara uirgo ſanctiſſima memoratu digniſſima diui Franciſci diſcipula his potiſſimuz
6424 1225 temporibus apud Aſiſium urbē ſuam: & uirtute ſanctitatis & gratiæ multo in præcio habita: & ipſa tanq̄ Apis argumentoſa uberes & meliſluos uirginum fructus in dominico agro cum diuo ſuo patre Franciſco producere ſategit. Cuius fama & uirtutibus permoti Honorius & Gregorius Romani pontifices eam honoribus & gratiis accumulauere: & adiuuare cæperunt. De cuius ſanctitate & fulgore diffuſe in opuſculo de claris mulieribus diffuſe tractauimus. Igitur cum ſanctiſſime hæc beata uirgo uſq; ad uitæ ſuæ exitum uixiſſet. Alexander quartus poſtea in ſanctarum Cathalogo eam aggregauit: & eius diei feſtum pridie idus Auguſti celebrari mandauit.

¶ Helyſabet quoq; hungariæ regis filia lathigraniq; Turingiæ comitis uxor: & ipſa per id tempus: a Gregorio poſtea pontifice maximo bonis uirtutibus erudita: tot bonaruz operum manipulos protulit: q̄ ab eo ſemina ſuſcepit præceptorum. Quæ chriſto Ieſu copulari deſiderans terreni ſponſi conſortium declinauit: & mundanæ gloriæ ueſtimentis depoſitis contemptaq; diuitiarum ipſius iactantia: ſe mundo prorſus fecit ignobilez: Ac tanq̄ Cananea de fluxu terrenæ ſolicitudinis liberata: totis uiribus: pietatis operibus ſe contulit: in quibus optime uſq; ad mortem perſeuerans: non ſine magna ſanctitatis opinione in pace tandem quieuit. Quamobrem & ipſe Gregorius nonus in ſanctarum numero aſcribi & aggregari uoluit: & eius feſtum. 13. calen. decembris celebrari p̄cepit.

¶ Iacobus tepulus ſextus & quadrageſimus Venetiarum Dux: hoc anno petro ziano Duci ſuffectus: ducauit annis. 20. & menſi. octo. Vir ſane deo & hominibus carus: iuſticiæ amator: & pacis auctor & conſeruator: religioſorumq; uirorum munificentiſſimus & protector: Cuius rei cauſa prædicatorum: atq; Minorum ordines: ſummo cum deſiderio & uoluptate in urbe introduci curauit: quos & mira liberalitate fouit & protexit: in cuius rei ſignum Baſilicam ſanctorum. Io. & pauli martyrum ſumptuoſis operibus: in formam: qua nunc cernitur: propriis ſumptibus redigere curauit. Eamq; ordini prædicatorum condonauit. In cuius ualuis ſuum tandem corpus ſepeliri mandauit. Huius quidem præcibus ſenatus Venetus. 25. triremes conſtantinopolitano imperatori contra uatarum græcū miſit: qui ſupato hoſte: quatuor & uiginti de eius claſſe intercepit: & urbē obſidione liberauit: pp̄ q̄ & imperator in retributionis ſignum conſtet in ſenatu ueneto. Spongiam & partem lanceæ: quibus dominus & ſaluator nr̄ Ieſus xp̄s hinc potat⁹ inde uulneratus fuit: ac crucis ipſius quandam ptem dedit & ita & ipſe imperator poſtea ingentem pecuniam Venetorum ab ipſo ſenatu recepit. Hic quendam Ma-

Magſa tū nouū uide

giſtratum in uenetia inſtituit.In quo iudices de tribus petitionibus conſtituit:ut uideli
cet quærelas hominũ urbanas:peregrinaſq;ac petitiones cognoſcerent . Quæ quidem
petitiones uſq; ad hoc tempus princeps cum ſuo collegio cognoſcere conſueuerat.Vo
luit quippe:ut ipſa priuata poteſtas iudicaret uſq; ad ſummam librarum centũ & nõ ul-
tra.Hic aũt optimus princeps cum Gregorii pontificis partes contra federicum impera
torem tueretur:ab eodem oppreſſus & maximis calamitatibus affectus fuit.

papa 188 g Regorius papa eius nõis natione Anagninus:de proſapia Innocentii tertii papæ 1227 6426
honorio pontifici:hoc anno ſuffectus:ſedit annis.14.& men.3.Hic ſuſcepto põ
tificatu Honorii prædeceſſo:is ſui ſententiam in federicum ꝓlatam confirma
uit:q; ad recupandam Hieroſolimam proficiſci nolet : pp q; imperator ipſe inimicitias
graues & maximas aduerſus pontificem conſtituit.Et exercitu comparato ſtatim in eũ
mittit:eũq; in urbe obſidens:etiam magnã patrimonii partem occupauit : ac Romanos
pene omnes pecunia corrupit.Bonis itaq; temporalibus pontifici deficientibus: ipſe de
latis p urbem ſupplicando apoſtolorum capitibus populum ad comiſeratione3 in ipſu3
comouit.Ac ſic tumultuantes Romanos in ſuam ſententiam traxit.Et adeo.Vt eos im
pulerit:pro eccleſia & pontifice crucem & arma ſuſcipere.Ac uenientem imperatorem
ab urbe ſummouere.Federicus aũt ira percitus multos captiuos uariis cruciatibus inter
fecit:ac mutis urbis eccleſias arripuit & earum muros euertit:atq; alia loca: ferro & flã
ma uaſtauit.Quamobrẽ Gregorius de abrogando Federico concilium celebrauit . Sed
re ab ipſo federico cognita:uias omnes terra mariq; præcluſit:& quoſdam cardinales ac
prælatos adiuuantibus piſanis ſuis in mari cæpit:& in carcerem coniecit:imo demerſit.
Qua ex re tantum dolorem gregorius hic contraxit:ut non diu poſtea ſuperuixerit.Hic
itaq; pontifex Dominicum prædicatorum ducem & Antonium ordinis minorum fra-
trem:atq; Helyſabeth ungariæ regis filiam:& Franciſcum ſeraphicum minorum patrẽ
ultimo ſui pontificatus:anno in ſanctos retulit confeſſores:genuenſes uero ac uenetos:
diſſidentes ad concordiam reuocauit.Vtq; deinceps in bellis gerendis : utriſq; impenſe
cõmunes eſſent:& ſigna uiciſim utriuſq; ferrent. Qui tãdem multis quaſſatus erumnis
& laboribus:quartodecimo ſui pontificatus anno moritur.

¶ Terræmotus maximi eo anno repẽte exorti:& adeo grandes:ut in montibus ſalutiis 1228 6427
ad quinq; hominum milia periſſe dicantur . Quo quidem anno phriſia germaniæ pro-
uincia ad oceanum ſita:a marinis fluctibus pene tota ſubmerſa fuit ; ubi ad cẽtum ho
minum milia demerſa fuiſſe referatur.

¶ Ludouicus prædicti ludouici francorum regis filius:hoc anno quartumdecimum age 1230 6429
ret annum.francis regnare cepit.&.41.annis regnauit.Hic ſanctus homo fuit.qui ſuſce-
pto regno cum chriſtianæ religionis ardentiſſimus emulator exiſteret:nil cogitabat ſa-
piebatue:aut loquebatur uel operabatur:q; non ſaperet uirtute3.Ideo ut Vincẽtius gal-
lus refert uigeſimo ſui regni anno copioſiſſimum congregauit exercitum:& una cũ Ro
berto & Carolo fratribus ſuis contra ſaracenos nauigauit. Et cum in ſyriam peruenif-
ſet:ſtatim damniatam difficillimo prælio obtinuit:eaq; capta: etiam cum eiſdem ſarace
nis uariis præliis proſpera geſſit facinora.Tandem & ipſe ab eis ſuperatus & captus. Da
mniatã pro eius redemptione reddi opus fuit;Cum autem liberatus fuiſſet etiam ſæpe
& ſæpius cum eis proſpere dimicauit.Morbo tandem in eius exercitu nimium incrude
ſcente.ipſe una cum ioanne filio ac Martino patriarcha.ac etiam nonnullis ſui regni p
ceribus interiſti.Qui dum infirmitate grauatus lecto decumberet. Gratias deo referẽs
Vide pro ſe & pro ſuo exercitu orabat dicens. Fac nos deus queſumus proſpera mundi deſpi
optimã cere:& nulla eius aduerſa formidare.Indeq; eſto inquit domine propitius plebi tuæ &
regis quam facis tibi eſſe deuotam.benigne reſoue miſeratus auxilio : poſtremo dum morti
oronẽ appropinquaret:ſuſpiciẽs in cælum dixit.Introibo in domum tuam:& adorabo ad tem-
plum ſanctum tuum:& confitebor nomini tuo ; Quibus dictis.beatum cælo reddidit
ſpiritum.Quem & poſtmodum Bonifacius octauus.auditis eius frequentiſſimis miracu
lis:merito inter ſanctos confeſſores retulit.Cuius diei feſtum octauo calendas ſeptem-
bris celebrari inſtituit.Eo namq; mortuo Carolus eius frater nihilominus contra ſara
cenos claſſem non modicam:cum ſubſidiariis legionibus in aphricam perduxit . Sed cũ
ui peſtilentiæ cœpta proſequi non poſſent quibuſdam conditionibus ſaraceno impoſi
tis:re infecta domum rediit.

6432 1233 ¶Hanibal quidam Romanus ſacerdos ex hanibala nobili gente ortus:uir doctus & calidus:atq; ſupbus hereticus: hoc anno Romæ ſua hereſi confiſus:tantas in populo Romano ſeditiones ſuſcitauit:quantas unq̃ illo tẽpore ſuſcitatas fuiſſe legatur.Hic itaq; calidiſſimus uir cum nonnullis ſacerdotibus male cũ eo ſentientibus auctor fuit:ut populus Ro.in eccleſiam dei & pontificem Romanum comuraret.Sed diuina ultio:cito hoc modo eum compeſcuit.Quia ſtatim tyberis fluuius ſupra modum excreſcens in primis multa Ro.intulit incõmoda.unde & mox tanta peſtis ſubſecuta eſt : ut decimus quiſ.ꝑ uir ſupereſſe potuerit.Verum cum pontifex poſt peſtem romam rediſſet.populo romano ignoſcere uoluit:& hanibalem ipſum ſacerdotio exautorauit:ac e ſenatorio ordie decit:cunctoſq; ſacerdotes de hereſi infectos ad ſanitatem uenire procurauit.

6433 1234 ¶Ezelinus & Albertus fratres de Rumano marchiæ taruiſiæ oppido ex alemania oriũdi : uiri potentiſſimi:atq; apud Federicũ cæſarem honorati:hoc anno:cum primum ſupra quadrageſimum uitæ ſuæ Ezelinus ageret annum: acceptis a federico ipſo Cæſare copiis magnam in citrapadana Lombardia:& Romandiola exercuit tyrannidem. Nam cum carartenſes nobiles ex Baſſiano oppido:& Eſtenſes marchiones ex agro patauino ac monticellos & ſancti bonifacii comites ex Verona & eius agro pellere & extinguere propoſuiſſet.primo in comitibus ſancti bonifacii duxit:& eos ſuperatos ueronam obtinuit:qua capta & munita:celeri curſu in patauinos mouit. & ſilicis arcem pugnaciſſimam occupauit.ea item ſic obtempta etiam patauio per proditionem haud multo poſt potitus eſt.Ex qua ſtatim præſtantiores expulit familias.Inter quas cum carariẽſium familiam primariam haberet ſuſpectam multos ipſius nece:multoſq; exilio damnauit. atq; eorum paruulis teſticulos & oculos amputauit & effodit:& ut terrorem omnibus incuteret etiam eorum mulieribus nobiliſſimis mãmas demulctauit:ac nullis innocentiæ locũ reliquit:propter urbis effugiẽtes ſparſim per orbem errauere. Quidã(ut aiũt) in bergomenſium alpibus diliteſcentes.oppidulum ſeu ruſculum carrariam extruxerũt. Quibus male geſtis:etiam Vincentiam pari terrore ſuo adiecit imperio.Indeq; cũ cremonenſibus:mantuanis:ac ferrarienſibus fœdere inito pepercisset : aduerſus thiſonem brixianæ urbis dominum:ſeu primarium pugnauit: & eo breui ſuperato & interfecto: etiam ipſius urbem obtinuit.In qua ea crudelitate deſeuit:ut pregnãtes multas ex ſcindi & fructus concremari.uiciariq; uirgines omnes:demum pro poſſe interfici cunctos iuſſit.Eo quoq; in tumultu i ipſa urbe brixiana effracta ſunt templa: & eorũ bona & donaria fuerunt direpta.Verum uigeſimo ſuæ tyrannidis anno:cum omnem ferme uenetiæ prouinciam crudelem in modũ dilaceraſſet:& etiam Mediolanum urbem regiam ac potentiſſimam ſibi ſubigere tẽptaſſet.omnes uicinæ ciuitates:propter ipſius ſeuitiaʒ & crudelitatem cum mediolanenſibus fœdus inierunt.Quo audito ezelinus cum ingẽti exercitu abduã fluuium repente traiecit:& caſſianum agrum uaſtauit:pro quo Martinus turrianus.& ipſe in mediolano primarius:furore incenſus:cũ reliquis ſociis ciuitatibus arma iungens in ezelinum duxit.& ipſum e finibus propellere annixus eſt. Sed & cum eo pluries dubio marte pugnaſſet:tandem cum in turpiſſimam fugam conuertit: & eius uniuerſum exercituʒ profligauit & diſſipauit:& multis ipſius Satellitibus interfectis etiam ipſum Ezelinum graui uulnere percuſſit.Quo uulnerato:ſe apud Soncinum oppidum defferri iuſſit . Vbi deſperatione ductus animaduertens caſum ſuum : ſuum uulnus propriis manibus diſcerpens:confeſtim uitam euomit miſeram. Ac ſic Anathemate & deſperatione notatus:corpus ſuum ibidem extra eccleſiam honeſto ſatis ſepulchro ſepultum eſt:Ciſalpinæ autem ciuitates omnes ex peſſimi Tyranni morte : in libertatem erectæ:ſtatim aduerſus Albertum eius fratrem apud Taruiſium dominãtem exercitum unanimiter ducunt : & capta tandem ciuitate illum una cum uxore & ſex filiis:ac duabus filiabus turpiter interfecerunt.Et filii primo a Taruiſinis ciuibus:ante patrem trucidati:uxor & filiæ ſimiliter ante eum concrematæ : ipſe demum funeſtiſſimus homo membratim conciſus eſt. Ferunt autem hunc Ezelinum ex materna linea: ab Rabioſorum Comitum Ethruſca familia:atque ex Ezelino patre tertio:cui cognomentum fuit monacho originem duxiſſe. Cuius etiam pater Ezelinus ſecundus fuit: quiq; & ipſe patrem habuit Ezelinuʒ de holandia theutonicoꝝ familia:qui ſub Othone tertio in Italia ordines duxerat: idem itaq; Ezelinus pp ſeuiſſimas ſuas crudelitates multas:recte ſe Rabioſorum ſtirpe natum fuiſſe conteſtatus eſt.

ℭ Frigoris tanta imanitas:hoc anno in ciſalpina gallia extitit:ut ueneriis Cremonā uſq;
congellato pado curribus per glacié:uelut terreſtri itinere merces perducerēt. Vina ī ua 1234 6433
fis cōſtricta frigore:uix ſuppoſito igne liqueſcebant:Molledina impedita gelu ceſſabāt:
Ex quo primum fame:dehinc peſtilentia laboratum. Vites ac reliquæ arbores frigore
aduſtæ ſunt: & homines in lectis rigentes inuenti ſunt mortui. Ad hæc mala bellorum
quoq; motus exorti ſunt multi.

Padi cōgelatio magna

ℭ Turrianorum principatus hic incipit.

ℭ Ioannes mediolanenſium ciuis:ex uetuſta nobiliq; turrianorum familia natus:hoc an
no tāq̄ primarius ea in urbe cum per annos multos odia inteſtina inter ciues aluiſſet:ci
uitatis ſuæ mediolanenſis imperio potitus eſt:& quindecim ſub quadam tyrānide regna
uit:Qui:ut dominio longius potireť:indies plæroſq; ex nobilioribus confictis crimini
bus accuſabat:atq; ita alios iugulabat:alioſq; & ꝓſertim uicecomites urbe pellebat. Ve
rum cum federicum in parmenſem urbem exercitum ducere ſuaſiſſet:& eam biēnio ob
ſeſſam crudeliter laceraſſet. Tandem erumpentibus legato apoſtolico & matheo medio
lanenſi:qui in ea præſidio erant cum reliquis parmēſibus:adeo ſtragem maximam ipſi fe
derico cæſari & eius exercitui intulerunt:ut ipſo cæſare cum exercitu fugato:iſtum Ioā
nem captum interfecerint. Quo mortuo:Federicum cum ſuis germanis fugientem uſ
q; ad uictoriam nouam ciuitatem a ſe nuper conditam parmenſes perſequi non deſtire
runt. Ingreſſiq; nouam urbem & crudeliſſima occidione de Germanis edita. Ea urbe cū
ditiſſimis ſpoliis & quidem precioſiſſimis:ipſe legatus & Matheus potiti ſunt. Vnde &
in ipſa urbe inter cætera ſpolia coronam maximi precii:& alia uaſa aurea pene inume
rabilia & imperatoria dignitas expoſtulabat:parmenſes abſtulerunt:federicus uero fu
giens:in agrum cremonenſem ſe contulit:neq; auſus eſt urbem introire:eo q̄ ipſius ur
bis ciues plurimos:apud uictoriam nouam urbem interfeciſſet.

parmēſiū uictoria de īperatore

coronā īperii parmēſes capiūt

ℭ Guelphorum & Gibellinorum ortus.

ℭ Guelphoꝝ & Gibellinoꝝ perniicioſiſſima & dyabolica nomina:ad totius italiæ inte
ritum:per hoc tempus ex duobus alemanis fratribus tumultuantibus adinuicē Ro. pon
tifice & Imperatore federico ab ipſo cæſare perditiſſimo homine piſis hoc modo initiū
ſumpſiſſe conſtat. Cum enim federicus cæſar Gregorium pontificem hoſtili animo in
ſequeretur:& omnes italiæ ciuitates propter hoc multo in tumultu exiſterent:eaſq; tur
pi diſcordia diuiſiſſet:Scire uolens cæſar qui ſecum & qui cū pontifice ſentirent. Nō mo
do ciuitates:ueꝝ ēt & caſtella ac familias:& ut ita dixerim:filios cum patre:necnō & fra
trem cū fratre:tum primum in duas partes diuiſit. Et hæc quidem nomina apud piſtori
enſes primū audita ſunt. Cūq; alteri factioni quidam noīe Guelph. alteri Gibel teutho
nici fratres fauerent. Guelph enī eccleſiæ fauebat & Gibel imperio. Ab ipſis duobus dei
ceps huius perniciei nomina indita ſunt. Vnde florentini pontifices fauentes:nobiles ſu
os Gibellinis patribus fauentes in exilium mittunt. Quo facto piſani qui imperio faue
bāt:& ipſi e ueſtigio Guelphos urbe ſua ꝓpellūt:quoꝝ exēplo multæ ciuitates itidē fece
re. Senēſes āt florētinoꝝ odio:& aretini peruſinoꝝ ſimiliter p fœdera ſe ſubmiſerūt. piſa
ni uero īperatoris ꝓſentia & beniuolētia tumidi cū didiciſſent ab īpatoris exercitu : me
diolanū & reliq̄s ciſal. ciuitates ꝓter bononiā & pmā captas & uaſtatas fuiſſe:& eoꝝ mul
tos nobiliores in Siciliā exilio actos:ſtatim centū triremiū claſſem:aduerſus Genuenſes
armauere:quæ ab ipſis genuenſibus apud Corſicā fugata:in portum ſe recepit. Veneti q̄
claſſem in auxilium genuenſiū parauerāt:polamq; ditionis piſanorum muris in aliqua p
te aperuerant. Cum autē apud Dirachiū uictoriam genuenſium intellexiſſent:reuerſi. po
lam ipſam urbem igni ferroq; uaſtant. Quanta nāq; mala & damna ac cedes hæc peſſi
ma nomina toti Italiæ intulerāt. Ruinæ ciuitatum:caſtrorumq;:necnon & familiarium
multarum conſumptio undiq; indicant. Et utinam ſaltem noſtris temporibus extincta
fuiſſent. De huiuſmodi peſte Baldus iuriſcōſultus & alii plures tractus multos fecerūt.
ℭ Balduin⁹ huius noīs ſcds:quint⁹ ex Gallis conſtantinopolitanus imperator:hoc anno 1240 6439
mortuis pri⁹ petro altiſiodorēſe:Theodoroq;:ac Ioāne īpatorib⁹:& ipſe græcanū īpiū ſu
ſcipiēs:īperauit ānis. 20. Hic cū Biomio impium tenuiſſet:egreq; ſe ab hoſtibus tuereť:
Erarii inopia compulſus uenetis proprium filium ob æs mutuo acceptum pignore de
dit:paterniq; lanceæ ſpongiamq; chriſti eadem ſub conditione tradidit:quas poſtea Lu
douicus francorum Rex cum ipſe Balduinum redimere non poſſet:ab ipſis uenetis

Imperator ſuū filiū uenetis ſub pignore dat

Balduino permittente redemit:& in Franciam perduxit. Verum etiam & hic Balduinus
ex ſacris ædibus conſtantinopolitanis plumbuꝫ eiſdem uendidit. Defuncto autem Gre
gorio pontifice maximo cum nulla ei eſſet ſpes recuperandæ hyeroſolimæ urbis: cum
Tholcſano comite in italiam ad Federicum impatoré: qui tuꝫ parmá urbem obſidebat:
uenit:& tantũ precibus ualuit:ꝙ impator cardinales captos dimiſerit. Deinde cum nil
præficeret conſtantinopolim rediit:& tandem a paleologo græco regiæ proſapia nato
pulſus fuit. Ac ſic in iſto latinorum imperii apud græcos finis fuit: quod per annos
.58. continue poſſederunt.

Galli impiũ græcorũ perdunt

Viri diſciplinis excellentes.

Gulielmus monachus ordinis diui Benedicti:natione Gallus:his temporibus:cũ eſſet
in diuinis ſcrip. iugi ſtudio exercitꝰ:eſſetq; & igenio & eloqo clarꝰ & tẽporũ inſignis co-
gnitor:nomé ſuũ uaria docendo & ſcribendo immortalitati cõmendauit. E quibus ex-
ſtat Hiſtoriarum uolumen in libris tribus diſtinctum. Et epiſtolæ plures ad diuerſos
cõmentarios etiam nonnullos in diuinis ſcripturis edidit.

Iacobus de uitriaco ſanctæ Ro. eccleſiæ cardinalis epiſcopus eruditiſſimus uir:ac De-
clamator inſignis:ꝑ hoc tẽpus clarus effulſit:& cõtra Albienſes hereticos ardentiſſimus
propugnatur. Qui cũ eſſet eminentiſſimi ingenii & eruditionis eximiæ inſignitus:ſcri-
pſit nõ contemnẽdæ lectionis opuſcula. Inter quæ extant Hiſtoriarũ orientaliũ li. i. unã
beatæ Mariæ de Oegines li. 3. contra Saracenos li. i. De ſanctis mulieribus leodieñ. li. i.
epiſtolaꝝ ad diuerſos li. i. Et alia inſuper compoſuiſſe ferunt.

Ioannes gallus natione ſanctæ itẽ Ro. eccleſiæ cardinalis:& Biſuntinus archiepiſcopꝰ
hac quidem tempeſtate cũ eſſet uir in oĩ litteraꝝ ſcientia eruditiſſimꝰ:pariſienſis gym-
naſii factus eſt:ac declaratus magiſter. Et cũ eſſet inſignis diuini eloquii declamator:ſcri
pſit ualde inſignes & utiles ſermones in libris duobus. Item de ſanctis ſermonum li. ii.

Accurſius natione Florentinus cõſultiſſimus uir ſuperioris domini Azonis doctoris
auditor hac tempeſtate:ut ipſemet in autentica conteſtatur:floruit. Qui cũ bonarũ ar-
tiũ ſtudiis ornatus eſſet: ac etiam ſapientia reipublicæ gubernandæ plurimum in-
ſignitus haberetur. Scripſit præclara uolumina:primuſq; iuſciuile totuꝫ gloſauit. Et pri
mo in. ff. ueteri li. 23. In. ff. nouo li. 12. in inffortiato li. 14. ſup codice li. 12. ſup inſtituta
li. 4. Alia inſuper non pauca edidit:quæ legum ſtudioſis nota ſunt.

Hubertus lombardus patria Bobienſis excellentiſſimus iuris utriuſq; profeſſor & in
terpres ſagaciſſimus ingenio ſubtilis: per hoc tempus inter clariſſimos doctores huius
eruditionis ſingulariſſimus eſt habitus. Et docendo atq; ſcribendo nomen ſuuꝫ immor
talitati cõmendauit. Scripſit itaq; & hic notabilem ſummam:quã De ordine iudiciorũ
prænotauit li. i. incipit. Quia pietas paterni nominis. Item plurimas queſtiones:& Deter
minationes. Et alia non pauca.

Bertholomeus Brixianus clariſſimus Decretoꝝ doctor & ipſis tẽporibus iſtis clarus
exiſtens. Additiones ad decreti gloſas:eo ordine:quo nunc habemus:fecit. Et nonnullas
diſputationes in decretalium libris compoſuit:quæ rem ipſam mirifice aperiunt: ſicut
ipſe in queſtionũ ſuaꝝ principio teſtatꝰ eſt:Scripſitq; ꝑterea epiſtolaꝝ uolumẽ magnũ
ac chronicam de italiæ urbibus:& quã maxime de Brixia & Bergomo.

Bernardus prouincialis dorna cognominatus Azonis doctoris clariſſimi auditor &
diſcipulus iuris utriuſq; clariſſimꝰ profeſſor atq; doctiſſimus interpres:hac ætate floru
it:& uaria opuſcula ſcripſit:qbus nomẽ imortalitati cõmendauit. E quibus extat uolu
men inſigne. De libellorum conceptionibus li. i. Et alia quædam.

Odofredus patria Beneuentanus & Azonis Bononienſis auditor & diſcipulus:ac Ia-
cobi balduini poſtmodum præceptor in utroque iure apprime eruditiſſimus:hoc tem
pore cum eſſet ingenio ſubtilis: & clarus eloquio: & multos haberet inſignes diſcipu
los:multa etiam ad eorum & ſucceſſorum inſtructionem ſcripſit:librorum uolumina:
Et primo De libellorum formatione li. i. qui incipit. Poſtq̃ opus notarie. Item De ordi-
ne iudiciorum li. i. incipit. Quemadmodum chriſti fauente. De arte notariatus librum
unum. Et alia quædam.

Albertꝰ galioti pᷓria parmẽſis ſacroꝝ canonũ & legũ profeſſor iterpreſq; famoſus cõ
ſilio pacutꝰ: his tꝑibus cũ eẽt mira doctrina inſignitꝰ:ac reꝝ expientia apd oẽs pitos ꝑ
clarus:ſcripſit quædã in iure nõ contemnenda opuſcula. E quibus extat Summa: quæ

Margarita queſtionum nuncupatur:in libro uno.Et incipit.Cum ego Albertus galioti. Item Declarationes iudiciorum li.i.Et quædam alia diuerſa.

¶Ioannes de Blanoſco natione Burgundus.Doctor in utroq; iure famoſiſſimus:ac philoſophus:peracutus:hac ætate clarus exiſtens:& ipſe ſcripſit aperto Sermone profeſſoribus huiuſce facultatis præclara opuſcula. E quibus extat uolumen magnæ utilitatis: quod prænotauit.De actionibus aduocatorum li.i.Incipit. Ego Ioannes de blano. Item uarias queſtiones.

¶Ioannes de Deo iuris utriuſq; profeſſor:ac eximius enucleator & philoſophus eruditiſſimus:hac ætate in precio exiſtens:ſcripſit in utroq; iure multa & uaria memorabilia: quibus nomen ſuum æternitati cōmendauit.Et inter cætera edidit ſummam cautlationum li.7.incipit.Ad honorem ſummæ trinitatis.Item aliaз prænotatam iudicium li.4. & Tabulam decreti li.2.Et tabulam Decretalium li.1.Concordantiam Decreti:& Decretalium li.i.Et uarias queſtiones.

¶Iordanus ordinis prædicatoruз poſt ſanctum Dominicum primus magiſter generalis natione theutonicus uerbi diuini declamator celeberrimus:eximius theologus:per hoc tempus in precio exiſtens:ſcripſit ex officio ſui priotatus ad fratres ſuos:in primis exortatorias plures epiſtolas li.i.Item Sermones ad populum li.i.De ordinis inſtitutione li.i.

¶Raymundus de pennaforti natione Cathelanus ordinis prædicatorum tertius magiſter generalis:hac quippe ætate:cum eſſet in diuinis ſcripturis ſufficienter edoctus: atq; ingenio præclarus:ac iuris canonici ſufficienter inſtructus. Scripſit Dectetales iuris in li.5.Item ſummam de caſibus li.3.conſtitutiones ordinis ſui li.i.

¶Hugo Barchinonenſis ordinis prædicatorum & ſanctæ ſabinæ Cardinalis præſbyter uir morum:ac Doctrina:ac uitæ ſanctitate conſpicuus:per hoc ipſum tempus cuз eſſet uir doctiſſimus & rerum diuinarum humanarū ſcientiſſimus:& ob hoc Gregorio huic pontifici acceptiſſimus:ſcripſit in toto ueteri:ac nouo teſtemento libros.73. ſcripſitq; & ſummam de caſibus ualde utilem Gregorio pontifici in quinq; Decretalium libris componenti & laboranti auxilio plurimum ſuit:& eos in formam extantem redegit:atq; alia quædam compoſuit:& ſcripto mandauit.Qui etſi cardinalatus dignitate ſe ſublimatum cerneret:non tamen ob ipſam dignitatem a priore religionis uita:nunq̄ diſcedere uoluit.Sed cum boni propoſiti obſeruantiſſimus foret:etiam religionis ordinationes & conſtitutiones ſub regulari obſeruantia in ordinem extantem redegit.

¶Antonius dictus de Padua patria Hiſpanus:ex ciuitate Vlyxbonenſi oriundus: ordinis minorum profeſſor : uir utiq; ſanctus & multis uirtutibus decoratus i hoc anno patauii infinitis clarus miraculis moritur : & a Gregorio prædicto pontifice eas ob res ſtatim in ſanctorum confeſſorum conſortium honorifice refertur. Et cum inter religioſus ſuæ ætatis:ſed & priorum ſæculorum omnibus litteris ornatiſſimus haberetur ſacrarum litterarum Arca cognominari meruit.Et cuз Tholoſæ bononiæq;:ac Patauii diu theologiam egregie docuiſſet: & Sermones mira doctrina refertos li.i.& ſermones copioſos de tempore in libris duobus compoſuit:incipiunt:erunt ſigna &c.

papa 189 c Eleſtinus papa hui⁹ nominis quartus patria Mediolanenſis gente nobili caſtelliona natus Gregorio pontifici:hoc anno ſuffectus:ſedit tantummodo diebus .18.Et poſt uacauit ſedes menſes.21.cum per Capturam cardinalium electio dilata fuiſſet.Hic itaq; uir uita:& ſcientia:ac prudentia admodum inſignis fuit. Cuius ſententia hæc fuit præcipua.Difficilius inquit in ſecundis rebus:q̄ in aduerſis eſſe moderatum.Hic tantum eloquentia ualuit:ut Federicum dimiſſa eccleſia contra Mauros tranſferre compulerit:q̄uis in ſententia nō manſerit:quia ſtatiз in italiam non ſine magno dedecore redi it:Dum enim Federicus contra Mauros acceſſiſſet.Celeſtinus hic uita deceſſit:& ſic illa incepta dimiſit. 1241 6440

¶Tartari qui & Sarmatæ populi:de quib⁹ in principio hui⁹ libri locuti ſumus:hoc āno ex profundo paludis meotidos cum ingenti multitudine fines ſuos egreſſo agmine bipartito:Europam primo:deinde Aſiam peruadentes:omnia cedibus & rapinis repleuerunt.Sed qui Aſiam petiere Georgiani ſuperiorem Armeniam peruagati iconium uſq; turcorum regiam peruenere.Alia uero manus Batone duce poloniam & hungariam depopulati in Germanos defluxere:& multis cladibus eas prouincias affecere.Hos dixit Plinius in ſexto naturalis hiſtoriæ fuiſſe Medorum ſobolem.Et hi populi: ut idem 1242 6441

plinius.4.li.ait:ex ꝓfundo meotidis paludis incipientes Regionem uerſus Borream iti
nere dierum.i5.incolebant ex idem tamen ac tenuem:ſed fœlicibus ac iſœlicibus arbori
bus refertiſſimam: florius tamen in.3.li. ſuo:dicit nihil præter niues & raras Siluas eos
habere:quibus eſt tanta barberies ꝙ pacem aut aliud bonum non intelligant.

INnocentius papa eius nominis quartus Synibaldus antea uocatus gente fuſcha papa
natus comitum lauaniæ patria genuenſis tandem cardinalibus a federico detē 190
tis in libertatem redactis:Anagniæ pontifex creatus : ſedit annis.xi.men.ſex &
diebus ſex:uir quidem doctiſſimus:& animi uirtute præſtantiſſimus.Cuius electionem
eam ob cauſam federico ingratam fuiſſe traduntquam uis amiciſſimus ante electionē
fuiſſet congratulabundus reſpondit.Bonum eſt cardinalem amicum in acerrimum ho
ſtem Ro.pontificem permutaſſe.Hic itaqꝫ pontificatu inito:balduino Græcorum Im-
peratore interueniente de ineunda pace cum eodem federico mentionem fecit:ſed cum
didiciſſet ſibi ab eodē federico inſidias paratas eē: ſubito Genuam cum duabus triremi-
bus & uiginti a ſuis conciuibus miſſis profectus eſt: ubi magno omnium applauſu ſu-
ſceptus:inde in franciam nauigauit:exceptuſqꝫ ſumma omnium cum ueneratione lug-
dunum petiit:ibiqꝫ concilium celebrauit anno.ſ.1249.In quo omnium conſenſu federi-
cum Imperio & regio titulo priuauit:propter quod federicus ira parcit⁹ edes uillaſqꝫ co
gnatorum Innocentii papæ diripuit & euertit.Inde maiori rabie ſuccenſus ad arma cō
uerſus:picenum umbriamqꝫ ac cæteras prouincias eccleſiæ ſubditas a pontifice diſcede
re fecit:ac Bononiam ſtudio priuauit:quod paduæ tranſtulit. Cumqꝫ tandem federicus
uita functus eſſet:& ob eius mortem bella in Italia plurimum extincta fuiſſēt.Hedimū
dum cantuarienſem epiſcopum:& petrum patria ueronenſem:ordinis prædicatorū nu-
per ab hereticis intefectum:ibidem in ſanctorum numero redegit:idem fecit de ſancto
ſtraſlao craconenſi epiſcopo ab iniquo principe perempto:qui in uita & in morte mira
culis multis claruit.Huius item decretum fuit:ut octaua natiuitatis uirginis Mariæ ſin-
gulis annis perpetuo celebraretur: cardinalium ſedes iam pridem uacuas uiris optimis
repleuit:quibus & mandauit:cum in publicum equitarent:rubro galero uterentur: qđ
nunc uſqꝫ magna cum gloria ſeruatum eſt:deniqꝫ cum Romam ueniſſet.Inde a proceri-
bus regni Siciliæ uocatus neapolim petiit:ubi benigniſſime exceptus aliquandiu ibidem
moratus eſt:& dum ſperaret toto regno breui potiturus illic obiit:atqꝫ ibidem in baſili-
ca beati laurentii ſepultus eſt:hic itaqꝫ doctiſſimus uir inter cætera doctrinæ ſuæ monu
menta.Apparatum ſuper decretalibus edidit celeberrimum. Alium apparatum compo- Libri
ſuit:quē autenticas uocauit:Iſup & iuriſdictione Imperii:& auctoritate pontificis Roma papæ
ni contra petrum uineam ſcripſit :quem librum Apologeticum nominauit . Sororibus dediti
quoqꝫ ſanctæ claræ Regulam compoſuit pulchram:quam eiuſdem ordinis ultramonta
næ Sorores cōiter ſeruant:ordinem autem noſtrum Eremitarum diui Auguſtini:& re-
liquos mendicantium ordines plurimum dilexit:& eos quidam apoſtolicis fauoribus:
& priuilegiis:ac multis beneficiis quoad uixit proſequi non deſtitit:ut ex eorum indul-
tis optime patet.

¶Imperatoris abrogatio.

¶Federicus cæſar hoc anno apud lugdunum galliæ:ſynodo a pontifice Innocentio ibi-
6445 1246 dem habita:propter contumaciā ſuā & pontificum perſecutionem omnium cōſenſu Im
perio & regnis ſiciliæ & apuliæ priuatur:poſt cuius depoſitionem:uacauit Imperium an
nis.18.alamani enim principes federico depoſito altigrauum Ticangæ principem. mox
Ro.Germanorumqꝫ Regem deſignarunt:quem conradus adoleſcens alamaniæ Rex a
federico genitore pridem inſtitutus regni poſſeſſionem armis prohibebat; quem tamē
multi cruce ſignati iuuare curabant:cui breui mortuo Gulielmus ſuffectus eſt:uidelicꝫ
Olādiæ comes:ſed & hic dū cōtra friſones impudentius pugnaret:occiſus eſt:quamobrē
decem & octo annis uacauit Imperium.

¶Marinus maurocenus ſextus & quadrageſimus uenetiarum dux :Iacobo teupulo Du-
6446 1247 ci:hoc anno ſuffectus:ducauit annis.3.& men.7.Vir certe gloria:& diuitiis ac omni ge
neroſitate ſplendidus atqꝫ ornatus:nec non & iuſticiæ amator & cultor:ac uirorū do-
ctorum emulator:qui & cum doctiſſimus & eloquentiſſimus habitus eſſet: doctrinam
cum prudentia & religione coniungere uolebat:cuius quidem acta & animi magnitudo
in omnibus præ ſe tulit.adeo enim integer erat:ut ſemper in paticiendis reipu.dignita-

tibꝰ & honoribꝰ quátú licuit oibꝰ comunis eē uoluit:eiꝰ aút rogatu Innocétiꝰ primice
rio ſancti marci:cóceſſit põtificalibꝰ uti poſſe iſignibꝰ ꝓpter cuiꝰ excelléntiá primꝰ ducú
pꝰ morté cú ducalibꝰ inſignibꝰ in porticu ſancti marci ſepeliri meruit.

Vide dignitaté primicerii ſancti Marci

Rayneriꝰ zanꝰ ſeptimꝰ & quadrageſimus uenetiaꝝ dux. Mario duci hoc áno ſurroga
tꝰ ducauit ánis.16.Hic primus ducali bireto & frixiú aureú honeſtádi magiſtratus cau
ſa addidit urbéq; uenetá plurimis ædifitiis aliiſq; ornamentis exornauit & inter cætera
ponté Riuoalto extruxit:& plateá optimi ſtrauit:eo náq; regnáte cruentiſſima bella in
ter ſuos uenetos & Genuenſes oriri cæpta ſunt,ꝑ quibus piſanis iúcti:armata claſſe uene
tias uſq; properarút.uenetoꝝ naues atq; litora deprædátes:urbé etiá artiſſima obſidióe
cinxerút.Quáobré Rayneriꝰ neceſſitate cópulſus:cú quáta potuit manu:urbe exiit:& ge
nuenſes duce henrico de malea in nauali prælio adhoriri uoluit:a quibus tandé ſupera
tus & captus.pauciſſimi ex ſuis ſaluati ſunt:Raynerius auté ſic captiuus Genuá perductꝰ
in carcerem coniectus eſt:ea eni clade uenetorú reſpu.admodú labefactari cepta eſt:quia
Genuéſes prædicto Henrico duce ſtatim cretá iſulá inuaſerút:& eá uenetis abſtulerút:
indeq; Græci Euboiá ideſt Nicropontú & cóſtátinopolim:ac aliá quæq; quæ in græcia
ipſi ueneti poſſidebát ſimiliter ſuſtulerút.raynerius uero tandé a ſuo Senatu multa pecu
nia redéptus:cú uenetias rediiſſet paulopoſt emoritur :& apud prædicatores Sepulchro
marmoreo ſepelitur.

Petrus martyr patria ueronéſis egregius ordinis prædicatorú declamator : & catholi 1252 6451
cæ fidei acerrimus defenſor:hoc áno pridie calédas Maii:ob ipſius catholice fidei defen
ſioné dó a lacu lario ſiue cumano cú ſolo ſocio mediolanú rediret :apud barlaſiná oppi
dú ab Arrianis hereticis interceptus:martyrii coroná adeptus é.Ob cuiꝰ ſanctitaté & fre
quentia miracula Innocétius pontifex ipſum ſequenti áno in ſanctoꝝ martyrum nume
ro aggregauit.

Viri diſciplinis excellentes.

Iacobus Balduini clariſſimus legú interpres dñi Odofredi beneuétani clariſſimi uiri
quondam auditor :his téporibus ipſo domino odofredo teſtante molto fuit i p̄cio:Qui
cú eſſet ingenio ſubtili ac conſilio & actione præcipuus.Scripſit ſua in facultate: quædá
præclara documenta.E quibus iſta feruntur.

Super toto Codice li.12.Super.ff.ueteri li.28.Super.ff.nouo li.12. Super infortiato li.14.

Bernardus præſbyter cõpoſtellanꝰ Iuris utriuſq; eruditiſſimus:Innocentii papæ fami
liaris:& capellam hoc ipſo tempore ipſius innocentii papæ emulatione excitatus:cõſcri
pſit in Iure canonico quædam laude digniſſima:quæ in magna habentur auctoritate:de
quibus habentur:in Iure canonico Apparatum Inſignem :Item ſuper quinq; libris decre
taliom li.5.Incipit.In huius libri principio.Caſus Decretalium libros quinq;.

Henricus Archiepiſcopus Ebredinenſis atq; Cardinalis hoſtienſis præſtantiſſimos in
utroq; iure uir:per hoc tempus & doctrina celebri ac ingenio prope diuino apod Alexá
drú quartú magno habitus é p̄cio:obi ipſe & ingenii ſui p̄clara edidit opuſcula : ſcilicet
Sup titulis Decretaliú libros.5.Incipit Alpha & o.unú in eſſentia ſúmá quoq; copioſam.

Guido Bonatus Aſtrologus celeberrimus:per hoc idem tempus in Syderalibus diſci
plinis uniuerſo occidenti notiſſimus atq; inclytus certe eſt habitus:cui adeo ea in facul
tate aperte fuerunt omnia:ut nil apud eum illi incognitum fuerit.

Vincétius gallus natióe burgúdus beluacenſis apud gallos dictus ordinis prædicatoꝝ
hiſtoricus atq; theologus clariſſimus:per hoc ipſum tempus clauit:& tantú litterarum
ſtudiis adhibuit:ut nullis onquam laboribus uel uigiliis:uel occupationibus ab eaꝝ cul
tura potuerit euocari:quin ſemper aut legeret aut doceret:aut ſcriberet:Tantus itaq; fu
it:ut poſt ſe parem múdus habere potuerit.Nam Rege francoꝝ petéte & ſumptꝰ præ
bente innumerabiles hiſtorias tam morales quã hiſtoricas multis ſob ooluminibus cõ
prahédit.Et primo ſcripſit ſpeculum hiſtoriale in libris.32.Ité ſpeculú naturale in li.33.
& ſpeculum naturale in li.3.ſpeculom doctrinale in li.13.Ité de gratia dei li.4.De laudi
bus beatæ uirginis mariæ li.1.De laudibus ſancti Ioannis euangeliſtæ li.1.De inſtitutio
ne pueroꝝ li.1.Cõſolationé ſup mortuo li.1.Ité epiſtolaꝝ ad diuerſos li.1.Et alia nõnulla.

Humbertus uiénenſis ordinis prædicatoꝝ generalis Magiſter Hugonis Barchinonéſis
quondá auditor theologus & declamator excellentiſſimus hac tépeſtate floruit . & quæ
dá deuota opuſcula conſcripſit.E quibus iſta ſunt.Et primo ſuper Regulam beati patris

Auguſtini li.i.Incipit cogitanti mihi de ſermõe:ſũmá ꝑdicátiũ li.3.Geſta fratrũ ꝑdicato
rum li.5.De officiis ſoi ordinis li.i.De tribus ſubſtãtialibus uotis li.i.Epiſtolarum ad di
oerſos li.1.Et quædá alia.
¶Alexáder de A'es natiõe Anglicus ordinis minoꝝ theolog⁹ cõſirmatiſſim⁹ hac æta-
te claruit: & in gymnaſio pariſiẽſi in ſacra theologia ꝑcipu⁹magiſter exiſtẽs:ut ſacræ phi
loſophiæ uerus efficeret diſcipulusordiné minoꝝ intrauit:qué & ſua doctria & ſáctita
te mirifice illuſtrauit:ſcripſitq; hic tãtus oir iubẽte innocẽtio põti. ꝑdicto inſigne opus
quattuor ooluminib⁹ partitũ multa otiliter cõplectẽs:q ꝑnotaoit:ſũmá quattuor libris
deſtinctá:itẽ declarationẽ Regulæ minoꝝ li.i.Poſtulauitq; ot plæriq; aſſeuerãt tá nouũ
q̃ uer⁹teſtm̃:Atq; de cõcordia iuris diuini & hũani mľta utiliter diſſeruit.Et alia qdam.
¶Ioánes de Rupella ordinis minorũ ſacræ theologiæ ꝓfeſſor:& pariſiẽſis magiſter diui
naꝝ ſcripturaꝝ eruditiſſim⁹ ac ariſtotelicæ philoſophiæ princeps:haç tẽpeſtate uiguit
& quædá ꝑclata opuſcula edidit:e qb⁹ ſubiecta ferũt.Et primo ſup ſentẽtias libros qua
tuor.Itẽ ſũmá uirtutũ & uitiorũ libro uno:De Anima quoq; li.i.
¶Gualterus epiſcop⁹pictauiẽſis ordis minoꝝ uir in diuinis ſcripturis erudit⁹& ſeculari
philoſophia nobiliter doctus ingenio eminentiſſimo : ac declamator excellẽtiſſim⁹ per
hoc tẽp⁹ in ꝑcio exiſtẽs:ſcripſit qdá nõ cõtẽnẽda opuſcula.De quib⁹ ferunt ſubiecta.Et
primo ad inſtãtiá papæ alexãdri quarti per anni circulum perutiles conſcripſit Sermões
in libris duobus:Itẽ ſuper ſententias libros quatuor.Itẽ quod libera multa in libro uno
icipit:queritur:quomõ uirtus.Et quædam alia.
¶Alaxáder de uilla dei ordinis Minoꝝ patria dolenſis ſacraꝝ litteraꝝ profeſſor:per id
tẽp⁹ i philoſophia atq; Aſtronomia clar⁹ exiſtẽs.ſcripſit tá metro q̃ proſa optima opuſ
cula.E quib⁹ ſunt in primis doctrinale pueroꝝ li.tribus.Incipit:Scribere clericulis paro.
item de cõputo eccleſiaſtico li.i.De Spera li.i.De arte numerãdi li.i.Alioſq; uarios tracta
tus:ſermoneſq; & epiſtolas doctas eum ſcripſiſſe ferunt.
¶Martinus ſchot⁹ ciſtercienſis ordinis(ut aiunt)ꝓfeſſor magnæ doctrinæ & ſingularis
oir:p hæc tẽpora Ro.i precio fuit:& inter cætera breuẽ hiſtoriá cõpoſuit:q̃ Martinianá
a ſe appellauit:hãc tamẽ laudẽ pa tres prædicatores cuidá ordinis ſui martio epo tradũt.
¶Cõradus ꝑdicti ſederici Cæſaris & Regis ex iola Ioánis hierõſolimitái filia uxore fili⁹:
6452 1253 qué pater rerũ omniũ heredẽ reliquerat:ſeptim⁹ Neapolitan⁹ & Apuliæ & calabriæ rex
hoc ãno e Germania ꝓfertur nullo deterit⁹ paternæ priuationis exẽplo Regnũ uiolẽ-
ter ingredit:& Neapolí Regiá accedẽs cũ ciues tãq̃ excomunicato deditionẽ facere re-
cuſarent urbẽ per obſidionẽ faméq; potitus:cõſeſtiz ipſius menia multis in locis appe-
ruit ciueſq; præſertim primarios male tractauit muros:caput euertit & aquinũ nobile
oppidum incondit: Verum eodem anno opera mamfredi ſui ueneno ſublatus eſt. Atq;
ita uix uno anno regnauit.
¶Anciani qui populo florentino ios dicerẽt :hoc eodẽ ãno mortuo federico cæſare cre
antur:& i loco publico collocãtur.ipſa eni florẽtini federico cæſare eorũ inimiciſſimo
qui plurimũ eos uexauerat:mortuo atq; defuncto in libertatem ſeſe uendicãtes & guel-
phos & ipſo cæſař eiectos i patriam reducentes: rem ſoam publicá reformarũt ,unde &
duodecim ancianos creare decreuerunt:qui gibillinis reſiſterent & ius populo dicerent:
¶Manfredus federici ei⁹ nois ſecũdi cæſaris ex cõcu bina filr⁹ octau⁹ Neapolitanorũ
Rex:mortuo cõrado fratre ꝑdictũ regnũ Siciliæ citra pharõ obtiet:& regna.ãnis.i3.Hic
excõicat⁹ ab Alexãdro põtifice Copias eccleſiæ cõtra eũ miſſas:parti occidit:& partiz ce
pit ꝑrẽdẽs ſe fratris legiptimi heredé:& aucto exercitu iteꝝ Alexãdrũ cũ ignominia re-
pulit:ptẽ guelphá florẽtinoꝝ:qa eccleſiæ ſauebat:magno bello oexauit: & attriuit & Gi-
bellinos florẽtiá introduxit:Vrban⁹ quart⁹impatiẽs tãtæ tyrãnidis habito cõrilio decla
rauit Regẽ ſiciliæ citra & oltra farũ carolũ fratrẽ ſancti lodouici regis frãcorũ:qui oe-
niẽs in Italiá cũ grãdi exercitu apd Beneuẽtũ cũ ipſo mãfredo prælio cõmiſſo ipſom ſu máfre-
perauit & tãdẽ occidit:ac ſic regnũ ſiciliæ a germanis ablatũ:in galiis tranſſertur.ab iſto doꝝ fa
autẽ Máfredo rege.ot ipſe crediderim,manfredoꝝ præſtantiſſima familia nup ab alexá milia a
dro papa extincta deſcendit.Quæ ãnis multis in romãdiola regnaoit. quibus
¶Groſſoni ſiue gorſſoni populi arabica gens hoc ãno ſoldano babyloniæ impellente nomé
diuerſis acti i locis tãdẽ hyeroſolimá uenĩũt & i tẽplarios hoſpitaliſtaſq; cõgreſſi:multá accepit
ſtragẽ ab eis acceperũt & male mulctati ab eiſdẽ repſſi ſunt . Verũ cũ ipſa hieroſolima

muris careret:denuo ex iſperato redeūtes:occupata urbe:multā de chriſtianis occidionē
fecerūt:ad ſepulchrū quoq͂ dñi accedētes illud quouis turpitudinis genere fedarūt:ē au
Arabia' tē Arabia ꝓuincia :und iſtud fediſſimū hoīuʒ genꝰ ꝓceſſit inter iudæā & Egyptū cōſti-
triplex tuta:quæ & Cynamomū & Thuriʒ:ac alia odorifera affatiʒ ꝓducit:ſed ut ptholomeꝰ li.
Phenix 5.reffert diuidiᵗ in tres ptes:uidelicet felicē Arabiā petreāq; ac deſertā:i qua ſunt Mōtes
auis Synay:& Oreb.& ibidē naſciᵗ Auis phenix:aqle magnitudine.
papa Lexāder papa eiꝰ noīs quartꝰ natiōe cāpanꝰ patria Anagninꝰ. Innocētio pōtifi. 1255 6454
191 a hoc āno ſurrogatꝰ:ſedit ānis.6.& mē.6.Magni certe ai: magniq; cōſilii uir:qui
Māfredū Siciliæ regē:& Ezelinū & d rūcano atq; alios tyrānos nōnullos pſeq
ubiq; nō extimuit:ſed & īter Genuēſes & uenetos lites cōponere nō deſtitit:hic beatā cla
rā de Aſiſio beati frāciſci diſcipulā i ſanctas retulir.Et libellos quoſdā cōtra mēdicātiuʒ
pauptatē editos aboleuit:inſup & paupibꝰ qbuſdā & pſerti religioſis d xpiana religōe bñ
meritis beneficꝰ admodū & liberalis fuit:& ppea ex uiſiōe qua beatū Auguſt inū uidit:
Eremi- unionē fratrū Eremitaꝝ diui ipſiꝰ patris Auguſtini a pdeceſſore ſuo inchoatā ipſe ardē
te beati ter pfecit:ordinēq; ipſum relicta Eremo urbes petere:& incollere ubiq; coegit:ut & ipſi
Augu. Doctrinæ uerbo pariter & exēplo necnō & cōfeſſionis audiēdo auctꝰ :ſicut & cæteri ſa
lutis fructū afferre poſſet:in eodē qppe ſtatu ordinē ipſum cōfirmauit.qbꝰ ēt una cū or
dinibꝰ pdicatoꝝ & minoꝝ multa priuilegia exēptioneſq; ac indulgētias cōtulit:quas cer
te mira beniuolētia ſūmaq; deuotione ſemp ꝓſequi nō deſtitit:& earūdē Religionē ui-
ris doctis admodū fauit.Et ad Cardinalatꝰ epiſcopatꝰ q; dignitates multas ꝓuexit :ſicut i
Annalibꝰ noſtris repitur:hic itaq; cū tādē uiterbiuʒ cōceſſiſſet paceʒ īter Genuenſes ue
netoſq; cōpoſiturꝰ cū ea in re diu uexareᵗ tedio ai:ut ferᵗ mortuꝰ eſt.Et ibideʒ i eccleſia
ſancti laurētii honorificētiſſime ſepelitur.Quo mortuo.ſedes uacauit mē.4.& diebꝰ.3.
Hic cū doctꝰ egregie eſſet:nōnullas Decretales epiſtolas cōpoſuit :atq; alia aliqua ppul-
chra quæ ingeniū eiꝰ oſtendūt cōpilauit.
¶Imperii electores hoc āno de Impatore deligēdo cōtendentes bifariæ diuidūᵗ.In q̄ qdē 1256 6455
diuiſiōe duos Impatores.ſ.Ioāneʒ caſtelle regeʒ:& rodulphū Cornubiæ comarchū anglo
rū regis fratreʒ elegerūt:ſed neuter cōſirmatꝰ interregnū adhuc i aliquos ānos ꝓrogaᵗ.

¶Genuenſiū & uenetoꝝ diſcordiæ principiū.

¶Diſcordie & lites pmaxime īter genuenſes & uenetos ex quodā Aſie monaſterio hoc 1258 6457
āno initiuʒ ſūpſere:quæ adeo peſtifera cōtagiōe cōualuere:ut res ipa ciuitatibꝰ ipis plu
rimū fuerit pnitioſa:indeq; & uniuerſe xpianæ religiōi i laqueū magnū malūq; dyabo-
lū ꝓuenerit.Nā cū genuēſes & ueneti:atq; piſani p ānos.4. & ſexaginta ptolomaydē &
Tyrū urbes ditiſſimas poſſediſſent ibiq; oēs oriētis & occidētis cōtractarēt mercaturas
hi tres ppl'i cōi decreto:iter ſe i ptolomayda Areas uicos : ptoria & cætera quæq; tēplis
exceptis diuiſerūt.Ne qdq̄ iurgii iter eos otiri poſſet.Hoc uero āno ex modica re maxia
inter eos orta ē cōtētio.Et hoc pp monaſteriū quodā ſci Sabbæ Abbatis:qđ utraq; pars
ſibi uēdicare uolebat:ſeu q̄rebat:ac genuēſes qdeʒ beniuolētia urbis pſecti freti:quodā
die excluſis uenetis monaſteriū illud capiētes:i arcēq; muniētes ſibi retinuerᵗ. Quæ res
duos ppl'os ppotētes a beniuolētia priſtina alienauit.Erat tūc qdē philippus gallus ea in
urbe pſectus q nec eos cōponere curauit:ſed uenetos populariter ptolomayda abire pce
pit:Veneti āt Tyrū ſe cōſerētes piſanos ad ſe tractos ſpreto fœdere:cōtra genuēſes irri
tarūt:& cū Māfredo Siciliæ rege aduerſus genuēſes fœdꝰ inierūt. Quibꝰ pſidiis freti
ueneti cōtra genuēſes arma ſumpſerūt & maxiaʒ eoꝝ claſſē in ptolomayde portu icēde
rūt:atq; ēt eodē ipetu monaſteriū incēderūt & euerterūt:q calamitate genuēſes irritati:
magiſq̄ pterriti:comparata denuo claſſe:apđ Tyrū uenetis occurrūt: ubi auctis utrinq;
copiis:Tyrus eo īs belli ſedes delecta fuit:ueneti āt iunctis ſibi piſanis:eo loci genuēſes i
genti clade ſuparūt & captis eoꝝ q̄nq; & uiginti nauibus:atq; ſubmerſis:Tyrū & ptolo-
maydā redeūtes oīa genuēſiū ædiſicia diruūt.Indeq; genuēſiū ciuibꝰ electis eoꝝ bona di
ripiūt.Quā ſane cladē:q̄ moleſte Alexā.ſūmus pōti.q̄q; moleſte ipi genuēſes ptulerint
exitus acta ꝓbāt:Statiʒ eniʒ genuēſes cū paleologo græco fœdere inito cōſtātinopolim
& cretam & alia quæq; græciæ loca uenetis abſtulere:atq; alia propemodū infinita ma
la eiſdē intulere.Adeo.ut ēt portū uenetoꝝ occupātes eoꝝ ducē Raynerīū cū innume-
rabilibꝰ uenetis captiuarit & genuā captiuos pduxerit.De qbꝰ nullis paſſiʒ ifra dicetur.

¶Palealogorum in græcia imperii principium.

6459 1260 ℭMichael paleologus græcus:Theodori uatari græcoꝝ:ut tūc īpatores appellabāt:affinitate cōiūctos:hoc āno pulſis e græcia gallis ac uenetis:duobuſq; theodori uatari filiis puulis īterfectis:quos theodo.idē ex teſtō cōmēdatos eidē reliquerat.īperiū uſurpās īpauit:ānis.45.Hic itaq; paleolog⁹īgētis ſpūs uir.Theodoro uataro mortuo apd Andrinopolī.2.ſupſtitibus filiis puerulis relictis.īpiū & regnū tutorio noīe gubernādū ſuſcepit quo ſuſcepto multa eo ī magīatu in latinos mox agreſſus ē.Et prio oīom in gulielmo frācigena Achianū & ꝓximas græciæ regiōes obtinēti ꝑlio cōgreſſus eū ſupauit:& captiuū Andrinopoli pduxit.Et uerſam ī pōtū regiōem:ut recipet:exercitū ēt miſit. Balduinus uero cōſtātinopolitanus impator:de quo ſupra diximus:copias q̄s hūit nauibus īponēs:ſtatī ad eius ore pōtice defenſiōem miſit.Interī græci q erāt in bigācio odiētes latinos:ut eoꝝ mos ſp fuit:eos īde eiicere cōſtituere:& cōiuratione facta atq; inita:paleologū admōuere:ūt ciuitatē recipe ſe ꝑpararet & ita nocte urbis porta a cōiuratis refracta cōcubia paleologū admiſerūt.Quāobrē balduin⁹ & pātheleō iuſtinianus uenetus patriarcha repēte ſua ſupellectile rapta cū ſuis oībus ad Curipū cōfugierūt.paleologus igitur urbe potitus:ad impiū aſpirās ſuæ ipietatis ſuiq; ſceleris fūdamēta iacere curauit:qa pueros theodori fidei ſuæ cōmiſſos iterfecit.Et ita pueris interſectis impiū ſibi deſumpſit: Atq; ī hoc impiū latinoꝝ apd græcos finē hūit.qd p ānos.58.apd gallos durauit.ueneti nihilomin⁹paleologū bello agitare pſeuerabāt:q certe ui & armis eius tyrānidē đturbaſſent:niſi illū genuēſes ſūmis cōanbus adiuuiſſent.Exinde græci paleologi.194.ānis imperauerūt:uſq;ad ānū ſalutis nr̄æ.1454.Quo qdē āno ipſa hui⁹cōſceleſtiſſimi & pfidi hoīs cognatio:tm̄ impiū tātāq; dignitatē īmeritā:ſuis exigentibus demeritis in turcoꝝ nauibus ꝑlabi pmiſerūt.qa Maumetus othomanus turcoꝝprinceps ab impatore noīe cōſtāſtino urbe ſublata:eū cū uniuerſis eius ſatrapis captū & decapitatū:oīa in pace poſſedit. Michael itaq; paleologus capta urbe beneficii genuēſiū nō immemor:q.uꝫ.ea ī re auxilio fuerūt nō modico Theſauꝝ pmaximū eis ꝓtulit:atq; peram urbē ꝓpinquā cōceſſit. *Paleologi*

6459 1260 ℭMartinus turrianus natiōe mediolanēſis fr̄ illius Ioānis quē ī parmēſi bello īterfectū fuiſſe diximus.hoc ipſo āno apd Medio.ſeditiōe fcā uicecomitibus & uauaſſoribus īde pulſis:urbis ſe tyrānū effecit:& duobus tātūmō ānis regna.Hic tyrānide inita:cū ītellexiſſet Ezelinū de rumano pollicitatiōibus capitaneoꝝ& uauaſſoꝝ occupare uelle:& cū qnq; millib⁹eqtū ea đ cā ad caſſiani pōtē pueniſſe.Ipſe cōgregato exercitu ſua ſtatī uia ī directa Sōcinū prexit.Ibiq; ab azōe eſtēſe & boſſo donatēſe ac ubertino pallauicino auxilio poſtulatis.ipꝫ ezelinū īter caſſianū & nicūmercatū iterclufit:& ibidē cōgreſſu fcō demū ipꝫ ezelinū uulneratū iā octuagenariū ſauciatū:cū oī ſuo exercitu:& ſoncinū uſq; pduxit:ubi paulopoſt ipſe Martinus cū reliqs ciuitatibus:ab ipſo Ezelino:opꝑſſis libertatē conſecutus eſt.Cuius autem mortis genere iſte Martinus defecerit:ignoratur.

ℭViri diſciplinis excellentes.

ℭOdofredus alter a ſupiore celeberrimus legū interpres & doctor:his tpibus floruit:& multo ī ꝑcio exiſtēs ea ī facultate atq; diſciplia nōnulla cōpoſuit monumēta:& q̄ maxime ſup codice:digeſtoq; toto lecturas accuratiſſimas.Atq; alia quædam.

ℭAymonē anglicū ordinis minoꝝ generalem miniſtrum theologum ſcientiſſimū cuꝫ prædictis floruiſſe conſtat.Qui inter cætera ingenii ſui monimenta breuiarium alexandri papæ ſuo iuſſu correxit & rubricauit.De aliis nihil uidi.

6460 1261 ℭVbertinus palauicinus comes:uir utiq; domi foriſq; nobiliſſimus pŕia pmēſis:hoc anno ſupſtite adhuc Ezelio de rumano tyrāno eius ī oībus bellis ſocio.Cremonæ & placētiæ auxilio gibellinoꝝ dominiū obtiet.Quibus obtētis & ꝑſidio firmatis:magno ſue factiōis exercitu cōgregato:una cū ipſo Ezelino in legatū apoſtolicū mouēs apud Gambarā brixiāi agri oppidū maximā de guelphis edidit occidiōem:iter quos ipm legatuꝫ & urbis epm captos.ſecū abduxit.Sed poſtmōꝫ īteruenīēte boſſo donario cremonēſi ciue legatus cū epo liber fcūs:cū ipſo ubertino fœdus iniit:& accitis ſecū turrianis mediolanēſibus.& hērico Binola ciue Bergomēſi Mātuæ ꝑfecto ubertinum iſtum ab Ezelino tyranno ſeiūgere tētauit:q; & fecit.Veꝝtū Vbertinus hic admodū prudēs & bonus exiſtens:licet gebellinā factionē ubiq; extolleret:cōtrariāq; aliquādo deprimeret.Tādē approbāre utraq; pte:pp ſuā iuſticiā brixiana urbe potiri meruit:ꝓpoſuerat quoq; & Mutinā & Regiū & Bergomū ſuo adiicere impio:& qdē feciſſet.niſi ferrariēſiū & bononiēſium guelphoꝝ cōſilium obſtitiſſet.Fuerat enim hic Vbertinus magni animi & conſi

lii uir.Cui⁹ facinora p̄clara:ſtrenue geſta m͞ltis i locis ſcripta legunt̃. Eaq̨ obrē : cū oēs
ferme ciſalpiæ ciuitates ſuā pelexiſſet i ſniaʒ carolo frāco in ſiciliā ꝓficiſceuti cū manu
ualida reſtitit.Regnauitq̨ hic Vbertinus his in urbibus annis ferme ſex.

¶Chiū eget maris iſula hoc āno ruēte quaſi paleologoꝝ græcoꝝ ipio io genuēſiuʒ ma
nus hoc mō ꝑuenit.ueneti.n.p̄dictū michaelem paleologū ipera.ipugnātes & ingēti cuʒ
potētia cōprimētes cū iā deficere cepiſſent ad genuēſes uenetis inimicos cōfugit Paleol.
q in auxiliū ei⁹ilico uenietes facilie uenetos rep̄ſſerūt.q̄obrē obſidiōe ſoluta.paleolog⁹
ipſe ꝓ beneficio hanc inſulā eis cōceſſit:quā qdē iſulā:nūc uſq̨ ipſi genuēſes nō ſine ma
gno diſcrle cōtra turcoꝝ potentiā defenſarūt:licet a qbuſdā ānis citra Maumeto turco-
rū p̄ncipi ipaʒ tributariā effecerit.Oli.n.hæc iſula magnā claſſeʒ hūit:& impii maris ꝑ
dies multos ſibi dignitatē oēdicaoit.Iodeq̨ illi⁹ caſus ſp uarii foere:oſq̨ hoc tp̄s.In hac
qppe iſula maſtix naſcit̃.q̄ qdē res genuēſib⁹:cū alibi nō naſcat̃:magnū affert emolumē
tū:In ea ē Aruiſii ꝓmōtoriū:a quo teſte Pli.li.14.natu.hiſto.optia deducebāt̃ uina:q̄ Ar
uiſia dicebāt̃.De quo Virgilius in Daphni: Vina nouom fundam chalatis aruiſia nectar.

Rban⁹papa ei⁹nois.4.na.Gall⁹:ex teracēſi urbe nat⁹.Alex.pōt.ſuffect⁹ſedit an 1262 6461
papa u nis.3.mē.uno.& die.4.Hic & ſi humili loco nat⁹:p̄ſtāti tn̄ & elegāti ligua fuit.
190. q aliqñ laceſſit⁹q̨ uili pr̄e ort⁹ eēt.Rn̄dit:nobilē uiꝝ nō naſci:ſed fieri uirtutis
ē atq̨ nobilitatis.Hic āt pōti.ſuſce.e galiis ſtati milites cōuocauit:quos mānfredo eccl'iæ
ditionē uexāti obiiceret.Cui⁹ poſtea inſtitutū fuit:ſolēnitatē corporis xp̄i:cū ꝓceſſioni
bus & octauis:a cūctis fidelibus celebrari:ꝑ qbus & maxias cōceſſit idulgeotias. Eioſq̨
officiū ex ueteris teſti figuras ꝑ diuū thomā aqnatē cēſuit eē fiēdū.Moltas.n.hic pōt.ai
moleſtias ob pricipū tyrānides & ꝑtialitatū factiōes ꝑtulit:quaꝝ tedio puſiii uitā cū me
rore exalauit.Cui⁹qdē corp⁹ibidē i diui laurētii fano ſepultū fuit.Ob cui⁹mortē ceſſa-
uit epat⁹mē.5.Hic ordines mēdicātiū faooribus & priuilegiis multū iuuit.

¶Philippus Martini torriani filius:hoc āno pr̄e defuncto i tyrānidē mediolanēſiū eidē
ſuccedēs:regna.ānis.3.Vir qdē aio illiberali & ſubruſtico.q magr̄atu ſūpto:ſtati in cre-
monēſes exercitū duxit.Comoq̨ eoꝝ oppido capto:diripiēdō ſuis militibus cōceſſit.In
deq̨ pace interueniēte urbano pōti.cū cremonēſibus facta.Bergomū ſtatim i ſuam red
git ꝑtātē:atq̨ nouariā urbē expulſa tornelioꝝ familia ſuo iuri conquiſiuit.Tandem mo
riens filium nomine neapoleonem ſucceſſorē reliquit:qui & ipſe tandem regnū ꝑdidit.

¶Cometes hoc āno inſigni magnitudine ſupra tres mē.appuit:q̄ prius apparente urba-
nus pōti. infirmari cæpit.ſed eadē ipſa nocte:qua urbanus obiit:& ipſe extinctos ē.

Lemēs papa ei⁹nois.4.na.narbonēſis:Guido ſulcadii ātea uocat⁹:urbano ſurro 1265 6464
papa c gat⁹:ſedit ānis.3.mē.9.& die.21.Hic prio iuriſconſultus exiſtēs:toti⁹galliæ ſine
18. contentione primatū tenuit:uxorēq̨ hūit a qua ēt liberos ſuſcepit.Qua defun
cta prio podiēſis deide narbo.ep̄s ꝓmot⁹.poſtmōʒ cardinalis fact⁹deniq̨ & ꝑꝑ doctrinā
& ſanctitatem puſii abſens pōt.delect⁹fuit.q cū ꝓ ph̄iæ ſpiritu plenus eēti multa p̄dixit
āieq̄ fierent.Cui⁹opa & induſtria pax inter henricum angliæ regem:& ſymonē moutiſ
fortis comitem:ac iter florentinos & ſenenſes:cæteroſq̨ italiæ populos confecta ē.quos
etiā quoad uixit:ſua auctoritate i ꝓpoſito continuit.atq̨ Ednigem poloniæ duciſſam ui
duā miraculis clarā i ſanctas retulit.Reliqoū uero uitæ ſuæ tp̄s i ieioniis uigiliis & ora-
tionibus aliiſq̨ opibus bonis ſanctiſſime contriuit.Quibus p̄ſidus adiutus:pontificatuʒ
optime adminiſtrauit.Moriens deniq̨ magno de ſe apud oēs relicto deſiderio uiterbii ſe
pelit̃:quo mortuo cum dignum cardinales eidem non inuenirent ſucceſſorem:maxima
inter eos ſuborta eſt contentio:propter quod uacauit ſedes annis duobus.

¶Bondegar egypti ſoldanus hoc anno egyptyoꝝ regnum ſuſcipiens:reg.an.12.q regno
ſoſcepto:ſtati xp̄ianos ſiriam inhabitātes debellaoit.Iodeq̨ hoſtili aio i armeniā ꝓfectus
etiā ibideʒ xp̄ianos ꝑleq̄ nō deſtitit poſtmodum ātiochiā hitatoribus oacuā inueniens:
uniuerſam ferme deleuit.7.āt poſtea annis decurſis:iterato ipſaʒ ātiochiā inuaſit:& cru
entiſſima ſtrage ip̄m affecit.Vnde & uniuerſum exercitum p̄da honuſtum:cum.20.cap-
tiuoꝝ milibus i egyptum rediit.deniq̨ contra aſſyrios pugnaturus uadēs ab eiſdē ſupe-
ratus grauiſſime uulneratur:& damaſcum relatus:ibidem meſtam effudit animam.

¶Carolus ſci ludo.frā.regis fr̄ hoc āno manfredō lege ſiciliæ interfecto a clemente pa
pa neapolis & ſiciliæ nonos rex declaratus:regna.an.17.hic igit̃ ꝓuinciæ & ādegauiæ co 1267 6466
mes exiſtēs a Clemē.ponti.contra mānfreduʒ uocatus:ſtatim alpibus cuʒ exercitu ſupera

tis in ciſalpinã deſcendit:ubi palauicino ſupato Capreolo ac monteclara primariis agri
Brixiẽſis oppidis dirutis:ꝑ flamineã cum inumerabilibꝰ factionis guelphæ militibꝰ tran
ſiens Romã ꝑuenit.Indeq; Beneuentum ꝓfectꝰ:cum Mãfredo congredit̃.Eoq; euz uni
uerſo eiꝰ exercitu ſupato & capto atq; iterfecto:Beneuẽtum ſtati dedẽtibus ciuibus cæ-
pit:atq; ita paulopoſt Siciliæ & Apuliæ regna in ſuã poteſtatẽ redegit.Cõpoſitiſq; in apu
lia & ſicilia rebus:eueſtigio uiterbiũ cũ uniuerſo exercitu ad pontificẽ uenit.Vbi audi-
ens Coradinũ adoleſcentẽ Conradi Sueui nepotẽ.In italia a gibellinis cõtra guelphos fu
iſſe uocatũ.In Ethruriã gibellinos domiturus ilico uenit.Sed cũ multa ibidẽ moliturus
uideret̃:a ſuis ꝓpere in regnũ contra Coradinũ uocatus eo acceſſit.Ibidẽq; magna de ho
ſtibus cede edita.Coradinũ ipſum cæpit:& capitali ſnĩa eũ puniuit:& rurſum uniuerſuz
regnũ ſine cõtrouerſia recepit.Atq; ita denuo Romã ueniẽs in lateranẽſi baſilica rex ſici
liæ & hieruſalẽ hac conditiõe declarat̃:ut ſingulis ãnis pheudi noĩe quadragita milia au
reoꝝ nũmũ eccl'iæ Ro.ꝑſolueret.Quo in regnũ confirmato:pacẽ cũ piſanis ſtati iniit:
& cũ eis in aphricã in ludouici regis germani ſubſidiũ traiiecit.Ibiq; Ludouico fratre ex
peſte mortuo inuẽto:cũ Tunici rege pacẽ hac lege compoſuit:ut ꝑpetuo ãnis ſingulis ſi-
bi ſucceſſoribuſq; ſuis tributũ aliqd pẽderet:ac ita in regnũ rediit.Veꝝ cũ regno reuer-
ſus ueniſſet.Siciliam ab eo defeciſſe inuenit:& Petro Aragonẽſi ſe ſubdidiſſe repiit. Sed
cũ petrus regnũ debellaret:a põti.Ro.grauiſſimis cẽſuris dãnatꝰ ẽ.Galli tamẽ ſui eo i re Galli
gno mulieꝝ pudiciciã laſciue nimiũ ac petulãter pertẽtantes:uiros in indignatiõem cõ hora
citauerũt:adeo ut pene oĩum ꝑploꝝ ac urbiũ ppl'i cõiurauerũt:ut ꝗprimũ die conſtitu- ueſpe-
ta adueſperãte:cãpanis ſignificari cæpiſſet confodere ſingulos gallos intra menia reptos: roꝝ tru
qd quoquomõ factitatũ fuerit:nõ minus crudeliter ꝗ conſtãter geſtũ ẽ.Sicq; dñio publi cidãtur
ce a gallis abrogato.petrus ipſe libere in regnũ a ſiculis accerſitus ẽ.Qui audentius extra
tione:id regnũ petrus accepit:ꝗ illud Conſtãtiæ uxori hereditario patris Mãfredi iur̃ di
cere ſibi deberi.Deniq; & ipſe Carolus ſine liberis morit̃:& Neapoli ſeptĩa die ianuarii
ſepelit̃.Huic ideo hyeroſolimoꝝ regnũ declaratũ fuit:quia Maria Antiochiæ principis
filia:cui id regnũ dẽbat̃:qd Hugo eius nepos occupauerat.illud Carolo regi deuouerat.

6466 1267 ℭ Laurẽtius tepulus quadrageſimus octauus uenetiaꝝ dux Iacobi ꝑdicti ducis filius hoc
ãno i Raynerii ducis demortui loco oĩum cõſenſu ſubrogatus ducauit annis.7.men.2.
& diebus.5.magnæ certe humanitatis magnæq; modeſtiæ atq; iuſtitiæ uir:ſed & pacis
amator & cõſeruator hitus fuit:ac ẽt i ꝓxios & maxime paupes comis & beneficus:Cu-
ius uirtutibus allecti Ceruiæ ciues uenetis ſeſe ultro ſubdiderũt. Huius enim opa ſena-
tus uenetus ꝓcurante ẽt philippo francoꝝ rege miſſis Cremonã legatis pacem ad qui- Ceruia
quennium uſq; cõpoſuit:Nam antea iter ſe multis cladibus(ut ꝑmiſſum eſt)diu hi duo uenetis
populi decertauerant:Deniq; hic clementiſſimus princeps moriens in pꝛ̃no ſepulchro ſubici
apud prædicatores ſepelitur. tur

ℭ Tayonus qdam frater(ordinis cuius ſilet̃)ex bocatioꝝ nobili familia natus magni aĩ
& ſpiritus ac fortitudinis uir:hoc ãno cũ factionis guelphæ i lombardia cenſeret̃:cõpa-
to ſibi magnæ & honeſtæ factionis ſuæ exercitu adiuuãtibus ẽt guelphis cremonẽſibus
in Brixianos duxit:ubi & poſt multos gibellinoꝝ cõflictꝰ:tãdẽ ſupior effectꝰ Brixiã itra
uit:& ĩde expulſis palauicini ꝑſidiis brixia potit̃:factuſq; urbis dñs:cũ ibidẽ cremonẽſes
ſocios hr̃et ſuſpectos:& eos haud multo poſt urbe eiiecit:atq; ita urbẽ integrã ſolꝰ poſſe
dit.At cremonẽſes multa ĩdignatiõe cõmoti:eueſtigio cũ placẽtinis & laudẽſibꝰ in ipſius
fr̃is & brixianoꝝ pnitiẽ & ruinã fœdꝰ ꝑcuſſerũt.Et ſequẽti ãno ianuario.ſ.mẽſe:ipſi cre
monẽ.cũ ſociis ciuitatibꝰ tumultuarie ueniẽtes:oĩa brixianoꝝ caſtella in Olii fluis ripis
cõſtituta:ut Canedũ:Senigã:põteuicũ:Vrceas:Barchũ:& reliqua crebris incurſiõibꝰ ue-
xauerũt:ac cedibus & incẽdiis crudelẽ i modũ deſtruxerũt.Quãobcãm Brixiãi maximũ
dãnũ ꝑtulerũt.Veꝝ tñ frater ipſe Tayonus regnauit ea in urbe annis tribus.

6467 1268 ℭ Coradinꝰ Cõradi Sueui ĩpa.ex filio nepos:h̃ ãno a gibellinis cõtra guelphos ĩltaliã uo
catꝰ cũ maxĩo Alemanoꝝ ſuoꝝ exercitu:Veronã pꝛ̃o:deĩde papiã:deĩd ꝑ carrariẽſiũ do
minoꝝ oppida ad genuẽſium mare trãſiit:ac ĩde a piſana claſſe i agꝛꝝ lucenſem ꝑductus
magnã ibidẽ uaſtitatẽ fecit.Ibi quoq; maiore ex lõbardia & romãdiola gibellinoꝝ exer-
citu cõparato:adiuuãte ẽt Guidõe ferẽtano comite:q ad eum magnas copias adduxerat:
ſtati mareſcalcũ Caroli regis apud Aretiũ ꝑlio ſupatũ iterfecit.Quo mortuo Romã cõ
ceſſit.Erat tũ põtifex Viterbii.Qui cũ trãſeũtẽ adoleſcentẽ uiderat:ꝓphetica uoce dixit

ipſum tāq̄ agnū ad cedē pduci:qđ & factū ē.Cūq̧ romā appropiquaret:ſeu appropiq̄ſſꝫ: ❡Hēricū ſenatorē regis caſtellæ frēꝫ:ad pōtē miluiū cū pp̄lo ro.obuiā hūit:& ab eodēꝫ tāq̄ impator recepꝰi capitoliū pduxit.Dimiſſoq̧ romæ Guidōe ferētano cū henrico & cū oi exercitu in regē pperauit:ac ipo rege cāpeſtri loco pugnauit:multis utrinq̧ ceſis:tā dē Coradini exercitꝰ fundiť.Henricꝰ āt ſenator cū cedē maximā de Alemāis uideret.Romanis deducētibꝰ:ad tuta loca cōfugiēs euaſit.Coradinus uero & auſtriæ dux ſeruorum habitu fugientes ad Auſturā puenerūt:ubi poſt octauū diem agniti & capti:& ad Caroliū pducti:ab eodē ſecuri pcuſſi uitā finiere.Carolꝰ āt uictoria potitꝰ regnū oē recupauit. ❡Saraceni hoc ipſo anno ex aphrica ſoluentes utraſq̧ hiſpanias opprimunt.Sed chriſtiani cruce ſignati in eos irrumpentes maxima cede profligarunt.

COVVM OPPIDVM CREMONENSE.

❡Couū nūc frequētatū Cremonēſe oppidū nr̄o bergomēſi agro ppinquū cū ſupioribꝰ diebꝰ Bergomēſibꝰ eius oppidāi fuiſſent īfenſi:hoc āno ab ipſis bergomēſibꝰ maxia cū cremonēſiuꝫ cede & īcōodo apphēdiť & direptis oppidāoꝝ ipſoꝝ bōis fūditꝰ cōplanať.

❡Viri diſciplinis excellentes.

❡Albertꝰ magnꝰ natōe Sueuis Rathiponēſis ep̄s ordinis p̄dicatoꝝ pfeſſor his tpibꝰ piſiꝰ clariſſimꝰ & oibꝰ eruditis uiris p̄ferēdꝰ euaſit.hō ſane īfinitæ doctriæ:& tātæ qdē:q nemo ei anteponēdꝰ ſit:ſed nec qdē eq̄parādꝰ:Quā obrē & magni cognomētū ſolꝰ adeptus ē.Qui cū multos ānos colōiæ & piſiꝰ publice theologiā & p̄hiaꝫ docuiſſet & īfinitos ppemodū cōgſiuiſſet diſcipulos excellētiſſimos:tādē.80.agēs ānū:āno ſalu.nr̄æ.1280 Colōiæ moriť.Qui cū eruditiſſimꝰ & multaꝝ ſciaꝝ eminētiſſimꝰ eēt:inumerabilia pene cōpoſuit opuſcula:quoꝝ tituli hic apponūť.Et prio Sūmā theologiæ ī lib.4.Sup ſnīas li.4.de aialibꝰ li.xx.In p̄hia morali li.19.De mōaſtica p̄hia li.1.De Oeconomica li.4.De politica li.7.De Methaphiſica li.13.In phyſica Ariſto.li.8.De cælo & mūdo li.4.De gn̄atiōe & corru.li.2.De ſcia metheoroꝝ li.4.De aīa li.3.In gnq̧ li.Moyſi li.6.In toto nouo & ueteri teſtō li.nūero.54.De.4.coeuis li.1.De hoīe li.1.De bono li.1.De uita ſpūali li.1.De corpe xp̄i li.1.De eodē ſermōes.36.i li.uno.In offō miſſæ li.1.Sup li.Dyoniſii li.5.De multiplici timore li.1.De laudibꝰ ſcē mariæ li.1.Defenſoriū mēdicātiū li.1.De formatiōe hoīs li.1.De origīe aīæ li.1.ſup orōne dn̄ica li.1.De repatōe lapſi li.2.De adherēdo deo li.1.De dr̄ia ſpūs & aīæ.De diuinatiōe & pphetia li.1.De natura locoꝝ li.1.De cauſis elementoꝝ li.1.De moribꝰ aīaliū li.1.De itellectu & ītelligibili li.1.De morte & uita li.1.De unitate itellectꝰ li.3.De unitate formæ li.1.Q̄ōnes cōtra Auerroyſtas li.1.De Arithmetica li.1.De Geometrica li.1.De muſica li.1.De ſpera li.1.De aſtris li.1.De aſtronōia li.1.De mineralibꝰ li.1.De ſecretis naturæ li.1.De.12.Alphabetis li.1.De ſōniis li.1.de uniuerſalibꝰ li.1.De p̄dicamētis li.1.De cauſis li.1.De grāmatica li.1.De rhetorica li.1.De medicina li.1.De lanificio li.1.De agricultura li.1.De aratura li.1.De nauigatiōe li.1.De ſōno & uigilia li.1.De pſpectiua li.1.In oēs li.Ariſtotelis.Et alia multa.

❡Petrꝰ gallus ordīs p̄dicatoꝝ ſacræ theologiæ celeberrimꝰ pfeſſor:his tpibꝰ cū eēt diuinaꝝ ſcripturaꝝ excellēter doctꝰ:ac p̄hiæ eruditiſſimꝰ.Et īgenio celebri.Scripſit ad utilitatē legētiū p āni circulū.Sermōes de tpe ī li.uno.Itē de qbuſcūq̧ ſcīs ſermōes 1 atq̧ alia

❡Vdalricus de argētina theutonicꝰ ordis p̄dicatoꝝ alberti (nōnulla cū ſcripſiſſe ferūt.magni diſcipulꝰ p hæc tpa ī p̄hia & ſacra theologia uiguit:& quædā nō ſpernēdæ lectionis cōpoſuit opuſcula:quibus & præſentibus & futuris ſe notum facit.E quibus extant Super ſententias li.4.Summa theologiæ li.1.Item de anima li.1.

❡Thomas Barbātiꝰ ſeu gallꝰ ordis p̄dicatoꝝ & īpe alberti magni diſcipulꝰ & auditor optimꝰ uir:hac tēpeſtate cū eēt tā ī diuinis ſcrip.q̄ ſæcularibꝰ egregie doctꝰ atq̧ īgenio promptus:qđā p̄clara ſcripſit uoluia.E qbꝰ extat.opꝰ de Apibꝰ myſticis:qđ p̄notauit. Bonū uīe.

i li.2.Incipit.Reuerẽdo in xp̃o patri.Itẽ de reꝝ natura li.i.Itẽ in uita ſanctæ xp̃ianæ li.i.

¶Thomas de aqno alberti magni & ipſe diſcipulꝰ:ordĩs p̃dicatoꝝ p̃cipuꝰ:& angelicꝰ ſane doctor:ac ſuæ ætatis acutiſſimꝰuir:hiſdẽ tp̃ibꝰ apd̃ piſiũ primũ locũ ĩ ol doctria obtinet.hũc ãt ſciſſimũ & ſciẽtiſſimũ uiꝝ ex iſigni comitũ familia apd̃ apuliã origĩnẽ duxiſſe tradũt:q & ĩ ipſis ẽt iſantiæ rudimẽtis dei gr̃a iflãmatꝰ.ordinẽ diui Dñici igreſſus:religioſiſſimã & pfectiſſimã uitã uſq̧ ĩ mortẽ ſp exegit.Vbi ẽt p̃ter doctrinã maximã & miraculoꝝ gl̃a noiatiſſimꝰeffulſit.Tãdẽ romã uocatꝰ,pperãs:cũ apud Caſſinũ mõtẽ fuiſſet pductꝰiſirmitate correptꝰãno dñi.1273.ſciſſime migrauit ad dominũ.Quẽ pꝰmõz Io.22.põti.pp crebra eiꝰmiracula ſcõꝝ cõfeſſoꝝ atq̧ doctoꝝ merito aggregate uoluit,q cũ eẽt accuratiſſime doctꝰ:hos ĩfraſcriptos li.& tractatꝰa ſe editos:pꝰſe r̃liqt.Et prio.

Contra græcoꝝ errores	li.i.Incipit.libellum,	De idiuinatiõis pricip.trac.i.qm̃ duæ	
Cõtra eoſdẽ d̃claratões arti.	li.i.Beatus petrus:	De inſtantibus	trac.i.Quoniã oẽz
De p̃ceptis & lege amoris	li.i.Tria ſunt bona	De.4.oppoſitõibꝰ	tra.i.quoniã q̃tuor
De eccl'iæ ſacramentis	li.i.poſtulauit:	De demõſtratiõe	trac.i.Ad habẽdam
Expoſitio ſymboli.uz credo	li.i.principium quod.	De fallaciis	trac.i. Quoniam logica
Reſpõſio de.12.articulis	li.i.primo conſide	De ppõibus moda.	trac.i.Quare ppõ
Reſponſio de.41.articulis.	tra.2.Reuerẽ.ĩ xp̃o p̃ri.	De natura accidẽtis	trac.i.Quõiã oĩs
Rõſio de.63.articulis	trac.i.lectis litteris	De natura generis	trac.i.Quoniã oĩs
Rũſio itẽ d̃.6.aliis articulis.	trac.i.Cariſſimo	De pricipiis naturæ	tra.i.Quõia q̃dã
De uerbo incarnato	trac.li.i.Ad intellectũ.	De uitæ ſpũalis pfectõe	tra.i.qm̃ q̃dã
De uerbo item	trac.i.Videamus	De regimine principũ	tra.i.Cogitãti
De natura ubi & intellectꝰ,	trac.i.Quoniã d̃ natu	,De regimie iudæoꝝ	tra.i.Excellẽtiæ
De angelis	trac.i.Quia ſacris,	De forma abſolutiõis	trac.i.libelloꝝ
De unitate intellectus	trac.i.Sicut omnes	De ſortibus,	trac.i.poſtulaſti
De pfectiõe xp̃ianæ religio.	trac.i.xp̃ianæ religio.	De aſtroꝝ inditiis	tra.i.Quia petiſti
De fato	trac.i.Queriẽ de	De æternitate mũdi	trac.i.Suppoſito
De eſſe & eſſentia	trac.i.Quoniã paruus.	De potentiis aïæ	tra.i.Vt adiu.
De natura materiæ	trac.i.Quoniã d̃ prici.	De tempore	trac.i.Sicut uult
De elemẽtoꝝ mixtiõe	trac.i.Dubiũ apud	De formaꝝ pluralitate	tra.i.qm̃ ſem̃
De occultis naturæ opibꝰ	tra.i.quoniã io q̃buſdã	De natura ſylogiſmoꝝ	tra.i.qm̃ eſt.
De motu cordis	trac.i.quoniã oẽ qd'	Summa logicæ	trac.i.Quoniam

De inuentiõe ĩmedii trac.i.quõiã pricipiũ De natura luis tra.i.Cõſideran.Expõ decreta.firmiter tra.i.Saluator.De natura loci tra.i.Ad ſciẽdũ.Expõ d̃cre.dãnamꝰtra.i.Expoſita.Item primam partem ſecundæ totius theologiæ continentem queſtiones.120.Quolibeta duo de ſpũalibus creaturis.Secũdã partẽ ſc̃dæ habẽtẽ quæſtiones.189.Sup.4.Euãgeliſtas opus.Tertiã partẽ ſecũdæ continẽtẽ quæſtiões.90.Sup ep'las pauli.Super primũ ſcriptũ ſniaꝝ habens diſtinctiones.98.& quæſtiones.84.Iſayam ſuper hieremiam & ſuper Secundum ſententiaꝝ habẽs diſtinctiões.94.Iob ſuper cantica canticorum.Tertiũ ſententiarum habens diſtinctiones.40.Super Dioniſium:Super quartum ſententiarum habens diſtinctiones.50.Boetium:ac ſuper omnes.Summa contra Gentiles librorum quatuor.Ariſtotelis & porphyrii libros.De potentia dei librum unum habens quæſtiões decem.Ac etiam Compendium theologiæ.Quæſtiones de uirtutibꝰ in comuni:& de unione dei quæſtio.Sermones præterea dominicales & q̃ões de aïa:quaru articuli ſunt.20 feſtiuos edidit dẽiq̧ & officiũ corporis xp̃i de mandato urbani papæ p̃dicti compoſuit.

¶Petrus de Tarentaſia natione Burgundus ordinis ſimiliter prædicatorum profeſſor:Theologus eminentiſſimus:& poſtea pontifex maximus:& ipſe his temporibus apud pariſios & prædicando & docendo ac ſcribendo maximo extitit ĩ precio.Qui cum doctiſſimꝰ eſſet in ſacra theologia ſacriſque codicibus nonnulla utiliter declarauit & perſcripſit opera.E quibus extant.Super ſententias.libros quatuor.Incipit.Numquid.In omnes epiſtolas pauli li.xiiii.Incipit.principia rerum.In pſalmos librum unum.In cantica canticorum librum unum:

¶Bonauentura de Balneo Regio ſanctus:ordinis Minorum.Miniſter generalis : ac poſtmodum Cardinalis epiſcopus albanenſis Alexandri de ales diſcipulus & auditor: philoſophus & Theologus eminentiſſimus : Qui omnes ſuæ ætatis doctores & utilitate & omnium operum dignitate & ipſe bonauẽtura ſanctus anteiuit.Scripſit ãt & hic ſciſ

ſitꝰuit mľta mēoratu digna. Quoꝝ titľi ſūt ut īfra. Et prīo ſup ſnīas li.4. īcipit. ꝓſūda.

Breuiloquium	li.vii. Flecto genua mea.	De ſeptem gradibus cōtemplationum	li.i.
Soliloquium	li.i. Dic queſo o homo	Itinerarii mentis in ſeipſum	li.i.
Itinerarii in deum	li.i. In principio primum	Compendium ſcripturarum	li.i.
Lignum uitæ	li.i. Chriſto confixus ſum.	De inſtitutione nouitiorum	li.i.
Exhortato. ad frēꝫ	li.i. Quoniā mi dilecte fr̄	De ſeptem donis ſpiritusſancti.	li.i.
De reductōe artiū	li.i. Omē datū optimū	De excellentia Euchariſtiæ	li.i.
Regimē cōſciētiæ	li.i. Ecce deſcripſi	De ſex aliis Seraphin.	li.i.
Centiloquium.	li.4. Malum conſiderare.	Super oratione dominica.	li.i.
Sintillarium.	li.4. In conuerſionis meæ.	Legenda ſancti franciſci	li.i.
De pauptate xp̄i.	li.i. Quæſtio ē de pauper.	Conſtitutiones ſui ordinis	li.i.
De.5.fe.īfātiæ xp̄i.	li.i. Cū ſecūdum uirorum.	In Geneſim ſeptem uiſionum.	li.i.
Ad Blāchā ducīſſā.	li.i. p̄mū oīum neceſſe hēs.	In euangelium Ioānis.	li.i.
Illuminationum.	li.i. In medio eccleſiæ apuit.	In Euangelium Lucæ.	li.i.
De tribꝰ ternariis.	li.i. Tres ſunt ternarii pcōꝝ:	De tribus quæſtionibus.	li.i.
De ꝓfectu religio.	li.i. Si uis ī ꝓfectu pficere.	De Sandaliis apoſtolorum	li.i.
De decē p̄ceptis.	li.i. Si uis ad uitā ingredi	De paſſione domini pulchre.	li.iii.
Apologia paupuꝫ.	li.i. Sūmi legiſlatoris.	Sermones per anni circulum.	li.2.

Epiſtolæ plures ad diuerſos. Et alia multa. His igitur uirtutibus multis: & ꝓpter frequētia eius miracula: cū ēt cor ipſius incinerato corpore incorruptū inuentum fuerit. Sixtꝰ quartus pontifex anno domini. 1482. in ſanctorum pontificū numero merito aſcripſit.

¶ Ioānes de Eſculo ordis minoꝝ generalis poſt ſcūm bonauēturā p̄dictū miniſter t hac tēpeſtate cū eēt declamator uerbi dei p̄cipuꝰ: & ī diuinis ſcripturis atq₃ phya pegregiꝰ uir floruit: & multa ꝓ fide & xp̄iana religiōe geſſit facinora. Et iter cætera cōſtātinopolim ex p̄cepto Gregorii papæ acceſſit: & ſuis pſuaſiōibus græcos ad cōciliū lugdunenſe pduxit: eoſq₃ ſuis pſuaſiōibus ad obediētiā Romanæ eccľiæ pduxit. Scripſit itaq₃ hic egregius theologus ad ædificationē fideliū nō cōtēnēda opuſcula: maxie ſermōes de tpe lib.i. Item ſermones de ſanctis li.i. Epiſtolarum quoq₃ multarum li.i. Et quædam alia.

¶ Robertꝰ de Ruſia ordis mioꝝ ſacræ theologiæ doctor excellētiſſimꝰ: his tpibꝰ uiguit: & multo ī p̄cio docēdo & legēdo ac multos diſcipulos aegrēdo fuit. Et ipſe ex īgenii ſui magnitudie mľta cōpoſuit opuſcula: qbꝰ nomē ſuū poſteritati cōmēdauit. E qbꝰ ferūt. Ad haymonē anglicū ordis ſui generalē miniſtꝝ uiꝝ doctiſſimū. liber unꝰ ī declaratiōe regľæ bti Frā. Sup ſnīas quoq₃ li.4. Sermones uarii li.i. Et quædam alia.

¶ Haymo anglicꝰ gn̄alī miſter ordis mioꝝ: p h̄ tp̄s clarꝰ effulſit: q cū eēt diuinaꝝ ſcripturaꝝ admodū exercitatꝰ catedrā ſacræ theologiæ digniſſime ꝓmeruit: & mľtos diſcipulos eruditos reddidit: ac q̄dā nō ſpernēdæ lectiōis cōpoſuit. Et p̄ſerti ſup ſnīas lib.4. & quoſdā ſermōes. Ac iuſſu Alexādri papæ quarti Breuiariū Romanum correxit & rubricauit.

¶ Symō de tornaco p̄ſbyter ī diuinis ſcripturis apprime eruditꝰ. & ipſe p hoc tp̄s īſignis fuit: q cū eēt pħs & theologꝰ: ac cæteraꝝ liberaliū artiū mirifice eruditꝰ: ī gymnaſio pariſiēſi p plures ānos cathedrā tenuit: & pene īnumeros erudiuit diſcipulos. Sed dū Ariſtotelē (ut aiūt) nimiū ſequeret̄ erraſſe ī qbuſdā fert̄. Et hic quædā ſui igenii opuſcula a ſe edita dereliqt. Ex quibus extat ſententiarum li i. Item li. unus uariarum quæſtionū. Et in ſymbolum Athanaſii li.i. Et alia quædam eum ediſiſſe ferunt.

¶ Alphōſus Caſtellæ Rex: ac legiōis pħs & aſtronomꝰ iter oēs ſui tpis excel. & ip̄e hac tēpeſtate nō ſolū eruditiōe ac regia maieſtate: ſ₃ & p̄cipua bōitate & clemētia floruit. q inter cætera ī aſtronōia ſcri. uald utiles & elgātes trac. & epľas ad diuerſos doctas ſcrip. De hoc hēt̄: q pꝰlōgā Ro. īpii uacationē cōtra Ricardū regis caſtellæ frēꝫ: ī Ro. īpatorē ſeu regē fuiſſet electꝰ & eēt tāti īperii pp bōitatē dignꝰ: nihilominꝰ mortuo ricardo āno quartodecimo poſt electionē ſuam intuitu pacis uoluntarie ceſſit: & ius ſuū oē renūciauit.

¶ Petrus hiſpanus portugallenſis: epiſcopus thuſculanꝰ: & ſacræ Ro. eccleſiæ cardinalis: & poſtmodū papa Medicus ualde eruditus: hoc quoq₃ tempore floruit: qui cum eēt philoſophus præſtantiſſimus. Scripſit medicis nō cōtemnēda opuſcula. De quibus feruntur ſubiecta. Et prīo librū in medicina: quē medici theſaurū paupeꝝ appellant. Item de problematibus li.i. Item Canones medicinæ li.i. Et epiſtolaꝝ ad diuerſos librum unum.

¶ Gulielmus quidā pariſiēſis ep̄s patria aluernus: & ipſe per hos dies in diuinis ſcrip. & i

ſæculari phya celeberrim⁹ extitit. Qui cũ cẽt ingenio ſubtilis:ac mira cõuerſatiõe decorat⁹cõpoſuit nõ paoca opuſcula:ĩ qb⁹oñdit ſe doctũ:atq3deuotũ foꝛ magñ3 ꝺ̓qb⁹ſubiecta ferunt. Et,i.De ſcã trinitate uolumẽ inſigne. Et De.i.pricipio li.i. De ſacramẽtis li.i.Sũmã uirtutũ li.i.Sũmã uicioꝝ li.i.De aiabus hũanis li.i. De bono & malo li.i.De uniuerſo li.6.De ꝓfeſſione nouitioꝝ li.i. De dono ſciẽtiæ li.i. De opibus uirtutu3 li.i De.30.remediis tẽptationũ li.i.Contra pluralitatẽ bñficioꝝ li.i.De clauſtro animæ li.i.

De Rhetorica diuina	li.i.	De penitẽtia	li.i.	De demonibus	li.i.
In pſaterium	li.i.	In prouerbiis Salomonis	li.i.	In eccleſiaſten	li.i:
In cantica canticoꝝ	li.i.	In Euangeliũ Mathei	li.i.	Sermones uarii	li.i.
Cur deus & homo	li.i.	Et hic incipit:ponã adhuc.De fide & leg.			li.i.

Alia quoq3 eum edidiſſe aſſerunt:quæ uidere non merui.

6469 1270 ¶Philippus ſci ludouici frãcoꝝ regis fili⁹:hoc ãno ip̃o pr̃e & germano ĩ aphrica ex peſte defunctis ibidẽ ẽt exñs & regiũ mun⁹ ſuſcipiẽs:regnauit annis.15. Vir certe & uitæ prudẽtia:ac ſanctimonia pr̃i ſimillim⁹:q apud ip̃a3 aphricã:cũ ſuo exercitu exñs ob nimiã militũ ſuoꝝ ex peſte cladẽ & ſtragẽ:ac ẽt pietate uitãde cõtagiõis cã pmot⁹:dimiſſa Aphrica:ĩ italiã ad auũculũ ſuũ carolũ Siciliæ regẽ adnauigauit & uiſitatis liminib⁹ apoſtoꝝ petri & pauli Ro.poſtea uiterbiũ una cũ ip̃o carolo auũculo ſuo uiterbiũ uenit:& ſtati3 ad cardinales ĩ cõclaui cõſtitutos ſe cõtulit.Quib⁹ ex more ſalutatis Cremonã inde cõceſſit.Vbi aliquãtulũ ſubſiſtẽs hoc bonũ egit op⁹ꝙ pacẽ ĩter genuẽſes & uenetos ad qnquienniũ uſq3 cõpoſuit.Itaq3 ut optimi patris ſe oſtẽdere filiũ:ad ipſi⁹ imitationẽ mlt̃a laodabilia ꝓ fide xp̃i:tũ domi:tũ foreſ exegit:pietatis op̃a:& inter cætera memoratu digna:beatæ Mariæ magdalenæ ſanctũ corpus Maſiliæ ia3 diu a beato Maximino in uilla ſui noĩs conditũ:ornatiori Sepulchro & mayore Sacello exornauit. Eiuſq3 caput ſeorſum in Theca argẽtea recludens.Alia atq3 alia conſimilia & confecit opera memoratu ac uiſu delectabilia. Corpus beatæ mariæ magdalenæ

Regorius papa eius nominis decimus natione placentinus :ex uicecomitum
6470 1271 uetuſtiſſima ac generoſa familia ex mediolano nouiter pulſa:theobaldus an papa
tea uocatus:hoc anno poſt longam contentionem populi creat⁹ſedit ãnis.4 192
menſibus duo & diebus decem. Vir certe omni uita proba.& cla.pru.reg. & animi fortitudie:qua oĩa continebat.ſ.hũanitate:clemẽtia:& ĩ xp̃i paupes benignitate illuſtratus.qbus uirtutibus ornatus:p̃ter oẽm curiæ cõſuetudinẽ ex laudẽſi archidiacono a cardinalibus ĩ cõclaui cõſtitutis poſt lõgã cõtentionẽ creatus fuit põti.nã tũ uiterbii ex aſiana peregriatiõe aduenerat. Vnde quidã ob hoc:hos uerſus cecinit.dicẽs.papat⁹munus tulit archidiaconus unus,hũc patrẽ primũ fecit diſcordia fratꝝ.hic itaq3 põtificatu ſuſcepto:ut ſcõs decet põtifices:pacis amator:& partialitatũ oio alienus:ad cõponẽdam pacẽ:ĩter genuenſes & uene.magnis ĩter ſe cladibus diu affectos:ſtati aium adiecit.Qua in re philippi p̃dci frã.regis uſus ẽ prudẽtia.Eaq3 cõfecta florẽtiam una cũ carolo ſicilie rege acceſſit:ubi & oẽ ius pugnãdi ipſis florẽtinis interdixit.Deinde ad lugdunũ galliaꝝ urbẽ ꝓ celebrãdo generali cõcilio ſe cõtulit.Ad qd̃ paleologus græcoꝝ ĩpator ꝓfectus iã tertia decia uice cũ Ro.eccl'ia unionẽ fecit.Et qdã tartari pricipes cõſecuti ſacrũ baptiſma acceperũt.Et Rodol.comes ĩ impatorẽ ab electoribus delectus fuit.hic ĩter cætera doctis uiris plurimũ fauit.quoꝝ nõnullos ad cardinalatũ puexit:& maxie Bonauẽturã ordinis minoꝝ generale3 miniſtꝝ uiꝝ utiq3 doctũ ac multa ſcĩtate ĩſignẽ.Et othonem uicecomitẽ affinẽ ſuũ mediolanẽſiũ creauit archiep̃m.abſolutoq3 cõcilio & redeũtẽ.Alphõſus caſteliæ rex apud belledoꝝ põtificẽ ipſum conuenit.Conqueſtuſq3 de ĩperio Rodolpho tradito:tandem & erat uir benignus a pontifice facillime placat⁹.ius oẽ rodolpho ceſſit.Tranſiens deniq3 iuxta florentiæ menia rogatus interdictũ tollere renuit.Accedenſq3 aretiũ:ibidem diẽ obiit.Cuius corpus floruiſſe miraculis compertũ ẽ.

¶Iacob⁹ cõtareno non⁹ & quadrageſim⁹ ueneciaꝝ dux:hoc ãno ĩ laurẽtii tepuli ducis loco omniũ cõſenſu ſurrogat⁹ ducauit ãnis.8.mẽ.5.Vir quidẽ pacific⁹ quietuſq3 cui⁹tẽpore Senat⁹ uenet⁹ p̃ter ei⁹ uoluntatẽ cũ noua uectigalia ĩ ſynu adriatico exigere ſtatuiſſet:cũ bononiẽſib⁹ qui tũ toti p̃erãt flaminee durũ ſuſcepit bellũ : cũq3 & triẽnio forme cũ eiſdẽ bononiẽſib⁹ uaria ꝺcertaſſent fortũa:demũ oẽs feſſi pacẽ hac lege cõpoſuerũt.ut bononiẽſes caſtello ꝙ in padi oſtio cõſtruxerãt :deuolito:cũ eductiõe quarũdã rerũ ſibi reſeruata uenetis ipſam cuſtodiã dimitterent:pace itaq3 hoc mõ cõfecta ,Iacobus

hic ad euitādas in futurum oēs animi perturbationes:officio & dignitate ſeſe abdicauit.
℄Synodus maxīa:hoc āno lugduni a Gregorio pontifice celebratur:quo & paleologus
Impator græcꝰ cū magno comitatu puenit. Vbi eū multa ſapiēter diſputata fuiſſent. Ro 1273 6472
dolphꝰ cornubiæ comes cōtra Ioānē caſtellæ & alphōſum portugalleſem regē ro.regē &
īpatorē creatꝰ ē:atqꝫ pnūciatꝰ & cōfirmatꝰ fuit.& græci de pceſſiōe ſpūs ſci cū ro.eccl'ia
cōuenerūt.In ea quoqꝫ Synodo pōti.ipſe Rodolphū cæſarē & philippū frāc oꝝ regē ipu
lit:ut ab ītegro cōtra mauros p recupāda hyeroſolima arma capeut. Multaqꝫ ibidē dcre-
ta fuerūt ordīata:ad electiōem ſūmi pōti.& ad xpianā religionē ptinētia. Quo qdē i lo-
co ſcūs Bonauē. Cardi.albanēſis:& hactenꝰ ordis minoꝝ gñalis miniſter:obdormiuit in (dño.

Rodolphus
r Odolphꝰ cornubiæ comes.17.Germanoꝝ Impator:hoc āno oiuꝫ cōſen- 1273 6472
ſu ī lugdunēſi ſynodo:Cæſar creatꝰ:īpauit ānis.19. Vir certe cui nil ad excellēti
am laudis deeſſe prſus uidebat. Robuſtiſſimo eteni corpe ac pulcherrio aſpectu
ſed & cōſilii:ac magnitudie ai:atqꝫ egregia liberalitate admodū decoratꝰ. Iſtis igit dotibꝰ
& cōditiōibꝰ & aliis piuribꝰ dōis īſignitꝰ ab electoribꝰ unanimiter fuit electꝰ:hac lege:ut
ſequēti āno coronæ accipiēdæ cā romā peteret. Qui pricipibꝰ obtēperās:Romā anno ſe
quēti ad pōti.multa cū gloria cōceſſit:a quo(licet coronā īperii)tñ ius oē accepit. His ge
ſtis ī germaniā pficiſcēs cōtra Ageſilaū Boemīæ regē:ſtati expeditionē ſūpſit:& pugna ī
eo cōſerta:ſupatū tādē capit:ac p multū tps ueluti uiliſſimū mācipiū ī uilibꝰ officiis ſi
bi ſeruire coegit. Veꝝ poſtea cū ī regno eū reſtituiſſet:filiā ſuā eidē mrimōio copulauit.
Quos āt filios ſuſcepit hic. Rodolphꝰ āt quo gñe mortis obierit:nullibi inueniſ potuit.
Hic aūt Rodolphꝰ cū eēt eccl'iæ ro.optimꝰ zelotes. Bononiā āpliſſimā Italiæ ciuitatē &
totā flaminiā ſeu romādiolā regionē:ut teſtaſ Spec.ī ti.de reſcriptis.pſentia.ff.Si uer.ec-
cleſiæ ro.dono dedit. Et hoc ēt teſtaſ Ioānes de imola in rubrica.ff.de uerb.ob.i.7.col.

papa
i Nnocētiꝰ papa eiꝰ nois:qntꝰ natōe burgūdꝰ:petrꝰ tarātaſiꝰ ātea uoca-(Hic āt &c. 1275 6474
tus ex ordine pdicatoꝝ(ut ſupra diximꝰ)īſignis theologꝰ:hoc āno Aretii pōti.
Gregorio ſuffectꝰ ſedit mē.5.& die.7. Qui pōtificatu ſuſcepto:ſtati florētios ab
īterdicto Gregorii pdeceſſoris ſui abſoluit:q tū Ethruſci pōtificis iuſſu pacē cōfeciſſēt.
Traxiſſetqꝫ & genuēſes ac uenetos diſſidētes:q de uita & ſanguie ſolū decertabāt:ī ſuā ſē
tētiā:niſi repētia morte poccupatꝰ fuiſſet. Erat eni hic pōtifex pter doctrinā qua pluri-
mū ualebat:uir optimꝰ. De quo multa bōa ſperabaſ:mortuꝰ deniqꝫ romæ ī lateranēſi ba
Adrianꝰ papa eiꝰ nois qntꝰ natōe genuēſis. Innocētii quarti nepos.(ſilica ſepeliſ.
h Otho bonꝰ ātea uocatꝰ:pdcō inocētio ſuffectꝰ ſedit die.40. Vir certe magni ai.
q mox uiterbiū acceſſit:ut Caroli potētiā:q tūc romæ erat:cōminueret:q cer-
te feciſſet:niſi mors obſtetiſſet. Nā & eccl'iæ dictionē ab eodē Carolo:aliiſqꝫ tyrānis:tu-
tiorē reddidiſſet:ac Gregorii cōſtitutionē de pōtifice eligendo:in meliorē redegiſſet for
mā.obiit āt uiterbii & ī cōuētu frꝫ mioꝝ ſepultꝰ fuit:uacauitqꝫ ſedes poſt dies.28. 1276 6475
i Oannes papa eiꝰ nois uigeſimuſprimꝰ natiōe portugallēſis.petrꝰ medicꝰ ātea uo
catus:poſt hadrianū pōti.uiterbii:ex tuſculano epo pōti.factꝰ:ſedit mē.8.uir &
ipſe admodū doctꝰ:ſed ſine multa naturali prudētia:uerbis tñmō proptꝰ:ſed ī
rebꝰ agēdis īfractus & timidus. Hac tñ cōmēdatiōe dignꝰ q inopes & beneficiis & pecu-
niis iuuit. Hic Michaelē paleologū admōuit:niſi pmiſſam ſeruaret unionē. Carolo regi
īperiū aſſignaret.ueꝝ cū ſe uictuꝝ ſp ſperaret:& ſibi ipi uitā pollicereſ. Idqꝫ omnibꝰ præ
dicaret. Ecce ſubito uiterbii dū ī pcioſo thalamo luderet:domus cadens:inter ſaxa obru
tus interiit. Quo defuncto:uacauit ſedes menſi.quinqꝫ.

℄Vicecomites hic in regno reſtituuntur.

℄Otho uicecomes mediolanēſiū archieps:quē diximꝰ a gregorio papa.affine ſuo archi-
epatus dignitatē obtinuiſſe. Vir qdē ī tpalibꝰ magnꝰ.ī ſpūalibꝰ uero ineptꝰ:hoc ipſo an
no e Mediolano Turrianis tyrānis pulſis. Mediolanēſe dominiū ui & armis in uicecomi
tes ſuos iteꝝ reduxit. Et utroqꝫ gladio ſuſcepto:regnauit ānis.9. Mediolanēſis eni prin-
cipatꝰ poſt philippū turrianū & neapolionē eiꝰ filiū uenerat. Qui ſuſcepto tyrānidis prī
cipatu ſimultates multas cū othōe iſto archiepo.& boſo de douaria cremoneſe:aliiſqꝫ
uicecomitibꝰ ac capitaneis:nec nō & uauaſoribꝰ ſp geſſit. Quāobrē & othonē ipm cū oī
bus amicis ſuis:tādē mediolano eiecit. Otho āt ut aio generoſo fauēte.Io.pōti.ro. aliiſqꝫ
ſociis ciuitatibus arma cæpit:& cōtra ipm neapoleonē haud peul a mediolano ī pugnā
pceſſit:quē ſupatū & captū:tādē cū multa generis ſui familia:& pōtinū de amatis præ

torem ſuum ipſe interfecit.Quibus interfectis urbem armata manu ingreſſus : omnes
Neapoleonis amicos direptis eorum bonis urbe fugauit:atq3 ita denuo mediolanenſe re
gnum in uicecomitum familia hoc modo relatum eſt:Nam a gualuagno principe ultio
uſq3 ad hoc tempus uicecomites nobiliſſimi a mediolano per annos centum & Decem
extores fuere & inglorii penitus extitere.Quos tamẽ romanus imperator unq̃ non du-
ces aut principes:ſed imperii uicarios dumtaxat dici & appellari uoluit:uſq3 ad Galeanũ
primũ ducẽ.Otho itaq3 hic archiepiſcopus a populo nobilitateq3 omni fit uicarius apro
batus & confirmatus magnificentior factus:poſtea uires ſuas ampliatas extẽdere cæpit.
& multas urbes paſſim ſuo imperio ſubiecit.

Viri diſciplinis excellentes.

Gulielmus placentinus Ciuis & medicus ſui temporis celeberrimus : tempeſtate hac:
Veronæ ubi publico ſalario legebat:plurimũ floruit:ac multo in precio fuit:ac multos
diſcipulos ea in arte cõgregauit:ac libros nõnullos in medicinis cõpoſuit.E quibus ex-
tat inſigne uolumẽ de uniuerſa medicina in quattuor libris compræhenſum . Item li-
brũ alium de chyrugia edidit.Sed alia de ipſo non uidi.

Iacobus de Beluiſio peritiſſimus iuris utriuſq3 interpres.& ipſe hac ætate claruit.Et i
ter cætera ad nouellarum & autenticorum libros:multa eleganter & docte addidit:ſ3 &
ſup feudis optime ſcripſit:atq3 multas diſputationes ſcripto mandauit.

Gulielmus durandi ordinis prædicatorum epiſcopus minacenſis cognomẽto ſpecula
tor.Oſtienſis diſcipulus & auditor canonũ præſtantiſſimus doctor:hoc tpe ſicut ipſe i
ſuo ſpeculo in titulo de feudis teſtat.Sũmam perutilẽ compoſuit.quam ſpeculum appel
lauit:a qua ipſe ſpeculatoris cognomẽtum accepit.Eamq3 in tribus libris diuiſit.Incipit
Reuerendo in chriſto patri.Aliud quoq3 uolumẽ prope diuinum edidit.quod & Ratio-
nale diuinorum officiorum appellauit:In octo libris diſtinctum.Incipitq3.Quæcũq3 in
eccleſiaſticis.Item repertorium:in libro uno:& incipit.Prothoplauſti rubigine.Et quæ-
dam alia.Sunt qui dicant hunc gulielmum ordinis prædicatorum minime fuiſſe.

Gulielmus natione lugdunenſis ordinis prædicatorum theologus eruditiſſimus per
hos dies claruit:& cum eſſet i diuinis ſcripturis & ariſtotelica philoſophia admodum
eruditus & Declamator egregius:& ipſe ad inſtructionem præſentium & futurorũ ma-
gnifica compoſuit opuſcula.Et in primis ſuper Sententias li.4. Item ſummam uirtutũ
in li.5.Incipit.Cum circa ſingula utilia : Summam etiam uitiorum li.7. Incipit dictum
de ſingulis uitiis.Sermones quoq3 multos ad populum ſcripto mandauit.

Ioannes gualenſis ordinis minorum pariſienſis Doctor natione Anglicus per hoc ip-
ſum tempus apud pariſios ob eius diuinam doctrinam maximo fuit in precio : & ob eã
rem.uitæ arbor nuncupatus eſt:hic ſcoti eiuſdem ordinis præceptor fuit:qui doctor in-
genii ſui inter cætera Summam pergrandem compoſuit:quam uniuerſalem appellauit.
Et alios decem & octo tractatus edidit:atq3 alias & quidem celebres additiões ſacris cõ
ditionibus & maxime apochalipſi Ioannes addidit.Scripſit etiam ſuper ſententias libros
iiii.Incipit.Quoniam teſte beato auguſtino.

Ioannes item gualenſis eiuſdem inſtituti uidelicet ordinis minorum atque nationis
theologus magnus & ipſe hæc tẽpora clariora reddidit.Qui & ipſe ob ingenii ſui magni
tudinem ſuper quattuor ſententiarum libros ſcripſit & alios quoſdã tractat⁹ cõpoſuit.

Guliel.de la Mara ipſi⁹ ſacri ordinis minoꝝ i ſacris litteris eruditiſſim⁹ uir tpib⁹& ipſe
clarus extitit:qui ſuper ſententias pulchre compoſuit.& ſancti Bonauenturæ operib⁹ali
quid addidit.Atq3 contra beatum thomã aquinatẽ nuperrime defunctum correctorium
confecit.Quibus in rebus ſe doctiſſimum oſtendit.

Gulielmus de ſamuco ordinis carmelitaꝝ natione gallus phũs ac theologus eminen
tiſſimus:hiſdem temporibus cũ eſſet ingenio & eloquio clarus:ac conuerſatione uenerã
dus.edidit magnæ eruditionis nõ nulla opera.e quibus ferunt ſubiecta.& prio opuſcu-
lum quoddam ſpiritualibus perſonis non inutile:quod prænotauit.Decretalis religioſo
rum li.i.ſuper ſententias libros quatuor.In regulam ſui ordinis li.i.Chronica ordinis ſui
li.i.& alia multa.

Nicolaus papa eius nois tertius natiõe Ro.ex illuſtri urſinoꝝ familia natus:Ga-
6476 127 ietanus ãtea uocat⁹:poſt Io.põti.tãdẽ nõ ſine magna patꝝ cõtẽtiõe:põti.creat⁹ papa:i.
ſedit ãni.3.& men.8.magni certe cõſilii atq3 ingentis animi uir.Sed & moꝝ ac
uitæ ſcitate iteger:atq3 amator & cltor doctoꝝ uiroꝝ.Quippe q Ipartiẽdis dignitatib⁹

& honoribꝰ oĩbus cõis fuit:cuiꝰ prudẽtia factũ eſt:ut flãínia tota:cũ Bononia & Rauenæ exarchatꝰ:q ĩpatoribꝰ diu ſuberãt:in eccl'iæ Ro.ptãte radactæ ſunt:ſed & ſenatoꝶ munus:qđ principibꝰ & Regibꝰ eccl'ia demãdare cõſueuerat:ipe ſolꝰobiuit:ædificiis aũt plurimis Ro.exornauit.Et inter cætera apud ſanctũ petrũ edes pcomodas & leporatiũ: quod uiridariũ uocãt muris altiſſimis cinxit.In quo & ſæpius uenationi ſe occupabat: Baſilicas uero petri & pauli uetuſtate collabẽtes reſtituit:& quaſdã edes in laterano iã diu inchoatas ipe pfecit.ferũt eũ religionis obſeruãtiſſimũ fuiſſe:& diuina ſacrificia religioſiſſime & cũ lachrymis(ut bonũ decet põtificẽ)pſæpe ſacrificaſſe: multaq; ad cleri populiq; chriſtiani pĩnẽtia ipe cõſtituit.Nõ caruit tam̃ ĩ tãtis laudibꝰ rephẽſione:qa ſuos(ut fit)nimiũ amauit.utpote qa bertholdũ ſuũ nepotẽ romãdiolæ comitẽ cõſtituit.Et aliũ nepotẽ latinũ cardinalẽ in ethruria legatũ miſit.Qui ubiq; gibellinis reſtitutis florẽtiæ & alibi p libito magĩratus eccl'iæ ĩpoſuit:ppoſuerat.n.hic põti.duos reges ex domo urſina:unũ ĩ ethruria:& aliũ ĩ lõbardia creare.Sed dũ hæc pficere cogitaſſet:ĩ ſurio oppido exiſtẽs.Apoplexi correptꝰ:tertio põtificatꝰ ſui ãno iteriit. Cuiꝰ corpꝰ romã delatũ ĩ petri baſilica ſepelit̃.& poſt uacauit ſedes menſi.5.

¶Raymũdus ex turriana nobili Mediolanẽſiũ familia natꝰ:comẽſis eps & Aquiliẽſis pa- 1278 6477
triarcha:hoc ãno nõ modica factiõis ſuæ manu:apđ modoetiã oppidũ cõgregata cõtra Mediolanẽſes & uicecomites ĩ agro mediolanẽſi hoſtili bello pſiliit.Vbi oĩa cedibꝰ & rapinis;ac incẽdiis ĩuoluit:Quibꝰ malis pmoti Mediolanẽſes Douarẽſiũ & palauicenorũ potẽtiſſimaꝶ familiaꝶ auxilio freti.ſtatiʒ e mediolano tumultuarie erũpẽtes ipm Raymũdũ cũ oĩ ſuo exercitu apđ Gorgõzolã & uaprũ cõuenerũt:atq; ibidẽ diu & acriter cũ magna utriuſq; exercitꝰ occidiõe pugnauerũt. Tãdẽ Raymũdi exercitũ ſuparũt.& tribus eorum milibus occiſis penitus profligarunt.In quo quidem conflictu inter cæteros carponem turrianum clariſſimum uirum obtruncauerunt.

¶Ioanne s dãdulo prĩtius uenetꝰ qnquageſimꝰ uenetiaꝶ dux:hoc ãno pdeceſſore ſuo 1281 6480
ſpõte ſe magĩratu obdicato:eidẽ ſurrogatꝰ:ducauit an.9.& mẽ.7.Hic ex ſenatꝰ ſui Decreto bellũ acerrimũ cõtra Genuẽſes reaſſũpſit:atq; aduerſus anchonitanos aliquãdiu pugnauit:eo q mercimonia ĩ ſclauoniã cõtra eoꝶ federa defferrẽt. Veꝶ cũ ẽt urbẽ anchonitanã oppugnare ſtatuiſſet:ab eiſdẽ anchonitanis cladẽ nõ modicã accepit. Tãdeʒ Nicolao põtifice maxio cominãte ab urbis opugnatõe deſtiterũt:& ultro citroq; mľris illatis acceptiſq; ĩcomodis:ipo põtifice pcurãte:equis cõditionibꝰ iter utroſq; pax cõpoſita eſt:poſtmõʒ ab ĩpatore obtinuit:ut ueneti ducatos ſignare poſſent:qđ huc uſq; facere nequiuerant. Tãdẽ mortuus apud fratres prædicatores ſepelitur.

Veneti ducatis ſignare obtinẽt grãm

SICILIA INSVLA.

¶Sicilia ĩſula:hoc ãno a caro.rege pdicto ad petrũ arragonẽſẽ regẽ defecit: ubi apuliæ priceps ipiꝰ caroli filiꝰ nauali plio ab arragonenſiũ Regis filio cũ mľtis captꝰ ĩ apuliã ducit̃ & carceri mãcipat̃:& ibidẽ p.4. ãnos ibidem reſeruat̃.Nã poſtq̃ ĩ Sicilia galli(ut ſupradictũ ẽ)a ſiculis trucidati fuẽrt:petrꝰ aragonũ rex uocatꝰ:cũ carolo durũ bellũ geſſit:& ex ſicilia ĩ apuliã eũ fugauit:quo audito martinꝰ põ.egre ferẽs petrũ regẽ excõunicauit:& cõtra eũ crucẽ & ĩdulgẽtiã plenariã publicauit:at petrꝰ ſe excuſãs affirmabat accerſitũ fuiſſe & eo audẽtius ad regnũ acceſſiſſe & acceptaſſe:q id Regnum iure hereditario ad conſtantiam uxorẽ ſuã Manfredi filiã puertebat.ex quo lynea maſculina federici ſcđi p obitũ conradi & coradini defecerat:Nicolaus pdictus papa urſinꝰ ẽt ipe egre ferẽs caro.regis potẽtiã & maxie ex ſenatoria dignitate uidebat̃ ro.dñari p lo.porchariũ ciuẽ ro.pſuaſit pet.pdi.arago.regi: ut omnino iure hereditario uxoris ſuæ:cui Manfredus fuerat pater ĩ & Coradinus frater Regnũ Siciliæ recipere anniteretur:ſed duʒ Nicolaus iſta moliebat̃ obiit.Quo mortuo ſucceſſor eius Martinus quartus papa gallicus:alterius opinionis exiſtens Carolo fa 1281 6480

petrꝰ aragonũ rex

uere cœpit & magni belli fomenta ſuſcitauit. Quāobrē petrū excōicatū regnis Aragoniæ & Siciliæ priuauit & contra eum: ut dictum eſt: crucem prædicandam & indulgentiam: multa alia ſtatuit & inter cætera etiā dedit priuilegium Carolo de Narles germano regis franciæ de Regno Aragoniæ.
¶ Hanibalū familia īter Ro. familias clariſſima & ſine contentione primaria: hoc eodem āno: ſede romana uacante ipiꝰ fautoribus adiuuantibus urſinis urbis dominium occupantes ab ipſa urbe pepulere. Dū enim Cardinales in cōclaui eſſent: Quidam Ricardus ex ipſius Anibalū familia præerat cōclaui. Qui ut erat aio pſtās urſum pdicti Nicolai papæ nepotē uiterbienſi ptura deiecit. q huius familiæ acerrimus eēt hoſtis: q audientes duo cardinales ex urſinorum familia eum impedire cæperunt: ne fieret electio: niſi urſus in prætura reſtitueref. Quamobrem uiterbienſes Ricardum inſecuti: e onclaue tumultuariæ ingrediūtur: & cardinales quoſdā capiētes in uinculis cōiecerūt. Quod ubi Ro. ſcitū eſt: eadem etiam Hanibalū factio urſinos omnes ab urbe expulit. Qua pp ſeditiones multæ: plurimæq; cedes: & incendia multa ſubſecuta ſunt. Sed non multo poſt urſini præualentes eos eiecere.

6482 1283 Martinus papa eius nominis quartus natione Turonenſis. Symon antea uocatus poſt longam contentionem. Nicolao pontifici hoc anno uiterbii ſuffectus: ſedit annis. 4. & men. uno. Vir optimus & ſanctitate pcipuus. Qui pontificatu inito ſtatim in die reſurrectionis domini ſex cardinales Carolumq; Siciliæ regem ad ſe uenientem ex Senatoria dignitate deiectum in priſtinū reſtituit ſtatū. Eiuſq; inſtantia paleologū græcum imperatorem pacta lugdunenſis concilii non ſeruantem: & petrum Aragonenſem contra ius faſq; Siciliam inſulam occupantem anathemate notauit: & eiꝰ regnum in prædam illud occupare uolentibus conceſſit: Bellum etiam i flaminia cōtra forliuianos ab eccleſia deficientes geſſit. Quos etiam breui adiuuante Guidone Montiſfretri in fide recepit. Demum multis uexatus curis peruſium profectus: ibidē moritur: & in maiori ciuitatis eccleſia ſepelitur. Vbi & multis claruit miraculis. papa

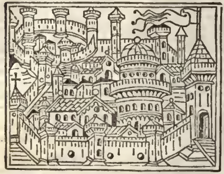
¶ Puerullus uilloſus & urſorum more ungulis armatus his temporibus ex ipſius Nicolai papæ conſobrina naſcitur. Quam ob cauſam Nicolaus rubore perfuſus omnes urſorum imagines e domibus ſuis abradi fecit.

6483 1284 ¶ Piſcē item leonis effigiem habentem: hoc ipſo anno: apud centum cellas menſe februario in mari captum fuiſſe tradunt: quem ex Marinis aquis extrahentes ululatum & hominis plaudum dediſſe ferunt. Et ad pontificem in urbe ueteri perlatum uniuerſos uidentes in ſtuporem ſui conuerterit.
¶ Turrim altiſſimā: quā Torraciū uniuerſi appellant: hoc āno in cremа urbe ciſalpina guelphoꝝ factio: tū maxie ea ī urbe pualēs: una cū celeberrimo tēplo ī medio ipiꝰ urbis foro adiuuātibꝰ aliis huiuſce factiōis ciuitatibꝰ ædificaf cepūt: quā qdē maxio cum gaudio & ardor: atq; ipenſa ex cocto lapide ītra duoꝝ annoꝝ ſpacio īdicibili ppe īpēſa cōſumarūt. Veꝝ eodē āno: quo īpa turris pfecta fuit. Rodolpho cæſare ī ciſalpina aduenięte gibellina pars īpatore fauēte erecta guelphos ex urbe eiecit. Et pricipatū: atq; torratiū certe ſupbiſſimū guelfis ipis abſtulit: īpo &. n. tpe ſ uolubili hoīes ludef gaudbāt:
¶ Carolꝰ eiꝰ nois ſcđs caroli Siciliæ regis filiꝰ: hoc āno pre defūcto adoleſcētulꝰ pri in regnū ſuccedēs: regnauit an. 25. Hic galloꝝ ſuoꝝ exercitu fretꝰ cōtra petrū aragonēſeʒ mouit: & pꝰ mltas utriuſq; ptis cedes petrū ipʒ aragonēſeʒ iſte Caro. uulnerās haud multo poſt iterift pꝰ cuiꝰ obitū filiꝰ eiꝰ Dōgianes rex Aragonū ab Hono. 4. De regno Siciliæ coronatꝰ fuit. Veꝝ pꝰ Dōgianū Iacobꝰ ī regno Aragonū ſuccedēs cū carolo iſto pacē intercedēte Odoardo angloꝝ rege cōpoſuit. Et carolꝰ iſte ad pacē oōſeruādā tpe Bonifacii octaui dedit Iacobo iſti aragonēſi regi tūc Siciliæ ēt regi blācā ſcđaʒ filiā: atq; eiꝰ fratri phederico aragonēſi: Eleonorā filiā tertiā uxorē quē ēt titulo regni Siciliæ ornauit. Hic itaq; Caro. 14. filios ex maria uxore genuit filia: uʒ & herede regis Vngariæ nouem mares & quinq; fœminas notiores ſeptē fuere: quorū primꝰ Carolus martellus fuit qui poſtea fuit rex ungariæ pf. ſ. Andreæ q ſucceſſit in regno Apuliæ Robto huiꝰ fratri & a Ioāna occiſus. ſcđs ludouicus: q fuit ordis minoruʒ frater & epus toleſanus. Tertius Robertus Dux calabriæ: qui pri in regno ſucceſſit. Quartꝰ philippus priceps Tarētinus pf ludouici Ioāne reginæ mariti. Quintꝰ Raymūdꝰ berēgarii: Sextus Ioannes Amoreæ priceps: & Septimus. D. petrus comes. Multa ac multa de carolo iſto referunt

quæ breuitati ſtudentes omittimus.Obiit itaq; Carolus in anno domini.1309.Vir ualde liberalis:atq; gratioſus & tanq̄ alter Alexander munificentiſſimus. Qui q̄uis multis præconiis inſignitus haberetur:in ſenectute tamen ſua effeminatus habitus fuit:qui libidine natus:turpem maculam in ſua gloria poſuit.

¶ Philippus francorum rex cognomento pulcher ſuperioris philippi Regis filius : hoc anno patre ipſo defuncto:francis regnare cæpit:& regnauit.Hic contra Odoardum Anglorum regem:grauiſſimum gerens bellum.multa incomoda:& innumeras accepit clades:atq; Bonifacium pontificem maximum:propter ipſius arrogantiam apud Anagna; urbem per Saram Columnenſem capi:& in carcerem retrudi fecit:indeq; cum Templarios milites omnino extinguere ſtatuiſſet. primo Generalem eorum magiſtrum cum multis exuri præcepit:ac multos alios in francia crudeliter interficiens: reliqui omnes timore perterriti:ſuo e regno fugierunt.Erant enim omnes iam heretici peſtilentes: iudæos etiam direptis eorum bonis:ab eorum Auaritiam & quædam ipſorum maleficia: e regno ſuo cum ſingulis neſtimentis expulit.

FVLGINEVM CIVITAS VMBRIAE.

¶ Fulgineum umbriæ regionis ciuitas:olim a Tudertinis cōdita & ædificata:& poſtea a longobardis noſtris funditus euerſa: hoc anno : cum diu iam fuiſſet inſtaurata a peruſinis hoſtili bello inuaditur & expugnatur : & poſt duram obſidionem & expugnationem : demum ui & armis occupatur:ac in direptionē militibus crudeliter datur:Qua expoliata: eius muros aliqua ex parte aperiri uoluerunt.Quam obrem pontifex Martinus peruſinos ſacris interdixit. Qui tandem ut ueniam accipere meren tur.maximam pecunia; exſoluerunt:& muros deſtructos ſuis ſumptibus inſtaurauerunt. 1285 6484

¶ Ordinis ſeruorum initium.

¶ Philippus uir religoſiſſimus natione Ethruſcus:ordinis ſeruorum beatæ Mariæ uirginis:quaſi primus Auctor & inſtitutor:hic ipſo anno octauo calendas ſeptembris miraculis clarus:non longe a Florentia urbe quieuit in pace:Optimus ſane uir & multa cōmendatione dignus.Qui ex patre Iacobo ciue florentino matreque Albanda natus :& apprime diſciplinis ſufficienter inſtructus & eruditus ;ex medico ſatis egregio primo eremiticam uitam ſuſcepit.Indeq; diuino oraculo monitus.hanc ſeruorum uirginis mariæ religionem:ſub diui patris Auguſtini regula perpulchre excitauit.Atq; ipſam uerbo & ex. mplo(aliquibus additis conſtitutionibus)in formam redegit.Quam quidem religionem & Ordinem a multis improbatam & conturbatam:Benedictus poſtea undecimus & Bonifacius: atq; urbanus ſextus & alii complures Ro. pontifices approbantes: multis priuilegiis & immunitatibus: ac exemptionibus:& quam maxime Innocentius octauus his proximis diebus grandi & copioſe priuilegio muniuerūt:& inter Mēdicantes connumerauerunt.Qui plane Ordo nunc & uiris doctiſſimis & indeclamationib⁹ ad populum clariſſimis:ac monaſteriorum multitudine magno habetur in precio.

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Tadeus natione florentinus celeberrimus medicus:his temporibus apud Bononiam legendo & diſputando:ac ſcribendo clarus exiſtens:uelut alter hyppocrates ab omnibus eſt habitus.Qui cum doct iſſimus haberetur : omnia hyppocratis & aliorum in medicina principum obſcura egregie detexit:ac præ cæteris explanauit . Et quæ nunc ad manus habemus:hic ſunt.Expoſitio Amphoriſmorum hyppocratis & Pronoſticorum eiuſdem:Duaſque expoſitiones diuerſis temporibus accomōodatas ſuper librum Galieni:qui dicitur Microtegni:hoc eſt minor ars. Item librum de ſeruanda ſanitate. Et ad

uarias ualitudines conſilia multa.Item in libro acutorum hypocratis expoſitiõem edidit.
Ac etiam in Iſagogis ioanitii:& aliqua alia.Quibus editis:demum octogenarius Bono-
niæ obiit.Qui ob celebrem eius famam inumeras cõgregauit diuitias.Cum enim a prĩ
cipibus italiæ aduocaretur:quadraginta aureos pro diuina mercede habere uolebat.Ab
honorio uero ſũmo pontifice aliquando uocatus:non prius accedere uoluit:ꝗ centũ au
rei illi in diem ſtatuerentur.Vnde liberatus ex grauiſſima infirmitate pontifex ipſe decẽ
milia aureos illi condonauit.

Vide auarĩti aʒ hoĩs

¶Guido de Baypho archidiaconus bononienſis utriuſq; iuris eruditiſſimus atq; ſopre-
mus uir:& ipſe per hoc tempus multa copioſe accurateq; ac ornate in põtificio iure cõ-
poſuit.Sed eius opus potiſſimũ laudatur:quod in decreroꝝ libro cõmentatus eſt.Quod
Roſarium uolumen grande appellauit:in tribus libris diſtioctum incipit.Reuereodo in
chriſto patri.Id autem opus ipſo ateſtante in ianuario menſe de anno.1300.cõpleuit.Iteʒ
ſuper decretalibus li.5.Item decretalium explanauit.Aliud de ipſo nihil ſcio.

¶Ganfredus de trano apuliæ eccleſiæ Romanæ ſubdiaconus:philoſophus & ĩ iore ca-
nonico inter doctores ſuæ facultates:hac tẽpeſtate nõ ultimus reputatus.ſcripſit & ipſe
non ſpernendæ lectionis opuſcula nonnulla.E quibus habeotur:in titulis decretalium.
li.5.Incipit.Gloſarum diuerſitas.Item Queſtiones uariæ libro uno.

¶Hanibaldus romanus ſacræ theologiæ profeſſor:& ſacrarum ſcripturarum eximius ĩ
terpres:hac ætate cum eſſet ingenio ſubtiliſſimo ac uehementiſſimo ad inſtructionem
diſcipulorum ſuorum:quædam ſcripſit & edidit opuſcula.Inter quæ extant:ſuper ſentẽ
tias libros quatuor:& quodlibetorum.librum unum.

¶Garſias hiſpanus:& ipſe luculentiſſimos legum explanator : tempeſtate hac uiguit:
Et ſuper decretalibus egregiom opus compuſuit:ac alia quædam.

¶Ioannes chriſtophori ordinis prædicatorum theologus celeberrimus ac philoſophus
nulli ſecundus:per hoc tempus clarius exiſteos:multa in ſcripturis ſanctis fert ediddiſſe:
qoorum editio poſteritati fecerunt eum notum.Qui cum longo tempore ſacram theo
logiam magno preconio docuiſſet.multa expoſuit & ſubtili ſenſo explanauit.De cuius
commentariis ſubiecta referuntur.uidelicet ſuper Matheum li.i.item in euangeliũ mar
ci li.i.In Lucam li.i.In Ioannem li.i.In omnes Epiſtolas pauli.li.xiiii.Et alia multa.

¶Ioannes de parma ordinis minorum theologus ac generalis miniſter digniſſimus: hac
ætate floruit:& apud pariſios docendo magno in precio fuit.De quo ferunt multos tra
ctatus ipſum edidiſſe.De quibus habentur ſuper ſententias libri quattuor.Et conuerſa-
tione religioſorum li.ii.

¶Egidius Romanus:ordinis eremitarum generalis prior:& Bituricenſis archiepiſcopꝰ
ac primas aquitaniæ declaratus:his temporibus ob ingenii magnitudinem:theologoruʒ
princeps eſt appellatus:ꝙ quidem coniici poteſt:ſi a curioſo lectore eius uolumina per-
ſpiciantur.Hic namq; ex illuſtri columnenſium romanorum familia natus:cum longo
tempore ordinem ſuum:omnemq; eccleſiam doctrina & moribus illuſtraſſet:plurimaq;
labore præceptoris ſuæ thomæ aquinatis opera apud pariſios defenſaſſet:tandem mira
culis clarus beato fine quieuit.Quo ſanctitatis merito Beatus doctor ẽ appellatꝰ. Qui
& hæc quæ ſubiecta ſunt:edidit librorum uolumina:uidelicet.De corpore chriſti tracta
tom unum.Incipit.Quia inter cætera.

De mẽſura angloꝝ trac.i:Quõ de menſura.De canone miſſe expoſito.trac.i.Cui marte
De generatione angeloꝝ trac.i.Quõ utꝝ angelꝰ.De regi.principum trac.i.Ex regula.&
De gradibus formaꝝ trac.i.Queſitũ eſt de deo.De renũciatione papæ trac.i.Non.o:pla.
De eſſe & de eſſentia trac.i.Queſiſti utrꝫ.Super primũ ſentẽtiaꝝ trac.i. Cãdor ẽ enim
De generatiõe & corruptiõe trac.i.Aĩa & teſtã phũs. Sup ſecũdũ ſoĩaꝝ trac.i.Quoniam
De formatiõe corpis humani trac.i.In quo ponunt.Super tertium.trac.i.Exiui a patre
De peccato originali trac.i.Ego ſom puluis:Cõpẽdiũ theolo.uerita.trac.i. ueritatis the.
De ꝑdeſtinatiõe & iferno.trac.i.Nobili militi:Sup quartũ ſoĩaꝝ lectura.trac.i.Cupiẽtes
De reſurrectiõe mortuoꝝ trac.i.Queſtio eſt.Quodlibeta multa.Queſtiones propoſitæ
Theoricã de eẽ & eẽntia trac.i.Oẽ eẽ uel ẽ:Correctoriũ corruptorii bti Tho.Quaſ ɋtra.
De diſtinctiõe articuloꝝ trac.i.Queſiuiſtis.Super tertiũ librũ de aĩa tra.i.Ex romanoꝝ
De fide catholica expoſitio trac.i.Firmiter cre:Super octo phyſicoꝝ trac.i.Naturali ſcĩa
Super librum eleucoꝝ trac.i.Ex illuſtri.Sup oẽs Ariſtotelis libros trac.i.pħs in ſecũdo:

ſupēr librum Rheticorū trac.i.Exameron libros duos.De intellectu poſſibili.De laudi
bus diuine ſapien.De diuina ſapientia mihi beatiſ.De carcere & bona fortuna.De ſubie
cto theologie.De eccleſiaſti.poteſtate li.i.Super cantica canticorum.Super Epiſtolam ad
Romanos.Super prima ad corinthios.Sup omne quod in mundo:ſermōes præterea mul
tos perutiles per totum anni circulum.Et alia multa quæ uidere nō potui.

¶ Piſanorum ſtrages.

¶ Piſani uiri potentiſſimi hoc anno Iulio menſe coactis undiq; copiis aduerſus Genuen
ſes bellum maritimum ſuſcipiunt.Et ingenti inſtructa claſſe in ipſorum Genuenſium fi
nes erumpunt:& magnam eorum orientis partem depopulātes nulli loco aut ſacro.aut
priuato pepcerunt:cūq; etiā in eorum portū perueniſſent:& ibidem per aliquot dies ſub
ſtitiſſent & miſſilia argentea(ad pompam oſtentandam)genuenſibus imiſiſſent eos ad pu
gnam elicere conabantur.genuenſes uero qui iam diu claſſem ſuam in portum retraxe
rant pugnam acerrimam cum ipſis piſanis detractauere dicentes eos in portus ſuos cū
pace regredi:quia in proximo auguſto menſe:ad eos pugnandi gratia ſe libenter conſe
crent.Genuenſes itaq;(ut Ioannes uillanus florentinus hiſtoricus refert)ſequēti auguſto
ut promiſerant: cum .130. triremibus & plurimis minoribus lignis præſtātiſſimo aio
Piſas peruenerunt:& apud melotam paruam iſulam piſano portui uicinam cum piſanis
congreſſum fecerunt.Et maxima hinc inde cædes per multos horas factitata fuit : atq;
etiam multi uulnerati:undiſque obruti ; poſtremo genuenſibus piſani uictoriam ceſ
ſere:at genuenſes ſuperiores.incredibili gloria affecti cum quadragintanouem piſanorū
triremibus diſceſſere & ad domum ſuam etiam cum merore tantæ cedis ſuorum redie
re:Et cū in eo conflictu ad ſexdecim piſanorum milia deſiderata fuiſſent,Maximus piſa
nis ſuperbis meror & luctus excitatus eſt.eo quia nulla domus in urbe & extra fine fu
nere relicta fuiſſet:quæ res adeo piſanorum uires enarrauit:ut deinceps ipſi piſani priſti
num glorie nomen nunquam recuperare potuerunt.& hæc quidem iuſto dei iudicio cō
tra piſanos acta ſunt.Quia eo loci piſani ipſi tranſalpinos prælatos ex gallia Romam ue
nientes ſuperioribus annis federici ſecundi imperatoris iuſſu mortuis fluctibus obrue
rant:& iccirco ibidem tanta clade affecti ſunt.

papa .i. h Onorius papa eius nominis quartus natione Ro.ex ſabellorum nobili domo
ortus Iacobus antea uocatus martino pontifici:hoc anno ſuffectus:ſedit annis
2.& men.uno:pontifex certe omni uita probatus:& chriſtianæ religionis amā
tiſſimus.magniq; conſilii & prudentiæ uir:cuius tanta fuit prudentia. ut ſolus prope tā
ta uideret:quam ſimul qui in urbe erant:hic egregias domos in mōte auentino ubi ipſe
habitare oblectabatur extruxit:& multos ad id faciendum inuitauit:Inde petrum arago
nenſem regem:qui ſiciliæ regnu3 occupauerat anathemate notauit:& martini predeceſ
ſoris ſui interdicta contra ipſum petrum Regem confirmauit: necnon & in guidonem
feltronum flamineam omnem contra ius faſq; uexātē bellum mouit.Quem breui ſu
peratum ipſam prouinciam eccleſiæ reſtituit.hic carmelitanum ordinem in lateranen
ſi concilio:non ſatis probatum:& a multis impugnatum confirmauit & multis in priui
legiis communiuit:quibus geſtis non diu ſuperuixit: ſed ſecundo ſui pontificatus anno
moriens ex ſancta ſabina auentini montis ad baſilicam beati petri delatus ſepulchro
marmoreo magna pompa ſepelitur & tunc uacauit ſedes menſibus decem.

¶ Lucenſes his temporibus cum duodecim milibus nūmum auri Rodolpho cæſari p
ſoluiſſent ſe ab Imperatorum dictione liberos effecerunt:nam Rodolphus ipſe cæſar
cum comparandæ pecuniæ admodum ſtudioſus eſſet cancelarium ſuum ex gente fuſca
Genuenſibus & ſauonenſib⁹ liberatis in ethruriam miſit:qui populos omnes & eas po
tiſſime qui ſe pecunia redimere uellent liberos faceret:qui lucenſes audientes libertatis
cupidi:ipſam pecuniam primi libentiſſime erogarunt.

¶ Florentini ſimilr̄ ſex millia numū auri perſoluentes:& ipſi in omnimoda3 libertatē ſe
ſe reddiderunt.Qui liberi facti ſtatim magiſtratum quendam quem prioris artiū uo
cant addito Vexillifero Iuſtitia ſibi creauere:& eos publicis edibus incluſere ne aliud
quoq; quam de republica cogitare aut tractar̄ iuſſi ſunt.& hic magiſtratus ad noſtram
ætatem in florentia perdurat.

papa .i. n Icolaus papa eius nominis quart⁹ natione picenus ex ciuitate eſculana hyero
nymus antea uocatus ordinem minorum profeſſus poſt honorium pontifi

hoc anno ſurrogatus:ſedit annis quatuor & menſe uno. Vir quidem litterarum diuina
rum humanarumque egregie doctus. Qui ſuper quartum ſententiarum: ac aliis tribus
multa edidit:ſed & in ueteri:ac nouo teſtamento tractatus compoſuit multos. Ac præ-
ter doctrinam multæ bonitatis: ac integritatis pontifex fuit. Omnes pariter amando.
Qui non plura affinibus:aut cognatis ſe debere:aut conferre:quam aliis bonis arbitra-
batur. Et propterea ex omni fere religione uiros optimos & Doctos Cardinales creauit
& urbem Romanam pulcherrimis ædificiis exornauit. Sed præſertim apud ſanctam Ma
riam maiorem. Vbi ipſe habitauit ipſius Baſilicam una cum Iacobo colũna cardinali re
ſtituit:ac etiam anteriorem & poſteriorem lateranenſis Baſilicæ partem inſtaurauit. Hic
multos milites in Aſiam ad tuendam ptolomaydam proprio Ere tranſmiſit. Alioſq; plu
rimos Cruce ſignatos mittere curauit. Deniq; cum urbem Ro. ciuilibus diſſidiis agitari
cerneret:& incendia:cedeſq; plurimas perferre cerneret tedio animi: q̧ male ſibi omnia
cedere uideret:q̧q; pluſquam pontificem decebat in unam partem declinauerat mor-
tem Ro. obiit. Quo mortuo:ut cardinales electionem liberius facere poſſent. Peruſiam
migrarunt. Sepultus autem fuit apud ſanctam maiorem:at cardinales in conclaui con-
6488 1289 ſtricti duobus annis & tribus menſibus in electione concordare unq̃ potuerunt.
¶ Matheus & Ioannes uicecomites Thebaldi uiri honeſtiſſimi filii:hoc anno Othone
Archiepiſcopo patruo uita functo Mediolanenſis urbis roſtra: atque habenas recepe-
runt. Quorum imperium non admodum fuit durum:propter q̧ & in longum dilata-
tum fuit. Nam Matheus quia maior erat Dictator. Ioánes uero urbis præturam geſſit. Nota
Sed tertio anno decurſo cum Ioannes ex pleureſi ſine prole defeciſſet. Matheo in inte- hoís
grum regnum reliquit. Qui poſtea populum tanta pietate:ac iuſtitia rexit. Vt non prin huius
ceps:ſed pater patriæ:& publicæ quietis:ac modeſtiæ aſſertor exiſtimaretur. Quo factũ uirtu
eſt:ut nullius populi:unquam ſubiicerit inuidiam. Domus enim eius tanta religione:tan tes
toque ſacrorum cultu referta erat. Vt ſacrarium illud:quam principis palatium diceres.
Familiam quoq; ad dei mandata eccleſiæque inſtituta edocuit:ut ne in fine quidem ſor
tis puerulum preteriret. quo nimis ſtatutis diebus ſacerdotibus ad confeſſionem facien
dam offerret. In republica erat diligentiſſimus:in priuata uero minus curioſus: gloriæ
magiſquam pecuniæ auidus. His moribus ita populum ſibi deuinxerat:ut ſolus ab om-
nibus:qui imperaret dignus exiſtimaretur. Hic ita optimus uir cum Alexandriam:papi
am:Derdonam:& alias plures ciuitates ſibi uendicaſſet & in omnibus glorioſus apperet
tandem cum petrum uicecomitem gentilem ſuum in carcerem miſiſſet ipſa res ſui im-
perii deſtructionis cauſa fuit. Nam poſtmodum a carceribus liberatus petrus indigne
ferens iniuriam ſibi:a Matheo illatam. In ultionem ſui maximam conſpirationem con
tra ipſum excitauit. Qui tandem uidens ſe in patrem conſpiratione multorum princi-
pum:ſua ſponte imperium depoſuit & in manibus Alberti Scoti placentiæ domini re-
ſignauit. Demum dolo quodam illuſus Dominio penitus una cum filio priuatur:fuit.
6489 1290 ¶ Petrus gradenigo eius nominis undecimus quinquageſimuſprimus uenetiarum Dux
hoc anno Ioanni Dandulo duci ſuffectus ducauit.:annis. 22. & menſi. 4. Vir quidem pro
uidus & multarum rerum experientia doctus. Cuius tempore ciuitas ipſa ueneta tumul
tum ſenſit:quia quidem Bayameus tepulus:rerum nouarum cupidus:una cum quirinis
& Baſiliis regnum affectans. maximum tumultum in urbe excitauit. Sed principis pro-
uidentia cito urbi quies reddita ẽ. In quibus pro demeritis publico Senatus conſilio ani
maduerſum eſt. Indeq; animo erectus contra Genuenſes in græciam exarſit:ut. ſ. peram
eorũ urbẽ ſine pͣſidio relictã:p duces ſuos iuaſerit:& direptis ciuiũ bonis:una cũ multis
nauib⁹ igne appoſito urbẽ exuſſerit:atq; id idẽ i ſegia oppido egit. Q̲d audiẽtes genuẽ Vide
ſes:ſtatĩ cũ ducẽtis triremib⁹(ut Iacob⁹ theolog⁹ ſcribit.)i adriaticũ mare ueneſt & claſ potẽtiã
ſeʒ uenetã igẽti furoſ itercepeſt:ac prius laceratã & demerſã cũ. 70. eorũ magis nauib⁹ genuen
captis i triũphũ mõʒ genuã redieſt. Quãobrẽ ueneti ultra:q̃ dici põt maxiuʒ accepeſt i ſium
comodũ:ideq; ferrariã urbẽ(eſtẽſib⁹ iter ſe diſſidẽtib⁹ pͥe. ſ. & filio)obſedit & ocupauit
pp qd & a clemẽ. põti. maxĩo cũ urbẽ dimitteſ ipſi ueneti recuſarẽt:iterdicti pẽa una cũ
toto Sena. & urbe uene. mlctat⁹ ẽ:atq; uene. oẽs q i gallia & ãglia iuẽti fuiſſet idẽ põt. p Vene-
ſeruis ubiq; hẽri iuſſit. Quãobrẽ res ueneta igẽtia dãna ppeſſa ẽ:ueꝝ tñ tãdẽ urbẽ p cru tos pro
ce ſignatas:ac ẽt florẽtinoꝝ auxlio:cũ mlta ſuoꝝ occidiõe reddeſ cõpulſus fuit:hic itẽ ſeruis
cætera cõſiliũ. x. uirale cõtra tumultũ Baiacõtis & ei⁹ ſeqtiũ i urbe iſtituit:deniq; p⁹ mltas uenũda
tas fluctuatiões & ai pturbatiões uita funct⁹ apd ſcũʒ Cyprianũ i mauriano ſepelitur ri iubet

TRIPOLIS VRBIS DESTRVCTIO:

ℭ Tripolis autem inſignis Aſiæ ciuitas: hoc anno a Melechaſach magno Egypti Soldano imperatore: propter chriſtianorum diſcordias capitur & cum ingenti chriſtianoruꝫ cede igni ferroq; uaſtatur: ac funditus euertit. Qua deſolata: etiam parem calamitatem in Synodo & Baruto ciuitatib⁹ chriſtianorum exercuit. 1290 6489

ℭ Vgolinum piſanum comitem factionis Gibellinæ ea in urbe principem: hoc anno Guelphi piſani auxilio archiepiſcopi: qui cum eo uetuſtiſſimas gerebat inimicitias: cum oī domo & familia ceperunt. Et cauſa indicta euꝫ cum ingenti furore in quadam turri incluſerunt. Vbi liberos & nepotes: ac omnem ſuam familiam: & demum ipſum Inedia cōſumere permiſerunt: propter ꝙ Turris illa ab illo & deinceps uſq; in preſentem diem Famelica turris eſt appellata. Quamobrem Ethruriæ omnes Gibellini comoti: in Guelphos ubiq; exarſere: & in primo in Aretinos arma mouere: exulibus ipſius id obnixe expetentibus Gulielmus autem Petramala epiſcopus eo tempore Aretio dominabatur. Cui ferrentanus comes: & florentini auxilio aduenerant. Carolus uero Rex ad pontificem acceſſurus florentiam uenit: cum duabus militum cohortibus: quem florentini contra petramalam epiſcopum irritauerunt: additis copiis multis: quibus epiſcopum ſuperare optime poſſet. Venitq; ideꝫ Rex in Agrum Typhernatem: hoc eſt ciuitatis caſtelli cum copiis florentinorum gibellinis aſſociatus. Et Gulielmus epiſcopus cum nongentis equitibus: & octomilibus peditibus occurrit: ibidemq; collatis ſignis acerrimum comiſerunt prælium. Vbi primo interfectis epiſcopo aretino & comite feltrano magna cedes in Guelphis florētinis fieri cepta eſt. Sed paulo poſt mutata fortuna: in Caſſentinati agro ex Gibellinis ad tria milia interfecta & duo milia capta fuerunt. Hoc maximum malum ex inconſiderato principio prouenisſe compertum eſt. 1291 6490

Turris famelica

Eps aretin⁹ occiditur Gibellini multi obtrūcant

ℭ Viri diſciplinis excellentes.

ℭ Vgolinus urbeuetanus ordinis diui Auguſtini eremitarum luculentiſſimus theologus & doctor præcipuus primo Ariminenſis epiſcopus & poſtmodum conſtantinopolitanus patriarcha: per hoc tēpus pariſii primam cathedram tenens maximo in ꝓcio habitus eſt: ꝙ una cum litteris etiam moribus ornatiſſimus eſſet. Et ipſe eccleſiam dei: tū docendo: tum legendo & ſcribendo mirum immodum adiuuit: Scripſit itaq; & hic primo de differentia Idiomatum li.i. Et ſup quattuor ſententiaruꝫ libros laudabilia comētaria. Sed & quodlibeta multa omnium iudicio digniſſima.

ℭ Atlothus ethruſcus ex prato inſigni oppido oriundus: ordinis minoruꝫ generalis miniſter & doctor celeberrimus tempeſtate hac Dyaleticos ſui temporis omnes ſine iniuria ſuperat: etiam paucis in philoſophia cedens magnus in philoſophia ac Theologia ē habitus. Qui præter reliqua: quæ utiliter & laudabiliter ſcripſit. Concordantias noui & ueteris teſtamenti magno labore conſcripſit. Ac Sermones uarios compoſuit. Et quædam alia.

Concordantiæ cōponūtur

ℭ Ioannes de Parma eiuſdem ordinis profeſſor & ſacre theologiæ magiſter: per hoc idē tempus & doctrina: & manu: ac uitæ ſanctitate ornatiſſimus effulſit. Qui præter miracula plurima a ſe edita etiam ſuper ſententias: ac ſuper bibliam multa conſcripſit comētaria. Atq; alia pluriora confecit opuſcula: uidelicet Regem chriſtum crucifixum. Et de beneficiis dei tractatum edidit pulchrum.

ℭ Alexander de Alexandria urbe ciſalpina generalis miniſter eiuſdem ordinis. Et ipſe ꝑ hoc ipſum ſup ſnias poſtillas memoratu digniſſimas edidit. Et cuꝫ eēt excellentiſſimi ingenii uir: in metaphiſicam: & in librum de anima Ariſtotelis: ac etiam in totam fere philoſophiam pulchre conſcripſit.

ℭ Lucas patauinus eiuſdem ordinis minorum theologus & concionator diſertiſſimus

his temporibus cum eſſet ingenio clar⁹ atq; eloquio diſertus multos ad conuerſionem & mundi contemptum conuertit. Et multos ad populu; edidit ſermones: uidelicet de tēpore & de ſanctis: atq; alia quædam eum ſcripſiſſe ferunt.

¶ Matheum de Aqua ſparta portuēſem poſtea Cardinalem epiſcopum: eiuſdem ordinis olim generalem Miniſtrum magni nobiliſq; ingenii ac ſpiritus uirum: per hæc tempora floruiſſe traduntac multa eum edidiſſe cōmemorat. Quorum de numero feruntur Super Sententias petri lombardi li. 4. Inuentarium Sententiarum li. i. In Epiſtolam ad Ro. li. i. Sermonum multorum li. i. Et quædam alia.

¶ Conradus natione Germanus ordinis prædicatorū theolog⁹ & profeſſor: per hoc tēpus ob doctrinæ ſuæ magnitudinem ingentem laudem acqſiuit. Et alia quædam in philoſophia ac theologia compoſuit opuſcula. E quibus feruntur iſta: Summam ſtudentiū in libris tribus: quorum principium eſt. Hoc opuſculum in tres. Item De triuio li. i. Incipit: In tribus beneplacitum eſt. In Iob lecturam li. i. Et ſermones multos: atq; in plurib⁹ noui & ueteris teſtamenti libris eum ſcripſiſſe referunt.

¶ Ioannes pariſienſis item ordinis prædicatorum Declamator & theologus his temporibus floruit: & apud pariſios in philoſophia: & theologia primam cathedram tenuit: ac multos diſcipulos celebres docuit: De quo ferunt multa ſcripſiſſe uolumina. Et præſertim Super ſententias libros quatuor. de ceteris nihil.

¶ Ioannes Balbus natione genuenſis ordinis prædicatorū profeſſor bonarum artium & ſtudiis adornatus: per hoc item temp⁹: plurima latinæ liguæ uocabula & ferme omnia accurate diligenterq; in uolumen unum collegit: quod quide; uolumē ſeu opus cathoIicon ideſt uniuerſalem appellauit. Aliud præterea opuſculum in Dyalogi modū: de queſtionibus animæ ad ſpiritum edidit. Scripſerit quoq; ante religionis ingreſſum. De ratione paſcæ. quæ completo iam grandæu⁹ ad religionem tranſiens ſuas facultates ſatis amplas pauperibus errogauit.

¶ Iacobus item eius ordinis prædicatorum theologus & Declamator egregius & a Nicolao quarto Genuenſium archiepiſcopus deſignatus. ex oppido uiraginis agri genuenſis oriundus: quod quidem olim uirginis uicum dici conſueuerat hoc tempore & moribus & doctrina: ac dignitate magno fuit preciotatq; Genuenſem ſuā Eccleſiam uerbo & ope re plurimum iuuit. Qui præter pontificatus regimen: & ante Epiſcopatum & in epiſcopatu: multos cōmētariolos ſucco plenos compoſuit. Et multas ſanctorum uitas diffuſas atq; diſperſas in unum uolumen colegit. Cuius principium eſt. Aduentus domini: & de tempore ſermones multos: item de ſanctis Sermones li. i. De quadrageſima item Sermones. Item librum de beata uirgine mariale nuncupatum: ſermōes ēt de beata uirgine Maria. Et cum hiſtorias coleret Chronicam de origine & geſtis ciuitatis ſuæ compoſuit: & quædam alia. Hunc igitur illum exiſtimo porchetum eſſe genuenſem epiſcopum. De quo Blondus forliuium hiſtoricus ſuis in hiſtoriis dixit. Qui cu; ante pedes bonifacii octaui in die cynerum ſe poſuiſſet: pro cyneribus ex more ſuſcipiendis. Vbi cum ex more dici a Sacerdote conſuetum eſt: memento homo qa cyniſes & cynerem reuerteris ipſe bonifacius pontifex uidens hominem mutatis quibuſdā uerbis: dixit memento hō quia gibellinus es: & cum gibellinis tuis ad nihilum reuerteris. Et ſic cyneres in oculos ſuos iniecit: non in caput: ut mos eſt: atq; ita ipſum archiepiſcopatu pauloпоſt priuauit, licet poſtea illum reſtituerit. Nota pulchre hic facetiā

6492 | 1293 | a | Daulphus Anaxone Comarcus decimus octauus germanorum Imperator: hoc anno omnium ſuffragiis Rex & Cæſar creatus & factus imperauit annis. 6. Vir certe inſignis ſed parum militie ac pecuniis potens qui imperio ſuſcepto: quam uis a pontifice Ro. non coronatus fuiſſet: cum iura imperii repetere tentaſſet ab Alberto Rodolphi filio: in ſpirnenſi agro propter militum paucitatem potius oppreſſus quā ſuperatus occiſus eſt.

¶ Andronicus græcus Michaelis paleologi Imperatoris filius hoc anno patre defuncto in Græcorum imperium ſuccedens imperauit annis. 15. Hic cum uidiſſet patrem excōmunicatum & a Calogeris ſacerdo tibus ſepultura eccleſiaſtica priuatū. eo quod occidētali eccleſiæ fidem in lugdunenſi concilio promiſſam ſeruare recuſaſſet ea contumelia permotus: libenter eidem occidentali eccleſiæ ſe coniunxiſſet ſi a principio a pontifice Romano auxilium habere potuiſſet: quod poſtea ſemper facere recuſauit. hunc autem

impatori Gulielmus italicus Montiſſerrati Marchio primogenitā ſuā dedit uxorē:ex q̄
Theodoꝝ uirū p̄ſtantiſſimū filium poſtea ſuſcepit:qui in Mōtiſferrati regno poſt Ioā-
nē auūculū ſine filiis decedēte ſucceſſit.Quædā chronichæ & annales affirmāt hunc i
anno domini.1305.Imperare cœpiſſe.

papa.i. c Eleſtinus papa eius nois quotꝰ patria exorinēſis petrꝰ Moroneꝰ antea uoca-
tꝰ profeſſiōe Anachorita:hoc āno tādē (abſens) in peruſina urbe:quaſi p īdigna 1293 6492
tionē & deriſum pōtifex p̄ter Nicolaū pontificē creatꝰ.ſedit menſibꝰ quinq̄
& die uno:litteraꝝ quidem ignatus.ſz ſanctitatis eximiæ inſignitus:quæ res oībus pro-
fecto admiranda fuit.Hic itaq̄ cū Caroli regis & latini cardinalis p̄curatione pontifex
fuiſſet creatus.cōfeſtim Aquilā de mēte ipſius Caroli p̄fectus eſt:Quo & cardinales ad
ſe uocauit.Ibiq̄ cōſecratus:ſtatim.xii.nouos cardinales creauit:& ipſe eo loci coronatus:
& ī cuius coronatione ad ducenta hoium milia iterfuiſſe referunt.Quā multitudinem
credit̄ fuiſſe notā:ut ex diu expectata electione:& rei nouitate ſimul ac ſanctitate uiri:q̄
hō heremita ad tantum dignitatis faſtigiū:non niſi diuinitus p̄uectus fuiſſet.Celeſtinus
tamē propter hoc uitæ priſtinæ auſteritatē mutare noluit.Sed cū experiētia reꝝ careret:
paꝝ utilis reipu.adiudicatus eſt.Ceptūq̄ ē de ceſſiōe tractare:Quod cū Carolus rex au-
diſſet pōtificem amicū Neapolim ſecum duxit.multiſq̄ exhortatioōibus & modis co-
natus eſt eius aīum a ceſſione auertere:Adeo ut ſolēni pompa p archiep̄m ducta.clerus
& populos ab eo benedictionē expeteret:illiq̄ ſe comendaret:rogando:ne bene guberna-
tam ecceleſiā ſuo regimine deſtrueret.Quibus benedictione data:reſponderi iuſſit:futuꝝ
eſſe q̄ deus pro ſalute populi:bene oīa diſpōere dignabit̄.Benedictus aūt Cayetanus uir
calidus:& iurium ſcīa pitiſſimus:multis canonibus Celeſtino papæ oſtendit q̄ grauiter
peccaret:ſi ſe īſufficientē cernens ad obeundum pontificatū noo aliter cederet:Cōſtitu-
tionēq̄ promulgari meruit:per quā declaratum eſt:licere pontifici Ro.dignitatē dimitte
re:Ex quibus uerbis & p̄ſuaſionibus paulopoſt Celeſtinus papatu ſe abdicauit:& cardi-
nalibus alterius ſubrogādi ptātem & arbitriū pmiſit.Quāobrē cardinales ſtatim Bene-
dictum cayetanū ponti.elegerūt.Celeſtinus uero dimiſſo papatu:cū ad optatā eremū re
diret ſibi:ſubito a nouo pontifice detinet̄:& captus in ſubnouis arce recludit̄:ubi & p tē
pus neceſſitate & dolore cū mori cogitur.Quē poſtea Clemens qntꝰ uiſis eius miraculis
multis i ſctōꝝ cōfeſſoꝝ numero aſcripſit:cuiꝰ diei celebritas.14.calēdas iulii obſeruat̄.

papa.i. b Onifacius papa eius nois octauus,natione campanus p̄ria Anagninus Benedi- 1294 6493
ctus antea uocatus Neapoli i feſto ſanctæ Luciæ idibus decēbris anni p̄teriti.
pontifex creatus:ſedit annis octo men.nouem & diebus.17.Vir certe calidus
ingratiſſimuſq̄:Qui ſua ambitione ſanctū Celeſtinum magna iniquitate decepit:& pō-
tificatu ſe abdicare quaſi coegit ac perpetuo carceri damnauit.Dubitabat enim iſte ne
deceptum ſenem aliquis princeps eū ad preſulatum reuocaret.Et propterea captū eū in
carcerem recluſit:& ubi foret nunq̄ ſcire pmiſit.Aiūt enim hunc Bonifacium quēdam
hominē clanculum in cubiculo celeſtini nocte miſiſſe:qui uoce quaſi diuina diceret:Ce-
leſtinus ſi ſaluus uult fieri.potificiū munus omnino deponat:atq̄ ita his artibꝰ & frau
dibus bonifacius pōtificatū adeptus ē:ſuſcepto igit̄ pontificatu arrogātiſſimꝰ hō omnes
fere cōtēnere cœpit:& gratias a p̄deceſſoribꝰ ſuis factas:ut plurimū reuocauit diſcordi
aſq̄ quāmaxime inter guelphos & gibelinos ſemper alere ſtuduit:præſertiꝫ genuēſes &
uenetos:quoꝝ gibellinā factionē mirifice & crudeliter ubiq̄ perſequi nō deſtitit:ea pro
pter petrū & Iacobū cardinales colūnenſes una cū ſara eorū patruo uiros īſignes ex odio
gibellinæ factionis in dicta calūnia cardioalatus dignitate & beneficiis ac fundis pa-
ternis & caſtellis aliiſq̄ bonis & rebus priuauit:ſicut habetur extra de ſciſmaticis libro
ſexto:Eius nēpe ira omnibꝰ gibellinis iplacabilis erat.ſupradictis autē male geſtis hoc
unū laude dignū exegit opꝰ.quod Euangeliſtarū & quatuor eccleſiæ doctorū uidelicet
Gregorii auguſtini Ambroſii & Hieronymi ſolemnitatē ſub duplici officio celebrari
p̄cepit:ut habetur extra.De reliquiis & ueneratione ſanctoꝝ li.6.c.glorioſus dominus.
Hic ludouicum ex Regia francorum ſtirpe natū apud aphricam defunctum in ſanctos
Confeſſores merito retulit:& uillam Aponenſem in nouam erexit ciuitatem eidēq̄ epi
ſcopum aſſignans:coucilium generale habuit.In quo philippum prædictum francorū
Regem & ſaram cum omnibus ſuis colūnenſibus anathemate notauit.Ac francorum
regnum propter uiolatum iuſgentium Alberto Impetatori ſubiecit:qua ex re indigna-

tus philippus cũ eius ſuperbiã domare cuperet Iacobũ colõnẽſem parũ pdicatorũ cardinalium a Bonifacio iſto pulſum Romã cum ducentis equitibus e Maſſilia clã mittit. Qui collectis undiq; amicis Anagniam noctu ingreſſus adiuuãtibus gibellinis:quos ipſe pontifex uexauerat pontificẽ i paterna domo:& i quo genitus fuerat cubiculo ualuis ui refractis obſtupentem propria manu cœpit:direptiſq; eius bonis.uidelicet innumeris theſauris Romã uinctum pduxit:ubi carceri mancipatus infra quartum & uigeſimum diẽ uiolẽta morte defecit:ſepultuſq; i baſilica beati petri ſepulcro antea a ſe cõſtructo. Fuit hic i utroq; iure pitiſſimus:qui cum uideret nouas cauſaꝝ uarietates i foro contentioſo quæ p decreta non poſſent determinari quottidie emergere cõpoſuit p tres uiros Sextũ Decretalium:& epiſtolas multas ad diuerſos:religiones omnes mẽdicantes priuilegiis & immunitatibus mirumimodum adiuuit. Verum quoniã pro arbitrio animi potius ad terrorem q̃ ad amorem.ſemp agere conatus eſt ab oibus arrogãtiſſimus & iprobus adiudicatus eſt; Vnde de eo prophetatum fuerat:intrauit ut uulpes uixit ut leo & mortuus eſt ut canis:& menſuram quã Celeſtino uiro ſancto menſuerat:& ſibi eq lace remẽſa ẽ.

Sextũ põtificii iuris Codicẽ hoc anno Bonifacius ipſe ut premiſſum eſt:edidit:quem a tribus doctiſſimis uiris ex quibuſdam nouis decretis a ſe editis compilari mandauit & publico edicto obſeruari & i publicis gymna.legi dbet mãdauit.icipit.ſacro Rõanæ &c.

Liburni euerſio.

6496 1297 Genuẽſes a Piſanis ſæpe infenſi:eo ipſo anno contra eos adeo exarſere:ut cõpata claſſe non modica in eoꝝ portum deuenerit:& liburnum eoꝝ portum una cum munitiſſima & eius arce apprehenderint:& ferro atq; incendio prorſus euerterint.Quibus geſtis etiam quaſdam honerarias naues in Arni fluminis oſtio demerſerunt:Ne de cætero piſanis oino nauigare liceret: Quæ res quanto fuerit piſanis detrimento dicere non ſufficimus:Ea enim ars a portu paululum recedebat:Apud ipſamq; in ſcopulo turrim pharoam habebat:quæ nocturno tempore tyrrheno mari nauigantibus lumẽ quã longe præbebat:& piſanum ipſum portum a longe oſtendebat. Veꝝ tamen pace confecta piſani ab integro cuncta reſtituerũt:quæ oia adhuc celeberrima manent.Eo enim loci beatũ pſem Auguſtinũ dum trinitatis librum componere meditaret. Chriſtum i pueruli formã maris aquas cum cocleari in foſſula fundẽtem uidiſſe dicunt. Liber trinitatis ubi principium habuit uide

Ordo celeſtinoꝝ a pdicto papa eius auctore ſic nuncupatꝰ tẽpeſtate hac ſub regula diui Benedicti initium ac mirum incrementum ſumpſit: Eo q; ipſo ſanctiſſimo uiro i carcere defuncto:propter ipſius crebra miracula multi nobiles & egregi uiri ſpretis ſæculi bonis ac pompis ordinẽ igreſſi cito & uiroꝝ numero ac cenobioꝝ multoꝝ cõſtructione mirabiliter auxere.

Leo extenſis Marchio hoc anno i uicariatu ferrariæ urbis pri ſuccedẽs regnauit ãnis xii.Qui,Luciã Alberti ſcaligeri uiri nobiliſſimi ac potentiſſimi filiã ducẽs uxorẽ ex ea Azonẽ poſtea pricipẽ pſtãtiſſimũ ſuſcepit filiũ.Qui ſoceris ſui auxilio fretus maximũ in bononienſibus geſſit bellum.Quãobrẽ multæ cædes & incomoda inter utranq; pẽ prouenere.Quid aũt ab eis conſecutus fuerit compertum non habeo.

Ioannes Mõtiſferrati marchio gulielmi marchionis filiꝰ.qui fuit Bonifacii:qui fuit alteriꝰ Gulielmi:qui fuit Bonifacii:alteriꝰ Theſaliæ Regis:de quo pclara ſupra deſcripſimꝰ facinora:hoc ãno pri in regno ſuccedẽs:regnauit ãnis.23.Vir p omnia ſtrenuus & clemẽtiſſimꝰ ac bello ſciẽtiſſimꝰ:quod bella plurima cũ gloria ſtrẽnue geſſit. Et papiã urbẽ cũ uniuerſo agro, ſibi ſubiecit:quã cũ cæpiſſet:ẽt alexãdrinꝰ ſibi aduerſantibus durũ bellũ intulit:& multa oppida de eiꝰ Agro ſibi uẽdicauit. Veꝝ tamẽ ab eis tãdem ſuparꝰ & captꝰ carceri dãnatus ẽ:quæ res hoſtibꝰ admodũ grata exiſtẽs eoꝝ animos erexit:qui in libertatem redacti: ipſiꝰ Regnũ plurimũ cõrriuerũt: tandẽ multa pecunia a ſuis redẽptꝰ:pacẽ equis cõditionibus cũ oibꝰ pcuſſit.Hic igiẽ cũ margaritã Sabaudienſem duxiſſet uxorẽ:nullã ex ea prolẽ ſuſcipe meruit:quo fratre ,ple defũcto: theodorũ Andronici græcorũ Impatoris paleologi filiũ ex ſorore nepotẽ habuit ſucceſſorem.At q; ita in iſto omnis aleramí ſucceſſio omnino defecit.

6467 1298 Albertꝰ eiꝰ nois primꝰ Rodolphi olí3 Impatoris filius:auſtriæ Dux:Adaulpho Impatore oppſſo & inter fecto decimꝰ nonꝰ germanorũ Impator declaratꝰ Imparauit ãnis.x. Vir utriq; bello & armis admodũ ſtrẽnuꝰ. Qui ſuſcepto imperio ſtatim a bonifacio põtifice impii cõfirmationẽ expoſtulauit: quã tamẽ ab arrogãtiſſi albertꝰ

mo homine obtinere haud potuit: Veꝝ cū inter philippū frācoꝝ regē & bonifaciū ipꝫ poſtmodū ſuborta fuiſſet diſſenſio:eo q̄ philippus apd̄ pifios magnū cōuētū cōgregaſſꝫ ubi Bonifacii cōmemoratis iniuriis ſibi illatis:ac ēt eius fraude & ambitiōe i papatu occupādo cōmemorata:futuꝝ cōcilitū appellauerit. Bonifaci⁹:ut erat aio arrogātiſſimus: ira pcitus. Cōcilio habito:nō ſolū hūc Albertū cōfirmauit:ſed ēt philippi regnū huic alberto ſubiecit. Quæ res:multas diſcordias & occidiones īter xp̄ianos ſuſcitauit. Deniqꝫ hic Albertus cū multa geſſiſſet facinora:& rhenū fluuiū bellādo trāſfretaſſet:e naui deſcendere uolens:a nepote ſuo interfectus ē. Iſto āt imperante inumerabiles penē hereſes undiqꝫ excitantur. De quibus aliqua commemorare opere precium eſt.

Fraticelli de opinione hic commemorantur.

Hermanus magn⁹ hereticus

Hereſis eoꝝ q̄ ſe fraticellos de opinione uulgariter nūcupatos:hoc eodē anno a bonifacio pōti. dānat. Et ubiqꝫ diligēti cura pquiſita exterminari oīo iubet. Vnde & hermanicuiuſdā corpus eiuſdē ſectæ auctor:apud ferrariā urbē uiginti iā annis ſepultū:q̄ p ſācto colebat:exhumari & exuri fecit:habita pri⁹ de huiuſmōi re diligēti inqſitiōe. Nec ppterea huiuſmōi hereſis exterminari potuit. Quinimo indies excreſcēs:multos etiam religioſos uiros doctiſſimos hūit fautores. qd̄ malū poſtea uſqꝫ ad tpa Ioānis uigeſimiſecūdi diffuſum fuit:adeo ut multis i italia urbib⁹ atqꝫ p orā græciæ:& p̄ſerti athenaꝝ multi fuerit inuēti:q dicerent Bonifaciū ponti. nec queq̄ illi⁹ ſucceſſorē:& p̄ſerti Ioānē. 22. in iuſto iure & ordine creatū eē pontificē. Vnde eā ob fatuitatē aīs & conuēticulis initis ſūmis pontificib⁹ aduerſari cæperūt. Quāq̄ magis luxuriæ & libidinis blādimēta ſectari & ſequi uiderent:q̄ iuris pontificii querere fundamēta. Nā p̄ter ſtupra & adulteria:quæ paſſim unuſqſqꝫ additis in locis ad hoc occulte paratis comitebant. Etiā aliā publicis eorū cerioniis:tale fiebat ſcelus:ut uocate:& de induſtria ſeducte ſpecioſiores quæqꝫ uel uiduæ uel uirgines cū in antris noctu uenirēt ſacerdotes & eius ſectæ clerici:eodē in ātro clauſi:diuinas qdē laudes ad comparādā fidē ex chriſtiano ritu cātabāt. Quibus:ut aiūt: nocte media finitis. Sacerdotes eoꝝ alta admonebāt uoce:binos debere maſculū & fœminā ſcō ſpū inuocato:in complexū carnaleqꝫ copulā comiſceri. Quib⁹ dictis:luminib⁹ inde ilico extinctis:qſqꝫ uiroꝝ ꝓximā mulierē ꝓſternebat ſibi. Et ſi ex huiuſmōi cōplexu ſeu coitu aliqua mulier concepiſſet. Infans genitus:mox ad conuenticulum illud in ſpelūcam deferebāt:& ibi per ſingulas eoꝝ manus trahebat:tādiu totiēſqꝫ baiulād⁹ quouſqꝫ aīam exhalebat. Iſqꝫ in cuius manus infantulus expirabat:ſūmus eoꝝ ponti. diuino (ut aiebant) ſpū creatus hēbatur. Et quom alter itē ex tā multis uiciatis fœīs offereretur fœtus:eū ſacerdotes ipſi colegialiter cōgregati:prunis aſſabant:collectū inde puluerē in uaſculū mittētes:uinū ſupinfundebant. Quo nouitios:& execrabilibus huiuſmōi initiatos ſacris epotabāt. A quo cōbibēdi mō crudelis hæc ſupſtitio:uaſculi quo ſit uocabulo

Barilotū quid ſit

Barilotū uocata ē. Extāt adhuc ex huiuſmōi crudeliſſima & dyabolica hereſi aliqbus in locis abditis:& uallibus nōnulla conuēticula:pertinacitet in ſua perfidia permanētia. Viguit aūt hæc dyabolica peſtis:ūt plurimum apud Fabrianum picenæ regiōis nobiliſſimum oppidum.

hereti ca fœīa

Gulielma quædam fœīa huius ſceleſtiſſimæ ſectæ auctrix per hos dies apud Mediolanum lumbardiæ urbē obiit:quæ ſcitatē & religionem pmaximā ſp in uita præ ſe tulit: Vnde & apud Claræuallæ cenobiū:ubi ſepulta iacebat. p ſcā habebatur. Hæc itaque una cū uiro ſuo andrea noīe ſub ſpecie ſanctitatis ſynagogam in antro domus ſuæ ſibi extruxerāt:qua & eodē modo ſupradicto & heretico utebant ritu. Ad eundē autem locū multi uiri comendabāt:& multas mulieres uiduas & maritatas ſeductas adducebāt:quibus de mādato ipſi⁹ Gulielmæ occultas īponebant clericas. At ipſa maledicta Gulielma cū oēs congregatos inſpiceret induta indumētis ſacerdotibus more p̄ſbyteri omnibus aſtantibus ante altare ſuas fundabat p̄ces:quibus expletis:aiebat. Adunamini adunamini & lumē ſub ſextario ponite:& quæ deus ordinauit facite. Idqꝫ ſcelus ſtatutis p hebdomodā diebus exequebat. poſt aliquot uero ānos:hæc eoꝝ mater moritur:& apud Claræuallæ p ſcā ſepelit:poſt cui⁹ obitū Andreas uir ei⁹:p ſex annos in tali pernicioſo & diaboli

fœīa cū indumētis ſacerdotibus

co ſcelere pſeuerans:innumerabiles ſeduxit pploſquouſq; qdē mediolanenſis mercator Cōradus noīe hoc ſcelus hoc modo diſcoperuit.Habebat āt hic Cōradus uxorem ſeductam:quā cum frequentius in noctis medio ſurgere animaduerteret.Demū die quadam decernens ſcire omnino quo nam loco ipſa eius uxor accederet:ipſam clanculum ſecutus eſt:& ad conſortium poſt eam incognitus intrauit:& quæ ibidem fiebant diligentiꝰ inſpexit.Lumine itaq; ſub ſextario ex more ſuppoſito:uxorem ſuam de induſtria cæpit:& cum ea rem incognitus habuit.& Annulū cum ſaphyro e manibꝰabſtulit:& inde ſtatī cum aliis incognitus receſſit:poſt aliquot uero dies idem Cōradus ab uxore annulū expoſtulauit.Quæ illum quærere ſe finxit.Demum illum nō inuenire trepida reſpondit. Poſtmodum(re diſſimulata)iuſſit conuiuium pparari:ad qđ & conſanguineos & amicos & uicinos maxime:quorum ea in Synagoga uxores nouerat : inuitauit. Cuius intuitu omnes inuitati aduenere.Quibus recreatis:Conradus ait. Amici & ſratres rogo unuſquiſque cum uxore ludat:prout ipſe cum uxore mea me facere conſpexerit.Et poſt modum cauſam inuitationis ueſtræ pandam.

¶Qui poſtquam ludos multos exercuiſſet:uxoris ligaturas e capite deiecit : & clericatam uxorem omnibus oſtendit:ac cæteri omnes ſimiliter ſuas cum clerica corona inuenerunt.Qui omnes mirabundi:& quæ nam eſſet cauſa hæc conclamauerunt. Quibus Conradus rem geſtam per ordinem recitauit.

mulieres cuȝ clerica

¶Qui habito conſilio inquiſitori hereticæ prauitatis rem protinus denunciauerunt.At inquiſitor facta diligenti inquiſitione didicit hoc execrabile & dyabolicum ſcelus induſtria & malignitate gulielmæ & andreæ mariti per undecim annos in eorum domo perſeueraſſe.Quamobrem:& andream & complices ſuos:ac gulielmæ oſſa concremata ſūt. Et quæ pro ſancta hebebatur:poſtmodū ꝑ peſtilētiſſima heretica blaſſemata fuit.ſimiliter & mulieres quæ in huiuſmodi ſceleribus compræhenſæ fuerunt.non ſine magna punitione a uiris ſuis dimiſſæ ſunt.

oſſa hereticæ comburuntur

6498 1299 ¶Claram autem montiſſalconi oriundam Auguſtinianæ religionis eremitarum Alumnam uirginem utique inſignem & ſanctiſſimam ac omni uitæ ſinceritate clariſſimam: hoc anno apud eundem montiſſalconi Spoletanæ urbis ſuum oppidum animam cælo reddidiſſe ferunt.

¶Quæ ſanctiſſima uirgo tantis certe extitit decorata meritis atque miraculis : ut ſanctarum cathalago pie aſcriptam putari poſſit.Hæc quippe in primis in tantam diuinæ Trinitatis deuenit cognitionem:& domini noſtri ieſu chriſti paſſionis ardorem:ut pace omnium dicere auſim neminem ſanctorum fuiſſe unquam:qui tam certiſſimis indiciis cognouiſſe oſtenderit Trinitatem & domini noſtri ieſu chriſti paſſionem:ſicut iſta clara ſanctiſſima uirgo.Fuerat etiam diuinæ quædam ſapientiæ eruditiſſima:& quadam in extimabili facundia copioſa.Vnde cum ſurrexiſſet ſuo tempore peſtileus error fratrum qui fraticelli de opinione nuncupantur:qui & picenum umbriamque ac Flammineam prouincias maculauere.Qui turpiſſimam ac nephandiſſimam malignantium Synagogam congregauerant.Ipſa zelo fidei catholicæ ſuccenſa:& uoce & ſcriptis contra improbos inuehere non deſtitit.Dicens tenere eccleſiam.quæ dominum noſtrum ieſum chriſtum patrem omnipotentem:& unicum eius ieſum chriſtum filium dominum noſtruȝ ac Spiritum ſanctum concordi & conſona ſubſtantia ratione optime profitetur. Quibus ex rebus : quaſi alter Dei angelus eſſet:in admiratione a cunctis audiebatur.Virtutum omnium ſtudiis & diuina quadam ſapientia:ac gratia Clara hæc: non modo illuſtris:ſed clariſſima effulſit foemina.

¶Cuius quidem uitam ſuperioribus annis in Tractatu quem de claris mulieribus edidimus:perpulchre deſcripſimus.De huius itaque ſanctitatis & uirtutis præconio : iſtud hoc refferimus teſtimonium:quod apertis oculis intueri ab oībus pōt.qđ đ quouis ſcō unq̄ cōptū fuit.Ea ſiqdē defuncta in eius corde corpe apto confeſti crucifixi imago clara & apta uiſa ē:cū oībus ipſius paſſionis inſignibus.Incutus ēt corporis felle.tres lapi-

Iuli:parui inuenti ſunt:omnes eiuſdem ponderis.Quod quidem euidentiſſimum ſancti tatis maxie fuit indicium.Quod quidam fidelis & pius uates cernens in eius laudem hos uerſus cecinit dicens.

Monte ſata e falco:uirgo ſciſſima clara
Atq; auguſtini ſacro perfecta pudico
Vſq; adeo:cū corde deū:uenerata dieſq;
Ac noctes:chriſtiq; crucē tormētaq; cūcta
Optauit ſenſiſſe gerens:ut lumie functa
Extremo ſit apta cato:quæ pſſerat exta.
Inq; ſacro crux uiſa ſimul tū lancea corde.
Tūq; colūna fuit:necnō poſt quodq; flagellū
Præterea iuncti tres huius felle lapilli
Quoꝝ uix poſſit cerni color uni⁹ horum,
Pōderis eſt tm̄ duo:quātū uel ſimul omnes.
Atq; duo tm̄ tres iuncti quiſq; uidere.
Quæ queat:huius addit patriam quæ ſimul

edem .Eius autem Corpuſculum prope diuinū:cum iam acti ſint ducenti anni ab ipius obitu in hodiernum uſq; diem:qui eſt ānus a.M.cccccii.nulla ex pte uidef:aut coruptū ac certe corroſū:quæ res magnā intuentibus admirationē & uenerationē adducit.

¶ Iubilei inter chriſtianos prima inſtitutio.

¶ Iubileus hoc anno a Bonifacio pont.Ro.primum indicitur.In quo plenariam omniū 1300 6499
peccatorū remiſſionem his qui Apoſtolorum limina uiſitaſſent pſtitit : in hoc centeſimo anno quoq; decreto publico perpetuo ſeruari mandauit. Cui⁹ rei gratia illo tanta undiq; hominum multitudo uenit:ut uix per urbem amplam incendere liceret . Et in hac quidem ratione:Bonifacius ipſe potiſſimum glorioſus extitit:quod hoc inſtitutū Iubilei primus Romanorum pontificum inſtituerit.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Henricus de Gandauo:natione germanus Tornacenſis Archidiaconus his temporib⁹ inter Doctores cuiuſcumq; profeſſiōis eruditiſſimus eſt habitus.Quippe qui tante opinionis & auctoritatis in Gymnaſio pariſienſi extitit:ut Solemnis Doctor ab omnibus uocaretur.Erat nanq; ingenio promptus & ſubtilis & in quibuſcumq; diſputationibus accutiſſimus.ꝙ præclara illius a ſe edita declarant opuſcula.Scripſit itaq; ſolemnis Doctor:in primis ſummam theologiæ perpulchram libro uno. Super ſententias libros.4. De penitentia librum unum.Quolibeta li.2.De uirginitate ſeruanda librum unum.In Methaphiſicam Ariſtotelis li.14.In phiſicorum libros tractatus.8. Quædam etiam alia eum compoſuiſſe referunt.Sunt qui dicunt:iſtum longe ante defeciſſe:uidelicet in anno ſalutis noſtræ.1293.in dictione ſexta in feſto Apoſtolorum petri & pauli. Et Tornaci ſepultum.

¶ Nicolaus natione Gallicus generalis prior ordinis Carmelitarum : per hoc tempus: cum eſſet egregie doctus:ac multa ſanctitate inſignis:poſtquam ordinem ſuum annis uiginti in eo officio ſtrenue rexiſſet chriſti amore & humilitatis ſoæ ductus officio ceſſit.Et quandam heremum humilis acceſſit. Vbi uſq; ad montem in ſancta conuerſatione perſeuerauit.Scripſit itaq; hic ſanctus uir:inter alia opus lugubre ſtatum ordinis ſui deplorans:quod e terra ſancta expulſus Ordo ſuus fuerit. Quod igneam ſagittam prænotauit libro uno.ſcripſitq; & alia quædam.

¶ Dinus mugelanus iuris utriuſq; peritiſſimus Doctor:hoc tempore claruit.Et primū locum inter doctores ſui temporis in Italia obtinuit.Eo quod docendo:diſputando dicendoq; tantam loquendi uim habuit : ut eo præſente uniuerſalis legalis philoſophiæ adeſſe uideretur.Et propterea copioſe eleganter totum ciuile ius quinquaginta & nouem libris explanauit.Inſuper & de mandato Bonifacii papæ octaui poſt Archidiaconum Bononienſem in iure pontificio Sextum Decretalium declarauit.Scripſit ēt conſilia pene innumerabilia elegantiſſima.

¶ Petrus de bella pertica:natione burgundus : prædicti domini diui & profeſſionis & Doctrinæ omnino conſimilis his temporibus floruit.Qui & ipſe.Dyno non minus docte & accurate:ſuper toto digeſto codiceq;:ac ēt inſtituta ſcripſit.Habenf quoq; & eius centum diſputationes a ſe editæ:quæ apud Doctos magno i precio habitæ ſunt.

¶ Iacobus de Arena natione parmenſis iuriſconſultus periti ſſimus:cuius opiniones in explanandis legibus(ut Bartolus teſtatur)ſemper de mente iuris extiterunt:His temporibus breuiter:utiliterque ſuper toto Digeſto & Codice ſcripſit.Indeque Diſputationes multas & pulchras.Ac etiam Tractatum.De excuſſione compoſuit.

¶ Nicolaus de Neapoli hiſdē præclariſſimis uiris contēporaneus exñs ſup.l.iſfortiati:&

toto uolumine copioſe & perpulchre ſcripſit. Ac alia quædam edidit.
¶Franciſcus accurſius florentinus Doctor eminentiſſim⁹. Et ipſe per hæc tempora: docendo & ſcribendo reddidit clariſſima. Qui & ipſe inter cætera nonnullas gloſas ſeu additiones priſtinis gloſis addidit.
¶Iacob⁹ de Rauẽa ꝓuinciæ lothoringiæ oriũd⁹: Iuris utri⁹ clariſſim⁹ doctor: ac ĕt ſacraꝝ lĩarũ ꝓfeſſor: hac tẽpeſtate cũ dño dino ꝑdicto: eiuſdẽ nois & ꝑcii ab oib⁹ hit⁹ ẽ: eo ꝙ & ipſe ſuper toto Digeſto & codice eleganter & perpulchre ſcripſerit. Et multa: ut Cynus ait ſimplici ſenſu a maioribus tradita: ad Dyalogum & arguendi moduꝫ deduxerit.
¶Martinus Siluani pontificii iuriumq; ciuilium luculentiſſimus doctor: & dñi Ioãnis Andreæ ꝓceptor: & ipſe tpe iſto floruit. Et putiles cõmentariolos in legibus compoſuit.
¶Ioannes dunus cognomento Scotus: ordinis minoꝝ theologus ſubtiliſſim⁹: ꝑ hoc tẽpus uelut alter apello floruit: & ꝑ cæteris theologis ſubtiliſſima opa edidit. Et ꝑcipue ſuper quartũ ſententiaꝝ quẽ ipſe (ut aiunt) in ordine redegit. Et incipit. cupiẽtes iteꝫ quo libera plurima diſputauit. Quoꝝ principium eſt cunctæ res difficiles. Et de cognitione dei li. i. Item in methaphiſicã li. i. In diuinis etiã codicibus cõmentarios & alios tractatus edidit. Qui quidem cõmentarii quantũ ualeant: abſq; noſtro teſtimonio ipſi oſtendunt: item ſermones de tempore & de ſanctis libros duos. Hũc aũt lacte luæ ſapiẽtiæ multos erudiſſe diſcipulos tradũt. Sed qui maxime profecerũt: hos fuiſſe aiunt: uidelicet franciſcum maronem: Antoniũ andreã: & alios cõplures: quoꝝ ingeniis mirũimmodũ philoſophia creuit. Deniq; apoplecticus interiit: quãuis a plæriſq; puteẽ ꝙ uiuus fuerit defeſſus.
¶Raynerius Piſanus prædicator egregius Theologus & magiſter doctrina: uidelicet: & eloquentia grauis optimus ſane uir: ac propemodum ſanctus: hoc anno: ut ex ipſius habemus: in ſumma ueneratione habitus eſt & hoc ipſo anno: copioſiſſime multarum lucubrationum & uigiliarum ſummam conſcribere orſus eſt. In qua certe quantæ integritatis: quantæq; litterarum: ac ſanctimoniæ pater fuerit: uel ex hoc percipi poteſt. Quod cum in ea quicquid utilitatis difficultatis ue neceſſarium eſt: diuinarum ſcripturarum ſtudio pleniſſime inuenitur: prorſus ſine ſui laude: aut præfectione: ut plærumq; fieri ſolet: ſed abſolute ſic incipit. Abſolutio. Huius autem ſummam in Duobus magnis uoluminibus diſtinxit. Et omnes caſus ſecundum ordinem Alphabeti poſuit. Et quædam alia compoſuit.
¶Gerardus item ordinis prædicatorum patria teutonicus lector & Declamator egregius ingenio clarus & diſciplinæ Scolaſticæ eruditus per hoc tempus uiguit & utilem ualde tractatum deuotis conſcripſit. Ac multa alia ad ædificationem pertinentia ex ſcripturis diuinis collegit documenta. Et primo de Doctrina cordis ſcripſit libruꝫ unũ. Cuius principium eſt. Præparate corda ueſtra. Item ſermones de tempore & ſanctis compoſuit multos. Sed & alia quædam edidit.
¶Ioannes de ſancto Geminiano: ordinis prædicatorum: uir in ſcripturis apprime eruditus: atq; ſtudioſus hac tempeſtate: in ſcribendo & declamando magnum Doctrinæ fructum acquiſiuit. Qui & ipſe inter caetera. De Similitudinibus rerum librum unum edidit. Atq; ſermonum de tempore & de ſanctis libros duos. Item collationum diuerſarum librum unum.
¶Alanum autem teutonicum cognomento uniuerſalem: nonnulli his temporibus magno in precio fuiſſe aſcribunt. Qui cum in omni ſcientia admirandus & promptus eſſet: præcipueq; in philoſophia & theologia excedens uniuerſalitatis uocabulo apud pariſios inſigniri meruit. Scripſit itaq; metro & proſa pene infinita librorum uolumina. De quorum numero hæc pauca ſubiiciuntur. Et primo ſuper Sentẽtias libros quatuor Quolibeta item multa li. i. In quinque libris Moyſi li. 5. Oculum ſacræ ſcriptu. li. i. De doctrina librum unum. Incipit. Omnis ſcientia ſuis metitur. In cantica canticorum librum unum. De penitentia: ad præſbyterum lib. 4. De equiuocis miſticis librum. i. De ſex alis cherubin li. i. De planctu naturæ li. i. Summam uitiorum & uirtutum li. i. De parabolis librum unum. De Arte prædicandi li. i. Anticlaudianum librum unum. De natura animalium librum unum. Sermones plures li. i. epiſtolarum ad diuerſos li. i. Fertur quoq; & in multos ſacræ ſcrip. codices commentarios & lecturas multas eũ edidiſſe.
¶Vbertin⁹ de caſali ordis minoꝝ: uir deuot⁹ & in ſcripturis admoꝫ erudit⁹ his tpib⁹ cũ uideret ordinẽ ſuũ a. i. iſtitu. deficeẽ zelo ſuæ cõſciẽ. comot⁹ Carthu. ordi. itrauit & ibidẽ

reclufus præclarum & inſigne uolumen religioſis & deuotis uiris ualde utile conſcri-
pſit:quod arborem uitæ crucifixe prænotauit in li.5.Incipit:uniuerſis chriſti uere fide-
libus.Et quoſdam Sermones &,epiſtolas multas.
¶Petrus quidam de dacia:magnus philoſophus calculator:& aſtronomus excellentiſſi
mus utriuſq; linguæ ſcientiſſimus:his temporibus cum ingenio admodum ſubtilis: in
aſtronomia & arte calculatoria ualde utiles ſcripſit tractatus: qui ad computũ eccleſia-
ſticum non inutiles indicantur.Quorum de numero ſunt iſti. De calculo ſeu compu-
to.libro primo calendarium quoq; pulchrum.libro primo:& tabularum ſuarum libro
primo.De cæteris nihil habemus.
¶Auguſtinus de iterano noſtri ordinis generalis prior:natione ſiculus:olim utriuſq; iu
ris conſultiſſimus doctor & integerrimus theologus;hoc ipſo ãno.haud procul a Sena 1303 6502
ethruriæ urbe:locello ſui ordinis diuo leonardo dicato:multis clarus miraculis beato
fine quieuit.Qui poſtmodum propter doctrinæ & ſanctitatis excellentiam:beatus Au
guſtinus nouellus nominari meruit.Hic primo cum iuriſconſultus toto orbe nomina
tiſſimus haberetur a manfredo prædicto ſiciliæ rege in ſuum præcipuum conſiliarium
dilectus fuit.Sed poſtquam manfredus ipſe a carolo interfectus fuit:ſaluti ſuæ conſu-
lere uolens ordinem eremitarum diui Auguſtini in inſula ſiciliæ ; loco quodam ſolita-
rio ſtatim incognitis ingreſſus eſt.Quo in loco quantæ puritatis & humilitatis ac ſan-
ctimoniæ omnibus exemplo fuerit:non facile explicare poſſumus.Quippe humilia q̃
cunq; religionis exercitia ſummo ſtudio:ſummoq; feruore ſemper exercere curauit:
Sed cum didiciſſet in thuſcia loca adeſſe ſolitaria diuinæ contemplationi per commo
da:a ſuperioribus habita licentia:ad ſancti Antonii de Ruſano loco profectus eſt.Eoq;
loci aliquandiu etiam maxima cum humilitate deo deſeruiens.diuina diſpenſatione ad
multorum utilitatem:quis eſſet cognitus eſt.Et in penitentiarium ſummi pontificis
aſſumptus multa in ueneratione ſtatim habitus eſt. Vt quicquid difficultatis in curia
occurret ad eum tanq̃ ad apollinem omnes confluerent. Deinde in generalem ordinis
aſſumptus paulopoſt dignitatis impatiens:ut pote ſolitudinis humilitatiſq; cultor:an-
te tempus congregato Neapoli capitulo:ſtatim officio renunciauit.Senas deinde regreſ
ſus:ad optatum ſuæ deuotionis locum ſe conferens:ibidem totam uitam ſuam exegit.
Quo mortuo tanta cum ueneratione ab omnibus habitus eſt ; ut cum fratres eum ex
more ſepulturæ tradere uellent a Senenſi epiſcopo:& uniuerſo populo prohibitum eſt:
aſſerentes uirum tantæ ſanctitatis inſignem:terra obrui non licere: ſed celebriori loco
collocari.Quo in loco in hodiernum uſq; diem:maxima cum deuotione ſeruatur.
¶Gulielmus Bergomenſis ex nobili uetuſtaq; longorum familia ortus tituli ſancti Ni
colai in carcere Tuliano cardinalis præſbyter a Celeſtino prædicto pontifice inſignitus
hiſdem temporibus præter inſignem Doctrinam:qua in ciuili pontificio ue iuribus pe
ritiſſimus erat: præter etiam aliarum bonarum artium eruditionem & animi integrita
tem:quibus optime uitæ iudicatus eſt ; etiam tantæ auctoritatis &,gratiæ apud Bo-
nifacium pontificem extitit:ut hominem arrogantiſſimum multis in reprimere po-
tuerit;quinimo eidem legationes difficilimas ſuper omnes comiſerit.Aiunt iſtum ali-
qua digna immortalitati a ſe edita commendaſſe.
papa.1. b Enedictus papa:eius nominis undecimus:natione Taruiſinus prædicator ordi 1304 6503
nis profeſſor:Nicolaus antea uocatus:ipſius ordinis generalis magiſter Boni-
facio pontifici tandem ſuffectus ſedit menſibus nouem.Vir quidem bonus &
tanto magiſtratu certe digniſſim9;cuius ſanctitatem & miracula a ſe poſt mortem edi
ta:optime declarant eum inter beatos Cenſeri & cõnumerari debere.Qui pontificatu
inito:eos omnes ſacris miſteriis:ſtatim abdicauit:quos auctores eſſe conſtabat:ut Bo
niſacius prædeceſſor ſuus moriretur.Regemque franciæ ad priſtinam dignitatem re-
ſtituit.Ac Ioannem & Iacobum de columna cardinales:tamquam iniuſte damnatos in
gratiam recepit:eiſque bona omnia.Galero dum taxat rubeo excepto reſtituit.Quibus
rebus:hoc modo compoſitis:cardinalibuſque quibuſdam creatis:etiam ad componen-
dam italiæ pacem animam adiecit:quod ut comodius efficeret:ſtatim cum curia peru
ſium profectus eſt.Vbi infirmitate correptus: rem deſtinatam omiſit ; & nonis Iunii
Diem ibidem obiuit.Et maxima cuʒ pompa in eccleſia ordinis ſui ſepultus fuit.Quo
mortuo:uacauit ſedes menſes.xi.

¶Belgii gallorum iſimæ conditionis populi qui ſuperioribus annis a francis defecerát & ingentes eorum copias deleuerant hoc anno terreſtri nauali prælio ab eiſdem francis expugnantur:in qua quidem pugna multis eiuſdẽ partis militibus iterfectis non incruẽta uictoria francis ẽ relicta:ſed & paulopoſt copiis iteruȝ reparatis & ad dimicádum animis erectis cum uterq; populus ſuum formidaret euentũ pacem compoſuere. Hæc aũt regio Belgica in gallis ſita a Belgica eoꝝ primaria ciuitate hoc nomen ſortita fuit:Quæ a Scalda Amne ad ſequanam fluuium ſita eſt:Aiunt enim Belgicam nuncupatam quaſi bellorum gens uel bella gerens. Belgica regio ꝗ ſit

¶Curiæ Romanæ in gallis tráſlatio.

6504 1305 Clemens papa eius nominis quintus natione uaſchonus Bernardus Burdegallẽſis antea uocatus patre belcardo milite natus peruſii abſens poſt longam contentionem pontifex creatus:ſedit annis octo:mẽ.decem & dieb⁹.xv. Qui in galliis agens & electioni conſentiens lugdunum ex burdegalliis ſe cõtulit. Ad quem uocati Cardinales ſine mora ꝓfecti ſunt. Quo proficiſcentes deinceps per.70.q̃tuor annos ibidem curia Romana cum maximo chirſtianorum damno & incomodo detenta eſt. Ei⁹ autem Coronationi innumerabiles gallorum populi cum philippo Rege: & Carolo ei⁹ fratre ac Ioanne britanie duce interfuere. Qui ioannes dux dum põpa p urbem duceretur cuiuſdam muri ruina cum multis oppreſſus fuit:& etiam philippus Rex d̃bilitat⁹ eſt:ac põti.a turba ꝓſſus uix mortis iperiũ euadere potuit:Coronatus itaq; plurimos ex Gallia creauit Cardinales ex italis autem nullum niſi quod Ioannem & Iacobum Colunnenſes ad capellum reſtituit:indeq; tres cardinales cum Senatoria poteſtate Romá miſit. Quorum auſpitiis ipſa Roma & italia omnis gubernabatur poſtmodum eius iuſſu Dulcini hereſis oppreſſa fuit:ac templariorũ religio penitus extincta. Quorũ bona militibus Rodianis attributa fuerũt:uenetis præterea propter ferrariá occupatá anathemate notatis ẽt ſacraméta iterdixit:itidẽ quoq; i florétinis & lucẽſib⁹ egit:quáobrẽ florétini idignati omnẽ clerũ ſuæ dictionis grauiſſimis exactionib⁹ grauare cœperũt. Cũ autẽ ad cõponẽdũ ecclesiæ ſtatũ animũ adieciſſet:tria cõcilia diuerſis tpib⁹ & locis hũit ubi multa prudẽter & mature egit ac cõſtitutiões multas religioſoꝝ uiroꝝ ſtatũ pmaxie cõcernẽtes accuratiſſime ordinauit, i qb⁹ ẽt regulá bti fráciſci d̃clarauit ex qb⁹ ſane Cõſtitutiõib⁹:Clementinarum liber poſtea confectus eſt. Vbi etiam Celeſtinum papá ſub nomine petri de murano ſanctis confeſſoribus aggregauit. Demum uariis egritudinib⁹ afflictus:anno pontificatus ſui octauo menſe decimo moritur. Et eius corpus in uaſconiam patriam ſuam defertur:ubi in beatæ mariæ de ugeſta templo. Dyoceſis uaſatenſis ſepelitur. Et tunc ſedes uacauit annis duobus & menſi.tribus ac diebus.17. papa.

¶Dulcinus hereſiarcha natione nouarienſis litterarum penitus inſcius:hoc áno apd̃ no-
6504 1305 uariam urbem ſuam:una cum margarita uxore ſua:nouam hereſim aduerſus ſacerdotes adinuenit:Quam inſaniendo etiam diſſeminare ambo auſi ſunt:hi itaq; more fraticellorum de opinione ad ſex milia utriuſq; ſexus hominum:ex uallibus:uicis:ac oppidis infimæ conditionis collectis & ſeductis ſub ſpecie charitatis infimul habitare docuerunt. Qui in mõtibus habitantes in omnem luxuriam prolabebantur. Quæ peſtis duob⁹ annis perdurans:multos religioſos:& maxime ſacerdotes ſæculares impugnauit. Clemens autem põtifex audita huiuſmodi diabolica ſecta.confeſtim legatum apoſtolicũ cũ multis militibus in lombardiam miſit:qui collectis undiq; auxiliaribus copiis eos demũ in alpibus domdoſullæ concluſit. Vbi tandem:partim armis:partimq; frigore & inedia eõ ſumere fecit. Captis deniq; dulcino ipſo & margarita uercellas perduci iubentur:& iudicio domini gulielmi de berua.legum doctoris:patria bergomenſis traduntur.ubi ex torniellorꝝ nomine præſidebat. Qui,maleficiis eorum diligenter examinatis. ſententiam i eos proferens:membratim primo lacerari iubentur. Indeq; eoꝝ oſſa concremari & inuẽtum diſpergi iubentur. Hæc propterea hæc abhominanda peſtis deleri omnino potuit: Quinimo adhuc in tridentinis montibus:ubi idem dulcinus ſuæ hereſi initium dedit: aliquæ eius extant reliquiæ. Qui in abditis religioſorum more latinantes. Dulcini ſunt cognominati. Ipſius autem hominis ſcelera & penas in inferno meritas. Dantes florentinus contemporaneus eius:ſuo in tractatu de inferno.c.28.ſatis meminit dicens. Or di a fra dulino dunq; che ſarmi &ce. Hic igitur dulcinus hereticus totam fere europam i ſui ſtuporem cõmouit:& multorum ora repleuit.

Supplicium hui⁹ heretici uide

Dátes poeta

¶Mirabilis populorum peregrinatio hoc anno ubiq; fuit. Quæ a peruſinis incipiens: nō
ſolum Italiæ populos: ſed & extraneos ita comouit, ut longis Agminibus: crucem cū lau
dibus proſequerentur: & ita ad conuicinas ciuitates miſericordiam & pacem conclamā
tes ſupplices comearent.

ORDINIS RHODIORVM MILITVM INITIVM.

1308 6507

¶Rhodus Inſula lyciæ de qua p
pulchre li. 3. mentionem fecimꝰ
hoc anno: in chriſtianorū ptātē
deueniens: religioſis beato Ioāni
baptiſtæ dicatis auctoritate pon
tificis ro. comendatur. Hi nēpe
religioſi cum hyeroſolima dep-
dita oīo eēt: & tēplarii ī magnos
errores prolapſi a pontifice ro-
mano fuiſſent extincti. In hac in
ſulani ſeſe recipientes turcos eiꝰ
dominos penitus eiecerunt. & ur
bem pene diruptam & deſolatā
chriſtianorum ſuffragiis: ſtatim
inſtaurauerunt & Naualia refor
mantes non ſolum inſulam ip-
ſam tutari ſunt, ſed cypriis aliiſq; finitimis chriſtianis & peregrinis hyeroſolimam petē-
tibus magno auxilio eſſe cœperunt: quorum uirtute quicquid chriſtianæ religionis in
Aſya eſt per ipſos chriſto reſeruatum fateri licet: ipſis igitur religioſis militibus fide &
gratia ac religione præclariſſimis chriſtianam fidem profeſſionis uoto ingenti uirtute
tutantibus: Templariorum bona per pontifices & alios orthodoxo fidei principes addi
ta ſunt: poſtmodum deuotione permoti etiam regulam beati patris Auguſtini profite-
ri ſponte uoluerunt: quamobrem a ſummis pontificibus Ro. & priuilegiis & beneficiis
multis eccleſiaſticis adiuti & honorati ſunt. Hos autem pauloante ætatem noſtram. cū
Soldanus egypti dominus toto quinquiennio armata claſſe uexaſſet: multo maiora per
tulit. quam intulerit damna: turci etiam quatuor uicibus diuerſis tēporibut eoꝝ agros
inuaſerunt & urbem acriter oppugnauerunt: a quibus non uictoriam: ſed maximā cla
dē reportarūt: Nouiſſime autē ſuperioribus ferme ānis: qui fuit octogeſimꝰ ſupra q̄tuor
decies cētū ab īcarnatiōe domini nři ieſu xp̄i mahumetꝰ othomanꝰ turcorū pīceps &
īpator. poſtq̄ duo Impia duodeciq; regna & potētatꝰ multos ſibi ſubegiſſet ēt hāc rhodiā
Maximꝰ turcorum exercitus Ciuitatem ſibi uendicare & Rhodiorum iſtorum dolere ſi poſſet: omnino deſtinauit.
Quapropter eodem anno: ingenti exercitu comparato: & centum uellorum claſſe inſtru
cta Baſſam quendam Greculum uirum in armis excitatiſſimum ex paleologorum nobi
li familia natum ipſi expeditioni præfecit: qui cum centum milibus armatorum & ſex
decim ingentibus machinis aliiſq; armamentis innumerabilibus hoſtili animo in rhodi
os duxit: & ſtatione firmata ſtatim ingenti tumultu urbis menia bombardis dilacerare
& diruere cæpit: uerum poſtquam omnem agrum depopulatus fuiſſet: & ipſos rhodios
milites per nouem & octoginta dies cruentiſſimis præliis uexatus fuiſſet: tandem diui-
no auxilio: & clariſſimi illius religionis principis petri Dabuſſon natione galli ſolertia:
atque præſtantia turci omnes cuʒ maxima ignominia & cede diſceſſere. Aiunt enim dū
turci ultimo impetu urbis menia cōſcēdiſſent: qui ad quadraginta hominum milia
Miraculuʒ grāde erant eo in cōflictu uexilla domini noſtri ieſu chriſti & beatiſſimæ uirginis Mariæ ac di
ui Ioannis bapti. chriſtianos erexiſſe: & maximis clamoribus domini auxiliatorem cum
lachrimis imploraſſe ſtatim candidiſſima uirgo cum clypeo & aſta in manibus turcis ap
paruiſſe necnō & hō uili obſitꝰ ueſte ſed ſplēdidiſſimo comitatu ſtipatꝰ. q p̄ſidiū xp̄iāis
militibꝰ aſſerebat: q̄ uiſio tātū terroris turcis īcuſſit: ut ultra ꝑgredi nō potuerūt. milites
aūt poſtquā turci ſic ignominioſe diſceſſerūt grās deo agētes: cōfeſti eā urbē īcredibili
fortitudīe & pulchritudīe īſtituerūt: ueꝝ iſtauratis urbis mēibꝰ ſupueniēte maxio terrēo

tu magna urbis pars cecidit:& innumerabiles utriuſq; ſexus in ipſa oppreſſit. Ferūt rho
dios quoddam caſtellum ſancti petri nominatum munitiſſimum habere:ꝙ magno ſum
ptu cuſtoditur:quod non paruo uſu ipſis militibus & cæteris chriſtianis : qui ſcilicet in
manus turcorum incidunt:ſæpe eo fugientes ſaluantur.In quo ingentes canes milites
ipſi tenent & nutriunt:quos extra caſtra omni nocte emittūt.De quibus dicitur:ꝙ chri
ſtianos odore ſolum cognoſcāt:eiſq; aduentantibus blandiuntur:turcos autem latratu
prodent & morſibus inſectentur.

ℭScaligeroruʒ dominii principium.

ℭCanis ſcaliger:qui ex rebus multis ſtrenue geſtis magnus cognomento eſt appella
tus Alberti ſcaligeri capitanei filius:uir utiq; magnus:& rebus bene geſtis omni præco-
nio dignus:his temporibus ueronæ galliæ ciſalpinæ urbis dominium ſibi uendicans:re
gnauit in ea annis ferme uiginti.Quam quidem ciuitatem tanta iuſticia ſapientiaq;: ac
pietate gubernauit:ut etiam picenum & romandiolam omnem potius ſua bonitate
ꝗ armis aut aliis bellis ſibi ſubegerit.Erat namq; canis hic multæ eloquentiæ princeps
comeſq; omnibus ac perhumanus:necnon & in omnibus admodum liberalis:atq; etiaʒ
doctorum uirorum cum eccleſiaſticorum:tumq; oratorum:& hiſtoricorum. ac poetarū
aſſidua familiaritate coniunctus.iter quos Dantem florentinum præſtantiſſimum poe
tam.ob eius doctrinam:& rerum multarum experientiam:apud ſe ſedulo habere uolu-
it:& magnis honoribus:præmiiſq;:ſemper eum proſequi uoluit . Tandem cum urbem
ſuam ueronam:maxis ædificiis aliis plurimis beneficiis mirifice illuſtraſſet:āno domini
1329.die uigeſimoſecundo iulii:ſine uirili prole deficiens:duobus nepotibus Alberto.ſ.
& maſtino fratribus urbis tantæ dominium conceſſit.Eius autem corpus:cunctis cola
chrymantibus:cum maxima funeris pompa apud templum iuxta urbis forum ſepul-
tum fuiſſe conſtat:ubi ſupra templi ipſius ualuas adhuc permagnificum cernitur ſe-
pulchrum marmoreum ſua imagine:& epigrammate notatum.

Enricus eius nominis ſeptimus lucemburgen.comarchus:uigeſimus germanorū
h imperator:hoc anno a ſuis germanis electus: imperauit annis .5. & menſibus.8.

Hunc Clemens papa ea lege confirmauit:ut intra biennium italiam peteret co
ronam ex more accepturus:qui omnia ſe facturum pollicitus eſt. Cumq; Mediolanum
pro corona proficiſceretur:tranſgreſſus alpes:taurinenſes primum in deditionem acce
pit.Indeq; aſtenſes:qoibus cum uicarios dediſſet:Philippus papiæ comes:ſymon colla-
bianus uercellenſis:& Antonius de ſuraga ſeu ſuſyraga:laudēſis tyranni omnes: atq; alii
complurimi lombardiæ domini:eidem magnifice occurrerunt:& datos uicarios pacifi-
ce acceptarunt.Similiter & magnificus dominus canis ſcaliger prædictus per oratores
imperatori obedientiam promiſit:Mediolanum autem(ut dictum eſt)cum Matheus ui
cecomes Guidonem turianum haberet aduerſarium: eo ꝙ matheus gibellinis . Guido
uero guelphis faueret.Guido itaq; ueritus ne Mattheus imperatoris præoccuparet gra
tiam:contracto guelphorum exercitu in agro mediolanenſi ſe contulit. Audiens igitur
imperator henricus Mediolanum ſtatim urbis dominio potitus eſt. Cumq; urbem in
troiſſet ut pariter uicecomitis & turrianos componeret & ſeruaret guidoni turiano uer
cellas dono dedit:& matheum in Mediolano confirmauit . Et leopoldum nihilomin⁹
ducem ſuum urbis præfectuʒ cum quibuſdam cohortibus germanorum ꝑfecit. Quaʒ
obrem lombardi omnes pro alexandrino ſeſe imperatori tradidere.henricus uero coro
nam ferream quam modoecia ex more accipere debuerant mediolani accipit:magnifi-
centia.ſ.cum ciuium impenſa:propter ꝙ grauata plebs tumultum facere cepit:eo ꝙ cū
libertatem ſperaret.in maiorem ſeruitutem deueniſſet:Galeatius autem mathei filius
iſtum in turianorum tyrannidem ſtatim retor ſit:propter ꝙ germani facili credentes
guidonem turianum cum factione ſua guelpha urbe expulere.Quod tādem omnes cū
mulieribus & liberis relicto mediolano uercellas comigrauit.Ex quorum factione cū
omnino recedere recuſarent triginta interfectos fuere e quib⁹ quatuor turriani conſti-
tere.Mouens poſtmodum cæſar uicentinos eorum urbs domini canis ſcaligeri a pata-
uinis abſtulit.Cremonamq; quæ gibellinos eiecerat forme deſtruxit:& Cremam oppi
dum lacerauit.Ac clade parmenſes timore perculſi : quæ eubeos in urbe receperant: ſta
tim Guelphos expulerunt:& coronam præcioſiſſimam a Federico eius noīs ſcdo: tādiu
ablatā eidē obtulerunt:quæ res eundem mitioreʒ reddidit:brixiam deinde a Thebaldo

Bruſato defenſam pluribus diebus obſedit:& expugnauit.In cuius obſidione ualerian⁹.
ipſius Henrici germanus.& nonnulli alii proceres bello & Aeris intemperie miſerabili-
ter periere.Quorum corpora ibidem in contemptu noſtro ſancti Barnabæ ſepulta fuiſ-
ſe conſtat. Eo enim tunc conuentus ipſē extra urbis menia erat:poſtremo Machinis du
riſſime Brixia oppugnata.fugientib⁹ guelphis.urbs capta ē & muris ſpoliata:qb⁹ calāita
tibus reliquæ Ciuitates perterritæ Imperatoris mādata fecere:Henricus igitur pacata oī
mode lombardia ac in omnibus obtenta Varnerium Auſpulgenſem comitem eidem ꝓ
uinciæ cum paucis copiis præfecit.Indeq; cum Amedeo Sabaudiæ comite:& piſanorum
Genuenſiumq; oratoribus ſociatus:per placentiam tranſiens genuam petiit:quo & mul
ti regum oratores conuenerunt.indeq; piſas claſſe delatus præmiſſis torres tribus copi-
is maximis incomodis Lucenſes affecit:cumq; demum res ethruriæ compoſuiſſet:cum
ludouico Amedei Sabaudiæ comitis filio romam profectus eſt.Et ibidem per tres cardi
nales a ſummo pontifice clemente miſſos:coronatus eſt.Indeque diſcedens in florenti-
nos caſtra mouit:qui nullam aliam ſpem habentes Roberto regi potius ſe dedidere hac
lege:' ut exules albos nullo unquam tempore:nulla ue ratione reduceret .Quo audito:
Henricus repente ſe piſas contulit.Vbi Robertum ipſum:tanquam Maieſtatis reum ci-
tauit.Et eo interim lucenſes & moniatenſes magnis affecit cladibus:profectuſq; Aretiū
ibidem roberto titulo regni priuauit.Quamuis poſtea Citationem ad locum ſuſpectuȝ
factam:papa condemnauerit:dux it quoq; & contra Senenſes:ubi cum egrotare cœpiſ-
ſet ad Balnea macerati ſe contulit.Inde cum male ſanus rediiſſet:ad Boncunuentum op
pidum rediit:ubi & poſt aliquot dies non ſine ſuſpitione dati ueneni mortuus eſt:ſub-
ornauerant enim(ut fertur)florentini ab eo grauiſſime infenſi pollicitationibus & ꝓ
miis.quendam monachum qui Euchareſtiam ueneno illitam ei dedit . Cuius mors flo-
rentinos & robertum regem admodum lætificauit:quo mortuo uacauit Imperium an-
no uno.
¶Robertus caroli ſecundi:neapolitanorum ac ſiciliæ & apuliæ regis filius:hoc āno pa- 1310 6507
tre defuncto in regnum eius ſuccedens:regnauit annis.33.Rex multorum ſcriptorū mi
ris laudibus celebratus:quoniam nedum rei militaris peritia:ſed multarum ſcientiaruȝ
ornamento:uere inclitus eſt habitus.Qui regni titulis a clemente papa in Auinione ſu-
ſceptis.Ex gallis profecto eſt ad palagaram bononiæ legatum:qui circa ferrariæ tumul
tuantis eiſdem demandauit:Miſit deinde ioannem fratrem ex Neapoli romā:& inde hen
ricum imperatorem expelleret:quia ſua tyrannide totam italiam perturbat. Coact⁹hen
ricus abire fecit.quapropter Robertum ipſum reum leſæ maieſtatis fecit:& non citatuȝ
regno priuauit.Quam tamen ſententiam:cum inde ſecutis.Clemens poſtmodum irri-
tam fecit:ut habetur in cle.paſtoralis:de re iudicata.Hic itaq; Robertus digniſſim⁹pri-
ceps & rex.genuæ.ſaonæ.& quarundam aliarum urbium dominium habuit.Guelphoȝ
opera.Demum nullo ſuperſtite filio moriēs:regnare ꝑcepit:Andreaȝ ex Carolo martel
lo fratre ungariæ rege natum:uidelicet nepotem.licet Ioanna nata ex Carolo filio Ro
berti:a florentinis olim uocari regnū adminiſtrauerit:Fuerat itaq; Robertus certe ſere-
niſſimus rex ac unicum ætatis huius decus:eo ꝙ omnia:quæ regio nomini ſunt neceſſa
ria : in eo affatim erant.

¶Ioannes imperatoris filius:hoc anno Regis Boemiæ filiam ducens uxorem eius re- 1310 6509
gno potiri meruit.Eoque regno ſuſcepto.35.annis in ipſo regnauit.Vir utique bonus:&
multæ beniuolentiæ inſignitus:qui Regno in pace adepto: cum Brixianis amiciſſimus
eſſet:aliquando eiſdem contra Bergomenſes noſtros multos Boemos milites in auxili-
um tranſmiſit.Quorum auxilio Bergomenſium potentiam repræſſere.Inde ab Italis uo
catus anno uigeſimo ſecundo regni ſui in italiam cum multo exercitu deſcendit. Et ui-
ri bonitati Itali allecti:dedentibus ſe ultro multis ciuitatibus:uidelicet Brixia:Bergomo
luca parma:Regio Mutina atq; aliis plurimis ciuitatibus.Quarum dominio potitus:il-
las :& Menibus & Arcibus :atque aliis multis fortilitiis munire ſtuduit.Et inter cætera
in ciuitate noſtra Bergomo Arcem munitiſſimam adhuc extante : quæ uulgo la Ro
cha appellat ædificauit.Deniq; i Regnū reuerſus ludouico cæſare ꝓcurāte:ab ipſi⁹ uxo-
re Margarita interfectus fuit : quo mortuo:ipſius ludouici Cæſaris filium ipſa inter-
fectrix accepit maritum: Nec prima nec ultima huius perniciei mulier.

℄Friſcus eſtenſis Azonis ferrariæ Marchionis filius:hoc āno ferrariæ urbis Dominiū
6510 1311 abiens Azonem optimum patrem ob ſuperinductam Beatricem nouercham Roberti
Siciliæ regis prædicti Sororem cœpit : et in carcerem coniecit: ubi & paulopoſt etiam
eum interire fecit.Quibus geſtis impetrato uenetorum auxilio urbem(nolentibus ciui
bus)in ſuam poteſtatem redegit.Propter quod īdignati ciues:parricidam & facinoroſu3
proditorem ad palaguram legatum mox accuſarunt:rogaruntq; ut urbem dictionis ec
cleſiæ a tyramno crudelem in modum laceratā liberare dignaretur:quibus auditis:lega
tus mox uenetis ſub anathematis pena præcepit a ferraria omnino abſtinere.Qui legati
præcepta paruipendentes Thealdi ſeu Theutaldi urbis caſtellum:tandiu die noctuq; op
pugnauerunt:donec illud obtinuerunt.Friſcus autem uindictæ cupidus:atq; per omnia
malignus (introductis uenetis cum tamen non ſatis etiam ſe confideret)ira ſuccenſus
ſtatim dimidiam ciuitatis partem igne appoſito ſuccendit & quammaxime eorū domos
qui eidem reſiſtere uoluerunt ſeu uidebantur.Ac ciues concitati:tantam iniuriam & dā
num non ferentes:ſumptis armis ſequenti anno:hominem peſtiferum apud leonis por-
tam interfecerunt:hoc idem Dalmatio guaſcone Clementis papæ ea in urbe uicario ſua
dente.Mortuo autem Friſco.nihilominus ueneti dimidiam urbis per multum tempus
retinuerunt.

6511 1312 ℄Martinus georgius quinquageſimuſſecundus uenetiarum dux:hoc āno in locum pe
tri gradenici ducis ſuffectus:ducauit menſibus.x.& diebus.x.Huic quidam ferrarienſes
& friſcus Eſtenſis:patre ſuo Azone defuncto urbis dominium' tradiderūt:quamobrem
indignatus pontifex Ro.quod urbem Eccleſiaſticam occupare præſumpſiſſet māpa-
laguræ Bononienſi legato:ſi ab hac re ueneti deſiſtere uolent:ut omnem Italiam per cru
ce ſignatos in auxilium inuocaret:& eos contra uenetos & ferrarienſes renitentes con-
uocaret ac concitaret.Sed & idem pontifex hunc ducem & cæteros uenetos anathema
te notauit:ac eis ſacra quæcunq; interdixit:inſuper & publico edicto: omnibus chriſtia-
nis conceſſit:ut ubicunq; uenetos inueniſſent:direptis imprimis eorum bonis pro ſer-
uis eos haberent:ac uenundarent.Quæ res ipſis uenetis multo fuit incomodo:hic itaq;
princeps:cum admodum eſſet rerum temporalium locuplex Monaſterium ſancti domi
nici intra urbem propriis impenſis extruxit:& pluribus bonis illud exornauit :in quo &
poſt mortem ſuum corpus ſepeliri mandauit.

℄Gulielmus Caualcabos Cremonenſis:urbiſq; ipſius Marchio:uir utiq; & diuitiis & di
gnitate inſignis:hoc eodem anno Douarenſibus & gibellinis omnibus urbe pulſis:urbis
Dominium Henrico cæſare concedente ſibi deſſumpſit: & ita pluribus annis regnauit:
Qui cum Reliquos omnes gibellinos prorſus urbe expellere ſtatuiſſet:imo temptaſſet:
ipſi tumultuarie recedentes ſoncinum ilico cōmigrarūt.& guelphos omnes ibidem mu
tatos maxima cum occidione expulerunt.Quo audito Gulielmus eueſtigio ſuorum ex
ercitu comparato ſoncinum conceſſit:& hoſtili animo caſtellum ingreſſus:poſt multos
conflictus:a gibellinis ſuperatus & captus ibidem tandem cum quadraginta ſuorum ob
truncatus eſt.Quo quidem mortuo:mox omnis guelphorum factio:direptis eorum bo
nis domibuſq; euerſis ac prædiis confiſcatis ſoncino pulſa eſt.Eoq; tumultu uenturinꝰ
fundulus uir quidem magnus fuga ſalutem ſibi querens:ab Imperatoris uicario cum tri
bus filiis & ipſe captꝰ ibidē cū ignominia p publica oppidi loca equis tractꝰ& uirgiſceſ
ſus dniq; ſecuri percuſſus uitam finiuit miſeram.

Gulielmus capite plectitur
Venturinus fundulus

6512 1313 ℄Ioannes Sorancius tertius & quinquageſimus uenetiarum dux:hoc anno indemortui
Marini ducis loco omnium ſuffragiis ſuffectus ducauit annis.16.& men.quinq;.Multæ
quidem prudentiæ ac doctrinæ uiri quibus ex uirtutibus ſpalatrum.Tragurum Sybini-
cum:& alia plurima loca Senatui ſe ultro dedentibus ciuibus conquiſiuit:quos quidem
humaniſſime excepit.Eius autem tempore cum Iacobus quirino.& marinus barocius
uiri præpotentes.& domi nobiles rempub.euertere tentaſſent:proditione conuincti ca
pitali ſnia fecit puniri . Quibus interfectis:ad præcauenda in futurum ſcandala:ſex pro
curatores ſancti marci ex ſenatuſconſulto conſtituit:qui rempublicam diligenter cu-
rarent. Hic itaq; cū prudentiſſimus & timorate conſcientiæ uir eſſet : animaduertens
uenetos omnes propter ferrariæ occupationem anathemate fore notatos atq; interdi-
ctos ne animo ſuorum in perditionem laberentur dimiſſa ferraria pontifici Romano
abſolutionis ſibi & omnibus ſuis impetrauit:quibus ex rebus mirifico ab omnibus ex-

Spalatrum
Tragurum
Sybinicum
Iacobꝰ qrino
marinꝰ barocius
procuratores ſex ſancti marci

Q

titit laudatus.Deniqꝫ moriens apud ſanctum marcum ſepellitur.

PISTORIVM ETHRVRIAE CIVITAS.

¶Piſtoriũ ſeu piſtoria Ethruriæ prouinciæ ſatis uetuſta ciuitas his temporibus a florentinis lucenſibuſqꝫ populis diutino bello incredibiliter fatigata in eorum manꝰ tandem deuenit:qua obtẽta:in primis eiꝰ menia penitꝰ diruunt :foſſaſqꝫ impleuit:& ſolo comuni utriqꝫ populo remanẽte agrũ omnem inter ſe diuidunt . Et hoc ex conuẽtiõe inter utraſque partes confecta : ſed florentini ea federa ſic inita:non ita multo poſt infregerunt & urbem ſemet ipſos occupauerunt:& mox Murum circunquaqꝫ deduxerunt:atqꝫ foſſas purgarunt .Et hæc prima urbium fuit:quas populꝰ florentinꝰ:iam liber ab imperio effectꝰ : in poteſtatem ſibi redigerit.Et ut omnia circunquaqꝫ haberent tutiora:ſtatim Accianum gentis ubaldinæ caſtellum ementes:mox illud diruerunt:& non longe ab eo loco in plano ſcarpa oppidum condiderunt.Quamobrem legatꝰ etiam florentinis ipſis ſacra interdixit. Verum cũ poſtea in recuperanda ferraria a uenetis occupata florentini legatum iuuiſſent:a Clemente papa in gratiam ſunt recepti:in hac quippe urbe ſuperioribus proxime annis etiam factiones Alboruꝫ & Nigrorum:ſicut a principio guelphorum & gibellinorum partes initium ſumpſere:eo quod in ipſa cangellarii gens ditiſſima multiplicata in duas partes ſe diuiſerit:& altera earum pars Albi uocati ſunt:altera uero Nigri .Qui cum ſe magnis cõtentionibus agitarent .a florentinis componere tentati ſunt:& cum eos componere ſtuderent etiam ipſi florentini diuiſi ſunt:atqꝫ & hæc eadem nomina receperunt: qui quidẽ morbus:& lucem mox inuaſit. Vnde cum albi Nigros ex piſtoya eieciſſent :& Nigri Albos cõfeſtim ex florentia eiecere:inter quos Dantes poeta unus fuit.

Alboꝝ & nigroruꝫ factiones uid

¶Viri diſciplinis excellentes.

¶Ricardus Malũbra cremonenſis iurium ciuilis & canonici excellẽtiſſimꝰ doctor hoc tempore Cyno in lege ſi uiua matre teſtante:apud Bononiam leges celeberrime docuit: Quem idem in eadem lege omnibus ætatis ſuæ doctoribus prætulit: eo quod ius ciuile eo mõ quo nũc extat accuratiſſime explanauerit.Qui licet omnium doctorum ſui temporis princeps fuerit nominatus hereſi tamen demum a domino Iacobo butigari & domino Baldo condemnatus fuit:ipſe enim dominum iacobum de arena præceptorem habuit:ſcripſit itaqꝫ hic ſup codice li.9.ſuper inſtitutis li.4.ſuper toto Digeſto li.50.Et uarias quæſtiones libro uno.

¶Labertinus de Rãpõibus iuriſcõſultus celeberrimꝰac multaꝝ ſciẽtiaꝝ & uirtutũ nobiliter inſignitus cuius ingenium & doctrinam Io.andreæ in ca.Si pater.De teſta .l ſexto mirifice laudat:hac tempeſtate clarus effulſit:ac multo in precio omnibꝰ fuit :qui & ipſe in digeſtis & codice comẽtaria edidit accuratiſſima:quorũ exẽplaria rara habentur:

¶Gulielmus de Cumo.natione gallus iuris ciuilis & pontificii conſultiſſimus & interpres præſtantiſſimus ingenio ſubtilis & eloquio clarus hac ætate floruit & paucos ea i diſciplina habuit ſuperiores:unde & gymnaſium Aurilianenſe magnifice illuſtrans edidit profeſſoribus legum non ſpernenda comentaria. Et primo ſuper digeſto ueteri libros multos atqꝫ ſuper toto codice ſcripſit . Et quædam alia.

¶Dynus de Gabo:patria florentinus Medicus phyſicus excellẽtiſſimus Thadri florentini diſcipulus per hoc tempus floruit.Qui & ex ingenii ſui magnitudine & in philoſophia:atqꝫ medicinis multa conſcripſit.E quibus feruntur iſta:uidelicet:in galienum comentaria:uidelicet.De malitia uariæ complexionis li.i.In hyppocratem. De natura foetus li.i.Diuerſarum quæſtionum li.i.Et in philoſophya uaria.

¶Henricus de Bruſellis Monachus per hoc tempus floruit:qui cum in diuinis ſcripturis ſtudioſus & continua exercitatione pħs magnꝰ computiſta haberetur.& ipſe monumentis mandauit nonnulla comendanda quibus ſuo tempore longe inotuit:& inter cetera librum unum de ratione computi:& alium de incenſionibus .& quædam alia.

¶Gulielmus quidam abbas de moute landino philoſophus & iuris canonici ſcientiſſimus hac tempeſtate clarus omnis ſcripſit ſummæ auctoritatis plura opuſcula:e quibus nomen ad poſteros tranſmiſit ſuum.De quibus habentur.De ſacramentis pulchre li.i. Summam de caſibus:declarationes etiam uarias & in iure canonico gloſas ordinauit:ut fertur multas.

¶Iacobus de uiterbio ordinis eremitarum diui Auguſtini ſacræ paginæ celeberrimus pfeſſor Neapolitanæꝙ eccleſiæ metropolitanus digniſſimus:multarum uirtutũ decoratꝰ per hoc tempus multo in precio exiſtens tractatum de regimie chriſtianitatis:ad clemẽ. iſtum pontificem dedit.Ac magiſtrum ſententiarum peregregie expoſuit:indeꝙ prædicamenta in diuinis elegantiſſima:atꝙ alios multos tractatus compoſuit :inter quæ etiã Quolibeta quattuor optime determinauit:qui cum acri & terſo eſſet ingenio.ſpeculatiuus doctor eſt appellatus.

¶Ricardum de mediauilla theologum eruditiſſimuz ordinis minorum hiſdem temporibus nonnulli aſcribunt:cui tanta ingenii fuit magnitudo:ut nulla litteratura in diuinis codicibus ei latere potuerit.Qui & inter multa ſui ingenii monumenta : quartum ſciarum librum optime & utiliſſime explanauit.Extant quoꝙ& eius poſtillæ ac alia multa.

¶Gerardus odonus minorum ordinis generalis miniſter.& ipſe Ricardi prædicti temporibus floruit.Cuius etiam ingenium non eque minus fuit:ſiquidem in omni dicendi facultate promptiſſimus extitit.propter quod & ab omnibus non ſolum ſui ordinis p̃latis ſed etiam ab exteris:propter ingenii magnitudinem & ſcientiæ plenitudinem mirifice eſt laudatus.Ipſe enim ſententiarum libros multis uoluminibus eſt comentatus:ſed & ſuper Nouum & uetus teſtamentum comentarios & eoſdem pulchros compoſuit:& philoſophia morali:atꝙ in logica accuratiſſime ſcripſit.Stigmatumꝙ Seraphici franciſci officium compoſuit.

¶Beltrandus item ex nobili turrianorum mediolanenſium familia ortus: & minorum etiam ordinis profeſſus & egregiꝰ philoſophꝰ atꝙ theologus eruditiſſimus : per hoc & ipſe clarus exiſtens:ſcripſit ſuper euangelia & ſuper omnes epiſtolas canonicas ac pauli pulchra comentaria:& maxime quæ per anni circulum leguntur pulchros edidit ſermones:temporibus conuenientes:& quædam alia.

¶Ioannes de columna patria Romanus ordinis prædicatorum archiepiſcopus Meſanus hac tempeſtate multarum ſcientiarum clarus exiſtens:cum clarus ingenio ſcripſit non ſpernenda opuſcula:quibus nomen ſuum poſteris notificauit:ex quibus uolumen librorum decem:quod mare hiſtoriarum appellauit.Item librum diuerſarum Epiſtolarum.

¶Gerardus Bononienſis theologus ordinis carmelitarum generalis prior:peruſiẽſis doctor ſacræ theologiæ ac aliarum ſcripturarum eruditiſſimꝰ hac ætate præter ordinis regimen honeribus & laboribus plenum:cum eſſet nobiliſſimo & ſubtili ingenio admodum præditus:ſcripſit nonnulla memoratu digniſſima:quorum de numero habenť iſta: Super ſnias li.4.Quolibeta librum unum.Q̃ões ordinatiæ li.i.Sermones đ tpe.Sermões de ſanctis li.i.Sũmã & ſacræ theologiæ ĩchoauit præclara:quam morte præuentꝰ dimiſit ĩperfectam.

¶Turſianus medicꝰ florentinꝰ Tadei olim medici celeberrimi auditor:hac tempeſtate: pluſquam comentum ſuper Tigna gallieni mira conſcripſit doctrina. Qui cum in praticha artis medicinæ(ut multi ferunt)ſe infortunatum animaduerteret : ſpreto ſæculo ſe religioni totum tradidit.Et cartuſienſium ordinem intrauit:& ibidem quædam ſpiritualia documenta compoſuit.

¶Dantes aligerus patria florentinus uates & poeta conſpicuus:ac inter ſacræ paginæ pfeſſoribus præcipuus.Hac tempeſtate clariſſimꝰ effulſit.Vir certe inter ciues ſuos egregia nobilitate uenerandus:atꝙ uerendus:qui licet ex longo exilio damnatus tenues illi fuiſſent facultates:ſemper tamen phyſicis atꝙ theologicis doctrinis imbutus accerrime uacauit ſtudiis.Vnde cum florentia a factione nigra pulſus fuiſſet :ad eius ingenii magnitudinem declarandam pariſium acceſſit:in qua gymnaſiũ intrans aduerſus quoſcũꝙ

circa quancunq; facultatem diſputare uolentes:reſponſionibus autem poſitionibus ſuis reſpondere obtulit diſputatuq;:& cũ circa poeticam ſcientiam eruditiſſim⁹ eſſet. Op⁹ inclytum atq; diuinum lingua uernacula ſub titulo comediæ edidit:in quo omnium celeſtium:terreſtriumq;:ac infernorum profunda ſpeculabiliter contemplat⁹:ſingula quæq; hiſtoricæ:allegoricæ:tropologicæ:deſcripſit:ubi ſe certe catholicum & diuinũ theologum ſe eſſe oſtendit. Aliud etiam eloquentiſſimum opus omni ſapientia plenum cõpoſuit:uidelicet de monarchia mundi titulo prænotatum:in quo præbere nititur(licet male)ita monarchia in imperio Romanorum eſſe.ut nullam a pontifice Ro.habeat dependentiam:ſed a ſolo deo niſi in pertinentibus ad forum animarum. hic cum ex gallis regreſſus fuiſſet:federico Aragonenſi Regi:& domino Cani grandi ſcaligero ueronenſium principi adheſit.cũ quibus fuit multa amicitia ſemper coniunctus. Quorũ auxilio perſæpe.(licet fruſtra)conatus fuit in patriam redire. Deniq; Cane mortuo: & ipſe apud Rauenam anno domini.1321.ætatis ſuæ ſexto & quinquageſimo diem obiit:De cuius exilio:uitaq;atq; mira doctrina quidam hos cecinit uerſus dicens.

Hic poſtquam patrios florentia ſeua penates.
Linquere conſpicuum iuſſit ſine crimine ciuẽ
Fortuna qua ante ſtetit fortemq; ſuperbam
Excutiẽs ſemper miſero ſecutus in orbe
Vixit & innumeras tolerauit mente labores
Ipſe hominum rerũq; patrẽ q cũcta gubernat
Imperio & late ſolus tenet aurea mundi
Lora manu:ſemper erit ſine ſine poteſtas
Agnouit ſine mora deum:uitamq; per omnẽ
Impiger auguſtis operantia ſydera terris
Stelliferi ſecreta poli quibus aſtra fruantur
Conſilii cœlo nouit diuinus ab alto
Ingenii artibus redimitus a crĩe ſeptem
Exhauſit ſacras muſarũ e fundib⁹ undas
Hic ſacris animat⁹ aqs quæ dura cadentes
Premia dignoſcãt miſeri: qb⁹ ipſa ſalutẽ
Pẽa ferat ſceleris quos gr̃a collocet altis
Sedibus audaci cecinit ſub tegmĩe cãtu
Scribere ñ poſſẽ uiduas quot fletib⁹ artes
Quotq; nouẽ muſis lachry. ſubiecẽ doloꝛs
Cũ rapuit mors ſæua utq;ſ; fama ſupſtes
Gẽtib⁹ extĩctũ memorat populũq; p oẽ;
Viuet:& æterno refertur laudibus æuo.

¶ Ludouicus philippi francorum regis filius hoc anno:poſt patrem in Galliis regnare
cœpit:& duobus annis regnauit:uir ſane catholicus:& chriſtianæ religionis uerus ama- 1313 6512
tor. Qui regno ſuſcepto:poſt annum præſentiens cardinales ſparſim in diuerſa galliæ oppida diu dilituiſſe:eo quod in conclaui apud carpenteratum de pontifice deligendo ſeditione orta:duo ex ſplendidioribus cardinalibus interfecti fuiſſent. Statim eos in unum coegit:& ut lugduni congregarentur:pro futuro deligendo pontifice perſuaſit. Cuius ſanis conſilus annuentes poſt octoginta dies Iacobum carthuſienſem Monachum:& portuenſem epiſcopum elegerunt. Quo quidem anno cum pontifex eſſet electus: ipſe Rex uitæ ſuæ finem fecit:relicto in regno Ioanne filio paruulo. Qui puerulus diebus tãtum uiginti regnauit.

¶ Tres ſimul lunæ eodem anno in cœlo apparuere. Et fulgor quẽ Cometem dicunt in Septentrione quaſi ad uirginis finem tribus menſibus apparuit. Eo autem deficiẽte nouembri menſe.philippus Rex p̃dict⁹:uita exceſſit:& ludouicus ſucceſſit.

Ludouicus

L Vdouicus cognomento bauarus primus & uigeſimus germanorum Imperator
hoc anno a quibuſdam per contentionem electus:imperauit annis.32.Henrico 1315 6514
enim mortuo:ſtatim inter electores diſcordia magna ſucceſſit:quod alii hunc ludouicum:alii federicum auſtriæ Ducem.proponerent:belloq; inter eos orto: durauit annos 8.ſed tandem federico ſuperato.ludouicus hic ſolus obtinuit:qua uictoria elatus abſq; Romanæ eccleſiæ auctoritate ſe Imperatorem appellauit:& matheum uicecomitẽ una,cum Galeatio filio ita fouit:ut Mediolano omnino contra turrianos potiretur:Romam igitur profecturus uicecomites ſibi omnino beniuolos fecit: ut eis adiuuantibus Imperii titulos facilius conſequi poſſet:At uero Ioannes pontifex nuper creatus in Auinione:audiens uicecomites mediolano potitos:eos & hunc ludouicum Anathemate notauit:& quammaxime qua guelphos ubique opprimebant. reuerſus autem Bauarus hic in germaniam ad exercitum congregandum paulopoſt cum maximis copiis denuo ex Germania profectus Tridentum uenit:& ibidem magnis gibellinorum precibus mediolanum rurſus petiit:atq; ibidem a Guidone petramela Epiſcopo corona ferrea coronatus eſt:cumq; pecunia indigeret & eam a populo exigere uellet: a galeatio mathei filio prohibitus eſt:cuius rei cauſa ludouicus galleatium cæpit:& una cum filiis in carce

rem conie͂cit: Quibus incarceratis Bauarus uiginti quatuor ciues delegit: qui nomine
ſuo rempu. adminiſtrarent: quibus & ipſe præfectum ſuum addidit. Inde cum in Brixia
nos duxiſſet: apud Vrceas oppidum aliquandiu ſtetit: denique brixianis in gratiã receptis
in Ethruriam acceſſit: ubi & a Caſtrucio lucenſi domino. magna cum humanitate exce-
ptus eſt: apud quem duobus menſibus moratus precibus Caſtrucii motus galleatiũ ui-
cecomitem & accium ac marchum eius filios cæſar carceribus liberauit: inde cum Ca-
ſtrucio & mille ac quingentis eius equitibus ſociatus Romam tandem peruenit. Exce-
ptuſque cum ingenti gloria a Romanis apud lateranum iuſſu cleri populique ro. a Stepha-
no columna coronatus eſt. Ornatuſque Imperii corona Bauarus hic. ſtatim petrum Cor petrus
barienſem ordinis minorum profeſſum Antipapam erexit in idolum: & Nicolaum qui corba-
tum illum appellauit. Inde quoque digreſſus antipapa uiterbii relicto: cum exercitu & Ca rius an
ſtrucio florentiam uenit: quam & crebris excurſionibus & populationibus cum aliquã tipapa
diu uexaſſet: mediolanum poſtremo rediit. Vbi & Accium gallearii filium ab integro
in regnum remiſit. In Germaniam denique regreſſus contra eum Carolus Henrici filius
Imperator erigitur. cum quo in bello congreſſus & ſuperatus: cum fuga dilapſus fuiſſet:
ſtatim dolore animi defecit.
¶ Hugurio fagiolanus piſanorum & lucenſium Tyramnus hoc anno non longe a mõ
re catino ingenti clade florentinorum Exercitu ſuperato: dum ex piſis lucham regredi-
tur una & eadem die ab ambabus illis urbibus excluditur. Et ita utriuſque urbis Domi-
nio ſine ſtrepitu priuatur: piſani quidem ſuperiori anno Henrico Imperatore defuncto:
florentinorum potentiam ueriti Hugutionem hunc ſibi ducem ad propulſandum ho-
ſtem delegerant. Qui paulopoſt ab Equitibus Henrici adiutus ẽt lucham ciuitatem ob
tinuit. Euoluto autem anno lucenſes non diutius eius tyramnidem laturi occaſione cap
ta Nerium eius filium uno die uerbo eiiciunt: pulſus autem lucha Nerius patrem in lu Nerius
cenſes concitat. Qui ex piſana ciuitate cum exercitu lucam properans piſani poſt cũ por filius
tas clauſere: at hugurio duarum urbium dominio priuatus ad Mala ſpinas Marchiones
amicos ſuos pro ſubſidio confugit: & cum ſæpius tyramnidis redditum temptaſſet: &
obtinere non potuiſſet: ex pontificis romani conſilio tandem in flaminea ad paternum
ſolum rediit. Ibique ab ipſo pontifice multis beneficiis adiutus tandem conſenuit: & mo-
riens multos filios ac nepotes in caſtellorum ſuorum regno heredes reliquit: Qui & ip
ſi (ut fit) de principatu inter ſe diſſidentes tandem a florentino populo omnes pulſi ſũt.
¶ Caſtrucius uir ſtrennuus patria lucenſis familia Caſtracanum nobili natus. Vir manu
6515 1316 promptus: & multorum coniuratorum apud lucenſem urbem caput & dux: & quem ſu
periori anno Nerius fagiolanus propter prædam in lucenſibus factam in cacerem con-
iecerat: hoc anno pulſo Fagiolano & ſtrepitu magno concitato: e carcere educitur: & a
factiõe ſua i fagiolani loco præficitur &. xxiiii. annis regnauit. Ac ſic ut mũdi huius ſors
exigit: ab extrema calamitate ad ſũmam fœlicitatem perductus eſt. Qui urbis Imperio
hoc modo ſuſcepto. mox ſuo ingenio ac magnanimitate & piſtorium & piſas urbes in
ſuam redegit poteſtatem: poſtmodum auxilio galearii uicecomitis: qui Accium filiũ na
tu maiorem cum mille & quingentis equitibus miſerat. in florentinos duxit: & Raymũ
dum cardinum hyſpanũ eorum Ducẽ cũ eius filio & uniuerſo eius exercitu fudit: atque
fugauit: quo confracto: multis annis ipſis i curſionibus populationibuſque atque incendiis
uexauit: deinde ſuccedentibus rebus cum etiam uicecomitum copias cuʒ bauaro iunxiſ
ſet: iterato apud florentiam caſtra poſuit & eam pluribus diebus uexauit: ac cuncta cir-
cunquaque deſtruxit: ipſam equidem urbẽ: hic caſtrucius tandẽ occupaſſet. niſi graui mor
bo ex immenſis laboribus apud piſtorium contracto Defeciſſet: uerum florentinos in
eam deſperationem deduxit. ut carolum Roberti regis filium i ſuæ urbis dominum uo
cauerunt: moriens denique caſtrucius duobus filiis Arigo & galaricio relictis: ibidem in
Ede diui franciſci poſt tertium diem cum ingẽti pompa ſepelitur: filii autem eius pau-
lo poſt a Bauaro imperatore propter ingratitudinem pulſi fuerunt: ac ſic ut philoſo
phus ait. nullum uidentum perpetuum.
Oannes papa eius nois. uigeſimuſſecundus portuenſis epiſcopus Iacobus car papa
6516 1317 I tucenſis antea uocatus hoc anno poſt longam altercationem a uiginti tribus 205
cardinalibus. apud lugdunum in monaſterio fratrum prædicatorum unanimi
ter electus, ſedit annis. 19. men. 3. & diebus. 27. Vir utique doctiſſimus: & multa prudentia

inſignitus ac doctorum uirorum amantiſſimus.cuius pater arnaldus de oſſa fuit:pon
tifex creatus nonis ſeptembris:in cathedrali baſilica pontificatus coronam accepit:inde
Cardia in auinionem profectus octo cardinales mox creauit.Inter quos duo tantum itali fuere
les.8. unus urſinus alter columnenſis:duoſq; uiros defunctos in ſanctorum cathalogo aſſocia
S.Tho uit:uidelicet Thomam herfordenſem epiſcopum & Aquinatem Thomā doctorē de or
mas de dine prædicatorum:deinde Tholeſanam Eccleſiam ad Archiepiſcopatus dignitatem re
aquino tulit:& quaſdam dioceſes eidem aſcripſit :Cæſarauguſtanam eccleſiam ſibi dilectam in
archie metropolitanam erexit:aſſignatis ſibi quinq; cathedralibus Eccleſiis Gratidimonten
piſcop9 ſem ordinem quorundam improborum factionibos labefactatum in meliorem redegit
Toleſa formam:multoſq; hereticos damnauit:& præſertim gloſulam quandam fratris petri or
nus dinis Minorum.qui conuentum quendam tertii ordinis ad imitandam chriſti pauperta
Ordo tem animauerat quorum de numero multi damnati exuſti ſunt:anno autem.xi.pontifi
gratidi. catus ſui conuentu habito Ludouicum Bauarum eccleſiæ rebellem ſiſmaticum declara
Corto uit:& Goidonem petramalam poſt occupatam ciuitatem caſtelli ſacerdotio & epiſcopa
na tu exautorauit:cortonamq; a Dyoceſi Arretina ſeparauit:& in ciuitatem erexit.Tandem
fit ciui anno ætatis ſuæ.90.auinioni moriens:tantam in theſauris ſuis Auri & Argenti uim re
tas liquit:quantam unquam nullus ante eum pontifex fecerit.Interrogatus hic aliquādo q
Senten foret a ueritate remotus:reſpondit uulgi ſententia:nam quicquid laudat uituperio di
tiæ bo gnom eſt:quicquid cogitat uanum:quicquid loquitor falſum : quod improbat bonum:
næ & quod approbat malum eſt:& quicquid extollit infame.

¶Philippus ludouici francorū regis filius:ymo frater Ioanne eiuſdem ludouici filio de
functo in regnum ſuccedens:regnauit annis quinq;.de quo nil memoria dignum habeo
niſi quod Ioanni.22.pontifici fauit.

¶Viri diſciplinis excellentes.

¶Petrus apponus ſeu d Apono pſia patauinus medicus celeberrimus.philoſophuſq; oī
ætate admirandus.huius Ioannis pontificis tempore cum in phyloſophia :& tum in his 1319 6518
cocilia quæ ad Medicinæ theoricam ſpectant : diuerſas conciliando opiniones promptiſſimus
tor. exiſtens maximo in precio ubiq; habitus eſt.& propterea conciliatoris cognomen ſorti
tus eſt.Hic itaq; eruditiſſimus uir imprimis ad Ariſtothelis problemata multa addidit:
& illa ipſa ſubtili expoſitione declarauit:ſcripſitq; eidem Ioanni pontifici librum de ue
nenis perpulchrum:ac meſue librum de medicinis manchum a corde incipiendo ad cal
cem uſq; perfecit.Compoſuit præterea De omni medicina li.in quo cētum & decem ha
bentur differentiæ:librum quoq; gallieni de colera nigra.Et de regimīe ſanitatis ad ter
rapenticæ artis cum aliis multis ipſe tranſtulit.Et quædam alia:fuit enim hic magicus
maximus:& multa per eandem artem monſtrauit.

¶Dynus de Garbo Medicus florentinus.his temporibus claruit:qui cum brunum pa
trem in arte chyrugiæ medicum habuiſſet illum ī phyſica erudiendum thadeo florenti
no medico tradidit . Qui adeo eruditiſſimus euaſit:ut eruditiſſima in auicenam edide
rit comentaria:Scripſit in galienum.De malitia uariæ complexionis:atq; in Hyppocratē
de natura fetus:quin & in phyloſophia uarias & pulcherrimas quæſtiones.

¶Gentilis fulginas præſtabilis ſapientiæ medicus:hoc ipſo tempore Dyni prædicti me
dici non inferioris ingenii:aut fame fuit:quod potiſſimum eius accuratiſſimi comenta
rii:in quinq; auicenæ libris pulchrum prohibent teſtimonium:hic etiam prædictos co
mentarios contra peſtem alium compoſuit librum:atq; quæſtionem de gradibus me
dicinarum ſubtiliſſimos diſputauit.

¶Matheum item Syluaticum medicum mantuanum genere nobiliſſimum hiſdem tem
poribus floruiſſe conſtat.eo quod ad robertum Siciliæ regem & Medicum .Opus diui
num de omnibus ſimplicibus medicinis & earum proprietatibus dederit:atq; alia quæ
dam compoſuit.

¶Aoguſtinum etiam Anconitanum noſtri ordinis Eremitarum diui auguſtini profeſ
ſom.Virum ſane & doctrina & uitæ integritate celeberrimom cum prædictis floruiſſe 1320 6519
conſtat.quod & ipſe librum de Eccleſiaſtica poteſtate ad ioannem romanum pontificē
prædictum inſcripſerit:& ultra eum omnes ſuæ ætatis theologos ſine iniuria anteceſſe
rit:e Matheo Euangeliſta exordiens totum nouom teſtamentum accuratiſſime dclara
uit ac comentauit.Inter quæ comentaria in pauli epiſtolas admiratione digna haben

tur.Sed & ſuper actus apoſtolorum:ſuperq; Apochalipſim:& Super ſeptem canonichas
Epiſtolas ad inſtat beati Thomæ opus edidit aureum:tractatus quoq; celebres ſupmiſ
ſus eſt:& magnificat compoſuit.
¶Bonauentura item patauinus ordinis prædicti olim generalis prior tituliq; ſanctæ ci
ciliæ cardinalis præſbiter hiſdem temporibus:& doctrina & eruditiōe inſignis plurimū
fuit:qui cum acerrime ſanctæ Ro.Eccleſiæ libertatem contra tyrannos tueretur a Car
rarienſi domino tandem ſagitta percuſſus martyrio coronatus eſt.
¶Albertꝰ ſimiliter patauinus eiſdem Eremitarum ordinis profeſſus & beati Egidii Ro
mani auditor theologus eruditiſſimus:per hoc tempus in Declamationibus præſertim
princeps eſt habitus.Qui cum eſſet in diuinis ſcripturis admodum copioſus cōplorios
Sermones:tum quadrageſimales tumq; dominicales & feſtiuos ad clerum populumq;
erudiendum edidit:ſed & penthateucum & pauli epiſtolas ſuper omnes comentatus eſt:
atq; alia nonnulla:propter cuius doctrinæ præſtantiam poſtea in Comum patauino pa
latio ſuper portam quæ dominii forum reſpicit marmorea ſtatua honoratus fuit:in ali
is ſiquidem ipſius palatii foribus paoli iureconſulti:& petri prædicti conciliatoris:ac ti
tiliuii hiſtorici ſtatuæ cōſtitutæ ſunt.
¶Franciſcus Maronꝰordinis minorum theologꝰ ac philoſophꝰ eruditiſſimus :& ipſe
hoc eodem tempore clarus effulſit:& multa præclara opuſcula ad eruditionem chriſtia
nam pertinentia edidit:& maxime in librum Sententiarum li.4 .De formalitatibus li.1.
Quæſtiones uarias & Sermones de tempore & ſanctis li.2.Et in diuinis uoluminibus
Comentarios multos.Et quædam alia.
¶Michael de ceſena ordinis minorum generalis miniſter hiſdē temporibus ſuper Eze
chielem & ſuper ſentētiarum libros perpulchre ſcripſit & a Ioanne papa errore quodā
& maxime fratrum de opinione notatus generalatus officio priuatus eſt. Dicunt au
tem ipſum dixiſſe chriſtum & eius diſcipulos nil penitꝰ priuati habuiſſe:quod certe nō
multum cum ſacra ſcriptura conueniret:ipſe tamen ſuis ſcriptis & rationibus ſe inno
centem oſtendit:& ab hac calumnia ſe audaciſſime excuſat:& propterea ſuis ſcriptis in
Ioannem pontificem plurimum inuectus eſt.
¶Nicolaus de lyra ordinis minorum theologꝰeminentiſſimꝰ:& ipſe tempeſtate hac cla
ruit:& contra iudæorum impietatem & diſputationibꝰ & ſcriptis mirifice conflixit:ac
contra malitiam:ymo in eorum contumeliam & probrum uetꝰ & nouum teſtamentū
diligentiori examine plurimis uoluminibꝰexplanauit:propter quod & eius nomen præ
cæteris Doctoribꝰin toto orbe celeberrimum fecit:aiunt hunc primum iudæorum do
ctorem fuiſſe & propterea ipſorum linguam optime agnouiſſe.
¶Sybertꝰtheutonicus ordinis carmelitarum per hoc tempus cum eſſet in iure cano
nico ac phyloſophia aliiſq; bonis diſciplinis apprime eruditus & ingenio ſubtilis p hoc
tempꝰ clarꝰ exiſtens quædam opuſcula lectione digna compoſuit:& prio in libros Sētē
tiarum li.4.Summamq; cenſurarum noui iuris:Item ſuper Regulam ordinis ſui li.1.Et
quædam alia.
¶Petrus de parpiniano natione Catellanꝰ ordinis Carmelitarum:hoc tempore cum eēt
in ſcripturis diuinis non mediocriter eruditus & philoſophicæ diſciplinæ ſubtilis expla
nator.ac ingenio promptus declamator quoq; nominatiſſimus:Edidit multa commenda
tione digna.E quibus feruntur Quæſtiones in librum Sententiarum pulcherrimæ:itē
in toto pſalterio opꝰgrande.Et ſermones uarii.
6521 1322 ¶Carolus philippi francorum regis frater:hoc anno philippo eius fratre ſine liberis de
functum:in regnum auitum ſuccedēs:regnauit annis ſex.
¶Galeatiꝰ uicecomes:hoc āno matheo defūcto:eidē cū marcho fratre:i mediolanēſe re
gnū d uolūtate Baua.cæſaris ſucceſſit.ābo certe ſingl'i eloquētia magnanimitateq;ac ur
banitate pclari:hos ludouicꝰBauarꝰpropter pecuniaꝝ exactionē ſibi denegatā captos tā
dē i carcerē truſit.uoluerat eni(ut dix imꝰ)idē ludouicꝰ corona ferrea ex more ſuſcepta
a populo mediolanēſi pecunias iterato exigere & extorquere:ſed uicecomitibꝰ phibēti
bꝰiratꝰimpator eos captos i carcerē iclufit.Et uigiti quattuor ciuibꝰ rēp.mediolanēſeꝫ
comiſit adminiſtrādā:uerū tādē caſtrucii lucēſis pcibꝰcomotꝰcæſar eos liberos & icolu
mes dimiſit:q libertate donati:p alquot tempꝰſtipendiis caſtrucii militarunt :Sed galea
tiꝰcum caſtrucio dum piſtorium urbem obſideret:poſt longos & duros labores:morbo

cõtracto apud piſſe oppidum e uita migrauit.

¶ Ordinẽ aũt quoddã militũ ieſu xp̃i nouũ: hoc ãno Ioãnes põti. in portugallia iſtituit q ſaracenis circũquaqꝫ diſcurrẽtibꝰ reſiſterẽt: cui ordini principalẽ demũ i marino ſiluẽſis dyoceſis cõſtituit: qbꝰ & oĩa tẽplarioꝝ bona in portugallia aſſignari mãdauit: ut liberiꝰ xp̃i militiæ uacare poſſent: huiꝰ aũt ordinis cẽſorẽ & moderatorẽ abbatẽ alchoſyani monaſterii ciſtercienſis ordinis ulixbonẽſis dyoceſis eſſe uoluit: q cõſcribẽdi & exautorandi huiuſmodi milites facultatẽ haberet. 1323 6522

¶ Clemẽtinaꝝ codicẽ: his tp̃ibꝰ Ioã. põti. cõfirmauit: & ꝑ gymnaſia legẽdũ trãſmiſit. clemẽs enĩ ꝑdeceſſor apud uiẽnã galliaꝝ urbẽ trecẽtoꝝ patrũ cõciliũ celebrauerat: i quo cõſtitutiões plurimas Religioſoꝝ ſtatũ cõcremẽtes cõſtituerat ut habeť eo ĩ li. De ſtatu mõachorũ & i agro mẽdicãtiũ: quo ad ꝑdicatiões & cõfeſſiões & ſepulturas: ubi datur forma ſeruãda extra de ſepul. Dudũ i eodẽ libro: illas igiť laudabiles & ſacras cõſtitutiones Ioãnes ipſe ap.ꝓbãs colligere fecit: & i unũ uolumẽ redigẽs clemẽtinaꝝ codicẽ: ab ipſo auctore clemẽte appellare uoluit. in ipſo etiã beati frãciſci regulã ad uerbũ declaratã cõſcripſit: ut in capitulo. Exiui de paradiſo.

¶ Sciſma uigeſimum primum.

frater minoꝝ auctor fraticelloꝝ de opinione fuit Extrauagãtes tres

¶ Petrus natiõe picenꝰ Reatine dioceſis ex corbatio oppido natꝰ ordinis minorum profeſſus: hoc anno contra Ioãnem pontificem (iubẽte Ludouico Bauaro) in antipapa ꝓphanatur: & Nicolaꝰ. 5. appellatur: & ab ipſo Bauaro: & iis cum eo adeerant: ut uerus chriſti uicariꝰ conſalutatur. Is enim ruſticꝰ uir fuerat: & uxorẽ quinqꝫ annis tenuerat: qua uiuẽte & renitente ad religionẽ inhabilis cõfugerat: q miſer factã de ſe electionẽ acceptãs cũ eſſet aſcẽſus. ut chriſti eccleſiã bino ſcindere poſſet. Anticardinales: & adulterinos ep̃os multos creauit: q cornua erigẽtes Ioãnẽ pontificẽ publico edicto hereticũ dixerũt & cũ fraticellorum de opinione hic auctor & fautor exiſteret: Eãdẽ Sathanæ Stollam pro uiribꝰ augere annixus eſt: affirmabat eni hi ad chooperimentũ ſuæ iniquitatis chriſtum eiꝰ diſcipulos adeo pauperes extitiſſe. ut nil priuatim: aut coĩter habuerint: ꝓpter q & Ioãnes pontifex crearis ſeptẽ cardinalibꝰ uiris doctiſſimis: ẽt theologoꝝ multoꝝ cũ eis ſynodo cõgregata: Reqꝫ diligenti diſpuſatiõe diſcuſſa edictũ ꝓpoſuit: quo eos declarauit ꝑtinaces hereticos. qui hoc de cætero affirmare tentaſſent. Quamobrẽp põtifex ipſe tres Extrauagantes confecit. Quaꝝ una incipit. Ita quorundã. Alia ad cõditorẽ canonũ. ubi prolixiꝰ ipſam materiã declarat. Quos quidem Extrauagãtes ad gymnaſia publica tranſmiſit: deniqꝫ cum petrꝰ ipſe in Idolum prophanatꝰ a Bonifacio piſano captꝰ: & ad pontificem in Auinionem perductus fuiſſet: diem in carcerem per trennium pedore & fame obiuit. 1324 6523

¶ Rochus ſanctus natione Narbonẽſis chriſti cõfeſſor fideliſſimꝰ hoc ãno ſextodecimo calendas ſeptembris poſtq̃ quinquienium in carceribꝰ a patruo ſuo incognitus detentꝰ fuiſſet tanquam alter Alexãdria Ro. apď mõtẽ peſulanũ oppidũ ſuũ narbonẽſem animã deo imaculatã reddidit: is enim apđ eũdẽ oppidũ ſuũ: ex patre Ioãne: matre uero libera eiꝰ oppidi dominis originẽ duxit: qui cũ duodecimũ attigiſſet ãnum ab Apoſtolo paulo edoctꝰ corpꝰ ſuũ caſtigare: & in ſeruitutẽ redigere cœpit. adeo ut cibo & potu parciſſimo uti cæperit. mortuuſqꝫ parẽtibꝰ ipſis: ſuã hereditatẽ ãplã: egenis & pauperibꝰ ꝑſus diſtribuere cœpit: exhauſtis deniqꝫ omnibꝰ paternis peculiis etiã principatu ſe abdicans patruo ſuo paterno oppida comẽdauit: & omnibꝰ rebꝰ a ſe abiectis breui & abiecta ueſte indutus cum pileo & pera ac baculo ex gallia in italiam peregrinis peruenit. Vbi cũ innumeras ciuitates & caſtella. uidelicet Romam Aquapendentem ceſenam. atqꝫ alia plurima loca truci peſtilẽtiæ uexata crucis ſigno ſanaſſet. tandem placentiam urbẽ morbo infectam ſe contulit: & ibi ad quoddam hoſpitale infectum diuertit. & egrotantes omnes ad unum uſqꝫ inuiſit. quos omnes a morte ſanauit. Quibꝰ geſtis & ipſe adeo ꝑmonitꝰ quos cruciatꝰ & corpis tormẽta innumerabilia pati debebat: ſtati acuta febre & ſagita ſyniſtra coxa trãſfixꝰ ẽ. adeo ut eo dolor ardorqꝫ febris nullã qetẽ iueniret: cũqꝫ ex ea inumeras ꝑtuliſſet paſſiões & bonã ualitudinẽ cõſecutꝰ tãdẽ ẽ: ideqꝫ digreſſꝰ deo comite i galliã lõgis itineribꝰ delatus ẽ. q armorũ ſtrepitu uexabatur. i paterno deniqꝫ caſtro ꝑueniens a lictoribus tanquam explorator cõphẽhenſus in carceribꝰ detrudiť & quinquẽnii tempus ibi cõſumpſit. Quo exacto: cũ maxima patientia & uita auſteritate. 32. 1327 6526

uitæ ſuæ anno migrauit ad dominum.Sed anteq̄ e uita migraret:orauit dominum:ut q
deinceps nomen ſuum inuocaret:ſemper a ſeuiſſima peſte protegeret.Eo itaq; mortuo:
ad latus eius tabella quædam his litteris inſcripta reperta eſt:peſte laborantes ad Rochi
patrocinium confugientes contagionem illam attrociſſimaʒ euaſuros ſignifico.Quod Tabel-
ubi ad patruum ſuum principem delatum fuit.Cognoſcens illū ſuū ex fratre nepotem la ſuæ
eſſe:in lachrymis cū omni domo ſua prouolutus illud ſanctiſſimuʒ corpus maxima pō ſanctita
pa:ad templū defferre fecit.Et eius exequiis rite peractis:patruus ipſe eueſtigio eidem tē tis
plū magno ſumptu conſtruere fecit:atq; illud ſuo nomini dedicauit. Vbi & p multos
annos inauditis ſignis & clariſſimis miraculis clarus effulſit. Cuius ſanctiſſimi uiri uir-
tutes:atq; merita cum diu apud italos noſtros latuiſſent.Tandem in āno ſalutis noſtræ
1415.ad eos ex Germania ipſius ſci uiri Rochi nomen delatū fuit. Eo q̧ conſtantiam
Germaniæ urbem morbo infectam ubi chriſtianorum generale concilium celebratur:
ab ipſo morbo & peſte liberauerit.Vbi nunc & Baſilicæ & templa:& Sacella in eius no-
mine:nō modo per urbes:ſed & per caſtella:per uicos : ac etiam per priuatas domos ex-
truūtur.Ad quæ confugientes:eius ſanctiſſimi uiri merita expiuntur.Eius itaq; dei cele-
britas ſextodecimo calendas ſeptēbris celebratur.Eius autem ſanctū corpus: āno.1485.
cum uenetias a quibuſdam ex derdonenſi Dyoceſi furtim ſublatū perlatum fuiſſet:a ſe-
natu ueneto:cunctoq; populo tanta cum deuotione:& ueneratione:atq; lætitia exceptū
fuit:q̄tū quis ſcripto enarrari poſſet.Vbi & ſtati eidē celeberrimum tēplū ingenti impē
ſa conſtruxerunt.Ad quod quottidie magna populi frequentia concurrit.
6527 1328 ¶ Philippus rex trium præcedentium regum germanus frater:uidelicet ludouici:philip
pi & Caroli patruelis:hoc anno francis regnare cæpit:& uigintiduobus annis regnauit.
Hic cum Eduardo Anglorum rege ſæpe dimicauit & conflixit:a quo & ſæpius(ut ita di-
xerim)uictus fuit.Et cum multa:ac multa perdidiſſet:tamen Viennenſium principatuʒ
ſuis pecuniis emit:& ſuo regno adiecit.
¶ Acius uicecomes:hoc anno:patre eius Galeatio:in piſtorienſi agro defuncto permit-
tente Bauaro imperatore Mediolanenſe regnum rurſus reaſumpto regnauit : una cum
Luchino patruo ſuo:annis.xi.Nam patre eius defuncto:ipſe & Marchus eius frater: ad
Bauarum humiliter confugientes maximam eius pecuniæ quantitatem obtulerunt ſe
daturos:modo eos in Mediolanenſe regno remitteret . At ille pecunia indiguus commiſit
eos quattuor Germanis nobilibus:qui unum eorum: uidelicet hunc Acium Mediola-
num introduceret:alio pro obſide retento:quouſq; pecuniam promiſſam reciperent:q;
& factum eſt:Germani itaq; prædicti cum pecuniam recepiſſent : inſalutato cæſare in
Alemaniam fugierunt.Quam fraudem ubi Bauarus audiuit:eueſtigio e Luca in lom-
bardiam indignatus uenit:Marcho Accii fratre in Ethruriam relicto:cum ergo Baua-
rus in lombardiam ueniſſet.& Mediolanum ingredi uoluiſſet:ab accio prohibitus eſt:
memor paternæ iniuriæ:ac ſic accius diſcedēte Bauaro:Mediolano potitus eſt.Erat eniʒ
præclariſſimi ingenii:ac conſilii magni uir : necnon & diſciplinæ militaris admodum
gnarus:quippe qui omnia præclara facinora a caſtrucio geſta ipſe ut pulrimum ſtre-
nue geſſit.Suſcepto paterno & auito regno:ipſum mirumimmodum auxit. Quia & im
peratoris milites in Ethruriam relicti:qui uidelicet:Marchum eius fratrem obſidem de
tinebant:eius uirtute cognita:ſtatim in eius uerba iurarunt & ex captiuo ducem crea
runt.Qui & ſtatim lucham urbem dedentibus ſe præſidiis in poteſtatem recipiens me-
diolanenſi regno adiecit.Luchinus autem eius patruus in Bergomates mouens nulla ui
ſed cuiuſdam Gulielmi caſtrobarchi prouiſione & ipſe nepotis nomine ipſam recepit.
Qua recepta:paulopoſt etiam Brixiam procurante conradino duce in fide recepit:Pa-
ruerant hæ duæ ciuitates ſuperioribus annis Ioāni Bohemo regni: Deinde Papiam ex-
pugnans etiam illam paulopoſt ſibi ſubiecit:Cumq; uires ſuas longe lateq; diffudiſſet:
anno imperii ſui.11.nonis Augu.uitam cum morte mutauit.Nullis ex relictis filiis.

¶ Carrarienſium regni principium.

6528 1329 ¶ Marſilius carrariēſiū nobiliū priceps:cū ſupiorib9 ānis patauiæ urbis dn̄atū ſibi deſūpſiſ
ſet:& i ea nō tyrānice:ſed pſne pluribus ānis regnaſſʒ:hoc āno magni canis Scaligeri ueti
tus potētiaʒ.Eidem Scaligero dominatū ipius urbis ſpōte ceſſit.Sed & ſequēti āno ipo
cane mortuo:poſtridie ab itegro urbis dominiū reſumēs regnauit an.x.uir certe māſue
tiſſimi ai:& regiæ urbāitatis iſignitus:ac aliis mltis uirtutibus decoratus:q cū ſine uirili ple

defeciſſet: Vbertino patrucli ex teſtamento omnem ſuam hereditatē reliquit.
¶ Franciſcus Dandulus quinquageſimus quartus Venetiarum Dux: hoc anno Ioanni 1329 6528
Soranzio Duci ſurrogatus: ducauit annis decem & menſe uno. Vir certe tanto princi-
patu dignus: ſi uitam integerrimam: ſi prudentiam: & animi magnitudinem inſpicias: cu
Pola ciuitas — ius clementia & uirtute polenſes ciues permoti: & allecti ſeſe ultro in primis: ac ſuam
ciuitatem ſibi & ſenatui Veneto libentiſſime ſubmiſere: & perfectam eis obedientiam
ſpopondere. Hic a paleologo Græcorum imperotore rogatus: una cum Ioanne Roma
no pontifice & philippo francorum Rege contra Turcos ſibi infeſtos: non modicam
tranſmiſit claſſem: pro qua eos plurimum repreſſit. Indeque in Maſtinum Scaligerum
uirum potentiſſimum durum ſuſcepit bellum: pro quo adiuuantibus philippino gon-
zaga: & Obizone Eſtenſi: Veronam obſidione cinxit. Cum quo tandem patre ea condi-
tione iniit. Vt Pata. Carrarienſibus dimiſſo: & Brixia: Bergomoque Vicecomitibus: ipſe
ſolum Veronam: Vicentiam: Parmam: & Lucam tantum ſibi retineret. Quibus opti-
me ex ſententia geſtis: tandem emoritur: & apud minores ſepelitur.
¶ Gerardinus uir præpotens: Genuenſium patricius: ex præclara nobiliſſimaque Spinu- 1330 6529
Luca a priuato genuēſi cōparatur — larum familia natus: hoc anno: Lucham Ethruriæ urbem: a Germanis militibus ex pro
pria emit pecunia: & omne ius ipſius in ſuam redegit poteſtatem. Eam ſiquidem
ſuperioribus diebus Marchus Vicecomes ab eiſdem præſidiis acceptam in ſuam redege
rat adminiſtrationem & Dominium. Sed eo abſente (ut Stipendiariorum mos eſt) & mi
lites pecuniis rurſus indigni: ut pecunias reciperent: ipſi Gerardino uendidere: quam ni-
hilominus multo tempore nequit poſſidere. Quia Maſtinus ſcaliger ipſam ſibi ar-
mis conquiſiuit.

¶ Gonzagorum regni principium.

¶ Ludouicus Gonzaga illuſtris uir animo & uiribus præſtans: hoc ipſo anno: quadam
Bonacoſſi principes — ingenii caliditate imo & prudentia: Mantuanæ urbis principatum paſſerino Bonacoſ-
ſo ademit. Et in ſe: ſuoſque ſucceſſores uſque in hodiernum diem tranſtulit. Paſſerinus
autem ipſe: ſuique prædeceſſores ipſum urbis principatum per annos multos: aliquo iu
ſto Titulo fœliciter poſſidere. Sed diſſenſionum factionibus ſubortis. Adeo tunc mos
inoleuerat: ut cuique factioſo liceret ciuitatum aliorumque locorum occupare princi-
patum: Ludouicus itaque hic: cum apud Mantuanos admodum inſignis: & bello acer
haberetur: hoc anno inſidiis præparatis: tumultum in foro excitare ſe ſimulat. pro quo
ſedando Paſſerinus princeps: ut erat animo miti: & bono: imo & ſimplicis ingenii uir:
nil mali ſuſpicans: e ueſtigio cum ſuis inermis e regia in forum deſcendit. ſciſcitaturus:
quid rei hoc eſſet: at Ludouicus uiſo paſſerino: confeſtim cum ſuis armatus in Regiam
Paſſerinus princeps — conſcendit. Et Paſſerini præſidiis inde deiectis pallacium & omnia occupauit. Ipſumque
Paſſerinum urbe cum ſuis omnibus expulit. Quo expulſo: ipſam urbem cum arcibus:
& cæteris fortilitiis in ſuam poteſtatem conuertit. Et ſex annis poſtea regnauit. Et ab
illo deinceps Mantuanos urbis Dominium apud Gonzagas illuſtres principes ſine ali-
cuius impedimento uſque in diem hanc permanſit. Nam pontifices Romani: & impera
tores omnes: propter egregias huius præclaræ familiæ in omni genere uirtutes: ipſum
urbis principatum eiſdem confirmarunt: Sunt tamen qui dicant Gonzagas principes
non factione: ſed comuni populi delectione urbis Dominatum obtinuiſſe. Vtrunque
conſtat: hanc illuſtrem celeberrimamque familiam: nunc iuſto titulo Mantuanæ ur-
bis principatum poſſidere. Eamdemque familiam: dicunt iam annos ſupra ſexcentos a
Ludouico quodam Teutone regia ſtirpe creato erectam fuiſſe. Ea ſcilicet tempeſtate:
qua omnis fere italia circa Rubiconem fluuium in Salaſſorum tumultu erat: Gonza-
gæ igitur uiri nobiliſſimi: atque opulētiſſimi: a Ludouico prædicto progeniti: primi ex
Theutonibus fuere ciues: qui Mantuā uenere & incoluere. Quamobrem conſtat Gon-
zagam familiā & nobilitate & antiquitate theutonicorum clariſſimæ in italia nobilita
tis hodie inter omnes principatum obtinere: In qua deinceps fuere uiri præſtantiſſimi:
bello ſcilicet & pace clariſſimi: atque fortiſſimi: ut infra dicemus.

¶ Foreſtorum nobilium priuilegia.

¶ Mapheus Bergomenſis ex nobili uetuſtaque noſtra foreſtorum familia natus nō ſo-
lū iuriū ciuilis & pōti. abūde doct⁹: ſed & eloquētia: atq; rerū gerēdarū prudētia admodū
inſignitus: tempeſtate hac propter eaſdem præclariſſimas uirtutes apud Ludouicum

Bauarum imperatorē maximo fuit in precio: q & multis priuilegiis & ampliſſimis indultis eidē p familia gratis conceſſit optime conteſtatus eſt. Nā eidem ſucceſſoribuſq; omnibus ob grata noſtræ foreſtorum familiæ obſequia in ipſum Cæſarem exhibita: & eorum quam maxime uirtutes priuilegium munificentiſſimum immunitatis & exemptionis ac dignitatis ampliſſimæ liberaliſſime conceſſit. Conſtituens ſcilicet eum ac ſucceſſores ſuos in primis ſuum palatinum comitem & honorabilem ciuem in omnibus italiæ urbibus eos eximens ab omnibus oneribus & factionibus: & cuiuſlibet rei perſonalis uexationibus. Danſq; eiſdem libertatem & auctoritatem in eiſdem ciuitatibus notarios & tabelliones creandi: illegiptimoſue naturales ſpurioſq;: ac etiam manceres legiptimandi. Inſuper etiam concedit eis iudices ordinarios & regis miſſos legiptime poſſe creare conſtituere & ordinare: Eoſdem quoq; & potiſſimum in ciuitatibus Bergomi & Brixiæ iudices ordinarios: & imperii generales auditores in omnibus cauſis ciuilibus ad cognoſcendum & diffiniendum non obſtantibus quibuſcunq; aliis priuilegiis in cōtrarium facientibus: niſi de ipſorum priuilegio ſpecialis mentio fieret. Eodem præterea priuilegio omnibus priuilegiatis uetuit: ne potiſſimū in ciuitate Bergomi: aut eius dyoceſi ipſis ibidem exiſtentibus quouiſmodo poſſe aliquem legiptimare in fide eorum ſpeciali licentia petita & obtenta. Id quippe priuilegium īcipit. imperatoriam maieſtatem. Quod datum fuit in Tridentina ciuitate die. xx. iāuarii anni ſalutis noſtræ. 1330. Approbatumq; habetur per omnes potentatus: qui poſtea per tempora in eiſdem ciuitatibus regnauere uſq; in præſens: ut ex eorum annalibus autenticis optime patet.

CORTONA ETHRVRIAE CIVITAS.

6530 | 1331 ℭ Corthona Ethruriæ uetuſtiſſima ciuitas olim a pelaſgis condita: deīde a Thirenis (inde pelaſgis cōditorib⁹ pulſis) poſſeſſa hoc āno cum diu ſub dyoceſi Aretinæ ciuitatis ſtetiſſet ab Ioanne. 22. pontifice maximo in ciuitatem erigitur cui primum Ioannes uiterbiēſis ciuis epiſcopus aſſignatur. Expugnauerant autē illā olim Aretini ciues & menibus prorſus ſpoliauerāt: cū ab eis diu poſſeſſa fuiſſet. Sed inſtaurata optimeq; habitata & frequentata: placuit eidem Ioanni pontifici maximo illam in priſtino ſtatu reducere: & epiſcopum ei aſſignare & in ciuitatem illam erigere: Cumq; poſtea in neapolitanos reges deducta fuiſſet. Ladiſlaus Rex pecuniis indignus: ea populo florētino in anno ſalutis noſtræ. 1410. uendidit. Quæ uſq; nunc eidem populo ſubiecta ſtetit.

6531 | 1332 ℭ Raynaldus eſtenſis ferrariæ Marchio Aldromandini eſtenſis filius: hoc anno poſt patrem ferrariæ principatum accipiens: regnauit una cum Nicolao fratre olando annis. 41
Mortuo enim Azone ī carceribus a friſco eius filio captiuato atq; friſco ipſo a ſuis cōciuibus inde pulſo & interfecto Aldromandinus prædicti Azonis frater ſucceſſit: Qui moriens Raynaldum hunc & Nicolaum reliquit ſucceſſores: Qui urbis pricipatum reſumentes ſtatim gallorum perfidiam eiecerūt: & ſuam urbem ab faucibus liberauerūt.
Vrbe itaq; in ſua poteſtate redacta regnādi cupiditate allecti: ut urbem ipſam firmo pſi Argēta
dio ſtabilirent Argentam Rauenatis eccleſiæ oppidū Paſſerino bonacoſſo Mantua nu capitur
per pulſo adiuuāte ui occupauerunt: & ſuo regno adiecerunt: Inde etiam cum Scaligero paſſeri
iunctis copiis Caſtrum ſancti felicis mutinēſis dyoceſis obſidere cœperunt. Quod qdē nus
oppidum Manfredus cum aliis uiginti caſtellis Carolo Boemi Regis filio commenda Victo
uerat. Quamobrem Carolus ipſe: & Manfredus cum Beltrando Copiarum eccleſiæ ria ec
Duce uenientes: obſeſſores adoriuntur: & eos protinus fundunt: & in turpiſſimā fugā cleſiæ
uertūt. Et eorū copiis diſſipatis: ad octingētos uiros interfeceſt: ac maximū eorū numerū

captiuauerat:inter quos Nicolaus Raynaldi huius frater:cum multis nobilibus captiu⁹ fuit. Ea oportunitate legatus motus maiore exercitu congregato in Ferrariam duxit. & eam obſidere cæpit. Cumq; urbem acriter oppugnaret: & iam ſuburbium ſancti Antonii cepiſſet: Raynaldus ſuſceptis auxiliaribus copiis: ex urbe erupit: & eccleſiæ exercitum diſſipauit: adeo ut nullus euadere potuerit. Vnde capti fuerunt Galeotus Ariminenſis: Franciſcus ordelaphus forliuienſis: Ricardus: Manfredus: fauentinus: & Oſtaſius pollentanus Rauenæ & Romandiolæ comes: atq; alii compluri mi: Sed Raynaldus uictor Oſtaſium comitem cum Nicolao fratre & aliis ſuis captiuis permutauit. Alios uero capitaneos honeſte habitos: ſibiq; obligatos: contra eccleſiam in ſuis urbibus liberos remiſit: hac tamen lege & conditione: ne de cætero contra ipſos eſtenſes arma ſumerēt: ea itaq; uictoria elatus Raynaldus in Bononiam ducens: cuncta hoſtiliter per circuituʒ depopulatus eſt: atq; in bononiam ipſam uel urgere cæpit. Verumtamen cum eſſent ex comunicati & interdicti Argentam oppidum tandem (præcibus ciuium ſuorum fatigati) rediderunt. Demum & ipſe Raynaldus cum bona pace mortem recipiens: Obizonē Nicolai fratris filium regni dimiſit ſucceſſorem.

Ferraria expugnat[ur] · Exercitus diſſipatur · Galeotus franciſcus Ricardus Oſtaſi[us] comes oēs capti

Mastinus Scaliger ueronenſium princeps: magni canis ex fratre nepos: hoc anno Al 1334 6533
berto fratre defuncto urbis imperium: licet iuuenis ſuſcipiens: regnauit annis. 17. Qui purgato urbis dominio: ac illud ſub manibus ſuis in integrum redacto: in id potentiæ creuit: ut omnibus Lumbardiæ urbibus: ac ipſi Bauaro cæſari ſuſpectus & formidabilis haberetur: præſertim cuʒ in ea ſumma uigeret caliditas: ac maxima regnandi cupiditas. Nam ab ipſa adoleſcentia exercitus ductare: expeditioneſq; obire conſueuit. Et ppea nō contentus dominio Veronæ: ſed & Bergomum: & Brixiam ab accio uicecomite primuʒ ademit: ac Parmā a Rubeis nobilibus aufferre conatus eſt. Inde creſcente etiaʒ eius potētia: Lucam: Vicentiaʒ: & patauium ab ubertino carrarienſi abſtulit: & i ſuam poteſtateʒ redegit. Quas ob res: Maſtinus omnibus per circuitum formidabilis eſſe cæpit. Eo potiſſimum q incredibili populorum fauore unice coleretur. Ad cuius dominatum comprimendum: omnes ferme Italiæ principes conuenerunt: & præcipue ueneti & luchinus uicecomes qui Accio ſucceſſerat. Quare omnes maximo exercitu coacto: Veronā obſidione cinxerunt: ſed poſtq̄ luchinus Brixiam: & Bergomum eidem abſtuliſſet: timentes reliqui ne dum unius potentiam extingere uellent: alterius augerent. pacem cum Maſtino ea cōditione ineunt: ut patauio ubertino carrarienſi omiſſo & Brixia: ac Bergomo: luchino: ipſe Veronam: Vicentiam. Parmamq;: ac lucam retineret: ſed cum ad annum domini. 1345. a carrarienſibus parma eiectus fuiſſet: lucam etiam cum tenere non poſſet: florentinis uendit. Hic unum tantummodo filium genuit: quē &, poſt ſe regnare conſtituit. Et filiam nomine Reginam quā Barnaboui uicecomiti matrimonio copulauit: ex pellicibus autem multos qui malorum multorum cauſa extiterunt. Hic ſibi ſepulchrū magnificentiſſimū penes urbis forum ingenti impenſa extruere fecit: in quo & ſuum corpus ſepeliri mandauit.

Bononia urgetur · Bergomum Brixia Luca Vicētia Patauium

Viri diſciplinis excellentes.

Ioannes andreæ: patria Bononienſis: celeberrimus iureconſultus: & pontificii q̄ maxime uberrim⁹ (ut aiunt) fons: tempeſtate hac floruit. Et Nouellas ſuper Decretalibus edidit accuratiſſimas: ac ſextum: clementinaſq; excellentiſſime gloſauit. Atq; in ſexti codice alias Nouellas compoſuit: īſuper & opus mercuriale: atq; in Additionibus ſpeculi aliud peregregium edidit opus. Ipſius autem clariſſima geſta: & alia ad eum pertinentia: ex additionibus ipſum extra de uita & honeſtate clericorum: in ti. De filiis præſbyteroruʒ optime colliguntur. Obiit autem tantus uir anno domini. 1348. Bononiæ ex peſte: prout eius diſcipulus Ioannes calderini meminit: in capitulo noſtro extra de cohabitatione clericorum & mulierum.

Nouella

Cynus piſtorienſis ex nobili Symbaldoruʒ familia natus diui mugelani clariſſimi de cleris auditor: atq; diſcipulus dilectiſſimus Ioannis andreæ familiaris: his temporibus: cum eſſet iurium ciuilis & pontificii admodum doctiſſimus: & ingenio eminentiſſimo clerus: edidit ſua in facultate perpulchra opuſcula: quibus nomen ſuum cū celebritate tranſmiſit ad poſteros. De qbus iſta habent. Et primo lecturā putileʒ ſup codice caſtigata & accurata doctrina cōſcripſit li. 9. Item ſup prima digeſti ueteris parte uſq; ad titulum. Si ex noxali cauſa agatur. Et etiam in ſecunda parte Digeſti ueteris ſuper

titulũ. De rebus creditis ſuper reliquas autem partes:per uiam additionum compoſuit.

¶ Oldradum item De laude natione italum Aduocatum Conciſtorialem diui diſcipulum Ioanniſque Andreæ familiarem. Doctrina legum & moribus optimis admodum inſignem:per hoc ipſuꝫ tempus fuiſſe & floruiſſe conſtat. Qui & ipſe in iure ciuili poſt ſe multas reliquit lecturas : ac etiam Conſiliorum opus confecit egregium. De aliis nihil uidi.

¶ Nicolaum quoqꝫ Mutinenſem ſuperioribus proxime excellentiſſimis uiris nequaquam Doctrina inferiorem:& ipſe hiſdem temporibus & auctoritate & fama : ac ſcriptis plurimum uiguiſſe ferunt. Qui & ipſe cum eſſet excelentiſſimi ingenii uir. In Digeſtis primo:deinde in codice ſolemnes & accuratas conſcripſit lecturas. De quibus rara habetur copia. Aliu d nihil ſcio.

¶ Ioannes Calderini ciuis & nobilis Bononienſis Ioan. Andreæ præcipuus filius: atque diſcipulus uir eruditione & ſanctimonia inſignis. Et ipſe per idem tempus pontificium ius:tum legendo & diſputando:atque ſcribendo plurimum illuſtrauit. Eo quod ipſius in Decretalibus plurimi extent commentarii. Ac conſiliorum ea in facultate excellentiſſimum opus:ac quædam alia:quæ non uidi.

¶ Raynerius forliuienſis celeberrimus iuriſconſultus: Bartholi Saxoſerratenſis præceptor:& ipſe per hoc tempus multo in precio exiſtens : optimos commentarios ac quoſdam tractatus in legibus edidit. Er poſt in anno domini. M.cccluiii. cum maximo nominis preconio forliuii diem obiuit.

¶ Federicus Petrutius natione Senenſis:ſupradictorum contemporaneus : & ipſe ingenio celebri:ac ſermone promptus:cum Doctus admodum foret. Quoddam opus in legibus edidit celeberrimum ad ſtudentium inſtructionem peroptimum. Alia etiam conſilia eum edidiſſe ferunt.

¶ Recupertus de ſancto Meniato: natione ethruſcus iuriſconſultus profecto digniſſimus:ac ingenii præſtantiſſimi uir:hiſdem temporibus in precio fuit:& quoſdam tractatus in legibus compoſuit.

¶ Lapum de Caſtellione abbatem ſancti Meniati philoſophum : ac iureconſultum : & præſtantiſſimi ingenii uirum:hæc ipſa tempora:ſua doctrina:ſuiſqꝫ ſcriptis illuſtraſſe ferunt. Qui cum ab ineunte ætate optimis diſciplinis imbutus eſſet:ad inſtructionem multorum:maxime cum magnæ auctoritatis apud doctos haberetur. Scripſit in ſua facultate quædam opuſcula. De quibus extar opus inſigne ſuarum alegationum. Item ſuper Clementinas li.i. Et alia complura.

¶ Paulus de Lyziariis Ioan. andreæ Bononienſis auditor:& Ioan. Calderini quõdam diſcipulus:in utroque iure peritiſſimus: & philoſophorum præceptis nobiliter eruditus: hiſdem temporibus clarus effulſit. Qui cum inter Doctores ſui ſæculi non minimus haberetur:& ipſe inter cætera ſui ingenii monimenta:ſuper Clementinis librum unuꝫ compoſuit. Er quædam alia.

¶ Lupoldus natione Theutonicus Bambergenſis epiſcopus Io. andreæ Bononienſis(ut aiunt)auditor:Iureconſultus celeberrimus:hac tempeſtate:cum eſſet tam in diuinis ſcripturis:quam ſæcularibus excellentiſſime doctus. Er ipſe quædam non ſpernendæ lectionis edidit opuſcula. E quibus extat opus inſigne. De chriſtiana religione:uidelicet. De ueteribus Germanorum principibus. Item De iuribus imperii Romani li.i. Et quædaꝫ alia in diuerſis materiis.

¶ Ioannes de ligneriis:theutonicus philoſophus & Aſtronomus omnium ſui ſæculi celeberrimus:qui hãc diſciplinam e memoria hominum pene oblitteratam magnifice reſtituit:per hoc tempus in Gymnaſio pariſienſi ſuæ eruditionis:laudes plurimas acquiſiuit. Vbi & huiuſce eruditionis conſocios habuit uiros. Mathematicæ ſcientiæ doctiſſimos Ioannem de Saxonia & alios complurimos philoſophos:& Aſtronomos inſignes: qui & ipſi uaria cõſcripſerunt opuſcula. Scripſit itaque hic celeberrimus uir uaria opuſcula & quidem præclariſſima. E quibus ſunt. Canones primi nobilis librum unum. Incipiunt. Cuiuſlibet Arcus poſiti. Item Tabulas eiuſdem librum unum. De ſphera quoqꝫ librum unum. De aliis nihil habemus.

¶ Ioannes itẽ theutonicus:patria Saxonus Io. pdicti cõtẽporaneus:& ſtudiorꝫ ei⁹ ſocius uir per omnia doctiſſimus:uidelicet philoſuphus & aſtronomus & ipſe celeberrim⁹ in

genio prope diuino:per hæc tempora multa p̄clara & admiranda edidit opuſcula.Qui-
bus nomen ſuum tranſmiſit ad poſteros. Quorum de numero ſunt Canones eclipſales
li.i.Incipit eclipſis ſolis quantitatem.itē canones tabularum librum unum. De Aſtrola
bio li.i.De incenſionibus librum unum.

Bertolameus de oſſa patria Bergomēſis hiſtoricus ſtudioſiſſimus:atq; accuratiſſimus
ſub Ioanne maximo pontifice floruit:& ſexdecim Chronicarum libros compoſuit:qui
bus ſuom nomen poſteritati comendauit.De aliis nihil uide.

Ludolphus cartuſienſis monachus natione theutonicus patriaq; Saxonicus:uit in di-
uinis ſcripturis admodum ſtudioſus & eruditus:ac aliarum bonarum litterarum non
ignarus:per hoc tempus apud Argentinenſe cenobiom exiſtens:edidit magnæ deuotio-
nis:ac profundæ eruditionis quædam præclara opuſcula: in quibus ad euitandum oci-
um ingenium exercitans nomen ſuum immortalitati condonauit. Et quibus extat uo-
Vita Chriſti lumen magnum & inſigne quidem:quod prænotauit.De uita Chriſti Ieſu:in libris duo
bos.Incipit.Fundamentum aliud nemo. Item in pſalterium perpulchre librum unum:
feruntur etiam alia.

Henricus de urimaria:natione Theutonicus;ordinis eremitarum diui Auguſtini pro
feſſor:inſignis quidem theologus:& magno ac excellenti ingenio uir:maioreq; doctri-
na:ac ſanctimonia:per hoc tempos ad multorum eruditionem:hæc quæ ſubiecta ſunt
edidit:opuſcula:uidelicet:ſuper libros ſententiarum li.4.ſuper cantica canticorum:li-
brum unum.De decem præceptis librum unum.Flores de collatione ſanctorum patrū
lib.24.Incipit.Quia multa prædicabilia. De perfectione hominis li.i. De incarnatione
uerbi li.i.De exemptione li.i.Expoſitio decretalis. De celebratione Miſſæ li.i.De qua-
druplici inſtinctu li.i. De oratione Dominica tractus duos ſuper Aue maria trac.i. De
quattuor ſenſibus ſacræ ſcripturæ Tra.i.Manuale ſacerdotum.De uitiis capitalibus tra
cta.i.De incarnatione uerbi trac.i.Quolibeta duo: Sermones de tempore: Item Sermo-
nes de Sanctis li.2.Item in libros Ethicorum li.x.Et alia multa eleganter & docte com-
poſuit.Quibus geſtis tandem ad celeſtem patriam migraturus:cum ſacramenta omnia
religioſiſſime percepiſſet confratribus ſois uale faciens:hæc uerba protulit: in manus
tuas pater deus commendo ſpiritum meum.In manus tuas filius deus commendo ſpi-
ritum meum.In manus tuas ſpiritus ſancte deus:commendo ſpiritum meum: quibus
completis(ut noſter Iordanus ſcribit)ſanctam deo reddidit animam.

Hermanus de Sildis natione Theutonicus eiuſdem ordinis heremitarum ſancti Au-
guſti.profeſſor grauiſſimus theologus:& eminentiſſimi ingenii uir:hac tēpeſtate apud
pariſios inſignis plurimum fuit.Qui ab ineunte ætate:plæraque memoratu digniſſima
conſcribere orſus fuit.E quibus in Ethicorum libris extanti commentaria adeo digna:
ut inter commentatores omnes obtineant principatum.Item de ſanctis opus ſolemne:
ſuper libris Rhetoricorum tractatum unum. De uera & falſa religione tracta. unum.
De compenſatione orationum Dominicarum cum orationibus canonicis trac.unum:
De quinq; ſenſibus trac.unum:ſuper Decretalem omel'.utrioſq; ſexus tracta.i.Super ge
neſim poſtillam contra errorem flagellatorum trac.unum. Contra magiſtrum Corra-
dum De comparatiōe miſſæ trac.i.Sermones præterea multos ad popolum edidit. Sed
& multæ:ac multæ eius extant quæſtiones.Deniq; & metro.De diuiſione philoſophiæ
trac.compoſuit pulchrum.Item De manſionibus li.i.Et alia multa.

Gerardus Bononienſis Carmelitarum ordinis profeſſor & Doctor hiſdem tempori-
bus cum pariſius publico munere diu docuiſſet:& magnum eruditionis nomen ſibi uē
dicaſſet:poſt multorum editionem librorum:atq; tractuum.Auinioni diem obiuit.

Bertolomeus natione Ethruſcus:patria uero piſanus ordinis prædicatorum profeſ-
ſor theologus:ac inſignis Canoniſta:per hoc ipſum tempus piſis floruit: & multa laude
Piſinella liber digna compoſuit:inter quæ perutile opus & quaſi diuinum ad confeſſorum inſtructio
nem edidit:quod ſummam piſanam ſeu Magiſtruciam appellauit.Eam enim ipſo reffe-
rente perfecit in anno ſalutis noſtræ.1338 Et quædam alia.

Albertum item Brixianum eioſdem profeſſionis & litteraturæ licet maioris ſancti-
moniæ uirum: cum eodem Bertolomeo claruiſſe: & miracolis floruiſſe tradunt.
Qui præter ſanctitatem maximam: & ipſe Summam celebrem De Caſibus com-
poſuit.Cui aliquando beatum Auguſtinum cum beato Thoma aquinate apparuiſſe

tradunt eiꝙ dixiſſe: Thomas mihi par eſt: in gloria uirginali: ſed in mūditia cordis prior.

¶ Gulielmus Ocha excellentiſſimus minorum ordinis theologus: per hoc tempus a cūctis mirifice laudatur. Qui in logica maxime: & philoſophia: ac theologia optime ſcripſit. Inſuper & Dyalogum de corpore Chriſti conſcripſit. Atq; alia quædam compoſuit.

¶ Settonium Valenſem inſignem ordinis minorum theologum moribus & uita præclarum: iſto tempore plurimum laudatum fuiſſe tradunt. Eo ꝙ in ſacris codicibus multa utilia compoſuerit. Sed & cum diligens diui Aurelii Auguſtini imitator exiſteret: in librum ipſius de ciuitate dei perpulchre commentatus eſt. Qui cum primum generalis miniſter ordinis ſui haberetur: ad Cardinalatus officium poſtea aſſumptus eſt.

¶ Bernardus parentinus ordinis prædicatorum theologus: longa exercitatione peritus: & in reliquis diſciplinis non mediocriter doctus: his temporibus cū eſſet ingenio ſubtilis: & Declamator famoſus: ſcripſit ad inſtructionem ſacerdotum ſimplicium quædam laudata uolumina. Et primo: expoſitionis miſſæ librum unum. Incipit. Quoniam clamitat ſapiens. Item uariorum Sermonum librum unum: atq; alia.

¶ Oſbertus natione Anglicus ordinis carmelitarum theologus eruditiſſimus & accutiſſimi: ac uehemētis ingenii: hac ætate: cum eſſet in diſputandis ſoluendiſq; queſtionibus ſcripturarum ſubtiliſſimus. Et ipſe ſcripſit infraſcripta præclara opuſcula: Et primo ſupra ſententias li. 4. Incipit: concluſio una propoſita. Item Determinationes uarias libro uno. Et ſermones uarios in libro uno.

¶ Othomanorum turcorum Regni procurſus.

¶ Turci Othomani ab Othomano eorum primo principe: ſic nominati: qui: uidelicet: hac noſtra tempeſtate totam ferme Aſiam minorem & græciæ partem; partim armis: partimq; ſeditionibus ſibi ſubdiderunt: his temporibus adhuc Ioanne pontifice prædicto præſulante: ab Othomano quodam nomine turco exigui cenſus: & obſcure inter eos nato principia ſumpſere. A quo poſtmodum (ut præmiſſum eſt) eius poſteri uſq; in pñs Othomani turci appellati ſunt. Hic igit̄ Othoman⁹ prim⁹ turcoꝝ rex dū īter turcorū principes magna orta eēt diſcordia: fœlicē ſibi ꝓbuit auſum: & dum inuicem reliqui ſeſe dilaminarent accitis undiq; uiris latronibus aliiſq; raptoribus & prædonibus: breui tempore & nomen magnum & auctoritatem maximam adeptus eſt. Vnde & oppida nō panca a principibus ſuæ gentis accipiens in ſuam redegit poteſtatem. Qui moriens Orchanem reliquit filium. Qui & ipſe ſuſcepto regno. Rem a patre inchoatam: lōge lateq; propagauit. Eoq; mortuo. Amurates filius eidem tertio loco ſucceſſit. Vir calidus & infidus. Qui cum duo chriſtiani de græcorum imperio contenderent ab altero: qui ſuperari timebat: ex Aſia in Græciam pro auxilio accitus fuit. Qui uidēs ambos uiribus fractos: atq; defeſſos: arma in eos conuertit & Græciæ magnam partem ſibi ſubiiecit. Is moriens duos poſt ſe reliquit filios. Solmanum & Pacietem. Solmano autem extincto: res uniuerſa ad pacietem deducta eſt. Qui prius q̄ a tamberlane caperetur: res magnas ī græcia geſſit. Dimiſſus uero nil memoria dignum poſtea egit: Sed ingloriofus apud Aſiam e uita migrauit. Huius autē filii complures fuere: Quorum primus Calapinus fuit. quintus inter eos rex: natu maior: qui regnum poſt patrem obtinuit: Cui defuncto orchani filio adoleſcentulo regnum deuenit: Qui paulopoſt a Moyſe patruo extīctus fuit: & nō multo poſt & patruus ipſe nullo ſuperſtite filio deceſſit. Maumetes autē ſextus rex tertius ex paciete filiis ſubſecutus regnum obtinens magnas res in Europa geſſit: multoſq; turcorum regulos armis oppreſſit: necnō & eorum regna abſtulit. Ipſoq; mortuo Amuratem filium dimiſit heredem: qui & Muſtapham patruum ſuperauit: atq; tam in græcia q̄ in Aſia multas uictorias obtinuit. Hic Mahumetum habuit filium uirum præclariſſimum: qui duo imperia: & duodecim regna acquiſita ſuo adiecit dominio: Et hic deniq; deficiens pacietem eius nominis tertium primogenitum imperatorem adhuc extantem dimiſit heredem.

¶ Bononia primaria romandiolæ regionis ciuitas hoc anno abeunte ex italia Bohemo rege adiuuantibus florentinis & Raynaldo eſtenſe pulſo pontificis legato: in libertatem ſe uendicat. Et ſumptis armis in eccleſiaſtico preſidio nimium crudeſcere cœpit. Quam obrem legatus qui ſe in urbis Arce receperat omni ſpe deſtitutus: ipſam arcem ciuibus cum pace reſignauit: Et in Auinionem ſe ſtatim contulit & eueſtigio pontifex amaritudine animi diem obiuit.

papa b Enedictus papa eius nois undecimus patria tholeſanus ciſteiſienſis ordinis pro 1334 6533
206 feſſus Iacobus antea uocatus hoc anno ex præſbytero cardinali pon.creatus ſe
dit annis.7.men.3.& diebus.17.Qui pontificatu inito:cenſuras in Bauaro flo-
minatas ut imperii uſurpatorem ioravit.Veromtamen poſtea ueritus:ne imperio uacā-
te ab aliquo externo hoſte occuparetur Accium & Iuchinem uicecomites ſuos in Medi
olano & in aliis urbibus quas poſſidebāt uicarios conſtituit:eamdem poteſtatem Ma-
ſtino ſcaligero:ac aliis regulis tribuit:Senatuiq; & populo Ro.per legatum perſoaſit:ut
ſenatoriam dignitatem:quam diu regio nomine geſſerant:ſuis tandem auſpitiis & eccle
ſiæ adminiſtrarent.Hanc obrem:& Stephano columnæ:ſenatoria dignitas ad quiquēni-
om prorogata eſt.Hic autem pon.cum in theologia: & aliis permultis doctrinis & mo
ribus omnibus inſignitus eſſet:tantæ fuit conſtantiæ:ut nunq̄ arecto uel ui uel pollici-
tationibus aut precibus dimoueri potuerit.Et ideo cum ſemel tantum in toto ſui pon-
tificatus tempore ſacros ordines celebrauerit:obi ſex cardinales præſbyteros uiros egre
gios creauit:non ex ſuis(ut ſæpe fit)ſed unde quaq; ad ſe oocatos:Hic in Autnione pon-
tificias & quidem celebres edes:cū turribus & pomeriis ædificauit:Ac Romæ beati pe-
tri Baſilicæ tectum reſtitui fecit.Eius autem tales fuerunt ſententiæ: Talis eſto filius:
Snſa quales cognatos cupis habere:Malus mortē.Bonus autē magis oitium formidat. Quæ-
notáda ſtio legēdo ſerua:quæ neſcis legendo diſce:Eque turpe eſt carere amicis & eos ſæpe mu
tare:Optime conſeruantur amici ſi preces cogitāt:regi turpius eſt oinci beneficiis:q̄ ar-
nota mis:Hic deniq; moriens & multam auri uim:nō cognatis uel affinibus:ſed eccleſiæ ut
bene bonum decet pontificem reliquit. Quamobrem in eius morte omnes fere & p̄ſentes &
abſentes collachrymarunt.

¶Philippus Ludouici primi gonzagorum principis filius hoc anno patre defuncto: in 1336 6535
mantuanæ orbis regnum ſuccedens regnauit annis.25.Nam cum antea eius pater Ludo
uicus capitaneus diceret ipſum Benedictus papa uicarium mantuæ & regii lepidi eccle
ſiæ nomine deſignauit.His enim temporibus uacante imperio:unuſquiſq; quam uis par
rhegiū uus dominus ex alieno capere conabatur.Vnde cum alii hoc alii illud occuparēt:& ipſe
ciuitas Philippinus regnum lepidi delentibus ſe ciuibus in poteſtatem ſuam recepit.Qui quidē
Philip- Philippinus cum eſſet magnanimus:& corporis forma procerus multa bella ſtrenue cō
pim ui- fecit.Et præſertim contra obizonem eſtenſem ſibi inſenſom & in dies propter regium
ctoria occupatum ſibi aduerſantem:A quo aliquando in bello prouocatus in rhegenſi cum cō
uenit agro:ubi collatis ſignis cum eo cōflixit:& tanto impetu eum inuaſit:ut ipſius ca-
ſtra penitus profligauerit:Atq; fugientem obizonem in ferrariam uſq; inſequi cum nō
deſtiterit cum magna ſuorum occiſione.

¶Obizo eſtenſis Nicolai prædicti Raynaldi fratris filius:patruo hoc anno ſuccedēs:re- 1337 6536
gnauit annis.22. Vir ſplendidus magnanimoſq; atq; munificētiſſimus.propter q̄ Bene-
dictus prædictus romanus pontifex eom per legatum ſoum ferrariæ ac Mutinæ atq; ar
gentæ ſuum conſtituit uicarium oectigalem.ot uidelicet ſingulis annis decem milia nū-
mum auri eccleſiæ romanæ perſolueret.Hic itaq; doodecimo principatus ſoi anno par-
mam Maſtini ſcalizeri urbem:quam pauloante florentinis quinquaginta milia aureis
uendere ſtatuerat:ab accio corrigenſi:cum ipſam tueri non poſſet accepit:& in ſuam po
teſtatem redegit:Qua potitus elatior factus:Philippinum gonzagam bellis laceſſere tē
tauit:a qoo tandem ultima quaſi pernitie ſoperatus & profligatus fuit.Harum autē de-
ſperatione permotus Obizo:parmam acceptam cum retinere non poſſet:Iuchino oice-
comiti dedit.Multa huius præclariſſimi oiri fuere facinora:quæ breuitati ſtudētes omi
timus.Deniq; moriens Nicolaum filium dimiſit ſucceſſorem.

¶Galeotus malateſta ungarus cognomēto appellatus:his tpib9 apud arriminū flaminiæ
p̄uinciæ urbē ex capitaneo cū reliqois eius fratrib9 a benedicto pōtifice oicari9 conſtitui
tur:quem & poſtmodum eius ſucceſſor clemens ſextus:apoſtolica & imperiali auctori
tate:etiam confirmauit.Et ita i ea ipſe & ſucceſſores omnes uſq; inpræſens : qui eſt an-
nus ſalutis menſis mileſimus quingenteſimus ſecundus perſeuerauerunt . Quo quidem
anno:ſuo malo pandulphus roberti illuſtriſſimi uiri filius a Valentino duce Alexā.ſexti
pōtificis maximi filio cum reliquis romandiolæ regulis expulſus eſt . Is itaq; galeotus
fuit uir omni uirtute ornatus.Et arma quoad uixit:maxima cum laude tractauit.Et p̄
pterea a piſanis copiarum ſuarum contra lucenſes dux delectus:ſtatī ipſos piſanos a lu

cenſibus acerrima obſeſſos præſtantiſſimo liberauit conflictu:quibus & multas intulit ſtrages. Hic tamẽ cum ſuperioribus ãnis pro legato Bononienſi eccleſiæ nomine cõtra Raynaldum Eſtenſem arma ſumpſiſſet.ab eodem Raynaldo(ut præmiſſum eſt)cum reliquis principibus captus fuit:a quo nihil minus poſtmodum benigniſſime illeſum abire permiſit.Ab iſto itaq; digniſſimo illuſtrique principe ortum habuere carolus & pandulphus maleteſtæ fratres fortiſſimi bellatores:atq; alii plurimi illuſtris uiri nec non & paula clariſſima ac ſanctiſſima mulier franciſci Gonzagæ uxor omnium mulierum formoſiſſima.

Ordelaphorum regni principium.

Franciſcus ordelaphus domi nobiliſſimus uir certe præſtantiſſimus:& ipſe temporibus a Benedicto pontifice maximo:ex nobili capitaneo uicariatus dignitatem una cum fratre Symbaldo in foroliuienſi ciuitate accepit.Hi nanq; fratres cum potentiſſimi atq; primatii in ceſena atq; foroliuii urbibus haberentur a principio cõtra eccleſiam Romanam pro Imperatore ſenſerant.Et tunc ſub capitaneatus titulo poſt mortem clemẽtis quinti.iſtarum duarum urbium principatum uſurpauerunt. Verum poſtmodum in fidem pontificis Romani reuerſi:a Benedicto papa prædicto eccleſiæ uicarii mox fuerunt conſtituti.Quos etiam clemens ſextus multis priuilegiis ſub animo tributo confirmauit.Et hi etiam a Raynaldo Eſtenſe capti fuere.ſed & poſtea libertate ab ipſo magnifice donati fuerũt.Hæc itaq; præclariſſima familia clariſſimis & ſtrenuiſſimis armorum uiris ſemper floruit:& melita fuit:quæ ſub eodem titulo uicariatus ea in foroliuienſi urbe uſq; ad annum domini milleſimum quadringenteſimum & octogeſimum perdurauit uſq; ad ultimum pynum nomine optimum principem .Quo mortuo in manus Hieronymi comitis ryarii natione ſauonenſi ſyxto pontifice maximo nolente & annuente peruenit.Cuius uxor Catherina uicecomes ſfortia multa cordata & magnanima.uſq; ad annum ſalutis noſtræ.1501.in regno ſucceſſit:quo quidem a Duce ualentino Alexãdri pontificis filio armis & duriſſimis oppugnationibus expulſa fuit.

Manfredorum principum in flaminia principium.

Ricardus item manfredus ex clariſſima manfredi Siciliæ regis familia ort9.& ipſe his temporibus.ſimiliter ex capitaneo uicariatus dignitatem in urbibus fauentiæ & Imolæ a Benedicto pontifice maximo ſuſcepit .Quibus in urbibus regnauit una cum Ioanne fratre ãnis.16.hæ tamen diu ciuitates longe antea in ipſa manfredorum illuſtrem familiam quadã incredibili beniuolentia.ymo & fideli obedientia peruenerat .& eos omnes tanquam patres & defenſores incredibili obſeruantia uenerabantur:quib9 eſt ad nutum in omnibus obtemperabant:& de eis prout uolebant.diſpõebant:quam ſane dignitatem etiam clemens ſextus ipſis confirmauit:ubi uſq; in præſens magna cum gloria & incredibili ſuorum beniuolentia præfuerunt. Et urbem ipſam fauentinam.& muris:& aliis munitionibus:ac exquiſitis ædificiis mirumimmoduʒ exornarunt.Demum ut infra li. ultimo dicemus ab alexandro ſexto pontifice maximo per ualentinum Borgiam filium ipſa domus nobiliſſima e regno non ſolum expulſa:ſed e terra penitus ſublata eſt.

6539 1340 Bartholomeus Gradenico.quibus & quinquageſimus uenetiarum dux hoc anno Frãciſco Dandulo duci ſuffectus:ducauit annis.3.menſe uno.& diebus.20 .Hic cum prudẽtiſſimus eſſet.& rerum multarum ſcientiſſimus haberetur:Taruiſinam ciuitatem Senatui ſui(non armis quidem)ſed quadam incredibili dexteritate & prudentia atq; clementia conquiſiuit:inde cum florentini ciues iam & potentia & dominio iamiam ab italis oĩbus magno haberentur in precio cum eiſdem primum Societatem & fedus percuſſit:& quammaxime aduerſus Maſtinum ſcaligerum ueronæ pricipem.& alios ſuo Senatui aduerſantes.Quæ per plurimos annos inter ip ſos inconcuſſa permanſit.Alia quoq; beneficia hic inclytus princeps uenetæ urbi attulit.Et demum moriens in porticu ſci marci ſepelitur.

Taruiſinuʒ ciuitas uenetis ſubiicitur

Vbertinus carrarienſis Marſilii prædicti patruellis hoc eodem anno poſt ipſum Marſilium iuregentium ex ipſius teſtamento patauino ciuitatis dominatum ſuſcipiens regnauit.annis.6.Hunc maſtinus ueronenſis principis affeciſſet cladibus & incomodis tãdem laceſſitus eidem urbem tradidit ; qui a uenetis & luchino uicecomite procurantibus cum pax inter ipſos confecta fuiſſet ipſi ubertino ciuitas mox reſtituta fuit. Quẽ ſtatim benedictus pontifex apoſtolica & imperialium auctoritate in ea confirmauit;

Et deinceps quoad uixit:ipſam iuſto titulo in pace poſſedit:ipſo deniq̃ mortuo:cũ mar filius eius filius ſucceſſiſſet:etiam eodem anno ab Iacobo ubertini patruelle conſpiratione facta interfectus eſt:unde & ip̃e urbis ipſius principatum ſuſcepit.

¶ Luchinus uicecomes. Accii prædicti patruus Matheiq̃ magni filius Anno iſto:eius 1341 6540 nepote accio defuncto in mediolanenſe regno ſuccedens:regnauit una cum Ioanne eius fratre urbis archiepiſcopo annis ferme octo:hic nanq̃ imprimis clariſſimus extitit Imperator. Et in omni laudis genere:quã a principe oporteat eſſe clarus effulſit. Qui principatu ſuſcepto:omnes aio uno habere cœpit:nec ad dexteram:aut ad lyniſtram aſpicere uoluit. Vnde & cunctos qui ab aecio exulauerant elementer redire fecit. Quã ob cãm omnes in ſuam pellexit beniuolentiam. Hic itaq̃ contra Maſtinum Scaligerum(uirum inter italos potentiſſimum)bellum ſuſcepit:& Bergomum atq̃ Brixiam urbes ſibi ablatas ab integro recuperauit:deinde multas alias Ciſalpinæ galliæ ciuitates:partim armis:partimq̃ beniuolentia in idem recipiens ſuo regno adducit. Quamobrem benedict⁹ papa ipſos Mediolani aliarumq̃ urbium quas poſſidebant uicarios eeeleſiæ nomine conſtituit. Hos autem ſolos elemens ſextus eius ſucceſſor cũ tota italia ĩ tumultu ob reditum Bauari Imperatoris depoſiti etiam in ſubre uicarios cõfirmauit De reliquis autem Italiæ principibus nulla ferme mentione habita. Exiſtimabat enim eos ſolos ob eorũ potentiam magnã bauaro poſſe reſiſtere:hic igitur uir cum chriſtianiſſimus & munificentiſſimus eſſet. multa monaſteria & baſilicas in mediolano & alibi:partim reſtituit:partimq̃ a fundamentis ædificauit:additis ẽt multis ꝓuétibus ad religioſorum uitam neceſſariis:inſuper & menia noſtræ ciuitatis bergomi magna ex parte uetuſtate collapſa ſuis quaſi propriis ſumptibus iſtaurauit:ut ex murorum ipſorum iſcriptionibus apparet. Arcem quoq̃ in colle eiuſdem urbis:quam capellam uocant. a nepote inchoatam ãno uidelicet ſalutis noſtræ.1345. ipſe perfecit. Itidem in caſtello Brixiæ mirifice egit: quod ĩ meliorem & celebriorem formam redegit. Hic cum Iſabellã patria genuenſem præſtantiſſimam & elegantiſſimam mulierem duxiſſet uxorem:nullam quam diu non ſe deuouit beato marcho euãgeliſtæ nunquam potuit ſuſcipere prolem:Et quamprimũ ſe beato marcho deuouiſſet:duos uno partu edidit filios:quibus editis confeſtim uenetias ad gratias diuo marcho exoluendas perrexit. ubi & ab andrea dandulo duce & toto Senatu:ſummo honore excepta fuit:tandem Iuchin⁹ hic:eum prætermiſerit:& ante principatum & in ipſo principatu:quod bonum & iuſtum decet principẽ. anno domini.1349. tertio idus Ianuarii mediolani defunctus eſt. Et regis exequiis decoratus in phano diui Ambroſii Inſigni tumulo ſepultus ẽ.

Muri ciuitatis bergomi miraculum.S. marci Iſabella uenetias uenit andreas dux

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Franciſcus petrarcha natione ethruſcus Religioſus & patauinus canonicus deuotiſſimus phyloſophus quidem ac poeta ſui temporis clariſſimus:his temporibus ob ſingularem ĩ omni litteratura doctrinam:atq̃ uitam ſanctiſſimam:in tota italia ymo fere europa maximo in precio eſt habitus:& maxime cum propter ſingularem eius poeſim: apud omnes ſingulare & perhemne decus haberetur Romæ. Ibidem a Ro. Senatu in capitolio uniuerſo Cetu aſtante:ac roberto Siciliæ rege approbante laurea corona inſignitus eſt. Hic ita cum ab ipſa pueritia litteris quammaxime ſe deueniſſet:pauloport ymo breui tẽpore propter ingenii magnitudinem inſignis poeta:atq̃ orator facũdiſſim⁹ euaſit atq̃ ei omnis philoſophiæ ſynus apertus eſt. Et cum in eis atq̃ diuinis ſcripturis ſe totum cõtuliſſet. captus amore uitæ ſolitariæ:ad execranda omnia uitia:ſummi pontificis & aliorum patrum:ac principum mundanorum:beniuolentiam tanquam alter Ioannes baptiſta ſpreuit. Et dimiſſa patria ſua:in patauino agro in quandam uallem elauſam abiit:& ibidem fere omnem floridam iuuentutem ſuam unius uilici contentus obſequio:meditando & orando:ac ſcribendo conſumere uoluit. Tandem confectus ſenio :in anno domini.1374. Ibidem ſanctam deo reddidit animã. Cuius uenerabile corp⁹ ibidẽ ſepulchro marmoreo. quattuor columnis ſuſtentato ſepultum fuit. Huic autem ingenium præter humanum adeo fuiſſet datum primus omnium longo poſtliminiũ fuit:a quo eloquẽtiæ ſtudia excitata ſunt. nec tamẽ eũ attigiſſe eloquẽtiæ ciceronianæ fecit florem dicendum eſt. ſicut noſtris temporibus multos ornatus uidemus. Quod tamen certe magis ei euenit ex librorum quam ingenii carentia:Edidit itaq̃ hic celeſtis uir iam proſayce quam Metrice plurima opuſcula. Quæ cum ſint lepore ſonantium uerborum meli-

ſtia: & Sententiarum ſucco mirabili ſapida:potius artificio cæleſti quã humano ingenio iudicantur fabricata.Sed quæ ad manus noſtras deuenere hæc ſũt. Bucholicorum uerſibus li.i.Incipit monicæ tranquillo.

De uita ſolitaria	li.i.Paucos homines noui	De præſenti mundo.li.i.
De mediis fortuitorum	li.i.Cum res fortunaſq;	De Griſildis hiſtoria li.i.
Epiſtolarum ad diuerſos	li.8.Quid uero nũc agim⁹	De uita ſcipio.africa.li.i
Aphricã etiã ad Robertũ regẽ li.i.		De reb⁹ mẽorabilib⁹li.i.
In ſeptẽ pſalmos penitẽtiales li.i:		De pomeriis ad ſage.li.i.
De conflictu curarum li.i.		Alia etiam multa eddidit,

quæ non uidi.

❡Franciſcus de barbarino florentinus poeta:& clariſſimus canoniſta:uir quidem & fidei integritate & morum honeſtate ac ſpectabili uita laudabilis,cum petrarcha prædicto floruit.Qui & ſi ſacros canones lõge magiſquam poeticam nouerit:Et ipſe nõnulla opuſcula Rithimis uulgaribus ingenii ſui nobilitate atq; præſtantia præ ſe ferẽtia edidit:quæ adhuc apud moltos multo in precio habentur:propter quod & inter egregios uiros merito computandus eſt.

❡Albricus roxatus Bergomenſis ciuis uir Auguſti pontificiiq; iuris optimus & celeberrimus interpres:& ipſe iſto tempore:non ſolum Bergomates ſuos:ſed apud uniuerſas italiæ urbes clariſſimus habitus eſt.Cuius clariſſimus & eminentiſſimus prope diuino ingenio permaxime ampliſſima Ciuilium & pontificalium legum uolumina ſunt illuſtrata.Nam ſuper toto codice ſcripſit li.12.

Super digeſto ueteri li.24.	Suder digeſto nouo li.12.	Super infortiato li.14.
Super inſtitutis li.4.	Super ſextũ decretaliũ li.i.	Summã confeſſorũli.i.

❡Comediam quoq; diuino uolumine ſuper Dantem poetam cõpoſuiſſe tradũt:Et alia quædam.

❡Bernardus abbas monaſterii caſſinenſis eruditiſſimus uir in ſecularibus uidelicet litteris apprime doctus & ſtudioſus & ingenio præſtans hac tempeſtate cum eſſet regularis obſeruãtiæ admodũ cultor Ad ædificationẽ mõachoꝝ ſcripſit infraſcripta opuſcula.Et primo ſpeculum Monachorum li.i.In Regula beati Benedicti li.i. De præceptis regularibus li.i.Item ad fratres ſermones multos:alia etiam eũ compoſuiſſe dicitur.

❡Vuo natione Brito eruditiſſimus iuriſconſultus & ipſe per hæc tempora præter doctrinam & ſingularem eloquentiã quibus egregie inſignitus erat mira ẽt pietate & miſericordia in pauperes utens:celeberrimus profecto habitus eſt.Qui cũ amplum haberet patrimonium:ſpem omnem ſuam in deo collocans:pauperum & orphanorum:ac uiduarum cauſas pro uirili ſemper tueri uoluit:propter q̧ & condignam laboris & patrocinii ſui:mercedem ad domino poſt modum grandem percepit.Quo mortuo:cũ crebris fulgeret miraculis inter ſanctos confeſſores aggregari meruit.Vnde & eius feſtum ſexto calendas ſeptembris celebrari iuſſum eſt.

❡Gregorius de arrimino ordinis heremitarum diui Auguſtini generalis prior accutiſſimus ſacræ theologiæ interpres:hiſdem temporibus apud Pariſium gymnaſiorum caput ob ingenii magnitudinem:a tota uniuerſitate maximas eruditionis laudes conſecutus ẽ:ubi cum ei ingenium perſpicax eſſet:& rerum multarum maxime phyloſophiæ & theologiæ plena eſſet notitia.Super primum & ſecũdum & tertium:ac quartum ſententiaꝝ librum:quatuor compoſuit uolumina:Quorum quidem lectura:etiam nunc pariſienſes præ cæteris doctoribus:ut plurimum utuntur. Habentur etiam & eius in epiſtolas Pauli comentaria digniſſima:aliud de ipſo non uidi.

❡Thomam de argentina natiõe Teutonicum poſt prædictum ordinis noſtri generalẽ: & hac tempeſtate eum floruiſſe ferunt: Qui cum eſſet in diuinis ſcripturis admodum exercitatus & magno ingenio inſignitus:ſcripſit ĩ diuinis ſcripturis præclara uolumina: E quibus extãt ĩ libros ſententiarum opus diuinum quatuor libros cõtinent:cuius principium eſt.Dedit abyſſus uocẽ ſuam :Conſtitutiones quoq; ordinis li.uno:& alia quædã.

❡Alphonſum etiam hyſpalẽſem epiſcopum eiuſdem ordinis heremitarum profeſſum & doctorem celeberrimum cum eiſdem claruiſſe & in precio fuiſſe tradunt:cuius qdẽ doctrina atq; eruditio q̄ maxime ſuper ſententiarum libris ab omnibus maxime eſt in precio:ubi haberi poſſunt:de aliis nihil uidi.

¶ Michael de Maſſa ipſius eremitarum ordinis præclariſſimus theologus his tempori-
bus cum eſſet multarum artium ſcientiſſimus:atq; uenerandus pater ne ocio torpere ui
deretur:ſcripſit multa p̄clara uolūia ad ædificatiōe; fideliū.E qbꝰ ſubiecta feruntur.Sup
primū Sententiaꝝ li.i.In Iſayā prophetā li.i.In Euāgeliū mathei li.i.I euāg.lucæ marci &
Ioānis li.3.De uita chriſti li.i.De paſſiōe chriſti li.i.De quatuor uirtutibus li.i.Sermones
uarii.li.i.Deniq; etiam in libros bibliæ comentarios eruditiſſimos eum conſcripſiſſe di
cunt.

¶ Ioannes de Bachane ordinis carmelitarum egregiꝰymo excellentiſſimꝰ ſacræ theolo-
giæ Magiſter ac iuris pontificii conſumatiſſimꝰ doctor:per hoc ipſum tempꝰ primum
apud pariſium deinde in angliam profectꝰ ob ingenii & doctrinæ magnitudinem atq; p̄
ſtantiam apud omnes eruditos eminētiſſimꝰac ſupremꝰhabitus eſt.Vnde multa ac plu-
rima inſignia ſui ingenii compoſuit librorum uolumina.Quibꝰnomen ſuum tranſmi-
ſit ad poſteros:E quibꝰextant.In quatuor euāgeliſtarū euāgeliis li.4.In epiſtolis pauli.
li.14. In epiſtolas canonicas li.7.In Actus apoſtolorum li.4.In apocalipſim
li.i. Super Sententias li.4.Quolibeta uaria li.i.Contra Iudæos
li.i.De paupertate chriſti li.i.In Regulā ſui ordinis librum unum .Defenſorium
ſui ordinis li.i.Incipit beatus bernardꝰ:in quo.Item Speculum ſui ordinis li.i.filii ſancto
rum eſſiſ.&c. Explanationes etiam fecit præclaras.Super libros diui patris Auguſtini ui
delicet.De trinitate & de ciuitate dei.Et Anſelmi:cur deus & homo.Et alia multa.

¶ Petrus etiam ipſius ordiois Carmellitarum generalis prior:natione gallꝰ.De petra ſeu
inſula graſſa his temporibus ordinem ſuum laboribus plenum ſtrenue gubernans cū
eſſet inter auditos Doctiſſimus:ſcripſit eleganter ſuper Sententias libros quatuor.Et q̄-
dam alia.

¶ Bernardꝰ parentinꝰordinis prædicatorum eruditꝰ philoſophꝰ atque theologus his
temporibus in diuinis ſcripturis cum eſſet longa exercitatione limatus : ex ingenii ſui
magnitudine ſcripſit.Hæc ſubiecta ſunt opuſcula.Expoſitionem miſſæ librum unum.
Incipit.Quoniam clamitat.Item Sermonum uariorum librum unum . Et alia ut aiunt
complurima.

Sūma asteſana ¶ Aſteſanus lombardꝰ:ex Aſt ciuitate galliæ ciſalpinæ oriundꝰ ordinis minorum pro-
feſſor inſigois bachalariꝰmagnæ litteraturæ ex ingenii celeberrimi uir :per hoc tempꝰ
celebrem & præclaram ſummam caſuum tam in theologia quam in iure canonico cō-
poſuit.cuius opis pricipiū eſt.Dicturi ergo in hoc principio. Diuiſit autem ipſum opus
in octo libris:de cæteris autem nihil uidi.

¶ Ioannes item de Saxonia ordinis minorum:per hoc ipſum tempꝰ & ipſe aliam ſum-
mam in utroque iure edidit.licet non eiuſdem precii cum Aſteſana.de aliis nihil uidi.

¶ Andalo patria genuenſis ex Nigrorum optima familia oriundꝰaſtronomꝰ quidem ſci
entiſſimus generoſus ac uenerabilis ſane uir.Ioannis bocatii florentini in aſtrorum mo
tibꝰ præceptor hoc ipſo tempore floruit.Cuiꝰ quanta fuerit in omnibꝰ circunſpectio:
quantaq; morum grauitas & modeſtia:ac ſyderum notitia.Idem bocatius in quintode
cimo Deorum genealogiæ libro optime declarat. Nam cum uniuerſum peragraſſet or
bem:non ſolum regulis:uerum etiam(ut plurimum fit)aſtrorum motꝰagnouit:ſed etiā
quocunq; climate:ſub quocunq; oriente:experientia diſcurſuum.certior factꝰ:uiſu didi
cit.quod alii auditu diſcunt.Cuiꝰ quidem præclariſſimi uiri.plurima extant in ea facul
tate opuſcula:aſtrorum cæliq; motꝰoſtendentia.Quæ certe quantum ſibi circa talia fu
erunt præeminentiæ.ipſa declarant.

¶ Barlaam autem diui baſilii monachum natione calabrum uirum cum ſcientia clariſ
ſimum & græcis litteris maxime eruditum.ut Imperatorum & aliorum principū græ-
corum atq; doctorum hominum priuilegia obtineret teſtanda:ne dum his temporibꝰ
apud græcos eſſe:ſed a multis ſæculis citra fuiſſe uirum.tam inſigni tanquam grandi
facundia præditum:quem nonnulla græco ſermone compoſuiſſe tradunt.Quæ & ſi nō
fuerint in librum traducta:oſtenderunt tamen eum multa uidiſſe:& optime intellexiſ
ſe tradunt.

¶ Paulus geometra florentinus per hoc ipſum tempus uniuerſo occidenti ea facultate
& ariſtmetrica atq; aſtrologia notiſſimus fuit:& nonnulli ſuæ ætatis fuit ſecundꝰ.Cui
adeo ea in facultate & ſcientia omnia fuere aperta:ut nil apud eam incognita illi fuiſ-

ſe refferatur:Et ꝙ mirabile dictu uiſuqꝫ fuit:Lōge magis quicquid de ſideribus aut cœlo loquentibus etiam propriis manibus cum inſtrumentis ad hoc confectis: occulata fide ſpectare uolentibus demonſtrauerit.

¶ Zetus item florentinus præclariſſimi in pictura ingenii uir:qui ſuperioribus diebꝰ antiquam longo tempore pingendi artem nobiliſſimam reddidit:hiſdem temporibus eam obrem in precio exiſtens:cum a benedicto pontifice maximo in Auinionem ad pingendum Martyrum hiſtorias ingenti precio ſtatutum fuiſſet.morte præuentus rem inceptam omiſit.

¶ Paulus perufinus grauiſſimus iuris utriuſqꝫ Doctor barlae prædicti græci ſingulari beniuolentia iunctus uir multarum rerum noticia doctus:per hoc tempus adhuc ſuperſtes exiſtens.inter uiros excellentes annumeratus eſt.Eo maxime:quod maximum compoſuerit opus. quod collationum librum intitulauit.In quo multa ſunt ad uaria ſpectā- Collationum liber hic tia.Et quicquid de Diis maxime gentilium:non ſolum apud latinos.ſed & apud græcos inueniri poteſt:adiutorio barlae prædicti colegit:a qou bochatius noſter :ut ipſe teſtať. multa de generatione deorum excerpſit.Hic diu cuſtos & magiſter bibliotecæ Roberti Regis fuit.

6542 1343 Clemens papa eius nominis ſextꝰ:patria lemonicenſis :monachus petrus antea uocatus hoc anno:ex Rhomagenſi Archiepiſcopo Benedictu pontifici ſurrogatus.ſedit annis.x.men.ſex.& diebus octo.Perhumanꝰ quidem liberaliſqꝫ:& multæ doctrinæ ac compoſitæ eloquentiæ uir.Qui primo ſui pontificatus anno:cum.x.cardinales creaſſet:unum ex fratribus ſuis monachum:& alterum ex ſurore nepotem fecit poſtmodum Iobileum quem Bonifacius octauus milleſimotrecenteſimo domini noſtri celebrauerat.Et de centenario in centenarium obſeruandum declarauerat.ad quinquagenarium numerum redaxit:qui eſt proprie Iubilei numerus.Inde ex depoſitione Imperii Bauari: uniuerſa italia tumultuante.Luchinum & ioā. fratrem archiepiſcopum uicecomites uicarios ſuos in mediolano confirmauit:a cæteris autem abſtinuit: cum bauarus Tridentum petens italiam intraturus uideretur:qui pari modo & ipſe in mľtis terris eccleſiæ uicarios imperiali auctoritate conſtituit.uidelicet in uiterbio Ioannē de uico urbis præfectum Galeotum malateſtam in arrimino antonium ferretanum in anchona Gentilem uaraneum camarini:Guidonem pollentanum Rauenæ. Franciſcum ordelaphum Forliuii & ceſenæ:ioannem manfredum fauentiæ & Imolæ:atqꝫalios per diuerſa latinæ prouinciæ loca.Clemens autem pontifex quoſdam cardinales ex auinione Romā miſit.Qui ſtatom urbis componentes ſeditionibus ſublatis petrum Saram colūnenſem & ioannem urſi filium Senatores declararunt:ac Nicolaum publicum Scribam ciuē romanum:qui ſtatum urbis in ſuam redegerat poteſtatem.& ſe ipſum tribunum cōſtituerat cæperunt:& in uinculis coniecerunt.Quapropter timens pontifex ne italia tota flāma & ferro uaſtaretur.bononiam ſtatim uicecomitibus hac lege conceſſit:ut duodecim milia nūmum auri:ſingulis annis eccleſiæ ro.perſoluerent:& pacem inter omnes conſtituerent.Deniqꝫ cum barbari & mauri infideles utranqꝫ hyſpaniam & germaniam lacerarent.Clemens hic pontifex:ad gerendum bellum contra eos principes chriſtianos compulit.Qui contra hoſtes ſæpe & fœliciter pugnauerunt: multiſqꝫ eorum cefis:inumerabiles triumphos egerūt. Indeqꝫ cum fœdus inter Eduardum anglorum Regem & philippum ſimiliter francorum regem componere attentaſſet.fruſtra elaborauit:poſtremo in omnibus boni paſtoris officio functus:anno domini.135 2.auinioni moritur.Et a cardinalibus adhibita honeſta funeris pompa ibidem ſepelitur.Hic itaqꝫoptimus pontifex cū eſſet eruditiſſimus uir & Secularium literarum non ignarus:ac iuris pontificii doctor inſignis & declamator uerbi diuini famoſiſſimus.Edidit quædam opuſcula non indocta.In quibus ſui ingenii uiuacitatem oſtendit.E qoibus iſta ſunt.Sermones uarii li.i.In approbatione caroli regis liber unus.Collatiōes multæ li.i.Epiſtolarum ad diuerſos li.i.In canonizatione ſancti yuonis confeſſoris li.i.Incipit.Exulta & lauda habitatio.

Margin: papa 207

6542 1343 ¶ Andreas Dandalꝰ quinquageſimꝰ ſextus uenetiarū dux Barto.duci hoc āno ſuffe.huc ſurrogatus ducauit an.xi.&.men.8.Vir certe ſua ætate magni & excelſi conſilii:ſed etiā pro franciſci petrarchæ teſtimonio litterarum eruditione doctiſſimus & magnificentiſſimus.cuius tempore cū cretēſes a ſuo Senatu defeciſſent.ipſe ſuo cōſilio ſuaqꝫ prudētia potiuſquam armis rurſus colla ſubmitere coegit:nam ſtatim claſſem in eos mittens le- Cretenſes deficiunt

uibus certaminibus deuicit:& in fidem conuertit indeq; clementis ,pontificis horratu triginta Biremes auxiliares in Mauros utranq; hyſpaniam uaſtantes trāſmiſit:& eos mł tis incomodis & cædibus humiliauit.

Venetorum profligatio

Pugnauit deinde nauali precio cum genuenſibus quos cum primo conflictu ſuperaſſet paulopoſt ab eiſdem reaſſumptis uiribus philippo Aurei duce audaciſſimo ſuperatus ac profligatus ymo & lacerat⁹ turpiter fuit.

chium Inſula amittitur

Quo conflictu Senatus uenetus chium inſulam perdidit & Euboeam uix tueri potuit:Eo namq; bello ueneti a genuenſibus tantam occidionem ſuſceperunt:quantam antea unquam.

Lues maxia in uenetia

Hic tā cum urbē uenetam multis & præclariſſimis ædificiis cultiorē & clariorem red diſſet per triennium ſæuiſſimam & generalem peſtem ſuſtinuit. qua quidem peſte: ingentem multitudinem abſorbuit.adeoq; inualuit ut potius habitationes habitatorib⁹ quam habitatores eiſdem carerent.Ex qua quidem cum & ipſe defeciſſet:apud ſanctum marchum in baptiſmali capella ſepultus fuit.

piſani lucham ocupāt

Florentinorūz ſtrages

Galeotus malateſta

Gualterus urbem occupat

Angel⁹ epiſcopus

plebs nobiles expellit

¶ Gualterius natione gallus Athenarum dux appellatus hoc anno a Roberto ſiciliæ rege in ſubſidium florentinorum contra piſanos miſſus:tyrannidem ea ī urbe florentia decē menſes obtinuit.ipſi autē florentini cū luchā urbē a maſtio ſcaligero precio quingentorum ducatorum emiſſent.a piſanis prius occupata fuit.quam ipſi florentini a ſcaligero intromiſſi fuerint:propter quod etiam piſani aduerſus acri bellum ſuſceperūt : Et prælio a florentinis contra piſanos comiſſo ingentem ſtragem florentini a piſanis acceperunt.Quare animo fracti.ad eundem maſtinum & bononienſes confugerunt: eo qđ Robertus eis ſubſidium mittere non poterat :acceptis igitur a ſcaligero & Bononienſibus equitibus multis belli ducem galeotum malateſtam ſibi conſtituerunt.Qui cū magno exercitu in piſanum agrum accedens piſanos a lucha bellum amonere compulit: & lucanā obſidionē ſoluere fecit.Interea Robertus rex hunc Gualterium cum aliquo Equitatu ad florentinos miſit.Qui artibus exquiſitis populi gratiam occupans malateſtam tanquam belli ignarum deiicere curauit atq; id effecit:ut ipſe a florentinis loco ipſius præficeretur omnibus copiis:ac ſic per diuiſionem ciuium egit & Equitium Dux: & urbis præfectus delectus fuit.Et ita iſtis officiis plenarium urbis dominium occupauit.Qui pallactum ingreſſus:ſtatim priores & alios urbis magiſtratus deiecit:atq; inde cum quottidie multos paſſim interficeret a ciuibus tandez inde pulſus eſt:nam angelus acciolus urbis archiepiſcopus cū uideret hominis ſeuitiam & tyrannidem ſtatim armatos ciues in Epiſcopatu accerſiuit:Qui ad tyrannum carentes patriam & ciuitatē illo expulſo in libertatem uendicauit.attamen ipſum gualterum propter beneficia in urbem collata incolumen cum militibus & rebus ſuis abire uoluerunt :plebs uero ingrata(ut mos ſemper fuit)nobiles ſuos quorum conſiliis & armis libertatem conſecuta fuerat.cōfeſtī urbes eiecit & direptis eoꝝ bonis ac domibus euerſis eos perpetuo dānauit exilio.

epiſtola ad ioānā

¶ Andreas caroli hungariæ Regis filius:hoc anno ſcilicet.1349.Roberto eius patruo ſiciliæ rege ſine uirili ſexu defuncto:ſuſcepta Ioāna ipſi Rober.regis ex filio nepte uxore poſt Socerum & patruū ſuum Robertum regnauit in Neapoli & in toto regno ſiciliæ: annis.3.Sed ipſa ioannā poſt triennium cognita uiri ſui ſecordia conſentientibus eius gnatis atq; hortantibus qui regnum habitabant.ipſum andream maritum & conſobrinum ſuum laqueo interire fecit:& alteri conſobrino nupſit:uidelicet ludouico tarenti principis olim filio . quem Roberti fratrum fuiſſe docuimus.ludouicus uero Hungariæ rex & ipſi⁹ andreæ frater ita Ioannæ ſcripſit:ioanna inordinata uitæ præcedens relatio poteſtatis in regno neglecta uindicta:& excuſatio ſubſequens necis uiri probant te fuiſſe participem & conſciam.unde ludouicus cum paratiſſimo exercitu ad ulciſcendā fratris necē mox in Italiam uenit:& primo ſulmonenſes reſiſtere auſos ſeueriter domuit.ſubinde ſeptentrionale bellum regnum illud multis contentionibus attriuit.

peſtis maxia

¶ Ludouicus autem rex prædicti andreæ frater ſulmone recepto omni regno facilime eſt potitus Ioāna.n. & ludouicus tarentinus uir ſuus fuga ſibi a principio conſulentes in prouinciam ſe receperunt:relicto ad cuſtodiam regni dirachioo filio comitis grauinenſis fratris germāi regis Roberti quem ludouicus rex hungarus cum omni præſidio a Ioanna relicto captum capitali ſupplicio affici iuſſit : ludouicus uero tertio menſe quo in Italiam uenerat in hungariā reuerſus eſt territus a peſte:quæ totā Italiā triēnio atriuit.Ita ut ex centum quibuſlibet uix.x.ſuperſtiterunt quo abeunte ſuos hungaros

in præſidium regni reliquit.

Ioanna igitur de qua nunc eſt ſermo. Caroli calabriæ Ducis filia fuit:& Roberti regis ex primogenito ſuo neptis:non modo origine:& potentia ac moribus: ſed & robuſtiſſimo:inuictoq; animo illuſtriſſima fæmina fuit:& tam prudẽs & occulata in omnibos extitit.ut potius fraude q̃ ullo ingenio quis eam decipere potuiſſet. Hæc enim longanimis:& conſtans admodum fuit:quod ſatis monſtrauere in ea ſæuientis fortunæ inſultus:in quibus certe ſæpe moltum agitata fuit. Nam in primis pertulit auſteros coniugũ mores & ſiniſtram famam:ac põtificum minas ac inteſtina regulorum fratrum diſcidia: & plurima extra bella:atq; alienis criminis fugam:necnõ & nobilium ſuorum detractiones & alia plurima:quæ omnia forti pertulit pectore:& tamen oĩa inuicto ſuperauit pectore.& animo. Et demum dyademate & regno ĩ pace adeptis:ſtatim uirtute ualida iſurgens,adeo regnum omne ſceleſtorom hominum purgauit inſultu:ut nõ ſolum inopes: ſed & diuites & opulenti cantando die noctuq; quo uellit ire tute poſſent.& quod maius etiam inſignes uiros moribus diſſolutos & incompoſitos:ad urbanos traxit mores: Erat enim illi mite eloquium:& grauiſſima facundia:atq; familiaris humanitas:pietas & mãſuetudo:necnõ & maxima benignitas:ut non Reginam quis eam diceret:ſed ſociam: Ex quibus uirtutibus omnes illam non ſolum egregiam atq; conſpicuam:ſed ſingolare italicum decus quoad uixit fuiſſe dixerunt. Hæc enim Auinionem urbem ſuam Clementi pontifici uendidit:& pro eius ſolutione: feudum quod debet Regina romanæ eccleſiæ põtifex relaxauit. Vixit autem Regina hæc cum Ludouico rege marito ſecundo.26. annis. Ex quo nullam prolem peperit:Et cum Ludouicum etiam Andagauenſem francorum quondam regis filium ad ſucceſſionem regni adoptaſſet a Carolo regio genere *Auino ciuitas pontiffi ci uédi tur*
nato iuſſu Vrbani pontificis:anno domini.1382. capta & interfecta eſt.

Ioannes uicecomes Mediolãnenſium archiepiſcopus:hoc anno Luchino fratre defun-
6543 1344 cto mediolanẽſe regnom ſolus obtinẽs regnauit annis.xi.& menſibus.8. Matheus enim huius pater cognomento magnus quinq; genuit filios:uidelicet Galeatium: Marchum Luchioum hunc Ioannem:& Stephanum. Galeatio autem primogenito accius filius fuit:qui eidem in regno ſucceſſit. Eo autem ſine prole defuncto:cum Marcus ſuperſtes nõ eſſet:Luchinus(ut ſuperius dictum eſt)ſucceſſit:Et eo quoq; defoncto:cum antea Stephanus deceſſiſſet:hic iuregentium in regno ſucceſſit. Qui principatu inito:ut erat animo generoſo igenioq; celebri:ſtatim Galeatium Stephani filiom:& Bernabouem ipſius fratrem:quos Lochinus patruus depulerat:ad ſe redire fecit:Et eos honoribus & diuitiis plurimum erexit. Inde cum oideret Galeatium adoleſcentem ſtrenoum & belli ſcientia clariſſimum ſtatim militiæ ſuæ imperatorem conſtituit. Qui dignitate ſoſcepta: ut erat animo excelſo:maxima incrementa ad ueterem regni ſui potentiam addidit. Vnde & ſecundo principatus ſui anno:per arma Bononiam magnam & potentiſſimam urbem obtinuit:Quam & Romanus pontifex: eidem aliqua lege permiſit:Inde bellum contra florentinos & alias Ethruriæ ac flamineæ ciuitates ſuſcepit:& eas breui tẽporis ſpatio aut ſubditas.aut ingenti terrore ſibi tributarios fecit:cumq; maſtini ſcaligeri filium ſibi federe & amicitia coniunxiſſet:in liguriam aciem direxit:& non moltopoſt genuam ſaonam Naulom & reliquas maritimas urbes.cum caſtris pedemontiũ pati terrore ſuo regno adiecit. Quas obres non modo per italiam uerum etiam per exteras natiões nominatiſſimus & formidabilis Ioãnes iſte eſſe cœpit. Et propterea cum molti principum & regum legati ad eum uiſendi gratia perueniſſent:Ita omnes communiter & perbenigne ſuſcipiebat:ut more Auguſti imperatoris ex amicis amiciſſimos redderet. Ita enim in ciuibus & ſubditis ſuis omnibus humaniſſime ſemper uixit.ut non modo dominum aut pontificem:ſed omnium parentem diceres. Erat enim in delinquentes clemens erga amicos & paoperes pientiſſimus: & ſemper liberaliſſimus:tandem iuſtiſſimus hic preſul:& inuictiſſimus princeps omni genere uirtutis adornatus ſopradictum tempus regnaſſet: anno ſalutis noſtræ.1352.octobrio menſe mortem obiit. Mediolani in templo beatæ uirginis mariæ:ĩ monumẽto marmoreo adhuc extãte ſepult⁹ fuit:ubi tale epigrãma hẽtur:

Quã faſtus q̃ põpa leuis q̃ gloria mũdi
Sit breuis & fragilis:hũana potẽtia q̃ ſit
Collige ab exẽplo q trãſis: plege differ:
In ſpeculo ſpe.meo lachrymabile carmẽ
Aſt quoq; cũ caſtris pedemõtis iuſſa ſubibant
Ianoa q ab antiquo quõdam iam condita iano
Dicitur & uaſti narratur gloria muodi
Et Saonenſis uas:& loca plurima qoæ nunc

Qui ſim:q fuerim:licet q marmore claudar
Sanguine clarus erā:uicecomes ſtirpe ioannes
Noīe nullus opes poſſidebat latius orbem
Præſul erā:paſtorq̧ fui:baculūq̧ gerebam
Imperio tituloq̧ meo mihi mediolano
Vrbs ſbiecta erat:laudēſe ſolū:placētia grata
Aurea parma:bona bononia:pulchra cremōa
Pergama magna ſatis lapidoſis mōtib⁹altis
Brixia magnipotens:bobienſis terra tribuſq̧
Cumaꝗ rell⁹:nouaq̧ Alexādria pinguis
Et uercellaꝗ tellus:atq̧ nouaria & alba
Difficile ē narraē mihi mea iuſſa ſubibāt
Tuſcia tota meū metuebat lāguida nomē
Per me obſeſſa fuit pp'o florētia plena.
Bellaq̧ ſuſtinuit tell⁹ piſina ſupba
Et piſæ & ſenæ timidū reuerēter honorē
Præſtabāt:meme metuebat marchia tota
Italiæ partes oēs tenuere ioannem.
Nūc me petra tenet:ſaxoq̧ claudor ī iſto
Et lacerāt uermes & laniāt undiq̧ corp⁹
Quid mihi diuitiæ:qd alta palatia ꝓſunt
Cum mihi ſufficiat puoq̧marmoē claudī

ℭNicolaus Rentii ciuis Romanus & publicus in ea urbe Scriba hoc anno: ut erat uir quidem magnanimus & ad libertatem romanam excelſi animi erectus:ad ſtatum regi- 1345 6544
Titulus huius uiri minis ipſius urbis a Clemente pontifice conſtitutus mutare pro uiribus uolens:e Capitolio ubi erat publicus ſcriba:ſenatores eiecit. Et ipſe illud per arma occupauit: Quam ob cauſam tantum beniuolentiæ & auctoritatis apud omnes ſibi comparauit: ut facile quo uellet mentem populi Romani flecteret.

ℭQui ut animos hominum commoueret:hunc ſibi accepit titulum. Nicolaus Seuerus & clemens:libertatis:pacis:iuſticiæque tribunus:ac ſacræ Romanæ reipublicæ liberator illuſtris. Quæ quidem uerba:tantam de ſe:& admirationē & opinionem concitarūt: ut omnes Italiæ principes:per legatos pacem & amicitiam ab eo queſierit. Externæ quoque prouinciæ. Romanam rempublicam ex hoc reuiuiſcere putarunt.

ℭSed parum eius fucata gloria durauit:quia dum parti uni ciuium contulit:parti alteri aduerſatus eſt: Vnde & repente de patrono tyrannus eſt appellatus. Hanc obrem ſibi cauens ſeptimo magiſtratus ſui menſe ſponte ſua:& omnibus ſuis ignaris mutata ueſte Roma per obſcuram uectem abiens. in Boheroiam profectus eſt:ad Carolum ioannis Regis filium:Qui ubi eum recepit:ſtatim in Auinionem uinctum miſit:& pontifici dono dedit. Eo autem in carcerem a pontifice coniecto:pontifex quoſdam cardinales Romam miſit:qui urbis ſtatum fractum componerent.

ℭIpſi autem cardinales franciſci petrarchæ conſilio uſi:ad tollendas plebium ſeditiones duos ſenatores.ſ. petrum ſarram columnenſem: & ioannem urſi filium iterato creauerunt.

ℭMarſilius eius nominis ſecundus: Vbertini carrarienſis filius:hoc anno tertio calendas aprilis:patre defuncto:patauinæ urbis ſceptra ſuſcipiens:regnauit tantummodo diebus quattuor. Nam ubi cum primum regnare cæpit.

ℭIacobinus Vbertini patruellis conſpirationem ſuſcitauit:& eum obtruncare fecit. Quo mortuo:ipſe urbis primatum inuaſit. Et ut diu regnare poſſet:quinquaginta ex nobilioribus laqueo necari fecit:& multos ex carrarienſibus urbe depulit. Qui uenetias fugientes Andreæ duci & ſenatui ſe comendauere:ſedataq̧ ſeditione: Carrarienſes omnes Andrea duce deprecante patritii ueneti creati ſunt.

ℭMontiſfretri regni principium.

ℭGallaſſus ex nobiliſſima illuſtrique montiſfretri familia natus:his temporibus a Bauaro imperatore contra pontificē in Vrbini ciuitate Marchiæ anchonitanæ:ſua auctoritate imperiali uicarius conſtituitur:& aduerſus rem eccleſiaſticam concitatur. Nam ut præmiſſum eſt:cum clemens papa Luchinum uicecomitem & eius Germanum:in mediolano dictionis imperii uicarium contra ipſum conſtituiſſet. Et ipſe imperator pari modo in ipſa urbini ciuitate:& in tota marchia eccleſiæ prouincia:multos imperii nomine conſtituit uicarios. Eo quod hæc familia & antiquitate & potentia cæteris præſtare uidebatur.

ℭEo igitur uicario ſic conſtituto:cum omnia bene & iuſte ac fideliter in futurum rexerit:a pontificibus poſtea romanis confirmatus:ipſam ciuitatem cum Eugubio umbriæ

Vrbe:tamquam ueri poſſeſſores eius poſteri pro eccleſia Romana ſub titulo uicariatus poſſederunt.Indeque propter eorum bene merita & ſeruitia eccleſiæ Romanæ collata: ſiquid cenſus ſuperioribus anuis eccleſiæ ab eis perſoluebatur. Syxtus quartus pontifex maximus circa annum domini noſtri ieſu chriſti.1476.eidem familiæ prorſus relaxauit:ac federicum tunc dominantem ipſius urbis & aliarum ducem auctoritate apoſtolica creauit:ac ipſum & poſteros omnes in perpetuum couſirmauit. Verum eius filius Guido Dux:cum poſt patrem in ea fœliciter uiginti annis regnaſſet. hoc anno : qui eſt ſecundus ſupra quingenteſimum & milleſimum a natiuitate domini noſtri ieſu Chriſti a Valentino Borgia Duce Alexandri Sexti poutificis filio pulſus cum tota domo fuit. Ac ſic ferentani iſti ea in urbe:& cæteris cum maxima populorum ſuorum gratia : per annos centum ſexaginta regnarunt.Quid futurum ſit:ipſe qui omnium eſt cognitor deus nouit.

¶ Vareneorum etiam regni principium.

¶ Gentilis item ex celebri uetuſtiſſima.que uareneorum familia oriundus : & ipſe hac tempeſtate:modo ſimili:quo & Gallaſſus a Bauaro imperatore in Ciuitate camerini.uicarius imperialis conſtitutus fuit.

¶ Qui cum nomine imperii uſque ad mortem imperatoris Bauari illam poſſediſſet. Eo mortuo a Carolo in loco Bauari ſurrogato:Gentilis hic urbem ipſam duobus cardinalibus legatis apoſtolicis ſua ſponte reſignauit.uerum tamen legatus uiſa hominis nobilitate eum cum reliquis ſuis in urbibus uicarios nomine eccleſiæ confirmauit.eo maxime:quia uiderat illum Eccleſiæ Romanæ obſequentiſſimum : Confirmatuſque tam ipſe quam poſteri omnes Varenei uſque in præſentem diem quiete & pacifice poſſederunt.Donec Iulius Cæſar ultimus hoc anno qui eſt mileſimus quingenteſimus ſecundus a ualentino borgia alexandri ſexti pontificis filio cum cæteris principibus pulſus eſt.Ipſam enim ciuitatem hi illuſtres uarenei in protectionem ſuſcipientes ſua uirtute ſuaque prudentia cum beniuolentia aliorum principum:ex poſt mirumimmodum auxere.Et adeo:ut & populi frequentia:& opibus magnis inter picentes ciuitates nunc primaria cenſeatur.Eam tamen illuſtrem familiam:maximam occidionem a .ſuis ciuibus aliquando ſuſtinuiſſe compertum eſt.Nam aliquando a ciuibus ſuis conſpiratione ſuborta:dum ipſi nobiliſſimi & clariſſimi principes ſacris in Baſilica intereſſent:omnes tam uiri quam pueri & infantes omnes ad unum uſque fuerunt interfecti.

¶ Sed cum aliqui ſubterfugiſſent:in regnum reſtituti:in futurum præcauentes:deinceps cum ciuibus ſuis iuſtiſſime & clementiſſime uixere. Quorum uirtute uniuerſa ciuitas optime gubernata ſemper in quiete fuit.

¶ Eam enim ciuitaté uetuſtiſſimam fuiſſe cognoſcimus.Eo quod ad ipſam :ut Liuius libro nono refert.Fabii maximi fratrem:quando motus Ethruſcorum iuerat exploratum perueniſſe:& multo exceptum fuiſſe comitatu.

6546 1347 c Arolus eius nominis quartus.Ioannis Regis Bohemiæ filius:uigeſimus ſecundus:Germanorum imperator:hoc anno iubente clemente pontifice:ab Electoribus imperator creatus:imperauit annis trigiuta & uno.Vir multaruꝫ linguarum & litterarum peritiſſimus:iuſtuſque & rectus ac timens dominum bonos diligens: & malos ſceleratoſque odio habens.Qui cum iuſtus eſſet:etiam nonnullas leges condidit:quæ adhuc extare dicuntur.Et carolino nuncupautur.Ipſe enim(ut diximus)cũ chriſtianiſſimus eſſet:ante imperii ſuſceptionem Nicolaum ſcribam cepit & in Auinionem uinctum ad pontificem tranſmiſit. Carolꝰ quartꝰ

¶ Sed & Dirachium Roberti Regis nepotem:quem Ludouicus eius Germanus & Ioanna ipſius Roberti neptis:ad curam neapolitani regni reliquerat:cæpit.& capitalicio ſupplicio affecit.Et propterea uno omnium conſenſu Cæſar & Auguſtus eſt creatus. Solus autem Bauarus princeps propter patris iniuriam:illi ceruicé ſubdere recuſauit. Qui ſtatim in Italiam deſcẽdens a Iacobino carratienſi & maſtino ſcaligero:Gonzagiſq; ac uicecomitibus atq; aliis ciſalpinæ pricipibꝰ pbenigne exceptus ẽ.Et i mediolanũ ſcdꝫ mo-

rem coronam ferream ſuſcipiens:ſtatim cum ingenti comitatu piſas acceſſit:atq; ibidẽ
legatos totius Ethruriæ obuios habuit:qui dicerent ſe paratos fore ipſius mandatis ob-
temperare:Cumq; Romam tandem cum ingenti comitatu & gloria perueniſſet a duo-
bus cardinalibus:eo ad eam rem miſſis coronatus & auguſtus eſt appellatus:Quo inco-
ronato ſtatim omnia oppida ciuitateſq;:quas tyranni multi Bauaro inſtiganti occupa-
uerant eccleſiæ romanæ eo mandante redditæ ſunt. Eos tamen uicarios ſupradictos põ
tificis legatus in ipſis locis cõfirmauit:maxime quos uideret eccleſiæ romanæ obſequẽ-
tes:utpote Galeotum malateſtam Guidonem polentanum i flaminea ferratenſes in mar
chia uarenſes in piceno:Ordelaphos autem non obtemperantes e Ceſena Forliuioq; de-
turbauit. Quibus optime geſtis Carolus in Germaniam rediit. Qui cum omnem fer-
me ætatem citro ultroq; ex Italia in Germaniam eundo & redeundo conſumpſiſſet:tan
dem ætate iam grandæuus ſaluti proprie conſulens uinceſlaum filium natu grandiorem
anno domini.1370.Cæſarem faciens imperii ſucceſſorem ſibi delegit:ac ſic cum patre
filius imperauit annis octo.

¶ Ingens uapor magnitudine horribili borreali mouẽs regione:magno aſpicientium ter
rore per coelum hoc anno uiſus & delapſus eſt. Et ſunt qui ſcribant hoc eodem anno
quaſdam beſtiolas multiplicato numero in oriente e coelo cecidiſſe:quarum corruptiõe
& fœtore execrabilis peſtilentia ſubſecuta eſt.

¶ Peſtis lugubris & miſeranda hoc anno incepit:& per tres annos pene totum mundũ 1348 6547
debachata eſt. Quæ primo in Aſiam apud indos:ob eaſdem Beſtiolas : incipiens paſſim
per prouincias irrepens uſque in Britanos & omnes gentes adeo deſeuit:ut uix decimus
quiſque ex milleſimo homine ſuperſtes remanſerit : & plæraque loca prorſus dereli
cta ſunt.

¶ Iudæi omnes qui in Germania erant:his temporibus concubuſti ſunt. Eo ꝙ omnis re
gionis puteos intoxicare fuerunt annixi:ut multi eorum confeſſi ſunt.

¶ Ioannes francorum rex:hoc anno philippo patre defuncto:francis regnare cæpit : & 1350 6549
regnauit annis.25. Hic cum Eduardo Anglorum rege bellum a patre ceptum proſe-
quens:ſexto regni ſui anno in Pitirienſi Agro ſuperatur:& cum philippo filio ſuo capi-
tur. In qua quidem clade, Gualterus Athenarum Dux(quem apud florentinos tyranni-
dem exercuiſſe iam diximus)una cum uiginti milibus gallis interfectus eſt. Verum ter-
tio captiuitatis ſuæ anno:ipſe Eduardus animi magnitudine motus:Ioannem iſtum cũ
omnibus captiuis ſuis hac conditione liberum fecit:ut nunquam contra ſe bellum mo
uere præſumeret. Sed non ita multo poſt fide fragus:Ioannes hic pacem frangens & rũ-
pens:Eduardum ab integro Arma capere:& eum ad internitionem perſequi impulit. Ar
matis igitur centum & quinquaginta Roſtratis nauibus : ingentem exercitum contra
hunc Ioannem:in Galliam duxit:& eum ac totum eius regnum maximis incomodis &
occiſionibus diu afflixit.

¶ Iacobinus Carrarienſis:quẽ diximus Marſilium interfeciſſe:hoc eodem anno : poſt ꝗ
quattuor annis regnauit:& ipſe eius ex pellice filio inteficitur. Cuius paricidii hæc cau-
ſa fuit:ꝙ Gulielmꝰ cum quodam Milite contendens:ab eodem ſpurius contumelioſe ap
pellatus eſt. Qua contumelia permotus & perturbatus:mox ut domini ingreſſus eſt:pa
trem in ſecreto acceerſiuit:& gladio eum impetens confodit:& interfecit:ac ſtatim in tẽ
plo diui patris Auguſtini eum ſecreto ſepeliri fecit. Hoc enim geſtum eſt:ut non euacua
retur uerbum chriſti:qui ait. Qui gladio feriet:& gladio peribit.

¶ Foreſtinus de foreſtis natione Bergomenſis Abauus meus. uir domi nobilis:ſed uirtu 1350 6549
te & animi magnitudine certe nobilior:hoc ipſo anno poſt multos a Ioanne uicecomi-
te:& magno Archiepiſcopo ob conſilii & ingenii ſui magnitudine ſuſceptos & dignita-
tes:ac præfecturas:apud Bergomum ortus ſui ciuitatem grandeuus:& plenus dierum di
em obiit & ibidem in clauſtro ſancti Stephani ordinis prædicatorum:celebri pompa ſe
pulchro marmoreo adhuc extante ſepultus eſt.

Canis Segnorius Albutius filii frignanus patre3 excludit

¶ Canem uero eius nominis ſecundum Maſtini Scaligeri Veronæ principis filium
hoc anno patre defuncto. Vrbis principatum ſumpſiſſe tradunt. in quo quidem pricipa
tu:uixit annis quadragintaduo. Maſtinus autem huius genitor:tres legiptimos genuit fi
lios : Canem.ſ.hunc . Segnorium & Albutium : ſed ex pellicibus multos : inter quos
frignanus unus fuit uir audaciſſimus ; qui anno quarto principatus patris : dum ipſe

dominus pater:Belzanum Theutonicorum oppidum recreandi animi cauſa ſe contuliſ
ſet.conſpiratione inter ciues excitata:ipſe urbis dominium occupanit. Et canem ipſum
patrem cuꝫ omnibus aliis filiis excluſit.Quo uiſo canis ut erat animo præſtantiſſimo. Pr̄ filiū
confeſtim adiuuantibus philippino gonzaga & eſtenſibus.congregato exercitu ſuo.ur- interfe
bem obſedit.& poſt multas occidiones in die carniſpriuii.urbem diu & acriter oppu- cit fr̄ ca
gnatam recepit.& confeſtim de ipſo temerario rebelliq; filio Fugnano.aliiſq; ſeditioſis nē occi
ſupplicium ſumpſit. Verum cum poſtea hanc obrem in ciues nimium crudeſceret. a ſe- dit
gnorio alio.non filio ſed germano.ſequenti anno.ſ.1355.die.14. decembris interceptus
& obtruncatus fuit.Atq; ita ipſe ſegnorius cum cæteris fratribus conſentientibus ciui-
bus urbis principatum ſibi deſumpſit.

¶Comites hoc anno ſub ſeptentrione decembrio menſe apparuit:quo extincto:ſtatim
graues uentorum æſtus ſubſecuti ſunt.Et cæleſtis trabs:priore ardente parte:per cælum
labi uiſa eſt.

¶Philipus genuenſis patritius ex nobili primariaq; urbis familia auria nūcupata natus
ſummæ prudentiæ:& eloquii admirandi uir:ac naualis belli peritia inſignis: cui certe in
eiſdem uirtutibus apud genuenſes non inueniebatur par:hiſdem temporibus:a genuen
ſibus ſuis contra uenetos naualis belli dux præficitur:qui magr̄atu ſuſcepto:cū audiſſet
uenetos in græcia:ſuorum claſſem confugiſſe:& decem eorum triremes captiuaſſe : ut
erat ingentis animi uir:atq; clariſſimus imperator:repente ex genua ſoluens in græciā
traiecit:& mox uenetorum claſſem cum ingenti fragore & ſtrepitu inuaſit : ac uniuer-
ſam(poſt multos conflictus)cum maxima hoſtium cede diſrupit ac debellauit:immo
& diſſipauit:quibus geſtis eueſtigio Chyum inſulam uenetis parentem inuaſit:ac uniuer
ſa cum urbe ut & armis recepit.Inde ad Nicropontem inſulam traiiciens:ipſam & dire-
ptionibus & incendiis plurimum afflixit.Deniq; cum ingenti hominum & rerum præ
da Genuam regreſſus.De captiuitate perpulchrum egit triumphum.

¶Ludouicus philippi Tarentinorum principis filius : & Ioanne Roberti Siciliæ regis
6551 1352 neptis maritus:hoc anno poſtquam contra ludouicum conſobrinum:uidelicet:ungariæ
regem Neapolis regnum obtinuit:regauit annis.26.Regnoq; ſuſcepto.pacem cuꝫ Hun
garo renouauit.Et tunc Ioanna(ut dictum eſt)in beniuolentiæ ſignum Auinionenſem
urbem quæ ſui patrimonii erat pontifici Romano uendidit:Et pro precio remiſit pon-
6554 1355 tantundē:quod ipſa pro feudo Apuliæ debebat quātū ipſa Auinionenſis ciuitas ualebat.

¶Cæleſtis flamma poſt Solis occaſum: hoc anno inter zephirum atq; auſtrum latiſſi-
me excreſceus terribile quoq; oſtentans incendium: tandem cum magno murmure e
cælo ruit.

¶Viri diſciplinis excellentes

¶Gerardum ſenenſem ſacri ordinis heremitarum diui Auguſtini ſacrarum litterarum
clariſſimum interpretem:hac ipſa tempeſtate admodum ſenem obiiſſe tradunt. Virum
utiq; eminentiſſimi ingenii & doctrinæ:& beati Egidii romani imitatorem præcipuuꝫ:
Qui cum eſſet in ſacra theologia admodum doctus:iter cætera ſuæ uirtutis & eruditio
nis monimenta.Super primum ſententiarum acuratiſſime ſcripſit li.i. Deinde tractatus
multos in primis de pſcriptionibus:& de uſucapionibus:& de uſuris & de montibus flo
rentinorum cæteriſq; contractibus opuſcula edidit:quibus diuus Bernardinus conterra de uſu
neus ſuus in ſuo tractatu de reſtitutionibus ut plurimum uſus eſt. Hunc etiam tracta- ris
tum Ioannes andreæ eius contemporaneus multis in locis ſuorum opuſculorum:& ma
xime in mercurialibus plurimum comendat & alegat.Alia etiam eum ſcripſiſſe dicunt.

¶Gerardus item eius ordinis doctor & profeſſor :patria Bergomenſis & ſaonenſis epi-
ſcopus:hiſdem temporibus in precio multo exiſtens:populo ſuo peſte laboranti(ut bo
num decet paſtorem)magis prodeſſe annixus q̄ præeſſe:Qui cum pontificii iuris erudi
tus eſſet.In ſexto decretaliū in.c.de religioſis do.perpulchre comentatus eſt: Sed & alia
multa in laudem ſuæ religionis conſcripta in lucem eduxit.Item magiſtrum ſententia
rum non inſulſe comentatus eſt.Super epiſtolam quoq; ad hebræos li.i. ſcripſit. Super
cantica canticorum mirabilem fecit expoſitionem.Cōnectens ēt paulū apoſtolum Salo
moni:& nouum teſtamentum ueteri librum unum.Cuius principiuꝫ eſt : Alæ duæ Che
rubin.Item duo quolibeta pariſius diſputauit:atq; alia multa edidit opuſcula: quæ ni-
duæ uidere non merui: Deinde & monaſterium diui Auguſtini Saonæ : quod extra

Auctor huius opis auxit conuētū ſuum ſaone imitator optimus diui auguſtini corpus beati auguſt.

urbem erat:ſua quaſi impenſa intra urbē reduxit.In cuius deinde inſtauratione & ampli
ficatione:& nos per ſex annos plurimo ſudore laborauimus:moriens denique non ſine
magno ſanctitatis nomine:Bergomi iuxta maius altare ſepulchro a ſe ſtructo ſepelitur.

❡Gulielmus patria Cremonenſis:ipſius eremitarum ordinis generalis prior:& poſtmo
dum Nouarienſis epiſcopus.& ipſe hæc ipſa tempora:tum doctrina celebri:tum morum
ſanctitate:tumq; inſigni eloquentia:plurimum decorauit:is nanq; poſtea quam ſexdecim
annis generalatus officium peroptime adminiſtraſſet:a clemente pontifice maximo pro
pter ipſius excellentiam:& multarum rerum cognitionem Nouarienſis eccleſiæ:epiſco
pus deſignatus fuit:in quo quidem pontificatu beatum patrem Auguſtinum imitatu
rus duodecim ſui ordinis fratres ſecum habere uoluit.Cum quibus ſacra faciens cano
nicas horas nocturnas pariter & diurnas quottidie uigili cura exſoluebat.Deinde in ſuo
epiſcopatu multa ædificia uetuſtate collapſa nō ſolū reſtituit:ſed & cultiora reddidit.Et
inter cætera Caſtellum in prædiis epiſcopatus maxima condidit impenſa. Diui autem
patris Auguſtini corpus a Ioanne uigeſimoſecundo pontifice : cum maxima priuilegii
prærogatiua obtinuit:ubi & locum celeberrimum uno cum ſepulchro marmoreo cele
berrimo conſtruere fecit . Sed & Comentum Cremonenſem : ac Nouarienſem ordinis
noſtri maxima impenſa auxit : ac alia prope infinita beneficia hic totus uir ordi
ni contulit.

❡Antonius prætetea Ramphegolus natione Genuenſis: eiuſdem ordinis profeſſor &
Theologus:ac Declamator ſui ſæculi famoſiſſimus & celeberrimus: etiam ipſe hæc tē
pora prædicando:& docendo:monendo:& caſtigando clariora reddidit.Qui & chriſtia
nis populis ad bene beateque uiuendum uerbo: pariter & exemplo : quoad uixit inceſ
ſanter uiam optime oſtendit.Eius autem complurima Sermonum opuſcula,quibus præ
dicatores:ut plurimum uti conſueuerunt.De aliis nihil uidi.

❡Philippus Monachus ſancti Benedicti patria Bergomenſis:uir in diuinis ſcripturis ad
modum ſtudioſus & doctus:ac Ariſtotelicæ philoſophiæ non ignarus : his temporibus
cum eſſet ingenio præſtans ſcripſit nonnulla doctrinæ ſuæ opuſcula:quibus nomen ſu
um cum gloria poſteris ſignificauit.E quibus extat.Opus magnum ſuper Ethicam ca
tonis libris multis.Incipit.Ad gloriam & laudem domini:Sermones etiam cum ſcripſiſ
ſe dicitur multos.

❡Benominus Bergomenſis Medicus:ex Cluſono oppido oriundus:per hoc tempus di
uina quadam medendi diſciplina illuſtratus.omnes ſui temporis phyſicos excelluit. Ac
quædam ſui diuini prope ingenii in medicina obſcura multis queſtionibus in librū ex
planauit.Item alium tractatum de uenenis compoſuit.

❡Thomas florentinus, medicus: diui quōdam medici clariſſimi filius : hiſdem tem
poribus non inferiori ingenio fama ue patri ſubſecutus:Et ipſe ex ingenii ſui magnitu
dine ſummā pulcherrimā de arte medendi poſt ſe reliquit:alia quoq; eū edidiſſe ferūt.

❡Bartolus ſaxoferratenſis iureconſultorum ſui ſæculi:ac ſuperiorum temporum prin
ceps:& eiuſdem profeſſionis copioſiſſimus explanator:Cyni quondam: ac Iacobi Bothi
garii doctoꝝ diſcipulus & auditor:his quaque temporibꝰ uniuerſo mundo ea in doctri
na famoſus & admirabilis utique habitus eſt.Qui & præ cæteris legum interpretibus
in Digeſto nouo:ueteriq;:ac infortiato:necnon & reliquis legum codicibus præclariſſi
ma ſcripſit comētaria.In primis ſuper codice li.9. Super.ff.ueteri li.24. Super.ff.nouo
li.12.Super infortiato li.14.Super Inſtituta li.4.Tiberyadis quoque librum unum.Con
ſiliorum librum unum.De Guelphis & Gibellinis librum unum.Et alia quædam:obiit
autem anno domini.1355.ætatis ſuæ quinquageſimo ſexto.

❡Franciſcus Tygrini: natione Ethruſcus : patria Piſanus magnus iuriſconſultus : per
hoc ipſum tempus & ſcientia & uitæ ſanctimonia a pluribus laudatur.Qui & ipſe non
nulla in legibus comentariola ſcripto mandauit.

❡Franciſcus de Albergotis:natione aretinus:Solidus legum explanator & doctor accu
tiſſimus.Bartoli amiciſſimus:& familiaris:ac imitator: per hæc ipſa tempora quædam
extantia compoſuit documenta.

❡Iacobꝰ de alta uilla natiōe theutonicꝰ:pſia R inaugēſis:doctiſſimꝰ ſacraꝝ lr̄aꝝ ꝓfeſ
ſor & magr̄:atq; pbus:p hoc tempus cū eſſet igenio celebri ornatus : nōnulla in diuinis

edidit inſignia opuſcula.E quibus extat ſuper ſententias opus egregium li.4.Ac etiam
queſtiones uarias in libro uno.
Ioannes de Ymenhuſen:natione theutonicus:ſacræ theologiæ inſignis & egregius do
ctor:per hoc tempus cum eſſet eruditus uir:& ingenio promptus:& ipſe ſcripſit quædã
præclara uolumina nõ ſpernendæ lectionis:quibus permagnifice ſuum exercitans inge
nium ſuum nomen æternitati cõmendauit.De ſuis igitur opuſculis:extant ſuper ſenten
tias libri.4.Item Sermones liber unus.
Petrus Bertorii:natione Gallus patria pictauienſis:ordinis ſancti Benedicti prior:uir
in diuinis ſcripturis ualde eruditus & ſtudioſus:ac declamator uerbi diuini ualde inſi-
gnis hac tempeſtate multa præclara uolumina ſcripſit.Et potiſſimum ad Ioannẽ de pra
to peneſtrinum epiſcopum & ſacro ſanctæ eccleſiæ Romanæ cardinalez magnũ & egre
gium opus in tribus uoluminibus diſtinctum:quod Repertorium morale inſcripſit li.
.3.Incipit.Reuerendo in xp̃o patri domino.Item reductorium morale in libris.4.cuius
principium eſt.Videte quoniam non ſolum:inductorium morale li.3.Breuiariuz bibliæ
li.i.Item coſmographiæ li.i.Sermonum etiam ſcripſit libros duos.Et alia quædam:tituz
liuium hiſtoricum magni laboris opus.ad inſtantiam ſupradicti Ioannis francorum re
gis in idiomate gallico uulgarizauit.
Leonardus de chiſano:generalis miniſter ordinis minorum philoſophus:ac Theolo-
gus ſcientiſſimꝰ:per hoc tempus cum eſſet eruditiſſimus uir & ſanctæ Romanæ eccle-
ſiæ cardinalis præſbyter.ex ingenii ſui magnitudine ſcripſit ſuper librum Sententiarum
& ipſe libros.4.Item in cantica canticorum li.i.Summam notabilem li.i.Et Sermones
multos librum unum.

Pollentanorum tyrannorum procurſus in Rauena.

Guido pollentanus Bernardini filius:qui fuit Oſtaſii pollentani primi filius:qui pul
ſis ex Rauena trauerſariis nobilibus urbis Rauenæ primus Dominatum per tyranni
dem occupauerat:per hoc tempus:a legato clementis pontificis:in Rauena dictionis ec
cleſiæ ciuitate:uicarius eccleſiæ conſtituit:prout & alios ſupra memoratos:in Arimino:
Camerino:urbino:Foroliuio:& Fauentia urbibus effecerat.Quam quidem ciuitatem:
ipſe Guidonus:& Anteceſſores:ac poſteri:per annos centum quinquaginta ſub perpe-
tua dominationis tirannicæ tenuere:a primo:uidelicet:Oſtaſio uſq; ad ultimum oſtaſiũ
qui eiectus fuit.Nam ipſa imperialis & Regalis Rauena ciuitas: ab initio pulcherrima
fuit.& generoſis ciuibus illuſtrata:atq; ornata.Quos cum ex habundantia:& ocio inſo- Oſtaſiꝰ
leſcere cepiſſent:etiam quædam dominandi cupido eos inuadere cæpit: unde ob hoc Bernar
ipſi ciues ſeſe multis iniuriis laceſſere cœperũt.Et hinc cedes:atq; rapinæ:& nepharia fa dinus
cinora exorta: quibus ipſa glorioſa ciuitas in ruinã maximam prolapſa eſt.Erant inter Pandul
cæteras cum urbe duæ familiæ potentiſſimæ:uidelicet trauerſariorum.& pollẽtanorum: phus
quæ de principatu contendere cœperunt:pro quibus factiones non minime excitatæ Láber-
ſunt:contigitq; ut aliquãdo trauerſarii pollentanos cum ſuis factionibus ex urbe eiiece tus
runt.Et itidem pollentani contra trauerſarios fecere. Qui pollentani uictores tandem Guido
effecti urbem totaz ſibi uẽdicauere.Et ut in dominio perſeuerarent plebem & reliquos Bernar
ciues largitionibus profuſis:& conuiuiis affluentiſſimis allicere curabant.Erat tũ inter dinus
pollẽtanos quidam Oſtaſius nomine equeſtris dignitatis uir:ad omnez rem & facinus ſecũdꝰ
promptiſſimus.Qui cum uideret urbem in maxima diſcordia:ipſam per tyrãnidem oc Oſtaſiꝰ
cupare non dubitauit:ita ut pro libito: atq; arbitrio ſolutis legibus ciuitatem regeret. ſecũdꝰ
Hic itaq; Oſtaſius primus tyrannus tres filios poſt ſe reliquit : qui eidem in tyrannide oppizo
ſucceſſiue ſucceſſere:uidelicet:Bernardinus:Pandolfus:& lambertus: Ab ipſo Bernardi Aldro-
no primogenito:hic Guido.A quo alter Bernardinus:alterq; Oſtaſius.Deinde oppizo:a nãdinꝰ
quo Aldronandinus.ab ipſo Aldronandino Azo:& petrus:quibus ſine liberis defunctis Azo
ſucceſſit.Oſtaſius Oppizonis prædicti filius:qui oſtaſius fuit omnium nouiſſimus:qui oſtaſius
Rauenatis urbis dominationem tenuit.Hi quippe pollentani principes : ſeu Tyranni: tertius
ab initio ſuæ poteſtatis modeſte iuſteq;:ac benigne urbi præeſſe uelle demonſtrarunt: trauer-
Sed adepto imperio: quædam ſuſpitio una cum ſæuitia:& Crudelitate: ita eos inua- ſarii
ſit:ut ſub ipſis ne dum Oſitare quiſquam auderet. Nam cum libere Dominari cœ- Bichi
perunt. Nobilitas omnis perterrita fuit : Cum alios ſpoliarent: alios in Carceri- poche-
bus manciparent : alioſque proſcribi facerent. Exularunt tunc præ timore in pri- penni
mis honeſtiſſimi Trauerſarii : Bichi:primo chepenni. Et aliæ pene innumerabiles

urbis ipſius familiæ.E quibus etiam plurimi præſtantes & generoſi uiri ultimo ſuppli-
cio affecti fuerunt.Quamobrem laceſſiti ciues multis oppreſſi calamitatibus:ne omni
no una cum ciuitate omnes periclitarẽtur:pulſo ultimo Oſtaſio huiuſce potentanæ fa
miliæ principe ſeſe & ciuitatem in manibus Venetorum tandem in anno ſalutis no-
ſtræ.1441.tradidere.

papa Nnocentius papa eius nominis ſextus:patria limonicenſis:Stephanus antea uo
208 I catus iuris utrius doctor:hoc anno:in calendas decembris clementi. ponti.ſur- 1353 6552
rogatus:ſedit annis.x.Integerrimæ uitæ:magnæq; cõſtantiæ:ac ſæueritatis uir.
Qui eccleſiaſtica beneficia:nõ niſi religioſiſſimis uiris:& quidẽ Doctis nunq̃ concedere
uoluit.Qui inito pontificatu:ſtatiʒ ſub anathematis pena oĩbus epiſcopis & reliquis p̃-
latis mandauit:ut ad ſua beneficia proficiſcerentur. Ipſe autem:ut cæteris eſſet exẽplo:
confeſtim impenſam domeſticam minuit:& familiam ſuam uirorum:uidelicet proba-
tiſſimorum:ad honeſtum numerum redigens.Et ut id cardinales efficerent edicto acer
rimo mandauit.Auditoribus præterea ſacri pallatii ſalaria conſtituit:ne muneribus cor
rumpi ob inopiam poſſent.Hic in uictu ſuo parcus fuit:ſed in bellico ſumptu largiſſi-
mus habitus eſt.Huius aũt ſuaſione & prudentia inter Genuenſes & Venetos deniq; fœ
dus initum eſt.Multaq; eccleſiæ oppida & loca a Tyrannis iam diu occupata:per Egy-
diũ legatũ ſuum repetiit:ac inter piſanos & Florentinos pacem compoſuit.Atq; tumul
tuante Romana urbe in credendis ſenatoribus:eorũ diſcordiaʒ optime ſedauit.Atq; ab
eiſdem obtinuit:ut Senatorem ipſe externũ mittere poſſet.Et quinquageſimo nono an
no ſalutis noſtræ ſupra milleſimum treceteſimũ Raymuudũ de gente ptolomea Senẽ-
ſem primum externorum Senatorem Romam miſit.Qui per annum Senatorium mi-
nus geſſit.Et poſt eum ludouicum de rotha piſanum:& Hungarũ Saxoferratenſem:qui
ſemeſtrem uterq; ſenatum habuit:poſt eos Thomã Spoletanũ:qui ſolus ꝑ annum geſ-
ſit.Ad cuiꝰ ãni finẽ exorto tumultu creati ſunt ſeptem reipu.reformatores: qui ſenatus
poteſtatem geſſerunt.Ad quos deponendos Hugonẽ luſignanũ Cypri regem(ab expe-
ditione in Mauros ducta reuerſum)Senatorem miſit.Et poſt eum paulus argenti comes
capelli ſpoletani ſenatoriam geſſit.Cõſtituerat quoq; claſſem maiorẽ in infideles mitte
re:ſed multis animi perturbatiõibus afflictus deſtitit.Quibus malis anno pontificatus
ſui decimo mortuus eſt.Et in monaſterio diui Andreæ cartuſienſium ordinis qd extra
Auinionem ipſe propriis impenſis extruxerat & dotauerat:ſepultus eſt.

Hic ſe ¶Marinus falleranus huius nominis tertius:quinquageſimuſſeptimus uenetiaruʒ dux
curi ꝑ Andreæ dandulo duci:hoc anno ſuffectus:ducauit menſibus.7.& diebus.6.uir ſane am 1354 6553
cuſſus bitioſus:atq; malignus.Qui dum ſibi uniuerſam tempu.uſurpare licentiam quæſiſſet:
fuit a Senatu depræhenſus & captus:atq; conuictus : apud palacii magni ſcalam uniuerſo
multi ſpectante populo Securi percuſſus:dignum malorum ſuorum premium obtinuit:atq;
compli cum eo nonnulli plebei complices:uidelicet Saplicada calderarius & Bertucifredus : ac
ces in quidam alii:quos omnes in patibulo appendere fecerunt.Huius autem corpus nihilo-
terfecti minus apud prædicatores honorifice ſepultum fuit.

¶Ioannes ãt Gradenico admodũ ſenex poſt mortem Marini ſtatim omniũ bonorũ ſuf-
fragiis quinquageſimus octauus uenetiarum dux ſuffectus:ducauit anno uno:& men- 1355 6554
ſibus:3.uir quidem ſapientiſſimus:& diuinarum humanarumq; litterarum:ac iuris ciui
lis apprime eruditus:atq; tanto magiſtratu digniſſimus. Qui pulſis & ſopitis ſeditioni-
bus:Ro.ſuam optime pro tempore gubernauit:uerũ cum multi ſeditioſi ad Ludouicũ
Hungariæ regem ex ſua urbe confugiſſent:illum impulerunt:ut contra uenetos arma
ſuſcipere.Qui taliũ facinoroſoruʒ ciuiũ p̃cibus ꝑmotus: cũ quadraginta armatorum
milibꝰ& ipſis ſeditioſis in agro Taruiſino d̃ſcẽdit:& Taruiſinã urbẽ:ac eiꝰ Agrũ:& popu
lationibus:& incendiis plurimum lacerauit.Quãobrem ueneta reſpu.intus & extra ad-
modũ conquaſſata fuit.Hos autem cum Innocentius pontifex ad ſanitatem & pacem
reducere tentaſſet:fruſtra laborauit.Deniq; & hic:cum maximo reipu.ſuæ detrimento
deficiens apud minores uenetiis ſepelitur.

¶Bernabos & galeatiꝰ uicecomites Stepha.q̃dã filii:hoc ãno Io.archiepiſ.& pricipe de
fũcto i Mediola.regno ãbo pariter ſucceſſẽ:q prici.ſuſcepto:ſtati cũ uene.aliiſq; ſociis 1356 6555
ciuitatibꝰ fœdꝰ ꝑcuſſẽt:ſʒ paulopoſt cũ ſola Gẽua maritĩa ciuitas ab eis d̃feciſſet:ẽt &
Bononia ſtati(legati ſugeſtiõe)itidẽ effecit:quã cũ Bernabos recupãdi eã bello acerrimo

premere cæpiſſet:legatus apoſtolicus(qui erat ciſtercienſis ordinis abbas)confeſtim in ſocietatem belli accitis philippino Gonzaga:& Cane Scaligero: aliiſq; plurimis dictionis ſuæ uicariis ad diuertendum bellum in Brixianos duxit.Sed Bernabos Brixianorū periculo permotus:relicta Bononia & Rhegio in hoſtem proficiſcitur.Et apud mōtē clarum agri ipſius brixiani Oppidum:inimicum adoritur.A quibus ſtatim ſuperatus & profligatus:ipſe cum paucis Brixiam trepidus ſe contulit.Atq; ab inimico etiam perſecutus uix ibidem menibus ſe tutari potuit.His ſtantibus rebus Galeatius eius Germanus mox mortem obiit:& filium unicum ex Blancha Sabaudiani principis filia ſuſceptum nomine Io.galeatiū poſt ſe heredem dimiſit:Rebuſq; eccleſiæ ſopitis & Bononia omiſſa:cum creuiſſet Io.galeatius:ipſe cum bernaboe patruo regnum dimiſit. In qua quidē partitione primo Bernaboui: Placentia:Parma: Cremona:Laudum: Crema: Brixia: Bergomum:& Comum:cum dimidio Mediolano:obuenit.Ioanni galeatio uero Papia: Derdona:Bebium:Alexandria:Nouaria:Vercellæ:Aſt & cæteræ ciuitates ad alpes uerſæ: cum reliqua medietate Mediolani obuenere:Bernabos autem tanquam ætate maior in Mediolano regni ſui ſedem poſuit:Galeatius uero in Papia commorari ſtatuit.Atq; eo mō ambo regnarunt ānis.26.In quibus(ut fit)maxime ſimultates & odia inter ipſos per tēpora excandeſcere cæperunt.Tandem cum Io. galeatius ad firmandam perpetuam pacem cum patruo(poſt primam uxorem)Catherinam conſobrinam ſuam Bernabouis filiam duxiſſet uxorem.Et ab ea aliqñ didiciſſet: multas ei mortis inſidias a Socero Bernaboue fuiſſe intentatas:ipſe ad præcauenda mala:anno domini.1382.patruum Bernabouē dolo compræhendit.Et in Triciana arce munitiſſima perpetuo carceri mancipauit.Vbi & paulo poſt animi dolore egritudine contracta:uitam cum morte commutauit:relicti poſt ſe multis filiis:ac filiabus:quorum primus Carolus & Rodolphus ſecundus:& alii.Ex filiabus uero uiridis prima fuit:quam leopoldo Auſtriæ duci cum ingenti dote matrimonio copulauit:ſecundam uero petro Cypri Regi:tertia aūt Catherina p̄dicta Io.galeatio conſobrino matrimonio copulata eſt.Bernaboue itaq; captiuato:& in carcerem honeſtam in coniecto:Ioannes galeatius nepos:omnem regnum ſibi ſubiecit: & filios bernabouis omnes e regno depulit.

Bernabouis pfligatio

Galeatius moritur

nepos cū patruo diuidit ciuitas

bernaboui ciuitas nepotis

Bernabos anepote cōpræhēdit̄

Virides catherina

6555 1356 ¶Ioannes Delphinus quinquageſimus nonus uenetiarum Dux Ioanni Gradenico duci hoc anno ſuffectus:ducauit annis.5.& menſi.3.Hic uir prudentiſſimus habitus cū apud Taruiſium contra omnes campi prouiſor exiſteret:ex ſui decreto Dux creatus fuit: qui abſens ſtatim ſub Ducali bireto & principatus uexillo:uenetias conceſſit.Qui inito magiſtratu mox ab Hungaro pacem expoſtulans:eam perhumaniſſime ipſe rex conceſſit. Quo timore liberatus mox contra Genuēſes cū imperatore græco fœdus iniit.Et ingēti claſſe comparata:e ueſtigio ipſos Genuenſes inter conſtantinopolim & calchedinē adoriunt̄.At Genuenſes:licet iniquo aduerſante uento a ueſpa unius diei uſq; ad alterā diē hyemalis tpis cōtra uenetos pugnare nō deſtiterūt.Quos uenetos:Genuēſes ipſi nihilominus ſuperantes eos cum tede inturpiſſimā dederūt:Dux aūt hic Genuenſiū uictoriā & ſuorum cladem iniquo perferens animo reintegrare claſſem cū auxilio cathelanorum diſpoſuit.Vnde & ſequenti anno:ad recuperandā ſuam uexationem:non longe a corſica Genuenſium inſula:p Nicolaū piſanum hoſtiū claſſem intercepit:atq; uictoria parta:eorū quadraginta triremes uiris honuſtas demerſit.Et maximum Genuenſibus damnum intulit.Tandem & hic princeps ſtrenuus poſtq̄ hæc & alia plurima facinora tum contra Hungaros:tumq; contra Genuenſes per ſuos duces ſtrenue geſſiſſet:uita functus apud prædicatores in maiori capella ſepellitur:

uenetorū clades

Genuēſium clades

¶Belgæ ferociſſimæ gētes his diebus iterato germāiæ fines īgreſſi:nō lōge a fluie rheno cētū milia Bragmānorum ſupāt:& treuerēſē & aqſgranū:ac alias p̄cipuas eorum urbes capiūt.

6556 1357 ¶Terræmotus maximi adeo i hiſpaniā hoc āno fuerūt:& p̄ſerti Sibyliæ & cordubæ:ut maxima earum urbiū ædificia corruerit:& ingētē hoium multitudinem oppreſſerint.

¶Egidius magnus Hyſpalenſis epiſcopus & Sabinus Cardinalis digniſſimus: ex nobiliſſima Hyſpaniarum familia Carilla natus:hiſdem temporibus ob res magnas ſtrenue geſtas apud Innocentium alioſque ſummos pontifices maximo eſt habitus in precio. Cuius uirtute confiſus Innocentius:ex Auinione in italiam contra multos Tyrannos legatus & eccleſiæ Romanæ rebelles cōprimēdos legatus miſſus eſt.Qui Ro.cū oi apparatu ueniens in primis Carolum Imperatorem coronauit. Quo incoronato omnes:

urbes etiã oppida: quæ in flaminia in marchia:ac patrimonio tyranni inſtigante bauaro occupauerant:breui recepit:Attamen eos uicarios eccleſiæ nomine in ipſis oppidis inſtituit:& confirmauit pacata hoc modo flaminia & pulſis ordelaphis forliuio:Ipſe Egidius loco delectatus:ibidem eccleſiæ errarium & ſuæ legationis ſedem conſtituit. Vbi & conſtitutiones quaſdam compoſuit pulchras:quibus ipſa prouincia adhuc utitur: Cũq; omnem pacaſſet Italiam.cunctoſq; prouinciarum populos ad officium pontificis redegiſſet:necnon & multas arces ædificaſſet in galliam ſucceſſore habito reuerſus eſt.Innocentio deinde mortuo:Vrbanus pontifex eius ſucceſſor iterato ad tuendam eccleſiaſticã libertatem ipſum Egidium cum ſumma poteſtate in Italiam miſit:Qui pontifici obtẽperãs cum Italiam ueniſſet:canem Scaligerum:Philippinum gonzagam:Nicolaum eſtẽſem:& Franciſcum carrarium:ſtatim ad eccleſiæ Romanæ fœdera contra Bernabouem & reliquos uicecomites.Qui omnes coniuncti aduerſus ipſum Bernabouem regiũ lepidi agitautem bellum gererent:Acciditq; tunc Bernabouem cum omni ſuo exercitu turpiter ſuperari & bonis omnibus expoliari multoſq; ſuorum procerum capi:quos interfuere in primis Ludouicus uicecomes ipſius Bernabouis ex pellice filius:ſecundus Andreas pepulus Bononia pulſus.tertius Symbaldus ordelaphus:quartus Paulus mirandulanus.quintus Guido foliancus.ſextus Azo corrigienſis.ſeptimus Gulielmus caualcabos cremonenſis:hic tamen uulneratus in mane aufugit.Ac ſic legatus hic Egidius profligato bernaboue totum uicecomitum ſtatum in confuſo poſuit: Adeo ut de eo prorſus actum eſſe uideretur:Permoti nihilominus uicecomitum tanta calamitate Franciæ & Cypri Reges ſuos legatos ad Egidium:tunc Ceſenæ manentem miſerunt ortatum:ut pacem uicecomitibus cõcederet:Quorum precibus permotus legatus uocatis ad ſe belli ſociis:tandem ipſis conſentientibus pacẽ liberaliter uicecomitibus reddidit. Cuius rei cauſa multi qui ab eccleſia diſceſſerant:ſtatim Egidio deditionem fecere: Deniq; cũ Vrbanus pontifex ex Auinione Romam ueniſſet.Egidius hic rationem adminiſtratæ reip. reddidit:ſtatimq; legationi acceſſit & pontifice cum ex Corueto in lateranum aſſociaſſet:Inde cum bona pontificis gratia & licentia Viterbium quieturus rediit: Vbi poſt tertium menſem diem obiit.Et uenerabile eius corpus ſuum aſyſium delatum in diui Franciſci Baſilica honorificẽtiſſime fuit tumulo uidelicet a ſe dum uiueret conſtructo. Eius tamen cor e corpore excerptum in hiſpania delatum ex mandato ſuo fuit. Hic optimus ac chriſtianiſſimus pr̃ multa bona in Italia exẽplo digniſſima & maxie Bononiæ contulit.Et primo nauille pro deuehendis urbi neceſſariis a Bononia uſq; in paduʒ magna impẽſa fieri iuſſit.Inde ea in urbe Senodochium ſeu Achademiam uel collegium ſuis propriis bonis conſtruxit.Cui & introitus magnos pro ſcolaribus hyſpanis pauperibus perpetuo alendis aſſignauit.Filiabus uirginibus nubilibus quibuſcumq; in uiterbio & Aſyſio ſuo in obitu ipſis in urbibus inuentis:Dotes ex ſuis bonis conſtituit miſſas ad ſummam infiniti prope numeri pro anima ordinauit celebrari debere.Aedificia quoq; plurima maxime in forliuio urbe & alibi magno ſumptu ædificauit: ipſiuſq; urbis poſt palacium ampliſſimum a ſe ſtructum etiam forum permaximum lapide cocto ſtrauit. Eius tandem oſſa ex Aſyſio in Hyſpaniam(concedente pontifice maximo)perlata fuerunt.

Ludouicus
Andreas
Symbaldus
Paulus
Guido
Azo
Gulielmus
omnes capti

Nauile
Senodochium
Bononiæ
Dotes puellarum
miſſæ pluriæ
ædificia huius prælati

¶Nicolaus Eſtenſis eius nominis ſecundus Magnifici Obizonis uiri potentiſſimi filius:hoc anno(ut aiunt) patri una cum Alberto fratre in regno Ferrariæ & Mutinæ ſuccedens:regnauit cum ipſo annis fere.35.uir certe eloquentiſſimus :& multa clementias ac liberalitate inſignitus.Qui licet de hoſtibus multos egerit triumphos:tamen ſemper claruit equitate:& modeſtia:atque conſtancia:ut nunquam uel proſperis ſucceſſibus inſoleſceret:uel aduerſis frangeretur.De quo certe iuxta ſui nominis interpretationem dicere poſſumus:quia Nicolaus uictor laudabilis interpretatur : quod ipſe bene oſtendit.Quia omnibus in rebus ſemper uictor extitit.Et non modo contra extraneos hoſtes.Verum etiam contra ipſa ſua peccata:& uicia conflixit:& de eis mirifice triumphauit .Ac etiam pro tuenda eccleſiaſtica libertate plurimum inſudauit:& laborauit:ac depugnauit.Et quam maxime contra Bernabouem uicecomitem plurimos geſſit conflictus.De quibus ſemper uictoriam reportauit.Et primo(ut dictum eſt)illud apud montemclarum agri brixienſis oppidum:ipſum bernabouem turpiter fudit:ac profligauit: Aliaque uice uictum & ſaucium fugere coegit multis e ſuis captis. Eam ob rem mul-

tis cumulatis diuitiis.Fauentiam urbem ab Haucuth gallo Imperatore uiginti millibus
nũmum auri emit.Inde ut ipſam ciuitatem facilius continere poſſet:ab eodem etiã Ba-
gnacauallum noui nominis caſtellum emit:quãtum haud multo poſt(Auſtrogio mãfre Bagna-
do eam proditione adipiſcente)amiſit.Hic ipſe multa beneficia ciuitati ſuæ ferrariæ cõ- cauallũ
tulit:& ipſam multis ædificiis clariorem reddidit.Qui cum nullum ſuperſtitem ex ſe fi oppidũ
lium reliquiſſet.Nicolaum Alberti fratris filium ſucceſſorem habuit.Hunc ferunt fuiſ
ſe pedibus claudum.

6559 1360 ℂPaganus genuenſis ex illa primaria præclariſſimaq; urbis familia:Auria natus:uir bel-
lo geſtis clariſſimus:& cum omni antiquitate merito comparandus:quem certe genuẽ-
ſes ipſi alterum temiſtoclem græcum:ſua in patria merito appellare utiq; poſſunt. Hoc
anno a ſuo genuenſi ſenatu claſſis maritimæ generalis ĩperator delectus:cu ꝫ audiſſet im
peratorem græcum una cum aragonum rege & uenetis contra rempub.genueuſem con
ſpiraſſe:ac claſſem permaximam contra eos comparaſſe:atq; in eam claſſem quantas po
terant copias congregaſſe:& cum eiſdem contra genuenſes iam inſurrexiſſe.Ipſe ut erat
animo excelſo & intrepido uir:magnam ſuæ uirtutis dedit experientiam.Nam cum ſexa
ginta tantum triremibus tantam claſſem inter conſtantinopolim & calchidinem aduer-
ſante etiam ſibi uento intrepidus cum ingenti ac trepido animo expectare non timuit:
& omnes eorum ĩpetus infracto animo ſuſtinuit.Et licet ipſi hoſtes potentiores & mul
to plures:licet uentum contrarium:licetq; mare infeſtum haberet.Cõtra eos tamẽ ma-
gnanimus hic imperator a ueſpera diei,uſq; mane hyemali etiam tempore pugnam ſu-
ſtinuit.Atq; ita de eis tandem glorioſiſſimam uictoriam cum ingenti hoſtium cæde ob
tinuit.In qua græci fugientes:ueneti ipſi ac Cathelani magnum damnum ac ſuorum ce uid hic
dem innumerabilem atq; confuſionem non modicam pertulerunt.Præfecto cathelano magnã
rum occiſo.Sequenti autem anno cum ueneti & cathelani inſcio pagano apud Corſicã genuẽſi
inſulam genuenſes aggreſſi fuiſſent:& quadragita eorum triremes hominum honuſtas um ui-
cæpiſſent ac demerſiſſent.paganus hoc audiens:tantamq; ſuorum cladem iniquo animo ctoriã
perferrens.Ab integro maximam etiam ſibi comparauit claſſem.Cum qua in græciam
traiiciens apud Sapientiam peloponenſi promontorium uenetos aggreditur:& mira fœ
licitate eos ſuperauit & profligauit:ac Nicolaum piſanum eorum præfectum cum quin alia ma
que millibus uiris captum genuam cum multis eorum triremibus ac innumerabilibus ior ui-
diuitiis cum magno triumpho perduxit:Ac ſic paganus hic inclytus imperator non ſo- ctori a
lum patriæ ſed & totius græciæ quoad uixit ſaluator eſt appellatus:& non modo quæ piſanus
diximus:ſed alia innumerabilia facinora ſtrenue & fortiter geſſit.Quæ in annalibus ge captiuꝰ
nuenſium diffuſe habentur:pro quibus immortalem & æternam conſecutus eſt gloriã. genuaꝫ
Nam uelut alter Themiſtocles iſte de inſtantibus quibuſcunque ueriſſime iudicabat:& ducit
de futuris q̃ calidiſſime coniiciebat.

6560 1361 ℂLaurentius celſus ſexageſimus uenetiarum dux.Ioanni prædicto duci hoc anno ſuffe-
ctus:ducauit annis.4.Vir & ipſe naualis belli inſignis:qui ĩ claſſico bello multa ſtrenue
geſſit.Qui cũ claſſis præfectus eſſet:& non longe ab urbe uenera conſiſteret:abſens om
nium conſenſu dux eſt electus.Qui ſua ſapientia licet incomoda multa & maxima a ge-
nuenſibus pertuliſſet:non minora & ip̃e iiſdem intulit dãna.Moriẽs deniq; cum multo
reipu.damno & incomodo:apud ſanctam mariam cæleſtinorum ſepelitur.

ℂBohemorum hereſis.

ℂTaboritarum pernicioſiſſima hereſis:imo dyabolica & conſumata ſecta:hac tempeſta
te in prega primaria Bohemiæ ciuitate ab incerto auctore initium ſumpſit.Sunt tamen
qui dicant quendam Ioãnem us huius indignitatis auctorẽ fuiſſe.Hi namque Taborite
ſic nuncupati ad imitationem primitiuæ chriſti eccleſiæ in omnibus uiuere conſtituere
& omnia in comuni tenere.fratreſq; in uice ſe appellare.ita ut ꝙ uni deeſſet:alter in om
nibus ſubminiſtraret.Sed eorum breuis feruor charitatis exiſtens cito defecit:ꝙ in eo-
dem uiuendi modo perſeuerare potuerunt.Qui a principio per alemaniam diſcurrentes
omnia uiolenti manu rapiebant:& expoliabant.& hoc tantum in comune ponebãt.Tã-
dem ultra modum multiplicantes:quendam Bohemum uirum nequiſſimuꝫ nomine ziſ
cham ſibi ducem conſtituerunt.In quo perditiſſimo homine:nihil diuinitatis:aut religi
onis:aut æqui inerat.Ab hoc itaq; ſæpe fideles catholici ſæpe uicti fuerunt . Ciuitateſq;
eorum nonnullas incendit.Monaſteria ue & ſacras ædes exuſſit:ac earum ſacerdotes plu

Hereſes iſtorum ſucceſſiue hic narrant

rimos interfecit.Horum itaq; hereticorum ſecta peſtifera & habominabilis profecto ē
etiam ultra quam dici poteſt.In primis Romanam eccleſiam nolunt habere primatum:
aut ſacerdotes quicquam habere proprii.Deinde imagines chriſti & ſanctorum ubique
delent:tertio purgatorium nullum affirmant.quarto nihil ſanctoruȝ preces pdeſſe mor
talibus aſſeuerant.quinto feſtum diem præter dominicum & paſchalem:non agunt. ſe
xto ieiunia omnia ſpernunt:ſeptimo horas canonicas deridēt.octauo Euchariſtiam ſan
ctam ſtatuerunt ſub ſpecie panis & uini:omnino fieri debere:& eādem & paruulis & de
mentibus indifferenter dari debere.Nono ſtatuerunt:ut ſacramentum conficientes ni-
hil aliud q̄ orationem dominicam & uerba conſecrationis dicerent.Sed neq; ueſtimen-
ta ulla mutant:aut ullos paramentorum ornatus aſſumunt.Decimo:ꝙ quattuor tantū
modo eccleſiæ ſacramenta:uidelicet baptiſmum:euchariſtiam:matrimonium:& ordinē
admittunt.De penitentia uero nihil prorſus ſentire uolunt.Deq; confirmatione:aut ex-
trema unctione penitus nihil. Vndecimo nullam aquam benedicere uolunt:affirmantq;
baptiſmum fieri debere ſimplici aqua.Duodecio:ꝙ Cimiteria conſecrari omnino debe-
re dicūt:imo conſecrantes deſpiciūt.Tertiodecimo:ꝙ ſuorum mortuorum cadauera in
campis ſepeliunt:cenſentes uanum eſſe pro mortuis orare.Quartodecimo:ꝙ monaſte-
riorum ordines dicunt fore dyaboli inuentiones.Quintodecimo:eccleſiarum & altariū
conſecrationes deridẽt:affirmantes:ꝙ in omnibus locis paſſim conficere euchariſtiam
poſſit.Sextodecimo:ꝙ nolunt eorum ſacerdotes coronam portare debere:ſed ſolū bar-
bam nutrite.Nihilq; eis in altari offerunt.Decimoſeptimo:ꝙ decimas omnino damnāt:
ſuis tamen ſacerdotibus prouident:de frumēto:ceruiſia:lardo:leguminibus:lignis:& om
ni ſuppellectili.Addūt quoq; ipſis ſacerdotib⁹in ſingulis mēſib⁹:ut unuſquiſq; caput ſexa
genam ſoluat:Nulla maior his hereticis cura eſt:q̄ ſermonis dei audiendi:& ſiquis negli-
gens eſt ad audiendum ſermonem ex ſtatuto eum uirgis cedunt.Cumq; in praga ciuita-
te permanere dubitarent.oppidum quoddam pugnaciſſimum non longe ab ipſa urbe ſi
bi conſtruxerunt:in quo inter cætera ligneam domum extruxerunt:quam templum ſu
um appellarunt.In quo prædicare populo iuſſerunt:ac legem omnibus dieb⁹exponi:ubi
ēt altare unicum extruxerunt:non tamen conſecratum aut conſecrandum:ex quo ſacra
mentum plebibus exhibent.Ibidem(ut ita loquar)tot emerſerunt hereſes ꝙ capita. hos
tamen plurimi & maxime Sygiſmundus imperator cum exterminare omnino non poſ-
ſet:& ſi ſacrilegos & ſceleſtiſſimos noſcet:tamē ipſe ſolus ciuitate donauit:Quæ res ma
gno dedecori & ſibi & toto bohemiæ regno fuit.Habitant iſti pluribus in locis:ſed po-

Soboſtana & Deeumana īſula

tiſſimum in ſoboſtaniam atq; in decuranam danubii fluminis inſulam.Ad quos Nicola
us papa eius nominis quintus pium ſecundum pontificem maximum dum in minori-
bus eſſet:legatum ſuo federiciq; imperatoris nomine miſit.Et maxime a quodam Do-
mino de Roſemberg ex nomine tanquam uirum optimum uocatum.Ad quos cum ac-
ceſſiſſet.Dixit Cæſari cum reuerſus fuiſſet.Non eſſe in toto mundo gentem monſtruo
ſiorem.Taboritis iſtis:aſſeuerans omnes hereſes ad ipſos migraſſe credebat: quas uideli
cet ab initio naſcentis eccleſiæ uſq; in ſuum diem peſtifera ingenia ſeminauerant.Refe-
rebatque idem legatus pius poſtea papa:ibidem Nicolaytas eſſe:eſſeq; & arrianos. Dein
de Manicheos:armenos:neſtorionos:berengarios:paupes de Lugduno:& præcipuos ibi
dem fore uualdenſes:qui quidem uualdenſes ſunt præcipui chriſti ieſu uicarii & eccle-
ſiæ Ro.inīici. E quibus dum idem legatus exiuiſſet:affirmauit ſe ex inferno inferiori
omnino exiſſe.

¶ Ziſcha autem quidam Bohemenius hereſiarcha peſſimus:huius peſtiferæ ſectæ dux
exiſtens:tanta mala infidelibus chriſtianis per Alemaniam:hungariam:& bohemiam ex
ercuit:quanta ulla hominum memoria unquam nouit.Ab hoc ſæpe fideles uictos fuiſ-
ſe tradunt:ſæpeq; chriſtianorum cedes.Complures ciuitates exuſtas.diruta monaſteria:
proſtitutas uirgines:ſacerdotes occiſos:& alia prope infinita mala inflicta.Hic alterum
oculum in pueritia perdiderat:alterūq; hoſtili ſagitta confixus amiſit.Qui inter cætera
oppidum prædictum in bohemia haud prope a praga urbe pro Aſillo ſibi ſuiſq; delegit:
locus certe & ſitu & arte pugnaciſſimus:qui duplici cingitur muro:munitur q; craſſiſſi
mis turribus:& aliis propugnaculis.Domorum tamen parietes in eo oppido:aut lignei
aut lutei habentur.Quem quidem ziſcham non ſolum monochidum:ſed etiam omni-
no cecum:ipſi Taboritæ heretici ſequebantur ducem.ſed neque abſurde quidem:ut di-

ctum ſaluatoris noſtri in eis impleretur. Qui ait: ſi cech⁹ ducatum præſtet cecho: ambo in foueam cadunt. Hic poſt infinita mala facinora ſtrenue geſta: dum morti proximus eſſet: iſtiq; heretici thaboritæ conſultarent: quem poſt ſe ducem ſibi deſignaret: poſtquã inquit mortuus fuero: excoriate corpus meum: & carnes uolucribus date: ex corio uero Tympanum facite. atq; hoc in prælio ueſtro ducem habeto. Nã quouis locorũ theutones ſonum eius audierint: mox terga dabunt: ziſcham etiam in Tympano formidantes. Qui poſtquam obiit: alii procobium quendam ſibi ducem delegerunt: alii uero tantum eius memoriam dilexerunt: ut neminem exiſtimarent dignum: qui tanto duci ſuccederet. Hunc igitur peſtiferum hominem Thaboritæ iſti heretici ueluti numen præcipuum habuerunt. Et quamuis picturas omnes abhominarentur: huius nihilominus picturam ſemper religioſe collere uoluerũt: & honorem quem chriſto domino noſtro denegabant: huic uiro contendebant.

Vide teſtamentũ peſſimi hoīs

¶ Rochezana autem quidam Boemus hereticus: & poſtea prædictorum hereticorũ: atq; aliorum fautor & defenſor: uir magnus doctrinæ & eloquentiæ: atq; ingentis ingenii poſt hos dies populariter in pragenſem archiepiſcopum electus: tanquam Arrius oliʒ hereticus: maximum damnum uniuerſo Bohemico regno intulit: Is nanq; in primis Romanam Eccleſiam ſuis Sermonibus carpere cœpit: eamq; totam errare dicens: potiſſimum dum neceſſariam omnibus fidelibus utriuſq; ſexus: comunionẽ affirmaret. Et ĩ hoc aliquas ueritates ſe habere conſtabatur: quibus Ro. Eccleſia cõtradicit. Qui cum eſſet uir audaciſſimus uideretq; plebeam in ſuum fauorem inclinatã: negante pontifice Ro. ſuo auſu temerario in pragenſi eccleſia ſibi epiſcopi nomen aſſumpſit: cuius ſane cathedra ñ pontificalis: ſed peſtilentiæ fuit. Nam pro poſſe totam ſedem apoſtolicã confundere ꝓcurauit: & nouos ritus inducere non deſtitit. Ex praga igitur in primis fratres Minores ſancti franciſci omnes turpiter eiiecit. Inde & Sacerdotes: ſi qui bene de fide ſentiebant infinitis contumeliis affici iuſſit: ymo in manibus hereticorum ſuorum repoſuit. Ibidẽ nunquam chriſtiana religio magis oppreſſa fuit: quam ſub iſto perfido homine: ſicq; regnum illud Bohemicum nobile quidem & olim opulentiſſimum: ab hereticis perfidis ex integro gubernabatur: quod ante inauditum certe fuit: hoc enim tempore omnis nobilitas: omniſq; plebs Rochezanæ parebat: quoniam ipſe pricepsq; ipſeq; caput totius quaſi regni habebatur. Nemo huic peſtifero homini etiam in minimo contradicere audebat. Vnde & infiniti prope in toto regno inſurrexerunt latrones: qui plurimas contriuerunt ciuitates.

¶ Hiſchra item Bohemus quidam latro: uir non alto loco natus Sygiſmundo Imperante Rege. & ĩfelici horum hereticoꝝ tempeſtate ſurrexit Homo certe multa ui aĩ: & corporis potentia inſignitus atq; illuſtris. Qui ſuo ingenio partem hungariæ ſibi ſubiecit: & multa prælia ibidem uaria fortuna confecit. Qui cum paucis magnas hoſtium copias ſæpe fudit: ſæpeq; uictor & raro uictus. Tandem ãno domini. 1390. cum multa latrocinatus fuiſſet: proceres Regni: Rege poloniæ mortuo ipſum Regni gubernatorem conſtituerunt: ipſe enim multas regionis illius ciuitates: diutinæ & miſerandæ ſeruitutis iugo contriuerat: nouiſſime cum latiſlaus Rex paruulus Sygiſmundi auguſti ex filia nepos paternum regnum ſuſcepiſſet data huic Hiſchra aliquantula pecunia oppidis ceſſit: erat nihilominus hic uir permagnificus ſuiq; ſæculi non parum decus. Qui quoaduixit: ſemper partes regis latiſlai paruuli apud Hungaros tutatus fuit. Eoq; pacificato: cum Hungari quieturam terram poſt longas bellorum calamitates ſperarent minime ſuperis uiſum fuit: quia nouus latro huic ſucceſſit: de quo etiam mox dicemus.

¶ Axamith Bohemus nouus latro cognomento ſic uocatus: quod latine uilloſum ſericum ſonat poſt Hiſchram prædictum noua prælia in Hungaria miſcuit. Qui cum inter montes & ſiluas: quæ poloniam ab hungaria diſterminat diu latrocinatus fuiſſet: multa facinora in hungaria geſſit: hic ĩ primis obſcura domo uilibuſq; parentibus ortus fuit: qui tanquam audax homo ſcilicet manu & ingenio promptus: poſtq̃ Hiſchram ſeu giſchram prædictum latronem ſepuſio amotum audiuit: terramq; illam milite uacuã agnouit: mox congregata non parua latronum manu: quaſi in eius locum ipſe ſuffectus regionem inuaſit: duabuſque Arcibus natura & arte munitis receptis: ſtatim ruriculos: in aptis Ruriculis ſeu uillis comorantibus igne & ferro territos miniſtrare uictui neceſſaria coegit: cumq; munitiones aliquot locis opportunis conſtruxiſſet: atq; ĩ his præſidia col

locaſſet:plurimas ciuitates munitas ſibi tributarias fecit.Deinde aſtutus homo: quia in
potenti regno diu craſſari ſine magnis copiis ſe non poſſe intellexit.Ad ingenium Bohe
micum rediit:& pulchram fallatiam cōmentatus eſt:qua latrões uniuerſos ex proximis
regionibus ad ſe traxit.Ex quibus quinq; milium pugnatoꝝ exercitum conflauit.Vnde
non ſolum ſepuſenis:ſed & uniuerſis hungaris mox ſe terribilem & formidabilem præ-
buit.Neq; Ioánes uniades:qui tūc regni gubernator fuit:iſtius impetum compeſcere po-
tuit.Qui & ſi maiores ſæpe motus ſedauerit:maioreſq; hoſtes regnum ingreſſos deleue
rit:non tamen latronis iſtius conatibus obuiare præſumpſit.Eidem etiam nonnulli re-
gni barones clam manus porrigebant.Eam ob rem latiſlaus:tunc rex puer conuentum
habuit:ſed quomodo eo in conuentu res acta fuerit:ſciri non potuit.
¶ Vgolinus Gonzaga Mantuæ princeps:hoc anno a fratribus ſuis interficitur. Cum ta 1362 6561
men illi aſtrologus quidam prout Iulio Cæſari:& diem & horam & necem prædixerit.
¶ Carolus imperator:hoc anno magnum procerum ſuorum concilium in germania ha
buit:ubi inter alias conſtitutiones:hanc optimam de regum & imperatoꝝ creatione edi
Lex bo dit:ubi hoc ꝑcipuum ſtatuit.ut qui de cætero ad cæſaream aſpiraret dignitatē:etiam ua
na riarum linguarum peritiam haberent:& præſertim latine:italice:gallice:liburnice:& ger
Vt cæ- manice tenerent.Vt deinde creatus Imperator:uariis linguis:quibus poſtea præeſſet:ſine
ſar ſci- interprete reſpondere poſſet.Sic & Mitridates rex pontificē feciſſe dicebat. Affirmabat
at uari ſapientiſſimus imperator prudentiam in primis cæterarum uirtutum Ducem eē:qua au
as legeſ rigante:Imperii habenæ conſultiſſimæ moderarentur.Qua ipſa duce:nihil inſipiēter ab
imperatore ageretur.Ac ſic nūc tertiodecimo huic libro finem imponem⁹.Cum ea quæ
ſequuntur:propter nouas religiones & maximas ſciſmatum perturbationes longiorem
exigant orationem.

LIBER Q VARTVSDECIMVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM A PRIMO AVCTORE NOVISSIME CONGESTVS: ET ACCVRATISSIME REPERCVSSVS:HIC FOELICITER INCIPIT.

VRbanus papa eius nominis quintus:patria lemonicenſis Mo
nachus ſancti Benedicti.Gulielmus antea uocatus:ſanctiqui
papa ctoris apud Maſſiliam.Abbas tunc ad uicecomites in italia3
209 legatus degens:Innocentio pontifici hoc anno ſuffectus:ſedit
annis.8.& menſibus.5.Decretorum doctor:& ſingularis uir-
tutis:ac uitæ ſanctiſſimæ uir.Qui pontificatu ſuſcepto:ad tu
endam libertatem eccleſiaſticam:& ipſe animum adiecit . Et
Egidium hiſpanum ſicut dictum eſt:iterato cum maxima au
ctoritate legatum in italiam miſit.Qui Bernabouem uiceco
mitem deuicit:& omnia in pace redegit.Quib⁹ geſtis:ipſe pō
tifex quinto pontificatus ſui anno Romā uenit. Vbi & mul
tas ædes:tum ibi:tumq; Viterbii:& monteflaſcone conſtruxit.Ibidem etiam apoſtolorū
Capita capita:diu quæſit :tandem apud ſancta ſanctorum inuenit:& locellis argenteis condens
apoſto- in lateranenſi baſilica apud ipſius maius altare:cum magna ueneratione præſente popu
loꝝ in- lo collocauit.Deſierant enim in honore eſſe propter hominum ignorantiam. Crucē eti
uenta am contra turcos prædicari iuſſit.Ad hunc enim beata Brigida Suetia principiſſa a xp̄o
præmonita:Romā uenit:cui Regulā ab ea reptam confirmauit.Inſuper & Ioannē Hau-
cuth e Roma receſſurus:anglicis copiis tandem præfecit:quas.ſ.Egidius legatus ī Italia
conſeruauerat:& eum Bononiæ ſub legato romandiolæ reliquit.Et his geſtis cum ī gal
lis reuerſurus eſſet:apud Maſſiliam defecit.
¶ Piſani qui ſuperiori anno cōtra florentinos bellū ſumpſerant:hoc anno a florentinis
Galeoto malateſta duce:adeo terribili conflictu profugati:ut ad ſpectaculū florētini po 1364 6563
puli mille piſanoꝝ florentiam in curribus importati per uniuerſam urbem ignominio-
ſe uecti ſunt.Quamobrem piſani in Gambacurtos eorum ciues præpotentes omne cri
men retruſerunt:q pecunias reipub.ſubtractas militibus nō perſoluiſſent.Et iccirco Io-
annem angelum exulem bernabouis uicecomitis amicum reuocarunt.Qui ueniēs Gā-
bacurtos ciuitate expulit.Et ciuitatem omnem breui in ſuam poteſtatem redegit.pon-

tifex tamen poſtea inter piſanos & florentinos pacem compoſuit.
6564 1365 ¶Leopold⁹.7.auſteri Dux:admōꝫ iclit⁹& potēs ħ āno adhuc iuuenis.Viridē illuſtrē uir
ginē Excellentiſſimi Berbouis uicecomitis priogenitá accepit uxorem.ad quam deſpon Virides
ſandam eius germanus decimooctauo menſis februarii cum magno apparatu Mediola- ſponſa
num uenit:& uigeſimotertio eiuſdem menſis nuptias magnificentiſſime celebrauit:acce
pitq; idem ſponſus dux dotis nomine centies mille florenos Renenſes . Ducta denique Dos
uiridis ſponſa in auſtria ad uirum:ipſe Maritus leopoldus ex ea ſuſcepit quinq; liberos ſu magna
perſtites.Inter quos diuus Herneſtus poſtea patris ſucceſſor:& pater ſereniſſimi Impera- Herne
toris federici tertii:& Au⁹ Maximiliani nunc germanorum ac Romanorum Regis qui ſt⁹dux
duas duxit uxores: primam uidelicet catherinam incliti caroli burgu ndiæ ducis fi- impera
liam unicam : ſecundam uero nunc ſuperſtitem Blancham mariam uicecomitem ſfor- toris fe
tiam illuſtriſſimi galeatii mariæ ducis Mediolani filiam:de quibus infra dicetur. derici
¶Marcus Cornelius ſexageſimus primus uenetiarum dux poſt laurentium ducem:hoc pater
anno princeps electus ducauit ānnis.3.Vir non mō doctus & eruditus ſed & multæ elo-
quentiæ inſignitus:quas obres proſepe a Senatu legatus & orator emitebatur:& dum ali
quando apud carolum cæſarem legationis officio fungeretur comperta idem impera-
tor hominis eruditione atq; eloquentia ipſum ſua ſponte equeſtri dignitate inſigniuit.
Hic itaque Magiſtratu iniro bellum contra hungaros iamdiu ſopitum denuo excitauit:
quod & optime per om nia geſſit.Et Rem ſuam publicam per id tempus pacifice conſe
ruit.Moriens Deniq; in maiori capella fratrum prædicatorum ſepelitur.
6565 1366 ¶Nicolaus acciolus eques florentinus uir ſtrenuus:& in rebus gerendis ſapientiſſimus:
hoc anno in apuliæ regno ioannæ Reginæ nomine gubernator honorabilis exiſtens:an
no ætatis ſuæ quinquageſimoſexto neapoli moritur:quo mortuo:nonnulli tumultus in
ipſo Regno atq; prouincia exoriri cœperunt.

¶Ordinis ſanctæ Brigidæ initium.

¶Brigida chriſti uirgo deuotiſſima natione Germana: ſueriæ prouinciæ princeps & do
6566 1367 mina:hoc anno ſpiritu diuino impulſa:cum nouam Religionem Monaſteriorum dupli
cium:uirorum uidelicet:& Mulierum in germania excitaſſet:atq; inſtituiſſet ad urbanū
pontificem imprimis deuotionis cauſa:ac etiam pro huiuſmodi religionis inſtitutæ cō-
firmatione ex prouincia ſuo ſeu Regno cum honeſtiſſimo comitatu & idem magno ro
mam uenit:a quo benigiſſime excepta.ipſe pontifex ob eius magna ſanctitatem & pro-
phetiæ Donum eidem Regulam a deo datam libentiſſime & munificentiſſime confir-
mauit.Huiuſce tamen religionis primum auctorem & inſtitutorem diuum Baſiliū epi-
ſcopum in Græciam fuiſſe dicunt.Quam quidem religionem Brigida hoc ſpiritu ſācto
inſpirata:hoc modo inſtaurare & renouare uiſa eſt:ſcilicet ut uirorum ac Mulierū mo-
naſteria & ædificia connexa haberentur:habitationes tamē ſeiunctæ ita ut de una ad aliā
niſi magna urgente neceſſitate tranſire poſſent.Eorum tamen baſilicam cenſuit eſſe co-
munem:ita ut fr̄es ī iferiori p̄te:ſorores uero ſeorſum in ſuperiori:officium exſoluerēt.
Quorum plane Monaſteriorum principalem curam Abbatiſſæ eſſe uoluit:fratribus tā
tummodo diuina miniſteria aſſignans.Quorum unus eſſet:qui confeſſor aut prior ap-
pellaretur:& aliis in ſpiritualibus tantūmodo decreuit.Ea quippe mōaſteria poſſeſſiōes
& prouentus habere uoluit:ad fratrum & ſororum ſuſtentationes . Quorum omnium
uictus & ueſtitus ad Abbatiſſam ſpectare decernit:nec huiuſmōi fratres aut Sorores mo
naſterium egredi præſumerent:niſi magna & euidenti neceſſitate & de licentia abbatiſ-
ſe.Eiuſmodi fratres & Sorores per epiſcopos cōſecrari mandauit:hi autem religioſi tā
fœmine quam Mares griſeis ueſtimentis uti iubentur:cum clamide nihilominus Griſea
cum rubea cruce deſuper carnibus utuntur:& nihilominus diui patris Auguſtini regu
lam profitentur:additis conſtitutionibus ipſius ſanctæ Mulieris:& tam in fratribus quā
in Sororibus certum aſſignauit numerum:quæ omnia ipſa ſanctiſſima uirgo adeo ſibi
reuelata & dictitata confeſſa eſt:quamobrem urbanus pontifex & reliqui ſucceſſores
ſummi pontifices plurimi eandē ſuam regulā auctoritate apoſtolica ſpeciali priuilegio
approbatam & confirmatam eſſe uoluerunt.Hæc igitur prophetico munere plurimum
claruit:unde & nōnulla de futuris p̄dixit:& quammaxime tanquam alter Daniel pro-
pheta de quibuſdam Regnis conſumandis:Quæ omnia ſcripto mandauit : quæ apd'
etiam in precio habentur:apud italiam uero huiuſmodi religionis pauca habentur mo

naſteria:in ſuetia autem & germania plurima quidem & magna ac oppulentiſſima eſſe
feruntur. Hi autem Religioſi etiam Seculariorum confeſſiões aliorum religionem mo-
re ex priuilegio audiunt:in hac religione quamplurimi uiri & Mulieres magnæ ſanctita
tis & uirtutis inſignis.

℄Ordo in ieſuatorum ſcatium urbano iſto præſulante apud ſenã Ethruriæ urbẽ initiũ
ſumpſit:hi quippe religioſi a principio per domos turmatim ſimplici habitu induti cum
ingenti charitate & ſimplici quadam religioſitate ſoo in ſudore & manuum ſuarum la-
bore ad inſtar Apoſtolorum & Diſcipulorum chriſti in unom uiuere & deo ſeruire ce
perunt. Quos cum ſommus idem pontifex urbanus ad ſe Romam uocaſſet itellecta ho
minum integritate & animi ſimplicitate eorum uiuendi modum plurimum laudauit;
& ita etiam approbaoit. Et a ſe laudatos cum Tunicis albis & Caputio contemptibili ſi
bi pro habitu datis abire permiſit. Et ad eorum protectionem: confeſtim Nepotem
ſuom uirum grauiſſimom & religioſiſſimum/in protectorem aſſignauit. Qui & ipſe
mox ad honeſtandum ipſius religionis habitum:auctoritate ſibi conceſſa Gryſeam cla-
midem deſuper deferendam ſine calciamentis contulit:atq; & eos & Gratiis & priuile
giis apoſtolicis plurimis comunioit:& per ſpecialem ꝓrogatiuã illos apoſtolicos clericos
ex pruilegio nuncupari ooloit. Nunc aotem mirum in modũ multiplicati:& per omnẽ
Italiam mirabiliter diffuſi:cum ſint optimæ uitæ oiri magno in precio obiq; habentur.
& quamuis ſolas orationes dominicas pro canonicis horis ſub ſilentio dicant. nec ullus
ad ſacros ordines ullo modo promoueatur nihilominus plurimi erudittiſſimi emerſe-
runt:qui ſingulari eruditionis & ſanctimoniæ priuilegio claruerunt: ob quam gratiam a
pontificibus Romanis ad Epiſcopatus dignitates nonnulli ſunt euecti: e quibus ego ſu-
perioribus annis Epiſcopum ferrarienſem & alterum in ſolgino ducatos ſpoleti urbe.

℄Ordo item noous canonicorum Regularium ſancti Saluatoris in agro Senenſi in lo-
co ſancti Saluatoris:qui a quibuſdam ignaris uulgariter ſcopetini nuncupantur:hiſdem
temporibꝰ a uenerabilibus religioſis & patribus optimis Stephano uidelicet & Iacobo
Andrea oatione Senenſibos ordinis eremitarum profeſſis:initium ſumpſit:& breui qui-
dem magno in precio multis in locis euaſit. Qui quidẽ cõgregatio ſancti ſaluatoris(a pri
mo loco)appellata eſt:quam planem congregationem Grego. undecimus hoios urba-
ni pontificis immediate ſucceſſor approbans inſigni prioilegio inter canonicos Regu
lares beati Auguſtini annumerauit. Hi plane religioſiſſimi uiri inter cæteros & doctrina
& religione ac inſigni ſanctitate clariſſimi exiſtunt:Quorum inſtitutores primi ob me
moriam & reuerentiam ſuæ primæ religionis & priſtini habitꝰ ſemper clauſtrale ſignũ
uidelicet habitum album cum ſcapulari albo & Aſtam ſuper camiſiam lyneam defferẽ
uoluerunt. Et quæcunq; ſtatuta:ac primas ordinationes conſoetas in omnibus ſeq uo-
luerunt. Ex reditibos uioont' non prædicant: ſed confeſſiones aliorum more au-
diont. Magni etiam precii maioriſq; opiniõis ob omnimodam eorum doctrinam & eru
ditionem ac mirã extrarietatem in eccleſiam dei obiq; habentur. uiros eni integerrimos
tum ſcientia:tum cæteris uirtutibus quottidie producit. Quos ſingulatim ennumerare
difficile arbitror.

℄Andreas contarenus ſexageſimuſſecundus uenetiarum Dux:poſt marcum cornelium 1367 6566
Ducẽ hoc anno:ex procuratore ſancti marci:uno omnium conſenſu licet illo plurimum
renitente dux creatus:Docauit annis.15. Quem certe ueneti omnes Numam pompiliũ
Romanum optimum uirum appellare poſſont:Eo quod non fraude:non ambitione. nõ
inſidiis non muneribus aut precibus:hoc ducatus munus conquiſierit:ymo ipſe queſitꝰ
rogatuſq; ac precibos plurimis fatigatus: ac etiam coactus illum admittere uix tan-
dem uoluerit. Vnde in illo euenit:qđ de catone legitur:quod quanto ſolicitius honores
& dignitates fugiebat:tanto honoribꝰ & fama illuſtrior fiebat:qui cum perſtrepẽtibus
undiq; bellis princeps creatus fuiſſet quod animom præſertim contra tot reges totq;
potentatus contra Senatum eleuatos ſeruauit inuictum. Igitur ipſo magiſtratum geren-
te:& apud Hungaros ludouico regnante. Andronicus palealogus ioannem callum græ-
cum Imperatorem Genuenſium auxilio fretus:quibus inſulã Tenedon premio promi
ſerat imperio deturbare annixus eſt:quæ res certe maioris diſcordiæ inter Genoenſes
& uenetos cauſa fuit:ut infra dicemus. Erat tunc apud ipſos genuenſes Dominicus fre

goſus nouiter dux creatus:& apud patauinos franciſcus carrarius ſenior qui patri in re-
gno ſucceſſerat:genuenſes igitur decimo Andreæ huius ducatus anno accitis in ſocieta
tate belli ludouico ungaroꝝ Rege & prædicto frãciſco carrarienſi:ac auſtriæ duce necñ
& Aquilee patriarcha odium quod in uenetos ob iniurias illatas conceperant:dñuo oſtẽ
dere conati ſunt:Et lucianum auriam claſſis ſuæ præfectum conſtituit at ueneti qui cũ
peryno luſignano Cypri Rege:& Bernaboue uicecomite ſolum ſentiebant. Carolum
zenum & ipſi ſuæ claſſi præfecerunt. Qui cum Genuenſibus congrediens primo
ſuo congreſſu ſuperior euaſit:& eorum quinq; triremes cœpit.Lucianus autem clade ſu
ſcepta:ut præſtantiſſimi animi imperator:maiore claſſe comparata : ſtatim uniuerſum
mare adriaticum infeſto agmine diſcurrens:maximum damnum & incomodum uenetis
intulit.Et cum iaderam oppidum cœpiſſet quotidie uenetorum portum perturbat.Pau
loq; poſt in pollam ducens:ibidem uniuerſam uenetorum claſſem ſuperauit:& maxima
cum eorum cede pene uniuerſam captiuauit .Oppugnabantur & tamen aliis in locis ue
neti terra mariq;:uidelicet & a carrarienſi & aliis in locis ut diximus.Interim uero lucia
no auria in bello mortuo petrus eius frater eius in loco ſuffectus cum ſexaginta triremi
bus & totidem nauigiis:ſtatim uenetias hoſtili animo uenit.Et ſtatim gradum:comadũ
& captulas capiens:direptis ciuium bonis igne appoſito:penitus exuſſit.Inde in clugiam
dirigens:pari terrore cum maxima uenetorum militum captiuitate & cæde:cœpit & de
ſtruxit.Qua iactura & calamitate fractus princeps ſtatimq; ueneti omnes cum terra ma
riq; premerentur. nec ullum auxilium prorſus ſpetarent:pacem & miſericordiam a ge-
nuenſibus petiere:cartamq; & atramentum mittentes:obtulerunt ſe eas accæpturos le-
ges:quas genuenſes ipſi impoſuiſſent.At genuẽſes ſuperbia elati uenetorũ legatos reici-
unt:niſi ſe bonaq; ſua ac mulieres traderent.Iam enim genuenſes uniuerſa circumq; ue-
netorum cæperant caſtella:& inſtabant iam iam urbem ingredi:princeps autem & uene
ti omnes genuenſium reſponſis nimium perturbati:ultima deſperatione ducti: ad tuen-
dam patriam tuendaſq; uxores & liberos ſe accinxerunt . Et ſtatim ante faciem portus
cathenis ferreis deductis:poſitiſq; lemnibus ac ſcaphis quibuſcunq; cum ſingulis bom-
bardellis(eo enim tunc bombardæ primum a quodam theutonico eam ob rem inuẽtæ
fuere)ac ſic cum quanta potuerunt ui ipſi ueneti genuenſes poſt longam pugnam repu
lere:ne ulterius i eorũ eſtuarias ingredi poſſent.Interim autem andreas princeps occula
tus:& inuictiſſimus uir:dum acriter obſideretur:& iam pene ciuitas comeatu deficeret.
Bernabouem uicecomitem:& ioãnem græcum imperatorem amicos ſuos ſolicitare nõ
deſtitit:ut ſcilicet bernabos apud genuam:& imperator apud peram genuenſes bellis la-
ceſſant.De uenetis profecto tunc actum erat:ſi genuenſes tantũmodo cauiſſent: ne co-
meatus ex mari in urbem uenetam inferererẽtur. At genuenſes multis grauiſſimiſq; belli
impliciti:tandem capta iuſtinopoli polaq; inde incenſa & clugia deſtructa atq; deſerta:
poſt multas datas acceptaſq; calamitates & cædes:uterq; populus diutino bello feſſus.
Aymone ſabaudienſium comite procurante & interueniente:pax hoc modo copoſita eſt
ut ſcilicet hungariæ regi uſq; ad decennium ſingulo anno ueneti decem milia annorum
perſoluerent:ea tamen lege ut ipſe rex nullibi in dalmatia ſal fieri permitteret. Vtq; pa
triarcha aquilegenſi in foroiulio eadem maneret conditio:quæ ante bellum fuerat. Du
cibus autem uenetorum & genuenſium iniunctum eſt:ut quiſq; captiuos incolumes di
mitteret.De præda uero utrinq; capta nulla mentio eſt habita.Mandatum eſt præterea
patauino principi:ut ab obſidione taruiſii recederet:utq; arces & turres in ſtagnis ad flu
minum oſtia excitatas demulcerentur.Terminiq; inter uenetos & patauinos poſiti ſunt
Eaq; pax ſancta a domino deo mandata ſeptimo calendas ſeptembris.anni.1381. confe-
cta fuit.Quibus optime geſtis:hic Andreas diuinus priceps ſecundus uenetiarum condi
tor appellatus & patriæ pater perpulchre uocatus eſt.Deniq; dierum plenus & bonorũ
operum plenior ſequenti anno cum multo animi ſui quiete dormiuit cum patribus ſu-
is ſepultiq; in baſilica ſancti ſtephani noſtri ordinis:cum tanto omnium gemitu quanto
unquam antea quis ſepultus fit.

¶ Ducum genuenſium principium.

¶ Dominicus fregoſus:primus(ut credimus)genuenſium dux:hoc anno ad inſtar uene-
6567 1368 torum omnium conſenſu creatus:ducauit annis.12. Nullibi tamen in genuenſium ge-
ſtis inuenire potui:genuenſes antea duces habuiſſe:niſi nunc:ſed nec iabobus de uiragi-

Ludouic⁹ rex Franciſcus carraria Auſtrie dux Agleiæ patriarcha cũ genuenſib⁹ Peryn⁹ rex cypri Bernabos uicecom. cum uenetis Lucian⁹ auria Carol⁹ zonus Iadera & polla ſubiciuntur. Luciãi mors Petrus ei⁹ fratẽ Gradũ Comadum Clugiã Veneti miſericordiã a genuenſibus expoſtulant Supbia genuenſium reſponſio Portus munitẽ Bõbarde inuẽtum De uenetis actũ fuiſ.

ne theologus:& genuenſium epiſcopus:qui de ipſorum geſtis:uſq; ad hoc tempus chro-
nicam compoſuit:ullam de duobus mentionem facere uidetur. Hunc igitur primum
ducem eorum credendum eſt.Is itaq; dominicus:ut res expoſtulabant:magni conſilii:ac
ingentis animi uir fuit.Qui & petri germani ſui claſſis perfecti cōſilio & magnanimita
te atq; uirtute uſus:uniuerſam cypriorum inſulam ui cepit:Diripuitq;:ac ſibi ſubegit:&
tributariā fecit: petrus enim luſignanus cypri rex:& bernabouis uicecomitis gener:pro
more regum ſolemne conuiuium in cypro inſtituerat:quod annis ſingulis facere cōſue-

Cypri rex conuiuiū p̄parat

uerat.In quo & genuenſium & uenetorum mercatorum iudices:quos baylinos appel-
lant:inuitauerat.Inter quos magna de priori conſeſu contentio eſſe cepit.Cumq; rex p̄
penſior uenetis uideretur:indignati genuenſes: armis ſuam dignitatem conſeruare ſta-

Veneti genuenſes accuſant

tuerunt.Atq; ita tectis ſub ueſtibus gladiis in regiam profecti ſunt.Quod intelligentes
ueneti regem adeunt:& eidem inſidias paratas dicunt..Qui eueſtigio rem inueſtigare fa
ciens inuenti ſunt genuēſes cum armis in regiam adeſſe.Indignatus rex illico omnes ge-
nuenſes rapi mandat:furibundusq; per ſublimem palacii locum in forum præcipitari

Genuēſes interficiunt

iuſſit:quod factum eſt.Inde eo facinore non contentus rex:omnes per inſulam genuen-
ſes commorātes perquiri ac necari præcepit.Ita ut uix unus ex tanta clade ſupereſſe p̄-
miſerit:qui rem geſtā in patriam renunciaret.Accepit tamen dominicus dux ac ſenatꝰ

Genuēſes cyprū capiūt & uenetos oēs interficiūt

paulopoſt atrociſſimam ſuorum ciuium iniuriam. Qui in ultionem erectus:intra qua-
draginta dies potentiſſimam claſſem armauit:& in cyprum per fratrem ſuum petrū mi
ſit.Cui aduentus uno & eodē momento & uiſus & auditus eſt.Petrus autē qui claſſi p̄-
erat:expoſitis in terra copiis:mox nicoſiam profectus urbem male defenſam cepit. Bre-
uiq; regem atq; reginam & uniuerſam inſulam in ſuam poteſtatem redegit. Venetis pri
mum interfectis nephandi cōſilii auctoribus.Ingentiq; ditatus p̄da: maiori cum gloria
in breuiori tp̄e q̄ ſperaretur domū cū regina & rege:ac innumerabilibꝰ captiuis domū
rediit:rex cū coniuge p̄gnante in turre capitis fari aliquādiu ſeruatꝰ ē.Donec ipſa regi-

Regina in carcere filiū peperit

na filiū ibidē pepit:quē ianū appellāt.Tandē uenia regi data regnū tributariū fecit & fa
maguſtā nobiliſſimā ciuitatē de regno exceptā genuēſi populo applicauit.Indeq; cōtra
uenetos ſibi iſenſos duriſſimū ſuſcepit bellū.Cū qbꝰ aliqn̄ cōgreſſus:apud anciatū a ni-

Petrus a uenetis ſupatur

colao piſano uenetorū p̄fecto ſupatus & uictus fuit:pp q̄ genuenſes indignati eum cū
fratre magiſtratū abrogātes:in carcerem coniecerunt.

¶ Petrꝰ igit̄ & pinus fr̄es hugōis luſygnani regis filii:hoc āno p̄re defūcto i regnū cypri 1370 6569
ſuccedētes:quātū regnauerit neſcio:petrus itaq; natu maior:ſuſceptu regno:cū eſſet uir
magnanimus:& naualis belli pitia doctꝰ:ad recupandū parrū ſuoꝝ damnū & uexatio-
nē:q e regno hyeroſolimitano ab ægyptiis eiecti fuerāt:paulopoſt iſtructa claſſe cathe-
lanis i ſocietatē accitis cū gallis ſuis aliqn̄ alexandriā ægypti urbē p̄ſtanti aīo iuaſit. Et

Alexandria ſpoliatur

eā igreſſus:ſtatim mediā diripuit:& poſt incēdit.Et q̄uis occurrētibꝰ ſibi maximis ægyp
tioꝝ copiis fugæ ſe comiſerit. Ingētē tn̄ p̄dā & ditiſſima ſpolia īde reportauit.Domūq;
reuerſus paꝝ ſupuixit:qa a ſuo fr̄e pino īterfectꝰ fuit. Cū nulla ſc̄tā i r̄gno repiat̄ ſocie
tas.Sed nec ip̄e picida:diu īgete ſtetit:nec ēt picidiū ei īpune ceſſit.Cū pp īprudentiā ſu
am maximā īter genuēſes & uenetos diſcordiā excitauerit.Duxerat.n.uiuēte adhuc p̄re
bernabouis uicecomitis filiā uxorē:quā p̄r idē bernabos cū.12.triremibꝰ cyprū honori
ficentiſſime tranſmiſit.q̄ idē īgēti gl'ia excepit.& i rei mēoria ſin.an.cōciuiū ſolēni facer̄
d̄creuit(ut p̄fer̄t)aliqn̄ iuitatis genuēſiū & uene.mercatoribꝰ:igēs calāitas eū obtigit. qa
genuēſes & ueneti cū uterq; i dexterā regis eo in conuiuio ſedere uellēt:maximus repen

Accuſatio genuēſiū

te tumoltꝰ exortꝰ ē:ſed genuēſes a uenetis de inſidiis accuſati.oēs p uniuerſam iſulā adeo
necari iuſſit:ut uix unus ſuperfuerit.qui rem geſtam cæteris renūciaret:pp q̄ a genuēſi
bus uniuerſa inſula capta & direpta.ēt rex ipſe cū uxore & aliis īnumerabilibꝰ captiuis
abducti ſunt.Et rex ac regia genuā p̄ducti:i turriq; capitis fari iclusi ibidē fuerūt:donec
regia puerulū pepit:quē & ianū iſfacti memoriā noiarūt.Tādē uenia accepta:ſe & regnū
uniuerſum genuēſi pp'lo tributariū fecit & famaguſtā iſup eidē pp'lo cōceſſit. Reuerſus
itaq; domū rex:p̄miſſoꝝ imemor famaguſtā ipā ciuitatē terra mariq; oppugnare non
deſtitit:ſed fruſtra.Quia ab iis qui in urbe præſidio erant:acriter defenſa fuit.
¶ Carolꝰ Impa.hoc āno Iunio mēſe i italia cū maxia ſuoꝝ theutonicoꝝ manu:numero:
uz.3000.armatoꝝ cōtra Bap.illuſtri Berna.uicecu.filiū:quē & i mātua urbe p̄ſidētē ob
ſedit.ſz cū tāta exercitꝰ mole nihil efficer̄ potuiſſz. Ro.acceſſit:q eo ex auiniōe uenerat.

¶Galeatius uicecomes Bernabouis germanus:hoc eodem anno : unam ex filiabus ſuis Regni francorum filio matrimonio copulauit.Cui & pro dote centum mille florenos dedit:atq; urbes quas in pedemontium radicibus poſſidebat uſufructuandas:quæ ſingulo anno uigintiquatuor milia florenos pendebant poſſidendas dedit.Sed eodē anno Spōſus mortem obuens ex ipſis urbibus multa bella excitata ſunt.

6570 1371 Gregorius papa:eius nominis undecimus: natione lemonicenſis petrus belfortis antea uocatus ſanctæ Mariæ nouæ dyaconus cardinalis: hoc anno urbano pontifici ſuffectus:ſedit annis.8. Hic clementis ex fratre nepos fuit. Vir certe multæ Innocētiæ & placabilitatis:quibus ex uirtutibus ab omnibus plurimum dilectus fuit.Qui pontificatu inito:ſtatim legatum in italiam miſit:ut res eccleſiaſticas recenſeret.Inita autem cum Bernaboue uicecomite pace:omnia in perturbatione fuere. Erant enim omnes præter uenetos uicecomitibus inimici:propter quod multa mala ſurrexere cum autem pontifex hic ea mala quæ in Italia gerebantur ſuæ abſentie aſcriberet:de reditu ſuo in italiam cogitare cæpit.Mouerant etiam eum cuiuſdam pontificis uerba:cui cum Gregorius quadam confidentia familiari diceret.Quare ad eccleſiam tuam epiſcope non uadis:ille intrepidus reſpondit:cur inquit ſumme pontifex : cæteris extra daturus:& tuum epiſcopatum & tuam Ro.eccleſiam non repetis?Quibus uerbis ponti.permotus ſtatim in Rhodano fluuio paratis una & uiginti triremibus:aliam Rem ſimulās profectionem aggreſſus:Genuam primo:deinde cornetum:poſtremoq; Romam terreſtri itinere Ianuario menſe peruenit:anno: uidelicet.1376. pontificatus ſui anno ſexto: migrationis autem Romanæ eccleſiæ in gallis ſeptuageſimo.Quo autem apparatu quaq; incredibili populi Romani leticia ſuſceptus fuerit dicere non attinet. Omnia quippe ea in urbe Regia ſuo indigebat aduentu.Menia quippe urbis & eccleſiæ fere omnes:ac priuata ædificia ubiq; ruinam minabantur. Quæ ipſe magna ex parte poſtea reſtituit. Non dico de moribus:& urbanitatibus ubiq; certe labefactatis. Vrbs enim quæ olim uniuerſum mundum ab urbanitate reduxerat:abſente pontifice: ad maximam morum ruſticitatem peruenerat:collocata itaq; in urbe ſede:Gregorius ſicut bonuʒ decebat paſtorem:omnia circumſpicere cæpit.De medelaq; uulneribus inferenda cogitans pacem in primis perneceſſariam per legatos expetere: & inter omnes componere cæpit. Verum Florentini pontificis potentiam habentes eius pacem reiicere:& nulluʒ iniuriæ genus prætermiſere : quod in pontificem tranſferri poſſet. Quibus modis permotus pontifex:florentinis Anathemate notatis omnia interdixit. Sed florentini omnia contempſere.Et ſacerdotes in urbe contra ius faſque celebrare coegerunt. Tum uero pontifex a precibus ad arma conuerſus conciliatis prius omnibus aliis contra ipſos florentinos bellum mouit.Tandem uero cum omnia accurate egiſſet:quæ ad pontificē pertineret octauo pontificatus ſui anno: quinto calendas aprilis intollerabili ueſicæ dolore migrauit ad dominuʒ.Et apud ſanctam Mariam uiæ nouæ:nouo ſupulcro:cum ingenti omnium gemitu & luctu ſepultus eſt.Eadem enim mortis ſuæ hora: in Auinionenſi palatio ignis accenſus eſt:nec extigui unq̄ potuit:quoad uſq; duæ eius partes exuſtæ fuerunt.Quo autē auctore incenſum fuerit:ignorať:eo aūt ſublato magnum ſciſma:& ingens patrum calamitas:atq; diſcordia:qualis ab initio pōtificatus ponti. ſubſecuta eſt.

papa ʒio

pap Ro. ex gallis redit

florēti ni pōti ficē par uipē dūt

Auinio nēſe palaciū cōſla grať

¶Viri bello excellentes.

¶Lucianus Auria patritius Genuenſis generoſus & nobiliſſimus uir his temporibus ætate florens uiribus & animi uirtute præſtans:a Genuenſibus claſſis præfectus deſignatus:ſtatim uelut alter.C.Marcellus Romanus magna uirtutis ſuæ dedit documenta:is enim Egregius:ac præſtantiſſimus imperator factus:cum didiciſſet uenetos piſano p̄clariſſimo belli duce:qnq; Genuēſiū triremes in Ro.littore ad Antiam portū captiuaſſe ſtatiʒ duaꝝ &.20.triremiū claſſe ſibi compata:ueloci curſu ladcrā uenetoꝝ urbē & portū puenit:ibidē quodā terribili fragore infinita propemodū damna uenetis illata: mox in polenti portu adnauigās ibidē claſſeʒ uiginti triremiū in portu ſedēteʒ offēdit:atq; hoſtili aīo impetiit:& diu cū piſano claſſis p̄fecto depugnās:tandē cū magna cede eū ſuperās.x.&.8.triremes eidē abſtulit:uerū dū uictoria ꝑpe cōſumata foret:& eā hic lucian⁹ aptis oculis uideř uellet.caſſidē ſibi eleuās:lācea trāſfix⁹ mortē obiuit. Vtrāq; tamē claſſeʒ oēm & uictricē & uictā Genuēſes captiuarūt & Genuā(præter eas quas mare abſorbuerat)perduxerant.Alia atque alia ingentia præclara facinora : & uictorias in claſſico

hic lucian⁹ ilľe occidiť

bello & contra uenetos & alias nationes rei ſuæ publicæ infeſtas:hic inuictiſſimus Lucianus ſemper obtinuit quas commemorare longum eſſet.Huius autem præclariſſimi uiri uirtutes & nomen uſq; in præſens non modo apud genuenſes ſuos:ſed & apud cæteras nationes ſummis laudibus celebrãtur.Vnde & nos hoc in loco ipſius nomen immortalitati comendantes documentum legentib⁹ exhiberaus:ut diuinam uirtutum ſuarũ ymaginẽ nõ ſtatuis modo aut picturis:ſed quadã imitatiõe & ope celebrare uelit.

Gradũ comadum crapulas clugiaꝫ capit mulieres ſeruat bebe & reliqua uenetorum periculuꝫ imparatoris mors genuenſes proprias incendũt naues imparatorẽ hunc miris effert laudib⁹

¶ Petrus item eius germanus:& ipſe Luciano predicto fratri nõ modo carne:ſed & animi uirtute atq; potentia nõ interior:& ipſe apud genuenſes ſuos per hæc tempora poſt Lucianum prædictum maxime exiſtens in precio:ab eiſdem genuenſibus claſſico bello germano mortuo:præfectus ſubrogatus:magnam ſuarum uirtutum ſpem genuenſibus præſtitit.Eo ꝙ tanq̃ alter Hanibal penus tanto cæteris ciuibus & prudentia:& magnanimitate præſtare uidebatur quanto populus uenetus cunctas maritimas gentes:potentia anteibat.Hic itaq; Luciano mortuo factus imperator:ſtatim nouem triremes & triginta barchas priſtinæ claſſi addidit cum quibus ex genuenſi portu ſoluens proſpero uẽto laderam iam ſuam uenit:Et exinde omnem uim naualis belli ſumens cum ſexaginta triremibus & totidem aliis nauigiis in portum uenetum cum magno ſtrepitu peruenit. Atq; ibidẽ Grado:Comado:Ruuino & grapulis ui captis & direptis:ſtati incendit.Ibiq; cum didiciſſet uenetos cathenas ferreas ſuo portui addidiſſe:clugiam ſe contulit:quam egregie munitam atq; defenſam:tandem ui cœpit:In quam cum ſex milia hominũ clugienſium & uenetorum interfeciſſet:& uniuerſam in direptionem militibus dediſſet.uelut alter Marcellus Ro.mulierum pudicitiam ſeruatam habere uoluit.Inde quoq; noningentis & quinquaginta hoſtibus captis laderam in captiuitatem tranſmiſit. Exinde etiam Bebas caput Ageris ĩ uicuq; ſancti Lazari ac Mathemaucum delatus omnia igne ferroq; uaſtauit ac concremauit:& Laurerum etiã multis oppugnationibus tandem pertitus eſt:atq; inde pupillam uicum periit tribus milibus ab urbe diſtantem:ut eo urbẽ inuadere poſſet:quam certe obtinuiſſet:licet multis bõbardis repelleretur: ſi eius triremes & barchæ in canali agi potuiſſent.Vnde & de imprudentia hic tantus uir repræhẽdi potuit:ꝙ maximum pro modico amiſit. Nam ſi Clugiam dimiſiſſet & mare comeatibus uenetis iterclusiſſet:de ipſis uenetis ſempiternam gloriam reportaſſet.Sed dum Clugiam captam munire intẽderet:ibidem a uenetis clauſus eſt:Vbi tandem dum ſuos contra zenum uenetorum claſſis præfectum preliatentes adiuuare uellet:bõbardæ ictu percuſſus uitam euomit.Cuius morte conſeruati genuenſes in proprias naues ignem appoſuerunt:& relicta Clugia Genuam inglorii redierunt. Quæ res magnam fiſuram in genuenſi populo ſuſcitauit:Ex huius itaq; preclariſſimi ac ornatiſſimi imperatoris petri & duorum præcedentium uidelicet pagani & luciani fortiſſimorum ac inuictorum certe imperatorũ interitu:non genuenſis florẽtiſſima modo reſpublica ſua:ſed(ut ita loquar) totus terrarum orbis ſingulare quoddam decus & ornamentũ amiſit.Erant enim natura uirtute & gloria iam excellentes:ut etiam ſua ætas ex ipſis tribus potuerit in omni genere laudis cum antiquitate decertare:Nam quamuis antiqua & regia eorum familia auria multos ſemper ediderit egregios & illuſtres uiros iſtos:tamen tales ac tantos fuiſſe dixerim ut uix ulla laude quis ornati poſſet.Cum ex ſolis facinoribus ipſis:magnũ non ſolum familiæ ſuæ:ſed & toti ciuitati genuẽſi maximum ſplendorẽ attulerint:Nec quẽpiam unquã audiuimus aut legimus glorioſius ĩ iſtis mortem obiiſſe:qui pro patria populo ſociis pro ſua deniq; dignitate accerrimo dimicãdo ceciderint.

Riparia genuẽſium incẽdit̃ nauis alexãdrina ditiſſima capitur

¶ Carolus zen⁹ patriti⁹ uenetus uir inter uenetos nobiles:non ſolum ſuæ ætatis:ſed & priorum temporum bonis uirtutibus & litteris ornatiſſimus his temporibus apud uenetos ſuos:& rebus bello geſtis:& aliis plurimis facinorib⁹ ita clarus extitit:ut alter Camillus Romanus ab eiſdem merito appellaretur.Quando quidẽ in ħ Clugienſi bello periculoſſimo:quod genuenſes contra uenetos difficillimum geſſere hãc prouinciã ſuſcepit.Qui ſuſcepto imperio ipſo:primo belli ſui impetu:cum petri prædicti Auriæ genuenſis prefecti uires ſuſtinere non poſſet in orientalem genuenſium Ripariam delatus in ultionem ipſorum omnia igne ferroq; uaſtauit. Inde in Alexandriam egypti urbem adnauigans nauem quandam genuenſium permaximam ex Alexãdria redeuntem & fugientẽ in Cretẽſi portu nõ ſuis ſuorum magna cæde tandẽ debellauit & cœpit.Cui met-

cimonia trecentorum milium aureorum ualoris erant. Quæ res cum uenetiis renunciata fuiſſet: ipſum cum magna ſui opinione & fauore gaudentes reuocarunt. Qui dū rediiſſet: Veneti per ipſum Clugiam recuperare ſtatuerunt. Cuius ingenti conſilio uſi: duas naues onerarias: mox ī clugienſi portu demerſerunt: Genuenſes nihilominus omne Venetorum præſidium pertuliſſent: niſi confeſtim hic præſtantiſſimus imperator affuiſſet: qui licet multis confoſſus fuerit uulneribus: tamen eos ingenti uirtute repulit Nec etiam ipſe Genuenſes ſuperaſſet: licet acerrimum & maximum prælium comiſit, niſi eorum imperator petrus auria bombardæ ictu mortuus fuiſſet. Verum eo mortuo: cum Genuenſes ipſi pedem refferre cepiſſent: ipſe eas obres uictoriam obtinuit: Eo itaque in prælio defectu capitis zeno hic de hoſtibus uictoriam obtinuit: innumerabilis quippe multitudoitū Genueuſium: tum uenetorum eo in bello occiſa fuit. Eo hoc modo confecto. Aliud Bellum contra Bucicallum ſeu Bucicardum francum præfectum: qui ex nomine francorum regis in Genuenſi urbe locum tenebat: poſtmodum geſſit. Qui Bucicallus dum patauino principi opem afferrē uellet: hic zeno iterum claſſis præfectus illum glorioſiſſimo prælio ſuperauit. Alia quoque innumerabilia facinora ſtrenue geſta ab hoc inuictiſſimo imperatore refferuntur. Quæ quidem a leonardo iuſtiniano clariſſimo oratore in funebri ſua oratione diffuſe refferuntur.

Naues ī portu demerguntur.

petrus ī terficić

bucicallus item ſupatur

¶ Nicolaum piſanum etiam patricium uenetum uitum bello ſcientiſſimum: cum prædictis ea in militari ſcientia apud ſuos uenetos floruiſſe conſtat. Qui & ipſe cum multa ac plurima bella pro re ſua publica ſtrenue geſſiſſet: & apud polam hiſtriæ prouinciæ urbem male aliquando (ut fit) pugnaſſet domum inglorius rediens, a Senatu magiſtratu priuatur: & in carcerem mittitur. Sed Veneti poſtmodum a Genuenſibus grauiter oppreſſi: & multis in locis & maxime apud Clugiam ſuperati: & animo conſternati. Cum maxime nulla apud eos ſalutis ſpes uideretur: Et de Re ueneta prorſus actum eſſe dubitarent. Et iam ultima deſperatione ducti pacem ſuppliciter expoſtulaſſent. Eas ſcilicet accepturi leges quas Genuenſes uictores darent. Statim clamor incerto auctor in Senatu auditus eſt dicens. O Veneti in Area unicum Piſanum ſeu piſaneum contra Genuenſes habetis uictorez: qui eos uincere noſſet. Quo clamore audito: e ueſtigio Andreas dux cum Senatu iu carcerem deſcendens ipſum Nicolaum uictorem & Canea eduxit: & hylari uultu appræhenſa eius dextera illum ah integro bello maritimo imperatorem & præfectum conſtituit: Et eidem omnimodam poteſtatem maritimi belli conceſſit. Cuius deinde auxilio & prudentia Res ueneta mirifice fuit conſeruata,

hic ī carcerē mittitur

¶ Albricus Cunii Romandiolæ oppidi clariſſimus comes: terreſtris belli inſigniſſimus: ac inuictiſſimus imperator: hiſdem temporibus ab Anglis & Germanis eruditus: fato quodam in re militari mutationem fecit. Superioribus etenim temporibus itali omnes arma ferre & pertractare iam inſueti: per equites externos mercede conductos: bella geri per italiam conſueuerant. Sed hic ingenio ſuo noſtros bella gerere optime docuit. Quibus ſe itali noſtri deinceps ab inteſtina & externo hoſte tutati ſunt. Hunc autem primum Bernabos uicecomes armauit. Quibus præſidiis tutatus cum externo hoſtes ſæpe conflixit: & uictor euaſit. Atque ita uniuerſam gentem externam: quæ uicecomitibus & aliis ſeruire conſueuerat e lumbardia noſtra breui expulit: Bernaboue deinde a nepote in carcere coniecto. Albricus hic ſtipendio dimiſſus. Statim italis omnibus: qui arma cum eo ferre ceperant: ſe ſe ducem exhibuit. Qui mox tantum militum multitudinem ſub uexillo ſancti Georgii repente coegit: ut & Britones: Theutoneſque ac Anglos: qui a noſtris conducti mercede prouincias noſtras euertere: & infeſtare: ac diripere conſueuerant: italia expulerit: fuiſſe enim refferunt quadraginta equitum milia externos: quos Albericus hic cum duodecim milibus ſibi congregatis expulerat. Inſtitutioni autem huiuſmodi militiæ; Albricus hic addidit nouum ornamentum: quod ubi uſque in præſens tempus Thoraces ocreas: Brachialiaque ex corio milites induebantur ipſe ferro & calybe totum armari hominem primum docuit. Huius autem. Huius etiam Albrici ductu auſpicioque & Diſciplina militari ſecuti ſunt: Bracius montonus Albrico ipſi domeſtic⁹ Sforcia cū laurentio Atendulo: paulus urſinus mōſtarda forliuiēſis tartaliaq; lauellēſis & tho. cribell⁹ mediola. & alii cōplurimi: externis itaq; italia pulſis

uox incerta

Armatura primū ex ferro

diſcipuli in armis Albrici iſti ſunt

& Galeatio uicecomite primo mediolanenſium duce defuncto. Albricus hic altiſlao
rege in regnū uocatus magnus comeſtabilis ſtati ab eodē creatus ē. Et i neapolim mox
ducēs:urbē diu oppugnauit.quā tādē magno īpetu captā:i ladiſlay regis ptātem redegit.
Qua uictoria.3.reliq regni pricipes ciuitates ſuas i regis manib⁹ deduxer:ide i romādio
iam ueniēs maxima facinora contra omnes illos Regulos geſſit. Et quaʒ maxime Aſto
rem fauentinum:quem tandem urbem relinquere coegit.Huic auteʒ inuictiſſimo prin
cipi & imperatori dicere auſim.Italos noſtros plus debere: quam omnibus ante & poſt
eum fuere. Quo autem genere mortis obierit:aut quos heredes habuerit nullibi in-
uenire potui.
¶ Franciſcus Carrarienſis Senior unicus domini Iacobini ex uxore filius:hoc anno fra- 1371 6570
tre eius Gulielmo ex pellice interfecto in Regnum paternum:uidelicet patauinum ſuc
cedens :regnauit annis undecim. Vir quidem ſplendidus & multis uirtutibus adorna-
tus:ac plurima laude dignus.Qui inter cætera ſuam patauinam urbem : & menibus:&
caſtellis:Turribuſque:ac ſplendidiſſimis Edificiis:& ædibus:tum publicis:tum priuatis
mirifice exornauit.Necnon & præclara:ac multo memoratu digna in præliis geſſit fa-
cinora:pro quibus:ſuo Regna multa præſtitit incrementa. Verum cum Bernabouem
uicecomitem Sororium ſuum a Galeatio maria nepote ſuo detentum : liberare ac de-
ſendere ſtatuiſſet.Non modo eum liberare potuit: ſed & proprium regnum ; ac uitam
ſuam denique perdidit.Quia ab eodem Galeatio tandem ſuperatus:& captus:in modo-
etiæ Cauea:quæ uulgo furnum appellatur incluſit : ac demum interire fecit. Denique
de octobrio menſe anni.1383.poſt annum ſecundum ſuæ captiuitatis:cum uita exceſſiſ
ſet:eius filius franciſcus ab Duce corpus impetrauit: & aromatibus conditum patau-
um cum magno funebri apparatu deferri fecit:& Regiis exequiis:in maiori urbis eccle 1375 6574
ſia Sepulchro marmoreo ſepelliri fecit.

Hic a galeatio capiſ & carceri mācipatur

¶ Viri doctrinis excellentes.

¶ Ioannes bochatius natione florentinus ex Certaldo oppido oriundus poeta:& philo-
ſophus:atque Aſtronomus:necnon & orator præclariſſimus:hoc anno : cum ſexaginta
duorum ætatis eſſet annorum e uita migrauit.Qui cum ameni eſſet ingenii uir:ut lati-
na patriaque lingua in dicendo diſertiſſimus haberetur : hos infraſcripto poſt ſe reli-
quit libros:uidelicet.
De Genealo.deoꝝ:pulchre li.14.Quoꝝ pricipium eſt:ſi ſatis.Itē belloꝝ opus egregium.
De mulierib⁹ claris li.1.Pridie mulierū egregia
De uiris illuſtrib⁹ li.1.Exquirenti mihi
De montibus li.1.Surexeram equidem
De fontibus li.1.poſtq̄ de montibus.
De fluminibus li.1.Figmēto poetico traditū.
De ſtagnis & paludib⁹ li.1.Et ſi nōnunq̄ e ſtagnis.
De noibus maris. li.1.Modica laboris aſſump.
Bucolicoꝝ uerſib⁹.li.1.Tyndare nō ſacius fuerat.
promiſcuū & Ro.imparor geſta
cōtinēs.Et ſciſmatū:bellorūq̄ pcipue
eoꝝ quæ fuerunt in italia
De rebellione terrarum eccleſiæ.
De bellis florētioꝝ cū duce mediolāi
& cū rege aragonum.
De tartaroꝝ uictoria cōtra turcos.
De uictoriis Sygiſmōdi imperatoris:
contra turcos.De hereſibus bohemorum. De captione conſtantinopolis & aliis circa
materiam turcorum. Vernacula autem lingua:multi eius extant libri.iocis & uanitati-
bus pleni.Sed ſententiarum ſucco:ac meliflua ſuauitate uerborum ſonantium repleti:
utputa librum centum nouellarum:& corbatius:ac philoſtratus.De aliis aūt nihil uidi.
¶ Ioannes de ruppeſſa minorum ordinis inſignis theologus:tempeſtate hac p̄ter ea que
in ſententiarum libros accurate docteque ſcripſerat ; In carcere truſus:multa de futu-
ris:tamq̄ propheta ſcribere præſumpſit:uidelicet de duobus antichriſtis.Et de eccleſiæ
conciliatione:& de conuerſione omnium gentium ad fidem chriſti.Et alia multa:quæ
in ianuis adeſſe affirmabat.Et hæc a domino ieſu chriſto ſibi reuelata fuiſſe cōteſtaba
tur:quæ non modo euenere:ſed oppoſitum in omnibus fuiſſe conſtat . Huiuſmodi au-
tem pronoſticatores multi ab initio decepti fuere.Quibus ſacius fuiſſet ſilere : q̄ talia
temere loqui.

Vide ſtultā pphetiam

¶ Petrus Thomas Conſtantinopolitanus patriarcha ordinis Carmelitarum egregius:ac
celeberrimus doctor:hiſdem temporibus apud famaguſtam Cypri inſule ciuitateʒ:poſt
multorum librorum editionem:ac multoꝝ (ut aiunt)miraculoꝝ celebrationem plen⁹
dierum.ac bonorum operum in gratia ad dominum.

¶Symonem de caſſia ordinis eremitarum diui Augoſtini theologum:& peregregiuʒ cõcionatorem:per hoc tempus tãq̃ medicinalis caſſia languenti animo ad uitæ integritaté refrigerio affuiſſe tradunt. Qui: ut uerus Euangeliſtarum interpres:& Domini noſtri Ieſu Chriſti imitator uerus. Omnia ipſius Saluatoris geſta:in ordinem colligens. In quindecim ſubdiuiſit libros: quos de Chriſtiana religione ipſe intitulauit. Sed & alium librum. De doctrina chriſtiana. alium de patientia. Item de ſymboli expoſitione li. unum. De ſpeculatione crucis li.i. De diſciplina ſpiritualium li.i. Sed & de miro & quaſi diuino ordine alia collegit opuſcula. Epiſtolas quoq; edidit plurimas:bonis documẽtis refertas. Hic florentiæ:o q̃maxime:ubi magno erat in precio:ſpiritu prophetiæ floruit: Vbi ẽt monaſterium ſui ordinis ſanctimonialium a ſolo ædificauit:& nobiliſſimis matronis ac uirginibus illud repleuit.

¶Gallus abbas ordinis ciſtercienſium:natione theutonicus:uir diuinarum humanarũq; ſcripturarum apprime eruditiſſimus:hac tẽpeſtate clarus effulſit. Qui cum ordinem ſuum collapſum ad regularem obſeruantiam reduxiſſet:inter cætera quoddam præclaruʒ opus:ad fratrum ſuorum ædificationem ædidit:illudq; in modum Dyalogi inter patré & filium compoſuit:quod malogranatum prænotauit:& ſunt libri.iii. Incipit'. Fili accedens ad ſeruitium:ſermones etiam plurimos ad fratres conſcripſit.

¶Richardus ardamacenſis archiepiſcopus & hyberniæ primas:magnus philoſophus ac iuris pontificii profeſſor:cõcionator celeberrimus:per hos dies floruit. Et plures de temporibus ſermones cõpoſuit:ac ꝓpoſitionẽ corã pontifice & cõciſtorio in Auinione contra mendicãtes libꝝ edidit. Quæſtiones ẽt ſniaꝝ libro uno compoſuit. Et alia quædaʒ.

¶Matheus natione polonus:patria Traconiẽſis ſacraꝝ litterarum ac philoſophiæ magiſter:hiſdẽ tẽporibus in gymnaſio pragenſi cathedrali magiſterio ſublimatus:cum eẽt ingenio celebri inſignitus legẽdo & ſcribendo magnã doctrinæ ſuæ cõmeruit laudẽ. Qui ad multoꝝ ſolatiũ & inſtructionem plurima cõpoſuit opuſcula. E quibus iſta ferũtur. Et primo de prædeſtinatiõe ꝑ modum dyalogi libros.7. Incipit. Vellẽ declarari quomodo:prænotatur ãt Rationale diuinoꝝ operum. Item de contractibus li.i. De celebratiõe miſſæ li.i. Ad epm̃ uuarmieñ. li.i. Epiſtolaꝝ ad diuerſos li.i. Sermones collationales.

¶Gerardus religioſus magnæ ſanctitatis uir:natione theutonicus:his temporibus cum Germania in dyoceſi Traiectenſi domum fratꝝ eoꝝ.ſ.qui de communi uita nũcupantur: inſtituiſſet ẽt cũ eſſet magnæ eruditionis tam diuinaꝝ ſcripturarum q̃ pontificii iuris: ſcripſit nõ ſpernendæ lectionis plurima opuſcula. E quibus iſta ferũtur. De contractib⁹ & uſuris li.i. De inſtitutione nouitiorũ li.i. De locatione curæ paſtoralis li.i. De interna conuerſatione li.i. De regimine monialium li.i. De incomoditatibus matrimõii li.i. Epiſtolarum ad diuerſos li.i. Sermones uarii li.i. & alia quædam.

¶Iacobus de Ioſana ordinis prædicatorum theologus:ac declamator inſignis:hac tempeſtate in precio ob magnam eruditionem exiſtens. Et ipſe ex ingenii ſui magnitudine ſcripſit non contẽnẽdæ utilitatis quædam opuſcula. E quibus iſta ſunt. In Geneſi li.i. In exodo li.i. In leuiticum li.i. In numeri. li.i. In Deuteronomio li.i. Sermones quadrageſimales: & de tempore ac de ſanctis li.iii. Lecturas quoque in ſacris codicibus. Collationeſq; ac determinationes multas:

¶Bernardus deniq; ordinis prædicatorum:natione theutonicus. Thefelicenſis eccleſiæ epiſcopus theologus ac declamator egregius:hac ætate cum eſſet inter Doctores famoſus:& ingenio præſtans:ſcripſit ad Treuerenſem epiſcopum:De illuſionibus demonum inſigne opus. Item ad eundem. De ſciſmatibus li.i. Incipit. Gloriam ſapientes poſſidentetiam ſermones uarios li.i.

6575 1376 ¶Franciſcus & Ludouicus Guidonis Gonzagæ filii:hoc anno:cum Hugolotum coruʒ
fratrem natu maiorem ob cupiditatem affectati regni octaua die decembris interfeciſ-
ſent:Mantuanæ urbis dominium ſibi aſſumentes:regnauit Franciſcus ipſe annis uno &
triginta. Vir quidem præclarus atq; magnanimus:& prudens. Qui ſua prudentia ac ma
gnanimitate ſtatum ſuum periclitantem ingenti uirtute ex maximis eripuit periculis. Miracu
Nam in anno domini.1397. auxilio etiam aliorum confederatorum per annum continu lum .S.
um bellum Galeatii ducis Mediolani infracto animo ſuſtinuit.& eo etiam tandẽ profli Augu-
gato:non modo magnum triumphum:ſed et maximas diuitias atq; ſpolia conſecutus ſtini
fuit. Idq; factitatũ fuit:in die feſtiuitatis diui patris noſtri Augu. Quãobrẽ & ad ꝑpetuã

rei huius memoriam.ex decreto ipſius franciſci & ſucceſſorum:quoddam ſingulare mu
nus.quot annis illi Eccleſiæ:uidelicet fratrum Eremitarum diui Auguſtini in hodiernū
etiam noſtrum tempus magna cum pompa offerunt.Equidē ꝺ regno ipſius actum eſſe
uidebatur.niſi meritis diui Aurelii Auguſtini:diuina effuiſſet clementia.Mortuo deinde
Galeatio Duce:hic franciſcus cum uenetis fedus iniēs copiarum ſuarum Generalis Im
perator contra franciſcum Carrarium patauii dominum delectus fuit: cuius prudentia
& uirtute ipſe Senatus uenetus Verona & Patauium celeberrimas regiaſq; urbes tādē
obtinuit:& hoſtem penitus extinxit :& e terra deleuit.Hic malateſtæ principis Ceſenæ
ac Arrimini urbium domini filiam nomine paulam duxit uxorem .Ex qua Ioannē frā
ciſcum ſucceſſorem ſuſcepit filium:deniq; poſt inūera præclariſſima facinora a ſe geſta
ſenio confectus:anno domini.1407 .uita exceſſit:& apud ſanctum franciſcum ea in ur
be ſua ſepultus eſt.
¶ Antonius & Bartholomeus Scaligeri Segnorii ueronæ principis naturales filii hoc an 1377 6576
no.xi.cal'.ia.ipſo eorū patre defuncto & ſequenti die: etiam Alberto ipſius Segnorii geni
tore ex ueneno dato apud peſcheriam oppidum ſuum morte ſublato ueronæ & uincen
tiæ urbium principatum ſumentes æque quinq; annis regnarunt:deniq; cum nulla ſan
cta ſocietas in regno inueniatur.Antonius tamquam Romulus fratrem Bartholomeuꝫ
interfecit.Sed deus ipſe qui nullum malum permittit ipunitum:hunc fratricidam ipu
nitum nullatenus permiſit:nec ipſo in regno diu quieſcere uoluit . Qui ſtatim frāciſc⁹
carrarienſis ſenior:eidem ſtatim execrabile intulit bellum:pro quo multis eum incomo
dis affecit.Verum cum eum omnino ſuperare non poſſet.Galeatium uicecomitem me
diolanenſium Ducem in eum concitauit.Ad quem cum exercitu magno adueniens illū
in urbibus ipſis acriter obſedit:ac tandem in deditionem accepit:Relictiſq; urbibus in
manibus ipſius ducis galeatii:ipſe uagus & tanquam profugus uelut alter cayn primus
homicida dei iuditio meritus luit penas.
Vrbanus papa:natione Neapolitanus :hoc anno Gregorio pontifici & Barenſi
papa. Archiepiſcopo ſuffectus ſedit annis.xi.& men.8.Vir quidem calidus:& iniuria 1378 6577
2u rum memor:atq; uindex:qui pontificatu ſuſcepto(ut par erat)non pacem iter
chriſtianos componere noluit:ſed magis Cardinalium & ioannæ reginæ iniurias ulciſci
conatus eſt:propter quod florentinos Anathemate notatos:ut in ſuam reduceret ſentē
tiam abſoluit:qui.ſ. ioannem Ancuth Gallum ſuarum copiarum Ducem.neapoli con
tra Ioannam reginam miſit:inde cum natura inquietus eſſet atque omnino inhuma
nus:apud nuceriam quoſdam cardinales creans ſeptem ex ueteribus in carcerem conie
uēdica cit:dicens eos contra ipſum pro Antipapa clemente coniuraſſe.E qbus quinq; cum Ge
tiu⁹pa nuam proficiſceretur in mare demerſit.Eo quippe ob timorem Caroli apuliæ regis ac
pa ceſſerat.Hominem enim illum.ob minus iuſte poſtulata ad iniuriam cōpulerat.Cum
Cardi q; ibidem ad caroli ipſius obitum permanſiſſet.Tandem Romam reuerſus eſt: ibiq; con
nales firmatis Eccleſiæ Ciuitatibus inde etiam neapolim acceſſit:ubi & ladiſlai caroli pueꝝ
29 ac ioannam eius Sororem a paterna hereditate perturbare annixus eſt : ſed re infecta
uno Romam rediens:cum magno apparatu & honore a ciuibus exceptus eſt : ubi ad quoſdā
die inſidias deuitandas nouem & uiginti cardinales uno die creauit : in quibus maior pars
creati Neapolitanorum fuit.Tres uero fuere Romani. Quibus creatis : paucos ſuperuixit
dies.Mortuus deniq; romæ in baſilica beati petri ſepelitur:paucis tanquam ruſticum:
& inhumanum flentibus.
¶ Sciſma uigeſimū ſecūdū omniū certe peſſimū & ſcādaloſuꝫ:q per nonē & trigita an
nos durauit:hoc āno initiū ſumpſit:mortuo itaq; Gregorio pontifice : & eius exequiis
ex more celebratis.Clerus populuſq; ro.Cardinales obnixe rogaruut:ut romanum pon
tificem aut italicum omnino deligere dignarentur.q & Eccleſiā ro.rēq;pu.integre ſan
cteq;gubernaret:aliter ſi ſec⁹eſſet:ideo ꝺ xp̄iāæ noie auctū eēt.Italicū reqrebāt ne ſi gal
lus eligeretur & ro.curia trāſmigrar cōtigeret ro.reſpublica piclitaret qb⁹ cardiales p
benigne reſpōderūt dicētes:ſe ꝓ poſſe eorū uotis obtēpaturos,pmiſerūt:irētq; & bono
aio eēnt:aiaduertētes igit pſes ro.ppl'ꝫ ꝑcipitē & icōſideratū mltū expaueſcer cœperūt
erat tū i curia Bartho.qdā Barēſis archiepus:uir calid⁹:& cōſilio ꝓmpt⁹:quē pſes cōſu
lētes dixerūt:qd hac i re facto opus eēt:nt romana eccleſia in gallias remeare poſſet:iſq;
hoc unū eſſe remediū reſpondit :dicēs:ut un⁹noie tātū & alius re & facto deligatur:

qui poſtea ſublato periculo nominetur. Atq; ita eius conſilio acquieuere. Intrantes itaq;
patres conclaue. Ipſum Bartholomeum barenſem archiepiſcopum ad deligendos non ſo
lummodo Romanos deligere ſtatuerunt. Vt poſt modum tutiori loco alium ſubroga-
rent. At uero unus cardinalium ex gente urſina: qui ad id toto poſſe aſpirabat: nec ullũ
præter ſe eo faſtigio dignum credebat: ſtatim ab extra gallum pontificem electum Ro
manis inſinuauit. Quod cum uulgus præſtolans audiſſet. Conclaue eueſtigio: multo tu-
multu effregit. Minis ac terroribus patris concuſſit. Sed cum didiciſſet italicum. ſi baren
ſem creatum conquieuit. Leonardus tamen Aretinus in fine octaui libri ſuarum hiſto-
riarum refert: ꝙ cum in conclaui patres: de ſucceſſore deligendo conſultarent. Inſurgens
Romana plebs nullius certe hominis impulſu: ſed ſuo impetu permota: Romanum pon
tificem ex ciuibus romanis uel ſaltem italicis creare debere clamabat. Hæc dicta poſtu-
lataq; cum non rationi inconſona uideretur. auditur tumultus. Creſcẽſq; multitudo ad
uſq; conclaue peruenit. patres autem timore concuſſi: ut populo morem gererent. Barto
lomeum barenſem archiepiſcopum patria Neapolitanum extra collegium cardinalium
pontificem creant: urbanumq; ſextum appellant. Quo facto: cum romani poſtmodum
patres perſuaderent: ut de more eum uenerarentur. ac etiam per orbem principes per lit
teras cõmonerent: ut & ipſi id per legatos facere dignarentur. nihil tamen effectum eſt.
Erat nãq; urbanus ipſe (ut diximus) natura ruſticus & inurbanus: ſed ingratus & inquie-
tus: atq; inexorabilis. Et propterea omnia ſubſecuta ſunt mala ac ſciſmata. Etiam cũ ꝑ-
ter ſpem ad tantæ dignitatis faſtigium euectus fuiſſet: intollerabilius omnibus uideba-
tur. Cuius inhumanitas induxit patres alior ſum proſpicere. Inq; clanculũ inter ſe de hac
re & electione conqueſti: & metum & populi romani uiolentiam incuſantes. Diſſimu-
lata igitur ad tempus in dignitate cum bona pontificis uenia Anagnam petierunt. Et in
de fondos tranſmigrarunt. Ibiq; Ioannæ reginæ ſecuritate confiſi octo cardinales alium
pontificem elegerunt. Robertum ſcilicet cardinalem gebenenſem: qui antea legatus in
italia fuerat miſſus. Cui & ſeptimo clementi indita eſt appellatio. Ac ſic per orbem litte
ris diſſeminant: hanc ſcilicet ueram pontificis electionem. Clementemq; uerum & indu
bitatum chriſti uicarium: ubi uera fuerunt ſuffragia. Quia coacti a populo romano: ita-
lum potius q̃ gallum delegerant. Et hinc maximæ diſcordiæ: megnumq; ſciſma in eccle
ſia dei oriri cæpit. Vt duo in ea dicerentur capita. Vrbano autem principum chriſtiano-
rum pars. & pars Clementi fauere cæpit. Italia enim cum germania & panonia urbano: Princi-
Clementi uero gallia: hiſpania: cathelonia: & britania adhæſerunt. Cardinales autem gal pes qui
li his geſtis: multas uillas: oppida: ac urbes diripere & occupare ſtatim cæperunt. fauent
℄ Clemens poſt multas datas acceptaſq; clades: in gallias tandem cum ſua curia profe- ponnfi
ctus eſt: ubi apud Auinionem: ut hactenus pontificum moris erat ſedem conſtituens ue cibus
rus pontifex a gallis omnibus ueneratus eſt. Et ſedit annis quindecim. duob9
Inceſlaus Caroli imperatoris prædicti filius. tertius & uigeſimus Germanorum
u imperator: hoc anno patre defuncto: cum iam una cum patre annis octo impe-
6578 1379 raſſet: poſt patrem confirmatus: imperauit annis. 22. quamuis imperii benedi-
ctionem a papa nunquam obtinuerit. Vir certe patri in omnibus diſſimilis: ignarus: uide
licet & ſine prudentia. Qui totum tempus uitæ ſuæ: in extrema germania in ocio & libi
dinibus conſumpſit: propter ꝙ & ab electoribus tandem procurãte Roberto Bauaro du
ce imperio depoſitus eſt. Nam idem Robertus animaduertens imperii dignitate & homi
nis ſecordiam: zelo commotus: & uiciorum inimiciſſimus: illum deponi procurauit. un
de & ipſe nolens ſuffectus eſt.
℄ Catherina italica ex Sena ethruriæ urbe oriunda: prædicatorum tertii ordinis profeſ-
ſa: uirgo ſanctiſſima & innumerabiliũ uirtutum mulier præclariſſima: hoc anno ætatis
ſuæ trigeſimo: multis pietatis miraculis: etiam ſpiritu propheticæ admodũ inſignita. Ro-
deuotionis cauſa exiſtens. uitæ ſuæ finem fecit: atq; ibidem eius ſanctiſſimum corpus in
baſilica de la Minerua ſui ordinis: uidelicet prædicatorum maxima cum populorum fre
quentia delatum cum celebri honore: deuotione: ac reuerentia ſepelitur. Quam ſanctiſ-
ſimam uirginem: poſtmodũ pius papa eius nominis ſecundus conterraneus ſuus anno ſa
lutis noſtræ. 1460. calendis maii. in ſanctarum uirginum numero merito aggregauit.
Quæ quantæ ſanctitatis: quantæque uirtutis: & meriti fuerit. Idem pontifex memora-
bili relatu proſecutus eſt.

℄Carolus regio gēere uatus:uidelicet ex Carolo illo:qui Mãfredū apuliæ regē ſupauit: exortus:hoc anno ab urbano pontifice contra Ioannam Reginam in Italiam uocatꝰ.ro 1380 6579
mam cum octo milibus equitum ad urbanum pontificem ex ungaria uenit.Indignabatur autem urbanus papa Reginæ.Tum quia ipſa fauebat Clementi ſeptimo Antipapæ: Tum quia dicebatur adoptaſſe in filium andagauenſem quōdam regis francorum filiū cognouerat;urbanus quantus eēt Carolus in re militari:cum olim iu bello Taruiſino ꝓ hungaris contra uenetos ſtrenue egiſſet:ueniens itaqꝫ in Italiam cum prædictis octo milibus hungaris militibus terruit florentinos.Et acceptis ab eis quadraginta milibus nūmum auri:pontificem mox Neapolim petiit.Et mirabili uictoriæ curſu capta Regina: & ducibus eius ſuperatis regnum obtinuit:& reginam interfecit.Regnauitqꝫ in neapoli quattuor annis.Anno deinde ſequenti Ludouico hungariæ ſine liberis defuncto:cuꝫ ēt ipſius regni proceres reginæ relictæ gubernarionem æquo animo non ferrent:Carolum hunc regem accerſiuerunt.Qui magna populorum gratia coronatus:nō multo poſt dū Comentum celebraret Reginæ dolo anno domini.1185.interfectus eſt.Verum Vrbanus pontifex ut gauderet portione fœlicitatis regni capti:mox neapolim cum curia acceſſit & ab Rege iſto Carolo uictore expoſtulauit nepotem ſuum Capuæ principem creari ꝙ cum uellet uiolenter obtineret ab ipſo rege prohibitus eſt. At pontifex ſagaci īduſtria obtinuit a rege:ꝙ propter æſtatis caumata nuceriæ habitare poſſet.Eoqꝫ loco præſidio firmato:papa regem citauit:ut ad eius priuationem audiendam ueniret. Rex autem:ut facilius reſponderet.Contractis copiis nuceriam circūſedit.At Raymundus comitis Nolani ex gente urſina filius ueniens:urbanum cum curia ad proximū mare perduxit: ubi Triremes genuenſium affuerunt.Et dum pontificem uehebant quinqꝫ cardinales ſaccis inuoluros in mari demerſit.Romamqꝫ reuerſus:alios.29.Cardinales creauit pro maiori parte Tleapolitanos.

Regina interfi cit

Quīqꝫ cardina les iñſac cis in uoluti demer gūt

℄Nicolaus Guaſchus ſecundus genuenſium dux:hoc ipſo anno Dominico fregoſio duci ſuffectus:ducauit annis nouem.Vir quidem prudentiſſimus atqꝫ magnanimus paciſqꝫ amator & procurator:qui rempub.ſuam in magnis bellorum perturbationibus & diſcriminibus:tum contra Bernabouem uicecomitem & caretinos:qui naulum & albigenam ciuitates occupauerant:tum etiam contra uenetos offendiſſet:didiciſſetqꝫ petrum Auriā claſſis ſuæ præfectum in clugienſi bello fore interfectum:nec Maruphum Auriam eidē ſuffectum potentiæ uenetorum potuiſſe reſiſtere:quin Clugiam cum magna ſuorum cede redemiſſ nt:poſtq̄ uenetos ipſos per ipſum Maruphum multis īcomodis perturbaſſet:& terg ſtinos eiſdem rebellare cogiſſet:ac Iuſtinopolim urbem ui captam incēdiſſet: pariqꝫ modo in hyſtria polam deſtruxiſſet.Reſpub.ſuæ cauens inter ipſas utraſqꝫ partes pacis tractatū ,quamlibentiſſime acceptauit.Qua confecta: & ſub formula concluſa etiam albigaunum & naulum ciuitates ſuas ſibi a Carethinis ablatas:mox recepit:& cū eiſdem ſimiliter pacem confecit.Indeqꝫ & claſſem in græciam in ſubſidium Calo Ioannis a cantacuſino imperio pulſi tranſmiſit:& cum mox ſua potentia in imperio reſtituit Ipſe autem quoad præfuit ſemper rempub:pro uiribus in pace cōſeruauit.Eoqꝫ mortuo ſua genuenſis ciuitas propter guelphorum & gibellinorum diſſidia:Duces ex more non elegit:ſed ſe in francorum regis manus comendauit.

Careti ni cō tra ge nuenſeſ

Maru phus Auria

Iuſtino polis & pola urbes

Calo Io annes Impera tor

℄Ludouicus andagauenſis dux:& caroli francorum regis frater:Caroliqꝫ prædicti Nea- 1382 6581
politani regis inimicus:quem diximus a Ioanna Regina in filium fuiſſe adoptatum:hoc anno ex gallia cum quinqꝫ & quinquaginta gallorum militum milibus contra Caroluꝫ ipſum & urbanum papam in italiam uenit.Cuius aduentus maxime florentinos & aretinos terruit.Eo ꝙ Aretini Carolo fauebant:& florentini etiam eadem obſequerentur.In lumbardia itaqꝫ primum deſcendens a Bernaboue uicecomite perbenigne & comiter receptus eſt.Et multis ac multis muneribus ab eodem donatus:etiam pecuniis & comeatu humaniſſime eum adiuuit.Indeqꝫ per Ethruriam tranſiens ab exulibus aretinis uocatus:poſt multas cædes aretium urbem de manibus Caroli ſuſtulerunt:& eidem diripiendam conceſſerunt:In illa enim urbis captiuitate epiſcopus ipſius & leonardus aretiuꝰ hiſtoricus adhuc puerulus:una cum Genitore ſuo & pluribus nobilibus uiris ab exulibus capti fuerunt:& diu in carceribus macerati.Captaqꝫ aretio & gibellinis conceſſa. Ludouicus hic Neapolim petiit:& biennio cum carolo decertauit.Sed ipſo tādem in bello interfecto Andagauenſes ſui milites diſſipati conſilio ac duce carentes:omnibus bonis ex-

Genua duces amplīꝰ non eli git

Berna bos ui ceco meſ

Leonar dus are tinus capiť

poliati bini mẽdicantes in patriam rediere: Andeganus autem qui Aretium ludouici iſti us nomine poſſidebat intellecta ſui Ducis morte: urbem pro. lx. M. Ducatis florentinis uendidit: & cum ipſis pecuniis ſuam in patriam remeauit: Bernabos autem uicecomes inclitus ſane princeps: filio huius Ludouici unam ex filiabus ſuis uxorem dederat: atq; dotis nomine florenorum centies mille huic ſancto Ludouico Socero dum Neapolim bella gereret tranſmiſit. Tametſi puella nunq̃ uiro tradita fuerit. Prius tamen Regina Scalligera Bernabouis uxor & ſponſæ mater aliquandiu deceſſerat. Ipſa enim deuotiſſima mulier exiſtens ſuis impenſis templum permaximum diuæ uirgini Mariæ quod ab ipſa Scalæ cognominatum eſt: extruxit & magnis prouentibus dotauit.

1382 Ioánes galeatiꝰ uicecomes Galeatii mariæ filiꝰ prius Mediolanẽſiũ dux patre iam tribus annis defuncto: diuiſo inter ſe & Bernabouem patruum regno: hoc anno cum tota inſubria in ipſum Bernabouem patruum declinare concerneret & propter hoc etiam hunc Galeatium nepotem (licet Generum) multis inſidiis & machinationibus interficere tentaſſet. Et ipſe ſimulata cauſa aſſumpta ex Papia Mediolanum ad ipſum patruum: & Socerum ſuum Bernabouem uiſitationis gratia adire ſe finxit. Et cum proptius acceſſiſſet ipſum Bernabouem ſibi obuiam factum inſidioſe intercepit: & captuȝ in Tricii Arce uſq; ad mortem cuſtodiri fecit. Eoq; captiuato: & filiis omnibus fugatis: uniuerſum Mediolanenſe regnum obtinens: decem annis regnauit: cuius potentia cum antea maxima certe foret: accedentibus poſtea Bernabouis opibus formidabilis omnibus eſſe cæpit. Vnde cum Antonius Scaliger & Franciſcus carrarienſis ſenior grauiſſimo bello inter ſe decertarent. Carrario inſtigante: qui aliquantulum ſubcumbebat: ab iſto adiutus: Scaliger ſuperatus in deditionem uenit: Et Veronam: ac Vincentiam urbes ſuo imperio adiecit: pauloq; poſt etiam in carrarium ducens: tandem poſt multam obſidioneȝ ipſum cum Patauina urbe compræhendit: & in Modoetia oppido ſuo uinctum tranſmiſit: ac ibidem in carceribus ipſum uitam finire coegit. Inde cum in Ethruriam exercituȝ duceret: Bononiam ciuitatem ſuaſione Gonzadinorum & populorum nobilium Bononienſium compræhendere ſtatuit: & captis circumquaq; ſuis caſtellis: tandem apud Caſelichum uicum florentinorum & Bononienſium: ac aliorum confederatorum exercitum pugna conſerta adeo contriuit: ut omnes ipſius exercitus primates captiuauerit. Inter quos fuere: Franciſcus tertius carrarienſis: & Iacobinus eius frater: Accius ubaldinꝰ: Iantodeſcus: Petrus mala: & Bernardinus facini canis cum aliis pene innumerabilibus. Quo terrore: Bononia concuſſa: ipſius iugum ſtatim ſubiit. Captaq; urbe: Ioannes Benriuolus: qui urbi dominabatur: in fruſtra ab exulibus conciſus eſt: Pauloq; poſt Senenſes Peruſini: Aſſiſiani: Piſani: & alii Ethruſci trepidantes ſeſe ultimo ſuæ poteſtati ſubmiſere: Lucenſes uero haud multum apparẽdo deſtiterunt: quæ res maximum florentinis incuſſit timorem: qui pluribus annis continuis eius & prædeceſſorum ſuorum ſubſtinuerunt bellum. Vbi decies centena & ducenta ſex aureorum nũmum milia contra ipſum eos in ſtipendiis militum perſoluiſſe fertur. Deniq; anno domini. 1402. adhuc Galeatius hic nihilominus bellum contra florentinos acerrimuȝ continuaret: urbemq; durius obſideret: cuȝ nihil amplius ſalutis ſpes: niſi in deditione eſſet: parumq; apparẽdo diſtarent: ipſe Galeatius apud Melegnanum agri Mediolanenſis oppidum ſuum inſperata morte conſumptus eſt. Relictis poſt quattuor filiis: duobus legiptimis: cæteris naturalibus: quibus & ſingulis Regni portionem aſſignauit. Viginti itaq; nouem ciuitates hic in italia poſſidebat: quarum nomina hæc ſunt: uidelicet: Mediolanum: Papia: Monſregalis: Nouaria: Vercellæ: Alba: Aqs: Alexãdria: Derdõa: Bobiũ: Placentia: Parma: Rhegiuȝ: Bononia: Piſa: Sena: Maſſa: Groſethum: Cluſium: Peruſia: Aſſiſium: Nuceria: ciuitas: Beluna: Feltrũ: Vincentia: Verona: Brixia: Bergomum: Comum: Cremona: & Crema. Fuerat eniȝ hic clariſſimus princeps ſtatura procerus eleganti aſpectu: litteris omnigenis edoctus: & celebri eloquentia clarus: ingenio calens: & agendis aſtutus: & ſagax: duas uxores duxit: Heliſaberham Boemiæ regis: ſeu ut aliis placet: Sabaudianam filiam: ex qua Valentinam ſolam ſuſcepit filiam: quam & Aurelianenſi Duci matrimonio copulauit: & in anno. 1389. in Galiam ad uirum tranſmiſit. Cui & pro dote Aſtenſem urbem cũ uniuerſo eius agro & argenti laborati uncias mille: & ſexcentas: præter alia munera impræciabilia. Tanta & enim ornamenta & pompa in eius nuptiis fuere: ut Equorum ephibiæ argenteæ: ac phaleræ: margaritis ornarentur. Aliam uero uxorem habuit uxorem Catherinam: uidelicet:

Andeganus aretiũ uendit florentinis

filia Bernabouis fit mulier huiꝰ ludouici

dos magna

tẽplũ S. M. dela ſcala

Bernabos capiẽ filii eiꝰ fugãtur

Antonius ſcaliger capitur

Fräciſcꝰ cũ patauia capitur

exercitꝰ mltoȝ pfligat captiui duces

Io. bẽtiuolꝰ in fruſtra cõcidit

ciuitates captæ

ciuitates ducis enumerat

Valentina filia ducis

põpã nuptiaruȝ

unde

conſobrinam ſuam bernabouis filiam:ex qua Io.mariam & philippum mariam angluꝫ
poſtea duces ſuſcepit.Hic qppe cũ ingentis aĩ atqꝫ potentiæ eſſet uir poſtquam triginta
annis ſub titulo Comitatus uirtutum imperaſſet.In anno ſalutis noſtræ.1395.menſe ſep
tembri archiepiſcopo Mediolanenſi oratore miſſo ducatus titulum a uinceſlao Impera
tore centum milibus florenis obtinuit .Et per manus ipſius Archiepiſcopi oratoris eo
dem menſe ingenti pompa ducatus Biretum & alia inſigna recepit : uixitqꝫ poſtmodum

Centũ mille ducati ſoluti Dux creatur Feltrũ ciuidalem uenetis donauit Bibliotheca papiæ Leporariũ papiæ Corpꝰ in duas Partes diuidit

ea in dignitate annis ſeptem.Tanta nanqꝫ fuit huius animi magnitudo.ut etiam ad impe
rii dignitatem aſpiraret:hanc obrem uenetis feltrum & ciuidalem oppida ẽt condona
uit.Et niſi tam cito morte præuẽtus eſſet.ad id certe perueniſſet.Hic in papienſi ſua ur
be:inter cetera caſtellum ſiue Regiam domum incredibili pulchritudine & impenſa ex
truxit:in quo & Bibliothecam condidit:in qua tantam librorum copiam contraxit:quã
tam alibi me unquam uidiſſe memini. Leporariumqꝫ contiguum muris cinctum iuxta
illud conſtituit.In quo Monaſterium Superbiſſimum ordini carthuſienſium toto orbe
certe celeberrimum conſtruxit:& maximis prouentibus dotauit:ubi & dimidiam corpo
ris ſui partem tumulari ex teſtamento ſuo iuſſit:in eius autem funeris pompa interfue
runt imprimis omnes ſui exercitus Imperatores urbinenſis & mantuanus principes reli
quiqꝫ ordinum perfecti:ſed & cunctæ ciuitates atqꝫ oppida eius Dictioni ſuppoſita lega
tos miſere cum uexillis nigriſqꝫ inſignibus:qui funus comitarentur . Elatum itaqꝫ fuit
ex Arce portæ Iouis uidelicet Mediolani ad maius urbis templum ,Ibiqꝫ ex eius decreta
cadauer diuiſum:cuius media pars in papienſi carthuſia:aliaqꝫ in uienam ad ſanctum an
tonium delata eſt.Eius igitur mors totius lumbardiæ excidium & Ruina fuit:ut infra
dicemus.

¶ Michael Maurocenus tertius & ſexageſimus uenetiarum dux : hoc anno indemortui
Andreæ contareni Ducis loco ſuffectus:Ducauit men.quatuor:uir ingenio & animi ma
gnitudine inſignis .De quo tamen nil memoriæ dignum in ſuo magiſtratu habemꝰ cũ 1383 6582
eodem anno ex peſte aſſumptus fuerit.Eius autem corpus apud prædicatores in maiori
capella ſepultum fuit:in cuius ſepulchro inſigni & marmoreo hoc Epigrama inſculptũ
uidi.Videlicet.

Inclita uitales michael quem duxit in auras.
Maurocena domus Venetorum quibus & ingens.
Spes erat alta parens intercepit ardua fatum.
Cæpta Ducis:uirtute potens fuit enſis acutus.
Iuſticiæ moriens patriæ per ſæcula luctus.

¶ Antonius uenerus quartus & ſexageſimus Venetiarum Dux hoc eodem anno Michae
le prædicto duce ſublato duodecimo die menſis octobris abſens comunibus ſuffragiis.
eidem ſuffectus annis.18.Vir quidem conſilio illuſtris:ſed prudentia circunſpectione il
luſtrior.Qui cum uniuerſa forma Europa & Sciſmatibus & Seditionibus periculoſiſſi
mus plurimum fluctuaret:& ipſe ſua prudentia ſenatum populumqꝫ uenetum quoadui
xit:a quibuſcunqꝫ malis expertem effecit.Verum cum Io.Galeatius uicecomes Medio
lanenſium Dux franciſco gonzagæ mantuano principi bellum indixiſſet:ipſe ex fœdere
Carolum malateſtam in auxilium miſit:qui galeatii exercitum apud gouernolum oppi
dum mantuanum turpiſſime profligauit.Reliquam autem ipſius tempu.maxima in pa
ce ſemper conſeruauit.Deniqꝫ omni uita integer comprobatus . poſteaq̃ multa egregie
& magnifice ædificaſſet:ac clugiam a genuenſibus deſtructã rehædificaſſet decimo octa
uo magiſtratus ſui anno menſe primo plenus dierum & bonis operibus dormiuit cum
patribus ſuis.Sepultuſqꝫ ex mandato ſuo in baſilica prædicatorum.

Clugiã ræhędificat Frã.gatheluti us genuen.

¶ Calo iannes conſtantinopolitanus Imperator Andronici palealogi imperatoris filius: 1384 6583
hoc anno ob maximas ipſius filii diſſenſiões a cantacuſino Græculo nobiliore ex Regia
per arma pulſus ope franciſci Gatellucti patricii genuenſis imperium recuperat.Quam
obrem in ſede confirmatus eidem franciſco ingratitudinis ſignum Mitilenem inſulam
mox dono dedit:atqꝫ alios etiam theſauros plurimos condonauit . Fuerat nihilominus
hic calo iannes Genuenſibus antea infenſus:quod contendentibus inter ſe Genuenſibus
atqꝫ uenetis iſte calo iannes uenetis fouit:& una cum illis peram Genuenſium coloniã
oppugnare adiuit:Contra quẽ Andronicus eius filius(cum eſſet pr̃i & uenetis inimicus)
auxilio turcoꝝ & Burgarorum pugnam obtinuit:ac urbem defenſauit :quo patrem eo

deduxit;quod in Genuenſium partes ſtatim tranſierit.Quam ob cauſam Regi bene ſuc
ceſſit.
℄Mitilenæ itaq; iſula quæ alio nomine Leſbos appellatur:de qua ſupra libro tertio di
ctum eſt: his temporibus in franciſci Gatuluſii Genuenſis manus deuenit:in cuius po- Leſbos
ſteris poſtea per annos octoginta uſq; ad annum domini.1464.fœliciter ꝑdurauit.Quo
anno(ut ſupradictum eſt)Mahumetus Othomanus turcorum princeps poſt captā con-
ſtantinopolim etiam uir cæpit:& maximo cum chriſtianorum dedecore & ſtrage in ſu-
am poteſtatem redegit.Hæc quippe ciuitas ab inſula id nomen accepit:quæ omnibꝰbo
nis & diuitiis inſtructa habetur.Duos portus habet:quorum unus clauſus erat quadra- portus
ginta triremium capax.Dicta nanq; fuit Mitilenæ a Mitilena Macharey filia.Quæ tem duo
pore diluuii deucalionis in eam prima aduenerat:quod quidem noui in tempus hoc uſq; mithile
permanet:inſula tamen Leſbos appellata fuit:quia in ea idem Machareus utilem ualde na
legem edidit:quam leonem ab eius robore appellauit:pelaſgi græci ab initio priores ip- filia ma
ſam habitauere:cum adhuc ſtaret Troya:poſtea Eoles ſucceſſerunt.Deinde perſarū Im- charei
perium ſucceſſit:poſtmodum Macedonum:deniq; Romanorum cumque Romana reſ- Lex ꝟna
pu.in Græciam tranſlata fuiſſet ſub Græcorum Imperatorum manus : uſq; ad tempus charei
iſtud fuit:poſtremo in Gatheluſiis:ac ultimo iam.38.annis elapſis ad turcos deuoluta ē. In mani
6584 1385 ℄Ladiſlaus Caroli prædicti regis filius hoc anno patre in hungaria a Regina ueneno bꝰ cuiꝰ
ſublato eidem in Neapolitano regno ſuccedens:regnauit annis.29.Hunc mater puerulū fuit
inter multas difficultates educauerat.Qui cum adoleuiſſet hungariæ regnum ſuſcepit:
ſed cum ibidem res parum proſpere ſuccederent:expeditione non pauca ſuſcepta:& lade
ra de regno occupata ueneris uendidit.& cum pecuniis ipſis in italiam uenit.Vbi per al laderā
bricum cunii Comitem belli ſui Ducem Regnum neapolitanum obtinuit .Atq; eo pur urbem
gato paulopoſt eius in manibus integrū redegit.Quibꝰ geſtis:cum ingentis magnanimi ueneti
tatis iuuenis eſſet:atq; omnium regum prædeceſſorum potentia & rerum proſperitate emunt
omnibus per circuitum formidabilior euaſiſſet:& pontifici ro.ſuſpectus eſſe cæpit:qui
cum albricum Cunii comitem magnum comeſtabilem in Neapoli creaſſet & inſtituiſ- magnꝰ
ſet.non amplius per præfectos:ſed per ſemetipſuꝫ exercitus ductare uoluit:unde & poſt come
mortem galeatii Ducis mediolani peruſini:& aliæ latii ciuitates in ſuam poteſtatem de ſtabilis
uenerunt:ſed & uigeſimo regni ſui anno:per amicitiæ ſpeciem romam ingreſſus :roma- Albricꝰ
nos in bonifacium nouum pontificem ad arma concitauit.Quibus in contentionibus
ut leonardus Aretinus ſcribit undecim ex primoribus patritiis per ludouicumpontifi-
cis nepotem intercepti & occiſi fuerunt.Quamobrem perterrefactus pōtifex ſtatim cū
omni curialium turba uiterbium fugit:poſt hæc etiam Gregorio duodecimo pontificā
tendem rex per pontificis abſentiam romam occupauit.Quapropter pontifex illum re
gni titulo priuauit:& ludouico ludouici Andagauenſis filio regnum conceſſit . Verum
Ioanne uigeſimo tertio pontificante ob ipſius Io.pontificis Ducibus profligatus fuit:q
ſi(ut ipſa aiebat)hoſtis prudentia & uictoria uti ſciuiſſet:totius regni poteſtatem habuiſ
ſet:poſt hoc autem uaria fortuna inter pontificem & regem ſemper fuit.Quia mō pa-
cem modo bellum habuerunt:hac tamen de cauſa Corthonam urbem florentinis uen
didit:ſed etiam dum florentinos reliquaſq; ciuitates per uim ſibi ſubdere ſtatuiſſet:mor cortho
bo in peruſia contracto Neapolim profectus eſt:ubi meliuſculus factus:poſtea ex uene- naꝫ flo
no procuratione florentinorum(ut aiunt)ſublatus eſt:cum perſæpe & id a ſuis tētatum rentini
ſuis:abutebatur enim ut fertur:cuiuſdam medici ſui adoleſcentula pulcherrima: quam emunt
cum ſumme diligeret perſæpe ad eam uentilabat:qui cum genitor Medicus cognouiſ-
ſet florentinoꝝ ablationibꝰcorruptus Regē cū filia hoc mō intoxicauit.Ipſe enim me-
dicus pater filiam ad ſe uocatam blandis allocutus eſt uerbis:placet inquit filia mi: qd'
me Auū ſobole regia facere ſtudeas.Itaque ama illum :illiq; ſerui:ac cura ſūmopere ut
redameris. Quamquam ſitu mihi obtemperaueris:faciā ut te nil carius habeat :& hoc
filia mi:te & omnes nos beabis:fuerunt itaq; adoleſcentulæ ſūmopere uerba hæc.Illeq;
uenenum quod medici neapellum uocant:puellæ in paniculo tradidit:iuſſitq;cum a Re puella
ge foret comprimenda uuluam eo medicamine leniret :puella igitur paternis conſiliis ſe & re-
obtemperans ſe regemq; eo medicamine mox interfecit:atq; ita nec ipudicam pater ha- gē ipu-
buit filiam:neq; multum paſſus ē abire regem.Hoc ideo ſcribere hic uoluimus:ut hinc dicū ir-
omnes luxurioſi principes & quicunq; alii nil eſſe tutius continentia:nihilq; periculoſiꝰ terimit

quam uetitus concubitus.

¶Sigiſmundus qui poſtea imperator & Auguſtus fuit natione Bohemus: origine uero theutonicus uir illuſtriſſimus hoc anno ladiſlao prædicto ex hungaria pulſo ipſum hũgariæ regnum uocatus ſuſcepit:& ad Imperii uſq; ſuſceptionem .25.annis in eo regnauit. Vir quidem prudentiſſimus atq; magnanimus cum quadam corporis maieſtate atq; ſplendore nimium decoratus:Bellator ardentiſſimus licet in præliis perſæpe extiterit infœlix Reiq; publicæ chriſtianæ acerrimus defenſor:hic duodecimo regni ſui ãno maximo exercitu cõgregato uidelicet theutonicorum:Gallorum:hungarorum:& uandalorum:cum.25.milibus equitibus contra turcos:qui ad ſummam ducentorum(ut aiunt) millium tam equitum quam peditum aſcendebant:profectus eſt:ubi cum multa prælia aduerſus eos infracto animo conſtituiſſet.Tandẽ chriſtianis ex paucitate durior fortuna extitit:quod in ipſis præliis ad uiginti milia chriſtianorum interfecta fuere: ex turcis autem ſexaginta milia trucidata refferuntur.Cum Bohemis perſæpe cõflixit.& ſemper eos acie profligauit.Vxores duæ huic fuere:prima Maria Iudouici ipſius gentis regis unica filia ac heres fuit.Cum qua & regnum accepit:illiuſque cauſa duos & triginta regulos:qui eidem rebellauerãt:gladio interfecit:ob quam rem & ipſe poſtmoduȝ mortua uxore regina in uinculis coniectus & regno priuatus fuit:uerum poſtea dimiſſus & Barbarã Hermani ciciliæ comitis filiam ducens uxorem comparato denuo exercitu regnum rurſus uendicauit:& ad imperii ſui uſq; aſſumptionem in eo regnauit.

20.milia chriſtiãi occiſi turci.60. Milia iterfecti 30.reguli iterfecti

¶Iacobus Armeniaci comes eo etiam anno a florentinis mercede cõducti cum uiginti militibus equitibus in Italiam per cymſii montem deſcendit:& mox in Alexandrinum agrum deueniens caſtellatium oppidum cum maximo Impetu cœpit:cœptumq; diripuit & euertit.Quo audito eueſtigio Iacobus uermes copiarum galeatii Ducis Imperator eidem occurrit:ſed uiſa hominis potentia intra urbem Alexandrinam ſe continuit.Armeniacus autem ſuam uolens experiri potentiam in die ſcilicet Iacobi octauo calendas Auguſti urbem acriter & diu oppugnauit.Deniq; laſſus cum ad tentoria reuerteretur a tergo ab ipſo Iacobo uerme inſecutus cũctum ipſius exercitum diſſipauit:& Armeniacũ comitem uulneratum cum innumerabilibus captiuis in urbẽ perduxit.Qui paulo poſt & uulnere & aĩ dolore uitam exhalauit:in eo autem cõflictu tanta gallorum fuit cedes:ut eorum numerus non refferatur:ſex tamen equitum milia capta refferuntur.Inter quos Raynaldus Iamfigliarius & Ioannes Ricius florentini equites fuerunt:qui eundem iacobum Comitem conducebant:eam obrem omnis florentinorum contra Galeatium deperdita fuit ſpes.

Vide maximã gallorum cædem

Sex equituȝ milia capta

¶Franciſcus carrarius iunior ſenioris franciſci filius.Qui ſuperioribus annis ad Bauarium timore galeatii Ducis confugerat:hoc anno ſolicitantibus florẽtinis & ſauentib⁹ uenetis mutata ueſte patauium ſecreto ingreſſus urbem ſuis adiuuantibus(præter arcẽ) obtinuit.Ac paulopoſt adiuuante etiam Io.haucuth britonico florentinorum copiarũ Duce arce obtenta:regnauit annis.15.Non tamen magna ſine trepidatiõe fuit:quoad galeatius Dux uixit.Sed eo e medio ſublato.Cuius arma plurimum extimuerat in magnã ſpem ſuæ augendæ dictionis ſtatim deuenit.Et eo maxime quia propter ipſi⁹ mortem omnia ad arma reſpiciebant.Et propterea calide Gulielmum ſcaligerum cum ſuis Brunoro & antonio ueronam introduxerat:& urbem ſibi ſubiicere fecit. quibus in regno confirmatis:paulopoſt de medio per mortem abſtulit:& urbe diu optata potitus:ſuo regno adiecit:munitaq; firmiſſimo præſidio uerona:& Iacobo fratri ſeu filio cõſignata ẽt. Brixiã occupare tẽtauit:ſed a Iacobo uerme & Iacobo De cruce:ac othobono de tertiis Ducis mediolani comilitõib⁹ repulſus ad alia eũ reſpicere coegerũt.Indeq; re infecta recedens in uicentinos iam dictionis uenetæ exercitum duxit.Cui ſtatim Michael uenetorũ dux:& eius ſenat⁹ Tybicinẽ ex more mitẽtes rogarũt ne uicentinos uectigales & ſubditos ſuos bello attingat alioqui ſenatũ uenetũ hẽt inimicũ:ſed franciſc⁹ pbris & minis binis uicibus Tybicinem reiiciens in uicentinos durius crudeſcere cœpit.Quamobrẽ indignati ueneti cũ franciſco gonzaga fœdus percutientes contractis undiq; copiis ipſum gonzagã omnium copiarum ſuarum generalem ducem contra carrarium mox cõſtituerunt.Qui Imperio ſuſcepto:confeſtim repentino impetu cum exercitu ueronam accedens ipſam concedente mediolanenſi Duciſſa tandem cœpit:& iacobo carrarienſi,

Scaligeros iuuenes iterfecit

Veronam capit

Brixiã occupare tẽtat

capto urbem uenetis ſubiecit:ac ipſum Iacobum uinctum uenetias tranſmiſit.Inde in patauium urbem omniq; poterat conatu ducens ipſam urbem omnibus rebus immunitã offendit:& interclusis undiq; comeatibus poſt aliquot menſes:cum fame & peſte grauiſſima oppreſſa eſſet ac continuis oppugnationibus a gonzaga quaſſaretur.tandẽ ignorante carrario per portam ſanctæ crucis ſibi a ciuibus apertam copias introduxit:& caſu carrarium reperiens pacificis uerbis eum conuenerunt & iureiurando promiſerunt: ut gonzago fratri galeatio caſtro in fide credito retineret:donec ipſe carrarius ad Senatum pro miſericordia impetrãda comigraret.Vt ſi quod uolebat impetraſſet.Ciuitas ei reſtitueretur.Sin autem omnia cum benedictione ſua floreut his compoſitionibus: carrarius cũ ſilio eius noĩe frãciſco ad Senatũ in ueſte humili acceſſit.A quo nullam miſericordiæ gratiam promeruit.ymo & multis obiurgationibus multiſq; improperiis mulctatus eueſtigio in carcerem cum filio includi iubet.Et paulopoſt miſſis comiſſariis nomine Senatus urbs capta eſt:que res Gonzagæ propter iuſiurandum admodum moleſta fuit poſtmodum carrarius cum filio ſtrangulatus:ignominioſe ſepultus eſt.Superfuerãt nihilominus ipſius franciſci filii duo ubertinus uidelicet & marſilius qui ante urbis captiuitatem ad ethruſcos confugerant:ac ſic anno domini.1406.quarto calendas decembris patauina Regalis ciuitas in manus uenetorum hoc modo peruenit. Et duæ potentiſſimæ ac illuſtriſſimæ familiæ ſcilicet Scaligerorum & carrarieſium propter earum diſſenſiones & æmulationes ſuæ diuturnitates & potentiæ uno quaſi tempore finem acceperunt.Qui in uerona patauioq; clariſſimis urbibus:per annos multos maxima cum imperii gloria ſceptra tenuerũt.Harum autem illuſtrium familiarum præclara geſta & annales petruſpaulus uergerius Iuſtinopolitanus philoſophus & orator diſertiſſimus eaꝝ fideliſſimus alumnus multis libris compræhendit & deſcripſit.

Hoſtis per portã ſcẽ Crucis in urbẽ intrat Carari⁹ cum filio ĩ carcerẽ recludit & mox occidit Carrarienſium domio ruꝫ hic finẽ dicat.

6587 | 1388 ℭTemplum maius toto orbe celeberrimum:hoc anno iuſſu & adhortatiõibus Io.galeatii Ducis in honorem beatæ mariæ uirginis incredibili ac indicibili prope tum impenſa:tumque artis elegantia ſolido marmore inſtaurari cæptũ eſt:quod iter chriſtianorum templa principatum tenere uidetur:quod noſtra ætate mirumimmodum incrementum ſuſcepit.

6589 | 1390 b Onifacius papa:huius nominis nonus natione neapolitanus petrus Tomacelli⁹ antea uocatus:urbano pontifice hoc anno ſurrogatus:ſedit annis.14.& men.9. Hunc dum pontificatus munus ſuſcepit.triginta quattuor ætatis annorũ fuiſſe tradunt:ſed iuuentutem ſuam omnibus in rebus:totoq; pontificatu ſuo cum ſenectute permutaſſe uiſus eſt.Et ſi ſcientiæ minus peritus eſſet:bonæ tamen condictionis: magnæq; prudentiæ:maximi:tum animi:tumq; conſilii pontifex fuit.primus enim uim omnem populi Romani in pontificem tranſtulit:creatis ſuo nutu Magiſtratibus & munitis urbis fortilitiis:inde decimo ſui pontificatus anno:ex Aſiſio ubi multis annis commoratus fuerat:Romam ingreſſus Iubileum celebrauit.Ac poſt cupidus augendæ eccleſiaſticæ dignitatis primus Eccleſiaſticis beneficiis Anatharum uſum impoſuit: hac ſcilicet condictione:ut qui beneficium conſequeretur:dimidii ãni prouentus apoſtolicæ cameræ perſolueret:ladiſlauꝫ prætere a adoleſceutem in paterno Regno collocauit:& per cardinalem florentiuum apud Cayetam coronari fecit.Quo in regno confirmato:plurima ædificia in hadriani mole:& in capitolio necnon & in uaticano palacio fieri fecit: Brigidam etiam ſuetiæ principem uirginem clariſſimam ſanctarum cathalogo aſcripſit: Quæ ſuo tempore ad dominum migrauerat:ſtudium generale ferrariæ dictionis ſuæ ciuitati rogatu Alberti Eſtenſis Marchionis conceſſit:uerum hic propter rerum perturbationes multaſq; animi aflictiones & quidem graues pertulit: unde etiam laterũ dolore perſæpe afflictus:tandem uitam cum morte mutauit. Cuius corpus apud ſanctum petrum in ſepulchro marmoreo ſepultum fuit.Huic certe ad ſummam gloriam nil defuit:niſi quod nimium Cognatis & affinibus ſuis in dandis beneficiis:per fas & nephas atque in deſertis indulgentiis aſſentiens magnæ infamiæ nota ſibi conquiſiuit.

papa 212. 34.ãno rũ ætatis erat

Anatharum pri m⁹uſus

Studiuꝫ generale ferrariæ conceditur

6590 | 1391 ℭAntonius adurnus patricius genuenſis tertius genuenſium Dux:hoc anno Nicolao duci comunibus ſuffragiis ſuffectus:ducauit annis.x.Vir magnæ prudentiæ maxiæq; memoriæ & auctoritatis priceps. Qui Rempu.ſuam quoad potuit ſumma cum iuſticia & pace ac conciuium ſuorum concordia ſemper gubernauit.Et non modo inter ſuos pacem ſeruauit:ſed ẽt inter galeatiũ uicecomitem ducem & florentinum populum(ab eo-

dem Galeatio duriſſime preſſum) ſumma cum prudẽtia pacem componere ꝓcurauit.

¶ Aymo ſabaudienſium comes:uir omnium uirtutum genere illuſtratus ⁊ hoc eodem anno:poſt innumeras uirtutes a ſe geſtas apud pinarolum pedemontium oppidum ſuum diem obiit. Amideo unico filio poſt ſe relicto:ex Violante uxore ſua Theodori mõtiſferrati marchionis filia ſuſcepto herede.

Paces ab hoc hoĩe cõpoſitas cõmemorat.

Qui Aymo uir certe præclariſſimus: cum apud omnes italiæ potentatus maximo haberetur in precio:lites permaximas multis ĩ locis multa dexteritate extinxit & compoſuit:& pacem(prout decet chriſtianum principem)cum omnibus compoſuit:& q̃maxime inter genuenſes & uenetos: Ludouicumq̃ hungariæ regem:& aquilegienſem patriarcham:ac franciſcum carrarium:necnon & bernabouem uicecomitem ac etiam carethinos & genuenſes digniſſime atq̃ laudabilitate compoſuit. Propter q̃ & ingentem laudem:reuerentiamq̃:atq̃ beniuolentiam ab omnibus conſecutus eſt:quod utiq̃ in eius exequiis monſtratum eſt.

Io. ſuardus eq̃s aurat⁹

Quia omnes potentatus:omniſq̃ ciuitas & oppida oratores ad ipſas honorandas miſere. Inter quos Io. galeatius mediolani dux ioannem ſuardum ciuem bergomenſem equitem auratum ſuo nomine honorificentiſſime deſtinauit:quem ob uirtutum ſuarum plurimarum præcipuum ſibi cõſiliarium ſuum effecerat.

Patauina urbſ recuperatur.

¶ Stephanus bauariæ dux:ad quem franciſcus cararius iunior (capto patre) cõfugerat: hoc eodem anno:e germania a florentinis contra ioannem galeatium uicecomitem ducem uocatus:magno cum exercitu in italiam ueniens:primo aduentu cum eodem franciſco patauium clanculum ingreditur:& urbem a galeatio occupatam:in fidem franciſci præter arcem redegit: quam cum oppugnare cæpiſſet a florentinis mercede fraudatus ab incæpta oppugnatione deſtitit. Et indignatus:cum nil memorabile facere potuiſſet:re infecta inglorius in germaniam & regnum ſuum redit. Huic Stephano duci Robertus qui poſtea auguſtinus extitit filius fuit.

¶ Apianenſium apud plumbinum principatus principium.

¶ Iacobus apianenſis publicus piſanorum ſcriba:qui per multos annos quæq̃ ſecretiſſi-
ma quæ in ea urbe agebantur tractauerat:hoc anno petrum gambacurtam ciuitatis pri 1392 6591
marium ſeu principem per inſidias cum filiis intercipiens piſanæ urbis dominium ſibi deſumpſit:& quattuor annis in ea regnauit. Quo mortuo cum gerardus eius filius:q in principatu patri ſucceſſerat urbem in poteſtatem ſibi retinere non poſſet poſt tertiũ ſui principatus annum:ipſam galeatio uicecomiti mediolanenſium duci uendidit:& cũ pecuniis in plumbinum ſuæ dictionis inſigne oppidum & inſulam ſe tranſtulit. Et ſibi ſuiſq̃ ſucceſſoribuſq̃ ſuis uſq̃ in præſentem annum:qui eſt milleſimus quingenteſim⁹ primus a natali chriſtiano annus:illud(licet cum magna multorum regum ac principũ emulatione)retinuerunt:& illud maximis ædificiis:aliiſq̃ fortilitiis fortiſſimis illuſtrarunt. Verum hoc Alexander papa eius nominis ſextus per Valentinum borgiam ducẽ filium ſuum:expulſis apianenſibus illud ſibi uendicauit.

¶ Iacobus auratus eques ſplendidiſſimus ex uetuſta inſigniq̃ ſuardorum bergomenſiũ
familia natus; hoc anno:cum ioãne galeatius uicecomes mediolanenſium dux ſenaʒ no 1393 6592
bilem æthruriæ urbem ſuo imperio ſubdidiſſet:mox eidem urbi intercedentibus ſenenſibus ciuibus ſenator deſtinatur. Quam quidem adminiſtrationem tanta cum prudentia:tantaq̃ cum comitate:humanitate:dexteritate:atq̃ iuſtitia omnium iudicio per multos annos geſſit & exercuit:ut eo tandem recedente illum ſenenſes ipſi omnes tãq̃ omnium parentem & patronum non ſine lachrymis:ſuum pati potuerunt diſceſſum. Erat igitur apud ipſum galeatium ducem:propter uitæ integritatem atq̃ innocẽtiam & prudentiã ſũmo habitus in ꝑcio & honore:adeo ut nil ageret ſine eius cõſilio & auctoritate.

¶ Gaſparinus foreſtus proauus meus:uir domi nobilis.& animi uirtute admodum integer:ac uiribus admodum fortis:hoc eodem ãno quarto nonas ianuarii: hora.ſcʒ.ſecũda noctis e ſebino lacu domum rediens:una cum marchione eius filio & nonnullis aliis ſuæ domus de foreſtis nobilibus haud procul a ſuæ habitationis domo æmulatione quadam infenſus: cum inermis penitus eſſet:per inſidias interceptus obtruncatus eſt: cuius anima obſecro:ut in pace requieſcat.

Papa 213.

b Enedictus adulterinus papa eius nominis tertiuſdecimus hoc anno Clementi- 1394 6593
pontifici apud auinionem in ſciſmate ſuffectus:ſedit ãnis.21.uidelicet uſq̃ ad concilium conſtantiæ. Qui petrus luna antea uocatus fuit. De quo infra:cum-

de conſtantiæ conſilio tractabimus multa opportunius dicetur.

¶ Nicolaus eſtenſis eius nominis tertius admodum puerulus: hoc ãno Alberto patre calendis Auguſti defuncto: in ferrariæ dominio bonifacio papa conſentiente: ſub tutoribus ſuccedens: regnauit annis. 47. Quem cum accius & ipſe Eſtenſi familia natꝰ iam pridem a patre patria pulſus tanquam Spurium & illegiptimum deturbare ſtatuiſſet: ut in paternum regnum ipſe rediret. Teutores (ut decet) ſumptis armis auxilio uenetorum & bononienſium ac florentinorum multorumq́ꝫ aliorum ipſum Accium patria ſummoue runt: & tandem captum in cretam relegauerunt. Hic itaqꝫ puerilibus annis exactis: adeo in omnibus inſignis & inclitus euaſit ut ei ad ſummam gloriam nihil præter litterarum ornamenta defuerit. urbem enim imprimis paulo ante caſu conflagratam digniſſime reſtituit: & infinitis propemodum ædificiis illuſtriorem reddidit. Othum tertium parmæ tyrannum crudeliſſimum hominem ſibi infenſiſſimum per Sfortiam cotignolam apud Ruberam Oppidum ſuum ſagaciſſime obtruncare fecit: & mutinam urbem ſuam a continuis eius direptionibus uaſtationibuſque & incendiis liberauit. Rhegiumq́ꝫ lepidi & parmani ciuitates ab eodem Tyranno poſſeſſas ſuo adiecit regno. Indeqꝫ regnum ſuum multis dictionibus & oppidis auxit: ziliolam filiam franciſci iunioris carrarienſis uxorem duxit: in cuius adulterium & in ea & in filio dilectiſſimo quem uendicare creatus fuit: admodum infortunatus extitit: atqꝫ etiã ob affinitatẽ uxoris pro tutella ſoceri ſui a Senatu ueneto duriſſimum protulit bellum. Et etiam demum pace confecta reſtituere Rodigium oppidum captum cum eius pollicino opus fuit. Tantæ enim magnanimitatis fuit. ut quadrageſimo regni ſui anno. Concilium generale chriſtianorum ab Eugenio pontifice indictum ſplendidiſſime ſuſcipere uoluerit. In quo quidem Ioanne paleologus conſtantinopolitanus imperator & ipſius patriarcha cũ innumerabilibus tam Græcis quam latinis affuere: propter quod in immenſum urbem ſuam & edificiis aliiſqꝫ ornamentis tam extra quam intus mirifice auxit: ædificata autẽ inter cætera inſtellata uico arcem munitiſſimam & ex oppoſito ficarolum aliam celebriorem quam ſuperioribus annis ueneti per quinquagina continuos dies quaſſauerũt & ad terrã deiecerunt ibi itaqꝫ cathenam ex utriuſqꝫ arce trahi uoluit: innumerabiles præterea alios domos & quidẽ ſupbiſſimas in ferrarienſi agro extruxit: ſꝫ quæ apđ Belreguardum in uico etia ædificauit omnibus romanis ædificiis æquari poſſunt: huius autem incliti principis potiſſima uirtus fuit: pacem inter diſcordantes componere: pluries enim tumultus exortos ſuppreſſit: & incenſas odiorum faces extinxit. De quibus unum hic ad lectoris uoluptatem ſilentio præterire haud ualeo: cuꝫ ſit illuſtri memoria dignũ: Quippe cum duo uiri ex hiſpaniæ regionibus nobiliſſimi: & fortunis ac equeſtris dignitatis præclariſſimi crudeliſſimis odiis diu ſuccenſi ferrariam per multa uiarum ſpacia ſe tandem contuliſſent de uita certaturi. Ab iſto principe nobiliſſimo locum pugnæ petiere. Quorum ſtudiis in primis libentiſſime ãnuere uidere uiſus eſt. Deĩqꝫ quoqꝫ quo id fieri deberet eis coſtituit. Qui alachri animo: utpote: ira & libidine uindicandi & uindicto inflamati: ad duellum ſeſe ultro accingunt. At princeps tanq̃ parens ſapientiſſimus & fidei ac timoris dei non immemor: qui ſub ficta impietate optimam occultabat pietatem. Cum die dicto in equis armari ambo præliaturi in forum conueniſſent: quo quidem ad crudele ſpectaculum frequens undiqꝫ conuenerat multitudo: tanq̃ equiſſimus arbiter & iudex in alto loco ſe conſtituit. Conueros uero iam ad pugnam necemqꝫ mox inceptum immane duellum: ita retraxit: ac ſedauit: ut non modo eos inuicem conciliauerit: uerum etiam a mortali odio ad totius uitæ communicationem atqꝫ ſinceram ſocietatem reduxerit: ſed & amicitiam ac neceſſitudinem quandam incredibilem. Qua ex re quiſqꝫ animaduertere poteſt hominis prudentiam atqꝫ pietatem cum maximo ſui preconio. Multos enim præclariſſimus princeps ex pellicibus genuit filios. Inter quos fuere in primis leonellus & borſius: ſibi in regno ſucceſſores. Antiquitate deniqꝫ confectus poſt primam adulteram uxorem ziliolam: aliam ex marchionibus ſalutiarum rizardã nomine duxit uxorem: ex qua etiam liberos ſuſcepit Herculem: uidelicet nunc ferrariæ ducem: & ſigiſmundum adhuc ſuperſtitem: uirum omni liberalitate & urbanitate præſtantem. Tandem bonis omnibus ornatus: quinquageſimoſexto uitæ ſuæ ãno apud mediolanum deficiens: ferrariamqꝫ delatus apud minores in ſepulchro maiorum ſuorum ſepultus eſt.

Accius eſtenſis in cretã relegatˀ

othus tertius tyrãnus occidit

uxorẽ adulterã interficit

pollicinũ rhodigii uenetis reſtituitur

Stellata ficarolũ

pulcherrimum pacis facinꝰ uide

¶Pax iterum inter uenetos:florentinos:carrarienſes:eſtenſes:& gongazas ex una parte: & ex altera ducem Mediolanenſium Ioannem galeatium:hoc anno a Bonifacio pontifi 1398 6597 ce maximo:& michaele Sten:petroq; cornario patritiis uenetis procurata:in ciuitate papiæ pridie calendas Iulii confecta eſt.

¶Viri bello excellentes.

¶Ioannes Haucuth illuſtris britannicus eques florentinarum copiarũ fortiſſimus imperator & dux.Quo homine florentini quammaxime in rebus bellicis longo tempore uſi fuerant:hoc anno poſt longam militiam & magnam rei militaris experientiam: atq; gloriam:& triumphos multos apud florentiam diem obiit.

armeni ac⁹ occiditur

Bobiũ urbs & uogera oppidum cretam recipit

¶Iacobus uermes patria ueronenſis nobiliſſimus ciuis & bello īſigniſſimus:hiſdem tēporibus in precio magno extitit.Qui cum Ioannis Galeatii mediolani ducis rem ab imminentibus periculis multis & fortitudine:& conſilio pluribus annis tutatus fuiſſet: & Armeniacum comitem fortiſſimum prædictum apud Alexandriam urbem cum maximo exercitu aduerſus ipſum Mediolani ducem uenientem profligaſſet:& ipſum Armeniacum cum innumerabilibus ſuis militibus captiuaſſet:ac Ioannem haucuth prædictũ perſæpe in fugam dediſſet ad remunerationis ſignum ab ipſo inclito ac magnanimo duce Galeatio Bobio urbe ac uogera oppido in Derdonenſi agro conſtituto donatus eſt. Et multis præconiis ac priuilegiis inſigniſſimis euectus eſt.Hic itaq; patrem Iuchinum uermem inſigniſſimum rei militaris imperatorem habuit.Qui inter cætera ſua præclara facinora cretam inſulam ſuperioribus ſuis dominis uenetis rebellem ſua uirtute recuperauit:ac ipſis uenetis in integrum pacatam reſtituit.Ac deinde in Turcos miſſus cōtra ipſos hoſtes uiriliter egit:contra quos etiam in prælio cecidit.

¶Viri diſciplinis excellentes.

litteræ græcæ in italiã uenerũt

Diſcipulos hui⁹ uiri cōmemorat

¶Hemanuel chriſolora natione græcus patria bizantius:uir domi nobilis:ſed omni doctrina & uirtute nobilior:atque præclarior:hiſdem temporibus Conſtantinopolitana urbe a turcis duriſſime uexata & obſeſſa:ex ea profugiens:uenetias uenit:& tamquam eruditiſſimus doctor litteras græcas ibidem docere cœpit.Quæ quidem græcana lingua iã ſeptingentis annis apud noſtros conticuerat.Et hinc græcæ latinæq; litteræ quaſi ſemimortuæ:per iſtum nobis reuiuiſcere cœperunt.Hic itaque cum in Italiam perueniſſet:primo apud uenetos multos adoleſcentes græcas docuit litteras.Indeque a florentinis publico ſalario uocatus:plurimos ibidem habuit diſcipulos:iam ab Ioanne Rauenate uiro doctiſſimo in litteris latinis edoctos.Inter quos fuere leonardus aretinus:paulus ſfortia:Robertus ruffus:petruſpaulus uergerius.Omnebonus uincentinus.Guarinus ueronenſis.Carolus aretinus.Ambroſius monachus.Camalduenſis.pogius florentinus.Franciſcus barbarus uenetus.philelphus.Tholentinas.& Iacobus angeli florentinus:qui iam ætate prouectus ardore adiſcendi ipſe auctor fuit:ut florentiæ conduceretur. Indeque Curiam Romanam cum ſecutus fuiſſet:& apud Conſtantiam:ubi generale concilium celebratur:acceſſit.Et prædicti diſcipuli omnes dulcedine uerborum ſuorum allecti eũ ſequi uoluerunt. Hic autem & ſi omni ſcientia edoctus eſſet:aliquid tamen quod ſciamus ſcripto mandauit.Conſtantiæ tandem deficiens a pogio florentino diſcipulo ſuo mel iflua oratione honeſtatus eſt.

¶Ioannes Rauenas grammaticus & rhetor luculentiſſimus:his temporibus floruit.uir certe maximi ingenii:ſingulariſſimæque doctrinæ. Qui(ut Leonardus Aretinus eius diſcipulus teſtatur)ptimus fuit:a quo eloquentiæ ſtudia tantopere longo poſt tempore & hymnio in italiam ſunt reducta.Hic cum Franciſco petrarcha egregie edoctus fuiſſet.& ipſe prædictos omnes uiros excellentiſſimos habuit diſcipulos.
¶Vincentius cathelanus ordinis prædicatorum theologus & uerbi diuini ardentiſſimus declamator ex ualentia urbe oriundus:hiſdem temporibus non celebri doctrina:

ſed ſingulari ſanctitate inſignis & nominatiſſimus fuit. Qui cum prædicationis dono plurimum illuſtratus foiſſet. Quoad uixit eccleſiam dei prædicando:monendo:& docendo:non modo uerbis ſed & exemplis mirificis adiuuare non deſtitit. Et cu3 & poſt mortem plorimis claruerit miraculis. Calixtos papa eius nominis tertius eiuſdem compatriota:in anno domini noſtri ieſu chriſti.1455.eas ob res in ſanctorum confeſſorum numero aggregauit:& eius feſtum nonis aprilis celebrari ioſſit.
¶Hic ſermones multos quadrageſimales feſtiuoſque pro declamatoribus a ſe editos cũ eruditione & doctrina refertos poſt ſe reliquit.

¶Nicolaus de Gorran ordinis prædicatorum theologus ac aliarum ſcripturarum tam humanarum quam diuinarum apprime eruditus:hac tempeſtate quum admodum eſſet ſtudioſus & ingenio præſtans.edidit ſcholaſtico & aperto ſermone plurima uolumina: Quorum lectio non eſt abiicienda. De quibus hæc habentur.

Et primo ſuper librum ſententiarum.	li.4.	In Iſayam propheram	li.5
In hyeremiam	li.i.	In eccleſiaſticum	li.i.
In cantica canticorum	li.i.	In quattuor euangeliſtis	li.4.
In epiſtolas pauli	li.14.	Sermones multos. Et quæda alia:	

¶Philippus de monte calerio ordinis minorum profeſſor: magnus & egregius uerbi diuini declamator:per hæc tempora in precio exiſtens:ſcripſit pro utilitate & inſtructione prædicatorum non contemnenda opuſcula:quibus ingenium nobiliter exercens etiam nomen ſoom poſteritati cum gloria commendauit.
E quibus habenẽ erudiriſſimi ſermones de tempore lib.i.& de ſanctis:ac de quadrageſſimali tempore.lib.i.Multos etiam commentarios in diuinis codicibus edidit.

¶Iacobus quidam de trano canonicus apprucinus philoſophus:& iure conſultus famoſiſſimus atque præclarus : hac ætate cum eſſet eminentiſſimi ingenii:uir apud profeſſores huiuſce facultatis:propter ipſius doctrinam & dicendi elegantiam magnæ habitus eſt auctoritatis
¶Qui ſua in diſciplina & facultate:& ipſe quædam egregia edidit uolumina. E quibus habetur dyalogus de redemptione generis humani:quem prænotauit conſultationem peccatorum liber unus. Incipit.poſtquam per ſcientiæ lignum. Et in clementinis etiam ſcripſit librum unum.

¶Franciſcus martini ordis carmelitaꝝ theologus celeberrim⁹ p hoc tp̃s ĩ p̃cio exiſtens cũ multos erudiſſet diſci. ad agitãdum ĩtellectum librum de conceptiõe uirginis mariæ compoſuit.

¶Nicolaus eximii nominis medicus florentinus per hæc tempora exiſtens. Inter cætera ſuæ eruditionis documenta. In omni medicina grande ipſius compoſuit:quod ex ueteribus & doctis medicis accurata lucubratione excerpſit. Denique florentiæ poſt multas curationes anno domini.1412.diem obiit cum magno ſui nominis præconio.

¶Marſilius patauinus Medicus præclariſſimus & ipſe multarum rerum cognitione inſignitus:per hoc tempus cum quædam præclara edidiſſet in medicinis & philoſophia uolumina:multos ſcriptores & ingenio & ſubtilitate præcelluiſſe adiudicatus eſt. Vnde ciuitatem ſuam & doctrina & fama plurimum illuſtrauit.

¶Baldus peruſinus ex nobiliſſima ubaldorum familia natus : præcelentiſſimus legum conſoltus ex præclariſſimo petro ubaldo Artium & Medicinæ doctore filius:Bartoliq̃ Saxoferratenſis diſcipulus & ipſe una cum Angelo & petro germanis hæc tempora aurea & clariſſima reddidit. Qui cum poſt Doctorem & magiſtrum ſuum in iuribus ciuili & pontificio ubiq̃ obtineret principatum : infinita prope edidit excellentiſſima librorum uolumina. In primis ſuper toto iuris ciuilis corpore egregie & pre oĩbus comẽ

Franciſcus pater baldi medicus

tatus eſt. Item ſuper primo & ſecundo decretalium: ac ſuper feudis: & ſuper inſtitutis:
Additiones præterea ad ſpeculum compoſuit: inſuper & multa uolumina conſiliorum
poſt ſe ſcripta reliquit. Tandem ob doctrinæ præſtantiam: a philippo Mediolanenſium
duce publico ſalario Papiæ uocatus: anno domini. 1423. menſe aprili: ibidem deficiens
apud minore ſepelitur. Huic autem Baldo uiro utiq; præclariſſimo natus fuit Zenobi-
us Eques auratus & legum doctor: & franciſcus iuris utriuſq; ſimiliter doctor.
Angelus item eius ex eodem patre Germanus conſpicuæ iuris prudentiæ nec germa-
no ipſo minoris īgenii: aut Doctrinæ exiſtens: & ipſo ſuper toto Iuris ciuilis corpore co
mentarios in multis uoluminibus edidit celeberimos & maxime ſuper primam digeſti
ueteris partem exquiſitiſſima comentaria eo labore: eoq; ſtudio in lucem emendata ex-
hibuit: ut nullus eo in grauitate ſententiarum: aut firmitate rationū argumentorumq;
acumine: & ſolotione dubiorum melius dixiſſe feratur. Hic uno eodemq; anno cum
Baldo fratre defecit. Alexandro unico filio legum profeſſore poſt ſe relicto. Ex quo q-
dem Alexandro alter Angelus eius nominis ſecundus filius & nepos ipſius dñi emerſit.

Filii baldi zenobius & petrꝰ Genealogia baldi & fratrū recitat

Angelus itaq; prædicti Angeli nepos: noſtris temporibus in iuribus pontificii & cæſa
rii conſumatiſſimus doctor clarus effulſit. Qui in patauino Gymnaſio publico ſalario
conductus: Ordinariam iuris lectionem diu etiam publice declarauit. Qui cum proba-
tiſſimus & famoſiſſimus haberetur: a Sixto pontifice maximo Romam uocatus: confe
ſtim conciſtorii pontificalis Aduocatus declaratus eſt. Hinc etiã eques auratus creatus
exiſtens ex ingenii ſui magnitudine: inter cætera librum digeſti ueteris ab Angelo præ-
dicto auo ſuo iam diu comentatum: & ipſe illum multo labore emendatum & caſtiga-
tum: formatoribus tradidit imprimendum.

Petrus deniq; tertius franciſci prædicti phiſici filios & Baldi frater Matheum genuit
filium Equeſtri poſtmodum dignitate inſignitū: & ipſum quidem in omni ſcientiarū
genere peritiſſimum: Matheo autem ipſi petrus alius iuris utriuſque interpres & ali
us baldus omni prudens conſilio: qui apud patriæ proceres admodum honoratus fuit:
Et ipſe baldus deniq; fœlix apud mortales fuit trium filiorum eruditiſſimorum ſucceſ
ſione: uidelicet Nicolai dubiorum apl'ice Rhotæ deciſoris: & Mathei qui peruſii ciuilia
iura publice interpretabatur: & Sigiſmundi legatis militiæ militis.

Bartolomeus de Saliceto iurium conſultiſſimus: per hoc tempus floruit: Et in legibꝰ
plurimos comentarios celebres compoſuit. Is igitur cum apud Albertum eſtenſem fer
rariæ Marchionem multo in precio foret. Cum ipſo egit: ut a Bonifacio pontifice pri-
uilegium conuocandi Studium: ea in urbe ſua ferraria obtineret.

ſtudiū ferrarie

De albatorum religionis principium.

Mirabilis populorum motus: hoc anno in tota italia factus eſt. Nam omnis fere mul 1399 6598
titudo: in ciſalpina gallia uno motu: ueſtes albas & lyneas ad pedes uſq; protenſas cum
caputiis ad inſtar religioſarum caparum quibus facies uellabant: induit. Qua quidem
comotione: & nobiles primoreſqoe fœmiæ: ſimul & uiri: & principes: epiſcopi: clericiq;:
ac religioſi cuicumq; ordinis ducti incredibili deuotionis ardore in ſimili habitu incede
re tentauerunt. Horum ſiquidem de albatorum longa agmina: ad uicinas urbes cõmea
bant: & proceſſionaliter bini & bini pergentes: pacem & miſericordiam ſupplici clamo-
re ſæpe & ſæpius clamabant. Laudeſq; & hymnos cantabant. Et quã maxime Sequen
tiam illam a beato gregorio editam: Stabat mater doloroſa iuxta Crucem lachrymoſa:
dum pendebat filius: Nemo per id tempus dolo quempiam fallere tentabat: nemo adue
narum oppreſſus fuit. Tacitæ quædã induciæ fuere: inter hoſtes. Durauitque is motus
menſes fere tres: unde autem initium habuerit: incertum habetur: primi tamen in ita-
lia lucenſes fuere uiri: & mulieres huiuſmodi ueſtibus albis induti: numero circa tria
milia: qui ſtatim florentiam adierunt: nobiles & ignobiles uiri præcedebant: poſtea ſub
ſequebantur Mulieres uelatis faciebus. Ad lucenſes tamen prius uenerant Genuenſes.
Ad Genuenſes uero Galli profecti ſunt. Indeque ex Ethruria in Vmbriam: ex umbria
in Sabinos & picentes & Marſos: ac cæteras ſubinde gentes progreſſa. Huius autem
Religionis auctor quidam Sacerdos fuit. Qui taniam modeſtiam in Vultu: ac
Verbis proferebat: ut ab omnibus ſanctus haberetur. Ipſum tamen Bonifa-

Stabat mater doloroſa Lucenſes primi huiuſmodi rei fuere

cius pontifex apud Viterbium urbem tandem compræhendere fecit. Et tanq̄ ſuperſti-
cioſum ad ſe perductum igni exuriri fecit. Horum autem crucifixi ymaginem : quam
ante ſe deferri faciebant. Adhuc lucenſes cum maxima ueneratione conſeruant:& eidē
quottidie uota & imagines offerunt.

6599 1400 ¶ Ioannes Bentiuolus patria Bononienſis magnus quidem uir:hoc anno Carolo de zā-
becharis iuris utriuſq; doctore defuncto:qui:uidelicet : Rempu. in Bononia pro libito
diſponebat:ab exilio cum reliquis ſibi adherentibus reuocatus intra urbem ipſam rece
ptus eſt. Et aduerſariis inde expulſis:mutatis primo in urbe Ancianis & reliquis officia-
libus:paulo poſt auxilio Nicolai Eſtenſis: ac franciſci carrarienſis patauinæ urbis Domi
ni:Bononiæ urbis Dominium omnino occupauit. Et ita duobus annis in ea regnauit:
Verum cum multas cedes quottidie in aduerſariis: atque Tyrannides exerceret. Tandē
& ipſe miſerabiliter(perdita urbe)obtruncatus eſt. Aduerſarii etenim auxilio inuocato
ſcilicet Ducis Mediolani urbem eidem Duci tradiderunt:& Ioannem iſtum e ueſtigio in
fruſtra concidentes. Eius corpus dilaceratum ad ſanctum Iacobum ordinis eremitaruꝫ Hic in-
in dolio deferentes ibidem ſepulturæ mandarunt. fruſtra

¶ Bernardinus & Oſtaſius germani ex illuſtri excelſaq; polentanorum familia nati:hoc cōciſus
anno:Rauenatis urbis principatum ſuſcipientes regnarunt in ſimul annis. 23. Hi nanq; ī dolio
una cum eorum matre:uidentes Guidonem ipſorum parentem ignauum : atq; Socor- ſepultu
dem hominem:& nullius penitus ingenii decoratum: illum captiuarunt : & in honeſto re tradi
Carcere incluſerunt. Atq; urbis Dominatum æquanimiter ſibi deſumpſerunt. Sed uno tur
poſtmodum ſublato:alter ſolus & ipſe natura ignauus per aliquot annos regnauit. Ve-
rum cum & ipſe ignauo quodam animi torpore elangueſceret: Ciues Rauenates illo
ſpreto urbem uenetis tradiderunt:& in cretam perpetuo exilio damnauerunt : ut infra
ſequenti libro in anno ſalutis noſtræ. 1441. latius dicemus.

6599 1400 ¶ Iobelei annus : hoc anno Romæ iuſſu Bonifacii pontificis indicitur & celebratur:
quo fere innumera hominum multitudo conuenit. Et eo anno ob ipſius Iobelei:ac De-
albatorum maximam frequentiam:tanta peſtilentiæ lues ubique fuit:ut apud florenti
am ſolum ad triginta hominum milia abſonta fuiſſe tradatur.

¶ Paulus Guiniſius nobiliſſimus lucenſium ciuis:hoc ipſo Galeatio uicecomite Duce
concedente & permitente urbis ſuæ Dominatuꝫ(ſuo malo)ſibi uendicauit:in qua &. 30.
annis pro arbitrio regnauit. Vir quidem cupidus & conciuium ſuorum peſſimus tyran optimū
nus. Qui toto regni ſui tempore: per fas & nephas ingentem pecuniæ uim coaceruare docu-
& cumulare ſtuduit. Et cum per id tempus celeberrimas ædes:ac ſuperbiſſima ædificaſ- mētum
ſet palacia:& filios multos procreaſſet:tam ipſe quam filii adoleſcentes in magno ſtatus
faſtigio:atque pompa uitam degebant infamem: Cumq; ſic ſibi filiiſque ſuis beate : ac
fœliciter eſſe uideretur: fortuna de repente mutata : multis fati ſui exemplar fuit. Vt
omnes diſcant nil in rebus humanis fere ſolidum nihilque firmum: aut certe perpetu-
um:a florentinis & ſuorum fraude tandem(cum eccleſiam primariam ſuæ urbis ſpoli
aſſet)iuſto dei iudicio ſtatim captus:& a patria uiolenter una cum filiis abductus diui-
tias diu eo modo cumulatus una cum uita amiſit. Nam ad philippum Mediolanenſiuꝫ
Ducem perducti omnes carceri perpetuo mancipari ſunt:eo quippe anno quo mortui
ſunt magna ſolis fuit defectio.

¶ Carolus Malateſta Galeoti filius urbis Ariminenſis princeps:& dominus:pontificiſ-
que Ro. ea in urbe uicarius:hoc eodem anno poſt patrem una cum pandulpho germa-
no ſuccedens regnauit annis ſeptem: princeps ſiquidem doctiſſimus & eloquentiſſimus:
ac maieſtate quadam corporis eximia illuſtratus: necnon & uiribus fortiſſimus : quem
certe pro dignitate Marco Catoni Ro. aſſimilare merito poſſumus. Eo quod nil ad lau
dis excellentiam in eo deeſſe uidebatur. Erat quippe in primis robuſtiſſimo pulcherri-
mo corpore:& conſilio maximo:ac uniuerſa animi magnitudine inſignitus. Egregia de-
inde liberalitate & ſtudiorum literarumque peritiſſimus:necnon & uirorum doctorum
familiariſſimus. E quib⁹ leonardus Aretinus philoſophus & orator præcipu⁹: cuius cū
ſint facinora eius in bello plurima ſtrenue geſta. Hoc unū p̄cipuū memoratu digniſſimū magnā
puto:q̄ cū Galeatius Mediolanēſiū Dux toti italiæ formidabilis eēt:eius ſororiū fráci- hois ui
ſcū gōzagá terra aquaq; cū quadragīta equitū milib⁹ grani obſidiōe in ſua mātuana ur- ctoriaꝫ
be obſideret:ipſe cū. xii. tantū milibus apud Gouernulum ruſculum omnem eam multi

tudinē ſtrenuiſſime uicit & profligauit.Et urbem illam mantuanam:atque Sororiuȝ ſu
um trepidantem ab ipſius manibus liberauit.Eius autem uirtus & conſilii magnitudo
ab ipſo Mediolanenſium duce cognita:moriens tutorem filii ſui:ac regni ſui gubernato
rem & defenſorem ex teſtamento ſuo iſtum conſtituit & deſignauit.Ad ipſum quoque
Gregorius duodecimus pontifex dum ad conſtantiæ concilium ire cogeretur tanquam
ad præſidium tutiſſimum confugit:a quo & perbenigne ſplendideque exceptus eſt.Et
cum idem pontifex ad concilium uocatus: non ſatis ſibi confideret: hunc tanquam ui-
rum inſignem prudentiſſimumque loco ipſius tranſmiſit.Et eiuſdem Gregorii: ymo lo
annis.23.pontificis dignitatem concilio reſignauit:hic itaque inclitus princeps tandem
moriens magno de ſe relicto deſiderio pandulphum fratrem habuit ſucceſſorem:ſepul-
tuſque ſua in Ariminenſi ciuitate in ſepulchris patrum ſuorum.

℃ Michael Sten ſexageſimuſſextus uenetiarum dux hoc anno Antonio uenero duce de 1400
functo:omnium ſuffragiis:eius loco ſuffectus:ducauit annis.13.Vir quidem ſapientia &
cum magnitudine celeberrimus.Qui & Bem uenetam præ cæteris uenetis ducibus au-
xit.Et ingentia:atque facinora:Duces ſuos:& per ſe ſtrenue geſſit. Vnde & primum uin
Vicētiā centiam urbem:ſponte tum ſua ſeſe dedentibus ciuibus:hortatu in primis Mediolanen
ſium Ducíſſæ & petri uerniani ipſius duciſſæ imperatoris: quæ eaȝ a Carrario tueri non
poterat:in protectionem accepit:& ſuſceptam ab eadem duciſſa ſibi : & Senatui confir-
mari per publica inſtructa tandem procurauit.Deinde dum carrarius pataulí dominus
ipſam urbem multis uexationibus & excurſionibus:atque iniuriis plurimum laceſſeret:
bellum implacabile contra eum audacter ſuſcepit : & cum ingenti gloria haud multo
Veronā poſt perfecit:pro quo Veronam:atque patauium celeberrimas regiaſque urbes de mani
patauiū bus eiuſdem hoſtis accepit:& ſuo regno adiecit : & ipſum carrarium : & filios compræ-
feltruȝ henſum cum filio extinxit . Quibus interfectis etiam Feltrum & Ciuidalem foroliulii
ciuidalē ciuitates ex uoluntate & cōceſſione præfatæ Duciſſæ ſuſcepit.Quibus & aliis plurimis
cōque- ſtrenue geſtis:tandem Senio hic confectus moritur:in diuæ Mariæ Baſilica ſepelitur.
ſiuit

Robt⁹ Obertus Bauariæ Dux Rhenique comes palatinus:hoc anno uinceſlao prædi- 1401 6600
r cto imperatore(propter eius ignauiam & ſecordiam)imperii dignitate priua-
to:quartus & uigeſimus Germanorum Auguſtus delectus:imperauit annis no
uem.Homo ſane chriſtianus iuſticiæque cultor . Quaſobres : & a Bonifacio pontifice
quam libentiſſime imperii corona donatus.Hunc namque florentini:propter ipſius ani
mi ferocitatem & magnanimitatem:contra Galeatium Mediolanenſium Ducem:ulti-
ma quaſi deſperatione ducti:auxiliatorem ſibi in italia uocarunt.Hac tamen condictio-
ne:ut non prius promiſſam acciperet pecuniam:quam Galeatii Ducatum attingeret:q
& factum eſt.Brixianū itaque agrum cum exercitu ingreſſus partem pecuniarum a flo
rentinis accipiens:cum Galeatio pugnare cæpit:ſed ab ipſo ſtatim ſuperatus & profliga
ꝓfliga- tus:ymo prorſus diſſipatus tridentum cuȝ paucis fugit.Quamobrem rem florentinam
tur in magno diſcrimine dereliquit.Inſtaurato deinde exercitu patauium cum ipſo exerci-
tu ueniens a Franciſco Carrario comiter exceptus fuit. Exhinc uenetias accedens:a ue-
netis honorificentiſſime ſuſceptus:cladem ſuſceptam lamentabiliter expoſuit.At uene-
ti eo audito multis pollicitationibus & domos donatum abire cum promiſerunt.

℃ Ioannes maria uicecomes:ſecundus Mediolanenſium Dux Io.Galeatii Ducis ex ca- 1402 6602
therina uxore genitus:hoc anno patre morte ſublato : quatuordecim annorum adole-
ſcens exiſtens una cum matre in paternum regnum ſuccedens: regnauit annis decem.
Hic autem adeo immanis & ferus fuit:ut etiam in ipſo ſuo principatus principio : eti-
hoíes a am plurimos ſine cauſa occidi fecerit: plæroſque canibus lacerandos obiicerit. Et pri-
canibus mus fuit qui tam præclaram:tamque in Genuam familiam ſe flagitiis & infami uita
lacerare inquinauerit. Qui cum aliquando a Genetrice repræhenderet': & diceret cur quaſi de
faciebat lumbis a maioribus degeneraſſet.Reſpondiſſe dicitur.Non eſſe familiam celebrem ni-
ſi quæ uiros omnifariam protuliſſet.ipſe enim:ut uno concludam uerbo : in omni re-
rum genere culpabilis extitit:& in nullo laudem aliquam promeruit.Et tanquam nero
matrem cum matrem cordatam mulierem in carceribus apud modoetiam oppidum ſuum in-
occideē cluſiſſet:& ibidem illam interire feciſſet:paulo poſt & ipſe in iuſto dei iudicio dum ſa-
fecit cris intereſſet:a ſuis cubiculariis turpiter conciſus & innumeris plagis cōfeſſus:uitam
ſtatim exalauit . Eo quippe regnante infinita prope mala ſua in regno ſuborta ſunt:

quum eo in regno nemo eſſet:qui imperio:aut auctoritate hominum uicia compeſceret.Nam mortuo pſe :ſtatim Guelphorum & Gibellinorum perniciosiſſimæ factiones excitari ceptæ ſunt:quæ ducentis iam annis per uniuerſam italiaꝫ debacatæ fuerant:& omnes ciuitates ira ad arma concitauerāt:ut ferme ad internicionē uſq; ubiq; decertarū fuerit:&.i.Galeatio defuncto:Mediolanēſis populus inteſtino factionū odio:arma ſūpſit:quæ cum Ioannellus Caſſiatus ciuis nobilis Mediolanenſis uir benigni ingenii mitigare uellet.ſtatim populari tumultu interfectus eſt.His auditis ciuitates Mediolanenſi imperio ſubditæ rebellarunt.Naꝫ Pandulphus malateſta Brixiam occupauit.Vgolinus Caualcabos oppreſſis Gibellinis Cremonæ imperium accepit.Suardi Bergomum: Ruſconi Comum:Laudum Vignatenſes:Vercellas:Alexandriam: cum multis ipſius regionis oppidis:facinus Canis copiarum ipſius dux.Gulielmus auteꝫ Scaliger & Carolus uicecomes Bernabouis filius:& ipſi aliquam ſpem in dominiuꝫ redeundi ſumentes omnes alios principes & nobiliores populos ad defectionem ſolicitarunt . Et ideo Cichus ordelaphus olim a Galeatio forliuio pulſus:in patriam rediit.Similiter & cunii comites fauentiam duro oppreſſere bello.Atque ita ex unius uiri morte uniuerſa italia terroris & turbinis plena fuit.Cum ubique incendia:direptiones: Cedes:& mortes innumerabiles audirentur.Vici quoque:& Caſtella:& ciuitates:Suburbia:ubique Cremebantur:& ſanguis Sanguinem tegebat.Eamque calamitatem futuram Cometes præſignauit ; qui eo anno apparuit.Et Galeatius huius pater uita deceſſit.

Ioanne lus caſſiat⁹ Malateſtæ Brixiam Suardi Caualcabos uignatenſes ruſconi facinus canis ſcaligeri ordelaphi

1402 ¶Tamburlanus magnus Tartarorum ſeu parthorum Rex potentiæ incredibilis uir: hoc anno uita exceſſit . Qui primum(ut aiunt)apud ipſos tartaros humili loco natus fuit.Et quum Gregorius miles factus fuiſſet:adeo inter ipſos propter corporis agilitatem excelluit:ut breui multarum gentium fieret Dux.Et cum parthorum imperio potitus fuiſſet:haud multo poſt Scithas:hiberos:Albanos:perſas:Medoſque:ac alias plurimas nationes ſibi ſubegit:indeque Meſopotamiam:atque Armeniam inuaſit. Tranſitoque Euphrate cuꝫ quadringentis equitum milibus:& ſexcentum peditum milibus omnem Aſiam:quam maiorem appellamus:obtinuit:Regemque omnium potentiſſimum pacietem turchorum dominium cum pari equitum numero:& magnis peditum copiis fines ſuorum tutantem apud Armenos prælio ſuperauit,& interfectis eius ducentum milibus:etiam ipſum cepit:& cathenis aureis uinctum:currui quo uehebatur quaſi triumphans adiunxit.inde a Tanay flumine uſque ad Egyptum uniuerſam Aſiam percurrens.Si Smyrnam:Antiochiam:Sebaſtem: Tripolim:Damaſcum : multaſque ualidas urbes cæpit:diripuit:& incendit.Soldanumque Egyptiorum principem bello ſuperatum: ultra peluſium repulit.Cumque Damaſcum cæpiſſet:& arcis antiquæ expugnatio difficilis uideretur:conſtructa e regione altera:quæ eam altitudine ſuperaret: non ſine multa ſuorum cede:illam tandem cæpit.Inde etiam in Taoricha Cherſoneſus peninſula per ueniens: Capha urbem Genuenſium tunc coloniam admotis Machinis expugnauit. Hic belli artibus inſigniſque: quæ aliis ardua uidebantur:promptius obire temptabat. Et in obſidionibus quidem urbiuꝫ prima die Alba utebatur tentorio.Secunda Rubeo: Tertia nigro.Et ſi ſe dabant in Albo ſedenti: ſalutem conſequebantur . Rubeus autem color:moriendum patribus familias indicabat.Niger uero ciuitatis excidium:& omnia in cynerem conuertenda.Et inter alia ferunt quandam populoſam ciuitatem: quæ prima die cum deditionem facere neglexiſſet pueros puellaſque in candida ueſte Ramos oliuæ defferentes emiſiſſe:ut principis iram placarent.Qui uidens pueros: ſtatim iuſſit omnes equis crudeliſſime concolcari:Deinde urbem captam:penitus incendio deleri:interrogatuſque ob hoc aliquando ab homine Genuenſi qui ei familiaris erat: cur tanta crudelitate uteretur. Cui turbata & diſtorta facie reſpondit.Tu me hominem arbitraris:ſed falleris.ira etenim Dei ſum ego:& orbis uaſtitas.Quibus uerbis tremefactus Genuenſis:ſtatim ab eo euanuit.Nec de cætero ei unquam ſe obiicere auſus eſt. Ferebant qui hunc Tamberlanum uiderant eum Hanibali peno perſimilem. Nam deletis multis regionibus:ac Tyrannis:uaſtatiſque multis prouinciis.Onuſtum & ditatum ſuum exercitum in patriam reduxit.Et Marchantem urbem condidit : quam uarii generis captiuorum repleuit:& hoſtium ſpoliis exornauit.In qua & ſe ſepeliri tandem præcepit.Regnum autem ſuum duobus filiis reliquit: qui diſcordia laborantes effecerunt ; ne parthorum regnum rurſus emergeret.

uide mala facta regna ab hoc hoīe ſb iugata cōmemorat paciētē turcū cōphendit ciuitates captas cōmemorat ſoldanū ſupauit taurica puicia capha ciuitas tētoriū albū rubeū & nigrum uid crudelitatē hoīs atroceꝫ marcha ciuitas

NEPTAYA MAGNA CIVITAS.

ℭNeptaya ciuitas magna his tē poribꝰ: teſte Nicolao ueneto in ptibꝰ Scythiæ a magno eoꝝ Rege Çan appellato: ad emulationē Tāburlani ꝑdicti tartaꝝ magni regis qui ut ꝑmiſſuȝ eſt: Marchā tem urbeȝ condita eſt. Cuiꝰ ambitus. 30. miliū paſſuū uoluit eē: illamq; idem Nicolaus: qui apud regē Can aliquādiu fuit: dicit eē populoſiſſimā. In qua quidē ciuitate idē auctor affirmat eſſe domus pallacia. Tēpla: cæteraque urbium ornamenta Italicis ſimilia: ubi & homines modeſti ſūt: atq; urbani: qui multis diuitiis affluunt. Si hæc uera ſunt. magna profecto facta eſt motuȝ mutatio ab his: quos antiqui prodiderunt: q Scithæ eēnt omnes paſtorales & homines intractabiles qui nullos admitebant urbanos mores.

CAMBALESCHIA ALIA CIVITAS.

ℭCambaleſchia autem alia eſt ipſis in Regionibꝰ regū ciuitas: & ſedes: quæ qndeci dieꝝ itinere ab ipa ꝑdicta Neptaya ciuitate diſtat: & ipa paulo āte prædictaȝ cōdita fuit. Quæ qdē duo de trigita millibꝰ paſſuū patere dicūt: in quadrū cōſtituta: in cuius medio Arx munitiſſima & ornatiſſima habet: in qua Rex

Can magnꝰ rex Can habitare dicit. Ex qua muri arcuati ad quattuor urbis ipſius angulos ꝓtēdunt: per quos acceſſus Regi eſt: ut uidelicet: ſi quid ī urbe tumultꝰ excitaret ad Arces q̄ ipſis in angulis eminēt: cōfugere poſſet: quaꝝ quælibet paſſuū quattuor milia in ambitu continet: & oīs generis arma tormentaq; bello apta idem Can rex cōcludit. In ea ſimiliter ædificia nobiliſſima: & tēpla nō chriſtianoꝝ

Hoīes modſti ſed paganoꝝ adſunt plurimo ornatu cōſtructa: ibiq; hoīes modeſti & urbani repiunt. Et alia uirtutū inſignia: plurima adſunt: ut idem Nicolaus reffert. Quas quidem ciuitates hic deſcripſiſſe ab inceptis non fuit alienum.

ℭBucichallꝰ natiōe gallꝰ Caro. frācoꝝ regis miles: uir gygāteæ ſtatur: hoc āno An. adurno genuēſiū duce defūcto: pp ciuiū diſidiū urbis gēue dn̄atū regis ſui noīe regēdū ſuſcepit: q uiſa nr̄oꝝ potētatuū ciuitatū diſſēſiōe: ēt Mediola: urbē regiā ī ſui regis ptāte ꝓ uiribꝰ redigeɼ cōatꝰ ē: & tā Derdōa capta a facio cane Mediola. duce repulſꝰ fuit: & derdōa ipa recupata d̄ cætero: ſe eidē uiriliter oppoſuit. Is. n. put galloꝝ ē cōſuetudo ſupbiſſimꝰ erat: & pp eiꝰ corporis magnitudinē italoꝝ breuitate ſæpe & ſæpiꝰ cōtēnebat: atq; eos n̄ ſine magna arrogātia d̄ſpiciebat: q audiēs galeatiꝰ gōzaga frāciſci gōzagæ germanꝰ: q eo tū eo ī bello cohortes ductabat: hoīeȝ duriꝰ rep̄hēdeɼ nō extimuit: dicēs: moderatiꝰ eū loq debeɼ: q ſi ſecꝰ eēt: duceret eiꝰ temeritatē: nō uirtutē: ſȝ īſaniā magnā fore. erat āt galea. ipē corpe modico: ita ut uertice: uix bucichali ūbilicū attigeret: & ppea ab ipo bucichalo gigāte q̄ maxīe cōtēnebat. galea. āt ad ſuū magnanimitatis uirtutē oñdēdā buticha. hūc ad ſinglaɼ certam̄ īgēti aīo īuitauit: quo audito bucichalꝰ turpe cedeɼ ſibi exiſtimās ꝯditionē acceptauit: dieſq; duello ſtatuit: & ad īuicē tādē d̄certātibꝰ galeatiꝰ bucichalū ſupbiſſimū tāq̄ alter Dauid goliā uiriliter ꝓſtrauit: & niſi a ꝓceribꝰ ſuis fuiſſȝ ſubtractꝰ ultius illi dies bucicalꝰ fuiſſȝ: ea itaq; ignōinia bucicalꝰ ꝓfuſꝰ nūq̄ loricā 1403 6602

Galeatius gonzaga paruus hō hūc ſupauit cū eſſet ſupbiſſimus

aut toracem gerere uoluit:ꝙ a paruo homunculo ſuperatus fuiſſet.

❡Gulielmus Scaliger Antonii paricidæ ueronæ:uidelicet:& uincentiæ principis filius: hoc anno:Galeario Mediolaneuſium Duce defuncto:eum uideret omnes Ciſalpinæ ciuitates ad ciuilia arma conteſtatas:auxilio primum florentinorum(quibus diu milita uerat)ac etiam Fraucifci Carrarii Patauinæ urbis principis:cum exercitu ueronaꝫ una cum duobus filiis ſuis Brunorio:uidelicet:& Antonio ueniens:urbem ſtatim obtinuit. Dumq; ciuitatem ingreſſus fuiſſet:eadem nocte:a franciſco carrarienſe & eius filiis ueneno ſublatus eſt.Brunorius autem & eius frater Autonius:quum per annum urbis dominium in pace poſſediſſent:a Iacobino carrarienſium ueteri caſtello doloſe uocati:detenti ſunt.Et quum aliquandiu eos in arcta cuſtodia detenuiſſet:tandem occaſione con ficta:illos perdidit:quibus extinctis:ſtatim idem Iacobinus ciuitatem occupauit. Atq; ita in his uiris præclariſſimis uniuerſa Scaligerorum familia prorſus extincta eſt.

Veneno iter ficitur

6603 1404 I Nnocentius papa:eius nominis ſeptimus:patria Sulmonenſis.Coſmatus antea uocatus:hoc anno Bonifacio in italia ſurrogatus:ſedit anuis duobus: uir quidem grandæuus:& mulrarum magnarumque rerum experientia inſtructus: cuius uerbum erat.Oportere illum malum hominem eſſe:qui alienum:pluſq̄ ſui ipſius teſtimonium formidaret.Qui pontificatu ſuſcepto in quibuſdam rebus urbani:uidelicet Bonifacii prædeceſſorum ſuorum ueſtigia ſecutus eſt:quos priuatus repræhendebat:& non modo tantopere laudabat:effecit. Verum etiam in quo animo ferebat:ſiquis apud ſe:ea de re loqueretur.Præterea omnia ita tumultuoſe gubernabat:ut cum Romani inſtarent:ꝙ Sciſmata de eccleſia tolleret:ipſos eou feſtim ad ludouicum nepotem tanq̄ ad certum carnificem miſit.Qui ſtatim undecim ex ipſis e feneſtris deiici & enecari fecit.Qua ſæuicia permotus populus Ro.accito ladiſlao rege:arma aduerſus hunc pontificem ſuſcepit.Qui ſtatim una cum ludouico ipſo nepote:Viterbium fugit.Cumq; populus Ro.in Actoreꝫ ſceleris deſæuire nou poſſet:in Aulicos omnem iram conuertens: multos eorum interfecit. Verum capitolio & ponte miluio occupatis: ac multis eedibꝰ & direptionibus peractis:ira iam declinante Romani pontificem in gratiaꝫ receperunt: rogaruntq; ut ad urbem cum pace redire dignareru t . Qui cum Romam ueniſſet: non nullos Cardinales creauit.Quoruꝫ de numero Angelus cornarius patricius ueneti unꝰ fuit:qui poſtea Gregorius duodecimus appellatus fuit.Et petrus filargi cretenſis Alexāder quintus poſtea uocatus. Tertius uero Otho colūna Martinus quintus poſtea ducatus:creauit etiam ludouicum prædictum nepotem ſuū Agri piceni poſtea Marchioneꝫ eumq; firmanum principem conſtituit.Quibus ita geſtis non diu ſuperuixit:ſed ſecundo ſui pontificatus anno Romæ defecit:& in baſilica beati petri ſepultus fuit.

papa .213.

Nepos papæ .xi. Romanos itee fecit papa ti more uiterbium fugit

❡Cichus ordelaphus in foroliuienſi urbe pontificis Ro.uicarius:hoc eodem āno quatto nonas auguſti(poſtq̄ urbis dominatum mortuo Galeatio uicecomite Mediolanenſiū duce aliquandiu obtinuiſſet)a populo ſuo:ob eius tyrānidem cum lecto febribus decūberet:ſine ulla protſus miſericordia una cum filio ſuo paruulo interfectus eſt.

❡Aſtorgiꝰ Māfredꝰ illuſtris uir dudū fauētiæ dn̄s & p Ro.Eccl'ia ibidē uicariꝰ:q ſuperioribus ānis pro Nicolao eſtēſe cōtra azonē ſupradictū eſtēſeꝫ ml'ta p̄clara cōfecerat certamina:& ob hoc ab Albrico Cunéli comite:fauentia fuerat expulſus:hoc anno tertio Calendas Decembris ab legato apoſtolico:qui cum in fauentia reduxerat:depræhenſus ꝙ eius ſecreta forliuienſibus denudaret:& ad defectionem eccleſiæ eos ſolitaret:imo & concitaret in platea:uniuerſo aſtante populo capite truncatus eſt.Multis poſt ſe relictis filiis:qui poſt modum præclara geſſere facinora.

huic caput p̄ciditur

❡Ruſconi nobiliſſimi uiri:cumanæq; lumbardiæ ciuitatis primarii ciues:cum ſuperioribus diebus ex morte Galeatii uicecomitis Ducis urbis dominium auctore Othone & franchino fratribus ſibi uendicaſſent:hoc anno uimmorum familia ſibi aduerſante urbis Suburbia penitus euerterunt.In qua quidem euerſione & conflictu in una pugna ad octingenti uiri utriuſq; partis iuterfecti fuere.Ea tamen in pugna: Ruſconi ſuperiores exiſtentes aduerſarios ex urbe prorſus eiiecere.Balthaſar autem Ruſconus miles eorum caput ea in pugna cecidit.Tanta nanq; huius urbis ex diſſidiis contentionibuſq; illis fuit ne dum deſtructio:ſed calamitas quanta unquam antea. Nec etiam temporibus noſtris Suburbia illa reſtituta ſunt: Ruſconi itaq; uictoria elatiores facti Belizonam oppidum & quam plurima alia loca in ſuam deduxerunt ſententiam.

Suburbia comi euertuntur

¶Franciſcus Suardus eques auratus conciuis noſter: Sonzini Suardi olim Bergomi Domini filius: qui ſuperioribus diebus in paterno auitoq; regno ſucceſſerat: hoc anno multas ſtrages & occidiones de hoſtibus ſuis tanq̃ uir bellator ſtrenuus edidit: & urbem cum ſuo exercitu tumultuarie ingreſſus Suburbium quoddam ciuitatis quod per aduerſarios tenebatur: diripuit: & incendit: ac penitus euertit: inde hoſtem ad internitionem perſequens: Seriatum uſq; eo tumultu peruenit: & hoſte etiam inde pulſo uicum ipſum ſimiliter incendit & euertit. Itidem in Rhedona oppido egit & Caſtellum captum penitus euertit. Ea uictoria elatus: relicto in urbe præſidio: ſtatim Cremam cum exercitu petiit: & oppidum auxilio adherentiũ captiuauit: quo pacifice obtento: e ueſtigio in picelionem agri Cremonenſis frequentatum oppidum duxit: quod cum acriter expugnaret: tandem poſt multas uictorias ab ugolino caualcaboue cremonenſi: tũc Tyranno præter omnium opinionem ſuperatus & profligatus eſt. Et cum uſque Cremam eum perſecutus fuiſſet: ibidem auxilio ſuorum in hoſtem conuerſus: dum diu pugnaſſet tandem ab hoſte ſagitta percuſſus uitam euomit.

Rhedona oppidulum
Crema
Picelio
ugolin⁹ caualcabos

¶Catherina autem memoratu digniſſima Mediolanenſium Duciſſa illuſtriſſimiq; Bernabouis uicecomitis filia: & Io. mariæ: ac philippi mariæ angeli ducum mater: Mulier ſiquidem ptientiſſima cordataq; de qua a multis oratoribus etiam a nobis in libro de claris mulieribus multa: ac plurima refferuntur prudentiſſime geſta: cum per aliquot annos regnum Mediolanenſe cum Ioan. maria filio peroptime & prudentiſſime gubernaſſet: hoc ipſo anno: qui eſt quartus ſupra. M. cccc. quarto decimo calendas nouembris ab ipſo ſuo perditiſſimo filio captiuata & in carceribus apud Modoetiam oppidum ſuum impie coniecta: ibidem dolore animi uitam cum morte mutauit. Sunt tamen qui dicant: & forte & uerius: iuſſu filii fuiſſe ſtrãgulatam. Quod quidem paricidium eidem perditiſſimo homine non impune ceſſit: ut ſupra in eius uita dictum eſt.

filius hãc ſtrãgulari fecit

¶Maſtinus illuſtris Bernabouis uicecomitis filius eo ipſo anno Franciſco prædicto 1404 6603
Suardo Bergomi dominio defuncto ciuitatis dominium a Io. maria Mediolani Duce recipiens: uno tantum anno in ea regnauit. Nam ſequenti anno idibus Iunii accutiſſima febre correptus: nullis poſt relictis filiis uitam finiuit.

¶Antonius & Galeatius porri fratres: ac Galeatius Aliprandus nobiliſſimi Mediolanenſes uiri auctoritate inſignes ipſo eodem anno ſeptima Ianuarii in Arce portæ Ioannis Mediolani capite plectuntur, eo maxime: q; concitare plebem diſcordiaſque ſerere inuenti fuiſſent.

VERONA ITALIAE CIVITAS:

¶Verona 1405 6604
clariſſi͂a: ac uetuſtiſſima italiæ ciuitas: hoc anno. 6. calendas Iulii: a Carrarienſibus proditorie occupata & aliquãdiu per fundata in uenetorum manib⁹ cõcedente Io. maria uicecomite Mediolani Duce: per franciſcum gõzagam & ia

cobum uerbem:ac paulum ſabellum patritium romanum deuenit.Et nunc uſq; per an-
nos ſeptem & nonaginta cum magno ipſius incremento permanſit.

℃Piſæ ſeu piſa item ſuperbiſ
ſima ac potentiſſima Ethru-
riæ ciuitas florentini populi
æmula;& ipſa hoc anno du-
riſſima obſidione & acerrio
bello diu domita in ipſi⁹ flo-
rentini populi dictioneʒ ſub
iectionemq; peruenit:& ad
annum milleſimum quadrin
genteſimum nonageſimum
quartum:per annos octogin
ta nouem ipſius acerbiſſimũ
humiliter ptulit iugum. Su-
perioribus etenim ánis(ut di
ximus)Galeatius uicecomes
mediolanenſium dux:hác ip-
ſam urbem a Gerardo apianenſe multo coemerat precio:quam deniq; moriens Gabrie-
li ſuo naturali filio ex teſtamento reliquerat:eamq; cum triennio poſt morté patris dif
ficillime poſſediſſet:diffidens illam tutari poſſe:ipſam quoq; florentinis grandi pecunia
uendidit.At piſani hoc intelligentes cum florentinos ultra modum exoſos haberét:ma-
gno furore ſuccenſi populariter florentinos urbe eiecerunt:& ſe in libertatem rediderer
Florentini autem ignominiam non ferrentes magno congregato exercitu:bellum con-
feſtim piſanis implacabile intulerunt.Et commeatibus undique ĩterclufis urbem dura ob
ſidione cinxerunt:quam poſt aliquot menſes fame crudeliſſima uexatam(prodente Ioan
ne Gambacurta)iugum ab integro ſuſceperũt. Verum cum Carolus eius nominis octa Io.gam
uus gallorum rex:in anno ſalutis noſtræ.1494.de menſe octobri magno cum exercitu bacur-
in Regnum neapolitanum proficiſceretur:dum in Ethruriam regionem perueniſſet:pe ta ur
trus Medices laurentii magni medices filius florentini populi primarius uolés regis gra bis pro
tiam obtinere:eidem regi omnia dictionis florentiæ oppida obtulit:quibus acceptis & ditor
præſidio firmatis piſis contendit:& a ciuibus ĩtra urbem cum gaudio receptus fuit. De Carol⁹
inde florentiam properans:ab ipſo petro medice eius conſobrino laurentio urbis prima rex hác
rii:& a toto ſenatu ouantem intra urbem receperunt:& oblatis ſibi.cxx.milia aureis illũ urbem
patrem patriæ ſalutauerunt & dixerunt.florentiæq; per aliquot dies in gaudio & ludis liberta
ſubſiſtens.Et arbiter factus:paucos poſt dies inuitis florentinis aureis ſuis piſis liberta- te dona
te donauit. Tum piſanus populus omnis ex ſumma ſeruitutis triſtitia ob hanc libertaté uit
per multos dies in plauſum & letitiam conuerſus fuit.At florentini poſtquam rex ex ne Letitia
apolitano regno obtéto:ĩ galliá reuerſus é:uidétes ſe decluſos:petrũ medicẽ ĩ primis dire piſani
ptis ei⁹bõis e patria extorré fecerũt.Inde ad recupádá piſaná ciuitaté accixerũt. Quáob populi
ré ĩfinita mala ĩter ĩtalicos potentat⁹ſubſecuta ſunt.De qb⁹ĩfra li.16.lati⁹ ſerio dicem⁹.

℃Patauium etiam non inferioris
potentiæ ſplendoriſq; ciuitas:hoc
quoq; áno & ipſa eadem expugna
6605 1406 tione & obſidiõe a uenetis aliquá
diu oppreſſa:tandem in uenetorũ
manus per franciſcum gonzagaʒ
& alios ſtrenuos belli duces (cap-
to Franciſco carrario urbis prin-
cipe)deuenit.Ac ſic uno eodemq;
quaſi anno ueneti plures modico
labore obtinuerũt ciuitates. Qui
bus obtentis uenetorum nomen
ſupra modum longe lateq; excre-
ſcere cæpit.Hanc itaq; urbem &

ſi multis uexationibus atq; honeribus opprimere diu ſenatus uenetus uidere uiſus eſt: Nihilominus maximis ædificiis atq; Gymnaſio pulcherrimo pulchriorem celebrioremq; reddiderunt.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Petrus philargi natione cretenſis minorum ordinis profeſſor: Mediolanenſiũ archiepiſcopus:magnus ſane theologus & philoſophus:maximuſq; & orator ac diuini uerbi p̃dicator:hiſdem temporibus:eas ob res maximo ubiq; fuit in precio: hic quippe a puero ordinem minorum ingreſſus:in adoleſcentia pariſius miſſus:adeo liberalibus ſtudiis & theologicæ diſciplinæ uacauit:ut breui & publicam ſcolam teneret:& in libris ſententiarum docte & accurate ſcriberet. Eã obrem a Galeatio uicecomite nondum duce(qui doctis uiris plurimum oblectabatur)accitus primarium in ſuis publicis & ſecretis conſultationibus eum conſtituit:& eius prudentia arduis in rebus uti ſemper uoluit:deinde ipſius Galeatii rogatu Bonifacius eius nominis nonus papa eum uincentinum primo creauit epiſcopum:præterea mutato loco Nouarienſis:poſtremo Mediolanenſis Archiepiſcopus creatus fuit:eoq; in titulo conſtitutus ad uinceſlaum ipſius galeatii nomine accedens.Ducatus titulum ab ipſo cæſare pro ipſo galeatio impetrauit. Deinde ut dictum eſt ab Innocentio papa prædicto cardinalis duodecim apoſtolorum creatus:tandem Romanam pontificiam dignitatem adeptus.Alexander quintus merito eſt appellatus.Scripſit autem hic ex ingenii ſui magnitudine.Super ſententias li.4.Item Sermonum multorum librum unum:Et quædam alia. (Dignitates huius omnes cõmemorat)

¶ Franciſcus de togatiis patria cremonẽſis minorum etiam ordinis profeſſus Bergomẽſis Epiſcopus erudiriſſimuſq; theologus:& utriuſq; iuris conſultiſſimus:per hæc tempora & Bononiæ & alibi:& quammaxime in conſtanciẽſi Synodo:ob eius eruditionem & dicendi elegantiam ſuæ eruditionis maximæ:magnam fecit experientiam. Quib⁹ ex uirtutibus ciuitatis noſtræ Epiſcopus eſt creatus.Quam quidem Bergomenſem eccleſiam cum per quattuor & triginta annos:& doctrina & exemplo optime gubernaſſet. Tandẽ anno domini.1437.quarto idus auguſti uita functus:apud ſanctum franciſcum ibidem maximis cum lachrimis ſepelitur.

¶ Henricus theutonicus dictus de haſſia uuormacienſis eccleſiæ canonicus:hac tempeſtate in uniuerſitate pariſii(ubi lauream decoratus promeruit)clarus effulſit.Qui cũ eſſet doctrina atq; ingenio percelebris: pro decore nouæ plantationis:ad uniuerſitatẽ uniẽſis tranſlatus:ibidem tum docendo:tum ſcribendo magnam ſuæ eruditionis gloriam conquiſiuit.De cuius quidem opuſculis:hæc quæ ſubiecta ſunt:feruntur. Et primo ſuper Sententias lib.4.In geneſim lib.5.De Anticbriſto & Sciſmate li.1.De erudítione ſacerdotum li.1.De Anima contemplatiua librum unum.De contemplatione li.1. Speculum animæ li.1.De horis canonicis li.1.Contra Aſtrologos li.1.Super oratione Dominica li.1. Super Aue maria li.1.Super Symbolum apoſtolorum li.1.De contemptu mundi li.1.Ad Canonicos regulares li.1.De proprietate Monachorum li.1.Sermones de tempore li.1.Sermones de Sanctis li.1.In cantica canticorum li.1. Quæſtiones uariæ li.1.Alia quoq; multa eum ediдiſſe ferunt.

¶ Henricus oyta natione theutonicus Gymnaſii Vuenenſis in Auſtria unicum decus: & complanator uir humanarum diuinarumq; ſcripturarum eruditiſſimus:& ingenio p̃ſtantiſſimus: hac tempeſtate cum eſſet egregius uerbi diuini declamator: ſcripſit multa præclara uolumina.E quibus iſta feruntur.Super Sententias li.4 .Incipit circa prologũ lib.1.Sententiarum:itẽ de contractibus librum unũ.De conceptione beatæ uirginis Mariæ li.1.Et quoſdam Sermones.

¶ Paulus uenetus quem alii cretenſem dicunt ordinis eremitarum diui auguſtini theologorum ac philoſophorum princeps:necnon & diſputator acerrimus:hoc ipſo tempore propter incredibilem eruditionem in uniuerſa Italia nominatiſſimus eſt habitus:Eo quod cunctos dyalecticos philoſophoſq;:ac ſuæ ætatis theologos fine controuerſia ſuperaſſe uiſus eſt:atq; etiam tamquam alter apollo poſt ſe futuros phyloſophos ſuæ incredibilis ſapientiæ lacte nutriuerit. Qui niſi in matura morte præuentus fuiſſet:omnes anteceſſores ſcriptores tam philoſophos quam theologos ſuo ingenio:ſuiſq; ſcriptis p̃fecto ſuperaſſet:attamen ea ſua in iuuentute quæ ſubiecta ſunt a ſe edita poſt reliquit opuſcula.Et primo contra iudæos tractatum edidit pulchrum li.1.Item ſuper librum de

generatione & corruptione li.2 .humanarum.
Sũmã de natura.pulchrã li.i.Incipit pluriõꝝ Sup cõſequẽtiis ſtrodi li.i.Ieſuꝫ dñꝫ & hoieꝫ
Super librũ poſteriorum li.i.Omnis doctrina Summã in phya li.i.Colloquiũ inſa.
Super phyſicorum li.8.Naturali phya Logicam breuem li.i.Conſpiciens
Super Methaphiſicam li.12.Tecum ſapientiſſime Logicam item magnam li.i.
Super de Anima li.2.Tãta litterarũ Sermões multos ad clerũ:uꝫ De tpe
Super aliis ſex methaphiſice li.6.Ius dicitur multipliciter:& de ſanctis ac quadrageſima
miro ordine componit.Tandem ſatis iuuenis deficiens pataui in Sacriſtia ſui ordinis ſe
pulchro marmoreo ſepelitur.

❡Bartholomeus de urbino ipſius ſacri ordinis præcipuus doctor:ſuæq; urbis digniſſimus epiſcopus:hoc ipſo tempore & ipſe clarus effulſit .Qui & ſi multa ediderit memoratu digna:illa inprimis admiranda ſunt:atq; profecto ſtupenda: quibꝰ tam diu patris auguſtini Mare:quam Ambroſii ſupernatauit flumen:utriuſq; enim doctoris ſingula dicta in Alphabetum redegit.Et opus in unum collectum Milleloquium comuni uocabulo appellauit.Aliud inſuper egregium & celeberrimum opus confecit : quod de ſpirituali bello intitulauit.Et alia quædam quæ non uidi:ſcripſit. Mille loquiũ liber

❡Iordanis inſuper alemanus eiuſdem inſtituti & religionis theologꝰ:& ipſe per hoc tẽpus:ob ipſius doctrinam & multarum antiquitatum andagationem uniuerſo ordini magno fuit in pcio.q iter cætera qdrageſſimale pulchꝝ edidit : & diffuſã noſtri ordinis apologiam couſcripſit apocalipſim inſuper perpulchre explanauit:ac Sermones & Tractatus atq; quæſtiones nonnullas diuerſarum rerum poſt ſe ſcripto reliquit. Vitas fratruꝫ noſtrorum

❡Iacobus quoq; tolletanus eiuſdem eremitarum ordinis excellentiſſimus theologus & Doctor hiſdem quoq; temporibus floruit:& uniuerſam ferme ſcripturam ſacram complanauit. Et Sophogium compoſuit præcellentiſſimum:ad diuinam ſapientiam perquirendam ſuaſorium.Quod quidem uolumen quam facundum ſit:quamq; laudabile multis epigrãmatibus declaratur:alia etiam edidit.

❡Petrus natione italus ex oppido Brũniquelli oriundus egregius noſtri ordinis Doctor & ciuitatis nouæ in latina regione Epiſcopus:& ipſe per hoc tempus Sententiarũ libros egregie expoſuit.Et omnia Salomõis opera complanauit:atq; Bibliam ferme totam poſtilauit.Deind illud diuinum opus in lucem protulit.In quo omnes noui & ueteris teſtamenti hiſtorias ad alphabeti ordinem redegit:& ad ſingulas applicauit materias.Multos præterea compoſuit Sermones.

❡Thomas natione theutonicus ordinis canonicorum diui auguſtini:uir in diuinis ſcripturis admodum ſtudioſus atq; eruditus.uita & conuerſatione ualde inſignis:hac tempeſtate clarus exiſtens:ſcripſit ad inſtructionem multorum ſubiecta opuſcula.Et primo de contemptu mũdi li.4.Incipit.Qui ſequitur me.nõ.Sermões ad nouicios li.3.De uita ſo
litaria li.i.De tribus tabernaculis li.i.De uera conpunctione li.i.Ortulus ro
ſarum li.i.Vallis liliorum li.i.Alphabetum monachi li.i.Conſolatio
pauperum li.i.Doctrinale iuuenum li.i.Qualis debet eſſe monachꝰ li.i.De contem
ptu mũdi aliꝰ li.i.Et quædam alia.

❡Ioannes theutonicus ordinis prædicatorum ſancti Dominici theologus & diuinarum humanarumq; ſcripturarum longa excitatione limatus egregiuſq; Declamator:per hæc tẽpora i pcio exiſtẽs:ſcripſit quædã opuſcula quibus memoriam ſui nominis eternitati comendauit.E quibus ſubiecta feruntur.Imprimis opus magnum luculentumq; prædicatoribus neceſſariarum:quod ſummam prædicantium prænotauit li.i .Incipit:prædicãtium uita &c. Item Summam aliam iuris moralis li.i.Sermones de tempore li.i.ſermones de ſanctis li.i.Et alia inſuper eum ſcripſiſſe ferunt.

❡Franciſcus de platea ordinis Minorum doctor:diuinarum ſcripturarum & iuris pontificii non mediocriter eruditus ac egregius diuinorum Sermonum declamator:per hoc tempus multa elucubrauit ad multorum inſtructionem & ædificationem.De quorum numero ſubiecta feruntur.Et primo opus inſigne & præclarum:quod de reſtitutionibꝰ prænotauit.Incipit.Vtrum reſtitutio ſit de no.Item librum de cenſuris pulchrum.& ſermones uarii li.i.

❡Henricus de coſueldia natione theutonicus Cartuſienſium ordinis prior in Holandia in primis mira religiõis conuerſatione ac ſanctimonia inſignis ac diuinarum ſcripturaꝝ

apprime eruditiſſimus:& eminentiſſimi ingenii prӕditus:per hӕc tempora clarus exiſtēs multa prӕclara opuſcula compoſuit. De quibus ſubiecta feruntur. Et primo in Exoduꝫ miſticӕ li.i. In Epiſtolam pauli ad Romanos li.i. Contra uitium proprietatis li.i. De tribus uotis ſubſtantialibus li.2. De Inſtitutione nouitiarum li.i. Circunciſorum myſticuꝫ li.i. De Sacramento altaris li.i. De Aue maria li.i. Eulogium pauli Eremitӕ li.i. Sermões de tempore li.i. De ſanctis li.i. Epiſtolarum ad diuerſos li.i. Item. Gulielmi pariſienſis arduum opus magno labore breui ſub compendio concluſit. Obiit denique anno ſalutis noſtrӕ.i4io.

¶Gabrinus fundulus patria cremoneuſis in oppido Sonʒini ortus:uir bello iſignis:aſtu 1406 6605
tuſqꝫ ac certe formidabilis. Hoc anno Vgolino & Carolo ac aliis quibuſdã nobiliſſimis Caualcabobus a ſe interfectis:Cremonӕ urbis dominium ſibi deſumens:regnauit annis 24. Vgolinus enim caualcabos uir nobilis adiunctis ſibi ponzonib⁹ nobilibus:mortuo Galeatio uicecomite Mediolanenſium Duce:primus Cremonam urbem ab obedientia Ducis alienare fecit. Deinde ſepoſitis ponʒonibus ſociis urbis dominatum per ſe occupauit. Diffidens quoqꝫ urbem poſſe tueri hunc Gabrinum uirum acerrimum atqꝫ prӕſtantiſſimum ſui exercitus imperatorem delegit. Viſo prӕterea hominis huius ingenio & ſtrenuitate: Vgolinus ipſe eius opera in bello & pace ſemper uti uoluit. Et hanc ob rē omnes fortilitiorum prӕfecti:ac cӕteri ipſius urbis magiſtratus non minus huic Gabrino quam domino & principi Vgolino parebant. Rebus igitur ſic ſtantibus: Gabrin⁹ hic ſpe occupãdӕ urbis ductus:ut erat animo maximo & calido:hoc anno Vgolino una cũ Gabrino militum Duce a laude urbe pompeana(quӕ pro uignatenſibus nobilibus tenebatur) Vgolinum principem ſuum una cum fratribus & cognatis omnibus ad Machaſtornam Ruſculum ab urbe Cremona decem milibus diſtantem crudeliter interſecit: Quibus interfectis hic concito gradu cum omnibus militibus ſuis antequã facinus in urbe diuulgaretur: Cremonam uenit. Occupataqꝫ Arce ac portis omnibus munitis forum cũ armato milite ingreditur:poſtmodũ cũ uidiſſet quoſdã uelle ſuis conatibus obſiſtere:aut obtruncare fecit:aut exilio damnauit:in pace demum urbe adepta:ob ingenii & ſagacitatis atqꝫ prudentiӕ magnitudinem⁹ ſuum nomen magnopere extollere procurauit Et cũ ēet excelſi animi tyrannus fluctuante per Sciſmata Eccleſia dei ad eum pontifex Romanus & imperator Sigiſmundus tanquam ad principem magni conſilii magnӕqꝫ auctoritatis pro rebus componendis cremonam acceſſerunt. Quos reuerenter ſplendidiſſimeqꝫ excipiens. Conſilium optimum:de Synodo apud conſtanciam urbem celebrãda dedit:pro qua uniuerſa chriſti eccleſia ad ſanitatem reducta fuit. Hunc deniqꝫ philippus maria Mediolanenſium dux cum uideret inter occupatores ſui regni prӕſtantiorē fortioremqꝫ atqꝫ certe formidabiliorem:necnon etiam calidiorem:in recuperando regno:non armis quidem:ſed quibuſdam ſuaſionibus:ac promiſſionibus plurimis:per Crimignolam Ducem ſuum primo ſibi ſubegit:Sciebat enim dux ipſe Mediolanenſis:ſi iſtũ circunueniret:de aliis tyrannis occupãtibus.& negocium:quod ita factum eſt. Nam multis ab eo acceptis pecuniis:urbem demum cum uniuerſo agro reſtituit:at dux eidem caſtellianum optimum oppidum & quӕdam alia benigniſſime conceſſit. Verum poſtea (ut aiunt)cum multas in principem molliretur inſidias:tandem proditione Oldradi lampugnani ciuis & nobilis Mediolani ſui compatris apud Nichum oppidulũ agri cremoneuſis captus fuit:& Mediolanum miſſus poſt longos carceris ſqualores tandem in publico mediolanenſi foro uniuerſo aſtante populo(Ducis iuſſu)capite plectitur ibidē mapheo Gambara prӕclaro ciue Brixiano prӕſidente & ſententiam ferēte.

Ponʒoni Cremonenſes

Vgolinus cũ fratribus obtruncatur Machaſtorna

Papa & Imperator ad húc uenerunt

Oldrad⁹ lampugnanus Capite truncatur

¶Ioannes cognomento piceninus caroli uicecomitis filius bernabouis magni uicecomitis ex filio nepos:hoc anno idibus iunii Maſtino ex patruo defuncto ex Brixianӕ urbis prӕfecto Bergomea ſceptra ſuſcipiens duobus annis in ea regnauit. Cuius cum dominatio admodum uideretur:quod omnem nequitiam & ſӕuitiam in ſubditos exerceret:atqꝫ multos ciues & auaritia & uiolentis mulierum ſuarum concubitibus in dies offenderet:ita iram & odium Bergomenſium in ſe concitauit:ut tumultu excitato ipſum cum uniuerſo magiſtratu atqꝫ prӕſidio ſuo urbe pellerent. Quo effugato:mox ciues urbem in libertatem redigere. Quamobrem facinus canis Ioannis mariӕ Ducis Imperator cum magno exercitu ſtatim in Bergomenſem agrum uenit:& in ciuium uendictam

Mapheus gambara

multas populationes & uaſtationes atque incendia exercuit. Et inter cætera uniuerſum Vrgnanum Colonium Stezanum cum multis aliis oppidis complanari fecit: ymo & arbores cuiuſcunq; generis in ipſo Begomenſe agro:& uineas:& ſegetes omnes per circuitum ipſorum maxime trium oppidorum ſuccendi mandauit.

Vrgnanuȝ colonium Srezanuȝ oppida cō buruntˀ

ℭ Galeatius gonzaga franciſci gonzagæ Mantuæ principis frater:inuictiſſimus fortiſſimuſq; bellator:& in ſcientia militari clariſſimus: qui ſuperiori anno Bucichalem gallum gygantem ingentis fortitudinis utrum ſingulari certamine deuicerat:ac alia plurima præclara geſſerat facinora:hoc anno nono calendas maii:cum Medolacum oppidum acriter nimium expugnaret: ſagitta percuſſus ſpiritum ſtatim emiſit.

6606 1407 g Regorius papa eius nominis .12. natione uenetus Angelus corarius ſeu Cornarius ātea uocatus:patriarcha conſtantinopolitanus:hoc anno ex cardinale ſancti Marci innocentio pontifici ſuffectus: ſedit annis duobus & men.7. pontifex equidem magnæ ſanctitatis & grauitatis præcipuæ reuerendus:qui pontificatu ſuſcepto: iuxta obligationem factam iterato ad deponendum pōtificatum ſe obligauit, ſi Benedictus qui alterum pontificatum in Gallia tenebat:ſe quoq; abdicaret. Cohortantes igitur in principio ſeſe prædicti pontifices:& ad mutuam abdicationem offerentes Saonam urbem maritimam: ubi conuenirent:elegerunt:ſed in conueniendo ſe adinuicem illudentes maxima chriſtianorum in cuſatione maiorem diuiſionem concitauerunt. Quapropter ingens concilium piſis celebratum eſt. In quo Gregorius hic & Benedictus pontifices de Colluſione accuſati: ambo pontificatu priuati ſunt:& Alexander Cretenſis eligitur. Quo pontifice creato: Gregorius hic quaſi profugus Ariminum ſtatim conceſſit:ubi & a carolo malateſta urbis principe perbenigne exceptus eſt. Qui licet in piſano concilio exauctoratus eſſet:attamen tanquam uerus pontifex dū lucæ moram faceret:ex paterno cardinalium conſenſu:qui nondum ab eo diſceſſerant Gabrielem condelmarum ex Sorore nepotem creauit cardinalem:qui poſtea pontifex factus: Eugenius quartus appellatus eſt: Hic tandem ad Conſtanciæ concilium carolo malateſta oratore miſſo:pontificatu ſe libere abdicauit. pro qua libera abdicatione conuentus omnis eum agri piceni legatū creauit. Sed nō multo poſt Recanati aī doloē defecit: ubi & honorifice cōditꝰ ē.

Papa 214.

Pontifices Saonam uenerunt

Pontifices priuantur

Hic Ariminū fugit

Carolꝰ malateſta ad cōciliū mittiē

Recanati hic dolore aī moritur

ℭ ORIGO ET PROcurſus Cano. Reg. eorūq; ad nr̄a uſq; tpa regularis obſeruātiæ cōtinuatio.

ℭ Ordo canonicorū regulariū ab apoſtolis primū inſtitutus:indeq; a beato Aug. apud hyponē affricæ urbē diuinis inſtōnibus decoratus refloruit:uariis poſtmodū tporū ſucceſſibus in hiſpaniis:Galliis:reliquiſq; p orbē regionibus:& p italiā mirūimodū eſt pfuſius dilatatus. Sed apud Burgūdiā in Beluacenſi eccleſia ſub mgr̄o ſanctoq; uiro Iuone eiuſdē eccleſiæ ꝑpoſito ad priſtinā eiuſdē ordinis obſeruantiā efflorere cœpit. xxii. īperii Henrici quarti anno. Teſtis eſt Sigibertus in cronicis:& Vicentius hyſtorialis libro hyſtoriæ ſuæ. 26. cap. 51. Hanc ueritatē ſequitur & refert faſciculi tporū auctor:& uenerabilis Antoninus archieps̄ florētinus ſcda ſuæ cronicæ parte ti. xv. & cap. xvi. quod incipit circa annos dn̄i. M. lxxx. ſicut ēt id colligi pōt ex ipſius beati Auguſtini ſermonibus de moribus & cōi uita clericoꝝ. Quod & romanorū pontificū canones: & doctorū dicta certiſſima ueritate teſtanē. Cæterū quo nā ſucceſſu in italia:& apud cæteras ꝗplures nationes uariis tporū emergētibus caſibus. Idē ordo multipliciter a dn̄o ſit reformatus:optime teſtanē uetuſtiſſima & auctentica librorū teſtimonia. Nā p ſanctiſſimū uirū Fridianū lucen̄. ep̄m:de quo magnus meminit Gregorius in dialogoꝝ libro p Tuſciā. & p uniuerſam pœne italia fuit ſparſus & auctus. In anglia quoq; p Auguſtinū anglorū ep̄m iuſſu & mandato beatiſſimi Gregorii inſtitutus eſt. Quod hr̄ in decretis a Gratiano cap. Quia tua fraternitas. xii. q. i. in galliis:ēt āte:& poſt longa tpa beati Vgonis & Ricardi de ſancto Victore. Itēq; in italia uſq; tpa beati Damiani apud Rauēnā primū in canonica ſanctæ Mariæ in portu: deinde p italiā ab eo capite eſt diffuſus. Ipſe nāq; uir ſanctus Clara ex familia de honeſtis Rauēnæ natus: prius apud auciane locū heremiticā duxit uitā. Deinde ep̄s hoſtien̄. & cardinalis ordinatus tpe ſciſmatis inter Cadolū ep̄m parmenſem. & Alexādrū ſcdm pileo a ſe ſponte abdicato ad Canonicā ꝑfatā ſe trāſtulit:ibiq; poſt multa ꝑclara librorum ædita opuſcula:& pietatis magnifice geſta eiuſdē loci prior ſancte pieq; in dn̄o quieuit. Extant uſq; i preſentiarū cōſtōnes ab eo editæ de cōi uita regulariū clericorū:& Paſcalis ſcdi auctoritate confirmatæ. Floruit idē ordo & mirabilr̄ auctus tpe Bn̄dicti duodecimi. q circa ānos dn̄i. M. ccc. xlii. ipſum ordinē priuilegiis & cōſtōnibus ab ipſo approbatis decorauit.

ℭ VERVMENIMVERO CANONicus idem ordo in hetruriæ regionis florentiſſimæ

agro lucẽſi apud canonicaꝫ ſanctæ Mariæ in æde frigionaria fœlici religiõis ſucceſſu a dño
eſt reparatus.de ipſa quidem ordinis continuatione meminit idem archiep̃s flo.eo.ti.&.c.xxxiii.
paraſo etiá flores apparuerũt i terra nr̃a. Ná ut idẽ teſtaẽ & canonici reg.in loco p̃noiato olim
ab illuſtri Macthilda cõmitiſſa condito:duobus mediantibus uiris eiuſdẽ ordinis ꝓfeſſis: uita:
& doctrina p̃clatis.Circa hæc tpa a dño ſuut reformati:& uſq; hodie abbat iá feſulaná poſſidẽt
ſub uno capite:& cõgregatione degentes.Sed uerius dicunẽ canonici reg.diui Aug. & cõgrega-
tionis lateranenſis ſancti Saluatoris de urbe.At q fuerint p̃fati duo uiri : auctenticis ſcriptis:&
certa ueritate cõptũ hẽtur.hi uidelicet extiterũt eiuſdẽ ſcẽ regularis obſer.auctores dõnus leo
de Carrate ; & Dõnus Thadeus de Boſnaſco ceu ſcdm quoſdá de Bagnaſcho papien̄.Canonici
ambo Regulares cænobii ſancti Petri papiæ in cœlo aureo ꝓfeſſi: & ipſi Venerabilis pr̃is Bar
tholomei ſacerdoris Dei p̃conis celeberrimi ciuiſq; romái de Colũna cõſilio & hortatu ad p̃fa
tũ locũ ſe recipientes ſanctá reformationẽ ſub regulari eiuſdẽ ordinis obſeruátia : & ſub altiſſi
ma pauptate dei cooperante gr̃a fundarũt:Siquidẽ Leo q ante Leonardus dictus ẽ :dum p̃fati
cænobii ſancti Petri in cœlo aureo prior exiſteret.& iuris canonici doctor eximius uir ſanctus
& quaſi alter helyas dei ſpiritu feruens p oĩa certe ꝓbatus zelo artioris uitæ eſt p̃ſato cænobio
ad eum locũ reformandũ de cõſenſu tñ abbatis& cõuẽtus gaudens ſe cõtulit:Quod & publico
ſup hoc iſtr̃o rogato máu Iouanini de piſcariis notarii & ciuis papien̄.eius exẽplar uſq; ad nr̃a
tpa penes quẽdá ciuẽ papien̄.de uechiis repoſitũ eẽ dignoſciẽ:Hunc itaq; uirũ pauloante p̃ceſſe
rat Venerabilis ſacerdos . & cõcanonicus eiuſdẽ cænobii ſancti Petri p̃fatus dõnus Thadeus
diuino qui numine afflatus & p̃fati ſacerdotis Bartholomei ſuaſu ãno dñi.M.cccc.ii. primus
p̃fatá Frigionariæ canonicá uicarius:& ſubinde prior nõ multopoſt dicti domini Bartholamei
& p̃ſidentis coadiutor icredibili ꝓudentia gubernauit.cuius non lõge poſtpriorali adminiſtra
tioni p̃libatus domnus Leo ſucceſſit anno ſalutis.M.cccc.viiii.quo tpe idem pr̃ Leo domni Vi
cẽtii ianoti prioris ſancti Fridiani de Luca p̃catu nõ nullos ex ſuis canonicis ad eiuſdẽ eccleſiæ
reformationẽ cõceſſit:ut hẽ i archiuis ſancti Fridiani ex iſtr̃o rogato máu ſer Raphaelis quon
dam Nicholai benedicti de lucha:Igiẽ p̃noiati duo uiri quaſi duo candelabra rutilantia eá Con
gregationẽ uitæ poſtmodũ & doctrinæ ſplendore mirabiliter illuſtrarũt:erat ẽt apud Cartuſien
ſe cænobiũ non lõge ab eo Frigionariæ loco diſtans prior Venerabilis pr̃ Nicholaus de alber-
gatis Bonon̄.poſtea cardinalis tituli ſanctæ Crucis ab Eugenio.4.creatus.hic cognito ſanctoꝝ
uirorũ ꝓpoſito eũ ad locũ eos ipſe p̃duxit:Siquidẽ eo in loco idẽ canonicus ordo p longa ań
tpa indefeſſe uiguerat . qđ & teſtanẽ eiuſdẽ loci antiqua pontificũ priuilegia: Non longe uero
poſt cõtigit:ut una cũ Põtifice maximo Gregorio duo decimo domnus Gabriel cõdolmarius
poſtea Eugenius huius nois quartus eiuſdem pontificis Gregorii ex ſorore nepos cardinalis dũ
ad lucenſem urbẽ p̃ueniſſet huius ſancti ꝓpoſiti Iclito cõperto ſucceſſu ſingulari admodũ læti
tia gauiſus eſt:ná dũ antea Venetiis & patauii ad eiuſdẽ ſacras Bartholomei pr̃is cõciones innu
merabilis fere pp̃li cõcurſus habereẽ q̃ plures utriuſq; ſexus ex patritio ueneto ſanguine iuue-
nes ad xp̃i ſuaue iugum cõuertebáẽ.ex quorũ numero idẽ domnus Gabriel unus erat q ſimul
cũ paucis patriciis uenetis Cõgregationi ſancti Georgii de alga initiũ dederat: hic itaq; dõnus
Gabriel idẽ patri Bartholomeo filiali caritate deuinctus ſancta illa ſocietate mirifice oblecta
tus illius inſuper & loci patrocinio ſpõte ſuſcæpto ſatis ægit ut locus ille ſacer ſub ſedis apoſto
licæ ꝓtectione.Pontificiſq; auctoritate.& priuilegiis ãpliſſimis munireẽ: hæc ſiquidẽ ſancta re
ligio eiuſdẽq; ordinis reformatio:licet ab eo loco uñ ipſius reformatõis initiũ ſumpſerat qñq;
fuerit denoiata.idẽ tñ dñs Gab.poſtea Euge.4.inito põtifi.latera.Eccl'iaꝫ i q̃ p lõga ante tpa
p̃fatũ ordinẽ cãonicuꝫ teſtãtibus põtificũ priuilegiis ꝑuiguiſſe cõſtat: ad priſtinũ eiuſdẽ ordis
ſtatũ reduceẽ uolẽs dictæ cõgregatiõis cãonicis accerſitis:đ cõſilio & conſẽſu dñorum cardina
liũ certa ſcia:motu ꝓprio:& auctoritate ap'lica eidem cõgregatiõis:mox ip̃m locũ reſtituit.Sic
q; incorporauit:ut deiceps p̃ſata cõgregatio ab ip̃a eccl'ia latera.ꝑpetuis futuris tpibus deno
minareẽ:& dictæ cõgregatiõis canonici de eiuſdẽ Baſilicæ capitulari gremio clerici cenſeren-
tur & eẽnt.Quod & idẽ fecit Nicola.5.Sed & Sixtꝰ põtifex huiꝰ nominis q̃rtꝰ ſpeciali priuile
gio & Decreto motu ꝓprio uoluit & declarauit ut ip̃ius cõgrega.Canonici. eodẽ quoq; titu
lo p̃inde gaudeát & p̃fruanẽ:hac ſi ut prius dictá Baſilicá gubernarẽt. Cuius q̃dẽ ordinis no-
mẽ quũ celeberrimũ ubiq; locoꝝ p totá Italiá p̃dicareẽ:i eũ clariſſimi gñis uiri igreſſi :eum
q; ordinẽ:uerbo:& exẽplo:atq; doctrĩa plurimũ auxerũt & cõſeruarũt.Qui nõ minꝰ ꝓbitate
moribꝰ cæteriſq; uirtutũ ornam̃tis:q̃ ꝓſapia clariſſimi extiterũt: quoꝝ ẽt doctrinis ip̃a reli
gio aucta & illuſtrata fuit:p̃cipuos tñ Paulũ Vero.& Timote. eiuſdem pauli ex fratre nepo-

tē ꝺ uirorꝫ eloqꝫ uehemētiſſimos:atqꝫ eruditiſſimos dei ꝑcones exiſtio.Sed lōge antea
ab exordio dictæ cōgre.habuit ꝑdictꝰ ordo.Imprimis uenerabilē.D.ꝑfatū Bertol.Colūnā
ꝑconē celeberrimū:& eiuſdē loci priatē priorē habuit īſup. D.Iacobū berg. ꝺ aduogadris
in ſæculo Almericū iuriſqꝫ cōſultū pitiſſimū:q & ꝑfati Bertolomei diſcipulus nō multo
poſt dictæ reformatiōis initiū igreſſus:eā cōgregationē ꝑdicādo:moribꝰ:uita:atqꝫ doctri
nis plurimū decorauit.Fuerūtqꝫ eiuſdē.D.Iacobi ſub pr̄is Bertolo.diſciplia condiſcipuli:
& religiōe ſocii eruditiſſimi uiri.D.Pe.de rido patauꝰ ciuis:&.D.Nicolaꝰ ꝺ curte papiē.Vi
ri certe regiminis cura pſtātes.Habuit & Titū ferrariē.Nicolaū & Cypria.Bononi.Baſſia
nū & Simonē Mediola.Philippū utinē.Raphaelē placē.Iacobū forliuiēſē.Dōinicū tarui
ſinū.Celiū necnō & Mateū:& alterꝫ iuniorē Thimoteū ueronē.quorꝫ primꝰ complures
ædidit libellos doctria īſignes aduerſꝰ cāonici ordis īpugnatores. Scd̄s elegātiſſimos a ſe
libellos æditos reliqt.Tertiꝰ pr̄s accutiſſimꝰ:& Theologꝰ eruditiſſimꝰ magno ꝑcio pata
uii hētur:uita:ſanctimoniaqꝫ ꝑcipuꝰ.Habuit & Ioānē Vercel.ꝺ aduogadris. Adeodatū &
Blaſiū Vicē.alioſqꝫ uiros īregerrimos:& ī declamationibꝰ ꝑdicatores illuſtres:atqꝫ alios
cōplures ī oī doctria:eloqntia:& ſanctimonia pcelebris.

Verū qa de canonicorꝫ ordie ſupra libro nono aliq̄ curſim diximꝰ nō ab re pauca hæc q̄
ſequunē:poſt dicti libri īpreſſionē ad nr̄az noticiā nup alata clariori cōperta ueritate ſub
(nectimꝰ.
℄Canonicorꝫ igiē ordo regulariū diui Aug.a qbꝰ directe ut diximꝰ ꝑfata cō
gregatio cōtinuauit & ab ipo pr̄e Augu.regularē ſūpſit iſtitutionē:nā ut ī dictis ſermoni
bꝰ de cōuni uita clericorꝫ ad uerbū hētur.Clericos ītra epiſcopi domū hēre curauit:& cū
eis piter ſcd̄m apoſtolicā formā quoad uixit ī cōmuni degeē uoluit.Quibꝰ oībus placuit
unū ī deo ſentiē:& oīa ī cōmuni poſſideē.Et ibi ingt clericꝰ duo ꝓfeſſus ē.Scilicet ſancti
tatē.i.obediētiā caſtitatē & uiueē in cōmuni.Et ut tunicā lineā & birrū.Ideſt ueſtē deſup
habitū ī cōmuni geſtarēt:qa & ipe ī cōi acceperat:uñ ingt:nemo det birrū aut tunicā li
neā niſi ī cōmuni qa & ī cōmuni accepi nō decet hāc ꝓfeſſionē.Nō decet hos cānos: &c.
lō in ſacris cāonibꝰ regulares latine.Qui & cāonici a cāone græce appellanē:ut hēē de cō
ſecratiōe diſti.v.ca.ī oībꝰ:ut clerici cāonici cāonice uiuāt.gloſa iqt clerici cāonici.i.cāoni
ci regulares:& lꝫ ī habitu ſupiori uariis ī locis diuerſi reperiāē cāonici:tamē ut colligiē p
doctores ī capitu.deꝰ q de uita & honeſtate clericorꝫ.Diuerſitas iſta nō diuerſificat ipm
ordinē in ſpecie penes hītū ſupiorē.Siue ī forma:ſiue ī colore:cū habitꝰ ſupior nō ſit ꝺ ſub
ſtātia ꝓfeſſiōis:ſed habitꝰ iterior ſcilicet tunica linea q ē ꝓpriꝰ & legitimꝰ cāonicorū re
gulariū hitus:& ī eo ꝓprie ꝓfiteoē:ita.n.pulchre notaē ex gloſa Ioā.And.ī uerbo habitus
in clemē.pria de electiōe:& addit qđ uarietas coloris ī habitu ſupiori nō cauſat diuerſita
tē ordis ſeu religiōis cāonicorꝫ.Sūt ergo oēs iſti cāonici:de qbꝰ paulo ſupiꝰ diximꝰ:uni
tis eiuſdē ordis cū illis:q habitu lineo regulā Augu.ꝓfitētes:primū ab apoſtolis ī primi
tiua eccl'ia ſūt iſtituti:& p Augu.regularibꝰ cōſtitutionibꝰ ad cōmunē & regularē uitā re
ſtituti:ut ēt colligiē ex ꝑfatis ſermonibꝰ de cōuni uita clericorꝫ & cōſtitutionibꝰ & de
cretis Romanorꝫ pōtificū:Benedicti.xii.Eugenii.iiii.Nicolai.v.& Sixti.iiii.& aliis aucte
ticis ſcriptis:& approbatis.Teſtimoniis exiſtētibꝰ apud ꝑfatæ cōgregētiōis Lateranen.ca
nonicos.Qui ēt Rauēnæ canonicā ſcē Mariæ ī portu:Vercellis Cāonicā ſci And.Morta
rii cāonicā ſcē crucis:Venetiis cāonicā ſcē Mariæ de Caritate Mōtis belii.& bononiæ ca
nonicā ſcē Mariæ.& ſci Ioānis ī mōte:aliiſqꝫ ī pluribꝰ locis ex lōgæui & īmemorabili tē
poris uſu ꝑfatas cāonicas ſub eiuſdē ordis primaria iſtitutione fūdatas ī priſtinū eiuſdez
ordis & regularis obſeruātiæ ſtatū romanorꝫ pōti.priuilegiis fauētibꝰ reſtituerūt:ac ſub
eiuſdem ordinis continuatione reformaruut.

℄Ordo monachorū alborū: qui montis oliueti ordo nuncupaē: huius Sciſmatis tpibus Mons
in Senenſi agro a qbuſdā nobiliſſimis Senenſibus ciuibus initiū ſumpſit. Multi nāqꝫ cla oliuetꝰ
riſſimi Senenſes:quos Sciſmatū & bellicarū tedebat ꝑturbatio: diuino ſpiritu impulſi:ur
be uno aīo egreſſi.ab ea haud longe in Montē:q oliuetus appellaē:tāq̄ ad quietis locum
acceſſere:ubi in unū congregati:& a curis mundialibus ſemoti:ueluti Eremitæ deuotiſſi
mi mira humilitate deo in orōnibus & uigiliis crebriſqꝫ ieiuniis deſeruire cœperūt.Quo
rum exēplo multi nobiles adoleſcentes pmoti:deſiderio cæleſtis pr̄iæ ad eoſdē cōfluxere
quāobrē:incredibili feruore incenſi:eius ſeruitiū exequebanē.Quorū fama ad pontificē
perlata confeſtim primores eorum ad ſe Romam uenire iuſſit: & eorum uiuendi modū
diligēti examine cognito:mox exclamās idē pōtifex ait: hanc fore diuinā oīno plantatio

nem:nõ auté humanũ cõſiliũ. Exhilaratus itaq; põtifex:illoꝝ uitá & uiuẽdi modũ:ſicut il
lorũ priuilegiis plurimis conſtat:quá libentiſſime laudauit & approbauit: ut idẽ diuinum
opus ceptũ ꝑpetuá ſtabilitaté & robur reciperet:cõfeſtim ſua ſpõte & motu ꝓprio eiuſdẽ
Alb⁹ ha fratribus & ſucceſſoribus albũ habitũ ad diuæ uirginis Mariæ reuerẽtiá cũ regula beatiſ-
bitus ſimi Benedicti approbata:eiſdẽ magna cũ ſolemnitate additis quibuſdá cõſtitutionib⁹ cõ-
tulit. Et ordini Mõachoꝝ diui Benedicti eos applicauit & aggregauit. Quem quidẽ ordi-
nem idẽ pontifex:& ſucceſſores maximis priuilegiis indultis & gratiis apoſtolicis comuni
uit. Ac multa eidẽ monaſteria incollẽda conceſſit:hæc auté religio ſeu ordo magno i ꝓcio:
tum uiris ſanctitate & exemplo atq; eruditione & doctrina ubiq; habetur.

¶ Ordo item nouus mẽdicãtium ſub diui hyeronimi titulo innocentio ſeptimo præſulã-
Redus te nuper defuncto ex tertio ordie Seraphici Franciſci a quodá nobile noie redo Mõtis gra
comes nelli comite apud Feſulaná Ethruriæ urbẽ prio excitat⁹ eſt. Cui ſancto opi Gualteri⁹ mar
Gualte- ſus adiutor fuit:& hi duo miræ ſanctitatis & itegritatis magnæ uiri huiuſce regularis ob
rius ſeruátiæ diſciplinæ fũdatores & auctores extitere. Quẽ quidẽ ordinẽ ſanctiſſimis iſtitutis
tũ doſtrina:tũq; exẽplo mirũ Imodũ erexere. Et ipſum ordinẽ iá ꝓpagatũ. iſte Gregorius
eius nois duodecimus ſuis indultis & priuilegiis approbans:ſub Regula diui patris Augu
ſtini:quo & uota principalia apoſtolica auctoritate cõfirmauit. Eugenius deinde quartus
uir utiq; ſanctiſſimus & ipſe eadem auctoritate: additis aliis priuilegiis inter mendicãtes
ipſum annumerauit. Ipſis autem fratribus in memoriaꝫ priſtinæ religionis tertii ordinis
habitum Griſeum cum clami de ſimiliter griſea conceſſit defferendũ: & hic ordo noſtris
temporibus & locorum numero ac fratrum multitudine mirabiliter creuit.

¶ Ordo ꝓpterea ali⁹ canonicus cæleſtini habit⁹ cõgregatiõis ſci Georgii de Alga apd᷑ ue-
netias his tẽporibus a reuerẽdo approbatoq; uiro laurẽtio iuſtiniáo poſtea ueneriaꝝ patri
archa atq; aliis uiris grauiſſimis primũ icredibili deuotiõe & feruore:ac q̄dá mirabili uitæ
auſteritate initiũ ſumpſit. Quá qdẽ cõgregationẽ ſeu ordinẽ idẽ Gregorius ꝓdictus qbuſ-
dá cõſtitutiõibus ſibi datis, ſub pria beati petri Regula: auctoritate apoſtolica cõfirmauit.
Quo qdẽ religio atq; ſancta cõgregatio ſtatim:& egregiis uiris doctiſſimis qdẽ:ac Mõaſte
Antoni riis mirũ imodũ creuit. Quoꝝ ẽ numero Antõius corarius Gregorii ipſius maximi põti.
us & ga nepos:poſtea hoſtiẽſis cardinalis fuit. Et Gabriel poſtea Eugeni⁹ q̄rtus:q eũdẽ monaſteriũ
briel co ſci Georgii a principio hereditate paterna plurimũ ápliauit ditauitq; atq; mirifice exorna
rarii ꝓ- uit. Cũ quo idẽ Antõius ab ineũte ætate familiariter & religioſe in eodẽ Mõaſterio & ha-
fecit bitu diu uixit:atq; illũ poſtea ſecũ(licet recuſátẽ)Romá duxit:cuius ingẽio & uirtutibus d
cardina lectatus Gregorius primo theſaurariũ ſuũ deide Senẽſem creauit epm:ac demũ ábos ꝓmo
les uit cardinales:in q̄ tñ dignitate cõſtituti nullá in uitá priſtiná mutarũt cõſuetudinẽ i ymo
ordinẽ & cõgregationẽ ipam oi quo potuerũt nixu adiuuerũt. Fuere & alii ea i cõgregatio
ne ſucceſſores uiri:& uita & moribus ꝓclariſſimi q ipam religionẽ:& doctrina:& morib⁹
Marin⁹ ac optimis exẽplis ꝓ uirili ſua ſp illuſtrarũt:uidelicet marinus qrino egregius ꝓdicator ue
quirino tuſq; beati petri apoſtoli imitator. & mapheus cõtarenus uenetus poſtea patriarcha:atque
alii & alii cõplurimi:q oẽs & uerbo & exemplo ipſam religionem pro uiribus in orbẽ diſ-
fundere non ceſſarunt.

¶ Antonius Guaſcus Genuẽſiũ dux:uir qdẽ optius:hoc áno die ſabati q carniſpriuiũ ꝓce
dit:a ſex ciuibus ſuis uidelicet Bõifacio Guaſco fráciſcho iſenibardo. & Stephão uedáo cũ
tribus aliis cõiuratis obtrũcatus fuit. ob qd᷑ ſceleratiſſimũ facin⁹ cõphẽſi, ſeqnti Sabbato
eqs alligati & ad locum uſq; ſupplicii tracti:laqueo ſtrangulati ſũt.

¶ Pádulphus malateſta magni galeoti fili⁹:caroliq; principis frater:priceps ſiqdẽ inter cæ 1407 6606
Proualí teros ſuæ ætatis & fortitudie:& oi ſplẽdore ac claritate primarius hiſdẽ tpibus apud Ioánẽ
uni op- mariæ MEdiolanenſiũ ducem belli Ductor exiſtẽs:Mediolanum occupare tẽtauit. Quæ
pidum res cũ ei ad uotũ nõ ſucceſſiſſet. Brixiá uenit:& eá occupás i ſuá poteſtateꝫ redegit:q̄ ade-
Aſtor pta in ea.14. ánis regnauit. Is.n.cũ ipſius Mediolái Ducis(ut dictũ eſt)moderator exiſteret:
uiceco- ut erat aio magno:aliq̄do urbeꝫ regiá p fraudeꝫ occupare tẽtauit:ſed depræhenſus atq; cõ
mes ca- uictus cauens ſibi hoc ipo áno domeſticis ſuis militibus fideliſſimis ſũptis:q̄ſi uenatũ itu
pitur rus:urbe egreſſus eſt:& Brixiá ſibi beniuolá celeri curſu petẽs:abſente Aſtore uicecomite
Bergo- urbẽ occupauit:& haud multo poſt illá in ſui poteſtaté totá redegit:ideq; ꝓualiũ túc fre-
muꝫ ac q̄ntatũ oppidũ accedẽs:ibidẽ Aſtoreꝫ ipꝫ Bernabouis uicecõitis ex filio nepoteꝫ urbis ꝓto
cepit reꝫ & uicedominũ cõphendit: ꝓ cui⁹ liberatiõe pallazolũ túc munitiſſimũ caſtrũ accepit.

Quibus geſtis:ut cæteris tiorez icuteret:quoſdá uiros occidit & nō nulla agri ipſius caſtel
la icendit & euertit.Et q̄maxime pdictú pualiú & colloniú oppida.Brixia itaq; cú univer
ſo ipſius agro in pace adepta.Paulopoſt etiá Bergomú Ciuitaté noſtrá(pſolute prios grádi
pecunia)obtinuit.In qbus urbibus pádulphus hic:ut erat aío generoſo atq; ſplendido:ce
leberrimas adhuc extátes ædificauit ædes. Et cú pdictú tpus cú magna liberalitate ac ci
uiú oíom beniuolentia a caritate in ipſis urbibus regnaſſet:deniq; a crimignola uictoꝛioſiſſimo Philippi Ducis Impatore ipaꝝ urbiú dñio priuatus é: quo expulſo:ſuá i patriá cū
oí ſua ſupellectili:armiſq; ac equis ditiſſimis in pace redijt.

Qui conſignata urbe inde recedens.Gallica cátilléa ſuos caſus atq; ruinas deplorás ad
carolú fratré arimioū petijt:obi & reliquū uitæ ſuæ tpus in pace & ocio conſūpſit. Moriens át ſine legiptimis filijs Sigiſmúdō naturalem filium ſucceſſorem reliquit.

Petrus colleonus: & uetuſta nobiliq; familia colleona Bergoméſe natus : hoc áno cú a
Ioáne picenino uicecomite Bergoméliú domino eſſet hoſtis iſenſos appellatus:urbe ppel
litur:& Mediolanú relegat.ubi poſt aliquot dies cōgregatis nō nullis amicis exulibus :no
ctu Treciú ueniens oppidú adoritur & capit:quo capto & obtento:ut erat aío liberalis ac Fratres
perhumanus:confeſtim & fratrem & cæteros affines cōuocás.ipſos regni cōſorres effice húc in-
re uoluit:qui oés in regno cōſtituti:nō multo ingratitudine magna uſuri: libidine regná terfece
di ducti:poſtpoſito dei timore ac fraterna dilectione in eum conſpirarunt:& tempore ob ruot
ſeruato:ipſom tandem ludentem percuſſerunt & crudelem in modú interire fecerunt.

Sed nec ipſi ingratiſſimi fratriculi optatum regnú multo tpe poſſidere potuerūt: quod
a paulo poſt a Crimignola magno Imperatore philippi Ducis iuſſu turpiter expulſi fuerūt:ipſe aút Petrus Bartholomeú colleonú poſtea uiceeomitū a uenetorú magnū Impatoré Illiú paruulú poſt ſe reliqt.Qui ut ſuo loco ifra dicemus gallis multas iulit clades.
Et fluctuátia bella iter uenetos & frácíſcū ſfortiá Mediolanéſiú Ducé fœliciter ſopiuit.

6607 1408 Ioánes Suardus Bergoméſió cōſul atq; dictator:cú ſupiori áno pp Ioánis picenini uice- Bergo-
comitis iſoléntias atq; tyránides Bergomū ciuitaté ſuá i libertaté : ſuáq; ptáte ueluti qddá mú ob
ſuú peculiú redegiſſet:hoc áno.xiiii.calédas ſeptébris:ut erat igéio pſpicaci & puido.diffi tinet
dens urbem per ſeſe poſſe tueri:ipſam cohortantibus amicis conſanguineiſq; ſuis pandul
pho Malateſtæ prædicto uendidit.

Qua uendita:cōfeſtim urbé relinqués:cú oí ſua familia & cæteris ſuis facultatibus ad Bergo-
Io.Frácíſcú gonzagá Mantuá ſe cōtulit:a quo pbenigne ac reueréter exceptus apud oſtiá mú pá-
oppidú mátuanú ſeu ueronenſem ſuæ dictiōis habitare eidé cōceſſit:ubi a ptutbationū dulpho
tumultibus ſemotus uſq; ab obitú ſuú cú omni tranqllitate métis & corporis qetis uixit. uendit

Eandé enim urbé ideo uendere ſe poſſe exiſtimauit:quia iam ex multo tpe ſuá eſſe dicebat:qđ ex cōceſſione federici Barbaroſſæ Imperatoris:qui ipſam præclará & honorabilé familiá ex Germania in Italiá perduxit. Et ibidem ipſam nomine Imperii perpetuo
collocauit. Et iccirco Ioannes hic táq̄ iuris ſui illá alienare potuiſſe credidit.

6608 1409 A Lexander papa:eius nominis quintus:natione creteńſis : petrus candianus antea Papa
uocatus.ordinis Minorum Doctor clariſſimus:de quo ſupra diximus : hoc anno .215.
in concilio piſano Gregorio Benedicto boldrino pontificibus abrogatis oíum
cardinaliū cōſenſo quintū in eodé cōcilio aderant:pontifex creatus:ſedit menſibus.8.

Eo át pontifice ereato:Grego.ut dictú eſt ad Carolú malateſtá una cú leonardo aretino
Ariminú acceſſit:Bñdictꝰ uero i gallis poſt hitú cōciliū i caſtellū páiſcolæ cōfugit:ubi diutiꝰ imoratꝰ:ét aliquos cardiales creuit:Alexá.aút hic factꝰ pōtifex:ot erat uir optius eccleſiá di p poſſe i pace cōtinef ſtuduit.Et merito qdé Alexá.fuit appellatus:qa & liƀalitate &
aí magnitudie oí quouis optio pōtifice cōferri potuiſſet:múſicꝰ eteni & q̄maxie i paupes Vide
ut pōti.decet:fuit.Et adeo múſicꝰ pfuſꝰ extitit:ut domú pauprimꝰ dceſſerit:uñ & p locú optimá
iterdú ipꝫ dixiſſe tradút ſe diuité ponti.fuiſſe paupemq; cardinalé & mendicum papam. pontifi

Et propterea cum nil terrenum expeteret:táto fuit animo:ut latiſlaū regé potentiſſimú cis inte
q eccl'iá & eiꝰ dictioné diu uexaret:i cōcilio piſano approbátibꝰ pr̄ibꝰ:q túc aderát: regno gritaté
priuauerit:ſolito itaq; cōcilio:Alexá.Bonōiá pfectꝰ é: ubi morbo cōtracto cú ad extremá
horá ueniſſet: cōuocatis oíbꝰ cardinalibꝰ:eo oés ad pacé & ad cōcordiá & ad tuédá eccleſiam dulciſſimis uerbis adhortaƭ.Quibꝰ expletis lachrymátibꝰ oíbꝰ q aderát illud Saluatoris nři egre pferés:inqt:pacé meá do uobis:pacé meá relinquo uobis:ſtatim miſit ſpiritu3.
Et ibidem cum ingenti luctu & pompa in conuentu Minorum ſepelitur.

¶Ludouicus Andagauenſis poſthumus eius Ludouici:qui adoptatus a Ioanne cum carolo 1499
téoore urbaui ſexti cōtēdit:hoc āno piſas uenit:& cōceſſionē regni apuliæ ab Alexādro p̄-
dicto papā recepit.Qui cōſeſtim cū exercitu cōtra latiſlaū perrexit:& cū etiā Baldaſar Coſ
ſa:q fuit poſtea Ioannes papa nūc legatus De latere.Et circa Romā cū maximis copiis ſta
riua faciens ab urbe ultra progredi nōeſt aoſus:ſed Baldaſar coſſa āno ſeq̄nti Bononiæ fa
ctus pōtifex:Romā ꝓfectus:opa paoli urſini & ſfortiæ latiſlaū Romanā dictionē uexātem
ꝓfligauit.At latiſlaus āno ſeq̄nti reaſſumptis uirib⁹ coegit Ioānem papā præ timore Ro-
mam exire:& primo florētiā:poſtea Bononiam:deinde Mantuam profectus eſt.
¶Et cum Sigiſmundo Imperatore de expellendo ladiſlao.Conuentum habuit.Hic itaq; lu
douicus cum tribus annis huius regni titulum tenuiſſet:poſtea multos labores ſine uirili
ſexu deficiens:renatum fratrem regni ſucceſſorem dimiſit.

Papa Oannes papa eius nominis:uigeſimoſtertius:natiōe neapolitanus.Baldaſſar coſſa
.216. I anrea uocatus:hoc āno prædicto pontifice mortuo : Bononiæ pontifex creatus: 1410 6609
ſedit annis.4.& men.10.Hunc nonnulli ferunt pontificium munus potius uiolē
ter uſurpaſſe:quam liberis ſufragiis aſſumpſiſſe.Cum enim Bononiæ potius:ut dominus
quam legatus eſſet:magnoq; exercitui imperaret:& patres pro nouo pontifice deligendo
ibidem conueniſſent:molta eis interminatus eſt:niſi pontificem ſibi gratum elegiſſent:&
ea cauſa multi perducti fuerunt:quorum neminem approbare uoluit.
¶Cum autem obſecraretur:ut qoē uellet ſignificare dignaretur. Date inquit mihi petri
clamidem:& ego eam dabo pontifici futuro:quod cū factum fuiſſet:ille palliū ſuis hume
Papatū ris imponēs:papa ait ſum ego.Quæ res q̄uis patribus diſplicuiſſet:frōte tñ ſnlam abſcōdi
hic uio cōſulrios fuit hominē uidelicet terribilē atq; armatū territare nō uidebā utile.Hac igit̄ ar
lēter q̄ſi te Baldaſar Coſſa:ut aiunt pōtificatū obtinuit.Erat āt hic pōtificii:ac ciuilis iuriū peritiſ-
accepit ſimus:& rerū gerēdarō experiētia magiſquā uitæ ſanctimonia p̄ditus.Qui inito pōtifica-
tu dies aliquot Bononiæ ſuſtitit.Et poſtmodū romā ꝓfectus eſt:ubi contra ladiſlaum re-
gem dictionē eccleſiæ uexātem paolū urſinum:& Sfortiam Attendulum militari peritia
uiros præſtantes conſcripſit.Quorum uirtute poſt diuturnum uariumque conflictum la-
Ladiſla diſlaum profligauit.Verum ſequenti anno: Ladiſlaus uiribus reaſſumptis iterato papam
uꝫ regē bello uexare cœpit.Eapropter pontifex timore correptus:florentiam primo:poſtmodum
ꝓfligat Bononiam uenit.& non ita multo poſt Mantuam ad Io.franciſcum gonzagam profectus
Cremo eſt:Ibidē & laudæ & Cremonæ cum Sygiſmundo cæſare & Gabrino fundulo de pellēdo
nā pōti ladiſlao rege:q Romā & multa eccleſiæ oppida occupauerat:cōuētū hūit. Et dū hæc Mā
uenit tuæ agerent̄.Ioānes pōtifex ad cōciliū Cōſtātiæ oium natiouū cōſenſo citat̄ . Vbi multa
Papa ci ei enormia crimina a multis obiecta ſunt.Qui timēs ſtatim mutato habitu familiaq; clā
tatur culū cōſtācia aufugit.Quo audito eueſtigio miſſis militibus cōpræhēſus ; in iſulā ſancti
Papa marci prope Cōſtāciā i carceribus cōiectus eſt.Eoq; Icarcerato:cōciliū uiros grauiſſimos:
incarce doctoſq; iudices delegit:q ſogæ cāꝫ diligēter iq̄rerēt:& crimia obiecta diſcuterēt: eadēq;
ratur ex ordie referrēt.Quare cōtra ipſum q̄dragita & eo āplius capl'a cōtra fidē xp̄ianā i eo ꝓ
40.capi bata & adiudicata fuerūt. Quibus criminibus Ioānes hic merito pōtificatu ab uniuerſo
tula cō cōcilio deiectus ē.Et hāc q̄dē ī ſe ſnīaꝫ laſſaꝫ: ipſe ſui ſceleris cōſcius affirmauit & cōpro
tra pa- bauit.p q̄ re ex cōcilii decreto.ſtatim ad lodouicū Bauariæ Ducē cuſtodiēdus miſſus fuit
pam ob donec aliud de ip̄o decerneret̄.Qui ī Aldeberga caſtello mūitiſſimo p triēniū eū cōſerua
iecta uit.Tandē eo in concilio Martinus pontifex ſorrogatus:dum apud Florentiā exiſteret:&
rogaret̄.a Coſino medico ciue florentino Baldaſerem ipſum e carceribus liberauit. Qui
ſtatim præter ſpem oibus admirantibus ad Martinū ipſum florētiā uenit:& eius exoſcu-
lato pede:ut uerum xp̄i uicariū recognouit:& ſalutauit.Martinus aūt ea humilitate per-
motus poſt aliquot dies ipſum in numerū cardinaliū aſciſcens eū tuſculanū creauit.Quē
poſtea eo honore habuit:quo reliquos cardinales.Ve℞ poſt aliquot mēſes animi dolore:
ut credi puſſit.florentiæ defecit.Vbi & a Coſino medico amantiſſimo ſuo honorificen-
tiſſimo ſepulchro in diui Ioānis baptiſtæ tēplo magna adhibita funeris pōpa ſepult⁹ eſt.
Igiſmondus luciſburgenſis Caroli Bohemorum Regis olim filius Hongariæ &
S Bohemiæ Rex : hoc anno Ioanne pontifice prædicto nuper creato papa procu-
rante:uigeſimus quintus germanorum imperator creatus:imperauit ānis uigin-
tiſeptem . Vir quidem ſtrenuus : & ad omnia fortiter peragenda promptiſſimus . qui
eas ob res ab omnibus electoribus Cæſar electus : ſtatim Romam pro corona maximo

cũ comitatu uenit. Et ab pontifice coronatus:cõfeſtim una cũ eodẽ põtifice uniuerſam ferme
ciſalpinã galliã ſedãdi belli cã percurrit. Quibus geſtis:ut erat hõ xp̃ianiſſimus: Cum totã xp̃ia
nam rẽpublicã pp Sciſmata labefactatã cõſpiceret:ſtatim oĩum nationũ cõſenſu cõſtanciæ con
cilium indixit. ubi Ioanne prædicto:Gregorio duodecio & Benedicto nono pontificibus abro-
gatis:electoq; Martino quinto:uniuerſam rẽpublicã xp̃ianã ſua induſtria: ſuoq; maximo labo-
re & cõſilio cõponere ſtuduit. Quibus rebus:ita ex ſnĩa cõpoſitis, Mores ẽt tam clericorũ quã
ſæculariũ nimia iã licentia labefactatos ſuo hortatu & uirtute in meliorẽ reduxit formã. Zelo
quoq; fidei ſucceſſus Bohemiam uſitarũ hereſi infectam:multis in locis deſtruxit. At p̃ xp̃ia-
na religione cõtra turcos alioſq; infideles inuictiſſimus expugnator extitit, ita ut quoad uixit
eos pp̃riis quieſcere ſedibus cõpulit:atq; eos diuerſis tp̃ibus per philippũ florentinũ eq̃tẽ copia
rũ ſuarũ ĩperatorẽ uiginti prælijs ſuperauit. In ſeniũ deniq; perductus: hoc unũ geſſit magnæ
utilitatis indiciũ:q̃d anno ĩperij ſui uigeſimoſecũdo, ad ſtipẽdia philippi uicecomitis ducis me
diolani a uenetis uehementer oppreſſi:in italiã uenit. Eã tñ ob cãm:ut & ei auxilio foret:ad co
ronã Auguſtalẽ iterato obtinẽdã:philippi itaq; p̃cibus & permiſſis atq; potentia fretus: ex ger
mania cũ partio exercitu ad eũ in lõbardiã uenit. Mediolanũ igitur ingreſſus cũ per aliquot
menſes ibidem ſubſtitiſſet:philippi faciem unquam uidere promeruit, Ipſe autem philippus
huius Sigiſmũdi ĩpotentiam paruipendens:ſe in Iouis caſtello clauſit:& nunquam ab eo audiri
aut uideri certe p̃miſit: Qua ex re cæſar indignatus ex parma urbe in qua hyemem exegerat:
in Ethruriã ad ſenẽſes ſe trãſtulit. A quibus honorificentiſſime exceptis:apud eos aliquot men
ſes exegit. Inde ad Eugeniũ pontificem Romã ſe cõferens ab eo rurſus coronatus eſt. Tandem
roma abiens:Ariminũ petiit. Deinde per ferrariẽſem agrũ iter faciẽs:Mãtuam peruenit:ubi ali
quot immoratus dies:Ioãnem franciſcum gonzagam mantuæ dominum marchionali dignita
te inſigniuit. Demum cum uenetis pace iecta:& philippo duci(cuius gratia in Italiã uenerat)
inimiciſſimus factus:tranſalpes emigrauit:ubi non diu ſuperuixit. Quia triennio poſt in un-
gariam ſenio confectus defecit. Erat enim ſigiſmundus hic(ut aiunt)uir inclitus præclara ac
decora facie ſpecioſoque & magno atque robuſto corpore: magnitudine quoq; animi ſiue
pace ſiue bello eximia:liberaliſſimus inprimis & in errogando certe profuſus.

ciſalpinã totã uſitauit Cõciliũ cõgregauit Vſitas hereticos deſtruxit Turcos domuit ĩpiũ uſurpatorẽ iuſtificat philippus imperatorẽ cõtẽni uiſus eſt

¶Gabriel uicecomes:Ioannes galearij primi ducis ex concubina filius: uir utique ſpecioſiſſi
mus atque bello ſtrennuus:hoc anno innocentiſſime apud Genuam ciuitatem marittimam
a Bucichale gallo prædicto Genuenſium præfecto interficitur. Nam poſt diuenditas flo-
rentinis piſas(quam ſibi pater ex teſtamento reliquerat) Mediolanum ſtatim ipſe uenit: &
Germano ſuo duce ſe ſubiecit. Deinde cum nullum inter francos: & Mediolanenſes eſſet
diſſidium:poſt aliquod tempus Genuam (uidendæ urbis gratia) petiit. Quo comperto,
Buccichalus a delatoribus ſubornatus q̃ ad explorandam & ſolicitandam ciuitatem contra
gallos ueniſſet:facile credidit:& uocatis militibus:illum compræhendere fecit: & ſine ulla
cã ip̃z carnificibꝰ ſuis dilacerãdũ dditq; ſuſcipiẽtes ſine ulla miſericordia protinꝰ iterfecerunt.

Bucicalus ĩterficit hominem

¶Ordo itẽ ſeu cõgregatio ſci Benedicti:q̃ ſanctæ Iuſtinæ uulgariter nũcupatur. hoc anno in
6611 1412 p̃uincia taruiſina apud patauinã inſignẽ urbẽ in monaſterio:uidelicet ſanctæ Iuſtinæ eiuſdem
ordinis:primo p̃ uenerabilẽ uirũ Ludouicũ Barbũ patriciũ uenetũ optimum religioſum initi
um ſumpſit: ſed reformationem accepit. Vbi etenim ipſa & diui benedicti religio a regulari-
bus iſtitutis deciderat. Adeo:ut nulla iã religionis facies in ipſo ordine uideretur.

¶Sed Ludouicꝰ ipſe tãq̃ nouum ſydus una cu ʒ Rolãdo patauino:& iacobo ticinenſe religioſiſ
ſimis uiris i eo reffulſit. Qui non modo ſuũ ordinẽ denigratũ illuſtrauit: & ad uiam ueritatis
reduxit.

¶Sed & primꝰ oĩuʒ ordĩes ad ea q̃ nũc tãtopere uiget:obſeruantiã regularẽ perduxit:q̃a eius
exẽplo religioſi ferme oẽs p̃moti:tã mẽdicãtes q̃ relig:eidẽ ſubſeq̃ p̃ uiribꝰ conati ſunt.

¶Ipſi itaque uiri præclariſſimi atq; religioſiſſimi ſuæ religiõis ſua calamitate atque ruina per
moti ibidem pontifice ſummo concedente:ſuæ obſeruantiæ fundamenta iecere: ¶Et eo iu
ſtinæ loco ſuccreſcens. Congregatio ſanctæ Iuſtinæ denominata eſt: Quæ poſtmodum
incredibiliter & uiris præſtantiſſimis & locis boniſque tam temporalibus q̃ ſpiritualibus ex
creſcens. Eugenius glorioſus pontifex eius nominis quartus:iam maximis priuilegiis & gratiis
atque immunitatibus ac locorum conceſſionibus plurimum iuuit. Quæ noſtro ſæculo quã
to ſplẽdore uirorum religioſiſſimorum doctrina grauitate & omni ſapientia uenerandorum
refulgeat:dicere nõ attinet.

Ludouicus barbus primus reformator Rolandus patauinus & Iacobus ticineñ.

¶Cum in ea innumerabiles exiſtant uiri nõ modo Iurium ciuilis & pontificij:ac ſanctæ theolo

giæ & philoſophiæ doctrina(ſicut eorum decet profeſſionem)abunde pleni ſed & eloquentia litterarum tam græcarum quam latinar um quoque ornatiſſimi.Qui & ſi paucha ſcripſerint: aut populo publice non declament:tamen cum religioſiſſimi ſint:& moltis non modo ſæcularibus:ſed etiam ipſis religioſis obſeruantibus;& uirtuti & ſaluti operam danti.ſuo enim exemplo & bonis operibus piis opem afferunt.

Lupus doctor ordinẽ iſtom refecit

¶ Ordo denique monachorum heremitarum diui Hieronimi:& ipſe iam diu a patrum inſtitutis collapſus:non multopoſt a uenerabili religioſo Lopo hiſpalẽſi ipſius ordinis generali præpoſito prædictorum exemplo nouis & regularibus inſtitutis nouaque Regula ex dictis beati Hieronymi excerpta inſtauratus eſt. Nam Lopus idẽ & reliqoi patres ipſius religionis profeſſores oſque ad id tempus ſub regula beati patris noſtri Auguſtini militauerant.Sed Lupus ipſe patris ſui diui Hieronymi zelo ſuccenſus.& monachorom ſanctæ iuſtinæ exemplo ductus:ad perpetuum ſui ordinis ſtabilimentum:& ad meliuris oitæ frugem: & admittendam patris ſui uitam,ut erat uir doctiſſimus:pro inſtirutione regulæ molta(ut profertur)ex dictis eius excerpſit.& in unum regolæ curpus redegit:Quam quidem regolam poſtmodum Martino papæ approbandam confirmandamque obtulit.Quam ſane pontifex ipſe non modo laudauit. Veruꝫ etiam in monachalem obſeruantiam coufirmauit.Et deinceps loco regulæ beati Auguſtini obſeruandam per apoſtolica ſcripta Lupo ipſi præpoſito & eius ſucceſſoribus omnib⁹ maodauit. Cuius Bulæ principium eſt:& ſi pro cunctorum chriſti fidelium. Regula uero incipit : fratres cariſſimi non quæ in mente concepi hæc religio monachorum more:qui ſub regula beati Benedicti militant:& ipſa per omnia uiuit.Niſi quod griſeo colore in indumentis & Romano officio utitur.Magnæ quippe uitæ ſanctitatis & integritatis eſt,magnæque opinionis in dei eccleſia hæc religio exſtitit.

¶ Facinus canis oictoriofiſſimus copiarum Mediolanenſium imperator natiune monferratenſis ex oppido nobiliſſimo Sancti Enoaſi oriundus hoc anoo Iouanne Maria Duce Mediolani interfecto : in eius regnum ſuccedens : regnauit tamquam iutor :donec Philippus maria adoleuiſſet annis ferme duobos. Vir quippe Magnanimus prudentiſſimuſque ac in armis ab adoleſcentia exercitatiſſimus.Quas ob res multas ſtrages ac incõmoda finitimis pedemontanis intulit.Hic itaque Mediolanenſe imperio ſuſcepto:in primis contra Pandulphum malateſtam ſtatim duxit:& Brixianos ac bergomenſes plurimis in curſionibus & direptionibus ac oaſtationibus attrioit:nec a Cremonenſibus quibus Gabrinus fundulus imperabat:& dominabatur:abſtinuit.Sed cum iſto modo milites ſuos ſine ſtipendio retinere uellet:quos rapinis paſcere & allere conſueuerat : multorum bellorum ac diſcordiarum cauſa fuit. Verum paulopoſt iam ætate grandæuus ſine liberis locupletiſſimus: ſextodecimo menſis Maii Papiæ deficiens:Biatreſinam oxorem cordatam atque magnaoimam mulierum omnium bonorum ſuorum reliquit heredem.Quam tamen idem Facinus canis pauloante obitum ſuum ſuaſione & coofilio amicorum ſuorum philippo mariæ duci iuueni deſponſauit uxorem.Quam nihilominus idem Philippus Dux poſt annos quinque : oidelicet in anno ſalutis noſtræ.1417. die:uidelicet.xiii.Augoſti in caueam Arcis abiate decapitari fecit. Sunt qui dicant hunc latinum in anno.1412.Papiæ defeciſſe.

Beatrix uxor huius uiri datur duci mediolani Vxor ꝑdicta dcapitatur

¶ Otho tertius parmenſium tyrannus crudeliſſimus ſane uir truculentuſque ac ſanguinolentus hoc ipſo anno qui eſt duodecimus ſupra milleſimum quadringẽteſimum poſtea q̃ multas ac multas cædes & crudelitates:maxime in nobilium rubeorum familiam:atq; alias plurimas ſæuitias exercuit.Ac etiam poſteaq̃ omnes circũquaq; ciuitates & direptionibus aliiſq; infimis prope malis diu perturbaſſet:& q̃maxime Nicolaum eſtenſem ferrariæ marchionem:cuius compater erat apud Ruberam agri Regenſis oppidum ad colloquium ſpe componendæ pacis cum ipſo compatre ſuo Nicolao pellectus a Sfortia atteodulo cotignola:ipſo Nicolao eſtenſe iubente:merito obtruncatus eſt.Quo mortuo cum ſui fugam arripuiſſent: mutinenſes cum plurimum ab eo infenſi foiſſent:ſtatim cadaoer ſuum in urbem detulerunt:Et ab equis ignominioſiſſime per totam urbẽ trahi fecerunt:& innumerabilibus iaculis coofoſſum & turpiter laceratum porcis tandem corrodendum obiecerunt.Fuit tamen hic bello admodum ſtrenuos impetuoſuſq; atq; acerrimus.Et molta facinora ſtrenue geſſit. Vnde & Nicolaũ ipſum eſtenſem marchionẽ finitimũ ſuũ:ſæpe ſui ſalute ꝓſtratũ coegerat anxia formidine trepidare.Et niſi ciotũ ſuoꝝ ſanguie mâus cõmulaſſet:fuiſſet ꝓfecto oĩb⁹ illa ætate multoꝝ iudicio ꝓferẽdus.Suu & enĩ terrore Rhegium lepidom urbẽ Nicolao ipi eſtenſi abſtulerat & Rubeis

rubera oppidũ a Sfortia hic obtruncatur corpus huius porcis obiectũ fuit

interfectis parmam ciuitatem per tyrannidem in ſuam redegerat poteſtatem:ſed eo iter fecto Rhegium & parma:dedentibus ſe ultro ciuibus rurſus in nicolai prædicti eſtenſis manus deuenere.Hunc item ferunt:aliquando de placentiæ principatu cum iacobo Arcellatæ cruentiſſimis armis contendiſſe:qui in uindictam uiolatæ fidei notam:ipſius iacobi effigiem(ut tunc moris erat)depictam quoad uixit ſuo in ſcuto poſt terga præcedētis armigeri deferri fecit:Iacoboq; ipſo mortuo:Otho hic ipſam effigiem taliter depictā in parmenſi foro:cum pulſatione campanarum & uexillis omnibus populo congregato comburi iuſſit.Deinde collectos Cyneres in aperta capſula in eminentiſſima urbis turre collocauit:ut inde ſurgentibus uentis appoſiti cyneres diſpergerentur in regionem.

Vide iniquitatē huiꝰ uiri

6612 1413 ¶Thomas mocenicus ſextus & ſexageſimus uenetiarum dux:hoc anno michaele Sten duce defuncto:omnium ſuffragiis abſens:creatus dux:ducauit annis.x.& men.3.Mortuo enim prædeceſſore.iſte Cremonæ apud Gabrinum fundulum orator erat. Sed dum de principe deligendo mentio haberetur:diuinitus quaſi uno ore creatus fuit:tamquaꝫ magnanimus:grauiſq; ac modeſtus.Qui magiſtratu ſuſcepto:cum uideret rempublicam ſuam ab imperatore opprimi:ſtatim Carolum malateſtam bellicæ artis ſcientiſſimum copiarum ſuarum contra ipſum imperatorem delegit ducem.Nam Sigiſmundus prædictꝰ Cæſar electus:mox cum duodecim equitum & octo peditum milibus in Italiam(accipiendæ coronæ gratia)deſcenderat:& eos omnes in uenetos mittens:primo impetu foruꝫ iulii accepit:& etiam Taruiſium urbem expugnauit.At Thomas hic reipub.ſolertiſſimꝰ princeps:atque patronus.Carolum ipſum oppoſuit.Qui fuſis & fugatis Cæſaris copiis:ſubito cuncta deperdita ingenti uirtute recuperauit.Atque Veronam urbem quorumdam ciuium proditione quaſi perditam ſua uirtute:ſuaque prudentia in fide continuit. Et ſumpta de nocentibus pena:euestigio omnia ſedauit.Indeq; claſſem non modicā in turcos mittens:de ipſis etiam non incruentam uictoriam obtinuit:& pyratas multos ex equore fugauit.poſtmodum contra Hungaros infeſtos bellum ſuſcipiēs:multas ſtrages de illis edidit.Feruntur & alia eius plurima facinora ſtrenue geſta:quæ breuitati ſtudentes omittimus.Moriens deniq; ibidem in prædicatorum baſilica cum ingenti pompa ſepelitur marmoreo ſepulchro.Vbi & hoc epigramma inſcriptum habetur.

Cremonæ orator erat

Imparatorē pfligauit perdita recuperat

pyratas fugat

Hæc breui illuſtri mocēica ab origie thomā
Aeternos uenetū titulos ſup aſtra locauit
Oppida taruiſii:coneti feltriq; redemit.
Inde fori iulii:Catharū:Spalatrūq; traguram
Digna polum ſubiit.patriis mens feſſa triumphis.Amen.

Magnaiuꝫ tꝫ urna ducē:grauis iſte modſtꝰ
Hic teucros tumidū deleuit i æquor claſ.
Hungariā dōuit:rabiem patriāq; ſubegit.
Aequora pyratis patefecit clauſa pēptis.

epitaphiū pulcrū

6612 1413 ¶Ioanna Regina eius nominis ſecunda Ladiſlai regis ſoror:hoc anno fratre prædicto:ſine liberis abſumpto in neapolitano regno eidem ſuccedens:regnauit annis.xxi.Hæc mulier uirilem animum in fœmineo pectore gerens:inter uarias regum lites:multa aduerſa forti animo pertulit.nam primo cum adoleſcentula in regnum ſucceſſiſſet:fedis amoribus diffamata fuit.Et ut uidit tantam regni molem a ſe ſola ſuſtineri non poſſe. Iacobo Marchio comiti denupſit.Quod inter galliarum principes:& genere & uirtute primarius haberetur.Quem ut maritum & Regem præter ſui conſenſum agere i omnibꝰ uidit.Indignata illum mox repudiauit:propter quod euestigio regnum diuiſum eſt.Erāt eo in regno quibus eius dominatus:nec oratus:nec ingratus eſſet.eo quod dignitateꝫ & regium nomen Ioanna retinente:ipſi ſummam rerum potiebantur.Erant & econtra qui aut ludouicum cum andagauenſem ducem placebant:adoptari in filium.Alii autem dicebant Alphonſum Aragoniæ regem potentiſſimum fore in regnum reuocandum: Atque ita cum multi reges & adoptione & armis eo in regno ſe arguerent digniores. Alphonſus tandem Aragonum rex contra omnes præualuit.Cumque in regnum ītroiſſet hæc Ioanna illum adoptauit in filium.Verumtamen ipſe ingratitudine uſus:haud multo poſt eam neapoli expulit:receptamque rurſus:etiam interdum in urbis arcibus obſedit.Ei itaque quoad uixit : multa intulit non filiali retributione digna.

Iacobū marchionē accepit uiꝝ repudia illuꝫ Alphōſus ꝑualet moritᷓ regina

¶Denique cum domini noſtri ieſu xp̄i anno.1434.Ioanna hæc:& ludouicꝰ andagauenſis dux in regno uitæ finē feciſſent.regnuꝫ omne duobus orbatū pricipibꝰ multos aīos pturbauit.Geſta āt hꝰ mľieris tā uaria & magna fuerūt:ꝙ plæroſq; hiſtori.oratoreſq; atq;

Quod geſta huiꝰ ſcripſere eō memorat

poetas fatigauit. Et in primis Blondum forliuienſem Pogiūq; florentinum dīuum: præterea Antonium florētinum archiepiſcopum: anteq̄ poſſent ipſam ſecundum uitæ ſuæ geſta ſatis conuenienter deſcribere: Ac alios plurimos oratores.

¶ Concilium cōſtanciæ ad ſciſma tollendum: quod nouem & triginta annis perdurauerat. Sigiſmundi Cæſaris iuſſu & induſtria: hoc anno celebrari ceptum eſt. In quo quidem quinq; aderant nationes: ſcilicet itali: galli. germani: hiſpani: & angli: quorum ſuffragiis omnes concilii res geſtæ ſunt. Eo ſiquidem Ioannes papa: licet inuitus pontificatu ſe abdicauit: Et ad perpetuos carceres concilii decreto apud Aldebergam germaniæ caſtellū damnatus eſt. Gregorius uero qui in piſano concilio fuerat damnatus: eo Carolum malateſtam legatum mittens ſponte ſe abdicauit: Benedictus autem cognomento Boldrinus quōdam galliarum adulterinus papa: cum apud Catheloniam in caſtello paniſcolæ munitiſſimo ſe contineret: ſeq; uerum chriſti uicarium pertinaciter aſſereret. Tandem auctoritate concilii rurſus improbatus eſt. In eo etiam concilio hereſes non nullo: ſcilicet Ioannis uiglef hereſis damnata eſt: duoq; ex diſcipulis eius exuſti ſunt: uidelicet Ioannes us & hieronymus eius condiſcipulus: eo ꝙ dicerent iuxta Dulcinum nouarienſem hereticum meliores eſſe debere comunes & eccleſiaſticos ad imitationem chriſti omnino pauperes eſſe debere & oportere: cum ex tanta diuitiarum copia populi ſcandalizarentur. Cumq; ibi quadriennio ferme ad tollendos ſciſmaticos: & ad reſtituendam eccleſiam: necnon ad emendandos chriſtianorum mores multi prælati: multiq; principes præſtitiſſent: Tandem de eligendo nouo pontifice ſermo inter omnes habitus eſt. Vnde & concilii & Sigiſmundi imperatoris qui ſemper concilio aderat decreto ſtatum fuit: ut unaquæq; natio ſex probatos uiros & deum timentes diligeret: Qui una cum dominis cardinalibus pontificem eligerent: qui conclaui ingreſſi præter omnem ſpem: licet multi ſciſmatici conclaue intereſſent, unanimiter Othonem columnam Romanum diaconum cardinalem tertio idus nouembris in feſtiuitate beati Martini hora tertia pontificem creauerunt: Tantaq; inter omnes leticia & exultatio fuit: ut uix homines loqui poſſent. Statim autem Sigiſmundus imperator ea electiōe gaudio repletus nullo habito ſuæ dignitatis reſpectu conclaue ad patres ingreſſus eſt: & gratias omnibus cum lachrimis egit: ꝙ tantum uirum tanq; neceſſarium reipublicæ chriſtianæ prope extinctæ elegiſſent: Et ante nouum pontificē proſtratus ſumma cum ueneratione eius pedes exoſculatus eſt: cui pontifex gratias agens ipſum magnificit: ꝙ ſua opera: ſuaq; induſtria pax tandem eccleſiæ reddita eſſet. His geſtis cum per annum etiam ibidem concilium perſtitiſſet: & multa ad chriſtianam religionem neceſſaria decreta fuiſſent. Tandem anno domini. 1418. Concilium pontificis imperatoriſq; iuſſu diſſolutum fuit: & omnes cum pace abiere.

Tres papæ repudiati ſunt

duo heretici dānati cōbuſtunt

martiꝰ papa eligitur uidē maximam īpatoris leticiā

¶ Philippuſmaria Angelus tertius mediolanenſium dux: Ioannis galeatii ducis ex catherina uxore filius: Ioanniſq; prædicti ducis obtruncati frater: hoc anno poſt multorum tyrannidem in regnum paternum tandem reſtitutus: regnauit annis. 32. men. 7. uir certe ſapiētiſſimus magnanimuſq; ac ſplendidiſſimus: necnon & totius (ut ita dixerim) decus atq; lumen. Qui principatu non ſine difficultate adepto: ſtatim ſuo conſilio ſuaq; prudētia tyrānos omnes ciuitatum ſuarum occupatores deiecit & exterminauit: & cum eiſdē preclara facinora geſſit. Itaq; mediolanum tantummodo in principio adeptus: Cum omnes ſuæ dictionis ciuitates a tyrannis occuparentur: ex procerum ſuorum conſilio Beatriſinam Facini canis relictam annoſam: quamuis ipſe iuuenis duxit uxorem: a qua ingētem uim auri & argenti ſuſcipiens: mox magnos exercitus conſcripſit: Cui Matheū quēdam theutonicum uirum in armis præſtantiſſimum præfecit. Qui ut aiunt primo Angeli dela pergola mulio fuerat. Is igitur Matheus in magiſtratu conſtitutus, primo ſuo congreſſu Comum duxit: ubi Lutheus Ruſcha comes præerat. Qui uiſo exercitu ſine ullo prælio condictione accepta urbem confeſtim reddidit: Indeq; diſcedens cum exercitu Tricium peruenit: ubi morbo cōtracto dum fluxu ſanguinis laboraret. Mediolanū delatus eueſtigio uitæ finem fecit. Eoq; mortuo Philippus dux pro eo Franciſcum cognomento crimignolam ſubrogauit. Qui licet humili loco natus eſſet: omnibus tamen in rebus præclariſſimus euaſit. Quoquidem præclaro uiro: ſi dux ipſe Philippus uſq; ad mortē bene uti ſciuiſſet: uniuerſā Italiā ſuo certe ſuppoſuiſſet īperio. Ipſe itaq; īpatoria dignitate ab ipſo duce Philippo ſuſcepta: cōfeſtim apud Triciū oppidū qd obſidebat pōtē

beatriſina uxor ducis matheꝰ teutonicus exercitu ꝑficitur

.f. crimignolaſit exercitꝰ ꝑfectꝰ.

Abduæ fluminis pulcherrimum deiecit:& per totam hyemem illud caſtellum munitiſſi
mum obſedit:& oppugnauit.Sꝫ cũ eẽt ĩexpugnabile:tandẽ dato magno auri põdere cole
onib⁹Bergomẽ.q.ſ.illud occupauerãt:oppidũ redemit.Eoq̧ potit⁹placẽtiã comigrauit.
Eã enĩ urbẽ philipp⁹Iaco.Arcellari fili⁹& ipẽ p tyrãnidẽ occupabat.uir certe dei⁹& ſcõꝝ
omnium coutemptor:qui poſt multas oppugnatiões timore perculſus:nocte urbe ſe de
iiciens ad uenetos confugit:ubi poſt aliquot menſes pataui deficiens : dixiſſe tradunt.
En morior & cadauer meum uenetis diuitias filiis:animamq̧ Dyabolo relinquo.Expu
gnata igitur placentia:crimignola itineribus quibus potuit:concitus laudem aduolauit.
Atq̧ eandem urbem acerbiſſima obſidione aliquandiu fatigauit.Tandem confractis Ci
uium Ioannino uignatenſe qui in ea urbe dominabatur:cum duobus filiis fugiente Cri
mignola urbem ingreſſus eſt:& ciues alloquens eos cum ſumma benignitate in philip
pi gratiam recepit.Eoq̧ die Ioannino tyrãno cum filiis in ſegete latitante compræhen
ſo:ad Crimignolam perductus eſt.Quo uiſo:mox eius filios in conſpectu ſuo : poſtmo
dum etiam ipſum laqueo interire fecit.His geſtis:celeri curſu Cremonam petiit.Ac pri
mis quaſi congreſſibus omnia agri ſui oppida ſibi ſubiecit.Quapropter Gabrinus fun
dulus:uidens ſibi male ſuccedere:cum philippo duce per legatos pactum percuſſit . Vr
bemq̧ quibuſdam caſtellis ſibi reſeruatis:quadraginta milium ducatorum auri pondo
reddidit.Cum uero hæc omnia ad uotum philippo duci ſuccederent . Ioannes Iacobus
montiſſerrati marchio motus extimeſcere cæpit ipſius ducis potentiam.Vnde ſibi con
ſulens ultro Vercellas:Alexandriam:& Aſtenſem urbes ei reſtituit:& nõ ita multo poſt
Crimignola Bergomum & Brixiam pandulpho malateſtæ ademit.Quibus etiaꝫ philip
pi ſucceſſibus Nicolaus Eſtenſis Marchio motus:facturus ad id quod armis cogi potu
iſſet.Mediolanum profectus parmam urbem:quam mortuo Othone tertio obtinuerat:
philippo reſtituit.Retento Regio urbe pheudi nomine.Addiditq̧ præterea ad paternaꝫ
dominationem:Genuam maritimam potentiſſimam urbem:& alias dictionis ipſius Ge
nuæ ciuitates.Cumq̧ mari terraq̧ omnibus formidabilis philippus eſſe cæpiſſet:maio
ri comparato exercitu Crimignolam in Forliuienſes Imolenſeſq̧ miſit.Quamobrẽ flo
rentini eius potentiam ueriti:illum bellis laceſcere ceperunt.Contra quos Crimignola
apud Zachariam caſtellum agri fauentini confligens eos turpiſſime ſuperauit & profli
gauit.Idq̧ bellum a florentino populo una cum uenetis ſuſceptum uſque ad huius phi
lippi mortem:& ultra uſque ad annum ſalutis noſtræ.1454.perdurauit:infida tamẽ nõ
nunquam & inſidiarum plena:pace intercedente.Verum cum Crimignola(ut infra dice
mus)indignatus:a philippo ad uenetos defeciſſet:fractis philippi rebus.Veneti Brixianã
urbem per crimignolam primum inuaſere:& in ſuam poteſtatem deduxere.Pace deinde
ſequenti anno Martino pontifice auctore cum uenetis facta.Bergomum etiam cum op
pidis ſuis amiſit.Verumtamen licet multis opprimeretur bellorum turbinibus: Ioannã
Apuliæ reginam ab Alphonſo rege pulſam ſua uirtute & potentia in regnum remiſit.
Quanti autem huius fœliciſſimi & incliti principis fuerit animi magnitudo : quantaq̧
liberalitas:quanta deniq̧ magnificentia:uel ex hoc apertiſſime intelligi poteſt:ꝗ Alphõ
ſum & Ioannem reges ac etiam ſancti Iacobi magnum magiſtrum fratres cum aliis cen
tum principibus atq̧ ducentos autate militiæ equites a genuẽſibus ſubditis ſuis captos
& ad ſe perductos humaniſſime ſuſcepit:eoſque multis muneribus donatos in patriam
honorificentiſſime remiſit.cum omne eorum regnum obtinere potuerit.Tandem poſt
innumera benegeſta facinora cæcus effectus:anno a natiuitate chriſti.1447. profluuio
uentris correptus:idibus auguſti hora ſecunda noctis naturæ conceſſit:nullis relictis ſi
bi maſculis filiis:niſi Blancam mariam naturalem filiam:quæ eidem poſt modum in re
gnum ſucceſſit.prout latius in ſequenti libro in anno.1497.dicemus.Eius autem cor
pus ipſa filia facta regni princeps:poſt annos quatuor:in maiori urbis templo loco emi
nentiori tumulari fecit.Eiuſq̧ in morte tota ciuitas:cum quid conſilii capere non ſatis
noſcet:tumultuarie cæpit & uehementiſſimæ procellæ exortæ ſunt.Eo maxime:ꝗ om
nes publicam appetebant libertatem.Hic tres habuit uxores.Eyatreſinam Facini canis
relictam:quam poſtea ſuſpitione damnatam interficere fecit.Secundam Marchiõis mõ
tiſſerrati.Tertiam uero Mariam Amedei Sabaudiæ Ducis filiam ; quamque Reginam
dimiſit.

6614 | 1415 | ¶Herneſtus octauus Auſtriæ dux Leopoldi Ducis ex illuſtri uiride uxore filia magni

Iacob⁹ arcell⁹ Ioanin⁹ uignat⁹ Ioaniu⁹ capta lauda la queo ſtrangu la tur cremõa recupe rata uercel læ Ale xandria Aſt.Ber gomuꝫ & Brixi am re cepit Gen uã cum oĩ ſua di ctione cæpit⁹ Floren tini ſu perãt Alphõ ſi & fra truꝫ re gũ cap tiuitas cum cẽ tum pĩ cipibus ac ducẽ tis aure atis eq tibus Tres uxores⁹ Ducis mali uitida filia berna bouis aula i perato ris fuit

Bernabouis uicecomitis ſuſceptus.uir quidem illuſtriſſimus atq; ſapientiſſimus:hoc an
no undecimo calēdas octobris genuit inter cæteros Federicum filium eius nominis ter
tium:poſtea in regno Auſtriæ eidem ſucceſſorem ac Romanum imperatorem.De cuius
geſtis nil memoriæ dignum habemus.

¶ Viri diſciplinis excellentes.

¶ Laurentius Iuſtinianus ordinis canonicorum celeſtini habitus:ſeu congregationis ſan 1416 6615
cti Georgii de alga ueneti:& uenetus poſtea patriarcha:hac tempeſtate uenetiis q̄ maxie
tum religione:tum uitæ ſanctimonia:tumq; diuina quadam doctrina:maximo apud om
nes habetur in precio.Qui ab ipſa ſua adoleſcentia poſt marinum quirino auunculū ſu
um patritium uenetum uirum religioſiſſimum adeo uocatus:religionem ipſam intrauit:
ubi calcatis permaximis operibus & honoribus atq; florentiſſime ætatis illecebris ad cæ
leſtem militiam ita fœliciter euolauit.Quam ſane religionem quanto ſplendore ſua in
nocentiſſima uita:ſua abſtinentia:uigiliiſq; & orationibus atq; ſuis mirificis doctrinis &
exemplis illuſtrauerit.Eius hiſtoria a Bernardo Iuſtiniano eius nepote oratore præclariſ
ſimo edita optime demonſtrat.Hic namq; & ſi pauca a præceptore didicerit:adeo ut uix
prima elementa perceperit:Attamen cum ſcientia diuina imbutus eſſet: quattuordecim
ſcripſit librorum uolumina:& ſermones.40.Quorum librorum tituli iſti ſunt. In pri
mis Lignum uitæ lib.i.De diſciplina monaſticæ profeſſionis lib.i.De ſpirituali & caſto
connubio lib.i.uidelicet uerbi & animæ.De triumphali agone mediatoris chriſti lib.i.
De interiori conflictu.De complanctu eccleſiæ li.i.De corpore & ſanguine Chriſti lib.i.
De uita ſolitaria lib.i.De contemptu mundi lib.i.De ſermone domini in cena lib.i. De
officio paſtorali lib.i.De obedientia lib.i.De gradibus perfectionis lib.i.Et alia quædā:
Denique non ſine ſanctitatis opinione deficiens:poſt ſeptuageſimum obitus ſui diem in
70.dies corruptus:apud cathedralem eccleſiam ſepultus eſt.Ad cuius quidem ſepulchrum ob in
incorru gentia eius miracula non modo ueneti:ſed & externi concurrere dicuntur . Qui autem
ptus p ſtatuas aut cereos alias ue oblationes in teſtimonium ſanctitatis quottidie apportent.
manſit ¶ Dyoniſius de burgo ſancti ſepulchri patria ethruſcus ordinis eremitarum diui Augu
ſtini.religioſus quidem uenerandus deuotiſſimuſq; hac tempeſtate propter eius doctri
nam mirificam ac ipſius in omnem dicendi & docendi artem & promptitudinē magno
in precio habitus eſt.Qui cum oēs poetas:hiſtoryographos:oratoreſq; ac philoſophos
diligenti ſtudio euoluiſſet.Inter cætera ſuæ elucubrationis opera commentarios ppul
chros ſuper Valerio maximo.Super Methamorphoſeos.Super omnes Virgilii operibus
Superq; Tragediis Senecæ.Et Rhetoricorum polyticorumue libris edidit.Inſuper & Fa
bulas ad tam præcellentem tropologicum ſenſum reduxit:ut in Amonenſis populis nil
iocundius certe:utiliuſq; afferri poſſet.Scripſit & alia:quæ uidere non merui.

¶ Auguſtinus de Roma generalis ordinis eremitarum diui Auguſtini prior:& Theolo
gus conſumatiſſimus:his temporibus in omni doctrina clarus extitit:qui quidem & no
mine & re.alter Auguſtinus merito uocari potuit.Eo q̄ eius ſanctiſſimi patris doctrina
delectatus:innumerabilia pene & ipſe edidit opera.Et q̄maxime ſuper libris ſententiaꝝ.
Super pauli epiſtolas li.14.Super Apochalypſim li.i.Super ethicis li.i.Deinde de libero ar
bitrio li.i.De ſacramento unitatis corporis chriſti & eccleſiæ li.i.De poteſtate papæ li.i.
De charitate chriſti circa electos eius li.i.De pfecta iuſticia militaris eccleſiæ li.i.De pec
cato originali li.i.Atq; alia multa.

¶ Gabriel de Spoleto eiuſdem profeſſionis & doctrinæ certe erudititiſſimus uir: diuiniq;
eloquii preco clariſſimus:imo omnibus ſui temporis concionatoribus ſine iniuria præ
ferēdus:hoc ipſe tempore cum eſſet fidei catholicæ præcipuus zelotes & amator ac he
reticorum præcipue acerrimus debellator.Contra fraticellos de opiniōe peſtiferos.præ
ſertim tractatus edidit celeberrimos.Scripſitq; ſermones de quadrageſima.& de tempo
re:ac de ſanctis doctos.Et alia quædam.

¶ Ioannes de teneramūda prior ordinis carthuſienſium in Sabaudia :uir diuinarum ſcri
pturarum admodum ſtudioſiſſimus:hiſdem temporibus floruit .Qui ad multorū & ma
xime religioſorum utiliſſima edidit opuſcula:quorū de numero ſunt iſta.De noticia dei
li.i.De lapſu hominum li.i.De reparatione lapſi.li.i.De amore dei li.i.De gaudio homi
nis lib.i.De ſacramento altaris lib.i.De fide chriſtiana lib.i.De honore dei li.i.De conce
ptione beatæ mariæ li.i.

¶ Antonius de parma:camaldulenſis ordinis generalis prior litterarum diuinarum humanarũq; apprime eruditiſſimus:ingenio excellentiſſimo:& eloquio diſertiſſimus : hac tempeſtate in concilio conſtancienſi perſonaliter claruit . Qui inter cætera ad directionem p̃dicatorum nonnulla p̃clara ſcripſit opuſcula.E quibus p̃cipua feruntur. Sermonum de tempore.li.1.De ſanctis etiam li.1.Sermonum de quadrageſima li.1. & q̃d alia.

¶ Ioannes Dominici natione florentinus ordinis p̃dicatorum ſancti Sixti cardinalis p̃ſbyter philoſophus:& theologus ſcientiſſimus hac tumultuoſa tempeſtate in concilio conſtancienſi ex nomine Gregorii undecimi papæ pro unione eccleſiæ legatus exiſtens: maxima ſuæ eruditionis & eloquentiæ p̃buit documenta.Qui cum eſſet in diuinis ſcripturis egregie doctus:ac ſæcularium litterarum non ignarus.Etiam ex ingenii ſui magnitudine ſcripſit quædam p̃clara uolumina:quibus nomen ſuum poſteris cum gloria mandauit.De quibus ſubiecta feruntur. In eccleſiaſten.li.1. In cantica canticorum.li.1: In euangelium Mathei li.1.Super magnificat:tractatum.1.in epiſtolam ad romanos tractatum.1.lucula noctis p̃notati.li.1.itinerarium deuotionis.li.1.De amore charitatis.li.1. Qui ſic incipit.Si linguis hominum loquar:ſermoneſq; de tempore . De quadrageſima: & de ſanctis:multos ac plurimos compoſuit.Et quædam alia ferunt cum in concilio eodem conſtantienſe obiiſſe.

¶ Petrus cameracenſis epiſcopus ſacræq; romanæ eccleſiæ cardinalis patria Aleacenſis: pariſienſis gymnaſii quondam generalis canzelarius p̃ceptor inter cæteros ioannis gerſon philoſophus:& theologus:aliarumq; bonarum litterarum eruditiſſimus:hac tempeſtate in concilio conſtancienſi q̃maxime clarus & inſignis habitus eſt . Qui cum eſſet eminentiſſimi & accutiſſimi ingenii doctor multa & p̃clara ſcripſit uolumina.De quibꝰ ſubiecta ferunt.Super ſnias li.quatuor . Cuius principium eſt. Quæ nam doctrina hæc:

De laude ſcẽ ſcripturæ	.li.1.	De ſtabilitate eccleſiæ.	li.1.	Speculũ cõſideratiõis	li.3.
Compendiũ cõtẽplatiõis.	li.1.	De ſpũali ſchala:	li.1.	In pſalterio breuiter.	li.1.
De legibus & ſectis.	li.1.	De concilio generali .	li.1.	De oſone dominica.	li.1.
De eadẽ anagogice:	li.1.	Super aue maria.	li.1.	Super magnificat.	li.1.
Super benedictus dñs:	li.1:	Super nũc dimittis.	li.1.	De electione papæ.	li.1.
De exercitio ſpũali.	li.1.	De anima & eius acci.	li.1.	De ſacramẽtis eccle.	li.1.
Sup euãgeliũ ſcti marci.	li.1.	Sup multos pſalmos.	li.1.	Super cantica canticorum	

& ſermões inumeros:& quædam alia .

¶ Nicolaus quidam archidiaconus bayocenſis phyloſophus & theologus:atq; poeta inſignis per hoc tempus:cum magnam ſuæ doctrinæ & pariſius q̃maxime & alibi dediſſet experientiam:in eodem pariſienſi gymnaſio magiſterium ſacræ theologiæ conſequi meruit.Qui & ipſe ex ingenii ſui magnitudine multa uolumina utroq; ſtilo compoſuit. De quibus ſubiecta feruntur ad p̃dictum epiſcopum & cardinalem dominum petrum inſigne opus quod de fructu heremi pernotauit.li.1.De corrupto eccleſiæ ſtatu.li.1. De nouis feſtiuitatibꝰ.li.1.De materia ſciſmatis.li.1.Epiſtolas ad diuerſos.li.1.Atq; alia q̃dã.

¶ Bertolomeus de ſaliceto iurium ciuilis atq; pontificii celeberrimus doctor.his temporibus claruit & comentarios celebres in toto iure ciuili compoſuit.Atq; alios conſiliorũ ſuorum tractatus poſt ſe reliquit.

¶ Petrus de ancharano:patria bononienſis domini baldi peruſini auditor & diſcipulus iure conſultorum ſuæ ætatis certe p̃cipuus:& ipſe per hoc tempus bononiæ & alibi clariſſimus effulſit.Qui ſuper decretalibus.Sextoq;:ac clemẽtinis optime ſcripſit ac comẽtatus eſt.Ferunt & eius comentariola in ſexto extra de regulis iuris:Sed & ſup digeſto ueteri ac nouo perpulchre comentatus eſt.Edidit præterea egregium conſiliorum opus. Et propterea dominus pontanus in conſiliis ſuis miris eũ extulit laudibus.

¶ Antoniuz de butrio etiam patria bononiẽſem petri p̃dicti cõtemporaneum fuiſſe tradunt:uirum certe doctiſſimum:ac uitæ ſanctitate inſignem.Qui præ ceteris decretales: Clementinaſq; optime explanauit.Duo etiam repertoria ad ius ciuile canonicumue pertinẽtia cõpoſuit.Ac etiam conſiliorum opus poſt ſe reliquit.Atq; alia quædam.

¶ Franciſcus Zabarella natione patauinus ; romanæ eccleſiæ cardinalis præſbyter bonarum litterarum & maximæ philoſophiæ:ac iuris pontificii conſultiſſimus uir per hoc ipſum tempus(ut p̃latos decet)litterarum & prudentia atq; aliis pluribus uirtutibus plurimum exornauit.Qui cum doctiſſimus atq; eloquentiſſimus haberetur:multa

copioſe docteq; compoſuit:& maxime in decretalibus & elementinis edidit. Atque alia quædam memoratu digna poſt ſe ſeripto reliquit. In cuius laudem pogius florentinus orator elegantiſſimam compoſuit orationem.

☙Raphael fulgoſus natione placentinus excellentiſſimus iuriſcōſultus tempeſtate hac & ipſe multa ad declarationem iuris ciuilis pertinentia compoſuit:quæ īgenii hominis præ ſe ferre oidentur.Et inter cætera ſuper digeſto ueteri:ae toto codice perpulchre cōmentatus eſt:ae alia complurima edidit conſiliorum opera.

☙Raphaelem etiam Cumanum iuris ciuilis conſultiſſimum:prædictis contemporaneū fuiſſe conſtat.Qui & ipſe in Digeſto ueteri:codiceq; multa edidit.Feruntur & eius conſiliorum quædam inſignia uolumina.

☙Petrum quoq; Maurocenom patritiom uenetum:eccleſiæ Ro.epiſcopum cardinalē hac ipſa ætate:nō ſolum dignitate inſigni:ſed & mirifica doctrina fuiſſe & floruiſſe tradunt. Virum certe & humanis & diuinis:nec non & pontificii iuris apprime eruditiſſimum.Cuius doctrina & morum præſtantia quanti fuerint:opera a ſe docte & ſubtiliter edita peroptime declarant.Et præcipue quæ in ſexto decretalium egregie deſcripſit:

☙Ioannes de Imola egregios ac certe conſumatiſſimus utriuſq; iurium interpres & doctor:per ipſum tempus apud italiam & quammaxime Bononiam urbem ſcientiarum dominam inſigniſſimus:clariſſimuſq; habitus eſt.Qui inter cætera maximi ſui ingenii opera.Super primum & ſecondum ac tertium decretalium libros præ cæteris docte accurateq; ſcripſit.Sextum quoq; ac elementinas elegantiſſime commentatus eſt.Sed & in Infortiato ac Digeſto nouo:quædam compoſuit uolumina.Obiit autem uir tantus in tota italia certe nominatiſſimus:cum magna litterarum iactura:anno ſalutis nſæ.1436.

☙Nicolaus natione theutonicus uuenenſis Gymnaſii in auſtria Rector & decus philoſophus ac methaphiſicus eruditiſſimus omniumq; diuinarum ſcripturarum ſciētiſſimꝰ atq; doctiſſimus ingenio ſubtiliſſimus atque promptiſſimus hac tempeſtate ab oniuerſitate oenenſi ad concilium Conſtanciæ miſſus.magnam ſuæ eruditionis omnibus præſtitit admirationem.Qui ex magnitudine ſui ingenii ſcripſit multa & præclara uolumina:qui nomen ſuom cum gloria tranſmiſit ad poſteros.De quibus hæc ſubiecta ſunt habetur.Et primo ſuper ſententias li.4.Quæſtiones ſententiarum lib.i.De ſeptem Donis ſpiritus ſancti lib.i.De decem præceptis legis li.i.Super orationem dominicam lib.i.De octo beatitudinibus lib.i.De tribus partibus penitentiæ lib.i.De octo uitiis capitalibꝰ lib.i.De ſeptem peccatis capitalibus lib.i.De præcepto charitatis lib.2.De peccatis linguæ lib.i.Sermones de tempore:de ſanctis:& de quadrageſima in tribus uoluminibus. Et alia multa.

☙Gaſparinus natione bergomenſis ex Barziza Ruſculo natus:Grammaticus quidē & Rhetor ſui temporis celeberrimus:hiſdem temporibus apud uenetias ob eius ſingolarē doctrinam & eruditionem magno in precio exiſtens:etiam latinas litteras ſemimortuas primus omnium quaſi ab inferis reſuſcitauit.Eo ꝙ uenetiis publico ſalario docens: meliori ſolito optimis litterarum documentis multos erudiuerit.Et ad ea imitanda documenta plurimos incitauerit:propter ꝙ & multi clariſſimi adoleſcentes permoti:ad eum ediſcendi gratia uariis ex regionibus confluxere.Audita deinde eius fama philippos mediolanenſium dux:ipſum tamquam ſibi a Bergomo ſubditum pro edocendis iuuenibus mediolanenſibus e padua & uenetia ad ſe euocauit. Vbi aliud adiumentum eloquentiæ ſtudiis attulit.Quod inuentus Ciceronis codex peruetuſtus ad eius manus perueniens ſ teritum omnino euaſit.In quo quidem libro:erant tres ipſius ciuitates libri uidelicet.De oratore deperditi.Quos ipſe tāquam diuini ingenii uir.multos labore oblitteratos ſoppleuit.Et cum nullus mediolani reperiretur:qoi eius codicis litteram legere ſciret . ipſe emendatum propria manu tranſcribere uoluit.Et itam omnem italiam eo deſideratiſſimo codice repleoit.Quo adiumento factum eſt:ut illa dicendi copia & elegātia:quæ ad noſtram peruenit ætatem:ab iſto noſtro Conciue Gaſparino emanaſſe dicatur.Ea propter maximo in precio apud ducem ipſum habitus ſemper fuit.præterea hic inter cætera ſui maximi ingenii monimenta:præter defectus:quos molto labore in Quintilianū de inſtitutione oratoria & Ciceronis de oratore ſoppleuerat:etiam in Cicerōis officia & ſenectute epiſtolas non improbandas edidit commentarios . Imperfecte etiam in ipſum librum de oratore commentatus fuit.Orthographiam quoque in lingua latina compo

De oratore libros hic inuenit: & emēdatos i lucem .24.

ſuit pulchram.Habentur inſuper & eius Epiſtolæ atque orationes multæ ualde elegantes in demonſtratiuo genere.Ac quædam alia edidit:quæ uidere non merui. Duos hic genuit filios:uidelicet:Ioannem Auguſtinum Iuris utriuſque conſultiſſimum & oratorem ornatiſſimum:& Guiniforrum philoſophiæ & artis dicendi diſertiſſimum. Quem in tertio decimo ſuæ ætatis anno:ob ingenii ſui incredibilem præſtantiam papiæ uniuerſo aſtante:& admirante Gymnaſio in artibus liberalibus præter patris ſcituꝫ ab uniuerſitate ipſa papienſi doctoratus inſignia accepit.

filii huius Io. Auguſtin⁹ & Guiniforrus doctores

¶ Leonardus Aretinus philoſophus:hiſtoricus & orator elegantiſſimus probatuſque: tempeſtate hac floruit:& magno in precio apud tres pontifices Romanos:uidelicet Innocentium ſextum:Gregorium duodecimum:Alexandrumque quintum:ac demum Ioannem uigeſimumtertium fuit uſque ad Conſtanciæ concilium maxima cum integritate:fide:innocentiaque:ſecretarie officium adminiſtrauit.Qui poſtmodum a ſenatu florentino accitus canzelariæ generalis cura ſibi demandata:uſque ad extremum uitæ ſuæ tempus fœliciter geſſit.Quem certe inter uiros diſciplinis excellentes ob uirtutem per maximam:ac dicendi elegantiam:omnibus præferendum eſſe putamus.Ea propter cuꝫ eſſet optime eruditus:licet multis impeditus negociis:tum publicis:tum familiarib⁹:ea quæ ſubiecta ſunt:ſcripto mandauit.Et primo cum adhuc græcis auctoribus operā daret.Beati Baſilii Epiſcopi opuſculum de inſtituendis diſciplinis mira dicēdi ſuauitate in latinum tranſtulit.Deinde Dyalogum quendam Summa edidit elegantia.In quo doctrinam Dantis:& Franciſci petrarchæ:ac Ioannis Bochatii:primo impugnatam maxīe laudat.Vitaſque Tyberii & Grachi grachorum:pauli Aemilii:Catonis poſterioris:& Sertorii Romanorum ex plutarcho tranſtulit.Ciceronis uero uitam:nonnunquam interpres ſed ueluti a ſeipſo dictam ipſe compoſuit.Vbi multa addidit a plutarcho prætermiſſa. Tranſtulit quoqꝫ quendam libellum Zenophontis de tyranno.Ex platone uero Gorgiam & phedronem atque ipſius epiſtolas quaſdam.Ex Ariſtotele Oeconomicam:& Ethicorum ac politicorum libros.Inſuper & ipſius Ariſtotelis uitam ex multis auctorib⁹ taꝫ latinis quam græcis congeſtam. Commentaria præterea primi belli punici ex polybio græco hiſtorico duobus libris expreſſa reliquit.Et ex procopio hiſtoriam Gothoꝝ quatuor libris complexus eſt.Volumen quoque Epiſtolarum:& alia plurima opuſcula: Ac ſui temporis hiſtoriam ſeparatim conſcripſit.Multaque præterea alia compoſuit:in quibus dicendi elegantia & ſumma ipſius ingenii uis apparet.Item de laudibus Florentiæ librum unum edidit.Sed & denique opus certe luculentiſſimum de rebus florentinorum bene geſtis duodecim libris deſcripſit:nōn tamen quod propoſuerat:ad extremum perduxit.Cuius hiſtoriæ cauſa Senatus Florentinus ei ſingulare premium ad mortem uſqꝫ conſtituit.Eius autem mors fuit in anno domini.1443.cum eſſet ætatis ānoꝝ.74.

Trāſlationes huius cōmemorat

cōmentaria huius recita opuſcula etiā ipſi⁹ ſcribit

¶ Pogius florentinus orator facundiſſimus:& litterarum apoſtolicarum ſcriptor diſertiſſimus græcæ latinæqꝫ linguæ eruditiſſimus:hiſdem temporibus:& ipſe ob ſingularē doctrinam:& ſingularem dicendi leporem:tum Romæ:tumque Conſtanciæ:ubi concilium habebatur:atque aliis plurimis in locis:maximo fuit habitus in precio. Eo maxime quod in concilio exiſtens.Quintilianum omnino deperditum & oblitteratum deprauatumque:in monaſterio quodam latitantem inuenit:quem poſtea (ut prædictum eſt)Gaſparinus Bergomas noſter multo labore emendauit.Hunc etiam florentini propter ingenii & eloquentiæ ipſius claritatem:cum per quadraginta annos in curia romana ſcriptoris officium exercuiſſet:ad ſe uocatum:ſummo honore exceperunt:coluerunt que:& honorauerunt.ac ab omni onere ciuitatis immunem fecerunt. Compoſuit auteꝫ hic funebres orationes plurimas.Et librum faceciarum pulcherrimum:ac epiſtolarum multarum librum elegantem.Et e græco Dyoniſium Siculum:& alios multos latinos fecit.Et de ſitu indiæ libellum compoſuit.Et alia multa.

Quintilianus inuent⁹ eſt

faceciæ pogii

¶ Hieronymus Bohemus hereticus Ioannis uiglef hereſiarchæ imitator Ioanniſque us heretici condiſcipulus:per hoc tempus in concilio conſtancienſi poſt Ioannem us:publiçe multo aſtante populo exuſtus eſt:quod diceret & prædicaret Iuſta Dulcinum hereſiarcham: Mulieres eſſe debere communes:& alia multa enormia.Deinde depræhenſus:qꝫ catholicæ eccleſiæ eſſet detractorem:ut Romani pōtificis oppugnatorem: cardinalium hoſtem:perſecutorem prælatorum:ac cleri chriſtianæque religionis inimiciſſimum.Ad

uide in morte cõſtátiá hois

hunc tamen plurimi uiri eruditiſſimi & magni eccleſiæ romanæ prælati acceſſere:ut ipſum a ſua ſententia dimouerent:& ad uiam rectam flecterent:ſed cum pertinacius in ſuam hereſim perſiſteret:per concilium damnatus:& igni exuſtus eſt:quod ſupplicium iucunda fronte & alacri uultu ad exitum ſuum acceſſit:non expauit ignem:non illud tormenti genus:nullus unquam ſtoycorum fuit:qui tam conſtanti animo mortem appetiſſe:quam hic appetiſſe uidere uiſus eſt. Hunc pogius florentinus(qui ad ſpectaculum ſuo funeſte mortis interfuit)miris eius doctriuam & ingenium atque inſignem eloquentiam laudibus efferet. Dicens eum.cccxl.dies in carceribus ſtetiſſe:in multis ſordibus: in ſquallore:& ſtercore:in compedibus:& omnium inopia rerum. Vbi nec legendi:nec uidendi quidem ullam potuit habere facultatem. Et tamen idem ſuam tam diſerte:& magna cum omnium admiratione diſeruit:ut ipſe pogius fatetur unquam ſe uidiſſe hominem:qui in cauſa dicendi magis accederet:ad facundiam priſcorum:quos tantopere admiramur. Tantos enim doctiſſimos uiros in teſtimonium ſuæ ſententiæ aduxit:ut ſatis fuiſſet:ſed toto tempore incarcerationis ſuæ ſummo in ocio ſtudiis operam dediſſet. Dicebat enim idem pogius:eum eſſe uirum memoria ſempiterna dignum. Admirans doctrinam eius:& rerum plurimarum ſerentiam eloquentiam & dicendi ſuauitatem & argutiam reſpondendi.

Doctriná hui⁹ gés mirifice p dat

LIBER Q VINTVSDECIMVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM A PRIMO AVCTORE FRATRE IACOBO PHILIPPO BERGOMENSE NOVISSIME CONGESTVS AC REPERCVSSVS. HIC FOELICITER INCIPIT.ET CONTINET TEMPVS ANNORVM.60.

papa 217

MArtinus eius nominis quintus papa:patria Roma.ex illuſtri familia columnenſium natus:hoc anno in celebritate ſancti 1417 6616
Martini epiſcopi ex cardinali diacono:in conſtancienſi concilio omnium nationum:& cardinalium conſenſu:pontifex creatus:ſedit annis quattuordecim & menſibus tribus. Iuris pontificii peritiſſimus:& in omni uita integerrimus uir. Ob cuius integritatem & doctrinam ac bonitatem atque moderationem:ex triginta tribus Cardinalibus prææelectus fuit: Qui in pontificatu conſtitutus:non ſomno:aut ocio:ſed negocio:& ſolicitudini deditus:omnia ad rem pontificiam pertinentia:miro perfecit modo. Cuius ſermo cum breuis eſſet: plenus ſenteutiis in lucem ſemper deducebatur. Verũ tamen in rebus agẽdis adeo promptus erat:ut res factas prius homines cernerẽt:quam ab eo excogitatas putarẽt. Tali nãque pontifice indigebat eccleſia dei:qui petri nauiculam ſciſmatis & ſeditionum fluctibus diu acriter quaſſatam redigere in portum ſalutis ſciret & poſſet. Hic igitur põtifex creatus & factus:eo i cõſtancienſi concilio:etiam ꝑ annum perſtitit.reipu.xpianæ cõponendæ cauſa:Sed rebus oibus optime diſpoſitis:abſolutoq; cõcilio:in Italiam per Sabaudiá uenit. Dum autem alpes tranſiſſet:& in Italiam deſcẽdiſſet:prouanorum in pedemontium uetuſtam & clariſſimam familiam:ob uirorum ipſius præſtantiam atq; urbanitatẽ primo in ſuam columnenſium familiam copulauit: atque ipſius inſigne eidem familiæ ob ipſius benemerita gerendum conceſſit. Indeque abiens mediolanum peruenit: ubi a philippo maria duce: eiuſque populo perbenigne: magniſicentiſſimeque exceptus: ibidem Sacriſtiam maioris templi conſecrans:multas indulgentias conceſſit. Brixiam quoque uadens a pandulpho malateſta:tum in principe non inferiori exceptus fuit gloria:ubi inter Ducem prædictum:& pandulphum ipſum:hac lege pacis fœdera percuſſit:ut pandulphus ipſe quot annis tributo Duci perſoluto:tam diu Brixia potiretur: quoad ei uiuere liceret:quam tamen pacem pandulphus:haud multo poſt diſturbauit: Inde quoque digrediens per fines mantuanorum ferrarienſiumq; ac rauenatum: florentiam tandem peruenit:ubi biennio ſubſiſtens:omnem eccleſiæ rem:tam in tẽporalibus

ꝑuaná familiá colũné ſem fecit

Indulgentias

mediolanorũ

Florẽtie ꝑ bienniũ ſtetit

quam in ſpiritualibus peroptime compoſuit. Quoniā eccleſia ipſa pp longum Sciſma
omnem pene temporalem dictionem perdiderat:quam ibidem cōmorante Martio in ſu
am redegit poteſtatem. Compoſitis itaq; ex ſententia rebus. Martinus cum bona floren-
tini populi gratia diſceſſurus:Ciuitatem metropolitano honore exornauit. Eique Vo- Archie
lateranam piſtorienſem & Feſulanam Eccleſias ſubiecit. Abiens itaq; florentia Romam piſcopū
tandem deſideratus peruenit:uniuerſa urbe eidem obuiam effuſa:quæ hominem non ſe florēti-
cus ac omnium parentem expectabat. Vrbem igitur Romanam pontifex ingreſſus adō nis de-
dirtuptam & uaſtatam inuenit:q; nullam ciuitatis faciem habere uidebatur. Nam colla dit
pſæ domus:collapſaque templa cernebautur:omnia dirrupta:omnia uaſtata: omniaque
lacerata & diſſipata erant. Et non modo templa:domus:uici:& plateæ:ac reliqua Vrbis
menia. ſed & ciuium mores:atque omne omnino ciuitatis ornamentum:in ea deperdi- mores
tum uidebatur. Quam ob cauſam pontifex pietate commotus ad eam exornandam cō- cōpoſu
ponendoſque mores:ita animum adiecit:ut breui conualeſcens: meliorem faciem præ it
ſe tulerit. Quam ob rem ciuitas ipſa non modo ipſum ciuem ſuum:& ſummum ponti-
ficem:ſed & optimum patriæ parentem appellauit. Et inter cætera Martinus ipſe 'por patriæ
ticum ſancti petri collabentem in primis reſtituit:& pauimentum lateranenſis eccleſiæ pf̄ ē ap
opere uermiculato perfecit:& teſtudinem ligneam ſuperinduxit. Edes præterea ad duo- pellat⁹
decim apoſtolos uetuſtate collabentes reſtituit. Id ipſum & cardinales omnes ſuis in ti-
tulis certatim fecere. Demum ſublatis penitus ſciſmatibus:ſuperato & extincto apud aq
lam Brachio montono:aliiſque tyrannis:& uiarum latronibus:& quammaxime Tartal Tartal-
lia lauello fugato:Bohemis inſuper hereticis ſedatis. Multis etiam cardinalibus uiris gra lia laue
uiſſimis creatis:& eccleſia undique pacata:pontificatus ſui anno quartodecimo:& men- l⁹occi-
ſe tertio. ætatis uero ſuæ anno ſexageſſimo tertio:appoplexia Romæ moritur:& in con dit
ſtanciana eccleſia ante capita apoſtolorum ſepelitur:ſepulchro enneo:uniuerſo cetu Ro Brachi
mano comitante & flente. Quo mortuo:ſedes uacauit dies duodecim. us occi
1421 ¶Sfortia attendulus:cui proprium nomen Mutius fuit ex oppido Cotignolla in flam- ſus
minea conſtituto natus a quo ſfortianorum nunc illuſtris familia eff!uxit : Hoc anno:
dum piſchariæ flumen uado tranſiret:ab undis captus:nuſquam amplius comparuit. uir
utique rei militaris ſcientia ſcientiſſimus ac certe præſtantiſſimus:& multa immortali-
tate dignus:ea quod res ingentes & præclaras:atque pene innumeras glorioſiſſime ſem
per geſſerit. Is itaque cum primum ſub Albrico cunii comite:uiro fortiſſimo : militare
cæpiſſet:per omnes militiæ gradus ab infimis ordinibus ad ſummum militare gradus
pededentim peruenit. Inter hunc autem & Brachium montonum(qui ſub eodem quoq;
Albrico comite etiam militauerat)tam diu indiſſolubilis fuit amicitia quam diu uterq;
in minoribus extitit. Auctos uero potenteſq; factos pernitioſiſſima æmulatio & contē-
tio ſubintrauit. Vnde & prælia nonnunquam comiſere cruenta: Tādem poſtquam otho
nem tertium parmæ Tyrannum apud Ruberam oppidum iuſſu Nicolai eſtenſis interfe
ciſſet:& cum Ioanna Regina neapolitana diu militaſſet. & ibidem atque alibi multa fa-
cinora ſtrenue egiſſet:cum ad dimicandum contra brachium irritatus fuiſſet:in tranſi-
tu piſchariæ fluminis interiit:relictis innumeris filiis. Quorum de numero Franciſc⁹po
ſtea mediolanenſium dux unus fuit:alter piſauri dominus nomine Alexander qui & ip-
ſe arma cum laude tractauit:& Gabriel tertius ordinis noſtri profeſſus. Vir grauiſſimus
ac in omnibus religioſiſſimus:mediolanenſium poſtea archiepiſcopus digniſſimus : nec
nō & Conradus uirtute conſpicuus:atque alii.
1423 ¶Ianus inſulæ cypri tertius rex. petri illius(qui fratrem interemerat)filius:quiq; & a ge
nuenſibus abductus fuerat captiuus:hunc in phatea turri genue genuerat filium:hoc an
no iam ætate grādæuus:apud Cyprum diem obiit. Vir utique crudelis & ſine ulla miſe-
ricordia ferus:qui cum in malos prodigus eēt:ita econtra in bonos culpabilis habebaẗ.
Iſte itaque cum ab ineunte ætate regnandi cupidus haberetur:& ipſe more paterno (qui
eam ob cauſam proprium interemerat fratrem)in fratris filium:cui hoc regnum debe-
batur:hoc ſceleſtiſſimum facinus exercuit. Illum namque ut ſecum aliquādo cenaret blā
diciis allexit:receptumque crudeliſſime intercepit:& nouo crudelitatis genere ſæuiſſime crudele
lacerauit. Nactis enim uicinarum arborum ramis: ipſiſque contra ſe iflexis:ſingulis ado genus
leſcentis pedes obligauit. Quibus geſtis:iuſſit ramos maximo impetu relaxari:quæ cum mortis

crudele genus mortis Sultan⁹ regem hunc cepit & multa malefecit

naturali impetu ad ſuum ſitum redeuntes:infœlicem diſcerperunt puerum:& ſciſis uiſceribus petaſiunculos ſecum contraxere.Sed nec ipſi ſæuiſſimo & facinoroſo regi id crudelitatis genus impune ceſſit:nec longa ei quies fuit:quia paulo poſt(iuſto dei iudicio) Sultanus ægypti Melchelia ualidiſſimam in regno miſit claſſem:quæ uelut horrida tēpeſtas cuncta diripuit & uaſtauit.

¶ Ac ipſum Ianum captiuum turpiter abduxit.Nichoſiamque regni ipſius caput:captam:cuncta eius templa incendit & euertit:ac omnem pene ipſius populum captiuauit:& ſub aſta uendidit.Denique ipſe rex centum uigintiquinque aureis redemptus:& Sultani tributarius factus in regnum miſerrimus rediit.Ac ſic per tot tantaque aduerſa uitā miſeram agens:tandem hoc anno(ut præfertur)duobus relictis filiis:Ioanne Iacobo & odone:mortem obiit:ac ſpecioſiſſima filia:cuius ego familiariſſimus fui;quam tamē ante mortem Ludouico Sabaudiæ duci matrimonio copulauit.

Luſignanus

¶ Ioannes Iacobus prædicti regis filius:cognomento luſignanus:penultimus Cypri rex eo ipſo anno patre defuncto:regni paterni habenas ſuſcipiens : regnauit annis trigiota quattuor.Vir certe mulierum corruptor:q̄ inter fœminas educatus:cum ad ætatem ꝑueniſſet.mulierem ſe magis quam uirum oſtendit:

¶ Vnde & inter epulas delitiaſque languens:ſemper quaſi ſub tutoribus fuit ; Vxorem tamen in primis Ioannis Iacobi Illuſtris montiſferrati marchionis filiam duxit . Quæ mox:ut cyprum applicuit:peractis nuptiis ueneno extincta eſt.Poſtmodum aliam ex paleologorum græcorum proſapia:Helenam nomine duxit:mulierem ſiquidem cordatam & ingenioſam:quæ cum uiri uecordiam cognouiſſet:mox regni gubernacula in ſe ſuſcepit:& omnibus depoſitis magiſtratibus:latinum etiam ritum chriſti eliminauit : Ac ſic omnem inſulam in græcorum ſuorum ritum redegit.

prima uxor extincta

¶ Hic itaque rex unū tantummodo ſpurium iacobum nomine ſuſcepit ex damnato thoro filium magni ſpiritus uirum.Ex cōiuge autem Carlotam unicam genuit filiam:quā & patrueli portus galliæ nupſit.

carlota filia regis unica

¶ Qui cum cyprum aduenisſet:confeſtim inter cætera regiminis formam in regno correxit:& quammaxime ſanctæ romanæ eccleſiæ ritum inſtaurauit.Quamobrē haud multo poſt Socrus maledicta dyabolo ſic ſuadente illum toxico extiguere curauit . Mortuo autem nobiliſſimo genere eueſtigio priores illecebre rediere.

¶ At Carlota filia uidua uidens ſe ob hoc ludibrio haberi:apud patrem conqueſta eſt:& ab ipſo opem expoſtulauit.Vnde pater ipſe de conſilio uxoris & procerum.Carlotā ipſam denuo nupſit Ludouico eius conſobrino:Ludouici Sabaudiæ ducis filio. Quo facto mox ipſa Helena mater & regina emoritur:ac pauloпoſt ipſe rex:Dumque Ludouicus ipſe nouus ſponſus atque conſobrinus ex Thaurino ciuitate Italiæ in cyprum adnauigat:quod fuit in anno domini noſtri ieſu chriſti.M.cccclxiii. Iacobus ſupradictus ex pellice regis filius:auxilio Sultani:ac Turci fauore regnum occupat:& carlotam ſororē cum nouo ſponſo e regno eiecit.

Ludouicus Sabaudiæ ducis filius rex

¶ Quæ cum in italiam ad pontificem romanum atque alios principes expoſtulandi auxilii gratia aduenisſet:nihil profecit.

¶ Brachius montonus ex caſtello nomine montono in umbria regione italiæ ortus : a quo Brachianorum ſecta ſeu factio initium ſumpſit:rei bellicæ dux præclariſſim⁹: hoc anno cum Alphonſi regis contra Ioannam reginam & Martinum pontificem Imperator haberetur:poſteaquam oppida multa a romana eccleſia per uim abſtuliſſet:dum Aquilam marſorum urbem(iuſſu regis ſui)grauiſſima obſidione premeret:a Iacobo Caudola acerrimo martini pontificis imperatore:præter omnium opinionem ſuperatus ac profligatus occiditur:& infruſtra obtruncatur. 1424

hic īfruſtra conciſus ē

¶ Cuius cadauer cum ibidem humatum fuiſſet:extractum poſtea ad martinum romæ delatum eſt:at martinus pontifex cum uidiſſet eccleſiæ inſectatorem & inimicum tamquam excomunicatum extra portam ſancti laurentii loco prophano ſepelliri iuſſit.Hic itaque brachius dum peruſina ciuitas exularet:quamquam admodum adoleſcēs eēt:exul tamen & conſilio & auctoritate inter extorres nobiles principes ſemper habitus fuit.

In loco ꝓ ſano ſepelit

Quamobrem urgente inedia:ab ipſa ſua iuuenili ætate:militari exercitio ſub Albrico Cunii comite ſe tradidit. Qui poſt multos labores & uulnera breui Imperatoris nomen aſſequi meruit:& uaria fortuna uſus:in id tandem potentiæ & auctoritatis creuit: ut perufinam ciuitatem compulerit:ſe & aduerſam extorrem nobilitatem libenter recipere. Quo ſuſcepto:mox & a nobilitate & uulgari populo. Vrbis princeps delectus eſt : & ut magnificentius uires extendere poſſet:mox cum Alphonſo Regi potentiſſimo fœdus iniit:& copias ſuo ſtipendio ducere cæpit.

principatũ urbis peruſinæ recepit

¶Dum autem multas ciuitates multaque oppida pontifici Romano(Qui partes Reginæ contra Alphonſum regem tuebatur)auferret:excommunicatus in id mortis genere peruenit. Hic igitur dum in minoribus eſſet. Sfortiæ attẽduli(ut præmiſſum eſt)amiciſſimus extitit:atque familiariſſimus:eo quod uterque adoleſcentes ſub Albrico comite militare cæpiſſent. Potentiores deinde facti:dum de prioratu contenderent : inimici ſunt effecti:quorum uirtute & æmulatione mira:ita in italia uterque creuit:ut qui ſ re militari:ſeu bellica deinceps Duce indigeret:altero iſtorum quaſi ſemper uterentur. Hic illæ factiones militares exortæ ſunt:ut quinquaginta nouem prope annis : nil in Italia quaſi geſtum ſit:quod non alteri iſtorum quaſi aſcribi potuerit.

¶Qui enim a brachianis opprimebantur:a ſfortianis uiciſim tuebantur:& econtra: Hic itaque Brachius odonem adoleſcentem ſub Nicolai picenini gubernatione filium dimiſit : qui paulo poſt a florentinis patris loco contra philippum Ducem Mediolani Imperator conſtitutus:apud Aretium urbem a Guidone Torrello profligatus & interfectus eſt.

Odo filius huius

1424 ¶Franciſcus foſcarus ſeptimus & ſexageſimus uenetorum dux: Thomæ mocenico Duci:hoc anno ſuffectus:ducauit annis trigintaquattuor:menſibus ſex . Vir ſane omnium uirtutum genere(præterquam litterarum gloria)ornatiſſimus:eo quod eloquentia:ingenio:memoria:iuſticia:fortitudine:atque conſilio:omnis ſui pricipatus motus miro ſemper clauſerit ordine.

¶Quippe qui & ſui ſenatus in primis:& italiæ libertati & ſaluti conſulens: triginta annis plurima bella terra marique ſtrenue geſſerit:& ea omnia ſemper mira cum laude cõfecerit:ac ita quietis & pacis turbatores ſua prudentia & fortitudine compeſcuit:ut nemo contra eum uix unquam caput erigere præſumpſerit.

¶Hic itaque cum Rauennam olim imperioſam ciuitatem procuratione cuiuſdam negociatoris ueneti ex polentanorum manibus ſuſcepiſſet:ipſius urbis dominum nomine Hoſtaſium polentanum uirum ignauum tandem in Cretam inſulam exulatum perpetuo tranſmiſit. Cum primum brixiam ciuitatem Duce Crimignola poſtmodum Bergomum ac Cremam ſuo ſenatui atque imperio adieciſſet:bellumque permaximum contra Genuenſes in græcia apud Chyum inſulam geſſit.

rauenã acquiſiuit

Brixiã Bergomum Cremã

¶Demum ipſi ſuo ſenatui pace undique parta:urbeque ſua omnibus bonis multifarie aucta:ac italia in omni pace & tranquillitate redacta:poſt multos labores exactos:quarto & octuageſimo uitæ ſuæ anno. ſalutis uero noſtræ. M.cccc.lvii. calendis nouembris: in ſenectute bona:dormiuit cum patribus ſuis:ſepultuſque ingenti pompa:in diui Franciſci templo:capella maiore:ornatiſſimo ac ſuperbiſſimo ſepulchro. ¶Ipſe autem omnes ferme præſtantiores belli Duces ad opprimendos aduerſarios mercenarios habuit:utpote Franciſcum Sfortiæ filium:Mediolani poſtea Ducem:Crimignolam comitem acerrimum bellatorem. Ioannem Franciſcum Gongyagam Mantuæ Marchionem:atque alios quamplurimos:per quos memorabilia geſſit facinora:& demum Bertholomeum coleonum Bergomenſem ciuem:cuius uirtute Italiæ laboranti & laceratæ ſalutis & pacis opem fœliciſſimam attulit.

Franciſcus Sfortia Crimignola Bertholomeus colleonus

¶Franciſco autem huic quamquam :ut præmiſſum eſt:Imperium uenetum longe lateque terra mari ampliaſſet:male in ultimo ſenio res ſucceſſere. Nam cum ob ſenium inutilis reipu. ſuæ eſſe uideretur:gubernationi cedere compulſus eſt.

Hic officio priuatus

¶Qui huiuſmodi contumelia affectus:ingrati Senatus aſpectum non ferrens:eamq; uitam recuſans:quæ Imperio carebat:e publico pallatio in paternam ſe recepit Domum: ubi etiam eo die egram & meſtam animam naturæ reſtituit. Verum ab Senatu eius funus publico ære:Ducali more celebratum eſt. Quem caſum præuidens Baptiſta piaſius

die ſequenti mortẽ obiit

Baptiſta cremonenſis aſtrologus

Cremonenſis phiſicus & Aſtronomus pluribus antea menſibus prædixerat.

C Franciſco item huic Duci filius fuit:q aliquādo uelut quippiam in republica ſua machinatus fuiſſet:in exilium conſentiente genitore ipſo actus fuit. Deinde reuocatus & iterum in ſuſpitionem criminis adductus:audiente patre:crudeliſſime tortus fuit: qui licet nil mali confeſſus eſſet:in pelopnenſem nihilominus relegatus: ibidem miſeram finiuit uitam.

uide paternum aīum conſtantem

C Erant qui dicerent eum quendam nobiliſſimum inter uenetos uirum nomine Armilaum dignitate & auctoritate in ſenatu potentem:dum e concilio ad mediam noctem domum reuerteretur cum baculo occidiſſe:licet unquam qui tantum ſcelus perpetraſſet inueniri non potuerit.Hanc tamen calamitatem & animi cruciatum:īfracto animo propter amorem patriæ:Franciſcus dux pertulit.

C Crimignola comes philippi mariæ Ducis Mediolani dulciſſimus alumnus:Imperator 1426
que nobiliſſimus:cui proprium nomen franciſcus erat:hoc anno cum ingētia prope facinora in redemptione regni ſui Ducis egiſſet impatienter ferrens:quod Dux ſuus Guidonem torellum uirum in armis ſtrenuum eidem prætuliſſet in præfectura claſſis contra Alphonſum regem:quodque ipſum a dictatura Genuenſium reuocaſſet:atque egreferens quoſdam ſuos aduerſarios apud ipſum Ducem ſe gratia præualere:metu ſimul & indignatione permotus ab ipſo ſuo duce & domino deficiens:ad uenetos conceſſit. A quibus maximo honore & uultus hillaritate exceptus:cōſeſtim ſuarum copiarum dux & imperator deſignatus eſt.

porcos hic a puero paſcebat

C Is namque franciſcus ex crimignola inſigni pedemontium italiæ oppido originē duxit qui & a puero cum porcorum greges duceret:a quibuſdam ſtipendiariis captus: tāquam elegantis formæ puer:mox ad philippum tum adoleſcentem adductus eſt. Quo uiſo eueſtigio eius aſpectu miruminmodum delectatus ex ignobili protinus nobilem: & ex egeno diuitem atque ex ruſtico non ſolum ciuem ſed ex magnitudine ingenii armorum ducem & imperatorem efficere curauit.

regnuȝ hic ſuo domio pditū reſtituit

C Qui imperio ſuſcepto:breui interuallo:ſua prudētia:& ſua magnanimitate:atque induſtria:multis deiectis & interfectis tyrannis regnum omne pacatum ſuo domino reſtituit.Sed & Genuam urbem potentiſſimam cum omni ſua dictione:imperio philippi Domini ſui adiecit.

C Vbi ea prudentia eaque integritate dictaturam adminiſtrauit: ut Ciuitatem diſſidiis laceratam:mirifice reſarciuerit.

Genuā acqrit

C Indeque uetuſtiſſimus odiis euulſis:nec non & factionibus ipſam ciuitatem quaſi unam familiam conſtituit.Erat hic imperator Crimignola ſummæ ſidei maximæque iuſtitiæ uir.& laborum omnium pacientiſſimus:quibus ex rebus in re militari omnes anteceſſores ſuperauit.

magno iuſticie uir erat

C Nam ſuis in magiſtratibus ſemper ea fuit iuſticia & ſæueritate.ut ne ponam quidem ex arboribus pendentia:ſine ſuo precio impune alicui e ſuis auferri unquam permiſerit.Eam ob rem non patiebatur præterlabi diem:quin ſuis militibus menſtrualia diuiderentur ſtipendia.

C Erat autem promiſſi adeo obſeruator:ut uerba quæ iocando promitebat:ipſa ad minimum impleret momentum.Itaque cum diu ſub philippo duce militaſſet:& ad Venetos tranſfugiſſet:eique belli ſumma a uenetis aduerſus philippum dominum ſuum commiſſa fuiſſet: magnas copias confeſtim Crimignola congregauit. Et primo quidem impetu Brixiam uenit:quam ſine difficultate adiuuantibus quibuſdam ciuibus philippo ademit.

C Id enim eum feciſſe tradunt:non tantum philippi odio: ſed emulorum ſuorum uindicta:qui ſuis obtrectationibus continuis illum ſuo amantiſſimo principi effecerant odioſum: atque etiam ut gloriam ſuam rerum bene geſtarum in ſe uerterent:adeo ut Duce mutato:mutata quoque philippi uideretur fortuna.Tandem cum tantus imperator contra uenetos ipſos multa præter boni ducis officium egiſſet:ut.ſ.in gratiam ſui primi Ducis philippi redire poſſet:a uenetis cauſa conficta:ueluti eum de ſumma belli audire uolentes.cū Venetiis aduocarunt.Vbi patefactis eius machinationibꝰ ipſū

inter duas columnas in publico ſancti Marci foro : ſecuri percuſſerunt:anno ſalutis noſtræ.1431.conuictus enim per litteras & teſtes fuerat: cominus per eum ſteterat : quod Veneti Cremona potirentur:quodq; etiã claſſis ueneta in pado flumine ipſius ſub oculis a Nicolao picenino hoſte deiecta fuiſſet.Et hic fuit exitus tanti uiri:tamque memorabilis imperatoris qui ubilibet tranſfigebat:propter ipſius magnitudinem: cum eo certe fortuna emigraſſe uidebatur.

Caput huic tã to uiro ꝓcidit

1426 ¶Sanctes Arduinus piſaurenſis philoſophus atque medicus conſumatiſſimus : qui hac tempeſtate in ditiſſima uenetiarum urbe ita claruit:ut apud uenetos in medendo:alter Eſculapius haberetur.Libros tres utillimos in ſacra compoſuit medicina.Vnus uenenorum omnium naturalium ac artificialium materiam copioſe pertractat.Alter eſt de humani corporis decoratione.Alter contra uirorum ac mulierum ſterilitatem in generandis filiis.Has tres materias longiori compendio ac clariori in medium aduxerit:quæ ante ab aliis antiquis doctoribus diminute ſatis ac obſcure declaratæ fuerant.

¶Guido torrellus natione parmenſis uir domi nobilis : ſed & potentia:ac rei militaris nobilior:his temporibus ob res bene geſtas maximo in precio apud omnes fuit. Cuius rei gratia:maxime apud Philippum Mediolani Ducem gratus acceptuſq; extitit.

¶Cognita etenim hominis uirtute: poſt Crimignolam cum ſuis copiis & exercitibus præfecit.Et primo quidem cum multo equitatu ad ocupandam Genuam urbem contra Thomam frogoſium urbis Ducem tranſmiſit:cuius uirtute & præſtantia:urbs tandem ad philippi manus deuenit:poſtmodum illum maritime claſſi perficiens:haud multo poſt uniuerſam maritimam oram thireni maris: atque ipſam Neapolim regiam urbem ab Alphonſo Rege occupatam obtinuit: & Ioannæ reginæ polſis regiis præſidiis conſignauit.

¶Eo autem in regno omnibus pacatis:ad Ducem ſuum feſtiuus gaudenſque rediit.Deinde cum florentini bellum Philippo inferre ſtatuiſſent:confeſtim ipſe Philippus hunc Guidonem oppoſuit.

¶Qui cum paucis contra Carolum malateſtam eorum imperatorem in finibus agri florentini apud Ronchum in expeditione congrediens in ipſis quaſi congreſſibus:diſſipato eius exercitu eum cæpit:& Mediolanum cum multis captiuis uinctum tranſmiſit. His fœliciſſime geſtis:Philippus ipſum poſt crimignolæ diſceſſum: in dictatura uniuerſali ſuffecit.

Carolū malateſtam ſuparā capit.

¶Qui magiſtratu ſuſcepto: & florentinis iterato cõtra philippum in bello progreſſis eos breui congreſſu apud zachanoram fauentini agri oppidum turpiſſime profligauit: atque ſpoliauit:& multis eorum oppidis captis:uniuerſam ethruriam concuſſit: quo timore:atque tremore:ciues intra urbem trepidare ceperunt:poſtmodum odonem Brachii montoni filium:acerrimum iuuenem aduerſus eum a florentinis ipſis in expeditione miſſum in Aretino agro dum iuueniliter inter primos pugnatores uerſaretur:interfecit.Ac Nicholaum picennnum eo in prælio captum Fauentiam uinctum perduxit. Alia quoque innumera & quidem præclara inuictus iſte imperator geſſit facinora.

¶Hic ipſe cum Othoni tertio parmæ urbis tyranno ſuo domino familiariſſimus eſſet: eidem diſſuaſit:ne ad Nicholaum Eſtenſem ad Ruberam oppidum accederet : eo quia fraudem ſubeſſe oculta ſapientia præuidebat.inter hunc & crimignolam maxima odia & ſimultates fuere.Cum ſcriptum ſit.

¶Quod inter pares ſemper ſit inuidia.Hic Vrſinam uicecomitem inſignem mulierem duxit uxorem(de cuius præclariſſimis facinoribus in libro de claris mulieribus mentionem egregiam fecimus)ex qua duos ſuſcepit ingentis uirtutis filios Chriſtoforum: uidelicet:& petrum in armis excellentes : atque Antoniam filiam : quæ poſtmodum Petro Mariæ rubeo nupſit : Quo autem anno : hic imperator deceſſerit : non mihi conſtat.

urſina huius uxor chriſtoforus & petrꝰ filii huius

¶Iacobus caudola :Aprutii prouinciæ in caſtro iudicis originem ducens : magnus exercituum ductor:& ipſe hac tempeſtate clarus in armis admodum nominatus eſt. Qui cum diu ſub Alphonſo potentiſſimo rege in Apuliæ regno militaſſet : & pro eo

contra Ioannam reginam & ludouicum andagauenſem uniuerſum ferme regnum occu paſſet:atq; Neapolim captam ualido equitatu regis nomine teneret:tandem a Guidone prædicto torello & Ioāna regina diu acriter obſeſſus. Alphonſo Rege abſente a ciuibus tandem rogatus deditionem fecit.

¶Indeq; diſcedens:ad pontificē Ro.Martinū conceſſit:a quo benigniſſime exceptus illius ſtipēdio ſe ſubmiſit.Quod:ut erat uir magnanimꝰ:atq; ſapientiſſimꝰ:cōfeſti copiis undiq; cōtractis:cōtra Brachiū mōtanū aqlā obſidentem: impiger aduolauit. Cū autez contra hoſtem decertandi cauſa perueniſſet : nulla pugnæ mora addita: contra hoſtem prælium atrox inīt:in quo cum aliquandiu pertinaci animo decertaſſent: tandem Brachii exercitus cedere coactus eſt:ibidem autem multis brachianis militibus ceſis: atque ipſum Brachium letaliter in capite uulneratum:deinde mortuum urbem acerbiſſima obſidione liberatam fecit.Sunt qui dicant Brachium: eo in acerrimo conflictu a Franciſco ſfortia tum iuuene annorum:uidelicet quinque & uiginti:in occiput fuiſſe percuſſum:quo letali uulnere ex equo repente corruiſſe:ex qua ruina etiam ſuum exercitum omnez in ruinam traxiſſe turpiſſimam:ipſo quippe Vulnere Brachium poſtridie miſeram efflaſſe animam.

Brachium uulnerat & occidit

¶Hic itaque illuſtris Iacobus cum ipſo Brachio diu de gloria rerum bene geſtarum merito contendere potuit.Sub huius autem militari diſciplina multi emerſere clariſſimi uiri:quos inter noſter Bertholomeus colleonus Bergomenſis(Venetorum poſtea uniuerſalis imperator)unus fuit.

BRIXIA ITALIAE CIVITAS.

¶Brixia potentiſſima olim Cenomanorum gallorum ciuitas : nuncque inter cæteras lumbardiæ ſeu galliæ ciſalpinæ inſignis clariſſimaque : hoc anno:ſexto idus marci:Petro & Achille de aduocatis fratribus procurantibus: atque aliis nonnullis operantibus:etiam ope & opera Crimignolæ: in manus uenetorum deuenit. 1426

petrus & achilles de aduocatis

¶Huius defectionis cauſa fuiſſe tradunt:quod Philippus Mediolani dux ſuis uectigalibus quendam peſſimum uirum præfecerat. Qui ciues intollerabilibus aggrauans exactionibus: eoſdem coegit ſuæ ſeruitutis iugum excutere:propter quod laceſſiti:uenetis ciuitatem obtulere:modo ad id perficiendum auxilia præſtitiſſent.At Veneti confeſtim ſua prudentia uſi:ad philippum legatos miſere : qui dicerent : pro ſalute italiæ ipſum ab armis abſtinere:parcereque Florentinis:atque mitius in ſuos agere dignaretur: quod ſi ſecus:ſe curam oppreſſorum ſuſcepturos animaduerteret:quod Venetorum edictum:cum inſolentius quaſi Philippo uideretur:eo maxime:quod nulla ratione adduci poſſet:uel crederet unquam ipſos:tum ob inueteratam : atque perpetuam amicitiam: tum etiam ob initam paulo ante ſocietatem : quidquam:quo ſibi incomodarent temptaturos:ſed longe præter eius opinionem accidit:quia ſtatim omnia quæ ad bellum inferendum attinent:ſecreto parauerunt:& non ſolum italiæ; ſed & peregrinos potentatus in philippum ipſum excitauerunt.

¶Interea prædicti factionis Guelphæ primarii:audita Venetorum & Florētinorum ſocietate:a philippo ad uenetos defecerūt:eis ea pte urbis tradita:ubi Guibellini minꝰ uiriū hēbant:hæc res geſta fuit noctu diei Dominicæ:ipſe eniz petrus pdictus ſuæ factionis caput fracto urbis muro quoſdā ruſticos mōticulas clā itroduxit:pꝰ quos eueſtigio

murū fregit

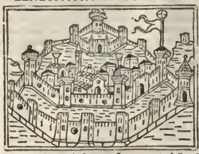
Crimignola ex compoſito octingentos pedites ſubmiſit. Quibus intromiſſis ipſi tanti
facinoris auctores confeſtim urbem tutandam petro lauredano & fantino mihaeli ue-
netis conſulibus tradiderunt:Brixia itaque poſt annum omnino Veneti adepta:illamq̧
mox omni præſidio munitam:etiaꝫ omni dexteritate fauotibus & beneficiis ad eoꝝ de
uorionem attrahere contenderunt:imprimis ipſam per decẽnium comuni decreto ab oĩ Exem-
onere cuiuſcumqne rei exemptam & immunem fecerunt. Indeque per tempora & in- ptio.x.
hodiernum oſque: & muris duplicibus : foſſiſque profundiſſimis:cum ingenti aggere annoꝝ
ac frequentiſſimis craſſiſſimiſque turribus ex ſectis lapidibus : atque admirabilibus
& incredibilibus portis illuſtriſſimam fecerunt. Arcem præterea in ſupercilio montis
diu antea extructam : triplici muro munitiſſimam reddere curarunt . Accuratiſſimam
poſtmodum ciues coram egerunt.cum facti fuerint opulentiſſimi ipſius ſuæ ciuitatis
tum publicis:atque priuatis ædificiis & inſignibus excollendæ:in primis Senodocheum Hoſpita
in ea admirandum magnificentiſſimis ſtructuris extruxerunt:quod poſtea locupletiſſi le in ea
mum ciues ipſi ex multorum legatis reddiderunt . Deinde compluríma & ampliſſima reuꝫ.
monaſteria:tam mulierum quam oirorum ædificarunt:in quibos eſt paramẽtorum au
ri & argenti ſericique ingens ornatus:atque diues ſuppellex.Ibidem uiæ per totam ciui-
tatem late recteque lapide duro oſtratæ ſunt:non plauſtrorum rotis facile conteri poſ-
ſint.Deinde forum amplum ea in urbe cum omni ornamento & pictura lapide cocto forum
ſtratum ſtruxeruut:in quo & prætorium magnificentiſſimum ex' quadratis pollitiſque amplũ
albis lapidibus:maximis collumnis ſuſtentatum ſingulari præſtantia in annum ſalutis pallaci
noſtræ:M.cccclxxxx.edificare cæperunt.Quod ſi ad perfectum uſque deduxerunt:nihil um in
in tota ciſalpina gallia præſtantius certe erit:unde factum eſt:quod Brixia in præſentia- anno
rum:& populorum frequentia:& diuitiarum copia: ac omnifaria mercatura : cum Me- .1490.
diolano regia ciuitate contendere poteſt.Huius enim ciuitatis populus uigintiquinque icoatũ
millium communicantium exiſtimatur.

¶Nicholaus tollentinus ex nobili familia in piceno ortus:ſed rei militaris nobiliſſimus
his temporibus & apud florentinos uenetoſque(dum Arx brixiana a uenetis expugnare
tur)uri prudentiſſimus & exercitatiſſimus bellator magno habetur in precio.Is itaque
illuſtris uira florentinis in auxilium uenetorum contra philippum:cum quattuor mil-
libus equitum & duobus peditum milibus miſſus:Brixiam iuſſu uenetorum uenit: ubi
cum intellexiſſet:diſſenſionem ineſſe:inter Duces Mediolanenſium : confeſtim tam-
quam prudentiſſimus ante quam reſipiſſerent:ingentem foſſam ad quinque paſſuom
milia circha Brixiam deduci mandauit:qua tranſitus hoſtibus prohiberetur : & ad fer-
rendum obſeſſis auxilium:Quam ſane foſſam:& uallo aggereque:& nonnollis caſtellis
atque frequentiſſimis turribus cum pluteis & machinis munitam fecit . Erant in illo
in exercitu ſub Nicholao iſto & crimignola pluſquam triginta hominum milia. Sed in
philippi Mediolanenſium Ducis ad tria & uiginti milia. Carolo malateſta imperatore.
Qui omnes poſtquam Brixiana Arx uenetis omnino ceſſerat:ad pompilianom oppidu
lum & circum circha loca ab Brixiana orbe quindecim paſſuum milia ſe contulerunt.
Dumque uterque exercitus haud longe diſtaret.Die Dominico quadam:quæ fuit quin
to idus octobris:unus militum exercitos uenetorum ad hoc malicioſe inſtructus quen malicia
dam peditem hoſtem ad ſingulare certamen prouocat:cæteris clanculum in armis præ- hoſtis
paratis:ad quod duellum ſpectandum:cum cæteri ducales milites inermes acceſſiſſent:
ab armatis uenetis confeſtim ono agmini adoriuntor.Dumque hæc tomultuoſe gere-
rentur : ecce Crimignola cum maximo exercitu de induſtria per uiam : qua Machlodi-
um itur ſuperuenit : & omnes uias armatus occupans inermes hoſtium milites omnes
profligauit:& in fugam expoſuit.At Crimignola & Nicholaos hic iuſſerunt pedites ſu-
os in foſſis illius uia cum lanceis lõgis deſcendere:ut quotquot ex Ducalibus militibus
ad Machlodium tranſire uellent:tranſfodere poſſent. Tanta equidem cecitas & mentis
horror ea in conflictu & uia fuit Ducalium militum: ut omnes perinde: ac excordes &
amentes fuiſſent ita ut(omni conſilio abiecto)ſeſe trucidandos ultro hoſtibus obiecerẽt
magna profecto:& oltra q̃ credi poſſit:fuit hæc philippi Ducis clades:unde & ĩgẽti tre-
more pculſus ad Martinũ ponti.Ro.& ad alios principes ſe commendatuꝫ fecit:Cuius

Pax inter uenetos & ducē

calamitate pontifex permotus eueſtigio ad ſedandos motus Cardinalem ſanctæ crucis in lumbardiam tranſmiſit. Qui ultro citroque ſepius nuntiis deſtinatis: tandem pacem inter ipſos diſcordes ea conditioue compoſuit: uidelicet: ut Veneti brixiam: & eius oppida: quæ antea Mantuanus marchio ceperat. retinerent: ſed & bergomum urbem noſtram: cum omni agro eius legarus ex federe ipſis Venetis deſignauit. hac etiam conditione: ne deinceps philippus ipſe ſocios florentinorum: ac Venetorum bello laceſſerer: Hanc autem pacem martinus ipſe pontifex approbauit: ne philippus amicus cariſſim⁹ regno omnino pelleretur.

BERGOMVM ITALIAE CIVITAS.

¶Bergomum igitur ciuitas noſtra: unde mihi origo eſt: hoc anuo pridie nonas maui ſuo optimo omuino ſupradicto modo in manus uenetorum peruenit: per cuius deditionem philippus maria potentiſſimus Mediolanenſium Dux: cum hoſtibus ueneris & florentiuis omnino belluȝ ſoluit. Sub quorum fœliciſſimo imperio: ſi uerum loqui liceat potius denuo conditam: quam inſtauratam fuiſſe dicemus. Cum ea tempeſtare nulla in ea eſſet ciuitatis facies: collapſa enim in primis omnia eius ſuburbia: apertiꝗ muri: collapſæue omnes ferme ciuiuȝ ædes: atque templa & monaſteria omnia deſtructa & deturpata cernebantur: omnia denique lacerara & diſſipata in ea erant: pauci incollæ: & in eiſdem etiam omne ciuilitatis ornamentum deprauatum uidebatur. Idque effecerat maxima ciuium diſſenſio. Adeo tū & uepr ib⁹ & ſpinis: ac ruderib⁹ ſilueſtris & iculta erat: ut & lupi & uulpeculiæ ſuos fetus ſine ullo timore in ſuburbium foueis ederent. A Venetis itaque ſuſcepta ſua magna & eximia ſapientia atque ingenti dexteritate: quoad potuerunt in primis pacatam reddere curarunt. extinguere etenim omnia odiorum incendia: & ciuiles diſcordias ceſſare annixi ſunt. Quo factum fuit: ut & omnes ciuiles diſcordias (licet difficulter) e medio ſuſtulerint: & ulciſcendi flammas omnes per tempora extinxerint: & propter immunitatem humaniſſimam: atque ampliſſimam: etiam inimicos omnes reddiderint ſibi deuotos atque amiciſſimos. Inde ad muniendam ipſam animum adiicientes: arces intus & extra inexpugnabiles extruxerunt. tres ciues autem poſtmodum undique ad eam confluentes (ut ſunt uiri: & natura & ingenio induſtrii) omnes pariter eius priſtinam dignitatem reſtituere laborarunt: ita ut in hodiernum uſque diem: non amplius ferreum in ea: ſed aureum exortum uideatur ſæculum. Quorum quidem ſolertiſſimo labore & induſtria hæc noſtra ciuitas exultare quadam uidetur inuſitata leticia ita: ut ex parua urbem quaſi effecerint inſignem & magnam. Templa & Monaſteria ut decuit in ea erexerunt plurima: & ipſa quidem ornatiſſima: piaque loca præ cæteris urbibus compluri ma: & ea ſane ditiſſima: cætera quæ hedificia: tum publica: tumque priuata ad ornatum urbium pertinentia: in ipſa permagnifice ſunt extructa. Adeo nunc frequens eſt effecta ut in ea populus ad triginta milium numeretur: cum antea uix octo milium dinumerarentur. Huius autem calamitatis & deſtructionis cauſa fuerunt Vngari: qui tempore berengarii ſecundi: in anno ſalutis noſtræ. 917. ut ſupra in uita Ioannis tertii papæ libro undecimo meminimus. 1428

Vngari eam deſtruxerūt

¶Tyberis fluuius Romanus: hoc anno in uigilia ſancti Andreæ apoſtoli in immenſum adeo excreuit: ut per portam flamineam: quæ eſt populi porta ingreſſus: totam urbem in plano conſtitutam inundauerit: templumque Pantheou uſque ad maius altare repleuerit. Decreſcens autem biduo poſt multa animalia ſecum traxerit: multaque damna ciuibus ſuis intullerit. Quod non ſecus per uias: ac uicos nauigabatur: ac per eius alueum facere conſuetum erat. Hoc idem: & in anno ſalutis noſtræ. 1474. menſe Nouembris contigiſſe uidemur: quamobrem & ſtatim ex more ſeuiſſima peſtis ſubſecuta eſt.

1428 ℭBellum lucenſe:hoc anno a florentinis infenſe ſuſcipitur: quod per annos tres maximo cum utriuſque populi damno protractum eſt(Paulus autem guinifius de quo ſupradictum eſt)eo etiam tunc Lucæ dominabatur.Is ſuperiori anno ladiſlaum filium: cum philippo Duce Mediolani contra florentinos militare conſtituerat:quam rem florentini egre ferentes:cum ſuperiore pace:nil in ſcriptis De Guinifio cautum fuiſſet:occaſionem opprimendæ Lucæ nacti:in agrum ipſius ſuas copias mittunt. Qui captis multis eius caſtellis: urbem etiam obſidione cinxerunt. Sed Philippus Mediolanenſium Dux: guinifii præcibus ſolicitatus : Franciſcum ſſortiam cum magno equitatu eo miſit : qui tantum terroris florentinis iniecit: ut Lucam obſidione liberare coegerit. At florentini ſuo uſi ingenio:Franciſcum maxima corrumpentes pecunia:ab auxilio Lucenſium abire fecerunt.Quo diſcedente:florentini rurſus Luceníes obſidione cingunt.Quapropter Philippus inſtante Martino pontifice qui etiam Lucenſium uices dolebat : Nicolaum picenīnum cum maximo equitatu rurſus eo miſit:qui fuſis fugatiſque hoſtibus:non ſolum Lucam obſidione liberauit. Verum etiam inde mouens : ex Piſanis & Volateranis multa caſtella eis ademit.Senenſibus etiam rem gratam facturus : qui tum florentinos graui bello inuaſerant.Poſtulantibus uero ea tempeſtate florentinis:ut Veneti iure fœderis:per Lumbardiam Philippum adorirentur: reſponderunt eos auctores huius belli fuiſſe:quod prius a Lucenſium iniuria temperare debuerant.Ea de cauſa florentini primates intollerabilibus tributis ciuitatem exinanitam fecerunt:& cum uniuerſa ciuitas querullarum plena eſt.Nil odibilius in ciuitate erat quam illi ciues.quorum opera Lucenſe bellum fuerat ſuſceptum.Tandem florentini bellorum ſtipendiis admodum grauati:licet lucam iterato obſidione cinxiſſent:cūctaque circha urbem populati fuiſſent. Sigiſmundo Imperatore intra Lucam manente:pacem philippo & Lucenſibus obtulere quam illi ſuſcipientes:etiam cuncta a florentinis capta reddita ſunt.

Florentinorū profligatio

ℭBohemii heretici dudum a quodam Ioanne us:patria bohemo (in Conſtantiēſi Synodo ſuperioribus diebus exuſto)exorti:qui inter cæteros errores dicebāt & affirmabant eccleſiaſticos omnes:ſi ſalutem conſequi uolebant:ad imitationem chriſti omnino pauperes eſſe debere:atque opportere:cum ex tanta rerum copia & luxu populi omnes ſcādalizarentur:his temporibus ſua Vſitana hereſi germanos catholicos crudelem in modum armis uexare ceperunt.Ad quos cum Martinus pontifex:& Sigiſmundus imperator legatos miſiſſent:qui eos commonefacerent:ut rationi & eccleſiæ obtemperare dignarentur.Sed cum benemonentibus parere recuſaſſent:Martinus alios legatos in germaniam tranſmiſit:qui una cum Sigiſmundo catholicos contra eos concitarent . Sed cum nihil ob hoc proficerent.Iulianum Cæſarinum Cardinalem ſancti Angeli poſtremo miſit:qui & ipſe nil omnino proficit:ymo ſuorum militum ignauia & inobedientia maximum ab eiſdem accepit incomodum:pro quo:re infecta:domum cum dedecore redire neceſſe fuit.Hi tamen heretici : ſub Eugenio pontifice in Florentina Synodo: græcis aliiſque nationibus aſtantibus:a domino tacti:ſuum errorem cognoſcentes:ab ipſo pontifice indulgentiam petierunt.Quibus omnibus penitentia iniuncta catholicæ eccleſiæ reconciliati ſunt:Qui tamen anteq̄ ad pontificem acceſſiſſent:quādam aliā Adamitarum hereſim in Bohemia pululantem miro feruore extinxerunt. Qui ſcilicet impudenter dogmatizamabant charitatis gratia licitum eſſe homines publice cum mulieribus luxuriari.

Vſitana hereſis

Adamitarum hereſis

Viri doctrinis excellentes.

ℭPetruſpaulus uergerius Iuſtinopolitanus iureconſultiſſimus philoſophus:ac orator diſertiſſimus:necnon & græcis latiniſq; litteris apprime eruditiſſimus:chriſoloræ bizantini philoſophi auditor:dudumq; carrarienſium principum admodū cariſſimus:per hoc tempus prædictis uirtutibus egregie illuſtratus:magno habitus ab omnibus fuit in precio.Qui cū eſſet eloquentiſſimus:nōnulla edidit opuſcula:ab eruditis uiris approbata:

Et inter alia hiſtoriam ſatis elegantem de geſtis Carrarienſium dominorum ſuorum:& De ingenuis moribus erudiendorum puerorum:Arrianumque hiſtoricum quidem Alexandri magni geſtis continet:ſermone græco conſcriptum:latinum fecit:græcas & barbaras amicitias comparauit:cultiſſimaſq́ orationes in diui hieronymi laudem plures compoſuit. Aduerſus Sigiſmundum malateſtam: qui Maronis ſtatuam e foro mantuano deiici fecit: nobilem edidit inuectioam:& alia multa. Obiit tandem tantus uir tempore concilii Baſilcæ in Vngariam:ut teſtatur Pius papa.

Eneidoꝝ librum compoſuit

Reliquias ſanctæ Monicæ tráſferri

¶Mapheus regius patria Laudenſis:optimus uir:eloquentiſſimus orator: & poeta: non uulgaris Martini papæ Datarius:per hoc tempus ob dicendi & orandi elegantiam : magno in precio Romæ habitus eſt. Qui aliquot editis libellis : partim uerſu:partimque oratione ſoluta magnam laudem aſſecutus eſt:inter quos tertiumdecimum Eneidoruꝫ librum in uerſu heroico compoſuit:Ruſticanalia etiam epygrammata:& pſalmos penitentiales. Atque in laudem diuæ Monicæ matris ſanctiſſimi doctoris Auguſtini multa compoſuit. Alia quoque quædam ſoluta oratione conſcripſit: huius autem procuratione & impenſa:reliquiæ ſanctæ Monicæ ex oſtia tyberina Romæ tranſlatæ ſunt: & eiſdem capellam inſignem:atque Sepulchrum miro artificio ſuo ſumptu extruere fecit. In cuius tandem capella ſuum corpus ſepelliri uoluit. Hic pii papæ dum in minoribus foret:amiciſſimus admodum fuit:cui regio poſt multas miſerias fortuna plurimum fauit.

¶Leonardus Iuſtinianus patritius uenetus: & eques auratus alterius leonardi magni maximi oratoris filius:his temporibus ob eximiam eloquentiam:& nobiliſſimum ingenium:& utriuſque linguæ eruditionem uniuerſæ italiæ clarus effulſit. Qui a puero liberalibus diſciplinis egregie eruditus:etiam muſice(ut decet nobiles)operam plurimum dedit. Et eam ob rem cantilenas ſuaues amatorias nonnullas uernacula lingua edidit. Quibus cum tota italia repleta eſſet:tandem in uirilem ætatem a conſcientiæ remotibus & ſtimulis agitatus:in deum ſe conuertens penitentia ductus:conſimiles cantilenas in laudem beatæ uirginis Mariæ ſanctorumque multorum compoſuit : Indeque alia nonnulla peregregia:tum latino: tum uulgari idiomate exorauit : ac quædam græca in latinum conuertit:ut pote Cimonis & luculi uitas. Extant & eius diſertiſſimæ funebres orationes:ac Epiſtolæ multæ ſucho & eloquentia plenæ:ab impreſſoribus nuper in lucem editæ. Denique ætate grandæuus poſt multas præclariſſimas legationes & ciuitatū adminiſtrationes:uno omnium conſenſu procurator ſancti Marci delectus fuit. Is apud uenetos ampliſſimus eſt magiſtratus & principatui proximus . Hic inter cæteros Bernardum iuſtinianum equitem auratum & ſancti Marci ſimiliter procuratorem poſt ſe reliquit filium:doctrina & prudentia ſibi conſimilem.

¶Franciſcus Barbarus patritius ſimiliter uenetus Chriſoloræ bizantini in græcis diſcipulus:excellentiſſimi & prope diuini ingenii uir:hiſdem temporibus ob doctrinam : & dicendi elegantiam:atque reipublicæ adminiſtrandæ prudentiam & conſtantiam:laudatiſſimus habitus eſt. Qui inter cætera cum eruditiſſimus haberetur:pulcherrimum tractatum de Re uxoria: atque orationes & epiſtolas ornatiſſimas extantes edidit multas: ac alia permulta. Obiens uero in anno ſalutis noſtræ .1454. magnam eloquentiæ intulit iacturam.

Epitaphium pulchrú

Ad cuius ſepulchrum hoc epitaphium appoſitum eſt. Siquis honos : ſi fas lachrimis decorare ſepultos. Flecte ſuper meſtos locum complecte querellis. Franciſcus cui priſcha parem uix ſæcla tulerunt. Barbarus hic ſitus eſt linguæ decus omne latinæ. Fortia facta uiri pro libertate tenatus: Brixiam quam magno tenuit ſudore fatetur. Hic ſummi ingenii ſcriptis monumenta reliquit. Græcaque præterea fecit Romana:tenet nunc. Spiritus aſtra ſacros tumulus cumplectitur artus.

¶Carolus ethruſcus:patria Aretinus:poeta Laureatus:& græcis latiniſque apprie eruditus:& eloquētiſſimus uir:franciſci philelphi æmulus:his temporibus in italia clarus & inſignis fuit. Qui & ipſe:tum metro:tum ſoluta oratione multa compoſuit:ac quædam e græco in latinum conuertit . Quamobrem a florentino populo(qui ſemper uiros eruditos ſummis honoribus excipere conſueuit)in ſuum Cancelarium delectus eſt.

¶Caietanus pr̃ia uicentinus:parauinus canonicus:theologus:ac pħus p̃ſtātiſſimus: per hoc tēpus in parauino Gymnaſio:tum legēdo:tum diſputando: ac libros componendo

maximū ſuæ eruditiōis obtinuit fulgorē. Eas ob res ꝑ cæteris philoſophis ſup. 8. libros phiſicoꝝ accuratius cōmentatus eſt: ſcripſitq; ſup librū de aia: ſuper librū de celo & mūdo: alios comentarios cōpoſuit. Inſup & librū de Methauris: & de Ratione ad imitationem & concurrentiam domini Ioannis de marliano compoſuit.

¶ Bettholomeus montagnana philoſophus & phiſicus celebertimus: & ipſe hac tempeſtate multarum rerum cognitione: atq; experientia: & ſcripturarum ſubtilitate: cæteros ſui tēporis phiſicos ſuperauit. Q̄d perpulchre libri de conſeruatione ſanitatis a ſe editi oſtendunt. Adiecitq; ipſis: & alios in medicinis. De particularibus egritudinibus libros incipiens: a capite uſq; ad pedes. Scripſit inſuper: & de omnibus egritudinibus i comuni: & de Balneis: & de modo componendi medicinas. Et in conſilius Anthidotarium. Atque alia multa.

¶ Iacobum etiam foroliuienſem egregium medicum cum his floruiſſe conſtat: quem dicunt cunctos qui philoſophiam & medicinā profeſſi fuerant: ſuperaſſe. Et propterea magnificentiſſime ſuper primum Auicenæ: & ſuper eiuſdē Amphoriſmis & Tigni ſcripſit libellum: præterea de intenſione graduum formarum: & earū remiſſione cōpoſuit.

¶ Hugo ethruſcus: patria Senenſis uulgatiſſimus medicus: per hoc ipſum tempus diuina quadam medendi gratia: ob ingentii magnitudinem: omnes qui ante illum in Ethruria & flaminea fuerunt: excelluiſſe creditur. Hic ab Nicolao Eſtenſe Marchione publico ſalario in Gymnaſio ferrarienſe conductus maximam & inauditam ſuæ eruditionis in Synodo ferrarienſe apud græcos & latinos oſtendit. Nam una die uniuerſos qui ad Synodum ex græcia uenerant: philoſophos quam maxime ad ſe inuitauit: quos cum magnificentiſſime pauiſſet: finito prandio: eos in diſputationem pedetentim placideq; inuitauit. Cumq; Nicolaus marchio & multi in Synodo congregati philoſophi excellentes adueniſſent cunctos in medium philoſophiæ locos adduxit. De quibus inter ſe plato & Ariſthoteles ſuis in operibus contendere: ac magnopere diſſentire uidentur: dicens eam ſe partem defenſurum quam græci oppugnandam ducerent: ſiue platonem ſiue alium ſe ſequendum arbitrarentur. Cum græci certamen minime recuſaſſent. protracta eſt ad multas horas diſputatio: poſtremo hugo hic græcorum philoſophos: & argumentis: & dicendi copia uictos: tacere compulliſſet: palam factum eſt. Latinos homines qui iam pridem bellicis artibus græciam ſuperant: etiam & litteris: & omnium doctrinarū gn̄e ante irent. Hunc autem ſuper primo Auicenæ & Amphoriſmis hippocratis: & Tigni: ac Galieni: multa ſcripſiſſe tradunt.

Vide magnā huiꝰ uiri doctrinā

græci a latinis ſupant̄

¶ Ioannes de Marliano: patria Mediolanenſis: philoſophus: ac phyſicus: & ipſe in philoſophia & medendi diſciplina prædictis omnibus ſimilimus fuit. Qui cum in omni litterarum genere eruditiſſimus haberetur: in Aſtronomia tamen eos præcellebat. Ex cuius ingenii monumentis: habentur libri de Relatione ad concurrētiam Gayetani: & de calidiate corporum tempore æſtiuo & hyemali: Et de Antipariſtaſi: & alia multa.

¶ Abbas ſiculus: cui proprium nomen Nicolaus erat patria cathanenſis: pontificii iuris & philoſophiæ eruditiſſimus: & ipſe hac tempeſtate clariſſimus fuit: ꝙ apud Senā ethruriæ urbem pontificium ius optime edocens: ut erat ingenii eminentiſſimi uir: præclariſſima monumenta eo in iure poſt ſe dereliquit. Vnde & decretales omnes plurimis uoluminibus & eiſdem egregiis declarauit. Decretorum uero libros cū cōmentare cepiſſet: morte præuentus rem tantam infectam dimiſit. Eius præterea extant diſputationes & repetitiones plurimæ: atq; accuratiſſima conſilia.

¶ Ludouicus pontanus. patria Spoletinus: egregius iurium conſultus: ac aliarum bonarū lraꝝ ſtudiis ornatus hac tempeſtate cū cæteris Romæ claruit. Qui cum & eruditione: ac memoria incomparabili ornatus eēt ex ingenii ſui magnitudine: plus q̄ comentum ſuper aliquibus Digeſtorum & Codicis partibus: mirificum compoſuit. Edidit præterea & alia in legibus praticis conſilia. Quin & in iure pontificio queſtiones uarias diſputauit: & determinauit: inter quas Autenticorum repetitio principatum obtinet. Qui una cum Abbate Siculo in Baſilienſi Concilio uocatus: maximi precii habiti ſunt.

¶ Paulus procaſtrus: & ipſe iuriū inſigniſſimꝰ doctor: atq; ſpectatiſſimæ doctrinæ & eloquentiæ uir: cū prædictis & ipſe miro ꝑconio hiſdem tēporibꝰ floruit: eo ꝙ īter cæteros iure cōſultos: clarius & diſtinctius: atq; utilius: in digeſtis & codice ſcripſerit. Extant & eius conſilia ea in doctrina utilima. Deniq; cū Senenſibus & Florentinis: atque patauiis

publico ſalario ad docendum uocatus fuerit:& ſemper primam cathedram ubiq; tenue
rit in anno domini.1437.uiuendi finem fecit.

Tres linguas hic optime nouit

¶Andreas de Biliis:natione Mediolanenſis:noſtri ordinis philoſophus & Theologus ce
lebertimus:per hoc ipſum tempus:& docendo:& ſcribendo:ac diſputando:in tota italia
admodum clarus effulſit.Nam non ſolum eruditione & tenaciſſima memoria:ſed & ſan
ctitate & grauitate morum admirabilis fuit.Qui cum latinam & græcam atq; hebraicā
linguas optime noſcet:etiam ad multorum eruditionem complurima cōpoſuit opuſcu
la.Incipiens & enim ab ipſa grāmatica in omnibus liberalibus diſciplinis cōſcripſit: atq;
in theologia tractatus plurimos extantes non ſolum doctos:ſed & elegantes edidit.Qui
quanti fuerint abſq; noſtro teſtimonio ipſi peroptime oſtendunt.Inſuper & Ariſtotelis
animam & Ethicorū latios fecit:Ferunt hunc tantæ memoriæ tenacitatis fuiſſe:q; quic
quid bis uel ter legiſſet:ſtatim memoriæ cōmendaret . Qui tandem cum chriſti eccle
ſiam:ſuamq; religionem & ſcriptis:& prædicatione & exemplo plurimum iuuiſſet:apud
ſenam Ethruriæ urbem beato ſine quieuit.

¶Ioannes Gerſon natione gallus:pariſienſis canzellarius his temporibus theologorum
priuceps eſt habitus:qui cum multos edidiſſet utiles tractatus ad conſtancienſem Syno
dum perrexit:ubi ad unitatem eccleſiæ procurandam: & ad hereſeos maxie Bohemoꝝ
extirpandos indefeſſe laborat:propter quod concilio diſſoluto multas ab eiſdem here
ticis pertulit inſidias . Qua neceſſitate compulſus : ad Lugdunenſem confugit urbem:
ubi & non multo poſt:cum eſſet ætatis annorum.66.ibidem uiuendi finem fecit:anno
uidelicet:præſenti:qui eſt trigeſimus ſupra milleſimum quadringenteſimu;:a natali chri
ſtiano.Scripſit itaque hic multa:tum proſa & metro:ad ædificationem fidei. Quorum
tituli librorum ſunt iſti.De miſtica theologia li.8.De conſolatione theologiæ li.4.De
examinatione doctrinarum li.3.De nuptiis eccleſiæ li.2.De ſciſmate li.2. De laude ſcri
ptorum librum unum.De concordia euangeliſtarum librum unum.De poteſtate eccle
ſia.librum unum.De unitate eccleſiaſtica librum unum.De ſtatibus eccleſiaſticis libru;
unum. De modo uiuendi fidelium librum unum. De ueris & falſis uiſionibus librum
unum.Contra hereſes boemorum librum unum.De diuerſis hereſibus librum unum.
Et alia prope infinita opuſcula:quæ præter prædicta aſcendunt ad ſummam centum
uoluminum ſeu librorum:

Regulā monachoꝝ collegit

¶Lupus de Oliueto:natione hiſpanus:ordinis monachorum diui Hieronymi generalis
prior diuinarum ſcripturarum erudititiſſimus:atque ſtudioſiſſimus:his temporibus ſuum
ordinem ſemicollapſum: & uerbo:& exemplo:atque doctrina:& ſcriptis mirifice inſtau
rauit.Qui & non nulla opuſcula lectione digna edidit:pro quibus nomen ſuum poſte
ris celebrandum dereliquit.E quibus in primis collegit ex dictis diui Hieronymi regu
lam:per capitula diſtinctam:quam Martinus pontifex approbans ipſius ordinis profeſ
ſoribus obſeruandam tradidit.Quæ ſic incipit.Fratres cariſſimi nou queo.Sed & de tem
poribus:& ſanctis Sermones utiles compoſuit.Et alia quædam.

¶Henricus de haſſia ordinis carthuſienſium:prior Domus monachorum ſanctæ Ma 1428
riæ hoc anno:mirificis præconiis tam ſauctitate quam litteris inſignitus : migrauit ad
dominum.Qui cum eſſet in diuinis ſcripturis ſufficienter edoctus:& ſæcularis philoſo
phiæ non ignarus:atque ingenio & eloquio diſertus:multa eleganti ſtilo opuſcula edi
dit:pro quibus nominis ſui celebrem memoriam poſteris dereliquit . E quibus multa
in Gymnaſiis pluribus:ante religionis ingreſſum publice legit . Quorum de numero
fuerunt.Sup ſententias libros quatuor.In Geneſium librum unum.In Exodum librū
unum.In parabolis librum unum.In Apocalipſim li.i.Dialogus inter epiſcopum & præ
ſbyterum li.i.Atq; Sermones utiles.

¶Hermanus petra:natione theutonicus ordinis ſimiliter carthuſienſium:uicarius & re
ctor Sauctimonialium ordinis ſui in flandria:hoc ipſo anno:cum nouem & uiginti an
nos:eundem monaſterium:& religione: & Doctrina mirifice rexiſſet non ſine magno
ſanctitatis præconio humauis ceſſit:& ad dominum migrauit.Qui diuinis in ſcripturis
cum ſemper ſtudioſus fuiſſet.Scripſit ingenii ſui q̄dā deuota opuſcula.E quib⁹ ſubiecta
feruntur.In primis inſigne opus per circulum anni : in ſex uoluminibus diſtinctum:
continens Sermones de tempore libros tres.Sermones de ſanctis libr. tres Super oratio
ne Dominica Sermones quinquaginta.De regimine Monialium lib.i.Et alia multa.

¶Omnibonus leonicenus patria uicentinus Rhetor & orator clariſſimus:idemq́ diſer
tiſſimus hac tempeſtate cum eſſet græce latineque peritiſſimus:magno in precio apud
Venetos fuit.Qui ne uideretur ſibi ſoli natus:ad inſtructionem multorũ plurima præ
clara ſcripſit uolumina:quibus memoriam ſui poſteris dereliquit.E quibus feruntur.
De laudibus eloquentiæ lib.i.In oratorem ciceronis.lib.iii. cuius principium eſt: Quá
tum.In Lucanum poetam.li.i.In Quintilianum.li.i.Orationes multæ.Et alia.
¶Antonius raudenſis:natione Mediolanenſis:ordinis minorum profeſſus: clariſſimus
theologus:& omnibus diſciplinis non mediocriter eruditus.& ipſe hac tempeſtate ĩ Ci
ſalpina gallia floruit.Qui ut in omnibus ſe doctum oſtenderet:ſingulorum quorumcũ Vide p̃
q́ tam oratorum paganorum quam theologorum opera explanare præſumpſit: & quã ſumptu
maxime lactantium firmianum uirum doctiſſimum emendare temptauit:quod melius oſum
& dignitati & religioni ſuæ fuiſſet:ab illiuſmodi ſcribendi genere ſe cõtinuiſſe:quã con hoiem
tra tantum uirum doctiſſimum:& præ omnibus diſertiſſimum inuehere. Eam ob rem
& quaſdam inuectiuas in ſe prouocauit. Alii atque alii in omni Europa occidentali hiſ-
dem temporibus floruere uiri celebratiſſimi in omni ſcientiarum genere:qui tractatus
confecerunt atque ediderunt:quos commemorare longum eſſet.

6630 1431 Vgenius eius nominis quartus papa quidem glorioſiſſimus: natione uenetus:
e familia condelmeria uetuſta:patre Angelo.Gabriel religioſiſſimus antea uoca papa
tus:hoc anno quinto nonas marcii:apud Mineruam Romæ poſt Martinum pa 218
pam pontifex creatus:ſedit ãnis quindecim.Hic Gregorii undecimi ex ſorore nepos:ca-
nonicuſque cæleſtini habitus.Congregationis ſancti Georgii in Alga Venetiis fuit:pri- canoni
mo quidem ipſius Gregorii theſaurarius:deinde Senenſis epiſcopus:poſtea cardinalis de cus cele
mum pontifex factus:nil eo honore elatior:nulla in re priſtinam naturam mutauit. Ea ſtini ha
dem certe humilitate:eademque continentia:& auſteritate uitæ uixit:quamuis in ini- bit⁹ fuit
tio ſui regiminis malis conſiliis ductus uarius extiterit.Cum enim diuina humanaque malos
omnia perturbaret.Romanum populum ad arma concitauit. Qui ipſius magiſtratibus cõſiliis
e Roma pulſis nouos creauere Romani atq́ ipſum pontificem mutato habitu cum mo- ſeduct⁹
naſtico cuculo fugere compulerunt:cumq́ per tyberim fugientem Romani lapidibus põtifex
& ſagittis perſecuti ſunt.Cumq́ florẽtiam petiſſet:ibi per aliquod tempus ſubſtitit:quo fugit &
in tẽpore:omnia & bellis & ſciſmatibus ubiq́ perturbari cepta ſunt.Romani enim ſub- ſagittis
lato clamore ad arma in libertatem conclamauere:& nouis creatis magiſtratibus:Franci inſequi
ſcum Eugenii nepotem:& eccleſiaſticæ dictionis camerarium capiunt. Arcemq́ ſancti tur
Angeli expugnant.Capitolium firmo præſidio muniunt:& per ſex menſes in libertatem cõciliũ
ſe uendicant.Eo autem tumultu baſilienſe concilium iam antea Martini decrete inchoa baſilee
tum augeri per hiſpaniæ:galliæ:panouiæq́ regibus ceptum eſt. Qui comunem reipubli
cæ chriſtianæ gubernationem in arbitrio concilii reponebant. Ad quod quidem concili
um Eugenius bis terq́ citatus ire recuſauit:Quam ob cauſam Eugenio pontificatu ab-
rogato Amedeus heremita olim Sabaudiæ dux põtifex delectus eſt.Eugenius autem in- Dux ſa
dignatione permotus:cum inter Carolum francorum regem:& Philippum Burgondiæ baudiæ
ducem pacem compoſuiſſet:Delphinum caroli regis filium cum magno comitatu ĩ Ba fit põti
ſilienſes concitauit:cuius impetu ille conuentus ſtatim diſſipatus eſt:quamuis prio cõ- fex
probaſſet:propter quod infinita ſubſecuta ſunt mala.Ferunt autem hunc Eugeniũ(præ oriẽta
ter pontificis dignitatem)mirumimmodum amaſſe bella.Verum poſtea ad ſe reuerſus lis &
prudentius & conſtantius egiſſe. Vnde & concilium florentiæ habuit.In quo orientalẽ occidẽ
eccleſiam cum occidentali maximo cum impendio & labore uniuit. Vbi & Ioannes pa- talis ec
leologus conſtantinopolitanus imperator:& ſuus patriarcha cum epiſcopis archiepiſco cleſiæ
pis ac ingenti doctiſſimorum uirorum atque nobilium totius græciæ interfuerũt.Qui unio
omnes ſumptibus romani pontificis ac romanæ eccleſiæ enutriti ac in græciam repor multæ
tati fuerunt.Eoq́ in concilio affuerunt:& Armeni:Ethiopes:Georgiani:Iacopitæ:lybiã natio-
aſiamq́ incolentes.Atque alii ex aſia minori:ponto:uidelicet:Ciliciaq́:Syria:& Affrica: nes
Qui omnes fidei catholicæ eccleſiæ Romanæ ſe tandem ſubmiſere ac humiliter ſubdi
dere.Indeque Sigiſmundum cæſarem perbenigne romæ exceptum:imperii corona inſi-
gniuit.philippum mariam mediolanenſem ducem tamen quoad uixit inimiciſſimũ ha-
buit.A quo & per Nicolaum picenimum & franciſcum Sfortiam adeo bellis:unde qua-
que uexatus fuit:ut uix ei reſpirandi facultas daretur.Bona tamen multa urbi contulit:

Regulares canonici

maximeq; circa uatica nū:qa Erraríí officinā & Arcā palatíí' íſtaurauit:ac urbis uias ml' tis i locis ſtrauit:ac lateranēſe pallatiū ſſtituit:iuxta ꝙ mōaſteriū dignū iā diu cōditū in ſtaurauit:in quo(pulſis canonicis ſecularibus)regulares canonicos ſub regula beatiſſimi patris auguſtini nupertime excitatos:ex Friſonariæ loco lucenſis agri accitos introduxit: Baſilicam quoq; ſancti petri:& ei⁹ ſacriſtiam multa ſuppe llectile donauit:Religioſos om nes ſub regularibus inſtitutis uiuere uolentes mirumimmodum dilexit:& priuilegiis ali iſq; gratiis plurimis iuuit:alus quoq; gratiis auxit. Gymnaſia omnium quamdiligentiſſi me fouit:& in omnes liberalis:& potiſſimum doctos fouit. Quorum familiaritate(licet ipſe modicæ literaturæ)delectatus eſt:& licet unquam ad perdiſcendam aliquam particu larem litteraturam animum adiecerit. Doctores tamen eccleſiæ:& oratores atq; hiſtori-cos libros ita aſſidue legebat:ut ſubtiliſſimo ingenio omnes intellexerit. Hic Vulatiſ-

In turcos miſit

laum poloniæ Regem cum iuliano ceſarino cardinali:in turcos miſit: qui cum trigita mi libus apud andrinopolim cecidere. Erat itaq; Eugenius hic aſpectu angelicus omni ue-neratione dignus:grauis ſemper & moderatus in dicendo :parcus iu uictu ſuo: ſed in fa-milia ſplendidus:familiares habuit doctos uiros & ſanctitate probatos. Quorum opera in rebus arduis utebatur:unum in eo repræhenſibile fuit:quod Anatas omnium benefi ciorum:p⁹ Bonifaciū nonum:& ipſe confirmauit:quæ in hodiernum uſque diem perſeue rare cernimus. Obiit autem anno a natali chriſtiano. M.cccc.xxxxvi; 7. Kallendas marcias,ætatis ſuæ,64.quo quidem anno:beatum Nicolaum tollentinatem ordinis no ſtri in ſanctos retulit confeſſores:ut ſuo loco infra dicemus. Eo itaq; mortuo:in beati petri baſilica ſepellitur ſepulchro marmoreo cum hoc Epithaphio:uidelicet.

Eugenius iacet hic quart⁹ cor nobile:cui⁹
Teſtantur uitæ ſplendida facta ſuæ:
Iſtius aute ſacros ſe præbuit alter ab ortu
Alter ab ocaſu cæſar uterq; pedes
Alter ut accipiat fidei documenta latinæ
Alter ut aurato cingat honore caput
Quo duce & armenii graiorum extra ſecuti
Romanam agnorunt ethiopeſq; fidem:
Inde ſyri ac Arabes mundiq; e finibus indi
Magua ſed hæc animo cuncta minora ſuo
Nā ualida rurſuȝ teucros iā claſſe petebat
Dum petit aſt ſuſtulit atra dies:
Qui ſemp uanos mūdi cōſcripſit honores:
Atq; hac,impēſſa condite duxit humo
Sed non quē rubro decorauerat ille galero
Non hoc franciſcus ſtirps ſua clara tulit
Suſceptiq; memor meriti tā nobile ꝙ nūc
Cernis tā præſtans ſurgere iuſſit opus 1432

¶ Columnenſes Romani uiri præpotentes hoc anno falſo ſugeſti; quod Eugenius mar-tini pontificis inimicus decreuiſſet eorū nomē omnino delere :magno ſatis coacto exer citu Eugenium ab urbe pellere ſtatuerunt:& ex præneſtre urbe ubi Columnenſium prin ceps morabatur:magno cum tumultu Romam properantes: in Eugenium ipſum mo-uent:& apia porta occupata urbem ingrediuntur. Quo audito populus Ro. & pōtifices milites eis obuiam mox fiunt. Confertaq; pugna aliquamdiu & acriter pugnauerunt: in qua multi utrinq; capti & ceſi ſuut. Qua ex re columnenſes ex urbe recedentes multa damna ciuibus intulere:Omnia enim diripientes pecora abegerunt: & multos homines captiuos abduxerunt. Quamobrem multa mala & cedes :non ſolum aperto marte:uerū etiā proditoriæ ſubſecutæ ſunt. Huius autem mali quidam Stephanus columna :quem Eugenius copiis præfecerat:auctor fuit :qui ab aliis columnenſibus ſolus diſſentiebat. Is enim Odum quendam columnenſem Martini uicecameratium comprahendit:& eius direptis bonis:tanquam latronem præter pontificis uoluutatem in carcerem indecēter nimium coniecit. Qua ex re eugenii iram in ſe concitauit. Qui indignationem pontifi-cis formidans proditoriſq; officium exercens:præneſtre ad eiuſdem familiæ principem

Beneuētan⁹ pōtifex in quattuor partes diuiditur

confugit. Eumq; ad huiuſmodi ſcelus adortatus eſt. Eo autem tumultu quidam Anto-nū filius Beneuentanus pontifex:& alius quidam captus eſt:qui cum confeſſus fuiſſet ſe arcem ſancti angeli capere uoluiſſe.& pontificem & urſinos urbe propellere ſtatuiſſe ſupplicio affectus eſt. Cuius corpus cum quadrifarie diuiſum eſſet:& ad quattuor urbis portas ſuſpenſum:ea de re pontifex piientiſſimus qui talia adhorrebat dolore animi in maximam deueuit egritudinem. Vnde eo anno procurante quodam ciue Romano: pax inter ipſos diſcordantes ſubſecuta eſt:

¶ Bellum ſecundum uenetorum & mediolanenſium.

¶ Mediolanenſes hoc anno:dum ſupradicta Romæ agerentur:iu genuenſi urbe claſſe comparata florentinis infenſi;ab eorundem copiis & uenetorum:in ipſo Genuenſium li

tore ſuperantur & profligantur:e quibus undecim eorum naues interceptæ ſunt.Qua ex re ueneti elatiores facti.Crimignola duce terreſtri bello mediolanenſes aggrediuntur. philippus autem Nicolao piceuino ex ethruria euocato:confeſtim claſſem urnetam in pado apud Cremonam ſuperauit:& Crimignolæ impetus per terram retardauit. Vnde ueneti non ita multo poſt:ſicut dictũ eſt.Crimignolã capite multarunt. Quo mortuo: ei⁹ copias Ioannes franciſcus gonzagna ſuſcepit:qui & ipſæ etiam in hoc certamine ita geſſit.ut uictis gentibus ſuis ipſe inuictus cum ipſis uictoribus de laude gloriaque certarit.Hic itaque Imperator factus:eueſtigio multos ueteranos & exercitatos armorum uiros:ad ſe conuocauit:uidelicet Gattamellatam narnenſem uirum in armis acerrimum: Gentilem poſt eum Imperatorem Tybertum brandulinũ :petrum paulum Roma. Dete ſaluum Bergomenſem:& plæroſque alios.Nicolao uero picenino Vitelianus forotulianus.& complures alii:rei bellicæ non ignorari:atque iu eo munere clariſſimi:quorũ uirtutibus adiutus Nicolaus egregia perfecit facinora.uam ſuperata(ut diximus)in heridano fluuio uenetorum claſſe:receptiſque breui oppidis:quæ ueneti in agro Cremonenſi tenebant:alium ingentem comparauit exercitum.Cum quo Gattamellatam primũ apđ Caualatonum oppidulum illico ſuperauit:& cæteros prædictos legatos mercenarios ꝑfligauit:quibus profligatis:philippus mediolanenſium Dux.confeſtim animo auctus ē. Quamobrem Sigiſmundum imperatorem:ac etiam Ipſum Ioaunem franciſcum Gonzagam & pollicitationibus & premiis ad ſe pellexit. Et ita in ſequenti anno nicolaum piceninum imperatorem ſuum cum Ioanne franciſco gonzaga in Brixianos miſit: Qui Brixianam urbem aliquot menſibus oppugnauerunt.Quam cum acriter factio Guelpha Brixiana una cum franciſco Barbaro ibi prætore defenſaſſent:omiſſa obſidione: nicolaus iniquo hyemis tempore ad occupanda caſtella circumquaque poſita conuerſus eſt:ne uidelicet comeatus in urbem omnino ſubmitti poſſeut.Inde in Veronam conuerſus:omnia longe lateque in agro ipſo & uicentino populatus eſt:nec in eiſdem agris quicquam uenetis ipſis reliquit.Occupato autem magna ex parte Mintio & Atheſi fluminibus:etiam Benacum lacum occupare ſtuduit:ne quicquam nauibus ſubuehi poſſet. penuria igitur permaxima in brixiana urbe laborautibus:ex Atheſi remulco:quædam naues per uenetos attractæ ſunt:& uſque ad lacum quem ſancti Andreæ Accolæ uocant: ſenſim in Benacum a peneda ad torbolim dimiſſæ:& refectæ.Rem uenetam meliuſculam fecere.Verum cum nicolaus piceninus nihilominus ueronenſes & uicentinos plurimum urgeret.Veneti de ſe actum eſſe exiſtimantes:niſi unum aliquem egregium bello uirum pro exercitus Duce mercede conducerent.Et ideo confeſtim oratorem ad florentinos ſocios oratum miſerunt:ut ſi rei publicæ uenetæ & totius libertati conſultum eſſe uelint.franciſcum ſfortiam tum imperatorem ſuum cum omnibus copiis propere in ſuum auxilium mittant:alioquin de eis actum eſſe ſcirent.At florentini ſuo & ſociorum periculo moti:franciſcum ipſum adhortantur,ut arma pro uenetis ſumat.Quib⁹ ſuaſionibus permotus ſtatim in ueronenſem agrum cum mulro equitatu aduolauit.ubi mox ad Suaue contra hoſtem pugnam ſumpſit.Tandem piceniuo ob egritudinem & pugnantium paucitate cedente eueſtigio omnia de uicentinis & ueronenſibus caſtella recepit.qua uictoria elatus:Brixiã a uiteliano obſeſſam:etiam liberare ſtatuit. Sed cum oēs aditus intercluſos cerneret.Atheſim fluuium ſupra Tridentum traiecit: & in Tridentinum agrum mouens Archum oppidum natura munitiſſimum oppugnauit.Sed cum piceninus Archiepiſcopus comitem defenſurus aduenĩſſet:ibidem a franciſco Sfortia profligatus cum uniuerſo exercitu fuga ſibi ſalutem expetiit.Sunt tamen qui dicant piceninum eius exercitu ſuperato in Archum oppidum confugiſſe:& poſtea a quodam Todeſchino ingentis magnitudinis & roboris famulo humeris tamquam cadauer infectum ſacco inuolutum ad ſuos(etiam per hoſtium caſtris)eductum fuiſſe:& caſtra ſua ſtatim refeciſſe.Dum autem hæc agerentur:philippus egre ferens florentinos adhortante Eugenio pontifice:franciſcum Sfortiam uenetis auxilio miſiſſe.Concilium in Baſilea urbe celerius cogi ſategit.Quo Eugenium pontificatu priuaret.Ille uero concilii auctoritatem mirumimmodum formidans apud ferrariam flamminex urbem aliud conciliuꝫ indixit.At philippus cum his qui in concilio baſilienſi erant:egit:ut Eugenium citatum cum ire nollet pontificatu abrogarent.& Amedeum ſocerum ſuum Sabaudiæ ducem: iam heremitam factum:pontificem crearent:quod & factum eſt. At uero piceninus &

Genuēſes ſuperantur

Veneta claſſis in pado ſuperatꝰ

Gattamelata ſuperatꝰ

naues attrahãtur I benacum lacum

piceninus in ſacco exportatur

Amedeus iam heremita fit pōtifex

Verōa recuperatur

Mantuanus Marchio:licet multa ſuſcepiſſent incōmoda:ſtatim reſumptis uiribus ex tridentinis recedentes maximo impetu ueronam rediere:& eam illico cœpere .Franciſcus autem ſfortia & Iacobus Antonius marcellus uenetorum conſul captam ab hoſtibus intelligentes ueronam eo propere cum omnibus copiis maturant : urbemque quatriduo captam poſt maxima cum utriuſque cede recuperarunt.Quæ res bene geſta initium futuræ fœlicitatis uenetis fuit . Vrgebantur & eo tunc Bergomum & Brixia intollerabili inedia. Vnde & Iacobus Antonius marcellus uictis apud Veronam hoſtibus : ſtatim citato curſu:licet omnia in itinera intercluſa & circuncluſa forent : per aſperiſſimos colles & loca etiam feris inuia Brixiam uenit. Eamque ac Bergomum ſuperato Vitelliano:obſidione liberauit. Et non ſolum prædictas Vrbes ea obſidione liberauit: Verum ætiam æſtate ſuperatis ad Soncinum oppidum philippi Ducibus : captiſque eiuſdem mille quingentis equitibus. Et quædam Brixiana caſtella mox recuperauit, & partem Cremonenſis agri:Mantuaniq; ac totam Adduæ gñatā in uenetorum poteſtatem breui ſfortia redegit. Amiſit tum Mantuanus princeps Aſulam Ionadum & piſcheriam tria ſatis munita caſtella:Aberat tum piceninus: qñ illæ clades philippo illatæ fuerunt.piceninus autem in Ethruria exiſtens cum in uenetos mutatam fortunam audiret: omnium precibus fatigatꝰ ad philippum rediit:& in Brixiano agro cōtra ſfortiam apđ Cignanum uicum occurrit:hoc animo ut franciſco hoſti pugnandi copiam faceret.

Brixia obſeſſa liberaẗ philippi exercitus ſuperatur Aſula Ionatū & piſcheria

¶Non detractauit franciſcus certamen:cumq; ibidem aliquandiu pugnatum eſſet:incerta uictoria diſſeſſum eſt.Franciſcus tum exercitum ſuum circunferrens aliqua oppida picenino abſtulit:& in uenetorum poteſtatem contulit .Martinengum autem agri Bergomenſis franciſcus profectus: quod piceninus firmo munierat præſidio:obſidione cingit & oppugnat.Quo audito piceninus aucto exercitu Franciſco occurrit: & cum i maximo diſcrimine deduxit.Dum autem hæc agerentur præter omnium ſpē pax inter philippum & franciſcum ſfortiam ignaro picenino enūciata eſt : itaq; apud caprianam agri Mantuani:hæc pax hoc modo compoſita eſt:anno ſcilicet ſalutis noſtræ .1442.ut franciſcus Blanchamaria philippi Ducis unica filia in uxorem ducta: pontremulum oppidū & cremonam urbem cum eius agro:præter picigitonum oppidum munitiſſimum & caſtella quæ Mantuanus & pallauicinus de cremonenſibus poſſideret: utq; illa præterea q̄ philippus:& qui cum philippo ſentiebant bello cœpiſſent :quæq; item ueneti & eorum ſocii præter Aſulam Ionatum & piſcheriam quæ Mantuani principis ante id bellū fuerant redirent:utq; qui huic ſententiæ ſtare noluiſſet: comunis omnium hoſtis habereẗ: & hæc de bello ſeprenii confectæ inter philippum mediolani ducem & uenetos prout audiui & legi ita breuiter conſcripſi.

Pax inter Ducem & ſfortiā Blācha philippi filia

¶Coſinus medices florentinus nobiliſſimus ac potentiſſimus ciuis:ymo florentinorum princeps & patriæ pater:qui ſuperiori anno e florentia pulſus fuerat:hoc āno in urbe reuocatus:gubernationem omnem reipu.ſuæ ſtatim reformare fecit. Vnde & multos alterius aduerſæ factionis in exilium egit.Qui cum prudentia & auctoritate plurimum ualeret:Senatum illum quo uoluit:ſemper impulit.Ciuitati prout uoluit iura dicēs:& inopes uiros plurimos ditans.Cuius tanta fuit diuitiarum abundantia:ut ſuo auxilio franciſcus ſfortia Mediolanenſium principatum obtinuerit.& propterea nominatiſſimus i tota Europa fuit.Hic tanquam patriæ pater florentiam lateritiam(ut ita dixerim)ſuo opere ac ſua ingenti impenſa & hortatu inſignem & marmoreā fecit . Villas nonnullas magnificentiſſime ædificauit:in eccleſias ditiſſima dona contulit . Monaſteria permulta a fundamentis & florentiæ & alibi nitida erexit:parochiæ ſuæ templum ſancto laurentio dicatum:cum parum ſibi placeret prorſus deiecit:& exinde ſtructuram admirandi operis ſuſcitauit.quam imperfectam poſtmodum laurentius eius ex filio nepos uir illuſtris mirifice compleuit.Edes ſuas quamuis ornatiſſimas diu antea erexiſſet:amplius tum meditatus opus palatium & ingens ex quadratis lapidibus in inſigni urbis loco adeo pulchrū & amplum conſtruxit:ut ei alterum in tota urbe equari non poſſet . Matrimonia inſup ex argento ſuo dotibus multa coniunxit.Tanta nanq; fuit huius coſini & petri eius filii:atq; laurentii uiri quidem magnifici liberalitas & munificentia ut in extruendis ſolū templis & Monaſteriis tam mulierum quam uirorum : & florentiæ & alibi ad ſummam trecentorum mille florenorum auri aſcenderet . Denique hic tantus uir memoratu di 1433

huius magnæ fuerūt diuitiæ

Mōaſteria crexit

Súmaʒ pecuniarum ī ædificiis commēorat

gniſſimus:cū annis multis uixiſſet:petro filio unico poſt ſe relicto:paternæ uirtutis æmu
latore:in anno domini.1464.Kallēdas auguſti in ſenectute bona defunctus eſt.Vir ual-
de induſtrius & priuatorum omnium italicorum ualde fœlicior .Quem petrus eius filiꝰ
magna exequiarum pompa apud ſanctum laurentium a ſe conditum ſepelliri fecit.Cum
hoc titulo:Coſinus medices patriæ pater. Titulꝰ Coſini

1433 ¶ Vulatiſlaus natione lituanus uuitoldi eius nominis primi: eius gentis filius latiſlai ac
caſſimiri pater:hoc anno ex idolatra cultum chriſtianitatis:cum Regno Poloniæ & chri
ſti ſacramentum accepit:ſed quantum regnauerit nobis incognitum eſt. Nam pauloan-
te cum huius gentis rex obiiſſet:unica filia poſt ſe relicta:quidam uilielmus auſtriæ dux
in matrimonium eam accepit:atq; eidem regno præfectus fuit.Non placuit polonis Re
gem habere theutonicum.Vnde hunc latiſlaum ex lituania aduocauere:& uilielmo præ Rex
dicto eiecto coniugem eius:& regnum omne nouo Regi tradidere:erat itaq; hic uulatiſ- chriſtia
laus gentilis & idolatra.ſed hoc pacto cum regno etiam baptiſma recipere nō recuſauit. nus
Conuerſus autem ad chriſtum in omnibus ſe religioſum principem ſemper oſtendit .Et efficit̃
in primis quidem multos ex ſuis lituanis ad chriſtum traxit. Deinde Eccleſias multas
pontificales celebres erexit:quarum Epiſcopos magno honore proſequi non deſtitit:cū Eccleſi
Tartaris Regem limites infeſtantibus perſæpe fœliciter dimicauit : pruthenos maximo as eri-
bello uicit.Ex ipſa autem prima uxore regis olim filia prolem aliquam non ſuſcepit: git
cum matrimonium illud haud legiptimum fuerit.Ex ſecunda uero iam ſene nonagena- Nona-
ria duo nati ſunt filii:latiſlaus & caſſimirus.Eoq; mortuo eius primogenitus latiſlaus i genaria
regno ſucceſſit.Caſſimirus autem lituaniæ ducatum conſecutus fuit:prior quoq; ad un- m ulier
gariæ regnum accerſitus :in bello turcorum cecidit. parit

¶ Lituaniæ prouinciæ ex qua prædictus Rex originem traxit:hic deſcriptionem facere
non erit alienum:ex quo ſic noſtra conſuetudo in antecedentibus fuit:lituania igitur ꝓ
uincia in ſeptentrionali poſita eſt:& poloniæ regno proxima:ymo & connexa:eſt autē
paluſtris ferme tota & admodum nemoroſa .Ad quam æſtiuo tempore difficilimus eſt
acceſſus propter paluſtres aquas: quibus undiq; cincta eſt .Sed hiemali tempore cū aquæ
gelu conſtrictæ ſint:mercatores ſuper glaciem euntes:eo proficiſcuntur.Sed in uehiculis
opportet eos cibaria plurium dierum ſecum deuehi:aiunt nullam uiam certam eūdi eis
eſſe.Sed quemadmodum in mari ſyderum curſus iter ipſis oſtendit.Raræ apud eos inue-
niuntur uillæ:Ipſarum autem gentium opes præcipuæ pelliculæ animalium ſunt:quibus Zobel
ætas noſtra zobellinos armellinoſq; nomen indidit .Vſus pecuniarū eis omnino ē igno lini &
tus:Matronæ eorum nobiliores publicos concubinos habent permitentibus uiris: quos armelli
matrimonii adiutores uocant. Vſus etiā uini oīno ignotus :panis uero nigerrimus : Ar- ni ubi
menta eis uictum multo lacte præbent.Eorum ſermo Sclauonicus eſt. Multi eorum uſ ſunt
q; ad tempora prædicti uulatiſlai regis gentili errore detenti fuerant . Aliqui tamen ad- Mulie-
huc proprias habent hereſes. Hactenus autem quidam ipſorum Serpentes colebant: res con
unuſquiſq; pater familias Serpentem aliquem in Angulo Domus ſuæ enutriebat:cui cubios
& interdū ſacrificium faciebat.Alii item ſacrum colebant ignem:& alia propemodum habent
infinita delitamenta apud eos fiebant : ſed quidam Hieronymus pragenſis ordinis ca- Sermo
maldulenſium uir eruditiſſimus ſuis prædicationibus ipſam gentem pro maiori parte ad eorum
ſanitatem redegit.Qui hyeronimus ad conſilium baſileæ tandem acceſſit. Vid ho

¶ Polonia autem prouincia horum regum regnum eſt in Sarmatia uaſta quidem regio minum
habetur.Quæ Sleſiæ ad occidentem proxima:hungaris lituanis:ac pruthonis proxima ē: delira-
in ea Cracouia præcipua ciuitas regni eſt:in qua(ut aiunt)liberalium artium ſcola floret. mēta
Cæteræ uero ipſius ciuitates ligneæ ſunt:quarum domus luto compactæ ſunt.Eſt autē
Regio plana nemoroſaq;:ſed uitibus prorſus indigna:eorum potus ceruiſia ex tritico cō
fecta:habundat tamen tritico:feno: & pecoribus.Et inter cætera ibidem uenationes fe-
rarum perpulchræ ſunt:piſcibus quoq; ac uolucribꝰ ſimiliter abūdat:ſed auro & Argēto
inops eſt . Vnde nec uectigalia Regi ulla quaſi perſoluunt. Regem autem in quattuor
partes eorum antiqui diuiſerunt:quas per circulum anni Rex ambit. Et quælibet pars
tribus menſibus Regem paſcit.Sed ſi ultra prædictum tempus ſteterit : ex ſuo opportet
uiuere. Hanc etiam prouinciam :& ſuper loram lituaniam nihilominus ſupra libro ſe
cundo fo.19.deſcripſimus.

1434 ¶ Ioānes franciſcus gonzaga franciſci ſuperioris filius:qui anno ætatis ſuæ quintodeci

Marchio efficitur

mo patri in regnum ſucceſſit:hoc anno poſtquam regnaſſet annis ſeptem & uiginti.
Sigiſmum de Cæſare Mantuæ exiſtente:marchionalem dignitatem(additis imperii ſi-
gnis)ab eodem obtinuit:& cum ingenti gloria ad poſteros tranſmiſit.Barbaramque Io-
annis Brandiburgenſis Marchionis filiam Ludouico ipſius Ioannis Franciſci filio:ideȝ
Cæſar Sigiſmundus deſponſauit uxorem.Quæ quidem nuptiæ familiam Gonzagam
plurimum honeſtare uiſæ ſunt:eo quia puella Sigiſmundo ipſi Auguſto affinitate con-
iuncta erat.Vixit deinde hic Ioannes Franciſcus poſt marchionalem dignitatem adep
tam:annis nouem.Et fuerunt eius omnes dies:anni quinquaginta unus:& mortuus eſt
uir certe præſtantiſſimus:eo quod cunctos Gonzagas prædeceſſores ſuos:fœlicitate:
prudentia:& diuitiis ſemper præcelluerit.Cuius uirtute & proximoruȝ infœlicitate ſua

Vaſti corpis erat hic

Mantuana ciuitas:& opibus & populorum frequentia plurimum aucta fuit.Erat enim
uaſto corpore:& uiribus fortiſſimus:qui aliquando a Venetis contra philippum mari-
am mercede conductus:tribus pugnis in Brixiano agro cum hoſte habitis : maximum
de hoſtibus reportauit triumphum:& quammaxime apud Machlodium uicum : tertia

Victorias huiꝰ refert

pugna habita.Eo quippe in conflictu omnes philippi copias penitus profligauit & diſſi
pauit:& Carolum malateſtam totius exercitus præfectum cæpit:quem tamen ob affi-
nitatem,uidelicet uxoris propriæ germanitatem incolumem dimiſit. Alia quoque in
Cremonenſi agro præclariora geſſit facinora:pro quibus & multa oppida de cremonen
ſi:Brixienſi:ac Veronenſi agris accepit:& ſuo imperio adiecit.Ab ſenatu poſtmodum ue
neto deficiens:& philippo duci applicatus:non æque inferiora una cum picenino egit
facinora:in quæ & Veronam uenetis abſtulit:totumque fere eius agrum & brixienſem
atque uicentinum a uenetis præ timore deficere coegit.

paula malateſta pulcherria
Filios huiꝰ refert

¶Hic paulam malateſtam omnium fœminarum pulcherrimam:pudiciſſimamque pu-
ellam duxit uxorem:ex qua ſex ſuſcepit liberos:mares quattuor:fœminaſque duas:uide
licet ludouicum primogenitum:Carolum ſecundum uaſti corporis & formæ pene Gi-
ganteæ uirum:Tertium lucidum ualitudinarium atque deformem.Alexandrum quar-
tum gybbum & ſtrumoſum:uirum admodum religioſum.Ex fœminis autem margari-
tam:quam Leonello Eſtenſi principi matrimonio copulauit.Secundam Ceciliam : quæ
cetui uirginum ſacrarum ſeſe coniunxit.Talis igitur huius incliti principis uitæ proceſ
ſus & exitus fuit.

Morauia prouincia uillas quingẽtas cõburit

¶Albertus Auſtriæ dux:& Sigiſmundi Cæſaris gener:poſteaque imperator: hoc anno:
cum Helyſabetham cæſaris filiam duxiſſet uxorem:ſtatim etiam Morauiam prouin-
ciam trans Danubium ſitam:ab ipſo ſocero dono accepit:quam poſtea rebellantem &
imperata facere recuſantem:ipſa magnis affecit cladibus.Nam ſupra quingentas eius uil
las una excurſione combuſſit:& multos mortales interfecit:pecoraque pene omnia abe
git atque ita perfidam gentem iugum omne ferre coegit.Vnde & cum eſſent uſitarum
hereſi infecti:etiam ad orthodoxam fidem conuerti eos procurauit:atque ita nunc Ro-
manæ eccleſiæ ritum tenere dicuntur.

Morauia prouincia ubi ſit uide olomucenſis ciuitas

¶Hæc ipſa prouincia Morauia eſt inter Hngaros & Bohemos ſita:per Auſtriam eundo
uerſus Aquilonem.Cuius gentem ferociſſimam & rapinarum auidam multi aſſeuerãt
eſſe.Ad quam nulli tranſire poſſunt:niſi armati & præpotentes propter eorum rapacita
tem.In ipſa prouincia ferunt unicam eſſe ciuitatem Olomucenſis nominatam:ſed innu
mera pene oppida:populo & diuitiis plena:inter quæ Sigiſmundi huius Alberti ſoceri
obitu memorabile:& Brumna oppidum principatum obtinens.Harum autem gentiuȝ
ſermo partim theutonicus:partimque Bohemicus eſt.Nunc uero hæc prouincia Bohe
morum imperio ſubiacet.

Quis ſit hoꝝ gẽtium ſermo
Muſtapha turcus

¶Amurates ſeptimus othomanorum turcorum princeps : hoc anno Mahumete geni
tore mortuo:non ſine magna ſanguinis effuſione paternum regnum ſuſcipiens: regna- 1434
uit annis decem & ſeptem.Hic quippe dum pater e uiuis ſublatus fuit:in Aſya moraba-
tur.Qui audita patris morte:in Traciam traicere mox conatus eſt ; Sed ab Imperatore
græcorum prohibitus eſt.Nam Muſtapham unum ex pacietis principis iam diu defun
cti:quem apud ſe habebat contra Amuratem iſtum emiſit.eumque ſumma ope proſe
qui non deſtitit.Sed ipſo Muſtapha in bello ſuperato ac interempto.Amurates hic mox

uniuerſum turcorum regnum conſecutus eſt.Statimque Theſalonicam illuſtrem græciæ urbem:quam tum ueneti tenebant:ui captam expugnatamque diripuit.Qua uicto ria auctus:mox epyrum atque Etholiam non obſcuras prouincias ſuo regno adiecit. Illyricorum agros deinde uaſtans:multa oppida ui cæpit:diripuit:atque incēdit:ita ut breui multas urbes Atticæ:Boeciæ:phocidis:Achaiæ:macedoniæ:Traciæ:& Græciæ occupauerit.Vxores multas ſuo ex more matrimonio ſibi copulauit.Inter quas Georgii Seruiæ deſpoti filiam deſponſauit:chriſtianam quidem & ſemper chriſtianorum amicā : ex qua Mahumetem ſucceſſorem ſuſcepit.Contra quem poſtmodum exercitum ducens:e regno tandem expulit:atque eius filium ſororium ſuum cum ſmedona urbe ſua primaria captum luminibus priuauit.Deīde cum centum milibus pugnatorum hūgariam ingreſſus:eam longe lateque populatus eſt.Cum iſto autem tam fero tamque formidabili principe.Ioannes uaynoda ſeu uniades Regis mathiæ pater:perſæpe dimicare non extimuit:de quo plærumque uictoriam reportauit. Quamobrem ipſius nomen terrificum apud turchos ſemper fuit.Nam inter alia uno unico prælio triginta milia turchorum ſuo auſpicio interfecit.

Theſalonica ciuitas capi.

Io.uaynoda magnꝰ bellator

CDenique Amurates hic cum contra Regem Vladiſlaum & iulianum cæſarinum ſancti Angeli cardinalem:atque prædictum Ioannem uniadem alioſque quamplurimos chriſtianos regulos cum centum milibus pugnatorum apud Varuam montem acerrime dimicaſſet:ibidem obtruncato Vladiſlao poloniæ rege & aliis plurimis cæſis:& profligato chriſtianorum exercitu uictor euaſit.Atque itaque Amurates hoſtibus ſuperatis & cæſis.& eorum ſpoliis collectis:ſuos exercitus domum redire iuſſit.

30.millia turcoꝝ interfecti

CQuibus ex ſententia geſtis:ipſe Andrinopolim rediit:& deo ſuo uota perſoluit. Deinde uoluens in animo regnorum curas:& fortunæ inconſtantiam expaueſcens:quæ nulli perpetuo fauere conſueuit.Accerſitis proceribus ſuis:Mahumethem ex filiis natu maiorem pro ſe regnare conſtituit.

uictoriam turcoꝝ recitat

CQuo facto:ipſe priuatam & quietam deligens uitam:cum paucis ocii ſui comitibus: religioni cuidam ſolitarie ſe adiecit.Sunt qui dicant ipſum cæteros ſuos filios enecaſſe ne aliquas in regno perturbationes aliquando excitarent.

Hic uitā ſolitariā delegit

CAmurates itaque abiectis regni curis : & religioni adiectus : in ſenium uſque permanſit.Tandem mortem obiiens:in Burſa in ſepulchris maiorum ſuorum ſepultus ē. Ea quippe ciuitas in Bithinia eſt:& regni aſyatici caput.

Burſa ubi ſit

CAmoris immoderati optimum exemplum.

CDuo amantes:ne dicam amentes:his diebus in italia fuere.Miles unus Euralios nomine Sigiſmundi imperatoris curialis præcipuus : alter uero Lucretia:Ex ſena Ethruriæ urbe oriunda ambo decori:amboque præter naturam ſpecioſiſſimi : ſed Lucretia incredibili pulchritudine : ac inenarrabili certe fulgore præcellens : adeo ut omnes & Cæſar ipſe : qui tunc aderat:aliquandò dubius eſſet:an eius facies humana uel angelica eſſet.

CHi itaque dum Sigiſmundus imperator Romam pro corona proficiſceretur : & Senam urbem per aliquot menſes petiſſet.cæco quodam amore adinuicem ſolo uiſu exarſere:& deinde ad concupitum finem tandem peruenere:& cum ibidem per aliquod tempus in bonis ſuos dies deduxiſſent:neceſſarium fuit ob cæſaris abſentiam ab inuicem ſe ſeparari.

CQua quidem ſeparatione:tantam uterque moeſticiam contraxit:quod Lucretia poſt longas & implacabiles lachrymas in maximam inciderit egritudinem : ex qua & poſt dies pluſculos etiam mœſtam exalauit animam.

CEuralius uero poſtea quam ab oculis amantis euaſit : & ipſe nunquam ridere uiſus eſt:nec ullis iocis:aut faceciis ad læticiam reuocari potuit : quinimmo uix imperium mortis euadere potuit.

CEx quorum exemplis:hoc in loco mouentur iuuenes quantum petulans laſciuia & immoderatus amor:inſanos reddant homines,unde uirtutibus temperatiſque amori-

bus ſtudeant:quæ ſolæ poſſeſſores beatos efficit.Horum autem hiſtoriam eloquentiſ-
ſimam:pius pontifex Romanus ante pontificatum perpulchre conſcripſit.

ℭ Alphonſi regis captiuitas.

ℭ Genuenſes hoc anno dum Alphonſus tarachonenſis rex Caietam urbem obſideret &
expugnaret:quæ ſcilicet a mercatoribus ſuis Genuenſibus acriter defendebatur: duode- 1435
cim onerarias naues & triginta quinque triremes philippo maria mediolanenſium duce
etiam eorum genuenſium domino annuente & auxilia præſtante:in auxilium ipſorum
mercatorum miſerunt.Quo audito:ſtatim Alphōſus rex cum maximo ducum regum-
que ac innumerabilium pene principum occidentalium exercitu eiſdem obuiam fuit.
Contra quos genuenſes duce Blaxio axereto:& Elya Spinola:Iacobo iuſtiniano:Cypria
no de mari:& Gallioto Lomellino:cum aliis compluribus nauarchis:multa animorum
præſtantia:armorumque atrocitate in prælio occurrerunt. Vbi per decem horas : cum
multa ſanguinis effuſione:id prælium protractum eſt.Tandem Genuenſes ſuperiores ef
fecti ipſum Alphonſum regem cum duobus ſuis fratribus regibus cæperūt. uidelicet:Io
annem Nauaræ regem:& cum eo hyſpaniæ ſimiliter regem:cum quibus etiam aderant
plurimi principes.ſ.Antonius Sinueſſæ Dux.Ioanneſantonius Tarranti princeps. Ioſias
ducis Adriæ patruus.Antonius comitis Rogerii fundorum filius.Nicolaus ſpecialis pro
curator.Didacus in ulteriori hiſpania comes:ac Ioannes quem in ipſa eademq; hiſpania
magiſtrum cantharæ uocant:& ne ſingulorum nomina referantur.Ferunt fuiſſe centuꝫ
& ſupra principes & ducenti equites aurati:Capti quoque & alii plurimi inſignes nobili
tate atque opibus uiri:quorum pars maxima ex utraque hiſpania.plærique ſiculi:reliqui
campani:cum quibus tantam predam Genuenſes collegerunt:quantam unquam ab ul-
lis uictoribus maritimis adeptæ fuerunt.

ℭ Hos namque omnes Blaſius Genuenſis claſſis ipſius generalis præfectus capiens:pro
maiori parte Mediolanum ad philippum Ducem uinctos perduxit.At philippus ut erat
animo glorioſo:& incredibilis magnanimitatis princeps:ut ſibi nomen faceret æternum
eos omnes non ut captiuos & Genuenſium hoſtes ſuſcepit:ſed ut Reges & principes at
que amicos omnes habuit:quos etiam paulopoſt liberaliſſime cum muneribus dimiſit:
Alphonſus autem in regnum reuerſus:ſtatim Caietam urbem obtinuit. Quas ob res
Genuenſes indignati:quod Alphonſum hoſtem:quem cum tanto eorum periculo cepe
rant:tam leuiter dimiſiſſet:Franciſco ſpinola & Thoma fregoſio olim duce auctoribus
a philippo diſceſſere:cæſoque obicino alzatenſi dictatore:& pulſis eius præſidiis:urbem
in libertatem redigere.

ℭ Quo ſub philippo Duce per quattuordecim annos fuerat.In libertatem itaque urbe
redacta:Genuenſes ut omnes libertati fauerent:ſex uiros libertati præſides delegerunt:
apud quos una cum duce electu:ſumma rerum omnium eſſet.Dux auteꝫ delectus Tho
mas fregoſius fuit.

Blaſius Axeretes elya ſpinola Iacobꝰ iuſtinianus Cyprianꝰ đ mari galiotꝰ Tres reges Antonius ſynueſſæ Io. Antonius taranti nus Ioſiaſ & alii Centū pricipeſ ducenti eqtes capti Franciſcꝰ ſpinola Tomas fregoſus urbem genuaꝫ philipo abſtulere

ℭ Genuenſium Ducum uarietatem uide.

ℭ Thomas fregoſius natione Genuenſis illuſtris uir:hoc anno cum annis ſuperioribus 1435 6634
Ducatus honore ſua in urbe functus eſſet:etiam hunc honorem adeptus:quattuor an-
nis ipſum principatum obtinuit.Nam(ut præmiſſum eſt)cum ſui Genuenſes philippuꝫ
Mediolani ducem e dominio urbis excluſiſſent:confeſtim in ea octo libertatis capita-
neos creauerunt.Eiſque paulo poſt libertate ſublata & exactis:quidam annoſus nomi-
ne Suardus ſmerdeus Dux repente creatus eſt.Sed homo grandæuus cum ad guber-
nationem inutilis uideretur:uix ſeptem diebus in officio permiſſus eſt:iſto Thoma eius
honorem iterum ſurripiente.Verum & ipſe a Baptiſta eius germano paulopoſt expul-
ſus fuit.Qui & ipſe uix ſexdecim horis id officium obtinuit.Nam ipſe Thomas uiri-
bus reaſſumptis : confeſtim fratrem Baptiſtam palacio deturbauit.Et denuo in eo-
dem magiſtratu conſtitutus : iam quarto Dux factus : tres alios annos & aliquot mē
ſes regnauit : Donec Ioanne Antonio Fliſco iter um ciuitas in libertatem redacta

Capitanei libertaris Suardꝰ Dux Tomas iterum Dux Bapti ſta dux

fuit. Delectis denuo octo capitaneis:qui rempublicam adminiſtrarent: ſtatim hunc Thomam fregoſium captum in carcerem coniecerunt:cum iam quater urbis Ducatū geſſiſſet. Sed & hæc libertas paucorum dierum fuit. Quia Raphael Adurnus primus ipſorum capitaneorum:cum non tam capitanei quam Ducis nomen ſibi placeret:tandē & ipſe ducatus faſces aſſumpſit. Quibus cum paulo ſupra duos annos eſſet uſus:a Barnaba gentili patruele ſuo deiectus eſt. Ipſe autem Barnabas nondum menſe toto principatu potitus a Iano fregoſio fugatus eſt. Sed & ipſe Ianus cum annis paulo amplius duobus rexiſſet fratrem ſuum ludouicum ſucceſſorem habuit:qui & ipſe a perino patruelle ſuo e dignitatis culmine:haud multo poſt deiectus eſt. Is autem perinus ille:qui cum multa animi uirtute regnauit. Sed omni nobilitati & primatibus ſemper odio fuit: quod & Gentilem & patruellem ſuum Nicolaum fregoſium ob ſuſpicionem affectati domini a ſe uocatos interemerit. Hunc item cum quattuor regnaſſet annis ciues urbe pepullerunt:& Ludouicum eius patruellem:qui ante regnauerat denuo loco eius ſuffecerunt. Qui & ipſe cum ſe parum gratum magnatibus intelligeret eundem perinum in auxilium accerſiuit. Qui ex exilio reuerſus:iterato ipſum Ludouicum patruellem Ducatu amouit:atque omnes aduerſarios ſuos urbe expulit. Tandem a Gallis quos ipſe introduxerat(cum eiſdem fidem promiſſam non ſeruaret)obtruncatus eſt. Ioanne Renati regis filio urbi præſidente. Eiectis demum Gallis eius germanus paulus urbis Archiepiſcopus principatum ſuſcepit.

Thomas dux incarceratꝰ. raphael adurnus dux. barnabas gētilis dux. Ianꝰ fregoſus dux. ludouicus fregoſus dux. perinus fregoſꝰ dux. ludouicus fregoſꝰ iterū dux. dux paulus.

Eo item expulſo rurſus urbs ipſa mutabilis genua concedente Ludouico franchorum rege in manibus Franciſci ſfortiæ Mediolanenſium Ducis peruenit. Fuit nihilominus Thomas prædictus fregoſius:uir ſingularis prudentiæ:& conſilii promptiſſimi:qui facinora nonnulla memoratu digna geſſit. Et primo quidem contra Alphonſum regem Bonifacianam Corſicæ inſulæ urbem occupare uolentem. Indeque contra philippum Ducem Mediolani:qui Albingam urbem ſuam a Nicolau picenino laceratam defenſauit. Atque Chyum græciæ a Venetis diu obſeſſam:liberauit. Et hæc de Genuenſiū mutabilitate dicta ſufficiant.

Vuitoldus quidam lituaniæ prouinciæ(quæ eſt poloniæ regno propinqua)Dux hoc anno a Sigiſmundo Cæſare titulum regni in ipſa ſua prouincia obtinuit. Cui cum idem Cæſar indulſiſſet:ut Rex appellaretur:prius e uita exceſſit: quam coronationis ſolemnia celebraret. Erat hic Vulatiſlai poloniæ regis(de quo ſupra dictum eſt)frater: Quem adeo ſubditi timuiſſe feruntur:ut iuſſi laqueo ſeſe ſuſpenderent:quam eius indignationem expectarent.

Quia ſi qui eorum imperium ipſius detractare præſumerent: ipſos confeſtim urſina pelle conſutos:uiuis urſibus quos eam ob cauſam nutriebat dilaniandos obiiciebat:atque crudelibus aliis afficiebat ſuppliciis. Equitans:arcum ſemper geſtabat tenſum. Et ſi quem conſpiciebat aliter incedere quam ipſe uoluiſſet:confeſtī ſagitta confodiebat. Et cum eſſet ſanguinarius carnifex:& admodum beſtialis:multos per ludum interficiebat. Alia:atque alia de hoc inſano homine refferuntur improba. Deniq;(ut præmiſſum eſt)cum legatos ad cæſarem miſiſſet pro regni corona obtinenda:prius obiit:quam legati Dyadema afferre potuiſſent.

uide crudelē uiri ſæuitiam

Sindrigal autem eius germanus:eidem in titulo regni ſucceſſit: ſed & ipſe parum regnauit propter ipſius nimiam crudelitatem. Nam & ipſe cum ſanguinarius nimium eſſet urſam nutriuit. Quæ conſueta ex manibus ipſius panem accipere:ſæpe in Siluas uagabatur. redeunti uero uſque ad thalamum principis: oſtia quæque patebant: ibique confricare oſtium pedibus cum fames adeſſet conſueuerat. Cui princeps apperiens cibum præbebat:conſpirauere aduerſus eum quidam iuuenes:& obſeruato die tanquam urſæ modum ſecuturi cubiculi oſtium armati cōfricare cæperunt. At princeps credens Vrſam adeſſe:oſtium apperuit:qui mox ab inſidiantibus confoſſus fuit. Eoque obtrūcato prouinciæ gubernatio ad caſſimirum peruenit.

6637 1438 a Lbertus Auſtriæ dux & Sigiſmūdi cæſaris gener:hoc āno ſocero Sigiſmūdo in Snoynia Morauiæ oppido uita fūcto:cū mox in regna hungariæ & Bohemiæ ſucceſſiſſet:& apud albā regalē urbē primū cū Heylabeth dilectiſſima cōiuge

Albertus

eorum regnorum Dyademata maximo cum cū triūpho ſuſcepiſſet:ēt a theutonicis ſuis Romanum impium ſuſcepit:& nec duobus annis imperauit: Religioſus ſane princeps in quo liberalitas ſimul & iuſtitia plurimum reſplendebat. Qui in bello fuit audax & manu promptus. Vnde(ut ſupradictum eſt)& Morauos primum: poſteaque Bohemos armis ſubegit:polonoſque late uagantes:intra regnum ſuum cohercuit. Eas ob res magna de ſe chriſtianæ religionis promittere uidebatur:nec minora populi de ſua uirtute conceperant. Erat(ut aiunt)ſtatura procera: neruoſum & ualidum corpus habens:cum facie terrifica:atque craſſa barba:cuius lateri nunquam deerat enſis. Hic itaque cum intellexiſſet turcos Smedetonam Raxiæ urbem obſidere: ad eam liberandam multo cum exercitu eo proceſſit. Verum morbo deſſintheriæ in uia contracto:infecto negocio Viennam repetere ſtatuit:ſed in itinere eo morbo affectus relicta uxore prægnante:confecto teſtamento:in uilla quæ longa dicitur ſexto challendis Nouembris uita deceſſit. Cuius corpus in Alba delatum ibidem regiis exequiis conditum eſt. At Helyſabeth eius uxor cum poſthumum ediidiſſet latiſlaum: mox ut in lucem uenit in Alba ipſa regali urbe:& chriſtianæ fidei ſignaculum & ſacram Hungariæ coronam uno eodemque die accepit: & ablactatus ſub cæſaris Federici tertii duodecim annis tutella fuit.

¶ Concilium Baſileæ hoc anno ex Martini papæ decreto congregatur. Lente tamen & 1438 6637
parua admodum mortalium frequentia:auctoritateque ipſius Martini prius nutritum: in quo hiſpaniæ:& Galliæ:Germaniæque:ac panoniæ principes conuenere. Qui & philippi Mediolanenſium Ducis ſuggeſtionibus:communem reipu. cauſam in arbitrio ipſius concilii(ut Eugenium deponerent)reponebant. Pulcherrimum certe initium habuit: ſed turpiſſimum exitum:propter ſciſma excitatum & ſubſecutum. In quo Eugenius priuatus:& Amedeus eremita dudum Sabaudiæ Dux:ad pontificatum inuus inuitus delectus fuit:quem & Felicem quartum nominauerunt. Verum Eugenius cognita concilii iniuſtitia:Delphinum Caroli francorum regis filium:cum magno equitatu in Baſilienſes concitauit. Cuius plane impetu:ſtatim conuentus ipſe diſſipatus eſt.

¶ Felix itaque eius nominis quartus papa: hoc anno decimaſeptima Nouembris diet 1438 6637
Eugenio pontifice:a Baſilienſi concilio pontificatu depoſito: in ſciſmate pontifex electus:ſedit annis nouem. Quo creato baſileam ſtatim pergens: pro more ibidem tamq̄ Romanus præſul coronatus eſt. Atque ita diuina celebrans benedixit populo:& officia Curiæ ordinauit:ac cardinales nonnullos doctrina & auctoritate præſtantes aſſumpſit. Atque ita ſeditiones plurimæ in Eccleſia dei oriri cæptæ ſunt. Cum chriſtiana reſpub. trifarie diuiſa fuerit:quod alii Felicem hunc:alii Eugenium ſequerentur. Alii quoque neutrales appellarentur:quia neutris obtemperarent. Hic itaque Amedeus primus Allobrogum Dux fuit:quia ſui prædeceſſores principes non Duces: ſed comites uſque in hodiernum tempus appellabantur. Sed ipſe a Sigiſmundo Cæſare titulo Ducatus obtento:non comes:ſed Dux Amedeus appellatus eſt. Vir certe omnium uirtutum claritate adornatus:quas ob res imperium ſuum ultra:citraque montes mirumimmodum auxit. Qui cum gubernacula ſuæ gentis. xl. annis tenuiſſet:parta undique pace:multis cumulatis diuitiis:relictis principatui ſui gloriæ faſcibus:Ludouico eius unigenito imperio tradito:in heremum ſe tradidit:atque recepit: Vbi ſumpta penula:ac bachulo retorto: cum ſex uiris equeſtris ordinis ætate prouecta:mundo & pompis eius renunciauit. Vbi aliquamdiu cum ſancte uixiſſet, tandem ſummi pontificatus honorem eo modo accepit. Verum tamen cum pacis & humilitatis amator exiſteret:mortuo Eugenio pontifice ſtatim nullis pulſatus præcipuus: Nicolao pontifici eius ſucceſſori humiliter ceſſit:& in loco priſtinæ humilitatis rurſus rediit:quo cognito: Nicolaus & cæteri patres (confirmatis prius omnibus per eum geſtis)in patria ſua eum delegatum ex latere crearunt. Deficiens demum in ſenectute bona: poſt eius obitum: etiam miraculis multis clarus effulſit.

Chriſtani triphariè diuiſi

primus ſabaudiæ dux

hic eremū intrauit

huiꝰ geſta cōfirmantur

¶ Conciliū florētiæ hoc etiā āno ab Eugenio ponti. cōtra Baſilienſe celebrat. In quo(ut 1449 6648
præmiſſum eſt)Io. conſtantinopolitanus imperator & eiuſdem urbis patriarcha: atque

aliſ innumerabiles religioſi tam Græci quam latini: & aliæ: atque aliæ plurimæ nationes conuenere. Vbi ſæpius hito conuētu de multis inter græcos & latinos ſapienter diſpotatū eſt. Tandēq; in hoc cōuentū fuit: ut græci rationib⁹ cōuicti faterent ſpūm ſāctū a pře filioq; procedere: homuſiooq; eſſe nō a pře tantū: ut ipſi credebāt ꝓuenire: utq; in azimo ſine fermēto triticeoq; pane corp⁹ chriſti ab eiſdē cōſecrarẽ: ac purgatorii locum crederent: poſtremo ut faterentur Ro. pontificem uerum chriſti eſſe uicarium: petriq; uerum ſucceſſorem primum in orbe chriſtiano tenere locum ac opportere: cui & oriētalis & occidētalis eccl'ia merito peret. Quib⁹ finitis & ita compoſitis: imperator & patriarcha cum reliquis græcis: hoc eodem anno ſcilicet. 22. menſis Nouembris gaudentes in patriam etiam ſumptibus: Ro. Eccleſiæ rediere. Hoc autem modo græcorum Ro. compoſita Armeni etiam & indi cum fide noſtra conuenere. Sunt tamen qui dicāt eo in concilio declaratum fuiſſe: ut quilibet Sacerdos iuxta eccleſiæ ſuæ conſuetudinē pane aut azimo aut fermentato celebraret.

Græci cū latinis concordant

armeni & indi cū fide nřa coocordant

ℭViri doctrinis excellentes.

ℭIoannes ſegobienſis natione hiſpanus: uir moribus & doctrina illuſtris his temporibus ſummos ſacræ theologiæ præceptores eruditione: & doctrina æquauit. Qui cum ab Felice prædicto cardinalatus honorem accepiſſet: poſtmodum ad ſe reuerſus: & unioni conſentiens ab Nicolao pontifice dimiſſo cardinalatus titulo cæſarienſi eccleſiæ Epiſcopus præfectus eſt: quod pontificatum etiam renuēs in altiſſimis hiſpaniæ mōtibus acceſſit: & ibidem paruo in Monaſterio magnam ſanctitatis uitam exegit: & ne oio ocio marceret: uocatis ex hiſpania legis arabicæ peritiſſimis librum inter cætera: quē Alchoranum uocant, peregregie in noſtram tranſtulit linguam; & ipſius libri mendacia: ueris ac uiuis rationibus & argumentis exploſit.

uide uiri humilitatem

Alchoranus liber

ℭGregorius de alexandria: noſtri ordinis eremitarum diui Auguſtini Theologus & uehementiſſimus: diſertiſſimoſque concionator: hac tempeſtate non mediocriter ualuit: ſed tamquam Paulus apoſtolus ea in diſciplina clarus effulſit. Qui inter cætera ſuæ doctrinæ monimenta. Sermones elegantes: atque copioſiſſimos plurimos edidit: qui homines maximam eruditionem præ ſe ferunt.

ℭIulianus de Salem de Sicilia: noſtri ordinis digniſſimus generalis priorum Theologorum ſui temporis facile princeps: & ipſe hoc tempore: tum legendo: diſputando: ac componendo plurimum ualuit. Qui cum multos alios commentariolos in diuis codicibus egregie compoſuiſſet: etiam de ſenſu compoſito: & de medio demonſtrationis: ac De Terminis naturalibus alio: quos tractatus confecit.

ℭHonofrius de Florentia etiam noſtri ordinis eremitarum diui Auguſtini theologus præſtantiſſimus Eccleſiæque Florentinæ Archiepiſcopus: per hoc tempus in precio exiſtens: multa confecit opuſcula: & inter alia Apoſtolorum Actus interpretatus eſt: ac ſuper quattuor Euangeliis commentarios edidit. Extant quoque & ipſius multi Sermones ad populum perutiles.

ℭNicholaus Euboicus Saguntinus epiſcopus: his temporibus non minus græcis quam latinis eruditus hoc i frequenti Florentino concilio medius aſſiſtens plurimis uiris eruditiſſimis audientibus: diſputantium uerba: atque ſententias: tum græce: tum latine prolata: adeo accomodate refferebat: ut mira celeritate: ultro citroque in utranque linguam ſummo ornatu redderet. Aiunt hunc quædam opuſcula edidiſſe: quæ ipſe non uidi.

Verſatile ingenium

ℭIoannes tortellius ethruſcus patria Arretinus: Romani pontificis Subdiaconus & cubicularius præcipuus: ac Nicolai pontificis poſtmodum contubernalis & ſtudiorum intimus comes: græcis latiniſque litteris: ac Theologice non mediocriter eruditus: hac tēpeſtate floruit & multo in precio fuit. Vir inter cætera ſingulariſſimæ hūanitatis & grauitatis: ac magnæ reuerentiæ: qui ſuorum ſtudiorū monumētis: hoc præcipuū addidit. Quod deſcribendi ratione: præclariſſimū opus edidit. In quo primū de litterarū inuētione numero: uidelicet & figura ptractāt. In ſecundo aūt cuiuſcūq; litteræ poteſtatē: & in alias litteras: tam in dictionibus græcis ad nos pertinentibus: q̃ latinis commutationē

explicat:poſt hæc de ordinatione litterarum inuicem:tam uocalium q̃ conſonantium dicit : Vltimo particularium dictionum Orthographiam ſuis litteris ordinat. Et in Dialectica etiam commentarios compoſuit. Athanaſii quoque epiſcopi uitam:ad eugenium ponti. in latiuum uertit. Ac Apianum hiſtoricum:ad uerbum interpretatus eſt:& alia quædam.

Elegãtiæ
Superbiam húc fuiſſe dic

❡ Laurentius uallenſis canonicus: ut aiunt inſignis:non minus theologus & philoſophus:quam Rhetor & Grãmaticus:per hoc tempus clarus exiſtens ſex elegantiarum libros:ex Neapoli ad Ioannem tortellium prædictum dedit amiciſſimum ſuum:Quibus certe noſtro ſæculo nil utilius excogitari potuiſſet:pro quibus ipſum omnibus grãmaticis:qui ſint:aut certe unq̃ fuerint(magna audacia)præponere non formidamus. Scripſitq; & in dyaleticam:& in Quintilianum comentarios digniſſimos. Epiſtolas uero pauli apoſtoli ſuo modo in latinum uertit. Homerum inſuper:& herodotum hiſtoricum:ac Tucididem græcos latine loqui docuit:Nonnulla etiam alia acri cura:ac diligentia compoſuit:In quibus certe altum ſui ſenſus & igenii non ſolum oſtendit:ſed etiam latrator exiſtit:pro quo plurimas inuectiuas in ſe in uita & poſt mortem concitauit.

❡ Blondus flauius foroliuienſis hiſtoricus doctiſſimus:& dicendi gratia grauiſſimus:& Eugenii pontificis aulicus & ſecretarius ampliſſimus:& ipſe hoc tempore multo in precio fuit. Qui præter orationes & epiſtolas innumeras a ſe editas, maximam gloriam uniuerſæ italiæ contulit:q; præ cæteris latentem ſupra mille annos hiſtoriam tanta attigit diligentia:ut duobus & triginta libris eandem diffuſe ornateq; oſtenderet. Nam omnẽ nedum Italiæ:ſed totius olim Romani imperii: prouinciarum:regionumq; ſtatum: perpulchre deſcripſit:Indeq; de Roma triumphante libros decem:& de Roma inſtaurata libros tres:Ac de Italia illuſtrata libros quaſi tredecim:ac alia multa. E quibus etiam multa ad uerbum excerpimus. Quinq; & enim filios:hic poſt ſe reliquit:bonarum litteraꝝ ferraciſſimos:nec patri certe inferiores.

quinq; filios poſt ſe religt

❡ Matheus palmerius Ethruſcus patria florentinus honeſtis parentibus ea in urbe natus:hiſtoricus & philoſophus:ac orator diſertiſſimus:ipſis quoq; temporibus uiguit: & inter præclaros uiros concilii florentini annumeratus fuit. Qui licet in omnes magiſtratus reipublicæ ſuæ ſemper euectus fuerit:& eum qui in ciuitate ſua ſupremus habetur: iuſticiæ uexillatum etiam aſcenderit. Et ad ſummum pontificem atq; alios reges & pricipes legatus ſæpius miſſus fuerit. Nihilominus diligenti partitione tempora demittens poſt reipublicæ gubernatiõem aſſiduam:ut multis proficeret. In primis quædam memoratu digna edidit opuſcula.& primo florentino Idiomate. De uita ciuili libros quatuor. In quibus omnia publicæ priuatæq; uitæ laudabiliter degendæ præcepta ex morali philoſophia deprõpta:complexus eſt. Latine uero uitam clariſſimi Nicolai accioli compoſuit. Et piſanum bellum periculoſiſſimum. Scripſit præterea de temporibus præclarum librum:Euſebium cæſarienſem imitatus:poſtremo poeticam pertractans facultatem: librum pergrandem trenario carmine compoſuit:quem uitæ ciuitatem appellauit.q; animam terreni corporis mole liberatam:uaria multipliciaq; loca peragrantem ad ſupernã tãdem patriam ciuitatemq; cæleſtem perducit, ubi beata fruatur Euo ſempiterno. Alia quoq; plurima in hoc laudis genere dicenda ſuperſunt:ſed pro temporis ratione hæc dicta ſufficiant.

❡ Guarinus ueronenſis grammaticus & rhetor ac philoſophus eruditiſſimus græcæ latinæq; linguæ facundiſſimus pater & magiſter ferme omnium:qui ſua ætate græcas didicerunt litteras:& ipſe hac ætate:& ferrariæ q̃maxime & alibi admirabilis & omnium honore ſenex dignus eſt habitus. Qui apud Chriſolloram bizantinum apprime eruditus. Poſtea omnem ætatem ſuam in legendo:docendo:ſcribendoq; tranſiuit q; unicum ſuæ ſenectutis refrigerium:& illud quidem honeſtum dignumq; ſuis exercitiis ac uirtutibus adinuenit. Et primo quidem grammaticales regulas præ omnibus in ordinem pulcherrimum redegit. Deinde Strabonis geographiam:ac nonnullas plutharchi uitas latinas mira eloquentia fecit:Extant & ipſius epiſtolæ complurimæ a ſe editæ:quæ igenii ipſius magnitudinem præ ſe ferunt. Deficiens tandem in ſenectute bona(Baptiſta filio ſuperſtite relicto)ferrariæ apud carmelitas inſigni ſepulchro epigramate perpulchro decorato ſepelitur.

❡ Georgium trapezuntinũ doctiſſimũ profecto uirũ apoſtolicum ſecretarium cum his

ſuiſſe & floruiſſe conſtat:quod ab Eugenio pontifice Romæ pnblico Gymnaſio uoca
tus:multis annis hiſpanos:Galloſque:ac Germanos:una cum italis oratoriam & poeti
cam docuit diſciplinam.Qui ex monumentis ſuis Rhetoricam quandam compoſuit:
non improbandam.Et dyalecticen:atque in orariones Ciceronis peraphar ſes utiliſſimas
compoſuit.Et alia quædam:E græco autem Euſebium cæſarienſem de præparatiōe euā
gelica mira eloquentia tranſtulit ad Nicolaum pontificem.

¶Gregorius tiphernas ampliſſimus rhetorutriuſque liguæ egregie eruditus:& ipſe hiſ
dem quaſi temporibus Strabonis Geographi Aſiam in latinum uertit:cuius æmulatio-
ne & Guarrinus Veronenſis Europam ſimiliter tranſferre uoluit.Deinde & alias com-
plurimas epiſtolas:orationeſque:atque uerſus innumeros exarauit.

¶Ioannes auriſpa natione Siculus:& ipſe hac tempeſtate græcis & latinis litteris edoct⁹
admodum effulſit.Qui uerſu & proſa edoctus Nicolaus eſtenſis Marchio eum diuitem
Beatumque effecit.Vnde & ipſe nonnulla componens memoriam ſuæ æternitati com-
mendauit.Hic philelphi poetæ admodum familiaris & amicus fuit:ad quem plurimæ
extant epiſtolæ.

¶Heymericus de campo.natione teutonicus:Colonienſis Gymnaſii uice cācelarius:uir
in diuinis admodum eruditus:& in philoſophia Ariſtotelica nulli ſecūdus:diſputator ue
hementiſſimus:hiſdem temporibus multa præclara compoſuit opuſcula.Is ab uniuerſi
tate ſua ad baſilienſe concilium miſſus:ibidem ad inſtantiam cuiuſdam nicolai de Cuſa
poſtea Cardinalis compendium queſtionum dedit.Inſuper & ſuper ſententias lib.4. qui
ſic incipiunt.ut dicit Auguſtinus in libro.De eſſe & eſſentia lib.i.Compedium diuino-
rum lib.4.Quæſtionum uariarum lib.i.Sermones multos.De auctoritate concilii lib.i.
Et alia quædam.

¶Nicolaus teutonicus:ordinis minorum:Saxoniæ miniſter:ſacræ theologiæ erudituſſi-
mus:& Ariſtotelicæ philoſophiæ non ignarus:ingenio præſtans:& ad diſputandum ido
neus:in concionationibus admirandus:in baſilienſi concilio admirandus exiſtens:multo
in precio habitus eſt.Hic ſcripſit non abiiciendæ lectionis opuſcula.Quibus nomen ſu-
um ad poſteritatis memoriam commendauit.E quorum numero ſubiecta feruntur.Et
primo ſuper ſententias lib.4.Quæſtiones uariæ librū.i.Et ſermones de tempore & de
ſanctis.

¶Ioannes patria theutonicus:ordinis canonicorum regularium diui patris Auguſtini
monaſterii in Barbantia cameracenſis dyoceſis profeſſus.Et ipſe hac tempeſtate nō mi-
nus ſanctimonia quam eruditione inſignis & clarus fuit.Qui cum in diuinis ſcripturis
ſtudioſus exiſteret:& ſæcularis philoſophiæ non ignarus.Scripſit ad quendam nepotem
ſuum religioſum.Spirituale exortatorium libro uno.Item de curſu monachi lib.i. De
profectu monachi li.i.Defenſorium cuiuſdam Ioannis Ruſbrog.li.i.Et ſermones ac epi
ſtolas multas.Et alia quædam.

¶Hermanus monachus:ordinis Ciſtercienſis:natione Alamanus:patria uueſtphalus:uir
in diuinis ſtudioſus:& apprime eruditus:& tam in iure canonico : quam in philoſophia
Ariſtotelica egregie doctus:hac tempeſtate cum eſſet ingenio promptus:ſcripſit quædā
exercitii ſui cauſa.In quibus maxime pro defenſione concilii baſilienſis non mediocriter
laborauit.E quibus extat liber De uocibus diffinitiuis prænotatus.Item de poteſtate pa
pæ & concilii lib.i.De ſciſmate quoque lib.i.De neutralitate lib.i.

¶Ioannes theutonicus ordinis carmelitarum profeſſor & magiſter egregius ac concio
nator præcipuus:& ipſe hac tempeſtate in Baſilienſi concilio diſerendo & diſputādo cla
rus effulſit.Qui cum in diuinis ſcripturis eruditus & ſtudioſus haberetur.Scripſit exer-
citii ſui gratia infraſcripta non contemnenda opuſcula.Et primo ſuper ſententias li.4.
Concordia euangeliſtarum lib.i.In Exodo lib.i.De tempore & de ſanctis lib.2. Triplex
quadrageſimale li.3.Et alia quædam.

¶Antonius Guaynerus natione lombardus:patria papienſis:philoſophus ac medicus ce
lebratus & ipſe in medendo & legendo ac ſcribendo hæc ipſa tempora reddidit clariora.
Qui in phiſicis hæc infraſcripſit uolumina.Et primo de febribus lib.i.De egritudinib⁹
ſtomachi lib.i.De matrice lib.i.De egritudinibus & curis in generali peregregium opus
lib.i.Sed & de Artethica & iuncturis & calculorum paſſionibus compoſuit.Feruntur &
ipſius de fluxibus.De pleureſi & aliqua alia in tertio Auicenæ compoſita.

℄ Appolinaris ſimiliter lumbardus:patria Cremonenſis:philoſophus & medicus ſui tẽ
poris famoſiſſimus. Et ipſe hoc tempore:cum eſſet eminentiſſimi ingenii uir exercitii
ſui cauſa:in philoſophia ſuper libros de anima & ſuper libros calculatoris cõmentarios
nõ contemnendos compoſuit. Qui in Gymnaſiis apud doctos magno hẽnt in precio.
℄ Guido carrarienſis patria Bergomenſis medicus ſimiliter & philoſophus peregregius
prædictis duobus non minoris fuit famæ:aut prædicamenti: & ad noſtra cum magno
ſui fulgore peruenit tempora. Qui & quadam medendi fama omnes qui ante illũ apud
noſtros floruerunt medicos:excelluiſſe tradunt. Quodq; cum peritiſſimus haberetur:
quædam celeberrima in medicinis conſilia depinxit. Cuius uitam inclitam:atque cele-
brem doctrinam: Michael philoſophus:ac medicus præclariſſimus eius filius eleganti
Filios conſcripſit ſtillo. Obiit autem uir egregius in anno domini. 1457. filiis quattuor medi-
huius cis eruditiſſimis poſt ſe relictis:uidelicet:francilco: Michaele: Io.paulo:atq; Io. matheo.
uiri cõ ℄ Ambroſius Ethruſcus:patria Florentinus:Camaldulenſis ordinis generalis prior lati-
memo- ne:græceq;:ac philoſophiæ apprime eruditiſſimus hac tempeſtate dum concilium flo-
rat rentiæ celebraretur:& doctrina & eloquentia inſigni:ac ſanctimonia apud omnes ma-
gno habitus eſt in precio. Qui & a puero orſus ſcribere:& in monaſterio Angelorum
florentiæ ubi factus fuerat monachus & in generalatu multa conſcripſit:pluriora uero
in latinum e græco tranſtulit. In quibus ſuam elegantiam & ingenii uim perpulchre
oſtendit. Quæ autem ediderit:hæc ſunt. Et primo Epiſtolarum ad pontifices Ro. & ad
alios li. xviii. Commentaria de rebus in generalatu a ſe geſtis lib. 2. Orationes plurimas:
& in concilio baſilienſi & alibi habitas numero. 3. E græco uero in latinum tranſtulit:
primo Dyogenem laertium. De moribus & uita philoſophorum li. x. Dyoniſii ariopagi
te cum epiſtolis opera li. 4. Baſilium. De integritate uirginitatis. & De monachorum ui-
ta:Gregorii nazanzeni uitam:Athanaſium aduerſus gentes Io. chriſoſtomi uitaꝫ Io. chri
ſoſtomi ſuper Matheum omelias. 40. Item eiuſdem Ioã. chriſoſtomi libros de diuerſis
materiis circha. 18. Io. climacum:de gradibus quadraginta:uitas ſanctorum patrum egy
ptii:uitam ſanctæ Eugeniæ uirginis & prothi:ac lacẽti:librum de paradiſo:Sermones ſan
cti ephrem ſyri. xx. Epiſtolas ad olympiadem. 4. atq; Chronicam montis caſſini. Et alia
multa.
℄ Hieronymus natione Bohemus:patria pragenſis ordinis Gamaldulenſis uir apprime
ſacris litteris eruditiſſimus:atq; lingua diſertiſſimus his temporibus:& uitæ munditia:
atq; ſingulari facundia:& apud polonos:& alibi:atq; Baſilienſem Synodum: admodum
clarus & inſignis effulſit. Qui primo cum annis uiginti in camaldulenſi eremo peniten
tiam egiſſet:in Bohemiam patriam ſuam tandem tranſiuit. Vbi exhorto uſitanorum he
reſis peſtiferum uirus:ne tanto inficeretur morbo:in poloniam tranſiuit. Vbi litteris a
Latiſlao rege commendatitiis receptis:uidelicet:prædicandi ſacrum euangelium uitol-
do primum principi prædicto:in lituaniam ad eum penetrauit:ibidem autem cum mul
tos populos etiam ipſius uitoldi fauore fretus ad chriſtum conuertiſſet:etiam alios per
uide po prouinciam ipſam populos adiit:qui uana & uaria excollebant portenta:Et inter cæte-
puloꝶ ta quoſdam qui ſacram collebant:Siluam inuenit:quam demum ſuccidere iuſſit:affir-
ſtultitiã mans omnia fore demonum illuſiones. Verum cum quidam eorum obdurati ad prin-
ĩ idolis cipem conqueſturi acceſſiſſent, ipſe princeps uitoldus populi tumultum ueritus:hiero-
nymum ipſum iuſſit:ex prouincia diſcedere:pro quo in Germaniam concedens:ad Ba-
ſilienſe concilium:& quæ geſſerat:patribus ſerio narrauit.
℄ Ordo autem Camaldulenſium in quo hi prædicti patres profeſſi ſunt (quem ex inad
uertentia ſuis in locis ponere prætermiſi) circha annum ſalutis noſtræ nongenteſi-
mum & quinquageſimum:a ſancto Romualdo Abbate Rauenato:in quadã eremo agri
Ethruſci:initiuꝫ ſumpſit. Fuerat enim ea eremus a principio cuiuſdam uiri noĩe Maldu
li:qui intuitu pietatis ipſam ad fundandum erigendumq; monaſteriũ eidem ſancto uiro
dono dedit:unde ipſe diuus Romuldus:ad perpetuam donãtis memoriaꝫ uniuerſam ere
Albus mum camandulenſem appellandam eſſe cenſuit. Eiuſdem uero Monachis album ha-
hitus bitum defferendum inſtituit. Cuius quidem mirabili uita plurimi:tum nobiles imo &
principes:atque ignobiles ducti ſpreto huius ſæculi luxu ad eum mox confluere cæpe-
runt:Adeo nanq; mirumimmodũ innumerabiles eius ueſtigia ſubſequi cæperũt: ut to
tus mũdus ad religionem:tum conuolare uiſus fuerit:& ut de cæteris ſileam:petrum

urſeolum uenetiarum Ducem ad ſe conuertit: & religionem intrauit:qui præ nimia Dux ue
ſanctitate poſtea miraculis claruit:atq; Bonifacium imperatoris couſanguineū: qui ru netiarū
ſiorum gentem ad chriſtum conuertit:& demum martyrio coronatus fuit.Ipſum qui efficit
dem ordinem idem ſanctus Romuldus quoad uixit mirifice auxit : maximeq; in italia mona
incredibiliter ſuo tempore:& deinceps creuit.Ita ut in plæriſq; locis & urbibus terna & chus
quaterna excitata quaſi uno tempore fuerint Monaſteria.Quæ & facultatibus:& uiris:
tum ſanctitate:tum eruditione cuiuſcumq; facultatis:& doctrinæ in hodiernum uſque
mirabiliter excreuit.

¶Romualdus igitur ipſe Abbas.Dux & inſtitutor ipſius ordinis Rauenæ oriundus fuit & ex præclara quorumdam ducum progenie originem duxit:cuius admirabilem uitam Petrus damianus doctor ſuus coetaneus:luculento conſcripſit ſtillo.Is itaq; Romuald⁹ ubi primum per ætatem licuit:ad bonarum artium ſtudia animam conuertit:& eã:quæ degendæ uitæ:rationem ſuſcepit:quæ ſibi ſalutem:& patriæ decus: & utilitatem animarum afferre poſſet.Sed animaduertens in ipſo ſuæ adoleſcentiæ primordio duplicem eſſe fœlicitatis ſtatum:eum qui procul ab omni ratione remotus eſſet:admiſit:& illum uſque ad uitæ ſuæ finem fœliciter exegit.

¶Galeotus caretinus Finarii ligurum oppidi aliorumq; caſtellorũ multorũ dñs & marchio:hiſdem temporibus in hiſdem locis imperans:cum partes philippi ligurũ & inſubriũ ducis faueret:maxieq; contra genuenſes & Albigaunos: a picenino acriter obſeſſos tueretur:& terras omnes genuenſium dictionis ſibi uicinas una cum picenino imperatore ingenti clade afficeretur:& magnam in ipſo ſuo oppido hominum uim:ac pecorum:aliarũq; rerũ direptarũ in dies comportaret:magnã genuẽſium indignationẽ in ſe concitauit:propter q & ab ipſis genuenſibus haud multo poſt rebus Mediolanẽſib⁹ cõpoſitis:maxia bella & incomoda ſuſtinuit.Ab eiſdẽ eteni in ipſo ſuo finarii caſtello:diu & acriter obſeſſus: & tãdem expugnat⁹:& captus:caſtrũ poſtmodũ cõplanatũ. Verũ auxilio philippi in regnũ reſtitutus nõ diu ſupuixit lo:unico filio uiro optĩo poſt ſe relicto:qui pro uirib⁹ quoad uixit diruta reparare non deſtitit.Quantum autem Galeotus hic regnauerit:nõ habetur.

¶Ludouicus Salutiarum oppidi in pedemonte italiæ conſtituto Marchio:thomæ marchionis unicus filius:p hæc tpa : poſt pr̃em in eodẽ oppido aliiſq; plurimis regnare cæpit:& ad annum domini uſq;.M.cccclxxiii.regnauit annis ferme.35.uir p oĩa illuſtris:& omnibus uirtutibus tam diuinis q̃ hũanis egregie inſignitus doctus in primis multarũ uidelicet:rerum ſcientia decoratus:Cuius fama cum ad omnes italos principes peruolaſſet.eum plurimi pacis iungendæ arbitrium delegebant:præſertimq; cum ueneti & philippus Mediolanenſium dux diu grauiſſimis prælíis adinuicem decertaſſent:hunc unũ prope diuinum arbitrum:uterq; una cum Nicolao eſtenſe delegerunt. Qui quadam diuina ſapientia ſuffulti:ſtatim inter eos optimam pacem compoſuerunt. Quamobrem non modicam laudem & famam aſſecuti ſunt. Alia atq; alia & multo certe maiora ludouicus hic operatus eſt uirtutis opera.Cuius peculiaris & præcipua uirtus ſemp erat: quod ſingulis diebus elemoſinas plurimas errogabat : lectionibuſq; præcipue operum diui Auguſtini quottidie ardentiſſime incumbebat.Dictionem præterea ſuam mirumlmodum ſuperbiſſimis ac pulcherrimis ædificiis auxit: potiſſimumque in Reuello oppido ſuo padifontis propinquo Arcem inexpugnabile quidem inſtaurauit:atque alia cõſimilia alibi ædificauit.Obiens denique Aluiſium primogenitum ſuum ſucceſſorem

1440 ſibi reliquit.

¶Leonellus eſtenſis Nicolai Marchionis ex ſtella pulcherrima cõcubina filius:hoc anno patre apud Mediolanum defuncto:eidem in principatu Ferrariæ & aliarum urbiũ ſucceſſit: & nouem annis regnauit.Is eum primum paternum principatum adeptus eſſet:herculem & Sygiſmundum legiptimos adoleſcentes fratres Neapolim ad Alphonſum amicum ſuum tranſmiſit ne.S.adulti eidem poſtea obſiſtere poſſent: Vbi quoad uixit in exilio ſtetere.Fuit nihilominus princeps ſemper pacificus ſapientiſſimus:ac bo-
narum litterarum & muſicæ admodum cultor:ipſe enim quoad iuita fuit:prĩcipatũ ſu muri
um magna cũ pace:& iuſtitia ſemp gubernauit:atq; urbẽ ferrarienſẽ inter cætera muris noui
nouis a pte padi flu.cigeř icipit:& plrima edificia:tũ pub.tũ p̃uata & qdẽ ſupbiſſia l urbe ferra
erexit:atq; ei⁹ uias & plateã ex lateř cocto mirif.ſtrauit:necñ & uniuerſã miro dcoř illu riæ

ſtrauit. Et cum monaſterium extra urbis portas:in ſuburbio leonis: ordini prædicatorum obſeruantium pulcherrimum erexiſſe: eidem etiam Indulgentiam plenariam ab Eugenio impetrauit:in quo & poſt mortem:ſine tumuli pompa:ſe humiliter ſepelliri fecit. Hic Io. Franciſci Gonzagæ principis Mantuam filiam duxit uxorem. Ex qua Nicolaum unicum ſuſcepit filium miræ pulchritudinis adoleſcentem etiam omnibus uirtutibus adornatum. Quem cum puerulum dimiſiſſet: eius tutellam: atque regni curam Borſio fratri moriens dereliquit. Huius autem genitor(ut ſupra dictum eſt)fortunatiſſimus extitit:niſi coniugis adulterium:& in ea:& in filio uendicare coactus fuiſſet.

Indul gentiã obtinuit

¶ Ludouicus Bauariæ Dux ſapientiſſimus: ac per omnia uir optimus: hoc ipſo anno: cum diu non ſolum regnum ſuum: ſed & Franciæ quidem peroptime gubernaſſet: in ſenium deductus:ab Ludouico filio ſuo Gibbo & ſtrumoſo:impia bella ſuſtinuit:& tandem ipſo filio præualente:ipſum uenerandum ſenem.in munitiſſima Arce diu obſedit. Sed ſuperis tanti mali uindictam petentibus:prius febre ualida percuſſus: quam patris animum:in ſuam trahere poſſet ſententiam. Verum poſtmodum in poteſtatem Henrici eiuſdem familiæ Ducis factus:breui uitam finiuit. Sed nec Henricus ipſe diu ſuper uixit. Qui cum ſuos ſubditos in anno lubilei prohibuiſſet Romam petere ueritus ne prouintia pecunia exhauriretur: eodem anno defunctus eſt. Et in Saltiſburga Metropoli urbe ſepultus.

filius hui⁹ ipſu3 icarcerauit

¶ Bauaria autem prouincia horum principum alpibus Italiæ iungitur: quam mediam Danubius fluuius permaximus perlabitur. Et magnas:ac ambitioſas habet urbes:quarum ſplendorem uix in tota Europa inueniri:quæ uincere poſſent. Et ipſius terra cultiſſima eſt in omnibus.

bauariã deſcribit

¶ Ferdinandus eius nominis primus hiſpaniæ ulterioris & citerioris ſeu Aragoniæ: & Siciliæ:ac Sardiniæ inſularum Rex:Ioannis ulterioris hiſpaniæ Regis quondam filius:Rex quidem fide:ac ſanctitate inſigni memorandus:hoc anno:cum in ſupradictis regnis uigintiocto annis regnaſſet:apud Siciliam inſulam uita deceſſit. Hic Elionoris petri regis filiæ filius fuit::& iſans caſtellæ(ſic enim filii Regum hiſpaniæ ante quam regnent)appellantur apud ipſos: ita ut Regum filius:& frater: & Socer:ac tutor fuerit. Quia pater Ioannes ulterioris hiſpaniæ tantummodo rex:cum deceſſiſſet Hẽricum & hunc ferdinandum ſuperſtites dimiſit filios. Quorum natu maior henricus patri ſuccedens:parum ſuperuixit:quinimo in ipſo ſuo iuuentutis flore decedens: Ioannem filium puerulum dereliquit:cuius curam ipſe henricus moriens huic dereliquit:atque commiſit:qui cura ſuſcepta:ut erat uir optimus: puerullum: uelut filium ſemper habuit & regni adminiſtrationem non ſegniter geſſit. Sed ſtatim contra Maorum granatæ regem bellum ſuſcepit:& multis cum præliis attriuit eidemque moltis ereptis ciuitatibus:etiam ipſum regem filio tributarium fecit. Dum autem hæc agerentur: contigit Martinum iuniorem Petri regis olim filium:ac Ioannis Siciliæ regis fratrem deceſſiſſe: nullo regnorum herede relicto. Quibus ita defunctis:regna ipſa magnis montibus iactari ceperunt. Cum multi principes eorum iura ſibi deberi regnom faterentur: Petebat Ludouicus audegauenſis Dux in primis regnum Aragonum ſucceſſione iolantis uxoris ſuæ quæ Ioannis regis petri filii filia erat:petebat & Iacobus urgelli comes inter principes regni nobilis:ac potens:qui fuit nepos Alfonſi primi. Petebat quoque & federicus Comes lunæ Martini iunioris ex concubina filius id Siciliæ regnum: petebat & denique iſte Ferdinandus rex:in quem multi proceres:quod infans eſſet: & propter potentiam & regis tutellam procliuiores erant:quodque petri Regis ex Elionora filia nepos eſſet. Cum autem his in motibus res uerſarentur:multæ ciuitates Regum metu ſolutæ:multa mala facere cepere:pro quibus malis comoti Regnorum proceres conſilium de eligendo Rege inierunt. Et quoniam hiſpaniæ Regnum uniuerſum in tres ordines tripartitum erat. S. Procerum:ſacerdotum:& plebis:ex his membris magiſtratus eligentium aſſumptus eſt. Quod poſt multas diſceptationes:cum uiderent omnes populos huic Regi ferdinando Regnum palam deſtinari. Ad comprimendas ſeditiones: Hunc ferdinandum tanquam nobiliorem & potentiorem apud Valentiam urbem anno a natiuitate domini noſtri Ieſu chriſti. M.cccc.xii. ipſe iudices Aragoniæ ſeu citerioris hiſpaniæ Regem declarauerunt. Quo declarato confeſtim totus occidens ad gratulandam legatos miſit:& etiam Genuenſes quam maxime:& cum eo in quinquennium inducias 1440

Iudouicus Iacob⁹ urgelli federic⁹ lunæ ferdinãdus regnu3 tripartitũ eſt

legati totius occidẽtis

pepigere:eo ꝙ cum cathelanis:quibus præfectus erat Rex:continua bella habuiſſent.Pacatiſqꝫ quam maxime in ualentia urbe uillaracutanis & centullanis diſcordiis(nam ipſe duæ familiæ erãt principum faciones)ſtatim in pace ipſe rex omnia poſſedit: Quamobrem & Barchinona ciuitas regno acceſſit.Factus hoc modo magnus ferdinandus:etiam eidem latius extendi regni cupiditas acceſſit. Et Ballearium inſularum bello indicto:mox illius principem deuicit:& regnum ipſius ſuo adiiecit imperio.Deinde in Sardiniam mouens:illam breuibus præliis domuit: & ſibi ſubiecit. Ac ſic intra paucos dies trium Regnorum nobilium Ferdinandus hic uir quidem chriſtianiſſimus: potius ſua bonitate & humanitate quam bello poſſeſſor extitit. In quibus quidem regnis: cum quanta iuſticia:pietate:& clementia:ac ſanctimonia uixerit. Vincentius ſanctus ordinis prædicatorum ſuæ fidei & conſcientiæ confeſſor:& pater fideliſſimus:locupletiſſimus extitit teſtis:Hic unicam filiam habens:illam Ioanni nepoti ſuo ulterioris hiſpaniæ regi:cuius tutor fuerat:in uxorem collocauit:& adultũ in regnũ ſuũ confirmauit. Moriens denique hic Ferdinandus:Mares quattuor poſt ſe reliquit filios: Alfunſum:uidelicet primogenitum eius in regno & uirtute ſucceſſorem:Ioannem Luſitaniæ Regem: Hẽricum ſancti Iacobi magiſtrum:& petrum natu minimum.

Villaracutani cẽtulãi

ballea res inſulæ ſardinia

alfõſus ioãnes henricus & petrus filii

6639 1440 f Edericus eius nominis terius:Auſtriæ Dux:hoc anno Alberto defuncto:uigeſimus ſeptimus germanorum imperator creatus: imperauit annis.55. Hic :etſi hoc anno Cæſar delectus fuit: tum ſciſmate prohibente uſqꝫ ad Nicolaum quintum:pontificem quintum deſtitit coronari.quo pontificante eleonora portugaliæ regis filia:& Alphonſi regis ex ſorore nepte accepta uxore:una cum eadem anno ſalutis noſtræ.1451.ſeptimo idus Marcii Romam ueniens maximo cum apparatu gaudioqꝫ a nicolao pontifice(Benedictis primum nouis nuptiis)imperatoria corona donati ſunt. Quo cotonato:dum ad ſanctum Ioannem in laterano ex more proficiſceretur:nonnullos in hadriani ponte auratos creauit milites. Deinde cum noua uxore Roma abiens: neapolim uiſendi Alfonſi regis cauſa: maxima pompa ſummoqꝫ apparatu: ab eo etiam exceptus eſt.Rurſuſqꝫ Romam nauigio rediens:iter ſtatim in patriam arripuit:ꝙ intellexerat quoſdam principes res nouas in germania & Hungaria moliri:ob abſentiam regis ladiſlai egregiĩ adoleſcentis:quem imperator ſecum adduxerat.Frãciſcus autem ſfortia: tum Mediolanenſium Dux:hunc imperatorem per legatos ad coronam ferream mediolani ſuſcipiendam(ut mos erat)inuitauit.Qui renuẽs Romam alio itinere profectus eſt. Rediens deinde ferrariam Borſium eſtenſem nobiliſſimum marchionem:mutinæ & regii lepidi ciuitatum Ducem creauit:eo ꝙ dictæ ciuitates imperii dictionis eſſent:ibidẽqꝫ etiam rediens Galeatium franciſci ſfortiæ ducis Mediolani filium: tum adoleſcentem: cum ingenti apparatu obuium habuit.Cuius ſuaui oratione cæſar allectus: illum auratum militem creauit:& a ſe collaudatum dimiſit.Hic itaqꝫ a principio ſuæ iuuentutis: chriſtianæ religiõis zelotes eſſe cæpit: & ideo nec dum.xx.ætatis attigerat annũ chriſti amore.inceuſus ſancta loca Hieroſolimitana inuiſere uoluit. Factus & electus deinde Romanorum Rex:ſtatim multorum opinione formidabilis eſſe cæpit:& magni precii princeps:ſed paulopoſt eius cupiditas & ignauia a principibus chriſtanis cognita: ꝙ.ſ. ſemper uilibus incombebat: contemptui haberi ceptus eſt: unde & in anno ſalutis noſtræ.M.cccclxxi.chriſtianorum principum(propter turcorum incurſiones)querellis faticatus:& excitatus:omnibus principibus chriſtianis edixit:ut ad Rathiſbonam germaniæ urbem:aut uenirent:aut oratores mitterent conſulturos de bello contra turchos ſuſcipiendo.Ad franciæqꝫ regem:& Burgondiæ ducem miſit:qui dicerent & imperarent ab armis eos diſcedere:ſed pace coire:ueniſſe inquiens tempus:ut chriſtianos gladios in turcorum non chriſtianorum uiſceribus conuerti:id niſi cito fiat de chriſtianis actum eſſe.Sed cum contemptui haberetur eius auctoritati parum creditum fuit: noniſſimis uero temporibus cum inimicitias permaximas cum mathia hungarorum rege gereret multa eius bella in ſe concitauit:pro quibus multa damna & incomoda eidem intulit & primariam imperii ciuitatem uiennam nomine aſtulit.Quamobrem ipſe ſenio confectus:præ timore cum innumerabilibus theſauris coacernatis ad loca tutiora confugit.Hic inter cæteros eius libros ex uxore ſuſceptos maximilianum uirum ſapientiſſimum:atque humaniſſimum ſuſcepit.quem ante obitum ſuum Romanorum regem electum uidit.Fuit autem federicus iſte a iuuentute ſua albis in primis capillis planiſqꝫ

federicus

Borſiũ ducem creat

hyeroſolimã iuit hic

Z

ſtatura pluſquam medioeri:lato pectore:longo cultu : grauis inceſſu : pauci ſermonis ac
modici riſus:cum pudore quodam ante faciem: fuitq; catholicus princeps :uſq; in ſenitũ
& cultor ſobrietatis præcipuus:ac corpore ſtrenuo atq; uegeto ſemper.

℄ Albertus Auſtriæ dux federici cæſaris germanus:hoc anno fratre ad imperium aſſum 1441
pto:in eius locum ſucceſſit:& annis.22.regnauit.Hic autem princeps fratri cæſari lõge
diſſimilis fuit.Quia ſic in agendis rebꝰ Cæſar tardus & remiſſus habebatur : ita econtra
rio iſte celer fuit.Cæſar uero erat ocii & pacis cupidus:at hic belli ac gloriæ appetẽs pe-
riculorumq; contemptor:audaxq; & laboris patiens: ac manu & ingenio promptus.Fe-
dericum item tenacem omnes accuſabant : & ad promiſſa minus attentum :hunc autẽ
Albertum aiunt pecuniarum fuiſſe omnino effuſorem :adeo ut inter opes pauper & in
paupertate dicebatur diues:nullius rei quam famæ auarus : In iſto autem principe mul-
ta fuerant:quæ laudare poterant:ut pote corpus egregium & ſpeciem principe dignam:
& ardentem ſatis religionis Zelum. Qui tandem moriens Sigiſmundum filium habu
it ſucceſſorem.

Auſtriã hic deſcribit ℄ Auſtria autem horum præſtantiſſimorum procerum & principum prouincia:oliꝫ pan
nonia ſuperior dicebatur:eſt nobilior Germaniæ prouincia : quam Danubius permaxi-
mus Europæ fluuius mediam ſecat:& eſt inter hungariam: Bauariamq;: & Bohemiam:
atq; Italiæ Alpes conſtituta.Cuius longitudo ſex dietarum eſt . Latitudo uero trium tã
tummodo.Terra ualde nobilis aquis irrigua:& uino quammaxime habundans. Huius
Vienna primatia & præcipua ciuitas eſt uienna nobiliſſima urbium.In qua eſt Gymnaſium per-
pulchrum liberalium artium & theologiæ ac iuris pontificii:ad quod maximus ſtuden-
tium ex hungaria & ex omni germania confluuit.Cuius ciuitatis populus quinquagin-
ta milium comunicantium creditur.De hac ſupra lib.12.pulchre dictum eſt.

℄ Nicolaus fortebrachius cognomento picenınus.Brachii ſuperioris ex Sorore nepós.
Vir certe claudus:ſed ingenio rectus:ac manu uiribuſq; fortiſſimus copiarum Mediola
nenſium digniſſimus generalis imperator:hoc anno apud mediolanum(dolore animi ut
creditur)diem obiuit:& ingenti quidem pompa:in maximo urbis templo philippi ducis
iuſſu impenſaq; celebri ſepulchro ſepultus fuit.Vir certe (ut dictum eſt)inuictiſſimus ac
ſemper uictorioſus:qui quoad uixit ingentia geſſit bellorum facinora.Et primo quideꝫ
Lucam nobilem Ethruriæ urbem graui obſidione a florentinis oppreſſam :eorum exer
citu turpiter profligato:non ſolum liberauit: ſed & multa eorum caſtella ui abſtulit:&
Claſſis ueneta quanta fuerit lucenſibus adiecit.Claſſemq; uenetam permaximam in pado flumine ad Cremonam ter
ribili impetu diſiecit.Quæ quidem claſſis a uenetis maximo ac incredibili prope ſum-
ptu fuerat comparata.Ea enim claſſis conſtabat Gallionibus maximis ſeptem & trigin-
ta:triremibus autem ac Biremibus aliiſq; nauigiis centum.Erat quippe ea claſſis reple
ta omni commeatu:armantiſq; & Telis:tormentis quoq; atq; innumerabilibus aliis diuiti
is & rebus ad bellum neceſſariis.Crimignolæ præterea impetus retardauit: deinde in eu
genium põtĩ.a philippo duce & domino ſuo miſſus:tantũ terroris eidem iniecit:ut Eu-
genius incertus fuerit:quorſum ſaluté ſibi quæreret.poſtea a philippo reuocatus:cum per
Ethruriam tranſitum habere uellet: magno impetu & fragore in agro florentino deſcẽ
dit:& florentinis ipſis magnum terrorem ac incõmodum non modicum incuſſit :popu-
latis enim eius agris etiam ad urbis ueſtibula præcucurrit.Poſtmodum Brixiam urbem
tam magno dilacerauit & obſedit impetu:ut magnam murorum ipſius euerterit . Sed
cum crebris tormentorum ictibus ipſam oppugnaret.Veronam per proditionem intẽ-
peſtæ noctis ſilentio cum maximis equitum copiis obtinuit:licet quarta die poſt ab fran
ciſco ſfortia ablata fuerit.Quibus ita geſtis:cum franciſcus ſfortia Martinengum Ber
gomenſium oppidum obſideret:eo Nicolaus hic ueniens ipſum fraciſcum eo diſcrimi-
nis redegit ſtatu.ut neq; eius gregarius miles ire pabulatum ſine periculo: neq; inde ab-
ducere exercitum ſine magno diſcrimine poſſet .Quam ob cauſam laceſſitus Franciſcꝰ
pacem cum philippo ſuo bono percuſſit.Fuerat autẽ Nicolaus hic a principio cum fran
ciſco ſfortia:tum imperatore præſtantiſſimo quadam mirifica beniuolentia ac ſuauiſſi
ma quidem germanitate coniunctus:ut non conſilia modo comunia inter ſeſe haberẽt:
ſed & mutuis pecuniis(cum opus eſſet)adiuuarent:ſed duorum ſcribarum delationes &
ſuſurria diſcordiarum tantorum uirorum cauſa extitere:pro quibus maxima bella poſt
modum inter ipſos geſta fuere.Tandem hic Nicolaus acerrimus propugnator cum didi

ciſſet franciſcum filium ſuum in picentibus prope montem ulmum apud Bergam a flo
rentino exercitu fuiſſe profligatum:eo acerbiſſimo nuncio:tantam iram atq; dolorem
contraxit:ut intra paucos dies uita deceſſerit:quod plærīq; principes: maximeq; fraciſc⁹
ſfortia eum eius obitum accepiſſent : præ nimio uiri illuſtris amore:tantum merore do
luerunt:ac ſi patrem cariſſimum amiſiſſent.Reliquit autem poſt ſe hic Nicolaus franci
ſcum & Iacobum præſtantiſſimos bellatores filios.

RAVENA FLAMINEAE CIVITAS.

6640 1441 ¶ Rauena uetuſtiſſima flamineæ regionis ī italia Ciuitas Oſtrogothorum Regum & poſtmodum Exharcatus ſedes : hoc anno pridie callēdis Marci ſuo fauſto homine ī manib⁹ uenetoꝝ pacifice deuēit:expulſis pollēteſiis pricipib⁹:q eā ānis cētū & qnquaginta poſſederāt.Hæc ipſa ciuitas ī āno ſalutis nſæ . M.cclxxxxii. pp diſcordias & ciuilia bella ruere cœpit & q̄dā ī miſerā uaſtatiōe; deuēit:cui⁹cā fuit opulētia & ociū ſurexerē īter ciues:tū duæ primariæ familiæ Taruerſariorum &
pollentanorum factionum auctrices.quæ cum diu de principatu acriter contendiſſent:
Tandem pullentani ſuperiores effecti.Oſtaſius quidam equeſtris ordinis eiuſdem fami-
liæ princeps uir ad omnem rem & facinus promptiſſimus.ipſam urbem iam miſerabilē
effectam occupare per tyramnidem non dubitauit.Quam & pro ſuo arbitrio legibus ſo
lutis quoad uixit gubernauit.Eo autem mortuo ſucceſſere iu tyramnide Bernardinus Ganealogia
pandulphus:& Lambertus:fratres eiuſdem filii.Bernardino autem primogenito ſucceſ- principum
ſit Guido. Guidoni alter bernardinus & Oſtaſius alter:qui genuit Oppizonem.Aldroan pollen-
dinū:Azonem:& petrum.Oppizo uero genuit Oſtaſium omnium nouiſſimum. Qui tanorū
principes tenuere urbis huius principatum annis centum quinquaginta continuis.Veꝝ
cū ipſa ciuitas ob tyrānidē & ciuiū ſuoꝝ diſcordias ad nihilū q̄ſi deducta fuiſſet .Is Oſta
ſi⁹ultim⁹ priceps uir inſipiēs & excors atq; oīno incōſiderat⁹ſe & ciuitatē ſuā uenetis co
mēdauit:at ueneti cōfeſti Iacobū antoniū marcellū patritiū equeſtris dignitatis uiꝝ cū Ia.antoni⁹marcellus
ſūma impii dignitate Rauenā miſerūt:qui tāq̄ dictator ipſi Oſtaſio pricipi & ciuitati cō-
ſuleret:ſed poſtcaq̄ ciuiū urbis corda & ſtudia in beniuolētiā & deuotionē Senat⁹ uene
ti accēſa animaduertit:cōſuluit zenebriæ uxori ſuæ:deide ipſi oſtaſio ignauo pricipi una
cū ſilio uenetias recreādi aī gratia petere.Ad quā cū acceſſiſſet & honorificētiſſime exce
pt⁹ fuiſſet: paulopoſt ab ſenatu ipſo/ipſe cum uxore dilectiſſima ac filio ī cretā ppetuo
exilio damnatus eſt:atq; ita in eo omnis pollentanorum familia finem accepit. Oſtaſius
primus ea in urbe primum principatum per tyramnidem occupauit:& ita quodam fato
alter Oſtaſius eam amiſiſſe uiſus eſt.Ex eo nanq; tempore quo hæc ciuitas in manus ue-
netorum deuenit:plurimum equidem eorum beneficio :tum opibus :tum nouis homi-
nibus aucta eſt:atq; ædificiis innumerabilibus mirifice inſtaurata : Eueſtigio nanq; ue-
neti pro urbis tutella Arcem munitiſſimam & inexpugnabilem. ex latere cocto ī ea ere
xere.Deinde uias omnes in ea per tempora lateribus coctis ſternere cœperunt.Eius autē
ager pene uniuerſus cum incultus eſſet:& loca quæq; ſentibus & uepribus ſqualida eſſēt:
nunc reparata cultiſſimam telluris faciem præ ſe ferunt.Fœlicem igitur dicam Rauenā
quæ tale nacta eſt imperium.

1442 ¶ Renatus rex neapolitanus ex francorum regum genere natus ludouici andagauenſis
frater:quem ſcilicet Ioanna Regina iampridem in filium adoprauerat :contra Alfonſu;
regem :hoc anno cum in eodem regno ſex annis regnaſſet ab alfonſo ſuperat⁹regno dei
citur : Qui piſas & genuenſium nauibus deuectus ſtatim florentiam petiit: auxiliū a flo
rentinis impetraturus :ubi cum aliquot tempus ī moratus fuiſſet:& nihil auxilii ad repe
tendum regnum ſibi promitti animaduertit: abiecta eorum ac omnium italicorum ſpe

Marſiliam: unde ab initio uenerat:nauigio reuerſus eſt: ubi & reliquum quaſi uitæ ſuæ tempus in maximo ocio:pace:& quiete atq; ſanctimonia conſumpſit. Fuerat nempe Renatus hic digniſſimus rex:ſed bello pſæpe infœlix. Vir utiq; iuſtus atq; in oībus tā aduerſis quam proſperis fortiſſimus:quippe qui nulla uitiorum labe unquam fuerat notatus: ſed ſumma uirtute decoratus:corpore pulcherrimo: reiq; militaris ſcientia inſignit⁹:uirtutibuſq; egregiis nemini cedens:ymo liberalitate quadam & humanitate ac religiōe reges cunctos antecedens:Quippe qui neapolim famelicam ſua uigilantia ſuaq; ſolicitudine ab Alfonſo duobus ferme annis acerrime obſeſſam piētiſſime conſeruauit:ſed tandem præualente hoſte & præſidiis ſuis deficientibus hoſtibus per cuniculum furtim intromiſſis omnibus in tumultu maxime exiſtentibus:ymo hoſtibus circa ipſum in foro conglobatis:ipſe præſtantiſſimo & infracto animo:uiam ferre per medios hoſtes ſibi aperuit:& e manibus hoſtium intrepidus exiliuit. Atq; ita cum aliquibus principibus ſuis in Arcem nouam intactus confugit. Quæ res cum Genuæ perlata fuiſſet:genuenſes e ueſtigio:ne amicus rex pro quot tot & tanta pertullerant incomoda deſertus uideretur:duas onerarias naues armatas eidem miſere:ad ipſum autem cum naues adueniſſent:ibidē Antonio caluo genuenſe Arci præfecto conſtituto:ipſe Rex Renatus in Ethruriam uenit:at Antonius præfectus:ubi rex diſceſſit:protinus Alfonſo arcem(non modica pecunia recepta)conſignauit. Dum autem Renatus neapolim ex gallia aduenīſſet: confeſtim

Iſabella regina morit

Iſabellam Reginam cordatam mulierem:coniugem dilectiſſimā amiſit. De qua plurima clariſſime & ſanctiſſime a ſe geſta facinora in libro de claris mulieribus memoriam fecimus. Renatus autem in gallia conſtitutus poſt undecimum annum recuperandi regni ſui ex more cupidus :cum Franciſcus ſfortia :tum Mediolanenſium Dux:& florentinorum reſpu. ad eam rem opes ſuas pollicerentur:cum duobus equitum milibus in anno ſalutis noſtræ.1453. in Italiam ad ipſum franciſcum primum contra uenetos militantem peruenit:& per Brixianum agrum exercitum ductitans: receptis multis caſtellis magno terrori

Brixianū agrū accepit

uenetis fuit:ita ut intra paucos menſes:franciſcus ſfortia quæcumq; ueneti intra galliam ciſalpinam:præter Bergomum:brixiam urbes & oppidum cremam: iam diu poſſederant:huius auxilio ſibi uendicauerit:hyeme uero ſuperueniente:cum ad hyberna itum eſſet:renatus hic apud florentiam Ioanne filio relicto:male in eos & franciſcum ſfortiā animatus marſiliam denuo rediit:ubi & reliquum uitæ ſuæ tempus in omni ſanctimonia primum deinde delegit ſuæ ſenectuti conuenientiſſimam uitam uidelicet:honeſtiſſi

Hic uitam dioclitiani delligit

mum negocium & modeſtam uoluptatem:quod tanquam Dioclitianus Auguſtus & plæriq; alii principes feciſſe legimus:ſcilicet plantandi ortos :& conſerendi arbores ſuis manibus:& in ordinem deducere:atq; piſcinas fodere:atq; Aues cantatrices ſuis in nemoribus innumerabiles quaſi enutrire:& alia huiuſmodi multa facere:atq; ita in his plurimā mentis ſuæ quietem:& curarum remiſſionem & omnimodam certe naturalem delectationem ſuſcipiebat. Dicebatq; plæriſque principibus atq; aliis oratoribus ad eum accedētibus. Hoc unum eſſe genus uitæ ſolum naturæ hominum : uſuiq; præcipue accomoda

Optimum regis huius documentum

tum:& a tempeſtatibus huius inſaniæ dominationis terrenæ:remotiſſimum in hoc igit uiuendi genere: Renatus hic rex modeſtiſſime in finem uſq; uixit: & uitæ ſuæ integritatem omnimodam ſeruauit. Et plenus dierum in anno ſalutis noſtræ .1480. de menſe Ianuarii uita functus ad ortos illos(ut augurari licet)peruenit:quib⁹ nec pluuia:nec æſt⁹ ullus nocere poteſt. Relicto in omnibus bonis ſuis: Aloyſio francorum rege : maximeq; De iuribus regni parthonopei herede. Teſtamentum autem ſuum litteris aureis exaratū dum adhuc ſuperſtes foret:eidem Regi lugdunum exiſtenti ipſe mittere curauit. 1442 6641

¶ Alfonſus aragonum & ſiciliæ citra pharum inclitus rex ferdinandi optimi regis filius hoc anno(cum duobus annis paternum regnum tenuiſſet) Renato prædicto rege pulſo: Neapolitanum regnum ſua ingenti uirtute aſſecutus:regnauit annis.22. Hic autem rex cum ad id regnum conſequendum:quod ſibi hereditario iure obuenire dicebat:maximā ex tota hiſpania ſibi præparauit claſſem:cum qua in regnum mox formidabilis intrauit;

Hic capt⁹a genuenſib⁹ fuit

Cui apud cayetam urbem cum genuenſes ingenti uirtute occurriſſent , ipſum cum uniuerſa eius claſſe & duobus ipſius fratribus:atq; innumerabili principum multitudine captiuarunt:atq; ita uinctum ad philippum Mediolani Ducem perduxerunt. Sed (ut prædictum eſt)cum aliquandiu apud eundem Ducem ſub cuſtodia ſeruatus fuiſſet:tandē multis ab eo donatus muneribus in regnum liber ſe cum ſuis recepit:at fortuna tanquam

ſi ſuum errorem cognouiſſet:quæ tantum Regi moleſta fuiſſet in maternum affectum: & quæ illi aduer ſiſſima fuerit t ſecundiſſima deinceps facta eſt.Bellom itaq; iam dio cæptum proſequens:tandem mulro labore & impenſa.poſt annum primum & uigeſimum eiuſdem belli cœpti fœliciſſime perfecit:& Renatum prædictum toto regno adiecit:dei de uniuerſum regnum in poteſtate redacto:& extinctis in Apulia omnibus belli reliquiis:atq; pacato ubiq; regno neapolim totius regni caput in triumphantis modum exultante populo magnificentiſſimis apparatibus ingreſſus eſt:deinde cum eugenio pōtifice pacem fecit:atq; ferdinando filio ſuo cui poſt mortem regnum deſtinabat: ſuccedēdi poteſtatem concedat.His autem ex ſententia confectis.Alſonſus rex ad reformandam imprimis regiam urbem animum adiecit:Vnde pluribus in locis ſupra quam dici aut excogitari poſſet: magnifice ac ſplendide ædiſicauit . Regiam uidelicet Arcem cum nouo caſtro nomen eſt.a fundamentis ex lapide quadrato mirifica certe ſtructora .Reformauit & Arcem ſancti Saluatoris in Mari Exono nuncupatam : cuius inexpugnabilis ſitus ad uſum Regum redactus eſt.Ampliauit & urbis portū cum altiſſima mole craſſiſſimi muri:torribus munita.Exiccatiſq; paludibus ſalubritatem non modicam urbi dedit . Atq; alia permulta erexit ædificia.Fuit autem hic Rex gracili corpore uoltu palido: ſed læto: & oculis illuſtribus eom aquilino naſe:crine nigro(ad inſtar gotellanorum)ad aures uſq; protenſo:ſtatura mediocri:cibi potuſq; admodum temperans:litteris per omnem ætatē operam dedit.Grāmaticæ apprime erudit⁹:& hiſtorias omnes colluit: nec poetas aut oratores ignorauit.Erat ſermone blandus terſuſq;.Summa illi cura ne quis ab eo triſtis abiret.Fauebat religioni:unde & rem diuinam diligenter curabat : Sacerdotalia indumenta & altarium ornamenta ea parauit.quibus comparari nulla alia queant.Domeſticam ſuppellectilem auream & argenteam admirabilem & incredibilem comparauit:Bibliothecā in omni facultatem & omni lingua permaximam & eandem ornatiſſimā ſibi acquiſiuit: ueſtiebat ſe nitide magiſquam precioſe.In uenationibus magnam ſuæ uitæ partem conſumpſit:in bello feruens & aſper:& in pace clemens ac mitis:nec impune ſobditos delinquere paſſus eſt.Regnum quod multis ſæculis antea ſpelunca lattronum ſuerat :adeo pacatum ſecurumq; reddidit : ut quaeunq; iter habebatur:nulla prædonum trepidatio adeſſet:legatis omnibus ad ſe uenientibus ſumptus oppipare præbebat . Apoſtolicis uero ſi cardinales erant:obuiam extra urbem profectus quaſi patres honorabat .Magnus profecto princeps fuit Alſonſus hic & in utranq; fortunæ partem probatus .Obiiens deniq; de menſe iunii anni ſalutis.i458 .ferdinandum ex concubina filiū unicum in parthonopeo regno dimiſir heredem.In Aragoniæ autem regno Ioannes eius frater ſucceſſit:reliquit itaq; hic Alſonſus rex cum ſuper tria regna præfuiſſet tantas diuitias: quātas un-

6642 | i443 quam ullus alius prædeceſſorum regum ſecerit.

[Margin: Viginti & eo āpli⁹ ānis ibello ſint — Caſtelluz nouum — Caſtelluz oui — Portos āpliat — Corp⁹ ei⁹ hic deſcribit — Doctriná eius recitat — De ſuppellectili — De Bibliotheca — Venatiōi mľtū opā dabat — Diuitias eius multas cōmemorat]

¶Bernardinus erhtoſcus patria Senenſis :ordinis diui franciſci profeſſor & reformator: hoc auno uigeſima die menſis Maii:poſtquam italiam omnem prædicando peragraſſet: mortalis uitæ curſum tertio & ſexageſimo uitæ ſuæ anno:apud Aquilam Marſorum urbem fœliciſſime peregit:eoq; in loco ſepultus:mox miraculis carere cœpit:propter qđ poſtea Nicolaus quintus pontifex:in anno ſalutis noſtræ.i450.in ſanctorum confeſſorum numero eum aſcripſit:fuit itaq; iſto in homine generoſa inter Senenſes ſuos origo.Vbi eum adoleuiſſet poſt gramaticalia erudimeuta iuri pontificio ediſcendo operam dedit. Sed cum ſepultis parentibus ſallacia huiuſmundi blandimenta & inania eius eſſe ꝓmiſſa animaduerteret:diui franciſci religionem ingreſſus:traditam ſibi regulam exactiſſime obſeruauit.Declinans deinde maiores conuentus eorum ductor & magiſter effect⁹ eſt: qui fratres obſeruantes appellantur.Maximum ei ſtudium in edocendis populis fuit.qui cum eſſet facundia copioſus & doctrina ſatis inſignis incredibili omnium attentione audiebatur:& quaſi alter paulus electionis uas in admiratione ac reuerentia fuir ſemper habitus.Tres eum ciuitates ſibi in pontiſicem delegerunt:ſed non ſuit ei conſilium:linguam quæ toti poſſet conſolere:unam intra urbem concludere Scripſit: aut hic diuus Bernardinus ad ædificationem fidelium quædam opuſcula.quibus etiā ingenii ſui oita ad poſteros tranſmiſit.E quibus extant.De contractibus li.i.In apocalipſim li.i . De Euangelio æterno li.i.De chriſtiana religione li.i.De paſſione domini li.i. Sermones de tempore & de ſanctis multos.Et alia quædam.

¶Ioannes uaynoda ſeu uniades: qui fuit Mathiæ regis pater :his temporibus bellicæ rei

Valacus fuerit hic

pèritiſſimus exiſtens:magnus & inſignis atq; il luſtris effulſit. Qui & natione ualachus haud altis natalibus ortum habuit:ſed ingenio dextro:& animo ſublimi.ac uirtutum oſum plurimum amator exiſtens:multa ac plurima cum turchis ſecunda confecit prælia & ex hoſtium ſpoliis hungarorum templa ditauit:primuſq; omnium apud hungaros turcorum acies & frangi & uinci poſſe monſtrauit. Quibus ex rebus excitatus ulatiſlaꝰ pollonîæ rex:& ipſe prælium cum Amurate turchorum principe comitere non dubitat:hic mortuo prædicto ulatiſlao qui ſe hungariæ regem nominabat.pro latiſlao adoleſcentulo rege Alberti cæſaris filio regni tutellam ſuſcepit:& prouinciam omnem tanquam rex in uirga ferrea gubernauit.

Turcos ſupat

Tandem turchis apud Albam oppidum quod Belgradū uulgo appellat:turpiter trucidatis atq; proſtratis:breui tempore ſuperuixit:relictis pꝰſe duobus filiis uidelicet latiſlaum natu maiorem:& Mathiam poſtea inclitum regem. Ferunt inter cætera de iſto chriſtianiſſimo principe:quod cum egrotare cæpiſſet:uoluiſſe omnino corpus dominicum ad ſe deferri indignum arbitrans:ipſum ſerui domum intrare:Sʒ iuſſiſſe ſeſe ad templum uehi:ubi eucharestia ſuſcepta mox in Sacerdotum manꝰ deo animam reddidiſſe. Fœlix ſpiritus:qui tantæ rei quanta geſta fuit apud Belgradum geſſerat ad dominum emigrauit.

Vide magnā huius deuotionem

ℭ Iacobus ſcociæ rex eam in anglia apud henricū regē captiuus diu ſteriſſet:hoc āno dimiſſus cum uxore noua ex anglis ſuſcepta.domum redire permiſſus eſt. Qui ut erat inſipiens & quadratus homo ſtati reuerſus:multos regulos gladio percuſſit:ſed & ipſe haud multo poſt a ſuis domeſticis obtruncatus eſt. Quo mortuo eius filius iacobus nomine ſibi ſimillimus regnum ſuſcepit.

Hic a turchis occidit

ℭ Vladiſlaus polōiæ Rex magni uladiſlay ſupioris filiꝰ:hoc āno in feſto ſancti Martini 1444 6643
cum uniuerſo exercitu ſuo in bello turchorum proſtratus fuit. iuuenis certe magni ſpiritus:qui non ſuo iudicio:ſed ſuorum ſuaſu ex pacifico regno in alienum non ad pacem ſed ad bellum:non ad opes acquirendas:ſed ad mortem uel captiuitatem fuit tractꝰ:hic autem ille ladiſlaus fuit:qui regnum hungariæ ocupauerat:ac ſereniſſimum poſthumū latiſlaum adhuc infantulum hungariæ & Bohemiæ regem paterno & auito impio ſpoliauit. Acceſſerat igitur hic inclytus iuuenis & Rex cum plurimis hungaris ualachis & Bulgaris atq; Ruthenis(ipſo iuliano cardinale legato)in Rumaniam uſq; bellando:ubi tot ſucceſſus habuere:ut non longe ab Adrinopoli caſtra ponerent. Quod poſtquā Turcorum principi innotuit:mox in Aſia exercitu maximo collecto cum quadraginta milibus pugnatorum Mare traiiecit:& cum illo etiam alio maiore exercitu chriſtianos agreſſus eſt. Nec chriſtiani magnanimes detractauere certamē:quod quidē tam atrox & aſperum fuit:ut ratu inter mortales tale fuiſſe perhibeatur. Diu & enim prælium anceps fuit:diuq; uiribus utrinq; paribus eſt pugnatum. Atq; dū noſtri pro chriſto & illi pro mahumeto contenderent. Tanti acies utriuſq; partis animi fuere :ut ceſis inter utrūq; exercitum circa.xv. milibus ita uterq; pugna par eſſet. Demum inſtaurato prælio ad extremum turcorum exercitus propter multitudinem ſuperior euaſit. Sunt qui dicant nulla patrum memoria in tota Europa unquam tam cruentum bellum comiſſum fuiſſe: nec pauciores ex turcis q̄ ex chriſtianis ea in pugna cecidiſſe retulerunt. Rumor fuit.lxxx. milia hominum cæſa fuiſſe:ex utraq; uidelicet parte:in ea autem pugna etiam Iulianus cardinalis ſancti Angeli ibidem ex parte eccleſiæ romanæ legatus:uir certe eloquentiſſimus atq; prudentiſſimus cecidit:cum eo etiam occiſi fuerunt. Agrigentinus & uaridinenſis epiſcopi.atq; plurimi Barones:Ioannes autem uaynoda tranſiluanus uir magnanimꝰ ex eo prælio cum paucis incolumis aufugit:qui paulo ante cum decem milibus Baſſaʒ quendam turcum cum uiginti milibus ſuperauit.& ex ipſius duobꝰ milibus interfectis & quattuor milibus captis maximum triumphum reportauit. Eo itaq; modo nobiliſſimus rex ulatiſlaus poloniæ uitam finiuit:nullis poſt ſe relictis liberis :cuiꝰ in regno ſucceſſit caſſimirus frater.

Magnū præliuʒ chriſtianoꝝ & turchorū commēorat 80.milia turchoruʒ occiſa Julianꝰ cardinalis occiditur & multi ep̄i

ℭ Caſſimirus prædicti ulatiſlai regis germanus:hoc anno in feſto ſancti martini,fratre: 1444 6643
ipſo rege in turcorum bello obtruncato. Dum lituaniæ prouiciæ dux haberetur a polonis uocatus & rogatꝰ:regni dyadema in craconia urbe regia ſuſcepit:& ānis. .regnauit. Eſt autem ciuitas craconia bene præ cæteris urbibus poloniæ ædificata:in qua liberalium artium ſchola floret. Cæteræ uero ciuitates ligneæ ſunt.quaruʒ domus luto ſunt cōpactæ. Eſtq; ipſa poloniæ prouincia in Sarmatia ;cuius regio uaſta quidem eſt plana &

De craconia urbe dicit

nemoroſa:ſed uiribus prorſus indigna.Fuit itaq regnum huiuſce gẽtis ab initio ĩ quatu
or partes diuiſum:quas quidem partes rex per circulum ãni ambit .Et quælibet pars tri Mos
bus menſibus regem paſcit:ſed ſi ultra prædictum tempus ſteterit:ex ſuo opportet uiue hui⁹gẽ
re.ldq efficere neceſſe eſt:quod prouincia auro & argento indigna ſit.Caſſimirus igitur tiſcirca
hic regno ſuſcepto:haud multopoſt etiam latiſlay regis Alberti cæſaris filii ſororem ac- regem
cepit uxorem:huic inter cætera multa aduerſus fratres theutonicos qui ſanctæ Mariæ ſuum
appellantur quemadmodum & patri olim bella fuere.De quibus plura mox dicemus:fu
it itaq inter reges caſſimirus chriſtianiſſimus uictorioſuſq ac humaniſſimus & piientiſſi
mus.& litteratum apetentiſſimus.Qui tandem moriens ulatiſlaum & albertum poſt ſe
reliquit filios:inter quos poſtmodum de regno nõ minima fuit diſceptatio:ut infra ſuo
loco dicetur.
1444 ¶ Federicus urbini & ugubii ciuitatum in umbria princeps:poſtea a Sixto pontifice ro-
mano earum urbium ducatus titulo inſignitus:hoc anno earundem ciuitatum imperiũ
ſuſcepit.& annis.38 .regnauit.Hic extra familiam illuſtrem ferretrenſium natus eſt.quẽ Hic nõ
imprimis rei militaris ſcientia ac bonarum litterarum eruditio cum incredibili pruden- fuit de
tia plurimum ornabant.Nam Guido urbini Comes huius putatiuus pater :cum uxorẽ familia
ex familia columnenſium duxiſſet:& prolem ex ea uirilem non ſuſciperet anxiari pluri princi-
mum coepit : uidelicet quo nam pacto ſuum imperium ſua.in gente proro gare poſſet pum
unde concilio accepto concubinam ex ſe prægnãtem diuulgare cæpit: exinde Bernardi- Gu ido
ni cordenſis agnati ſui uiri præclari filium tunc forte natum ſupponi :ac pro ſuo eũ en- fuit hu
nutriri fecit:quem federicum appellauit.Sed altero coniugio contracto cum filium ex i⁹puta-
eo ſuſtuliſſet:Odonem nuncupauit:in quem conuerſa omnis cura:federicũ litteris egre- tiu⁹ pẽ
gie imbutum etiam militaribus diſciplinis tradidit imbuendum.in qua ad mortem uſq
magnificentiſſime perſeuerauit :qua in iuuenili ætate oculum in militari ludo perdidit:
Guidone autem mortuo:odo prædictus eius filius eidem ſucceſſit : ſed parum regnauit: Odo fi
quod in florenti ætate ad imperium aſſumptus:per omnem libidinem in Matronas no- li⁹gui-
biles mox debachari cæpit:qui cum nec modum ſuæ licentiæ facere didiciſſet populari donis
tumultu una cum quodam prothonotario carpenſi interfectus eſt :Quorum cadauera turpi-
in forum delata defiecta uirilia in ore mordicitus poſuere.Odonem itaq hoc modo de- ter ob-
functo Federicus hic Guidonis filius potatiuus a populo uocatus :urbinacium princeps trũcaſ
& comes maxima cum gloria factus eſt.Clarus nempe uir(& ut prædictum eſt)caſtrenſi
bus diſciplinis apprime inſtitutus.Cui nec in adminiſtrandis rebus bellicis conſiliũ nec
in capeſcendis periculis animus unquam defuit:nec uere factis quam fide clarior:quæ q
dem multis in rebus perſpicue potuit:his itaq uirtutibus plurimum illuſtratus Comes
federicus ab omnibus Italiæ potentatibus principibuſq ac ſummis pontificibus maxi-
meq ab Sixto pontifice maximo multis ſemper honoribus & beneficiis affectus & ſup
omnia ducali dignitate inſignitus cum ingenti gloria fuit:præterea &ſi in gerendis bellis Dux ef
ſtrenuus ſemper habitus fuerit.Nihilominus chriſtianæ religionis obſeruantiſſim⁹ pau ficitur
pereſq & religioſos ac doctos uiros ſemper amaſſe:uulgatum eſt: Vrbem inſuper urbia
tem & templis magnificentiſſimis ac Monaſteriis plurimis:atq aliis tum priuatis:tumq
publicis ædificiis & eiſdem quidem ſuperbiſſimis & quammaxime bibliotheca admo- Biblio
dum quaſi philadel phi regis celeberima:ipſamquoq urbem ſuam & menibus ac turri- thecam
bus craſſiſſimis munitiſſimam fecit .Hic autem quantæ fuerit fidei & amoris etiam pulchrã
ſua in iuuentute perſpicue animaduerti poteſt in Infortunio franciſci ſfortiæ ab Euge
nio pontifice ex marchia pulſo.Defecerant enim uniuerſi etiam ſanguine coniuncti ab Fidẽ q̃
ipſo ſfortia ſed unus dumtaxat federicus hic adoleſcens inuentus fuit:qui a fidei ſancti frãciſco
tate non deceſſerit.Confugerat etenim ipſe.f.ſfortia a uiginti milibus pugnatorum ho- ſfortiæ
ſtium inſecutus ad hunc federicum:tanquam ad quandam opportunam ſtationem. Et oſtẽdit
federicus tum egregius adoleſcens dominatum omnem & uitam ſuam perdere quam pa hic cõ-
ti :ut de fide ſua quicquam unquam finiſtrum oppinaretur.Dux autem hic princeps Ba memo
ptiſtam Alexandri ſfortiæ penſauri principis uirginem eruditiſſimam ac pudiciſſimam rat
adoleſcentulam:de cuius clariſſimis præconiis in libro de claris Mulieribus tractatum Bapti-
confecimus:ex qua cum puellas plures ſuſcepiſſet: tandem Guidonem unicum ſuſcepit ſtæ hu-
filium:quo edito:in ipſo ſuo puerperio ipſa dilectiſſima ſpiritum exalauit. Cuius exequi i⁹uxor
as ſplendidiſſimas poſt menſem ingenti pompa celebrare decernens :uniuerſam ferme

Italiam ad eius luctum attraxit:unde & ipſius gratia:atq; defunctæ Baptiſtæ fama:& pro bitate pluſq̄ quadringenti externorum principum equi mutata ueſte interfuere. Inter quos affuit & Io.antonius campanus antiſtes qui nomine Sixti pontificis maximi orationem funebrem habuit. Deniq; inclitus princeps federicus apud Ferrariam exercituum Dux contra uenetos exiſtens āno ſalutis noſtræ.1482.9.menſis ſeptembris plenus dierum uita exceſſit:delatuſq; urbini in ſepulchris principum ſepultus eſt.

cāpan⁹ epus

¶Georgius quidam Seruiæ diſpotus:uir utiq; magnus:ſed peſſimus princeps: atq; hereticus:qui nec chriſtianam:nec Mahumetanam legem tenebat:ſuperiori tempeſtate cuʒ filiam Amurato turchorum principi uxorem dediſſet:ab ipſo genero pulſus in hungariam cum uxore & liberis:ac ſuæ gentis Sacerdotibus uenit ; ubi & diu exulauit : q̧ audiens Ioannes uayuoda uir clariſſimus:chriſtianæ religionis zelo comot⁹;mox ſumptis haud magnis copiis uiriliter cum ipſis turcis conflixit:& magnam Seruiæ partem amiſſam ingenti uirtute mox recuperauit:& Georgio iſto ingratiſſimo reſtituit ; multaq; & ſibi reſeruauit:ſed hoc anno cum idem uayuoda de prælio uarinenſi in ſeruiam fugeret ab iſto peſſimo homine interceptus eſt: captuſq; in uincula tanq̄ hoſtis coniectus eſt: nec prius illum dimitrere uoluit : q̄ Oppida ſua iam pridem redempta teſtituere. Nec multo poſtea cum Turchi conſtantinopolim euiciſſent:atq; in ſeruiam exercitum ducere minarentur:in hungariam ſecundo auxiliū petiturus tranſiuit: & in Auſtriam uſq; peruenit ubi & latiſlaum regem adoleſcentem adiit, Erat tunc grandæuus utpote nonaginta annorum ſenex ueneratione dignus:ſi recta de religione chriſtiana ſenſiſſet. Nam ut aiunt maxima ſermonis auctoritas & corporis maieſtas. Hunc ferunt Ioá.capeſtranum egregium declamatorem adiuiſſe:& q̧ Romanæ credit & docet eccleſia eidem expoſuiſſe:& errores ſuæ gentis relinquere magnopere exortatum fuiſſe. Cui tandeʒ hoc dedit reſponſum. Annis iam nonaginta in hanc quam a patribus meis inhibi legem: quamobrem mallem laqueo uitam me finire;quam eorum traditiones mutare. Reuerſus denique in Seruiam Georgius:cum accepiſſet Michaelem zilagi qui tum albæ cum præſidio præerat : atq; latiſlaum eius fratrem urbem cum quadrigis exiuiſſe : milites miſit qui eos uel comprehenderent uel occiderent:unde ſolum latiſlaum aprehendentes illum infruſtra diſcerpſerunt:ſed non impune ceſſit id peſſimo homini. Quia paucis poſt diebus: cum iuxta Danubium iter facerer: a Michaele zilagi cum armis agreſſus:duos dexteræ manus ſuæ digitos amputatos:dum cruor ſiſti non poſſet:uitam miſeram peſſimus homo exalauit. Lazaro & Gregorio filiis poſt ſe relictis. Inter quos non parua de hereditate contio ſemper fuit. 1444

magnā hui⁹ uiri igratitudinem recitat

Io.capeſtranus

uid crudelē hominez

lazar⁹ & gregorius filii

¶Ludouicus gonzaga ſecundus Mantuanorum Marchio: hoc anno Ioanne franciſco patre defuncto eidem in principatu ſuccedens;regnauit annis.33. Vir inter principes ſui ſæculi famæ non mediocris:literis eruditus:& rebus militaribus a primæuuo ſuæ iuuētutis exercitatus. Exactis enim ſuæ adoleſcentiæ annis; ſub philippo Mediolanenſium Duce cum Nicolao picenino militare cæpit. Poſtmodum integer factus:cum franciſco ſſortia ſocialia bella geſſit:q̄obrem magnum momentum rebus franciſci acceſſit:Nam ſæpe hoſtiles acies perfregit:ſæpeq; profligauit . Maxime in Arragoniis multas terras genteſque expugnauit propter quod:& apud multos: Turcus cognomento dictus fuit. Et ideo eam ob militiæ diſciplinam.ab omnibus italiæ potentatibus deſideratiſſimus fuit. Eo maxime:quod promiſſi adeo fideliſſimus inueniebatur:ut nullis promiſſis:uel muneribus:nulliſque præcibus: aut terroribus a promiſſa fide quoquomodo diſtrahi poterat. Et propterea philippus Mediolanenſium Dux ipſum filium Franciſcus ſſortia fratrem:ac denique Galeatius ipſum patrem appellare conſueuerant. cuius tanta erat dignitas:ut non ſolum Mantuani regni princeps:ſed etiam totius inſubriæ iuſtus arbiter fuerit appellatus. Et licet ſemper inuictiſſimus imperator extiterit:continentiſſime tum iuſtiſſimeque:ac etiam prudentiſſime:non ſolum regnum Mantuanum: ſed & reliqua quæque adminiſtrabat. Religioſiſſime quoque adeo uixit:ut etiam omnia ſua in urbe monaſteria & ſacerdotum loca obſeruantium repleuerit. Hic cum Carolo germano ſuo fortiſſimo uiro:dum eſſet ætate floridus durum habuit bellum:adeo ut una dierum uterque in acie cum multo exercitu congregati: ambo & animis & uiribus præ. 1445

contra Aragonos hic militaſ

ſtantes:de Imperio:de gloria:ac de uita:ſummis uiribus contendere temptauerint. Verū hic Ludouicus ſuperior effectus:cæſis plurimis germani ducibus:ipſum carolum patria extorrem fecit:qui morbo confectus:uitam cum morte mutauit.Denique hic poſt præclara multa facinora a ſe gēſta in anno ſalutis noſtræ.1478.de menſe iunii ſexto & ſexageſimo uitæ ſuæ anno:leui genere mortis:apud Mantuam obiit.Filiis quinque ex Barbara uxore pudiciſſima ſapientiſſimaque ſuſceptis poſt ſe relictis.

℃Federico primogenito ſucceſſore:Franciſco ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinale.Ioanne franciſco Rudolpho nuper a carolo francorum rege in conflictu parmenſi obtruncato:& ludouico nunc digniſſimo urbis epiſcopo ſolo ſuperſtite.

℃Carolus autē ipſe hui9 marchiōis frater:de quo nunc extitit ſermo:uaſto fuit corpore ac forma pene gygantea:uiribuſque quæ magnitudini reſpondebant.Hic imprimis dicendi copia fuit clarus:& litteris græcis ac latinis inſtructus:& animo inconſtanti & ingenio ad omne facinus:ſiue honeſtum ſiue nepharium perapto.Cui inter cætera nō parua ſpes fuit mediolana libertate oppreſſa:urbis dominium arripere.Quam ob rem ab Franciſco ſſortia duce Mediolani facto:in carcerem coniectus eſt:ſed a Ludouico prædicto fratre ſub fideiuſſione liberatus fuit:qui cum nec ſuæ promiſſiōis ſatiſfacere nollet:ab ipſo fratre ſuo fideiuſſore:omnibus ſuis caſtellis qui in agro Mantuano tenebat. priuatus fuit.Quam ob rem Carolus hic multas uaſtationes et damna in agro mantuano fecit.

1445 ℃Baptiſta Canetellus & Hannibal Bentiuolus nobiles facionum Bononienſium principes ambo certe ſanguinarii:hoc anno cum lambertam factionem non ſine magna cæde e Bononia expuliſſent ipſi duo de comuni conſilio urbem regere conuenerunt.Qui licet compaternitatis ſacramento ſeſe iunxiſſent:nihil tamen meliores: immo deteriores eſſe uoluerunt.Nam Hannibal dum leuato de ſacro funte Baptiſtæ filio uiſurus puerperam:una dierum compatrem ſequitur:eique manu appræhenſa pro nouo filio congratulatur.Mira res:confeſtim ab irruentibus ex improuiſo Baptiſtæ proditoris ſatellitibus:Hannibal ipſe obtruncatur:ut manifeſte apparuerit:baptiſmi ſacramentum non tam fœderis retinendi:quam cædis portandæ cauſa:a Baptiſta quæſitum fuiſſe.Sed nō inulta hannibalis mors fuit.Nam qui partes eius ſequebantur:ſumptis paulopoſt armis fugatis tandem aduerſariis:plateam obtinuere.Baptiſta tandem indicio puerili in ſpecu quodam ſubterraneo cum plæriſque ſuis complicibus latitans repertus:fumo exire compulſus eſt.moxque plurimis uulneribus confoſſus miſeram exalauit animam:& ea quam menſuit menſuram eidem reſtituta eſt.Sic namque a principio dominus dixit. Si quis humanum ſanguinem effuderit:& ſuus effundi neceſſe eſt. cadauer uero ipſius Baptiſtæ in foro tractum:& diu ludibrio habitum:cum plærique more ferarum cor eius dentibus laceraſſent:cruoremque bibere non horruiſſent:tandem exuſtum fuit.

Lāber/tāi ex bonōia expellū tur

Vide pditoriāʒ compaternī tatem

Vide magnā uidictā cruorē ei9 multi bibūt

℃Xanthus autem Bentiuolus herculis(hannibalis prædicti occiſi pater)extra matrimonium filius:his turbulentiſſimis temporibus apud florentiam lanificio uitam pauperem ducebat:cum ſatis ignarus quo ex patre natus fuiſſet.hunc a Bononienſibus (Baptiſta & hannibale prædictis eo modo obtruncatis)eueſtigio uocatus in patriam quaſi inuitus rediit.Et ex lanifice imprimis Ioanni paruulo hannibalis filio tutorem & rei publicæ Bononienſis principatum tradiderunt.cuius certæ:ea in rebus aduerſis fortitudo eaque in ſecundis moderatio.qua hactenus oſtenſa eſt.ut herculis filium pro certo omnes eum exiſtimarent.

lanifex hic erat

Qui inter cætera cum exules aliquando per proditionem nocte quadam urbem intraſſent:ac excitato rumore:quaſi uictores exultaſſent:haud quamquam animo deſtitutus: amicis excitatis:correptis armis:in eos animoſe proſiliit.

℃Nec mora ex eis plurimis cæſis:uiriliter ex ciuitate deturbauit.In huiuſmodi autem principatu cum ad annum ſalutis.1453.uſque innocenter ſtetiſſet:die prima menſis octobris Bononiæ ciuitatis moritur . cui ſucceſſit prædictus Ioannes hannibalis Bentiuoli filius.

℃Henricus angliæ rex:uir ingentis animi:atque potentiæ princeps:hac tempeſtate poſt

quam regnum francorum diu debellaſſet:illudq; pro maiori parte in ſuam poteſtatẽ redegiſſet ocii & ſolitudinis iam cupidus alieno magis quam ſuo Iudicio id regnum gubernare cœpit. Vnde & ducis ſuffolti conſilio plurimum confiſus eidem ferme uices ſuas omnes comiſit. Qui leges pro ſuo arbitratu & populis & principibus dicere cœpit. Sed eam ob rem cum res anglica apud anglicos minuere cæpiſſet: Dux oboracẽſis multis co

Suffolti Dux occidiť

actis copiis multiſq; ſtipatus baronibus londinas acceſſit: regis & Regni ſaluti conſulturus: quo audito eius aduentum non expectauit Suffoltus: ſed nauigio ſtatim correpto ſalutem fuga conſuluit: ſed deſtinatam mortem quis effugiet. Miſſi per compendia itinerꝫ qui eum compræhenderent: curſum eiꝰ peruenere: eumq; mox interceptum: in prora nauis qua uehebatur obtruncauerunt. Dux quoq; Somerſeti: qui potens apud regem credebatur captus & in carcerem coniectus: haud multo poſt cum multis nobilibus interfectus eſt.

℄Haſthor manifredus fauentiæ urbis in flaminea italiæ regiõe poſitæ princeps: hoc anno Guidone antonio eius fratre defuncto (cuius multa in rebus bellicis clara facinora referuntur) eidem in principatu fauentiæ & Imolæ ſucceſſit: ſed quãtum ſuperuixerit ignoratur. Et ipſe in armis atq; aliis rebus longe lateq; cognitus. Qui inter cætera aliquando florentinis contra regem Alfonſum militans: contra ipſum præclara geſſit facinora: propter quod: rex ipſe cum de pace totius Italiæ apud Neapolim ageretur: iſtius iniuriæ me

Muros urbis & alia mlť ta extruxit filio eiꝰ commemorat

mor: eum extra comunem pacem cum Sigiſmundo malateſta eſſe uoluit. Hic fauentiaꝫ urbem ſuam muro prævalido cum aggeribus & foſſis profundiſſimis munitiſſimam fecit pallaciumq; ſuum mirifice exornauit: duos filios poſt ſe reliquit: uidelicet carolum natu maiorem: & gallaotum qui ambo eidem in principatu ſucceſſere: treſq; filias: quarꝫ una ſuo infœliciſſimo fato Oſtaſio pollenteſio Rauenæ principi nupta fuit: & nuper in creta perpetuo exilio cum marito damnata: duæ uero aliæ: primo & checho fratribus or 1445 6644
delaphis in coniugio traditæ.

℄Conſtantinus paleologus ultimus græcorum chriſtianorum in oriẽte imperator: hoc anno ioanne eius fratre Imperatore ſine liberis defuncto: eidem in imperium ſuccedens: imperauit annis. 8. Vir ſane ingentis animi atq; potẽtiæ princeps: qui cum primum pel

Draco cognominatꝰ eſt

loponẽſis inſulæ haberetur rex: ſæpius cum turcis confligens: maximam reportabat gloriam: atq; ſuos ſines exiens hoſtium agros populare non extimuit. Cuius rei cauſa Draconis cognomentum aſſecutus eſt: & maximum ſuæ uirtutis triumphum reportauit. Sꝫ poſtmodũ heraclea oppido munitiſſimo ab Amurato principe ſibi adepto: & muro qui græcos a turcis illeſos ſeruabat demolito: adeo illi priſtina cum uirtꝰ decidit: ut & geſto

Ianiſerꝫ hunc iterfecerunt

rum præteritorum omnino immemor: nullum deinceps clarum facinus agere uidere uiſus ſit. Quapropter timore perculſus Amurato ipſi turcorum principi ſe tributariũ ac uectigalẽ fecit: amurato deinde mortuo: mahumetꝰ eiꝰ filiꝰ tributo non cõtẽtus: niſi ei ẽt & imperiũ oẽ & urbẽ toto orbe noiatiſſimã atq; uitã adimeret: nã ſuſcepto patris imperio mox explorata ciuitate eã cũ innumerabili exercitu p ſex & qnquagita dies indeſinẽ

Vbertinus puſcullus poeta brixianus Io. papa 22. uoluit

ter terra mariq; obſidẽs & expugnãs tãdẽ eo i cõflictu a ieniſeris obtrũcato cũ caput ſuũ haſta ſuffixũ p caſtra turcoꝶ ludibrio delatũ fuiſſet: cõſternata uniuerſa ciuitas & græcis uiribus oĩno deſtitutis urbẽ deſeruere. Vnde turci introgreſſi mortalibus pene innumerabilibus obtruncatis: urbẽ oẽm deprædauere t duos hic filios e manibꝰ hoſtiũ euaſos pꝰſe reliqt: q ad põtificẽ Ro. illico neniẽtes cũ ingẽti pietate excepti ſunt. Huiꝰ ãt imperatoris & p̃deceſſoris geſta & Impii amiſſionẽ: ubertinꝰ poſculꝰ ciuis brixianꝰ uir græca latinaq; lingua nõ mediocriter eruditus cum ex eorum præda liber inuaſiſſet: romaꝫ 1446 6645
ueniens pulcherrimo uerſu deſcripſit.

hũc canonizare Auctor opis ſe excuſat in huiꝰ laude

℄Nicolaus tollẽtinas ordinis eremitarum diui auguſtini: qui uidelicet in ãno ſalutis noſtræ. 1294. obiierat. hoc ãno frequẽtatiſſimis miraculis p̃clarꝰ ab Eugenio põtifice toto aſtãte populo ro. omniũq; cardinaliũ cætu cũ maxĩa põpa in ſanctoꝶ cõfeſſoꝶ nũero aggregať: uoluerat nihilominꝰ ioãnes uigeſſimuſſecũdꝰ põti. q de eiꝰ ſanctitate præcipuam habuerat noticiam hũc ei honorem impartiri. ſed multis bellorum atque Sciſmatum perturbationibus & turbinibus uexatus: ac etiam morte præuentus: id hanc adusque diem (diuino: ut arbitror: agente conſilio) ad maiorem ipſius ſanctiſſimi cõfeſſoris gloriã ďlatũ ẽ. Et qa hꝰ ſciſſimi uiri (ut certo expimẽto didici) mlťa fuerũt excellẽtia ſcã Ac illuſtres certe ĩ oĩ ſcitatis gñe uirtutes. q̃s rite hõeſteq;. Ac recta cõſciẽtia uulgari: Et

enarrari poſſunt.Icctrco ſi præter moré ſuſcepti operis lōgius in eius deſcribéda uita me
habebo:magnitudini rerum non meæ ſpecialitati aſcribendum erit.Neq; meæ religio-
nis eo inextolleudo cæcus amor me fallere poteſt:quia quem uniuerſa chriſti eccleſia tā
tis celebrat præconiis:non poteſt non clariſſimus eſſe.Igitur hic Nicolans ex piceno op
pido quod ſancti angeli nuncupatur:ſub Firmana ciuitate mediocribns parentib⁹ natus
prius ſe deo dedicauit,quam deum per ætatem cognoſcere licuit.Aliquantulumq; adul-
tus factus:corpus & animam chriſto domino noſtro imprimis conſecrauit:quem in alta
ris ſacrificio oblatum:paruuli ſpecie ſæpius contemplatus:ab eodem archana nonnolla
cæleſtis aulæ audire promeruit:quæ lingua humana minime dici poſſunt.In adoleſcen-
tiæ itaque primordiis:mundo renuncias:ordinem eremitarum beati Auguſtini comple-
xus eſt.Moxq; religioſus factus:corpuſculum ſuum ab ipſo ſuo religionis ingreſſu mul
tis ieiuniis:uigiliis:uerberibus:aliiſq; ſuppliciis uehementer afflixit.Mondanas quoq; &
carnales delicias a ſe omnes prorſus abdicauit.Orationiue ac contemplationi totum ſe
dedit.Humillima quæq; inſuper religiouis exercitia libentiſſime exercuit:uil magis op-
tans q̃ humilis & nilis atq; abiectus haberi.Omnis eius ſermo:aut rarus : aut cum opus
erat:de moribus:de pietate:de religione:de contemptu mundi : uel de amore dei : pro-
ximiq;:ac de cæleſti patria ſemper fuit.Nullum uerbum ex eo ocioſum:ſed ſanctū omé
ſemper erat.Summa inſuper huius uiri abſtinentia fuit:& mirabilis uitæ auſteritas:Nā
carnes:uinum:oua:lacticinia:piſces:pulmentariaque omnia abiecit:pane ſolo:aquaq; cō-
tentus.Cilicio uero:circuloq; ferreo:ſubtrito laceratoq; ueſtiméto:ſeu habitu utebatur.
quibus carnem ſuam plurimum macerabat.Dura & aſpera ſtrata ſemper elegit:in quib⁹
iacens breuiſſimum ſomnum capiebat. Spinoſis præterea cordulis:& ferreis diſciplinis
carnem ſuam macerabat.Dyabolicas etiam temptationes pertulit multas:cum quib⁹ ét
q̃ frequeuter luctabatur:a quibus ét multis uerberibus afficiebatur.Nec propterea tātis
laboribus tantiſq; uexationibus:nnquam uel in modico a propoſito ſancto deſtitit : nec
charitatis ſeu obedientiæ opera prætermiſit.Omne enim tempus eius:aut uigilando:aut
legendo:aut orando:aut contemplando:aut ſecretas confeſſiones audiédo:uel infirmos
uiſitando contriuit:peccatores arguebat:quos & dulcibus uerbis ad penitétiam reuoca-
bat:præceptaq; ſalutis inceſſanter omnibus dabat.In eo quoque prophetiæ ſpiritus fuit
& multa ante prædixit q̃ fierent.Ad eum multi languentes:nonnulliq; malignis nexati
ſpiritibus ducti:curati ſunt.Sed poſteaquam hic ſanctiſſimus uir cælo receptus eſt:.Ora-
tiones & ſupplicantium uota a qnibuſcūque oblatas benignus audiuit.Vnde & infiniti
prope modum qui diuerſis egritudinibus detinebantur:cum eius patrocinium opemq;
expeterent:ad ſanitatis beneficium mox reuertebatur.Ea propter in toto mundo ei⁹no
men cum multa celebritate receptum eſt:uotaque plurima quotidie fiunt.Et adeo nūc
frequentiſſimis miraculis decoratur:ut poſt apoſtolorum tempora rarus inuétus ſit ſan
ctus eidem comparandus.Et licet aliis atque aliis miraculis claruerit:hoc præſtātiſſimū
uulgatiſſimumq; omnium miraculorum fuiſſe unum exiſtimo:quod poſt eis canoniza
tionem:confeſtim eccleſiæ Ro.iam diu ſciſmatum perturbationibus uexatæ:eius meri
tis & interceſſione erroribus omnibus eliminatis pax ſumma(præter ſpem)coufeſtī red
dita ſit:quæ uſque in præſens maiorem in modum perſeuerat.Ea propter glorioſus ille
pontifex Eugenius cum inenarrabili gaudio eum in ſanctorum numero cōtuliſſet.Hāc
illi ppulchram celebremque decantauit orationem.dicens.Concede queſumus omnipo
tens deus.ut eccleſia tua:quæ in fine ſæculorum ineffabili prouidentia beati Nicholai
confeſſoris tui uirtutum & miraculorum magnitudine corruſcat:ipſius meritis & in-
terceſſione:eliminatis erroribus perpetua pace ac unitate lætetur.Per dominum noſtrū
&ce.Hæc de iſto ſancto Nicolao:non quod uolui:ſed quod potui in eius laude:hoc i uo
lumine dicta ſufficiant.Non quod ille meis:aut cuiuſcunque indigeat alterius laude: ac
non delectari opiner:ſed ad profectus noſtri gratia:cum illius perſæpe indigeamus inter
ceſſione.Et quammaxime ego.qui meritis huius ſanctiſſimi ac glorioſiſſimi cōfeſſoris
multa ac magna ſæpenumero beneficia apud dominum me conſecutum manifeſta fi-
de depræhendi:& potiſſimum in ſæuiſſima peſte:quæ brixianam urbem in anno domi
ni.1478.inuaſerat:de grauiſſima & peſtifera febre eius ope & interceſſione me liberatū
ſenſi:cum prorſus nulla mihi ſalutis ſpes ſupereſſet.Quod ſi ante hac deuotionis nllum
ſtudium a me debebaſ:multo certe nunc amplius adhibendū eſt:cuius pcibus crebro ét

penitétiā hui⁹ cōmemorat & alia geſta

De ſermōe ſuo

De abſtinentia ſua

De temptanōe cū dyabolo

đ ordie uitæ ſuæ

De prophetia

De eius miraculis

oratio in eius canonizatione

Auctor dicit ſe beneficiis huius ſancti fuiſſe liberatum

expertus ſum plurimū in me ualuiſſe.Huius autem anniuerſalis feſtiuitatis dies decima
mēſis ſeptembris celebratur.

papa 218 n Icolaus papa eius nominis quintus:natione Genuēſis: patria Sarzanenſis:Tho- 1447 6646
mas ātea uocatus:patre Bertholomeo chirugico humili familia natus:hoc an
no Eugenio pontifici omnium ſuffragiis pontifex creatus:ſedit annis .8. Vir
certo tante principatu digniſſimus & q̄neceſſarius: omniumq; litterarum ſciētiſſimus:
ac uirorum doctorum obſeruantiſſimus:quos undiq; perquiſiuit:eos quoq; ſemper ubi-
cūq; & pecunia & beneficiis mirifice iuuit.Qui cum omnium pene uirtutum ornatiſſi-
mus haberetur:& in dominum hominesq; benemeritus:uno & eodemq; anno:& epiſco
patus:& cardinalatus ac pontificatus munus:maxima cum omnium pace & admiratio-
Vide rē ne adeptus eſt.Qui cum pontificatum iniſſet:præter omnium ſpem:omnes mundi prin
diuinaꝫ cipes cum eſſet & conſilio & uirtute illuſtris:in omnibus habuit fauorabiles & obſequē
ꝑter cō tes:Cuius rei cauſa & Felix pontifex permotus animaduertens id a deo factum fuiſſe:
ſuetudi e ueſtigio(ad tollendum omne ſciſma)pontificatu ſe ſponte abdicauit:& per oratores ſu
nem os eum pontificem uerum ſalutauit.Quapropter Nicolaus hic uiſa hominis humanita
ducē ſa te:ſtatim Galerum cardinalatus eidem ſolemniter tranſmiſit:atq; Sabaudiæ & germaniæ
baudiæ totius eum legatum ex latere creauit:& quicquid in pontificatu ſanciuerat:approbauit.
cardina Qua quidem concordia adeo non modo lætatus eſt populus Romanus:ſed etiam totus
lē & le- mundus a tanta ſeditione liberatus.Nicolaus uero ne ingratus deo tanti beneficii uide-
gatum retur:ſupplicationes admodum celebres cum populo & clero habuit.Idem & omnes Ita
creat liæ populi effecere:Ea igitur gratia & auctoritate pontificis populi:& principes permo-
ſuppli- ti:ad bella iamdiu concitati: aliquandiu ſubſtitere:Et Federicus iamdiu Romanoꝝ rex
catiōes creatus:una cum Leonora coniuge noua pro corona accipienda Romam conceſſit: Et
ꝓ gra ab ipſo & coronam:& nuptiarum benedictionem accepit.Multa enim hic glorioſus pō
tiis eius tifex in urbe & extra ædificia magnificentiſſime ædificauit:& quam maxime in uatica
federi- no pontificale palacium ſumptuoſiſſime extruxit:& murorum ingentem molem ibidē
cū cum inchoauit:quibus coerceri hoſtes poſſent.ne pōtificis ædes diripere poſſent:Pantheon
uxore quoq;:q; ſancta Maria rotunda uocatur:plumbeo tecto reſtituit.Templum etiam ſancti
coro Theodori a fundamētis erexit:ac ſancti Stephani eccleſiam reſtituit:pontem miluium
nat & urbis menia inſtaurauit: ac urbis uicos ubique ferme ſtrauit.Habentur adhuc mul-
edificia ta ipſius uaſa aurea & argētea:necnon & cruces multæ gemis ornatæ:ac ſacerdotalia ue
eius ſtimenta auro & argento intexta:quæ eius magnificentiam omnibus oſtendunt:libroſ-
ꝗ libris que perpulchros infinitæ multitudinis(cuꝫ adhuc imprimendi ars non ꝓdidiſſet)exſcri
ei⁹ dicit bere fecit.Huic autem plures:quam ulli mortalium dedicati fuerunt libri. Elemoſy-
nas in pauperos & uirgines errogauit:quod expers auaritiæ omnino eſſet. Gratus erga
ſe meritos iuſtitiæ:& pacis amator:atque auctor & conſeruator fuit:iubileum habuit:
S.Ber- permaximum quartū beatum Bernardinum canonizauit:& omnia proſpera eidem ſuc
nardi ceſſit.Tandem cum captam a turcis Conſtantinopolim audiuiſſet: dolore animi : quo
num plurimum cruciabatur:modica febre ſauciatus:diem clauſit extremum:quem ī beati pe
tri baſilica ſepelierunt:Cuius ſepulchro:tale epitaphium inſcriptum habetur.

Hic ſita ſunt quīti nicolai antiſtitis oſſa. Tum bernardino ſtatuit ſua ſacra ſenenſi.
Aurea qui dederat ſæcla roma tibi: Sancta iubilei tempora dum celebrat.
Cōſilio prudēs :uirtute illuſtrior omni: Cinxit honore caput federici coniugis auro:
Excoluit doctos:doctior ipſe uiros. Res italas:icto fœdere compoſuit.
Abſtulit errorē:quo ſciſma īfecerat urbē Attica romanæ:complura uolumina linguæ:
Reſtituit mores:menia templa domos. Prodidit en tumulo fundite thura ſacro:

¶ Eius celebrem memorandamq; uitam Franciſcus philelphus tollentinas egregie com
poſuit.ubi cum miris laudibus extollit.

¶ Philippus maria mediolanenſium dux:hoc anno decimo octauo chalendas ſeptembris 1447
apud Mediolanum urbem ſuam toto orbe famoſiſſimam ſex & quinquaginta annorū
ætatis exiſtens:oculis captus ſine ullo herede uitam cum morte mutauit.Qui cum uita
nulla in deceſſiſſet: funus nec tanto principe ductum eſt.nec etiam ſepulchri decus additum:
ei⁹ mor Quia eius morte audita & cognita : populus in libertatem ſe ſe mox proclamauit.
te pōpa Eapropter: de exequiis eius haud multum cogitatum eſt. Erat hic (ut ſupra ſatis di-
ctum eſt)princeps ſuper omnes mortales ſapientiſſimus:& ingenio peracri:& calido &

quietis ac pacis impatiens:atque imperandi ſummopere auidus in pace bellum & bello pacem querens. In milites quam in ciues indulgentior:Raro in publicum prodiens. Erat in largiendo profuſiſſimus:& in parcendo admodum facilis:ſed ad ſuſpitiones adeo facilis:ut ſæpe fideliſſimos a ſe amicos leuiſſimis ex cauſis alienauerit. De morte omnino nihil audire uolebat:& propterea tonitrua & fulgura maiorem imoduꝫ expaueſcebat.Erat propterea ingenti corpore & terribili facie.Hic Genuam ſibi ſubiicerat.Bononiam.Imolam.Foroiulium:e manibus tirannorum armis eripuerat:& eccleſiæ reſtituit.Suitenſes fero ciſſimos populos armis compeſcuit.De florentinis ac uenetis per ſuos duces ſæpius triumphauit.Amedei Sabaudiæ ducis filiam matrimōio duxit: quam intactam uiduam dimiſit.Alphonſum potentiſſimum regem cum duobus fratribus ſuis altero nauaræ rege:altero compoſtellano magno magiſtro:& infinitis prope Regulis nauali prælio captos & uinctos inſolita uſus liberalitate magnificentiſſime donatos libertati dimiſit.Hunc itaque talem ac tantum principem fortunatum omnibus circumquaque hoſtibus formidabilem:quem omnes & honore & fauore dignum exiſtimabāt ac quaſi uerebantur.tandem in calamitate perductum:ab omnibus mutata fortuna tanquam odio dignum derelictus eſt.

mortē extimeſcebar

De ei⁹ acquiſitiōe & bellis

ℭ Libertas mediolanenſium hic incipit.

ℭ Philippo maria duce itaqꝫ mortuo eodem anno quædam libertas apud mediolanenſes parum duratura cepta eſt.Ipſe enim innumerabilis pene populus cognita ſui Ducis morte:in libertatem quandam erectus.xii.uiros mox delegit:qui rempub.regerent. Et ut id perpetuitatis uim obtineret.Caſtrum iouis inſtar:regiæ excellentiæ ædificatum ceperunt:& protinus ad fundamentum uſque euerterunt. Teſtamentumqꝫ ipſius ſui ducis penitus dilaniauerunt. Verum multi ac multi ad id dominium aſpirare cæperunt.Et inter cæteros franciſcus ſfortia coniugem ſuam blanchā mariam:quæ philippi demortui filia fuerat:hereditatem paternam ſuſcipere debere affirmabat.Sed ciuitas cum nullo pacto iugum cuiuſcumque principis acceptare decerneret:ut libera ſuis legibus dimitteretur:poculū aureum imperatori obtulit:illudqꝫ quot annis ſpopondit offerre.Cōfeſtiꝫ tamen philippi hereditas dilaniari cepta eſt.nam ueneti placentiam urbem:cremam:laudam occupauerunt:atque alia permulta oppida:Sabaudiæ dux ualentiam inuaſit:atque alii & alii multas ciuitates.Res autem pub.mediolanenſium penes nobiles aliquādiu fuit:& eos maxime qui quondam philippi conſilia direxere.Quorum prudentia & conſilio.ita ea res proſpere ducebatur,ut paruo tempore imprimis tria milia gallorum equitum apud Alexandriam profligarentur & delerentur.Et ueneti atqꝫ florentini in unum contra eos conglobari apud Carauagium glaræ Aduæ nobile oppidum franciſco ſfortia eorum imperatore auctore ſuperarentur:& eorum pene copiæ profligarentur,ꝑ quo Lauda ciuitas ab ipſis uenetis occupata:mox in dominorum ſuoꝝ reſtitura eſt. Quibus geſtis:cum franciſcus ſfortia a mediolanenſibus ad infeſtandam Brixiam miſſus fuiſſet ibidem conſtitutus:animaduertens adeſſe tempus:quo principatum mediolanenſe conſequi opportune poſſet:clam cum uenetis foedus iniit.Et inter cætera Senatus uenetus promiſit:quoad uſque ipſum principatum conſequeretur:& pecuniis & armis eidem auxilio adeſſe.Qua re firmatā:mox in mediolanenſes duxit.Et tam pertinaciter ipſum populum & urbem circumquaque obſeſſionem franciſcus ſfortia cōtinuauit:ut in ea quaſi totum frumentum abſumptum fuerit:nec quicquam edulii in ea remanſerit: & iam canes & equi & cætera quæqꝫ animalia immunda ab incolis manderentur.Cumque ultra multitudo tanta famem ferre non poſſet:collectis in unum ciuibus:ad franciſcuꝫ legatos miſerunt:qui eidem & principatum & urbem offerent.Qui mox ingreſſus urbis dominium accepit.Et deinde multis interiectis diebus:denuo cum liberis & coniuge reuerſus ducalibus inſignibus exornatus in triumphantis modum urbem itrauit: Et mox tantam frumenti abundantiam in urbe deuehi fecit:ut quæ prius annonæ careſtiam habebatur:poſtmodum tam uilis habita eſt:ut nec ementores inuenirentur.Sicqꝫ recreato famelico populo:maxima lætitia confeſtim ſit ſubſecuta.pacataqꝫ urbe.franciſcus e ueſtigio arcem:quam furens populus:imo inſanus proſtrauerat:breui reſtituit:quam adeo excellentem refecit:ut ex mirabilibus ſeptem mundi unum merito dici poteſt.

Iouis caſtrū euertūt

Hereditas philippi dilaniat

Vide populi liberi uictorias

ueneto rū conuentio cū ſfortia

Careſtiam mediolani recitat

Frāciſcus ſ ciuitatē obtinet

caſtellū iouis reedificat

1448 ℭ Solis defectio hoc anno quarto callēdas ſeptēbris hora ſexta:facta ē.Quo āno maxia ac cruentiſſima multis in locis ſurrexere bella.In Anglia etenim & in gallia: germania:

Flandria: Pruſia: Panonia: Pollonia:Apulia: ac in uniuerſa Italia(ut dictum eſt) cædes rapinæ:direptiones:incendia:uaſtationes:& alia prope ſubſecuta ſunt mala. Græcis uero Amurato turcorum principe mortuo: multo maiora ſubſecuta ſunt damna:& ſæuiora a Maumeto eius filio ſubſecuta ſunt bella:Sequenti deinde biennio tanta ubiq; peſtis lues:ut de multis pauci remãſerint.Id etiam malũ frequentes terræmotus indicarũt.

❡Franciſcus itaq; ſfortiæ filius philippi mariæ ducis gener: Mediolano tandem hoc anno tertio chalendas marci iure hereditario non ſine labore magno potitus: quartus Mediolanẽſium dux efficitur:& una cum uxore Blanchamaria uiragine:ducauit annis

corpus deſcribit

.16.& menſe uno:Vir in primis robuſtiſſimi corporis cum quadam mirabili membrorum compactione ad conuenientem & decoram proportionem:cum quadam uultus dignitate & maieſtate:ut ſolo aſpectu dignus uideretur imperio: Eratq; in dicendo acerrimus eloquentiſſimuſq;:qui ſua eloquentia:magnanimitate: fortitudine:liberalitate:atq; prudentia:& ſapientia:ueteres quaſi imperatores ſine controuerſia ſuperaret:Et in re militari adeo ſemper uictorioſiſſimus fuit:ut poſt Cæſarem par illi in tota Italia nõ inueniret.

mutius hui9 pr̃ fuit

Hic namq; ab ipſa ſua adoleſcentia cum Mutio attendulo ſfortia cognominato patre ſuo fortiſſimo militare cœpit:atq; eidem mortuo i rebus bellicis adhuc adoleſcens ſucceſſit.Qui in ipſa ſua iuuenili etiam ætate:quanta imprimis contra Brachiũ ſupremũ imperatorem:cõtraq; florentinos:uenetos:ac contra Eugenium pontificem:contra Mediolanenſes:ligures quoq;:ac gallos tranſalpinos:contra deniq; omnes italos obtinuerit

uictorias commemorat

uictorias:multis in locis clariſſima extant trophea:quæ illum ſuper ethera uehunt:& quæ clariſſime geſſerit in multorum poetarum:oratorumq; ſcriptis uerſantur: Cuius etiam hiſtoriæ & poemata de ſuis operibus edita publice leguntur.Ipſe enim ſuo ſæculo orbem terruit.Italiam lacerauit:picenum cum tota prouincia: & Mediolanum cum toto regno ſibi ſubiiciens:multos antiquorum in rebus ſtrenue geſtis ſuperauit:Cumq; ſæpenumero conflixerit(ut par eſt)nunq̃ ſine honore diſceſſit:nũq̃q; certauit:quin profligato uictoq; hoſte:palmam retulerit.Eius autem ſapientia:& induſtria guelphorum

factiones ſopiuit

& gibellinorum factiones ex lombardia:aut ſopitæ:aut ſublatæ ſunt:eo q̧ omnes tanq̃ optimus omnium pater:uno animo complexerit.Cuius exemplo multi potentatus ducti:itidem effecere.Hic itaq; Mediolanum ingreſſus:ex inteſtinis odiis:& ſeditionibus: ita deſtructum:uaſtatum:cenoſumq; offendit:ut nulla quaſi tãtæ ciuitatis facies ineſſet: Collapſum erat Iouis caſtrum:deſerti uici:cenoſa uniuerſa ciuitas:& omniũ rerum charitate laborabat:Eam ob rem artifices omnes:aut pulſi: aut ſponte ſua:ad exteras gẽtes neceſſitate cõpulſi ꝓfugerãt.Quid plura nullũ(ut ita dixeri)urbanitatis:aut pietatis:aut

de pace facta

religionis in toto regno.cernebatur indicium.Sed clementiſſimus priceps:quadriennio poſt ſuorum ſubditorum calamitate permotus:pacem cum uenetis perutilem compoſuit:Et inſtaurãdas exhornandaſq; ciuitates:componendoſue mores ſubditorum ſuorum

de edificiis ei9 de ueneratione ſua ab oibus exibita

animum adiecit:ita ut breui conualeſcentes meliorem faciem præ ſe tulerint.Cuius exemplo permoti ueneti:ferrarienſes:florentini:aliiq; italiæ principes:idipſum ſuis in urbibus effecere:Propter q̃ non ſolum dux:ſed & totius patriæ pater:merito appellari potuit.Genuenſes autem inter ſe ſe diſcidentes:hominis bonitate permoti atq; allecti:urbem ſuam cum uniuerſo ſuo regno eidem crediderunt.Ipſum enim francorum rexi &

caſtellũ hoſpitale & alia edificat

Burgũdiæ ac Sabaudiæ duces ac uniuerſa Italia tanq̃ patrem uenerabantur:& tanq̃ omnium patronum uniuerſi excollebant.Edificauit autem magnificentiſſime & Mediolani & alibi.In primis Iouis caſtellum a fundamẽtis reſtituit:aliudq; in Lauda ciuitate maxima impenſa erexit.Hoſpitale magnificentiſſimum ſuperbiſſimumq; inſanis quaſi extructionibus in urbe ſundauit.Templum maius iamdiu inchoatum:ſua opera maximũ accepit incrementum:Sacella nonnulla & monaſteria taʒ mulierum q̃ uirorum ædifica

nauile magnũ

uit.Nauile permaximum ex Addua fluuio in urbe conduxit:& alia pene innumerabilia: beneficia urbi contulit. Qui &ſi cunctos principes & ſapientia & fœlicitate ſuperaſſet:

de ardore mulierum

in ſenectute tamen:ueluti alter Salomon ſapientiſſimus:mulierum ardore deceptus:nimium præuaricatus eſt.Id tamen in eo laudabile fuit:q̧ licet in Veneream intemperantiam turpiter ageret:nullam uiolenter aut in uitam ſibi ſumitti paſſus unq̃ fuit. Tandẽ

de filiis ei9 atq; filiab9

ſex poſt ſe relictis ex uxore maſculis & famellis duabus:ãno ſalutis noſtræ:1466. martio menſe mortuus eſt.anno ætatis ſuæ ſexto & ſexageſſimo:funeratuſq; cum ingenti pompa in maximo urbis templo loco ſublimi & penſili.

1449 ℭ Terræmotus hoc anno in regno maxime neapolitano toto adeo grandis fuit: qualis nulla uiuentium memoria extitit. Ita ut multa regni oppida funditus corruerint. Inter quæ Arrianum ita abſortum fuit: tamquam ſi mare eum abſorbuiſſet. Caraque ciuitas non abſque inſigni ruina ſuperfuit: ubi circiter triginta hominum milia inter cadentia tecta perierint. Neapolitanorum uero nobiliores ædes diſciſſe diſiectæque fuerunt. Nec templum in ea urbe ſuperfuit: quod leſionem aliquam non ſenſerint. Verum pauloposſt ipſa ciuitas & cum diligentia ac Regis Alphonſi liberalitate refecta fuit.

30. hominum milia ex terremotu occiſa

1450 ℭ Iobyleus magnus hoc anno Romæ refertiſſimus fuit: maxima ſcilicet hominum frequentia. Quo tanta hominum multitudo acceſſit: quanta unquam antea acceſſerit. Vnde (ut aiunt) cum e uaticano ſemel pontificis benedictione accepta peregrini ad urbem redirent: facta eſt cuiuſdam cardinalis mula obuiam: ita ut neque uenientes neque redeuntes obſequentium multitudinem cædere poſſent: cadente uno ſuper alio ſuper mulam illam a multitudine iam oppreſſam: ad ducenta hominum corpora: & equos tres ſuffocata ſunt. Multi etiam a latere pontis in flumine cadentes: in undis periere. Multi eorum in ſancto celſo haud longe a ponte ſepulti ſunt. Reliqui uero in uaticano i campo ſancto. Eorum autem pecuniis: qui mortui fuerant: Duæ capellæ adhuc extantes ante pontem ædificatæ ſunt. pontifex autem eorum uices non mediocriter dolens: totũ fere annum illum in celebrationibus & ſtationibus conſumpſit. Eo enim i Iobyleo põtificis prudentia & diligentia nulla ad uictus neceſſaria tantæ multitudini unquam defuit.

capellæ duæ extructæ

6699 1450 ℭ Borſius Eſtenſis marchio: poſtea primus Ferrariæ Dux: Leonelli marchionis frater: nicolaique marchionis ex concubina filius: hoc anno Leonello germano defuncto in regnum ferrariæ ſuccedens: ducauit annis uno & uiginti. Vir certe ingenio diuino & moribus ſupra hominem: in quo nihil fucatum: nihil ſubdolum: nihilque niſi magnificum aut excelſum: aut admirandum erat. Cuius uerba ſapientiæ plena. opera uero grauiſſima ac ſemper regia. Et propterea eidem omnia ſemper fuerunt ſecunda atque fauſta. Deus enim ipſe qui omnia curat & duplicat: eum quoad uixit in omnibus comitari uiſus eſt. Vnde & uniuerſi totius orbis reges & principes ipſum tamquam ſimulachrum omnis uirtutis & laudis ſemper uenerabantur. Ad hunc cum Federicus cæſar ſuo in principio regni acceſſiſſet: uiſa hominis celſitudine & animi magnitudine illum mutinæ & rhegii lepidi ducem primo creauit. Deinde multis exactis annis: Romam accedens: a paulo põtifice romano laute magnificeq; exceptus: etiam ferrariæ ab eodem ducatus titulo inſignitus eſt. Hic itaq; Borſius leonello extra matrimonium nato ſucceſſit. Eorum autem pater nicolaus cum hos & alios plurimos uariis ex concubinis genuiſſet filios: uxoremq; propiam in adulterio depræhenſam una cum dilectiſſimo filio interfeciſſet; ſenio iã confectus aliam uidelicet Rizardam Saluzianam duxit uxorem: ex qua duos tantum ſuſcepit filios. Herculem uidelicet & Sigiſmundum extantes: quos moriens regni heredes ſub Leonelli prædicti filii ſui tutela reliquit. Sed leonellus patre defuncto cum eſſet regnãdi cupidus: ſpretis fratribus paruulis legiptime natis: eos neapolim relegauit: atq; ita regnum omne occupauit. Cumque & ipſe Ludouici gonzagæ ſororem duxiſſet uxorẽ ex ea unicum tantum nomine nicolaum ſuſcepit filium. Quo nato: haud multo poſt & ipſe mortuus eſt: Nicolao filio paruulo: propter ætatem huic borſio una cum imperio credito: hac conditione: ut cum idem nicolaus ad maturam ætatem deueniſſet: eidem principatum reſtitueret. At borſius principatu ſuſcepto: cum eſſet & conſcientia ac prudentia admodum inſignis: confeſtim Herculem & Sigiſmundum a leonello relegatos in regnum reuocauit: & eos omnes ac ipſum nicolaum tãquam filios cariſſimos aluit. Aduentiente deniq; huius incliti principis dormitione: & Hercules & nicolaus ad paternum aſpirabant imperium. Hercules uidelicet ꝙ eſſet borſio germanus & patri legiptimus filius ſibi regnum deberi iure hereditatis affirmabat. Nicolaus uero ea ſe ratione tuebať ꝙ de Leonello natus eſſet: cui Borſius fidem dederat regnum ſibi reſtituturum. Sed hercules (ut erat animo & caliditate præſtantior) uenetorum auxilio fretus: cui cõfeſtim biremes & ſolcatas naues cum pugilibus tranſmiſerant: nouam urbis ferrariæ arcem occupat: & eius frater Sigiſmundus ueterem. At Nicolaus comperto: ꝙ hercules munitiones occupaſſet: ad Ludouicum auunculum: tum mantuæ principem imprudenter nimium confugit: ſicq; Hercules (Nicolao ſecluſo) regnum obtinuit.

Magnificẽtiã hois cõmemorat

Federicus cæſar hũc ducẽ facit

rizarda uxor

Leonellus fratres legiptios relegat

Ad Borſium igitur rediens cuius innumeræ fuerunt laudes & ingentia præconia. Dico ꝙ tãto & multo maiore fuit dignus imperio. Si corporis pulchritudinem: fortitudinem: ſapientiam: prudentiam: conſilium: magnanimitatem: celſitudinem: munificentiam: iuſticiam: liberalitatemque: ac pietatem: & religionem: atque pleraq; alia quæ in homine reperiri poſſunt: inſpicias.

De religione eius hic dicit atq; doctrina

Erat præterea diuinarum humanarumq; litterarum egregie doctus: & eam ob rem doctorum uirorum amantiſſimus habebatur: & eos undecũque haberi poſſent: ſuo in Gymnaſio ad ſe conuocauit. Erat quoque caſtus: pudicus: & in omni actione honeſtus: quæ res raro in principe inueniuntur. Diuinum cultum deuotiſſime excoluit: pontificem maximũ & reliquos eccleſiæ ſanctæ prælatos ac religioſos omnes ſemper honorauit. Honorauitque reliquos chriſtianæ fidei principes: a quibus etiam ſumme meruit honorari & diligi. Nulli uel magno uel paruo iniuriam unquam facere didicit: ſed ſorte contentus ſecundum doctrinam apoſtoli cum omnibus ſemp pacem habere uoluit: & propterea a nullis aliqua moleſtia unquam laceſſitus fuit.

Iniuriarum imemor

Fuit præterea iniuriarum & maximarum immemor: immo iuxta Socratis philoſophi documentum: ſemper & amicis benefecit: & inimicos reddidit amicos: quod permultis argumentis compertum eſt. Hic urbem ſuam ferrarienſem miris ac præclaris ædificiis: tũ publicis: tumque priuatis quaſi quendam paradiſum fecit.

Aedificia plura ipſius carthuſiæ monaſterium fecit

Nam arcem nouam & curiã pulchrioribus ædificiis clariores reddidit. Et alia ſuperbiſſima ædificia intus & extra ꝑ agrum ferrarienſem admiratione digna conſtruxit. Menia quoque urbis pro maiori parte reſtituit. Monaſterium inſuper toto orbe terrarum celeberrimum ingenti impenſa ordini carthuſienſium a ſolo conſtruxit: atque alia plurima monaſteria reſtituit. Denique cum de deo: deque omnibus gentibus benemeritus fuiſſet: anno regni ſui. 21. ĩ pace quieuit. Cuius corpus apud carthuſiam a ſe ædificatam ingenti pompa delatum: humili loco illud ſepeliri mandauit: nullis ex ſe relictis filiis.

❡ Mahumetus magnus turcorum Imperator: octauus ex clariſſima Othomanorum familia natus. Amurati principis filius: qui fuit Mahumeti: qui fuit Amurati: qui fuit Orchani: qui fuit Othomani: a quo ipſa illuſtris othomanorum familia nomen ſortita fuerat. 1450

Hoc anno a patre adhuc uiuente princeps ſuffectus: imperauit annis uno & triginta & menſibus quinque. Hic autem cum a patre princeps inſtitutus fuiſſet: quattuor & uiginti ætatis annos habebat. Qui inito Imperio: patrem clariſſimum in omnibus ſuperare annixus eſt.

Magnꝰ turcus appellatus

Et propterea ex rerum geſtarum magnitudine: magnus turchus appellatus eſt. Quippe ſicut patrem in rebus geſtis ita & in uitiis & præſertim ſæuitia ſupauit. Hic itaque poſt patrem in aſia minori tantummodo regnare cæpit: ſed illico ob animi eius magnitudinem auctis uiribus: ingentes copias in Europam per helleſpontum claſſe traiecit. Vbi breui multas græcorum urbes (præter conſtantinopolim) occupauit: Reſtabatq; ipſa imperialis ciuitas orientis totius columen. Vbi innumerabilia certe extabant rerum geſtarum præclariſſimarum monimenta: quam etiam ſummo deſiderio occupare cupiens prius occaſionem quærere cæpit: & caſtello haud longe a Boſſori littore ad Euxinium tendentis condito: contra fœdera ex improuiſo agros uicoſque bizantinos depopulare cæpit: & poſt innumeras cædes: multamque predam abactam: undiq; copiis terreſtribus atque maritimis contractis magnum cõgregauit exercitum: & cum eodem ad urbem properauit. Illamq; ingentibus machinis & oppugnare & obſidere ac dilacerare tam diu ſtatuit: donec poſt quinquageſimum diem illam obtineret.

Quinquaginta dies urbem expugnauit

Vide crudelitaté magnam

Captaq; urbe: illaʒ in prædam militibus expoliandam expoſuit. Neq; eo contentus: niſi ſacerdotes & chriſti miniſtros omnes ſine ulla miſericordia dilacerare præciperet: ſacraſq; uirgines inceſtare: matronas quoque & earum uirgines ludibrio haberi mandaret. Deinde uniuerſam plebem uenundari iuſſiſſet. Quibus geſtis: ut nobilitatem omnem prorſus deleret: ipſe calidus canis per tentoria quæq; paſſim & publice edicere præcepit: ut quiſque nobilis ſi ſe redimere uellet: in ſui ipſius arbitrio foret. quo quidem rumore per caſtra ſparſo: qſque nobilis qui priuatis continebatur cuſtodiis: ſeipſum prodiit. Atque ita eo modo cõplures urbis primores cogniti: & ad mahumetum perducti: dum infœlices libertatẽ ſperant: in miſeram mortem incurrerunt. Eos nãq; ſæuus canis: ueluti pecora nudatos: ſuo in conſpectu trucidare præcepit. Hæc & his ſimilia in peram Genuenſium coloniam eum commiſiſſe ferunt. Conſtantinopoli itaq; potitus: & in ea imperator declaratus: confeſtim peloponeſum omnem armis cæpit: & chriſtianum populum omnem ex

ea abduxit:& in turpiſſimam ſeruitutem eum conſtituit.Inde in Achayam mouens &
ipſam:& Acharniam:& Epyrum:& maiorem Macedoniæ partem:atque bulgariam om
nem cum Raxia:& Seruia:& quicquid ab Andrinopoli:Samumque amnem: & Danubi-
um fluuium interiacet:inuaſit:& chriſtianis omnino abſtulit. Valachia etiam eas ob res
timore perculſa pro maiori parte ad eum defecit.Boſinam poſtmodum ingreſſus: tanq̃
horrenda tempeſtas cuncta uaſtauit.Eam quoque cum uniuerſo regno & rege tandem
compræhendit Leſbon:i.Mithilenem inſuper nobilem Genuenſium inſulam: maxima
cum humani ſanguinis effuſione cæpit:eius etiam infœlices animas in aſiam tráſporta
re mandauit. Nec facile quidem commemorari poſſet : uirorum nobilium multitudi-
nem:ac ſacerdotum religioſorumq;:quos ubiq; morte cruentiſſima rapi fecit: ſenes:iu-
uenesque uiros:ac mulieres in plateis tanq̃ boues mactari permiſit . Nullam matronis:
nullamue uirginibus ſeruabat reuerentiam.In Raſia autem principibus illis : quos deſ-
potos uocant:oculos erui præcepit.Deinhinc Synopem urbem uetuſtiſſimam & Tra-
pezundam diripuit:earumque incolas una cum earum imperatore:omnes captiuos ab
duxit:Euboiam inſuper uenetorum inſulam inuaſit:quam una cum calcide eiuſdem in
ſulæ urbe diu expugnauit:& illaʒ tandem cum multa hominum ſtrage compræhendit:
& de ea triumphauit.In aſya itaq; minore :duodecim regna obtinuit:uidelicet:pontum
Bythiniam:Capadociam:Paphlagoniam:Ciliciam:Pamphiliam:liciam:Cariam: Lydiaʒ:
Cariam:Lyciam:& Phrigiam:ac omne ferme heleſpontum ſeu Moream:atq; alia mul-
ta:ac multa occupauit:quæ commemorare longum eſſet innumeras plane gentes: & in
credibiles populos ſæpe in bellis fudit:& profligauit:adeo ut eius rei gratia totius pene
orientis imperator fuerit conſtitutus.Nec propterea qui ad gerenda bella tam crudelis
fuerat:a ſpurca libidine ſe temperabat:ad quam ueluti impudentiſſimus porcus ſemper
ferebatur.In mares enim & fœminas equaliter ardebat:puerorum enim turbam:ac fœ
minarum pro ſe in libidinem clauſam cuſtodiri faciebat : nec tamen libido ipſa : in eo
crudelitatem nec in minimo minuebat:quinymo ex iis quorum amore tenebatur pue-
ros puellaſque leuiſſimis ex cauſis perſæpe interficiebat.Et ut ad effrenatam libidineʒ
perdurare diuitius poſſet puluerem quandam ſuis præbentibus medicis certis diebus
ſumebat:qua & corpus ad libidinem concitatus etiam eius animus attrocior feroci-
orq; efficeretur.Non a ſuis amari:ſed pariter ab omnibus timeri uolebat . Qui ut pri-
mum patris ſceptrum tenere cæpit:in ſanguinem ſuum crudelitatis initia edidit.Fratrē
enim unicum ex eadem matre natum:in cunis iacentem:ad ſe deferri & coram ſe ſtran
gulari fecit:ne adultus ſibi aliquando aduerſari poſſet.Hoc præcipuum in eo:& memo
ratu dignum erat:ꝙ ſummam iuſticiam omnibus equaliter miniſtrabat: & uirorum il-
luſtrium in bellis gerendis uirtutes ſummopere calebat. Vnde hiſtorias tam latinas q̃
græcas:atq; barbaras cupidiſſime legere & audire uolebat.Eius enim facies hominis fa
ciem præ ſe ferebat : ſed Aſpectus quidem horridus erat oculi ſedi haud recti:ſed in an-
gulis reflexi:maxime cum aliquem non recte ſpectabant.Frons alta erat:& poſterior ca
pitis pars eminens:Naſus in medio tumidus:ſupra labrum aliquantulum incuruus de-
ferrebatur.Macillenta facies intra maxillas concauata pallidiſſima oſtendebatur.Cor
pus robuſtum firmumq; oſſibus:ac membris comunem hominis magnitudinem ali-
quantulum excedebat:quod certe a teneris annis omnibus laboribus aſſuefecit:& ma-
xime in iis:quæ ad tollerandam militiam ſufficere uidebantur.currédo.ſ.& equitando:
haſtas & gladios tractando. Qui cum artem inferrendi:uitandiq; ictus perdiſceret fu-
ſtum ferreum ad ludum pro gladio uti conſueuit:quo gladius ei leuior ac tollerabilior
poſtea uideretur.Denique cum plurima patris exempla haberet imitanda: relicta beni-
gnitate:clementia:ac liberalitate: uicia tantum(præter iuſtitiam maximam)complexus
eſt.Solam patris in rebus bellicis gerendis animi magnitudinem prudentiamq; imita-
tus ē:quá etiam crudelitate:atque malicia fedauit:Et licet chriſtiana matre natus eſſet:
chriſtiano tamen nomini quoad uixit inimiciſſimus fuit.Hic alexandro magno uirtu-
te & rerum geſtarum magnitudine perſimilis fuit.Qui ad ciliciæ anguſtias cum exerci
tu penetrauit:quo in loco Alexandri memorabili clade Darium ſuperauit & interfecit.
Qui cum innumerabiles filios genuiſſet:Bayſetum & Zayllabum legiptimos poſt ſe
reliquit:pro quibus eo mortuo:magnus tumultus Bizantinam urbem inuaſit:cum alii
Bayſetum natu maiorem imperatorem poſtularent:alii:qui zayllabum minorem : Vi

Prouincias captas cōmemorar & urbes ualachia boſina mitilenem raſia ſinopes trapezūda euboia
.12.regna cæpit
de eius ſpurca libidine
Ffm ꝓprium interfecit
de eius iuſticia
Hiſtorias amabat
de eius corporis habitu
ex xp̄iana matre natus fuit
filii legiptimi duo

cerunt tamen Bayſeti amici. Et ſic tandem eo abſente ipſum nomine patris turci impe
ratorem conſtituerunt. Demum dum in oriente in expeditionem hic Mahumetus con
tra unger machmeth aſſibei filius proficiſcere decreuiſſet: in expeditionem conſtitu-
tus: anno ætatis ſuæ octauo & quinquageſimo: non ſine ſuſpicione ueneni in caſtris mo
ritur: & in Conſtantinopolim delatus magna exequiarum pompa ſepellitur. Ad quem
Baſſietus ueniens: maximum ſuo Sepulchro impendit honorem: atque illi tale Epigra-
ma in græco ſermone ſcribi fecit: uidelicet.

Qui uici innumeros populos: tot regna tot urbes:
Solus & imenſi: qui timor orbis eram:
Me rapuit quæcumq; rapit mors improba: ſed ſum
Virtute excelſa ductus ad aſtra tamen:
Maior alexander non me fuit hanibal & non
Fuderit auſonos tot ille duces:
Vici uictores danaos: domuiq; feroces
Chaoniæ populos: ſauromathaſq; truces:
Panonius ſenſit: quantum ſurgebat in armis
Vis mea: quæ latio cognita nuper erat.
Arſacidæ ſenſere manus has ſenſit arabſq;
Et mea ſont per ſe cognita tela duci:
Mens fuerat bellare rhodom ſuperare ſuperbam
Italiam: ſed non fata dedere modum:
Hei mihi nam rapuit mors aſpera quæq; ſub alto
Pectore condideram: uertit & hora breuis:
Sic hominum faſtus: & eunt ſic ſchemata: ſicq;
Imperia: atq; aurum: quicquid & orbis habet.

.60. ho minú milia peſtis aſſum pſit in medio lano

¶ Peſtis cruentiſſima hoc anno multis in locis italiæ: & quammaxime Mediolani de-
ſæuit: ubi a ſexaginta hominum milia urbanæ multitudinis extinxerint: & per eius
agrum fæda ſtrage etiam deſæuit. Sequenti uero anno adeo ubiq; laboratum eſt; ut pau
ci de multis ſuperfuerint: quod quidem malum præterita penuria induxit: ac etiam ſu-
perior Solis defectio: & frequentes terræmotus indicauere.

¶ Ludouicus Alberti cæſaris (iam demortui) ex ſorore nepos: hoc anno hērico bauariæ 1451
Duce defuncto: quod ſubditos ſuos in præcedenti anno Iubilei prohibebat ne Ro-
mam peterent: timens ne prouincia pecunia exhauriretur: ipſo anno defunctus eſt & ip
ſe adoleſcens in Ducatu ſuccedens multis annis regnauit Magni animi: & ſpiritus iuue-
nis gloriæ inter cætera cupidus: & pecuniarum contemptor. Qui uxorem ex Saxonia:
Federici cæſaris neptem duxit: ex qua cum prolem non ſuſciperet ad tollendas lites &
pacem componendam animum adiiecit ea propter multas: ac multas littes in Germa-
nia ſua auctoritate & dexteritate compoſuit. Quamuis ſæpe multum conatus reconci-
liari cæſari Federico latiſlaum regem nequiuerit. Hic cum uerus chriſticola eſſet: Iudæ
os omnes ſuo e dominio expulit.

Iudeos oés expulit

¶ Ordo fratrum theutonicorum: qui ſanctæ Mariæ fratres nuncupantur: quique uni-
uerſæ pruſiæ & liuoniæ dominantur: hac tempeſtate maxima incomoda & damna: atq;
cedes a caſſimiro poloniæ rege ſuſceperunt. Superioribus & enim annis cum patre hu-
ius caſſimiri ulatiſlao rege etiam acri prælio inito maximam ſtragem accepit. In quo
quidem conflictu magnus ordinis Magiſter cum primariis uiris: qui comentatores
apud eos uocantur equeſtris ordinis inſigniti qui numero ſexcenti fuerunt omnes cum
ſua multitudine perierunt. Sed nec polonio tum fuit incruenta uictoria. Tartaris & li-
tuanis innumerabilibus eo in exercitu accitis magna ex parte ceſis. Quamobrez pruſia
tum fortunam regis ſecuta omnis excepto quodam oppido permaximo & fortiſſimo:
ad uictorem defecit. Sed paulo poſt interueniente Sigiſmundo optimo cæſare pax in-
ter eos conſtituta pecunia non parua polono data: pruſia omnis ordini reddita eſt. Nec
deinde ad hæc uſque tempora ordo ipſe i poſſeſſione ſua niſi a caſimiro rege iſto turba
tus eſt qui & ipſe plurima intulit damna.

ſexcēti princi pes occiſi

¶ Ordo autem ipſe: uidelicet ſanctæ Mariæ theutonicorum nuncupatus quem ex in-
aduertentia prætermiſimus ſub Federico eius nominis ſecundo: circha annos ſalutis

noſtræ.1230.eo tempore quo & ordines prædicatorum & minorum in Theutonia ini-
tium hoc modo ſumpſit.Eo quippe tempore cum chriſtiani ptholomaydem inſignem
Syriæ ciuitatem amiſiſſent:theutones iſti qui etiam tum ordo ſanctæ Mariæ eiſdem in
regionibus appellabantur:inde expulſi:ſua in germania tandem rediere.Vbi cuȝ eſſent
in primis uiri nobiles:ac rerum militaris peritiſſimi : ne per ocium marcerent : Federi-
cum tum cæſarem adierunt:& pruſiam prouinciam nobilem Germaniæ conterminam
chriſti cultum ſpernentem eidem ſignificauerunt : adiicientesq; ſæpius homines illius
gentis in Saxones & cæteros uicinos excurrere non uerenturatq; inde magnaȝ uim pe-
corum abigunt.Eſſeq; ſibi animo ipſam barbaram gentem compeſcere : modo ipſa ſua
imperatoria maieſtas annuat:prouinciamq; ſibi & ordini ſuo perpetuo poſſidendaȝ ſuo
iure tradere:ſi eam armis aquirant.Iam enim Manſonitæ Duces qui ſe eius terræ domi-
nos affirmabant:ſuum ius ſibi ceſſerant.Grata utiq; petitio Cæſari fuit:qui collaudato
propoſito:quas uoluere fratres:ſub aurea Bulla litteras conceſſit.Illi autem illico ſum-
ptis armis:breui tempore quicqd prutenici iuris fuerat: occupauerunt. Exin traiecto
etiam uiſtulæ fluuio:plures alias gentes ſtrauerunt.Indeq; paganis fugatis & deletis:om-
nem pruſiam acquiſiuerunt. Ex illo tpe lingua theutonica in pruſia introducta eſt. Et
cultus chriſti ipſis gentibus imperatus eſt.Moxq; ibidem eccleſiæ pontificales plurimæ
erectæ ſunt:quorum epiſcopi habitum huiuſce religionis geſtare oportet.Aedificarunt
autem ipſi fratres oppidum nobiliſſimum inter cætera ædificia:quod Mariæ burgum
nuncuparunt:cum Arce nobiliſſima: atq; ampliſſima pro ſede magni eorum Magiſtri:
qui ipſis fratribus præeſſe debebat.Igitur cum theutones huius religionis inuentores &
auctores extiterint:ea propter nemo ad eam recipitur niſi nobilis theutonicus:& qui ꝓ
chriſti euangelio propoſitum habeat armis pugnare.Ob eam itaq; rem ueſtimentis al-
bis utuntur:cum nigra cruce deſuper inſuta:Barbamq; nutriunt omnes exceptis qui di
uinis inſeruiunt.Pro Canonicis horis tot pater noſter admodum Rhodiorum militum
dicunt:nec litteras diſcunt:Maxime profecto his opes:nec minor potentia regibus ſunt.
Sæpe cum polonibus:& maxime hoc anno:qui eſt quinquageſimuſprimus ſuper Mileſi
mum quadringenteſimum cum caſſimiro rege de regni confinibus & iuribus acriter
pugnauerunt.

Mãſo-
nitæ
Duces

Pruſiaȝ
ꝓuĩciã
iſte or-
do ca-
pit &
xp̄iana
efficit
uide ha
bitum
hui⁹ or
dinis &
mores

℃Pruſia autem horum fratrum poſſeſſio:plæriſq; mortalibus incognita eſt:quædam ꝓ
uincia ampliſſima:ſed quammaxime longiſſima : & pro maiori parte eſt circha uiſtulæ
fluminis ripas hinc & inde conſtituta:& Sarmatiæ terminos habet:ac prope Maſſege-
tas eſt conſtituta:atq; ipſos polonos habet propinquos. Quæ quidem regio frumenti
eſt ferax:aquiſq; irrigua:& colonis plena.Multa habet ambitioſa oppida:& quampluri
mos Maris refluxus:qui amenam efficiunt patriaȝ:pecorumq; ingens uis. Et multa in
ea eſt uenatio:atq; piſcatio piſcium:quæ res prouinciam admodum efficiunt diuitem:
ptholæmeus Goſmographus de hac prouincia mentionem facit.

℃Liuonia etiam eſt alia prouincia:horum fratrum theutonicorum dictionis : quæ eſt
ultima chriſtianorum poſſeſſio: & inter pruſiam & hanc : Maſſegeta prouincia(a qua
Maſſegeta gentes nomen ſumpſere)ſed hæc eſt iuris polonorum regum:unde plurimæ
perſæpe de confinibus oriuntur lites : hanc etiam prouinciam ipſe ordo ſibi armis ac-
quiſiuit:& chriſti ſacra ſuſcipere coegit:cum eſſet ſimiliter & ipſa antea gentilis:& ydo-
la coleret.Aiunt eam alluere mare baltheum ab occidente: & ad ſeptentrionem dicũt
habere homines ſemiferos : cum quibus nulluȝ linguæ comertium nauigantes habent:
ſed ſignis tantum & nutibus ſuas merces comutant:Meridiolane autem ſynus Saxonũ:
& prutenum eſſe affirmant.Tartari hanc prouinciam perſæpe excurrunt:qui etiam no
ſtris temporibus magnas ſtrages ab ipſis religioſis acceperunt.Maſſegetha autem pro-
uincia:neque chriſtiana uel neq; omnino gentilis eſt:licet chriſtiano regni pareat parua
utiq; eſt regio unius:uidelicet diei itineris lata:ſed longiſſima perhibetur.

hoĩes
ſylue
ſtres in
hac ſũt
Maſſe-
geta ꝓ
uincia

℃Michelletus flamineus ex cotignola eiuſdem regionis oppido attendulaq; familia na
tus,uir quidem impigerrimus:ac inter primarios ſuæ ætatis rei militaris Duces merito
annumeratus:hac tempeſtate cum pluribus annis uniuerſales Venetorum copias gu-
bernaſſet:& plurima:ac præclariſſima geſſiſſet facinora:a Franciſco ſſortia in carauagi
enſi conflictu ſuperatus:ac profligatus:eidem Franciſco nepoti ſuo iam Mediolanenſiũ
Duce conſtituto(præ timore Venetorum)inheſit:& militiæ iam grandæuus abrenunci

ans:quietem uitæ ſuæ conſentaneam inuenit. Cui idem nepos Franciſcus pallazolum in agro Derdonenſi oppidum cum annua penſione fruendum conceſſit. Vbi & reliquũ uitæ ſuæ tempus maxima in pace contriuit. Fuit itaq; Michelletus hic magni ingenii magnæq; fortitudinis uir:atq; rei militaris ſcientia admodum illuſtratus:& plærũq; uictorioſus. Qui primũ apud uenetos militans philippi ducis mediolani caſtra apud quã-

Exercitus ducis confregit dam padi inſulam:in Cremonenſi agro penitus confregit: ac magnam ipſius ducis militiæ partem exuit & cæpit:& Cremonam dictionis Franciſci ſfortiæ a philippo ſocero ſuo obſeſſam liberauit:uniuerſam deide Geram Adduæ ipſi philippo duci ademit:& in uenetorum poteſtatem redegit. Vbi tranſnarato Adduæ fluuio:uniuerſum Mediolanenſem agrum hoſtiliter percurrit & multa incendia:& direptiones peregit: & ad ipſas uſq; urbis foſſas accurrere non extimuit. inde etiam direpto Brianciæ monte Briuium oppidum cæpit. Cumq; ad leuchum oppidum natura munitiſſimum perueniſſet. quod eſt larii laci caput:eumq; ingenti uirtute oppugnare cepiſſet:diuq; fruſtra tempus teruiſſet: poſt innumeras datas acceptaſq; ſtrages:deniq; uniuerſo ferme conſumpto exercitu: & inedia & hoſtium uulneribus atq; equis omnibus macie comſumptis: re infecta abiẽs: brixiam deuenit. Demum mortuo philippo: cum in geram adduæ cum innumerabili-

a franciſco ſfortia pſligaƭ bus copiis:tum uenetorum:tum florentinorum contra franciſcum ſfortiam nepotem ſuum perueniſſet:ab eodem franciſco nepote ſuo Mediolanenſium:tum imperatore in certamine ſuperatus & profligatus imo & diſſipatus fuit. Quam ob cauſam ſibi cauens a uenetis deſecit:& in ethruriam per aliquod tempus tanquam confuſus ſe contulit:do nec franciſcus idem uictor nepos ſuus Mediolano potitus fuit.

CONSTANTINOPOLIS IMPERIALIS CIVITAS.

¶ Conſtãtinopolis imperialis ciuitas:totius orientis columen:& unicũ totius græciæ ſapiẽtiæ domiciliũ: hoc anno. 4. calẽdas Iulias a Mahumeto magno turcorum principe per quinquaginta dies acriter obſeſſa & expugnata tãdem capta: direpta:ac fedata eſt:i cuius plane captiuitate:idem Mahumetus tantam exercuit crudelitatem quantam factitatum fuiſſe legamus. In primis enim conſtantino ipſiꝰ urbis in pugna interfecto: ac capite obtruncato:ipſius caput haſta affigi iuſſit:& ad terrorem chriſtianorum illud per caſtra defferri mandauit. Deinde magno cum clamore urbem ingreſſus nobilitatem omnem quam inuenire potuit ſtatim cedi præcepit. dein ſacerdotes & miniſtros xp̃i quoſcumq; reperit crudelem in modum dilaniauit:poſtremo plebem omnem in ſeruitutem redigens in aſyã tranſmiſit. Sacras uirgines poſtmodum requirens ſtuprare fecit: atq; matronas omnes cum uirginibus proſtituendas obtulit. Quibus geſtis omnia urbis bona quæcunq; in 1453

occiſiones oẽs ſeriatĩ narrat

templa oĩa deturpat tẽpluȝ ſophiæ prædam militibus expoſuit. Deinde ſacra templa ingreſſus omnia fedauit: inde quibuſcumq; bonis ablatis:imagines omnes dei: uidelicet:& ſanctorum delere fecit: Sublato deniq; crucifixi domini noſtri Simulacro:per deriſionem in caſtra delato:ſputis:luto:& ſaxis impetito:cum omni feditate pollui præcepit. Nobile etiam ſanctæ Sophiæ templuȝ:ſpurcitiæ mahumetheæ dedicauit:& ipſius:ac urbis campanas omnes deponi præcepit. Et id ipſum in peram Genuenſium colloniam egit. Nec facile certe ſcripto mandare poſſet:quæ & quanta in ſubactam ciuitatem dedecoroſa ipſe peſſimus canis exercuerit facinora: Capite itaq; hoc modo potito cætera facillime obtinuit: Peloponeſum confeſtim omnem armis deuicit:& populum ea in inſula repertum ſimiliter in ſeruitutem peſſimam redegit. Hoc itidem & in Acharnia:Epyro:& in Macedonia:atq; Bulgaria:& Raſia:Seruia:ac denique Valachia effecit.

1454 ¶Sumcaſſianus fœliciſſimus perſarum & Armenorum Rex:atq; uictoriaꝝ pater:cui ꝑ
prium nomen Aſſimbeus eſt:hoc anno Zenza perſarum rege deuicto profligatoq; : ac
interfecto perſis imperare cæpit:& annis.40.imperauit.Hic primum Armeniæ regulus
exiſtens:cum eſſet animo uaſto:& bellorum appetentiſſimus:ꝙ ſæpius paucioribus co-
piis magnos profligaſſet exercitus:cum ſuperioribus annis oratoribus zenzæ minus ſa
pienter reſpondiſſet iratus Rex bellum contra eum mouit:at Aſſimbeus &ſi uiribus im
par uideretur:nihil animo conſternatus pugnam non detractauit:& tandem de hoſte ui
ctoriam reportauit.zenza autem ſuperatus domum reuerſus:denuo alios exercitus cõ
parauit:& ex more gentis cum coniuge.ac liberis in campum pugnaturus intrauit : eo
uidelicet:animo:niſi uindicta de hoſte ſumpta domum non redire : Aſſimbeus uero in
loco tutiſſimo ſedens:ſe incolumen ſeruabat:cumq; zenza eidem exercitum admonu-
iſſet confeſtim Aſſimbeus e loco ſuo irrumpens hoſtem uiriliter inuaſit:& cum diu tã-
dem ſuperatum ſuis propriis manibus interfecit:eiuſq; filio capto:illum ſe perſarum re
gem facturum ſimulauit ſedatis hac fictione perſarum motibus ipſe Aſſimbeus cum fi
lio rege captiuo ad Thauri primariá gentis urbem acceſſit:ubi oppidis omnibus: & Ar-
ce occupatis cum ſatis cautum ſibi putaret illico nouum regem publice obtruncauit &
ſe perſico regno regem denunciauit.Eoq; potitus omnibus formidabilis eſſe cæpit:po-
tentiorq; factus:ſe Sumcaſſanum appellari iuſſit:ꝙ latine magnum uiruꝫ ſignificat: his
geſtis etiam haud multo poſt Bactrianos:Medos:& partos:ac uniuerſum pene orienteꝫ
armis ſibi ſubegit:ac ſolus(poſt Alexandrum magnum)bella finitimis gentibus inferre
non extinuit.Deinde cum incredibili apparatu:atq; innumerabilibus pene exercitibus
Meſopotamiam ingreſſus Babiloniam & caras Suſcam urbes magna ui oppugnare con
tendit:atq; in Syriam & Egyptum prædabundus ire propoſuit:cum principe iſto: calix-
tus pontifex romanus quandam amicitiam inchoauit : qui & ipſe magnum honorem
tanq̃ pontifici magno detulit:cuius intuitu magnas turcis calamitates intulit. Ad hũc
etiam ſenatus uenetus(Nichroponte perdito)quendam oratorem tranſmiſit:qui auxilia
contra Othomanum turcum expoſtularet:Req; ab eo exorata:confeſtim copias ſuas re
cenſuit:& in ipſum Othomanum turcum miſit:& primo quidem impetu Sinauum ur-
bem eidem abſtulit.Quamobrem turcus repente oratores eidem tranſmiſit.Qui dice-
rent:ut per fidem ſui mahumeti quam ambo ſequebantur:ne impediret chriſtianorum
interitum:ſed cum eo pacem cohiret:Reſmundit Sumcaſſianus: mahumetea lege caue
re fidem datam ſeruari.ſe enim dicebat pontifici maximo chriſtianorum Senatuiq; ue-
neto fidem dediſſe:ꝙ turchos ſuis e ſedibus pelleret.Ac ſic eo reſponſo oratorem a ſe di
miſit.Statimq; quanta potuit celeritate cum uniuerſo exercitu Trapezuntam inuaſit:
illataq; ibidem turcis maxima ſtrage:ad.30.turcorum milia interfecit:atq; multas alias
clades turcis datas & illatas:tandem uterq; uidelicet ſumcaſſianus & Turcus cum innu
mera multitudine:non longe ab Armeniæ montibus his adinuicem prælio conflixere.
Et in primo quidem congreſſu:regis perſarum filius cum.30.equitum milibus Baſſam
Othomani:qui quadraginta milibus præerat cum multis aliis principibus interfecit:at
ꝙ deleuit.Quod ubi Mahumeto renunciatum eſt ita animo conſternatus eſt:ut lachri-
mans præ dolore in terram ceciderit.Sed a ſuis mox caſtigatus cum ſedato dolore ſurre
xiſſet:motis caſtris inter duos montes deſcendit:ibiq; ſua caſtra carris & plauſtris quaſi
uallo cinxit. Et in eis tormẽta & ſpringardas multas collocauit.Ad quem cum Sumcaſ
ſianus & eius filius cum trecentis quinquaginta millibus pugnatorum bellandi cauſa
perueniſſet.Othomani milites igne in tormentis appoſito:omnia ſimul excuſſerũt:quo
inſolito fragore territi perſarum equi terga ſtatim uertere:nec ullis frenis unq̃ cohibe-
ri potuerunt:& omnibus bonis direptis.maiore quidem cum incomodo:ſed pluri cum
gloria in caſtra rediierunt.Ad quinquaginta hominum milia utriuſq; exercitus eo in
conflictu deſiderata refferuntur.His geſtis:Mahumetus in Etholiam rediit:nouos con-
flaturus exercitus:Sũcaſ.uero in Thaurim regreſſus eſt . Inde aliquot interiectis diebus
Aſſimbeus hic cum turcorum principe pacem iniit:& natos ſuos mutuis coniugiis co-
pulauere. Ad hunc ueneti munera magnificentiſſima & nonnulla armamenta cali-
bea & alia:atque alia miſere dona.Hic itaq; more Taberlani magni xerſem: darium:po
rum:& magnum Alexandrum:& uirium magnitudine:ac rerum præſtantia quaſi ſupe-
rauit.Nec legimus quemq̃ adeo innumerabiles copias in unum choiſſe ueluti iſte:cuiꝰ

Aſſymbeus ꝑ priũ nomen zenza rex
zenza rex interficitur
Thauri ciuitas in pſia
Sũcaſſanus qd ſignificet
meſopotamiaꝫ carã urbem oppugnat
calixtꝰ papa aĩcitias cũ iſto ɔtraxit
ſyna ciuitas
trapezũta ciuitas
ubi.30.milia turcos interfecit
baſſa cũ multis interficitur
per ſe fugiunt
.50.hominuꝫ millia ĩterfecta
ueneti ad hũc munera miſerũt

Potẽtiã huiꝰ regis eq̃- memorat

equitum ſexcenta milia & peditum totidem erant belli apparatus.

ℭVgner autem Machmeth primo genitus huius ſereniſſimi Sumcaſſiani regis ſupereſſe dicunt.de quo mira in rebus bellicis refferuntur facinora.

ſimone tus frater ſcti auguſt.

ℭPax inter Venetos & Franciſcum Mediolani Ducem iam diu ab ipſis temptata: hoc anno idibus Aprilis apud laudam urbem initis federibus opere & interuentu Symoneti Camerini ordinis eremitarum diui Auguſtini declamatoris ſui temporis eximii & longa uita probati:hac lege firmata eſt. Vt quæ cuiq; ante id bellum ſuerat redderentur:præter Geram adduæ.quam Franciſcus de uenetis ceperat:cum eſſet antiquiſſima Mediolanenſium iuriſdictio.Quæ pax maxime inter uenetos & Franciſcum ſic compoſita:ut firmior & ſanctior ab omnibus haberetur:pontifex ſuam interpoſuit auctoritatem.Atq; in ea ſtatutum eſt:ut ſi quæ deinceps diſcenſiones diſcordiæue orirentur.Earum tollendarum ius poteſtatemq; pontifici romano tradebant. Vtq; ſiquis arma alicui inferret:cognita a pontifice cauſa:is ſtatim comunis omnium hoſtis haberetur. Ea itaque pax:anno & die prædictis dictata:& per omnes ſolemniter publicata:fide & iuramento adhibito firmata eſt.Qua pace nulla patrum noſtrorum memoria:maior diuturniorum utilior:aut ſanctior uiſa:aut audita fuit.Hoc igitur federe icto:non amplius ferreum: 1454 6953

aureũ ſæculũ

ſed aureum exortum uidere uiſum ſæculum:non ſolum inter prædictos:ſed & inter omnes italiæ potentatus.Cuius quidem ſuauiſſimo fructu:non ſolum homines gaudere uiſi ſunt:ſed & agri:& urbes:recta:uiæ:campi omnes:ac maria.& ipſa denique lacerata diu italia inuſitata quadam exultauit leticia. Apud uenetos enim magiſtratus additi.et auctus eſt Senatorum numerus:& priuatæ diuitiæ:atque opes in immẽſum auctæ ſunt.Id quoq; in omnibus Italiæ urbibus factitatum uidemus.

ℭDanubius maximus Germaniæ & hungariæ fluuius.hoc anno apud uienam Auſtriæ urbem:& apud ciuitatem nouam & alibi circum circa adeo excreuit:ut intra ipſam urbem intrauerit & plurimas domos cum familiis aſportauerint.Et in Bauaria.& Armenta & uiros plurimos tempeſtas occiderit. Agriq; quam plures:qui cum fluminibus conterminí erant: non ſolum frugibus:ſed & ſuperficie priuati ſunt.Nam per duas horas adeo ingens tempeſtas fuit:ut grando e cœlo in modum Oui ceciderit.Ibidẽ enim ſummas templorum Arces deiecit & populos uniuerſos:atq; urbes exterruit ueritiq; fuerunt gentes ne rediret diluuium ſancti Noe:aut certe graue pyrri & deucalionis ſæculum.

ℭLatiſlaus Alberti Cæſaris:& hungariæ:ac Bohemiæ regis poſthumus.hoc anno.dum diu ſub Federici tertii imperatoris tutella ſtetiſſet in regnis hũgariæ & Bohemiæ uocatus regnauit annis.x.Hic q̃q̃ admodum moriger & diſciplinatus fuerit infortunatus equidem nimium fuit.Ipſum enim federicus cæſar conſanguineus eius in tutellam uſq; ad annos.xii.ſuſcepit:qui poſt annos ſeptem natum Gaſpari Auſtriæ cancellario uiro doctiſſimo & morato:informandum erudiendumq; tradidit.Cuius rogatu.Eneas piccolomeus tum poeta:inſigniſſimum & perpulchrum tractatum de educatione puerorum conſcripſit.In quo pertractat:quæ Regis pueri:quæ Iuuenis.quæ uiri: & quæ Senis eſſe ſtudia debeant.Incipit autem Sereniſſimo principi domino latiſlao.A principio 1454

Heliſabet huius mẽ Sygiſmundi filia

igitur natiuitatis huius Helyſabeth mater olim Sigiſmundi cæſaris filia: cum regnum gubernare cepiſſet: Vlatiſlaum poloniæ qui ſe regem hungariæ & Bohemiæ nominabat:eo in regno infenſum habuit. Verum auxilio comitis ciliæ fratris ſui ipſa Regnorum ipſorum iura:atq; poſſeſſionem quoad uixit fœliciter filio conſeruauit. Mortua autem ipſa optima genitrice Ioannes Vayuoda regnum gubernauit.Latiſlaus itaque in paterna regna ab imperatore Federico eius nominis tertio emiſſus: atque a proceribus tandem difficilime receptus:mox ex turchorum metu in auſtriam conuolauit. Vbi paulopoſt audita turcorum ſtrage:rurſus in hungariam uenit: & Budam ſe contulit: ubi omnia in tumultu inuenit:& non ſolum in hungariam:ſed & in Bohemiam.Nam ſicut

hyſera latro bohemus axamit latro

ſub Alberto cæſare & rege ea regio raptoribus non caruit:ſic & ſub iſto eius filio:miſeris incolis ignota fuit.Hiſchra enim Bohemus latro humili loco natus magnam prouinciæ partem armis ſibi ſubiugauit. Quamobrem hungariæ proceres laceſſiti ipſum hungariæ gubernatorem conſtituerunt:poſt quem:nouus homo ſeu latro:noua prælia in regno immiſcuit;qui cognomento Aximit appellatus eſt:qui in Bohemia obſcuriſſimis parentibus ortum habuerat:qui latro congregata non parua latronum manu: quandam regionem Giſoram nomine occupauit:& uniuerſis hungaris ſe terribilem formida

bilemq́ꝫ præbuit.Cuius impetum nec Ioannes uaiuoda regni gubernator comepſcere au
ſus fuit.Qui Ioannes & ſi maiores motus ſæpe ſedauerit:maioreſq́ꝫ hoſtes regnum igreſ
ſos deleuerit:non tamen latronis huius conatibus obuiare auſus fuit : eo maxime quia
didicerat nonnullos regni barones eidem latroni manus clam porigere.In bohemia itē
quidam nomine Rochezana hereticus epiſcopꝰ ſurexit:qui ex praga ciuitate fratres mi
nores omnes deinde omnes ſacerdotes qui bene de fide catholica ſentiebat:infinitis cō
tumeliis affecit:& omnia in manu hereticorum repoſuit :neq́ꝫ religio chriſtiana poſtq̃
Bohemi ſacrum baptiſma ſuſceperunt:tantum oppreſſa fuit:quantum his temporibus.
Et quamuis latiſlaus hic rex Georgium gubernatorem quendam regno ſeu regioni p̃fe
ciſſet:& in clericos ac laycos omnem poteſtatem conceſſiſſet: nihilominus Rochezanæ
quem timebat contradicere noluit.Inuenit præterea Saxoniæ ducem de ſexaginta caſtel
lis cum Bohemis litem maximam habere:uratiſlauienſes etiam ab rege iſto requiſiti:ho
magium facere recuſarunt: Vanchonem quendam alium Bohemum latronem inuenit:
qui cum duobus milibus latronibus regionem longe lateq́ꝫ uaſtabat: in uienam inſuper
crebra fuere incendia:licet auctores non inuenirent:plæroſq́ꝫ alios motus hic inſœliciſſi
mus iuuenis rex hiſdem in regnis quoaduixit pertulit.Denique dum huniadis ſeu uayuo
de olim ſui gubernatoris filios in carcerem rapi iuſſiſſet: & latiſlaum natu maiorē auū
culi ſui comitis ciliæ interfectorem capite plecti mandaſſet:aliumq́ꝫ Mathiam minorēꝫ
captiuum duxiſſet in Auſtriam:& deinde in Bohemiam rurſus rediſſet:ibidem poſt pau
cos dies pragæ moratus ueneno(ut quibuſdam placet) nobiliſſimꝰ princeps quemadmo
dum & pater ſuus diem obiit:nullis poſt ſe relictis heredibus. Quo die:qua oculos claſ
ſit:& Mathias futurus poſt eum rex captiuus pragam perductus eſt.Fuerat igitur ladiſla
us hic rex ultra q̃ dici poſſit formoſus:capillis criſpis & in auri fulgorem nitentibus &
in aliis corporis membris in eo erat aliquid emenda dignum. Cuius quidem egregia ido
les præſagium faciebat paternæ fortitudinis:& auitam in eo prudentiaꝫ:& utriuſq́ꝫ libe
ralitatem in eo renatam.Nec tantam de ſe ſpem:ut Aſcanius enee. aut Hector Priamot
aut Alexander philippo præbuere:quantum in ſua iuuenili ætate ladiſlaus hic rex ſe ui
ſentibus exhibebat.Superabat enim omnem ſermonem ſua uirtus ſuaq́ꝫ præſtantia atq́ꝫ
nobilitas.Tertio autem regni ſui anno filiam caroli chriſtianiſſimi regis franciæ cum i
credibili pompa duxit uxorem:ad cuius nuptias interfuere omnes germaniæ principes:
atq́ꝫ calixtus papa legatum ſancti angeli cardinalem miſit:affuere & oīuꝫ occidentalium
pricipum oratores:atq́ꝫ caſſimirus polloniæ rex cum uxore.

Io.uayuoda | Rochezana epꝰ hereticus | Vāchonꝰ latro | incēdiū uiennæ | Latiſlauꝫ huniadis filium occidit | Ex ueneno obiit | Formā huiꝰ deſcribit | Magnis hūc eſſert p̃conis | Filiā regis frāciæ duxit uxorem

ℂ Viri doctrinis excellentes.

ℂ Antonius ethruſcus florentinus Archiepiſcopꝰ ordinis prædicatorum ſanctæ uitæ ac
morum honeſtate uir & ſacrorum dogmatum accurate doctus:hac tempeſtate ob litte
rarii ornamenti gloriam & ſanctimoniæ præſtantiam apud italos:& quammaxime etru
ſcos magno habitus fuit in precio.Qui ex ingenii ſui magnitudine quædam per grādia
uolumina magno ſane confecta labore:ac accuratiſſimis lucubrationibus poſteritati co
mendauit:quo quidem legentibus atq́ꝫ audientibus magnam afferunt eruditionis uolu
ptatem.E quibus extat ſumma magna in quattuor partibus ſeu uoluminibus diuiſa:ſa
cerdotibus utilis & neceſſaria:atq́ꝫ libellum ad inſtructionem confeſſorum: alioſque hi
ſtoriarum in tribus uoluminibus diſtinctos.Scripſit præterea Sermones de tempore & đ
ſanctis & alia quædam.Tandem in anno ſalutis noſtræ.1459.ſexto nonas maii:deficiens
non ſine magna ſanctitatis opinione cum crebris clareret miraculis:apud ſanctum mar
cum ea in urbe florentia ordinis ſui ſepultus fuit.

Sūmā antoninā cōpoſuit | Chronicam fecit

ℂ Leonardus foro iulianus ex oppido utini præſtantiſſimo oriundus ordinis prædicato
rum uir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus & ſæcularis philoſophiæ non ignarus
his temporibus effulſit declamator inſignis.Qui ex ingenii ſui magnitudine ad utilitatē
& eruditionem declamantium quædam præclara edidit opuſcula.pro quibus memoriā
ſui nominis ad poſteritatis noticiam cum gloria tranſmiſit:e quibus feruntur Sermōes
de temporibus li.i.De ſanctis li.i.De legibus per quadrageſimam li.i.Et alia quædam:

cardinalis ſcẽ Suſanæ

¶ Alexander Saxoferratenſis ordinis eremitarum diui Auguſtini generalis prior & ſanctæ Suſanæ tituli:cardinalis præſbyter concionator: & theologus conſultiſſimus hac ipſa tempeſtate:& diſputando:legendo:prædicandoq;:ubiq; maximeq; romæ magno fuit in precio. Qui licet aliquid a ſe ſcriptum ꝙ ſciamus:non reliquerit:eius tamen uitæ integritas adeo ubiq; ſanctitatis ſpeculum extitit: atq; omnifariam uirtutum fragrantiam exalauit:ut omnes ne dum ſupremum theologum autumarent : ſed & futurum ſummum pontificem indubitato ſperarẽt:niſi ab immatura morte præoccupatus fuiſſet.

¶ Ioannes rochus patria papienſis:noſtri ordinis theologus:atq; Aſtronomus:& ſui ſæculi concionator non ignobilis:his temporibus tanq̃ ſui ordinis ardentiſſimus amator in hanc quam nunc habemus obſeruantiam:qua & nunc tantopere longo poſt liminio noſtra illuſtratur italia:primus inſtaurator extitit. Qui cum eſſet omnium uirtutum illuſtratus:ac multarum ſcientiarum eruditiſſimus pater:multa ad prædicatorum eruditionem compoſuit opuſcula:maximeq; De Aduentu domini librum unum. De tempore quadrageſimali inſigne uolumen:& quædam alia:quæ uiri doctrinam : atq; uitæ integritatem præ ſe ferunt. Ipſe itaq; huic noſtræ obſeruantiæ lombardiæ primus initiu; dedit. Et conuentum ſancti Auguſtini apud Cremam nobiliſſimum oppidum fundauit atq; alium apud Genuam maritimam urbem(poſtquam ex hieroſolimis rediit)reſtituit. Tandem generalis obſeruantiũ factus anno domini.1461.ætatis ſuæ ſeptuageſimo quarto Mantuæ leui morbo diem obiuit.

hic obſeruantiã prĩmꝰ incæpit cõuentũ cremæ S. Aug.

¶ Ioannes item patria nouarienſis eiuſdem propoſiti & religionis inſtaurator & pater philoſophus:ac Theologus grauiſſimus:& ipſe hac tempeſtate apud Bergomum ortus noſtri ciuitatem:ob doctrinæ præſtantiam: & morum conſumatiſſimorum amplitudinem maximo fuit in precio : uir quidem magni conſilii & prudentiæ plurimum decoratus.

¶ Qui ſuo conſilio ſuaque conſtantia Ioanni rocho prædicto religionis inſtaurator: plurimo fuit auxilio. Eidem namque ſecundo anno in prælatione conuentus cremæ ſuccedẽs:magnum incrementum dedit. Indeque a Bergomatibus noſtris (propter ipſius uitæ integritatem)ad inſtaurationem ſui Conuentus in anno ſalutis noſtræ.1441.euocatus:conuentum illum:tum uera religionis obſeruantia:& tũ exquiſitiſſimis pulcherrimis ædificiis breui temporis ſpacio celeberrimum reddidit.

Auctorez huius operis ad religionẽ recitat

¶ In quo innumerabiles pene adoleſcentes chriſti ſeruitio mancipauit:quos inter:& me indignum in anno ſalutis noſtræ.1451. Prima die Maii aggregauit.

¶ Obiit autem pater optimus multo memoratu dignus:poſt longas graueſque infirmitates:eo in conuentu Bergomi:in anno domini.1466. Septembrio menſe ibidem cum magna populi ueneratione ſepultus.

¶ Georgius item patria cremonenſis huius noſtræ congregationis obſeruantium ſancti Auguſtini tertius reformator philoſophus & theologus inſignis:in anno ſalutis noſtræ.1450.ſexto idus ſeptembris. Mediolani apud incoronatam conuentum noſtri prior exiſtens:ex peſte ſuum diem non ſibi quidem : ſed nobis dolentiſſime obiit. Et ut uerum fatear:uitæ huius ſuperato naufragio ad cæli abiit fulgorem.

¶ Vir certe non ſolum eruditione inſignis:ſed omni probitate etiam omni ſanctimonia præclarus.

¶ Cuius imprimis tanta extitit eruditio:ut(pace omnium dixerim) ſolus ſaperet quicquid reliqui ferme ſapiunt. Nec una tantum:ſed omnibus æque liberalibus diſciplinis uidebatur excultus.

¶ Inerat præterea huic ſancto homini:ingenium uerſatile ad omnium mores. Deuotiſſimus ac in rebus ſpiritualibus feruentiſſimus. Nam ex quo ad obſeruantiam ſe tranſtu

lit:& deo ſeruire cæpit:nunquam deſtitere uiſus fuit:perquirere & indagari quicquid eſſet optimum:atque diuinum:ſtudendo:orando:meditando.

¶Cui ſolitudo:ſilentium:lachrymæ:& gemitus:delitiæ erant. Cuius ſermo nullo dulcior erat:cum aliquem inuiſeret:ſemper de laudibus dei:de charitate:de tollerantia:de pace:deque cæteris uirtutibus:modo abiiciendo:modo excitando:modo edocendo:
Ita ut nemo eſſet:qui cum non audiret:libenter & quoddam ſpirituale ſolacium non perciperet.

¶Nicolaus italus de Aquapendente noſtri ordinis maximus theologus & diuinorum eloquiorum egregius concionator:hoc tempore i precio exiſtens. De baptiſmo. De peccato originali. De inferno. De limbo:& de purgatorio. Deque penitentia. De mercatura. De ſortilegiis:ac de euitanda ingratitudine:ſingulos tractatus compoſuit. Atque feſtiuum ſanctorum:& perpulchrum quadrageſimale. Deque aliis multis materiis doctos cō fecit ſermones.

¶Hieronymus patria Neapolitanus calaber epiſcopus:noſtri ſimiliter ordinis profeſſus theologorum ac philoſophorum ſui temporis facile princeps. Nicolai pōtificis maximi præceptor:hæc tempora reddidit clariora:& quædam utilia edidit opuſcula. Is tāti ingenii extitit homo:ut iam ſenio confectus litteras græcas adiſcere non extimuerit: atque in eaſdem adeo peritiſſimus euaſit:ut multa e græco in latinum:& econuerſo cōuerterit.

¶Ioannes de Aprucio:ex oppido capiſtrani oriundus ordinis minorum profeſſus: hac tempeſtate tamquam religioſiſſimus uir:& acerrimus prædicator:uniuerſam ferme italiam:prædicando:docendo:monendo:caſtigando:& ad bene beateque uiuendum impellendo percurrit:ubi indefeſſe cum chriſti uitam omnibus imitandam:uerbo & exemplo propoſuiſſet:inde ad augumentum ſui meriti:id facinoris adiiecit:quod cum audiſſet in panoniam innumerabiles chriſti animas a turcis capi & uenundari:quo fiebat:ut pueri omnes a chriſti fide deficerent uitæ:uidelicet & moribus turchorum aſſuefacti:pietate permotus:eo ardenti & infracto animo acceſſit. cōtra turcos exercitū cōgregauit

¶Et tam diu prædicauit:quoad uſque maximum congregaret exercitum:cum quo in feſto Sancti Sixti in hoſtes impetum fecit:& apud Belgradum trans Danubii oppidum: tanto cum ardore pugnauit:ut edita maxima inimicorum ſtrage:de ipſis hoſtibus magnum reportauit triumphum.

¶Hic igitur cum in iure canonico non mediocriter eruditus foret:magnique eſſet ingenii quædam non paruæ utilitatis ſcripſit opuſcula. E quibus hæ referuntur.

De Cupiditate lib.iii. Contra huſitas lib.i. De paſſione domini noſtri ieſu chriſti lib.i. Sermones uarios:& plurimas epiſtolas. Obiit denique ſanctus uir in panonia die ſecunda octobris anni.1456.

¶Oratius Romanus non ſolum latinis:ſed & græcis admodum doctus:hac tempeſtate apud Nicolaum pontificem maximum præ cæteris uiris eruditiſſimus plurimum emicuit:quod in Homeri carmine tranſlationem:ipſe pontifex magnopere fieri cupiebat: cum plurimi eidem: uidelicet Georgius trapezuntinus:Laurentius ualla. Gregorius caſtellanus. Demetrius græcus:& alii nonnulli morem gerere conarentur. Vnus hic inuentus fuerit. Qui acri eius deſiderio ſatiſfaceret.
¶Nā nonnullos in iliade latinos fecit digniſſimos:quos ſi priſca uidiſſet ætas: non profecto non improbaſſet:ſed amodum admirata fuiſſet. Eam ob rem: ab ipſo Nicholao pontifice apoſtolicum ſcribatum aſſequi meruit. Alia quoque nonnulla tranſtulit atque compoſuit.

CGregorius caſtellanus & Demetrius græcus uiri doctiſſimi & oratores eloqueniiſſimi:& ipſi cum eſſent græcis latiniſq; litteris apprime eruditi apud Nicolaum pontificẽ maximum iu precio fuerunt non modico:qui cum libros quoſdam e græcia delatos in latinam conuertiſſent linguam:apud ipſum maiorem immodum: acceptiſſimi gratique emerſerunt:nec quicq̃ ex eo quod peterent:fuit:quod non obtinuerunt.

Hic pius papa fuit

CEneas ſiluius patria ſenenſis picolhominea nobili natus poeta & eloquentiſſim⁹ orator:hac ipſa tempeſtate poſteaquam a federico cæſare poetica corona merito donatus fuiſſet:tantum apud omnes chriſtianos principes & ipſum maxime imperatorem & eloquentiæ & iugenii dexteritate ualuit:ut ſuper omnes maximo haberetur in precio:qui & ab ipſa ſua adoleſcentia ingenium agitaus:poemata laſciuiæ & feſtiuitati accomodata perpulchra edidit:indeq; exercens epygrãmata ſalibus referta compoſuit multa. Deniq; factus uir:reliqua omnino oratione ſoluta conſcripſit.E quibus iſti habenrur libri.Dyalogorum li.i.De baſilienſi concilio li.i.De ortu nili fluminis li.i . De ſtudio uenandi li.i. De fato li.i.De præſcientia dei.De hereſi Bohemorum.Dialogum etiam inchoauit perpulchrum contra turcos pro defenſione fidei. De aulicorum miſeriis li.i. De inſtitutiõe puerorum.Ad latiſlaum regem paruulum li.i. Deſcripſit præterea ſitus & flumina terræ cum locorum & prouiuciarum omnium deſcriptione:in quibus etiam duces & reges: qui in eis claruerunt:appoſuit.De grãmatica.De præceptis rethoricæ.Europam ad antonium cardinalem.Aſiam in poutificaru exiſtens li.i. Abreuiationes hiſtoriarum blondi li.20.Contra Thaboritas li.i.De duobus amãtibus li.i.Ad Nicolaum de cuſa li.i.Ad epiſcopum craconenſem li.i.Solutio quæſtionum li.i. De clade cõſtantinopolitana li.i. De clade uniuerſalis eccleſiæ bohemorum hiſtoriam compoſuit li.i. Ac de rebus a ſe geſtis li.2.Senteutias multas in prouerbiũ modum reliquit . Epl'as multas: tũ in ſæculo:tum i clericatu & pontificatu compoſuit:quas diuerſis uoluminibus ſeperauit:& oratiões plurimas:& ante pontificatum & iu ipſo ſuo pontificatu:quas commemorare longum eẽt. Hic itaq; Eneas ſiluius poeta & orator cum tranſiſſet per ignem & aquam nimiaꝫ maxima cum patientia tandem in refrigerium adeo perductus:pius pontifex maximus fuit appellatus:de quo mox dicemus.

CEnoch patria Eſculanus diſertiſſimus Rhetor & utriuſq; linguæ magiſter & doctor p idem tempus clarus exiſtens admodum nominatus fuit;eas ob res & ingenii magnitudine:& doctrinæ excellentia ab Nicholao pontifice maximo uocatus ;magnis pollicitationibus:ymo & rogatus Romam uenit:ubi publice Rhetoricam & poeſim legens multis admodum profuit.Hic autem poſtquam pogius florentinus Quintilianum diu depditũ inueniſſet:ẽt ipſe ueluti ſolertiſſim⁹ indagator marcũ ceciliũ Appicum :& pomponium potphyrionem in Horatii opera egregios ſcriptores(maiorum neglıgentia perditos)adinuenit:& caſtigatos in lucem produxit;indeq; multas ac multas orationes & epiſtolas elegantes & doctas compoſuit.

Marcũ ceciliũ apicuꝫ & pomponiuꝫ & alios ꝑditos iuenit

CNicolaus perotus patria Saxoferratus Sypontinuſq; epiſcopus egregius theologus ac rhetor luculentiſſimus his tempotibus nonnulla ın ſcripturis dıuinis laude dıgna compoſuit:ſed & ad eruditionem puerorum comode breuiterque perpulchrum libellum edidit. In quo non modo eos qui circa prima erudimenta:ſed & ad altiora tendentes gramatice & rhetorice loqui docet. Comentatios etiam in multis auctotibus & diuinis codicibus quoſdam compoſuit. Et polibium græcum & alia quædam comode & ornate ad latinos tranſtulit:atque de metrorum generibus optime tractauit. Extat & ipſius opus inſigne duobus uoluminibus diuiſum:in Marcum Valerium & Marcialem poetam omnem latini ſermonis elegantiam:rationem & enucleationem pulcherrime complectens.Quod prænotauit comentariorum linguæ latinæ:ſeu cornupiam lib.duo:qui incipiunt barbara &c.

Cornupia lib

CFranciſcus philelphus anchonitanus ex uetuſto inſignique oppido Tollentini oriundus eques auratus. Et poeta laureatus;litteratum tam græcatum quam latinarum apprime eruditiſſimus in hoc tempus maximo cum ſui nominis prædicamento inſignis peruenit. Vir certe in omni modo dicendi omnibus multorum iudicio præponendus.Quippe qui & græcam pariter & latinam orationem ſemper exercuit ; in oĩ uidelicet gñe & ꝓſa & uerſu:ut ex lib. plurimis a ſe editis aptiſſime cõſtat : q; nũq̃ apđ latios

in memoriam hominum compertum fuit:is itaq; chriſcolerӕ bizantini auditor & gener extitit. Qui cum ab eo doctiſſimus euaſiſſet phyloſophus atq; orator: primum apud uenetos poſtea apud florentinos Senenſes Bononienſes & demum mediolani a philippo maria indito duce uocatus grӕcas latinaſq; litteras plurimos docuit: & ibidem uſq; ad finē ferme uitӕ ſuӕ ſub q̄tuor ducib⁹ eum annua penſione fuit: ubi eum omnium pene ſcientiarum egregie doctus eſſet: libros infra deſcriptos a ſe editos: poſt ſe reliquit: uidelicet ſphorciadorum li.9. uerſu heroyco.

Gener chryſolorӕ fuit

Satyrarum	li.10. Verſu heroyco	Epiſtolarū tā grӕcarū quā latinarū li.55.	
De locis & ſeriis	li.6. Exametro	Orationes ſexaginta oratiōe ſoluta	
Liricorum	li.6. In oī genere uerſu	Conſolatoriū d̄ obitu filii patritii ueneti	
Grӕcis uerſib⁹	li.4. Per odas & elegias	conuerſa in latinum	
Conuiuiorum	li.2. Oratione ſoluta	Dyō pruſaēſis captiuitatē ilii n̄ fuiſſe	li.1.
De pietate	li.1. Proſa	In ariſtothelis rethorica proſa	li.1.
De morali diſciplīa li.8. proſa		In platone	li.2.
De uita nico.qnti li.2.		Hippocratis de flatibus	li.2.

Ex pultarcho theſei othonis & Galbe uitas. Obiit deniq; florentiӕ in anno ſalutis nr̄ӕ. 1481. Nonagenarius prope: uerus pauper phyloſophus: pecuniarum ſemper contemptor ſepultus apud Annunciatam ſeruorum.

emēdat errorē ſuū de obitu huius uiri

¶ Iſota nogarola patria ueronenſis uirgo & fœmina imprimis doctiſſima & ipſa propter doctrinӕ excellentiam priſcam illam uirginum dignitatem excitaſſe uidere uiſa ē: q̄ omnes huius temporis ne dum mulieres: ſed & plӕroſque uiros in uario dicendi genere anteire dictum ſit. Quod confirmant eius luculentiſſimӕ orationes: quas maximis pontificibus romanis aliquot deſtinauit: prӕcipueq; pio pontifici: dum mantuӕ conuētum habuit. Quӕ quidem oratio: tantam prӕ ſe ferebat doctrinam & nitorem ac eloquentiā: quantā quis uerbis explicare poſſet. Nicen⁹.n. cardinalis utraq; ligua excellētiſſimus dixit. Vix credere potuiſſe: ullā ſuo i tpe inueniri poſſe fœminā: quӕ tāta eruditione & eloquētia p̄ſtaret. Hӕc itaq; cū nō ſolū humanitatis ſtudia: ſed & theologiā atq; philoſophiā attigiſſet diſciplinas. Inter cӕtera quādā altercationem: idēſt dyalogū cōpoſuit: cū quodā urbis p̄fecto: quo querebatur Vtrū adam plus peccauerit q̄ Eua, mādatum domini tranſgrediendo. Quod peregregium ſane opus admodum plurimis placuit. Scripſit & alias nōnullas orationes & epiſtolas doctas atq; elegantiſſimas a multis approbatas & laudatas. Alia etiam quӕdam opuſcula edidit: ut ex libro noſtro de clariſſimis mulieribus uidere quiſque poteſt.

Dyalogū pulchrū

¶ Marianus ſozinus patria ſenenſis iuris utriuſq; conſultus: mitiſſimi igenii uir: & multarum litterarum cultiſſimus: hac tempeſtate pio pontifice Romano cōterraneo ſuo teſte maximo in prӕdicamēto fuit. Cui certe nihil p̄ter formā defuit. Erat homūtio: ſ; ſuper omnes eloquens erat poeta: hiſtoricus: philoſophus: quaſi plato: Geometerque quaſi Boetius: muſicus: ita ut nullum inſtrumentum ignoraret. Agriculturam quaſi Virg. ſcie. Ita equidem (prӕter formā corporis) erat omnibus dotibus inſignitus: ut nihil eidem aliqua in re deeſſe uideretur. Nam de eo Statium poetam prophetaſſe credimus: quādo dixit: Magna in exiguo regnabit corpore uirtus. Is igitur eum diu Senis & alibi egregie leges docuiſſet: tandem lectioni renuncians: ut ſibi imprimis uiueret: & poſteris nomen relinqueret. Super decretalibus commentarios edidit inſignes: Alioſq;.xxiii. tractatus compoſuit: atq; opuſculum de ſortibus non contemnendum ſcripſit: quem ad Nicenum cardinalem dicauit & tranſmiſit. Atque alia quӕdam. Hic etiam prӕter litteraru; ſtudia ēt uirtutibus moralibus admodū illuſtris fuit: ita ut tāq̄ hō ciuilitatis plenus & rempub. & domeſticam optime regeret. Erat illi uultus Socraticus: ſemper & in proſperis & aduerſis idem pii pontificis amantiſſimus: cui librum de duobus amantibus idem pōtifex ante aſſumptionem pontificatus ſcripſit.

Homūcio hic erat oēs uirtutes hic attīgit

¶ Ioannes de anania Bononienſis archidiaconus: iurium utriuſque ſingulariſſimus interpres ac theologus certe eruditiſſimus: hoc anno apud eandem Bononiam ſtudiorū matrem: uidelicet. 1455. diem obiit. Qui cum diu ibidem publico ſalario legiſſet etia; multa in legibus egregia compoſuit opera. Et inter cӕtera in decretalibus quӕdā a ſe edita omni laude approbata poſteritati dereliquit.

¶Ioannes item berthachinus de firmo celeberrimus iure conſultus:& in ea facultate ſtudioſiſſimus:ingenio præſtans:his temporibus ſcripſit ea ĩ facultate quoſdam præclaros tractatus.Et maxime digniſſimum opus tribus magnis uoluminibus diuiſu3: quod multo ſtudio & uigiliis comportauit:& in ordinem pulchrum redegit:quod Repertorium utriuſq3 iuris prænotauit li.3.cuius principiũ eſt ſolent principes.Quæſtiones etiã uarias.& quidem pulchras compoſuit.

Repertorium iuris

¶Iacobus de Aluerotis:natione parauinus: illuſtris utriuſq3 conſultus:his temporibus claruit:qui cum diu in gymnaſio celeberrimo paraoino iura ciuilia publice ſũma cu3 gloria docuiſſet.Opus ſingulare ſuper teudis in lucem edidit:quod quidem opus apud omnes nationes:nunc ſummo in precio habetur.Obiit autem tantus uir in anno ſalutis noſtræ.1452.ætatis ſuæ ſexageſimo octauo.

¶Lafrancus de oriano Brixienſis iureconſultus celeberrimus : & ſecularium litterarũ non ignarus:ingenio præſtans & eloquio diſertus :per hoc tempus ſcripſit ſua in profeſſione quædam non ignobilia uolumina : quibus ſui ingenii memoriam ad poſteros tranſmiſit:& ſe doctiſſimum in eodem ſtudio multipliciter comprobauit.De quorum numero ſunt hæc:uidelicet Repetitiones:quoniam contra.De probationibꝰ li.i.In cle. de oerbo.ſig.comenrationes In.c.Diſpendioſam.De iudi. li.i.Repetitioné.c.Raynucius De teſta.li.i.Incipit.In texto ubi Raynucius .De lege admonendi:de lureiora.li.i.principium eſt.Hæc lex diuidit in duas.De interpretatione ſtatutorum li.i.L.cẽturio:de uul. & popil.ſubſtitutione li.i.Repetitiones rubri.de cauſa poſ.& pro.li.i.Et alia quædã.Deficiens tandem paulom filium eiuſdem profeſſionis & doctrinæ atque ingenii eminentiſſimi poſt dimiſit heredem.

¶Nicolaus de cuſa natione theutonicus ſancti petri ad uincula cardinalis præſbyter hac tempeſtate cum eſſet in diuinis ſcripturis admodom eruditus:immo & theologorũ ſui temporis princeps:dum in Germania legatus apoſtolicus haberetur:ibide3 pro reformatione eccleſiæ hæc quæ ſubiecta ſunt:ſcripſit librorum uolumina:uidelicet.

De uiſione dei li.i.De pace fidei. li.i.In reparatione calendarii li.i.
De mathematicis li.i.Cribratio Alehorã li.i.De uenatione ſapientiæ li.3.
De ludo globi li.i.Contra bohemos li.i.De beryllo li.i. De dato patris
luminum li.i.De querẽdo dominũ li.i.De docta ignorãtia li.3.
De coniecturis li.2.De filiatione dei.li.i.De Geneſi li.i.De fortuna li.i.
De quadratura circli li.4.Directoriũ ſpeculãtis li.i.Incipit.Tu noſti nos &c.

Hoſpitale hic ædificauit

Cor ſuũ in patriã deferri iuſſit

Sermones per totum annum Epiſtolas plurimas doctas:& alia molta:ædificauitque ex bonis paternis hoſpitale polcherrimum apud cuſam natiuitatis ſuæ uillam:qood quidẽ & reditibus ac prædiis plorimis ditauit.Moriens denique in anno ſalutis noſtræ.1463. ætatis oero ſuæ ſexageſimo tertio:ſuum cor iuſſit in patriam ſuam deferri:eoque in loco a ſe extructo ſepelliri.

¶Iacobus Teutonicus ordinis Carthuſienſium:Vir diuinarum ſcripturarum eruditiſſimus:ac in eiſdem admodum ſtodioſus:dubiorum cautiſſimus interpres.uita & conuerſatione deuotus:hac tempeſtate molta ac uaria edidit opoſcula:de quibus ſubiecta ferũtur:Et primo de anno Iobelei.li.i.De cauſis paſſionum:li.i.De moribus chriſtianorum. li.i.De triplici ſtatu hominũ.li.i.Conſolatio malorum huius ſeculi.li.i.De modo ſeruandi interdictum.li.i.Incipit.Ad amputandom.Apologeticus religioſorum.li.i.De cautelis diuerſorum ſtatuom:librum unum.De cognitione ſecretorum.li.i.De ueritate dicẽda uel tacenda.li.i.De cogitationibus.li.i.De contractibus.li.i.De malis huius ſeculi.li. i.De obediẽtia monachorum.li.i.De ſtabilitate monachorum.li.i. De refrenatione cognationum.li.i.Soliloquiorũ hominis ad animam:li.i.De arte curandi uitia.li.i.De ſeptem peccatis mortalibos:li.i.De eiſdem mentalibus.li.i.De obſeruantia mandatorum dei.li.3.Et alia multa.Obiit autem anno ſaluris noſtræ.1466.

¶Nicolaus dorbellus natione gallus:patria thuronẽſis:ſacræ theologiæ magr ordis minoꝝ ꝓfeſſor his tpibꝰ ĩ gymnaſio pictauiẽſi magno ĩ ꝑcio ob ꝓſtãtiſſimã doctrinã exiſtẽs ẽt publice legẽdo diſpotãdo & ſcribẽdo maiorẽ doctriæ ſuæ laudẽ cõmeruit:unde ĩter cætera ſuæ eruditiõis documẽta iſigniſſimũ opꝰ ac(ut ita loq̃r)ꝓpe diuiu3 Sup q̃ttuor libroꝝ ſentẽtias edidit.Deinde ſup Sumulam petri hiſpani li.7.De ſcia mathematica li.i.In lib. phiſico.li.8.In lib.de coelo & mũdo li.2.In li.de gñatio.& corruptiõe li.2.

In librum metheororum li.3.In li.de anima li.3.In lib.methaphiſicorum li.12.In librum Ethycorum li.10.Et quædam alia.

¶ Ioānes de turre cremata:ordinis prædicatorum theologus ac philoſophus clariſſimus epiſcopus ſabinenſis:& ſacræ romanæ eccleſiæ cardinalis præſbyter:declamator ac concionator ſui temporis peregregius:hac tempeſtate floruit:& ſui ingenii multa opuſcula præclara edidit:quibus poſteris ſuum nomen tranſmiſit.De quibus referuntur.prio ad Arſenium monachum monaſterii ſancti Benedicti montis caſſini.Opus magnum.In regulam:uidelicet:ſancti Bernardini:quod ſic incipit.Adiuuante domino noſtro.In pſalterio toto li.1.In euengeliis dominicalibus perpulchras quæſtiones lib.1.In Euangeliis ſanctorum.De aqua benedicta li.1.De ſalute animæ li.1.Sermones de tempore & de ſanctis li.2.Et alia plura.

¶ Ludouicus arelatenſis cardinalis ſanctæ ceciliæ uir doctiſſimus atque eloquētiſſimus qui Baſilienſi Synodo ex conſenſu omnium patrum præfuit:his temporibus cum multa edidiſſet opuſcula:& quidem digna:non ſine magna ſanctitatis opinione deceſſit. Et eā ob rem ad eius ſepulchrum magna miraculorum opinio orta eſt:& infirmorum magnus concurſus.

6654 1455 Alixtus eius nominis papa tertius natione Gotholanus:patria ualētinus:patre c Ioanne uiro nobiliſſimo natus:Alphonſus boria antea uocatus:nicolao pontifici omnium ſuffragiis iam decrepitus:hoc anno ſuffectus ſedit.annis.3.& mē. tribus.Magni conſilii uir:& excellentiſſimi animi decoratus:& utriuſque iuris peracut⁹ doctor atque regis alphonſi prius præcipuus ſecretarius.Qui pōtificatu ſuſcepto(ut ante deuouerat)bellum in turcos ſtatim indixit:& ad id perficiendum per uniuerſum chriſtianum orbem prædicatores miſit:qui chriſtianos in eandem expeditionem animarēt:& ſuis opibus cum adiuuarent.E quibus elymoſinis.13.triremes:primum ædificauit:& in hoſtes per patriarcham aquilegienſem ibidem præfectum ſtatim miſit:qui cum illis toto triennio turcos acriter uexauit:& magnas clades illis intulit:& eorum multas inſulas cæpit.Alphonſus uero rex & Ludouicus burgundiarum dux:plurimum animati. in eam expeditionem ſe ituros ſpoponderunt:ſed ſuorum regnorum uoluptatibus irretiti:tantam tamque ſanctam rem omiſere.Hæc iccirco calixtus hic optimus pontifex litteris & nunciis eos & reliquos chriſtianorum principes ceſſabat ad huiuſmodi rem perneceſſariam adhortari.Cuius rei cauſa etiam ſacerdotibus omnibus celebrantibus mandauit:ut orationem contra paganos quotidie in miſſa decantarent:& ut deus aſſiduo rogatu flecteretur:uoluit quoque ut in meridie ſonum campanis darent.ſicut in ſero ad ſalutationem uirginis mariæ:mos eſt dari.ut ea oratione eos adiuuarent:qui contra turchos continue dimicabant.Ea etiam de cauſa transfigurationis domini noſtri ieſu chriſti feſtum & officium ordinauit:iuſſitque illud cum indulgentiis illis celebrari:ſicut ſolemnitas corporis chriſti:Et propterea legatos ad Sumcaſſianum armeniæ & perſarum regem cum multis & magnis muneribus miſit:ut eum in turcos excitaret:cuius plane perſuaſione magnas eiſdem plagas intulit.Hic beatum Vincentium cathelanum ſuum compatriotam ordinis prædicatorum:& beatum Edimundum anglicum in ſanctos retulit cōfeſſores.Huius inter cætera præcipua laus fuit:quod elymoſinas pauperibus & dei ſeruis libenter & frequenter dabat.Virgineſque pauperes maritis cum dote collocabat:Nobiles etiam ad inopiam redactos:ſuis impenſis pro poſſe iuuabat:omneſque ad ſe uenientes mira benignitate & beniuolentia complectabatur:& eorum preces libenter pro poſſe exaudiebat.Denique moriens centum & quinquaginta millia nummum aureorum:quos in turchos conquiſierat reliquit.Cuius funus in beati petri baſilica templo rotundo ſepellitur.

papa 219

oratione cōtra paganos dici mādauit aue maria ī meridie pulſari iuſſit officiū trāſſigurationis S.Vincentiū canonizauit & edimundum

1455 ¶ Alphonſus portugaliæ rex:Ioannis regis filius & federici cæſaris ſororius priceps māſuetiſſimus:& alti cordis ac prudentia ſingulari præditus:hoc āno eius patruo petro tutore infante agnominato morto:regnum paternum quietum accepit ac tenuit.Cui cū obiiſſet dilectiſſima coniunx regina nunquam ullis uerbis perſuaderi potuit: ut aliam ſuperinduceret:ſed omnis ei cura eo erat conuerſa:ut aliquid ageret:quod ſibi laudē & meritum:ac chriſtianæ religioni fructum pareret.Quapropter inuitatis a regni proceribus:ſuſcepto publico crucis ſignaculo claſſem in turcorum expeditionem promiſit.Licet poſtea nihil actum ſit.

Vir caſtiſſim⁹ fuit

CHenricus autem infans agnominatus ipſius filius(ſic enim Regum Anglorum fi-
lii ante quam regnent appellantur). Videns paternum regnum paruis limitibus
contineri: cupiens illud ampliare: occeanum Hiſpanicum ſummis Viribus ingredi-
tur: ſuaſione uidelicet & doctrina Coſmographorum: ſitus maris & terræ optime
noſcentium.Inuentiſq; multis & uariis inſulis ab hominibus nunquam habitatis: inter
eas inſulam præclaram non ſine ſuorum lætitia adinuenit:fontibus imprimis irriguam
pingui gleba refertam & nemoroſam ad incollendum aptam.Ad quam poſtmodum re-
uerſus:diuerſa hominum genera tranſmiſit.Quæ inter cæteros fructus:& aptiſſima ad
procreandum zucharum:quod tanto fœnore ibi nūc cōficitur:& uniuerſa Enropa zu-
charo plus ſolito habundet.Nomen autem inſulæ madera eſt.unde zucharum de ma-
dera.Inuenit quoque & alias plures inſulas quas habitari & aliis nominib⁹ baptizari fe-
cit:ut inſulam ſancti Georgii de picho:quarum unam hominibus alemanis ex flandria
habitandam cenſuit.

maderā inſulā & alias cōpoſu it

CIoannes autem Rex prædicto Alphonſo regi auus fuit:quem ſuo in loco ponere omi
ſimus:qui gennit Eduardum regem helyonoris uxoris federici imperatoris ei⁹ nominis
tertii patrem:cuius Ioannis regis uirtus in omnibus admirabilis profecto fuit.In quo ſa
ne principe religioſa animi magnitudo extitit.Is enim cum adhuc adoleſcens exiſteret:
ſua fortitudine amiſſum fraterna infœlicitate:confeſtim recuperauit regnum. Deinde
contra caſtillionibus hiſpanis hoſtibus in prælium procedens parua manu ipſos hoſtes
ſæpe fudit:ſpoliauitq;:atq; ſignis militaribus exuit.Inde etiam tres inſulas extra orbem
eiectas:quas uulgo diſperſas uocat:regno conqueſiuit.Et earum gentes ſemiferas man-
ſuefecit:& ad quandam humanitatem ſua dexteritate reduxit.Aliud quoq; facinus hic
chriſtianiſſimus rex nouiſſime peregit:quod ſibi immortalem gloriam apud omnez po
ſteritatem:& apud dominum omnipotentem comparauit. Nam pacatis circumq; fini-
timis:aliud inſuper glorioſiſſimum facinus adoriri uoluit.Quod cum ducentarum claſ
ſe nauium:in Affricam traiecit: & ſexaginta armatorum milia in terram expoſuit. Et
cum tribus Affricæ regibus:qui eidem cum ſexcētis milibus occurrerant:collatis ſignis
confligere non extimuit.Quos tandem acerrimo prælio profligauit.Occidit & deleuit:
& Sutam eorum maximam urbem munitiſſimamq; ui cæpit: & uniuerſas pene eorum
regiones igne & ferro depopulatus eſt. Sutam igitur eorum urbem: chriſtianam factā
tropheum crucis in ea defixit.Fedus aut pacem cum Barbaris illis quoad uixit nullum
habere uoluit:ſed nec poſteri fecere.Quo autem mortis genere hic optimus princeps
obiierit:nullibi inuenire potuimus.

hoſtes uicit parua .ſ.māu

ducēta rū naui uz claſ ſis

Suta ci uitas capitur

CIacobus Apianenſis plumbini nobiliſſimi oppidi in littore tuſci maris poſiti. Ibique
inſulæ opoſiti princeps:hoc anno ſine uirili ſobole deficiens Raynaldum urſinum gene
rum habuit ſucceſſorem:Hic Iacobus prædictus paulæ nobiliſſimæ matrōæ Martini
pontificis romani ſororis filius fuit:princeps ſane pacificus & a uicinis omnibus mi-
rifice dilectus.Qui cum ex coniuge ſua uirilem ſobolem non ſuſciperet concubinam
quandam amare cæpit. Cuius cum uenter intumuiſſet: & iam tempus pariendi prope
adeſſet:incredibili geſtiens:ad diuerſos legatos uti ad ſe mitterent: qui partum de ſacro
fonte lauarent.Ad dictam itaq; dietam legati uenerunt.Sed mulier tandem Ethyopem
peperit.Quæ res:& riſuz & chachinum omnibus excitauit.Ita ut & compaternitatem:
& leticiam principis turbauerit.Tybicem tum forte maurus in eius familia erat:ex quo
natum puerum credidere.Qui mox ubi detectum eius flagitium intellexit: ſaluti ſuæ
fuga cōſuluit.Eo itaque ſine liberis mortuo.

paula papæ marti ni ſo ror

Ethyo pē con cubina peperit & ridi- culo oi ⁹b fuit

CRaynaldus autem urſinus ipſius ex filia gener in eius locum ſuffectus eſt. Vir per-
acri īgenio & rei militaris peritus.Quem Alfonſus rex Aragonum intra menia oppidi
clauſum terra mariq; ſummis uiribus oppugnauit:ſed non minori uirtute:ipſe ab intus
ſe ſuoſq; defendit q̄q̄ rex ab exteriori muros inuaſerit:pugnatum eſt diu acri conten-
tione:ita ut multi utrinque ceciderint:in eo autem prælio multorum uirtus enituit.
Cūq; diu Alfonſus rex ad id oppidū perſtetiſſet: & oppidi expugnatio difficilis uidere͂t:
& ei cōcat⁹ ꝑ caſtris nō eēt:diſſoluta obſidiōe receſſit.Nec diu:nec rex & Raynald⁹ hic

uixere:ambo enim eodem anno periere.Eo autem mortuo:uxor eius catherina uerita
ne Ferdinandus rex alphonſi filius uiri delictum aliquãdo puniret:miſſis oratorib⁹poſt catheri
adeptum regnum tributum ei quotannis dum uiueret aureum poculum quingentoruꝫ na hu-
aureorum ſe daturam ſpopondit. i⁹uxor

¶Manuel Apianus mortua catherina raynaldi uxore in principatu plumbini ſucceſſit:
ſed quotãnis præfuerit nõ habemus.Nã ipſa catherina mortua ſolliciti oppidani:quẽ ſi-
bi potiſſimum dominum legerent:confeſtim renunciatum eſt.Hunc manuelem adhuc
ex principum antiquorum'proſapia ſupereſſe:cui ſe comittere poſſent.Hic diu in armis
uerſatus fuerat:in quibus nec opes:nec nomen ſibi ullum congeſſerat.Ob quam rem:di
miſſis iam armis uxorem tandem acceperat:cum qua apud Apulos uitam tenuem duce
bat:Cumque a plumbinenſibus publice uocatus fuiſſet:fortunæ ludum libenter ſuſce- Ludus
pit:& tanquam ſi reliquum uitæ tempus dormiſſet:in alterum uirum ſe mutauit.Vnde fortu-
&ſi admodum ſenex principatum ſuſcepiſſet.Illum multis annis ſapienter gubernans:& næ
ſuis ciuibus gratus & amicis uicinis acceptus ſemper fuit.Deceſſit tandem:& e duobus
filiis extra matrimonium ſibi natis.Iuniore(quem Ciuitas ſeniori præferebat)herede &
domino eiſdem inſtituto.Aedificauit autem hic ſenex pluribus in locis ſuo in loco op-
pido ſplendide ac magnifice.

6655 1456 ¶Ferdinandus eius nominis ſecundus Alphonſi regis extra matrimonium natus:hoc an
no patre defuncto:ex eius teſtamento:in neapolitanum regnum ſuccedens.regnauit an-
nis.39.Cum enim mortuo alphonſo rege ſine prole legiptima:id regnum eſſet ad eccle-
ſiam deuolutum.Cordiq; fuit Calyxto pontifici excellentiſſimi ingenii uiro:regnum il
lud repetere.Verum haud multo poſt morte pontificis ſuperueniente:ea de cauſa ferdi
nandus metu liberatus eſt:poſtmodum a pio calixti ſucceſſore(reclamantibus gallis)re-
gni confirmationem accepit:& corona regia donatus fuit.Cum hac tamen clauſula.nul clauſu-
lius iuri derogando. la in cõ

ceſſiõe

¶Ioannes autem andagauenſis renati olim regis filius:audita alphonſi morte: correptis regni
mox armis cum ualida claſſe in regnum aduolauit:& adiuuãte iacobo picinino uiro bel appoſi-
licoſiſſimo bellum ferdinando intulit.& cum nauigio in diſcrimine expoſuit.Et niſi ab ta
pio pontifice atq;franciſco ſfortia:tum mediolanenſium duce adiutus fuiſſet:de eo om
nino actum fuiſſet:pulſo itaq; ioanne andagauenſe:regnum omne pacatum eſt:& mul-
tos hoſtes poſtmodum ferdinãdus bello compeſcuit.Hiſdem uictoriis perterriti Apuliæ
principes maxime:qui gallica ſequebantur arma:ad ferdinandum acceſſere:& pacem at-
q; ueniam ab eo expoſtulauere:quos nihilominus perbenigne in gratiam & pacem oẽs
protinus excepit.Alios autem quoſdam e regno expulit.Cũ autem pius pontifex eidem
perbenigne tributi partem relaxaſſet.& ipſe ſubditis ſuis ſua tributa iminuit.De quo nõ
minime laudatus fuit.Mortuo autem pio:graues inimicitias cum paulo põtifice pii ſuc
ceſſore hic ſuſcepit:occaſiõe aĩ cẽſus eccleſiæ debiti.Indeq; multo maiores ſimultates & De re-
indignationes cum ſenatu ueneto ob cypri regnum concepit.Nam mortuo Iacobo Cy- gno
pri Rege:cum ferdinandus hic id regnum occupate decerneret : ab Senatu prohibitus cypri
eſt:quod Iacobus Rex moriẽs poſthumum in tutella uenetorum conſignaſſet & ſui Turcũ
tutorem dereliquerit.iccirco quod prohibitus fuerit:res nouas in ſenatu ſemper moli- in uene
ri non deſtiterit. Quæ res multa mala:tum in ſenatu:tum in ſeipſum regem excitauit. tos ex-
Ipe etenim rex ab ſenatu infenſus Turchum quammaxime:ut aiunt.in uenetos multi- citauit
tudine concitauit:atque alia mala moliri non deſtitit.At ueneti omnia circumſpicien- Hydrũ-
tes ueriti nequid mali ſibi obueniret:cum turcho pacem compoſuerunt:Quæ res effe- tum p-
cit:ut turci uenetis relictis:omnem belli uim:in regem conuerterint:atque ita Hydrun- didit
tum maritimam apuliæ urbem iminutam inuenientes:ex improuiſo cum maximo dã- cũ ſixto
no atq; dedecore eidem regi abſtulerint.Et niſi mahumetus turcus de repẽte morte ſub papa
latus fuiſſet:non modo de ſuo apuliæ regno:ſed:& ut ita loquar:de tota italia actũ erat. & cũ In
Mahumeto uero mortuo difficillimo bello urbem rex per Alphonſum filium ſuum ca nocẽtio
labriæ ducem t taudem recepit. Cum Syxto autem pontifice quarto pauli ponti- uaria
ficis ſucceſſore uaria fortuna uſus eſt : pacemque & odium quaſi : ne dicam per lu- fortuna
dum ; ſed puerorum more : inter ſe ſæpius reuoluebant . Sic & cum Innocẽtio ponti. uſus eſt

octauo:qui erga iſtum regem ex ingenti odio ad ſummam gratiam:moxq ex ſūma gra
tia iterum ad odium:& iterom de odio ad gratiam ultima uice ſe conuertiti ot plærigꝫ
grauiſſimi adhoe extantes ſæpe cum admiratione damnarunt.Denique rex hic cum aua
Aoari- ritiæ nimium deſeruiret:nec ollis opibus tamquam craſſus ſaciari poſſet in anno ſalu-
tiá hu- tis noſtræ.M.cccc.lxxxv.omnes regni principes & barones:quoſcūque per Alphonſom
i⁹ regis Calabriæ ducem filium ſuum in urbe Teatina conuocauit.Et eis uectigalia augeri uo-
comitē luit.Verituſqꝫ ne cæteri petrum ialnm camponiſcum montorii comitem primariū iter
mōtorii cæteros principes ſequerentur:tamquam uirum ſapientiſſimum:eueſtigio illum cum fi
lio atqoe uxore in uinculis coniecit.Quæ res:cæteros omnes(ſuadente Innocentio pa-
pa)ad rebellionem concitaoit:ꝙ ubi pontifici innotuiſſet:pergratum habuit.Et ſtatim
ad amicos in rebellionem confirmandos bellom contra regem pro eis ſuſeepit. At rex
indignabundus eueſtigio qooſcunque proceres:quos in curia habebat:cæpit:& alios in
teremit:alioſque in arctiſſimis uinculis coniecit:ꝙ archana regis conſilia aliis regni pro
princi- ceribus rebellis propallaſſe diceret:qoorum nomina fuerunt iſta.uidelicet Antonellus
pes petruſius pelicaſtri comes:primus inter ſecretorum ſuorum particeps:& franciſcus eius
quos ce filius uir ſapientiſſimus:Franciſcus copula Sarni Comes: Tertius: Anelus archamula:
pit & i- borellæ comes:poſtremo etiam alios cæpit principes. Vt pote Carolum ſanſeuerinatē:
carce- comitem incliti principis biſignani germanum:Petrum de bauſio: Altamuræ princi-
rat hic pem:deinde principem Melfæ:Comitem de ſancto Seuerio:& alios plæros uiros bonos
cōme- quibos & bona ſua abſtulit:atqꝫ quibuſdam & uitam ipſam:quorū lachrimæ ad domi-
morat num Iuſtum iudicem tandem peruenere:ita ut plæraqꝫ mala ſuis in filiis atqꝫnepotibus
necnon in toto regno iuſto dei iudicio ſubſecuta ſūt.De quibus infra ſuo loco dicetur.
Iſabella Quatuor autem filios ex Iſabella optima ac pudiciſſima uxore ſuſcepit mares uidelꝫ du
uxor fi os Alſonſom & Federicum:ambo reſ.& Femellis aotem Eleonoram Herculis ferrariæ
lii.4. ducis uxorem:ae Beatricem Mathiæ panoniorum regis uxorem. Deniqꝫ breui morbo
corrupt⁹ex catari deſenſu ex imoderata uenatōe cauſato.die uene.25.Ianu.1494.i paee
¶Ioannes ferdinandi ſuperioris regis ſecūdogenitus:Alfonſiqꝫ prædicti regis fr(geuit. 1456 6655
luſitaniæ rex:qui cū Alfonſo rege capriuus in Philippi Mariæ mediolanenſium Ducis
manus deuenerat:hoc anno Alfonſo germano rege ſine filiis ligiptimis decedens:in re-
gnis Siciliæ & Aragoniæ ſueceſſit:&,uiginti annis fœliciter regnauit.Hunc principem:
præclaræ & eximiæ bonitatis oirum fuiſſe tradunt.ac chriſtianæ religionis præcipuom
zelatorem.Inſuper & elementiſſimum:Iuſtiſſimum:munificentiſſimū: ac deuotiſſimū:
necnon & animi magnitudine præcellentiſſimum.Quippe ꝙ cum eſſet illuſtri ſapien-
tia admodum ornatus omnia eius geſta ac etiā cogitatus ad dominum ſe retuliſſe oſten
dit:Et ieeirco qooad uixit nulla eidem prorſus fuerūt aduerſa:ſed ſecunda & fauſta om
nia:& ad uota omnia ſibi ſuccedebant:ipſum etenim omnes nedum chriſtiani principes
ſed & aliatam nationum reges:mirifice amabant collebant:& ex omni animi ſenten-
tia uenerabantur.De principe iſto plurima quidem:& prope infinita refetabantur ſom
mæ uirtutis monimenta:quæ breuitati ſtudentes omittimus:Tandem de deo:deqꝫ ho-
ferdinā mnibus benemeritus deficiens in ſenectute bona ferdinādum filium iam ulterioris hi
dus & ſpaniæ regem uxoratum:in regnis Aragoniæ & Siciliæ cum Heliſabeth Henrici regis
heliſa- filia uxore dimiſit heredem.
beth re ¶Paſchalis malipetrus:ſexageſſimus octau⁹ uenetoꝝ Dux:hoc āno Frāciſeo fuſcaro ad 1457 6656
ges modum ſene nundum defuncto:eidem ſurrogatus:ducauit annis.4.menſibos.6.& die
bos.6.Hunc ſenatus omnis ob diuturnitatem uitæ franciſci foſcari:maximam cum le-
ticia principem inſtituit:& ad inſiinuandam leticiam noui principis:omne genus lodo-
rum inſtituit:atqꝫ caſtellum ligneom ualde ualidum in foro ſancti Marci ædificari iuſ
ſum eſt:quod fortiom militum præſidio firmatum eſt;quod poſtmoſtum a fæmina bo
na nomine incredibili oirtute expugnatom eſt cum maxima aſtantium admiratio-
ne.Hic itaqꝫ paſchalis optimus uir:tanto equidem principatu non ſolum dignus:ſed di
gniſſimus habitos fuit.ut pote quia integer uerus:& apertus erat:nil habens ficti:nil ſi
molati:ſed neqꝫ ſapientia indignus:imo in omni actione præcipua quadam uirtute aco
modatus.Chriſtianam etenim religionem mirumimodum calens & obſeruans:Rem
que pub.conſeruans:& ſceleſtos qooad potuit:aut caſtigauit:aut urbe fugauit. Ciues
& patritios ſuos:ſua iuſtitia concordes effecit:ac in unam quaſi familiam coniunctiſ-

ſimos effecit:in eo nihil fluctuoſom:aut turbulentum unquam inuentum fuit. Totus
moderatus & quietus ac pacificus erat:eos enim diligebat: ymo & amplectabatur:atqꝫ
honoribus & præmiis confouebat:quos uirtutibus excellere dignoſcebat:ac doctria ma
xime præſtare didicerat.bellum ſuper omnia phorrebat:& urbanas uirtutes ſummopere
adamabat:unde & ad eas amplificandas iuuentutem totius nobilitatis uenetæ inuitabat:
& incendebat ad litteras compeſcendas:quo factum eſt: ut poſtmodum patricii uenetí — Litteras & uirtutes amauit
tantum profecerint in omni dicendi genere:ut in præſentiarum cum omni antiquitate
& dicendo & iudicando comparati poſſint.Itaqꝫ inter cætera bona huius principis quæ
plurima erant:non mediocris hæc fuit fœlicitatis. quod cum omnem belli materiam
e medio abſtulerit:ad doctrinæ & eloquentiæ ſtudia ſuos ciues præ omnibus antecesſo
ribus principibus impulerit. Et cum multæ ſint huius uiri præclariſſimi comendatio
nes:tandem deficiens apud prædicatores ſepultus eſt: magno ſui deſyderii apud omnes
relicto.

¶ Vlricus ciliæ in hungaria comes Sygiſmundi olim cæſaris ex concubina filius:& he
liſabeth latiſlay regis matris germanus.Regiſqꝫ prædicti latiſlay adoleſcentis magnꝰ gu
bernator:uir ſanguineus:hoc anno:a latiſlao uiro audaciſſimo & prudentiſſimo filio ui
delicet Ioannis huniadis ſeu uayuodæ apud belgradum oppidum obtruncatus eſt.Is erat
uir peſſimus & ſanguinem ſiciens & iuſto dei iudicio in ſanguine occidendus: Innume- — Crudelem hominem recitat
ros enim iniuſte & iniqꝫ nimium gladio percuſſit:quaſobres & ipſe gladio percuſſus fu
it:ut ſententia ieſu chriſti non mentiretur:qua dicitur.Qui gladio feriet:& gladio peri
bit.Apud eundem belgradum caſtellum ſuperiori anno pater ipſius occiſoris Mahume-
tis ſuperbiam confregit:& turcos debellauit. Nec minus creditum fuit filio non mi-
nus profuiſſe reipublicæ chriſtianæ in occiſione peſtilentis comitis:quam patrem in pro
fligatione turcorum:cum mahumetes & comes hoſtes religionis noſtræ peſſimi eſſent.
Ille uidelicet externus iſte domeſticus foret. Cometes qui eodem anno uiſus fuit: huic
opinioni abunde ſatiſfecit. Eam ob rem latiſlaus rex licet adoleſcentulus occiſorem ca
pite plecti & fratrem mathiam(poſtea regem)in carcerem includi fecit.

1457 ¶ Carolus eius nominis ſeptimus:francorum rex caroli regis filius: qui fuit alterius Ca
roli filii Ioannis filii philippi regis: quem Edoardus Anglorum rex prælio(ut diximus)
ſuperauerat:ſæpiuſqꝫ profligauerat:hoc anno:qui eſt quiquageſimusſeptimus ſupra mil-
leſimum & quadringenteſimum:poſtquam diu regnauerat:deficiens in ſenectute bona:
duos poſt ſe reliquit filios:quorum primus ludouicus eidem regno ſucceſſit.Sepultuſqꝫ — Titulū huius in lyngua gallica ponit
in Sepulchris regum:cum hoc titulo.Carles lo byo ſerui.Hunc regem: nec inter malos:
aut inter bonos francorum reges omnino connumerare præſumimus. Mitiſſimi tamē
animi atqꝫ piientiſſimi eum fuiſſe probatum habemus:ſed obeditis ingenii & in omni-
bus inconſideratus fuit:qui cum aliquando tumultum magiſquam bellum cōtra Anglo
rum regem:& Ioannem burgondiorum ducem excitaſſet:& multos eorum interemiſſet:
ab eiſdem paulopoſt reuocata pugna:& ipſe cum uniuerſo exercitu ſuo fuſus ac profli-
gatus eſt.Qua quidem profligatione angli & burgondiones per plures annos cū duriſſi-
mis præliis affecerunt:ac multas eidem ciuitates abſtulerūt:adeoqꝫ illum eo in diſcrimi-
ne poſuerunt;ut parum quidem affuerit:quin e regno penitus diſturbarent:& id quidē
iuſte propter ipſius innumeras iniurias & ingratitudines paſſus eſt. Et niſi per iannam — Pulcella gallica rgnū recuperat
pulcellam ſubulcam deus miraculoſe eiſdem reſtitiſſet.de eius regno actum fuiſſet: hác
hiſtoriam in uita ipſius Iannæ pulcellæ ſerio deſcripſimus;ubi de claris mulieribus libel
lum edidimus.Auſpicio itaqꝫ & ductu unius puellæ rex hic perditiſſimum recuperauit
regnum:angli uero cum demum puellam appræhendiſſent(in,orbanitate nimia uſi)illaꝫ — puella concrematur
igni exuſſerunt.Ac ſic uictoria huic regi accidit: ſecundum ea quæ puella prædixerat.
Vt oſtenderet deus ipſe nullam eſſe humanam potentiam;quæ propriis adminiculis per
petuam ſtare poſſit:ſi ſuo creat præſidio:paululum icccirco dominꝰ ab hoc rege receſſiſſe
uiſus fuit:recuperato itaqꝫ regno:hi qui ab eo deſecerant:ad miſericordiam regis redeū- — Ducē burgundiæ p īſidias īterfecit
tes omnibus;ut erat animo regio & piientiſſimo pepercit:atque ipſum paternum & aui-
tum receptum:non ſolum conſeruauit;ſed & mirumimmodum auxit .Deide nicolao ſan
ctæ crucis cardiale ordis carthuſienſiū legato uiro prudentiſſimo intercedente . cū Ioāne
burgundiorum Duce:qui cum anglorum rege ſenſerat:pacem compoſuit.Quem nihilo
minus haud multo poſt fraudulenter & per inſidias interficere fecit: qd paricidiū poſt

Ducē burgō dıæ p ſidıas ı terfecit

modum infinita prope mala concitauit. Hic cum Ludouıcum filium Delphinum fu-
turum ſucceſſorem haberet ab eodem propter ipſius mentis obſtinationem multa ma-
la & ıncomoda quoad uixit ſuſtinuit.

Carol⁹ eius fr berrillis Dux

℄ Ludouicus autem Caroli prædicti regis filius: hoc anno patri in regnum ſuccedens 1457
regnauit annis. 26. Hic cum regis primo genitus haberetur. Delphinatus principatum
ex more regio aſſecutus eſt: qui uiuente patre ſemper propter diſcenſiones ab eodem ex
ul fuit. Regnoq; ſuſcepto: imprimis aduerſariis ſuis nonnullis depreſſis etiam multos
patris beniuolos regno depulit. Inde cum libertatem eccleſiæ in regno minuere attem-
praſſet: multos Romanæ eccleſiæ pontifices: & maxime Pium papam aduerſarios habu
it. Huic Carolus Berrillis Dux frater fuit: cum quo maxima diſcidia fuerunt lo. quippe
berrillis Dux carolus: cum regni partem uendicare temptaſſet regnum omne in magno
diſcrimine poſuit: Fauebant autem adoleſcenti in primis Renatus prouinciæ rex: & ei⁹
filius Ioannes: Carolus Burgundıæ Dux: Barbonenſis Dux: Duxq; Bertaniæ: & alii quā-
plurimi galliarum principes. Qui conſpiratione facta: hunc regem aliquando ad limina
diuæ Mariæ de ponte proficiſcentem capere temptarunt: q cum eidem innotuiſſet ſe
armis tutatus eſt. Adeo tamen ipſum urgebant: ut neceſſe fuerit: non ſolum ex Gallia
omni: ſed ex germania: atq; italia auxilia expoſtulare: maximeq; a Franciſco ſfortia tuȝ
Mediolanenſium Duce: qui filium ſuum primogenitum Galleacium cum tribus mili-
bus equitibus abſque peditibus totidem eidem mox inſubſidium miſit. Eundem autem
Carolum germanum berillis Ducem: cum ueneno fraudulenter ſuſtuliſſet in eo om-
nes galliarum principes: maximeque Burgundiorum Dux potentiſſimus: maximam in-
dignationem ſuſceperunt: & exercitibus plurimis inſtructis: in regem hunc proruperūt:

Dux burgū dıæ hic multa abſtulit pichi gneıū belona chum rotho magnū urbes

Dux uero Burgundiæ in pichardiam aduolans primariam prouinciæ urbem: nomine
pichignetum cæpit: & omnibus in ea interfectis ignem appoſuit: & prorſus eam com-
planauit: atque tali impetu plurimas alias colonias cæpit: & expugnauit: atque Beloua-
chum urbem munitiſſimam acriter obſedit. Deinde in Normandiam properans (quæ
fuerat fratris demortui prouincia) multa oppida & terras conflagrauit & euertit Roto
magnum etiam maximam ciuitatem opugnauit. pius autem pontifex Romanus ad eoſ
dem tumultus ſedandos Biſarionem nicenum Cardinalem uirum eloquentiſſimum &
ſapientiſſimum: eo miſit: qui cum diu laboraſſet: infecto negocio Romam redit. Mor-
tuo denique Carolo Burgundiorum Duce confeſtim hic Rex ablata uniuerſa recepit.
Fuit hic rex admodum leuis & ad iram ſuccenſus: ſed deuotus & piientiſſimus. Demuȝ
in anno domini. 1484 Remis deficiens: carolum primogenituȝ annorum. 15. ætatis exi
ſtens habuit ſucceſſorem.

biſariō cardına lis

℄ Iacobos Ioannis cypri regis ex concubina filius hoc anno poſt patrem maximo cum
labore in regno ſuccedens: regnauit (interregno ſuputato) annis. 12. Hunc pater cum ui-
deret regni admodum cupidum: eo q eſſet in primis forma egregia: & ſtatura corporis
regio digna honore: atq; animi dotibus & dicendi elegantia longe eidem diſpar: q ut di
ctum eſt erat homo certe ignauus & animo obtuſo: ſuæ uxoris helene ſuaſu: eccleſiaſti-
cis iniciatum fecit ordinibus. At pater cum unicam tantum haberet filiam carlotam
nomine ex matrimonio ſuſceptam: illam regni ſui heredem inſtituit: & ludouico Sabau
dienſis ducis filio conſubrino ſuo matrimonio copulauit: eoq; cōtracto: paulopoſt rex
& Regina morte ſublati ſunt. Quibus defunctis: regnum multifarie turbatum ē. Ludo
uicus uero carlote ſponſus crebris nunciis uocatus: poſt annum: ex uenetia cyprum ad-
nauigauit: ubi magno omnium plauſu & fauore rex appellatus eſt. Iacobus autem hic
nequaq̄ eius aduentum expectare auſus: interim cum certis amicis ſuis numero centum
ad ſoldanum in ſyriam nauigat. Eiq; cum lachrymis & uerbis humilibus: ſuam conque
ſtus & iniuriam: & ab eodem expoſtulauit: in regnum pſnum collocari. Quibus uer-
bis: non modo ſoldanum ipſum commouit: ſed omnes qui aderant ad pietatem excita-
uit: dicentes. Iacobum hunc indigna pati. Tandem ſoldanus iacobi precibus inclinatus
mox eidem ſubuenire conſtituit. Erat autem iacobus tū annorum. 22. Vnde confeſtim
iuſſu ſoldani allatis regiis ornamentis: in conſpectu omnium procerum ſuorum cyprio
rum rex declaratus eſt: ac per alexandriam urbem more regio circunductus præcipuis
honoribus cumulatus eſt. Atq; eidem claſſem decreuit: quæ ipſum cum multa milituȝ
manu deueheret. Quo cyprum ueniente ludouicus nouus rex eius impetum non tulit;

carlota hui⁹ ſo ror fuit

carlote ſpōſus

ad ſol danum uadit

ſed fuga ſibi ſalutem querens:in Nicoſiam urbem ſe ſe recepit. Iacobus autem reliquis omnibus regni & inſulæ urbibus receptis obſidere Ludouicum ſtatuit.ſed poſt aliquan tulum temporis ſpacium carlota in Italiam delata & ludouico ipſo ex inſula pulſo uniuerſum regnum in pace recepit. Quo adepto etiam Famaguſtam primariam regni urbem a Genuenſibus diu poſſeſſam: eiſdem abſtulit. Et ita uniuerſum regnum ad mortem uſque in pace poſſedit.Deniq; ad regni ſui ſtabilimentum catherinam Marci cornarii patricii ueneti filiā a Senatu ueneto uxorē expoſtulauit:quam idem ſenatus in filiam ſibi adoptauerat: libenter matrimonio copulauit:qua ducta : paulo poſt(ipſa prægnante)ex profluuio uētris mortem obiit. Vxore & poſthumo heredibus relictis: quos ex teſtamento Senatui ueneto comendatos fecit : Poſthumo autem haud multo poſt infantulo ſublato. Id regnum in uenetorum manus deuenit. Ac ſic in hoc rege Iacobo omnis luſignanorum regum ultramontanorum in cypro extincta eſt. Qui reges a primo Guidone luſignano:uſque in præſentem Iacobum ultimum regnarunt apud cyprū Inſulam ab anno ſalutis noſtræ.1195.uſque in annum:1470.annis omnibus ſupputatis trecentis quinquaginta quinq;.

¶Demetrius & thomas paleologi græci corinthi in peloponeſo prouincia principes: hoc anno de principatu contendentes:a Mahumeto turchorū principe intercepti ſūt: Et inde non ſolum corinthum urbem:ſed & totam peloponeſſum tributariam ſibi fecit.Deinde poſt triennii tempus thomas prædictus: e turchorum manibus dilapſus.Caput diui Andreæ apoſtoli:qui in Achaya ſua prouincia crucifixus fuerat ſecum Romā attulit:& illud pio pontifici maximo:cum magna ueneratione dono dedit. Quod quidem pontifex ipſe piientiſſimus ſummo cum honore & deuotione excipiens in honorem confeſtim Sacellum in beati petri corpus in uaticano extrui fecit : & illud magnis & exquiſitis muneribus decorauit. Vbi & poſtmodum corpus ſuum ipſe pontifex ſepelliri præcepit.

Caput ſcti andreæ apoſtoli romā detulit

¶Ludouicus Cardinalis Aquileienſis:uir ſtrenuus:& magni ſpiritus:atque chriſtianæ fidei propugnator ardentiſſimus:hoc anno a Calixto pontifice Claſſi pontificiæ præfectus deſignatus in auxilium Rhodiorum accedens:plures turcorum naues ſuperauit:atque demerſit:& omnium hominum captiuorum corpora pallo ſuffixit:& plurimas inſulas:uidelicet lemnum nunc Staleminum appellatam:Taxum: & Nembrum : ac alias quaſdam egei maris minoris nominis turcis ademit. Deinde in Egyptiis conuerſus eos quieſcere non permiſit.Sed neque Syros:neque celicas:Mortuo autem Calixto:Ludouicus claſſe diſſoluta:Romam rediit.Rhodo quammaxime : & omni oriente in maxima deſperatione & diſcrimine relicto.Et propterea acquiſitæ inſulæ ad hoſtes rediiere:cum pius pontifex eius calixti ſucceſſor inteſtinis italiæ motibus : & ſubditorum ſeditionibus occupatus longinqua proſpicere non ualeret:cum Roma ipſa maximo eſſet in periculo:

inſulas multas capit

papa 220

6657 1458 Pius eius nominis ſecundus papa natione ethruſcus patria Senenſis Eneas Siluius poeta antea uocatus: patre Siluio nobili ſatis familia picolominea natus: hoc anno calixto pontifici ſurrogatus:ſedit annis.5.menſi.11.& diebus.26.breuis quidē pontificatus:ſed ingens gloria fuit:uir plane omni laude dignus:ut pote eruditiſſimus: eloquentiſſimus:copioſiſſimus:ac fortitudinis:& prudentiæ ſingulariſſimus qui non ad ocium:nec ad ſegniciem:ſed ad res agendas:& quidem maximas uocatus maieſtatem pontiſiciam augere uiſus eſt:pro qua neq; reges:aut duces: aut populos: atque tyrannos ullos formidaſſe compertum eſt:imo ſi quos delinquentes uidiſſet:& bello & cenſuris tamdiu perſequebatur quo id uſque ad ſanitatem rediſſe agnouiſſet. Et propterea Ludouico francorum regni aduerſarius extitit:q; libertatem eccleſiæ ſuo in regno minuere tēptaret Borſio eſtenſi cognominatus eſt:qđ Sigiſmundo malateſte:& rebus gallicis contra ferdinandum faueret Sigiſmundum auſtriæ ducem:quod in cardinalem ad uincula petri animaduertiſſet diris execrationibus perſecutus eſt:Maguntinum inſuper antiſtitem male de eccleſia Ro.ſentientem ſede deiecit:& alterum eius loco ſuffecit:Beneuentanum quoq; archiepiſcopum contra eius uoluntatem res nouas molientem:& Beneuentum gallis prodere uolentem archiepiſcopatu ſumouit. Multaſq; campaniæ urbes in poteſtatem eccleſiæ redegit.Nil regibus:nil populis timore:uel auaritia unquam conceſſit Eccleſiæ & ſui inimicos ueluti hoſtes publicos conſtanter & intrepi

frācoꝝ regē & ferrariæ ducem ac ſigiſmūdū malateſtā compeſcuit

de perſecutus eſt. Amicos autem humaniſſime & officioſiſſime ſemper adiuuit. Hic pri
Cōuen mo ſui pontificatus anno Mantuæ conuentum pro fide chriſtiana habuit:& in eo pri-
tū mā- cipes omnes congregauit: ut turcis bellum indicerent: ſed fruſtra id fuit. Ea quippe de
tuæ ha- cauſa innumerabiles uiros:ex hiſpania :Gallia:Germania:in italia conuocauit:quos duꝫ
buit ipſe pontifex Anchonam proficiſcereť:inuenit:quorum magnam partem & maxime
germanorum cum benedictione apoſtolica in patriam remiſit:eo ꝙ minus idonei uide
rentur. Fuit autem Pius hic pontifex in primis : ut ſuperius monſtratum eſt:ſtudioſiſſi
De eius mus:& doctiſſim⁹ homo:& doctorum uirorom amantiſſimus continentiſſimæq; uitæ
doctria & ocii:ac diſſidiæ inimiciſſimus Statura breui:facie ſenecta:& ſerena:canoq; capite:qui
& mori tandem anno ætatis ſuæ ſexageſimo quarto cum Anchonæ eſſet cum innumerabilibus
bus populis proficiſceretur lenta febre percuſſus diem clauſit extremum. Cuius funus Ro-
mam delatum in baſilica petri apud altare ſancti Andreæ ſepulchro marmoreo condi-
Epita tū eſt;cui tale epythaphium inſcriptum eſt:Pius ſecundus pontifex maximus natione
phium tuſcus patria ſenenſis gente picolominea:ſedit annis. 6. breuis pontificatus : ſed ingens
huius gloria fuit:conuentum chriſtianorum mantuæ pro fide habuit. Oppugnatoribus Ro.
uide eccleſiæ intra:atq; extra italiam reſtitit:catherinam ſenenſem inter ſanctas chriſti uirgi
nes retulit:pragmaticam in gallia abrogauit. Ferdinandum arragonenſem in regnum ſi
ciliæ ciſfretum reſtituit:Rem eccleſiæ auxit:& Fodinas inuenti rū aluminis apud thol-
pham inſtituit:cultor iuſticiæ:& religionis amator admirabilis eloquio:uadēs in bellū:
quod turcis indixerat:Anconæ deceſſit. Ibi & claſſem paratam:& Ducem uenetoꝝ cuꝫ
ſuo Senatu militonem chriſti habuit:Relatuſq; eſt in urbem patrum decreto:& hic cō
dit⁹ ubi caput Andreæ apoſtoli ad ſe ex pelloponeſſo aduectum collocari iuſſerat. Hic
toto ſuo pontificatu cardinales duodecim ueteribus addidit. Vrbem Romam etiā mul
tis ædificiis exornauit:& Tibure arcem extruxit.

¶ Ars imprimendi libros:his temporibus : in Germania primum enata eſt : quam alii
repertam aſſenetant a cuthimbergo argentino:alii a quodam alio nomine Fauſto:alii a
Nicolao genſone prædicant:pro qua innumerabiles auctores ipſi congregarunt diuiti-
as. Qua certe nulla in mundo dignior:nulla laudabilior:aut profecto utilior:ſiue diuini
or & ſanctior eſſe unq̄ potuiſſet. In cuius laudē:qdā ex noſtris hos cecinit uerſus dicēs:
uerſus O fœlix noſtris memoranda impreſſio ſæclis. Inuentore nitet utraq; lingua tuo. Deſie-
pulchri rat quaſi totum quod fundis in orbem. Nunc paruo doctus quilibet eſſe poteſt. Omnes
te ſummis igitur nunc laudibus ornent. Te duce quando ars hæc mira reperta fuit.

¶ Alumen etiam rochiæ:quam græci pharno appellant:hac tempeſtate:a quodam Ge-
nuenſe primum in italia inuentum in uolaterano agro eſt;quo optime decocto & pro-
bato:poſtmodum in italia multis in montibus effodi ceptum eſt. Antea etenim itali no
ſtri in præſens uſq;eiuſmodi fodinas nullatenus in uſum habebant:ſed ex turcia a nego
ciatoribus alumen nobis uehebatur : quæ res non paruum certe emolumentum no-
bis præſtitit.

¶ Perinus campofregoſius Genuenſium Dux:magnanimus quidem & audaciſſimus uir 1459
hoc anno apud Genuam urbem ſuam:ſuis inter ſeſe ciuibus diſſidētibus a gallis per no
biliores urbis introductis in conflictu turpiter uulneratus die ſequēti uitam cum mor
te mutauit. Quam ſane occidionem cum paulus eius germanus urbis Archiepiſcopus
galli mľ equanimiter ferre nō poſſet:haud multo poſt gallos ipſos urbe eiecit: & complurimos
ti iterfi eorum extra urbem crudeliter interfecit. ciuitateq; obtenta:ſe ipſius ducem conſtituit.
ciuntur ¶ Lodouicus ſecundus alogobrum ſeu ſabaudienſium Dux Amedei olim primi Ducis
qui ſe fœlicem papam nominauerat filius:uir quidem multæ bonitatis innocentiæ:&
placabilitatis:nec non & eximiæ pietatis princeps:hoc anno poſtq̄ uno & triginta annis
principatum illū optime gubernaſſet:apud lugdunū galliarum urbem a ſuo genero lu
douico francorum rege uocatus ibidem chriſtianiſſime mortē obiit: relicta poſt ſe pul
filios cherrima:ac numeroſa filioꝝ:ac filiaꝝ ſobole:ex uxore pulcherrima regis cypri filia
hui⁹ cō ſuſcepta. Quoꝝ de numero Amedeus primus eius in regno ſucceſſor fuit: ſecundus lu-
memo- douicus cypri rex:poſtmodū a Iacobo(ut dictū eſt)e regno pulſus. Tertius Io. Gebenaꝝ 1462 6661
rat comes. Quartus philipponus:qui & ipſe Dux tandem fuit eo ꝙ oīs lynea Amedei fra-
tris ſui maſculina defeciſſet. Quintus & Sextus ambo eccleſiaſtici Epiſcopi. Minimus
& ultimus Iacobus uir bello nō ignarus:qui nonnulla p̄clara in bellis peregit facinora.

Filiæ uero ipſius i primis una extitit francorum Regina Ludouici regis coniunx: & Ca
roli octaui mater:alia montiſferrati marchionis uxor:tertia Bona nomine Galeatii me
diolanenſium Ducis nupta:atq; aliæ multæ.

ℭ Amedeus itaq; prædicti ludouici filius tertius Sabaudienſium Dux:hoc ipſo anno in
paterno regno ſuccedens:regnauit annis ferme.13. Vir utiq; bonus imo ex bona paren-
tum radice optimus:placabilis ſane:& innocens:piientiſſimus: ac iuſtiſſimus:atq; ingen
ti ſanctimonia decoratus.Qui(licet comitiali morbo:quem alii caducum morbum uo
cant ſæpius laborauerit)regnum tamen ſuum tanta prudentia:iuſticiaque: ac æquitate
ſemper gubernauit:ut in eo unquam quippiam queruloſum auditum fuerit. Cuius in-
ter cætera ſuæ laudis opera hoc præcipuum fuit:& quidem memoratu digniſſimum:q
pauperes chriſti mira cum pietate ſemper complexus eſt:quos & profuſiſſimis elymoſi
nis etiam propriis manibus quandoq; cõfouebat.Eos ſui regni ſtrenuiſſimos comilito
nes & fortiſſimos defenſores eſſe conteſtans. Qui Iſabellam cordatam mulierem ludo
uici francorum regis germanam ducens uxorem:ex ea autem duos ſuſcepit filios phi-
libertum:uidelicet:& Carolum in regno ſucceſſores:quia poſt ipſius mortem cum phi-
libertus natu maior in pueritia patri ſuffectus eſſet:ſtatim quaſi e uiuis ſublatus eſt:quo
mortuo carolus paruulus eidem ſuccedens:haud multum ſuperſtes fuit.Hic itaq; Ame
deus uerus dei cultor & amator: tandem cum uercellis deueniſſet ibidem adhuc iuue-
nis multa cum laude ſui defunctus:atq; ſepultus eſt:quo carnis Sarcina exuto: ſuæ bea-
titudinis famã ſignis & miraculis reliquit. Eius uxor Iſabella propter filii teneritudine;
aliquot annos regnum omni cum laude adminiſtrauit .

Morbũ caducũ patiebatur
pietatẽ hui⁹ cõmemorat
Iſabella ei⁹ uxor fuit

1462 ℭ Margarita Bertaniæ Regina & Henrici regis ardentiſſima coniunx:ex francorum ge
nere orta.hoc anno cum eſſet præcelſi animi uirago uno dum taxat incredibili faci-
nore ſe uniuerſo occidenti illuſtrem & magnanimam declarauit. Nam cum audiuiſſet
regem maritum ſuum in bello ab Anglis ſuperatum :& captum eueſtigio collectis co-
piis maximo impetu hoſtem inſecuta apud fractum pontem Eboracenſem eundem ter
rifico prælio uicit:captumq; inimicorum Ducem in ultionem capti mariti ſtatim ſecu
ri percuſſit:deinde hoſtes fugitiuos conſecuta:qui captiuum ducebant uirum:uidelicet
itinere unius diei a londino ſeu londra eoſdem uicit:& multis eorum ceſis:maritum re-
cuperauit.Sed haud multo poſt apud Eboracum urbem:cum Edoardo:qui ſe eiuſdem
regni faciebat:& dicebat regem congreſſi:diu abſtinatis utrinq; animis decertarunt:pu-
gnatumq; eſt:continue per horas duodecim. Tandem uictu Henricus huius maritus:
cum ipſa ſua præſtantiſſima uxore fuga ſe hoſti eripuit; Verum henricus in monaſte-
rio quodam ſe recipiens & latitans:ab hoſtibus cognitus : denuo capitur. Regina uero
in Narbonam ad fratrem Renatum confugiens ibidem ſaluata eſt. Eo quippe in præ-
lio ceſa fuerunt pluſquam triginta hominum milia adeo:ut fere omnis Britaniæ nobi-
litas cecidiſſe credatur.

uide uirtutẽ huius mulieris
hẽric⁹ rex cũ uxore capitur
30.hominũ milia ceſa ſunt

1462 ℭ Chriſtophorus maurus:ſexageſimus nonus uenetoruʒ dux:hoc anno in demortui pa
ſchalis loco omnium conſenſu principis ſuffectus:Ducauit annis.9.menſibus.6.& die
bus.7.Vir ſingularis clementiæ & humanitatis:ac multarum rerũ experientia doctus
ſub iſto principe res ueneta a turcis magna ſuſcepit incomoda:primo etenim ſui prin-
cipatus anno Mahumetes contra rempublicam grauiſſimum mouit bellum: & primo
quidem impetu quadringentos & quinquagita uenetos milites captos uno die omnes
occidi iuſſit.Deinde cum ipſe turchus corinthum(ut præmiſſum eſt)occupaſſet & pelo
poneſum ſibi tributariam feciſſet:ueneti eueſtigio ingentem claſſem cum magnis co
piis ad obſidendam corinthum miſere:ubi tumultuario opere in Iſthmo ueterem mu-
rum foſſamq; ad utrumq; mare protenſam.ædificare cæpiſſent a Turcis per iterruptas
munitiões ex improuiſo adorti & profligati:infecto opere:omnes ad naues cõfugerũt.
ℭ Iſthmos autem de qua nobis nunc fuit ſermo:eſt quædam terræ pars anguſta in pel
loponeſo:inter duo Maria concluſa:quæ ad cheronenſuʒ iter porrigit:De qua Ouidius
in Epiſtolis heroidum:ait.Equora bina ſuis:oppugnant fluctibus Iſthmon . Et tenu-
is tellus:audit utrumq; mare.Hic quattuor milibus Egeum mare ab Ionio ſummouit:&
pelloponeſum anguſto tramite belládi annectit.Anno deinde ſui principatus.3.Mahu-
metus idem turchus:Venetis calamatam ui abſtulit:& eorum exercitum ſuperauit:qua
uictoria ellatus in Albaniam mouit:& Dirachium expugnauit:atq; alia nonnulla eorũ

Iſthmos qd ſit
ouidius
calamatá amiſit
Dirachium ét amittit atq; alia

oppida in epiro ademit. Ad quem cum legatos de pace ptractanda tranſmiſiſſent eoſdē gladio euaginato a conſpectu ſuo ſumouit.

Euboiam denicꝫ ꝑdidit

Denicꝫ & Euboeā inſulam cum calcide ſeu Niehroponte: eiſdem uenetis abſtulit & diripuit: chriſtianis quotquot in ea cōprahēdit ad unū cæſis: cui⁹ rei calāitate pmotus ardentiſſimus priceps chriſtoforus maximis exercitibus ab pio pontifice conflatis: cū ingenti claſſe una cū pontifice Ro. decreuit contra turchū in bellū ire. Sed dum claſſis ipſa in Anchonitano portu adeſſet ꝑparata: pontifex ibidem uita excedens: res tam ſancta fruſtrata eſt.

magr̃atus primus
magr̃atus ſcd̃s
magr̃atus tertius
magr̃at⁹ quartus
magr̃at⁹ qnt⁹

Reuerſuſcꝫ domi: quoſdā magr̃atus in urbe ueteribus adiecit. Et primo lignis ad uitæ hūanæ neceſſariis duos uiros præfecit. Qui ex publica pecunia ligna ad publicum uſum queſita mercarentur: & ſeruarentur: ut conſeruata tpe hyemis: eoꝝ inopia in urbe laboraret: ut quū opus poſtmodū eſſet illa paupibus diſtribuerent eodem: uidelicet: ꝑcio: alium inſup Magr̃atum trium uirorum caducarioꝝ inſtituit. Qui ꝑeſſent tributis tpe ſuo nō ſolutis: quicꝫ mulcta debitoribus irrogata: ipſi pignora caperent: & ſuo ꝑcio uenundari facerent: ita eiues quoſcūcꝫ ad tributū ſoluendū compellerent. Tertio Magiſtratui aduocatoꝝ (cū ſex ab antea forent) quattuor addidit: qui in forenſi turba & ſtrepitu: & reꝝ turbatiune cauſas circa tribunalia agerent. Alios & poſtmodū præter illos conſtituit: qui in Riuoaltino foro: tantum cauſas agerent. Quintum poſtremo magr̃atum De Armorum prouiſoribus creauit: propter grauiſſima Othomani turci bella qui (ut diximus) multū cruorem terra maricꝫ effundebat. Qui armis præeſſent ppetuo: ut arma & oīa ad bellū neceſſaria mature præpararent. Hic inter cætera ſua ædificia: monaſterium ſancti Iob intra urbem ordinis minoꝝ propriis pecuniis ædiſicauit. ubi & poſtmodum moriens: ſe ſepeliri fecit. 1463 6661

hic in carceribus detiebaẗ mr̃ huius ꝑ leticia q̄ſi mors uiſa fuit

¶ Mathias Ioannis uniadis ſeu uayuode fili⁹ ſecundo genitus: hoc anno latiſlao ꝑſtātiſſimo Rege iuuene ſine liberis defuncto: in Regnū hungariæ ſuccedens regnauit annis 27. Hic ob mortem Comitis ciliæ a ſuo germano nomine latiſlao interfecto in carcerem a prædicto rege latiſlau raptus fuit: ubi quandiu ſupuixit: latiſlaus ipſe rex ſeruatus eſt. Mortuo deinde ipſo latiſlao rege: dum in carceribus adhuc cuſtodireẗ decēꝫ & octo annos natus nono challendas februarii inter quadraginta milia uirorum: qui apud pragam urbem medio in Danubiu cū glacie conſtricto impacientes magni ſecreti: uidelicet electionis exitum expectabant: rex acclamatus eſt. Quæ res matri (quæ adhuc primogenitum capite abſciſſum deplorabat) ex repētina lætitia exitium pene fuit: quæ tot cladibus afflicta: filiū prius regem appellatum audiuerit: q̄ uinculis exemptum. Vir igitur Mathias rex omni ꝑconio dignus & regio potiſſimum honore: qui infinita ptope tum diuina: tum hūana geſſit præclara facinora. Delectus itacꝫ & conſtitutus panoniorum rex mathias: id Federicus cæſar iniquo perferens animo: confeſtim aductſus eum inſtruxit exercitum. Sed mathias ingentis animi adoleſcens: qui robuſtorum militum: & quidem pugnaciſſimoꝝ abundabat numero: mox ampliſſimum contra cæſarem coegit exercitū: conſertiſcꝫ præliis: ſæpe ampliſſimā reportauit uictoriam pacecꝫ cū cæſare confecta: ne a genitore degenerare uidereẗ: contra turcū ingentia facinora geſſit maxime:

cū turcho pugnat
30. milia ceſa ſūt turcorum

cꝫ hungariæ Regnū bello conſequi annitebaẗ. Nec ppea ullum eidem mathiæ timorē incēit. Et q̄q̄ copiæ mahumeti longe maiores ſemp fuerint: & regnūꝫ ipſius populatus fuiſſet: mathias hic adhuc iuuenis cum expedita manu illi ſeſe obiecit. Dūcꝫ ad manus uentū eſſet: tandē barbarus coactus eſt: terga dare: ubi in prima pugna ad. 30. milia turcorū cæſa fuere: propecꝫ. x. milia capta & maiorēꝫ Boſſinæ partem: qua ille potitus fuerat: recepit: & ſuo impio mathias adiecit. De tanta uictoria: ubi ſenat⁹ uenet⁹ certior factus eſt: legatos repente ad mathiā miſit: qui cum ipſo ſocietatē inirent: & ut chriſtianā rempu. oēm defendere poſſet: ipſe ſenatus ſocietate inita: octogita milia numū auri quotannis ſolutuꝝ ſpopōdit: Atcꝫ ita in hūc modū Rex: cū uenetis ſocietate cōpoſita īnumeras clades ipſis turchis intulit. Et m̄lto plura ſui noīs magnitudie effecit: q̄ alius rex armis unq̄ facere potuiſſet.

belgradū hic rex obtinet pragāꝫ urbem cæpit

Erat tū taurini oppidū qđ Belgradū nr̄i appellāt natura adeo munitū: ut nō niſi obſidione expugnari poſſe uidebaẗ: qđ mahumetus: & oī comeatu & telloꝝ multitudine munierat. Ad quod mathias caſtra mouens tam diu expugnauit: donec oppido potitus eſt: & ipocꝫ ad ſolū euerſo: uēs milites qui in ꝑſidio erant captos ad unum omnes occidi iuſſit. Ea uictoria tantam Federico cæſari uoluptatem attulit: ut ipſum miſiæ inferioris quam Bohemiam uocant regem conſtituerit. Ex quo ad urbem pragam cum exercitu contendens: eadem poſt multam obſidionem compos factus eſt.

neq; al's ipiꝰ mathiæ uictorias hoc i loco referꝛ uolo:ne nimiū ꝯtexatꝛ hiſtoria.hoc unū de hoc rege uulgatiſſimū hēmꝰ:ꝙ merito cū Iulio cæſa.& alex.magno i oī re conferri poſſet. ſæpenūero(cū legendi auidus)in ipſius pluuinaribus inueniebatꝛ: liuiꝰ hiſtoricꝰ: aut curtius:& alios hiſtoricos:legebatq; ardentiſſime ſacras litteras: & ea quæ in his cō tinentur memoriæ adeo comendabat:ut plærīq; admirarentur:his namq; rationibus ad ductus:nobiliſſimum ſuo in regno Gymnaſium conſtituit: ad quod exornandum peri tiſſimos undiq; uiros accerſiri fecit. Vnde factum eſt:ut quæ ad mores inſtitutaq; perti nebāt:eorum Mathias non neſcius euaderet:Non ſolertiam:non docilitatem unq̄ contempſiſſe uiſus eſt.Iuſticiæ autem quantum ſeſe dederit:improbi ac perditiſſimi homines mirifice oſtenderunt:quos pene omnes regno eiecit:bonos uero & beneficiis & ho noribus cumulabat.Eratq; adeo liberalis & magnificus atq; munificentiſſimus in om nes:ut omnibus ætatis regibus anteiret. Nunq̄ hic princeps diuinus certe in uoluptate nunq̄ in diuitiis:aut in honoribus:uel corporis bonis ſuum finem conſtituendum puta uit:ſed reiectis maiorum erroribus in chriſtianam religionem ſe contulit : & in ipſam ſummam fœlicitatem:mentemq; omnem ſuam erexit : & in finem uſq; contulit. Multas tamen ſimultates & bella cum Cæſare Federico habuit:adeo : ut ipſi federico Vienam imperii ſedem & alias ciuitates:atq; oppida multa abſtulerit. Duxit autem Beatricem cordatam & eruditiſſimam adoleſcentulam ferdinandi parthonopæ regis filiam uxorem:ad quam(propter ipſius ingentes uirtutes & eruditionem magnam)nos librū de claris mulieribus nuper æditum dicauimus : ex qua nullos ſuſcepit liberos : Ioannem tamen extra matrimonium ſuſceptum filium habuit. Deniq; ſexta Aprilis die anni ſalutis.1490.apoplexi correptus uitam cum morte mutauit:illo Ioāne naturali filio relicto. Ex quo maxime contentiones inter proceres regni exortæ ſunt. Aliis huic filio aliis Vlatiſlao Caſſimiri filio Bohemiæ regi:aliiſq; Maximiāo imperatoris filio regnū decernentibus. Res tamen inclinari uidebatur ad Mathiæ filiū:quod is & paternos theſauros:& muniti ſſima oppida cum præſidiis penes ſe habebat : ſed nil eidem profuere: cum ulatiſlaus rex a proceribꝰ prælatus fuerit.

Auidita tē legēdi huiꝰ regis

uitia oīa uitabat & religionē amabat

beatriæ aragōia huius uxor

1463 ¶ Ioannes Bentiuolus Bononienſis:hoc anno:prima octobris die Saxncto in principatu bononiæ ſuccedens:præfuit illi ciuitati in præſens uſq;.qui eſt ānus ſecundus ſupra mileſimum quigenteſimum annis.38. Vir magnæ prudentiæ & admodum fortunatus: Nō ſolū Saxncto illi in urbis principatu:ſed & in uxoris cōiugio ſucceſſit: Acceperat ꝗppe ꝓceſſor ſuus Saxnctus Genebriā ſui ſæculi ſpecioſiſſimā adoleſcētulā Alexan.ſfortiæ Piſauri principis filiā uxorē:quo mortuo Io.hic ſpecioſitate & prudētia ipſius captꝰ illā cōiugio ſibi copulauit:ex qua ꝓlē pulcherrimā multā ſuſcepit.Ioā.igitꝛ hic Hanibalis filius fuit:ꝗ filius fuit alteriꝰ Ioā.ab altera factiōe abrūcati.Hius aūt pꝛ hanibal ille fuit qui urbē ſeruitute oppreſſā:i libertatē uendicauit:& Arcē in urbe pp'o inimicā funditus euertit:plurimoſq; ciues pꝛiæ pulſos ciuitati reſtituit. Tādē ſūma reip. Bononiēſis in iſto cōgeſta:quē plærīq; mortales autumāt & affirmāt:unū eē:ꝗ ſuo ꝓauo dignꝰ exiſtat. Nā etſi pluriæ obtrectatiōes de hoie iſto circūferantꝛ(ꝙ Canetullos & maluitios conciues ſuos urbe eiecerit:ac uita undiq; q̄ſitos priuauerit)nihilominꝰ ſuo cōſilio:atq; prudētia plurimi āni trāſiere:ꝙ nec bellū nec inimicitias ullas urbi illatæ ſūt. Suaq; circūſpectiōe nulla i urbe ānonæ caritate laboratū ē:ſed neq; ager uaſtatū:ſua itē prudētia diſcordiaꝝ ciuilia pene abiecta ē mēoria. Ex quo factū ē:ut urbis dignitas & auctoritas : atq; amplitudo i dies magis:ac magis augeatꝛ:ꝗbus ꝗdē rōnibꝰ adeo cōualuit auctoritate:ut & a ciuibꝰ ſuis mirūimmodū & ametꝛ & uereatꝛ. Tāta eteniꝫ ipſus auctoritas ea i urbe iā iaꝫ ꝓualuit:ut nūmi ꝑcuſſi ipiꝰ noīe & effigie effigiantꝛ:ab Federico eiꝰ nois tertio auctoitate obtēta:extāt nihilo.huiꝰ ꝓclariſſimi uiri ea i urbe Bononia ſingularia bñficia.

gene bria uxor

¶ Stephanus ultimꝰ xpianoꝝ miſſyæ ſeu Boſſinæ rex:hoc āno fallacibꝰ mahumeti turcoꝝ regis blādimētis:ex quodā ſuo caſtello eductꝰ:captꝰ atq; crudeliſſime uiris excoriatus ē:quo mortuo:ēt eiꝰ patruū uenerādū ſenē crudelē in modū obtrūcari ꝓcepit : ꝗbꝰ interfectis ēt potētiores regni ad ſe uocatos i uincula ꝓiecit. reliquū uero uulgus i ſeruitutē abduxit:regnoq; uniuerſo uaſtato:atq; direpto:filiū ſuū ſecūdogenitū:eidē regno ꝓfecit:regina āt e manibꝰ barbaroꝝ elapſa Ro.ad paulū tū pōti.maximū cōfugiēs ab eodē ꝑbenigne & honorifice excepta ē:& eidē quoad uixit ponti.honorificētiſſime ex bonis eccl'iæ ſubminiſtratū ē;illud tū regnū poſtmōm Mathias panonioꝝ rex(turcho.

Hunc excoriatū fuiſſe refert regina ro. uēit

ſuperato & profligato)cõquiſiuit:& ſuo regno adiecit.

Miſſia duplex ℂBoſſina igitur prouincia ea eſt:quæ ab antiquis Miſſia ſuperior dicta eſt:inter Datiã & Thraciam ſita.Eſt quippe duplex miſſia:uidelicet ſupior & inferior:& ambe prope danubiũ iacent:& eas maiores nr̃i cereris orreũ uocabant.Eſt & miſſia in Aſia phrigiæ helleſpunto adiacens.

ℂViri diſciplinis excellentes:

ℂAlexander tartagnus:pr̃ia Imoléſis:iuriũ utriuſq; doctor:p hoc tẽpus:ſcientia Iuris:nõ ſolũ apud Bononiẽſes iam ſuos:ſed tota italia germaniaq;:atq; hiſpania late clarus eſt habitus.Qui cũ eminentiſſimi eſſet ingenii ac ꝓfundiſſimæ doctrinæ uir: a multis doctiſſimis uiris Aureus doctor fuit nũcupatus:q nõ ſolũ apud patauinos:ferrariẽſes:bononienſeſq; apud quos p.30.ferme annos publico munere excellentiſſime docuit:ſed & apud cunctos:ut ita loquar Italiæ principes maxio ſemp fuit in precio:unde & plurimi eoꝝ pro uiribus ſatagebãt:imo & decertabãt: & pollicitationibꝰ:atq; p̃miis pmaxis eũ ad ſe pellicere:exiſtimãtes ꝓfecto ſe fore beatos:ſi tãti uiri p̃ſentia & cõſilio ſuas curias decorare poſſent.Hic itaq; cũ doctor pacutus & i docẽdo diſertiſſimꝰ: noſcetq; pleniſſime qcquid in legibꝰ ſciri põt:eẽt quoq; iuſtiſſimꝰ:ĩ ultimũ uſq; uitæ ſuæ finẽ Bononienſiũ Gymnaſiũ ex frequẽtiũ Scholarũ ad eũ ex oĩ Italia:hyſpania:& germania cõfluentium mirũ im odũ illuſtrauit.Tãto etenĩ in p̃cio habitꝰ ẽ:ut ſcholares eidẽ tanq̃ pithagoræ philoſopho uenerationẽ attribuerẽt.Et qcqd Alex.dixiſſet:id diſcipuli oẽs cõtra in diſputationibꝰ cõtradicere nephas exiſtimabãt:utrũ ita eẽ uel ne:quẽadmodũ alexander dixiſſet docuit:itaq; alexander hic ab anno ætatis ſuæ primo & uigeſimo : quo doctoratus inſignia ſuſcepit uſq;ad ãnum uitæ ſuæ quĩquageſimũ tertiũ:quo & mortuꝰ eſt: qui fuit ſeptimꝰ & ſeptuageſimꝰ ſalutis noſtræ ſupra milleſimũ quadringenteſimũ. ſcripſit aũt Alexã.hic ad multoꝝ inſtructionẽ hæc quæ ſobiecta ſũt libroꝝ uolumina. Et primo ſup toto codice:ac ſuper oĩbus ptibꝰ.ffoꝝ. i totũ uolumina octo pmaxima & q̃ plures aditiões ſup toto iuris corpore:& p̃cipue ſup tribus libris codicis.Quinque alia prætera conſilioꝝ uolumina compoſuit egregia:quæ quidẽ mirificam apud eruditos obtinent auctoritatem:atq; fidem.Deniq; de deo deq; hominibus poptime meritꝰ bononiæ uitæ finem faciens in diui Dominici templo Sepulchro marmoreo ſepultus eſt:tribus poſt ſe maſculis filiis relictis Antonio ; uidelicet iuris ciuilis & pontificii dignitate inſignitus & aliis duobus.

ℂDioniſius natiõe theutonicꝰ carthuſienſiũ ordinis ꝓfeſſus uir & theologia:atq; aliis diſciplinis eruditiſſimꝰ hac tẽpeſtate clarus habet:q cũ eẽt ingenio ſubtilis & eloquio diſertꝰ tot & tãta ſcripſit:ut nũero opuſculoꝝ p̃ter diuũ p̃rem Aug.apud latinos parem habuerit neminẽ.Q d plane domũ ſcribẽdi potiꝰ cõtẽplatiõe & oĩone eũ aſſecutum reor q̃ alia ſtudioꝝ ſolicitudĩe.Hic itaq; diui hiero.exẽplo i lege dñi meditãs die ac nocte dulce iudicabat: ſemp aliqđ: aut legere :aut ſcribere:aut certe iterp̃tari:de cuius opuſculis hæc referuntur.

Et primo ſuper ſententias li.4.Super totum uetus & nouum teſtamentum li.77.
In ſeptem pſal. penitẽtia. li.i.De documentis autẽticis li.i.Expoſitiões miſſæ li.i.
Dialogum de celebratione li.i.De communione li.i.Compendium philoſophyæ li.i.
Com ẽdium theologiæ li.i.Dialogũ philoſo. & theologi.li.i.Sup btĩ.dionyſii li.3.
Sup.xi.ep̃lis dyonifii li.i.Super Boetium de conſolatione li.i.Sermonũ li.i.
Summariũ ſancti thomæ li.i.Sermones de ſanctis & ad religioſos & alios li.3.
Anotatiões ſuoꝝ operum li.i.Vbi cõmẽorat ſe edidiſſe p̃ter p̃dictos li.cẽtũ quos ſingulatĩ cõmẽorar lõgũ eẽt:obiit deniq; i ãno ſalutis nr̃æ.1471.nõ ſine magno ſanctitatis p̃conio.Trãſtulit p̃terea e græco i latinũ Io.caſſiani libros ad faciliorem ſtilũ.

ℂBeſſarion nicenꝰ cardialis & cõſtantinopo.patriarcha uir undecũq; doctꝰ : phus ipris & idẽ orator diſertiſſimꝰ atq; utraq; ligua ſciẽtiſſimꝰ hac tẽpeſtate i p̃cio exiſtẽs:q̃dam p̃clara ſui ĩgenii uolumia edidit:qbꝰ ſuũ nom̃ ad poſteros trãſmiſit: maxia cũ gl'ia.E q̃ bꝰ extãt ſubiecta.Aduerſus marcũ epheſinũ Ep̃m.De ſpũ ſancto.Scripſit & inſigne ac p̃clarũ opꝰ:q cõfutatio ẽ p̃notauit li.i.In illo uerbo ſic eũ uolo manẽ li.i.In phyæ platõis laud li.5.laudes p̃riæ ſuæ li.2.Ad græcoꝝ ipatorẽ li.3.Orõneſq; & ep̃las pene inũerabiles.Et alia m̃lta.cũq; lib.pene inũerabiles i oĩ ſcia tã græcos q̃ latios coadunaſſet & eoſdẽ ſane ornatiſſios:illos ſenatui ueneto ad ornatũ publicũ moriẽs ex teſt.legauit:obiit tãdẽ ætate grãdeuꝰ i legatiõe galliaꝝ ãno ſalutis noſtræ.M.cccc.lxxiiii.

Ioannes de indagine natione theutonicus carthuſiẽſium ordinis prior diuinarum ſcri-
pturarum admodum ſtudioſus:& apprime eruditus maximeq; in iure canonico egregie
doctus:his temporibus clarus exiſtens:multa præclara uolumina aperto ſermone cõſcri
pſit:quæ quidem hominis eruditionem & doctrinam præ ſe ferunt.Quorum de nume-
ro hæc ſunt.uidelicet.De laudibus paupertatis opus inſigne . De caſu religionis li.i.De
uita religioſorum li.i.De uita adoleſcentium li.i.De humilitate & ſuperbia li.i.De orna
tu interiori li.i.De gratia & libero arbitrio li.i.De natura & gratia li.i.De perſeuerantia
li.i.De ſpiritu:corpore: & anima li.i.De mandatis prælatorum li.i. De charitate & dile-
ctione li.2.De meditatione li.i.De inquiſitione boni li.i.Contra Bohemoꝝ errores li.i.
Contra eoſdem adhuc li.4.In regula diui benedicti li.1.Atq; alios numero.38.libros.In li
bros autem bibliæ multos comentarios elegantes eum edidiſſe ferunt.

6663 1464 P Aulus eius nominis ſecundus papa:patria uenetus:patre Nicolao:matre polixe
na natus:petrus barbarus antea uocatus : eugenii pontificis ex Sorore nepos: papa
hoc anno pridie Kal'.ſeptembris:ex cardinale ſancti marci pontifi . pio ſuffe- 220
ctus:ſedit annis.6.& men.x.Magni certe animi:magnæq; prudentiæ uir : corpus habẽs
magnum & uaſtum ac maieſtati pontificiæ dignum.Qui pontificatu adepto:mox eius
maieſtatem:tum auctoritate:tumque armis augere conatus eſt.Nam & duo bella toto
ſuo pontificatu in italia ſuſcepit:quæ nulla re prius bello repetita:ſed inſidiis primo in
coata:poſtea deſeruit.Tholpham enim ueterem obſidens & oppugnans ſuperuenienti- Tolpha
bus regiis copiis:quæ cum urſinis militabant.cum adhuc ſexaginta paſſuum milib9 ab- urbs
eſſet.repente obſidionem ſoluit:& locum deſeruit.Eo etiam modo Robertum Sigiſmũ a rober.
di malateſtæ filium aggreſſus eſt:qui cum Ariminum aliquandiu oppugnaſſet:& aliqua malate-
eius ſuburbia tormentis laceraſſet:ab regio & florentino exercitu fuſus atque fugatus: ſta fu
obſidionem ſoluere coactus eſt.Hic etiam ubi pontificatum iniit:omnes ſtatim abreui ſus fuit
atores:quos pius pontifex prædeceſſor ſuus inſtituerat:abrogauit:& exauctorauit:& ca canoni
nonicos regulares e ſancto ioanne laterano a Calixto pontifice pulſos reſtituit. Multa cos re
apud ſanctũ marcũ & i uaticano extruxit:quæ uiri magnificẽtiæ dignitatẽ ꝓ ſe ferũt.fu gulares
it iter cætera iuſtus põti.& paupeꝝ:ꝓſerti cardinaliũ:epoꝝ:principũ:& nobiliũ uiroꝝ pulſos
amator:quos una cũ uirginib9:uiduis:& egrotis:ꝓpriis pecũiis freq̃ẽter iuuabat.Eiuſ- reſtitu-
q; ꝓcipua cura ſp fuit:ut oia ad uictum neceſſaria urbi nõ deeſſent.Sed i hoc aliq̃tulum it
rephenſibilis fuit:ꝙ i colligẽdis pecuniis & localib9 ꝓcioſiſſimis nimiũ diligẽs extitit. Amator
Et iperio cũ oia ageret:odioſus oib9 erat.dẽiq;.x.cardialib9 creatis(quos iter Frã.a Ruer paupeꝝ
Saonẽſis un9 fuerat)& cũ ãnos plimos uiuer ſibi pſuaderet:ãno ſalu.nræ.1471.5.cal.aug. Imperio
hora ſcda noctis:cũ eo die letũ cõſiſtoriũ hũiſſet:& iucũdiſſime cõaſſet:apoplexi corre ſus erat
pt9 uitã cũ morte mutauit.cui9 corp9 cũ i uaticão ſepultũ traditũ eẽt.Sedes uacauit di
es.9.Cui & poſtmõ icredibile ſepulchꝝ marmoreũ a ſuis nepotib9 cardialib9 erectũ ẽ.

1465 Carolus aurelianenſis dux:hoc anno patre defuncto:in paternum regnum ſuccedens:
regnauit ãn.23.De quo nihil hẽm9 dignũ:aut certe idignũ:niſi ꝙ cõtra Carolũ frã.regẽ
frãciſci bertaniæ ducis partes nimiũ fauebat:ꝓ quibus:& tandem mortem ſuſcepit.Die
etenim octaua & uigeſima iulii mẽſis:ãni.u3.1488.dum Carolus frãcoꝝ rex per ſuos du Iacobus
ces:cõtra Iacobũ bertaniæ ducẽ magnũ exercitũ direxiſſet:& Dux ipſe bertaniæ:hũc ca dux ber
lorũ aurelianẽſem ducẽ ac orenge principem:ſuas in partes i prælĩũ aſciuiſſet:facto con taniæ
greſſu multa hoium milia ex utraq; parte cecidit.Fugato demũ frãciſci exercitu:hic ca dux orẽ
rolus & Orenge princeps cõpræhenſi:ad regẽ captiui adducti ſunt.At rex:mox centurio ge
ne uocato:e ueſtigio huic carolo:tãq̃ regiæ maieſtatis ſbdito & rebelli:capur abſcidi mã-
dauit.Ludouico filio poſt ſe ſucceſſore relicto:qui poſtmodum regnũ frãcoꝝ ex ſucceſ(ſiõe cõſecut9 ẽ.

1465 Gulielmu9 mõtiſſerrati marchio:hoc ãno Ioãne fratre ſine liberis de-
functo i regnũ paternũ ſuccedẽs:regnauit ãn.18.uir certe phumanus :ꝓiẽtiſſimuſq; ac
chriſtianæ religiõis & iuſtitiæ ꝓcipu9 amator:q a iuuẽtute ſua arma ſemp cũ igenti lau
de tractauit.Quiq; in oi genere laudis:quæ in principe expetere ſolent:præ cæteris ita-
liæ principib9 illuſtratus admodũ fuit.imo & unicus uiſus eſt:qui ceu Sol inter ſydera
reſplenderet:adeo namq; inter principes emicuit:ut non modo anguſtis montiſſerrati
finibus.ſed & diademate totius Italiæ:cum in eo eſſent oia optimi principis ornamẽta. Caſale
Ipſe eni ex quo placatũ ꝑ oia ſuũ hẽret regnũ:uideretq; oppidum ſuum Caſale : quod fit ciui
ſancti Euaſi appellatur:ſui principatus ſedem ex frequentia populorũ nimiũ anguſtũ tas

illud imprimis mirifice amplians nouis muris ex cocto latere cum turribus craſſiſſimis ampliauit. Et ex oppido ciuitatem auctoritate apoſtolica conſtituit:atq; epiſcopum ſibi ex more dari uoluit. Vrbeq; cum omni pompa conſtituta:in eadem pluribus in locis p ſe & per ciues ſuos ædificauit:& ſupra quam dici poſſit ſplendide atq; magnifice: Fuit Guilelmus corpore uaſto uultuq; placido & illari ſemper:cuius inter cætera ſũma erat ne quis a ſe abiret triſtis. Et cum rem diuinam diligenter ſemper curaret:etiam mirum immodum religioni fauebat. Monaſteria omnia tam fœminarum quam uirorũ & ædificiis & moribus inſtaurauit:quibus & Sacerdotalia indumenta pro poſſe cõdonauit:duxit autem helifabeth franciſci Mediolanenſium ducis filiam uxorem: ex qua dumtaxat cum unicam nomine Blãcã ſuſcepiſſet filiam:moriens Bonifacium fratrem habuit ſuccefforem.

Ei⁹ corporis d ſcriptionem facit Heliſabeth uxor fuit

¶Iacobus cognomento picininus Nicolai picenini illuſtriſſimi Imperatoris filius: Vir ſtrenuus ac præliandi ſcientia ſcientiſſimus bellatorumq; ſui temporis ,profecto acerrimus hoc anno a franciſco ſfortia Mediolanenſium duce & Socero ſuo a Sulmone mar ſorum oppido ſuo in lombardiam uocatus:maximo cum gaudio & plau ſu in Mediolano exceptus eſt:ubi & paululum cum omni feſtorum genere permãſit. Verũ h aud mul to poſt ad ferdinandum parthonopeum regem ſub iureiurando quod nulla eidem inferretur moleſtia:a ipſo ſocero franciſco Neapoli miſſus eſt. Ea uidelicet conditione:q᷑ quotienſcumq; ipſi Iacobo & Socero libuiſſet:incolumen ipſum dimittere & reddere teneretur. At Iacobus fidei Soceri plurimum confiſus:lætus ad ferdinandum regem conceſſit. Vbi non multo poſt iuſſu regis ſuſidiſ:ymo & perdi hominis in carceribus una cũ filio incluſus eſt:atq; paulopoſt uita priuatur. Iſte etenim Iacobus ille eſt : qui præclara facinora in bellis geſſit. Et quoad uixit:& ad pacem & bellum gerendum : Vbique clarus effulſit.

præter fidem datam occiſus fuit

¶Galeatius maria uicecomes quintus Mediolanenſium Dux:hoc anno menſe martio eius patre franciſco ſfortia defuncto:abſcens dux declaratus: regnauit annis .9. & men. x. promptiſſimi ingenii uirtatq; excelſo animo princeps:ſed uita rebus ĩ aliquib⁹ſuo auũculo Ioanni duci ſimilior quam patri franciſco aut Blanchæ matri ſuæ mulieri peroptime. Quæ mulier prudentiſſima & prope diuina ex mente omnium populorum mortuo franciſco uiro ſuo Imperium Mediolanenſe una cum filio regere & adminiſtrar̃ debuerat. Sed ipſe tanquam alter Conſtantinus ſeptimus græcorum Imperator : non diu tulit ſanctum matris imperium:Blancham etenim matrem:ſicut & ille Hyrenem genitricẽ poſt ſecundum annum(ut ſolus imperaret)ab adminiſtratione eiecit .Ipſa autem uiuente & ſecum regnante moderatus ſatis uidebatur. Verum illa defuncta in multis ſeſe infecit flagitiis: utpote auaritia libidine & ſuperbia : propter quæ maximum in ſe ciuium ſuorum concitauit odium:& indignationem. Id tamen bonum de illo ferrebatur :quod licet nimium in colligendis pecuniis diligens haberetur:attamen nunquam ab iuſticia nec per ſe nec per ſuos declinaſſe uiſus fuit:quinymo cum expaueſceret diuinum iudicium largiſſimas ſæpenumero errogabat elymoſinas:atq; cum aliquando aliqua premeretur tribulatione:ſe maximum conſitebatur peccatorem:& ſe obnixe orationibus ſeruorum dei comendabat:& iuxta Danielis prophetæ documenta:peccata ſua elymoſinis redimebat. Quæ quidem res:hominis fidei maximum fuit iudicium. Aliud præterea memorabile dignum præ ſe ferrebat:quod ſicut in oſtentatione rerum temporalium profuſiſſimus habebatur:ſic & in diuinis celebrandis :ſuppremos ex omni occidente ad ſe uocauit cãtores:ipſe quoq; cũ m'ta memoratu digniſſima in urbe Mediolano & extra extruxiſſet ædificia:& potiſſimum urbis ſuæ uias ex ſectis lapidibus ſterni fecit:inſup & cum paternum erarium pecuniis exhauſtum reperiſſet:tantas poſtea conflauit diuitias:quantas unquam prædeceſſorum ſuorum fecerit quiſp͂iam:uerum cum immoderata mulierum libidine uteretur:pro qua poſthabita ſuæ maieſtatis honeſtate:multas uirgines ſtupraret:matronaſq; impudice nimium uiolaret:tandem iu eum coiuratione facta a domeſticis ſuis in feſto ſancti Stephani prothomartiris & in Eccleſia ipſo ſancto dicata:uniuerſu aſtante populo:omnibuſq; aulicis ipſius a coniuratoribus multis uulneribus turpiter confoſſus:anno ætatis tertio & trigeſſimo occubuit:relictis p⁹ ſe duobus filiis Io. galeatio eius ſucceſſore:& hermete ac filiabus. Blancha nunc imperatrice & Anna ex Bona ducis Sabaudiæ filia uxore ſuſceptis.

1466 6665

Vide infidelitatem filii cõtra matrem Vicia eius deſcribit magnæ fidei uir fuit

diuitias multas aggregauit A ſuis confoſſus Bona uxor

1466 ℭCarolus manifredus Fauentiæ urbis flamineæ princeps:& eccleſiæ Romanæ ibidem
uicarius:hoc anno martio menſe:Heſtore patre uiro præſtantiſſimo defuncto:eius loco
ſuccedens:quatuordecim ferme annis regnauit. Vir utique bonus ac perhumanus & li-
beralis:ſed quadam imprudentia notatus:ut rerum exitus comprobaſſe uiſus eſt. Huic
duo fratres ex eodem patre erant:quorum primus Federicus urbis epiſcopus: minimus
uero Galautus:animo & uirtute conſpicuus.cuius uirtutem cum ſuſpectam haberet: eſ
ſetq; aliquantulum infeſtus:eueſtigio eum urbe pepulit.Et urbem deinceps epiſcopi fra
tris conſilio gubernare decreuit.Quæ res eidem ruinam non minimam peperit.Naʒ cũ
idem frater epiſcopus ciuibus & populis neceſſaria ad uictum ſubtraxiſſet:ut caritatem
frumentariam ſuſcitaret:maximum odium plebis in principem concitauit. Verum ali-
quando cum infirmitate grauiſſima laborare cœpiſſet:& eam ob rem lecto decũberet:
ciues illum mortuum fore arbitrantes:confeſtim Galaotum urbi & populis gratum ui
rum armis excitatum:ex Rauẽna in urbem introduxerunt.Moxq; carolo in caſtrum fu
gato:ipſum Galaotum principem acclamarunt. At carolus hic una cum uxore ſua illu-
ſtri fœmina(ex uaraneorum camerini principum nata)ſuis cum diuitiis urbem pacifice — Vxor
deſerens:Neapolim ad Ferdinandum Regem conceſſit:demumque Arrimini reuerſus — huius
ibidem tandem ſuſpicione ueneni dati:uitam mœſtam finiuit.Hic cum bonus regulus — uarana
haberetur:urbem ſuam imprimis mirifice gubernauit:illamq; ſua impenſa mirum in mo- — fuit
dum inſtaurauit ac illuſtrem plurimum reddidit.Illa enim amplificauit & nouis muris — Bonita
ex coctis lapidibus cum foſſis profundiſſimis cinxit pallaciumque ſui dominii:non ſo- — tem ho
lum pulcherrimum ſed & ſuperbiſſimum a ſolo quaſi extruxit atque alia permulta be — minis
neficia urbi contulit. — deſcri-
ℭSigiſmundus malateſta pandulphi malateſtæ extra matrimonium filius:hoc anno cũ — bit
triginta & eo amplius in urbe Arrimini regnaſſet:annis octauo calen.decembris. grãdæ
uus uitam finiuit.Huius principis geſta uario referuntur modo.Porcellus quidam Ro — porcel
manus poeta diſertus:eum ſuis carminibus miris effert laudibus.Nam de ipſius uirtuti- — lus poe
bus:duodecim uerſu præclaras edidit epiſtolas:quæ plane tantam laudem atque gloriaʒ — ta
de eo præ ſe ferunt. Vt unicus ſuæ tempeſtatis princeps fuerit iudicatus. At contra pius — pius pa
papa eius nominis ſecundus clariſſimus teſtis:aſſeuerat ipſum ſpurium:omnibuſq; uitiis — pa cũ
inquinatum:& nulla prorſus uirtute redemptum:quod ſuam ætatem omni flagitiorum — multi-
genere fedaſſet:ac uniuerſum pene orbẽ turpiſſima ſui nominis fama fedaſſet:uidelicet — pliciter
infidum:hereticum:proditorem:homicidam:paricidam:libidinoſum:flagitioſum: ma- — dãnat
chinationum ſtructorem eum uocans.Et ideo a plæriſque pontificibus romanis & di-
ris excomunicationibus & armis multipliciter afflictus fuit. Hic tres ſucceſſiue duxit
uxores:primam ſcilicet Crimignolæ comitis filiam:a qua dote permaxia recepta:mor-
tuo patre:illam repudiauit.Secundam Nicolai eſtenſis ferrariæ principis filiam nomine
Genebriam optimam mulierem:quam nihilominus & paulopoſt ueneno ſubſtulit. Ter
tiam uero Franciſci ſfortiæ filiam modeſtiſſimam:quam etiam ſine ulla criminis nota:
tandem propriis manibus ſtrangulauit:nulla ab ipſis prole ſuſcepta.Iſtum itaque prin-
cipem:q̃q̃ pius ipſe pontifex romanus aſſeueret fuiſſe omnibus probriis inquinatuʒ: in
rebus tamen bellicis ſtrenuum ipſum extitiſſe affirmat:atque eundem in rebus gerẽdis
ſplendidiſſimum & liberaliſſimum.

1467 ℭRobertus autem malateſta prædicti Sigiſmundi ex concubina filius:ipſi ſuo genitori
hoc anno in principatu Ariminenſi ſuccedens:regnauit.13.annis:& mẽſibus.10. Princeps
in malo patri diſſimilis:in bono uero perſimillimus.militari imprimis ſciẽtia clariſſim⁹
& liberalibus diſciplinis apprime eruditus:quem certe ab corporis & animi dotibus: cũ — Mirifi
quouis optimo principe & regulo comparare merito poſſumus:quod & gratia:liberali- — ce hũc
tate:magnanimitate:aliiſq; uirtutibus:omnium etiam aduerſariorum beniuolentiam ſi — laudat
bi comparauerit:& pro uenetis maxime(ſub quorum ſtipendiis diu militauerat)infinita
mortis pericula ſubiit:in quibus etiam tandem mortem accepit.Hic itaque principatu
ſuſcepto:ut ſe a pontificalibus copiis defenderet:eueſtigio cũ Galeatio mediolanẽſiũ du — põtifi
ce & florẽtinis ſe cõiunxit:& ab eiſdẽ auxiliaribus copiis ſuſceptis.in exercitum pontifi — cis exer
cis(qui ipſius urbis ſuburbana occupauerat)ingenti animo irruit:& illum magno im- — citũ p-
petu profligauit.Oppidaque omnia quæ pontifex ipſe ex Arriminenſi agro patri ad- — fligauit
emerat: cum ingenti gloria mox recuperauit. Cognita poſtmodum eius in bellis

pertractandis uirtute atq̧ præſtantia.Senatus uenetus:illū in locum Bertholomei coleo
ni nuper defuncti ſurrogauit: qui ingentia facinora:& ea quidem præclariſſima confe-
Cala cit tum maxime in bello ferrarienſe: cōtra Alphonſum Calabrorum ducem fortiſſi-
briæ mum.Quem in acerrimo conflictu:quem non longe a Roma comiſit:adeo ſuperauit:
dux ſu & profligauit cum uniuerſo exercitu:ut niſi Alphonſus ipſe belli imperator fuga ſibi ſa
pauit lutem comparaſſet:& ipſe captiuus in triumpho cum cæteris ſuis comilitonibus igno-
miniofe Romam perductus fuiſſet.Eo igitur in conflictu & acerrima pugna :Rober-
tus hic tantum conttaxit algorem.ut Romam reuerſus in maximam repente incideri
deſinteriæ egritudinem:ex qua haud multo e uita migrauit.Quo mortuo:Sixtus ponti-
fex non ſine lachrymis eius corpus Arriminum ſuis impenſis honorificentiſſime tráſ-
mittere curauit.ubi & in Sepulchris maiorum eum ſepelliri mandauit: Qui cum nullū
Helyſa ex Elyſabeth uxore:urbini ducis filia:haberet filium:Pandulphum ex concubina ſuſce
beth ptum:ex teſtamento ſub uxoris tutella dimiſit heredē.¶Sigiſmundus Federici Cæſaris 1467
uxor ex fratre nepos.Auſtriæ Dux:hoc anno Alberto patre defuncto:nonis decembris:in pa
ternū & auitum regnum ſuccedens:ducauit annis.12.Vir quidem manſuetiſſimus:& pa
cis potiſſimum amator.ac pecuniarom contemptor:chriſtianæ quoq̧ religionis obſer-
uator.Qui omnem ferme uitæ ſuæ curſum ſub Federico Cæſare patruo ſuo pacifice
tranſegit.Hic multas lites in germania & Italia ſua auctoritate compeſcuit : maximeq̧
inter Mediolanenſem ducem & heluecios pacem compoſuit:laborauit præterea pluri-
mum liberare Ciehum Calabrum in carceribus:a mediolanenſe duce incluſum:ſed fru
Cōtra ſtra.A uenetis autem prouocatus occaſione confinium:contra eos.decimo regni ſui an
uene no bellum mouit.Vnde & auxilio Saxoniæ & Bauariæ ducum cum magno exercitu ad
tos bel Rogeredum oppidum accedēs:illud e ueſtigio machinis oppugnatum complanauit:poſt
lū geſ modum cum uenetis duce Boberto Sanſeuerinate collatis ſignis confligēs :multos ho-
ſit ſtes occidit.& multa eorum oppida cæpit.Verum poſtea pace confecta:reſtitutis oppi-
Saxo dis in patriam rediit:deniq̧ ſine liberis deficiens:Maximianum cōſobrinū nunc impera
niæ & torem habuit ſucceſſorem.
Baua ¶Philippus Burgundiæ dux.hoc anno:magnis rebus geſtis:fœlici ſenectute confectus: 1467 6666
riæ uita exceſſit.Vir ſuper coheuos principes:ymo & prædeceſſores omnes miris extollen-
duces dus laudibus atq̧ præconiis.ſi uotum deo emiſſum:atq̧ fidem pontifici Romāo obla
tam:ſeruare uoluiſſet.Hic a iuuentute ſua ſemper magni & alti animi princeps extitit.
& antequam aliquod magnum decerneret:id diu meditari ac deliberare conſueuerat.de
inde decretum ſemel factum inconcuſſum ſeruare:ymo penes ſententiam ſuam ſolidus
& inconcuſſus permanebat:tanquam annoſa quercus borealibus fruſtra concutitur uē
uotū tis.Sed ī ætate graui:maximam ſuo fulgori iniecit infidelitatis notam.Promiſerat enim
magnū Deo:& pontifici Romano dum in lectulo aliquando egrotus decumberet:ſi egritudinē
ipſam euadere poſſet:quod contra turcos perſonaliter cum exercitu magno & ingenti
claſſe proficiſceretur.Sed a quibuſdam magnis uiris perſuaſus ſuam poſtmodum profe
ctionem reuocauit.Atq̧ ita uir tantus qui homines fallere non conſueuerat.Deum &
oriēta- Ro. eccleſiam cum maximo chriſtianæ religionis incomodo fefellit:Nam ad ipſum ori
les ora entales plurimi reges Duces:& principes ex ſuis remotiſſimis partibus tanquam ad au-
tores guſtiſſimum occidentis principem:ſolemnes oratores miſere:quod nunquam lectū aut
ad hūc auditum certe ullo tempore fuit:uidelicet orator Dauid Trapezundarum imperatoris
uene nomine Michael de alguri.Georgii Alexandri magni perſarum regis.Aſerimberch Tur
rūt comani:Meſopotamiæ regis non chriſtiani:ſed Mahumiſtæ:Gorgoræ belicoſiſſimi Ge
Ipſos orgianæ ducis:& morati uauterch Armeniæ minoris principis:uenit & Ludouicus An
noīat tichenus patriarcha cum eiſdem oratoribus in Burgoudiam:Ad ipſum Philippum du-
orato- cem peruenerat: quippe ad eoſdem reges & principes orientales fama:ipſum multa pro
res & fide & chriſtianorum utilitate comuni:plurima clariſſima atq̧ ſanctiſſima feciſſe faci-
corū re nora:cōuenerāt enī ipi ꝓpotētiſſimi oriētales pricipes ītet ſeſe:ut coi īpēſa cōtra mahu
ges metū othomanū cōſtātino.Impatorē bellū īdicef:mō ī europa eidē bellū uľ paruū ipſo
Auctoř cū ponti.ro.moueref.plurimis nāq̧ ratiōibꝰ & oblationibꝰ atq̧ ꝓcibus roga-
bant:ne tantæ comoditati ſibi diuinitus oblatæ deeſſe uellet. Sed timidus profecto
homo:ymo & auarus oblationem non contemneudam neglexit. Poterat etenim
philippus hic ſi contra rabiem & furorem Mahumeti inſurrexiſſet. Et immortale

premium a deo conſequi:& ſupra quam humana lingua dici poſſit perpetuo glorificari ſi id bellum complexus fuiſſet. Fuit nihilominus in reliquis ſapientiſſimus ac chriſtianæ religionis Zelotes. Moriens itaque in ſenectute bona philippus hic Carolum filium habuit ſucceſſorem.

¶ Carolus itaq; prædicti philippi optimi ducis filius ultimus ex ipſa francorum reguꝫ familia propagata:Burgondiorum dux:hoc anno:patri in regnum ſuccedens. regnauit annis.9. Vir certe fortis ſeuerusq; magnanimus atq; terribilis:ſed iuſtus liberaliſſimus ſupra q̄ dici poſſit:ac piientiſſimus:diuinorumq; obſequiorum feruentiſſimus obſeruator. Hic nāq; ab ipſa ſua adoleſcentia ingentem ſui animi ferocitatem præ ſe ferens:adhuc genitore uiuente:incredibilia præclara geſſit facinora:& maxime in Gandauenſibus ciuibus:qui a philippo genitore ſuo quondam haud honeſtum extorſerunt priuilegium.atq; de eodem etiam confirmationem ab ipſo quadam impudenti peruicaria obtinuerunt. Quibus geſtis ipſe domum reuerſus.inuito patre non paucam militum manum colligens:eueſtigio in Gandauum duxit:& in ipſam impetu facto:maximam de ciuibus illis edidit occidionem. Tantamq; illi urbi calamitatem atq; terrorem inflixit:ut nunq̄ antea in una pugna:ex ipſis Gandauenſibus tot occubuiſſe a maioribus memoriæ traditum fuit. Vrbe itaq; potitus priuilegia illa a patre collata.in medio urbis foro exuri ꝑcepit: Principatu deinde ſuſcepto multas cum ludouico francorum rege cōcertationes & quidem graues habuit:pro quibus multas illi uaſtationes & īcomoda intulit. Paceq; cum eo poſtmodum confecta:a Leodienſibus germanis grauiter infenſus ꝙ eius ex Sorore nepotem eorum pontificem in uinculis coniecisſent: iratus omnem belli uim in eos conuertit.ciuitate itaq; demum grandi fragore & furore obtenta: uniuerſos in ea & trucidauit & interfecit mortales:nec ulli quidem ſexui:aut ætati:ſeu dignitati parcerē uoluit. Eo namq; bello & urbis captiuitate tantam cædem cruentiſſimaꝫ hic Carolus exercuit:quantam neque græcorum neque latinorum aut Barbarorum certæ referant hiſtoriæ. Poſt cædem autem & direptionem talem editam uniuerſam prorſus complanari iuſſit ciuitatem:ita ut ne unus quidem ex ea remaneret calculus. In medio autem urbis foro:columnam ſericam erigere fecit:in quam euerſionis cauſam conſcribi mandauit. Indeque digreſſus ea urbe deſolata relicta:pro Eduardo angliæ rege ſororio ſuo e Regno a comite Doueruidi & Henrico portugalliæ Rege pulſo:multum exercitum congregauit & contra eoſdem ac Ludouicum francorum regem acerrimū bellum ſuſcepit.pro quo breui illum in regnum ſuum remiſit. Quo in regnum collocato: ſtatim arma in ludouicum regem conuertit:& denuo multis cum incomodis & damnis attriuit:quod cum paulo pontifici maximo nunciatum fuiſſet:mox eius cura:inter ipſos pax confecta fuit. His ita geſtis ad miſſiam colonienſis agri oppidum:quod eſt in ripis Rheni fluminis:duxit:& illud acerrime obſedit:ſed cum Federicus cæſar in eius auxilio aduenisſet:mox inito foedere in regnum ſuum reuerſus eſt. Dehinc cum conquieſcere non poſſet:cum Ludouico rege fœdere rupto:in lothoringam prouinciam exercitum duxit:& ſecum Edouardum regem ſororium ſuum auxiliatorem aduocauit:ubi cū multo comitatu adueniſſet:ipſam prouinciam diu expugnauit. Verum Eduardo cū Ludouico rege inducias firmatas:etiam ipſo procurante aliquandiu a bello quieuit. Erat igitur carolus inter cætera acerrimus iuſtitiæ cultor atque defenſor:adeo ut pro illa tuēda nullius iracundiam:nullius inimiticias:nulliuſue ſimultatem:aut potentiam extimeſceret:imo & aliquando pro huiuſmodi cauſa metas honeſtatis excedebat. Denique cū multas prouincias ferro ignique ac multa cæde ſibi ſubegiſſet:ad Nanſiam dictionis Raymbardi lothoryngæ ducis urbem cum quattuordecim millibus militum deuenit:i eodemque loco uenientes alias copias expectaturus:ut integris exercitibus contra Sueuos quos uſitatiore uocabulo Suiceros appellamus:maturaret. Dumque ibi exercitus præſtolaretur. Suicerunt coeunt:improuiſique ante lucano:proximum quendam montem occupant:in quem Dux ipſe pedites etiam quadringentos:ut & ipſi illum occuparēt:miſit. Ibique Suiceri hoſtium copias adoriuntur:eaſque fugatas & diſſipatas: populariter ī Ducis caſtra aduolant:quē & tanta ſtrage afficiūt:ut ex quatuordecim pugnatorum milibus:uix quattuor milia euaſiſſe perhibeantur. Alii uero aut cæſi:aut profligati:p deuia quæq; fugientes Carolum ducem deſeruierūt:quē īſequētes hoſtes:tādē ab inumerabilib⁹ circumualatum:obtruncauerunt. Atq; uir tantus pcuſſus & interfectus uniuerſa

Liberalitatē cōmemorat

Cōtra gandauēſes pugnauit

Calamitatē magnā

crudelitatem in lodiēſes factā recitat

Vrbē euertit

Edoardus angliæ rex ſoron⁹ hui us fuit

lothorigiā puīciā expugnauit

Iuſticiā eius laudat

Raymbard⁹ lothorigæ dux

pugnā & interfectionē hui⁹ recitat

tantorum illuſtriſſimorum uirorum in eo extincta eſt familia: unicam autem filiam Mariam nomine regni tanti heredem dimiſit: quæ Maximilianum Federici cæſaris filium ſtatim accæpit maritum. Quæ cum duos tantum ex eo dediſſet filios philippum: uidelicet & margaritã filiam: & ipſa paulopoſt ex æquo delapſa: fractis ceruicibus expirauit. Eo itaq̧ mortuo (ut præmiſſum eſt) ipſa familia burgundiorum radicitus euulſa eſt.

maria huiꝰ filia philippus & margarita huic & ex filia nedotes

LEODIVM POTENTISSIMA CIVITAS.

¶ Leodium lothoringæ galliarum prouinciæ clariſſima & potẽtiſſima ciuitas hoc anno a prædicto carolo burgũdiorum duce (ludouico francorum rege permittente) capitur: & in ea ingenti edita cede: ſtatim direpta: & incenſa: ac complanata fuit. Superioribus etenim annis: inter ipſos lodienſes & burgondionum ducem: maxima & odia & cõcertationes agitabantur: quas cum lodienſis epiſchopus tã 1467

q̃ urbis pater extinguere temptaſſet ab ipſis ſuis cõciuibus urbe ſtatim pulſus eſt. Qui ad romanum pontificem iniuriam defferens: ab ipſo pontifice romano ciues illi interdicto notati ſunt. Pontifex nihilominus animaduertens pericula & damna ciuium leodienſium & ducis: eos ad concordiam pro uirili reducere curauit. Vnde eaꝫ ob rem epiſcopum tricarienſem ad ipſos legatum miſit. Qui ut facilius eos ad ſanitatem reducere poſſet: primum omnium interdictuꝫ ſuſtulit: & in priſtinum ſtatum omnino reſtituit. uerum dum legatus rem iſtam accuratiſſime agere aniteretur ab ipſis leodienſibus & ipſe cum epiſchopo tumultuarie in carcerem recluditur. Quamobrem indignatus dux ſtatim cum francorum rege (pace confecta) ingenti exercitu comparato: in ipſos leodiẽſes hoſtili animo irruit: & acerrimo prælio: ac terribili impetu urbem expugnauit: captamq̧ epiſchopos imprimis e carceribus liberauit: poſtmodum ipſam prothinus euertit. In cuius quidem captiuitatem: ferunt ducem animo implacabili: nulli ætati: aut dignitati: aut ſexui pepercíſſe: ſed omnes prorſus extermiaſſe: urbe itaq̧ hoc modo ad calculum euſq̧ euerſa & complanata: poſtea in ipſius fori medio: columnam marmoreaꝫ erigere fecit. In qua cauſam ipſius euerſionis inſcribi mandauit.

legatus & epiſcopus incarcerantur

crudelitas magna ciuitas cõplanatur

¶ Edouardus anglorum rex: philippi burgondiorum ducis gener: hoc anno: dolo procerum ſuorum regno deicitur: & henricus olim eodem regno pulſus: ludouici francoruꝫ regis conſilio & auxilio reſtituitur. Qui in regno collocatus: confeſtim una cum ludouico prædicto rege: aduerſus carolum philippi prædicti ducis filium: graue bellum ſuſcepit. Quamobrem indignatus carolus: cõfeſtim copioſiſſimum exercitum: uidelicet ducentorum milium peditum & decem & octo equitum milium congregans: ad edoardum hunc regem in angliam tranſmiſit: ut eorum auxilio: ſuum regnum perditum contra henricum recuperaret. uenientes autem caroli copiæ in angliam: mox calyſium: & alias plurimas ciuitates expugnauere: & multas hoſtium occidiones edidere: ac Edouardum iſtum pulſum: in regno repoſuere: At carolus dux dum hæc agerentur: ludouici regis inimicitiam ueritus: alia centum milia pugnatorum in pichardiam miſit: ubi & dãna & incendia ac alia permulta incomoda regi intulit: At edouardus hic tandem ab anglicis nobilioribus in regnum reuocatus: henricum hoſtem captum cum multis principibus extinxit. Quibus geſtis: mox inter reges & duces: ac omnes alios principes: pax cũ omnium laude firmata eſt. Confirmatoq̧ in regnuꝫ edouardo: dux ipſe carolus regis ipſius ſororius a tributo quod regi anglorum ſingulis annis pendere ſolebat: eſt liberatus. Quo autem genere mortis: uel quando hic rex edouardus obiierit mihi incognitum eſt. 1469

magnꝰ huiꝰ ducis exercitus

CALCIDES EVBOIAE CIVITAS.

¶Calcidem pugnaciſſimam Eu
boiæ inſulæ ciuitatem:quam Ni
gropontē nūc dicimus:hoc áno
quartodecimo calendas iunii ma
humetus othomanus turcorum
imperator:proditione cuiuſdam
1471 Tomæ liburni:cum magno chri Tomas
ſtianorū & maxime uenetorū dā libur
no cæpit:& de ea triūphauit.ubi nus
proh dolor:omnes puberes itali ꝑditor
cos ibidem inuentos acutis palis
trāſfigi fecit:& græcanam gentē
ſub haſta uendere præcepit. Mi
ſerat enim mahumetus ipſe īpe
rator primo baſſam ſuum nomi
ne omarium cū exercitu magno
ad expugnandam ipſam ciuitatem:ſed poſt longam ipſius oppugnationem cū nullo mo Oppu
do illam obtinere poſſet:nouiſſime mahumetus ipſe perſonaliter ex conſtantinopoli gnatio
cum alio copioſiſſimo exercitu uenit:uiſaq; difficultate permaxima ipſam obtinere om duorū
nino decreuit.Quamobrem omnes ſuos principes ad ſe eueſtigio conuocans:orationē; dierū
perpulchram ad eoſdem habuit.premiaq; magna primis occupatoribus compromiſit.
Qui inter ſeſe diem diuidentes(animis accincti)duobus diebus continuis pariter & no
ctibus cum ingenti fragore & clamore oppugnationem continuarunt:& licet a chriſti
colis & bombardis aliiſq; omnium generum miſſilibus repellerentur & dilaniarentur:
atque infruſtra cederentur:tanta nihilominus cum alacritate peſſimi canes:ob pricipis
ſui præſentiam:alter alteri ſuccedebat:ut nemo eorū etiam pedem referre unquam com
pertus ſit:q̄q̄ frequentiſſimi interirent.Bis etenim in murorum cacuminibus eos euo
laſſe dicitur:biſque turpiter præcipitatos.Tandem noſtri longa oppugnatione defeſſi:
ubi rem ſuam perditam uiderunt:in urbis forum omnes conueniunt & morituri uſque
ad mortem:omnes decernūt.At urbis prætor nobiliſſimus paulus Erizius ſeu erizzio:
rem deſperatam animaduertens cum multis in arcem confugit:reliquos in certamie di
mittens.Capta deniq; urbe:ut diximus:Mahumetus alios palis ſuffixit:alios obtrunca uid̄ cru
uit:alioſque diſcerpſit:& alios ſaxis aliſit:ac multos per medium ſcindere præcepit.Qua delitatē
quidem miſeranda cæde:omnes urbis uias cruore reſperſit ac fedauit.Qui autem in Ar hois
ce confugerant:uitam paciſcentes arcem ſine oppugnatione tradiderunt.At fide fragus mulie
maumetus arce potitus:omnes ad unum trucidari præcepit.Tradunt enim ea in ſtrage res ar
multas mulieres armatas mortuas inuentas fuiſſe. matæ

¶Euboia itaq; inſula iſta eſt
in mari quod ab ea euboicū
mare dicitur:quæ tam mo
dico ſpacio a continenti Bo
etiæ diuiditur:q; Solino te
ſte:dubium eſt:an debuerit
inter inſulas annumerari.ꝑ
ter autem prædictam urbē:
& aliæ ferunt oppulentiſſi
mæ ciuitates:uidelicet cari
1471 ſtos:eretria: & amarinthus:
¶Mulier quædam hoc an
no brixiæ canem:alioq; pa
piæ catum peperere:hoc ip
ſo anno:& me i brixiana ci
uitate exiſtente atque uiden Terræ
te.15.aug.die.hora.22.magn⁹ terræmot⁹ i ipſa urbe fuit:& adeo grādis:ut ciues ediū & meni motus
ū3 ruiná extiuerīt.quo qdē áno:& grādīes multæ multis i locis ſtructionū ouis groſſio fuit
res cecidere.

¶Viri diſciplinis excellentes.

ep̄s paduan̄

ℭIacobus zenus patritius uenetus:eccleſiæ patauinæ digniſſimus epiſcopus: uir in rebꝰ gerendis clariſſimus:& in omnibus ſcripturis tam humanis quam diuinis certe doctus: ac diſertus:hac tempeſtate in precio exiſtens:ad agitādum ingenium .De uitis pontificū omnium romanorum librum eleganti ſermone conſcripſit .Feruntur etiam & ipſius in diuinis ſcripturis quædam opuſcula eruditione plena:quæ uidere non potui:obiit autē patauii anno a natali chriſtiano.1476.

ℭDominicus de dominicis patria uenetus: primum torcellanus poſtea brixianus epi-
ſcopus:& digniſſimus apoſtolicus refferendarius:non modo iurium pontificii & ciuilis:
(ſicut epiſcoporum profeſſionem decet)ſufficienter edoctus:ſed etiam & theologiæ:phy
loſophiæ:Dyaletticæ:& aſtronomiæ atq; eloquentiæ egregie decoratus : per hoc tempus:
& prædicando monendo hortando:& diſputando atq; libros componendo :non ſolum
apud eccleſiam ſuam brixianam:ſed & apud complurimos Romanæ eccleſiæ pontifices
magno fuit in precio:ubi multos tractatus atq; Sermones compoſuit eruditiſſimos.Et
maxime in aſtronomia & Sermones pro concionatoribus ad populum. Quas ob res piꝰ
Legatꝰ pontifex maximus ipſum urbis uicarium ſibi conſtituit:legatumq; in Germaniam ac pa
pluries noniam pro pace componenda ad Mathiam ungariæ regem: & ludouicum bauariæ Du
fuit cem ac federicum cæſarem tranſmiſit,. Quos omnes ſua prudentia ac quadam ſingulari
dexteritate ad concordiam & pacem mirifice perduxit:a quibus & magnam gloriam re-
Ep̄ale3 portauit.Brixiam tandem reuerſus Epiſcopalem domum maxima impenſa ædificauit:
domu3 qua perfecta de deo deq; populis bene promeritus anno ætatis tertio & ſexageſimo.13.
cōſtru- Kallendas martias anni.1478.fati ſui hora prædicta religioſe migrauit ad dominum.
xit

ℭLudouicum donato patritium ſimiliter uenetum:noſtrum Bergomatem Epiſcopum uirum utiq; genere:pietateq; religione clementia manſuetudine atque doctrina inſignē: hiſdem temporibus floruiſſe conſtat:quod ſententiarum librum doctrina & eloquentia peregregium ad mutationem petri lombardi maximi theologi ad paulum pontificem romanum obtulerit:in quo quidem ſui maximi ingenii & litteraturæ magnitudinem p̄ ſe tulit.Feruntur & ipſius ſparſim orationes elegantiſſimæ uariis temporibus accomodatæ:quas in cardinalium cætu perſæpe recitauit:tandem uir optimus in anno.1484.uitæ finem fecit:magno apud Bergomates noſtros ſui deſiderio relicto : ſepultuſq; fuit in cathedrali ſua eccleſia diuo uincentio martyri dicata.

ℭNicolaus perrotus patria Saxoferratenſis ſipontinus epiſcopus: theologus egregius:ac rhetor diſertiſſimus:ad hanc noſtram ætatem perueniens:nonnulla etiam in diuinis laude digna compoſuit. Et maxime uolumen inſigne duobus uoluminibus diuiſum in marcum ualerium Marcialem poetam omnem latini ſermonis elegantiam rationem & enucleationem perpulchre complectens:quod prænotauit cornucopiam:item puerorū eruditionem in uno uolumine:in quo non modo eos qui circa prima erudimenta :ſed & ad altiora tendentes gramatice & rethorice loqui docet.Cōmentarios etiam alios in multis Auctoribus & diuinis codicibus compoſuit.Ac quædam e græco in latinum tranſtulit. Atq; de metrorum generibus optime tractauit.

ℭRobertus de licio ordinis minorum aquilæ marſorum urbis digniſſimus epiſcopus ī ſcripturis diuinis eruditiſſimus:uir omniūq; eccleſiaſticorum dogmatum ſufficienter inſtructus(& ut ſine inuidia loquar)omnium concionatorum qui ſunt:aut unquā fuerunt: magiſter & doctor:hiſdem temporibus ob eius clariſſimam & admirandam prædicandi gratiam ab omnibus Italis multo eſt habitus in precio . Qui tantum in ſcripturarū ſtudio laborauit:& ſcripſit:ut ubiq; Roberti prædicationes & exemplaria nuncupantur:plurimos igitur tractatus & ſermones ad inſtructionem fidelium edidit:uidelicet.De tēpore.De laudibus ſanctorum.De penitentia in quadrageſima.De peccatis.Et alia quædam. Obiit autē anno a natali chriſtiano.1495.

ℭGulielmus bechius patria florentinꝰ familia p̄clara oriūdus:totius ordinis nr̄i generalis prior poſtmodum feſulanus epiſcopus ſacræ theologiæ profeſſor doctrina & eloquētia admodum clarus:atq; in diuinis declamationibus non mediocriter gratus:hac tempeſtate clarus exiſtens:in libros Ethicorum ariſtothelis imprimis quædam cōmentaria cōpoſuit:deq; poteſtate papæ librum unum.De machomitana lege librum unum .De apologia ordinis librum unum.Gerardum de Senenſem diffuſum abreuiauit :atq; ad clerū populumq; Sermones doctos compoſuit.Obiit deniq; florentiæ ſenex: & plenus dieru3

anno domini.1491
❡Paolus romanus uir quidem admodũ reuerẽdus noſtri ordis profeſſor & theologꝰ:ac
iuris pontificii conſultiſſimus.papæq; Sixti penetentiariꝰ& ipſe hoc tempore Senex exi-
ſtens:præter librum confeſſionum præclariſſimum a ſe editum:etiam ad agitandum in
genium.De uſu & exercitio clauium .Opus quidem diffuſum utilemq; compoſuit:atq;
alios tractatus edidit. Et innumerabiles pene Sermones doctos coram pontificibꝰ ha-
bitos:poſt ſe reliquit.
❡Ambroſius coriolanus reuerendiſſimꝰnoſtri ordinis generalis prior.theologiæ ac phi
loſophiæ aliarumq; bonarum litterarum doctor clariſſimus:tempeſtate hac ordinem ſu
um tum doctrina & dicendi grauitate tum morom grauitate:ſpectabiliq; uita plurimũ
exornauit. Qui præter ordinis regimen oneribus plenũ :quod per multos annos ſplẽdi
de adminiſtrauit:cũ illi perſpicax eſſet ingenium:hæc quæ ſubiecta ſunt memoratu di-
gna edidit librorum opuſcula uidelicet.
De regimine reipublice librum unum Comentarios ſuper Analeticis poſteriorum Ariſt.
De inuentione artium li.i.Comentarios ſuper arte ueteri
De ſpera uirginis mariæ li.i.Comentarios ſuper tractatum de ſpera
De dignitate ſacerdotii li.i.De ſcientia & ſapientia chriſti tractatum .i.
De immortalitate animæ li.i.De eſſentia dei tractatum .i.
De modo orandi li.i.De conceptione uirginis mariæ tractatum .i.
De Idea li.i.De ineffabili uerbo dei tractatum .ii.
De ueritate fidei chriſtianæ li.i.De circuncifione chriſti tractatum .i.
De ꝓprietatibus Angelorum li.i.Sermonũ oolumina duo:de diuerſis materiis quos
De laudis urbis Romæ li.i.coram ſummis pontificibus ſacroq; dominorum
Deffenſorium ordinis lib.i.cardinalium cetui perorauit . Et alia multa quæ
Comentarium ſup tribus regulis uidere non potui.Obiit deniq; tantus uir multis ac mi-
beati Auguſtini ris laceſſitus iniuriis anno domini.1485.
Comentarios ſuper primum ſententiarum.
❡Petrus de rubeis patria Senenſis noſtri ordinis maximus theologus philoſophuſq; ac
optimæ uitæ uir:& ipſe hac tempeſtate ingenti doctrina floruit. Qui inter cætera lo-
gicam & phyloſophiã ac ſacras ſcripturas magnifice ac mirifice comentatus eſt. Inſuper
& in librum de ciuitate dei:atq; aliis diui patris auguſtini codicibus multos comentari-
os ac tractatus fecit.
❡Petrus de la maldura conciuis noſter ſacri ordinis prædicatorum profeſſor accutiſſi-
mus ſacræ theologie magiſter per hoc tempus Bononiæ maxime & doctrina & uitæ in
tegritate magno habetur in precio:ubi cum multis annis phyloſophiam & theologiam
accuratiſſime docuiſſet:ibidem magni ingenii maioriſq; ſtudii exiſtens uir : hoc unum
memoratu dignum peregit opus:quod omnes beati Thomæ acquinatis libros multo la
bore uno ſub uolumine compræhendit:ut ſi quis quicquam ex libris ipſius beati docto-
ris dignoſcere & uidere cupit:huius diligentiſſimi doctoris uideat opus:alia quoq; ipſũ
ediddiſſe tradunt:quæ uidere non merui.Obiit tandem uir optimus placentiæ cum ma-
gno ſanctitatis præconio anno domini.1482.
❡Baptiſta cognomento platina:patria cremonenſis apoſtolicꝰ Abreuiator magni animi
& conſtantiæ uir:& eruditione & eloquentia nulli ſecundus hiſdem temporibus Romæ
multo in precio exiſtens a paulo pontifice maximo honoris & dignitate indicta cauſa
priuatur.& carceri(poſt eculei torturam)mancipatur:ubi & uſq; ad ipſius pauli mortem
reſeruatus eſt:in qua cum multas afflictiones & calamitates pacienti & equo animo tol
leraſſet tandem ab Sixto põtifice ipſius ſucceſſore liberatus eſt:& ſtati cum multa ipſius
gloria ſtatum priſtinum reſtitutus fuit.Et ne uideretur ingenio ſibi credito abuſurus ꝑ-
ter librum quem de natura rerum & obſenis ediderat.Egregium opus & prope diuinũ
De uita & moribus omnium pontificum Romanorum elegantiſſime confectum ipſi Si De ui-
ſto pontifici maximo obtulit.In quo etiam Imperatorum omnium principum ac ducũ tis pon
maxime Italorum omnium res geſtas inſeruit.Nonnulla etiam alia opuſcula & Epiſto- tifi . li-
las ſcripſit:quæ ingenii hominis præ ſe ferre uidentur:demum & ipſe egregius uir anno ber.
domini. 1481.Romæ ex peſte defecit.
❡Domitius caldernus patria ueronenſis acris ingenii uir multæq; in litteris humanita

tis induſtriæ:latinæ linguæ diligentiſſimus:ac græce quidem non ignarus hac tempeſta
te Ro.in ꝑcio ml'to fuit.Qui & ꝓſa;:ac carmẽ cõdere ꝑpulchre nouit.Nimiũ tñ ſui ad
mirator ꝓut opa ipſius teſtanť. Nã q̃ ſemel aꝑhẽdebat:uel id q̃ aliqñ inherebat ꝑ ſnĩa
retinebat:atq; ut aiũt ẽt cõtra ueꝝ perſæpe cõtumax erat:& idcirco ſuis i ſcriptis nimi
um iactãtior ferebať.Scripſit nihilominꝰ hic Domitiꝰ q̃dã cométaria gramaticalia ple
na bonæ frugis:utpote ĩ marcialẽ lib.i.In Iuuenalẽ poetas li.i.In Statii ſiluas li.i.In Ibin
naſonis li.i.In Suetoniũ.In epl'as cicerõis.Aduerſus Brotheũ grãmaricu; & hæc oĩa:ut
plurimũ ad laurẽtiũ medicẽ eiuſq; Iulianũ frẽm dedicauit.a q̃bus ẽt ãpliſſimis fuit ho
neſtatꝰ donis:obiit tandẽ hic in ãno ſalutis.1477.ſepultuſq; i ſolo pẽno.In cuiꝰ tumul
Epitha ti ſaxo ſui q̃dã diſcipuli hos uerſus incidi fecerunt:uidelicet.
phium Aſta uiator:puluerem uides ſacrum. Quippe hæc domitiꝰ uagit ſolo primũ

Quem uorticoſi uexat unda benaci. Illic:ille doctus:ille quem probe noſti
Hoc mutat ip̃z ſæpe muſa libethrõ Dictata dantem romule iuuentuti
Fontemq; ſyõphi:ac uirecta ꝑmeſſi. Mira cruentem ſenſa de penu uatum:
Abi uiator:ſat tuis oculis debes.

℄Marius philelphus franciſci philelphi tollentinatis clariſſimi pħi oratoriſq; filiꝰ eq̃s
auratꝰ:ac laureatꝰ poeta pħyæ:ac artiũ doctor:ꝑ hoc ip̃m tẽpus clarꝰ extitit: q cũ erudi
tiſſimꝰ hẽreť uir:ea quæ ad altioris diſcipliæ eruditionẽ ꝑtinere uidebanť:ſtuduit emẽ
dare:Funebres etenim orationes ꝑclariſſimas:& alterius materiæ plurimas:& q̃dẽ elegã
tes in plæriſq; locis habuit.Extant & eius ingenii opa ĩ diuerſis metroꝝ generibꝰ edita.
Scripſit ꝑterea opus ꝑclarũ ꝑceptoꝝ artis rethoricæ tribus libris diſtinctũ . Rithimoſ
q; & cantilenas ĩnumeras cõpoſuit:atq; epl'aꝝ librũ unũ:qui uiri ingeniũ celeberrimũ
oſtendũt.Dẽiq; & a federico Gõzaga Mãtuæ Marchione publico ſalario uocatꝰ:ea in
urbe mantuana:anno ſalutis noſtræ.1480.uitæ finem fecit.

℄Boninus mõbretus pſia Mediolanẽſis ml'ti nois gramaticꝰ, rhetorq; ac iſignis poeta:
& ip̃e tẽpeſtate hac:multa:tũ poetice:tumq; ſoluta orõne egregie cõpoſuit: Sed ille ele
gãtiſſimus habeť liber:quẽ de fortuna ad Galeaciũ mariã Mediolanenſiũ ducẽ edidit.
De ſor Alteꝝ ãt de bonis & malis mulieribꝰ:ad Bonã ꝑdicti Ducis uxorẽ dicauit:alia quoq;:at
tina de que alia compoſuit.
bõis & ℄Bernardũ quoq; Iuſtinianũ patriciũ uenetũ philoſophũ:& oratorẽ ſui ſæculi apud ſu
malis os uenetos pricipẽ:ꝑdictis uiris illuſtribꝰ merito annumerãdũ puto: eo q̃ nõ mõ apud
fœmi ſenatũ ſuũ uenetũ ueꝝ& apđ curiã Ro.& uniuerſã italiã:atq; galliã:alias quoq; natiões
nis oratorẽ miſſum:cũ grauiſſimas cãs ſapiẽtiſſime peraſſet ſingularem ſemp dicendi gl'iã
oium doctiſſimoꝝ uiroꝝ iudicio aſſecutꝰ eſt. Hic aũt cũ & græce: ac latine apprime
eruditiſſimꝰ habereť:plura e græco in latinu; tranſtulit. E quibꝰ iſocratis libellus ad
Nicoclẽ regẽ:ſcripſit ẽt hiſtoriã gothoꝝ:elegãtẽ:uitãq; Iuſtiniani patriarchæ ueneti auũ
culi ſui li.i.edidit.Et ĩnumeros pene ſermones & eoſdẽ q̃dẽ ornatiſſimos: atq; elegãtiſ
turci ſimos necnõ & epl'as pene ĩnumeras ad diuerſos dedit:atq; alia ml'ta.Hic ĩ anno ſalutis
nobis nr̃æ.1471.ad Sixtũ põti.maximũ ab ſenatu ſuo orator miſſus:apđ eũdẽ de reſiſtẽdo tur
duo im coꝝ licẽtiæ cũ lachrymis agẽs turcos xp̃ianis duo impia.4.regna.20.ꝓuincias:ducẽtas
peria.4 urbes utriuſq; ſexus ĩnumerabilẽ ml'titudinẽ ademit. Tandẽ in anno dñi.148.ꝓcurator
regna ſcti Marci & eques auratꝰ deficiẽs a filio eiꝰ.F.regiis exequiis honeſtatus eſt.
20.ꝓui ℄Laurẽtiꝰ theutonicꝰ pſia coloniẽſis nr̃i ordinis ꝓfeſſor paruꝰ homũcio:ſed theologꝰ
cias ab atq; pħus ꝑmaximꝰ uir:diſputator acerrimꝰ:& ip̃e hoc tpe gymnaſia pariſina & legẽdo
ſtulerũt docẽdoq; & diſputãdo:ac libros & tractatꝰ cõponendo mirifice decorat.Qui etſi quæ
dam compoſuerit nundum tamen in lucẽ deuenere.

℄Paulꝰ Iulmas cõteraneꝰ nr̃:uir dicẽdi facũdiſſimꝰ:& bonaꝝ litteraꝝ:ĩ q̃bus excelle
bat:ualde iſignis:& ip̃e ꝑ hoc tẽpꝰ tũ pſiã tũ religionẽ nr̃a;:i q̃ ſicut đ religioſo magis ꝓ
deſſe q̃ ꝑeẽ ſe plurimũ defatigauit:ſcripſit & ip̃e ex ĩgenii ſui magnitudine quoſdã libel
los ſalibꝰ cõditos:& prio de floribꝰ eremi li.i.De ſpũali aſcẽſu ad deũ li.i.Ad ſereniſſi
mũ chriſtophoꝝ maurũ uenetiaꝝ ducẽ li.i.De laudibꝰ pñtis uitæ:ꝑ Dyalogũ li.i.De ap
pologia religionis cõtra ipugnãtes li.i.De uita & miraculis beatæ Mariæ.de Genua li.
i.De uita beatiſſimæ Monicæ li.i.De norma & Regula penitẽtiũ li.i.De ſpũali uiridã
rio ſpõſaꝝ xp̃i in uulgari li.i. De uita & miraculis beatæ Magdalenæ de como:ac beatæ
Helenæ de utino noſtri ordinis li.i.Tandem enim.33.quadrageſimꝰ cõtinue in populo

declamaſſet:ãno domini.1484.de mẽſe iunii Cremonæ prior exiſtens :migrauit ad dñʒ:

CHenricus theutonicus natione colonienſis ordinis minorum profeſſor. theologus ac declamatur inſignis hac tempeſtate clarus effulſit:qui cum eſſet optimæ conuerſationis & ueræ ſanctimoniæ illuſtris:& ipſe ſcripſit non abiiciẽdæ lectionis & auctoritatis quædam opuſcula.De quorum numero ſubiecta refferuntur:uidelicet.De præceptis decalogi inſigne uolumen.Incipit inuenio aliam legem.Item Sermones de tempore li.i.Sermones de ſanctis li.i.Sermones de aduentu li.i.De tribus partibus penitentiæ.li.i.cuius pricipium eſt. Nemo poteſt duobus dñis.Et quædam alia.

CIoannes monachus & abbas in Germania in Monaſterio niuicellenſi eruditiſſimꝰ uir & diuinarum ſcripturarum ſtudioſiſſimus:iuriſq; pontificii nobiliter doctus:per hoc tẽpus multa & diuerſa ingenii ſui ſcripſit opuſcula:quibus memoriam ſui celebri nominis cum gloria tranſmiſit ad poſteros. De quibus extant ſubiecta.opus inſigne & præclaruʒ quod prænotauit canonum biblyæ concordantia.Incipit in principio creauit deus.Item Sermonum de tempore li.i.Sermonum de ſanctis li.i.Et aliæ quæſtiones multæ.

CMichael carrarienſis Bergomenſium ciuis illius magni Guidonis phiſici filius :& ipſe egregius Medicus ac ſuæ ætatis philoſophorum facile princeps:hac noſtra ætate cuʒ ſit in omni litterarum genere fecundiſſime imbutus.Omnes ætatis noſtræ doctores in librorum omnifaria editione ſuperat.Nam quæ ad manus noſtras deuenerunt:hii ſont:in quibus certe oſtendit ſe ſibi omnis philoſophiæ reliquiarumq; ſcientiarum ſinum patere atq; illi ingenium præter humanum & memoriam tenaciſſimam eſſe.Ac rex omniuʒ prout poteſt homini plenam ineſſe noticiam.E quibus iſti ſunt. Et primo de medicinis.

De regimine ſanitatis li.8.
De cauſa ereticorum in medicinis li.i.Cumẽtarios ĩ li.d aĩa metaphiſicoꝝ & phiſicoꝝ
De peſtilẽtia ad frãciſcũ dyedũ li.i.Comẽratoris lib.In quo d natura cognitiõeq; d
Aforiſmoꝝ Ippocratis expoſitio li.i.ſcẽdit ſimpliciũ:ubi mľtoꝝ phoꝝ ſnĩas cõplectiť
Iſagogaꝝ.i.de introductiõe medici li.i.Hiſtoriarum Italicarum eleganti ſtillo li.40.
De pñs ſui tutella:ĩ quo eiꝰ li.dſcẽdit li.i.De incarnatiõe dñi nři ieſu chriſti li.i.
De fato & fortuna li.i.De eiꝰ paſſiõe:ĩ quo uetꝰ & nouũ te. cõiũgit li.i.
Stromatũ ad dominicũ georgiũ li.i.Declamationũ Sermões mľtos & pulchros
De origine oĩuʒ ſcientiaꝝ li.4.Bucholicũ carmẽ.ad petrũ põzonũ cremonẽſẽ
De uxoribꝰ non ducendis li.i.De bello ueneto heroyco uerſu
Comediarum li.4.De btã clara de mõte falcõe ordis nři li.i.
Triũphoꝝ ĩ lingua materna li.4.De orſulæ patauiæ p̃cõiis li.i.Et alia mľta.obiit in anno domini.1490.de menſe ſeptẽbris ſepultus ea in urbe in ſancto franciſco.

CBenedictus natione germanus ex Halis Saxoniæ uppido oriundus:philoſophꝰ & theologus atq; aliarum liberalium artium eruditus:hac ætate in Gymnaſio Efordenſi cum theologiam glorioſiſſime doceret:& tam uita quam doctrina clarus haberetur.Et ipſe ex ingenio ſuo præcellenti:quædam non ſpernendæ lectionis ſcripſit opuſcula .Ex quibus ſubiecta refferuntur:quæ in ipſa uniuerſitate legit.

Et primo in geneſim li.i.In Exodum li.i In leuiticum li.i.In numeris li.i.
In Deuteronomium li.i.Sermonum li.i.Et collationes diuerſas.

CAntonius Roſellus natione tuſcus iuris utriuſq; eximius interpres:ac aliarum bonarum litterarum egregie doctus.ymo plurimum decuratus:ingenio & eloquio inſignis & præſtans:qui in Gymnaſio patauino:plurimis publico ſalario iura excellentiſſime docuit:per hoc tempus plurima præclara opuſcula edidit . Quibus nominis ſui poſteris memoriam fœliciter tranſmiſit.De quibus feruntur eius inſigne opus.De Monarchia mũdi in libris tribus.Et in legibus uarios tractatus & conſilia:Et alia quædam.

CExplicit liber quintuſdecimus.

LIBER SEXTVSDECIMVS ET VLTIMVS IN SVPPLEMENTVM SVPPLEMENTI CHRONICARVM NOVISSIME A PRIMO AVCTORE FRATRE IA. PHILIPPO BERGOMEN. CONGESTVS ET REPERCVSSVS CONTINENS ANNOS.XXXI.

Papa .222: libros huiꝰ cō memorat de eius pietate priuilegia oībus religioſis cōceſſa pricipeſ oēs adiuuit ædificia eiꝰ pōtē fecit urbis cōditor hoſpitale ſci ſpiritus eccl'ia3 de ppl'o extruit nepotes ſuos pfectos urbis conſtituit māfredos & ordelaphos regulos expulit

Sixtus papa huiꝰ nois quartꝰ natiōe lygurꝰ:pſia Saonēſis Frāciſcus a Rucre antea uocatꝰ: ordinis minoꝶ generalis miniſter: hoc āno paulo pōti.repētio iteritu ſublato idibꝰ Auguſti eidē ſurrogatꝰ:ſedit an.13. Vir certe igenio tātꝰ:quātū nſa tpa(q̄ pcipue doctrinis uigorē)parerē potuiſſent:& ppea. De potētia dei li.ſcripſit:librūq; de ſanguie xpi.li.de futuris cōtingētibꝰ:& li. de cōceptiōe btē Mariæ uirginis:& q̄dā alia.Fuit nāq; ante pōtificatū:ac ēt i ipo pōtificatu mitiſſimæ cōſuetudinis:ac uitæ piictiſſimæ:i paupes.religioſoſq; maxie mūificētiſſimꝰ:atq; deuotꝰ & affectꝰ:quos oēs uno ordie amauit & fouit:ac āpliſſimis puilegiis & gratiis:aliiſq; ſpūalibꝰ & tēporalibꝰ bñficiis idefinēter adiuuit. Nā oēs mēdicātes religioſos ad emulatiōes euitādas i priuilegiis & gratiis cēſuit eē æquales.In de i aicos & familia.iucūdꝰ exiſtēs ēt indelinquētes clemēte3 & modeſtū uoluit noiari: pricipes eni3 paupes & nobiles uiros pſia extores:pſerti paliologoꝶ filios Boſſinæq; reginā:atq; alios cōplurimos turco pulſos pecuniis adiuuarē nō deſtitit.Et rodioꝶ milites ac ferdinādū regē a turcis uexatos mira & icredibili pietate cōfouit:& adiuuarē fecit:urbē Ro.cenoſa3 & incōpoſitā:ac uetuſtate ml'tis i locis collabērē & deturpatā:p poſſe in oībus iſtaurare ſategit:& uias eiꝰ oēs cultiſſime & decēteſſime ſtrauit:pōtē ſup Tyberi3 maxia impēſa extruxit:& a ſe Sixti pōtē noiari uoluit. Aliis quoq; ædificiis quaſi inumerabilibꝰ tū i uaticano:tū in urbe leonina:atq; Ro.extruxit:quibꝰ mirūimmodū apoſtolicā ſedē exornarē uiſus ē:q̄s ob res ipe urbis nouꝰ cōditor appellari merito potuit:ædes inſup pōtificias multis i locis apd ſcūm petrū nō mō cultiores:ſed cultiſſimas reddidit. Vbi ēt eccl'iā nouā & q̄dē ornatiſſimā fabricauit:& i ea nouos ſacerdotes cōſtituit addi tis ml'tis puentibꝰ ad ipoꝶ ſuſtētationē:q diuina quottidie i eo:ſuo noīe celebrarēt:hoſpitale ſci Spūs i uaticano p magnificū quaſi de nouo fabricari fecit: i quo & uitæ ſuæ ordinē depigi uoluit.Et cū btiſſimæ uirginis Mariæ maxie deuotiſſimꝰ eēt.Eccl'ia3 noſtrā ſcē Mariæ ppl'o ſic nūcupatā:quaſi uetuſtate collapſa3 a fūdamētis magna impenſa denuo erigere fecit:& ipa3 tādē pfectā ml'tis moneribꝰ tū argēteis:tū aureis decorauit. Alias quoq; ferme oēs urbis eccl'ias:aut iſtaurauit:aut muneribꝰ decorauit:atq; alia inumera bñficia tū ſpūalia:tū tpalia hic urbi Ro.cōtulit bñficia.Et ut breuibꝰ cōcludā in ſuo pōti.egit:q merito rephēdi poſſit:niſi q & ipe(ut fit)ſuos nimiū amauit: eis uidelicet diuina & hūana cōtribuēs:pter dei & Ro.eccl'iæ dignitatē:atq; honeſtatē.In quē ſane errorē ml'ti ſupiorū pōti.ēt cecidere:q ſatis deteſtādū & rephēſibile ē.Duos.n.nepotes ſuos urbis pfectos uidelicet leonardū & Io.ſucceſſiue cōſtituit:māphredos Imolæ urbis regulos:uidelicet prem & filiū iter ſe diſcidētes:& poſtmōm ordelaphos ſimiliter e forliuio expulit:& ipas eoꝶ urbes Hiero.Ryario cōciui & neceſſario ſuo cariſſimo cōceſſit.Cuiꝰ q̄dē cōſilio arduis i rebꝰ ſp uti uoluit.Hic Iobileū a paulo pōti.priꝰ p uniuerſū xpianū orbē inſtitutū:honorificee & utiliter i āno.4.pōti.ſui celebrauit.Et btūm Bonauēturā theologū ordis ſui in ſcōꝶ cōfeſſorē numero aſcripſit.Hic q̄dā bella iudicio ml'toꝶ pter iuſticiā ſuſcepit.Et i primis laurētiū medicē florētinū excomunicauit & ipis florētinis bellū indixit.Eo q Raphaelē Dyaconū cardinalē cōitis Hiero.Ryarti ex ſorore uiolētina nepotē:ac Frāciſcū Saluiatū piſanū Archiepm cū trecētis uiris q Iulianū medicē ipius laurētii medices fratrē i diuo Reparatæ tēplo obtrūcauerāt detinuiſſent:ac ſuſpēdio interemiſſēt.Quæ res cū huic pōti.Sixto nūciata fuiſſet:hortātibus ferdināndo rege & Hiero.comite bellū cōtra laurētiū ip3 medicē & florētinos ſuſcepit & dāna ml'ta eis itulit.Aliud poſtea aduerſos ferdinādū Apuliæ regē ſuſcepit: q nollet illū herculi eſtēſi genero ſuo a uenetis obſeſſo auxilio adeſſe:ideq; cū ipo ferdinādo pace cōfecta.p eodē cōtra uenetos mutata ſnia pugnā ſuſcepit.eo ueneti ipi nollēt eidē obtēperare:ut Herculē obſeſſū dimitterēt: ac ablata ipi reſtituere : & ppea nō mō oēs Italiæ pricipes & potētatꝰ cōtra eos cōcitauit:ſed ueluti clemēs ſextꝰ alias effecerat ipſos uenetos iterdixit:excōicauit:ac maledixit:atq; ēt oībus dignitatibꝰ eos priuauit:nec

1471 6670

quoad uixit illis abſolutionis beneficiū impendere uoluit. Dumq́ʒ hæc agerenť febribus decubuit:& pace inter uenetos & reliquos principes cōfecta & audita mox uitā exalauit. Fuit nihilominus pontifex hic inter cæteros optius:ac ṗ oibus certe fœliciſſim⁹ & fortunat⁹:q oēs xp̄ianos principes toto tpe ſui pōtificat⁹ obſequentiſſimos habuit. Et quos uoluit depſſit:quos aūt uoluit ,p uolūtate exaltauit. Suis eteni ut ṗmiſſuʒ eſt: ſine ulla cōtraditiōe mľta ac plurima cōtulit bn̄ficia. Etſi mľtos habuit detractores: tn̄ ut uerū fatear uir bon⁹ erat:& iuſtus pōti. fuit. Sūma eteni inſtācia & alacritate aiaꝝ cuſtos extitit. Cupiditatē oīno a ſe reſecauit:iras cōpreſſit:& malicias oēs extirpauit:& uirtutib⁹ ſemp inheſit. Trigintaduos cardinales toto tpe ſui pōtificatus creauit. E quibus tres fuerūt Ru. duo Genuēſes:& quattuor Saonſes. Quos iter Iulian⁹ ſcti petri ad uincula ex fratre nepos fuit. Qui ipſius corp⁹ maxia pōpa:& deuotiſſimis exequiis(ut decuit)nouo in tēplo ſeu Sacello apud ſcūʒ petrum i uaticano ſepelliri fecit. Hic ēt mľta officia noua & iſtitutiones feſtiuitatū ueteribus addidit. Et mľtoꝝ ſcōꝝ feſta:uidelicet: Seraphici frācíſci:Cōceptionis:& ṗſentationis gloriuſiſſimæ uirginis Mariæ Sanctæ annæ:matris uirginis Mariæ:ſciſſimiq́ʒ Ioſeph ſpōſi matris dei celebrari iuſſit.

Huius bonitatē commemorat

32. cardinales creauit

feſta ab hoc pōtifice ordiata ſci franciſci ṗſentationis S. annę ſācti Ioſeph

6670 1471 ¶Nicolaus tron⁹ ſeptuageſim⁹ uenetiaꝝ dux chriſtophoro mauro duci:hoc āno ſuffectus:ducauit āno uno mēſibus octo:& dieb⁹ qnq́ʒ. Homo ſane magnanim⁹ ṗhumanuſq́ʒ:ac certe eloquentiſſim⁹. Quiq́ʒ quoad uixit ſemp optim⁹ ciuis optimus ſenator:optimuſq́ʒ Ariſtocratices & priceps cōſumatiſſim⁹ hĩrus fuit. Suſcepto igiť magr̄atu confeſtim cū parthoꝝ Rege cōtra turcū ſocia arma coniūxit:fraudatāq́ʒ pecuniā uenetā:uiua ſui effigie(maxio tn̄ tū publico:tū priuato icomodo)reſignauit. Nouos ēt i urbe magr̄atus ueterib⁹ addidit:uidelicet:ut ṗcioſis reb⁹ ita & iis quæ uiliora ſunt nō inutiliter nouū inueniſſe diceret:q̄q̄ uile quidē dici poteſt:quod hūanæ uitæ maximū ṗſtat adiumētū. Duos. n. uiros creauit:qui publica pecunia ligna ad domeſticū uſuʒ mercarentur: aut ex publicis nemorib⁹ accerſirēt:in urbe:ut quū hyeme mare eſſet min⁹ nauigabile ne eoꝝ inopia in urbe laboraret mādauitq́ʒ ut quū opus eſſet ipa ligna ſic cōgregata:in paupes diſtribuerēt:ut poſtea ſře aliquo maiore icomodo debitā exigerēt pecuniā. Aliū quoq́ʒ magr̄atū de tribus uiris Caducariis inſtituit. Qui quorūdā inopia tributis nō ſuo tpe ſolutis compellerēt eos tributa ſoluere. Hui⁹. n. fœliciſſima magr̄atu ueneta reſpublica Cyprū iſulā ſuo aſciuit impio. Et herculē eſtēſem remitētibus qbuſdā in Regnū Ferrariæ collocauit. Quib⁹ optie geſtis & ipe primo ducat⁹ ſui anno menſe octauo nullo xp̄ianæ religiōis:uidelicet iuſticiæ:pietatis:& benignitatis exēplo ṗtermiſſo moriť & ibidē in capella maiore ordinis minoꝝ cū ingēti pōpa ſepulchro ſuperbiſſimo ſepeliť.

pecūiā reſignauit

nouos magr̄atus i urbe inſtituit

cypruʒ acquiſiuit

6670 1471 ¶Hercules Eſtēſis Nicolai marchiōis ex zaizarda uxore fili⁹: Borſiiq́ʒ ducis frater:ſecūdus ferrariæ dux:hoc āno nō ſine magna cōtentiōe regnū ṗſnū ſuſcipiēs:regnauit uſq́ʒ in pñs:q eſt ānis. 2. ſupra mileſimū qngēteſimū ānis. 31. Vir qdē bon⁹:igenioſuſq́ʒ: ac rei militaris ſciētia eurditiſſim⁹. Et ṗpea ſepti o ſui regni āno florētini uenetiq́ʒ: ac mediolanēſes ipʒ tanq̄ uiꝝ magnanimū: & prudētiſſimū cōtra Alphōſuʒ calabriæ ducē:& Hiero. comitē:ac Federi. urbinatē ducē:ſui exercit⁹ ductorē cōſtituerūt: q i ſenēſiū agros depopulabūd⁹ ingreſſus:plæraq́ʒ eoꝝ oppida eueſtigio cæpit. Veꝝ diſſentiēte ab eo Federico mātuano marchiōe:nō ſine ſuſpitiōe ,pdictiōis copiaꝝ ptē amiſit. Hic itaq́ʒ pricipatu ſuſcepto:cōfeſti helyonorā ferdinādi regis neapolitani filiā mulierē cordatā & magnanimā duxit uxorē:ex qua ſex ſuſcepit filios. 4. mares &. 2. fœmias. Tertio deide regni ſui āno nicolaū eſtēſeʒ ex ſře ſibi nepotē adoleſcētē oi uirtute cōſpicuū:cū regnū inuaderē ſtatuiſſet:captū iterficere fecit:nā ipe nicola⁹:q regnū illud ſibi deberi exiſtimabat:ad patruū ludouicū mātuæ cōfugerat. dūq́ʒ p. 3. ferme ānos ibidē pmāſiſſʒ:tādē a cōſpiratorib⁹ & aicis pſnis ferrariēſib⁹ ad iuadēdū regnū euocat⁹:quadā aimi āxietate & aicoꝝ ſuaſionib⁹ pmot⁹:una dieꝝ tētare fortunā ſtatuit. E octingētoꝝ uiroꝝ oberratoꝝ exercitu cōparato ferrariā clā ingrediť:& i forū cū plauſu & tympāis pueniēs: ad excitādos cōſpiratores & aicos clamare cæpit uella uella:hoc. n. cognomē nicolao erat: ſed nulli ciuiū pp id arma mouere uolueīt. Et dū nicola⁹ ipe eo i plauſu aliquādiu i forū cōſediſſet:tādē a Sigiſmūdo herculis uterio ſře cū aliqb⁹ ruſticis & aliis plurimis militib⁹ ipi⁹ pugilib⁹ obtrūcatis urbe fugat⁹ ē:quē tn̄ inſequētes demū i paludē diliteſcētē cū. 20. ei⁹ ſociis cæpit:& ad helyonorā nouā herculis ſpōſaʒ uinctū pduxit. helyon ora āt eū cū dulcib⁹ ſuſcipiēs:uſq́ʒ ad aduētū mariti:q Berregnardū tūc erat:ſeruari ṗce

helſonora uxor

ſex filii

nicolaum occidit

pit.Cūq̧ Hercules domū rediiſſet ſuoꝝ cōſilio uſus:mox ſacerdotes ad nicolaū mittēs edixit:ut cōfiteref ſeq̧ ad interitū ꝑpararet.Ac ſic tertio die exacto(oib⁹ ſociis in patibulo appēſis)cū i arce capitali ſnia puniri fecit. Maneq̧ facto magna cū exequiarū pōpa ſepeliri eū fecit.

Comites ſci bonifacii extinxit

Hic ēt paulopoſt comites ſci Bonifacii exigēte iuſtitia oēs extinxit: & eoꝝ bona ſuo fiſco adegit.Declo deide regni ſui āno quorūdā aīcoꝝ ſuoꝝ ſuaſionib⁹ pmot⁹tergiuerſatis uenetis.ferdinādo ſocero ſuo regi & aliis ſociis coligatis ihefit:& ut aiūt uetuſtiſſimas uenetoꝝ imunitates uiolare cæpit. Et quædā in eoꝝ cōtēptū moliri ꝑcepit:licet totū oppoſitū ipe fateref.Quæ res maximū incendiū in tota italia certe excitauit:ꝑ qua re ueneti terra aquaq̧ illū oppugnaf cæpert:& plurimas terras eidē abſtulert.Et niſi Alphōſus calabroꝝ dux ei⁹ ſorori⁹:uir prudētiſſim⁹ & i armis ſtrenu⁹ ei auxilio affuiſſet:ac Sixt⁹ pōti.Ro.& execratiōib⁹ & armis eiſdē obſtitiſſet: de eo olno actū fuiſſet.Sed tādē pace iter oēs cōfecta: ꝓut ēt ei⁹ gēitor nicola⁹ marchio effecerat.

rodigiū amiſit

Rodigiū oppidū & totū ei⁹ pollicinū uenetis ipis dimiſit:i eo tn̄ pmaxio & periculoſiſſimo bello:nuſq̄ hūc cōſternatū aīo uidiſſe cōptū fuit. Quinymo ſp inuicto & excelſo corde hoſtiū uires repſſit pl'rimiſq̧ uicib⁹ cū paucis coꝝ innumeros ꝓfligauit: cūq̧ eorū uirib⁹ grauiſſime ꝑmeref:eoq̧ foret res ſua deducta:ut ſuo ſtatui pl'rimū metueret p totā Italiā legatos miſit:q dicerēt p ſe ſolū tātā belli mollē ferre nō poſſe.Et q̄ uniuerſæ italiæ metuēdū foret:ſi ueneti ferrariā occuparēt.Suis itaq̧ obſecratiōib⁹pmoti oēs itali eidē auxiliū ꝑbuert.Si hui⁹ ꝑclariſſimi pricipis uniuerſa ꝑclara facïora:dūq̧ ſingulas uictorias quoq̧ geſſit enarraf uelem⁹.lōgiſſimā ꝓfecto texerem⁹ hiſtoriā.Ei⁹.n.uulnera ſuo i corpore accepta:īdicant ꝑclariſſimū ſp i eo fuiſſe aīuꝫ:poſt bellū cū uenetis terminatū:hic priceps ad ociū & ad togā cōuerſos:ad dn̄m tot⁹ cōuerſus nil ſua religione ſancti⁹ nihilq̧ ſuis morib⁹ ornati⁹ nihil deniq̧ ſua liberalitate cōmēdabili⁹ fuit:nā oēs ꝑſtinas uoluptates:ac(ut ita dixeri)deſideria mala a ſe reiiecit:& ad uirtutes & ad religionē ſe totū cōuertit. Et in eo diuinit⁹ ita diuin⁹ amor:atq̧ zelus incredibilis xp̄ianæ religiōis & fidei ita creuit q̧ īter cætera diuia officia plurimū calēs:illa mirifice cū ingēti ipenſa ab exq̄ſitiſſimis cātorib⁹ dulciſſima & ſuaui melodia decātari quotidie iſtituit:quoꝝ canēdi ſuauitas:eidē tā grāde canēdi deſideriū imiſit:ut breui iā ætate grādeuus nō muſicā ſolū didicerit:ueꝝēt ad ipaꝫ pfectiſſimā canēdi & pulſaꝫ artis pitiā mirabiliter puenerit.Horas canonicas quottidie more eccl'iaſtico exoluit:deide miſſas quottidie:atq̧ alias ſingulares obſeruatiōes maxia cū religiōe audit:ſinguliſq̧ dieb⁹ ad exēplū ſci patriarchæ Abraæ ultra cōes elymoſinas magnas manib⁹ ꝓpriis treſdeci paupib⁹ ſingulis coꝝ tres panes duaſq̧ carniū libras:cū urceo uini:atq̧ monetā argēteā ualoris ſoldoꝝ octo uſualiū cōtradit:quos cū ſua bn̄dictōe letos a ſe dimittit:uiros doctos & eloquētes pl'rimū amat:& honorib⁹:ac bn̄ficiis fouit:nulla qdē eſt cōparatio theſauroꝝ:quos i ædificiis eccl'iaꝝ urbis ferrariæ & monaſterioꝝ inumerabiliū tā fœminaꝝ q̄ uiroꝝ:nouā quoq̧ ferrariā icredibili pulchritudie & ornatu cōdidit . Cui⁹ ſane ambit⁹ pmaxim⁹ ē:& foſſis ꝓfūdiſſimis:ageribuſq̧ altiſſimis & muris:ac freq̄ntiſſimis turrib⁹ eā cinxit:ipaꝫ āt oiuꝫ illi⁹ regiōis āpliſſimā iā iaꝫ reddidit & effecit.Et dēiq̧ hic digniſſim⁹ priceps adeo i oi negocio:atq̧ uerbo modeſt⁹:leniſq̧ ut ex ei⁹ ore nihil icl'tū:aut ſubruſticū unq̄ audiaf:eſtq̧ hic cōis & mediocris hois ſtaturæ & formæ:ſꝫ mirabili quadā mēbroꝝ cōpactiōe & decora letaq̧ facie honeſtat⁹:atq̧ mirabili fortitudine illuſtrat⁹:ita ut & luctatiōe:& ſaltu & curſu oēs coequales ſua in iuuētute anteiret ſp:cliētellas.n.pene affinitatis inūexas hic digniſſim⁹ priceps filiiſq̧ ſuis cōſtituit: ut null⁹ iā chriſtianoꝝ principum qui eis non ueniat uel conſanguineus uel affinis.

De eius conuerſione dicit — officiū quottidie deuote celebrat cantuꝫ grandeuus didicit — uide ſingulareꝫ elemoſinam — uiros doctos diligit — nouā urbē ædificat — de dotibus huius pn̄cipis uidelicet corporis dicit

¶Cōeta ſtella in pricipio hui⁹ āni circa feſtū ſcē Agnetis appuit igneo colore rutillās crinib⁹ lōgis nigriſq̧:quos i occidētalē uergebat plagā:cui⁹ qdē corpus primū circa libræ pricipiū fuit:poſtea ſe tm̄ in ſeptētrionē flexit:ut extra zodiacū migraſſet:ꝑculdubio iudicatū ſit durauitq̧ dieb⁹.80.Nā breuiſſimū duratiōis cometæ tēpus.7.dieꝝ longiſſimū uero octuaginta.Ariſtoteles tradidit. Nec iſto nūdū diſſoluto alter apparuit: cui erat coma ignita:q̄ in Arietis ſigno poſita uidebaf:& caudā in oriētalē uergebat plagā:ſequēti quoq̧ āno ſiccitas incomparabilis ſubſecuta eſt:& peſtilentiæ:bellaq̧ cruentiſſima pluribus in locis euenere. 1472

tp̄us durationis comete reffert

¶Nicolaus marcellus:primus & ſeptuageſimus uenetiaꝝ dux:hoc āno:ſuffragiis oium trono duci ſuffectus:ducauit āno uno & mēſibus.3.ac diebus.6. uir certe quē ob ai & 1473 6671

corporis dotes:cũ quouis xp̄ianiſſimo principe merito cõparare poſſumꝰ:quis liberalita
te:grãtiaq̧ omniũ nõ modo ꝯciuiu ſuorũ:ſed exterarũ nationũ principũ beniuolẽtiã ſi
bi cõparauit:pietatis etiã & religionis miſericordiæ ac munificentiæ : unicũ exẽplar ab
oĩbus habebatur:qui quoaduixit rẽpub.uenetã cõtra turcos optime defẽſauit:& q̄maxi
me in Scodra illyrici ꝓuinciæ oppido:maximã de turcis per duces ſuos edidit occidionẽ. Scodra
Eo eni ipſe Mahumetꝰ turcꝰ centũ milia pugnatores miſerat:ad oppidũ expugnandũ:q̄ expu
tandẽ cũ maximo dedecore diſceſſere.Hic etiã duos nouos magiſtratꝰ in urbe cõſtituit: gnatur
uidelicet ſex exactores:per ſingulas urbis regiones:unũ:q̄ pignora caperẽt : riteq̧ capta Duo
haſtæ illoꝝ arbitrio uẽderẽtur:aliũ uero nexoru ſeu incarceratoꝝ aduocatores :q̄ eorũ magfa-
cauſãs ante tribunalia magiſtratuũ tuerẽtur:hic etiã nouã monetã ad inſtar Troni cude tus
re fecit:quã a ſe marcellũ denoĩari uoluit:demũ princeps hic de deo:deq̧ hoĩbꝰ beneme Marcel
ritꝰ:in ſenectute bona deficiens:apud carthuſienſes ſepelitur. los hic
¶Phocis Græciæ ciuitas olĩ a phoco theſei fratre cõdita & denoĩata : quẽ ipſe theſeus cudere
frater iterfecerat in littore maris cõſtituta:& a Genuẽſibus olim inſtaurata & poſſeſſa fecit
hoc ãno dũ turcꝰ Mahumetꝰ Soldanũ aſſyrioꝝ & Egyptioꝝ regẽ bello apetiſſet:ui cæ
pit:& ſuo regno adiecit.Deĩde lupũ baldaliã cypriũ Soldani imꝑatorem bello ſuꝑauit:
& cum multis ſuorum eum interfecit.
¶Aluiſius Salutiaꝝ marchio thomæ marchionis filiꝰ hoc ãno de mẽſe aprili patre defũ
cto i paternũ & auitũ regnũ ſuccedẽs:regnauit uſq̧ in præſens ãnis.29.Vit certe magna
nimꝰ:iſpendidꝰ:liberalis:& perhumanꝰ:bonarũq̧ litterarũ nõ mediocriter doctꝰ : & rei A duce
bellicæ ardẽtiſſimꝰ.Qui Gulielmi Mõtiſſerrati marchiõis filiã cũ ſpe ſucceſſiõis domi- Sabau-
nii duxit uxorẽ.Quia eidẽ gulielmo nulla maſculina ꝓles ſuperat:& ipa ꝓiogenita in- diæ re-
ter filias erat:hũc tamẽ Carolꝰ Sabaudiæ dux ſororiꝰ ſuꝰ multis ꝑliis:ac iſeſtationibꝰ ſibi gno
ſobegit & regnũ oẽ ſibi ademit:& niſi Carolꝰ frãcoꝝ illi ſuũ ꝑſtitiſſet fauorẽ:quo i rgno ſpoliatꝰ
reſtitutꝰ fuit:per mundũ errabundꝰ & uagꝰ iuiſſet.
6673 1474 ¶Chriſtenes ſeu chriſternꝰ inclitꝰ rex Daciæ:Superiæ:Noueruegiæ:ac Gothiæ & Eſtho
nic Dux:uir q̄de xp̄ianiſſimꝰ & multis uirtutibꝰ ꝓornatus: hoc ãno ut Romã ſoluẽdi
uoti ſui gratia peteret p uniuerſa lũbardiã.Thuciãq̧ iter fecit.Et ab oĩbꝰ potẽtatibꝰ ho
norificẽtiſſime exceptꝰ ẽ.Ea eni grã illo ꝓficiſci ferebat:nõ modo ut uotũ ſolueret : ſ
& ut xp̄icolas cõtra turcũ animaret.Romã itaq̧ ingreſſꝰ:ꝓdẽte obuiã honorato cardina
liũ collegio a Sixto ponti.maximo ꝑbenigne & honorificẽtiſſime exceptꝰ ẽ: ac ꝓ ſingu- Roſa
lari muneř Roſa aurea(quã põtifices ſingulis ãnis i Dominica palmaꝝ alicui ex pricipi- donat
bꝰ xp̄ianis donare cõſueruñt)a Sixto põtifice donatꝰ ẽ:ibidẽ eni de uniuerſali italicoꝝ pri
cipũ pace agere cœpit:ut ſilicet uno animo cõtra turcũ coirẽt:ſed res ꝑfici nõ potuit.in
deq̧ digreſſus p oẽs ferme Italiæ urbes ꝑtrãſiens magno & celebri honore ubiq̧ habitꝰ
ẽ.Domũ deniq̧ reuerſus aliquot ãnis cũ omni ſanctitate:& optiæ uitæ exẽplo ſupuixit.
Hic in ãno ſalutis noſtræ.1454.cũ cõſtãtinopolis ciuitas a turco occupata fuiſſet:a Cæ- Offert
ſare federico i germaniã ad Dyetã uocatus:ut turco cõtradiceret:ſe p litteras dolẽs excu ſe cõtra
ſat dicens:notã fore in regnis ſuis nõ modicã diſcordiã:ſed pollicetur:ſi quid i ipſa Dyeta turcum
cõcluſum fuerit:ſe prompto & gratiſſimo uultu facturũ . Datia autem huius principis Dacia
regnum eſt Europæ prouincia Danubio fluuio:ſiluæq̧ hercinæ proxima.Cuius gens olĩ & nor-
ungariæ partem incoluit :deinde in maritimis partibus nouergiæ proximis incolluit: uegiã d
Noruegia regio huic proxima frigidiſſima eſt .Quæ uerſus oceanũ germanicũ eſt ſita: ſcribit
¶Filibertus quartus Sabaudiæ dux:paruulꝰ hoc ãno Amedeo patre uiro optio & ſãcto
apud uercellas defũcto:eidem quattuor tãtũmodo ãnis habẽs ſuccedẽs regnauit ſob tu Blãcha
tella matris:quæ Aloyſii frãcoꝝ regis ſoror fuerat ãnis.x. Obiitq̧ quattuordẽis: relicto maria
carolo fratre ſucceſſore:huic Galeatiꝰ uicecomes Mediolanẽſiu dux:filiã ſuã iſãtulam ſponſa
noĩe Blãchãmariã nupſit:quo q̄dẽ die fuit ſexta ianuarii. & idẽ mediolanẽſiũ dux i leti- huius
ciæ ſignũ duodecim diuerſæ ætatis equeſtri auro inſigniuit: ſpõſalitiiſq̧ cõtractis:Galea Dux
tius Socer & Dux tutellã ipſius ſuſcepit.Habuit nihilominꝰ puerulꝰ iſte multos aduerſa medio
rios:Et primo carolum Burgondiorum ducem:qui anno decimo huius regni poſtquam lani hu
idem carolus dux maximam ſtragem ab heluetiis:ubi ad duodecim milia pugnatorum iꝰ tutor
interfecta ſunt:dum domus ſuperatus reuerteretur capta huius patruo Iacobo :& hunc
capere temptauit:ſed a ſuis per fugam ſobtractus fuit.Deinde anno nono ſui principa-
tus Epiſcopus zambræ patruus ſuus cum quibuſdam complicibꝰ magni precii uiris hũc

regno apud Vercellas urbem ſpoliare temptauit. Ad quez Mediolanenſis dux plurimos
armatos in ſubſidiũ miſit. qui capto patruo ep̃o taurini i uícula cõiecerũt. Hũit itaq̃ pri
ceps Amedeũ uiꝝ ſciſſimũ gẽitorẽ q̃ multis poſt mortẽ claruit miraculis habuitq̃ aliũ
Amedeũ ꝑauũ q̃ ducatꝰ dignitatẽ ſibi ſucceſſoribuſq̃ ſuis rite a Sigiſmũdo cæſare ob-
tinuit:q̃ & ſcitate:ac põtificali dignitate:atq̃ rebꝰ clariſſime geſtis illuſtriſſimꝰ ubiq̃ exti
tit:ut ſupius de Felicis põti. tractauimꝰ. Sed hoc unũ de ip̃o Amedeo prio duce ꝑauo
iſtius reticẽdũ nõ eſt. Quod dũ in Syria xp̃ianoꝝ exercitꝰ apud Rhodũ inſulã haberet
& mortuo Rhodioꝝ pricipe urbs Rhodiana a turcis obſideret & xp̃iani ubi trepidarẽt
ip̃e urbẽ ac inſulã infracto aio ſuſcepit:& Barbaroꝝ impetũ ſuſtinere nõ extimuit:imo
excelſo aio illos oppſſit & fugauit:& inſulã cũ ciuitate & maris ꝑiculis:ac dura obſidio

uide uexillum crucis albæ iſtoꝝ iſigne

ne liberauit. Quãobrẽ ſtatĩ xp̃ianoꝝ oiuz principũ cõſenſu:ſũmoq̃ applauſu crucis al
bæ uexillo donatꝰ eſt:decretoq̃ illo auctꝰ:ut in militaribꝰ crucẽ illaz ꝑpetuo deferret.
Quo glorioſo inſigni:oẽs poſtea ſucceſſores relictis cæſareis Aqlis: quod priſcum eoꝝ
in ſignum fuerat. In hunc uſq̃ diem inſigniti uidentur.
¶ Petrꝰ mocenicꝰ:ſcd̃s & ſeptuageſimꝰ uenetiaꝝ Dux:hoc ip̃o decio ſeptio calẽ. Ianua:
abſens grato oiuz patrũ cõſenſu nicolao marcello duci ſurrogatꝰ:ducauit ãn. 1. & mẽ. 2.
optimꝰ qdẽ & eloquẽtiſſimꝰ uir:cuiꝰ rei cã oibus gratꝰ & dilectꝰ fuit:q̃ cũ domi foriſq̃
maris impio functꝰ eẽt:Aliqñ aſyã ab heleſpõti faucibꝰ uſq̃ i Syriã igni ferroq̃ uniuer
ſã uaſtauit:& caramãis regulis uenetoꝝ ſociis:a mahumeto turcoꝝ pricipe oppſſis eos
in regnũ ſuũ cõfirmauit:& cyprũ iſulã a cõiuratis magna celeritate:atq̃ prudẽtia d̃fẽſa-
uit: Atq̃ Scodrã totiꝰ Albãiæ ſeu illirici caput:una cũ Ant. lauredão i ea tũc ꝑtore:ſuo
ductu ſuiſq̃ auſpiciis (ut dictũ ẽ) graui turcoꝝ obſidiõe liberauit:& rẽp. fœlicẽ eẽ uoluit.

ꝓcuratores diui marci ſex uiros ſapiẽtes iſtituit

Ea pp ẽt abſens diui marci ꝓcuratoris titulo iſignitꝰ fuit. Tãdẽ dux declaratꝰ eueſtigio
nouũ ſex uiroꝝ collegiũ ſua i rep. iſtituit. Cui qdẽ collegio uectigaliũ gub̃natores cum
paucis aliis aſcriberẽt:hẽrentq̃ ip̃i uiri ſapiẽtes nũcupati auctoritatẽ uectigalia augẽdi:
ac ẽt noua tributa cõſcribẽdi:atq̃ alia huiuſmõi ad pecuniã expiãdã ꝓcurãdi:& hoc qa
cõtra turcoꝝ ipetũ iugiter i armis erãt. Aliis quoq̃ nõnullis i rep. b̃ñgeſta ãuo. i. mẽ. 2. ſui
magſtatꝰ ãn. ſ. 1476. moriẽs i p̃dicatoꝝ baſi. ſepelit adhita a Sẽatu hõeſta fũe. põpa.

Thadeus & filius Mãfredi

¶ Hieronymꝰ Ryarꝰ ciuis nobiliſq̃ ſaonẽſis:hoc ãno iactis i Imola Romãdiolæ ꝓuiciæ
ciuitate ſui pricipatꝰ fũdamẽtis:regnaꝛ cæpit:& regnauit an. 14. ea qppe ciuitas a thadeo 1474 6673
mãfredo ſuoq̃ gẽitoꝛ aliquãdiu poſſeſſa:hoc ip̃o ãno:eo & guidatio eiꝰ filio iter ſe diſ-
ſidẽtibꝰ:urbẽ galeatii uicecõiti mediolanẽſiũ duci:ex cõi cõſenſu crederẽt:qbꝰ ad ſe uo-
catis i primis caſtellũ nouũ i Alexãdrio agro Thadeo poſſidẽdũ tradidit. Guidacio aũt
eiꝰ filio ſtipẽdiũ ãnuale aſſignauit:& ita ip̃e dux urbis dominiũ totũ i ſe ſuſcepit: quo
adepto Sixto põti. maxio annuẽte imo & mãdãte:ip̃az urbẽ Hiero. huic genero ſuo do-
tis nõis (priꝰ tñ. 40. milibꝰ aureis ab ip̃o Sixto ſeu hiero. ꝑſolutis) ſuſcepit id ip̃z:põti. ip

quadraginta milia aureo persoluit Forliuium ciuitas Edificia i urbe imola

ſe maximꝰ Sixtꝰ:ordelaphis pricipibꝰ mortuo pino:ãno ſalutis nr̃æ. 1479. i forliuio ur
be diſceptãtibꝰ effecit:& forliuianã ciuitatẽ huic hiero. cõceſſit:atq̃ ita ab uxore pini
uidua ip̃az urbẽ ẽt recepit:qbꝰ urbibꝰ ſuſceptis:ip̃e hiero. nullũ hũanitatis:ac certe b̃ñfi
cii genꝰ ꝑtermiſit:qn ciuibꝰ & urbibꝰ ip̃is nõ cõtulerit:ut eos ad cõcordiã ęquimitatẽ:
ac ſu benivolẽtiã:& fidelitatẽ redigeꝛ poſſet. Eiꝰ nãq̃ hũanitate:modeſtia:& lib̃alitate:
munificẽtiaue:atq̃ urbãitate. Imprimis ip̃a Imola ciuitas mox tãto ſplẽdoꝛ:atq̃ pulchri
tudine in omnibus refulgere cæpit:ut ex infima omnium urbium fece ad ſummam:
omnium ciuitatem illius regionis pulchritudinem deduxerit: nã cum primum ipſius
Imolenſis ciuitatis dominatum ſuſcepit:in ea arcẽ ſeu caſtellũ muniti ſſimũ maxia im-
pẽſa erexit:& ꝑualido muro aliquibꝰ in locis ip̃az urbẽ cinxit:ac portas cũ turribꝰ &
ꝓpugnaculis ꝑclariſſimas adiecit:deĩde domos ligneas ſolo luto cõpactas:oibꝰ ciuibꝰ de
põere mãdauit:& al's celebres cultiores ſuo auxilio erigeꝛ fecit:urbẽ quoq̃ cẽoſã & imũ
dã pulcris & firmis lapidibꝰ ſterni fec:palaciũ ſupbiſſimũ ſup plateã icoauit: cũ colũnis
& porticibꝰ:aliqua ex p̃te ꝑfecit:qbus beneficiis & fœlici dominio:adeo ip̃a ciuitas icli
ta & fœlix euaſit:ut cũ opibus & pulchritudine mirũ immodũ excreſcere meruerit:nũc
ſuo b̃ñficio mira claritate reſplẽdeat:idip̃m i foroliuio effecit ubi m'ta & ꝑclara ædifi-
cia cõſtruxit. Hic itaq̃ illuſtris priceps ex Saona Genuẽſiũ urbe:nõ obſcuro:ſed nobili
generꝛ natꝰ:ifãs adhuc p̃re ſublato hõeſte ſub m̃re uidua noie blãca educatꝰ & generoſos
mores & gratia affluẽtes hũit uirtutes:Inde ex ſucceſſiõe petri germãi ordis minoꝝ ti

tuli ſci Sixti cardinalis apud Sixtū pōtificē maximū:i hāc celſitudinē prouentus fuit.q
lꝫ litteraꝶ ornamēto caruerit.īgenio tamē & hūanitate ac liberalitate atq; prudētia: cū
quouis pricipe ſui ſæcl'i cōpari potuit.eiꝰ nāq; cōpoſiti mores:māſuetudo:hūanitas:& fa
miliare urbanūq; uiuēdi genꝰ:eū nō ſolū pōti.maxio:ſꝫ ēt mltis pricipibꝰ caꝶ gratūq; ef
fecerāt.Tādē.15.mē.apri.āni.1488.a fráci.& Ludo.urſis:& aliis duobꝰ cōplicibꝰ(qbꝰ ſp
& honores & bñficia cōtulerat pluria)i beneficioꝶ retributionē multis uulneribꝰ i pro
prio palacio cōfoſſus turpiter occubuit.Quo mortuo:ēt eiꝰ corpꝰ ad maiorē crudelita
tis ueſaniā:p feneſtrā palacii i publicū foꝶ nudū,pijecerūt.Hæc ex cōpoſito geſta: cum
multis cōiuratis ipſi occiſores regiā iuaſerūt.Et catherinā pricipis uxorē cū filiis p̄uulis
i turri icluſerūt:& totā regiā diripuerūt:deīde caterinā i cōſpectu ppl'i adducūt.cui & ul
tima ſupplicia comināt:niſi arcē cōſignaret.At catheria ut erat aīo ſagaci & excelſo mu
lier ſe oīa facturā pollicet:mō pateret ſe i arcē ad colloquum cū p̄fecto arcis īgredi.quo
īpetrato:ubi īgreſſa ē:clauſis e ueſtigio portis:ſe iā tuto eē reſpōdit.Nec qcq̄ nimis uelle
ut pfidia ppl'o traderet.Siqd i filios crudeliꝰ ſtatuiſſent:iuēturā ſe apd' frēm Medio. Du
cē:curꝰ ſubſidia i horis expectabāt:& occiſi mariti & liberoꝶ ultionē.unde pꝰ.14.ipſius
mē.diē affuerūt.Ioā.Bēti.bononi.& Galea.Sāſeuerias ducis mediolanēſis p̄fectꝰ cū mul
to exercitu & fugatis mltis & obtrūcatis ,pditoribꝰ filios catheriæ e uinculis ſoluūt.quo
rū priogenitꝰ octauianꝰ noīe ānoꝶ circiter nouē.priceps ſub tutela mr̄is declaratꝰ fuit.

Ludouicus & fráci ſcus fratres urſi occ.ſores corpus in foꝶ proiiciunt — Vxor í arcem ígredit — Auxiliū ducis uenit

¶Puellæ mōſtꝶ tēpeſtate iſtac i ueronēſi agro naſcit:q unū trm̄mō caput hꝫ:ſꝫ duos pe
des duas uuluas hēns:ex ipſis ābobꝰ uuluis ſupfluitates emitebat.iſup.4.brachia:ſꝫ duo
groſſiora:q̄.p uolūtate mouebat:alia uero tēuiora imobilia erāt.uētres ēt duos circa ſto
macū cōiūctos hēbat.Quā parētes p Italiā circūferētes:p̄cia ab inſpiciētibꝰ mendicabāt.

Duos pedes & duas uuluas habebat &c.

¶Symō tridētinꝰ puerulꝰ quē ob miraculoꝶ frequētiā beatū appellāt:hoc āno i tridēti
6674 1475 na urbe octauo calē.apri.a iudæis necatꝰ xp̄i martyr efficit.Iudæi itaq; ea i urbe degētes
paſca ſuo more celebraturi:cū xp̄anū nō hērēt imolādū:cuiꝰ ſanguie ſuis i azimis uti poſ
ſent:pueꝶ hūc:iſto mō i Samuelis cuiuſdā iudæi iter ipſos honorati domū:furti depor
tarūt.In cuiꝰ collū primū ne uagire poſſet ſudariolū alligarūt.Et nocte q̄ fuit paſſionis
xp̄i dies:illū ſup altare ipſoꝶ ſynagogæ:ſup crucē brachiis extēſis oppoſuerunt.Et prio
priapulū forpicibꝰ:deīde mox genā dexterā p̄cidētes ac ſudibꝰ pacutis:hymnos eoꝶ mo
re canētes uſq; ad mortē pupugere.Quo examinato:eiꝰ corpuſculū i,ppiquū domꝰ eorū
flumē,pijecerūt.Et ſic inocētis puerulí ſanguie pſidi & pditiſſimi iudæi ſuū paſca magno
cū gaudio celebrauerūt.Querētes deīde āxii parētes gnatum puerulū:poſtridie eū:ipo i
fluuio inuenerūt:uiſoq; puulo:ſtatī urbis p̄tori ſcelꝰ denūciarūt.Erat tūc ea i urbe p̄tor
Ioā.de Salis nobilis Brixianꝰ ciuis egregiꝰ legū doctor.Qui uiſo puerulo exhorruit faci
nus.Et ſua uſus prudētia:cōfeſti oēs urbis Iudæos cōp̄hēdere fecit.Et ecculeo eos ſigil
lati iponēs:tormētis aſtricti:eo ordinē retulerūt.Quo diligēti examine bis terq; cognito
Ipſe igēti zelo fidei ſuccēſus oēs iudæos:aut cecidit:aut orbe & urbe cōdignꝰ ſupplicis
exterminauit.Et eoꝶ bōa i p̄dā dedit.Symō uero ſcūs a cōciuibꝰ & a parētibꝰ collectꝰ &
ad tēplū cū inūerabili ppl'oꝶ frequētia delatꝰ.multis e ueſtigio cæpit clarere miraculis. &
adeo in tātū eiꝰ miraculoꝶ fama pcrebuit:ut tātꝰ ad ipſaꝫ urbē ex oī xp̄iāo orbe ppl'oꝶ
cōcurſus ad ſci huiꝰ puuli ſepulchꝶ miraculaq; uiſendo ē fcūs:ut ēt ciuitas ipſa cū mira
cults opibꝰ mltis ſit aucta:& hoc nō ſine iudæoꝶ maxia īfamia & cōfuſiōe dictū ſit. cor
pori uero ipſiꝰ pueri tridētini ciues Baſilicā pulchram poſtmodum erexere.

Modū ipſius mortis recitat Io.brixianus p̄tor — Iudæi cōfitentur crimen:& puniūt — miraculū facit

¶Cōſimile ēt ſcelꝰ apd motā oppidū:qd ē i finibꝰ agri foroiulii poſt qnquēniū.ipſi iudei
pegerūt.Nā ēt aliū pueꝶ ſimili mō peremerūt:p quo tres eoꝶ captiui uenetiis miſſi: ibidē
¶Bertho.coleo.clariſſima familia i bergōates natꝰ:Vene. (atroci ſuplicio cōcrēati ſūt.
6674 1475 exerci.maximꝰ ipe.h āno.4.nonas nouēb.poſteaq̄.21.ān.īperatoriā.digni.apd' uenetos ex
ercuiſſet:apd' malpagā ſuæ hitatōis oppidū agri.uꝫ.Bergo.ſuæ ætatis anno.75.morit:&
Bergomū d̄latꝰ.regiis exeqis i urbis foro iuxta maiꝰ tēplū i mirabili ſepl'chro:qd ipe ui
uēs iuxta ipſi ſui digni.ſibi extruxerat:ſepelit.Is nāq; ipa.i auro & ar.reꝶq; copia ſup oēs
p̄uatos italiæ uiros p̄celebat.q̄obrē ēt nomē celeberrimū:nō mō cū ,puiciæ pricipibus
cōe:ueꝶ ēt extra ,puiciā:cōes ēt cū pricipibꝰ & regibꝰ titulos:ēt q̄dā aī ſui uirtute ſortitꝰ
ē atq; fuit.Et qa p uirtutū gradꝰ ex domeſtica:ut ita dicā ſorde illo cōſcēdit.ut p unum
& uiginti ānos:apud uenetos impatoriæ dignitatis munꝰ pmeruerit.Iccirco haud abſur
dū putauimꝰ in huic opis calce in uita huius nr̄i clariſſimi impatoris cōſcribenda p̄ter

morē ſuſcepti opis diutiꝰimorari:fuit igiť iprimis Bertho. coleonꝰ Imperator:formoſi
ꝓceriq; corporis:& eximie uenuſtiſſimeq; per omnē eiꝰ ætatē pulchritudinis uir:magni
quoq; Roboris:& uelociſſimæ agilitatis:& uelut alter Aſael magni Ioab frater tātā gl'iā
i pedū uelocitate habuit:ut nō ſolū homines:ſed ēt equos ad currēdi certaia ſuparit:eiuſ
ꝗ magnanimitas in bellis ptractādis nō ſatis ſcripto explicari poſſet:litteraꝝ aūt gloria
nec oino indoctꝰ:aut gnarꝰ fuit:litteraꝝ tamē hoiuȝ amātiſſimꝰ& aſſiduꝰ fuit:& mľto-
rū hiſtoricoꝝ libros ꝓut mirabilis īgenii uir erat:ſubtiliter itellexit:hāc ei ignorantiam
ideo eueniſſe tradūt:ꝗ i pupillari ætate paulo eiꝰgenitoř Tritii oppidi: tūc dño ab eius
affinibꝰcupiditate domināďi obtrūcato:& matre ī uincula cōiecta:puerulꝰipē ultima la
ceſſitꝰ paupꝫtate:per deuia quæq; ſine litteraꝝ p̄ceptore quadam animi magnitudine ſe
cōferre coactꝰfuit.Et primo ut rei militaris fortunā tētare poſſet placētiā ad philippuȝ
Arrellatē tūc i bellis clariſſimū ducē:ut pria militiæ pciperet rudimenta conceſſit:inde
ad brachiū ī apulliā tranſmigrauit:ubi & primū futuris honoribꝰprudēs Armiger factꝰ
uiā aperire cœpit.Deinhinc ad Iacobum caudolam: qui neapolim contra Alphōſū noie
Reginæ lo.obſidebat euolauit:ubi inter Impatoris milites tāq̄ marcꝰcatōis filiꝰpriꝰens
fuit.& ppea uigiti eqtibꝰ:illa pria cōditiōe p̄fici meruit:pauciſq; pꝰ diebꝰ Bracio ab ipo
caudola ī Aqlæ bello ipo bertho:militāte iterfecto :eiꝰēt uirtꝰea ī pugna cæteris p̄ſtāti-
or d̄clarata & p̄dicata i uenetos euocať:ubi & ſub Crimignola comite cōtra philip.me
diolanēſiū ducē bellū gerēte militaturū ſe cōtulit.Cū quo q̄ ſtrenue:q̄q; magnifice con
tra zarpellonū uirū audaciſſimū i obſidiōe cremonēſi ſe exercuerit:nō facile narrari poſ
ſet.Eāobrē Senatꝰuenetꝰob clarā nois ſui famā:ēt octo eqtes ſup̄ quos hēbat ei adiecit.
Exīde q̄to cōſilio:q̄taq; prudētia clarere cœpit:& p̄ſerti ī ſaluādis uenetoꝝ copiis ī expu
gnatiōe bergomēſiū:ualliſq; camonice depopulatiōe.Dehic ēt,ī expeditiōe cōtra nicolaū
piceninū brixiā īſenſiſſime obſidētē:poſtmōȝ ī defēſione uerōæ ſibi p Senatū uenetuȝ
creditæ:& poſtrēo eiꝰq̄ cōtra temeritatē guereri magni. & fortitudo uſus fuit Senatꝰpo
puluſq; uenetꝰillo tūc & deinceps retributionū meritis magnificētiſſime cōprobauit nec
ēt p̄termitēdū ē:quæ poſtea philippi ducis mediolāi noie apđ Bononiēſes pirētes & cre
monēſes ſtrēue fortiterq; ac prudēter geſſerit belloꝝ faciora:licet ultimꝰuitæ ſuæ ſuſpi
ciōe ductꝰ idē dux iniqua carceris dānatiōe eū captiuauerit:ueꝝ āno nōdū euoluto dux
ipē uita excedēs bertholo. excarceratꝰfuit.Nec ppea ſenior :ymo audactior effectꝰ ſuū
nō magno labore collegit exercitū:& iterato acceptis mediola.ſtipendiis: mox cōtra gal
los ī expeditionē acceſſit:Quoꝝ furoȓs motuſq; q̄ta magnanimitate fortitudieq; tripli
ci triūpho fuderit:huic eiꝰ innumera uulnera:illinc illorū funera teſtāť. Dehic pꝰ trāſal
pes tātꝰhuiꝰ coleoni nois terroꝝ galloꝝ accolas inaſerat:ut quoad uixit ſemper ipſum
ducē ī eoꝝ exitiū natū horruerit:& ido franci.ſfortia mediolāi dux:q italia tāq̄ Alexan-
enituerat:huiꝰinuictiſſimi ipatoris laudes ī bellis ptractādis ad cœlos uſq; extulit:itidē al
phōſꝰ rex iā pridē fecerat:adō:ut aditrās hois uirtutē atq; p̄ſtātiā dixiſſe ferať: & ſe ber-
gomē.ob cōceptā ī eū beniuolē.illāq; Taraconēſeȝ futuꝝ deinceps decernebat:ea pp ferť
apđ p̄fatū regē illud p̄clari leōis inſigne illi a pricipis uxore a pricipio oblatū fuiſſe:quo
idē p̄ oculis hūs leōis more militari acerimonia uehemētiꝰi dies accēdereť :ad romulū
igiť clariſſimaꝝ eiꝰuirtutū declarādaꝝ iclytas uenetoꝝ ſenatꝰ:poſtrēo illi ipii uniuer-
ſalis ſceptrū tāta pōpa cōtulit:q̄ta uix hūani faſtꝰ & gl'iæ capax oppinari queat . At ſce-
ptro ſuſcepto ſolū eiꝰ auctoritas oiuȝ hoſtiū aios adō ſupp̄ſſit:ut cōfeſti mediola.& ue
netoꝝ pax ſubſecuta ſit:q̄ q̄ neceſſaria:q̄q; util is fuerit oiuȝ iudicio reliquo : bartholo-
itaq; i ipio cōſirmato gl'ioȝ quaſi de gl'ia ꝓferre ſategit:uirtutes qppe maieſtati ipatoriæ
neceſſarias ſūma diligētia cōpl exꝰē:q & ſi peccator mortaliū more habitꝰ fuerit:xp̄iāæ
tñ religiōis obſeruātiſſimꝰ extitit:miſeratiōiſq; i paupes ac pietatis añ đuȝ Monaſteria
tria ſua īpēſa cōſtruxit:atq; eccl'ias ñnullas mľtis ī locis ædificauit & dotauit īgētia iſup
legata & ea qdē ppetua ꝓ uirginibꝰ paupculis maritādis i ciuitate b̄gomi dimiſit diſtri-
buēda:q̄ res certe eū īmortalē & ppetuo p̄conio diguū effuerūt.& ipū xp̄iāæ fidei amā
tiſſimū fuiſſe đmōſtrāt:excoluit p̄terea ciuitatē ſuā eiuſq; agrū ac brixiā maris domoꝝ
ædificiis:agrū quoq; bergomē.cōplurimis bñeficiis.ſ.pegrīas aq̄s maxia cū īpēſa itrodu
cēdo honificauit:idagauitq; balnea pro lepra purganda in bergomenſi agro atq; con-
ſtruxit.Quanto etiam in imperio princeps hic claruerit.Conſilio & prudentia ac beni-
uolentia reuerentiaque legationes Regum.Ducum . Ac principum:ad eum frequentes

de uelocitate currēdi dicit

Doctos uiros amabat

Pater huiꝰ a ſuis occiſꝰ fuit

Ad philippum ducē ēt ſe cōtulit

In carcere fuit

Gallos ſupauit

Laudes huius a rege alphonſo

Leonis inſigne accepit

Imperii ſui dignitas

Mōaſteria & eccl'ias ædificauit

Pro puellis maritandis legatū

balnea

ipſæ declarát.Nõnũq̃ ipſi principes pacẽ & ſocietatẽ ab eo petiiere.Et eum pricipes mul
ti & q̃maxie carolus Burgõdionum dux:& ioánes andagauẽſis dux:in familias eorum p
ꝑuilegia autẽtica aſcripſeꝛ:& ipſoꝝ iſignib⁹ eũ uti ꝯceſſeꝛ.Erat.n.erga oẽs mĺtæ bõitatis
clemẽtiæ máſuetudinis & húanitatis ac inactæ humilitatis uir.uirtutẽ át arq; iuſticiam
opere magiſq̃ uerbo excollebat:ſeditioſoꝝ infenſiſſimus ferebaꝛ.Eius aulæ amplitudo Aulã
põpa & gloria oium principũ aulas æquabat.Vbi de honore agebaꝛ:pecuniaꝝ ꝓfuſiſſi- ſuam
mus:nũq̃ ꝓ ſplẽdore dignitatis & gloriæ ſuperiorẽ pari noluit.Erariũ.n.uenetũ cũ inu- & põpã
merabilibus pecuniis heredẽ iſtituiſſet:ditiſſimũ effecit.ꝑplures eteni terraꝝ principes dicit
diuerſis ſub tẽporibus Impator hic ſuo ſub uexillo hũit.nouiſſimis uero diebus hi clariſ heredes
ſimi principes & duces:eius ſtipẽdia uno exercitu ſeq nõ erubuerũt.In primis Hercules ueneros
nũc ferrariæ inclitus dux:Alex.ſfortia piſauri domin⁹.Ciehus & pinus Ordelaphi ger- facit
mani:Haſtor máſredus fauẽtiæ dñs:Boniſaci⁹ poſtea mõtiſferrati marchio:Io.Fráci. mi Duces
rádulanus comes cũ duob⁹ filiis:Marcus carpẽſis:Deiphebus anguilarus.Io.Ant.Caudo q ſub,
la eques:Sfortia ſecũdus fráciſci ſfortiæ ducis mediolani filius.Gerardus & gaſpar mar- eo mili
tinẽgi eius generi:& alii multi.Tãtæ eni eo tũc fortitudinis fuiτuτ federicus cæſar itu- tarunt
rus romá.ꝑ legatos ſuos ſupplex ab eo ſaluũ cõductũ expoſtulare cõpulſus fuit Has ita-
q; huius nr̃i ꝓclariſſimi impatoris laudes ad multoꝝ exẽplũ breui ſub cõpẽdio hic ꝓ ui
ribus conſcribere uoluimus:ut nobile hois exẽplũ legẽtes poſſint æmulatiõe ac deſide-
rio imortalitatẽ adipiſci. CAPHA GENVENSIVM CIVITAS.

¶CAPHA Genuẽſium ciuitas:
quæ ẽ i ſeptẽtriõali plaga:i Tau-
rica cherſonẽſi pene iſula Euro- Taurica cher
pæ ꝓulcia:nõ lõge a meotide: po ca cher
puloſiſſima qdẽ & mercatorib⁹ ſonẽſis
plurimũ apta:hoc ãno quodam Squar-
Squarzaſigo ciue genuẽſi cũ ꝓdi zaſigus
torie in manus turcoꝝ deuenit: genuen
qua capta:diripuit & ſeptuagita ſis urbiſ
milia captiuos idẽ ſecũ abduxit. ꝓditor
Odio eni Galeatii uicecõitis me cretẽſes
diolani ducis id ſcelus factitatuꝫ rebellãt
fuiſſe tradũt:quia oĩ ingenio ip-
ſam & genuã ſubiicere nitebaꝛ.
Et liberꝫ pricipatũ de eiſdẽ ſibi uendicare tẽptabat.Supiori eteni anno i creta iſula con-
ſpiratiõe ſuborta cretẽſes turcoꝝ regi fidẽ dedere arma ſuſcepturi:ſi claſſem eo mitteret
& iſulã I eo trãſlaturi:Sed re patefacta:cõfeſti Impator claſſis uenetæ:cũ.40.triremibus
armatis ad iſulã nauigauit.Eaq; claſſis:ubi a cretẽſibus uiſa ẽ:adeſſe crediderũt turcũ: &
Turci nomẽ inclamãtes aduerſus urbis ꝓfectos & cuſtodes Iſurgẽtes:i eiſdẽ plurimũ de-
ſceuierũt.Veꝛ claſſis Impator remiges & pugiles i terrã exponẽs:cõſpiratores oẽs cæpe uidicta
rũt:& multos eoꝝ iterfecerũt.Adientes ãt hoc turci:cõfeſti i eximiũ mare:qd ẽ trãſboſ- cõtra
phoꝝ nauigauerũt:& terreſtribus copiis ſequẽtibus:ꝓter oium expectationẽ apđ caphã cretẽſes
conſtituerũt:& expugnãtes ac eã lacerãtes:tádẽ cũ magna cæde:ipſo Squarzaſigo ꝓdẽte
¶Padus & tyber ac reliqui italiæ fluuii:hoc ãno nouẽbri mẽſe ex mul- (urbẽ cæperũt.
titudine pluuiaꝝ ita excreuere:ut extra alueũ effluẽtes multa ac multa accolis dãna iru
lerint.Quia nõ ſecus per uias homines nauigabãt:ac ꝑ eoꝝ fluminũ aluea facere cõſue-
uerũt.Decreſcentibus pauloport aquis multa animalia & q̃maxime Tyber ſecũ traxit:
quorum putrefactione & flatu maxima peſtis ſubſecuta eſt.
6675 1476 ¶Andreas uendraminus ſeptuageſimuſtertius uenetiarũ dux:hoc ãno petro mocenico
Duci ſuffectus:ducauit anno uno.& mẽſi.4.Vir quidẽ ætate & auctoritate grauiſſimus
atq; opibus iter uenetos affluẽtiſſimus.De quo ob principis bonitatem nil memoria di magi
gnũ hẽo:quod litteris mãdari poſſit.Niſi ꝙ cũ Ludouico frãcoꝝ rege:id fœdus ꝑcuſſit: ſtratuꝫ
ꝙ eũ mediolani & ferrariæ ducibus antea ꝓdeceſſores ſui ꝑcuſſerãt.Deide cuꝫ mahume nouum
to turcoꝝ ĩpatore pacẽ cõponere tẽtauit:ſed a ferdinãdo neapolitão rege atq; a mathia decem
hungaroꝝ rege perturbatus:oia uſq; ad ſucceſſorem irrita fuere.Hic etiam magiſtratũ cẽſorio
nouum de decem uiris cenſoriis ueteribus addidit.Denique quum iuſte integreq; ipſum ruꝫ

officium ſibi creditum per illud tempus adminiſtraſſet:magno ſui deſiderio relicto mo
ritur & iu Eccleſia Seruorum ſepelitur.

Hic a Suyceris plu ries ſu peratũ dicit

a Suyceris occidit

Maria huiꝰ filia

CCarolꝰ Burgõdionũ dux:de quo ſupradictũ ẽ:hoc ãno die ſecũda Ianua. cũ Heluetiis 1476
& leutiis germãis grauiſſimo ꝑlio cõmiſſo ſupaẽ mľtis militũ eiuſdẽ ceſis. Tertio deĩde
mẽſ.pꝰ idẽ dux cõparato alio exercitu rurſꝰ fortũaʒ tẽptaturꝰ:ipis heluetiis bellũ denuo
mouet:a qbꝰ & pari euẽtu deuictꝰ & ꝓfligatꝰ:decẽ militũ milibꝰ amiſſis ĩ patriã au fu-
git:ſecũ captiuũ ducẽs Iacobũ Sabaudiæ ducis patruũ frãcorũq; regis ſororiũ:tẽptauit-
q; filibertũ paruulũ pueꝝ ꝑdicti nepotẽ Sabaudiæ ducẽ captiuaẽ:& feciſſet niſi a ſuis fu
ga ereptꝰ fuiſſet.Nec ppea ferociſſimꝰ carolꝰ qeſcere potuit.& pꝰ mẽſes tres cũ ipis hel-
uetiis ſeu Suyceris:aliud atrox comitteret ꝑliũ:ubi ex utraq; parte fere.12. millia hoĩuʒ
cæſa fuerũt:ãno deĩde ſequẽti:q fuit.1477.die.uʒ.Iunæ.6.Ianuarii dũ hic ipe dux obſti
naciꝰ magiſq̃ cõſulte ipis ſuyceris grauiſſimũ bellũ ĩtuliſſet ab eiſdẽ ſupatꝰ & diſſipatꝰ ac
ꝓfligatꝰ:crudelẽ ĩmodũ occiſus fuit:relicta unica filia noie maria:ex legiptimo matrimo
nio ſuſcepta:q̃ ſibi maximilianꝰ impatoris federici filiꝰ nũc Ro.Rex & xpianoꝝ Augu-
ſtꝰ matrimonio copulauit:q̃ ĩ uxorẽ ſuſcepta:ẽt impiuʒ Burgõdionũ ĩuaſit.Quãobrẽ mľ
ta bella cũ aloyſio frãcorũ rege geſſit:cũq; ex ea unicũ maſculũ noie philippũ:ac filiã ſu
ſcepiſſet ipa ex equo decidẽs:fractis ceruicibꝰ expirauit:hic ex belloꝝ multitudine mul-
tas ciuitates fecit diſertas.

Quattuordecĩʒ uulneribꝰ trucidatꝰ fuit

Interfectorꝰ miſerabiliter obtrũcaẽ

Interfectores tres uiui diſcerpũẽ

remiſſio uectigaliũ

Filii.4. huius Ducis

CGaleatiꝰ uicecomes qntꝰ mediolanẽſiũ dux hoc ãno die iouis ſexto ac uigeſſimo decẽ:
mediolani ĩ tẽplo diui ſtephani ꝓthomartiris:ſolẽni ipiꝰ ſcĩ die ĩ magna ſtipatoꝝ ꝓce-
rorũq; caterua:maioẽ ciuiũ cuiuſcũq; ordis corõa tertio ac trigeſſimo ætatis ſuæ ãno:a
quodã aulico ſuo noie Io.andrea lãpugnão:& aliis tribꝰ cõplicibꝰ ꝓditorie q̃ttuordecim
uulneribꝰ ſauciatꝰ turpiter occubuit:ipe aũt Io.andreas ꝓditor ſtatiʒ a ſtipatoribꝰ corre
ptꝰ:ĩnumerꝰ uulneribꝰ ĩ ipo tẽplo cõciſus ẽ.Reliqui uero priꝰ fran.quadã ripa trucidato
q ſolꝰ ꝓ duce ĩ ueſtibulũ tẽpli oppoſuerat ad reliquã ſuorũ multitudinẽ euaſerũt:quæ
armata ꝑ foribꝰ circiter hoies trigita:ut edocti fuerãt:q̃ ignari huiꝰ facinoris cõiuratos
opperiebãẽ.Io.andreas ipe ꝓditor:cũ mľtis antea mẽſibꝰ cũ epõ comẽſe de quadã abba
tiæ poſſeſſione miramundi:cuiꝰ ipe epus comẽdatariꝰ erat:ꝑmľtũ litigaſſet: ſimulãs ſe
ad capiẽdũ pricipis aſcẽſuʒ de rapiẽda uiolẽter abbatiæ poſſeſſiõe ꝓficiſci miſeros atq;
ignaros oiuʒ ſecũ adduxit:ſuſpicãs multitudinẽ ipaʒ eũ ſe ĩnoxiã pp ſũpta arma ꝓbaẽ ñ
poſſet:ꝑcluſa reliqua ſalu.uia:ſe ad q̃cũq; res poſtulaſſet ſecuturã:capti tñ perẽdie :nihil
minꝰ ĩ uincula cõiecti ſunt:ac de octo ex his nũduʒ cõperta fraude ſuppliciũ ſumptũ:re
liq ubi dolꝰ palã factꝰ ẽ:dimiſſi:frãzouꝰ unꝰ ex cõiuratis paulo pꝰ pricipis cædẽ cũ ſe fu
ga:extra unã urbis portaꝝ eripuiſſet:cognitꝰ ex itineẽ retractꝰ ẽ:alii uero duo latitãtes:
paucis pꝰ diebꝰ repti ĩ uincula acti ſunt:ipos ãt ꝓditores pꝰ octauũ diẽ ĩ ueſtibulo Arcis
ĩ q̃terna mẽbra uiui diſcerpti ſunt:q̃ diu p portas ſuſpẽſa ſteterũt:capita uero lãcea ſuf-
fixa ĩ pĩna turris maxie diu fuerũt:eodẽ die primates urbis qbꝰ impii cura demãdata fu
erat ad ꝓmerẽdũ uulgi fauorẽ ne qua ſeditio orireẽ cõuinctas uectigaliũ partes quas ga
leatiꝰ dux occiſus ꝑter mutẽ patriæ impoſuerat remiſerunt.Reliquit autem idem Dux
binos utriuſque ſex legiptimos filios.uidelicet:Io.galeatium primogenitum ſucceſſoreʒ
& hermetem.ex fœminis uero blancham mariam nunc Maximiani imperatoris uxorẽ
& Annam:nunc defunctam ex bona Sabaudiana uxore ſuſceptos.

Cichus calaber ſcribat

Cichus capitali ſupplicio mulctatur

CIoãnes maria uicecomes ſextꝰ mediolanẽſiũ dux:pr̃e eiꝰ galeatio duce ĩ feſto ſcĩ ſtepha
ni ꝓtomar.a ſuis trucidato:hoc ãno ĩ feſto epif. ætatis.9.ãnos habẽs:pr̃m d̃creto ĩ ducẽ 1477 6676
ſublimatꝰ & d̃claratꝰ:ſtati magno ĩ urbis tpľo d̃ferẽ:& uniuerſo aſtãte & plaudẽte ppľo
circũſtãtibuſq; patriis oibꝰ cũ uniuerſo r̃gni mgr̃a.Bireto & reliqs ducatꝰ ornamẽ.iſigni
tꝰ ẽ:& eiꝰ r̃gni cura pricipalis quoad uſq; adoleſceẽt mr̃i noie Bõæ cognatiſq; ac ꝓceribꝰ
qbuſdã demãdata ẽ:uixitq; ſemp ſub turoribꝰ ĩ fraſcriptis ãnos.26.& mẽ.9. ĩ fæliciſſimꝰ
ſane hois ĩ tota uita pariter & ĩ morte:ueꝝ cũ nulla repiaẽ regni ſocietas cichꝰ calaber q
regni ſecreta mľto tpe nouerat:& belli paciſq; leges ſp diceẽ cõſueuerat:uir qd̃e calidꝰ &
multorum rerum experientia doctus:ubi ſe rerum omniũ moderatorem didiciſſet ani-
maduertens quoſdam defuncti ducis germanos magni ſpiritus adoleſcentes:quod aliq̃-
do eiꝰ conatibus obſiſteẽ poſſent eos regno expelleẽ curauit:& tamq̃ maieſtatis reos pau
lopoſt uariis in locis exilio damnauit. E quibus duo poſtmodum e medio p mortẽ tol
lere fecit.Superſtes uero.uʒ.Iudouicus & Eſchanius tandem in regnũ reuerſi & Cichuʒ

quē nouerant ſibi fuiſſe īfenſiſſimū capiūt: & hōneſto carceř ī papienſi arce recludunt
ubi cū machinationes faſſus fuiſſet:tandem capitali ſupplicio mulctatꝰ eſt.Bonā āt ma-
trē tāquā iuuenē & inexpertē paulopꝰ ab adminiſtratiōe moueř:& pricipalis řgni cura
ludouico patruo & Roberto ſenſeuerinate ac qbuſdā nobilioribus & ſapientiſſimis ui-
ris comiſſa eſt.Qui cū & ipi inter ſeſe diſſiderēt:ludouicꝰ Robertū Mediolano fugauit
& eiꝰcopias cōſtātio ſſortiæ piſauri dn̄o & cōſanguineo ſuo comiſit.Quæ res atq̧ diſſen Bona
ſio:multa incomoda & dāna regno intulit.Eo q̧ Genuā imprimis & ipſius dictionē om- ab ad
nē amiſerit.Et exercitꝰ Mediolanēſis cū maxīa iactura apđ ipā3 genuēſe3 urbē pfligatꝰ mini
fuerit.Atq̧ alia p mľta dāna pferre hic dux cōpulſus fuerit. Bona itaq̧ duciſſa ab admi ſtratio
niſtratione regni mediolanēſis ſubmota ludouicꝰ ſolꝰdictator & gubernator ppetuꝰacla ne amo
matꝰ fuit:& deinceps oīa p libito ab ipſo ludouico quoaduixit puer:ptracta fuerunt.At uetur
hic lo.galeatiꝰ prīceps tātūmodo noie:iā bino parēte orbatꝰ in potētia uagātis appetitꝰ
& prædominātis libidinis relictꝰ fuit.Qui relictis litteris ſolū ludis intendit ac uenatui Huius
aliiſq̧ inultibꝰ exercitiis occupatꝰ fuit.Ita ut nulla ei auctoritas aut reuerentia prorſus ei uitam
unq̄ exhibita fuerit:uiuente adhuc huius pueri galeatio duce patre:ut affinitas inter ara paucis
gonas & ſſorciadas iam diu cōtracta magis magiſq̧ firmareř (pontifice Romano inter comme
ueniēte)inter hunc & Iſabellam ipuberes cōſobrini ſpōſalia decreta fueř.Quæ tempore morat
ſuccedēte i ueꝝ matrimoniū trāſierūt:Dūq̧ prīceps ī ætatē adultā peruéniſſet & matrimo Sponſa
nio ābo apti fuiſſēt:ferdināđꝰ Rex neapolitanꝰ nepté Iſabellā ſpōſā3 traduci rogat:at lu- lia inter
douicꝰ gubernator id fieri nō debeř:niſi priꝰ dote exarata placuit Regi :& Dos numera affines
ta fuit.ilicoq̧ uirgo traducit:pꝰ aliquod tēpꝰ Iſabella ſpōſo & uxor filiū peperit noīe frā Iſabella
ciſcū.Quo edito placuit ferdināndo regi auo:regnū iā tādē a ludouico nepoti reſtitui:p uxor
q̄ re belli origo & mľtoꝝ malorum ī tota Italia prīcipiū ſumpſit. Et ipa nubes tādem traduciř
imbres & tēpeſtates multas exalauit:ut īfra in āno ſalutis nr̄æ.1495.diceř.Eas ob res lu Franci-
douicꝰ uir aſtutiſſimus cum francorum rege clanculum egit:ut Regnum neapolitanu3 ſcus fi-
iā diu renato regi affini ſuo ablatū ſibi hr̄ditario iure deuolutū uēdicaret. Quod ut ce- lius na-
lerius aſſequereř:ipſe Ludo.gubernator regi frācoꝝ carolo oīa ſpopōdit ad rē nauādam ſcitur
oportuna.Iſto interi ferdinādus rex inſtat ludouicū urgetur regno cedat:dāř ab ipſo lu Hinc
douico uerba:& ſe facturū ppediē oīa reſpōdit.Interi Carolus frācoꝝ rex ſtimulatꝰ pci princi-
bus ludouici cū exercitu ī italiā ex gallia trāſiuit.Moxq̧ audita infirmitate huiꝰducis cō piu3 ſer
ſobrini ſui ticinū ad eū uiſendū maturauit.Quē dulciſſimis uerbis bono aīo eſſe iuſſit. uitutis
Monuitq̧ ut ſaluti ſuæ itēderet.pluria quoq̧ cū rex dixiſſet:dictis finē fecit. His dictis Italicæ
egrotꝰ:ut potuit regi aſſurgēs hūili & extrēa uoce ait.Nihil ē rex ſacratiſſime:q̧ tuæ cle ſumitur
mētiæ nō debeā:q̧ tā iure ſeruitutis q̄ affinitatis ad meū hōeſtādū funꝰ adueneris.Quid Hic dux
aliud gratiꝰ& optatiꝰaffinis affini:pr̄ filio:ſeruo dn̄s afferre potuiſſet:q̄ extremū cōſola langui-
tū iri.Sero tn̄ o rex ueniſti:ebibi uenenū:p quo oīa interiora mea uorař.Et ſi aīus ſaluti dꝰ effici
īrēdit:caro ſic īfirma ē:ut ullo mō medri nō poſſit.Auget hūc meū morbū ſūma egeſtas tur
nā ad illđ miſeriæ deuētū ē:ut aliqs ex me ſperare nō poſſit.O miſerā meā ſortē:uenenū humilis
īnocēs abſorbui:quo regno pn̄o priuarer.Nihil ē q̧ mētē meā tā cōturbat:q̄ ſub oculis huius
regis affinis & patiētis mortē obire.Multa ac pluria egrotꝰdux:ut poterat corā cōſubri pricipis
no rege edixit.Demū adiecit:tibi rex genitricē meā iſabellāq̧ uxorē meā:ac filiū dulce laměta
pignꝰ meū deo & tibi comēdo.nec plura dicere potuit:cū hereret lingua palato:& men tio
bra oīa torperēt.His auditis abhortis lachrymis put potuit cōſolatꝰ ē:egrotū atq̧ & ma
trē & uxorē deſolatas:ſtatiq̧ uale faciēs.Et poſt tertiū diē triſtē omiſit aīam.Et eiꝰcada-
uer pene ſine pōpa mediolanū delatū ſepultū ē:ī maiori urbis tēplo.Frāci.unico filio ac
6675 1477 ¶ Ferdinādus eiꝰnois qntꝰ:Ioānis aragōiæ regis unicꝰ filiꝰ(duabꝰ femelis poſt ſe relictis.
hoc āno helyſabetha hērici hiſpaniaꝝ regis ſorore ſeu filia uxore traducta:hiſpaniæ ul
terioris rex efficiř:& nūc uſq̧:nō ſolū ſup uno:aut duobꝰ ſed.18.regnis ac ducatibꝰ & cōi Regna
tatibus nouē uigitiq̧ ānis:una cū uxore fœliciter regnauit:deīde ī āno dn̄i.1479.Io. 18.& du
rege pr̄e defūcto:ē nō ſolū ī regno aragoniæ:ſ3 & ī plæriſq̧ řgnis prīcipatū obtinuit:& catus.9
oīu3 regū xp̄anoꝝ una cū uxoř Regia pporētiſſimꝰ euaſit.Nā hērico hiſpaniaꝝ ulterio huic fu
ris řge ab edoardo řge ſuparo:& una cū uxoř:& filiis iterfecto ſola hely.ſoroř ipſiꝰ hēri- ere
ci ſupſtes remāſit:q̄ ferdināđꝰ iſte adhuc Io.pr̄e uiuēte uxorē duxit:& ī regnū fraternu3
ſucceſſit.Verū cum prouincia ſeu regnum diuerſis populoꝝ ſtudiis diuidereř:qa alii hūc
& heliſabethā regnare uolebant:alii autē inter quos alfonſus portugalliæ rex erat:qui

Joānaȝ filiam ex ſorore alia hērici neptē fouētes regnare uolebāt:regnū ipm diuiſerūt:
& ipm plurimū lacerauerūt:at ferdinād⁹ hic:ut Erat iuuenis prudentiſſim⁹ & propugna-
tor acerrim⁹ cōtra alphōſum portugalliæ regē ſtatiȝ bellū ſuſcepit:& p⁹ dira certamia
& cedes inūeras:eū i numētano agro ꝓfligauit:ac ſic regnū oē obtinuit :& illud deiceps
i pace poſſedit:deide cū xpianiſſim⁹ rex cēſeat.Et regnoꝝ potētia diuitiiſq; & prudētia
cōſilio magnanimitate cūctos Europæ pricipes excellat:fidei zelo ſuccēſus āno domini.
1480.cōtra miſerē Blenſeȝ Granatæ ſeu bethicæ regē ſectæ Mahumeteæ ſectatorē una
cū uxōre xpianiſſima mulierecq; religioſiſſima bellū terra mariq; p ſex ānos continuauit:

Arunda
Marāda
Almachia
Granata

cui prio ipetu ablatis Arūda:Marāda:Almachia:& aliis plⁱmis urbib⁹ fortiſſimis ēt Gra
natā nobiliſſimā potētiſſimāq; atq; populiſſimā urbē Regni toti⁹ caput mlᵗo laborē dif-
ficilimecq; ꝓlio trib⁹ ānis obſeſſaȝ tādē cōꝑhēdit:& de ea una cū regia uxore triūphauit.
Et hāc ſupbiſſimā ciuitatē(ut īfra ſuo loco dicem⁹)p⁹ ſeptigētos octogita ānos quibus
xpo rebellauerat:uirtute & armis ad iſtoꝝ principū xpiana reſpu .fœliciter cum toto re
gno ſuſcepit:hic itaq; ferdinād⁹ ꝙntus & heliſabeth ſui generis cōſumatiſſimi reges hyſ
paniā ātiqs uirtutib⁹ deturpatā & deprauatā:imo latronū ſpelūcā ſimul & ſcortoꝝ poſtri
bulū factā ſuis exēplis & prudētia ad antiquā priſcoꝝ ſuoꝝ uirtutē reduxerūt .Fuerunt
etenim poſt africanā cladē i hiſpania octuagintaduo Gothoꝝ reges.Inter quos ꝓſtantiſſi-

Anti quos ſācto s re ges cō-mēorat
Inſulæ fortūatæ & aliæ qnq; i India

mi fuere ꝙplurimi:qui de xpo ſcāq; eccl'ia catholica ꝗ optime meriti:uȝ. Ricardus Siſe-
butus religioſiſſim⁹ Alfonſus prim⁹ & ſecund⁹:& cōplurimi ferdinādi:quoꝝ nōnulli ſu
is ſanctis ꝑcib⁹ impetrarūt auxilia diui Iacobi apoſtoli: qui cū paucis plurimos deuinxe
runt.Hoꝝ ſanctimonia a filiis aliquādiu paſſiȝ exciderat: ita ut hiſpania ad diuiſionem
& ad obliuionē ꝑteritaꝝ uirtutū aduenerit:his aūt agētib⁹ ꝑterita fugata ſunt uitia:pu
ritaſq; reſtituta.Caſtigata innocētia punita latrocinia exulate hereſes profligati īfideles
expulſi ſunt Iudei xpianoꝝ inimiciſſimi.Subegit quoq; eis xpus domin⁹ noſter Inſulas
fortunatas:quaꝝ fortilitatē fore cōſtatur de eis & aliis īfra dicem⁹.Oſtēdit deniq; eiſ-
dē ſanctiſſimis regib⁹ qnq; alias incognitas inſulas uerſus indos:q maxime ſunt:ac om-
nibus mundi precioſis rebus plene affirmātur.Quæ & breui chriſto perituræ ſunt:plæ
raq; hoc in capitulo a me de iduſtria omiſſa ſunt.Quæ in ſequenti uiraginis heliſabeth
hiſtoria ſupplebuntur.

¶Heliſabeth aūt ꝑdicti ferdinādi uxor & regina henrici hiſpaniaꝝ regis ex Magarita
uxore filia & ipa cū ipſo marito rege hoc āno in regnis mariti & pr̄e ſuccedēs:regnauit. 1477
in præſens uſq; annis.25.Quæ certe ob multaꝝ uirtutū ꝓſtātia in uniuerſo xpiano or-
be inſignis plurimū ē habita:pp qd uniuerſæ xpianæ religioni ſanctiſſimū numē ē cen-
ſeda:quā ob reb⁹a ſe ſtrenue geſtis ipē crediderim ab imortali deo quodā peculiari pri-
uilegio fore creatā.Hæc itaq; uirago poſt patris interitum paternum & auitum regnum
multo labore & ai cōſtātia obtinuit:& īde oīb⁹ domeſticis atq; finitiſſimis hoſtib⁹ ex-
pulſis id regnū ſuū i pace redigere curauit:atq; eā ob rē oībus pepercit: ꝗ ob cām illico
eā & uirū ꝓpter icredibilē elemētiā tanꝗ ꝓprios parētes & amare & uenerari cœperūt.
Deide iniquo pferrēs aīo ꝙ mauri eā hiſpaniæ pteȝ tenerēt occupatā:ꝗ granatā ſecū co-
gitare cœpit:quonā pacto eā tādē p⁹ ſeptingētos & octogita ānos ab eiſdē occupatā uē
dicare poſſet.Tādeȝ & a ſe & a Marito aliiſq; regni ꝓcerib⁹ decretū eſt : ut ipa Beticha
apprehenderet:& id ſolū ad ſtabilimentū diuini cult⁹ fieret.Vnde beatiſſimi apoſtli Ia
cobi īprimis ꝑmonita oraculo exercitibus inumerabilib⁹ tā maritimis ꝗ terreſtrib⁹ cō-

Almaſa ciuitas

paratis:mox I Almaſaȝ mediterraneā urbē fortiſſimā mouit:& illā expugnatā cæpit:qua
capta cōfeſtiȝ ibidē baſilicas & tēpla ꝑmulta iſtaurauit:& eis ornamēta Sacerdotalia ob
tulit.Deide animo ſuccēſa uniuerſuȝ regni granatæ agrū cū exercitu populabūda excur
rens.plurimæ urbes terrore cōcuſſæ:partiȝ tremore:partiq; armis & uolūtaria dedicōe

Alora ciuitas

ſeſe eidem ſubdidere.Quas inter fuere:Alora:Sentinelum:Chochinum:Romda:Charto
nia:& Carazabonela.Inde Loxta:Veelſmalachia inſigni portu clariſſima:atque complu
rimæ aliæ. Nec non & Mochlinum.Frigidumque Montem.Illoram : Cambilum:Co-

Malacha
Granata

lumeram:atque alia munitiſſima oppida. In quibus etiam templa dedicari & conſecra
ri mandauit. Poſtremo etiam Malacham Regiam urbem poſt Granatam primariam
p⁹ ſex menſes expugnatā cepit:cū innumerabilib⁹ diuitiis & trigita milia mauros i uir
tutē abduxit:& in ea i triumphi modum ambo Reges:uȝ:ferdinād⁹ & heliſabeth p⁹ tres
dies cum hymnis & canticis introierunt .Anno Deinde.1491.& granatā ſuperbiſſimam

ſub pacto acceperūt & obtinuerūt:& de oī regno tādē cū magna xp̄iani nōis gloria triumpharūt.Quibꝰ regibꝰ certe plus debeť uniuerſa xp̄iana religio ꝑ īnitam eoꝝ uirtutē q̄ ulli hoīu3 genero:q ſoli auſi ſūt ſp xp̄ianæ utilitati ac dignitati cōſuleř.Huiꝰ p̄terea optimæ mulieris p̄cipua laus in duobus cōſiſtit.Quod contēplatiuā pariter & actiuā uitas cōplexa ſit.Nā quotidie in uſus paupeꝝ ex condicto:cētū aureos diſtribuere facit. Inſup & in exercitibꝰ ſuis q̄dringētos currus cōſtituerat:in q̄bus oīa neceſſaria:p q̄buſcūq; egrotis in acie uulneratis aut alia de cā infirmātibꝰ.qd hoſpitale regiæ appellabať. In q̄bus oīa aromatica medicamīa neceſſaria erāt;ubi cōſtituerat & medicos: & matronas honeſtiſſimas:q̄ infirmātibꝰ magna cū diligētia deſeruiebāt.In ſuo exercitu ēt eom plurimos religioſos doctiſſimos & eoſdem deuotiſſimos cōſtituerat:q diuina ſacrificia quottidie celebrarēt:& ſermōes militāribus facerēt.In ſuo exercitu nulli lenōes:nullaq; ſcorta:nullæue blaſſemiæ aut alia peccata grādia inueniebanť.Quottidie ſexdecim miſſas audit in q̄bus tāta cū deuotiōe intereſſe dř:ut ēt lachrymas p̄ſepe effūdat.Tantæ eq-

6676 1477 dē hūilitatis & māſuetudis:ut nullā protſus ī ornamētis:de ſe iactātiā p̄ ſe ferre uideať.

¶ Frāciſcus bertaniæ ducis fř:hoc āno:ipſo ſuo fr̄e duce inſidioſe īterfecto.Inſulæ & regni totiꝰ īperiū ſuſcipiēs:regnauit annis.13.Hic cōtra carolū francoꝝ regē: anno principatꝰ ſui.9.accitis.multis pricipibꝰ uidelicet flādriæ comitē picardiæq; ac barbauciæ duces:nec nō & frixiæ regē grauiſſimū bellū ſuſcepit:qd & p plures mēſes cū magno populoꝝ ſuoꝝ incomodo pdurauit. Deinde octauo & uigeſimo iulii mēſe eiuſdem anni hic idē dux adito p̄dictis pricipibus carolo aurilianēſe duce:atq; oringe principe grauiſſimū cōflictū cū iacobo galeoti exercitꝰ frācoꝝ Impatore hūit.Quo ī p̄lio ex utraq; acie ad ſex hoīum milia cecideř:īter quos & ipſe iaco.regis īpator(licet uictor)cecidit. Iſte āt Frāci.dux ſuo exercitu ꝓfligato & diſſipato:ne ī hoſtiū manꝰ deueniret:fuga ſe eripuit. Aurilianēſis uero & orīge pricipes:& ī cōflictu capti ad regē pducti fuerūt.Rex igiť eueſtigio cēturiōe ad ſe uocato:ipſum ducē aurilianēſem ducē obtrūcari p̄cepit.Quo mortuo pax ſubſecuta ē.Fuere āt ī iſto certamīe frāciſci huiꝰ.30.ferme militū milia. Regis uero utpote opulētioris.50.Quāuis eodē tpe ipe Caro.rex maximū exercitū in burgenſiū ſuppetias cōtra maximianū & eiꝰ p̄rem federicū Impatorē hr̄t.De reliqs āt huiꝰ geſtis nihil hēo:aut quo mortis genere obiierit neſcio.Reliq̄t āt poſt filiā unicā noīe Annā:quā maximianꝰ ro.rex ſibi ilico deſpōſauit uxorē.Quo audito Carolꝰ frācoꝝ rex nātē populoſiſſimā britaniæ ciuitatē p ꝓditionē accepit:quā rē maximianꝰ rex egerrie tulit:& cōuocato ī primis genitore Auguſto & reliqs germaniæ principibꝰ apud Nurimbergū cōuentū habuit:qūo urbē prædictā a frācoꝝ rege reciperēt. Veꝝ Carolus occupata uniuerſa britania annā & ducis filiā & heredē:iā maximiano prædeſtinatā:ſed nundum carnali copula cognitam uxorē duxit:Eāq; ſtatim celebratis nuptiis cognouit.

¶ Vgent Macmeth Aſſymbei Sūcaſſani filius:hoc āno p̄re defuncto in regnis pthaꝝ pſaꝝ Medoꝝ Meſopotamiæ & Armeniæ regnare cæpit:& nūc uſq;.25.ānis regnauit.uir certe ī rebus gerēdis magnanimꝰ p̄ſtantiſſimuſq; & patri ſuo q̄ ſimilimꝰ.Qui cū eēt pri ex filiis natu maior:ut tutiꝰ regnař poſſ3:cūctos fr̄es ſuos ſtatī p mortē e medio ſuſtulit.

1477 ¶ Maximilianus federici cæſaris unicꝰ filius:hoc āno.22.annoꝝ ætatis exiſtēs:Mariam unicā caroli heduoꝝ ducis filiā & heredē duxit uxorē.Et tāq̄ dux eo in burgūdioꝝ pricipatu regnauit cū ea quoad ipſa uixit annis. .Carolus āt huiꝰ ſocer belgaꝝ dux .hoc āno ab heluetiis & leucis ī bello īterceptus:ut ſupra dictū ē.eius regnū mox a gallis occupatū fuit:ſed hic maximilianus pietate uxoris filiæ cōmotꝰ:īgenti aīo parua manu ī regnū īgreſſus:maxīo īpetu hoſtes fudit & ꝓfligauit ac magna ſeruitute & patriā ipſam cū uxore ducis atq; eius filiā liberauit..Erāt nāq; ipſe mulieres iā miſerrie & exāgues effectæ:īmo & īgenti merore cōfectæ:oīq; humano auxilio deſtitutæ:quaꝝ uitā & dignitatē atq; puditiciā hic iuuenis ſua pietate cōſeruare decreuit:& in priſtinū ſtatū reſtituereq; & fecit:cū maxima ſui laude.Quo īmortali beneficio duciſſa mater atq; ꝓuincia oīs deuicte.Virginē defunctis ducis filiā & heredē:ſua ope defenſam & recreatā: īmo ſuis armis ab inimicis ereptā(priꝰ a p̄re aīo deſpōſatā)ſtatī ope:matrimonio eide3 collocarunt:ut uidelicet Mater & filia:hunc haberent geneꝝ & ſponſum.Conſumatoq; matrimonio ſequenti anno uigeſimaſecūda iunii die:ipſa Maria uxor philippum genuit filiū. Nato āt filio:mox ciuiles ortæ fuerunt ſeditiones.Morinis auctoribus.Qui morini eo in regno potentiſſimi quodam neſcio prætextu filium infantulum eidem ſurripuerunt

Currꝰ quadrīgētos hoſpitale
Religio ſui exercitus
Miſſas audit
Humilitas reginæ
plures prīcipes cū iſto
Carolꝰ hic fuit pr̄ regis ludouici qui nūc regnat
Anna huiꝰ filia prīo nupſit
Nantes urbs
Carolꝰ rex annā huiꝰ filiā uxorē duxit
Fr̄es ſuos iterfecit
maria uxor
philippus dux naſciť
morini filium ſurripiunt

& per plures annos apud ſe illum continuerunt:itaq; ut breuibus ex more utar :hic præ
clariſſimus iuuenis poſt ademptum ſibi filium cariſſimum continuos nouem annos in
Galli caſtris egit:& difficilima quinq; bella egit:uidelicet Gallicum Eburonicum:Sicambricú
Eburo- Batauicum:& Morinicum ultimum difficilimum : quod quidem ultimum haud facile
nes iudicari poteſt:utra re ſibi glorioſius fuerit:eo ne:quod filium ſibi tam diu ademptū re
Sicábri ceperit:an eo:quod nobiliſſimas gentes ſcientiſſimos bellice rei populos:urbeſq; opulé-
Batauí tiſſimas ad deditionem compulerit·Id quod nec Carolus Socer:nec philippus eius proſo
Morini cer excellentiſſimi duces conſequi potuerunt. Alias atq; alias inſignes uictorias & mul-
ta bellorum decora:in hanc uſq; ſuæ iuuentutis horam hic inuictiſſimus adoleſcens con
ſecutus eſt. Hunc itaq; præclariſſimum principem nihilominus fortuna etiam ſua in iu-
uentute plurimum iactitauit:& perturbauit:ita ut per labores:per erúnaſq; & per icom
moda multa ſæpenumero tranſire ipſum neceſſe fuerit . Nam in ipſa ſua adoleſcen-
tia aliquorum malignitate in multam triſticiam deuenit . Vt infra cum de eius Regno
ac imperii promotione tractabimus. Id quippe eidem eueniſſe dixerim:ne eius uirtꝰexi-
miæ quiete langueſceret:aut parum dignus imperio uideretur:quum omnino futurus eſ
Marga ſet imperator. Hic præter philippum filium etiam Margaritam ex Maria uxore ſuſcepit
rita fili; filiam :quam in infantili ſua carolo puerum francorum Regi matrimonio copulauit:
& ob hoc flandria prouincia quæ ab ipſo maximiliano ad ipſum carolum francorum
Regem defecerat reſtituta eſt. Tandem anno domini .1491.cum ipſe carolus rex Annam
Britaniæ Ducis filiam duxiſſet uxorem: ipſam Margaritam adhuc admodum puellam
Dona ſponſam quam penes ſe habebat:penitus intactam patri remiſit:pluribus donis & quidé
caroli ꝑtioſiſſimis donatam:uidelicet auri & gémarum.
puella ¶ Franciſcus Saluiatus florentinus ciuis piſanus archiepiſcopus multarum machinatio
cõdona num artifex & inuentor ſuæ ſalutis ac Eccleſiaſticæ dignitatis penitus imemor:hoc an- 1477
ta no quadam peſtifera machinatione compoſita:cum Raphaele Sauonenſe Dyacono car-
dinali admodum adoleſcente:cum famulatu trecentorum hominum florentiam uenit:
Julianꝰ Vbi cum ſuæ factionis plurimis conſpiratione firmata laurentium & Iulianum fra
medi- tres Mediceos optimos uiros atq; alios quam plurimos urbis nobiliores interficere or-
ces dinauit. Atq; ita proditióe compoſita :urbis magiſtratum in templo ſanctæ liberatæ ad
íterfici ſolemnem miſſam celebrandam inuitat. In qua quidem ſolemnitate. Iulianum Medicem
tur egregium iuuenem laurentii Germanum :a coniuratis in ipſa Eccleſia obtruncari præce
pit:cumq; & laurentium ipſum uulneraſſent ipſi:ut erat uir prudentiſſimus e manibus
ſiccarium elapſus:uitam prudentiſſime ſeruauit. At florentini cognita archiepiſcopi hu-
ius fraude(multis ſceleris ſui conſciis trucidatis)ipſum cum plurimis compræhenſum í
Epſ ſu medio urbis foro cum habitu epiſcopali ignominioſe ſuſpenderunt . Innocentem uero
ſpédit cardinalem quoad res componerentur detinuerunt. Quas ob res Sixtus pontifex lauren
cum ha tium Medicem excomunicauit:& omnibus ſuis dignitatibus priuauit:ac bellum una cú
bitu Ferdinando rege florentinis indixit . Verum poſtmodum re diligentiore examinatione
cognita:ipſum laurentium cum omnibus ſuis florentinis abſoluit:& ad priſtinos reſtitu
it honores.
¶ Locuſtæ hoc eodem anno in brixiano atq; Mantuano agro in maxima multitudie ad
uolarunt. Quæ ipſis brixianis & Mantuanis maximum intulerunt damnum . Quibꝰ niſi
Iudouici Mantuani principis ſolicitudo obſtitiſſet : & ſata quæq; atq; alia bona in lom-
bardia corroſiſſent:
¶ Peſtis ſæuiſſima hoc áno per totam quaſi italiam debacata eſt :adeo ut in brixiana ur 1478 6677
be ſupra.20.hominum milia & uenetiis.30.ſimiliter milia urbanæ multitudinis extinxe
rit. Eam enim calamitatem Solis ecclipſis indicauit:qui eo anno menſe Iulio fuerat:atq;
locuſtarum multitudo. In ipſa autem.in ea quippe ſæuiſſima peſte : uix ipſe mortis im
perium euadere potuit.
¶ Federicus gonzaga ludouici optimi Marchionis filius tertius Mantuæ Marchio:hoc
eodem anno patre defuncto in paternum regnum ſuccedens:regnauit annis. 6. & men-
ſe uno. Vir proceri corporis:magnæq; uirtutis ac ſapientiæ inſignitus atq; rei militaris
ſcientia non ignarus. Quem ob uirtutum ſuarum præſtantiam. Mediolanenſium prin-
ceps atq; eius magiſtratus ſtatim in multarum rerum nouitate:& in ſummis totius Ita-
liæ difficultatibus & in turbulentiſſima procellarum fluctuatione ſuarum copiarū ge

neralem imperatorem delegit:ut potiſſimum florentinis ſuccurreret: quos maxima pontificis Romani neapolitaniq; regis manus agreſſa fuerat. Eo autem accedens:non parua contra hoſtes edidit facinora:atq; alia contra Suiceros in ualle tellina. Hic margaritam adhuc puer patre uiuente patria Germanam accepit uxorem:ex qua præter cæteros frãciſcum primogenitum ſuſcepit filium:qui poſtmodum eidem in regno ſucceſſit. Tandẽ cum Aſulam agri brixienſis olim oppidum ſuum nobile quidem atq; populorũ frequẽtatiſſimum a uenetis ĩ ferrarieñ bello recuperaſſet:& illud cum magna animi uoluptate aliquandiu poſſediſſet cernens:quod ipſum reſtituere opus eſſet:infirmitate ob hoc contracta:paucis diebus uitam cum morte mutauit:& apud ſanctum franciſcum in Sepul-
6677 1478 chro paterno ſepultus eſt.

Ioannes mocenicus petri olim Mocenici germanus:quartus & ſeptuageſimus uenetiarum dux hoc anno andreæ uendramino duci ſuffectus ducauit annis.7. Vir certe in tanta regum perturbatione tãto principatui pernecceſſarius. Quippe qui prudentiſſimus in primis eloquentiſſimuſq; ac certe perhumanus. Qui magiſtratu ſuſcepto:ex Senatus ſui conſulto:publicæ ſaluti conſulens. quum iam anno ſuperiore turci forumiulium infeſto agmine percurriſſent:& omnia cedibus rapinis:& incendiis inuoluiſſent: ueritus etiã ne in Italiam penetrarent. Cum iam per ſeptem & uiginti annos maximis & duriſſimis bellis per græciam & Macedoniam contra eoſdem pugnaſſent imminente etiam ſibi nõ paruo Italorum periculo ex ſenatus ſui conſulto:a Mahumeto turcorum principe pacẽ multis difficultatibus tandem impetrauit:pro qua etiam illi omnibus redditis quæ dictionis Imperii conſtantinopolitani fuerant uidelicet:treſdecim oppidis & ſcodram totius Albaniæ caput:quam diu duriſſima obſidione cinxerat:atq; corcyram ciuitatem inexpugnabilem tradidit. Et item uoluit idem turcus:ut ueneti tributum quoddam ſingulis annis eidem honoris gratia contraderent. Id tamen ab eo obtinuit:ut ſuus Senatꝰ magiſtratum in conſtantinopolim mittere poſſet:quem baylũ uulgo uocat. Qui in eadem urbe uenetis quibuſcunq; iuſticiam adminiſtraret. Quarto deinde ſui magiſtratus anno cum Hercules ferrarienſium dux uetuſtas (ut aiunt) uenetorum immunitates uiolaſſet: dux hic inito cum Sixto pontifice maximo fœdere maximum bellum Aqua terraq; illi indixit:atq; ipſum ſummis exagitauit præliis:indeq; & Robertum malateſtam ſui belli Ducem ac claſſem ualidam contra ferdinandum neapolitanum Regem Herculis prædicti Socerum multis iniuriis & infeſtationibus ipſum pontificem laceſſentem miſit:quæ claſſis uniuerſam apuliæ orã depopulauit. Et Robertꝰ exercitꝰ dux alfonſũ Regis filiũ calabriæ ducem ſuperauit & profligauit. Et multis eius comilitonibus captis Romam in Triumphi modum perduxit. Robertus autem Senſeuerinas uniuerſalis copiarum uenetorum Imperator multa oppida ferrarienſis agri ui cœpit:ac multas direptiones & uaſtationes circunquaq; fecit:ac urbem ipſam ferrarienſem graui obſidione cinxit. Quam obrem uniuerſi italiæ principes pro ipſa urbe tuenda contra Senatum ardentiſſimo animo ſupra ferunt:atq; illum multis in urbibus & caſtellis acriter uexare cœperunt: quæ res uenetos in maximo diſcrimine perduxit. Verum tanta huius principis & Senatꝰ prudentia extitit(licet de Re ueneta actum eſſe diceretur)quod cum maxima ſui gloria:& rei ſuæ publicæ emolumento:tandem pacem recepit. ac Rodigii pollicinum de ferrarienſi ducatu ademit:& ſuæ reipu. applicauit:hic deniq; cum palatium ſancti Marci caſu exuſtum in celebriore forma reſtituere cæpiſſet:ac quædam utilia conficere præpoſuiſſet: morbo peſtilentiali correptus: uitam cum morte mutauit:& apud prædicatores iuxta germanum ducem ſepultus eſt.

Scodra Corcyra tredecim oppida

Baylũ ueneti ĩ græciã mitũt

Apuliã ſpoliauit

Alfõſũ ſuperauit

Pollicinum rodigii

Pallacium ſancti marci incenditur

Proſper adurnus patria genuenſis:hoc anno menſe marci cum diu a galeatio uicecomite Mediolanenſium duce apud Mediolanum detentus fuiſſet a ludouico ſſortia & cæteris eius fratribus liberatus ex principis mediolanenſium iuſſu Genuæ dux conſtitutus ducauit anno uno: Mortuo enim galeatio duce Mediolanenſium. Ibiletus fliſchus prothonotarius & Ioannes aloyſius frater cum magna manu Genuam ingreſſi:quamuis urbis Arcem habere nequiuerint:genuenſes tamen ad defectionem Mediolanenſium cõpulerunt. Ad quam recuperandam Ludouicus ſſortia cum reliquis fratribus ſuis & aliis proceribꝰ cum exercitu duodecim milium pugnatorum profecti ſunt:pſpero iſto adurno(quem in cuſtodiam habebant)ſecum adducto: comiſſo autem prælio ultimo aprilis die:genuenſes ſuperati rurſus ſub Mediolanenſium dictione reuerſi poſt aliquot dies:de

Ibiletus & Io. Aloyſiꝰ fliſchi

nuo in manibus principis Mediolani de ſeruanda fide iurarunt. Et nihilominus ex more ipſum proſperum adurnum ſibi Ducem conſtituit. Verum poſtmodum aſſumptis ſecum ibileto fliſco & Roberto Sanſeuerinate: cum Errarium ſancti Georgii uiolenter diripere temptaſſet: a Genuenſibus Baptiſtino fregoſio auctore e Genua turpiter cum ſuis complicibus eiectus eſt.

GENVA MARITIMA CIVITAS.

Genua ciuitas Maritima ligurū caput: hoc ipſo anno: proſpero ipſo Adurno ex nomine Mediolanēſium Duce ibidem Ducante: ſugeſtione ferdinandi regis a Mediolanenſiuʒ Duce dfecit & priſtine libtati ſe uendicare cæpit. Erat tū Robert⁹ ſãſeuerias magnus bellator in Gallia a mediolano profugus. Qui a Genuenſibus & a Ferdinando rege (Mediolaneſium inimico & hoſte) accitus: Genuam ſtatim uenit. Qui proſpero adurno Duce deſertore coniunctis armis præſidium Mediolanenſium ex urbe omnino expulit. Arx tñ p Mediolanenſibus tenebatur. In qua cæſar & landulfus Bari ſtenuiſſimi præerant. Hi uiri fideliſſimi & magnanimes non ceſſabant omni machinamentorum genere Genuenſiuʒ domos diruere: ac multos mortales bompardis collidere. Sed & Mediolanenſis princeps: ut par erat contra Genuenſes in filios infra menſeʒ exercitum triginta ferme milium peditum: atq; equitum miſit. Qui ſeptimo auguſti cum hoſtibus congreſſus poſt aliquantulam pugnam ſuperatus: funditur: ymo & penitus profligatur

Victoria genueſiū magna

in qua pugna: atque uictoria a cede dumtaxat temperatum a uictoribus eſt: comeatus omnes militumque priuata omnia bona direpta ſunt: nulla equidem hominum memoria: tantam iacturam principibus Mediolanenſium uidiſſe fertur: quantum iſtam: multi ac multi eo in conflictu Mediolanenſium capti fuerunt: quos in triremibus neapolitanorum diuenditi fuerunt. Ibiletus autem fliſcus a Mediolanenſibus iamdiu captiu⁹ in redemptionem captiuorum reſtitutus fuit.

Robt⁹ pſper & Iuli⁹ urſinus eiiciūt caſtelle tū huic datur

Baptiſtinus autem fregoſius: hoc eodem anno ipſoque menſe poſt ſtragem editam: a 1478
Mediolanenſium Duce Genuam miſſus: conciliato Mediolanenſibus primum ibileto fliſco prædicto cum armatis factionis ſuæ: coadiuuantibus Mediolanenſiuʒ militibus: in præſidio Arcis Genuæ aliarumque munitionum erant: Robertum Sanſeuerinatem & proſperum adurnum: & Iulium comitem urſinum genua expellit. Quibus expulſis: ipſe uolente: ac iubente Mediolanenſium principe: Dux ibidem creatus: ducauit annis quinq;. Aſtrictus tamen iureiurando fuit. de reſtituenda quantum in ipſo eſſet Mediolanenſibus urbe. ſi quo caſu factionibus impar: ipſe imperium tenere non poſſet: itaq; Genuenſium Arx: quæ hactenus Mediolanenſium præſidio tenebatur: Baptiſtino huic tradita eſt. Atque hic mediolaneuſibus de imperio Genuenſium terminus uſque ad annum. 1489. fuit. Cumque hic optimus uir in magiſtratu illo per annos quinque omni cum iuſticia: paceque: atque clementia: & præcipua prudentia adminiſtraſſet; tandem

in anno ſalutis noſtræ.1493.die quarto & uigeſimo nouembris:ab patruo ſuo paulo fregoſio Archiepiſcopo & cardinale una cum uxore & filiis captus:& in uinculis coniectus imperium & dignitatem:atq; facultates omnes amiſit.

¶Suiceri theutonici ſeu heluecii:hoc eodem anno nouembri menſe:Sixti ſummi pontificis:ac Neapolitanorum Regis rogatu Mediolanenſibus bellum mouent. Egreſſique finibus ſuis multa caſtella:ac uillas Mediolanenſiom igne corripiunt:ſuperatoque Carraſſo monte iuxta Luganum conſederunt:poſt aliquot uero dies cum omnes Suiceri exceptis quinquaginta domum rediſſent:mediolanenſes milites ipſos quinquaginta perſecuturi Leuentinam ſunt ingreſſi.Quod ipſi paoci audientes opportunitate locorum confiſi facto globo:mediolanenſes milites excelſo animo adoriuntur:& demom ſoperatos noſtro in fugam uertunt. Vnde ex ſuperioribus locis & Siluis Saxa deuoluentes ſimol poſt terga noſtrorum magnis uocibus conclamantes:in fedam fugam penitus deduxerunt.Et ita ipſi pauciſſimi hoſtes ex noſtris octingentos pauciſſimo negocio trucidarunt. Tantus enim fuit noſtrorum pauor:ut nemo uirtutis Italicæ memor armatus obſiſtere auſus fuerit:magna profecto ne dum iactura ſolet ignominia noſtrorum hæc clades extitit.

Victoria ſuicerorū

¶Ioannes cernoi Sabiaci urbis ilyrici princeps & dominus: hoc anno a maumeto turcorum Rege dum Scodram oppidum obſideret ſua urbe deiectus ſpoliatus eſt. Quo ſuperato & fugato:etiam Deynaſtum & Lyſſum munitiſſimas ciuitates cæpit:& diripuit: atque ſpoliauit:& eorum ciues uariis tormentorum generibus trucidauit: & reliqoum uulgus in ſeruitutem abduxit.

Deynaſtum lyſſum ciuitates

¶Carolus montonus comes ex præclara:atque illuſtri Brachiorum familia natus: uir in Armis exercitatus uictorioſuſque:hoc anno cum præclara facinora pro uenetis: aliiſque italiæ principibus diu exercuiſſet:agrum Senenſem com duodecim militum milibus inuadit:& ſpecie quidem Senenſibus bellum inferre uiſus eſt: ſed reuera clam urbis peruſinæ imperium:unde olim eiectus fuerat:per factionis ſuæ participes aſſequi tẽptabat:ſed pateſactis dolis:de proditoribus per magiſtratum peruſinorum ſupplicium ſumptum fuit.Quo dolore & robore cum eſſet nihilominus ſenio admodum confectus mortem obiit.Et Bernardinum filium comitem & heredem ſibi dimiſit.

ꝓditores īterficiunt bernardinus montonus maur⁹ dictus

6678 1479 ¶Ludouicus ſſortia cognomento maurus: Franciſci Ducis filius Ioanniſque mariæ Ducis paruuli patruus:ac tutor in exilium cum fratribus procuratione cichi calabri ſecretorum omnium ſcribæ ſuperioribus ānis actus:hoc anno una cum Roberto Sanſeuerinate conſobrino in lombardiam reuerſus Derdonam ciuitatem primum:deinde quædam oppida ex mediolanenſi Ducatu capit:quo tremore:mediolanenſis magiſtratus perterritus exilium eorum ſoluit:& illum atque cæteros cum ſuis humaniſſime recepit.Vbi & ſtatim una cum Bona Duciſſa paruuli Ducis matre:ut rempu.mediolanenſem gubernaret:primarius conſtitutus eſt.In quo quidem magiſtratu non tanquam tutor:ſed ut uerus patronus & dominus:per ānos uigintiunū:quoaduſque a Suiceris theutonicis proditorie in Nouaria ſua ciuitate captiuatus:gallis uenundatus eſt;ut infra latius ſuo loco dicemus.Hic igitur ſuſcepta pueri tutella:ut ſe principem per omnia oſtẽderet haud multo poſt Bonam cognatam Dociſſam tutricem de procerum conſilio primum exauctorauit & priuatam omni auctoritate uiuere compulit.Deinde Robertum conſubrinum magni ſpiritus uirum e mediolano abire coegit:& conſtantium ſſortiam piſauri Dominum:conſanguineum ſuum:in adminiſtrationis cura auxiliatorem aduocauit.Cui etiam copiarum Mediolanenſium generalem adminiſtrationem demādauit. Deinde Cichum Calabrum:uirum prudentiſſimum condam duorum Ducum: uidelicet franciſci patris: ac Galeatii fratris ſecretorum omnium ſcribam inimicum ſuum decolari fecit.Eodemque anno quo magiſtratum iniit cum Sixto ſummo pontifice:ac Neapolitano rege:atque florentinis ſocietatem facit:quo quidem anno Aſcanium fratrem poſtea cardinalem:cum nonnullis ciuibus noua molientem ferrariam relegauit: Inde cum omnia proſpiceret tanquam ſapientiſſimus cum Aloyſio francorum rege:ac Alphonſo neapolitano rege florentinis:Senenſibus:Bononienſibus.Hercule ferrariæ:& mantuano marchionibus magnum fœdus percuſſit. Deinde cum in altiſſimam deueniſſet prudentiam:& ſapientiam: atque ingenii acumen: præſtaretque maximi animi

bona priuatꝰ Robertum fugat cōſtātiꝰ ſſortia cichus decolatꝰ aſcaniū frēꝫ relegat uirtutes eiꝰ recitat

magnitudine:maximam auctoritatem & gratiam:non ſolum apud ſuos ſubditos & ita-
liæ principes:ſed & externos Reges:atque nationes:ita ut non modo imperii Mediola-
nenſis moderator haberetur :uerum etiam cæterorum italiæ principum & Regum uo
ta pro arbitrio diſponeret.Atque(ut ita loquar)in eius manus deinceps ſemper fuerit:
pacis aut belli iani:aut martis poſtes reſerare.Nam quot bella uſque in finem confece-
rit:& contra uenetos hoſtes ſoceri herculis ferrariæ Ducis:contra Rubeos ſibi rebelles
quos omnino demum dextruxit: contra Suiceros pluries:ac pluries : contra genuenſes:
alios: atque alios quamplurimos difficilimum foret ennarrare. Suis tamen locis infra:
prout poterimus ennarrabimus.Ipſe enim auxilio Carolo Sabaudienſi Duci ad deſtru
ctionem Ludouici Salutiarum marchionis fuit.Quem nihilominus mortuo ipſo Caro
lo Duci poſtea ſuo in regno reſtituit.Catherinam præterea Hieronymi comitis forliuii
uxorem:a ciuibus obſeſſam ſuis exercitibus liberauit:& ſuo in regno confirmauit.Bu-
chalinum Oſmi oppidi tyrannum pontifici Romano rebellem:poſt longam obſidio-
nem & expugnationem compræhendit:& oppidum Eccleſiæ Romanæ reſtituit.Genu
am urbem maritimam:ſua dexteritate:atque prudentia ſine armis ſibi & imperio ſuo
ſubiecit.Et non ſolum urbem cæterarum liguriæ ciuitatũ caput:ſed & ab extremis co
ctiis alpibus totum Appeninum:qua uergit in mare ad tuſciam uſque & corſicam inſu-
lam ſatis magnam: & tot in his populos multis mari terraque uictoriis claros una ui-
ctoria acquiſiuit.Eas ob res ſapientiſſime geſtas:non ſolum italicæ pacis auctor: ſed &
conſeruator:omnium conſenſu ab plurimis extimatus fuit . Tanta enim in reuerentia
& opinione apud omnes principes & Reges:non ſolum italicos.ſed etiaȝ externos quoſ
cumque chriſtianos deuenerat:ut quiſque eorum ſe perbeatum exiſtimaret:qui aliquo
fœderis uiculo cum mauro iſto confedetari poſſet. Erat huic Blancha Maria nobilis:
ex Galeatio Duce fratre neptis : quæ propter hominis famam :& ipſius puellæ eximias
dotes a uariis principibus & regibus in matrimonium undequaque certatim depoſce-
batur.Et nobiliſſimus in eo maximam fœlicitatem reponebat:ſi ipſam : ea de cauſa in
coniugem aſſequi poſſet.Nam poſt ſilibertum Sabaudiæ Ducem defunctum:glorioſus
Mathias pannoniarum rex eam unico filio nomine Ioanni coruino deſponſari curauit.
Sed ipſo Mathia rege defuncto: cum res de ſucceſſione filii in interitum ceſſiſſent:ſta-
tim Iacobus Stuert Scocienſis:qui inſulæ Britaniæ ipſam ea de cauſa in conſortem expe
tiuit:poſtmodum & uuladiſlaus Bohemiæ & panoniæ imperitans etiam ipſe per cre-
bros internuncios in uxorem diutius ſolicitauit. Tandem Maximilianus:qui inter chri
ſtianos reges cæſaream mayeſtatem obtinuit eam ea potiſſimum ratione: ut hũc Mau
rum haberet:amicum obtinuit:cum inextimabili dote:ut infra dicetur.Ipſe enim cum
a puero liberalibus ſtudiis & præſertim eloquentiæ operam dediſſet: poſtmodum ade-
pto imperio : ut Muſarum amator præ ſe oſtenditur. Gymnaſium in Tycinio urbe ſua
perpulchrum extruxit:ymo & ſuperbiſſimum hedificauit. Et id quidem pro iurecon-
ſultis utriuſque:ſed & pro theologia:philoſophiaque:ac phiſica docentibus: ubi iurecõ
ſultos maximo ſalario nobiliſſimos adduxit:quos præcipuo honore ſemper habuit:
Vbi Scolares ex omni(ut ita dicam)Europa ad audiens quaſcumque diſciplinas attra-
xit.Sacros etenim diuini uerbi concionatores ſolicite & attente audiebat: & oblectaba
tur:mirumimmodum eorum doctrina:& conuerſatione.Edificauit in Mediolano & ali
bi plurima ædificia: compulitque Mediolanenſes aliarum urbium ciues: Domos ſuas
& picturis:atque aliis ornamentis celebriores reddere. Vxorem nomine Beatriceȝ Her
culis ferrariæ Ducis filiam duxit.Mulierem ſane pulcherrimam:atque ſapientiſſimam
quam ultra credulitatem diligebat : ymo uelut numen quoddam honorabat . Ex qua
cum duos ſuſcepiſſet ſilios Franciſcum primogenitum & alium demum in anno ſalu-
tis noſtræ.1496.expertum uita exceſſit:cumque ipſius illuſtriſſima opinio per omnes
in circuitu prouincias circumferreretur:& uirtus eius ſapientiaque ubique iam iam di
uulgata eſſet itaut omnes pene per orbem chriſtianum deſiderarent eius aſpectum:pro
pter incredulitatem rerum : quæ de eo refferebantur : plurimi oratores & pontifices
Romani legatos honorabiles ad eum honorandum uiſendumque frequenter mittebãt.
Et magnis muneribus ſuum circa eum ſtudium demonſtrabant . Mittebant itaque ei
uaſa aurea;& argentea ueſteſque præcioſiſſimas : atque Equos ſellaratos & his ſimilia.

Bella ab ipſo cõfecta Salucie marchio catheri na forliuii buchalin⁹ oſmi tyrãnus genuaȝ cũ oſ di ctiõe acquiſiuit quantæ fuit opinionis blãcha ei⁹ neptis filibert⁹ Io.coruinus Iacob⁹ ſcotus uuladiſlaus bohemie rex maximianus ſpator gymnaſium papiæ ſcolateſ ex omni orbe hedificia beatrix uxor fama huius legati & mũera

Eius curia uirorum illuſtrium in omni genere curias Regni profecto ſuperabat.Nec ta
men uir tantus uitiis caruit:nam tanta eius Dominandi extitit cupido:ut eam ob reȝ nil Vicia
prætermiſerit:& circa auaritiam:& omnium malorum impietatem exercere ; Exiſtimãs ipſiꝰ ẽt
enim auariſſimus homo ſi innumerabiles coaceruaſſet theſauros omnes quoſcunqꝫ uel recitat
let principes & Reges ſibi ſubiicere poſſe.Vnde & Tributa ſubditis ſuis quottidie imo-
derata imponebat.Impræſtationeſqꝫ ſine ceſſatione extorquebat:nec in iubendo nullius
unquam fuit modeſtiæ:prout Tyberius Imperator Romanus:qui & ſi peſſimus inter ro Tyberi
manos haberetur:attamen huiuſmodi modeſtiæ utebatur: quod cum idem ſuaderetur: us impe
quod urbibus prouinciarum tributa augeret reſpondiſſe dicitur:Boni paſtoris eſſe pecu rator
des tondere non autem diglutire:ſine ullo diſcrimine :hic ut pecunias congregaret:om-
nes expoliabat.Huic enim(ut ita dixerim)cum pecuniæ incremento etiam quædam cu
piditatis rabies augeri uidere uiſa eſt.De quo illud ſapientis certe dicere poterant. Cre-
ſcit amor numi:quantum ipſa pecunia creſcit.Eam ob rem maximum omnium ſuorum
populorum in ſe contraxit odium.Ipſa quoqꝫ eius Dominandi effrenata libido: ipſuȝ ad
infinita prope mala perduxit.Et primo nepotem ſuum principem(ut aiunt) intoxicauit:
& tandem e medio ſuſtulit.Deinde ut Alfonſum Sororium ſuum Siciliæ Regem:ſuum
hoſtem e regno omnino deiceret;ymo ut de tara exterminaret Carolum francorum re-
gem cum magno exercitu in Italiam adduxit.Nam idem Alfonſus rex:cum arceret ip̃m
ludouicum dictarorem & gubernatorem:poſt annos decem & ſeptem ſui regiminis iam
tandem Ioanni galeatio principi Genero ſuo Mediolanenſe Imperium reſtituere:& uer-
ba ſolum ab ipſo ludouico darentur.Alfonſus rex Socer contra ipſum bellum præpara-
uit:quod idem Maurus ſentiens:eueſtigio clanculum oratores in galliam ad regem mi-
ſit.Et cum eo egit;ut regnum neapolitanum:quod ſibi hereditario iure :& ex teſtemen-
taria cautione deuolutum fuerat:uendicaret.Quod ut celerius res ipſa conficeretur:ip̃e
omnia ſibi ſpopondit:ad rem nauandam opportuna: utpote liberum iter aurum & co-
meatum & reliqua promiſit:uicit tandem iugis ludouici præcis efficatiæ:quod certe nõ
debuit.Et Italiam uenit:ipſumqꝫ Alfonſum parthonopeum Regem debellauit : uicit &
fugauit:ac Regnum omnem conqueſiuit : ſibique illud quaſi ſine bello : in uolucro
ſubiecit.Quantum autem detrimenti horum gallorum aduentus:ne dum regno Neapo
litano:ſed Sabaudiæ duci ĩprimis deinde Mediolanenſi Regno:Bononienſibus:florenti-
nis magis ac magis:qui ultra pecunias ſponte oblatas etiam tres urbes perdiderunt. Lu-
cenſibus & Senenſibus maximo etiam fuit incomodo:in quantam uero deſperationem
& tremorem Alexandrum Sextum pontificem maximum perduxerit:cum Romanam
urbem ad rerum omnium inopiam perduxerit.Ipſa enim damna & incomoda: quæ uni
uerſi italiæ principes huius ludouici opere paſſi ſunt:nec uerbis facile quidem explicare
poſſumus:apperuit enim gallis italiæ ianuas qui eidem prodeſſe non potuerunt neque
ipſi in auxilium aut aliquam utilitatem:ſed idem in confuſionem & in opprobrium ſem
piternum fuerunt:& nõ modo ſibi:ſed & ſuæ uniuerſæ illuſtri Sforciadæ familiæ exitio
fuit.

¶Gallus itaque dum in Italiam cum exercitu.xxv.miliũ pugnatoꝝ deſcendiſſ; in eo.an
no:qui fuit Mileſimus quadringẽteſimus nonageſimus quartus de menſe octob.Ioã.ga
leacius maria Mediolanenſium dux Ticini moritur:& eueſtigio ipſe ludouicus Imperiũ Dux
cum inſignibus accepit:& quinqꝫ annis ac ſex menſibus ſolus regnauit:quem paulopoſt morit
Maximilianus imperator couſtitutus priuilegio confirmauit:ſed ſuis malis auſpiciis: ut ludoui-
augurari poſſumus id regnum denuo iniit:pro quo maius populorum ſuorum odium cꝰdux
in ſe contraxit.Eo nanqꝫ tempore gallurum amicitia cum ludouico adhuc perſeuerans: efficit
ipſe ludouicus poſt aliquod tẽpus:ut multa ſe moliri:& coutra uenetos aliosqꝫ plurimos pecuniã
Italiæ potentatus uideretur copias ;undiqꝫ & claſſem ui comparare cœpit . & ſe aperto hic cõ
marte cum omnibus dimicare uelle iactitabat.Dederat enim idem maurus gallo regi a memo
principio ſui aduentus ducenta milia numum aureorum pro allendis militibꝰ:&(ut ſuã rat regi
oſtentaret potentiam)etiam claſſem ualidam ultra eidem obtulit . Et quamquam ſuper datam
aſtra cælorum ſe euectum exiſtimaret;nec ullum in mundo ſubuereri amplius uideret:
nihilominus uelut alter nouus nabuchodonoſor diuino iudicio peccatis exigentibus ĩ
perium ſuum;haud multo poſt labefactore cæpit .Eo maxime quia carolo rege defun-

Fedus contra ludouicum ludouicus theſauros in germaniā mittit ludouicus fugit rex imperiū capit turpitudies gallorum recitat ludouicus ex germania ſdiit ludouici captio eſchanius cardinalis capitur tēpus quo ſſorcia de ſgnarunt pſalmiſtæ verſus

ćto. Ludouicus aurelianenſis dux huius mauri inimicus eidem Carolo in regno ſucceſſit. Qui regni titulo ſuſcepto: mox cum uenetis magnum fœdus contra hunc Maurum hoſtem iniit. Quo plane fœdere, uniuerſa mala in eum conuerſa ſunt.

¶ His autem fœderibus Ludouicus nō ignarus. ſtatim oī cōſilio: ymo & auxilio deſtit⁹. (Cognito maxime perhemni ſuorum populorum odio) colligere cæpit theſauros ſuos: ac alia præcioſiora impedimenta omnia: cum ſua omni familia: & ea in Germaniam tranſportare per lacum uerbanum fecit.

¶ Deinde & Arcibus ubique præſidio firmatis ipſe paulopoſt turpiter ī germaniam ſubſecutus eſt. Atque ita Ludouicus rex. ſtatim leui momento Mediolanenſe cum uenetis potitus eſt: ingreſſuſque Mediolanum in triumphi ſpeciem. Iouis arcem munitiſſimam quam idem maurus Bernardino de curte neceſſario fideliſſimo crediderat paucis diebus ad conditionem compulit. idque effecere. cæteri omnes munitionū præfecti. Et ueneti hoc idem fecerunt in Cremona: & Glara abduæ: quas obtinuerūt ex pactione & conuentione facta: fœdere cum rege ipſo antea contra ipſum Maurum inito.

¶ Adepto igitur a rege & a Venetis uniuerſo inſubrium regno. Eo quoq; pacato: & milites galli per ciuitates magrantibus deſtributis uagari ſine diſcretione cæperunt: diripientes quorumcumque domos ſpoliantes etiam eccleſias: nec eorum dira libido a quibuſcumque mulieribus abſtinebat. Quorum cum nulla in parte ceſſarent fœda: libido & ebrietas: atque rapinæ ipſorum gallorum nomen inuiſuȝ protinus effecerūt. Quam obrem nobiliores Mediolanenſes: ac pene uniuerſa plebs mutata ſententia: ludouicum ſſortiam denuo ex Germania Mediolanum per litteras & nuncios aduocarunt. Qui denuo rediens a ciuibus cum ingenti plauſu exceptus fuit.

¶ Exiſtimans autem ſolo nobiliuȝ ſuorum fauore poſſe gallos ex regno eiicere. Denuo Exercitum congregat. Nouariamque urbem mox ſine arce cæpit: ibidem autem dum maiores copias expectat. Ab heluetiis quos ad ſua Stipendia aduocauerat: proditione captus: Gallis ſeu gallorum regi uenundatus eſt. Ad regem autem in gallis cum plurimis tandem captiuus perductus in uinculis poſitus eſt. Et poſt eum: eius germanus Eſchanius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis Archidiaconus magnæ auctoritatis princeps uicecancellarius: & ipſe captiuus adductus: honeſto carceri uſque in præſens qui eſt annus. 1503. tertius: uidelicet a captiuitate coruȝ atque ita: hic finis fuit regni Sſortiadum in Mediolano: qui regnarunt: Eo in regno annis quinquaginta: & menſibus quattuor. De hoc autem uiro: illud pſalmiſtæ a plurimis dictum eſt. Ecce parturit hic iniuſticiam & concepit dolorem: & peperit iniquitatem. Lacum aperuit & effodit eum: & incidit in foueam quam fecit. Conuerſuſque eſt dolor in caput eius: & in uerticem ipſius iniquitas eius deſcendit.

turci rodū oppugnāt auxiliū e cœlo rodiis aduenit

¶ Petrus Dabuſon natione gallus magnus Rhodiorum militum Magiſter & dominus christianæ religionis amātiſ. uir quidem in primis religioſiſſimus prudentiſſimuſque: ac certe magnanimus omni quoque præconio dignus: hoc anno contra turchos: qui cum innumerabilibus exercitibus & Tormentis urbem ſuam Rhodiam ultima ui: ac deparatione quadam infenſiſſime oppugnabant: ſuæ præclariſſimæ magnanimitatis & fortitudinis experimentum dedit: nam mahumetus turcorum imperator (ut ſupradictum eſt ubi de origine ipſorum militum mentionem fecimus) ingentem claſſem. & maximam bellatorum uim cum plurimis & maximis tormentis in rhodum inſulam contra ipſos milites expeditionem fecit: Et per tres menſes continuos ſuam urbē & bombardis atq; aliis miſſilibus. per duces ſuos lacerare & oppugnare non deſtitit. Sed auxilio imprimis ſibi diuinitus dato. una cum uirtute ſua. tandem magnam turcorum ipſorum partē exterminat: atque cum magna illorum ignominia & damno etiam obſidionem ſoluere coegit. 1479 6678

¶ Nam dum turci ipſi urbem indefinenter oppugnarent auxilium magnuȝ e cœlo chriſtianis affuit: quod & ipſis uirtutem non modicam præſtitit: & turcis terrorem maximū incuſſit. Deinique ipſe illuſtriſſimus uir petrus poſt turcorum diſceſſum: mox & pontificis Sixti & cæterorum chriſtianorum pecuniis adiutus urbem pene ſolo æqua tam diligentiori cura reſtituere curauit: ymo & excellentiorem: atque fortiorem in decuplum

eam effecit.Quamobrem ſibi nomen perpetuum & apud deum & homines acquiſiuit
celeberrimum.Poſt a rhodo diſceſſum:turchus Chiis Genuenſibus bellum etiam intu
lit:ſed diſpari fortuna. Nam acie uictor effectus:multa hominum milia ea in inſula
cæpit.
1479 ¶Cichus Symoneta natione calaber:maximus conſiliorum Ducum mediolani ſcriba:
ingentis animi & potentiæ uir:hoc anno cum annis uiginti ſecreta quæque conſilia: ui-
delicet pacis & belli ſub Ducibus franciſco Sfortia:& eius filio Galeatio pertractaſſet:
a ludouico Sfortia ducis Ioannis Galeatii paruuli tutore & gubernatore:& aliis regni p
ceribus:ob multa ipſius ſcelera captus:apud papiæ Arcem in cauea includitur:& p men
ſes ſeptem & decem uſque ad mortem ſeruatur.Erat enim uir ſapientiſſimus magni cō
ſilii ac precii apud eoſdem principes. Ita ut nihil eſſet: quod non illius conſilio gere-
retur.
¶Ea igitur gratia & auctoritas permaxima:eum multis effecerant odioſum:& multos
plus poſt Galeatii Ducis obtruncationem:quod ſecundus poſt Bonam paruuli Ducis
matrem gubernator conſtitutus foret.Cuius quidem potentia atque auctoritas primo-
ribus urbis formidoloſa & ſuſpecta eſſe cæpit.
¶Tandē agentibus ipſis regni primoribus:uidelicet petro puſterla & Ioanne Boromeo:
atque aliis plurimis nobilibus:qui cum Cicho ipſo cruentas exercebant inimicitias:eū — petrus
apud ludouicum Sfortiam nouum gubernatorem de multis accuſarūt ſceleribus:quod — puſter-
urbem uniuerſam multis enormitatibus opprimebat:quodque factiones in urbe exer- — la
cebat:eius quoque cauſa amiſſum fuerat Genuenſe imperium:Commemorantes etiam — Io.boro
fratrum ipſius ludouici gubernatoris:uidelicet Octauiani & Sfortiæ innocentiſſimas — meus
cædes:ac Donati comitis magni bellatoris:& aliorum plurimorum ſcelerum nephando
rum:his auditis ludouicus gubernator:Cichum ipſum in Arce Iouis detineri iubet:&
captum cum fratre & filio nomine Antonio: Ambroſino longinianæ arcis præfecto cu
ſtodiendos tradidit.paucis autem poſt diebus:ipſi captiui in carceribus Arcis papienſis
tranſmiſſi fuère.
¶Quibus geſtis:ipſorum captiuorum Domus in predam & direptionem plebi datæ fu
erunt.poſt annum uero cum ipſe Cichus ſua manu proceſſum ſuorum facinorum con — Cichus
ſcripſiſſet die trigeſimo octobris in ueſtibulo ipſius Arcis iubente ludouico capite trun — occidit
catus eſt:& in Ede diui Apolinaris ordinis prædicatorum ſepultus eſt.Quo mortuo:Io — Frater
annes prædicti frater & Antonius filius uinculis ſoluuntur.& in exilium aguntur. — & filius
cichi
1480 ¶Pinus Ordelaphus Foroliuii flamminiæ urbis princeps:Romanique pontificis ea in — exiliāt
urbe uicarius:hoc anno cum ea in urbe multis annis regnaſſet ſine legitiptimis filiis de
ficiens Spurium filium paruulum(ſecluſis germani ſui legiptimis filiis) ſub tutela uxo
ris dimiſit heredem.Quem cum conſanguinei prædicti ab imperio eiicere temptaſſent
a Senatu Veneto prohibiti ſunt.
¶Verum quum Galeotus manfredus fauentiæ urbis princeps prædictorum puerorū
patruus eos in regnum reſtituere decreuiſſet:magnum exercitum in foroliuium duxit: — Galeo-
& urbem quaſi comprehendit.Ac relictam pini huius cum ſpurio in arcem aliquandiu — tus urbē
obſedit.Quam cum oppugnare cæpiſſet:ab exercitu Hieronymi Ryarii Saonenſis tunc — obſedit
Imolæ principis prohibitus atque ex urbe expulſus eſt. — Hiero-
¶Demum ab ipſo comite Hieronymo ipſi uiduæ grandi perſoluta pecunia ex conceſ- — nymus
ſione Sixti pontificis Romani urbem atque Arcem pacifice accepit:& illam ſibi ex pri- — ryarius
uilegio apoſtolico ſubiecit.fuerat hic princeps pinus uir utique bonus ꝯſientiſſimuſque — urbē a
ac militaris ſcientia exercitatus:qui multis ſub principibus cum gloria ſemper exerci- — uidua
tus ductitauit.Quique & urbem ipſam foroliuienſem multis ædificiis & mœnibus at- — accipit
que arce pro poſſe celebriorem reddidit:ac multas largaſue elymoſinas omnibus ſem- — Aedifi-
per conferebat.Atque ita hic ultimus ordelaphorum principum fuit:qui ea in urbe re- — cia
gnarunt per annos ferme.150. — carolus
¶Galeotus Manfredus Aſtorgii manfredi fauentiæ ſeu fori Sempronii principis filius: — huius
natu minimus:hoc ipſo anno carolo fratre principe a ſuis ciuibus dominio & principa- — frater

tu priuato ex Rauenna ab ipſis ciuibus accitus:urbis Dominatum ſuſcepit:& octo annis regnauit.

¶ Hunc Carolus frater cum regnare cæpiſſet:uideret maximi animi uirum.& in eo pronam ſuorum ciuium beniuolentiam ne aliquando in regno ſibi aduerſari poſſet: urbe depulit. Pro qua quidem re:ſtatim ad Senatum uenetum militaturus conceſſit. Vbi & in diſciplina non mediocriter edoctus euaſit. Et propterea ipſe Senatus ſummo cum charitatis & amoris affectu tamquam filium eum habere cæpit:& militaribus copiis plurimum euexit:ac rebus in arduis illum exercere cæpit:in quibus nunquam fruſtratum Senatum ſpe dereliquit.

¶ Nec modo in militari ſcientia clarus effulſit. Verum & pro animi ſui magnitudine plurimas uirtutes conquiſiuit:præter res militares etiam litterarum tam diuinarū quā humanarum atque muſica quammaxime oblectabatur.

¶ Nec tamen uiciis hic tantus uir caruit:maximeque inconſtantiæ & leuitatis atque impudicitiæ ueneæ:plures enim ſtuprauit uirgines:quas ut ſuis concubitibus pro uoto frueretur:etiam ſibi aliquas deſponſauit uxores:& ut peccatum peccato addere uideret. Mulierem ſibi deſponſatam in monaſterio(ut aliam ſuperinduceret)incluſit: quam etiam poſt profeſſionis uotum carnaliter cognouit:atque alias Sanctimoniales uirgines ad huiuſmodi ſcelus perduxit.

cū monacha filiā ſuſcepit

FAVENTIA VRBS.

¶ HIC Vrbem Fauentiam plurimis beneficiis exornauit. Vxorem denique poſt multas deceptas uirgines Ioannis Bentiuoli Bononienſis filiam duxit. Inter quos modica: aut nulla unquam pax interceſſit. Verum cum filium ipſa uxor edidiſſet: pluries ab illo iniuriis laceſſita: tandem eo itum eſt: quo ipſa uxor cupiebat: quia ſimulata egrotatione in cubiculum ſuum illum aduocauit:& clanculum intromiſſis ſiccariis:ipſa adiuuātibus illis uirum ignaris omnibus pugione confodit.

Vxor uirū cōfodit

¶ Eo enim anno quo mortuus eſt:cum didiciſſet a mathematicis ſibi mortem prætendere & Biotematum fore:mira cuſtodia per aliquot menſes ſe abdiderat:ut ne cupiam præter quam admodum paucis domus pateret aditus.

¶ Verum cum non ſit conſilium contra dominum:tandem ut præmiſſum eſt:uxor ſimulata egritudine:eum cum ſiccariis confodit & interfecit:relicto poſt unico filio Aſtorgio paruulo ætatis nouem menſium.

IDRVNTVM APVLIAE CIVITAS.

¶ Idruntum Apuliæ ciuitas:hoc anno ab exercitu nauali mahumeti Turchorum principis aliquandiu expugnata:poſt infinitas hominum cædes die ultimo Auguſti:capitur ſpoliatur atque fœdatur. Et urbis epiſcopuʒ pallo ſuffixum: martyrem effecerunt. eṗs pallo ſuffigiꞇ
poſt cuius captiuitatem etiam turchorum exercitu multiplicato multa alia oppida & loca deuaſtantes:regnum omne in magno tremore poſuerunt. Naʒ igni & ferro omnia deuaſtarūt. Et niſi eorum imperator mahumetus cito e medio per mortem ſublatus fuiſſet: non modo de Apuliæ regno:ſed de tota Italia actum profecto fuiſſet. Vnde & per omnia benedictus deus:qui non ſecundum peccata noſtra permiſit chriſtianis.

¶ Eas ob res Alphonſus Calabriæ Dux:qui tum Senaʒ Ethruriæ urbem obſidebat:euestigio obſidionem ſoluens in Apuliam cum exercitu properans rem ſuam tutare cæpit.
In eodem autem turchorum tumultu. Iulius neapolitanus ſummus Regis parthonopei Imperatoris Turcis captus interfectus fuit. Verum haud multo claſſis turcia a Regia claſſe cum maximo turcorum damno capta ac diſſipata fuit. Iulius iterficitur claſſis turcorum capiꞇ

¶ Ludouicus uero Sfortia mediolanenſium Ducis gubernator:Regi neapolitano quadraginta millia nummum auri ſtipe a populo ſuo exacta:ipſi ferdinando Regi ſtatim in ſubſidium contra turchos tranſmiſit.

¶ Defuncto itaque Turcho:Alphonſus calabriæ Dux:confeſtim urbem a Turcis captam:& direptam obſidione ualida cinxit. At Turci audito ſui principis obitu: diffiſi urbem poſſe tueri:ſaluis ſuis rebus Alphonſo ipſi ſeſe tradidere. Qui urbem introgreſſus Subſidium cōtra turcos
1480 uniuerſa ſibi retinuit:& turchos omnes pro ſuis mancipiis reſeruauit.

¶ Carolus Renati olim Apuliæ Regis & Andegauēſium Ducis nepos:hoc āno ipſo ſuo Auo defuncto ex ipſius teſtamento in regnum ſucceſſit auitum;ac ipſius regni priuilegia:uidelicet Siciliæ citra pharum obtinuit. Quamobrem renatus lothoringiæ Dux:& ipſe Renati prædicti olim Regis ex filia nepos egre ferens ſe fore exheredatum:cum copiis Aloyſii francorum regis ſtatim andegauenſem prouinciam ingreſſus, carolum hunc & imperio & titulis hereditariis ſpoliaturus:cum exercitu circa Maſſiliam conſtitit urbem. Quam cum aliquandiu oppugnaſſet:& nil contra eum agere cerneret. Infecto negocio ingloriofius domum redut.

¶ Hieronymus de ſancto Seuerino princeps Bauſii & Melphæ. Petrus de bauſio altemuræ princeps:bernabos de ſancto Seuerino lauriæ comes. Albertus de Sabauſio ducente ſimiliter comes:& comitiſſa de ſancto Seuerino:hoc anno menſe Iunio:cum nouam rebellionem ferdinando apuliæ regi facere temptaſſent:apud ipſum regem coniuratione patefacta:omnes capiuntur:& Neapoli oēs i uiculis coniiciuntur. Quæ detētio cōfeſtim Antonello Sanſeuerinate pontifici romano denunciatur:& ſupplex hortabatur: ut ipſe pontifex bella regi inferret.

6680 1481 ¶ Bayſſetus Mahumeti ſeu Mehemeth primogenitus:ſecundus Turchorum in Græcia imperator:hoc anno ſexto calendas iunii ex caramani prælio conſtantinopolim ueniēs. Imperator & Amiratus conſtitutus:uſque in præſens. duobus & uiginti annis imperauit. Hunc propter ipſius manſuetudinem atque clementiam. Baſſæ omnes necnon & Conſtantinopolitani proceres etiam abſentem; & in Caramanum exercitus ducentem: pro maiori parte ſibi imperatorem & Admiratum delegerunt. licet alii ad zaylabum ſeu zizimum eius fratrem propter ipſius magnam ferocitatem plurimum inclinarentur. Id quoque eoꝝ pater Mahumetus fieri peroptabat:Eædē ꝙppe diſſenſiōes.

ipſis fratribus abſentibus magnæ concertationes & cædes in urbe a Turcis factitatæ ſunt. Suſcepto igitur imperii titulo continuo uariis bellis & motibus diſtrahi cæpit. Quia hinc a Zizimo fratre: qui magnos motus in Aſya ubi regnare cupiebat: concitauit. Ipſe enim zizimus ubi intellexit: quæ in urbe Regia fuerant: Confeſtim cum magno exercitu pruſiam: ſeu burſam occupauit: & ſe ibidem Regem conſtituit: Ad quem paulopoſt Bayſſetus hic cum ingenti exercitu accedens: illum mox non incruento prælio ſuperauit: atque protinus e regno fugauit: atque ita totum regnum paternum & auitum eueſtigio obtinuit.

zaylabus frater ſuperatur

ℭHis geſtis: hinc a Nicolao Gigni Macedoniæ olim Duce etiam diſtrahitur. Nam ideꝫ Nicolaus ut audiuit Mahumetum huius patrem defunctum: ſtatim amiſſam dictionem ut erat uir magnanimus cum ingenti turchorum cæde obtinuit.

nicolaꝰ gigni

ℭNec diſſimilia egit Ioannes Cernoy: cum quo tandem pace confecta (præter Sabyacum urbem) omnia ſub aliquo annuo tributo reſtituit. Etiam Mathias optimus hungarorum Rex eidem maximum bellum indixit: & illum prorſus ex Danubii eieciſſet: niſi federici imperatoris exercitus panoniam igne & ferro ac depopulationibus deuaſtare cæpiſſet.

Io. cernoy mathias rex

ℭVerumtamen Stephanus ualachiæ eṗs acceptis a Mathia Rege copiis hūc Valachia ideſt myſia ſuperiore fugauit atque ſpoliauit. Bernardus quoque Rulla magnus pyrratha eidem mortuo patre multa mala atque incomoda & damna plurima intulit. Alia ac que alia plurima: immo prope infinita mala: hic a chriſtianis ſuiſque Turcis ac aliis nationibus ſuſtinuit. A quibus tandem laborioſiſſime liberatus: mox ad Turchorum corruptellas ſe contulit. Et in libidinibus & comeſſationibus & hebrietatibus atque auaritia ſe totum infecit.

Stephanus epiſcopus bernardus rulla pyrratha

ℭVerum aliqua a principio ſui regni potius caliditate & deceptionibus quam armis ſibi ſubiiecit. Inter quæ Raſanum oppidum quodam aſtu e manibus Mathiæ Regis: ac lycoſthonium & montem caſtrum pugnaciſſimas urbes in ripis Danubii fluminis conſtitutas e manibus prædicti Stephani Valachiæ epiſcopi ſimiliter eripuit: pro quibus Danubii tranſitum ſibi apperuit.

ℭHic octauo ſui imperii anno per ſuos Duces ſeu Baſſas: cum exercitu centum milium pugnatorum contra Soldanum Aſſyriorum Regem: qui ſexaginta millia bellatores tantummodo in prælio adduxerat: conflixit. A quo Soldano apud amnem Aduen multis præliis tandem ſuperatus & profligatus: quadraginta milia ex ſuis amiſit: atque plurima oppida perdidit.

Turci ꝓfligati

ℭNono deinde item ſui regni anno duodecim milia pugnatorum in panoniam hoſtili animo tranſmiſit qui excurſionem in pannoniam & Dalmatiam atque Croaciam omnia prædantes uſque in Germaniam penetrarunt: ubi & innumerabiles cædes & prædas agentes: & Narantem portum qui ſubdictione Mathiæ Regis erat: per proditionem præfecti accæperunt: paciſcentes ei ſex millia nummum auri. Sed numeratis pecuniis: Turchorum more proditorem interfecerunt.

ℭDemum uenetis noſtris multa claſſico bello atque terreſtri bello intulit damna. Naꝫ Romania in græcia: & Modonum urbem pugnaciſſimam diu obſeſſam atque ſumma ui expugnatam: tandem cum maxima noſtrorum cæde obſtulit. paternum itaqꝫ imperium non modo minuit: ſed plurimum auxit.

Romaniam & mediolanum cōpræhendit

ℭHuic autem nouiſſime aduerſarius ex Vſone caſſani genere nomine: quem uulgo prophetam appellat: ſuſcitatus eſt. De quo in fine huius operis narrabimus: qui contra ipſum cum multis milibus caſtrametatus eſt.

ℭSequuntur autem illum innumerabiles populi: & uiginti quinque millia armati. Qui huius imperium inuadentes plurimas urbes quaſi ſine dimicatione ademit.

De propheta nouo

ℭPetrus maria rubeus: patria pmēſis nobiliſſimꝰ ac potētiſſimꝰ I ciſalpia gallia uirtutpo 1481
te q dñať ſeptem & uigiti caſtellis in agro parmēſi: mediolanēſiū principi ſubditus: hoc

anno cum ad principem ſuum uocatus:renuiſſet uenire. Ab ipſo pricipe Mediolani plu-
rima pertulit damna. Nam ſtatim exercitum quattuor milium pugnatorum ducibus
Ioanne Iacobo Triultio: & Ioanne petro bergamino comite in eum tranſmiſit: qui
eum & patriam multis cladibus uexarunt. Deinde omnino ſui principis factus rebellis:
ad uenetos deficiens: multo maiora pertulit damna. Verum eodem anno: quarto
nonas ſeptembris: Idem petrus maria uir illuſtris admodum grandæuus & ſenex:
malinconia & dolore animi uita exceſſit. Relictis Guidone & Bertrando filiis ſuis ſuc- moriť
ceſſoribus. Qui Bertrandus petrimariæ filius: ſtatim poſt patris interitum. Relictis hic
uenetis: cum quinq; oppidis ſuis: quibus præerat: ad Mediolanenſes defecit. At Guido Guido
primogenitus in fide uenetorum perſeuerans: poſt biennii tempus cum aliquid in agro & ber
parmenſi contra Ducem Mediolani moliretur. ipſe Dux ad contuenda illius cæpta: con trādus
tra Guidonem filium exercitum equitum & peditum grande Duce Ludouico Sfortia filii
tutore tranſmiſit. Quas ob res Guido iam rebellis & hoſtis effectus: uiribus ſuis diffi-
ſus: confeſtim non expectato prælio: cum ſexcentis peditibus (derelictis omnibus) in li-
gurum montibus una cum quæſtoribus uenetis ſe recepit.
¶ Quorum diſceſſu Rubeorum oppida omnia: partim ui: partim uoluntaria deditione:
in poteſtatem Ducis Mediolani deuenerunt: quorum duo munitiſſima ſanctus Secun- Rubeo
dus. & arx turris claræ fuere. At Guido filius omni uirtute & gloria inſignis: tamquam rum de
alter Iob beatiſſimus amiſſis omnibus: quibus imperabat: Extor a patria una cum uxo- ſtructio
re & filiis effectus: ad Venetos quorum amore & fide amiſerat confugit. A quibus & S. Secū
perbenigne cum magno ſtipendio exceptus eſt. Vt infra dum de eius obitu tracta- dus
bimus: latius enarrabimus.

1481 ¶ Ioannes Scanderbechi filius: cui propriuḿ nomen Alexander Caſtriotus erat: uir
quidem magnanimus: & uiribus admodum fortis: hoc eodem anno audita Mahume-
ti prædicti morte: & ipſe in Illyrico exercitu congregato: non longe a Croya prædictum
Bayſſetum Turchum paternam dictionem occupantem: cum ingenti hoſtium cæ-
de & ſtrage ſpoliauit.

¶ Bellum contra ferrarienſem Ducem.

6681 1482 ¶ Veneti hoc anno contra Herculem ferrariæ Ducem bellum ſumentes: quinque mil-
lia equitu3 & duodecim peditum millia: Duce Roberto Ranſeuerinate: ac aliis plurimis
Ducibus in agrum ferrarienſem hoſtiliter miſerunt. Quamobrem hinc bella inter her
culem Ducem: & Venetos initium ſumpſere. Cauſa huius belli ferunt: quod Dux uene bellū
torum ciuem: quem uicedominum appellare conſueuerunt. Conſiliorum ipſius princi- totius
pis antiquo inſtituto participem. excluſum ne dum curia: ſed toto etiam regno abege- italiæ
rat. Cæpto itaque bello. Dux mediolani: ut in coniuncta ratione & cauſa: principem ur-
binatem Ducem: cum maxima equitum peditumque manu in auxilium amici mittit:
Sicque tota italia ſtudia harum partium ſecuta in gemina ſcinditur.
¶ Hinc enim Neapolitanorum Rex: Dux mediolani: & florentini. Illinc Romanus pon
tifex. ueneti & Genuenſes facta ſocietate bella gerebant: quæ ut maiore detrimento ſui
gererent: non uno in loco: ne leuius unius membri damnum uideretur ſed diuiſis exer-
citibus: diuerſis regionibus italiam lacerabant.
¶ Rex enim Neapolitanus cum florentinorum manu per Alphonſum filium ſuum ro
manum agrum populabatur.
¶ Hinc pontifex ſuos exercitus oppoſuerat. ferraria autem contra robertum ueneti ex
ercitus Ducem. Dux Mediolani federicum Ducem cum ſua manu: & ferrarienſibus mi
litibus bella gerere iuſſerat. Erat & tertiū bellum contra rubeos in parmenſi agro: quod
Mediolanenſium exercitus ſub diuerſibus ducibus gerebat.
¶ Tanta rabies animos incenderat: ut dummodo iræ ſatiſfacerent: non uererentur
omnes pariter uires in diſcrimen: ac belli Aleam inicere. fertur enim Dux Medio
lani urbis ſub Ducibus federico mantuæ: & Gulielmo montiſſerrati Marchioni-
bus. Item Ioanne Bentiuolo domino bononienſi: equitum undecim millia & octingē

tos peditum octo milia in armis habuiſſe.His principibus ſuis exercitibus hoc modo
diſpoſitis:ueneti duce Roberto infra duos menſes policinum Rodigii & quæcunq; alia
oppida citra padum nullo quaſi obſiſtēte cœperunt:cum exercitus confederatorum:qui
in altera heridani ripa in præſidio erant laborantibus opem ferre nō poterāt: claſſis tñ
ueneta ab hoſtibꝰ fere tota difiecta fuit:ubi ad trecentas oīs generis naues confractas fu
iſſe ferṫ.Figarolū autem munitiſſimū ferrarienſis agri oppidum per menſem. Et eo
amplius iugiter expugnatum: ultimo iunii non ſine incruenta Victoria Veneti eti
am cœperunt : adepto autem figarolo poſt paucos cum ipſi ueneti traiectum padi per
uim temptare cœpiſſent ab hoſtibus prohibitus eſt.Quo in prælio duodecim uenetoꝝ
naues plurimis occiſis captæ fuerunt:a principio autem huius belli uſque ad mediū Au
guſti menſis in oppugnatione quammaxime figaroli ex uenetorum exercitu ſupra decē
milia:ex hoſtium uero quique milia ex corruptione aeris ualitudine contracta occubue
re.Ab initio etiam huius belli Alfonſus calabriæ dux:& cum ſex milibus equitum toti
demq; peditum aduerſus Romanum pontificem:qui ſe uenetis iunxerat uenit caſtraq;
ad quintum ab urbe lapidem metatus eſt:contra quem Robertus malateſta uenetorum
dux & Hyeronimus Riarius pontificis exercitus dux in acie procedentes:illum ſeptimo
& uigeſimo auguſti profligarunt:& plurimis captis in triumphi ſpecie ad pontificē oēs
uinctos perduxerunt:ſeptembri uero ſequenti menſe idem alfonſus calabriæ dux exerci
tu alio nihilominus reparato denuo cum.30.equitum cohortibus peditumq; duobꝰ mi
libus ex Neapoli aduerſus pontificem uenit:(& iam Roberto malateſta pro fluuio uen
tris defuncto)multa damna Romanis intulit.Præterea dum hæc a principio agerentur.
Conſtans ſſortia piſauri dominus florentinorum exercitus Imperator Tyfernum urbē
quam caſtelli ciuitatem appellamus hactenus a pontifice Romano poſſeſſam compræ
hendit:& ſuis florentinis ſubiecit: eo quoq; tempore ueneti claſſem magnam cōtra nea
politanum regem in Apuliam mittunt:& Brunduſium portum cum aliis quibuſdam
appræhendunt:& electis regiis militibus ſuis præſidiis munierunt. Dum item hæc age
rentur Rubei parmenſes & Guido torellus accepta a uenetis grandi pecunia ſtipendii
nomine duos qui neſtores uenetos quos prouiſores nominant:contra mediolanenſem
ſuum principem rebellarunt.Atque ita uniuerſa italia in tumultu & fragore bellorum
conſtituta:quid conſilii aut ſolatii acciperet ignorabat:ubiq; enim direptiones incendia
& uaſtationes:& oppreſſiones ne dum uirorum ſed & mulierum probra audiebaṫ : his
itaq; tumultibus(ut præmiſſum eſt)potentiſſima Rubeorum familia e ſedibus ſuis pul
ſa deſtructa fuit.Ibiletus autem fliſchus prothonotarius natione genuenſis cum Ducis
Mediolani ſtipendiis militaret:& in clara'abduæ ad tutandos fines ſui principis deſtina
tus fuiſſet:ipſe ſolita perfidia uſurus ſuffragia Rubeis contra fidem datam præſtitit:ꝗ
obrem proditione accuſatus in carceribus coniectus fuit.Vigeſſimo primo nouembris
eiuſdem anni ueneti ſuum exercitum ſub ferrariæ menibus in loco quem Barchum ap
pellant collocarunt:& ibidem ſuorum Signa ad terrorem fixerunt.Quibus mediolanē
ſium & ferrarienſium magni exercitus occurrerunt.Quapropter metu perculſi locum
deferentes ad loca tutiora regreſſi ſunt.Denique ueneti uictoriam ſperantes dum obſti
nacius bellum ferrariæ proſequerentur ſequenti anno.uidelicet.1483.pontifex Sixtꝰ plu
ra animaduertens mutato conſilio cum rege parthonopeo & aliis colligatis pacem & ſo
cietatem iniit:& ferociam uenetorum contunderet iunctis copiis mandauit:ut a ferra
rienſi pugna recederent:ac capta reſtituerent:alioquin & interdicto & excomunicatio
nibus ac armis omnium italorum eos mulctaret.At ueneti cum totius pene italiæ con
tra ſe conſenſum formidarent conſilium inierunt:ut mediolanēſi . Ducem cuius opes
formidabant inteſtino aliquo bello occuparent:ne iterim contra eos quippiam molire
tur:plurimos ſuorum ad defectionem multis pollicitationibus compulerunt . Quibus
auditis Alfonſos dux Herculis Sororius in tutellam ipſius Herculis cum quinquaginta
Equitum cohortibus & peditibus multis ferrariam præſto uenit.Et apud Cremonam
urbem cum omnibus confederatis & pontificis legato de bello contra uenetos gerēdo
habuit federibꝰ itaq; firmatis Alfonſus Argentam cū exercitu acceſſit:& cū hoſtibus di
micans uictoriam obtinuit.Qui in conflictu:ex uenetoꝝ exercitu mille & qngēti mili
tes partim ceſi partimq; capti fuerūt:& inter captiuos fuit aloyſius marcellus quæſtor.

Figarolū capiṫ

12. naues captæ

15. milia hoīū ex malignitate aeris īfra tres mē. pierunt

Dux calabriæ aduerſꝰ pontificem

Dux pfligatur

Cōſtās ſſortia typhernū capit

Brunduſium ueneti capiunt

Rubei rebellāt

Rubeorū finis

Ibiletus fliſcus capitur

Veneti ſua ſigna apd ferrariā colocārt

pōtifex uenetos deſerit

Veneti uero cum diuerſis in locis bellum ſibi gerendum animaduerterent:nec ſe pro numero hoſtium pares:aut copias:aut imperatores habere:Lorenæ Ducem ſtipendio conduxerunt:qui nono aprilis eiuſdem anni uenetias ueniens:mox eorum imperator cum magna pompa creatus eſt . Eodemque menſe & Mediolanenſium Dux.ioã. Galeatius & ipſe Marchionẽ mãtuanũ:quẽ ſibi generalẽ delegerat ĩperatorẽ militari ſceptro ac ducali uexillo donauit.Eo quoque menſe Alphonſus calaber Venetorum claſſem apud Bondenum oppidum ſtantem inuaſit:& multos interfecit & captiuauit. Quo in prælio Antonius Iuſtinianus ipſius claſſis præfectus captus fuit. Menſe maii Veneti ſæpius a pontifice Romano admoniti:ut Ferrariam Romano pontifici ſubiectam uexare deſiſterent.Cum in dies contumacius iuſſa ſua paruipenderent:interdicuntur. Demum cum Alphonſus calaber generalis totius ligæ imperator cum immenſo exercitu : primum ex Bergomenſi agro Brixienſique ac ueronenſi plurima loca & oppida uenetis: & ui & proditione ac uoluntaria deditione abſtuliſſet:inter quæ Aſolam celebre oppidum Brixienſis agri:quod marchioni mantuano conceſſit.Cum omnes undique ſe feſſos animaduerterent exhauſtis omnium erraris:& plurimis pricipibus illuſtriſſimis uiris : in quibus fuere federicus urbini Dux & Robertus : qui una die ambo defecerũt. federicuſque mantuanorum marchio:& alii pene innumerabiles præſtantiſſimi uiri die ſeptimo Auguſti.1484.apud brixiam urbem diuina opitulatione confecta eſt inter omnes perpetua pax:reſtitutis utrinque ablatis oppidis & terris alias ablatis:excepta certa pollicini Rodigii parte:quæ uenetis remanſit:poſt quintum uero huius ſanctiſſimæ pacis diem:qui fuit duodecimus menſis Auguſti.Sixtus quartus eius nominis pontifex diem obiit.

Dux Lorenæ Marchio mãtuanus

Claſſis ueneta capiẽ

Aſula capiẽ

Mors federici urbinis & Roberti malateſtæ

pax italiæ

Sixtus papa moriẽ

¶ Talis quidem belli ferrarienſis proceſſus & finis fuit.In quo certe tantæ fuerunt pecuniarum expenſæ:quæ præ multitudine ſupputari non poſſent.

1482 ¶ Guido feltrenſis federici illuſtris uiri ex Baptiſta Alexandri Sfortiæ piſauri principis filia uxore ſuſceptus:ſecundus urbini dux:hoc anno patre apud ferrariam defuncto Vrbinique in ſepulchris paternis honotificentiſſime ſepulto.quem eſſet ætatis annorum duodecim:quintodecimo calendas octobris:Ducalibus ĩſignibus exornatus:in urbino & Eugubio umbriæ prouinciæ urbibus ſub tutela:cum a principio Octauiani optimi & eruditiſſimi patrui ſui regnare cæpit:& regnauit uſque ad amiſſionem regni annis uno & uiginti.

¶ Vir profecto bonus:mitiſſimuſque atque perhumanus & litterarum tam diuinarum quam humanarum apprime eruditus ac ſtudioſiſſimus extitit ; & aliis plurimis uirtutibus exculcus eſt.Hic itaque propter pium cultum & iuſtum ſui populi regimen: pronamque in ſuos ſubditos dementiam;maximam omnium in ſe contraxit beniuolentiam:quam perpulchro:his nouiſſimis temporibus indicarunt argumento: qui omnes tamquam ueri fideles ; propter conſeruandum ei imperium ; ſeſe omnibus periculis expoſuerunt.

¶ Valentinus etenim Borgia Dux:Alexandri papæ ſexti(ut fertur) filius:cum flamminiam omnem ſibi ſubiugaſſet prouinciam:& Vmbriam regionem etiam ſubiicere conſtituiſſet.Ad hunc ſub ſpecie amicitiæ cum exercitu acceſſit. Sed ab amicis fraude depræhenſa:admonitus ab eiſdem mutata ueſte cum ruſtico habitu fugere monuerunt: eumque fugientem plurimi hoſtes inſecuti ſunt.

¶ At ualentinus comperto:quod fuga elapſus eſſet.Regnum eius ſine armis accepit. Illudque & magiſtratibus atque præſidiis ubique muniuit.Sed ciues ſui principis amore & pietate permoti:haud multo poſt pulſo nouo magiſtratu:hunc denuo reduxerunt. Verum ſtatim ſuis uiribus diſiſus:cum non poſſet ſe tueri:furori ceſſit : & regnum ab integro perdidit:& in quoddam caſtellum munitiſſimum ſe recepit. Atque ita in iſto Guidone Duce:uiro optimo omnis ferentanorum familia:ut uidere uideor ſuæ diuturnitatis finem in umbria italiæ prouincia habuit.Qui in urbino urbe & aliis ciuitatibus a Clemente pontifice eius nominis ſexto conſtituta:a primo Gallaſſo illuſtriſſimo uiro : qui regnare cæpit:in anno ſalutis noſtræ.1345.uſque in præſentem annum:qui eſt ſecundus ſupra milleſimum quingenteſimum:annis centum & quinquaginta ſeptem.

finẽ regni huius cõmemorat

q̃tũ regnauerit dicit

Hic itaque.N.cordatam mulierem franciſci Gonzagæ mantuani marchionis ſororem duxit uxorem. Ex qua nullam ſuſcepit prolem. Quæ iam diu præuidens futuram ſui ſtatus ruinam: collectis ſuis theſauris: & præcioſiora ſuppellectile ad fratrem confugit.

Vxor huiꝰ ad fratrē cōfugit

Spurius ē

Huius uicia pulchē cōmemorat

¶Pandulphus malateſta eius nominis tertius:Roberti malateſtæ illuſtriſſimi bellatoris ex pellice filius:hoc eodem anno & menſe atq; etiam die:patre ex profluuio uentris Romæ defuncto:ex ipſius teſtamento(Sixto quarto pontifice concedente)in Arriminēſi principatu adhuc adoleſcētulus ſuccedens:regnauit uſq; in anno ſuperiore quo expulſus fuit:qui eſt.1502.anuis.20.Hunc autem pater uir illuſtris atq; magnificus cum nullum ex helyſabeth uxore filia federici prædicti ducis urbini haberet filium:ex conceſſione Sixti quarti pontificis ſub nouercæ tutella ſucceſſorem ſibi couſtituit. Atq; eius protectionem ipſi Sixto pontifici & uenetis cōmendauit.Hic a principio ſub cura nouercæ ſatis modeſtus extitit:ſed ſui iuris factus:nullam iniquitatis ſpeciem prætermittere uiſus eſt.Et tāquam Auus Sigiſmundus omnia in urbe prophanauit.Nam non ſolum ciuibus ſuis furebatur:ſed & ſingulorum ſubſtantias diripiebat:atq; latrocinantibꝰ fauebat:& qui eam ob rem a decurionibus compræhendebatur:accepta pecunia relaxabat.Et propterea ſua in urbe & ditione hac de cauſa facinoroſorum creuit audacia.Vnde etiam qui in urbe tumultum excitabant:non modo non indignabatur:ſed etiam largitionibus ſe redimentes fauebat.Vnde & multa mala ſui cauſa in urbe ſurrexere: quæ hominem apud quoſcunque effecerunt infamem:ac ſemina futuræ ſuæ expulſiōis ſparſere.Nam tantis malis ſuos ciues attriuit:ut præ magnitudine malorum eius. Sigiſmundum auum ſuum uirum peſtiferum & infidum quaſi iuſtum hominem Arrimineuſes laudarent.Neque ſolum ciuium ſuorum bona diripiebat:ſed & forenſes tranſeūtes quadam effrenata rabie ſpoliabat.Erat quoq; ad miſerandum inflexibilis:unde & multi ſubditorum ſuorum:cum nequirent eius fatuitates ſuſtinere:ad alienos ſolos tranſtulere. Quibus malis permoti:ciues contra eum armata manu ſurrexerunt:& arcem uſque ſæpius perſecuti ſunt.Et hic tandem a Duce Valentino borgia domino Arrimini in anno ſalutis noſtræ.150.priuatus eſt. 1482

A mſe cōſtancia nomē acepit

Demetrio regi cōparatur

De eius uirtutibus

caſtellū & alia eius edificia

de pōpa nuptiaruȝ ſuaruȝ

camilla eius ſponſa

¶Conſtantius Sfortia piſaurienſis Romandiolæ ciuitatis regulus:hoc āuo auguſto mēſe cum in eadem urbe poſt patrem Alexandram undecim annis regnaſſet: febre ualida conſumptus:inteſtatus ſine legiptimis filiis uita exceſſit:ubi & in eadem urbe ſepultꝰ fuit.Hic itaq; Conſtantius Alexandro Sfortiæ imperatori fortiſſimo & ſtrenuo ex Cōſtācia uarranea uxore:muliere ſane pudiciſſima atq; cordata:genitus fuit.Quæ cum in effuſione illius defeciſſet:id Conſtantii nomen ab ipſa conſequi promeruit.Qui & ab ipſa ſua infantia uſq; ad uirilem ætatem:eidem patri ita ſemper obſequentiſſimus extitit:ut merito Demetrio Aſiæ Regi comparari poſſit.Nam & ipſe ſicut Demetrius idem Rex ſemper patrem magis ob ueram ſinceramq; beniuolentiam:q̄ ob potentiæ dignitatem metuebat atq; amabat:ac illi ſuo parenti amantiſſimo poſt exactam adoleſcentiam: ob amoris magnitudinem iu bellis pertractandis magno in periculis fuit adiumento:& in laboribus ſolacio:atque in uictoriis congratulatioui.Eam ob rem maximam gloriaȝ & honorem:ac generi ſuo immortalem acquiſiuit memoriam.Fuerat hic Conſtantius in primis ſtudio genitoris egregie litteris humanitatis eruditus:& bonis optimiſq; moribꝰ apprime inſtitutus.Factus deinde princeps:& dignitatem ſuam:& rempub.conſilio & armis:ac aliis fauoribus multis iuuare & augere curauit.Et ideo urbem ſuam & ædificiis aliiſque magnificētiis plurimis:ac uiris præclariſſimis illuſtrem celebremque plurimū effecit.Vnde & ad coercendos pyrrathas:ne urbem aliquando inuadere poſſent. Caſtellum ſuperbiſſimum in maris littore magna cum impenſa ædificauit.Et Burgum magnum dudum a patre inchoatum:ipſe mirifice compleuit:atque ipſius ædes ſuperbiſſimis impenſis in hanc formam:qua nunc cernitur:ipſe redegit.Ac ciues ad id faciendum ſuaſit.Erat enim præ omnibus ſplendidiſſimus princeps:quod quam maxime in nuptiis magnificētiſſime & lautiſſime ī traductiōe uxoris ſuæ celebratis oñdit:Nā cū camillā illuſtri marini martiāi filiā:ex regio aragonū regū gñe natā accepiſſet uxorē:eiꝰ nuptias tāto cum faſtu & apparatu atq; pompa celebrauit:ut xerſis regis cōuiuium diceres. 1483

Et ppea ex illis conuiuioꝝ:ab eruditis oratoribꝰ:cōfecta fuerūt opuſcula.Fuit itaq; cōſtantius hic:homo certe digniſſimꝰ.cuiꝰ qdē nois memoria pmanebat ſempiterna.eiꝰ āt pater Alexander ſfortia uir fuit omni armorum uirtute conſpicuus:qui ſuis præclariſſimis facinoribus ipſam piſaurienſem urbem a malateſtis principibus:partim uxoris dote:partim ſolutione acquiſiuit. Verum hic cum nullam maſculinam prolem ex ipſa Camilla uxore ſuſcepiſſet:moriens Ioannem notum paruulum filium a pontifice Romano legiptimatum ſub uxoris cura dimiſit ſucceſſorem. Quibus uidelicet camillæ uxori & dicto Ioanni ſpurio:Sixtus pontifex eius nominis quartus confirmauit. Ioannes autē prædictus:tum ſub nouerca ipſa:tum de per ſe:poſtmodum regnauit annis.19. At camilla nouerca:quoad regnum adminiſtrauit:ſpurium plurimis beneficiis adiuuit:& ſubditos ſuos ob amorem ſui præter iuſtitiam multis uexationibus attriuit:ſed cum ipſe notus adoleuiſſet:non ea quæ debebat nouercæ ipſi retribuit retributionis bona:quia ipſam non modo adminiſtratione priuauit:ſed urbem relinquere coegit. Ipſe autem Ioannes poſtmodum lucretiam Alexandri pontificis eius nominis ſex filias deſponſauit uxorem:quam nihilominus nimium mali rumoris credulus dimiſit. Quamobrem pontifex indignatione commotus:ipſum urbe priuauit:& armis etiam per ſuos duces ex urbe eiecit:& ipſam piſaurienſem urbem quam pater & auus ſuus Alexander ſfortia per ānos quinquaginta poſſederant:cum aliis Romandiolæ urbibus Regulis earum expulſis:Valentino Borgiæ ſuo nepoti ſeu filio poſſidendam conceſſit.

Alexā. huiꝰ patris cōmemorat geſta

Ioannes huiꝰ ſucceſſor notus camillā extorē; facit

1483 ¶ Alphonſus calabriæ dux:Ferdinandi Apuliæ Regis filius:hoc ipſo anno rebus cū pōtifice Sixto quarto compoſitis:ex Neapoli in ferrarienſi agro in ſubſidium Sororii ſui Herculis Ferrariæ ducis obſeſſi:cum exercitu contra uenetos perueniens:ab ipſo pontifice maximo imprimis:& a cæteris confœderatis principibus:uidelicet mediolanenſi duce.Florentinis.Bononienſibus.ferrarienſi & mantuano marchionibꝰ:aliiſq; plurimis colligatis Italiæ principibus uniuerſalis copiarum omnium imperator:uno conſenſu deſignatur. Qui huiuſmodi imperio ſuſcepto eueſtigio ingentes copias:tum equeſtres: tum pedeſtres conglobauit. Quibus congregatis uniuerſi principes apud cremonam conuenerunt & facto conuentu:& mente omnium:ut uenetos ab obſidione ferrarienſi dimouerent:in bergomenſem agrum primum duxit. Et captis ibidem multis caſtellis relicto ibidem in tutellam Alberto uicecomite cum quadringentis equitibus & trecentis peditibus. Reliquum exercitum tranſuadato olyo flumine in brixienſem agrū traduxit . cui ſtatim Antonius urbinas:qui prædicti Alphonſi ſtipendiis militabat:cum.800. Equitibus ſuperuenit. Colla deinde pythianus florentinorum nomine cum.900. Equitibus & peditibus.1000.poſt hos etiam reliqui confœderati ſuas copias contulerunt. Fedéricꝰ quoq; mantuanus.1300.equites:pedites mille. Franciſcus tollentinas cū uexillis Romani pontificis.1800. Equites perduxerunt. Ea quippe multitudine armorum calaber imperator formidabilis eſſe cæpit. Verum cum id bellum mediolanenſibus damnoſum & oneroſum admodum uideretur.cum exercitum aliquādiu per agros brixienſem & ueronenſem circumduxiſſet:tandem intercedentibus quibuſdam ex primariis mediolanenſibus pax poſt annum cum omnibus compoſita eſt:atq; ita ueneti ſoluta ferrarienſi obſidione & receptis caſtellis ſuis:pacem & legis pacis acceperunt. Quibus geſtis hic Alphōſus poſt annum cum bona probitatis laude in patriā rediit. Hunc itaq; Alphonſum hoc in loco pro more ſuſcepto illaudatum ſilentio præterire nequeo: quum res probabiles laude dignæ de eo adſint multæ. Qui licet res bellicas diu cum multorum damno & incomodo:& aduerſus ponti.Ro.Ethruſcoſq; omnes geſſerit:ac multas direptiōes(ut fit) permiſerit:ſalua tamen multorum pace:illum certe prudentiſſimum humaniſſimumq; ac amicorum ſtudioſiſſimum fuiſſe depræhendimus. Omittendo igitur multorum bellorum facinora:modo proſpera:modo aduerſa a ipſo geſta:hoc nihilominus præcipuū & memoria æterna dignum:opus quidem exemplificatiuum ſingulis annis faciebat:ut quadrageſimali tempore ſepoſitis bellicis rebus:ſe totum diuinis lectionibus:orationibus:prædicationibuſque:ac elemoſinis dabat. Et demum in cena domini plurimos chriſti pauperes:tāquam uerus chriſticola ad ſe conuocabat:& multis illorum pedes(non tā quam dux aut futurus rex aut nobilis)ſed ueluti religioſiſſimus domini noſtri ieſu chriſti ſeruulus & animi cum humilitate lauabat:ac prandio Regio eos refectos:cum ſingulis ueſtimentis atq; aliis munuſculis a ſe in pace dimittebat . Alia atque alia uirtutum

Albertꝰ uicecomes

antoniꝰ urbinas

colla pythianus

mantuanus marchio

Franciſ. tolētias

Eiꝰ uirtutes hic cōmemorat

pauperum pedes lauat:eoſq; reficit

opera a ſe geſta referebantur:quæ hominis religionem atq; dignitatem præ ſe ferunt:q̄
Ipolita alio loco ubi de ipſius regno dicetur narrabimus.Hic ipolitam illius quondā diuæ mu
huius lieris Blanchemariæ Medioſanenſium ducillæ filiam cariſſimam duxit uxorem:de qua
uxor in libro de claris mulieribus plura retulimus.Quæ quidem cum in omnibus fuerit mu
lier fecundiſſima:etiam tantæ uirtutis & ſanctimoniæ prædicabatur :ut ad ipſas uirtu-
tes ſuis exemplis & monitis hunc maritum ſuum perduxerit.

ℭ Renatus lothoringæ dux.Renati olim apuliæ regis ex filia nepos: cui ſuperioribus an
nis carolus burgondionum dux mlta damna atq; incomoda intulerat hoc anno a uene
tis ſollicitatus ſub ſpe regni apuliæ obtinendi:quod ſibi ex hereditate materna debebat:
uenetias ſub magni ſtipendii pollicitatione uenit:ubi & a Senatu ipſo maximo cum apa
ratu & gloria exceptus fuit:atq; ibidem federibus cum ipſis uenetis percuſſis : ſtatim in
Ferariā ferrarienſem agrum:& urbis oppugnationem cum exercitu cōceſſit:is etenim ſicut oliz
uadit Auus recuperandi apuliæ regni cupidus omnem induſtriam & uim poſiturus in ferra-
cū exer ria obtinenda uenetis policitus eſt. Verum ſuperueniente prædicto Alfonſo cum ma-
citu gnis exercitibus & uenetorum ac huius Renati uires ennarrauit ; Quamobrem cum ſi
bi uires deficere circunſpiceret:ac etiam infirmitatem ex malignitate aeris ferrarienſis
contraxiſſet eodem anno inglorius in patriam redit. Hic itaque Renatus habitus fuit.
Vir optimus & rerum diuinarum amator:ſicut & ſui anteceſſores uiri ſemper chriſtia
niſſimi.

℠ Zayllabus :ſeu zizimus Bayſſeti turcorum principis frater :quem Mahumetus pater 1483
teſtamento ſucceſſorem reliquerat:hoc āno apud Biſantium a fratre maiore prælio ſu-
perat[9] relicta turchia:ſolus quaſi præ timorem in Egyptum:deinde Rhodū ad magiſtrū
militum rhodiorum confugit.Vir certe maximæ uirtutis ac ſtrenuiſſimi ingenii.Apud
quem quum aliquod tempus incognitus ſubſtitiſſet:ueritus ipſe Rhodiorum Magiſter:
ne ob hoc turcus eidem bellum inferret:ipſo zizimo uolente & rogante in gallias ipm
ad carolum regem honorificentiſſime cuſtodiendum nauigio tranſmiſit; Quæ res poſt
modum cum torcho innotuiſſet.periucunde accepit. Statimq; legatum in galliis idem
Bayſſetus turchus pro reconciliatione fienda ad hunc zizimum & regem francorum
tranſmiſit.Idem autem legatus ex nomine ſui principis francorum pro taxa ſingu-
lorum annorum obtulit.xl.millia numum aureorum,dum hic uiueret .Verū quum ali
quod tempus eo modo in galliis permanſiſſet:iubente innocē.papa.Romam remiſſus ē.
Idq; pontifex ipſe feciſſe refferunt:ut turcos iam italiam ingreſſos: e finibus italicis co
erceret.Carolus autem eius nomini octauus francorum rex:dum romam in āno.1494.
potiundi parthonopei regni cum exercitu magno perueniſſet. Roma quondam rerum
domina ſibi ſubiugata:uerſus Neapolim diſceſſurus inuito Alexandro Sexto pontifice
hunc uirum ſtrenuiſſimum fortiſſimumque:ac ſapientiſſimum (ut omnia in turchos
Mors moliri uideretur)ſecum abduxit. Cuius cauſa pontifex idem ipſam pecuniarum quan
huius titatem quot annis accipiebat. Verum gallus rex:dum in regnum cum eodem perue-
hic fu- niſſet:lua indiligentia:hic uir illuſtriſſimus rheumatiſmo uitam finiuit cum magna cer
it te chriſtianorum iactura;

ℭ Viri diſciplinis excellentes.

Eremi ℭ Anſelmus Ethtuſcus ex oppido Montiſfalconi oriundus:noſtri ordinis Eremitarum
tarum diui Auguſtini generalis prior.Vir ſane memorabilis doctiſſimuſq;atq; moribus & ſā-
ctimonia præclarus.hac quidem tempeſtate:& legendo diſputando ac docendo magna
cum noſtræ religionis gloria clarus effulſit:ac quædam monimenta memoratu digniſ-
ſima(ut aiunt)ſcripto mandauit:quæ ob ſuperbiæ notam:dum uiueret in lucem prod:ſ
noluit.Quæ quidem a ſe edita opuſcula magnam hominis eruditionem præ ſe ferunt.
Ad generalatus autem ordinis dignitatem:inuitus & coactus in anno.1485.aſſumptus:
per.9 annos illd' adminiſtrauit.

Eremi ℭ Thomas Anglicus noſtri ordinis Eremitarum diui auguſtini profeſſus ſubtiliſſimus
tarum ſacrarum litterarum interpres & magiſter:& ipſe hæc noſtra tempora ſua mirabili eru-
ditione & doctrina reddidit clariſſima:quod ſua eloquentia non modo anglorum uerū
etiam & italorum plurimum illuſtrauit gymnaſia.Is etenim cum inter cætera tenaciſſi
mæ exiſteret memoriæ:atq; diuino efloreret ingenio. ipſa ſua icredibili memoria uelut
alter Eſdras hebræus Scoti opera adeo memoriæ ſibi cōmēdauerat;ut quamuis deprauа

to omnino ſorẽt:in lucem reuocare potuit. Verum cum ſacras litteras in patauino ginaſio cum magna auditorum frequentia doceret: rogatis a multis etiam illa emendatiſſima: & quaſi denuo edita:impreſſoribus obtulit imprimenda:hũc itaq; eruditiſſimũ hominem multos tractatus:& in dyaleticis & philoſophia:atq; theologia confeciſſe tradunt:quæ tamen uidere non merui. Eam ob doctrinæ magnitudinem ex Anglia in Italiam uocatus:apud patauium publico ſalario diu ſacram theologiam docuit.

Prædicato⁊

¶ Ioannes de capriolo patria tholoſanus ex ciuitate Ratinenſi oriundus ordinis prædicatorum profeſſus. Vir certe doctiſſimus:ut ipſius ſcripta teſtantur:uirtutis & ueritatis theologicæ amator:ad hæc uſq; tempora magna cum ſui ac ordinis laude peruenit:qui cum diu tholoſæ philoſophiam cæteraſq; diſciplinas:ac ipſam ſacram theologiam docuiſſet:& cunctos huiuſce diſciplinæ theologos elucubraſſet. & ipſe accenſus ad multorũ ſtudentium utilitatem ſuper quattuor ſententiarum libros:præ cæteris omnibus doctius certe atq; utilius:in quattuor perpulchris uoluminibus conſcripſit. Quæ ob eorum dignitatem mox ab impreſſoribus in lucem prodita fuerunt. In quibus profecto ſe doctiſſimum:& uirorum illuſtrium ſtudioſiſſimum oſtendit.

Carmelitaru⁊

¶ Ioannes Soreth:natione normanus:ordinis carmelitarum generalis prior: diuinarum ſcripturarum & philoſophiæ:aliarumq; diſciplinarum non mediocriter doctus:hac tempeſtate non ſolũ eruditione:ſed & uita ac conuerſatione clarus extitit. Cuius tanta fuit uitæ & diſciplinæ norma:ut ſui ordinis decus & gloria:ac unus reformator haberetur. Hic quum clariſſimi ingenii uir eſſet:multa comendanda ſcripſit opuſcula. De quibus extant ſubiecta. Et primo ſuper Sententias libros quattuor. Sermones uarii librum unũ In regula ſui ordinis librum unum. In eandem maius cõmentum librum unum:Scripſit & alia quædam. Sunt tamen qui dicant eum obiiſſe Andagauis in anno.1471.

Aſtronomus Cremonenſis:

¶ Baptiſta piaſius ciuis cremonenſis phiſicus:& Aſtronomus peritiſſimus:hac etiam tẽpeſtate:licet admodum ſenex:magnum doctrinæ ſplendorem: nedum ſuæ ciuitati: ſed toti italiæ attulit:ac nobilem familiam ſuam piaſiam perpetuis immortalibuſq; præconiis celebrandam reddidit:ita moribus etiam ſapientiam per omnes uitæ ſuæ gradus cõiunxit. Hic erſi omnes mathematicas diſciplinas apprime didiciſſet. Aſtronomiam tamẽ tanto ardore conquiſiuit:ut quod pene incredibile eſt:uelut alter diuus pater Auguſtinus nullo tradente ingenii ſui pertinacia didicerit:unde factum fuit:ut liberalibus artibus inſtructus a leonello ferrariæ principe ſuo in gymnaſio ferrarienſi:accitus ibidem non ſolum philoſophiam:ſed & Syderalem ſcientiam pauciſſimam:tunc incogniti octo annis cum magna auditorum frequentia docuerit. Quantum autem ibidem ſplendoris aſſecutus fuerit:plurimi maximi uiri:& potiſſimum pius papa: locupletiſſimi teſtes fuere. Huius autem præclariſſimi uiri intentio:poſt phyſicam in aſtronomia erat. In qua ſolus regnabat ueluti cicero in iudicus. Vnde nemo uerius firmioribuſq; rationibus futura:prænunciauit q̃ hic baptiſta:teſtantur hæc eius ſcripta :uenturas per ſingulos ãnos rerum uiciſcitudines præſignantia. Scripſit & Apollogiam:In qua Gyrardum Sablonetã Aſtronomum cremonenſem tuetur. Alia etiam opuſcula: & Epiſtolas atq; innumeros pene Sermones edidit:quæ omnia decorem:doctrinæ ſplẽdorem præ ſe ferunt. Obiit autem hic præſtantiſſimus Aſtronomus:nonagenarius prope leui morbo:anno ſalutis noſtræ.M.cccclxxxxii. Calendis februarii:ſepultus in tẽplo diui Auguſtini Cremõæ: Nicolaus autem Cremonenſis theologus & orator conſumatiſſimus ordinis noſtri in logica:huic præceptor fuit:in philoſophia uero habuit præceptorem apolinarem offreduʒ Cremonenſem omnium ſui ſæculi doctiſſimum philoſophum.

Nicolinꝰ ordinis theologus

¶ Theodorus Gazes græcus:patria theſalocinenſis philoſophus & rhetor ornatiſſimus atq; diſertiſſimus:latina græcaq; lingua eruditiſſimus Sixto quarto pontifice præſulante toti italiæ. docendo & traducendo atque componendo:& maxime Romæ floruit & obiit. Qui cum quædam opuſcula edidiſſet:multo plura e græco in latinum tranſtulit. Et ob id magno apud eundem Sixtum pontificem in præcio ſemper habitus fuit. Trãſtulit igitur hic eruditiſſimus & memoratu digniſſimus Theodorus. Ariſtotelis problemata:& libros eiuſdem de animalibus:& Theophraſtum de plantis. Ac quædã alia.

¶ Alanus de rupe patria germanus ordinis prædicatorum eruditus: ac Declamator peregregius:hiſdem temporibus non ſolum doctrina & declamandi gratia: ſed & uitæ ſanctimonia admodum clarus fuit. Et inter cætera beatæ uirginis Mariæ ſingulari deuotio

ne inſignitus.Cuius rei cauſa in laudem ipſius diuæ uirginis mariæ.Scripſit librum perpulchrum:quem Compendium pſalterii Mariani appellauit. Qui ſic incipit. Quia catholicæ ueritatis: plurimos item Sermones compoſuit. Atque quoddam Roſarium in Honorem beatæ uirginis inſtituit.Et quædam alia:quæ hominis deuotionem & ſanctimoniam præ ſe ferunt.

Muſic⁹ ¶ Conradus de zabernia natione theutonicus ſæcularis ſacerdos diuinarum ſcripturarum admodum eruditus & ſtudioſus muſicæque diſciplinæ præ cæteris excellens his temporibus in precio exiſtens quædam non ſpernenda ſcripſit opuſcula:quæ ingenii:ac doctrinæ ſuæ magnitudinem præ ſe ferunt. De quorum numero ſubiecta extant. Et primo de Monochordo librum unum.De modo bene cantandi librum unum.De fine collectarum librum unum.Incipit.Quamquam plærisq̃. item Sermones uarios librum unum.Et alia.

¶ Rudulphus de Gruningen:natione friſo philoſophus:& Rhetor: atque poeta omnium ſui temporis præſtantiſſimus hebrei græcique:ac latini ſermonis eruditiſſimus:ingenio celeberrimo:hac tempeſtate in Gymnaſio Heydelbergenſi:& docendo:& ſcribendo principatum obtinuit.Qui ex ingenii ſui magnitudine quædam excellentiſſima cōpoſuit opuſcula:quibus nomen ſuum poſteritati conſecrauit. De quibus ſubiecta feruntur.Et primo Dyalethica ſubtiliſſima:in libris tribus.De uita ſanctæ Annæ uerſu librum unum:Sermonum & Epiſtolarum item librum unum.Vitam inſuper Franciſci petrarchæ librum unum.Ex hebræo pſalterium tranſtulit: Ex græco autem quædam Platonis opera:Dyonißii denique Ariopagite opera traducere incipiens: morte impeditus fuit.Huius uiri præſtantiſſimi familiaris hermolaus barbarus patritius poſtea Aquilegienſi patriarcha fuit:& ſuo Sepulchro epitaphium ſcripſit digniſſimum. Cuius principium eſt:inuidia clauſerunt:hoc marmore fata rudulphum &c.

cartuſienſ.monachus ¶ Henricus item friſo ordinis carthuſienſium profeſſor: diuinarum humanarumque litterarum:ac pontificii iuris egregie doctus:ad hæc uſque tempora: admodum ſenex: cum magno ſanctimoniæ & litterarum omnigenum ſplendore peruenit. Qui præter monaſterii regimen honoribus plenum: ſcripſit opuſcula multa deuotione redolentia. E quibus iſta feruntur.Et primo.Cronicam ſui ordinis librum unum. De humilitate ſub forma orationis tractatum.i.Item de humilitate alium tractatum. De comendatione charitatis trac.i.Dialogum inter Ieſum & Mariā.De nouitiorum inſtructione: tracti.De conceptione beatæ uirginis Mariæ trac.i. Meditationes. De uita chriſti librum unum.De concordia Euangeliſtarum in paſſione domini librum unum.Hiſtoria de diuerſis ſanctis librum unum.Sermones plures librum unum. De multis ſanctis orationes multæ.Obiit autem fœliciter in anno ſalutis noſtræ.1487.

ſacerdos theologus ¶ Nicolaus theutonicus natione Maguntinus: ex comitatu ſpanhemenſi philoſophus ac theologus celeberrimus:ac declamator famoſus: hac tempeſtate in Gymnaſio Vienenſi theologiam doc[illegible]ns:non modo apud Scholares:ſed & apud Federicum imperatorem magnam ſuæ eruditionis laudem:ac mercedeȝ aſſecutus eſt.Vnde & ipſe plura magnæ doctrinæ edidit opuſcula. E quibus iſta feruntur. Et primo Queſtiones perpulchras ſententiarum libros quatuor.Sermones uarii:lib.2.Collationes & orationes multæ libruȝ unum.De conceptione beatæ uirginis Mariæ librum unum.Et alia permulta.moritur autem anno domini.1491.

canōic⁹ ſcī petri ¶ Petrus Scotus natione theutonicus: patria Argentinenſis canonicus ſancti petri ea in urbe litterarum humanarum:ac diuinarum necnon & utriuſque iuris famoſiſſimus interpres:atque philoſophus:& Rhetor: ac poeta conſumatiſſimus: necnon & uita: ac conuerſatione inſignis: atque præclarus: hoc tempore floruit. Et tam uerſu quam proſa:quædam elegantiſſima compoſuit opuſcula.Et primo: De ſanctis Io.baptiſta & Ioan.chryſoſtomo:ſcripſit delectabile opus Carmine elegiaco. Laudes Io.gerſon:librū unum.Epiſtolas elegantiſſimas:librum unum:carmina quoque plurima eleganti modulatione conſcripſit:quæ hominis ſanctimoniam perpulchre indicant.Obiitque ea in urbe Argentina:ſepultuſque ſua in eccleſia ſancti petri.1491.

mōach⁹ ſcī gulielmi ¶ Chriſtophorus perſona Romanus ſanctæ Balbinæ prior ordinis eremitarum ſancti Gulielmi eruditiſſimus:ac ſtudioſiſſimus uir græcæ latinæque linguæ peritiſſimus: quippe qui ab adoleſcentia in Græcia profectus:a præceptoribus græcis eruditus:ita egre-

gie inſtructus euaſit:ut græcus omnino diceretur:his temporibus cum ingenio admo-
dum ſubtilis eſſet.Origenem contra celſum philoſophum ad Sixtum pontificem in la
tinum uertit. Ser moneſque diui Ioannis chryſoſthomi morales quinque & uiginti ad
cardinalem Reuerendiſſimum ſaucti Marci latinos fecit.Athanaſii quoque Alexandri
ni quædam opuſcula:cum aliis quibuſdam latinis legenda contulit. Scripſit & ad diuer
ſos Epiſtolarum librum unum:atque alia quædam. Obiit denique Romæ ex peſte in
anno ſalutis noſtræ.1486.

❡Antonius Roſellus natione Ethruſcus:uir utique bonus:& multa prudētia apud om
nes exiſtimatus & iurium ciuilis:atque pontificii:ac aliarum bonarum litterarum plu Ciuilis
rimum decoratus:his temporibus poſtquam annis multis patauii magna cum gloria: doctor
ac auditorum frequentia ciuile docuiſſet ius : e uiuis cum magna litterarum iactura ſu-
blatus eſt.Qui cum egregie admodum doctus haberetur.De monarchia mundi. Deq;
poteſtate papæ multos eruditiſſimos edidit libros:ac quoſdam tractatus : ad ius ciuile
pertinentes poſt ſe ſcripto reliquit.

❡Benedictus capra:& ipſe Romani pontificiique iurium pleniſſime edoctus:ac rerum
antiquarum nouarumue ſcientia plurimum decoratus:homo ſane modeſtus:ac multa
manſuetudine inſignitus hac tempeſtate:poſtquam diu peruſii leges publico ſalario do Legiſta
cuiſſet:ibidem in Decretalibus egregios confecit commentarios:atque conſilia permul
ta ædidit:quæ hominis doctrinam præ ſe ferre uidentur.

❡Barbatia natione Siculus iurium ciuilis & pontificii conſultiſſimus: omnium plane legiſta
italorum hominum ſua in facultate ſine ulla contraditione facile princeps: hac noſtra magnꝰ
tempeſtate Bononiæ per mortem ſublatus fuit.Quod quātæ doctrinæ:quantæque & ſiculus
docendi:& legendi:ac conſulendi gratia prædictus fuerit:ipſa Bononienſis ciuitas:quæ
Studiorum mater nuncupatur:per annos plurimos: ſuo anno : & quidem permaximo
cenſu quamliberaliſſime ſibi collato conteſtata fuit .Eo etenim ab ipſo Bononiēſi ma
giſtratus multis præcibus fatigatus:per multa tempora:ſuo in Gymnaſio accuratiſſime
docens:palmam doctorum ſui ſæculi reportauit . Quod certe etiam exteri adoleſcen-
tes ex longinquis remotiſque nationibus: illo plurimi accedentes pro ipſius epotanda
doctrina:atque ſapientia uera:cum ab eo doctiſſimi euaderent : & doctrina : & uocibus
quibus poterant:miris laudibus:atque præconiis ubique conteſtabantur:ipſius quoque
fecundiſſimam:atque præſtantiſſimam ſapientiam Conciliorum multorum a ſe edito-
rum Codex optime demonſtrat.Qui & ab impreſſoribus in lucem proditus eſt.

❡Laurentium etiam calcaneum patria Brixienſem:nobilem uirum : egregium legum
doctorem Equitemque auratum ſuperiori Barbatiæ ea in facultate certe in inferiorem legiſta
Sixto quarto pontificante clarum extitiſſe conſtat . Qui tam excellentis extitit ingenii brixia
ac conſumatiſſimæ doctrinæ fuit:ut inter doctores ſui ſæculi omnimodam gloriam ꝑ nus
meruit:cuius quidem conſilia cūm Barbatia prædictus ſæpius legiſſet:miris cum laudi-
bus extulit.Is quoque:non ſolum ea in facultate:ſed & in hiſtoriarum cognitione: ac
ſacrarum litterarum ſubtilitate plurimum incumbebat.Nam & in ſua legum facultate
tam fecundiſſimus: uehementiſſimuſque ferebatur diſceptator : ut cauſas patrocinando
parem ſibi uſque non inueniebatur.Hic præter conſilia innumera diſperſa a ſe ædita eti
am libellum De commendatione ſtudiorum edidit.Aliumque de ſeptem peccatis capi-
talibus ſucco plenum.Item de conceptione beatæ uirginis auctoritatibus & ſententiis
plenum edidit.Atque alia quædam. Obiit autem tantus uir in carceribus in anno ſa-
lutis noſtræ.1478.

❡Franciſcus niger Sacerdos uenetus liberalium artium:ac philoſophiæ magiſter: poe-
ta & orator præclarus:hac tempeſtate inſignis exiſtens.Scripſit ingenii ſui uaria opuſcu pſbyter
la:quibus nomen ſuum immortalitati commendauit.E quibus extat opus permagnifi uenetꝰ
cum:magnis ſane attollendum laudibus ad leonardum bottam Equitem auratum Me
diolanenſem:Grammatica prænotatum in libris.14. cuius principium eſt. Ab Anneo
ſenecha litteris.Scripſit & librum Epiſtolarum.Et quædam alia.

❡Iacobus ſtralem theutonicus philoſophus & theologus celeberrimus:colonieſis gym theolo
naſii Doctor præſtantiſſimus:etiam his temporibus admodum ſenex eo in Gymnaſio gus ala
theologiam glorioſiſſime docens ſuæ eruditionis magnam apud omnes laudem com- manus

meruit.Qui ex magnitudine ſui ingenii multa præclara opuſcula:& lecturás:ac uarias
quæſtiones compoſuit.Et maxime in Apochalipſim Ioannis li.i.

Aſtro ¶Ioannes Alamanus in monte regio natus : philoſophus quidem & Aſtronomus ma
nomus ximus necnon & lingua græca:atque latina ſufficienter edoctus.Ac hac tempeſtate ob
alama Aſtronomiæ domum aliarumque mathematicarum diſciplinas ubique locorum & ma
nus xime Romæ maximo fuit in precio.Qui cum in hungaria perpulchrum calendarium
atque alia quædam in Aſtronomia magno cum labore compoſuiſſet: etiam quædá:&
quædam in theorica magiſtri Gerardi cremonenſis caſtigaſſet:a Mathia ipſius regionis
Rege glurioſiſſimo:ac Nuremburgenſibus ciuibus perpetuo donatus fuit ſtipendio.
Quem cum Sixtus quartus pontifex Romam ad emendandum paſchalem Dyonſii
compotum ad ſe uocaſſet : haud multo poſt cum maxima ſtudentium iactura ex pe-
ſte defecit.

rhetor ¶Ioannes britanicus:ex pallazollo Agri Brixienſis oppido oriundus:ingenio celebri uir
brixiā9 bunis diſciplinis perornatus:hac nuſtra ætate Brixiæ docendo & ſcribendo clarus exti
tit.Qui præter adoleſcentulorum innumerabilium doctrinam oneribus plenam:ad mul
torum eruditionem & conſolatiunem cōmentarios peregregios in perſium uolatera-
num:poetam quidem obſcuriſſimum:tanta diligentia & induſtria conſcripſit. Vt uates
ipſe nunc luce clarior habeatur.Alios inſuper commentarios : & eoſdem ornatiſſimos
in Statii papinii Achilleyda:tanta cum eruditione interpretatus eſtiut in his nihil am-
plius deſiderari poſſet. Scripſit etiam in Ouidii Metha.non minore induſtria quam ip-
ſum poſcebat opus.Alia quoque adhuc uiuens cum ſit uir induſtrius & eruditiſſimus
quottidie conficere dicitur:quæ indies in lucē educuntur.Eas ob res & alias ipſius uir-
tutes a Brixianis ciuibus multo habetur in precio.

ordinis ¶Angelus de clauaſio:oppido nobiliſſimo pedemontanæ regionis ciſalpinæ galliæ or-
minoꝝ dinis minorum profeſſus generaliſque uicarius obſeruantium ciſmontium:hac tempe-
ſtate non modo incredibili omnium diuinorum Dogmatum eruditione conſpicuus &
diuini Sermonis declamator ardentiſſimus:atque famoſus:ſed & quadam humilitate:
& ſanctimonia clariſſimus effulſit.Qui licet ordinem ſuum obſeruantiuꝫ citramontes
per plures annos uerbo & exemplo digne & laudabiliter maximo cum labore direxerit
nihilominus cum diuini prope ingenii exiſteret uir ut merito re & nomine dici poſſit
Angelus.opus certe digniſſimum edidit:quod a ſe Summam angelicam nuncupauit.In
qua certe quid ad perfectum cuiuſcumque intelligentia deficiat neſcio ibidem contra-
ctus omnes pleniſſime habentur:interrogatorium pulcherrimum & habetur enuclea
tum ibidem quoque & matrimonia & Cenſuræ:atque Reſtitutiones omnes perfectiſſi
me inueniuntur. Omnes & docti & indocti in ea certe depaſci, poſſunt.Scripſit præte-
rea ad eandem ſummam additiones pulchras libro uno.Sermones inſuper prædicabiles
doctos compoſuit.Atque alia quædam.Obiit autem uir omni præconio dignus:non ſi
ne magna ſanctitatis opinione: in Oppido cunii ſuo in conuentu:in anno ſalutis.149.

ordinis ¶Michael de Mediolano præfati ordinis minoruꝫ profeſſus & Declamator diuini uer
minoꝝ bi nobiliſſimus:ac tanquam alter apoſtolus paulus concionator præclarus hac tempe-
ſtate in tota italia nominatiſſimus fuit.Qui cum ſtudioſiſſimus haberetur:& ipſe ex in
genii ſui magnitudine:ad multorum utilitatem ſcripſit non ſpernenda Sermonum opu
ſcula:uidelicet De tempore Sermones plurimos li.i.De ſanctis librum unum.De Aduē
tu li.i.De penitentia per totam quadrageſimam li.i.Item Sermones de peccatis lib.i.De
decem præceptis ſermones li.i.Et quædam alia.Moritur autem in lauda lumbardiæ ur-
be ſuo in monaſterio anno ſalutis noſtræ.14.

phus ¶Marſilius Ficinus philoſophus & ſacerdos florentinus ingenii eminentiſſimi & pro-
platoni pe diuini uir:utriuſque linguæ eruditiſſimus:ac multarum ſcientiarum locupletiſſimus
cus Doctor:homo ſane memorabilis moribus:uidelicet & ſanctimonia inſignis:ac inter pla
tonicos doctores facile princeps:hac noſtra tempeſtate floret & multa præclara opuſcu
la ſcripto mandauit. Quibus excellentiam ſuæ permaximæ eruditionis immortalitati
cōmendauit.De quibus ſubiecta feruntur.Et primo theologiam norabilem libro uno
uerſa in edidit.Item de intellectu & intelligentia li.i.In conuiuium platonis li.i. Epiſtolarum li
latinū bros plures.E græco autem multa in latinum tranſtulit:uidelicet platonis libros ſeptē

& triginta:qui antea neque apud græcos facile inueniebantur. Eoſque ad coſmum pe
trumque eius filium:atque laurentium illuſtres Mediceos florentinos dedicauit.Sed ne
que eo labore permaximo contentus fuit:quin & ipſius platonis mentem:partim argu
mentis:partimque breuibus cōmentariis explicare temptauit. Deinde & Mercurium
Trimegiſtum:De poteſtate & ſapiētia dei: librumque Zenocratis platonici. De morte
ad eundem petrum medicem:Speuſippi alcinoi & pythagoræ etiam opuſcula tranſtulit.
Etiam ipſius Alcinoi platonici de doctrina platonis uertit.Alia etiam plura eum uertiſ
ſe ferunt mihi incognita.

¶Ioannes & Gentilis germanus Bellini:patria Veneti.atque Andreas mantinea:patauí- Picto-
nus:necnon alii plurimi pictores nobiliſſimi:his temporibus non modo in italia:ſed(ut res
ita dixerim)uniuerſum chriſtianum:atque turcorum orbem:ſuo inaudito pingendi mo egregii
do illuſtrare uidentur. Quibus tanta certe pingendi gratia collata eſt. Vt cum Apelle: apelles
zeuſe:pollicrate:phida:& praxitelle antiquis magnis pictoribus merito comparari poſ zenſis
ſint.Hos enim pictores celebres plurimi eruditiſſimi uiri: qui eorum picturas aſpexe- policra
runt magnis efferuntur præconiis.Horum aūt maxime fratrum Io.& Gentilis uirtus tes phi
cum iam annis multis ad aures Mahumeti turcorum principis perueniſſet:deſiderio ui das &
dendi eos fragrans:ad Senatum uenetum ſupplex ſcripſit:ut uel unum ipſorum Conſtā prax i
tinopolim tranſmitteret.Ad quem tandem Gentilis minimus frater accedens: ut ipſius telle s
peritiam tentare poſſet:poſt plurimas & incredibiles eius picturas: atque alia prope in-
numerabilia ipſum depingere fecit.Denique ut omnis induſtria magis:ac magis experi
retur:ſe ipſum in propria forma reduci coegit: cuius quidem imaginem ſibi ſimillimā
cum imperator turcus conſpexiſſet:admiratus uiri uirtutem:dixit illum cunctos picto
res qui unquam fuere excellere.Et propterea confeſtim in beniuolentiæ: & largitatis
inditium:ipſum ſuum familiarem conſtituens:& comitem palatinum & Equitem au-
ratum creauit:& a ſe laudatum cum celebri priuilegio:ac donis multis in patriam remi
ſit:ubi & ab ipſo Senatu cum multo hyllaritatis uultu exceptus eſt.Nec tamen prædicti
celeberrimi pictores nominati primi fuere:qui antiquam pingendi artem reſtituerunt.
Cum a centum annis citra magnos pictores fuiſſe:ex eorum picturis conſpicimus.An-
te enim centum:& trecentos annos:cum non in italia inueniebatur:qui terſum lucidūq;
que antiquum ſermonem haberet.Sic & pingendi ſculpendique arti acciderat. Nam ſi
ducentorum trecentorumque annorum picturas quis intuetur:inuenitur non hominū
ſed monſtruoſorum portentorumque facies.

6683 1484 Nnocentius papa eius nominis octauus:patria Genuenſis patre Aaron Cybo- papa .224.
I rum mediocri familia:ſed honorata natus Ioannes baptiſta antea uocatus poſt
Sixtum pontificem ex cardinali præſbytero ſanctæ Ciciliæ: hoc anno idibus
Auguſti pontifex creatus:ſedit annis.7.& menſi.xi. Hic inter cæteros cardinales cum
pauperior humiliorque:ac humanior certe haberetur:propter ipſius humanitatem at-
que manſuetudinem pontificium munus aſſequi meruit.Ferebatur etiam in rebus ge
rendis prudentiſſimum:& magnanimem:atque conſtantem:eo quod Senis & alibi lega
tionis officia peroptime functus fuiſſet: & magnam ſui regiminis & prudentiæ patri-
bus ſpem præſtitiſſet.Ego pontificem iſtum duꝫ cardinalis eſſet noui:& aliquando alo
cutus fui.Et ut animaduertere potui nihil tam graue tamque arduum: quod is ſtatim
non intelligeret.Animus illi rectus & magnus uidebatur non ſolum quæ præſentia ſo eiꝰ ido
rent diſponere:ſed & longe futura præmeditari. Erat in eo clara facundia: multæque lē & uir
in ore eius uidebantur faceciæ:multuſque lepos nunquam elatus: nec iracundus uiſus tutes
fuit.Factus deinde pontifex:ut erat uir optimus eccleſiam Dei pro poſſe in pace conti- dicit
nere conſtituit:Et merito quidem Innocentius fuit appellatus:quia & ſanctimonia: &
innocentia:& animi magnitudine cum quouis optimo pontifice conferri potuiſſet re-
rum diuinarum maxime appetentiſſimus:munificuſque.& quammaxime in pauperes:
ut ueros decet pontifices.Nihil erat quod illi melius pace comuni uideretur: cum eius
omnia conſilia quietis forent.Nec tamen bellum diſſuadebat cum pro tutella eccleſia-
ſticæ dictionis ſuſcipiendum foret.Sed arma non propter uictoriam; neque propter iu

iuriam uindicandam ſumenda dicebat:ſed propter pacem obtinendam.finem uero bel-
li rapinam aut glor iam:ſed quietem eſſe debere.Huius itaque pontificatus per duos an
nos infœlix plurimum extitit:& multorum bellorum plenus.Et quod a principio mul
ta cum inſtancia:ab omnibus potentatibus experioit:difficilime tandem obtinuit.Qui-
boſcumq; enim oratoribus a principio:ad preſtandam eidem ex more obedientiam ad
ſe uenientibus:ſommopere pacem & concordiam poſtulabat.Armaque omnibus depo-
nere præcipiebat:ſed inimic⁹ homo(ut bonis eios deſideriis obſiſteret)haud multo poſt
Vrſini in langorem maximum eum perduxerit:& ſtatiȝ inter urſinos & Columnẽſes orbis pri
& colũ mores magnum diſſidium excitauit.Diu etenim inter ipſas potentiſſimas familias im
nenſes mortale intercefferat odium:quod oiuente Sixto pontifice ſopitum eſſe uidebatur.Sed
inimici eo pontifice defuncto .Columnenſes contra urſinos arma ſumpſere:& multis eos inco
modis affecere:ac uniuerſam urbem perturbauere.Quaſobres multis ſceleratis & dam
natis:in ipſa urbe:& extra:licentia peccandi conceſſa fuit:quæ res cum aliis permultis
maximom animi dolorem pontifici optimo inflixit:indeque pro eccleſiæ libertate: &
ipſius ſubditorum tuitione:uidelicet Aquillæ urbis aliarum urbiom & procerum: ma-
contra gnum bellum(licet inuitus)contra Ferdinandum Apuliæ regem ſuſcepit:& Robertum
regem Sanſeuerinatem maxima cum impenſa contra ipſom Ducem conduxit.Sed poſt uarias
bellum depopulationes:& uaſtationes:atque incendia:tandem rogatus pacem cum omnibus fa
cõditio cere ooluit:ea ſcilicet lege:ut Rex ipſe tributum Eccleſiæ quod ſingulis annis pendere:
nes pa- conſueuerat:quodque Sixtus pontifex relaxauerat:de cætero pontificibus Ro. integre
cis cuȝ perſolueret.Vtque Regni proceribus contra ipſom ferdinandum Regem erectis:omni
rege no ipſe Rex parceret.Atque illum iureiurando aſtrinxit:ne deinceps contra pontificem
Ro.arma moueret.Et pace conficienda:etiam Diſſidia urſinorum :& collumnenſium
compoſuit.Quibus ex rebus: magnam ſuæ oirtutis & conſtantiæ laudem reportauit:
bucha- his ex ſententia benegeſtis:etiam Bucallinum Oſini principem ſeu tyramnum:qui con
linus tra Eccleſiam rebellauerat:& ad turcum defecerat: debellauit ac expugnaoit:illumque
oſini tandem captum:uinctum ad ludouicum ſfortiam Mediolanum tranſmiſit.Et oppidum
prĩceps ſibi & Eccleſiæ ſubiiecit.Multa denique hic optimus pontifex: & circha pontificiam
dignitatem:remque pu.chriſtianam:necnon & amicorum uti litatem facere decreuerat:
ſed ob temporis breuitatem:ſuamque infirmitatem:ac bellorum & Epidemiæ pertur-
bationem:non adimplere modo:ſed nec incipere potuit.Hic cardinales in toto ſuo põ
tificatu creauit:quos inter(ot alios miſſos faciam)Antoniotus pallauicinus uir profe-
is.helio cto religioſiſſimos optimus unos fuit:hic poſt beneficium ſanitatis adeptum:Heliopol
poldus dum olim Auſtriæ Ducem:iam diu defunctum: ob crebra ipſius miracula enarrata in
uene ſanctorum confeſſorum numero rogatus agregauit. Venetoſque ab interdicto eccleſia-
tos ab- ſtico & cenſura in eos a ſuo prædeceſſore fulminata liberauit & abſoluit: & eoſdem ſi-
ſoluit bi confederatos & amicos effecit.Beneficus equidem quoad potuit:& circa Deum in
eccleſiã primis:amicoſque pro uiribus ſemper fuit.Nam poſt corporis ſanitatem: inter cætera
argẽreã pro gratiarum actione monaſterio noſtro & eccleſiæ ſanctæ Mariæ de populo argen-
obtulit team Eccleſiam miro artificio elaboratam : cum magna cleri populique Romani fre-
filii quen a ipſemet propriis manibus ſuper altare obtulit.Atque alia quibuſdam eccleſiis
huius aliiſque locis piis munera condonauit.Suis autem parentibus & agnatis aliquod benefi
cii ſignom(niſi Franciſco & Theodorinæ filiis)oſtendere minime potuit.Ante enim põ
tificatum & cardinalatum(ſicut & diuus pater Auguſtinus)dum in muneribus eſſet: du
os ex damnato coytu ſuſceperat filios:uidelicet Franciſcum filium & Theodorinaȝ fœ
minam:quibus nimio afficiebatur amore:ambos eniȝ pro uirili ſua enitebatur magnos
efficere.Vnde in primis filiam honorato & illuſtri uiro matrimonio cum ingenti dote
collocauit:Franciſco autem filio dilectiſſimo illuſtris laurentii Medicei florentini fili-
am coniugem dedit.Eidemq; dum moriretur maximos Theſaoros de conſenſu cardi-
naliom dimiſit:quos nihilominus ipſe dum adhuc pontifex pater ſuperuiueret: furtim
abſtulit:& florentiam ad patrem medicem Sororium tranſmiſit.Fuit itaque hic digniſ-
ſimus pontifex omnibus uirtutibus:quæ in pontifice maximo requiruntur:decoratus
ſanctitate:uidelicet & iuſtitia:atque prudentia:quippe qui propria uirtute:& nõ aliquo
fauore:nec fortuna:ex humili loco ad id faſtigium euectus fuit.Tanta enim huius põ-

tificis fuit gloria:ut nullius laude creſcat nulliuſue uituperatione decreſcat. Nec plura
de eius laude ob ingenii mei exiguitatem refferenda cenſeo. Denique relicto apud om-
nes chriſtianos ſui deſiderio moritur ; & apud ſanctum petrum magna funeris pom-
pa ſepellitur.

1484 ¶Ioanneſfranciſcus gonzaga eius nominis ſecundus:quartus mantuanorum Marchio:
hoc ipſo anno menſe Iulio:Federico patre defuncto:eidem in regno ſuccedens:regnauit
uſque in pñs.annis quaſi.19.Hic namque illuſtris princeps.ſicut proauo ſuo ioannifrã
ciſco in nomine ſucceſſit:ita & quodam mirabili præſagio in oĩbus ſubſequi uiſus eſt.
Ipſe in primis patri in anno ætatis ſuæ quintodecimo ſucceſſit.ſic & iſte in decimo octa
uo.Ille ab ipſa ſua iuuentute ob reȝ ſuam tuendam ſe propugnatorem ſtrenuum contra
potentiſſimos inimicos exhibuit ita & hic:& quam ma xime in Aſtiludio . cæteriſque
corporis uiribus ſua in adoleſcentia aduerſus exercitatiſſimos milites uictoriæ palmam
atque triumphum reportauit:ipſe præterea magnificentiſſimus & munificentiſſimu s
habebatur.nec hic profecto ab ipſis.Auitis uirtutibus degenerare uidetur.Ille & pietatis
& chriſtianæ religionis amatur & obſeruator plurimum ferebatur ſic iſte:cum ingentes
elymoſinas quottidie ex condicto pau peribus elargiatur:atque ecclesias dei & templa
quottidie ex more ſolicitet:& dei uerba curioſe & attente audiat:Ille denique diuum pa
trem Auguſtinum eccleſiæ doctorem præcipuo excollebat affectu:illumque ſui in ne-
ceſſitatibus præcatorem implorabat:Et hic non modo ipſius ueſtigia imitari uidetur:
& religionem ipſius diui Aug uſtini miro affectu & fauoribus ; aliiſque beneficiis ſua
in urbe Mantuana proſequitur.Quarto igitur ſui principatus anno de menſe Maii hic
inuictiſſimus princeps dum multis hactenus annis ferme trigintaocto continuis ipſe
ſuique maiores ſub ducibus Mediolanenſibus ſtipendia meruiſſent:ad ſtipendia ueneto
rum maxima cum gloria tranſiuit:Apud quos per annos.10.imperatoria dignitate fun Ad ue-
ctus icredibilia in præliis confecit faccinora & ipſa quidem præclariſſima:Et primo cõ netos
tra C arolum eius nomini octauum francorum & Neapolitanorum Regem : in Agro trãſiuit
parmenſi apud tharrum fluuium:Reuertebatur enim idem rex a captiuitate regni Apu
liæ tum ingenti præda:diuitiiſque multis Regio exercitu commitatus in Galias pro- cũ gal-
fecturus.At hic ex Senatus uenetorum mandato:cum Rhodolpho patruo:& innumera lis pu
bilibus exercitibus obuiam Regi factus:atrox & aſperum bellum cum eodem per ho- gnat
ram commiſit.In quo certe ſi ſui milites ordinem datum ſeruaſſent & Regem ipſum ca- barbo-
ptiuum:habuiſſet ; & uniuerſum eius exercitum p roſligaſſet.In ea namque pugna hic nus
franciſcus non ſolum imperatoris:ſed & militis officium egit.In feſto enim pilo ſuo cõ miola-
curſu multos hoſtes confodit:ac Agmen perturbauit:& ad interiora agminis cum mul nenſis
ta cede penetrauit:& niſi eidem equus confoſus fuiſſet:gallorum aciem in magno di- prĩceps
ſcrimine poſuiſſet:uerum mutato equo rurſus in aciem proſiliens etiam multos prin- uitelli⁹
cipes cæpit inter quos fuerunt Barbonus magnus baſtardus regiæ ſtirpis: & Miolenſis
princeps:ac.F.uitellus necnon & alii plures nobiles milites:quos ſecum Mantuam ca
ptiuos tandem perduxit.

¶Carolus autem comparata eius magnanimitate & fortitudine eum poſtmodum mi-
ris extulit præconiis. Aiunt eum Triulcio dixiſſe. Tu præfectum caſtrorum iuuenem
puerumue fore & ſine diſciplina militari prædicaſti:ſed malus puer mihi uiſus ẽ.Quod
ſi in plano pugnare contigiſſet longe peſſimus certe fuiſſet.Eas ob res:ipſe Gallorum
Rex:eum poſtmodum incredibili affectione dilexit:& multis muneribus donatus fu- rex
it.Et per ſe:ſuoſque nuncios magnis oblatis ſtipendiis a fide uenetorum auocare tem- mar-
ptauit.At iſte ſe ueneto Senatui:quam acceptiſſimum eſſe reſpondit: militiæque fidem chionẽ
acceptis condictionibus tanquam fabricius fidelis Romanus ſeruaturum. Suam dein- laudat
de animi magnitudinem:atque uirtutem in Apuliæ regno ab ipſis Gallis occupato:mi- mar-
ra uirtute demonſtrauit. Nam eo poſt annum a Senatu in auxilium Regis Ferandini: chio fi
cum exercitu miſſus.Eos tandem magnis præliis & ipſis quidem atrociſſimis uicit & e dẽ ob-
regno eiecit & exterminauit.Regnumque ipſum pacatum ipſi ferandino regni conſu- ſeruat
brino reſtituit.De quibus bellis optime confectis magnos triumphos reportauit. Neq̃
enim hoc in loco omnes res geſtas de hoc inuictiſſimo imperatore ſerio ennarrare poſ
ſum maxime cum a uiris probatiſſimis: & uerſu: & proſa tractata ſint. Alia:atque alia

Torq̄tus romanus Manilius Fabric. Ro. Beatrix uxor

hic præclariſſimus imperator nunc uſque confecit facinora:quæ ſingula ennarrare operoſiſſimum foret.Ipſum certe ſine iiuria:& corporis robore animique magnanimitate: atq3 inconcuſſa fide cum Torquato inſigni patritio R o.qui gallorum exercitum ex tarpea eiecerat:& eorum caſtra ſpoliauerat.Et.M.popilio qui Gallos ſua ingenti uirtute debellauit:& eorum caſtris direptis:exercitum ſpoliis opulentum cum gloria Romam duxit atque de ipſis gallis triumphauit atque fabricio inſigni romanorum conſuli fideliſſimo.De quo pyrrhus rex dixiſſe fertur.Ille eſt fabricius qui difficilios ab honeſtate quā Sol a ſuo curſu auerti poſſet.Hic beatricem magni illius Herculis ferrariæ Ducis filia3 duxit uxorem:ex qua in præſens uſque:duos ſuſcepit liberos : marem uidelicet & fœminam.

Margarita puela uxor

¶Carolus eius nominis octauus francorum Rex:hoc anno Aloyſio patre rege uita functo:in regnum paternum ſuccedens:regnauit annis quattuordecim.Sunt qui dicant patrem ſuperiore anno quarta & uigeſima die Auguſti defeciſſe:& hunc undecim annoꝝ ſucceſſorem reliquiſſe.Hic in primis ex paterna auitaque ſtirpe:homuncio fuit longa quidem facie:ſed læta:exiliſque tibiis:ſed ingenti uirtute & regio animo uir:ac regnandi ab ipſa ſua infantia admodum cupidus.qui cum regnare cœpiſſet.duodeci ætatis erat annorum & ad annos uſque decem & octo:ſub gubernatoribus regnum adminiſtrauit. Quo in tempore Margaritam infantulam Maximiliani Romanorum regis filiam deſponſauit uxorem.Quarto autem regni ſui anno:ut erat ingentis animi Rex: ualidiſſimum exercitum in picardiam & britaniam contra eundem ſocerum ſuum maximilianum miſit:contraque Duces aurilienſem & britanenſem atque alios regni proceres: q regni adminiſtrandi cupidine ducti:haud multo ante ab eo defecerant.Qua etiam cauſa & plures alios defectores in uincula coniecerat.Sequenti deinde anno innouato exercitu cōtra ſocerum ſuum maximilianum tunc flandriæ & barbanciæ frixiæque regem necnon & franciſcum britaniæ ducem mouit:ſed paulo poſt maximiliano ipſo ſocero a Burgenſibus capto:nihil actum eſt. Verum cum franciſcus britaniæ Dux:Aurilienſe3 ducem:Orengeque principem ſuos ſubditos barones ſuas in partes aſciuiſſet:ſuum imperatorem Iacobum Galeoti contra eundem Britaniæ ducem cum magna manu miſit. Qui & maximo prælio diu & acriter inter ſe decertarunt.Quo quidem in conflictu:ex utraque parte ad ſex hominum milia fuerunt cæſa:inter quos:& ipſe iacobus dux: licet uictor cæſus occubuit.Britaniæ autem dux dum ſe profligatum uideret:ne in hoſtium manus deueniret:fugaſſe eripuit.Aurilianenſis uero & Orenge principes capti:& ad Regem perducti:eueſtigio Aurilienſem Ducem nomine Carolum:per centurionem decapitari mandauit.Quo mortuo:pax confeſtim ſubſecuta eſt.Fuerunt in franciſci exercitu milia militum ferme triginta.Regis uero huius quinquaginta milia . Aiunt quidam Franciſcum Ducem ea clade tantum concupiſſe animi dolorem:quod diu ſuperuiuere non potuerit.Moriens itaque Anam nubilem uirginem:unicam filiam habuit regni heredem:quam filiam haud multo poſt Maximilianus Romanorum rex:cum ſpe regni ſibi matrimonio copulauit.Quæ res cum carolo huic innotuiſſet:mox Nantem primariam regni urbem potentiſſimam per proditionem recepit:quam idem maximilianꝰ nouus ſponſus egre pertulit.Et conuocato patre reliquiſque germaniæ principibus conſultare cœpit quonam modo ipſam urbem a Carolo reciperent.At carolus aſtucia uſurus:eodem anno:decembrio menſe ipſam Anam iam ipſi maximiliano deſtinatam t ſed nondum carnali copula cognitam una cum omni regno accepit & duxit uxorem:qua3 ſtatim celebratis nuptiis carnali copula cognouit:relicta Margarita prima ſponſa:qua3 (ut prædiximus)admodum puellam intercedentibus flandriæ populis iam multis ante annis deſponſauerat:peneſque tenuerat.Remiſit igitur uirginem patri penitus intactam honorificentiſſimeque donatam:magna auri gemmarumque ui.Atque ita per præſentes nuptias Carolus iſte totum britaniæ regnum ſibi firmauit.Eā enim ob cauſam magnos exercitus contra Anglos diu tenuit.Demum omnibus in occidente regibus:ac pricipibus pacatis etiam omnes totius Europæ principes ſibi iūgere propoſuit.& alios cōdonatis ciuitatibus alioſque pecunia conciliauit.quoſdam uero redimendæ reipublicæ chriſtianæ ſpe ſtabiliuit:& inter cæteros Heluetios & Cymbros ferociſſimas gentes cer 1484 6683

Bella eius eo memorat

Iacobꝰ regis dux

Carolū huius regis patrem decapitare fecit

Ana ducis filia

Nantes ciuitas capitur

rex Anam ducit uxore3

ta fide confirmauit:qui omnes iureiurando fœdera cum ipſo iniere. Et ipſe ut erat animo calidus:ut fidem ſuis conatibus faceret ſimulata religione bellum contra turchos parare ubique uulgauit. Maximæ inimicitiæ inter Ludouicum ſfortiam tum mediolani gubernatorem & Alphonſum Apuliæ regem Sororii de imperio mediolanenſe subortæ erant. quod idem Ludouicus gubernator Ioanni Galeatio Duci nepoti:& alphonſi genero regnum cedere nolebat.

¶ At Iudouicus aſtutiſſimus uir cum urgeri ſe animaduerteret : cum carolo iſto regnorum cupido egit:& promiſſis & precibus.ut apuliæ regnum:quod ſibi hereditario iure debebatur:uendicaret. Carolus itaque rex regnandi deſiderio cupidus.cui quottidie etiam herebant lateri continui regulorum ex Neapolitano regno proſcripti lamentationes:& plebeus totius regni fauor:& condinones ludouici ſfortiæ oblatæ in italiam tā dem cum pacato exercitu & quidem magno deſcendit:primumque in Aſtenſem urbeȝ aliquandiu ſubſtitit.

¶ Ibidemque rerum ordine firmato per Ethruriam exercitum traducere decreuit. Cūque inde diſceſſiſſet:Ticinum uerſus maturauit:& ad languentem ducem mediolani cō ſobrinum uiſitatum ſe recepit. Deinde uerſus florentiam proficiſcens , petrus medices reipublicæ florentinæ moderator eidem occurrit:& Sarzanam oppidum rei florentinæ ianuam primum libera manu tradidit. Deinde petram ſanctam:portumque piſanum & piſam urbem inſignem ſuæ dictioni ſuppoſuit.cui rex gratias egit:& piſanam urbē mox libertate donauit.

¶ Et de poſt Lucam ſe recepit:ubi & a Ciuibus illis moleſtiſſimis honorificentiſſime ſuſceptus fuit.paſtoque affluentiſſime omni exercitu.poſtera die florentiam uerſus maturauit. Vbi quæ geſta a petro medice fuerant intellecta:ipſe petrus confeſtim a populo florentino patriæ hoſtis adiudicatus eſt.

¶ Quamobrem urbem pellitur:& eius bona ſubaſtantur. Interea ad Regem oratores dantur:qui ipſum in urbe comitentur:quo intrante uniuerſa ciuitas blandita eſt. Acceptis autem a florentiuis centum milibus aureis:mox inde Senam aduolauit. Vnde & ab ipſis ciuibus decem pondo auri exigens:Romam conceſſit : & a ſummo pontifice Alexandro comiter tandem exceptus eſt:& in Edibus ſancti marci hoſpitatus eſt . Galli autem quum nonnulla inhoneſta in urbe exercere cæpiſſet. Romani indignati plures trucidarunt:& multo plures Tyberis quam gladius interemit.

¶ Tandem omnia inter pontificem & Regem compoſita:fœdus inter ſe inierunt. Et ut rex cautior fieret pontificis filium Valentinum pro obſide petiit:& accepit. Rebuſque ita compoſitis:rex cum bona pontificis uenia ad bellum deſtinatum acceſſit . Vbi mox campania in deditionem accepta.montem fortinum & caſtellum regi prælio adortus:illud ferro & igne funditus ſolo complanauit:quantam ibidem crudelitatem excreuerit:nemo certe explicare poſſet.

¶ His crudeliter peractis maximum terrorem in uniuerſo regno incuſſit. Verum cum capuam alias ciuitates paruo negocio in deditionem Gallus accepiſſet:ad urbem Regiam munitiſſimam peruenit:illamque cum regii milites:& ipſe Alphonſus & eius filius Ferdinandus timore perculſi deſeruiſſent:ad francum tandem defecit. Iam enim parthonopeum militem de diuidendis rebus cura inuaſerat. Nolæ & Capuæ equorum greges ſtabulabantur. Studium fuit militiæ maioribus omnis raptum iri. Et ſic relicta ciuitate. Alii nolam:alii capuam ſe receperunt.

¶ At ferdinandus nouus Rex militiæ expers:cum pauculo exercitu flens capuam uerſus feſtinauit:nec capuani eum minime admiſſum fecerunt: Alphonſus autem Rex naue oneraria cum ſuis diuitiis honuſta Trinacriam adnauigauit. Reliqua fili & fortunæ reliquit:Ferdinandus & ipſe mox cum ſuis ad Iſcham inſulam trepidus & mœſtus traiicit. Ouans igit̄ carolus rex militari more ac imperatorio ordine ciuitatem:die prima ianuarii:ā̄ni ſalutis noſtræ.1495. Itaq; carolus in diebus tredeci uniuerſum apuliæ regnuȝ a tarēto Salernū uſq; ad italiæ extrēa miro ſucceſſu ſibi uēdicauit. Quibuſdā maritimis urbibus exceptis. Quæ in fide ferandini Regis ſemper permanſerunt. Aderat tunc pau

Primaȝ uxoreȝ patri remitit Britaniæ regnum obtinet Italicuȝ bellum coarare incipit Rex aſtem intrat Ducem mediolani iuſtus firmuȝ uiſitat Sarzanam portum piſanuȝ piſa libera fit lucam uadit petrus medices expellitur rex Romā intrat galli trucidātur carolus urbem recipit Alfonſus fugit ſic & filius poſt euȝ temp⁹ quo regnum accepit

paulus triuiſa nᵘlegatus

lus Triulſanus uenetus legatus. Qui in hæc quæ ſcripta ſunt. Dum hic Bergomi præturam ageret poſtea retulit: qui taotarum rerum magnitudine attonitus extitit Regem: uidelicet iuuenem annotum uigintiquartuor: tam magna in paruo quaſi momento confeciſſe. Rege igitur ſæpiuſcule ciuitate cum omnium beniuolentia ciuitate Neapoli illuſtrata. Tandem populum pro concione habuit. Quem in hæc uerba aloqutus eſt.

Oratio regis ad neapolitanos

¶Non ueni ad uos o Neapolitani ciues quo rem ueſtram diſſipem aut euertam: ſed ut augeam & honeſtem. Vt primum deo uiuenti gratias habeo qui me tantu munere donauit & decurauit ut ſine ullo genere belli rex Neapolitanus ſim & dicar: uobiſq; plurimum debeo: qui tyramno pulſu regem ueſtrum ultro ſuſcepiſtis: & credo uos ĩ ſentẽtia ſic permanſuros, ut ſine milite & præſidio regis francorum non ſolum ciutas, ſed omne regnum tuebitur: & q̄ deeſt propediem noſtrum erit. Qualis fuerit Alphõſus rex iſte ueſter: docuit eius regẽ exitus priamus rex ætate maturus hectore orbatus tanto hoſte circundatus: quo ciuibus auxilio foret ciuitatem ilionem non deſeruit. Vit iſte alphonſus hoſtem aſpernatur: & fugit. Et quo dementiam ſuam magis: magiſque oſtendat intra fana ſe continet: non quo deo: ſed quo uentri deſeruiat: tantum inter me & ipſum intereſt: quantum inter deum & demonem: damnat Alfonſus gallum: quod regium fecerit nihil. Et ſi ſolum regnum Neapolitanum ab iuſenſiſſimo tyramno occupatum nunc liberatum eſt: non ne facinus dignum rege? Si miſeri & extores rebus ſuis reſtituti ſunt: non ne magnanimi regis fuit? forte cogitabat Alfonſus: regia eſſe: quæ ipſe operabatur: uidelicet ſanguinem bibere: aurum ſcitire: iniuſte occidere: pro arbitratu fallere: ſemper mentiri: inimicis blandiri: inter conuiuas ſfortia ennerare: geſta recenſere. Sed credite uiri Neapolitani regii mores ab Alfonſo penitus diſtabant. Regum enim proprium eſt: parcere: donare: fidem ſeruare: amicos extollere: ciuitates augere: ciues ditare: iuſticiã ſouere: uirtute delectari: & cum bonis eſſe. Hæc quidem regia ſunt. O ciues quantum deo debetis: qui uos tanta liberauit ſeruitute. Tunc quidem Serui: nunc liberi: qua libertate omnes uos & ciuitatem hanc hodie dono: legibus ueſtris uiuire: libera & immunis ciuitas eſt.

priamᵘ rex ilii

Hic finis orationis

Vt finem dictis fecit carolus rex: populus omnis: clamore ſublato: francum: Vt Regem ſalutauit & adorauit: his peractis Romam nuncios miſit. qui regni titulum rogarent: pontifex uero negocium in aliud rempus diſtulit: & oratores uacuos remiſit. Sꝫ ueritus regiam indignationem: cum Regibus imprimis Romano hiſpano: & Ducibᵘ ueneto & ſfortiano: ac eorum confederatis: federa mox percuſſit. Quod quidem geſtum cum Carolo huic regi nunciatum eſt. Et ſi rem diſſimulaſſe uiſus eſt: tamen quodaꝫ cordis dolore premebatur. Verebatur etenim dum pluribus intenderetur ad neutrum ſufficere. Et tunc de profectione ad patriam cogitare cœpit: ante quam montes niue obſeruerentur: ita ut gallis: neque italia ingredi: neque egredi facultas eſſet. Et ne ludouicus ſfortia. Qui iam ab ipſo rege deſierat: tranſeuntibus impedimento eſſet. Actum eſt. Vt Dux Aurilianenſis bellum ipſi ludouico moueret. Dumque ibi bella geruntur: ex neapoli Rex ſoluit. Relictis qui regnum cuſtodirent. Vt regium autem aduentum pontifex Alexander Romanos præſenſit urbe exceſſit: & ad urbem ueterem ſe recepit: interea nouaria p proditionẽ ad Orilianenſem defecit: quæ res ſfortiano magno fuit doloris atque incomodo: interim rex Romam ingreſſus: receſſum pontificis indoluit. Biduoq; ibidem exacto ſoluit: & intereundum Toſcanellam umbriæ ciuitatem galli ſolo equarunt: incolis omnibus trucidatis. Cumque pontremulum nobile Ethruriæ Caſtellum perueniſſent: & montium aſpera rex pertranſiſſet: magno tam hominum quam Equoꝝ incomodo: parmam uerſus maturauit. Apud quam exercitus maximus confederatorũ ſe eũ expectans ſedebat. Rex ſuum exercitum ad fur nouũ ruſculũ: in colle conſtitutuꝫ locauit: cui a leua Tarrᵘ fluuius eſt. Rex hoſtiũ multitudine pculſus oratores confederatis dedit: qui regẽ ad patriã ſecuꝝ ire permiterent. rñſũ fuit: armis uiam ſibi aperiendã fore. At Rex animo minime fractus militem ad conctionem conuocat dicens.

dux Aurilianus contra ludouicũ

pũtif. ugit

nouaria amittit

Toſcanella ſolo equatur

oratio Regis

¶Non meæ temeritatis fuit uiri fortiſſimi. Hanc tam grandem uelle agredi: ni uirtᵘ ueſtra ad hæc me hortata fuiſſet: ac fides ſfortiana: quæ ſi in hoĩe pmãſiſſet: haud pugnaremᵘ: ſed cũ pfidoruꝫ natura plus malignitate quam uirtute gaudeat pugnãdo enitendum eſt: ut ipſam ſuperemus. Nam facilius erit uincere q̃ incipere: miles mercenariᵘ eſt

potius timore quam amore pugnat:& ideo non eſt quod timeatis. Maiores noſtri pugnando orbem peragrarunt:& ex hoſtium manibus trophæa reportarūt magna. Et nos ex turba hac imbelli:inglorii abibimus? Videte per deos:quid uobis offeratur:quæ uobis timorem incutere debent. Rememoramini obſecro o milites:qui ſitis: quū proprium Gallorum ſit fortia pati & agere. Et uere gallo glorioſius eſt oppetere quam capi: Hi quos uideris multitudini confidunt:& nos uirtute gaudebimus. Si uictor gallus euaſerit. Gallo omnis italia patebit:ſi uictus gallia arridet:quæ uidelicet:ſuos penares intrepide tuebitur. Res noſtræ in tuto ſunt. Non ſint uobis curæ:uxores:filii:neque parentes. ſola pugnandi uos cura capiat. Si autem alia mens uobis eſt:regem ueſtrum palanté uel captiuum fieri:re ueſtra ſalua:quod multis declarate. Vt finem dictis rex fecit. Omnes rati parum muneris & emolumenti regi eſſe:corpora tantum fore:exponere etiam animas ipſas deuouere. Illicoque ſublato clamore:bellum hoſti indicauere. Imperator autem italus:cui per exploratorem omnia nota erant:exercitum ad pugnandum ordinauit. Et primo quidem peditum phalanges inſtituit:quos ſequebantur umbones & clypeati:demum miles armatus ſuo ordine ſubſecutus eſt. Et in quattuor cornua diuiſus eſt exercitus uenetus:primum Bernardinus Bracius:ſecundum Raynucius freneſius:tertium Rodolphus Gonzaga:quartum franciſcus mantuæ marchio. Sfortianus autem illo die pugnare non debuit. francus uero e regione omnia proſpectans:omnem ſuum exercitum in duo cornua diuiſit:utrinque ſuo belli ſigno dato:omnia ad pugnam parantur. francus ordine & milite italo perculſus:ſtatuit id arte uincere:quod uiribus ſuperare diſidebat. Vnde & impedimenta quadraginta præmiſit:quæ ut ita effuſe uagari uiſa ſunt:ratus eſt miles italus:ea beneficio longo fieri:quæ dolo & aſtu fiebant: loco motus:& omni ordine turbato:ad ea diripienda agmenatim ſe contulit. Senſim inter Epyrothas & peditum pugna inita eſt:& in ſe ipſos arma uertunt:ſeque confundunt & trucidant. Ita ut breui horrula ſupra mille deſiderati credantur. Hoc uidens francus: ut Itala caſtra pededentim laceſcerent:effecit.

Diſpoſitio exercitꝰ italorum

Bernardinus Bracius taynucius freneſius Matichio

Vide deceptionē francorum

ℭ Ad hūc primum tumultum imperator italus bernardinum bracium cum cornu ſuo immiſit:qui cum reſiſtere non poſſet:uulneribus ſepteȝ acceptis fugatus eſt:cornu eius penitus cæſo. Deinde prælium excepere Rodolphus Gonzaga & Raynuctus freneſius: qui & ipſi cum impetum ſuſtinere non poſſent:uulneribus cōfodi & occidi potius maluere quam inglorii recedere. poſtremo imperator & Carolus Rex collatis ſignis manus conſeruere. Et ſi gallo uictoria creditur:non tamen incruenta.

pugna hic incipit

ℭ Ad illud tandem uentum eſt:ut ſine cantu unuſque exercitus in caſtra ſe recepit. Hæc autem pugna memorabilis acta fuit tertio idus iulias:anni.1495. Ea qui in pugna quinque milia hominum cæſa creduntur. quorum corpora plurima tam italorum quam gallorum ſemiſepulta:alia a canibus:alia a lupis:tracta dilaniata & comeſta ſunt:extra etiā locum pugnæ multa inuenta fuerūt interfecta.

rodolphuſ occiditur

numerꝰ cæſoruȝ ea in pugna

ℭ Ex deſideratis italis:clari hi fuerunt. Imprimis illuſtris Rodolphus gonzaga. Raynucius freneſius. Galeatius & Gerardus de Goregio. Guido Gōzaga:& Bernardinus de ſancto uitale. Ex captiuis italis nemo:ex gallis autem quinque pricipes. Ipſa quidem pugna per horam protracta fuit. In loco uero pugnæ confectæ cædis:parmenſes ciues Arā memoriam deo uiuo dedicarunt. Eodem die ferdinandus iam deſignatus Rex fauore populi Neapolim urbem & cæpit. Arcibus in manibus gallorum remanentibus:quæ res:urbis excidium pene fuit.

Viri clari in bello cæſi

pugna per horam dicit̄ duraſſe

ℭ Carolus itaque hic demum incolumis(licet cum multo rerum ſuarum icomodo)ubi Nouariam applicuit:& milite & comeatu quo potuit firmauit:mulieres: Senes:pueros: ualitudinarios:& inermes miſſos fecit. Tandem per caduceatores maxime Herculem ferrariæ Ducem Lodouici Sforciæ Socerum:Regiſque amiciſſimum. pax inter hūc Carolum & maurum(quibuſdam conditionibus)firmata fuit. His ex ſententia geſtis:carolus in gallia diu deſideratus & expectatus:cum magno ſui nominis præconio reuerſus eſt. Vbi biennii tempus ſuperuixit. Quid autem illo in tempore geſſerit:non conſtat. Neminem equidem me legiſſe ex legibus gallis fateor:a magno Hugone citra: qui aut in bellis conficiendis:& regnis adipiſcendis:aut animi magnanimitate:clementiaque: & maxime pietate huic paruulo regi ſit præferendus. Nemo unq̄ ipſoꝝ regū Italiā itrare

regnuȝ regi aufertur

nouaria reſtituitur

auſus eſt.De eo equidem dicere auſim.quid uirgilium de Octauiano dixiſſe crediderim,
Magnas in exiguo regnabat corpore uirtus:Huius eteniꝫ uictoriarum incredibilis fa-
ma:uniuerſam Europam uſque ad Aſiam timore & admiratione profecto cōcuſſit. Vn
de & Baſietus turcorum imperator de bello cogitare cæpit.Fuit hic excellētiſſimus rex
in omnibus miris laudibus certe comendandus præter ꝙ nimium circa mulieres uene
rea trahebatur intemperantia:quo quidem uitio debilitatus ualitudinarius factus in ui

Vigiti annorū ætatis erat quādo moritur

gesimo ætatis ſue anno diem obiit.Fertur a fide dignus.ꝙ in conflictu & pugna Tarri
fluminis ab Italis militibus inter ditiſſima eius ſpolia ipſā præda:inuentus fuit liber:in
quo mulierum uariæ formæ ſub diuerſis habitibus:& ætate:ex naturali depictæ erant.
prout libido in quaque urbe & loco:ac ueſanus amor eum trahebat:eas memoriæ gra-
tia pictas hoc modo ſecum deferebat.Moriens itaque hic Carolus ultimus ex ſemine
magni hugonis regis nullis ex ſe penitus relictis filiis:regnum tranſiuit ad Aurelianos.

Vide libellum fœminarum regis

Ac ſic magni Hugonis regis genus:ſuæ diuturnitatis in hoc Carolo finem hūit:ſicut &
Caroli magni reges in Hugone cognomento caputio finem habuerunt. Qui hugo re-
gnare cæpit in anno ſalutis noſtræ.992.Cuius ſucceſſores regnarūt annis.506. Sub re-
gibus uigintitribus.

Quor reges fuerā a principio, uſq nunc

Maria huius uxor

Laudes huius

℃Bonifacius paleologus montiſſerrati Marchio:hoc quoque anno.Gulielmo eius fra-
tre ſine uirili prole defuncto:& ex quatuor fratribus ultimus ſuperſtes & admodum ſe 1484
nex fratri in regnum paternum ſuccedens:regnauit annis.℃Vir quidē perhumanus ma
gnificentiſſimuſque.Qui cunctis diebus uitæ ſuæ arma cum multa probitatis ſuæ lau
de tractauit.Hic cum tandem uxore:ex paleologis græcis a turco pulſis.Mariam nomi-
ne adoleſcentulam certe formoſam & cordatam:ex ea tādem filium ſuſcæpit:cui & Gu
lielmi nomen impoſuit:alium etiam genuit.pro quibus maxima exultatio ī toto regno
habita fuit.Fuit itaque hic regius Marchio omni laude mirifica inſignitus: ut pote reli
gione:pietate:iuſticia:clementia:animi magnitudine:gratiſſimoque conſilio:ac magna
in ſummis abeundis negociis fortitudine atq; conſtantia: de eius bonitate atq; pietate
circa xp̄i pauperes cum quouis principe contendere potuiſſet.

Pollicinum uenetis

℃Pax perneceſſaria:hoc anno menſe iulio inter uenetos & omnes italiæ principes &
potentatus procuratione multorum illuſtrium mediolanenſium confecta eſt : pro qua
maximus ignis in tota Italia excitatus extinctus eſt:in ipſa ſiquidem pace Sancitum fu
it:ut unicuiq; quod ſuum fuerat ablatum reſtitueretur:policino Rodigii cum ſuis oppi
dis excepto:quod quidem pollicinum uenetis iam tertio permiſſum eſt.

℃Peſtis etiam ſæuiſſima in tota ferme italia hoc āno fuit.Quæ ex Roma:uenetia:tar-
uiſio:patauio:Mediolano:papia:laudaq; urbibus: ubi plurimum deſæuit:infinita prope
hominum milia abſumpſit:& quammaxime ueneriis deſæuiēs:plurimos Senatores & ip
ſorum principem Io.mocenicum extinxit.
℃Marcus barbadico quintus & ſeptuageſimus uenetiarum dux:hoc āno tertiodecimo 1485 6684
calendas ex procuratore ſancti marci Ioanni Mocenico ſuffectus: ducauit men.quaſi.9.
Breuis qdē hui⁹ pricipat⁹ ſꝫ īgēs ei⁹ gloria fuit.Cū eſſet uir phumanus & multarū reꝝ
experientia doctus.Qui principatu ſuſcepto ſecundum philoſophi documentum in
rebus gerendis ſe uirum oſtendit.Quia in omnibus ſe prudentiſſimum iuſtiſſimumque

Vide in gentes hoīs uirtutes

ac certe piientiſſimum pro poſſe omnibus ſe exhibuit.Nam iprimis(ut bonuꝫ decet pri
cipem)rem chriſtianam & eccleſiæ catholicæ præcepta excoluit & obſeruauit.Remq;
pu.ſuam in pace conſeruauit.Et ipſam uenetā ciuitatem ſuam rei frumentariæ ac aliaꝫ
rerum:quoad uixit ferraciſſimam effecit:atq; ſuos conciues uno ordine ſemper habere
uoluit:aliud quoq; præcipuum præconium hic diuus princeps de ſe oſtendere uoluit:q
non principibus modo mundialibus:ſed uiris ſanctiſſimis conuenit:quia ea in dignita-
te ſemper tam prudentiſſimum ſe exhibuit. Vt nullius iniuriæ antea ſuſceptæ.unquaꝫ
memor eſſe uoluerit:ymo ſi quos habuit aduerſarios.Etiam quadam animi ſui nobili-
tate & uirtute eiſdem pepercit : Atque ipſos excoluit & erexit . At beneficiis & di-
gnitatibus exornauit . Quæ quidem Res.non hominis humani:ſed diuinæ uirtutis cen
ſetur.Alia atque alia uirtutum opera de Marco iſto principe refferunt: pro quib⁹ tantā

ab omni populo comparauit gratiam atque beniuolentiam: ut ipſo tandem chri-
ſtianiſſime & religioſiſſime deficiente ab omnibus tamquam comuni parente orba-
tus collachrymaretur. Quo mortuo: cum ingenti pompa & populorum frequentia:
apud ſanctam mariam de charitate ſepellitur.

6685 1486 ¶ Auguſtinus barbadico prædicti principis germanus: ſextus & ſeptuageſimus uenetoꝝ
Dux: & ipſe quarto calendas ſeptembris: in feſto diui patris Auguſtini hoc anno eidem
Germano ſuffectus: ducauit annis quindecim: & diebus tribus & uiginti. Hic quum pri
mum principem ſe declaratum didiciſſet: ac pronam in ſe populi beniuolentiam ob me
moriam optimi ducis germani ſui perpenderet: e ueſtigio populum exhortaturus in altū
conſcendit: & ſuaui oratione ac perhumana omnibus bono animo eſſe dixit: quia nun-
quam fratri ſuo Germano in omnibus: & quammaxime iuſticia: pietate: & humanitate
haberent inferiorem: quod ſi facta dictis reſpondiſſent: profecto nulla de eo tam aper-
ta fuiſſet obtrectatio. Inter hunc & germanum tanta fuit diſparitas: quanta inter Titū
& Domitianum fratres extitit. Qui licet fuerit eo in principatu accuratæ diligentiæ: &
laudabilis memoriæ: facundiæque optimæ: tamen adeo iracundus extitit: ut uix recon-
ciliari poterat. Eratque acer & nimis ſibi arrogans. Cupidus & auarus: ſuperbia quoque Vicia
tumidus: & denique paupertati inclemens. Vnde populus fere omnibus fuit obnoxius. huius
Cum nec ubertati multum neque quieti reipub. (prout germanus fecerat) animum intē recitat
deret. Qui ethica febre pene conſumptus: mortem ſibi fere ab omnibus affectabatur.
Cumque Reſpub. (ſuo quaſi defectu) ſatis detrimenti paſſa: uariis periclis: detrimentiſue
& tam terreſtribus quam maritimis uexata foret: atque in dies uexaretur a Turcorum
rabie & potentia. Ita ut lepantum: Modonum: Coronum: & Dirachium ſibi neceſſarias Vrbes
urbes & alia loca plurima pariter amiſerit. Etſi etiam ipſo imperante uenereæ inſulæ re amiſſæ
gni cypri: plurimorumque locorum: digniſſimarumque urbium Cremonæ: uidelicet: & Vrbes
Apuliæ regni multarum ciuitatum in italia permagnifice eius auxerit imperium. Pla- captæ
cuit tamen ipſi paucis ante ſui obitum dies: animos omnium (ut creditur) reconciliandi
gratia: Ducatum ipſum renunciare: Quæ quidem a patribus non fuit admiſſa. Hic ta-
men ſicut & Domicianus Auguſtus multas leges & eaſdem bonas condidit. Et prio mu Leges
nera in ſenatu amplificans: quadraginta uiros tertios addidit. Imperatoribus ſtatuas pu huius
blicare cœpit. palacium publicum ſancti Marci miro & incredibili ornamento: interius cōme-
& exterius iureiurando ſuo ductu exornatum fuit. Suo denique conſilio & armis: rabi- morat
es gallorum in Apuliæ Regno domita fuit.
¶ Obiit demum ſuæ ætatis anno octuageſimoprimo. Cuius corpus magna pompa in
baſilica charitatis: ſicut & fratris ſepellitur: in aurato tumulo a ſe ſtructo. Fuit autem
hic Auguſtinus barbatꝰ uenuſtiſſimæ formæ: & graui præſentia uir: ſed terribili aſpectu.
Cuius quanta per eum male fuerint pertractata facinora. Conſulto ſenatu omnibus fe Eius er
re ſuffragiis tanta equidem emendationibus multipliciter omnino reprobata extite- rata co
runt. Aut improbari arbitribus non amplius ab urbe condita electis cenſoribus data rigi iuſ-
fuere. ſa ſunt
¶ Florentini hoc anno Genuenſibus magnum bellum inferunt. In quo quidē bello: poſt
multa utriuſq; damna: inter cæteros Antonius de Martiano florentinorum ſtrenuus im Antoni
perator occiſus eſt. Deinde florentini per annum bellum continuantes. Nicolaum urſi- us mar
num comitem pictiliani ſui exercitus Ducem conſtituentes in die reſurrectionis domi- tianus
ni genuenſium exercitum: qui Sarzauellum oppidum obſidebat: magna ui agrediens ob occidit
ſidionem ſoluere compulit: qua uictoria poſt menſem etiam genuenſibus Sarzanam ur Sarza-
bem diu oppugnatam abſtulerunt. na a flo
1486 ¶ Petrus uermes natione ueronenſis: urbis Bobii: Viqueriæ: multorumque aliorum op rentinis
pidorum digniſſimus princeps & dominus: hoc anno decima ſeptima die octobris nul- capitur
lis ex ſe relictis liberis legiptimis deceſſit. Ob quod uniuerſum eius imperiū: denuo ad finis hu
mediolanenſium ducem lege ſucceſſionis rediit. Cum etiam eiſdem uermianis princip- ius fa
bus propter eorum benemerita: philippus uicecomes mediolanenſium dono dederit. miliæ
6685 1486 ¶ Maximilianus federici cæſaris filius: & Eduoruꝫ dux: de quo ſupra multa tractauimꝰ
hoc anno die uigeſſima februarii: adhuc patre uiuente: ab Electoribus imperii in Regē
Ro. electus eſt. Quæ res: Senē patrē ingēti lætitia ꝓfecto affecit. Vnde mox ab italis q̄ſi

omnibus maxima pompa ſalutatus fuit:quod cum Mathias panonum Rex intellexiſſet
grauiter tulit. Et quoad potuit electionem infringere procurauit. Quamobrem
ſequenti anno ſolemnes Oratores & Mediolanum & in Galias tranſmiſit. Vt cum
principibus chriſtianis ageret.ot ipſa imperii electio infringeretur:& irrita penitus fo
ret.cum contra electionis leges facta fuiſſet: Vnde & magnum populorom odium i
eo concitatum fuit:Eſt quippe hic illuſtriſſimus Maximianos ſingulari prudeotia pri-
ceps magnanimuſq; cum quadam corporis maieſtate & decore nimiom decoratus:ſed
bello oſq; in pſens infœlix:quem ſui maximia. Burgenſes captiuarunt. & Vuladiſlaus
nouus Bohemorum rex ſæpe acie perfregit & fudit:Sequenti eteni anno.hic dum apud
Burgem ſibi ſubditam exercitum eqoitum quadringetorum & peditum mille quingẽ-
torum congregaſſet.dum otbem egrederetur(maiore copiarum parte iam emiſſa)ab ip
ſis Burgenſibus captus & in uincula coniectus fuit.Affirmantibus ipſis Borgenſibus:
non prius illum ſodæ uinculis educturos quam pacem cum rege francorũ firmaſſet:
Nec Burgenſes eo facinore contenti:quin & duodecim ipſius Maximiliani proceres: ad
terrendum cum uariis tormentis necaoerint:quæ res cum ad aores Federici cæſaris per
ueniſſet: grauiter indoluit:Et quãprimum electorum imperii concilium conuocans
apud eos de attoci Burgenſium iniuria u3:filii captiuitatem:ſuorumq; oobiliom indi-
gniſſimam mortem in Alemanorum oilipendium & inioriam conqueſtus eſt:qui in fu
rorem uerſi clamore ſublato:arma contra Burgenſes eſſe omnino accipienda dixerunt.
Itaq; menſibus duobos elapſis Federicus huiuſmodi iniuriam bello uendicaturus:qua-
draginta milium pugnatorum exercitu coacto:die tertio maii ad Borgem ipſam æqui-
tauit:Cumq; ciuitate ad octo milia paſſuum cum eodem exercitu appropinquaſſet:Ci-
ues animaduertentes quod tanto exercitui ipares eſſent:nec aliũde præſidia habere poſ
ſent generali conſilio habito decreuerunt:ut iniurias Maximiliano infenſe illatas: no-
uis obſequiis redimere.Igitur in magno urbis ipſius foro magnum erexerunt tribunal:
quo erecto:confeſtim Maximilianum honc uinculis abſolutum et exemptum: quan-
tum poſſibilitas patiebatur in eodem honorificentiſſime collocant.& ut uerum regem
ſalutant:ueniam ertori ſoo:ac ne exercitum paternum proprius accedere ſinat depre-
cantur.Quibus Maximilianus.(ut erat clemẽtiſſimus princeps)hylari ooltu magno atq;
cæſareo animo.non ſolum ueniam dedit:ſed & Burgenſium legatus ad patrem:ad pa-
trem accedens exorauit:ut exercitu retroduceret: quo impetrato:cum patre & exercitu
gaudens Antuerſam uerſus profectus eſt.His geſtis anno ſequenti.qui fuit.1489.pacem
cum Carolo francorum rege genere ſuo percuſſit.in qua flandria prouincia.quæ ad ca
rolum defecerat reſtituta eſt.ſed & matrimoniom Margaritæ Maximiliãi hui9 filiæ:&
caroli oxoris.quod propter has diſcordias labefactatum fuerat.confirmatũ fuit.Mor-
tuo deinde mathia panoniorum rege & uulatiſlao poloniæ i locum eius ſurrogato.Ma
ximilianus hic confeſtim in Aoſtriam cum exercitu magno proficiſcens Viennã & No
uam urbes primarias:& alia plurima loca:q̃ dudũ mathias ipſe rex armis patri ademe-
rat.magna uirtute recuperauit:Quæ res:uulatiſlaom ad defenſionem regni ſui compa
ratis undiq; exercitibos armauit.Inde ẽt uictoria elatus maximilianos poſt menſem bel
lum continoãs albam regnum panoniorum primariam ciuitatem(in qua reges ipſi co-
ronari conſueuerant)bello cæpit.In quo omnes mortales ſine ullo ætatis diſcrimine in
terfici iuſſit.helatus etiam huc inſigni uictoria:cum eodem exercitu.budæ agrum ob-
æquitare cæpit.cui uulatiſla.cũ exercitu occurẽs.comiſſo ſæuiſſimo ꝓlio.uulatiſla9 ma
ximilianom oicit & fugauit.In quo quidem conflictu maximilianus animi ferox. qui
mori ſatiuſquam prælio uinci.ſemper putauit:dum militis potius operam:quam ducis
nauaret.uulnus crudele accepit multoſque ſuorum ut erat quiſque audaciſſimus ami-
ſit.Tandem cum uiribus oulatiſlai non ſufficeret collectis ex profugo exercitu reli-
quis militum:in Auſtriam ſe recepit:relicta panoniarum imperio uacua poſſeſſione:Se
quenti autem anno:cum hic Maximilianus Annam franciſci Britaniæ Docis unicam
filiam accepiſſet uxorem: Quam nihilominus carolus francorum Rex gener ſuus:
relicta ipſius Maximiliani filia ſibi abſtulit. Quamobrem maximæ lites & bella inter
Germanos & Gallos exortæ ſunt.Tandem intercedentibus multis pax optia inter ipſos
ſubſecuta ẽ.Et rſtitura margarita filia maximiliãi priu3 dſpõſata cũ inũerabilib9 ad iſa
miã puellæ abſtergẽdã ãnã cũ ſuo regno retinuit uxorẽ:pace itaq; ũdiq; pta maxian9hic

Marginal notes:

maximianus hic capitur

cõciliũ alemanorum

Relaxatur

pax iter hũc & frãcoꝝ regem

Vienna recupatᷓ

Albam capit

Vulatiſlai regis uictoria

imperator uulneratur

denuo cæpit animum ad rem maritalem flectere:cum meminiſſet:ꝙ matrimonium eſt uenerabile fidei & honeſtatis templum:ſuauiſſimumq; uitæ humanæ condimẽtum:ne uidelicet ſolutus & infrenus ferarum ritu in uarias cupiditatũ illecebras euagaretur.un de diuino ſpiritu ductus:tandem animum ad Blancham mariam uicecomitem Galeatii Ducis mediolani filiam adiecit.In qua uirginalis pudor cum matronali grauitate coniunctus:omnium uoluntates quam facile promerebatur.Quam tandem anno a natali chriſtiano.M.cccc.lxxxiiii.eo ſcilicet anno:quo & eius genitor federicus Imperator ui ta exceſſit:ſibi deſponſatur.Cui a patruo ſuo ludouico Sforcia uicecomite mediolani gu bernatore.In dotem conſtituta fuerunt:quattuor centena milia aurei nũmi. Inſuper in parafrena aduecta fuit:ſumma aureorum ſexaginta milium pro localibus ueſtimentis precioſa ſuppellectili:& reliquo mundo muliebri.Hoc enim coniugio renuata & non in ſtituta fuit affinitas inter auſtros & uicecomites:imo quodam neceſſitudinis uinculo i ſtaurata:potius q̃ contracta.Nam huius incliti principis proauus.Herneſter matrem ha buit uiridem magni Bernabouis uicecomitis filiam.De hoc itaq; principe : uidelicet de eius regno hoc dixiſſe ſatis eſt.Alio etiam in loco:dum ipſius imperio tractabitur:plura dicemus.

Bláchã maria;

Dotis ei⁹ q̄ritaté en nũerat Affinitatem Auſtraliũ & uicecomitũ dicit

❡Bellum procerum regni apuliæ contra ferdinandum regem.

❡His temporibus ferdinandus neapolitanorum rex per Alphonſum calabriæ ducẽ fi lium ſuum omnes brutiorum primates in urbem Teatinam gratia mutandi augendiq; uectigalia regni contraxit:apud quos ipſe filius expoſitis paternis mandatis:eueſtigio pe trum ladum camponiſcum montorii comitem:hominem Aquinatis agri facile princi pem cum filio atq; uxore compræhenſum Neapoli in uinculis interim haberi iuſſit:dũ ratio uectigalium perageretur. Verebatur etenim ne ſi ipſe diſſenſiſſet:alii auctoritatem uiri ſecuti:infectum relinquerent negocium:reliquos libere dimittens. Quod cum In nocentius papa audiſſet:ſubornatis imprimis prædictis principibus:& accitis etiam ipſi us montorii comitis cognatis magnam ſeditionem in Regem excitauit:uſq; adeo:ut aq nas populus impulſu ipſius pontificis:& Antonium Cincinellum regis in ea urbe præ fectum crudeliter trucidarit:& ipſe populus ab rege defectionem fecerit . Quo audito: mox decem alii proceres ab ipſo rege defecerũt:inter quos fuit pyrrhus baſi⁹ Altemuri. Salerni.& Biſignani princeps.His ſic ſe habentibus Rex ad mediolanẽſem ducem & ad florentinos ſe recommendauit:a quibus mox auxiliaria præſidia accepit. At põtifex ad procerum animo confirmandos magnos exercitus in urbem Soram deſtinauit. Tandẽ Rex multis datis acceptiſq; damnis pacem & confederationem cum pontifice maximo percuſſit.In qua idem rex ad preces ſummi pontificis proceres rebelles hac lege ſe rece pturum promiſit:ſi depoſitis armis imperio ipſius ſe ſumitterent:impetrataq; facerent. His ex ſententia geſtis:poſt menſes duos:Carolus ſanſeuerinas biſignani pricipis frater. ſuo principumq; omnium(quos ſupra nominauimus)nomine:cum mandato omniũ ad regem accedens:impetrata ſe facturos iureiurando promiſit.Ac ſic tota italia bellis:qui bus hactenus laborauit:liberata eſt.

Montorii capitur

Antonius cícinell⁹ occiditur

pax pro cerũ & regis

1486 ❡Robertus Sanſeuerinas magnus in italia exercituum imperator tãq̃ alter Ioab Saruiæ regis Dauid ſororis filius:& ipſe franciſci Sforciæ ex ſorore Elyſia nepos:hoc anno cũ magna bella:& cum Ducibus mediolani:Genuenſibuſq; ac uenetis diu geſſiſſet:die ter tiodecimo auguſti a ſummo pontifice Innocentio:cuius ſtipendia contra ferdinandum promeruerat:extra romanos fines cum dedecore proiicitur.Eo ꝙ cum maiora damna oppidis:Ciuitatibuſque eccleſiaſticis : quam ipſos hoſtes intuliſſe compertum fuerat. Quamobrem Robertus animaduertens multos Regis & Ducis mediolani ac floren tinorum duces contra eum conſpiraſſe : cauens ſibi : ſtatim ex monte Sportedo dicti onis pontificis mouens:quam potuit celeritate uerſus Rauenam fugit:& apud catha lupum dictionis Imolæ oppidum:cum mille ſexcentis equitibus ſe continuit . Ibidem etiam diffidens ſuos ad concionem conuocans:dixit.ꝙ propter conſpirationẽ in ſe ita lorum principum factam:nullam ſe uiam:qua eos incolumes educere poſſit:uidere.mo nuitque omnes.ne poſthac ſpem ullam ſuæ ſalutis in ſe Duce ponerent.ſed anniti pro ſe quẽque debere : qua poſſet arte ad ſeruanda corpora : ſe quoque idem facturum oſtendit. Illis itaque dimiſſis eadem nocte : cum equitibus circiter centum ſecreto

Robertus eiicit

Robertus fugit

exercitus ſpoliatur

in agrum uenetorum trepidus ſe recepit.Exorto deinde die:milites qui remanſerant:fuga ducis cognita.alii alio:nullo ordine fugientes:& a florentinis ac Bononienſibus:aliiſq; finitimis populis hoſtiliter capiuntur:atq; ſpoliantur:præter admodum paucos:qui ſtipendiis ducis calabrum adherētes illum ſecuti ſunt.Ipſe igitur dux compoſitis hoc modo rebus:fugatiſq; hoſtibus comitantibus Ioanne Iacobo triulcio & aliis ducibus bellorum Domum reuerſus eſt.

Bellū contra germanos

Robertus autem ſequenti anno a uenetis iterum dux contra duces Sygiſmundum & Albertum: hic Saxoniæ.alter uero auſtriæ delectus:cum quattuor milibus equitum in bello proceſſit:qui poſt aliquas uictorias & occidiones de theutonicis editas & adepto predæ ipſorum germanorum oppido pontem ex colligatis Nauibus ſuper Ateſi fluuio uerſus tridentum extruxit:per quem ſtatim cum quinque & uiginti Equitum cohortibus & quattuor peditum milibus animo expugnandi ciuitatē traiecit:ſed a ſexcentis equitibus theutonicorum & totidem peditibus prælio exceptus:

Victoria theutonicorum Robertus ſummergitur

ſuperuenientibus deinde aliis ad numerum fere mille armatorum cum duodecim ſignis qui in uicina ſilua in inſidiis conſederant:haud tantam molem ſuſtinens ipſe militiæ princeps Robertus cum toto exercitu in fugam conuerſus eſt:inſequentibus deinde hoſtibus in traiectu Amnis ſoluto ponte impetu concurſantium cateruatim militum(ut in ſubito pauore fieri aſolet)accepto iam uulnere cum reliquis:qui ſuper pontem reperti ſuut:alii alios impedientes:ſummerſus eſt.hoc autem geſtum eſt : anno ſalutis noſtræ.1487.decima auguſti die.In quo quidem conflictu ſeu profligatione potius perierunt ex Roberti huius ducis exercitu ſupra quinq; militum milia .Eius autem cadauer per aliquot dies repertum a Tridentino pontifice:& eius ciuibus honorifice in maiore urbis templo ſepulrum fuit:atque ita huiuſmodi Roberti Sanſeuerinatis finis fuit.

Filii roberti ſeptem

Reliquit autē hic imperator poſt ſe Federicum digniſſimum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalē nūc extantem Io.franciſcum Gaſparē cognomento Fracaſſum:Antoniummariam & galeatium bellicoſos uiros ex Ioanna de corregio prima uxore ſuſceptos:duos deinde alios.uidelicet alexandrum & Iulium:ex lucretia Senenſi.

Suicerorum mala cōmēorat

❡Eluetii germani:qui & Suiceri nuncupati:uidelicet uallis ſancti Iacobi :circunſtantiūq; locorum hoc anno Impium Mediolanenſe ingreſſi: ad clauenam uſque magno impetu penetrarunt :& prædas ingentes ac crudeliſſimas cædes ediderunt:cum magno incommodo populorum incendentes quæcūque inueniebatur.His geſtis haud multo poſt iterato fines egreſſi Bormium & alia nonnulla uallis tollinæ oppida cœperunt:ac diripuerunt:poſt non multum tempus etiam Sudunenſis epiſcopus ualleſiæ nuncupatur:& ipſe heluetius coacto non paruo exercitu:ſcilicet ſex milium militum denuo bellum Duci Mediolanenſium indixit.Et impetu facto mox antieholum & uegetii ualem occupauit ac caſtella plurima cæpit:in quibus prædas populationes & incendia plurima cum maximo finitimorum damno exercuit.Contra quem dux Mediolani quamprimum complu

Victoria italorum

rimos bellicoſos ex ſuis uiros cum mille ducentis equitibus & duobus millibus peditibus miſit.Qui prælio comiſſo germani ſuperati & turpiter profligati :ex eorum exercitu mille deſiderati ſunt.Quo tremore & clade ſuiceri concuſſi :per annos multos eorū fines egredi non ſunt auſi. 1486

Buchalinus uicitur

❡Bucalinus Oſmi oppidi princeps:hoc anno menſe Aprili a ſummo pontifice Romāo cui tributa pendebat:ad turcorum imperatorem defecit fœdus cum eo iungens : atque auxilia poſtulans.Quo cognito ſtatim ſummus pontifex :ut auxilia turcorum præueniret:contra eum exercitum miſit.Qui poſt longam oppidi ipſius obſidionem & expugnationem cum nulla auxilii ſpes ſuperaſſet:ipſe ſe & oppidum ſummo pontifici tradidit.Adorant pontificis ſubſidio exercitus Mediolanenſium duce Ioanne Iacobo triulcio Qui confecto bello cum ingenti gratiarum actione Mediolanum uerſus cum ipſo Bucalino reuerſus eſt.

❡Sigiſmundus auſtriæ & Albertus Saxoniæ duces:hoc tempore a uenetis(ut aiunt)prouocati occaſione cōfinium cum decem milibus militum bellum uenetis mouent:& primo Rogoredum oppidum Tridentino epiſcopo in ſpirituali ſuppoſitum agrediuntur.illudque diutinis præliis expugnare cœperunt. Contra quos ueneti ſuos exercitus Duce Roberto Sanſeuerinate mittunt:& tertia iulii die huius anni iuxta Saraualem cui Rogotedum imminet durum prælium comiſerunt:in quo quidem prælio multi ex uenetis militibus occiſi & uulnerati fuere.Sed & antonius maria Roberti filius:& nepos prin-

cipis camerini capti ſunt:ipſe quoq; miliciæ princeps Robertus ter capt⁹.ſed militū ſuo
rum uirtute liberatus incolumis euaſit.Ea quippe multi utriuſq; exercitus extincti fue
runt:ipſi denique Sigiſmundus & Albertus duces Rogeredo ſolo equato:ac aliis multis
uenetorum caſtellis captis : haud multopoſt relictis ſine præſidio oppidis in patriam
redierunt.Verum poſtmodum profligato ab epiſcopo Tridentino non longe a Tridenti
na urbe uenetorum exercitu ac Roberto eorum exercitus Imperatore ſummerſo uene
ti cum ipſis Ducibus & theutonicis omnibus pacem compoſuerunt:reſtitutis omnib⁹ca Pax
ptis caſtellis ac Antoniomaria ſanſeuerinate:cum aliis captiuis paceq; confecta ueneti d theuto
integro oppidum Rogeredi rehedificarunt. nicorū
℄Exules Senenſes hoc anno:primo ac uigeſimo Iulii die :per obſcura noctis Senam ur Exules
bem ingreſſi chriſtophorum Equeſtris ordinis uirum:ciuitatis primarium interfecerūt. ſenēſes
Conforoneriumq; iuſticiæ ciuitatis detinuerunt:ac multos alios alterius factionis per intrant
inſidias eiecerunt.Quibus geſtis ipſi exules multis ciuibus conſentientibus in regimen
ac dominium ciuitatis introierunt.
℄Petrus de Bauſio Altemure princeps:hyeronimus de ſancto ſeuerino princeps Bauſi
& Melphe:Bernabos de ſancto ſeuerino lauric comes:Albertus de Sabauſio comes Du Proce
cente fil'r comes & comitiſſa de ſancto Seuerino:hoc āno menſe Iunio cum nouam re res re
bellionem ferdinando Apuliæ regi facere temptaſſent:apud ipſum Regem cōiuratione gni de
patefacta omnes capiuntur:& Neapoli omnes in uinculis coniciuntur .Quæ detentio tinenſ
confeſtim ab Antonello ſanſeuerinate pontifici Romano denunciatur:& ſuplex horta
batur:ut ipſe pontifex bella regi inferret.
℄Aloyſius Salutiarum marchio:hoc anno a Carolo Sabaudiæ Duce cognato ſuo poſt
multa bella auxilio ludouici ſfortiæ ſuperatur:& regno omni penitus ſpoliatur:cuius op Hic do
pida ipſe carolus ſuo regno adiecit.Eaque quoad uixit per annos tres poſſedit : Verum minio
eo mortuo eodem anno:ipſe Aloyſius optimus princeps & Marchio etiam ab ipſo lu priuaſ
douico ſfortia in regnum reſtitutus fuit:Quam rē uxor uidua prædicti caroli egre ni
mium tulit:aſſerens ipſum Aloyſium Marchionem eiuſq; regnum atque dominium du
ci Sabaudiæ fore ſubiectum:quem ut dominum ſuum agnoſcere debebat.Quam ob in Etiam
iuriam cominata eſt:ipſum ludouicum auunculum ſuum ſe armis uendicaturam .Cum ei⁹ reſti
que appareret rem hanc in ſummam diſcordiam euaſuram:ludouicus ueritus:ne q mo tutio
tus fœminea temeritate orirentur:ſumma ope prouidit . Et in agrum Aſtenſem mul nē nar
tos eueſtigio equites tranſmiſit:in quo cum multos dies ſubſtitiſſent :tandem ille mot⁹ rat
prudentiſſime ſedatus eſt.

6687 1488 ℄Catherina hieronymi Ryarii Saonenſis forliuiique comitis uxor: & Galeatii uiceco
mitis inſubriū ducis naturalis filia:hoc āno marito i foroliuio urbe ſua decimo octauo
calendas maias turpiter a ſuis obtruncato non ſine magna animi ſui uirtute eidem ſuo
marito in regno foroliuii & Imolæ ſucceſſit:& tredecim annis tanquam Semiramis aſ
ſyriorum Regina regnauit.De hac plæraque memoratu digna in libro de claris mulie
ribus diffuſe diſſeruimus:adepto nanque multa cum difficultate regno :& compoſitis
rebus ſuis:cum haberet Octauianum primogenitum puerulum filium ipſa(ut præmiſ Octa
ſum eſt)more Semiramnidis Reginæ non exiſtimans tutum fore dominium tenello uianus
comittere filio:illud uſque ad ætatem adultam regere per ſe conſtituit : quod & uſque filius
quo ab Alexandro pontifice maximo expulſa fuit:pro libito uoluntatis ſuæ per omnia
fecit.Erat quippe & etiam nūc ē hæc Catherina inter mulieres noſtri ſæculi formoſiſſi De ei⁹
ma & eleganti aſpectu:ac per omnes ſui corporis artus mirifice decorata:fuitque ad ſe corpis
cunditatem aptiſſima:atque miro dicendi modo eſt inſignita:eſt quoque tenaciſſimæ pulchri
memoriæ & animo excelſo mulier.Et præterea promiſſi adeo fideliſſima:ut nullis blā tudine
dimentis:nulliſq; muneribus ſeu precibus aut terroribus a promiſſa fide diſtrahi unq̄ dicit
potuerit:quod permultis argumentis certe comprobari poſſet:adeo ſuo i regno in uir De ei⁹
tute ſurrexit ualida ut populos ſuos:qui præcedentes regulos paruipendere conſueue fide
rant ſuo tempore poſita uetere ceruice iratæ mulieris faciem pertimeſcebant:quod ma Vide
xime ipſam oculatam animaduertebant fœminam:quæ fraude potiuſquam ingenio de ei⁹ aī
cipi poterat.Quod cum fuerit conſtans & longanimis ſuum propoſitum a nullo equi magni
dem leuiter unquam flecti potuit:quod pluries monſtrauere inſultus ſeuientis in ea for tudinē
tunæ:quibus perſæpe acri concuſſa motu & uario turbine maxime in anno ſalutis no

ſtræ.M.cccc.primo a ualentino Borgia iuſſu pontificis Alexandri ſexti fuit agitata & circundata atq; diu obſeſſa:& uariis præliis expugnata: tandem ſuperata:& captiua Ro. tanquam zenobia regina ſub quadam triumphi ſpecie perducta eſt ;ubi per multos mẽſes ſub honeſta cuſtodia ab ipſo Alexandro pontifice ſuo compatre libere relaxata :florentiam conceſſit.

florẽti aȝ uẽit

¶Haſtor manfredus Galeoti fauentiæ principis filius hoc anno circa finem Maii patre ipſo galeoto confoſſo & interfecto.eidem quadrimulus admodum in principatu ſuffectus & ipſe tutella ciuium ſuorum regnauit annis.13. Nam paucis poſt diebus Ioannes Bentiuolus Bononiæ princeps nouelli principis ex filia auus:cum comite Ioanne petro bergamino ſtrenuo armorum ductore:qui Bergaminus illis in locis pro Mediolanenſium duce perrexerat:& paucis admodum militibus ad componendas nepotis paruuli res fauentiam ingreditur:Quarto deinde die ſui ingreſſus incolle uallis lemone ſuſpicantes Ioannem Bentiuolum auctorem necis galeoti fuiſſe : & nunc urbis ſuæ imperium ſibi occupare uelle ſumptis armis:clam in urbe ingrediuntur:atq; ubi ſatis auctum ſuoruȝ numerum animaduertunt.ſublata pariter uoce manfredi conclamantes eductis galiis urbem percurrunt:ac comitem Io.petrum cum paucis obuium ſibi factum crudeliter obtruncant.Ioannes uero bentiuolus ſubito ruſticorum impetu permotꝰ:& ut ſe ſuſpicione eximeret plebi ſeſe in cuſtodiā tradidit.Quē paulo poſt florentini ab oppidāis ruſticiſq; impetratū in oppidum quodā ſuo nomine cuſtodiendū miſerunt ;tandē duodecimo iunii diſcedendi poteſtate conceſſa in patriā reuerti cōceſſerūt:q; niſi fauentini feciſſent : grauiſſimū Bononienſiū & confederatoꝝ belluȝ paſſuri erant.Haſtor autē hic dū quartūdecimū attigiſſet annū ab ualentino borgia Duce Alex.papæ filio poſt captas & expugnatas Imolā & foroliuiū urbes:& ipſe ſua ī urbe obſeſſus ē.Quem cum aliquādiu nullas uolens conditiones deditionis audire magna ſolertia per ſuos ciues defenſſus fuiſſet in magnam penuriam rerum oportunarum deductus eſt.Hinc nequeuntibus fauētinis ciuibus:ualentini ducis uiribus obſiſtere(aliquorum tamen ciuium proditione pmiſſa)armorum ui fauentina ciuitas a ualentino ipſo capta eſt anno.1501. Capta igitur ciuitate Haſtor hic quaterdenus adoleſcentulus:& ſi fuga ſe ſubtrahere potuiſſet :ſe tamen ſub fidei ſponſione ne ſibi aliquod inferreretur malum:captiuum tradidit.Quem idem ualentinus dux:non alter quam ſi magnum ſuperaſſet & captiuaſſet principem cū gloria Romam perduxit.Quid uero de eo actum ſit:ignotum mihi eſt.

Homines uallis lemonii

Io.petrꝰ Bergaminꝰ occidiẽ

Io. bẽtiuolus detineẽ

GENVA MARITIMA CIVITAS.

1488 ℭGenua maritima ciuitas potentiſſima : hoc anno ex quo per annos nouem a Ioanne
galeatio Mediolanenſium Duce defecerat:& per diuerſas factiones multa damna:& in-
cendia atque rapinas perpeſſa fuiſſet iterato ludouici ſfortiæ gubernatoris ingenio ad
Mediolanenſes rediit. Paulus enim fregoſius cardinalis & Archiepiſcopus:ac urbis hui⁹
dux:animaduertens tranquillam & quietam ciuium & patriæ uitam:quam ſub Mediola
nenſibus principibus uniuerſi hactenus habuerant:& inſtantia florentinorum pericula
quibus reſiſtere impoſſibile uidebatur:conuocato urbis conſilio omnib⁹perſuaſit:ut rur
ſus ducem Mediolani in dominum ſuum reciperent:qb⁹ alachri uultu annuentib⁹: ipſe
paulus cardinalis & dux urbis imperium Mediolanenſibus reſtituit:eiuſq; uexilla & me-
diolanenſium inſignia per totam urbẽ per oppida & per naues. Ac ſic genuenſes mox ab
oppreſſione florentinorum liberati ſunt: poſtmodum die ultimo octobris huius anni:
ſexdecim legati genuenſes Mediolanum uenerunt. Et habita eleganti oratione corã pri
cipe eueſtigio omnia principatus inſignia ſingulatim:ut ratio expoſtulabat duci medio-
lani ſceptrum primo deinde ſancti georgii uexillum tertio loco claues : demum ſigilluꝫ
obtulerunt. Quib⁹ peractis aperto miſſali in principis manus fidelitatem ac obediẽtiã
iurarunt:ſicq; peracta ſolemnitate magnifice a principe laudati:donatiq; in patriã cum
gaudio reuerſi ſunt. His geſtis Io. Auguſtinus adurnus ducis Mediolani nomine guber-
nator urbis deſignatur.

Paulus cardinalis fregoſius

Legati ſexdecĩ genuenſes iurant fidelitatem

1488 ℭGranatæ ſeu Beticæ regnum hactenus unius imperio adminiſtratum: hoc ãno ĩ duo
diuiſum eſt. Et Bleuſem Regi quidẽ ueteri:quattuor ciuitates:quæ ſolum ſupererant ni
ſalte in obtigerunt. Nouo autem regi ſola ciuitas granatæ quod opulentior ipſis quattu
or ciuitatibus eſſet:& natura ac Arte certe munitior facta:itaq; huiuſmodi diuiſione no
uus Rex legatos ad hiſpanarum Regem miſit:a quo inducias quattuor annorum obti-
nuit. Veterem uero non deſtitit perſequi:donec expoliatum e Regno omnino proiice-
ret. Continuans nihilominus hiſpaniarum Rex bellũ ĩplacabile aduerſus Bleuſem antiquũ
Regem ad Baſſam urbem illius exercitum admouit:quam poſt longam obſidionem tã
dem expugnauit:& cœpit:quæ res ipſum regem admoduꝫ perterruit. Quamobrem cũ
animaduerteret nullum aliunde auxilium ſperare poſſe. Quemadmodum porus indorum
rex ad alexandrum magnum ipſemet ad ferdinandum Regem ſupplex acceſſit:& ſe re-
gnumq; totum ſuum ipſi ferdinando tradidit:expoſita prius fortuna ſua Statu uera quo
rerum mutabilitate decidit. At ferdinandus Rex clementiſſimus miſeratus : humanas
conditiones uiciſſitudineſque rerum:ipſi Regi ſeni & meſto:ſena milia ducatorum ꝓ an
nuo redditu mox conſtituit:ut ſi non regiam ſaltẽ ꝓximã maieſtati Regiæ uitã ducere
poſſet. Sequenti deinde anno:cũ oppidũ urbium Ameriæ:Guaduſæ & baſſæ dictõis gra
natæ (quas ipſe ferdinandus bello cœperat) commeatus clam granatenſibus obſeſſis ſub
miniſtrare cœpiſſent. ferdinandus indignatus: duodecim millia ipſorum oppidanorum
in Aphricam nauigio tranſmiſit: & ne uacuæ urbes ipſæ relinquerentur totidem chriſtia
nos loco eorum ſuffecit.

Io. Aug; fit gubernator

Diuiſio huius regni

Baſſa ciuitas capitur

Granatæ Rex ſeipſuꝫ tradit hiſpaniaruꝫ regi

12. millia mauros expulit

6688 1489 ℭSoldanus Aſſyriorum & Egyptiorum magnus Rex. Qui ipſorum lingua Mamaluch
nuncupatur:hoc anno menſe februarii moritur. De quo nihil memoriæ dignum habe-
mus:cui alium ſtatim ſuffecerunt.

ℭCarolus quintus Sabaudienſium dux hoc anno cum. 7. annis regnaſſet ueneno:ut cre
ditur epoto in florida ætãte die quartodecimo martii moritur relicto filio circiter octo
menſibus nato ex blanchamaria uxore montiſſerati Marchionis filia ſucepto. Et ip-
ſe Caroli nomine. Vir certe digniſſimus fortiſſimus imprimis:& bello paceque clariſſi-
mus iuſtiſſimus ac pietate necnon & chriſtiana religione inſigniſſimus:cui ea in familia
Sabaudiæ illuſtriſſima nullus unquam auditus fuit:bello & armis maior. Qui admoduꝫ
iuuenis:ut imperii ſui dignitatem defenderet Aloyſium Saluciarum Marchionem : qui
nec eum ut dominum ſuum agnoſcere cuſabat bellum intulit:& ſuo regno eum penit⁹
expoliauit. Deinde gabienos deuicit:aliaſque permultas ſuperbas gentes & ferociſſimos
populos domuit. Imperiique dignitatem plurimum auxit. Qui inclitus adoleſcens poſt
multa ſtrenue geſta in ipſo ætatis:& uictoriarum flore tandem iniq; extinctus fuit.

ℭBlanca itaq; & ipſa adoleſcentula prædicti caroli Ducis uxor:& caroli ſexti ducis pue
ruli mr̃ ac gubernator. xi. poſt mariti obitũ:filii ſui noĩe regnauit(puero ſuo uiuente)an
nis. 7. Hæc imprimis Gulielmi montiſſerati filia ex heliſabeth uicecomite franciſci

Aloyſi⁹ Saluciarũ marchio gabienii

Carol⁹ ſextus Dux

Heliſabeth ſfortia hui⁹ mr̃

ſfortiæ ducis filia uxore ſuſcepta fuit.Quæ ſicut in nomine illius diuæ uiraginis Auiæ
ſuæ blanchæ Mediolani duciſſæ ſucceſſit:ita & per omnia illius uirtutes diuinas pariter
& humanas imitata eſt.Nam cum cæteras huius ſeculi mulieres corporis formoſitate &
animi magnitudine antecellat:etiam licet tertium & uigeſſimum ætatis ſuæ annū nū-
dum exceſſerit:attamen ea in ſua regni adminiſtratione & conſilio:& prudentia:ac reꝝ
gerendarum induſtria:cæteriſque regiis uirtutibus mirifice cunctas ſuperat. Auſim
equidem affirmare hanc adoleſcentulam principem eē cūctaꝝ noſtri ſæculi Matronaꝝ
& Decus & Speculum.Quæ quēq̄ diuinis ſummopere inſeruiat inſtitutis & orationi-
bus incumbat frequentiſſimis:attamen quæ ad imperii dignitatem : & ad principatum
benegerendum pertinere dignoſcit:dies noctesque uigilanter incumbit:Marito itaq; ut
præfertur mortuo cum ipſa imperii adminiſtrationem ſummo optimatum populorum
que omnium conſenſu ſuſcepiſſet:uarii bellorum & ſeditionum motus trauſcitraq; al-
pes oriri cæperunt:quos hæc uirago infracto animo ſingularique ſapientia:ac bonitate
eximia ita repræſſit:atque compoſuit:ut paccatis undique rebus deo auctore uniuerſuȝ
ſuum imperium ſemper aurea fœlicique pace frui comeruerit. Didicerat enim a maiori
bus & primariis regni ſui proceribus:id regnum a ſuis maioribus pie & iuſte ac clemen
ter ſemper fuiſſe rectum.In quo nullus unqoam tyrannus extitit:nulliſque grauibꝰ ue
ctigalibus:aut certe improbis locus fuit:Tantam igitur hæc ſancta uirago ab omnibus
ſuo in regimine contraxit gratiam & beniuolentiam:ut moriens tandem eius filius in
anno domini.1496.apud moncaletium inſigne oppidum ſuum plus mœroris apud om
nes fuit huius mulieris deſiderium:quam filii principis obitus:nam eo defuncto philip-
pus eius magnus patruus:eidem in regnum ſucceſſit.Eaq; eo modo auctoritate priuata
in oppidis quibuſdam ſibi aſſignatis ſancte & pudice ſeſe contulit.

Eius formoſitatem & pulchritudinem cōmemorat

¶ Vulatiſlaus hungariæ & Bohemiæ Rex:hoc anno poſt graues & longas diſceptatiōes: 1490 6689
ex poloniæ rege:panonum Rex declaratus:regnauit in præſentiarum uſque annis.13.ſu
periore etenim anno nonis aprilis Mathia glorioſiſſimo Rege apoplexi morbo defūcto
cum eidem in Regno naturalis eius filius ioannes nomine ſuccedere uellet .maxime cō
tentiones inter panonas proceres mox exortæ ſunt.Aliis huic Ioanni puero:aliis uula-
tiſlao iſti iam Bohemo regi.Aliis Maximiliano Romanorum regi Regnum Vngari cū
decernentibus.rex tamen inclitū uidebatur ad Ioannem Mathiæ filium:quod is:& the
ſauros paternos:& munitiſſima fortilicia cum præſidiis penes ſe habebat.Ac Ioannes pꝰ
menſes tres ingenti cupidine regnandi ſuccenſus magnum exercitum budæ duxit:ubi &
cum his qui cum regno deturbare contendebant prælium cruentiſſimum commiſit.ſed
tandem ſuperatus & profligatis plurimis ſuorum amiſſis fugit:quo facto die ſequenti
quæ dies tertiadecima Iulii regni proceres uno conſenſu beatricem mathiæ defuncti re
gis relictam in reginam ſuam delegerunt:ſeque illi denuo ſacramento aſtrixerunt. Cui
& optionem eligendi ſibi regem dederunt.At illa ſtatim cum concenſu procerum atque
fauore hunc uulatiſlaum Bohemiæ Regem:caſimiri optimi poloniæ regis filium in uiꝛ
rum & regem ſibi delegit:ac poſtridie proceribus ipſis adiuuantibus maximos aparatus
ad eum recipiendum in regnum conſtituit:ipſe igitur uulatiſlaꝰ maximo fauſto & triū
pho urbem Budam ingreſſus in Arcem cum Beatrice pacta ſibi uxore ut legiptimus rex
ſe recepit poſt tres uero menſes menſe:uidelicet octobri.Hic uulatiſlaus nouus rex:bea
tricē reginam in ſuam legiptimam uxorem palam deſponſauit.Quæ res cum maximi-
liano innotuiſſet animaduertens ſe per has nuptias Regno panoniæ(quod ſperauerat ꝑ
pter quorundam procerum conſpirationem)priuari.ex auſtria panoniam uerſus cū ma-
gno exercitu æquitauit:ſed & uulatiſlaus hic armatis ſex ac uiginti uirorum milibus
maximiliano obuiam uenit .His agentibus & ſic ſe habentibus Albertus huius fra
ter caſimiri poloniæ regis & ipſe filius potiundi regni & ipſe quoque cupidus panoniam
armata manu inuaſit:multaque oppida compræhendit .Cum quoque haud multo poſt
reſignato ſibi poloniæ regno:pacem & fœdus percuſſit.Hoc ideo uulatiſlauȝ feciſſe tra
dunt:ne cum duobus eodem tempore bellum gereret:cumque maximilianus Albam re
giam ciuitatem bello cæpiſſet:& in ea multam occidionem edidiſſet :atque uerſus Bu-
dam exercitum duxiſſet uulatiſlaus hic eidē bello occurrit:& prælio ſæuiſſimo cōmiſ
ſo.Maximilianum cum toto exercitu profligauit:& finibus omnino proiecit.Et dei
ceps regnum pacatum obtinuit.Pacato itaque ex omni parte regno : non dignas certe

Contentionem regni panoniæ hic narrat

Io.regis filiꝰ ſuparꝰ auffugit

Beatrix iteꝝ cōfirmaſ regia

Beatricē deſpōſaſſe dicit

Albertus huius regis frater

Maximilianuȝ ſuperat

Beatrici reginæ multorum ampliſſimorumque beneficiorum retributiones reddidit:
ymo(ut ita dixerim)male pro bonis ueluti ingratiſſimus homo eidem rependit.nedum
matrimonii fidem datam ſeruare uoluit:ſed & omnia ſenſim ipſi ſuæ repudiatæ coniugi
auferri præcepit:adeo ut nedum auctoritatem omnimodam adimeret:ſed & uitæ neceſ
ſaria ſibi afferri mandauerit.Eidem enim uulatiſlao Regnum procurauit & contulit.Sȝ
& theſauros innumeros quos ipſa Regina penes ſe habebat:ad Bella ſuſtinéda obtulit:p
annos ferme duodecim æquo & excelſo animo has & neceſſitatum calamitates patien-
ter Beatrix pertulit ſperans eum & pontificis Romani aliorumque eccleſiæ catholicæ p̄
latorum admonitionibus ac multorum Regum & principum chriſtianorum precibus
demolitum ad ſanctitatem adduci:tandem in anno ſuperiore 1 qui fuit ſecundus ſupra.
M.cccc.a natali chriſtiano annus:cum didiciſſet Regem aliã in galiis ſibi deſpõſaſſe uxo
rem oi ſpe deſtituta:inſalutato Rege in italiam ad federicum parthonomeũ Regem ger
manum regio aſſociata comitatu mœſta rediit.Eſt nihilominus uulatiſlaus hic rex præ
ter hanc ingratitudinis & infidelitatis uxoriæ labem:magnarum uirtutum prout Caſi-
mirus eius pater ualde inſignis Bellator minus uictorioſus exiſtit: qui(præter quæ dixi
mus)cum finitimis turchis plurima geſſit bella:atq; certamina.Eſt & corporis pulchri-
tudine plurimum decoratus cum regio aſpectu excultus:uirq; prudentiſſimus cum ſer
mone raro & prudenti ſane atq; decenti(prout)reges decet.

Beatricem uxorem repudiat

Beatrix in Italiã uenit

¶ Ferdinandus chriſtianiſſimus hiſpaniarum rex:hoc tempore dum obſtinatius repu-
gnantes mauros granatinos cerneret confiſſos naturæ loci munitionibuſq; :quibus ur-
bem ſuam inexpugnabilem reddebant:ad mutationem moyſi prophetæ:ne exercitꝰ eiꝰ
dificultatibus rerum tam diu obſidendo eam Granatam urbem terreretur:ciuitaculam
munitiſſima uicinam granatæ ad quinque paſſuum milia conſtruxit:quam ſanctam fi-
dem appellari uoluit. Quo & exercitus ſuus incomoda tam diutinæ obſidionis facilius
ſuſtineret:& hoſtibus nullam requiem aut nullum tempus ad reparandas uires comea-
tuſq; alicunde proſpiciendos traderet.

Sancta fides noua ciuitas

¶ Viri diſciplinis excellentes:

¶ Marianus natione Romanus:patria zinizanenſis hoc eſt ex zinizano oppido: ordinis
Eremitarum diui Auguſtini theologus conſultiſſimus:ac totius ordinis generalis prior
hoc noſtro æuo tanquam lucifer:& quidam Sol perfulgidus.ſuis exquiſitiſſimis decla-
mationibus & nouo concionandi modo nobis emicuit.Quibus:qui ueluti alter electio
nis uas mundo oblatus tantam ingenii uim:& dicendi robur:de ſe oſtendit ut dicere au
ſim neminem in hoc ſæculo inueniri unquam potuiſſe:qui cum exquireret comparari ſ
erat profectus talis ac tantus:ut nihil ex eo eſſet in omni policiore diſciplina fruſtra de
ſideraturus.Nã ĩ ſuis declamatiõibus ad populum ita uerbis lectis diſertus erat:& ſentẽ
tioſus etiam canora uoce:uultuq; ac cæteris corporis motibus ad rem erat acomodatꝰ:
ut tanquam alter Demoſtenes:nihil ad laudis cumulum accidere poſſet . Deinde quod
perfectius erat:tanta habebatur religionis modeſtia:ut potuiſſet cum uniuerſo terrarũ
orbe de omni genere laudis facile contendere.Se quoque in familiari ſermone cogno-
ſcibilem præſtabat.quantæ doctrinæ:quantæ eloquentiæ:quantæ ue ſapientiæ eſſet p̄
ditus.Quas ob res factum fuit:ut innumerabiles auditores.quodam in enarrabili obſer
uantia mox ad ſe traheret.Qui audito homine mirabundi:confeſtim eius egregias uir-
tutes & religionem ubiq; prædicarent:plurimi nanque quum hominis uidebant habi-
tum:& quandam indolem in oculis & uultu minime uulgarem: nec non & corpuſculũ
eius inuictum & infatigabile:qui uidebatur neſcire reparare uires: niſi quaſi ex labori-
bus ipſis pro magno ducebant miraculo.Igitur quanta fuerit huius uiri doctrina & elo
quentia ex Sermonibus a ſe editis eruditiſſimis quiſque dilucide elicere poteſt :obiit au
tem hic digniſſimus declamator cum magna reipu.chriſtianæ iactura anno 1500.

¶ Felinus Epiſcopus:patria ferrarienſis:ex nobiliſſima gente Sandea iuris utriuſque do
ctor conſumatiſſimus:ac aliarum bonarum litterarum eruditiſſimus:ac tempeſtate(cũ
diu antea ferrariæ & piſis publico earum urbium Gymnaſio cum maxima omniũ lau
de pontificia iura florentiſſime docuiſſet)a pontifice innocentio octauo Romam aſci-
tus rotæ collegio.ubi ardua & maxi momenti tractantur negocia:præfectus eſt.In quo
ſane collegio licet mille negociis maxime in pontificis conſultationibus ſit occupatꝰ:
Attamen cum ingenii prope diuini ſit uir:& conſumatiſſima in utroque habeatur

canoniſta

eius prudentia:multa in iure pontificio edidit opuſcula & cōmentaria : & ea quidem ita
dilucide & exacte nodos huiuſce diſciplinæ enodauit:obſcuraq; declarauit:dubia quoq;
caſtigatiſſimo iudicio adhibito ita enucleauit ac deceſſit:ut eius ſcripta fere pro legibus
habeantur.Et in clariſſimis quibuſque Gymnaſiis recepta(ipſo adhuc uiuente) pro ſta-
tutis auctoritatibus allegentur.Quæ autem hic eruditiſſimꝰ uir & ferrariæ:& piſis : ro
mæq; ediderit:hæc ſunt primo in Gregorii doctoris libros: in conſtitutionibus.De re-
ſcriptis . De officio ordinarii . De maioritate & obedientia . De Tregua & pace : in
lite non conteſtata.De probationibus.De teſtibus.De teſtibus cogendis.De fide inſtru
mentorum.De ſumptionibus:De iureiurando.De Exceptionibus.De præſcriptionibus
De ſententia & re iudicata Ac de appellationibus.Scripſit quoq; & de acuſationibus & i
quiſitionibus:fecit & additiones quaſdam ad initiatum opus ab abbate in decretum ſeu
librum decretorum.Item tractatum unum.De iure patronatus.Cuius titulus eſt.Quan
do litteræ apoſtolicæ nocent patronis eccleſiarum.Item & Sermonem. De indulgentia
plenaria:aſſumpto themate:hodie mecum eris in paradiſo:alia quoque eius cōmentaria
eſſe feruntur:quæ nundum adhibita caſtigatione tanquam molis indigeſta premuntur.
Sed nec ſola ea quæ abſolutiſſima iuris utriuſque prudentia contentus in multiplici re
rum cognitione ſucceſſiuis temporibus ita animum excreuit:ut eum cuncta omnium tē
porum hiſtoriæ monumenta euoluiſſe cognoſceres.Et iam libellum in modum Epito-
men.In omnium Regum nomina:qui regnum Neapolitanorum tenueruot:nomina &
tempora miro ordine deſcripſit.Ex iſtis itaque operibus:qoalis ſit huius optimi uiri ſci
eotia:ſani quiſque iudicii ac doctrinæ uir:abſque ollo noſtro ellogio iudicare ac diudica
re certe poteſt.In ea igitur nunc ſumma fortunæ gloria:quæ in illa alexandri ſexti Ro-
mani pontificis aula uerſatur:conſtitutus maxima & multa negocia pertractans ac per
ficiens ab aulicis fere omnibus maximo habetur in precio . Vbi nullum tempus uacuū
tranſit.Quo non aot conſulentibus reſpondeat:aut lites componat: aut negociis ſibi a
pontifice ioiunctis:aut lectione & peruigili oratione occupet:id quod ex fratribus nr̄is
ſanctæ mariæ de populo accepi.Et quemadmodum dignus eſt ueneratione :ita a bonis
amatur:colitur:& ueneratur.

Titulos librorum dicit

Canonicus regularis

¶ Matheus Boſſus.patria ueronenſis ordinis canonicorum Regularium diui auguſti-
ni congregationiſq; lateranenſis profeſſus.Quem ipſe &ſi uultu non agnouerim:pro ip
ſius tamen ardentiſſima charitate humilitateque:ac ſanctimonia plurimi imprimis fa-
cio ac certe ingenti obſeruantia proſequor:uir in omnigena eruditioōe egregie Doctus
ſed in dicendi elegantia & grauitate Doctior:quam quidem grauitatem frontonii gra-
uitate comparare auſim:hac tempeſtate & concionandi gratia docendique atque ſcribē
di magno apud omnes habetur in precio.Qui ſuis in operibus componenſis adeo eccle
ſiaſticum dogma pigmentis oratoriis uenuſtauit.Et omni elegantia expoliuit:ut terſius
mundiuſque uix quicquam inueniri poſſit :ſcripſit itaque hic optimus pater multiplici
doctrina hæc infraſcripta opuſcula.Imprimi Dyalogum de tollerandis aduerſis perpul-
chrum libris.2.Item de gerendo magiſtratu Iuſticiaque collenda ad Ioannem ludouicū
Boſſum iureconſultum Equitemque auratum libro uno.Orationū etiam librum unū.
Epiſtolarum multarom ad diuerſos librum unum.Et alia quædam .In quibus omnibꝰ
cum uaria ſcateat doctrina:& ubique ſit luculentus:nullibi ullum profecto arrogantiæ
fumum euomit:ſed qđ decet Religioſum ſanctitatis conſultiſſimus uidetur.Obiit aūt
patauii anno ſalutis noſtræ.M.ccccc.ii.

Ferrarienſis poeta

¶ Antonius cornazanus patria ferrarienſis orator & poeta luculentiſſimus ad hæc uſq;
tempora clarus peruenit. Qui adeo maxime in ipſa poeſi elegans diſertuſque extitit:ut
ex ore angelorum plærique ipſum accepiſſe ſacram poeſim autument.Nam inter cætera
uitam & obitum beatiſſimæ uirginis Mariæ dei & domini noſtri ieſu chriſti parentis
ita deuote & copioſe ac ſancte cecinit:atque ipſius miſſa ita mirabili facūdia enodauit.
ut non mortalem eius poeſim ſed diuinam prorſus omnes proclament : ipſum autē opꝰ
hyppolitæ Neapoli Regiæ dum adhuc uirgo eſſet inſcripſit & dedicauit. Elegias etiam
quaſdam atque poemata nonnulla edidit:in quibus certe maximum ipſius ingenium &
eloquentiam maximam præ ſe fert.Scripſit & oratione ſoluta eleganter uitam magni
Bartholomei coleoni uenetorum imperatoris maximi:quam magnificæ comitati ciui-
tatis noſtræ bergomi dedicauit & obtulit miro conſcriptam ornatu a qua grandi pecu-

nia donatus fuit. Scripſit quoque & plurimas orationes luculenter editas. Atque alia quędam.

mirandula philoſopus

❡Ioannes picus. Mirandulæ principis filius: uir non modo fortunæ: ſed & totius corporis & animi dotibus per ornatiſſime inſignitus: hac noſtra tempeſtate in uniuerſa pene Italia: propter incredibilem ipſius omnium ſcientiarum noticiam clarus effulſit. Hic ꝙppe cum iuuenis admodum eſſet. Intelligeretque ſe perſpicaciſſimo ingenio: ac tenaciſſimæ memoriæ prædotatum fore: ut etiam ipſa præclariſſima ad cumulum uſque perducere. imprimis ampliſſimum patrimonium tanquam ſocrates ueluti contemnendum uendidit: & uoluptate a ſe reiecta uirtuti pro ſua uirili inheſit. Et ut omnimodam ſapiētiam ſibi uendicare poſſet: tanquam uliſſes uarias & diuerſas Italiæ urbes peragrans inuiſere curauit. uniuerſa pene Gymnaſia ſemper aliquid odorando. Et per Bibliothecas elucubrando.

❡Quo quidem infatigabili & honorabili ſtudio: non ſolum in noticiam plurium linguarum deuenerat: ſed & etiam adeptis ſeptem liberalium diſciplinis in magnum philoſophum & eminentiſſimum tandem euaſit theologum: atque ita ipſe præſtantiſſimus Io. in huiuſmodi diſciplinis per optime inſtructus: etiam ſua in adoleſcentia non uerebatur cum quouis doctore in qualibet ſcientia diſputando & diſerendo congredi. Quo quidem admirando diſerendi modo factum fuit: ut apud omnes Italiæ potentatus: non minus colendus ꝙ admirandus fuerit habitus.

libri huius reci tantur

❡Scripſit itaque ut a fide dignis accepi: hæc quæ ſubiecta ſunt: primo ſeptiformē ſex dierum expoſitionem: cuius titulus eſt Heptaplus: quod ſane opus perpulchrum eſt: Et non Emolumentum ſtudioſis. ſed uoluptatem haud uulgarem pariturum fore non abigebatur: item de concordia platonis & ariſtothelis decadas decem defenſionem tranſlationis diui hieronymi: qua Eccleſia utitur aduerſus calumnias hebræorum. Comentaria in nouam ac ueterem legem.

❡Opus quoque ſingulare & quaſi admirandum ſuper pſalmos dauid. Multa in defenſionem chriſtianæ religionis præſertim aduerſus Iudæos & Impios philoſophos. Quæſtiones item multas ſtillo pariſienſi diſputatas. eaſque naturales atque diuinas & certe compoſuit. Atque alia compluriima edidit. Eius autem uitam atq; ſanctam Dormitionem luculentiſſimo ſtillo Ioannes franciſcus picus mirādulæ nepos compoſuit. Obiit autē admodum iuuenis florentiæ: anno a natali chriſtiano. 1490. ſepultus apud ſanctum marcum ordinis prædicatorum: cui & Bibliothecam ſuam per maximam ex teſtamento legauit.

philoſophus etruſcus

❡Angelus policianus natione Ethruſcus ab oppido politiani politianus cognominatus uenerandus Sacerdos: canonicuſque florentinus: ac illuſtris laurentii medices precipuus ſane Alumnus & ſtudiorum prædicti Io. pici: ſtudiorum indiuiduus ſocius: hiſdem temporibus apud Ethruſcos omnes: potiſſimumque florentinos & eorum Senatum. Vbi uno & decem annis pubico munere cum maximo ſui prædicamento (ob diſcipulorum frequentiam) non ſolum latinas græcaſque litteras: uerum etiam philoſophiam florentiſſime docuit: per magno fuit in precio.

❡Qui cum eſſet uir peregregie doctus atq; diſertus int & præſentibus atq; futuris uniuerſis innoteſceret quantum & apud græcos ac latinos indicendo ualeret aut non ualeret: permulta (ut ex infraſcriptis titulorum libris) elicere quiſq; poteſt. Vnde & uerſu & proſa plurima ornatiſſime perſcripſit.

huius libri hi ſunt

❡Et ea quidem non oratorio & poetico dumtaxat more: ſed etiam philoſophico modo conſcripſit: ipſius equidem ſtilli modus grauiſſimus: hominis doctrinam atque eruditionem præ ſe ferre uidetur. Scripſit itaque hic uenerandus policianus hæc quæ ſubiecta ſunt.

græcas tranſlationes

❡Centuriam unam Miſcellanearum ad mutationem Auli gellii. poemata item quattuor: quæ ſiluæ dicuntur: quarum tituli. Manto: Ruſticus: Ambra: & Nutricia. De ira ad laurentium medicem item præfacio in Homerum poetam: præfacio in Quintilianum & ſtatii ſiluas atq; ſuetonium. E græco autē puer adhuc libros ſex homeri exametris uertit. quos editos deinde reuocauit: Herodiani hiſtoriam Romanorum principum. Item i

latinum uertit.Item Epicteti Encheridion:Athanaſii opuſculum in pſalmos latinum
fecit.

¶Item Epiſtolarum libros duodecim.Orationes pene innumerabiles compoſuit .Item
Epiſtolas & epigrãmata:& Elegias.& Edoas græce latineq; compoſuit:uertit alexandri
Aphrodiſii quæſtionum libros quattuor.

¶Item problemata eiuſdem alexandri zenophontis.Et librum de Socratis memorabili
bus:hyopocratis aphoriſmos cum cõmento galieni uertit.

¶Item cõmentarios in Ariſtothelem de Animalibus:notaſque interpretationes theodo
ri gazæ edidit.Emendationem denique breuemque expoſitionem digeſtorum.quæ con
tulit cum piſana littera:policebatur etiam ſi uixiſſet liberaliſſimas artes omnes & uiua
uoce & ſcriptis loculentiſſime enatraturum.

¶Multa ac multa uir iſte ſcitu digniſſima(niſi morte immatura præuentus eſſet)poſte-
ris reliquiſſet:quæ forte nunquã ſcientur:obiit deniq; tantus uir admodum iuuenis flo
rentiæ ãno a natiuitate domini.1499.Nec eius uita caruit obtrectatoribus & forte men
dacibus.

¶Hermolaus Barbarus patritius uenetus franciſci barbari eruditiſſimi uiri ex zacha-
patriar- ria filio nepos.Aquileienſis digniſſimus patriarcha.Vir omnium diſciplinarum certe pi
cha. tiſſimus hac tempeſtate & dignitate pontificali:etiam omni eruditione atque doctrina
uniuerſo occidenti inſigniſſimus & præclarus eſt habitus.

¶Cuius ſane tanta philoſophyæ & cæterarum diſciplinarum fuit conſumatiſſima eru
ditio:ut ſi quis iter eminentiſſimos chriſticolas eſſet ennumerandus:inter illuſtres & ha
bendus:Statua dignus:hic hermolaus mihi uidetur ſummis & æquiſſimis meritis ſibi id
uendicari potuiſſe:qui ſingulari ſua doctrina atque ſapientia & eloquentia effecit:ut nõ
modo his finibus quibus continetur Res italica.uiuat Barbarum nomen:ſed etiam ad
peregrinos omnibus ſeculis uagaturum ſit gentes:is & enim & ſi egregiis honoribus ſuo
in Senatu a puero ſemper perfunctus:& faſtigium omnium diſciplinarum tenuerit:ta-
men tantæ humilitatis extitit:ut & pfeſſores & ſtudioſos artiũ bõaꝝ(q̃uis humili loco
aliqui eſſent)ita complectabatur & amabat:ut æque cunctis ſuæ quaſi maieſtatis faſces
ſubmittere uideretur.De hoc hoie mlta mihi pro magnitudine uirtutũ ac dignitatum
(maxime in reipu.benegeſta)eſſent conſcribenda.Sed hoc in ordine dicendi:non niſi de-
De eius eruditione & ſcriptis eius tantum.Ideo cæteris eius bene geſtis prætermiſſis . Solum de
opuſcu Editione opuſculorum dixiſſe ſufficiat.Scripſit igitur hic eruditiſſimus hermolaus:im-
lis primis.De celibatu libros.Caſtigationes plinianæ li.i.Contra Barbaros philoſophos li.i.
De Re uxoria metrice li.i.Quæſtiones gemetriæ li.i.Conuenientia Aſtronomiæ & me
dicinæ li.i.Præcepta hiſtoriæ conſcribendæ li.i.Compendiũ philoſophyæ li.i.Compen-
dium galieni li.i.Epiſtolarum ad diuerſos li.i.Oratiões multiplices li.i . Carminum li.i.
Rhetoricam quoque ariſtothelis ac dyalecticam uniuerſam & Dyoſcoridem interpreta
tus eſt.

¶Obiit & hic maximus uir cum maxima ſtudioſorum iactura:ãno domini.M.cccc.i3.
ætatis ſuæ trigeſimo nono.

¶Marcus antonius Sabelicus Rhetor & hiſtoricus atq; philoſophus peregregius & per
Hiſtori acutus:hac noſtra tempeſtate:nõ ſolum apud uenetos ubi publico munere iam diu mi
cus ma rifice docuit:ſed & apud uniuerſam Italiã propter ipſiꝰ maximã eruditioné :& optimũ
gnus dicendi modũ magno eſt in ptio.Hic auté præſtantiſſimus & eloquẽtiſſimꝰ uiriprimis
ex cocceia nobili uetuſtaq; familia in latio nõ lõge ab aniéne fluuio in uarrõis uico na
tus lo. habuit genitoré:quem & Ro. ſub pomponio & domitio peritiſſimis doctoribus
erudiendũ tranſmiſit:ubi cum eminentiſſimi ac prope diuini adoleſcens foret ingenii:
ut de reliquis taceam:pria eiꝰ cõmẽdatio circa poeticam eluxit . Vnde & adhue pene pu
er ad quinque milia Carminum ſcripſit. Quæ pene omnia cum adoleuiſſet aboleuit.
poſtea creſcentibus annis mox ſolutam orationem tauro ſtudio:Tantaque induſtria
adamauit. Et in ea tantum enituit. Vt omnium etiam oppinionem.In ipſa ſua
adoleſcentia ſuperarit. Sed neque Oratoria uirtute Contentus eſſe uoluit. Niſi eti-
am ad Reginam omnium artium philoſophiam:atque(ut ita dixerim(theologiã magni
ficentiſſime pueniret:deniq; cum ad adultaꝫ peueniſſet ætaté.ex igenii ſui fœlicitate:&

naturæ ſuæ munere complurima librorum uolumina elegantiſſimo & magnifico edi-
dit ſtillo:quæ quidem & litteraturam hominis ſtudiumque : ac elegantiam peroptime
indicant. Nam ea ipſius opera in lucem prodita:propter ſingularem facundiam:& opti-
mam ſcribendi artem:ſummo in honore apud omnes habentur : profecto ut uidere ui-
deor ego : hunc uirum ipſe immortalis Deus tanta facundia:tantoque ſcribendi mo-
do illuſtrauit:ut alterum Liuium patauinum hiſtoricum nunc ſuſcitaſſe uiſus eſt. Huic
quippe ad omne ſcribendi genus:tanta ineſt habundantia:ut cum opus ſit:etiam mini-
ma quæq; tanto nitore & eloquentia depromat:ut legentibus quaſdam delitias offerre
uideatur. Eſt & inſuper hic præter doctrinam ſingularem uir certe perhumanus:mode-
ſtuſq;:ac multa ueneratione dignus:complurima itaq; hic edidit librorum uolumia:inter Libros
quæ ſunt iſta:uidelicet. De uetuſtate urbis Aquileiæ libros ſex pedeſtri oratione. De ſitu ue huius
netæ urbis li.3.de ueneris magiſtratibus li.1.hiſtoriam rerum uenetarum li.35. De officio præto hic reci
ris li.1. De latinæ linguæ reparatione li.1. Obſeruationū in Pliniū & cæteros linguæ la- tat
tinæ auctores.li.2.paraphraſim in duodeci Suetonii hiſtorici uitas. De officio ſcribæ li.
1. De officio cauſidici li.1. De ſancti Rochi uita li.1.epiſtolarum circiter li.5 .orationes pluri
mas. A mundi quoq; exordio:omnem diuinarum humanarumq; rerum ſeriem & hiſtoriā
elegantiſſimo conſcripſit ſtillo.opus certe diuinum & omni admiratione dignū:quod
in plurimis uoluminibus diſtinxit. Scripſit præterea elegias.13.in laudem uirginis Mariæ:
atq;alias multas. Heroico autem uerſu in munitionem Sonciacam:in cladē ſonciacam:
originem utini. De inuētoribus artium ad ludouicum ſfortiā:De calabro tumultu car-
men li.1.craterē uicentinum li.1:& Rerum uenetarum panegyricum carmen quattuor
libris diſtinctum:& quædam alia quottidie componere non deſiſtit.

¶ Georgius ualla:patria placentinus:uir undecumque & ipſe doctiſſimus philoſophus rhetor
Rhetor:& poeta elegantiſſimus:hac tempeſtate:& doctrina & fama:ac librorum editio & phūs
ne non minoris precii apud uenetos: ubi iam multo tempore publico munere docuit: ualēſis
quam ſupradictus exiſtit. Qui cum utraque lingua eruditiſſimus habeatur: ſitque inge- libros
nio prope diuino:atque eloquio diſertus. Et ipſe permulta ſcripſit librorum uolumina. hu⁹ cō
Quorum elegantia:& utilitate eruditos uiros omnes debitores ſibi fecit obnoxios. De memo
quibus extant ſubiecta. Et primo. De orthographia: libros duos. De quantitate Silaba- rat
rum li.1. De figuris oratorum & poetarum li.1. In Ciceronem:de uniuerſitate li.1. In eun
dem de freto li.1. In Topycorum libris eiuſdem li.1. In Rhetoricam ad herenium li.1. In
Iuuenalem li.1. In poeticam horatii li.1. De ratione diſſerendi li.2. De rebus expeten-
dis & fugiendis li.1. Epiſtolarum ad diuerſos li.1. Ex latino in Græcum uertit.
¶ Ariſtothelis Opuſculum:de ueritate. Eiuſdem Ethicorum libros duos . Nemeſii quo ī latinū
que philoſophi chriſtiani op⁹. De natura hominis: libellum etiam Athenagoræ philoſo uerſa
phi acutiſſimi.de reſurrectione librum etiam Dyalectices Briſſonis.
¶ Tractatum inſuper Galieni medici:De hereſibus medicorum. Eiuſdem introductori
um ad medicinā:Problematum quoque Alexandri libros quatuor. Et alia multa.
¶ Nicaſius natione theutonicus patria Barbantinus.corpore cecus : & ob id elemento- cecus
rum omnium poenitus ignarus:hoc tempore uelut grande quoddam miraculum:& al- theuto
terum Dydimum Alexandrinum cecum:in omni doctrina ſe eruditiſſimum fuiſſe mun nicus
do exhibuit.hic tanquam diuus Auguſtinus excellentiſſimus eccleſiæ doctor omnes ar fuit
tes quas liberales uocant:per ſemetipſum nullo quaſi tradente didicit & intellexit. In pri
mis enim colonienſi Gymnaſio iura publice docuit. Et libros utriuſque iuris:quos nun
quam uidit:auditu ſolum didicit:& menti recitauit.
¶ Indeque eam ob gratiam in uniuerſitate Iouanienſi magiſterii gradum in Artibus ſu-
ſcepit:& Scholas poſtmodum multis in locis glorioſiſſime rexit : propter q & in ſacra
theologia licentiatus fuit. Et apoſtolica auctoritate Sacerdos ordinat:qua in dignitate &
gradu publice prædicauit:confeſſiones audiuit:& Euangelium cecus cātauit.poſtremo
in colonienſi Academia omnium doctorum conſenſu Doctor canonici iuris conſtitu-
tus eſt. Et legum etiam imperialium cautus interpres.
¶ Vbi & celeberrimū opus edidit:quod in eadē coloniēſi uniuerſitate publice pp aucto
ritatē opis legi cōceſſuʒ eſt:uidelicet prio ſup inſtitutis li.4. Cui⁹ pricipiū eſt. Quia ea

quæ bene in choro. Super ſententias libros.4. Sermones uarios librum unum. Et plurimas epiſtolas. Obiit denique coloniæ: anno ſalutis noſtræ. M.cccexcii. ibidem in maiori urbis eccleſia: cum magna funeris pompa ſepultus.

ordinis eremitarū & ipſe cecus

ℭ Lippus aurelius florentinus: ordinis eremitarum diui Auguſtini: & ipſe a natiuitate quaſi ſemper cecus uir certe eruditiſſimus, ſed eloquentiſſimus: ac diſertiſſimus imprimis: poetaque conſumatiſſimus: atque multarum aliarum diſciplinarum maximeque muſicæ ſufficienter edoctus: hiſdem temporibus in hungaria: atque italia omni clarus extitit. Cuius tanta fuit memoriæ tenacitas ut Garſia pyrrhi regis orator fuit. Ipſe enim etiam cum ingenii eminentiſſimi foret homo: & in omni Doctrina conſumatiſſimus haberetur: & eius fama ubique explendeſceret: A Mathia glorioſiſſimo panoniorum rege aſcitus: & Budæ: ac Strigoniæ multis annis publico munere magna cum laude Oratoriam docuit. Inde florentiam dulcem patriam reuerſus: ordinis habituꝫ induens: haud multo tempore propter ingenii & eruditionis magnitudinem: Sacerdos ordinatus etiaꝫ concionator euaſit egregius: atque diſertiſſimus orator. Nam cum aliquam prædicaturus ingrederetur ciuitatem & eccleſiarum prælati atque alii doctiſſimi uiri; quadam incredibili uoluptate illum audire ſatagebant. Eratque adeo facilis incudendis uerſibus cuiuſcumque generis: ut quicquid dicere uolebat: uerſus erat. Scripſit & hic pro ingenii ſui magnitudine tum uerſu: tum oratione ſoluta plurima opuſcula. Et primo hiſtorias omnes ueteris teſtamenti: in elegantiore ſtillo congeſſit. De legibus opus pulchrum. Super omnes Epiſtolas pauli pulcherrime commentatus eſt: hiſtorias multas ſanctorum compoſuit. Atque orationes permultas elegantiſſimas: ac doctas & ad ſummum pontificem de paſſione domini noſtri Ieſu chriſti: & ad alios multos ſcripſit. Et alia multa: moritur autem ex peſte Romæ: anno domini.1498.

legiſta

ℭ Baptiſta de ſancto Blaſio: patria patauinus iuris utriuſque peritiſſimus: ac philoſophus præclarus: ingenio & eloquio perornatus: hoc tempore clarus exiſtit. Et in patauino Gymnaſio iura publice egregie docens: magnam diſcipulorum ex omni mundo copiam florentiſſime docet. Qui cum ea in facultate doctor excellentiſſimus habeatur etiam ex ingenii ſui magnitudine: præclara compoſuit opera. E quibus infraſcripta feruntur. Et primo de priuilegiis Dotalibus librum unum. Correlatiuorum quoqꝫ li.i. Queſtiones de Arbi.c.li.i. Super prima Rubrica decreti li.i.

legiſta & orator

ℭ Iaſon Maynus nobilis Mediolanenſium patritius: conſumatiſſimus Iureconſultus: ac Orator facundiſſimus. Eques auratus: ac Ducalis ſenator: hoc tempore ubique: & propter eruditionem maximam: & dicendi optimi Robur: ac corporis totius elegantiam magno habetur in precio: uir non ſolum in litterarum doctrina: ſed & a quacumque difficilima obeunda: certe præſtantiſſimus: quod legationes permaxime: atque alia officia ſibi a ludouico ſfortia ſapientiſſimo Mediolanenſe Duce credita & ſapientiſſime confecta teſtimonio comprobantur. De quo ego hoc in loco: ut de carthagine: Saluſtius tacere ſatius puto: quam pauca dicere. Eſt nanque dignus hic doctor: qui uolitet docta per ora omnium. Hic itaque ex ſuo elegantiſſimo ingenio: acerrimoque iudicio: atque exquiſitiſſima Doctrina: cum complurima alia egregia monumenta poſteris reliquerit: tum & libros ellucubrauit infra notatos: uidelicet Super titulo. De acti. in Inſtituta li.i. Super codice libros.ix. Etiam ſuper Digeſtis uaria congeſſit. Orationes uarias: & ad pontifices Romanos & ad imperatorem federicum eiuſque filium ſucceſſorem Maximilianum; & alias nationes plures: extant & ipſius epiſtolæ elegantes: & quædam alia.

(margin, beside "tum & libros ellucubrauit…": libros eiꝰ deſcribit)

legiſta bononienſis

ℭ Ioannes canipeus: patria Bononienſis: & ipſe iuris utriuſque (ut ita dixerim) monarcha philoſophuſque magni Alexandri Imolenſis conſumatiſſimi legum interpretis auditor hac ætate: non ſolum Bononiæ & patauii: ubi iam diu magna cum multorum diſcipulorum frequentia publice docuit: ſed & rebus a ſe clariſſime geſtis: ac ingenti ſua uirtute noſtrum ſæculum illuſtrate. Qui (ut præfertur) cum ſit excellentiſſime doctus & ipſe ſua in facultate multos egregios conſcripſit comentarios: atque tractatus: quibus nomen ſuum poſteritati comendauit. De quibus fertur eius inſignis. de Dote tractatus libro uno. Ac multa eius conſilia feruntur cum aliis plurimis opuſculis.

¶Bertholomeus Socinus:Senenſis Domini Mariani Socini legum interpretis celeberrimi filius.De quo Mariano ſupra diximus iuriſconſultus excellens plurimum:hoc tempore in Ethruria primum inter legum interpretes locum tenens:& doctrina:& ingenio plurimum ualet:ut ipſius & lectiones & ſcripta:atque conſilia eius plurima ſe ſcripta indicant.Et hic alexandri etiam diſcipulus extitit.

Legiſta ſeñẽſis

¶Bulgarenus Senenſis magnus & ipſe legum interpres:hoc tempore floruit:& anno ſalutis noſtræ.14 97.in fata conceſſit:uir certe omni uita probatus:& honoris cupidus:ac magno ingenii munere decoratus . Cuius innata eloquentia eum nimium clarum effecit:atque in iudicando conſulendoque:ac docendo:propenſus maximo dum uixit apud omnes fuit in precio.Et uita functus egregium de ſe nomen: ac famam poſteris dereliquit.Et hic ex Alexandri Imolenſis diſcipulis unus fuit.

legiſta ſeñẽſis

¶Ioannes maria Riminaldus ferrarienſis:magni Alexandri Imolenſis auditor & diſcipulus inſigniſſimus legum Doctor:hoc quaſi tempore clariſſimus exiſtensi & apud urbem ſuam ferrariam leges fœliciſſime docens:paulo poſt ideſt anno domini.1496.(me ferrariæ exiſtente)ſuum dić clauſit extremum:anno uitæ ſuæ.63.& apud diuum franciſcum ingenti funeris pompa tumulatus eſt.Cuius celebris fama& legendo:& conſulendo uſque in hunc diem perſeuerat.Extant & eius clariſſimi interpretis permulta conſiliorũ documenta. De his autem præclariſſimis legum interpretibus quem præſtare cæteris putem : aut in loco quiſque poni debeat neſcio. Cum omnes uno eodemque tempore fuerint & ſint fama præclariſſimi.

legiſta ferrarienſis

¶Ioannes uenetus:ordinis carthuſienſium:domus ſancti Andreæ apoſtoli ea in urbe ueneta prior diuinarum ſcripturarum erudiriſſimus uir:ingenioque præſtans:uita & conuerſatione deuotus:ac regularis obſeruantiæ eximius cultor:ac ætate ad inſtructionem ſimplicium ſcripſit non uulgaria opuſcula. E quibus extat opus præclarum: quod Noſce te prænotauit:in libris tribus diſtinctum.Item De patientia & humilitate li.i. ſpeculum morientium li.3.corona quoque ſenum lib .i. Sermones uarii libro uno.Epiſtolæ itẽ multæ.Et alia quædam.

carthuſiẽſis ordinis

¶Ioannes theutonicus de Mylbach theologus : ac philoſophus non ignobilis erphordenſis Gymnaſii præcipuus doctor:atque Magiſter:hac tempeſtate cum in eodem gymnaſio diu ſacram theologiam florentiſſime docuiſſet:& multos ea in facultate diſcipulos eruditos effeciſſet:Scripſit nonnulla præclara opuſcula:quam ingenium ſuum mirifice demoſtrauit:De quibus ordinarie legit.In epiſtolas pauli:De laudibus diui Hieronymi.Sermones uarios li.i.Item queſtiones diuerſas.Et quædam alia.

theutonicus theologus

¶Baptiſta Mantuanus ordinis carmelitanus:theologus:ac poeta noſtri temporis certe conſumatiſſimus hac tempeſtate propter ipſius poeticen: atque alias eruditiones magno exiſtit in precio.Quamobrem ipſius eloquentiam in uerſificando admirantes dicunt.Aut Baptiſta Virgilium conterraneum ſuum ſequitur: aut Virgilius Baptiſtam: Hic itaque promptiſſimi:ac acerrimi exiſtat ingenii:ut cæteras eius uirtutes miſſas faciam:ſcripſit Syluarum libros octo.Verſu:eglogas decem. De calamitatibus noſtrorum temporum li.3.In uita beatiſſimæ uirginis Mariæ li.3.Item in uita beatæ catherinæ uirginis & Martyris li.3. Vita ludouici Morbioli li i. Vita beatæ Margaritæ : beatæque Agatæ:atque Luciæ uirginum & martyrum li.i.Vitam etiam ſanctæ Apoloniæ in libro uno.Ad falconem librum unum.In Tropheo Franciſci gonzagæ Mantuæ marchionis libros quique.De captiuitate Granatæ:& eius Regni:li.ſex.Omnia carmine.In proſa uero.De patientia lib.tres:& Dyalogum.De ieiunio:Sermoneſque multos prout ipſemet rogatus rettulit.

ordinis carmelitarum

¶Hermanus cognomento ſic appellatus:cui proprium nomen haryngus fuit natione theutonicus:phryſiæ oriundus:utriuſq; iuris inſignis interpres phus:& diuinarum ſcripturarum egregie doctus.Ingenio acer:atque diſertus conſilioque promptus:hac noſtra ætate in coloniẽſi Gymnaſio:& docẽdo:& ſcribẽdo:atq; cõſulẽdo principatũ obtiet.qui inter alia ex ingenii ſui magnitudine.Opus grande:ac celeberrimum compoſuit : titulos legalium accuratiſſime & exacto enucleans.Omnibus in utroque ſtudere incipientibus admodum utile & neceſſarium.Et primo Super titulos codicis libros duodecim: Super titulos totius Digeſti libros quinquagin:a.Super libros Autenticorum : librum unum.In uſus feudorum lib.i.De pace conſtantiæ librum unũ.Super titulum inſtitu-

legiſta theutonicus

tionum lib.4.Super titulum Decretalium lib.5.Atque alia quædam:cum adhuc in ui-
uis ſuperſit glorioſus.

Orator & rhetor lũbardus

❡Georgi⁹ merula:pſia Alexãdrin⁹:orator & phus:ac utriuſq̧ liguæ eruditiſſim⁹:p hoc
tẽpus:& uenetiis:ac Mediolãi Iſignis habetur:uir plane doctus: ac diligens longeq̧ aliis
quibuſcumque ſcriptoribus diligentior.Quamobrem maxima apud doctos ſunt eius
laudum præconia. Nam qui eius ſcripta uident:uno ore omnes docti.bona de eiſdem
dicunt. Doctrinamque hominis prædicant: extolluntque: ac quaſi admirentur. Erat
hic(etſi admodum eruditus)quodam uitio notatus: quod dignitati ſcribentium pluri-
mum efficit:q̧ morſibus uiue ntium & laudationibus plurimum ſuis in ſcriptis uteba-
tur.Hic itaq̧ doctiſſim⁹ Merula nõ ſolũ ſemper docẽdo policiores ubiq̧ ciues reddere
annitebatur. Verum & ſcribendo in primis Res geſtas ludouici ſfortiæ ſapientiſſimi
principis maiorumque ſuorum non poſteritati modo: ſed eternitati multis uolumini-
bus cõmendauit:ſcripſit per multos comentarios in Iuuenalem:Statium:atque alios.In
de centurias quaſdam. Extant & eiuſdem Epiſtolarum libri multi. Et ipſe q̄q̄ habere-
tur eruditiſſimus:& ingenii perſpicaciſſimi non caruit obtrectatoribus. Eius enim cõ-
mentaria & ſcripta magna profecto poſteritatis ſpe: & uiuentium gratia nunc uſque ac-
cepta.Obiit denique admodum Senex Mediolani:anno ſalutis noſtræ.1494.Eius autẽ
mors & principi ludouico(cui admodum gratus erat)atque aliis per multis nobiliori-
bus maximum equidẽ attulit mœrorẽ quod utilis foret inſtituendæ iuuentu ti:rerũ
memoria:& iucunditate omnes oblectabat.

legiſta teutonicus

❡Stephanus theutonicus:patria Argentinẽſis inſignis utriuſque iuris profeſſor:& alia
rum bonarum litterarum utique doctus:ac poeticam diſciplinam egregie calens.hoc
tempore ſua incomparabili eruditione: atque doctrina: non ſolum Baſileam inclitam
Germaniæ ciuitatem: ſed & totam theutoniam mirifice exornat. Qui ex ingenio ſuo
excellentiſſimo:hæc quæ ſubiecta ſunt:confecit opuſcula.Ex quibus extant:primo.Su

libri huius

per titulis utriuſque iuris li.i.Roſarium uirginis Mariæ Saphico uerſu.In laudem uir-
ginis Mariæ enigmata ueteris teſta. Virginalem conceptum poſſibile probat.Salutatio
Angeli.De locis mirificis beatæ uirginis.Compaſſio uirginalis:conſolatio chriſti ad Ma
trem.In laudem ſancti Sebaſtiani:in laudem ſancti Valentini:in laudem ſancti Iuoniſt
Vitam ſancti Bernardi.De contemptu ſæculi.Contra aduocatos calumniatores.De ca-
ptiuitate Regis maximiliani.Elegiam in morte Federici imperatoris.Variorum Epigrã
matum librum unum. Compilauit p̃terea(ut aiunt)Vernacula lingua mira arte:atque
ingenio:libellum quendam quem nauem Naragoniæ appellauit.in quo cauſam: & ra-
dicem omnium ſtulticiarum adeo eleganter expreſſit:mores hominum carpit: & quæ-
dam ſalutaria remedia ſingulis tradidit:ut non iure ſtultorum librum:ſed diuinam po-
tius Satyram:illud opus appellaſſet. Aiunt ipſum adhuc uiuere annos habens.47.

florẽtinus architectus

❡Baptiſta leo:patria florentinus ex clariſſima ortus familia: uir ingenii elegantiſſimi:
acerrimiq̧ iudicii:& exquiſitiſſimæ doctrinæ:hoc tempore fato conceſſit.Qui cũ plu
rima alia egregia monumenta edidiſſet:etiam libros decem de Architectura ad imitatio
nẽ ueturii elucubrauit:quos propemodum emendatos: perpolitoſque editurus iam in
lucem:& diuo laurentio Mediceo dedicaturus obiit.Quos nihilominus eius frater Ber
nardus homo prudentiſſimus & litteratus in uolumen redactos.Eidem laurentio præ
ſentauit. Aiunt enim hunc hominem quamlibet remotæ litteræ latuiſſe.Nam ita anti
quitatis ueſtigia fuit perſcrutatus: ut omnem ueterum Architectandi rationem & de-
præhenderit & in exemplum reuocauerit.Sic ut non ſolum in eo machinas:& pegama-
ta attomataque permulta:ſed formaſque ædificiorum admirabilis excogitauerit. Fuit
præterea hic Baptiſta optimus & pictor etiam ſtatuarius.

theutonic⁹ auditor cãtum

❡Engelhardus orientalis francus:natione theutonicus:uir doctus & undecumque peri
tus philoſophus orator & poeta inſignis diuinarumque ſcripturarum & iuris pontificii
non ignarus:hoc tempore Romæ aduocatus cauſarum conſtitutus magno habetur in
precio. Qui cum ſit acri ingenio excellenti:ut ac diſertus eloquio metro:ac proſa excel
lens:quædam utroq̧ genere ſtili compoſuit opuſcula:quibus nomen ſuum æternitati
mandauit.Et primo Carmine elegiaco. De laude patriæ ſuæ librum unum. De Anulo
ſancti Donati librum unum.Epiſtolas plures ad diuerſos. Epigrãmata Varia. Et com-
plura alia.

Ordinis cartuſieñſiũ

¶Vernerus natione theutonicus patria uueſtphalus:ordinis cartuſienſiuȝ: prior ſanctæ
Barbaræ in colonia Agrippina. Vir diuinarum ſcripturarum ſtudioſiſſimus:ualde erudi
tus:ingenio excellens religioſaqꝫ conuerſatione per hoc tempus præclara edidit opuſcu
la:quibus ſe utilem præſentibus pariter & futuris declarauit. E quibus extant ſubiecta:
Super epiſtolas pauli opus grande. Quod pauli doctrinam prænotauit in libris.14. De
uita ipſius ſancti pauli li.7. De ualore miſſarum li.i. De Regimine principum li.i. De ſtu
dio theologiæ li.i. Faſiculus temporũ li.i. paradiſus cõſcientiæ li.i. Sermones multi li.i.
Et alia multa.

Faſiculus temporum

ordinis carmelitaruȝ

¶Arnoldus Boſtius natione theutonicus:ordinis carmelitarum philoſophus & theolo
gus:a: poeta:& orator:præclarus:hac tempeſtate uiuus exiſtens. Scripſit metro & proſa
multa præclara monumenta. De quibus extant ſubiecta:primo. De patronatu mariæ
uerſu li.i. De illuſtribus uiris ſui ordinis:atqꝫ cartuſienſium li.2. Contra uincentium de
nouo caſtro li.i. Epiſtolarum ad diuerſos li.i. De quatuor nouiſſimis li.i. Carmina diuer
ſa. Et quædam alia.

ordinis ꝑdicatorum

¶Hieronymus ferrarienſis ordinis prædicatorum profeſſus. Declamator ardentiſſimꝰ
& multarum bonarum litterarum aprime eruditus:hac tempeſtate:propter huiuſmodi
ſingulare prædicandi:uidelicet munus:apud Ethruſcos potiſſimumqꝫ florentinos uelu
ti ſingulare quoddã illuſtriſſimum eiſdem de coelo dimiſſum lumen exiſtimatũ eſt. Vir
certe apparenter bonus modeſtuſqꝫ:ac ſingularis deuotionis & ſanctimoniæ: ut pote
qui ſingulis quaſi diebus:os in eccleſia apperiens penitentiam ſuadebat:& uiam domini
in ueritate docere cunctis uidebatur:ac quædam ſarculo ueritatis zizaniam & lolium
præcidendo exterminabat auaritiam pellebat libidines & cætera quoqꝫ uitia fulmina
bat. Sed ambitionem(in religioſis damnabilem)quam ſummope ſtrangulare in ſe debue
rat:ardentiſſime complexus eſt. Quæ quidem contagioſa peſtis ſuæ ruinæ & acerrimæ
mortis:ac religionis ſuæ ſchandalum cauſa:& occaſio extitit. Erat profecto hic hierony
mus omni extrinſeca uirtute:uidelicet doctrina:& plurimarum rerum ſcientia decora
tus:quibus donis ſi recte uti uoluiſſet:ſempiterna memoria profecto dignus fuiſſet:ſed
uereor ne ipſa dona in peſtem ſuam ſibi fuerint a natura conceſſa: itaqꝫ cum apud uni
uerſam florentinam rempu. præ cæteris religioſis maximo in precio haberetur: omnia
que ſuo conſilio agerentur in primis contra congregationem ſuam obſeruantiuȝ cor
nua erexit:& quoſdam in ethruria conuentus ab ea ſegregans:ſe illorum patronum am
bitioſe nimium conſtituit:& in ea Sciſma non paruũ ſuſcitauit. Deinde(ut aiunt)a ſum
mo pontifice Romano:uidelicet Alexandro ſexto tanq̃ ſeditioſum: & populorum con
citatorẽ:contemptoremqꝫ põtificiæ dignitatis: atqꝫ auctoritatis:ac tanq̃ multorum ma
lorum effectorem & auctorem:igni(cum duobus ſociis damnatus)anno ſalutis noſtræ
1499. tandem combuſtus fuit. Aderat uniuerſus florentinæ urbis populus in magno ip
ſius ciuitatis foro:Aderat & pontificis Ro. legatus ad huiſmodi iuſticiam peragendam:
una cum generali ordinis ſui magiſtro:qui ipſos habitu religionis imprimis eximit:de
inde clericali dignitate priuatos ſeculari poteſtati traditos laqueo ſtrãgulari & exuri iuſ
ſi ſunt: Vtrum autem huiuſce mortis iudicium commeruerit hic tantus uir:meum non
eſt hoc in loco de alto iudicio ſacri ſenatus eccleſiæ cenſere aut dicere. Scripſit itaqꝫ hic
eruditus & illuſtris litterarum uir:multa memoratu digna opuſcula: eruditione plena.
& prima quadrageſimale unum li. uno. Super pſalmos penitentiales dum in carceribus
captiuus detineretur pulchre. Super multos prophetas comentatus eſt:atqꝫ alia multa:
Mortem uero illam acerbiſſimam ipſum ita conſtanti pectore pertuliſſe ferunt:ſiue ãt
perſidia ſiue pertinacia aut pacientia hoc egerit certe philoſophorum aut ueroruȝ chri
ſtianorum ſchola interitum uiri omnes deſcriberent.

cõbuſtio hominis

libros huiꝰ cõmemorat

¶Guido Rubeus magnus multorum olim oppidorum in parmenſi agro comes:hoc
anno uenetiis octobrio menſe mortem obiit. Et illius funus ibidem: in Edem cha
ritatis ordinis canonicorum curatum: Magna & celebri pompa extitit. Vir ſane uirtu
tum gloria ac laudis omnis plane inſignis. Cuius uirtutes atque præconia tales & tan
ta fuere in omni genere laudis. Vt nulla eloquentiam nec optari poſſe. Nec concipi.
Quæ uel auiditatem animi mei expleat. Vel rei Magnitudini reſpondeat: uel dignita
ti optimæ hominis uitæ ſatiſſaciat. Fuit itaque hic admirandus Guido illuſtris petri ma
riæ Rubei filius:quẽ imprimis nulla ſollicitauit unq̃ ambitio:nullaqꝫ honoris ſecularis

petrus maria pr̃ fuit

contra deum cupido prouexit.De quo certe non aliter q̄ de beatiſſimo Iob patientiſſi-
mo ſcribere debeo.Amiſerat hic inclitus uir opes permaximas amiſerat uires:& domū
Oppi Auitam:& Oppida.xvii.florentiſſima:quæ cœli amenitate erant letiſſima:tum ſitu:mu
da hui⁹ riſque inexpugnabilia:& cum eiſdem conſitos ortos: piſcinas & ſtagna : reliquaſque id
fuerūt genus delicias:unus inter Mediolanenſes potentior : & gloria generis : ac magnitudi-
xvii. ne rerum:domi militiæque geſtarum omnibus facile clarior. Et tamen in his mo-
leſtiis permaximis:tanquā Iob ſuis labiis contra Deū eū peccaſſe quiſq̄ uiſus aut audi-
tus fuit: Qui nihil omnino ſuum uere eſſe dicebat : quod ſibi eripi poſſet:aut ſi eripe-
retur magnopere dolendum eſſet.Et q̄q̄ exilio damnatu3 ſe innocentiſſime animaduer
teret omnia tamem æquo & forti animo pertulit:his uirtutibus diuinis ſeptus hic chri-
ſtianiſſimus uir:poſt aliquod tempus non ſolum dolore.ſed & geſtire ſuis in tribulatio-
nibus cæpit:dicens ſe omnia comeruiſſe mala:unde & Religioſis ſe plurimum commē-
dabat & eorum preces ſupplex iugiter expoſtulabat.Et quantum poterat(ut erat natu-
ra piientiſſimus)de ſuo militari ſtipendio ſubducere elimoſinas quottidie dabat:& ero-
uide ho gabat.Nihil ſuperflue aut ambitioſe querebat.Mundi militiæ obſtrictus id munus in-
minis noxie tractabat præcauens maxime:nequiſquam ſuorum militum ulli iniuria3 facerēt.
conſtā- Summa in deum eius ſemper fuit pietas:atq3 religio:illam uero militiam: quæ ſpiritua-
ciam lis eſt:uidelicet quæ contra Diaboli nequitias depugnare conſueuit:ſcilicet cupiditates
libidines iras comprimit:adeo ſtrenue uſq3 in morte3 tenuit & audacter geſſit cum ma
ximis dei uiris potuerit de omni laude decertare.Euolaſſe itaq3 hunc illuſtrem hoc an-
no & menſe a corpore tanquam a carcere:ad illam uitam: quæ perpetua eſt uita icum
magno omnium deſiderio:Relictis Bernardo adoleſcentulo Belunenſe epiſcopo.
¶Arturus ſeu Artuſius primogenitus Henrici portugalenſis Regis:hoc anno Ioannam 1490 6689
Ferdinandi hiſpaniarum regis filiam duxit uxorem.Sed ſequenti anno menſe Auguſti:
idem Arturus Sponſus dum obſtiatius equū currendo impingeret delapſus equo iteriit.
ſex iſu- ¶Fortunatæ inſulæ quæ ſunt in Oceano meridionali proximæ occaſui:hoc anno ope-
læ ra & induſtria ſapientiſſimi:ac chriſtianiſſimi Ferdinandi hiſpaniarum Regis regno hiſ-
ombri- paniarum additæ ſunt:quarum fertilitatem mirabilem eſſe affirmant:he quippe ſex nu
on pria mero ſunt.Quarum prima Ombrion dicitur:in qua nulla extant ædificia:nec unquam
Iuno fuere:Iunonia ſecunda dicitur:in qua aiunt . Ediculam tantum eſſe extructam . Tertia
nia ſe eiuſdem nominis:huic proxima eſt:Deinde Capraria lacertis grandibus refferta: Niua-
cunda ria quinta eſt:a perpetua niue nebuloſa ſic dicta & appellata.Canaria ſexta uocatur: ple
capra- na maximis canibus. Habundare autem hæc ultima dicitur pomis & omnis generis
ria auium:& palmeris:quæ cariotas producunt:ac melle & aliis omnis generis fructibus.
canaria Sunt denique hæ inſulæ adeo fertiles:ut gentilium error putauerit propter ſoli fertili
ultima tatem:eaſdem fuiſſe paradiſum uoluptatis.
granata GRANATA PROVINCIAE BETICAE CIVITAS.¶Granata permaxima Beticæ 1492 6691
deſcri

bit

prouinciæ primaria ciuitas:imo
totius Regni caput.Regu3 mau
rorum ſedes & regia : hoc anno
prima Ianuarii die:a Mauris per
ſeptingentos annos poſſeſſa: &
occupata:& fedata:ab inclitis re-
gibus ferdinādo & Heliſabeth
poſt duriſſima3 obſidionem feſ
ſa:ac ultima perpeſſa inedia:cu3
ſola ex toto Regno debellanda
eſſet : per conditionem capta
eſt . Eſt autem hæc ciuitas(ut
fertur)in montis Cacumine po
ſita:q̄ ingēti flumie bethi(a quo
tota puīcia denoīat)ueluti ual-
lo cīgit: q̄q3 & duplicib⁹ muris
circumquaque cingitur:quorum robore ita præmunita:ac prædita eſt:ut alteram toti-
us regni portione3:non exequet tantu3:ſed longiſſime ſuperet.Ac ſic totu3 Beticæ ſeu

Granatæ regnum ex Maurorum manibus ereptū:chriſtianis denuo uirtute clariſſimo
rum Regum ſerdinandi & helyſabeth tandem magna cum gloria atque triumpho reſti
tutum eſt.Id autem Regnum:cum reliqua hiſpania Iſmael in præſentiarum Rex:& ſui
maiores ex Mauritania cum exercitu magno uenientes iam octingentis ferme annis oc
cupauerant diuq́ poſſederant:ſed poſtmodum a tarraconenſibus inclitis principibus ul
tra Bethym fluuium pulſi:nunc uſq́ magnis ſub tributibus eandem plagam feliciſſimā
tenuerunt.Quam quidem prouinciam primariam omnium terrarum appellant. Quæ Prouin
ſane prouincia(ut Strabo ſcribit)intra Anin & ortum fluuios uſq́ ad uretaniam ꝓtendi ciá hic
tur:a meridie uero & oriente fluminis eruptione uſq́ ad Auſtrale maritimū tractum deſcri
ac uſq́ ad herculeas columnas uadit.Eius autem regionis longitudo ſecundum Plinium bit &
in tertio eſt ducenta quinquaginta miliaria: latitudo uero.236.in qua ad.200. oppida ipi⁹ di
perpulchra fuiſſe propter ipſius ferocitatem : Strabo & Plinius ſcribunt.Nam ipſius ꝓ gnitarē
uinciæ ager:ſi ad uniuerſum conferatur orbem:ſupremus & excellentiſſimus perhibeť.
Eo ꝙ quæcunq́ ad humanū uictum ſunt neceſſaria:& pluſq̄ neceſſaria affluentiſſime
gignat.Eius enim montes & flumina quaſi ubiq́ Aurum & Argentum producere dicū
tur:Armenta quippe & pecudes ſine numero nutrire dicitur:opptimum quoq́ Siricum
colligit.Ac cera & melle:atq́ aliis omnibus bonis habundat.Hunc itaq́ Iſmaelem Re-
gem ſupradicti chriſtianiſſimi Reges decenali bellu terra mariq́ acriter afflixerunt.
Et tandem ſuperatum:& captum hoc anno prima Ianuarii die cum triumpho permaxi
mo obtinuerunt.Eam autem prouinciam ideo Granatam appellare conſueuimus:ꝙ in granata
ea primum Grana:quæ perpulchrum pannis confert colorem enutriri cepta fuerit. At quare
que ex eo:ꝙ in ipſo Bethi fluuio panni pulchro tinguntur colore. Dicente Iuuenale in ſic ap-
quadam Satyra: præcipitare uolens etiam pulcherrimam ueſtem inficit natura pecus: pelleť
ſed egregius fons. Iuuena

Atq́ alias quarum generoſi graminis ipſum Virib⁹ occultis:& bethic⁹ adiuuat:& Marc. lis poe-
Bethis olifera crimen redimite corona Aurea qui nitidis uellera tingit aquas ta &

6691 1492 ¶ Laurentius Medices florentinæ reipu. Moderator & priceps:hoc anno idibus martii marcia
haud longe a florentia urbe:ſua in uilla nomine caregia:fatu cōceſſit. Vir certe oīum ſa lis
pientiſſim⁹ in quo(ut ita loquar)erant oīum uirtutū imagines:atq́ ſigna:cui⁹ quidem
obitus ne dum florentinis omnib⁹:ſed uniuerſæ profecto italiæ acerbiſſimi attulit do-
lorē:ꝙ eius patrocinio in primis litteraꝝ profeſſores aliiq́ quicūq́ puſili & magni:non
ſolū in urbe florentia:ſed in toto ipſius regno mirifice & piīentiſſime ſubleuabāť. Vide laudes
bať equidem ad oīa natus.ingeniu maxie pſpicaci:ac facili:ut in ſingulis excelleret neſci ei⁹ de-
reť.In eo equidē ꝓbitas & iuſticia:atq́ fides domiciliū conſtituiſſe uiſæ ſunt:ꝙ eximia ſcribit
quædam in eū totius populi ſui beniuolentia declarabať.Sed ſup oīa in ipſum liberali-
tas:ac munificentia explendeſcebāt:quæ quadam immortali gloria illum inter deos ꝓ-
uexerant.Quanto etiam litteratos uiros ſtudio complecteretur:& cōquiſitis totu orbe
terrarum utriuſq́ linguæ libris ſumptus ipſi declararunt.Hanc itaq́ rempu.florentinā libros
cū p multos annos poſt petri patris:& Goſmi Aui medices gubernandam dirigēdamq́ mľtus
ſuſcepiſſet:aiaduertens ſe ſuum fore alumnū:ita animum ad illam tuendam & exornan emit
dam ſibi incendit:ut eius opes:ac ꝓprium ſanguinem exponere nō extimuerit.Quo fa
ctum fuit:ut bellorum pericula a ſuorum ciuium ceruicibus ſæpe propulſauerit.Atq́
ipſius imperium multarum urbium & oppidorum acquiſitione auxerit nomenq́ tuſcū
ad Barbaras uſq́ gentes extenderit:illi nanq́ quēadmodum Octauiano auguſtu Reges
& principes:ac reſpu.atq́ ſultanus magnus turcorum imperator mittebant legatos & quanto
munera.ipſum quoq́ Rumani pontifices Sixtus & Innocentius ueluti filium dilectiſſi apd̄ oēs
mū ſalutari complectabanť ſinu:ipſe deniq́ ne dicā florentinā urbē:ſed totū eius regnū habeba
pacatiſſimū:ſed ditiſſimū uifariæ mercaturæ & artificio quoad ſupſtes fuit:efficere cu tur in
rauit.Quantas hic inclitus laurētius medices in ædificandis:inſtaurandiſq́ eccleſiis: & precio
monaſteriis expoſuerit opes dicere profectu non ſufficimus:quum ipſa ei⁹ opa:in om- eccľias
niū gentiū ora & linguis ubiq́ p̄dicenť.Tandē hic uerus chriſticola ſacramentis oībus & cōuē
eccľiæ deuotiſſimæ ſuſceptis teſtamentoq́ confectu: & filiis uibus ac amcis cūctis ua tus mľ-
le faciens deoſculat⁹ deuotiſſime crucifixu:multis aſtantibus uiris religioſis expirauit. tos edi-
Eo autem mortuo:mox tam magnus mortalium concurſus ad eius funus exornan- ficauit
dum factus eſt ; quam antea factum fuiſſet ;credatur. De funere uero ex ipſius

mandato ad coſmi Aut exemplum nihil pompæ actum fuit:ſepultumque in ede diui lau
Prodigi rentii a ſuis maioribus ornatiſſime extructa:prodigia permulta ante mortem ipſius an-
a filios teceſſerunt:quæ commemorare iſtic ſuperfluum eſt. Tres hic poſt ſe reliquit filios:ioan
eius no nem ſcilicet ſanctæ Ro.eccleſiæ cardinalem petrum primogenitum eidem ſucceſſorem
minat & aliom natu minimum Iuliaoum nomine:qui omnes ſtatim quadam animi probitate
totius ciuitatis animos in ſe deuinxerunt.
¶ Petrus ār medices eius nois ſecundus:hoc anno ipō laurētio pr̄i prædicto in admini 1492
ſtratione Reipu.florentinæ ſuffectus illam tantummodo tribus annis adminiſtrauit:nā
patre ſapientiſſimo & integerrimo uiro decedente:hic unius & uiginti aonorum erat
Laudes ætatis:qui in principio ſui regimiois tantam grauitatem & prudentiam: atque auctori-
ei⁹ tatem in ea mole ſuſtentanda præ ſe tulit:ot ne cui maiorum ſuorum concedere uidere
tor. Quamprimum enim eius pater e uita deceſſit:uix dici poſſet quanta & humanitate
& grauitate ciues omnes ad ſe domum confluentes exceperit:& quam blande etiam do
lentibus conſolaotibuſque pro tempore ſuamque operam pollicentibus reſponderit:de
inde & qoam ſolertem curam impenderit.in cuſtodienda ſua rei familiari atque in ob-
eunda reipu.nolli unquam aut loco:aut tempori:aut muneri:aut cuiquaꝫ homini defue
rit:nulla deniqoe i parte ceſſaſſe uiſus foit. Sic ut in eam plane proficiſcens:ab omoibus
profecto putabatur:pareotis ueſtigia ipſum conſecuturus:ipſam igitur uiam modeſtiſſi
Vitia mam per annum(cum gratia omnium ciuium & uulgi)ſeruauit:ſed poſtmodom tanquā
illi⁹ etiā Roboam Salomoois ſapientiſſimi filius:zelo qnodam incenſus ac ſuperbia inflatus:ſu-
cōme- os affines imprimis multis iniuriis urgere cœpit:deinde in maluro proſequens:alia atq̃
morat alia præter iuſticiam ac bonorum priocipum honeſtatem ciuibus inferens mala in odi
um totius Senatus incidit:pro quo tandem extra curiam & Senatum proiectus eſt. Hæc
quippe anno ſalutis noſtræ.M.cccc.xv.geſta ſunt:qoo quidem tempore Carolus octau⁹
francorum Rex:ad capiendum Neapolitanom regnum uerſus florentiam cum exercitu
magno proficiſcebatur:cui hic petrus occurrendo ſalutauit dicens ſacratiſſime Rex:pa-
ter meus laurentius moriens tria mihi teſtamento reliquit:mandauitque ac imperauit,
Terras primum ut deum colerem. Rem francorum uenerarer:& patriā meam pro uirili tue-
ſuoruꝫ rer. Deum inquit adoro Te regem ut patronū ſuſcipio. Et ut gratiam Regis iniret:con-
ciuium feſtim Sarzanam oppidum rei florentinæ ianuam:libera manu tradidit. Deinde petram
Regi ſanctam:piſanumq̃ portum:ac piſam ciuitatem inſciis florentinis regiæ dictiōi ſupposu
tradit it. Rex autem ut gratias egit:& loca gallico præſidio muniuit & firmauit: atque etiaꝫ pi
ſanam ciuitatem libertati donauit. Vbi autem hæc geſta florentiæ perlata ſunt:indigna
tio non modica omnes cœpit. Et re mioucius intellecta:petrus hic:patriæ hoſtis ſtatiꝫ
Exilio declaratur:urbeque omnino pellitur:& ei⁹ bona ſubaſtantur:ac perpetuo damnatur exi
dānat lio:multi quoque ipſius factionis uiri & ipſi extra urbem acti ſunt:taota eueſtigio ira ſe
natus floreotinorum io ipſum petrum medicē familiam exarſit:ut etiam eius inſignia
ex omnibus priuatis & publicis locis & eccleſiis:ac Monaſteriis deleri fecerit:pauloque
poſt petrus hic cum redditum in patriam interceſſione multorum principum. Summiq̃
pontificis ac gallorum regis expoſtularet inſtaret quoque multis precibus illum aſſequi
Bellum licet maiorum ſuorum uirtutes & beneficia per multa in Senatu cōmemorarentur: ac
contra uenerarentur tamen quod poſtulabatur:noo fuit conceſſum:& hoc ob maliuolentiam
rempu. non ſolum plebeæ multitudinis ſed & aliorum ciuium. Qua iniuria infenſus confeſtim
ſuā mo cum urſinis atque aliis ſe coniungens contra florentinos bello ſuſcepto eorum dictionē
uit & agrum inuadens multam prædam exportauit. Et aliqoa oppida cœpit:poſtremo etiā
lata de eius reditu rogatione:cum intelligeret ciuitatem pene uniuerſam denuo fuiſſe
ſibi aduerſatam maxime ſtimulatus:cum piſanis fœdus cootra ipſos pepigit. Quo fœ-
dere ſibi primum & ſuis aduerſariis ruuinam peperit:non minimam. Et in hoc certe p̄-
Narrat ſpicue animaduertere poſſumus nihil eſſe diuturnum in hoc mundo poteſt:quod ſimſ̄
q̄ mala tati:quod odio:quod diſcordiæ fit obnoxium:io præſens uſque quid in tota europa flo-
ex di- rentinorum ciuitate illuſtrius:quid præclarios:qoid denique glorioſius aut certe ſplēdi-
ſcordia dius inueniri potuiſſet. Hæc bonarum omnium artiū parens. Hæc & belli & pacis ubi
pue ni- que inſignis diſciplina:hæc & dignitate:& opibus in uniuerſum occiduum admirabilis
ant habebatur:ſed nunc uno quaſi momento ubi partium ſtudia fouere cæpit: repente ac
præceps in obſcuram miſeriam & quandam calamitatem corruit.

6691 | 1492

Lexander papa:eius nominis ſextus: Theodoricus ſeu Rhodoricus Ro. Eccle-
a ſiæ Archidiaconus antea uocatus:Calixti olim pontificis ex fratre nepos: hoc
anno menſe Iulii innocentio papæ:omnium conſenſu pontifex ſuffectus:ſedit
in præſentiarum uſque annis.x.& menſibus octo.Qui mox ab omnibus chriſtianis prin
cipibus:& præcipue italis:maxima pompa eſt ſalutatus.Huic ideo hoc nomen magnuꝫ
decretum fuiſſe arbitror:quod eius regius in primis aſpectus:ac cæleſtis quædam in eo
ſpecies:utrique & nomini & pontificatui apte conueniret:quod Alexandros omnes:ituꝫ
pontifices:tum Reges exactos pontificatum:& imperiuꝫ fœliciſſime gesſere:ut ſuperio
rum geſta:ſcripta fœliciſſime demonſtrant.Hic ex Borgia gente nobiliſſima hyſpaniaꝫ
familia originem duxit:quem Calixtus papa eius nominis tertius patruus:a puero edu
cauit:inſtituitque atque huius dignitatis gradum præparauit: Vnde & litteris humanis
pariter & diuinis a principio ſummopere illum iſtituit:& erudiri curauit.In quibus cer
te(ut erat acri ingenio adoleſcens)præſtantiſſimus euaſit.Quo factum eſt:ut in explicā
dis conſiliis:optimam facundiam ab ipſa ſua adoleſcentia demonſtraret:propter ꝙ & in
ipſa iuuenili ætate cardineum munus: ac Vicecanzellariatus officium : ad quod prope
omnes graues curiæ Ro.refferunt expeditiones:ubi & maxima eccleſiaſticarum rerum
refferuntur molles eidem conceſſit.In quo quidem officio:tanta cum omni curialium
beniuolentia:atque admiratione ſe exhibuit:ut tandem ad id faſtigium merito peruenī
re meruerit.In quo quidem officio per quattuor & quadraginta annos maxima rerum
pericula:atque naufragia conſtanti animo maximum experimentum de ſe dedit. Nul-
la equidem negociorum grauitas:aut Romanæ eccleſiæ conditio: temporumque diffi-
cultas contigit unquam:quam in officio non fuerit expertus : quæ ue ſuo non ceſſerit
conſilio:inito itaque pontificatu ſtatim ex ſuis(ut moris eſt)duos cardinales : uidelicet
Ioānem Borgiam Montiſregalis nuncupatum & Valentinum ſimiliter Borgiam crea-
uit.Quem quidem Ioannem nepotem ſanctæ Suſanæ præſbyteruꝫ cardinalem:ex ſacri
Senatus conſulto:legatum declaratum ſecundo ſui pontificatus anno Neapolim cum
ingenti prælatorum & curialium comitiua ad Alphonſum nuper Regem creatum inue-
ſtiendum & coronandum miſit.Quod & factum fuit:multa cuꝫ ſolemnitate & cerimo
niarum omnium exactiſſima obſeruantia.Quo facto:fœdus cum eo maxime propter
aduentum Caroli gallorum Regis iniit.In quibus duobus: uidelicet pontificis & Al-
phonſi ſpes omnis contra gallos relicta erat.Eo tunc Iulianus Aruuere ſancti petri ad
cula cardinalis Sixti papæ Nepos Oſtiæ oppidi Dominus:Tyberi fluuium interclufit(iā
Gallorum regis amicus & pontificis hoſtis effectus)ne commeatus in urbe deueherentur
quamobrem ſtatim Romani ad rerum omnium inopiam deuenere . At pontifex cum
antea Romanorum numero & uirtute factus ſecurus eſſe uideretur:adueniente Gallo
rum rege:adeo territus fuit:ut ui illata:ac magnitudine animi elangueſcente:cum Romā
appropinquaſſet.Gallus rex ad eius oblatas conditiones(dimiſſo Alphonſo Rege)pro-
tinus deſcenderet.Atque regias copiaſque Romam in auxilium uenerant præ timore
inuitus extra urbem excludit.Excepit itaque tandem hic pontifex francorum Regem
cum maximo populi Romani plauſu:& illum in diui Marci pallacio ſedem:et hoſpi-
tium præparari iuſſit:ſed ipſe pontifex formidine plenus:in Arcem ſe incluſit:Sequen-
ti deinde die rebus inter ſe compoſitis:poſt multos complexus:ad inſtanciam Regis pō
tifex Maclodienſem regis cariſſimum cardinalem deſignauit:Subiugata deinde Roma
rerum domina pontifex licet inuitus eidem zizimum turcorum imperatoris fratrem
conceſſit:& ultra Valentinum cardinalem filium(ut aiunt)obſidem dare: atque urbes
Neapolitano regno proximas compulſus fuit.Demum cum carolus Rex uniuerſum re
gnum modico momento obtinuiſſet:hic pontifex admodum ſibi timore cæpit cogni-
to maxime caroli odio:unde & incerta conſilia uoluebat.Statuitque conuocato patru-
um concilio.De ſumma rerum deliberare.In quo hæc dixiſſe ferunt. Videtis inquit fi-
lii carolum Gallorum regem italiæ magnam partem ſubiugaſſe:& ea ſuis armis & ui
ris impleuiſſe:a pontificia ſede & oppida & urbes ademiſſe:iam penitus eccleſiam euer
ſurum uidemus.multos enim proditores.multoſqꝫ ſedis apoſtolicæ hoſtes cernitis:nemo
noſtrum in reditu ipſius tutus erit.Hinc profecto mea ſententia diſcedendū eſt. His di-
ctis confuſæ uoces fuere:aliis alia iudicantibus:tandem uiſu eſt.in tanto rerum præſen-
tium diſcrimine:nutantes italiæ res principum fœdere poſſe cōtineri.Miſſis igitur lega-

Papa. 225.

Borgia familia

Calixt⁹ papa patru⁹

44.annis uicecancellarius ſtetit

duos cardinales ex ſuis creauit

alphonſū coronauit regem

cardinalis a uincula hoſtis

carol⁹ rex urbem intrat

maclodienſis cardinalis fit

zizim⁹ turcus

ualētin⁹ cardinalis

Verba pontificis ad patres

Ad pri cipes legatos mitit ponti. fex fu git ludoui c⁹ ſfortia ualétinꝰ borgia Dux catherina for. liuii dña capitur fauētiā cæpit ualétinū filium ducé creat Lucretia illi⁹ filia' ædificia ipi⁹ cōmemorat

ris ad Romanorum & hiſpaniæ reges:& uenetos: ac ludouicum ſfortiam ducem : noua fœdera ī ipſos principes icta fuerunt. At ſenatus uenetus:per legatos ſuos adeo conſtanter hoc fœdus ſtabiliuit:ut imperium omne per Italiæ & eccleſiæ ſalute facile expoſiturus eſſet. Regrediente autem ex Neapoli Romam:cum intellexiſſet Alex.ponti.mox cū uniuerſo concilio(Roma dimiſſa)ſuadente legato ueneto circumſeptus militibus uenetis in urbem primum ſucceſſit:deinde peruſia decreuerat Anconam adire:& uenetias poſtremo nauigare:ſi opus fuiſſet. Reuerſo deniq; in Galliam carolo rege: & ibidem haud multo poſt defuncto.ac ludouico Aurilianenſe eidem rege ſurrogato: Alex.priſtina formidine liberatus pluria meditate cæpit:& ea quidem permaxima:quæ ī præſens uſq; ad uotum per omnia eidem ſucceſſere. Nam ludouico uicecomite Mediolanenſium duce captiuato in Galliis uinctum abducto:& eius imperium ad Gallos perducto:necnon & parthonopeum regnum cum galli denuo uendicaſſent:hic ſapientiſſimus ponti.cuꝫ frācorum rege & uenetis:noua percuſſit fœdera. Quibus confectis:exercitus magnos congregauit:& Valentinū Borgiam uirum impigerrimū:eiſdem ducem & imperatoré præfecit. Qui congregatis oibus copiis:primo cum omni cura contra Catherinam uicecomitem hieronymi ryatii comitis relictam principem expeditionem aſſumpſit. Et eū legionibus tandē Imolam ciuitatem deuenit. Quī penes catherina in nullo perterrita:cū ſuo exercitu confederat:expugnauit. Vbi cum Valentiniana uirtus uiderēt ſuperior:catherina uirago relicta Imola ualentino:cum ſuis Forlium ſeſe recepit. In qua eueſtigio a uictore obſeſſa fuit. Quam cum aliquándiu oppugnaſſet & mira ſolertia ſe deffendere in magnam penuriam rerum opportunarum deducta eſt:uerum tandem cum uiribus pōtificis obſiſtere catherina non poſſet:armorum ui poſt captam ciuitatem & Arx tormētorum ictibus lacerata ab ualentino capta eſt:atq; ipſa catherina captiuata romaꝫ miſſa:pontifici uiua pſītata eſt. Ex quo ponti.ipſe:non aliter q̄ ſi permaximū ſuperaſſet ducem gloriatus:His geſtis bellum contra fauentiam munitiſſimam Manfredoꝝ urbem mouit quam demum poſt multas oppugnationes:cum magna ſuorum milituꝫ cede obtinuit:& Haſtoré pueruꝫ urbis principeꝫ:ſeſe ultro oblatū romam ad patrem pontificé in triūphi mō perduxit. His facinoribꝰ tā egregie tāq; ſtrenue:a ualentino cōfectis pōtifex in admirationem ſui addoctus ymo ſtupefactus:ipſum protinus auctoritate Apoſtolica ducali dignitate inſigniuit:illumq; earumdem ciuitatum:atq; aliarum dictionis eccleſiaſticæ urbium:principem declarauit : prout latius infra ſuo dicemus. Deiecit itaq; Regulos omnes:quos prædeceſſores ſui pontifices maxime clemens eius nominis ſextus:annis centum elapſis in urbibus flaminiæ:& umbriæ uicarios eccl'iæ inſtituerat:uidelicet:Manfredos:Ordelaphos:Malateſtas:feltranos:& uareanos:& eorum ciuitatū ualentinum Borgiam iam Ducem & titulo Ducatus decoratum principem inſtituit. Hic etſi multas pecunias in bellicis ſumptibus:atque in dotanda Lucretia filia q̄ Alphonſo Eſtenſi ferrariæ Duci matrimonio copulauit:ſplendide erogauerit:nihilominus & in municula ſancti Angeli Arce:quam monitiſſimam ultra modum ingenti impenſa reddidit:& in exornādo diuæ Mariæ maioris urbis templo:cœlum eius incredibili pulchritudine in aurando:uias quoq; publicas Leoninæ urbis ſternendo:atq; alia & alia in urbe ædificia inſtaurando:plurimas pecunias nunc uſq; erogauit:plurimos etiaꝫ cardinales in præſentiarum uſq; creauit:Iubileumq; celebrauit.

¶De quattuor pꝛoximis inſulis in India extra orbem nuper inuentis.

Iciſaluatoris ſcé cōceptiōis

¶Inſulæ.4.pꝛoxiæ:uidelicet Sancti Saluatoris:Sanctæ Mariæ cōceptiōis ferdinandæ: 1493 6692
& Hyſpagnolæ:hoc anno:poſt captā Granatā & eius impium ab inclitis ferdinando & helyſabeth regibus p chriſtophorum coloni eoꝝ claſſis impatoré ſapiētiſſimū & ſtrenuū in India extra orbé inuentæ & captæ ſunt:ut ēt oratores qui ſupiori āno ad ponti

ſice3 Alexandrum pro præſtanda ex more pontifici obedientia:ſua in oratione conte-
ſtati ſunt. Ferdinãdus igitur capta Betica ꝓuincia:ne ſui milites ſtrenuiſſimi ocio mar-
cerent:Chriſtoforum columbum ſuæ claſſis Imperatorem cum plurimis militibus ſta
tim ex Gadibus inſulis uerſus orientem adnauigare iuſſit:ut orienti oſtenderet quas ui
res haberent occidiui. Qui ex ipſis locis ſoluens:infra modicum ſpacium in indicũ ma-
re proſpero nauigio peruenere:& in ſupradictas inſulas peruenit. In quibus numerũ ho-
minum multitudinem reperiens:earum inſularum ipſe claſſis impator pro ſuis regib⁹
poſſeſſionẽ pacifice accepit. Et ſupradictis nominibus eas appellauit. Vltimam itaq; in
ſulam hyſpagnolam:cum applicuiſſet uidens ipſius magnitudinem permaximam : eam
non inſulam:ſed ut continentem cathay prouinciam eſt arbitratus. In ipſis aũt mariti-
mis littoribus:atq; confinibus aſſeruit ſe nulla uidiſſe oppida:ſed uicos per paucos : &
ruſticana prædia:quoꝝ incole cum primum ipſius milites uiderunt:fuga ſe ſurripierũt.
Eoq; in loco:cum impator nihil noui inueniſſet retrocedens: ad quendam portum re-
diit. Et inde ex ſuis militꝭ quoſdam milites ſtrenuos emitens:iuſſit explorare : ſiquas
urbes in mediterraneis inuenirent. Qui tandem & iſti⁹ innumeros inuenerunt populos:&
paruas habitationes. Heæ igitur inſulæ omnes cum ſint feraciſſimæ hyſpagnola lõge
plus:in primis portus habeť:q̃ reliquum orbis chriſtiani:flumina in ea tam uaſta : quæ
admirationem inducunt. Ibiq; conſpiciuntur montes excelſi:arboribus frondentibus
conſiti cœlum tangentibus:quæ areſcunt nunq̃:& tales(ut ipſe impator ait)erant qua-
les de menſe maio apud hiſpanos ſum uidere ſolitus:harum Arborum pars ad maturita
tem alia ad fecunditatem tendit ſecundum earumdem Arborum qualitatem:ibiq; aues
cantus perſonabant de menſe Nouembrio:Septem diuerſitatis palmæ ſunt:quas uidere
ſtupor eſt:pinus:pompa: Nuces a noſtris diuerſa ſunt. planicies magna : Vuarum copia
magna:Minere metallorum infinite. Gens illa numerum non capit. Item ipſa hyſpania
inſula magnas haber ualles:ingentemq; planiciem feraciſſimam habet non minus ar-
mentorum q̃ hominum uſui accomodatam. Aquarumq;:quæ Aurum tenent:dulcis eſt
auſtus. Et in arboribus reperiuntur fructus diuerſi generis. Aromata quoq; quam pluri
ma:Huius autem inſulæ & aliarum quas uidi mares & fœminæ nudi ſunt. Mulierum ta
men aliquæ:pudenda fronde quadam Bombice contexta uellant. Ferri & omnis generis
armorum ſunt expertes:natura optime diſpoſiti proceres & formoſi:ſed timore quoda3
incredibili ſemper aguntur. Hoc genus Armorum peculiare eſt:uidelicet pennæ Alitum
ſumitatibus baculorum infixæ utuntur. Vt igitur me tales uiri conſpexerunt ſalutem
ſtatim pedibus ſibi procurarunt. Miſi inquit uiros qui eos conuenirent :aloquerentur:
hortarenturq;. In publicum turmatim prodibant:nec loquebantur. Et quanto propin-
quius nos cernebant:tanto curioſius terga dabant. Et ut eos in amorem allicere poſſem
multa eis elargitus ſum:ſed nec munerum:nec amoris uices rependebant. Verum poſt-
quam timorem poſuerunt munificentiores ſupra id q̃ credi poteſt erga nos facti ſunt.
Ita ꝙ omnia effundunt:& profundunt. Fideles admodum ſunt. Auꝝ pro uitro comuta
bant:ꝙ apud eos uitro nihil eſt præcioſius. Deditq; eis ide3 imperator chriſtoforus plu
rima:quæ ſecum detulerat dona. Cum eos autem quadam beniuolentia conciliaſſet. De
multis eos per ſigna ſciſcitatus eſt. Affirmabant ſe nunq̃ homines ueſtitos uidiſſe : nec
ẽt huiuſmodi naues ſeu triremes. Quoſdam autem idem imperator:uiolenter rapuit:ut
hiſpanicum idioma eos doceret:& ipſi De ipſorum informarentur. Tantam deniq; ipſi
Silueſtres homines erga chriſtianos poſtmodum contraxerunt beniuolentiam:ut unde
cumq; uocibus magnis conclamarent & dicerent: uenite uenite omnes:quia & ethereæ
gentes ad nos deſcenderunt:utuntur autem hi inſulani quibuſdam Scaphis ad nauigan
dum unico ligno confectis:quæ ſunt curſu uelociſſimo. Cum quibus ſuas exercent mer
caturas:Reffert idem imperator eiſdem in regionibus duas fore inſulas ſeu prouincias
quarum alteram Anam uocant:cuius Acole omnes caudati naſcuntur. In inſula ipſa hy
ſpagnola:ipſe imperator in quodam oportuniore loco:in quadam uilla permaxima:cui
Natiuitas domini nomen impoſuerat:peculiarem poſſeſſionem pro Regibus Hyſpania
rum accepit:& arcem quandam munitiſſimam ibidem ædificauit:quam & omni armo
rum genere:atque uiris neceſſariis muniuit. Quibus & Garauellam unam & pro aliis
conſtruendis tam in arte:quam in cæteris peritiſſimos dimiſit artifices. Qui e ueſtigio
cum eiuſdem inſulæ Rege & cæteris maximam contraxit amicitiam. Eaſdem enim gen

ferdinãda hiſpagnola chriſtofor⁹ nuper hyſpagnole inſulæ magnitudinẽ portus plrimi flumia magna mõtes magni arbors multæ aues canentes diuerſitates palmarum metallorum minere

De aqs earum

De armẽtis aromata homines nudi

arma ipſorũ timorẽ ipſarũ gentiũ domeſticant

quoſdã eorum uiolenter naues eorum

uiri caudati

arcẽ erigit

tes more ferino degentes:ad quandam pollicíorem uitam redegit.

Reges xx.uxores hēre pñt

¶In eiſdem quoq; inſulis:quiſq; uni tantum coniugi conquieſcit: præter princeps cui uiginti habere licet.

charas inſula hoies q carne humana nutriūtur

¶Charis autem inſula ſic appellata: habet quoddam hominum genus ferociſſimum qui carne humana ueſcuntur. Alias enim inſulas traiicientes:quæcunq; habere poſſunt ſurripiunt:hi fœmineo more longos defferunt carnes:ipſis etiam in iudicis regionibus alia quædam eſt inſula matèniena ſeu matinien appellata:in qua ſolum fœminæ ſine uiris habitant. Quæ quidem fœminæ nullum ſui ſexus opus exercere dicuntur. Vtuntur etenim quibuſdam Arcubus & Speculis muniuntq; ſe laminis eneis in bello. Cum his ueluti amazonibus coheunt indi inſulani tempore ueris.

amazonaſ mulieres

¶In his itaq; quattuor prædictis inſulis:idem chriſtoforus imperator Regiæ claſſis maximam Aori uim inueniſſe conteſtatus fuit. Sed etiam Aromata cuiuſcumq; generis:uidelicet Maſticis:piperis:Aloes:& hebenum lignum:ac Reubarbarum:atq; maxima Bombicis copia inuenitur. Ea igitur inclitus Rex hiſpanus diuino munere:per ſuum imperatorem prædictum conſecutus eſt:æque hactenus mortalium aliquorum uires minime attingere potuere. Hoc quidem:ipſe imperator ſe uidiſſe & perluſtraſſe:ac poſſeſſionem pro ſuis Regibus accepiſſe:quadam ſua Epiſtola conteſtatus eſt. Atq; oratores Regii pōtifici alexandro affirmarunt ita eſſe.

De aromaticiſ rebus

cōmemorat maximilianus

De ei9 pulchritudine dicit

Maximilianus Federici eius nominis tertii imperatoris filius:hoc anno patre ipſo defuncto:eidem ab electoribus imperii ſurrogatus : uigeſimus octau9 Germanorum imperator efficitur:& in præſens uſq; imperauit annis quaſi.9. licet nundum ex more coronam a pontifice Romano haud ſuſceperit. Perplura de principe iſto duobus capitulis ſuperioribus:ubi de ipſius eduorum Ducatus primum: deinde de electiōe Regni Romanorum tractauimus:ſed pro meritis tantarum ſuarum uirtutum equidem digne narrare non ſufficimus: Reportauit etenim hic glorioſiſſimus cæſar:etiam ſub ipſa oriſdi ſua iuuenta uarias celebreſq; uictoriasq̄s longo etiá æuo obtinuiſſe fuiſſet glorioſum:eſt itaq; hic Cæſar Maximilianus:uir ſapientiſſimus humaniſſimuſq; ſupra quam dici:aut excogitari poteſt:eſt & totius corporis elegantia:cum quadam uultus maieſtate admodum inſignitus. In quo inter cætera quidam imperatorius oculorum uigor enteſcit:eſt præterea bonarum litterarum egregie inſtitutus. Ita ut latine pereleganter:cum opus ſit loquatur:& non ſolum germanicam:ſed Italicam:atque gallicam intelligit linguas:primo igitur ſui imperii anno Blanchammariam uicecomitem Galeatii inſubrium Ducis filiam elegantiſſimam:cum ingenti Dote in Iſpruch ſuo oppido:ex Mediolano maxima pompa tranſmiſſam:quinto calendas Aprilis ſibi deſponſauit uxorem. Tertio uero imperii ſui anno in italiam pro Venetis contra florentinos piſanam urbem obſidentes(præter imperii dignitatem)uenit. Et in ethruria apud piſanū portum aliquandiu cunctando ſubſtituit. Sed non multo poſt anulo confecto negocio in Germaniam inglorius rediit. Reuerſus autem paulo poſt heluetiis : & Sueuis :ac Angelis(quos Suiceros uocamus)ſibi rebellantibus & infenſis magnum indixit bellum quod per annum:cum maxima utriuſque populi cruentiſſima cede:& aliis compluri mis incomodis & damnis geſtum fuit. 1494 6693

uxorē ducit

In italiam uenit

bellū cū heluetiis geſſit

¶Blancha uicecomes Galeatii Inſubrium maximi Ducis filia : & Ludouici ſfortiæ cognomento Mauri Neptis Carolique chriſtianiſſimi francorum Regis conſobrina:hoc anno in Iſpruch Alemaniæ oppido quinto challendas Aprilis ad Maritum perducta:ab Maximiliano cæſare & Auguſta Matrimonio cum maxima procerum Germanorum pompa deſponſatur:& præſentibus cunctis eueſtigio Dos quatuor centum millium aureorum & ſexaginta millium ducatorum parafrenalium eidem numerantur. Quæ quidem Mulier auguſta ſicut Blancha nomine ita certe & Re.non ſolum membris : ſed & moribus & omni uita:atq; naturæ & corporis muneribus: fortunæ quoque : & animi bonis prædita fuit:& in his præſertim:quæ in Muliere præcipue habenda ſunt: pudore:uidelicet & pudicitia:probitate:uenuſtate:atque ingenii accumine:quæ quamuis illuſtri ſanguine ſit orta:tamen in omnibus Mulierum exercitiis:ut pote in italia:in achu: in phrigiis operibus:& omni alio muliebri mundo inſtructa omnium Mulierum ſui tēporis in eiſdem exercitii gloriam euicit: fuit & in primis Gratia oris eximia: forma totius corporis procera:& elegantiſſima:& in omnibus aliis corporis liniamentis inſigniſ 1494

ſima.Quæ propter ipſas eximias dotes diu ante a uariis principibus & Regibus in Ma-
trimonium fuerat expoſtulata. Vnde unuſquiſque nobiliſſimus in hoc fœlicitatem
quandam reponebat:ſi hanc in coniugem aſſequi meruiſſet.Sed in hoc infœlix extitit:
quod ullam Sobolem minime potuerit. Hoc quippe Matrimonium uniuerſæ Italiæ &
Germaniæ gratum fuit:ſed & Sydera ipſa huic tanto coniugio applauſiſſe uiſa ſunt.
Quod quidem ex hoc diuinitus factum credi poſſet:ipſa enim Regina cum magno co
mitatu media hyeme ad maritum iter faciens:nullæ unquam pluuiæ : nullæque niues
de cœlo deſcenderunt.Non frigora nec glacies obſtiterunt: Solis radii diuina quadam
ſpecie ſemper in itinere ſuo eam circumfulſerunt: & ultra rationem hyberni tempo-
ris incaluerunt:poſteris hæc forte incredibilia uidebuntur : & tamen ueriſſimum pro-
fecto fuit.
1494 ¶ Alphonſus Calabriæ Dux:ferdinandi Apuliæ Regis filius : hoc anno patre eius uita
functo:ea die omni curia procerum ſuorum pompa comitatus:regni Neapolitani ſeu
Apuliæ adeptus. regnauit tantummodo anno uno. Qui mox ad Alexandrum papam
proceres mittens:ſupplicare cæpit pro executione bullæ ſuæ:quam cum conſenſu om-
nium Cardinalium ſuperioribus annis fecerat Innocentius octauus.In qua recenſitis in
ueſtituris Eugenii:Nicolai:Pii:& Sixti:inueſtitus fuit:uerbaliter de Regno Apuliæ & Si
ciliæ Alphonſus hic:tunc Calabriæ Dux:& poſt eum Ferdinandus eius filius. Eo addi-
to:ut decedẽte Ferdinãdo patre.Alphonſus iſte poſſeſſione accepta actualiter inueſtire-
tur & coronaretur per Romanum pontificem:uel cardinalem ab eo mittenduꝫ Regis
præcibus & bullo in ſecreto conſiſtorio : per pontificem ſæpius recitatis & propoſitis.
Res opportuna diſcuſſione agitata fuit. Demum uiſa iuſticia Regiæ petitionis: cui ſe-
cundum iuris neceſſitatem nec dari uerba poterant:neque dilatio.Ex ſacri Senatus con
ſulto miſſus eſt Ioannes Borgia cardinalis Neapolim cum magna prælatorum pompa:
qui eum inueſtiuit & coronauit.Hic Ludouici Sfortiæ Mediolanenſis imperii Guberna
toris Sororius fuit:ambo ſane magni præpotenteſque uiri:inter quos de adminiſtratiõe
imperii Mediolanenſis tandem permaxima : & miſeranda ſuborta eſt diſcordia. Quæ
adeo breui inualuit:ut & ipſos demum & ſemen eorum : ac quoſcumque proceres: &
amicos in mortem pariter & captiuitatem:atque diſperſionem : necnon & in miſerri-
mam calamitatem omnes adduxerit.Syllanam:& Marianam equidem Diſcordiaꝫ huic
deteriorem fuiſſe non arbitror.Hæc quippe in primis uniuerſum Apuliæ regnum de-
ſtruxit:& miſerabiliter lacerauit.Inſubrium potentiam demerſit.Rempu.Florentinam
turpiter eneruauit: uniuerſos poſtremo Flaminiæ & Vmbriæ Regulos diſperdidit &
eliminauit.Et uniuerſos terrarum populos ſpoliauit:& miſerandam egeſtatem deduxit.
Ob Diſcordiã In quam malorum:& miſeriarum omnium Dux & cauſa. Igitur hic Al-
phonſus Ludouico prædicto admodum inimicabatur: quod imperium mediolanenſe
per octo & decem annos occupaſſet nec nollet Io.Galeatio Duci Nepoti ſuo: ac Gene-
ro huius Alphonſi Regis reſtituere:cui cum minaretur cum armis exterminaturum ſo
re.At Ludouicus egit(ad ipſum Alphonſum exterminandum)ut carolus francorum
Rex in italiam deſcenderet:qui cum in regnum magno cum exercitu perueniſſet Al-
phonſus hic rex:iam animo & bonis omnibus deſtitutus:etiam populorum ſuorum
odio phemni cognito proſperam ſibi ſalutis uiam aduenit:qua quidem regium Dyade
ma deponens regno ſponte ſe abdicans:illud filio ferdinando a populo dilecto dedit:&
regno filio relicto:Regiam omnem ſuppellectilem maximeque inſignem ſuam Biblio
thecam:ac theſaurum omnem ſecum deferens : in Siciliam uerſus adnauigauit. Vbi ꝙ
reliquum ſuperfuerat temporis In maxima pace : lectionibus & orationibus iugum
operam impendens conſumpſit. Ibidem autem eum:aut ferreus:aut lapideus non eſſet
hic rex:reputans ſecum exilium diuturnum:& maximi regni amiſſionem: quamquam
illi maximo & acerbiſſimo : atque intollerabili eſſet ſupplicio:tamen ſeſe annitebatur
forti animo conſolari rememorans(ex iugi lectione)modo priſcos & gentiles illuſtres
uiros:modo patres noſtros:qui patriæ ſolo pulſi:& ſuis bonis omnibus ſpoliati exilium
cum paupertate fortiſſime pertulerant:legebat frequenter & pene cum lachrymis paſ-
ſionem chriſti & ſanctorum martyrum lacerationes:& glorioſa utriuſque ſexus in præſ
ſuris & ſupplitiis tollerata tormenta. Ad quos compunctus & feruefactus rex ardentis
fidei ſeptus ita quandoque ſe erigebat : ut etiam adolere abeſſe exultando in chriſto

Pr̄ regnū filio reſignat rex cū opibus ſuis fugit patienciã & ſanctimoniam regis cõmemorat

geſtiret. Ad ſacros.n.xp̄i ſeruos ſe cōferēs(ut aiunt)ſe pedibus eorum ſubſternebat: &
præces eorum ſupplex efflagitabat. Ea quippe ſanctimonia & humilitate profecto exi-
ſtimo & credo. Animā illi⁹(poſt annū ſui exilii)e corpore ereptā in cœlo fuiſſe ſuſceptā.

Pōtes ¶ Diluuium permaximum:hoc anno menſe octobrio in tota italia(iam ab Aſtrorum 1494
ſex in peritis prædictum)fuit: ex quo auctis ſupra modum fluminibus in agro Bergomenſi
Bergo. Breuibus inter cætera flumina. Aquarum impetu:ſex lapideos pontes ingentis molis ad
agro imum deuoluit:idque & Veronæ aliam pontis molem ſuper Atheſi conſtructam deiie-
cecide- cit. Aliis atque aliis italiæ locis:hoc prodigium eueniſſe conſtat. Quod quidem diluui-
runt um non ſine præſagio futuræ calamitatis augurium dedit.

ludoui ¶ Ludouicus ſfortia uicecomes cognomento Maurus:Franciſci ſfortiæ inſubrium du- 1494
c⁹ dux cis ex Blancha uxore filius:hoc anno Octobrio Menſe: poſtquam octo & decem annis
confir- imperium Mediolanenſe ſub titulo gubernatoris adminiſtraſſet:Io. Galeatio Duce Ne
matur pote apud Ticinum mortuo:ipſe imperium regnātibus urbis Mediolani optimatibus
ſuſcipiens:regnauit annis quinque: & menſibus ſex. Quem paulo poſt Maximilianus
imperator priuilegio confirmauit. Vir plane induſtrius:& priorum principum: per ali-
quod tempus ualde fœlicior:ſed quadam mentis elatione nimium inflatus aſtutiſſi-
mus in primis hic:etſi alto loco ſe conſtitutū animaduerteret, exiſtimans ſe altius mul
to ſublimari:Neptem ſuam ſupra nominatam Blancham:Maximiliano Auguſto matri
monio copulari procurauit:ut per ipſam affinitatem:fœdus & ſocietatem perpetuam:
cum imperatoria maieſtate iniret. Inde aliud fœdus cum Carolo francorum Rege chri
ſtianiſſimo percuſſit:& cum uenetis ſæpe & ſæpius fœdera iniit:ſed ea leuitate qua per
cutiebat:& ea facilitate diſſoluebat. Ita ut huiuſmodi apud eum continui dicerentur lu-
di:q̄ ſi rarius percutere didiciſſet:& in eis fide integra permanſiſſet: multo magis con-
ſultum ei fuiſſet. Nec ipſa mala ipſum profecto apræhendiſſent: ut imperio amiſſo:in
captiuitatem adduceretur. Ad uendicandum itaque ſe de Alphonſo parthonopeo Re-
ge Sororio ſuo illumque euertendum: cum Carolo francorum Rege multis præcibus
& pollicitationibus fœdus pepigit:illum ut tandem ex Gallia in italiā traxit. Vbi cum
Alphonſum e regno eiieciſſet:atque Regnum pene omne Gallus ipſe obtinuiſſet. ludo
uicus hic mutata ſententia:pontifici Romano & uenetis(fœdere uiolato)adheſit:& no-
uam cum eis ſocietatem compoſuit. Quæ res:cum Regi innotuiſſet:illico per litteras
ludouicum Aurilianenſem Ducem(qui Aſtenſem cuſtodiebat ciuitatem) excitauit: ut
nouari Nouariam Ludouico(propter uiolatam fidem)aufferret: quod & protinus effecit. Cui
a3 ami- niſi ueneti ſocii auxilium præſto præſtitiſſent:iam de ipſius imperio actum erat. Affuit
tit e ueſtigio huic diſcrimini:& Hercules ferrariæ Dux Mauri Socer:cuius fides & auctori
nouus tas mira apud Regem habebatur. Qui ſuo intuitu & hortatu pacem ludouico præſti-
gallorū tit:atque Nouariam reſtituit. Mortuo demum Carolo prædicto Rege: francorum Re-
rex gnum ſine pauca difficultate ad Ludouicum Aurilianenſem Ducem iure gentium lu-
orato- douici huius hoſtem deuenit:ad quem ueneti(multa cum celeritate)oratores cum ma-
res ue- gna pompa miſerunt ſalutandi gratia:ac componendi cum eo amicitiam cauſa pati tē-
neti ad pus eis aduenisſe oportunum:quo uindictam de ingratitudine:ac malis a ludouico ſfor
regem tia inſubrium Duce receptis aduenisſe:Sciebant enim nouum francorum Regem fore
fracoꝝ Ludouico prædicto acerrimum hoſtem:cumque legati pronam in uenetum Senatum
pacta i Regis beniuolentiam animaduerterent:ſuaſerunt:ut contra ludouicum ſfortiam inſu-
ter re- brium Ducem Regni occupatorem:& ſuæ mayeſtatis inimicum peſtiferum hoſtem
gem & ac omnium hominum impuriſſimum tyrannum e Mediolanenſi imperio eſſe eiciendū
uene adicientes Senatum ſuum in hæc ſancta uota uires quaſcumq̄ ſuas offerre:at Gallorū
tos rex ſciens maurum Ducem:uafrum: calidumque & Diuitiis:ac imperio præpotentem:
ludoui formidans ea de re aliquandiu ſubſtitit. Tandem Oratorum ſuaſionibus rex permotus
c⁹ ſuos ſocialia belli contra ludouicum cum uenetis fœdera percuſſit. Vt: uidelicet deuicto:q̄
theſau Mauro Duce:omnia ultra padi:& abduæ fluminibus regi hereditario iure obuenirent.
ros & citra uero ipſis fluminibus:ut pote cremona urbe pulcherrima:atq̄ Glaræ abduæ regio
filios i uenetis ipſis decernerentur. Veneti enim memores malorum:quæ eiſdem in Piſana ex-
germa- peditione:& tuitione fecerat:ſeſe cum inimico rege coniunxerunt. Quæ res cum ludo-
niaꝗ uico denunciata fuiſſet nimis multumque eum contriſtauit:ſuamque cæpit accuſare in
mittit fidelitatem. Qui collectis ſuis infinitis theſauris eos in Germaniam una cum filiis con

quam in tuto tranſmiſit. Deinde arcibus munitiſſimis: ubiq; præſidio firmatis. Nullo quaſi expectato exercitu: miſerrime in Germaniaꝫ & ipſe tandeꝫ multis conſociatus cardinalibus & aliis nobilioribus auffugit. Atq; ita Gallorum Rex: ac ueneti: modico momento: de menſe Auguſto: anni. 1499. Imperium Mediolanenſe obtinuerunt. Et conditionibus inter ipſos ſeruatis unuſquiſq; ꝙ ſuum erat: accepit. Rex autem Mediolanũ cum omni imperio adeptus: non multo poſt Mediolanum ueniens: cum ingenti plauſu a ciuibus exceptus eſt: & Arcem Iouis (toto orbe famoſam) munitiſſimam paulo poſt cum omnibus aliis Regni fortilitiis partim uoluntaria deditione partimq; ſub cõditione compulit: idque & ueneti effecere: Rex uero per uniuerſas urbes & oppida deſtributis Magiſtratibus: collectiſq; precioſiſſimis & innumerabilibus cuiuſcumq; generis ſuppellectilibus: poſt menſem cum eiſdem in Galliam ouans redit. At Regii milites poſt Regis diſceſſum: cum ſecuri ubique uagarentur. Domos priuatas ſpoliantes: & dedecoroſa facinora ubique perpetrantes. Demum cum nulla in parte eorum ceſſaret luxuries: & Ebrietas: atque rapinæ inuiſũ gallorum nomen: protinus apud Mediolanenſes effecerunt. Vnde ciues magna ex parte ſententia mutata: iam pro ludouico effugato uota nuncupare cæperunt. Atque ita poſt ſextum menſem ludouicuꝫ ex Germania euocarunt: eumque magna cum gloria denuo principem exceperunt. Qui ſuorum fretus auxilio Gallos ex italia eiicere temptauit. Quamobrem multis congregatis exercitibus contra eos ad nouariam urbem in bello proceſſit: ibidemque a ſuis male cuſtoditus ab heluetiis & Sueuis militibus ſuis: proditorie captus. In Galliam uinctus ad regem perductus eſt. Quem rex ſub perpetua cuſtodia ſeruari præcepit. Atque ita per biennii tempus in præſentiarum uſque ſeruatus eſt. Et hic ſforciadum principum finis habetur.

Ludouicus fugit rex mediolanũ uẽit rex ſpolia iſubrium auffert ludouicus redijt ludouicus capitur ſforcia deficiunt

1494 PISANA ETHRVRIAE CIVITAS.

¶ Piſana olim primaria Ethruriæ prouinciæ ciuitas: hoc anno menſe octobrio: poſtquaꝫ octuaginta & octo annis ſæuiſſimum florentinorum Dominium pertuliſſet: a Carolo francorum rege eius nominis octauo libertate donata: ſeruitutis iugum: maxima cuꝫ lætitia excuſſit: ꝓ qua tuenda magnos motus i tota italia excitari cepti ſunt. piſani autẽ cum animaduerterent ſe impares: ad ſuam tuendam libertateꝫ contra florentinorum potentiaꝫ legatos quam primum ad uenetum Senatum dederunt: Rogantes: per eos uenetum Senatum ſibi amicum & auxiliatorem fore: cumque Venetias legati ueniſſent: Senatus libenter eos excepit: & ad ea quæ petierunt tandem annuit. Vnde ut eius protectionem ſe ſuſepiſſe oſtenderent præfectos nobiles uenetos quanta celeritate potuerunt: cum magna militum manu eo tranſmiſerunt: & urbis tuitionem per aliquot annos magna cum impenſa ſuſtinuerunt: quo in tempore magnæ utrinque cedes interceſſerunt. Verum cum Ludouicus ſfortia ad inſtanciam Genuenſium: aut auxiliaria præſidia florentinis clanculum tranſmiſiſſet: in maximum uenetorum odium incurrit: quod ſuæ ruinæ occaſionem præſtitit. Piſani autem ciues & plebei omnes quamquam duriſſimam obſidionem ac acerrimas expugnationes paterentur. Attamen ultima potius pati ſtatuerunt quam rurſus florentini populi ferre imperia: unde & munimenta ante portas conſtruxerunt: uidelicet: ceſpite: uimine: fronde: luto: quæ Baſtiona uulgo appellat. Deinde muris ciuitatis Vallum: & Foſſam maximam obiecere: quæ omniuꝫ manſionibus finiſtra erant.

6694 1495 ¶ Carolus francorum Rex: hoc anno Iauuario menſe pulſis & effugatis prius Alphonſo & eius filio Ferdinando Neapolitanis Regibus: eorum Regnum haud magno nego-

cio iure hereditario obtinuit.Et illud tantummodo per ſex menſes poſſedit.Hic itaque
(ut iam præmiſſum eſt)uiginti quattuor annorum ætatis exiſtens regnandi cupidine
ductus;ut Neapolitanum Regnum ymo & italiam totam obtineret:in primis quadam
religione ſimulata eundi contra turcos: in italiam cum exercitu uenit. Et in Regnum
proficiſcens;primo Tuſciam occupauit:deinde Romam ſuperans: pontificeꝫ parere coe
git.In Romano præterea ſolo ſeu imperio aliquandiu ſubſiſtens. Terracinam: Carpen-
tum:Campaniam:& Maritimas pontificis Romani oras:non ſolum occupauit:ſed & di
ruit:ac Iacobum comitem:& ſundorum principem ſuis Sedibus expulit.Deinde expul-
ſo Alphonſo & eius filio Ferdinando Regibus : Neapolim tandem cum toto pene Re-
gno:cum magno ſui triūpho ſibi ſubegit.Et inter cæteros Nicolaum urſinum Petilia-
ni comitem:ac Iacobum triulcium patria Mediolanenſem uiros in armis ſtrenuos exer
citum Regis ferdinandi imperatores captiuos habuit.Quæ res taꝫ paruo tempore con
fecta in admirationem uniuerſam Europam conuertit uniuerſi conclamantes & dicen
tes:fortunam ipſam huic Regi Ancillam fore effectam.Poſt tantam uictoriam:hic ſta-
tim a pontifice Romano per legatos Regni ipſius Neapolitani Dyadema expoſtulauit:
pollicens:ſe cenſum conſuetum quod annis perſoluturum;quod cum pontifex recuſaſ
ſet:rex indignatione permotus:de pontificis ſtatu mutando in animo uoluere cæpit:his
ſic ſtantibus milites regii multas crudelitates in regno exercere cæpere: ut pote in oppi
do Montiſfortini.Inq; ſancti Ioannis:ac Caieta:necnon in urbe Tuſcanenſis: quam ſpo-
liatam euerterunt:cum multorum truculenta cede:quibus diuulgatis: & pontifex Ro-
manus:ac uniuerſa Italia ſibi plurimum timere cæperunt. Vnde icto inter pontificem:
Maximilianum imperatorem:Senatum uenetum:& Ludouicum Ducem Mediolanen-
ſem fœdere:tandem hic onuſtus maxima præda in patriam rediiens:a Venetis apud tar
rum agri parmenſis fluuium ſubito milite agreſſus:ibidem & tentoria: & regia impedi-
menta:non incruenta uictoria amiſit. Vbi impetratis inducis trepidus demum ad extre
ma italiæ confugit. Vbi Nouaria occupata:Mediolanenſibus redita:ac pace cuꝫ eis con
fecta:in patriam rediit:ubi & poſt annum ſine liberis mortem obiit.In quo genus ma-
gni Vgonis regis defecit:qui a primo Vgone uſque in hunc Carolum ultimum fluxe-
runt anni quingenti ſex.

Multas ipſe diruit terras regnū obiiet petilianus & triulci⁹ pōtifex regē coronare recuſat cedes magnas recitat fœdus multorum uictoria regis & rerum ſuaruꝫ amiſſio

℄ Ferdinandus eius nominis ſcd̄s Alphonſi regis ex diua hypolita uxore fili⁹ a patre re
gno ſuſcepto:regnauit annis.Infra ſpacium ſedecim menſium in ipſo Neapolitano re-
gno.4.reges fuiſſe cōpertum habemus:uidelicet ferdinandum primuꝫ Alphonſum ei⁹
filium carolū francum:& ferdinanduꝫ hunc: Alphonſus aūt hui⁹ pr̄(ut præmiſſuꝫ eſt)
in aduentu prædicti caroli francorum regis depoſito regio diademate regno ſponte ſe
abdicans:huic filio a populo Neapolitano dilecto imperium dedit.Qui ſtudiis rei mili
taris diſciplina:clementia:pietate:iuſticia:& liberalitate:qui nec manus quidem ſangui-
ne imbuiſſet ardentius colebatur.Qui ſuſcepto regno:dulciſſimis uerbis omnibus qe
tum regnum polliceri cæpit:atq; iniurias omnes priuatas & publicas abolere:& pſcri-
ptis parcere compromiſit.Deinde milites recognoſcens ſtipendia omnibus tradidit.Et
urbes:ac oppida nouis firmauit præſidiis:poſtmodum cum didiciſſet aduentare in re-
gno hoſtem anguſtias ſuorum locorum tueri mandauit:uerum cum ex maleficiis ma-
iorum ſuorum:& ipſe odioſus populis eſſet multa circumſpiciens:tandem collectis ſuis
impedimentis triremes conſcendens in porchytam inſulam : ſeptem triremibus omni
cum familia ſua ſe recepit;ibidem autem per ſex menſes anxius ſubſiſtēs ſperabat:ac de
præcabatur omnipotentem Deum;ut ſua iuſticia:illam fortunam:quæ Carolo hoſti to
tum orbem pollicita fuerat:eam tandem ex alto rerum faſtigio:in ymum præcipiteꝫ de-
uoluetur.Exactis autem ſex menſibus:dū francoꝶ rex uix e manibus uenetorum eua-
ſiſſet:hic ferdinandus rex a Neapolitanis rurſus uocatus:ſummo omnium ciuium ſtu-
dio exceptus eſt.Quo audito:urbes omnes quæ in propinquo erant(eiectis gallis)huius
ferdinandi uexilla extulerunt.Qui capite potitus:ideſt Neapoli adepta:ad Venetos pro
auxilio confugit.Qui acceptis Brunduſio:& aliis quattuor Apuliæ portubus in pignus
quanta potuerunt celeritate : ex Lombardia Franciſcum Gonzagam Mantuæ Mar-
chionem eorum Exercitus inuictum imperatorem;& ipſius regis conſobrinum amiciſ-

quattuor reges

hic in porchyta iſula fugit hic rurſus i regnū reſtituiſ ueneti .4.portus aeq runt frāciſc⁹ gōzaga

ſimum:magno cum exercitu in regnum miſerunt: hoc tempore Veneti admodum romanorum ubiq; multa bellorum onera portabant ſoli:in apulia & in germania:& Sueuia equitum peditumq; delectum habebāt:item in illyria & Dalmatia ac Græcia:& trāſpadana regione:aliiſq; atq; aliis plurimis in locis:eorum pecuniæ diffundebantur. Ferdinandus itaq; hic Rex tandem auxiliatore uenetorum imperatore franciſco gōzaga magna difficultate gallos omnes poſt annum eiecit:atq; paulo poſt.& ipſe ex profluuio uētris ſine liberis deficiens. Federicum patruum ſucceſſorem habuit : in hoc autem Rege fuiſſe admirabilem corporis agilitatem & incredibiles uires compertum habemus:fuit & eloquio blandus:& imperio quoad uixit adeo moderatus(ut nihil)etiā ab ipſa ſua adoleſcentia in regnum deeſſe uidebatur .

gallos e regno eiicit uirtu. hui⁹ recitat

ℭ Philippus ſeptimus Sabaudiæ dux.hoc anno menſe Marcio:Carolo puerulo duce apd̄ Monchalerium oppidum defuncto:eidem ſucceſſit:& nec dum plene duobus annis regnauit. Hic prædicti ducis paruuli magnus patruus : primique Amedei ducis papa felix nuncupati:ex filio nepos fuit:ac Caroli francorum regis Auuncul⁹. Vir grandeuus egregiæ præſentiæ:& eximiæ ſapiētiæ princeps. Quem Rex francorum aloyſius & Carolus eius filius tanti ſemper fecerunt:ut & ſalutem atq; Ruminam totius regni corū in ſua poteſtate haberi ac omnium rerum ſuarum Arbitrum eſſe eum uoluerint. Qui ad imitationē maioꝝ ſuoꝝ:qui ab initio ſp pacem coluere::& ipſe amator pacis multa pacis fœdera maxime inter uenetos ac Reliquos Italiæ principes cum francorum rege percuſſit:quibus ex rebus non modo magnā cōmendationem apud mortales:ſed & apud oīpotentem & immortalem eum immortalitatis gloriam adipiſci promeruerit. Eius autem facinora & uirtutes permultæ & præclariſſimæ:ſi cunctæ hic ſcripto enarrare uoluero: operoſiſſimum profecto opus eſſet. Obiit autem philippus hic plenus aliarum apud ʒābelerū magno omnibus ſui deſiderio relicto filiperto filio ſucceſſore.

papa felix

ℭ Filipertus autem prædicti philippi ducis filius octauus Sabaudienſium ſeu Allobrogum dux:hoc anno patri in Regno ſuccedens:regnauit in præſens uſque ānis.5. Hic priceps imprimis catholicus eſt:& catholicis maxime religioſis plurimum fauens. Bon⁹ ꝙpe atq; magnanimus cum eximia totius corporis pulchritudine atque formoſitate:ac uultus illaritate:& ſplendore:hunc itaque principem ex antiquiſſimis maiorum ſuorum illuſtriſſimis chriſtianiſſimiſq; principibus uere effluxiſſe:nec degeneraſſe dixerim :aut poſteritatem ſuam interrupiſſe in aliquo uidetur:q d' ex ottonum primorum imperatorum germanorum originem traxere:unde ut antiquiſſimam imperatorum conſanguinitatem continuare uideretur:nuper margaritam Maximiliani imperatoris filiam elegantiſſimam diuino quodam munere cum ingenti dote duxit uxorem. Eſt autem huius inclitī principis(præter multorum opinionem)pergrande imperium :quod aurea feliciq; pace ſemper perfrui meruit. Nec ab re illud ſcripto recenſere alienum puto:ut principis potentia atque gloria omnibus nota fiat.

pulchritudinē ei⁹ dicit

margarita maximiliani filia

ℭ Sunt igitur eius imperii fines in gallia tranſalpina & in Italia longe diffuſi. Galli eniʒ tranſalpini:qui regionē h⁹ pricipis incolunt:rhodanum & thenū fluuios uerſus occidentem pro finibus habent. A ſeptentrio.uero a Germanis ad montem iouis uſque in mare lyguſticū protenduntur:ubi ſunt nicea inſignis ciuitas:ac uilla frācha:cum aliis octo Dyoceſibus amplas ac Metropolina ſedes:quæ omnia præteritis ac huic principi in præſentem uſq; parent. In italia uero maius habet imperium:uidelicet a nicea urbe uerſ⁹ orientem uſq; ad inſubrium fines protenditur:quod Pedemontium regio uocatur: in qua quidem regione ꝑter quique urbes iſignes ſunt.50.oppida ꝑclara:quæ omni ſplendore a magnis urbibus nihil differunt.

ℭ Sunt præterea & alia municipia quaſi ducenta menibus & turribus muniriſſima rerū copia ac uiris præclariſſimis inſignita:quibus in locis ſunt uiri illuſtres. Marchiones. comites atque alii plurimi Equeſtris dignitatis uiri. Qui huic principi parent. Et obſequuntur.

imperium huius principis deſcribit pedemōtium regionem ubi ſūt quinq; ciuitates et 50. oppida

1498 ℭ Ludouic⁹ Aurelianenſiū dux hoc āno carolo francoꝝ rege ſine ullis filiis uita functo eidē nō multa difficultate i ipſo regno ſuccedēs in ꝑſens uſq; quinq; ānis regnauit. Hic

Paterꝰ huiꝰ ſecuri percuſſꝰ fuit

imprimis carolum Ducem habuit patrem:quem idem carolus rex prædeceſſor ob con
ſpirationis & rebellionis notam:Ac publicam fidem uiolatam. Captum ſecuri percuti
mandauerat.Et quamquam Hic filius Regi ipſi Sororius eſſet. Nihilominus & ipſum
poſt paternam cædem diu ſub cuſtodia ſeruari præcepit. Verum in ea captiuitate tam
pertinaciter perſeuerauit:ac patienter ipſa aduerſa pertulit: donec(ut ita dixerim)uictā

Fortuna hic fauet

pudore fortunam.Ipſum in ſuum reuocauerit fauorem.Et ne dum in fauorem ſolum:
ſed & tanquam Ancillam ſibi ſubiugauerit:& iureiurando ſibi eam aſtrinxit:ne deinceps
ſibi ullo modo aduerſaretur.Nam cum eius imperium aliquandiu infracto ſuſtinuiſſet
pectore:Demum:ut arbitror manus in capillos ipſius fortunæ coniecit:etiam arrepta
eiꝰcoma dixiſſe eidē exiſtimo:ſta inquit fortuna:& me iam tādem reſpice. nec tibi me
fugere amplius conceditur:pluribus enim annis mihi aduerſa fuiſti. Nunc alium uultū
mihi præbere abſte opus eſt:aut mihi blanda eris:aut tibi certe omnes crines euellam.
Crediderim ipſe fortunam huic Regi hæc uerba dixiſſe. Viciſti ludouice fateor:nec me
amplius experieris inimicam: atque ita ex captiuo Duce poſt multas clades hunc maxi
mum chriſtianorum eleuauit Regem.Quo autem iure ſeu quo ꝑtextu: id permaximuꝫ
munus hic ludouicus aſſequi meruerit:uxoris uidelicet ſucceſſione:aut alia ſanguinis ꝑ

Vgōis propinquitas

pinquitate neſcis.In ipſo quippe carolo defuncto.magni ugonis Regis propinquitatem
plærīq; interruptā fuiſſe affirmant.Quibus etiā artibus hūc tā magnū fortunæ fauoreꝫ
acquiſierit:ut ex tot ꝑpeſſis cladibꝰ ita repente ad id permaximum peruenerit ſolium.ad
huc minimū notū habeo.Regno igitur francorū in pace adepto.plurima apud ſe ſapien

Vxorē repudiat Annaꝫ cuꝫ ſuo regno accepit uxoreꝫ Genealogiam ipſiꝰ recitat

ter animaduertens:etiam Annam prædicti caroli Regis uxorem: repudiata(more genti-
lium)prima uxore in coniugem accepit. Veritus ne ſi illam non duceret uxorem:ſe Bri-
tanniam inſulam ipſius Annæ uiduæ hereditariam poſſeſſionem perditurum: Quæ res
non ſine magna ipſius Regis infamiæ nota fuit.Nam chriſtianis uxorem dimittere:niſi
fornicationis cauſā ullo modo conceditur:ſcriptum eſt:quos deus coniunxit.homo nul
latenus ſeparare poteſt.Sed meum hoc in loco nihil eſt:de prima ſede quicquam dicere:
cuius opera iudicare in terris mortalium nemo poteſt.Repudiata igitur prima uxore ca
roli prædicti regis ſorore:& ipſius caroli uxore ſibi deſponſata: etiā ipſiꝰ uxoris paternuꝫ
regnum britanicum ſine ullo belli certamine recepit. Omnia autem in tranſalpina gal-
lia ex ſententia bene confecta:& in eo regno cum quietiſſimam duceret uitam:in men-
tem uenit tempus adeſſe:quo Mediolanenſe imperium ſibi iure hereditario deuolutuꝫ
facile obtineri poſſet.Eſt autem ludouicus hic extra materna lynea Galeatii uicecomi
tis primi Mediolanenſium ducis ex ualentina ipſius filia abnepos.Cuius mulieris frater
philippus dux:cum nullum ex ſe reliquiſſet filium:filiis ualentinæ iure propinquitatis
debebatur imperium:plura itaq; circa hæc animaduertens:ut eſt hominum comunis ī
firmitas ſemper plura apetere.Cum pontifice romano primum:deinde cum uenetis ali

Mediolanum obtinet

iſq; italiæ potentatibꝰꝑhedere inito:tandem cum uenetis uires iungens:contra ludoui-
cum ducem ſfortiam per ſuos duces exercitum duxit:& illum(non ſua potentia)ſed uiri
puſalinimitate ex italia effugauit:& regnum ipſius paruo momento ſine bello: aut ſan-
guinis effuſione obtinuit.Anno;uꝫ;a natali chriſtiano.M.cccec.mē.martio: Atq; ipſum

Exercitum cōtra apuliæ ꝑgē mittit

ludouicum cum Eſchanio cardinali uicecanzelario fratre captiuum habuit. Atque ita
parui laboris tempus in multos annos:hic digniſſimus rex ſuis poſteris conſuluit:cum
que poſt menſem ad ſuſcipiendam imperii huius Mediolanenſis poſſeſſionem in Gal-
liam ciſalpinam deſcendiſſet:& magna cum gloria & plauſu a Mediolanenſibus exce-
ptus fuiſſet.Elatus animo de recuperando Apuliæ regno iterum animum adiecit. Vnde
& haud multo poſt quoque armis cum confederatis iunctis & auxiliaribus additis co-
piis Exercitum in regnum tranſmiſit.At Federicus Neapolitanus rex cum intellexiſſet
exercitum contra ſe aduentare:timore quodam inani perculſus tanquam infinita ho-

machinas uendit duci ualētino

ſtium turme:ad ſe debellandum uenirent:collectis imprimis omnibus ſui regni Machi
nis aliiſq; Armamentis:ea protinus ualentino duci Borgiæ pontificis filio trigiuta mi
libus aureis uendidit. Et nullo belli certamine expectato prius uxore & aliis Regi-
nis & impedimentis ſuis in tuto poſitis: ad Regem. Ipſe Rex tanquam ioachim hie-
roſolimorum Rex protinus adnauigauit. Atque ita Regius Gallorum præfectus:ſine
ullo quaſi labore aut negocio. Videlicet nullo reſiſtente uniuerſum pene Regnum

Apuliæ ſuo Regi ſubiecit. At Neapolitani: qui ſuper omnes Italos nouitatibus gaudēt ſemperq; mutare conſueuerunt: ſemper quoq; in motu fuerunt: nec ullum Regem pro: poſſe diu pati cōſueuerunt: poſt non multum tēpus ad regem hiſpanum confugierunt: qui eo ſuos exercitus mittens uniuerſa in confuſo poſuerunt.

Nouitatib⁹ gaudēt Neapolitani

ℭ Federicus ſecund⁹ ferdinandi Apuliæ regis filius: hoc anno ferdinando eius nepote ſine filiis defuncto: eidem in regno ſuccedens: regnauit annis quaſi quattuor. Vir quidem ingenio & manu promptiſſimus ac eloquio diſertus: & a principio ſingulari in omnes humanitate inſignitus. Qui quamquam regnum ſuum Neapolitanum omnibus bonis ſpoliatū: ac (ut ita dixeri) pene dſolatū addiuerit: & oīa regni oppida ac urbes dilaceratas & mille modis oppreſſos animaduerteret exhauſtos ne dum ſuos: ſed & ciuiū ſuorumq; theſauros id nō deo: ſed ſuis peccatis: ſuorumque prædeceſſorum aſcribens. Cum daniele propheta eum dixiſſe tradunt. Deum eſſe in cœlo. Qui releuat miſteria: mutat tempora: & tranſfert regna: ut uniuerſi cognoſcant. quod dominatur excelſus in regno hominum: & cui uoluerit dabit illud: a deo etenim Regnum tenue inuenit: ut ne dum præuidere futuræ ſuæ cladi: ſed non neceſſaria ad ſui ſuæque familiæ habere poterat: unde cum didiciſſet francorum regem exercitum ſuper eum miſſurum omnia ſuæ Regiæ urbis atq; aliarum ciuitatum tormenta & armamenta quaſi innumera & ea quidem pulcherrima quam citius potuit: duci ualentino Borgiæ (ut præmiſſum eſt) triginta milibus aureis uendere curauit. Erat enim ipſa armorum uis permaxima: quam idem dux ualentinus emptor Romam cum magna omnium intuentium admiratiōe adduci mandauit: Erat igitur adeo grandis: ut inde multa hominum milia facile armari poſſet: inde prudentiſſimus rex ſua quæq; impedimenta atq; familiam in tuto reponens: tandem Regno gallis ſine ulla belli contradictione dimiſſo acepta aleundi licentia ad Regem ī galliā adnauigauit & ante regē (ut aiūt) genub⁹ puolut⁹ ſe ſubmiſit: cui⁹ uirtutē & humilitatem admiratus francorum Rex: bono eum eſſe animo dulciſſimis uerbis exortatus ē: & tanquam nobilem uirum haberi a ſuis præcepit: hoc enim federicum non ex animi puſſlanimitate: ſed in potentia rerum fuiſſe tradunt: quod labefactatum regnum ſe adiuuarē & confirmare diffidebat: maxime cum gens illa ſit ī bellis: quæ quorumcumq; bella minitantium imperata facere conſueuerit. Atq; ita in iſto Federico: ut uidere uideor. Regia Arragonum familia in Regno neapolitano ſuæ diuturnitatis finē habuit: in quo quinq; fuerunt reges: uidelicet Alfonſus primus. Ferdinandus ſecundus. Tertius Alfon. Quartus Ferdinandus: & hic Federicus quintus: qui regnarunt omnes annis eorum ſupputatis. lxviiii. Hoc enim Neapolitanum Regnum plurimos defaticaſſe rerum ſcriptores cōpertum habeo. In quo poſt quam Regnum titulum ab Anacleto pontifice Romano accepit quattuor nationes regnaſſe comperi. uidelicet Normanos. Germanos. Gallos: & arragonenſes: nunc a gallis expulſos. Normani namque. 135. annis regnarunt. Germani uero. 76. Gallique. 178. Arragonenſes denique. 79. Quorum omnium anni in unum ſupputati ſunt. 458. Ac ſic Arragonum regum finis in iſto federico ex una parte & Ferdināndo hiſpaniarũ Rege fuit. Quorum nomina ſine temporibus hic epilogando ponimus.

Danielis pphetæ uerba

Armamēta regni uēdit

Villitatem gētium apuliæ dicit

Reges iſti qui q; fuerũt

Vide pulchr̄ reges & rpa qi hoc regno fuerunt

ℭ Arragonum regum epilogus.

Remirus. 1.	Petronilia. 6.	Alfonſus. 11.	Martinus. 16.
Petrus. 2.	Ideifonſus. 7.	Iacobus. 12.	Ferdināđ⁹. 17.
Alfonſus. 3.	Petrus. 8.	Alfonſus. 13.	Alfonſus. 18.
Sancius. 4.	Iacobus. 9.	Petrus. 14.	Ioānes. 19.
Remirus. 5.	Petrus. 10.	Ioannes. 15.	Ferdinandus. 20.

Et Ferdinandus. Alfonſus. Ferdinandus. ac prædictus Federicus ultimus. hi quattuor apuliæ ſolum reges.

℄ Viri diſciplinis excellentes.

℄ Ioannes lucas pontremulenſis legum ac canonum præclariſſimus iterpres per hoc tē
Legiſta pꝰ Ferrariæ in publico Gymnaſio pontificum ius excellentiſſime docens:& apud erudi-
tos uiros:ac Herculem ſapientiſſimum principē & propter eius conſumatiſſimā doctri
nam ac uitæ innocentiā magno habetur in precio:hic ex p̄ſtantioribus diſcipulis eximii
Alexadri doctoris Imolenſis unus extitit.Qui cum ſumma induſtria præditus eſſet.etiā
cum ab ipſa ſua adoleſcentia eruditionis & doctrinæ plurimum flagraret:nihil omnino
amittere uoluit:quo ad aliquam eruditionis claritatem peruenire poſſet. Et ne dum in
ſtudiis humanitatis:ſed & in utriſq; iuribus perfectus haberetur.Quo breui factum eſt
ut non modo doctus:ſed egregie eruditus euaſerit.ſed quod eruditionis eſt proprium &
prudentiſſimus & perhumanus & idem ſi quid ad rem ualet : & eloquentiſſimus atque
promptiſſimus:ita ut alterum Ioannem mater alterum induſtria peperiſſe uiſa eſt: nam
diuina quadam inſtructus abundantia.ut omnium iam pene doctorum ſuo in gymna-
ſio ſapientiſſimus dicatur:eas ob res etiam præter quottidianas eius publicas lectiones:
ipſe ſapientiſſimus doctorum innocentiſſimorumque uirorum cenſor Hercules Dux:
cum noſſet uiri doctrinam bonitatem atq; innocentiam;eum præ cæteris Doctoribus:
in præcipuum ſuum delegit conſiliarium:quod certe cum animaduerteret:id nullo for
tunæ obſequio.ſed dei dono aſſequtum:& ipſe tanquam alter ſocrates philoſophus:qui
oraculo Apolinis ſapientiſſimus adiudicatus fuerat:non ſuperbire ilico cœpit:ſed impri
mis eum adeuntibus facilem.humanūq; ſe exhibere ſtuduit:atq; innocentiam & abſti-
nentiam inter cætera tanquam præſtantiores uirtutes(magiſtratui neceſſaria)ſumopere
complexus eſt.Nam & publicis & priuatis in rebus & foris & domi:ita contractis ſe p̄-
ſtat:ut non minus & colendus & uenerandus ſit:quam diligendus & amandus : nihil ē
apud eum ueritate antiquius:nihil factum nihilq; ſimulatum:ſed omnia ad iuſticiam:&
ad principis ſui decus refferre dicitur.Sed & rebus in omnibus quandam modeſtiam:ac
religionem præcipuam præ ſe fert.Quanta autem huius ſit doctrina & ingenii acumē:
Libri ex conſiliis ſuis a ſe editis plurimis ediſcer̄ poſſumus:ex ſcriptis ipſius ſuper decretalibꝰ
huius quæ(ut audiuimus)prope diem edentur.

℄ Ioannes teutonicus ordinis diui benedicti Monaſterii ſancti Martini in Spanhem Ab
bas.Vir certe in omni doctrina ſolertiſſimus.Cui ob magnam eius eruditionem pluri-
Abbas mum afficior.& ipſe hæc tempora.tum uitæ ſanctimonia:ac librorum multorū erudi
teutoni tione reddit clariora:cuius tanta equidem eſt ingenii:& animi magnitudo :ac diuinaruʒ
cus ſcripturarum ardor:atque deuotio.ut quicquid de ſomno:& uitæ ſuæ neceſſariis ſubfu
rari poteſt:maximam partem(ut animaduertere poſſumus)in ſcribendo conſumit.Cum
etenim Monaſteriorum:& Monachorum regimen:adeo perſæpe honeribus ſunt plena:
ut uix quiſque quicquam ocii ſibi ſupeditare poſſet.Nam quæcunque mortales agūt:ſi
ue priuatim:ſiue publice calumniæ ſubiacent:ſed etiam Rectoribus Monaſteriorū ma-
ledicta lingua parcere conſueuit:tantum enim humana fragilitas ſibi arrogat : iccirco
hæc præmiſſimus.Quia hic optimus & eruditus pater:tot & tanta ſcripſit:ut niſi maxi-
ma adfuiſſet gratia:mirari quiſque poſſet.unde eidem paſtori:id ocium peruenire po-
tuerit.Quod in ſcribendo tempus abſumpſit:quod curæ monaſterii impendere debue-
rat:itaque hic digniſſimus pater:licet aſſiduis obrui debeat occupationibus:tamē ut ex
ipſius opuſculis a ſe editis compræhendere poſſumus:ſemper aliquid legit:aut ſcribit:ex
Libri tant igitur hæc quæ ſubiecta ſunt opuſcula a ſe edita:primo ad inſtar diui Hieronymi
huius & quorundam aliorum illuſtrium uirorum.Opus perpulchrum multa elucubratione
confectum edidit liber unus.Item de uiſitatione Monaſterium li.i.De modo celebran-
di capitulum li.i.In Regulam ordinis ſui li.2.Exhortatorium ad Monachos li.2 .De rē
ptationibus li.2.De uita ſacerdotum li.i.De uitio proprietatis li.i.De miſeria huius ui-
tæ li.i.De Rumina ordinis ſui li.i.De illuſtribus uiris ſui ordinis li.4.De laude ſcripto
rum li.i.De luminaribus germaniæ li.i.Epiſtolarum ad diuerſos li.i.De ſācta Anna li.i.
Sermones uarios li.i.Atq; alia non pauca.

℄ Bernardinus Gadolus Brixianus ordinis Camaldulenſium Abbas.Vir apprime bona
Camal rum litterarum & philoſophia ac iuris canonici eruditiſſimus.Hoc noſtro Euo & uitæ
dulēſis ſanctimonia & eloquentia ac doctrina mīto habet̄ i p̄cio . cuiꝰ uirtꝰ & eruditio pluri
ordinis mi faciendæ ſunt:q; propria uirtute:& nō fauore:ſi fortūa:ſʒ ſua uigilātia atq; induſtria

ad magnum eruditionis & eloquentiæ faſtigium ꝑuenerit. Is enim a teneris annis litteris operam dedit. Deinde ipſis non contentus ut pontificii iuris doctrinā aſſequi poſſet: in patauino Gymnaſio ſe(ut ita dixerim) diuitum ſeruum fecit. In quo ex ingenii ſui magnitudine breui tantum profecit. Vt paucos inueniret Doctiores: Factus demum monachus ita ſtudiis diuinarum ſcripturarum ſe contulit: atq; in eiſdem quidē uſque peruenit: ut ſi quis eruditiſſimorum uirorum a mortuis reſurgeret: nec doctiore: nec elegantiore facundia aut doctrina uſurus uideretur. Hic itaque ſolertiſſimus Vir multa compoſuit. In quibus ſe eruditiſſimuꝫ oſtendit. Et primo in omnibus Bibliæ libris canonicis & non canonicus: in quibus profecto multum inſudauit. Item de fugiendo ſæculo & amplexanda religione tractatum unum. Contra ſuperbiam atque ambitionem lib. i. Opera etiam diui Hieronymi pene innumerabilia pluribus uoluminibus in ordinem redegit. Extant & ipſius Sermones & Epiſtolæ multæ. Et quædam alia.

theutonicus rhetor

¶ Iudocus teutonicus patria Gandenſis ſecularium litterarum eruditiſſimus ac diuinarum ſcripturarum non ignarus philoſophus imprimis Rhetorque atque poeta præclarus hac tempeſtate adhuc iuuenis clarus habetur: qui cum ſit etiam utriuſq; liguæ egregie doctus & ingenio perſpicaci peromatus. Iugdunum publico ſalario accitus magnam ſuæ eruditionis & doctrinæ famam acquiſiuit. Qui ut ſuam conſumatiſſimam oſtenderet eruditionem & uerſu & proſa plura componit. De quibus ſubiecta primo opus contra uicia metrice conſcriptum. Quod Syluam moralem prænotauit lib. i. Contra uincētium quædam. In pſalteria beatæ uirginis Mariæ li. i. Saphicis uerſibus. De grammatica lib. i. Epigrammata plura. Epiſtolæ plures. Et alia complura. Quæ adhuc in manibus eius habentur.

Venet⁹ orator

¶ Hieronymus donato patritius uenetus: uir præclariſſimus eloquentia doctrinaque inſignis: his temporibus tam græca quam latina lingua magno eſt habitus in precio: qui ex ingenii ſui magnitudine in præſens uſqueita lřis latinis græcis operā dat: ut ſummus tam in re litteraria ab omnibus habeatur: plura & ipſe e Græco in latinum interpretatus eſt: in quibus admodum elegans & nitidus eſſe profecto uidetur. Scripſit itaque in p̄ſens uſq; quædam opuſcula: quæ certe magnam ſui eruditionem præ ſe ferre uidentur. Et maxime orationes plurimas ad diuerſos orator miſſus: extat & eius perpulcher epiſtolarum liber e græco. aut Io. damaſcenum de imaculatis miſteriis tranſtulit: dyoniſiū & de diuinis nominibus interpretatum obtulit: atq; ipſius quaſdam epiſtolas. Volumē præterea Alexandri Aphrodiſii philoſophi: & alia quædam uertit.

Venet⁹ orator

¶ Marinus Sanutus optimi patritii ueneti leonardi filius: uir non ſolum litterarum ml'tarum apprime eruditiſſimus: ſed & in adminiſtranda repu. admirabilis: per hoc tempus in dicendi facultate atque in quocumq; genere doctrinarum clarus habetur. Qui cum ſit acri ingenio uir: ac ſingulari doctrina inſignitus: licet aſſidue publicis negociis ſit deditus: nunquam tamen a ſcribendo & componendo tractatus deſiſtere uidetur: nam cū ſit ſumma modeſtia præditus: nihil tanti facit: quam librorum ſuppellectilem habere ꝑpulchram: & cum ſit propter ipſius eminentem doctrinam inter uiros doctrinis excellētes merito annumerandus: etiam illius opuſculorum tituli hic ex more ſunt annotandi. Scripſit itaque hic præclariſſimus patritius ingenioſe & erudite primo de magiſtratibus uenetis lib. i. De uitis principum uenetorum omnium uſque ad hæc tempora li. i. Item De bello gallico quoſdam libros: quos latine uulgariterque conſcripſit: ut a doctis: pariterque & indoctis legerentur. Et alia quædam. eius autem ſumma fœlicitas atque uoluptas eſt. in librorum tam nouorum quam ueterum iugis elucubratio.

Legiſta teutonicus

¶ Helya teutonicus patria Regner: celeberrimus iurecōſultus & tam in diuinis ſcripturis: quam ſæculari philoſophya egregie Doctus. acerrimo ingenio uir: hiſdem temporibus in Gymnaſio pictauienſi iura publice docens. Multo eſt habitus in precio. Qui & ipſe multa præclara compoſuit opuſcula: quibus memoriam ſui nominis æternitati commendauit: e quibus ſubiecta feruntur. Opus præclarum continens caſus ſexti decretaliū li. i. Caſus clementinarum li. i. Et quædam alia.

canonic' regularis

¶ Rutger⁹ natiōe theutonic⁹ ordinis canonicoꝝ regulariū ſancti aug uir ī diuinis ſcripturis ſtudioſ⁹ & ſæcularis litteraturæ nō ignar⁹ metro exercitat⁹ atq; ꝓſa: p hoc tp̄us ī utroq; gn̄e: quædā nō ſpernēda cōſcripſit opuſcula. De qb⁹ (ut aiūt) exrāt ſubiecta & primo de inſtitutiōe pueri li. 2. De inquiſitione beatæ uitæ li. 2. Hymnoꝝ de ſcā maria li. i.

De uario uſu litterarum li.2.De Re mirabili li.2.De Rebus nouis li.2.De metrorgegeneribus li.i.De accentibus latinorum li.2.panegericus ad Io.Spanem ſancti martini abbatem.Et quædam Epigramata.Epiſtolas permultas tam carmine quam proſa conſcripſiſſe ferunt.Atqꝫ tractatum de calamitatibus horum temporum ſcripſit.

Theutonicus orator & legũ doctor

¶ Iudocus teutonicus Acquenſis patritius:uir in ſcripturis ſanctis ſtudioſus & ſecularium litterarum admodum eruditus:clarusque philoſophus & orator facundus:atqꝫ inſignis poeta:hac noſtra tempeſtate licet rei familiatis cura plurimum ſit diſtractus:incredibili nihilominus efferuens litterarum amore:multa in dies eum ſcribere dicitur:quibꝰ nomen ſuum cum gloria eum diffundere dicitur.E quibus ſubiecta extare dicuntur:& primo dyalogus platonicorum more ad Hermolaum Barbarum Aquilienſem patriarcham.Item optimo genere muſicorum li.i.De chriſtiano ambitu li.i. Epitoma ſtimuli amoris li.i.De Roſea diuæ Mariæ corona li.i.Roſariuꝫ metricum li.i.De Roſarii miſteriis li.i.Geſta flandrenſium li.i.Oratiões elegantes & doctæ:Epiſtolæ plures Carmina & Epigmata plura.Et alia multa.

teutonicꝰ orator

¶ Paulus niauis natione teutonicus homo in litteris humanitatis egregie doctus.& diuinarum ſcripturarum non ignarus philoſophus:Rhetorque celebris acer igenio ac eloquio diſertus:per hoc tempus Ioanne Spanhem Abbate refferente in Gymnaſio lypizenſi docendo & ſcribendo magnam nomini ſuo famam acquiſiuit:ſcripſit itaque præclara quædam opuſcula:quorum lectio non uenit contemnenda.De quibus ſubiecta ferunttur.Et primo opuſculum pro nouitiis religioſis.De inſtitutione latinizandi li.i. Viſio cuiuſdam heremitæ li.i.Colores artis Rhetoricæ li.i. Dyalogus Idiotæ li.i.Epiſtolæ breues formales li.i.Epiſtolæ longiores plurimæ.Et quædaꝫ alia.

bononiẽſis philoſophus & orator

¶ Philippus Beroaldus patria Bononienſis.utriuſque linguæ peritiſſimus grammaticorumque & Rhetorum:ac oratorum omnium huius noſtræ ætatis decus:cuius nominis celebritatem Bononia muſarum mater & altrix hac noſtra ætate amat colit :& ueneratur:ymo plurimum gratulatur:quod talem habeat uirum:qualem maiores ſui in ſũma gloria habuiſſe duxiſſent:hac tempeſtate Bononiæ publico ſalatio humanitatis litteras docens:ſummo ab omnibus habetur in precio.Ad cuius doctrinæ famam:& ingenii altitudinem.turmatim undique iuuenes confluunt:& aduolant:qui audito homine:plærique obſtupeſcunt & admirantur:quaſi ipſum e cœlo fuiſſe demiſſum.Qui &ſi uariaruꝫ diſciplinarum ſit occupatus:nihilominus multa & plurima edidit.& cõmentatus eſt:atque e Græco in latinum uertit.Quæ tam præclara ab omnibus ſunt habita:ut eorum labor ſatis auctorem efficiant clarum. Quamobrem nec noſtra tenui:nec aliena(hic tã tus uir)indiget prædicatione.Hic itaque cum iam in oratoria & poetica facultate eminentiſſimum obtineat locum:etiam plathonicam & Ariſtotelicam iam iam imbibit diſciplinam:ita ut inter philoſophos non ultimum teneat locum.Scripſit igitur hic Beroaldus:hæc quæ ſubiecta ſunt opuſcula.uidelicet Annotationes in Seruium. Commentarii in propertium.Commentarii in Suetonium.Commentarii in Tuſculanas Quæſtiones.

libri huiꝰ hi ſunt

Taruiſinus philoſophus & orator

¶ Ponticus Virunius patria(ut aiunt)Taruiſinus eruditiſſimus philoſophus latine græceque peritiſſimus ac aliarum bõarum litterarum policioris ue humanitatis ſtudiis apprime imbutus:hac ætate noſtra in gallia ciſalpina:maximeque apud ludouicum ſfortiam inſubrium Ducem magno(ob ingentem eruditionem)habetur in precio.Is enim ſi ue ullo Paterno:aut certe conſanguineorum auxilio:cum perſpicaciſſimo ſuo ingenio:tumque ſuo maximo ſtudiorum ardore & feruore:non minus philoſophyæ doctrinam quam ad oratoriam atque poeticam compeſcendam:in quibus omnibus tantum profecit:Vt plæræque Ciuitates potiſſimumque idem ludouicus ſfortia Dux inclitus : eum pro inſtruendis ſuis liberis aliiſque permultis nobilioribus adoleſcentulis uti uoluerit præceptore.Nec plane mirãdum fuit:cum unus inter paucos fuerit habitus:qui noſtra ætate eloquentiã cum ſapientia iungere didicerit:ſcripſit itaqꝫ ponticꝰ hic:dũ eidẽ apud Ludouicũ ipſum eſſent omnia & animi & fortunæ bona cumulatiſſima hæc quæ ſubiecta ſunt opuſcula.Et primo in claudianum poetã cõmẽtarii.In Io.Sacroboſchrẽſis ſperã cõmentarii cõtra multos eius interp̃tes cũ deffenſiõe auctoris:libri tres de corruptis nominibus & obſcuris locis auctorum. Libri tres quorum duo ſunt.De miſeria litterarum.Tertius uero eſt de laudibus Beatricis Mediolanenſium regiæ:qui omnes metrice

Libri eius

exacti ſunt.Item Elegiarum & Epigrāmatum libri duo.Item Commentarii in Eroma-
ta chryſoloræ. Commentarii in Achylleida Statii & Siluas.Scripta quædam locoru;
recondito**ꝝ**.in undecim li.Ouidii Meth.Itē libri.xvi.de tota Arte diuinandi antiquorū
quorum.&c.nulla eſt de oraculo demonſtratio.cōmentarii in opera uirgilii .Vertitque
in latinum.24.libros Odyſſeæ Homeri.Item quattuor eiuſdem Homeri Hymnorum. In lati-
Item ſex Euripidis tragedias.In medicina uero tephilum de pulſibus & urinis. Item Ae- nū uer
nium.De pulſibus & urinis.Et alia multa e Græco in latinum uertit: Inuectiuarum li- ſi
ber unus.Item libellus titulationum.Apollonii poetæ Argonautica e græco in latinum
conuertit in li.4.

¶ Aquinus ordinis prædicatorum natione Sueuus philoſophus :& Mathematicus : Ac
theologus præclarus:per hoc cum etiam eſſet litteraturæ ſæcularis non ignarus ad imi- ordinis
tationem Boetii cōmendatiſſimum opus de numerorum & ſonorū proportionibus .Itē pdicato
Epiſtolarum li.i.Et quædam alia. rū

¶ Albertus prutenus natione polonus.Gymnaſii Cracomen collegiatus uir diuinarum
ſcripturarum erudituſſimus atque ſtudioſus theologus quidem philoſoph⁹ atque Aſtro
nomus:per hoc tempus inſignis eſt habitus . Qui cum ſit acri ingenio . Vir ſcripſit cō- polon⁹.
plurima opuſcula mira ſuauitate refecta. Quibus nomen ſuum ad poſteros tranſmi- theolo-
ſit.Et primo Theoricas commentariorum li.i. Ad Ephemeridas.Konigſperg.li.i.Et alia gus
multa continue componit.

¶ Nicolaus leonicenus oratorum omnium huiuſce ætatis elegantiſſimus ad hæc uſque
tempora ſenex magna cum ſuæ laudis gloria florenter peruenit:philoſophus certe con- phiſic⁹
ſumatiſſimus:idemque phiſicus.Qui & ipſe ex ingenii ſui magnitudine perpulchros in & philo
omnibus Galieni operibus compoſuit Cōmentarios:quos etiam latine loqui compu- ſoph⁹
lit.Aliudque opuſculum in Medicina compoſuit.Vbi Auicenæ inſicia reffellere uidet:
in quo docet medicos iuniores quanta in caligine rerum uerſantur.in eo ſane opera ho
minum uita ſaluſque contineri dicitur:ex quo quidem opere & ſibi gloriam immortalē
peperit.& omnibus egris ſalutem & uitam conciliauit:plinium in multis arguere uide-
tur.Extant & ipſius quamplurimæ ad diuerſos eleganriſſimæ epiſtolæ ;quæ eius perma
ximam doctrinam & elegantiam præ ſe ferunt.

¶ Ambroxius calepius Conterraneus & coetaneus meus meique inſtituti profeſſor:cu-
ius cōſuetudinis ſuauitate iugiter fruor:his tpib⁹nobiſcū dulciter cohabitans īnumero
rum Doctorum elucubrationes:ſua induſtria magno labore opus pergrande atque inſi ordinis
gniſſimum de uocabulorum omnium noticia ac præpoſitionum interpretationem cū eremita
auctorum atteſtatione ſolerti indagatione collegit:illudque tandem editum ut in pluri rū diui
bus ſpargeretur atque difunderetur:etiam imprimi curauit.In ipſo autem operis nō mo Auguſt.
do quæ ad litteraturam & poetarum oratorumq; cognitionem plurimum conferuntur
ſed & medicorum ac philoſophorum:nec non & doctorum eccleſiaſticorum uocabula
docte:& eleganter ab eo explicita:& in ueriorem lucem ſunt educta quam in quibuſcū
q; aliis conſimilibus codicibus perlegtur.Quæ res iam iam non mediocrem doctis pa
riter:& indoctis affert cōſolationem. fore etenim iam tandē ut uniuerſa pene uocabu
la quæ iam pridem apud barbaros barbara facta erant:huius diligentiſſimi patris opera
latine loqui incipiant :incipit a nomē eſt litteræ primæ.

1499 ¶ Philippus magnus eduorum ſeu Burgondionum dux Maximiliani imperatoris fili⁹
ex Maria Caroli ducis filia & herede uxore ſuſceptus hoc anno:quinque & uiginti æta
tis annorum exiſtens:ſuum maternum & Auitū imperium per ſe ſe adminiſtrare cœpit
& Ioannam ſereniſſimorum regum ferdinandi & heliſabeth hiſpaniarum primogenitā
cum promiſſione omnium regnorum illorum duxit uxorem.

¶ Cremona ciſalpiæ gallia nobiliſſima atq; pulcherrima Ciuitas:quæ diu multumq; an
tea principibus Mediolanenſium ſubdita paruerat:hoc eodem anno ſeptembrio menſe
una cum plurimis Glaræ abduæ oppidis ĩ manibus uenetorum ſine ulla belli oppugna
tione deuenit.Conuenerat enim ludouicus francorum Rex(cui hereditario iure inſu-
brium imperium debebatur)cum uenetis ipſis ſi auxilio ſibi ad ipſum Mediolanenſe Re
gnum obtinendum adeſſent.Eam Ciuitatem cũ oppidis ex fœdere haberent . Quod &
factum eſt:
¶ Iobileus hoc anno Romæ nõ ea frequentia(ut hactenus)fuit.Iſq; ſextus extitit Iubile 1500 6699
us a primo ab Bonifacio octauo primo Romanorum pontificum inſtitutore & paruam
ideo eum habuiſſe hominum frequentiã dicimus:quia bella in Italia per plura exarde-
ſcere cœperant:& peſtis iam ubiq; lcepta populos deterruit.
dux ue netus ¶ Leonardus lauretanus ſeptimus & ſeptuageſimus uenetiarum dux hoc anno Octo- 1501 6700
brio menſe Auguſtino Barbadico duce defuncto:eidem omnium bonorum ſuffragiis
magno cum plauſu ſurrogatus ducauit annis in præſens uſque nec plene duobus.
¶ Vir profecto natura uirtute & gloria tam excellens(ut pace omnium) poſſit in mul-
Laudes to laudis genere:cum quibuſcunque præteritis principibus decertare : humaniſſimus
huius imprimis & ſapientiſſimus atque iuſtiſſimus & Rerum diuinarum appetentiſſimus:hũc
recitat ego poſt poſita omni aſſentationis labe omni laudationis officio:proſequendũ eſſe pu-
to : uerum cum ingenium nec eloquentiam meam parem meritis ſuis præſtare dignam
poſſe confidam :aliis doctiſſimis & eloquentiſſimis ſcriptoribus ſedendum puto:quam
ex maximis pauca enarrare.Sunt equidem permulta huius principis uirtutum ornamẽ
ta.Adepto igitur principatus officio:in eo iam iam tantum fortitudinis.Atque conſtan
tiæ:tantum conſilio & prudentiæ demonſtrauit:ut expectationem omnium: quæ de ſe
maxima ſemper fuit.ſuperet atque euincatẽ ſane princeps hic imprimis rerum omniũ
urbanarum uehementer ſtudioſus.ſed pecuniarum reipu.Augendarum conſeruandarũ
que ſane ſtudioſiſſimus.Quapropter primo ſui principatus anno omnes menſas introi-
tuum & exituum minutatim & diligenti examine uidere uoluit .Et habito ſui Senatus
conſilio:ſancitum fuit.Vt ſalaria quæ cuſtodibus portarum urbium & aliorum loco-
rum:Quot annis dabantur:Diminuerentur . Et aliæ huiuſmodi conſeruandæ pecuniæ
conſtituit.
¶ Cæſar dux ualentianus dudum Eccleſiæ Romanæ Cardinalis Alexandri pontificis
Romani filius.hoc anno Cardinalatu ſponte a ſe abdicato ab ipſo pontifice maximo
in flaminia prouincia dux declaratur:ac copiis eccleſiaſticis generalis imperator præfici
tur:Decreuerat etenim idem Alexander pontifex iam diu omnes Romandiolæ & um-
briæ:ac piceni Regulos omnino eliminare ſuoſque Borgias in eiſdem atque aliis regio
nibus præficere.Vnde animaduertens hunc Cæſarem gnarum ſuum imprimis acri cõ-
ſilio uirum:manu uidelicet ſtrenuum & militibus charum ac ingentis animi iuuenem
& militaris diſciplinæ appetentiſſimum:quod ad arma pertractanda ſe totum contule-
rat:tempus adeſſe dixit:quo Borgiam familiam ſuam in italiam propagare poſſet ;eun-
dem igitur filium cæſarem ad ſe aduocans:eidem ipſam ducatus dignitatem conferẽs:
inquit.age fili & perfice:quæ uoſtro geruntur animo confide:quia nos tibi.& negocio
huic omnia neceſſaria adminiſtrabimus:modo quoſcunque tyramnos dictionem no-
ſtram occupatores e finibus noſtris extores efficias.Quibus adhortationibus & auxiliis
inflamatus cæſar mox non paruo exercitu congregato:ad proterendos & conculcandos
ipſos tyramnos animo erectus.In catherinam Imolæ & forolinii Dñaʒ Hier.Ryarii co
miris relictam primum mouit:quam & omni conatu urgere cæpit:in quam tot & tan-
ta prælia pertinaci animo exercere cæpit:quanta ante illum nemo dicam præteritorum
pontificum non dico non facere:ſed nec cogitauere quidem .Ipſam autem catherinam
Cathe- intra menia urbium ſuorum clauſam.ſummis uiribus diu oppugnauit:licet & ipſa dein
rinam tus (ultra quam credi poſſit) ſe et ſuos defenſaret : tandem non ſine incruenta uicto-
romã ria illam ſuperauit:atque ipſam & urbes cum magno ſui triumpho ſibi ſubiecit. Et
captiuã uiuam romam ad patrem captiuam tranſmiſit.Quo ex facinore pontifex mirumimo-
mittit dum exhilaratus ipſum totis præcordiis apud omnes miris laudis extulit:Fauentiã dei-
de urbem inexpugnabilem Mamfredorum principum antiquam ſedem pari modo diu
multumque expugnatam:tandem cum Haſtore puero principe etiam cum ingenti uir

tute cæpit:& præſidiis ſuis firmatã:puerum ſimiliter captiuum Romam perduxit. His
dem terroribus cæteri aliarum urbium Reguli:uidelicet Arrimini:Piſauri:Camerini.&
Vrbini timore perculſi:cum didiciſſent prædictas urbes tot tantiſq; cladibus fuiſſe af
flictas cum & ipſi tale formidarent uulnus:niſi ſuis eueſtigio conſulerent rebus demũ
animaduertentes ſe tantos belli motus ſuſtinere non poſſe:collectis ſuis impedimentis
relictiſq; ciuitatibus trepidi fugere:At eorum ciuitates mox partim uoluntaria deditio
ne:ſeſe ultro ſuo ſubiecere imperio.Ita ut i præſens uſq; & tota Flaminia umbriaq; pau
cis exceptis locis in eius poteſtate ſint redacte.Piceni uero pars & latina iam iam timo
re concuſſe ad eum defecere.Tuſcia quoq; pluribus in locis eidem patet : plumbinum
uero inexpugnabile oppidum Apianenſium Regulorum domicilium: quod nunq̃ Al
fonſus potentiſſimus Arragonum Rex aſſequi potuit modico negotio hic ſibi ſubdi
dit.Senegalliam deniq; prefecti Romanorum urbem ſibi & ſucceſſoribus ſuis a Sixto
pontifice ampliſſimo priuilegio conceſſam:hoc anuo:qui eſt tertius ſupra Mileſimum
quingenteſimum a natali chriſtiano annus:expugnatam ui cæpit:& militibus ſuis(cuꝫ
magna hominum cede)diripiendam conceſſit.Nec inpræſentiarum quieſcit:cum peru
ſium:Typhernum alias permultas ſibi ſubiecerit:etiam ſui opinione tumens uexare cæ
pit:illuſtres & antiquas Romanorum familias:uidelicet urſinos Columnenſes:atq; Sa
bellos:ex quibus nonnullos illuſtres emedio tulit.Atq; ita Cæſar hic tempeſtate hac cũ
ſibi fortuna plurimum arrideat:clarus & potens ultra modum effectus eſt Mira res:at
q; certe incredibilis hominem pene inermen paucis diebus tot confeciſſe bellorum fa
cinota:totq; Regiones:tot ciuitates:& oppida ſuo potuiſſe imperio ſubici.Id profecto
effecere inteſtina illarum gentium odia:que ſemper diuiſiones & ſimultates plurimas:
& eaſdem graues aluere:quæ utinam tandem finem habeant plus enim negotii Roma
nis fuit:ipſas Regiones acquirere:q̃(ut ita dixerim)reliquo orbi frena imponere.Ex his
itaq; facinoribus & bellis feliciſſime confectis:crediderim ipſe huic uiro id cæſaris no
men non caſu:ſed potius quadam potentiori natura fuiſſe impoſitum:ut in aliquo ma
gno cæſari Romano in rebus gerendis conſimilis haberetur. Quam opinionem & pla
to philoſophus:ubi de nominum impoſitione ſcripſerat conteſtatus eſt. Quid autem
de futuris huius dicendũ ſit ſapientioribus id ſanctioribus:id munus reliquo:cuꝫ de fu
turis aliqua polliceri non poſſimus:qua diuina maieſtas ceca caligine oculit.

Et haſtorem mãfredũ ſimiliter reguli multi fugiũt regiões ſubactas cõ memorat ſenegalliam in pdã exponit urſinos & reliquos uexat & interficit diuiſiones qd fecerũt

¶Sichinus quidem Armenus ſeu perſa:ex gente ſumeaſſani: maximi perſarum Regis
ortum ducens:quem uulgo ipſis in partibus:ac etiam noſtris prophetam appellat: hac
ultima noſtra tempeſtate incredibili populorum potẽtia illis imptibus ſurexit:& pma
xima quottidie in bello ad proterrendos hoſtes perficit facinora. Qui inter cætera ad
inſtar quaſi primitiue quondam chriſti eccleſiæ uult apud ſuos omnia fore communia
ut quod uni deficit alter ditior ſubminiſtret:ut non ſit iter ſuos alius:q eſuriat:& ali
us ebrioſus. Vnde & ad prioris naſcentis eccleſiæ imitationem : ſui imperii funda
menta iacere: uidere uiſus eſt. Mandatque ut ſui quicumque ſe fratres inuicem ap
pellent. Cumque aliquam aprahendit ciuitatem : eius Menia eueſtigio apperiri : ac
deieci præcipit.

❡ Ioannis autem præſbyteri maximi indorum & Ethyopum chriſtianorum patriarchæ uitam moreſq́ȝ:ac ſui pōtificatus tempora pro more ſuſcepto conſcribere cupiebaȝ:ſed propter locoꝝ ipſius diſtanciam:& raram noſtroꝝ hoīum ad gentē illā acceſſionē:quæ circha illius tēporis & uitā prolixuȝ eſt:habere nō potui:uerū generalia illoꝝ pōtificū ſeu patriarchaꝝ quædam conſcribenda dignū duxi. Et quā maxie quæ circha illoꝝ uitæ longitudinē:ac potētiam nec nō & reꝝ mirabiliū:gentiū quoq́ȝ diuerſitatē:quæ a nō nullis accepimus,hic in calce opis conſcribemꝰ. Et imprimis quidē hoc Ioannis p̄ſbyteri nomē apud indos & Ethyopes ꝑcipuū & generale ſuoꝝ pōtificū eſt cognomē:quod quidē cognomētuȝ & ipī patriarchæ ad humilitatis indiciū(ſicut & pōtifices Ro. ſe ſeruos ſeruoꝝ dei)appellare conſueuere:pro ꝑcipuo ſuæ magnæ dignitatis titulo accepere. Hos itaq́ȝ xp̄ianiſſimos & dn̄i nr̄i Ieſu xp̄i ueros eſſe cultores mľti confitenť:quos apđ Ethyopiā in primis Matheus apoſtolus deinde Eunuchꝰ Candacis Reginæ cōſtituerūt atq́ȝ in india btiſſimus Tho. apl̄us:ad fidem xp̄i conuertit. Horū aūt xp̄iauoꝝ & gentiū Ioā. ipſe præſbyter nō ſolū pōtifex:ſed & magnus cenſeť impator. Cui quidē impio & ſeptuaginta parent reges:atq́ȝ tributa multa quotānis exoluūt. Quoꝝ ēt in pōtificatu uigintiſeptem ſupra centum Archiep̄os præſidere dicunť:& eoꝝ quilibet uiginti adminꝰ habeut ſafraganeos. Inter quos multi Regio funguntur titulo. Et hi oēs alternatis uicibus:diuerſis inobſequiis eidem pontifici ſuo ſubminiſtrare dicunť. Eo tn̄ in impio:non omnes principes chriſtiani eē dicunť:ſed Idoloꝝ cultores:licet annua ipſis pendāt tributa. Hos aūt patriarchas:propter aeris ſalubritatem:& uiuendi modeſtiā: multos centū & quinquaginta annos in ſana ualitudine exceſſiſſe tradunt. Qui uxores more iudeoꝝ & græcorum ducant:ad eas tn̄ niſi gignēdæ prolis gratia nunq̄ accedunt. Eorūq́ȝ pontificalis ſedes in quadā ꝑmaxia ciuitate noie Bibrith conſtituerūt:in qua ēt propemodū indicibiles ſedes & aulas eos habere dicunť:cū omni ſplendore & decore exornatas. Ad cuius maieſtates ſeruitia triginta utriuſq́ȝ ſexus hominum milia ſunt deputata. Cumq́ȝ in bello contra hoſtes xp̄iani nois proficiſcunť:ad decies centena milia in exercitu ꝑducūtur. Nec mirum eſſe uidetur:quia cū apud indos nulla unq̄ uiſa ſit peſtilentia: faciliter innumerabiles congregant exercitus. In ſuis nāq́ȝ exercitibus uiginti magnas cruces mľtis reffertas diuitiis deferri faciūt. Quando uero cū aliquo ire contigerit: Archiep̄orū noſtroꝝ more crucem ligneā nullis inſignibus exornatā in memoriā paſſionis dn̄i noſtri Ieſu xp̄i ante ſe perferri iubet. Afferri etiā uas aureū ymo plenum ob ſuæ mortis diem cōmemorādam præcipit. Maxia eniȝ apud eoſdē pontifices reꝝ diuinaꝝ & offitiorum celebrandoꝝ cura & ſtudium habeť. Quoꝝ mos in celebratione miſſaꝝ:& baptizandoꝝ(quibuſdam cerimoniis exceptis)cū ſacerdotibus nr̄is per oīa concordatur. Et cū apud eos ſūme coli iuſticiam uelint:nullæ fraudes: nullaque periuria: aut adulteria & his ſimilia apud eos raro inueniunť. ipſius autem celſitudinis curiæ: uidelicet domorum & apparatuum:dicere non ſufficimus. Eorum uero templa:& Eccleſiæ noſtris maiores ornatioreſque eſſe dicuntur:ſed tantum teſtudiuis ſtructe refferuntur. Corpus ſancti Danielis prophetæ ob maximam ipſius deuotionem: quilibet eorum indorum patriarcharum in Babilonis deſerto apud Ballachiam urbem conditum quotannis inuiſere conſueuit. Sub huius etiam imperio in ſuperiori india: apud quandam maritimam urbem nomine Malpuriam corpus ſanctiſſimi apoſtoli Thomæ in quadam ampliſſima ornatiſſimaque Eccleſia ſumma cum reuerentia a Neſtorianis hereticis conſeruatur. Quorum patriarcha tempore Eugenii quarti papæ legatos Romam miſit: ut de fide catholica certioraretur. Et cum occidentali & Romana Eccleſia uniretur, ipſe autem patriarcha ditiſſimus in auro & argento perhibetur: eo quod a ſingulis patribus familias totius ſui patriarchatus:pro annuo cenſu unam onziam argenti puriſſimi præcipiat. in horum autem patriarcharum indorum Aula: Bragiones ſeu Bragmani philoſophi & Aſtronomi plurimi habitant:uiri religioſiſſimi. Quorum de numero: quoſdam aliquando uiſi fuerunt. Trecentorum ætatis annos exceſſiſſe.

Quare noiant Io. p̄ſbyteri

70. reges & 127. archiep̄os habet ſubditos

ciuitas pōtificalis

cruces mľtas i exercitu portāt

optia cōſuetudo eccl'iæ eoꝝ ſicut nr̄æ ſunt

corpus danielis p̄ħæ

corpus ſci thomæ

cēſum huiꝰ patriarche

hoīes 300. annorum ætatis

❡ Ad quos plurimi pro ſingulari miraculo confluebant. Hi uniuerſam indiam percurrentes:ſua Aſtronomia edocti:multa de futuris prædicunt. Hos idem præſbyter Io. ſūmo uenerať honore:in ipſiꝰ ēt impii domiuio diuerſis ſub Regibus diuerſa repiunť hominū monſtra:ac Beſtiarum Serpentūq́ȝ:& fructuū genera. Quāobrē etiā aliq̄d de eiſdē

dicendum eſt. Et primo in Ethiopia circa Nili fluminis ortum: eſt quædam permaxima ciuitas nomine Nauaria: in qua quidem potentiſſimus Rex dominatur: qui & huic Ioā. ni præſbytero ſubiicitur. In cuius quidem Regia tanta eſt mortalium multitudo: ut ſibi a mille armatis ſingulis noctibus excubias fieri faciat: ut ſi quod in eadem urbe tumultus exurgerent: coerceri poſſent. Iſque apud Ethiopes Rex regum appellatur: eo ꝗ ſub ipſo multi ſubſint reguli. hi etiam reges cum chriſtiani ſint: unam tãtum ducunt uxorē. Et unicas habent litteras: licet diuerſis pronuncient linguis. Et more noſtro: a feſto natiuitatis domini noſtri ieſu chriſti: uſque ad quadrageſſimam celebrant carniſpriuium: Dieſque feſtos in chorreis & epulis ſolemnizant. Adueniente deinde quadrageſimali tēpore: maxima ciborum abſtinentia ſe affligunt. hi quidem reges uniuerſum ſolum habent ameniſſimum: & in omnibus (uino excepto) ferraciſſimum. Arbores enim permultas & inauditas ac nobis icognitas eos habere dicuntur: & quammaxime in maritia uerſus indiam zynziber: Gariofoli: nuceſmuſcatæ: & alia multa aromatica: ſicut in īdia colligunt. Sed cum lana careant: lyneis ſericiſque ueſtimentis: & eiſdem precioſiſſimis ueſtiuntur. Viri annulos multos: fœminæ uero brachialia uariiſque aliis ornamentis lapidibus precioſis diſtincta differunt. Apud eos reperiri dicuntur boues giboſi & permaximi: caneſque magnitudine aſinorum noſtrorum: quos leones in uenatiōe expectare nō præſumunt. habent & elephantes ingenti magnitudine: atque leones permaximos educare dicuntur. Eſt & apud eoſdem reges inter cætera monſtruoſa uarii coloris animalia Elephanto perſimilia. Quæ habent duo cornua cubiti longitudine: unum uidelicet in fronte: & reliquum in naſo. Aliud etiam animal ad modum leporis: odoris ſuauiſſimi. Aliud ī ſuper eſſe animal in Ethiopia referunt permaximum. Cuius quidem caudæ pili magno uenundantur precio: eo quod mulieres eorū eos pro magno defferant ornamento. Alia atque in Ethi. inueniuntur animalia ſilueſtria: uidelicet Symiæ: & etiam alia eis ſimillima: & infinita propemodum monſtra: atque aues quæ pedibus uelociſſime currunt. In deſertis quoque Ethiopiæ uaſtiſſimi ſerpentes ineſſe aſſeruntur: quinquaginta cubitis longos. Ac alios peſtiferos uarii generis. Diſtat autem Ethiopia ab Egypto itinere dierum quinquaginta. Et hæc uniuerſa pene Io. præſbytero in multis ſubiicitur. De cuius ſitu & magnitudine uide ſupra libro ſecundo. Et Strabo ſuo in libro ultimo meminit.

Magnū regē in ethiopia dicitur chriſtianū

Bonitatē terſ recitat Aromata

Vide ornatū gētis

Boues giboſi & canes magni

Aialia mōſtruoſa

Serpētes magni

Ndia autem maximum continet imperium. Quæ quidem in tres diuiditur partes: uidelicet in anteriorem: interiorem: & ulteriorem. prima uero a perſis incipiens uſque ad indum fluuium protenditur. Secunda ab ipſo indo: uſque ad Gangem. Tertia denique quæ ulterior appellatur. nullum habet terminum. Et illa quidem ē & opibus & omni urbanitate longe aliis præſtantior: & quadam ciuili conſuetudine nobis habet conſimiles mores: Domoſque ſpecioſiſſimas atque perpulchra habitacula: cuꝫ omni ſupellectili & reliquis rebus ad uitæ humanæ policiam pertinentibus. Atque ab omni barbaria fœditate dicuntur alieni. Viri quidem perhumani: & mercatores oppulētiſſimi. Et illi ſoli indi ulteriores more noſtro uiuere dicuntur. ſcilicet in menſis & reliquis noſtris policiis. Reliqui autem indi omnes ſemper in terra ſup ſtratis Tapetis comedere dicuntur. Vites autem & uinum plurimis & quaſi omnibus indis deſunt. Conficiunt tamen eorum potum: non diſparem a uino. & ibidem apud quandam regionem: uidelicet inter Indum & Gangem eſt lacus. Cuius aqua mirabilis eſt ſaporis. Vlteriores indi (dempto frumento) omnibus ad uitæ ſuſtentationem abundant. neque etiā illi barbam: ſed capillos capitis nutriunt: quos ſerica corda tam uiri quam mulieres poſt occiput ligant. Tonſoribus utuntur: ſicut nos: eademque ſunt corporis ſtatura: & uitæ breuitate: ſicut & nos. Dormiunt in lectis & culcitras tenent ſuper lecticas eorum ornatiſſimas. eorum item ueſtimenta locis in pluribus ſunt diſſimilia. Lanæ uſu omnes pene carent: ſed lino & ſerico habundant: ꝙ certe omnibus ad nos aduentantibus conicere poſſimus. Quia omnis culcitra linea ueſtiri uidemus. eorum mulieres argentum & aurum ac precioſiſſimas gemmas: & quidem multas ad earum ornatum deferunt. In interiori uero india omnes fere unicas habent uxores: reliqui maiori ex parte plures habere uolunt. Anteriori autem india iſtis utuntur moribus. Imprimis quidem alios in ſepultura mortuorum ſuorum excellere dicuntur: quia cum mirabili pompa & magnificentia cū

diuidit indiam

Vrbanitatē indorum dicit

de interiori india dicit

Vide errorẽ gentis

innumerabilibus diuitiis ſuos ſepeliunt mortuos.Hi &ſi præſbytero Ioanni ſubiicianẽ: non tamen chriſtiani ſunt:ſed ſacerdotes quos Bachalos uocant:more ſuo habentiqui ſe mirabili abſtinentia ſemper quaſi affligunt:& ab omnibus animantibus abſtinent.Sʒ leguminibus & fructibus tantum ſuſtentantur.Et cum eos deficere contigerit : eorum uxores cum eis comburontur:Et illi ſacerdotes:ut plurimum incantationibus uacant. Hi apud ſuos uxoribus defunctorum ſuadent:ut cum marito defuncto ſe comburi permittant.pollicentes poſt mortem:eas etiam cum marito gaudere.Quorum exhortationibus alachri animo in ignem proſilire dicuntur.

De nauibus indorum

De ſacrificiis

Naues indi non more fabricant:ſed lõge maiores.Aliqui indi uarios adorant deos:quibus & templa noſtris & ſimillima cõſtruunt.Varios ſacrificandi uſus habent.quibus etiam multos celebrant dies feſtos.Nuptiaſq; ſuas indi maximo cum gaudio & canticis & tubis noſtro more celebrant: & ꝑ eis conuiuia ſumptooſiſſima præparant.In quibus dies permultos die noctuq; uacant.

De nuptiis

De monetã non habent

Quædam eorum regiones monetam non habent:ſed pro eis quidam utuntur quibuſdam lapidibos.Aliqui aotem ferro i modum acos.Aliqui cartis regis nomine inſcriptis.In aliquibus etiam locis:& maxime anterioris Indiæ ducati noſtri habentur:atque alias monetas aureas & argenteas ſuo more habent.Citeriores indi in præliis ſuis utuntur iaculis:enſibus:brachinalibus:& ſcutis.Inferiores autem arcu: & caſſide : lorica : & torace.

papirũ nõ hñt

De ãni diuiſione

℄ Vlteriores autem bombardas & cæteras machinas ad expugnationem urbium :ſicut & nos habent.pauci indi papiri uſom habent:Sed multi ut plurimum in arborum foliis ſcribunt. Indi etiam ſuum Annum in duodecim menſibus ſicut & nos diuidunt:ſed illum uarie computant:maior tamen pars ab Octauiano Auguſto illum ſumere dicunẽ: quo imperante pax uniuerſo orbi parta fuit.Furta & fraudes indi plurimum deteſtanẽ: & acriter damnant.Et hæc de moribus indorum dicta ſufficiant.

De mõſtris indorom uide

℄ In ſunt & apud indos plurima monſtruoſorom hominum genera:de quibus ſupra lib. ſecundo multa tractauimus.Quoꝝ de numero:aliqui dicũtur monoculi:eo ꝙ unũ tm̃ in fronte habeant oculũ.Alii ãt cum os non habent:ſed per nares tantum ſolo halitu uiuunt.Alii cubitales uiri:qui cum gruibus bellum iugiter habent.Alii ibidem miræ magnitudinis uiri:qui ad quadrageſſimuʒ altitudinis cubitum excellunt.Sunt & apud idos Cynocephali.qui Canina habent capita atque latratus.Et alii ſine ceruice homines: qui oculos tanrum in pectore habent.Gignit & india hermaphrodites homines:qui utrunque habent ſexum.Atque faunos.& ſatyros:& alia perplurima monſtra.

De piſcibos hoibus ſimiles

piſces bouini

Sicut & in india in quodã permaxio flumine Cõchis noie:piſces hoibus ſimiles:qui noctu aquã exeunt: & ligna colligũt:ac ex colluſiõe lapidũ ignẽ excutiunt:& ligna iuxta aquas cõburunt:& alios piſces ad ſplendorem ignis attrahunt:& eoſdem capiunt:& comedunt.Et hi aliquãdo capti a forma maſculorum & fœminarum nihil differre uidentur.Sunt & alio in loco indiæ piſces bobus & equis ſimiles:quos Amazones fœminæ in bellis ſuis:ut plurimum ducunt.Illos quidem uelociſſimos dicunt.Et cum ex prælio redeunt:illos in fero uinctos in aquis tamquam in ſtabulo reponunt.

Viri q̃ carnes humanas comedũt

Cochodrilli

Adſunt & in quadam inſula nomine Tepobranes Teopophagitæ uiri crudeliſſimi & moribus aſperrimi:qui permagnas habent aures:& illas plurimis gemmis ornare dicuntor.Hi carnes hominum pro ſummis delitiis comedunt:domos habentes depreſſas:ad euitandos ſolis ardores.Et hi in auro gẽmiſque precioſiſſimis plurimum habondant.Iſti piper colligunt alio diſſimile . Ibidem & Ganges permaximus fluuius habetur:ubi ſunt Cochodrilli permaximi:ac alii piſces nobis incogniti.

uiđ ſerpẽtum uarietates

℄ In india quoque ſunt ſerpentes infeſti groſſitie hominis abſque pedibus:quos Incolle regionis illius pro ſommis delitiis comedere dicuntur.Alii etiam ſerpentes alio in loco:uidelicet in malabria prouincia ſont:ſex uluarom longitudinis innocui niſi irritẽtur. Qui puerorum uiſu plurimum delectantur.In quorum capitis parte poſteriori:apparet quædam hominis facies uariis coloribus picta.hi incantationibus capiuntur:& uiui ad ſpectacula circomferuntur.Aliud ſerpentum genos in alia prouincia nomine Suſmaria quattuor pedibus longa:quorum corpora optimus eſt cibos.Eorumque cornua diuerſi ſunt coloris:& cum uiſu pulcherrima ſint:ad eorum thecas utuntur . Alios item Serpentes ipſæ indorum prouinciæ miræ pulchritudinis ferre dicuntur:qui ſunt uolatu uelociſſimo:& præ cæteris ueneoſi.Sunt & in eiſdem prouinciis Cati ſilueſtres:uolatiles:

Formicas inſuper rubeas:magnitudine paruuli Canchri India producit:quas illi populi pro ſummis delicijs comeduur.Boues inſueti in finibus Cathaſii naſcuntur nigri & Albi:qui crines & caudam equinam habent.Quorum pili ſunt potentiſſimi & ſubtiliſſimi atque in modum plumæ uolatilles:qui & magno extimantur precio:quibus ipſi Flabella conficiunt ad regios uſus.Eſt & in india macinum prouincia innumerabilibus referta Elephantis:& eius Rex ad decem enutrire dicitur:qui miro modo capiuntur : & famæ quammaxime domantur.Cuius prouinciæ Rex ſuper albo Elephante miro apparatu ueheitur.

De formicis magnis
De bouib⁹
macinū prouincia

¶ In india perpulchræ reperiuntur aues:inter quas ſunt pſithaci & Cachi:qui ad nos perferuntur:quæ apud nos magno ſunt in precio.phœnix etiam(ut aiunt)unica auis in interiori india inuenitur.quæ mira dulcedine canit.

De pſitacis & cachis atq; fœnice dicit

¶ Ex india denique quæque precioſiſſima nobis perferuntur:uidelicet in lapidibus gemmiſque precioſis:ac alijs aromatibus ut ſunt ſmaragdi:ſaphiri:amatiſti:adamantes : Carbunculi:thopacij:chriſoliphi:onichinus.berilli:& reliqui omnes fere lapides precioſi. Inde & Gyngiber:nuceſmuſcatæ:maces:gariopholi:piper duplicis naturæ: canella : Camphora:aloes:& Verzinum:manna quoque:& reliqua omnia aromatica:ex huius Ioannis præſbyteri imperio nobis deuehuntur. Non tamen omnia una in prouincia ſimul colliguntur: ſed diuerſis in prouincijs.Quia in Sandaya inſula nuceſmuſcatæ:& maces: & Gyngiber colliguntur.Gyngiber enim ex quibuſdam arbuſculis altitudinis duorum cubitorum extrahunt:quod inuiſentes cineri ad ſolem exſiccare faciunt.Gariopholi autem in quadam alia inſula nomine Bauda produeuntur ſoli:& illam inſulam nigri homines poſſident.Camphora uero & lignum Aloes in occidentali indiæ plaga apud quādam maritimam nomine cayampa inueniuntur.piper denique & canellæ quæ groſſæ appellantur:& etiam Gyngiber atque lignum uerzinum in malabria prouincia cum alijs pluribus aromaticis fructibus colliguntur.

ꝑcioſi lapides
Aromata oīa cōmemorat
Gyngiber quō colligitur

¶ Lapilli etiam precioſi uarijs modis ac diuerſis prouincijs colliguntur.Indus autem lapis precioſiſſimus ad ioannem præſbyterum ab aquilis dicitur miraculoſe quaſi perferri:qui ad ſeruandum oculorum lumen.& ad illud reſtituendum plurimum confert : ſi in annulis geſtetur.Eſt & in india res dictu mirabilis.uidelicet harenoſum mare aquis penitus carens:quod tamen ſicut cætera maria intumeſcit & a uento agitatur. Hoc etiam ſe uidiſſe ſanctus macharius egyptius:diuus hieronymus in uita ipſius teſtatur. Ac de prædictis portentis ita eſſe affirmat.his igitur prouincijs:nationibus:& rebus mirabilibus:ac quaſi incredibilibus Ioannem præſbyterum:tam in Ethiopia quam in ipſa india tamquam ſummus pontifex:& maximus imperator dicitur imperare. Ad ipſius tamen imperium cum longiſſime a nobis diſtet:pauci ex noſtris acceſſum habent:ſed e ſuis multi ad pontifices Romanos perſæpe ueniunt.qui prædicta omnia uera eſſe multis retulere.Et hæc de ipſius Io.præſbyteri in calce huius operis dicta ſufficiant.

uide Indus lapis aliquid ualet
De arenoſo mare

6702 1503 ¶ Paulus Vrſinus illuſtris Vrſinæ familiæ nobiliſſimæ ac uetuſtiſſimæ primarius & princeps.hoc anno a Cæſare Valentiniano Duce una cum plurimis illuſtribus principibus uidelicet a cardinali urſino nuncupato archiepiſcopo florentino: cameræ auditore : & quodam prothonotario: principeq; camerino cum duobus ſuis filijs:necnon & magnifico Vitellocio de uitellis caſtelli primario:Leocoratoque de firmo:Duce garauinæ: Alberto aluiani:Ludouico de rhodis:Nicolao quoque de Bagnis comite:Raynerio ſpagnolo:& alijs compluribus clariſſimis famoſiſque uiris in ore gladii iterfici iuſſus eſt : quæ res plurimos perterruit principes.

¶ AC ſic demum.Deo auxiliante & fauente:huic noſtro operi terminum ultima uice ponam:quem me pluries promiſi omni cum diligentia & ueritate facturum.Quo in loco(ut hactenus)nixus ſum ſine errore conſcribere ſucceſſiones regum & principum omnium : & actus eorum : ac uirorum in diſciplinis excellentium : & religionum origines:necnon & pontificum omnium procurſus : ſicut ex libris hiſtoriarum deſcriptio

continetur.Hoc quippe in exordio huius operis me facere pro poſſe compromiſi.Iteratoq; perfectũ hoc opus:imo caſtigatius repercuſſum per me fuit nono chalendas aprilis:anno a natali chriſtiano tertio ſupra milleſimum quingenteſimum in conuentu noſtro ſancti Auguſtini Bergomi:mihi uero a natiuitate ſexageſimonono.

℄Frater Iac.Philippus Bergomenſis ſacri ordinis eremitarum diui Auguſtini Reuerẽ.patri in Chriſto:& domino ſuo Aloyſio Taſſo compatriota ſuo:parentino epiſcopo:ac canonum profeſſori.S.P.D.

℄Ni perſonam tuam:tuaſque præclaras in omni genere uirtutes.R.Antiſtes plurimi in cunctis facerem.profecto ipſe me magnæ cenſuræ obnoxium adiudicarem.Quis enim eum non magnifaciet:quem ſummus eccleſiæ Romanæ pontifex Alexãder ſextus.idẽq; uirorum illuſtrium ſapientiſſimus cenſor tantifecerit:ut non rogatus:ſed ſua ſponte epiſcopatum parentinæ eccleſiæ:& alias perplures eccleſiæ dignitates:eidem ultro conferre ſtatuerit?Hæ quippe.R.præſul tuæ conſumatæ uirtutes:ita me in amorem tui incanduere:ut nihil tui amoris amantius mihi afferri poſſet.Ipſe autem meus in te amor: tantæ exiſtit auctoritatis & gratiæ:ut etiam meæ ingraueſcentis ætatis:me obliuiſci impulerit & animauerit:ad repercutiendum denuo opus mearum hiſtoriarum: hactenus a me confectum:illudque tandem editum.Alũmno tuo:tuo ue patrono.Antonio palauicino ſanctæ praxedis cardinali digniſſimo dedicare.Quod & feci.Non quidem ut idoneum me exiſtimarem:ſed ut non modo tua.R.D.Verum etiam & cæteri omnes itelligerent amoris erga te mei tantam fuiſſe uim:q; quid unquam tibi negare poſſem.Ex ſtili autem huius noſtri operis uarietate.admirabitur forte ipſa tua.R.D.Necnon & cæteri dicentes:ubi nam:hæc ſermonum diſparitas?pro qua etiam ab eruditis ueniam repræhẽdendus.Ad quos ego:quia non eadem ſemper mihi in ſcribendo fuit uoluntas:atque q; multa ex aliis ad uerbum excerpſerim:pluri hiſtoriæ ueritatem faciens:quam uerborũ elegantiam.Ea enim uerba mea:&ſi eruditis uidebuntur inepta:ſpero nihilominus:ſi cũ matura diſcuſſione fuerint examinata:non parum fructum ſe percepturos.Fateor quidem atque deum meum teſtor me non falſa pro ueris poſuiſſe:cum nil tam contrarium ſit hiſtoriæ quam mendacium.Nugæ in fabulis.in hiſtoriis uero uerum & ſerium ſummopere ab omnibus quendum eſt.Demum urbem.R.D.Innoteſcat me de induſtria plura prætermiſiſſe:pericula undique præcauendo:maxime in his nouiſſimis temporibus geſta.quæ ſine quorundam nota ſcribi non potuiſſent:potiſſimum cum præſentia diſcrimina:ſcriptores elangueſcere plærumque faciant:cum ſint plurimi:qui ueritatẽ æquo animo audire nolint.Poſteris autem partes ſuæ ſunt relinquendæ:qui apertius ſine metu & nota ſuas hiſtorias ſcribere poterunt.Has igitur hiſtorias noſtras:prout in principio huius noſtri operis promiſimus:contractius & expeditius:ut noſtra permiſit ſimplicitas:edidimus:& ea quidem non tam diligenter quam libenter efficere curauimus: ne mirabilia nouiſſimis temporibus in Italia geſta:noſtra negligentia poſteritati ſupprimerentur.Ea itaque qualiacũque ſint:tu humaniſſima manu ſuſcipere non dedignaberis. Nam nihil tam paruũ editur in hoc modo:q; gloriam aliquam non pariat. Ipſum aũt opus Reuerendiſſimo Cardinali prædicto eximio utique uirtutum patrono:noſtro nomine cum humili recõmendatione offerre digneris.Vale.Bergomi.in Ede diui Auguſtini nono calendas aprilis.Anno a natali chriſtiano.M.ccccc.iii.

Finis Supplementi Chronicarum. Laus Semper Deo.

℄Explicit Supplementum Chronicarum Diligenter Et
Accurate Reuiſum Atque Correctũ. Venetiis Im
preſſuz Per Albertinũ De Liſſona Vercellẽ
ſem.Regnã.Leonardo Loredano Ve
netiarum Principe.A Natiui
tate Chriſti.M.ccccc.
iii.Die.iiii. Maii.
Cuz Gratia Et
Priuilegio.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

a
Nouiſſime
de licet
liber primus
pellauit maria
b
Adam
.Caym abel
Seht autem
dum carnem
c
Satyri
ducentis
cum uincarum
ſuraturi
d
Amantes
mirabilem
humanarum
fere cæpit
e
droſia.
lege:ut
rem monemur
uniuerſus
f
Ianus pater
aliquando
magnificum
bus ptolæmeus
g
Gades inſula
in india
tes maritus
iudicis anno
h
furioſum
Inachus
ſtea in
mars ſeptimus
i
temporibus
per annum
ctos:ac
Achelous
k
finus tandem
thurimauus
temporibus
ipſa litoris
l
Templum
nam Salomone
Anani
regnauit
m

ſcindi fecit
habuiſſe
Remus
Romam
n
in media
tes:& ipſe
Marſilia
ſeu in
o
benigne
nos pugne
ſi uſq;
Artabanus
p
Artaxes
ſet quaſi
Contra
balla cum
q
ualuere
duſtria
mis reſtiturus
racolis
r
edem aſſignatis
Alexandria
tons fugiens
ipſe ſuperatus
s
tiuitatis
et pecunias
illum dialogos
nis actum
t
næ quibus
tum fuit
eximeretur
alios tres
u
poſt mortem
tibus auxilia
golarius
ſe receperat
x
Cæſarem
angelus
Salue feſta
perſuaſione
y
ciuitates
bene.finautem
prohibeatur
ani frater
z
ut calceum

romanorum
ſtea ſe ad
broſius:ne
&
Alcibiadis
hac tempeſtate
adiumento
tos eſt
9
domino
ſtæ diligenter
Cornelius
cipum romanorum
ꝝ
tianus ad
extant epiſtolæ
ſionem &
in calcide
A
Conſtantio
zenon uero
deſertam in
ceſſit quo
B
trum parte
ciæq;ac
eruditus
Salue lux
C
quidem a
theodoſius
de duabus
ſcopi ordi
D
Felix eius
publice
Symacus
Hormiſda
E
Iones habere
ſentiens
do phocæ
pagandæ
F
tantum genitricem
dem interficere
ubi bellum
Dagobertus
G
uitatem popu
idem uitam
lis naſo:
Ludouicus eius
H
tes & fedantes
Benedictus.4.
fædus

uictū in poteſtatem
I
ſcepit.ue rum
pe regio
politanum
monaſterium
K
te confectus
chriſtiana
ctoritate
ctus ſtatim
L
turus copi-
meditationes
reuerſione
Caliſtus papa
M
opuſcula componēdo
mator ab
& primo
incolendam
N
immodum
fuiſſe conſtat
græcia itaq;
peratorem
O
Plinius.4.
Auguſtini
Michael
tis ĩciſalpinam
P
uarias ualitudines
hoc anno
his temporibus
tus philippus
Q
Friſcus eſtenſis
Henricus
rem coniecit
tur ſed
R
cenſibus
flua:&
ſe refferatur
in præſidium
S
tis cumulatis
ctum ſaluatoris
tifex tamen
goſus nouiter
T
poſtati bini
deduxit
capto orbem
de conſtanciæ
V

cobum uerbens
generatione
moltas
ducis impatore;
X
Antonius
fuit pulchram
quam in
Quamobrem
Y
Omnibonus
tore ſoperantur
gniſſimus
uniuerſum
Z
pepigere
ciſſetfrāciſcum
ſi ſuum
nemoroſa
AA
ea abdoxit
noſtræ
Sumcaſſianus
bilemq; ꝓbuit
BB
ſimos effecit
ſed fuga
ſileæ uere
neq; alias
CC
anno domini
declamaſſet
quoad oixit
corporis doles
DD
neralem īpatorē
in anno ſalutis
eius curia
eam effecit
EE
to omnino
gie inſtructus
& triginta
tificis fuit
FF
cipis camerini
Genua maritima
beatrici reginæ
nia donatus
GG
Alexander papa
ficem alexādrū
ſima.Quæ
quam in toto
HH
tute cæpit
dicendum eſt.

ADAM car.ix.
Arda inſula car.xii.
Amathus īſula car.xii.
Alania car.xviii.
Amazonia car.xviii.
Atlantes car.xvii.
Abraam car.xxi.
Archadia car.xxii.
Aralius rex car.xxiiii.
Amazonū impe. car.xviii.
Abraam car.xxiii.
Ala dea car.xxvi.
Aberiades car.xxxiiii.
Alphabetū hebræo. car.xl.
Alphabetū græcū car.xlviii
Agathirſi populi car.liiii.
Alphabetū latinū car.lxiii.
Albimetus lxxiii.
Anatas ex arbore ca.lxxiiii
Annus ī mēſes car.xcii.
Annus ī.xii.mēſes.car.xciiii
Alex.papa pius car.cxxix.
Athanaſius eps car.cxxx.
Argēteus nūmus ca.cxxxvi
Attalus ſecūdus car.cxlviii.
Attalus tertius car.cxlviii.
Aſomonei reg.finis.c.clviii.
Ananus pōtifex car.clxxiii.
Anacletꝰ papa.v.c.clxxxiii.
Aquæ bndi.ſuē.c.clxxxiiii.
Aglaes mulier car.cc.ii.
Archa diui Amb. car.c.iii.
Anacoreus liber.c.cc.xviii.
Anaſta.papa.xli. car.ccxxii.
Athanaricus rex.c.cc.xxiii
Anaſta.papa.li.ca.cc.xxiiii.
Anaſtaſius papa ca.cc.xxxv.
Agapitus car.cc.xxxviii.
Aprutiū car.cc.xli.
Adeoda.pa.lxxix. c.cc.xlviii
Agathō papa.lxxxi.c.cc.xlix
Adelphōſus car.cc.l.
Adaſtaſius papa.ca.cc.lxvii.
Arphaſath car.xv.
Amathes populi car.xxv.
Armanitres rex. car.xxvii.
Athlas mons car.xxii.
Aſcides pop. car.xxxviii.
Archas piper car.xlv.
Aderaſthus car.lxii.
Aragnes car.lxiii.
Agamēnō car.lxiiii.
Aſcanius car.lxxi.
Andagauius car.lxxii.
Arca teſtamēti car.lxxiiii.
Alba car.lxxxi.
Albania car.lxxxi.
Aſſa car.lxxxiii.
Azarias car.lxxxiii.
Acab car.lxxxiiii.
Azael car.lxxxvi.
Acrazapas car.lxxxvi.
Amaſias car.lxxxvii.
Arbaces ca.lxxxviii.
Agameſtor lxxxix.
Acham car.xci.
Aſſaradon car.cxiiii.
Ardas car.xcvi.
Arſaces car.xcvii.
Abacuch car.c.
Anacarſis car.c.
Anaximenes car.c.ii.
Anaximander car.c.ii.
Amalthea car.c.iii.
Artaxerſes car.c.viii.
Artabanus ca.c.viii.
Anaxagoras car.c.viiii.
Artaxerſes car.c.xi.
Arſanus car.c.xvi.
Alba urbs car.c.xxiiii.
Apanica car.c.xxxi.
Agatocles ca.c.xxxii.
Aratus car.c.xxxv.
Arſaces car.c.xxxvii.
Attalus car.c.xlviii.
Anacleus c.lx.
Anacletus papa ca.c.lxxxiii.
Agatha uirgo car.c.xcvi.
Anatho.eps car.cc.
Adauctus ro. car.cc.ii.
Anaſtaſia uirgo car.cc.ii.
Alaricus rex car.cc.xi.
Athanaricus car.cc.xi.
Athaulphus rex car.cc.xii.
Alaricus rex car.cc.xii.
Athanaſius eps car.cc.xiii.
Achatius eps ca.cc.xiiii.
Agatho car.cc.xvii.
Archadius imp.car.cc.xxii.
Alaricus rex car.cc.xxiii.
Ataulphus uir car.cc.xxiiii.
Anaſtaſius imper.cc.xxxiiii.
Arator cardin. car.cc.xxxix
Artharis rex car.cc.xlii.
Anaſtaſius mo.ca.cc.xlviii.
Anaſtaſius impe. cc.lii.
Aſprandus rex car.cc.liii.
Alpharabius phi.c.cc.lxxiiii
Alaramus mar. cc.lxxiiii.
Alphanus mo.car.cc.lxxxii.
Anaſtaſius papa car.cc.xcvii
Adaulphus car.ccc.xxiii.
Alanus doctor ca.ccc.xxvii.
Andalo aſtro.car.ccc.xxxix.
Axamith latro car.ccc.xlvi.
Abbas ſiculus.ca.ccc.lxxvi.
Alanus de rupe ca.cccc.xxv
ABEL car.xi.
Armenia car.xii.
Armelini ubi car.xiii.
Aberiades car.xxxiiii.
Atheniē.reg.pri.car.xxxvii.
Argenti inuētū ca.xxxxiiii.
Alexander car.lxxvi.
Albertus car.lxxvii.
Alexander pō.ado.car.c.xvi.
Alexāder deū ado.car.c.xvi.
Alexāder martyr car.c.xxii.
Anſelmus eps ca.c.xxiiii.
Alexāder legiſta ca.c.xxviii.
Angelus car.c.xxx.
Aſclepius car.c.xxx.
Alexāder pa. car.c.lxxxiiii.
Almegiſtus li.car.c.lxxxviii.
Anterus papa ca.c.lxxxxiiii.
Alexāder papa. ca.cc.lxxxv.
Apher car.xxv.
Aeſculapii quot car.xxxvi.
Athene car.xxxvii.
Antheus xxxxiiii.
Aegeus car.lvii.
Aegei inſulæ car.lviii.
Atreus car.lviii.
Abeſſa car.lxvi.
Anthenor car.lxvii.
Aeneas car.lxviii.
Anthenor car.lxxii.
Auerni car.lxxii.
Aeneas fi luius car.lxxv.
Ageſilaus car.lxxxiiii.
Ambri car.lxxxiiii.
Amenophis lxxxiiii.
Agelas car.lxxxiiii.
Aremulus car.lxxxvi.
Alexander car.lxxxviii.
Alchmenes car.lxxxviii.
Argeus car.xcvi.
Anthemenides car.xcvi.
Alcetas car.c.ii.
Ageus car.c.iii.
Alexander car.c.vi.
Arthemiſia car.c.xiii.
Alexander car.c.xvi.
Aretiū urbs car.c.xxx.
Alexandria. car.c.xxx
Alexander car.c.xlvi.
Alexāder ianeus car.c.xlix.
Aclepides ca.c.lii.
Alexandra car.c.lii.
Anthenodorus ca.c.lxii.
Archelaus car.c.lxv.
Andreas apoſt. car.c.lxxx.
Apelles here. car.c.lxxxix.
Alexāder ipera. car.c.xci.
Almenius philo. car.c.xcv.
Alexander epi. car.c.xcvi.
Archelaus eps car.cc.i.
Alexander car.cc.ii.
Agnes uirgo ca.cc.ii.
Armenius car.cc.x.
Aſterus phi. car.cc.xiiii.
Arſenius ro. car.cc.xvii.
Alexius ro. car.cc.xxii.
Alexā.medi. car.cc.xxiiii.
Aſtelpius uir car.cc.xxx.
Adeoda.iiii.dux.car.cc.liiii.
Aldebrādus rex car.cc.liiii.
Aldegiflus uir car.cc.lviii.
Albertus eps. car.cc.lxxiii.
Adeobaldus ca.cc.lxxiiii.
Auedadis phi.car.cc.lxxiiii.
Angleria oppi. car.cc.lxxx
Angelriæ re. car.cc.lxxx.
Andreas rex car.cc.lxxxi.
Alexius impe.car.cc.lxxxv.
Alexāder pa. car.cc.lxxxv.
Anſelmus eps.car.cc.lxxxx.
Andreas comes. car.cc.xc.
Alexāder pa. car.cc.xcviiii.
Alexādria. car.ccc.
Almericus rex. car.ccc.i.
Alexius imperat.car.ccc.ii.
Albertus patriar.car.ccc.vi.
Almericus. car.ccc.viii.
Albertꝰ pditor. car.ccc.xi.
Albertꝰ doctor.car.ccc.xi.
Alexāder de al.car.ccc.xiii.
Alexāder de ui.car.ccc.xiii.
Alexāder papa. car.ccc.xv.
Albertus. car.ccc.xxxvi
Aſteſanus .car.ccc.xxxviiii.
Andreas.lvi.car.ccc.xxxviii.
Andreas rex. car.ccc.xl.
Andreas.lxii. car.ccc.xlviii.
Alexāder pa. car.ccc.lxiiii.
Andreas de. car.ccc.lxxvii.
Albertus auſt. car.ccc.lxxx.
Albertꝰ auſt.car.ccc.lxxxi.
Albertꝰ au. car.ccc.lxxxvi.

Albert⁹ auſt.d.ca.ccc.xxiiii
Alexãder prior ca.ccc.xcvii.
Alexã.taria. car.cccc.v.
Andreas uẽ, car.cccc.xiiii.
Anſelmus ethr.ca.cccc.xxv.
Ange.de clau.ca.cccc.xxvii.
Angel⁹poli. car.cccc.xxxvi.
Alexã.pa. car.cccc.xli.
Albertus pru.ca.cccc.xlviii

ARIMASPI ca.xvii.
Ariſmeticæ inuẽtor.ca.xxi.
Aphrica mi. car.xxv.
Arimphei car.xxxiii.
Ariſtheus ca.xxxv.
Aſinas car.xlv.
Amphiõis cãtus car.xlviii.
Alcinaus car.xlix.
Aioth car.li.
Alcides car.liiii.
Ariminum car.lv.
Adria car.lv.
Aſſiſſium car.lv.
Abimelech car.lix.
Abilon car.lxvi.
Attilla car.lxxvii.
Aquila uirũ oc: car.c.vii.
Apius claudius car.c.viii.
Ariſtoteles quot car.c.xv.
Abiondus ẽps car.c.xxi.
Albricus roſatus car.c.xxii.
Acianus fundus ca.c.xlvii.
Amphitheatrum car.c.lxx.
Albinus car.c.lxxiii.
Antiphon.iuẽ.ca.c.lxxxiiii.
Anicet⁹ papa.ca.c.lxxxviii.
Abiola car.cc.xxxi.
Aegiptus car.xviii.
APIS REX. car.xxiii.
Aphrica minor. car.xxv.
Angilæ populi. car.xxv.
Aphricũ mare car.xxv.
Apis rex car.xxix
Amphitrion car.xxxx.ii.
Acriſius car.lvi.
Argiui reges car.lvi.
Anchiſes car.lxi.
Achilles car.lxv.
Aphidas car.lxxii.
Aquitania car.lxxii.
Abimelech car.lxxv.
Aquileia car.lxxvi.
Abiatar car.lxxix.
Agis rex car.xxix.
Agilaris car.lxxxi.
Abias car.lxxxiii.

Achimas car.lxxxiii.
Achis car.lxxxiii.
Agriga car.lxxxuii.
Ariſtemides car.lxxxvi.
Aſſirii reges car.lxxxvii.
Abdia car.lxxxviii.
Ardiſius car.xc.
Archimus car.xc.
Alietes car.xciii.
Archilogus car.xcvi.
Ariſtodemus car.cxvi.
Alcidamus car.xcvi.
Arion car.xcviii.
Aminthas car.c.ii.
Ariſtides car.c.vii.
Aminthas car.c.xii.
Archita car.c.xii.
Antiſtenes car.c.xii.
Ariſtipus car.c.xii.
Ariſtiteles car.c.xiiii.
Albinga urbs car.c.xxvi.
Agripina urbs ca.c.xxvi.
Ariminum car.c.xxviii.
Antigonus car.c.xxxii.
Antipater car.c.xxxiii.
Anthiochius car.c.xxxv.
Antigonus car.c.xxxv.
Anthiochus ca.c.xxxvii.
Antigonus car.c.xxxviii.
Anthiochus car.c.xxxviii.
Annibal car.c.xl.
Ariſtobalus car.c.xli.
Archimedes car.c.xli.
Anthiochus car.c.xliiii.
Anthiocus ca.c.xlvi.
Ariſtobolus car.c.xlix.
Ariſtodemus car.c.lvii.
Antigonus rex car.c.lviii.
Albius poeta ca.c.lix.
Agrippina car.c.lxix.
Agrippa ca.c.lxx.
Agrippa iunior ca.c.lxxiii.
Albinus car.c.lxxv.
Agrippina ca.c.lxxvi.
Agrippa paſtor ca.c.lxxxiiii
Adrianus impe.car.c.lxxxv.
Ariſtodes car.c.lxxxvi.
Aquila philo.car.c. lxxxvii.
Agripoltus car.c.xciii.
Adiochus car.c.xcviii.
Arrius here. car.cc.ix.
Ariminẽſis ſyno. ca.cc.xiiii.
Atticus ẽps car.cc.xxiii.
Albion rex car.cc.xli.
Agilulphus rex.car.cc. xlvii.
Arioldus rex car.cc.xlvi.

Aripertus rex car.cc.xlviii.
Aripertus rex ca.cc.lii.
Ariſtulphus rex car.cc.lv.
Aridulphus rex car.cc.lxii.
Aribon archie.ca.cc.lxxiiii.
Antiochia ciui.ca.cc.lxxxix.
Arricus dux car.ccc.iiii.
Anciani uiri car.ccc.xiiii.
Acius uiceco.car.ccc.xxxiii.
Albric⁹ roſa.ca.ccc.xxxviii.
Albricus comes car.ccc.l.

ABDO VIR car.lxxxii.
Aſtromi car.xvii.
Aolis ciuitas car.xii.
Aſtronomiæ iuẽtor .ca.xxi.
Armorũ iuẽtum car.xxvi.
Antonius epiſco. car.lv.
Arbor mirabilis car.lxxiii.
Antonius luſcus car.c.xxiii.
Apolinea ciuitas car.c.xxv.
Armorũ multitu. car.c.xli.
Amon dux car.c.xlii.
Androgigene ca.xvii.
Argos car.xxvi.
Apollo car.xxx.
Apollo.ii. car.xxxiiii.
Argonautarũ naui.car.lviii.
Agon car. lxii.
Ancona car.lxxvi.
Amos ca.lxxxvii.
Amos ca.lxxxvii.
Antomenes car.xc.
Amon car.xcvi.
Antonius medi. car.c.lix.
Annorũ diuiſio car.c.lxv.
Apollinaris car.c.lxxx
Apolonius car.c.lxxxiii
Antonius pius car.c.lxxxvii
Apolinaris epiſco.c.lxxxviii
Apolonius ca.c.lxxxviii.
Apolonius Ro. car.c.xc.
Abdon uir car.c.xcvi.
Apolonia uirgo car.c.xcvi.
Arnobius car.cc.vi.
Antonius abbas ca.cc.ix.
Apolinaris ẽps car.cc.xvi.
Apolinaris ẽps ca.cc.xxi.
Alcoranus li. car.cc.xliiii.
Adoaldus uir car.cc.xlvi.
Albo abbas ca.cc.lxxiiii.
Alphonſus rex ca.cc.xcvii.
Andronicus impe.ca.ccc.iii.
Azones uir car.ccc.vi.
Azo marchio car.ccc.viii.
Anton.de padua ca.ccc.xiii.

Arlothus do. car.ccc.xxiii.
Alphõſus ẽps.ca.ccc.xxxviii
Anto.Rãphegolus.ccc.xliii.
Anto.Scarla car.ccc.lii.
Anto.lxii.dux car.ccc.liiii.
Anto.ge.dux car.ccc.lv.
Aſtorgus uir car.ccc.lx
Antonius galea. car.ccc.lxi.
Anto.genu.dux.ca.ccc. lxiii.
Anto.de butrio car.ccc.lxix
Anto.guaynerus.ccc.lxxxiii
Ambroſius ethr.ccc.lxxxiiii.
Alfonſus rex car.ccc.lxxxvii.
Alfonſus rex car.ccc.xviii
Anto.floren. car.ccc.xcvi.
Ambr.corio. car.cccc.ix.
Antonius roſel. car.cccc.x.
Alphonſus dux ca.cccc.xxiiii
Anto.roſellus car.cccc.xxvi
Aloyſi⁹ marchio.cccc.xxxiii.
Antoni.corna. cccc.xxxvi.
Arnaldus baſtius.cccc.xxxix.
Alphonſus dux .cccc.xliii.
Ambro.calepi. .cccc.xlviii.

AVGV. cypria.car. xxv.
Aſculum car.lv.
Augurãdi iuentor ca.lix.
Auguſtinus car.lxviii.
Augu.anconi. car.lxxvi.
Albutius orator ca.c.xxv
Acurſius legiſta car.c.xxix
Annius magnus car.c.lxv
Apulia car.cc.xli.
Argus rex car.xxxii.
Auguſtus car.lxxix.
Amulius car.lxxxix.
Anctius martius car.xcvii.
Apuleius car.c.xix.
Auguſta car.c.xxv.
Auluſgelius car.c.lxxxviii
Aurelianus impe. car.c.xcix.
Auguſtinus ſcũs ca.cc.xix
Auguſtinus ẽps ca.cc.xxvii.
Aduentius ẽps ca.cc.xxix
Arthurus rex ca.cc.xxxii.
Auguſtinus ẽps car.cc.xliii.
Aurea uirgo car.cc.xxxxvii.
Alquinus doctor car.cc.lviii.
Arnulphus Impa. car.cc.lxv.
Auſtria regio car.cc.lxxi.
Apulia re. car.cc.lxxix.
Apulia regio car.cc.xciii.
Auicena car.cc.xcvii.
Acurſius do. ca.ccc.xii.
Auguſti.ſicu. car.ccc.xxvii.

TABVLA

Auguſtinus do.car.ccc.xxxii.
Amurates tur.rex.c.ccc.lxxx
Alfõſi captiuitas ca.ccc.lxxxi
Auſtria pui. ca.ccc.lxxxvi.
Alphõ.rex. car.ccc.lxxxvii.
Alphõſus rex car.ccc.xcix.
Augu.dux car.cccc.xxxi.
Aſturius rex car.cccc.xl.
Aquinus phil. ca.cccc.xlviii.

ASSYRII car.xii.
Aſſyria car.xix.
Aſya nimpha car.xxxiii.
Aſtyages car.xcix.
Aymo comes car.ccc.lvi.

BABYLONIAE car.xxiii.
Ballam xlv.
Barleta car.lxi.
Barbantia car.lxxii.
Balſami plantatio ca.lxxxii
Babilõ capitur car.c.iii.
Bartholomeus acole. c.xxii.
Bartho.canõiſta. ca.c.xxiii.
Babilla eps car.c.xxiiii.
Baptiſta platina . car.c.xxiiii
Baptiſta aſtrono. ca.c.xxiiii.
Brandulinus car.c.xxviii.
Baldus ca.c.xxx.
Balnea car.c.lxx.
Baſilica ſcī Io. bap.ca.cc.viii.
Baſilica ſancti petri ca.cc.viii
Baſilica ſancti pauli .cc.viii
Baſilica ſanctæ crucis.cc.ix.
Balens rex cc.ix
Baſſa cc.ix.
Barnabas apoſto. car.c.lxxii.
Bartho.apo. car.c.lxxx.
Baſilides car.c.lxxxiiii.
Baſilides phi. car.c.lxxxviii.
Barbara uirgo car.cc.ii.
Baſilica prima car.cc.viii.
Baſilica ſecũda car.cc.viii.
Baſilica tertia car.cc.viii.
Baſilius cp̃s car.cc.xvi.
Blaſius magnus ca.cc.xv.
Barlam ca.cc.xviii
Baſianus cp̃s ca.cc.xxiiii.
Barbas epiſco. car.cc.xxxvi.
Baſilius imperator .cc.lxiiii.
Bauaria regio car.cc.lxxii.
Balduinus rex car.cc.lxxv.
Balduinus rex car.cc.lxxxix.
Balduinus rex car.cc.xci
Baliardus philo. ca.cc.xcv
Balduinus rex ca.cc.xcvi.

Balduinus rex car.ccc.ii.
Bagarotus doctor car.ccc.vi
Balduinus comes .ccc.vii.
Balduinus impe. .ccc.xii.
Bartho.lv.dux .ccc.xxxvii.
Barlaam mona.car.ccc.xxxix
Bartholus doctor ca.ccc.xliii
Baldus doctor ca.ccc.lvii.
Bartho.de urbino .ccc.lxii.
Brachius mõtonus.ccc.lxxii.
Bauaria regio car.ccc.lxxxv
Baptiſta cantelus.ccc.lxxxix.
Baptiſta plat. car.cccc.ix.
Baptiſtinus frego.cccc.xviii.
Bayſſetus impera. .cccc.xxi.
Baptiſta piaſius cccc.xxv.
Barbatia doctor .cccc.xxvi.
Blanca duciſſa ca.cccc.xxxiiii.
Bapti.de ſcō bla.cccc.xxxviii.
Baptiſta leo .cccc.xxxix.
Blanca duciſſa car.cccc.xliii.
Beatrix car.xix.
Berecyntia car.xxv.
Bona dea car.xxv.
Bretonarum car.lv.
Beda car.lxxiiii
Belus car.xix.
Brimonia Cremõa idē.c.xxiii
Beneuētanus gráma.c.xxviii.
Beatus thomas .c.xxviii.
Beatus herculanus .c.xxix.
Benedictus capra ca.c.xxx.
Benedictus legiſta .c.xxx.
Benedictus papa .lxiiii.cc.xli.
Benedictus papa .lxxxiii.cc.l.
Bergius papa.c.v.car.cc.lxii.
Benedictus papa car.cc.lxiii.
Benedictus papa car.cc.lxvi.
Berenga.papa .car.cc.lxvi.
Benedictus papa car.cc.lxix.
Benedictus papa car.cc.lxxii.
Benedictus papa car.cc.lxxii.
Benedictus papa car.cc.lxxix.
Benedictus papa ca.cc.lxxxi.
Benedict⁹ papa ca.cc.lxxxiiii.
Belotus rex ca.xxvii.
Beloeus car.l.
Beneuentum car.lxix.
Bellouaci car.lxxii.
Beluetii car.lxxii
Belus car.lxxv.
Beltaſar car.c.iii.
Brenus ca.c.xix
Bergomum car.c.xxii.
Beneuentũ car.c.xxxix.
Bella ciuilia car.c.lv.

Berillus epiſ. car.c.xciii.
Benedictus mo. car.cc.xxxvi.
Beda doctor ca.cc.l.
Benedictus archie. ca.cc.lii.
Beatus lo.dux ca.cc.lvii.
Bernardus rex ca.cc.lix.
Breno abbas ca.cc.lxv
Beréga.Impera. car.cc.lxvi.
Benedictus papa car.cc.lxxxi.
Berégarius doctor.cc.lxxxiii.
Benedict⁹ papa ca.cc.lxxxiiii.
Bernardus abb. ca.cc.xcii.
Bertholo.doctor car.ccc.xii.
Bernardus doctor ca.ccc.xii.
Bernardus doctor ca.ccc.xiiii
Benedictus pa. car.ccc.xxvii.
Belgii populi ca.ccc.xxvii.
Beltrandus phi. ca ccc.xxx.
Bertho.hiſto. ca.ccc.xxxvi
Benedictus papa ca.cccxxxvii
Bernardus abbas.ccc. xxxviii
Bernabos rex .ccc.xxxxiiii
Belgæ populi .ccc.xliiii.
Benedictus papa .ccc.lvi.
Bergomũ ciuitas .ccc.lxxv.
Bertholo.mõta. ccc.lxxvi.
Bernardinus erhr.ccc.lxxxvii.
Beſſariō cardinalis ca.cccc.v.
Bernardus iuſt. ca.cccc.x.
Benedictus philo. ca.cccc.x.
Bertho.colleo. ca.cccc.[illegible]i.
Bellũ ferrariēſe .cccc[illegible]xii
Benedictus capra ccc[illegible]xxvi
Bernardus gad. ccc[illegible]xlvii.
BRITANIA car.xlix.
Britania car.lxxiii.
Bias car.xcv.
Brixia car.c.xxii.
Bricius uir car.cc.xxi.
Brigida uirgo ca.cc.xxxvii.
Brigida uirgo ca.ccc.xlvii.
Brixia ciuitas .ccc.lxx.iiii.
BORISTENES flu.car.xviii.
Boriſtenes popu. car.xviii.
Bonifacii comite eſtē.c.xxiii.
Bobium ciuitas ca.c.xxiiii.
Bonifacius papa car.cc.xxiiii.
Bonifacius papa ca.cc.xxxviii
Bonifacius papa ca.cc.xxxxv.
Bonifacius papa car.cc.xlvi.
Bonus papa car.cc.xlviii.
Bonifacius papa ca.cc.lxv.
Bonifacius papa ca.cc.lxxii.
Boemorũ regnum ca.xviii.
Boetia ca.xlviii.
Boiorum gallia car.lxxiii.

Bobo chorus car.xc.
Bononia .c.xxvii.
Bonifacius martyr .cc.ii.
Bonifacius uir car.cc.xxvi.
Boetius uir car.cc.xxxvi.
Bonifacius car.cc.lii.
Bohemia car.cc.lxxi.
Bonifacius comes .cc.lxxv
Bonifacius rex .cc.lxxvi.
Bonifacius uir .cc.lxxxiiii.
Bonifacius marchio .ccc.iii.
Boni.uerõæ dux car.ccc.viii.
Bondegar ſolda. car.ccc.xvi.
Bonifacius papa car.ccc.xxii.
Bonauētura pata.ca.ccc.xxxii
Bononia car.ccc.xxxvi.
Bonifacius papa car.ccc.lv
Blõdus hiſtoricus .ccc.lxxxiiii.
Bonauētura de bal . ccc.xvii.
Borſius marchio car.ccc.xcii.
Boſſina prouincia car.cccc.v
Boninus mõbretus ca.cccc.x.
Bonifaci⁹ marchio.cccc.xxxi.
Brunchuſium car.lx.
Brutus filium interficit .c.v.
Blundus car.c.xxv iii.
Buſiris car.xlvii.
Brutus car.lxxiii.
Bulgaria regio car.cc.lxiii.
Bruno epiſcopus car.cc.lxviii.
Bruno epiſcopus car.cc.lxxxi.
Burgundia regio .cc.lxxxi.
Bruno phi. .cc.lxxxvii.
Burdinus uir .cc.xcii.
Bruti popu. car.cc.xciii.
Bucichalus rex car.ccc.lix.
Buchalinus uir car.cccc.xxxiii
Bulgarenus .cccc.xxxviii.

CHAM car.xiiii.
Chananea car.xi.
Carmania car.xii.
Capadocia car.xiii.
Chaym car.xiiii.
Caldea car.xv.
Caſſimirus rex ca.xviii
Chayrum car.xxiii.
Caſtitas Iſaach car.xxiiii.
Capha car.lxviii.
Camber car.lxxiii.
Carthagines quot car.lxxx.
Carceris inuentor car.xcvii.
Catullus poeta .c.xxiii.
Caſſius epiſcopus.car.c.xxiiii.
Caſſius poeta car.c.xxvii.
Caſſiodorus ſena.car.c.xxviii.

Carolus car.c.xxx.
Crates car.c.xxx.
Catonis mores car.c.l.
Caſſinius gal. car.c.lxvi.
Cayphas car.c.lxvi.
Caligula unde car.c.lxix.
Calices de argento c.xci.
Calixtus papa car.c.xcii.
Caius papa car.cc.
Clauis cru. car.cc.ix.
Crapulas car.cc.xxxi.
Cãpania car.cc.xli.
Caroli ma.progenitor cc.l.
Calcis ciuitas ca.xxxvii
Cadmus car.xlviii
Cara car.l.i.
Caſſandra car.lxv.
Camila car.lxix.
Caieta car.lxx.
Carthago lxxx.
Carthagines quinq; lxxxi.
Capis car.lxxxiii.
Capua lxxxiii.
Carnas lxxxviii
Cathania car.xciiii.
Cardices rex car.xciiii.
Cãdaules rex xciiii.
Chaldea car.xciiii
Calcedon car.xcvi.
Cambiſes car.c.iii.
Cratinus car.c.ix.
Caria car.c.xiii.
Carneydes car.c.xv.
Caliſtenes .c.xix.
Caſſander .c.xxxii.
Crates .c.cxxxii
Carthago .c.xlvi
Carthaginis reædifi. c.xlviii.
Caius lucillus car.c.l.
Catilinæ coniuratio .c.liii.
Craſſius Ro. car.c.liiii.
Catullus poeta car.c.liiii.
Cato poſterior car.c.lv.
C.iulius cæſar car.c.lvi
C.enaglius car.c.lix
C.falcidius car.c.lix.
C.baſſus orator .c.lxi.
Caſſius orator .c.lxviii
C.calligula .c.lxix.
Claudius impe. c.lxx.
caloceries .c.lxxxvi
Caſſianus impe. .c xci.
calepodius car.c.xciii.
calcidius impe: car.c.xcviii
Carpophorus pſby. .cc.ii.
Claudius car.cc.ii.
Catherina uirgo car.cc.ii.
claudianus poeta .cc.xxi.
Caſſianus mona. cc.xxiii
caſſiodorus eps cc.xxxix.
Calcanus rex ca.cc.xlv.
Carolus rex .cc.liii.
Carolomanus rex cc.liiii.
Carolus mag. us rex cc.lvi
carolus impe. cc.lxxiii.
campanus philo. car.cc.lxxxi.
caliſtus papa cc.xcii.
calabria regio car.cc.xciii.
Carolus rex car.ccc.xvi
carolus rex car.ccc.xx.
canis ſcaliger cc.xxviii.
caſtrutius uir car.ccc.xxxi
Carolus rex ccc.xxxii.
Carolus impe. ccc.xli.
canis maſtinus ccc.xlii.
Carolus impe. ca.ccc.xlvii.
carolus impe. car.ccc.xlix.
Carolus uenetus car.ccc.xl
Catharina uirgo ccc.lii.
Carolus rex car.ccc.liii
Calo lãnes imper.car.ccc.liiii.
cambaleſchia ciui.car.ccc.lix.
Catherina duciſſa ccc.lxi.
carlota uidua car.ccc.lxxii.
carolus poe. ccc.lxxvi.
caietanus uicenti. ccc.lxxvi.
clara uirgo ccc.xxv.
Caſimirus litu.d.ccc.lxxxviii.
Calixtus papa ccc.xcix.
carolus rex car.cccc.i.
Carolus dux car.cccc.v
Carolus manfredus cccc.vi.
carolus burg.dux .cccc.vii.
calcis ciuitas cccc.viii.
capha ciuitas cccc.xii.
carolus burg.dux cccc.xv
Carolus monachus cccc.xvii.
Carolus renati ca.cccc.xxi
Carolus rex car.cccc.xxix.
Catherina hier.ux.cccc.xxxiii
Carolus dux car.cccc.xxxiiii.
Charis inſula ca.cccc.xlii.
Carolus rex car.cccc.xl.
CRES REX car.xxiiii.
creticum regnum car.xxiiii
ceretani car.lvi.
cenomanenſis car.lxxiii.
centuriæ primæ car.xci.
cenſus primus car.c.ii.
Cecilia poe. car.c.xxi
Cremona brimo.idem .c.xxiii
cleophanes orator .c.xxx.
Clemens car.c.xxx.
Cenſus magnus ro. c.xxxv
cenſorinus grauiſſi. c.xliii.
ceraſa ex ponta lata c.liii.
cletus papa.iii. car.c.lxxxi.
Clemens papa. ca.c.lxxxiii
Cereus paſcalis ca.cc.xxiiii
centona liber car.cc.xxv.
celeſtinus papa car.cc.xxv.
Crema oppidum cc.lxix.
Clemens papa ca.cc.lxxxii.
chelonophagi car.xvii.
celium ſeu cælum car.xxii.
cethura car.xxv
creta inſula ca.xxv.
ceres car.xxvii.
cecrops car.xxxvii.
creta inſula car.xxxvii.
chenores car.xxxviii.
cheroneſus car.lii.
Cephalonia car.lxii.
celtica car.lxxii
cleobolus car.xcv.
Creſſus car.c.ii.
creſus car.c.iii.
Cremona ca.c.xxiii
Cæſaris geſta car.c.liiii
cleopatra car c.lv.
Cherintus car.c.lxxxii.
crepentius car.c.lxxxii.
cerdo hereticus car.c.lxxxviii.
Clemens præſbyter car.c.xci.
Cecilia uirgo ca.c.xciii
cæſarea regina cc.xlvii.
centum oppidum ca.cc.lxi.
Clemens papa ca.cc.lxxxii.
Celeſtinus papa ca.cc.lxxxxvi.
crema ciuitas car.ccc.i.
clemens papa ca.ccc.iii
Celeſtinus papa car.ccc.iiii
celeſtinus doctor ca.ccc.xiii.
Clemens papa car.ccc.xvi.
Celeſtinus papa ca.ccc.xxiiii.
Clemens papa ca.ccc.xxvii
Clemens papa ca.ccc.xxxix
Cremona ciuitas car.cccc.xlix
Cæſar dux ualentia.cccc.xlix
CILICIA car.xiii.
ciuitates inſignes car.xix.
Circũciſio ieſus car.c.lxiiii
ciſalpina gallia car.c.lxxii.
Citeræ iuuentũ car.cc.xxxvi
Childebertus car.cc.xxxvi
Chilpericus car.cc.xxxvi.
Criſtophorus car.cc.lxvi.
Chiron car.xxx

Chilon car.xcv
Criſippus ca.c.xxxv
Cricia medicus car.c.lxxvii.
criſpinus car.cc.ii.
Ciriſtophorus mar. car.cc.ii.
Cilpericus rex car.cc.xxxix
Creſus uica. car.ccc.lx.
Crimignola comes ccc.lxxiii
Criſtoph.lxix.dux.car.cccc.iii.
Criſtenes daciæ dux cccc.xii
Cichius moneta cccc.xx.
Criſtopho.perſona.cccc.xxvi.
CYPRVS car.xiiii.
Cybelles car.xxv.
Cynus ca.c.xxx
Cyrus medicus car.c.xxx
Cyclopes car.xvii.
Cyrene puin. car.xxv.
Cylleno car.xxxiii.
Cygnus car.xxxviii.
Cyrinus car.xxxxvi
Cyrces car.lxxxvii.
Cyrus car.c.ii.
cyneas car.c.xviii.
cyprianus ca.c.xcvi
Cyrilla uirgo car.c.xcix
cyriacus uir car.cc.iii.
cyrilius epiſcopus car.cc.xvi.
Cyrillus prior car.ccc.vi.
Cynus doctor ca.ccc.xxxv.
COLI INVENTVM car.vi.
corycius ſpecus car.xiiii.
corſica car.xlix.
Chori inuentio car.lx.
cloacha prima car.c.iii.
Corrigia car.c.xxvi
coſmus medicus ca.c.xxix.
coronæ car.c.xlv.
cornelii fauſti mors.car.c.lvi.
coniuratores cæſaris ca.c.lvii
cornelius papa c.xcv.
Clodemiris car.cc.xxxvi.
cl_tharius car.cc.xxxvi
conon papa car.cc.l.
Coſtantinus papa car.cc.liii
conſtantinus papa cc.lvi.
corpus ſancti mar. cc.lix.
conſuetudo mutádi nominis
. principum car.cc.lxii
comaclium deſtrui. cc.lxvi
coradus car.cc.lxxx
colchos car.xxvii
corinthus car.xxxix
Chrotopus car.xli.
core car.xlii.
corſica car.xlvi.
Chorax car.xlvii.
Corcira car.lxii
Codrus car.lxxvi.
Conſtantinopolis car.xcvi
Coriolanus ca.c.vi.
Comum c.xxi.
Cornetum car.c.xxxi.
Coloſſus car.c.xxxix.
Cornificus poeta c.lix.
Cornificia poetrix c.lix.
Cor. gallus poeta c.lxi
Cornelius nepos car.c.lxi.
Cornutus philo. c.lxxiii.
Clodius rethor c.lxxiii
Cocebas iudeus c.lxxxvi.
Comodus impe. c.xc.
Concordia mulier c.xcvii.
Coſmas car.cc.ii.
Conſtantinus car.cc.vii
Conſtantinus ca.cc.viii
Corſico rex car.cc.xi.
Conſtantinus cc.xii.
Clodoneus rex cc.xxxiii.
Columbanus abb. cc.xl.
Conſtantinus imp. cc.xlvii
Conſtantinus pa. cc.xlviii.
Clodoneus rex car.cc.li.
Conſtantinus impe.car.cc.liiii
Conſtantinus imper. cc.lvii.
Conſtantinus imp.car.cc.lxvi.
Conradus impe. cc.lxvi.
Conſtantinus imper.cc.lxxiii.
Conradus uir car.cc.lxxv.
Comitus rex car.cc.lxxxi
Conradus impe. car.cc.xcv.
Conradus mo. car.cc.xcvii
Conradus marchio car.ccc.iii
Conradus rex car.ccc.xiii.
Corthona ciui.car.ccc.xxxiiii.
Coſinus medices flo.ccc.lxxix
Coradus coradi fi. ccc.xvi.
Conú oppi. ccc.xvii.
Conſtantinus impe. ccc.xc.
Conſtantinopolis ciui.ccc.xcv
Conſtantinus ſor. cccc.xxiiii.
Coradus de zaber. cccc.xxvi.
CVRrus inuentum xliii.
Cumanus car.c.lxxiii
Crux xpi ubi ſit car.cc.ix.
Cumæ car.lxx.
DIES primus. car.iiii.
Dies ſecundus iiii
Dies tertius iiii.
Dies quartus iiii.
Dies quintus iiii.
Dies ſextus car.iiii.
Diuerſa noſa bellis car.xx.
Dirachium ciuitas xxxvii.
Diluuium car.xxxvii.
Didonis mors car.lxxx.
Dianæ templum lxxx.
Dionyſius papa car.c.xcvii
Diana car.xxvi.
Diomedea car.lxvii
Diomedes car.lxvii.
Diapolitanorum car.lxvii.
Dido car.lxxix.
Diogenetus lxxxvi.
Diagoras car.c.viii.
Dioniſius car.c.xii.
Dion car.c.xv.
Dinocrates car.c.xix.
Diogenes car.c.xxxix
Diodorus orator c.lii.
Diodorus orator c.lxviii.
Diaſcorides medi. c.lxxxi.
Dioniſius car.c.lxxxii.
Dion philo. c.lxxxiiii.
Dioniſius epi. car.c.lxxxix
DAmaſcus ciui. car.xxiiii.
Dauid filii car.lxxix.
Dátes poeta c.xxix.
Damaſcus papa cc.xv.
Damaſus papa ca.cc.lxxxii.
Damas xxxxi.
Danaus car.xli.
Dardanus xlvii.
Danaes car.lii.
Dauid car.lxxviii.
Daniel car.c.
Darius car.c.iii.
Darius rex car.c.iiii
Darius rex car.c.xi.
Darius rex car.c.xvii.
Daphon rex car.cc.xlii
Dagibertus rex .cc.xlvi.
Dagobertus rex cc.lii.
Dauid rex ccc.vii.
Dantes florenti. ccc.xxx.
Danubius flu. ccc.xcvi
Damaſus papa cc.lxxxii.
DESCRIPtio egypti xviii.
Delbora car.liiii.
Dedalus inué.ſeræ car.lix.
Dedali inuenta lix.
Demera inſula lxxxii.
Democriti lex car.c.vii
Demoſthenis fabula c.xiiii
Demetrii.xiiii. c.xxxiiii.
Deuſdedit papa car.cc.xlv.
Deucalion car.xxxvii
Dedalus car.lix.

TABVLA

Deiphœbus car.lxv.
Demophoon car.lxvii
Dercillus car.lxxv.
Deriſtus car.lxxxiii
Democritus car.c.vii.
Deocles car.cxvi.
Democedes car.c.xii.
Demoſthenes car.c.xiiii.
Demas ca.c.xix
Dertona c.xxiiii.
Demetrius car.c.xxxiii.
Demetrius c.xxxvii
Demetrius car.c.xlvii.
Decius impera. c.xcv.
Demetria uirgo cc.xv.
Deſiderius epiſcopus cc.xxix
Deſiderius rex ca.cc.lv.
Demetrius car.cccc.ii.
DIONISIVS epiſco.car.c.xcv.
Dioclitianus impera. ca.cc.i.
Dioniſius car.cc.xiii.
Didimus doctor cc.xvi.
Didimus mona. cc.xviii.
Dioniſius abbas car.cc.xxxvii
Dioniſius theolog. cccc.v.
Dyabolus unde dictus car.v.
Dyrachium car.lxviii.
Dyon philoſophus car.c.xxx.
Dyaleticus c.xxx.
Dydimus philoſophus. c.xxx.
Dyogenes quinq; car.c.xxxix.
Dyacones primi car.c.lxvii
Dynaſtia car.xxx.
Dyoniſius car.l.
Dynus medi. car.ccc.xxx.
Dynus de garbo car.ccc.xxxii
Dyoniſius de burgo .ccc.lxix.
DORotheus car.cc.xxxvii.
Donus papa cc.lxxii.
domitianus impera. c.lxxxii.
domicilla uirgo .c.lxxxii.
Dorotheus eunuch. car.cc
dorothea uirgo car.cc.iii
donatus here. cc.xiiii.
donatus epiſcopus cc.xv.
Dominicus.vi.dux cc.liiii.
drogo comes cc.lxxix.
dominicus.xxxi.dux ccc.lxxxi
dominicus.xxxvii.dux.cc.xci.
dominic⁹.xxxviii.dux.cc.xcvi.
dominicus ſanctus ccc.viii
dñicus genuæ dux.ccc.xlviii.
Dominicus de dñicis. cccc.ix.
dominicus calde. car.cccc.ix
DVCATVS car.lv.
Dulcinus hereticus c.xxv
Ducatus regio car.cc.xli.
Druidæ car.lxxii.
Duratii car.lxxii.
Dulcinus here: .ccc.xxvii.
Ethalia inſula car.xii.
Echate car.xxv.
Eracletus .lxxx.
Ermagora car.c.lxxii.
Eſdras car.c.ix.
Eraſiſtratus ca.c.xxxvi.
Ethagarus rex car.cc.lxxiii
Ezelinus car.lxxvii
Ezelinus aſcalo. ca.c.xxiii
Eleazarus car.c.lxvi.
Eleuterius papa c.xc.
Eleazarus xlv.
Epheſus car.lxxx.
Ezechias car.xciii.
Ezechiel car.c.
Empedocles car.c.ix.
Eleazarus car.xxx.iii.
Eſſeorum ſecta car.c.lxvi.
Elentherius car.c.lxxxvi.
Elentherius car.cc.iii.
Encherius epi. car.cc.xxvi
Elentherius exarchi. cc.xlvi.
Elphredus rex cc.lxvi.
Egeluotus epiſ.car.cc.lxxxiiii.
Edeſſa ciui. car.cc.xcvi
Echelbertus abb. cc.xcix.
Ezelinus tauriſa ccc.xi
Eneas filuius ccc.xcviii
Edeuardus rex ca.cccc.viii.
Engelard⁹ doctor cccc.xxxix.
ESSIDONES car.xviii
Epithaphium car.lxiii.
Epithaphium car.xcv.
Ethicæ inuentor car.c.x.
Epicurea ſecta car.c.xii.
Ethica quid ſit car.c.xv.
Emilius macer c.xxiii.
Epiſtola pro.ad iu.pō.c.xxxiiii
Epiſcopus primus c.lxvii.
Epidaurus car.xxxii.
Erithonius car.xliiii.
Ethiops car.xliiii.
Ethiopia car.xliiii.
Erichtheus car.lii.
Epimenides car.c.
Eſchilus car.c.vii.
Elizaphat car.c.viii
Epicurus car.c.xii.
Eſchines car.c.xv.
Ennius car.c.xlii.
Egipti reges car.c.lv.
Emilius poeta car.c.lix.
Eſcicius uir car.cc.xxi.
Epiphanius epiſco. cc.xxv.
Egidius uir. car.ccc.vi.
Egidius ro. ccc xxi.
Egidius epiſco. ccc.xliiii
Eligius epiſ. ca.cc.xlvi.
Egidius philo. cc.liii
Edimundus rex car.cc.lxii.
Ethyopia car.xiiii.
Egyptus car.xiiii.
Epyrus car.lxviii.
Egyſtus ca.lxix.
Epyphanius epiſco.car.cc.xvi.
Elyſabeth car.cc.xcix.
Eolia car.xiii.
Eoliæ inſulæ car.xiii.
Enos car.xiiii.
Enoch car.xv.
Errores græcorum car.xliii.
Ermodorus car.lxxx.
Economica quid c.xv.
Epopeus car.l.
Etholia car.lvii.
Eſopus car.c.ii.
Eporedia car.c.xxv
Edoardus rex cc.xxiiii.
Enoch rhetor car.ccc.xcviii.
EVE formatio car.v.
Euphrates car.vii.
Eulamite car.xii.
Equus indomitus car.c.xiiii.
Euſebius doctor .c.xxiiii.
eumenes primus c.xlviii.
eunuchus apo.diſc.car.c.lxxxi
euariſtus papa c.lxxxiiii.
Euticianus car.c.xcix.
euſebius car.cc.vi.
Eugenius papa ca.cc.xlviii
eugenius papa cc.lxi.
euboea inſula xxxvii.
europa xlviii.
ethruria car.lv.
euriſtheus lvi.
euander car.lxii.
euriſtheus lxxv.
eudemus car.lxxxvi.
euilmerodach car.c.ii.
euax medicus c.lxxvii.
euſtachius ca.c.lxxxiiii
euentius car.c.lxxxvi.
euſebius car.c.xci
eugenia car.c.xcvii.
eutalia uirgo car.cc.iii.
euphemia uirgo cc.iii.
eupulus diaco. car.cc.iii.
euſebius epiſco. cc.vi.

Euſtachius epiſc. car.cc.x.
Euſebius ro. car.cc.xiii
eunomius here. car.cc.xiiii
Euſebius epiſco. ca.cc.xiiii
Euſebius epiſco. cc.xvi.
euphraſia uirgo car.cc.xvii
euagrius mona. cc.xviii.
Euſebius uir car.cc.xxvi.
euagrius doctor cc.xxvi.
eutropius præſtat cc.xxvi.
eutices hereti. car.cc.xxx.
eutropius epiſco.car. cc.xlvi.
euchetus epiſcopus cc.lv. +
eugenius papa car.cc.xcvi.
eugenius papa car.ccc.lxxvii.
euboea inſula car.cccc.viii.
FABRIANVM car.lv.
Flandrea car.lxxii.
Flaccus car.lxxvii.
Fauſtinus car.c.xxiii.
FRANCIScus Petrar.c.xxviii
Fabianus papa car.c.xciiii.
Flaminea car.cc.xli
Francilionus car.cc.xliiii
Fabularũ inuentio car.liiii.
Faunus car.lx.
Francius car.lxxii.
Francia car.lxxii.
Flandria car.lxxii.
Fauentia car.c.xxviii.
Fabritius car.c.xxxii.
F.maximus car.c.xl.
Flaccus emilius c.lxx.
Fauſtinus car.c.lxxxvi.
Faſtidius epiſcopus .cc.xxiiii.
Fauſtinus doctor car.cc.xxxii.
Flandria car.cc.lxxi
Franco abbas cc.xcv.
Franciſcus ſeraphicus.ccc.viii
Franciſcus doctor ccc.xxvi
Franciſcus maronus.ccc.xxxii
Franciſcus.iiii.dux.ccc.xxxiii
Franci.ordelaphus.ccc.xxxvii.
Franci.petrarcha.ccc.xxxv iii.
Franciſcus poe. ccc.xxxviii
Franciſ.iuriſcon. ccc.xliii.
Frãciſ.carrarien. ccc.li.
Franciſ.gonzaga ccc.li.
Franciſ.carrarius ccc.lv.
Franciſ.ſuardus ccc.lxi.
Franci.de rogariis ccc.lxii.
Franciſ.de platea ccc.lxii.
Facinus impera. ccc.lxvii.
Franci.zabarella ccc.lxix.
Franciſ.lxi.dux ccc.lxxiiii.
Franci.barba.do. ccc.lxxvi
Franciſ.medio.dux. ccc.xcii.
Franciſ.philel. ca.ccc.xcxviii.
Franci.bertaniæ dux.cccc.xvi
Frãciſ. ſaluian. cccc.xvii.
ſauentia ciui. cccc.xxi.
franciſ.niger cccc.xxvi.
FERRARIA car.lv.
Federicus legiſta car.c.xxix.
Felix car.c.lxxiii.
Feſtus car.c.lxxiii
Felix papa c.xcviii.
Felix papa car.cc.xiii.
+ Fœmina papa car.cc.lxiii.
Ferraria urbs car.c.xxvii.
Felix ro. car.c.lxxiiii.
Feſtus ro. c.lxxv.
felicitas ro. ca.c.lxxxix
Felix præſby. car.c.xcviii.
felix epiſco. car.cc.iii.
feramondus rex car.cc.xxx
felix ro. cc.xxxiii.
Federi.barbaroſſa ĩpe.cc.xcvii
federicus impe. car.ccc.viii.
federici mors ccc.xiii.
Felgineum ciui. ccc.xxi.
Felix papa ccc.lxxxii.
Ferdinandus rex ccc.lxxxv
federicus auſt.dux ccc.lxxxv.
Federicus prĩceps .ccc.lxxvviii
ferdinandus rex cccc.
Ferdinandus rex car.cccc.xv.
Federicus gonzaga.cccc.xvii.
ferdinandus rex cccc.xxxv.
felinus epiſco. cccc.xxxv.
federicus apuliæ rex.cccc.xlvi
ferdinandus rex .cccc.xlvi.
FILII Iacob car.xxviii.
Filii eſau car.xxviii.
figura apollinis car.xxxv.
firmum car.lv.
fimbria ro. car.c.lii.
fridegninus ro. car.cc.xi.
Friſcus marchio ccc.xxix.
Filibertus ſabau.dux.cccc.xii.
FOemoralium uſus xxiii.
Florus car.c.lxxiii.
forum iulium cc.xlv.
formoſus papa car.cc.lxv.
forum liuium c.xxviii
Florentia car.c.xxviii.
Forni. oratores c.lix.
Florus car.c.lxxv.
frontonius ora. c.xc.
fortunatus epiſ. ca.cc.xiiii.
foreſtinus abb. ccc.xlii
Fortunatæ inſulæ cccc.xl.
FVNdæ primo uſus c.lxix
Fructuum benedictio.c.xcix.
F.camilus ca.c.xiiii.
Fulgentius epiſco. cc.xxxv
fulco rex ca.cc.xcv.
GANges car.vii.
Gaza ciuitas car.xi
Galatia car.xiii.
Granatæ reg. car.xx.
garamantes populi xxxxiii.
Galitia prouĩcia lxviii.
Galliæ ciuitates lxxii.
Gallia comata car.lxxii
Gaſparinus c.xxii.
Gaietanus philoſo. c.xxiii.
Gaſpar calderinꝰ .c.xxvii.
gallus poeta car.c.xxviii.
Galerus impe. cc.vi.
Gradum car.cc.xxxi.
Garymbaldus car.cc.xliii
Gadulphus car.cc.xliii.
Granatæ regnum car.cc.li.
Gades inſula car.xlix.
Ganymedes car.liii.
gallia car.lxxii.
galia ciſalpĩa car.lxxiii.
Galileæ duæ ſũt.car.c.lxxxviii
Galba.b.imperat. c.lxxvii.
Galienus c.lxxxviii.
Gallus doctor c.xci.
Gallus im. car.c.xcvi.
Gallia prouincia c.xcix
Gallẽtus imp. cc.vi.
Gratianus imp. cc.xviii
gallanicus cc.xxiiii.
garibaldus rex cc.xlix.
gabinus.v.dux cc.liiii.
Gratianus mona. cc.xcvi.
gamfredus philo. ccc.xxi.
Garſia uir ccc.xxi.
Galeatiꝰ uicecomes.ccc.xxxii.
Galeotus malate. ccc.xxxvii.
galaſſus uicarius ccc.xli.
gabrinus fundulus ccc.lxiii.
gabriel uicecomes ccc.lxv.
gabriel de ſpoleto ccc.lxix.
gaſparinus grãma. ccc.lxx.
galeotus caretinus.ccc.lxxxiiii
galeatius maria cccc.vi
Galeatiꝰ uicecomes.cccc.xiiii
galli in italiam cccc.xix.
galeotus manfre. cccc.xx.
granatæ regnum cccc.xxxiii.
granata prouincia cccc.xl.
GETVLIA car.xi.
Getæ ca.xii.

Græciæ nomina car.xxxviii.
Gerion car.xlix.
Gedeon car.lvii.
Genealogia priami lxviiii.
Gerardus epiſco. car.c.xxii.
Gregorius papa c.xxiiii
Gregorius c.xxviii.
Gerardus theolog. c.xxix.
Gregorius papa cc.xliii.
Gregorius papa cc.lii.
Gregor.papa car.cc.liii
Grego.papa cc.lxi.
Grego.papa cc.lxxvii.
Gregorius papa cc.lxxxi.
GEnua car.xlii.
Gelon car.xlvi.
Genna gallia lxxiii.
Gregorius epiſco. c.xcviii.
Gehennæ ciui. c.xcix.
Georgius miles cc.iii.
Geruaſius car.cc.iii.
Genadus orator car.cc.xiiii.
Gregorius epiſ. car.cc.xvi.
Geruaſius epiſco. cc.xxv.
Genſericus uir cc.xxvi.
genodus epiſc. car.cc.xxxiii.
gelaſius papa cc.xxxiiii
genadius epiſco. car.cc xxxv.
germanus epiſcopus.cc.xxxix.
gregorius mona. cc.xlii.
germani popu. car.cc.lxx.
germania regio cc.lxx.
Gerardus epiſco. cc.lxxxi.
Gregorius papa cc.lxxxii.
Gregorius papa cc.lxxxvi.
gelaſius papa cc.xci
gregorius papa ccc.iii.
Gelphorum ortus ccc.xii.
gregorius papa ccc.xviii.
Gerardus doct. ccc.xxx.
gregorius doctor ccc.xxxviii
gentilis uicarius car.ccc.xli
gerardus doctor ccc.xlii.
gregorius papa car.ccc.xlix
Gregorius papa ccc.lxiii.
gregorius theolo. ccc.lxxxii.
Georgius trapezõ.ccc.lxxxiii.
Gregorius tifernas.ccc.lxxxiii
genuenſium euerſio.ccc.xxiiii
georgius princeps .ccc.lxxxix.
georgius cremoné. ccc.xci
georgius caſtella. ccc.xcviii.
genua ciui. cccc.xviii
gentilis pictor car.cccc.xxvii
genua ciui. cccc.xxxiiii
georgius ualla cccc.xxxvii.
georgius merula cccc.xxxix.
Gion car.vii.
gimnaſion generale xii.
Gigius xcvi.
Gilimer rex cc.xi.
Grimoaldus rex cc.xlviii.
Gilla regina cc.lxxix.
Gilbertus pont.car. cc.lxxxvi.
Gilbertus abb. ccc.v.
Gibelinorum ortus ccc.xii.
GYNSERICVS rex cc.xi.
Gomer car.xiii.
Godolias c.i.
Gorgias car.c.x.
Goddianus car.c.xlix.
Gorgonius car.cc.iii.
Gethia regio car.cc.xi.
Gordianus car.cc.xiiii.
Gotifredus comes cc.lxxxiii.
Gotifretus comes . cc.lxxxix.
Groſſoni pop. ccc.xiii.
GVIDONIVS medi . c. xxii.
Guarinus orator car.c.xxiii
Guielmus phiſicus .c.xxviii.
Guido aſtro. ca.c.xxviii.
guidericus rex cc.xi.
gundebandus rex ca.cc.xxxiii
Gundiperus rex cc.xlviii.
Gulielmus comes car.cc.lxv.
gulielmus rex car.cc.lxxv.
Gulielmus rex cc.lxxvii.
Gulielmus comes cc.lxxix.
guimundus archi. cc.lxxxi.
Guliel.mona. ca.cc.lxxxvi.
guliel.calabriæ dux cc.xciii.
Guliel.abbas car.cc.xcvii.
Gulielmus rex cc.xcviii.
Guido rex car.ccc.iii.
Guido rex car.ccc.iiii.
Guliel.epiſco. car.ccc.v
Guliel.mona. ccc.xii.
Guido aſtrolo. ccc.xiiii
gualterius epiſco. ccc.xiiii.
guelphorum origo ccc.xii.
Guernerius uir car.ccc.vi.
Guliel.de la miran. ccc.xix
Guliel.de ſamuzo ccc.xix.
Guido doctor car.ccc.xxi.
gualuagnus comes cc.xcviii.
gulielmus præſoy. ccc.xxvii.
Guliel.doctor car.ccc.xxx.
Guliel.abb. ccc.xxx.
Gualterius gallus. .ccc.xl.
Gulielmus cremo. ccc.xliii
Guido rauénas ccc.xliii.
Gulielmus ſcal. car.ccc.lx.
Guido torellus car.ccc.lxxiii
Guarinus gráma. ccc.lxxxiii.
Gulielmus epiſc.car.ccc.xviii.
Gulielma fœmi. car.ccc.xxv.
Guliel.marchio cccc.v.
Gulielmus bechi. cccc.ix.
Guido urbini dux cccc.xxiii.
Guido rubeus cccc.xxxix.
HAMILCAR car.xxv.
Hannibal car.xxv.
Hannibalis uirtus c.xl.
Habitatio mariæ c.lxii.
Hadrianus papa cc.lvi.
Hadrianus papa cc.lxiii.
Hadrianus papa cc.lxv.
Hatham car.lxxix.
hamilcar car.c.xxxix.
hadrianus ro. ca.cc.iii.
haimericus rex cc.lxxxi.
Hadrianus papa car.cc.xcviii
Hánibal ro. car.ccc.xi.
Hadrianus papa ca.ccc.xvii
Havmo angli. car.ccc.xviii
Haſthor princeps ccc.xc.
haſtor rex car.cccc.xxxiiii
HEBER car.xvi.
hermopolis ciuitas xxxvi.
helles græci ca.xxxviii
hercules car.xlvii.
heli car.lxxi.
hermogoras car.lxxvi.
Heliodorus car.c.xli.
Herodes tres car.c.lxvi.
Hebioritarum hereſis.c.lxxiii.
Helia ciuitas car.c.lxxviii.
Hemeduldus car.cc.xli.
henricus primꝰ cc.lxxviii.
Henricus ſecúdus cc.lxxxii
Henricus tertius cc.lxxxiii
Heſperus car.xxxii.
Heſperides car.xxxi.
hercules xliii.
hercules gigas car.liii.
Heſiona car.lxi.
Helena car.lxiii.
hector car.lxiii
Hecuba car.lxvii.
herulii popu. car.lxxiii.
heſiodus car.lxxvi.
Helam car.lxxxiii.
helyas car.lxxxv.
helyſeus car.lxxxvii.
helyas car.xcvii
heraclitus car.c.vii.
herodotus car.c.ix.
heſter car.c.xi.

Hecatonius car.c.xiii.
herina car.c.xv.
heroſtratus car.c.xvi.
Hermes car.c.xvii.
herodes primus c.lxviii.
herodes ſecūdus c.lxvi.
herodes rex c.lxxiii.
Helena regi. car.c.lxxiiii.
hebion car.c.lxxxii
hermacoras c.lxxxii.
hermes ro. c.lxxxiiii.
helius percorax c.xc.
heraclitus doctor c.xci
heraſmus car.cc.iii.
helena car.cc.ix
hermaricus car.cc.xi.
henricus cc.xii.
heraclides mona. car.cc.xxi.
heluidius hereticus cc.xxi.
heris uir ſecūdus car.cc.xxv.
hetius ro. car.cc.xxvi.
hegeſippus uir. cc.xliii
heraclius impe. cc.xlv.
heraclion impe. cc.xlvii.
henricus impe. cc.lxvi.
hercyna ſilua car.lxxi.
herigerus abb. cc.lxxiiii.
henricus impe . car.cc.lxxviii.
Helyprandus rex car.cc.lxxx.
henricus rex car.cc.lxxxi.
henricus impe. car.cc.lxxxii.
hermanus uir cc.lxxxiii.
henricus impē. cc.lxxxiiii.
henricus impe. cc.xc.
henricus rex car.ccc.ii.
henricus impe. car.ccc.iiii.
henricus impe. ccc.vii.
HElyſabeth ſancta ccc.x.
HENRICVS archie.ccc.xiiii
henricus impe. ccc.xxviii.
henricus theodo. ccc.xxxvi.
hermanus theolo. ccc.xxxvi
hemanuel criſolora. ccc.lvii.
henricus teutoni. ccc.lxii.
henricus prior ccc.lxii.
herneſtus auſt . dux.ccc.lxviii.
henricus de aſia ccc.lxxvii.
heymericus uir ccc.lxxxiii.
hermanus mona. ccc.lxxxiii.
henricus frater ccc.xvii.
henricus de gadano ccc.xxvi
henric⁹ angliæ rex.ccc.lxxxix.
henricus inſamis car.cccc.
henricus teuto. cccc.x.
Hercules Ferrariæ dux.cccc.xi
Helyſabeth regi. cccc.xvi.

Henricus friſo cccc.xxvi.
hermolaus barba.cccc.xxxvii.
hermanus philo. cccc.xxxviii.
helia teutonicus cccc.xlvii
HIERONY.comes c.xxv.
Hieruſalem deſtructio c.xliii
hiſmael ſacerdos c.lxvi
hilarus papa cc.xxxii.
hiſtria car.cc.xli.
hieroboam car.lxxxii
hieu ca.lxxxiiii.
hieu rex car.lxxxvi.
hieroboam ca.lxxxviii.
hieremias car.xcviii;
Hippocrates car.c.x.
hiero. ca.c.xxxvi.
hircarnus ponti. car.c.liii.
hieroſolima ciuitas c.lxxviii.
hibernia car.cc.x.
Hieronymus ſanctus.cc.xxv.
hildegardis abbatiſſa.cc.xcix.
hiſchra latro .ccc.xlvi.
hieronymus here. ccc.lxx.
hiero.boem⁹theo.ccc.lxxxiiii
hiero.epiſco. ccc.xcvii.
hiero.rex car.cccc.xiii.
hiero.ſeueri. car.cccc.xxi.
hierony.ferrarien.cccc.xxxix.
hierony.donato. cccc.xlvii
HYSpania car.xiii.
hyperburei popu. car.xviii
hyppareus mathe. c.xxx.
hymatopodes car.xvii.
hyppopodes car.xvii.
hyrcanus car.c.xxxviii.
hyrcanus ca.c.xlviii
hyronius car.c.lx.
hyreneus epiſ. car.c.xci
hylaria uirgo car.cc.iii
hylarius car.cc.xiii.
hylarion abbas car.cc.xvii
hylarius epſico. cc.xxviii.
hyſidorus epiſcopus .cc.xlvi.
hyrenes regina car.cc.lvi.
hymelinus rex car.ccc.ix.
Hyeruſalem ciui. car.ccc.x.
HORMISDA Papa.cc.xxxvi.
Honorius papa cc.xlvi.
Homerus car.lxxv.
hortenſius c.l.
hortenſia car.c.l.
Horatius poeta c.lix.
honoricus rex car.cc.x.
honorius impe. cc.xxiii.
honoratus epiſ. car.cc.xlii.
holandia regio cc.lxxi.

Honori .doctor.ca.cc.lxxxvii
honorius papa cc.xciii.
honorius papa ccc.ix.
honorius papa ccc.xxii.
honoſrius theod. ccc.lxxxii.
HVGO papa car.cc.lxvii.
Hunni populi cc.xxix.
hugo comes cc.lxxii.
hugo rex cc.lxxvii.
hugo miles car.cc.lxxvii.
hugo abbas cc.lxxxiii.
hugo doctor car.cc.xciii.
hubertus lombar. .ccc.xii.
hugo doctor ccc.xiii.
humbertus doctor ccc.xiiii.
hugutio tyrānus ccc.xxxi.
hugo medicus ccc.lxxvi.
IAPETH. car.xiii.
Iarem car.xiiii.
Iſmael car.xxi.
Iſaach car.xxi.
Iſaach car.xxiiii
Iacob car.xxix.
Italiæ forma car.xl.
Italiæ ciuitates .xl.
Italiæ maria car.xl.
Italiæ lacus car.xl.
Icaria inſula car.lix.
Iacobus arena c.xxvii.
Iacobus paraleo. c.xxviii.
Iaſon car.c.xliii
Iſmael car.c.lxxiii.
Italia.xv.regio.diuidi. cc.xl
Iſmael car.xxiii.
Inachus car.xxvi.
Iacob car.xxvi.
Iannes xxxix.
Ianus car.xlii
Italia car.xli
Icarus .lix.
Iaſon car.lix.
Iair car.lxii.
Iſrael lxxix.
Iſaias lxxxix
Iacob c.lxviii.
Iacobus maior c.lxxi.
Iſachus orator c.lxxxiii
Iguatius epiſco. c.lxxxiiii.
Ianuarius epiſco. cc.iii.
Iacobus ſapiens cc.vi.
Iſaach medi. cc.lxxxvi.
Iacobus tepu.dux. .ccc.x.
Iacobus epiſco. ccc.xii.
Iacobus doctor ccc.xiiii.
Iacobus dux ccc.xviii.
Iacobus de beluiſio ccc.xix

Iacobus medi. car.ccc.lxxvi.
Iacobus de arena ccc.xxvi.
Iacob. ſcotiæ rex.ccc.lxxxviii
Iacobus aluarotus ccc.xcix.
Iacobus teutonicus. ccc.xcix.
Iacobus apianenſis cccc.
Iacobus cypri rex cccc.ii.
Iacobus picininus cccc.vi.
iacobus zenus epiſco.cccc.ix.
iaſon maximus . cccc.xxxviii.
IEBVSEI car.xii.
inuenta phœnicū car.xlviii.
ibernia car.xlix.
iepte car.lxiii.
ieſus pontifex c.lxxiii.
iemus papa c.lxxxvii.
ibernia inſula ca.lxxiiii
ieſus car.c.iiii.
Ieſus car.c.xxxix.
Ieſus chriſtus car.c.lxiiii.
Ildebertus epiſco. cc.lxxx.
INDIA car.xi.
ilion car.lvii.
india regio car.cccc.l.
IO.GALEA.uiceco. ccc.liii.
io.theuto.floren. ccc.lvii
io.rauenas rhetor ccc.lvii.
io.maria medio.dux ccc.liiii
Innocentius papa ccc.lx.
Ioannes piceninus ccc.lxiii
Io.fundus ccc.lxiiii.
Io.papa ccc.lxv.
Ioanna regina ccc.lxvii.
Io.florentinus car.ccc.lxix.
Io.luſignanus ccc.lxxii.
Io.de marliano ccc.lxxvii.
Io.gerſon ſcriba.car.ccc.lxxvii
Io.fran.gonza. car.ccc.lxxix.
Io.ſegobienſis uir ccc.lxxxi.
Io.tortellius ccc.lxxxii.
Io.theologus ca.ccc.lxxxiii
Io.de aſculo car.ccc.xviii
Io.montiſſer.march.ccc.xxiiii
Io.uayneda car.ccc.lxxxvii.
Io.rochus car.ccc.xcvii
Io.papiēſis philo. ccc.xcvii
Io.de aprucio ccc.xcvii
Iſſota uirgo car.ccc.xcviii.
Io.de anania ccc.xcviii.
Io.bertachinus .ccc.xcix.
Io.de carre ccc.xcix
Ioannes rex cccc.
Ioan.andagauen. cccc.
Io.britaniæ rex car.cccc.i.
iſtmos terra car.cccc.iii.
io.bentiuolus cccc.iiii.
Io.de indagine cccc.v.
Io.maria medi.dux. .cccc.xv
Io.cernoi cccc.xviii
io.ſcanderbech. cccc.xxii.
io.de captiolo cccc.xxv
Io.ſoreth. cccc.xxv.
IPOlitus ro. ca.c.xcvii
Ioannes cc.iiii.
ioannes & paulus ſci: cc.xiiii.
iouinianus impe. cc.xv.
Iouinianus hereti. cc.xvii:
Ioannes heremita cc.xviii.
io.criſoſtomus cc.xxiii.
ioannes monachus cc.xxviii
Io.grāma. car.cc.xxxiii
Io.præſby. ca.cc.xxxvii
Io.epiſco. car.cc.xl.
Io.mona. car.cc.xlvi.
ioannes epiſcopus cc.l.
Io.ſcotus car.cc.lxiiii:
ioannes dux cc.lxiiii.
ioannes marchio cc.lxxv.
ioannes rex cc.lxxv.
Io.mona. car.cc.lxxxv.
Io.medicus car.cc.lxxxvi.
Inno.papa car.cc.xciiii.
Ioannes epiſcopus cc.xcix.
Ioachin abbas cc.xcix.
Innocentius papa ca.ccc.v.
ioannes rex .ccc.v.
io.bonus cleri. ccc.v.
io.beleth. car.ccc.vi.
io.boſianus car.ccc.vi.
io.mediolanenſis ccc.xii.
io.gallus car.ccc.xii
io.de blimoſeo ccc.xiii
io.de deo car.ccc.xiii.
iordanus doctor ccc.xiii.
innocentius papa ccc.xiii.
io.de rupella car.ccc.xiiii
inno.papa car.ccc.xix.
io.papa. ca.ccc.xix.
io.doctor .ccc.xix:
io.dux ccc.xx.
io.theolo. .ccc.xxi.
io.uicecomes ccc.xxii.
io.de parma car.ccc.xxiii:
io.ſcotus car.ccc.xxvi.
io.rex ccc.xxix:
io.dux car.ccc.xxix
io.papa car.ccc.xxxi.
io.doctor. ccc.xxxv
io.calderinus ccc.xxxv.
io.theolog. car.ccc.xxxix.
io.uicecomes car.ccc.xl.
io.rex car.ccc.xlii.
Io: papa femina car. cclxii
Ioannes theolo. ccc.xliii
Innocentius papa ccc.xliiii
Io.dux. car.ccc.xliiii.
Io.bochacius ccc.l.
IOPE ciuitas car.xi.
ionia car.xiii.
idolatria prima car.xvi.
iouis uirtutes car.xxii.
iouis nomina car.xliiii:
ioſue car.xlvi.
io.alex. car.lxxvi.
Io.epiſco: car.c.xxii
iouita car.c.xxiii.
Ioannes bonus co. c.xxiiii
ioannes theolo. .c.xxv.
io.bentiuolus c.xxvii.
io.papa car.c.xxviii
io.grāmaticus car.c.xxviii.
io.legiſta car.xxviii.
io.tortellius car.c.xxx.
ioſephus ponti. car.c.lxxiii.
innocentius papa cc.xxiii.
io.papa car.cc.xxxvii.
io.theophilus cc.xxxvii.
io.ſecūdus papa cc.xxxviii.
io.tertius papa car.cc.xl.
imolæ reædificatio cc.xli.
io.papa car.cc.xlvi.
io.papa car.cc.l.
io.papa car.cc.li.
io.papa cc.lxiiii
io.papa cc.lxvi.
io.papa cc.lxvii
io.papa car.cc.lxxii
io.papa ca.cc.lxxvii
Idolatriæ ortus car.xxi
ioſeph. car.xxix
iob.ſanctus car.xxxix:
ionius car.lxii.
ionium car.lxii.
ioſaphat ca.lxxxiiii.
ioram car.lxxxv
ioiada lxxxv.
ioas car.lxxxvi.
ionadab car.lxxxv.
ioachab car.lxxxvi.
ioas car.lxxxvii.
ionas car.lxxxvii.
ioel car.lxxxix.
ioatha car.xc.
ioſias car.xcvii.
ioachin car.xcviii.
ioachin car.c.iiii.
ioan.ponti. car.c.xiiii.
imola car.c.xxviii.
ioſeph car.c.lxviii.

Ioſephus car.c.lxxvii.
Ioãnes apoſto. ca.c.lxxxiiii
INSVLAE CELEBRES MVNDI car.viii.
Iubeſt car.x.
inſula abanthon xxix.
inuenta æſculapii car.xxxvi.
inſulæ ægei maris car.lviii.
Iulia martyr car.c.xxi.
iubæ regis mors car.c.lvi.
iudæorum belli princ.c.lxxiii
Iuppiter magnus car.xxii.
Idumeæ car.xxviii.
iuppiter.iii. car.xliii.
iudæa car.xlvii.
inſubriũ gallia car.lxxiii.
Iudæa car.lxxix
Iudæi reges car.c.i.
Iudith car.c.iiii.
Iudas machab. car.c.xlvi.
iugurtha car.c.xlix.
iudæa car.c.lxxx.
iudas tadeus car.c.lxxx.
iulianus diſcip. car.c.lxxxii
Iuuenalis ca.c.lxxxiii.
iuſtinus ca.c.lxxxiii
iuſtinus philo. car.c.lxxxvi
iulius grãma. car.c.xc.
iulius frontonius c.xciii.
iulius hiſtoricus .c.xciiii.
iuſtinus præſby. c.xcvi.
Iulianus car.cc.iiii.
Iuliana uirgo car.cc.iiii
Iuuencus uir car.cc.x.
iulianus apoſta. car.cc.xiiii
iuliana uirgo car.cc.xv
iuſtina uirgo car.cc.xviii.
iulianus eṗs car.cc.xxiii
iuſtinus impera. car.cc.xxxvi
iuſtinianus impa.ca.cc.xxxvii.
iuſtinus impera. car.cc.xl.
iuſtinus impera car.cc.li.
iuſtinianus impe. cc.lvii.
Iſuardus doctor .cc.lviii.
iuſtinianus dux cc.lix.
iuo doctor cc.xcvi.
iulianus theolo.car.ccc.lxxxii.
iubilei prla inſti.car.ccc.xxvi.
idruntum ciui. cccc.xxi.
inſulæ nuper in india inuen-
tæ.iiii. car.cccc.xlii.
iudocus teutoni. cccc.xlvii
KIDRA car.xxii.
LAMECH. car.xv.
Larodii popu. car xviii
Labã car.xxi.
labyrintus car.xxv.
lanificium car.xxvi
lair car.lxii.
labdon car.lxvi.
laurentius medices .c.xxix.
lapus orator .c.xxix.
latra cc.xli.
lando papa car.cc.lxvii.
laumedon car.lii.
labyrinthum car.lix.
laphitarum bellum car.lix.
lauinus.iii. car.lxiiii
lauina car.lxix.
Lacedemonia car.lxxv.
Laoſtenes car.lxxxi
Labiotes car.lxxxii.
Latini reges .xci.
Lazarus ſanctus c.lxxiiii
Laurentius diaco. c.xcvii.
Lactantius firmi. cc.vi.
laſranchus doctor cc.lxxxiii.
laurus dux car.ccc.ii.
labertinus doctor ccc.xxx.
lappus abbas ccc.xxxv.
laurentius dux ccc.xlv.
ladiſlaus rex ccc.liiii.
laurentius iuſtinianus patriar-
cha ccc.lxix.
laurẽtius quadrageſimus octa
uus dux ccc.xvi.
latiſlaus rex ccc.xcvi.
lafrancus doctor ccc.xcix.
laurentius theuto. cccc.x.
laurentis calcaneus.cccc.xxvi.
laurentius medices cccc.xl
LEX PRIMA car.v.
LEGES ægyptiorum .xxvii.
leucortes car.xxxv.
leo papa quadrageſimus ſepti
mus dux ca.cc.xxviii.
leo papa ſecundus & octuage-
ſimus car.cc.l.
leo papa cc.li.
leo papa car.cc.lxii
leo papa car.cc.lxvi
leo papa ca.cc.lxvii
leo papa car.cc.lxviii.
leo papa car.cc.lxix.
leo papa car.cc.lxxxii
Leui car.xxxii.
leonida car.c.vii.
leges duodecim tabula.c.viii.
Leoneus grammta. car.c.li.
leonides car.c.xci.
leocadia uirgo ca.cc.iiii
leonigildus car.cc.xii.
leporius præſby. car.cc.xxiiii
leo imperator cc.xxxii.
leander epiſco. car.cc.xl.
leonardus uir car.cc.xl
leontius impe. car.cc.li
leo impe. car.cc.liii.
leo impera. car.cc.lvi.
leo impe. .cc.lxv.
leo papa car.cc.lxxxii.
leonardus miniſter ccc.xliii.
leopoldus auſtriæ ccc.xlvii
leonardus aretinus ccc.lxx.
leonar.iuſtin.æques.ccc.lxxvi
leonardus eſtenſis. ccc.lxxxiiii
leo marchio car.ccc xxiiii.
leonar.foroiulia. ccc.xcvi.
Leodium ciui. cccc.viii
leonardus ſeptimus & ſeptua-
geſimus dux cccc.xlix
LIDIA car.xi.
linguarum confuſio xvi.
lituania car.xix.
litteræ primæ ægyp. xxvii.
libanus mons xlviii
lignum crucis ca.lxxxii
licones car.c.xxxvi.
linus papa car.c.lxxvii.
liberius papa ca.cc.xiii.
liuius car.c.xl.
litidia car.cc.xii
liuonia prouincia ccc.xciiii.
lippus florẽtinus.cccc.xxxviii.
LYBA car.xiiii.
lyræ inuentum car.xxxiii
lychion car.xxxv.
lycaon lupus car.xliiii.
lybiæ ciuitates car.xlvii.
lyræ inuentor car.lvii.
lyguria car.cc.xl.
lyguria car.xxxviii.
lycaon car.xliiii
lybia car.xlvii.
lynceus car.l.
lynus car.l.
lydus car.lv.
lycurgus car.lxxxviii.
lyſander car.c.xii.
lyſimachus car.c.xxxii.
lyſimachus ca.c.xxxiiii.
lycon car.c.xxxvi.
LOCRINVS car.lxxiii
londra ciuitas car.lxxii
logicæ inuentor c.ix.
lora equis detra. c.xvi.
lotus pictor c.xxix.
lombardia car.cc.xli.

loth uir car.xxiii.
lotharius rex car.cc.xxxvi.
lombardia regio cc.xl.
longinus græcus .cc.xlii.
lotharius rex cc.xlviii.
lotharius impe. cc.lxii.
lotharius impera: cc.lxix.
lotharius impe. car.xciiii.

LVCIFER. car.vi.
luſitaniæ regnum car.xx.
lucina car.xxxv
lucimbulgenſis car.lxxii.
luchinus ueronenſis .c.xxvii.
lucius papa c.xxvii.
lucius papa tertius & uigeſimus car.c.xcv
lucina romana car.cc.v
ludouicus papa cc.lxvi
lupa lies car.lxxix.
lucius tarquinus car.c.iii.
lucretia car.c.v.
lucius iunius car.c.v.
lucius papirius car.c.x.
lugdunum urbs car.c.xxvi:
luca car.c.xxxi:
L.Acinius car.c.xlvii.
L.pomponius hiſto. c.li.
lucullus car.c.lii.
lucas euangeliſta car.lxxii.
lucanus poeta c.lxxiiii.
lucius rex car.c.xc.
lucina uirgo car.cc.iiii.
lucionus uir cc.vi.
lucifer epiſco. car.cc.xiiii.
luchinus præſby. cc.xxiiii.
ludochus ſanctus.car.cc.xlvii.
luipertus rex car.cc.lii.
luitprandus rex car.cc.lii.
ludouicus impera. ca.cc.lx
ludouicus impe. cc.lxiii.
ludouicus rex cc.lxiiii.
ludouicus impe. cc.lxvi.
ludouicus rex car.cc.lxxvi.
ludouicus rex cc.lxxxv.
ludouicus rex car.cc.xc
lucania regio car.cc.xciii.
ludouicus rex cc.xcv.
lucas abbas car.cc.xcv.
Lucius papa car.cc.xcvi.
lucius papa car.ccc.ii.
ludouicus rex ccc.x.
ludouicus rex ccc.xxxi.
ludouicus impe. car.ccc.xxxi:
ludolphus mona. .ccc.xxxvi.
luchinus uiceco. ccc.xxxviii.
ludouicus rex ccc.xl.
ludouicus rex ccc.xlii.
lucianus auria car.ccc.xlix.
ludouicus gonzaga. ccc.li.
ludouicus dux ccc.liii.
ludouicus andaga.car.ccc lxv.
ludouicus pontanus.ccc.lxxvi
lupus de olueto.car.ccc.lxxvii
ludouic. marchio.ccc.lxxxiiii
ludouicuſ baua.dux.ccc.lxxxv
ludouicus marchio.ccc.lxxxix
ludouicus arelaten. ccc.xcix.
ludouicus rex car.cccc.ii.
ludouicus cardina. cccc.ii.
ludoui.alobro.dux.ca.cccc.iii.
ludo.donato car.cccc.ix.
Ludo.Sfortia ca.cccc.xviii
ludo.ſfortia car.cccc.xliiii.
ludo.teutho. ca.cccc.xlviii
ludouicus dux cccc.xlv.

MAMMAE GRANDE vii
Malalehel car.xiiii.
Matuſalem car.xv.
maſſagatæ popu. car.xviii.
marſia prima regina .xviii.
mathias car.xix.
magicæ artis inuen. xx.
matrimonii inſtitu. xxii.
macrobius orator c.xxvii.
martialis æquus.car .c.xxviii.
mathias ponti. car.c.lxxv.
marcus epiſcop. car.c.lxxviii.
marcellinus papa . cc.i.
marcus papa car.cc.x.
martinus papa cc.lxv.
marmarica prouin. ca.xxv.
maya car.xxxiii.
manthus car.xxxviii.
maximus ſanctus car.c.xxv
mars car.lvii.
macedonia car.lxxxviii
manaſſes car.xcv.
maſſilia car.xcix.
marc.curtius car.c.xiii:
mar.pompili car.c.xvi
mantua ca.c.xxiiii.
macedoniæ reges car.c.xlv
mar.tullius cice. car.c.liiii.
mar.callidius orator c.liiii.
Mar.Anto. c.lxxxix
Maximus doctor c.xci.
macrinus impera. ca.c.xcii
Mar.aure.impe. c.xcii.
martina uirgo c.xciii.
maximus impe. car.c.xciiii
malchion car.c.xcviii.
manion car.c.xcviii
Mares hereti. car.c.xcviii.
marius doctor c.xcviii.
Marcus ro. car.cc.iiii.
mauritius car.cc.iiii.
maxentius impe. car.cc.vii
maximinus car.cc.vii.
macedonius epiſco. cc.xiiii
macharius car.cc.xiiii.
mania ſeu manica cc.xvii.
Marcharii diſcipu. cc.xvii.
Maria ægyptiaca cc.xviii.
martinus mona. car.cc.xxii.
maximus epiſco. cc.xxviii.
martianus impe. cc.xxx.
maximianus ro. cc.xxx
Maioranus impe. cc.xxxii.
Mamerius epiſco. cc.xxxiiii.
Maurus mona. cc.xxxviii.
mauritius impe. car.cc.xlii
Mahumetus ca.cc.xliiii
Marcellus dux cc.lii.
mauritius cc.lv.
manolus mona. cc.lxviii.
maſſegeta aqua cc.lxxi.
malateſtarũ origo. cc.lxxviii.
Mathildis uirgo cc.lxxxvi.
marinus dux ccc.xiii.
martinus turianus ccc.xv.
Martinus papa ccc.xx.
martinus dux ccc.xxix.
Matheus ſyluati. ccc.xxxii
marſilius de cararia.ccc.xxxiii
maſtinus ſcala .ccc.xxxv.
marſilius rex ccc.cxi.
marinus dux ccc.xliiii.
marcus dux ccc.xlvii.
martinus papa ccc.lxxi
mapheus regius ccc.lxxvi.
matheus hiſtor. ccc.lxxxiii
mahumetus magnus.ccc.xciii
marianus ccc.xcviii
Manuel apianus car.cccc.
margarita regina cccc.iii.
mathia ungariæ rex. cccc.iiii.
marinus philelphi cccc.x.
maximilianus dux cccc.xvi.
marſilius ficinus cccc.xxvii.
marcus dux cccc.xxxi.
Maximilianus dux.cccc.xxxii
Marianus ro. cccc.xxxv.
Matheus boſſus cccc.xxxvi.
MAR.ANTO.SABEL.HISTORI. car.cccc.xxxvii.
Marinus ſanutus.cccc.xxxxvii

Meſue medicus ca.cc.xcix
Mediolanum ciui. ccc.
MINERVAS quinq; xxvi
michael medicus c.xxii.
miſſæ primæ ca.c.lxvii
miſſæ prima ordinatio.c.lxiii.
minerua car.xxvi.
miletum ca.lxxxviii
micheam car.xc.
mitridates .c.li.
mileto epiſco. c.lxxxviiii.
minutius ca.c.xciii.
minernius rethor cc.xiiii.
michael impe. car.cc.lix.
michael græcus car.ccc.xv
michael de ceſena ccc.xxxii.
mitilenæ inſula ca.ccc.liiii.
micheletus de codi.ccc.xciiii.
michael carrarien. cccc.x.
michael mediola. cccc. xxvii.
MONSTRA car.xvii.
Moyſes car.xl.
Moyſi documẽta .xl.
Montes dyaboli car.xviii.
monticeli ſancti c.xxiii
moſcarda car.c.xxviii.
monoceri car.xvii.
moſſoni car.xxxiii.
Moyſes car.xl.
montanus c.lxxxix.
modeſtus doctor car.c.xc.
moyſes car.cc.xvii.
monacha ſancta car.cc.xix
morauia prouincia ccc.lxxx.
Muſicæ principia car.x.
muſeus car.lix.
mutina ciui. car.c.xxvii.
muſeus car.c.xxx.
NACHOR car.xx.
Nauariæ regnum xx.
nauium inuentio xxv.
nauis prima ab argo fa. xxxii.
narnia car.lvi.
Nabathea car.xxiii.
Naricia car.lxii.
narbonẽſis gallia car.lxxii.
nadab ca.lxxxiii
Nabuchodonoſor pri. xcviii.
nabuchodonoſor ſcds c.ii.
naulum urbs ca.c.xxvi.
narbona car.c.xxvi
narzerius car.c.lxxvi.
narzarius rhetor car.cc.x.
narſes eunuchus cc.xxxix.
Nembroth car.xi.
Neuri car.xvii.
Neapolis car.lxix.
neapher car.lxxxiiii
neuius car.c.xli.
Nero car.c.lxxv
nereus car.c.lxxviii.
Nerua ipe. car.c.lxxxiii
Nemeſius ro. car.c.xcvii.
neſtor hereti. cc.xxiiii.
neptaya ciui. car.ccc.lix.
NINVS car.xxi
Nymphæ car.xxxii.
nico laus matarellus c.xxvii.
nicolaus papa cc.lxxxiiii.
ninias rex car.xxiii.
nicoſtrata car.lxiii.
nicomedia car.xcvi
nicea ca.c.xxxv
nigidius car.c.xxxi.
nicanor car.c.lxviii
nicomedes car.c.lxxiii.
nicomedes ro. car.c.lxxxii.
nicena ſyno. car.cc.ix.
nicolaus epiſco. cc.xiii
nicephorus impe. c.lviii.
nicephorus car.cc.lxx.
nicolaus ca.cc.lxxxiiii.
nicolaus papa ccc.xix.
nicolaus de lyra.car.ccc.xxxii.
nicolaus reentii ccc.xli.
nicolaus eſtenſis ccc.xlv.
Nicolaus aciolus ccc.xlvii.
nico.piſa.uenetus ccc.l.
Nicolaus de gorã. ccc.lvii.
nicolaus theutoni. ccc.lxx
Nicolaus epiſco. ccc.lxxxii
Nicolaus piceni. ccc.lxxxvi.
Nicolaus de neapoli.ccc.xxvi.
Nicolaus teuthonicus.ccc.xc.
Nicolaus perotus ccc.xcviii.
Nicolaus dorbellus.ccc.xcix.
Nicolaus perotus cccc.ix.
Nicolaus leonice. cccc.xlviii.
NOE car.xii.
nomades car.xviii.
noe patriarcha car.xviii.
nonegitus car.xxxiiii.
nouaria car.c.xxv.
nouatus præſb. ca.c.xciiii.
normania regio car.cc.lxv.
normandiæ origo cc.lxxix
noruegia prouincia cc.xcvi.
NVmerorũ inuen. car.xxvi.
numidia car.xxvi.
numitor car.xci.
numa car.xciiii.
M.Furius poeta car.c.liiii.
Maria beatiſſima c.lxii.
marianes regi car.c.lxii
marcus euangeliſta c.lxxii.
marſus ro. car.c.lxxiii.
marcellus martyr c.lxxvi.
M.magdalena car.c.lxxvi.
mathias apoſto. ca.c.lxxxi
matheus apoſto. ca.c.lxxxi
Martialis car.c.lxxxiii.
MEroe inſula car.x.
media car.xv.
merulæ albæ car.xxii.
Merlinus uates lxxii.
menſuræ inuentor .c.
menelaus ca.c.xliiii
melchiades papa cc.vii
metheman car.cc.xxxi.
meſtrã car.c.xl.
meſopotamia car.xxi.
melchiſadech car.xxii.
memphis ciuitas car.xxiii.
Mercurius car.xxxii.
mercurius alius xxxiiii
mercurius liricus car.lvii.
medea car.lxi.
media car.lxi.
meneſtheus car.lxii.
menelaus car.lxiii.
memnon car.lxvi.
medius ca.lxxii.
melantus ca.lxxiiii.
medon ca.lxxix
merodach car.xciiii
merres car.xcvi
MEDI REGES car.c.
ORCADES car.lxxiiii
Oratio Emilii ad ſena. c.xlv.
Olda car.xcviii.
Octauianus cæſ. car.c.lvii.
optatus epiſco. cc.xvi.
oldrandus ferra.dux ccc.
oratius poeta ccc.xcvii.
Oceanus car.viii.
olei uſus car.xxvi.
oeta rex car.xxvii.
Orpheus magnus lviii.
oſee car.lxxxix.
oſee rex ca.xciii
obelerius dux car.cc.lviii.
ordelaphus dux cc.lxxxviii
Omnibonus orator c.xxiii
origenes car.c.xxx.
ogygius car.xxviii.
ochiroe car.xxx.
Ori car.lxxi.
Ozias car.lxxxviii.

Onias car.c.xxxii.
Oſtia urbs car.xcvii.
Onias car.c.xxxvii.
Onias c.xli.
Opianus porta ca.c.xc.
Origenes philo. car.c.xciii.
Odilus abbas cc.lxxiiii.
obizo rex ccc.xxxvii.
omnibonus ccc.lxxvii.
OLympus ca.xx.vi
olympias regina car.c.xiiii.
olympius epiſco. cc.xxxvi
OTHONIEL car.xlix.
otho primus car.cc.lxxii.
otho ſecundus cc.lxxiii.
otho tertius cc.lxxvii.
ops dea car.xxv
ochozias car.lxxxv
oſorthon car.lxxxix.
otho.viii.impe. car.c.lxxvii.
oroſius uir ca.cc.xxviii
otho impera. car.cc.lxxii.
otho impera. car.cc.lxxiii.
otho impe. car.cc.lxxvii.
otho dux car.cc.lxx.ix.
otho impera. car.ccc.viii.
Ordo crucifigerorum. ccc.ix.
ordo prædicarorum ccc.ix
odofredus doctor ccc.xii.
odofredus doctor ccc.xv.
otho archiepiſco. car.ccc.xix.
othomanus tur.rex.ccc.xxxvi
ordo canonicorum .ccc.lxvi.
ordo ſancti benedicti.ccc.lxvi
OTHVS Comes cc.lxxxiii
PAVLA SANCTA. cc.xxii.
paulinus epiſco. car.cc.xxiiii
paladius epiſco. cc.xxvi.
Patricius uir . car.cc.xxvi.
Paulus præſby. cc.xxx.
partharis rex car.cc.l.
paulus primus dux cc.li.
Paulus hiſtori. cc.lvii.
Paraſſum ciuitas cc.lxix.
patauia ciuitas cc.lxxii
paſcalis papa cc.lxxxix.
Papias grãma. car.ccc.vi.
placentinus doctor ccc.vi.
Paulus geometra ccc.xxxix
paulus doctor ccc.xxxix.
paganus genuenſis ccc.xlv.
Patauium ciuitas ccc.lxi.
paulus uenetus dyale.ccc.lxii.
pandulphus malate.ccc.lxiiii.
paulus uergerius ccc.lxxv.
pau.procaſtrus iuriſ.ccc.lxxvi.
paſcalis impe.dux ca.cccc.i.
paulus papa car.cccc.v.
Paulus romanus cccc.ix.
Paulus lulnias car.cccc.x.
padus flu. car.cccc.xii.
pandulphus malate.cccc.xxiiii
paulus mauis cccc.lxviii.
Paulus urſinus car.cccc.l.
Paradiſi ſex car.vii.
paleſtina car.xi.
paphlagonia car.xiii.
phalet car.xvii.
pales car.xxvi.
pallas car.xxvi.
pani perpulchri car.lxii.
paulus conſultus lxxvii.
palemõ uincentinus .c.xxiii.
paſſarini comites c.xxiiii.
placentinus conſultus.c.xxiiii
palauicinũ car.c.xxvi.
pallas ſtroza ca.c.xxix.
pandetarum liber car.c.lix
papa primus car.c.lxxi
phora car.cc.xliii.
paulus papa car.cc.lv.
paſcalis papa car.cc.lx.
phaneſii car.xvii.
padus car.xxxviii.
pandion car.l.
pandion car.lvi.
paunias car.lvi.
pallas euandri.f. car.lxiii.
pharos car.lxiiii.
pharis car.lxv.
panthaſilea car.lxv.
patauium ca.lxxvii.
Phancea car.xc.
Phaces car.xc.
Phaleris car.xcvii.
Paroſius car.c.viii.
Parmenides car.c.ix.
Plato car.c.xii.
Papia ciuitas c.xxi.
Placentia car.c.xxiii.
Paraſius urbs car.c.xxvi.
Parma urbs car.c.xxvi.
pharus turis car.c.xxxiiii
parthia car.c.xxxvi
plautus car.c.xli.
paulus emili. car.c.xliiii.
phariſeorum ſecta .c.lxvi.
parmenus car.c.lxviii.
paulus apoſto. c.lxxi.
palemon uincenti. c.lxxiiii
paulus epiſco. car.c.lxxvi.
papias epiſco. c.lxxxvi.
phauorinus philo. c.lxxxviii.
palmachius ro. c.xciii.
Paulus philo. car.c.xciii.
parentinus mar. car.c.xcvi
paulus epiſco. car.c.xcviii.
palmira ciui. car.cc.
pantaleon uir car.cc.iiii.
pamphilus præſby. cc.iiii.
paulus primo eremita . cc.xii.
paulinus epiſco. cc.xiii
paulus epiſco. cc.xiii.
pambo.monach. car.cc.vii
paſtor præſby. cc.xvii.
paphuntius abbas cc.xvii.
patianus epiſco. car.cc.xxi
Petrus doctor car.ccc.lxii.
petrus colleonus ccc.lxiiii.
petrus epiſco. car.ccc.lxix.
petrus pau.uerge.rhe.ccc.lxxv
petrus gallus ccc.xvii.
petrus de tarentaſia . ccc.xvii.
petrus hiſpanus car.ccc.xviii
pet. de bella pertica.ccc.xxvi.
perinus genuen.dux cccc.iii.
petrus de rubeis cccc.ix.
petrus maldura car.cccc.ix
petrus.lxxi.dux cccc.xiii.
petrus da buſon cccc.xx.
petrus maria car.cccc.xxii.
petrus ſcotus car.cccc.xxvi.
petrus uermes cccc.xxxi.
petrus de bauſco cccc.xxxiii.
Petrus medices cccc.xli.
Phenix auis car.xi.
Petrus de abano lxxvii
perſica unde car.c.iii.
peripathetica ſecta c.xv.
petrus martyr car.c.xxiii.
petrus paraleo. ca.c.xxviii.
pelagius papa cc.xciii.
pelagius papa cc.lxii.
phegeus car.xxvii.
plemeus rex car.xxxii.
phœbus car.xxxv.
pheton car.xxxviii.
phenix car.xlviii.
phenicia car.xlviii.
pelops .lii.
pelopõneſſus car.lii.
perſeus car.lii.
præneſtina car.lvi.
perſeus car.lvi.
perdix car.lix.
pheſtus car.lxi.
Penelope car.lxvi.
pelaſgus car.lxix.

Periander car.xcv.
Perſia car.c.ii.
phedron car.c.xv.
Peruſium ca.c.xxix.
Perſeus car.c.xliii.
petronius car.c.lxx.
petrus papa c.lxxi.
petronilla uirgo ca.c.lxxiii.
perſius poeta car.c.lxxiiii
Perpetua uirgo car.c.xci.
petrus epiſco. car.cc.iiii
Petrus ca.cc.iiii
petrus cul. car.cc.v.
pelagius mona. car.cc.xxii.
petronius car.cc.xxviii.
Petrus præſby. cc.xxx.
petrus.xiiii.dux. cc.lxii.
Petrus.xvi.dux. cc.lxv.
petrus dux .cc.lxviii.
petrus dux car.cc.lxviii
petrus dux cc.lxviii.
Petrus dux cc.lxix.
petrus dux cc.lxxiii.
petrus dux cc.lxxvii
petrus dux cc.lxxxi.
petrus epiſc. cc.lxxxvi.
petrus iudeus cc.lxxxvi
petrus eremita cc.lxxxviii.
petrus archie. cc.xcii.
petrus polla dux cc.xciiii.
petrus anacletus cc.xc.iiii.
petrus comeſtor cc.xcvii.
petrus doctor cc.xcvii.
petrus archie. cc.xcix.
petrus cantor ccc.vi.
petrus martir car.ccc.xiiii.
petrus dux ccc.xxii.
petrus apponus ccc.xxxii.
petrus picenus papa.ccc.xxxiii
petrus doctor ccc.xxxix.
petrus parinus rex ccc.xlix.
petrus genuenſ.dux ccc.l.
petrus thomas ccc.li.
petrus archiepi. ccc.lxii.
prima nũmo.cõcu. car.xxi.
primus agricultu. car.xxvii
primus ignis eſil.uſus. xxxi
primus anuli uſus xxxi.
pliades filiæ car.xxxii.
piſcationis inuentor .car. li.
pilæ inuentor car.liiii.
piſaurum car.lv
priami filii car.lx.
picardia car.lxxii.
philoſophus primus car.c.
priuilegia mulierũ car.c.vi.

plinius nepos car.c.xxiii.
pilatus car.c.xxvi.
plinius ſecũdus car.c.xxi
philippus ſcolarius cc.xxix
philos iudeus car.c.xxx
philetrus eunuchus c.xlviii
philateria fimbriæ c.lxvi.
philonis prophetia c.lxx.
pius papa car.c.lxxxvii.
priſſila romana car.cc.i.
priuile.cõſtã.ec.donata.cc.viii.
picenum car.cc.xli.
pſilii popu. car.xxv.
phinees car.xlix.
picus car.liiii.
picenum car.lv.
philemo car.lx.
primus car.lx.
piſaurum car.lxxviii.
pigmaleon car.lxxix.
primas car.lxxxiii.
pindas car.c.x.
philippus car.c.xiiii.
philemon car.c.xxxiii.
priabacius c.xxxvii.
philippus c.xxxix.
philopomenes car.c.xli.
philippus car.c.xlvi
pilatus car.c.lxvi.
philippus c.lxviii.
philo iudæus c.lxix.
philippus apoſto. c.lxxiii.
plinius ſecundus c.lxxxiiii.
pinctus epiſco. c.lxxxix.
philippus epiſco. car.c.xc.
philippus impe. car.c.xcv.
philip.epiſco. c.xcvii.
philip.præſby. cc.xxvi.
priſcianus grãma. cc.xxxix
philip.imper. car.cc.lii.
Pipinus rex car.cc.liiii.
philip.rex car.ccc.ii
philip.rex car.ccc.x
philippus rex ca.ccc.xviii.
philippus car.ccc.xxi.
piſtorium ciui. ccc.xxx
philippus rex ccc.xxxii
philippus rex ccc.xxxiii
philippus gon.rex.ccc.xxxvii.
philippus rex car.ccc.xlii.
philip.comes. ccc.xliii.
piſæ ciuitas car.ccc.lxi.
phili.ma.medio.dux.ccc.lxviii
philip.maria ccc.xci.
Pius papa car.cccc.ii.
phili.burg.dux car.cccc.vii

pinus ordelaphus cccc.xx.
philip.beroaldus . cccc.xlviii.
philippus magnus.cccc.xlviii.
piſana ciuitas cccc.xliii.
philip.dux cccc.xlv
philippettus dux cccc.xlv.
phrygia car.xiiii
pyraticæ inuentor lxviii.
pyrius car.c.xxx.
pyrrhus rex car.c.xxxiii
phyſichus ſtrabo c.xxxvi.
pygmei car.xvii
pyrrhus lxviii.
pyrithiades car.lxxxiii.
pythacus car.xcv.
pythagoras car.c.
Pyndarus car.c.v.
pyrrhus rex. c.xviii
pythadoris c.lvii.
pygmeus uir. cc.xv.
phryſia regio cc.lxxii.
Portæ caſpiæ car.xvi.
polonia car.c.xci.
ponderon inuentor .c.
porſena car.c.vii
politica quid car.c.xv.
prodigium corui c.xvi.
pontificatus ſciſſio car.c.xvi.
porus rex car.c.xviii.
proculus Impe. car.c.xxvi.
plotinus ca.c.xxvi.
põponius ſatyricus c.xxviii
prophetia danielis c.xxxi.
prodigia martis cæſa c.lvii
porta populi c.lxxv
prohibitio caſ. mares.c.lxxxii
pontianus papa c.xciiii
phoroneus car.xxvii.
prometheus car.xxxi.
phorcus car.xxxv.
phorbas car.xxxvi.
prohetus car.liii.
polibus car.lvi.
polyphides car.lxiii
poliſena car.lxv
polymides car.lxxvi.
phocas lxxxviii.
prothagoras c.x.
poliſtratus car.c.xii
porus car.c.xvi.
plotinus c.xix.
ptolæmeus car.c.xxxi.
polemon c.xxxv.
ptolomeus c.xxxvii
ptolomeus c.xxxix.
ptolomeus c.xli.

Prolomeus car.c.xliii.
Prolomeus car.c.xlviii.
Prolomeus car.c.l.
Prolomeus car.c.l.
plotus orator car.c.lii.
portia car.c.lvii
procoras ca.c.lxviii
proceſſus ca.c.lxxvi
probus gram. car.c.lxxvii.
Photinus c.lxxxvii.
policarpus c.lxxxvii.
Prolæmeus rex c.lxxxviii.
Porphirius phi. c.xciiii.
pontius præſby. c.xcvii.
prothus c.xcvii.
Probus impera. car.cc.
photinus here. car.cc.xvii.
proba mulier cc.xxv.
Proſper epiſco. cc.xxix.
phoca impera. cc.xxxxiiii.
pontremulum opp. cc.xc.
portus ueneris app. cc.xcii
Pontius abbas cc.xcii.
pogius floré. ccc.lxx.
Polonia prouincia ccc.lxxix.
phocis ciuitas cccc.xii.
proſper adurnus cccc.xvii.
Ponticus car.cccc.xlviii.
PVRPVRAE uſus ca.xix
pluronis nomina xxx.vi.
puteorũ inuẽtor xlv.
phuuth car.xiiii
pluto car.xxxvi
Phul car.lxxxviii.
Publicola car.c.vi.
P.Ouidius naſo car.c.lxi.
P.Statius poeta c.lxxxiii.
Plutarchus ca.c.lxxxiiii
Prudétius poeta cc.xxi.
Pruſia prouincia ccc.xciiii.
Quadrigarũ uſus car.xxvi.
quadratus epiſco. c.lxxxvi.
quintilius poeta c.xxiiii
quintius cincinatus c.vii.
quintilianus c.lxxvii.
quirinus aſcon. car.lxxxi.
Quirinus ſcriba car.c.lxxxvi.
quiritius ro. c.xciii.
quirinus car.c.xcviii.
Quintius car.cc.v.
quiriacus epiſco. car.cc.xv.
RAGAV car.xviii.
Raguſium ciui. car.xxxvii.
Rauéna car.lv.
Raphael legũ do. ca.c.xxi.
Rainaldus grãma. c.xxiii.
Rachel. car.xxviii
Rauéna car.c.xxvii
Raguſium ciui. car.cc.xxxii.
Raginpertus rex cc.lii.
Rauena ciuitas cc.lv.
Rabanus car.cc.lx.
Racherius mona. cc.lxviii.
Rainetius uir. cc.lxxv.
Raſis medicus cc.lxxxvii.
Rainaldus uir cc.lxxxviii.
Raymũdus doctor ccc.xiii
Raynerius ccc.xiiii
Raymondus ccc.xx.
Raynerius theo. ccc.xxvi.
Raynaldus comes ccc.xxxiiii
Raynerius doctor ccc.xxxv
Raphael fulgoſus ccc.lxx.
Rauena ciui. ccc.lxxxvi.
Raynaldus urſi. cccc.
RHEA car.xxv.
recanatum car.lv.
Reliquiæ ſancti marci.c.xxiiii
Reliquiæ ſanctæ polo.c.xxiiii.
Reliquiæ thebeorum .c.xxv.
res mirabilis c.xxxii.
reguli mors car.c.xxxv.
reuſippus car.lxxi.
rhea car.lxxxix.
rhemus car.xci.
rheticius cc.x.
Remigius epiſc.car.cc.xxxiiii.
Remigius epiſ. cc.lxv.
Renatus rex ccc.lxxxvi.
Renatus dux cccc.xxv
RINOCEROS car.xliiii.
Riuus altus cc.xxxi
Ricardus cc.xii.
Richoldus rex cc.liii.
Ricardus mona. cc.xcvii.
ricardus rex ccc.iiii
Ricardus rex. ccc.viii.
ricardus malum.doct.ccc.xxx
ricardus de mediauil.ccc.xxx
Ricardus rex ccc.xxxvii.
Rhodos inſula car.xiiii.
romanorũ clades c.xvi
roſii car.c.xxvi.
Romanæ reipu.finis. c.lvi.
roſimanda cc.xli.
rhodos ciuitas xxx.
roboam lxxxii.
romulus car.xci
roma ciui. xcii.
rodopes c.xv.
rhodion doctor c.xci
romanus miles c.xcvii.
romanus exarch. cc.xliiii.
rorharis rex cc.xlvi.
Rodoaldus rex ca.cc.xlviii
Rolandus palatinus. cc.lviii.
Robertus rex cc.lxxvii.
Rodulphus rex. cc.lxxxi.
robertus comes cc.lxxxiiii.
Robertus rex cc.lxxxvii.
Rogerius rex cc.xciiii.
Rorfredus doctor ccc.vi.
Rodolphus comes ccc.xix
Rhodus inſula ccc.xxviii.
Robertus ccc.xxix.
Rochus ſanctus ccc.xxxiii.
Rochezana here. ccc.xlvi.
robert⁹ bauariæ dux.ccc.lviii.
Romualdus abb. ccc.lxxxiiii.
Robertus malateſta cccc.vi.
Robertus epiſco. cccc.ix.
robertus ſanſeueri.cccc.xxxii.
Ruffus macagnus c.xxvii.
Ruth car.lxxi.
Ruffus miles car.cc.v.
Ruſia regio car.cc.lxxi.
Ruffus epiſco. cc.xci.
Rubertus abb. cc.xciii
Rudolphus car.cc.xcv.
Rubertus abbas cc.xcix.
Ruſconi uiri ccc.lx.
Rudulphus philo. cccc.xxvi.
Rugerius theuto. cccc.xlii.
SABBATENI pop. car.xi.
SICHINVS car.cccc.xlix.
Sarmatia ſeu tartaria xiii.
Sarmatia prima car.xv.
Sarmatia ſecũda car.xv.
Sarmatæ pop. car.xviii
Satardiæ pop. car.xviii
Saruch car.xix.
Satiri car.xvii.
Scarebeus car.xxxi.
Sparta ciuit. car.xxxi.
Saturnus ca.xxxiiii.
Saturni nomina xxxiiii
Salis inuentum car.li.
Sabini pop. lvi.
Sanſon car.lxx.
Samuel lxxiiii.
ſalamo car.lxxx
Saphici uerſus pric. c.v.
Sardus car.xlvi.
Sacomaro hiſto. car.l.
Samia ſibilla liii.
Sabina ciuitas car.lvi.
Santoni popu. ca.lxxiii
Saul uir car.lxxv.

TABVLA

Samaria regio ca.lxxix.
Sameas propheta car.lxxxiii.
Sabba regina lxxxii.
Sadoch rex car.lxxxii.
Sardanapalus rex lxxxvii.
Scabon rex cxiiii.
Sardiates rex car.xcvii.
Sapho poetiſſa xcviii.
Saphos poetrix car.c.v.
Sauona urbs car.c.xxv
Sanites pop. c.xxxii.
Strabo coſmograph. c.xxxvi
Saluſtius hiſtori. car.c.lvii.
Saduceorum ſecta c.lxvi.
ſtatius car.c.lxxvii.
Samaria regio car.c.lxxx.
ſabina mulier c.lxxxvi.
ſabellus here. c.xcvii.
ſabinus epiſcopus cc.v.
ſaturninus præſby. cc.vi
ſamuel uir cc.xxx.
ſcandinauia inſula cc.xlii.
ſtrabus mona. car.cc.lxi.
ſaxones popu. cc.lxxi.
ſalandia prouincia cc.lxxi.
ſclaui populi car.cc.lxxii.
ſamnium regio car.cc.xciii.
ſalentini popu. cc.xciii
ſaladinus rex car.ccc.ii.
Saphandinus rex ccc.iiii.
Saractes philo. car.ccc.lxxiii.
SEth uir ca.xiiii.
Seleucia ca.xxi.
ſeruitus car.xxxii.
ſtellarum inuen. ca.xxxiiii
Speculi inuentor xxxvi
Semiramis car.xxii.
Seræ inuentor car lix.
Securis inuentum lxv.
Stella uir car.lxxvii
Senatores primi xcii.
ſententiæ nota xcv.
Serpẽs æne.a moiſe fcũs xcvii
ſecuſta ciuitas c.xxv.
ſententia car.c.xxxiiii
ſerpens reguli car.c.xxxv.
Speræ inuentum car.c.xli.
Stephanus papa c.xcvi.
ſeuerus papa cc.xxxxvi
ſtephanus pap. cc.lv.
ſtephanus papa car.cc.lx.
ſtephanus papa car.cc.lxvi.
Sergius papa ca.cc.lxvi.
Stephanus papa cc.lxvii.
Stephanus papa cc.lxviii.
Sergius papa cc.lxxviii.
Sem car.xv.i.
ſtephanus papa cc.lxxxiiii.
Stenellus car.xliiii
Senonenſis gallia car.lxxiii
ſteſicorus car.xcvii.
ſedechias car.xcix.
Seruius tullus car.c.ii.
ſmerdis car.c.iiii.
ſena urbs c.xxix.
Seleucus car.c.xxxii.
ſeleucus c.xlii.
Sertorius car.c.li.
Seruius ſulpi. car.c.lix.
Stephanus car.c.lxvii.
Seneca car.c.lxxiiii.
ſeruius ſulpi. car.c.lxxxiiii
ſecundus uir car.c.lxxxv.
ſeraphia car.c.lxxxvii
ſecundus philoſo.car.c.lxxxv.
Seucerus impe. c.xci.
ſemiamira c.xciii
ſerapion car.c.xcv.
ſebaſtianus cc.v
ſergius car.cc.v
ſerapion ca.cc.xiiii.
Stella pa. c.lxxxiii.
ſeuerinus abb. .cc.xlix.
ſtephanus rex cc.lxxiiii
ſtephanus papa cc.lxxxiiii.
ſecutia ciui. car.ccc.i.
ſtephanus philo. ccc.vi
ſtephanus baua.dux. ccc.lvi.
ſtephanus miſſiæ rex.cccc.iiii
ſtephanus doctor. cccc.xxxix.
SIRIA car.xi.
ſibilla car.lxxxii
ſiſma iudæorum c.xvi.
ſixtus papa car.c.xxv.
ſiphax rex car.c.xlii
ſcipionis mors car.c.lvi.
ſimon car.c.lxvi
ſixtus papa car.c.lxxxv.
ſixtus.xxiiii. c.xcvii.
ſilueſter papa car.cc.vii
ſiricus papa car.cc.xviii
ſixtus papa car.cc.xxvi.
ſimplicius papa cc.xxxii.
ſiluerius papa cc.lxxxviii.
ſiſulphus car.cc.xli.
ſiſinius papa cc.li.
ſilueſter papa ca.cc.lxxviii.
ſilueſter papa cc.lxxxii.
ſiculus car.xlvi.
ſicilia car.xlvi.
ſibilla car.lvii.
ſibilla delphica car.lviii
ſibilla troiana car.lxii.
ſibilla phrygia car.lxii.
ſibilla libica car.lxii.
ſibilla perſica car.lxii.
ſibilla europa car.lxii.
ſibilla cumana car.lxii.
ſicheus car.lxxix.
Sibilla heleſpontia car.c.iii.
Simon iuſtus c.xxxiii.
Silphon ca.c.xxxvi.
SCipio car.c.xlii.
Scipio naſica c.xlii.
Scipio ca.c.xlvii
Stilco ro. car.cc.x.
Simphonius uir cc.xxiii.
Silicanus præſbi. cc.xxviii.
Siſebutus rex cc.xlv.
Spireneus rex cc.lxvii.
Silueſter papa cc.lxxxii
Sicilia inſula car.ccc.xx
Sigiſmundus impe.car.ccc.lv.
Sigiſmundus rex ccc.v.
Sindrigal uir ccc.lxxxi.
Sigiſmundus malate. cccc.vi.
Sixtus papa cccc.xi.
Sigiſmundus dux.cccc.xxxiii.
SCYTHIA car.xviii.
Scythauri car.xviii.
Syrophanos car.xxi.
Synodus prima car.c.xxx.
Syriæ quattuor car.c.xxxi.
Symbolũ ſidei cõpo. .c.lxvii.
Symonis ortus c.lxxi.
Scyritæ car.xvii.
Syluius ca.lxxii.
Smyrna car.lxxx.
Syracuſa xciiii.
Symonides car.xcviii.
Symon ca.c.xxxviii
Symon car.c.xlvii.
Syriæ reges .c.l.
Syculla tiburta car.c.lx
Symon. car.c.lxxxiiii.
Symphorioſa c.lxxxvi.
Syrus epiſco. car.c.lxxxvii.
Symachus doctor .c.xci.
Symachus ro. cc.xxxv.
Synodorus epilo. cc.xlix.
Syngibertus mo. cc.lxxxvii
Syrus epiſcopus cc.xcv.
Symon comes ccc.ix.
Symõ de tornazo ccc.xviii
Symon tridẽtinus cccc.xiii
SODOmia .xxiiii.
Spoletinus car.lv.
Spoletũ car.lv.

Solinus car.lxxviii.
STOICE ſecte inuen.c.xxxv.
Scorta ex caſt.pulſa c.xxxv
Sother papa car.c.lxxxix.
Spoletanus car.cc.xli.
Soſarinus car.lix.
ſtrophades car.lxii.
Scotia car.lxxiiii.
Solon car.xcv.
Sophonias ca.xcviii
Sophocles ca.c.viii
Socrates car.c.x
Soſtratus philo. car.c.lvii.
Solinus hiſto. car.c.lxi.
ſpoletum ciui. ca.ccc.i.
Sfortia mutius ccc.lxxi
Soldanus rex car. cccc.xxxiiii.
Suetoni⁹ car.c.lxxxiiii.
Suſanna uirgo car.cc.v
Sueui popu. car.cc.lxxi.
Suiceri popu. cccc.xviii.
TRATIA car.xiii.
Taraconiæ reg. car.xx.
Taurinum opp. xxxviii
tragoga auis .xxxxiiii.
trana car.lxi.
tabularũ ludi inuẽ. car.lxv
Thales mileſius lxxx.
taxillo bauariæ dux cc.lix.
thares car.xx.
thaleſſo rex xx.iii.
Thamar xxviii.
taurus car.li.
tantalus prim⁹ car.li.
tantalus ſecũdus car.lii
tamaritæ car.liii.
tamiris car.lx.
taurica ca.lxviii
thautheus car.lxxi.
tauriſium car.lxxvii
traconitidis lxxix.
Tales car.xcv.
Tarquinus xc.vii.
Taurinum car.c.xxiiii.
tarentini pop. ca.i.xxxiii
Traconitidus c.lxxx.
traianus impe. c.lxxxiii
thaurus c.lxxxviii.
tacianus here. c.lxxxix
Tacitus impe. cc.lx
Taxillo bauarius cc.lviii.
tancredus co. cc.lxxix.
tancredus rex ccc.iii.
tartari popu. ca.ccc.xiii
Tadeus medi. ccc.xxi.
tamburlanus ccc.lviii.
Tayonus frater car.ccc.xvi
Terminus fil.iapheth.car.xiiii
textrinum car.xxvi
theſalia car.xxvi.
tegumenti inuentor car li.
texturæ uſus car.lxiii.
Theodotion. car.lxxx.
Theophilus car.c.xxx.
theatrum car.c.lxx.
templũ pacis c.lxxviii
Theodorus rex c.xxxiii
theodorus papa ca.cc xlvii
trebellius rex cc.l.
theodorus papa cc.lxvi
thetalus rex car.xxvii.
thelegonus car.xlii
thebæ ægypti car.xlvii
thebæ boetiæ xlviii.
teſulana car.liii.
theſeus car.xci.
theucer car.lxviii.
treueri car.lxxiii.
Therſippus lxxxiii.
Theleucus rex lxxxvii.
teſpleus ca.lxxxviii
teleſtes rex car.lxxxix.
Theogonus car.c.v
Themiſtocles car.c.vii.
treueris car.c.xxxi.
theophraſtus car.c.xxxiii.
terentia c.xlii.
theophanes hiſto. car.c.liiii.
tecla uirgo car.c.lxxvi.
telophorus c.lxxxvi
thephilus epiſco. c.lxxxviii
theophilus epiſco. car.c.xc.
theodotiõ doctor c.xc.
tertulianus c.cxi.
theodora uirgo c.xcix.
theodorus car.cc.v.
Theodoſia car.cc.v.
theodoricus rex cc.xii.
theodoricus præſby.car.cc.xv
theodoſius impe. car.cc.xviii
theodatus epiſ. car.cc.xxvi
theodoricus uir cc.xxxiii.
theodolinda regi. cc.xliii.
theodorus epiſco. car.cc.xlix.
theodorus rex car.cc.xlix.
theodoſius impe. cc.liii.
theodorus epiſco. cc.lv.
theodul.epiſco. car.cc.lxi.
theophilus impe. car.cc.lxii.
theutonii car.cc.lxxi.
theutaldus comes cc.lxxiiii.
theodorus rex car.cc.lxxv.
Theobaldus uir car.cc.lxxxiii
Theodora uirgo ca.cc.lxxxiii
Theodorus ga. cccc.xxv.
Tifernum car.lv.
trimeantes ciui. car.lxxiii.
Titus Liuius car.lxxvii
triũphator primus car.c.vi.
T.tincha orator ca.c.xxiiii.
tibertus ca.c.xxviii.
triumphi ordo car.c.xliii
triũ miſſarum in natiuitate in ſtitutor c.lxxxvi.
triptolemus car.xxviii.
tilæ car.lxxiiii.
tribuni car.c.ix.
timeleon car.c.xiii.
timon car.c.xxxvi.
T.lucretius ca.c.liiii.
T.liuius hiſto. car.c.lxi
Titus.ii.impera. ca.c.lxxxi
Thimotheus ſcũs car.c.lxxxii
Titus diſcipulus ca.c.lxxxii
triphones ca.c.xciii
Triphillus epiſcopus .cc.xiiii.
T.botrenus epiſco. cc.xvi.
Tiberius impera. cc.xlii.
Tiberius impera. car.cc.li.
tribunus dux car.cc.lxxiii.
tripolis ciuitas .ccc.xxiii.
TYGRIS car.vii.
thyſſagetæ car.xviii
tybiarũ inuentum car.xxvi.
tyrus ciuitas car.lviii.
Tymotheus epiſcopus .c.xxx.
Thyrenus car.lv.
Tyrus ciuitas .lviii.
Tyberius .c.xlvii.
Tyberius tertius car.c.lxvi
Tyburtina ciuitas .c.lxxxvii.
Tyburtius ro. car.c.xciii.
Tyburius ro. car.cc.v.
Tyberius car.cc.v.
Tymotheus car.cc.xxx
TOLA. car.lx.
Troiæ inſtauratio car.lxxi.
Tortilla rex car.lxxviii.
tormẽtorũ inuẽtũ ca.c.iii.
Torcellum car.c.xxxi.
Trogloditæ car.xvii.
Tros car.liii.
Troia car.liii.
troianum bellum car.lxvi.
Troia magna car.lxvi.
Thobias car.xcv.
Torquatus car.c.xvi.
Toloiæ car.c.xxvi.

Trophinus car.c.lxxiiii
Torpetus ro. ca.c.lxxvi
torquatus ro. car.c.lxxvi.
Thomas apoſt. car.c.lxxx.
trogus hiſto. c.lxxxviii
toriſmundus ca.cc.xii.
torſimundus rex car.cc.xxx.
totilla rex car.cc.xxxviii.
thomas archiepi. cc.xcvii
thomas de argẽti.ccc.xxxviii.
thomas theolog. ccc.lxii.
thomas.lxvi.dux. ccc.lxvii.
thomas ſregoſius ccc.lxxxi
thomas barbátius ccc.xvii
thomas de aquino ccc.xvii.
Thomas ãglicus.car.cccc.xxv
TVBA car.x.
tubalcayn car.x.
turris babyloniæ car.xvii.
turo ciuitas lxxviii.
tullus hoſtilius ca.xcvi
tucidides car.c.
turpilius car.c.ix.
turdentum car.lvi.
thuca poeta car.c.lix.
tullius tito car.c.lx
turſianus med. car.ccc.xxx
VLATISLAVS REX ca.xix
Vranius car.xxii.
Valperãgi ſcĩ mar.comites ſci gregorii car.c.xxv
Vrbanus papa car.c.xcii.
Valentinus papa cc.lxix
Vaphres car.c.
Varo car.c.lvii.
Varus poeta car.c.lix.
Valerius maximus car.c.lxii
ualerius romanus c.lxvi.
ualentinus here. c.lxxxviii.
ualerianus impe. car.c.xcvi.
ualentinus præſb. c.xcviii.
Varus imperat. ca.cc.i.
uandalia regio ca.cc.xi
ualentinianus ĩperat. .cc.xv.
ualens impera. cc.xviii
ualba rex car.cc.xxiiii.
urbanus papa car.cc.lxxxviii
Vrbanus papa .ccc.iii.
urbanus papa car.ccc.xvi.
urbanus papa car.ccc.xlvii
Vrbanus papa ccc.l.ii.
Vdalricus de argen. ccc.xvii.
Vlatiſlaus rex ccc.lxxxviii.
ualentinus borgia cccc.xxiii.
VENATIONIS inuẽ. car.li.
Vergius papa cc.li.
Venus magna car.xxx.
Verona car.c.xxiii.
Veſuntio car.c.xxvi.
uentidius baſſus car.c.lx.
Veronica car.c.lxviii.
Vectus medicus car.c.lxxvii.
Veſpaſiarns car.c.lxxviii
ueſuuius mõs c.lxxxix.
VEnetiæ cc.xxxi.
Vnericus uir cc.xxxiiii.
Veſegothi popu. cc.liiii.
ueſtalia regio car.cc.lxxi.
Vbertinus comes ccc.xiiii.
ubertinus pata. ccc.xxxvii.
Verona ciui. ccc.lxi.
ugner uir ccc.lxix.
Vgent uir ca.cccc.xvi.
uernerus theu. cccc.xxxix.
VITVLI adoratio .xxix.
urbinum car.lv.
ulixbona ciuitas car.lxvi.
Virgilius car.lxvii.
uirginea puella c.viii.
uirgilius ca.c.xxiiii.
uitelenſii car.c.xxvii.
uictor papa ca.c.xc.
urtiges rex c.xxxiii.
uigilius papa cc.xxxviii
uitelianus papa cc.xlviii.
uictor papa cc.lxxxiii.
Vincentia ciui. car.c.xxui.
uitacillus car.c.lii.
utica ciuitas c.lvi.
Virgilius car.c.lix.
uidelius.ix.imper.car.c.lxxvii.
uictorinus epiſco. c.lxxxiii
uictorinus epiſco. car.cc.
uitalis agricola ca.cc.v.
uitus puer car.cc.v.
uictor ciuis car.cc.v.
uincẽtius leuita car.cc.v.
uimba uir cc.xii.
uinconia car.cc.xii.
uigilantius doctor cc.xvii.
uincentius præſb. cc.xxvi.
uictorinus rhetor cc.xxviii
uictorinus doctor cc.xxxii
uigetes uir ca.cc.xxxviii.
uincentius epiſcopus .cc.xlvii
ugibertus uir cc.lxvii.
uinceſlaus uir cc.lxvii.
uienæ car.cc.lxxi.
uitalis.xxvi.dux cc.lxxiii.
uidericus epiſco. ca.cc.lxxiii
uictor papa car.cc.lxxxiii
uictalis.xxxv.dux cc.lxxxvii.
uictor papa car.cc.lxxxvii.
uictalis.xxxvi.dux cc.lxxxviii.
uilbertus epiſco. cc.xcv.
uictalis dux car.cc.xcviii.
uiterbium opp. ccc.iiii
uincentius gallus car.ccc.xiii.
uinceſlaus imp. car.ccc.lii.
ulricus ciciliæ comes .cccc.i.
VLYXES car.lxv.
uxor yolis car.liiii.
ugo medicus ca.c.xxix.
uocienus car.c.lxix.
ugolinus comes ccc.xxiii.
ugolinus marchio ccc.xli.
uulcani opera car.xliiii
uulcanus car.xliii
uulpianus car.cc.xciii.
urſus.iii.dux.uene. cc.lui.
urſus.xxx.dux car.cc.lxxxi.
uuo doctor ccc.xxxviii
uulatiſlaus rex ccc.lxxix.
uuitoldus dux polo.ccc.lxxxi.
uulatiſlaus rex cccc.xxxv.
XANtus bentiuo. ccc.lxxxix.
xenocrates quinq; ca.c.xvi
xenocrates philo. c.xxx.
xenocrates mo. c.xxxv
xenophanes car.c.v.
xerſes car.c.vii.
xerſes car.c.xi.
xenophilus car.c.xv.
xenocrates car.c.xv.
xenarchus car.c.lxviii.
ZABArella car.lxxvii.
Zacharias papa cc.liiii.
Zachariæ tẽplũ ædi. cc.lvii.
Zacharias lxxxv.
Zacharias lxxxix.
Zacharias car.c.iii.
Zacharias car.c.lx.
Zayllabus turchus cccc.xxv.
Zeno epiſcopus .c.xxiii.
Zepherinus papa c.xci
Zetus car.l.
Zeno car.c.x.
Zeno car.c.lxxxvi.
zenobia regi. ca.c.xcix
zeno impe. cc.xxxiii.
zetus pictor ccc.xxxix.
zizari populi car.xciiii
zichia here. car.ccc.xlvi.
zozimus papa cc.xxiiii
zoroaſtes car.xx.
zorobabel car.c.iiii.
zoar medi. car cc.xcvii.

FINIS TABLAE.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE